IJA # 2629

מסכת יבמות מן תלמוד בבלי

Masekhet Yevamot min Talmud Bavli

Chernivtsi, 5608 (1848)

מסכת

יבמות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים · כאשר נדפס מקודם
ועוד נתוסף מעלות חדשות · כמבואר
בידיעה החוברת

[illegible]

נדפס

טשערנאוויץ

כשנת תרח לפ"ק

JVUMET Tom. VII. Talmud Bably.

Mit Bewilligung des k.k. Cent. Bücher-Reviſions-Amtes
in Wien, ddto. 17. Auguſt 1838.

Czernowitz,
gedruckt bei Johann Eckhardt.
1848.

ע"י המחוקק הרבני מוה' ישכר נמוה' אברהם נ"ק

מסכת

יבמות

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י ותוספות ופסקי תוספות ורבינו אשר ופסקי הרא"ש
ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל

חילופי גרסאות ותוספות ישנים המה נצבים על מקומם הראוי בכל דף · ובתוספות הגהות של הגאון רבי ישעיה כרלין ז"ל :

ועוד למען תהיה פעולתינו מושלמת ולא תחסר כל בה הוספנו חדשות ואלה הם :

(א) ספר **חכמת שלמה** מהגאון מהרש"ל ז"ל :
(ב) ספר **מהרש"א** על הש"ס כל חידושיו :
(ג) ספר **מהר"ם מלובלין** על כמה מסכתות הנמצאים כחיבורו :
(ד) ספר **מהר"ם שי"ף** עם **הביאור** על כמה מסכתות וחידושי **תנ"ך** הנמצאים בחיבורו :
(ה) הפירוש **מעדני יום טוב ודברי חמודות** מהגאון בעל תוספות יו"ט על הרא"ש :
(ו) הספר **תפארת שמואל** על הרא"ש מהגאון מוהר"ר אהרן שמואל קאיידנבור :
(ז) הפירוש תפארת שמואל הנ"ל **וקרבן נתנאל** על הרא"ש מסדר מועד וסדר נשים :
(ח) הפירוש **פלפלא חריפתא** שחיבר הגאון בעל תוספות יו"ט על סדר נזיקן :
(ט) פירוש **רש"י** ז"ל על הרא"ש הנמצא כרב אלפסי ז"ל בכל דף על מקומו :
(י) הגהות על הש"ס ופירש"י ותוספות והרא"ש מהגאון **בעל הב"ח** ז"ל :
(יא) הרש"י והתוספות והרא"ש והר"ש על זרעים נדפס באותיות גדולות המאירות עינים :
(יב) הצבנו ציונים בתוך הרא"ש ע"פ סדר א"ב המציינים למפרשי הרא"ש :

גדרוקט בייא העררן **יוהאן עקהארט** קרייז בובדרוקערט אין שערנאוויץ
בסיעת הוצאת השותפים האויפלעגורם בהדפוס דפה
הא' הרבני הנגיד מוה' **אברהם** במוה' יוסף הכהן רעכין בערגר מטשערנאוויץ | והב' הרבני הנגיד מוה' **מנחם מענדיל** הורוויץ אייזינבערג מבארשטשוב

בטשערנאוויץ

בשנת **תרח** לפ"ק

מסו' הש"ס

עין משפט נר מצוה

קודשנה לא ימכר ולא יגאל על [illegible]

דוד יצחק חיים יעקב [illegible]

א׳ **חמש**

עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת

ואשת

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן · כדתני [בסיפא] שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות וטעמא יליף בגמר': וצרות צרותיהן עד סוף העולם · במתני' מפ': חמותו · שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: ואם חמותו ואם חמיו · שתיהן אסורות לו משום ערוה כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (והזיל) באלו הן הנשרפין (דף עה·) ובתו (ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דאלו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב (שם) אשה ובתה לא שנא ממנו לא שנא מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא ילפא ליה מהכא דאשה ע"י קדושין משמע שהיא אישות ומקר' אחרינא נפקא כדמפרש בגמר': אחותו מאמו · שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבום אלא באחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם הי"נ לא שנא: ואשת אחיו מאמו · שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה ליבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפרק הבא על יבמתו (ד' נה·) אחיך בין מן האב בין מן האם:

[עי' תו' מ"ק כה: ד"ה בלט]

נ"א איכו מהרש"ל

חמש עשרה נשים פוטרות · אר"י דלא מצי למנקט ערוות כדקתני בסיפא אחת מכל העריות האלו שם ערוות חמורות מאלו (דף יג) משום דאמרינן בגמר' (דף ג) מניינא אתא למעוטי צרת סוטה וצרת איילונית וממאנת ומחזיר גרושתו ואי הוה תני עריות הוה משמע דלמעוטי ערוות דלא קא חשיב קאתי:

עד סוף העולם · הכא לא שייך למיפרך כיון דתנא עד סוף העולם צרות צרותיהן למה לי כדפריך בהמוכר (דף פג:) כיון דתנא עד סוף העולם פירות פירותיהן למה לי דהתם ודאי בהכותב לא היה צריך לכתוב שניהם אבל הכא אורחיה דתנא למיתני לא זו אף זו וא"ת וכיון דתני צרות צרותיהן עד סוף העולם למה לי דהכי דייק בתמורה פרק אלו קדשים (דף יז*:) כיון דתנא ולד ולדן עד סוף העולם למה לי ואר"י דהתם כיון דאשמועינן דולד ולדן קרב שלמים ממילא שמעי' דה"ה עד סוף העולם כיון דלא חיים לשמא יגדל מהם עדרים עדרים כדאיים התם ר"א אבל הכא ס"ד דצרת צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמצרור דרשינן להו ולצרור משמע תרתי שני רי"שין ואפילו לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסבר' לקמן בפירקין (דף יג·) מ"מ אצטריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמצרור נפקא ועוד אמרינן דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מצרור דהא בגמר' קתני בהדי' במתניתין (דף ג:) צרות צרותיהן מנין ת"ל לצרור ולא לצור ולקמן (ד' יג·) דקא בעי מה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדי' דריש להו בברייתא מצרור אלא על אפי' הן מאה דמתני' קאי ואמר רב יהודה דכולהו משמעי מצרור ורב אשי סבר דמצרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסבר' נפקי דצרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה דבמקום ערוה קיימא צרת צרתה נמי תאסור צרה אחרת דבמקום ערוה קיימא:

א מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע א"ה סי' קעג סעי' א

[וע"ש בתו' ר"ה לא תיבעיא וכו']

בתו · פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו דלא גרעה מפני שהיא בתו ולפי זה הא דקאמר בגמ' (דף ט·) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בבי דרישא לא משום דבתו כיון דבאונסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קמיירי לא כמו שפי' בקונטר דאמתני' קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באונסין דא"כ היינו בת אשתו וכדאמר נמי לקמן (דף י·) מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו ועוד דבהדי' אמר בגמר' בתו הואיל ואתי' מדרש' חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו ועוד לאביי דאמר דר' חייא אכולה מתני' קאי ע"כ איירי באונסין אלא יש לפרש בנשואין קמיירי ר' חייא דהכי משמע מלתיה דר' חייא בכולן אני מוצא בהם בהתר וברגילות האסורה לזה מותרת לזה אבל מתני' איירי שפיר באונסין ונראה לר"י דליכא למימר דמתני' דקתני בתו איירי באונסין ולא בנשואין דא"כ מאי קאמר בגמר' כיון דבתו בנשואין לא משכחת לה אפילו מצי קאי אכולהו בבי דמתני' דאיירי באונסין אלא אר"י דהך בתו איירי בין מאונסין בין מן הנשואין: **אשת** אחיו מאמו · משמע הכא דבאשת אחיו מאמו יש בה כרת דבחייבי לאוין סבר תנא דמתני' דחולצת כדתנן בפ"ב (דף כ·) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ובהדי' תניא בגמר' מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת כו' · והקשה רבינו שמואל דבת"כ משמע שאין בה כרת דקתני התם ואיש אשר יקח את אשת אחיו מאביו הכתוב מדבר אתה אומר באשת אחיו מאביו או אינו אלא באשת אחיו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אביו ואחות אמו ואסר אשת אחיו מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' ת"ל נדה היא מה נדה יש לה התר ויש לה איסור אף אשת אח יש לה התר ויש לה איסור וזו היא אשת אחיו מאביו שיש לה איסור ויש לה התר אם יש לה בנים אסורה אינלה בנים מותרת משמע דאתא למעוטי אשת אחיו מאמו דאינה בכרת ודוחק לומר ולפרש דדרשא דת"כ לא אתא למעוטי אשת אחיו מאמו אלא אתא למימר דאיכא כרת אף באשת אחיו מאביו באינלה בנים בחיי בעלה אע"ג דיש לה התר לאחר מיתה דמה נדה אע"ג שיש לה התר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף אשת אח כן והכי דריש בריש הבא על יבמתו (דף כד·) דאין הלשון משמע כלל כן ועוד דבירושלמי דפרק כלל גדול קאמר דאחותו יצאת לחלק ודודתו יצאת לידון בעריריו והדר פריך מאשת אח למה יצאת ומשני לידון בעריריו והדר קאמר ר' יוסי דודתו לצורך יצאתה למעט אשת אחיו מאמו דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדיליף התם ערות דודו מדודו או בן דודו דאיירי באחי אביו [מאביו] אף אשת אחיו באחיו מאביו ובתר הכי דריש לה מנדה היא כמו בת"כ משמע בהדי' דלמעט אשת אחיו מאמו אתא ותירץ ה"ר משה דלא אתא למעוטי אלא מעריריו דכתיב בההוא קרא אבל כרת יש בה והא דבעי למילף מאחות אב ואחות אם דבין מן האב בין מן האם אע"ג דבאחות אב ואחות אם לא כתיב עריריו אהיקש' דר' יונה דריש הבא על יבמתו (שם) סמיך דמהיקשא דאשת אחיו מן האב נקיש כל העריות לחומר' ולא נקיש לאשת אחיו מאמו לקולא דממעט מנדה היא ולא יתכן פי' זה לרשב"י שאומר *דכל כרת הוא וזרעו נכרת דהיינו דאיכא בין כרת למיתה בידי שמים אלא לריב"א שאומר דאין נכרת הוא וזרעו אלא בעריות דכתיב בהו עריריו וחילוק יש בין מיתה לכרת כדאמר בירושלמי* דכרת בן ס' ומפיק ליה מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד ס' ומיתה היא בס' כמתי מדבר דכתיב (שם יד) יתמו ושם ימותו וחולק על הש"ס שלנו דבמ"ק (דף כח· ושם) אמרינן מנ' ועד ס' זו היא מיתת כרת ונוכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת וא"ת לפי' ריב"א דבריש הבא על יבמתו (דף נה·) מאי פריך עריריו דכתיב בדודתו למה לי כיון דמכרת לא שמעי' עריריו ואי משום דמאשת אח שמעי' עריריו בכל העריות אם כן ה"ל לאקשויי אעריריו דאשת אח למה לי דכתב לבסוף ואר"י משום דבההיא שמעת' לעיל יליף כל העריות מנדה להערה להכי פריך עריריו דכתב בדודתו למה לי ליליף הא נמי מנדה דכתיב גבי אשת אחיו נדה היא*: **ואחות** אשתו · אין להקשות דנדה תאסר ליבם אע"פ שמיטהרה אחר כך כמו אחות אשתו שאין מתייבמת אפילו מתה אשתו אחרי כן דלא דמי לאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסורה ואפילו בכלתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים (דף עב:) דבת יבום היא דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה מאי שנא יבמתו דקעביד מצוה כו' משמע דקני לה ועוד נראה לחלק דאחות אשה אע"פ שמתה אשתו אחרי כן שוב לא חזקק ליבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שנאמר דרכיה דרכי נועם (משלי ג) כדאמר ביש מותרות (ד' פז:) ואפילו היכי דלא מידחייא מהאי ביאה לגמרי כגון שיש אחים אחרים אסורה לזה שמתה אשתו כדאמר בפ' ד' אחין (דף כז:) כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר וגבי קטן לקמן בפרק ב"ש (דף קיא:) דקאמר רבה בלאו ה"נ לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה ובתר הכי שרי ליה והא אמר רב כו' התם נמי אין זה דרכי נועם אם צריכה להמתין עד שיגדיל אבל מה שממתנת מחמת שהוא קטן ואינו ראוי לביאה הוי שפיר דרכי נועם דאינו ממחת איסורא והוי כאלו הלך יבם למדינת הים:

[בשבת כה:]

פ"ג דבכורים

[וע"ש תו' שבת כה· ד"ה כרת]

חדושי תפארת שמואל

דף ב בתו' ד"ה עד סוף העולם וכו' כיון דתנא עד עולם פירות וכו' (כנ"ל): בא"ד אבל הכא ס"ד דצרת כנ"ל: שם ד"ה אשת וכו' אחר ס' וקודם זמנו כרת כנ"ל: (דף ג ע"א) רש"י ד"ה עיקר וכו' בת בנך או בת בתך (כנ"ל ·): (דף ה ע"א) גמרא שומע אני אף מצורע כן ת"ל וכו' כנ"ל: שם בגמרא לא יעבור וכו' אף נזיר מצורע בלא וי"ו וגם מה לנזיר מצורע בלא וי"ו: (דף ו ע"ב) תו' ד"ה או אינו וכו' מכאן עד סוף הדיבור שייך למטה בסוף העמוד ובדיבור לא רבי יוסי הד"א ומסיים שם דשבת דחמירי נ"ל ג"כ או אינו דלעיל וכו' · (דף ז ע"ב) בד"ה ר"י אמר וכו' דר"י סבר כמתניתין דכלים כנ"ל: (דף ח ע"א) בתו' ד"ה תרי איסור צרת בתו לא ילפינן כנ"ל ·; (דף י ע"א) בתו' ד"ה לעולם וכו' דלא קרינא לגבי יבם אשת אח דכבר וכו' אשת איש לפני קדושי אחיו ולא וכו' כנ"ל: (דף יא ע"א) בתו' ד"ה צרת סוטה וכו' לפטרה בלא חליצה ותימה קשה דפריך בפ"ק דסוטה תתייבם יבומי לא להחמיר עשה ספק כותאי ולמאי וכו' כנ"ל: (דף לח ע"א) בתו' ד"ה ובית הלל אומרים וכו' וא"ת וכו' · הקושיא שהקשו המפרשים בדיבור זה היא מפורסמת והיא דלמה לא הקשו התו' מכ"ש דקסברי בית הלל בחזקת האשה מ"ש מתנכל וכו' וכל מפרש האריך למעניתו כל אחד ואחד לדרכו ישע והמעיין בהם ובדבריהם ויראה דברי ירא שדבריהו הן דברי אלקים חיים · והדבור הנ"ל יהיה מעשה מקשה ככפתור ופרח והנלע"ד דקושית המפרשים אינה קושיא היא לפי שאכתוב בס"ד וגם הוא"ת יהיה מקושר היטב כפי הלעת ר"ת שלפניו וגם אין אנו מוכרחים למחוק מן והאם תאמר ואילך כרש"ל ז"ל כי בודאי לא להנם יאריכו בלשונם שלא לצורך ואגב גררא יתבאר לנו מה שהקשה הרב מהרש"א ז"ל במהדורא בתרא והוא דלמה לא הקשו בוא"ת הב' ג"כ אליבא דר"ל דאמר יחלוקו והא אין אדם מוריש וכו' וגם ינוח דעתינו במה ששינו התו' לשונם וכתבו בגוף שלה ורש"י כתב הקרן שלה · והוא דהתו' רוצים להקשות קושייתם אליבייהו דב"ש וב"ה ולכן לא רצו להקשות מנ"מ דאו לא היה קשה רק על ב"ה ולא על ב"ש · דב"ש סברי בכ"ת יחלוקו · ודוקא קושייתם קושיא היא לפי הוכחת ר"ת אבל בלא הוכחתו לא היה קשה רק על ב"ה והוא דמדהוכיח ר"ת הכא דב"ש מודו לב"ה נכסים בחזקת הבעל מדקתני וכו' א"כ נוכל לומר אף בפרק מי שמת מודים ב"ש לב"ה וגם נוכל לומר דפליגי הג' מ"ד אליבא דב"ה בחזקת מי והוא דאם הן בחזקת הבעל אוי ב"ש תודו לב"ה בנכסי צאן ברזל ויחלוקו דקאמר ב"ש קאי אנכסי מלוג · ואם הן בחזקת האשה לא נוכל לומר דיחלוקו קאי אנכסי מלוג דהשתא בנכסי צאן ברזל קסברי בית שמאי כבית הלל דהן בחזקת האשה כל שכן בנכסי מלוג ולכן יחלוקו קאי אכתובה ואם כן מכח סוגיא דהכא מוכח דהתם בפרק מי שמת מודו גם כן בית שמאי לבית הלל · ולמאן דאמר התם בנכ"ב בחזקת האשה ממילא בית שמאי סברי הכי קשה קושית התו' על שניהם אב"ש וב"ה וזה הראה ר"ת בהוכחתו · משא"כ כשאינו מוכח הכא ביבמות דב"ש מודים לב"ה א"כ י"ל גם בפ' מי שמת יחלוקו לב"ש (לבית הלל) יחלוקי בנכסי צאן ברזל ולב"ה בחזקת האשה ולא היה ק' רק על ב"ה לחוד וא"כ הואם תאמר מקושר היטב לדלעיל ודוק: ואפשר לחוק ולומר מנ"ל לר"ת להקשו' על רש"י דלמא רש"י ס"ל ג"כ דפליגי הכא ביבמות [כמו] התם אליבי' דב"ה ולמ"ד בחזקת הבעל קאי יחלוקו דב"ש אנכסי מלוג אבל למ"ד בחזקת האשה אינן מודים ב"ש לב"ה וה"ה למ"ד יחלוקו ב"ש מודים לב"ה · אלא דאין נראה לר"ת דא"כ קשה לפ"ז מאי הקשה מ"ש רישא וכו' דהא ע"כ מוכרחים אנו לומר לרש"י דפליגי ב"ש וב"ה בסיפא דאין לומר דמודים לב"ה דלמ"ד בחזקת האשה ק' קושי' הנ"ל השתא נכסי צאן ברזל בחזקת האשה נכסי מלוג לא כ"ש ואם כן ע"כ אתי הלשון דיחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב שפיר גם אנכסי צאן ברזל משום דעפי קאי בחזקת האשה למ"ד אליבא דב"ה ואיכא לאוקמי רישא בנכסי מלוג דלא פליגי ב"ש וב"ה דהכל בחזקת האשה לכן מוכרת וכו' והסיפא איירי בנכסי צאן ברזל ושנך: לא נכסים הנכנסים ויוצאים הגם דלמ"ד בחזקת הבעל או יחלוקו הקשה שפיר מ"ש מ"מ קשה דלפ"ז היה להגמרא לומר הניחא למ"ד בחזקת האשה אלא למ"ד בחזקת הבעל מאי איכא למימר אבל רש"י אינו חושש לקושית הניחא וק"ל · ולפ"ז הוא"ת השני ג"כ עולה יפה · דמתחלה הקשו התו' אפרש"י דלפירושו מודים ב"ש לב"ה אליבא דמ"ד יחלוקו בנכסי צאן ברזל וה"ה למ"ד בחזקת האשה הא אין אדם מוריש וכו' דהיינו אותו החצי ולר"ת דהוכיח דמודים ב"ש לב"ה אליבא דכולהו מ"ד בחזקת הבעל והא קשה ליערבינהו וכו' וצריך ליתן טעם נ"ל הטעם דחזקתו והא אין אדם מוריש וכו' א"כ הקשו התו' אפרש"י וגם אפירוש ר"ח ודוק · כי הם דברים ברורים כנים ואמתיים · ולפ"ז א"ש דשינו התו' לשונם במ"ש הגוף שלה משום דלרש"י נכ"ב ונכסי מלוג דין אחד יש להם · (למ"ד נכ"ב בחזקת האשה וא"כ ע"כ צריך ליתן טעם למה הן בחזקת האש' יותר מחזקת הבעל אע"ג דאם פחתו פחתו לו הותירו הותירו לו משום דחייב באחריות הקרן ·) אבל לפי' התו' דמודים בית שמאי לב"ה דנכ"ב בחזקת הבעל והכ"ת דסברי בית שמאי יחלוקו וא"כ אין דינם שוה בנכ"ב רשאי הבעל למכור לכן הן בחזקת הבעל משא"כ כ"מ אינו רשאי הבעל למכור משום פירות שהגוף שלה של נכסי מלוג ואינו רשאי הבעל למכור ליתן לה הקרן כבנכ"ב דאין דינם שוה כנ"ל וק"ל: ע"ב גמרא אמר ליה רבה אדמיפלגי בגופה וכו' · דלמא גם עולא סובר הא דרבה אך לא יכול לוקמי מתניתין בהכי דרישא איירי בספק נשואה והא ספק נשואה עכ"פ לב"ה כודאי ארוסה ובודאי ארוסה ס"ל ב"ה רק דיעבד ולא לכתחלה והיאך מודים ב"ה ברישא דמוכרת לכתחלה וא"ל דעולא אשמועינן רבותא ברישא לב"ה דאפילו מוכרת לכתחלה הגוף הוה ליה לאשמועינן רבותא בפירות דאפי' תחת בעלה הפירות שלה הן וק"ל: שם בגמרא · כתובת אשה שאני משום חינא וכו' וקשה דא"כ מנ"ל לאביי להוכיח דאית להו לבית שמאי שער העומד ליגבות כגבוי דמי בכל התורה מהמתניתין דשותים דנועלות כתובה דלמא מ"ה אית להו שם כן דכגבוי דמי משום חינא ומנא ליה ללמוד מכאן למקומות אחרים · ויש ליישב: (דף לט ע"א) גמרא ואף על גב דקסיא מתה וכו' ויש להקשות למה הקשה המקשן אדמיפלגי במתה ליפלגי בחייה בקרן דבית שמאי סבירא ליה מאמר עושה ויחלוקו ובית הלל סבירא ליה אינו עושה ונכסים בחזקתן וגם לעיל קשה קושיא זו ארבה שהקשה שם אדמיפלגי במתה ליפלגי בחייה בקרן · אך שם יש ליישב · מכאן אין לו יישוב וצריך עיון: (דף מ ע"ב) גמרא · תא שמע הוא וכו' ואלו אם אם אמה לא קתני כנ"ל: שם בגמרא והויא לה כלת בתו נ"ל כלת בנו: (דף מד ע"ב) תוספות ד"ה ה"כ וכו' ואפילו לרבי יהושע וכו' כיון דחמורי כורים אלא מעיקרא חשיבי וכו' כנ"ל ·: (דף פו ע"ב) תו' בד"ה רבי מאיר וכו' חייבי חטאת דלא ניחא ליה וכו' כנ"ל: שם משכוני וכו' פירוש אבל הכא ניחא ליה בכפרה רק שסובר שאינו חייב בקרבן מאחר שלא אכל לכך ממשכנין אותו עיין בכריתות:

(דף פח ע"א) ד"ה ומה וכו' ומשמע ליה דאפילו וכו' · הא דפירשו התו' ומשמע ליה וכו' ר"ל דקשה להתו' לפי מ"ש דלא אמרינן סתמא שוגג א"כ רישא בע"א אמר אכלת מאי טעמא מחייבי רבנן אף אם תמצי לומר שתיקה כהודאה דמי מכל מקום מאי שנא בהודאתו אם מודה שאכל מכל מקום דלמא מזיד אבל כיון דלא אמרינן סתמא שוגג ע"כ צ"ל דרישא איירי בעד אומר אכלת שוגג בהדיא לכך חייב משום דשתיקה כהודאה דמיא ואם כן דומיא דהכי בסיפא בשנים אומרים אכלת שוגג למה פטרי רבנן כיון דעדים אומרים להדיא שוגג ולכך פירשו ומשמע ליה דאפילו באמרו לו שנים וכו': ע"ב בתו' ד"ה אי הכי וכו' דבגע איירי וכו' · יש מפרשים דר"ל דמתניתין איירי לאו בשנים אומרים מת בעלה רק בשנים אומרים נתגרשה לכך לא רצה להקשות מכשאת שלא ברשות דאיכא למימר דלא אמרינן גזירה שמא יאמרו אלא היכא דאומרים מת בעלה ולא בנתגרשה כמו שמשמע ממשמעות לשון רש"י ודוק היטיב: (דף פט ע"א) רש"י ד"ה תנאי וכו' אף על גב דאית לה וכו' טעות סופר הוא ונ"ל דאין לה: שם בא"ד דאשכחן באלמנה לכהן גדול ועיין ר"פ יש מותרות: (דף צ ע"א) בתו' ד"ה אבל הכא זה וכו' דגלי קרא וכו' · ונראה דלהך שנויא דגלי סובר רנב"ה במזיד נמי דמשלם קרן כיון דגלי קרא בתרומה דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה ולפ"ז אתיא מתניתין דמסכת תרומות דאיתא לשם דמשלם במזיד את הקרן לכולי עלמא לכך כתבו התו' ואפשר דאם אכל וכו' פירוש דלשנויא בתרא אפשר דפטור לרנב"ה ואתיא מתניתין כרבנן ולא כרנב"ה אי נמי יתחייב משום דמדאגביה קנה ואתיא אפילו כרנב"ה דמודה דחייב משום דאגביה וכו' ולא פטר אלא בתחב לו בבית הבליעה: (דף צב ע"א) גמרא וליתא אין ממזר מחייבי לאוין וכו' · צריך עיון מאי הוקשה ליה דלתא משום הכי הוכרח לומר אין ממזר מיבמה להורות שאין ממזר מיבמה אפילו מדרבנן משא"כ אי הוי אמר אין ממזר מחייבי לאוין הוה אמינא דיש ממזר מיבמה משום דכתיב לא תהיה בה הויה לכן אמר אין ממזר מיבמה כל עיקר והא דכתיב לא תהיה לאו הוא ואין ממזר מחייבי לאוין: תוספות ד"ה ואמרו לה וכו' עיין במהרש"א ובספר קיקיון הפירוש דלמסקנא והנלע"ד דהכי פירושו דא"ל דלמסקנא הוי וכו' והוא דאמרינן בסמוך נותן שני גט והותרה לו ופירש ר"ח וגם ר"י הסכים עמו כמה שכתבו התו' בד"ה נותן לה גט וכו' דוקא נתקדשה ולא נשאת ואם כן במתניתין נמי אמר ונישאת ולפ"ז הדין הוא דאסורה גם כן ליבם והולך ר"י לשטתו דהא ע"כ האי ממזר וכו': שם באותו הדבור ומיבם לא הוי ממזר מדאורייתא כו' יש לדקדק קצת דמשמע דאי הוי איירי מתניתין בממזר מדרבנן הוי הפירוש ראשון ואחרון איבם ובעל והא ליתא דאם כן קשה מנא ליה להגמרא לומר זו דברי רע"ק והא אי הוי מתניתין איירי בממזר דרבנן וקאי איבם ובעל יכול להיות דמתניתין אתיא גם כן כרבנן והא דאמרו אין ממזר מיבמה דאורייתא אבל מדרבנן יש ממזר מיבמה וצריך עיון: שם ד"ה אבל חכמים אומרים וכו' ואי רישא וכו' האחרון אמאי אינו ממזר עד כאן לשונו ק"ק דלמא הא דקנסי ברישא משום דעדיין מיחסר חליצה מיבם מה שאין כן בסיפא איירי באשת איש ולא ביבם ובמת הבעל הותרה היא ויש ליישב: שם בא"ד ובירושלמי מוקי וכו' · צריך עיון דהיאך מיושב לפי הירושלמי קושית התו' שהקשו דלרבי עקיבא אפילו לית ליה דרב המגונה היא אסורה ליבם כדאיתא בסוטה · וצריך עיון: ע"ב בתו' בד"ה נותן לה וכו' ואם תאמר והשתא נמי מאי קמשמע לן וכו' · יש לדקדק דמאי היקשה להו מאי קמשמע לן הותרה ליבם ולאפוקי מדרב המנונא · ונלע"ד דלכן הקדימו התו' לפרושי דאיירי דוקא בנתקדשה וכו' והשתא קשה מאי קמשמע לן דבשלמא בלא פירושם הוה אמינא דאיירי אפילו בנשאת כמו שפרש"י ואם כן לא קשה מאי קמ"ל דלתא קמ"ל דהותרה ליבם אפילו בנשאת ולאפוקי מדרב המנונא. אבל השתא שפירשו דאיירי דוקא בנתקדשה או קשה מאי קמשמע לן דא"ל קמשמע לן דהותרה ליבם בנתקדשה דזה פשיטא דאפילו רב המנונא מודה וגם שמעינן זה כבר ממתניתין הנ"ל בהדיא אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה ומותרת לו וכל שכן ליבם כאן וק"ל: שם בא"ד ומתוך פ"ה משמע דאיירי בנשאת וכו' · קצת קשה דהא פרש"י לפני זה בסמוך בהדיא דאיירי בנשאת אם היה יבם כהן וזו לשאת בע"א וכו' ולמה להו להתו' להביא הוכחה דאיירי בנשאת וק"ל: (דף צג ע"א) גמרא · ורב"א אף וכו' קשה למה הביא הא דר"כ · ולי נראה דאי לא הביא הא דר"ן ה"א היכי סבירא ליה לרב הונא דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היכא דאיתא מקצת בעולם דהיינו שמכר לו פירות קטנות שלא נגמרו עדיין אבל השתא הביא דרב נחמן פליג ואם היה רב הונא סבירא ליה כמו שכתבנו לא הוי פליג רב נחמן עליו דזהו דשב"ל כמו שכתב בטח"מ בהג"ה רמ"א סימן ר"ט עיין שם וק"ל: שם בגמרא רבי ינאי כרבי חייא דר' ינאי ה"ל אריסא כו' · וקשה דהא לעיל אמר ר' ינאי לר"י אי לאו דדלאי הספא וכו' ע"ש בגמרא וברש"י משמע מזה דס"ל לרבי ינאי אדם מקנה דשב"ל ואם כן קשיא דידיה אדידיה · וצריך עיון · ויש ליישב בדוחק: תו' ד"ה ורב כהנא אמר וכו' סברת רב הונא הפוכה וכו' ראיתי בדבור זה פירושי' שונים ולא נהירא לי כל פירושם שלא כיוונו כהוגן והנראה בעיני דהכי פירושו דגם להתו' קשה להו קושיא הנ"ל למה הביא הא דרב כהנא אבל התירוץ הנ"ל לא היה יפה בעיניהם דקשה דלמא ר"כ ס"ל אפי' בפירות קטנים הוי דשב"ל לכן מתרצים בדרך אחר והויא סברת רב הונא הפוכה מר"כ בעובר כוונתם משום דרב הונא ס"ל בעובר היפוך של ר"כ דר"כ ס"ל דבעובר קנה ורב הונא ס"ל לא קנה ולכן הוכרח בכאן להביא הא דר"כ והוא דהתו' בכתובות דפו' ע"ב ע"ש ובגיטין דף י"ג ע"ב פירשו אליבא דר"א דאם אין אדם מקנה דשב"ל כ"ש לדבר שלב"ל שאינו מקנה · וא"כ א"ש דאם סברת רב הונא לא הוי הפוכה מר"כ בעובר אלא הוי ס"ל כר"כ דקני לא הי' צריך הכא להביא הא דר"כ דמאי (לאו) ה"א דאי לאו הא דר"כ ה"א דרב הונא לא ס"ל דאדם מקנה דשלב"ל כלל רק כשהוא בעולם קצת דז"א דא"כ קשה היאך ס"ל בעובר כר"כ דקנה ומה דשלב"ל אינו מקנה כ"ש לדבר וכו' אבל השתא סברת רב הונא הפוכה וס"ל בעובר לא קנה וא"כ אם לא הביא הכא הא דר"כ הוי אמינא דרב הונא ס"ל דמקנה כשהוא מקצת בעולם ולכן הוכרח להביא הא דר"ן דפליג על רב הונא ואם היה רב הונא ס"ל כמ"ש ור"כ הוי פליג עליה וס"ל אפילו כשהוא מקצת בעולם לא קנה הוי קשה דהיאך ס"ל בעובר קנה אלא מוכח דר"ה ס"ל אפי' כשאינו בעולם כלל מקנה · ודוק: שם ד"ה קנוי' לך מעכשיו וקשה לר"י וכו' · קשה מאי הקשו התו' והא בעי' ר"ל כשאקנה ליה באותו פעם כשאקנה ר"ל כשאקנה קנוי' לך באותו הפעם והוי באותו פעם דשב"ל אי אבל עכשיו דאמר מעכשיו משמע דמקנה לו עכשיו ובאמת השתא הוא דשלב"ל אלא ע"כ אדם מקנה דשלב"ל וצ"ע: ע"ב גמרא ואיכא דאמרי וכו' פרש"י יבמה לעלמא עד א' מתירה לשוק ואומר לה מת יבמיך או מת בעליך ואחר כך מת בנך · יש לתמוה למה לא פרש"י גם כן בלישנא קמא דאיבעיא קאי בב' אופנים דהיינו שמת בעליך גם מת בנך ואחר כך מת בעליך · ויש ליישב: גם קשה לפרש"י בלישנא בתרא דקאי האיבעיא בשני אופנים והא לא פשיט רק איבעיא אחד דהיינו מת בעליך ואחר כך מת בנך ויש ליישב: ע"ב תו' ד"ה אלא לאו כה"ג וכו' ואם תאמר וכיון דשרי לחרוש בשבת וכו' · צריכין אנו לקשור האי ואם תאמר לשלפני זה · ונ"ל דה"פ בשלמא בלא זה על פרש"י לא היו יכולין התו' להקשות היאך אתי קרא להתר גמור הא דאדם מקנה דשלב"ל אבל השתא לפירושא דקרא אתי למשרי שלא מןהתוקףשהוא להורות דשלב"ל ימתין עד למחר והוי בא לעולם דס"ל דלמחר עכ"פ איסור דרבנן משא"כ היכא איסור דאורייתא קשה שפיר היאך אתי קרא למשרי איסור דאורייתא ימתין עד שבת ויעשה איסור דרבנן וק"ל: שם בתו' ד"ה לאחר שאתגייר וכו' וא"ת א"כ בפרק אע"פ וכו' עכ"ל ק"ק דעדיפא ה"ל להקשות מסוגיא דהכא ולא מפרק אע"פ דהיכא מצי למימר אליבא דר"ת הכא דאדם מקנה דשלב"ל דלמא ס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל והא דס"ל גבי אתגייר ותתגייר דמקודשת משום דשם הוי בא לעולם ויש ליישב: שם בא"ד וי"ל כיון דחזינן דבמקצת וכו' · מכאן יש להקשות אסברת קיקיון דיונה שכ' לעיל גבי דרב הונא דאי לא הביא ר"כ ה"א דוקא במקצת בעולם דזה אינו דאמרינן גם כן כיון דחזי' דבמקצ' סבר כרבו רב ה"ה כשאינו בעולם כלל כמו כאן גבי ר"ת וק"ל: שם בא"ד ולר"ח הוי איפכא ועיי"ל . וכו' (ועי' במהרש"א ובמהר"ם לובלין) · [שם ד"ה עד א' ביבמה וכו' וא"ת מאי וכו' כדמוכח לעיל עכ"ל; ר"ל כוונתם כדמוכח לעיל בריש הפרק דאם נישאת בע"א ואח"כ בא בעלה אסורה לו ע"ש ברש"י במשנה ובגמרא · אם כן מוכח דהטעם משום זיקה ומשום דלא דייקא ולכן אסורה לבעל · משא"כ אי הטעם משום לגלויי למה קנסו אותה שאסורה לבעלה וק"ל · בא"ד וממאי וכו' · צריכין לקשור אותו לשלפני זה: בא"ד ופשיט רב ששת וכו' כל שכן וכו' מה היה להם חסרון בשיטת הגמרא שהוצרכו לומר כל שכן וכו' ויש ליישב קצת ע"פ העיון: . שם ד"ה מאי חזית וכו' אר"י היכא דהיא אומרת ברי לי וכו' · וקשה כיון שהיא אומרת ברי לי אין אנו צריכין לסמוך על עדות כלל אבל הוא שיבוש גמור דכאן איירי במת בנך וכו' וגבי זה היא אינה נאמנת · ודוק: שם בתו' ד"ה כי תיבעי לך וכו' אבל לאפוקי' מחזקת איסור ליבם לא רצו להאמינה וכו' · קשה הי' למס להאמינה משום מגו כמ"ש התו' בסמוך למטה גבי מת בעלי וכו' וה"ה כאן מגו דאמרה רק מת בעלי אשכן הוא הדין כשאמרה מת בני ואח"כ בעלי גם כן תיאמן ויש ליישב: (דף צד) בתו' ד"ה כי תיבעי לך וכו' ואם תאמר ומאי קמיבעיא לי' וכו'; קשה דלמא קמיבעיא ליה אשאמר העד מת יבמיך אם הוא נאמן מאחר שהאשה אינה נאמנת ועיין במהרש"א שיש ליישב וק"ל: (דף צד) תו' ד"ה לאיסור כרת וכו' כל שכן דלא אמרינן משום דסניא דלמא משום דסניא אמרינן משום דסכיה טפי כמ"ש התו' לפני זה בד"ה כי תיבעי וכו' ע"ש ויש ליישב: ע"ב בדיבור המתחיל ואף על גב וכו' ומיירי בשני עדים וכו' · קשה לפ"ז מאי הקשה הגמרא בסמוך למטה ותיאסר וכו' · דלמא הא דאשתו שריא משום דישנן ב' עדים ואשת גיסו אסור' דאינו אלא עד א' וקנסי' לה משום דלא דייקא וק"ל ויש ליישב: שם בא"ד דהא אצטריך וכו' מק"ו דא"א · קשה דלמא אצלמוד קל וחומר להיפוך דשרי שוגג כמו שלמד ר' יוסי לקמן דף צ"ה ע"א מה הוא שאסורה בכל אנשים וכו' ע"ש וא"כ שפיר מוכח דאיירי מתניתין באשתו וגיסו לאחותו פנויה לא היה צ"ל דמותרת לחזור ודוק ויש ליישב: (דף צה) ע"א גמרא ומה במקום שבא על איסור קל וכו' · קשה לסברת ר' יוסי בסמוך דסבר אליבא דב"ה דחמותו אינה פוסלת אשתו ואם כן היאך יוכל ללמוד הק"ו דהא י"ל חמותו יוכיח דגם כן חמור דאין לה התר בחיים וק"ל ויש ליישב: תו' ד"ה זה הדין וכו' ותימה וכו' כיון דאית ליה וכו'; פי' אי אמרת בשלמא דאצטריך אותה לאו לאפוקי הק"ו רק משום דבר אחר לא ק' למה לי דינא דהכא דצריך לומר הדין דלא תימא דהלימוד של אותה בא להתיר שוגג ולא מזיד כמו בא"א ולכך קאמר לשוגג לא צריך קרא כדין הוא וא"כ אתיא קרא למזיד אבל עכשיו שפירשו התו' דאצטריך אותה לאפוקי ק"ו דלעיל א"כ קשה למה לי דינא דהכא כי הק"ו דלעיל לא שייך ללמוד בשוגג כי א"א גופה שוגג מותר וק"ל · (ולי הקטן נראה לפרש דבריהם כי דבריהם צריך ביאור והנלע"ד לפרש כוונת תו' דאי לית ליה ההוא דינא דלעיל לא הוי קשה ל"ל דינא דהכא לר' יוסי דה"א דאפי' שוגג כיון אסור באחות אשה דמגלי רחמנא גבי א"א שוגג והיא לא נתפסה ש"מ דוקא גבי א"א משום דהוא איסור קל לכן שוגג מותר משא"כ אחות אשה דאיסור חמור ה"א אפי' שוגג אסור לכן הוצרך ר' יוסי לגלות הק"ו דלמטה דשוגג מותר אבל השתא דאית ליה דינא דלעיל ודרש אותה א"כ ל"ל דינא דהכא אפי' מזיד מותר כנ"ל כוונת התו' עיין במ"ש הגאון אבי ז"ל ותראה דקשה על פירושו דאיקירא ה"א דאותה אתי למשרי רק שוגג והא אותה כתיב בקרא במזיד וע"ש ודרך כלל יש לעיין בתו' כאן ודו"ק כ"ל הקטן לבי הירש בהרב הגאון המחבר ז"ל ב"ה קאיידנוור ·): (דף צז ע"ב) גמרא תנן הגיורת וכו' · צ"ע דה"ל להקשות תיקף על לישנא קמא היאך אמר מן האם כ"ע לא פליגי דאסור תנן הגיורת וכו' לאו דאינה בתורת חליצה ויבום ושרי' לעלמא אלמא דקטן שנולד דמי וק"ל ויש ליישב · כמו כן קשה ג"כ למה לא הקשה המקשן של ת"ש ב' אחים תאומים על לישנא קמא ויש ליישב: תו' ד"ה והשני וכו' דהתם יכול להיות דשרי · יש לדקדק למה לא כתבו בפשיטות וכו' לפי מ"ש התו' בסמוך בד"ה כנס אחותו דיש ב' טעמים דאסורה הא' כמ"ש רש"י דגזרינן שמא יקח וכו' ע"ש וטעם השני משום דמיחלפא · ולפי הטעם דמיחלפא יש לאסור אפי' בהורתו ולידתו שלא בקדושה משא"כ לטעם דגזרינן אינו אסור אלא בהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ולא בשניהם שלא בקדושה וא"כ לפ"ז היטיב בדקדוק נכון כתבו דהתם יכול להיות דשרי ולא בפשיטות דלטעם מיחלפא אסור אפי' בזה וק"ל: (דף צח ע"א) גמרא הרי אשה וז' בניה וכו' · הא דמשמע בפ' הערל דהאשה וז' בניה שלו היתה עיין שם בתו' י"ל דהיינו לפי סברת המקשה דס"ל דאשתו היתה ולכן פריך מי מהימן ותרצי תו' דמעשה קודם לכן היתה: שם בתו' בד"ה כנס אחותו וכו' וריב"א פירש וכו' · ר"ל דבאמת ה"ה אם הורתו ולידתו שלא בקדושה והא דנקט לידתו בקדושה היינו לאפוקי תרוייהו בקדושה וק"ל: שם בא"ד אחריו בקדושה וכו' פירוש לאפוקי אם הורתו ולידתו שלא בקדושה או אם נולדה אחותו אחריו בקדושה אינה אסורה וק"ל:

ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם *וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו *כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה אפי' הן ק' כיצד אם מתו צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת *וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת : **גמ'** מכדי כולהו מאחות אשה ילפינן ליתני אחות אשה ברישא וכ"ת תנא חומרי חומרי נקט ור"ש היא דאמר שריפה חמורה אי הכי ליתני חמותו ברישא דעיקר שריפה בחמותו כתיב' ועוד בתר חמותו ליתני כלתו דבתר שריפה סקילה חמורה אלא בתו *כיון דאתיא מדרש' חביבא ליה

כולהו

ואשת אח שלא היה בעולמו · כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושמו לוי ועמד שמעון וייבם אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה דכתיב בכולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האל ונכרתו ובמקום מצות יבום כשמת בלא בנים שרייה רחמנ' ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שרא ליה דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם והלכך משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לה בנים ואפילו עכשיו שנפלה לפניו מכח נשואי אחיו שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל ראובן וכשם שהיא אסורה לו כך צרתה אשת שמעון האחרת אסורה דילפינן לקמן על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו ליבום עם צרותיהן שתיהן פטורות ואם נשאן ענוש כרת שמאחר שפטרן הכתוב עומדות עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים : וכלתו · שמת בנו ונשא אחיו כלתו אסורה לו לעולם ואפילו לאחר מיתת בנו : וכולן שמתו · שמתה בתו קודם לאחיו או מיאנה והיכי משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא ביתומה משכחת לה כגון שאביה השיאה לאחד ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויוצאה במיאון וכפר' ב"ש (דף קט ·) קרי לה יתומה בחיי האב ואם נתגרשה מאחיו או מיאנה באחיו או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות ולא הויא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה אשתו ומתייבמת צרתה : ואי אתה יכול לומר כו' · שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין ממאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפ' ב"ש : כשם שבתו פטורה · שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה כדיליף בגמר' : הלכה צרת בתו ונישאת לאחיו השני · דהיכ' דיש אח אחר שתיהן מותרות לו אינן פטורות שהרי יש כאן מצות יבום ומתייבמת האחת והשניה פטורה דכתיב את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בונה ולא שתים · ואם ייבם האחד את צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו בשם שצרת בתו פטורה · שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטרה בתו הימנו והרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית : כך צרת צרת' · אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה וטעמ' יליף בגמר' מלצרור (ויקר' יח) שצרת ערוה פוטרת צרתה: ואפילו הם ק' · אחים והלכה צרת צרתה של בתו ונתייבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן נאסרות על זה וכן לעולם : צרתה מותרת · להתייבם לו שהרי בשעת זיקת יבום אינה צרתה : וכל היכולה למאן · כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינן אלא מדרבנן וזיקת נפילתה מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כדמפרש טעמא בגמר' שנראית צרת ערוה : גמ' מכדי כולהו · עריות מה שפטורות מן היבום : מאחות אשה ילפינן · לקמן בשמעתין : ור"ש היא · דאמר בפרק ד' מיתות (דף מט :) שריפה חמורה ולהכי תנא רישא בתו ובת בתו כולהו עד אם חמיו בשריפה : בחמותו כתיב · ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו (ויקרא כ) : כלתו בסקילה · בפ' ד' מיתות (דף נג ·) וכל שאר עריות דמתני' אינן במיתת ב"ד אלא בכרת : כיון דאתי' מדרשא · ליאמר עליו חביבא ליה לתנא ואקדמה ברישא לקמן מפרשי לה :

כולהו

או שנמצאו אילונית · דאילונית קדושי טעות הן ולא היתה אשת אחיו ותימה [דאמרינן] (לקמן דף סא :) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כו' קטנה שמא תמצא אילונית ואמאי תתייבם ממה נפשך דאם אינה אילונית שפיר מייבם ואם היא אילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו ואר"ת דהיא בקבלה עילוי' וכה"ג משני בריש בן סורר (דף סט ·) וה"ר אברהם מבורגויילה תירץ בנמצאת אילונית בחיי הבעל והקפיד אבל לאחר מיתה דלמא אם היה קיים לא היה מקפיד ולא נהירא דבהדי' קתני בתוספת' נמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה צרותיהן מותרות ובגמר' *אפרש בע"ה למאן דשרא צרת בתו אילונית אפי' בהכיר בה מאי אידום השמיענו בתוספת' בין מחיים בין אחר מיתה וא"ת דהכא משמע דאילונית לא בעי' גט [אפי' מדרבנן] דאי בעי' היתה צרתה חולצת ולא מתייבמת כדתנן במתני' כל שיכולה למאן ולא מיאנה כו' ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק ·) תנן הממאנת והשניה והאילונית אין להם כתובה משמע הא גיטא בעיא דהכי דייק בהמדיר (דף עג · ושם) וי"ל דהתם נקט האי לישנא משום דלא מצי למנקט אינן צריכין גט משום שניה דקתני בהדייהו תדע דע"כ ממאנת לא בעי' גיט' א"כ בהמדיר לא דייק הכי אלא משום דברים' קתני אינה מקודשת ובסיפ' תנא שלא בכתובה והא דתנן בהשולח (דף מו : ושם) המוצי' אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש משום קלקולא דשמא תנשא לאחר והוי' לה בנים ויאמר כו' ונמצא גט בטל ובניה ממזרים דמשמע בעיא גט אר"י דהתם במוציאה משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרים יפה תדע דקתני שמא נשאת לאחר והיו לה בנים ואלו ודאי אילונית אין לה רפואה דבהערל (דף עט :) פליגי ר"ע ור"א בסריס חמה אם חולץ וחולצין לאשתו שיש לו רפואה ובאילונית לא אשכחן דפליגי אע"ג דבקידש' על תנאי וכנסה סתם איכא למ"ד בהמדיר (ד' עב :) דבעי' גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל אילונית שום אדם אין מוחל ואפילו לאביי דמפרש טעמא משום דאין אדם בועל בעילת זנות היינו בשאר מומין דמסיק אדעתיה ובדעתו אפי' יהיו בה מומין בועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק אדעתיה ומשום חשש אילונית לא יהא בועל לשם קדושין :

ואי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה · וא"ת משכחת לה מיאון בקידושי טעות דתנא דבי רבי ישמעאל אפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה ותירץ ריב"ן דמתני' איירי בקטנות ועוד אמר ר"י דבקדושי טעות מצי למימר דאפי' מיאון אינה צריכה ולא הוה מצי למיתני בסיפ' כל שיכולה למאן כו' וממאנת דר' ישמעאל לאו דוקא דאפילו לא מיאנה לאו אשתו היא ואם ערוה היא צרתה מותרת מיהו בפ' בא סימן (ד' נב · ושם) משמע דבקדושי קטנות [נמי] איירי ר' ישמעאל גבי בתו של ר' ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ורבתה בכייה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתבי' ב' שערות ומשום ר' ישמעאל קאמר דנמנו דליכא למימר משום דר' יודא נמנו דאמר עד שירבה השחור על הלבן דהא מודה ר' יודא בנבעלת דאינה יכולה למאן והא דפריך בפ' נושאין על האנוסה (ד' ק : ושם) וממאנת מי קא ילדה ומשני בקדושי טעות כר' ישמעאל הא דשביק קידושי קטנות דאיירי בהו לאו משו' דמודי ר' ישמעאל בקידושי קטנות אלא משום דהויא סוגיא אליבא דשמואל ושמואל לא סבר לה כר' ישמעאל בקדושי קטנות כדמוכח בפ' מי שמת (ד' קנו : ושם) אבל בקדושי טעות סבר כוותיה כדאמר בהמדיר (ד' עד : ושם) קדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט והיינו כרבי ישמעאל וצ"ל מתני' לא כרבי ישמעאל והא דקאמר בגמר' (דף ט ·) בפלוגת' לא קמיירי היינו דוקא אמכייל' דט"ו נשים :

דלבתר שריפה סקילה חמורה · בחנם נקיט הכי דאפילו היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות ב"ד ה"ל למיתני כלתו בתר חמותו דבכל הנך ליכא מיתה אלא כרת לחודיה :

בתו כיון דאתי' מדרש' חביבא ליה · היינו בתו מאנוסתו כדפי' בקונ' אבל בתו מנשואתו מערות אשה ובתה נפקא דלא גרע מבת אשתו וא"ת והיכי נפקא והא אין מזהירין מן הדין כדאמר לקמן בפ"ב (ד' כב :) גבי אחותך בת אביך היא או בת אמך דצריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותך בת אביו ובת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין ואר"י דלא דמי דהתם לא איירי קרא אלא באחותו שהיא מן האב ומן האם דבת אביך או בת אמך משמע מן האב שלא מן האם ומן האם שלא מן האב וכדמפרש קרא בהדי' מולדת בית או מולדת חוץ (ויקר' יח) דמתרגמינן דילידא

דילידא

עין משפט
נר מצוה

ב
א מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' יג

[לקמן דף יב · ד"ה תני שתיין]

ג
ב שם סעיף ו

ד
ג שם סעיף א

ה
ד שם סעיף ו

מסו' הש"ס

קדושין דף מד : [לקמן יב · ל

[לקמן קו :]

ב"ב דף קח : [נדרים ג · נזיר ג : ב"ק זבחים מח : בכורות יג : לקמן ל · לב ר"ה יב ·]

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין יבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורה מדרשא *דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא °הנה הנה אתיא °זמה זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייה להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא *שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסיר' אלא איידי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי איריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא אם אתה אומר חולצת מתיבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירא צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי איריא דתני מן החליצה ומן היבום ליתני מן היבום לחודיה אי תנא מן היבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קא משמע לן *כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה וליתני מן היבום ומן החליצה אי נמי מן החליצה לחוד' אבא שאול היא *דאמר מצות חליצה קודמת למצות יבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי

למעוטי

תורה אור

ויקרא יח

שם יח

שם כ

כולהו נמי · לענין פטור יבום מדרשא אתיין מאחות אשה : עיקר איסורייהו · שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו דאיירי בה במתני' עיקר איסורה מדרש' אתיא : אתיא הנה הנה · לאיסור' אתיא זמה זמה לשריפה דבתו מאנסתו וכן בת בתו ובת בנו ילפי מערות אשה ובתה לא תגלה והרי בתו מאנסתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמע' דכתיב ערות אשה ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנ' בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך והכא לשון אישות לא כתיב וכתי' בתו לא כתיב הכא וילפינן בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוס' כי ערותך הנה וכתיב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו : אתיא זמה זמה · לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש ישרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינן מהנה הנה מבת אשתו : ליתני אחות אשה לבסוף · דכולהו מינה ילפינן לענין פטור יבום לקמן : להאי בבא · כל איסור [אחות'] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף : קורבי קורבי · הכך דקריב ליה טפי נקט ברישא : דקרובי עצמו · ואין בכולן קרובות כאלו : למטה דידה · דאשתו ואף על גב דהכך לאו משום קורבא דידיה אסורין ליה : למעלה דידה · חמותו ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה ליבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו : ותני אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו · טפי מכלתו דכלתו לאו קרובו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו : ובדין הוא דליקדמה לכלתו · מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו : דלאו משום קורבא הוא דאסור · כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי : מאי אידיא דקתני פוטרות · דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם : ליתני אסורות · דהא ודאי אסורות הן מאחר שאין זקוקות ליבום וקיימי באיסור אשת אח : ה"א אוסרות · ליבום וחליצ' לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מחלץ חלצה על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה : מאי קעביד · והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור : אלמה לא · שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת : כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסורה · צרת הבת וכדמפרש במתני' דמשפטרה הכתוב מזיקת יבום קיימא ליה באשת אח שיש לו בנים : שלא במקום מצוה שריא · כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמיו כדתנן (לקמן ד' יג :) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני' : משום הכי תנא פוטרות · דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וקי"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משתמע איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מיבום ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר' שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא : וליתני מן היבום לחודיה · דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משתמע' : ה"א מיחלץ חלצה · שלא להפקיע מצות יבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלגדור קא משמע לן מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת יבום עולה לזיקת חליצ' וכל שאין עולה לזיקת יבום פטורה מן החליצה וכל היכי' דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא : וניתני יבום ברישא · דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת' וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם * אלמא מצות יבום ברישא : אבא שאול היא · בפרק החולץ (דף לט :) אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאלו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר : מנינא דרישא · דמשמע ט"ו ותו לא : מנינא דסיפא · הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא :

ורב

דילדא מן אביך מן אמא אומרת או מן אמך מן גבר אוחר' ואע"ג דדרשינן * מולדת בית וגו' בין שאומרים לאביך קיים בין שאומרים לאביך הוצא מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היא בת שניהם מק"ו הוא דילפת אבל בכלל אשה ובתה הוי' ספי' בת שהיא בת אשתו כדאשכחן בפ' ד' מיתות (דף נג) דאמו שהיא אשת אביו הויא בכלל אשת אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה נראה לר"י דחייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיחייב על בת אנוסתו אלמא בקדושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיחייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון אישות מדלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא בריש נושאין על האנוסה (דף נז ·) מפרש הש"ס טעמא אחרינ' דעריות שאר כתוב בהו ובנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר :

דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי · יש מגיהין רב משום דרבי יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפ' כל הבשר (דף קי · ושם) איכא תנא דאתנייה לרב כהל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (דף מ : ושם) א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' ולא היה רבא בימיו דביום שמת רב יודא נולד רבא בפרק בתרא דקידושין (דף עב ·) ואר"ת דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפרק הנשרפין (דף עו) בתו מאנוסתו מנלן אמר אביי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' וצ"ל דתרי רב יצחק בר אבדימי הוו* :

מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו · וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו וחדא מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו ניכהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאשכחן לענין עדות בב"ב (ד' קכח ·) דלפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקתני בתו ובת בתו קרובי עצמו טפי מאחותו : **מאי** איריא דתנא פוטרות · פי' דמשמע אבל אי בעי מייבם ליתני אסורות לייבם :

אבל מיחלץ חלצה קמ"ל · אע"ג דמסיפא שמעינן דרישא לא בעי' חליצה דקתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן ברישא גופיה* : **כיון** דבמקום מצוה הוא דאסירא צרה · ואי הוה תני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאיסור צרה מחמת ערוה קאתי משום הכי קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור משום דממילא קאי באיסור אשת אח : **דמצות** חליצה קודמת · השתא דקתני תרווייהו ושנה חליצה ברישא משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה תני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי :

למעוטי

עין משפט
נר מצוה
[לקמן פג ·]

ד
א מיי' פ"א מה' יבום הלכה יט

[ועי' תו' חגיגה יא : ד"ה דאמר וכו' ותו' כתובות נו · ד"ה אמר ותו' ב"ב פו · ד"ה מי כאן ותו' מנחות לג · ד"ה רב חסדא ותו' חולין ק ד"ה איכא]

[וע"ש תו' מנחות לג · ד"ה הכל סומכין]

חגיגה ד' יא : סנהדרין ד' נא · זדף עה : פד · כריתות ד' ה :

[לקמן כג · סוטה ג · סנהדרין ג : כ"א ל ·]

[לקמן כ · לו · מא · מו ·]

לקמן דף לט : ודף קט :

[לקמן פד ·]

עין משפט נר מצוה

למעוטי *דרב ודרב אסי לרב ולרב אסי למעוטי מאי אי סבירא להו דהדדי חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו ואי לא סבירא להו דהדדי חדא למעוטי דחבריה וחדא למעוטי או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו לרב ולרב אסי ליתנינהו לפי שאינן בצרת צרה מה"מ דת"ר °אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה עליה מה ת"ל לפי שנאמר °יבמה יבא עליה שומע אני אפי' באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח ואין לי אלא היא צרתה מנין ת"ל לצרור *ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מנין ת"ל לצרור ולא לצור ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם ואין לי אלא הן צרותיהן מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה מכאן אמרו חכמים חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם יכול שאני מרבה אף *שש עריות חמורות מאלו שיהו צרותיהן אסורות אמרת מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסור' ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל דאי אפשר לינשא לאחין צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מנין אמר קרא °כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות וגומר טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי ה"א אחות אשה מייבמה מאי טעמא *דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה אימר דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בו כרת מי דחי ותו לא תעשה גרירא מנלן דדחי דכתיב

תורה אור

ויקרא יח

דברים כה

ויקרא יח

דרב ודרב אסי · דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ורב אסי אמר צרת אילונית אסורה שאם היה נשוי אילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ותרוייהו בפרקין (דף יא) : צרת ממאנת · הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתני' אשמעינן דאף על גב דאסירא עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא כדאיתא בפרקין גזירה משום צרת בתו ממאנת : מחזיר גרושתו : אחיו שגירש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלי' ומת בלא בנים שתיהן אסורו' להתייבם ואשמועינן מיעוטא דמתניתין דחליצה בעיא : ליתנינהו · לסוטה ואילונית בהדי הנך דמתניתין הואיל ופוטרות צרותיהן : לפי שאינן בצרת צרה · דכל הנך דמתני' איכא למיהוי הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפילו את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואילונית ליכא למיהוי הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה שהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן : מה"מ · דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות : עליה מה תלמוד לומר · לכתוב לגלות ערותה בחייה ותשמע כמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת : שומע אני · אפילו נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם : לצרור · צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור : זדונה כרת · בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שהוא כרת שגגתו חטאת כדיליף בפרקין (דף ט·) : ט"ו נשים · הו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתינו שאין בהם צד יבום לעולם : יכול שאני מרבה כו' · שנישאות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות ליבא לזה · שאין צרה אלא מאח · הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי איסור אשת אח עלה ושריא ליה : עונש מנין · אם ייבם ערוה או צרתה : ה"א אחות אשה מייבמה · מייבם : מאי טעמא · והלא בכרת קאי עלה : דאתי עשה · דיבום : ודחי את לא תעשה · למקרא ילפינן דאתי עשה ודחי לא תעשה כדמפרש ואזיל : לא

מסו' הש"ס

[לקמן יא· יב·

לקמן דף יג ·

שם

למעוטי דרב ודרב אסי · וא"ת למעט תרוייהו ממניינא דרישא דכיון דתנן ט"ו נשים ליכא למימר שייר ומימעטי כולהו מדלא קתני להו כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יז:) וכ"ת תנא ושייר והא ארבעה קתני * וי"ל דהכא לא מצי למיתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה וליכא למעוטי מדלא קתני להו אלא מיתורא דמתני' וטעמא דרב אסי ודפליג עליה אפרש לקמן* בע"ה :

לפי שאינן בצרת צרה · וא"ת דמשכחת לה צרת צרה לענין בועל *שנשאת לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת צרתה מן הבועל דלענין בועל כמי טומאה בה כמו לענין בעל ואם הלכ' הצרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה וי"ל דכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי הבעל ועוד אר"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה וגומר (דברים כד) אבל בבועל לא כתיב לאו אלא ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה) והא דפריך לקמן* נבעלה טומאה כתיבא בה ונסתרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לאודיה דריש טומאה כתיב בה כעריות מצית למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלאו לא שני בההוא דונסתרה והיא נטמאה :

מה אחות אשה מיוחדת כו' וא"ת מה לאחות אשה שכן בידו לרבות כדפריך בפרק הבא על יבמתו (דף כד· ושם) וי"ל דאהיקש' דר' יונה דסוף שמעתין (דף ח:) סמיך :

יכול שאני מרבה אף שש עריות המורות מאלו · המ"ל יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה :

טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הוה אמינא אחות אשה מיבמה · ותימה לר"י דמנא ליה הא נימא דאי לאו עליה נמי אחות אשה לא מייבמת דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ואצטריך עליה למימר לאשמועינן דבעלמא דחי דכה"ג אמר לקמן טעמ' דכתב רחמנ' את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי וכי תימא דאשומע אני דברייתא קפריך דמשמע ליה דאי לאו עליה ה"א דדחי אם כן מאי משני רבא בסוף מסקנא ערוה גופה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בה כרת אלא ע"כ שומע אני לאו דוקא *והכי קאמר אם ת"ל דדחי הא כתיב עליה ומיהו עיקרה לאו להכי אתא ואר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת לא ה"ל לתנא למדרש עליה לאיסורא ולא יצטרך לגופיה אלא לאשמועינן דבעלמא דחי אלא ה"ל למידרש להיתרא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן באחות אשה אף כאן באחות אשה ואמר רחמנא יבמה יבא עליה דמסתבר טפי למדרש הכי ולאוקמי קרא לגופיה אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא צריך קרא להיתרא ולהכי דריש ליה לגופיה לאיסורא ורב אשי דפריך לקמן (דף ט:) ממאי דהאי עליה לאיסורא דלמא להיתרא ארבא דמסיק דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת פריך כמו שפירש ר"י בר' מאיר אבל כל כמה דס"ד דדחי לא מצי למיפרך הכי ורבא לא הוה ס"ל אלא להיתרא לא מצית אמרת דאם כן לגלות ערותה דהדא היכי משכחת לה כדמשני לקמן אקושי' דרב אשי דעיקר דקדוק הש"ס הוא מכח דלא דריש להיתרא אלא לפי דעתו של מקשה היה פשוט דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת השיב לו רבא האמת דאינו כן :

לא תעשה שיש בו כרת מי דחי · ואם תאמר ואמאי לא ילפינן דלידחי מעשה דיבום דדחי לא תעשה דכרת דאשת אח וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן * אלא אצטריך סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי הא לא מפליגינן בשום מקום וילפינן מכלאים בציצית אפילו תרי איסורי היכי בעי למילף ועוד דלקמן כי בעי למילף מפסח תמיד ומילה לא פרכינן הכי ועוד דשביק הש"ס אשת אח דקאי בה ולא מסיק לה אלא לבסוף ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח אלא על כורחך לקמן לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח קאתי אלא דוקא אחות אשה כדמסיק

[ועי' תו' כתובות נח: ד"ה חמשה ותו' קדושין עז: ד"ה והא ותו' סוטה טו· ד"ה תנא ותו' גיטין כ: ד"ה אין ותו' ב"ק לה· ד"ה חמשה ועוד שם: ד"ה שלשה ותו' מנחות יח: ד"ה מגין]

*גי' הב"ח שנשאת לאחיו של בועל ולו אשה כו' כמי טומאה כתיב בה

ז
א מיי' פ"י מה' טומאת צרעת הל' ה ופ"ו מה' יבום הל' י

[דף יא·]

*וע"ש בתו' ד"ה צרת סוטה· ב"ח

*גי' הב"ח וה"ק אפילו את"ל

[דף ו :]

[illegible]

עין משפט נר מצוה

מסו' הש"ס

דכתיב °לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך *ואמר רבי אלעזר סמוכים מן התורה מנין שנאמר °סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר *ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה °מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר °לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו *ואמר רב יוסף אפי' למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמ' *לא דריש ובמשנ' תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש *דתניא בן עזאי אומר נאמר °מכשפה לא תחיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה °אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש *דתנן °נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מאי טעמא דר' יהודה דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו *כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילוי' דקרא דכתב °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקא אמרת השתא דלא סמיך ליה (דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בינתים) בשומרת יבם הכתוב מדבר *ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי עריות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ ·

תורה אור

דברים כב

תלים קיא

דברים כה

שמות כב

דברים כג

כב

לא תלבש שעטנז · וסמיך ליה גדילים תעשה ושרינן כלאים בציצית אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה : שאין חוסמין · אין [סותמין] טענותיה לכופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ · חוסמין לישנא דקרא קא נקט דיליף לה מלא תחסום: וסמיך ליה כו' · אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשי': במשנה תורה דריש · והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן : סמכו ענין לו · ענין הפרשה *סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי מכשפה לא תחיה בספר ואלה שמות: מה שוכב עם בהמה בסקילה · דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בם וכל דמיהם בם בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף נג) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בם (ויקרא כ) : נוציא זה · מכשף : לסקילה · שהיא מיתה חמורה מכולן : בכלל מכשפה היו · שנאמר לא תחיה : להקיש אליהן · שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא : נושא אדם אנוסת אביו · שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתי' (ויקר' יח) ערות אשת אביך ואשת משמע ע"י אישות דקדושין : אנוסת בנו · לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה : ה"ג ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה בשומר' יבם כו' · לא סמיך לי' דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בינתים : דמוכח · מוכח למדרשינהו אהדדי סמיכנהו : לכתביה רחמנא · להאי לא יגלה כנף אביו לגבי עריות אי לטפויי לאוי גבי אשת אב קאתי : לאפנויי

*בגמ' של הב"ח ב עי' מכות ד' כג ריש ע"א ד"ה אין חוסמין אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו עכ"ל

גי' הב"ח דסמוכה

*כאן צ"ל ד"ה לא יקח איש כו' ודרשינן סמוכין דאנוסה משמע ומפותה כאנוסה דשתיהן אינן בתורת אישות ומסקנא דתלמא דרב גידל בפרק נושאין על האנוס' הס"ד ב"ח

רש"ל מ"ז

[עי' תו' חגיגה יז: ד"ה לעבור]

כדמסיק טעמא הואיל ואישתרי אשתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח כדאמר בכל הני דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו מזכיר אחות אשה משו' דלמילף בכל דוכתין קאתי ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת דשאני אשת אח דמצוה בכך ואי אפשר בע"א לקיים מצות יבום דאם לא כן בטלה מצות יבום אבל בכלאים בציצית ילפינן שפיר בעלמ' דאי לא מיקיימת מצות תכלת בפשת' מיקיימת בצמר ואפ"ה דחי וכן ונגלח את כל שערו דמצורע מיקיים בשיער דהתר דכל שערו קרינן ביה כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת א"כ כל שערו ממש ובכמרטו פאת ראשו וזקנו וכן כל הני דמייתי מיקיימי בדוכתא אחריתי :

דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים וכו' · ואיפכא ליכא למימר דבמקום גדילי' לא תלבש שעטנז כדאמר בסמוך במקום כי ישבו לא תחסום דא"כ לשתוק קרא מיניה וממילא ידעינן דלא דחי עשה דציצית לאו דכלאי' וגבי יבמה נמי בסמוך ליכ' למדרש כי הכא דבלאו קרא ה"א דחוסמין אותה ולא יחלוץ לה על כרחו הקשה ה"ר יעקב דאורלייגש דליחייבו נשים בציצית דאית לן למימר כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים אע"ג דלאו היקש הוא אלא סמוכים דתרי קראי נינהו מ"מ דרשינן הכי בפ"ק דערכין (דף ג:) ובהתכלת (דף מג·) דקאמר הכל חייבין בציצית כהני' לוים ישראלי' ומסיק דכהנים אצטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי גבייהו כלאים בציצית נמי לא ליחייבו קמ"ל כהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אישתרי דמשמע דאי אישתרי לגמרי הוו מיפטרי מציצית דהוה דרשינן כל שאינו בלא תלבש שעטנז אינו בגדילים כ"ש שיש לנו לדרוש לחומרא ולחייב נשים בציצית וי"ל דהא דנשים פטורות מציצית היינו משו' דיליף לה* רב אחא בר יעקב דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות דהוקשה כל התורה לתפילין והיקשא עדיף מסמוכי' ולת"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא נינהו אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין דבלא"ה נמי לרבנן דר' *ישמעאל בפרק התכלת (דף מג· ושם) סבר נשים חייבות בציצית דמחייבי ציצית בלילה והוי שלא הזמן גרמא וקשה הא דדייק בפ' התכלת דרב יהודה סבר דציצית מצות עשה שלא הזמן גרמא מדרמי תכלת לפורזמא דאיכסי ביתיה וממאי דלמא אע"ג דסבר הוי הזמן גרמא מחייב נשים מסמוכין וי"ל דעדיפא מינה משני לי' התם ומיהו קשה למאן דפטר נשים מציצית ה"ל למיפטרינהו בכלאים ועכ"פ נשים חייבות בכלאים דאמר ספ"ק דבילה (ד' יד:) כלאים למאי חזו ושמא איכא שום ריבוי לענין כלאים* :

וכי מפני שסמכו ענין לו כו' · וא"ת דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משו' ג"ש דדריש ר' יוסי הגלילי בפ' ד' מיתות (ד' סו· ושם) דמפקא[מסמוכים]דדריש מלא תחיה כל נשמה דבסייף תדע דלטו ר"ע דגמר התם דבסקילה מאם בהמה אם איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדריש סמוכים בכל מקום אלא אצטריך ע"כ משו' גזירה שוה למפקא מסמוכים וי"ל דהכא דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכי מפני שסמכו משמע דלא דריש סמוכים בעלמא והא דדריש ר' יודא סמוכין בפ"ב דקידושין (דף נג·) דקתני יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה וקאמר *ההם סיפרא מני ר' יהודה איכא למימר דהתם וי"ו מוסיף על ענין ראשון דריש דכתיב וזאת תורת זבח השלמים א"נ משום דמוכח מדלא כתיב בפרשת ויקרא א"נ משום מופנה דאיש כאחיו מיותר דה"ל למיכתב לכל בני אהרן תהיה והו לא והא דקאמר במשנה תורה דריש ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה קים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם :

וסמיך ליה לא יקח איש אשת אביו · ורבנן לא דריש משום דלא יקח מפסיק בין פרשת אונס ללא יגלה : דא"כ לכתביה גבי עריות · דאע"ג דאצטריך למיכתביה הכא להיקש' ללא יבא ממזר דמהכא דרשינן ממאי הוה ממזר בין לר'עקיב' בין לרבנן בפ' החולץ (דף מט·) התם נמי סמוכין נינהו ודרשינן מטעם דמוכח או מופני וא"ת גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכח' מלתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי עריות וי"ל דלא שייך גבי עריות דאין זנות לבהמה א"כ לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בהי מינייהו : אם כן לכתוב רחמנ' לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לי · מדנקט לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכולי קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי' ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רבנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דאאביו קא בעי למה לי דפשיט' ליה דאאביו קאי אבל לא יגלה מצי למימר דדרשינן ליה לשומרת יבם כמו רבנן וריב"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכולי קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלאו הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאו יתירא היכא דאיכא למדרש ובפרק נושאין על האנוסה (דף צז) אמרינן נמי דלרבנן לא אצטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוין :

מכדי

ברכות דף ו ·

[מכות כג ·]

ברכות ד' כא ·

[פסחים כה :]

*סנהדרין סו :

ברכות ד' כא ·
לקמן ד' נו :

לקמן ד' מט ·

ח
א מיי' פ"ג מה' יבום הל' יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף ד [וכרב אלפס פרק ז דכתובות דף קא ·]

[קדושין לה ·]

ט
ב מיי' פי"א מה' עכו"ם הל' טו סמג לאוין כה טוש"ע יו"ד סי' קעט

י
ג מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה הל' יג

[[שמעון]

[ועי' תו' פסחים מג: ד"ה ס"ד אמינא ותו' ערכין ג : ד"ה הכי כהנים]

[נ"ל שם]

ש"מ לאפנויי וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית למאי הלכתא כתבי' הכא ואיבעית אימא משום דמופנה מכדי כתיב °ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך לא תלבש שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי הני מצרך צריכי דאי כתב רחמנא לא יעלה עליך ה"א כל דרך העלאה אסר רחמנ' ואפי' מוכרי כסות כתב רחמנ' לא תלבש שעטנז [א]דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ואי כתב רחמנא לא תלבש ה"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא [ב]כתב רחמנא לא יעלה עליך א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים למה לי מכדי כתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך *ותנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים [ג]אף כל צמר ופשתים צמר ופשתים דכתב רחמנא למה לי ש"מ לאפנויי ואכתי אצטריך סד"א העלאה הוא דלא נפיש הנאתה אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני אסר רחמנא [ד]כתב רחמנא צמר ופשתים א"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז מהעלאה והנא דבי ר' ישמעאל טעמא דכתב רחמנא צמר ופשתים הא לאו הכי כלאים בציצית ה"א דאסר רחמנא והכתיב °ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ותנא דבי רבי ישמעאל כל בגדים צמר ופשתים הם ואמר רחמנא עביד ליה תכלת ותכלת עמרא הוא וממאי דתכלת עמרא הוא מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא אצטריך סד"א כדרבא *דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד [ה]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן ישאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא אצטריך סד"א כי דיוקא דרבא הכנף מין כנף וה"ק רחמנ' עביד ליה צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבידת צמר לצמר צבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר

תינח

תורה אור: ויקרא יט · מדבר טו

לאפנויי · לאסורו של אביו דיליף מסמוכים דלעיל : **לא תלבש שעטנז למה לי** · שמע מיניה לאפנויי ולמדרש סמוכים : **ואפילו מוכרי כסות** : שאין מתכוונים להנאת חימום : **צמר ופשתים למה לי** · אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו' : **באחד מהם** · גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא יג) : **ואכתי אצטריך** · למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואע"ג דכתיב בגד בהעלאה דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו' : **ותנא דבי רבי ישמעאל** · דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך : **טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הוא** · והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד תכלת נמי לפשתים : **ותכלת עמרא** · מדשש כיתנא דכתיב (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במס' יומא (דף עא :) בד דבר העולה בד בבד ותכלת עמרא ושאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר שמע מינה שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו : **סד"א כדרבא** · אי לא כתב רחמנ' צמר ופשתים הוה דרשינן הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתים ולצמר עשה צמר ולבעיה תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמלת' אלא דקא מפרש ואזיל מלתיה דרבא : **כתיב הכנף** · עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים : **והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא** · דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי ר' ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים : **אצטריך** · צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין: **סד"א** · לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף : **והכי אמר רחמנא כו'** · קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית :

תינח

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו' · לאיתורי ולמימר מכדי כתיב פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה דכולה אצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה :) גדילים ארבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא של אחרים אשר תכסה בה *פרט לכסות סומא ולמעט שאין מכסה רובו : **אבל** לבישה כל תרי מיני אסר רחמנא · וא"ת אפילו חד מינא ה"א דאסור ובלבד שיהא שוע טווי ונוז וי"ל דשעטנז משמע נמי תערובת : **אם** כן לשתוק קרא מנייהו ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה · וא"ת בפרק במה מדליקין (דף כז ושם) קאמר רב פפא אף כל צמר ופשתים דקאמר רבי ישמעאל לאתויי כלאים וקאמר התם דהא דרב פפא בדותא היא דכלאים צמר ופשתים בהדיא כתיב בהו ומאי קושיא והא אצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים כדקאמר הכא וי"ל דבמסקנ' דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי תיפוק מהתם ותו לא אצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים דכלאים : **ותנא** דבי רבי ישמעאל וכו' · וא"ת בלא תנא דבי רבי ישמעאל נמי יוכל לדקדק דבגדים משמע כל בגדים דלכולהו אמר רחמנא עביד להו תכלת אלמא בבגדי פשתן נמי שרי תכלת וכ"ת דה"א דלאו אכולהו אמר רחמנ' דליעבד תכלת השתא נמי נימא דלאמר דוקא אמר רחמנ' דליעבד תכלת ולא אפשתים וי"ל דודאי אי לאו תנא דבי רבי ישמעאל ה"א *דשאר מיני אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים אבל לתנא דבי ר' ישמעאל דכל בגדים צמר ופשתים משמע דאתרוייהו קאי דאפילו נימא בעלמא דבגד הוי או צמר או פשתים הכא בגדיהם כתיב דמשמע תרי : **ואמר** רחמנא עביד להו תכלת · וא"ת והיכי משמע מהכא דשרי כלאים בציצית נימא דעביד להו תכלת בלא שוע טווי ונוז וי"ל דחוטי ציצית בעי' שיהו שוע טווי ונוז דדריש בספרי פתיל תכלת טווי ושזור וה"ה שוע דבעינן ויליף התם לבן מתכלת וסתם בגדים שלהן היו נמי שוע טווי וגם נוז פי' שזורים כמו שפי' ר"ת לקמן (דף ה :) נוז שזורי היינו שזורים בסוף הטלית מקום הנחת ציצית כדאמרינן בריש המוצא תפילין (דף צו :) ודלמא אדעתא דשפתא דגלימ' עייפינהו אבל קשיא דאכתי נימא דאמר רחמנ' לעביד להו תכלת בלא קשירה דלא הוי כלאים דתוכף תכיפה אחת אין חיבור ובמנחות* דקדק דקשר עליון דאורייתא' מדשרא רחמנא כלאים בציצית ושמעתי בשם ר"י קלנו' דע"כ אמר רחמנא ליעביד להו תכלת בענין דהוי כלאים דאי דוקא בלא כלאים א"כ ליסתוק קרא מיחדיו ומדאמר רחמנא עביד להו תכלת ידעי' דתוכף תכיפה אחת אינו חיבור אלא ודאי בענין דהוי כלאים אמר רחמנא ליעביד תכלת ולא שמעינן להו מהכא מידי אי תוכף תכיפה אחת חיבור אי לא להכי אצטריך יחדיו : **ותכלת** עמרא הוא · לא ה"ה צריך לכך דבין הוא כיתנא ובין הוא עמרא יכול לדקדק דכלאים בציצית שרי דאמר רחמנא לבגדיהם דהוו צמר ופשתים ליעביד תכלת שהוא או כיתנא או עמר' שאין בבגדי כהונה אלא צמר ופשתים מדכתיב בהו בגדיהם אלא האמת אומר : **מדשש** כיתנא תכלת עמר' · וליכא למימר דתכלת נמי כיתנ' אלא צבוע הוא תכלת ולא גמן תולעת שני עמר' דסבר' הוא דכל הצבועים מין אחד הן מדלא חילק בהן אלא בצבע : **סלקא** דעתך אמינא כדרבא · לאו דוקא דרבא איירי בתר דכתיב צמר ופשתים והשת' איירי אי לא כתיב צמר ופשתים אלא כלומר כדיוקא דרבא וה"ק קרא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם דלבגדיהם שהם צמר פשתים עביד ציצית אבל תכלת דבתר הכי לא קאי אבגדים אלא אהכנף מין כנף והמקשה דפריך והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וסבור דכרבא ממש קאמר היה יכול להקשות והא רבא לבתר דכתיב צמר ופשתים קאמר : **והא** תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא · דליכא למימר דמהכנף מרבה שאר בגדים כדאשכחן בפרק במה מדליקין (דף כז · ושם) דמרבה שאר בגדים גבי שקים מאו בגד דהכנף לאו ריבוי' הוא: **ואפילו** צמר לפשתים ופשתים לצמר · משמע הכא דתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקשה דבפ' במה מדליקין (שם) קאמר הש"ס הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שקים וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל וי"ל דסוגי' דהכא כר"נ בר יצחק דהתם דקאי אף כל לאתויי ציצית א"כ הוי דלא כרבה : **דאפילו** צמר לפשתן ופשתן לצמר כו' · נראה דאפילו שני חוטין לבן של צמר שרי בפשתים כדאמר במנחות אף על גב דאפשר במינו כדקאמר התם מגו דתכלת פטרה לבן נמי פוטר ולבן

של

[נ"ל לרבות וע' במנחות מג :]

[נ"ל דאשאר · נ"א]

[דף לט]

י
א מיי' פ"י מה' כלאים סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעי' ו
יא
ב שם סעיף ה
יב
ג מיי' פ"ג מה' ציצית הל' ב
יג
ד מיי' פ"י מה' כלאים סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' רצח סעי' א
יד
ה מיי' פ"ג מה' ציצית סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ב ג
טו
ו מיי' שם ופ"י מה' כלאים סמג עשין כו טוש"ע שם סעי' יב

מסו' הגמ' הש"ס
שבת דף כו · מנחות דף לט
שבת דף כו : נזיר דף כח · מנחות דף לט

תינח לתנא דבי ר' ישמעאל לרבנן מנא להו נפקא להו מראשו *דתניא °ראשו מה ת"ל לפי שנאמר °לא תקיפו את פאת ראשיכם שומע אני אף מצורע כן ת"ל ראשו וקא סבר האי תנא [א]הקפת כל הראש שמה הקפה איכא למיפרך מה ללאו דהקפ' שכן לאו שאין שוה בכל אלא אתיא מזקנו *דתניא °זקנו מה ת"ל לפי שנאמר °ופאת זקנם לא יגלחו שומע אני אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל ואכתי אצטריך סד"א שאני כהנים *הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפי' לאו שאין שוה בכל לא דחי קמ"ל דדחי אלא אתיא מראשו דהך תנא *דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר °תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף *מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה דאי לא תימא הכי הא דקיימא לן [ב]דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמר מנזיר אלא מנזיר מ"ט לא גמרינן דאיכא למיפרך שכן ישנו בשאלה ה"נ איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה אלא לעולם

מקרא

תורה אור: ויקרא יד · שם יט · שם יד · שם כא · מדב' ו

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל : דאייתור ליה צמר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים צמר ופשתים והא צמר ופשתים לא אייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה : **ראשו מה ת"ל** · במצורע כתיב וגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו: **וקסבר האי תנא** · דאצטריך לי' ראשו. להוות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאת כתב רחמנא הלכך אי לאו דרבי קרא ה"א לא ליקוף אלמא אשמועינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה מהכא נפקא הלכך אצטריך עליה למישרי ערוה ליבום דלא תימא אתי עשה דיבום ודחי לאו דאחות אשה : **שאין שוה בכל** · דנשים אינן בלאו דהקפה בפרק קמא דקידושין (דף לה :) תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע: **ופאת זקנם** · בכהנים כתיב : **תלמוד לומר זקנו** · לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה (°ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו') : **ואכתי אצטריך** · לגופיה לאשמועינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דתמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלן דדחי : **ראשו מה ת"ל** · בראשו דמצורע נמי קאי : **ת"ל ראשו** · אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא נפק'לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל : **מנזיר** · בנזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע : **שכן ישנו בשאלה** · להשאל לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה :

מקרא

של פשתים נמי פוטר הצמר *על מגו דמגו דלבן של צמר פוטר בפשתים לבן של פשתים נמי פוטר בצמר ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור כיון * דלא כשר במינו דהא במנחות (דף לט) אמר שאין בציצית משום קל"א אילן ופריך ולא יהא אלא לבן ומשני משום דאפשר במינן כדריש לקיש :

לרבנן מנא להו · תימה ל"ל דלא סברי כרבי יהודה ולא בעו שיהא מוכח או מופנה אלא ניחא ליה לשנויי אפילו אי סברי כר' יהודה וא"ת *ומאן נינהו דפליג עליה תנא דבי רבי ישמעאל ר' שמעון בן אלעזר והא רשב"א ואידך תנא דבי ר' ישמעאל דבפרק במה מדליקין (ד' כז ·) מודו דבלא ריבוי הוו סתם בגדים צמר ופשתים וא"ר"י דהיינו ההיא ברייתא דבפרק התכלת (ד' לט :) דאמר רב נחמן התם השיראין פטורה מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן השיראין והכלך והסריקים כולן חייבין בציצית ומשני מדרבנן אבל רבא דפריך התם לרב נחמן *לטעמא דמחייב מדאורייתא' וסבר לה כי ההיא ברייתא ולית ליה שינוי' דרב נחמן דמשני התם מדרבנן: **מה** ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל · בפרק שני נזירין (דף נח · ושם) מפרש דהאי תנא דמוקי ראשו לנזיר סבר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה ולהכי לא מצי לאוקמי כשאינו נזיר והך תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא סבר דשמה הקפה ואיבעית אימא דלכולי עלמא שמה הקפה ותנא מוקי לה לנזיר דהוי לא תעשה ועשה משום דללאו גרידא לא אצטריך לאשמועינן דדחי דמגדילים נפקא והאי תנא דמוקי לה לראשו גרידא סבר דמגדילים לא ילפינן משום דאצטריך לכדרבא לאשמועינן דצמר ופשתים פוטרים בשאר מינין ולאו לדחות לאו דכלאים קאתי ומראשו מסייע להאי תנא דעשה דחי לא תעשה בעלמא וקשה היכי יליף מראשו דאיכא למיפרך כדפרכינן הכא שכן לאו שאין שוה בכל וע"כ פירכא גמורה היא דאם לא כן נילף מזקנו דלידחי לא תעשה ועשה וי"ל דסוגיא דנזיר סברה דאפי' לא כתב ראשו הוה מוקמי זקנו בכהן דזקנו משמע בין כהן בין ישראל אע"ג דראשו לא משמע בין נזיר בין שאין נזיר משום דקר' איירי בסתם בני אדם שאינן נזירים ולהכי כיון דכתיב זקנו דלדחי לא תעשה ועשה תו לא אצטריך ראשו ללאו שאין שוה בכל ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תניהו לענין השוה בכל אבל סוגי' דשמעתין סברה דמזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו ואצטריך ראשו לגלוי' אזקנו דאיירי בכהנים ודחי לא תעשה ועשה ולא מצי למילף מראשו מידי א"כ סוגי' דהכא סברה דאצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל ההיא דשני נזירים (דף נז :) סוברת דמסבר' ידעינן דשמה הקפה :

זקנו מה תלמוד לומר · ואם תאמר הא אצטריך ראשו וזקנו לכלל ופרט וכלל כדאמרינן בסוטה בפרק היה מביא (דף טז ·) מה הפרט מפורש מקום כינוס שער כו' ויש לומר דההיא מלת' מצי למידרש מגבות עיניו : **ואכתי** אצטריך סד"א שאני כהנים כו' · הוה מצי למימר דאצטריך זקנו למידחי עשה ולא תעשה דמראשו לא שמעינן אלא לאו גריד' ומהכ' לא מצי למילף בעלמ' דליתי עשה ולידחי לא תעשה ועשה דשאני הכא דהוי לאו ועשה שאין שוה בכל כדאמרינן בפ' ב' נזירין (דף נח ·) וא"ת ונלמוד מהכא דלידחי לאו ועשה שאין שוה בכל וא"כ מאי פריך בפ' אלו מגלחין (דף ל · ושם :) גבי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כהן והוא בבית הקברות פשיט' דאין עשה דחי לא תעשה ועשה והא לאו ועשה שאין שוה בכל וא"ר"י דהתם עיקר פירכא *סמיך אמי דחינן איסור' מקמי ממונא ועוד קשי' דקאמר התם בסוף פרקין* יכול אמר לו אביו היטמ' או אל תחזיר אבדה יכול ישמע לו ת"ל כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומאי פריך והא לאו ועשה דטומאה אינו שוה אלא בכהנים וא"ר"י דלא פריך אלא אאל תחזיר אבדה דלמה לי קרא להכי דלאו ועשה שוה בכל הוא ועוד קשה דלקמן בפ"ב (דף כ ·) גבי אלמנה לכ"ג דחולצת ולא מתייבמת פריך בה"א מן הנשואין לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין ליתי עשה ולידחי לא תעשה מן הנשואין נמי אמאי ניחא ליה והא לאו ועשה שאין שוה בכל הוא וכן שם גבי פלוגת' דר' אחא ור' אלעזר* בביאת כ"ג באלמנה קאמר מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וא"ר"י דלא דמי ללאו ועשה דגילוח הוה טפי אין שוה בכל כ"ש אבל גבי אלמנה לכ"ג האשה עושה איסור' כמו כהן הכא עליה דקרי ביה לא יקחו לא תקח ולא מדחי ליה עשה דיבום אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים וי"מ דמזקנו לא ילפינן בעלמ' אפילו אין שוה בכל משום דעשה דמצורע עדיף משאר עשה דגדול השלום דע"י שיטהר מותר בתשמיש כדאמרינן בשלוח הקן (דף קלח ·) דאי לאו שלא תשלח היא דמצורע דחי עשה דשלוח משום דעדיף דגדול השלום ובשמעתין הוה ליה למימר דלא ילפינן מעשה דמצורע משום דגדול השלום אלא דבלאו הכי דחי שפיר ועוד דהכא דחי דאפילו עשה כי האי לא נגמר מהכא לידחי ומיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במועד קטן (דף ז :) מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה אבל למאן דשרא לא :

ליגמר מנזיר · דדחי וא"ת אדרבה נילף מכיבוד אב ואם דלא דחי לאו ועשה דהיטמ' ואל תחזיר אבידה וי"ל דמה לכיבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כדלקמן ואם תאמר אכתי אם באת ללמוד מכאן דדחי אם כן אצטריך לן שפיר והתעלמת בפרק אלו מגלחות (דף ל · ושם) לכהן והוא בבית הקברות דמתעלם ומאחר דהתם לא דחי אדרבה נילף בעלמ' דלא דחי וי"ל דהתם לא צריך קרא להכי דפשיט' דלא דחי כדקאמר התם ותו מי דחינן איסור' מקמי ממונא : **שכן** ישנו בשאלה · וא"ת ונימא בזה הצד מכהן ומזיר דלידחי בעלמ' עשה את לאו ועשה וכפ"ב' נזירים (דף נח : ושם) בתר דקאמר וכהן ומזיר לא גמרינן מהדדי קאמר וב"ע"ת לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למפרך כדאמרן פי' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכהן אינו שוה בכל ותימה דאמאי לא נגמר מינייהו במה הצד וי"ל דעל מה הצד פרכינן כל דהו דאינו לא קולא ולא חומר' ואיכא למיפרך מה להצד *השוה שבהן שיש בהן איסור גילוח זה בראשו וזה בזקנו וא"ת דלא גרסי כדאמרן ומפרש דקאי איכא למפרך אהא דאמר בתר הכי אמר רב וכו' פירוש (*ומפרש) דאיכ' למיפרך דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומסיק כעין תער וכיון דאיסור דידהו קל אתי עשה ודחי להו אבל קשי' נילף מכהן ומזיר ומילה דדחי' כ"ע דהוי עשה ולא תעשה כדאמר בפ' רבי אליעזר אם לא הבי' (דף קלב :) ונראה דהוי כמו שני כתובים הבאים כאחד דמילה וחד מהני איכא למילף במלתא חד דלא אצטריך ועוד אי ילפינן מינייהו למה לי קרא דכלאים בציצית ללאו גרידא ותירץ זה יש לדחות כמו שמפרש בסוף ובפרק שני נזירים היה יכול לומר כן כדפרי' אלא דלא חש לדקדק ולהאריך [וע' היטב תוס' נזיר נח: ד"ה הר"ת]

גדילים

[נ"ל ע"י · ב"ח]

[נ"ל דאפשר במינו דהא כו']

טז
א מיי' פי"ב מה' עכו"ם הל' ז סמג לאוין נח טוש"ע י"ד סי' קפא סעי' ב

*גי' הב"ח ומי פליגי נינהו רבנן דפליגי עליה כו'

יז
ב מיי' פ"ו מה' יבום הל' יא

*גי' הב"ח לטעמיה

*גי' הב"ח סמיך על ל"ת מי דחינן

*גמ' של הב"ח תיבה זו נמחק'

*גי' הב"ח השוה שבהן שכן יש בהן איסור

נזיר דף מח · ע"ש ודף כו :
שם
[לקמן ק"ד: קדושין כה: לה· כו · סנהדרין נא · מכות כ · תמורה ד :]
*נזיר מח · ע"ש כח ·
°כס"א ל"ג
*גי' רש"ל נזיר מצורע
דף לב
[לקמן נו.]

תורה אור

מקרא קמא אם כן לימא קרא ציצית תעשה לך גדילים למה לי ש"מ לאפנויי האי לשיעורא הוא דאתא א*גדיל שנים גדילים ארבעה עשה גדיל ופותלהו מתוכו א"כ לימא קרא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו למה לי ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה ב לתוכף *שתי תכיפות חיבור ותכיפה אחת אינו חיבור א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש צמר ופשתים יחדיו שעטנז למה לי ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה ג עד שיהא שוע טווי ונוז אלא כולה משעטנז נפקא אשכחן דאתי עשה ודחי ל"ת גרידא לא תעשה שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי דאצטריך עליה למיסרה וכי תימא נילף ממילה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת מתמיד מה לתמיד שכן תדיר מחדא לא אתיא תיתי מתרתי מהי תיתי ממילה ופסח שכן כרת מפסח ותמי' שכן צורך גבוה ממילה ותמיד שכן *ישנו לפני הדיבור ואליבא דמ"ד *עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור לא אצטריך סד"א תיתי מכבוד אב ואם דתניא ד יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל °איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבי' בכבודי מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא

לאו

ויקרא יט

מקרא קמא · דכלאים בציצית ודקאמרת לרבנן דלא אייתר להו צמר ופשתים מנא להו דכלאים בציצית שרי דליתי עשה ודחי לא תעשה : א"ב · דלאו לאפנויי לכתוב ציצית כו': לשיעורא אתא · למנין חוטין : גדיל שנים · אי אפשר לעשות גדיל בפחות משני חוטין: גדילין ארבע · חוטין דמיעוט גדילין שנים וכתיב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל אמרה תורה עשה מהן ארבע חוטין גדיל אחד הוו להו ח' חוטין כשתוחבן בכנף הבגד : ופותלהו מתוכו · שיהו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף : תכיפ' · פוינ"ט שתוחב תכיפה אחת במחט וחיבר כלאים בגד צמר ובגד פשתים יחד אינו חיבור בפחות משתי תכיפות להכי כתב יחדו עד שיחברם יחד יפה: שוע טווי ונוז · מן התורה אינו חייב עד שיהיה הצמר והפשתן מתוקן יחד היטיב במרק · שוע · לשון חלק שמתרגמינן שעיע (בראשית כז) · נוז · ארוג : כולה משעטנז נפקא · דאי לאפנויי לחוד לכתוב לא תלבש כלאים צמר ופשתים ומדאפיק רחמנא בלשון שעטנז דרוש ביה נמי הא : ממילה · שדוחה עשה שלא תעשה דשבת שיש בה כרת : שלש עשרה בריתות · אמורים בפרשת מילה : מפסח · שדוחה שחיטתו את השבת : שבן צורך גבוה · למזבח תאמר בעשה דיבום דליכא כל הני : מילה ותמיד שכן ישנו לפני הדיבור · לפני מתן תורה : ואליבא דמ"ד · במסכת חגיגה (דף ו) : עולה שהקריבו ישראל במדבר · דכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולת תמיד הוה : סד"א · אי לא כתיב עליה לדרש' תיתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת מכיבוד אב ואם : כולכם · אתה ואביך ואמך חייבים בכבודי מאי ה' דריש ליה : שחוט לי · דהוי אב מלאכה שחייבין עליה כרת :

לאו

מסו' ה הש"ס

[מנחות לט ·]

[ב"מ לב ·]

כלאים פ"ט שבת ד' כו מנחות ד'

ב"מ דף לב

[חגיגה ו ·]

גדילים ארבע · במנחות* אמר דבעי תמני' חוטין ותימה מנלן שכופל כל אחד ואחד לשנים שמא יקשור כל אחד בראשו בטלית ואי הוה מפרשים עשה גדיל ופותלהו מתוכו היינו שטושה אותו כעין פתילה וכופלן באמצע הוה ניחא אבל בקונטרס פי' פותלהו מתוכו היינו שני שלישי ענף שלא יעשה הכל גדילים :

ואכתי מיבעי ליה לתוכף תכיפה אחת דאין חיבור · בלאו הכי מיבעי ליה דאי לאו יחדו ה"א דאסור ללבוש צמר ופשתים אע"פ שאין מחוברים כלל זה עם זה :

עד שיהא שוע טווי ונוז · אין לפרש כמו שפירש ריב"ן שוע וטווי יחד צמר ופשתים *א"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה שהרי צריך שיהיו ב' חוטין של תכלת צמר לבדו בלא פשתן אלא שוע כל אחד לבדו ונוז נמי אר"ת דאין לפרש דהיינו ארוג כדפי' בקונטרס דמאי שנא שוע וטווי דהוו כל אחד לבדו ונוז קאי אצמר ופשתים יחד ועוד דבנדה פרק האשה (דף סא:) גבי האי מאן דרמי חוטא דכיתנ' בגלימא דעמר' כו' ופריך ואימא או שוע או טווי או נוז ולפי' הקונטרס בלא נוז אי אפשר שיהא כלאים ואין לומר דהכי פריך ואימא או שוע ונוז או טווי ונוז או נוז לחודיה דאם כן דבנוז לחודיה שני שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי אלא נראה לר"ת דנוז היינו שזור ונוז נמי כל אחד לבדו ועל שעטנז של צמר לבד ושל פשתים לבד הזהיר הכתוב שלא יעשה מהם בגד ביחד ומיחדו נפקא והר' רבי' יצחק הלבן הקשה לו מהא דתנן במסכת כלאים (פ"ט) אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז אלמא דנוז היינו ארוג ואר"ת דע"כ לאו למדרש כל שעטנז קאתי מדלא קאמר אלא על שוע טווי וארוג ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי (*ונוז) לחודיה אבל ארוג מיחדו נפקא:

כולה משעטנז נפקא · מדכתיב שעטנז ולא כתיב כלאים שמעינן שוע וטווי ונוז ומדלא כתיב שוע וטוו ונוז בהדי' שמעינן דלאפנויי קאתי למידרש סמוכין וא"ת ודלמא לכדרבא לחוד קאתי למדרש סמוכין דצמר ופשתים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דאת' למישרי כלאים ויש לומר דהכי משמע דלא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך מהם והכי איתא בפ' שני נזירים (דף נח · ושם) ואם תאמר והיכי ילפינן בעלמא מהכא שאני כלאים דהותר מכללו אצל בגדי כהונה ואר"י דהתם נמי משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודחי לאו דכלאים ואין זה הותר מכללו ומיהו אי לאו כלאים מבגדי כהונה לא הוה מצי למילף בעלמא משום דמצותו בכך ובע"א אי אפשר לקיים מצותו כמו שפירשתי לעיל* דלא ילפינן מאשת אח ועוד דצורך עבודה שאני וא"ת אדילפינן מכלאים בציצית דדחי נילף משריפת קדשים דלא דחי כדדרשינן פרק כילד צולין (דף פג :) דאין שריפת קדשים דוחה יום טוב מוהנותר ממנו עד בקר (שמות יב) בא הכתוב ליתן בקר שני לשריפתו וי"ל דשאני התם דלא בטלה מצותו בכך ויכול לשורפו אחר י"ט ומ"מ אי לאו בקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי ומיהו קשה לקמן*(דף עב ·) גבי שריפת בת כהן קאמר או אינו אלא בשבת דהוה גמרינן מכלאים בציצית דלידחי אי לאו לא תבערו אפילו לא תעשה שיש בו כרת דמה לי חומר' רבא ומה לי חומר' זוטא והתם כיון דיכול להמתין עד למחר *נילף (מיניה) שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שים לה לידון מיד ולישרף שלא יעוו הדין ושלא ישתכחו הדברים וא"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית נילף משריפת קדשים מדאצטריך התם לומר קרא דלא דחי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמ' דחי ואר"י דהתם אצטריך קרא שלא תאמר דדחי משום דאפי' אוכל נפש שרי ולמ"ד נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט לא אצטריך הכא קרא אלא אליבא דמ"ד קריבין:

ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדיבור · וא"ת ונילף מקרבנות דדחי שבת כדדרשינן בפ' כילד צולין (דף עז · ושם) מבמועדו ואפילו עומר ושתי הלחם כדדרשינן התם ואר"י דחשיבי (*התם) כולהו תדיר כיון דהוו בכל שנה ואיכא למיפרך על מילה ושאר קרבנות שכן תדיר ובש"ס לא חש לדקדק כל כך דה"כ לא מסיק מידי למ"ד* עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראייה הוה :

כולכם חייבים בכבודי · מאי ה' דסיפ' דקר' קדריש וא"ת ומנלן דקאי טפי אשבתות מכיבוד אב ואם וכן בסמוך גבי מקדש ויש לומר דכיבוד הקב"ה הוי טפי בשמירת שבת מבשאר מצות דמעיד על המקום שברא העולם כדאמר בעירובין (דף סט :) ובחולין (דף ה·) דהמחלל שבת ככופר במעשה בראשית ועוד אני ה' משמע דקאי אמורא דכתיב באב ואם ובמקדש כלומר מוראי למעלה ממוראכם כדאמר במדרש והתקדשתם והייתם קדושים יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם וא"ת ולמה לי קרא בכיבוד אב ואם דלא דחי שבת דבלאו קרא נמי לא דחי שהוא ואביו מוזהרין על השבת כדאמר בפ"ק דקדושין (דף לא ·) גבי אביו אומר השקיני ואמו אמרה השקיני הנח כיבוד אמך ועסה כבוד אביך שאתה ואמך חייבין בכיבוד אביך וכן אביך אומר השקיני ומצוה לעשות הנח כבוד אביך ועסה מצוה שאתה ואביך חייבין לעשות מצוה ויש לומר דמהכא ילפינן התם :

טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי · פי' דמהכא ילפינן דבעלמא דחי דלא אצטריך הכא למכתב דלא דחי דמהיכי תיתי דמפסח ומילה ותמיד לא אתי דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה ועוד דאדרבה נילף ממקדש והבערת בת כהן דלא דחי והא דקתני יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת דמשמע דאי לאו קרא ה"א דדחי לאו דוקא אלא כלומר אפי' את"ל דדחי הא כתיב אני ה' כדפי' לעיל גבי שומע אני וא"ת היכי מוכח מהכא דבעלמ' דחי ואצטריך עליה למימר דהשת' קרא דהכא לא אצטריך לגופיה אלא לאשמועינן דבעלמ' דחי נימא עליה להיתר' והשת' אצטריך קרא דהכא לגופיה ולא נילף מעשה דיבום וי"ל דאפילו נימא דעליה להיתר' לא אצטריך קרא דהא דלא מצינו למילף מעשה דיבום דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה ועוד *אדרבה ממקדש והבערת בת כהן הוה ילפינן דלא דחי ועוד מיבום ליכא למילף דבשבת איכא סקילה אע"ג דבעריות נמי איכא בחמותו וכלתו שריפה וסקילה כי נימא עליה להיתרא לא נימא אלא באחות אשה ודכוותה דליכא סקילה ושריפה דלא הוקשה להיתר' אלא לאיסור' וכן סבר רבא לפר"י (לעיל דף ג) וא"ת אכתי הא אצטריך לגופיה דסד"א דהואיל והוקש כבודם לכבוד המקום

לידחי

עין משפט
נר מצוה

יח
א מיי' פ"א מה' ציצית הל' י סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף יב

יט
ב מיי' פ"י מה' כלאים סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' ש סעי' ב

*גי' הב"ח דא"כ

כ
ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף א

כא
ד מיי' פ"ו מה' ממרים סמג עשין קיב טוש"ע י"ד סי' רמ סעיף טו

*גי' הב"ח ישנן

*בגמ' של הב"ח תי' זו נמחק

*ריש ד"ד · ב"ה

[דף ו :]

*בגמ' של הב"ח תי' זו נמחק

*גי' הב"ח ואדרבה כו' דמיבום כו' נמי בחמותו וכלתו ליכא שריפה כו'

*גי' הב"ח מטריפת קד[illegible] ותי' תיכיס

[חגיגה ו ·]

תורה אור

לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי לא דקיימ' לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידחי וכ"ת שאני לאוי שבת דחמירי והא תנא בעלמ' קאי ולא קפריך דתני' *יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל °איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו *כולכם חייבין בכבודי לא משום דאיכ' למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה לא סד"א תיתי מבנין בית המקדש *דתניא ה יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל °את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו בבונה וסותר וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי ואלא דקיימ' לן דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא דחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמ' קאי ולא קא פריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שא"ל אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו תיראו וגו' כולכם חייבים בכבודי אלא משום דאיכא למפרך מה להנך שכן הכשר מצוה הכשר מצוה תיפוק לי מהתם אין הכי נמי ואת שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו למה לי מיבעי ליה לכדתניא יכול יתיירא אדם ממקדש ת"ל את שבתותי תשמרו ואת מקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת

לא

ויקרא יט

שם

לאו דמחמר · אחר בהמתו שהוא בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא עביד מעשה בגופיה וכמ"ד בפ' מי שהחשיך (דף קנד ·) המחמר אחר בהמתו בשבת פטור : ואפ"ה לא דחי · בתמיה : וליגמר מהכא · דלא דחי אפילו לאו גריד' : וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי · דקי"ל (עירובין דף סט ·) מחלל שבת כעובד ע"ז ומשום הכי אפי' לאו גריד' לא דחי ומינייהו לא גמרינן : והא תנא בעלמא קאי ולא פריך · והא אשכחן תנא בעלמ' דיליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא דכהן ולאו דלא תוכל להתעלם מלאוי דשבת גמר' ולא פרכינן שאני לאוי דשבת דחמירי : אמר לו אביו · לכהן : היטמא · בבית הקברות להשיב אבדה או שהיתה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזיר · יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו ויליפינן כהן דטומאה ולאו דהשבת אבדה מלאוי דשבת : אלא · לעולם דאמר ליה שחוט לי בשל לי ואפי' הכי לא אצטריך ע"ה דאיכ' למיפרך מה להנך שחוט לי בשל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירת לא תעשה הוא נקיים עשה דכיבוד וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך אי לא כתב את שבתותי תשמרו ה"א לידחי אבל יבום לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא אצטריך עליה : מאי לאו בבונה וסותר · אצטריך למיסר אע"ג דאב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דועשו לי מקדש ודחי לאו דשבת : והא תנא בעלמא גמר · לאוי דטומאה והעלם אבדה מלאוי דשבת ולא פריך : תיפוק לי מהתם · מאיש אמו ואביו תיראו דהכשר מצוה הוא ולא דחי למה ליה למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמרו אלא לאו דתילף מיניה דאפי' בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדי' דלא דחי אמרינן דדחי א"כ אצטריך עליה : נאמר שמירה בשבת ומורה במקדש · והקישן הכתוב בפסוק אחד :

לא

לידחי כדאמר בסוף אלו מגלחות (דף כב ·) דה"א אי לאו קרא לידחי ל"ת ועשה מהאי טעמ' וי"ל דעשה ולא תעשה דקיל ה"א דלידחי אבל לא תעשה שיש בו כרת לא ה"א דדחי *ולהכי ל"ת ועשה ליכא למידק הא בעלמא דחי כדדייק אלא העשה שיש בו כרת דדוק' ל"ת שיש בו כרת דבלאו קרא ה"א דלא דחי איכא למידק הא בעלמא דחי וא"ת וכיון דהשת' בעי למימר דבעלמ' דחי לא תעשה שיש בו כרת כ"ש דלידחי בעלמ' ל"ת ועשה וא"ל דאה"כ ה"ל למיפרך אלא הא דקי"ל דאין עשה דוחה לא תעשה ועש' ניגמר מהכא דדחי כדפרישית לעיל וי"ל דהשתא דילפינן דבעלמ' דוחה ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מלא תעשה ועשה דאי אפשר שידחה עשה ל"ת ועשה דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה והא דהוה בעי למימר בסוף אלו מגלחות (דף כב ·) דעשה דכיבוד לידחי ל"ת ועשה היינו משום דעדיף דהוקש כבודם לכבוד המקום וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית למה לי וי"ל דאצטריך לכדרבא ולהכ' דבי רבי ישמעאל נמי אצטריך דלא נידרוש הכנף מין כנף דוקא צמר לצמר ופשתים לפשתים ועוד ס"ד דלא לידחי עשה דציצית לאו דכלאים שאין שוה בכסים למ"ד כסים פטורות מציצי' ולעיל דהוה בעי למילף מעשה דמצורע דלידחי עשה את לא תעשה (ועשה) משמע דבעי למילף מהתם אפילו כלאים בציצית ע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה שיש חילוק בין שוה בכל עד דפריך ליה ובפ' ב' נזירים (דף נח · ושם) דיליף לגמרי בעלמא מראשו איכא למימר סבר דנשים חייבות בציצית וא"ת ראשו למה לי כיון דדחי אפי' לאו שיש בו כרת וי"ל דאצטריך לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי אמאי אצטריך קרא כיון דבעלמ' דחי דס"ד למילף לענין שבת מכיבוד אב ואם דלא דחי וה"א דבשבת לא דחי אע"ג דבעלמ' דחי :

ניגמר מהכ' דלא דחי · משמע דאי איירי בשחיטה ובישול ניחא ותימה דמנא ליה לתנא לאוקמי קרא בשחיטה ובישול לאשמועינן דבעלמ' דחי אדרבה נוקמה בלאו דמחמר ונגמר מהכא דבעלמ' לא דחי אפי' לאו גרידא וי"ל דדייק הכא מדלא אשמעינן קרא בשאר דברים דליכ' אלא לאו גריד' דלא הוה אתי למיטעי וא"ת והיכי נגמר מהכא דלא דחי דלמא שאני הכא דהוי עשה ולא תעשה דהא כתיב למען ינוח שורך וחמורך ביום השביעי תשבות (דברים ה) ומשום הכי הוא דלא דחי אבל לאו גרידא לעולם נילף מכלאים בציצית דדחי ואר"י דעשה דכיבוד הואיל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום חשוב עשה דשבת כמאן דליתיה לגמרי והוי כמאן דליכא אלא לאו גרידא וכמו כן עשה דמקדש ועשה דבת כהן עדיפי מעשה דשבת משום מורא משום כפרה דבת כהן וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפילו לאו גריד' דהא שבת וטומאה והשבת אבדה כולהו עשה ולא תעשה נינהו וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אלימ' לן טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום לידחי א"כ אפי' לאו גריד' לא דחי דמכלאים לא מצי גמור משום דכיבוד הוי הכשר מצוה :

והא תנא בעלמ' קאי ולא קפריך · קשה דמשמע דאי איירי בשחיטה ובישול ניחא ליה ואדרבה כ"ש דקשה טפי דהיכי יליף דהיטמ' ולא תחזיר דליכ' כרת משבת דאיכ' כרת וסקילה דנהי דהתם לא דחי הכא דחי אע"ג דאיכ' לאו ועשה משום דהוקש כבודם וי"ל כיון דגלי קרא דגרע מעשה דבעלמ' דחי לאו שיש בו כרת והאי לא דחי תו לא מהני טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום :

שכן הכשר מצוה · פירש בקונטרס לעולם בשחוט לי בשל לי והא בעלמ' דחי מ"מ לא נילף מהכא דלידחי עשה דיבום לאו דאחות אשה משום דאיכא למיפרך שכן הכשר מצוה דאי אפשר לקיים הכיבוד בלא דחיית הלאו אבל גבי יבום יכול לקיים המצוה בלא דחיית הלאו דאפשר בחליצה וקשה לר"י דאין זה אפשר דאי אסור לייבם משום כרת חליצה נמי לא בעי דכל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה ולקמן בפ"ב (דף כ · ושם) ילפינן מקרא ועוד אמרי' בההיא שמעת' *דלא חשבינן גבי יבום אפשר לקיים שניהם ע"י חליצה משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא (°ועוד דלקמן לפי האמת דאיכ' קרא בכלאים למה לי קרא כיון דהכשר מצוה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת) ועוד דמסקי' דבשום מקום אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת משמע אפי' בהכשר מצוה ולקמן דפריך הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דפי' הקונטרס ת"ל מהתם מכיבוד אב דלא דחי אלא ודאי ההוא דמקדש אתא למימר הא בעלמ' דחי אפי' בלא הכשר מצוה ואין זה דיוק דדלמ' לגופיה אצטריך משום דמכיבוד ילפינן דבעלמ' דחי אצטריך למיכתב גבי מקדש דלא דחי ומיהו הא איכ' למימר אע"ג דבעלמ' דחי גבי מקדש ה"א דלא דחי כמו בכיבוד דבכל מילי דשבת ה"א דלא דחי ולהכי אצטריך מילה ופסח ותמיד וכן אומר מהר"י ונראה לר"י וכן פי' רבינו חננאל דבלאו דמחמר מוקי לה ומהכ' לא נילף בעלמ' דלא לידחי לאו גריד' דמה לכיבוד שכן הכשר מצוה כשתחמר ותטמ' ומניח מלהחזיר אבדה כדי להבי' גחלות לאביו בשעת דחיית הלאו אין מאכילו ומלבישו אבל בעלמ' דעביד גוף המצוה ילפינן מכלאים בציצית דדחי ואר"י דכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא דחי דבכל ענין קא פסיק שלא ישמע לו והיינו משום דברוב ענייני כיבוד רגילים להיות ע"י הכשר מצוה קאמר רחמ' דלא דחי בכל ענין והשת' לקמן פריך שפיר הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דלא דחי ואם איתא ענין להכשר מצוה תנהו ענין לגוף מצוה :

יכול

[דף כא ·]

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח דלהכי ל"ת ועשה

כב
ה מיי' פ"א מה' בית הבחירה הל' יב

[נ"ל [illegible] כולכם [illegible]]

תורה אור

לא משבת אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על השבת מורא האמורה במקדש [א]לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על המקדש [ב]ואי זו היא מורא מקדש *לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק"ו ואין לי אלא בזמן שב"ה קיים בזמן שאין ב"ה קיים מנין ת"ל °את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם אלא סד"א תיתי מהבערה *דתנא דבי ר' ישמעאל °לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל אי לר' יוסי ללאו אי לר' נתן לחלק *דתניא הבערה ללאו יצתה דברי ר' יוסי ר' נתן אומר לחלק ואמר רבא תנא מושבות קא קשיא ליה מושבות מה ת"ל מכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל מושבות דכתב רחמנא בשבת למה לי *משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנאמר °וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת שומע אני בין בחול בין בשבת ומה אני מקיים °מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד ומה אני מקיים והומת בחול ולא בשבת או אינו אלא אפי' בשב' ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר °והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמורים להלן בב"ד אף מושבו' האמורי' כאן בב"ד [ד]ואמר רחמנא לא תבערו מאי לאו ר' נתן היא דאמר לחלק יצתה וטעמ' דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי לא ר' יוסי ותיהוי נמי רבי יוסי אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצתה הבערה גרידתא הבערה דב"ד בישול פתילה הוא ואמר רב ששת *מה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנין אמר רב שימי בר אשי האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום "דמייתי מק"ו וה"ק מה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחיא שבת מק"ו

ומה

לא משבת אתה מתירא · דלא כתיב ביה מורא : פונדתו · ארנקי שאוזר בו מתניו : קפנדריא · לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו : מק"ו · מפרש בברכות בפ' הרואה* מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה : מה ת"ל · והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה : ללאו יצאתה · לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמ' : לחלק · שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו' : ה"ג ואמר רבא כו' : מושבותיכם · בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ : חובת הגוף היא · ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות : או אינו כו' · לקמן מפרש : והיו אלה לכם · גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים : ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו' : מאי לאו ר' נתן היא · דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי' הכי אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דוהומת ודחי ליה : פתילה · של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סממנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני : אמר רב שימי האי תנא · דאצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת ב"ד בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מייתי ליה בק"ו דדחי שבת :

רציחה

יכול יתיירא אדם מבית המקדש · גבי אביו לא הוצרך לומר כן דפשיט' שלא ישתחוה לו לשם אלהות אבל גבי המקדש אצטריך משום דהוי דבר שבקדושה אי נמי גבי אביו שייך מורא שלא יכעיסנו אבל במקדש אין יכול למורא אלא בדוחק כמו שמפר' והולך:

מושבות דכתב רחמנא למה לי · והא דדרשינן בפ"ק דשבת (דף כ ·) בכל מושבות אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד היינו משום דהוי לי' למכתב מושבות וכתיב מושבותיכ' ומדלא כתיב °לא תבערו לכם וכתב מושבות משמע דאתא לכדהכ' ובספ"ק דקידושין (דף לז : ושם) דקאמר מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה לי סד"א הואיל ובענין דמועדות כתיב ליבעי בה קידוש ב"ד כמועדות לא °מדלא תבערו אש בכל מושבותיכם קדרים אלא מקר' אחרינא דאמור אל הכהנים דכתב שבת היא לה' בכל מושבתיכם דההוא קרא בענייא דמועד כתיב :

°**או** אינו אלא אפי' בשבת · משום מה לי חומר' רבה מה לי חומר' זוטא הקשה ה"ר יהודה כהן היכא בעי לאוקמי ר' ישמעאל כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצתה והא בפ"ק דשבת (דקיב: ושם) אמר דר' ישמעאל קרא והטה ואמר לשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה אלמא דבהבערה יש כרת ועוד קשה דנהי נמי רבי יוסי היא מ"מ אי לאו לא תבערו הוי אמינא דמיתת ב"ד נמי דחיא שבת משום מה לי חומרא רבה כו' אע"ג דנטילת נשמה אב מלאכה הוא וא"כ כי כתב לא תבערו אצטריך נמי עליה באחות אשה דליכא סקילה דלא נימא מה לי חומרא כו' וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר טפי :

טעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי · בסמוך מוכח דלא בעי למימ' השת' מדאצטריך לא תבערו לאסור מכלל דבעלמ' דחי דמפרש דאי לאו לא תבערו ה"א דלידחי כמו בכלאים בציצית דמה לי חומר' רבה ומה לי חומר' זוטא ואצטריך לא תבערו לגופיה וא"ת וכיון דלגופיה אצטריך אדרבה נילף מהכ' דלא דחי דלא אמרי' מה לי חומר' רבה מה לי כו' וי"ל דלא מצי למילף אלא לאו שיש בו מיתה כמו בשבת דאיכא סקילה אבל לאו שיש בו כרת גרידא התם אמרינן מה לי חומר' רבה ומה לי חומר' זוטא וה"א דדחי לאו דכרת כמו אחות אשה ולא לאו דמיתה כמו כלתו וחמותו דלהכי לא הוה מקשינן להו אהדדי א"כ השת' נמי מדאצטריך כדלעיל ואין חושש על או אינו וכל סוגי' זו לא אתיא כר' שמעון דלרבי שמעון אצטריך לא תבערו לאשמועי' דמקלקל בהבערה חייב דמדאסר רחמנא הבערה שריפת בת כהן נפק' ליה בפ' האורג (דף ק · ושם) אלא הך סוגי' אתיא כרבי יהודה דחשיב תיקון תקוני גברא כמו מילה וקריעה על מת ורבי יוסי ור' נתן נמי דלא כרבי שמעון דלדידיה ליכא למידרש ללאו ולחלק כיון דאצטריך למקלקל בהבערה ור"ש נפקא ליה לחלק מהיכא דנפק' ליה לשמואל בפ' כלל גדול (דף ע ·) ועוד אר"י דאי ללמוד על מקלקל בהבערה לחוד קאתי הוה ליה לאשמועינן במקום שאין מצוה בהבערה וא"ת והיכי דרשינן ללאו או לחלק כיון דאצטריך לא תבערו למיתת ב"ד דלא דחי שבת וי"ל דדרשינן מדכתיב הבערה דאי למיתת ב"ד לחוד אתא ה"ל למיכתב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם *וא"ת נהי דהבערה דבישול פתילה לא דחיא שבת דהוי הכשר מצוה רציחה עצמו כשנתבשלה הפתילה מאתמול או חנק וסייף תדחה שבת מטעם מה לי חומר' רבה מה לי חומר' זוטא ומיהו למאי דיליף מק"ו ע"כ לא אתי לא תבערו אלא לרציחה עצמה דהק"ו עצמו הוא על הרציחה דעל הרציחה כתיב מעם מזבחי תקחנו ולא תבערו אתא לאפוקי הק"ו (°וי"ל כיון דגלי לן דלא אמרינן מה לי חומר' רבה מה לי חומר' זוטא בהכשר מצוה ה"ה במצוה עצמה לא אמרינן א"כ(אפי') הכשר מצוה נפקא לן מדלעיל ואם אינו ענין לפתילה תנהו ענין לרציחה עצמה ע"כ) וי"ל דבכל דוכתין משוין מכשירי מצוה שאי אפשר לעשותה מע"ש כמצוה עצמה כדתנן בפ' ר' אליעזר דמילה (דף קל · ושם) אם לא הבי' ובפסחים פרק אלו דברים (דף סט :) כלל אמר ר' עקיבא כו' והכא בשאי אפשר לעשות הפתילה מע"ש מדאצטריך קרא למעוטי* :

לא רבי יוסי · ואו אינו דקאמר משום דשבת עשה ול"ת (וה"ק או אינו אלא אפילו מיתת ב"ד) אי נמי משום דשאני לאו דשבת דחמירי :

ומה

עין משפט
נר מצוה

כא
א מיי' פ"ז מה' בית הבחירה הל' א

כב
ב שם הל' ב

°גי' הב"ה לא תבערו בכל גבולכם וכתב

כג
ג שם הל' ג

°צי' הב"ח דמלא

כד
ד מיי' פי"א מה' סנהדרין הל' ב ופכ"ד מה' שבת הל' ז

°ד"ז שייך בסוף העמוד ופד"א עם ד"ה לא ר' יוסי · תפארת שמואל ע"ל בהגהת הב"ח

[וע"ע תו' שבת ע · ד"ה הבערה כו' ומש"ש בגליון]

°גליון

[וע' פסחים ... למעוטי]

[דף סג :]

ברכות דף

סנהדרין ד'

שם : סב
שבת ד' ע
לקמן דף לג

מכילתא פ'

[כריתות

שבת קו ·

"גי' הב"ח דמייתי ליה

פנחס

ויקרא יט

שמות לה

דברים כא

שמות לה

במדבר לה

תורה אור

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר °מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנידחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל °לא תבערו ולמאי דסליק אדעתיה מעיקר' דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים °מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אתו עשה "דוחה את ל"ת לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מ"ל חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [אצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא *דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד °והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמי' וטומאתו עליו והלא שלמים "בכלל קדשי' היו ולמה יצאו להקי' אליהן ולומר לך מה שלמי' מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי "הא אשת אח בכלל כל העריות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתני' *דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד °ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם [א]לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית [ב]יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח

תלמוד

רציחה דוחה אותו · שאם היה רוצה כהן ורוצה לעבוד עבודה בית דין שולחי' ומביאין אותו למות אלא א"כ היה "על גגו של מזבח ועבוד' בידו : שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות · ולא מעל מזבחי : ומאי או אינו דקאמר · הואיל ומקל וחומר אתיא לדחי' היכי מצינו למימר או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד לא דחיא : קבורת מת מצוה דחיא עבודה · מולאחותו בפ"ק דמגיל' (דף ג) ואינו דוחה את השבת אף אי אתיא רציחה דאעפ"י שדוחה עבוד' לא תדח' שבת והאי דהדר אמר או אינו אלא אפי' בשבת הכי הדר ואמר קבורת מת מצוה גופה תדח' שבת כו' : ולמאי דסליק אדעתי' למימר מעיקרא · דהאי דאצטרי' ליה קרא משום דאי לא כתביה ה"א אתי עשה ודחי לא תעשה : מאי או אינו · היכי מצי למימר או אינו דלא דחי במאי תיתי לן דלא תדחה : אימור דאמרי' כו' · היינו דהדר ואמ' או אינו אלא אפי' במיתת ב"ד לא תדחי לאו דשבת שהרי יש בו כרת : הדר אמר אתו עשה דדחי וכו' · היינו דהדר ואמ' או אינו אלא אפי' בשבת : לאו לא תעשה דחמור מיני' · שהרי לוקין עליו : אלא סלקא דעתך · לעיל קאי דאוקימנא דהא דאצטריך לא תבערו משום דאי לא כתב רחמנא הוה מייתינן בק"ו ולאו משום דאתי עשה ודחי ל"ת דכרת ועליה למה לי אלא סד"א כו' · שהיה בכלל · כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו כלל בכל העריות כרת : ויצא מן הכלל ללמד · שאם אין לה בני' תתייבם : בכלל כל הקדשים היו · שכבר כלל כרת בכולן כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו וגו' : ולמה יצאו · בפסוק זה שני : יצאו קדשי בדק הבית · שאם אכלן בטומא' הגוף פטור : למה יצתה · יבמה יבא עליה : מי דמי התם כלל באיסור וכו' · איכ' למיתני למה יצתה : הכא פרט בהתר וכלל באיסור · ולאו להך דרשא דמי דהא בדבר החדש יצא לידון : אלא · להך דרש' דבר שהי' בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו ולהשוותו לכללו ולא להשוות כללו לו : עד שיחזירנו לך הכתו' · הלכך בלאו עליה נמי לא אתי לן שאר עריות לייבום : ושחט את הכבש · באשם מצורע כתיב : כי כחטאת האשם הוא · כדין החטאת כך דין אשם זה: שאין ת"ל כחטאת · דהא אשם זה אם לשחיטה בצפון הלא כבר נאמר בו ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואם למתן דמים ואכילתו הרי הוא ככל אשמו' בכלל זאת תור' האשם בצו את אהרן : לפי שיצא אשם מצורע · מכלל שאר אשמות : לידון בדבר החדש · שאינו בשאר אשמות בבהן יד ובבהן רגל והואיל ויצא מכלל יכול יהא טעון מתן דמים ואימורי' לגבי מזבח תלמוד לומר כו' :

תרי

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציח' דוחה אותה · הקשה הר"ר יעקב דאורלינ"ש נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה וי"ל דאתי' כר' טרפון דאמר *היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו והא דאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן בפ' א' דיני ממונות (דף לה) והא קבורת מת מצוה דוחה שבת מקל וחומר לא משום דסבר כר"ט אלא "לא מסיק אדעתיה לחלק בין קום עשה לשב ואל תעשה דכי היכי דלא מסיק אדעתיה הש"ס בפרק מי שמתו (ף כ · ושם) ורבי יוחנן דלא מהדר ליה דיו משום דמהדר ליה שפיר טפי רציחה תוכיח דאפי' לרבי טרפון ליכא ק"ו ועוד נראה לומר דהכא דיינין הכי ומה עבוד' דקילא דחיא שבת רציחה וקבורת מת מצוה דחמיר' לא כל שכן ובמה הם חמורים דעבוד' נדחית מפניה' ובפ' כיצד הרגל (דף כה · ושם) דאמרו רבנן לר"ט דיו ולא דיינין ומה שן ורגל דקילי חייבים ברשות הניזק נזק שלם קרן לא כ"ש משום דאי נעביד קל וחומר הכי איכא למיפרך טובא דאיכא בשן ורגל וליכא בקרן כגון יש הנאה להזיקן :

שנאמר מעם מזבחי · ואפי' אם אין שם כהן אחר ראוי לעבודה שהעבודה נדחית וא"ת ודלמא התם לאו משום דרציחה דחיי' עבודה אלא משום דנגר' הוא דלא חזי כדאמרינן (ברכות דף לב :) כהן שהרג נפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דע"כ חזי דאין מחלל עבודה דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא ישא את כפיו חומר' בעלמא הוא ועוד דוקא לא ישא את כפיו לפי *שהרגו בידו [נ"ל שהרג] ואין קטיגור נעשה סניגור וכדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם* : [וע"ע תו' סנהדרין לה :]

תלמוד לומר לא תבערו · וא"ת אמאי אצטריך בפרק אחד דיני ממונות (דף לו ·) מזבחי המיוחד לי למילף דרציחה דוחה אפילו קרבן צבור תיפוק ליה מדאיצטריך לא תבערו לאפוקי מק"ו ש"מ דרציחה דוחה אפילו קרבן צבור דדחי שבת דאי קרבן יחיד א"כ ליכא קל וחומ' וי"ל דאי לאו דכתיב מזבחי לא הוה מוקימנן קרא מסבר' בקרבן צבור "דכדי לדרוש לא תבערו לאפוקי מק"ו אלא הוה מוקמינן קרא בקרבן יחיד ולא תבערו הוה דרשי' ע"כ לשום דרש' אחרינא א"כ השת' דכתב לא תבערו הוה מוקמי' קרא בקרבן יחיד מק"ו דאביי דאמ' בפ' אחד דיני ממונות (דף לה :) השת' דאמר' אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו ומה שבת שנדחית מפני עבודה רציחה דוחה אותה כו' :

לפי שיצא לידון אשם מצורע בדבר החדש · מה שחטאת מצורע טעונה נסכים ושאר חטאות אין טעונות לא חשיב דבר חדש ואין קרוי דבר חדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות טעונ' כל הדם לגבי מזבח ואשם מצורע נותן ממנו לבהונות וכגון אשת אח שנאסרו כל העריות וזו הותרה שסותר כללו אבל מה שחטאת מצורע טעונה נסכים אין סותר את כללו וא"ת ולמ"ד בריש איזהו מקומן (דף כ ·) דכללו גמר מיניה יהיו כל אשמות טעונות מתן בהונות ולילפן נמי כולהו עריות מאשת אח וי"ל דלא גמר מיניה אלא דבר דלא חדש בו כגון שחיטת צפון לעכב אבל לענין חידוש לא גמר מיניה כדפרש"י התם דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו [ואין זה חידוש] :

תלמוד

עין משפט
נר מצוה

[ב"ק כה ·]

כה
א ב מיי' פ"ד מה' תמידי' ... כפרה הל' ב

"גי' הב"ח דלא

[נ"ל שהרג]

[וע"ע תו' סנהדרין לה :]

"גי' הב"ח כדי

מסו' המסו' הש"ס

"גי' הב"ה על גבי מזבח ועבודה בידו שנאמר כצ"ל וכו"א

[כריתות ג:]

"גי' הב"ח בכלל כל הקדשים

"גי' הב"ח ה"א אשת אח

שמות כא

שם לה

שם לה

ויקרא ז

ויקרא יד

עין משפט
נר מצוה

בו
א מיי' פ"ו מה' קרבן פסח הל' ג

תורה אור

תלמוד לומר °כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורי' לגבי מזבח אף אשם טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ואי לא אהדריה קרא ה"א למאי דנפק נפק ולמאי דלא נפק לא נפק ה"נ ה"א אשת אח דאישתר' אישתראי שאר עריות לא אלא סד"א *תיתי במה מצינו מאשת אח מה אשת אח מייבמה אף אחות אשה תתייבם מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי מהו דתימ' הואיל ואישתרי אישתרי ומנא תימרא דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי *דתניא מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל אמרו חכמים אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב שיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת *ואמר רבי יוחנן דבר תורה אפילו עשה לית ביה שנאמר °ויעמד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדש' מאי חצר החדשה אמר (רבי *יוחנן) שחדשו בה דברים ואמרו טבול יום לא יכנס למחנה לויה ואמר עולא מה טעם הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו מי דמי לדעולא

ויקרא יד · ד"ה ב' כ

תינח

הרי איסורי · אשת אח ואחות אשה : הואיל ואיתתרי · איסור אשת אח שהיה עליה כשמת אחיו בלא בנים איתתרי נמי איסור אחות אשה : שמיני שלו · שהוא יום הבאת קרבנותיו וצריך לבא בהר הבית ולעמוד בשער ניקנור ולהכניס ידיו לעזרה ליתן מן הדם לבהונות : וראה קרי · להכי נקט קרי ולא טומאת שרץ ונבל' דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסין להר הבית כדמפרש באלו דברים (דף סז·) שנ' ויקח משה את עצמות יוסף עמו ושערי ניקנור לא נתקדשו בקדושת עזר' כדאמרי' בכיצד צולין (דף פה:) והרי הן כהר הבית ויכול טמא מת ליכנס לשם אבל בעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות כזב כדמפרש באלו דברים זב וכל זב לרבות בעל קרי : וטבל · לקריו : אע"פ דטבול יום אחר דקרי אינו נכנס · להר הבית דכל טבול יום הרי הוא בטומאה עדיין לתרומה ולקדשים ולמקדש : זה · יבא להר הבית ויכניס ידיו לבהונות ויטהר לאכול פסחו לערב : שיבא עשה דפסח שיש בו כרת · דאם לא יכניס ידיו לבהונות לא יטהר לאכול פסחו לערב : וידח' עשה · דוישלחו מן המחנה שאין בו כרת שאין ענוש כרת אלא על ביאת עזרה וזה לא יכנס לעזרה אלא לשערי ניקנור שלא נתקדשו ויכנס ידיו לבהונות ויטהר מצרעתו וישלח פסחו לעזרה לשחוט ולערב יערב שמשו ויטהר מקריו : ויעמוד יהושפט · אותו היום נטהרו ישראל מטומאה שבידיה' בדברי הימים : למחנה לויה · להר הבית : ואמר עולא · במסכת זבחים (דף לב:) דאמר עולא ביאה במקצת שמה ביאה ואותיבוה מהא דקתני זה נכנס ומכניס ידיו לבהונות ואי אמרת ביאה במקצ' שמה ביאה נהי נמי דנכנס להר הבית משום דעשה שאין בו כרת הוא לבהונות היכי מצי מעייל ידיה אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא דקיימא לן במנחות בהקומץ רבה (דף כז:) מחוסר כפורים שנכנס למקדש

פסחים דף · זבחים דף לב · פסחים ד' לב · הוריות דף ה · זבחים דף לב · [צ"ל רבי כ"א בזבחים]

ת"ל כי כחטאת האשם הוא · והשת' לא צריך קרא דושכת הכבש דכול' מלת' מיניה גמר מהיקש' ובריש מקומן (דף מט·) מוקי ליה לעכב :

למאי דנפק נפק · דהיינו מתן בהונו' ושחיטת צפון בהדי' ולמאי דלא נפק כגון מתן דמי' ואימורים לא נפק ולא יהיה בו מתן דמים ואימורים עד שיכתב בהדי' :

וראה קרי בו ביום וטבל · פי' בקונ' דלהכי נקט קרי ולא טמא שרץ ונבילה דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסים במחנה לויה כדאמר בפרק אלו דברים (דף סז·) דאפי' מת עצמו נכנס שנא' ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחיצתו ואין נר' לר"י דהא דאמר וידחה עשה שאין בו כרת היינו עשה דרבנן [כדמפרש רבי יוחנן וטמא מת אין נכנס בחיל נמי מדרבנן] כדתנן במסכת כלים (פ"א מ"ח) החיל מקודש הימנו שאין נכרי' וטמאי מתים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין

°גי' הב"ח תיתי במה מצינו כו'

תורה אור

תינח היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי דמגו דאישתרי איסור אשת אח אישתרי נמי איסור אחות אשה אלא נשא חי ואח"כ נשא מת איסור אחות אשה קדים ואפי' נשא מת נמי תינח היכא דנשא מת ומת ואחר כך נשא חי דחזיא לי' דביני ביני אלא נשא מת ולא מת ואח"כ נשא חי לא איחזיא לי' כלל מי לא מודי עולא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכניס ידיו לבהונות שלא יצא בשעה שהיא ראויה להבי' בה קרבן אלא כי אצטריך עליה היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ואבע"א אתי' בהיקש' מדרבי יונה דאמר ר' יונה ואיתימ' רב הונ' בריה דרב יהושע אמ' קרא °כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו *הוקשו כל העריות כולן לאשת אח מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין כתב רחמנא עליה אמר לי' רב אחא מדפתי לרבינ' מכדי כל עריות איכ' לאקושינהו לאשת אח ואיכ' לאקושינהו לאחות אשה מאי חזית דאקשת לאחו' אשה אקשינהו לאש' אח איבעי' אימא *לקולא וחומרא לחומרא מקשינן איבעית אימ' הכא תרי איסורי והכא תרי איסורי ותרי מתרי ילפינן אבל הכא חדא איסור' ותרי מחדא לא ילפינן רבא אמר *ערוה לא צריכה קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת כי אצטריך קרא למיסר צרה וערוה לא צריכ' קרא והא *תניא אין לי אלא היא משום צרתה והא קתני אין לי אלא הן משום צרותיהן ת"ש ר' אומר °ולקח ולקחה °ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות אימא לאסור צרות של עריות והא תרי קראי קנסיב ליה מאי לאו חד לערוה וחד לצרה לא אידי ואידי לצרה חד למיסר צרה במקום מצוה וחד למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא ויבם ויבמה במקום יבום הוא דאסיר' צרה שלא במקום יבום שרי' צרה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני חמש עשרה נשים פוטרו' צרותיהן ואו פטורות ופוטרות לא קתני שמע מינה ומאי שנא ערוה דלא צריכה קרא דאין עשה דוח' לא תעשה שיש בו כרת צרה נמי לא תיבע' קרא משום דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת א"ל רב אחא בר ביבי מר לרבינא ה"ק משמיה דרבא צרה נמי לא אצטריך קרא כי אצטריך קרא למישרי

ויקרא יח · דברים כה

תינח היכא דנשא המת · את אשה זו תחלה ונעשית אשת האח על זה : ואח"כ נשא חי · את אחותה ונתוספת איסור אחות אשה על יבמתו וכשמת אחיו בלא בנים ואיסתראי איסור אשת אח המוקדם איסתראי נמי אחות אשה המאוחר כדעולא דאמר הואיל והותר לצרעתו שהיא ראשונה הותר לקריו שהיא אחרונה : אלא נשא החי · אשתו תחלה ועמדה עליו באיסור אחות אשה ואח"כ נשאה אחיו המת ונתוסף איסור אשת אח איסור אחות אשה קדים ואע"ג דהותר איסור אחרון עומד ראשון במקומו : ואפילו נשא מת נמי · ברישא דקדים ליה איסור אשת אח לא דמיא לדעולא דהתם הרואה קרי בשמיני שלו כבר היה מותר מאיסור הראשון קודם ראיית הקרי משהאיר המזרח והכא נמי תינח היכא דנשא מת ומת תחלה והותר איסור אשת אח ואח"כ נשא חי את אחותה : אלא נשא מת ולא מת · עד שנשא חי את אחותה הא לא איתחזאי כלל ומי לא מודה עולא בכהאי גוונא שאם ראה קרי בליל יום שמיני שאין מכניס ידיו מחר לבהונות משום קרי דמעכב עליה הואיל ולא יצא מצרעתו לשעה הראוי' להבאת קרבנותיו דקודם שהותר מצרעתו בא עליו קרי : הכי גרסינן כי אצטריך עליה לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי : ואי בעית אימ' · אצטריך עליה דאי לא כתבי' הוה אמינא תיתי יבום אחות אשה להתיר בהקישא דרבי יונה דאמר ר' יונה כי כל אשר יעשה מכל התועבו' האלה הוקשו כל העריות זו לזו ולענין הערוה קנסיב ליה רבי יונה בהבא על יבמתו הכי נמי ה"א הוקשו כולן לאשת אח ואף על גב דהכא חד איסורא והכא תרי איסורי אין משיבין על ההיקש להכי אצטריך עליה : מכדי כל העריות · דמתניתין : איכא לאקושינהו לאשת אח · להתיר יבום : ואיכ' לאקושינהו לאחות אשה · לאסרי לייבום דפרט בה קרא עליה : מאי חזית דאקשת לה לאחות אשה · כדקתני בריש פרקין מה אחות אשה מיוחדת כו' : משום צרתה · משום דבעי למיתני צרתה מכין : ולקחה לו לאשה ויבמה · הל"ל ולקח אשה וייבם וכתיב ולקחה משמע מיעוט זו ולא אחרת : וחד למישרי צרת ערוה שלא במקום מצוה · מריבויא דקרא יתירא דויבמה דרשינן הכי במקום ויבמה הוא דאמינא לך מיעוטי ולקחה דמיעט צרה אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו מנכרי שרי': מתניתי' נמי דיקא · כרבא לערוה פשיטא לן: צרה נמי לא תיבעי עליה קרא · לדרשא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בה כרת דכתיב לצרור דמשמע לא אחות אשה ולא צרתה וכתיב כרת בסוף העריות : למישרי צרה שלא במקום מצוה · דאי לא כתיב עליה הוה ילפינן מלצרור דצרת אחות אשה אסור' בכל מקום :

קדושין סח · ע"ז מו: · הב"ח ערוה גופה ל"צ · הב"ח קתני

מי לא מודה עולא בהא שאם ראה קרי בליל ח' שאין מכני' ידיו לבהונו' · ק"ק דמנא ליה דמודה עולא בהא וגם בפר' כל הפסולין (דף לב : ושם) דמהדר עולא לאמן דפריך ליה מהך ברייתא דמצורע הואיל והותר לצרעתו כו' דמשמע ומתוך ממשא שאתה בא להכביד עלי אביא ראייתי משם ומה ראיה יש לו מן הברייתא ונראה לרבינו יצחק דדייק עולא מדנקט וראה קרי בו ביום משמע בו ביום אבל בלילה לא שמע מינה דטעמא משום דהותר לצרעתו הותר נמי לקריו ולהכי פשיטא ליה הכא דמודי עולא בראה קרי בליל ח':

תרי איסורי [מחד איסורא לא ילפינן] · (אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו ילפינן) ואם תאמר ולרב אסי דאמר פוטר' איילונית צרתה והא חד איסורא הוא וי"ל דממה נפשך איהי אסירא דילפינן מאשר תלד פרט לאיילונית ולהכי צרתה נמי אסורה וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו אבל קשיא מאי טעמא דמאן דפליג אדרב אסי וי"ל דכיון דאיילונית לאו בת יבום היא בשום מקום חשיבא צרתה כצרת ערוה שלא במקום מצוה דשריא ולא דמיא איילונית לחייבי עשה דילפינן בפרק שני (דף כ·) °לחליצה דאיילוני' מיעטה הכתוב בהדיא דלא הויא בכלל היתר אשת אח :

רבא אמר ערוה גופה לא צריכא קרא · וא"ת והא לכל הפחות אצטריך °ליכנסא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא תימ' הואיל ואישתרי אישתרי וי"ל דרבא לית ליה דעולא וסבר דביאה במקצת לא שמה ביאה ועוד אר"י דיש לחלק דגבי בעל קרי דשם טומאה אחת היא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי דהד לאו הוא בבעל קרי ומצורע אבל הכא דשני שמות הן לא אמרי' הואיל ואישתרי אישתרי וא"ת מאי טעמ' לא צריכ' קרא וכי לית ליה לרבא היקשא דרבי יונה וי"ל דקסבר דלענין איסורא הוא דאקשינהו רחמנא דבהכי איירי קרא ולא לענין היתרא:

כי אצטריך קרא למיסר צרה · ותימה דהיכי °טעי למימר דאצטריך למיסר צרה טפי מן הערוה כיון דצרה מלצרור נפקא ויש כרת בצרה כמו בערוה ואומר רבינו יצחק דהשת' נמי בעי למימר לאיסור צרה ולמידק דשלא במקום מצוה שרי' כדמסיק רב אחא לבסוף והא דקאמר נמי אין לי אלא היא משום צרתה לא משום דצריך קרא לאיסור אלא למידק היתרא שלא במקום מצוה והא דפריך מאי שנא ערוה דלא צריכא קרא כו' גמרא טעי במלתיה דרב' שלא פי' בהדיא למישרי שלא במקום מצוה אתא עליה : ואלו פטורות ופוטרות לא קתני · אע"ג דמסקי' נמי לא צריך קרא מ"מ תנא פוטרות דהוצרך להשמיענו איסור בצרה שעדיין לא השמיענו בשום מקום אבל איסור ערוה דכבר נשנו כל העריות בפרק קמא דכריתות (ד' ב·) °שלא אצטריך כאן להשמיענו דאסורה במקום מצוה דפשיט' דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת :

למישרי

תרי איסורי מחד איסורא לא ילפינן כצ"ל · ת"י

°גי' הב"ח דחולצת

°גי' הב"ח לנכסא

°גי' הב"ח טעי רבא למימר

°גי' הב"ח שלא

עין משפט נר מצוה

כז
א מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה סמ"ג לאוין קח טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כו
כח
ב מיי' פ"א מה' יבום סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסה סעי' ג
כט
ג מיי' שם פ"ב סמ"ג עשין שם טוש"ע אה"ע סי' קסה סעי' ז
°עי' הב"ח ערוה גופה לא
ל
ד מיי' פי"ב מה' שגגות הל' א
לא
ה שם פ"ו הל' א

תורה אור

למישרי צרה שלא במקום מצוה מ"ט אמר קרא עליה במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא אמר לי' רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופה שלא במקום מצוה תישתרי ולאו ק"ו הוא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצו' שריא אמ' ליה צרה הוכיח דבמקום מצוה אסירא ושלא במקום מצוה שריא אמר ליה עליך אמר קרא בחייה כל שבחיי' האי בחייה מיבעי ליה למעוטי לאחר מיתה ההיא °מואשה אל אחותה נפקא אי מואשה אל אחותה ה"א נר גרש' שריא ת"ל בחייה כל שבחייה דאע"ג דנתגרש' לא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרב' תרי קראי כתיבי כתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור וכתיב לגלות ערותה דהדרא משמע הא כיצד במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת איפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקו' מצוה שתיהן אסורות א"כ לא יאמר עליה אמר ליה רב אשי לרב כהנא ממאי דהאי עליה לאיסור' דלמ' להיתר' וה"ק רחמנ' אשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה שלא במקום עליה אבל במקום עליה שתיהן מותרות א"כ לגלות ערו' דהדרא היכי משכחת לה אי במקו' מצו' שתיהן מותרות אי שלא במקום מצוה שתיהן אסורו' : גופ' רבי אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות מידי צרות כתיב' הכא ועוד צרות מלצרור נפקי לצרור מפיק לי' רבי לכדרבי שמעון צרה הכא כתיב ה"ק א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקח' כל היכ' דאיכ' תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שרי' ואי לא תרוייהו אסורין ויבמה במקום יבום הוא דאסירא צרה שלא במקום יבום שריא צרה ורבנן האי ולקח' מאי עבדו ליה מיבעי להו לכדר' יוסי בר חנינא *דא"ר יוסי בר חנינ' ולקחה מלמד שמגרשה בגט ומחזירה ויבמה על כרחה ורבי דר' יוסי בר חנינ' מלאשה נפק' על כרחה מיבמה יבא עליה נפק' ור' האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה °לכדתניא *אין חייבין ב"ד אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא

מאי טעמי' · כלומר היכא מידרשא הוא מהכא : במקום עליה הוא · דכתיב לצרור למיסר צרה ונא במקום אחר : אימ' ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי · מדכתיב עליה דקאי נמי אאחות אשה : כל שבחייו · אסקך לא תשא את אחותה : תרי קראי כתיבי · מעיקרא כתיב לצרור דמשמע לא היא ולא צרתה והדר כתיב לגלות ערותה דמשמע הדא הוא דאסיר' : במקום מצוה שתיהן אסורין · כדכתיב עליה דמשמע במקום עליה : ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותר' · דהא עליה אגלות ערותה סמיך דמשמע הדא למדרש הכי במקום עליה הוא דלא אסיר לן אלא חדא וקרא דלצרור אשלא במקום מצוה : א"כ לא יאמר עליה · דבלא עליה נמי כי קפו כן קראי אהדדי מסיין להו מסברא הכי היתרא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עלי' להוסי' אתא למדרשי' אלצרור ולמיסר צרה במקום מצוה כערוה : ממאי דהאי עליה לאיסור' · אצרה ולא כערוה דלמא למישרי תרוייהו במקום מצוה אתא והכי משמע ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרה ואם עליה דמקום מצוה היא אפי' בחייה יתקיים (כמו) יבמה יבא עליה דיבום : לכדר' שמעון · בפרק ד' אחין (דף כח :) ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה ובתה ובנה ומתו הנשואין הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי שפתיהן זקוקות לו מקודשי שני אחיו וזיקה הוי כקנת קדושין ואי מייבם חדא מנייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הויא כאשתו אבל חליצה בעי' דלא אלים למיהוי כאחות אשה ממש להפטר בלא כלום ותני' בברייתא' רבי שמעון פוטר שתיהן מן החליצה ומן היבום ויליף טעמ' מלצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו כגון הכא דנעשו האחיות צרות זו לזו בזיקה לא יהא לך לקוחין אפי' באחת מהן : א"כ · דהאי ולקחה לגופיה הוא דאת' לימ' קרא ולקח מאי ולקחה דמשמע דשתי' נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן אי קריי' ולקחה בכל חדא מינייהו שריין כל חדא מינייהו ואי לא קריין ולקח' בכל חדא מנייהו כגון שהאחת ערוה תרוייהו אסורין וצרות צרותיהן נמי מהכ' נפקא דמשכחת לה שנפלה לו ערוה מאחיו הראשון ונדחית הערוה ממנו נאסרה עליו עולמי' משו' אשת אח וכשנתייבמ' לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קריג' בה בזו שנאסרה עליו ולקח' הלכך תרוייהו אסורים וכן לעולם : מלמד שמגרשה בגט ומחזירה · לאחר שנשאה נעשית כאשתו ואם רצה לגרשה מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה : ומחזירה · אם רצה להחזיר ולא אמרינן מצוה רמא רחמנ' עליה ועבדה ומהשת' תיקום עליה באיסור אשת אח להכי כתיב ולקחה לו לאשה דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר : בעל כרחה · שאם בא עליה יבם אפי' בעל כרחה קנאה ויורשה ומיטמא לה ולכל דבר היא אשתו בכך ביאה : אין חייבין בית דין · להביא פר על העלם דבר : ולא

למישרי צרה שלא במקום מצוה · ואם תאמר להנהו דסרי לעיל דמצרכי קרא לערוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי : **מאי** ולקחה כו' · תימה למימר דמיתור' דה"א דרשי' תרין לקוחין כדדרשי' בפ' ב' דקדושין (ד' מא·) ושלחה ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח אבל בקונט' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא לאקשות לפירושו דלמא להא גופה אצטריך לכשנפלו לו שתי יבמות מבית אחד שלא ייבם אלא אחת מנא ליה למידרש כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו' דהא דרשי' לה בהחולץ (דף מד·) מאת בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וא"ת ודלמא אתא קרא למימ' שייבם הצרה ולא הערוה ולמ"ד ערוה לא צריכא קרא ניחא : **כל** היכא דאיכא תרין לקוחין כו' · וא"ת חייבי עשה נמי ליתסרי צרה דליכא למימר דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב ועוד תימה דהשתא ליכא בצרת ערוה כרת וא"כ תיבעי חליצה כמו חייבי עשה דמרבינן להו מיבמתו בפרק שני (ד' כ·) וי"ל דחייבי עשה דאיתרבו לחליצה ואית בהו זיקה קצת הוי בכלל ולקחה וא"כ צרת ערוה ע"כ לא בעי' חליצה דאי בעיא הוי' בכלל ולקחה ועוד ולקחה משמע לשון תפיסת קדושין הלכך חייבי עשה דתפסי בהו קדושין הוו בכלל ולקחה : **מלמד** שמגרשה בגט ומחזיר' · בפרק החולץ (ד' לט·) אמרינן דאצטריך דס"ד מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה השתא תיקום עלי' באיסו' אשת אח ותימ' דמשמע דלביאה שנייה לא צריך קרא להתיר ואמאי והא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה מביאה ראשונה דהא ביאה שנייה לא דחיא חייבי לאוין כדאמר בפרק שני (דף כ : ושם) וי"ל דביאה שנייה לא צריכא קרא דסבר' הוא דלא אמר רחמנא יבא עליה לגרשה אחר ביאה ראשונה ומ"מ ביאה שנייה לא דחיא חייבי לאוין דרשות היא וליכא עשה אלא בביאה ראשונה : **ויבמה** בעל כרחה · הכא משמע דמה"א דריש לה ותימה דבפ"ק דקדושין (ד' יד · ושם) משמע דדריש מה"א ביאה גומר בה ואיכו' דפריך התם והא מיבעי ליה ויבמה על כרחה א"כ לימ' קרא ויבם וי"ל דהתם הכי *פריך אם כן דלביאה גומרת בה גריד' אתא לימ' קרא ויבם *וכענין זה יש לקמן בפרק אלמנ' (ד' סח : ושם) אם כן לימ' קרא והיא בקדשי' לא תאכל *וקשה לקמן בפ"ב (דף יט :) דרשינן מיבמ' עדיין יבומין הראשונים עליה וא"ר יצחק דדרשינן הכי תלתא דרשות מיבם ויבם ויבמה וכענין זה בפ' האיש מקדש (דף מה ·) דריש שלש' דרשות מושלחה שלא ושלחה : **אין** חייבין אלא על דבר שזדונו כרת · למעוטי חייבי לאוין ועל שגגתו חטאת למעוטי פסח ומילה דלית בהו חטאת כדתנן בפ"ק דכריתות (ד' ב·) ולא בע"א אלא על דבר שזדונו כרת למעוטי מגדף ומכסק ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה : מה

[נ"ל לכדתנן]

[נ"ל פירוש]

[וכן פרש"י שם בקדושין לה · והוכיח פי' זה מברייתא' דלקמן כב ·]

עין משפט נר מצוה

לב
א מיי' פ"א מה' שגגות הל' ב ד'
לג
ב מיי' פ"ד מה' עכו"ם הל' ו

°[נ"ל וב"ד] מביאים כו' כך איתא במשנה דהוריות ט :]

[וע"ע תוס' יומא פו ·]
°גליון
*עי' מהרש"א

תורה אור

ולא בע"א אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת *והנן נמי °כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשב' או שעיר' נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובע"א יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה °צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטא' מנא ה"מ *דת"ר °ונודעה החטאת אשר חטאו עליה ר' אומר נאמר כאן עליה ונאמ' להלן עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח °לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא מצות מצות · ולא בע"א אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בע"א יליף מעיני מעיני יחיד נשיא ומשיח °מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע *וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סבר' מנא להו נפקא להו *מדמקרי ליה רבי יהושע לבריה °תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה °והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לע"א מה ע"א דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בע"א ובין בשאר מצות צבור בע"א מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ור' האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי לי' לכדתני' *לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים °יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן ת"ל תורה אחת יהי' לכם *מתקיף לה רב חלקי' מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלוק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בע"א הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו אצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ *צריך ואין לו תקנ' קמ"ל א"ל לוי לר' מאי איריא דתני ט"ו ליתני שש עשר' א"ל *כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דר' יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצו' ואיסור קדוש' דפליגי ר"ע ורבנן וקתני בפרקין קא אמרי' והא *ב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין *ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו דפליגי

ולא בע"א · אין חייבין צבור להבי' פר לעול' ושעיר לחטאת : אלא על דב' שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת · כגון זיבוח וקיטור וניסוך והשתחואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל : ונאמר להלן עליה · בחייה שהוא מופנ' לדרשא : לאשמ' העם · כלומ' אשמתו כאשמת צבור : [ולא בע"א] · קרבן ע"א בפרשת שלח לך וכי תשגו : מעיני מעיני · מפר העלם דבר : ואם נפש אחת · התם כתיב בפרשת שלח לך : מעליון · מצבור והתם ילפינן להו מפר העלם : תורה אחת · לענין קרבן כתיב °בכר ע"א תורה כל התורה במשמע הוקשה כל התורה לענין קרבן לע"א : מה ע"א (°על) דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · כדכתיב התם והנפש אשר עשה ביד רמה ונכרת' אלמא כולה פרשתא בדב' שזדונו כרת ושגגתו חטא' מישתעי : אשכחן יחיד ונשי' ומשיח · בהך היקשא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת בע"א : אמר קרא · גבי יחיד ונשיא ומשיח : ואם נפש · וי"ו מוסיף על ענין ראשון : וילמד עליון מתחתון · צבור מיחידים : יליף מעיני מעיני · שאר מצות מע"א : מרובים · עיר הנדחת : יכול נחלק בקרבנותיהם · אם עבדו בני עיר אחת ע"א בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר כיחיד : ת"ל כו' · אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כדכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם : בהוראה · היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהע"א מותרת ועשו צבור על פיהם : א"נ · אפי' לא משכחת לה קרבן לחלוק כימ' צריכי' הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה קמל"ן : אמו אנוסת אביו · שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה ליבום : בפלוגת' דר' יהודה ורבנן · כדאמרינן לעיל (דף ד) ור' יהודה אוסר באנוסת אביו ולר' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה דבפלוגת' לא קא מיירי : והרי איסור מצוה ואיסור קדושה · לקמן בפרק כיצד (דף כ ·) כל שאיסורו איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת · איסור מצוה · כגון שניות מדברי סופרים כדמפרש לקמן בפ"ב · איסור קדושה · כגון שנפלה לפניו ממזרת או נתינ' שהיא בלאו חולצת ולא מתייבמת חולצת דלא אלים איסור לאו בלא כרת לאפקועי יבום לגמרי ולא מתייבמת דהא אסורה ליה ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (דף מט ·) חייבי לאוין כחייבי כריתו' דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דיס ממזר מחייבי לאוין ולר"ע אלים לאו למיפטר' בולא כלום כערוה : את הצרות : צרת ערוה מתייבמת : רבי

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת · תימה שיטפיה נקט ליסנא דמתני' דהוריות (דף ח ·) דחייתי לעיל דשגגתו חטאת לא קיס ליה באחות אשה אלא מהכ' : **בעבודת** אלילים אתיא מעיני מעיני · לא מצינו למימר אתיא מצות מצות דלכל מצות דכתיב בע"א אצטריך לכדדרים בספרי כל מצות זו ע"א שסקולה כנגד כל המצות : **וילמד** תחתון מעליון · וא"ת תיפוק לי דכתיב התם כרת בהדי' כדדרשו רבנן בסמוך וי"ל דלר' ההוא כרת במברך את השם דהכי כתיב את השם הוא מגדף ונכרתה ובפ' מי שהיה טמא (דף לג:) אית ליה לרבי מגדף היינו מברך את השם : **ורבנן** האי סבר' מנא להו · וא"ת כונה מלתא תיפוק לי מעליה דגזירה שוה ניחא' לידרש לכל מילי וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנ' והאי' דיבום מופנה ור"ת אומר דאפי' מופנה ההיא דאחות אשה כיון דההוא דחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנ' מצד אחד ודרשי' ממופנ' משני צדדין כדאמרינן בהמכלת (דף כב : ושם) : **מה** ע"א דבר שחייבים על זדונו כרת · וא"ת ואימ' מה ע"א שחייבין על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן אלא מה דכתיב בההו' קרא דלא כתיב התם אלא כרת דקסבר מגדף היינו עובד ע"א והכי נמי לרבנן דלא גמרי מה ע"א שיש בה לאו וכרת ולא בעו לאו כיון דלא כתיב בההו' פרשה תדע דבפ' בתר' דמכות (דף יג · ושם) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דע"א דאמר רחמנ' לא תעביד והני קום עשה נינהו ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בע"א ומיהו לר' דנפק' ליה חטאת מעליה בעי לאו וכרת כמו באחות אשה ואתי שפיר דבשבועות (ד' יג ·) דריש רבי דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אית בהו כרת ולא חשיב להו בהדי עשה ושלשים כריתות משום דלא אשכחן בהו לאו *: °**ורבנן** · לית להו כרת בפורק עול *ומפר ברית ומגלה פנים אלא מוקמי שלש כריתות בע"א בסוף פרק ד' מיתות (ד' סד :) ע"כ גליון · **מאי** לייתו לייתו פר כו' · קסבר דכיון שהלקס מכל חייבי מיתות ב"ד דממונפלט הלקינן להו מכל מתכפרים וקסי' דליתו כבש או איל ואפי' איכ' שום מתכפר דמייתי מ"מ הוה ליה לאקשויי : **והרי** איסור מצוה ואיסור קדוש' דפליגי ר"ע ורבנן · בכל דוכתי פשיט' ליה להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה ויבום נינהו כמו חייבי כריתו' הכא ובהערל (דף עט :) גבי פצוע דכא וכרות שפכה ובפ' ד' מיתות (ד' נג :) ותימה לר"י דאמאי לא אמרי' נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי לא תעש' : בהו

מסו' הי' הש"ס
הוריות דף ח
בפרש' · ב"ח
[ברכות טו· וש"נ]
מנחות פ :]

מסורת הש"ס

דפליגי ר"ש ורבנן וקתני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש והאמר *ר' אושעי' חלוק היה ר"ש אף בראשונה הא איתותב ר' אושעיא *והאמר רב יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסור' לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ואחות שהיא יבמתה הולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דרישא לא מ"ט כיון דבתו באונסין "משכח' בנישואין לא משכח' לה בנישואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו מאנוסתו כיון דאשכוחי משכח' לה אי בעיא מן האונסין תהוי [אי בעיא מן הנישואין תהוי] אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מ"ט כיון דלר"ש הוא משכחת לה לרבנן לא משכחת לה בפלוגת' לא קא מיירי ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר"ש וסימניך

דלקמן ז

לקמן ד'

בתו מאנוסתו · צריך לומר דשניהם אנסוה דאי אנסה ראובן ושמעון נשאה א"כ לשמעון אסירי תרווייהו אחת משום בתו ואחת משום בת אשתו : **באונסין** לא קמיירי · דבכולן אני קורא בהן משמע ברגיל להיות : **משכחת** לה בשיתא אחין · בפרק ארבעה אחין (דף כח:) פריך במאי נמי משכחת להו : לעולם

*גי' הב"ח משכחת לה בנשואין

רבי שמעון פליג באשת אחיו שלא היה בעולם בפרק שני (ד' יח) ומצריך ליה חליצ' ואפי' הכי קתני לה במחליפין לפטורה : ומשני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג רבי שמעון · היכא דמת ראובן בלא בנים ועד שלא יבמה שמעון נולד לוי אחיהם ועודה זקוקה ליבם והית' לו אסורה בנפיל' זו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה שמעון ומת בלא בנים מודה ר"ש שאסורה ללוי הואיל ונאסר' עליו שעה אחת בנפילה ראשונה וכי פליג ר"ש בייבם שמעון את אשת ראובן ואחר כך נולד לוי ומת שמעון דהתם שרא ליה ר"ש לייבומי דלא נפלה לפניו מכח ראובן אחיו במת כבר ולא נאסר' עליו כלום שכשנפלה לפניו מכח שמעון שהיה בעולמו נפלה : והאמר ר' אושעיא בפרק בני (דף יח) : חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה · בנולד ולבסוף ייבם: והאמר רב יהודה אמר רב · בפר' ד' אחין דתנן ד' אחין שנים נשאו שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי שהיהן זקוקות לזה ושתיהן זקוקות לזה ואי נסיב האי קא כנס באחות זקוקתו כ"ודמיא לאחות אשה בחייה וקתני התם היתה אחת מהן אסור' על האחד איסור ערוה כגון שהיתה חמותו או כלתו אסור בה ומותר באחות' דלאו אחות זקוקתו היא מסו' דהך ערוה היא ולא זקוק' ליה דרחמנא פטרה מייבם מדרשת עליה עליה והשני אסור בשתיהן הית' השני' אסור' על השני איסור ערוה כגון שהית' חמותו האסור' לזה מותרת לזה כגון רחל ולאה שתי אחיות ונפלו לפני לוי ויהוד' רחל חמותו של לוי ולאה חמותו של יהודה רחל אסורה ללוי ומותר' ליהוד' דלאו אחות זקוקתו היא דלאה לא זקוקה ליה דהא חמותו היא ולאה אסור' ליהוד' ומותרת ללוי "ואיכ' אחות זקוקתו דרחל לא זקוקה ליה דהא חמותו היא וקתני התם זו היא שאמרו אחות' כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת שתי אחיות שהן יבמות זו לזו שנשאו לשני אחין ונפלו לפני שני אחים או חולצות או מתייבמות ראויה לחליצ' או ליבום וכגון שהית' כל אחת אסורה על הא' איסור ערוה כדפרישית וקאמר רב יהוד' בכולן ט"ו עריות אני קורא בהם משנה זו האסורה לזה מותרת לזה כו' כלומר אפשר להתקיים ומשכחת בכולן שיהו ב' אחיות נופלות לפני ב' אחים וזו אסור' לזה משום בתו וזו אסור' לזה משום בתו וכן בת בתו וכן כולן ותהא האסור' לזה מותרת לזה ויתייבמו שתיהן אע"פ שהן שתי אחיות ולא אמרינן אחות זקוקתו היא בתו לא משכחת לה אלא בתו מאנוסתו שאי אפשר לבתו של ראובן ובתו של שמעון להיות אחיות מן האם שהרי אשת ראובן שילדה לו בת ונירשה לא נישאת שוב לשמעון שגרושת אחיו היא אלא הכי משכחת לה ראובן אנס אשה וילדה לו בת וחזר שמעון ואנסה אנוסת אחיו שמותרת לו דלא אסרה תור' אלא אשת אח על ידי קידושין והורה וילדה לו בת לשמעון הרי בת ראובן ובת שמעון אחיות מן האם ונישאו ללוי ויהודה אחי אביהן ומתו ונפלו לפני ראובן ושמעון בת שמעון מתייבמת לראובן דלאו אחות זקוקתו היא ובת ראובן לשמעון וכן בת בתו של ראובן ובת בתו של שמעון שהיו אחיות מן האב ונשאו ללוי ויהוד' וכן בת בנו של ראובן [בת בנו של] שמעון שהיו אחיות מן האם וכן בת אשתו של ראובן ובת אשתו של שמעון שהיו אחיות מן האב כגון נחשון שנשא ב' נשים וילדו לו ב' בנות ומת נחשון ונישאו ב' נשיו לראובן ושמעון וב' בנותיו ללוי ויהוד' ומת לוי ויהוד' בת אשת שמעון מתייבם לראובן ואחות' לשמעון וכן בת בתה של אשת ראובן ובת בתה של אשת שמעון שהיו אחיות מן האב וכן בת בנה של אשת זה ושל אשת זה שהיו אחיות מן האם וכן חמותו של ראובן וחמותו של שמעון שהיו אחיות וכן אם חמותו וכן אם חמיו וכן אחותו של ראובן מאמו ואחות שמעון מאמו היו אחיות מן האב ונפלו לפניהם מלוי ויהודה כגון ראובן ולוי בני יעקב מרחל היו ולה בת מנחשון וכן שמעון ויהודה בני יעקב מבלהה וגם לה היה בת מנחשון ונשא לוי בת בלהה מנחשון ויהודה נשא בת רחל מנחשון והן שתי אחיות ומתו לוי ויהוד' ונפלו לפני ראובן ושמעון בת בלהה אשת לוי אחות שמעון מאמו ואסורה לו מתייבמת לראובן ובת רחל אשת יהודה אחות ראובן מאמו [אסורה לו] ומותרת לשמעון וכן אחות אמו של ראובן ואחות אמו של שמעון היו אחיות מן האב כגון כלב שנשא שתי נשים °אלאה ונערה וילדו לו שתי בנות ומת ונשא יחאל לאחר מיתתו את שתי נשיו וילדו לו שתי בנות ונשא יעקב את שתי בנות יחאל זו לאחר מיתת אחותה וילדה לו בת אלאה מיחאל את ראובן ובת נערה מיחאל את שמעון ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב מחלאה שהיא אחות אמו של ראובן מן האם ויהודה נשא את בת כלב מנערה שהיא אחות אמו של שמעון מן האם ומתו לוי ויהודה אשת לוי אחות אם ראובן מותרת לשמעון שהיא בת כלב מחלאה ואם שמעון היתה בת יחאל מנערה ואשת יהודה אחות אם שמעון מותרת לראובן וכן אשת אחיו מאמו כגון יעקב שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד ממנה ראובן ולוי ועוד נשא זלפה ולה יששכר מאיש אחר וילדה ליעקב שמעון ויהודה ונשאו נפתלי ויששכר שתי אחיות ומתו ועמד לוי ונשא אשת יששכר בן זלפה שלא היה קרוב לו ויהודה נשא אשת נפתלי בן בלהה שהרי נכרית אלו ומתו בלא בנים ונפלו לפני ראובן ושמעון אשת לוי אסורה לשמעון מפני יששכר בעלה שהיה אחיו מאמו ומותרת לראובן ואשת יהודה אסורה לראובן מפני נפתלי בעלה הראשון שהיה אחיו מאמו ומותרת לשמעון וכן אחות אשתו [כגון] נפתלי שהיו לו שתי נשים עדה וצלה וילדה לו עדה את דינה וצלה ילדה את נעמה ומת ונישאו נשיו לאחר וילדו שתי בנות ונשאו ראובן ושמעון את הבנות האחרונות ראובן נשא את בת עדה ושמעון בת צלה ולוי ויהודה נשאו את שתי בנות נפתלי לוי דינה בת עדה ויהודה נעמה בת צלה ומתו בלא בנים ונפלו אחיות הללו לפני ראובן ושמעון ונמצאת אשת לוי אחות אשתו של ראובן מותרת לשמעון ואשת יהודה אחות אשתו של שמעון מותרת לראובן · אשת אחיו שלא היה בעולם לא משכחת לה אלא אליבא דר"ש דשרא בייבם ולבסוף נולד וסימניך מת נולד וייבם כגון ראובן ושמעון ולוי ויהודה בני יעקב ונשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן בלא בנים ונולד יששכר ליעקב ומצאה ליבמתו זקוקה ליבם ואסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה לוי ומת שמעון אחרי כן ונולד זבולון ומצאה עליו באיסור ויבמה יהודה ומתו לוי ויהודה ונפלו אחיות הללו לפני יששכר וזבולון אשת לוי אסורה ליששכר מפני שבא ומצאה באיסור נפילת ראובן שהיה אחיו שלא היה בעולמו ומותרת לזבולון שבא ומצאה בהתר דכשנולד זבולון כבר נתייבמה זו ללוי וביבם ולבסוף נולד שרא רבי שמעון ואשת יהודה אסורה לזבולון מפני שבא ומצאה באיסור נפילת ניסואי שמעון אחיו שלא היה בעולם ומותרת ליששכר שראה שמעון ויהודה יבלתו כגון בן ראובן וכן שמעון נשאו שתי אחיות ומתו ונשאו לוי ויהודה אחי ראובן ושמעון ומתו בלא בנים כלתו של זה מותרת לזה ושל זה מותרת לזה ונמצאו שתי אחיות מתייבמות : ורב יהודה מתרגם · לאו דרב מחמותו ואילך אבל שש עריות דבבא דרישא לא תני בו אני קורא בהן ואע"ג דבכולהו משכחת לה : כיון דבתו · לא מיתוקמא אלא בבת אנוסה וכדפרשינן באונסין לא קא מיירי מתניתין ואיידי דלא תני בתו לא תני להו לכולהו עריות משום כל בתו : וסימניך

*גי' הב"ח ואיכא

ד"ה א

וי"ג מחלה

מסורת הש"ס

וסימניך מת נולד ויבם (״אלא) לר' הני כללי לית ליה רב אדא קרחינא קמיה דרב כהנא אמר משמיה ד׳רבא לעולם אית ליה לר' הני כללי והכי קא"ל אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה בתרתי לא קמשכחת לה אי יעקב ב' אחיות אנס אחותה שהיא יבמתה משכחת לה האסורה לזה "מותרת לזה לא משכחת ואי ב' נכריות אנס האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אחות' שהיא יבמת' לא משכחת לה רב אשי אמר לעולם לית ליה לר' הני כללי ובפלוגתא קמיירי ומאי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו דקאמר ליה ה"ק ליה מאי טעמא לא דייקת מתני' דמתני' ר' יהודה היא [דאסר באנוס' אביו] דקתני *שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו מאי אמו אי אילימ' נשואת אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו וקתני מפני שהן נשואות לאחרים לאחרים אין לאחין לא מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יהוד' דאסר באנוסת אביו משום הכי לא תני ליה א"ל רבינא לרב אשי לר' יהודה נמי משכחת לה *דאי עבר ונסיב *דאי לא קתני א"ל רב אשי לרב כהנא בלא דאי נמי משכחת לה יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה ומגו דאיהי אסירא צרתה נמי אסירא א"ל באחותו דהיתרא קמיירי באחותו דאיסור' לא קמיירי ואעפ"כ *בדקה לוי במתניתיה דתני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאין פוטר' צרת' היתה

לקמן דף יג·

[לקמן עח·] [פסחים קה·] מנחות כב·]

[בערך פתק גיר' הטריך פתקה]

וסימניך מת נולד ויבם · כדפרי' אלמא מדתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן ואפילו באשת אחיו שלא היה בעולם אלמא תנא דמתני' תני פלוגתא דהא ר' חייא אמתני' קאי : לר' לית לי' הני כללי · דרבי חייא הלכך לא מוקמי מתני' בפלוגתא אלא בנולד ולבסוף ייבם לדברי הכל : אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה · להכי לא נקט לה במתניתין שאי אתה קורא בה האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה מתייבמת שיהו ב' אחיות נופלות להתייבם ותהא זו אסורה לזה משום אמו וכן זו על זה ומותרת לשני אלא חדא משכחת לה או האסור' לזה מותרת לזה או אחותה כשהיא יבמתה : אי יעקב שתי אחיות אנס · וילדה לו האחת לוי והאחת יהוד' ונשא ראובן אנוסת אביו אמו של לוי ושמעון נשא אנוסת אביו אמו של יהודה : אחותה כשהיא יבמתה · נופלת ליבום לפני לוי ויהודה בניה משכחת לה : האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה · לפי ששתיהן אסורות על שניהם אמו של לוי אסור' לו משום אמו ואחות' משום אחות האם וכן ליהודה, ושתיהן פטורות מן החליצ' ומן היבום : ואי שתי נכריות אנס · וילדו לו ב' בנים ונשאום ב' בנים מאשה אחרת ונפלו לפני בניהם האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אבל לאו אחיות נינהו ועיקר מלתיה דרבי חייא משום יבום שתי אחיות נקט : ה"ג רב אשי אמר לעול' לית לי' לר' הני כללי ובפלוגת' קא מיירי · כלומר לא תימא דהא דלא תני אמו אנוסת אביו משו' דלא משכחת [בה] הני כללי דלרבי לית ליה הני כללי ולא תימא להכי שבקי' דלא מיירי בפלוגת' דבפלוגתא ודאי קמיירי ומאי אין לו מוח דקאמ' ליה ה"ק לי' כו' : דאסר באנוס' אביו · ולא משכחת לה שתפול אם לפני בנה ליבום מאחיו ומאביו : דאי עבר ונסיב · את אנוס' אביו ונפלה ליבום לפני בנה וליתני : בלא דאי נמי משכחת · שלא עבר זה המת בנישואיה : אנס כלתו · ועבר על דת : ואעפ"כ · דמהדר ליה ר' לוי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו : בדקה לוי במתני' · הגיהה והוסיפה לאמו אנוסת אביו במשנתו : היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת · לא תפסי קדושין בה שהרי אשת אב בכרת ואמרי' לקמן אין קדושין תופסין בחייבי כריתות לדברי הכל הלכך כשמת רשע זה לא נפלה זו ליבום לפני בנה דלא אשת אח הואי ואין פוטרת צרתה : היתה

לעולם לית ליה לר' הני כללי ובפלוגתא קמיירי · וא"ת ליתני אשת איש שפוטרת צרתה כגון דאמר לה הרי זה גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני דפליגי בהמגרש (ד' פב·) ר"א ורבנן דלר"א הוי גט ואסור' לפלוני ואם נשאת לאחיו ומת פוטרת צרתה ואע"ג דאסור' לכל אדם אפי' לר"א מדרבנן עד שימות המגרש או הפלוני דחיישין שמא תנשא לו לאחר שתתאלמן או תתגרש מזה ונמצאו בניה ממזרים כדחייסי' בהמגרש (דף פד·) על מנת שלא תבעלי לפלו' שמא תבעל לו אחר שתתאלמן או אחר שתתגרש ובעודה תחתיו ליכא למיחש יותר מאבא ואביך מ"מ לוי דקתני נמי דאי כדאמרינן לקמן קשה דליתני נמי לכך ולמאן דנפקא ליה מאחות אשה ניחא דלא דמי כך לאחות אשה דעל מנת שלא תנשאי שריא ליה בזנות ועל מנת שלא תבעלי יכולה היא להתקדש לו ולא דמי' לאחות אשה ובעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי נמי אי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו קודם ואפי' אי לא חשיב שיור מ"מ לא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפיל' הוי' אחות אשתו אבל הכא בשעת נפילה אינה אשת איש עד שתבעל לו ואפי' תתשבנה אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם שנאסרה עליו הויא אשת איש ולא היתה אשת אחיו מעולם הלכך לא פטרה צרתה ומיהו למאן דנפקא לי' מולקחה כל היכא דאיכא תרי ליקוחין קשה וי"ל אע"ג דלוי תני דאי ובפלוגתא קמיירי לא קמיירי אלא בפלוגת' דס"ל לתנא דמתני' כוותיה תדע דלא קתני לוי חייבי לאוין אע"ג דלר"ע לאו בני חליצה ויבום נינהו ומאן דמוסיף לעיל אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה כר"ש אע"ג דשמא תנא דמתני' לא סבר לה כר"ש היינו משום דבכולן אני קורא בהן משמע ליה דקאי אכולהו אבל אי מודו רבנן לר"א בקידושין דמספקא ליה לאביי מדקאמר בריש המגרש (דף פב · ושם) דאם איתא לרבי אבא קשיא ליתני אשת איש דמשכחת לה אפי' לרבנן כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם ומת שמעון [ונפלה לפני לוי אחיו] וצרת צרה נמי משכחת לה כגון שקדשה ראובן חוץ משני אחין וי"ל דלא קרינא לגביה אשת המת דכבר נאסרה עליו [לפני קדושי אחים] משום אשת [אח] ולא חשיב ערוה במקום מצוה ומיהו אי אשת שני מתים דאורייתא כדמשמע בהמגרש (דף פב: ושם) ליתני הכא אשת ב' מתים כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקדשה סתם ומת כו' או בענין שאמר ר' יוחנן בפ' האומר (דף ס ·) דאפי' הן ק' תופסין ומשכחת בהן נמי צרת צרה ומיהו בפ"ג (דף לא : ושם ד"ה מדרבנן) ובפ"ב (דף יח ושם) משמע דאשת שני מתים גזירה דרבנן ושם אפרש ובירושלמי בריש המגרש פריך לה מתיב ר' חנינא בשם רבי פנחס ליתני שש עשרה נשים כר"א ומשני תמן התורה *אסרה עליו הכא הוא אסרה עליו ופי' רבינו יצחק תמן התורה אסרה עליו ומשנשאה המת אין לה התר להתייבם כשימות מפני שאין איסור שבה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרה עליו אבל אשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו שנשאה ולהכי לא תני להו דלא דמו להו לפי שביד המגרש להתירה* :

דקתני שש עריות חמורות מאלו כו' · ותימה דמאי ס"ד דהנהו דלעיל דלא דייקי מסיפא וממה נפשך כיון דתני לה גבי ו' עריות לא אפשר למיתנייא ברישא וי"ל דקשיא ליה ללוי דהוי ליה למיתני ברישא ט"ז ובסיפא לא הוה ליה למיתני אלא ה' ואע"ג דאתי כר' יהודה ה"ל למיתני ששה עשר דאי עבר וגם ב ושני ליה ר' בפלוגתא לא קא מיירי ודאי לא קא מיירי :

לרבי יהודה נמי משכחת לה דאי עבר ונסיב · תימה דבלא דאי עבר ונסיב נמי "משכחת לה שקידש ולא בעל דאפי' אביי דאמר בפרק בתרא דקידושין (ד' עח·) גבי אלמנה לכ"ג קידש לוקה היינו משום דכתיב לא יקח אבל הכא לא יגלה כתיב וי"ל דשמא אסור לקדש מדרבנן שמא יבעול ואפי' יהא מותר לקדשה חשיב דאי מטעם שאסור לבא עליה וא"ת אפי' ע"י דאי היכי משכחת לה הא רבי יהודה סבר כר"ע בפ' ד' מיתות (ד' נד ·) דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וי"ל דלא סבר לה הס"ם כברייתא דהתם אלא כמתני' דפליג עלה ועוד דעל כרחך מתני' דהכא לא סברה בהא כר' יהודה דהא קתני בפרק שני (דף כ ·) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ואי אין קדושין תופסין בחייבי לאוין חליצה נמי לא תיבעי וא"ת בחייבי לאוין דשאר מנלן דלא סבר' מתניתין כר' יהודה דאיסור מצוה ואיסור קדושה מפרש לקמן כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל וא"ר"י דע"כ מתניתין

*בגמ' של הב"ח תיבת אלא נמחק

*גי' הב"ח ומותר לזה לא משכחת לה ואי ב'

*גי' הב"ח אסרה עליו גרס הכא

[וע"ע תוס' גיטין פב· סד"ה אפילו לא]

*גי' הב"ח משכחת לה כגון שקידש

עין משפט
נר מצוה

תורה אור

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואף על פי ששנו חכמים במשנתינו חמש עשרה יש לנו להוסיף שש עשרה כגון זו א"ל ריש לקיש לרבי יוחנן ללוי דאמר דאי נמי קתני ליתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת בלא בנים דמגו דאיהי אסורה צרתה נמי אסורה א"ל לפי שאינה בצרת צרה ולימא ליה חייבי לאוין היא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו לדבריו קאמ' ליה לדידי חייבי לאוין הם וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו אלא לדידך חייבי כריתות נינהו לפי שאינן בצרת צרה אתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה *אמ' ריש לקיש הוא אין חייב על החלוצ' כרת והאחין חייבין על חלוצה כרת על הצרה בין הוא ובין האחין חייבין על הצר' כרת ור' יוחנן אמר [א]בין הוא ובין האחין אינן חייבין לא על החלוצ' כרת ולא על הצרה כרת מאי טעמא דריש לקיש אמר קרא °אשר לא יבנה (דברים כה) כיון שלא בנה שוב לא יבנה איהו הוא דקאי בלא יבנה אבל אחיו כדקיימי קיימי ועלה דיד' הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימ' קיימ' ורבי יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי "להאי חליץ ואי בעי "להאי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחים קעביד איהי שליחות' דצרה קעבד' איתיביה ר' יוחנן לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחין בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אמאי צריכה חליצה ולטעמיך אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקידשה אין לה עליו כלום ואי חייבי לאוין נינהו אמאי אין לה עליו כלום אמר רב ששת סיפא אתאן לר"ע *דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וליתני לדברי ר"ע אין "לו עליו כלום קשיא

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו · קדושין תופסין בה ואפי' לר' יהודה הקידושין תופסין בחייבי לאוין וכשמת נמצא צרתה צרת ערוה ופטורה : ללוי דאמר דאי נמי קתני · דהא מתני' ר' יהודה ובדיק לה לוי אמו אנוסת אביו : וחזר וקדשה · וקדושין תופסין לו בה דאינה עליו אלא בלאו דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו כיון שלא בנה שוב לא יבנה: ומת בלא בנים · ולו אשה אחרת : דמגו דהיא אסורה לאחים · דקיימא עלייהו בכרת לר"ל דאמר לקמן בשמעתין האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת צרתה נמי אסורה : לפי שאינה בצרת צרה · דליכא למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחד מן האחין דהא לכולהו אסירא דכל עריות דמתניתין על האחד מהם ערוה ועל שאר אחין מותרת ומצי למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני אבל הכא כולהו אחין אסירי בתרווייהו: ולימא ליה · ר' יוחנן לר"ל חייבי לאוין נינהו האחין על חלוצה זו שחזרה ונפלה לפניהם ולא קיימא עלייהו בכרת דהא איהו פליג עליה דר"ש בן לקיש לקמן ואמר בין שאר האחים בין החולץ אין חייבין על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת : וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו : כלומר זקוקה היא להתייבם וכן איסור לאו פוטרת מן החליצה דהא מאחות אשה ילפינן שהיא ערוה והייבין על זדונה כרת והלכך לא מצי למיתנייה במתני' : על הצרה · אם היתה לה צרה ונפטרה בחליצתה של זו דכתיב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ שני בתים *ואותה צרה תמור' לעמוד על כולן באיסור אשת אח בכרת שנפטרה מהן כדמפרש טעמא : בדקיימא קיימא · באיסור אשת אח : ורבי יוחנן אמר לך מי איכא מידי דמעיקר' אי בעי האי אח חליץ ואי בעי האי אח אחליץ שהרשו' ביד כולן ולטעין צרתה נמי מעיקרא אי בעי *להאי חליץ ואי בעי *להאי חליץ והשתא משום דחליץ חד להדא קאי על צרה בכרת וכן אחיו על כולהו בכרת: האי שליחות' דידהו עבד · דמעיקר' היה הרשות ביד כולן וכן היא שליחותא דצרה עבד' וכי היכי דהוא עלה בלא יבנה קנעל צרתה בלא יבנה וכן האחים על שתיהם : אמאי צריכה חליצה · נהי נמי דקידושין תפסי בה דאיהו לא קאי עלה בכר' מיהו כשמת תפטר ותצא מן האחים משום ערוה הואיל ובכרת היא עלייהו : עמד אחד מן האחין וקידשה · שלא קידשה החולץ אלא אחד מן האחין: אין לה עליו כלום · דאין קידושין תופסין לו בה ואינה צריכה הימנו גט דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות : סיפא אתאן לר"ע · ורישא רבנן ומיהו חייבי לאוין הוא לדברי הכל : קשי'

מתני' סבר דאפי' בחייבי לאוין דאשר קידושין תופסין מדקתני שם עריות ולא קתני ח' עריות גרושתו וחלוצתו דאם היו יכולות ליכנס לאחיו היו פוטרות צרותיהן בחייבי כריתות כיון דאין קדושין תופסין אלא ודאי קידושין תופסין בהו ולהכי לא שייך למיתנינהו דאפי' היו יכולות ליכנס לאחי לא היו פוטרות צרותיהן ועוד יש לדקדק מדנקט אנוסת אביו שהוא אמו ולא נקט אנוסת אביו שהם ואמ"ח כיון דמתני' סבר כרבי יהודה דאסר באנוסת אביו א"כ ע"כ סבר נמי דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא בהא תליא כדמוכח בסוף החולץ (דף מט : שם) דמפרש טעמא דר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין משום דסבר לה כרבי יהודה דמוקי לא יגלה באנוסת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר וא"כ למתני' נמי הוי ממזר וכל היכא דהוי ממזר אין קידושין תופסין כדמוכח בכמה דוכתי וי"ל דאע"ג דמתני' מוקמי לקרא באנוסת אביו מ"מ לא הוי ממזר כמו לר' יהושע דמוקי לא יגלה בשומרת יבם של אביו ואפ"ה סבר דלא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ודרשי' מלא יקח דהוי חייבי מיתות ב"ד עד לא יגלה דהוי חייבי כריתות הוי ממזר ולא חייבי כריתות וה"נ לתנא דמתני' מלא יקח עד לא יגלה שהוא חייבי לאוין הוי ממזר ולא חייבי לאוין בכלל: **לפי** *שאינן בצרת צרה · הקשה הר"ר משה כהן לר"ש איתא בצרת צרה כגון *שנולדו אחים להן אחר שחלץ ליבמתו וקדשה דלא קיימין עלה בלא יבנה כדאמרי' לקמן בסמוך ולוי מיירי בפלוגתא כיון דקתני אנוסת אביו גבי שש עריות בסיפא דהיינו כר' יהודה וי"ל דבפלוגתא דלא סבר לה לא קמיירי כדפירש' לעיל ולוי לא סבר כר"ש באשת אחיו שלא הי' בעולמו: **החולץ** ליבמתו וחזר וקידשה · וליכא למימר דנקט וחזר וקדשה לאשמועינן דהוא אינו חייב על החלוצה כרת אבל לאו איכא לפי שקידשה דאמרינן בקידושין (דף עח ·) מודים במחזיר *גרושתו שאם קידש ולא בעל שאין לוקה דרך בנין בית אמרה תורה אלא נקט קידשה משום דאם מת פליגי ר' יוחנן ור"ל אם זקוקה ליבם לאחיו אי לאו ולא נקט וחזר ובא עליה דבהא לא פליגי רבי יוחנן ור"ל דלכולי עלמא אינו חייב על החלוצה כרת וה"ה דהוי מצי למינקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין: **איהו** הוא דקאי בלא יבנה · אי לא הוה כתיב לא יבנה הוה אמינא דאפי' הוא על החלוצה בכרת והשתא אייתר לא יבנה לנתק' מכרת ללאו אבל אחין וצרה כדקיימי קיימי ולא קאי לא יבנה עלייהו ותימה דבהחולץ (דף מד · ושם) משמע דלא אייתר קרא דלא יבנה אלא אצטריך דלא לחלוץ לחדא ולייבם לחדא דהתם פריך אמתני' דמי שהיה נשוי ב' נשים כו' ולבייס לתרווייהו אמר קרא בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וליחלוץ לתרווייהו אמר קרא בית חלוץ בית אחד הוא חולץ כו' וליחלוץ לחדא ולייבם לקדא אמר קרא אשר לא יבנה וכו' ולייבם לחדא ולחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ הא אם חפץ מייבם וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ומיהו אית ספרים דלא גרסינן להו ואף לספרים דגרסינן איכא למימר דכי משני בתר הכי הא חפץ מייבם וכל שאין עולה ליבום כו' תו לא אצטריך לא יבנה דלא לחלוץ לחדא ולייבם לחדא דכיון דאין עולה לחליצה דאין חולץ שתי בתים אינו עולה נמי ליבום והשתא אייתר לא יבנה לנתק מכרת ללאו ובפרק ד' אחין (דף לב ·) דקאמר אי דמייבם והדר חליץ ה"נ אלא דלמא חליץ ברישא והדר מייבם וקם ליה בלא יבנה התם היינו אליבא דר' יוחנן דמוקי לא יבנה נמי אצרה אבל לר"ל קם ליה בכרת : **וליתני** לר"ע אין לו עליו כלום · תימה דבפרק המדיר (דף עה :) איכא כה"ג דתנן היו בה מומים ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה ומסיק בגמ' דרישא ר' יהושע וסיפא ר"ג ולא פריך ולימא לדברי ר"ג נאמנת ועל הבעל להביא ראיה ולא הוה צריך למיתני תרי בבי :

מאן

לג
א מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קסב סע' ב

גי' הב"ח שאינה

גי' הב"ח שנולדו לו אחים אחר

גי' הב"ח להאי

ס"א חלוצתו

גי' הב"ח לה

גי' הב"ח ה"א ובדיק

[לקמן נג :]

[לקמן מ : נג]

גי' הב"ח או צרה תמורה היתנה לעמוד מ שנפטרה מהן

גי' הב"ח להאי

[לקמן כג : סט לב : כתובות כט קדושין סד· סח: סוטה יח : סה: נג' תמורה כט :]

עין משפט
נר מצוה

מסו' הש"ס

קשיא רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כרבי שמעון רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתרץ כרבנן רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הילודי' כמאן כר"ש עמד אחד מן הנולדים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כריש לקיש רבינא סבר לה כרבי יוחנן ומתרץ לה אליבא דרבנן החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הנולדים במאן כרבי יוחנן עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כרבנן אתמר הבא על יבמה ובא אחר מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכרת וחד אמר [א]בעשה מ"ד בכרת כריש לקיש ומ"ד בעשה כר' יוחנן אמר רב יהודה אמר רב * צרת סוטה "אסורה טומאה כתיב בה כעריות מתיב רב חסדא *רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן ודקארי לה מאי קארי לה קסבר *כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מתיב רב אשי *נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה [ג]אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה [ו]ואם מת חולצת ולא

קשיא · לרב ששת דשנייה הכי : רב אשי סבר לה כריש לקיש · דאמר בכרת וסיפא ניחא : ומתרץ לה · לרישא דברייתא דקתני צריך חליצה באחים שנולדו לאחר חליצה וקדושין של שני וכר' שמעון דאמר ייבם ולבסוף נולד לא מהני' נפילתה מן הראשון למיהוי עלה אשת אחיו שלא היה בעולמו הלכך זיקת ההיא נפילה לא אסרה לה עליה דהאי הואיל *ושנולד כבר קידשה זה: רבינא סבר לה ברבי יוחנן · דאמר חייבי לאוין נינהו ורישא ניחא ומתרץ לסיפא דקתני אין לה עליו כלום באחין שנולדו לאחר מכאן וכרבנן דאמרי אשת אחיו שלא היה בעולמו היא ולא תיקשי ריש' לסיפא: הילודי' · שנולדו אחר קדושין של זה ולא איתסרא עלייהו בחליצתו דהא זיקה קמייתא לא *רמאי קמייהו ליבומי ומשום אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מיתסרא כר"ש דאמר ייבם ולבסוף נולד שריא: עמד אחד מן הנולדים · שהיו בשעת חליצה ראשונה : אין לה עליו כלום: כר"ל דאמר האחין חייבין על החלוצה כרת : עמד אחד מן הילודים : אחר חליצה או אפילו אחר קידושין וכשמת זה החולץ קדשה אותו ילוד אין לה עליו כלום ולאו משום חליצה אלא משום דהויא אשת אחיו שלא היה בעולמו מנפילה ראשונה: במאן כרבנן · דאמרי אפי' ייבם ולבסוף נולד אסירא : בעשה · בית אחד הוא בונה ואין בונה ב' בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה : מ"ד בעשה כר' יוחנן · דאמר איהו שליחותא דאחין קעביד וכי היכי דלדידיה הויא צרה בעשה לאחים נמיא הויא בעשה: ומ"ד בכרת כר"ל · דאמר לאו שליחות דאחי' קעביד הלכך הוא ניהו דקאי עלה בעשה אבל אחים כדקיימי קיימי באיסור אשת אח : צרות סוטה אסור' · היה נשוי ב' נשים וזינתה האחת תחתיו ויש עדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות אף מן החליצה מאי טעמא טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה) : בעריות · דכתיב אל תטמאו בכל אלה (ויקרא יח) : ביאתה או חליצתה וכו' · האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ר' שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת היא לכתחלה את צרתה שהרי היא כשאר נשים לגבי יבם דלא קנסוה רבנן מייבם דודאי שריא ליה שאנוסה היתה *שסמכה שמת אלמא נבעלה תחת בעל שרי' צרתה ליבם ואפי' רבנן לא פליגי ארבי שמעון אלא בדידה אבל בצרתה מודו : סוטה דאורייתא · שזינתה והתורה אסרה בה : ואת אמרת לי סוטה דרבנן · דהא מדאורייית' שרי' שניסת על פי ב"ד בעד אחד ואנוסה היא ורחמנא שרי' דכתיב (במדבר ה) ועד אין בה הרי אלא אחד והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ורבנן הוא דגזרו בה כי היכי דתידוק שפיר שמת בעלה עד שלא תנשא : ודקארי לה מאי קארי לה · הא לא אמר רב אלא בסוטה דאורייית' דכתיב בה טומאה : קסבר · האי דפריך כל דתקון רבנן כעין דאורייית' תקון ואי סוטה דאורייית' היא וצרתה אסורה הכי נמי הוו אסרי רבנן צרה מיבום ומצרכי לה חליצה : נכנסה עמו · המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני : לביתה · לבעלה שמא זינתה שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ואם כהנת היא אסורה בתרומ' כדיליף במס' סוטה (ד' כח·) ונטמא' ונטמאה ג' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה :

ולא

מאן אחין אחין הנולדים · אומר ר"י דנולדים קרי לאותן העתידין להולד בלשון הש"ס כדאמרי' בפ' ד' נדרים (ד' ל ·) למימרא דנולדים העתידים משמע ובפ"ק דגיטין (דף יג : ושם) קאמר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"נ כו' :
צריך חליצה מן האחין · *מתייבמת אינה מאחר דאסירא לבעלה דהשתא במותר לה אסירא באסור לה לא כ"ש :
במאן כרבנן · הוה מצי לאוקמי כר"ש כגון שנולד קודם שקדשה אלא ניחא ליה לאוקומי כרבנן ונולד אפילו אחר שקדשה :
חד אמר בעשה · כן גירסת הקונט' ופירש בקונטרס משום דדרשינן בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה וקשה כיון דאצטריך קרא לגופיה שלא ייבם את שתיהן מנלן דאתא קרא לנתקו מכלל כרת ללאו ואמר ר"ת דגרסי' חד אמר בלאו וכן פר"ח דכשייבם אחת קאי אצרה בלא יבנה דקרינא בצרה כיון שלא בנאה שוב לא יבנה אותה וכן האחים לא קיימי עלה אלא בלאו לר' יוחנן וגרסינן שפיר וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה אבל לפ"ה דגרסינן בעשה לא פליגי אלא באחין אבל איהו לכולי עלמא בעשה* : **צרת** סוטה אסורה · לאו דוקא אסורה דאף מחליצה פטורה כדפירש בקונ' ודוקא סוטה ודאי אבל סוטה ספק בעי' חליצה כדמוכח בסמוך וקרא דונסתרה והיא נטמאה בנבעלה ודאי איירי כדמסיק לקמן אבל סוטה ספק לא כתב בה טומאה וא"ת והא תנן נכנסה עמו לבית הסתר אסורה לביתה ואסורה לתרומה ודרשינן בפרק כשם (דף כח · ושם) שלשה פעמים ונטמאה כתיב אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה וי"ל דלא אסרה הכתוב אלא משום ספק שמא נבעלה ונטמאה ולעולם לא כתיב טומאה אלא על הודאי נבעלה וא"ת כיון שלא *נכתב שם טומא' אלא על הודאי אמאי אסורה לבית' ולתרומה וי"ל דעשה ספק כודאי כדאמר בפרק כשם (שם) אם נטמא' למה שוטה ואם לא נטמאה למה נשקית מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי ולהכי ספק סוטה בעיא חליצה דדוק' להחמיר עשה הכתוב ספק כודאי ולא להקל °לפטרה בלא חליצה ולמאי דפרישי' לעיל (ד' ג*:) דלמסקנ' דשמעתין טומאה כעריות דכתיב בה דאמר רב היינו במקום לאו ניחא דההוא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה אבל מ"מ קשה כיון דסוטה ודאי חשיב לה רב כערוה א"כ סוטה ספק הוה לה ליחשב כספק ערוה וא"כ היכי פריך* ותתייבם ייבומי: **רבי** שמעון אומר ביאתה או חליצתה כו' · וא"ת ואמאי לא מקשה מת"ק דאמר אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולרב לא בעינן חליצה וי"ל דהא אתי ליה שפיר דחולצת דמדאורייתא בעיא חליצה דסוטה דרבנן היא ולא פריך מר' שמעון אלא משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון והיה לנו לאוסרה להתייבם וא"ת ולמא ר' שמעון לא קאמר אלא דבדיעבד פוטרת צרתה אבל לכתחלה לא ואמר ר"י דבדיעבד מודה ת"ק דלא אשכחן דפליגי והא דלא נקט אחיו של ראשון רצה חולץ רצה מייבם דמשמע לכתחלה אמר ר"י דמלתא אגב אורחיה קמ"ל דאע"ג דאיכא צרה דשייך בה יבום טפי אפ"ה ביאתה או חליצה שלה פוטרת לכתחלה צרתה דס"ד דלא פטרה דצרה כאשתו דשני וא"ת לרב חסדא שרוצה לדקדק דסוטה דאורייתא שרי' תיקשי לי' מתני' דפרק קמא דסוטה (ד' ב וד' ו' ושם) דמייתי בסמוך דספק סוטה אינה מתייבמת וי"ל דהוה אמינא דהא דקתני שאין מתייבמת היינו מדרבנן אע"ג דהתם מוכח דאסורה מדאורייי' מכל מקום מכח משנת עצמה אין להוכיח עליו כלום ועוד א"ר יצחק דדוקא לרב פריך דמשוי לה כערוה לסוטה דאורייית' ופטורה אף מן החליצה ולכך בסוטה דרבנן סברא היא די"ש לאוסרה להתייבם אבל בההיא דסוטה דספק סוטה חולצת אין תימה אם נאמר דבסוטה דרבנן אפי' מתייבמת ועוד פירש רבי יצחק דלר' שמעון אסור' להתייבם לכתחלה מדקתני סיפא ואין הולד ממזר דאי שרי לייבם לכתחל' פשיט' דאין הולד ממזר ועוד בירושלמי קורא להיא דרבי שמעון חליצה פסולה ואם היתה מותרת להתייבם חליצה כשרה היא ופריך מהא דקאמר ר"ש דפוטרת צרתה דכיון דאמר בסוטה דאורייית' דלאו בת חליצה ויבום היא בסוטה דרבנן אין לחליצה להועיל לפטור צרתה וכ"ת ממה נפשך תועיל דאם חשיבא כסוטה גמורה צרתה נמי לא בעי' חליצה ואי לא חשיבא כסוטה א"כ שפיר פטרה צרתה דמסתבר לי' להש"ס דכיון דדמיא לסוטה דאורייית' חליצתה כמאן דלית' ואין לה לפטור צרתה :

לרבות

לד
א מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' א
לה
ב מיי' שם פ"ו טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' יא
לו
ג מיי' פ"א מה' סוטה הלכה ה ומיי' פכ"ד מה' איסות הלכה כב טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ח
לז
ד מיי' פ"ו מה' יבום הל' יט

גי' הב"ח צריכה כו' ומתייבמת

גי' הב"ח אסורה מ"ע טומאה

[וע"ע תוס' כתובות לי ד"ה אי לאפוקי]

גי' הב"ח נקרא

°לפטור בלא חליצ' ומיהו קשה דפריך בפ"ק דסוטה תתייבם יבומי והא להחמיר עשה ספק כודאי ולמאי כו' כצ"ל ת"ש : וגי' הב"ח לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה היכי פריך בפ"ק דסוטה תתייבם ספק סוטה ולמאי כו'

[סוטה ג·]

גי' הב"ח וכשנולד זה כבר

גי' הב"ח רמיא

[לעיל ג :]

לקמן ד' פו :

סוטה ד' ב ·

גי' הב"ח שפטורה

תורה אור

ולא מתייבמת [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה ודאי ואמר' לי את סוטה ספק ומ"ש סוטה ודאי (מ"ט) משום דכתיב בה טומא' סוטה ספק נמי טומא' כתיבא בה *דתניא ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר' אלעזר המחזיר גרושתו מן הנשואין אסור' מן האירוסין מותרת משום שנאמר °אחרי אשר הוטמאה וחכ"א אחת זו ואחת זו אסור' אלא מה אני מקיים אחרי הוטמא' לרבות סוטה שנסתרה ומאי נסתרה נבעל' ואמאי קרי ליה נסתרה *לישנא מעליא נקט נבעל' טומא' בהדיא כתיב בה °ונסתר' והיא נטמא' למיקם עלה בלאו ור' יוסי בן כיפר לאו בסוטה לית ליה ואפי' זנאי נמי מאי טעמא הויה ואישות כתיב בה בעא מיניה רב יהודה מרב ששת המחזיר גרושתו משניסת ומת צרתה מהו איבא דרבי יוסי בן כיפר לא תיבעי לך כיון דאמר ר' יוסי בן כיפר טומא' במחזיר גרושתו הוא דכתיבא צרתה כמותה ואי משום דכתיב בה °תועבה היא *היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה כי תיבעי לך אליבא דרבנן אע"ג דאמור רבנן טומא' בסוטה הוא דכתיב *אין מקרא יוצא מידי פשוטו או דלמא כיון דאיעק' איעקר איכא דאמרי אליב' דרבנן לא תיבעי לך כיון דאתעקר איעקר כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי בן כיפר מאי אע"ג דאמר ר' יוסי מן כיפר טומא' במחזיר גרושתו הוא דכתיבא "מיעט רחמנא היא תועב' ואין צרת' תועב' או דלמא היא תועב' ואין בניה תועבין הא צרת' תועבה א"ל תניתוה *היתה אחת כשר' ואחת פסול' אם היה חולץ חולץ לפסול' ואם היה מייבם מייבם לכשר' מאי כשר' ומאי פסול' אילימא כשר' כשר' לעלמא פסולה פסול' לעלמא כיון דלדידי' חזי' מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסול' ליה ומאי ניהו מחזיר גרושה וקתני ואם היה מייבם מייבם לכשר' לא לעולם כשרה כשר' לעלמ' פסולה פסול' לעלמ' ודקאמרת כיון דלדידי' חזי' מאי נפקא לי' מינה משום דרב יוסף *דאמר רב יוסף כאן שנה ר' לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משנשאת היא וצרת' חולצת היא וצרת' ס"ד °אלא] אימא או היא או צרת' ולאו תרוצי קמתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרת' או חולצת או מתייבמת אמר ר' חיא בר אבא ר' יוחנן בעי המחזי' גרושתו משניסת צרת' מהו א"ל ר' אמי ותיבעי לך היא גופ' היא גופ' לא קמיבעי' לי דאמרי' *ק"ו במותר לה "אסור' באסור לה לא כ"ש כי קא מיבעי' לי צרת' מאי מי אלים ק"ו למידחי צרה או לא רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר רבי חייא בר אבא בעי ר' יוחנן המחזיר גרושתו משניסת מהו א"ל ר' אמי ותבעי' לך צרתה צרתה לא קמיבעי' לי דלא אלים קל וחומר למידחי צרה אלא כי קמיבעי' לי היא גופה מאי מי אלים קל וחומר במקום מצוה או לא

דברים כד · במדבר ה · דברים כד

ולא מתייבמת · טעמא מפרש בפ"ק דסוטה (קתני מיהא) חולצת קשיא לרב : מן הנשואין · משניסת לאחר ומת או גירשה: אסורה לחזור · לראשון : מן האירוסין · שנתארסה לאחר ומת מותרת לחזור לראשון : הוטמאה · ונבעלה : אחת זו ואחת זו אסורה · דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קדושין וכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה וגומר : ור' יוסי · דמוקי כולא קרא במחזיר גרושתו : לאו בסוטה · המזנה תחת בעלה לית ליה ואפי' פשיטא לן דזנאי: מ"ט הויה ואישות כתיב בה · *באותה הנאסרה לבעלה יש בה הויה דכתיב והיתה לאיש אחר אישות דכתיב או כי ימות האיש האחרון לא יוכל בעלה הראשון מכניסת לאחר ע"י קדושין ואישות וכגון דנירס' הראשון הוא דקאי קמא בלא יוכל אבל מזנה תחתיו לא : צרתה מהו · להתייבם צרתה כמותה וגמיר טומא' מעריות: ואי משום דכתי' בה תועבה הי' · דמשמע מיעוטא היא ולא צרתה איכא למידרש מיעוטא אבניה דאין בתה הימנו פסולה לכהונה : היתה אחת כשרה · מי שנפלו לפניו שתי יבמות מאח א' ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה : היתה אחת כשרה ואחת פסולה וכו' · כשרה לעלמא מיוחסת וכשר' לכהונה: פסולה לעלמא · כגון שהיתה גרוש' או חלוצה מבעל אחר ופסולה לכהונה: כיון דלדידיה חזיא · דהוא ישראל: מאי נפקא ליה מינה · הי דלבעי לחלוץ אי בעי לייבם הי דליבעי לייבם: פסולה פסולה לי' · וכשרה (*לעלמא) לכל העול' ומאי ניהי כגון שהחזיר אחיו גרושתו ולו אשה אחרת ומת דהוי' הגרושה פסול' לזה שאינה ראויה לאחיו ואשמעינן דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה דאי שאר חייבי לאוין כגון אלמנה לכ"ג וגרושה לכהן הדיוט מאי אתא לאשמועינן : פסולה לעלמא · לכהונה : כאן שנה ר' · במשנה זו דקתני חולץ לפסולה למדנו רבי לא ישפוך אדם מי בורו אע"פ שאין צריך להם ואחרים צריכים להם כגון הכא מכיון דיכול לחלוץ לפסולה ותפטר הכשרה לא יחלוץ לכשרה ויפסלנה לכהונה והא דרב יוסף בפ' החולץ עלה דהא משנה : היא וצרתה ס"ד · חליצה לתרווייהו למה לי : צרתה מהו · ליבום : במותר לה · *בעלה זה שמת נאסרה תחלה כשנשאת לשני וחזר הראשון והחזירה באיסור ולמחר מת : באסור לה · כגון יבמה לא כ"ש : מי אלים ק"ו · האי ק"ו דאמרן במותר לה נאסר':

אמר

לרבות סוטה שנסתרה · וא"ת והיכי מפקי רבנן קרא מפשטי' דפשטי' דקרא במחזיר גרושתו כתיב וי"ל דלא מסתבר להו למיקרי טומאה לנשואי גרושה כיון דבעילתה התר היא : מאי נסתרה נבעלה · וא"ת וכיון דלא כתב לאו בסוטה ספק אמאי אמר בסוטה (דף ז ·) דאם בא עליה בעלה בדרך לוקה *וי"ל דלהומרא עשה הכתוב ספק כודאי כדפרי' לעיל : הויה ואישות כתיב בה · פי' בקונ' דהוא עניינא במחזיר גרושתו כתיב ותימה דפשיט' דבמחזיר גרושה איירי קרא ואפי' רבנן לא פליגי ונראה לרשב"א לפרש דהויה ואישות כתיב בה פירוש אהוטמאה דכתיב ולא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה אלמא במחזיר גרושתו איירי דאחרי אשר הוטמאה אלהיות לו לאשה קאי דבסוטה לא שייך הויה ואישות שהרי לא גירשה מעולם : צרתה מהו · היא גופה לא מיבעי ליה דלרבי יוסי בן כיפר ודאי פטורה מן החליצה ומן היבום דטומאה כתיב בה כערוות ולרבנן נמי היא גופה פשיט' דחולצת ולא מתייבמת דלא' אם תמצא לומר כיון דאיתעקר איתעקר אינה מתייבמת מק"ו דהשתא במותר לה נאסר' באסור לה לא כ"ש ואת"ל כמו דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אין לפוטרה מן החליצה כיון דעיקר קרא דטומאה בסוטה כתיב ולא במחזיר גרושתו משום דלא מסתבר' למיקרי טומאה כנשואי גרושה כדפרישית לעיל וכן משמע לקמן דקאמר אלא או היא או צרתה חולצת ובעי למיפשט דלרבנן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפילו הכי אין פוטרת מחליצה כדפרישית אבל לצרתה בעי לרבי יוסי בן כיפר אם פטורה מן החליצה או אפילו מתייבמת ולרבנן בעי אי מתייבמת דפשיטא *ליה דלא אלים ק"ו למידחי צרה או חולצת ולא מתייבמת משום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו : אמר לי' תניתוה · למיפשט בעיא קמייתא הוא דאתא דלאיכא דאמרי דפשיט' ליה לרבנן כיון דאיתעקר איתעקר איכא למימר דאתי כרבנן : או היא או צרתה · אע"ג דחליצה פסול' צריך לחזר [על כל האחין] *היינו דוקא כגון הלך לאחיות דלא נפטרו צרות וכן הלך לבעלת הגט לא נפטרה צרה דהורע היזקה וקלשה לה אבל בשאר דוכתי לאע"ג דאסורה להתייבם כיון שהזיקה שלימה פוטרה : לאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי · תימה במאי מתרץ לה דאע"ג דבעי למימר או היא או צרה שייך למיתני שפיר היא וצרתה כמו *הלך ועשה בה מאמר ובפרק נערה בנדרים (דף סו :) דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה אצטריך למיתני סיפא הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אין מופר דלא תימא אביה ובעלה אביה או בעלה קאמר : מי אלים קל וחומר למידחי צרה · לאוסרה ליבום קא מיבעיא ליה דלפוטר' מן החליצה לא מהני קל וחומר אפילו להיא

עין משפט
נר מצוה

[ועי' תו' סוטה כא· ד"ה מה א"ל]

לח
א מיי' פי"א מה' גירושין הל"ו סמג לאוין פב טוש"ע אה"ע סי' י סעי' א

לט
ב ג מיי' שם הל' יד סמג עשין מח

מ
ד מיי' פט"ו מה' אסורי ביאה הל"ב סמג לאוין קיו

מא
ה מיי' פ"א מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע א"הע סי' קסא סעי' ב

מב
ו מיי' שם פ"ו הל' יב סמג שם טוש"ע א"הע סי' קעד סעי' ב

קדושין דף עד [לקמן מו ·] [נדה ע ·]

[שבת סג· לקמן כד ·]

"גי' הב"ח מיעט רחמנא היא היא תועבה

*לקמן ד' מד ·

"גי' הב"ח להו

מסו' הש"ס

"גי' הב"ח אשה הנאסרה

כתובות דף יא · [יומא סה·] : פסחים יומא עה · קג· גיטין ב"מ נא· כד: תמורה "בגמ' של הב"ח כ"ב כאן צ"ל אין מקרא מידי פשוטו כתיב גבי מחזיר גרושתו וכיון דכתיב בה טומאה צרתה כמותה דלמא כיון דאיעקר דכיון דדרשינן להא אחרי אשר הוטמאה לסוטה איעקר לי' מחזיר גרושתו ולא בה טומאה הוי' צרתה לייבם' הס"ד

שם לק' יב·
"גי' הב"ח כגון בעלה

[לקמן קע·] °רש"ל

[סוטה ו ·]
"גי' הב"ח

תורה אור

א"ל תניתוה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני אם היה מייבם מייבם לכשרה לא כשרה לעלמא פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף דאמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל צרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופא שריא *דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה מאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדה בהו מעשה צרה נמי לא עבדה בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת וצרת בתו ממאנת מי אסירא והתנן וכולן "אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות דמיאנה במאן אילימא דמיאנה בבעל היינו גרושה אלא לאו ביבם לא לעולם בבעל ותרי גווני גירושין ומאי שנא כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא משום *דתני רמי בר יחזקאל דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"נ משעת נפילה נראית כצרת בתו *אמר רב אסי צרת אילונית אסורה שנאמר °והיה הבכור אשר *תלד פרט לאילונית שאינה יולדת מתיב רב ששת *ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות °שנאמ' ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת ב' יבמין וקתני עלה *א"ר יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא לא למעוטי צרת אילונית דאסירא ומאי זו היא זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אילונית אפי' חליצה לא בעיא מ"ט הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

דברים כה · שם

א"ל תניתוה · אתרווייהו ליסני מהדר דקתני אחת כשרה ואחת פסול' אלמא היא אסורה וצרתה מותרת : צרת ממאנת · נפלו לפניו ב' יבמות מאח אחד גדולה וקטנה ומיאנה בו הקטנה צרתה אסורה : למאן אסורה · אילימא אף לשאר אחין השתא היא גופה מותרת להן : אלא לדידיה · ליבם שמיאנה בו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקאי עליה כאשת אח ואם תאמר מיאון נשואין קמאי עקר והרי היא נכרית אצלו ומותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון *ומכח נשואין נפלה להתייבם נראית כאשת אחיו והכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו כו' והא דשמואל בפרק ב"ש (דף קח :) משום צרת בתו ממאנת · דאתי למישרי צרת בתו קטנה שנפלה לו לייבם ומיאנה בו דאמרי' נשואין קמאי קאי עקרה ואין זו צרת ערוה וה"ד מיאון בבתו הואיל והוא קיים דאין מיאון אלא ביתומה שלא קיבל אביה קדושי' משכחת לה ביתומה בחיי האב כדתנן בפרק ב"ש קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא יתומ' בחיי האב *דפקע לה זכותי' מינה משילת' מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אביה יכולה למאן ביבם בחיי אביה : מיאנה בבעל · קטנה יתומה נכרית שמיאנה בבעל מותרת לאחיה לפי שעקרתה לקדושין והרי היא כמפות' ולא כלתו היא : ביב' אסורה לאביו · דכיון דאהנו נשואין דקמאי לזקקה ליבם נראית כאשתו גמורה ונראית ככלתו של זה : ה"נ · בבתו ממאנת : משעת נפילה · שנפלה בתו לפניו ליבום והוצרכה למאן בו נראית כאשת אחיו ונראית צרתה צרת הבת : *צרת אילונית · הרי שהיה נשוי ב' נשים והאחת אילונית · אילונית דוכריתא דלא ילדה לשון איל זכר מן הצאן : ומת בלא בנים · שתיהן אסורות להתייבם ופטורות מן החליצה : שנא' והיה הבכור אשר תלד · בראויה לילד : פרט לאילוני' · וכיון דפטורה קיימא עליה באשת אח וצרתה צרת ערוה ואע"ג דהאי והיה הבכור אשר תלד מיתוק' במכילתין לקמן (דף כד ·) בגדול האחים ומהכא נפקא לן מצוה בגדול לייבם מ"מ דרשי' קך פרט לאילוני' מאשר תלד דקרא יתירא הוא כיון דהבכור ביבם גופיה משתעי : מאמר · קדושי יבמה : הרי אלו · שתי נשים : חולצו' · דאלו כנסה הוה פקעה זיקה קמייתא ולא הוה עליה אלא זיקת נשואי האחרון אבל מאמר לא מפקע זיקה והויא עלה קנת זיקת ראשון וקנת זיקת האחרון : דכתיב ומת אחד מהם · ולא זו שמתו ב' בעליה וזיקת שניה' עליה ושתיהן אסורות מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כדמפרש בפרק ד' אחין ובחליצה דהדא לא מיפטרה איך דלאו מבית אחד קאתו הואיל ולא כנסה ואי לא עבד בה מאמר לא הואי עלה אלא זיקת ראשון והוו להו שתי יבמות הבאו' מב' בתים ושתיהן מתייבמות : שאיסור נפילה גרם לה · שנפלה ב' פעמים מזיקה אחת : *שלא מצינו בכל התורה · שתאסר אלא מדרבנן הוא דמיתסר' שאין כאן איסור ערוה ואסורה צרתה : הא דאורייתא · תלד למעוטי צרת אילוני' דאסירא ואפי' חליצה לא בעי' : והא דרבנן · כדמפרש טעמא בפ' ד' אחין וקאסרי לה על השלישי : כאן שהכיר בה · דרב אסי בשהכיר בה כשכנסה שהיא אילוני' ואין כאן מקח טעות והרי היא אשתו וצרתה הויא צרת אילוני' ורחמנא פטרה מאשר תלד ומתני' בשלא הכיר בה כשכנסה שהיא אילוני' ומקחו טעות ולאו אשתו היא לפיכך צרתה מותרת דלאו צרת אילוני' היא : שנמצאו · לאחר נישואין :

הלכתא

להיא גופה כדאמרי' בפ"ק דסוטה (דף ו · וס) דספק סוטה חולצת ולא מתייבמת משום ק"ו : מי אמרינן ק"ו במקום מצוה כו' · וא"ת תפשוט מפ"ק דסוטה (דף ב ·) דקתני חולצות ולא מתייבמות ומפרש בגמ' *משום ק"ו וי"ל דאיכא התם טעמא אחרינא כדמפרש התם : צרתה נמי לא עבדה ביה מעש' · תימה נהי דלא עבדה ביה מעשה מ"מ כיון דהממאנת אסירא ליה הוי צרתה כצרת ערוה והיכי מדמה לה לממאנת דשריא לאחין : אלא לאו ביבם וקתני צרותיהן מותרות · שהמיאון עוקר לנשואין קמאי תימה למאי דס"ד השתא תקשה לי' סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת ואם איתא דעקרה נשואין קמאי המאן השתא ותייבם צרתה דהכי פריך עלה לקמן וי"ל דלמאי דסלקא דעתך השתא מצי למימר דמתני' בדלית' לקמן שתמאן או בגדולה ולקמן דפריך עלה משום דבעי לאוקמי מתני' אפילו היא קטנה ואיתה לקמן : מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשרי' · וא"ת אמאי לא פריך מינה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו ולימא ליה מאי לאו למעוטי צרת מחזיר גרושתו דשרי' וי"ל דלא משמע ליה למעוטי מזו היא אלא כיוצא בה דאילונית דמיא לאשת שני מתים דזו וזו מותרות לבעליהן אבל מחזיר גרושתו נאסרה לבעלה : תני שהיו · וא"ת לרבא דשרא צרת בתו אילונית אפילו הכיר בה מה חידוש הוא לשנות בתוספתא וכולן שנמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה בשלמא לר' אסי אצטריך לאשמועינן בחיי בעל דס"ד הואיל ובחייו נמצאת אילונית דלמא קיבלה וי"ל דס"ד למיסרא כשנמצאת אחר מיתה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו כדאמר לעיל צרת בתו ממאנת וא"ת מ"ש אילונית ממאנת וי"ל דהתם מיחסרא מיאון הכ' לא מיחסרא מידי א"נ ממאנת אין לה קול ובשעת מיאון נראית כצרת בתו אבל אילונית יש לה קול וידוע שלא היתה צרת בתו וא"ת מאי פריך הכא לרבא מדקתני שנמצאו נימא דנקט נמצאו לרבותא וי"ל דבהכיר בה איכא רבות' טפי להכי משני תני שהיו :

שלש

עין משפט
נר מצוה

[שם ו ·]

מג
א מיי' פ"ו מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' ז

מד
ב ג מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יא וסי' קעג סעי' יד

מה
ד מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' א

"גי' הב"ח מתו או מיאנו או נתגרשו גרותיהן מותרת

[בתוספ' לפנינו לא מצאתי רק בפרק ה' דמכילתין תניי' בזה"ל שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות זו היא צרת אשת אח מאב שחולצין ולא מתייבמין דברי ר' יוסי]

ד"ה שלא מצינו וכו' צרתה הס"ד ואח"כ מ"ה לא למעוטי צרת וכו' לא בעיא הס"ד ואח"כ מ"ה דאורייתא דלרב"ב

גי' הב"ח ומכח נשואין שלו נפלה לפניו להתייבם

"גי' הב"ח דפקע ליה

לקמן ד' קו :

"ד"ה צרת איילונית כצ"ל עם ד"ה ומת בלא : ב"ח

שם : וד' יג ·

[לעיל ג : לקמן כ ·]

[לקמן כד · ע"ס]

לקמן ד' יח : ודף לא ·

תורה אור

הלכתא צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית וְלא הא דקתני שנמצאת תני שהיו כי אתא רבין א"ר יוחנן אחת צרת ממאנת ואחת צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות *תני רב ביבי קמיה דר"נ ג' נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ושמא תמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת י"א שנה ויום אחד עד י"ב שנה ויום אחד פחות מכאן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו משום שנאמר °שומר פתאים ה' מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברה ולא מתה א"כ מצינו חמותו ממאנת ותנן אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו אימא שמא תתעבר ותמות דאמר רבה בר ליואי גבול יש לה קודם הזמן הזה אינה מתעברה כל עיקר תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת לאחר זמן הזה היא חיה ועוברה חי איני והא תני רבה בר שמואל אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו שכבר ילדו לא לעולם שמא תתעבר ושמא תמות ואלא קשיא הך אמר רב ספרא בנים הרי הם כסימנים ואית דאמרי בנים עדיפי מסימנים למאי נפקא מינה דאפי' *לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור בבנים מודה ורב

הלכתא צרת אילונית מותרת · ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזי' לייבום הוי' צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכך מפורש בהלכות גדולות : צרת ממאנת · ביבם : מחזיר גרושתו · משנישאת : משמשות במוך · מותרת לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו : סנדל · ולד שאין לו צורת פנים וקיימא לן במס' נדה (ד' כה :) אין סנדל שאין עמו ולד משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק הא' את חבירו ופוחת צורתו : שמא תגמול את בנה · אם תתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק כמו ויגמל (בראשית כא) לשון הבדלה : ואיזו היא · הראויה להתעבר ולמו': מבת י"א שנה כו' · פחות מי"א ודאי לא תתעבר ויותר מי"ב אם תתעבר לא תמות : משמשות · בלא מוך כדרכן והולכות : ומדקא' שמא תמות · ולא קאמר ותמות דאז הוי משמע שאם תתעבר תמות ודאי : מצינו חמותו ממאנת · כגון שילדה בקטנות בתוך זמן האמור למעלה בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקידש *אדם את בתה ונמצאת זאת חמותה קטנה וראויה למאן עד י"ב שנה : קודם הזמן הזה · האמור למעלה קודם י"א : אחר הזמן הזה · אחר י"ב : שכבר ילדו · ומדתלי טעמא בולד מכלל דקטנה היא דאי לאו קטנה היא ליתני שכבר גדלו: הרי הן כסימנים · הלכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה : ואפי' לר' יהודה דאמר · במסכת נדה אף משהביאה ב' שערות ממאנת עד שירב' השחור שיהיו שם שערות הרבה:

אין

שלש נשים משמשות במוך · פי' הקונ' מותר לשמש במוך אבל שאר נשים אסור משום השחתת זרע אע"ג דלא מיפקד' אפריה ורבי' וכן משמע בנדה (דף יג : ושם) דתנן בפ' כל היד יד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תקצץ ומפרש בגמ' משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דאי הוו בנות הרגשה הוי אסו' ומיהו מצינו לפרש דלאו בנות איסור הרגשה נינהו ור"ת אומר דלפני תשמיש ודאי אסור ליתן שם מוך דאין דרך תשמיש בכך והרי הוא כמטיל זרע על העצים ועל האבנים כשמטיל על המוך אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור דהאי גברא כי אורחיה משמש מידי דהוה אקטנ' ואילונית דלא איתסרו בתשמיש משום דלאו בני בנים נינהו והאשה שנותנה אחר כך מוך לא הוזהרה אהשחתת זרע כיון דלא מיפקדה אפריה ורביה ומשמשות במוך דקתני הכא היינו צריכות לשמש במוך :

שמא תעשה עוברה סנדל · פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו והא דאמר בהמפלת (ד' כז ·) דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת צ"ל דהיינו לוקא בן קיימא ור"ת מפרש דסנדל הוא כשהאשה מתעברת תאומים אם משמשת בלא מוך נכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק אותם ועושה את האחד סנדל וכן משמע בהמפלת (שם ד' כה:) דבעיבור אחד הוי דקאמרינן ולמה הוכר סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד ומשני אי דאיתיליד נקבה בהדיה ה"נ הכ"ע דאיתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל וא"ר יצחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ומדהאי זכר האי נמי זכר הוא קמ"ל אימור שניהם הזריעו בבת אחת ואם סנדל בשני עיבורים למה הוה ליה למימר מדהאי זכר האי נמי זכר ולמה לי נמי למימר שניהם הזריעו בבת אחת* :

שמא תתעבר ותמות · ולא בעי לשנויי דנקט שמא תמות משום דאיכא ודאי מתה אלא כשילדה בקטנות אבל ילדה בגדלות אע"פ שנתעברה בקטנות פעמים חיה ולא משכח' חמותה ממאנת דאי ילדה בקטנות ודאי מתה ואי ילדה בגדלות שוב אינה יכולה למאן משום דברייתא דרב ביבי לא מיפלגי מידי בעיבור שנת י"ב בין ילדה בגדלות בין ילדה בקטנות ועוד לא מסתברא ליה שתגרום הלידה בקטנות מיתה אלא העיבור ועוד דמתרץ האמת כרבה בר ליואי דכל תוך הזמן היא מתה ועובר' מת : **אחר** הזמן הזה היא חיה ועוברה חי · ואומר ר"י דאין לפרש אחר הזמן אחר שנת י"ב ויום אחד אפי' בלא הבאת ב' שערות דאם כן מצינו חמותו ממאנת דעד רוב שנותיה יכולה למאן אם לא הביאה ב' שערות למ"ד אין חוששין שמא נשרו ואפילו למאן דפסקינן התם בפ' יוצא דופן (דף מו ·) דחוששין היכא דבעל אחר זמן דהויא ליה ספיקא דאורייתא משכחת חמותו ממאנת כגון שפי' כשבעל אח' זמן שאין בועל לשם קידושין דהשת' לא הויא ספיקא דאוריי' אלא כשהביא' ב' שערות איירי ולא חש לפ' משום דאורח' דמלתא הוא דאיכא שערות אחר זמן וכן כמלא בירושלמי דתלי טעמא דרבה בר ליואי בשערות ולא בשנים : **שכבר** ילדו · ומדקאמ' שכבר ילדו משמע דבלא הביאה ב' שערו' דאי איכא שערות אי לא ילדה נמי נפקא מתורת קטנות ואילונית ע"י שערו' וא"כ איכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"ת מאי ס"ד למקשה תיקשה ברייתא דרבה בר שמואל גופיה דכיון דבלא הביאה ב' שערות איירי כי ילדה מאי הוי מ"מ תמאן ואר"י דסבר המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן לפי שנראי' גדולה וסבורים העולם שהביאה ב' שערות ולא פריך אלא לרבה בר ליואי דוקא דאמר דליכא קטנה דמיעברה ולא מתה אבל לברייתא דרב ביבי לא קשיא מידי דאע"ג דקתני שמא תמות דמשמע דאיכא קטנה דמיעברה ולא מתה מ"מ לא מצינו חמותו ממאנת שהלידה מונעת' מלמאן אע"פ שהיא קטנה כדפרישית אבל אין לפרש דלמקשה ניחא ליה ברייתא גופה דמסיק אדעתיה שפיר דלידה הרי היא כסימנים ולכך אינה יכולה למאן ולא פריך אלא לרבה בר ליואי ומשני דבנים הרי הן כסימנים משעת העיבור כמו שאפרש דא"כ הוה ליה למימר בהדיא עיבור בנים הרי הם כסימנים כיון דמעיקרא נמי אסיק אדעתיה דלידה הרי היא כסימנים : **הרי** הם כסימנים · פי' משעת העיבור ושפיר תני רב ביבי שמא תמות דבשנת י"ב פעמים חיה אפי' לרבה בר ליואי ואז היתה גדולה משעת ההריון ואע"פ דקיימא לן בנדה דתוך הזמן כלפני הזמן ולא הויא גדולה בהביאה שערות בשנת י"ב מ"מ עיבור בנים בני קיימא תוך הזמן כסימנים אחר הזמן והא דקאמר רבה בר ליואי תוך הזמן היא מתה ועוברה מת לא קאי אשנת י"ב דאז פעמים חיה כשהיא גדולה בשעת ההריון כדפרישית אלא הכי פירושא דמלתא קודם הזמן פירוש קודם שנה שלפני גדלות תוך הזמן דאינו תוך שנה שלפני גדלות אחר זמן היינו אחר שגדלה כדפיר' ר"י בתחלת הסוגיא : **דאפילו** לרבי יהודה דאמר כו' · משום דבעי לאוקמי מתניתין כרבי יהודה דלא מצינו חמותה ממאנת קאמר הכי וא"ת מאי קאמר דעדיפי מסימנים אפי' לא הוו משעת עיבור אלא כסימן לא מצינו חמותה ממאנת לר' יהודה דמשעת עיבור עד הלידה יש זמן מרובה יותר ממה שיש מהבאת שערות עד שירבה השחור ומיהו למ"ד התם דריבוי שחור היינו עד שיקיפו השערות משפה אל שפה אפשר שריבוי השחור מאחר יותר מזמן עיבור עד שעת לידה אבל למ"ד שערות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור קשיא ונראה דאם הביאה שערות ונשרו יכולה למאן אפי' שהא כדי ריבוי שחור דאין הזמן גורם אלא ריבוי שחור ממש בעינן שתהא נראית גדולה לכל ע"י כך וא"ת אכתי בלא בנים עדיפי מסימנים מיתוקמא מתניתין שפיר כרבי יהודה דהא מודה רבי יהודה כשבעל אחר גדלות דאינה יכולה למאן כדאמר בפ' בא סימן (ד' נב ·) ואת החמותה שנבעלה בגדלות כשנתעברה דבנים הרי הם כסימנים משעת ההריון תריץ דאי לאו דבנים עדיפי מסימנין משכחת חמותה ממאנת כגון שעיברה באמבטי או שבעל בפירוש שלא לשם קידושין :

מו
א מיי' פ"ו מה' יבום טוש"ע שם סי' קעג סעי' ט

מז
ב מיי' פ"ב מה' אישות סמג עשין ... וטוש"ע אה"ע סי' ... סעי' יב

מסו' הש"ס

כתובות דף לט · לקמן ד' ק : נדה ד' מה : נדרים ד' לה [תוס' נדה כ...]

גי' הב"ח ואיזו היא · וקטנה הראויה

נ"ל אחיו

כתובות ד' לט · ב"ב ד' קנו · נדה ד' כב · חולין ד' כו :

[ועי' תו' נדה כה : ד"ה קמ"ל]

ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים ונבדוק חיישינן שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר אפי' למ"ד אין חוששין משום צער לידה חיישינן : כיצד פוטרות צרותיהן וכו' · מנהני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא לצרור *התורה ריבתה צרות הרבה רב אשי אמר סברא היא צרה מאי טעמא אסירא דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא : כיצד אם מתו הן כו' · *ואפי' כנס ולבסוף גירש ורמינהו *ג' אחים שנים מהם נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרי' גירש אח' מבעלי אחיות *אשתו ומת הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא *א"ר ירמיה *תברא מי ששנה זו לא שנה זו האי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נשואין הראשונים מפילים רבא אמר לעולם חד תנא הוא *וזו אין צ"ל זו קתני : וכל שיכולה למאן · ותמאן השתא ותייבם לימא מסייע' ליה לר' אושעיא *דא"ר אושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרות ערוה שאני *דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"נ משעת נפילה נראית כצרת בתו : מתני' *שש עריות חמורות מאו מפני שנשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אחיו מאביו *ב"ש מתירין הצרות לאחים וב"ה אוסרים חלצו

אין בנים בלא סימנים · והיולדת בקטנות חזקה הביאה סימני' ומשהביאה סימנים בתוך י"ב לא תמאן דהני סימנים גמורי' נינהו דס"ל לרב זביד תוך זמן כלאחר זמן לענין סימן ולא אמרינן שומא נינהו : הניחא למ"ד כו' · פלוגתא בפ' יוצא דופן (ד' מו ·) : מנא הני מילי · דצרת צרתה פטורה : נתגרשו צרותיהן מותרו' · ואפילו כנס אחיו את הנכרי' ולבסוף גירש את בת אחיו דהוו להו צרות זו לזו קודם גירושין אפ"ה קשרינן לי' לייבומי כדקתני ומתה בתו או נתגרשה הואיל ובשעת נפיל' לא הוו צרות זו לזו : וכנסה המגרש ומת · ונפלה נכרית לפני שלישי שנשוי אחות אשתו *של זו הראשונה דהויא להו צרת אחות אשה משנתגרשה צרותיהן מותרות הואיל ולא היתה אחות אשתו של זה צרה לנכרית זו שקוד' נשואים של זו נתגרשה : תברא · קשין אהדדי : האי תנא · דמתני' סבר מיתת הבעל מפלת נשיו ליבום הלכך אפי' כנס ולבסוף גירש כיון דבשעת מיתה לאו צרת הבת היא שריא : ותנא · *דברייתא סבר נישואין הראשונים שהאשה נשאת לבעלה מפילים אותה ליבום הלכך משנעשית צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית : זו · דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כדקתני ומתה בתו או נתגרשה ואין צ"ל זו דג' אחים דגירש ולבסוף כנס : ותמאן · הערוה השתא ותאמר אי אפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקור קדושין הראשונים ותתייבם צרתה : ממאנת למאמרו · הא דתנא לקמן בפ' ב"ש וב"ה אומר בבעל וביבם : למאמרו · הוא דממאנת שאם עשה היבם מאמר ביבמה קטנה ומיאנה בו מפקיע מיאון את המאמר וחוזרת לזיקה לבדה וחולצת ואע"ג דגדולה שעשה בה מאמר ולא רצה לכנוס קיימא לן בפרק ר"ג (דף נ) *צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו הכא מיאון עקר למאמרו ולא בעיא גיטא : ואין ממאנת לזיקתו · לעקור נשואים ראשונים ולהפקיע זיקת יבום ולצאת בלא חליצה ה"נ גבי ערוה לא עקר ליה מיאון דהשתא לנשואים קמאי למישרי צרתה : צרת ערוה שאני · רבנן גזרו שלא תמאן ליבומי צרתה דלא לזלזולי בצרת ערוה דלמא אתי למישרי : מיאנה · כלתו בבעלה מותרת לחמיה דעקרת לנישואים והויא כמפותת בנו ומותרת לו אבל מת בנו בעלה הראשון ומיאנה בזיקת יבם אע"ג דנשואי' קמאי עקרה אסורה לאביו אלמא משעת נפילה כלתו היא משעת שנפלה להתייבם ונזקקה ליבם מחמת נישואים הראשונים נראים אותם נישואין גמורים למיהוי אשת המת וכלתו של זה : ה"נ · בצרת ערוה משעת נפילה שנזקקה הבת *ליבם למאן בו מחמת קידושי ראשון נראים נישואים גמורים למיהוי אשת המת וצרתה צרת הבת ואי שרית לה אתי למישרי צרת הבת בעלמא : מתני' שש עריות · יש שחמורות מאלו ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים ואינן יכולין להנשא לאחיו מאביו ואם מתו בעליהן שהן *נכריות אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה : אמו · אינה יכולה להנשא לאחיו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב וכן אשת האב *ואחות אביו ואשת אחיו מאביו שהיו לו בנים ואשת אחי אביו כולן אסורו' לאחיו מאביו כשם שאסורו' עליו ואין בהן צד יבום על זה לעולם ואם נישאו לאחרים ולהם נשים אחרו' ומת מותרות ליכנס לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה ליבום *עם הערוה פעם אחת שכן שפטרה לצרת ערוה עמדה עולמית באיסור אשת אח שיש לה בנים : ב"ש מתירים · צרת ערוה להתייבם לאחיו דלית להו הך דרשא דלצרור :

חלצו

רב זביד אמר אין בנים בלא סימנים · אומר ר"י דצריך לפרש דאין עיבור בנים של קיימא מצוי להיות בלא סימנים ומיהו זימנין *אתו מדפריך ונבדוק וכן אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר ואם אין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו וגם לשון חוששין נמי משמע דליכא אלא חששא בעלמ' ולא שודאי נשרו ומשום דלא שכיח עיבורא בלא סימנים לא מצינן חמותה ממאנת דחוששים לסימנים כדמסיק ואזיל ולהכי קאמר נמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת אע"פ דפעמים חיה כיון דלא שכיח וכברייתא דרב ביבי דנקט שמא תמות בשביל המיעוט ואע"ג דרבה בר ליואי לא חש למינקט שמא בשביל מיעוטא וא"ת ומנין לו לגמרא דרב זביד לא בעי למימר דאין בנים כלל בלא סימנים כדמשמע במלתיה וי"ל דאם אין בנים כלל בלא סימנים בא למימר א"כ במאי אתא לפלוגי אדרב ספרא כיון דלדידיה נמי אין בנים כלל בלא סימנים כמו לרב ספרא אלא ודאי אתא למימר דאין הבנים סימן גדלות אלא השערות וכי ליכא שערות לא מחזקינן לה ודאי גדולה ולהכי פריך ולבדוק ומשני חוששין שמא נשרו ותחשין לה בספק גדולה לענין חליצה וקדושין דאורייתא ולענין עונשין ומילי טובא ובקונטרס פיר' דסבר רב זביד דתוך הזמן כלאחר הזמן דלא כהלכתא ונראה לר"י דבעלמא מודה רב זביד דבתוך הזמן כלפני הזמן ושאני הכא דע"י בנים חשבינן לסימנים כאלו הם לאחר זמן כדפרישית נמי לרב ספרא :

משום צער לידה חיישינן · וא"ת כיון דאין בנים בלא סימנים משעת העיבור ניבדוק קמי לידה ואי ליכא סימנין ליכא למיחש שמא נשרו דאכתי לא בא צער לידה וי"ל דלאו דוקא נקט צער לידה דהוא הדין נמי משום צער עיבור חיישינן שמא נשרו ולא נקט צער לידה אלא משום דאקשי' לי' ולבדוק את המותה כדי למאן דהיינו אחר לידה להכי נקט צער לידה והוא הדין דאי בדקא קמי לידה ולא אשכחן דאיכא למיחש דנשרו משום צער עיבור ואי הוה מפרש מלתיה דרב זביד דאין לידת בנים בלא סימנים קאמר הוה אתי שפיר הא דנקט צער לידה ולא הוינו צריכים לומר משום צער עיבור חיישי' אבל א"א לומר כן דא"כ לא הוי משני מידי לרבה בר ליואי :

מתה בתו או נתגרשה · הא דלא נקט מיאנה או שנמצאת אילוני' משום דמתני' אתא לאשמועי' אפי' כנס ולבסוף גי"ש ומיאנה או שנמצאת אילונית אין שום חדוש דבטלו להו קידושי קמאי וכך לי כנס ולבסוף מיאנה כמו מיאנה ולבסוף כנס א"נ משום דקאי אאחת מכל העריות האלו ומיאנה או שנמצאת אילוני' לא שייך בכל העריות :

שלשה אחים שנים וכו' · לקמן בפרק ד' אחים (ד' ל ·) אפרש לה אמאי נקט ג' אחים :

נשואין הראשונים מפילים · הכא לא הוה שייך למנקט הראשונים דליכא הכא תרי נשואין ומשום ההיא דבפ' ב"ש (דף קח :) נקט הכי דתנן המגרש האשה והחזיר' מותרת ליבם ור"א אוסר ומפרש התם טעמא דר' אליעזר משום דמספקא לי' אי מיתה מפלת אי נישואים הראשונים מפילים :

תמאן השתא ותייבם כו' · ואפי' לר"ג דלית ליה מלמדין את הקטנה שתמאן לק' בפ' ב"ש (שם) היינו להוציאה מבעלה א"כ פריך דהיכא דמיאנה תתייבם צרתה ומתני' משמע דאין לה תקנה אלא בחליצה :

לא צרת ערוה שאני כו' · ה"נ בשעת נפילה נראת כצרת בתו וא"ת ומנא ליה דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראי' ככלתו דלמא טעמא דרמי בר יחזקאל גופיה משום דר' אושעי' דאינה ממאנת לזיקתו וי"ל דע"כ טעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראית ככלתו מדנקט אסורה לאביו מכלל דלעלמא שרי' ואי טעמא משום דאינה ממאנת לזיקתו אסורה נמי לעלמא וא"ת א"כ תיקשה ברייתא דרמי בר יחזקאל לר' אושעי' ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה ולהכי שרי' לעלמא ולא משום דממאנת לזיקתו א"כ כשמיאנה ביבם אחר שנתייבמה דליכא זיקה מ"מ אסורה לאביו משום דבשעת נפילה נראית ככלתו :

גי' הב"ח ורב זביד

גי' הב"ח איתא

מח
א מיי' פ"ו מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' ז

מט
ב שם סעיף ב

[נ"ל את אשתו]

[שבת לב : וש"נ ועי' תוספת כתובות עג: ד"ה תבר']

לעיל דף ג : גי' הב"ח של זה הראשונה דהויא לה צרת כו'

לקמן דף ל ·

נ"א בתרא [לקמן ל :]

עירובין מו · ... לב · לג · כתובות נח · הוריות ב :] לקמן דף קז · ... דף מה · לעיל ד · יב · לקמן דף קז :

[לעיל יוד ·]

גי' הב"ח דצריכה [לעיל ט ·] לקמן כו ·

גי' הב"ח ליבם והוצרכה למאן

גי' הב"ח נכרים

גי' הב"ח ואחות אביו ואחותו אביו ואשת אחיו

לעיל דף ח

תורה אור

חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין אע"פ שאלו אוסרי' ואו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו : **גמ'** אמר ר"ש בן פזי מאי טעמא דב"ש דכתיב °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה וב"ה מיבעי להו לכדרב יהודה אמ' רב *דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה ("לזר) וב"ש מי כתיב לחוץ חוצה כתיב וב"ה כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא רבי נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי רבי ישמעאל כגון אלים °אלימה מחנים °מחנימה מצרים °מצרימה °דבלתימה °ירושלימה °מדברה וב"ש דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא וב"ה נמי תיפוק ליה מלאיש זר אין ה"נ חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דב"ש * ^א דאין איסור חל על איסור תינח היכא *דנשא מת ואח"כ נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא : חלצו ב"ש פוסלים וכו' · פשיטא לאפוקי דר' יוחנן בן נורי דאמר *בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתיבמות קמל"ן דב"ה מכשירים : נתייבמו ב"ה פוסלין כו' · הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו *תנן התם ^ב מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר א"ל ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן °לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא ^ג לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו "מאי תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית * ^ד מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושים מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל *אמינא לך אנא איסורא *דאמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן °לקיים את ימי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא *והתנן *בלילה ב"ש אוסרין וב"ה מתירין א"ל *התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא ב"ש מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

חלצו · הצרות מן האחין : ב"ש פוסלין מן הכהונה · שחליצתה חליצה : וב"ה מכשירין · לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כהולכת מן הנכרי : נתייבמו · לאחים : ב"ה מכשירין · אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן : וב"ש פוסלין · שנבעלו לאסור להן והנבעלה לפסול לה עשאה זונה והזונה אסורה לכהונה : לא נמנעו כו' אע"פ שבני הצרה שנתייבמו כב"ש ממזרים [הס לב"ה] שהרי באיסו' אשת אח היא עליהם ואשת אח בכרת ובני ערוות שהן חייבי כריתות ממזרי' הם כדאמרינן בפרקין אפ"ה לא נמנעו ב"ה ליסא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשים : אלו ע"ג אלו · אלו משאילים כליהם לאלו : **גמ'** לא תהיה אשת המת החוצה · החיצונה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר : מכלל דאיכא פנימית · בהדה קרובה ליבם : שאין קדושין תופסין ביבמה · יבמה שלא חלצה מנין אם נתקדשה לשוק שאין קדושין תופסין אע"ג דחייבי לאוין בעלמא תפסו בהו קדושין : ת"ל כו' לא תהא בה הויה · אין תופסין : חוצה כתיב · דמשמע חיצונה : לרבות ארוסה · שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה לייבם כנשואה וחוצה משמע חיצונה שלא נתקרבה עדיין לביאה : אין איסור · אשת אח חל על בתו של זה אלא אביה הלכך לא רמי' קמיה לייבומי והוה כמאן דליתא וכן באחות אשה ובכולן והכי מיפרשא מלתיה דרבא במסקנא דמלתא ומיהו הא דפריך תינח היכא דנשא כו' לא ידע מלתיה דרבא וסבר דרבא אאחו' אשה וכיוצא בה לחודייהו קאי שקורבתו ע"י קדושין · דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · והויא כנכרית : פשיטא · כיון דלב"ש זקוקות ליבם פשיטא אם חלצו פסולות ולב"ה כיון דפטרי להו מזיקת יבום אם חלצו כשרות לכהונה דלאו חליצה היא : דר' יוחנן · לקמן (דף יד :) בברייתא : בואו ונתקן לצרות · הערוות שיהו חולצות וכיון דבעו חליצה חליצתה פוסלת אפילו לב"ה קמ"ל דב"ה אפי' תקנתא דרבנן לית להו בצרו' דליחלצו : ב"ה פוסלין · דזונה היא ופסולה לכהונה אבל מתרומה דבי נשא לא מיפסלה בבעילת כרת אלא בבעילת חלל ונתין וממזר ונכרי ועבד בפ' אלמנה לכ"ג (דף סח :) : לא תעשו אגודות אגודות · דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו : א"כ לכתוב קרא לא תגודדו · דמשמע לשון גדידה וחבורה : ואימא כוליה להכי הוא דאתא · שלא תעשו אגודות : א"כ לכתוב לא תגודו · מדלא כתיב תגודו לשון אגודה : לא שנית ע"כ מקום שנהגו כו' · היה לך להשיב תשובה זו : אמינא לך אנא איסורא · דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בתמיסר לא מצו וכן בני חמיסר בארבעה עשר ודמיא לשתי תורות : ואת אמרת לי מנהג' · דהתם לכולי עלמא שרי ומיהו באתרא דאחמור לא יפנה את דרכו מפני המחלוקת : ופרכינן והתם איסורא ליכא · בתמיה : והא קתני התם בלילה · בליל בדיקת חמץ ב"ש אוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ואיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כב"ש והרי כאן אגודות : א"ל התם · לא דמי לשתי תורות דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר דאין לו מה לעשות :

בת קול

מאי טעמא דב"ש · וא"ת ומאי קבעי לי' דלמא מוקמי לגזור לכדר"ש (לעיל דף ח ·) ועלי' לכדר' ואומר רבינו יצחק משום דמסתברא ליה לדרוש לגזור לענין גרוש אי לאו דשמעיה בשום דוכתא דשרי' וא"ת אכתי כי דרשי נמי חוצה מכלל דאיכ' פנימי' נדרוש מלגזור למיסר צרה שלא במקום מצוה וי"ל דליכא למידרש הכי דהא כתיב לגלות ערותה דהדא ולמקום מצוה לא אצטריך דמחוצה נפקא אלא לשלא במקום מצוה :

לכדרב יהודה אמר רב כו' · ה"נ המ"ל לכדשמואל דפליג עליה דרב בהאשה רבה (דף צב : וסס) ומוקי קרא דללאו הוא דאתא :

כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי · ואע"ג דכתיב נמי ה"א בתחלה דכתיב החוצה היינו כמו אל החוץ כמו המדברה (שמות ד) דהוי אל המדבר :

לרבות את הארוסה · אר"י דאצטריך *לרבויי ארוסה משום דכתיב בית אחיו ובפ"ק דיומא (דף יג) משמע דבית נשואה משמע : **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · וא"ת כיון דלאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ערוה גופה וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי וחייל הלכך לא פקע* :

בית הלל פוסלים · פי' בקו' מכהונה ולא מתרומה וא"א לומר כן "דמחייבי כריתו' זונה היא כדאמרינן בהחולץ (דף מד :) גבי הנושא את חלוצתו וזונה אסורה בתרומה כמו שפירש שם בע"ה ורש"י עצמו חזר בסוף פרקא (דף טו :) גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת :

דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת · והא דאמרי' בסוף פרק ארבע מיתות (דף סח : וסס) גבי ר"ע שהיה מכה עצמו על ר"א שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ואומר רבי' יצחק דאיכא למימ' דדרך שריטה אסר רחמנא דוקא א"נ אתורה היה מצטע' כדאמרי' התם הרבה מעו' יש לי ואין שולחני כו' :

מיהו

עין משפט
נר מצוה

נ
א מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הלכ' ח

נא
ב מיי' פ"א מה' מגילה סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח

נב
ג מיי' פי"ב מה' ע"א סמג לאוין סא טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף ו

[כך מבואר להדיא בגמרא יומא יג : אלא מעתה ארוס' לא תתייבם וע"ש ברש"י ומשני הש"ם החוצה לרבות הארוסה ובכן מצוה לייבם על תוס' ור"י דלא קאמרי הכי משמע' דגמרא]

[וכ"א בסוגיא דלקמן כג · להדיא בכל מ"ם תוס' הכא ומצו' לייבם]

"בגמ' של הב"ח כ"ג עי' פ' אלמנה דף סח

נג
ד מיי' פ"א מה' י"ט הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תסח סעי' ג ד

[נ"ל הלילה]

מסו' הש"ס [דף יג

לקמן דף [ונזכר ג"נ מט : ודף

"גי' הב"ח וכו' תופסין אע"ג לאוין דליכא כרת בהו קדושין כו' הס"ד מ"ה לא תהא תופסין בה

"גי' הב"ח המדברה

[חולין קיג

לעיל דף

[לקמן יד :

מגילה דף

[נדה סו

מגילה דף

פסחים דף
*שם דף נ

תורה אור

מי סברת עשו ב"ש כדבריהם לא עשו ב"ש כדבריהם ור' יוחנן אמר עשו ועשו ובפלוגת' [דרב ושמוא'] דרב אומר לא עשו ב"ש כדבריה' ושמואל אמ' עשו ועשו אימת אילימ' קודם בת קול מ"ט דמ"ד לא עשו ואלא לאחר בת קול מאי טעמא דמ"ד עשו איבעית אימא קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול אי בעית אימא קודם בת קול וכגון דב"ה רובא למ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומאן דאמר עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא בית שמאי מחדדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפקא בת קול ומ"ד עשו ר' יהושע היא *דאמ' אין משגיחין בבת קול ומ"ד עשו קרינן כאן °לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אמר אביי ^א כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב' בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי בית הלל אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמ' רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה ת"ש *במקומו של ר' אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמי' בשב' לעשות ברזל במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלי' בשר עוף בחלב במקומו של ר' אליעזר אין במקומו של ר' עקיב' לא °דתני' *^ב כלל א"ר עקיב' כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת והאי מאי תיובת' מקומות מקומות שאני ודקארי לה מאי קארי לה ס"ד אמינ' משום חומר' דשבת במקום א' דמי קמ"ל ת"ש דר' אבהו כי איקלע *לאתריה דר' יהושע בן לוי הוה מטלטל שרג' וכי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרג' והאי מאי קושי' ולא אמרינן "מקומות שאני אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי ר' אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה וכי מקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דר' יוחנן והאיב' שמעא דמודע ליה לשמע' ת"ש אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים לא נמנעו ב"ש לישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש אא"ב לא עשו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת עשו אמאי לא נמנעו בשלמ' ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו אלא ב"ה מב"ש אמאי לא נמנעו בני חייבי כריתות ממזרים נינהו וכי תימא קסברי ב"ה דאין ממזר מחייבי כריתות *והאמר ר' אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא לאו שמע מינה לא עשו לא לעולם עשו דמודעי להו ופרשי וה"נ מסתבר' דקתני סיפא כל הטהרות וכל הטמאות שהיו אלו מטהרי' ואלו מטמאין לא נמנעו עושים טהרות אלו על גב אלו

אי אמרת

בת קול · בעירובין בפ"ק* יצתה בת קול ואמרה הלכה כב"ה: דכי הדדי נינהו · בחכמה : רבי יהושע היא · בפ' הזהב : היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים · לבו ביום כדי לעשות ברזל איזמל של מילה דקסבר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחין שבת כמצוה עצמה : בשר עוף בחלב · שהיה דורש בחלב אמו מי שיש לו חלב אמו יצא בשר עוף שאין לו חלב אם והכי אמרינן בפ' כל הבשר : כלל אמר ר"ע · לגבי מילה באיסור שבת : מאי קארי לה · הא כבר שני לעיל כי אמרי' לא תתגודדו כו' : מטלטל שרגא · נר שהדליקו בו בשבת וכבה דסבר לה רבי יהושע כר"ש דלית ליה מוקצה ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה דאית ליה מוקצה אפי' שלא מחמת איסור : והא איכא שמעא · דרבי אבהו דלא מסיק אדעתיה ומטלטל באתריה דרבי יוחנן הואיל וחזי לרבי אבהו בעלמא דמטלטל : בני חייבי לאוין נינהו · הנך דב"ה שהצרות נשאות לשוק בלא חליצה אפילו לב"ש דאמרי חליצה בעי בלאו בעלמא ניהו לא תהיה אשת המת ואין ממזר אלא מחייבי כריתות כדאמרינן לקמן בהחולץ (ד' מט·) : חייבי כריתות נינהו · כיון דצרת הבת פטורה המייבמה עומד באיסור אשת אח בכרת : אין ממזר מחייבי כריתות · אלא מחייבי מיתות ב"ד כגון אמו וחמותו וכלתו וכיוצא בהן וכל הנך דאיסור אחוה לית בהו מיתה : דמודעי להו · ב"ש לבית הלל דעו שהמספח' זו מצרת ערוה שנתייבמה באו ופרשו : על גב אלו · נשאילין כליס אלו לאלו ובית הלל מחמירין בטהרות טפי :

ומאי

מי סברת עשו וכו' · תימה שלא הקשה רבי יוחנן לריש לקיש מההיא דמייתי בסמוך במקומו של ר' אליעזר היו כורתין כו' וי"ל דאין חוששים לדקדק כל כך על דבריו דמתניתא הוה מוקשה ממגילה כמו שהקשה בעצמו : **לא** עשו ב"ש כדבריהם · תימה הא אשכחן דעשו דהטה ר' טרפון כדברי ב"ש (ברכות דף י) והלל שהביא עולתו לעזרה וחברו עליו תלמידי שמאי (ביצה דף כ :) ותניא בפ' אלו טריפות (דף מד :) הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה ומוקי לה קודם בת קול ומיהו בלאו הכי מוכח בשמעתין דעשו :

רבי יהושע היא דאמר אין משגיחי' בבת קול · וא"ת ומאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דר' אליעזר* אלא אמרינן בכל דוכתי דשמותי הוא ואין הלכה כמותו וכבת קול דב"ה קיימא לן דהלכה כב"ה וי"ל משום דבת קול דר' אליעזר לא יצאה אלא לכבודו שאמר מן השמים יוכיחו כדאמר התם אי נמי בההיא בת קול שהיתה כנגד רבים דרבנן הוו רובא "דודאי אין הלכ' אבל כבת קול דב"ה קיימא לן משום דהוו ב"ה רובא אלא דב"ש מחדדי טפי וא"ת ודלמא ר' יהושע נמי דוקא התם קאמ' דאין משגיחין כדפירשנו אבל בעלמא לא וי"ל מדקדק ר' יהושע האי ליסני ואמר לא בשמים היא שמע מינה דבכל דוכת' אית ליה דאין משגיחין :

כי אמרינן לא תתגודדו כמו ב' בתי דינין בעיר אחת כו' · וא"ת מה תירץ ממגיל' דבעיר אחת היו קורין לבני העיר בארבעה עשר ולבני כפרים היו מקדימים ליום הכניסה ואומר הרב "רבי חיים דבני כפרי' היו קורין °בעירם כדמוכח בירושלמי והשתא הוו שתי בתי דינים בב' עיירות דבכי האי גוונא לא שייך לא תתגודדו אפילו לאביי והא דקרי ליה יום הכניסה "לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרו' התור' וכנראה דאמר בירוש' דבן עיר אינו מוציא בן כרך דכל שאין מחוייב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם :

במקומו של רבי אליעזר כו' · במהכון היו מביאין עצמם שהיו צריכים לכך משום חיבוב מצוה :

לא הוה מטלטל שרגא · וא"ת התם משום דהרואה אומר אין צריך לטלטל וי"ל דאפי' היה נופל על טליתו לא היה מטלטל :

לא הוה מטלטל משום כבוד של ר' יוחנן ואע"ג דבסוף שבת (דף קנו : וסס) פסיק ר' יוחנן כרבי שמעון במוקצה מחמת איסור הכא בהדליקו בו אותה שבת איירי כדפירש בקונטרס דחמיר טפי משום דלדחייה בידים אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאוס דהא מוקצה מחמת איסור חמיר טפי לפירוש רבינו תם שפירש בסוף פ"ק דשבת (דף יט : וסס) גבי נרכי דחזי ועוד דטל מוקצה מחמת מיאוס אמר ר' יוחנן בפ' כירה (דף מ*) אנו אין לנו בנר אלא כר"ש : **בשלמא** ב"ש לא נמנעו כו' · וא"ת ואמאי לא נמנעו משום צרה עצמה כדאמרינן לקמן בשמעתין וי"ל דצרה עצמה לא שכיחא כולי האי כמו בני הצרות שהאחת יולדת כמה בנים :

בשלמא

עין משפט
נר מצוה

נד
א מיי' פי"ב מה' עכו"ם הל' יד

נה
ב מיי' פ"ב מה' מילה הל' ו סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' שלא סעי' ו וטוש"ע י"ד סי' רסו סעי' ב

*[ב"מ נט : וסס]

"גי' הב"ח בודאי אין הלכה כב"ק אבל

"גי' הב"ח ר"ח הכהן דבני

°עי' בהרא"ם

°[נ"ל דתנן]

"גי' הב"ח כפר

מסו' הש"ס [דף יג :

כות דף כב ·
עירובין ד' ו
זים ד' קיד
ב"מ ד' נט :
חולין ד' מד ·

שבת ד' קל :
חולין ד' קיז

שם פסחים ד' סט ·
ד' עב מנחות עב · וד' לו ·

ד' מוי' ע"ס

"גי' הב"ח קומות מקומות

עין דף עה :
[תוספ' פ"א]

[מה : ע"ש היטיב תוספ' פר"ה אין לנו]

תורה אור

אא"ב דמודעי להו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת דלא מודעי להו בשלמ' ב"ש מב"ה לא נמנעו דטמאות דב"ה לב"ש טהרות נינהו אלא ב"ה מב"ש למה לא נמנעו טהרות דב"ש לב"ה טמאות נינהו אלא לאו דמודעי להו שמע מיניה ומאי אולמיה דהך מהך מהו דתימא צרה קלא אית לה קמ"ל גופא אמר ר' אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא מי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת מאן מודים אילימא ב"ש לב"ה פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו אלא ב"ה לב"ש היא גופה חייבי כריתות היא לעולם ב"ש לב"ה ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ת"ש *אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות ובאחיות בגט ישן ובספק אשת איש ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובשוה פרוטה לא נמנעו ב"ש לישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנא' °האמת והשלום אהבו ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמ' עשו משום הכי נמנעו אלא אי אמרת לא עשו אמאי נמנעו ותסברא נהי נמי דעשו בשלמא ב"ה נמנעו מב"ש דחייבי כריתות נינהו וממזרים הם לב"ה אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חייבי לאוין נינהו וכשרים נינהו כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ה"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי איסורא הוא לא תימא מן הספק אלא אימא מן הסתם דמודעי להו ופרשי ומאי קמ"ל דאהבה וריעות נוהגים זה בזה היינו רישא הא קמ"ל דכולה ר"ש היא ת"ש *דאמר ר' יוחנן בן נורי היאך הלכה זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש *בואו ונתקן להן לצרות שיהו

זכרי' ח

ומאי אולמי' דהאי מהאי · דקאמר הכי נמי מסתברא דמודעי להו מהאי היכי מסתברא טפי : קלא אית לה · ולא צריך לאודועי ומהתם לא תיקף דמודעי : הכי גרסי' פשיטא בני חייבי לאוין כשרי' נינהו : מדר' עקיבא · לקמן בפ' החולץ (ד' מט ·) : בצרות · במתני' : ובאחיות · בפ' ד' אחין (ד' כו ·) : ובספק אשת איש · בפרק ב"ש (ד' קז ·) דתנן ב"ש אומרים אין ממאנים אלא ארוסות וכו' והקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנה ונפקא לישנא אחרינא נראה שכיב מרע שכתב לאשה זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה כל אותם הימים נקראת ספק אשת איש כדתנן (גטין דף עג ·) מה היא כל אותן הימים ר' יוסי אומר בעילתו ספק ר"מ אומר בעילתו תלויה והתנן לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים אע"פ שלא שנינו בה מחלוקת ב"ש וב"ה על כרחך נחלקו בה אותו מחלוקת שנחלקו במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק (שם ד' פא ·) לב"ש דאמרי לא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה איננה צריכה הימנו גט שני ולב"ה דאמרי הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה צריכה הימנו גט שני (ובפרק מי שאחזו קורדייקוס (ד' עג:)) איפלינו בה ר' יוסי ברבי יהודה ורבנן דקתני ראוה שנתייחדה עמו באפלה כו' ומוקמינן התם דאליבא דב"ה דמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפלגו בה דאמר כמאן אזלא הא דא"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה כו' וההיא דרבי יוחנן גבי פלוגת' דב"ש וב"ה אתמר : גט ישן · המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי במסכת גיטין בהזורק (ד' פא ·) : בכסף ושוה כסף בפרוטה ושוה פרוטה · לענין קידושי אשה ב"ש אומרים בדינר ושוה דינר וב"ה אומרים בפרוטה ושוה פרוטה ודינר הוא כסף צורי ופרוטה היא של נחושת וה"ק הכא בכסף ובשוה כסף לב"ש בפרוטה ובשוה פרוטה לב"ה ובפ"ק דקדושין (ד' יא ·) קרי לדינר דב"ש כסף דאמר רב אסי כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי ואוקימנן והרי קידושי אשה כו' לימא רב אסי דאמר כב"ש : מן הספק · קא ס"ד השתא באיסור ספק כגון מגרש ולנה עמו בפונדקי דליכא אלא ספק דשמא בא עלי' לשם קידושין : לצרה עצמה · הא דקתני נמנעים מצרה עצמה ולעולם ב"ש נמי נמנעים מב"ה מלישא צרת הבת בלא חליצה : מן הסתם · כל כמה דלא מודעי להו לא הוו פרשי מספקא דודאי אי הוי מהנך דלא סבירא להו הוו מודעי להו : הולד פגום לדברי ב"ש · דאם היה כהן פסול לכהונה ואע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתי בק"ו מאלמנה לכ"ג לקמן בשמעתין :

שיהו

בשלמא בית שמאי לא נמנעו מבית הלל כו' · להאי גירסא לא מוכח מהכא אלא דלמ"ד עשו אודועי מודעי להו אבל ר"ח גרים איפכא בשלמא בית הלל לא נמנעו מבית שמאי דטומאות דב"ש לב"ה טהורות נינהו וזאת הגירסא נראית דבכל מקום ב"ש מחמיר לענין טומאה דכי חשיב בעדיות (פ"ה) קולי דב"ש וחומרי דב"ה לא חשיב אלא תרי מילי דטומאה וטהרה אבל כל שאר מילי דטומאה וטהרה כגון שדרה וגלגולת ושוקת יהוא הוו ב"ש לחומרא והשתא לפי האי גירסא מוכח שפיר דאודועי מודעי להו [אפילו לא עשו] דליכא למימר דלא נמנעו ב"ש מב"ה משום דלא עשו בית שמאי כדבריהם והיו עושין בכל דבר כב"ה ואפי' לקולא כדמוכח לקמן דהא טעמא דלא עשו משום אגודות ובטומא' ובטהרה דב"ש לחומרא היה להם לב"ש למנוע מלעשות טהרות אגב כלים דב"ה דליכא אגודות דהרואה אומר לא צריכי לכלים דידהו כדאמר גבי שוקת בית יהוא הרואה אומר לאפושי מיא הוא דעבדי אלא ודאי ע"כ אודועי הוו מודעי להו אפי' למ"ד לא עשו והא דקאמר בשלמא ב"ה לא נמנעו מב"ש דטומאות ב"ש לב"ה טהורות נינהו ואע"ג דבתרי מילי ב"ש לקולא הני תרי מילי לא שכיחי אי נמי נקט בשלמא משום אליבא דמ"ד לא עשו :

פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו · תימה דלא מסיק אדעתיה דאתא לאפוקי מדרבי עקיבא ואי הוה קאי ר' אלעזר אמור' הוה אתי שפיר דפשיט' לי' דאין הלכ' כר"ע אבל הוא רבי אלעזר בן שמוע שהוא תנא כדמוכח בעשרה יוחסין (ד' עה :) ונראה דס"ד דלשום תנא לא הוי ממזר מיבמה לשוק אלא דוקא מחייבי לאוין דשאר כדתני' בהחולץ (ד' מט ושם) איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא והא דתנן בהאשה רבה (ד' צב · ושם) האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ואמרו מת בעלה ואח"כ מת בנה ונשאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא (מזה ומזה) והולד ממזר (מזה ומזה) משמע דהוי ממזר מיבמה לשוק קס"ד דקשא בעלמא הוא אע"ג דתניא בגמרא זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ההיא ברייתא לא שמיע ליה :

ובספק אשת איש · לשון אחר שפירש בקונטרס דהיינו שכיב מרע שכתב גט לאשתו ואע"ג דאיפשט מחלוקת ב"ש וב"ה הא נחלקו במגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי לא נהירא דבהדי' חשיב הכא ההיא פלוגת' דהמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי : **בגט** ישן · תימה למ"ד בפרק [הזורק] בגיטין (ד' עט : ושם) דאם פטרה בגט ישן תנשא' לכתחלה למה היה להם למנוע דמשמע דלא נמנעו משום דלא עשו כדבריה' או משום דהוו מודעי להו ופרשי : **אלא** ב"ש אמאי נמנעים מב"ה · וא"ת ודלמא משום ממאנת ומשום ההיא דשוה כסף ככסף היו נמנעים דאם נתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר לב"ש מקודשת לשני ובניה מן הראשון ממזרים ואומר ר"י דעיקר הך ברייתא' משום צרות קתני לה [ולכך קתני לה גבי מתניתין דהכא] (דלגבי הני קתני לה מתני') ומשמע משום צרות גרידא היו נמנעים : **ומאי** שנא ודאי כו' · לא אשנויא קאי אלא בתר דאסיק קושייתן בא לפרש הברייתא' : **נעשה** כדברי ב"ה הולד פגום לדברי בית שמאי · פי' בקונ' דאע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתי בק"ו מאלמנה כדלקמן ופליג אדרבי יהושע ולית ליה פירכא דמה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ועוד י"ל דשפיר אית ליה הך פירכא ומ"מ הולד פגום מדאצטריך במחזיר גרושתו היא תועבה ואין בניה תועבין (קדושין ד' עז ·) ולמה לי קרא דהא לא אתי מקל וחומר דאלמנה דאיכא למיפרך שכן היא עצמה מתחללת אלא דאתי למידק הא כיוצא בזאת דהיינו יבמה לשוק בניה תועבין אבל קשה דבסוף נדה (ד' ע· ושם) מסיק ר' יהושע דולד מחזיר גרושתו כשר משום היא תועבה ואין בניה תועבין ולמה לי קרא דליכא למימר דאתי למידק אבני יבמה לשוק דהא לקמן קאמר ר' יהושע בני צרות מעיד אני לכם דכשרים לכהונה לבית שמאי משום פירכא

דשכן

תורה אור

שיהו חולצות ולא מתייבמו' לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה אמר ליה רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מה נעשה אלא אי אמרת לא עשו מאי מה נעשה אמר ר"נ בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומה נעשה הכי קאמר הנך צרות דב"ה לב"ש היכי נעביד לה וליחלצו מימאסי אגברייהו וב"ה לימאסן °דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום תא שמע *דאמר רבי טרפון *תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אימא ואשיאנה והא תאבני קאמר לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי ת"ש מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו ומת בלא בנים וייבם רבן גמליאל את צרתה ותסברא רבן גמליאל מתלמידי ב"ש הוא אלא שאני בתו של ר"ג דאילוני' הואי הא מדקתני סיפא אחרים אומרים בתו של רבן גמליאל אילונית היתה מכלל דת"ק סבר לאו אילונית היתה *הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו ואיבעי' אימא *כנס ולבסוף גירש איכ' בינייהו איבעית אימא יש תנאי בביאה איכא בינייהו מתיב ר' משרשי' *מעש' בר"ע שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין א' כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ש"מ עשו ר"ע גמרי' אספק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט אמור או בט"ו בשבט אמור מתיב מר זוטרא *מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופחת את המעזיבה וסיכך על גבי מטה בשביל קטן שמע מינה עשו התם הרואה אומר לאפושי אויר קעביד מתיב מר זוטרא *מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה נקובה למקוה וכל טהרות שהיו בירושלים נעשים על גבה ושלחו ב"ש והרחיבוה שב"ש אומרים עד שתיפחת ברובה *ותנן °עירוב מקואות כשפופ' הנוד בעוביה ובחללה כב' אצבעות חוזרות למקומן שמע מינה עשו התם

משלי ג

הרואה

שיהו חולצות · וינשאו לשוק בהכשר לדברי הכל: מה נעש' לצרות הראשונות · שנתייבמו ובניהם ממזרים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו: לצרה עצמה · ואצרות דב"ה שנישאו לשוק קאי והאי ומאי נעשה להו אהכי קאי דהא אפי' לב"ש כשרי' לקהל אלא צרה עצמה: רבי טרפון מתלמידי ב"ש היה : מתי תבא צרת הבת · מאחי לידי : ואשאנה · איבם אותה כדברי ב"ש: ואשיאנה · לשוק כדברי ב"ה : והא תאבני קאמר · ואם כבית הלל מה חידוש כולי עלמ' הכי נהגו : לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי · דאמר תקנת' דחולצות : מתלמידי ב"ש הוא · בתמיה והלא מבני בניו של הלל הוא : אילונית היתה · ותנן או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות : ת"ק הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו · ול"ג אלא· לת"ק דוקא דלא הכיר בה הוא דהוי מקח טעות אבל הכיר בה צרתה אסורה ולאחרים אפי' הכיר בה מותרות דקתני היתה לא קתני נמצאת : כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו · לת"ק על ידי שגירש אחיו את בתו קודם מיתה אע"פ שכבר כנס הנכרית והיו צרות זו על זו מותרת הואיל וגירש את הערוה לבסוף ולאחרים הואיל וכנס את הנכרית קודם גירושין דערוה אסורה אלא בתו של ר"ג אילונית היתה : יש תנאי לביאה · הכונס אשה על תנאי שאין עליה מומין או נדרים ונמצא שיש עליה לת"ק מהני תנאי והוי מקח טעות ותנאי היה לו לאחיו של ר"ג בבתו ולא נתקיים הלכך לאו אשתו היא וצרתה מותרת ואחרים סברי דאין תנאי מועיל בביאה דכיון דבעיל אחולי אחיל כדאמרי' בכתובות בהמדיר (ד' עג) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא משום דאילונית היתה : באחד בשבט · ושנה שניה הנכנסת לשליש' היתה ונהג בה שני עישורין מעשר שני כב"ה דאמרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ואכתי שניה היא ומעשר עני כב"ש דאמרי באחד בשבט ר"ה לאילנות ושלישית היא : מעזיבה · טיח טיט שעל התקר' : בשביל קטן · דסביר' ליה לשמאי קטן הצריך לאמו חייב בסוכה : שוקת · אבן חלולה שתחת צנור המקלח מן ההר והיתה נקראת שוקת יהוא : נעשים על גבה · מטבילים בתוכה ואין בה מ' סאה אבל מקוה שלם היה במים שבצדה ומתערבין ממעיין השוקת דרך נקב כשפופרת הנוד : הרחיבו לו את הנקב · הרחיבו ופיתחו רובו לערב המקוה יפה : עירוב מקואות · מקוה חסר שבצד מקוה שלם ומתערבים המים דרך חריץ ונקב ושיעור הנקב לצרף המקואות ולהכשיר החסר:כשפופרת הנוד · קנה שנותנים בפי הנוד שיהא שיעור חלל החריץ כעוביה וחללה של שפופר' דהיינו כשתי אצבעו' : החוזרות למקומן · מתהפכות בחלל הנקב בריוח והיינו כבית הלל אבל לב"ש עד שתפחת רובה :

דשכן היא עצמה מתחללת וי"ל דלרבי יהושע אצטריך היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתי' בה טומאה כעריות ואפי' לרבנן דר' יוסי בן כיפר דמוקמי לה (לעיל ד' יא :) אסוט' הא אמר' דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפילו למ"ד כיון דאיתעקר איתעקר מ"מ אצטריך היא תועבה דלא תימא אמחזיר גרושה נמי קאי ועוד דאצטריך ליה היא למעוטי דלא תדרוש מלשון תועבה שבניה תועבין וקצת קשה דקאמרינן לקמן דבעו מרבי יהושע בני צרות דב"ה לב"ש מהו למאי נפקא מינה למיפשט ולד מחזיר גרושה והיכי איכא למיפשט מינה דלמא ולד מחזיר גרושתו יש לפסול מטעם טומא' דכתיב בה או משום תועבה ואי נמי בני יבמה לשוק פסולים יש להכשיר בני מחזיר גרושתו דהיא תועבה ואין בניה תועבין איכא למימר דאתא למידק דביבמה לשוק בניה תועבין וי"ל דאינהו לא מסקי אדעתייהו הנך דרשות ולא בעו אלא אי אמרינן ק"ו גבי יבמה לשוק או לא :

ונהג בו שני עישורין · בירושלמי מפרש דהפריש מעשר שני ופדאו וחלק המעשר לעניים והמעות אכל בירושלים :

גמריה איספקא ליה · הוה מצי למימר וליטעמיך היכי עביד כחומרי דמר וכחומרי דמר והכתיב (קהלת ב) הכסיל בחשך הולך דהכי פריך עלה בפ"ק דעירובין (ד' ז·) ובפ"ק דראש השנה (ד' יד :) :

וסיכך על גבי מטה ש"מ עשו · מכאן משמע דמ"ד לא עשו אפילו היכא דבית שמאי לחומר' היו עושים כבית הלל לקולא :

עירוב מקואות כשפופרת הנוד כו' · וא"ת והא תנן במסכת מקואות (פ"ו) ומייתי' לה בריש פרק ב' דגיטין (ד' טז : ושם) הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אין חיבור לא לטומאה ולא לטהרה אבל טופח להטפיח חיבור ואמר ר"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל במים הבאים' תוך הנקב סגי בטופח להטפיח ואין נראה לר"י דתנן במס' מקואות בפרק שני כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשתי מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים נפרצו זה לתוך זה על ראש כקליפת השום על רוחבו כשפופרת הנוד משמע דלמעלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא נף על רומו כקליפת השום וברוחב שפופרת ולא סגי בטופח להטפיח ובנקוב' זו לזו ומפסיק הכותל משמע דצריך מים כשפופר' ועוד דאם אין במים הבאים דרך הנקב אלא טופח להטפיח אין כאן נקב רוחב מים כשפופרת שאין הנקב מרובע אלא עגול כדקאמרינן כשתי אצבעות חוזרות למקומן אלא ודאי נקב מלא בעינן וכשנפין למעלה סגי בקליפת השום כרחב שפופרת ונראה לר"י דההיא דנצוק וקטפרס לא לענין חיבור מקואות איירי אלא לענין השקה דאם יש כאן מים טמאים ומשיקו בנהר ומחבר' ע"י נצוק וקטפרס ומשקה טופח אין חיבור אבל בטופח להטפיח הוי חיבור והשת' הוי לטהרה דומיא דלטומאה ובהדי' מיתנייא לענין השקה במסכת טהרות בסוף פרק שמיני ובריש פרק שני דגיטין (ד' טז ושם) מסיק עליה דלמא לענין מקואות ורבי יהודה היא מכלל דעד השת' לא הוי מוקי לה לענין מקואות והשת' נמי דמוקי לה לענין מקואות מוקי לה דוקא כרבי יהודה אבל לרבנן לא הוי חיבור בטופח להטפיח ולרבי יהודה נמי טופח להטפיח לא הוי חיבור אלא משום גוד אחית כההיא דאם היו רגליו נוגעות במים דאיירי בה רבי יהודה אבל היכא דלא שייך גוד אחית כמו בקרקע שוה לא הוי טופח להטפיח חיבור אלא בעי מים נפיש כקליפת השום וכן משמע דנפרצו זה לתוך זה על ראש כקליפת השום אתי כרבי יהודה דהוזכר שם בריש' ומה שקשה על זה בכל שאר הדיבור פירשנו בפרק שני דגיטין ואין להאריך כאן :

אמר

עין משפט
נר מצוה

נ
א מיי' פ"ח מה' מקואות סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעי' מ וסעי' נב

נז
א מיי' פי"א מה' טומאת אוכלין הל' ו

אמר לי איני אוכל זתים · מתוך פירוש הקונ' משמע שהיה ר' יוחנן חושש שלא היה מקפיד ר' צדוק על מגע עם הארץ ואע"ג דר' צדוק כהן הוה ובגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה מ"מ היה חושש לפי שר' צדוק מתלמידי בית שמאי הוה ולכך היה חושש ר' יוחנן שמא לא הקפיד ר' צדוק לשומרה בטהרה משום דבית שמאי אומרים אין צריך לינקב ולר"י נראה דודאי ידע ביה ר' יוחנן שר' צדוק קנה חבית מעם הארץ :

צריכה לינקב · פירש בקונ' דמוהל של זתים מכשיר והכי נמי תנן בהדיא במס' מכשירין (פ"ו) מי חלב כחלב מוהל של זתים כשמן וקשה דבסוף פרק קמא דשבת (דף יז · ושם) פירש הר"ר ר' יוסף דלכך לא גזרו על המסיקה משום דלא שייכא טעמ' דבצירה גבי מסיקה דטעמ' שמא יבצרו בקופות מזופפות לא שייך במסיקה דמוהל אין מכשיר וי"ל דיש ג' עניני מוהל למוהל היוצא ע"י המסיקה לכ"ע אינו מכשיר והיוצא ע"י איגלא פי' ע"י שמתחממים בכומר ויוצא מהם מוהל פליגי בה (שבת דף קמד) ר' יעקב ור"ש דר"ש מטהר ור' יעקב מטמא והאי דהכא שהחבית צריכה לינקב נ"ל דחשיב כההיא דנפיק [ע"י עיקול בית הבד דמודה בה ר' שמעון כי היכי דלא תיקשי מבית הלל לר' שמעון :

למאי נפקא מינה למיפסל מחזיר גרושתו · קצת קשה דאמאי נקט ולד מחזיר גרושתו דהוה ליה למיפסל ולד יבמה גמורה לשוק לב"ה דקאי בה וי"ל לפי שפעם אחרת שאלו עליה לר' יהושע בסוף נדה (דף סט:) אנשי אלכסנדריא בת משולחת מהו לכהונה מי אמרי' ק"ו כו' :

מה לאלמנה שכן היא עצמה מחללת · וא"ת היא גופה נילף דמתחלל גרושה מק"ו דאלמנה ובקונטרס פירש לתרומה דבי נשא לא מיפסלא כדאמרינן לקמן בפרק אלמנה (דף סט ·) דאינה נפסלה בביאת חייבי לאוין אלא בזר אלא מעיקרא הוא ולאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר אלא מעיקרא הוא וקשיא דהכי דמכי תהיה לאיש זר (ויקרא כב) לא מצינו למילף אלא ההוה דזר אלא מעיקרא מ"מ נילף בק"ו שמתחלל ובהחולץ (דף מד · מה ·) נמי יליף חייבי כריתות מאלמנ' וקאמרינן וכי תימא מה לאלמנה וכו' ה"נ כיון דבא עליה עשאה זונה ול"ל טעם דעשאה זונה היא גופה נילף בק"ו שמתחלל ועוד דדחיקינן לקמן בפ' אלמנה (דף סח : ושם) למדרש מקרא דעמוני ומואבי ומצרי ואדומי כולן פוסלין בביאתן תיפוק ליה מהאי ק"ו ונראה לפרש דמהאי ק"ו לא מצינן למילף שמתחלל דאין חלל אלא מאיסור כהונה כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (דף עז : ושם) מהאי טעמא דישראל הבא על אחותו זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואע"ג דלקמן יליף דמתחללת בביאת גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי חלל נתין ממזר אע"ג דלא הויא איסור כהונה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו ליכא למילף דלהכי אייתר ליה חללה לומר דלא ילפינן בק"ו ולטעין בנה ודאי הוא בעי למילף מק"ו אבל פסול האשה דהיינו פסול חללות שהיתה כשרה ונתחללה לא ילפינן וא"ת נילף במה הצד מאלמנה וכותי ועבד או מאלמנה ומצרי ואדומי דבפרק עשרה יוחסין (ד' עח : ושם) מוכח דילפינן במה הצד מאיסור כהונה דר' יהודה יליף התם דגר פוסל בביאתו מחלל ומצרי כו' ומיהו י"ל דדוקא ר' יהודה אית ליה להאי סברא דילפינן במה הצד מאיסור כהונה אבל רבנן פליגי עליה דלית להו בת גר זכר כבת חלל זכר אבל קשיא לרבי יהודה למה לן קרא דגר עמוני [illegible]

הרוא' אומר לאפושי מיא היא דקא עביד ת"ש דאמר ר' אלעזר בר צדוק כשהייתי לומד תור' אצל ר' יוחנן החורני ראיתי שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצורות באתי והודעתי את אבא אמר לי הולך לו זתים והולכתי לו ראה אותן שהן לחין אמר לי אין אני אוכל זתים באתי והודעתי את אבא אמר לי לך ואמור לו חבית נקוב' היתה אלא שסתמוה שמרי' *ותנן חבית של זתים מגולגלים ב"ש א' אין צריכה לינקב וב"ה אומרים °צריכה לינקב ומודים שאם ניקב וסתמוה שמרים שהיא טהורה ואע"פ שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עש' אלא כדברי ב"ה אא"ב עשו היינו רבותי' אלא אי אמרת לא עשו מאי רבותיה ת"ש שאלו את ר' יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת ב"ש וב"ה והלכה כדברי מי אמר להם מפני מה אתם מכניסין ראשי בין ב' הרים גדולים בין ב' מחלוקות גדולות בין ב"ש ובין ב"ה מתייר' אני שמא ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שני משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית צבועים מבן עכמאי ומשפחת בית קופאי מבן מקושש שהם בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מתייר' אני אלא א"א לא עשו אמאי קאמר מתייר' אני ונהי נמי דעשו מאי מתייר' אני הא *אמר ר' יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד *נהי נמי דממזר לא הוי פגום מיהו הוי מקל וחומר מאלמנה *מה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל בנה פגום זו שאיסור' שוה בכל כו' קבעו מיניה צרות וקפשוט *ליה בני צרות תרתי קא בעו מיניה צרות מאי ואת"ל צרות כב"ה בני צרות דב"ה לב"ש °מהו למאי נפק' מיניה למיפשט ולד מחזיר גרושתו לב"ה מי קאמרינן ק"ו ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסור' שוה בכל אינו דין שבנה פגום או דלמא איכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת ואמר להו צרות מתייר' אני

בני

הרואה אומר כו' · ולא דמי לשתי תורות אבל היכא דדמי לאגודות אגודות לא עשו בית שמאי כדבריהם : שהן לחין · והוכשרו לקבל טומאה וכלי חרס טמא על גבי עם הארץ וטמא נגע בגב החבית וטמאה מדרבנן וטימאת' : חבית הית' נקובה · משוליה היתה נקובה כדי שיצא משקה הזב מן הזתים לחוץ וכיון דגלי דעתיה דלא ניחא ליה ביה לא מכשיר : אלא שסתמוה שמרי' · ולא יצאו מן המשקין לפיכך הן לחים : מגולגלים · כמו בילה מגולגלת (עוקצין פ"ב) דחוקין ועומדין בחבית : אין צריכה לינקב · למוהל היוצא מן הזתים מי פירות הן ואין מכשירין : צריכה לינקב · שמוהל מכשיר כשמן °[וצריכה לינקב] שיצא המשקה לחוץ · לגלויי דעתיה דלא ניחא ליה ביה : ירוצו · כמו ותרץ גלגלתו דאבימלך (שופטים ט) לשון ריצוץ : שהן בני צרות · שניסאו לשוק כב"ה : ומהן כהנים גדולים וכו' · לקמן פריך קא בעו מיניה צרות וקפשיט להו בני צרות דאפילו לב"ש פשיטא דכשרים דבני חייבי לאוין בעלמא נינהו : היינו דקאמר מתיירא אני · דמשוי להו ממזרים °ולקטלי' ליה : הא א"ר יהושע · לקמן בפ' החולץ (ד' מט ·) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ואפילו פשיטא ליה דהלכה כב"ה לא משוי להו ממזרים : מאלמנה מה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום · לכהונה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא) : זו שאיסורה שוה · בישראל כבכהנים אינו דין שבנה פגום : בני צרות דב"ה · דחייבי לאוין נינהו מי הוו פגומים אליבא דב"ש : למאי נפקא מינה · מאחר שהלכה כב"ה : למיפשט ולד מחזיר גרושתו · משנשאת לאחר והחזירה וילדה לו בת אותה הבת מה היא לכהנים לב"ה ומבית שמאי בבני צרות נשמע לב"ה בבת מחזיר גרושתו דהוי' נמי חייבי לאוין : היא עצמה מתחללת · שאם מת כהן גדול פסולה זו להדיוט או אם היתה בת כהן נפסלה מן התרומה דשוייה חללה בביאתו דכתיב (שם) לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו ומשמע דשניהם מתחללי' האשה והזרע תאמר במחזיר גרושתו שאין מתחלל' בביאה זו דאי ליכנסה לכהן כבר מיפסלא משעת גירושין ואי בתרומה דבי נשא לא מיפסלא כדאמרי' בפרק אלמנה לכה"ג (דף סח) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אלא מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר מעיקרא הוא ולעיל גבי חייבי כריתות בני צרות דב"ש דלא פרכינן מה לאלמנה לכה"ג שכן היא עצמה מתחלל' התם נמי כיון דנבעלה לחייבי כריתות עשאה זונה ומתרומה דבי נשא מיפסלא כדאמרי' בפ' אלמנה לכה"ג ולהנשא לכהן נמי מיפסלא כדתנן במתני' נתייבמו ב"ה פוסלים : צרות מתיירא אני · לומר הלכה כדברי מי דמשוי להו לצרות דבית שמאי בני חייבי כריתות :

בני

בני צרות אני מעיד לכם · דכשרים אף לב"ש וא"ת לשמואל דמספקא ליה בהאשה רבה (דף צב : ושם) אי קדושין תופסין ביבמה לשוק א"כ פשיטא דכשרה דמיד שקדשה פקע לה זיקה כדאמרינן בשומרת יבם שקידש אחותה שקידושיה מפקיעין היבום וי"ל דלא דמי דהתם אין שום תקנה לעשות שתתייבם שאין להמית אחותה אבל היבמה שנתקדשה לשוק אפשר לתקן ע"י גירושין שתתייבם הלכך לא פקע זיקה ועוד א"ר יצחק דלא תהיה אשת המת לאיש זר משמע דאפי' ע"י הויה דהיינו קידושין לא תהיה לאיש זר דלהכי אפקי' בלשון הויה :

יצאו בג' פתחים · שלא ימצאו כולם יחד ויקפח' בהלכות ויצטרכו לקבוע הלכ' כמותו א"כ יצאו בג' פתחים כדי שימצאו וישמעו תשובתו :

עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית · פי' בקונטרס ישראל הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת הארץ ועכשיו בבית שני בטל' קדושתה וקשה לר"ת דאמר בפ' מקום שנהגו (דף נב : ושם) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היה ארץ סיחון ועוג אלמא שקדשוה עולי בבל ואומר ר"ת דהתם בארץ סיחון ועוג שלא היתה של עמון ומואב אבל ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב לא קדשו עולי בבל כדמשמע הכא ועוד אמר ר"ת דמצינו למימר דהכא בארץ עמון ומואב שלא כיבש סיחון מעולם שלא קדשוהו אפי' עולי מצרים וכן משמע במס' ידים (פ"ד) דמדמה לה *מצרים ובבל וה"פ הכא דאמר מר הרבה כרכים קדשו עולי מצרים ועולי בבל לא קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים אלמ' חשו להקנת עניים אע"ג דמא"י היו נמנעו מלקדש כל שכן בעמון ומואב שלא נתקדש מעולם שראוי לתקן מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני דבמס' ידים איכא מ"ד מעשר שני בשביעית וכן יש לפרש במס' חגיגה (דף ג · ושם) דקאמר נמי ר"א התם עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומפרש מה טעם הרבה כרכים כו' ולא בעי למימר דעמון ומואב הוא מכרכי' שכבשו עולי מצרים ותדע דהא לר"א מספק' ליה בפ"ק דמגילה (דף י ·) ובפ"ב דשבועות (דף טז · ושם) אי סבר קדוש' ראשונה קידשה לעתיד לבא או לא ור' יהושע ס"ל דקידשה לעתיד לבא במגילה ובשבועות ואפ"ה אית לי' במסכת ידים בעמון ומואב כר"א אלא על כרחך הא דקאמר התם מה טעם לא מדברי ר"א הוא °דברי ר"א הם במס' ידים ולא קתני לה התם אלא הש"ס הוא שמפרש כן דלמ"ד לא קידשה הניחו *לקדש אף מא"י בשביל עניים ולכך אין תימה אם גזרו על עמון ומואב מעשר עני ולא מעשר שני והא דשבק הכא ובחגיגה טעמא דקאמר ר"ט בהדיא במס' ידים מצרים חוצה לארץ עמון ומואב חוצה לארץ מה מצרים שהיא קרובה עשאוה מעשר עני כדי שיסמכו עליה עניים אף עמון ומואב כו' משום דניחא לי' להש"ס דמשכחת טעמא דאף בא"י הניחו מלקדש בשביל עניים וכ"ש עמון ומואב שהן חוצה לארץ : **כל** הכתמים הבאי' מרקם טהורי' · אע"ג דברקם נמי הוו ישראל כדתנן בריש גיטין (דף ב · ושם) אף המביא מן הרקם ומן החגר מ"מ כתמים הבאי' מרקם טהורים דלאו דישראלי נינהו דישראל מגיעי'

רבי

תורה אור

בני צרות אני מעיד לכם ת"ש בימי ר' דוסא בן הרכינס התירו צרות הבת לאחין שמע מינה עשו שמע מינה גופא בימי ר' דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש (*אמר ומי ילך) ויודיעו אמר להן ר' יהושע אני אלך ואחריו מי ר' אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לו ר' חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לר' יהושע והושיבהו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא ר' אלעזר בן עזריה אמר ויש לו בן לעזרי' חבירנו קרא עליו המקרא הזה °נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפסו והושיבו על מטה של זהב א"ל ר' אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו ליה צרת הבת מהו אמר להן מחלוקת ב"ש וב"ה הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כב"ה אמרו ליה והלא משמך אמרו הלכה כב"ש אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו ליה חיי ר' סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו ג' מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר ג' דברים צרת הבת אסורה *עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויין ומן התרמודים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כשיצאו יצאו בג' פתחים פגע בו בר"ע אקשי ליה ואוקמיה א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר א"ל ר"ע ואפילו לרועי צאן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית *דאמר מר הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל °וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא °והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויים והתרמודים איני והא תני רמי בר יחזקא' אין מקבלים גרים מן הקרדויים א"ר אשי קרתויים אתמר כדאמרי אינשי קרתויים פסולים ואיכא דאמרי תני רמי בר יחזקא' אין מקבלים גרים מן הקרתויים מאי לאו היינו קרתויים היינו קרדויים אמר רב אשי לא קרתויי לחוד וקרדויי לחוד כדאמרי אינשי קרתויי פסילי רבי יוחנן וסבי' דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים ומי א"ר יוחנן הכי והתנן *°כל הכתמים הבאים מן הרקם טהורי' ור' יהודה מטמא מפני שהם גרים וטועים מבין הנכרים טהורים והוינן בה

קפסיק

בני צרות · דב"ה דקא בעיתו אי הם פגומים שהם כהנים גדולים : בימי ר' דוסא הותרו · אחיו של ר' דוסא שהיה מתלמידי ב"ש התירן כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן : שחכם גדול היה · וסבורים חכמים שהוא התירן : קמו · עמדו מלראות : אמר לו · ר' יהושע לר' דוסא אמור לתלמידך אחר ויסב : דוסא · התירו °שמעתם אומרים : או בן הרכינס · בלא דוסא : סתם שמענו · בן הרכינס סתם ושמו לא הוזכר : בכור שטן הוא · חריף ועומד על °שמועה ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים : עמון ומואב · ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת א"י ועכשיו בבית שני בטלי' קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופאה והולכים שם ונוטלים לקט שכחה ופאה ומעשר עני : ומקבלין גרים מן הקרדויין כו' · ולא אמרינן ממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן נכרי' דאיכא רבנן דפסלי : פגע בו · יונתן בר"ע : וקדושה ראשונה · דבימי יהושע קדשה לשעתה ולא לעתיד הלכך זורעי' בהן בשביעית שיסמכו עליהן עניים לשכור עצמן לחרוש ולקצור ועוד ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני : אין מקבלין גרים · מפרש לקמן שממזרים הן מישראל שנטמעו שם : הכתמים · שנמצאו בבגדים הבאים מרקם : טהורים · לפי שלא גזרו על כתמי נכרים : שהם גרים · ודם מטמא : וטועים · שהמירו דתם וגזרו על כתמיהם שאע"פ שחטאו שהמירו ישראלים הם : מבין הנכרים · שאין ישראלים דרים שם : ואפי' כתמיהם ונכרי' הדרים שם נכרים גמורים ולא ישראלים מומרים :

קפסיק ותני מבין הנכרים ואפילו מן תרמוד וא"ר יוחנן זאת אומרת מקבלים גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא ס"ל *והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה *אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן מתרמוד מאי טעמא לא פליגי בה ר' יוחנן וסבי' חד אמר משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלים בשלמא למ"ד משום עבדי שלמה קסבר *כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא פליגי בה רב יוסף ורבנן ותרווייהו משמיה דרבה בר בר חנה חד אמר תריסר אלפי גברא ושיתא אלפי קשתויי וחד אמר תריסר אלפי גברי ומניידהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו נכרים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים שנאמר °נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן פסוק זה שר העולם אמרו °נער הייתי גם זקנתי מאן אמרי' אילימא קודשא בריך הוא מי איכא זקנה קמיה ואלא דוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא שמע מינה שר העולם אמרו וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב °ידו פרש צר על כל מחמדיה זה עמון ומואב בשעה שנכנסו נכרים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת אמרו זה שכתוב בו °לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרף באש* °צוה ה' ליעקב סביביו צריו אמר רב כגון הומניא לפום נהרא אמר רב יהודה אמר רב אסי נכרי שקידש בזמן הזה חוששין לקידושין שמא מעשרת השבטים הוא **וכל דפריש מרובא פריש בדוכתא דקביעי *דא"ר אבא בר כהנא °וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זה חלזון וחבור

איכה ה · תילים לו · איכה א · דברים כג · איכה א · [יומא פו:] · מלכים ב יז

ואפילו מתרמוד · דאמר לאו בספק ישראל קיימי : מקבלים גרים · ולא אמרינן ישראל ממזרים הם : מתרמוד מאי טעמא לא · מקבלים : עבדי שלמה · שנשאו בנות ישראל °מחמת עושרן והרי שם בחזקת נכרים וקסבר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר : משום בנות ירושלים · לקמיה מפרש לה בנות ירושלים בחורבנה כשבאו נכרים ונשאום: ה"ג אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא : קשתויי · מושכי קשת : נער הייתי · איידי °דאדכריה הא דלעיל נקט ליה הכא : שר העולם · מלאך : הומניא לפום נהרא · בהומניא יונים הם ומצירין לבני פום נהרא שהם ישראל עכ"ס : מעשרת שבטים הוא · שנשאו כותיות וקסבר דכותית שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר : בדוכתא דקביעי · בני עשרת השבטים וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור: זו

*רבי יוחנן וסבא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיים · תימה היכי פליג ר' יוחנן אהני תנאי ושמא סבר רבי יוחנן שלא אמר' הני מעולם :

כא פסיק ותני אפי' מתרמוד · תימה דלמא לבד מתרמוד כדאמרי' בפ"ק דגיטין (דף ו) לא לבד מבבל : אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן · דההוא דסבר אין מקבלים גרים מן התרמוד לית לי' אליבא דר' יוחנן שהלכה כסתם משנה א"נ סבר מן הנכרים טהורים לבד מתרמוד ומיהו ע"כ צ"ל דלית לי' הלכה כסתם משנה דהא קסבר כותי ועבד הבא על הישראלית הולד ממזר וסתם מתניתין דהאומר (דף סו :) סברה דהולד כשר דלר"ע דוקא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הוא דהוי ממזר מכותי ועבד כדמוכח בפ' עשרה יוחסין (ד' עה : ושם) ומתני' דהאומר סוברת דקידושין תופסין בחייבי לאוין דקתני כל מקום שיש קידושין ויש שם עביר' כגון ממזרת ונתינה לישראל וא"כ אין ממזר מכותי ועבד והא דקתני התם כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש עליה קידושין מעל אחרי' הולד ממזר היינו כמו שמפרש התם ואיזו היא כגון הבא על א' מכל עריות שבתור' ולא מכותי ועבד אע"ג דכותי ועבד נמי אין לה עליו קידושין ויש עליה קדושין מעל אחרים וכה"ג איכא בגמרא ואע"ג דאיכא סתמא אחריתא לקמן בפ' אלמנה (ד' סט:) דסברה דיש ממזר מנכרי ועבד מ"מ מאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא דכה"ג פריך בריש שבועות (דף ד·) ובמרובה (דף סט :) ובכמה דוכתי והכא דפריך ומי אמר ר' יוחנן הכי הוה מצי למיפרך מסתמא דמתני' פרק האומר אלא דניחא לי' למיפרך ממתני' דנדה דא"ר יוחנן בהדיא דמקבלים גרים מן התרמוד ולעיל אמר דאין מקבלים ועוד דמתני' דנדה אלימא טפי לאקשויי מינה משום דהתם מוכח דלא בעו עליהן נכרי ועבד דאי בעו עליהן אמאי כתמיהן טהורים וליכא למימר משום דסברה דהולד כשר דבתר נכרי ועבד שדינן ליה דהא משמע דאתיא נמי כר' יהודה דאיירי ברישא ור' יהודה על כרחך סבר דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדדרשי' לעיל גבי מה לאלמנה שכן היא עושה מחללת : **בשלמא** למ"ד משום עבדי שלמה קסבר כו' · וא"ת למה לי למיתלי טעמא משום ממזרות הוה לי' למימר משום עבדי שלמה דעבדים אסורין בישראלית וי"ל דמסתמא נתייאשו הבעלים מהם ואיכא למ"ד בפרק השולח (דף לט :) נתיאשתי מפלוני עבדי אינו צריך גט שחרור : **קסבר** כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר · וכן בפ' החולץ (דף מה · ושם) סוגיא דהש"ס אזלא דר' יוחנן אית ליה כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ נראה אמת דלר' יוחנן הולד כשר דבכל דוכתי קי"ל דר' יוחנן אית לי' כסתם משנה וסתם משנה דהאומר (דף סו :) סברה דהולד כשר אע"ג דמתני' דפרק אלמנה (דף סט :) סברה דהולד ממזר מכותי ועבד מ"מ נראה לסמוך טפי אסתמא דמתני' דהאומר [משום דמיתניא גבי הלכתא פסיקתא דקדושין] °וכיוצא בה קרי הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (דף קב :) וכל הנהו דסברי הולד ממזר אתו כר"ע כדאמרינן בעשרה יוחסין (ד' עה :) וסברי לה כר"ע דאמר כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והתם נמי משמע דר' יוחנן משום ר' ישמעאל סבר הולד כשר וא"ת והיכי פשיטא לי' התם דלר"ע הוי ממזר מכותי ועבד דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו דלא תפסי בה לדידיה [אבל לאחריני תפסי] לאפוקי הני דלא תפסי לא לדידיה ולא לאחריני דהכי איכא מ"ד בפ' החולץ (דף מה :) וי"ל דתנן בהדיא בפ' אלמנה (דף סט :) דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע"כ ר"ע היא וא"ת בשלמא מעבד הוי ממזר דבעבד איכא לאו אלא מכותי אמאי הוי ממזר ב"ד של שם גזרו ומדאורייתא ביאת התר היא וי"ל אע"ג דביאת התר היא מדאורייתא בכנעה מ"מ כיון דלא תפסי בה קידושין הוי ממזר כמו בעבד דאפי' ר"ש התימני היה מודה אי לאו משום דלא תפסי בה קידושין לא לדידיה ולא לאחריני והואיל דמעבד הוי ממזר לר"ע °דאע"ג דלא תפסי בה קידושין לא לדידיה ולא לאחריני הוא הדין מכותי א"כ מכותי לא הוי ממזר אלא מדרבנן ובכל מקום מזכיר כותי אגב עבד כמו שמזכיר חלוצה אגב גרושה בכל דוכתי ובאלו הן הלוקין (דף יג ·) והראשון עיקר : **פסוק** זה שר העולם אמרו · קשיא לר"ת דעשה הפייט* השר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא אלמא מטטרון הוא שר העולם שנקרא נער ובפיוט אחר יסד חוקק מטטרון שר הנהפך לאש מבשר משמע דחנוך הוא מטטרון ואי אפשר שיהיה חנוך שר העולם דבפ' אלו טרפות (דף ס · ושם) אמר דבששת ימי בראשית פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו וחנוך לא היה במעשה בראשית וי"ל דמטטרון אין זה שר העולם והא דנקרא נער לא משום דכתיב נער הייתי גם זקנתי °אלא נער שכן היה שמו ובפסיקתא *בח' שמות של מטטרון מונה נמי נער ועוד דאגדות חולקות זו על זו דבבראשית רבה י"א דחנוך מת כדמתרגמי' כי לקח אותו (בראשית ה') המית יתיה ובריש מסכת דרך ארץ *משמע דנכנס לג"ע בחייו : **נכרי** שקידש בזמן הזה חוששין לקידושין כו' · פי' בקונטרס דקסבר נכרית שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר ותימה דבכמה משניות מוכח דאין מתייחס אלא אחריה דתנן לקמן בפ"ב (דף כב ·) מי שיש לו בן מ"מ [פוטר אשת אביו מן היבום] חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית ותנן נמי בפ' האומר (דף סו : ושם) דולד שפחה ונכרית כמותה ולא הוי ממזר ונראה דלא קשיא כל כך דהנהו משניות סברי דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר והוא הדין איפכא ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מכותי ועבד והוא הדין הבא על שפחה ונכרית ונראה דטעמא דרב יהודה אמר רב אסי משום בנות ולית ליה בנתי דההיא דרא איצטרו ועל כרחך ר' יוחנן דאמר וכולן לפסול לא משום שבאו על הנכריות דהא בפ"ב (דף כג · ושם) בהדיא סבר כשמואל דאין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה אלא משום בנות הוא דקאמר לפסול ולית לי' דאיצטרויי איצטרו ואע"ג דרב יהודה אית ליה בהחולץ (דף מה ·) דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הכא משמיה דרב אסי קאמר : **בדוכתא** דקביע · לדוכתייהו הוו רובא מעשרת שבטים ולא כמו שפי' בקונטרס משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דלאו אזיל איהו לגבה כל דפריש מרובה פריש כדאמרינן בסוף פ"ק דכתובות (דף טו·) : ואין

[שבת מו · וש"נ] · [גיטין כח : חולין מג: מנחות כג : נדה נו :] · קדושין דף עב : ע"ש · ס"א וכא כל · °גירסת הב"ח דכיוצא

זו חדייב נהר גוזן זו גינזק וערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו °ניהר וחברותיה חברותיה מאן אמר שמואל כרך מושכי °חידקי ודומקיא א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל *בנך (°הבא מן ישראלית) קרוי בנך ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך לא בנה והאיכא בנות ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן הנכרי' קרוי בנך גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרויי איצטרי איכא דאמרי כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל לא זזו משם עד שעשאום נכרים גמורים שנאמר °בה' בגדו כי בנים זרי' ילדו יתיב רב יוסף אחורי' דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יודא ויתיב וקאמר עתידין ישרא' דעבדי יומא טבא כי חרב' תרמוד והא חריב ההיא תמוד הואי רב אשי אמר היינו תרמוד היינו תמוד איכפולי הוא דמיכפל חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא ואי חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתיה אמר מה °גבר' ומה גבר' אי לאו דהרפני' מאתי' איכסיף א"ל כסף גלגלתא היכא יהבי א"ל לפום נהר' א"ל א"כ מפום נהרא את מאי הרפניא אמר רבי זירא הר שהכל פונין בו במתניתא תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם אמר רבא והיא עמוקה משאול שנאמר °מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואלו פסול דידהו לית להו תקנתא פסולי דהרפניא משום פסולי דמישון ופסולי דמישון משום פסולי דהתרמוד פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול ומשאול להרמוד מתרמוד למישן וממישן להרפניא :

הושע ה · שם יג

הדרן עלך ט"ו נשים

כיצד °אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחים ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתייבמת : **גמ'** אמר רב נחמן מאן דתני ראשונה לא משתבש מאן דתני שנייה לא משתבש מאן דתני ראשונה

זו חדייב נהר גוזן וכו' · מושכי חודקי ודומקיא : לפסול · רובן ממזרות שנטמעו *עשרת השבטים] בנכריות וכליהן הרי הן כישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות והן לא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים : כי אמריתה קמיה דשמואל · עד השתא מלתיה דרב יודא *(משמיה דרב אסי קאמר °ואחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל) וקאמר כי הדר אמרית' להא דרב אסי קמיה דשמואל דחוששין לקדושי' : אמר בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה · דנפקא לן מכי יסיר את בנך מאחרי (דברי"ז) ולא כתיב כי תסיר את בנך אלמא לאו אבנו לא תקח לבנך מהדר דא"כ היה לו לומר כי הכותית תסיר ש"מ דאי נמי יולדת בן לעו"א לא בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך הלכך נכרים גמורים הם : והאיכא בנות · שנשבו ונשאום נכרים והולידו מהם: ואמר רבינא · לקמן בפרק ב' בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך דכתיב בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בנך מאחרי מדלא כתיב כי תסיר ש"מ דאבתך לא תתן קאי והכי קאמר שמא תלד לו בן ויסירנו האב מאחרי וקא קרי לי' בנך וליחוש לקידושין : דההוא דרא · דעשרת השבטים : איצטרויי איצטרו · נעקר רחמן מלקלוט זרע ונעשו עקרות: איצטרו · לשון ביקוע כמו *עילי' חריפי דמצרי זיקי (ע"א ד' ל·) וכמו צירי דחיטי (פסחים ד' מ :): יומא טבא · משום דממזרים הם ומיטמעי בישראל ופוסלין אותן : היינו תרמוד היינו תמוד · ודקאמר הא חריב לא חריב כולה : דאיכפולי איכפול · כשחרבה מכאן נכפלה ונבנית מכאן : וקא הוי · מקשה : אמר · עולא עליה דרב המנונא מה גברא ומה גברא כמה הוא גדול : אי לאו דהרפני' מאתי' · שאינם מיוחסין : שהכל פונין שם · כל פסולין שאין מוצאין אשה פונין והולכין שם : והיא עמוקה · ורעה לדבר זה יותר מגיהנם דאלו ליורדי גיהנם איכא תקנתא דכתי' מיד שאול אפדם וממות אגאלם ואלו פסולי דידהו לית להו תקנתא: משום פסולי דמישון · שקרובה לה ומתערבין בהן ואמר בפרק עשרה יוחסין (דף עא :) מישון מתה והתם מפרש פסולייהו: קבא רבא וקבא זוטא · איפה גדולה ואיפה קטנה שניהם מעוותים כלומר כל הפסולין מתגלגלי' ויורדי' לשאול ומשאול לתרמוד כלומר שמשאול גבוה מתרמוד ומתגלגל משאול לתרמוד וטעמא כדלעיל דאלו ליורדי גיהנם איכא תקנתא ולפסול דידהו אין טהרה: מגנדר · מתגלגל :

הדרן עלך חמש עשרה נשים

כיצד אשת אחיו שלא היה בעולם · פוטרת צרתה : ונולד להם אח · ומאלה זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו · ולו אשה אחרת ומת : הראשונה · זו היא °אשת ראובן שנפלה לפניו כבר פעם אחת · יוצאה · ונפטרת מזה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו כו' : עשה בה · זה שמת מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת : שנייה חולצת · ולא מיפטרא משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא : ולא מתייבמת · דמאמר קונה מקצת והויא צרת ערוה במקצת מדרבנן : **גמ'** מאן דתני ראשונה · מאן דקרי לה ראשונה לכך שנפלה לפני לוי שני פעמים לא משתבש ומאן דקרי לה שנייה לא משתבש : ראשונה

ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה · פי' בקונטרס דמדכתב כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא קאי אבתו לא תקח לבנך °דאי יולדת בן לעו"א לאו בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך אלא אבתך לא תתן לבנו קאי והשתא משמע תלד בן ויסירנו האב מאחרי שאותו קרוי בנך וקשה לר"ת לפירושו דפי' בנך קרוי בנך היינו בנך הבא מן הישראלית שאביו נכרי דעליה קאי כי יסיר ואם כן אמאי מייתי ואמ' רבינא בן בתך כו' הרי הן ממש דברי שמואל ורבינא נמי מאי קאמר° ש"מ מדר' יוחנן מה שייך לומר ש"מ דהן ממש דברי רבי יוחנן ואומר ר"ת דכי יסיר אבנו לא תקח לבנך קאי והכי קאמר כי יסיר החותן את בנך מאחרי והיינו הסרה שאין הזרע מיוחס אחר בנך אלא אח' הנכרית דאין קרוי בנך אלא בנה ושמואל ור' יוחנן פירשו כלום בנכרי הבא על בת ישראל אלא רבינא מדקדק דבן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך מדלא כתב כי יסיר את בתך ש"מ דלית בה הסרה משום דמתייחס אחריה ואין נר' לר"י דכי יסיר משמע כמו הסרה מאת הקב"ה כדמתרגמי' ארי יטעי יתה והדרשי' נמי מכי יסיר לרבות כל המסירים ועוד פירש ר"ת בע"א דשמואל ור' יוחנן דייקי מכי יסיר את בנך דמשמע דוק' על הסרתו הקפיד הכתוב שלא יטעהו ולא על הסרת בן בנו דכיון דבא מן הנכרית אין קרוי בנך אלא בנה מדלא כתיב כי יסירם או כי יסיר בנך וזרעו מאחרי ורבינא דייק ש"מ בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך דדוקא °בנך כי יסיר את בנך למעוטי זרעו אבל בבתך אפי' בזרעו יש לחוש להסרה : **פסולי** דמישן משום פסולי דתרמוד · והא דאמר בפ' שני דקידושין (דף מט :) עשר' קבין עזות ירדו לעולם תשעה נטל מישן ואחת כל העולם פי' לפי שהן ממזרי' הא דלא נקט תרמוד שפסולין יותר שמא איסתרבוב למישן עד שגדלו יותר מתרמוד ושמא בתרמוד היו רוב נכרים ובמישן רוב ישראל : **משאול** לתרמוד · שאול קורא °בבל לפי שתחלי' גלו כולם לבבל כשרים ופסולים ומבבל הלכו כל הפסולים לתרמוד כדאמר בעשרה יוחסין (ד' סט :) דלא עלה עזרא מבבל עד שעשא' כסולת נקייה ומונה כסדר שהלכו הפסולי' מזו לזו כמו שהקב הולך מתגלגל מכאן לכאן:

הדרן עלך ט"ו נשים

כיצד · עשה בה מאמר דסיפא (דף יח:) לא אצטריך דמרישא שמעינן לה אלא איידי דמתני לה ברישא תנא לה נמי בסיפא : **מאן** דתני ראשונה לא משתבש · הכא לא בעי מאן דתני ראשונה אמאי לא תני שני' כדדייק בריש ע"א (ד' ב· ושם) מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן דהתם בעי משום דה"ל למיתני לשון עדות כדכתב יתמו עדיהן ויצדקו ובתר דמשני דתברא עדיף הדר פריך מאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן : אשת

עין משפט
נר מצוה

סב
א מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה הלכ' ז

א
ב מיי' פ"ו מהל' יבום הל' יז סמג עשין נא כב טוש"ע אה"ע סי' קעג סעיף יב

°גי' הב"ח דאי נמי יולדת · [עי' קידושין סח] · °לקמן דף כג ע"א י ב"ח · °בגמרא של הב"ה כ"ב אח"מ ובתוס' מבואר דל"ג להו אבל בקדושין דף סח ע"ב מפורש דגרסי ליה התוס' ע"ש · °גי' הב"ח בבנך כתיב כי מ'

תורה אור

ראשונה לא משתבש מאי ראשונה ראשונה לנפילה ומאן דתני שנייה לא משתבש מאי שנייה שנייה לנישואין מי לא עסקינן דיבם ואח"כ כנס אלא מאי שנייה שנייה בנשואין אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יודא אמר רב אמר קרא °כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה ^(א)פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף *אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחוה אחוה מעריות דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא *תנא דבי ר' ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה °הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדרמי ליה ילפינן ולילף אחוה אחוה מלוט דכתיב °כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמופנה מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתב אחים שמע מינה לאפנויי ואצטריך למכתב אחים ואצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחוה אחוה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפ.י מדהוה ליה למכתב רעים וכתב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי *יבום בנחלה תלה רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא אצטריך ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גבי' אימא עד דמיחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר *אין זיקה ולימא *הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמ' הכי הוה אמינא אפי' מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום *דאסור לבטל מצות יבמין תנן *יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפי' באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה באחות' אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר ^(ג)שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר *יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

ראשונה לנפילה · שנפלה ראשונה ליבום קודמת לו בפעם ראשונה : שנייה לנישואין · לנישואין של שני שהוא היה נשוי כבר האחרת כשנפלה זאת לפניו : וכרכינן מי לא עסקינן · כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתני' דייבם אשת אחיו תחלה ואח"כ כנס את האחרת דלא הויא רק יבמה שנייה לנישואין : אלא שנייה בנישואין · שניסת שני פעמים אחת לבעל ואחת ליבם : היכא כתיבא · לאיסורא : המיוחדים בנחלה · הראוין לירש זה את זה : אחוה אחוה · כי ישבו אחים שנים עשר אחים בני אבינו (בראשית מב) : מעריות · ערות אשת אחיך וקי"ל לקמן בפרק הבא על יבמתו (ד' כד:) דאפי' אחיך מן האם ולא מן האב : זו היא שיבה כו' · דאע"ג דלא דמו קראי אהדדי כיון דתרוייהו בביאת כהן משתעי דיינין בהו גזרה שוה מה להלן הולך וקוצה וטח כו' : מלוט · כי אנשים אחים אנחנו · ותתיבם אשת אחי אביו שהרי בן אחיו היה : °המיוחדים בנחלה · שחולקין נחלה אחת לאפוקי לוט שאין חולקין נחלה אחת : והא מהיכא תיתי · דלימא עד דמייחדי באבא ובאמא והא יבום בנחלה תליא דכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ואוקמינן לקמן (דף כד·) על שם אחיו לנחל' שיירש המייבם כל נכסי המת ואין אחין חולקין עמו : אין זיקה · זיקת יבמתו שמתה לא אלימא למיהוי כארוסה להיאסר °אמו עליו משום חמותו : ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה · דתנן בפרק החולץ (ד' מא·) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה של יבמה ותלה הייבום באחיו משום ר' יהודה בן בתירא אומר אומרין לזה שקידש אחות יבמתו המתן מלכנוס לפי שאחות זקוקתו היא הואיל ולאחר שמזקקה אחותה לו קידש את זו צריך להמתין עד שתתיבם היבמה לאחין דפקעה זיקה ואמר שמואל הלכה כר' יהודה ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי עליה ואמרי אין זיקה לאחין חשיבא לאסור עליהן קרובותיה : ה"מ · דלא חשיבא זיקה להיות אסורות קרובות בתרי אחין כשנפלה לפני שני יבמין כגון ההיא פלוגתא דר"י ורבנן דכיון דלא ידיע קמי מאן מינייהו רמיא לא חשיב למיסר קרובות : אבל בחד · שאין שם אלא יבם אחד דודאי עליה רמיא אימא דמיא ככנוסה ויאסר באמה : ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד · רבי עקיבא קא"ל בפ' ד' אחין (דף כט :) שומרת יבם אין יבמה מיפר נדריה לא לאחד ולא לשנים כלומר בין שנפלה לפני יבם א' בין שנפלה לפני שנים דלא קרינן ביה אישה* : ה"א אפילו °מחיים · יבמה מותרת באמה קודם חליצה ותצא היבמה לשוק משום בת אשתו : דאסור לבטל כו' · ואי נסיב אמה מחיים מבטל למצוה לגמרי מיבום ומחליצה : יבמתו שמתה מותר באחותה · דאפי' אשתו מתה מותר באחותה אבל אמו דלגבי אשתו אסורה אף לאחר מיתת אשתו ביבמתו נמי אסורה : איסורא דאורייתא · חמותו אסר רחמנא ולא פליג בין מחיים בין לאחר מיתה כדפליג באחות אשה כדכתיב עליה בחייה : יש זיקה · זיקת יבום הויא ככנוסה ואוסרת אמה על היבם משום חמותו : והא בי פליגי · ר"י ורבנן בתרי [הוא] דפליגי כדקתני (לקמן דף מא·) המתן עד שיעשה אחיך מעשה :

אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא · וא"ת תיפוק לי מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהאי טעמא עבדינן מתים כחיים לענין יבום בפרק יש מותרות (דף פז :) אע"ג דאצטריך למילי אחריני כדאמר בפרקין *גבי מצוה בגדול לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולם דכתב רחמנא למה לי ובפ' בית שמאי (דף קיא :) נמי דייקינן מני' דקטן זוקק ליבום מ"מ משמע לעיקריה לגופיה איצטריך ואר"י דאצטריך להיכא דחמותה של יבמה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם ותמתין שמא תלד זכר ותהא זקוקה לו :

אחוה אחוה מבני יעקב · לענין אשת אחיו שלא היה בעולמו אין סברא למילף מבני יעקב דלא מיקרי אחים אלא א"כ הם בעולם אחד כבני יעקב דפשיטא דמיקרי אחין ואי לאו דמיעט קרא בהדי' לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מלתא :

ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה · פי' בקונטרס דרבנן דרבי יהודה בן בתירא הוא דמייתי לקמן דמפסיק שמואל כר' יהודה בן בתירא דאמר יש זיקה מכלל דפליגי רבנן וקשה דדלמא בעלמא סברי רבנן דיש זיקה והתם שרו ולא מצרכי להמתין שמא יקנה אחיו מעשה משום דקידושין מפקעי זיקה דהא חשיב בסוף הערל (דף פג·) ובפ"ב דמגילה (ד' יח·) ההיא דר' יהודה בן בתירא יחידאה דדייקינן דשמואל חייש ליחידא' מדפסיק כר' יהודה ואמאי חשיב ליה יחידאה והא כמה תנאים סברי דיש זיקה ורב אשי דייק מסתם מתני' דפ' ד' אחין (ד' ל· ושם) זאת אומרת יש זיקה ואפי' בתרי אחין אלא ודאי בההיא דר"י מודו כולהו דע"י קדושין פקעה זיקה ובסוף שמעתין (דף יח :) דמצריך תרי מילי דשמואל היה יכול לומר אי אשמעינן יש זיקה ה"א בההיא דר"י דקידושין מפקיעי' זיקה אלא טעמא אחריני' אשכח ואין לפרש דכדברי האומר אין זיקה היינו ר"מ דא"כ מאי קאמר ה"א ה"מ בתרי הא ר"מ בחד נמי קאמר דאין זיקה וליכא למימר נמי דהיינו ר' יהושע דאמר יפר לאחד ולא לשנים דהא בפ' ד' אחין מוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר ופליגי אי מאמר קונה אי לאו וי"ל ד"ק ס"ל לחלק משום קידושין ורב יוסף דקרי ליה יחידא' קסבר דכולהו תנאי סברי אין זיקה ולית ליה דרב אשי דדייק ממתניתין דפ' ד' אחין דיש זיקה דה"נ פליגי עליה התם וכן משמע בהחולץ (ד' מ·) דקרי רב יוסף משנה שאינה צריכה להא דתנן יבמתו שמתה מותר באחותה ואע"ג דבעי למידק מינה בשמעתין דיש זיקה אלא דרב יוסף לא בעי למימר דאתא לאשמועינן דיש זיקה משום דסבר דאין זיקה לכולי עלמא :

אבל מחיים לא דאסור לבטל מצות יבמין · ואפי' ר"ג דאמר אם מיאנה מיאנה מודה הכא דשאני התם שסבר נשואה לו וא"ת ומנלן דסבר אין זיקה דלמא לעולם יש זיקה ולאחר מיתה שרי משום דפקעה זיקה כדאמר בסמוך וי"ל דאע"פ שהש"ס עושה בסמוך צריכותא הא נמי הוא דאי יש זיקה אחר מיתה נמי אסור וזיקה בכדי לא פקעה : והאי

הוה אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקע' לימא מסייע ליה יבמתו שמת' מותר באחות' באחות' אין באמה לא ה"ה דאפי' באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה דוקא באחותה אבל באמה לא דהויא לה איסור' דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחות' מתיב רב הונא בר חייא עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמ' טעמ' דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר שניה נמי יבומי מייבמה ואי אמרת יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבה ה"ה דאע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והא דקתני מאמר *לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל איתיבי' אביי שני אחין בעולם אחד ומת אחד מהן בלא ולד ועמד השני הזה לעשו' מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתיבמת וא"א יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה הא מני ר' מאיר היא דאמר אין זיקה ומי סביר' ליה לר' מאיר אין זיקה והתנן *ארבעה אחים ב' מהן נשואים ב' אחיות ומתו הנשואין האחיו' הרי אלו חולצו' ולא מתייבמו' ואי ס"ד סבר ר' מאיר אין זיק' *הני מתרי בתי קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא לעולם אין זיקה משום דקסבר *אסור לבטל מצות יבמין דדלמ' אדמייבם חד מיית אידך וקא בטלת מצות יבמין ואי אין זיקה תיבטל דהא לר"ג דאמר אין זיקה מותר לבטל מצות יבמין *דתנן ר"ג אומר אם מיאנ' מיאנ' ואם לא מיאנ' תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות ^(ד)אשה א"ל דרבן גמליא אדר' מאיר קרמי' לא הכי "קאמרי' ר"מ חייש אפילו לספיק' רבן גמליא אפי' לודאי לא חייש דלמ' מאן דלא חייש אפי' לודאי לא חייש ומאן דחייש אפי' לספיק' חייש אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמוא היא דתנן

שומרת

באחותה אין · דאפי' כנוס' שמתה מותר באחותה : עשה בה מאמר · מתני' היא* : מיחלץ חליצה · נכרית : יבומי לא מייבמ' · דהויא צרת ערוה בזיקה שכשנפל' לפני אחיו קודם מותו וזקקה לו נעשית צרה לאשתו בזיקה והויא השתא כך נכרית לגביה צרת ערוה בשביל זיק' שהיתה לאחין בה : מדב"ש · בפ' ד' אחין (דף כט·) ב"ש אומר אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה כו' : קנין גמור · ותיהוי צרת ערוה ותפטר אף מן החליצה קמ"ל : עד שנולד לו אח ומת · אותו שני ולו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני הנולד : בזיקה · שמזקקה לשני לפני מותו ונעשית צרה לאשתו : ר' מאיר היא · ר"מ קאמר לה להך ברייתא בפרקין* דאמר תניא כוותיה *דרב אלא ומייתי לה להך מתנית' וקתני סיפא דברי ר"מ : ומתו הנשואין שתי האחיות · ונפלו שתיהן יחד לפני האחין : ולא מתייבמות · משום דתרוייהו זקוקי ליה להאי ותרוייהו זקיקי ליה להאי ואי נסיב חד חדא פגע באחות זקוקתו : מתרי בתי · משני אחין נפלו : לעולם אין זיקה · והא דקאמר לא מתייבמות משום דאסור לבטל מצות יבמין ואי אמר' לייבם האי הדא דלמא מיית אידך את ולא מייבם לאידך ונפקא מהאי משום אחות אשה מחליצה ומיבום הלכך אמרי' ליה לקמא חלוץ דאי נמי מיית אידך הדר האי חולץ וחליץ לה ומדיכ' לבתר חליצ' דקמא מני אידך ליבומי דהשת' מיקיימא מצות יבמין בתרווייהו אלא גזיר' דלמא אתי לייבמי ברישא : ואי אין זיק' · דלית ליה איסור זיקה תיבטל מצות יבמין ולא איכפ' לן דמאן דלית ליה איסור זיק' לא חייש נמי לביטול מצות יבמין : דהא לר"ג · דשמעינן ליה אין זיק' בפ' ר"ג (דף נא·) שמעינן ליה נמי דאמר מותר לבטל מצות יבמין בפ' ב"ש : דתנן ר"ג אומר כו' · שני אחין נשואין שתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנ' ומת בעלה של גדולה ונפלה לפני בעל הקטנה מלמדים את הקטנה למאן בבעלה ולעקור נשואיה כדי לייבם את זו שזיקת' של זו המור' לאסור הקטנ' עליו שלא היו נישואיה גמורים שמא תמאן ולכך לא תוציא את זו משום אחות אשה · ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה · ותתייבם הגדולה ואם לאו תמתין גדול' עד שתגדיל קטנ' ויבעול ויהיו קידושין גמורין ותצא גדולה משום אחות אשה אלמא אין זיקה מדשרא קטנ' עליה ומותר לבטל מצות יבמין ולר"מ נמי אי סבר אין זיקה לימא נמי מותר לבטל מצות יבמין : רבן גמליאל אדר"מ קרמית · נהי נמי דבזיקה סבירא להו כי הדדי בביטול יבמין פליגי : אפילו לספיק' · כי ההוא דלעיל אדמייבם חד מיית אידך ורבן גמליאל אפילו היכא דודאי בטלה כגון הכא דתמתין עד שתגדיל לא חייש : הא דרב יהודה · דאמר לעיל אסור באמה דיש זיק' : דשמואל היא · משמיה דשמואל רביה שמיע ליה ולא מרב דהוה נמי רביה :

שומרת

והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש · תימה דמה צריך למיתני בכמה מקומות לאפוקי מב"ש דלק' בפ' ד' אחין (ד' ל·) גבי ג' אחים שנים מהן נשואים שתי אחיות כו' קתני נמי עשה בה מאמר ומת *חולצת ולא מתייבמת וקאמר רב אשי בגמ' דה"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר דיש זיק' והא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו משנה יתירה הוה דייקינן מתני' כפשט' דמשמע דוקא עשה בה מאמר ורב דאמר אין זיקה סבר דמסברא ה"א דיש זיקה ואי לאו משנה יתירה הוה אמרינן דנקט עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש :

הא מני ר' מאיר · דקתני בסיפא דברי ר"מ · לעיל דפריך ממתני' ה"מ לשנויי נמי הא מני ר' מאיר אלא דניחא לי' לתרוצי סתמא דמתני' כוותיה :

הני מתרי בתי קאתיין · הלשון מגומגם דמשמע דאפשר להם להיות מבית אחד ולא ה"ל למימר טפי אלא ואי אין זיקה האי לייבם חדא כו' :

משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין · הא דלא כר"ע דלרבי עקיבא כי חליץ נמי בטיל מצות יבמין (*מדאידך) דדריש בפ' החולץ (דף מד· ושם) בית חלוץ הכתוב קראו ביתו ומדאורייתא' אחות חלוצ' הויא כאחות אשה :

דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' · וא"ת הא רבנן למיתה לא חשו דלית להו שמתקנין לו אשה אחרת שמא תמות אשתו (יומא דף ב·) ור"מ גופי' לא חייש לשמא יבקע הנוד ולא לשמא ימות בפ' כל הגט (דף כח: ושם) וי"ל דלאלתר דוקא לא חיישינן אבל הכא פעמים שמאחר זמן גדול מלחלוץ ומלייבם אחר חברו ובזמן מרובה חיישינן שמא ימות לכ"ע ואע"ג דאביי מדמה שמא מת לשמא ימות ולשמא מת לא חייש ר' מאיר אפילו לזמן מרובה דתנן (שם) בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ושמעתין אתיא כאביי דמשמע דקבלה מניה אביי לא מדמי להו לגמרי אלא שמא ימות לאלתר לשמא מת לזמן מרובה תדע דלא לגמרי מדמי דהא לר' יהודה דחייש לשמא ימות לאלתר אי הוה חייש נמי לשמא מת לאלתר אם כן אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה אלא כשרואה בעלה בפניה חי וא"ת ולחלוץ חד והדר לייבם אידך דתו ליכא למיחש לביטול יבמין וי"ל דגזרינן דלמ' אתי לייבם ברישא וריב"ן פירש משום דבשע' נפיל' לא חזו תרווייהו כל זמן שלא חלץ לאחת וקשי' לפירושו דאות' שנפל' תחל' תשתרי כי חלץ לשני' דהוה לה יבמה שהותר' ונאסר' דתחזור להיתר' הראשון :

מיאנה מיאנה ואם לאו המתין עד שתגדיל · פי' בקונ' תמתין גדולה עד שתגדיל הקטנה ואין הלשון משמע כן דלא הוה למימר הלזו אלא ותצא משום אחות אשה הואיל דתמתין נמי אגדולה קאי אלא נראה דתמתין הקטנה מלבעול עד שתגדיל אבל בקטנו' אסור לבעול אע"ג דסבר אין זיקה דמכוער הדבר כיון דבהאי ביאה לא מיפטרה גדולה :

שומרת

ד א טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף יב

"גי' הב"ח נכרית חולצת

רש"ל מ"ז וגי' הב"ח אי מת אידך

"גי' הב"ח קאמינא כו' ור"ג

*שומרת יבם שקדש אחיו את אחות' משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרי' לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה *ואמר שמואל הלכה כר' יהוד' בן בתיר' א"ל דאי דרב מאי (*א"ל) קשיא דרב אדרב דלמא אמוראי נינהו ואיבא דרב כיון דאתמר משמיה דשמואל בהדיא ומשמיה דרב באמוראי לא שבקינן משמיה דשמואל בהדיא ומוקמי' כאמוראי ואיבא דרב אמר רב כהנא אמריתא לשמעת' קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר א"ה הכי מתניתו לה אנן "בהדי' מתנינן אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא *קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמי' דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירא וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא קמ"ל ואי אשמעינן הלכה כרבי יהודה בן בתירא ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה כבדי לא פקעה : מתני' ישני אחים ומת א' מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתיבמת ר"ש אומר *מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה : גמ' *אמר רב אושעיא חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה ממאי מדקתני משנ' יתיר' בבא דריש' למאן קתני לה אילימ' לרבנן השתא ייבם ולבסוף נולד דכי אשכח' בהיתר' אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ ייבם מבעיא אלא לאו לר"ש אצטריך ותנ' רישא להודיעך כחו דרבי שמעון ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נטר להו לרבנן עד דמסיימי למלתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכח' לה בחד אחא ומית ונולד לו אח א"נ בתרי ולא ייבם ולא מית בשלמא ייבם ואח"כ נולד כי אשכח' בהיתר' אשכח' אלא נולד ואח"כ ייבם מ"ט קסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השת' זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי ככנוסה דמיא אי לאו ככנוסה דמיא זיקה לחוד' מבעי' מאי היא *דתנן שלשה אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי או חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת אחד מהן יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין ר' שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה וחולץ לשניה, יבומי תרוייהו לא דדלמ' יש זיקה והוו שני יבמות הבאות

מבית

שומרת יבם · ממתנת לייבום · יבמה שקדש אחיו של יבם את אחותה אחר שנפלה זו לפניו : אומרים לו · לאחרם המתין מלכנוס לפי שאחות זקוקתו היא : עד שיעשה אחיך מעשה · עד שייבם אחיך את היבמה ותיפוק זיקתה ממך אלמא זיקה אסרה לאחות' : א"ל · רב יוסף לאביי ואי משמיה דרב אמרה מאי קשיא לך : דרב אדרב · דאמר רב הונ' אמ' רב לעיל מותר באמה : אמוראי נינהו · רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו ופליגי אליביה : כיון דאתמר משמיה דשמואל בהדיא · דיש זיק' דשמואל עצמו אמר' ולא תלמידו משמו ומיגו למימר דרב יהודה תלמידו מכלל אותה שמועה אמר להאיא דידיה : ומשמיה דרב אתמר באמוראי · בפלוגתא דהא פליג רב הונא לא שבקינן כו' : הכי קמתניתו לה · לרב יהודה דלעיל בשמעתא שלא הזכיר שם רבו וצריכיתו למידק הא דרב יהודה דשמואל היא: ה"ג אנן בהדיא מתנינן לה: ואזד' שמואל לטעמי' · כולה רב כהנא אמר' : ה"מ מחיים · כ"ז שיבמתו קיימ' : מתני' ומת · המייבם: מייבם לאיזו שירצה · ופטורה חברתה ולאו אעשה בה מאמר קאי אלא אריש' דקתני הראשונה יוצאת כו' דקאמר ר"ש דכיון דכשנולד כבר נתייבמה ולא היתה על זה בזיקת נישואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו : גמ' אף בראשונה · וקא שרי נולד ואח"כ ייבם : מדקתני משנה יתירה · לכולא ההיא בבא דרישא דלמאן קתני לה אי לאו דפלוגתא דר' שמעון עלה קיימא ולהכי תנייה לאשמועינן דאפי' בההיא שרי : למאן קתני לה · לאשמועינן מלתי' דמאן אצטריכ' : אילימא לרבנן · לאשמועינן איסורא לרבנן דהא לא איסור ולא התר לר' שמעון שמעת מינה ברישא דהא לא איירי בה : ונטר להו : המתין להן: והדר פליג עילויהו · בכולא מלתא : בחד אחא · דודאי מכח זיקת זה שלא היה בעולמו אסורה לזה להתייבם : אי נמי בתרי · אחי' ומת האחד ונולד להם אח השלישי: ולא ייבם · זה השני את יבמתו : ולא מת · אסורה לזה שנולד לאחר מיתה ליבמה מזיקת אח שלא היה בעולמו אבל היכא דייבמה השני פקעה זיקת אח הראשון ונעשית אשתו של זה השני אי נמי לא יבמה האי שני הועיל והזקק' לו הרי היא ככנוסה כדלקמן וכשמת מותרת לשלישי : בהיתרא אשכחה · שלא נאסרה עליו שע' אחת שלא נזקק' לו מכח הראשון כלום : יש זיקה · כשנפל' לפני השני קודם לידתו של זה ומזקקה לו לשני אלימא ההיא זיקה לשוייה ככנוסה והוי ליה כייבם ולבסוף נולד : זיקת יבם אחד · כגון שלא נפלה אלא פעם אחת או שכנס' שני ופקעה זיקה ראשונה וכשמת אין כאן אלא זיקת יבום של שני או לא עשה בה מאמר ומת אין כאן אלא זיקת יבום ראשון ועכשיו יש כאן זיקת יבום של שני יבמין שיש עליה קצת זיקה מן הראשון דכל זמן שלא נתייבמת לא פקע זיקתה מן השני וצרתה אשת השני אסורה משום דידה : מייבם לאיזו שירצה · דלית ליה הך דרשא דזיקת [שני יבמין] לאי מאמר קונה הרי היא אשת שני ואין כאן אלא זיקתו ואם אין קונה הרי הוא כמו שאינו ואין כאן אלא זיקת ראשון : וחולץ לשניה · משום ספיקא כדמפרש ואזיל :

מבית

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו'· אר"י דדוק' קידש אומרי' לו המתן מליכא משום דבשעת נישואין נראה כנושא אחות זקוקתו אבל אם כנס כבר שהיא אשתו גמור' פקע לה זיקה לגמרי ואין צריך להמתין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהחולץ (ד' מא· ושם) דבקידש בהיתר איירי דמסיק עלה מתה אשתו מותר ביבמתה משום דהואי יבמה שהותר' ונאסר' וחזר' והותר' אבל אם קדש בהתר קודם נפילה שלא היתה אחות זקוקתו בשעת קידושין אין צריך להמתין כלל : **אומרים** לו המתן · ואם תאמר למה צריך להמתין דכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' אחין (דף כט· ושם) גבי הא דא"ר אלעזר מאמר לב"ש אינו קונה קנין גמור אלא לדחות צרה בלבד א"ר אבין אף אנן כמי תניא ב"ש אומר יקיימו דיעבד אין לכתחל' לא ואי ס"ד דמאמר קונ' קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה ומאי קושיא אפי' קני קנין גמור הא אמרינן הכא דצריך להמתין בקידושין דאוריתא ולפי מאי דפרישית לעיל דמשום הכי חשיב לר"י בן בתיר' יחידא' א"ש וי"ל דלרבי יהודה בן בתירה דסבר יש זיק' אין הקידושין מפקיעי' הזיק' אבל רבי אבין סבר אין זיקה ולא אסור לייבם אלא משום ביטול מצות יבמין ולהכי פריך אי מאמר קונה לב"ש קנין גמור זה יעשה קנין גמור ויקנה וזה יעש' מאמר ויקנה ויכולים לינשות ע"י שליח בבת אחת דליכא ביטול מצות יבמין והא דשרי הכא לקיימה אפילו לר' יהודה בן בתיר' וכפ' ד' אחין שניהם כשואים ב' אחיות דאייתי לעיל קתני שיפא קדמו וכנסו יוציאו אר"י דשאני נמי ד' אחי' שהאחיות לא היו בהות לעולם לכלל התר שכל אחת אחות זקוקתו אבל היכא דאחות יבמת' אתיא לכלל התר לאחר שיעש' אחיו מעשה לא התמירו להוציא :

דאי דרב מאי ואת"ת דבסוף פ"ק דכתובות (דף יב) כמי אמרי' הא דרב יהודה דשמואל היא ולא פריך דרב מאי וי"ל דהכא משמ דרב יהודה משמיה דרב קאמר לה דקאי ארב הונא דקאמר משמיה דרב שומרת יבם שמתה מותר באמה : **משכחת** לה בחד אחא · ואם תאמר לעיל בפ"ק (דף ט ושם) בשמעתי' דלוי קאמר בפלוגת' לא קמיירי ופריך והא א"ר אושעיא חלוק הי' ר"ש אף בראשונ' הא לרבי אושעיא כמי משכחת לה בחד אחא ולפטור צרתה וצרת צרתה כמי משכחת לה למאי דאמר לקמן דמודי ר"ש בזיקת שני יבמין דלאו ככנוסה דמי' וי"ל דמתני' דפרקין אתא לפרושי פרקין קמא דקתני כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ולרבי אושעי' דחלוק ר"ש אף בראשונ' ע"כ מתני' דפרק קמא איירי בפלוגתא :

שמא

תורה אור

מבית אחד יבומי חדא ואיפטור אידך לא דדלמ' אין זיק' ככנוסה והוה לה שתי יבמות הבאות משני בתים אמ' מספק' ליה וכי תימ' מדאורייתא ה"נ דמייבמ' חדא ומיפטר חדא ומדרבנן הוא דאסור גזירה משום שמא יאמרו ב' יבמות הבא' משני בתים חדא מיבמה ואידך מיפטרה בולא כלום והא טעמ' דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא אמר להן רבי שמעון לחכמים אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל א"ל אביי ולא שני לך בין זיקת יבם אחד לזיקת שני יבמין דלמ' כי א"ר שמעון זיקה כבנוסה דמיא ביבם אחד אבל בשני יבמין לא ומי שני ליה לר"ש והתניא כלל א"ר שמעון כל שהלידה קודמת לנשואין לא חולצת ולא מתייבמת נשואין קודם ללידה או חולצת או מתייבמ' מאי לאו ביבם אחד וקתני לא חולצת ולא מתייבמ' לא בשני יבמים אבל ביבם א' מאי הכי נמי או חולצת או מתייבמת אי הכי אדתני נשואין קודמים ללידה או חולצ' או מתייבמת ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בשני יבמים אבל ביבם א' או חולצת או מתייבמת כולה בשני יבמין קמיירי ואלא מאי כללא ועוד מתיב רב אושעי' *ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצו' ולא מתייבמו' ור"ש פוטר ואי ס"ד קסבר ר"ש זיקה ככנוסה דמיא לייבם לקמיית' ותיפטר אידך אמר רב עמרם מאי פוטר נמי פוטר בשניה והתניא *ר"ש פוטר בשתיהן אמר רבא שניה שבזוג זה והשניה שבזוג זה קא טעי רבא בארבעה זוגי חדא דאו או קתני ועוד ר"ש פוטר בארבעתן מיבעי ליה ועוד תני' ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום שנ' יואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן אלא אמר רב אשי אי דנפול בזה אחר זה ה"נ הכי במאי עסקינן דנפול בבת אחת ור"ש סבר לה *כר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם רב פפא אמר בייבם ואח"כ נולד פליג ר"ש בנולד ואח"כ ייבם לא פליג ותרוייהו לרבנן אצטריך *ולא זו אף זו קתני תניא כוותיה דרב פפא ותיובתא דר' אושעיא שני אחים בעולם א' ומת א' מהם בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת עשה בה מאמר ואח"כ נולד אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת

רבי

מבית אחד · ורחמנא אמר את בית אחיו (דברים כה) בית א' הוא בונה ואינו בונה שני בתים : ולמיפטרא אידך · דזיק' ככנוס' דמיא ת"ש זיקה ומאמר : גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים · ונפלו בבית אחת במקום דליכא למימר שהראשונה הוזקקה לבעל השניה ואתי למימר כמי תתייבם הדא ותיפטר אידך : משום מאמר ולא מאמר · ספק מאמר קונה ספק אינו קונה : ביבם אחד · כגון מתני' דהוו שני אחין וכי מיית חד זקוקה להאי לחודיה ורמיא עליה הלכך אע"פ שלא כנסה עד שנולד השלישי הוה ליה כייבם ולבסוף נולד : אבל בשני יבמים · כגון הך דשלשה אחין דפשו להו תרי לא: ומי שני ליה· ושרי ליה בנולד ולבסוף ייבם : והתניא כל שהלידה · של שלישי קודמת לנישואין של שני לא חולצת אלמא מודה ר"ש בהא: מאי לאו ביבם א' · שבשמת ראשון לא נשאר אלא אח אחד ואח"כ נולד זה: לא בשני יבמין · שהיו שלש' אחים ומת א' מהן ונפלה לפני השנים ונולד להם אח היא והאי אסירא עליו דהאי בתרא אפי' לאחר שייבמוה שנים הראשונים ומתו דהא ודאי נולד ולבסוף ייבם הוא דההיא זיקא דהויא לה גבי הני קודם לידתו של זה לא אלימא לשווי ככנוסה למיהוי כייבם ולבסוף נולד : כולה בשני יבמין קמיירי · דבשני יבמין בעי לאשמועי' איסורא והיתרא : אלא מאי כללי· הואיל וכיבם אחד אפי' לידה קודמת לנישואין שרי היכי מצי למיתני כל שהליד' קודמת לנישואין לא חולצת ולא מתייבמת וקתני כלל א"ר שמעון הא ודאי דלא הוי הכי : חולצות · אם מתו הנישואין את הקרובות ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות : ולא מתיבמות · הואיל ותרוייהו זקוקין ליה קא פגע בקרובות זקוקתו : ר' שמעון פוטר · אף מן החליצה כדקתני לקמן בשמעתין מלצרור : לייבמה לקמיית' · ההיא דנפל ברישא ואפילו לא הספיק לכונס' עד שנפלה אחותה מאי איכפת לן דהוי זיקה קמיית'ככנוס' ותיפטר בתריית' משום אחות אשה וקמייתא תתיבם דכיבם אחד דומה (דהא כי נפלה מעיקרא לא נפלה אלא קמי חד דלגבי ייקרא אידך ערוה היא משום אחות אשה ולא רמיה קמיה כלל) : בשניה · שנפלה אחרונה : שניה שבזוג זה · אם היו שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואשה ובתה ומתו שניהם ונפלו לפני השלישי אחת מן הראשונו' מתייבמת ושתים האחרונות פטורות דחדא מן הראשונות חשוב' ככנוסה ומתייבמת והשניו' פטורו' אחת משום ערוה דהי מנייהו מן הראשוני' דחשבת ככנוסה אית לה חדא קרובה בשתים השניות נמצאת האחת יוצאת משום ערוה ושניה משום צרתה :

וקטעי רבא בהנך ארבעה זוגי : דמתני' דס"ד דרבא דמיירי כשנפלו כולן לפני יבם אחד מדמתרץ שניה שבזוג זה ושניה שבזוג זה וטעות הוא בידיה חדא דאו או קתני או אשה ובתה כו' אלמא לאו כולהו בחד ביתא עסקי':ועוד · א"כ דכולהו בחד ביתא עסקי' שהיו ג' אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל אחד נשוי ד' נשים ומת ונפלו לפני השלישי וקא"ר שמעון דאחת מן הראשונו' מתייבמת והשניות פטורו' ארבעתן מיבעי ליה דהא ד' שניות איכא : בשעה שנעשו אחיות צרות זו לזו · כגון הכא שנפלו לפני יבם אחד : אפי' באחת מהן · אלמא תרוייהו פטורים : אי דנפל בזו אחר זו ה"נ · דזיקה ככנוסה דמיא וקמייתא דנפלה מתייבמת אפילו לאחר נפילת שניה : כר' יוסי הגלילי · בבכורו' (דף יז ·) רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשים כאחד ר' יוסי אומר שניהן לכהן וחכ"א אחד לו ואחד לכהן דאי אפשר לצמצם ולצאת שניהם כאחד אלא אחד יוצא ראשון ופוטר את הרחם והשני חולין ומשום דלא ידיע הי מינייהו הוו תרוייהו ספק בכורות ונותן א' לכהן והשני ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעל הבית והכא כמי סבר ר"ש אפשר לצמצם מיתת שני אחים כאחד וליכא חדא דליהוי ראשונה ושתיהן פטורות כדילף טעם מלצרור דאי לאו כר' יוסי הגלילי הוי לה חדא ראשונה ולא ידיע הי מינייהו ותרוייהו ליבעו חליצה : רב פפא · לעיל מיהדר ופליג אדר' אושעיא ותרוייהו בבי דמתני' לרבנן אצטריכו לאשמועי' דרבנן בתרוייהו פטרי ודקא קשיא לך בבא דרישא למה לי פשיטא דבנולד ולבסוף ייבם פטרי: לא זו אף זו קתני : כלומר אשמעינן ברישא נולד ולבסוף ייבם והדר תנא ייבם ולבסוף נולד לומר לך דלא זו בלבד דנולד ולבסוף ייבם פטורה אלא אף בייבם ולבסוף נולד נמי פטורה : כוותיה דרב פפא · דמודי ר"ש בנולד ולבסוף יבם : ועמד השני כו' · לקמן פריך למה לי למיתני עמד ולא הספיק : ושניה · אשתו של שני : עשה בה מאמר כו' חולצ' · דלא אלים מאמר לשוויה צרת ערוה למיפק בולא כלום:

רבי

שמא יאמרו שתי יבמות כו' · פירש בקונטרס שנפלו בבת אחת כר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם ועי"ל כגון שהראשונה היא ערוה לאחיו השני שמת שלא היתה זקוקה לו כלל :

והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתני וכו' · ה"מ לשנוי דלדבריהם דרבנן קאמר להו :

דתניא אמר להם ר"ש כו' · והא דאמר בפרק ר"ג (ד' נא:) דר"ש סבר דמאמר קונ' קנין גמור היינו לענין שאין ביאה ומאמר אחריו אבל לא עביד לה ככנוסה:

ועוד מתיב רב אושעי' · כאן מוכח כפר"ת דר' אושעי' לאו היינו רב אושעיא *דההיא דפרק הדר בעירובין (דף סח· ושם) דקסבר התם ר' אושעי' דאין ברירה ובפרק בתרא דביצה (דף לז : ושם) אית לי' לר' אושעיא ברירה :

רבי

מסו' הש"ס

[לק' כח :

קדושין נ :]

[לק' פא :

שבועות לב ·]

[גיטין טו :

ב"מ כח ·

הוריות ב ·]

לעיל ד' יב

לקמן ד' לא:

עין משפט נר מצוה

ז

א מיי׳ פ״ב מה׳ יבום הי״ג סמג עשין נא טור אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ג

רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה כו׳ · פי׳ בקונט׳ דקסבר ר׳ שמעון מאמר ספק קונה ספק אינו קונה חלץ לשניה נפטרה בעלת מאמר ממה נפשך ר״ל שיקנה לר״ש מדרבנן דא״כ לא היה יכול לייבם השניה דהויא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמ׳ אלא ודאי קסבר דהוי לגמרי או לא קני כלל וא״ת אכתי צרת היא בזיק׳ וי״ל דר״ש סבר אין זיקה ולר״י נראה דאפי׳ סבירא ליה דיש זיקה ומאמר קונ׳ קנין מדרבנן ניחא *דאין זיקה אוסרת ולא המאמר אלא היכא דאם היתה נשוא׳ היתה אוסר׳ וכאן אם היתה נשוא׳ היא עצמה היתה מותר׳ לר״ש דשרא ייבם ואח״כ נולד ומ״מ אמת הוא דלר״ש אי לא קני מאמר לא קני אפילו מדרבנן מדקאמר לעיל אם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון בוטל משמ׳ דלא קני כלל :

חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה · וא״ת ואמאי לא דייק מהכא תיובת׳ לר׳ הושעיא דלדידיה כיון דהוי זיקה ככנוס׳ אמאי לא נפטרה הצרה וי״ל מדרבנן כדאמר לעיל גזרה משום שתי יבמו׳ הבאות משני בתים חדא מיחלצא והדא מיפטרה בלא כלום* :

כנסה ומת ואח״כ נולד לו אח וכו׳ · הא מלתא דפשיטא היא ולא הוה צריך כלל למתנייה ואר״י דלא שנאה אלא לאשמועינן דהאי תנא ערובי מערב ותני מילי בהדי הדדי ולהכי דייק מינה דבנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר״ש מדעריב ותני להו בהדי כנסה ומת ואח״כ נולד לו אח דמודה בה ר״ש דאי בנולד ולבסוף ייבם פליג כמו ר״ש א״כ בהדי סיפ׳ ה״ל למיערב׳ ולא בהדי רישא והשת׳ אתי שפיר דלא מותיב לר׳ אושעי׳ ממתני׳ דלא עריב ותני להו דאברייתא שייך למידק כדפרישית :

לערבינהו וליתנינהו · לא כמו שפירש בקונטרס דאכולהו קאי דאכנסה ומת ואח״כ נולד והאי לא פליג ר״ש אלא אהרי בתראי *קאי :

גמרינן מביאה דיבמה · דאע״ג דמאמר אינו אלא מדרבנן מ״מ מר מסתבר ליה דעשאוהו חכמי׳ כביא׳ ולמר מסתב׳ דעשאוהו כקידושין וכה״ג איכ׳ בפ״א דב״מ (ד׳ יח׳ ושם) דקאמר מר יליף מציאה מגט אע״ג דלקטן לית ליה זכייה אלא מדרבנן כדאמרי׳ בסוף הניזקין (ד׳ נט׳ ושם):

האי

נ״ל דאי זיקה

*בגמ׳ של הב״ח כ״ב ס״א שלא יבא להתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו

*גי׳ הב״ח קאי כדפי׳

ר״ש אומר ביאתה כו׳ · מפרש לקמיה דאעשה בה מאמר ואח״כ נולד לו אח הא׳ ומשום דקסבר מאמר ספק קונה ספק אינו קונ׳ כדאמר לעיל ומפרש ר״ש ואזיל : חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה · כלומר הא דקאמינא ביאתה או חליצת׳ של אחת מהן פוטר׳ צרתה כגון שהיא חולץ או מייבם לשניה והראשונה פטורה ממה נפשך אי מאמר קני הוי ליה ייבם ולבסוף נולד ואפילו ראשונה מותרת לרבי שמעון ובחליצה דאידך מיפטר׳ דהא מאמר ככנוסה והוו להו מבית אחד ואי מאמר לא קני הרי שפיר ייבם לשניה דאשת אחיו שהיה בעולמו היא ואינה צרת ערוה וראשונה תצא משום אשת אחיו שלא היה בעולמו אבל חלץ לבעלת מאמר שהיא ראשונ׳ לא נפטר׳ צרה דדלמא מאמר לא קני וממילא נפטר׳ משום אשת אחיו שלא היה בעולם וחליצתה אינה חליצה והכי מפרש לקמן : או שנולד לו אח · דה״ל נולד ולבסוף ייבם : שתיהן פטורות · בהא לא פליג ר״ש וכרב פפא : הך כבא דסיפ׳ · ייבם ולבסוף נולד : למאן קתני לה · כלומר להודיע כחו של מי קתני לה בפני עצמ׳ ולא עירב׳ עם שנולד ולבסוף ייבם : אילימ׳ לר״מ · לאשמועי׳ דהא נמי אסר ולאו למימר דר׳ שמעון אהך לחודא הוא דפליג : לערבינהו · לבבי וליתני ברישא הכי כנסה ומת ואח״כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח״כ כנסה ומת או שכנסה ונולד לו אח ואח״כ מת שתיהן פטורו׳ אלא מדפלגינהו ש״מ משום דאיירי בה ר״ש היא דאשמועינן דבהא לחודא פליג משום דבא ומצאה בהתר אבל בריש׳ מודה : אלא בעל כרחה · וקמ״ל דמאמר בע״כ ואפי׳ למקנא לא קני ושניה יבומי נמי מייבמה : ביאה דיבמה · אמרינן בפ״ק (דף ח:) ויבמה בעל כרחה דאם בא עליה אפי׳ באונס קנאה : קידושין דעלמא · והלכה והיתה לאיש אחר (דברי׳ כד) מדעתה משמע : אי נימא אנולד לו אח · קודם מאמר בהא לימ׳ ר״ש ביאת השניה כשרה והא דייקת מסיפ׳ דבנולד ולבסוף ייבם לא פליג והוה ליה אשת אחיו שלא היה בעולמו ודלמא מאמר קני והי״ל שניה צרת ערוה ועוד מאי פוטרת צרתה איכה לא מיפטרה וקיימ׳ דאשת אחיו שלא היה בעולמו היא : אלא אעשה בה מאמר ואח״כ נולד אח · ואשמעי׳ ברישא דמאמר ספק קונה לגמרי ספק לא קנה *אפי׳ מקנא לא מהני הלכך מייבם או חולץ לשניה ממה נפשך אי מאמר המת קנין גמור הוא הוה ליה ייבם ולבסוף נולד ואפילו קמייתא חזיא לייבומי ואי לאו קנין גמור הוא בתרייתא שריא דלאו צרת ערוה היא דקנין מקנא במאמר לית ליה לר׳ שמעון ובסיפא אשמעינן דייבם ולבסוף נולד הוא דשריא אבל נולד ולבסוף ייבם אסורה דלא תימא ביאתה או חליצתה דקאמר ר׳ שמעון ברישא אנולד ואח״כ עשה בה מאמר נמי קאי : הויא צרה ודאי · זקוקה ליבם דאי מאמר קני תרוייהו חזו דהוה ליה ייבם ולבסוף נולד ואי מאמר לא קני שניה חזיא דלאו צרת ערוה היא ובעלת מאמר ספק זקוקה ספק אין זקוקה דדלמא לא קני והוי׳ אשת אחיו שלא היה בעולמו וחליצתה לאו חליצה לפטור את הוולדות : מ״ט דרבנן · דאסרי בייבם ולבסוף נולד הרי לא עמדה על זה בזיקת אחיו שלא היה בעולמו מימיו : ולקחה לו לאשה ויבמה · אע״ג שכנס׳ עדיין קרויה יבמה · אית דגרס אי הכי תיבעי חליצה אלמה תנן כנסה הרי היא כאשתו כו׳ כלומר אי הכי דאשה שנתייבמת עדיין זיקת ראשונ׳ עליה ותיבעי חליצה כל אשה שנתייבמה ובא שני זה לגרשה לא תסגי לה בגט :

שמגרשה

רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה כנסה ומת ואח״כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח״כ כנס׳ ומת שתיהן פטורו׳ מן החליצה ומן היבום כנסה ונולד לו אח ואח״כ מת שתיהן פטורו׳ מן החליצ׳ ומן היבום דברי ר״מ ורבי שמעון אומר הואיל ובא ומצאה בהתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה הא כבא דסיפ׳ למאן קתני לה אילימ׳ לר׳ מאיר קתני לה מכדי לא שני ליה לר׳ מאיר בין ייבם ואח״כ נולד בין נולד ואח״כ ייבם ליערבינהו וליתנינהו אלא לאו ר׳ שמעון וכייבם ואח״כ נולד פליג בנולד ואח״כ ייבם לא פליג ש״מ אמר מר עמד השני לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשו׳ מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת מאי עמד ומאי לא הספיק אי עבד עבד ואי לא עבד לא עבד אלא עמד מדעתה ולא הספיק מדעת׳ אלא בעל כרחה ודלא כר׳ *דתניא העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה ר׳ אומר קנה וחכ״א לא קנה מ״ט דר׳ גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמ׳ בעל כורחה אף קידושין דיבמה בעל כרחה ורבנן גמרי מקידושין דעלמ׳ מה קידושין דעלמ׳ מדעתה אף קידושין דיבמה מדעתה במאי קמיפלגי מר סבר מילי דיבמה ממילי דיבמ׳ הוה ליה למילף ומר סבר מילי דקידושין ממילי דקידושין הוה ליה למילף עשה בה מאמר ואח״כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח״כ עשה בה מאמר ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר״ש אומר ביאתה או חליצת׳ של אחת מהן פוטרת צרת׳ ר״ש אהייי קאי אילימ׳ אנולד לו אח ואח״כ עשה בה מאמר הא אמרת בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר״ש אלא אעשה בה מאמר ואח״כ נולד לו אח חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה מ״ט משום דהואי צרה ודאי ובעלת מאמר ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי יתיב רב מנשה בר זביד קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר מ״ט דר״ש מ״ט דר׳ שמעון כדאמר טעמא הואיל ובא ומצאה בהתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור אלא מ״ט דרבנן אמר קרא ולקחה לו לאשה °ויבמה עדיין ייבומי הראשונים עליה אלא הא דתנן *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר *ואמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שמגרשה

[ע׳ תו׳ לעיל ח: סד״ה ויבמה]

עין משפט נר מצוה

ח

א מיי׳ פ״ו מה׳ יבום טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ א

ט

ב מיי׳ שם פ״ו טוש״ע שם סימן קעה סעיף ב וסעיף ד

י

ג מיי׳ פ״א מה׳ אישות הל׳ ו סמג לאוין קי טוש״ע אה״ע סי׳ טו

יא

ד מיי׳ פ״ו מה׳ יבום הל׳ יא

יב

ה מיי׳ שם פ״א הלכה יט

האי איסורא דאית ליה היתרא · דפקע איסור אשת אח דיכול להחזירה לאחר שגרשה וכי היכי דפקע לי׳ לגבי דידי׳ איסור אשת אח פקע נמי לגבי אחיו הנולד וה״ל אשת אחיו שהי׳ בעולמו :

לאתויי צרת אילונית · אע״ג דמתני׳ לא קתני צרה מ״מ הוו בכלל דכל שאיסורה איסור ערוה דמשמע שאיסורה בא מחמת ערוה דהיינו הצרה ולא הוצרך להזכיר הצרה בהדי׳ משום דאפירקין דלעיל קאי והא דלא קאמר לאתויי צרת סוטה וצרת מחזיר גרושה משום דאילונית דמי׳ טפי לעריות שמותרת למת ואסור׳ ליבם :

בשלמא מן הנשואין כו׳ פי׳ תימה דמן הנשואים נמי תיקשי ליה דאמאי חולצת כיון דאין עולה ליבום דלא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה תיהוי כי חייבי כריתות וי״ל לומר דלא קאמר בשלמא אלא ממאי דאין מתייבמת :

יבא עשה וידחה לא תעשה · הקשה ריב״א בפ״ב דסנהדרין (דף יט : ושם) דכיון דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה כדאמר בסוף פ׳ ד׳ אחין (דף לד : ושם) היאך תתייבם דבביאה ראשו׳ ליכא הקמת שם ובביאה שניה אסירא לי׳ כדאמר לקמן גזירה ביאה ראשו׳ אטו ביאה שניה ואר״י דלא קשה מידי דלא בעינן שתהא ראויה להקמת שם אלא שהיבמה והיבם יהו ראוין להקמת שם ולא ממעטינן אלא אילונית וסרים שאינן ראוין לילד לעולם אבל ביאה שאין יכולה להתעבר בה לא ממעטי׳ כיון שהאשה או היבם ראוין לבסוף להוליד דאם לא כן תקשה היאך קטנה מתייבמת לרבנן וגם לרבי מאיר היתה מתייבמת אי לאו חשש׳ דשמא תמצא אילונית ובפ׳ ב״ש (ד׳ קיא:) תנן קטנה הבא על הגדולה תגדלנו ובפ׳ הבא על יבמתו (דף נה:) נמי מרבי׳ דנקנית בביאה שלא כדרכה והערא׳ אע״פ שאין מתעברת בה :

אי הכי חייבי לאוין נמי · פי׳ כיון דאין עולין ליבום לא יעלו לחליצ׳ ותימה לר״י היכי מני למימר דלא יעלו לחליצה הא מיבמתו דשמעינן

דאין

*גי׳ הב״ח דלא בעינן אלא שתהא

שמגרשה בגט · ואינה צריכה חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה ולא אמרינן מצוה רמי׳ רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקו עליה באיסור אשת אח : לימא · עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי חליצה : שדי התר · למדרש ולקחה דלא תיבעי חליצה אהיתרא · היכא דלכולהי עלמא התר כגון במייבם אשת אח : ושדי איסורא · למדרש ויבמה עדיין יבומין עליה : אאיסור׳ · היכא דאיכא נד איסור כמו באשת אחיו שלא היה בעולמו : אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו · קודם לידתו של זה וכשנולד זה מצא׳ כשוא׳ לאחיו תתייבם לו כשימות זה דהא מצאה בהתר יבום : איסור אחותו · לית ליה התר · אבל איסור אשת אח אית ליה התר כשאין לו בנים הלכך כשמת ראשון בלא בנים פקע איסורו לגבי שני וכשבא והשליש׳ מצא שני בא : מתני׳ לא חולצת ולא מתייבמת · צרתה וכ״ש היא : איסור מצוה · מפרש להו ואזיל : אחותה · של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו שתי אחיות משני אחין האחת אסורה משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו : או חולצת או מתייבמת · אחות הערוה דלא פגע באחות זקוקתו משום דערוה לאו זקוקתו היא : שניות · שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם ובגמ׳ מפרש לה : לשון מצוה וקדושה מפרש בגמ׳ : אלמנה לכ״ג · שמת אחיו ההדיוט ונפלה אלמנתו לפניו : גרושה וחלוצה לכהן הדיוט · שעבר אחיו המת ונשא חלוצה וגרושה וכשמת צריכה חליצה שהרי תופסי׳ לו בה קידושין דקידושין תופסי׳ בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי אסורה לו לזה שהוא כהן ואפטרה בולא כלום לא דלא אלים לאו למיפטרה דילפינן מאחות אשה בפ״ק (דף ג :) גמ׳ לאתויי צרת אילונית כרב אסי · בפרק קמא (דף יב :) דלא חולצת ולא מתייבמת דערוה קרינן בה באילונית דמיעטה קרא מאשר תלד וקיימ׳ עליה באיסור אשת אח הלכך צרתה צרת ערוה : אלה המצות · בסוף ספר תורת כהנים ומשמע דאכולה ספרא קאי וכל אזהרת כהנים התם כתיב׳ : קדש עצמך · לעמוד ולהזהיר : אף במותר לך · להוסיף עליהם שניות המותרו׳ לך על העריות כדי שלא תבא לידי עריות האסורות מן התורה : קפסיק ותני · אלמנה לכ״ג לא שנא נפלה לפניו מן הנשואין דהיינו תרתי לגריעות׳ חדא דאלמנה היא ואיכא לאו דאלמנה לא יקח ועוד דבעולה היא ואיכ׳ איסור עשה לגביה דכתי׳ אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה : ולא שנא נפלה לפניו מן האירוסין ועוד׳ בתולה דליכא אלא לאו דאלמנ׳ : יבא עשה · דיבמה יבא עליה : ועלתה השערה מאי למכתב · דהא כתיב ברישא דקרא לקחת את יבמתו מה ת״ל יבמתו : יש לך יבמה כו׳ · דאם כתב ולא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה השערה הוה מ״מע דההיא דקרינא ביה לקחת היא דקא מצרכה רחמנא ועלתה השערה לחלוץ אבל חייבי לאוין דלא קרינן בהו לקחת לא קרינן בה ועלתה להכי הדר כתב יבמתו למימר דיש לך יבמה אחרת שעולה השערה לחלוץ ואע״ג דלא כתוב בה לקחת שאין עולה ליבום : אימא חייבי כריתות · נמי ליבעי חליצה ואמאי פטרי׳ לגמרי : *תפסי בה קדושין : הלכך קרינן בה לקחת בדיעבד אבל חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושין ואפי׳ עבר האי יבם ונסבה לאו קיחה היא :

*גי׳ הב״ח שאיסורה

[לעיל יב.]

[סנהדרין שם]

[לעיל ג.]

תורה אור

שמגרשה בגט ומחזירה התם נמי לימ׳ ויבמה עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי חליצה שאני התם דאמר קרא °ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשי׳ כאשתו לכל דבר אי הכי הכא נמי הא כתב רחמנ׳ °ויבמה ומה ראית מכתבר׳ שדי התר אהיתרא ושדי איסורא אאיסורא ולרבי שמעון דאמר הואיל ובא ומצאה בהתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור לא מעתה אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו ואחר כך נולד אח ומת תתייבם הואיל ובא ומצא׳ בהתר איסור אחותו להיכן אזל הכא נמי איסור אחיו שלא היה בעולם להיכן אזל האי איסורא דלית ליה היתר׳ האי איסורא דאית ליה היתרא : **מתני׳** כלל אמרו ביבמה כל "שהיא איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת *אאיסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ׳אחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת ׳איסור מצוה שניו׳ מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכ״ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישרא׳ ובת ישרא׳ לנתין וממזר : **גמ׳** כלל לאתויי מאי אמר רפרם בר פפא לאתויי צרת אילוני׳ *וכדרב אסי ואיכא דאמרי כל שאיסורה איסור ערו׳ הו׳ דאסיר׳ צרתה הא לא איסורה איסור ערוה צרת׳ לא אסירא למעוטי מאי אמר רפרם למעוטי צרת אילונית ודלא כרב אסי : אחות׳ שהיא יבמתה ׳אחותה דמאן אילימ׳ דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא׳ רמיא קמיה פגע באחות זקוקתו אלא אחותה דאיסור ערוה : איסור מצוה שניו׳ · *אמאי קרי לי׳ איסור מצוה אמר אביי *מצוה לשמוע דברי חכמי׳ : איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט׳ ואמאי קרי להו איסור קדוש׳ דכתיב °קדושים יהיו לאלהיהם תניא ר׳ יהודה מחליף *איסור מצוה אלמנה לכהן גדול ׳גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואמאי קרי ליה איסור מצוה דכתיב °אלה המצות איסור קדושה שניו׳ מדברי סופרים ואמאי קרי ליה איסור קדוש׳ אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש א״ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך : אלמנה לכהן גדול · *קפסק ותני לא שנא מן הנשואין ולא שנא מהאירוסין *בשלמ׳ מן הנשואין עשה ולא תעש׳ ׳ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין לא תעשה גרידא הוא יבא עשה וידח׳ לא תעשה אמר רב גידל אמר קרא °ועלתה יבמתו השער׳ שאין תלמוד לומר יבמתו מה ת״ל יבמתו יש לך יבמה "אחת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואיזו זו חייבי לאוין ואימא חייבי כריתו׳ אמר קרא °אם ולא יחפוץ האיש לקחת הא חפץ מייבם *׳כל העולה ליבום עולה לחליצ׳ וכל שאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אי הכי חייבי לאוין נמי הא רבי רחמנא יבמתו ומה ראית

מסתברא

דברי׳ כה

שם

ויקרא כא

דברים כה

שם

עין משפט נר מצוה

יג
מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשי' נא טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ח

יד
ב מיימן שם הל' י

טו
ג מיי' שם טוש"ע שם

גי' הב"ח כדפריך

טז
ד מיי' פ"ג מה' ביאת הל' ו

גי' הב"ח מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו

יז
ה מיי' שם ופי"ו מה' טומאת צרעת הלכה ה ופ"ו מה' יבום הלכה י

תורה אור

מסתברא חייבי לאוין תפסי בה קידושין חייבי כריתות לא תפסי בה קדושין מתיב רבא א איסור מצוה ואיסור קדוש' בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה ואי ס"ד חייבי לאוין מדאוריית' לחליצה רמיא ליבום לא רמיא כי בא עליה אמאי נפטרה צרתה הוא מתיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני בא עליה אאיסור מצוה חלץ לה אאיסור קדוש' מיתיב רבא *פצוע דכא וכרות שפכה °סריס אדם והזקן או חולצין או מייבמין כיצד °מתו ולהם בנים ולהם נשים ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט וחלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו מתו אחים ועמדו הם ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משו' שנ' °לא יבא פצוע דכא ואי ס"ד חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא ליבום לא רמיא אם בעלו אמאי קנו אלא אמר רבא אלמנה מן האירוסין נמי עשה ולא תעשה הוא דכתי' °קדושים יהיו לאלהיהם ממזרת ונתינה מאי איכא למימר כתיב °והתקדשתם אי הכי כל התור' כול' נמי עשה ולא תעשה הוא דכתי' והתקדשתם אלא אמר רבא גזירה אלמנ' מן האירוסין אטו אלמנה מן הנשואין ממזרת ונתינה מאי איכא למימר גזירה במקום מצוה אטו שלא במקום מצוה אלא מעתה אשת אחיו מאביו לא תתייבם גזירה משום אשת אחיו מאמו *יבום בנחלה תלה רחמנא מידע ידיע אשה שאין לה בנים לא תתייבם גזירה משום אשה שיש לה בנים בבנים תלא רחמנ' מידע ידיע אשת אחיו שהיה בעולמו לא תתייבם גזירה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו בישיבה תלא רחמנא מידע ידיע כל הנשים לא תתייבמנ' גזירה משום אילונית לא שכיח' ממזרת ונתינה נמי לא שכיחא אלא אמר רבא *גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה תניא נמי הכי *אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שניה הדר אמר רבא ואיתימא רב אשי לאו מלת' היא דאמרי *דאמר ריש לקיש °כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו °יבא עשה וידחה את לא תעשה הבא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ולא תעשה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא : אתמר ביאת כהן גדול באלמנ' רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר אינה פוטרת צרתה וחד אמר פוטרת צרתה באלמנה

דברים כג

ויקרא כא

שם יא

לצדדין קתני · בא עליה קאי אאיסור מצוה דהיינו שניות מדברי סופרים דמדאורייתא חזיא ליה וקמיה רמיא לפיכך נפטר' צרתה בביאתה חלץ קאי אאיסור קדושה דרמיא לחליצה הלכך חליצתה פוטרת צרתה : פצוע דכא וכרות שפכה · לקמן מפרש להו בפ' הערל* : סריס אדם · שסירסו אדם ולא מחמת חולי נסתרס מאליו והוי בלאו דבכלל פצוע דכא וכרות שפכה הוא ואסור ליקח ישראלית דכתי' לא יבא פצוע דכא : או מייבמין · לאו לכתחלה קאמר אלא יבומי יבום שאם בעלו כדקתני ואזיל : והזקן · שפסק מלידה והאי לאו מחייבי לאוין הוא אלא קמ"ל דאע"ג דלאו בר אולודי הוא ביאתו ביאה לקנות יבמתו ויוצאה ממנו בגט : ונתנו גט · כלומר או נתנו גט או חלצו וגט ביבמה מהני למיפסל עליו ועל כל האחין דאי בעי לייבומי תו לא מצי דקם ליה בשוב לא יבנה : ואם בעלו קנו · ויוצאות בגט בלא חליצה : ואסור לקיימן · אסיפא קאי מתו אחין ובעלו הן את יבמתן ואפצוע דכא וכיוצא בו ולאו אזקן : אלא אמר רבא · חייבי לאוין נמי ליבום רמיא הלכך אשבעלו קנו ודקשיא לך באלמנ' ארוסה שנפלה לכהן גדול תתייבם ויבא עשה וידח' את לא תעש' אלמנה מן האירוסין נמי כו' : גזירה ביא' ראשונה · דמיקיים בה עשה ומאי למידחי : אטו ביאה שניה · דלא מצי למידחי דהא איקיים בה עשה: לאו מלתא היא דאמרי · דבביאה ראשונ' הוי שרי לכתחל' אי לאו משום גזירת ביאה שניה דולאי אפי' ביאה ראשונ' אסורה ולא אמרי' הדחה עשה את לא תעשה דהא אפשר להתקיים בחליצה בלא עקירת לא תעשה : אם בעלו קנו · אלמא מדאורייתא רמיא קמיה למידחי לא תעשה : תיובתא · דרבא ותיובתא *דריש לקיש דאמרי לעיל אם אתה יכול לקיים את שניהם לא עקרנא לי' ללאו : באלמנה · יבמתו : פוטרת · אותה ואת צרתה מן החליצ' וסגי לה בגט :

כי

מסו' הש"ס

סנהדרין
שבת קלג
נזיר דף מ
וד' נח

דאין עולין ליבום מהם שמעינן דעולין לחליצה כדדרשינן יש לך יבמה אחרת שעולה לחליצה ועוד דפריך מה ראית פי' דאית' איפכ' ונוקי יבמתו לחייבי כרת ואם לא יהפוך לחייבי לאוין היכי מצי למעוטי מאם לא יהפוך חייבי לאוין מחליצה הא קרינן בהן אם חפץ ייבם דאתי עשה ודחי לא תעשה כיון דמוקמי' יבמתו לחייבי כריתות וקאת היה נראה לפרש דה"פ א"ה חייבי לאוין נמי נשוה חליצה ויבום מהאי קרא והו פריך מה ראית פי' דמהאי קרא ולא יהפוך נשוה חייבי לאוין לחליצה ויבום וליהוו בכי חליצה ויבום ואין להקשות דלמה לן קרא להכי דלשתוק קרא מניה דטובא אצטריך *כדפרישית לק' בפ' החולץ (דף מד) וייבם לחדא ונחלוץ לחדא אבל קשה דאם כן מאי קא משני מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין דמשמע מתוך התירוץ דהוי' פריך שלא יעלו חייבי לאוין לחליצה וי"ל בדוחק דמחייבי לאוין וחייבי עשה פריך והכי פריך אי הכי חייבי לאוין וחייבי עשה נשוה לחליצ' ויבום מהאי קרא וחייבי לאוין יעלו גם ליבו' וחייבי עשה לא יעלו גם לחליצ' ועיקר פירכא מחייבי עשה:

מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין ואימ' מנלן לאוקמי קרא בחייבי לאוין נוקי קרא בחייבי עשה גרידא דאע"ג דאין מייבמין מ"מ עולים לחליצה כיון דתפסי בהו קידושין אבל חייבי לאוין נימא דאתי עשה ודחי לא תעשה ויעלו גם ליבום וי"ל דמשמע ליה השתא לדרוש מקרא דיבמתו לאסור יבום ולהצריך חליצה אבל קשה אם כן היכי הוה בעי לאוקמי קרא בחייבי כריתות והא ליכא למימר דהכי פריך ואימא חייבי כריתות נמי ליבעי חליצ' מהאי קרא דהא קאמר בתר הכי מה ראית דמשמע ואימא איפכא:

פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם · פי' סריס אדם לאפוקי בידי שמים שלא היה להם שעת הכושר:

אם בעלו קנו · ה"ה דלכתחל' נמי שרי כדמוכח לקמן אלא איידי דנקט בסיפא לשון דיעבד נקט נמי ברישא לשון דיעבד ·

אמר קרא והתקדשתם · אע"ג דהאי עשה נמי הוי במצות יבום ואיכא תרי עשה מ"מ אין תרי עשה דוחה לא תעשה ועשה :

אי הכי כל הנשים לא יתייבמו · כל הני פירכי לא פריך שיעקרו חכמי' לגמרי מצות יבום והכי פי' אשת אחיו מאביו לא תתייבם כשאין אחיו אלא מאביו לא תתייבם על דמיחד באבא ובאמא גזירה משום אשת אחיו מאמו אשה שאין לה בנים לא תתייבם פירוש שאין לה עכשיו אבל היו לה בחיי הבעל ומתו גזירה משום אשה שיש לה בנים · אשת אחיו שהיה בעולמו כגון שבא ממדינת הים והיה מוחזק לן דלית ליה אחי' דדמי כמו שלא היה בעולמו · כל הנשים לא יתייבמו פירוש אשה שלא היה לה בנים מעולם לא מזה ולא מאחר דדמיא לאילונית :

גזירה ביאה ראשונה אטו כו' · אלמנה מן הנשואין וחייבי עשה נפקא לן מיבמתו דאע"ג דאין עולין ליבום עולין לחליצה :

אטו ביאה שניה · לאו דוקא נקט ביאה שניה דהא אפילו גמר ביאה ראשונה אסור דיבמה נקנית בהערא' והו"מ למימר גזירה אטו גמר ביאה ואין להתיר ביאה שניה מטעם דנעשית אשתו לכל דבר דאינה נעשית כאשתו אלא היכא דשרי' ליה בלא דחייה אבל חייבי לאוין אפי' ביאה' ראשונה לא שריא אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה וביא' שניה דלית בה עשה לא דחיא אע"ג דבפ' הבא על יבמתו (דף נח ·) לא מצריך קרא אלא לאירס ואח"כ נתמנה להיות כהן גדול אבל נשאה קודם שנתמנה משמע דלא צריך קרא שיכול לקיימה משום דנשאה בהתר התם נמי משום דבהתר בלא שום דחיית איסור נשאה אבל הכא ביאה ראשונה לא שריא אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה ביאה דמצוה דחיא דלאו מצוה לא דחיא: **מיתיבי** ואם בעלו קנו · תימה דרבא גופיה מותיב מהך ברייתא והשת' אתותב מינה:

רב

עין משפט נר מצוה

גי' הב"ח ר"א מהכא אזן

וב"ם דרך ארץ רבה פ"א ומסיי' ובתה מותרת לו

[במסכת דרך ארץ אית' בזה"ל אבל אמרו חכמים אשת חמיו אסור' מפני מראית העין ובתה מותרת לו]

בגמ' של הב"ח כ"ב נ"ל מאם אם אם חמיו · כן הגיה מהרש"ל ועי' בש"ת שלי

יח
א מיימן פי"א מה' אישות הל' ו סמג לאוין קי קלג טור אה"ע סימן טו סעיף ו

יט
ב מיי' פ"ז מה' גניבה הל' יב סמג לאוין רנג טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' יט

כ
ג מיי' פ"א מה' אישות סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סי' טו סעיף ב

כא
ד שם סעיף ד

כב
ה שם סעיף ו

כג
ו שם סעיף ז

כד
ז שם סעיף ח

כה
ח שם סעיף ט

כו
ט שם סעיף יט

כז
י שם סעיף כ

כח
כ שם סעיף כד

כט
ל שם סעיף יא

ל
מ שם סעיף יח

תורה אור

באמנה מן הנשואין כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כי פליגי באמנה מן האירוסין מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה ומ"ד אינ' פוטרת לא אתי עשה ודחי את לא תעשה כיון דאפש' בחליצ' מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תיהוי נמי תיובת' דר"ל אמר לך ר"ל כי אמינא אנא היכא דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום יבום לאו מצוה היא אמר *רבא א רמז לשניו' מן התורה מנין שנא' °כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא דכתי' °ואת אילי הארץ לקח לימא פליג' דר' לוי *דא"ר לוי ב קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריו' נמי הא כתיב אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכ' °ואיזן וחיקר תקן משלים הרבה ואמר עולא *א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים ר' אושעיא אמר מהכא °פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור אמר רב אשי משל דרבי אושעי' למה הדבר דומה לאדם משמר פרדס משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי *בדות' היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניו' פגע בערוה גופה רב כהנ' אמר מהכ' °ושמרתם את משמרתי *עשו משמר' למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאוריית' היא דאוריית' ופירשו רבנן כל התורה נמי פירשו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכת' בעלמ' ת"ר *מה הם שניו' ג אם אמו ד ואם אביו ה ואשת אבי אביו ו ואשת אבי אמו ז ואשת אחי האב מן האם ח ואשת אחי האם מן האב ט וכלת בנו י וכלת בתו כ ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו ל וחורגו מותר באשתו ובתו ואשת חורגו אומר' לו אני מותר' לך ובתי אסורה לך בת חורגו דאוריית' היא דכתיב °את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפ' אשת חורגו אומרת לו אני מותר' לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאוריית' בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותר' לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיק' לי' הא לא פסיק' ליה : אמר רב מ ארבעה נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמ' לא חשיב ליה מיחלפי ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

ויקרא יח

יחזקא' יז

קהלת יב

משלי ד

ויקרא יח

שם

כי את כל התועבות האל · גבי עריות כתיב ומשמע התועבות הקשות : מכלל דיש רכות · וקלות מהן ואסורות : אלה : במדות כתיב כי תועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יותר משל עריות מכלל דהא לאו קשה הוא : הכתיב אלה · מכל התועבות האלה ונכרתו : עריות אפשר בתקנה · כל זמן שלא הוליד ממזר יפרוש הימנ' ויתחרט אבל מדות גזל את (של) הרבים הוא ואינו יודע למי יחזיר ואע"ג דקיימא לן* יתקן בהם צרכי רבים לאו תשוב' מעלייתא הוא : אזן · לשון אזנים בית אחיזה כדאמר בעירובין* לימד דעת את העם דאגמר' בסימני טעמא ואסברה בדדמי גמר מלת' ממלתא והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזר על השניות: אזנים · של קופה לאחוז בהן הקופה ומשתמרת שלא תפול ה"נ ע"י שניות מתרחקין מן העריות: פרעהו · הגילהו לאיסור והוסף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע: ושמרתם את משמרתי · גבי עריות כתיב : אם אמו · אמו כתיבא וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע באמו וגזרו נמי באם אביו משום אם אמו ואע"ג דגזירה לגזירה היא כדאמר לקמן משום דתרווייהו אימא רבתא קרו להו : ואשת אבי אביו · משום אשת אביו הכתובה : ואשת אבי אמו · ואע"ג דאשת אבי (אם) אמו גזירה משום אשת אבי אביו דתרוייהו אבא רבא קרו להו והלכך הדא הוא: ואשת אחי האב מן האם · דמן התורה ערות אחי אביך כתי' ואמרינן לקמן בהבא על יבמתו דבאחי אביו מן האב קמשתעי אבל אם היה אחיו של אביו מן האם שריא וגזרו רבנן עלה משום אשת אחי אביו מן האב: ואשת אחי האם מן האב · כגון נפתלי אחי יוכבד מאביה ונשא אשה אסורה לאהרן משום שניה דאע"ג דאשת אחי אמו לא כתיבא גזרו בה רבנן היכא דהוא אחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם דהוי נמי *שניה ואיכא לך אב אבל אם היה נפתלי אחי יוכבד מן האם ולא מן האב מבעיא לקמן בגמרא אי גזור רבנן עלה אי לאו : וכלת בנו · גזור משום כלתו : וכלת בתו · מפרש טעמא לקמן גזירה משום כלת בנו: חורגו · בן אשתו : ואסור בבת חורגו · לקמן פריך הא דאורייתא היא את בת בנה ואמאי תני לה בהדי שניו' : הא פסיקא ליה · בת חורגו לעולם אסורה לו : הא לא פסיקא ליה · בת אשת חמיו האסורה לו משום אחות אשה הואיל ולאחר מיתת אשתו מותרת לו לא פסיקא ליה : ד' נשים שניות יש להן הפסק · שלמעלה מהן ולמטה מהן מותר אבל האחרות כגון אם אמו *אין להם הפסק שלמעלה הימנה עד סוף כל הדורות הויא נמי שניה וכן אשת אבי אביו ואם אבי אביו למעלה מהן עד לעולם אסור כגון אשת אב אבי אביו ואם אבי אבי אביו : ונקיט רב בידיה תלת · לפרושי תלת מהנך ארבעה אבל רביעית לא הוה ידע מה היא אבל גמרא הוה גמיר דארבע' נינהו: אשת אחי האם מן האב · היא לבדה שניה אבל אשת אחי אם אמו מותרת: ואשת אחי האב מן האם · לבדה שניה אבל אשת אחי אבי אביו מן האם מותרת וטעמא משום דלא שייכא בהו ערוה דאורייתא אבל אם אמו דשייכא בדורותיה ערוה דאורייתא כגון אמו ואשת אבי אביו יש בדורותיה אשת אב דאורייתא ואם אביו נמי אע"ג דלא שייכא בדורה ערוה דאורייתא אין לה הפסק ואסורה אף אם אבי אביו דמיחלפא באם אם אמו : וכלתו · יש לה הפסק ולקמן פריך היכי חשיב כלתו בהדי שניות הא דאורייתא היא ומתרץ אימא כלת בתו דחשבינן לה לעיל בשניות וקאמר רב דיש לה הפסק הואיל ולא שייכא בה איסור כלה דאורייתא הלכך כלת בת בתו שריא אבל כלת בנו אין לה הפסק וכלת בן בנו נמי אסורה הואיל ושייכא בדורות הללו איסור כלה דאורייתא : אשת אבי אמו · יש לה הפסק ושרינן אשת אבי אבי אמו הואיל ולא שייכא בדורות הללו אישות אב דאורייתא : וסימן · הא דאוסיף זעירי דעילאי דרב הוא דור אחד *למעלה משניות דרב דחשיב אשת אחי האם וזו של זעירי דור אחד למעלה : אשת אבי אמו מיחלפה באשת אבי אביו · ואי אמרת יש לה הפסק אתי למימר באשת אבי אביו יש לה הפסק והתם איכא באותם דורות אישות דאורייתא : התם שכיח דאזיל . למשפחת אביו אדם רגיל לילך ויודע שיש שם קורבה יותר מאמו הלכך לא מיחלפי :

דאורייתא

מסו' הש"ס

[ביצה כט ·]

ד' כא

[בשאלתות פ' אחרי סי' צ"ז אית' רב הונא]

ב"ב ד' כה :

עירובין ד' כא :

[פסחים יא' ע"ש מ"ש על נדו]

[מ"ק ה ·]

[מס' ד"א פ"א ע"ש]

גי' הב"ח שניה משום דבתרווייהו איכא לך

גי' הב"ח אין נה הפסק כו' נמי שניה הואיל ואמו מן התורה וכן אשת אבי אביו הואיל ואשת אב הוי' דאורייתא וכן אם אביו למעלה ותי' אבי נמחק פעמים

ורב יהודה אמר אזן וחקר · והא דאמר בפרק שני דעירובין (דף כא) בשעה שתיקן שלמה נטילת ידים ועירובין יצאה בת קול ואמרה כו' ולא חשיב שניות שמא אחר בת קול הקנה :

ומותר באשת חמיו · ירושלמי אשת חמיו אסורה משום *מראית העין ואשתאמר תורה היא לאסור' הא דוד נשא רצפה בת איה וקאמר נמי שני חורגין שגדלו בבית אסורי' מפני מראית העין רבי חנינא אומר ישבון באתרא דלא חכימי להו ומעשה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ליקח אשת חמיו ואפסדיה ר"ת לסעודתיה ואע"ג דשמעתין שרי להו אשת חמיו וחורגו שמא *אחר כך אסרום ומיהו בסוף משוח מלחמה* מוכיח סוגיא דלא חיישינן למראית העין גבי חורגה הגדילה בין האחין:

אי הכי אשת חמיו נמי · *מאם אם חמיו לא מצי למיפרך דתימא ליה אני מותרת לך כו' דבעי' היא לקמן אם שניות דרבי חייא יש להן הפסק או לא :

לא

גי' הב"ח למעל' מאשת אח אמו והש"ד

דאורייתא' היא דכתי' ערות כלתך לא תגלה אימא כלת בנו וכלת בנו יש לה הפסק *והא תניא כלתו ערוה כלת בנו שניה וכן אתה אומר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות אלא אימא כלת בתו דאמר רב חסדא הא מלתא מגברא רבה שמיע לי ומנו רבי אמי לא אסרו כלה אלא מפני כלה ואמרו לי כלדאי מלפנא הוית אמינא אי גברא רבה הוינ' אסברא מדעתי אי מקרי דרדקי הוינא אשיילה מרבנן דאתו לבי כנישתא השתא סברתא מדעתי לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו אמר ליה אביי לרבה אסבר' לך כגון כלתה דבי בר ציתאי רב פפא אמר כגון כלת' דבי רב פפא בר אבא רב אשי אמר כגון כלתה דבי מרי בר איסק: איבעיא להו אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזרו רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא גזרו בהו רבנן או דלמ' לא שנא אמר רב ספרא היא *גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזיר' לגזיר' אמר רבא אטו כולהו לאו גזירה לגזירה נינהו אמו ערוה אם אמו שניה וגזרו על אם אביו משום אם אמו וטעמא מאי כולהו דבי אימ' רבתי קרו ליה אשת אביו ערוה אשת אבי אביו שניה וגזרו על אשת אבי אמו משום אשת אבי אביו וטעמא מאי כולהו דבי אבא רבה קרו לי' אשת אחי האב מן האב ערו' אשת אחי האב מן האם שניה וגזרו על אשת אחי האם מן האב משום אשת אחי האב מן האם וטעמ' מאי משום דכולהו דבי דודי קרי להו מאי ת"ש דכי אתא רב יהודא בר שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקב' ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה ואמר רבא וכללא הוא חמותו ערוה אשת חמיו מותרת בת חמותו ערוה אשת בן חמותו מותרת בת חמיו ערוה אשת בן חמיו מותרת חורגתו ערוה אשת חורגו מותר' בת חורגתו ערוה אשת בן חורגו מותר' והא דרב יהודה בר שילא לאתויי מאי לאו לאתויי אשת אחי האם מן האם דכל שבנקב' ערוה בזכר גזרו *אשתו משום שניה מאי שנא הני ומאי שנא הא הא בחד קידושין מקרב לה הני עד דאיכ' תרי קידושין לא מקרב להו שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו ביה או דלמא הא איתפליג דרתא ת"ש מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו *תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שניות דבי ר' חייא *אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו א"ל רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבנא וכתיבן שיתסרי לאיסור' מאי לאו תמני דמתנית' ושית דבי ר' חייא והנך תרתי הא שיתסרי ולטעמיך שבסרי הויין דהא איכא אשת אחי האם מן האם דפשטינן לאיסורא הא לא קשיא

הנך

תורה אור: ויקרא יח

דאורייתא היא · והיכי חשיב לה רב בהדי שניות : אלא אימא כלת בתו · וטעמא פרישנא לעיל לפי שאין בלה לך כלות דאורייתא : לא אסרו כלה · סתם משמע : אמרי לי כלדאי · החוזים בכוכבים : מלפנא הוית · חכם תהיה : ואמינא · אי האי מלפנא דאמרו לי גברא רבה בתלמוד משמע אסברא להא דרבי אמי דלא אסרו כלה מדעתי ולא אשאלנה בבית המדרש : ואי הא מלפנא מקרי דרדקי הוא ולאו תלמוד אשייליה מרבנן כלומר אהיה צריך לשאול דלא אבינה מדעתי : לא אסרו כלת בתו · דהא ליתה בבת לך כלה דאוריית' אלא משום כלת בנו דיש בבן לך כלה דאוריית' כגון אשת בנו : כגון כלתה דבר ציתאי · שהיתה לו כלת הבן וכלת הבת ואתו לאיחלופי וכן כולהו : דאיכ' צד אב · ואיכא למיגזר משום אשת אחי האב מן האב דאורייתא : או דלמא לא שנא · אשת אחי האם מן האם מאשת אחי האב מן האב : היא גופה · אשת אחי האם מן האב : אטו כולהו כו' · הא כולהו לאו דוקא : אם אמו שניה · שסמוכה לערוה : וגזרו רבנן על אם אביו · שאין בה לך ערוה משום אם אמו : וטעמ' מאי וכו' · אשת אבי אביו שניה שסמוכה לאשת אב : וגזרו רבנן על אשת אבי אמו · אע"ג דלא שייך לך אישות אב דאורייתא לא למעלה ולא למטה משום אשת אבי אביו : ה"ג כולהו דבי דודי קרו להו ול"ג רבתי : כל שבנקבה ערוה · שאם היתה נקבה היתה ערוה לזה גזרו בזכר על אשתו וכולהו מפרש ואזיל להו : ה"ג ואמר רבא וכללא הוא בחמיה : בת חמותו ערוה · שהיא אחות אשתו : לאו לאתויי אשת אחי האם מן האם · דבנקבה ערוה דאחות האם מן האם ערוה דכתיב ערות אחות אמך ודרשינן בהבא על יבמתו בין מן האב בין מן האם הלכך בזכר גזרו על אשתו : מאי שנא הא ומאי שנא הנך · דלעיל אשת חמיו ואשת בן חמיו ובן חמותו ואשת חורגו ובן חורגו ואע"ג דבנקבה ערוה בזכר מותר באשתו: הא אשת אחי האם בחד קידושין מיקרבן · לגביה דהאי בקידושין שקדשה אחי אמו אבל כל הנך דלעיל לא איקרבו לגביה עד דאיכ' תרתי קידושין כגון אשת חמיו בקידושין *שקדשה את אשתו נתקרב חמיו אצלו ועדיין אשת חמיו רחוקה לזה כל זמן שלא קדשה חמיו וכן אשת בן חמיו *בקידושין שלו באשתו נתקרב בן חמיו וקדושין בן חמיו באשתו וכן כולם : אשת אחי אבי האב מן האב · דאמרן לעיל אשת אחי האב מן האם יש לה הפסק דהיינו היתרא לאשת אחי אבי האב מן האם דלמט' דידה לאו ערוה היא אלא שניה וכי קמבעי' ליה באשת אחי אבי האב מן *האב דלמטה דידה ערוה אשת אחי האב מן האב וכן אחות אבי האב בין מן האב בין מן האם דלמטה דידה ערוה כגון אחות האב : איתפליג · נתרחק' קורבה : מה הן שניות · ברייתא

הנך

מסו' הש

כריתות ד'

[ביצה י... שבת יא : עירובין ד... לט . יומא יח מד : ... ו : ע"ז ק... חולין פה · נדה סז · קט ·]

לא אסרו כלה בתו אלא משום כלת בנו · ותימה דהאי לא אסריך לה משום כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה כדלקמן דטעם גמור הוא ולא סימנא בעלמ' מדפריך עלה מ"ש הני ומאי שנא הני *הא בחד קידושי מקרב לה כו' ועוד מדפשיט מינה אשת אחי האם מן האם ולא מוקי לה בכלת בתו ואר"י דתנא דברייתא לית ליה ההוא טעמ' אבל בדורות האחרונים גזרו ולהכי כי פריך מאי שייר דהאי שייר ולא בעי למימר דשייר אשת אחי האם מן האם דפשטנא לאיסורא ואם תאמר מאי פריך וכללא הוא חמותו ערוה כו' דלמא בהני נמי גזרו בתר הכי מהאי טעמ' וי"ל דקיסליה בלאגהו דשרו והא דפריך לקמן ולטעמיך שבסרי הויין אע"ג דבתר הכי גזרו כדפי' יודע הוא דשניות דמר בריה דרבנא בדורות אחרונים הוה:

רב אשי אמר כגון כלה דבי רב מרי בר איסק · כל חד נקיט אותו שהיה בימיו וצ"ל דתרי מרי בר איסק הוו א' בימי רב אשי כדמשמ' הכא ובפ' אלו מציאות (ד' כב) אמימר ורב אשי ומר זוטר' איקלעו לבוסתניא דבי מרי בר איסק ואחד היה בימי רב חסדא דאמר בהמפקיד (ד' לט: ושם) מרי בר איסק ואיכא דאמרי חנה בר איסק אתא ליה אחוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חסדא ור"ח נפטר בימי רבא כדאמר בפ' בתרא דיומא' (ד' עח · ושם) וביום שמת רבא נולד רב אשי כדאי' בפ"י יוחסין* :

אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו · הוה מצי למיבעי אחות אם האם והוא בכלל אחות אבי האב דלמטה דידה ערוה ואית ספרים דגרסינן לה בהדיא :

מאי שייר דהאי שייר · אע"ג דתרתי ניכהו חדא חשי' להו כדקאמר בסמוך הנהו תרתי דדמיין להדדי *חדא חשיב להו ופי' בקונט' דהנך תרתי היינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב ולא כמו שפירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר דקאי אאשת אחי האם מן האם ואשת אחי האם מן האב דכולהו אחי אמו קרו להו: **אמימר** אכשר כו' · פסק רבינו חננאל דהלכה כאמימר וכן בשאלתות דרב אחאי *וכן משמע דסבר רב אשי דקא' השתא נמי דכתיבן לאיסורא לאו מר בריה דרבנא חתי' עלייהו ולר"י נרא' דאין הלכה כאמימר דסוגיא דגמרא בהחולץ (דף מ · ושם) *דלא כותי')*וקאמר נמי אמימר מוקי לה משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה ואין התלמוד רוצה לפשוט בעיא שלו (*מדברי אמימר:

שניות

עין משפט
נר מצוה

נ"ל ומשני הא בחד כו'

*וגי' הב"ח מ"ש כא הא בחד

לא
א שם סעיף יט

לב
ב טוש"ע שם

לג
ג שם סעיף ב

לד
ד שם סעיף יא

לה
ה שם סעי' טו

לו
ו שם סעי' יח

[ד' עב :]

גי' הב"ח כחדא

[פרשת אחרי סי' נ"ו]

דלא כותיה דקאמר מאי לאו משום חולץ דהוה ליה אבי אביו לא משום מיתנא דהוה לי' אשת אחי אבי אביו וקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו' אמימר מוקי להו כו' בעיא שלו מתוך דברי אמימר משום דלא סבירא לי כוותיה כו': מהרש"ל

דלעיל : שניות דר' חייא · לקמן במתניתין

)*גי' הב"ח דקאמר ותו' כתי כמהק (*גי' הב"ח מדברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה · הס"ד

הנך תרתי דדמיין להדדי כחדא חשיב להו והא שיתסרי והא מ"מ לדידי חזיין לן דכתיבן לאיסורא אמר ליה וליטעמיך אי הוה כתיב להיתרא מי הוות סמכת עלייהו דמר בריה דרבנא מי חתים עלייהו השתא נמי דכתיב לאיסורא לאו מר בריה דרבנא חתים עלייהו תנא דבי ר' חייא *שלישי שבבנו ושבבתו *ושבבן אשתו ושבבת אשתו שנייה *רביעי שבחמיו ושבחמותו שנייה אמר ליה רבינא לר' אשי מאי שנא למעלה דקחשיב לה לאשתו ומאי שנא למטה דלא קחשיב לה לאשתו למעלה דאיסורא מכח אשתו קא אתי חשיב לה למטה דאיסורא לאו מכח אשתו קאתי לא קחשיב לה והא בן אשתו ובת אשתו דאיסורא מכח אשתו קאתי ולא חשיב לה איידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה ולא חשבה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ולא חשבה אמר ליה רב אשי לרב כהנא *שניות דבי ר' חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק ת"ש דאמר רב ארבע נשים יש להן הפסק ותו לא דלמא כי קאמר רב להיא מתניתא ת"ש שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא דלמא משלישי ואילך מרביעי ואילך אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר בעו במערבא גזרו שניות בגרים או לא גזרו שניות בגרים אמר ליה השתא ומה ערוה גופה *אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן *שניות מיבעיא אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה אמימר אמר *אפי' אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומאי שנא מעריות ערוה לכל מסורה *עדות לבית דין מסורה **גר שנתגייר כקטן שנולד דמי : **מתני'** *מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן הנכרית *מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אביו מן היבום *וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרית : **גמ'** מ"מ לאתויי מאי אמר רב יהודה *לאתויי ממזר פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילוף *אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן כשרין ולא פסולין אף כאן כשרין ולא פסולין קמ"ל *ואימא הכי נמי כיון דלענין ייבום מיפטר נפטר

מיזקק

הנך תרתי דמיין להדדי · אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב שהן לך אחיה דאב ולמטה דידהו ערוה : שלישי שבבנו · בת בן בנו דהא בת בנו ערוה : ושבבתו · בת בן בתו שהרי בת בתו ערוה הלכך בת בן בתו שנייה וכן בת בן בנה של אשתו או בת בן בתה : רביעי שבחמיו · דור רביעי שבחמיו היינו אם אם חמיו והוא דור רביעי לאשתו ואשתו בכלל : ושבחמותו · אם אם חמותו : שנייה · דאם חמיו ואם חמותו ערוה שהן בכלל אשה ובת בנה אשה ובת בתה הלכך אמו שנייה: מאי שנא למעל' · דקרי לאם אם חמיו ואם אם חמותו רביעי וקא חשיב לאשתו בחושבנא דדרי : ומאי שנא למטה · דקרי לבת בן בנו דור שלישי ולא חשיב אשתו דתהוי רביעי : לאו מכח אשתו קאתי · אלא מכח דידי' דבבנו מאנוס' עסקי': להיא מתניתא · הא דקתני לעיל מה הן שניות בההיא איירי רב ואמר ארבע יש להן הפסק ותו לא אבל בהך דר' חייא איכא : ת"ש · דתני בשניות דר' חייא שלישי שבבנו רביעי שבחמיו ותו לא אלמא יש להן הפסק : בגרים · גזרו שניות שאם היה גר נשוי אם אמו יוציא : מקדושה חמורה · שהנכרי' מוזהרין על העריו': לא גזרו בהו רבנן · דכקטן שנולד דמי ואין לו קורבה · לא יעידו · לכתחלה דקורבת אם בגרים קרובה היא דהא ודאי אמו היא: ואם העידו עדותן עדות · דכקטן שנולד דמי : מעידין לכתחלה · דרחמנ' אפקריה לזרע מצרי דכתיב וזרמת סוסים זרמתם (יחזקאל כג) הלכך קורבת אב אינה קורבה : מאי שנא · עדות מעריות דאמר לקמן בפ' נושאין (דף לח ·) גר שהיה נשוי אחותו מן האם יוציא : לכל מסורה · הכל נושאין נשים הלכך אי שרית לקיומה אתי נמי למישרי ערוה בישראל דכ"ע לא ידעי דטעמ' דגר משום דכקטן שנולד דמי: לבית דין מסורה · ואי נמי מכשרת עדות אחים גרים לא אתיא לאכשורי אחים ישראל דב"ד ידעי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי: **מתני'** אח מ"מ · בגמר' מפרש : ואחיו לכל דבר · מפרש בגמר': שפחה ונכרית ולדה כמוה · ובתרה אזיל כדיליף בגמ': על מכתו ועל קללתו · אם הכה או קלל את אביו חייב מיתה : **גמ'** מדלענין יבום מיפטר · את אשת אביו מיבום פוטר כגון אם היה לו בן ממזר ונשא אשה ומת ולא ילדה לו פטורה מן היבום בשביל הממזר בן בעלה כדיליף לקמן בן אין לו עיין עליו : מיזקק

[ביצה ה :]
[לקמן מח : סב · לז :]
[בכורות מז ·]

[לעיל יז : ב"ב קי :]

[ע' תו' סוטה כז · ד"ה וזו]

שניות דר' חייא יש להן הפסק או לא · תימה דלעיל תנא דכלת בן בנו אסורה עד סוף כל הדורות ודומה דכ"ש בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קורבי עצמו ולא מחמת קידושין וי"ל *דלאוסרו שהן בני ירושה ושכיח' גביה אבל בת בני בנים לאו בת ירושה היא ולא שכיחה גביה :

ערוה לכל מסורה · תימה דלעיל קאמר דטעמ' דגרים שלא יאמרו באו מקדושה כו' והכא משמע טעמ' משום דאתי' לאיחלופי בישראל כדפי' בקונט' וכן בפ' נושאין (דף לז : ושם) משמע דטעמ' משום איחלופי גבי בני יודן אמתא איתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי וקאמר מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסו' [מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דמותר כי פליגי מן האב ומן האם] ואי משום שמא יאמרו אמאי שרי התם מן האב ומן האם אבל אי משום איחלופי ניח' דכיון דאיכ' נמי צד אב לא אתי לאיחלופי דבתר אב שדי להו ומגרייס אין להם קורבת אב דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא שייך למיגזר הטו ישראל וי"ל דהני תרי טעמי צריכין דבקורבת אב שהיו אסורין קודם שנתגיירו לא שייך טעמ' לאיחלופי שהכל יודעים דרחמנ' אפקריה לזרעיה כגון אשת אביו לר' עקיב' ואחות אביו לר' אליעזר דאמר בפ' ד' מיתות (ד' נח·) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ר' אליעזר אומר אחות אביו ור' עקיבא אומר אשת אביו הוי טעמ' שלא יאמרו כו' אבל אשת אביו לר' אליעזר ואחות אביו לר' עקיב' שרי דלא משום שמא יאמרו איכ' ולא משום איחלופי איכ' אבל עריות שמכח אם שלא היו אסורו' קוד"ם לאסור משום איחלופי דמשום שמא יאמרו ליכ' והא דאמר בפ' ד' מיתות (שם) נשא אחותו מן האם יוציא היינו משום איחלופי דשמא יאמרו ליכ' שלא היו נאסרות בגיותם ומן האב יקיים דמשום איחלופי ליכ' בכל אב כדפרישית והיינו טעמ' נמי דאמ' אחין מן האם לא יעידו לכתחל' דלמ' אתי לאיחלופי אבל מן האב יעידו לכתחל' : **מי** שיש לו אח מ"מ זוקק אשת אחיו · בגמר' מפרש לאתויי ממזר וא"ת מרים' שמעי' לה בת ישראל לנתין וממזר דחולצת ולא מתייבמת וי"ל דאי מהתם הוי אמינ' כששניהם ממזרי' אבל כשאחיו המת כשר אין אחיו ממזר זוקק אשתו:

פשיטא אחיו הוא · תימה אמאי פשיטא לי' הא אצטריך שפיר לאשמועי' דמחייבי כריתות הוי אחיו ולא ממעטינן לי' למי שיש אישות לאביך בה כדפריך לקמן (ד' כג ·) לר' יוסי בר יהודה ואימא למי שיש אישות לאביך בה למעוטי חייבי כריתות וי"ל דה"מ לשנויי הכי אלא דניח' ליה לשנויי דאצטריך משום דהוה ילפינן אחוה אחוה מבני יעקב דמשום האי טעמא אצטריך בן אין לו עיין עליו דממזר פוטר מן היבום דלא נימא דנילף אחוה אחוה מבני יעקב דלא זקיק ומדלא זקיק מיפטר נמי לא פטר ועוד אר"י דהכי פריך פשיטא כיון דתני אחיו הוא לכל דבר פשיטא דזוקק נמי לייבום ומשני דס"ד אע"ג דאחיו הוא לכל דבר ה"א [ליבום] לא זוקק משום דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב ובתר הכי פריך ואחיו הוא לכל דבר דהיינו ליורשו וליטמא לו פשיטא כיון דזוקק ליבום אע"ג דהוה ס"ד למילף מבני יעקב כ"ש לשאר דברים :

מאי

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח לאוסרה יותר שהן

לז
א מיי' פ"א מה' איסורי ביאה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סי' טו סעיף יב

לח
ב שם סעיף יד

לט
ג שם סעיף טו

מ
ד מיי' שם טור וש"ע שם

מא
ה מיי' פי"ד מה' איסורי ביאה הל' יב טוש"ע י"ד סי' רסט סעי' א

מב
ו שם סעיף ח

מג
ז מיי' פי"ג מה' עדות טוש"ע ח"מ סי' לג סעיף יח טוש"ע י"ד סי' רסט סעיף י

מד
ח מיי' שם ופי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יא טוש"ע שם:

מה
ט מיי' פ"א מה' יבום הל' ג סמג עשין נא ולאוין קא טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' א

מו
י מיי' שם טוש"ע שם סי' קנו סעי' ב

מז
כ מיי' פ"ה מה' ממרים טוש"ע י"ד סי' רמא סעי' ח

מח
ל מיי' שם ופ"א מהל' יבום טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ב

מט
מ מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע שם סי' קנו סעיף א

מיזקק נמי זקיק : ואחיו הוא לכל דבר · למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו פשיטא אחיו הוא סד"א הואיל וכתיב °כי אם לשארו הקרוב אליו *ואמר מר שארו °זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואין מטמא לאשתו פסולה ה"נ מטמא הוא לאח כשר ואין מטמא לאח פסול קמ"ל *ואימא ה"נ התם לאפוקי קיימא הכא אחיו הוא : חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן הנכרית · מ"ט אמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה : מי שיש לו בן מ"מ פוטר וכו' · מ"מ לאתויי מאי אמר רב יהודה לאתויי ממזר מ"ט דאמר קרא °ובן *אין לו °עיין עליו : וחייב על מכתו · אמאי קרי כאן °ונשיא בעמך לא תאור *בעושה מעשה עמך *כדאמר רב פנחס משמיה דרב פפא בעושה תשובה והכא נמי כשעשה תשובה והאי בר תשובה הוא והתנן *שמעון בן מנסיא אומר אי זהו °מעוות לא יוכל לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר השתא מיהא עושה מעשה עמך הוא . ת"ר הבא על אחותו והיא בת אשת אביו חייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו רבי יוסי *בן יהודה אומר אינו חייב אלא משום אחותו בלבד ולא מפני בת אשת אביו מאי טעמייהו דרבנן אמרי מכדי כתיב °ערות אחותך בת אביך או בת אמך ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא למה לי ש"מ לחייבו משום אחותו ומשום בת אשת אביו ור' יוסי בר' יהודה אמר קרא אחותך היא משום אחותו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו ורבנן האי אחותך היא מאי עבדי ליה מיבעי להו לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר *שאין מזהירין מן הדין ור' יוסי בר' יהודה א"כ לכתוב רחמנא אחותך היא למה לי משום אחותך אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו ורבנן אע"ג דכתיב אחותך אצטריך למיכתב היא שלא תאמר בעלמא מזהירין מן הדין וכ"ת אחותך דכתב רחמנא למה לי *מלת' דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא כתב רחמנא היא ור' יוסי בר' יהודה א"כ ליכתביה רחמנא לאחותך היא באידך קרא ור' יוסי בר' יהודה האי בת אשת אביך מאי עביד ליה מיבעי ליה מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ונכרית שאין אישות לאביך בה ואימא פרט לאחותו מאנוסה ההיא לא מצית אמרת מדרבא *דרבא רמי כתיב °ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בנה דידה ובת בתה דידה שרי וכתיב °ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ובת בתה הא כיצד כאן באונסין כאן בנשואין ואלימא

מיזקק נמי זקוקה · לאשת אחיו ליבום שאפי' אין כאן אח אלא ממזר זה זקוקה להלילה : וליטמא לו · אם כהן הוא ולו אח ממזר מיטמא לו : כי אם לשארו · זו אשתו : לאפוקי קיימא · הלכך לאו אשתו היא : האשה וילדיה · בשפחה כתיב : נכרית לקמן מפרש בשמעתין מכי יסיר את בנך מאחרי : ובן אין לו · מאי למכתב ובן אן לו כדאמרי' בקדושין (ד' ד·) אן כסף וכמו מאן יבמי (דברי' כה) מאן בלעם (במדבר כב) ולהכי כתב אין למדרשה עיין עליו דאם יש לו בן בעולם פוטר: בעושה מעשה עמך · והאי אביו לאו עושה מעש' עמך הוא שהרי בא על הערוה והוליד ממנה ממזר : כדאמר רב פנחס · בפר' חומר בקדש: השתא מיהת · הואיל ושב עושה מעש' עמך הוא ונהי נמי דעונו גלוי והוכר כל זמן שממזר קיים מיהו מהשוב' ואילך בכלל עוש' מעש' עמך הוא : והיא בת אשת אביו · דע"י נשואין נולדה לאביו ולא באונסין : מכדי כתיב ערות אחותך בת אביך · ובין מן האונסין ובין מן הנשואין משמע ערות בת אשת אביך מולדת אביך למה לי הא נמי אחותו בת אביו היא שמעת מינה לחייבו משום שני לאוין הללו ואם שוגג חייב שתי חטאות : אחותך היא · בהאי קרא דבת אשת אביך כתיב: לחייבו על אחותו · מן האונסין בת אביו ובת אמו כגון נולדו הוא והיא מן אנוסה דמההיא קרא דאונסין לא שמעי' אלא בת אביו שלא בת אמו דכתיב בת אביך או בת אמך והא דכתיב נמי בת אשת אביך דמשמע בין אמו בין שאין אמו באישות הוא דכתיב אבל באונסין לא שמעי' להכי כתב אחותו לרבות בת אביו ובת אמו: מן הדין · מק"ו אם על בת אביו שלא בת אמו הזהיר על בת אביו ואמו לכ"ש : שלא תאמר בעלמ' מזהירין מן הדין · והוי לאו גמור ומהכא לא ילפינן למימר מדאצטריך אחותך אלמא אין מזהירין מן הדין דאיכא לשנויי מלת' דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא להכי כתב היא כלומר הכא הוא דאייתר קרא אבל אזהרת דין ק"ו לאו אזהרה היא : באידך קרא · גבי אחותך בת אביך דלא הוזכר שם אישות דנפקי אונסין *מיניה דבנשואין אשמעי' אף בבת אביו ובבת אמו מדכתיבא הכא ש"מ למימרא דאע"ג דהיא בת אשת אביו לא מיחייב אלא משום אחותו : שאין אישות לאביך בה · בשפחה ונכרית לא תפסי בהו קידושין במסכת קידושין נפקא לן מקראי בפרק האומר לחברו בסופו (דף סח ·) שפחה עם הדומה לחמור כנענית כדכתיב ואח"כ תבא אליה ובעלתה (דברים כא) ומ:יקרא לא : ואימא פרט לאחותו מאנוסתו · שלא היה אישות לאביך בה : כאן באונסין · ערות בת בנך מאנוסתו לא תגלה הא בת בנה מאיש אחר גלה דלאו אשתך היא ומיהו בנו מן האונסין בנו הוא וכן בתו הלכך גבי אחוה נמי אחוה הוא :

פרט

מאי טעמא · הכא לא פריך פשיטא דבנו הוא כדפריך לעיל פשיט' אחיו הוא אלא אדרבה בעי מ"ט והיינו משום דשני לעיל נילף אחוה אחוה מבני יעקב כו' ולהכי בעי מ"ט לא ילפינן מבני יעקב דלא זקוקה וא"כ מיפטר נמי לא ליפטר :

בן אין לו עיין עליו · אע"ג דפתח אח ובן הוי אפי' ממזר כדפריך לעיל פשיט' אחיו הוא והכא נמי לא אצטרי' ובן אינלו עיין עליו אלא משום דלא נילף מבני יעקב [והא דאצטריך וזרע אין לה עיין עלה היינו משום] דסתם זרע לא הוי אלא זרע כשר כדאמר בריש קדושין (דף ד·) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ולענין בני בנים הוי איפכא דזרע משמע אפי' בני בנים כדמשמע נמי התם דקאמר זרע זרעה לא צריך קרא דבני בנים הרי הן כבנים ובן לא משמע אלא בן לבדו כדאמר בים נוחלין (ד' קטו · ושם) אין לי *אלא בן ובן הבן ובת הבן בן בת הבן מנין ואמר' כר"י דמעיין עליו דהכא גבי יבום אינדרוש בן הבת ובת הבן שיפטור מן היבום כיון דאפקינן לאתויי ממזר ולהכי אצטריך לאתויי בן הבן ובת הבן לענין נחלה ולא בעי למילף מדלענין יבום בן ובן הבן כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו כדאמר התם (דף קט · ושם) גבי בת וא"ת ונדרוש איפכא גבי נחלה לאתויי ממזר ומאין לו דגבי יבום נדרוש בן הבן ויש לומר דגבי נחלה אין צריך לאתויי ממז' דלכל מילי בנו הוא אלא דלענין יבום הוה ס"ד למילף מבני יעקב ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתא לרבות בן הבן והא דפשיט ליה בים נוחלין דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו נראה לר"י דנפק' לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי א"נ דבת וממזר שקולים ובת נמי נפקא מעיין עליו דהכא ומיהו קשה לר"י דהיכא מצי לומר דשקולי' הם בת וממזר הא כיון דמצינו לאוקמי עיין עליו בבת מהיכי תיתי לאוקמי אף בממזר כיון דמאחוה אחוה משמע למעוטי ממזר וי"ל כיון דאחוה אחוה אצטריך לדרשא אחריתא לית לן למעוטי מיניה ממזר לענין יבום כיון דלכל מילי חשיב בן ואח ולגבי יבום נמי מאי לרבויי "בהדיא בת מעיין אלו הלכך אע"ג דאצטריך לרבויי בת לא נניח בשביל כך מלרבוי' ממזר תדע דהא ריש לקיש דריש לה בריש החולץ (ד' לה: ושם) למלתא אחריתא ואפי' הכי מרבינן מניה ממזר :

כשעשה תשובה · והא דאמר בפ' הנחנקין (ד' פה: ושם) לכל אין הבן נעש' שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית כו' התם כשעשה תשובה וא"ת בשלמ' מלקות משכחת דמיחייב אע"פ שעש' תשובה אלא לקללו מי שעשה תשוב' אין רשאי לקללו אפי' אחר וי"ל דאם הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב בו נדוי אע"פ שעשה תשוב' חייב ולא מיפטר :

וכי

עין משפט
נר מצוה

נ
א מיי' פ"א מהל' נחלות סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעו סעי' ו

ב[פירוש נכון על זה תמצא ברשב"ם ב"ב קט : יא : וכ"א בשאלתות ריש פ' אמור שארו זו אשתו כדכתיב שארה כסותה ועונתה]

"גי' הב"ח אלא בן בן הבן ובת הבן ובן בת הבן מנין

ס[גירסת הערוך בערך אין אין עליו וע"ע שם בערך אן .אי' קצת בארוכות וכן עוד שם בערך עין ותוס' הש"ס ריש פ' רעו לפרש בלשון אין ואפס ע"ש קצת בארוכות והתי"ט מ"ה פ"ב דמכילתין תמיה על ו ע"ש]

נא
ב ג מיי' פ"ב מהל' א"ל סמג עשין כח ולאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעג סעי' ד

נב
ד מיי' שם ופ"א מהל' נחלות טוש"ע שם וטור וש"ע ח"מ סי' רעו סעי' ו

נג
ה מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ב

"גי' הב"ח בהדיא

נד
ו ומיי' פ"ה מה' ממרים טוש"ע י"ד סי' רמא סעי' ד

נה
ח מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה הל' ב סמג לאוין קה

נו
ט מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' ו

נז
י מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ד

ואימא פרט לחייבי לאוין *אמר *רב פפא אחייבי לאוין תפשי בהו קידושין דכתיב °כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום אלא אהובה בנשואיה שנואה בנשואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לחייבי כריתות אמר רבא אמר קרא °ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא אימא בין שאומר לו אביך קיים בין שאומר לו אביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא לרבות אחותו משפחה ונכרית אמר קרא בת אשת אביך מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ונכרית ומה ראית מסתבר' חייבי כריתות הוה ליה לרבות שכן תפסי בה קידושין לעלמא אדרבה שפחה ונכרית הוה ליה לרבות דאי מיגיירה לדידיה נמי תפסי בה קידושין לכי מיגיירה גופא אחרינא הוא ורבנן למעוטי שפחה ונכרית מנא להו נפקא להו מהאשה וילדיה תהיה לאדוניה ור' יוסי בר' יהודה חד בשפחה וחד בנכרית וצריכי דאי אשמעינן שפחה משום דאין לה חיים אבל נכרית דאית לה חיים אימא לא ואי אשמעינן נכרית משום דלא שייכא במצות אבל שפחה דשייכא במצות אימא לא צריכא ורבנן אשכחן שפחה נכרית מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מיצרך צריכי *אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי אמר קרא °כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך *לימא קסבר רבינא *נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי האי בשבעה אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים הניחא לר' שמעון דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מנא להו מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי בר' יהודה ר' שמעון הוא :

מתני'

פרט לחייבי לאוין · אם נשא אביו ממזרת והוליד בת לאו אחותה היא ואימא דלא תפסי בהו קדושין : יש אהובה לפני המקום · צורך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משתנה בכך פשיטא שאם זה שונאה אין המקום שונאה : שנואה בנשואיה · בעבירה : כי תהיין · דאית בהו הוייה: ואימא · דהאי בת אשת אביו פרט לאחותו מחייבי כריתו' דאין אישות בה לאביך דהא לא תפסי בהו קדושין דילפי מאחות אשה שהיא בכרת וכתיב בה לא תקח אין לך בה ליקוחין בפ' האומר לחבירו בקידושין (ד' סז:) : שפחה אין לה חיים · אין לה יחס דכתי' עם החמור (בראשי' כב) ונכרי' מתייחסת על שם אביה דכתי' בלאדן בן בלאדן הדרימון בן טברימון (מלכים ב' כ) : שפחה שייכא במצות · כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמר לה לה מאשה (חגיגה ד ·) : כי יסיר את בנך · מדלא כתיב כי תסיר ש"מ הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל בתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרי' ביה כי תסיר בת הנכרי את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן הנכרי שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך : ש"מ · מדכתי' כי יסיר את בנך ומוקמינן ליה בבן שתלד בתך לנכרי אלמא בן בתך הבא מן הנכרי קרוי נמי בנך: לימא קסבר רבינ' וכו' הולד כשר · ולקמן פליגי בה בהחולץ (דף מה ·) (ול"נ דהולד ממזר גרסי' דלא הוי כגר שנתגייר אלא כזרע ישראלית יש בו ושייך בי' ממזרות) : בשבע' אומות כתיב · ושאר נכריות מנלן דולדה כמוה : לר' שמעון דדריש טעמ' דקרא · בפ' המקבל בבבא מציע' (ד' קטו·) אלמנה עניה אין ממשכנין אותה אבל עשירה "ממשכנין שאינה חייב להחזי' לה ואין אתה משיאה שם רע בשכנותיה אלמא דריש טעמא דלא תחבול בגד אלמנ' משום שם רע ומוציא עשירה מן הכלל והכא נמי לדידיה ניח' דאי נמי לא מפרש קרא טעמ' הוה דריש טעמא דחיתון משום כי יסיר את בנך ולא אצטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מסירין : אלא לרבנן · אצטריך קרא לפרושי טעמ' בז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות דאינן אדוקין בע"א כמותן כדקי"ל (חולין ד' יג:) נכרים שבח"ל לאו עובדי ע"א הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן ולא אייתר ליה רבויא ושאר אומות מנלן ודכוותיה אמרי' בסנהד' (דף כא ·) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסיר לבבו דלר"ש הוי לא יסיר לרבויא דבלאו פי' דקרא הוה דרשי' בי' טעמ' ולרבנן דלא דרשי טעמ' דקרא בעלמ' הכא קרא פי' טעמ':

מתני'

וכי יש אהובה לפני המקום · דפשיטא דבשביל אהבת ושנאת הבעל לא יפקיע המקום זכות בנה וא"ת ונימא שנואה היינו רשעה דהיא שנואה לפני המקום וי"ל דמשמע ליה אהובה ושנואה בנשואיה ואם ברשעה מדבר בלא נישואים נמי יש לשנאותה :

ורבי יוסי בר' יהודה חד בשפח' וחד בנכרית · אם תאמר ולמה לי קרא דהאשה וילדיה דמבת אשת אביך נפקי תרוייהו דאין אישות לאביך בה וי"ל דהוה מוקמינן קרא בדמסתבר טפי ואידך הוה מרבינן ממולדת חוץ בין שאומר לאביך הוצא כי היכי דמרבינן מיניה חייבי כריתות :

ואי אשמעינן נכרית משום דלא שייכא במצות · לא הוה צריך להך צריכותא דנכרית לא מפרש בהדיא בקרא ובטעמא קמא סגי דאי לאו אלא חד קרא הוה מוקמינן בשפחה משום דאין לה *חיים וא"ת השתא דאיכ' טעמא בנכרית ואיכ' טעמ' בשפחה למה לי קרא דהאשה וילדיה דמבת אשת אביך מימעטי תרוייהו דהי מינייהו מפק' וי"ל דה"א טעמא דלא שייך במצות עדיף והוה מוקמינן לה בנכרית ואע"ג דטעמא דנכרית לא הוה אתא משפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בנכרית :

יקסבר רבינ' נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר · כן גירסת הקונטר' וכן כתוב ברוב ספרים כאן אבל בקדושין בסוף פרק האומר (ד' סח : ושם) ברוב ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס התם וכן נראה עיקר לר"י דכיון דבתר ישראלים שדינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה שדינן בתר נכרי דאין ממזרות לנכרי וכן משמע לעיל דקא"ר יוחנן בספ"ק (דף יז · ושם) וכולן לפסול והדר קאמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה ואין חוששין לקידושיו דנכרי הוא ולא ממזר והא דאמרי' בפ' יש בכור (ד' מז ושם) גבי לויה שנתעברה מן הנכרי בנה פטור מה' סלעים לא תימא למ"ד אין מזהמין הולד אלא אפי' למ"ד מזהמין לוי פסול אקרי אומר ר"י דמ"ד אין מזהמין היינו מ"ד הולד ממזר דלאו בתר נכרי שדינן ליה ול' מזהמין על שם כותים שהן מזוהמין ובקונ' לא פי' שם כן :

ההוא בז' אומות כתיב · ואע"ג דלא תחנם דכתי' נמי התם מוקמינן בפ"ק דע"א* בכל אומות עע"א הכא לא מוקמי' ליה בז' אומות אלא משום דכי יסיר משמע ז' אומות דמסירין טפי ואי לאו כי יסיר הוה מוקמי' ליה נמי בכל אומות עע"א לרבנן ולר"ש דדריש טעמ' דקרא אי לאו כי יסיר הוה דרשי' דטעמ' דקרא משום הסרה והוה "מוקי ליה דוק' בז' אומות דמסירין טפי וא"ת דלא תתחתן בם דכתי' נמי התם מוקמינן דוק' בז' אומות אע"ג דאין שייך בם הסרה דבגרותן איירי כדאמר בהערל (דף עד · ושם) וי"ל דעל כרחך אי אפשר לאוקמי בכל אומות דמדאסר גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי מכלל דשאר גרים שרי בישראל וא"ת והיכי כרת שלמה ברית עם חירם מלך צור דכתי' ויכרתו ברית שניהם (מלכים א ה) והכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ובכל האומות עע"א איירי כמו ולא תחנם וי"ל דשמא לא אסר אלא כריתת ברית לשם ע"א כדכתי' באידך קרא לא תכרות להם ולאלהיהם ברית או שמא חירם מלך צור גר תושב היה ועוד נ"ל דלא מיתסר כריתת ברית אלא דוק' בז' אומות מדכתי' גבי גבעונים (יהושע ט) אולי בקרבי אתה יושב איך אכרות לך ברית משמע דבשאר אומות שרי ואע"ג דלא תחנם איירי בכל אומות עע*א כריתת ברית שאני דמוכח ענינא דאיירי דוק' בז' אומות כמו לא תחיה כל נשמה דדוק' ז' האומות היו מצווים להחרים דכתי' ז' גוים רבים ועצומים כו' החרם תחרימם (שם) וזה הכתוב שלא לכרות להם ברית שלום שלא להכותם כדי לכבוש ארץ ישראל :

מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי בר' יהודה ר"ש הוא · בסוף פרק האומר (דף סח : ושם) אית' הך סוגיא ומשני בענין אחר דאמר קרא כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכי דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו וקאמר נמי בתר הכי א"כ האשה וילדיה למה לי ומוקי לה לדרשא אחריתי ולא קאמר חד בשפחה וחד בכותית וצריכי :

קדמו

עין משפט
נר מצוה

[בערוך גרס רפא]

נח
א מיי' פ"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ז

נט
ב מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' י

[וע' היטיב הו סנהדרין פג : סוף ד"ה וטבול יום ותוס' זבחי' יז: ד"ה הג"ה וכו' ישוב על זה]

ס
ג ד מיי' פ"א מה' יבום הל' ד

"בי' הב"ח לימא קסבר

סא
ה מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יז

"צי' הב"ח מוקמינן

מתני' *אמי שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע איזה מהן קידש נותן גט לזו וגט לזו במת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם *גשנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קדש וזה אינו יודע איזו קדש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שתים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו השנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם : גמ' ש"מ *יקידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואינו יודע ולא קתני ואינו ידוע ש"מ "מאי קמ"ל סיפ' אצטריכ' ליה מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ידוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו : שנים שקדשו שתי אחיות וכו' · שמע מינה קידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין הכא נמי כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואין יודע ולא קתני ואין ידוע ש"מ ומאי קמ"ל סיפא אצטריכא ליה מתו לזה א' ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים א' חולץ וא' מייבם פשיטא היינו רישא מהו דתימא ליגזור תרי אטו חד קמ"ל ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע ביבמה לשוק : לזה שנים ולזה שנים וכו' · הא תו למה לי היינו הך מהו דתימא ליגזור דלמא מייבם בלא חליצה קמ"ל מ"ש מהא דתנן *ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות הכי השתא

התם

מתני' ואין יודע אי זו מהם קידש · אסור בשתיהן דכל חדא וחדא איכ' למימר זו אחות אשה : חולץ לשתיהן · דלא ידע אי זו היא יבמתו ומיחלץ חדא וייבומי חדא לא דאחות חלוצתו אסור' לו מדרבנן בקיי' וייבומי ברישא נמי לא דדלמא לא זו היא יבמתו וקפגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו : היו לו שנים אחד חולץ · תחלה לאחת והשני אם רצה לייבם לשנייה מייבם דאם זו יבמתו שפיר ואם אחותו היא לא קפגע באחות זקוקתו דחליצ' אפקע' לזיקה : קדמו וכנסו · קודם שנמלכו בבית דין : אין מוציאין מידם · דכל חד וחד אמר אנא שפיר כניבי ואי נמי הוה איפכא שהראשון ליבום כנס אחות זקוקתו ההיא שעת' ודאי הויא אסור' ומשבא אחיו וייבם השני' שהיא יבמתו כבר פקע זיקה מאידך למפרע : שנים שקדשו ב' אחיות · והם נכרים : זה חולץ לשתיהן כו' · דכל חד וחד מנייהו אסור לייבומי דדלמ' באחות זקוקתו פגע : היחיד חולץ לשתיהן · כדפרישי' לעיל שאי אפשר לו לייבם לא קודם חליצ' משום אחות זקוקתו ולא לאחר חליצ' משום אחות חלוצ' לפיכך הואיל ואסור לייבם יחלוץ תחלה לשתיהן כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק : והשנים אחד חולץ · לאפקועי זיקה מאחיו אם זו היא יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממה נפשך אם יבמתו היא שפיר ואם אחותה היא הא קפקעה זיקת היבמה מיניה בחליצת אחיו : אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה · ממה נפשך אם זו יבמתו שפיר כתיב שהרי אחיו לא חלץ אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינה כלום ואי לאו יבמתו שפיר כתיב נכרית דאי משום אחות זקוקתו ליכ' שהרי חלץ אחיו לאחותה שהיא יבמתו ופקע זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי חלצה זו מן היחיד שהוא אח בעלה : קדמו שנים · אחים של אחד וחלצו לשתיהן משום דלא ידע אי זו היא יבמתו : לא ייבמו השנים · אחים האחרים זה את זו וזה את זו דקמא דכתיב איכא למימר זו היא אחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחלה לאחת ואחד מייבם לשנייה ממ"נ אם יבמתו היא שפיר ואי לא יבמתו היא באחות זקוקתו לא פגע שהרי חלץ אחיו ליבמתו ויבמה לשוק נמי ליכא שהרי היא חלוצה מאחי בעלה : ואם קדמו · אלו שנים האחרונים וכנסו אחר חליצת השנים הראשונים ולא באו לימלך לב"ד אין מוציאין מידם כדפרישית שאין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה בנשואין הראשונים דאיכ' למימר קמא דכנס כ' יבמתו היא ושפיר כתיב ובתרא נמי שפיר כתיב נכרית ואי נמי הוה איפכא דקמא פגע באחות זקוקתו כיון שבא שני ויבמה פקע זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דעבד עבד : גמ' שמעת מינה קידושין שאין מסורים לביאה · שאין סופו לבא לידי ביאה דקס"ד דמתני' בשלא הוכרו בשעת קדושין לא היה יודע הי מנייהו כגון דאמר הרי אחת מכם מקודשת לי ועשו שתיהן שליח לקבל קדושין וקידושין אלו אין סופן לביאה דכל חדא קיימא עליה בספק אחות אשה ומדקתני נותן גט לזו וגט לזו מכלל דחדא מיהא מקודשת ומשום ספיקא דלא ידע הי מנייהו בעי למיתב גט לתרווייהו אלמא קידושין הן ופלוגתא דאביי ורבא היא בקידושין : שהוכרו · בשעת קדושין ויודע הוה את מי מקדש הלכך מסורים לביאה נינהו והוו קדושין : ואינו יודע · משמע השתא אין יודע משמע לא נודע הדבר מעולם : ומאי קמ"ל · מתני' פשיטא דתרווייהו בעי' גיטא דלא ידע הי מינייהו : סיפא אצטריכא ליה · דקתני אחד חולץ ואחד מייבם וקא שמעי' דוקא מיחלץ חד והדר ייבומי אידך ממה נפשך כדפרישית לעיל : אבל יבומי · חד ברישא והדר מיחלץ שני לאידך לא דקמא דייבם דלמא פגע באחות זקוקתו : היינו רישא · דהא אשמעי' ברישא היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם : מהו דתימא · הכא לא לייבם כיון דחד מנייהו יש לו אח יחידי לגזור הרי אתי דלא לייבם חד מינייהו אטו ההוא אח שאין לו אח שני ואתי למפגע באחות זקוקה קמ"ל : ודוקא מיחלץ · האח היחידי לשתיהן והדר יבומי חד מהשנים אחר חליצת אחיו לשנייה : אבל יבומי ברישא · קודם חליצת היחיד לשתיהן ואפי' חלץ אחיו של מייבם לאחותה דליכא השתא איסור אחות זקוקה לא [מייבם] משום שמא זו היא ארוסת הנכרי וקא פגע ביבמה לשוק בלא חליצה דהיחידי הוא הנכרי ולו היבמה זקוקה והא מגלא לא אשמעי' ברישא : אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה הא תו למה לי · היינו הך דהא אשמעי' ברישא השנים אחד חולץ ואח' מייבם והכא נמי הכי הוא דהכי הרי חד חליץ וחד מייבם והכי הרי חד חליץ וחד מייבם: מהו דתימא · נגזור דלמא אתי לייבומי אחד משנים אלו ואחד משנים אלו בלא חליצה וקפגע כל חד בספק יבמה לשוק ובאחות זקוקה : קמ"ל · דלא גזרינן והא מרישא לא שמעינן דהתם לזה אחד ולזה שנים דסוף סוף לא מייבם אלא חדא וכיון דעוסקין בחליצה דחדא מדכרי נמי ולא מייבמי עד שיחלוץ היחיד לשתיהן אבל הכא כיון דלבסוף תרוייהו מייבמין קך להאי ביתא וקך להאי ביתא אתי למימר מה לנו ולחליצה : מאי שנא מהא וכו' ולא מתייבמות · וקתני סיפא אם קדמו וכנסו יוציאו והכא קתני אין מוציאין מידן : חולצות ולא מתייבמות · ולא אמרי' ליחלוץ חד מינייהו ודאי לזיקה דידה מאחיו והאי מייבם הדא כי מהני' דקתני מתייבמות שתיהן כל אחת לאחר חליצת אחותה כדקאמר אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה לימא כולן חולצות כי התם אמאי מהדרינן לייבם : הכי השתא · התם זקוקות שתיהן להם אי למ"ד בפרק ד' אחין טעמא דאין מתייבמות אפי' אחת מהן משום דיש זיקה דמרישא מיתסרא משום דקפגע באחות זקוקה וכי חליץ (מייבם) חד לחדא ופקע זיקה לא משתריא אחותו לאידך דכל יבמה שנאסרה שעה אחת על יבמה אפילו לאחר נפילה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם :

ואי

קדמו וכנסו אין מוציאין מידם · אר"י דוקא משום דשמא לא פגע באחות זקוקתו אבל אי ודאי *הוה זקוק להוצי' אע"ג דגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה (לקמן דף מא ·) *אין צריך לרבנן אפי' להמתין היינו משום שקדש תחל' ולא בא עליה באיסור דכבר נפטר' היבמה [זיקתה ממנו] בקדושי אחותה אבל הכא דקני לה בביא' דוקא במקום ספק הוא דאמרי' קדמו וכנסו אין מוציאין מידם אבל בודאי לא :

קדושין שאין מסורים לביאה · פיר' דע"י קדושין קא מפסד' בביא' אבל חייבי לאוין ועשה חשיבי קדושין המסורים לביאה :

דיקא נמי דקתני אינו יודע · וא"ת א"כ תיקשה לאביי דאמר בפ' האיש מקדש (ד' נא : ושם) דהוו קדושין וי"ל דאין יודע משמע הכי ומשמע הכי : ומאי שנא מהא דתנן · פי' בקונט' דפריך אהא דקתני במתני' קדמו וכנסו אין מוציאין מידם וקשה דלפי זה ה"ל לאתויי סיפ' דמתני' דד' אחין ועוד דבסמוך מייתי סיפא דמתניתין אברייתא דשילא ולר"י דפריך אהא דקתני במתני' אחד חולץ ואחד מייבם וגבי ד' אחין שתיהן חולצות* :

אי

עין משפט
נר מצוה

*צ"ל הכ"ח הוה
היה זקוק

סב
א מיי' פ"ט מה'
אישות סמג עשין
מח טוש"ע אה"ע
סי' מא סעי' ב

סג
ב מיי' פ"א מה'
יבום. סמג עשין
טוש"ע אה"ע
סי' קעו סעיף א

סד
ג שם סעיף ג

סה
ד מיי' פ"ט מה'
אישות סמג עשין
מח טוש ע אה"ע
סי' מא סעיף ב
וסי' קעו סעי' א

סו
מיי' פ"א מה'
יבום הלכה א

*בגמ' ' של הב"ח
ב"כ ס"א ומיהו
הך פירכא לית'
לר' יוחנן דאמר
אחיות א"י מי
שכאן

*צ"ל הב"ח מאי

התם אי למ"ד יש זיקה יש זיקה ואי למ"ד *אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה : קדמו וכנסו אין מוציאין כו' · תני שילא *ואפי' שניהם כהנים מ"ש *חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא *והתניא °גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא : מתני' *מצוה בגדול ליבם *ואם קדם הקטן זכה : גמ' ת"ר °והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול ליבם °אשר תלד *פרט לאילונית שאין יולדת יקום על שם אחיו *לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן °על שם אחיהם יקראו בנחלת' מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו *פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התור' כולה *אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזירה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזירה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו לא אתאי גזירה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי *פריך ר' אחא ואימא למעוטי בוכרא דאימא ההוא לא מצית אמרת *דיבו' בנחלה תלה רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכ' בכור תתקיי' מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא °כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול מה תני אביי קשישא *מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לשקול נחלה כי מייבם פשוט לא לשקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי' קם ולא בכור דקרייה רחמנא

למאי

תורה אור
ויקרא כא
דברים כה
ראשי' מח
דברים כה

ואי למ"ד טעמא משום דאסור לבטל מצות יבמין ואי מייבם האי חדא דלמא מיית אידך קודם שייבם ותגלא אחותה משו' אחות אשה ונמצא מצות יבמין בטלה על ידינו מיבום ומחליצה הרי נאסרה *משו' כך וכיון שנאסרה שעה אחת א"כ חולץ חד לחדא ואזלה האי השני' עומדת היא באיסור אשת אח שלנו נראית ליבום *מתחל' אבל הכא זו שנאסרה משום אחות זקוקה לאו יבמה היתה וכי פקע איסור אחות זקוק' *בחליצת אחות' הרי זו מותרת ועומדת דלאו אשת אח הואי הלכך מספיקא לא מפקינן לה דאימא כל חד וחד דידיה איתרמיא ליה: ואפי' שניהם כהנים · וחד מינייהו ודאי חלוצה כתיב דהא ארוסת הנכרי חלוצה היא מאחד משני אחיו כדקתני קדמו שנים וחלצו : חלוצה · לאסורה לכהן : מדרבנן הוא · והכא דלכל חד איכא אלא ספק דשמא זה ייבם את יבמתו גמור לא גזור רבנן לאפוקי מספק: גרושה · מאישה לא יקחו: מכאן שמצוה בגדול · הכי דריש ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור המייבם יהיה הבכור : אשר תלד · ואותה יבמה תהא ראויה לילד פרט לאילונית: יקום · היבם על שם אחיו לנחול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו : אתה אומר לנחלה · והאי יקום ביבם משתעי : או אינו · אלא בבן שיולד לו משתעי שאם היה שם המת יוסי קורין לזה יוסי: אין מקרא יוצא מידי פשוטו · ואע"ג דדרשי' ליה לדרש' מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי : ואפיקתיה לגמרי · שאין צריך לקרות לבנו בשם אחיו המת והכי גמר לה מרביה: ופרכינן ואי לאו גזירה שוה הוה אמינא שם ממש בתמיה : ליבם · קאמר רחמנ' בן הנולד לך יקום על שם אחיך מיבעי ליה : ואי לבית דין · מודע רחמנ' מצות קריית שם הבן: יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה · אלא ודאי ביבם גופי' משתעי קרא ולבית דין קאמר רחמנ' שיקום היבם על שם אחיו המת לנחלה: אמרו לו ליבם· שיקום בנו על שם אחיו דכל מצות יבום קא מודע קרא לבית דין וקאמר להו להזהיר יבמה לבא עליה והבן אשר תלד לו יקימנו על שם אחיו : אימא בכור· דוקא קאמר קרא אבל פשוט לא לייבם לגמרי בין איכא בכור בין ליכא בכור : אם כן· דפשוט לאו בר יבום הוא למה לי דמיעט רחמנ' אשת אחיו שלא היה בעולמו תיפוק לי משום דלאו בכור הוא זה שנולד לאחר מיתת אחיו : ואימא · האי דמיעט אשת אחיו שלא היה בעולמו כגון שהיה זה שנולד בכור לאמו ואחיו מאביו ולהכי אצטריך למעוטי : בנחלה תלה רחמנא · וממילא בכור הנוטל פי שנים הוא דמייבם אבל בכור לאם לא ומדמעטי' שמע מינה בכור דקרא לאו דוקא אלא גדול האחים: ואימא כי איכא בכור כו' · כלומר דלמא לעולם בכור דוקא והכי קאמר רחמנא אי איכא בכור קמך תתקיים מצות יבום או בבכור או בפשוט דנפקא לן מדאימעיט אשת אחיו שלא היה בעולמו וכי ליכא בכור לא תתקיים ופטורה לגמרי מן הפסוק : ומת אחד מהם · משמע שלא היו שם אלא שנים ומת אחד מהן : מי לא עסקינן · כלומר מי לא משתמע נמי מקרא דמית בכור וקאמר רחמנא לייבם פשוט : ואימא· על כרחך קרא דחיק ומיתוקם כגון דמית פשוט וקאמר רחמנא לייבם בכור דהא כתיב והיה הבכור : הא מיעט רחמנא כו' · דהכא גבי תרי אחים כתיב מיעוט אשת אחיו שלא היה בעולמו אלמא דמית גדול משמע ותו ליכא בכור קטן : אימא כי ליכא בכור קדם הקטן זכה · דהא לא רבי דלייבם פשוט אלא מומת אחד מהם ומיעט אשת אחיו שלא היה בעולמו דמשמע דמת בכור ואמר רחמנ' לייבם פשוט אבל אי איכא בכור לא לייבם פשוט : הוקשה כו' · שוין לייבם : ליהדר אגדול · אי לא בעו שאר אחיו נחזור עליו לכופו דמצוה עליה רמיא ולא על האחרים אבל כי ליכא בכור לא רמיא מצוה אגדול טפי משאר אחיו : הולכין אצל אחיו הקטן · משמע קטן הימנו וגדול משאר אחיו אלמא מהדרי' אגדול דגדול קודם · מדקתני חוזרין אצל גדול ליכא לאוקמי דאיכא למימר מאי גדול בכור דאי לא מצי לשנויי הכי אדמותיב מדתני אביי לותיב ממתניתין דקתני בפ' החולץ נמי לא רצה חוזרין אצל גדול : לא לשקול נחלה · דהא בכור כתיב :

אלא

אי למ"ד יש זיקה · אר"י אע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבם אחר חליצה משום דלמא אתי לייבם ברישא כדמשמע בפ' ד' אחין (ד' כו : ושם) גבי ר' יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי שכאן מ"מ ליכא למימר דלחלוץ חד ולייבם חד כיון דכל אחת נאסר' שעה אחת אסור' עולמית אפי' ראשונה דלית ליה יבמה שהותרה ונאסר' וחזרה והותרה תחזור להיתר' אלא לר' יוחנן לכך הוצרך לומ' אחיות איני יודע מי שכאן ולמ"ד אין זיקה אע"ג דלרב דאמר אין זיקה לית ליה לקמן כיון שנאסרה שעה כו' מ"מ גזרינן דלא לחלוץ חד ולייבם חד אטו דלמא מייבם ברישא דכיון דאין זיקה אתי למיטעי ולייבם ברישא דהא לא מסקי אינשי אדעתייהו דלמא מית אידך אבל הכא כל חד וחד אמרינן אימא דידיה מתרמי' ליה [וליכא למגזר דלמא מייבם ברישא דאפילו מייבם ברישא אימא דידי' אתרמי' ליה וכי מייבם] שפיר עבד ומשום מ"ד אין זיקה צריך לומר כל כך :

וספק חלוצה לא גזרי בהו רבנן · הקשה ה"ר משה בר' יעקב מפיה"ס דאמר בהחולץ(ד' לו :)מת בתוך שלשים יום אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינ' חולצת ולמה לא תחלוץ כיון דספק חלוצה מותרת לכהן וי"ל דהתם שחולצת לאחר נשואין יאמרו קמו רבנן במלתא דנפל הוה ולכך הצריכו חליצה ואתי למישרי חלוצה לכהן אבל הכא כל א' כשכונס אמרי קים ליה להאי דלאו חלוצה היא ולכך כנסה* :

או אינו אלא לשם · ויהא כוליה קרא כפשטיה ולא כדיוק מבכור דמצו' בגדול ליבם אלא ה"ק והיה הבכור פי' הראשון שתלד היבמה יקרא שמו בשם המת ויליף בג"ש דלאו שם ממש קאמר אלא לנחלה וכיון דלנחלה קאמר ליכא לאוקמי קרא אלא ביבם דאי על הבכור שתלד היבמה קאמר קרא שיקום על שם המת לנחלה שאותו בכור יירש את המת דא"כ יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה דהשת' לא שייך למימר דה"ק אמרו ליה ליבם כדקאמר בסמוך :

ה"ג ואם לא רצה הולכי' אצל אחיו הקטן · פי' אצל קטן ממנו לא רצה הולכים אצל אחיו פי' אחר פשוטין קטנים ממנו לא רצו חוזרין אצל גדול ויש ספרים דלא גרסינן אלא הולכים אצל קטן ותו לא וצריך לומר דמשמע דקטן ממנו קאמר מדלא נקט לישנא דמתניתין דהחולץ (דף לט ·) מהלכין על כל האחין :

למאי

עין משפט
נר מצוה

[לעיל יח ·]

סז
א מיי' פ"א מה'
יבום סמג עשין
כב טוש"ע אה"ע
סי' קעו סעי' ג

סח
ב מיי' פ"א מה'
אישות ופי"ו מה'
איסורי ביאה
טוש"ע אה"ע
סי' ו סעיף א

סט
ג מיי' פ"ב מה'
יבום סמג עשין
נא [טוש"ע
אה"ע סי' קסא
סעיף ד

ע
ד שם סעיף ז

עא
ה מיי' פ"ג מה'
נחלות סמג עשין
כו טוש"ע אה"ע
סי' קסב סעיף א

עב
ו מיי' פ"ו מה'
יבום סמג עשין
נא טוש"ע אה"ע
ס' קעב סעיף א

[וע' בתו' שבת
קלו : ד"ה ואם]

עג
ז מיי' פ"א מה'
נחלות סמג
עשין נ טוש"ע
ח"מ סי' רעו
סעיף ד

עד
ח מיי' פ"ב מה'
יבום סמג עשין
נא טוש"ע אה"ע
סי' יא סעיף ד

שם כך ושוב אין
לה התר אפי'
בדיעבד כל"ל
רש"ל

*גי' הב"ח מתחל'
מדרבנן אבל

*גי' הב"ח בייבום

קדושין ד' עח·

לעיל דף יב ·

לעיל יא : שבת
סג ·

[קדושין יג ·
וש"נ]

לעיל יז : כ ·

ביצה דף לו ·
לקמן דף לט ·

תורה אור

למאי הלכתא לגריעותא °מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי כבמוחזק : **מתני'** *°הנטען על השפחה ונשתחררה או על הנכרית ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אעפ"י שכנס יוציא : **גמ'** הא גיורת מיהא הוי' ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגייר' לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה ר' נחמיה אומר *אחד גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא אתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב °הלכה כדברי האומר כול' גרים הם אי הכי לכתחלה נמי משום דרב אסי *דאמר רב אסי °הסר ממך עקשות פה ולזות שפתי' וגומר תנו רבנן *אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו *°לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר אלעזר מאי קרא °הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך "עליך יפול אבל אידך לא : הנטען על אשת איש וכו' · אמר רב ובעדים אמר רב ששת *אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתתא דתניא *°הנטען על אשת איש °והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא היכי דמי אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקי' לקלא מאי הוי אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו דכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן וה"ק דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנוס מיתיבי °בד"א בשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא °ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתני' ביש לה בנים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאין לה בנים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתני' קשיתי' מאי איריא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאוה בבית דין וב"ד בעדי' הוא דמפקי ואי בעית אימ' הני מתניתיי' רבי היא דתני' °רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומבוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה אמר רבי הואיל ומבוער הדבר תצא

מנעלים

אלא למאי הלכתא קרייה בכור · לכתוב גדול : בכור אינו נוטל חלק בכור' בנחלה הראוייה לבא להם אחר מיתת אביהן אלא במה שמוחזק ביד אביהן ביום מותו דכתיב בכל אשר ימצא לו (דברים כא) אף יבם הנוטל פי שנים בנכסי אביו חלקו וחלק אחיו שמת אינו נוטל בראוי כבמוחזק : **מתני'** הנטען · חשוד כלומר שטוענ' עליו דברי לעז : לא ישאנה · משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון : הנטען על אשת איש והוציאוה · בית דין מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה: יוציא · דמדאורייתא אסורה כמי לבועל דדרשינן ונטמאה ונטמאה (במדבר ה) ב' פעמי' אחד לבעל ואחד לבועל במס' סוטה (דף כז :): **גמ'** הא גיורת מיהא הויא · ואע"ג דלא נתגיירה לשם יהודות אלא בשביל שישאנה זה: עבדי שלמה · בעלי שררה היו : גירי אריות · כגון כותים דכתיב בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בם את האריות ונתגיירו כדכתי' התם בגלות שומרון : גירי חלומות · בעל חלומות אמר להם להתגייר: מרדכי ואסתר · ורבים מעמי הארץ מתיהדים (אסתר ח) : בזמן הזה · ס"ד כל הכי מקמי הכי לאו גרים נינהו כגון כגוזראן וכיוצא בו: בזמן הזה · שלא יעשה מחמת שררה : אי הכי · דגיורת מעלייתא היא : לכתחלה נמי · יכנוס ואמאי תני לא יכנוס : דאמר רב אסי · טעמא דמתני' משו' דכתי' הסר ממך עקשו' פה ולזות שפתים הרחק ממך דאתו לאחזוקי לקלא קמא : הן גור · הבא להתגייר יגור אפס מאותי בשעה שאין אני עמכם יתגייר דהיינו בזמנהזה: מי גר אתך עליך יפול · מי גר אתך בעניותך כאשר אמרת : עליך יפול · לעולם הבא · יפול ינוח כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה) יפול מצדך אלף (תהלים צא) : ובעדים · הא דתנן יוציא זה החשוד שכנסה כגון שבאו עדים על קול הראשון שראוה שזינתה עמו : להא שמעתתא · בעדים : כי ניים ושכיב רב אמרה דתניא · תיובתא: נתגרשה מתחת ידי אחר · ראובן נטען על דינה אשת שמעון וגירשה שמעון ונשאה נחבון וגירש' אם כנסה ראובן מעתה לא יוציא : אי דאיכא עדים · בזנות קמא הרי נאסרה עולמית עליו : ה"ה דאפילו דלא אפסיק אחר לקלא · וכנסה ראובן מגירושי שמעון לא תצא הואיל וליכא עדים והא דנקט מתחת ידי אחר היא גופה אצטריך לאשמועי' רבותא דלכתחלה לא יכנוס כדקתני אם כנס אין לכתחלה לא : במה דברים אמורים · דאם כנס הנטען יוציא כשאין לה בנים מן הראשון : אבל יש לה בנים · מן הראשון לא תצא דכי מפקי לה קא מחזקי' לקלא קמא ועבדינן להו ממזרי' : ואם באו כו' · אלמא אין לה בנים בלא עדים נמי מפקינן : רב מוקי למתני' ביש לה בנים · ומשום הכי אמר רב ובעדים : ובי"ד בעדים הוא דמפקי · מבעל ראשון דאין אשה נאסרה לבעלה משום קול ואתא רב למימר דוקא מתני' משום כך יוצא הנטען הואיל ואיכא עדים אבל בלא עדים הואיל ויש לה בנים לא : ואיבעית אימא · בלא בנים לא נפקא בלא עדים והני מתנית' דאמרי נפקא רבי אמרינהו דמפיק אשה מבעלה בקול כל דהו : רוכל · מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן : רוכל יוצא מן הבית · ומצא זה את אשתו שהיא חוגרת בסינר מכוער הדבר שלא התירה מעליה אלא לזנות : סינר · היא כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לצניעות : רוק למעלה מן הכילה · ארוכל יוצא קאי ומצא בעל רוק למעלה בגג הכילה שעל מטתו מי זרק הרוק למעלה כי אם השוכב ופניו למעלה הלכך ודאי זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש :

מנעלים

למאי הלכתא לגריעותא · א"ר יצחק דהוי מצי למימר להסיבות' שאין ירושתו חוזרת ביובל* : **גיורת** מיהא הויא · דמשמע לא יכנוס הוא אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה: **הלכה** כדברי האומר כולם גרים הם · אבל גירי אריות לא דמי להא דאיכא מ"ד כותים גירי אריות הן דהתם היו עובדים אלהיהם כדכתיב בספר מלכי' ולמ"ד גירי אמת הן קסבר דסוף נתגיירו לגמרי* : **אי** הכי לכתחלה נמי · אי אמרת בשלמא דאינה גיורת גמורה ניחא דלכתחלה לא יכנוס משום דספק גיורת היא דשמא נתגיירה לשם אישות ודיעבד אין להוציא דאין להחמיר משום חששא זו : **משום** דרב אסי הסר ממך עקשות פה כו' · אר"י דבנטען על הפנויה אין להחמיר מלכנוס משום לזות שפתים דאדרבה מצוה לכונסה דבאונסה כתיב ולו תהיה לאשה (דברים כב) : **לא** בימי דוד ולא בימי שלמה · מאותי הגתי °ובת פרעה דבימי שלמה לא קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שלחן מלכי' והכי לא צריכי אבל קשה דאמרי' בהערל (ד' עט : ושם) גבי מעשה דגבעוני' דבימי דוד ניתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף וי"ל דמעצמן נתגיירו כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהדים ויש ספרים שכתוב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים והיא דפ"ב דשבת (ד' לא ·) ההוא דאתא לקמי' דהלל ואמר גיירני ע"מ ליעשות כהן גדול בטוח היה הלל דסופו לעשות לשם שמים וכן ההיא דתכלת (דף מד ·) דאתא לקמיה *דר' גיירני ע"מ שאכנסא לאותו תלמיד : **אמר** רבי הואיל ומכוער הדבר תצא · אר"ת דתנא מן הרוכל אם נשאת לו דכל הסוגי' איירי בנטען דאין לומר תנא מנהבעל דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קנוי וסתיר' *או "שיראו דרך מנאפין ועוד דלגבי בעל הוי קלא דבתר נשואין דאמר בהאשה רבה (ד' לב · ושם) דלקלא דלבתר נשואין לא חיישי' ורוק למעלה בגג הכילה לא עדיף מקלא דלא פסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפילו בקלא דפסיק מכח הך ברייתא אלא ודאי תנא מן הרוכל אם נשאת דרוק למעלה בגג הכילה הוי קלא דקמי נישואי רוכל וכן פר"ח וכן נראה לר"י דמתוך ההלכה משמע דאין מוציאין ע"י קול מבעלה דקאמר וב"ד בעדים הוא דמפקי משמע דדבר פשוט הוא דמבעל לא מפקי' אלא בעדים אע"ג דמנטען קתני בברייתא דמפקי בקול [אף דקתני הוציאוה הדר רב נחמן דבסמוך הוציאה תנן דמשמע ע"י בעלה אפ"ה מבעלה לא מפקינן ע"י קול] באין בנים מן הראשון והא דאצטריך בהנהו עובדי דסוף נדרים (ד' נא :) להנהו

טעמים

תורה אור

מנעלי' הפוכי' תחת המטה א"ר הואיל ומכוע' הדבר תצא מנעלים הפוכים ליחזי דמאן נינהו לא מקום מנעלים הפוכים (תחת המטה א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא) °והלכתא כוותיה דרב °והלכתא כוותיה דרבי קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא יהא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק קלא דלא פסק וליכא עדים כרבי קלא דפסיק ואיכ' עדים כרב וקלא דלא פסיק עד כמה *אמר אביי °אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופלגא ולא אמרן לא דלא פסק ביני וביני אבל פסק ביני וביני הא פסק ולא אמרן לא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה הוא *ולא אמרן לא דליכא אויבים אבל איכא אויבים אויבים הוא דאפקי' ליה לקלא *תנן התם °המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שלח ליה רבה בר הונא לרבה בר ר"נ ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא א"ל תנינא הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא א"ל מי דמי התם הוציאוה והכא הוציאה ורבה בר רב נחמן מתני' נמי הוציאה תנן ואכתי מי דמי הכא בעל והתם בועל א"ל שפיר דמי אהדדי הכא אמור רבנן °לא יכנוס ואם כנס יוציא הכא נמי אמרי רבנן לא יחזי' ואם כנס יוצי' ולא היא התם אלומי אלמיה לקלא הכא אמרי' קם ביה בקלא וליתיה : **מתני'** °המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אמר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו : **גמ'** טעמא דממדינת הים דעליה קסמכינן אבל מא"י דלאו עליה קא סמכינן ישא את אשתו והא מת דלאו עליה קסמכינן דאמר מר *אשה דיקא ומינסבא וקתני לא ישא את אשתו התם ליכא כתבא הכא איכא כתבא *דתנן מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח : מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו · הוא נהי דלא ישא את אשתו °הא לאחר תינשא *והאמר רב יוסף °פלוני רבעני לאונסי הוא ואחר מצטרפין להורגו לרצוני רשע הוא °והתורה אמרה °אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וכי תימא שאני עדות אשה דאקילו בה רבנן והאמר רב מנשה

גזלן

מנעלים הפוכי' · כיון למטה ודאי של נכרי הם והפכו כדי שלא יכיר הרואה : מקום מנעלים הפוכים · ניכר מקום הפיכתו בעפר שתחת המטה לשון מורי לשון אחר מקום מנעלים מצא הפוך שבא ומצא את מנעליו במקום שהוא רגיל לתת שלו ודאי נכרי בא לכאן ושם מנעליו במקום שלו ושלו במקום בעל וראשון עיקר דא"כ הפוך מיבעי ליה : והלכתא כוותי' דרב · דאמר אין מחזיקין קלא אלא בעדי' : דפסיק · שילא קול אח' לומר שקר הוא הלעז : דומי מתא · חסודי העיר ל"א דומי דלא ידעי ודאי אלא אמרי בדדמי לשון מורי : משום נדר לא יחזיר · וטעמא מפרש התם בהשולח גט שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך זו אצל חכם לאחר שניסת ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אלו הייתי יודע שיש התר לנדר שנדר' אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשה שהיתה חביבה עלי ביותר ונמצא זה מבטל גיטו למפרע ועוקרו ובניה מקהסי ממזרים לפיכך אמרי' לו מתחלה הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר עולמית ואם היא חביבה עליך לא ובקש התר לנדרה ואי מגרש לה מהשת' ודאי שנואה היא עליו ותו לא מצי עקר לה גיטה בדברי שקר: ומשום שם רע · שילא עליה לא יחזיר כדפרישית טעמא שמא תנשא לאחר ויצא קול על הלעז הראשון שקר הי' ויתחרט המגרש ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא כו' : כנס מהו שיוציא · אם החזיר' מהו שנכופנו להוציא : תנינא הנטען כו' · והתם נמי מפקיע' מבעלה דכיון דהוציאה משום שם רע גילה דעתו שהקול אמת ונאסרה לו כי היכי דאסרינן לה הכא משום שהחזיק זה הקול כשכנס : התם הוציאוה · ב"ד שבאו עדי טומאה ואסורה לבועל מן התורה . הכא הוציאה · והאי דלא יחזיר לדרבנן הוא : ורבה בר נחמן מתניתין נמי הוציאה תנן · בלא עדים הלכך לא אסור' לבועל אלא משום לזות שפתים מדרבנן ואפ"ה קתני יוציא : ואכתי מי דמי הכא בעל · החזיר ואין דבר זה מגונה הוא : התם בועל · כונס ודבר מגונה הוא : א"ל שפיר דמי להדדי · דהכא והכא מדרבנן הוא : ולא היא התם · הוא כשכנס בועל אלומי' אלמי' לקול הראשון שאמת היה הלעז אבל הכא כשהחזיר' בעל בטולי בטלי' לקלא דאמרי מדהחזירה קים ליה בקלא חזר ובדק בקול ראשון של ש"ר ומצא שאינו: **מתני'** המביא גט ממדינת הים · צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפרש בגיטין (דף ב ·) לפי שאין בקיאים לשמה : לא ישא את אשתו · הואיל ואדיבורי' סמכי' : מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא אשתו · הואיל ועל עדותו היא נישא' איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נישאת בעד אחד: ר' יהודה אמר הרגתיו לא תנשא אשתו · אפי' לאחר על פיו לפי שהוא משים עצמו רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד : הרגנוהו תנשא אשתו · לאחר ובגמ' בעי טעמא : **גמ'** אבל מא"י · המביא גט מא"י אין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם : והא מת דלא עלויה סמכינן · דכי אמר מת בעל הא דשרו רבנן לאינסובי לאחר לא עלי' סמכינן:דאמר מר · בפ' האשה רבה (דף צג :) היינו טעמא דעד אחד נאמן להשיא אשה משום דהיא גופה דייקא עד שיודעת שמת ודאי ואח"כ נישאת:מה בין גט למיתה · בהמביא* תנן אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה כגון חמותה ויבמתה וצרתה ובת בעלה נאמנות להביא גיטה ואע"פ שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומה בין גט למיתה אלא שהכתב מוכיח ולא עלה סמכינן כל כך : פלוני רבעני לאונסי כו' להורגו · את הרובע :

גזלן

טעמי' דאתא שריא דאם איתא דעבד איסור' אירכוסי הוי מירכס ואם איתא דעבד איסור' ניחא ליה דליפול נרא' לר"י דהתם באומרת טמא' אני כי מתני' דהתם דעלה קאי ואפ"ה שריא מהנהו טעמי אבל באומרת טהורה אני שריא בלאו הנהו טעמי דהתם' ואין להתמוה אמאי שריא כיון שאומר' טמא' הא שויתא לנפשה חתיכה דאיסורא דלפי שראו חכמים שנתקלקלו הנשים ליתן עיניהם באחר ורוב האומרות כן משקרות לכך נראה להם להתירן*. **הא** בקלא דפסיק · ומיהו רב גופיה אית ליה ל"ש קלא דפסיק ול"ש קלא דלא פסיק : **ואכתי** מי דמי · בספרים ישנים לא גרסי' ליה אלא גרסינן ורבה בר נחמן הוציא' תני הכא בעל והכא °בועל הכא אמור רחוקהו ועד ולא היא חד שנוי' היא והכי פירו' ורבה ב"ר נחמן הוציאה תני וכיון דתני הוציא' והכא בעל והכא בועל הוציאה ולא ב"ד ואפ"ה קתני במתני' ואם כנס יוציא ה"ה דהתם בגיטין (ד' מה) נמי אם כנס מוציא ויפה פשיט רבה ב"ר נחמן ומסיק ולא היא כו' קם ביה בקלא דליתי' מה שאסור להחזיר אינו משום שסבורים העולם שאסורה לו משום שם רע דהא סברי דקם ביה בקלא דליתי' אלא משום קילקול או משום פריצות כדאמרי' בגיטין וקשיא לר"י דהיאך היה מדמי' אותה רבה ב"ר נחמן וכי לא היה יודע טעם זה דבהדי' מפרש להנהו טעמי בהשולח* בברייתא וי"ל דלא שמיע ליה א"נ אומר ר"י דרבה ב"ר נחמן יודע טעמי דקילקול ופריצות אבל סובר דכנס יוציא מפני שהעולם אין יודעים הטעם דקילקול ופריצות אלא סוברים שמחמת שם רע אסור' לו כיון שגירשה ע"י כן ולכך אם כנס יוציא משום רננא כמתני' דהכא ומסיק ולא היא שיטעו העולם בזה כי יש חילוק גדול בין מתני' דהכא למתני' דהתם דהכא אלמיה לקלא כו' : **הכא** איכא כתבא דתנן מה בין גט כו' · ואע"ג דלאביי בסוף פ"ב דגיטין (דף כג :) איירי רך משנה בחוצה לארץ מ"מ דייק שפיר מינה דיש לסמוך על הכתב : **מת** הרגתיו הרגנוהו · כיון דאפי' במת לא ישא את אשתו לא הוה צריך למיתני הרגנוהו ואפי' בהרגתיו לאחר תנשא ולא הכי ליה אלא משום דרבי יהודה מפליג בין הרגתיו להרגנוהו : **הוא** ואחר מצטרפים להורגו · הקשה הר"ר חיים דבסוף פ"ק דמכות (דף ו · ושם) פריך הרוג ונרבע יוכיח משמע דהרוג ונרבע פסולים להעיד משום שונא והכא משמע דכשר וי"ל דלא משום שונא פסול נרבע התם אלא בנרבע לרצונו איירי ומשום רשע פסול אפילו לרבא דבסמוך דסובר דלרצונו נמי כשר מ"מ כשיש עדים שנרבע לרצונו הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול וכי פריך בתר הכי הורג ורובע יוכיח פי' יגלו על עצמם הוה מצי למינקט נרבע דקאי ביה כיון דאיירי בנרבע לרצונו אלא

משום

אגזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה נימא רב מנשה דאמר כר' יהודה אמר לך רב מנשה אנא דאמרי אפי' לרבנן וטעמא דרבנן הבא כדרבא *דאמר רבא באדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע לימא רב יוסף דאמר כר' יהודה אמר לך רב יוסף אנא דאמרי אפי' לרבנן ושאני עדות אשה דאקילו בה רבנן ורב מנשה דאמר כרבי יהודה : הרגתיו כו' הרגנוהו תנשא כו' · מאי שנא הרגתיו ומאי שנא הרגנוהו אמר רב יהודה באומר אני הייתי עם הורגיו *והתניא *אמרו לו לר' יהודה מעשה בליסטים אחד שיצא ליהרג במגיזת קפוטקיא ואמר להם לכו אמרו לה לאש' שמעון בן כהן אני הרגתי את בעלה בכניסתי ללוד ואמרי לה בכניסתו ללוד והשיאו את אשתו אמר להם *משם ראיה *באומר אני הייתי עם הורגיו והא ליסטים קתני שנתפס ע"י ליסטיות והא יצא ליהרג קתני בי דינא דאומות העולם דלא דייקי וקטלי : מתני' דהחכם שאסר את האשה בנדר על בעלה ה"ז לא ישאנה *מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד : גמ' הא התירה ישאנה במאי עסקינן אילימ' בחד חד מי מצי מתיר והאמר (*רב א"ר) חייא בר אבין אמר רב עמרם ותנא התרת נדרים בג' ואלא תלתא מי חשידי והתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד לעולם בחד *וכדאמ' רב חסד' א"ר יוחנן וביחיד מומחה וה"נ ביחיד מומחה · מיאנה או שחלצה וכו' · טעמא דב"ד הא בתרי לא מאי שנא מהא דתניא *עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה היא גופה קמ"ל לאפוקי ממ"ד מיאון *בפני שנים קמ"ל מיאון בג' איבעיא להו כנס מהו שיוציא רב כהנא אמר כנס מוציא רב אשי אמר כנס אינו מוציא תני להו רב זוטי דבי רב פפי כדברי האומר כנס אינו מוציא אמרו ליה רבנן לרב אשי *גמרא או סברא אמר להו מתני' היא *הנטען משפחה ונשתחררה מנכרית ונתגיירה ה"ז לא יכנוס ואם כנס אין מוציא אמא

ברננא

גזלן דדבריהם· כמו מפריחי יונים ומשחק בקוביא דתנן (ר"ה ד' כב) כל העדות שאין האש' כשרה לה אף הן אינם כשרים ועלה אמר רב מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כו' : רבא פליג עלי' דרב יוסף ואמר אפי' אמר פלו' רבעני לרצוני הוא ואת' מצטרף להורגו לרובע דכיון שזה מתכוין לעדות נאמן הוא אבל חבירו ואין נאמן על עצמו מה שאמר לרצוני דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות בין לטובה בין לרעה הלכך אינו נעשה רשע בעדות עצמו : ואין אדם משים את עצמו · עדותו עדות אבל עצמו ליעשות רשע והא דקיימא לן (ב"מ ד' ג:) הודאת פיו כמאה עדים דמי הנ"מ לממונא אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא : ושאני עדות אשה דאקילו בה רבנן · הלכך אפי' רשע בממונא לית לי דרב מנשיא דאמר הא דדברי תורה פסול : אלא רב מנשיא דאמר כר' יהוד' · והכי מיתוקם סוגיא רב יוסף מוקים לרב מנשיא כרבי יהודה ורב מנשיא מוקי לרב יוסף כר' יהודה : אני הייתי עם הורגיו · אבל לא נגעתי בו : ע"י לסטיות · לפי שהיה עמהן : מתני' בנדר · שנדר' הנאה מבעל' ולא הפר לה ובאתה לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרט' : לא ישאנה · משום חשד : שהוא ב"ד · כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי דקיימא לן חליצה ומיאון בג' ותלתא לא חשידי : גמ' הא התיר' · ואח"כ מת בעלה או גירשה ישאנה שאין כאן חשדא : לעולם בחד · ודקשיא לך מדקתני שאסר מכלל דבר מישרי הוא אין ביחיד מומח' וכדרב חסדא בנדרי' בפ' נער' המאורס' : ב"ד · ג' : לא חשו חכמים לדבר זה · לומר לא יקחו שוב שדה זו מן הלוקח וכן העד של גט לא ישא את האשה : היא גופה · כלומר ה"ה דתרי נמי לא חשידי והא דקתני שהוא ב"ד לאו משום לאפוקי מחשדא אלא לאשמועינן דאין מיאון בפחות מג' ולאפוקי ממאן דאמר בפרק [בית שמאי] (דף קז·) מיאון בשנים : כנס מהו שיוציא · אחכם ואמביא גט קאי : גמרא או סברא · האי דאמרת כנס אין מוציא :

ברננא

משום דעל השתא איירי בהללת הורג ורובע מסיק לה והרוג נמי לא משום שנאה פסל ליה התם אלא אמר רבי' יצחק דמיפסל משעה שנעש' טרפה דטרפ' פסול להעיד כדאמרי' בסנהדרין (ד' עח· ושם) וה"ר יוסף מאורליינ"ש מפר' דפריך מהרוג ורובע שיגלו כשהם קרובים להורג ורובע וקשה לר"י דאין ה"נ דנהי דבהרוג ליכא למימר דאין ה"נ שיגלו דהרי חייב הכתוב מכה אביו מ"מ מנרבע מאי פריך וכ"ת בנרבע נמי דהא דרשי' בסנהדרין (דף נד·) ערות אביך ממש שרבעו ה"מ לענין כרת אבל מיתה לא אשכחן :

רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו· הקשה ר' יצחק בן אברהם דבפרק שני דכתובו' (דף יח: וע"ש) מסיק רבא גופי' גבי הא דתנן התם אם אין כתב ידן יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים לומר אנוסים היינו לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשו' אבל אמרו מחמת ממון אין נאמנים ואמאי אינאמני' דהוה לן לפלוני דיבורא ולומר דאנוסים היו ולא מחמת ממון אלא מחמת נפשות ואומר ר"י דלא פלגינן דיבו' ר' כדי לפסול השטר דמדאוריית' עדים החתומי' על השטר נעש' כמי שנחקר' עדותן בב"ד א"כ התם בכל ענין שהם אנוסים אם לא מחמת נפשות הוו רשעים הלכך לית לן למיתלי באונס מחמת נפשות דהוי מיעוטא :

ואין אדם משים עצמו רשע· היינו לפסול את עצמו אבל נאמן הוא לומר גבי אכיל' חלב מזיד הייתי כדאמר בכריתות (ד' יב· ושם) דאין לנו לכופו להביא חולין לעזרה לפי דבריו והא דקאמרי' בהאיש מקדש (ד' נ· ושם) גבי הבא לי מנהאלון או מנהדלוסקמא דלא עביד איניש דמשוי נפשי' רשיעא לומר מזיד הייתי לאו משו' שלא יהא נאמן לומר מזיד הייתי דפשיטא דנאמן אלא כלומר שאין אומר ברצון בענין דמשוי נפשיה רשע וא"ת דהשתא משמע דנרבע לרצונו פסול לעדות ובפרק זה בורר (ד' כו:) איכא למ"ד דחשיד על העריות כשר לעדו' וי"ל דהתם בחשוד שהוא פריץ ומתיחד עם העריות ולא דאי בא על הערוה כדפי' התם בקונטרס ומאן דפריך התם עני מרי ארבעים בכתפי' וכשר היינו משום דמלקין על לא טוב' השמוע' וא"ת וכי ודאי בא על הערו' אמאי פסול הא רשע דחמס בעינן שיהא רע לשמים ולבריות וזה אין רע לבריות כגון אוכל נבלות להכעים דכשר לרבא בפ' זה בורר (שם) וי"ל דהוי כמו אוכל נבלות לתיאבון דפסול לכ"ע אע"פ שאין רע לבריות דכיון דחשיד לעבור בשביל הנאת עצמו חשוד נמי להעיד שקר בשביל ממון והכי נמי בא על הערוה :

לימא רב יוסף דאמר כר' יהודה· תימה דהכא לר' יהוד' לית ליה פלגינן דיבורא ובפ' החולץ (ד' מז· ושם) אמרי' ההוא דאת' לקמי' דר' יהודה ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך נאי אתה יכול לפסול את בניך אלמא פלגינן דיבורא ומיהו י"ל דהתם לא מטעם עדות נאמן (דהא אדם קרוב אצל עצמו ועוד דאם נאמן לפסול עצמו איך יתכן שיהו בניו כשרים) אלא הא דפסלי' היינו לאוסרו בבת ישראל דשויה אנפשי' חתיכ' דאיסורא או אם נגח שור של ישראל את שורו פטור מטעם הודאת בעל דין והיא דר' יהודה גופי' קשיא ושם נפרש בעזרת השם :

באומר אני הייתי עם הורגיו· אומר ר"י דאע"ג דאמר הרגנוהו נעשה כאומר אני הייתי עם הורגיו וכענין זה מפרש ר"ת ורבינו חננאל בפ' מי שאחזו (ד' עג:) באומר מעת שאני בעולם נעשה כאומר : **במגיזת** קפוטקיא· יש ספרים דגרס במזיגת והוי כמו במגיזת עברא* כמו שמלה שלמה· ר"י : **טעמא** דב"ד הא בי תרי לא· ואע"ג דאמרי' בריש השולח (ד' לב: ושם) דלתרי נמי בי דינא קרו להו מ"מ אומר ר"י דדייק שפיר דמדתלי טעמא בב"ד ולא קאמר מפני שהיו שנים שמע מינה דלא סגי הכא בתרי ועוד דומיא דחליצ' דבג' אע"ג דאיכא מאן דמכשר בפ' מצות חליצה (דף קד·) ביחידי הך תנא לא סבר לה כוותיה דחד ודאי לא מיקרי ב"ד ואיכא נמי רננא בחד :

לא חשו חכמים לדבר זה· ואע"ג דשרי מ"מ בעל נפש יתרחק כדתני' עלה באלו טרפות (דף מד: ושם) דן את הדין זיכה וחייב טימא וטיהר וכן העדי' שהעידו כולם רשאי' ליקח אבל חכמי' אמרו התרחק מן הכיעור ומן הדומה לו וא"ת הא אמרי' בסוף התקבל (דף סז· ושם) גבי חיישי' שמא תסכור עדי' דיבורא אמרי מעש' לא עבדי וי"ל דכשמעידי' שקר חשיב כמי מעש' כדפי' בקונ' כיון דעל פיהם נגמר ולא קרי דיבורא התם אלא באומר אמרו שאמר מן הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום דלא נגמר הדבר על ידיהם :

אמר להו מתני' היא הנטען כו'· ולנטען על אשת איש לא דמי דהתם בדין שיוציא אם הוא אמת אסירא ליה אבל הכא שאסר את האשה בנדר אפילו אסרה שלא כדין כיון שגירשה בעלה שריא לחכם מדאורייתא :

אגירושין

עין משפט נר מצוה

צ

א מיי' פי"ב מה' גירושין הל' יז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ג

צא

ב מיי' פי"ב מה' עדות הל' ב ופי"ג מה' גירושין סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף כו

צב

ג מיי' פ"י מה' גירושין הל' י"ד טוש"ע אה"ע סי' יב סעיף ב

צג

ד ה מיי' פ"ו מה' שבועות טוש"ע י"ד סי' רכח סעי' א

צד

ו טוש"ע אה"ע סי' י"ב סעי' כ

צה

ז שם סעיף א

[תרגום על עיי העברים במדבר לג פמ"ד]

ברננא לא מפקינן הכי נמי ברננא לא מפקינן: מתני' אוכולם שהיו להם נשי' ומתו מותרו' לינשא להם בוכולן שנישאו לאחרים ונתגרשו או שנתאלמנו מותרות לינשא להן גוכולן מותרות לבניהם או לאחיהם : גמ' מתו אין נתגרשו לא אמר ליה רב הלל לרב אשי והתניא אפי' נתגרשו לא קשיא הא דהואי קטטה הא דלא הואי קטטה ואיבעית אימא הא והא דלא הואי קטטה ולא קשיא דהא דארגיל הוא הא דארגילה היא : וכולן שנישאו וכו' · קס"ד מיתה אמיתה וגירושין אגירושין נימא מתניתין דלא כרבי דאי כרבי *האמר בתרי זימני הויא חזקה לא מיתה אגירושין וגירושין אמיתה : וכולן מותרות לבניהם או לאחיהם · מאי שנא מהא *דתנן *הנטען מן האשה אסור באמה ובבת' ובאחותה נשי לגבי נשי שכיחן האזלן גברי לגבי גברי לא שכיחן אי נמי נשי דלא אסרן שכיבתן אהדדי לא קפדי אהדדי גברי דאסרן שכיבתן אהדדי קפדי אהדדי אי הכי אביו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעי' אביו *דבזיז בניה מניה אבל בנו דלא בזיז אביו מניה אימא לא קמ"ל :

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ה *ארבעה אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו *ר' אליעזר אומר ב"ש אומרי' יקיים וב"ה יוציאו והיתה אחת מהן אסור' על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן חאיסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת טהיתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסורה על זה איסור ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה וזו היא שאמרו *אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת : גמ' ש"מ יש זיקה דאי *אין זיקה מכדי הני מתרי בתי קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא לעולם אימא לך אין זיקה ומשום דקסבר *אסור לבטל מצות יבמין דלמ' אדמייבם חד מיית אידך וקמבטל מצות יבמין אי הכי תלתא נמי לא מיבעיא קאמרינן לא מיבעי' תלתא דודאי בטלה מצות יבמין אבל ד' למית' לא חיישינן קמ"ל אי הכי

חמשה

ברננא · מפני רינון ולעז בני אדם לא אמרי' ליה הואיל ולא דמי לנטען על אשת איש דהתם הואיל והוציאה בעלה מפני זה והלך זה ונשאה מכוער הדבר : מתני' וכולם · החכם והמביא גט והמעיד באשה להשיאה דתנן בהן לא יכנוס : שהיו להם נשים בשעת מעשה ומתו לאחר זמן מותרות אלו לינשא להם דהשתא ליכא חשד שהרי בשעה שהעיד בה העד או שאסר' חכם היתה אשתו קיימת ולא לישא את זו נתכוין : וכולן · הנשים הללו : שנישאו · לאחרים כשאסרה חכם או כשהעיד עד במיתת בעלה ומתו הבעלים השניים : מותרת לינשא · לחכם ולעד ולמביא גט : וכולן · הנשים האלו מותרות לבניהם או לאחיהם של אלו המתירים אותן ואין אסורות אלא להם לבדם : גמ' נתגרשו לא · דע"י שנתן את עיניו בזו שיתר גירש את אשתו : הא דקתני אפי' נתגרשו כגון דהוי להו קטטה מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת : ה"ג ואיבעית אימא אידי ואידי דלא הוי להו קטטה : הא דקתני נתגרשו לא · בדארגיל הוא קטט' שהוא התחיל להקניט את אשתו : והא דקתני אפילו נתגרשו בדארגיל' היא קטטה שהיא הקניטתו תחלה : קס"ד מיתה אמית' · הא דקתני וכולן שנישאו לאחרים ומתו קאי נמי ארישא דקתני מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו וקתני דאם נישא' לאחר על פיו ומת השני הזה מותרת לינשא לעד זה ואע"פ שמתו ב' בעלי' תינשא לשלישי ולא אמרי' הוחזקה זו קטלנית שהנושא' מת · וגרושין דקתני נתגרשה קאי אגירושין דלעיל המביא גט כו' ואשמעינן דאם נשאת לאחר באותו הגט וגירשה השני הזה מותר' ליכנס' למביא גיטה הראשון : בתרי זמני הויא חזקה · לקמן בהבא על יבמתו (ד' סד:) נישאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תינשא דברי ר' ומתני' דלאו כר' דאי רבי נהי דחשד ליכא מיהו לכל העולם אסורה שהוחזקה להתאלמן או להתגרש : מיתה · דקתני הכא שנישאו לאחרים ומתו מותרות לאו אכולהו לעיל קאי אלא אגירושין ואמבי' גט או חכם שאסר את האשה : וגירושין · דהכא אמת הרגתיו הרגנוהו ומשום הכי כשנתגרש' משני זה מותרת לשלישי שעדיין לא הוחזק בהלא ריעותא תרי זימני : אסור באמה ובבתה ואחות' · כדמפרש טעמא לקמן שמא לאחר שישא את אמה או את בתה תזנה זו עמו ובזנות קיא לא הוה מיתסר באמה ובקרובותיה דקי"ל (לקמן ד' צז·) נושאין על האנוסה ועל המפותה דלא נאמרו קרובו' אשה על האיש אלא א"כ קדשה לראשונה דאישות כתיב בה וקיחה כי יקח איש את אשה ואת אמה (ויקרא כ) אבל משנשא את אמה ואת בתה עומדת הנטענת הראשונה עליו בכרת דתנן (שם·) האונס והמפתה על הנשואה חייב וה"נ אמאי מותרת לבניהם ליחוש שמא עכשיו זמה היה ביניהן לישא את בנו של זה ויהא זה רגיל אצלה : נשי לא אסרו · שכיבת זנות הקרובה את אשתו גמורה עליו הלכך לא קפדא אשתו ושתקה וחיישינן · אבל גברי דאסרי שכיבתן אהדדי דאשה המזנה אסורה לבעלה קפיד בעל ורחיק האי מיניה : א"ה · דבגברי לא חיישינן לזנות שיזנה קרובו עם אשתו לאביו של מתיר נמי תשתרי ואמאי תני לבניהן ולאחיהן ולא תנא נמי לאביהן : לא מיבעיא לאביו · של מתיר דמותרת ולא חיישינן שמא יזנה מתיר זה עמה : דבזיז מיניה · בוש הוא מאביו ואימתו עליו :

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ארבעה אחין : ולא מתייבמו' · מפרש טעמ' בגמ' משום זיקה דכיון דתרוייהו זקוקן להאי ולהאי קמא דמייבם פגע באחות זקוקתו דהוי' כאשתו : איסור ערוה · כגון חמותו ואם חמותו : ומותר באחותה · דלאו אחות זקוקה היא דערוה לאו קמיה רמיא לייבומי : איסור מצוה · רמיא קמיה מדאורייתא הלכך אסור באחותה דאחו' זקוקה היא : (אחותה כשהיא יבמתה) · אחותה של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה כשנופלת עמה ליבום : או חולצת או מתייבמת · דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה : גמ' יש זיקה · כלומר תומר' זיקה לשווי' אחות זקוקתו כאחות אשתו וכמש' בנדרים (ד' עד·) פליגי ביה איכא למ"ד זקוקתו כאשתו להפרת נדריה ולאסור קרובות ואיכא למ"ד אין זיקה ובפרקין דלעיל (ד' יז:) איפליגו בה רב הונא ורב יהודה : מתרי בתי · משני אחין נפלו : מיית אידך · ונפלה קמי ד' האי ונפקא משום אחות אשתו בלא חליצה ויבום הלכך אמרי' להו חלוצו דאי נמי מיית אידך אח לבתר חליצה דחד הדר האי חולץ וחלץ לה : תלתא נמי · מאי שנא דנקט ארבעה אחין אי אמרת בשלמא יש זיקה אשמעינן רבותא דאע"ג דתרי אחי ניכהו ולא אלימא זיקתו דקמא דמייבם דמצינו למימר ההיא רמיא קמיה ואחותה קמי' אחיו ואפי' הכי אסור וכ"ש שלשה אחין ב' מהן נשואים שתי אחיות ומתו ונפלו שתיהן לפני זה שתיהן אסורות דתרווייהו עליה רמיא וזיקתו תמורה וכי נסיב הוי פגע באחות זקוקתו אלא אי משום ביטול מצות יבמין אפי' תלתא נמי ומתו השנים הנשואים שתי אחיות שתיהן חולצו' דאי מייבם הדא נפקא אידך בלא כלום :

חמשה

אגירושין · אגב מיתה נקט גירושין דאפילו נתגרשה כמה פעמים שריא ליכנס :

אי הכי אביו נמי · לא מצי לשנויי דנקט בנו לרבותא אע"ג דאסור אביו לר' יהודה* דהתינח בניהן אבל אחיהן אמאי נקט אי לאו לדקדק אבל לאביו לא :

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

חולצות ולא מתייבמו' · פירש' לעיל (דף *) ועוד נפרש בגמר' גבי פלוגתא דרב ורבי יוחנן :

אי הכי תלתא נמי · אי אמרת בשלמא יש זיקה ניחא דנקט ארבעה לאשמועינן דאפילו בתרי יש זיקה אלא אי אין זיקה וטעמא משום ביטול מצות יבמין ליסמעינן תלתא דהוי רבותא טפי דאסור לבטל אע"ג דחדא מינייהו לא חזיא לייבומי וכל שכן בד' דשתיהן ראויות להתייבם זה אחת וזה אחת לאסור ועוד אר"י דמצי לפרש דס"ד השתא דחיישינן למיתה דתרי כמו למיתה דחד ולהכי פריך א"ה תלתא נמי כיון דלא אתא לאשמועינן חידוש של חשש מיתה מדלא נקט חמשה דהוי רבותא טפי אלא לאשמעינן דאסור לבטל זה יכול להשמיענו אפי' בתלת' :

למיתה

עין משפט נר מצוה

צו

א מיי' פ"י מה' גירושין הל' טו טוש"ע אה"ע סימן יב סעי' ד

צז

ב שם סעי' ג

צח

ג ד שם סעי' ד

א

ה ו מיי' פ"ז מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ג

ב

ז שם סעי' ד

ג

ח ט שם סעי' ה

ד

י שם סעי' ג

חמשה נמי למית' דתרי לא חיישינן: אמר רבא בר רב הונא אמר רב שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם אמר ליה רבה מדקאמר' אמצעית צריכה חליצה משניה' קסברת יש זיקה והויא לה חליצה פסולה *וחליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין אי הכי קמיית' נמי אי דנפול בבת אחת הכי נמי לא צריכה דנפול בזו אחר זו נפלה הדא חלץ לה ראובן נפלה אידך חלץ לה שמעון נפלה אידך חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו *והאמר רב אין זיק' לדברי האומר יש זיקה קאמר ושמואל אמר אחד חולץ לכולן מבדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעליא בעינן דאמר שמואל חלץ

מסור' הש"ס

לקמן דף נ' כג · לעיל דף יז ע"ש · לעיל דף יז · לקמן ד'

חמשה נמי · ב' נשואים שתי אחיות ומתו הב' ונפלו השלשה דלמא אדמייב' חד מייתי להו תרי ובטלה מצות יבמין : **לפני שני אחין יבמין** · כלומר לפני שני אחי בעליהן שהן יבמיהן : **אמצעי'** · כלומר שלישית ולאו דוקא נקט : **צריכה חליצה משניהן** · כדמפרש ואזיל : לא גרסי' מדקאמרת זה חולץ כו' אלא ה"ג מדקאמר' צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה והויא לה חליצה פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור כו' · כלומר מדקאמר' צריכה חליצה משניה' קסבר' אלימא מצות זיקת יבמין למירמי אתרווייהו והך חליצה על כרחך חליצה פסולה היא כלומר גרוע' שאם רצה לייבם אינו יכול דאחות חלוצתו היא הלכך לאו מעליית' היא וצריכה לחזור על כולן דלא מיפקע' זיקה דתרווייהו בחליצה דחד משום דאלימא זיקה ורמי' אתרווייהו : **קמייתא** · שתים הראשונו' נמי ליבעו חליצה משניהם דחליצתן נמי לאו מעליית' היא דאי בעי לייבומי לא מצי הואיל ויש זיקה : **בבת אחת** · כלומר אם באו לחלוץ כאחת שלא הספיקה הראשונה לחלוץ עד שנפלה גם השנייה והשלישי' הכי נמי דכולן צריכות לחזור אחר כל האחין : **הבא דנפלו זו אחר זו** · נפילתה של זו אחר חליצתה של זו : **נפלה לה הדא חלץ לה ראובן** · וחליצה כשרה היתה שאם רצה יכול ליבם : **נפלה אידך חלץ לה שמעון** · וגם זו כשרה שאם רצה מייבם ואין כאן אחות זקוקה שכבר הלכה אחותה קודם נפילת זו ונפילת ג' אי בעי לייבומי לא מצי דאחות חלוצת שניהם היא ובולא כלום נמי לא נכנסה דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים לקמן בההולך (ד' מ :) הלכך חלץ האי חליצה כל דהו ולאו מעלייתא היא שאם חפץ לא ייבם ומיהו חליצתו וזיקתו שוות שתיהן לגרוע ופקעה זיקתו בחליצתו הלכך האי מפקע זיקה : **והא אמר רב אין זיקה** · בפ' כיצד (ד' יז :) אמר רב הונא אמר רב שומר' יבם שמת' מותר באמה :

חלץ

למיתה דתרי לא חיישינן · תימה דבפ' קמא דיומא (דף ב ·) גבי הא דא"ר יהודה אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו ופרכי לה רבנן א"כ אין לדבר סוף ומאי קושיא הא רבנן חיישי הכא למיתה דחד ולא דתרי ואר"י דהכי פרכי ליה כיון דחיישי' למיתה דזמן מועט אף על גב דלא שכיחא תחוש נמי למיתה דתרי אע"ג דלא שכיח וא"כ אין לדבר סוף ומשני התם (דף יג ·) דלר' יהודה מיתה דחדא שכיחא פי' אפי' לזמן מועט דתרי לא שכיחי והא דקאמרי התם רבנן מיתה לא שכיח לאו משום שאין לדבר סוף דהא דקאמר אין לדבר סוף היינו משום דלא שכיח כדפרישית כי מיתה דחד [דשכיח] יש לדבר סוף דתרי ודאי לא שכיחי :

מדקאמרת אמצעי' צריכה חליצה משניה' קא סברת יש זיקה וחליצה פסולה וכו' · ואית ספרים דגרסי מדקאמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת קא סברת יש זיקה ופי' בקונטרים דלא גרסינן ליה ונראה דלא גרים ליה בקונ' משום דלמ"ד אין זיקה נמי זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דאי אפשר ליבם אחת משום ביטול מצות יבמין וליכא למימר נמי דאחד יחלוץ לשתיהן דלמ"ד אין זיקה נמי אין חליצה פסולה של ראובן שכבר חלץ לאחת מפקע' זיקת שמעון החשובה דהא לקמן קאמר בשלמא צרה דרחל לא תפטר משום דחליצת רחל חליצה פסולה היא אלמא אפי' למ"ד אין זיקה אין חליצת רחל פוטרת זיקת צרת' החשובה דהא אוקי דשמואל אליבא למ"ד אין זיקה קאמר וה"ה דהכי נמי לא תיפטר חליצת ראובן השני' מאת השני דהא אכתי לא מסיק אדעתיה לחלק בין מיפטר נפשה בין מיפטר צרה ולר"י נראה דשפיר גרסי' ליה דלפי האמת למ"ד אין זיקה חליצה גרועה פוטרת החשובה הימנה דאמרינן בהדיא בפ' ר"ג (ד' נא ושם) דלמ"ד אין זיקה חלץ לבעלת הגט נפטרה צרתה אע"ג דבעלת הגט חליצתה פסול' טפי משל צרה שהרי חשובה כחלוצה אגלו למיסר בקרובותי' וע"כ שמואל דאמר חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לבעלת הגט לא נפטר' צרה סבר דיש זיקה וסוגיא דבסמוך אינה לפי האמת אלא ה"פ בשלמ' צרה דרחל לא תפטר כלומר אפי' אם תאמר למ"ד אין זיקה נמי חליצת' פסולה צריכה לחזור והשתא ניחא דצרת רחל לא תיפטר מ"מ צרה דלאה תפטר דחליצה כשר' היא תדע דאותה סוגיא איכ' לפי האמת דהא פריך בתר הכי ואצרה דרחל מי מיפטרה והתנן כו' אלמא בעי למימר דלמ"ד אין זיקה לא מיפטר' רחל בחליצת צרה אע"ג דלא אסיר' צרה אלא מכחה וכל שכן אם היו שוות וא"כ איך מדקדק אפי' לפי גירסת הקונ' דיש זיקה מדקאמר אמצעי' צריכ' חליצה משניה' אלא על אותה סוגיא אין לסמוך כדפרים' דלא קאי הכי וכי מפרש דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר לא יאמר עוד דשמואל אליבא דמ"ד אין זיק' קאמר כמו שאפרש דלדידיה חלץ לאחיות ולבעלת הגט נפטרו צרות וגרסינן שפיר מדקאמר זה חולץ לאח' כו' קסבר יש זיקה ומדקאמר' אמצעית צריכה חליצה משניהם קא סבר' דחליצה פסולה צריכה לחזור ואע"ג דתרווייהו יכול לדקדק מסיפא מ"מ מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק :

וחליצה פסולה צריך לחזור כו' · לא כמו שפי' בקונט' דכל היכא שאינו יכול לייבם חשיבא חליצה פסולה דהא אמר בפ"ק (ד' יא :) גבי מחזיר גרושתו או היא או צרתה חולצת ולא חשיבא חלוצת גרושה חליצה פסולה אע"ג דאין יכול ליבמה ולקמן נמי קאמר אלא צרה דלאה תפטר דחליצה כשרה אלמא חשיבא לה חליצה כשרה אע"ג דאסירא ליבמה משום ביטול מצות יבמין דנהי דלא מבטל מצות יבמין מצרו' רחל דאע"ג דכשייב' לאה יהיה אסור בצרת רחל כמו שאסור בצרת קרובת חלוצתה מ"מ חליצה מיהא בעיא דאורייית' דאיכא צרת אחות אשה לאחר שיבם לאה [כיון שכבר] לא היתה צרת [אחות אשה] משמת בעלה וכשיחלוץ לצרת רחל לא מיתסר' לאה דמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו מ"מ איכא ביטול מצות יבמין אם יבא ליבם לאה דחיישינן שמא תמות צרת רחל וקא מבטל מרחל מצות יבמין וליכא למימר דיש לרחל צרות הרבה דליכא למיחש למית' דכולהו אי נמי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בהכ' דהק לתרץ מאי לא נפטרו צרות אצרות רחל ומאי צרות צרות דעלמא דה"ל לאוקומי טפי בנפול בבת אחת ואין כי אם צרה אחת ללאה וצרה אחת לרחל דאז אסורה ליבם לאה משום ביטול מצות יבמין אלא נראה לר"י דלא חשיבא חליצה פסולה אלא אחות זקוקתו למ"ד יש זיקה או אחות חלוצתו לכ"ע ובעלת הגט ובעלת מאמר דבכולהו קלישא זיקה דאחות זקוקתו דמיא לאחות אשתו דאין בה זיקה ואחות חלוצתו כאחות גרושתו ובעלת הגט דמיא לחלוצה ובעלת מאמר לכנוסה דאין בה זיקה וכן סוטה דרבנן דקרי ליה בירושל' חליצה פסולה גבי הא דא"ר שמעון ביאתה כו' דדמיא נמי לסוטה דאורית' דאין בה זיקה דטומאה כתיב בה כעריות אבל מחזיר גרושתו ואסור לבטל מצות יבמין לא מגרעה בהם הזיקה ולהכי חשיבי חליצה כשרה :

דנפול בזה אחר זה נפלה חדא חלץ לה ראובן כו' · הקשה ה"ר אברהם מבורגוי"יל אמאי נקט שלש אחיות דחידוש זה יכול להשמיענו אפי' בשתי אחיות היכא דנפול בבת אחת דכל אחד ואחד חולץ לשתיהן משום דיש זיקה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ותי' דהתם משכחת לה שמתייבמת אחת דכשחלץ לשנייה הויא ראשונה יבמה שהותרה ונאסר' וחזרה והותרה דתחזור להיתירה הראשון ומתייבמת לאחד השני אע"ג דגם השני צריך לחלוץ לשנייה משום דחליצה פסולה היא מ"מ אינה אסורה לו הראשונה משום אחות חלוצתו דכיון דחליצה זו לא עשה אלא משום איזור כדמוכח לקמן (דף כז :) דפריך ר' יוסי בר' חנינא לר' יוחנן דאמר מתה השנייה מותר בראשונה ממתני' דקתני חולצות שתיהן ולא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו ולחלוץ לשנייה כו' והשיב לו ר' יוחנן אחיות איני יודע מי שנאה ואמאי לא שני ליה דחולצות ולא מתייבמות משום דשניה צריכה חליצה משניהם ולכך אסורה לשניהם הראשונה אלא ודאי לשני שריא כיון דלא חולץ לה אלא משום איזור ואין ראיה דאיכא למימר דר' יוחנן לא בעי לשנויי הכי משום דסבר כשמואל דחליצה פסולה אין צריך לחזור ולפי סברתו היה יכול לומר דבשתי אחיות שריא אפי' שניה לשני *אם שחלצו לראשונה דרב לא מפליג לקמן בין ראשונה לשניה דאמר לקמן אפי' מתה ראשונה מותר בשניה ואין נראה לר"י דלעיל פ"ב (דף יח) משמע דלכ"ע בין למ"ד יש זיקה בין למ"ד אין זיקה שתיהן חולצות אי משום ביטול מצות יבמין או משום שנאסרה עליו שעה אחת כדפי' לעיל ודוקא ר' יוחנן הוא דאמר אחיות איני יודע מי שנא' ומתייבמת הראשונה :

נ"א אחר

נפלה אידך חלץ לה כו' · והא דקרי לה אמצעית אע"פ שהיא אחרונה משום דהאחרות כל אחת לא חלצה אלא מן האחד וזו חולצת משניהם :

לדברי האומר יש זיקה קאמר · ולא מסתברא ליה למימר דרב סבר יש זיקה וההיא דשומרת יבם לדברי האומרי' אין זיקה קאמר משום דהתם קמ"ל תרתי דאין זיקה ומחייס אסור משום ביטול מצות יבמין משום הכי סבירא ליה דההיא אליבא דנפשיה :

מאי

[ה]חלץ לאחיות לא נפטרו צרות היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצ' כשרה חלץ לה ראובן חליצ' פסול' מאי אח' חולץ לכולן נמי דקאמ' אאמצעי' והא כולן קאמר כיון דרובה גביה קרי ליה כולן ואיבעית אימ' כי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן [ו]ה"מ למיפטר צרתה אבל מפטרא נפשה פטרה גופא אמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות *חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט *חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר מאי שנא לאחיות דלא נפטרו צרות דהויא לי' אחות אשה בזיקה חלץ לצרות נמי לא ליפטרו אחיות דהויא להו צרות אחות אשה בזיקה קסבר שמואל אין זיקה *והא אמר שמואל יש זיקה לדברי האומר אין זיקה קאמר אי הכי חלץ לאחיות אמאי לא נפטרו צרות בשלמא צרה דרחל לא תיפטר דכיון דחלץ לה ללאה והדר חלץ לרחל הויא לה חליצה דרחל חליצה פסולה אלא צרה דלאה תיפטר מאי לא נפטרו צרות נמי דקאמר אצרה דרחל והא צרות קאמר צרות דעלמא אי הכי חלץ לצרות נפטרו אחיות ואצרת רחל מי מיפטרא והא *תנן [ז]אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו שמואל נמי התחיל ולא התחיל קאמר התחיל באחיו' לא יגמור בצרות דתנן אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו התחיל בצרות יגמור אף באחיות דתנן *מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו רב אשי אמר לעולם כדקאמרת [ח]ומשום דלא אלימא זיקה לשווי' לצרה כערו' תניא כותיה דרב אשי חלץ לאחיו' לא נפטרו צרות הא לצרות נפטרו אחיות מ"ט לא משו' דקסבר יש זיקה ולא אלימא זיקה לשוויה לצרה כערוה א"ר אבא בר ממל הא מני ב"ש היא *דתנן ב"ש מתירין הצרות לאחין אי הכי יבומי נמי תתייב' כרבי יוחנן בן נורי *דאמר באו ונתקן להן לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות והאמר מר *לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה אמר רב נחמן בר יצחק אחריו חזרו ותקנו : איבעיא להו בעלת

מסור' הש"ס

לקמן דף נא · לקמן דף נג · גי' הב"ח לה · לעיל דף יח : · לקמן ד' מ · · שם · לעיל ד' יג [לעיל ט ·] · [לעיל יג : יד :] · [לעיל טו ·]

חלץ לאחיות · שתי אחיות שנפלו לפניו משני אחים וכל אחת צרתה עמה וחלץ לאחיות לא נפטרו צרותיהן הואיל ואי בעי לייבומי לא מצי אלא יחלוץ לצרות ויפטרו אחיות ואע"ג דצרות נמי אי הוה בעי לא הוה מיבם מיהו קל איסורא משל אחיות הלכך אף חליצת' משובחת משל אחיות והכי מפרש לקמן : **היכא דקיימ' חליצה דשמעון חליצ' כשירה** · לחלוץ לשניי' שהוא לא הלך לראשו' : **חלץ לה ראובן חליצתה פסולה** · בתמיה ראובן שחלץ לראשונה והוי' לך אחות חלוצתו ולא חליצה מעלייא הוא כדשמעון דזיקה גרידתא היא : **אמצעית** · כלומר השלישית לאחר שחלץ שמעון לשנייה שהיא על שתיהן אחות חלוצה ושניהן שוין בה וקסבר חליצה פסולה אין צריכה לחזור על כל האחין : **כיון דרובה גביה** · שהחולץ לשלישית חלץ לב' : **למיפטר צרה** · כדקאמרי' לא נפטרו צרות : **אבל מיפטרא נפשה פטרה** · בחליצה דכל דהו הלכך אחד חולץ לג' היכא דליכא צרות בהדייהו : **לבעל' הגט** · ב' יבמות מאח אחד ונתן יבם גט לאחת מהן שוב אין חליצתה הוגנת כל כך דקלישה זיקתה ואם חלץ לה לא נפטרה צרה : **חלץ לבעל' מאמר** · עשה מאמר באחת מנשי אחי המת ואח"כ חלץ לה לא נפטרה צרה שחליצה זו אינה פוטרת לגמרי שעדיין צריכה גט למאמרו כדתנן בפ' ר"ג (דף כ ·) עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט ואע"ג דיהיב לה גט אחר דחלץ לה הוא דמהני' אבל צרתה צריכה חליצה אבל חלץ לצרה נפטרה בעלת מאמר מחליצה ואינה צריכ' אלא גט למאמרו: **דהויא אחות אשה בזיקה** · ואי הוה בעי לייבומי לא מצי ולהכי גריעא חליצתה : **לצרות נמי** · הא צרה אחות זקוקה היא ואסירא ליבומי דבהא במקו' ערוה קיימ' : **והאמר שמואל** כו' : בפ"ב : **אי הכי** · דאין זיקה חלץ לאחיות שחליצ' הוגנת היא : **בשלמא צרה דרחל** · דחלצה באחרונה לא תפטר דחליצה דרחל גרועה הואי דאי בעי לייבומי לא מצי דאחות חלוצתו היא : **אלא צרה דלאה תיפטר** · דחליצת לאה כשרה היא דאי הוה בעי מצי לייבומי : **צרות דעלמא** · כלומר כל היכא דמתרמי כה"ג לא נפטרו צרות של אחרונות : **אי הכי** · דצרות דקאמר שמואל בצרה דרחל שחלצה באחרונה קאמר : **חלץ לצרות נפטרו אחיות** · בתמיה דכי חלץ לצרת אחות החלוצה נפטרה אחות החלוצה : **אצרה דרחל מי מיפטר'** · אחלוצ' דצרה מי מיפטר' רחל : **והא תנן** · בההולך : **אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו** · ואפי' לא היתה צרתה מאחיו אלא מנכרי וטעמא התם מפרש והכא נמי אי הוה בעי ליבומי לא מצי : **התחיל באחיות** · שחלץ ללאה לא יגמור בצרות לא פטרה חליצ' צרה דרחל את רחל : **דתנן אסור אדם כו'** · וכ"ש דלא יגמור באחיות דחליצת רחל לא מיפטרה צרה דלאו חלוצה מעליית' היא דאחות חלוצתו היא אלא שתיהן צריכות חליצה : **התחיל בצרות** · שחלץ לצרת לאה : **יגמור אף באחיו'** · אם רצה לחלוץ לרחל נפטרה צרתה ואע"ג דרחל קרובת לאה שהיא צרת חלוצתו לא גריע בהכי דתנן מותר אדם בקרוב' צרת חלוצתו וה"נ כיון דאין זיקה אי הוה בעי ליבומי לרחל מיבם וכ"ש גמר בצרת רחל ולא ברחל דשכיחא מלתא טפי : **לעולם** · כדאמר שמואל ברישא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות משום דיש זיקה וחליצת האחיות גרועה ואפי' צרת לאה לא מיפטרה הלך לצרות נפטרו אחיות דחליצתן משובחות משל אחיות ודקשיא לך הויא צרה אחות אשה בזיקה והויא כי אחות זקוקה גופה לא היא משום דלא אלימ' זיקה לשווי' לצרה כי ערוה ולא גזרו חכמים אלא באחות זקוקה : **הצרות לאחין** · ואפי' צרת אחות אשה שרי ליבומי וכ"ש צרת אחות זקוקה : **אי הכי** · אמאי תני חלץ יבומי נמי תתייבם הצרה

בעלת

מאי אחד חולץ לכולן דקאמר אאמצעי' · תימה דלקמן מסקינן דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר והתחיל באחיו' לא יגמור בצרות ולא מיפטרה רחל בחליצת צרתה וכ"ש היכא דשתיהן שוין דבעינן חליצה מתרווייהו דלהאי שנויא לא מפלגי' בין מיפטר נפשה למיפטר צרה ואר"י דההוא דמפרש לקמן דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר סבר כשנויא דבסמוך דמפלגינן בין מיפטר נפשה למיפטר צרה ושנויא דהכא דאחד חולץ לכולן אאמצעי' סבר כרב אשי דאמר לקמן לא אלימא זיקה לשווי' צרה כערוה וחליצת צרות הויא חליצה כשר' ולהכי חלץ לאחיות לא נפטרו צרות אבל הכא דשתיהן שוין אחד חולץ לכולן :

אלא צרה דלאה תיפטר · דהא חליצה כשרה היא פי' בקונטרס דאי בעי מייבם לה וא"א לומר כן דאסירא ליה משום ביטול מצות יבמין ומ"מ לא חשיב בהכי חליצה פסולה כדפרישית לעיל :

א"ה חלץ לצרות נפטרו אחיות ואצרת רחל מי מיפטרה · פי' כיון דאוקמא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות דוק' מרחל ומשום שחלץ ללאה בענין זה נמי שחלץ ללאה חלץ לצרות נמי לא נפטרו אחיות :

שמואל התחיל ולא התחיל קאמר · השתא לפי המסקנ' ליכא למימר דשמואל לדברי האומר אין זיקה [קאמר] דלפי האמת למ"ד אין זיקה חלץ לאחיות ולבעלת גט נפטרו צרות ("אחיו') אלא שמואל אליבא דנפשיה דאית ליה זיק' קאמר והא דלא קאמר אלא לפי שלא הוזכר שם אמורא תחלה ומיירי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל וצרתה ולהכי התחיל בצרות לאה יגמור אף ברחל דכשנפלה רחל כבר נפטרה לאה בחליצת צרתה וחליצת רחל חליצה כשרה היא דלא הויא אלא קרובת צרת חלוצתו וקלת דוחק הוא דה"ל לפרש בהדיא דאיירי בנפול זה אחר זה כיון דעד השתא הוה איירי בנפול בבת אחת ועוד אמר ר"י דמצינו לפרש דאיירי אפי' נפול בבת אחת כדס"ד עד השתא ואפ"ה התחיל בצר' לאה יגמור ברחל ואע"ג דחליצת הצרה הויא חליצה פסולה דהויא לה צרת אחות אשה בזיקה ולא מיפטרה לאה בחליצתה מ"מ חשיב חליצת רחל חליצה כשרה ואפי' אי חלץ ללאה ברישא קודם רחל כיון דלא נשתייר' בלאה אלא זיקה מועטת שכבר חלץ לצרתה חליצה חשובה טפי ולהכי לא חשיב' רחל אחות חלוצתו כעין שפיר' הר' אברהם לעיל ואע"ג דקודם שחלץ לצרת לאה כבר נאסרה רחל ושמואל סבר בההולך (ד' מ :) כיון שנאסר' עליו שעה אחת נאסרה עולמית מ"מ הוי' חליצת רחל חליצה כשרה כיון דעכשיו אינה אחות זקוקתו ואינה אסורה אלא משום שנאסרה עליו כבר :

"אחי' זו נמחק ב"ח ·

תניא כותיה דרב אשי · אברייתא לא שייך למימר דהתחיל ולא התחיל קאמר דא"כ הוה ליה לפרושי הכי בהדיא אבל שמואל דאיירי נמי בבעלת הגט ובעלת מאמר נקט לשון השוה בכלן :

א"ה יבומי נמי תתייבם · וא"ת אין ה"נ ומ"מ נקט חליצה לאשמועינן דחליצה פסולה אינה פוטרת כמו שמואל לליסנא דהתחיל ולא התחיל ה"מ למינקט יבום וי"ל דשמואל לא נקט יבום משום דמתני' היא מותר אדם בקרובת כו' אבל ברייתא ה"ל למינקט יבום דעדיפא טפי אי נמי ליסמעינן תרווייהו :

אחריו חזרו ותקנו · דחוק לומר כן משום דלא מסתבר לי' למימ' דלא אלימ' זיקה לשוויה לצרה כערוה :

בעלת

עין משפט
נר מצוה

ה
א מיי' פ"ו מה' יבו' הל' ט סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' יו יח ומי' קעד סעי' א

ו
ב מיי' שם פ"ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' יע ועיין שם בטור ובב"י

ז
ג מיי' פ"ה הל' עו ופ"ו שם טוש"ע שם סעי' יז

ח
ד מיי' שם פ"ה טוש"ע אה"ע שם

עין משפט
נר מצוה

ט
א טוש"ע אה"ע סי׳ קע סעי׳ יז

י
ב ג מיי׳ פ"ו מה׳ יבום סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי׳ קע"ה סעי׳ א

בעלת הגט ובעלת מאמר איזו מהן קודמת בעלת הגט עדיפא משום דאתחיל בה *בחליצה או דלמא בעלת מאמר עדיף משו׳ דקרובה לביאה אמר רב אשי ת"ש *ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט אי גט עדיף לא ליהני מאמר אבתריה ואי מאמר עדיף לא ליהני גט אבתריה אלא לאו ש"מ כי הדדי נינהו ש"מ אמר רב הונא אמר רב ב׳ אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה חלץ לשניה הותרה. מתה ראשונה מותר בשניה ואין צ"ל מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא יבמה שהותרה ונאסר׳ וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון ורבי יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשניה מ"ט שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי זו כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ורב לית ליה האי סברא והאמר רב *כל אשה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה ה"מ היכא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא איתיביה ר׳ יוסי בר חנינא לרבי יוחנן *ד׳ אחין ב׳ מהם נשואים ב׳ אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לה לשניה ותיהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון א"ל אחיות איני יודע מי שנאה ולימא ליה מאי חולצות נמי דקתני חולצת חדא חולצות קתני ולימא ליה מאי חולצות חולצות דעלמ׳ הרי אלו קתני ולימא דחליץ לה לראשונה ברישא חולצות לכתחלה

בעלת הגט ובעלת מאמר · אחיו שמת ולו ב׳ נשים ועשה זה מאמר לזו וגט לזו ושוב אסור לייב׳ דקס ליה בלא יבנה כיון שהתחיל לגרש אי זו מהן הגונה לחלוץ ולפטור צרתה : ומודה ר"ג · דאמר לקמן בפ"ה אין גט אחר גט מודה הוא שיש גט אחר מאמר כגון ב׳ יבמות מאח א׳ ועשה מאמר בזו ואח"כ נתן גט לזו מהני גט לפסול הראשונה עליו משו׳ לא יבנה ולהאסר בקרובו׳ שנייה כבראשונה ולא אמרינן מאמר ככנוסה ולהוציא שנייה מיניה ולא מהני בה גט : ומאמר אחר גט · אם נתן גט לראשונה ואח"כ עשה מאמר בצרתה לא אמרי׳ גט קמא במקום חליצה קאי ותו לא קני מאמ׳ יבמין בצרה אלא ודאי מהני וצריכה גט למאמרו ואסור גם בקרובותי׳ : כי הדדי נינהו · ותיפשוט בעיין שהאח׳ פוטרת הצרתה ויחלוץ לאיזו שירצה שחליצת שתיהן גרועה : לראשונה · שנפלה ראשון : הותרה · לשוק : חלץ לשנייה הותרה · לשוק · וה"ה אם חלץ לשנייה ואח"כ לראשונה : מתה ראשונה · בלא חליצה מותר ליבם את השנייה ואע"פ שבשעת ״נפילתן אחות זקוקת ראשונה היתה ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה כי מתה קמייתא פקע זיקא ושריא הך ולית ליה הא דשנינן בפ׳ כילד (דף כג:) הך מתני׳ דהכא אי למ"ד יש זיקה יש זיקה כו׳ דאוקימנא לעיל דהואיל ונאסר׳ עליו בשעת נפילה תו לא משתרי׳ ואיכא לאותובי ממתנית׳ דקתני חולצות ולא מתייבמות אמאי ליחלוץ חדא וליסתרי אידך ולקמן מותבינן ליה מיני׳ אסיפא דמלתיה ולא מתרץ : ואין צ"ל מתה שנייה · ולא חללה שמותר בראשונה שהיתה ראויה לייבם בשעת נפילתה אלא שנפלה זו אחרי כן ואסרתה וכיון שמתה זו חזרה להיתיר׳ הראשון : ור׳ יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה · הואיל ובשעת נפילתה היתה ראויה לו : אחות אשה דאורייתא · כגון ג׳ אחין ב׳ מהם נשואין ב׳ אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מת אשתו של ב׳ דעלה אתמר הך דרב בפרקין (ד׳ ל׳) אסורה יבמתו עליו הואיל ובשעת נפילה אחות אשתו הואי : דרבנן היא · וכיון דמתה שריא : איני יודע מי שנאה · כלומר זו אינה משנה : ולימא ליה מאי חולצת חדא · שנייה : חולצות דעלמא · כל היכא דמיתרמי כה"ג חולצות השניות : הרי אלו · משמע הנך תרתי דאיירי בהו : לראשונה ברישא · דתו לא משתריא שנייה שלא נראת בשעת נפילה : חולצת

בעלת הגט עדיפא · פי׳ שנעשה בה מעשה עדיף טפי מחברתה אבל ריב"ן פי׳ בעלת הגט עדיפא ״דאתחיל בחליצ׳ ולכך יגמור בה חליצתו ולפירושו לא יהא עדיפא דהכא פירושו כההו׳ דאי מאמר עדיף או גט עדיף דבסמוך ומיהו עדיפא משמע קצת דהיינו קודמת דקאי אאיזו מהן קודמת דקאמר מעיקר׳ : **תא** שמע ומודה ר"ג כו׳ · מדרבנן דשמעינן להו פרק ר"ג (ד׳נ ושם) דיש גט אחר גט ומאמר אחר הגט אין יכול להביא ראיה דלדידהו דיש גט אחר גט אפי׳ עדיף קמא מהני גרוע בתרי׳ לתפוס במה ששייר הראשון אבל ר"ג דאית ליה דאין גט אחר גט סבר׳ הוא דאי עדיף גט ממאמר או מאמר מגט לא מהני הגרוע לתפוס אחר קמא דעדי׳ כמו שאין מועיל גט אחר גט ומאמר אחר מאמר : **אי** גט עדיף לא תיהני מאמר בתרי׳ · אע"ג דאפי׳ אחר חליצה קידושין תופסין היינו משום דהוי קידושין דאורייתא אבל ביבמה דלא הוי מאמר אלא מדרבנן אין לו להועיל אחר הגט אי גט עדיף א"כ אומר ר"י דברייתא דמודה ר"ג קיימ׳ אמתני׳ דפרק ר"ג (ד׳ נ׳) דמוקמינן לה כר"ע התם בגמר׳ * ולא מהני קידושין אחר חליצה וה"ה דאין להם להועיל אחר הגט אי גט עדיף דגט במקום חליצה קאי : **אלא** כי הדדי נינהו · ותפשוט דאחת פוטרת חברתה והיינו כשמואל וכלישנא דקאמ׳ דאחד חולץ לכולן אמצעי׳ וכר׳ אסי אבל ללישנ׳ דהתחיל ולא התחיל קאמ׳ היכי דכי הדדי נינהו צריכו׳ שתיהן חליצ׳ דהא התחיל באחיות לא יגמור אפי׳ בצרו׳ ולא מיפטרא רחל בחליצת צרת׳ דעדיפא והכא הך בעיא על כרחין אליבא דמ"ד יש זיקה איירי דלמ"ד אין זיקה אפי׳ חלץ לבעלת הגט נפטרה צרה : **חלץ** לראשונה הותרה · וא"ת מאי קמ"ל פשיט׳ דהותר׳ וא"ר"י דקמ"ל דהותרה אפי׳ צרתה דרב אית ליה אין זיקה וחלץ לאחיו׳ נפטרו צרות כדפרישי׳ לעיל : **ורב** לית ליה האי סברא והאמר רב כל יבמה כו׳ · ממתני׳ הוה מצי למיפרך דבהדיא תנן בפרקין (דף לב ·) ב׳ אחין נשואין ב׳ אחיו׳ ומת אחד מהן ואחר כך מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו אלא ניחא להקשות דבהדיא אמר רב אותו לשון עצמו שאמר ר׳ יוחנן שכל יבמה שאין אני קורא כו׳ ועוד נראה דממתני׳ לא הוה מצי לאקשויי דהת׳ הוא משום דכבר נפטר׳ לשוק ומשו׳ דמתה אשתו אח"כ לא תחשב עוד ״זקוק׳ (עדיין לחליצה) אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא אבל מדרב פריך שפיר דרב איירי אפי׳ היכא דליכא אחין דלא מידחיא מהאי ביתא (°לגמרי) כדאמר לקמן (ג"ז שם) : **אבל** הכא זיקה דרבנן היא · פר"ח דרב לטעמי׳ דאמר אין זיקה דאע"ג דאסיר משום ביטול מצות יבמין לא חשיב הך איסור לאוסר׳ עולמית אף כשתבא לכלל התר אבל למ"ד יש זיקה ראוי לאסור משום שנאסרה עליו שעה אחת : **איתיביה** רבי יוסי בר חנינא לרבי יוחנן · לעיל פי׳ בקונטרס דלרב נמי פריך אבל ריב"ן פי׳ דלא פריך לרב משום דרב ס"ל חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחי׳ דהאחת צריכה חליצה משתיהן ושוב השנית א"א לייבם משום דלכל אחד הויא אחות חלוצתו אבל רבי יוחנן סבר כשמואל דאינה צריכה לחזור ולהכי פריך ליה ואע"ג דרב דאמר צריכה לחזור היינו אליבא דמ"ד יש זיקה וליה לא ס"ל מ"מ מצינו למימר דרב מוקי לה כמ"ד יש זיקה דפלוגתא דתנאי היא ואע"ג דלעיל בריש פרק כילד (ד׳ יח·) מוקי לה סתמא דהש"ס כר"מ דאמר אין זיקה רב לא מוקי לה כוותיה ולר"ח נמי דפי׳ לעיל דרב דלית ליה הואיל ונאסרה עליו שעה אחת לטעמיה דאמר אין זיקה אתי שפיר נמי דלא פריך לרב דמוקי למתני׳ כמ"ד יש זיקה אבל ר׳ יוחנן סבר על כרחך דיש זיקה דאי אין זיקה א"כ ב׳ אחיות שנפלו לפני שני אחין יתייבמו שתיהן דהא ר׳ יוחנן לא חייש למיתה ומפירכא דפריך ר׳ יוסי בר חנינא ואמאי וליקו חד מנייהו כו׳ משמע דלא שרי ר׳ יוחנן ליבם אלא חדא על כרחך סבר יש זיקה ואפ"ה שרי לראשונה ולית ליה הואיל ונאסר׳ שעה אחת שתאסר עולמית מש"ה פריך לה ומיהו נראה לר"י כדפרישית לעיל (ד׳ כד·) דלרב ° ״דחיים למיתה משום דלא מסקי אדעתיה דמיית אידך לא מצי פריך דגזרי׳ דלמא אתי לייבם ברישא אבל לעיל במתה אחת מהן ליכא למיגזר דלמא אתי לייבם בלא מתה אחת מהן כיון דליכא אלא אח אחד ולא אתי לבטל מצות יבמין להדיא אבל רבי יוחנן היה יודע רבי יוסי בר חנינא דלא הוי חיים למיתה להכי (°לא) פריך ליה (°א"נ לפי ששיה אבל רבי יוחנן הקשה לו) : **ולימא** ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה · פי׳ ר"י לפי שיטת הקונטרס שכשבאין לפנינו לימלך לא אמרינן להו לחלוץ שנייה ולייבם את הראשונה דגזרי׳ דלמא אתי למיעבד איפכא באלו [היבמו׳] עצמן אבל אם כבר חלץ האחד לשנייה שרי אידך לייבם הראשונה כמו במתה שנייה כיון דבאלו

״גי׳ הב״ח דאתחיל בה בגירושין ולכך

[דף כב :]

״גי׳ הב״ח זקוקה אבל הכא דזקוקה עדיין לחליצה לא הצליחו׳ עדיין לחליצה נמחק

״גי׳ הב״ח דחיים למיתה ספיר משום דלא

°[טעות הדפוס]

°א״א ל״ג

°דחיים למיתה לא מצי פריך דגזרי׳ דלמא אתי לייבם ברישא משום דלא מסקי כו׳ בנ״ל

״גי׳ רש״ל בגירושין

״גי׳ הב״ח נפילתה

[לקמן ל ע קיה : ע״ש]

לכתחל׳ קתני ולימא ליה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבו׳ הכא כלל ולימא לי׳ גזרה שמא ימות *ואסור לבטל מצות יבמין ר׳ יוחנן למיתה לא חייש ולימא ליה ״ר׳ אלעזר היא *דאמר כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסו׳ נאסרה עליו עולמית מדסיפא ר׳ אלעזר רישא לאו ר׳ אלעזר ונימא להו דנפיל בבת אחת ור׳ יוסי הגלילי היא *דאמר אפשר לצמצם לא סתם לן תנא כר׳ יוסי הגלילי ולימא לי׳ דלא ידעינן הי נפול בריש׳ אי הכי היינו דקתני קדמו וכנסו יוציאו בשלמ׳ ״ראשונה אמרי׳ ליה מאן שריא לך לא שניה אמר׳ חבראי שניה ייבם אנא ראשונה מייבם היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן תנן *היתה אחת מהן אסור׳ על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחות׳ והשני אסור בשתיהן ס"ד דנפלה חמות׳ תחלה ואמאי ליקו חתן ליבם הך דאינה חמות׳ ברישא ותהוי חמותה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסר׳ וחזרה והותר׳ תחזור להיתרה הראשון אמר רב פפא כגון דנפלה הך דאינה חמותה ברישא : ר׳ אלעזר אומר ב"ש אומרים וכו׳ · תניא *ר׳ אלעזר אומר ב"ש אומרי׳ יקיימו וב"ה אומרים יוציאו ר"ש אומר יקיימו אבא שאול אומר קל היה להם לב"ה בדבר זה שב"ש אומרים יוציאו וב"ה אומרי׳ יקיימו ר"ש כמאן אי כב"ש היינו ר׳ אלעזר אי כב"ה היינו אבא שאול ה"ק *לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה : היתה אחת מהם כו׳ · הא תנינא חדא זימנא *אחות׳ כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמ׳ צריכ׳ דאי אשמועינן התם משום דליכא למיגזר משו׳ שני אבל הכא דאיכא למיגזר משום שני אימא לא ואי אשמועינן הכא משום דאיכא שני דקא מוכח אבל התם דליכא שני אימא לא צריכא : איסור מצוה כו׳ ה"א נמי תנינא איסור

חולצות לכתחלה · משמע כלומר אין כאן תקנה אחרת : ה"ג ונימא ליה גזרה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא · אי אמרת כהו חלוצו לשניה ויבמו ראשונה נגזרה דלמא קדים חד וחליץ לראשונה ואתי ליבומי אידך שניה דסברי מה איכפת בינן לזו אבל בדיעבד שחלץ לשניה תחלה שריא ליה לאידך ליבומי קמייתא דמאן דחזי דחלץ לשניה ברישא והדר ויבם קמייתא אסיק אדעתיה וכא אתי למחלץ לקמייתא וליבומי שניה : ומשני ולא מתיבמות קתני · דא"כ חלץ לשניה אין כאן יבום : ולימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין · וה"פ לימא ליה רבי יוחנן שנא דמתני׳ טעמא לאו משום זיקה קא אסר ליבם ב׳ אחיות דס"ל אין זיקה דאי טעמא משום זיקה מכי חליץ לשניה ופקע זיקתה שרי ליבומי ראשונה כדאמר אנא אלא טעמא משום שמא ימות כדאמר בריש פירקין דלמא אדמיבם הך מיית אידך כו׳ ומש"ה שקול רבנן דין יבום מאחיו׳ לגמרי ואפי׳ חלץ לאחת מינייהו דלא בטלי הו מצות יבמין כי היכי דלא יבגילו יבום באחיות ואתי ליבומי לכתחלה קמי חליצה ואדמיבם חד מיית אידך אבל לגבי מיתה דלעיל דאיירי בה ר׳ יוחנן ליכא למיגזר הכי : ר׳ אלעזר היא · בפ׳ ב"ש ואכ׳ דאמרי כרבנן : מדסיפא · דמתני׳ ר"א דקתני ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו (כו׳) ב"ה אומרים יוציאו : ולימא ליה · דלא ידעינן הי נפל ברישא דלימא ליה חלוץ לשניה : אי הכי · דמשום דלא ידעי׳ הוא הא אי הוה ידעינן מיבמ׳ ראשונה : היינו דקתני · כלומר הא דקתני יוציאו אמאי : בשלמא לראשון אמרי׳ ליה · אפיק דודאי באיסור׳ אתא לידך דאי נמי ראשונה היא מאן שריא ניהלך דהלא אחות זקוקה היא ומי מאחיך חלץ לאחותה לאפקועי זיקה מינה אלא שני לימא אחר שייבם ראשון שניה אירע לחלקו והויא זו ראשונה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דהכי אמר בפרק כילד (דף כד) קדמו וכנסו אין מוציאין מידם · משום דליכא אלא ספק פנוי באחות זקוקה והא נמי לשני ספק הוא : היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן · דלא מצי לתרוצי כשמעתיה כלל : איסור ערוה · כגון חמותו או ערוה אחרת : דנפלה חמותו ברישא · *זו שאסרה את האחרת נפלה תחלה והא דנקט חמותה הדא מעריות נקט וניח׳ למינקטיה מלה׳ דשכיח׳ ושאר עריות טריח׳ מלת׳ לאשכוחי : אמאי · שני אסור בשתיהן ליקו׳ החתן של ראשונה ולייב׳ לשניה דאינה חמותה ואינה אחות זקוקה ותיהוי חמותה לגבי אידך את יבמה שהותרה בשעת נפילה כו׳ : כגון דנפלה הך דאינה חמותה ברישא · ואי דמייבם לה האיך ברישא פייסא שניה שנאסרה משעת נפילתה היי הלכך תו לא מהני לה היתר : קל היה להלכ"ה · כלומר ב"ה לקולא אמרו : ר"ש כמאן · אליבא דמאן : אי · אתא למימר ב"ש אומרים יקיימו היינו ר"א : ואי אב"ה · קא מסהיד היינו אבא שאול והא ליכ׳ למימר דטעמ׳ דנפשיה קאמר דלאו בר פלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא : תנינא חדא זימנא · בפרק כילד אחותה ש׳ ערוה כשהיא יבמתה או חולצת או כו׳ והיינו נמי אסור בה ומותר באחותה : התם · הוא דליכ׳ אלא חד אחא לקמן וליכ׳ למיגזר מידי אבל הכא דאיכ׳ למיגזר דלמ׳ אתא שני ליבומי ״כאחיו וקא פגע באחות זקוקתו דקתני דידיה הוו רמיין ברוייהו אימא אפי׳ האי דלא רמיא ערוה קמיה לא לייבם קמ"ל : דקא מוכח · דמדלא מייבם האי *כאחיו איכא היכיר׳ דאחות זקוקתו אסורה והאי דייבם האי משום טעמ׳ דערוה לא רמיא קמיה ולא אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמ׳ : אבל התם · דליכ׳ אלא חד את אימא לא לייבם דלמ׳ אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמ׳ :

דבאלו יבמות ליכא שום חששא והא לא חיישינן שאם נתיר כאן לייבם הראשונה כשכבר חלץ לשניה אתי בעלמא למיעבד איפכא שאינה חששא גדולה כ"כ שלא יטעו להתיר השני׳ שלא הותרה מתחלה בשביל שנתיר הראשונה שהותרה אבל באו לימלך בפנינו מתחלה יש לגזור כיון שהיו *הצרות עצמן יכול לבא לידי קילקול ומשני ולא מתייבמו׳ קתני דליכ׳ דין יבום כלל אפי׳ קדם וחלץ כבר לשניה ופריך ולימא ליה שמא ימות וכו׳ ויעמיד המשנה כמ"ד אין זיקה דלדידיה ודאי אפי׳ קדם וחלץ לשניה דליכא למיחש טפי באלו יבמו׳ מ"מ אסור לייבם ראשונה שאם נתיר כאן לייבם אחר חליצה יבא בעלמא לייבם ברישא דלא מסקי אדעתייהו טעמא דלמ׳ אדמייבם חד מיית׳ אידך שאין זה טעם ידוע ועוד אר"י דיש לפרש בענין אחר ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ואפי׳ חלץ כבר מעצמו לשניה אסרינן ראשונה ליבם דלמא אתי למישרי בעלמ׳ שניה נמי כשקדם וחלץ לראשו׳ אבל במיתת שניה לא שייך למיגזר כי האי גונא ומשני ולא מתייבמ׳ קתני דליכא דין יבום כלל אפי׳ מתה שני׳ ופריך ולימא ליה גזירה שמא ימות ולהכי אסרה מתני׳ אפי׳ מתה שני׳ דאי שריא לייבם בשני יבמי׳ אחר מיתת שניה יבא להתיר בלא מיתה אבל ר׳ יוחנן לא איירי אלא ביבם אחד דביבם אחד לא אתי להתיר בלא מיתה דא"כ היה מבטל מיד מצות יבמי׳ אבל בשני יבמין דאין מבטל מיד אלא דגזירה שמא ימות אידך ויבא לטעות ולייבם וחזר בו ר"י מפירוש זה דביבם א׳ נמי קתני במתני׳ ולא מתייבמות דמשמע דליכא דין יבום כלל ואפי׳ מתה שניה דקתני לקמן ג׳ אחין ב׳ מהן נשואין ב׳ אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות : **ומימא** ליה ר"א היא · היינו רבי אלעזר דהאו׳ (דף מא · ושם) דתנן גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אוחה יבמה חולצת ולא מתייבמת ובקונט׳ פירש דהיינו ר"א בפרק ב"ש (דף קט ושם) דתנן המגרש את אשתו והחזירה מותרת ליבם ור׳ אלעזר אוסר : **לא** סתם לן כרבי יוסי הגלילי · לרבי יוחנן הוא דמסקינן הכי אבל רב חסדא מוקי מתני׳ דשבועו׳ העדות (דף לב · ושם) דכברו שניהם בבת אחת כר׳ יוסי הגלילי ור׳ יוחנן מסיק התם אפי׳ תימ׳ רבנן והיינו לטעמיה דהכי׳ ובפ"ק דעירובין (דף ה : ושם) פירש"י דקיימ׳ לן דבידי אדם אפשר לצמצם ובידי שמים נמי משמע לרבא דאית ליה פרק בתרא דבכורו׳* (דף ס : ושם) דאפשר לצמצם גבי יצאו שנים בעשירי ובפ׳ בהמה המקשה (ד׳ ע · ושם) גבי בעיא אם הלכו באבריה את׳ הרוב דמוקי לה שיצ׳ חציו ברוב אבר ואי אמרת דא"א לצמצם מאי קמיבעיא ליה דממה נפשך טעון קבור׳ דשמ׳ יצא רובו ואין להאריך כי שם הארכתי : **הך** דאין חמותה ברישא · וא"ת מ"מ תיקשה לרב דשרא אפי׳ שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיקה ולא מיתסר אלא משום ביטול מצות יבמין וגזרינן דלמ׳ מייבם אידך ברישא : *** רבי** אלעזר אומר ב"ש אומרים יקיימו · וא"ת וכי טעמ׳ דב"ש אתא לאשמועינן דהכי פריך בפ׳ רבי אליעזר דמילה (דף קלה) וי"ל דאצטריך הכא לאפוקי מברייתא׳ דאבא שאול דאמר קל היו להם לב"ה בדבר זה : אבל

עין משפט
נר מצוה

כ״א היבמות

יא
א מיי׳ וסמג שם טוש"ע אה"ע סי׳ קעה סעי׳ א

״גי׳ הב״ח ר׳ אליעזר וכן בכל העמוד

יב
ב שם סעי׳ ב

יג
ג מיי׳ פ"ו מה׳ יבום טוש"ע אה"ע שם סעיף א

״גי׳ הב״ח ראשון כו׳ פרא לך אלא שני אמר

[ע"ש היטיב ועי"ע תו׳ שם יז : סוף ד"ה לפסר]

[שייך לעיל במשנה כו׳]

ו שאסורה על האחד נפל׳ בנ״ל רש״ל

ס״א באחת

ס״א באחת

עין משפט
נר מצוה

אבל הכא דליכא שני דמוכח · וא"ת הא נמי ידעינן מההיא דפ"ב כדאמרינן לעיל (דף כ) ויש לומר דהתם איכא ערוה דקמוכח שאינה לא חולצת ולא מתיבמת אבל הכא שתיהן מתיבמות וליכ' הוכחה :

שנעשו צרות זו לזו כו' · היינו דוק' כשנפלו לפני יבם אחד אבל כשנפלו לפני שני יבמין מודה ר"ש כדתני' לעיל ר"ש אומר יקיימו:

אחותה

*איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת התם איסור מצו' לחוד' הכא איסו' מצוה ואחותה ס"ד אמינא ליקום איסור מצו' במקו' איסור ערוה ותתייבם קמ"ל והתייבם כיון דמדאורייתא' רמיא קמיה קא פגע באחות זקוקתו ס"ד אמינ' משום מצוה עבוד רבנן קמשמע לן: היתה אחת מהן וכו' · הא תו למה לי היינו הך מה לי לחד מה לי לתרי צריכא דאי אשמועינן התם משום דאיכ' שני דמוכח אבל הכא דליכ' שני דקא מוכח אימ' לא ואי אשמעינןהכא אדרבה תרוייהו מוכחי אהדדי אבל אידך לא צריכא : זו היא שאמרו וכו' · זו היא למעוטי מא' למעוטי איסור מצוה לזה ואיסור מצוה לזה הא תו למה לי היינו הך מה לי לחד מה לי לתרי מהו דתימא כי לא אמרינן אוקי איסור מצוה במקום איסור ערוה היכ' דאיכ' למיגזר משום שני אבל היכ' דליכ' למיגזר משום שני אימא להאי אוקימנא איכור מצוה במקום איסור ערוה ולהאי [אוקימנ'] איסור מצוה במקום איסור ערוה ולייבמו קמל"ן אמר רב יהודה אמר רב וכן תני רבי חייא *בכולן אני קורא בהןהאסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דריש' לא מאי טעמ' כיון דבתו באונסין הוא דמשכחת לה בנישואין לא משכחת לה בנישואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו (באה) מאנוסתו כיון דאשכוחי משכחת לה אי בעיא באונס ןתיהוי אי בעיא בנישואין תיהוי אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא כיון דאיכ' דר"ש הוא דמשכחת לה איבא דרבנן לא משכחת לה בפלוגת' לא קא מיירי ורב ספר' מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחי ואיב' דר"ש וסימניך מת נולד וייבם מת נולד וייבם ראובן ושמעון נשואין שתי אחיות לוי ויהודה נשואין שתי נכריות מת ראובן נולד יששכר וייבם לוי מת שמעון נולד זבולן ייבם יהודה מתו לוי ויהודה בלא בנים ונפלו להו קמי יששכר וזבולן האסורה לזה מותר' לזה והאסור' לזה מותרת לזה ואחותה שהיא יבמתה למה לי ייבם יהודה בלא ייבם יהודה נמי משכחת לה משום צרה הא תינח צרה צרה דצרה מאי איכ' למימר כגוןדהדר ויבמינהו נמי גד ואשר : מתני' *ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בנה או אשה ובת בתה הרי או חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוט' היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה *איכור מצוה או איסור קדושה חולצות ולא מתייבמות : גמ' *תניא ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן היבום שנא' °ואשה אל אחותה לא תקח לצרור *בשע' שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן · היתה אחת מהן כו' · הא תו למה לי היינו הך לר"ש אצטריך סד"א הואיל ואמ' ר"ש שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות לגזור משום ב' אחיות דעלמ' קמשמע לן : איסור מצוה כו' ·

והא

מסו' הש"ס

איסור מצוה: אם היתה האחות אסורה על האחד איסור מצו' אינו מותר באחותה הואיל והיא מדאורייתא' רמיא קמי' הוא' אידך אחות זקוקתו הלכך בעו חליצה התם בפ' כילד : איסור מצוה לחודא לא אשמעי' אלא יבמה שנפלה לפניו שהי' אסור' עליו איסור' מצוה חולצת: והכא אשמעינן איסור מצוה ואחות' · שנפלו לו משני אחין דאחותה לא מייבמה דלא תימא אוקי איסור מצוה במקום ערוה ותתייבם אחותה ולא תיהוי כאחות זקוקתו : משום מצוה עבוד רבנן · שתתקיים מצות יבום ולא העמידו איסור זיקה שהוא מדבריהן לאסור את אחותה היכ' דהי' עליו איסור מצוה קמ"ל : הכא ליכא שני דמוכח · שהרי שתיהן מתייבמות ואתי למישרי אחות זקוקה בעלמא ואימ' לא לייבמן קמ"ל : תרוייהו מוכחי אהדדי · שזה לא יכול לישא את האחרת אלא זו וכן זו מוכח' מלת' שזו אסורה על זה וזו על זה לפיכך ליכ' אחות זקוקתו : היינו הך · דהא בהדי' קתני לה לעיל איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת: כי לא אמרי' אוקי איסור מצוה במקו' ערוה · להתייבם אחותה היכ' דאין איסור מצוה אלא באחת על האחד ולשני שתי' זקוקות דאי שרית ליבומי להאי שהאחת אסורה עליו אתי שני נמי ליבומי וקא פגע באחות זקוקתו: בכולן אני קורא בהן · בכל חמש עשרה עריות · דבפ"ק אפשר להן להיות ב' אחיות נופלות לב' אחין והאחת אסורה על זה משום אחת מכל העריות הללו ומותרת לזה והשניה אסורה על זה משום אותו שם ערוה עצמו ומותרת לזה ומתוך כך נמצאו שתי אחיות מתייבמות ולא פגעו באחות זקוקה וכולן פירשתי בפרק ראשון (דף ט :) : באונסין · בבתו מאנוסתו כגון ראובן אנס אשה והוליד בת ובא שמעון ואנס אשת אחיו והוליד בת ונשאו בת ראובן ובת שמעון ללוי ויהודה אחי אביהן והרי הן אחיות מן האם בת שמעון מותרת לראובן ובת ראובן מותרת לשמעון ונמצאו שתי אחיות מתייבמות וכן בת בתו וכן כולן אע"ג דכל חמשה בבי דריש' משכחי בנשואין הואיל ובתו לא משכחת שיהו שתי בנות של שני אחין אחיות מן האם שאי אפשר שנשא יבמתו שיש לה בת לא תני בהו האסורה לזה כו' הואיל וכולן איסור שם בת הן : ואליבא דר"ש היא דמשכחת בה · האסורה לזה כדמפרש רב ספר' לקמיה : בפלוגתא לא איירי · רבי חייא : האסורה לזה · אשת לוי האסורה ליששכר שבא ומצאה אסורה עליו מזיקת ראובן שלא היה בעולמו ומותרת לזבולן שכשנולד כבר נתיבמה ללוי ובייבם ולבסוף נולד שרא ר"ש ואשת יהודה אסורה לזבולן משום שמעון שלא היה בעולמו וכשנולד מצאה באיסור ומותרת ליששכר : בלא ייבם יהודה נמי · שרי ליששכר ובחמשה אחי משכחת לה מת ראובן נולד יששכר ייבם לוי מת שמעון נולד זבולן ומת לוי בלא בנים ונפלו אשת לוי ואשת שמעון לפני יששכר וזבולן אשת לוי אסורה ליששכר מפני ראובן בעלה הראשון ומותרת לזבולן ואשת שמעון מותרת ליששכר שהרי בעולמו היה ואסורה לזבולן : ומשום צרה · האי דנקט ייבם יהודה משום צרה דבעי אשכוחי נמי צרה האסורה לזה מותרת לזה אם באו יששכר וזבולן לייבם לנשי לוי ויהודה הראשונה אשת לוי אסורה ליששכר משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו וכן אשת יהודה על זבולן וכגון שהיו הצרות אחיות זו לזו ונכריות קרי להו אלא נשי ראובן ושמעון דאיכ' נמי השת' בצרות האסורה לזה מותר' לזה ואחותה כשהי' יבמתה כו' ואי לא ייבם יהודה לא מיתוקם מלת' דרבי חייא באיסור צרה דאם נפלו שתי נשים משמעון שתיהן אשת אח שלא היה בעולמו הן : צרה דצרה מאי איבא למימר · היכי קרית האסורה לזה מותר' לזה באיסור וצרות צרה דהא צרות צרותיהן נמי תנן בפ"ק : כגון דהדר יבמינהו גד ואשר · לנשי לוי ויהוד' הראשונות ולהם נשים וייבם גד את אשת יהודה ואשר ייבם אשת לוי ומתו גד ואשר ונפלו לפני יששכר וזבולן ואם באים לייבם נשי גד ואשר הראשונו' אשת גד צרת אשת יהוד' שהיתה צרת אשת שמעון שלא היה בעולמו אסורה לזבולן ומותר' ליששכר וכן אשת אשר על יששכר ומותר' לזבולן : בשעת שנעשו צרות זו לזו · כגון השת' שנפלו לפניו ונעשו שתי אחיות צרות זו לזו בזיקה : ליגזור משום שתי אחיות דעלמא · אע"ג דהא נמי מרישא שמעינן התם הוא דרבנן לא גזרינן דאי נמי אתי למישרי אחו' דעלמ' ליכא אלא איסור אחות זקוקה דרבנן אבל לר"ש דאמר איסור אחות זקוקה ערוה גמורה היא דרחמנא פטרה וקיימי עליה באיסור אשת אח לגזור היכ' דאחות' אסורה משום ערוה ולא זקוקה ליה ונימא ליה לא לייבם לאחות' דלא ליתי ליבומי אחות זקוק' דעלמ' קמל"ן :

והאמר

והא א"ר שמעון שתי אחיו' לא חולצו' ולא מתייבמו' גזירה משום איסור מצוה דעלמ' הא תינח איהי אחותה מאי איכ' למימר גזירה אחותה משום לתא דידה והא גבי ערוה לא גזרינן שאני ערוה דמגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה : מתני' *שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיו' ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בש"א אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וב"ה אומר °מוציא' את אשתו בגט ובחליצה ואש' אחיו בחליצה זו היא שאמרו *אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו : גמ' זו היא למעוטי מאי למעוטי הך דרבי יהושע דלא עבדי' כוותיה אלא אי כר"ג אי כר"א *א"ר אליעזר לא תימ' מאמר לב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא אלא מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחו' בצר' בלבד א"ר אבין אף אנן נמי תנינ' בש"א יקיימו אינלכתחל' לא

ואי

והאמר ר' שמעון שתי אחיות לא חולצות ולא מתיבמות · והכא אמאי בעי' חליצה הא כיון דמדאורייתא' חזיא ליבומי זקוקה היא והוו להו כשאר ב' אחיות שנעשו צרות זו לזו ור"ש פוטר אחות זקוקה מחליצה : גזירה משום איסור מצוה דעלמא · אי פטרת להו לגמרי מאן דחזי סבר טעמא לאו משום אחות זקוקה אלא משום דאיסור מצוה הויא כערוה ופטור' מחליצה ואתי למיפטר איסור מצוה דעלמא דלאו אחיות מחליצה : תינח איהי · איסור מצוה: אחותה · אמאי חלצה תיפטר משום אחות זקוק' דהכ' מאי אמרת : משום לתא דידה · משום מזל דידה דאיסור מצוה · האי לתא יתור לשון הוא: והא גבי ערוה לא גזרינן · דאם היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה הערוה יוצאה בלא חליצה ולא אמרינן תחלוץ ערוה גזירה משום אחותה שאינערוה ורחוייה ליבום והא נמי לר"ש ערוה היא משנעשו צרות ואמאי מצרכ' לה חליצה משום גזרת אחותה : דמיגמר גמירי לה אינשי · והכל יודעין שאין צריכה חליצה ואחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למישרי אחותה בלא חליצה אבל ערוה דנעשו צרות דר"ש לא כ"ע גמירי הלכת' דאיסור שתיהן שוות ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה ונפקא מניה חורבה לאיסור מצוה בעלמ' : *מיגמר גמירי אינשי · וידעי דלא רמיא קמי' אחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למישרי אחות זקוקה דעלמ': מתני' אשתו עמו · דמאמר ככנוס' דמיא וכי נפלה אחותה לא מתסרא קמ' עליה משום אחות זקוקה : והלזו תצא · אף מן החליצה משום אחות אשה : גמ' הך דר' יהושע · בפרק ב"ש דקאמר נמי אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו ופליגי עלה ר"ג ורבי אלעזר : לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור · ותיהוי כאשתו אי בעי לאפוקי תיסגי לה בגיטא : אלא מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה · כלומר לדחות אחותה שלא תאסר' לו משום אחות זקוקה : יקיימו · אם קדמו וכנסו כריש פרקין : לכתחלה לא · מייבמו משום אחות זקוקתו :

ואי

אחותה משום לתא דידה · דאי נפקא בלא חליצה משום דנעשו צרות זו לזו אתי לאפוקי מהאי טעמ' נמי ההיא דאיסור מצוה ואתי למישרי נמי איסור מצוה דעלמ' ופרכינן והא גבי ערוה לא גזרו שתחלוץ אלא יוצאה בלא חליצה ולא חיישינן שמא יסברו דמטעם *אחותה יוצאה ואתי לאפוקי אידך בלא חליצה :

ב"ש אומרים אשתו עמו כו' · בגמרא גבי השתא ארוסה דעלמא כו' עשה בה מאמר מיבעיא פי' בקונ' דמאמר יבמין מדרבנן ואפי' לב"ש דמדאורייתא' יבמה יבא עליה כתיב ואין נראה לריב"ם דא"כ אמאי תצא הלזו משום אחות אשה במאמר זה ומיהו י"ל דתצא משום אחות אשה היינו אחר שיבעול [בעלת המאמר] אבל קשה דלעיל פ"ב (דף יח · ושם) דקאמר הא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש משמע *דלב"ש יוצא' שניה משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו וכן נמי קאמרינן לקמן בפרקין (דף ל ·) גבי אחות אשה אלמ' מאמר קני מדאורייתא' לב"ש וכולה סוגיא דגמר' מוכח הכי והא דקאמר השת' ארוסה דעלמ' כו' עבד בה מאמר מיבעיא אע"ג דמאמר נמי מדאורייתא' מ"מ קאמר מאמר מיבעיא משום דהא דמאמר קני מדאורייתא' היינו משום דגמרי' מקידושין דעלמ' הלכך לא עדיף מקידושין ודיו לבא מן הדין להיות כנדון : אוי לו על אשתו כו' · אר"י דבכל הני דפרק חרש (דף קיב : קיד) דתנן מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה לא קתני אוי לו כי הכא משום דאוי לו · משמע לשון צער כלומר ראוי לו להצטער שהפסיד אשתו בלא פשיעתו והכא והא דאייתי בגמר' פלוגת' דרבי אליעזר ורבי יהושע דקטנה וגדולה לא פשע להכי קתני אוי לו אבל התם פשע שהכניס עצמו בספק חרשת שלא היה לו לישא חרשת וכן ההיא דהחולץ (ד' מא · ושם) דשומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' להכי נמי קאמר בגמר' למעוטי דרבי יהושע דאיך התם לשון אוי לו כי הכא ולא קאמר למעוטי כל הני : אי כר"ג · דלא נר תמתין עד שתגדיל ויבעול ותצא הלזו משום אחות אשה אע"ג דקידושי קטנה דרבנן מ"מ הקלו בה מבבעלת מאמר משום דכנוסה היא אלא קידש זמן גדולה והא דפריך מינה לעיל בריש פ"ב (דף יח ·) א"א דר"מ אוסר לבטל מצות יבמין ור"ג שרי לבטל מצות יבמין אע"ג דהכ' כנוסה אלא מעיקרא מ"מ פריך אהא דר"מ חייש לספק ור"ג אפי' לודאי לא חייש: אי כרבי אלעזר · דאמר מלמדין הקטנה שתמאן ומותר בגדולה לייבם וא"ת ואמאי שרי והא בשעת נפילה נראית כאחות אשה כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יג ·) גבי צרת בתו הממאנת דבשעת נפילה נראית כצרת בתו ובשעת נפילה נראית ככלתו וי"ל דלא דמי דהתם כשהבעל מת אין דומה בל כך עוקרת נישואין קמאי כי הכא שהבעל קיים : לא תימ' מאמר לב"ש קונה קנין גמור כו' · אע"ג דאין קונה קנין גמור מ"מ *אמרינן לעיל ולקמן (דף ל ·) גבי אחות אשה דפוטרת [צרתה] לב"ש ע"י מאמר תמה מאי קאמר ר"ס לעיל בפ"ב (דף יט ·) אם מאמרו כל שני הוא בועל ניהוי נמי מאמר אשת שניהם בועל דהא אפילו לב"ש דמאמר קונה אינו קונה לגמרי אלא קונה ומשייר וכ"ת דלר"ש אי קני קני לגמרי טפי מלב"ש א"כ מנא ליה לרבי אלעזר דלא קני לגמרי לב"ש כמו לר' שמעון : אלא לדחות בצרה בלבד · פי' בקונ' צרה דכולהו שמעינן אחותה שנופלת עמה וקשה לרב אשי דלא זר דוחה ומשייר היא וצרה בעיא חליצה הא קתני במתני' הלזו משום אחות אשה משמע דיוצאה בלא חליצה ועוד אי בעיא חליצה היאך מקיים את זו וי"ל דסבר רב אשי דמהני מאמר להסיר הזיקה ודחי לצרה לענין שלא תאסור את זו משום אחות זקוקתו ואחר שיבעול בעלת המאמר קאמר דתצא אחותה משום אחות אשה וא"ת והיכי מייתי לה סייעת' מתניתין יקיימו אין לכתחלה לא הא מהני מאמר לרב אשי לכל הפחות דדחי לצרה ושריא בעלת מאמר לכתחלה וי"ל דהכי מייתי דאי ס"ד דבמאמר *דהיתר' דוחה דחייה גמורה לפטור צרתה בלא חליצה אם כן מאמר דאיסור דחי נמי לצרה לענין שלא תאסר את זו משום אחות זקוקה וזה יעשה מאמר ודחה כו' ופריך ואלא הא קתני בש"א אשתו עמו כו' משמע דדוחה דחייה גמורה אלא יבמה דחזי' לכולהו כו' פירוש דמאמר דהיתר' דחי דחייה גמורה יבמה דלא חזיא לכולהו דהיינו מאמר דאיסור לא דחי למקצתה ולא דחי ההוא מאמר כלל כן צריך לפ' לפירוש הקונ' אבל קשה דצרה דבכל דוכתי היינו שנופלת עמה מבית א' ועוד שמגיה הספרים אלא יבמה דחזיא לכולהו כו' שלא היה כתוב בספרים אלא ועוד דלמה שינה הלשון יבמה דחזיא כו' ולא נקט לישנ' דנקט מעיקר' מאמר דהיתר' קני דאיסור' לא קני ונראה לר"י דצרה היינו שעמה בבית א' וה"פ לא תימא מאמר לב"ש כו' אלא לדחות בצרה בלבד שאם נתן מאמר לא' מב' יבמות שנפלו מבית א' אע"ג דבעל' מאמר לא סגי לה בגט צרתה מיהו פטורה לגמרי בלא חליצה דכיון שהתחיל הקנין לעשות בזו אע"פ שלא נגמר קרינן ביה בית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים וטעמ' דב"ש דסברי דלאהכי קרא לדרשינן* ביאה גומר' בה ואין כסף ושטר גומרין בה לענין דאי בעי לאפוקי דלא סגי לה בגט ורב אשי סבר דלא מהני מאמר לפטור צרתה בלא חליצה אלא דוחה הצרה ממנו שאסור ליבמה ומשייר קצת זיקה לאוסרה לשוק עד שתחלוץ ואע"ג דלענין אחותה *דחי מאמר לגמרי לפוטרה לשוק כדקתני מתני' והלזו תצא משום אחות אשה התם אחותה נפלה אחר המאמר כמו שפירשתי בסמוך וקאמר אף אנן נמי תנינ' שכשקדמה זיקה למאמר שאין המאמר מפקיע לגמרי דאי מפקיע לגמרי זה יעשה מאמר וידחה כו' ופריך אלא הך דקתני בש"א אשתו עמו כו' אלמ' ע"י המאמר מידח' אחותה לגמרי ה"נ תדחה צרתה לגמרי ומשני יבמה דחזי' לכולהו ול"ג אלא וה"פ יבמה דחזי' לכולהו מילי דיבום כגון ב' יבמות שנפלו מבית אחד שכל א' ראויה לחלוץ ולייבם בשעת נפילה וכן הא דבש"א יקיימו דבשעת נפילה חזיא כל אחת לכל מילי דיבו' מן התורה דהא חזיא [אף] ליבום מן התורה חזי' נמי למקצתו פירוש למקצת מילי דיבום דהיינו חליצה דכיון דבהך זיקה איחזיא ליבום לא מפיק מאמר להכי' זיקה לגמרי ובעי' חליצה אבל יבמה דלא חזיא לכולהו מילי דיבום כגון ההוא דבש"א אשתו עמו שלא נראית ליבום בשעת נפילה שכבר עשה המאמר באחותה לא חזיא למקצתו פי' חליצה ואידחיא ע"י מאמר חברתה לגמרי והשת' לא מצי לשנויי כדשני לעיל מאמר דהיתרא דחי כו' שאפילו במאמר דהיתר' קאמר דלא מפקע הזיקה לגמרי להתיר צרה לשוק והקשה ה"ר יעקב דאור"ליינס מנא לן דטעמ' דב"ש משום דמאמר קונה דלמ' קסברי אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין ונקט מאמר משום ב"ה וי"ל דלא מסתבר שיהא שום תנא מיקל לבטל בהדי' מצות יבמין ועוד דהא אמר לעיל בש"א יקיימו לכתחלה לא ועוד הקשה דלמ' טעמ' דב"ש משום דזיקה ככנוסה וי"ל דלא מסתבר ליה למימר דלא נקט מאמר אלא משום ב"ה כיון שיכול לומר דלב"ש נמי אצטריך :

יעשה

עין משפט
נר מצוה

טו
א מיי' פ"ז מה' יבום סמג עשין נ"ג טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ד

*גי' הב"ח אחות אשה

*גי' הב"ח דלב"ש במאמר לחוד יוצאת

ואי ס"ר מאמ' לב"ש קונה קנין גמור זה יע'ש' מאמר ויקנה וזה יע'שה מאמ' ויקנה אלא מאי דוח' דחייה גמורה זה יע'שה מאמ' וירח' וזה יע'שה מאמר וירח' אלא מאי איכא לך למימר מאמר דהיתרא דחי דאיסורא לא דחי ה"נ מאמר אפי' למאן דאמ' מאמ' קונה קנין גמור מאמר דהיתרא קני דאיסורא לא קני רב אשי מתני הכי א"ר אלעזר לא תימא מאמ' לב"ש דחי דחייה גמור' וצרתה חליצ' נמי לא בעיא אלא דוחה ומשייר הוא א"ר אבין אף אנן נמי תנינא ב"ש אומרי' יקיימו יקיימו אין לבתחל' לא ואי ס"ר מאמר לב"ש דוח' דחייה גמורה זה יע'ש' מאמר וירח' וזה יע'שה מאמר וירחה ולא הא קתני ב"ש"א אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה אלא יבמה דחזיא לכולהו חזיא למקצתה יבמה דלא חזיא לכולהו לא חזיא למקצתה *בעי רבה מאמר לבית שמאי נישואין עושה או אירוסין עושה אמר ליה אביי למאי הלכת' אילימ' ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה השתא ארוסה בעלמא תני ר' חייא *אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא להוכן היא לא אוננת ולא מיטמאת לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה עבד בה מאמר מבעיא ואלא לענין מסירה לחופה מאי נישואין עושה ולא בעיא מסירה לחופה או דלמא אירוסין עושה ובעיא מסירה לחופה א"ל השתא לא עבד בה מאמר כתיב °יבמה יבא עליה בעל כרחה עבד בה מאמר מיבעיא א"ל שאני אומ' *כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עלה זיקת אירוסין מאי ת"ש *שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ר"א אומר יפר רבי יהושע אומ' לאחד ולא לשנים ר'עקיב' אומר "לא לאחד ולא לשנים והוינן בה *בשלמא ר' עקיבא סבר אין זיקה אפי' לחד לר' יהושע לחד יש זיקה לתרי אין זיקה אלא לר' אליעזר נהי נמי דקסבר יש זיקה בשלמא לחד מיפר אלא לתרי אמאי ואמר ר' אמי (*בר אהבה) הכא במאי עסקי' כגון דעבד בה מאמר *וב"ש היא דאמרי מאמר קונה קנין גמור אי אמרת בשלמא נישואין עושה משום הכי מיפר אלא אי אמרת אירוסין עושה היכי מצי מיפר והתנן *נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה אמר רב נחמן בר יצחק מאי מיפר מיפר בשותפו' ורבי אליעזר דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות לצרה בלבד אמאי מיפר בשותפו' אמר לך ר' אליעזר אימר דאמרי אנא אינו קונה אלא לדחות לצרה בלבד דלא סגי לה בגיטא אלא בעי נמי חליצ' להפר נדרים מי אמרי' ואיבעי' אימא אמר לך ר' אליעזר ולרב נחמן בר יצחק מי ניחא מי קתני יפרו יפר קתני אלא הכא במ"ע "שעמדה בדין ופסקו לה מזונות משלו וכדרב פנח' משמיה דרבא דאמר רב פנח' משמיה דרבא *כל הנודרת על ד'ת בעלה היא נודרת :

מתני'

תורה אור

ואי מאמר לב"ש קונה קנין גמור · זה יעשה מאמר בזו ויקנה אותה קנין גמור להיות אשתו דהא אין איסור "במאמר ותצא אחותה מעליו ולא הויא הך אחות זקוקתו ויכנוס את אשתו : אלא מאי כו' · נהי נמי דלא קני קנין גמור הא אמרת דוחה בנדה ותי"ס' לך נמי יעשה מאמר בזו ותדחה אחותה ויכנוס את אשתו: להיתרא דחי · מאמר שנעש' בהתר דאי הוה בעי ליבומי בשעת מאמר הוה מצי ליבומי כגון במתני' דעדיין לא נפלה אחותה : דאיסור' · כגון דנפלו שתי האחיות קודם מאמר : ה"נ · לענין קנייה'וצרתה · אחותה שנעשית לה צרה בזיקה תיגה נמי לא היבעי "דתני' משום אחות אשה · אלא דוחה · אותה מלאסור "אשת בעל המאמר עליו : ומשייר · דבעיא חליצה אם באת ליכנס' עד שלא כנס היכנסה בעלת המאמר ולקמיה פריך ליה קתני הגזו תצא משום אחות אשה דמשמע אף מחליצה : זה יעשה מאמר וירחה · את אחותה מעליו ואח"כ ישא את זו אלא נאו משום דלא דחי דחייה גמורה וכל כמה דרמיא עליה להליצה זקוקתו היא ואוסרת את זו עליו: ה"נ א"א יבמה דחזיא כו' · כלומר אלא לטולשדוחה דחייה גמור' ודקשי'לך התם נמי לידחי לא דמיא למתנית' דהכ' דכי נפל ועבד מאמר הוי' חזיא לכולהו מילי דיבמה להתייב' ולאחוץ הלכך חזיא למקנתייהו למאמר דמאמר דחיא אחותה לכשתפול אבל התם דתרויהו נפלו קודם מאמר ולא חזיא לכולהו מילי דיבמה לא חזי' למקנת' לכיכך אין מאמר דוחה אחותה : השתא ארוסה · דקידושין דידה דאורייתא תני רבי חייא אינו יורשה והיאו מיטמ' לה מאמר יבמין מדרבנן הוא דהא מדאורייתא יבמה יבא עליה כתב רחמנא מיבעיא : לא אונן · ליאסר "בקדשי' : ולא מטמ' · אם כהן הוא דהא לאו שארו הקרוב אליו הוא : ובן היא לא אוננת · ל'יו'אסור' בקדשי' : ולא מיטמא' · היכה צריכה נה'פסק בו "ולאו דוק' נקט ולא מיטמאה דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה אלא איידי דנקט לא אוננת דאצטריך ליה נקט ולא מיטמא' דבעי למיתני הרתי בדיד' ובדידיה כך שמעתי ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל שישראלי' מוזהרי' על הטומאה "מינכלאהם לא תגעו במס' ר"ה (דף יו :) . גובה כתובתה · ובדכתב לה מן האירוסין מיתוקמא בכתובות בפרק הכותב (דף פט) : ולא בעיא מסירה לחופה · דאם בא עליה בעל כרחה בלא חופה קני ואי בעי תו לאפוקי בגיטא סגיא ליה: בעל כרחה: דקני לה ונעשית כאשתו לכל דבר בביאה בעל כרחה שאינה חופה : וחלה עליו זיקת אירוסין ונשואין של שאר נשים ואם בא עליה לאחר מאמר בלא הופה לא קנאה :

יפר · להך מהן את נדרה : לאחד ולא לשנים · שומרת יבם אחד יפר אבל שומרת לשני יבמין לא יפר לא זה ולא זה : אין זיקה · דהיהוי כנכוסה : ואפי' בחד · היכא דליכ' אלא חד דודאי עליה רמיא אפי' הכי אין זיקה : לתרי אין זיקה · דלא ידעי' להי מינייהו רמיא ואפי' כניסה כלחד אין לפ"חן הפרה דקליסה זיקתן: אלא לתרי אמאי · נהי נמי דיש זיקה לפי' להרי מיהו יפרו שניהן מיבעי ליה : ואמר רמי בר "אבא גרסינן . בשיתפות · הוא ואביה כארוסה : לדחות בצרה · באחותה שנפלה לכניו אחר מאמר זו : דלא סגי לה בגט · השתא מאמר ביבמה וכא להוציאה בעיא חליצה וגט ולא אצריך כנוסה היא וסגי לה בגט : אמר לך ר' אלעזר ולרב נחמן מי ניחא · כלומר [illegible] לא ס"ל עבי' אלא אירוסין מי ניחא הא בשותפות ליכא למימר דיפר קתני יפרו מיבעי ליה : אלא הכא במאי עסקינן שעמדה בדין · לדידי [אפי'] בלא מאמר ולרב [אמי] אחר מאמר ולא רצה לכנוס ולא לפטור : ופסקו לה מזונות משלו · כדתניא לקמן בהחולץ (דף מא :) עמד בדין וברח נזונית משל יבם דמהשתא בעלה הוא ועל דעתו נודרת על מנת שירצה :

יעשה מאמר ויקנה כו' · ומשום ביטול מצות יבמין ליכא למיחש כדפרישית בפרק שני (דף יח·) :

לא מיטמא' לו · פירוש ברגל שהוזהרו על הטומא' כדאמרי' בר"ה (דף יו·) ועוד י"ל "דלאו מיטמא' לו היינו דאינה חייבת ליטמא' לו למאן דאמר בסוטה (דף ג·) לה יטמ' חובה :

עבד בה מאמר מיבעי' · ואם תאמר דמשמע דלא עדיפ' בעלת מאמר מארוסה ובהחולץ (דף לט · ושם) קאמר רבא גופיה מאמר לב"ש עושה והוי ארוסה להיות בכר' ושפך כשהוא לאלך בכמשים אלמ' מהני לארוסה וי"ל דהכא גרס רבה רבי של אביי דמשי' עלה אמר ליה אביי ולקמן גרס רבא שהוא אחר אביי:

אלא לענין מסירה לחופה · וא"ת מאי מהני דהשתא כי תקני' השת' ארוסה בעלמ' בעיא מסירה לחופה עבד בה מאמר מיבעיא וי"ל דעבד בה מאמר וכא עליה והביאה שנה אותה כנשואה :

אביה ובעלה מפירים נדריה · ואם אולה אב או שאינה ברשו' אב לא מצי מיפר כדאמרינן בנדרי' (דף עא :)

כגון "שעמדה בדין כו' · ולפי מסקנ' שאיירי דעבד בה מאמר כדמוכח בנדרים בפרק נערה המאורסה (שם) דלר' אליעזר כיון דעביד בה מאמר ונתקו לה מזונות משלו נודרת על דעתו ולר' יהושע דוקא בחד יבם אבל בתרי כיון דאי בעי אחוה פסיל לה עליה בביאה או בגיטא איכ' נודרת על דעתו ולר"ע הפי' ביבם אח' קאמר דלא יפר אפי' עבד בה מאמר משום דאין חייבים עליה סקילה כנערה המאורסה ולא יתכן לכי זה מה שפירש בקונט' בריש פ"ב (דף יז : ושם) דנהא דאמר אין זיקה אפי' בחד היינו ר"ע דמלי סבר דיש זיקה ואפי' הכי לא יפר משום דאין חייבין עליה סקילה :

שלשה

עין משפט
נר מצוה

"נד"ה אותר לו התחן · ב"ה "נגמ' של הב"ח כ"ב וכן פירש לקמן מג :

טו

א מיי' פ"ה מה' א"ל סמג לאוין רנה טוש"ע י"ד סי' שעג סעי' ד ושו' סעי' ד וטוש"ע אה"ע סימן סעיף

טז

ב מיי' פכ"ב מה' אישות טוש"ע אה"ע שם ושי'

יח

ג מיימן שם פ"ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' סעיף

יט

ד מיי' פי"א מה' נדרים סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ו

"גי' הב"ח שבנדרים כו' מסקנא זו שאיירי

כ

ה שם סעיף ה

מסו' הש"ס

"גי' הב"ח ונעשית נכרית צרת אחות אשה במאמר בזיקה והמ"ד לה כנוס

[נדרים עו

"גי' הב"ח חזיא בדעתיה להתירא

[לעיל ב : וש"נ] [לקמן לב · זין כה · ע"ש שבועות ד · לב : קנו:]

"גי' הב"ח משנפלה

[לקמן מג : כתובות דף פט · דף פט · ב"ת יח : סנהדרין לקמן ד' קיא: ע"ש היטב]

"גי' הב"ח בקדשים דכתיב לא אכלתי באוני :

[לקמן לב ·]

[לעיל יח · לח : כ·]

לעיל ד' יג

כתובות ד' ודף מו : קדושין דף ד נדרים דף סו:

[לעיל יז :]

[לעיל יח · כט : כח :]

שבת דף יו : גיטין דף פג נדרים דף וג : נדה דף מו :

דברי' כה

[נדרי' ע"ח]

"גי' הב"ח בעמד

"גי' הב"ח והנה

מתני' שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת : גמ' טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מיבמה אמר רב נחמן זאת אומרת *אין זיק' ואפי' בחד אחא : מתני' *שלשה אחים שני' מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת הנשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת : גמ' הא תו למה לי היינו הך השתא ומה התם דאחות אשה הויא צרה לנכרי' אמרת נכרי' אסור' הכא דנכרי' הוי' צרה לאחות אשה לא כ"ש תנא הך תנא ברישא והך "חזיא להיתרא ושריא והדר חזיא לאיסור' ואיידי *דחביב' ליה אקדמה *ומשנה לא זזה ממקומה : מתני' *שלשה אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת : גמ' *אמר רב יהודה אמר רב *כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה °יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה מאי קמ"ל תנינא הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסר' עליו שעה אחת מהו דתימא הני מילי היכא דלא איחזיא לה בנפילה ראשונה אבל היכא דאיחזיא לה בנפילה ראשונה אימא תשתרי קמ"ל הא נמי תנינא *שני אחין נשואים שתי אחיות מת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסור' עליו עולמית הואיל ונאסר' עליו שעה אחת מהו דתימ' התם הוא דאידחי' לה מהאי ביתא לגמרי אבל הכא דלא אידחי' לה מהאי ביתא לגמרי אימא מיגו דחזי' להאי נשוי נכרית חזיא נמי להאי קמ"ל : מתני' *שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן שמתו או נתגרשו צרותיהן מותרות : גמ' *טעמא דגירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש אסורה אמר רב אשי זאת אומרת *יש זיקה אפילו בתרי אחי ולרב אשי קשיא דרב נחמן אמר לך רב אשי ה"ה דאף על גב דלא עבד בה מאמר נכרית מיחלץ חלצ' יבומי לא מיבמא והא דקתני מאמר *לאפוקי ב"ש דאמרי מאמר קונה

קנין

תורה אור

מתני' הראשונה · לנפילה : גמ' נכרית יבומי נמי מיבמה · לא אמרינן מחמת בעל האחיות ונפלה ליבם הוזקקה לנשוי נכרית לבדו דהא על בעל אחיות לא רמיא "ונעשית זו צרתה בזיקה ונשמת תאסר הנכרית על הנשאר משום צרת אחות אשה : ואפי' בחד אחא · כדפריש' דאע"ג דתרי אחי ניניהו אין זו זקוקה אלא לנשוי נכרית לבדו :
מתני' הראשונה · לנישואין :
גמ' היינו הך · וכ"ש הוא דהשתא ומה התם דנכרי' עיקר נשואה היא דאחות אשה נפלה עליה ונעשה צרתה במאמר אסרתה : הכא · דאחות אשה עיקר נשואה היא לא כ"ש דאוסרת נכרית שהי' טפל' : הא תנא ברישא · משנה אחרונה זו שנה תחלה והיא דלעיל לא הוי בדעתי' למיתני משום "דחזיא להתירא הואיל ונכרית עיקר והדר חזיא לאיסורא משום דמכל מקו' צרתה היא ותניי' : ואיידי דקא חביב' ליה · לחידוש הוא : אקדמה · ותו לא הוה צריך למתני סיפא אלא הואיל ושנית לא זזה ממקומה : [מתני'] שעה א' · בנפילה ראשונה כשנפלה מאחיו הראשון : גמ' הרי היא כאשת אח כו' · ואע"ג דהדר איחזיא : בנפילה ראשונה · כל זמן נפילה ראשונה היתה אשתו קיימת שהיא אחותה : אבל היכא דאיתחזיא בנפילה ראשונה · כגון שמתה אשתו אחר מיתת אחיו ולא כנסה נשוי נכרית : דאידחיא לה מהאי ביתא לגמרי · "שנפלה ואין כאן אחר אלא זה בעל אחותה נדחית ונפטרת לשוק ואין עליה צד זיקה עוד : אבל היכא דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי · בשעת נפילה שהיה שם נשוי נכרית וזקוקה ליבם אימא מיגו דחזיא לנשוי נכרי' עדיין זיקתה עליה וכי מתה אחותה ועודה בנפילה תתייבם לזה בנפיל' : קמ"ל · רבי יהודה דלא : מתני' וכנסה המגרש ומת · מותרת זו להתייבם שהרי עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא היתה צרתה מעולם : וזהו שאמרו · בפרק ראשון נתגרשו הערויות צרותיהן מותרת : גמ' טעמ' דגירש · בעל האחיות תחלה ואח"כ מת נשוי נכרית דאפי' בזיקה לא נעשת צרתה מעולם הא מת נשוי נכרית והוזקקה נכרית לבעלי אחיות ואח"כ גירש ונשאה לזו הואיל וקודם שגירש נעשת צרתה בזיקה אסור' על אחיו כשימות המגרש משום צרת אחות אשה בשלמא אי לא כנסה הוי' מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון אבל משכנסה ועכשיו זקוקה לזה מכח בעל הערוה אסורה ואע"ג דלא הית' צרתה אלא בזיקה : בתרי אחי · כגון הכא דכי מת נשוי נכרית קודם גירושין של זה היתה זו זקוקה לשני בעלי האחיות ומהני' בה זיקה זו לאוסרה על השני : קשי' דרב נחמן · דדייק לעיל מסת' מתניתין זאת אומרת אין זיקה אפילו בחד אחא : אמר לך רב אשי · ההיא דיוק' דלעיל לאו דוקא דהוא הדין אע"ג דלא עבד מאמר בעל הנכרית באחות (אשה) אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיחלץ חלצ' ולא מתייבמ' הואיל וערוה על בעלה לבדו הוית רמיא "ונעשתה צרתה בזיקה :

שלשה אחין · בכך רישא גרסינן הראשונה יוצאת משום אחות אשה וראשונה לנפילה קאמר דומיא דהיא דפ"ב (דף יז·) ובבבא ב' ((ד' יט)) הכי גרסינן השניה יוצאה כו' :

אמר רב נחמן זאת אומרת אין זיקה · תימה שלא דקדק רב נחמן על מתניתין דריש כיצד (ד' יז') :

דחביבה ליה אקדמה · בשאר מקומות אין דוחק לומר כן אלא אמר זו ואינצריך לומר זו קתני "וכאן דחק לומר כן לפי שבבא שלימה דלא צריכה היא :

"ונאסרה עליו שעה אחת · בכך בבא הו"מ למינקט ואחד מופנה אלא נקט הכי משום דנכרי' נמי מתסרא לפי שהיתה צרת אחות אשה שעה א' וקצת קשה שאינו מזכיר הצרה כלל וא"ת לרבי ירמיה דאמר (לעיל ד' יג :) דהאי תנא דפרקין סבר נישואין מפילין אמאי לא נקט דמתה א' מן האחיות תחלה ואח"כ מת בעלה של שנייה וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת "אסור' שנאסר' עליו שעה אחת כיון דנישואין מפילין וכן בבבא דלקמן ב' אחין ה"ל למיתני שמתה אחת מהן תחלה ואח"כ מת בעלה של שנייה וי"ל דלא מהני למימר נישואין מפילין אלא לענין שאם היתה צרת ערוה שעה אחת שוב אין לה התר אע"פ שבשעת נפילה כבר אינה צרת ערוה אבל כאן משום נישואין מפילין לא נחשבנה כאלו נפלה בחיי אשתו ויצאה ממנו בשעה משום אחות אשה :

נירש אחד מבעלי אחיות את אשתו · תימה אמאי נקט ג' אחין ה"ל למימר ב' אחין נשואין ב' אחיות וגירש הא' את אשתו ונשא אשה "אחרת ומת ולר' ירמיה ניחא כיון דאצטריך לאשמועינן דיש זיקה כדדייק רב אשי בגמרא ולרבא נמי נקט הכי למעוטי מת ולא גירש אבל לרב נחמן דקסבר אין זיקה קשיא אמאי נקט ג' אחין וי"ל דלרב נחמן נקט הכי אגב אורחיה לאשמועינן דאין זיקה דכר"י סביר' ליה דנישואין מפילין ואם יש זיקה תיתסר אע"ג דגירש ואח"כ מת דמקודם שגירשה חשובה נכרית כזקוק' לו משעה שנשאת לאחיו דנישואין הראשונים מפילין ורב אשי דדייק מינה דיש זיקה סבר דלא אסרינן לה משום דה"א לה ליאסר אא"כ תרי נישואין מפילין : **זאת** אומרת יש זיקה · וא"ת והיאך נשבה המגרש והא הויא לה צרת אחות אשתו בזיקה וי"ל דלא חשיב צרת אחות אשה בזיקה אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו אבל כשהוא חי לא ומה שכתב בעל ה"ג דאם מת ולא גירש אסירא לתרוייהו לא בעוד שבניהם חיים אלא לכל א' כשימות אחיו תהיה אסורה :

כתב

עין משפט
נר מצוה

כא

א מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ז

"גי' הב"ח וכאן דוקא דוחק לומר

"גי' הב"ח הואיל ונאסרה כו'

כב

ב ג שם סעי' א

כג

ד ה שם סעי' ח

ס[לעיל יז : כו : לקמן נה :]

כד

ו שם סעי' ז

"גי' הב"ח אסורה הואיל שנאסרה

"בגמ' של הב"ח כ"ב ע"ל ד' לב ע"א בהאי סוגיא

"גי' הב"ח אחרת נכרית ומת

"גי' הב"ח ומעשים

קנין גמור קמ"ל דלא כב"ש ולרב נחמן קשיא דרב אשי וכי תימ' הוא הדין דאפי' מת ואח"כ גירש צרתה מותרת אלא זו היא למעוטי מאי למעוטי כנס ואח"כ גירש הניחא אי סבר לה כר' ירמיה *דאמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו והאי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נישואין הראשונים מפילים זו היא למעוטי כנס ולבסוף גירש אלא אי סבר לה כרבא דאמר לעולם חד תנא הוא *וזו ואין צ"ל זו קתני זו היא למעוטי מאי על כרחך כר' ירמיה סבירא ליה ולרבא הניחא אי סבר לה כרב אשי זו היא למעוטי מת בלא גירש אלא אי סבר לה כרב נחמן זו היא למעוטי מאי ע"כ כרב אשי סביר' ליה:

מתני' *[א]וכולן שהיו בהן קידושין או גירושין בספק הרי אלו הצרות חולצות ולא מתיבמו' כיצד ספק קידושין [ב]זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק קידושין ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד א' זהו ספק גירושין:

גמ' ואלו בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני מאי טעמא אמר רבה אשה זו בחזקת התר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנ' מספק א"ל אביי אי הכי בקידושין נמי נימא אשה זו בחזקת התר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק התם לחומרא האי חומרא דאתי לידי קולא הוא זימנין דאזיל הוא ומקדש לה לאחותה קידושי ודאי ואי נמי זימנין דאתא אחר ומקדש לה לדידה קידושי ודאי וכיון דאסר לה מר לצר' לייבומי אמרי דקמא קידושין ודבתרא לאו קידושין

כיון

קנין גמור · ואפי' חליצה לא תיבעי נכרית אלא תנא משום צרת אחות אשה קמ"ל חולצת : **ה"ה דאפי' מת** · נשוי נכרית ואח"כ גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו וכנסה מותרת לשלישי כשימות זה ולא אמרינן צרת אחות אשתו של זה בזיקה הואי מעיקרא קודם גירושין : **כנס** · הנכרית ואח"כ גירש את אשתו ומת דאסורה נכרית משום צרת אחות אשה ואע"ג דהשתא בשעת נפילה לאו צרות נינהו : **הניחא אי סבר לה** · רב נחמן כר' ירמיה דאמר בפ"ק כי רמינן הא מתני' דזו היא דממעט כנס ולבסוף גירש אההיא דקתני וכולן אם נתגרשו צרותיהן מותרות ואע"ג דכנס ולבסוף גירש ואמר ר' ירמיה תברא כו' : **אלא אי סבר לה כרבא** · דזו ואין צריך לומר זו קתני אלמא כנס ולבסוף גירש שרי' אפילו לתנא דהכא וזו היא לאו למעוטי אתא: **זו היא למעוטי מאי** · אי למעוטי מת אחיו ואח"כ גירש אשתו וכנס יבמתה השתא כנס ואח"כ גירש שריא גירש ואח"כ כנס מיבעי' ואי למעוטי מת נשוי נכרית ולא גירש בעל אחות אשה אשתו ומת דאסירא נכרית ליבומי משום דהואי צרה בזיקה לזו שנפלה עכשיו בעוד בעלה חי והרי לא נתגרשה ובשעת מיתה צרות הן ובהא מודי רבא הא לר"נ ליכא למימר הכי דהא אין זיק' סבירא ליה והלכך על כרחך כר' ירמיה סבירא ליה ולמעוטי כנס ואח"כ גירש דאמר נישואין מפילין והאי שעת' צרת ערוה הוי': **ולרבא** · דאמר מיתה מפלת וכנס ואח"כ גירש שריא : **הניחא אי סבר כרב אשי** · דיש זיקה : **זו היא למעוטי מת בלא גירש** · ולא דייק למתניתין כרב אשי דאמר הא מת ואח"כ גירש אסורה דהא רבא מיתה מפלת סבירא ליה וכיון דגירש שריא אלא הכי דייק טעמא דגירש דבשעת מיתה לאו צרות הוו זו היא דנכרית מותרת אבל מת שני זה אחר ראשון ולא גירש את אשתו ואפי' לא כנס את הנכרית אסורה דהואי צרת אחות אשה בזיקה ואפילו בשעת מיתה דכיון דיש זיקה הוי כאלו באה אף מכח השני וא"ת הואיל וזיקה חשיב' להיות עליה כח השני הויא אשת ב' מתים דבלאו איסור דאחיות נמי אסירא לא היא דזיקת שני יבמין דאסירא ליתא מדאורייתא ולא גזור רבנן אלא היכא דעביד בה מאמר גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות : **אלא אי סבר לה כרב נחמן** · דאין זיקה והא שריא זו היא למעוטי מאי הא כולהו שריי' בר מכנס ולא גירשה וההיא פשיטא דהא בהדיא תנינא לה ולא אתא זו היא למעוטה : **מתני' וכולן** · ט"ו עריות : **שהיו בהן** · לאחיו המת : **קידושי ספק או גירושי ספק** · הויא צרתה ספק צרת ערוה דלמא איגרשה ערוה ולגבי קידושין דלמא לא מיקדשה : **הרי אלו הצרות חולצות** · ולא מפטרן בלא כלום דלמא לאו צרת ערוה היא : **ולא מתיבמות** · דלמא צרות ערוה היא : **ספק קרוב לו** · שהיו ח' אמות מצומצמות ביניהן בר"ה וד' אמות קונות שם וזרקו ספק בד' אמות הקרוב לה ספק בד' אמות הקרוב לו : **כתב בכתב ידו** · דקי"ל (ב"ב דף קעה :) הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלמא כתב ידו בלא עדים מלתא היא : **יש עליו עדים** · ואין בו זמן כתוב או יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ואינו כתב ידו של בעל זהו ספק גירושין דאמרינן במס' גיטין (דף פו ·) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואלו הן כתב בכתב ידו כו' וה"נ חולצת צרתה כיון דגיטא הוא דאם נישאת הולד כשר ולא מתייבמת כיון דלאו גיטא מעליא הוא דקרי להו פסול לכתחל' הלכך אי שרית ליה אמרי איכסי צרת ערוה מתייבמת ובגמרא בעי אמאי לא נקט נמי בגירושין ספק קרוב לו כו' : **גמ' ואלו בגירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני** · דהתם אפילו חליצה נמי לא בעי' צרתה מ"ט : **אמר רבה אשה זו בחזקת התר לשוק עומדת** · קודם לכן אם ימות בעלה שהרי צרת ערוה היא : **ומספק אתה בא לאוסרה** · שמא נתגרשה הערוה : **אל תאסרנה מספק** · אבל בהנך ג' גיטין לאו מספק אסרינן דהא גיטא הוא אלא שאין מן המובחר : **בקידושין נמי** · אמאי אסרינן לה ליבומי לימא אשה זו קודם שקידש בעלה את בת אחיו בחזקת התר ליבום עומדת ומספק אתה בא כו' : **לחומרא** · שנויא הוא: ופרכינן **הא חומרא דאתי לידי קולא הוא** · דאזיל האי מקדש בספק וקמקדש לאחותה של זו שקדש בספק קידושי ודאי : **אי נמי אתי איניש אחרינא ומקדש לה** · להך מקודשת בקידושי ספק : **קידושי ודאי** · בחיי בעלה : **וכיון דקאסר מר לצרתה ליבומי** · לאבי' של זו משום צרת הבת : **אמרי** · איכסי קידושי קמא ודאי הוו קידושין גמורין : **ודבתרא לאו קידושין** · שאשת איש קידש ואינה צריכה הימנו גט ולגבי קידושי אחותה נמי דאמרן דאזיל הוא ומקדש לאחותה אתי למימר לאחר מיתתו כי אסרינן צרה ליבומי אמרי' דקמייתא קידושין [דבתרייתא] לאו קידושין שאין קידושין תופסין באחות אשה וישאנה אחיו מאחר כנכרית בעלמא ופגע בערוה :

כיון

כתב בכתב ידו · מפרש ר"י בר' מאיר אפילו אין כאן אלא חתימת "ידו והא דתנן (ב"ב ד' קעה :) הוציא עליו כתב ידו כו' היינו חתימת ידו וכן מוכח בפרק שני דכתובות (ד' כא· ושם) דאמר אביי לא ליהוי איניש חתימת ידיה אלא אחספא או אריסא למגילת' דלמא משכח איניש דלא מעלי ותקן הוציא כתב ידו כו' "אר"י דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים פסול משום זמן דיכול להקדים זמן כמו שירצה וא"ת [מאחר שדעתו לגרשה למהרש"ל חיישינן לקנוני' ועוד] אם הוא חשוד להקדי' זמן ולעשות עם האשה קנוניא על הלקוחות בפירות שמכר מזמן הכתוב עד עכשיו א"כ אכן לא נסמוך על הזמן הכתוב ואמאי פסול וי"ל דאע"פ שבא לגרשה חיישינן לקנוניא כדחיישינן בסוף פר' ב' אוחזין (ד' יט ושם) גבי שובר ולא סמכינן אזמן הכתוב בו ופעמים תפסיד האשה שלא כדין בשלא הקדים הזמן ואנו חושדין אותו שביום הכתיבה כתב והקדים הזמן ומפסדת האשה שלא כדין פירות שמשע' הזמן עד הכתיב' אבל כשנפסלנו לא תפסד שלא כדין דבדין הוא שלא תטרוף דהא דאין לבעל פירות משעת כתיבה וחתימה היינו דוקא בגט כשר : **יש** בו זמן ואין בו אלא עד אחד וכו' · הנך ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כדתנן בפרק בתרא דגיטין (דף פו · ושם) ולמאן דמפרש התם דכתב ידו ועד אחד שניהו אצטריך רישא כתב ידו ואין עליו עדים *לאשמועינן דאפי' הכי הולד כשר וסיפ' דאין בו אלא עד א' אצטריך לאשמועינן דאפ"ה לא תנשא לכתחלה וא"ת ולמ"ד דכתב סופר ועד שניהו ניחוש שמא הסופר כתבו להתלמד וזרקו לאשפ' והחתים עליו האשה עד אחד וי"ל שהסופרים חוששים שיבא לידי מכשול ונזהרים בכך ומ"מ לא חשיב סופר ועד כשני עדים לגרש בו לכתחל' :

אשה זו בחזקת התר לשוק עומדת · וא"ת תינח כנס ואח"כ גירש שכבר הויא צרת ערוה אבל גירש ואח"כ כנס הא לא הויא בחזקת התר לשוק ועוד לר"י דוקא בגירש ולבסוף כנס איירי וי"ל דמ"מ היא בחזקת התר לשוק דמוקמינן הערוה בחזקה שלא נתגרשה וא"ת דהכא מוקמינן אשה בחזקת התר לשוק אע"פ שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור שבעלה עדיין חי ובפ"ק דחולין (דף ט · ושם) אמרי' בהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת התר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ומשמע דוקא לענין ריעותא דאיתיליד אחר שחיט' הויא בחזקת התר כגון בא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהם נקובים דלא חיישינן שמא במקום נקב נקבו אבל אם נולד הספק מחיים כגון ספק דרוס' לא משום דבשעת שנולד הספק היתה עדיין בחזקת איסור ואר"י דהתם חיישינן לספק דרוס' משום דשכיחא ומוכח מלתא לאיסור' טפי מלהיתרא וכן ההיא דישב לה קון בושט דחיישינן שמא הבריא

למאן

עין משפט
נר מצוה

"גי' הב"ח ידו וכן הא דתנן

"גי' הב"ח ואר"י כו' וא"ת אם הוא כו' עד עכשיו דאע"פ שבא לגרשה חיישינן לקנוניא כדחיישי' בסוף שנים אוחזין גבי שובר א"כ אכן לא נסמוך על הזמן הכתוב ואמאי פסול וי"ל דודאי אינו נאמן ולא סמכינן אזמן הכתוב בו ולכך פסלוהו דלפעמים תפסיד האשה משעת כתיבת הזמן עד כו' כצ"ל וכ"כ בתו' גיטין ד' ג'

כה
א מיי' פי"ז מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' ג

כו
ב מיי' פ"ד מה' אישות הל' כב טוש"ע אה"ע סי' ל סעי' ה

[לא אשמעי' דהולד כשר וסיפא אתי לאשמועי' כצ"ל רש"ל]

מסור' הש"ס

לעיל דף יג

[כסמן לעיל

גיטין דף פ

כיון דקא מצרכת חליצה מידע ידעי דחומרא בעלמא הוא א"ה גירושין נמי ליתני וליצרכה חליצה ומידע ידעי דחומרא בעלמא הוא אם אתה אומר חולצת מתיבמת הכא נמי אם אתה אומר חולצת מתיבמת ותתיבם ואין בכך כלום אחזקה קא קיימא איתיביה אביי *נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מהם מת ראשונה צרתה חולצת ולא מתיבמ' אמאי הכא נמי נימא אשה זו בחזקת התר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק וכי תימא ה"נ לחומר' חומר' דאתי לידי קולא הוא שאם אתה אומר חולצת מתיבמת גירושין דשכיחי גזרו בהו רבנן מפולת *דלא שכיחי לא גזרו בהו רבנן א"נ גירושין דקיימא ערוה דקא מוכח וצרתה קמצרכת לה חליצה אמרי קמו ביה רבנן בגיטא דגיט' מעליא הוא ואתו לייבומי לצרה מפולת מי קמו בהו רבנן במפולת וגבי גירושין מי לא תנן והתנן *[א]היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ואמרי' למאי הלכתא דאי כהן הוא אסורה ליה ואי ערוה היא צרתה בעיא חליצה ולא אמרינן שאם אתה אומר חולצת מתיבמ' הא אתמר עלה רבה *ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בשתי כיתי עדי' עסקינן אחת אומר' קרוב לה ואחת אומר' קרוב לו דהוה ליה ספיק' דאוריית' ומתני' דהכא בכת אחת דה"ל ספיקא דרבנן וממאי דמתני' דהכ' בכת אחת דומי' דקידושין מה קידושין בכת אחת אף גירושין בכת אחת וקידושין גופייהו ממאי דבכת אחת דלמא בב' כיתי עדים אי בב' כיתי עדים תתיבם ואין בכך כלום קיימי עדים וקאמרי קרוב לה ואת אמר' תתיבם ואין בכך כלום ותו בשני כיתי עדים נמי ספיק' דרבנן היא דאמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואשה אוקמ' אחזקה מידי דהו' אנכסי דבר שטיא *דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין ואתו בי תרי ואמרו כשהוא שוטה זבין ואמר רב אשי [ב]אוקי תרי להדי תרי

וארעא

כיון דקמצרכת חליצה לצר' מידע ידעי · דקידושי דבת אחיו לאו קידושין והאי דלא מתיבמת צרתה חומרא בעלמא הוא : **ליתני** · ספק קרוב לו : **מידע ידעי דחומרא בעלמא הוא** · כלומר אי חיישי' דלא לימרו איכסי מדחלצה ודאי גירושין גמורין נינהו דאי קדיש לה למגורשת איניש דעלמא והדר קדיש לאחותה דקמייתא "קדיש דבתרייתא לאו קידושין לא תיחוש להכי דמדלא מתיבמת צרתה מידע ידעי דחליצה חומרא בעלמא הוא : **מתיבמת** · וקמייבם צרת ערוה דאוקמ' אחזקה ופגע בכרת : **ה"נ** · גבי קידושין אמאי חולצת הא אתו לייבומי ודלמא קידושי פרוה קידושי הוו וקמייבם לצרת ערוה : **אחזק' קיימ'** · בחזקת התר ליבם : **ועל בת אחיו** · והיא אשתו צרתה חולצת לא מיפטרא בלא כלום משום צרת ערוה שמא היא מתה ראשונה ואח"כ מת הוא ותנן כולן אם מתו העריות קודם לבעלי' צרותיהן מותרו' בפ"ק : **ולא מתיבמ'** · שמא הוא מת ראשון והוי' לה קך צרת בתו : **ה"נ חומרא** דאתי לידי קולא הוא שאם אתה אומ' חולצת מתיבמ' : **גזרו בהו רבנן** · דספק גירושין בערו' לא תחלוץ הצרה שאם אתה אומר חולצת מתיבמת : **דקיימ' ערוה** · קמן וקמוכחת דהכל רואין שזו צרת ערוה היתה ואתה מצרכת חליצה אתי למימר קמו ביה רבנן בגיטא וגיטא מעליא הוא ואין זו צרת ערוה ואתא ליבומי : **אבל מפולת** · אי נמי מצרכ' לה חליצה מי אתי למימר קמו בהו רבנן במפולת אלו הדיינים המצריכים אותה חליצה נביאים הם וידעו שהיא מתה ראשונה דליתי לייבם לצרה ומידע ידעי דהאי דחלצה משום ספיק' היא : **קרוב לו כו'** · מפרש בשמעת' גיטין : **למאי הלכתא** · קתני מגורשת : **דהוי לה ספק' דאורייתא** · כיון דתרי אמרי קרוב לה לא מצי לאוקומי צרה אחזק' ולמיפטר לעלמא בלא חליצה : **ומתני' דהכא בכת אחת** · עד אומ' קרוב לו ועד אומר קרוב לה הלכך בקידושין הוא דאיכא לאיתנויי משום דבחזקת התר ליבם קיימא ומשום עד אחד דאמר קרוב לה לא מפקינן לה מחזקה וחליצה אבל בגירושין ליכא למתנייה דבחזקת התר לשוק קיימא ועד א' דאמר קרוב לה בעי לאפוקי מחזקה וכיון דליכא עדות שלם אזלינן לקולא וקא מוקמי' אחזקה ולא בעי' חליצה שאם אתה אומר חולצת מתייבמת : **אף גירושין בכת א'** · כלומר אי הוה תני להו דע"כ הוה מיתוקמ' דומיא דקידושי' משום הכי לא תני לה : **ה"ג וקידושין גופייהו ממאי דבכת אחת דלמא בשתי כיתי עדים אי בשתי כיתי עדים תתייבם** צרתה ואין בכך כלום · **קיימי עדים** ואמרי קרוב לה ואת אמרת תתייבם ואין בכך כלום · **ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן** הוא דאמרינן אוקי תרי כו' · והכי פירושו אי בשתי כיתי עדים לא הוה תני ולא מתייבמת אלא תתייבם ואין בכך כלום דהא אוקמה אחזקה דמותר לייבם הואי ופרכינן קיימי עדים כו' והאמר שתי כיתי עדים ספיקא דאורייתא הוא ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא ובגירושין גופייהו אע"ג דכת אחת אומר' קרוב לה לא הוה לן לאפוקי מחזקת התר לשוק כיון דאיכא כת אחריתי דאמר קרוב לו ואמאי קתני חולצת ואית דמפרשי הכי אי בשתי כיתי עדים מי הוה אמרינן לעיל בספק קידושין תתייבם ואין בכך כלום קיימי עדים ואמרי קרוב לה ומקודשת ונעשי' הראשונה צרת ערוה ואת אמר' תתייבם אלא ודאי בכת א' ומשום דליכא אלא חד דאמר קרוב לה אמרינן אוקי צרה אחזקת' דשריא ליבם וכך שמעתי וקשה בעיני משום דמייתי סייעת' למלתיה מדנפשיה דההוא תתייבם ואין בכך כלום דלעיל הוא גופיה פירש הכי :

תנא

למאן דחייש לספק דרוסה כדאמר בריש אלו טרפות (ד' מג: ושם) וארי שנכנס לבין השוורי' ופסק התם* אמימר הלכתא דחוששין לספק דרוסה אע"ג דאמרי' התם איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי מ"מ מסתברא טעמא לאיסור' טפי מלהתיר תדע דתא בספק כלבא ספק שונר' אמרי' התם *אימו' כלבא אפילו לשמואל דחייש לספק דרוס' :

הכא נמי אם אתה אומר חולצת מתיבמת · תימ' דמעיקר' פריך ואל תאסרנה מספק ורוצה להתיר' ליבם לכתחלה והשתא פריך דאפי' חליצה לא תיבעי גזרה שמא תתיבם ויש לומר דהכא הכי קאמר מה מועיל שאתה אוסר' ליבם וכיון דחולצת יבא מתוך כך ליבם ומשני דחולצת ממה נפשך ואם יבא באקראי בעלמא ליבם אין בכך כלום :

נפל הבית וכו' · כאן יש תימה אמאי חשיב לה טפי בחזק' התר לשוק מליבם דהא קמן שניהם מתו וכן יכול להיות שהיא מתה תחלה כמו הבעל וי"ל דמשום הכי חשיב לה טפי בחזקת התר לשוק מליבם משום דבמיתת הבעל משתריא לשוק אבל במיתת הערוה אינה ניתרת ליבם עד שימות הבעל עמה :

ואין ידוע איזה מהם מת ראשונה · קסבר האי תנא למית' מפלת :

"**למאי** הלכתא · תימה למשנה זו בגטין בהזורק (ד' עח* ·) ולא מסיק התם בגמר' למאי הלכת':

אי בשתי כיתי עדים תתיבם ואין בכך כלום · פ"ה דוחק הוא דאיך עלה על דעת המתרץ לומר כן ועוד דבספרים ישנים גר' ולמא והוא מוחק וגר' ותו וגר' לר"י דה"פ דומי' דקידושין וקידושין משמע ליה דמיירי אף בכת אח' ואע"ג דבכת אח' דאורייתא מתיבמת כיון דבשתי כיתי העדים הויא ספיקא דאורייתא גזרו רבנן שלא תתיבם בכת אחת אטו ב' כיתי עדים ופריך וקידושין גופייהו ממאי דמיירי בכת אחת דלמא דוקא בב' כיתי עדים אבל בכת אחת מותרת להתיבם ולא גזרינן אטו ב' כיתי עדים משום דב' כיתי עדים גופייהו הויא ספיקא דרבנן ומדאורייתא מתיבמת דמוקים לה אחזקה אלא מדרבנן חולצת ולא מתיבמ' לחומר' דוקא בשתי כיתי עדים אבל בכת אחת לא החמירו ומוכיח דשתי כיתי עדים ספקא דרבנן כמו שמפורש לבסוף והשתא קאמר אי בב' כיתי עדים דוקא אתה רוצה להעמידו אבל בכת אחת מתיבמת ולא גזרינן אטו שתי כיתי עדים דשתי כיתי עדים גופייהו אינה חולצת אלא לחומרא ואם תתיבם אין בכך כלום והיכי מצינן למימר דתתיבם אין בכך "כלום קיימי עדים ואמרי כו' ומסיק ולמא בשתי כיתי עדים גופייהו הויא ספיקא דרבנן כמו שהקשה בתחלה והשתא לפי מסקנא זו בקידושין בכת אחת שריא להתיבם ומיהו ודלמא בעלמא קאמר ועוד אר"י דמצינן לפרש דמשמע ליה דבקידושין איירי בכת אחת משום דבשני כיתי עדים לא אצטריך דפשיטא שהוא ספיקא דאוריית' ותנן לה בגיטין (ג"ז שם) גבי ספק גירושין דחולצת אבל "אי הוה בקידושין מיירי בשני כיתי עדים הוה מיירי נמי בגירושין בשתי כיתי עדים אע"ג דלא אצטריך וכבר תנן לה בגיטין ולהכי קאמר דומיא דקידושין דקידושין נמי בכת אחת ופריך וקידושין גופייהו דלמא בשתי כיתי עדים דשתי כיתי עדים כמי ספיקא דרבנן וכת א' ושתי כיתי עדים הכל הוה שוה שהכל ספיקא דרבנן כדמפרש ואזיל :

שתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן · וא"ת וכיון דמסקינן דבשתי כיתי עדים הוו ספיקא דרבנן למה דחק רבה ורב יוסף לאוקומי

ההיא

עין משפט
נר מצוה

[דף נג :]

[דף נג :]

כז
א מיי' פ"ה מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' יג

כח
ב מיי' פכ"ט מה' מכירה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעי' כא בהג"ה

"גי' הב"ה ואמרי' למאי

[ע' תוס' ב"ב קסט· ד"ה בחזקה]

"גי' הב"ח כלום והא קיימו

"גי' הב"ח אי בקדושין הוה מיירי כו' דכבר תנן לה כו' דקדושין מיירי נמי בכת אחת

מסור' הש"ס

"גי' הב"ח קידושין

קמן דף סו:

עירובין סג· וש"נ

[סב]

גיטין דף עח·

כתובות דף כ :

וארעא אוקמא בחזקת בר שיטא אלא אמר *אביי °יגיד עליו ריעו תנא בקידושין והוא הדין לגירושין תנא בגירושין וה"ה לקידושין א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו מאי זהו דקתני אלא אמר רבא כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין מה שאין בקידושין וזהו דגירושין לאו דוקא אלא משום דתנ' זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין וזהו דקידושין למעוטי מאי למעוטי זמן דליכא בקידושין ומפני מה לא תקנו זמן בקידושין הניח' למ"ד משום פירי ארוסה לית לה פירי אלא למ"ד משום בת אחותו ליתקין זמן משום דאיכ' דמקדש בכספא ואיכ' דמקדש בשטר' לא תקון רבנן זמן א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא עבדא דאיכ' דקני בכספא ואיכ' בשטרא ותקון רבנן זמן התם רובא בשטר' הכא רובא בכספא איבעית אימא משום דלא אפשר היכי ליעביד לינחה גבי דידה מחק' ליה לינחה גבי דידי' זימנין דבת אחותו היא ומחפ' עליה לינחה גבי עדים אי °דזכירי ליתו ליסהוד ואי לא זימנין דחזו מכתבא ואתו מסהדי ורחמנ' אמר *מפיהם ולא מפי כתבם אי הכי בגירושין נמי נימא הכי התם להצלה דידה קאתי הכא לחובה דידה קאתי: **מתני'** *ג' אחין נשואים ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות שנאמר °ומת אחד מהם ויבם יבא עליה שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת ב' יבמין רבי שמעון אומר מיבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה: **גמ'** ואי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן וגזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות וניבם לחדא ונחלוץ לחדא גזירה שמא *יאמרו בית אחד מקצתו בנוי ומקצתו

ומקצתו חולץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ הכי נמי אלא גזרה *דלמא חליץ ברישא והדר מייבם וקם ליה באשר לא יבנה ורחמנא אמר *כיון שלא בנה שוב לא יבנה *אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמיחלפה בבעלת גט איכא דאמרי אמר רבא *נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא מאי טעמא מאי דעביד בה שקליה: **מתני'** שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: **גמ'** פשיט' השתא ומה התם דלא מידחיא מהא ביתא לגמרי אמרת לא הכא דקא מידחיא מהאי ביתא לגמרי לא כל שכן תנא הא תנא ברישא והך חזי' להיתרא °ושריא והדר חזיא לאיסורא ואיידי *דחביבא ליה אקדמה *ומשנה לא זזה ממקומה תנו רבנן בא עליה חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה דברי רבי יוסי רבי שמעון אומר אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד והא תניא ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד לא קשיא כאן שנשא חי ואח"כ נשא מת כאן שנשא מת ואח"כ נשא חי ורבי שמעון היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם יבומי אמר רב אשי איסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל והלכך לא פקע וסבר רבי יוסי איסור חל על איסור והא תניא *עבר עבירה שיש בה שתי מיתות נידון בחמורה רבי יוסי אומר נידון בזיקה הראשונ' הבאה עליו ותניא *כיצד א"ר יוסי נידון בזיקה הראשונה הבאה עליו חמותו ונעשת אשת איש נידון בחמותו אשת איש ונעשת חמותו נידון באשת איש אמר

א"ר אבהו מודה ר' יוסי באיסור מוסיף תינח היכא דנשא חי ואח"כ נשא מת מגו דאיתוסף איסור לגבי אחים איתוסף איסור לגבי דידיה אלא היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי מאי איסור מוסיף איכא וכ"ת מיגו דאיתסר בכולהו אחוותא האי איסור כולל הוא אלא אמר רבא מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת מאי נפקא מינה *לקוברו בין רשעים גמורים ובפלוגתא דאתמר זר ששימש בשבת ר' חייא אומר חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל ר' חייא לדון שבת לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים הותרה לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן משום זרות ויש כאן משום שבת התחיל בר קפרא לדון שבת לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא זרות בעל מום ששימש בטומאה ר' חייא אומר חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מר' שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל רבי חייא לדון טומאה לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים תמימים הותרה לכהנים תמימים הותרה ולא לבעלי מומין יש כאן משום בעלי מומין ויש כאן משום טומאה התחיל בר קפרא לדון טומאה לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא משום בעל מום; זר שאכל מליקה ר' חייא אומר חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל ר' חייא לדון נבלה לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים הותרה לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן משום זרות ויש כאן משום מליקה התחיל בר קפרא לדון נבלה לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא משום זרות במאי

אמר רבי אבהו מודה ר' יוסי באיסור מוסיף · שהיא חל על איסור כגון איסור אשת אח דמוסיף הוא שבתחלה כשנשא זה את אחותה וזו פנויה נאסרה עליו משום אחות אשה ומותרת לכל אחיו נשאת לאחד מהן נאסרה על כולן משום אשת אח ועכשיו ניתוסף איסור עליה לגבי שאר אחיו ומיגו דחייל שם אשת אח עלה לגבי שאר אחיו שהיתה מותרת להם חל נמי השם הזה לגבי דידיה ואף ע"ג דאסירא עליה וקיימא אבל אשת איש ונעשית חמותו מתחלה היתה אסורה לכל העולם משום אשת איש נשא זה את בתה אין איסור זה ראוי להוסיף עליה עם אחרים דנימא מיגו דחייל עלייהו ליחול נמי עליה דהאי דחמותו ונעשית אשת איש "ודאי איסור מוסיף הוא שמתחלה אסורה לזה ומותרת לכל העולם נעשית אשת איש איתוס' האי שם עלה לגבי כ"ע ומיגו דחייל עלייהו חייל נמי לגבי דהאי והאי דקאמר ר' יוסי נידון בחמותו משום דבמיתות עסקינן ואי אתה יכול להמיתו בב' מיתות הואיל ושתיהן עליו ידון בחמורה אבל אם היה שוגג היה חייב ב' חטאות : תינח נשא חי · דאחות אשה קדים ואח"כ נשא מת אתי איסור אשת אח חייל כדפרישית מיגו דאתוסף איסורא דהאי שם לגבי אחיו כו' : אלא היכא דנשא מת · דאיסור אשת אח קדים עלה דהאי ואח"כ נשא אחותה מאי תוספ' איכא עלה דקמייתא לגבי אחריני דנימא מיגו : וכי תימא מיגו · דבהנך נישואין דבתרייתא מיתסר האי גברא בכולה אחוותא משום אחות אשה דעד השתא הוו שריין ליה איתסר נמי משום האי שמא גופיה עלה דקמייתא שהיא אשת אחיו האי לאו איסור מוסיף הוא דהא עלה דקמייתא לא איתוסף איסור לגבי אחרינא אלא איסור כולל הוא דכייל לה לקמייתא בשם אחות אשה מיגו דחייל על אחותה : איסור מוסיף · כשהאיסור מוסיף על החתיכה לאוסרה "על מי שמותרת עליו איסור כולל שהאיסור חל על חתיכות אחרות ואותה גוררת לזו עמהם על ידי מיגו · ואית דגרסי הכא ותו חמותו ונעשית אשת איש איסור מוסיף הוא ושיבוש הוא בידם ואע"ג דודאי איסור מוסיף הוא לאו פירכא היא דודאי אית ליה לר' יוסי איסור מוסיף כגון אשת איש חל על איסור חמותו ותרוייהו אסורי עליה והא דקאמר ונידון בחמותו משום דזו היא החומרא דאי אמרת נידון באשת איש א"כ אין זה איסור חל על איסור אלא איסור מבטל איסור : אלא אמר רבא · לעולם לית ליה לרבי יוסי איסור חל על איסור והא דקאמר לעיל חייב עלה משום אשת אח ומשום אחות אשה לאו בשוגג לחייבו שתי חטאות אלא במזיד וליעשות רשע גמור ולקוברו בין "רשעים גמורים שהרשע נקבר אצל רשעים דתנן בסנהדרין (דף מו·) שתי קברות היו מתוקנין לב"ד א' לנהרגין ולנחנקין וא' לנסקלין ולנשרפין והכא נמי אע"ג דהאי לאו מחייבי ב"ד הוא הואיל ועבד תרתי קברינן ליה גבי נסקלין ונשרפין : חייב ב' · ב' איסורי קחשיב דהא משום זרות אין כאן חטאות דהא על זדונו מיתה בידי שמים הוא ואין חייב חטאת אלא על שגגת כרת : מרבי · רבינו הקדוש : כשהותרה במקדש הותרה · סתם הלכך אין כאן אלא משום זרות : ששימש בטומאה · בקרבן צבור קאמר שדוחה הטומאה וכן זר ששימש בשבת ויש כאן משום טומאה ואזהרתיה מוינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו (ויקרא כב) : אצל תמימים הותרה · דראוים לעבוד דילפינן מבמועדו אפילו בטומאה (פסחים דף עז·) : זר שאכל מליקת · הכהנים : חייב ב' · משום זרות ומשום נבילה דקרבן הנאכל לכהנים זר האוכלו עובר משום וזר לא יאכל כי קדש הם (ויקרא כב) ולאו היינו אזהרה דמעילה דכל שיש בו שעת התר לכהנים אין בו מעילה : לכהנים הותרה · בחטאת העוף : באיסור

איסור כולל הוא · וא"ת ולמא ר' יוסי אית ליה נמי איסור כולל ואומר ר"י דקסבר דאשת איש ונעשית חמותו נמי איסור כולל הוא דמגו דאיתסר בשאר קרובות וקתני דנידון באשת איש ומיהו אר"י דלההוא ליסנא דלקמן דסבר ר' חייא דר' יוסי מחייב תרתי באיסור כולל צ"ל דאשת איש ונעשית חמותו לא חשיב איסור כולל אע"ג דאיתסר בשאר קרובות כיון "שאין שם אחד כי היכי דלא תקשה לרבי יוסי אדר' יוסי והא דחשיב איסור כולל בעל מום ששימש בטומאה דמעיקרא שרי באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה מגו דאיתסר באכילה איתסר נמי בעבודה אכילה ועבודה חשיב נמי שם א' דשניהם נאמרו בלשון קריבה דבעבודה כתיב כל איש אשר בו מום לא יגש להקריב לחם וגו' (ויקרא כא) ובאכילה בטומאה כתיב איש איש אשר יקרב מכל זרעכם וגו' (שם כב) דמיירי באכילה כדאמרינן בפ"ב דמעילה (ד' י:) ובזבחים (דף מה:) ומיהו איסור מוסיף אומר ר"י דחשיב אפילו כשאין השמות שוין כדמוכח בפרק אמרו לו (דף יד:) גבי הבא על בת בתו חייב משום כלתו כו' ואין להאריך כאן :

ותו חמותו ונעשת אשת איש איסור מוסיף הוא · בקונטרס לא גרס ליה דאפילו חייל עליה איסור אשת איש "נידון בחמורה וליכא למימר דמשמע ליה נידון בחמותו ולא חל כלל איסור אשת איש ואם לא התרו בו משום חמותו אלא משום אשת איש פטור דהא בפ' הנשרפים (דף פא· ושם) פריך רב אדא בר אהבה וליתרו נמי משום איסור אשת איש דהא א"ר אבהו מודה רבי יוסי באיסור מוסיף ומשני ליה התם אלא בריה אטו בתרי קטלי קטלת ליה משמע בהדיא דחל איסור אשת איש אלא דנידון בחמורה ור"ת אומר דשפיר גרס ליה וטעי הכא כדהוה טעי התם רב אדא בר אהבה והוה סבור דנידון בחמותו משום דלא חייל עליה איסור א"א ולא חש לתרץ כיון דעל כרחך צריך לשנויי אחרינא משום קושיא קמייתא :

אלא אמר רבא מעלה כו' · לפי המסקנא דהכא לא אצטריך לר' אבהו למימר דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף מ"מ בהנשרפים (ג"ז שם) מייתי מדר' אבהו משום דהאמת הוא דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף כדמשמע בפרק אמרו לו (דף יד: ושם) גבי א"ר יוסי אם עבר זקן ונשאה חייב עליה משום אשת אב משום הכי אצטריך ליה לר' אבהו לאשוקי הכי :

בין רשעים גמורים · פירוש אצל רשעים כמותו לפי שאין קוברים רשע אצל צדיק ולא כמו שפירש בקונטרס לקוברו אצל נסקלים ונשרפין ור' שמעון סבר דאף ע"פ שיש בעבירה זו שני אסורין כיון דלא מיחייב אלא חדא אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים :

בעל מום ששמש בטומאה · הא דלא נקט זר כדנקט לעיל היינו משום דלטומאה לא הוזהרו זרים אלא כהנים דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו וגו' (ויקרא כב) והא דקאמר טומאה לכל נאסרה היינו אפילו בעלי מומין : במאי

עין משפט נר מצוה

"גי' הב"ח שאין זה שם אחד

לז
א מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל' ה ופ"ד מה' שגגות הל' א

לח
ב ג מיי' פי"ט מה' ביאת מקדש הל' יב

לט
ד מיי' פ"א מה' מעשה קרבנות הל' ע סמג לאוין שכו

"גירסת הב"ח נידון בחמותו החמורה

במאי קמיפלגי באיסור כולל ואליבא דר' יוסי ר' חייא סבר ר' יוסי באיסור כולל מחייב תרתי בר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא ומאי איסור כולל איכא הכא בשלמא זר מעיקרא שרי במלאכה ואסור בעבודה אתיא לה שבת מגו דקא מיתסר במלאכה מיתסר נמי בעבודה בעל מום מעיקרא שרי באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה מגו דקא מיתסר באכילה מיתסר נמי בעבודה אלא מליקה בבת אחת היא דמשכחת לה באיסור כולל לא משכחת לה אלא קמיפלגי באיסור בבת אחת ואליבא דר' יוסי ר' חייא סבר רבי יוסי באיסור בת אחת מחייב תרתי ובר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא והכא מאי איסור בת אחת איכא הכא זר ששימש בשבת כגון דאייתי שתי שערות בשבת דהויא להו זרות ושבת בהדי הדדי בעל מום נמי כגון דאייתי שתי שערות ואיטמי ליה דהויא ליה בעל מום וטומאה בהדי הדדי אי נמי שחתך אצבעו בסכין טמאה בשלמא לרבי חייא כי אתנייה לדידיה אליבא דר' יוסי כי אתנייה לבר קפרא אליבא דר' שמעון אלא לבר קפרא ר' חייא שקורי קא משקר אלא קמיפלגי באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון בשלמא לר' חייא קא מישתבע לאפוקי לר"ש מחזקיה אלא לבר קפרא למה ליה לאשתבועי קשיא בשלמא לבר קפרא כי אתנייה רבי לדידיה אליבא דר' שמעון כי אתנייה לר' חייא אליבא דר' יוסי אלא לר' חייא בר קפרא שקורי קא משקר אמר לך ר' חייא כי אתני רבי לדידיה תרתי לפטור אתנייה ואיסור

באיסור כולל · לקמיה מפרש מאי איסור כולל היכא : ואליבא דר' יוסי · דאמר בשאר איסורי איסור חל על איסור על ידי מיגו : באיסור כולל מחייב תרתי · דקתני חייב משום אשת אח ומשום אחות אשה אפילו נשא מת ואח"כ נשא חי דליכא איסור מוסיף בהאי בתרא אלא איסור כולל מגו דמיתסר בכולהו אחוותא כולל גם את זו עמהן : לא מיחייב אלא חדא · וכי חייביה ר' יוסי תרתי בנשא חי ואח"כ נשא מת דאיסור מוסיף הוא והא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אח דאוקימנא בנשא מת ואח"כ נשא חי ר' חייא תני לה בר קפרא לא תני לה : מעיקרא · קודם שבת זו : מגו דמיתסר במלאכה · משום שבת כולל את העבודה בכלל האיסור משום שבת והכא לא שייך מוסיף שלא ניתוסף איסור על החתיכה דהיינו עבודה והיכי דמי מוסיף כגון אי הוה מצינו למימר הכי עבודה מעיקר' אסורה לזרים ומותרת לכהנים הוה ליה שבת מיגו דאיתוסף עלה איסור לגבי כהנים משום שבת איתוסף נמי לגבי דידיה משום שבת והכי ליכא למימר דהא משום שבת לא מיתסרי כהנים : שרי באכילה · בקדשים דכתיב ומן הקדשים יאכל (ויקר' כא) · מגו דמיתסר באכילה · משום טומאה חייל נמי שם טומאה על העבודה : אלא מליקה · כולל לא משכחת לה דהא בשעת מליקה חיילי תרוייהו דכל זמן שלא נמלקה היה עליה "איסור מעילה ולא זהו איסור זרות האמור בקרבן שניתר לאכילת כהנים וכשנמלקה ונראית לכהנים פקע מינה איסור אזהרת מעילה וחייל עליה איסור זרות דזר לא יאכל ואיסור מליקה באיסור בת אחת : מחייב תרתי · דהא דקאמר לעיל חייב שתים כגון שבא עליו איסור דאשת אח ואחות אשה כאחד ומשכחת לה "כגון דשויוהו שליח שני אחין לקדש שתי אחיות והן עשו שליח לקבל קידושיהן ופגע שליח בשליח : לא מיחייב אלא חדא · "וכי חייב באיסור מוסיף בנשא מת כדמפרש לעיל : בגון דאייתי שתי שערות · דהשתא ליכא למימר כדלעיל מעיקרא שרי במלאכה דהא לא חל שום איסור עליו עד היום לאיסור זרות ואיסור שבת יחד בהו אבל הביא שתי שערות בחול קדים זרות עליה : בעל מום נמי כגון דאייתי שתי שערות ואיטמי ליה · כלומר דאיטמי "קודם ב' שערות ובתוך טומאתו ומומו הביא שתי שערות הבאה אלו שניהן שהרי שניהן היו תלויין עליו : שהתך אצבעו · והוא המום ונטמאה בחתיכתו בסכין : בשלמא לרבי חייא · מצי לאוקמי גמריה ודבר קפרא הכי : כי אתנייה · [רבי] לדידיה כר' יוסי ולבר קפרא כר"ש ובר קפרא הוא דטעה וסבר דר' אליבא דר' יוסי אתנייה : אלא לבר קפרא · דאמר ר' אליבא דר' יוסי אתנייה קולא א"כ אליבא דמאן אתנייה לר' חייא חומרא וכי לבר קפרא שקורי משקר רבי חייא דלא אתנייה ר' [לר"י] מחייב שתים : ואליבא דר"ש · וה"ק רבי חייא אע"ג דפליג ר' שמעון ופטר הכ"מ בכולל אבל בבת אחת מודי הואיל ולא קדים חד לחבריה ובר קפרא אמר בבת אחת נמי פליג ר"ש : לאפוקי לר"ש מחזקיה · דהוה מחזקיה ליה לר"ש לקולא ואישתבע לן ר' חייא דבבת אחת מודי : בשלמא לבר קפרא · מצי לאהדורי לגמריה וגמריה דר' חייא ולמימר כי אתניין ר' פטור אליבא דר"ש וכי אתנייה לר' חייא חיובא אליבא דר' יוסי ור' חייא הוא דטעה וסבר דר' אליבא דר"ש אתנייה : אלא ר' חייא · דאמר אליבא דר"ש אתנייה ר' חיובא אלא פטורא דאתנייה לבר קפרא אליבא דמאן וכי שקורי משקר בר קפרא דלא אתנייה ר' פטורא כלל : אמר לך ר' חייא · ודאי בר קפרא לא משקר אלא טעי דר' ודאי פטורא אתנייה ולא בכולהו אלא בתרתי בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה דמשכחת בין ע"י כולל בין ע"י בת אחת כדאמר לעיל : ואיסור

במאי קמיפלגי באיסור כולל · ה"מ לאקשויי בשלמא לבר קפרא מסתבע לאפוקי ר' יוסי מחזקיה אלא לר' חייא למה ליה אשתבועי דכה"ג דייק בסמוך אלא כאן לא חש לדקדק משום דלא קאי הכי" : לא מיחייב אלא חדא · פי' בקונטרס והא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד דאוקימנא בנשא מת ואח"כ נשא חי דהוי איסור כולל רבי חייא תני לה ולא בר קפרא ונראה דבר קפרא נמי תני לה ולקוברו בין רשעים גמורים :

אלא מליקה בבת אחת הוא דמשכחת לה · וא"ת היכי הויא בבת אחת והא מיד כי נמלקה הויא לה נבילה ואיסור זרות לא חייל עד אחר זריקה שיש התר לכהנים כדאמר בפרק בתרא דמכות (דף יח: ושם) דכל היכא דקרינן ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן ביה וכל זר "לא יאכל קודש וי"ל דאיסור נבילה נמי לא חייל עד אחר הזריקה דנפקא איסור מעילה דלא חייל איסור נבילה על איסור מעילה דחמיר מיניה כי היכי דחמיר איסור מעילה מאיסור גיד כדאמר בפרק גיד הנשה (דף קא· ושם) ואע"ג דבר קפרא דמתניתין אית ליה בריש מעילה (דף ה·) דהתר זריקה שנינו ומשנראה לזריקה נפיק מידי מעילה "מ"מ איסור איכא עד שיזרוק הלכך לא חייל איסור נבלה עד אחר זריקה ועי"ל [דבר קפר' סבר] דר"ש דמתניתין לטעמיה דאית ליה איסור זרות לפני זריקה דאמר התם במכות (דף יז:) דזר שאכל עולה לפני זריקת דמים לוקה חמש ולא משום זרות דכתיב גבי ואכלו אותם אשר כופר בהם דמשום ההוא לא לקי אפילו לר"ש כדאיתא בהדיא התם אלא מההוא קרא דלא תוכל לאכול בשעריך (דברים יב) :

באיסור בת אחת מחייב תרתי · פירש בקונטרס דהא דקאמר לעיל חייב שתים כגון שבא עליו איסור אשת אח ואחות אשה כאחד ומשכחת לה ע"י שליח כדלקמן (דף לד) והשתא הא דפליג עליה ר' שמעון ואמר דאין חייב אלא משום אשת אח בלבד אע"ג "דבבת אחת אשת אח דחמור חייל דאין לה התר אחר מיתה אלא במקום יבום אבל אחות אשה שרי לאחר מיתת אשתו ובריית' דקתני אינו חייב אלא משום אחות אשה לא איירי בבת אחת דא"כ היה חייב משום אשת אח אלא בנשא חי ואח"כ נשא מת איירי והא דקא"ר חייא דרבי יוסי בבת אחת מחייב תרתי לאו דוקא באיסור בת אחת אלא אפילו באיסור מוסיף כדמוכח בפ' אמרו לו (דף יד:) :

בר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא · והיא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אחיו [בלבד דמשמע] דמחייב ר' יוסי תרתי היינו לקוברו בין רשעים גמורים ובאידך ברייתא דמיירי בנשא חי ואח"כ נשא מת מודה בה בר קפרא דלר' יוסי חייב שתים דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף כמו שפי' בקונטרס כדמוכח ממתני' דפ' אמרו לו וקשה לר"י דמשמע דבאיסור מוסיף חל טפי איסור על איסור מבאיסור בת אחת וכי מסקי' דמיפלגו באיסור בת אחת ואליבא דר"ש וחייב לר' חייא שתים באיסור בת אחת לר"ש ואפילו הכי לית ליה איסור מוסיף דקתני לעיל אין חייב אלא משום אחות אשה ואר"י דבודאי איסור בת אחת עדיף אלא דסבר בר קפרא דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה וטומאה ושבת ונבילה "דלא חיילא משום דהותרה בהדי ההיא דלא הותרה שכן משמע ליסנא דקאמר בר קפרא שבת לכל הותרה טומאה לכל הותרה משמע משום דהותרו לא חיילו ור' חייא לית ליה האי סברא כדקאמר לכהנים הותרה ולא לזרים הלכך קאמר בסמוך דבבת אחת מחייב ר"ש שתים אע"ג דבאיסור מוסיף לא מחייב אלא אחת וכן משמע קצת לקמן דאיסור בת אחת עדיף טפי דקאמר השתא משום כולל מחייב משום בת אחת מיבעי' ומאן דמחייב באיסור כולל היינו משום דמידי דהוה אאיסור מוסיף כדאמר בפ"ג דשבועות (דף כד: ושם) וא"כ עדיף נמי מאיסור מוסיף : אצבעו בסכין טמאה · שהיתה אצבעו התוכה עד שהגיע אחרון דכשנגע בו הסכין נטמא ונעשה בעל מום :
ואיסור

עין משפט נר מצוה

"בגמרא של הב"ח כ"ב ומהר"ר משה תירץ דלהכי אצטריך ר' חייא לאשתבועי דלא נימא א"א ונעשית חמותו איסור כולל הוי ודוחק עי' לעיל ד' לב ע"ב בתו' ד"ה איסור

מ
א ב מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל' ח ופ"ד מה' שגגות הל' א ופ"ח מה' מאכלות אסורות הל' ו

"גי' הב"ח לא יאכל כי קודש הם

"גירסת הב"ח מ"מ איסור מעילה איכא

"גי' הב"ח דבבת אחת הן אשת אח

"גי' הב"ח הוא דלא חיילא ההיא דהותרה בהדי

"גירסת הב"ח איסור דאזהרת מעילה

"הב"ח כגון דשוו שני אחין שליח וכו' שליח בשליח כלקמן

"גי' הב"ח וכי חייב תרתי באיסור

"גירסת הב"ח ... שהביא שתי שערות

ואיסור כולל אתניי' ואליבא דר' שמעון וחזייה לבר קפ"א לזר שאכל מליקה ואיידי דדמיא לה ערבה בהדייהו ועיין בה ולא אשכח אלא בבת אחת וסבר מדהא בבת אחת הא נמי בבת אחת ומדהנך לפטור הנך נמי לפטור מיתיבי *זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה יש כאן משום זרות ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה דברי ר' יוסי ר"ש אומר אין כאן אלא משום זרות ובעל מום בלבד ואלו מליקה שייריה למאן שייריה אילימא לר' יוסי השתא ר' יוסי באיסור כולל מחייב שתים באיסור בת אחת מיבעיא אלא לאו לר' שמעון ובאיסור כולל הוא דפטר אבל באיסור בבת אחת מחייב תיובתא דבר קפרא תיובתא זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשרה ואי בקבלה והולכה טילטול בעלמא הוא אי בהקטרה *והא"ר יוסי הבערה ללאו יצאתה אמר רב אחא בר יעקב בשחיטת פרו של כהן גדול וכדברי האומר שחיטת פרו של כ"ג בזר פסולה אי הכי מאי איריא זר אפילו כהן הדיוט נמי שזר אצלו קאמר מתקיף לה רב אשי מידי חטאת קתני או לאוי קתני אלא איסורי בעלמא קא חשיב למאי נפקא מינה *לקוברו בין "רשעים גמורים :

מתני' [א]שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן להופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין משום אשת אח ואם היו אחיות משום אשה אל אחותה ואם היו נדות משום נדה *[ב]ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן *ואם היו קטנות שאינן ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו *מן התרומה :

גמ' החליפו מידי *ברשיעי עסיקי' ותו הא דתניר' חייא הרי כאן שש עשרה חטאות אי במזיד מי איכא קרבן אמר רב יהודה תני הוחלפו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אם היו קטנות שאין ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואי במזיד מי שריא הא לא קשיא *פיתוי קטנה אונס נינהו [ג]ואונס בישראל מישרא שרי אלא דקתני מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן הא לאו מעוברות שריין ואי במזיד מי שרי אלא לאו ש"מ הוחלפו ש"מ

ומאן

ואיסור כולל אתניין · כלומר היכי דאיתרמו ע"י כולל אתניין ר' פטורה ואליבא דר"ש והיכא דאיתרמו בבת אחת אתניין חיובא אבל מליקה לא אתניין לפטור כלל דלא משכחת לה בכולל אלא בבת אחת והתם רבי שמעון מודי : וחזייה בר קפרא לזר שאכל מליקה · דדמיא להו דהוו נמי כקדשים הדא דמיחייב עליה תרתי וערבה בהדייהו לפטורה וכי ערבה לא אסיק אדעתיה דהא לא משתכחת בכולל : ועיין בה · לאחר זמן כשנתקיימה בידו והיה שונה שלפתן ביחד ואשכח דלא מיתוקמא אלא בבת אחת ושכח דהוא ערבה וסבר דרבי אתניי' ואמר מדהא בבת אחת ופטור הנך נמי דאתניין רבי לפטורא אפילו היכא דמיתרמו בבת אחת אתניין : למאן שייריא · כלומר "למאן מינייהו מודה בה דלא בעי לאיפלוגי : אילימא ר' יוסי · מודה בה השתא באיסור כולל דחד מינייהו קדים א"ר יוסי אחרון חל בבת אחת מיבעיא : אלא לאו לר"ש · ומדמודה במליקה ש"מ דהא דפליג בהנך היכא דאיתרמו בכולל הוא דפליג אבל באיסור בת אחת מיחייב תרתי ותיובתא דבר קפרא תיובתא : שחיטה בזר כשרה · ואין כאן זרות : טילטול בעלמא הוא · ואין כאן שבות : אי בהקטרה · רבי יוסי היכי נחייב חטאת משום שבת דקס"ד חטאת מחייב ליה : האמר רבי יוסי · בפ"ק הבערה ללאו יצתה : בשחיטת פרו של כ"ג · ביום הכפורים דשחיטה אב מלאכה היא ומשום זרות נמי איכא כדברי האומר ביומא בפרק טרף בקלפי (דף מב ·) שחיטת פרו בזר פסולה : אפי' כהן הדיוט נמי · דהא מאן דפסיל יליף טעמא מאהרן וחוקה דכתיב והקריב אהרן (ויקרא טז) וכתב בסוף הפרשה לחק עולם וכל היכא דכתיב חוקה עיכובא הוא אלמא אהרן דוקא : ה"ג מידי חטאת קתני או לאוי קתני איסורי הוא דקחשיב : מתני' ומפרישין אותן ג' חדשים · שלא להזור לבעליהן שמא מעוברות הן ובניהן ממזרים ובעינן הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו הטועים בבעליהן : אם היו כהנות · בגמרא מפרש : גמ' שש עשרה חטאות · לכל אחד ארבע וכן לנשים דעל שניהם הוא אומר ונכרתו הנפשות העושות (ויקרא יח) : ואונס בישראל מישרא שרי · לבעלה דילפינן (כתובות דף נא) מוהיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת : מפרישין אותן · שמא מעוברות הן ולאחר שלשה חדשים מותרות אע"ג שגדולות הן : ומאן

ואיסור כולל אתניין ואליבא דר"ש · אבל לר' יוסי מיחייב תרתי באיסור כולל דלא מצי למימר דאליבא דר' יוסי נמי אתנייה לפטורא דא"כ לא הוה בעי בר קפרא לערב מליקה בהדייהו דבבת אחת פשיטא ליה לבר קפרא דלר' יוסי מיחייב תרתי ולהכי פשיטא ליה בסמוך דלר' יוסי מיחייב תרתי באיסור כולל שעל כרחו צ"ל דאליבא דר"ש אתנייה ולא אליבא דר' יוסי ופליג רבי יוחנן אר' חייא ובר קפרא :

"אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאתה · תימה דאטו מי לא מצי לאוי גרידי והרי זר שאכל מליקה דליכא אלא לאו דנבלה וי"ל דאע"ג דבאיסור מוסיף לר' יוסי חייל איסור קל על איסור חמור כדפריך רב אדא בפרק הנשרפין (דף פא · ושם) "ולידון נמי באיסור אשת איש דהא מודה ר' יוסי כו' אע"ג דאיסור אשת איש קל מאיסור חמותו ובפרק אמרו לו (דף יד : ושם) גבי הא דאמר ר' יוסי "אם זקן נשאה כו' משמע דמודה רבי יוסי דאיסור כרת חייל על חייבי מיתות ב"ד משום איסור מוסיף מ"מ באיסור כולל סבירא ליה לגמרא דלא חייל קל על חמור כדאמר בסוף גיד הנשה (דף קא · ושם) מאן האי תנא דאיסור כולל באיסור חמור אית ליה כו' להכי פריך הא"ר יוסי הבערה ללאו יצאתה ואם כן היכי חיילא אאיסור זרות הקשה ה"ר יעקב דאורלייג"ש דאמאי לא מוקי לה בהצתת האליתה דעבודה היא ובעיא כהונה ואין בה מיתה אלא לאו גרידא לפי שאין עבודה תמה כדאמר בפ"ב דיומא (דף כד :) דהשתא לא הוי קל על חמור דתרוייהו לאוי נינהו ואר"י דמ"מ איסור שבת קיל לפי שהותר במקדש אבל אי הוה מיתה בהבערה הוה חשיב איסור חמור אע"ג דהותר במקדש ואיסור טומאה נמי אע"ג דהתר חל על איסור בעל מום "משום טמא ששימש במיתה ובעל מום ששימש באזהרה לרבנן דרבי בסוף אלו הן הנשרפין (דף פג ·) אע"ג דכולה שמעתין בר קפרא ורבי חייא אליבא דר' פליגי מודה ר' לר' יוסי בעל מום ששימש באזהרה כרבנן דידיה ואם תאמר דאמר בחולין (דף קג ·) התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב והיינו קל על חמור באיסור כולל ואר"י דחלב קל דהותר מכללו אצל חיה כדאמר בס"פ גיד הנשה (שם) ואע"ג דנבילה נמי הותר במליקה שאני קדשים דכהנים משולחן גבוה קזכו כדאמר בהעוף והרוטב (דף קכ ·) ועוד דיש חומרא בנבלה שכן מטמאה ואע"ג דיש חומרא בחלב דליכא בנבלה אין לחוש בכך כדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף קא ·) מאי חזית דטומאת הגוף חמירא שכן כרת דלמא טומאת בשר חמירא דלית לה טהרה במקוה וא"ת דאמר לקמן "מאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת ומשמע דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור אשת איש דחמיר מיניה וי"ל דאיסור אשת איש קיל דיש לה התר בחיי אוסרה דחשבי' ליה קולא בהבא על יבמתו (דף כ ·) ואע"ג דבפ' גיד הנשה (דף קג · ושם) איכא מאן דאמר דאיסור טריפה חל על איסור אבר מן החי אע"ג דחמיר מיניה דחשיב משהו בשר גידים ועצמות אע"ג דלית ביה כזית ונוהג בבני נח והייל עלייהו איסור טריפה דקיל אפילו בלא כולל ואור"י דיש חומרא בטריפה דכשנטרפה שוב אין לה התר אפילו נשחטה אבל איסור אבר מן החי אתיא שחיטה ומפקע ליה : מידי חטאות קתני או לאוי קתני איסורי בעלמא קחשיב · וכן גרס ר"ח דאין כאן לא חטאת ולא לאו כיון דלא חייל איסור קל על חמור: לקוברו בין רשעים כו' · ומ"מ פריך שפיר לעיל לבר קפרא דמשייר מליקה מכלל דמודה בה ר"ש דאין לומר דפירא לרבי יוסי משום דבההיא חייב תרתי ולא חשיב אלא הנהו דמעלה עליו כאלו עשה שתים ולקוברו בין רשעים גמורים דהא חשיב בעל מום ששימש אע"ג דחייב לגמרי שתים כיון דקסבר *רבי חייא דר' יוסי אית ליה איסור כולל :

אם

עין משפט
נר מצוה

כא
א מיי' פ"ד מה' שגגות הל' א

"גירסת הב"ח האמר ר"י וכו'

מב
ב מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף ט

"גירסת הב"ח וליתרו נמי משום איסור אשת איש

"גירסת הב"ח אם עבר זקן ונשאה

מג
ג מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קכא ועשין מח טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יא

"מ"א רשעים גמורים · ב"ח

"גי' הב"ח משום דטומאה ששמש במיתה

מן הכהונה · רש"ל

ומאן האי תנא דאית ליה [א]איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אמר רב יהודה אמר רב ר' מאיר היא *דתניא [ב]*יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן מוקדשין ביה"כ ר' מאיר אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב אמרו לו אינו מן השם ור' מאיר אליבא דמאן אי אליבא דר' יהושע האמר [ג]טעה בדבר מצוה פטור אלא אליבא דר' אליעזר איבעית אימא לעולם אליבא דר' יהושע כי קאמר ר' יהושע טעה בדבר מצוה פטור הנ"מ גבי תינוקות [ד]דזמנו בהול אבל האי כיון דאין זמנו בהול לא והרי תרומה דאין זמנו בהול *דתנן [ה]היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר' אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר *הא אתמר עלה אמר רב ביבי בר אביי הכא בתרומה בערב הפסח עסקינן דזמנה בהול ואי בעית אימא באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון בשלמא *כולהו משכחת להו דשוינהו שליח ושוו אינהו שליח ופגע שליח בשליח אלא נדות היכי משכחת לה אמר רב עמרם אמרי בי רב בשופעות מתוך י"ג לאח' שלשה עשר לאחויבי אינהו מתוך שנים עשר לאחר שנים עשר לחיובי אינהי : מפרישים אותו · והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה שבעלו ושנו ואלא הא דתנא ר' חייא הרי כאן י"ו חטאות תלתין ותרתין הויין וליטעמיך לר' אליעזר דמחייב על כל בח ובח טובא הויין אלא דבבח ראשון קחשיב הכא נמי דביאה ראשונה קחשיב א"ל רבא לרב נחמן

והא

ומאן האי תנא · דמתני' דאית ליה איסור חל על איסור בין על ידי כולל בין באיסור מוסיף בין על ידי בת אחת כגון אלו שחייבין ארבעה חטאות "וכשקידש ראובן את רחל תחלה נאסרה על שמעון משום אשת אח ואשת איש והיינו בת אחת וקמחייב ליה תנא דידן אתרוייהו חזר שמעון וקידש לאה מיגו דאסרי ליה הנך קידושין בכולהו שאר אחוותא משום אחות אשה אסרי לי' נמי באשת אחיו משום אחות אשה ואע"ג דאסור' עלי' וקיימא והיינו איסור כולל ועדיין רחל זו מותרת לראובן בעלה פירסה נדה מגו דאיתוסף איסור עלה לגבי בעלה משום נדה איתוסף בה נמי איסור לגבי שמעון הרי איסור מוסיף: ארבע חטאות · משום טומאה דאוכל קדשים בטומאת הגוף בכרת ומשום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ואשם מעילות דאפי' כהן לגבי אימורים זר הוא : אם היתה שבת כו' · אבל משום יום הכפורים לא הוי מיחייב אהוצאה דקסבר אין עירוב והוצאה ליה"כ והכי מפרש בכריתות אלמא אית לי' לרבי מאיר כולהו דהא הכא משכחת בהמה זו והיא חולין נאסרה חלבה באכילה ומותר בהנאה הוקדש' מגו דאיתוסף איסור הנאה על החלב משום [קדשים] איתוסף ביה נמי איסור אכילה משום זרות ואע"ג דאסור וקאי באכילה הוה לי' נותר מגו דאיתוסף איסור למזבח משום נותר איתוסף נמי לכהן משום נותר הרי הכך תרי משום איסור מוסיף נטמא זה שעד עכשיו היה מותר באכילת בשר קודש ועכשיו נאסר בכהן מגו דמתסר בשאר אכילות משום טומאה נאסר נמי בזו משום טומאה והיינו איסור כולל הוה ליה יה"כ מגו דמיתסר בחולין משום יה"כ אסור נמי בקדשים משום י"כ והיינו נמי איסור כולל ומדמחייב ליה רבי מאיר משום הוצאת שבת אלמא אית לי' איסור בת אחת חייל דכשקידש היום חלו עליו איסור אכילת יה"כ ואיסור שבת : ור' מאיר אליבא דמאן · כלומר כהי דסבר ר"מ איהו כה"ג איסור חל על איסור מיהו היכא דקא מתכוין לדבר מצוה ליסא אשה כמאן מרבותיו סבירא ליה לר' מאיר בטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אי אליבא דר' יהושע האמר פטור במסכת שבת בפ"ר אליעזר דמילה (ד' קלז ·) דתניא התם בגמ' מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת ושכח ומל את של אחד בשבת בשבת דהיינו נמי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה שעדיין לא הגיע זמנו פוטר רבי יהושע : דזמנו בהול · שהיה טרוד למול את של שבת כדי שלא יעבור זמנו : אבל הכא · גבי נישואין אין זמנו בהול דאין זמן קבוע למצוה והוה לי' למידק: תרומה בערב הפסח זמנו בהול · שלא תסרף : ואיבעית אימא · כולה מתני' לאו ר' מאיר היא אלא אפי' לר"ש דמיקל הכא מודי וכגון דחלו כולם בבת אחת : דשוו אינהו · שני האחין שליח אחד להוליך את הקידושין לשתי אחיות והן עשו שליח א' לקבל קידושיה' : ופגע שליח בשליח · וחלו יחד זה על זה וזה על זה איסור אשת איש ואיסור אשת אח ואחות אשה : אלא נדות היכי מצי משכחת לה · בבת אחת עם קידושין אי קידושין קדמו לנדות זה הרי אשת איש ואחות אשה ואשת אח קדמו ותו לא אתי נדות וחייל ואי נדות קדים תו לא אתי איסור אחרינא וחייל : אמר רב עמרם אמרי בי רב · משכחת לה י"ו חטאות באיסור בת אחת בשופעות מתוך י"ג שנה ללידת הבעלים לאחר י"ג : לאחיובי אינהו · כלומר טעם זה כדי לחייב הזכרים שחלו כולן עליהן בבת אחת דבהך יומא אתו לכלל עונשין : ומתוך י"ב לאחר י"ב לאחיובי אינהי · שהאשה באה לכלל עונשים בת י"ב שנה ויום אחד והזכר לי"ג ויום אחד ומשכחת לה שנולדו הזכרים באחד בתשרי והנקבות באחד בתשרי לשנה הבאה וביום אחד מישלם י"ב לנקבות שהן י"ג לזכרים מסרו קידושין שיחולו ליום המחרת כשהן נעשין גדולים דיום אחד בשנת י"ג בעינן לנקבות ויום אחד בשנת י"ד לזכרים והתחילו שופעות בסוף י"ב ללידה עד למחר ואע"ג שהנדות קדם לא היו הן אסורות לאלו לפי שאינן בכלל מצות ולא אלו אסורים בהן לפי שאינן בני מצות כשבאו הקידושין ואיסור עונש נדות חל עליהם כשחשכה ר"ה של י"ג לנקבות שהוא שנת י"ד לזכרים שהקידושין והנדות קדמו לגדלותן ותלוין ועומדין לחול כשיגדלו ובשעה אחת חלו כולן ולהכי נקט שופעות דאי אפשר לגמגם פריסת נדה ותפיסת קידושין בשעה אחת אא"כ קדמו שעה אחת בקטנותן : תלתין ותרתין הויין · דהא מתניתין כר' אליעזר אוקמינן לעיל ושמעינן ליה דאמר חייב על כל ביאה וביאה לקמן* ובמסכת כריתות (ד' טו ·) : על כל בח ובח · של ביאה לקמן בפרק האשה (דף לב ·) והתם הכי תניא בא עליה וחזר ובא עליה חייב על כל אחת דברי ר' אליעזר וכיון דשמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב אשתי ביאות בהעלם אחת על כרחך שמעת ליה נמי בביאה אחת כמה חיובין דכל בח ובח הנאה של ביאה בפני עצמה היא ולרבנן הוא דלא מיחייב אלא אחת משום דכולן בהעלם אחת הן ובשתי ביאות נמי לא הוו מחייבי אלא חדא אבל אי הוי ידיעה בין בח לבח הוה מיחייב אכל חד וחד כדתנן בשבועות (ד' יד :) "ובמס' הוריות °(ד' ז) היה משמש עם הטהור' ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב שיציאתו הנאה לו כביאתו ולרבי אליעזר דאמר ביאות מחלקות אית ליה נמי בחות מחלקין ומתני' כר' אליעזר אוקימנא לעיל והיכי תני רבי חייא שש עשרה ותו לא:

והא

אם היתה שבת והוציאו כו' · בפ' אמרו לו (דף יד ·) רצה לדקדק מכאן דאין עירוב והוצאה ליום הכפורים מדאצטריך למנקט אם היתה שבת כו' דהוה ליה למיתני ואם הוציאו חייב ומשיק דיש עירוב והוצאה ליה"כ ולאפוקי חיובי נקט שבת והייב משום שבת ויוה"כ וא"ת והיכי חשיב ר"מ חיובי הוצאה בהדי חיובי דאכילה מה ענין זא"ן דכמו כן היה יכול לומר אם עשה מלאכה בשבת חייב ואר"י משום דבשעת בליעה אתי נמי חיוב הוצאה אע"ג דאכתי לא נח משום דבליעתן זו היא הנחתן כדאמר רבא בפרק המוציא יין (דף פ ·) הוציא ב' אותיות ונתכן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן* : והוציא בפיו חייב · והא דאמר בהמצניע (ד' צב ·) המוציא בפיו ובמרפקו פטור שלא הוציא כדרך המוציאים במידי דבר אכילה הוי שפיר דרך הוצאה בכך פי' הקונטרס דאיכא הכא איסור בת אחת דכשקדש היום חל עליו איסור אכילת יוה"כ ואיסור הוצאת שבת וקשיא לרבינו יצחק דמה ענין זה לאיסור חל על איסור דאפי' למ"ד אין איסור חל על איסור אפי' בבת אחת הכא חל לכולי עלמא אפי' בזה אחר זה ואפילו יעשה אכילה והוצאה בזה אחר זה ואפי' חלו שבת ויום הכפורים בזה אחר זה שבשביל איסור מלאכת שבת אם הוא תחלה לא ימנע איסור אכילת יום הכפורים לחול אחריו שעדיין לא נאסר זה מחמת השבת וכן איפכא ואמר ר' יצחק דאיסור בבת אחת היינו איסור הוצאה דשבת ואיסור הוצאה דיה"כ כדפי' דנקט שבת לאפוקי חיובי : טעה בדבר מצוה פטור · וא"ת והא בפסחים בפרק אלו דברים (דף עב · ושם) מוקי לה ר' מאיר פלוגתיה בשני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחד בשבת דפטר ר' יהושע כשקדם ומל של אחד בשבת בשבת אע"ג דלא עשה מצוה משום דניתנה שבת לידחות אצל תינוק אחד אבל בשני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש וקדם ומל של שבת בע"ש ושל ע"ש מל בשבת חייב אף על גב דעשה מצוה משום דלא ניתנה לידחות והכי נמי גבי שתי נשים לחייב דלא ניתנה ערוה לידחות וי"ל דהתם לא בדחייה תליא אלא משום דטריד בתינוק שיש לו למול בשבת וטועה בו והכא נמי הרי טועה באשתו : בערב הפסח כו' · הה"ל משום דאכילת תרומה איקרי עבודה וטעמא דר' יהושע "משום דכתיב ופועל ידיו תרצה אפי' חללים כדאמר בפרק אלו דברים (ד' עג: ושם) : באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון · ואתי שפיר אפי' כרבי יהושע דר' שמעון אית ליה בפ' אלו דברים (שם) דלר' יהושע טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב : מתוך שלשה עשר לאחר שלשה עשר לאיתויבי אינהו · כן גירסת הקונ' וקשה דלא הוי בבת אחת דנדות

חל

עין משפט
נר מצוה

מה
א מיי' פ"ד מה' שגגות הלכה א

מו
ב מיי' פ"ו מה' שגגות הלכה ד

מז
ג ד מיי' שם פ"ב הלכה ט

מח
ה מיי' פ"י מה' תרומות הלכה יב

[°וע' תוס' כריתות יד · ד"ה אם ותוס' שבת יא · ד"ה לא יעמוד ותוס' עירובין כ · ד"ה לא]

[עי' תוס' ב"ת עא : ד"ה כגון]

"גי' הב"ח "משום דכתיב ברך ה' חילו ופועל ידיו

[דף לב :]

[°ליתא שם]

עין משפט
נר מצוה

ס"א וכן בספר ב"ח

מט
א מיי' פכ"א מה' איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעי' א

נ
ב מיי' פ"ה מה' אבות הטומאה הלכה ט

נא
ג שם הלכה י

נב
ד מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' ו

נג
ה שם סעי' א

יצ' הב"ח וע"כ האי לא מיחייב

מסורת הש"ס

והא תמר בביאה ראשונה איעברה · אמר ליה תמר באצבע מיעכה דא"ר יצחק כל מועכות של בית ר' תמר שמן ולמה נקרא שמן תמר ע"ש תמר שמיעכה באצבעה והא הוו ער ואונן ער ואונן שמשו שלא כדרכן מיתיבי כל עשרים וארבעה חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר אמרו לו הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן ולא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן דכתיב °והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה ולא כמעשה ער ואונן דאלו התם שלא כדרכה והכא כדרכה בשלמא אונן דכתיב ביה ושחת ארצה אלא ער מנלן אמר רב נחמן בר יצחק דכתיב °וימת גם אותו אף הוא באותה מיתה מת בשלמא אונן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער מאי טעמא עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יופיה ת"ר °אותה פרט לכלה דברי רבי יהודה וחכ"א פרט לשלא כדרכה אמר ליה הון בריה דרב נחמן לרב נחמן לימא קסבר ר' יהודה התורה חסה על תכשיטי כלה א"ל לפי שאין אשה מתעברה בביאה ראשונה במאי קמיפלגי רבנן סברי שכבת זרע פרט להעראה אותה פרט לשלא כדרכה ור' יהודה סבר שלא כדרכה והעראה משכבת זרע נפקא אותה פרט לכלה כי אתא רבין א"ר יוחנן כל ששהתה אחר בעלה עשר שנים ונשאת שוב אינה יולדת אמר ר"נ לא שנו אלא שאין דעתה להנשא אבל דעתה להנשא מתעברת אמר לה רבא לבת רב חסדא קא מרנני רבנן אבתריך אמרה ליה אנא דעתאי עליך הואי הויא דאתיא לקמיה דרב יוסף אמרה לו רבי אנא שהיתי אחר בעלי עשר שנים וילדתי א"ל בתי אל תוציאי לעז על דברי חכמים אמרה ליה לנכרי נבעלתי אמר שמואל וכולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין שלשה חדשים ובמאי אי במיאון והאמר שמואל דלא בעיא ואי בגט האמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל *מיאנה בו אינה צריכה להמתין ג' חדשים נתן לה גט צריכה להמתין ג' חדשים אלא בזנות וגזרו

בראשית לח · שם · ויקרא יח

והא תמר איעברה בביאה ראשונה · מיהודה כדאמר לקמן דער ואונן שלא כדרכן שמשו : באצבע מיעכה · קודם ביאה ופתחה פתח והוו ליה כשתי ביאות : כל מועכות של בית ר' · המסירות בתוליהן באצבעותיהן תמר שמן : כל כ"ד חדש · שתינוק יונק : דש מבפנים וזורה מבחוץ · כדי שלא תתעבר ותגמול את בנה וימות : אלא כמעשה ער ואונן · אלמא תמר פתח פתוח היה לה : אותה · ואשה כי ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים אותה מיעוטא הוא : פרט לכלה · דלא בעיא טבילה משום טומאת ביאה ראשונה כדמפרש טעמא לקמן : הון · שם חכם : על תכשיטי כלה · כחל ושרק שנותנת על פניה ואם תטבול יעבירם המים : לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה · ולא שכבת זרע קרינן ביה דאין ראוי להזריע ומיהו מיעוט משכבת זרע לא נפקא הואיל והאי מקום ראוי להזריע הוא בביאה שניה ומשום נוגע בשכבת זרע נמי לא מיטמיא דטומאת בית הסתרים לא מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא בביאה וכן היא במסכת נדה (ד' מא:): להעראה · שלא הזריע אי לת"ד נשיקה אי לת"ד הכנסת עטרה: שלא כדרכה והעראה משכ"ז נפקא · שלא כדרכה אינו מקום זרע העראה נמי לאו שכבת זרע הוא דאין כאן זרע הלכך תרוייהו משכבת זרע מימעטי: לבת רב חסדא · אשתו דרבא : אבתריך · ששהית עשר שנים אחר בעליך הראשון ורמי בר חמא הוה : אמר שמואל וכולן · הנשים שנבעלו: צריכות להמתין : מלהנשא שלשה חדשים אחר ביאתן חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה ואע"ג דשתיהן טותיה ושפחה זונות הן לא גזרי רבנן בקטנה להמתין אחר טבילת גיורת ומשוחררת כלום ומדקאמר שמואל חוץ מגיורת קטנה מכלל דכולן דקאמר אקטנות נמי קאי דקטנה בת ישראל צריכה להמתין ואע"ג דלאו בת בנים היא ואין כאן הבחנה בין זרעו של ראשון לזרעו של שני גזור בה רבנן משום גדולה : ובמאי · נפקא מבעלה קמא : אי במיאון · האמר שמואל דלא בעיא · ומתוני דליכא למיגזר משום גדולה דאין גדולה יוצאת במיאון : וגזרו

[לעיל לג:] · כתובות ד' לז · ע"ש כל הסוגיא · [לקמן נו ·] · [כתובות]

אל עליו תח'ה שאין יכול לקדש ולא ליעשות שליח עד שיגדיל דאין מעשה קטן כלום ואר"ת דבכל ספרים קדמונים כן *אבל בספר בשר על גבי גחלים גרסי' בסופעות מתוך ג' לאחר ג' לאיחיובי איכהו דלאחר ג' שנים ויום אחד חזיא לביאה ואתו כולהו איסורים וחיילי ומתוך י"ב לאחר י"ב לאיחיובי איכהי ואם בעלו כשכולן בגדלות איכא י"ו חטאות וכן לגירסת הקונטרס וכן לגירסא זו סופעות לאו דוקא אלא סרחתה ולא טבלה בינתיים ולגירסת ר"ת סרחתה בתוך ג' ולא טבלה עד לאחר י"ב :

ולא כמעשה ער ואונן דאלו התם שלא כדרכה · משמע דאסור לשמש שלא כדרכה ותימה דבפ"ב דנדרים (דף כ:) אמר ההיא דאתיא לקמיה דר' ואמרה לי' שולחן ערכתי לו והפכו אמר לה בתי התורה התירתך לו ומסיק דהלכתא הכי והפכו היינו שלא כדרכ' לפי שמצטערת בכך שנאמר (בראשית לד) וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה וכן אם תענה את בנותי (שם לא) שלא כדרכן דאי הפכו היא למעלה והוא למטה לא היתה קובלת על כך וכן בפ' ד' מיתות (ד' נח:) אמר נכרי הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופריך מי איכא מידי דישראל לא מיחייב ונכרי מיחייב °והיינו האי לא מיחייב היינו דבישראל שרי דאי איכא איסור בישראל ניחא דמיחייב בנכרי מיתה דאזהרתן זו היא מיתתן כמו בגזל ושאר דברים ואר"י דהתם מיירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן עוד אמר ר"י דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי כדאמרי' בנדרים (דף כ) כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה משל לבשר הבא מן הטבח ודג מן הצייד רצה אוכלו צלי רצה אוכלו מבושל רצה שלוק :

התורה חסה על תכשיטי כלה · שלא יפול שרק מעל פניה אע"ג דמיד שתעמוד תפלוט ותצטרך לטבול מ"מ ניחא שהתורה חסה כל זמן שלא תעמוד או שאין מיד קודם שתעמוד כדי שלא תפלוט :

דעתאי עליך הואי · אמר רבינו תם משום היא עובדא דבפ"ק דב"ב (דף יב:) דאמרה בת רב חסדא תרוייהו קבעינא והיתה מצפה שתתקיים נבואתה לפי שהיה לרבא אשה אחרת איחר' ליכנס לו ואפי' הכי היתה מצפה לו: **אמר** שמואל וכולן צריכות כו' · אבל נשים דתנן בהחולץ (ד' מא ·) ובברייתא התם בגמרא (ד' מב:) קאי : **אבל** קטנה בת ישראל צריכ' להמתין · דגזרינן זנות דקטנ' בת ישראל אטו גדול' אבל בגיורת קטנה לא שייך למגזר אטו גיורת גדול' דגדולה גופה כיון דדעת' לאיגיורי מנטרא נפשה כדאמר לקמן ולא אסירא אלא אטו בת ישראל וא"ת ושמואל דאמר כמאן בשלמא בקטנ' בת ישראל סבר לה כר"מ דגזר בהחולץ (ד' מב:) בברייתא דרדופה קטנ' בנישואין אטו גדול' וקסבר שמואל דהוא הדין בזנות אלא בגיורת כמאן סבר לה אי כר' יהודה אפי' גיורת קטנ' לגזור כדתניא בסמוך הגיורת והשפח' כו' יתירות על בנות שלשה שנים צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"י ואעפ"י דהכא ברוב ספרים לא גרסינן יתירות על בנות שלש' שנים בפ' אלו נערות (ד' לז ·) גרסינן לה בכל הספרים ואי כר' יוסי אפי' גדול' נמי תשתרי דר' יוסי שרא אפי' בגיורת גדולה ליכנס מיד דהא באידך לישנא דשמואל דשרא גדול' אמרינן הוא דאמר כרבי יוסי ועוד דסברת שמואל הפוכ' מדר' יהוד' דהא בברייתא דרדופ' לא גזר ר"י בקטנה בת ישראל אפי' בנישואין ובגיורת גזר אפי' בקטנ' כדקתני יתירות על בנות ג' ושמואל איפכ' דבקטנ' בת ישראל גזר ובגיורת לא גזר ומיהו לספרים דגרס בברייתא דרדופ' ר' יוסי ולא ר' יהוד' אתי שפיר ולקמן נמי נפרש בע"ה ואר"י דל"ג במתניתין יתירות ובתוספתא ליתי' ובגדול' דוקא אמר ר"י אבל בקטנ' שרא ושמואל כר' יהודה סבירא לי' בגיורת :

נתן לה גט צריכ' להמתין · הקשה ה"ר משה כהן הא אמרה שמואל חדא זימנא בפ' אע"פ (ד' ס: ושם) דפסיק שמואל הלכ' כר"מ בגזירותיו אברייתא דרדופ' ואר"י דעיקר לא אצטריך הכא מלתי' דשמואל אלא משום ממאנת ועיקר מלתי' דשמואל דהכא בסוף אלמנה בכתובות (ד' ק: ושם) והא דפריך עלה התם כולהו תנינא ומשני צריכ' להמתין שלשה חדשים אצטריך לי' דלא תנן הכי פירושו דין דשלשה חדשים אצטריך לי' אבל היא גופה לא אצטריך אלא משום ממאנת דאין צריכ' להמתין כדפרישית :

מסורת הש"ס

וגזרו רבנן קטנה משום גדולה ומי גזרינן קטנה משום גדולה והתנן *אם היו קטנות שאינן ראויות לילד מחזירין אותו מיד אמר רב גידל אמר רב הוראת שעה היתה מכלל דהואי אלא כהוראת שעה היתה וחילוף לא שכיח לישנא אחרינא אמרי לה אמר שמואל כולן צריכות להמתין ג' חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה [אבל] קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין ג' חדשים במאי אי במיאון האמרה שמואל חדא זימנא אי בגט הא קאמר שמואל דבעיא דאמר שמואל מיאנה בו אינה צריכה להמתין ג' חדשים נתן לה גט צריכה להמתין ג' חדשים אלא בזנות וזנות בקטנה לא שכיח גיורת ומשוחררת דשכיח בהו זנות לגזור הוא דאמר כרבי יוסי דתניא *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו צריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי יהודה רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבה מ"ט דרבי יוסי קסבר אשה מזנה משמשת במוך כדי שלא תתעבר א"ל אביי בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי מנטרה נפשה כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה ובין זרע שנזרע שלא בקדושה שבויה ושפחה נמי דשמעי ממרייהו ומנטרי נפשייהו אלא יוצאת בשן ועין היכי משכחת לה וכי תימא כל דממילא מודה רבי יוסי *והתנן אנוסה ומפותה צריכ' להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה ר' יוסי מתי' ליארס ולינשא מיד אלא אמר *אביי אשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר ואידך חיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה · ואם היו כהנות כו' · כהנות אין ישראלית לא אימור אם היו נשי כהנים נשי כהנים אין נשי ישראלים לא והאמר *רב עמרם הא מלתא אמר לן רב ששת ואנהירנהו לעיינין ממתניתין אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה אמר רבא הכי קאמר אם היו כהנות נשואות לישראלי' נפסלו מן התרומה דבי נשייהו :

הדרן עלך ארבעה אחין

[לעיל לג:] · כתובות ד' לז · ע"ש כל הסוגיא · [לקמן נו ·] · [כתובות]

וגזרו רבנן קטנה כו' · וגבי גיורת קטנה לא גזור משום דלא שכיחא: מכלל דהואי · בתמיה וכי מעשה כזה אירע בימי חכמים והא שתים שקדשו קתני ולא תני מעשה : אלא כהוראת שעה היתה · (ולא היתה) דלא גזרינן בה מ"ט חילוף לא שכיח : חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה · מדקתני בהאי חוץ גדולה מכלל דצריכות להמתין דקאמר בגדולות קמיירי : גיורת ומשוחררת גדולה דשכיחא בהו זנות לגזור · שימתינו כדי להבחין בין זרע שנזרע שלא בקדושה לזרע שנזרע בקדושה: הוא דאמר כר' יוסי · דלא גזר דמפרש טעמא דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר ומיהו בישראלית גזר שמואל זנות אטו נישואין שמתעברת ולא סבר כרבי יוסי דלא גזר בהו כדאמר לקמן באנוסה ומפותה אבל בגיורת לא גזור זנות שבנכרית משום נשואין דבנכרית דאפילו גיורת נשואה כיון דדעת' לאיגיורי מתהפכת נמי כדי להבחין בין זרע קדוש' לזרע שלא בקדוש' כדלקמן : מנטרה נפשה · וממטיא מוך בהדה ומזומן לה : אלא יוצאה בשן ועין · דלא הות ידעת מעיקרא דעתידה להשתחרר לא מיטרחא ומדהרא לאתויי מוך בהדה: אנוסה ומפותה · ישראלית והרי אונס ממילא הוא ואין לה מוך: מתהפכת · ואף יוצאה בשן ועין נמי ליכא השתא למפרך דכיון דהיפוך קל הוא לה ואין בו טורח מתהפכת היא דכל אשה מזנה אינה רוצה להתעבר : כהנות · בנות כהנים : ישראלית לא · בתמיה הואיל ואשת כהן היא אפי' בת ישראל נמי אסורה לבעלה כהן : נשי הכהנים · אם בעליהן כהנים נפסלו להן דאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה : נשי ישראלים לא · בתמיה וכי אם בעליהם של אלו ישראלים מי לא מיפסלו נמי לכהונה שאם ימותו אלו לא ינשאו לכהנים : והאמר רב עמרם כו' ואנהירנהו לעיינין ממתניתין · כלומר הביא לנו ראיה ממשנתינו ואותה משנה לקמן בהבא על יבמתו (דף נו ·): אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה · מוהיא לא נתפשה (במדבר ה) הא נתפשה מותרת אפ"ה פסולה לכהונה אם ימות בעלה : אם היו כהנות · בנות כהנים ואפי' נשואות לישראל דלא מהני האי זנות לאוסרם לבעליהם : נפסלו מתרומה דבי נשייהו · שאם ימות בעלה וזרע אין לה אינה שבה אל בית אביה כנעוריה דפסיל לה האי זנות כדתניא לקמן באלמנה לכ"ג (ד' סח) כהנת לויה וישראלית שבא עליה גר עמוני כו' ויליף טעמא מובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לה פסולה ואע"ג דמותבינן ואימא נבעלה לפסול חייבי כריתות ומשנינן כי תהיה כתיב הנך דאית בהו הויה אלמא זנות דחייבי כריתות לא פסיל מאכילת תרומה הא הדר מייתינא התם קרא אחרינא כי תהיה אלמנה וגרושה למעוטי כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה ומההוא קרא נמי נפקא לן חייבי כריתות דהא אין לה אלמנות וגרושין בה ומעיקרא פרכינן הכי ואימא חייבי כריתות ולא חייבי לאוין :

הדרן עלך ארבעה אחין

חוץ מגיורת ושפחה משוחררת גדולה · והא דתני' בהחולץ (דף מב ·) לפיכך גר וגיורת צריכה להמתין שלשה חדשים כרבי יהודה אתיא לחיים שמא לא נתהפכה יפה יפה א"נ אפי' כרבי יוסי וה"ק לפיכך גר וגיור' צריכין להמתין אם ידוע שנבעלה ולא נתהפכה ועוד אר"י דיש לחלק דלא מנטרה נפשה כלל כשמתגיירת עם בעלה כיון שכל הזרע מאותו איש ואין חוששת להבחין בין זרע שנזרע מבעלה זה בקדושה לשלא נזרע בקדושה : **גיורת** ומשוחררת *דשכיחא לגזור · פירוש לגזור שיהיו צריכות להמתין ולא לגזור אטו בת ישראל קאמר דמהא לא הוה מצי מידי : **אשה** מזנה מתהפכת · וכן גיורת ומשוחררת כיון דדעתה לאיגיורי אבל יוצאה בשן ועין מודה בה רבי יוסי : **כהנות** אין ישראלית לא : ובכתובות (דף נא ·) גבי הא דתנן ובכהנת אהדרינתיך למדינתיך לא דייק הכי אלא דוקא הכא משום דכי משני אימא נשי כהנים אכתי אית ליה פירכא אחריתי נשי כהנים אין נשי ישראלים לא : **אע"פ** שמותרת לבעלה פסולה לכהונה · פי' בקונטרס טעמא דשמעתין משום בת כהן כי תהיה לאיש זר ולר"י נראה דמבת איש כהן לא שמעינן אשת איש וכל חייבי כריתות הנאסרות ע"י קידושין משום דלא הוי זר אלא מעיקרא והכי משמע בהבא על יבמתו (דף נו :) דקאמר רבא אשת כהן שנאנסה ובא עליה לוקה משום זונה ומשום טומאה ואי מבת כהן כי תהיה לאיש זר שמעינן נמי אשת איש א"כ יהא לוקה נמי מהאי קרא דלכהונה נמי אסורות מק"ו דלקמן בפ' אלמנה (דף סח : ושם) דלא חשיב לה התם אזהרה מן הדין אלא גילוי מלתא בעלמא הוא וה"נ משמע כן קצת מדקאמר אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה ואי פסולה מקרא דבת כהן פשיטא דאין לחלק בין אונס לרצון ואי היא גופה אתא לאשמועינן דשייך קרא דבת כהן בחייבי כריתות דע"י קידושין כיון דשייך בהו ממזרות אף על גב דלא הוי זר אלא מעיקרא א"כ לישמעינן הכי בהדיא וממילא ידענו דלא שייך בהאי קרא לפלוגי בין אונס לרצון באשת איש טפי מבשאר [פסולי כהונה] *אלא לר"י נראה דפסולה מן הכהונה מטעם טומאה וזונה כדאמר בהבא על יבמתו (דף נו : ושם) וללישנא דאמר התם דכל באונס לא מיקריא זונה פסולה לכהונה משום טומאה גרידא ומיהו קשה *לר"י כיון דלא כתיב טומאה אאשת ישראל שנבעל' באונס דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת א"כ אמאי פסולה לכהונה דבכלל איסור טומאה הוי בעל ובועל ותרומה וגם כהונה וכי שרי' לבעלה תשתרי נמי לכהונה ואמר ר"י דההוא קרא דלא נתפשה לא מיירי אלא בטומא' דבעל גרידא דנטמא' קמא אית לן לאוקמי לבעל ולענין בעל שרי אונס בישראל אבל ונטמאה בתרא דנפקא לן מיניה איסור תרומה וכהונ' לא מפליג בה בין אונס לרצון בין אשת כהן לאשת ישראל ויש לאסור בכל ענין דכיון דאשכחן באשת כהן דאפילו באונס אסירה אין לנו לחלק בין אונס לרצון לענין תרומה וכהונ' אפי' באשת ישראל ומיהו גבי בועל אע"ג דלא כתיב ביה לא נתפשה יש לחלק בין אונס לרצון באשת ישראל דסברא הוא דלא נאסר' על הבועל אלא כשנאסר' על הבעל ולפי פר"י אין פסול' זונה לתרומ' מקרא דבת כהן אלא שמא מטעם דכלליה קרא בהדי חללה פסולה לתרומ' כמו חללה ובפרק החולץ (ד' מד :) כתב ר"י מזה :

הדרן עלך ארבעה אחין

עין משפט
נר מצוה

נד
א מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' ח

יצ' הב"ח דשכיחא בה זנות לגזור

נה
ב שם סעי' ה

נו
ג שם סעי' ו

נז
ד מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קכח טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא

נח
ה מיי' פ"י מה' תרומות הל' ג והלכה י

[נ"ל וסתניא]

[שם איתא רבה ובר"נ אלפס דהכא איתא רבא]

יצ' הב"ח אלא נראה לר"י

יצ' הב"ח לריב"א

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן ואם אין הולד של קיימא יקיים *ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי : **גמ'** אתמר החולץ למעוברת והפילה ר' יוחנן אמר אינה צריכ' חליצה מן האחין ר"ל אמר צריכה חליצה מן האחין *ר' יוחנן אמר א"צ חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה ור"ל אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה במאי קמיפלגי *איבעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא "איבעית אימא סברא ר' יוחנן סבר אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברא מפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי תיגלי מלתא למפרע ור"ל אמר תיגלי מלתא למפרע לא אמרינן ואיבעית אימא קרא ר' יוחנן סבר ובן אין לו אמר רחמנא והא לית ליה ור"ל סבר ובן אין לו *עיין עליו איתיביה ר' יוחנן לר"ל אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה משום הכי פסלה אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה מן הכהונה א"ל מדרבנן ולחומרא בעלמא איכא דאמרי איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסור' בקרוביו ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה היינו דקתני פסלה מן הכהונה לחומרא ולא קתני אינה צריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אינה צריכה חליצה מן האחין מיבעי ליה א"ל אה"נ ואיידי דתנא רישא לא פסלה תנא סיפא פסלה איתיביה ר' יוחנן לר"ל אין הולד של קיימא יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה משום הכי קתני יקיים אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה יחזור ויבעול ויקיים מיבעי לי' מאי יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי איכא דאמרי איתיביה ר"ל לר' יוחנן אין הולד של קיימא יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה היינו דקתני יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי בלאו הכי אלא לדידך רצה יוציא רצה יקיים מיבעי ליה אה"נ איידי דתנא רישא יוציא תנא נמי סיפא יקיים מיתיבי הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא אדרבה כי הוי הולד בן קיימא מיפטרה צרתה אלא אימא שמא לא יהא הולד בן קיימא ואי סלקא דעתך ביאת מעוברת שמה ביאה אמאי לא תנשא צרתה תיפטר בביאה של חבירתה אמר אביי בביאה כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה כי פליגי בחליצה ר' יוחנן סבר חליצת מעוברת שמה חליצה ביאת מעוברת לא שמה ביאה ר"ל סבר ביאת מעוברת לא שמה ביאה וחליצת מעוברת לא שמה חליצה אמר ליה רבא מה נפשך אי ביאת מעוברת שמה ביאה חליצת מעוברת שמה חליצה ואי ביאת מעוברת לא שמה ביאה חליצת מעוברת נמי לא שמה חליצה דהא קיימא לן

דכל

החולץ : הוא מותר בקרובותיה · דלאו חליצה היא דהא לא בעיא : קרובותיה וקרוביו · מפרש לקמן במתני' הך דנאסרות על האיש מחמת אשתו וקרוביו שנאסרים על האשה מחמת בעלה : אם אין הולד של קימא · שהיה נפל : וחייבים בקרבן · שבעל אשת אח שלא במקום מצוה : הולד כשר · ממה נפשך : **גמ'** אינה צריכה חליצה מן האחין · דהך חליצה מעלייתא היא : שמה חליצה · היכא דהפילה דאיגלאי מלתא דבת חליצה הואי : מדרבנן ולחומרא · דלמא אתי למישרי חלוצה לכהונה דלא ידעי דהואי מעוברת : היינו דקתני פסולה ולחומרא · ולא קתני בהדיא אין צריכה חליצה מן האחין : אלא לדידך · דאמרת חליצה מעלייתא היא לישמעינן הא דאינה צריכה חליצה ואנא ידענא דאסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה : ואיידי דתנא רישא לא פסלה · ולא תנא חליצה דהתם לא מצי למימר וצריכ' חליצה תנא נמי סיפא פסלה ולא איירי בחליצה : אין הולד של קיימא יקיים · הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת : היינו דקתני יקיים · דלא מצריך ביאה לאחר שהפילה ואם בא לגרשה בגט מגרשה דאיפטרה לה בביאה קמייתא וביאת מעוברת שמה ביאה דקס"ד יקיים דקתני מתני' לאו חובה היא אלא התירא משום דתנא רישא אם הולד של קימא יוציא : דלא סגי בלאו הכי · דלא מיפטרה בלא ביאה לאחר שהפילה דאם לא יחזור ויבעול לא מצי למיפטרה בגט דאין אדם יכול להוציא את יבמתו בגט אלא א"כ כנסה תחלה וביאת מעוברת לאו שמה ביאה ובחליצה נמי לא אפשר למיפטרה הואיל ומ"מ בא עליה : רצה יוציא · בגט רצה יקיים מבע"ל : אלא שמא לא יהא ולד של קימא · ונמצא' זקוקה ליבם וביאת מעוברת לא שמה ביאה :

דכל

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת · הא דלא נקט החולץ למעוברת כדנקט בגמרא משום דרבותא הוא דאע"ג דלא היה עוברה ניכר בשעת חליצה ונראה חליצה מעולה אפ"ה לא פסלה בזמן שהולד של קיימא ובגמרא נקט נמי למעוברת לרבותא דאף על פי שהוכר עוברה כיון שהפיל' חליצה מעלייתא הויא א"נ נקט נמצאת משום סיפא דהתם לא מצי למיתני הכונס ליבמתו מעוברת דא"כ מזיד הוא ולא מיחייב קרבן דלא שב מידיעתו הוא : **ונמצאת** מעוברת · בחולץ תוך ג' חדשים איירי דומיא דסיפא דהכונס יבמתו דאיירי תוך ג' דאי לאחר ג' אמאי חייב קרבן כיון דרוב נשים עוברות ניכר לשליש וזו הואיל ולא הוכר עוברה מאי הוה ליה לאיעבד וכה"ג אמרינן בשבועות (ד' מח · ושם) פ"ע לאנוס גבי שלא בשעת וסתה וא"ת א"כ אם אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה דתוך שלשה חדשים לאו חליצה היא דהא תנן לקמן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהיו לה ג' חדשים ומפ' בגמרא טעמא דכיון דאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצ' ואר"י דהכי דלאו חליצ' היא מ"מ אסור בקרובותיה כיון דמדאורייתא הויא חליצ' ועוד דדיעבד אם חלצה אפי' מדרבנן אינה צריכ' חליצ' אחרת דאמר לקמן יבמה שחלצה לה אחין בתוך ג' צריכ' להמתין שלשה חדשים משמע דלא בעיא חליצ' : **צריכה** חליצ' מן האחין · לאו דוקא מן האחין דה"ה דלא פקעה זיקת החולץ אי נמי מן האחין של מת קאמר : **והא** לית לי' · כיון דהפילה לבסוף אבל בר קיימא לא א"נ כשהוא בר קיימא נפקא לן מלהקים שם ומלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי : **וריש** לקיש סבר בן אין לו עיין עליו · הואיל ובאותה שעה היה ראוי להתקיים · וא"ת אם כן תפטר לשוק בלא חליצ' כמו בזרע פסול דנפקא לן* נמי מאין לו ואמאי נמי אמרינן לקמן דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם ויש לומר דאמרינן נמי עיין עליו שלא תחלוץ ולא תנשא כל זמן שעומדת בספק : **תיגלי** מלתא למפרע לא אמרינן · אע"ג דלקמן (ד' מא) גבי ספקות שקידש אחת משתי אחיות השכינן לה בת חליצה ויבום כיון דאם יבוא אליהו ויאמר דהא קדיש לא דמי דהכא אין זה ספק ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע העתידות אבל התם אין צריך לידע אלא מה שבאותה שעה וא"ת לריש לקיש הכונס יבמתו מעוברת והפיל' אמאי פטור מן הקרבן כיון דביאת מעוברת לא שמה ביא' אם כן אשת אח שלא במקום מצוה היא ואר"י דאפ"ה לא מיחייב מידי דהוה אקטן שבא על יבמתו גדולה דאמר לקמן (ד' לט) דתגדלנו : **רצה** יוציא רצה יקיים מיבעיא ליה · והא דקתני לעיל גבי ד' אחין בית שמאי אומרים יקיימו ולא קתני רצו משום דהתם ליכא למיטעי : **ה"נ** לא תנשא צרתה · כ"ש היא שלא תנשא ושלא תבעל אלא צרתה נצטריך שלא תאמר תנשא ממה נפשך : **כולי** עלמא ל"פ · הא דקאמר לעיל איתיביה הכונס יבמתו להד"ס וכה"נ איכא בפרק המפלת (ד' כז ·) גבי פניו ממוסמסין וכסמה דוכתין* : **כי** פליגי בחליצה · ובביאה מודה שלא יבא לידי איסור :

בשלמא

[לעיל יז :]

עין משפט
נר מצוה

א
א מיי' פ"א מה' יבום הל' כג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ב
ב
ב שם סעי' ה
ג
ג מיי' פ"ח מה' שגגות הלכה א
ד
ד מיי' פ"א מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ו
ה
ה מיי' פ"ח מה' שגגות הלכה א
ו
ו מיי' פ"א מה' יבום סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ב
ז
ז שם סעי' ג

"גי' הב"ח איבעית אימא קרא ר"י סבר ובן אין וכו' עיין עליו ואיבעית אימא סברא ר"י סבר אם יבא וכו' לא אמרינן אתיביה ר"י לר"ל כצ"ל

---

*דכל העולם ליבום עולה לחליצה וכל שאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אלא אמר רבא הכי קאמ' *הכונס יבמתו ונמצא' מעובר' הרי זה לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא וביאת מעוברת לא שמה ביאה וחליצ' מעוברת לא שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם תניא כותיה דרבא הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תינשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד פוטר והולד אין פוטרה עד שיצא לאויר העולם טעמא דשמא יהא ולד בן קיימא הוא הא לא הוי ולד בן קיימא מיפטר' צרתה לימא תיהוי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל הכי קתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעובר' לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם א"ר אלעזר אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנן לה במתניתין נפק דק ואשכח דתנן *האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך הרי זו לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה בשלמא יבומי לא שמא יהא ולד בן קיימא ויפגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא היינו ספק אלא תחלוץ בתוך תשעה ותנשא לאחר תשעה וליטעמיך תחלוץ ותנשא לאחר ט' אלא בר מינה דההיא *דאביי בר אבא ורב הינג' בר אביי דאמרי תרוייהו *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דלמא איכא איניש דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואתי למימר קשרי חלוצה לכהן א"ל אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני לא תנשא ולא תתייבם קתני בלא חליצ' אבל אי חליץ לה הכי נמי דשריא תניא כוותיה דריש לקיש *החולץ למעובר' והפילה צריכה חליצה מן האחין *אמר רבא הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת חדא הא דאמרן אידך *דתנן *המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין בסוף בין באמצע משום מתנה דבריו קיימין

ואמר

דכל העולה ליבום כו' · דביאת' פוטרה : עולה לחליצה · דכתי' (דברי' כה) אם לא יחפוץ האיש ללקחת יבמתו ועלתה וכו': שמא יהא הולד של קיימא וביאת מעוברת · כולד של קיימא לדברי הכל לא שמה ביאה דטעמא דר' יוחנן משום שמא יבא אליהו ויאמר נפל הוא והכא ליכא למימר הכי והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם : הא לא יהא ולד של קיימא · דלמפרע בת יבום היא הוה מיפטר' צרתה ואין צריך לחזור ולבעול לאחר שהפילה : אמר לך ר"ל הכי קתני · כלומר לא קתני שמא יהא אלא שמא לא יהא והאי דקתני סיפ' ולד אינו פוטר כו' דמשמע דבשל קיימא מיירי הכי קאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעלי' ילדן ונהי דביאתה לא פטר' מיהו פוטר' משום הולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם : שהלך בעל' · ואין לו בנים : לא תינשא · קס"ד אפילו ע"י חליצה קאמר דלא תיכנס' לשוק לעולם : היא צרתה · אותה צרה שהלכה עמו אבל אי שמעה עליה שאינה מעובר' תתיבם ולא חיישינן שמא נשא בעלה אחר' במדינת הים ולהכי תנן היא צרתה והכי מפ' בפ' האשה : אלא לא תחלוץ · ותנשא לשוק : אמאי · אי חליצת מעובר' שמה חליצ' תחלוץ ממה נפשך דבין צרתה מעוברת ובין אינה מעוברת הרי חליצה פוטרת' : בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנס' בתוך ג' · שמא לא אפשר דהיינו ספק דבן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דאפי' נשאת ב' ימים *בתוך ג' חדשי' וילדה בסוף ט' לבעל הראשון אכתי איכא למימר שמא בן ז' לאחרון הוא ואע"פ שאין אלא ו' חדשים וב' ימים דקי"ל (ר"ה דף יא) יולדת לז' יולדת למקוטעין ואע"ג דהיא לאו ודאי מעובר' דהא מדקתני שמא מעובר' צרתה מכלל דאחר זמן מרובה שהלך בעלה למדינת הים קמיירי לא פלוג רבנן בנשים אלא כולן צריכו' להמתין: אלא החלוץ בתוך ג' ותנשא לאחר כו' · וקשה לי היכי מצי לאתובי הכי נהי נמי דחליצ' מעובר' שמה חליצה הני מילי בנפל אבל הכא הא איכא למיחש שמא צרת' מעובר' בולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת בה לדברי הכל אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ונראה בעיני דה"נ ·בשלמ' תחלוץ לאח' ט' ותנש' בתוך ט' לא· דהיינו ספק שמא יהא ולד צרתה בן קיימ' ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ול"נ אי בן ט' לראשון ופירושו הי' בספרי' מסובסי' אלא תחלוץ בתוך ט' ותנס' לאחר ט' ממה נפשך אי מיעבר' צרתה והפיל' או לאו מעובר' הואי הרי חלצה זו ואי ולד של קיימא הוה הרי יצא לאויר העולם אלא לאו משום שמא מעובר' צרתה היתה בשעת חליצה ואין הולד של קיימא והכי' חליצה לא פטרה כר"ל הואיל ואחת מהן מעובר' לא שייכא חליצה ההיא שעת' דאמרי' עיין עליו: וליטעמיך · אי טעמא דלא תחלוץ משום ספק מעובר' צרתה בשעת חליצה היא תחלוץ לאחר ט' דהשת' ודאי לאו מעוברת היא ותנס' ומ"ט קתני עד שתדע ואפי' לסוף כמה שנים : אלא בר מינה דההיא · כלומר מההיא לא תידוק סייעת' דר"ל דהא דקתני לא תחלוץ בתוך ט' ותנס' לאח' ט' ההם טעמ' לאו משום ספק יבמה לשוק הוא אלא כדאביי בר אבין כו' : שמא יהא ולד · צרתה : בן קיימא · ונמצא חליצת' שלא לצורך וכשרה לכהונה ומי שראה בחליצה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלתה חליצתה : א"ל אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני · דתידוק מינה סייעת' לריש לקיש : לא תינשא קתני · דלא תיכנס' לשוק בלא חליצה לסמוך ולומר צרתי ילדה לבעלי אע"פ שרוב נשים יולדות אבל אי חלצה אפי' בתוך ט' ה"נ דמשתרי' לאחר ט' דביאת מעובר' וחליצת' שמה ביאה וחליצה : על פיו · אחרי דברי פיו ולא בשם ירושה בשכיב' : ריבה לאחד ומיעט לאחד או שהשוה לו את הבכור דבריו קיימי' · דלכולן נתן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטים ליטול בשוה אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט : ואם אמר משום ירושה · פלוני ירש שדה פלו' ופלו' שדה פלו' : לא אמר כלום · שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל הואיל ולא חילק לפשוטים בשוה ולבכור פי שנים : בתחלה · תנתן שדה פלוני לפלוני וירשנה : באמצע · ירשה ותנתן לו וירשה : בסוף · ירשה ותנתן לו :

לעולם

בשלמא בתוך ג' חדשים כו' · אין גירס' זו נכונה כדפי' בקונט' ועוד דאי אפשר כלל לדקדק מדאיכא חולצת תוך ג' ליכא אח' ג' דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דהא ודאי תוך ג' מודה ר' יוחנן דאין חולצת כדתנן היבמה לא תחלוץ עד שיהו לה ג' חדשים וטעמ' משום דאינה עולה ליבום דאפילו יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא ולכך אינה עולה לחליצה אבל בתוך ט' בת יבום היא אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה או אפילו הפילה לכך דייק שפיר אלא ה"נ תחלוץ בתוך ט' ותנס' לאחר ט' :

ותנשא לאחר ט' · תימה דלא מסיק אדעתיה האי ולטעמיך דפריך : **ונמצא** אתה מצריכה כרוז לכהונ' · ודוקא בשאר נשים דלאו גרושו' איירי וכן מוקי לה בהדי' בפרק בתר' (דף קיט : ושם) והא דפריך לקמן (דף מא ·) גבי והיבמ' לא תחלוץ עד שיהא לה ג' חדשים ומפ' בגמר' מעיקר' טעמ' שמא הוא ולד של קיימא ונמצ' מצריכ' כרוז לכהונה תינח אלמנה גרושה מאי איכא למימר אר"י משום דהתם בא להשמיענו דין כל הנשים הנופלות ליבו' ואם היה דין אחר לגרושה ה"ל לפרושי אבל הכא דאיירי אם אירע בו מעשה באש' שהלך בעלה וצרתה למדינת הים איירי שפיר דוק' בשאר נשים דלאו גרושו' ועדיפ' מינה בפ' בתר' דמוקי ההיא דהאש' שלום דוק' בגרוש' דפריך מינה אההי' דמייתי הכא :

הלכתא כר"ל בהני תלת · הא דפליגי בפ"ב דחולין (דף כט : ושם) גבי ישל' לשחיטה מתחלה ועד סוף לא חשיב הכ' אע"ג דסביר' ליה כוותיה בפ' ב' דזבחים (דף ל· ושם) היינו משום דר"ל משמי' דלוי סבא אמרה ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דע"א (ד' ו : ושם) דתני' כוותיה דר"ל דנשא ונתן מותר כיון דחשיב הכא מידי דתני' כוותיה ואור"י דמ"מ התם הלכת' כר' יוחנן דהת' גבי הא דתנן וחכ"א לפניהם אסור לאחריה' מותר פריך חכמים היינו ת"ק ומשני נשא ונתן איכא בינייהו ובפ"ק דסנהדרין (דף טו · ושם) גבי זאב וארי דתני' כוותי' דר"ל התם פליגי אליבא דר"א ולא סביר' להו כוותה* :

משום ירושה לא אמר כלום · *טעמי' מפרש התם במתנית' לפי שהתנ' על מה שכתוב בתורה ור' יוחנן בן ברוקה פליג בפ' יש נוחלין (דף קל) ואמר דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים וטעמ' מפ' התם משום דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה והא דכתיב לא יוכל לבכר היינו דוקא חלק בכור' אבל חלק פשיטות יכול ורבנן ביום הנחילו את בניו מוקמא לדרש' אחריתי ולא יוכל לבכר אצטריך משום דהורע כחו שאין נוטל בראוי כבמוחזק וס"ד דהורע כחו נמי בהא א"נ אצטריך דס"ד כיון דשנואה שנואה בנישואים דיכול לבכר:

ואמר

עין משפט
נר מצוה

ח
א מיי' פ"ה מה' יבום הל' ע
ט
ב מיי' פ"א שם סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ג
י
ג שם סעי' ב
יא
ד מיי' פ"ו מה' נחלות סמג עשין כז טוש"ע ח"מ סי' רפא סעי' ז

[ועי' תוס' ב"ב מה · ד"ה נתנה וכו' ותוס' ע"ז ע"א · ובבכורות יג : ד"ה רב אשי]

*ואמר ר"ל לעולם לא קנה עד שיאמר פלוני ופלוני יירשו שדה פלוני ופלונית שנתתי' להם במתנה יירשום ואידך *דתנן בהכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שנתנן לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב ימכר האב מכורין עד שימות הוא מכר הבן אינו ללוקח כלום עד שימות האב *ואתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח וריש לקיש אמר יקנה לוקח ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח *קנין פירות בקנין הגוף דמי ור"ל אמר קנה לוקח יקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי : אין הולד של קיימא כו' · תנא משום ר' אליעזר אמרו יוציא בגט אמר רבא ר' מאיר ור' אליעזר אמרו דבר אחד ר' אליעזר הא דאמרן ר' מאיר *דתני' ילא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר'מאיר וחכמים אומרים יוציא ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס א"ל אביי ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר הכא אלא משום דקפגע באיסור אשת אח דאורייתא' אבל התם דרבנן כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא משום דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל הכא מדאורייתא' מפרש פרשי מניה אמר רבא ולדברי חכמים יוציאה בגט אמר מר זוטרא דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש שמע מינה א"ל רב אשי לרב הושעיא בריה דרב אידי התם *תנן *רשב"ג אומר יכל ששהא באדם ל' יום אינו נפל הא לא שהא ספיק' הוי ואתמר *מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה רבינ' משמיה דרבא אמר יאם אשה ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת רב *משרשי' משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת אמ' ליה רבינא לרב משרשי' באורתא

לעולם לא קנה כו' · לא אמתני' פליג אלא התם בית נוחלין פליגי אמוראי בדיוק' דמתני' דכי אתא רבין אמר יירש פלוני שדה פלוני' ותנתן שדה פלוני' לפלוני ר' יוחנן אמר קנה אכי' הא' דירוש' דמדאדכר לשון מתנה בהאי שטר גלוה לחד מינייהו כולה נמי מתנה נינהו ור"ל אמר לעולם לא קנה ההו' דירושה דאמרינן להאי הוה מתנה ולהאי ירושה עד שיאמר כו' דתיקו לשון מתנה אחרוייהו : לאחר מותו · שכתב מהיום ולאחר מיתה ואין לאב בהן אלא אכילת פירות בחייו : מכר האב מכורין · לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב שזכה בזכות שהיה לו לזה בהן : ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח · אפי' לכשימות האב דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי ואין מכירת הבן מכירה ומתניתין דקתני אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב הא כשימות האב יש לו התם דמית האב בחיי הבן ונתקיימ' המתנה ומה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו אבל מת הבן לא בא זכות לידו : תנא משום ר"א כו' רבי אליעזר פליג אסיפא דמתניתין וקאי אאין הולד של קיימא יקיים וקאמר איהו אע"פ שאין הולד של קיימא קנסינן ליה *דיוציא בגט משום דנכנס לספק איסור אשת אח ואף על גב דהשת' איגלאי מלתא דיבום מעליותא הואי ומיהו בגט בלא חליצה סגי : דבר אחד · דר"מ נמי קניס את הנושא מעוברת חברו ומינקת חבירו *לגרס' · אשה שמת בעל' והיא מעוברת או מניקה אסורה להנשא עד עשרים וארבע חדש שכן תינוק יונק : ולכשיגיע זמנו לכנוס · לסוף כ"ד חדש יכנוס : באיסור אשת אח · כלומר שהיקל להכנס לספק אשת אח שיש לו בנים דדלמא הוי ולד של קיימ' הלכך קנסינן ליה : אלא [משום] דרבנן · למעוברת חברו מדרבנן הוא וקא מזלזלי בה ומשו' הכי קנסוה דלא ליתי אחריני למיעבד הכי : אבל הכא · יבמה מעוברת דאורייתא' היא ובדילי מינה ולא בעי למיקנסיה להאי אטו אחריני : ולדברי חכמים · דאמרי לכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס מיהו עד שיגיע הזמן יוציא בגט ולא סגי ליה בהפרשה בעלמא : דקתני יוציא · וחכמים אומרי' יוציא : התם תנן כו' · משום דקבעי למבעי הכא מאי : כל ששהה שלשים יום · משנולד חי שלשים יום : באדם אין נפל · להכי נקט באדם דתני סיפא ובבהמה ח' ימים : אינו נפל · ופוטר את אמו מן החליצ' : ספיק' הוא · והולכ' ולא מתייבמ' ודוקא אי מספק' לן אי כלו לו חדשיו אי לא אבל אי קים לן דכלו לו חדשיו תנן במסכת נדה (ד' מג :) תינוק בן יומו פוטר מן היבום : מת בתוך שלשי' · בן היבמה ונתקדשה לשוק בחזקת שפטור' משום בנה : אם אשת ישראל היא · אם זה שקדשה ישראל הוא שאם תחלוץ מן היבם לאחר קדושין לא תיאסר על בעלה חולצת : ואם זה שקדש' כהן הוא · שאם תחלוץ תיאסר עליו אינה חולצ' וסמכינן אולד באורת'

ואמר ריש לקיש לעולם לא קנה כו' · אע"ג דרבא גופיה קאמר בית נוחלין (ד' קלו ·) דהלכה כר' יוחנן בן ברוקה מ"מ נפקא מינה דהלכה כר"ל לענין [אחר] שאין ראוי ליורשו :

ורבי יוחנן אמר לא קנה לוקח · וא"ת לר' יוחנן אפי' לא מת הבן בחיי האב נמי לא ליקני דהוי כמו *מה שאירש מאבא מכור לך כיון דאיס קנין פירות כקנין הגוף וי"ל דלגבי הכא לא אמיס קנין פירות לבטל לגמרי קנין הגוף דבן וכיון דלבסוף אתי' שדה לידי דבן חשיב מכר :

קנין פירות כקנין הגוף דמי · מה שהתקינו באוש' דאשה שמכר' בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה דהבעל מוצי' מיד הלקוחות לר' יוחנן לא אצטריך וכן משמע בהחובל (ד' פח: וסס) דמסיק תקנת' אושא לר"ל א"כ קנין הגוף דאשה עדיף שאין לבעל פירות אלא מכחה ועוד דאין לבעל פירות אלא בתקנת' דרבנן וה"ר יעקב דאורלייג"ש תירץ דאצטריך תקנת' דאוש' להיכא דכתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסייך* :

חיזוק לדבריהם יותר משל תורה · והשיא דהזהב (ד' נה :) גבי חמש' חומשין דלא עשו אלא כשל תורה משו' דלא אצטריך [לחיזוק] והכא גבי איסור' הוא דקליס ר' מאיר אבל גבי ממונא כגון כתוב' לא עשו חיזוק אפי' כשל תורה דקאמר ר"מ בפ' אעפ"י (ד' נו : וסס) כל המתנ' על מה שכתוב בתור' תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קייס וקשה תימה אי רבנן דהכא היינו ר' יודא הא סביר' ליה גבי כתובה דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וי"ל דבמלת' דשכיח' עבדו חיזוק אבל הכא מלת' דלא שכיח' היא שישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו :

ולא קתני יפריש · והא דתני בסוטה בפרק ארוסה (דף כד · וסס) גבי מעוברת חברו ומינקת חברו יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן לשון הפרשה משמע הכי ומשמע הכי אבל יוציא לא משמע אלא בגט א"כ התם שקילא לה ונסתרה לא חיישי' שיבא עליה כיון דאסורה ליה מדאורייתא' ולא בעיא גט והר' יוסף מאורלייג"ש הורה מטעם זה באחד שקידש מינק' חברו שלא להצרי' גט אלא הפרשה בעלמ' (אפי' לר' מאיר) כיון דבלאו הכי אסורה ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ודוק' בכס' הוא דאמר הכא דבעי' גיטא אע"ג דבקידש תוך כ' וברח אי לאו דערוקיה מסתייה היה צריך ליתן גט במעוברת' ומינקת חבירו לא החמירו ואין נרא' דמאי חומר' דכלה בלא ברכה ממינקת חבירו *דתרוייהו מדרבנן וקלת היה מדקדק ר"י מהא דתני' התם (כתובות דף ס ·) מינקת שמת בעלה הרי זו לא תיארס ולא תנשא ואם כשאירס צריך ליתן גט לא אצטרי' תו למימר לא תנס' ומיהו י"ס דגרסי' לא תנס' ולא תיארס ואיכא למימר דזו אף זו קתני ואפי' גרסי' לא תיארס ולא תנס' מצי למימר דנקט ולא תנס' משום ר' יודא דאפילו ליכנ' שרי' בתר י"ח חדש ובשאלתות דרב אחא בפ' וירא [סי' י"ג] כתוב' גבי מעוברת ומינקת חברו דהיכא דעבר וקידש מפקינן לה בגט מניה ואפילו אי הוה כהן מפסדינן לה מניה :

הא לא שהא ספיקא הוי · לא כמו שפי' הקונ' דבפיהק ומת ולד איירי [דבהא] אפילו רבנן מודו בפיהק ומת דנפל הוא אלא כשנפל מן הגג או אכלו ארי איירי כדאמר בס"פ ר' אליעזר דמילה (ד' קלו · וסס) והתם פסקינן כרשב"ג וא"ת ואמאי לא אזלינן בתר רוב נשים דולד מעלי' ילדן וא"ר"י דחיישינן למיעוט מצוי כזה כמו במים שאין להם סוף *דאשתו אסור' ונוסס *שאין מעידים עליו להשי' אשתו אע"ג דשמא התם משום ערוה החמירו מ"מ כיון דמיעוט של נפלים מצוי מחמירי' ביה ומחמירים נמי שלא לאכול בהמה תוך ח' ימים כדאמרינן בס"פ ר' אליעזר דמילה (סס) ומיהו לענין אבילות לא החמירו שיש להקל באבלות כדאמר בפ' יש בכור (ד' מט ·) הכל מודים לענין אבלות שאין מתאבלים דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל והא דתנן במסכת שמחות* הספקות אונני' ומתאבלים עליהם נראה דבספק בן ט' לראשון או ז' לאחרון איירי דנגאי הדבר שלא יתאבלו לא זה ולא זה מאחר שודאי קרוב לאחד :

מת בתוך שלשים יום כו' · נראה דהכי גרסינן ולא כרש"י *דגרים בפ' ר' אליעזר דמילה (ד' קלו · וסס) מת בסוף שלשים יום כיון דבפ' יש בכור* אמרינן דיום שלשים כשלפניו מה לי ביום שלשים מה לי תוך שלשים ולמה ליה למינקט ביום שלשים טפי ומיהו בה"ג כתב דביום שלשים אפי' פיהק ומת לרבנן לא הוי נפל דדוק' תוך שלשים הוא דאמר בשבת (סס) פיהק ומת לד"ה מת הוא משמע דגרסינן הכא מת ביום שלשים דאי לאו הכי מנין היה להם חילוק זה ועוד יש מקיים גירסא זאת אפי' בנפל מן הגג או אכלו ארי וביום שלשים דוקא שמכי ארבנן ושמא לענין אבילות נמי חשוב בר קיימא :

מי

עין משפט נר מצוה

[ב"ת טו ·]
יב
א מיי' וסמג וטוש"ע סס
יג
ב מיי' פי"ב מה' זכייה סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' רנו סעי' א
יד
ג סס סעי' ג
טו
ד ה סס סעי' ה
טז
ו מיי' פ"א מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' יא

[ע"ע היטיב תו' ב"ק פח : ד"ה באשה ותו' כתובות כ: ד"ה הבעל ותו' ב"ב קלו : ד"ה ור"י]

יז
ז ח סס סעי' יב
יח
ט מיי' פ"א מה' מילה ופכ"ה מה' שבת ופ"א מה' יבום ופ"ב מה' רוצח ופ"א מה' אבל סמג עשין נא ועשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שת סעי' ל וסי' שעג סעי' ד וסי' שעה סעי' ו וטוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ד

[נ"ל תני' וע' תו' חולין פו : ד"ה תנן וכן העתיקו תו' בכורות מט · ד"ה מת וכו' את הסוגי' דהכא בזה"ל התם תניא רשב"ג אומר וכו']

יט
י מיי' פ"ב מה' יבום וחליצה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ז

*בגה' של הב"ח כ"ב ועוד הביא ר' יוסף ראיה מההיא דפ' אעפ"י דף ס' ע"ב מאריסיה דאביי שהתיר לו לארס בתוך כ"ד חדש ושוב חזר בו ומנעו מליסאכה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט וגם זו איכה ראיה דיש לומר שהצריכו ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירו וקלת היה מדקדק ר"י :

[ברש"י שלפנינו גם איתא בתוך וע' היטיב תו' בכורות מט · ד"ה לאחר]

מסורת הש"ס

באורת' אמר רבא הכי ובצפר' הדר ביה א"ל שריתוה *יהא רעוא דתשתרו אף תרבא הכא גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו הנשואה לכהן מאי מי עבוד רבנן תקנת' לכהן או לא אמר ליה יהכי השתא בשלמ' התם כיון דאיכ' רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמרי אף על גב דלא שהא ולד מעליא הוי גבי אשת כהן כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן אבל הכא כמאן נעביד אי כרבי מאיר הא אמר יוציא ולא יחזיר עולמית ואי כרבנן האמרי בגט · אתמר קדשה בתוך שלשה וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר משמתינן ליה וחד אמר עירוקי' מסתייה הוה עובדא ואמר להו רפרם עירוקיה מסתייה : ספק בן תשע וכו' · אמר ליה רבא לרב נחמן לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים לתשעה ילדן אמר ליה נשי דידן לשבעה ילדן אמר ליה נשי דידכו הוו רובא דעלמא אמר ליה הכי קאמינ' רוב נשים ילדן לתשעה ומיעוט לשבעה וכל היולדת לתשעה *עוברה ניכר לשליש ימיה וזו הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימיה איתרע ליה רובא אי כל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה הא מדלא הוכר לשליש ימיה עוברה ודאי בר שבעה לבתראה הוא לא אימא רוב היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה והאי מדלא הוכר לשליש ימיה איתרע ליה רובא תנו רבנן *ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ממזר מספק רבי אליעזר בן יעקב אומר אין ממזר מספק מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ספק ממזר ואסור בממזרת "דבי אליעזר אומר אינו ספק ממזר אלא ודאי ממזר ומותר בממזרת רבא אמר יהכי קאמר ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ממזר ודאי מספק ומותר בממזרת ורבי אליעזר בן יעקב אומר אין ודאי ממזר מספק אלא ספק ממזר ואסור בממזרת וקמיפלגי בדר' אלעזר *דתנן רבי אלעזר אומר יודאן בודאן מותר ודאן בספקן וספקן בודאן וספקן בספקן אסור יואלו הן ספקן שתוקי ואסופי וכותי *ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר כי אמרית' קמיה דשמואל אמר לי הלל שנה עשרה יוחסי' עלו מבבל כהני לויי וישראלי חללי גירי חרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי וכולן מותרין לבא זה בזה ואת אמרת הלכה כרבי אלעזר אביי סבר לה כשמואל דאמר הלכה כהלל ומוקי לה ר' אליעזר בן יעקב אליב' דהלכתא כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכת' רבא סבר לה כרב דאמר הלכה כר' אלעזר ומוקי לה לדר' אליעזר בן יעקב אליבא דהלכת' כי היכי דלא תיקשי הלכתא

באורתא אמר רבא הכי · כדקאמרת : לצפרא הדר ביה * ושמעתי מפיו שאינה חולצת: הכא מאי · לר' יהושע בר' דרב אידי קבעי לה : מי עביד רבנן תקנתא לכהן · דאע"ג דלישראל בעינן יוציא בגט עד שיגיע זמנו התם הו' דלכשיגיע זמנו מצי לאהדור' אבל הכא דאי מגרש לה לא מצי מהדר לה תסגי בהפרש' בעלמ' : עבדינן כרבנן · וסמכינן אולד : קדשה בתוך שלשה · שום אלמנה או גרושה : ערוקיה מסתייה · לא בעי למכפייה דלכתוב גט דגלי דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו : ורוב נשים לט' ילדן · וליתי חטאת דודאי בר קמא הוא ואשת אח בת בנים בעל : וזו הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימיה · דאי הוכר לא הוה מספק' לן · לשליש ימיה · דכתיב ויהי כמשלש חדשי' (בראשית לח) : איתרע לה רובא · דלא תשדייה בתר רוב נשים אלא ספק בתר מיעוט ספק בתר רוב : ראשון · דספק הוה ראוי להיות כהן גדול ממה נפשך : והשני · אם קיימא על שילדה לו בן ודאי ממזר מספק שמא ראשון בן המת הוה וקאי עליה בכרת ואישתכח האי שני ולד חייבי כריתות וממזר : מאי קאמר · ר"א בן יעקב היכי מצי לאפוקי' מספק ממזר: אמר אביי כו' ספק ממזר הוי · ואסור בממזרת ובכשרה : *ר"א אומר אין ממזר מספק · אלא כודאי ממזר הוי ומותר בממזרת דקסבר ספיקן בודאן מותר : ושני ממזר ודאי הוי מספק · כלומר מתוך ספק זה נעשה כודאי ממזר ומותר בממזר': וקמיפלגי · אביי ורבא דמר מוקי רבי אליעזר בן יעקב להיתר' ומר מוקי לה לאיסור' פליגי בדרבי אלעזר : ודאן בספקן אסור · שמא הספק כשר הוא ונמצא בא ממזר בקהל וכן ספק ממזר בספק ממזרת דשמא זה פסול וזה כשר : שתוקי · שקור' אביו ואמו משתקתו: אסופי · שנאסף מן השוק ובכולהו איכא למיחש שמא מפסול נתעברה : כותי · אין מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית ליה גזירה שוה דקיחה קיחה וכי מקדש חד מנסבא לאידך לפיכך כולן ספק ממזרי' שמא נתקדש' אמו לאחר : כי אמרית' · רב יהודה מסיים למלתיה ואזיל כי אמרית' להא שמעת' דרב אמר הלכה כר"א קמיה דשמואל אמר לי כו' : וכולן מותרין לבא זה בזה · *אי אמרת ספיקן בודאן מותר וכ"ש ספיקן בספיקן היינו דמשכחת ליה כולן מותרין זה בזה כהנים לוים וישראלים מותרין זה בזה לוי וישראלי חללי גירי וחרורי עבדים משוחררים מותרים זה בזה גירי וחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים זה בזה דקהל גרים לא איקרי קהל לפיכך ממזרי' מותרין בהן וכסדר הזה שנויס בקידושין (ד' סט) : ואת אמרת הלכה כר"א · שאין ממזר מותר בשתוקי ולא שתוקי באסופי (אם כן לא משכחת לה כולהו מעורבים) : נתיני · גבעונים שנתגיירו בימי יהושע בערמ' ויש בהן צד עבדות דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לעדה : [הלכת' אהלכת' · דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי במס' גיטין (דף סז ·)] :

קבלה

מי עביד רבנן תקנת' או לא · בעי' זו אליבא דרבנן ולא אליבא דר' מאיר ומכאן מדקדק בה"ג ובשאלתות דהא דאמר בפרק אע"פ (ד' ס וסס) דהלכה כר"מ בגזירותיו היינו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו* :

אי כל היולדת כו' · כה"ג דייק ברפ"ב דכתובות (דף יו:) גבי כל הנישאת בתולה יש לה קול כו' ובפ' המפלת (דף כט) גבי כל היולדות מטנפות אבל בפרק ואלו טריפות (דף נג ·) גבי כל הדורס אין לפרנו נשמטת לא דייק אע"ג דכל לאו דוקא :

רוב היולדת לט' כו' · וא"ת מה מועיל המתנ' ג' חדשים משו' הבחנה אכתי יכול לבא לידי ספק אם תנס' מיד ותלד לז' חדשים ויום אחד או אפי' ג' ימים דיש להסתפק אם הוא בנו של ראשון ולא נקלט הזרע עד יום ג' או הוא בנו של שני דיולדת לשבעה יולדת למקוטעים וזהו תימה לומר שתהא האשה צריכה להמתין ג' חדשים וג' ימים דלקמן משמע דג' חדשים דוקא דאמר חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו ואין לומר כיון דהמתינה ג' חדשים שרי' ליכנס' ולא חיישינן שמא תלד משני לסוף שנה חדשים וב' ימים או ג' דסמכינן ארובא דלט' ילדן א"כ דסמכינן ארובא דלט' ילדן א"כ אפילו תוך ג' חדשים תנס' דסמכינן ארובא ואין צריך להמתין אלא חדש אחד ושוב אין ספק דאם תלד לסוף ט' ממיתת ראשון אין להסתפק שמא הוא מז' לאחרון דאזלינן בתר רוב נשי' דלט' ילדן אלא ע"כ כל מקום שיכול לבא לידי ספק החמירו חכמים וי"ל דכ"כ לא היה משהה' הכרת העובר של ראשון עד שליש ימיה מן השני :

וזו הואיל ולא הוכר · תימה דאמאי לא מוקמינן לה בחזק' היתר ליבם ולא יתחייב באשם תלוי ויהא נמי ולד שני כשר דסמוך מיעוט יולדות לשבעה אחזקה ואיתרע ליה רובא ונסמוך ארובא דעובר' ניכר לשליש ימיה דלעיל בפ' ד' אחין (דף ל:) חשבינן לה חזקה גבי ספק קידושין ולקמן בפר' בתרא (ד' קיט : וסס) אפי' היתה צרתה מעוברת חשבינן לה בחזקת זקוקה וכ"ת דאיכא רוב' אחרינא דרוב נשים מתעברו' ויולדות לפיכך יש להחזיקה כמעוברת מן הראשון דאין סבר' כלל לומר בנשים ששהו עם בעליהן כמה שנים ולא עיברו ומתו בעליה' דרוב מעוברות ולקמן (דף קיט ·) הוא דאמר לה גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים :

ראשון ראוי להיות כ"ג · והא דאמר בפ"ק דכתובות (דף יג:וסס) גבי עשר כהנים שפירש אח' מהן ובעל הולד שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה דבעינן זרעו מיוחס אחריו לקמן בפ' נושאין (דף ק :) פריך לה ומשני זרעו מיוחס אחרי' דרבנן וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזור :

סבר לה כרב דאמר הלכה כרבי אלעזר · והא דפריך בי' יוחסין (דף עג · וסס) גבי הא דאמר רבא דבר תורה כו' שתוקי כשר אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא לאו משום דלרב' שרי שתוקי בשתוקית אלא משום דגם אליבא דרבנן אמר רבא מלתיה דהתם להכי פריך דלרבנן נמי שתוקי שתוקית לא ישא :

יהודי

עין משפט נר מצוה

[וע"ע תו' ב"ק ל : סד"ה וחכמים ותו' ב"מ עב : ד"ה קונסין ותו' ב"ב לד : ד"ה וחכ"א ותו' בכורות כח · ד"ה ר"מ ותו' זבחים קד · ד"ה אמר ר"ע]

כ
א ב מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' יב
כא
ג מיי' פ"א מה' יבום סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כה וסי' קסד סעי' ו
כב
ד מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כד
כג
ה סס סעי' ל וסעי' לא

[סנהדרין סט ·]

[סס עה ·]

הלכתא אהלכתא אמר אביי מנא אמינא לה דכל ספיקא לר"א ב"י כודאי משוי ליה דתניא *ר' אליעזר בן יעקב אומר 'הרי שבא על נשים הרבה ואין יודע על איזהו מהן בא וכן היא שבאו עליה אנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהן קבלה נמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו ונתמלא כל העולם כולו ממזרין ועל זה נאמר °ומלאה הארץ זמה ורב אמר לך הכי קאמר *זו מה היא יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב *לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינ' אחרת שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו איני והא *רב כי איקלע לדרדשיר [מכריז] ואמר מאן הויא ליומא ורב נחמן כי איקלע לשכנציב [מכריז] ואמר מאן הויא ליומא 'שאני רבנן דפקיע שמייהו והאמ' רבא *'תבעוה לינשא ונתפייס' צריכה לישב שבע' נקיים רבנן שלוחייהו הוו משדרי ומודעי להו ואיבעית אימא לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו דאמר מר *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו תנא ר' אליעזר בן יעקב אומר 'לא ישא אדם *אשתו *ודעתו לגרשה משום שנאמר °אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך: ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא הוא ונכסי דידי הוא ויבם אמר את בראי דידי את ולית לך ולא מידי 'הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין 'ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר ההי' גברא בר מיתנא הוא ונכסי דידי הוא בני יבם אמרי את אחינו את ומנת' הוא דאית לך בהדן סבור רבנן קמיה דרב משרשי' למימר מתניתין היא דתנן *הוא אינו יורש אותם והם יורשין אותו והכא איפכ' התם אמרי ליה אייתי ראיה ושקול הכא אמר להו אייתו ראיה ושקולו אמר להו רב משרשי' מי דמי התם אינהו ודאי ואיהו ספק הכא אידי ואידי ספק אלא אי דמיא למתני' [להא] דמיא לספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם גופיה דהתם אמרי ליה אייתי ראיה דאחונ' את ושקול ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם לבתר דפליג יבם בנכסי מיתנ' בני יבם אמרי אייתי ראיה דאחונ' את ושקול אמר להו ספק מה נפשייכו אי אחוכן אנא הבו לי מנת' בהדייכו ואי בר מיתנא אנא הבו לי פלגא דפלג אבוכון בהדאי רבי אבא אמר רב 'קם דינא רבי ירמיה אמר הדר דינא לימא בפלוגת' דאדמון ורבנן קמיפלגי דתנן *מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אמר ילך בקצרה וחכ"א יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר והוינן בה לרבנן 'שפי' קאמר קאמר אדמון ואמר רב יהודה אמר רב הכא במאי עסקינן 'כגון שהקיפוהו ארבעה בני אדם מארבע רוחות אי הכי מאי טעמא דאדמון ואמר רבא 'בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצו מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון כבר מצי אמר ליה מכל מקום דרכי גבך הוא ורבנן סברי דא"ל 'אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנ' שטרא למרייהו ולא מצית לאישתעויי דינא בהדייהו לימא ר' אבא דאמר כרבנן ורבי ירמיה דאמר כאדמון אמר לך רבי אבא אנא דאמרי אפי' כאדמון עד כאן לא קאמר אדמון התם אלא משום דא"ל ממה נפשך

דרכי

קבלה · נתעברה: ונתמלא כל העולם כולו ממזרים · מספק קרא להו ממזרים: זו מה היא · לשון ספק: יתר על כן · דאפי' הכא דעל ידי נשואין הו' והדבר מפורסם גזר ר"א בן יעקב: מאן הויא ליומי · מי אשה לינס' לימים שאתעכב כאן: דפקיעי · כולי עלמא בשמייהו וקורין לבנו על שמו ואם יבא בנו ממקום אחר ישמע שהיא בת אביו ויפרוש: שבעה נקיים · שמא מחמת חימוד פירסה נדה בשעה שנתפייסה: שלוחים הוו משדרי · שבעה יומי קודם ביאתן: ממון המוטל בספק · שאין זה מוחזק בזה יותר מזה דאם זה בן המת אין ליבם בהן כלום ואם בן היבם הוא אין לו בהם כלום הלכך אין כאן מוציא מחברו להטיל עליו הראיה: ספק ובני יבם · הספק מוחזק בהן ביותר דממה נפשך אית ליה זכייה בגווייהו אבל בני יבם שמא אין להם חלק בהם שזה בן ראשון הוא וכולה שלו ומשום הכי סבור רבנן למימר היינו מתניתין בפ' נושאין על האנוסה דקתני ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון הוא לא יורש אותן לא זה ולא זה דבני ראשון מדחו ליה אצל בני אחרון ובני אחרון אצל בני ראשון והם יורשי' אותו בין שניהם: והכא אמרינן איפכא · דהוא מוחזק יותר דהתם להכי מדחו ליה דאמרי ליה אייתי ראיה דאחוכ' את ושקול והכא נמי אמר להו האי אייתו ראייה דאחוכון אנא ושקולו: מי דמי התם אינהו ודאי · שהן יודעין מכח מי הן באין לירש: אידי ואידי ספיקא נינהו · שאף הספק אין טוען טענת ודאי ואינו יודע מכח מי הוא בא לירש: בנכסי יבם גופיה · התם מיתוקמ' מתני' דהוא לא יורש אותן דאמרי ליה אייתי ראיה ושקול אבל בההיא דלעיל שניהם ספק ונראה בעיני דההיא מנתא דקמודו ליה שקול ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי ובין כולן החצי: לבתר דפליג יבם · עם ספק בנכסי מיתנא כדאמרן לעיל דחולקין: אי אחוכון אנא הבו לי מנת' גבייכו · ואי משום דשקלי אנא פלגא בנכסי מיתנ' מהדרנ' לכו ההוא פלגא ונחלוק הכל בשוה בין נכסי הראשון בין נכסי האחרון וכגון שהיו נכסי היבם מרובין ואביו מועטין: קם דינא · אחר שנעשה דין בנכסי המת אין זה יכול לחזור ולערער עליהם ומה שהוא שואל בנכסי היבם אמרי ליה אייתי ראיה: הדר דינא · ומהדרי ליה פלגא דנכסי מיתנא או פלג כולהו נכסי בשוה: ואבדה דרך שדהו: שהיתה שדהו מוקפת משדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הרוחות ואבדה ששכחו על איזה מן הרוחות היתה: ילך בקצרה · יתנו ביניהם דרך קצרה ולקמן מפרש לה: שפיר קאמר אדמון · דקסלק' דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו דאמר אורחיה גביה הוא: ארבע בני אדם · דכל חד וחד מדחי ליה: דאתו מכח ארבעה: שארבעה מכרום לאלו: אי שתקת שתקת · ולא אטלה עליך בדמים יקרים:

דרכי

יחודי בעלמא הוו מיחדי · ויש כאן פת בסלו כיון שאם היה רוצה היה בא עליה וכיון שפעמים לא היה בא עליה לא מיתמלא ולא הויא דאי לא תימא הכי גם להתיחד היה אסור כדאמר בפ' קמא דכתובות (דף ד · וסס) גבי חתן אם פירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא למיחש שאם היה אירע שבא עליה ונתעברה ממנו היה מוליכה עמו לעירו*:

וממון המוטל בספק חולקים · אפילו רבנן (ב"ק לה ·) דסומכוס מודו הכא דלא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה והוי כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמר במי שמת (ד' קלח:) דיחלוקו: **אמר** ר' אבא קם דינא · דוקא בתר דפלג אבל מקמא דפלג לא:

דאמר ליה אי שתקת שתקת · פירוש ולא תטול כלום ולא כמו שפי' בקונ' אי שתקת ומוזליכ' לך דהא קתני יקח לו דרך במאה מנה ובפ"ק דב"ק (ד' ח ·) גבי מכרן לאחד כולן נכנסו תחת הבעלי' והויא אשה בזיבורית אע"פ שלקה עידית באחרונה משום אי שתקת כו' ולא מצי אמרה ליה לכי תהדר כיון שאין בא להפקיע מדינה ובחד דאתי מכח חד לא מצי למימר ואי לא מזבינכ' לארבעה דהא פשיט' כיון דלא אתי מכח ארבעה לא שבקין ליה ואם תאמר וארבעה דאתו מכח חד ליהדר ההוא חד דמי קצרה ויש לומר דמצי א"ל לא מכרתי אלא מה שיש לי כה:

הוי

עין משפט
נר מצוה

*נגה' של הב"ח
כ"ב יעין ביאור
דבור זה בתשובת
ב"ח בסי' פ'

כד
א מיי' פטו מה' איסורי ביאה הל' כט
[וע' תו' יומא יח: ד"ה יחודי]

כה
ב ג מיי' פכ"א שם סמג לאוין קנו טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' יא

כו
ד מיי' פי"א מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש"ע י"ד סי' קלב סעיף א

כז
ה מיי' פ"י מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' י וסי' קיט סעי' א

כח
ו מיי' פ"ה מה' נחלות סמג עשין נ וטוש"ע אה"ע סי' קסג סעי' ג

כט
ז שם סעי' ד

ל
ח שם סעי' ה

לא
ט מיי' פט"ו מה' טוען ונטען טוש"ע ח"מ סי' קמח סעי' ב

לב
י כ ל שם סעי' א

דרכי חד גבך הוא אבל הכא מי איכא למימר הכי ור' ירמיה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דא"ל אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאישתעויי דינא בהדייהו אבל הכא מי איכא למימר הכי אספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר האי גברא בר מיתנ' הוא ופלגא דידי הוא יבם אמר את ברא דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי 'ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר ההוא גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידי הוא ובני יבם אמרי אחונא את ומנתא אית לך בהדן פלגא דקמודי להו שקלי תילתא דקא מודו ליה שקל פש להו דנקא הוי ממון המוטל בספק וחולקין 'סבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם הוי ממון המוטל בספק וחולקין: **מתני'** *'שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים 'נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים ויוצאין עמה בחזקת יורשי האב *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר * 'ובלבד שתהא כתובה על נכסי בעלה הראשון: **גמ'** מ"ש רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה וסיפא דנפלה כשהיא נשואה וקסבר עולא זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה

זיקת

דרכי חד אית לי גבך · וטענת ברי הוא דידע מאי קתבע מיניה: מי איכא למימר הכי · הא לא ידע מאי קא תבע מיניה אי פלגא בנכסי מיתנא אי פלגא מנת' בנכסי יבם ומכח שתי טענות הוא בא עליהם בכל אחת ואחת אומר לו הבא ראיה: סבא · אבי המת והיבם: הוי יבם ודאי · יורש ויודע מכח מי הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי לההיא דרב משרשי' דלעיל דהתם אע"ג דספק אית ליה זכייה בנכסין ממה נפשך אפילו הכי לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהן: פלגא דקא מודה להו שקלי · משנה זהובים נוטלין שלשה: תילתא דקא מודו ליה · שני זהובים תילתא דכולהו נכסי: שקיל · דהא אמרו לי' אחונא את ואינהו הוו תרי ואיהו שליסי: פש דנקא · דקמינצו עליה האי אמר כולה דידי והני אמרי כולה דידן הוא נוטל חצי ובין שניהם חצי: סבא ויבם בנכסי ספק · סבא אמר האי בר מיתנא הוה וכיון דאין לו יורש אני קודם דתנן (ב"ב דף קטו ·) האב קודם לכל יוצאי ירכו ויבם אמר בני הוא ואני יורשו דהאב קודם: או סבא וספק בנכסי יבם · שאין ליבם בן אחר סבא אמר את בר מיתנא ואני יורש את בני מקום שאין לו בן וספק אמר בנו אני ואני יורשו: חולקין · דדלמא כולהו דהאי ודלמא כולהו דהאי ואין לומר האב ודאי מוחזק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום: מתני' שומרת יבם · ממתנת ומצפה ליבם כמו עניה זו לשוא שמר' בלעפ"י בכתובות (דף סב:) שנפלו לה נכסים · מאביה וסלקא דעתך שנפלו לה כשהיא שומרת יבם: ובנכסין הנכנסים ויוצאים עמה · היינו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה: ה"ג ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב · דספק נשואה היא וזכה היבם בחצי ירושתו מספק שהבעל יורש את אשתו וזה ספק נשואה היא אלו זכי בפלגא אבל בכתובתה מודים ב"ש דבחזקת הבעל היא ולא פלגי בה יורשי האב וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמרא: **גמ'** מאי שנא רישא דל"פ ומ"ש סיפא דפליגי ב"ש · מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי ב"ש אלא בכח דילה מתוקי' לנכסי דקאמרו מוכרת ונותנת לכתחלה ומאי שנא סיפא דפליגי כשמתה לא מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשים: ה"ג אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה · שנפלה ליבום מאירוסין ונפלו הנכסים לה כשהיא שומרת יבם: סיפא דנפלה · לפניו ליבום: כשהיא נשואה · הלכך רישא לגבי ארוסה ממש קי"ל כב"ש תמכור כדתנן לקמיה כ"ש זו שאינה אלא זקוקה בעלמא וב"ה דאמרי בארוסה ודאי לא תמכור אבל אם מכרה ונתנה קיים הכא משום דספק ארוסה היא דאגידא ביה ולאו אשתו ממש היא מודו ב"ה דמוכרת ונותנת לכתחלה:

סיפא

הוי יבם ודאי וספק ספק · פי' בקונטר' ודאי שיודע מאיזה כח הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי לההיא דרב משרשי' דלעיל דהתם אע"ג דספק אית לי' בנכסין זכייה ממה נפשך אפ"ה לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהם משמע מתוך פירושו דקרי ודאי מה שודאי נוטל חלק בנכסים ובפ' מי שמת (דף קנח: וסס) גבי הא דתנן נפל הבית *עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו פירש רבינו שמואל שיחלקו יורשי האם דהיינו אחי האם מאביה עם יורשי הבן היינו אחי הבן מן האב ראובן ולא רצה לפרש יורשי האם בני האם דהיינו אחי הבן מן האם דהיינו בנימין דא"כ ה"ל בנימין ודאי וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וזין נראה כלל דאטו מפני שהוא ודאי במקצת הנכסים יהא ודאי בכולן ועוד דאמר התם ומייתי ליה לקמן גבי נפל הבית עליו ועל אביו [עליו] ועל מוריסיו והיתה עלו כתובת אשה וב"ה כו' ומסיק דיורשי האב אחי הבן אלמא אע"ג דיש לאב בנים אחרים לא חשבינן להו ודאי וכן בפ"ק דב"ק (ד' ט · וסס) גבי אחים שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמ' רב אסי נוטל רביע בקרקע או רביע במעות משום דמספקא ליה אי כיורשים דמו אי כלקוחות דלא אמרינן שלא יטול כלום שהרי זה מוחזק הוא ודאי במקצת נכסים וכן זה אומר כולה שלי וזה אומר חצי שלי גבי שנים אוחזים בטלית (דף ב:) אלא הא דקרי הכא יבם ודאי היינו משום שהיבם הוא ודאי יורשו של סבא אבל ספק הוא ספק אם הוא יורשו כלל אבל התם בנפל הבית עליו ועל אמו לא הוי בנימין ודאי יורש בכל חצי האחר דאם מתה רחל קודם יוסף הוי ראובן נמי יורשו וכן בנפל הבית עליו ועל אביו אם מת האב קודם הוי בעל חוב יורש ולא בן האחר:

ובית הלל אומרים הנכנסים בחזקתן · בפרק מי שמת (דף קנח: וסס) פליגי בהאי גוונא בית שמאי ובית הלל גבי נפל הבית עליו ועל אשתו וקאמר בגמרא בחזקת מי פירוש בית הלל דקאמרי נכסים בחזקתם דהיינו נכסי צאן ברזל בחזקת מי ר' אליעזר אומר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל וריש לקיש אמר יחלוקו ופירש בקונטרים בפ' האשה שנפלו (דף פ · וסס) דכי היכי דפליגי התם הכי נמי פליגי אמתניתין דהכא ורבינו תם אומר דלא דמיא כך לדהתם דהכא לא פליגי ב"ש בכתובה אלא בנכסי מלוג כדאמר בגמרא דכתובה שיירא מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אב כו' אבל התם קתני סתמא יחלוקו משמע דבכתובה נמי פליגי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כמי שגבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לאשה כלום בנכסי הבעל עד אחר החליצה דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ואפשר דכולהו אמוראי מודו הכא דנכסי צאן ברזל הם בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו בחזקת הבעל אבל בכתוב' דבר פשוט הוא יותר שהיא בחזקת הבעל מנכסי צאן ברזל שהיא הביאה מבית אביה ושמה אותה לבעל וכן צ"ל למאן דאמר התם בחזקת יורשי הבעל ואם תאמר ולמאן דאמר בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים בית הלל שיחלוקו ולא מוקמינן להו בחזקת יורשי האם וי"ל דשאני קסבר ההוא תנא דירושת יורשי הבעל דרבנן א"נ אפי' קסבר דהויא דאורייתא כיון דלאו מכח קורב' קאתי מוקמינן להו בחזקת האשה עפי א"נ משום הכי לא מוקמינן להו התם בחזקת יורשי האם משום דרגילות הוא שהאם היא מתה קודם דקא חשיב בריש יש נוחלין (ד' קח ·) פורענות כשהבן מת תחלה לפיכך לא החזיקו בחזקת האם וא"ת ויורשי האשה *היכי גבו כתוב' הא קי"ל כרב ושמואל דאמרי בפ' כל הנשבעין (ד' מו ·) דאין אדם מוריש שבועה לבניו ומיהו לב"ש ניחא דאית להו שטר העומד ליגבות כגבוי דמי והוו כמוחזקין בממון דכמה ברייתות דפריך מינייהו לרב ושמואל בשבועות "משני התם דאתא כב"ש ולר"א דאמר בחזקת יורשי האשה ניחא דאיהו פליג בהדיא בשבועות (ד' מח) אדרב ושמואל אבל ר' יוחנן דאמר בחזקת יורשי הבעל ופי' דנכסים בחזקתם הוא טעם לדבר למה לי תיפוק לי דאין אדם מוריש שבועה לבניו ויש לומר דהיא הנותנת דלפי שהנכנסים *בחזקת שבעל אינה מורשת שאם הוה בחזקת האשה היתה מורשת כמו לבית שמאי דאמרי כגבוי דמי אי נמי הר"י דאיכא לאוקמי במטלטלי ואיתנהו בעינייהו שנוטל בלא שבועה והא דלא משני הכי בשבועות אלא דוחק להעמידה כב"ש משום דהתם בכתובה איירי אבל הכא דאיירי בנכסי צאן ברזל שהביאה מבית אביה דרגילין להיות בעינייהו דאין דרך לבעלה למוכרן ואיכא למ"ד לקמן (ד' סו:) המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור:

זיקת

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח עליו ועל אמו כגון יוסף ורחל אלו ואלו מודים כו' יורשי האם וסיינו אחי האם מן האב לבן עם יורשי הבן

לג
א מיי' פ"ה מה' נחלות סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קסג סעיף ו

לד
ב שם סעיף ז

לה
ג שם סעיף ח

לו
ד מיי' פכ"ב מה' אישות ופ"ג מה' נחלות הל' י סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנ סעי' ה

לז
ה שם סעי' ו

לח
ו מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' א

לט
ז מיי' שם ופ"א מה' יבום הל' א טוש"ע אה"ע שם סעי' ג וסי' קס סעיף ד

*גי' הב"ח זקת משני התם וכ"ב כלומר על הדא ברייתא יתכך ברייתות קא משני הא מני ב"ש היא דאמר שטר העומד ליגבות כגבוי דמי אלמא דלב"ש ניחא דיכולה להוריש שבועה כיון דהוי כמו שמוחזקין בתוך לה

עין משפט נר מצוה

זיקת נשואה עושה ספק נשואה זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה דאי ס"ד ודאי ארוסה מודים ב"ה שמוכרת ונותנת וקיים והתנן *נפלו לה נכסים משתתארסה בש"א תמכור וב"ה אומרים לא תמכור ואלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים אלא ש"מ זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה זיקת נשואה עושה ספק נשואה דאי ס"ד ודאי נשואה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב והתנן *נפלו לה נכסים משנישאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות אלא ש"מ זיקת נשואה עושה ספק נשואה א"ל רבה אדמיפלגי בגופה ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה רישא דאיהי קיימא הוה לה איהי ודאי ואינהו ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי סיפא דמת' הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו איתיביה אביי ולב"ש אין ספק מוציא מידי ודאי והתנן *נפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל מורישיו והיו עליו כתובת אשה וב"ח יורשי האב אומרים בן מת ראשון ואחר כך מת האב וב"ח אומר האב מת ראשון ואח"כ מת הבן בש"א יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן והא הכא יורשי האב ודאי וב"ח ספק וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי קסברי ב"ש *שטר העומד ליגבות כגבוי דמי ומנא תימרא דתנן *מתו בעליהן עד שלא שתו ב"ש אומר נוטלות כתובתן ואינן שותות וב"ה אומר או שותות או לא נוטלות כתובתן או שותות °והביא האיש את אשתו אמר רחמנא וליכא אלא מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן והא הכא דספק הוא ספק זנאי ספק לא זנאי וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי אלא ש"מ *שטר העומד ליגבות כגבוי דמי ואביי לותבה מהא דלמא כתובת אשה שאני משום °חינא ולותבה כתובה דמתניתין לא פליגי ולא והא *קתני מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסין ויוצאין עמה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתן הכי קאמר מתה מה יעשה בכתובתה ושבקה נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתן אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב *ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל ש"מ אביי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם סיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל

וקסבר

סיפא · דגבי נשואה בעלמא אמרינן לקמן דברי הכל מכרה ונתנה אפילו בדיעבד הבעל מוציא מיד הלקוחות הכא לגבי זיקת נשואה דספק היא ולא כנשואה ממש קיימי נכסי בספק הלכך לב"ש חלוקה עדיפא [ולב"ה חזקה עדיפא] : זיקת ארוסה · זיקת יבמה שנפלה מן האירוסין ספק ארוסה ולא ודאי ארוסה ואע"ג דלגבי נכסים אין לו שום כח בהן ומנא שזיקת ארוסה אינה כלום קרי ליה ספק ארוסה דלא מצי למימר קסבר עולא זיקת ארוסה אינה כלום דהא בעיא חליצה : מודים ב"ה כו' · בתמיה אלא ש"מ כספק ארוסה היא הלכך תמכור לכתחלה : עושה ספק נשואה · כדפרישית לעיל דכיון דודאי נשואה הבעל מוציא מיד הלקוחות הכא דספק נשואה היא הוי נכסים בספק ולב"ש חלוקה עדיפא דאין לה בהם חזקה יותר ממנו דידו כידה ולב"ה חזקה עדיפא דאין ידו כידה הואיל ולא נפלו לה כשהיא תחת הבעל : אמר ליה רבה · לעולא אי טעמא משום חלוקה עדיפא הוא אדמיפלגי בגופה של קרקע ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות דלב"ש פליג יבם פירי בהדה דספק נשואה היא דאלו ודאי נשואה הואי הוה שקיל להו *בעל כרח' ולב"ה נכסים בחזקתה ולא שקיל מידי ומדנקט מתני' מיתה בסיפא ש"מ טעמייהו דב"ש ברישא דאלמוה לחזקה דילה משום דהיא קיימא : אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה · ליבום כשהיא נשואה כו' : איהי ודאי · שהקרן שלה ממ"נ הלכך אלימא חזקה דילה : סיפא · הואיל ומתה הללו באים וטוענים מכח ירושה והיבם טוען מכח ירושה הלכך שניהם ספק לב"ש דאי זיקה ככנוסה אין כאן ליורשי האב כלום שהבעל יורש שלה ואי לאו ככנוסה אין כאן ליבם כלום לפיכך ספק וספק הוא ויחלוקו ולב"ה הואיל ואלו קרובין ודאין הם והוחזקה נחלה זו כבר בחזקת משפחתן אמרינן אוקי אחזקתן אבל בחייה ולפירות אפילו ב"ש מודו דנכסים בחזקתייהו ולא שקיל בעל מידי : עליו ועל מורישיו ל"ג : נפל הבית כו' · לו אין נכסים ולמורישיו יש נכסים : הבן מת ראשון · ולא זכה בנכסי האב ואין לב"ח מה לגבות : יורשי האב ודאי · מוחזקים שבאין מכח ירושה ודאית שאפילו האב מת ראשון נכסי הבן מסתמא נופלים לפני יורשין דאלו ב"ח מיתסר גובייתא עד שיחזקוהו ב"ד בהן : ובעל חוב ספק · דלא הוחזק שטרו עליהן וקאתי ספק ומוציא את האי מידי ודאי : כגבוי דמי · כלומר גדול כח השטר וכמי שמוחזק *בנכסים והרי הן קמו במקום הבן ומוחזקים בנכסים דמי הלכך ספק וספק הוא ואין כאן חזקה לזה יותר מזה אם האב מת ראשון הוחזק ב"ח מיד ולא אמרינן הא מיתסר גובייתא ואם בן מת ראשון הוחזקו יורשים : מתו בעליהן · כל אשה שקנא לה בעלה ונסתרה ומת עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ואע"פ שמא זינתה ואין לה כתובה ולא שותת דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא : מידי ודאי · מידי יורשי הבעל שהן מוחזקין ודאי והיא באה זו כתובה מספק : אלא · לאו ש"מ קסברי ב"ש שטר העומד ליגבות כגבוי דמי וכיון שמת עמדו הנכסים מיד בחזקת האשה ויורשים קאתו לאפוקי מינה משום ספק זנאי ולא אתי ספק ומוציא מידי ודאי דאי לא כגבוי דמי וטעמא משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הוא הוה ליה למימר יחלוקו וגבי נפל הבית קאמר יחלוקו דכי נמי אמרינן כגבוי דמי ולא מצינו לב"ח לשווי' ודאי טפי מיורשין שהרי לא הוחזק בו זה בנכסים והשטר זה יוצא עליו ולא על האב הלכך ספק וספק הוא אם האב מת ראשון כמגא ב"ח ודאי דהאי שטר כגבוי דמי ויורשין אינן כלום ואם הבן מת ראשון כמאלו יורשין ודאין וב"ח אין כלום : ואביי · דלא אסיק אדעתיה מעיקרא משום טעמא דשטר העומד ליגבות כי אותביה לרבה מנפל הבית דתנן במי שמת בבבא בתרא בסדר ישועות : לותביה מהא · דמתני' היא בסדר נשים דהכא נמי ספק מוציא מידי ודאי : ואביי להכי לא אותביה מכתובה דקסבר שאני כתובה משום חינא שיהא חן נושאין בעיני הנשים ויתרצו להנשא לפיכך החזיקוה מספק : ולותביה מכתובה דמתני' · דאמרי ב"ש יחלוקו דקס"ד השתא דב"ש נמי אכתובה אמרי יחלוקו וקאתי *יורשין דידה מספק וגבו פלגא דכתובה מיבם דהוי ודאי והתם ליכא למימר משום חינא דהתם מתה ובני יורשין לא חיישינן לחינא כדאמר באלמנה ניזונת (דף צו:) אא"כ היו יורשיה נקבות : לא פליגי · דמודו ב"ש שהיא בחזקת יורשי הבעל דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים וכל שהיא מתה בחייו של יבם לא גבו יורשים דילה כתובה דיבם במקום בעל קאי ואע"ג דשמעינן ליה לאביי בכתובות פרק האשה (דף פא·) ניתנה כתובה ליגבות מחיים לב"ש הני מילי להתחייב יבם בקבורתה דאמר מינה קא ירית כתובה ולא מתחיו אבל דליסקלו יורשין דילה כתובתה לא שמעינן ליה : דיקא נמי כו' · וטעמא לאו משום דשטר העומד ליגבות הוא דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים : יורשי הבעל עם יורשי האב · כנכסי מלוג : אביי · מהדר ארישא דשמעתין לתרוצי מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ותרויה לאו משום דברישא היא קיימ' וסיפא משום דליתה דודאי סיפא נמי אי כשהיא שומרת יבם נפלו לה מודו ב"ש דיורשי האב ודאין ונכסים בחזקתן אלא רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם לפיכך מוכרת לכתחלה והוא הדין אם מתה יורשיה יורשין אותה דלא מהניא זיקה למיקני נכסי דהשתא : סיפא · דנפלו לה כשהי' תחת בעלה הראשון

וקסבר

זיקת נשואה עושה ספק נשואה · ואפילו הכי לב"ה הוו בחזקת יורשי האב דחזקה עדיפא שיש לנו להחזיק נחלה בחזקת אותו השבט : דאי ס"ד ודאי נשואה והתנן נפלו לה כו' · מכמה מקומות דתנן בפרק יש נוחלין (ד' קח:) שהבעל יורש את אשתו הוי מצי למיפרך אלא מסיפא דהוה דאייתי לעיל *צ"ל לאתויי : הויא לה איהו ודאי · שהגוף שלה : קסברי ב"ש שטר העומד ליגבות כגבוי דמי · אביי גופיה אית ליה הכי בפרק האשה שנפלו (דף פא · ושם) דלבתר דשמע מרבה סברה : בש"א נוטלות כתובה ולא שותות · והא דתנן בריש פרק ארוסה (דף כו :) ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולא פליגי בית שמאי אור"י דהתם היא נתנה אצבע בין שיניה שנסתרה ואסרה עצמה על בעלה אבל הכא בשעה שנסתרה היתה יכולה ליבדק בשתיה ועוד דבארוסה* ושומרת יבם אין לחושבה כעוברת על דת כיון שאינה יכולה ליבדק כדאמר התם בגמרא : בה"א או שותות או לא נוטלות כו' · הא דגרס במסכת סוטה (כד ·) לא שותות ולא נוטלות כתובה כתבו שם כמו שמגיה הש"ס כאן : ואביי לותביה מהא · וא"ת אדרב' תיקשי ליה למה נוטלות כל הכתובה מספק וי"ל לפי שהיא באה בטענת ברי והיורשין בטענת ספק : וספק

[ניחא ליה]

*במהרא של הב"ח כ"ב וצריך לומר דמספק אינ' נשואה היא ואפי' ארוסה לא הויא דאי ודאי ארוסה הוי' אמאי תמכור לכתחלה · לב"ה אלא ספק נשואה היא וספק דאי' ארוסה לא הויא ע"כ ·

מ
א ב מיי' פכ"ב מה' אישות סמג לאוין פא טור וש"ע אה"ע סי' צ סעי' יא וסי' קס סעי' ה

מא
ג מיי' שם טור וש"ע שם סימן צ סעיף ט

מב
ד מיי' פי"ה מה' נחלות סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רפ סעי' יב

מג
ה מיי' פ"ב מה' סוטה הל' ו סמג עשין מח טור א"ה סי' קעו וסי' קעח

°פי' דניונקעיידע' שאפילו מספק נוטלת כתובתה משמחת לבעלה ונושאת חן בעיני בעלה ערוך ערך חן ב' וע"ש ספות כתובות פד · ד"ה לכתובות וכו']

*גירסת הב"ח יורשין דידה דספק הן וגבו

מסורת הש"ס

וקסבר אביי *ידו כידה א"ל רבא אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו עדיפא מידה אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר סיפא דעבד בה מאמר וקסבר רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה ודאי ארוסה לדחות בצרה וספק נשואה לחלוק בנכסים אתמר משמיה דרבי אלעזר כוותיה דרבא ואתמר משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי א"ר אלעזר הכי והא א"ר אלעזר *מאמר לב"ש אינה קונה אלא להחות בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך אמר לך ר' אלעזר כי אמרי אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי חליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי אמר רב פפא דיוקא דמתני' כוותיה דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים הנכנסים ויוצאים עמה מאי נכנסין ומאי יוצאין לאו נכנסין לרשות הבעל ויוצאין מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא מתה אדמיפלגי בגופה ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות *ותו לא מידי : כנסה הרי היא כו' · למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא *לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט פשיטא סד"א הואיל וכתיב °ולקחה לו לאשה ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון עליה בחליצה אין בגט לא קמ"ל מחזירה פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה *עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר : ובלבד שתהא כתובתה כו' · מ"ט *אשה הקנו לו מן השמים ואי לית לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה : **מתני'** *מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם תלה בקטן עד שיגדיל "או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם · **גמ'** אתמר ביאת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן וריב"ל חד אמר ביאת קטן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת קטן עדיפא דהא מצוה ביבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא רצה לייבם אלא לחליץ וקתני מהלכין אצל האחים ש"מ ביאת קטן עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא ליבם דכותה גבי האחין לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול למיכפייה לכפייה לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן תנן תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו ואי ביאת קטן עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא גדיל ומייבם ולטעמיך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי נינטר דלמא אתי °וחליץ אלא כל *שהוי מצוה לא משהינן

איתא

גי' מב"א ובגדול

[לקמן מ :]

קסבר אביי ידו כידה · מדאוקי פלוגתייהו *בנפלו לה תחתיו ואפילו הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אביי נשואה ידו כידה ולא יותר הלכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה ידו גרועה מידה ונכסים בחזקתה ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם כידה ויחלוקו ובכתובות בהכותב (דף פג) נמי פליגי אביי ורבא דקאמר אביי ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה ואמרינן התם נפקא מינה לשומרת יבם : דידו עדיפא מידה · ואפילו בית הלל מודו דשקלי יורשי הבעל בנכסים : ה"ג אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר · קודם שנפלו לה הנכסים הלכך זיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים : וסיפא דעבד בה מאמר · ובית שמאי לטעמייהו דאמרי מאמר קני כדפ' ארבע אחין (דף כט) ב"ש אומרים אשתו עמו כו' ובית הלל לטעמייהו דאמרי לא קני : וקסבר רבא · קנין מאמר לב"ש קני כודאי ארוסה וכספק נשואה · כלומר אע"ג דב"ש *ודאי ארוסה משוי לה לדחות בצרת אחותה משום אחות אשה כדקתני אשתו עמו מיהו לא כודאי נשואה משוי לה למיקני יבם כולה ירושה דילה אלא כספק נשואה ויחלוקו : כוותיה דאביי · דסיפא בדנפלו לה כשהיא תחת הבעל : דקשיא מתה · לקמן מפרש : ויוצאין מרשות הבעל · כשמתה אלמא דנפלו לה תחת בעלה : אדמפלגי בגופה · של קרקע ולאחר מיתה : ליפלגו בחייה ולפירות · הואיל וטעמא משום דידו כידה : ותו לא מידי · אין להשיב על כך דודאי דיקא כוותיה וקשיא ליה מתה : שמגרשה בגט · ולא בעי' חליצה : ומחזירה · אם רצה ולא מיתסרא עליה : ויבמה · אע"פ שלקחה קרי ליה ויבמה : ואימא הכי נמי · אכולה מלתא קאי : ולקחה לו · ויבמה מאי למכתב למה לי דכתב לאשה ש"מ הרי היא כאשתו ויבמה אי לכדר' בפ"ק (דף ח') לאסור צרות ועריות אי לכדרבנן ויבמה בעל כרחה : אשה הקנו לו · ליבם : מן השמים · ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת שירצה : ואי לית לה מראשון · דלית ליה נכסים : **מתני'** מצוה בגדול · מוהיה הבכור (דברים כה) : לא רצה כו' · מפרש בגמרא : תלה בקטן · קטן ממש : ובגדול · שהיה גדול האחים במדינת הים ויש לו אח כאן הגדול מן האחין שלפניו ותלה גדול האחין שלפניו בו לומר המתיני לו שהוא גדול ממני שמא ייבם *אותך והכי מוכח בגמרא דאמרינן ת"ש ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפה אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא אתי וחליץ אלמא אותו שבמדינת הים גדול שבכל האחין הוי : עליך מצוה · שאף על פי שאחיך שבמדינת הים גדול ממך כיון דאת גדול האחין שלפניו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן והכי מפרש בגמרא : **גמ'** ביאת קטן וחליצת גדול · גדול רוצה לחלוץ וקטן [ממנו] רוצה לייבם והאי קטן לאו קטן ממש הוא דקטן לאו בר חליצה ויבום הוא שמא ימצא סרים ואפילו מאן דלא חייש למיעוט וקטן מותר ליבם הכא והאי סוגיא דמתניתין מוכחא דלאו קטן ממש הוא מדקפריך לקמן תלה בקטן עד שיגדיל ושני ליה שהויי מצוה לא משהינן אלמא בקטן ממש כולא מודו : במקום גדול ביאת קטן לאו כלום הוא · דהא מצוה אגדול רמיא : אלא לחלוץ וקתני מהלכין על כל האחין · אולי ייבמה : ואמאי חוזרין אצל גדול · אי אמרת בשלמא דכל לא רצה ורצו דמתניתין איבום קאי להכי חוזרין אצל גדול דכיון דכולהו בעו למיחלץ ואיהו נמי בעי למיחלץ איהו קדים אלא אי אמרת אפילו מיחלץ לא בעי אמאי חוזרין אצל גדול פשיטא דלמיכפייה למיחלץ וניכפינן לדידהו ולא נטרח ב"ד כולי האי :

התם

וספק נשואה לחלוק בנכסים · לעיל פ' ד' אחין (דף כט : ושם) גרס רבה גבי מאמר לב"ש נישואין עושה או אירוסין עושה דמתוך תשובתו משמע דמודה דאין יורשה : אע"ג דקשיא מתה · לרבא ניחא דדוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל מחיים לא דהויא לה איהו ודאי ואיהו ספק ומ"מ לא בעי רישא לאוקמי בעבד בה מאמר דמשום דהויא איהי ודאי אין נר' לרבא דתמכור לכתחלה להכי מוקי לה בלא עבד בה מאמר אע"ג דלרבה דלעיל מוכרת לכתחלה משום האי טעמא משום דהויא איהי ודאי ודאי רבא לית ליה האי סברא · בהלכות פסוקות דרב יודאי גאון פסיק כאביי דר' פפא בתראה קאי כוותיה והא דלא הסיב ביע"ל קג"ס משום דאיירו בה אמוראי* · אשה הקנו לו מן השמים · וא"ת ומה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני וכ"ת שאם מכר הראשון נכסיו טרפה מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה ואר"י דנפקא מינה שיכול היבם למכור שדותיו ואפילו אישתדוף אח"כ שדות של מת לא טרפה ממשעבדי ואם היתה אשתו טורפת מהן ומיהו למאי דבעי למימר בס"פ מי שהיה נשוי (דף צה ושם) דאי אשתדוף בני חרי לא טרפה ממשעבדי קשה וי"ל דנפקא מינה אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדותיו של מת דלא גבי' מבני חרי דשני : וכחרש ושוטה · מדלא קאמר עד שיתרפא משמע דאפילו תלה לייבם לאחר אין שומעין לפי שאין ממתינין אותה וה"ה דה"מ למינקט מוכה שחין : גבי אחין לא רצו לא לייבם ולא לחלוץ אמאי חוזרין כו' · אפילו לא רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למיפרך :

אמר

עין משפט נר מצוה

מד
א מיי' פ"ג מה' נחלות טוש"ע אה"ע סי' קס סעיף ה

מה
ב מיי' פ"א מה' יבום הל' טו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' א

°רוח' לזה כתבו תוס' מגילה סט: ד"ה והלכתא]

מו
ג מיי' פכ"ב מה' אישות סמג שם טוש"ע שם סעיף ח וסי' ע בהג"ה

מז
ד מיי' פ"ב מה' יבום הל' ו סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קסא סעי' ד

מח
ה שם סעי' ה

מט
ו שם סעי' ג

נ
ז שם סעי' ד

איתדאמרי בביאה כולי עלמא לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצת קטן והכי אתמר חליצת קטן וחליצת גדול פליגי בה רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הדדי נינהו מאן דאמר חליצת גדול עדיפא דהא מצוה בגדול ואידך כי אמרינן מצוה בגדול לענין יבום אבל לענין חליצה כהדדי נינהו תנן לא רצו חוזרין אצל גדול מאי לאו לא רצו לייבם אלא לחלוץ וקתני חוזרין אצל גדול וש"מ חליצת גדול עדיפא לא לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם דכוותיה גבי גדול לא רצה לא לחלוץ ולא לייבם אלא אמאי חוזרין אצל גדול למיכפייה ליכפייהו לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן ת"ש תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא אתי וחליץ וליטעמיך בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו אמאי נינטר דלמא גדיל ומייבם "(אי נמי אתי איהו ומייבמה) אלא כל *שהויי מצוה לא שהינן תנן התם *מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרי מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב אין כופין כי אתו לקמיה דרב אמר להו אי בעית חלוץ אי בעית יבם בדידך תלא רחמנא °אם לא יחפוץ האיש הא אם חפץ אי בעית חלוץ אי בעית יבם ואף רב יהודה סבר אין כופין מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית בת פלוני איקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא ואישתמודעינהו *דאחוה דמיתנא מאבא ניהו ואמרי ליה אי צבית לייבם יבם *ואי לא איטלע לה רגליך דימינא ואיטלע לה ריגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי וירקת באנפוהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא ורבי חייא בר אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקרינהי מה דכתיב בספר אורייתא דמשה אישתמודעינהו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר אפי' קרוב אפי' אשה והלכתא גלויי מלתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפי' אשה : בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רמי בר חמא א"ר יצחק חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה א"ל רב נחמן בר יצחק *אכשור דרי מעיקרא סברי לה כאבא שאול ולבסוף סברי לה כרבנן דתניא *אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאלו פוגע בערוה *וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים °יבמה יבא עליה מ"מ מאן תנא להא דתנו רבנן יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל התר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה מאן תנא אמר רבי יצחק בר אבדימי אבא שאול היא והכי קאמר יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל התר רצה לשם נוי כונסה רצה לשום אישות כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה למצוה רבא אמר אפילו תימא רבנן והכי קאמר יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה בכלל התר רצה כונסה רצה אינו כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון רצה כונסה רצה אינו כונסה רצה אינו כונסה הא אגידא ביה בכדי תיפוק אלא אימא רצה כונסה רצה חולץ לה ת"ל יבמה יבא עליה מצוה אימא *רישא °מצות תאכל במקום קדוש מצוה שבתחלה

התם תנן · במסכת בכורות : אמר רב אין כופין · ואי ניחא להרוייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה מכוונים ופגע באיסור אשת אח · אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דהוא נמי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינו לאטעוייה ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן לי' ואי לא כפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת (לעיל ד' ד) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא שנתנה לדבריה דאמר בהמדיר (ד' עז) מעשה בצידן בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכול' שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא באע"פ (ד' סד) כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל הנך טעמי כפינן ליה דחליץ ושקלה כתובה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרוייהו ניחא להו : איקרבת · הקריבה : אטלע · הגבה לה רגל ימין : דאיתחזי לנא · דבעינן רוקא הנראה לעינים לדיינין בפ' מצות חליצה (ד' קו) : ואקרינהי · לא חפצתי לקחתה : בעדים · שצריך להביא שני עדים שהוא אחי המת מאביו : אכשור דרי · בתמיה וכי נתכשרו הדורות : יבמה יבא עליה גרסי' ולא גרס' הכא למצוה אלא לקמן בתירוצ' דרב יצחק בר אבדימי: שבתחלה · עד שלא קדשה אחיו : נאסרה · כשקדשה אחיו : וחזרה והותרה · כשמת בלא בנים : יכול תחזור להיתרה הראשון · מפרש לקמן : מאן תנא · ומאי קאמר : אבא שאול היא · וה"ק יבמה יבא עליה למצוה משמע לשם מצות יבום דכתב ויבמה : רבא אמר אפי' תימא רבנן · ולא תיהוי למצוה אלא מצוה: יבמה יבא עליה מצוה · מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה : יכול תחזור להיתרה הראשון · והו לא דאי בעי לא כניס לה ת"ל יבמה יבא עליה מצוה: בכדי תיפוק · בתמיה : מצות תאכל · קרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו : שבתחלה

אמר רב אין כופין · פי' בקונטרס כי ניחא להרווייהו לייבם *אין כופין לחלוץ משום מצוה דנימא דלאו למצוה מכווני אבל אם לא תרצה ליבם מחמת שאין אמתלא לדבריה אם אין יכולין להטעותו כפינן ליה וחליץ ומעשה שאין ובורסי שהביא בקונטרס נראה דאין ראיה שאין מאותן שכופין להוציא מן הבעל אבל בשאר אמתלא אין נראה לומר דכופין דא"כ למה היו טורחין לקמן בפ' מצות חליצה (ד' קו :) להטעותו יכפוהו לחלוץ ומאגרת מרד אין ראיה דא"כ בלא אמתלא נמי והתם הוי טעמא משום דמצות חליצה קודמת *כדמסיק ועוד דקאמר התם רבי יוחנן תבע לייבם אין נזקקין לו השתא לחלוץ זוכין ואין נזקקין לייבם מיבעיא ועוד מדקאמר בדידך תלא רחמנא משמע אפי' בזמן הזה דמצות הגי' קודמת ור"ת גריס מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין וקאי אבראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה וקאמר דאין כופין לייבם וכי הוו אתו לקמיה דרב אותם שהיו מתכוונים לשם מצוה ורב יהודה נמי דאתקין אי צבי' ליבומי באותם שבאין לפניו לחלוץ איירי שאותן אם היו מייבמים היו מכוונים לשם מצוה שהרי לא היו מתכוונים לשם נוי ולשם אישות שלא היו חוששים ליבם אלא לחלוץ אבל אחריני אין מניחין לייבם אלא אדרבה כופין לחלוץ ואר"ת דהלכה כאבא שאול כסתם מתני' דבכורות (ד' יג ·) ולא כרמי בר חמא דאמר חזרו לומר למצות יבום קודמת כרבנן ועוד דבריש מכילתין אוקי מתניתין דפ"ק (ד' ג · ושם) כאבא שאול ובפ' בית שמאי (ד' קט · ושם) תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול ושמא דגמרא בפ' אעפ"י (ד' סד · ושם) כאבא שאול ולעיל במתניתין דמשמע דביאה עדיפא במתכוון לשם מצוה איירי ור"ת פסק כאן דמצות יבום קודמת וחזר בו בפרק מצות חליצה ופסק דמצות חליצה קודמת :

דמתחזיא לן בבי דינא על ארעא · נראה דל"ג על ארעא דלא צריך כדאמר בפרק מצות חליצה (דף קו : ושם) גבי הוא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח* :

ולשום אישות · דתיפוק ליה עליה שם אישות אר"י כי אין פירוש כההיא דבסמוך רצה לשם נוי כונסה רצה לשם אישות כונסה דההוא לשם אישות היינו לשם מצות יבום וכה"ג איכא בפרק הבא על יבמתו (ד' נג · ושם) אפילו שניהם שוגגין או מזידים דההוא מזיד* לשם זנות ולא הוי כההוא דקאמר התם [דף לד ·] דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד דההוא מזיד במתכוון לשם מצוה וכן אפי' הוא שוגג והיא מזידה:

רצה

שבתחלה היתר עליו בכלל היתה נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון ת"ל מצות תאכל במקום קדוש מצוה בשלמא לרבא דאמר הא מני רבנן היא הכא הכי קאמר מצות תאכל במקום קדוש מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל התר רצה אוכלה רצה אינו אוכלה (נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון) רצה אוכלה רצה אינו אוכלה רצה אינו אוכלה והכתיב °ואכלו אותם אשר כופר בהם *מלמד שהכהנים אוכלים ובעלי' מתכפרין אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ת"ל מצו' תאכל במקום קדוש מצוה אלא לרב יצחק בר אבדימי דאמר אבא שאול היא הכא מאי תרי גווני איכא וכי תימא רצה לתאבון אוכלה רצה אכילה גסה אוכלה אכילה גסה מי שמה אכילה והאמר ריש לקיש *האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור מלא תיענה אלא רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה והכתיב °לא תאפה חמץ חלקם *ואמר ריש לקיש אפי' חלקם לא תאפה חמץ אלא רצה מצה אוכלה רצה חלוט אוכלה האי חלוט היכי דמי אי מצה היא הא מצה היא ואי לא מצה היא מצות אמר רחמנ' לא לעולם אימא לך מצה היא ולהכי *תנא ביה קרא לעכב אלא חלוט מצה היא דקאמרינן למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אעפ"י דחלטה מעיקר' כיון דהדר אפייה בתנור לחם עוני קרינא ביה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח : **מתני'** החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב נכסים של אב הכונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב נכסים של אב : **גמ'** פשיטא סד"א חליצה במקום יבום קיימא ונשקול כולהו נכסי קמ"ל אי הכי הרי הוא כאחד מן האחים אינו אלא כאחד מן האחין מיבעי לה אלא סד"א הואיל ואפסדה מיבום ליקנסיה קמ"ל : אם יש שם אב · *דאמר מר אב קודם לכל יוצאי יריכו : הכונס את יבמתו וכו' · מ"ט °יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם : ר' יהודה אומר וכו' · אמר עולא הלכה כר' יהודה וכן א"ר יצחק נפחא הלכה כר' יהודה ואמר עולא ואיתימא ר' יצחק נפחא מ"ט דר' יהודה דכתיב °והיה הבכור אשר תלד כבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף האי נמי אין לו בחיי האב אי מה בכור נוטל פי שנים לאחר מיתת האב אף האי נוטל פי שנים לאחר מיתת האב מידי יקום על שם אביו כתיב יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו אימא היכא דליכא אב דלישקול נחלה התקיים מצות יבום היכא דאיכא אב [דלא] שקיל נחלה לא תתקיים מצות יבום מידי *יבום בנחלה תלא רחמנא יבומי מיבמי ואי איכא נחלה שקולי ואי לא לא שקיל יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי ויתיב וקאמר הלכה כר' יהודה אמר ליה *פוק קרי קרייך לברא אין הלכה כר' יהודה תני תנא קמיה דר"נ אין הלכה כר' יהודה אמר ליה אלא כמאן כרבנן פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים אמר ליה אסמייה אמר ליה לא את הלכה אתנייך ומקשה הוא דאיקשי לך ואפכת ולמאי דאפכת שפיר אפכת : **מתני'** החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו

הוא

שבתחלה · קודם שהוקדשה מנחה זו היתה עליו בכלל התר : ונאסרה · כשהוקדשה וחזרה והותרה בהקטרת הקומץ: יכול תחזור וכו' · כדמפרש : בשלמא לרבה דאמר רבנן היא · ומצוה קתני ולא קתני למצוה: ה"ק כו' ואכלו אותם · את הקדשים אשר כופר בהם כי היכי דתיהוי כפרה שלימה: רצה הוא · כהן שעבד עבודתה : אלא לרב יצחק · דתני למצוה : ואבא שאול היא · הכא מאי תרי גווני איכא דקא ממעט תנא יכול תחזור להיתרה הראשון ת"ל דלא והא ליכא למימר תחזור להיתר' הראשון רצה לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה ת"ל דלא דהא כל כמה דבעי' ליכלה דהתם הוא כי בעיל שלא לשם מצוה פגע בערוה: אבל הכא: מאי קעביד וע"כ בתרי גווני בעי' לאוקמי דומיא דרישא : אכילה גסה · מי מיקרי אכילה והאמר ר"ל כו' · וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו דרישא נפקא : פטור · דלא עבר על אסר לא תעונה שאף זה עינוי היא שמזיק את עצמו : אלא · תרי גווני הכי איבעי למימר רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה ת"ל מצות תאכל ולא חמץ : לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה · להכי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפי' שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהתם נפקא : חלוט · ברותחים : רצה חלוט אוכלה · ת"ל מצות ולא חלוט : אי מצה (*היא) מצה היא · והיכי מימעיט ממשמעות דמצות תאכל : ואי לאו מצה הוא מצה אמר רחמנא · בשירי מנחת חובה *דכתיב בנו את אהרן ואכלוה מצות והה"ה לשאר מנחות ולמה לי מצות תאכל: **מתני'** הרי הוא כאחד כו' · ולא הפסיד חלקו בנכסי אחיו : זכה בנכסי האח · ואפי' גירשה למחר : **גמ'** פשיטא · דלא איבד זכותו : מהו דתימא · כלומר לאו לאשמועינן דלא איבד זכותו תני' לה אלא לאשמועי' דלא שקיל כולהו נכסי : אי הכי · דלגרועי אתא הוה ליה למיתני אינו אלא כאחד כו' : ה"ג אלא סלקא דעתך אמינ' ליקנסיה הואיל ואפסדה מיבום · שפסלה על האחין : אף האי נמי · לאחר מיתת האב אם מת האב לאחר יבומו של זה מודה ר' יהודה דנוטל זה חלקו וחלק אחיו : על שם אחיו כתיב · ולא על שם אביו כתיב וכיון דבשעה שקם על שם אחיו לא שקיל תו לא שקיל [דאי שקיל השת' לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו] : היכא דאיכא אב דלא שקיל · יבם נחלה לא תתקיים מצות יבום : איסמייה · לכולה מתני' דמשנה שאינה צריכה היא : אמר ליה לא תסמייה דאת הלכה כר' יהודה אתנייך ומשנה צריכה הואי : ומיקשה הוא דקשיא לך · היכי שביק רבנן ועביד כרבי יהודה ואפכת לה וספיר עבדת דאפכת לה : **מתני'** אסור בקרובותיה · כאלו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמור' אסורות מדרבנן בחליצה:

הוא

רצה כהן אחר אוכלה : והא דדרשינן בפ"ב דקידושין (ד' נג ·) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו היינו של אותו משמר או של אותו בית אב אי נמי הכא מרבוי [ילפינן] דכהן המקריב צריך שיאכל ממנה ולא כולה :

מאי תרי גווני איכא · דליכא למימר רצה לשם סעודה אוכלה רצה לשם מצוה דאין צריך שיתכוין לשם מצוה אלא שלא יהא אוכלה אכילה גסה :

אכילה גסה ביום הכפורים פטור · וא"ת דאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר (ד' כג · ושם) כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) משל לב' בני אדם שצלו פסחיהן א' אכלו לשם פסחו ואחד אכלו אכילה גסה ומשמע התם דתרוייהו נפקי אלמא הויא אכילה וי"ל דתרי עניני אכילה גסה הם* :

מצות אמר רחמנא פירש בקונט' ואכלוה מצות אצל המזבח וגו' ובשמיני של מלואים כתיב ואפי' לשמואל דאמר בריש הקומץ רבה (דף יט :) דלא ילפי' דורות משעה שאני הכא איכא שום יתור :

שנה בה קרא לעכב · קך דהכא לא הוי כמו שנה עליו הכתו' לעכב דעלמא דמהיכי תיתי לעכב דדלמא למצוה הוא דאמר רחמנ' דלא ליעביד חלוט אלא לעכב כלומר דבעינן מצה מעלייתא ולא חלוטה° :

כיון דהדר אפייה בתנור · או באילפס לחם איקרי ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח והא דאמ' בפרק כל שעה (דף לז :) לחם עוני פרט לחלוט ואפיה אר"ת דהתם בלא הדר אפייה בתנור ועוד אר"ת דהתם בחלוט גדול דומי' דאפיה ולא חשיב לחם עוני לפי שהוא גדול ולא משום דחלוט אי נמי התם בבלילתו קשה והכא בבלילתו רכה כגון סופגנין או חלת המשרת דמפרש התם דהיינו חלוט של בעלי בתים דלא מיחייב בחלה ולא חשיב לחם אלא ע"י אפייה ולהכי חשיב שפיר לחם עוני אע"ג דחלטיה אבל בלילתו עבה מיפסיל ליעשות עשירות דחשיב לחם אפי' לא הדר אפייה ובפ' כל שעה הארכתי :

אבל

הוא אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה ובבתה ובבת בתה ובבת בנה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין והיא אסורה באביו ובאבי אביו ובבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו *מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו *ואסור בצרת קרובת חלוצתו: **גמ'** איבעיא להו גזרו שניות בחליצה או לא בערוה דאורייתא גזרו בהו רבנן שניות בחלוצה לא גזרו רבנן שניות או דלמא לא שנא ת"ש הוא אסור באמה ובאם אמה ואי אם אמה לא קתני דלמ' היינו טעמא דלא תני משום דקבעי למיתני סיפא והאחין מותרין ואי תנא אם אם אמה ה"א האחין מותרין דוקא באם אם אמה אבל באם אמה ובאמה לא וליתני אם אם אמה וליתני האחין מותרין בכולן קשי' ת"ש היא אסורה באביו ובאבי אביו קתני מיהא אבי אביו מאי לאו משום חולץ דהויא לה כלת בנו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בנו ת"ש ובבן בנו מאי לאו משום חולץ דהויא לה משום אשת אבי אביו לא משום מיתנא והויא לה אשת אחי אבי אביו הא *אמימר מכשיר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקי לה בבר ברא דסבא אי הכי היינו אחיו ובן אחיו תנא אחיו מן האב וקתני אחיו מן האם ת"ש דתני ר' חייא ארבע מדברי תורה וארבע מדברי סופרים אב ובנו אחיו ובן אחיו מדברי תורה אבי אביו ואבי אמו בן בנו ובן בתו מדברי סופרי' קתני מיהא אבי אביו מאי לאו משום חולץ והויא לה כלת בנו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בנו ת"ש אבי אמו מאי לאו משום חולץ דהויא לה כלת בתו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בתו ת"ש ובן בנו מאי לאו משום חולץ דהוי' לה אשת אבי אביו לא משום מיתנא דהוי' לה אשת אחי אבי אביו והא אמימר מכשיר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקים לה משום חולץ וקסבר גזרו שנייה בחלוצה ת"ש ובבן בתו מאי לאו משום חולץ דהוי' לה אשת אבי אמו לא משום מיתנא דהוי' לה אשת אחי אבי אמו והא גבי שניות דערוה לא גזרו אא לאו משום חולץ ש"מ גזרו שניות בחלוצה ש"מ: מותר אדם וכו' א"ר טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצה הולד ממזר מ"ט באיסורה קיימא א"ר יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי משום הכי מותר באחותה אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא אמאי מותר לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן דאמר *בין הוא בין אחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על צרתה כרת אמר לך ר' יוחנן ותסברא אחות חלוצה דאורייתא' והאמר ריש לקיש *כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרי' מאי שנא האי ומאי שנא האי

הך

הוא אסור כו' · כל הקך עריות דאורייתא נינהו באשתו וגזרינהו רבנן בחלוצתו : בזמן שהיא קיימת · אאחותה קאי ולא אשארי עריות : באביו · משום כלתו : ובאבי אביו · משום כלת בנו אע"ג דבאשתו גמורה אין אסורה לאבי אביו אלא מדברי סופרים דהא כלת בנו משניות דרבנן היא ואפי' הכי גזרו רבנן נמי בחלוצה : בבנו · משום אשת אב : בבן בנו · משום אשת אבי אביו שהוא מן השניות : באחיו · משום אשת אח: בבן אחיו · משום אשת אחי אביו : מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו · ולא אמרינן צרה כחלוצה ואסור בקרובותיה: ואסור בצרת קרובת חלוצתו · ראובן חלץ ללאה ורחל נשואה לנכרי ולא צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן וטעמא מפרש בגמ' : **גמ'** גזרו שניות בחלוצה או לא · כגון אם אם אמה ואם אם אביו דגבי אשתו מיתסרו עליה משום שניות כדתני ר' חייא בפרק כילד (ד' כב ·) רביעי שבחמיו ושבחמותו שנייה הכא מאי: בערוה דאורייתא' · כלומר באשתו דאמה ואם אמה הוה ערוה דאורייתא' גזרו רבנן שניות אבל בחלוצה דאפי' עריות דידה דרבנן לא גזרו שניות בהן : או דלמא לא שנא · וממתניתי' לא דייק דקתני היא אסורה באבי אביו משום כלת בנו דהויה שנייה הא קמייתין לה לקמן עלה דהא מלתא ומדחי ליה למימר לאו משום חולץ אלא בשביל המת שהיתה זו אשתו גמורה לפיכך אבי אביו אסור בה משום כלת בנו: ה"א האחין מותרין · לא קאי אלא אאם אם אמה דלא גזרו שניות בזיקה אבל אמה ואם אמה דהוו להו עריות דאורייתא לגבי אשה גמורה לא מתרו אחין דגזרו עריות בזיקה ואפי' לאחר חליצה כימא דאיהו שליחותייהו עבד משום הכי לא תנייה: ת"ש · ובבן בנו מאי לאו משום חולץ דהוי' ליה אשת אבי אביו · והיא מן השניות : לא משום מיתנא · שהיתה זו אשתו גמורה ואסרה על בן בנו של חולץ דהויא לה אשת אחי אבי אביו וקס"ד דהא נמי משניות היא : והא אמימר מכשר כו' · בפרק כילד (דף כא :) : אמימר מוקי לה · להאי בן בנו דמתני' אסבא אביהן של מת והחולץ דהכא ברישא דקתני היא אסורה באביו והדר תני ובבנו של אביו שהוא אחי המת והחולץ וקמה עליה בלא יבנה משחלץ לה האחד ודבן בנו של אביהם דהוי' ליה אשת אחי אביו וקתני אחיו מן האם שהיה זה אחיו מן האם או בן אחיו מן האם ולאו משום חולץ דאם כן הויא לה שניות בחלוצה דהא ליתא אלא אשת אחי האב מן האם והא בשניות תניא לה אלא משום מיתנא דהוי' שניה משום ערוה דאורייתא' דאשתו מעלייתא הוה *וכגון שהיו היבם וחולץ אחין מן האב ומן האם ולשניהם אח מן האם שלא מן האב : דתני ר' חייא · בחלוצה: ארבעה מדברי תורה: · כלומר דלגבי אשתו הויין דאורייתא' : אב · של חולץ אסור בה מן התורה מפני המת דהוי' ליה כלתו של אב : ובנו · של חולץ שהיה המת אחי אביו וערוה היא לגביה : ואחיו · של חולץ דהוה נמי אחי המת וקם ליה בלא יבנה : ובן אחיו · של חולץ שהיה המת אחי אביו : אבי אביו · משום כלת בנו : ואבי אמו · משום כלת בתו : ובן בנו · קס"ד משום חולץ דהוי' ליה אשת אבי אביו : ובן בתו · דהוי' ליה אשת אבי אמו וכל הקך שניות נינהו : ה"ג הא שמע ובאבי אמו מאי לאו משום חולץ : דהוי' לה כלת בתו לא משום מיתנא דהוי' לה כלת בתו · וכגון שהיו אחין אף מן האם : אמימר מוקי לה · ודאי כדקאמרת משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה אבל מאן דאסר באשת אחי אבי האב מצי לאוקמי משום מיתנא ותבעי לך אי גזרו שניות בחלוצה או לא : באיסורא קיימא · חלוצה היא דקיימא בלא יבנה ותו לא אבל צרתה קיימא עליה באיסור אשת אח בכרת והולד ממזר : אי אמרת בשלמא צרה אבראי קיימא · באיסורה קמא ולא אמרי' חלוצה שליחותא דידה עבדה : משום הכי שרי באחותה · דלאו אחות חלוצה היא ולגבי דידה נמי כיון דחלוצה לאו שליחות דידה עבדה לא משוי' לה בלא יבנה אלא באיסור' קמא קיימא : אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא · דחלוצה שליחותא דידה עבדה ומשוי לה בלא יבנה א"כ הויא לה צרה כחלוצה ואמאי שרי באחותה : דר' יוחנן · בפ' קמא (דף י :) : ולא על צרתה כרת · החולץ ליבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה : ותסברא · דהא ראיה דרב יוסף דאייתי ממתניתין ראיה היא וכי *חלוצה גופה דאורייתא' (דרבנן היא) דכי אמרי' צרה כחלוצה יאסר באחות הצרה : והאמר ר"ל · לקמן אמתניתין דלקמן : כאן שנה רבי · במשנה זו לימדנו רבי אחות גרושה מדברי תורה כו' ולקמן מפרש לה וכיון דאחות חלוצה גופה דרבנן בחלוצה גזור באחותה בצרה לא גזור : מאי שנא' רישא קרובת צרת חלוצה דשרי' ומ"ש סיפא צרת קרובת חלוצתו שהיתה נכריות היא וצרתה נשואות לנכרי וקתני אסור ·

הך

אבל אמה ואם אמה לא · והא דתנן בפרק ב' (דף כג :) אחד חולץ ואחד מיכנס אלמא שרי באחותה שאני התם משום דאיסור דידיה איתרמי ליה והא נמי דתנן לקמן בפרקין *החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה היינו דיעבד :

וליתני אחין מותרין בכולן קשיא · הא דלא קאמר אלא שמע מינה דלא גזרו שניות בחלוצה היינו משום דלקמן מסיק דגזרו ולא שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שניה אלא הני דאורייתא לחוד :

אמימר מוקי לה כו' · כל סוגיא דשמעתין דלא כאמימר כדפירשתי לעיל (ד' כא :) :

בבן בתו לאו משום חולץ · לא בעי לאוקמי בבן בתו דסבא דומיא דבן בנו דלא מיירי בבן בנו דסבא דא"כ הויא ליה אשת אחי אביו דאורייתא :

שמע מינה גזרו שניות בחלוצה · והא דלא תני במתניתין אבי אמו ובן בתו משום דתנא ושייר ומיהו ר' חייא דקתני מניינא קשה דלא תנא בן אחותו ובן אחיו מן האם ויש לומר דלא תנא אלא ד' כנגד ד' של דבר תורה :

הך

עין משפט
נר מצוה

[דף מא ·]

סז
א מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' ז

סח
ב מיי' שם פ"ו סמג שם טור וש"ע שם סעי' ה

סט
[ג מיי' שם פ"א סמג שם טור וש"ע שם סעיף ג

הך דאזל' בהדה לבי דינ' גזרו בהו רבנן הך דלא אזל' בהדה לבי דינ' לא גזרו בהו רבנן: **מתני'** החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה *שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתיר' אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו ימת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה : **גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש אמר ריש לקיש *כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים : שומרת יבם שקידש וכו' *אמר שמואל הלכה כדברי ר' יהודה בן בתירא איבעי' להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ור' חנינא דאמרי תרוייהו מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון מתיב רב המנונא *ג' אחין ב' נשואו ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ואח"כ מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתייבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה ר"א היא דאמר *כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דאמר ר"א היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא ר"א אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתייבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר"א אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דר"א אא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפי' רבנן מודו : **מתני'** *היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה ג' חדשים וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות ואחד גרושות אחד אלמנות ואחד נשואות ואחד ארוסות ר' יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו *חוץ מן ארוסות שביהודה מפני שלבו גס בה *ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה

מפני

הך דאזלא בהדה לבי דינא · כשאחה חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי הי מינייהו יבמתו ואיכ' דסבר דלרחל חלץ וכי נסיב צרת רחל דהיינו צרת קרובת חלוצתו ואמרי צרת חלוצתו נסיב דאיכא סברי שרחל וצרתה נשי אחיו הוו שהרי חלץ לרחל : הך דלא אזלא בהדה לבי דינא · כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה הלכך כי נסיב אחות צרה לא אמרינן אחות חלוצתו נסיב : **מתני'** ולא מתייבמת · דהוי' לה אחות חלוצתו ומיהו מחליצה לא מיפטרא דמדאורייתא דמיא קמיה ואע"ג דאחותה קיימא דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים : וכן המגרש · בגמרא בעי מאי וכן : פטורה · אף מן החליצה דיוצאה משו' אחות אשה הואיל ואשתו קיימ' ואחות גרושה מדברי תורה דכתיב (ויקר' יח) עליה בחייה כל שבחייה: שומרת יבם שקידש · אחד מן האחין את אחותה לאחר שנפלה זו לפניהם והוזקקה לכולן : המתן · מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה : עד שיעשה מעשה · שיכנסו האחין את היבמה או יחלצו ותיעקר זיקתה ממך : מתה היבמה יכנוס את אשתו · דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה : מת היבם · ולא נותר לו אח אלא זה : ואת אשת אחיו בחליצה · אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא : **גמ'** הלכה ברבי יהודה · דיש זיקה ואלימא למיסרה עליו : מהו ביבמתו · מי אמרינן כיון דמתה פקע איסור אחות אשה ושריא או דלמא אע"ג דפקע איסור אחות אשה קם עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוק' ליכנס ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולמית עליו : מ"ט דרב דשרא הרי נאסרה עליו שעה אחת: שהותרה · בשעת נפילתה : נאסרה · כשקידש זה אחותה : ואח"כ מת אחיו · השני ונפלה אחותה ואסרתה לראשו' עליו משום אחות זקוקה ואף ע"ג דעבד בה מאמר כדתנן בפ' ד' אחין ב"ה אומרים אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו : ואח"כ מתה אשתו של שני אחריו · ונאסרה בעלת מאמר זו : רבי אלעזר היא · בפ' ב"ש המגרש את האשה והחזיר' מותרת ליכנס ר' אלעזר אוסר הואיל ועומדת עליו שעה אחת באיסור גרושת אח : דבשעת נפילה לא איתחזאי · דמקמי נפילה איתסר' עליה : מתה יבמתו · אמקדש אחות יבמתו קאי: חולצת · כשמואל ורב אסי : עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אלעזר · בפרק בית שמאי אלא גבי מגרש אשה והחזיר' משום דמנפילה ואילך לא איתסר' עליה ואיסור שבחיי אחיו לא מהני השתא דליכ' למימר אין אני קורא בה בשע' נפילה דלאו בשע' נפילה הואי אבל בברייתא' דמקד' אחות יבמתו דמנפילה ואילך איתסר' עליה והרי אין אני קורא בה בשעת זיקת יבום יבמה יבא עליה לא פליגי : **מתני'** לא תחלוץ · מפרש טעמ' בגמ' : בתולות ובעולות ארוסות ונשואות · בגמר' בעי מאי הפרש איכ' בין בתולות לארוסות בין נשואות לבעולות : הנשואות יתארסו · דטעמא משום להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון ובאירוסין ליכ' למימר הכי : והארוסות ינשאו · מיד דהא לא איעבר מן הראשון : חוץ מארוסה שביהודה · דתנן פ"ק דכתובות (ד' יב) ביהוד' היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה כלומר רגיל ומלחק עמה שלא יהיו בושין זה מזה לבעילת מצוה הלכך חיישינן דלמא בעיל : כל הנשים יתארסו · רבי יוסי אנשואות קאי והכי (*קא"ל ר' יהודה) כל הנשים נשואות יתארסו כדקאמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין ומיהו בהא פליגנא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתרת אלמנ' ליארס בתוך ימי אבלה ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תיארס כל שלשים ימי אבלה :

הך דאזלא בהדה לבי דינא · פי' בקונט' כשאחה חולצת מוליכה רחל אחותה עמה לב"ד ואיכא דסברי שרחל חלצ' ולהכי אסור' גם צרתה אפי' שהיתן נשואות לנכרי דאיכא סברי שרחל וצרת' נשי אחיו היו שהרי חלץ לרחל ותימה גדול' פירש דהא תנן במתני' ובאחות' בזמן שהיא קיימת הא מתה שרי' ותנן נמי לקמן (דף מט ·) חלץ לה ומתה מותר באחות' ואמאי והא כברי שלאחות' חלץ ועוד דתנן האחין מותרין אף ע"ג דאזלי בהדיה לבי דינא ועוד דלא מיתסר צרה אלא דוק' במצוה כדאמרינן בפ"ק (ד' יח) ולעיל בריש ארבעה אחין (ד' כז · ושם) גבי התחיל באחיות מייתי לה למתני' דהכא דהיינו שהיתן נשואות לאחיו ופ"ה יש ליישב קצת בנשוא' לאחיו ולא לנכרי ונראה לר"י דגרסינן הא דאזלא בהדיה לבי דינא פי' שהולכת לחלוץ וכיון דחלצה דמיא לגרושה טפי ואסרו גם צרת קרובתה כנשואה לאחין דדמיא לצרת ערוה אבל כשחולצת צרת לאה ולא לאה לא דמיא לאה לגרוש' ואפי' רחל שהיא קרובת צרת חלוצה שריא ויש ספרים דלא גרסינן לא בהדיה ולא בהדה אלא הא דאזלא לבי דינא והא דלא אזלא :

יוציא את אשתו בגט · בפ' ד' אחין (ד' כט :) לא בעי למימר דזו היא למעוטי הך דהכא דפשט כדפרישית לעיל' :

מתה אשתו מותר ביבמתו · ומתני' דקתני מתה יבמתו ולא נקט מתה אשתו דהוי רבות' טפי איידי דבעי למיתני מת היבם תנא נמי מתה היבמה :

מאי טעמ' דרב משום דהוי יבמ' שהותר' · ואע"פ דבפרק ד' אחין (ד' כז ·) שרי רב אפי' לא הותר' לכתחל' דקאמר מתה הראשונ' מותר בשני' היינו דוק' בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשה דאורייתא' דוק' משום דהותר' :

עשה בה מופנה מאמר · לא אצטריך אלא לאפוקי מב"ש דאמר (לעיל דף כט ·) מאמר קונה קנין גמור אי נמי נקט עשה בה מאמר לאשמועינן דאע"ג דאין זיקת השני' גמור' אפי' הכי אוסרת את זו :

ואמאי תיהוי יבמה שהותר' כו' · תימה דלא פריך מהך ברייתא' לרב בריש פ' ארבעה אחין (ד' כח ·) וליטעי דר' אלעזר היא כדמשני הכא :

הדר אמר אימור דאמר רבי אלעזר כו' · אכתי הוה מצי למימר דטעמא דרבי אלעזר כדמפרש לקמן בפרק ב"ש (ד' קט · ושם) אבל בהך ברייתא דלמ' לא פליגי : אמאי

עין משפט
נר מצוה

ע
א מיי' פ"ז מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ג

עא
ב מיי' שם סמג עשין נא כב טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' א

עב
ג הלי' פ"א ופ"ו מהל' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעט סעי' ה

עג
ד שם סעיף ז

עד
ה מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה סמג לאוין קז טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כו

עה
ו מיי' פ"א מהל' יבום סמג עשין נב ולאוין קד טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ב
*בגירסא של הב"ח כ"ב ד' כט בד"ה אוי לו

עו
ז מיי' שם פ"ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ז

עז
ח מיי' פ"א מה' יבום סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' א

עח
ט מיי' פ"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' א

[עי' תוס' לק' מב ד"ה ר' יוסי]

מפני האיבול: **גמ'** בשלמא לא תתיבם שמא יהיה הולד בן קיימא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי לימא תיהוי תיובתיה דר"י דאמר *חליצת מעוברת שמה חליצה ולאו מי אותביניה לר' יוחנן חדא זימנא לימא מהא נמי תיהוי תיובתא לא הכא היינו טעמא *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצאת אתה מצריכה כרוז לכהונה ונצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ומפסלוה מן הכהונה תינח אלמנה גרושה מאי איכא למימר משום דמפסיד לה מזונו' תינח נשואה ארוסה גרושה מאי איכא למימר אלא משום דר' יוסי דתניא *מעשה באדם א' שבא לפני ר' יוסי א"ל מהו לחלוץ בתוך ג' א"ל לא תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו מקרא זה °אם לא יחפוץ הא אם חפץ ייבם *כל העולה ליבום עולה לחליצה כו' מתיב רב חיננא הספיקו' חולצו' ולא מתיבמו' מאי ספיקו' אילימא ספק קידושין אמאי לא מתיבמו' תתיבם ואין בכך כלום אלא לאו ספק שקידש אחת משתי אחיו' ואינו יודע איזו מהן קידש וקתני חולצות הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא הכא אם יבא אליהו ויאמר דהא לא איעבר' מי משגח ביה ויבמינן לה הא קטנה דלאו בת איעבורי היא ואפי' הכי צריכה להמתין שלשה חדשים *ת"ר יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונת משל בעל מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעל ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונת משל יבם נפלה לפני יבם קטן (מאי) מיבם לית לה מבעל מאי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אית לה וחד אמר לית לה והלכתא לית לה משמיא קנסוה ת"ר יבמה שחלצו לה אחים בתוך שלשה צריכה להמתין שלשה חדשים לאחר

מפני האיבול · אבילות ואחי כל הנשים יתארסו לאו למעוטי ארוסה ליכנס דהתם כר' יהודה סבירא ליה דגבי הבחנה ר' יוסי מיקל טפי מר' יהודה כדאמר בשלהי נמ' דארבע אחין (ד' לה ·) אלא באבלות אתי לפלוני עליה: **גמ'** אלא לא תחלוץ אמאי · ולאחר ג' אם אינה מעוברת תכנס או אם הפילה תכנס דהא חלצה: לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן · ומשום הכי לא תחלוץ שמא תפיל ותכנס בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה: ולאו מי אותביניה · בריש פירקין (ד' לה ·): לימא מהא נמי תיהוי תיובתא · ונפקא מינה דאי מיתרצא קמייתא תיקום הך: גרושה מאי איכא למימר · אמאי לא תחלוץ אם היתה גרושה מאחר קודם שנשאה אחיו של זה דהא פסולה היא לכהונה וקיימא מאי איכא למימר אמאי לא תחלוץ: משום מזוני · דאית לה כל שלשה מנכסי בעלה כדתניא בברייתא בשמעתין ואי חלצה לית לה מזוני ואיהי לא מצי מינסבא עד לאחר ג' ומפסיד לה: ארוסה וגרושה · גרושה שנתארסה ומת בעלה ונפלה ליבום מן האירוסין תחלוץ בתוך שלשה דהכא לאו משום מזוני איכא דארוסה לית לה מזוני מבעל ולא משום כרוז לכהונה דהא פסולה היא משום גירושין קמאי: אלא משום דרבי יוסי · כל העולה ליבומכו' וזו הואיל ואינה עולה ליבום בתוך ג' כדאמרן לעיל שמא יפגע באשת אח אינה עולה השערה לפני הזקנים לחליצה ולר' יוחנן לא תיקשי דאי חלצה והאי חליצה דהאי אינה עולה לחליצה לאו חליצה פסולה משמע שהרי כמה נשים שאינן חולצות ולא מתייבמות היכא דלא אפשר אלמא חליצה היא ומיהו היכא דאפשר לאמתוני עד שתיראה ליבום משהינן: אילימא ספק קידושין · כגון זרק לה אחיו קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה: אמאי לא מתייבמת · תתיבם ממה נפשך אי יבמתו שפיר מייבם ואי לאו קידושין הוו נכרית בעלמא נסיב: שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע איזה מהן קידש · ומת שתיהן חולצות ולא מתיבמות דלא מצו ליבומי דלמא פגע באחות זקוקה והא הכא דאינה עולה ליבום ועולה לחליצה ולא תמתין עד שיבואו עדים ויבררו את יבמתו: הכי השתא · התם עולה ליבום היא אי הוה ידעינן לה אבל הכא אם יבא אליהו ויאמר לא מיעברא מי משגחי ביה ותתיבם: הרי קטנה דלאו בת איעבורי היא כו' · הלכך לא חלצה וכל הנך דאמרו רבנן חולצות ולא מתיבמות כגון אחות חלוצתה ואחות זקוקתה וספק ערוה התם *משום דלא אפשר הוא דא"כ לעולם תאסר הלכך כיון דמדאורייתא בת יבום היא חלצה אבל הכא דאפשר לשהויי משהינן ויצא הדבר לאור: ג' חדשים הראשונים · שאינה יכולה להנשא מחמת בעלה: ניזונית משל בעלה · שכן כתב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל יומי מיגר ארמלותיך: מכאן ואילך אינה ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם · ואיל' דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ואומרת מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידא ביבם לפיכך אין לה על נכסי בעל מזונות ולא משל יבם עד שתכנס לחופה: עמד בדין · שתבעתו בדין או כנוס או פטור וברח ניזונת משל יבם דקנסינן ליה: צריכה להמתין · עד שיהיו לה ג' חדשים מיום מיתה: הוי

אמאי לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן · וא"ת דלמא לא תחלוץ משום שמא תסמוך על אותה חליצה ליכנס לשוק וחיישינן שמא תמצא מעוברת ולד של קיימא ואינו פוטר עד שיצא לאויר העולם וי"ל דלהא ליכא למיחש דתוקנ' ודאי לא תנס' ולאחר ג' נמי אם תמצא מעוברת לא יבא לטעות ועוד שלא ישא אדם מעוברת חברו: **משום** דמפסיד לה מזוני · לפי טעם זה לא תחלוץ דמתניתין עצה טובה קמ"ל: **אלא** ארוסה גרושה מאי איכא למימר · וא"ת לריש לקיש ארוסה כיון דלא מיעברה אמאי לא תחלוץ וי"ל דלר"ל גזרו ארוסה אטו נשואה אבל לר' יוחנן דנשואה גופה משום כרוז בעלמא ליכא למיגזר ותימה דאמאי נקט גרושה דמארוסה גרידא הוה מצי למיפרך: **קרא** עליו המקרא הזה · וא"ת לר"ל תקשי ליה מר' יוסי וי"ל דלר"ל נמי אינה חולצת תוך ג' משום דאינה עולה ליבום: **הספיקות** חולצות ולא מתיבמות · מההיא דבפרק שני (דף כג :) שקידש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש ה"מ למיפרך אלא שהיה צריך להאריך אבל מההיא דריש ד' אחין (דף כו ·) דחולצות ולא מתייבמות לא ה"מ למיפרך דלעולם אין לה ליסב ולהעגן אבל הכא יכולה להמתין עד שיתברר הספק כההיא דלעיל שיכולה להמתין עד אחר הג' ומיהו מההיא דספק קי' ושין דבפ' ד' אחין (דף ל :) הוה מצי למיפרך: **אילימא** ספק קידושין תתיבם ואין בכך כלום · ולא בעי למימר שנולד ספק קידושין בערוה דהוי ספק אם היא צרת ערוה או לא דא"כ הוה ליה למימר הספיקו' צרותיהן חולצות ולא מתיבמות ובספק גירושין ה"מ לאוקמי דלא מתיבמות שמא היא גרושת אחיו: **הא** קטנה דלאו בת איעבורי · ואפי' למאן דלא גזר לקמן (דף קיא ·) קטנה אטו גדולה ה"מ לענין הבחנה בשאר נשים אבל לענין יבמה מודה: **עמד** בדין וברח · לאו בברח בשבילה איירי שרוצ' לעגנה ואין רוצה לא ליבם ולא לחלוץ דהא בפרק בתרא דכתובות (ד' קז :) פריך מינה לשמואל דחיים לגררי ואם בשבילה ברח אמאי אית לן למיחש לגררי אלא בברח מחמת מרדין או מחמת ממון איירי ולאו דוקא ברח דהוא הדין חלה דכיון דלא בשבילה ברח אלא מחמת אונס שאירע לו מה לי ברח מה לי חלה ובהדיא אמר בירושלמי בפרק אע"פ דהוא הדין חלה ולא כמו שפי' בקונטרס התם דוקא ברח אבל חלה לא והא דבעיא בריש כתובות (ד' ב ·) חלה מאי היינו שחלה מיד בהגעת זמן אבל הכא שחלה אחר שעמד בדין דהוה לו לכונסה לאלתר קודם שאירע לו אונס ונראה לר"י דוקא בנתרצ' לייבם וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה שיתקנו לה חכמים מזונו' מיבם כיון דאין סופו לייבם אלא לחלוץ ודוקא ברח תקנו לה מזונות משלו אבל לא ברח לא משום דלא שכיח שיאחר מלייבם כיון דאיתיה קמן ונראה' דמשום זמן מועט שרגיל לאחר לא תקנו לה מזונות ומיהו בפ' ד' אחין (ד' כט : ושם) משמע קצת דכי לא ברח נמי חייב במזונות דקאמר כשעמד בדין ופסקו לה מזונות משלו ואינו מזכיר כלל ברח אע"ג דהתם איירי בעבד בה מאמר כדפרישי' לעיל לענין זה אין שום סברא לחלק בין עשה בה מאמר ללא עשה אלא כשיש שני יבמין דאי לא עשה מאמר לא זה ולא זה לא מיחייב במזונות לא זה ולא זה אפילו נתרצה אחד מהם לייבם וברח ואצטריך התם לאוקמי בעבד בה מאמר משום דבענין אחר לא הוה מצי מיפר וקצת נראה למחות קנס שקנסוהו חכמים שלא כנסה תקנו לה מזונות דהא אין מעשה ידיה שלו כדאמר בפ' בתרא דכתובות (דף קז : ושם) אי משום מעשה ידיה לא מישתעבדה לי' ולמאי דפרישי' דבשלא ברח אין לה מזונות אינו ראיה דמעשה ידיה אינם שלו דאין לחוש שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך דאכתי לא מישתעבדה ליה עד שברח ויפסקו לה מזונות ומיהו אר"י דלפי' זה נפי הל"ל דלא מיחייב במזונותיה: לאחר

עין משפט
נר מצוה

עט
א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יט

פ
ב מיי' פ"ו מהל' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' טו

פא
ג מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף א

פב
ד מיי' פי"ח מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קס סעיף א

פג
ה שם סעיף ב

פד
ו מיי' פ"א מהל' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' א

תורה אור

לאחר ג' אין צריכה להמתין ג' חדשי' הוי הג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם מ"ש מגט *דרב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה אמר רבא ק"ו *איסור כרת התרת איסור לאו לא כ"ש: וכן שאר כל הנשים · בשלמא יבמה כדאמרן אלא שאר כל הנשים אמאי *אמר רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא °להיות לך ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני מתיב רבא לפיכך *גר וגיורת צריכין להמתין ג' חדשים הכא מאי להבחין איכא ה"נ איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה רבא אמר גזרה שמא ישא את אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטור את יבמתו לשוק מתיב רב חנניה בכולן אני קורא בהן משום תקנת ערוה וכאן משום תקנת ולד ואם איתא כולהו משום תקנת ערוה האי משום תקנת ולד דלא ליפגע בהו ערוה בשלמא תמתין ב' חדשים ותנש' לא דהיינו ספיקא אי בר תשע' לקמא אי בר שבעה לבתרא אלא תמתין חדש אחד ותנשא ואי לשבעה ילדה האי בר שבע' לבתרא הוא ואי לתמניא ילדה האי בר תשעה לקמא הוא אי נמי לתמניא ילדה איכא למימר דבתרא הוא דלמא אישתהויי אישתה' חדש אחד ואיעבר ותמתין שני חדשי' ומחצה ותנשא דאי לז' ילדה האי בר ז' לבתרא הוא ואי לז' ופלגא ילדה האי בר ט' לקמא הוא דאי בר בתרא הוא בר שיתא ופלגא לא חיי א"נ לשית' ופלגא ילדה איכא למימר דבתרא הוא *דאמר מר זוטרא אפי' למ"ד *יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין יולדת לז' יולדת למקוטעין שנא' °ויהי לתקופו' הימים *מיעוט תקופות ב' מיעוט ימים ב' ותמתין משהו ותנשא וכי מלו ג' חדשים ליבדקה אמר רב ספרא אין בודקין את הנשואות שלא יתגנו על בעליהן וניבדקה בהילוכה אמר רמי בר חמא אשה מחפה עצמה כדי שיירש בנה בנכסי בעלה היכא דקים לן דמעוברת היא תינשא אלמה תניא *לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית גזירה שמא תעשה עוברה סנדל אי הכי דידיה נמי אי למ"ד במוך ואי למ"ד מן השמים ירחמו מן השמים ירחמו ה"נ אי למ"ד במוך במוך אי למ"ד מן השמים ירחמו מן השמים ירחמו אלא משום דחסה אי הכי דידיה נמי דידיה חיים עילויה הכא נמי חיים עילויה לא *סתם מעוברת למניקה קיימא דלמא

הוי' כלומר הוי לומד מכאן שלשה חדשים שאמרו כו': ומ"ש מגט דרב אמר משעת נתינה · ואע"ג דמשעת כתיבה לא נתייחד עמה דאם כן הוה ליה גט ישן ואפי' הכי משעת נתינה מנינן הכא נמי משעת חליצה: לאיסור כרת · ליבם התרת לאחר ג' חדשים מיד: לאיסור לאו · לשוק לא כ"ש דמותרת לאחר חליצה מיד הואיל ועברו שלשה חדשים מיום מיתה: ולזרעך אחריך · שאין השכינה שורה אלא על הודאים שזרעו מיוחס אחריו והכי נמי קיימא לן בנדרים (ד' כ:) וברותי מכם המורדים והפושעי' בי אלו בני ערבוביא: גר וגיורת · גר שנתגייר ואשתו עמו צריכה להמתין ג' חדשים לפרוש זה מזה והכא מאי להבחין איכא הרי אין כאן ראשון ושני: רבא אמר שמא ישא אחותו מאביו · אם נשאת תוך ג' וילדה והוא בן ט' לראשון ונולד בביתו של שני וסבור שהוא בנו וישא את בת בעלה הראשון שיש לו מאשה אחרת והיא אחותו מן האב: ומייבם אשת אחיו מאמו · שאם תלד לאחרון בן אחר וישא אשה וימות בלא בנים וייבמנה זה כסבור שהוא אחיו מאביו ונמצא מייבם אשת אחיו מאמו שלא מאביו וחייב כרת: ויוציא את אמו לשוק · אם לא תלד אמו לשני וימות וכסבורי' שזה בנו ותנשא אמו לשוק בלא חליצ': ויפטור את יבמתו לשוק · אם יש לו אח מאביו הראשון ולא היו לו בנים ומת ואינשא את אלא הוא והוא סבור שהוא בן האחרון ונמצאת אשת בנו של ראשון זקוקה לו ניסאת לשוק בלא חליצה ונבי גר וגיורת להדא מהכי הוא דאיכא למיחש כגון לשמא ייבם אשת אחיו מאמו שמא מעוברת היתה וכשתלד סבורה היא שבן ז' הוא ובקדושה נזרע ותחזור ותלד בן אחריו וישא אשה וימות בלא בנים וייבם זה את אשתו דסבור שגם הוא מזרע בקדושה וכיון שזה מזרע שלא בקדושה וסתם כותית זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו של זה וכמנ' נושא אשת אחיו מאמו: בכולן אני קורא בהן · כל נשים שאמרו חכמים להנשא או להתייבם קורא אני בהן תקנת ערוה שהוא כדי שלא יבאו לידי ערוה: וכאן · בהמתנה של ג' חדשים שאמרו חכמים לשאר נשים אין כאן תקנת ערוה אלא תקנת הולד להבחין בן מי הוא: ואם איתא · דחשו חכמים לשמא ישא אחותו מאביו הא נמי תקנת ערוה היא: דלא ליפגע · ולד בערוה אבל כל שאר הנאסרות *איכא תקנתא היא ובעל עצמו דלא ליפגעו בערו': הא בר ז' לבתרא הוא · דאי מקמא איעבר כשמת אשתכח דבר תמני' הוא ובר תמניא לא חיי: א"נ לתמניא ילדה כו' · תירוצא הוא: אישתהי · לאחר שנשא' וה"ה נמי דמצי לתרוצי אי נמי לשבעה ילדה איכא למימר בר תשעה לקמא הוא מעיקרא חדש אחד איעבר קודם מיתתו אלא הואיל ותירץ למלתיה בחדא ואוקי דאכתי איכא ספק שני ליה בהכי: אפי' למ"ד · במסכת נדה בפ' בנות כותים: ויהי לתקופות הימים · הרי ששה חדשים וב' ימים: ותמתין משהו · שבוע או שבועים: וכי מלו ג' חדשים · ליום מיתת בעלה שדרך עובר להיות ניכר ליבדק בדדי' כדרך נשים ואי מיעברה ודאי בר קמא הוא דאי בר בתרא הוא אכתי לא הוה מינכר דלא מלו ג' חדשים לנישואים דחסר ליה ההיא משהו שהמתינה ואי לא מינכר ולבתר הכי מינכר ודאי בר בתרא הוא: בהילוכ' · מוליכין אותה בעפר תיחוח אי מעוברת היא פסיעותי' ניכרות ומעמיקו' יותר משאר נשים שהולד מכבידה כך מצאתי בתשובת הגאונים: מחפה עצמה · שלא תראה מעוברת כדי שלא יבינו שבן הראשון הוא ויירש בנכסי בעלה שני: היכא דקים לן כו' · הואיל וטעם המתנה משום ולד הוא שלא יהא ספק כשאנו יודעים ודאי שהיא מעוברת מראשון תינשא ומשני גזירה שמא תעשה כו': דידיה נמי · לא ישמש עם אשתו מעוברת שמא תחזור ותתעבר וידחוק אחיו וימעך צור' פניו כסנדל הזה שאין לו צורה: אי, למ"ד במוך · פלוגתא היא בפ"ק (דף יב :): דחסה · שממעכו בשעת תשמיש דחסה לשון לחוץ שלוחצו כדאמר לקמן (דף קג ·) גבי חליצה צריך למידחסי' לכרעיה: ה"ג חיים עילויה · שאין אדם מתכוין להרוג הנפש: למניקה קיימא · ואי כשתלד מניקתו:

לאחר שלשה חדשים אין צריכה להמתין · אמר ר"ת דוקא הלך שהחליצ' מוכחת שלא בא עליה כדאמר בממאנת דמיאונ' מוכיח עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם לאחר ג' צריכה להמתין ג' חדשים דיותר יבמה קרובה לביאה מארוסה דגזרי' אטו נשואה אע"ג דאמר לקמן בפ' ב"ש (ד' קיב·) ובפסחים פ' אלו דברים (דף עב :) יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה הייתו לענין לאקומי אנפשיה עד שלשים אבל לענין גזרה שמא ישא אחותו כו' איכא למימר יבמתו קרובה לביאה טפי: **מאי** שנא מגט דרב אמר משעת נתינה · אף ע"ג דודאי לא בא עליה מקמי כתיבה דא"כ לא היה פוטרה בגט זה דהוה ליה גט ישן וטעמא מפרש בפרק שני דגיטין (ד' יח· ושם) שלא יאמרו ב' נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת שהעולם סוברי' שכתיבת שניהם היתה סמוך לנתינה ויבא להתיר תוך שלשה והכא גבי חליצה נמי יסברו שכתיבתסמוך למית' חלצו ויבא להתיר תוך ג' ומשני לאיסור כרת התרת דאם היה רוצה לייבם אחר שלשה היה מייבם לאיסור לאו לא כ"ש דהילך אפשר לאוסר' להנש' לשוק אחר חליצה שזה דומה לחוכא ואיטלולא ולא ישמעו לנו העולם על כך: **לזרעך** אחריך · לקמן בפרק נושאין (דף ק·) דריש מהאי קרא דאזהר ליה רחמנא לאברהם לא תיסיב נכרית ושפחה דלא יתייחס זרעך בתרה: **גר** וגיורת · מכאן משמע דגר מותר בגיורת ודלא כאומרי' כשניסאו מקודם דלא יהזרו למורם: **בכולן** אני קורא כו' · איבמה להוד קאי ונקט לשון כולן משום דאיירי בכל יבמות בין ארוסות בין נשואות בין להתייבם או להנשא לשוק אם חלצה תוך ג' כולן צריכות להמתין שלשה חדשים: **ותמתין** משהו ותנשא · לאו דוקא משהו שצריכה להמתין ג' ימים של קליטת הזרע: **סתם** מעוברת למניקה קיימא · רבינו שמשון זקנו של רשב"א היה אומר דגרושה מניקת מותרת לינשא משום דלא מישתעבדה להניק כדאמרינן בפרק אע"פ (ד' נט: ושם) נתגרשה אינו כופה ואין נראה לר"ת דהא למאי דהוה בעי למימר דטעמ' משום שגדל או משום דימשה לא היה חילוק בין אלמנה לגרוש' וה"ה להאי טעמא דאיתו חוזר בו אלא מהטעם בלבד ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה או תבעה כתובת' לא מישתעבדה וכן פוסק בשאלתות דרב אחאי* דלא שנא גרושה ולא שנא אלמנה: רבי

עין משפט
נר מצוה

פה
א מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יב סעיף א

פו
ב ג ד שם סעי' ה

פז
ה שם סעי' יא

[בשאלתות פרשת וירא איתא אר"י אמר רב]

פח
ו מיי' שם

[עמ"ש על גליון בנדה לח:]

[לעיל לו:]

[פרשת וירא ריש סי' י"ג]

אזלינן בתר רוב להיכר לשליש וזו הואיל ולא ניכר הוא מן השני א"כ ע"כ לא תנשא עכשיו [והשאר חסר]:

דלמא איעברה ומיעבר חלבה וקטלה ליה אי הכי דידיה נמי דידיה ממסמס' ליה בבצים וחלב דידה נמי ממסמסא ליה בבצי' וחלב לא יהב לה בעל וליתבעיניה ליורשים אמר אביי אשה בושה לבא לבית דין והורגת את בנה : אחת בתולות ואחת בעולות · הי ניהו בתולות והי ניהו ארוסות הי ניהו בעולות והי ניהו נשואות א"ר יהודה הכי קאמר אחת בתולות ואחת בעולות שנתארמלו או שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנישואין *רבי אלעזר לא על לבי מדרש' אשכחיה לרבי אסי אמר ליה מאי אמור רבנן בבי מדרשא אמר ליה הכי א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אין והתניא ג*הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס בבית בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה או שהפילה אחר מיתת בעלה או שהיתה עקרה או זקנה או קטנה או אילונית או שאינה ראויה לילד "צריכה להמתין ג' חדשים דברי רבי מאיר רבי *יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד א"ר חייא בר אבא חזר בו ר' יוחנן אמר רב יוסף אי הדור ביה ממתני' דכרמא הדר ביה דתניא *א"ר ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה "כולן צריכות להמתין ג' חדשים אמר ליה רבי ירמיה לרבי זריקא כי עיילת לקמיה דר' אבהו רמי ליה מי א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי והאמר ר' יוחנן *הלכה כסתם משנה ותנן כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להם ג' חדשים אחת בתולות ואחת בעולות אמר ליה *דרמא לך הא לא חש לקימחיה סתם ואחר כך מחלוקת היא ואין הלכה כסתם דאמר רב פפא ואיתימא ר' יוחנן *מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם סתם ואח"כ מחלוק' אין הלכה כסתם מסתמיך ואזיל רבי אבהו אכתפיה דרבי נחום שמעיה מנקיט ואזיל הלכתא מיניה בעא מיניה מחלוקת ואח"כ סתם מאי א"ל הלכה כסתם סתם ואחר כך מחלוקת מאי אמר ליה אין הלכה כסתם סתמ' דמתני' ומחלוקת בברייתא מאי א"ל הלכה כסתם מחלוקת במתני' וסתמא בברייתא מאי א"ל

וכי

ואי מנסבא דלמא מיעבר' · לאחר לידתה ומיעבר עליה חלבה וקטלה לברה ברעב : ממסמס' ליה · מאכילתו : לא יהב לה בעל · משום דלאו בריה הוא : וליתבעיניה ליורשים · של בעל הראשון : אשה בושה לבא לב"ד · ולתבוע יורשים בשביל בנה : והורגת את בנה · על כרחה מת בנה ברעב : הי ניהו בתולות הי ניהו ארוסות · הא חדא היא דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה : הכי קאמר · כלומר לא תתני אחת ואחת דמשמע תרי מילי אלא כולה חדא קתני ופרושי קמפרש אחת בתולות ואחת בעולות וכגון שנתארמלו או נתגרשו בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין מן הנישואין דהיינו בעולות : הלכה כר' יוסי · דשרא ארוסות לינשא הואיל וליכא למיחש לזרע ראשון ונשוא' ליארס והאי דנקט ר' יוסי ולא ר' יהודה דהא ר' יהודה נמי שרא ארוסה לינשא בהדיא אלא משום דר' יוסי נימוקו עמו : מכלל דיחידאה פליג עליה · תנא קמא דאמר לא ינשאו ולא יתארסו אחת ארוסות ואחת בתולות דאסר אפילו ארוסות ליארס כ"ש לינשא יחידאה היא ולאו סתמא דרבים הוא : ה"ג אין והתניא · בניחותא : רדופה · רגיל' וגם סמוך למיתתו עמדה בבי' אביה זמן מרובה דליכא למימר מעוברת היא : או שהיה לה כעס · ולא שימש': עקרה · שנעקרה רחמה וניטלה האם שלה : אילונית · ממעי אמה לקויה היא ואין לה סימני שער ודדי' : או שאינה ראויה לילד · לאיתויי [מחמת]סמא או חולי: כולן צריכות להמתין · דגזרו שאינה ראויה אטו ראויה: ממתני' דכרמי' · שנשנית בכרם' ביבנה מחמת אותה משנה חזר בו: בכרם ביבנה: שהיו יושבים שורות שורות "כעין הכרם' : לא חש לקימחיה · למה בהוא טוחן ומוציא מפיו כלומר לדיבורו: סתם ואח"כ מחלוקת היא · דהא איפלגו עלה ר' יוסי ור' יהודה : מחלוקת ואח"כ סתם · בין שסתם "אחריה מיד בא' מהם בין שסתם אחריה במסכת' אחרת באות' הסדר כגון תנן נמי לצבע דמחלוקת בב"ק בהגוזל (ד' ק:) וסתם בב"מ (ד' עו·) כל המשנ' ידו על התחתונה וסת' לן כר"י דאמר אם השבח יותר על היציאה כו' הלכה כסתם : סתם ואח"כ מחלוקת · כי מתני': מנקיט · מלקט ממנו הלכות פסוקות הלכה כפלוני ופלוני :

ר'

רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו · בעירובין (דף מז ·) פי' בקונ' דאפי' ארוסות דוקא יתארסו אבל ינשאו לא דגזר ר' יוסי ארוסה אטו נשואה ואין נראה דאי גרס בברייתא דרדופה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אם כן קשיא דר' יוסי אדר' יוסי דהכא גזר אפי' ארוסה אטו נשואה כל שכן דהוה ליה למיגזר נשוא' רדופה אטו שאינ' רדופה ואפי' גרס בברייתא דרדופה ר' יהודה מ"מ קשי' דהיכי מוכח בפ' מי שהוציאוהו (שם) ובגמרא דיחידאה פליג עליה מברייתא' דרדופה ותנא קמא דמתני' הוא ר' מאיר דלמא ר"מ דרדופה הוא כר' יוסי דמתניתין דלא שרי אלא ליארס אבל לינשא לא וצריכות להמתין ג' חדשים דקאמר ר"מ היינו מלינשא אבל ליארס מיד שרי ואע"ג דקתני סתמא צריכות להמתין הכי נמי קתני בפ' ד' אחין (ד' לה· ושם) גבי גיורת ושבויה ואנוס' ומפותה צריכו' להמתין סתמא דברי ר' יהודה וע"כ היינו דוקא לינשא דליארס אפי' נשוא' שרא הכא ר"י ועוד היכא מוכח בגמ' דהדר ביה ר' יוחנן ממתני' דכרמא דקתני כולן צריכות להמתין דלמא לינשא קאמר אבל ליארס שרי ונראה כמו [שפירש רש"י] כאן דר' יוסי שרא נמי ארוסה לינשא ולא פליג אר' יהודה אלא באיבול לחודיה ומיהו מה שהבי' ראיה דשמעינן לרבי יוסי דמיקל בהבחנה טפי מר' יהודה בסוף פרק ד' אחין (שם) אינה ראיה דדלמא בגיורת ואנוסה מיקל משו' דמתהפכת שלא תתעבר כדאמרי' לעיל (ד' לה·) אבל לעולם גזר ארוס' אטו נשואה ומברייתא דרדופה היה יכול לדקדק אי גרס בה ר' יוסי דלא גזר אפי' נשואה רדופה אטו שאין רדופה כ"ש דלא גזר ארוסה אטו נשואה והא דפסיק ר' יוחנן כר' יוסי ולא נקט ר' יהוד' כיון דשניהם שוין משום שבא לפסוק כר' יוסי גם באיבול או נקט ר' יוסי כדפירש בקונטרס משו' דנימוקו עמו ואם תאמר כשמגיה בגמ' (ד' מג·) אימא ר' יוסי אומר כל הנשים ינשאו ופריך וליתא ליה לר' יוסי להבחין ומאי קשיא ליה נימא דכל הנשי' לאו דוקא והארוסות דוקא קאי ולא אנשואות דמעיקר' נמי לא הוי כל דוקא דלא הוי קאי אלא אנשואות דארוסות שרי אפי' לינשא וי"ל דלא דמי דהשת' הוי כל דוקא וקאי שפיר בין אארוסו' בין אנשואות אלא שהדיוק דמשמע יתארסו אין ינשאו לא לא קאי אכל נשים אלא אנשואות לחוד אבל פשטא דמתני' אכל נשים קאי אבל קשה לר"ת דקתני לקמן בברייתא וכולן לא ינשאו עד שיהו להם ג' חדשים משמע אפי' ארוסות כמו כל הנשים ודוחק לחלק בין וכולן לכל הנשים ולר"ת דגרס בברייתא דרדופה ר' יוסי מתיר ליארס ול"ג לינשא וגזר ר' יוסי ארוסה אטו נשואה ודוחק הוא למחוק הספרים דבכולהו גרס לינשא ועוד דליארס אפי' נשואה שרי : **הלכה** כר' יוסי · ול"ג כר' יהודה דהא בפ' מי שהוציאוהו (ד' מו:) קאמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי ואין צ"ל ר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי ודייק דליתנהו להני כללי מדאצטריך ר' יוחנן לפסוק כר' יוסי אע"ג דיחידאה פליג עליה ואי גרס הלכה כר' יהודה שפיר אצטריך לפסוק הלכה כר' יהודה לאפוקי מר' יוסי דפליג עליה : **סתם** ואח"כ מחלוקת היא · וא"ת והא אמרינן בריש מסכת ביצה (ד' ב ·) גבי שבת סתם לן תנא כר' שמעון דתנן מחתכין הדלועין וכו' אע"ג דפליג ר' יהודה בסיפא וקאמר אם לא היתה נבילה מע"ש כו' וי"ל דהכי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד וא"ת בפרק המוציא יין (דף פא : ושם) דפריך כמי סבר רבי יוחנן דבר שאין מתכוין אסור והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ומאי קושיא דסתמא בנזיר (דף מב :) ופלוגתא בפ"ב דביצה (ד' כג :) גבי קירוד וקרצוף ובתרי מסכתי אמר בפ"ק דע"א (דף ז ושם) אין סדר למשנה וליכא למימר דרבי יוחנן אית ליה הלכה כסתם אפי' בסתם ואח"כ מחלוקת דהא קאמר הכא בהדיא אליבא דר' יוחנן סתם ואח"כ מחלוקת היא וי"ל דודאי בסתם ואח"כ מחלוקת מודה ר' יוחנן דאין הלכה כסתם אבל בתרי מסכתי אית ליה ר' יוחנן דהלכתא כסתם וטעמא דר' יוחנן משום דמסתמא אית לן למימר דמחלוקת ואח"כ סתם היא ולא סתם ואח"כ מחלוקת דאין לנו לומר שחזר בה ר' מפסקו עד שנראה בפירוש ומיהו שאר אמוראי אית להו דבתרי מסכתי אין סדר למשנה ואין הלכתא כסתם ואם תאמר דבפרק כל גגות (ד' צב · ושם) פסק ר' יוחנן כר' שמעון בין לא עירבו בין עירבו ופריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ומייתי מסתם משנה דבפ' חלון (דף מ :) והיינו סתם ואח"כ מחלוקת ותירץ ה"ר אהרן כהן דעיקר קושיא לר' יוחנן היינו אלא דלא גזר בעירבו ובזה הדבר הוי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת בשלשה חצירות במי שהוציאוהו (דף מה :) וסתם בפ' חלון אבל בפרק כל גגות לא פליגי בגזירה ומיהו קשה דבסוף פ"ק דע"א (דף כא ·) גבי שכירות בתים פסק שמואל כר' יוסי אע"ג דסתם לן תנא בתר הכי כר"מ :

במקום

עין משפט
נר מצוה

פט
הל' כה
צ
ב ג מיי' פי"א
גירושין סמג
עשין כ טוש"ע
אה"ע סי' יג
סעי' א

וכי *ר' לא שנאה *ר' חייא מנין לו אמר ליה והא תנן *אמסרק של פשתן שניטלו שיניו ונשתיירו בו שתים טמאות וא' טהורה וכולן שניטלו אחת אחת בפני עצמן טמאות *של צמר שניטלו שיניו א' מבינתי' טהור נשתיירו בו ג' במקום א' טמא היתה החיצונה א' מהן טהור ניטלו ב' ועשאן למלקט טמאות אחד והתקינה לנר או למיתוח טמאה וקיימא לן דאין הלכה כאותה משנה אמר ליה בר מינה דההיא דר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו זו אינה משנה מ"ט אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אידי בריה דרב איקא משום דקשיא רישא לסיפא דקתני של צמר שניטלו שיניו אחת מבינתים טהור הא נשתיירו בו שתים במקום אחד טמא והדר תני נשתיירו בו ג' טמא ג' אין שתים לא ומאי קושיא דלמא הא בגוויית' הא בברייתא אלא מהכא דקתני וכולן שניטלו אחת אחת בפני עצמן טמאות ואע"ג דלא התקינה אימא סיפא אחת והתקינ' לנר או למתוח טמא' התקינה אין לא התקינה לא אמר אביי ומאי קושיא דלמא הא בקתייהו הא בלא קתייהו אמר רב פפא ומאי קושיא ודלמא הא בקטינת' הא באלימת' אלא משום דמסיימי בה דזוקני זו דברי ר' שמעון שלח ר' חייא בר אבין מארסין תוך ג' וכן עושים מעשה וכן היה ר' אלעזר מלמדנו משום רבי חנינא הגדול רובו של ראשון ורובו של שלישי ואמצעי שלם אמימר שרא ליארס ביום תשעים אמר ליה רב אשי לאמימר והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארס' בו ההוא לענין מנקת אתמר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו *צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארס' בו והא ההוא דעבד סעודת אירוסין ביום צ' ואפסדיה רבא לסעודתי' ההיא סעודת נישואין הואי יוהלכת' צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארס' בו וצריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארס' בו : חוץ מן האלמנה וכו' · אמר רב חסדא ק"ו ומה במקום שאסור לכבס מותר ליארס מקום שמותר לכבס אינו דין שמותר ליארס מאי היא דתנן *שבת שחל ט' באב בתוכה אסור לספר ולכבס ובחמישי מותר מפני כבוד השבת ותניא *קודם הזמן הזה העם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע *ומארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין כי תניא ההיא קודם דקודם (תניא) אמר רבא וקודם דקודם נמי ק"ו ומה במקום שאסור לישא וליתן מותר ליארס מקום שמותר לישא וליתן אינו דין שמותר ליארס לא תימא דר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו אא אימא כל הנשים

ינשאו

ר' לא שנאה · רבי שסידר את המשנה לא שנאה שתהא משנה שלא רצה לסותמה : ר' חייא · תלמידו מנין לו שהלכה כמותה שסתמה בברייתו' : שתים טמאות · דחזו למלתיה : אחת טהורה · דלא חזי למידי : אחת בפני עצמה · שאינה תחובה במסרק': טמאה · שראוי' לנר או למתוח לפרוש בגדים או חוט זו מזו : א' מבינתי' · שמכל ג' הסמוכות ניטלה האמצעית תו לא חזי : היתה החיצונ' · אחת מהשליאות הללו שנשתיירו ג' עם החיצונ' ושן חיצונ' רחבה היא כעין חיצונו' שבמסרק של עץ שלנו הלכך לא מהני' בהדייהו וטהור : למלקט · מלקחים שקורין טנל"ש : לנר · לנקר את הנר: ולמתוח · לפרוש בגד כעין החייטי' שמותחין טורות במסמרים: טמאה · לקמן פריך דהא תנא רישא "כולן אחת אחת בפני עצמן טמאות ואע"ג דלא התקינו : הא · דקתני סתי' טמא בגוויית' אמצעיות דחזיין טפי שבקנכנד בית יד המסרק וכשהוא אוחז בו מכוונו' כן לסרוק : והא · דקתני שלם אינקשים לא בברייתא ולא בחיצונו' [ממש] דהא אמרינן היתה חיצונה אחת מהן טהור אלא אותן המשוכות כלפי הראש דאינן מכוונות כנגד בית יד המסרק ולא חזו כולי האי הלכך ג' הוא דחזו במקצת אבל שתים לא חזו ולא מידי : ל"א והוא עיקר בגוויית' ובברייתא שתי שורות שיניי"ם למסרק של צמר חיצונות ופנימיות החיצונות עיקר המלאכה תלוי בהן ופנימי' לקלוט השער שלא יפול והלכך בחיצונו' צריך ג' במקו' אחד והפנימיו' דיין בב' : בקתייהו · שניטל עמה חתיכ' עץ והיא נעשת לה בית יד ואיכ' צריכה תיקון אחר: אלימתא · עבות ואינם צריכות בית יד: זו דברי ר"ש · ולאו סתמא הוא : וכן עושין מעשי' · כלומר כך ראיתי מנהג חכמי' עושים: רובו · של חדש ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם : "והלכת' · מניקה צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו ואם שאינה מניקה צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בעלה וחוץ מיום שנתארס' בו: (כל הנשים יתארסו אנשואות קאי חוץ מן האלמנה אלא לאשמועינן ולא אארוסות ולימעוטינהו מלינשא דגבי הבחנה ר' יוסי מיקל טפי מכולהו כדאמר בארבע' אחין) : ק"ו · רב חס' מתמי' על דברי ר' יוסי שאוסר ליארס מחמת אבילות כל ל' כדקתני לקמן כמה איבול שלה ל' יום : במקום שאסור לכבס · שבת שחל ט' באב להיות בתוכה : מותר ליארס · דאירוסין לאו שמחה נינהו: מקום שמותר לכבס · תוך ל' יום של אבל דאבל אין אסור בתכבוסת אלא ז' ימים דכל שלשים יום לגיהוץ תנן בפ' ואלו מגלחין (דף כג·) אבל כיבוס לא דהא תספורת גופה אי לאו דאתי' פרע פרע מנזיר לא מיתסר': קודם הזמן הזה · קא ס"ד קודם ט' באב דהיינו כל השב' שחל להיות בתוכ' ממעטים וכו' : ומארסין · דלאו שמחה היא ומצו' קעביד : כי תני ההיא · דמארסין : קודם דקודם · קודם שבת שחל ט' באב בתוכ' דהתם מותר לכבס אבל תוך השבת כשם שאסור לכבס אסור נמי ליארס וליכא ק"ו :

ואימא

במקום שמותר לכבס · גרסי' ול"ג לספר דהא אמרי' [בירושלמי] במועד קטן לגיהוץ ולתספור' ל' יום וה"ר יעקב מאור' ליכם הביא מכך גירס' דאם' מותר' בנטילת שער [וכן איתא בה"ג] ועוד מצינו למימר דהתם אליבא דר' יוסי קיימי' דשרא תספור' באבל דהכי כתב בעל ה"ג כשם שאסור לגלח במועד כך אסור *לגלח בימי אבלו דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר כל ל' יום אסור לתספור' א' זקנו וא' שער ראשו וא' כל שער שבו וכשם שאסור °ליטול צפרנים במועד כך אסור בימי אבלו דברי ר' יהודה רבי יוסי מתיר והאשה מותרת בנטיל' שער לאחר ז' ומיהו אין נרא' דשמא אשה דשריא באבל' שריא נמי בט' באב וכן ר' יוסי דשרא לספר באבל' שרא נמי בט' באב ועוד נראה דלר' יוסי נמי אסור לספר דמסתמא יליף פרע מנזיר וכל ראשו הוא דשריא לגלח דכיוול הוא אבל לספ' אסור וכן משמע מתוך הלכות גדולות שהבאתי ואם כן לא גרסי' הכא לספר דגילוח כל הראש לא מיקרי סיפור* : **שמותר** לכבס · אחר שבעה ותוך ל' והא דמשמע בפרק ואלו מגלחין (דף כג ·) דאבל אסור לכבס כסותו במים היינו תוך ז' דדוק' גיהוץ אסור תוך ל' יום ומיהו גיהוץ דידן שרי כדאמרינן בפ' קמא דכתובו' (דף י ·) דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ואין להאריך* : **מאי** היא דתנן · למאי דפרישית דבאיבול פליגי רבי יהודה ור' יוסי קשה דנוקי הא דשרי לארס בט' באב כר' יהודה דשרא נמי באבל וכי תימ' מ"מ תקש' ליה שסדרת רבי יוסי הפוכה מדר' יהוד' דרבי יהוד' מחמיר טפי בכיבוס מבאירוסין ולרבי יוסי איפכא ע"כ אין הש"ס חושש בכך דהא לקמן בעי למימ' דתנאי הוא וי"ל דאין נרא' להש"ס שום תנא יחלו' אמתני' דשרי לארס בט' באב אם לא ימצא בריית' בפירוש דהא לקמן כשמצא ברייתא נמי בהדי' דקתני ממעטין מליארס דוחק ומוקי לה בסעודת אירוסין כי היכי דלא תיפלוג אמתנית' [דהתם] : **מלישא** וליתן מלבנות ולנטוע · בפרק בתרא דתענית [בירושלמי] מוקי בבנין ונטיעה של שמח' כגון אבורנקי של מלכים וי"מ דמשא ומתן נמי איירי בשל שמחה כגון צרכי חופה ואין נרא' דלא אסר אלא סעוד' עצמה ונרא' דריבוי משא ומתן קא אסר שימעטו יותר מבשאר ימים* : **ומה** במקום שאסור לישא וליתן · ואם תאמר מה לקודם דקוד' שמותר לספר ועוד תימה דתספור' יהא אסור בקוד' דקוד' מק"ו דשלשי' יום דאבילות שמותר לישא וליתן או משא ומתן ליאסר בשלשי' יום דאבלות מק"ו דתספור' בקודם דקודם או תספור' ליסרי בל' יום של אבילות ולפי המסקנ' ניחא :

ולית

עין משפט
נר מצוה

[ע' תוס' מ"ק כב ד"ה ר"ח]
*ליטול צפרנים במועד · רש"ל :
°לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו · רש"ל

צא
א מיי' פי"א מה' כלים הל' ד

צב
ב ג מיי' שם הל' ג וע"ש בכ"מ

[והאריכות בזה מבואר בתו' מ"ק כג · ד"ה כל]

צג
ד מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' א וסעי' יא

[וע' אריכות בתוס' מ"ק כג · ד"ה כל שלשים וכו']

צד
ה מיי' פ"ה מה' תעניות סמג עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח סי' תקנא סעיף ג

צה
°[ברמב"ם ליתא גם בהרי"ף והרא"ש השמיטו וע' ב"י סי' תקנ"א טעם להשמטה זו]
ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תקנא סעיף ב

צו
ז מיי' פ"י מה' אישות טוש"ע שם

[וע' תוס' מגילה ה: ד"ה ממעטין]

צז
א מיי' וטוש"ע
שם
צח
מיי' פ"א מה'
בום סמג עשין
טוש"ע אה"ע
קסח סעי' ט
צט
ג שם סעיף א

ולית ליה לר' יוסי להבחין "לית ליה ואיבעית אימא לעולם אית ליה ואימא ר' יוסי אומר כל ארוסות גרושות ינשאו אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו נשואה ליארס רבי יהודה סבר נשואה מותרת ליארס ור' יוסי סבר נשואה אסורה ליארס וסבר ר' יוסי נשואה אסורה ליארס והתניא רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכמה איבול שלה שלשים יום וכולן לא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים האי מאי קושיא אילימא דקתני ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו מי אלימא ממתני' דאוקימנא בארוסות גרושות ינשאו ה"נ כל ארוסות גרושות ינשאו אלא מסיפא דקתני וכולן לא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים אינסובי הוא דלא הא איתרוסי שפיר דמי אמר רבא תריץ ואימא הכי ר' יוסי אומר כל ארוסות גרושות ינשאו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכמה איבול שלה שלשים יום ונשואות לא יתארסו עד שיהא להן שלשה חדשים ואלמנה מן האירוסין מי אית לה איבול והתניא רבי חייא בר אמי *אשתו ארוס' לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה אלא תנאי היא דתניא מר"ח ועד התענית העם ממעטין מעסקיהן מליש' מליתן מלבנות ולנטוע ומליארס ומליש' *שבת שחל ט' באב בתוכה אסור לספ' ולכבס (ואסור ליארס) וי"א *כל החודש אסור מתקיף לה רב אשי ממאי דליארס ליארס ממש "דלמא למעבד סעודת אירוסין הוא דאסור הא ליארס שפיר דמי אי הכי מלישא נמי למיעבד סעודת נישואין הוא דאסור הא לישא ש"ר הכי השתא בשלמא נישואין בלא סעודה איכא שמחה אלא אירוסין בלא סעודה מי איכא שמחה אלא אמר רב אשי שאני אבילות חדשה מאבילות ישנ' ושאני אבילות דרבים מאבילות דיחיד :

מתני' "ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו אם רצה הגדול שבהם ליבם את כולן הרשות בידו "מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה

היתה

אלא אימא רבי יוסי אומר כל הנשים ינשאו · חוץ מאלמנה ור' יוסי לא איבול אתא לאשמועינן דבנישואין אפי' ר' יהודה מודה דאסור בימי איבול דהא שמחה היא אלא ינשאו אתא לאשמועינן ופליג אדר' יהודה דאמר כל הנשואות יתארסו ואתא רבי יוסי למימר נשואות ינשאו וג' מחלוקות בדבר דת"ק אסר אפי' ארוסות ליארס דגזרו ארוסת ראשון אטו נשואה וגזרינן ארוסין דאחרון אטו נשואין דאחרון ור' יהודה סבר הנשואות יתארסו ולא גזר ארוסין אטו נישואין והארוסות ינשאו ולא גזר ארוס' אטו נשוא' אבל הבחנה מיהא אית ליה ונשואה לא תנשא ור' יוסי אפילו הבחנה לית לי': **ואיבעית** אימא אית ליה · ואפילו הכי ינשאו קתני [ולא אנשואות קאי] אלא אארוסו' קאי וה"ק כל הארוסות שנתגרשו ינשאו חוץ מן הארוסות אלמנות מחמ' האיבול ולקמן פריך מי חייל איבול אארוסה : **אי הכי היינו** ר' יהודה · דר' יהודה נמי שרא ארוסה לינשא וליכא למימר הכא כדלעיל דר' יוסי איבול אתא לאשמועי' דנישואין אסו' כל ל' יום דהא בנישואין כ"ע מודו דשמח' היא וינשאו דקאמר רבי יהודה אגרושה דליכא איבול קאמר : **איכא בינייהו נשואה** ליארס · דקא"ר יהודה הנשואות יתארסו דלא גזר אירוסין אטו נישואין ואתא רבי יוסי למימר כל ארוסות [גרושות] ינשאו הואיל וליכא איבול שרי ומשום הבחנה לא מיתסרא דהא לאו מעוברת הוא וארוסה אטו נשוא' לא גזרינן אבל נשואות לא יתארסו דאיכא למיחש שמא מעוברת היא ואי שרית לה להתארס אתי לאינסובי : **כל** הנשים יתארסו · ואפי' נשואות : **וכולן** · הנשואות בין גרושה בין אלמנ' לא ינשאו משום הבחנה עד שלשה חדשים : **הכא נמי** · תני הכי כל ארוסות גרושות ינשאו חוץ מן האלמנה אפי' ארוסה מפני האיבול : **וכולן** · הנשואות לא ינשאו אפילו גרוש' דליכא איבול דחיישינן להבחנה : **אלא מסיפ' דקתני וכולן לא ינשאו** · דעל כרחך אנשואות לא ינשאו קאי דהא אוקמא רישא אארוסות ינשאו ולא גזרינן משו' הבחנה דנשואות הלכך סיפא אנשואות קאי דקתני לא ינשאו דבעינן הבחנה אבל איתרוסי שפיר דמי ולא גזרינן אירוסין אטו נישואין: **תריץ ואימא הכי** כו' · דודאי סיפא אנשואין קאי כדקאמרת ומיהו לא תיתני לא ינשאו אלא לא יתארסו : **ולא מיטמאה** · כלומר אינה מצווה להתעסק בו" : **גובה כתובתה** · וכגון דכתב לה מן האירוסין :ה"ג **אלא תנאי היא** · אלא לעולם כדקתני מתניתין כל הנשים יתארסו וכדפרי' בריש שמעתין דאנשואות קאי ואיבול איכא בינייהו ואשמעינן דאירוסין בימי אבל אסור ודקשיא לך קודם הזמן דקתני ומארסין תנאי היא דאיכא למאן דאמר והיא דקתני מארסין לאו דברי הכל היא ולא סבירא ליה לרבי יוסי : **אלא אמר רב אשי** · לא תוקמא כתנאי ור' יוסי מודה בההיא דמארסין ודקשיא לך ק"ו הוא שאני בין אבילות חדשה דט' באב דהוי אבלות ישנה ואבלות דרבים הלכך קילא : **מתני'**

היתה

ולית ליה לרבי יוסי להבחין לית ליה · ורדופה ומכרותי' דנקט לעיל משום ר' מאיר : **אי** הכי היינו רבי יהודה · השתא לא בעי למימר דאיכ' בינייהו איבול דלא מסתבר' ליה למימר שלא יחוש ר' יהודה באיבול לענין נישואין כדפירש בקונט' אע"ג דלפי המסקנא ליכא איבול בארוסה מ"מ למאי דס"ד השת' דאיכ' איבול בארוסה אין סברא לומר שלא יחוש רבי יהודה לענין נישואין :

שאני בין אבילות חדשה · פי' בקונט' לאבילות דתשעה באב דהוי ישנה ודרבים קילא וקשיא דאכתי תיקשי ק"ו כדמעיקרא ומפרש ר"ת שאני בין אבילות חדשה שאסרו ליארס לפי שבחדשים להחמיר מבישנ' מה שאין כן באבילות ישנה ובאבילות דרבי' יש להחמיר טפי לענין משא ומתן מאבילות דיחיד דמשא ומתן שהוא דבר של פרהסיא אם יעסקו בפרקמטיא כל היום יבאו ויאמרו שאין חוששין להתאבל על ירושלים ולא דמי לאירוסין שאין אלא שעה אחת וכדאוקמי' בקודם לקודם אבל בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה אסור ליארס דאי שרי אכתי איכ' ק"ו דכיבוס ומיהו במגילת סתרי' מתיר ליארס אפי' בתשעה באב שלא יקדמנו אחר ברחמי' והביא ראיה מירושלמי וצ"ל דבאבילות דרבי' יש להחמיר נמי בכיבוס דכיבוס נמי דבר של פרהסיא שלא יהו כולם עוסקים לכבס ולספר וליפות עצמם ונראי' שאין חוששין להתאבל כלל ואם תאמ' דהכא אסרינן ליארס תוך שלשים ובפ' בתרא דמ"ק (דף כג : ושם) תני כל שלשים יום לנישואין משמע דליארס שרי וי"ל דהיא כרבי יהודה דשרא אי נמי נישואין נקט לאשמעינן דאפילו נישואין שרו מיד לאחר ל' יום אע"פ שבאשתו קתני דצריך להמתין ג' רגלים ונראה לר"ה דאע"ג דאסרינן באביו ובאמו בית השמחה עד י"ב חדש מ"מ מותר לישא אחר שלשים משום מצות פריה ורביה דכל ל' יום לנישואין סתמא קתני אפי' באביו ובאמו דלא מפליג אלא באשתו ואע"ג דקיים פרי' ורביה שרי דהלכה כר' יהושע דאמר בהבא על יבמתו* ישא אשה בזקנותו שנאמ' בבקר זרע את זרעך (קהלת יא) ואם יש לו בנים קטנים מותר ליכנוס אפילו תוך ז' או שאין לו בנים כלל או לכל הפחות אחר שבע' כדמשמע בעובדא *דר' יוסף הכהן (מ"ק ד' כג·) דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לאחות' לכי וגדלי בני אחותך ומשמע דכנס לאחר מדקתני אע"פ כן לא בא עליה אלא לזמן מרובה ומפרש' התם דהיינו ל' ומשמע דלא בא עליה אבל נישואין הוו ור"ת הביא הירושלמי דקתני אע"פ שכנסה לא הכיר בה עד לאחר ל' ומעשה באחת משודכת שמת אחיה לאחר הזמנת קרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך שלשים משום פרי' ורביה דבעל מאחר שאם לא ישא את זו לא ישא אחר' ושמא אפי' אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפצה יותר מאחרת כדאשכחן *בר' יוסף הכהן דמשום פרנסת בניו אשהדאי אע"פ שהית' אבילה מאחותה ומיהו התם לא אפשר באחרת לפי שמרחמת על בני אחותה יותר משאר נשים והא דאסר במתני' ליארס תוך שלשים ולא מפליג אפי' רוצה לישא למי שיש לו בנים קטנים או למי שאין לו בנים כלל לפי שצריכה להמתין עדיין לינשא עד ג' חדשים משום הבחנה ועוד אר"ת דמי שאין לו בנים מותר לישא ולבעול תוך ל' דלא מיקיימא מצות פריה ורביה אלא בבעילה אבל תוך ז' ימי אבלות אסור לכנוס כדמוכח בריש כתובות (ד' ד' ושם) דלא שרי אלא בטבחו טבוח ויינו מזוג ובמת אביו של חתן או אמה של כלה דוקא ובשאין לו בנים מיירי התם מדקאמרינן התם דאביו של חתן קטרח *ור' יוסף הכהן אע"פ שדבר עמה בבית הקברות לא כנס עד אחר ז' או שמא משום פרנסת בנים שרי לכנוס אפי' תוך ז' וק"ק לפירוש ר"ת מדתני במסכת שמחות פ"ז גבי אשתו דצריך להמתין שלשה רגלים כשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת לאחר ל' יום ומותר לישא צריך לומר דלישא ולבעול קאמר דלכנוס גרידא

אפילו

[דף סב :]
[צ"ל דיוסף הכהן]
[צ"ל ביוסף הכהן]

ק
א מיי' וסמג שם
טוש"ע אה"ע
שם סעי' ב
קא
ב מיי' פ"ד מה'
יבום סמג עשין
נג טוש"ע אה"ע
סי' קסו סעי' א
קב
ג מיי' פי"ד מה'
איסות סמג עשין
מה ולאוין פא
טוש"ע אה"ע
סי' עו סעי' ז
קג
ד מיי' פ"א מה'
יבום הל' יג

*היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה : **גמ'** ארבעה אחין ס"ד אלא אימא ארבעה מאחין : הרשות בידו · ושבקי ליה *והתני' "וקראו לו זקני עירו "הן ולא שלוחן ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה הוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילד' אומרין לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך "ואל תשים קטטה בביתך לא צריכ' דאפשר ליה אי הכי אפי' טובא נמי "עצה טובה קמ"ל ד' אין טפי לא כי היכי דנמטייה עונה בחדש : מי שהי' נשוי וכו' · ונייבם לתרווייהו אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אמר קרא °אשר לא יבנה את בית אחיו "בית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים וניחלוץ לתרווייהו אמר מר זוטרא בר טובי' אמר קרא "בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואין חולץ ב' בתים "ונייבם לחדא וניחלוץ לחדא אמר קרא °אם לא יחפוץ האיש יבם *כל העולה ליבום עולה לחליצ' כל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה ועוד *שלא יאמרו בית מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ הכי נמי אלא [דלמא] חליץ והדר מייבם וקם ליה בלא יבנה ואימא כי איכא חדא תתקיים מצות יבום כי איכא תרתי לא תתקיים מצות יבום א"כ צרת ערוה דאסר רחמנא למה לי השת' ב' בעלמ' אמרת לאו בני חליצה ויבום נינהו צרת ערוה מיבעי' אלמה לא אצטריך סד"א ערוה אבראי קיימא ותתייבם צרתה קמ"ל דאסיר' אלא יבמתו יבמתו ריבה : היתה אחת כשרה · אמר רב יוסף *כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם :

מתני' המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנוש' קרובת חלוצתו יוצי' והולד ממזר דברי ר' עקיב' וחכמים אומרים אין הולד ממזר ומודי' בנוש' קרובת גרושתו שהולד ממזר :

גמ' וסבר רבי עקיב' הנושא קרובת חלוצתו הולד ממזר והאמר ריש לקיש *כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים תני קרובת גרושתו הכי נמי מסתבר' דקתני סיפא ומודי' בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר אי אמרת בשלמ' איירי בה היינו דקתני ומודים אלא אי אמרת לא איירי בה מאי ומודים ודלמא הא קא משמע לן דיש ממזר מחייבי כריתות הא קתני לה לקמן *איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר' עקיב' *ר"ש התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ודלמא קסתים לן תנא *כרבי שמעון התימני א"כ ליתני שאר חייבי כריתות קרוב' גרושתו למה לי אלא שמע מינה איירי בה [ודלמ'] לעולם לא איירי בה ואיידי דתנ' מחזיר גרושתו ונושא חלוצתו וקרובת חלוצתו תני נמי קרובת גרושתו אלא קרובת חלוצתו לרבי עקיבא הוי ממזר אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן היינו טעמא דרבי עקיבא דאמר קרא בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו אמר רב יוסף אמר רבי שמעון ב"ר הכל מודים במחזיר גרושתו

שהולד

היתה אחת כשרה · לכהונ' ואחת פסולה כגון שנתגרש' מאיש אחר: אם בא יבם לחלוץ חולץ לפסול' · ולא יפסול את הכשר' לכהונ' דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרי' צריכי' להם אע"ג דהוא אין צריך להם : **גמ'** ארבעה אחין ס"ד · כיון דלא הוו אלא ד' וכולן מתו כדקתני מתו מאן מייבם : **ושבקינן** ליה · בתמיה וכמה יפרנס' כולן : **דאפשר ליה** · שעשיר הוא ויכול לזון : **עונה בחדש** · עונה של ת"ח מע"ש לע"ש וזהו אשר פריו יתן בעתו בכתובות (דף סב :) דמטי לכל חדא עונה בחדש : **ונייבם לחדא** · בריש' והדר נחלוץ להדא : **כל שאינה עולה** · לכ"ד ליבום שאיכ' זקוקה להתייבם דרחמנ' פטרה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שני בתים אינו עולה לחליצה : **אלמה לא** · בתמי' כלומר ואי שתי בתים בעלמ' פטורה מי לא אצטריך למיסר צרת ערוה והא אצטריך סד"א ערוה אבראי קיימ' ולא רמי' קמי' והויא לה צרת בית אחד ותתייבם קמ"ל : **כאן שנה רבי** · במשנה זה למדנו רבי לא ישפוך כו' : **מתני'** המחזיר גרושתו · משניסאת : **והנוש' את חלוצתו** · דקיימ' עליו בלאו דשוב לא יבנה : **והנוש' את קרוב' חלוצתו** · לקמן בעי לן בגמר' הא קרוב' חלוצתו לאו דאורייתא היא : **יוציא והולד ממזר** · דסבר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין : **קרוב' גרושתו** · וגרושתו כאשתו ואחות' או אמה חייבי כריתות נינהו לגביה: **גמ'** אימא קרובת גרושתו: ורבנן אמחזיר גרושתו ונושא חלוצתו פליגי : **ודלמא הא קמ"ל דיש** ממזר מחייבי כריתות · והכי קאמר אע"ג דפליגי רבנן בחייבי לאוין מודים הם בחייבי כריתות שהולד ממזר : **ודלמא לעולם לא אירי בה** · והקאמר' לאשמועי' שאר חייבי כריתות : **איידי דתנא** · רישא מחזיר גרושתו ונושא חלוצתו וקרובת חלוצה ופליגי רבנן עלי' תנא נמי ומודי' "בקרוב' גרושתו אבל קרוב' חלוצתו ה"ל דלר"ע הוי ממזר : **הכתוב קראו ביתו** · ולית ליה סתמ' דמתני' בריש פרקין (ד' מא·) דקתני החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת דלר' עקיב' פטורה לגמרי : **הכל** מודים במחזיר גרושתו · לרבות' נקט מחזיר גרושתו טפי משאר חייבי לאוין דאע"ג דכתיב היא תועבה ואין בניה תובעין פגום מיהא הוי :

שהולד

אפי' תוך שלשי' שרי קדמוכח בעובד' *דר' יוסף דמשמע אע"פ שאין לו בנים כלל אין מותר לבעול עד לאחר שלשים ושמא מלתא דפסיק' לתרוייהו נקט ולעול' כאין לו בני' שרי אפי' תוך שלשי' ולר"י נראה כאין לו בנים כלל אסור אפי' לכנוס תוך שלשים דכיון דאינו יכול לבעול עד לאחר שלשי' ואתי שפיר דנקט במסכ' שמחות לישא משום דאין לו בנים נקטי' דאפי' לישא אסו' וה"ר יוסף אומר דהא דאסרינן בית השמחה היינו דוקא שמחה של רשות דאמרינן במסכ' שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד שלשים יום ועל אביו ועל אמו שנים עשר חדש אלא א"כ היתה סעוד' של מצוה דאפשר דלא שרי בסעודה של מצוה אלא אחר שלשים וקאי אאביו ואמו אך קצת משמע דשרי אפי' תוך שלשים :

ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ כו' · "אית ספרי' דגרסי מקמי הכי וניחלוץ לחדא ונייב' לחד' אמר קרא אשר לא יבנ' כיון שלא בנה שוב לא יבנ' ונר' "דל"ג דלא צריך קרא להכי דכיון דחליץ לחדא אי אפשר לייבם שני' כיון דאין עול' לחליצה כדאמר לעיל דאינו חולץ שתי בתים [ועוד דאינו חולץ לשתי בתים] משמע דהשני' מותר' לשוק בולא כלום וקרא דלא יבנה אייתר לכדדרשינן פ"ק (ד' י· ושם) לנתק החלוצ' מכרת ללאו :

כל שאינו עול' כו' · וא"ת והרי חרש וחרשת דאינם עולי' לחליצה ועולים ליבו' כדאמר בפ' חרש (ד' קיב :) וי"ל דהתם בני חליצ' נינהו אלא דפומייהו הוא דכאיב להו :

ועוד · לא גרסינן ועוד גזרה שמא יאמרו בית מקצתו כו' דאי מדאורייתא מיבם לחדא וחליץ לחדא משום גזירה לא יכיח :

כי איכא תרתי לא תתקיים מצות ייבו' · תימה דאם כן למה לי קרא דאין חולץ לשתי בתים :

אלמה לא אצטריך ס"ד אמינ' ערוה אבראי קיימ' · הקשה ה"ר י"ט בר' יצחק אכתי צרת צרה היכי משכחת לה שהרי צרת ערו' איכ' יכולה ליכנס' לאחיו השני דאסיר' לו מדאורייתא' דגבי דידי' ערוה לאו אבראי קיימ' וי"ל דמשכחת לה כגון שהערו' היא מחייבי עשה או לא תעשה ועשה לכל האחין דלאו בת יבום היא וצרתה שריא :

ודלמא קסתים לן תנא כשמעון התימני · תימה דסתם ואח"כ מחלוק' היא דכהאי גוונא פריך בפרק יש מותרין (ד' קכב :) וכי האמר סתם לן תנא כר' יוחנן בן ברוק' סתם ואחר כך מחלוק' היא וי"ל דכהי דאין חשוב סתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד כדפרישית לעיל *ובפרק יש מותרין סמוך אקושי' אחריתי דקאמר ועוד מאי אלא :

אם כן למתניתין שאר חייבי כריתות · אכתי ה"מ למיפרך תניי' דסתם לן תנא כוותי' בקידושין בפ' האומר (דף סו :) כל מקום שאין קידושין כו' ואי זה זה הבא על אחת מכל העריות :

שכן

"בגמ' של הב"ח
כ"ב עי' לעיל
בדף י' ע"ב
"גי' הב"ח
דל"ג לי'

"גי' הב"ח ונחלוץ
לחדא ונייבם
לחדא אמר קרא
אשר לא יבנה כיון
שלא בנה שוב לא
יבנה ונייבם לחדא
ונחלוץ לחדא

לעיל ד' יח ·
[ודף יב · לקמן
צג ·]

[צ"ל כשמעון
התימני]
[דף מב :]

שהולד פגום לכהונה מאן הכל מודים שמעון התימני דאף על גב דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי מק"ו מאלמנה *ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסור' שוה בכל אינו דין שבנה פגום איכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ועוד *היא תועב' כתיב ואין בניה תועבין ועוד תניא המחזיר גרושתו והנוש' חלוצתו והנוש' קרובת חלוצתו רבי עקיבא אומר אין לו בה קידושין ואינה צריכה הימנו גט והיא פסולה וולד' פסול וכופין אותו להוציא וחכמים אומרים יש לו בה קידושין וצריכה הימנו גט והי' כשרה וולד' כשר למאן לאו לכהונ' לא לקהל אי הכי היא כשרה למאן אילימא לקהל פשיטא משום דזניא איפסלה לקהל אלא לאו לכהונה ומדהיא לכהונה ולדה נמי לכהונה מידי אירי' הא כדאית' והא כדאית' הכי נמי מסתבר' דקתני רישא היא פסול' וולדה פסול היא פסולה למאן אילימ' לקהל משום דזניא איפסל' ליה לקהל אלא לאו לכהונה וולדה פסול למאן אילימ' לכהונה הא לקהל כשר האמר ר' עקיבא הולד ממזר אלא פשיטא לקהל ומדרישא הא כדאיתא והא כדאיתא סיפא נמי הא כדאיתא והא כדאית' והיא תועבה נמי היא תועבה ואין צרתה תועבה אבל בניה תועבין אלא אלמנה קשיא מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחלל' אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב יוסף אמר רבי שמעון ברבי הכל מודים בבא על חייבי כריתות שהולד פגום מאן הכל מודים רבי יהושע דאע"ג דאמר רבי יהושע אין ממזר מחייבי כריתות *נהי דממזר לא הוי פגום מיה' הוי מק"ו מאלמנה ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום וכי תימא מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת הבא נמי כיון שבעלה עשאה זונה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים בעבד וכותי הבא על בת ישראל שהולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאף על גב דאמר *שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ

מחייבי

שהולד פגום · ואם ילד' בת פסולה לכהונ' כחללה : שכן היא עצמה מתחלל' · שאם מת כ"ג אסור' אפילו לכהן הדיוט שפסל' זה בביאתו ועשאה חללה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא) ולא כתיב ולא יחל ומשמע ב' חילולי' אחד לה ואחד לזרעו והכי מפרש בקידושין (דף עז·) או אם בת כהן היא פסל' מן התרומה כדאמר במכילתין לקמן (דף סח) תאמר במחזיר גרושתו שאין היא עצמה מתחללת דאי למיפסל' לכהן לא מיפסל' בהאי חזרה דהא פסולה וקיימא מחמת גירושין ואי לתרומ' לא מתסרה בהכי כדאמר בפרק אלמנה לכ"ג (ד' סט·) : המחזיר גרושתו · משנשאת : אין לו בה קידושין · דקסבר ר' עקיבא אין קידושין תופסין בחייבי לאוין : והיא פסול' · לכהן דזונה היא : וולדה פסול · ממזר הוא : למאן · קתני ולדה כשר לאו לכהונה : הא כדאית' והא כדאית' · היא כשרה לכהונ' וולדה כשר לבא בקהל אבל לכהונה פגום : ה"נ מסתברא · דהא כדאיתא והא כדאיתא : והיא תועבה · דקא פרכת היא תועבה ואין בניה תועבי' לא תידוק הכי אלא היא תועבה ואין צרתה תועבה ליאסר ליבום אלא מתייבמ' : ר' יהושע · דאמר במתניתין (לקמן ד' מט :) אין ממזר אלא מחייבי מיתות : עשאה זונה · ופסלה לכהונה אבל לעיל גבי מחזיר גרושתו ליכא לשנויי הכי דאמר בפרק אלמנה לכ"ג לקמן (דף סט ·) ואימ' נבעלה לפסול לה מחזיר גרושתו ומשני זר אצלה מעיקרא בעינן :

חייבי

שכן הי' עצמ' מתחלל' · ליכא למימ' דהי' נמי מתחלל' מק"ו דהא אמר בקידושין (דף עז:) דאין חלל' אלא מאיסורי כהונ' ולעיל בפ"ק (ד' טו:) פירשתי : **היא** כשרה לכהונ' איירי כדמסיק לגרושה היא וא"ת לר' עקיבא היינו לתרומ' דלכהן אסירא אמאי מיפסל' לתרומ' הא לאו זר אצל' מעיקר' הוא דלקמן בפ' אלמנה (דף סט · ושם) פריך ואימ' נבעל' לפסול מחזי' גרושתו ומשני זר אצל' מעיקרא בעינן וי"ל דסוגיא דהתם אליבא דרבנן אבל רבי עקיבא לא בעי זר אצלה מעיקר' כדאמ' בפ' י' יוחסין (ד' עה :) השתא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא וקצת תימה לר"י דמאי דריש ר"ע מהיא תועב' דלא דריש ואין בניה תועבים דהא ממזר הוי ולא מצי למדרש נמי ואין צרתה תועבה דלא שייך בה צרתה דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אליבא דר' עקיבא :

הכא נמי כיון דבא עליה עשאה זונה · משמע הכא דזונה פסולה לתרומה דמתחללת כמו אלמנ' וכן בפ"ק דסוטה (דף ו·) אמתני' דואלו אסורות לאכול בתרומ' דקאמר אילימא מקמי דתפתי זונה היא ופשיטה דאסורה בתרומה ותימ' לר"י מנ"ל דאסור' בתרומה דאשה זונה לא יקחו כתיב אבל לתרומה לא אשכחן ועוד לקמן בפרק אלמנה (דף סח :) דפריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתו' למה לי קרא דכי תהי' לאיש זר לחייבי כריתו' כיון דבחייבי כריתו' הוי' זונה וזונה אסורה בתרומה והיה נרא' לר"י דמכי תהיה לאיש זר הוא דנפקא לן דזונה אסירה בתרומה וכל חייבי כריתות אפילו אותה דע"י קידושין דלא הוי זר אצלה מעיקרא וכן חייבי לאוין לר"ע ואפילו מחזיר גרושתו דלא הוי זר אצלה מעיקרא כדמשמע לעיל דמיפסלה לר"ע מתרומה הוי בכלל לאיש זר כדאמרי' בי' יוחסין (ד' עה · ושם) השתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא ואפילו לרבי יהושע דלא הוי ממזר כיון דחמירי "דזרי' אצלה חשיבי והא דבעינן בפ' אלמנה (ד' סט · ושם) זר אצלה מעיקרא היינו דווקא בחייבי לאוין ולרבנן ולא מימעטו מכי תהיה למשמע הנך דאית בהו הויה חייבי כריתות דחמירי אלא דוקא "כותי ועבד ולהכי אצטריך קרא דאלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין לאתויי כותי ועבד ולר' עקיבא דמכותי ועבד הוי ממזר ונפיק מלאיש זר דריש אלמנה וגרושה לקמן (דף סט ·) לדרש' אחריתי ומכל הנהו דלא תפסו בהו קידושין הויא זונה כדאמר בפרק כל האסורין (ד' כט · ושם) מה ערוות דלא תפסי בה קדושין והוי' זונה כו' דלשון זונה משמע שאי אפשר להיות בה אלא ביאת זנות לא לאו דמלקות ואין להקשות למה לי דכתב רחמנא זונה לא יקחו כיון דזונה אסור' בתרומה ק"ו דאסורה לכהונה מגרוש' דשריא בתרומה ואסורה לכהן דמהאי ק"ו נפקא לן (לקמן ד' סח :) דגר עמוני ומואבי פסלי לכהונה אע"ג דאין מזהירין מן הדין קאמר התם דגילוי מלתא בעלמא הוא דאצטריך לאו דזונה דלקי תרתי ועוד אצטריך לזונ' מכותי ועבד לרבנן דר"ע דליכא בה "לאו בתרומה מלאיש זר אלא מאלמנה וגרושה דמאלמנ' וגרושה נפקא אי נמי משום גיורת ומשוחררת אצטריך לאו דזונה ואפי' לאביי דאמר בפ' כל האסורין (ג"ז שם·) דכהן הבא על הזונה כותית אינו לוקה משום זונה אם נתגיירה מודה דלקי דהוי זרעו מיוחס אחריו ועוד דמטעם שנעשה זונה ואסרה רחמנא משום זונה הוא דהוי חייבי כריתות בכלל לאיש זר כדמשמע הכא ובכל דוכתי דשם זונה גורם לה לפסול ומיהו מכותי ועבד אע"ג דהויא זונה דהא לא תפסי בה קידושין מינייהו לא הוי בכלל לאיש זר אלא דוקא חייבי כריתות לחמיר וקצת קשה דבפ' י' יוחסין (ד' עה : ושם) דפריך השתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא משמע היכא דהוי ממזר פשיט' דהוי בכלל לאיש זר אפי' לא הויא זונה ומיהו לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות ושם זונה גרם לה דהויא בכלל לאיש זר וזהו דוחק דבכל דוכתין דמשמע דשם זונה גורם לה ליפסל מתרומ' אתי כר' יהושע ולעיל בסוף פ' ד' אחין (ד' לה ·) הביא ר"י דכל הנך דע"י קידושין כיון דלא הוי זר אצלה מעיקרא לא הוי בכלל לאיש זר וזונ' דפסול' לתרומ' משום דכללה קרא בהדי חללה להכי פסולה כחללה ולפי זה צריך ליישב הא דפריך בפ' אלמנה (ד' סח :) ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות : **עשאה** זונה · משמע לרבי יהושע אין קידושין תופסין בחייבי כריתות דבתפיסת קידושין תלוי שם זנות כדמשמע בפרק כל האסורין (שם) וכן במ"פ ר"ג (ד' נג · ושם) אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות משמע דליכא מאן דפליג והא דמשמע בסמוך דממזרות תלוי בתפיס' קידושין וכן לקמן [דף מה :] דקאמר מה אחות [אב] דלא תפסי קידושין והולד ממזר משמע דכל היכא דלא תפסי קידושין הוי ולד ממזר היינו לשמעון התימני ולר"ע משום דגלי לן קרא שיש ממזר מחייבי כריתות כדילפינן בסוף פרקין (ד' מט ·) וגלי לן נמי דלא תפסי בהו קידושין כדאמרינן בס"פ האומר (ד' סח · ושם) משום הכי אית לן למימר דהא בהא תליא אבל לרבי יהושע אע"ג דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות לא הוי ממזר כדיליף ר' יהושע בסוף פרקין דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ולהכי בסמוך דקאמר הכל מודים שמעון התימני לא קאמר הכל מודים ר' יהושע אע"ג דאמר ר' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ כו' לרבי יהושע אין קידושין תופסין בחייבי כריתות אע"ג דאין הולד ממזר אבל קצת קשה דבפ"ק דתמורה (דף ה · ושם) פריך לרבא דאמר כל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי אלמנה לכ"ג דרחמנא אמר לא יקח ותנן כל מקום שיש קידושין ויש עבירה כגון אלמנה לכ"ג כו'

ומשני

עין משפט
נר מצוה

קד
א מיי' פי"א מה' גירושין הל' יב סמג לאוין נב

*בגמ' של הב"ח ג"כ וע"ש בפרש"י דכתיב זונה היא ופשיטא דאסור' בתרומה דהא תנא לי' האמרה טמאה אני

ג' הב"ח כו' יש אצלה מעיקרא חשיבי וכו' ולא מייעטו מכי תהי' לאיש זר בתרומת הקדשים לא תאכל דמשמע וכו'

מסורת הש"ס

מחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל הבא כותי ועבד כיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמי מיתיבי *כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבי שמעון בן יהודה אומר אין ממזר אלא ממי שאיסורן איסור ערוה וענוש כרת אלא אמר רב יוסף מאן הכל מודים רבי אע"ג דרבי אומר *אין הדברי' הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהי' עושה חלוצה כערוה וליה לא סביר' ליה בכותי ועבד מודה *דכי אתא רב דימי אמר רב יצחק בר אבודימי משום רבינו כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר · רבי אחא שר הבירה ור' תנחום בריה דר' חייא איש כפר עכו פרוק הנהו שבוייתא דאתו מארמון לטברי' הוה חדא דאיעבר' מכותי ואתו לקמיה דרבי אמי אמר להו רבי יוחנן ור' אלעזר ורבי חנינ' דאמרי כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אמר רב יוסף *רבות' למחשב גברי הא רב ושמואל בבבל ורבי יהושע בן לוי ובר קפר' בארץ ישראל ואמרי לה חלופי בר קפר' ועיילי זקני דרום דאמרי *כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר א"א אמר רב יוסף רבי היא *דכי אתא רב דימי אמר רבי יצחק בר אבודימי משום רבינו אמרו כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבי יהושע בן לוי אומר הולד מקולקל למאן אילימ' לקהל הא אמר ר' יהושע הולד כשר אלא לכהונה דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה *מק"ו מאלמנה מה אלמנה לכהן גדול שאין איסור' שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת הבא נמי כיון שנבעלה פסלה *דאמר רבי יוחנן משום ר' *שמעון מנין לכותי ועבד הבא על הכהנת ועל הלויה ועל הישראלי' שפסולה שנאמר ובת איש כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה אמר ליה אביי מאי חזית דסמכת אדרב דימי סמוך אדרבין דכי אתא רבין אמר רבי נתן ור' יהודה הנשיא מורי' בה להיתיר' ומאן *ר' יהודה הנשי' ר' ואף רב מורה בה היתירא דההוא דאתא לקמיה דרב א"ל כותי ועבד הבא על בת ישראל מהו אמר ליה הולד כשר א"ל הב לי ברתך לא יהיבנא לך אמר שימי בר חייא לרב אמרי אינשי גמלא במדי אקבא רקדא הא קב והא גמלא והא מדי ולא רקדא א"ל "אי ניהוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי אמר ליה אי הוה כיהושע בן נון אי מר לא יהיב ליה אחריני יהבי ליה האי אי מר לא יהיב ליה אחריני לא יהבי ליה לא הוה קאזיל מקמיה יהיב ביה עיניה ושכיב ואף רב מתנה מורה בה להיתירא ואף רב יהודה מורה בה להיתרא דכי אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל איטמר או נסיב בת מינך וכי אתא לקמיה דרבא א"ל *או גלי או נסיב בת מינך שלחו ליה בני בי מיכסי "לרב' מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל מהו אמר להו השתא עבד כולו אמרינן כשר חציו מיבעיא אמר רב יוסף מרא דשמעתא

מנו

ויקרא כב

חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין · דנפקא לן בפ' כיצד (דף כג ·) מכי תהיין לאיש ב' נשים וגו' ועבד וכותי לאו בני קידושין נינהו דכתיב (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור וכותי נמי ליתיה בכלל קידושין דכתיב (דברים ז) בז' אומות לא תתחתן בם לא יהא לך בהן חיתון ובשאר אומות כתיב (שם כא) ואח"כ תבא מכלל דמעיקרא לית בה הויה ומהני קראי נפקא לן בקידושין (דף סח :) דלא תפסי קידושין בנכרית ונכרי' נמי מצי למילף מינייהו הלכך אין ביאתו ביאה לשם קידושין ודמיא לחייבי כריתות ובשאלתות *דרב אחאי מפיק מהא והיא בעול' בעל (בראשית כ) ודרשינן בסנהדרין (דף נז :) בעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם וכל שכן דארוס' לית להו וביאה לשם קידושין נמי לית להו דאיתקוש הויות להדדי* : **אין ממזר** וכו' · והא היא תנא כשמעון התימני סבירא ליה וקתני בכותי ועבד דאין ממזר : **אע"ג דקאמר ר'** · בפר"ג אין ביאה אחר חליצה דאם הלך לזו ובא על זו אינה צריכה הימנו גט וקאמר אין הדברים הללו אמורים דביאה אחר חליצה לא תפסה אלא לדברי ר"ע כו' אבל לדידי' לא סבירא ליה אפי' הכי בכותי ועבד מודים : **דכי אתא רב דימי כו' משו' רבינו** · רבי : **שבוייתא מן ארמון** · לאנטוכי : **אלא אמר רב יוסף ר' היא** · לא תחשוב גברי דהאי משום רבות' דרבי' לא תפסיל לי' דהאי נמי רבים מכשרי אלא משום דהיא דרבי איכא למיפסלי' דהלכה כמותו : **והאמר רבי יהושע בן לוי** · לעיל הולד כשר : **זו שאיסורה שוה בכל** · כותי אסור בין בכהנת בין בלויה בין בישראלית : **שבנה פגום** · בנה פגום לאו דוקא דהא פשיטא בן הכותית לאו כהן הוא ואי משום דלא ישא כהנת כיון דמותר בישראלית מותר נמי בכהנת שאין קדושה בנשים דאפילו כשרות מותרות לפסולי' דקיימא לן (קידושין דף עג ·) לא הוזהרו כשרות מלינשא לפסולי' אלא משום בתו נקט דאם תלד בת פסול' לכהונה : **פסלה** · אפי' מתרומ' דבי כהנא וכ"ש מלהנשא לכהן : **שפסלוה** · כהנת מתרומת אביה ולויה וישראלית כגון שנישאו לכהן וילדו לו בנים וכשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם ואם בא עליה כותי ועבד פסלה מתרומה וכ"ש מכהונה : **מי שיש לו אלמנות וגירושין בה** · כגון ישראלים הוא דכי מת וזרע אין לה ושבה אל בית אביה וגו' (ויקרא כב) : **יצאו כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה** · שאין קידושין תופסין : **א"ל אביי** · לרב יוסף : **מאי חזית דסמכת אדרב דימי** · דאמר משמי' דר' הולד ממזר סמוך אדרבין דמכשרי ליה משמיה דר' : **דההוא דאתא** · בן כותי מישראלית : **אמרי אינשי גמלא במדי אקבא רקדא** · גמל גדול מרקד בתוך קב קטן בד' רגליו במלכות מדי ונוזמא : **הא קבא והא גמלא והא מדי** · יבא וירקד לפנינו כלומר אתה שהתרת דבר חידוש האמת דבריך ותן לו בתך : **לא הוה אזיל מקמי'** · אותו בן הכותי דקא א"ל הב לי ברתך : **זיל איטמר** · לך במקום שלא יכירוך ושא בת ישראל שאילו יכירוך לא יתנוה לך אלמא לא ממזר הוא מדאכשר לי' בת ישראל שהרי ממזר מוזהר על הכשרה : **בת מינך** · בת ישראל מן הכותי הכשרה כמותך אבל ממזרת ושפחה לא תשא אלמא כשר הוא : **גלי** · לא לגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה : **בני בי מיכסי** · מקום : **מרא דשמעתא** · דאמר כותי ועבד הבא על בת ישראל בנו כשר :

מנו

ומשני שאני התם דאמר רחמנא לא יחלל חילולים הוא עושה ואין עושה ממזרים פי' וכיון דלא הוי ממזר תפסי בה קידושין א"כ לרבי יהושע לא תפסי קידושין באלמנה אליבא דרבא דלרבי יהושע ליכא לאוכוחי מידי דתפסי בה קידושין מדלא הוי ממזר' וא"ת בקידושין בהאומר (דף סח ושם) אמאי דחיק למצוא שאר עריות דלא תפסי בה קידושין מגלן כיון דכבר אשכחן דלא תפסי באחת מהן קידושין דמהשתא תיפוק לן כל עריות "דהוי מינייהו ממזר וי"ל דממזרי' גופיהו לא שמעינן בכל חייבי כריתות כל כמה דלא מייתי היקש' דרבי יונה דמלא יקח ולא יגלה דמייתי בסוף פרקין (דף מט ·) דכתיבי באשת אב ובשומרת יבם של אביו לא שמעינן ממזרת בשאר עריו' כגון אשת איש שיש לה התר בחיי אוסרה ואחות אשה וכל דכוותייהו אבל בסוף דמייתי היקש' איכא למילף בעלמא כדפרשינן :

יצאו כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה · וא"ת והא ר' יוחנן אית ליה לעיל דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר א"כ למה לי קרא דהשתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא וי"ל הא דידיה והא דרביה ועוד דאמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן כדאמרינן ספ"ק (דף יז :) ושם פירשתי אמאי הוי ממזר מכותי כיון דביאת התר היא מדאורייתא* :

זיל איטמר · וישיאוך מיוחסת וא"ת והא בעי ראיה כדאמר בפ"ב דכתובות (דף כד · ושם) דמעלין מתרומה ליוחסין וי"ל דהתם להשיא בתו לכהן העובד על גבי המזב' כמו שמוכיח שם ר"ת אי נמי התם כר"מ אבל חכמים אומרים כל משפחו' בחזקת כשרות הם עומדות בפ' עשרה יוחסין (דף עב :) :

משום

עין משפט
נר מצוה

קה
א מיי' פי"ה מה' יבו' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנד סעי' ח

"ג' הב"ח דהוי מנייהו ממזר לא תפסי בהו קידושין וי"ל וכו'

קו
ב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ה וסעי' יט

קז
ג מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה הלכ' ג טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח

[ועי' תוס' ע"ז נט· ד"ה נכרי]

"ג' הב"ח אי האי

"ג' הב"ח לרבה

מנו רב יהודה והא אמר רב יהודה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל אותו ולד אין לו תקנה כי אתמר דרב יהודה כגון דקדיש בת ישראל דנמצא צד עבדות שבו משתמש באשת איש והאמרי נהרדעי משמיה דרבי יעקב לדברי הפוסל פוסל אפילו בפנויה לדברי המכשיר מכשיר אפילו באשת איש ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב מאן דפסל סבר מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין [הולד ממזר] אף כל דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר ומאן דמכשר סבר מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי בה קידושין לאפוקי נכרי ועבד דלא תפסי בהו קידושין כלל אלא כי אתמר דרב יהודה כגון שבא על אשת איש ונמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש אמר רבינ' אמר לי רב גזא איקלע רבי יוסי בר אבין לאתרין והוה עובדא בפנוי' ואכשר באשת איש ופסיל אמר רב ששת לדידי אמר לי רב גזא לא ר' יוסי בר אבין הוה אלא רבי יוסי בר' זבידא הוה ואכשר בין בפנויה בין באשת איש א"ל רב אחא בריה דרבה לרבינ' איקלע אמימר לאתרין ואכשר בין בפנויה בין באשת איש והלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנוי' בין באשת איש רבא *אכשרי' לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג *דאמר מר שום תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה עבדי' דרבי חייא בר אמי אטבלה להההיא נכרית לשם אנתתא אמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר רב אסי מי לא טבלה לנדות' בברתה נכרי ועבר הבא על בת ישראל הולד כשר ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדות' ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקיריו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלוקח עבד מן הנכרי וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין מאי טעמ'

נכרי

תורה אור

דברים יז

מנו רב יהודה : כלאמר ואף רב יהודה מורה בה להיתירה : והאמר רב יהודה · גבי חציו עבד הבא על ישראל : הולד אין לו תקנה · בבת ישראל כלומר ממזר הוא : כי אתמר · ההיא דאין לו תקנה : כגון דקדיש · מי שחציו עבד וחציו בן חורין את בת ישראל ואח"כ בא עליה דכיון דקדשה הויא מקודשת לצד חירות אבל לא לצד עבדות ונמצא צד עבד שבו משתמש בא"א ולפיכך הולד ממזר דכל הכי למכשרי בפנוי' מכשרי אבל באשת איש אפילו בישראל הולד ממזר וכ"ש נכרי ועבד אבל היכא דבא עלי' בלא קידושין כשר : ה"ג דנמצא צד עבדו' שבו משתמש באשת איש : לדברי המכשיר · בעבד הבא על בת ישראל מכשיר אפילו באשת איש וטעמא מפרש ואזיל : אלא מאשת אב · דממזרות לגבה כתיב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר (דברים כג) : כגון שבא על אשת איש · ומשום הכי הולד אין לו תקנה בבת ישראל דנמצא צד חירות של עבד כשבא עליה משתמש באשת איש ואע"ג דאי כולו עבד הולד כשר כדאמרן לדברי המכשיר מכשיר אפי' באשת איש הכא ממזר משום צד חירות דהוי כשאר ישראל הבא על אשת איש דהולד ממזר : רב גזא גרסי' : הוה עובד' · בעבד גמור : בין באשת איש · כדאמרן שאין עושה ממזר אלא מי שיש לו קידושין על אחרים : רב מרי בר רחל · מנכרי הבא על ישראלית הוה : בפורסי דבבל · גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דגר בעלמא אסור למנותו פרנס על ישראל דאמר מר כו' האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה : אטבל' לשם אנתתא · לשם טביל' נדה ולא לשם טבילת גרות : יכילנא לאכשורי בה · להיות גיורת גמורה ואע"פ שלא טבל' לשם גירו' ואמר לקמן (דף מו ·) לעולם אין גר עד שימול ויטבול דטבילת נדה סלקא לה לשם גירות דנכרי' לא טבלה לנדותה : ובברת' · ואע"ג דבת עבד הבא על בת ישראל היא דהא נתגיירה זו וכבת ישראל היא אפי' הכי כשר' בתה : בה כדרב אסי · דאמר במסקנין ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא שלא טבלה אמו לשם גירות ואמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה אלמא טבילת נדה סלק' לה לשם גירות ל"א לשם איתתא לשם אישות וטבילות גירות הוה אלא שאינה טבילה דאמר בכילד (דף כב :) אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש אין גריס · יכילנא לאכשורי בה · ע"י טבילות אחרות שטבלה אח"כ לנדותה כך שמעתי וקשיא לי חדא דקבעינן הלכתא התם הלכה כולן גרים ואפילו למשנה ראשונה נמי אי קמייתא לא סלקא לה בתרא נמי לא סלקא לה דלאו לשם שמים נתגיירה ולשון ראשון עיקר ונראה בעיני: בר ארמייתא · שלא טבלה אמו כשנתגייר' : מי לא טבלה לנדותה · ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא וכן מי לא טבל לקירויו :

נכרי

משום דאתי לד עבדו' נשתמש באשת איש · והא דמשמע בפ"ק דקידושין (דף ז · ושם) דהתקדשי לחציי לא אמר כלום אי לאו משום דאי בעינן למיכנס אחריתי נסיבי' קאמר היינו מפו' דשייר בקניינו כדאמר בהשולח (ד' מג · ושם) והכא לא שייר :

מה אשת אב כו' · וא"ת מה לאשת אב שכן כרת ומיתה ויש לומר לממזרות תלוי בתפיסת קידושין כדפרישי' לעיל : **רבא** אכשריה לרב מרי בר רחל · רבא גרסי' ולא רב דרב מרי בריה דאיסור גיורא הוה שהיה בימי רבא כדמוכח בפ' מי שמת (ד' קמט · ושם*): **פורסי** דבבל · ממונה כדאמ' בפ"ק דיומא (ד' ט·) מאי פרהדרין פורסי :

כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה · מכאן קשה לפי' הקונ' דפירש באלו נאמרין (ד' מא · ושם) גבי אגריפס המלך שאמרו לו אחינו אתה וקאמר בגמרא דבאותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה שהחניפו לאגריפס ופי' בקונ' שקראוהו אחינו לפי שהית' אמו מישראל ולפירושו אמאי נענשו הא אמרינן הכא כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ואע"ג דתניא בתוספתא דאין מעמידין מלך אלא מן המשיאים לכהונה מ"מ תימה הוא לומר דמשום איסורא דרבנן נתחייבו כלייה ואומר רבינו שמואל דהורדוס לא נשא בת ישראל שעשה תשובה כדאמרי' בפ"ק דבבא בתרא (דף ד ·) ולכך נענשו ואף ע"פ שהיה עבד קראוהו אחינו לפי שהיה אחיהם במצות ואתי שפיר הא דאמר שמואל בפרק י' יוחסין (דף ע :) כל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא ושמואל גופיה אית ליה (לעיל ע"א) דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא ודאי לא נשא ישראלית וא"ת מ"מ אמאי עבדא הוא והלא מסתמ' כשמלך הורדוס נתייאשו בעליו ושמואל אית ליה (לקמן ד' מח·) המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שיחרור וי"ל דשמא היו מצפים שתהא גאולתו מושפלת וא"ת דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל אין כשר לדון ובפרק אחד דיני ממונות (ד' לו : ושם) תנן הכל כשרים לדון ופריך תנינא [ומשני] הא' לאתויי גר והא לאתויי ממזר משמע דגר אע"פ שאין אמו מישראל אלא שנתגייר בעצמו דכשר לדון דקרינן ליה בא מטיפה פסולה דקאמר התם אבל גר מטיפה פסולה לא וי"ל דהתם מיירי לדון גר חברו כדאמר בפרק מצות חליצה (ד' קב · ושם) גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל וא"ת בפרק י' יוחסין (ד' עו :) אמרינן מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים למימרא דלא מוקמינן פסולים ורמינהו הכל כשרים לדון כו' ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא דהתם היינו לדון את חברו וי"ל דממזר כיון דאביו ואמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה תדע דהא דרשינן עליך הוא דבעינן מקרב אחיך וחברו ממזר מיקרי שפיר עליך שבא מזרע ישראל ואי מיפסל ממזר לדון את ישראל מיפסל נמי לחברו ובפרק אחד דיני ממונות (ד' לו) דקעביד צריכות' בין גר לממזר אע"פ שגר וממזר חלוקין לגר אינו דן אלא חברו מ"מ נקט צריכותא לפי שהמשנה שנויה סתם ואין חילוק זה מפורש בה :

אטבלה להההיא נכרית לשום אנתתא · שהיה רוצה ליחדה לו והיה מטבילה כדרך כל בנות ישראל שטובלות משנתבעות ליכנס וטועה היה דבעבד לא גזרו כשנ"ז כדאמרינן בנדה (ד' כ) : **מי** לא טבלה לנדותה · תימה דאמר לקמן (ד' מו :) דגר צריך שלשה למשפט כתיב ביה ואפילו למ"ד בריש סנהדרין (ד' ג ·) דבר תורה חד נמי כשר מ"מ אין דרך נשים להביא איש עמהן בשעת טבילה ואשה אינה ראויה לדון כדתנן (נדה ד' מט :) כל הכשר לדון כשר להעיד ובהדיא איתא בירושלמי דיומא מעתה שאין אשה מעידה אינה דנה ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת להן שידונו אי נמי על פי הדיבור שאני וי"ל דהאי דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה אע"ג דאמרינן לקמן (דף מז :) דשני ת"ח עומדים מבחוץ היינו לכתחלה דעדיף טפי ויש מפרשים *דכיון דידוע לכל שטבלה כאלו עומדים שם דמי ומיהו קשיא דטבילת נדה בלילה ולקמן (ד' מו :) אמר אין מטבילין גר בלילה אבל אי לאו כתיב משפט אלא אקבלת מצוה אתי שפיר והא דאין מטבילין היינו לכתחלה מדרבנן* :

הקדש

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח דאי בעינא

קח
א ב מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף יז

[ועי' תוס' שבת קכד · ובתוס' שם ובתוס' ב"מ עג : ד"ה רב מרי] וכ"ה בהגהת הב"ח

קט
ג שם סעי' ה וסעיף יט

קי
ד מיי' פ"א מה' מלכים הל' ד

קיא
ה ו מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ג

קיב
ז מיי' שם ופ"ח מה' עבדי' סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' ע

*גי' הב"ח חסים עליך מלך מקרב אחיך

[ועי' תוס' קדושין ס"ב : ד"ה גר]

נכרי גופו לא קני ליה מאי דקני לי' הוא דמקני ליה לישראל וכיון דקדם וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשעבודי' כדרבא *דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרו' מפקיעין מידי שיעבוד מתיב רב חסדא *מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה וטבלו לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמן בני חורין לפניה אין לאחריה לא אמר רבא לפניה בין בסתם בין במפורש לאחריה במפורש אין בסתם לא אמר רב אויא לא שנו אלא בלוקח מן הנכרי אבל נכרי גופי' קני דכתי' וגם מבני התושבי' הגרי' עמכם מהם תקנו *אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה ולא הם קונין מכם למאי אילימא למעשה ידיו אטו נכרי לא קני ליה לישראל למעשה ידיו והכתיב או לעקר משפחת גר ואמר מר *משפחת גר זה הנכרי אלא לאו לגופיה וקאמר רחמנא אתם קונין מהם אפי' גופיה *פריך רב אחא אימא בכספא ובטבילה קשיא אמר שמואל צריך לתקפו במים כי האי דמנימין עבדיה דרב אשי בעא לאטבולי' מסריה ניהלייהו לרבינא ולרב אחא בריה דרבא אמר להו חזו דמינייכו קבעית ליה רמו ליה *ארויסא בצואריה ארפו ליה וצימצמו ליה ארפו ליה כי היכי דלא הוי חציצה צימצמו ליה כי היכי דלא לקרים ולימ' (להו) לשם בן חורין אני טובל בהדי דדלי רישיה מיא אנחו ליה זולטא דטינא ארישיה ואמרו ליה זיל אמשי לבי מרך א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו ומשעבדי בהו כי נפקי צריכי גיטא דחירותא או לא א"ל *איכו שכיבי לא אמרי לכו הא מלתא הכי אמר רב ששת מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא משתעבד למאן דיהיב כרגא *ר' חייא בר אבא איקלע לגבלא חזא בנות ישראל דמיעברן מגרים שמלו ולא טבלו וחזא חמרא דישראל דמזגי נכרים ושתו ישראל וחזא תורמסין דשלקי נכרים ואכלי ישראל ולא אמר להו ולא מידי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל צא והכרז על בניהם שהם ממזרים ועל יינם משום יין נסך ועל תורמוסן משום בשולי נכרים לפי שאינן בני תורה על בניהן שהם ממזרים ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אין גר עד שימול ויטבול וכיון דלא טביל נכרי הוא ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ועל יינם משום יין נסך משום *לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ועל תורמוסן משום בישולי נכרים לפי שאינן בני תורה הא בני תורה שרי *והאמר רב שמואל בר רב יצחק משמיה דרב כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי נכרים והא תורמוסן אינו נאכל כמות שהוא חי ויש בו משום בישולי נכרים ר' יוחנן כאידך לישנא סבירא ליה דאמר רב שמואל בר רב יצחק משמיה דרב כל שאין עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בישולי נכרים וטעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי ת"ר גר שמל ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באימהות שטבלו ולא מלו וחכ"א טבל ולא מל מל ולא טבל [ר'] אין גר עד שימול ויטבול ור' יהושע נמי נילף מאבות ור"א נמי נילף מאימהות וכי תימא אין דנין אפשר משאי אפשר *והתניא ר"א אומר מנין לפסח דורות שאין בא אלא מן החולין נאמר פסח במצרים ונאמר פסח בדורות מה פסח האמור במצרים אין בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות אין בא אלא מן החולין א"ל ר' עקיבא *וכי דנין אפשר משאי אפשר א"ל אע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה אלא

בטבל

תורה אור

ויקרא כה

שם

נכרי גופא לא קני · נכרי לא קנאו לגופו של זה מתחלה כדאמר לקמן ולא הם קונים זה את זה : הקדש חמץ ושיחרור · עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח דהויא קדושת הגוף פקע שיעבודא דקמא אבל קדושת בדק הבית לא מפקעה כדתנן בערכין (ד' כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים כולן או אם עשה ממנו אפותיקי לנכרי והרי הוא מונח בידו של ישראל ובאו שם שעות של ערב הפסח פקע שיעבוד הנכרי הואיל ולא הוי ממש דידיה וחייב זה לבערו : ושיחרור · עשה עבדו אפותיקי לחברו ושחררו משוחרר ופקע ממונו של מלוה : בבלוריא כו' לפניה אין · לפי שהם גרים והיא נכרי' והנכרי ישראל לא קני לגופיה : לאחריה לא · אלמא גבי ישראל לא אמרינן קנה עבד עצמו בן חורין : בין בסתם · שלא פי' הרי אנו טובלין לשם בני חורין : במפורש · כדרב חמא בר גוריא דקתני וקדם וטבל לשם בן חורין : אבל נכרי גופיה · נכרי שמכר עצמו לישראל קנהו ישראל לגופיה ואם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין : אלא נכרי מי לא קני ליה לישראל · למעשה ידיו והכתיב או לעקר משפח' גר ואמר מר משפחת גר זה הנכרי : אימא בכספא ובטבילה · לשום עבדות הוא דקאמר רחמנא ליקני אבל אם קדם וטבל לשם בן חורין ה"נ דבן חורין הוא : לתוקפו במים · כשמטבילו לשם יהדות לעבדות צריך שיתקפנו לתת עליו עול מלאכ' במים כדי שתהא נראת כטבילת עבדות שאפי' יאמר הוא לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין ולא יהא ממשות בדבריו : בעי לאטבולי' · לשם יהדות לעבד : מינייכו קא בעינא לית · אם יקדים ויאמר לשם בן חורין : ארויסא · קביסתרי : וצמצמו · לחקוהו לקשור במאסרו משום לתוקפו במים : ארפו ליה וצמצמו ליה · שהיה לו עניבה וכשרוצים מושכין ראש החבל והוא דוחק מאליו וכשאין מושכין רפוי והמים נכנסים על בשרו : זולטא דטינא · כלי מלא טיט : דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו · כשאין נותנין כסף גולגלת למלך תופסי' אותם גבאי המלך והכי דבי פפא עשירים היו ופורעים המס לגבאי המלך וקונין אותם לעבדים מהם ונכרים היו אותן הנקנין וקא מבעיא ליה אי הוי קנין דלכי נפקי מיניה ליבעי גיטא דחירות' או לא : מוהרקייהו דהני · חותמי של אלו : בטפסא דמלכא · שהן לו לעבדים · טפסא · ארגז אסקרי"ן בלעז : ומלכא אמר כו' · הלכך מכר הוא ובעי גיטא לחירות' אי בעו לאיגיורי ולאיסתרויי בבת ישראל : לפי שאינם בני תורה · אתורמוסין קאי דאין בו משום בישולי נכרים כדמפרש לקמן אלא לפי שאינן בני תורה לא ואסור עליהן שלא יזלזלו בבישולי נכרים : ועל יינם משום יין נסך · דאע"ג דלא נגעי אלא כותו בעלמא הוא אסור משום לך לך אמרי' לנזירא כו' : תורמוס אינו עולה על שלחן מלכים : באבותינו שמלו · בימי משה כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל התורה ולקבל פני השכינה : באימהות · כשותיהם שטבלו כדמפרש לקמן דאם לא טבלו במה נכנסו תחת כנפי שכינה : משאי אפשר · אימהות אי אפשר למול : אלא מן החולין · ולא מדמי מעשר שני דאכתי מעשר שני לא הוה : אין בא אלא מן החולין · למעוטי מדמי מעשר שני : ה"ג במנחות בהתודה (ד' פב ·) א"ל ר"ע וכי דנין אפשר כו' · ומאן דגריס ר' יהושע קשיא האמר ר' יהושע דנין מאימהות: משאי אפשר · מפסח מצרים דהאי דלא בא מן המעשר דאי אפשר הוא דאכתי מעשר לא הוה :

במקום

הקדש חמץ שיחרור · מפורש בהשולח (ד' מ :) : **כי** נפקי צריכי גיטא דחירות' אי לאו · מספקא ליה אי דינא דמלכותא *דינא (או לא) ואע"ג דלא קני גופי' הכא קני או דלמא הכא נמי לא קני אלא למעשה ידיו ובנכריותן מיירי אם היו באין להתגייר:

רבי יוחנן כאידך לישנא סבירא לי' · אומר ר"ת דכולהו מודו דכשנאכל כמות שהוא חי דאין בו משום בישולי כותי' דאמר באין מעמידין (ד' לח·) דאיכא בינייהו דג"ס קטנים ארז' ודייסא היינו דברים שאינם עולים על שלחן מלכים ואין נאכלין כמות שהן חיין ולא נקט כמה דברים הנאכלים שהן חיים ועולים על שלחן מלכים כמו פירות וגבינה וכיוצא בהן והא דאמר ר' יוחנן התם ביצה אע"ג דראוי' לגמוע חיה אין זו אכילה חשובה דהכי נמי *בשר מליח מותר לטלטלו בשבת דחזי לאכילה ואפי' הכי יש בו משום בישולי כותים :

אמר ליה ר' עקיבא וכי דנין אפשר משאי

עין משפט
נר מצוה

*דינא ואע"ג כנ"ל ותי' או לא נמחק · ב"ח

קיג
א מיי' פ"ז מה' ערכין הל' יד ופ' יח מה' מלוה ולוה הל' ו ז סמג עשין ל' טוש"ע ח"מ סי' קי סעי' ז

קיד
ב מיי' פ"ח מה' עבדים סמג עשין פו טוש"ע שם סעי' ו וטוש"ע י"ד סי' רסז סעי' ז

[שבת קכח ·]

קטו
ג מיי' פ"ח מה' עבדים הל' כא

קטז
ד מיי' שם ופי"ג מה' איסורי ביאה הל' יא

קיז
ה טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ט

קיח
ו מיי' פ"א מה' עבדים הל' ג סמג עשין פג

קיט
ז ח מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ט

קכ
ט מיי' פ"ה מה' גזילה ופ"א מה' עבדים סמ"ג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסט סעי' יא

קכא
י מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה הל"ו סמג לאוין קיו

קכב
כ מיי' פי"א מה' מאכלות אסורות סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכג סעי' א

קכג
ל מ מיי' פי"ז מה' מ"א סמג לאוין קיב טוש"ע י"ד סי' קיג סעי' א

[נ מיי' פ"ג מה' איסורי ביאה סמג ל"ת קטו טוש"ע י"ד סי' רסח]

קכד
ס מיי' פ"ו מה' מעשה הקרבנות הלכה ע

מאי אפשר · תימה לר' עקיבא מנלן דאין משלשין במכות דבפ' קמא דמכות (דף ה) ילפינן לה ממיתה והיינו אי אפשר ואין לומר דהתם דגזירה שוה היא מודה ר"ע דדנין אי אפשר משום דאין ג"ש למחצה אבל הכא בנין אב הוא דהא הכא נמי היקשא הוא כדמסיק בסוף התודה (ד' פב: ושם) דדריש ר' אליעזר מועבדת (שמות יג) שיהו כל העבודות שוות זה כזה ולא קיבל ר"ע אע"ג דאין היקש למחצה* :

בשטבל ולא מל כ"ע לא פליגי · וא"ת ור' יהושע אדמודי ליה אידויי לפלוג עליה לפלוגי דנקט טבל דמודי ר' אליעזר ולא נקט מלתא דפליג בה וכי האי גוונא פריך בסוף שבועת הפקדון (דף לח ·) וי"ל דהתם לא דייק אלא משום דהתנא הראשון הזכיר הכל אבל הכא נקט שפיר רבי יהושע טבל ולא מל כיון דלא דיבר בו ר' אליעזר :

כי פליגי במל ולא טבל · תימה דלקמן בריש הערל (דף עא ·) ממעט ר"ע גר שמל ולא טבל מפסח מדכתיב תושב ושכיר והשת' כמאן סבר ר"ע אי כר' יהושע למה לי קרא פשיט' דלא אכיל בפסח דנכרי גמור הוא ואי כר' אליעזר כיון דגר מעלי' הוא אין סברא למעטו מפסח כדמשמע התם וי"ל דלעולם כר' יהושע סבירא ליה ולאו מטעמיה דאיהו סבר דבאבות נמי טבילה הוה ור' עקיבא סבר מדמעטי' קרא בפסח ש"מ דאין גר עד שימול ויטבול :

דאין הזאה בלא טבילה · מפרש ר"ת בלא טבילה לפני הזאה כדי לקבל הזאה כדאמר בפ' ארבעה מחוסרי כפרה (דף ט ·) מה אבותינו לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והזאת דמים ואותה טבילה כשרה אף בלילה כדתנן במסכ' פרה (פ"ב) אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום ולענין טומאה יש עוד טבילה אחרת אחר הזאה שהיא כדי ליטהר מטומאה כדכתיב בקרא והזה ברישא והדר ורחץ במים ואותה טבילה אינה כשרה אלא ביום כדתנן בפרק ב' דמגלה (דף כ: ושם) אין טובלין ואין מזין אלא ביום ויש מפרשי' דהתם בטבילת אזוב איירי אין טובלים אזוב אלא ביום כדאמרי' בסוף מסכת פרה שאם טבל את האזוב בלילה אפי' הזה ביום הזאתו פסולה והשת' אתי שפיר הא דתנן טבילה קודם להזאה והא דקאמר התם בגמר' לא מזין אלא ביום דכתיב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וגו' איתקש טבילה להזאה היינו בקרא דלקמיה דכתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל וגו' וכן משמע בירוש' דמגילה דאמר וטבל והזה מה הזאה ביום אף טבילה ביום ואין לתמוה כיון דבעי הזאה היאך מקבלים גרים בזמן הזה דבפרק מחוסרי כפרה *נפקא לן מקרא דלא בעינן :

ורבי יהושע טבילה באימהות מנא ליה · אע"ג דאית ליה דאין הזאה בלא טבילה שמא הנשים לא היו בכלל אותה הזאה אי נמי משום ר' אליעזר אצטריך האי טעמא דמסיק משום דאיהו נמי מודה דבטבילה לחוד סגי כדאמר לעיל בטבל ולא מל כ"ע לא פליגי דלית ליה דאין הזאה בלא טבילה : **כיון** דאמר ר' יהודה דבחדא סגי כו' · תימה דפריך פשיטא דמנא ליה דסגי במילה לחודה דלמא כר' יהושע סבר ליה דטבילה בלא מילה מהניא אבל מילה בלא טבילה לא מהני : **תקוני** גברא בשבתא לא מתקנינן · ואע"ג דלענין טומאה שרי לטבול בשבת משום דנראה כמיקר שאני הכא דבעי שני ת"ח לעמוד שם בשעת טבילה להודיעו המצות כדאמרי' לקמן (ד' מז:) :

דרבי יוסי תרתי בעי · כתב בה"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף וטעמא דקטן שלא היתה לו ערלה מעולם אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ומילתו אינה מילה צריך להטיף דם ברית ומיהו אם נכרת לו כל הגיד ובא להתגייר אין דומה שמילתו מעכבתו מלהתגייר ומודה רבי יוסי בההיא דסגי בטבילה לחודה ור"ת פסק במסכת שבת איפכא מה"ג וכן משמע בפ' ר"א דמילה (ד' קלה · ושם) דקאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול ונראה שעל זה סמכו ה"ג דסברי להו כאמוראי דהתם דאית להו דקטן אין צריך ובגר סברי כר' יוסי דשמעתין דמשמע דהלכתא כוותיה ובפרק הערל (דף עב :) פליגי רבי אלעזר בר' שמעון ורבנן בגר שנתגייר כשהוא מהול אם נמול ביום או אפי' בלילה אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית: **שמע** מינה דגר צריך שלשה · וא"ת ודלמא דאיקלעו וי"ל דמרב ספרא דייק שהרי ר' חייא הזכירו לפי שהיה בעל מעשה ור"ח ורב יוסף הזכיר רבי אושעיא חברו אבל רב ספרא למה הזכיר ר' אושעי' בר חייא:

אינו גר עד שימול ויטבול · מהכא לא מצי לדקדק דלא תיסגי בטבילה לחודה ולא בא לדקדק אלא דמילה בלא טבילה לא מהניא :

אין מטבילין גר בלילה · דמשפט כתיב ביה ואע"פ שכבר מל חשיב ליה כתחלת דין : **משפט** כתיב ביה · ושפטתם בין איש ובין אחיו ובין גרו אי נמי משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואפי' למ"ד בסנהדרין (דף ג · ושם) דבר

תורה אור

בטבל ולא מל כ"ע לא פליגי דמהני כי פליגי במל ולא טבל רבי אליעזר יליף מאבות ורבי יהושע באבות נמי טבילה הוה מנא ליה אילימא מדכתיב °לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם ומה במקום שאין טעון כיבוס טעון טבילה מקום שטעון כיבוס אינו דין שטעון טבילה ודלמא נקיות בעלמ' אלא מהכא °ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי *דאין הזאה בלא טבילה ורבי יהושע טבילה באימהות מנלן סברא הוא דא"כ במה נכנסו תחת כנפי השכינה *א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול פשיטא *יחיד ורבים הלכ' כרבים מאן חכמים *רבי יוסי דתניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר' יהוד' ר' יוסי אומר אין מטבילין לפיכך מטבילין גר בשבת דברי ר' יהודה ורבי יוסי אומר אין מטבילין אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת פשיטא כיון דא"ר יהודה בחדא סגיא היכא דמל לפנינו מטבילין מאי לפיכך מהו דתימא לר' יהודה טבילה עיקר וטבילה בשבת לא דקא מתקן גברא קמ"ל דר' יהודה או הא או הא בעי ר' יוסי אומר אין מטבילין פשיט' דכיון דאמר ר' יוסי תרתי בעינן תקוני גברא בשבת' לא מתקנינן מהו דתימא לר' יוסי מילה עיקר והתם הוא דלא הויא מילה בפנינו אבל היכא דהויא מילה בפנינו אימא ליטבל זה בשבתא קמ"ל דרבי יוסי תרתי בעי אמר רבה עובדא הוה בי ר' חייא ב"ר ורב יוסף מתני ר' אושעיא *בר רבי ורב ספרא מתני ר' אושעיא בר' חייא דאתא לקמיה גר שמל ולא טבל א"ל שהי כאן עד למחר ונטבילנך ש"מ תלת ש"מ גר צריך שלשה וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ אין מטבילין גר בלילה ונימא שמע מינה נמי בעינן מומחין דלמא דאיקלעו אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן *גר צריך ג' משפט כתיב ביה ת"ר מי שבא ואמר גר אני יכול נקבלנו ת"ל אתך במוחזק לך בא ועדיו עמו מנין ת"ל °וכי יגור (אתך גר) בארצכם

אין

במקום שאין טעון כיבוס · כגון בעל קרי בעלמא דכתיב ורחץ במים וטמא עד הער' (ויקרא טו) ולא כתיב וכבס בגדיו : מקום שטעון כיבוס · כגון בקבול תורה דכתיב וכבסו שמלותם : דלמא נקיות בעלמא · ההוא כיבוס לאו משום טומאה הוה דליטעון טבילה מק"ו אלא שיהיו בגדיהם לבנים והגונים לקבל פני שכינה : ויזרוק על העם · הזאה הוא : מטבילים אותו והוי כישראל מעליא ואין צריך לבדוק בעדים אם מילתו לשם מצות מילה : ומה בכך · אם אין מילתו לשם מילה הואיל וטבל בטבילה סגי: אין מטבילין · שמא ערבי מהול *וגבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית דר' יוסי תרתי בעי: לפיכך · הואיל ולר' יהודה בחדא סגיא מטבילין בשבת גר שמל אתמול לפנינו דבמילה סגי לי' וכי מטבילי' לי' בשבת' לא מתקני גברא : ה"ג אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת ד"ר יהוד' פשיטא כיון דלר' יהודה בחדא סגי היכא דמל לפנינו מטבילים : טבילה עיקר · דהא אמילה שמעינן ליה דקאמר ומה בכך : רבי יוסי אומר אין מטבילין · תרתי בעי ואע"ג דמל בפנינו טבילתו תקנתו : עובדא הוה בי ר' חייא ב"ר ורב יוסף מתני בר' אושעיא ב"ר · כלומר רבי אושעי' נמי הוה בהדי ר' חייא : ורב ספרא מתני · דאף ר' אושעיא בר' חייא הוה בהדייהו : שהי האידנא · לילה היה : ש"מ · מדרב ספר' דאמר תלתא הוה גר צריך שלשה : דבעינן מומחין · כי הנך תלתא גברי רבנן רברבי : דלמא דאיקלעו · הכי הוה מעשה דאיתרמו רבנן כי הני אבל ג' ודאי שמעינן מדקפליג רב ספרא ומוסיף עד דהוו תלתא : משפט כתיב ביה · משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואין משפט פחות מג' : יכול מקבלין אותו · לא נצריכנו טיפת דם ברית וטבילה : בא ועדיו עמו מנין · שנאמן : ת"ל וכי יגור · מ"מ ולקמן פריך כיון דעדיו עמו פשיטא ומי בעי קרא :

כל

עין משפט
נר מצוה

קלה
א מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ד
*[וע"ע תו' מנחו' סב · ד"ה והשתא ותוס' בכורות נו : ד"ה ומה בכך]

קלו
ב ג שם וסעי' ג

"גי' הב"ח וכי יגור בארצכם ותי' אתך גר נמחק

[וע"ע תוס' מגילה כ ·]

תורה אור

אין לי אלא בארץ בח"ל מנין ת"ל אתך בכל מקום שאתך אם כן מה ת"ל בארץ בארץ צריך להביא ראיה בח"ל אין צריך להביא ראיה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה בא הוא ועדיו עמו קרא למה לי אמר רב ששת דאמרי שמענו שנתגייר בב"ד (של) פלוני סד"א לא ליהמנוהו קמ"ל בארץ אין לי אלא בארץ בח"ל מנין תלמוד לומר אתך בכל מקום שאתך והא אפיקתיה חדא מאתך וחדא מעמך וחכמים אומרים בין בארץ בין בח"ל צריך להביא ראיה ואלא הא כתיב בארץ ההוא מיבעי ליה דאפי' בארץ מקבלי' גרים דסד"א משום טיבותא דארץ ישראל קמגיירי והשתא נמי דליכא טיבותא איכא לקט שכחה ופאה ומעשר עני קמ"ל א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הלכה בין בארץ בין בח"ל צריך להביא ראיה פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמא דר' יהודה דקמסייעי ליה קראי קמ"ל תנו רבנן °ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן אמר ר' יהודה גר שנתגייר בב"ד הרי זה גר בינו לבין עצמו אינו גר מעשה באחד שבא לפני ר' יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי אמר ליה ר' יהודה יש לך עדים אמר ליה לאו יש לך בנים א"ל הן א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך [ומי] א"ר יהודה אבנים לא מהימן *והתניא °יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר בני זה בן גרושה הוא או בן חלוצה הוא וחכ"א אינו נאמן אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר ליה לדבריך נכרי אתה ואין עדות לנכרי רבינא אמר הכי קאמר ליה יש לך בנים הן יש לך בני בנים הן א"ל נאמן אתה לפסול בניך ואי אתה נאמן לפסול בני בניך תניא נמי הכי ר' יהודה אומר נאמן אדם לומר על בנו קטן ואין נאמן על בנו גדול ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא קטן ויש לו בנים זהו גדול גדול ואין לו בנים זהו קטן והלכתא כוותיה דרב נחמן בר יצחק והתניא כוותיה דרבינא ההוא לענין יכיר אתמר ת"ר גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם אם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלים אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו אכלת חלב ענוש כרת חללת שבת ענוש סקילה וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולי' לקבל

לא

בכל מקום שאתך · ולקמן פריך הא אפיקתי' : צריך להביא ראיה · שבב"ד נתגייר שמא גבעוני מהול הוא ומשום שבחא דא"י הוא דקאמר הכי ומשקר : ה"ג מהו דתימא לא ניהמנוהו : מעמך · גר ותושב וחי עמך (ויקרא כה) : דליכא טובה · דפסק חלב ודבש : דקמסייעי קראי · דהא עמך כל מקום שאתך משמע ואפילו בארץ ובארצכם למה לי אלא לאו אראיה קאי דבארץ צריך להבי' ראיה ולא בחוצ' לארץ : מדכתיב גר אצל ושפטתם מכאן אמר ר' יהודה גר בעי בית דין : יכיר · את הבכור בן השנואה יכיר : יכירנו לאחרי' · שאם אין ב"ד מכירי' אותו נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים : בן גרושה הוא · וכהן חלל הוא : ואין עדות לנכרי · הואיל ובניך מוחזקין בכשרות אין אתה נאמן להעיד עליהן ולפוסלן : לפסול את בניך · דנפקא לן מיכיר ואי אתה נאמן לפסול את בני בניך : והלכתא כרב נחמן · דאמר לדבריו נכרי הוא ואין עדות לנכרי ואפי' אבניו לא מהימן : והתניא כרבינא · דנאמן הוא על בנו קטן שאין לו בנים וקס"ד דהא מתני' בגר שבא ואמ' גר אני קמיירי : ההוא · דקתני נאמן הוא על בנו קטן : לענין יכיר · תני' אההי' מתני' דיכיר קאי דקתני וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה ועלה קתני דנאמן הוא על הקטן דהא ישראל הוא ויש לו עדות והתור' האמינתו על בנו ולא על בן בנו אבל גבי גר אפי' אבנו לא מהימן דאין עדות לנכרי : וסחופין · שפלים וכפויין כמו שחופי כסא (שבת ד' סו ·) כפיית הכלי : ואיני כדאי · ואיני ראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לכך : ומודיעי' אותו · לקמן מפרש טעמא דכולה מתני' :

לא

דבר תורה חד נמי כשר הכא מדמין לגזילו' וחבלו' דבעי' שלשה לכ"ע ור' יוחנן דהכא אית לי' בהדיא בירושלמי דשנים שדנו אין דיניה' דין וא"ת ואנן היכי מקבלין גרי' הא בעי' מומחין וי"ל דשליחותייהו עבדינן כדמשמע נמי בשילהי המגרש (דף פח : ושם) וכמו שחשו לנעיל' דלת בפני לוין חשו נמי לנעילת דלת בפני גרים* :

במוחזק לך · אמר ר"ת דדוקא בדידעינן דהוה נכרי מעיקר' דאי לא הוה ידעינן מהימן מגו דאי בעי אמ' ישראל אני דמהימן כדמשמע בריש מסכת פסחים (ד' ג : ושם) גבי ההוא נכרי דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים ואין לומר דשאני התם דהוו סמכי ארובא דהוו ישראל דהא בכל מקום נמי איכא רוב' דרוב הבאין לפנינו בתור' יהדות ישראל הם ועוד ראי' משמעתין דאמר ליה ר"י אי אתה נאמן לפסול את בניך ואיהו גופי' כשר אלא דשוי נפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם בא על בת כהן לא פסלה כדפי' לעיל ומההיא דלעיל (ד' מה ·) דאמר ליה זיל גלי אין ראיה דשמא לא היו בודקי' אלא אם הוא ישראל אם לאו אבל במשפחתו לא היו בודקין :

אין לי אלא בארץ · פי' דמקבלין גרי' ואע"ג דחובת הגוף הוא בעיא ריבוי' כיון דכתיב בארץ כדאשכחן בסוף פ"ק דקידושין (ד' לח ·) גבי שילוח עבדי' והשמטת כספים אי נמי בארץ לא הייסינן דלמא הדרי בהו משום דאיכא שבחא דארץ ישראל :

מהו דתימא לא להימנוהו · ויש ספרים דגרסי מהו דתימא להימנוהו וה"פ להימנוהו כעד מפי עד :

יש לך עדים · פי' שנתגיירת ביניך לבין עצמך ותימה מיהא אי הא דבעי' ג' היינו דוקא לכתחלה אבל דיעבד חד נמי כשר א"כ אם יש לו עדים לאו בינו לבין עצמו הוא :

נאמן אתה לפסול עצמך כו' · היינו דוקא במילי דמשוי נפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם בא על בת כהן לא פסלה כדפרים' לעיל בסוף פ' ב' (ד' כה · ושם) וא"ת היכי דמי אם אשתו נכרית ממה נפשך בניו פסולים דאין קרוי בנך אלא בנה ואם היתה אשתו ישראלית ממה נפשך בניו כשרים דקי"ל (לעיל ד' מה ·) נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכי תימא כיון דממזר לא הוי פגום מיהא הוי הא הסתא נמי דאין נאמן פגומינהם דר"י אית ליה בפ' י' יוחסין (ד' עו ·) דבת גר זכר כבת חלל זכר וי"ל דקסב' ר"י נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דבפרק ד' מיתות (ד' נג · ושם) אמר דר' יהוד' סבר לה כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין :

כך נאמן אדם לומר זה בן גרושה · ר' אליהו מפרי"ש מפרש דנפקא לן מדכתיב בן השנואה יכיר (דברים כא) וכן משמע בירושלמי בפרק בתרא דקידושין ולשון הש"ס לא משמע הכי דקתני כשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור משמע דמיניה גמר וי"מ דטעמא דר' יהודה דמשמע ליה קרא דנאמן אדם לומר זה בני בכור אפי' על תינוק בין הבנים וכשאומר על הקטן שהוא בכור א"כ הראשון ממזר אלמא דנאמן לפוסלו וה"ה דנאמן לומר שהוא בן גרושה : **ואין** עדות לנכרי · ועל עצמו נאמן משום דשוי נפשיה חתיכה דאיסורא : **ואין** אתה נאמן לפסול בני בניך · אור"י דה"פ נאמן אתה לפסול בניך פי' כשאין לו אלא בנים ואין לו בני בנים ואי אתה נאמן לפסול בני בניך כשיש לו בני בנים אי"נ נאמן לפסול אפי' בניו דאין סברא לומר שיהיו בניו פסולים ובני בניו כשרים וכן משמע בסמוך דקאמר ואין אדם נאמן על בנו גדול ומפרש כשיש לו בנים משמע דאבנו נמי לא מהימן : **והלכתא** כותיה דרב נחמן בר יצחק משמע דהלכה כר"י דנאמן אף לפסול בניו דדוקא משו' דאין עדות לנכרי דאין יכול לפוסלן ולא כמו שמפרש ר"ת דאין הלכ' כר' יהודה אלא כשפוסל אחרי' ע"י הכרת בכור אבל בלא הכרת בכור לא ובשאלתות בפ' *וירא נמי דקדק מתוך דשמעתין דבכל ענין הלכה כרבי יהודה :

מטבילין

עין משפט
נר מצוה

"בגמ' של הב"ח כ"ב עי' בסנהד' ד' ב' בתו' ד"ה דברי הכל

[וע"ע תוס' קדושין סב : ד"ה גר]

קלז
א מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' י

קלח
ב שם סעי' יא

קלט
ג מיי' פ"ב מה' נחלות סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רעז סעי' ב

"בגמ' של הב"ח כ"ב בפ' ג' ד' כ"ה ד"ה ליתא

קמ
ד מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה הל' טז סמג לאוין קטז

קמא
ה ו מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כט

קמב
ז מיי' פי"ג ופי"ד מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ב

[צ"ל וארא ס"ם מ"א]

עין משפט
נר מצוה

קמג
א מיי' פי"ד מה' איסורי ביאה סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסח סעיף ב

קמד
ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ג

קמה
ג מיי' שם פי"ג ופ"ב מה' מקואות סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ב

קמו
ד מיי' פי"ג מה' א"ב הל' יח

קמז
ה מיי' פ"ט מה' מלכים הל' ט

קמח
ו ז מיי' פ"ב מה' מילה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסד סעי' ה

קמט
ח מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ב

קנ
ט מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' רסח סעי' יב

קנא
י מיי' פ"ח מה' מלכים הל' ה

תורה אור

לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו קיבל מלין אותו מיד נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרי' ומלין אותו שניה נתרפא מטבילין אותו מיד ושני ת"ח עומדים על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה ושני ת"ח עומדים לה מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אחד גר ואחד עבד משוחרר ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ועבד משוחרר ובנדה אמר מר גר שבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות מאי טעמא דאי פריש נפרוש *דאמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת דכתיב °ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב : ומודיעי' אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני · מ"ט א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן *בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון (ומודיעי' אותו עון שכחה ופאה) : ואין מרבים עליו ואין מדקדקי' עליו · אמר ר' אלעזר מאי קראה דכתיב °ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה אמרה לה אסיר לן תחום שבת °באשר תלכי אלך אסיר לן יחוד °באשר תליני אלין מפקדינן שש מאות וי"ג מצות עמך עמי אסיר לן ע"א ואלהיך אלהי *ד' מיתות נמסרו לב"ד באשר תמותי אמות *ב' קברים נמסרו לב"ד ושם אקבר מיד ותרא כי מתאמצת היא וגו' : קיבל מלין אותו מיד · מ"ט *שהויי מצוה לא משהינן : נשתיירו בו ציצין המעכבים המילה וכו' · *כדתנן אלו הן ציצין המעכבין המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב בשר החופה רוב גובהה של עטרה : נתרפא מטבילין אותו מיד · נתרפא אין לא נתרפא לא מאי טעמא משום *דמיא מרזו מכה : ושני ת"ח עומדים על גביו · והא *אמר רבי חייא א"ר יוחנן גר צריך שלשה הא אמר ר' יוחנן לתנא תני שלשה : טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו · למאי הלכתא דאי הדר ביה ומקדש בת ישראל ישראל מומר קרינא ביה וקידושיו קידושין : אחד גר ואחד עבד משוחרר · קסלק' דעתך לקבל עליו עול מצות ורמינהי במה דברים אמורי' בגר אבל בעבד משוחרר אין צריך לקבל אמר רב ששת לא קשיא הא ר"ש בן אלעזר הא רבנן דתניא °ובכתה את אביה ואת אמה וגו' במה דברים אמורים שלא קיבלה עליה אבל קיבלה עליה מטבילה *ומותר בה מיד ר"ש בן אלעזר אומר אע"פ שלא קיבלה עליה כופה ומטבילה לשם שפחות וחוזר ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומותר

לא רוב הטובה · לפי שאדם רשע מחזר אחריהן כדאמרי' במסכת סוכה (דף נב) ושמא תזוח דעתן עלייהו ויחטאו : **ואין מרבין עליו** · דברים לאיים עליו שיפרוש : **ציצין** · חתיכו' בשר שלא נפרעת מילה כהלכת' : **ומודיעין אותו מקצת מצות** · דהשתא ע"י טבילה הוא נכנס לכלל גירות הלכך בשעת טבילת מצוה צריך לקבל עליו עול מצות : **אחד גר ואחד עבד משוחרר** · לקמן מפ' למאי הלכת' אקשינהו : **ובמקום שנדה טובל'** · במ' סאה : **שם גר ועבד משוחרר טובלי'** · ואע"פ שאין טבילתו משום טומאה וטהרה כשאר טבילות : **חוצץ בגר ועבד משוחרר ובנדה** · לבעל' ואע"פ שאין טבילתן לענין מגע טהרות כשאר טבילות : **דאי פריש** · שלא יתגייר : **נפרוש** · ולא איכפת לן : **דאמר מר קשים גרים לישראל** כספחת דכתיב ונלוה הגר עליה' ונספחו על בית יעקב · לשון ספחת שאוחזין מעשיהם הראשונים ולומדי' ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והתר : **ומודיעין אותו עון לקט** שכחה ופאה · שלא יאמרו עניים הללו הלוקטין פאת שדה גזלנים הם ועומד עליהם והורגם בדיניהם שבני נח הוזהרו על הגזל בסנהדרין (דף נח ·) ואזהרתן זו היא מיתתן דלא בעו התראה לפיכך בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דנכרי קפיד על דבר מועט ולגבי ישראל הויא מחילה : **ולא ניתן להשבון** · אינו בחזרה אלא נהרג דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) אבל בני נח אמרינן בסנהדרי' (דף נח ·) אזהרתן זו היא מיתתן וכיון שעבר על אחת מז' מצות נהרג · **לפיכך** אחריכ' מודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה · הואיל והן מקפידי' על הממון כ"כ כדאמ' דנהרג על פחות משוה פרוטה מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יאמר בו מלהתגייר ולשון זה עיקר דאי משום טעמא קמא מאי לשון עון לקט שכח' ופאה יודיעוהו שילקטו עניים בשדהו: **אסור לן יחוד** · להתייחד עם אשת איש : **ב' קברים** · אחד לנסקלים ולנשרפים שהרשיעו בעבירות חמורו' ואחד לנהרגי' ולנחנקים שאין מיתתן חמור' ואינם רשעי' כל כך : **עטרה** · שורה גבוהה שסביב הגיד וממנה הולך ומשפע למעלה ולמטה : **רוב גובהה** · של אותה שורה ולא תימא רוב היקפה : **ואין אוכל בתרומה** · אם כהן הוא דכהן ערל אסור בתרומה כדאמר לקמן בפרק הערל : **מרזו מכה** · מכבידין את חולי המכה כמו מטרא רזי' לאילני במסכת תעניות (דף ג :) : **דאי הדר ביה** · לקדמותו ואח"כ קידש בת ישראל מקודשת וצריכה גט דישראל מומר קידושיו קידושין דישראל הוא : **קס"ד** · דהאי דאקיש שיחרור של עבד לגירות הנכרי לקבל קאמר שבשע' טבילת שחרור העבד צריך להודיעו מקצת מצות : **אבל עבד אין צריך לקבל** · בשעת שחרור דמשעה שטובל לשם עבדו' שייך במצות דכתיב (דברים ה) למען ינוח עבדך ואמתך כמוך ועוד דגמרי' (חגיג' דף ד ·) לה לה מאש' : **שלא קבלה עליה** · להתגייר : **כופה ומטבילה לשם שפחו'** · דכל טבילות עבדים על כרחן היא : **ומשחררי'** · ומטביל' לשם שחרור בע"כ :

ומותר

מטבילין אותו מיד · משמע שהמילה קודם טבילה וכדאמר אין גר עד שימול ויטבול ותימה דאמר בהערל (ד' עח ·) מעוברת שנתגייר' בנה אין צריך טבילה ואר"י דשאני התם דאכתי לא חזי למילה :

במקום שהנדה טובלת · טבילת נדה לא כתיב קרא בהדי' ופי' רב יהודה גאון דנפק' לן בק"ו ממנע' דטעון טביל' וכ"ש היא טמאה ור"ת מפ' דנפק' לן מהא דדרשינן בע"א (דף עה :) אך במי נדה יתחטא מים שהנד' טובל' בהם וכמה הם מ' סאה ורבי' יצחק פירש דנפקא מהא דדרשי' בפ' במה אשה (ד' סד :) תהיה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים* :

שם גר ועבד טובלי' · בכולי שמעתין משמע דעבד בעי טבילה כשמשתחרר ולא סגי לי' בטבילה קמייתא וקשה דבהשולח (ד' מ) אמרינן הכותב שטר אירוסין לשפחתו ואמר לה הרי את מקודשת לי בו והתקדשי בו משמע דמקודש' אע"ג דלא טבלה ויש לומר דאיירי כגון שטבל' מקודם לשם שחרור שהטבילה של שחרור קודמת לגט כדמשמע לקמן (ד' עח) דקתני ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומותר בה מיד :

וכל דבר שחוצץ בטבילה כו' ובנדה · תימה דלענין הכשר מקוה פשיט' לי' שאין לחלק בין נדה לבעלה ובין טהרות דקאמר במקו' שהנדה טובלת ולענין חציצה תלי נדה בטביל' טומאה וטהרה וי"ל דבחציצה דאיכא מילי טוב' שלא הוי אלא מדרבנן כגון רובו ואינו מקפיד או מיעוטו ומקפיד אצטריך לאשמועי' דבחציצה דרבנן נמי אין לחלק בין לבעלה לטהרות ואיכא מילי דחציצה דאמר בפרק בתרא דנדה (דף סז · ושם) ה"מ לטהרות אבל לבעלי' לא והיינו ספק חציצה אבל ודאי חציצה אפי' דרבנן לא הקלו לבעלה יותר מלטהרו' וכקו' לא גר' ליה במס' נדה משום קא דהכא:

קשים גרים לישראל כספחת · לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות וישראל למדין ממעשיה' ובמסכת' נדה (ד' יג : ושם) פי' בקונ' עוד לשון אח' משום דכל ישראל ערבי' זה בזה *וקשה דבפרק אלו נאמרי' (דף לז :) משמע שלא היו ערבי' על הגרי' דלא חשיב התם ערבו' של ערב רב ועוד י"ל דקשי' גרי' לישראל לפי שמתערבין בהם ואין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל וי"מ לפי שיותר הוזהרו ישראל על הגרים ואין יכולין להזהר מאונאתן* :

אלא

[ע' תוס' חגיגה יא · ד"ה לא כלרכא ותוס' יומא עח · ד"ה מנאן]

[נ"ל והקשה]

[ועי"ע תוס' קדושין ע : ובנדה יג : ד"ה קשים]

עין משפט
נר מצוה

קנב
א מיי' פ"ח מה' עבדים טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סד

קנג
ב מיי' פי"ד מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סי' רסו סעי' ג

קנד
ג מיי' שם פי"ג סמ"ג שם טוש"ע שם

קנה
ד מיי' פ"ח מה' מלכים הל' ה' סמג עשין קנב

תורה אור

ומותר בה מיד אמר רבא מאי טעמא דרבי שמעון בן אלעזר דכתיב °כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו ואי אתה מל בן איש בעל כרחו ורבנן אמר עולא כשם שאי אתה מל בן איש בע"כ כך אי אתה מל עבד איש בעל כרחו ואלא הכתיב כל עבד איש ההוא מיבעי לי' לכדשמואל *דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור שנאמר כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש רשות לרבו עליו קרוי עבד ושאין רשות לרבו עליו אין קרוי עבד מתקיף לה רב פפא אימור דשמעת להו לרבנן ביפת תואר דלא שייכא במצות אבל עבד דשייך במצות הכי נמי דאפי' רבנן מודו דתניא אחד גר ואחד לוקח עבד מן הנכרי צריך לקבל הא לוקח מישראל אין צריך לקבל מני אי ר' שמעון בן אלעזר האמר לוקח מן הנכרי נמי אין צריך לקבל אלא לאו רבנן וש"מ דלוקח מן הנכרי צריך לקבל אבל לוקח מישראל אין צריך לקבל ואלא קשיא אחד גר ואחד עבד משוחרר כי תניא ההיא לענין טבילה תניא תנו רבנן °וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה ר' אליעזר אומר תקוץ רבי עקיבא אומר תגדיל אמר רבי אליעז' נאמרה עשייה בראש ונאמרה עשייה בצפרנים מה להלן העברה אף כאן העברה רבי עקיבא אומר נאמר עשייה בראש ונאמר עשייה בצפרנים מה להלן ניוול אף כאן ניוול וראיה לדברי רבי אליעזר °ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו מאי עשייה העברה ת"ר °ובכתה את אביה ואת אמה

רבי

ומותר בה מיד · אלמא לרבי שמעון עבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שיחרור ולרבנן דלא הוי תקנתא בהכי סברי צריך לקבל : **עבד איש ולא עבד אשה** · בתמיה ואשה שקנתה עבדים ולא מלו מי לא הוי כשאר עבדים אלא ע"כ האי איש אנכרי שמכרו קאי ולמעוטי בן איש וה"ק עבד שלקחת מן הנכ·· אתה מל בעל כרחו של עבד ואי אתה מל בן נכרי בעלמא דלאו עבד בעל כרחו ומדכתב רחמנא איש קרא יתירא למעוטי בן איש ש"מ ומלת' אותו בעל כרחו משמע דאי מדעתו היכי ממעט לבן איש ואי לא כתיב איש ה"א האי עבד לאו למעוטי בן אתא אלא היא גופה אצטריך לאשמועינן דמילת עבדים מעכבא בפסח · לשון אחר ועיקר עבד איש ה"ק עבד שהוא איש אע"פ שהו' גדול ובן דעת ומלתה אותו בעל כרחו ואי אתה מל בן [שהוא] איש גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בנים כתיב המול לו כל זכר ולא כתיב בהו איש וגבי עבד כתיב איש למעוטי בן : **ורבנן** · כשם שאין אתה מל בן איש [בע"כ] דהא לא כתיב בהו איש : **כך אי אתה מל כו'** · ומלתא בעלמא היא ולא היקשא אלא ה"ק ליה כי היכי דמודית לן בבן ה"ה לעבד נמי דאין מגיירין בן דעת אלא מרצונו : **אימור דקא שמעת לרבנן** · דפליגי אדר' שמעון דלא הויא תקנתא : **ביפת תואר דלא שייכא במצות אבל עבד** · שהיה אצלו כמה ימים ונהג עליו מצות הנוהגות בעבד מי שמע' להו דצריך לקבל : **לענין טבילה תניא** · ששניהם שוים בטבילה שצריכים לטבול כשבאין לכלל ישראל גמור אבל לענין קבלה לא הושוו דעבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור : **תקוץ** · אצפרנים קאי ואע"ג דלאו ניוול גזירת הכתוב היא : **עשוי' בראש** · כלומר נאמר שם תיקון מצוה בראש דכתיב וגלחה : **לא עשה רגליו** · לא קצץ צפרני רגליו : **ולא עשה שפמו** · לא גלח שיער שפמו · אלמ' עשייה קרי להעברה :

כי

אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו · פי' בקונ' בלשון שני דעבד איש אע"ג שהוא גדול ובן דעת ומלת' אותו וגו' בעל כרחו ואי אתה מל בן איש גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בנים כתי' המול לו כל זכר ולא כתיב בהו כל איש כמו גבי עבד ודבר תימה פי' דקרא דהמול לו כל זכר מוקמינן למילת זכריו שמעכבתו מלאכול בפסח וזה לא שייך אלא בבנים שנולדו בקדושה אבל מילת בניו שלא נולדו בקדושה אינה מעכבתו מלאכול בפסח ונראה דלא צריך קרא למדרש מיניה ואי אתה מל בן איש בעל כרחו דממילא ידעינן שלא יגיירוהו בעל כרחו ועוד דמיפ' תואר שמעינן דאין מלין גר בעל כרחו דהא יפת תואר אין מטבילין אותה בעל כרחה מדאצטריך רחמנא להמתין לה שלשים יום ובקבלה עליה אין צריך להמתין ולא נקטיה אלא לפרושי מלתי' דרשב"א דקאמר דמתחלה כופין לשם שפחות ולא לשם גירות אי נמי משום דנקט לה במלתיה דרבנן כשם שאי אתה מל בן איש נקט נמי בדרבי שמעון בן אלעזר לאשמועינן דאע"פ שאי אתה מל בן איש בעל כרחו עבד אתה מל בעל כרחו תימה דרשב"א קאמר לקמן דאין משהין אותו בא"י מפני הפסד טהרות עבד שאינו רוצה למול ומשמע דזקוק למוכרו ואמאי ימהלנו בעל כרחו וכן קשה דר' יהושע בן לוי אית ליה בהשולח (דף לט · ושם) נתיאשתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר אלמא לית ליה ההיא דשמואל דבסמוך ואח"כ דריש עבד איש אתה מל בעל כרחו ולקמן קאמר הלוקח עבד מן הנכרי ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חדש וימול אותו בעל כרחו ואמר ר"י דהקנת חכמים היא שלא יכשיל את רבו באיסור והתר כיון דאין מקבל עליו עול מצות ועוד דאין טוב לחייבו במצות מאחר דאין חפץ לקיימם :

המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור · תימ' לשמואל תיקשי ליה למה לי שטרא בעבד כנעני יפקירנו ולימא ליה באפי בי תרי ז"ל דהכי דייק בפ"ק דקידושין (דף טז · ושם) גבי עבד עברי למה לי שטרא לימא ליה באפי בי תרי זיל ומשני עבד עברי גופו קנוי ואר"י דהכי פריך *למה לי שטרא דאותו לשון עצמו הכתוב בשטר הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה דס"ד דאין צריך אלא מחילה מחוב שעליו ומסיק דגופו קנוי ואין הלשון הכתוב בשטר מועיל בעל פה אבל הפקר שמסלק רשותו מועיל אפי' בעל פה לשמואל וא"ת אמאי לא חשיב הפקר גבי קניינ' של עבד בפ"ק דקדושין (שם) וי"ל דלא חשיב אלא קניינים שמקנה הרב לעבד עצמו והפקר אינו אלא סילוק בעלמא שהרב מסלק עצמו מן העבד ועוד י"ל דמלתא דליתא בכל מילי לא קתני כדקאמר התם לענין חליפין ותנא דידן מלת' דליתא במטלטלין לא קתני :

לא עשה רגליו · פירש בקונ' צפרני רגליו ולר"י נראה דהיינו שיער בית הערוה דהכי משמע בפרק מצות חליצה (דף קג ·) גבי מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה ולמעל' פסול' למימרא דלא מיקר' רגל מן הארכובה ולמעל' תא שמע ולא עשה את רגליו ומשני לישנא מעליא מכאן אין ראיה דשרי לגלח שיער של בית הערוה דשמא מדרבנן אסור אבל ברים פ"ב' נזירים (דף נח ·) קאמר רב בהדיא מיקל אדם כל גופו בתער אפי' שיער בית השחי ובית הערוה כדמשמע התם דפריך עלה והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה ומשני כי קאמר רב במספרים והא בתער קאמר כעין תער וא"ת דבתר הכי קאמר בעי מיניה רב מר' חייא מהו לגלח א"ל אסור והא קא גדיל א"ל גבול יש לו משמע דבמספרים בעא מיניה אי שרי דאי בתער מאי פריך והא קא גדיל והלא יכול לגלח במספרים ושמא רב לא קבלה מר' חייא ור"ת מפרש דבתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גדיל ה"פ והלא אין זה תיקון ואין דומה כלל להקוני אשה שאין זה משום יפוי אלא משום צער שגדל יותר מדאי ואפי' בתער אית לן למישרי ולפי זה צריך לומר שלא היה יודע ברייתא דלעיל שאוסרת ובה"ג גרים הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער והתני' המעביר כו' כי קאמר רב בשאר איברים ובשאר איברים מי שרי והתני' העברת שיער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים ומשמע ליה דאיירי ההיא ברייתא אף (*בשאר איברים אע"ג דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי כדמוכח בתר הכי דכי קאמר רב במספרים כי תניא ההי' בתער ולפי זה בשאר איברים לא שרי אלא במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור ומדרבנן דלא תיקשי הך דהכא מיהו בה"ג של אספמי' כתוב אלא הא בתער והא במספרים והדר ביה משנויא קמא דשני) כי קאמר רב בשאר איברים ולגירסא זו שאר איברים ודאי אסור לגלח בתער אבל במספרי' שרי אף בית השחי ובית הערוה ובערוך בערך ניסטרא גורס כגיר"ס ספרים שלנו ובתשובות הגאונים שרו לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגליו ולא משמע דאיירי במצורע דפשיטא הוא אלא במגלח לרפואה כיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי אלא ניוול ותדע דלא משתמיט בשום דוכתא גבי מצורע שיהא עשה דמצורע דוחה לאו דלא ילבש גבר אלא לאו דהקפת הראש וזקן גרידא :

רבי

*בגמ' של הב"ח כ"ב כוונתו בתירוץ זה למה שתירצו התו' בקידושין דף י"ז בד"ה לימא ליה ע"ש וע"ש גיטין ד' לח בתו' ד"ה המפקיר

רבי אליעזר אומר אביה כו' · למיסבר קראי פליגי אי נמי נפקא מינה אם מתו אביה ואמה או נתגיירו וריב"ן פירוש דלר"ע צריכה שתספור בע"א קודם שתיבעל לו ולפירושו לא אתי כר"ע הא דקתני לעיל בד"א שלא קיבל עליה :

כי הני · שבים ואחר כן הבא אליה אחר סיעור אחר כזה הבא אליה : הרי הוא אומר וינפש בן אמתך · והאי בעבד ערל כתיב כדמפרש לקמן : בין השמשות של ע"ש ולא הספיק למול · ומזהירו הכתוב לרבו על עבדו לנוח ביום המחרת ולא על שבת הבאה שהרי צריך למולו בשבת זו וכיון

*ר' אליעזר אומ' אביה אבי' ממש אמה אמה ממש ר"ע אומר אביה ואמה זו ע"א וכן הוא אומר °אומרים לעץ אבי אתה וגומר ירח ימים ירח שלשים יום ר"ש בן אלעזר אומר תשעים יום ירח שלשים ימים שלשים ואחר כן שלשי' מתקיף לה רבינ' אימא ירח שלשי' ימים שלשים ואחר כן כי הני קשיי' : ת"ר מקיימין עבדים שאינ' מלין דברי ר' ישמעאל ר' עקיב' אומר אין מקיימין אמ' ליה ר' ישמעאל הרי הוא אומר °וינפש בן אמתך א"ל בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכתוב מדבר דר"ע מיהת וינפש בן אמתך בעבד ערל כתיב מאי משמע *דתניא וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדב' אתה אומר בעבד ערל או אינו אלא בעבד מהול כשהוא אומר °למען ינוח עבדך ואמתך כמוך הרי עבד מהול אמו' הא מה אני מקיים וינפש בן אמתך בעבד ערל והגר זה גר תושב אתה אומר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק כשהוא אומר וגרך אשר בשעריך הרי גר צדק אמור הא מה אני מקיים והגר זה גר תושב אמר ר' יהושע בן לוי הלוקח עבד מן הנכרי ולא רצה למול מגלגל עמו עד שנים עשר חדש לא מל חוזר ומוכרו לנכרים אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כרבי עקיב' דאי ר"ע האמר אין מקיימין אמר להו רב פפא אפי' תימ' ר' עקיב' הנ"מ היכא דלא פסקא למלתיה אבל היכא דפסקא למלתיה פסקא אמר רב כהנא אמרית' לשמעת' קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר לי אי הכי כי אמר לי' רבי עקיב' בלוקח עבד בין השמשות לישני לי' הא חדא מתרי טעמי קאמר שלח רבין משמיה דר' אילעאי וכל רבותי אמר לי משמו איזהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו אמרוה רבנן קמי' דרב פפא כמאן דלא כר' עקיב' דאי ר"ע האמר אין מקיימין אמר להו רב פפא אפי' תימ' ר' עקיב' ה"מ היכא דלא אתני בהדיה אבל היכא דאתני אמר רב כהנ' אמרית' לשמעת' קמיה דרב זביד מנהרדעא וא"ל אי הכי כי קאמר ליה רבי עקיב' בלוקח עבד בין השמשו' ולא הספיק למולו לישני ליה הא ולטעמיך לישני ליה הך אלא *חד מתרי ותלת טעמי קאמר יתיב ר' חנינ' בר פפי ורבי אמי ור' יצחק נפחא אקילע' דרבי יצחק נפחא ויתבי וקאמרי עיר אחת היתה בארץ ישראל ולא רצו עבדיה למול וגלגלו עמהם עד שנים עשר חדש וחזרו ומכרום לנכרים כמאן כי האי תנא דתני' הלוקח עבד מן הנכרי ולא רצה למול מגלגל עמו עד שנים עשר חדש לא מל חוזר ומוכרו לנכרים ר' שמעון בן אלעזר אומר אין משהין אותו בארץ ישראל מפני הפסד טהרות ובעיר הסמוכה לכפר אין משהין אותו כל עיקר שמא ישמע דבר וילך ויאמר להברו נכרי תניא רבי חנניא בנו של רבן גמליאל אומר מפני מה גרים בזמן הזה מעונין ויסורין באין עליהן מפני שלא קיימו שבע מצות בני נח רבי יוסי אומר *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אלא מפני מה הן מעונין לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל אבא חנן אומר משום ר' אלעזר לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה אחרים אומרים מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה אמר ר' אבהו ואיתימא ר' חנינא מאי קראה °ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות וגומר : מתני'

דמל מקרא אחר נפק' מלמען ינוח עבדך דלקמן מוקי לה בעבד מהול : גר תושב · שקבל עליו שלא לעבוד ע"א ואוכל נבלות והזהירו הכתוב על השבת דמחלל את השבת כעובד ע"א : דאמר אין מקיימין · אפי' יום א' : ה"מ · דאין מקיים : היכא דלא פסקא למלתיה · דלא קיבל מעולם להתגייר ולא פסק מגיותו : אבל היכא דפסקא למלתיה · בשעת לקיחתו ונתכוין להתגייר ואח"כ חזר בו הגלגלים שמא יחזור ויתרצה · לשון מורי · לישנא אחרינ' ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסק למלתיה במקיימי' סתם אבל היכא דפסק דאמר לו הריני מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תימול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא : לשמעתא · האי תירוץ' דרב פפא דהיכ' דפסק למלתי' משהינן : לישני ליה הא · כגון דפסק למלתיה דיכול לקיימו כל י"ב חדש : חד מתרי טעמי · שני ליה : וכל רבותי · אמרו לי משמיה דר' אלעאי : הפסד טהרות · שמטמא את התרומות דכותי גזרו עליו שיהא טמא כזב לכל דבריו : לספר · ימרק"א בלעז כרך המבדיל בין ארץ ישראל לארץ העמים : שלא קיימו ז' מצו' · בעודן נכרים ועד השתא לא איפרעו מינייהו דפורענות גנוז' להם לעתיד לבא אבל כשמתגיירין נפרעין מהסכה למרק עונם : בקטן שנולד · ואינו נענש על שעבר : מיראה · מיראת גיהנם והפורענות האמור' עליהם : אשר באת · שמיהרת ולא איחרת :

ירח שלשים יום · וכן בפ"ק דנזיר (דף ה · ושם) ואימא שלשים יום כדכתיב עד חדש ימים משמע דסתם חדש שלשים והא דאמרי' בר"ה (דף יט·) ובסנהדרין (דף יא · ושם) כמה עיבור שנה שלשים יום רשב"ג אומר חודש היכא דמוכח שאני* :

אין מקיימין · פירש ריב"ן שלא ינסך יינו וקשיא לר"י דא"כ כי אתני בהדיה נמי ועוד למחשבתו של ר' ישמעאל משמע דמדאורייתא פליגי ונראה לר"י דטעמא דר' עקיבא לפי שצוה הקב"ה לאברהם למול עבדיו לכך אסור לקיים שאינם מלין :

זה גר תושב · פירש בקונ' שקיבל עליו שלא לעבוד ע"א ומחלל שבת כעובד ע"א וקשה דאם כן נפישי להו משבע מצות ובמסכת ע"א (דף סד :) משמע דבשבעה מצות שקיבלו בני נח איקרי גר תושב ועוד דבפרק ארבע מיתות (דף נח :) אמרינן דכותי ששבת חייב מיתה אפי' בחול כ"ש בשבת ובפרק ד' מחוסרי כפרה (ד' ע · ושם) קאמר ר"ע דגר תושב אין מוזהר על השבת ונראה דהכא בעושה מלאכה לצורך ישראל דומיא וינפש בן אמתך :

היכא דלא פסקא וכו' · פר"ת דה"מ אדרבי יהושע קאי ולא פסקא למלתי' היינו שכל שעה דוחה אותו מיום ליום שימול אבל היכא דפסק' למלתיה שלא ימול כלל התם אין מקיימין ולא משמע כן דה"מ אדר"ע קאי ונראה לר"י כפירושו אבל אדר"ע קאי דהיכי דנתרצ' למול ודוחהו התם אין מקיימין הואיל ומצוה למול דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסק שלא ימול אינו מחויב למולו בעל כרחו ומגלגל י"ב חדש עמו אולי יתרצה וכן פי' בשערי' דרב האי בשער *רביעי :

שאין עושין מאהבה אלא מיראה · בפרק מוטל* משמע ששניהם רעים ובפ' כשם (דף לא · ושם) משמע דשניהם לשבח ואומר ר"י דמאהבת המקום ומיראת המקום הוו תרווייהו לשבח מאהבת אדם ומיראת אדם תרווייהו לגריעות' או כמו שפירש שם בקונ' מאהבת שכר וכגון שאם לא יהי' לו שכר תוהא על הראשונות ואינו עושה אלא ע"מ לקבל פרס ומיראה היינו מירא' עונש אבל הכא קשה דנקט מאהב' לשבח ומיראה לגריעות' והוי מצי למימר איפכא או תרווייהו לגריעותא או תרווייהו לשבח :

אשר באת לחסות · פירוש שמיהרת ותימה דבפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (דף כג : ושם) אומר רות בת בנו של עגלון בנו של בלק מלך מואב היתה וכשהתשוב שנותיו של אהוד שהרג עגלון עד סוף ימיו של אבצן דהיינו בועז תמצא יותר ממאתים שנה ולעת זקנתו נשאה דכתיב לבלתי לכת אחרי הבחורים וי"ל דבת בנו של עגלון לאו דוקא אלא כלומר דמזרעו היתה כמו בן בנו של נמרוד הרשע (חגיגה דף יג ·) ובקרא קרי לה נערה :

קנו א מיי' פ"א מה' מלכים הל' ה סמג עשין קנב

[ועי' תוס' כתובות כז : ד"ה ואין ועוד שם עא · ד"ה ר' יהוד']

קנז ב מיי' פ"א מה' מילה ופי"ד מה' איסורי ביאה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' ד

קנח ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם בהג"ה

[נ"ל שביעי]

[בסוטה ד' כב : ושם]

שמעון

מתני' כל שאר בשר שהוא בלא יבא · כל קורבה שהוא בלאו ואפי' אין בה כרת כגון אנוס' אביו וכר"י דהויא בלאו דלא יגלה כנף אביו ומתני' קורבה כגון נושא חלוצתו דהוי בלא יבנה והוי לאו דקורבה בלא כרת : כל שחייבין עליו כרתי אבל נושא חלוצתו לא הוי ממזר : לקיים דברי

שמעון התימני אומר כו' והלכה כדבריו · אע"ג דאין למדין הלכה מפי גמ' *"הכא הלכתא כותיה דסתמא דפרק האומר (ד' סו· ושם) נרא' עיקר דכהאי גוונ' קרי הלכת' פסיקת' בבבא קמ' (ד' קב ·) ובע"א (ד' ז : ושם) בההיא דכל המשנה ידו על התחתונה ולעיל בפרק קמא (ד' יד·ושם) אמר כשיט' בני חייבי לאוין ר' נגכשרים נינהו ובפ' שני * קאמר רב פפא מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין ולעיל (דף מה ·) כשקינן דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכמה אמוראי דאיירו בגרת מחזיר גרושתו ולר' עקיב' לא משכחת לה גרה דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין וכר' יהושע נמי יש להוכיח דלא קיימא לן כוותיה דאמר לעיל (שם :) ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב וחייבי כריתות דמי לאשת אב לכ"ע ולעיל בריש פרקין (ד' לו·) קאמר ראב"י דהלכת' כותי' דאין ממזר מספק משמע דהוי ממזר מאשת אח ולעיל *אמר רב טובי בר קיסנ' הבא על נכרית הליכתו הולד ממזר ואפי' ר' יוחנן לא פליג אלא משום דנכרית כחלוצה בלאו :

רבי יהושע אומר כל שחייבי' עליו כו' · יש מגיהים ר' יהודה במקום רבי יהושע דבפ' י' יוחסין (ד' עד :) גבי כל האסורין בוא בקהל מותרים לבא זה בזה ור' יהודה אוסר ומפרש עלה דרבי יהודה סבר דממזר מאחותו לא הוי ממזר אלא מאשת איש ופריך עלה תנינא מהך דהכא ואין נראה דהיאך היה בן עזאי אומ' לקיים מלתיה דרבי יהודה והא קשים מיניה טובא דהא בן עזאי תלמיד חבר הוה לר' עקיבא כדאמר במי שמת (ד' קנח :) ור' יהודה מתלמידי בתראי דר' עקיב' הוה ועוד דר' יהודה סבר כרבי עקיב' דיש ממזר מחייבי לאוין כדפי' לעיל (ד' מז·) גבי ההוא דאתא לקמיה דר' יהודה וכדאמר בפרק ארבע מיתות (ד' נג : ושם) אלא ודאי ר'יהושע גרסינן והתם פריך תנינא משום דהוה ליה למיתני וכן היה רבי יהודה אומר כדבריו אי הוה סבר כר' יהושע ומיהו התם דפריך תנינא הוה מצי למיפרך טפי שפיר דלא אפשר לומר דלרבי יהודה ממזר מאחותו לא הוי ממזר כיון דמוקי קרא באנוסת אביו וסבר כר' עקיב' דיש ממזר מחייבי לאוין :

מתני' *איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר' עקיבא *שמעון התימני אומר כל שחייבי' עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ור' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין אמר *רבי שמעון בן עזאי מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי ר' יהושע *אשתו שמתה מותר באחותה גרשה ומתה מותר באחותה נשאת לאחר ומתה מותר באחות' *יבמתו שמתה מותר באחותה חלץ לה ומתה מותר באחותה נשאת לאחר ומתה מותר באחותה : גמ' מ"ט דרבי עקיב' דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו *כנף שראה אביו לא יגלה וסבר לה כר' יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דהויא לה חייבי לאוין וסמיך לי' °לא יבא ממזר בקהל ה' אלמא מהני הוי ממזר *ולר' סימאי דמרבה שאר חייבי לאוין דלאו דשאר ולר' ישבב דמרבה אפי' חייבי עשה נפקא להו מולא ושמעון התימני סבר לה כרבנן דאמרי בשומר' יבם של אביו הכתוב מדבר דהויא ליה חייבי כריתות וסמיך ליה לא יבא ממזר אלמא מחייבי כריתות הוי ממזר ור' יהושע לכתוב רחמנ' לא יגל' לא יקח (ולא יגלה) למה לי אלא לאו הכי קאמר מלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר טפי לא הוי ממזר *אמר אביי הכל מודים בבא על הנדה ועל

ר' יהושע · לא היה כתוב במגלה אלא אריסא קאי אמר ר' שמעון בן עזאי לקיים דברי ר' יהושע כו' : מאשת איש · חייבי מיתות כו' : גמ' וכתיב לא יבא ממזר · וסמיך ליה לא יגלה : דרבי יהודה ורבנן בפרק נושאין על האנוסה (ד' צז·): ולרבי סימאי · בכתובות (ד' כט ·) וקדושין (דף סח ·) מן הכל היה עושה רבי עקיבא ממזרים חוץ מאלמנה לכ"ג שעשה חללין ולא ממזרים מדקאמר חוץ מאלמנה אלמא אפי' חייבי לאוין שלא מחמ' קורבה מרבה כגון מחזיר גרושתו משניסאת וכגון נתינה לישראל דקיימא בלא תתחתן בם (דברים ז) ומשבעה אומות הוא וכגון עמוני שנשא בת ישראל בניו ממזרים : חייבי עשה · מצרי או אדומי קודם ג' דורות דכתיב (דברי' כג) דור שלישי יבא להם ולא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה והא דר' ישבב נמי בכתובות (שם) בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהי' אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר : סבר לה כרבנן · דפליגי אדר' יהודה בנושאין על האנוס' (ד' צז ·) ואמרי האי לא יגלה כנף אביו בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דהוי' ליה אשת אחי אביו וכרת והאי דהדר כתבה במשנ' תורה משום למסמך ליה לא יבא ממזר ולאשמועינן דיש ממזר מחייבי כריתות : ה"ג ור' יהושע לכתוב רחמנ' לא יגל' · כלומר אי בשומר' יבם של אביו משתעי או באנוסת אביו משתעי לכתוב לא יגלה כנף אביו להודי' ולאשמועינן דיש ממזר מחייבי כריתות לרבנן או מחייבי לאוין לר' יהודה וכ"ש מאשת אב דהויא בכרת ומיתה : לא יקח · איש את אשת אביו למה לי למכתב אלא ש"מ מדכתביה הא קמ"ל דלא יבא ממזר עלה קאי דמינה היא דהוי ממזר משום דחייבי מיתות הוא ולא אלא יגלה כנף אביו לא קאי ואי קשיא כנף אביו למאי כתביה אי בשומרת יבם לעבור עליו בשני לאוין ערות אחי אביך לא תגלה ולאו דלא יגלה כנף אביו ואי באנוס' אביו אשמועינן לאנוסה : מלא יקח עד לא יגלה · דהיינו אשת אב הכתוב' בין לא יקח ללא יגלה : הכל מודין · ואפי' שמעון התימני : בבא על הנדה · אע"ג דקאי בכרת אין הולד ממזר : והבא

איש פלוני ממזר מאשת איש כו' · תימה דלא נקט חייבי מיתו' בית דין סתם ואי משום דמעשה שהיה כך היה א"כ מנ"ל דהוי כר' יהושע וי"ל דנקט אשת איש לרבות' דאע"פ שהוא קל משאר חייבי מיתות דהוי בחנק ויש לה התר בחיי אוסרה :

וכתיב לא יבא ממזר · וא"ת והא מפסיק קרא דלא יבא פצוע דכא בינתים וי"ל דכיון דלאו בני בנים נינהו ולא שייך מינייהו ממזר לא חשיב הפסק :

לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה · בקונ' גר' לכתוב רחמנא לא יגלה ופי' דמלא יגלה להודיה שמעי' דיש ממזר מחייבי כריתות לרבנן או מחייבי לאוין לר' יהודה לא יקח איש את אשת אביו למה לי למכתב אלא ש"מ מדכתביה דלא יבא ממזר עליה קאי דמינה הוא דהוי ממזר משום דחייבי מיתות ב"ד הוא אבל אלא יגלה לא קאי ובין לא יקח עד לא יגלה היינו אשת אב הכתובה בין לא יקח ללא יגלה וק' חדא שמוחק הספרים ועוד דבין לא יקח עד לא יגלה לא משמע כפי' דקאי אאשת אב הכתובה בינתים ועוד אמאי כתב לא יגלה גבי ממזרות ועוד בחייבי מיתות דקילי כמו אשת איש מנלן דהוי ממזר ועוד דלילף ר' יהושע שאר חייבי כריתות מהיקישא דר' יונה ונראה לרבי יהודה כגירסת הספרים דגרסי לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה דמלא יקח נמי שמעינן כריתות דהא דומי' דאשת אב דלא תפסי בה קדושין דהא בהא תלי' כדפיר' לעיל *או מהיקש' דר' יונה אחו דאיתקוש כל העריות כדאמר בריש הבא על יבמתו (ד' כד :) ומדכתב תרוייהו ש"מ דמלא יקח היינו חייבי סקילה עד לא יגלה דהיינו חייבי כריתות הוי ממזר ואתא לרבוי' כל חייבי [כריתות] ומיתות קלות וסבר כרבנן דבשומרת יבם הכתוב מדבר ולא הוי לא יגלה בכלל דאי הוי בכלל לא לכתוב אלא לא יגלה ושמעון התימני נמי ה"מ למימר דסבר כר' יהודה "דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר ומלא יקח עד לא יגלה הוי הולד ממזר ואין לא יגלה בכלל אלא דניחא ליה למימר דסבר כרבנן ולפי' ר"י נ"ל לתני' דפרקין קמא דסבר כר'יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר וסבר נמי דאין ממזר מחייבי לאוין דמלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר ואין לא יגלה בכלל :

הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה · פי' בקונ' אפי' לרבי עקיב' דפליג ארבנן דמתני' במחזיר גרושתו וקאמר דהולד ממזר אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא הכא בסוט' מודה וקשה לר"ת דא"כ ה"ל לאתוי' לעיל (דף מד ·) גבי משנה דמחזיר גרושתו ועוד אי קאי הכל מודים למ"ד אליב' דרבי עקיב' דהוי ממזר אפי' מחייבי לאוין שאין דשאר הא ע"כ הוי ממזר לרבי עקיב' מיבמה לשוק לשום תנא כדאמר בפ"ק (דף יד ·) דא"ר אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר כו' וקאמר לאפוקי מדר' עקיב' דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין משמע בהדי' דלרבי עקיב' הוי ממזר משומרת יבם ועוד אמר בפ' י' יוחסין (ד' עה :) גבי כותי' שהיו מייבמי' את הארוסות ופוטרי' הנשואות ור' עקיב' לטעמיה דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ובפרק האשה רבה (ד' צב · ושם) גבי אשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים קאמר זו דברי רבי עקיב' דאמר אין קדושין תופסי' בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים דאין ממזר מיבמה ולימ' אין ממזר מחייבי לאוין האי תנא הך תנא דרבי עקיבא הוא דמחייבי לאוין דשאר הוא דהוי ממזר מחייבי לאוין נריד' לא הוי ממזר משמע בהדי' דלמאן דלא בעי אליב' דרבי עקיב' שיהא לאו דשאר הוי ממזר מיבמה לשוק [illegible] מנא ליה דלת' כרבי עקיב' דלמ' אתיא אפי' כרבנן והוי ממזר מדרבנן ונראה לר"ת דמחזיר גרושתו וסוטה הוו חייבי לאוין דשאר שאינם אוסרים אלא משום אישות אלוב' דתני' דמתני'

[כדאיתא ב"ב קלו : נדה כד :]

קנט א מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טור וש"ע אה"ע סי' ד' סעי' יג

קס ב מיי' שם פ"ב סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' נו סעי' כו

עין משפט
נר מצוה

קסא
א מיי' פ"ד מה' אישות סמג עשין מח טור וש"ע אה"ע סי' מלכים' ו

[לעיל יג · לקמן נב : צו:]

קסב
ב מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טור וש"ע אה"ע סי' ד סעי' יג

קסג
ג מיי' פ"ז מה' יסודי התורה הל' ו

קסד
ד ה מיי' פ"ב מה' תשוב' הל' ו

ועל הסוט' שאין הולד ממזר נדה דהא תפסי בה קידושין שנאמר °ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה תפסי בה קידושי' סוטה נמי דהא תפסי בה קידושי' תניא נמי הכי *הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר ואביי שומרת יבם מספקא ליה אי *כרב אי כשמואל : א"ר שמעון בן עזאי כו' · תני שמעון בן עזאי אומר מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש וכתוב בה *משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה אמר רבא מידן דייניה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר °כי לא יראני האדם וחי ואת אמרת °ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא משה רבך אמר °מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו ואת אמרת °דרשו ה' בהמצאו משה רבך אמר °את מספר ימיך אמלא ואת אמרת °והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמר ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה אישוייה מזיד אמר שם איבלע בארזא אתיוה לארזא ונסרו' כי מטא להדי פומא נח נפשיה משום דאמר °ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב מ"מ קשו קראי אהדדי ואראה את ה' כדתניא °כל הנביאים נסתכלו °באיספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באיספקלריא המאירה *דרשו ה' בהמצאו °הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה °אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים את מספר ימיך אמלא תנאי היא דתניא את מספר ימיך אמלא

אלו

תורה אור

ויקרא טו · שמות לג · ישעיה ו · דברים ד · ישעיה נה · שמות כג · מ"ב כ · ישעיה ו

והבא על הסוטה · אשת איש שזינתה וקיימא לן דאסור' לבעלה בפרק קמא (דף יא :) מה אני מקיים אשר הוטמאה (דברים כד) לרבות סוטה שנסתר' ואע"ג דשייבי לאוין היא מודה בה ר' עקיב' דפליג אדרבנן במתני' (דף מד ·) במחזיר גרושתו וקאמר דהולד ממזר אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר היא הכא מודה דאין הולד ממזר וכל שכן לאידך ר' עקיבא בר פלוגתא דשמעון התימני לא הוי ממזר משום דסוטה לאו מחייבי לאוין דשאר היא: דהא תפסי בה קידושין · לאשה דאף לאחר שזינתה לא פקעו מינ' קידושיה הראשונים : נדה דכתיב ותהי נדתה עליו · הוי לשון הויה דקידושין עליו: *שומרת יבם · לאחד מן השוק בלא חליצה שאין הולד ממזר ואפי' לרבי עקיבא דפליג אדרבנן במתני' וטעמ' משום דקידושין תופסי' בה מדאפקי' רחמנא ללאו דידיה בלשון הויה דכתי' (דברים כה) לא תהיה בת הויה היא והכי קאמר לא תהיה אשת המת לא תתקדש אשת המת בקידושין לאיש זר אלמא קידושין תפסי בה : אביי סטי ומספק' ליה · האי לא תהיה לאיש זר: אי כרב · דאמר בפרק האשה רבה (דף לב :) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה דכתיב לא תהיה אשת המת לאיש זר לא תהיה בה הויה לזר והולד ממזר ; אי כשמואל · דאמר (שם) בעניותינו בעניות דעתינו צריך גט דמספקא לן אי להכי הוא דאתא כדקאמר רב או דלמ' לאוקמא בלאו אתא וקידושי' תפסי בה מדאפיק לאו דידי' בלשון הויה: משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי · קב מדה קטנה כלומר במקומות מועטים הוא נזכר במשנה [או בברייתא] : ונקי · בכל מקום שנזכר הלכה כמותו : בהמצאו · משמע פעמים שאינו מצוי : אמלא · לאו לשון תוספ' אלא משלים ולא יותר: ידענא ביה · במנשה דלא מקבל תירוצא דטעמי דקראי אלא קטיל לי ואי אימא ליה ולא מקבל אישויי' ליה מזיד בהריגתי דעכשו הוא שסבו' להורגני בדין מוטב שאברח מפניו : בי מטא נרגא : להדי פומא · דישעי' : נסרוה לפומי' ונח נפשיה · ומשום הכי איענש לנסורי פומיה משו' דקריינהו לישראל עם טמא שפתים מדעתו שלא צוה לו הקב"ה ולא מחמת תוכחה דכתיב ואומר אוי לי כי נדמתי : נסתכלו באיספקלריא שאין מאירה · וכסבורי' לראות ולא ראו ומשה נסתכל באיספקלריא המאירה וידע שלא ראהו בפניו :

שני

קדושין · *גי' הב"ח · יבם · מן השוק · במתני' · גרושתו · *[לעיל · לקמן ס : · עירובין · גיטין סו · בכורות נג

לקמן דף · ד"ה דקיא

דמהני' קאי דלא אסר אלא חייבי לאוין דשאר וא"ת א"כ אמאי אצטריך למנקט הכל מודים בשומר' יבם אמאי תיסק אדעת' למימר דהוי ממזר טפי משאר חייבי לאוין דלאו דשאר וי"ל דאליבא דרב דאמר אין קידושי' תופסי' ביבמה אצטריך לאשמועי' שפיר דלא הוי ממזר וטעמ' דר"ת דהוי כנכרי ועבד שאין בה קידושי' לשום אדם וליבם נמי לאו בת קידושי' היא אלא ביאה היא דאית בה ואכי' למ"ד דהוי ממזר מנכרי ועבד מ"מ אין ממזר מיבמה דכיון דיבמה עומדת לחלוץ כמו ליבם השיבה בת תפיסת קידושין וא"ת לשמואל תפשוט מהך ברייתא דאין קידושי' תופסין ביבמה דאי תופסין לא הוה צריך לאשמועי' דאין הולד ממזר וי"ל דשמואל מספק' ליה דלמ' ברייתא היא גופה אתי' לאשמועינן דקידושי' תופסין ביבמ' וא"ת והיכי קמ"ל דהכשר הא אפי' לא תפסי לא הוי ממזר דהא אל א"ת ניה לעיל (ד' מה ·) דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וי"ל דשפיר משמע דתפסי בה קידושין מדכייל לה בהדי סוטה ונדה משמע דבכולהו לא הוי הולד ממזר משום דתפסי בהו קידושין והא דקאמר ואביי מספק' ליה אי כרב אי כשמואל לא כפי' הקו' דאפי' לרב אין הולד ממזר כדפי' אלא להכי לא נקט שומר' יבם משום דהא תפסי בה קידושין כדשמואל ופשיטא דלא הוי ממזר ואין שום חידוש להשמיענו וא"ת ואמאי הוי ממזר משומר' יבם *לשם הכא כיון דהוי כנכרי ועבד דלא תפסי קידושין לא לדידיה ולא לאחריני וברייתא דהאשה רבה (דף צב · ושם) נמי דקתני זו דברי ר' עקיבא דאמ' אין קידושי' תופס' בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים כו' משמע דלרבנן לא הוי ממזר משום דקידושין תופסין ולפר"ת אפי' אין קידושין תופסין לא הוי ממזר ואר"י דלמ"ד דהוי ממזר לרבי עקיבא מחייבי לאוין דלאו דשאר נמי הוי ממזר מיבמה לשוק ומנכרי ועבד אע"ג דלא דמו לאשת אב דהא מוי"ו דולא יגלה נפקי כולהו וסמיך ליה לא יבא ממזר ולא ילפינן מידי מאשת אב אלא בהדיא כתיב בכולהו ממזרות אבל לתנא דמתני' דאין ממזר לר' עקיבא אלא מחייבי לאוין דשאר ולא דרי' וי"ו דולא יגלה לא נפקי שום חייבי לאוין אלא מאשת אב בעינן דלהוי דומיא דאשת אב דלא תפסי בה קידושי' לדידי' ותפסי בה לאחריני וה"פ דברייתא דהאשה רבה (שם) זו דברי רבי עקיבא דאמר אין קידושין נמי תפסי בכל חייבי לאוין דלאו דשאר פי' מוי"ו דלא יגלה שמעינן בכולהו דהוה ממזר ולהכי אין קידושי' תופסין נמי בכולן ולהכי אין לחלק בין לאו יבמה לשוק לשאר לאוין כדפירשתי אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה דכיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין דלאו דשאר ולא הוי ממזר מינייהו לא הוי ממזר נמי מיבמה לשוק אע"ג דאין קידושין תופסין בה כיון דלא דמיא לאשת אב :

סוטה נמי דהא תפסי בה קידושי' · פירש בקו' דאף לאחר שזינתה לא פקעי מינה קידושיה הראשונים וק' לר"י דנדה נמי לא פקעי קידושין ואפי' הכי אצטריך קרא לאתויי דתפסי בה קידושין וא"ר"י דנר' וכן ברוב ספרים סוטה נמי הא כתיב בה הוי' ותפסי בה קדושין פירוש שגירש' ומחזירה והיה דכתב בה היינו קרא להיות לו לאשה דמוקמינן בפ"ק (דף יא · ושם) לרבות סוטה וכן משמע בפרק יש מותרות (דף פה :) דבסוטה ודאי תפסי קדושין ולא פליגי אלא אי אית לה כתובה אי לאו דקאמר סוטה ודאי איכא בינייהו דמ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה כתובה כו' והיינו על כרחך במחזיר סוטה אחר שגירשה דאי לא גירשה כיון דזנתה הפסידה כתובתה ובפרק י' יוחסין (דף עח ·) נמי משמע דלהיות לו משמע לשון הויה דקאמר ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאין לוקה דרך הוי' אסרה תורה וא"ת בסוף האומר בקידושין (ד' סח · ושם) ורבי עקיב' כי תהיין במאי מוקי לה לוקמה במחזיר סוטה וכ"ת דכי תהיין מיותר וסוטה נפקא לן מקרא דלהיות לו לאשה א"כ היכי מוקי לה באלמנה לכ"ג וכדרבי סימאי הא כתיב לא יחלל חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרים וי"ל דלא בעי לאוקמ' בסוטה משום דסוטה משמע שהיא שנוא' בתחלת נישואין וא"ת ולוקמ' בסוטה ולבועל וי"ל דמי כתיב כי תהיין לבועל כדקאמר התם מי כתיב כי תהיין לכהן א"כ בבועל לא כתיב הויה ולא תפסי בה קידושין פר"ח דמסוטה נהי דלא הוי ממזר מדאורייתא' מדרבנן מיהא הוי ממזר מידי דהוי *אשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך וניסאת ואח"כ בא בעלה דהולד ממזר ותנא מזה ומזה ואין ראיה דהתם קנסוה כי היכי דתידוק אבל הכא אין צריך קנסא כדי שלא תזנה תחת בעלה ועוד דבריש יש מותרות (דף פה: ושם) קאמר גבי סוטה למ"ד דמרגלא ליה הא איהי מרגילתו ואי הוי ממזר אפי' מדרבנן לא מרגלא ליה כדאמר התם גבי חלוצה : **אי** כרב אי כשמואל · מתוך פירש הקו' משמע דלרב ליכא לאו ביבמה דפי' אי כרב דאמר בהאשה רבה (ד' צב :) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה ונומר לא תהא בה הויה לזר והולד ממזר ואי כשמואל דמספק' ליה אי להכי הוא דאתא כדקאמר רב או לאוקמי ללאו הוא דאתא וקידושין תפסו בה מדאפיק לאו דידה בלשון הויה ואין נראה דאמרי' בהאומר בקידושין (ד' סח · ושם) מה יבמה שהיא בלאו *לא תפסי בה קידושין אלמא איכא לאו אפי' למ"ד דלא תפסי בה קידושין ובכל מקום חשיב יבמה לשוק חייבי לאוין ואותם שאלו לרבי יהושע בני צרות דלבית הלל לב"ש (לעיל ד' טו :) דקבעי למילף יבמה לשוק בקל וחומר מאלמנה משמע דאיכא לאו ואומר רבינו תם דלכולי עלמא אית בה לאו וה"ק לקמן ושמואל מספק' ליה אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא *או לאשמועינן דלקי אקידושין או לקידושין דלא תפסי כמי הוא דאתא:

אשוייה מזיד · פר"ח שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלהי ישראל (שמות כד) :

מוסיפין

"גי' הב"ח לשום הכא מידי דהוי אנכרי ועבד

•[שני פירושים אלה זו תמצא בתוי"ט ת ב פ"ל דכלים]

[לקמן ס:]

[נ"ל ולא תפסי כו'

גי' רש"ל ולאשמעי' דלקי אקידושי' או למה דלא תפסי קדושין הס"ד "וגי' הב"ח ולאשמעי' וכו' או אתי נמי לאשמועינן

אלו שני דורות זכה משלימים לו לא זכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו אמרו לו לר' עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמר להן משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא עומד ומתנבא °הנה בן נולד לבית דוד יאשיה שמו ועדין לא נולד מנשה ורבנן מי כתיב מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאיניש אחרינא : אשתו שמתה וכו' יבמתו שמתה וכו' · אמר רב יוסף כאן שנה רבי משנה שאין צריכה :

תורה אור

מלכים א יג

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכמים אומרים °יש גט אחר גט °ויש מאמר אחר מאמר °אבל לא אחר בעילה ולא אחר חליצה כלום °כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכ' הימנו חליצה עשה מאמר וחליצה צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותה נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ °אין אחר חליצה כלום חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום

אחת

שני דורות · שנים שפוסקין לאדם בשעת לידתו : זכה מוסיפין לו · והאי אמלא לשון תוספ' הוא : משלו הוסיפו לו · אלא שמתחלה היו רוצים לפחות משניו : תדע · שמתחלה כשנולד נפסקו לו כל אותו תוספ' : שהרי נביא נתנבא · בימי ירבעם שנים הרבה קודם הנה בן נולד לבית דוד יאשיה שמו ובשעת חוליו של חזקיה עדיין לא נולד מנשה שממנו יצא יאשיה הוי אומר בשעת חוליו גזרו לפחו' משניו וכשזכה השלימו לו : משנה שאינה צריכה · דזיל קרי בי רב הוא עליה בחייה שלא נאסרה אחותה אלא בחייה :

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר · סדר משנה זו שלא תטעה לשבש הגירסא שבספרים סדר יבם אחד ויבמה אחת תחלה מפרש דין גט וחליצה וביאה שאחר מאמר ואחר כך מפרש דין מאמר וביאה וחליצה שאחר הגט ואח"כ דין מאמר וגט וביאה שאחר החליצה ואח"כ דין מאמר וגט וחליצ' שאחר הביאה וכן סדר יבם אחד ושתי יבמות : אין גט אחר גט · שתי יבמות לאדם אחד מאח אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שניה דאי קמא אהני הא פקע' זיקה דתרוייהו והוי כי מגרש נכרית ואי קמא לא אהני למידחי בתר' נמי לא אהני והלכך לאו גרושתו היא וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה וטעמא כדפרי' : ולא מאמר אחר מאמר · בין ביבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמים ליבמה אחת האחרון אין כלום לפסול את הראשונה עליו ואינה צריכה הימנו גט ולא ליאסור בקרובות השניה : ולא בעילה אחר בעילה · בא על זו וחזר ובא הוא או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא הוא ואין אסור בקרובותיה : יש גט אחר גט · דקמא לא דחי לגמרי הלכך אכתי איכא פלגא זיקה דהא בעי' חליצה הלכך אהני גט' והוי' גרושתו ואסור בקרובותיה : כיצד · לאו אפלוגת' קאי אלא מלתא באנפי נפשיה היא ואיבם אחד ואיבמה אחת קאי והכי קאמר כיצד דין יבם ויבמה והכי מפרש בגמרא : צריכה הימנו חליצה · ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתחיל בגירושין קיימא עליה בלא יבנה : צריכה הימנו גט · דחליצ' אפקעתה לזיקתה ובעי' גט לאפקועי קדושין דיליה דחליצה לא מפקעא קדושין : הרי זו כמצותה · מפרש בגמרא אף זו כמצותה : נתן גט ועשה מאמר · באותה יבמה עצמ' אפי' ר"ג מודה דיש מאמר אחר הגט דמספקא ליה אי גט דחי או לא ודלמא גט לא דחי ואהני מאמר ביבמה וכ"ש לרבנן דאמרי גט דוחה קצת ומשייר קצת אהני מאמר למיקני שיור' דגט וצריך גט למאמרו וחליצ' לזיקתו ויבומי לא דמנע קמא קיימא עליה בלא יבנה : נתן גט ובעל · אסור לקיימ' דקם עליה בלא יבנה וצריכ' גט לביאתו וחליצ' לזיקתו ואפי' לרבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהא קמתני' סתם רבי עקיבא היא כדמפר' בגמר' הכא מודה דתפסי קידושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי לאפקועי כולה זיקה הלכך לא עמד' עליו בלאו גמור : וחליצה · לזיקתו ובגט לחודיה לא מיפטר' [כמו] שאחר כונס את יבמתו שיכול לפוטר' בגט משום דהוי' ביאה פסול' משום גט קמא ולא קניא לגמרי : אין לאחר חליצה כלום · ואף ע"ג דחליצ' פסול' היא דאי הוה בעי ליבומי לא מצי ואפי' הכי דחיא לגמרי ואין אחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעי' גט וכדר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמר' דמתניתין ר"ע היא : חלץ ועשה בה מאמר · או נתן גט אחר חליצה או בעל אחר חליצה אינו כלום כדתני בסיפ' אין אחר חליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין בה אחר חליצה כר"ע וגט דאחר חליצה לא הוה צריך למיתני לאשמועי' דאין כלום דלמאי ליהוי ליתסורי בקרובותיה הא מיתסר וקאי מחמת חליצה אלא איידי דבעי למיתני גט דאחר בעיל' כדקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט לאשמועי' דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומים ובהאי גט סגי לי' בלא חליצה תנא נמי גט דאחר חליצה והכי מפרש בגמר' : או בעל ועשה מאמר · או נתן גט אחר ביא' או חלץ אחר ביאה אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמים דגט שנתן אחר ביאה מגרש לה כאשתו גמור' ולא בעי' חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה וחליצה שעשה אחר ביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין ומאמר דאחר ביא' לא הוה צריך למיתני דפשיט' לן דלא מהני דלמאי ליהני הא אפי' מאמר אחר מאמר ביבם אחד ויבמה אחת בהר' כמאן דליתיה דמי דמאי קעביד הא מיתסר וקאי בקרובותיה אלא איידי דתני ריש' חלץ ועשה מאמר דאצטריך לאשמועינן כר"ע דאין קידושין תופסין בחלוצתו תנא נמי בעל ועש' מאמר והכי מפרש בגמר' : אין אחר חליצה כלום · הרישא קאי וכדפרישי' לעיל ואליבא' דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר או נתן גט וחלץ הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום ובגמרא קא בעי לה :

אחת

מוסיפין לו · והא דאמר במועד קטן (דף כח · ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכות תלי' מלתא אלא במזל תלי' מלתא פסיק' דזכות גדול מועיל כדאמר בשבת (ד' קנו · ושם) אין מזל לישראל ומיהו לא שכיח שישתנה המזל כדמוכח בתענית (דף כה ·) גבי עובדא דרבי אלעזר בן פדת :

משלו הוסיפו לו · וקרי ליה תוספ' לפי מה שנגזר לפחות ע"י עון והא דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד ושם) גבי אתתא מגדלא נשיא כי חזינן צורבא מרבנן דמיעבר אמיליה מוסיפין לי' אר"י דיתא אפי' לרבי עקיבא דאין זה תוספות כיון שנגזרו לשום אדם :

תדע שהרי נביא עומד · וא"ת והלא אם לא התפלל חזקי' על עצמו היה מת והיתה נבואה בטלה אלא ע"כ אין הנביא מתנבא אלא מה שראוי להיות אם לא היה חוטא אם כן היכי מוכח מכאן דמשלו הוסיפו לו אפי' לא הוסיפו לו משלו והיה כבר כל שנותיו שנגזרו לו מה שלא נתקיימה הנבואה לפי שחטא ואלו לא חטא ונשא אשה בשנים הראשונים היה מוליד ואר"י דשמא הדורות נגזרו להוולד באותו הזמן ובאותו הפרק שהם נולדים ובשני התוספ' נגזר לו להוליד מנשה :

שנה ר' משנה שאינה צריכה · פ"ה דזיל קרי בי רב הוא וקשה דבכמה מקומות שונה התנא מה שבפסוק בפירוש ועוד דגירסה ומתה מותר באחותה אצטריך למידק הא לא מתה אסורה דלא כתיב בהדי' ודרשינן לה בפ"ק (דף ג :) מעליה בחייה כל שבחייה אפי' נתגרשה אלא נראה לר"י דיבמתו הוא משנה שאין צריכה דכיון דתנא אשתו כ"ש יבמתו:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל · **אין** מאמר אחר מאמר · אתי אפי' כרבנן דרבי עקיבא אע"ג דקידושין לדידהו תופסין בחייבי לאוין ותפסי קידושין אחר ביאה התם הוא משום דהוו קדושין דאורייתא דע"י ביאה פקעה זיקה אבל הכא שהיא זקוק' לו אין לו לתפוס אלא מדרבנן ולא תיקן רבנן שיהא מאמר אחר מאמר ולהכי לא קאמר בגמרא עלה זו דברי רבי עקיבא ולא כמו שפי' ריב"ן דר"ג כר"ע:

ולא בעילה אחר בעילה · היינו אחר בעיל' כשרה אבל אחר בעילה פסול' כגון ביאה שאחר הגט יש אחרי' ביאה כי היכי דיש אחרי' מאמר כמו שמפרש בגמרא :

ולא חליצ' אחר חליצ' · היינו אפי' אחר חליצ' פסול' :

עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכ' חליצ' · היינו בנתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גט למאמרו שריא אף ליבם דאמר בפרק ד' אחין (דף לב ·) דהותרה אפי' היא דמאי דעבד שקלי' :

עשה מאמר וחלץ צריכ' הימנו גט · הכא לא תני אין אחר חליצ' כלום משום דאכתי צריכ' גט למאמר שכבר ולא תני ליה אלא היכא דלאחר חליצ' אין צריך לעשו' כלום :

חלץ ועשה מאמר כו' · אור"י דלא הוה צריך למיתני כלל דכיון דתנא נתן גט וחלץ אין אחר חליצ' כלום אע"פ שהיא חליצה פסולה כ"ש דלאחר חליצ' כשירה אין אחריה כלום אלא כל העניינים שונה :

עשה

עין משפט
נר מצוה

יא
א מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע סעיף ג

ב
ב שם סעיף ו]

ג
ג שם סעיף יב

ד
ד שם סעי' ב

ה
ה שם סעי' ט וסעי' י

ו
ו שם סעי' ג ד

*גמ' של הב"ח · דף כ"ב · לאו בגט · נ"ל רק דהוא אסמכתא

*גירסת הב"ח לא מיפטרה כשאר יבם שכונס את יבמתו

אחת יבמה אחת ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחד ביצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות שני גיטין וחליצה מאמר בזו וגט לזו צריכה גט וחליצה מאמר בזו ובעל את זו צריכות ב' גיטין וחליצה מאמר בזו וחלץ לזו הראשונה צריכה גט גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה גט לזו ובעל את זו צריכה גט וחליצה גט לזו ומאמר בזו צריכה גט וחליצה גט לזו וחלץ לזו אין אחר חליצה כלום חלץ וחלץ או חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין יבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמין ליבמה אחת חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר ונתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין בתחלה בין באמצע בין בסוף והבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריה כלום *רבי נחמיה אומר אחת בעילה ואחת חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום: **גמ׳** עד כאן לא פליגי אלא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר אבל גט אחד ביבמה [ומאמר אחד ביבמה] מהני מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציאה וחליצה להוציאה ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר חליצה מ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ביאה נמי לא מהני' ואתי למיבעל אחר ביאה ומ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום אמרי אי ביאה אחר הגט היא גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה ומ"ט אמור רבנן האי חליצה פסולה אין אחריה כלום אמרי מאי לגזור נגזור חליצה אחר הגט משום חליצה אחר חליצה כל כי הני תחלוץ ותיזיל לגזור חליצה אחר מאמר משום חליצה אחר ביאה אטו חליצה אחר מאמר מי לא בעיא גט למאמרו חליצה אחר ביאה נמי בעיא גט לביאתו אמר רבא מאי

אחת יבמה אחת ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחד · שוין כמו שאמרנו שיש אחר גט ראשון או אחר מאמר ראשון כלום ואין אחר ביאה שבתחלה או אחר חליצה כלום: ביצד · בשתי יבמות ליבם אחד : צריכות שני גיטין · כרבנן דיש מאמר אחר מאמר יבומי לא דהיכי ליעביד אי ליבומי להרווייהו הוו להו שתי בתים ואי לחד' הואיל והברתה ביה אגידא הוה ליה בונה שתי בתים : וחליצה לאחת מהן · ופוטרת צרתה : מאמר לזו וגט לזו · פסל גט של אחרונה את הראשונה דקם לי' בלא יבנה וצריכה גט למאמרו וחליצ' לזיקתו דחליצה לא מפקעא קידושין וגט לא מפקע זיקה: מאמר לזו ובעל את זו · אסור לקיימה דהואיל וקמייתא אגידא ביה הוו להו שתי בתים וצריכות שני גיטין זו גט למאמרו וזו גט לביאתו וחליצ' לאחת מהן ופוטרת צרתה אבל בגט לחודיה לא נפקא בעלת ביא' הואיל דביאה פסולה היא : מאמר בזו וחלץ לזו · בעלת מאמר הראשונ' צריכה גט למאמר דחליצ' דאידך לא מיפקעה למאמרו : צריכות הימנו חליצה · אחת ואסור בקרובות שנייה דרבנן הוא דאמרי יש גט אחר גט : גט לזו ובעל את זו צריכה גט וחליצה · ואסור לקיימה דקמה עליה בלא יבנה משום גט דראשונה ובגט לחודיה לא נפקא משום דביאה פסולה היא : אין לאחר חליצה כלום · דאי הדר מקדש לה לצרתה לא תפסי בה קידושין כרבי עקיבא : חלץ וחלץ או חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל · וקתני סיפא אין לאחר חליצה כלום · והכי פירושו חלץ לזו וחלץ לזו מותר בקרובו' שנייה שאין אחר חליצה ראשונה שום זיקת יבמין וחליצה בתרייתא לאו כלום היא וכן חלץ לזו ומאמר לזו וכן נתן גט לזו אחר חליצת זו וכן בעל לזו אחר חליצ' של זו אין מעשה האחרון כלום: או בעל · תחלה · וחזר ובעל לשנייה: או בעל ועשה מאמר · בשנייה או נתן גט לשנייה או חלץ לשנייה אין אחר ביאה ראשונה כלום ומעשה האחרונה אסיב ומותר בקרובו' שנייה: אין אחר חליצה כלום · אריש' קאי והשתא שייך למימר אין אחר ביא' כלום ובגמרא קמיבעי' לה : בין שני יבמין ליבמה אחת · בכל הדין האמור למעלה ביבם אחד ובב' יבמות : חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל כו' · איבם אחד ואיבמה אחת קמהדר ואע"ג דתני' לעיל הדר תני' הכא משום סיפ' דבעי לפלוגי בין ביאה לחליצה כדקתני חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום והבעילה בזמן שהיא בתחלה כו' ולאשמועינן פלוגת' דרבי נחמיה ורבנן : בין בתחלה בין באמצע · בין מאמר לגט כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה מאמר או בבעלת הגט לא מהני מאמר ולא בעיא גט למאמרו : בסוף · אחר מאמר וגט חלץ אין אחריה כלום וחליצה גמורה היא ואי הדר עביד מאמר לא בעי' גט דחליצה נירושין גמורים היא וקמה בלאו גמור עליה ואע"ג דחליצה פסולה הואי : הביאה באמצע · כגון גט לזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה : ובסוף · גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על האחת יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעי' חליצה ולא סגי לה בגט : אין אחריה כלום · ונפקא בגט ובלא חליצה ואי הדר קדיש לאידך אחר ביאה לא מהני : **גמ׳** אבל גט אחד ביבמה · או מאמר אחד ביבמה מהני גט בידמה למיקס עלי' בלא יבנה ושוב לא ייבם ומאמר ביבמה מהני לה להצריכה גט למאמרו אי בעי לאפוקי : מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני · הא מדאורייתא' חליצה הוא דמהני בה ומשום גט לא קריצא בה שלא בנה : משום דבעלמא מהני · בכל הנשים להתגרש ואי אמרת הכא לא מהני ואם רצה לכונסה אחר הגט יכנוס : אמרי · איכפי גט להוצי' וחליצה נמי להוצי' מדגט לא מהני ליה כו' : ומ"ט אמור דרבנן מאמר ביבמה מהני · לאסור חברתה עליו הא מן התורה קנין לא הוי ביבמה אלא בביאה : משום דמהני בעלמא · קידושי אשה קונים אותה ואתי למיבעל אחר ביאה והוה לי' בונה שתי בתים דאיסור' דאורייתא : ומ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה · זיקת יבמין כדתנן לעיל מאמר בזו ובעל לזו צריכות שני גיטין וחליצה ולא אמרינן תפטר לבעלת ביאה בגט בלא חליצה ותפטר אף חברתה בביאתה מן החליצה : אי ביאה אחר הגט הוא · כגון גט לזו ובעל לזו דאמרי' צריכה גט וחליצה ולא סגי בגט לחודיה כשאר יבמה שכונסה : גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה · דאי אמרת תיסגי לה בגט אתי למימר מדקניא ביאה אחר הגט בביאה גרידת' אלמא מעלייתא היא ואתי למיבעל לכתחלה אחר חליצה : ואי ביאה אחר מאמר הוא · כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי תנן צריכה שנים גט וחליצה דאי אמרת בגט סגי לה אמרי ביאה של זו אחר קנין של זו מעליות' היא ואתי למיעבד ביאה אחר ביאה וקא פגע באיסור אשת אח : חליצה פסולה · שאחר גט או אחר מאמר : אין אחריה כלום · דאי הדר עבד מאמר או גט לשלישית לא מהני : משום חליצה אחר חליצה · דלא ליתי למיחלץ לשתי יבמות זו אחר זו או שני יבמין ליבמה אחת זה אחר זה : כל בי הני תחלוץ ותיזיל · כלומר מאי איכפת לן כל ימיה החלוץ : משום חליצה אחר ביאה · דלא ליתי למימר יבמה כנוסה יוצאת בחליצה בלא גט לא אתו למימר הכי דאטו חליצה אחר מאמר מי לא בעי' גט למאמרו והא דאמרינן אין אחריה כלום בדבר העשוי אחריה קאמר דאי הדר עביד גט או מאמר או חליצה בחברת' לא מתסר בקרובותיה:

עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות ב' גיטין וחליצה · הכא שייך להקשות דיתן גט לאחת מהן למאמרו ותסתרי איד ולעיל (דף לב · ד"ה גט) פי' : צריכות ב' גיטין וחליצה · לת"ד חליצה פסולה צריכה לחזור הכא בעו ב' חליצות וקאי נמי צריכות אחליצה ובסמוך דקתני עשה מאמר ונתן גט צריך גט וחליצה הא דלא קתני וצריכות חליצ' לשון רבים איידי דקתני צריכ' גט לשון יחיד נקט נמי גבי חליצ' לשון יחיד : **מדגט** לא מהני חליצה נמי לא מהניא · בשלמא דעלמא ליכא למיחש שמא יאמרו מדחליצ' לא מהני גט נמי לא מהני דבאשה לא שייך חליצה וקריא' ואין לומר דתיבעי יבמה גט וחליצה משום דלא יאמרו מדחליצה לחודה מהני' גט נמי מהני דבהא לא יטעו שיפטרוה בלא חליצ' דבהדיא הצריך הכתוב חליצה אבל הכא חיישינן שיאמרו מה שהצריך הכתוב חליצה היינו מלבד הגט שהוא בכל הנשים ויאמרו מדגט להודי' לא מהני חליצה נמי לא מהניא ואתי למיבעל אחר חליצה : **ואתי** למיבעל אחר ביאה · אבל השתא דמהני לא חיישינן שמא יאמרו כי היכי דמהני ביא' אחר גט ומאמר מהני נמי אחר ביאה וחליצה ואתי למיבעל אחר ביא' כמו אחר מאמר דאמר מ.מר נמי אסור למיבעל : דמספקא

ז
א מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע סעיף ו
ח
ב שם סעיף ח
ט
ג שם סעיף ז
י
ד שם סעיף יא
יא
ה שם סעיף א וסעיף כ
יב
ו שם סעיף יד
יג
ז שם סעיף יא
יד
ח שם סעיף יד
טו
ט שם סעי' יג
טז
י שם סעי' יד
יז
כ שם סעי' א
יח
ל שם סעיף ב
יט
מ נ שם סעי' יד

[לקמן נא קיא·]

גירסת הב"ח צריכה שני גיטין וחליצה.

מ"ט דר"ג דמספקא ליה גט אי דחי אי לא דחי מאמר אי קני אי לא קני גט אי דחי אי לא דחי אי קמא דחי בתרא מאי קעביד אי קמא לא דחי בתרא נמי לא דחי מאמר אי קני אי לא קני אי קמא קני בתרא מאי קעביד ואי קמא לא קני בתר' נמי לא קני איתיביה אביי *ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט וגט אחר ביאה ומאמר ומאמר אחר ביאה וגט ואי מספקא לי' לר"ג תהוי כביאה דלכתחלה ותקני דהא תנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אלא אמר אביי לעולם פשיט' ליה לר"ג בגט דדחי ומאמר דקני מיהו אמור רבנן הא יבמה בחד צד מהני בה גט ובחד צד מהני בה מאמר גט אחר גט לא דחי דהא דחה ליה קמא ומאמר אחר מאמר לא קני דהא קני ליה קמא גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט האי מלת' קא דחי והאי מלת' קא קני ורבנן כל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה והאי ביאה פסולה עדיפ' ממאמר וגריע' ממאמר עדיפ' ממאמר דאלו מאמר אחר מאמר לא מהני ואו ביאה אחר מאמר מהני וגריע' ממאמר דאו מאמר אחר הגט קני לכולי שיור' דגט ואו ביאה אחר הגט לא קני' ליה לכוליה שיור' דגט ת"ר ביצד אר"ג אין גט אחר גט שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ואסו' בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים ינתן גט לזו וגט לזו אסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמים ויבמה אחת ביצד אמר ר"ג אין מאמר אחר מאמר שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועש' מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים ינותן גט לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמים ויבמה אחת אמר מר נותן גט לזו וגט לזו ר"ג אומ' חולץ לראשונה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר שמואל *חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה אמר לך שמואל כי אמרי אנא אליבא דמאן דאמר יש זיקה ור"ג סבר *אין זיקה ומדר"ג סבר אין זיקה

מאי טעמ' דר"ג · דאמר אין גט בשתי יבמות או בשני יבמין דלא מיתסר בתרא בקרובותיה · שיש גט אחר מאמר · מאמר לזו וגט לזו פסל את הראשונה ואסור בקרובות שתיהן : ומאמר אחר גט · גט לזו ומאמר לזו בעלת מאמר צריכה גט : וגט אחר ביאה ומאמר · אחר ביאה שאחר מאמר כגון מאמר לזו ובעל לזו וגט לשלישית מהני גט ואסור בקרובותיה: (דביאה פסולה היא בשנייה דמאחר שעשה מאמר בראשונה פסולות בשנייה) : ומאמר אחר ביאה וגט · גט לזו ובעל לזו ומאמר לשלישית קונה מאמר וצריכה גט ואסור בקרובותיה : ואי אמרת מספקא ליה · בדחיית הגט וקניית מאמר : תיהוי · קך ביאה אמצעית כביאה בתחלה ותיקני ולא תהני מעשה שלישי בין בגט אחר ביא' ומאמר בין במאמר אחר ביאה וגט ממ"נ גט אחר ביאה ומאמר לא ליהני דאי מאמר קמא קני לגמרי תו לא מהני ביאה וגט אבתריה ואי מאמר לא קני מידי נמצא ביאה של אחריו ביא' בתחלה וכשרה ותו לא מהני גט בשלישית דהא תנן הבעיל' בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום וכן במאמר אחר ביאה וגט דאי גט קמא דחי תו לא מהני ביאה ומאמר אבתרי' ואי גט לא דחי מידי נמצא ביאה שלאחריהן בתחלה וכשרה היא וקונ' ומאמר דבתרי' לאו כלום הוא אלא פשיטא לי' דגט דחי קצת ומאמר קני קצת הלכך ביאה של אחריהן אינה תחלה ומיהו מ"ט יש מאמר אחר גט וגט אחר מאמר ואין מאמר אחר מאמר ולא גט אחר גט דאמור רבנן בחד צד מהני בה גט לדחות חצי' וחד צד מהני בה מאמר לקנות חציה : גט אחר גט לא דחי דהא דחה ליה קמא · כל כח גט הלכך לאו כלום הוא ומותר בקרובותיה וכן מאמר אחר מאמר דהא קנה קמא כל כח מאמר : האי מלתא כו': גט אחר מאמר נמי דשייר מאמר מן קמיית' דחי גט בבתריית' וכן בשני יבמין מאי דשייר מאמר דקמא דחי גט דבתר': מאמר אחר גט · מאי דשייר גט דקמא מן הזיקה דלא דחייה קני מאמר דבתר': ורבנן · דפליגי עליה דר"ג דאמרי יש גט אחר גט אמרי לך : כל חד וחד · מן היבמין תיקנו ליה רבנן גט ומאמר בכל היבמות הלכך ליכא למימר קמא דחה כל כח הגט דקמא כל כח הגט דידי' דאית ליה בהך יבמה הוא דדחה אבל כח גט דאחוה בהך יבמה כח גיטא דידי' בצרתה לא דחה וכן לענין מאמר : והאי ביאה פסולה כו' · כלומר להכי אמר רבן גמליאל יש גט אחר ביאה שאחר מאמר ויש מאמר אחר ביא' וגט דהך ביאה אמצעי' שהיא פסולה עדיפא ממאמר וגריעא ממאמר : עדיפ' ממאמר כו' · דאלו ביאה אחר מאמר מהניא כדקתני גט אחר ביאה ומאמר אלמא יש ביאה אחר מאמר : וגריע' ממאמר דאלו מאמר אחר הגט קני ליה לבוליה שיורא דגט · כל מה ששייר גט למאמר ואין מאמר אחר מועיל כלום אחריו אם חזר ועשה מאמר בשלישית כדקאמר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר ולא שנא אי הוה מאמר ראשון אחר גט אי לא אין מאמר אחריו ולא פלוג בין שהיה מאמר ראשון בתחלה בין שהיה אחר הגט מדלא קתני מודה רבן גמליאל שיש מאמר אחר מאמר וגט : ואלו ביאה אחר הגט לא קניא ליה לבוליה שיורא דגט · כל מה ששייר גט לביאה דיש מאמר אחר ביאה וגט כדתנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אבל באמצע יש אחריה כלום וכדאמר טעמא לעיל מאי טעמא אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום כו' : ה"ג ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג כו' : חולץ לראשונה · וי"ס דאי חלץ לשנייה הוי חליצה מעלייתא לאיפטורי קמייתא דכיון דגט דשנייה *אין גט חליצה דידה מעלייתא היא אלא עצה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו בקרובות שנייה שאם יחלוץ לה נמצא זו גרושתו וזו חלוצתו ואסור בקרובות שתיהן : וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת · נתן זה גט וזה גט ר"ג אומר חולץ לה הראשון והשני מותר בקרובותיה ולדברי חכמים שניהם אסורין בקרובות : מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה כו' · לקמן פריך כיון דאין מאמר אחר מאמר יבומי נמי תתייבם קמייתא דהא לא איפסלה עליה: לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר שמואל חלץ לבעלת הגט · נפלו לפניו שתי יבמות ונתן גט לאחת מהן ואח"כ חלץ לה לא נפטר' צרתה משום דקלישא זיקתה ולא אלימא חליצה לאפקועי זיקה אלימתא דצרתה והא הכא כיון דאמר ר"ג אין גט אחר גט נמצאת זיקה שנייה שלימה וקתני חולץ לראשונה וקשה לשמואל ומדרבנן ליכא לאותבי לשמואל אע"ג דאמרי רבנן וחליצה לאחת מהן אלמא חליצת בעלת גט פוטרת צרתה לא קשה לשמואל דהכא היינו טעמא דתרווייהו זיקתה קלישא דהא אמרי רבנן יש גט אחר גט : יש זיקה · אלימא זיקה ולא פקעה זיקה שלימה אלא בחליצה מעלייתא : ר"ג סבר אין זיקה · כדאמר בפרק ב"ש (דף קט) אם מיאנה מיאנה כו' הלכך כיון דלא אלימא זיקה פקעה בחליצה כל דהו :

ליה גט אי דחי אי לא דחי · לא מצי למימר דפשיטא ליה דגט ודאי דחי ומאמר ודאי קונה דא"כ אמאי מהני מאמר אחר הגט וגט אחר מאמר ואע"ג דהכתי לא ידע ברייתא דבסמוך דמודה ר"ג דיש גט אחר מאמר כו' מתני' משתמע לי' דיש גט אחר מאמ' לר"ג דדוקא נקט גט אחר גט ומאמר אחר מאמר דלא מהני אבל מאמר אחר הגט או איפכא מהני : **עדיפא** ממאמר דאלו מאמר כו' · דמאמר האחרון אינו יכול לתפוס במקום שתפס הראשון וביאה פסולה תופסת אחר מאמר אותו צד עצמו שתפס המאמר דסבר' הוא שאין תופס אלא אותו צד שתופס המאמר דתרווייהו לקנות והיינו משום דעדיף ממאמר לפי שהיא דאורייתא' וגריעא ממאמר דאלו מאמר אחר הגט קני לכוליה שיורא דגט שהרי אין מאמר מועיל אחריו אבל ביא' לא קני' לכוליה שיורא דגט שהרי מאמר מועיל אחריה ואם היתה קונה כל השיור לא היה מאמר מועיל אחריה לתפוס מה שתפסה הביאה דביאה עדיפא ואלימא לפי שהיא דאורייתא כדפרישית ואתי לפרושי טעמא דלא תיקשה הא דביאה עדיפא ממאמר אע"ג דגריעא נמי ממאמר ובקונט' פירש דאלו ביאה אחר גט לא קניא לכולי' שיורא דגט דיש ביאה אחר ביאה פסולה ותימה דלא אשכחן בהדי' להאי מלתא שתהא לר"ג ביא' אחר ביאה פסולה מיהו יש לדקדק דיש ביא' אחר ביאה פסול' לר"ג דאי אין ביאה אחר ביאה פסול' משום שכל קנין הראוי לביאה עשתה ביאה הראשונה ואין האחרונה יכול' לתפוס אחריה אף ע"ג דראשונה לא קניא כוליה שיורא דגט א"כ מנא ליה שמאמר קונה כולי' שיורא דגט שמא גט ומאמר משייר אלא שאין במאמר אחר כח להול אחריו במה ששייר כמו שאין ביאה אחר ביאה פסולה אף על פי ששייר לקונה מאמר אחריה :

כ
א מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע סעיף ג ד
כא
ב שם סעיף ו

[לעיל לב:]

גירסת הב"ח אינו גט

רבנן סברי יש זיקה וקתני סיפא וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת לימא תיהוי תיובתא דרבה בר רב הונא אמר רב דאמר רבה בר רב הונא אמר רב *חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אמר לך רבה בר רב הונא בין לר"ג בין לרבנן סברי אין זיקה והכא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר קמיפלגי אמר מר עשה מאמר בזו ומאמר בזו רבן גמליאל אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה מכדי קסבר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר ראשונה נמי התייבם גזירה דלמ' אתי ליבומי לשניה אמר רבי יוחנן רבן גמליאל וב"ש *ורבי שמעון ובן עזאי ורבי נחמיה כולהו סביר' להו מאמר קונה קנין גמור רבן גמליאל הא דאמרן ב"ש דתנן *שלשה אחין שנים מהם נשואין לשתי אחיות ואחד מופנה מת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה ר"ש דתניא "אמר להו ר"ש לחכמים *אם ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה אם ביאת ראשון אינה ביאה ביאת שני נמי אינה ביאה והא ביאת בן תשע דכמאמר שוויה רבנן וקאמר ר' שמעון אינה ביאה בן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד ר' נחמיה דתנן *ר' נחמיה אומר אחת בעולה ואחת חלוצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום והא ביאה פסולה דכמאמר שוויה רבנן וקתני אין אחרי' כלום: כיצד עשה מאמר כו'·

האי

רבנן סברי יש זיקה · לאקשויי אתי כלומר קס"ד דכי היכי דפליגו רבנן ארבן גמליאל בגט אחר גט הכי פליגי בזיקה ואע"ג דממלתיה לא שמעינן ליה : וקתני סיפא וכן אתה אומר בשני יבמין · דאם נתנו שניהם גט חולץ לה אחד מהם ואפילו לרבנן דאמרי יש זיקה סגי לה בהך חליצ' רעותה דחד מינייהו: לימא תיהוי תיובתא כו' · דהא נמי חליצה פסולה היא שאחר הגט באה : ה"ג בין לרבן גמליאל בין לרבנן אין זיקה והכא כו' · והא דאמרי אליבא דמאן דאמר יש זיקה: קנין גמור · לא גמור ממש אלא קנין חשוב : הא דאמרן · אין מאמר אחר מאמר אלמא חשוב קמא למיקני כל כח מאמר : אשתו עמו · דקנייה במאמר וכי נפלה אחותה לא רמיא קמיה דאחות אשה היא ולא מיתסר' קמייתא עליה משום אחות זקוקה : והלז תצא · אף מן החליצה · הלז כמו הארץ הלז הנשמה (יחזקאל לו) : אמר להם רבי שמעון כו' · לקמן בפ' האשה רבה בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו וחזר ובא אחיו בן תשע שנים ויום א' עליה פסלה על ידו דביאת בן תשע שנים כמאמר שויה רבנן והוה לי' מאמר אחר מאמר ומקודשת אף לשני ופסלה אף על ראשון כרבנן דאמרי יש מאמר אחר מאמר ר"ש אומר לא פסלה : אמר להן ר' שמעון אם ביאת ראשון ביאה · קניה לגמרי: ביאת שני אינה ביאה · דהביאה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום ואינה מקודשת לשני ולא פסלה על הראשון ואי משום דזינתה דקי"ל ביאתו ביא' דתנן (נדה דף מה·) בא על אחת מכל העריות שבתורה מומתת על ידו אפי' הכי לא מיתסרא על בעל' דקיימא לן (כתובות דף ט) אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עיסקי קינוי וסתירה : במאמר שויה רבנן · דהכי תניא בפרק האשה עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול וקאמר ר' שמעון ביאת שני אינה ביאה אלמא מאמר ראשון חשוב לקנות כל כח מאמר : ה"ג יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת · דכל חד וחד תקינו לי' רבנן מאמר בה : ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד · דכל כח שתקנו חכמים במאמר ראשון קנה לשון מורי ל"א ה"ג אין מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת דדומי' דקידושין בעלמא תקינו רבנן למאמר ואין קידושין אחר קידושין באשה אחת ויש מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד דהא תרוייהו קמי' רמיין וכל חדא אית לה כח יבמין דלא כח ביאה יהבי רבנן למאמר למיקני לגמרי *ולא פקע זיקה דחברתה דביאה הוא דפטר' ולשון ראשון עיקר דלקמן מוכחא מלתא בפרקין : והא ביאה פסולה במאמר שויה רבנן · דלא נפקא מינה בגט דקא בעיא נמי חליצה לזיקתו :

האי

כולהו סבירא להו · אין התנאים כולן שוין דלבית שמאי קונה מדאורייתא' כדמשמע בפ' ד' אחין (דף כט ושם) ולכולהו תנאי לא קני אלא מדרבנן ולר"ג לא קני אלא בהא דלא מהני מאמר בתריה ובן עזאי מפליג בין שני יבמין ויבמה אחת ובין יבם אחד ושתי יבמות ולר' שמעון מספקא לי' אי קני אי לא קני וכה"ג איכא בפ"ק דסוטה (דף ז: ושם)* :

אי ביאת ראשון ביאה כו' · משנה היא לקמן בהאשה רבה (קמו:) וקאמר תנא קמא דשני פוסל על ידו לראשון ואם תאמר לר"ש נמי תיאסר לראשון משום דזינתה תחתיו ובקונטר' פירש דאין נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה ואר"י שהוא טעות סופר ולא פירשו רש"י מעולם דבעד אחד ודאי אינה נאסרת אלא בקינוי וסתירה אבל בעידי טומאה נאסרת בלא קינוי ואין לומר משום דהני נשואין דרבנן נינהו לא הוו לאוסר' דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ועוד דמיתסר' משום דרב המנונא דאמר* סומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ואר"י דמיירי בבא עליה בשוגג שאין נאסרה אי נמי בקטנה דפיתוי קטנה אונס הוא אי נמי בבא עליה בעל כרחה ונאמר אע"ג דביאת בן תשע כמאמר ומאמר בעל כרחה לא מהני כדאמר בפ"ב (ד' יט:) עשו חכמים ביאת בן תשע בעל כרחה כמאמר מדעת דלא שני לן בביאה דיבמה בין מדעת לבע"כ :

בן עזאי אומר כו' : בקונטרס נראה לו עיקר דגרסינן אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד משום דלקמן (ד' נג·) אמתניתין בעשה מאמר בזו ומאמר בזו כו' קאמר מתני' דלא כבן עזאי ור"י אומר דשפיר גרים איפכ' ולקמן סמיך אסיפ' דקתני בין שני יבמין ויבמה אחת ולהכי נקטיה אמתניתין דעשה מאמר בזו ומאמר בזו לפרושי דעלה קאי מתני' דלא כבן עזאי וכה"ג איכא לקמן דקתני גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה ומסיק לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ומההיא ליכא כייעתא שיש לחלק בין מיפטר נפשה למיפטר צרה כדאמר בריש פ' ד' אחין (דף כז·) אלא אסיפ' סמיך דקתני בין שני יבמין ויבמה אחת ויש ספרים שכתוב בהם כיצד עשה מאמר ביבמהו כו' עד בין שני יבמין ליבמה אחת ועלה מסיק מתני' דלא כבן עזאי :

ביאה פסולה כמאמר שויה רבנן וקתני דאין אחריה כלום · פי' וה"ה אחר מאמר תימה דבסוף פירקין מפרש טעמ' דר' נחמיה דאיכא למיגזר ביאה שאחר גט ומאמר אטו ביאה שאחר חליצה וביאה כיון דחליצה וביאה מדאורייתא מידע ידיע ואם כן מנלן דלא יהא כלום אחר מאמר ואומר ה"ר יצחק ב"ר ברוך דע"כ לר' נחמיה גט ומאמר דאורייתא דילפינן מק"ו מאחר נשים ולית ליה הני מיעוטי דבפ"ק דקידושין (דף יד·) דאי אפשר לומר שיהא מדרבנן לר' נחמיה דכיון דאית לי' דביא' וחליצה דאורייתא מידע ידיע דאם כן לא שייך למיגזר הני גזירות דאמר לעיל גט להוצי' וחליצה להוצי' וביאה לקנות ומאמר לקנות ותימה גדול הוא לומר כן "ולא משמיע שום תנא ולימא דגט פוטר ביבמה ועוד דא"כ הוה לי' למימר נמי דאין אחר הגט כלום ועוד דליסנא דהש"ס לא משמע שבא לדקדק מכח זה ונראה לר"י דה"פ והא ביאה כמאמר שוה רבנן שיהא אחריה כלום משום גזירות דלעיל וחל אחריה מאמר [ומשום הכי תקינו נמי] רבנן שיהא מאמר אחר מאמר אע"ג דמסבר' הוה לן למימר כר"ג דאין מאמר אחר מאמר לפי שקנה המאמר הראשון כל מה שיש למאמר לקנות אלא טעמא דרבנן דאי אמרי' דאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה דלא גרעה ביאה ממאמר לכך תיקנו שיהא מאמר אחר מאמר וגט אחר גט דגט ומאמר ענין אחד דשניהן דרבנן ואי אמרת דאין גט אחר גט אתי למימר נמי דאין מאמר אחר מאמר ולא מאמר אחר ביאה פסולה אם כן לר' נחמיה אין מאמר אחר מאמר דלדידי' ליכא למיגזר מידי דהא לית לי' נמי מאמר אחר ביאה פסולה דקתני (ביאה פסולה) אין אחריה כלום וא"ת אמאי תקינו רבנן לר' נחמיה גט ומאמר כלל ביבמה כיון דביאה וחליצה מידע ידיע ליכא למיגזר דגט להוציא וחליצה להוציא כו' ויש לומר דהעולם סוברים דגט ומאמר מהני מן התורה מק"ו דפרק קמא דקידושין (שם·) ואע"ג דאימעוט מ"מ אתנו קאי כמו מאמר לב"ש ולהכי אי שריא למיבעל אחר גט ומאמר אתי למיבעל אחר חליצה וביאה אבל בהא לא טעו שיאמרו אחר הגט ומאמר בשביל שתקנה ביאה קנין גמור תקנה כמו כן קנין גמור אחר ביאה וחליצה ויבא לבעול אחריה דהא ודאי ידעי דחליצה וביאה עדיפ' מגט ומאמר שכתובין בהדי' וגט ומאמר נתמעטו · ר"י :

אם

ג' הב"ח בפ"ק דסוטה דף ז: *[ועי' תו' ב"ב דף כח·]

[לקמן נג :]

"ג' הב"ח אמר לכם ר"ש

" ג', הב"ח דלא משמיע

ס"א ולשון

"ג' הב"ח ביאה פסולה כמאמר

רש"ל מ"ו

תורה אור

האי גט אחד גט הוא אמר רב יהודה הכי קאמר גט אחר הגט ומאמר אחר מאמר כדאמרן יבם אחד ויבמה אחת "כיצד התרתן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכ' הימנו חליצה : עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותו · לימא מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא מצות יבמה מקדש ואחר כך בועל אימא אף זה כמצוותה פשיטא "סד"א כיון דאמר מר *העושה מאמר ביבמתו פרחה הימנו זיקת יבמין וחלה עליו זיקת אירוסין ונשואין אימא לאו מצוה קעביד קמ"ל גופא אמר רב הונא מצות יבמין מקדש ואחר כך בועל ואם בעל ועשה מאמר קנה אם בעל ועשה מאמר פשיטא דהא קניה בביאה אלא אימא אם בעל בלא מאמר קנה והתניא *לוקה מכת מרדות מדרבנן *דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ומאן דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שידוכי ומאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא ומאן דפקיר שליח' דרבנן ומאן דשהי שמת' דרבנן עליה תלתין יומין ולא אתי לבי דינא ותבע לשמתיה ועל חתנא דדאיר בבי חמוה דדאיר אין דחליף לא והא ההוא דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא מידם הוה דיים מחימתי' נהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא למקדש בביאה ובלא שידוכי ואיכא דאמר אפי' בשידוכי נמי משום פריצותא ת"ר "כיצד מאמר נתן לה כסף או שוה כסף ובשטר כיצד בשט' כיצד כדאמרן *כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי אמר אביי הכי קאמר שטר כתובת יבמין כיצד כתב לה אנא פלוני בר פלוני קבילי' ית פלונית יבמתי עלי לזון ולפרנסה כראוי *ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון *ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה בעא מניה אביי מרבה נתן לה גט ואמר הרי את מגורשת הימני ואי את מותרת לכל אדם מהו גט יבמה דרבנן הוא גט דמהני באשת איש מהני ביבמה גט דלא מהני באשת איש לא מהני ביבמה או דלמא אתי לאחלופי בגיטא [א"ל חיישינן דלמא אתי לאחלופי בגיטא] מתקיף לה רבה בר חנן אלא מעת' יהיב לה ניירא בעלמא הכי נמי דפסלה אמר ליה התם לא פסיל בכהונה הכא קפסי' בכהונה *דתניא °ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפי' לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו והיינו ריח הגט שפוסל בכהונה אמר רמי בר חמא *הרי אמרו אמר אחד ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנ' ה"ז גט מפני שבידו לגרשה

ולאשה

האי גט אחר גט הוא · בתמי' וכי זהו גט אחר גט דקתני רישא וחכמים אומרים יש גט אחר כו' ומפרש כיצד עשה מאמר כו' דהיינו גט אחר מאמר : כדאמרן · בברייתא דלעיל כיצד אר"ג כו' ובמתני' לא פירש : הואיל דאמר מר · בפרק ד' אחין (דף כט:): והתניא לוקה · ואין מלקות ארבעי' אלא על דברי תורה אלמא דאורייתא היא והיכי אמרת קנה וקמשני האי לוקה לאו מלקות ארבעים הוא אלא מכות מרדות מכת רידוי מדרבנן שנהג קלות ראש בעצמו ולעולם קנה: דרב מנגיד · מכות מרדות : אמאן דמקדש בביאה · משום פריצות' : ואמאן דמקדש בשוק' · אפי' בכספ' דמנהג זילות ופריצות היא : דמתפקר · לשון חוצפא שמגנין פניו להתרים עם שליח ב"ד : מידם הוה דיימא חימתיה מיניה · חשודה היתה חמותו ממנו : נתן לה כסף או שוה כסף · ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ואע"ג דיהב לה מידי לאו קידושין גמורים הן כקידושי תורה שהרי אין קידושין תופסין באשת אח והתור' לא התירת' לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצות וביאה הוא דכתב' בה רחמנא : ובשטר כיצד · ואם קידש בשטר כיצד כותב בו והוינן כיצד בתמיה והא כיון דקידושי כסף אמרת נותן לה כסף כשאר נשים ממילא שמעינן שטר נמי כשאר כל שטר אירוסין בעלמא כדאמר בקידושין כתב על הנייר או על החרס אע"פ שאינו שוה פרוטה הרי את מקודשת כו' : אמר אביי · האי תנא לאו אשטר מאמר קאי אלא אשטר כתובה קאי: על נכסי בעלה הראשון · ולא על של יבם מאי טעמא כדאמר בהחולץ (דף לט·) אשה הקנו לו מן השמים: נתן לה גט · יבם ליבמתו : מהו · לפוסלה על אחיו ועליו בהאי גיטא דתיקום עליה בלא יבנה · האי גט לא מהני באשת איש להתירה ליכנס' והכא נמי לאו גירושין למיקם בלא יבנה : לאיחלופי בגיטא · ולכנוס יבמה אחר הגט : הכא פסיל בכהונה · כהן שנתן גט כזה לאשתו אסורה עליו והלכך "תיבעי לן אי מהני מדרבנן : אלא מאישה · ולא התירה לכל אדם: הרי זה גט · ואם "כתבו משכנסה הרי זו מגורשת הואיל ובידו לגרשה משנכתב ואי משום גט ישן דקי"ל (גיטין דף עט:) בית הלל פוסלין ותנן איזהו גט ישן כל שנתייחד עמה אחר כתיבה הא אתמר בפ' הזורק (דף עט:) אם נתגרשה תנשא לכתחלה :

ולאשה

אם בעל ועשה מאמר פשיטא דהא קניה בביאה · הא לא פריך פשיטא דקניה בביאה לחודיה דמהא לא הוה משני מידי אלא הכי פריך פשיט' שמאמר אחר ביאה אינו מגרע ואם בביאה לחוד קנה בשביל מאמר שאחריו לא גרע ומשני אימא אם בעל בלא מאמר קנה דס"ד לא קני אלא אם כן עושה כמצותה מקדש ואחר כך בועלה וממתניתין דתנן בריש קידושין (דף ב·) היבמה נקני' בביאה לא שמעי' ליה דדלמא היינו מדאורייתא וכן הא דתנן הכא במתני' (דף נ:) הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום דלמ' נמי היינו משום דמדאורייתא קני ופריך והתניא לוקה וידע שפיר דמדרבנן לוקה אלא דס"ד דלוקה מדרבנן משו' דעשאוהו חכמים כפוגע באשת אח שלא במקום מצוה וא"כ מדרבנן לא קני לה בלא מאמר ומשני מכת מרדות מדרבנן ומשום פריצות בעלמ' כדרב :

דמבטל גיטא · אף ע"ג דרב משמע דסבירא ליה בריש השולח (ד' לב) דביטלו אינו מבוטל *כר"ג גבי הא דאמר רב יוסף ניחזי אנן מ"מ קאמר הכא דלקי משום דמוצי' לעז על הגט :

דמסר מודעא אגיטא · אפילו היה מבטל כל מודעי מ"מ היה מלקה אותו משום דמוצי' לעז על הגט דאיכא דשמע במודעא ולא שמע בביטול :

דמתפקר בשליח' דבי דינא · כך גירסת הקונ' ויש ספרים שכתוב בהן מאן דמצער שליחא דרבנן וכן כתוב בכל הספרי' בפ"ק דקידושין (ד' יב :) ומיהו גם שם פי' בקונט' שליחא דרבנן שליח ב"ד ונראה דבכל שליחא דרבנן יש ללקות אף ע"ג דלא הוי שליח ב"ד כדאשכחן בפ' י' יוחסין (ד' ע·) דשמתיה רב יהודה להההוא *טבחא דליצער שלוחו ואף ע"ג דשמת' חמיר מנגדא כדמוכח במקום שנהגו (דף נב·) שמא החמיר עליו משום שביזה את רב יהודה עצמו :

דמקדש בביאה · אר"ת דאפי' ביבמה דצריך ביאה דפריצותא הוא שעושה תחלת קנינו בביאה : **הדר** בבית חמיו · אנן סמכינן אנהרדעי דאמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא אמאן דמקדש בביאה דבשל סופרים הלך אחר המיקל :

על הנייר או על החרס · אר"ת דכר' אליעזר אתיא דלר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא מהני דדבר שיכול להזדייף הוא דבשטר קידושין נמי בעי רבי מאיר עידי חתימה כדמוכח בפ"ב דקידושין (דף מח :) ובפ"ק דקידושין (ד'ט·) פי':

שאין בו שוה פרוטה · פי' ואיכה מתקדשת משום כסף מקודשת מטעם שטר גבי שדי מכורה לך בפ"ק דקידושין (דף כו · ושם) שהמוכר נותן שטר תימה אמאי נקט אף על פי שאין בו שוה פרוטה דאין בו שום רבותא דכך לי שוה פרוטה כמו אין שוה פרוטה ויש לומר דמשום דכתוב ביה נתינה אחרי תיבת את מפ' המקנ' ס"ד דליבעי שוה פרוטה* :

לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט · תימה דבפ' כל הגט (דף כו :) אמרינן דאין גט שמא יאמרו גיטה קודם לבנ' ובקונ' פי' דהכא נמי לא קאמר דהוי גט אלא בדיעבד שכבר נגרשה בו ואין נראה דהתם דקאמר אין גט משמע דלא הוי גט כלל ואר"ת דהכא כשכתב בו זמן שאמר נשואי' שהוא זמן נתינה דאפילו גט ישן לא הוה שלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב בגיטה

והרי

עין משפט
נר מצוה

כב
א ב ג מיי' פ"א ופ"ב מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ב

כג
ד ה ו מיי' פ"ג מה' אישות ופכ"א מה' איסורי ביאה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כו סעי' ד

כד
ז ח מיי' פ"ו מה' גירושין סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סו

כה
ט מיי' פכ"ה מה' סנהד' סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ח סעיף ה

*[נ"ל כרשב"ג]

כו
י מיי' פ"א מה' טוען ונטען טוש"ע ח"מ סי' פו סעי' ע

כז
כ מיי' פכ"א מה' איסורי ביא' הל' יג סמג לאוין קכו

כח
ל מיי' פ"ב מה' איסורי ביא' הל' יב

כט
מ מיי' פ"ב מה' יבום סמג עשין נא טור וש"ע אה"ע סי' קסו סעיף ב

[נ"ל גברא]

ל
נ מיי' פ"ג מה' אישות סמג עשין מח טור וש"ע אה"ע סי' לב סעי' א ב

לא
ס מיי' פ"ד מה' יבום הל' לב

לב
ע מיי' פ"ה מה' יבום סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' א

לג
פ מיי' פ"י מה' גירושין סמג לאוין קכג טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' א

לד
צ מיי' פ"ג מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעי' א

[וע"ע תוס' קידושין ט · ד"ה אע"פ]

הב"ח כיצד התרתן

הב"ח סד"א

[לעיל כט :]

לעיל דף לח ·

*שם לט ·

הב"ח תיבעי הכא אי מהני

ג' הב"ח כתבו לה משכנסה

ויקרא כא

[גיטין פב :]

לק' ד' לד ·

גיטין ד' כו :

תורה אור

ולאשה בעלמא אין גט מפני שאין בידו לגרשה בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו בעי רב חנניה כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהו מאמר עילוי זיקא קא רמי והוה לי' כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ותיפשוט ליה מדרב' דאמר רבא *נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניה מיבעיא ליה מאי תיקו : חלץ ועשה מאמר · אמר רב יהודה אמר רב זו דברי *רבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ומי מצי מוקמת לה כר' עקיבא והא קתני רישא נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה ואי רבי עקיבא כיון דיהב לה גט מי מהני בה מאמר והתניא רבי עקיבא אומר מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנא' °לא (דברים כד) יוכל בעלה הראשון אשר שלחה אחר שילוח אמר רב אשי גט יבמין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תניא נמי הכי *א"ר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכ"א יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדש' לשום אישו' אבל קדשה לשום יבמו' אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אין צריכה הימנו גט וחכמים אומרים בין שקדשה לשום אישות בין שקדשה לשום יבמות צריכה הימנו גט אמר רב יוסף מ"ט דר' עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא קא מיכוין למיקני הכא קמיכוין למיקני הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא דקני אלא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ר' סבר מאמר עילוי זיקא קא רמי ואתאי חליצה אפקעתא לזיקה ורבנן סברי האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אלו אמר לה התקדשי לי במאמר יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רבא אמר אי דאמר לה במאמר יבמין כולי עלמא לא פליגי דמהניא והכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין רבי סבר

יש

ולאשת בעלמ' · וכנסה ונירשה בו אינו גט הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין : ליבמתו מהו · כתבו קודם שכנסה וכשכנסה נתנו לה מהו שתתגרש בו : כתב גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו ולא לזיקתו · והוא עשה בה מאמר תחלה מהו שתיפסל עליו בכך: מאמר עילוי זיקה רמי · כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה ונתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה וכיון שנכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לאחד מהן הוה ליה מגרש חצי אשה ולא כלום היא ומותרת לו : או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי · ומהני והיכ' דכתב לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקע זיק' וקמה בלא יבנה ואי כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשא ליה זיקא כמעיקרא : נתן גט למאמרו · ולא לזיקתו בארבעה אחין גבי זיקת (ב') יבמין ג' אחין נשואין ג' נכריות מת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות כו' וקאמר רבא עלה* נתן גט למאמרו ואח"כ מת הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה לאחיו השני דאי לאו גט הויא אסור' עליו משום זיקת שני יבמין אלמא האי לחודיה קאי מדמהני גט לאישתרויי צרתה לאחיו השני והוא הדין דהיא גופה נמי שריא לאחיו אלא דמיחלפ' בבעלת גט גמור לזיקה דמקמי מאמר או לזיקה ומאמר והכי אמרי' בארבע' אחין : זו דברי רבי עקיבא · אחלץ ועשה בה מאמר קאי דקתני לא תפיס מאמר : אחר שילוח · כלומר מדכתב אשר שלחה קרא יתיר' דלא צריך הכי קאמר יש לך משלח שאסור להחזיר אחר שילוח אפי' לא נישאת ואיזו זו יבמה וכיון דבלאו קאי היכי מהני בה תו מאמר : אימתי · יש אחר חליצה תפיסת קידושין : בזמן שקדש' לשום אישות · בקידושין גמורים ולא במאמר יבמין דודאי קידושין תופסין בחייבי לאוין : אבל קידשה לשום יבמות · אין קידושין שהרי אין כאן צד יבום והוו להו קדושי טעות : בעודר · חופר וקסבור שלו הן שהיה קרקע הגר סמוך לקרקעו ומת הגר ואין לו יורשין והמחזיק בנכסיו קנה וזה חופר בקרקע הגר וקסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוין להחזיק דלא קני והאי נמי סבור שקידושי יבמה תופסין בה ולא נתכוין לקנות אלא מכח יבומי אחיו והא פקעו להו : התם לא קמיכוין למיקני · דהא סבור שלו הן : הכא מיכוין למיקני · מ"מ : הא לא דמיא כו' · אביי הוא דאקשי ואזיל : וכסבור של גר אחר הוא · ומתכוין לקנות מכל מקום והאי נמי קסבר לקנות מכח אחיו ואינו קונה אלא מכוחו ומ"מ קנין הוא : מאמר עילוי זיקא רמי · מאמר דתקינו רבנן לכל היבמין לא תקון אלא היכא דקיימא זיקה ואתא מאמר ואיתוסף עלה והכא ליכא למימר הכי דאתי' חליצה מפקע' לזיקה : האי לחודיה קאי כו' · ולא מהני' זיקה למאמר הלכך השתא כמעיקרא מעיקרא אלו א"ל התקדשי לי במאמר יבמין מי לא קני ואע"ג דלא מהניא ליה זיקה דהאי לחודה קיימא השתא נמי מהני :

יש

והרי זה גט [*דקאמר היינו] לגרש בו לכתחלה והיא דכל הגט שכתבה"ל זמן דקודם לנשואין וגרע טפי מגט ישן דבגט ישן ליכא אלא יחוד בעלמא לכך אם נתגרשה בו תינשא לכתחלה אבל התם דכנסה ואיכא ודאי ביאה אינו גט כלל* :

ולאשה בעלמא אין גט · ואפי' כתוב בו זמן דאחר נישואי' כיון דאין בידו לגרשה בשעה שנעשה שליח ונראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למאן דאמר אדם מקנה הוי גט דבידו לגרשה כמו בשיחרור דמהני לוקח עבד על מנת לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו כדאמר בהאשה רבה (דף צג ·) ובקידושי' בפרק האומר (דף סג ·) וגט שיחרור וגט אשה שוים לכל דבר דהא ילפינן לה לה מאשה : ליבמתו מהו · אין לפרש דמיבעיא ליה אם גירש' בגט זה לאחר שיבמה יבומין גמורין אי הוי גט אי לא דפשיטא דאינגתרת בגט זה לשוק דהא בההיא שעתא לא היה בידו לגרשה ולהתיר' לשוק על ידי גט זה ומאי קאמר כמי או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא אי בלא מאמר לא מהני עבד בה מאמר נמי לא מהני להתגרשה אחר שתתייבם דמאמר לא הוי אלא מדרבנן ואמר ר"י דלפוסלה מכהונה מבעיא ליה אי חשיב ריח הגט דפסול לכהונה אי לא וריב"ס הגיה בפירושים דמיבעי' ליה אי כתבו קודם מאמר ועשה מאמר ונירש בו מהו שיפקיע את המאמר: או דלמא האי לחודיה קאי כו' · פירש בקונטרס ואי כתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד ליה שקליה ופש' ליה זיקא דמעיקרא ולר"י נראה דללישנא דאמר רבא הותרו אפי' היא ואם כן הכא נמי שריא לדידיה וללישנא דהיא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט הכא נמי אסורה אפי' לאחיו דהא בעלת הגט אסורה על כל האחין והא דשרא רבא צרתה בנתן גט למאמרו משום דבאות משני בתים הן ואפילו היה נותן גט גם לזיקתו היתה צרתה מותרת : בעודר בנכסי הגר · אר"י דמיירי לרב יוסף כגון דאמר לה התקדשי לי סתם ולשם יבמות היינו דגלי אדעתי' שבתורת יבמי' מקדש' דאי באמר לה בהדי' במאמר יבמין לא הוי פריך לי' אביי מי דמי דהא אביי קאמר בסמוך דהיכא דאמר לה במאמר יבמין דלא קני לר' אלא בסתם איירי א"כ באמר לה התקדשי לי לשם יבמות ולא משמע בתורת מאמר יבמין דבמאמר יבמין משמע בתורת מאמר ולא בתורת קידושין אבל לשם יבמות לא משמע בתורת יבמות אלא שסבור שעדיין היא זקוקתו : אי אמר לה התקדשי לי בזיקת (*מאמר) יבמין מי לא מהני · דאפי' למ"ד אין זיקה היינו לענין אחות זקוקתו וכיוצא בה אבל פשיטא דמהני לשון זיקה שהרי היא זקוקתו ועומדת בפניו :

רבינא

עין משפט
נר מצוה

[וע"ע תוס' ב"ב קלה : ד"ה כל]

לה
א ב מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' ב

לו
ג מיי' פ"ה מה' יבום סמג עשין נג נב טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' עו

לז
ד ה שם סעי' א

לח
ו ז שם סעי' יג

לט
ח מיי' פ"ב מה' זכייה ומתנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רעה סעי' כה

מ
ט שם סעי' כו

מא
י טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' יד

*בגמ' של הב"ח פי' זו כמתק'

---

*יש זיקה ואתאי חליצה אפקעתה לזיקה ורבנן סברי *אין זיקה מעיקר' אלו אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רב שרביא אמר בחליצה כשירה אי דאמ' לה התקדשי לי בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני והכא בחליצה פסולה קמיפלגי מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומר סבר חליצה פסולה אינה פוטרת רב אשי אמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת והכא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי מר סבר יש תנאי בחליצה ומר סבר אין תנאי בחליצה רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה והכא *בתנאי כפול קמיפלגי מר סבר בעינן תנאי כפול ומר סבר לא בעינן תנאי כפול : חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל וכו' · וניתני נמי אין אחר ביאה כלום ("אביי ורבא דאמרי תרווייהו תני) אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה : אחד יבמה אח' אחד שתי יבמות · מתניתין דלא כבן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד : כיצד מאמר לזו וכו' · לימא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל *חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה ותיובתא *דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד : גט לזו וגט לזו כו' · לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא *דאמר רבה בר רב הונא חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין מאי צריכות צריכות דעלמא : גט לזו וחלץ לזו · לימא מסייע ליה לשמואל ותיהוי תיובתא דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד : חלץ וחלץ או חלץ וכו' · וליתני נמי אין אחר ביאה כלום ("אביי ורבא דאמרי תרווייהו תני) אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה : בין יבם אחד לשתי יבמות כו' · בשלמא *לרבי יוחנן דאמר כולא ביתא בלאו קאי אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין אלא לריש לקיש דאמר כולא ביתא בכרת קאי אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות אמר לך ר"ל וליטעמיך סיפא דקתני בעל ועשה מאמר אצטריך לאשמועי' דאין קידושין תופסין באשת איש אלא איידי דתנא התרת יבם אחד ויבמה אחת תנא נמי שתי יבמות ויבם אחד *ואיידי דתנא שתי יבמות ויבם אחד תנא נמי שתי יבמין ויבמה אחת :

חלץ

יש זיקה · האי דתפיס מאמר בעלמא בכי האי לישנא משום דיש זיקה והשתא אתאי חליצה פקעת' וליכא למימר הכי : אין זיקה · אין כח לזיקה ואפי' הכי מעיקר' הוי מאמר : רב שרבי' אמר · אי דאמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני דיש זיקה ואתי' חליצה ואפקעת' : והכא בחליצה פסולה · כגון שחלץ אחר הגט קמיפלגי רבנן סברי לא אפקעת' שפיר ויש אחריה כלום הלכך קני מאמר : יש תנאי בחליצ' · שחלץ לה על מנת שתתן לו מאתים זוז רבי סבר אין תנאי מועיל בחליצ' ואפי' לא נתנה לו אין תנאי מועיל והוי' חליצה הלכך לא תפיס מאמר שעשה בלשון זיקת יבמין אבתרה דהא אפקעתה לזיקתו ולרבנן יש תנאי וכל כמה דלא קיימא לא פקע זיקה וכי אמר לה התקדשי לי ע"י כסף זה בזיקת יבמין קני : ה"ג רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה · אע"ג דקי"ל (לקמן דף קו ·) חליצה מוטעת כשירה הני תנאי לא סבירא להו : והכא בתנאי כפול קמיפלגי · וכגון דלא כפליה לתנאי לר' בעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן והאי דלא כפליה אם תתני תהא חליצה ואם לא תתני לא תהא חליצ' לא הוי תנאי לבטולי לחליצ': ונ תני נמי אין לאחר ביאה כלום · דהא ביאה שייכא למימר בסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט וחלץ דהא או או קתני ובבעל ועשה מאמר או בבעל ונתן גט מאי חליצה איכא: תני אין לאחר ביאה כלום · ולא צריך למיתני נמי אין לאחר חליצה כלום דכיון דתנא אין אחר ביאה כלום ה"ה נמי דאין אחר חליצה כלום ולישנא קלילא הוא למיתני חדא או ביאה או חליצה : ותנא דידן · דלא נקט ביאה ואף על גב דאיירי בה בסיפא משום דהתר יבמה לשוק חביבא ליה לאורוי' ומינה שמעינן דאין אחר ביאה כלום וטריחא לתנא למיתני תרתי אין אחר ביא' ואין אחר חליצה כלום : מתניתין · דקתני אחת שתי יבמו' עשה מאמר בזו ומאמ' בזו צריכה שני גיטין : דלא כבן עזאי · דאמר אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד ומתניתין בשתי יבמות ויבם אחד קא מיירי ולישנא בתרא דגרסי' למלתיה דבן עזאי איפכא קיימא הך אתקפת' אסיפא דמתני' דקתני בין יבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמין ויבמה אחת ומסתברא כלישנא קמא דא"כ לא הוה לן לאתויי הך אתקפת' הכא אלא בגמרא דסיפא דלקמן : לימא מסייע ליה לשמואל · אמאמר לזו וחלץ לזו קאי מדלא נקט חליצה אבעלת מאמר מסייע לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה דכיון דבעי' גט למאמרו לא הויא חליצה מעליית' לאפוקי זיקה דחברתה : ותיובתא דרב יוסף · דאמר בהחולץ (דף מד ·) לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם דהא הכא דחלץ לחברתה וקמייתא בעי' גט ונמצא פוסל את שתיהן מן הכהונה ולא אמרינן לחלוץ לקמייתא והרא חברתה כשירה : צריכות · משמע חליצה לכל אחת דכיון דחליצת שזיקן רעוע אין אחת מהן פוטרת חברתה וקתני סיפא וכן שני יבמין ליבמה אחת דאם נתן זה גט וזה גט צריכה חליצה משניהן : לימא מסייע ליה לרבה כו' : ה"ג גט לזו וחלץ לזו לימא מסייע ליה לשמואל · מדלא נקט חליצה לבעלת הגט אלא לחברתה מסייע ליה לשמואל דאמר בפ' ד' אחין חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה : וליתני נמי אין אחר ביאה כלום · בסיפא דקתני או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר כו' דהא משום הכי נקט לה דהתם לא שייך למיתני אין אחר חליצה כלום דהא ליכא חליצה : כולא ביתא · כל האחין על החלוצה ועל צרתה בלאו בעלמא כחולץ עצמו דשליחות דידהו עבד : אצטריך לאשמועינן · מתני' חלץ לזו ועשה מאמר בזו אינו כלום דאע"ג דלאו בעלמא היא גביה לא תפסי קידושין וסתים לן בכולן כרבי עקיבא וכן בשני יבמין ויבמה אחת : אלא לר"ש בן לקיש דאמר · בפ"ק (דף י :) כולא ביתא בכרת קאי לבד מחולץ בחלוצה אבל חולץ לגבי צרה וכל האחין בין בחלוצה בין בצרה בכרת מאי אצטריך למיתני גבי ב' יבמות ויבם אחד וב' יבמין ויבמה אחת דאין מאמר השני תופס אחר חליצה : וליטעמיך סיפא · בב' יבמין ויבמה אחת דקתני בעל הראשון ועשה השני מאמר אין אחר ביאה כלום מי אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בא"א הרי כנסה ואשתו היא לכל דבר : אלא איידי דתני התרת יבם ויבמה אחת · דאצטריך לאשמועינן אפי' לר"ל דאין מאמר אחר חליצה דהא ליתה גביה אלא בלאו דלא יבנה ואצטריך למיסתמיה כר' עקיבא תנא נמי כו' :

חלץ

רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה · תימה לר"י דהנהו אמוראי אתו דלא כהלכת' דקי"ל בפרק מצות חליצה (דף קו ·) ובהמדיר (דף עד · ושם) דחליצה מוטעת כשירה דאין תנאי בחליצה משום דגמרי' מתנאי בני גד ובני ראובן דבעי' דאפשר לקיימו ע"י שליח דאי סבירי להו דאין תנאי לא הוה להו לאוקמי פלוגת' דרבי ורבנן בהכי ועוד אדמיפלגי ב"ש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה ליפלגי לענין התרה לשוק ואר"י דלענין התרה לשוק לכ"ע הויא חליצה כדקי"ל דאין תנאי בחליצה אלא לענין דהויא חליצה פסולה דלא מפקע לה זיקה לגמרי שלא יועיל אחריה מאמר בלשון זיקת יבמין קאמר דיש תנאי וכן מצא ר"י בשם ר"ת : לימא מסייע ליה לשמואל ותיובת' לרב יוסף · אמאמר לזו וחלץ לזו קאי ואם תאמר אמאי הוי תיובת' לרב יוסף דהא דאין חולץ לבעלת מאמר משום דשמואל דחלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה וי"ל דה"ק לימא מסייע ליה לשמואל או תיהוי תיובת' דרב יוסף דאי לא תסייע לשמואל ומיפטרא צרה בחליצת בעלת מאמר א"כ האי דנקט מאמר לזו וחלץ לזו לאשמועינן דחולץ לאיזו שירצה לאפוקי מדרב יוסף דקאמר לא ישפוך מי בורו ואחרים צריכים לו : אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין · אע"ג דכבר אשמועי' לעיל קתני לה נמי הכא אגב שאר גווני כיון דלאו מלתא דפסיט' היא : אצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש · פירוש דקתני סיפא וכן בשתי יבמין ויבמה אחת ותימ' דלמ' הא דנקט בעל ועשה מאמר משום שתי יבמות ויבם אחד נקטי' : סלקא דעתך אמינא לגזור מאמר דבת חליצה כו' · תימ' מה צריך לטעם זה דלעיל הוה ניחא לרבי יוחנן דאצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין אע"ג דכבר אשמועי' ליה מרישא והכי נמי תיקשי ליה הכא מהאי טעמא גופיה :

הדרן עלך רבן גמליאל

עין משפט
נר מצוה

מב
א מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כ

מג
ב מיי' פ"ו מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ב

מד
ג מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' יב

מה
ד שם סעי' ה

מו
ה מיי' פ"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ו

מסו' הש"ס

[לעיל יז : ושם נסמן]

שם :

[גיטין סה :]

*בגמ' של הב"ח כ"ב ס"א אביי ורבא תנו

[לעיל כא : לקמן נו :]

[לעיל דף כו · לעיל יח : יב · מה·]

[לעיל כו : נא·]

*בגמ' של הב"ח כ"ב ס"א אביי ורבא תנו

[לעיל יוד :]

[לעיל ג' וש"נ]

חלץ ועשה מאמר ונתן וכו' · בשלמא חלץ ועשה מאמר אצטריך סד"א נגזור מאמר דבתר חליצה אטו מאמר דקמי חליצה קמ"ל דלא גזרינן אלא חלץ ונתן גט למה לי וליטעמי' איפא כיפא בעל ועשה מאמר בעל ונתן גט בשלמא בעל ונתן גט אצטריך סד"א נגזור גט דבתר בעילה אטו גט דקמי בעילה קמ"ל דלא גזרינן אבל בעל ועשה מאמר למה לי לא איידי דתנא חלץ ועשה מאמר תנא נמי בעל ועשה מאמר ואיידי דבעי למיתני בעל ונתן גט תנא נמי חלץ ונתן גט : בזמן שהיא וכו' · מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר משום ר' מאיר אחת בעילה ואחת חליצה בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריה כלום *ושלש מחלוקת בדבר תנא קמא סבר ביאה דאיכא למגזר גזרינן חליצה דליכא למיגזר לא גזרינן ור' נחמיה סבר ביאה נמי ליכא למגזר ודקאמרת לגזור ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה כיון דחליצה דאורייתא מידע ידעי ודקאמרת לגזור ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה כיון דביאה דאורייתא היא מידע ידיעי ואבא יוסי בן חנן סבר לה כרבנן דגזרי בביאה וגזר חליצה משום ביאה :

הדרן עלך רבן גמליאל

הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה וא' הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין פסלה ולא חילק בין ביאה לביאה: **גמ'** מאי אפי' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא הוא שוגג והיא קמיכוונ' למצוה אי נמי הוא מזיד והיא קמיכוונה למצוה אלא אפי' הוא שוגג והיא "מזידה דתרוייהו לא קמיכווני לשם מצוה אפי' הכי קנה תני ר' חייא *אפי' שניהם שוגגין שניהם מזידין שניהם אנוסים דמתניתין היכי דמי אילימא כשאנסוהו נכרים ובא עליה והאמר רבא אין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת אלא בישן והאמר רב יהודה

ישן

חלץ ועשה מאמר · איכס א' ויבמה אחת קאי דאוקמיה דצריך למתניי' בבלמ' חלץ ועשה מאמר אצטריך למיתני דאינו כלום : סד"א · אפי' לרבי עקיבא לגזור מאמר דבתר חליצה דליבעי גט אטו מאמר דמקמי חליצה קמ"ל דלא גזרי' : אלא חלץ ונתן גט · ביבס אחד ויבמה אחת למה לין כו' למאי ניהני האי גט אי למיגרה הא איתסרא היא וקרובותיה עליו : ולטעמיך בעל ועשה מאמר · ביבס ויבמה אחת למה לי בשלמא בעל ונתן גט אצטריך למיתני אין אחר ביאה כלום דנפקא בהאי גיטא ולא בעי' חליצה דביאה קמייתא אפקעתה לזיקה : סד"א לגזור גט דבתר ביאה · דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה אטו גט דמקמי ביאה דלא לימרו גט סגי ביבמ' במקו' חליצה : אלא בעל ועשה מאמר · למאי קבעי איתנויי הלא הסתו היא: אלא · איידי דתנ' חלץ ועשה מאמר דאצטריך ליה כדאמרן תנא נמי כו': ושלש מחלוקת בדבר · תנא קמא דמתניתין דאמר חליצה פסולה אין אחריה כלום אבל ביאה פסולה יש אחריה כלום · ורבי נחמיה דאמר אחת זו ואחת זו אין אחריה כלום : ואבא יוסי בר חנן דאמר אחת זו ואחת זו יש אחריה כלום באמצע ובסוף · כדפרישנא ליה במתניתין : ביאה דאיכא למיגזר · כדאמרן בריש פירקין (דף נ :) אי ביאה אחר הגט היא גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה דלא ליתי למיבעל אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר כו' : חליצה ליבא למיגזר · כדאמר בריש פרקין (שם) :

הדרן עלך רבן גמליאל

הבא על יבמתו: שוגג · כסבור שהיא אשתו או אשה אחרת: מזיד · לשם זנות ולא לשם מצוה : אפי' · מפרש בגמ' : המערה · שלא גמר ביאתו : קנה · וזכה בנחלה ויוציאה בגט אם בא להוציאה : בין ביאה לביאה · [בין ביאה כדרכה לשלא כדרכ' ובין הערא' לגמר ביאה]: וכן הבא על אחת מכל העריות · באחת מכל הביאות הללו: או פסולו' לכהונה כגון אלמנה כו' : פסלה לכהונה · משום זונה [וגרושה "מיפסל' מתרומ' דבי נשא אם היא בת כהן דהויא חללה] ודוקא עריות או פסולות אבל ביאת זנות דפנויה לא משויה לה זונה ולא פסלה מן הכהונה דלא אשכחן תנא דפסל אלא ר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה לקמן בפרקין* : ממזרת ונתינה · לאו אפסולה לכהו' קאי דהא פסולה וקיימא ולענין תרומה דבי נשא נמי ליכא למימר ועוד ביאת כשר מאי מגרע' לה אלא לענין הערא' נקטה ולמילקי עליה האי ישראל בהערא' כגמר ביאה : **גמ'** אלא אפילו הוא שוגג · כסבור אשה אחרת היא : והיא מזידה · לביאת זנות מכוונת : דתרוייהו לא מיכווני למצוה · אפי' הכי קני: אלא בישן · שנתקשה כשהוא ישן :

ישן

הבא על יבמ"ו בין בשוגג בין במזיד · איכא למימר דמזיד ורצון תרי גווני נינהו דרצון היינו דמכוין למצוה אע"ג דפשיט' הוא קתני ליה דהכי אורחי' בכל דוכת' אבל בפ"ב דב"ק (ד' כו : *ושם) גבי אדם מועד לעולם קשה מה בין מזיד לרצון וי"מ דה"ק בין שיהא אותו שוגג ומזיד באונס שאנסו לעשות כן בין שיהא ברצון* :

הוא אנוס והיא לא אנוסה · תימה דהוה ליה למינקט שניהם אנוסים דהוי רבות' טפי וי"ל דאגב דנקט ברישא הוא שוגג והיא מזיד' נקט נמי הכא הוא אנוס והיא לא אנוסה א"נ לא קאמר והיא לא אנוס' אלא ברצון אלא היא לא אנוסה אבל מזיד' או שוגגת דהשת' תרוייהו לא מיכווני לשם מצוה :

ולא חילק בין ביאה לביאה · פי' בקונט' בין הערא' לגמר ביאה ובבבא שניה פיר' ולא חילק בין ביאה לביאה בין כדרכה לשלא כדרכה ואין נראה לר"י דכיון דתנא סבר אחד המערה ואחד הגומר למה ליה תו למיתני ולא חילק בין הערא' לגמר ביאה ועוד דבגמר' (דף נה:) מפרש מאי וכן אשלא כדרכה בחייבי לאוין מכלל דלא חילק דרישא איירי כשלא כדרכה ונראה לר"י שהמופרים טעו וכתבו איפכא ומיהו ההיא דבבא שניה אפשר לפרשו כמו הראשון בין כדרכה לשלא כדרכה ולפרושי וכן קאתי :

שאנסוהו נכרי' ובא עליה · אין לפרש שאנסוהו היינו שאיימו עליו להרגו אם לא יבא עליה דא"כ מאי פריך מרבא דאמר אין קישוי אלא לדעת פי' דאין זה אונס שקישוי עושה מדעת ואין דוחקין אותו לבעול בקישוי ולוקמה כגון שמאיימי' עליו לבעול בקישוי ועוד דמלתא דרבא אי אפשר לפרש במאיימין עליו להורגו אם לא שיבעול הערוה מעצמו כמו שאפרש אלא כל דבר שעושה מעצמו אפי' ע"י אונס פחד מיתה לדעת חשיב והאי שאנסוהו נכרים ובא עליה דקאמר היינו שהביאוהו עליה והדביקוהו ביבמתו ולא שבא עליה מעצמו כמו תקפתו יבמתו ובא עליה דבסמוך והשתא פריך שפיר דאין אונס דקישוי לא הויא אלא לדעת ואר"י דיש לדקדק מכאן דאין יבמה נקנית אלא בבא עליה בקישוי מדלא מוקמי שהדביקוהו בלא קישוי ואיכא למימר דאתי' הך סוגיא כמ"ד* משמש מת בעריות פטור וילפינן קיחה מעריו' דאינה נקנית אלא בקישוי ועוד אר"י דאתיא שפיר אפי' למאן דאמר משמש מת בעריות חייב ולענין יבום בעינן ביאה דרך הקמת שם :

אין אונס לערוה שאין קישוי אלא לדעת · אין לפר' במאיימי' עליו להורגו אם לא יבא בעצמו על הערוה דא"כ אפי' יש קישוי שלא לדעת תיפוק ליה דאגילוי עריות יהרג ואל יעבור כדאמר בפ' בן סורר (דף עד: ושם) אלא איירי כשנכרי' מדביקים אותו על הערוה ואי אפשר לו להשמט אם לא ע"י שיהרג וקאמר רבא דיש לו למסור עצמו ליהרג אם יודע שאי אפשר לו אם לא יתקשה דאין קישוי אלא לדעת וחשיב כעושה מעשה אבל אם יש קישוי שלא לדעת או שהיה כבר מקושה או שיודע שלא יתקשה אין חייב למסור עצמו כיון שהוא אינו עושה שום מעשה והוי כקרקע עולם כדקאמר בבן סורר (שם :) גבי אסתר דקרקע עולם היתה וטעמא משום דנערה המאורסה ילפינן התם

מרולא

עין משפט
נר מצוה

[עמ"ש שם על הגליון]

[ועי' פרש"י בע"ז כד· ד"ה מזיד וכו' ובפרש"י פסחים נו : ד"ה בין ביחיד וברש"י מנחות כה : ד"ה שוגג]

א
א מיי' פ"ב מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ז

ב
ב מיי' פ"א ופי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קנו טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ט ומי' כ סעי' א

ג
ג מיי' פ"א מה' איסורי ביאה הל' ט

[שבועות יח · לקמן נה :]

[ע' תוס' מגילה בד"ה ששחטן]

מסורת

[עירובין
וש"כ]

רש"ל

רש"ל

[דף נט :]

ישן לא קנה ביבמתו אלא בנתקע והא*אמר רבה נפל מן הגג ונתקע חייב בארבעה דברים וביבמתו לא קנה אלא כגון שנתכוין לאשתו ותקפתה יבמתו ובא עליה שניהם אנוסים דבי רבי חייא היכי דמי כגון שנתכוין לאשתו ותקפוהו נכרים ודבקום זה בזה ובא עליה מנא הני מילי דתנו רבנן יבמה יבא עליה מצוה דבר אחר יבמה יבא עליה בין בשוגג בין *במזיד בין באונס בין ברצון והא אפיקתיה למצוה מאם לא יחפוץ האיש נפקא הא חפץ ייבם וכי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון תני' אידך *יבמה יבא עליה כדרכה ולקחה שלא כדרכה ויבם ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה ויבמה "בעל כרחה ד"א יבמה יבא עליה בין בשוגג כו' והא אפיקתי' לכדרכה ההו' מלהקים לאחיו שם נפקא במקום שמקים שם וכי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דאמר קרא יבמה יבא עליה עד דמכוין לה לשם ביאה והתניא בין ער [בין ישן איפכא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער] הוא בין ישן הוא בין ערה היא בין ישנה היא הכא במאי עסיקינן במתנמנם *ה"ד מתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר גופא אמר רבה נפל מן הגג ונתקע חייב בארבע דברים וביבמתו לא קנה בנזק בצער בשבת ברפוי אבל בושת לא מיחייב *דאמר מר אין חייב על הבושת עד שיתכוין אמר רבא נתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטי' בבהמה והטיח ביבמה קנה דהא קמיכוין לשם ביאה בעולם :אחד המערה · אמר עולא מנין להעראה מן התורה שנא' ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מכאן להעראה מן התורה אשכחן נדה שאר עריות מנין וכ"ת נילף מנדה מה לנדה שכן מטמאה את בועלה אלא אתיא מאשת אח דכתב ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא וכי אשת אחיו [לעולם] נדה היא אלא כנדה מה נדה בהעראה אף אשת אח בהעראה מה לאשת אח שכן בידו לרבות דאי בעי מקדיש ואזיל כי אלפא אלא אתיא מאחות אב ואחות אם דכתב וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה איכא למיפרך מה לאחות אב ואחות אם שכן איסור הבא מאליו מחדא לא אתיא תיתי [חדא] מתרתי מהי תיתי תיתי מאשת אח ואחות אב ואחות אם מה להנך שכן אסורין משום שאר אלא תיתי מנדה ואחו' אב ואחות אם מה להנך שכן איסור הבא מאליו לא תיתי מנדה ואשת אח דמאי פרכת מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא מה לנדה ואשת אח שכן אין להם התר בחיי אוסרן תאמר באשת איש שכן יש לה התר בחיי אוסרה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא אטו נדה ואשת אח בחיי אוסרן הוא דאין להם התר אבל לאחר מכאן יש להם התר נדה

ביומי

תורה אור

ויקרא כ

שם

שם

ישן לא קנה · דישן לאו בר דעת ולא הוה קנינו קנין : בנתקע · שנתקפס' לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו : חייב בד' דברים · בנזק ובצער ורפוי ושבת כדאמר בהחובל (דף פה :) פצע תחת פצע לרבות השוגג כמזיד ואונס כרצון אבל בבושת לא כדמפרש לקמן : וביבמתו לא קנה · דלא אכוין לביאה : שנתכוין לאשתו · ונתקפה לה : מצוה · כלומר בכ אה יותר מבחליצה : הא חפץ · מצוה ליבומי: ולקחה שלא כדרכה · לרבות שאם בא עליה שלא כדרכה קנה: במקום שמקים שם גרסינן : עד דמכוין לה לשם ביא' · בעולם : נזק · במין אותה כאלו היא שפחה "נמכרת כמה היא יפה וכמה היא יפה: להטיח בכותל · לאו לשום ביאה מכוין : שכן מטמא' את בועל' להיות כמות' טמא דכתיב ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים (ויקרא טו) : וכי אשת אחיו לעולם נדה היא · ואיכה פוסקת : שכן בידו · של אדם לרבות נשים הרבה על אחיו באיסור אשת אח : דאי בעי מקדש ואזיל כי אלפא · ותפשוט מינה כל עריות הנאסרות עליו מחמת אישות כגון אשת אב וכלתו וחמותו ואחות אשתו אבל אמו ואחותו ובתו וכיוצא בהן דאין בידו לרבות מנלן : שכן איסור הבא מאליו · ופשוט מינ' אמו ואחותו ובתו וכיוצא בהן ולא תיפשוט מינה עריות הנאסרות לו מחמת קידושין : מאשת אח ואחות אב ואם · דכי פרכת מה לאחות אב ואם שכן איסור הבא מאליו אשת אח תוכיח מה לאשת אח שכן בידו לרבות אחות אב ואם תוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שהן אסורות עליו משום ערוה ועשה בהן העראה כגמר ביאה אף אני אביא כל העריות בדין הזה : שכן איסור משום שאר · ותפשוט כל האסורות משום שאר אבל אשת איש דלאו משום שאר מנא תיתי : בחיי אוסרן · כל זמן שאדם חי והיא סופעת וכן אשת אח אין התר בחיי אחיו שאפילו הוא מגרש' אסורה לזה · אשת איש יש לה התר בחייו ע"י גט :

ביומי

מסור' הש"ס

ב"ק דף כו

[עי' הב"ח נמכרת בנזק כמה]

[עי' תוס' לעיל נט : ד"ה ולפלס]

קדושין ד' יד·

[עי' הב"ח בעל כרחה אמר ד"ה יבמה]

פסחים דף קכ: תענית ד' יב: מגילה ד' יח: נדה ד' סג·

ב"ק ד' פו · [צ"ל שהוא חיה]

מרולא ורולה גופיה קאמר התם דסברא הוא דמאי חזית דדמא דידך סומקא טפי כו' וזה לא שייך אלא במאנסין אותו להרוג בידים אבל אם רוצים לזורקו על התינוק ויתמעך בזה אדרבה איכא למימר איפכ' מאי חזית דדמא דחבריה סומקא טפי כו' כיון שאין הורג בידי' ולא הוי אלא קרקע עולם בעלמ' ואין מצוו' להציל חברו בגופו דאדרב' חייו קודמין והיקש דקרא בהורג בידים כתיב כי כאשר יקום איש על רעהו וגומר והשתא גרסינן בכל דוכתא מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור פירוש יהרג הבועל ולא גרסינן תיהרג דקרקע עולם היא אי נמי אר"י דאפילו גרסינן תיהרג יש לפרש דהכי קאמר תיהרג קודם שתעשה מעשה ותבי' עליה את הערוה ואם תאמר בע"א בפרק רבי ישמעאל (דף נד · ושם) דנעבד באונס אסור ומפרש כגון דאנסוהו נכרים והשתחוה לבהמה דידיה ופריך עלה רבי זירא אונס רחמנא פטרי' דכתיב ולנערה לא תעשה דבר (דברים כב) ומאי קושיא הא האי קרא דוקא בקרקע עולם איירי אבל ע"ה מעשה חייב למסור עצמו כדפרישית ומשתחוה לע"א עושה מעשה הוא דליכא לאוקמא כשכפוהו נכרים לע"א דאין זה משתחוה ואר"י דהכי פריך אונס רחמנא פטריה ממיתה אפי' בעושה מעשה דנהי דחייב למסור עצמו מ"מ אם לא מסר עצמו לא מיחייב מיתה דולנערה לא תעשה דבר אפי' בעשתה מעש' קאמר קרא דפטרי' ממיתה דבעשיית מעשה איירי היקישא דקרא ועוד דכיון דאפילו ברצון מיחייב מיתה אע"ג דלא עביד מעשה דהא אשה חייבת ברצון אע"ג דהויא קרקע עולם ה"נ כשפטר הכתוב אונס ממיתת בית דין כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר פטר בכל ענין לא שנא עביד ל"ש לא עביד ולהכי פריך כיון דפטור ממית' לא חשיב נעבד ליאסר בכך עבודה ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטור ממיתה בדיעבד כיון דחייב למסור עצמו* :

ישן לא קנה · פי' בקונ' משום דלא הוי בר דעת וקשיא דהא קטן אע"ג דלא הוי בר דעת הוה קונ' אי לאו דמיעטיה קרא אלא טעמא משו' דלא איכוין לביא' כלל והוי כמתכוין להטיח בכותל דבסמוך :

וכי אצטריך קרא בין בשוגג כו' · וא"ת והא אצטריך לאשמועי' ביאה ביבמה דלא כתיב אלא הכא וי"ל דמלהקי' לאחיו שם נפקא וא"ת והא אכתי אצטריך לג"ש דלקמן יבמה מנין אתיא ביאה ביאה וי"ל דביאה דחייבי לאוין מופנה וה"ל מופנה מצד אחד :

דמכוין לה · לאו דוקא נקט דמכוין לה דהא בסמוך אמר דנתכוין להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה : **שכן** בידו לרבות · וא"ת דבקדושין פרק האומר (דף סו:) בעי למילף כל העריו' דלא תפסי בהו קדושין מאחות אשתו וקאמר התם בשלמ' כולהו אתיין והיכי אתיין הא איכא למיפרך מה לאחות אשה שכן בידו לרבות וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר א"נ דדוקא באשת אח חשיב יש בידו לרבות לחומרא שכן יש בידו לרבו' איסור על אחרים אבל מה שבידו לרבות על עצמו לא חשיב פירכא : **מה** לאחות אב ואחות אם שכן איסור הבא מאליו · הקשה ריב"ן דמאחות אב ואם נילף איסור הבא מאליו ומאשת אח נילף היכא דעל ידי קדושין ויש לומר דאשת איש לא אתי כדפריך בסמוך מה להנך שכן שאר :

אלא

עין משפט
נר מצוה

ד
א מיי' פ"ב מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ח

ה
ב מיי' פ"ב מה' חובל ומזיק סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכא סעי' יא

ו
ג מיי' פ"ב מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ח

ז
ד מיי' פ"א ופ"ה שם טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' יב

ח
ה שם סעי' ג וסי' קסו סעי' ב

ט
ו מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ז

י
ז מיי' פ"א מה' חובל סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכא סעי' א

יא
ח מיי' פ"ב מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ח

יב
ט מיי' פ"ג מה' מטמא משכב ומושב הל' א סמג עשין רמג

[וע"ע תוס' כב· האריכו טובא]

ביומי תליא מלתא אשת אח בבנים תליא רחמנא אלא פריך הכי מה לנדה ואשת אח שכן אין אוסרן מתירן תאמר באשת איש שאוסרה מתירה אלא *אמר ר' יונה ואיתימ' רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא °כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלו ונכרתו הנפשות העושות הוקשו כל העריות כולן לנדה מה נדה בהעראה אף כל בהעראה ואלא נדה דכתיבא גבי אשת אח למה לי לכדרב הונא דאמר רב הונא רמז ליבמה מן התורה מנין הא כתיב יבמה יבא עליה אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין האי סברא היא מדאמר רחמנא לאחר מיתת בעלה שריא מכלל דבחיי בעלה אסורה ודלמא לאחר מיתת בעלה מצוה בחיי בעלה רשות אי נמי לאחר מיתת בעלה אין בחיי בעלה לא *ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר קרא °ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא וכי אשת אחיו נדה היא אלא כנדה מה נדה אף על פי שיש לה התר לאחר מכאן בשעת איסורא בכרת אף אשת אח [נמי] אף על פי שיש לה התר לאחר מכאן בחיי בעלה בכרת אלא העראה דכתיבא גבי אחות אב ואחו' אם למה לי לכדבעא מיניה רבינא מרבא *המערה בזכור מהו בזכור משכבי אשה כתיבא אלא המערה בבהמה מהו אמר ליה אם אינו ענין להעראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם דאתיא כהקישא מדרבי יונה תנהו ענין להעראה דבהמה מכדי בהמה חייבי מיתות בית דין היא מאי טעמא כתיב להעראה דידה גבי חייבי כריתות לכתוב גבי מיתת בית דין ונילף מיתת ב"ד ממיתת ב"ד *איידי דכוליה קרא לדרשא אתי כתיב ביה נמי הא מלתא לדרשא מאי דרשא דתניא °ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם נראה למי דומה דנין איסור הבא מאליו מאיסור הבא מאליו ואל תוכיח דודתו שאין איסור הבא מאליו או כלך לדרך זה דנין קרובי האב מקרובי האב ואל תוכיח אחותו שקרובי עצמו תלמוד לומר ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם למה לי למיכתבא באחות אב למה לי למכתבא באחות אם אמר רבי אבהו צריכי דאי כתב רחמנא באחות אב שכן יש לה חיים אבל אחות אם אימא לא ואי כתב רחמנא באחות אם שכן ודאית אבל אחות אב אימא לא צריכא ודודתו דפשיטא ליה לתנא דמן האב ולא מן האם מנא ליה אמר רבא אתיא דודו דודו כתב הכא °ערות דודו גלה וכתב התם °או דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם והתם מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו *משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה והדתנן *אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחות' מאמה מותר בראשונ' ובשלישי' ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית

אלמא

ביומי תליא מלתא · אפילו אם מת האוסרה בפסקה דם בראייה ראשונה אסורה כל שבעה : בבנים תליא · אם יש לה בנים אפי' מת אחיו : אין אוסרן מתירן · אין כח באוסר להתיר אלא דבר אחר מתירה ימים מתירין את הנדה ואשת אח כשהוא ערירי : הוקשו כל העריות לנדה · שהרי כאן הוקשו כולן זו לזו ונדה כתיבה בפ' עריות הלכך בהערא' ילפינן כולהו מנדה : נדה דכתב גבי אשת אח · דילפינן מניה לעיל הערא' לאשת אח מנדה : בחיי בעלה · אם גירשה אחיו : ולאו הבא מכלל עשה עשה · אבל כרת ליכא : משכבי אשה · וכיון דבאשה הוי הערא' משכב ממילא איתסרא בזכור דהא בזכור כתיב משכבי אשה : המערה בבהמה · שלא גמר ביאתו : ואחות אב ואחות אם · לא מחייבי מיתות קן דלא כתיבא בהו מיתה : ליכתבה במיתת בית דין · כגון באמו וחמותו ולימא נמי אם אינו ענין להו דאתית בהיקשא דרבי יונה תנהו ענין לבהמה : איידי דכוליה קרא · דכתב באחות אב ואחות אם בפרשת קדושים תהיו לדרשא אתא כדתניא לקמן כתיב ביה נמי הערא' בלא צורך לדרשא דבהמה : ערות אחות אביך · קרא דאחרי מות קמא נקט : בין · שהיא אחות אביך מן האב בין מן האם : מה אחותו בין מן האב בין מן האם · דכתיב בת אביך או בת אמך : מה דודתו מן האב ולא מן האם · שאם היה דודו אחי אביו מן האם ולא מן האב אין אשתו עליו ערוה ולקמן בעי מנלן : דודתו אין איסורה בא עליו מאליו · אלא על ידי קידושי דודו ולא תוכיח אחותו וכיון דלא נפקא לן מדינא תלמוד לומר מקרא שני בפרשת קדושים תהיו ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה ואין צריך להזהיר שכבר הזהיר ולא הוה ליה לאשמועינן אלא עונש כדעבד באשת אח ובאחותו איש כי יקח אחות אביו ואחות אמו עונש ישאו וקרא יתירא הוא לרבו' אחות אביו מן האם ואחות אמו מן האם · למה לי למכתב · האי קרא יתירא בתרוייהו ליכתוב בחדא ותיתי אידך מינה : יש לה חיים · למשפחת אב קרויה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם (במדבר א): אחות אם ודאי · קרובתו אבל אחות אב שמא ה"ו אין זה אביו : מה להלן מן האב · אם אחי אביו מן האב הוא הוי קרוב לענין גאולה יותר ומצות גאולה מוטל עליו יותר מקרובי האם אף כאן מן האב ולא מן האם : ה"ג ממשפחתו יגאלנו משפחת אב קרויה משפחה כו' : והא דתנן אמרו לו מתה אשתך כו' · כגון דינה בת לאה מיעקב ויוכבד בת לאה מאהרן ושרה בת אהרן מקטורה ורבקה בת קטורה מבתואל ומלכה בת בתואל מהגה וראובן נשא את מלכה והלך למדינת הים אמרו לו מתה אשתך ונשא את רבקה שהיא אחותה מאביה חזרו ואמרו לו מתה רבקה ונשא את שרה אחותה מאמה אמרו לו מתה שרה ונשא את יוכבד אחותה מאביה אמרו לו מתה יוכבד ונשא את דינה אחותה מאמה חזרו ואמרו לו כולן קיימות : מותר בראשונה · במלכה אשתו : ובשלישית · שרה לפי שרבקה לא היו קידושיה קידושין וביאתה באונס הוא ומותר בשרה אחותה דתנן (לקמן דף צז ·) נושאין על האנוסה : ובחמישית · דינה ואע"פ שהיא אחות יוכבד הרביעית לפי שביאת יוכבד פיתוי היא ואינה קידושין מפני שהשלישית היו קידושיה קידושין · ופוטרות צרותיהן · אם מת ואלו האחין לאחת מהן פוטרות צרותיהן : ואסור בשניה · מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית :

אלמא

אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין · דכיון דשריא רחמנא אחר מיתה אין סברא לומר לאסירא בחיי בעלה דלא מסתבר' שהיה בא הכתוב לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת אי לאו דמוכח קרא בהדיא :

בזכור מהו · הא דלא יליף זכור ובהמה מהקישא דרבי יונה משום דלאת מקורה הערה כתיב והכא לא שייך בהו מקור ועוד דאפסקינהו בקרא דמולך אי נמי משום דזכור ובהמה לא חשיב ביאה דאין דרך ביאה בכך ולהכי בפרק ארבע מיתות (ד' נד :) צריך אזהרה ועונש לשוכב ונשכב בזכור אע"ג דבעלמא לא בעי קרא לחייב האשה הנשכבת :

אמרו לו מתה אשתך כו' · בתלתא הוה סגי אלא קמ"ל דאע"פ שיש עירבוב שכל חמשתן שלשלת אחוה וצריך להוציא האסורות לא גזרינן הנך דשרינן אטו הנך דאסורן :

צרותיהן · אצטריך אע"ג דס"ד דמוטב שיחלוץ הצרות גזירה שלא יחלוץ לשניה או רביעית :

מאשת

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מה' א"ב הל' א סמג לאוין קיד ועשין רמג

יד ב מיי' פ"א מה' איסורי ביאה הל' א ופ"ב הל' א

טו ג מיי' פ"א מה' איסורי ביאה הלכה יד

טז ד שם הלכה עו

יז ה מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה סמג לאוין קד טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' עו

יח ו שם סעי' י

יט ז שם סעי' ח

כ ח מיי' פ"א מה' נחלו' סמג עשין כו טור וש"ע ח"מ סי' רעו סעי' ד

מסור' הש"ס

קדושין ד' כריתות ד' לעיל ד' ח

[לקמן נו: כח· עג: פסחים מא: זבחים לד: חולין פא:] סנהדרין

[פסחים לקמן עד· סוטה ג· כא· ס· שבועות ו· סנהדרין]

[לעיל כד: וש"נ]

מכות ד' יד· כריתות ד' ב:

[ב"ב קט: קי:] ° לקמן דף נו·

אלמא אחות אשתו בין מן האב בין מן האם אסורות מנלן יליף מאחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם ולילף מדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם מסתברא מאחותו הוה ליה למילף שכן קרובי עצמו מקרובי עצמו אדרבה מדודתו הוה ליה למילף שכן דבר על ידי קידושין מדבר שעל ידי קידושין אלא מאשת אח ילפינן דשכן דבר על ידי קידושין וקרובי עצמו ואשת אח גופה מנ"ל דתניא °ערות אשת אחיך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זה חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם נראה למי דומה דנין קרובי עצמו מקרובי עצמו ואל תוכח דודתו שקרובי האב או כלך לדרך זו דנין דשי"ק מדשי"ק ואל תוכיח אחותו שאיסור הבא מאליו ת"ל ערות אחיך היא בין מן האב בין מן האם ואימא אידי ואידי באשת אח מן האב חדא דיש לה בנים בחיי בעלה וחדא דאין לה בנים בחיי בעלה אין לה בנים בחיי בעלה מדרב הונא נפקא ואימא אידי ואידי באשת אח מן האב חד' דיש לה בני' בחיי בעל' וחדא דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה יש לה בנים לאחר מיתת בעלה לא צריכא קרא מדאמר רחמנא שאין לה בנים מותרת הא יש לה בנים אסורה ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם יש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם אי נמי אין לה בנים מצוה יש לה בנים רשות אי נמי אין לה בנים אין יש לה בנים לא *ולאו הבא מכלל עשה עשה כתב קרא אחרינא °ערות אחיו גלה ואימא אשת אח מן האם כאשת אח מן האב מה אשת אח מן האב לאחר מיתת בעלה שריא אף אשת אח מן האם לאחר מיתת בעלה שריא אמר קרא היא בהוייתה תהא אחותו דכתב בה כרת למה לי לכדר' יוחנן דאמ' רבי יוחנן שאם *עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ולר' יצחק דאמר כל חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצתה כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות לחלק מנלן נפקא ליה °ואל אשה בנדת טומאתה לחייב על כל אשה ואשה דודתו דכתב בה רחמנא ערירים יהיו למה לי לכדרבה דרבה רמי כתיב °ערירי' יהיו וכתיב °ערירים ימותו הא כיצד יש לו בנים קוברן אין לו בנים הולך ערירי ואצטריך למיכתב ערירים יהיו ואצטריך למכתב ערירים ימותו דאי כתב רחמנא ערירים יהיו הוה אמינא עד חטאיה אבל מחטאיה ואילך לא כתב רחמנא ערירים ימותו ואי כתב רחמנא ערירים ימותו ה"א מחטאיה ואילך אבל מעיקרא לא צריכא : העראה דחייבי לאוין מנלן מדגלי רחמנא °שכבת זרע גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה אדרבה מדגלי רחמנא העראה בחייבי כריתות מכלל דחייבי לאוין בגמר ביאה אמר רב אשי אם כן לישתוק קרא משפחה חרופה העראה דחייבי לאוין דכהונה מנלן אתיא °קיחה קיחה דחייבי עשה מנלן

אתיא

אלמא אחות אשה בין מן האב בין מן האם · דהא שלישית אחותה של שנייה מאמה היא וטעמא דשנייה לאו אשתו היא משום הכי מותר בשלישית הא אם הוו קידושי שנייה קידושין הוה אסור בשלישית : אחות אשה קרובי עצמו חשיב ליה שמחמת עצמו נאסרת עליו ולא מחמת אביו ולאפוקי דודתו דקרובת אביו היא : ה"ג הכא ת"ל ערות אחיך היא: בחיי בעלה · אם גירשה: מדרב הונא · דכתיב אשת אחיו נדה היא כדלעיל (דף כד :) : ולאו הבא מכלל עשה · יבמה יבא עליה אבל כרת ליכא : ה"ג כתב קרא אחרינא ערות אחיו גלה : אף אשת אח מן האם לאחר מיתת בעלה · בלא בנים שריא וא"ת הא ילפינן (לעיל דף יז :) אחוה אחוה מבני יעקב איכא למימר אחים מן האב מצוה מן האם רשות : ערות אחיך היא · ומהאי קרא מרבינן אשת אח מן האם : אחותו דכתב בה כרת למה לי · כיון דדרשת הערא' וקראי יתירי לכולהו כרת דאחותו מאי תדרוש ביה הא כבר נכתב בכל העריות ונכרתו הנפשות העושות : חייב על כל אחת ואחת · ואי לא כתב אלא חד כרת אכולהו הוי אמינא היכא דעבדינהו לכולהו בהעלם אחד לא מיחייב אלא חדא חטאת הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה אחותו מיוחדת שהיא ערוה וחייבי' עליה בפני עצמו אף כל שהיא ערוה חייבין עליה בפני עצמו : לכרת ניתנה ולא למלקות · דאי התרו בו למלקות אינו לוקה דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא לפיכך אין לוקין עליו דלא הוה ליה לעונשו כרת אא"כ הזהיר עליה הלכך אזהרה לאו למלקו' ניתנה: ואל אשה · לחלק על כל אשה ואשה שבפרשה זו דהוה ליה למכתב ולנדה לא תקרב : ערירים · היינו נמי כרת שזרעו נכרת : ערירים יהיו · לשעת מיתתן משמע סופן לבא לידי ערירי דאם יש לו בנים קוברן : ערירים ימותו · משמע דאם הן עכשיו ערירים כן ימותו ואפילו יולדו להם לאחר מעשה : דאי כתב רחמנ' ערירי' יהיו הוו אמינא דהוה ליה עד חטאיה · והכי משמע סופם להיות ערירים שימותו בניהם שיש להם עתה ויהיו ערירים אבל בשעת מיתתם לא ימותו ערירי' דבנים דהוו ליה מחטאי' ואילך לא מייתי : ואי כתב רחמנא ערירים ימותו הוי אמינא מחטאיה ואילך · דהכי משמע מחטאיה ישאו ואילך ערירים ימותו אבל בנים דמעיקרא לא מייתי כתב רחמנא ערירים יהיו סופן לבא לידי ערירים דמדכתיב ערירים יהיו מכלל דהשתא לאו ערירים נינהו : שפחה חייבי לאוין היא דכתיב בה לא יהיה קדש (דברים כג) וגלי בה רחמנא דלא מייתי אשם עד שיגמו' בה ביאתו דכתיב שכבת זרע מכלל דחייבי מלקות דלאו דאשם כגון ממזר ושפחה שאין חרופה בהערא' מיחייב: שפחה חרופה · שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי שמותר בשפחה כדכתיב (שמות כא) ואם אדוניו יתן לו אשה : לישתוק קרא · דלא ליגלי שכבת זרע בשפחה חרופה ואנא אמינ' כשאר חייבי לאוין בגמר ביאה : דכהונה מנלן · דמשפחה לא גמרינן אלא לאו השוה בכל דומיא דשפחה חרופה : קיחה קיחה · כתיב גבי חייבי כריתות (ויקרא כ) איש כי יקח את אחותו וכתיב בחייבי לאוין דכהונה לא יקחו (שם כא) : דחייבי עשה · כגון מצרי ואדומי עד דור ג' מנלן דאסירא הערוה לידהו בישראל וקאי בעשה כדכתיב דור שלישי יבא (דברים כג) ולא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה:

ביאה

מאשת אח ילפינן · ואפילו למאי דפרישית לעיל דאחות אשה לא חשיב חומרא מה שבידו לרבות מ"מ ליכא למיפרך מה לאשת אח שכן בידו לרבות דהכא לא יליף אלא דשייך אחוה מן האם באחות אשה כמו באשת אח :

דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה · תימה הכא מצריכין קרא לאסור לאחר מיתה וכן בפ' ד' מיתות (דף נג ונד ·) גבי אשת אב וכלתו ופ"ק דקידושין (דף יג : ושם) קבעי אשת איש מנלן דשריא אחר מיתת בעלה וי"ל דבכל הני צריך קרא לאסור דלא נילף מאשת איש דשריא לאחר מיתה כדיליף התם וקשה דבהאשה רבה (ד' צד : ושם) קאמר גבי חמותה "לאחר מיתה דממעט לה ר' עקיבא מדכתב ישרפו אותו ואתהן ואת שתיהן כלומר ששתיהן קיימות נהי דממעטין קרא משריפה מאיסורא מי מיעטיה משמע דלאו לאו קרא היתה בשריפה וי"ל דבכולהו צריך קרא לאסור ולהתיר דלא נילפו מהדדי :

בהוייתה תהא · ומכל מקום אצטריך לעיל (דף יז) למילף "אחוה מבני יעקב דלא נימא דבעינן למיהדי באב' ובאמ' משום אחוה דכתיב יחדיו :

"דכתב רחמנ' אפילו גבי דודתו למה לי · למאי דמפרש (°בה) דאין ערירי בכל חייבי כריתות אלא היכא דמפרש קרא בהדיא אתי שפיר כדפירש בריש מכילתין (דף ג ·) :

לישתוק קרא משפחה חרופה · ואם תאמר השת' דחייבי לאוין בהערא' אם כן לישתוק קרא בחייבי כריתות ותירץ ה"ר משה כהן דאי לאו קרא בחייבי כריתות הוי אמינא מדגלי רחמנא בשפחה מכלל דחייבי כריתות בהערא' אבל חייבי לאוין בגמר ביאה דילפינן משפחה חרופה אבל השתא דכתיב הערא' בחייבי כריתות אי כל חייבי לאוין בגמר ביאה אם כן לשתוק קרא משפחה חרופה :

אתיא

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' כו

כב ב שם סעי' כב

כג ג מיי' פ"א מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' א

כד ד ה ו מיי' פ"א מה' איסורי ביאה הל' י

"גי' הב"ה לאחר מיתת אשתו דממעט לה

"גי' סב"א אחוה אחוה

"גי' הב"ה דודתו דכתב רחמנא גבי ערירי למ"ל אפי' למ"ד דמפרש סם"א אינו

גי' הב"ח כשאר חייבי לאוין נמי לא וניחייב בהערא' אלא בגמר ביאה

עין משפט נר מצוה

כה
א מיי' פ"ג מה' איסורי ביאה הל' ט סמג לאוין [illegible] טוש"ע אה"ע סי' כ

כו
ב מיי' שם פ"א סמג לאוין שם טוש"ע אה"ע סי' כ

כז
ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' א בהג"ה

אתיא ביאה ביאה יבמה לשוק מנלן אי למאן דאמר לאו לאו אי למאן דאמר עשה עשה אלא יבמה ליבם מנלן אתיא ביאה ביאה אשה לבעלה מנלן אתיא קיחה קיחה אמר רבא ל"ל דכתב רחמנ' שכבת זרע בשפחה חרופה שכבת זרע באשת איש שכבת זרע בסוטה דשפחה חרופה כדאמרן דאשת איש פרט למשמש מת הניח' למאן דאמר *משמש מת בעריות פטור אלא למ"ד חייב מאי איכ' למימר אלא פרט למשמש מתה דסד"א [הואיל] לאחר מיתה נמי איקרי שארו אימא ליחייב עלה באשת איש קמ"ל דסוטה למה לי לכדתניא *שכבת זרע פרט לדבר אחר מאי דבר אחר אמר רב ששת פרט לשקינא לה שלא כדרכה א"ל רבא משכבי אשה כתיב אלא אמר רבא פרט לשקינא לה דרך איברים א"ל אביי פריצות' אסר רחמנא אלא אמר אביי פרט לשקינ' לה בנשיקה הניחא למ"ד *הערארה זו הכנסת עטרה אלא למ"ד זו נשיקה מאי איכא למימר אלא לעולם לשקינא לה דרך איברים ואצטריך סד"א בקפידא דבעלה תלא רחמנא והא קא קפיד קמ"ל אמר שמואל *הערארה זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הבשר כי אתא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן גמר ביאה בשפחה חרופה זו הכנסת עטרה מתיב רב ששת שכבת זרע אינו חייב אלא על ביאת המירוק מאי לאו מירוק גיד לא מירוק עטרה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן הערארה זו הכנסת עטרה אמרו ליה והא רבה בר בר חנה לא אמר הכי אמר ליה או איהו שקראי או אנא שקרי כי אתא רבין א"ר יוחנן הערארה זו הכנסת עטרה אדרבה בר בר חנה ודאי פליג אדשמואל מי לימא פליג לא מנשיקה ועד הכנסת עטרה הערארה קרי לה כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן הערארה זו הכנסת עטרה גמר ביאה ביאה ממש

מכאן

ביאה ביאה · מחייבי לאוין דכתיב בהו לא יבא ממזר : **יבמה לשוק** · בלא חליצה מנין דהעראה דידה כגמר ביאה : **אי למ"ד לאו** · דכתיב ולא תהיה אשת המת (דברים כה) ילפינן העראה לחייבי לאוין : **אי למאן דאמר עשה** · דכתיב (שם) יבמה יבא עליה ולא אחר ולאו הבא מכלל עשה עשה והאי לא תהיה מפיק לה לאין קידושין תופסין בה וה"ק לא יהא בה הויה לזר ופלוגתא דרב ושמואל היא בהאשה קמא (דף צב :) : **אלא יבמה ליבם מנלן** · דקני לה בהעראה : **אשה לבעלה** · לענין מקדש בביאה מנלן דבהעראה מקדש' : **קיחה קיחה** · כי יקח איש אשה ובעלה (דברים כד) ומהכא ילפי' קידושי ביאה כתיב הכא קיחה וכתיב התם בחייבי כריתות קיחה (ויקרא כ) : **למה לי למיכתב שכבת זרע באשת איש** · ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע (ויקרא יח) והא איתרבי בה העראה מהיקשא דר' יונה : **שכבת זרע בסוטה** · הנסתרה דנאסרת מספק כתיב ושכב איש אותה שכבת זרע (במדבר ה) : **כדאמרן** · דבעינן גמר ביאה דלא תימ' כי היכי דמחייב מלקות בהעראה ליחייב נמי אשם בהעראה : **למשמש מת** · באבר מת בלא קישוי דאין ראוי להזריע : **הניח' למ"ד** · בשבועות בפרק ידיעות הטומאה : **למשמש מתה** · אשת איש לאחר מיתתה : **סד"א הואיל ולאח' מיתתה שארו** · דבעלה מיקרי דכתב גבי טומאה כי אם לשארו (ויקרא כא) ואמרי' שארו זו אשתו ליחייב עליה : **לשקינא לה שלא כדרכה** · שהי' חושדה עמו בכך וכשאמר אל תסתרי עמו ידוע לכל לדעת כן הזהירה דלא היה חושדה עמו בביאה אחרת ליסגי אחריני לשקינא לה שלא כדרכה אל תסתרי עמו ליבעל לו שלא כדרכה : **משכבי אשה כתיב** · הוקשו שניהן : **דרך איברים** · מיעוך דדים ודם מבחוץ כשאר איברים : **פריצותא קאסר רחמנ'** · בתמיהה כלומר פשיט' דלאו קינוי הוא דמשום פריצות' לא מיתסר' עליה : **בנשיקה** · אבר נושק במקום תשמיש : **הניחא למ"ד** · לקמן בשמעתין העראה זו הכנסת עטרה אבל נשיקה לאו העראה היא ולא מיתסר' לבעלה בהכי שפיר קאמרת (דלא מיתסר' לבעלה) דלאו קינוי הוא : **אלא למ"ד נשיקה העראה היא** · היכי ממעט לה : **גמר ביאה זו הכנסת עטרה** · מכלל דנשיקה העראה היא כשמואל · **שכבת זרע** · בשפחה חרופה קאי : **עטרה** · ראש הגיד היא ואינה מן הגיד אלא בשר : **מירוק** · שמזריע : **ודאי פליגי** · דהא אמר הכנסת עטרה זו היא גמר ביאה והכא קרי לה העראה : **אדשמואל** · דאמר נשיקה הוי העראה : **מי לימא פליג** · דלשמואל הוי הכנסת עטרה גמר ביאה ולרבין נשיקה לאו כלום היא או דלמא תרוייהו בין לרבין בין לשמואל העראה נינהו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי :

מכאן

אתיא ביאה ביאה · והוי כאלו כתב דור שלישי יערה משמע הא דור שני לא יערה ולא שייך לאקשויי מהא דאמר בסוף הנשרפין (דף פד ·) דבר הבא מן הכלל אין דנין אותו בגזירה שוה דהכא ביאה דאתיא לגזירה שוה כתיבה בהדיא ולא מן הכלל אתי כי ההיא דהתם דלא ילפינן חילול חילול מתרומת כהן העובד באנינות דלא כתיב חילול אלא דנפיק מכלל דכתב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל (ויקרא כא) הא אחר שעבד חלל :

אי למאן דאמר עשה עשה · ל"ג ליה וברוב ספרים ליתא דבין לרב ובין לשמואל איכא לאו כדפרי' בסוף החולץ (דף מט* :) :

אשה לבעלה מנין אתיא קיחה קיחה · פירוש דנקני' בהערא' הקשה ה"ר נסים דבפ' קמא דקידושין (דף י · ושם) בעי תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה למאי נפקא מנה שהערה בה וקבלה קידושין מאחר כו' ומסיק רבא דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קני בהעראה ותירץ הר' שמעון הזקן דהא דאמר הכא דקני בהעראה היינו בשלא עשה כי אם העראה ופירש מיד ולא גמר ביאתו אבל התם איירי כשעשה כל הביאה דלא קני בהעראה כיון שדעתו על גמר ביאה וכן מוכח הלשון דקאמר התם כל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קאמר כל המער' וה"ר יצחק בן ה"ר מאיר פירש דכשמפרש שרוצה לקנות בהעראה קני בהעראה אפילו אם גומר ביאתו אבל בסתם דעתו על גמר ביאה ור"ת פירש שם בע"א ושם פירשתי : **קיחה** קיחה · תימה דנפקא לן בפרק קמא דקידושין (דף ט :) דאשה נקנית בביא' מדכתב ובעלה ותיפוק ליה מקיחה קיחה ויש לומר אי לאו דכתיב ובעלה מקיחה דעריות לא הוה גמירי עיקר ביאה כיון דקיחה דעריות לא משתעי בקנין כלל אבל לענין שתיחשב העראה כגמר ביאה ילפי' שפי' מהתם ואם תאמר ונילף מקיחה דיבמה דאיירי בקנין דכתיב ולקחה לו לאשה ויש לומר דאינו מופנה לג"ש וא"ת ונילף מקיחה דחייבי לאוין דכהונה דקיחה דידהו איירי בקנין כדאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עח :) קדש לוקה משום לא יקח ודרשינן ליה נמי לג"ש ויש לומר דלא איירי בקיחה דביאה אלא בסתם קידושין כדאמר התם בעל לוקה משום לא יחלל ועוד יש לומר דאי לאו ובעלה לא הוה גמרינן קידושי כסף מקיחה קיחה דשדה עפרון אלא היה מוקמינן קיחה דקרא בקידושי ביאה משום דמסתבר למגמר טפי קיחה דאשה מקיחה דאשה אבל השתא דכתב ובעלה ע"כ גמרינן קיחה משדה עפרון קידושי כסף דליכא למימר דאצטריך קיחה להעראה דא"כ ליסתוק מובעלה ונילף כולה מלתא מעריות* : **לאחר** מיתה נמי שארו איקרי כו' · והא דפשיטא לן בפרק יש נוחלין (ד' קיד :) דאין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר וקאמר נמי התם כשם שאין האיש יורש את אשתו בקבר להנחיל לקרוביו כך הבן לא יירש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב הא דפשיטא ליה בבעל טפי מבבן היינו מהך דרשא דהכא דאשמועינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו וא"ת דבפרק ד' מיתות (דף סו :) ממעט משמש מתה מקרא אחרינא דדריש התם ומתו גם שניהם פרט למעשה הורדוס והיינו משמש מתה כדאמר בבבא בתרא (ד' ג' :) דהטמין בדובשא ינוקת' דבי חשמונאי והיה בא עליה לייתובי יצריה ואר"י דאצטריך דרשא דשמעתין למאן דדריש התם ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוים והא דקאמר התם ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא המ"ל דנפקא ליה מקרא דהכא אלא דניחא ליה לאוקמי ההוא תנא דדריש עד שיהו שניהם שוים אפילו כמ"ד משמש מת בעריות פטור ויש ספרים דגרסי' התם פרט למעשה אידודי' וכן גורס בערוך *ופי' רש"י שם למעשה אידודין היינו דרך איברים וקשה דהכא פשיטא ליה לאביי דדרך איברים לא כלום הוא ויש לומר דהיינו כמ"ד התם דמעשה אידודין לאו כלום הוא ואפילו למאן דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא : **לשקינא** לה דרך איברים · ואם תאמר הא אפי' אמר לה אל תסתרי סתם הוי קינוי ואם כן מה בכך כיון דאמר לה נמי אל תסתרי ויש לומר דהכי פירושא שקינא לה דרך איברים שאמר לה איני חושדך אלא דרך איברים וכן שלא כדרכה : **אינו** חייב אלא על ביאת מירוק · נראה דמחייב בשפחה חרופה אפילו בלא הוצאת זרע [אלא שהיא] ביאה הראויה להזריע כמו באשת איש דלא בעינן הוצאת זרע אע"ג דכתיב בה שכבת זרע ולא אתא למעוטי בשפחה חרופה אלא העראה ושלא כדרכה בספ"ב דכריתות (דף יא :) ונראה דלמ"ד העראה זו הכנס' עטר' אין ראויה להתעבר בהעראה אלא ב[illegible]

לדברים

עין משפט נר מצוה

כח
א מיי' פ"ה מה' תרומות הל' ו

כט
ב שם הל' ט

ל
ג שם הל' י

[ועי' היטיב תו' סוטה כד : ד"ה והאמר רב]

*בגמ' של הב"ח נ"ב בפ"ק דקידושין דף י' יא מיבעי' לי' ביאה אי נישואין עושה אי אירוסין עושה וע"ש

מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור עליה ופליג אדשמואל : אחד המער' ואחד הגומר קנה · מאי קנה *רב אמר קנה לכל ושמואל אמ' לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן היבום *מן הנשואין לד"ה אכלה דהא הות קאכלה מעיקרא כי פליגי מן האירוסין רב אמר אוכלת דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד ושמואל אמר כי רבי רחמנא לאוקמי' במקום בעל לאלומי' מבעל לא ואזדא שמואל לטעמי' דאמר ר"נ אמר שמואל כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל וכל שאין הבעל מאכיל יבם אינו מאכיל מיתיבי בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ובזו יפה כח היבם מכח הבעל בשלמא לרב ניחא אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל אימא הכי ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת בתרומה כנס ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ומאי בזו דאלו בעל חרש מעיקרא לא אוכלת ואלו יבם חרש מעיקרא אוכלת ואיכא דאמר מן האירוסין ד"ה לא אוכלת דהא לא אכלה בחיי בעל כ"פ מן הנישואין רב אמר אוכלת דהא הות אכלה מעיקר' ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג במזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לכל מילי לא והאמר ר"נ אמר שמואל כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל אימא כל ביאה שהבעל מאכיל בה יבם מאכיל בה וכל ביאה שאין הבעל מאכיל בה אין היבם מאכיל בה מיתיבי בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ובזו יפה כח יבם מכח בעל בשלמא לרב מתרץ כדמתרצינן מעיקרא אלא לשמואל קשיא קשיא : ת"ר בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת נולד לה בן אוכלת מת הבן ר' נתן אומר אוכלת וחכמי' אומרים אינה אוכלת מאי טעמ' דרבי נתן אמר רבה הואיל שכבר אכלה א"ל אביי אלא מעתה בת ישראל שניסת לכהן ומית ליה תיכול שכבר אכלה אלא כיון דמית ליה פקע ליה קדושתיה מינה הכא נמי כיון דמית ליה פקע קדושתי' מינה אלא אמר רב יוסף קסבר ר' נתן נישואי חרש מאכילין בתרומה ולא גזרינן נישואי חרש אטו קידושי חרש א"ל אביי אי הכי נולד לה בן למה לי משום רבנן וליפלוג ר' נתן עלייהו ברישא שביק להו לרבנן עד דמסיימי מלתייהו והדר פליג עלייהו אי הכי ליתני מת הבן אינה אוכלת ר' נתן אומר אוכלת קשיא : וכן הבא על אחת מכל העריות · *אמר רב עמרם הא מלתא אמר לן רב ששת

ואנהרינהו

מכאן ואילך · מהכנסת עטרה ולמטה אינו אלא נשיקה ופטור ומדפטר בנשיקה ודאי פליגי אדשמואל דנשיקה קרי לה העראה והעראה רבינן לה לחיובי : **קנה לכל** · באחד מן הביאות גרועות הללו קנה לה לכל דבר ואוכלת בתרומה מיד אם כהן הוא אפי' הלך למדינ' הים ולא בא עליה ביאה גמורה : **האמורים בפרשה** · בפרשת יבמים שכת' בה מקרא זה יבמה יבא עליה דדרשי' ליה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון : **לירש** · דכתי' יקום על שם אחיו (דברים כה) : **ולפוטרה מיבום** · דאם מת ולו בנים מאשה אחרת מותרת לשוק או אם הוציאה בגט לא בעי' חליצה או אם היתה לו צרה נפטרה בביאתו של זו : **מן הנשואין** · היכא דנפלה לפניו מן הנשואין שכבר היתה אוכלת בימי אחיו ונשמת ובטל קנינו פסקה מלאכול דכ"ע לא פליגי דקני' לה הך ביאה גרועה להאכילה : **לאוקמי' במקום בעל** · שאם היתה אוכלת בחייו תאכל בשביל זה אבל לאלומי' מבעל דבחיי הבעל לא היתה אוכלת דאין האשה אוכלת בתרומ' עד שתכנס לחופה האי נמי לא אלים מני' ודוקא בביאה בלא דעת קנין אבל בביאה גמורה אשתו גמורה היא ואוכלת אפי' לשמואל : **אין היבם מאכיל** · בביאה גרועה : **אינה אוכלת** · (°דהך חופה לאו חופה היא) דגזרי' נשואי חרש אטו קידושי חרש כדאמרי' לקמן : **מת** · חרש זה לאחר שכנסה ונפלה לפני יבם חרש : **אוכלת** · דלא גרע ביאת חרש מביא' שוגג ומזיד ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייה רחמנא לגבי יבם : **לשמואל קשיא** · דהא לא הוה אכלה מעיקר' וקאכלה השתא : **אימא כנסה ואחר כך נתחרש אוכלת** · מת אחר שכנסה ונתחרש ונפלה כו' אוכלת דהא אכלה מעיקרא : **ומאי בזו** · יפה כחו ומאי יפוי כח איכא הא בעל נמי חרש הוא ומאכילה : **חרש מעיקרא** · קודם שכנסה : **דהא אכלה מעיקרא** · והשתא הדרא בהך ביאה דהא רחמנ' רבייה : **כל ביאה שהבעל מאכיל** · כגון ביאת חופה : **בשלמא לרב** · אע"ג דהא מתני' פריכא ליה דקתני אוכלת ואע"ג דלא אכלה מעיקרא והויא כנופלת מן האירוסין דאמרן לא אוכלת אפי' לרב : **מתרץ לה כדמתרצינן מעיקרא** · אליבא דשמואל חסורי מחסרא והכי קתני כנסה ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפל' לפני יבם חרש אוכלת דהא אכלה מעיקרא : **אלא לשמואל** · דאפי' האוכלת בחיי בעל אינה אוכלת בשביל היבם בביאה גרוע' קשיא דהא ביאת חרש כביאת שוגג ואונס היא בלא כוונת קנין ואכלה : **נולד לה בן** · אוכלת בשביל בנה כדכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (ויקרא כב) קרי ביה יאכילו : **מת הבן** · והאב קיים : **ר' נתן אומר אוכלת** · בשביל בעלה : **ומית ליה** · בלא בן : **קסבר רבי נתן נישואי חרש** · דקדשה כשהוא פקח מאכילין בתרומה דמדאורייתא' משעת אירוסין אוכלת דכתיב (שם) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו מיד ורבנן הוא דגזרי עד שתכנס לחופה משום גזרה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה והשקה לאחיה ולאחותה כדאמרי' בכתובות בהאשה (ד' נז :) הלכך כיון דהאי בשעת קנין הוי בן דעת והשתא הכניסה לחופה וליכא למגזר *שמא *תשקה *אכלה *אבל *לא גזרינן נישואי חרש אטו קידושי חרש דלאו בר קנין הוא ורבנן דאמרי גזרי נישואי חרש דהוי בן דעת בשעת קידושין אטו היכא דקדשה כשהוא חרש דקנייה לאו קנין : **נולד לה בן למה לי** · בלא בן נמי אכלה לרבי נתן : **משום רבנן** · לאשמועינן היכא דנולד לה בן מודו : **והדר פליג עלייהו** · ואוכלת דקאמר רבי נתן אכולה מלתא קאי בין אסיפא דמתה בן בין ארישא קודם שנולד לה בן דקאמרי רבנן אינה אוכלת : **אי הכי** · דרבי נתן ארישא נמי פליג ומנטר הוא דנטר לרבנן עד סיומא : **ליתני מת הבן אינה אוכלת רבי נתן אומר אוכלת** · דתיהוי כולה מלתא דרבנן כחדא והדר ליפלוג רבי נתן אכולה אבל השתא ליכא למימר דנטר להו אסיומא ובמת הבן לחודה פליג :

ואנהרינהו

[לקמן נח : סוטה דף כד :]

[לעיל לה :]

[ס"א שמא תשקה ואכלה ולא גזרינן]

לדברים האמורים · אע"ג דכל שאר דברים כתובים נמי בפרשה כדדרשי' כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר כיון דביאה שוגג לא קני בעלמא סברא הוא דלא רבייה אלא לדברים המפורשים בפרשה בהדיא כגון לירש בנכסי אחיו דכתיב יקום על שם אחיו לנחל' ולפטור אשת אחיו מן היבום דכתי' לו לאשה ולא לאחיו לאשה דפקע מינה זיקת אחיו ולכנוס צרתה דכתיב בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים דהנהו דברי' הוו לאוקמי' במקום בעל אבל בתרומה לא אכלה ע"י ביאה גרועה ולא יורשה ולא מיטמא לה ולא מיפר נדריה דהיינו לאלומי מבעל אבל מן הנשואין זכאי בכולהו דלא הוי אלא לאוקמי' במקום בעל דילפינן מהני דכתיבי ולא פליגי אלא בביאת שוגג וכיוצא בה אבל בהעראה דקני' נמי בעלמ' וביאה היא לכל דבר לא פליגי בה ומה שקבע מחלוקתן כאן אמתני' דאחד הגומר וא' המער' לאו משום דעלה פליגי אלא משום דמסיים בה קנה דקאי נמי אביא' שוגג כנגר' לר"י ובירוש' איכא פלוגתייהו ואיכ' דמוקי פלוגתייהו בהעראה :

מן הנשואין כ"ע לא פליגי דאוכלת · ע"י ביא' וה"ה דהוה מצי למינקט לענין ליורשה ולהטמא לה ולהפר נדריה אלא נקט אכיל' תרומה לרבות' וכ"ש לשאר דברים דזימנין שהיא כאשתו לכל דבר ולא אכלה בתרומ' כדאמר בכתובות בפרק נערה (דף מח : ושם) מסורה לכל חוץ לתרומה גבי מסר האב לשלוחי הבעל* :

מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת · וא"ת ואמאי אוכלת וניחוש לסימפון שהרי לא בדקה שלא הספיק לכונסה עד שנתחרש וא"כ אינה זקוק' לו ולקמן נמי דקאמר דגזרינן נישואין דחרש אטו קידושין תיפוק לי' משום סימפו' ולרבי נתן נמי אמאי אוכלת ואר"י דלא חיישינן לסימפון אלא כשיכול הדבר להתגלות שיש סימפון ויהיו קידושי טעות אבל הכא דנתחרש לא חיישי' שמא יתפקח וימצא סימפון :

כל ביאה שהבעל מאכיל בה · *אי ביאה אירוסין עושה אר"י דכל ביאה שהבעל מאכיל בה ע"י חופה שאחריה קאמר :

ממזרת ונתינ' לישראל פסל' · לשון פסלה נקט משום אחריני דממזרת ונתינה הם פסולו' ועומדות :

מאי

ואנהרינהו לעיינין ממתניתין *אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה ותנא תונא וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד ולא שנא באונס ולא שנא ברצון וקתני פסלה לא מאי וכן אהערא' הערא' דמאן אילימ' דעריות למימר' דעריות ילפינן מיבמה אדרבה יבמה ילפינן מעריות דעיקר העראה בעריו' כתיב אא מאי וכן אשלא כדרכה דעריות אדרבה עיקר משכבי אשה בעריות כתי' אא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אמר *רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה משו' זונה אין משום טומאה לא אימא אף משום זונה מתיב ר' זירא °והיא לא נתפשה אסורה *הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף ע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן *ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר רבה הכל היו בכלל זונה כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימ' ואיכ' דאמרי אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה משום טומאה אין משו' זונה לא אמא באונס לא קרינא ביה זונה מתיב ר' זירא והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף ע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר רבא הכל היו בכלל °אחרי אשר הוטמאה כשפרט לך הכתו' גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא : **מתני'** אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן הארוסין לא יאכלו בתרומה *ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין *נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן הארוסין כשרות : **גמ'** תני' אמר ר"מ ק"ו ומה קדושי רשות אין מאכילין קדושה עבירה לא כ"ש אמרו לו לא אם אמרת בקידושי רשות שכן אין לו להאכיל במקום אחר תאמר בקדושי עבירה שכן יש לו להאכיל במקום אחר א"ר אלעזר א"ר אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ור' אלעזר ור"ש לר"מ דאמר משתמרת לביאה פסולה דאורייתא' לא אכלה הא נמי לא אכלה לר' אלעזר ור' שמעון דאמרי משתמרת לביאה פסולה דאורייתא' אכלה הא

ואנהרינהו לעיינין ממתניתין · ממתניתין הביא ראיה לדבריו והאיר עינינו בה : אע"פ שמותרת לבעלה · דכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה אסור' הא נתפשה מותרת : פסולה לכהונה · אם מת בעלה לא תנשא לכהן : ותנא תונא · תנא דידן כמו אבונא אהונא : מאי וכן · לאו אאונס ואשוגג דלעיל קאי וקתני הבא על אחת מכל העריות פסלה לכהונה ואשת איש בכלל עריות היא : לא אהעראה · וברצון דהויא זונה : ופרכינן עיקר הערא' בעריות כתיבא · והיכי מדמה לה מתני' ליבמה כאלו מיבמה גמר לה: אשלא כדרכה · דקתני גבי יבמה ולא חילק בין ביאה לביאה דהיינו בין כדרכה לשלא כדרכה ועלה תני וכן הבא על אחת מכל העריות פסלה לכהונה משום זונה ולעולם ברצון וגמר ביא' ביאה מיבמה דרבינן בה ולקחה שלא כדרכה : ה"ג אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין · אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה דלא כתיב בהו משכבי אשה אבל משום הערא' לא אצטריך למיתנייא דהא רבינן לעיל הערא' דחייבי לאוין מקיחה קיחה דעריות : בעלה לוקה עליה משום זונה · דכתיב זונה לא יקחו (ויקרא כא) ומאם זונה היינו מנאפת תחת בעלה שטעתה מאחר בעלה לזרים וזו אע"ג דנאנסה גבי כהן לא פלוג רחמנ' בין אונס בין רצון כדגמרינן מוהיא לא נתפשה דהיא מיעוט' משמע היא אשת ישראל הוא דיש חילוק בין נתפשה ללא נתפשה אבל אשת כהן אין חילוק: משום טומאה לא · בתמיה הא אמרי' בפ"ק (דף יא) הא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה דכתיב לא יוכל בעל' (דברים כד) : הכל היו בכלל זונה · כל הנבעלות תחת בעליהן בין באונס בין ברצון בכלל זונה לא יקחו הן שהרי כולן נבעלות בעילת זנות והוציא לך הכתוב אשת ישראל אנוסה מן הכלל אבל אשת כהן כדקיימא קיימא : משום טומאה · אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעל': **מתני'** מן האירוסין לא יאכלו בתרומה · מפני שהקדשו לאלו קדושי עביר' נפסלות מלאכול בתרומה דבי נשא אם בת כהן היא : רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין · עד שיבעל לו ותיעשה חללה כדכתיב לא יחלל שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה : נתארמלו או נתגרשו · מן הכהנים הללו : מן הנשואין פסולות · דשויה חללה בביאתו : מן הארוסין כשרות · דאפי' רבי מאיר לא פסיל מן האירוסין אלא בחייהן דמשתמרות לביאה פסול' אבל מתו לא: **גמ'** ומה קדושי רשות · כגון ישראל שקידש בת כהן שאין קידושי' עבירה : אין מאכילין · כלומר אין מניחין אותן לאכול דתנן לקמן דאירוסין פוסלין בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סז :) : תאמר בקדושי עבירה שיש לו לכהן · זה להאכיל במקום אחר בראוי לו כך שמעתי ולבי מגמגם בדבר דאין זה לשון הש"ס והכי איבעיא ליה למימר ומה קידושי רשות פוסלין כו' ועוד מדקאמר רבי אושעיא פצוע דכא כהן שקד' בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ורבי אלעזר ולא קתני פצוע דכא כהן שקיד בת כהן ש"מ דפלוגתא דמתניתין לאו בבת כהן לחודה היא דאם כן היכי מצי רבי אושעיא למימר לרבי *אליעזר ור"ש אכלה אימר דאמרי ר"א ורבי שמעון בבת כהן בבת ישראל מי אמרי · [נ"ל אלעזר] לשון אחר והוא עיקר אלמנ' לכ"ג גרושה וחלוצ' לכהן הדיוט מן הארוסין לא יאכלו בתרומ' בין בבת כהן בין בבת ישראל קמיירי בבת כהן כדפרישית בבת ישראל ואליבא דמשנה ראשונ' דאמר בכתובות (דף נז ·) הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומ' וקאמר רבי מאיר אלמנ' לכ"ג אע"פ דקדושיו קדושין וקנין כספו היא לא תאכל בתרומ' כשאר הארוסות לכהן שאוכלות מן התור' מ"ט דמשתמרת לביאת עבירה ור"א ורבי שמעון מכשירין דהא קנין כספו היא ואי משום חללה הרי כ"ז שלא בא עליה לא נתחללה· נתארמלו או נתגרשו מן הכהנים הללו מן הארוסין כשרות ליכנס לכהנים אם נתאלמנו וגבי גרושה אם בת כהן היא כשר' לתרומ' · מן הנשואין פסולה · דשויה חללה · ומה קדושי רשות · ישראל שקד' בת ישראל אין מאכילי' בתרומ' · קדושי עבירה כגון אלו לכ"ש : במקום אחר · אפי' כשאת תאמר בקדושי עבירה שיש לו להאכיל בראויה לו : פצוע דכא · משתמרת לביאה פסול' דאורייתא היא : הא

מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג כו' וקתני פסלה · וליכא למימר משום אחרים נקט פסלה ולא משום אשת איש דעיקר חידוש דאונס ורצון לא הוי אלא באשת איש אבל בשאר · עריות אין חידוש טפי באונס מברצון לענין פסולי כהונה : **עיקר** הערא' בעריות כתיב · ואי' ספרים דגר' אדרבה יבמה היא דילפינן מעריות ויש לפרש בדוחק דאע"ג דיבמה מחייבי לאוין הוא דילפינן ולא מעריות חשיב ליה כאלו ילפינן מעריות דע"י עריות ושפחה חרופה שמעינן ליה בחייבי לאוין : **וכן** אשלא כדרכה דחייבי לאוין · פירש בקונ' אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אבל משום הערא' לא אצטריך למתני' דהא רבינן ליה לעיל ונקיחה קיחה דעריות וקשה לר"י דאי משום חייבי לאוין דכהונה נקט לה שלא כדרכה נמי לא אצטריך דאיכא למילף נמי קיחה קיחה מעריות דכתיב בהו משכבי אשה אלא נראה לר"י דקאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה דלא כתיב בהו קיחה דלא שמעינן בהו שלא כדרכה אלא מג"ש דביאה ביאה מיבמה כי היכי דילפינן לעיל מנייהו יבמה לענין הערא' : **ואי** זו זו אשת כהן · מוהיא קדריש ואע"ג הא קדרשינן לה בכתובות בפרק נערה (ד' נא : ושם) לדרשא אחריתי לתחלתה באונס וסופה ברצון דשריא ואר"י דהתם אסמכתא היא דמסבר' היא שריא דחשיב אונס אע"ג דסופה ברצון דיצרא אלבש' כי היכי דהויא אסמכתא הא דקאמר (לקמן ד' ק:) ואי זו זו שקדושיה טעות: **מן** הארוסין לא יאכלו · פירש בקונט' בלשון שני ונראה לו עיקר דאיירי בין בבת כהן בין בבת ישראל דר' מאיר פסיל אפי' בבת כהן ור"א ורבי שמעון מכשירין אפי' בבת ישראל ונתארמלו או שנתגרשו מן האירוסין כשרות לא שייך כשרות בבת ישראל אלא ליכנס לכהונה דבתרומה לא אכלה ובנתגרש' לא שייך אפי' ליכנס ויש לפרש בנתגרשה אם בת כהן היא כשירה לתרומה ובגמרא דקאמר *מה קדושי רשות אין מאכילים בישראל שקדש בת ישראל קאמר וקשה לר"י דמה ק"ו הוא זה דכיון דליכא לך כהונה כלל מאין להם להאכיל לאותם הקידושין ועוד הקשה ה"ר משה כהן דהיאך יאכיל בת ישראל בהגעת זמן דבפסולות לא שייך אוכלות משלו ואוכלות בתרומה כדאמרינן בית מותרות (ד' פה ·) בעמוד והולא קאי מזוני אית לה ונראה דבבת כהן איירי כדפי' בקונטרס בלשון ראשון ובגמרא גרים מה קדושי רשות פוסלין וכן גירסת ר"ח וגבי פצוע דכא גרס שקדש בת כהן וכן ר"ח ולא כמו שכתוב בספרי' שקידש בת ישראל ולפי שהגירס' היתה כתובה בספר רש"י פי' כן אבל הגיר' כתובה בספר ר"ח כמו שפירשתי : והא

עין משפט
נר מצוה

י *גי' הב"ח ה"ג אדרבה עיקר כו'
לא
א מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קכא ועשין מח טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא
לב
ב מיי' שם הל' ז
ג סמג לאוין שם
לג
ג מיי' פכ"ד מה' אישות הל' יט
לד
ד מיי' וסמג שם וטוש"ע שם סעי' ז
לה
ה מיי' שם הל'
ג סמג שם
לו
ו מיימן פ"ז מה' תרומות הל' כא
לז
י שם הל' יד

הא נמי אכלה ממאי דלמ' עד כאן לא קאמרי ר"א ורבי שמעון התם אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא דאין לו להאכיל במקום אחר לא וכי תימ' הכא נמי יש לו להאכיל בבת גרים והא מיבעיא בעי לה ר' יוחנן מר' אושעי' ולא פשיט ליה אתמר אביי אמר הואיל ומאכילה בלא *ידעה רבא אמר הואיל ומאכילה בעבדיו ושפחותיו הכנענים אביי לא אמר כרבא קנין דאישות מקנין דאישות ילפינן ולא ילפינן קנין דאישות מקנין דעבדים ורבא לא אמר כאביי שאני התם שכבר אכלה ואביי *שכבר אכלה לא אמרינן דאי לא תימ' הכי בת ישראל שניסת לכהן ומית תיכול שכבר אכלה ורבא *התם פקע קניניה הכא לא פקע קניניה גופא בעא מניה ר' יוחנן מר' אושעי' פצוע דכא כהן שנש' בת גרים מהו שיאכילנה בתרומה אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי לסוף אתא גברא רבה אחרינ' ובעא מניה מלת' [אחריתא] ופשט ליה ומנו ריש לקיש א"ל ר' יהודה נשיאה לר' אושעיא אטו ר' יוחנן לאו גברא רבה הוא אמר ליה דקבעי מינאי מלתא דלית לה פתרי למאן אי לר' יהודה בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי לא אכלה אי בקדושתי' קאי לא אכלה דהא *אמר מר בת גר זכר כבת חלל זכר אי לאו בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמרינן קהל גרים איקרי קהל ואי לר' יוסי בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה בקדושתי' קאי אכלה דהא אמר *אף גר שנש' גיורת בתו כשרה לכהונה אי לאו בקדושתיה קאי אכלה דהא אמר קהל גרים לא איקרי קהל אא אליב' דהאי תנא דתנן ר' אליעזר בן יעק' אומר *אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישרא' והכי קמיבעיא ליה כשרות מיתוספא בה ואכלה או דלמ' קדושה מיתוספא בה ולא אכלה תא שמע כי אתא ר' אחא בר חיננא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה מנין לפצוע דכא כהן שנשא בת גרים שמאכילה בתרומ' שנאמר °וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו' יאכל בו למאן אילימא לרבי יהודה האמר בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי לא אכלה ואי לרבי יוסי ל"ל קרא האמר בין בקדושתי' קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה אלא לאו לר' אליעזר בן יעקב וש"מ כשרות איתוספ' בה ואכלה ש"מ אתמר רב אמר יש

הא נמי אכלה · דקנין כספו היא ואוכלת דבר תורה ועד דבעיל לה דשוייה חללה אכלה : הכא אין לו להאכיל במקום אחר · שאין לך אשה שמותרת לו : בבת גרים · דקסבר קהל גרים לא אקרי קהל ואינן בכלל לא יבא פצוע דכא ונושאה בהתר ומאכילה תרומה : והא בעי מניה ר' יוחנן מרבי אושעיא · לקמן בשמעתין ולא פשיט ליה אי מאכילה בתרומ' או לא : אתמר · לשנויי קושיין אחא : הואיל ומאכילה בלא ידעה · היה נשוי כשנאשה ואוכלת בתרומ' ונעשה פצוע דכא ובא עליה לא תאכל בתרומ' דשוייה חללה דנבעלה לפסול לה ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי זו אוכלת משנה היא בפ' הערל (ד' עה ·) אלמא מצינו פצוע דכא כהן מאכיל במקום אחר הלכך בקדושי עביר' נמי מאכיל כל זמן שלא עשאה חללה : שכבר אכלה · כשהוא בריא : דלית ליה פתרי · שאין יודע לפרשה : למאן אי לרבי יהודה כו' · הש"ס הוא דקא בעי לה ומפרש ואזיל עד סוף' ופשטה אבל רבי אושעי' לא פשט בה מידי כדאמרן לעיל הא בעא מנאי כו' ואית דמפרשי דלית ליה פתרי אינה צריכה לפרש דלמאן קבעי לה אי לר' יהוד' כו' ושבוש הוא מפני שני דברים חדא דאמרן לעיל ולא פשט ליה ואם כן דר' אושעי' קאמר לה לכול' מלת' הא פשטא במסקנ' ועוד דקשיב ואזיל לפרושי דלא צריכ' ליה למיבעי' לן וקא נסיב בסוף' תא שמע אלמא צריכ' רבה : בין בקדושתיה קאי כו' · לקמן בפרק הערל (ד' עו ·) מיבעי'לן כהן פצוע דכא מהו בגיורת בקדושתיה קאי ואסור כו' והכא בין בקדושתיה קאי כהן הנעשה פצוע דכא בין בקדושת כהן קאי ואסור בכל האסורות לכהונ' בין לאו בקדושתי' קאי ואינו מוזהר מליפא אשה פגומ' לא אכל' : אי בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמר מר בת גר זכר כבת חלל זכר· ובת חלל פסול' לכהונ' בפרק עשר' יוחסין וכיון דבקדושתי' קאי לא אכל' דאמרינן הרי זו פסול' לו ועשאה חללה בביאתו : ואי לאו בקדושתיה קאי · ואינ' אסורה לו משום קדושת כהן אפי' הכי לא אכלה שאסור' לו משום פצוע דכא דהאמרת קהל גרים איקרי קהל · פלוגת' דר' יהוד' ורבי יוסי בפרק עשרה יוחסין : אליבא דהאי תנא קמיבעיא ליה · לרבי יוחנן וכגון דאמה מישראל : כשרות איתוספא בה · וראויה לכהונ' ולאו קדוש' לאקרויי קהל ומותרת לפצוע דכא ואוכלת ממה נפשך דאי נמי בקדושתי' קאי הרי זו מותרת לו ומשום פצוע דכא לא מיתסר בה דהא לא איקרי קהל : או דלמא קדושה נמי איתוספא בה · וקהל איקרי ואסור' לפצוע דכא ולא אכלה·ליסנא אחרינ' מפי המורה בת גר וגיורת קמיבעי' לי' אליבא דראב"י מאי כשרות איתוספא בהך דאמה מישראל לאיקרויי קהל אבל בת גר וגיורת לאו קהל היא ואכל' שמותרת לפצוע דכא והאי לאו קדוש' קאי דתיתסר עליה משום כהונ' או דלמא קדוש' אתוספא בה ליכנסא לכהונ' והך דאין אמה מישראל נמי דקדושה ליה בה כשרות מיהא אית בה ובכלל קהל היא ואסור' לפצוע דכא ולא אכלה ולשון ראשון נרא' עיקר : לר' יוסי · לא אצטריך נפש יתירה כדאמר לעיל דממה נפשך אכלה :

והא בעא ר' יוחנן מר' אושעי' ולא פשט ליה · מדר' אושעי' אדרבי אושעי' פריך ותימה דלקמן מסקי' דר' יוחנן בעי אליבא דר"א בן יעקב אבל אליבא דר"א ור"ש אפשר דמאכיל בבת גרי' דר"ש מכשיר גיורת פחותה מבת ג' לכהונ' ודלמא סבר נמי דקהל גרים לא מיקרי קהל ומיהו בקונ' פי' דכול' סוגיא דהש"ס מסיק לה אבל רבי אושעיא לא פשט מידי : **אביי** אמר הואיל ומאכיל' בלא ידעה · תימ' דבלא ידעה גופה אמאי מאכיל לאביי דמשתמרת לביא' פסול' היא וטעמ' שכבר אכלה לית לי' לאביי כדקאמר בסמוך ורבא נמי היכי קאמר שאני התם שכבר אכל' הא אליבא דרבי *אליעזר קיימא הכא ורבי *אליעזר אית לי' בהערל (ד' עה) שכבר אכלה לא אמרי' מהיא מתני' גופ' דלא ידעה דקאמר מאן תנא משתמר' לביאה פסולה דאוריית' אכל' אמר רבי אלעזר במחלוקת שנוי' ור' אלעזר ור"ש היא ור' יוחנן אמר אפי' תימא רבי מאיר שאני התם שכבר אכלה וי"ל דטעמא שכבר אכלה מהני לכ"ע לענין זה שאוכלת לר' אלעזר ור"ש אע"פ שאין מאכיל במקום אחר ולא פליג רבי אלעזר ורבי יוחנן אלא במאי דקאמר רבי יוחנן דאוכלת אפי' לרבי מאיר מטעם שכבר אכלה דלא חשיבא משתמרת לביא' פסולה כיון דתחלת אכילת' הוו נישואי כשרות והוי כאלו הן קיימין ועומדין עדיין שתאכל מכחן ומייתי אביי אפצוע דכא שקיד' דחשיב יש לו להאכיל במקום אחר כיון שמאכיל בלא ידעה ורבא סבר דלא חשיב יש לו להאכיל במקום אחר כיון דאין מאכיל התם ע"י מעשה של עכשיו אלא על ידי שכבר אכלה : **אתא** גברא רבה אחרינא ובעא מניה מלתא אחריתי · כאן משמע שהיה ר"ל גדול כשבא לפני רבי יוחנן כמו שפי' ר"ת בב"מ (דף כד · ושם) שהי' לומד תורה לפני רבי אושעי' רבו של ר' יוחנן* : **ואי** לאו בקדושתיה קאי לא אכל' דהא אמר קהל גרים איקרי קהל · תימה דהוה ליה למימר בין בקדושתיה קאי בין לא קאי לא אכלה מהני תרי טעמי דבת גר זכר כבת חלל זכר ועוד דקהל גרים איקרי קהל דהא אפי' לא בקדושתי' קאי לא אכלה נמי מטעם דבת גר זכר כבת חלל זכר דהרי היא כחללה וחללה אינ אוכלת בתרומ' כדמוכח בפרק בתרא דקדושין (דף עז ·) ואי הוה טעמא דרבי יהוד' בבת גר זכר משום דכתיב מזרע ישראל כדמוכח התם הוה מצי למימר דלא הויא ממש כחללה אלא דוקא ליכנס לכהונ' אבל התם משמע דעיקר טעמא דרבי יהוד' מק"ו ומה חלל שבא מטיפה כשרה כו' ולפי זה אית לן לשוייה כחללה לגמרי : **דהא** אמר אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה · אכתי צריך לטעמא דאית ליה קהל גרים לא אקרי קהל ולא חש להזכיר אלא נקט עד דקאמר אי לאו בקדושתי' קאי אכלה כו' דאי לא קאי סגי לה בטעם דקהל גרים לא איקרי קהל לחודיה : **הכי** גרסינן דתנן רבי אב"י אומר אשה בת גרים כו' · דמשנ' היא במסכת בכורים (פ"א) ולא קשי' דלא מייתי מתני' דפרק בתרא דקדושין (דף עז ·) דהך נמי משנ' היא : רב

עין משפט
נר מצוה

לח
א מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קי"ז טור ש"ע אה"ע סי' ד סעיף כב
[אלעזר]
[אלעזר]
לט
ב מיי' שם פי"ט סמג לאוין קנב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' כא
מ
ג מיי' פ"ז מה' תרומות הל' יג
[וע"ע תו' עירובין סה: ד"ה ר"ל]

מסורת הש"ס
[מלשון והאדם ידע וגו' (בראשית ד')]
עוד שם כד [ואיש לא ידעה]
עוד שם יט [אשר לא ידעה איש]
[לקמן עה]
[שם]
קדושין דף עו ·
שם
בכורים פ"א

יש חופה לפסולות ושמואל אמר אין חופה לפסולות אמר שמואל ומודה לי אבא בתינוקת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד הואיל ואין לה ביאה אין לה חופה אמר רבא אף אנן נמי תנינא בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה וחייבין עליה משום אשת איש ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון נשאת לכהן אוכלת בתרומה בא עליה אחד מכל הפסולין פסלה בת שלש שנים ויום אחד הוא דמפסלה בביאה מיפסלה בחופה הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דלא מיפסלה בביאה לא מיפסלה נמי בחופה שמע מינה אמ׳ רמי בר חמא יש חופה לפסולות באנו למחלוקת ר״מ ור׳ אלעזר ור׳ שמעון לרבי

יש חופה לפסולות: כהן גדול שהכניס אלמנה בת כהן לחופה ולא בא עליה ומעיקר׳ נמי לא קידשה אפי׳ הכי פסלה מתרומה דבי פסלא דחופה ככניסת בעילה דמי׳: ומודה לי אבא · משום דקשיש מניה קרי ליה אבא כמו לשון נשיאי ורבי: הואיל ואין לה ביא׳ · אין ביאתה פוסלתה מתרומת אביה אין חופתה פוסלתה: אף אנן נמי תנינא · דאין ביאתה פוסלתה וכיון דאין ביאתה פוסלתה כל שכן דאין חופתה פוסלתה דהא חשיבת חופה אינה אלא משום שהיא קרובה לביאה והיכא דביאה לא חשיבה כ״ש חופה: ומטמאה את בועלה · אם נדה היא לטמא בועלה משכב התחתון כעליון במסכת נדה מפר׳ לה שהוא התחתון של בועל נדה כעליונו של זב שמטמא אוכלין ומשקין ואין מטמא אדם וכלים כהתחתון של נדה עצמה שהוא קרוי מדרס ואב הטומאה: מן הפסולין · כגון חלל נתין וממזר או אלמנה לכה״ג: פסלה · מתרומת בית אביה:

רב אמר יש חופה לפסולות · נראה לר״י לפרש לפי שיטת הקונט׳ דפליגי בחופה בלא כסף דרב ושמואל סברי כרב הונא דאית ליה בריש קדושין (דף ה ·) דחופה קונה וקאמר רב דכי היכי דקנו קידושי חופה בכשרות הכא נמי קנו בפסולות ועדיפ׳ מקידושי כסף דאפי׳ ר״א ורבי שמעון דאמרי דקידושי כספא פסלי בחופה דקרובה לביאה מודו כדקאמרי׳ בדיחויא דמלתא דרמי בר חמא ולא שייך כאן דיו דהא דמשתמרת לביאה פסולה דאורייתא׳ לא אכלה מדרבנן והחמירו חכמים בחופה יותר לפי שקרובה לביאה וטעמ׳ דרב משום דסבר דבפסולות נמי שייך שארו וכי היכי דקרינן בה שארו ע״י חופה שאחר קידושין לשוייה נשואה לענין השקאת סוטה דבעינן תחת אישך דהיינו נשוא׳ ולענין נערה המאורסה לאפוקי מסקילה לחנק קריה נמי בלא כסף לשוייה ארוסה ושמואל אמר אין חופה לפסולות דחופה לא מהני אלא בכשרו׳ דחופה קירוב ביאה הוא ולא מהני אלא בראויות לביאה אבל בפסולות שאין ראויות לביאה לא וחופה דלאחר קידושין נמי לא מהני׳ בפסולו׳ לשמואל דלא שייך בהו שארות וקירוב ביאה מדמייתי מההוא שלא שטיתי ארוסה כו׳ סייעתא לרב דמיירי בחופה שאחר הקידושין ורמי בר חמא דקאמר דיש חופה לפסולות באנו למחלוקת כו׳ פליג אדרב ושמואל ואתא למימר דליתא לדרב דפסל לכ״ע וליתא דשמואל דאמר דלכ״ע לא פסלה אלא כי היכי דפליגי בקידושין ה״נ פליגי בחופה כן צריך לפר׳ לפי שיטת הקונטרס ולא רצה לפר׳ דאיירי בחופה שאחר הקידושין דאם כן לא מצי שמואל למימר דלכ״ע לא פסלה דהא פסולה וקיימא משעת קידושין לר׳ מאיר ואין לפר׳ בחופה שאחר קידושין וכגון שלא היה הפסול בשעת קידושין כגון שנעשה פצוע דכא אחר הקידושין או כ״ג שקיד׳ קטנה ובגרה תחתיו דבכהאי גונא נמי מיפסלה כדמוכח בבעי׳ דלקמן (ד׳ נט ·) בכהן שקיד׳ קטנה ובגרה תחתיו לפירו׳ ר״י* וממאי דאמר בהערל* דלפי׳ לרבי יוחנן דמוקי מתניתין דאם לא ידעה אפי׳ כר״מ משמע דוקא בנשואה שכבר אכלה אבל ארוסה לא אין ראיה דהתם בבת ישראל מיירי שאינה אוכלת אלא מכחו ולכך לא תתחיל לאכול ע״י ליפסולין פסולין אבל בת כהן לכהן איכא למימר כיון דאכלה מקודם אוכלת נמי לאחר שנפצע ולא מסתבר נמי לאוקמי בארוסה שכבר אכלה בהגעת זמן כמשנה ראשונה וכרבי יוחנן דאמר היכא דכבר אכלה דלא מיפסלה משום שימור ביאה פסולה לר״מ דדוחק להעמיד פלוגתא כמשנה ראשונה ועוד דמשמע דאיירי רב ושמואל בפסולות דמתניתין אלמנה לכה״ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וקשיא לר״י על פירו׳ הקונטרס דליסנא דקאמר רמי בר חמא לר״מ דאמר קידושין פסלי חופה נמי פסלה משמע דאיירי בחופה שאחר קידושין דאי בחופה בלא כסף הא חופה נמי קידושין היא ולא הוה ליה למימר סתם קידושין אלא כסף ושטר ועוד הקשה רבינו תם דלפירו׳ הקונטרס אתו רב ושמואל דלא כהלכה דלא קיימא לן כרב הונא מדאמר בריש קידושין (דף ג · ושם) מנייהא דריסא למעוטי חופה ולרב הונא דאמר חופה קונה למעוטי מאי וקאמר נמי הגמרא התם* ורב הונא כסף באישות לא אשכחן כו׳ משמע דאין הלכה כמותו ועוד הקשה ה״ר י״ט מיוני דלשמואל דאמר אין חופה לפסולות אבל לכשרות יש חופה ואמאי הא רב הונא יליף דחופה קונה מהלך השוה דכסף ושטר וביאה והשתא איכא למיפרך מה להצד השוה שכן קונין בפסולות תאמר בחופה שאף אחר שתלמוד שקונה אין קונה בפסולות דבכי האי גונא שייכא פירכא כדאשכחן בפרק קמא דמנחות (ד׳ ו ·) גבי טרפה לגבוה ובבבא קמא (ד׳ מ) גבי שור האיצטדין ואין לומר דלא חשיבא פירכא משום דחופה דפסולות אינה קרויה חופה דמ״מ פירכא היא כדפריך התם מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני תאמר בביאה כו׳ ונראה לר״י כפירוש רבינו תם בחופה שאחר קידושין איירו רב ושמואל ואנתאלמנה או נתגרשה דמתניתין קיימי רב אמר יש חופה לפסולות ואם נתאלמנו או נתגרשו אחר חופה פסולות לכ״ע כיון דיש חופה וחופה חשיבא כביאה לפסול לעולם ושמואל אמ׳ אין חופה לפסולות והוי נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין דכשרות אפי׳ לרבי מאיר והא דלא קבעי ליה אמתניתין דנתאלמנו או נתגרשו משום דלפלוגתא דרבי מאיר ורבי אלעזר ור״ש קיימי והא דאמר רמי בר חמא לר״מ דאמר קידושין פסלי ה״פ כיון שמחמיר כל כך דאפי׳ בקידושין לא אכלה כמו כן יחמיר בחופה בנתאלמנה או נתגרשה שלא תאכל לעולם כו׳ ולפירושו נמי רמי בר חמא פליג אדרב ושמואל:

אמר שמואל ומודה לי אבא · לא כמו שפיר׳ בקונטרס לשון חשיבות אלא כך היה שמו של רב כדפיר׳ בערוך בערך אבא כדאמרינן בברכות אלו מייתו ארדליא וגוליא לאבא ורב כהנא דאמר (שם דף מב ·) דמי פומיה דאבא כדלא טעם תבשיל׳ ובראשית הגז (ד׳ קלז :) נמי אמר מאן ריש סידרא בבבל אמר ליה אבא אריכא וקצת קשיא על רב כהנא שהיה תלמודו של רב היאך היה קורא לרב בשמו ובחלק (ד׳ מז ·) אמר מפני מה נטנס גחזי מפני שקרא רבו בשמו ושמא משום דרב כהנא תלמיד חבר דרב הוה כדאמרי׳ בפרק אחד דיני ממונות (ד׳ לז :) כגון רב כהנא ורב אסי דלגמרי׳ דרב הוו צריכי ולסבריה דרב לא הוו צריכי ובסוף בבא קמא (דף קיז :) נמי אמר דשיליה רבי יוחנן כל ספיקי דהוי לי׳: [וע״ע היטב תו׳ חולין לה · ד״ה אצטריך]

וחייבין עליה משום אשת איש · פירו׳ אם קבל בה אביה קידושין ותימה דמאי אצטריך למיתני דמסיפא שמעי׳ לה דקתני ואם בא עליה אחד מכל העריות מומתין על ידה ואשת איש בכלל כדמוכח בפרק בן סורר ומורה (דף סט · ושם) ואפי׳ בהמה בכלל כדמוכח בפרק ארבע מיתות (דף נה : ושם) במתניתין דתקלה וקלון ונראה לר״י דקאי אם בא עליה יבם קנאה וקא משמע לן דקנאה קנין גמור מדאורייתא ולא הוי כביאת בן תשע דקתני בההיא משנה דהתם * לא קנאה אלא מדרבנן כדאמרינן * שהו ביאת בן תשע כמאמר בגדול דממעטינן לה מדאורייתא בפרק ארבע מיתות (ד׳ כב :) ובפ״ק דקידושין (דף יט ·) מאשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן וקשה דבפרק בן סורר (ד׳ סט ·) דייק מניה שהולכין בדיני נפשות אחר הרוב דאי לא אזלינן ניחוש דלמא אילונית היא ואדעתא דהכי לא קדיש ולהאי פירושא דקאי אאם בא עליה יבם מאי פריך ניחוש דלמא אדעתא דהכי לא קדיש היינו אחיו הראשון ויצטרך לומר והאי נמי אדעתא דהכי לא יבם הוה ליה למיפרך טפי ניחוש דלמא אדעתא דהכי קדיש אחיו הראשון דשוב אינה אשת יבם או הוה ליה להקשות בפשט ניחוש דלמא אילונית היא ובכל ענין בין אדעתא דהכי קדיש אחיו הראשון או לא קדיש אינה אשת יבם וי״ל דנקט אדעתא דהכי לא קדיש משום דמסיפא נמי בעי למיפרך ואם בא עליה אחד מכל העריות כו׳ דמרישא היה יודע דמצי לשנויי מאי חייבין דקתני קרבן כדמשני ליה ופריך הא מומתין קתני ומכח זה הקשה בתחלה ומשני דקבלה עילויה פירוש בסיפא אבל ברישא לעולם נ״ל מאי חייבין דקתני קרבן דהתם לא מהני מידי מה שקבלה עילויה כדפירשנו וריב״א פיר׳ דהאצטריך וחייב עליה משום אשת איש דאי לאו דקתני לה הוה מוקמינן ואם בא עליה אחד מכל העריות דוקא בעריות ולא בבהמה אבל השתא דקתני וחייב עליה משום אשת איש והוא הדין כל העריות תו לא אצטריך סיפא אלא משום בהמה ומכח זה דייק בפ׳ ד׳ מיתות (ד׳ נה :) דכל העריות אפי׳ בהמה תדע דבסיפא גבי בן תשע קתני כל העריות שבתורה מומתין על ידו ואפי׳ הכי קתני ונסקלה בהמה על ידו אלמא לא הוי בהמה בכלל כל העריות: **נשאת** לכהן אוכלת בתרומה · אבל פחות מבת ג׳ כיון דלאו בת ביאה היא לא בדיק לה ואיכא למיחש לסמפון *וגם תור ומסלק׳ לבית אביה ולהכי לא אכלה:

לר״מ דאמר קידושין פסלי חופה נמי פסלה לר׳ אלעזר ור׳ שמעון דאמרי קידושין לא פסלי חופה נמי לא פסלה וממאי דלמ׳ ע״כ לא קאמר ר״מ התם אלא בקידושין דקנה לה אבל חופה דלא קנה לה לא א״נ ע״כ לא קאמרי ר׳ אלעזר ורבי שמעון התם אלא בקידושין דלא קריבי לביאה אבל חופה דקריבה לביא׳ הכי נמי דפסלה אלא אי איב׳ למימר בפלוגת׳ דהני תנאי דתניא נישאו זו וזו כשרות ופסולות או שנכנסו לחופ׳ ולא נבעלו אוכלות משלו ואוכלות בתרומ׳ נכנסו מכלל דנישאו נישאו ממש אלא לאו כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלו וקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומ׳ ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר כל שביאתה מאכילת׳ חופת׳ מאכילתה וכל שאין ביאתה מאכילת׳ אין חופתה מאכילתה ממאי דלמא ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה כר״מ סביר׳ לי׳ דאמר קידושין לא אכלה האי כל שאין ביאת׳ מאכילתה אין חופתה מאכילתה כל שאין ביאתה מאכילתה אין כספה מאכילת׳ מיבעי ליה דלמא איידי דאמר ת״ק חופה אמר איהו נמי חופה אמר רב עמרם הא מלת׳ אמר לן רב ששת ואנהירנהו לעיינין ממתניתין יש חופ׳ לפסולו׳ ותנא תונא *אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה האי ארוסה ה״ד אילימ׳ דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקה לה כשהיא ארוסה ארוסה בת משתיא היא והא תנן *ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר׳ וקמשקה לה כשהיא נשואה מי בדקי לה מיא *והתניא ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר׳ ונכנסה לחופה ולא נבעלה ושמע מינה יש חופה לפסולות אמר רבא ותסברא דהא מתרצתה היא והא כי אתא רבי אחא בר חנינא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידי׳ מבלעדי אישך מי *שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוסה בבית אביה דכוותה גבי שומרת יבם שבא עליה יבם בבית חמיה שומרת

לרבי מאיר דאמר קידושין פסלי · חופה בלא קידושין נמי פסלה: חופה אינה קונה בלא כסף או שטר או קידושי ביאה כדאיתא בפ״ק דקדושין (דף ג): נישאו: לכהן זו וזו כשרות ופסולות: מכלל דנישאו · בבעילה בתמיה וכי ביאה בפסול׳ מי איכא למ״ד דלא פסלה מתרומה דבי כשא אלא פרושי קא׳ מפרש נשאו כיצד כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלו: אוכלות משלו כו׳ · דחופה לא פסלה: אין חופתה מאכילתה · אם בת ישראל היא ואליבא דמשנה אחרונה דתנן (כתובות (דף נז ·) ב״ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומ׳ עד שתכנס לחופה ואמר רבי ישמעאל חופה פסול׳ אינ׳ מאכלת והי״ה ביאה מדמקיש חופה לביאה משמע דאם בת כהן היא חופה פוסלת׳ כביאתה: ממתניתין · דמסכת סוטה: אמן אמן תרי זימני לרבות כל הני: שומרת יבם וכנוסה · כלומר ואם היתה יבמתו וכנסה היבם משקה אותה ומשביעה אף על סתירה שנסתרה בעודה שומרת יבם ומיסבודקין אותה על שתיהם דהא אי אפי בעודה שומרת יבם אסור׳ עליו וכר״ע מוקמי׳ לה במסכת סוטה (דף יח :) דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דמשוי לה יבמה לשוק כאשת איש וכי היכי דאשת איש מיתסרא אגברה בזנות שומרת יבם נמי מיתסרא איבמ׳ וכיון דמיתסרא עליה בת קינוי היא: דקני לה · קינא לה והתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני · לא שותות · דבעינן תחת אישך: ולא נוטלות כתובה · אם קינא לה ונסתרה שהיא גרמה לאסור את עצמה עליו: אלא דקני לה כשהיא ארוסה וקא איסתתר׳ · באירוסיה ונשאה ומשקה לה: ומי בדקי לה · והתניא כו׳: מנוקה מעון · שלא בא עליה לאחר שנסתרה שהתור׳ אסרה עליו דכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה׳: וש״מ · מדמשק׳ לה יש חופה לפסולות וקרינן ביה תחת אישך דקנה לה חופ׳ ואע״ג דלא חזיא לביאה דהא אסורה לו משנסתר׳: אמר רבא ותסבר׳ דהא מתני׳ מתרצת׳ היא והא כי אתא כו׳: שבא עליה ארוסה בבית אביה · קודם סתיר׳ ולשלם מתרצת׳: ופרכינן דכוותה גבי שומרת יבם שבא עליה · לשם זנות בבית חמיה באלמנותה והדר קני לה ואסתתרה והכניס׳ לחופ׳ ולא נבעל׳ ומשק׳ לה ומשביע׳ שלא סטת בסתיר׳ הראשונה: שומרת

דהני תנאי · דת״ק סבר אוכלות משלו ואוכלות בתרומה דאין חופה פוסלתה מלאכול בתרומה דאין חופה לפסולות ורבי ישמעאל סבר דיש חופה דקאמר כל שאין ביאתה מאכילתה׳ חופ׳ נמי פוסלתה מן התרומה אפילו היא בת כהן דאי בבת ישראל וקאמר דאין חופה מאכילתה בהא לא הוה פליג ת״ק לפי מה שפירשתי דמתני׳ איירי בבת כהן ולפי מה שפי׳ בקונ׳ דבבת ישראל נמי פליגי דאליבא לרבי אלעזר ור׳ שמעון בהגעת הזמן אפי׳ היא פסול׳ יש לפרש כאן שמדקדק מדמקשי׳ חופ׳ לביא׳ כדפי׳ בקונ׳ דמשמע *שאותה חופ׳ כביא׳ וא״ת לת״ק כיון דאין חופ׳ לפסולות אמאי אוכלות משלו וי״ל דלא גרע מהגעת זמן ואוכלת בתרומ׳ כיון דנכנס׳ לחופ׳ דליכא למיחש למזינת כוס ולסימפון וא״ת דאכתי פסולות אמאי אוכלות משלו בטמוד והולא קאי מזוני אית לה כדאמרינן בריש יש מותרות (דף פה ·) וי״ל דלגלדדין קתני אוכלות משלו לאחר מיתה ואוכלות בתרומ׳ מחיים: **שומרת** יבם וכנוסה וא״ת היאך מתנה על זנות דיבמה הא תנן (סוט׳ ד׳ יח:) כל שאלו תיבעל ולא תהא אסור׳ לו לא היה מתנ׳ עמה וי״ל דהכא נמי כאסר׳ כדרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינת׳ אסור׳ ליבמ׳ ובפ״ב דסוט׳ (דף יח : ושם) מייתי מינה סייעתא לרב המנונא ודחי הא מני ר״ע היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וא״ת והיכא מפיק כולהו מחד אמן יתירא אמן על האלה אמן על השבוע׳ אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר וארוס׳ ונשואה ושומרת יבם וכנוס׳ וי״ל דחד אמן קאי אכל מה דכתיב בפרש׳ ואלה ושבוע׳ כתיב בהדיא וכן מאיש אחר דכתיב מבלעדי אישך ואמן יתירא לשומרת יבם וארוס׳ קאתי*: **אלא** דקני לה כשהיא ארוס׳ ומשק׳ לה כשהיא נשואה · דהשתא לא ממעטי׳ מתחת אישך כיון דהשתא בשעת השקאה היא תחת בעל׳ וא״ת ומנלן דקרא משמע שהסתיר׳ היא כשהיא נשוא׳ דטומא׳ תחת אישך כתיב וי״ל דכי היכי דמרב׳ מאיש קינוי דאירוסין כדריש ארוס׳ (דף כד · ושם) ה״נ נרב׳ סתירה: **ונקה** האיש מעון · וא״ת ונוקמא כגון שבא עליה בשוגג כשבא עליה לא ידע עדיין שנסתרה דכי האי גונא חשיב מנוקה מעון דהא כי מוקי לה ע״י גלגול לא חשיב אין מנוק׳ מעון אם זינת׳ באירוסין וי״ל דהכא כיון דבשעת השקא׳ יודע שבא עליה באיסור אפי׳ בא עליה שוגג לא חשיב מנוק׳ מעון אבל ע״י גלגול שאינו יודע בשעת השקאה מנוק׳ מעון קרינן ביה:

דכוותה גבי שומרת יבם כו׳ · פירש בקונטרס בלישנא אחרינא דמוקי לה הכי כי היכי דלא תיקשי שומרת יבם בת משתיא היא אבל משום קדמ׳ שכיבת בעל לבועל לא צריך דמה שקדמ׳ שכיבת המת כשכיבת בעל היא ולשון דכוות׳ לא משמע הכי דמשמע דמאותו הטעם שאנו מעמידין דארוס׳ בבא עליה ארוסה בבית אביה דהיינו מטעם דבעינן שתקדים שכיבת בעל יש לנו להעמיד בשומרת יבם בבית חמיו ועוד דבריש פ׳ ארוס׳ (דף כו : ושם) קאמר בהדיא דכוות׳ שומרת יבם כו׳ אקושיא דקדמה שכיבת בעל לבועל דקאמר טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי הוה אמינא ארוס׳ שות׳ והא כי אתא כו׳ ולא שקדמ׳ שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוס בבית אביה ודכוותה גבי שומרת יבם כו׳ ונרא׳ לר״י כפירוש ראשון שבקונטרס דמטעם שתקדים שכיבת בעל קאמר דכוותה בשומרת יבם שבא עליה יבם בבית חמיה דכרבי יאשיה אתיא מתניתא שלא שטיתי שומרת יבם וכנוסה דלדידיה שומרת יבם בת משתיא היא כדיליף התם ולא צריך לאוקמא כשבא עליה יבם בבית חמיה אלא משום דליקדום שכיבת בעל דלרבי יונתן דפליג עליה התם אפילו בא עליה יבם בבית חמיה לא שתיא כדאמרינן התם ומוקי כוותיה ההיא דארוס׳ ושומרת יבם לא שותות כו׳ וא״ת וכיון דהכי מתני׳ פליגי אהדדי א״כ מאי פריך לעיל אלא דקני לה ומשקה לה כשהיא ארוסה והתנן ארוס׳ ושומרת יבם כו׳ וי״ל לומר דלא פליגי רבי יאשיה ור׳ יונתן אלא בשומרת יבם אבל בארוס׳ ליכא מאן דפליג שומרת

שומרת יבם קרית לה אשתו מעלי' היא דהא *אמר רב קנה לכל כשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב קנה לכל הבא במאי עסקינן כגון דעבד בה מאמר וב"ש היא דאמרי *מאמר קונה קנין גמור אי הכי היינו ארוסה וליטעמיך נשואה וכנוסה לאו חדא מלתא היא אלא נשואה דידי' וכנוסה דחברי' הבא נמי ארוסה דידיה ושומרת יבם דחברי' רב פפא אמר האי תנא הוא דתניא *אין מקנין לה לארוסה להשקותה כשהיא ארוס' אבל מקנין אותה להשקותה כשהיא נשוא' ר"נ בר יצחק אמר *על ידי [א]גלגול שלח רב חנינ' משכ"י דר' יוחנן העוש' מאמר ביבמתו [ויש לו אח] אפי' הוא כהן והיא כהנת פסל' מן התרומ' למאן אלימ' לר' מאיר אימר דאמר ר' מאיר משתמרת לביאה פסול' לא אכלה מדאורייתא' דרבנן מי אמר ואלא לר' אלעזר ור' שמעון השתא משתמרת לביא' פסולה דאורייתא' אכלה דרבנן מיבעיא אלא כי אתא רבין אמר עשה בה מאמר ביבמתו דברי הכל אכלה [ב]יש לו אח חלל דברי הכל אינ' אוכלת לא נחלקו אלא שנתן לה גט ר' יוחנן אמר אוכלת ר"ל אמר אינה אוכלת ר' יוחנן אמר [ג]אוכלת אפי' לר' מאיר דאמר אינה אוכלת הני מילי משתמרת לביאה פסולה דאורייתא [ד]אבל דרבנן אכלה וריש לקיש אמר אינה אוכלת אפי' לרבי אלעזר ור"ש דאמרי אוכל' הני מילי דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הבא כיון דאין לו להאכיל במקום אחר לא וכי תימא הבא נמי יש לו להאכילי' בחוזרת חוזרת פסקה מיניה וקרובה לבי נשא אבל הא אגידא ביה: נתארמלו או נתגרשו וכו' · בעא מניה רבי חייא בר יוסף משמואל כהן גדול שקדש את הקטנ' ובגרה תחתיו

מהו

שומרת יבם קרית לה : קנה לכל · בביאת שוגג ומזיד : מידי הוא טעמא אלא לרב · הא דמייתינן יש חופה לפסולות לסיועה לרב מייתינן לה דאמר לעיל יש חופה לפסולות ורב האמר לעיל קנה לכל ולדידיה לא מיתרצתא היא : כגון דעבד מאמר ואח"כ בא עליה · בזנות בבית חמיה : וב"ש היא דאמרי · בפרק ד' אחין (דף כט :) מאמר קונה קנין גמור ליעשות ארוסה גמור' והבריח את זיקת היבום והו לא מקניא ליה בביאת מזיד. אלא במסיר' חופה כאשה בעלמ' כדאמרי' בד' אחין (דף כז) ומשום הכי קרי לה שומרת יבם אפי' לאחר ביאה דאי לב"ה לא אלים מאמר להפריח זיקת יבמין וליחול זיקת אירוסין וניסואין והוי קני לה בביאת זנות לגמרי : אי הכי היינו ארוס' · גמורה וארוס' הא תנא לה: נשואה דידיה · אשתו שלא היתה יבמתו : דחבריה · אחיו דביבמתו שייך לשון כניסה ליסב' אחרינא ועיקר דכותה גבי שומרת יבם דקשיא לך נמי בהן הא לאו בת אשקויי היא מוקמת לה נמי כגון שבא עליה דהא כשנכנסה לחופ' ליכא לאוקומה דהא חופה ביבמה לא שייכא · שומרת יבם קרית כו' · אלא לא תוקמ' לשומרת יבם כשבא עליה אלא כגון דעבד בה מאמר ולשקדמה שכיבת בעל לא קפדינן דהא קדמ' שכיבת בעל הראשון שהיא באה מכחו ומאמר קונ' קנין גמור וקרינכה תחת אישך: רב פפא אמר · לעולם לא תדוק מינה דיש חופ' והכא כגון דקניא לה כשהיא ארוס' ונשאה ובא עליה והדר איסתתר ומשק' לה על ידי אותו קינוי והאי תנא הוא כו' : ליסנא אחרינ' אמר רב פפא לעולם דקינא לה כשהיא ארוסה ואיסתתר ומשק' לה כשהיא נשוא' [הג"ה עד שלא נבעל' ודקשיא לך משקדמ' שכיבת בעל לבועל האי תנא וכו' עכ"ה] ודקשיא לך אין מנוק' מטון האי תנא הוא דלית ליה הך דרשא וזה הוא לשון מורי והוא נרא' עיקר דלליסנא קמא איכא למיפרך אם כן מאי לא שטיתי ארוס' ואדרבה הא לא כשהי' ארוסה איסתתר : רב נחמן אמר · מתניתין בדלא קינא ולא אסתתר כשהיא ארוס' אלא קינא לה משנכנסא' ואיסתתר ומשק' לה ע"י קינוי של טכסיו ומגלגל עלים שבועה כל ימי שהיתה תחתיו משנתארסה ונבדקה ומכאן לגלגול שבועה מן התורה : פסלה מן התרומה · עד שיכנס : משתמרת לביאה פסולה · שיש ביד אחיו לבא עליה וביאתו ביאה וכי היכא דהיא משתמרת לביאתו כך היא משתמרת לביאת אחיו שהיא פסול' מדרבנן דיש ביא' אחר מאמר כדתנן (לעיל (דף כ :) מאמר לזו ובעל לזו כו' וכן בב' יבמין ויבמה אחת : דאורייתא · ביאה שהיא פסול' דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג : דברי הכל · בין לר' יוחנן בין לריש לקיש אכלה בתרומ' דבי נשא דהא אפילו לרבי מאיר לא פסיל אלא במשתמרת לביאה פסול' דאורייתא : יש · לזה היבם אח חלל : לדברי הכל לא אכלה · אפילו הוא בת כהן ואע"ג דעבד בה מאמר כהן כשר אכתי משתמרת לביאה פסולה היא לביאת החלל דהויא פסולה דאורייתא ולא אכלה ואפילו לר' אלעזר ור"ש כי מכשרי באלמנה לכ"ג קמכשרי שיש לו להאכיל במקום אחר אבל משתמרת ליבם חלל דאין לו להאכיל דהא כהן חלל זר הוא פסל לה ולא אכלה : אלא שנתן לה גט · כהן ליבמתו כהנת ואכתי לביאתו היא משתמרת וביאתה פסולה מדרבנן הוה דגט מהני בה מדרבנן : אפילו לרבי אלעזר דאמר אוכלת · הני מילי ע"י קידושין דיש לו להאכיל כי האי גוונא במקום אחר : אבל על ידי גירושין · דאין לו להאכיל ע"י גירושין במקום אחר לא : ואם תאמר · הכא נמי יש לו להאכיל ע"י גירושין גמורים בחוזרת דאם היה מגרשה לגמרי היתה חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה : ובגרה תחתיו : בימי אירוסין וכ"ג אסור בבוגרת כדאמרינן במתניתין ומנותו בקטנה או בנערה :

מהו

שומרת יבם קרית ליה אשתו מעליתא היא דהא אמר רב קנה לכל · ואע"ג דקרי לה שומרת יבם במלתי' דר' יאשיה ורבי יונתן דאיירי בבא עליה יבם בבית חמיו ובלא עבד בה מאמר התם משום דלאו אשתו מעליא היא לענין השקאה קרי לה שפיר שומרת יבם אפילו לרב דאמר קנה לכל דהא ממעט לה רבי יונתן בברייתא מתחת אישך ורבי יאשיה קרי לה נמי שומרת יבם דקתני יכול שאני מוציא שומרת יבם כו' משום דאי לאו רבויא דאיש איש הוה ממעט לה וכן מסיק התם אבל הכא לא הזכיר שום טעם שהיה ראוי לקרותה על ידו שומרת יבם ועוד כיון דקונ' לכל לא הוה ליה למימר שומרת יבם וכנוסה דהך נמי כנוסה היא :

דהא אמר רב קנה לכל · ובנפל מן הגג ונתקע או בנתכוין להטיח בכותל ליכא לאוקומה דויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך דמשמע מבלעדי אישך שנתן בך את שכבתו משמע דבעי' בבעל כוונ' שכיב':

רב פפא אמר האי תנא · פי' הקונט' בלשון שני לעולם דקני לה ואיסתתר כשהיא ארוסה והאי תנא הוא דלית ליה הך דרשא דונק' האיש מעון ולית ליה הך דרשא שקדמה שכיב' בעל וקשה לר"י דבריש שבועות (דף ה · ושם) ובסוטה (דף כח ·) ובכמה דוכתי פריך ומי בדקין לה מיא והתניא ונקה האיש וכו' ולא משני האי תנא הוא משמע דליכא מאן דפליג ועוד מנא ליה דהאי תנא לא בעי שתקדם שכיבת בעל דלמא כשבא עליה ארוסה בבית אביה איירי ונרא' כלשון ראשון שבקונט' ושלא שטית ארוסה דקאמר לא שנסתרה באירוסין קאמר אלא ה"ק שלא שטית להיות נבדקת עלי' בקינוי דאירוסין מיהו גם ללשון זה קשה כיון שצריך להביא ראיה על זה שמועיל קינוי דאירוסין להשקות' בסתירה דנישואין מנא ליה דהאי תנא אית לי' האי סברא הא איכא לפרושי מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשוא' היינו דקינא לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה ונכנסה לחופה ולא נבעלה כדפירוש מתניתין דלעיל :

ס"א לאתויי

על ידי גלגול · לא בעי *לאפוקי גלגול מגלגול דאיש אחר דלא דמי דגלגול דאיש אחר ראוי להשקות על ידו אם היה מקנא על ידו אבל קרקעות לאו בנות שבועה נינהו כלל אבל מגלגול דארוס' יליף שפיר דלאו בת השקאה היא כלל ואפילו הכי מגלגל זנות דאירוסין וא"ת ולמאי דדייקינן מניה לעיל דיש חופ' לפסולות ולא מוקמינן ע"י גלגול מנלן גלגול שבועה וי"ל דנפקא ליה מאיש אחר ולא הוה מפליג בין קרקעות לאיש אחר אי נמי דמשמע ליה מאיש אחר אפי' קטן דדמי לקרקעו' שאין מקנין על ידו כדתנן בס"פ ארוס' (דף כו: *):

אימור דאמר רבי מאיר כו' · גם מכאן ראיה דחשיב משתמרת לביאה פסולה אע"פ שלא היו הקידושין בעבירה :

מהו

עין משפט נר מצוה

נב

א מיי' פי"ד מה' סוטה הל' יו

נג

ב מיי' פי"ז מה' תרומות הל' כב

נד

ג ד שם הל' כג

תורה אור

מהו בתר נישואין אזלינן או בתר אירוסין אזלינן א"ל תניתוה *נתארמלו או נתגרשו מן הנישואין פסולות מן האירוסין כשרות א"ל לשוייה חללה לא קמיבעיא לי דביאה היא דמשוייה חללה כי קמיבעיא לי °והוא אשה בבתוליה יקח מאי קיחה דקדושין בעינן או קיחה דנישואין בעינן א"ל הא נמי תניתוה *אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג יכנוס שאני התם דכתיב °יקח אשה הבא נמי כתיב אשה אחת ולא שתים ומה ראית הא אישתני גופא והא לא אישתני גופה : **מתני'** כ"ג לא ישא אלמנה בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין ולא ישא את הבוגרת רבי אלעזר ור"ש מכשירין בבוגרות [ולא ישא את מוכת עץ] : **גמ'** ת"ר °אלמנה לא יקח בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין פשיטא מהו דתימא לילף אלמנה אלמנה מתמר מה להלן מן הנישואין אף כאן מן הנישואין קמ"ל ואימא הכי נמי דומיא דגרושה מה גרושה בין *מן הנישואין בין מן האירוסין אף אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין : ולא ישא את הבוגרת · *ת"ר והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו לה בתוליה דר"מ ר' אלעזר ור"ש מכשירין בבוגרת במאי קא מיפלגי *ר"מ סבר בתול' אפי' מקצת בתולי' משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה בבדרכה אין שלא כדרכה לא ור' אלעזר ור"ש סברי בתולה בתולה שלימה משמע בתוליה ואפי' מקצת בתולי' בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין בין בבדרכה בין שלא כדרכה אמר רב יהודה אמר רב נבעלה שלא כדרכה פסול' לכהונ' מתיב רבא °ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ה"ד אילימ' בבדרכה מאי איריא משום אלמנ' תיפוק ליה משום דהוי' לה בעול' אלא לאו שלא כדרכ' ומשו' אלמנ' אין משום בעול' לא

הא

מהו · לכונסה משבגרה או לא : בתר קיחה דאירוסין אזלינן ושריא ליה או בתר נישואין אזלינן וכיון דבגרה אסירה ליה : מן האירוסין כשרות · אלמא בפסולת כהונה בתר נישואין אזלינן מדלא פסיל אלמנה שנתארס' לכ"ג ומת: יכנוס · אלמא בתר אירוסין אזלינן: שאני התם דכתיב אשה · כ"א בתולה מעמיו יקח אשה והאי אשה קרא יתירא הוא ומיניה מרבינן לקמן בפרקין (ד' סא ·) דאם אירס אלמנה ונתמנה להיות כ"ג יכנוס : אחת ולא שתים · תירוצא הוא אחת יש לך לרבית ולא שתים : הא אישתני גופה · בוגר' נשתנה גופה מן אירוסין לנישואין אלמנה לא נשתנית :

מתני' ולא ישא את הבוגרת : פלוגתייהו מפרש בגמר' :

גמ' פשיטא · אלמנה סתמא משמע : מתמר · שבי אלמנה (בראשית לח) : דומיא דגרושה · ובגרושה פשיטא ליה דסתמא היא דלית לך למילף כדילפי' ג"ש באלמנה : בתולה · אי הוה כתיב בתולה יקח מקצת בתולים משמע והואי משתרי בוגרת השתא דכתיב בתוליה מיתסרא בוגרת דמשמע דבעיא כל בתולי' : בבתוליה · בי"ת יתירא דמשמע הכי למדרש במקום בתוליה דהיינו כדרכה אם נבעלה נפסלה לכ"ג אבל בבעילה שלא כדרכה לא דלמיסר בעולה שלא כדרכה ליכא למימר מהאי קרא ולמידרש עד שיהו בתוליה קיימי' ואפי' שלא כדרכה כדדרשינן ליה אליב' דר' אלעזר כיון דבתולה ממעט בוגרת כ"ש בעולה שלא כדרכ' הלכך כי אתא קרא למישרי אתא וכדדרשינן : ורבי אלעזר ור"ש סברי · אי הוה כתיב בתולה שלימה משמע ומיתסר' בוגרת השתא דכתיב בתוליה אפי' מקצת בתולים משמע לרבות בוגרת : בבתוליה · ב' יתירה משמע שתהא בבתוליה שלא אבדה מהם כלום ע"י בעולה בין כדרכה בין שלא כדרכה וכיון דאיתרבאי בוגר' להתיר' אצטריך לא סר בעולה שלא כדרכה : פסולה לכהונה · לכ"ג שמצווה על הבתולה · אבל להדיוט אפי' כדרכה כשרה ואין זונה אלא הנבעלת לאסור לה · ולו תהיה לאשה · במאנס נערה בתולה כתיב : פרט לאלמנה מן האירוסין · וזה המאנס כ"ג הוא או גרושה או חלוצ' מן האירוסין היא אם כהן הדיוט הוא : היכי דמי · הך ביאת אונס שבא עליה כ"ג זה : תיפוק ליה דהויא לה בעולה · ותניא לקמן אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא :

הא

מהו בתר נישואין אזלינן · מתוך פי' הקונט' משמע דשמואל ידע דמיבעיא ליה אם מותר לכונסה משבגרה או לא אע"ג דמתני' לא איירי באיסור קיחה מ"מ שמואל הוה מדמי איסור קיחה לאיסור חללה וקשה לר"י דמעיקר' כפשט ליה שמואל דבתר נישואין אזלינן ובתר הכי פשט ליה דבתר אירוסין אזלינן ועוד דלא הוה ליה למימר לשוויה חללה לא קמיבעיא לי כיון דאיהו נמי ידע דלא קמיבעיא ליה אלא לענין קיחה אלא שהיה מדמה זה לזה והכי הוה ליה למימר שאני איסור קיחה מאיסור חללה ונראה לר"י דשמואל היה סבר דמיבעי' לי' אי חשיב ליה לר"מ משתמרת לביאה פסולה כיון שהקדושין היו בהתר או לא והיה יכול להשיבו דזו ביאה כשרה הוא דמותר ליכנוס כדקאמר בסמוך אלא לפי דבריו שסבור דאסור ליכנוס משיב לו תניא דמן הנישואין פסולות וכיון דעיקר חללות מן הנשואין סברא הוא דבתר נישואין אזלינן אפי' הוו הקדושין בהתר :

הא לא אישתני גופה · קודם נישואין אחר שנתמנה להיות כהן גדול וה"ה אם אירס בוגרת או קטנה ובגר' ואח"כ נתמנה להיות כ"ג דדוקא נתמנה ואח"כ בגר' הוא דלא יכנוס דנשתנה הגוף אחר שנתמנה וה"ה אם אחר שנתמנה נעשת מוכת עץ או בעולה אי הוי נשתנה הגוף ולא יכנוס או לא וקצת משמע בפ"ק דקדושין (ד' י :) דלא חשיבא בעולה אישתני גופה דקאמר אי תחלת ביאה קונה יכול כ"ג לקדש בביאה ואי חשוב כאישתני גופה היאך יכנוס והלא בעולה היא בשעת נישואין אם תאמר "דביאה אירוסין עושה ומיהו בפרק אלו נערות (ד' לח : ושם) חשיב בעולה שינוי הגוף גבי הא דפריך אדרבה בתולה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה נערה חסר לא אורסה ומשני הא אישתני גופה הא לא אישתני גופה והא דאמרינן בפרק נערה בכתובות (ד' מה · ושם) ודלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופה שלא בגרה התם שהיתה כבר בעולה מן הבועל לא חשיב שינוי הגוף בבעילת בעל ובעילת בועל אע"ג דהוי שינוי הגוף התם לא איירי אלא בנשתנ' הגוף אחר העבירה* :

"בגמ' של הב"ח כ"ב בפ"ק דקדושין קא מיבעיא ליה וע"ש דף י

[וע"ע תו' כתובות מה · ד"ה דלמא]

דומיא דגרושה · ואם תאמר אדרבה גרושה דומיא דאלמנה דדוקא מן הנישואין וי"ל דלחומרא מקשינן · ועוד אר"י דגרושה הוי אף מן האירוסין כמו גרושה דכהן הדיוט ואע"ג דבהשולח (דף מא · ושם) אמרי' לא דלכ"ע ג"ש עדיפא מהקישא שאני התם דעיקר שטר נפקא לן מגזירה שוה* :

פרט לבוגרת שכלו בתוליה · לאו דוקא כלו אלא כלומר נתמעטו קצת : **אפילו** מקצת בתולים · לא מצי למימר לר"מ בתולה שלימה משמע בין כדרכ' בין שלא כדרכה בתוליה להכשיר שלא כדרכ' בבתולי' למעוטי בוגרת דלא משמע ליה למדרש מב"ית אלא לענין שלא כדרכה בבתוליה במקום בתוליה ועוד דע"כ לר"מ בתולה מקצת בתולה דשמעינן ליה לר"מ בפרק אלמנה ניזונת (ד' נו : ושם) דאמר מקצת כסף ככל כסף ועוד דאי אפשר דבתולה שלימה משמע למעוטי שלא כדרכה דמבתולה ליכא למעוטי שלא כדרכה דהא בקנס של נערה כתיב בתולה ואפי' הכי יש לה קנס כדאמרי' בפרק קמא דקדושין (דף י ·) מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי וכן לענין סקילה בנערה המאורסה לא פליג רבי אלא משום דכתיב לבדו ומיהו קשה לר"י למאן דאמר בתולה שלימה משמע אמאי אצטריך גבי קנס למעוטי בוגרת תיפוק ליה מדכתיב בתולה דמשמע שלימה וכן גבי נערה המאורסה ומיהו בתולה דגבי קנס איכא למימר דאצטריך לכדדרשי' בפ' אלו נערות (דף לח : ושם) : **אילימא** בכדרכה תיפוק ליה דהויא בעולה משמע דאסירא ליה אע"פ שהיא בעולת עצמו והא דקאמר בריש אלו נערות (ד' ל · ושם) היכ' ביניהו בעולה לכ"ג היינו בעולה מאוחה בעילה עצמה שנאנס' בה וכפי' ר"ת ולא כמו שדוחק שם בקונט' לפרש שנבעלה לאחר שלא כדרכה ועוד דא"כ ה"ל למיפרך היכא לר"ח דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה אלא לר"מ מאי איכא למימר : **אלא** לאו שלא כדרכה · משמע דמשלם קנס אביאה שלא כדרכה וכן בפ"ק דקדושין (דף י : ושם) דקאמר מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמין הקשה ריב"א מכאן על פירש"י בפ' בן סורר ומורה (דף עג · ושם) גבי רדף אחר חייבי לאוין ואחר חייבי כריתות דניתן להציל בנפשו ופריך ואלו נערות שיש להם קנס

הבא

עין משפט נר מצוה

נה

א מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל"ב סמג לאוין קכה ועשין כז

נו

ב שם הל' יז

נז

ג שם הל' א

נח

ד שם הל' יא

נט

ה שם הל' יג

ס

ו מיי' שם הל' יא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' א

סא

מיי' שם הל' יד

סב

ח מיי' פ"א מה' בתולה סמג לאוין טוש"ע אה"ע סי' קעו סעיף ד

עין משפט נר מצוה

הא מני ר"מ היא ורב דאמר כר' אלעזר אי כר' אלעזר מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה דהא אמר ר' אלעזר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אמר רב יוסף כגון שנבעלה לבהמה דה"מ משום בעולה איכא משום זונה ליכא אמר ליה אביי ממה נפשך אי בעולה הויא זונה נמי הויא ואי זונה לא הויא בעולה נמי לא הויא וכי תימא מידי דהויא אמוכת עץ שלא כדרכ' א"כ אין לך אשה שכשר' לכהונ' שלא נעשת מוכת עץ ע"י צרור אלא אמר ר' זירא בממאנת אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה לכהונ' תני' נמי הכי נבעלה למי שאינו איש אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה כי אתא רב דימי אמר מעשה בריבה אחת בהיתלו שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כופרי מאחריה והכשירה רבי לכהונה אמר שמוא' ולכה"ג כימי רבי כ"ג מי הוה לא ראויה לכ"ג אמר ליה רבא *מפרקין לרב אשי מנא הא מלתא דאמור רבנן *אין זנות לבהמה דכתיב °לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ותנן *אתנן כלב ומחיר זונה מותרין (משום) שנאמ' °גם שניהם שנים ולא ארבעה ת"ר אנוס' עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכ"א הולד כשר: אם נשא נשוי · אמר רב הונא אמר רב ומוצי' בגט ולא הא דקתני אם נשא נשוי אמ' רב אחא בר יעקב לומר

שאין

הא מני ר"ס · דאמר בתוליה עד שיהו כל בתוליה קיימין פרט לבוגרת ואייתר ליה בבתוליה למעוטי בעולה שלא כדרכה דשריא: ורב · דאמר פסולה כר' אליעזר דאמר לעיל בתוליה מקצת בתוליה לרבויי בוגרת והא בבתוליה למעוטי בעולה שלא כדרכה כדלעיל: דהויא לה זונה · ואפי' לכהן הדיוט אסורה: דהא אמר ר' אלעזר כו' · לקמן בפרקין (ד' סא ·): איסור זונה ליכא · דילפי' לקמן במתני' אין זנות לבהמה: אי זונה לא הויא · א"כ לאו ביאה היא ואפי' לכ"ג תישתרי: וכי תימא מידי דהויא אמוכת עץ · דהא ר' אלעזר קאמר במתניתין לא ישא את מוכת עץ ותיבעי למימר דאפי' במוכת עץ שלא שדרכה פסולה: א"כ אין לך אשה שכשרה לכהונה גדולה שלא נעשית מוכת עץ ע"י צרור · של קינוח בית הכסא: אלא אמר ר' זירא · משכחת לה להא דרב אליבא דרבי אלעזר דהויא בעולה ולא זונה ולא אלמנה ולא גרושה בקטנה יתומה הנישאת לבעל ובעלה שלא כדרכה ומיאנ' בו דאין כאן פסול זנות ואלמנו' וגירושין ואשמעינן רב דיש כאן פסול בעולה לכהן גדול: כשרה לכהונה · אפי' לכהן גדול: דמוכת עץ בעלמא היא ומאן דשרי במוכת עץ שרי בה: למי שאין איש · בהמה: שבסקילה · אם יש עדים והתראה היכא דליכא עדים והתראה כשרה לכהונה: בהיתילו · שם מקום: כופרי · כלבים גדולים שאדין בהן חיות: מאחריה · שלא כדרכה דאי כדרכה לא גרעה ממוכת עץ: רבי לאחר חורבן הבית היה כמה דורות שהוא סוף התנאי' ובימי רבן יוחנן בן זכאי חרב הבית דתנן (ר"ה דף ל:) משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי וכו': אתנן כלב · שאם אמר אדם לזונה הילך טלה זה והבעלי לכלבי ומחיר זונה שהחליף זונה בטלה מותרים למזבח ומדשרי אתנן כלב אלמא לאו זנות הוא: לא ישא · כ"ג דכתיב בתולה יקח (ויקרא כא) בשעת ליקוחין תהיה בתולה:

שאין

הבא על אחותו ומשני משעת הערא' הוא דפנמה איפטר ליה מקטלא ממילא לא משלם עד גמר ביאה ופירש בקונטרס דאין משלם קנס עד גמר ביאה שיש שם הסרת בתולים ומפרש ר"ת וריב"א דודאי משלם קנס אהערא' ואשלא כדרכה אע"ג דאין מסיר בתולים והתם דוקא קאמר דלא משלם עד גמר ביאה משום דמעיקר' קם ליה בדרבה מיניה דניתן להצילו בנפשו והא דנקט התם כגון שבא עליה שלא כדרכ' וחזר ובא עליה כדרכ' הוה מצי למינקט וחזר ובא עליה שלא כדרכ' כיון דחייב קנס אשלא כדרכ' ועוד מצי' למימ' דאע"ג דיש קנס בשלא כדרכה בהערא' אין קנס לפי שלא נתרבתה הערא' להיות כגמר ביאה לענין קנס דהא לעריות וחייבי לאוין וחייבי עשה ואשה לבעל' ויבמה מרבינן קרא' לעיל (ד' נה ·) לרבות ההערא' וכן משמע מתוך קך דסמיכתין דאי יש קנס בהערא' הוה ליה לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה ובנשיקה אינו מסיר בתוליה כדמשמע בפ' בן סורר (ד' עג: ושם) וא"ת ואי אין קנס בהערא' היאך אינו מתחייב קנס למ"ד הערא' זו הכנסת עטרה דבהכנסת עטרה הוא מסיר בתוליה כדמוכח בבן סורר (שם) ואז היא כבר בעולה ורחמנא אמר בתולה ולא בעולה וי"ל דבהכי חייב רחמנ' הואיל ובבעילה זו נעשת בעולה אע"ג דלא מתחיל חיוב קנס עד אח"כ דאי לא תימא הכי למה ליה למכתב הערא' כלל לילף הערא' מנערה המאורס' בכל העריות דאיתקוש כולם להדדי כדאמרי' בריש פרקין (ד' נה ·) ובנערה המאורסה ע"כ מיחייב בהערא' דאי בגמר ביאה כבר הסיר בתוליה בהכנסת עטרה ורחמנ' אמר בתולה ולא בעולה כדדרשינן בפ' ד' מיתות (ד' סו:) אלא ע"כ אפי' לא מיחייב אלא עד גמר ביא' כיון דבביא' זו נעשת בעולה חייב' רחמנ' אבל קשה אי לא מיחייב קנס בהערא' א"כ מאי פריך בבן סורר הניחא למ"ד הערא' זו נשיקה אלא למ"ד הערא' זו הכנסת עטרה מאי איכ' למימר הא לדידיה נמי אתי שפיר דהא לא מיחייב קנס בהכנסת עטרה אלא בגמר ביאה ממש:

הא מני רבי מאיר · אע"ג דלר' מאיר חייבי לאוין וכריתות בני קנס דרב גופיה מוקי מתניתין דריש אלו נערות (דף כט ·) כר' מאיר · הכא לאו מקנס ממעט להו אלא לענין שאין ראוי' לקיימה כדקתני נמי סיפא באלו נערות° אם לא היתה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו תימ' דהתם (ד' מ ·) פריך עלה וליתי עשה ולידחי לא תעשה ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך הכי וניתי עשה וכי תימא שאני הכא דגלי קרא אם כן נגמר מהכא בכל מקום דלא דחי אי נמי פריך דלא הוה ליה לאוקמי קרא בחייבי לאוין אלא בחייבי כריתות דוק' דהוה אמינ' שמותר לקיימ' הואיל ואיתרבו לקנס מהבתולו' ומנערות ברי' אלו נערות (ד' כט:) דקרא משתמעי דהיכ' דאיכ' קנס איכ' נישואין אבל בחייבי לאוין נימ' דאתי עשה ודחי לא תעשה אבל קשה דמשני היכ' אמרינן דדחי כגון מילה בצרעת אבל הכא אי אמרה לא בעינ' לי' מי איתי' לעשה כלל א"כ למה לי קרא למעוטי שלא ישא' ונראה לר"י דהכי לאו מיתורא קדריש אלא הכי פירושו ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה משום דדרשינן באלו נערות (דף לח ·) תהיה מדעתה א"כ בעינן אשה הראויה לו דלא הסיב עשה דהא אי אמרה לא בעינ' ליה מי איתיה עשה כלל ומעיקר' דפריך וניתי עשה ונדחי לא תעשה סלק' דעתך דכי אמרה מיהא בעינ' ליה ידחה עשה את לא תעשה דלא מסיק אדעתיה דלא אתי עשה ודחי לא תעשה אלא כגון מילה בצרעת כו' אי נמי מעיקר' ס"ד כדפי' דמייתורא קא דריש: **ורב** דאמר כרבי אלעזר · לא שסבר רב כר' אלעזר דהא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ור' אלעזר מכשיר בוגרת אלא הכי קאמר דרב דאמר לר"א נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה כיון דמכשר בוגרת וליה לא ס"ל והשת' ניח' דפריך אי כרבי אלעזר מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא זונה דהא אמר רבי אלעזר פנוי כו' ואי אליב' דנפשיה קאמר מאי פריך דאטו משום דסבר לה כר' אלעזר בחדא סבר לה כוותיה בכל מילי דאין שני הדברים הללו תלוין זה בזה דמה ענין זה אצל זה ועוד דעל כרחך לא סבר כוותיה בהא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה מדפריך אדרב בסמוך ובהא אמר רב עמרם דאין הלכה כר' אלעזר ובסוף פ' קמא דכתובות (דף טו: ושם) גבי תינוקת שנאנסה פסיק לשם כר' יוסי דמכשר והיכי הוה מכשר אפי' בתרי רובי אי סבר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ודוחק לומר דלא אצטריך לפסוק אלא לבא עליה לשם אישות אלא אליב' דר' אלעזר קאמר וליה לא סביר' ליה:

שנים ולא ארבעה · וא"ת ומהיכ' תיסק אדעתיה למיסר דאצטריך קרא למעוטי ויש לומר דסלק' דעתך לאסור משום דאיתקוש וכ"ת אם אית' דהכי נמי אסורי' ליכתוב רחמנ' אתנן זונה ומחיר כלב וזונה אם כן הוה אמינ' דכל חד לחוד שרי °ומיהו למ"ד *משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו ה"ל למיכתב הכי ובפרק כל האיסורין (דף ל · ושם) °מהאי דרשא דשנים ולא ד' נפק' לן דאין זנות לבהמה:

שלימ

[ב"מ נה: ובשאר דוכתי]

שאין משלם קנס במפות' אזל רב גביהה מבי כתיל אמר' לשמעת' קמיה דרב אשי אמר ליה והא רב ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו סופה להיות מוכת עץ תחתיו הכא נמי סופה להיות בעולה תחתיו קשיא: אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכ"א הולד כשר · א"ר הונא אמר רב *הלכה כרבי אליעזר בן יעקב וכן אמר רב גידל אמר רב הלכה כר"א בן יעקב איכא דאמרי אמר רב הונא אמר רב מ"ט דר' אליעזר בן יעקב סבר לה כר' אלעזר ומי סבר לה כותיה והא קי"ל *משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואלו בהא *אמר רב עמרם ("אמר רב) אין הלכה כר' אלעזר קשיא רב אשי אמר ביש חלל מחייבי עשה קמיפלגי ר' אליעזר בן יעקב סבר *יש חלל מחייבי עשה ורבנן סברי אין חלל מחייבי עשה מ"ט דראב"י דכתיב °אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה וגו' וכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו אכולהו ורבנן אלה הפסיק הענין ור"א בן יעקב אמר אלה למעוטי נדה כמאן אזלא הא דתניא מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה כמאן כר"א בן יעקב וראב"י ניכתביה לאלה לבסוף קשיא ת"ר אחותו ארוסה ר"מ ור' יהודה אומרים מיטמא לה ר' יוסי ור' שמעון אומרים אין מיטמא לה אנוסה ומפותה ד"ה אין מיטמא לה ומוכת עץ אין מיטמא לה דברי ר' שמעון שהיה ר' שמעון אומר ראויה לכ"ג מיטמא לה שאין ראויה לכ"ג אין מיטמא לה ובוגרת מיטמא לה דברי כל אדם מ"ט דר"מ ורבי יהודה דדרשי הכי °ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה יכול שאני מוציא אף מוכת עץ ת"ל °אשר לא היתה לאיש מי שהוייתה על ידי איש יצתה זו שאין הוייתה ע"י איש הקרובה לרבות הארוסה אליו לרבות הבוגרת הא למה לי קרא והאמר *ר' מאיר בתולה אפי' מקצת בתולה משמע אצטריך סד"א נילף בתולה בתולה מהתם מה להלן נערה אף כאן נמי נערה קמ"ל ור' יוסי ור' שמעון מאי טעמייהו דרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפות' ומוכת עץ אשר לא היתה פרט לארוסה הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה אליו לרבות את הבוגרת הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה

והאמר

שאין משלם קנס במפותה · שאם מפותה היא אהנו ליה נישואין למיפטרי' מקנסא שהמפתה אין משלם קנס אלא כשאין כונסה דכתיב אם מאן ימאן (שמות כב) אבל אם מהור ימהרנה לו לאשה לא יתן כלום אבל אונס נותן מיד אפילו הוא כונס' דכתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה ולו תהיה לאשה: אמרה לשמעתא · להא דרב הונא דאמר ומוציאה בגט: סופה להיות מוכת עץ תחתיו · כלומר סופה ליבעל לו ולאבד בתוליה: סופה להיות בעולה תחתיו · ואם נשא נשוי דקתני לגמרי קאמר דמותר לקיימה הואיל ולעצמו נבעלה וסופה להיות בעולה לו: סבר לה כרבי אלעזר · דאמר (לקמן ד' סא:) פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה וקיימא עליה בלאו ומחייבי לאוין דכהונ' הוי הולד חלל: דרב עמרם לקמן בפרקין (שם): ביש חלל מחייבי עשה · *רבי אליעזר ב"י לא כרבי אלעזר סבירא ליה ולאו זונה היא ולא קיימא עליה בלאו אלא בעשה דכתיב בתולה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה: וכתיב לא יחלל אכולהו · ואפילו אבתול' יקח ולא בעולה דעשה הוא: אלה הפסיק הענין · דכתיב אלה בתר חייבי לאוין לאשמועינן אלה שהן חייבי לאוין חלוקין מדין חייבי עשה: למעוטי נדה · שאם בא כהן על אשתו נדה אין הולד חלל: ולכתבי' לבסוף · הואיל ולאו לפלגינהו אתי: קשי' · לרב אשי דמוקי פלוגתייהו בטעמ' דהני קראי: אחותו ארוסה · של כהן הדיוט אבל נשואה פשיטא לן דאין מיטמא דכתיב ולאחותו הבתולה: אנוסה ומפותה · אחותה שנאנסה או שנתפתת': דברי הכל אין מיטמא לה · וטעמא דכולה מפרש לקמן: ומוכת עץ אין מיטמא לה דברי ר"ש · ר"ש לטעמיה דאמר במתני' מוכת עץ אסור' לכ"ג אלמא לאו בכלל בתולה היא: שאינה ראויה לכ"ג אין מיטמא לה · דהכא והכא בתולה כתיב: דברי כל אדם · ואפי' לרבי מאיר דפסיל בוגרת לכהן גדול הכא לענין טומאה איתרבי כדלקמן · פרט לאנוסה ומפותה · שאינה בתולה: יכול שאני מוציא אף מוכת עץ · שאינה בתולה: לרבו' את הארוסה · ואצטריך לרבוייא דלא תימא אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה לאיש דהויה לשון קידושין היא: ה"ג למה לי קרא והא אמ' ר"מ בתולה מקצת בתולי' משמע · לעיל אמר הכי מדאצטריך למיכתב בבתוליה לגבי כ"ג להוציא את הבוגר' לרבי מאיר מכלל דבתול' בוגרת נמי משמע: מהתם · כי ימצא איש נערה בתולה (דברי' כב):

מדסבקיה

שאינו משלם קנס במפותה · ואם תאמר וכיון דבעיא גט אית לה כתובה כמו אלמנה לכ"ג דיש ליה כתובה כדאמרינן ביש מותרות (דף פה · ושם) אף ע"ג דאסורה מן התורה וא"כ מאי נפקא מינה דאין משלם קנס הרי יש לה כתובה ומה לי קנס ומה לי כתובה ואמר ר"י דנפקא מינה אם מחלה לכתובה ועוד נפקא מינה דלא משלם מן העידי' כדין קנס אלא מן הזיבורית כדין כתובת אשה ועוד דכתובת בעולה דרבנן ועוד נראה דהא דאמר רב מוציא בגט היינו מדרבנן ולהכי נקט פלוגתא *דרבי באנוסת חבירו דבאנוסת עצמו מודה דלא הוי חלל ומיהו מצינן למימר דנקט אנוסת חבירו להודיעך כחן דרבנן דמכשרי:

סופה להיות בעולה תחתיו · ואין לומר דמוציאה בגט דקאמר רב היינו לרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה דהא רב אברייתא קאי וברייתא דלא כרבי אלעזר דהא אמרי רבנן הולד כשר:

חלל מחייבי עשה · תימה כיון דלא יחלל קאי נמי אבעולה לרבי אליעזר בן יעקב אם כן אין זה חייבי עשה גרידא דלא יחלל לאו הוא כדקאמר בפרק [בתרא] דקידושין (ד' עח ·) בעל לוקה משום לא יחלל:

אלה הפסיק הענין · ולא מוקמינן לא יחלל אבעולה אף ע"ג דמינה נליק משום דמסתבר טפי לאוקמי אחייבי לאוין:

ואי אתה עושה חלל מנדה · בתורת כהנים מפרש דאצטריך דלא נילף דליהוי חלל מקל וחומר מהני שהם חייבי לאוין תימה דמה לאלמנה וכיוצא בה שכן הן עצמן מתחללות וכי תימא הכי נמי כיון דבא עליה עשאה זונה הא לא הוי' זונה כיון דתפסי בה קידושין ·

אליו לרבות הבוגרת · וא"ת למה לי אליו לרבי בוגרת מולא היתה לאיש כדמרבינן מיניה מוכת עץ ויש לומר דאי לאו אליו הוה מוקמינן לא היתה לבוגרת גרידא דבוגרת מסתבר לרבות טפי ממוכת עץ משום דמוכת עץ איתעביד בה מעשה ולהכי מוקי אליו דכתיב ברישא לרבות בוגרת ולא היתה לאיש דכתיב בסוף מוקי למוכת עץ וכן משמע דבוגרת עדיפא ממוכת עץ דהא בבוגרת לא פליגי כדקתני ובוגרת מיטמא לה דברי כל אדם ועוד נראה דממשמעות בתולה מימעטה מוכת עץ אפי' לרבי מאיר מדפריך גבי בוגרת והא למה לי קרא וגבי מוכת עץ לא פריך הכי ולהכי מוקי קרא קמא בבוגרת וניחא נמי השתא הא דדרשי' דרשא דאשר לא היתה לאיש ברישא אע"ג דכתי בסוף משום דממשמעות בתולה הוה לן למעוטי מוכת עץ הוצרך לפרש דמהרביא מאשר לא היתה לאיש:

נילף בתולה בתולה מהתם · אומר רבינו תם מהתם היינו מכ"ג ולא כמו שפי' בקונטרס דמבתולה דאונס ומפתה קאמר וכן נראה לר"י דהא בכולה שמעת' לא איירי באונס ומפתה ולא ה"ל למימר בהדיא מאונס ומפתה אלא מהתם היינו כ"ג כדפירש ר"ת דאיירי ביה ומשום דר' שמעון גמר' מהתם קא סלקא דעתך נילף מהתם כדקאמר ראויה לכהן גדול מיטמא לה כו' ועל כרחך לא לסימנא בעלמא נקטיה מדפריך בסמוך והא אמר ר' שמעון ראויה לכ"ג כו' ואי פריך משום דאין הכלל אמת מהא לא הוה משני מידי אלא ודאי פריך דמכ"ג ה"ל למילף ומוכת עץ מהתם גמר לה ר' שמעון כדקתני בהדיא בברייתא הראויה לכ"ג כו' דאי לאו דמיעטה רחמנא מוכת עץ מבבתוליה עד שיהו כל בתוליה קיימין וגמר מהתם ה"ל למדר' הכא מי שהוייתה על ידי איש יצתה מוכת עץ והוה ילפינן התם מהכא:

והא

עין משפט נר מצוה

ע
א מיי' פ"ז מה' איסורי ביאה הל' יג

עא
ב שם הל' יד

עב
ג שם הל' כו

[נ"ל דר"א בן יעקב]

עג
ד מיי' שם סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' טו

עד
ה ו ז ח מיי' פ"ב מה' אבל רמג עשין כח ולאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעג סעי' ד

*הב"ח מוחק תיבות אלו

עין משפט נר מצוה

תורה אור

והא אמר ר' שמעון ראויה לכ"ג מיטמא לה שאין ראויה לכ"ג אין מיטמא לה שאני התם דרבי רחמנא קרובה אי הכי מוכת עץ נמי [רבי] קרובה אחת ולא שתים ומה ראית הא איתעביד בה מעשה הא לא איתעביד בה מעשה ור' יוסי *"מדשבקיה לבר זוגיה מכלל דבמוכת עץ כר"מ סבירא ליה מנא ליה מלא היתה לאיש והא אפיקתי' חד מלא היתה וחד מלאיש אליו לרבות הבוגרת והא אמר ר' שמעון בתולה בתולה שלימה משמע טעמ' דידיה נמי התם מהכא דדריש הכי מדאליו לרבות הבוגר' מכלל דבתולה בתולה שלימה משמע *תניא ר' שמעון בן יוחי אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה שנאמר °וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם והרי פנחס עמהם ורבנן לעבדים ולשפחות אי הכי בת שלש שנים ויום אחד נמי כדרב הונא דרב הונא רמי כתיב °כל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו הא אינה יודעת קיימו מכלל דהטף בין ידעו בין לא ידעו קיימו וכתיב °וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם הא ידעי הרוגו הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר תניא נמי הכי וכל אשה יודעת איש בראוי' ליבעל הכתוב מדבר אתה אומר בראוי' ליבעל או אינו אלא נבעל' ממש כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר מנא ידעי אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא העבירום לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראויה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בידוע שאינה ראויה ליבעל א"ר נחמן *סימן לעבירה הדרוקן כיוצא בדבר אתה אומר °וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעה איש למשכב זכר מנא ידעי א"ר כהנא הושיבו' ע"פ חבית של יין *בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף ונעברינהו לפני ציץ אמר רב כהנא בריה דרב נתן °לרצון להם כתיב לרצון ולא לפורענות אי הכי במדין נמי אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפורענות ולעובדי אלילים אפי' לפורענות אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר"ש בן יוחאי אמר לי' ר' זירא לר' יעקב בר אידי *בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי עיר אחת היתה בארץ ישראל שקרא עליה ערער ושיגר רבי את רבי רומנוס ובדקה ומצא בה בת גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה רבי לכהונה אמר ליה בפירוש שמיע לי *ואי מכללא מאי דלמא שאני התם הואיל ואינסיב אינסיב דהא רב ור' יוחנן דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי הכי השתא בשלמא התם סופה להיות בוגרת תחתיו סופה להיות בעולה תחתיו הכא סופה להיות זונה תחתיו רב ספרא מתני לה מכללא וקשיא ליה ומשני ליה הכי ההוא כהנא דאינסיב גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אמר ליה רב נחמן בר יצחק מאי האי אמר ליה דאמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר"ש בן יוחאי אמר ליה °זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאוניך

תניא וכן היה ר"ש בן יוחי אומר

קברי

מדשבקיה לבר זוגיה · דגבי מוכת עץ לא פליג אלא רבי שמעון לחודיה ושבקיה ר' יוסי דהוה בר זוגיה באנוסה מכלל דבמוכת עץ כרבי מאיר סבירא ליה לר' יוסי דמיטמא לה : מלא היתה · דדריש ליה לרבי מאיר מי שהוייתה על ידי איש: והא אפקיה · רבי יוסי להוציא את הארוסה : חד מלא היתה · להוציא את הארוס': מלאיש · למישרי מוכת עץ שאין מקולקלת על ידי איש : והא אמר ר' שמעון · לעיל בתולה שלימה משמע מדאצטריך בתוליה למישרי בוגרת לכהן גדול : כשירה לכהונה · לא מחזקינן לה כזונה : אי הכי אפי' בת ג' שנים : נמי לתכשר לר' שמעון ובלבד שלא תהא נבעלת דהא קרא אנבעלה הוא דקא קפיד ליה וקאמר כל שאין נבעלת החיו לכם : כדרב הונא · לא מיית' אמרת דבת ג' שנים לימא קרא החיו: דרב הונא רמי · אשה משמע גדולה וקאמר קרא יודעת הרוגו ושאינה יודעת החיו מכלל דטף לא שנא הכי ולא שנא הכי החיו וכתיב וכל הטף וגו' : הוי אומר · מדקשו קראי אהדדי על כרחך יודעת דקרא ואשר לא ידעו לא ידיעה ממש קאמר דאם כן לא מיהרגא דוקיא דקרא אלא בראויה ליבעל הכתוב מדבר דכל אשה הראויה לידע הרוגו והשת' משמע אשה אפי' טף בת ג' דראויה לידע ולא תידוק הא טף בין ידעי בין לא ידעי החיו דהא בראויה קא מישתעי קרא אלא החיו לכם דקאמר רחמנ' בפחותה מבת שלש קאמר : בראויה ליבעל · אף על פי שלא נבעלה : כשהוא אומר וכל הטף אשר לא ידעו החיו · הא אשה אף על פי שלא ידעה הרוגו הוי בראויה ליבעל קמשתעי קרא : פניה מוריקות · כן היה : הדרוקן · פניהן מוריקין של עוברי עבירה : מאנשי יבש גלעד · בימי פלגש בגבעה שהרגו כל אנשי יבש גלעד לפי שלא באו להלחם משבט בנימין כשאר אחים והחיו כל שלא נבעלה ונתנום לנותרים משבט בנימין לנשים : בפירוש שמיע לך · מיניה דר' יהושע בן לוי: או מכלל' · דשמעת מיניה מלת' דדייקת מיניה דסבירא ליה כרבי שמעון : מאי כללא · מאיזה כלל היה לו לומר : ערער · לפסול משפחת העיר : רומנוס גרסי' : והכשירה · הניחה תחת בעלה כהן: ואי מכללא מאי · ואי מהאי כללא שמיע ליה לרבי יעקב מאי אית ליה לרבי זירא לאותבי דקא בעי מיניה בפירוש שמיע לך או מכללא : הכא סופה להיות זונה תחתיו · בתמיה אי סבירא ליה דפסול משום זונה סביר' ליה ואם כן לא שנא לכתחלה ולא שנא דיעבד אסירא : וקשיא ליה · כדאקשי דלמא התם הואיל ואינסיב אינסיב : ומשני הכי · כדשנינן בשלמא התם סופה להיות בעולה תחתיו כו' : מפיקנא לך רבי יעקב מאוניך · כלומר משמתינן לך ותפיק על כרחך :

אין

והא אמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע · תימה דלעיל פריך למה לי לרבות הבוגרת והא אמר רבי מאיר בתולה אפילו מקצת בתולים [משמע] משמע דאי הוה סבר בתולה שלימה לא הוה קשה לן מידי והשתא פריך איפכא ואמר ר"י דהכא פריך הכי והאמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע ולהכי מכשר התם בכהן גדול בוגרת ואם כן למה לי הכא אליו לרבות בוגרת נילף בתולה בתולה מהתם ומשני טעמא דידיה נמי מהכא ואם תאמר מאחר דמרבינן הכא בוגרת למה לי יו"ד דבתוליה לעיל להכשיר בוגרת נילף מהכא ואמר ר"י דצריך למיכתב התם בתוליה ביו"ד משום דבעינן אחר לא אפשר למכתב יתור של בית דבבתוליה למדרש מיניה עד שיהו כל בתוליה קיימים למעוטי שלא כדרכה ומוכת עץ כדפירש' לעיל: **הא** אינה יודעת יקיימוה · לא היה צריך למידק הכי אלא הא טף אפילו יודעת יקיימו כו' אלא שרוצה להקשות מסיפא דכל אשה יודעת משמע דאינה יודעת קיימו וטף נמי אפי' יודעת קיימו ובאידך קרא דטף אשר לא ידעו משמע הא ידעו או גדולה ואפי' לא ידעה הרוגו : **בראויה** ליבעל הכתוב מדבר · ויודעת איש היינו ראויה לדעת איש וגו' דכתיב אשה דמשמע דוקא גדולה היינו משום דליקשו קראי ומתוך כך מוקמינן דבראויה ליבעל הכתוב מדבר דאי לא כתיב אשה אלא סתם וכל יודעת איש הוה אמינא דהאי קרא נמי בטף איירי ובטף יודעת הרוגו ושאינה יודעת יקיימו אבל גדול' אפילו אין יודעת הרוגו : **סימן** לעבירה הדרוקן · ע"י העביר' בא הדרוקן כדאמרינן בבמה מדליקין (ד' לג·) והדרוקן לאו היינו ירקון כדאמר בהרואה (ד' ס:) אבל קצת יש להדרוקן ירוקת פנים כדאמר דכל שפניה מוריקות* :

קברי

עה

א מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קמא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח

[לקמן סג :]

[קדושין ד' עח·]

[כתובות יוד :]

[כתובות עו·]

[שבת לט : עירובין מו· וש' ברכות ע·]

[ברכות יב : וש"כ]

[שמות כט :]

תורה אור

*קברי כותים אינן מטמאין באהל שנאמר °ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין הכותים קרויין אדם מתיבי °נפש אדם ששה עשר אלף משום בהמה °אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאו (ובהמ' רבה) משום בהמה °כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו דלמא איקטיל חד מישרא' ורבנן לא נפקד ממנו איש ור' שמעון בן יוחי לא נפקד ממנו איש לעבירה רבינא אמר נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב °אדם כי ימות באהל ממגע ומשא מי מעטינהו קרא : **מתני'** *אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס ומעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ומינהו המלך להיות כ"ג וכנסה שומרת יבם שנפלה לפני כהן הדיוט ונתמנה להיות כ"ג אע"פ שעשה בה מאמר הרי זה לא יכנוס : **גמ'** ת"ר מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג שיכנוס ת"ל °יקח אשה א"ה שומרת יבם נמי אשה ולא יבמה : מעשה ביהושע וכו' · מינהו אין נתמנה לא אמר רב יוסף קטיר קחזינא הכא דאמר רב אסי *תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בכהנא רברבי : **מתני'** כ"ג שמת אחיו חולץ ולא מייבם . **גמ'** *קא פסיק ותני לא שנא מן האירוסין ולא שנא מן הנישואין בשלמא מן הנישואין עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה את לא תעשה גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה : **מתני'** כהן הדיוט לא ישא אילונית אא"כ יש לו °אשה ובנים ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים *לא ישא אילונית שהיא זונה האמורה בתורה וחכ"א אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות : **גמ'** אמר ליה ריש גלותא לרב הונא מ"ט משום פריה ורביה כהנים הוא דמיפקדי וישראל לא מפקדי א"ל משום דקא בעי למיתני סיפא ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה

ויש

אין מטמאים · את המאהיל עליהם : אתם קרוין אדם · וגבי טומא' אהל כתיב אדם כי ימות באהל (במדבר יט) : נפש אדם · במדין כתיב · ומשני הא דקרי להו אדם משום דבעי למיכתב בהמה גבייהו כדכתיב וחמורים ובקר וגבי בהמה מיקרו אדם אבל אדם סתמא לא מיקרו : אנשי נינוה כותי' היו : כל הורג נפש · במדין כתיב ומדבעו טומאה שבעה אלמ' מיטמו: ממגע ומשא מי מעטינהו · וגבי מגע אשכחן נוגע בעצם או בחלל דלא כתיב אדם הלכך אף ע"ג דלא מיקרו אדם מיטמו במגע ובמשא : ת"ל בתולה מעמיו יקח אשה · האי אשה לא אצטריך אלא לדרש' : מינהו אין · כלומר המלך מינהו אבל אחיו הכהנים וסנהדרין לא מינוהו : נתמנה לא · נתמנה לא קתני דהוי משמע דראוי היה לכך : קטיר קחזינא הכא · קשר של רשעים אני רואה כאן שלא היה ראוי לכך אלא שנתן ממון ומינהו: **מתני'** חולץ · כ"ג : ולא מיבם · דאלמנ' היא ואסור' לו : **גמ'** לא תעשה ועשה · אלמנה לא יקח בתול' יקח (ויקר' כא) ולא בעולה: **מתני'** אלא א"כ יש לו בנים · משו' דמצווה על פריה ורביה וה"ה לישראל ובגמרא מפרש אמאי נקט כהן : שהיא זונה · האמור' בתורה ובגמרא מפרש לה: אלא הגיורת והמשוחררת · דביאת כותי ועבד פסלה : ושנבעלה בעילת זנות · כגון ישראלית הנבעלת לפסול לה :

גמ'

קברי כותי' אינ' מטמאי' באהל · תימה למה לי' לר' בנאה לציוני מערתא לאברהם אבינו ולאדם הראשון (ב"ב ד' נח:) אף דאיקרו אדם אדם ואברהם או אפילו לרבנן דאמרי קברי כותי' מטמאין באהל הא לא מטמ' באהל אפילו קברי ישראל אלא אותם שמתו משעה שנאמר' אותה פרשה דאדם כי ימות באהל דכי ימות משמע באותם העתידים למות עדיין ומדאצטריך נמי בנזיר (ד' כד· ושם) קרא לרבות קבר שלפני הדיבור למגע מכלל דבאהל לא מטמא* : **ואין** הכותי' קרוים אדם · תימה דבריש ע"א (ד' ג· ושם) ופ' ד' מיתות (ד' נט· ושם) דרשינן דכותי העוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וגו' כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא האדם ופי' בקונ' בסנהדרין (שם) דההוא לית ליה הך דר' שמעון דהכא ויתכן לפי ספרים דגרסי התם רבי ירמיה אבל לספרים דגרסי התם ר' מאיר קשיא דשמעינ' ליה לר' מאיר בפרק קמא דכריתות (ד' ו :) דסך שמן המשחה לכותי' פטור ומשמע דטעמא משום דכתיב על בשר אדם ואין כותי קרוי אדם ומיהו מצי למימר דטעמ' דר' מאיר דפטור הוי מטעם דכל שהוא בסך הרי הוא בלא ייסך וכל שאין בסך אין בלא ייסך ור"ת מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם דכותים בכלל האדם נינהו והא דקאמר כהנים לוים וישראלים לא נאמר ה"ק אדם לא נאמר דהוי משמע כהנים לוים וישראלים אלא האדם וכל הני קראי דמייתי כתיב אדם דלא פריך מקראי דכתיב האדם והר' משולם היה אומר דגבי פורענות דוקא קאמר אתם קרויין אדם דלא רצה לכתוב ישראל בהדי' גבי פורענות אבל גבי האדם וחי הוה ליה למכתב בהדי' כהנים לוים וישראלים כמו שרגיל בכל מקום והא דפריך מהני קראי אע"ג דכותים נמי קרויין אדם מ"מ פריך כיון דגבי פורענות ישראל קרויין אדם היכא דלא איירי אלא בכותים דוקא לא הוה ליה למיקרינהו אדם והא דכתיב בקום עלינו אדם היינו לפי שהזכיר השם וכן ואתה אדם ולא אל גבי חירם (יחזקאל כח) והא דכתיב ואתן אדם תחתיך (ישעיה מג) הא דרשינן בברכות (ד' סג·) אל תקרי אדם וכו' והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו) ודרשינן מיניה (גיטין ד' מז·) דיש קנין לכותי היינו בני אדם הראשון* : **ממגע** ומשא מי מעטינהו · ואע"ג דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה וגו' או בעצם אדם (במדבר יט) הא דרשינן בנזיר פרק כ"ג (ד' נג· ושם) לענין אהל ואר"י דאין הלכה כר"ש דרשב"ג פליג עליה כדתנן במס' אהלות (פ' יח) *והלכה כמותו במשנתינו וצריכים כהנים ליזהר מקברי נכרים ובפרק המקבל (ד' קיד:) בעובדא דאליהו דהשיב לרבה בר אבוה כר"ש בן יוחי דהלכה דהוי קא מדחי לי' ועיקר טעמ' שהיה סומך על רוב ארונות שיש בהן פותח טפח וכן היה רגיל בכל מקום לדחות כמו שמצינו כשהיה קובר ר' עקיבא ואמר לי' לאו כהן ניהו מר אמר ליה צדיקים אינם מטמאים ועיקר טעמ' לפי שהיה מת מצוה שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקוברו ומיהו בבתי נכרי' מותרים ליכנס כדתני' בתוספת' דאהלות מדורות נכרי' טמאים בחוצה לארץ טהורים : **עיילה** ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא · לאו היינו ינאי כ"ג דבפרק האומר בקידושין (ד' סו·) דאם כן לא היה מושיב אחר במקומו : **כהן** גדול שמת אחיו חולץ ולא מיבם · וא"ת מרישא שמעי' לה דקתני *שומרת יבם לכהן הדיוט ונתמנה להיות כ"ג לא יכנוס ואר"י דהכא חולץ אתא לאשמועי' דס"ד משום בזיון דכ"ג שרוקקה לפניו לא יחלוץ אע"ג דכבר תנן לה *לעיל ובפרק כ"ג בסנהדרין (ד' יח·) : **אין** זונה אלא גיורת ומשוחררת · אפילו נתגיירה פחותה מבת ג' שנים אסורה מטעם זונה כדאמר לעיל (ד' ס:) גבי עיר א' שהיתה בא"י כו' וטעמ' לפי שבאה מן הכותי' הסטופי' בזימה אע"ג דבפ' בתרא דקידושין (ד' עח·) דיש לה מקרא דיחזקאל למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' מ"מ בין למר ובין למר אסור' מטעם זונה ואתא יחזקאל ואסמכי' אקראי והקשה ה"ר משה מפונטיי"שא דהכא משמע דגיורת אסורה לכהן מדאורייתא' מטעם זונה ובפ' אין מעמידין (ד' לו:) אמר דב"ד של חשמונאי גזרו דהבא על הכותית חייב משום נשג"ז פי' אם הוא כהן חייב משו' זונה ואיכא למ"ד משו' נש"כ אבל משום זונה לא דכשיהו לא מיפקרי ולאביי * ניחא דאכותית לא מיחייב משום דכתיב לא יקח דלא תפסי בה קידושין ולא שייך נמי בה חלול זרע שאין הזרע מתייחס אחריו אבל לרבא דפליג עליה וקאמר אחד זה ואח' זה פירוש בין זונה כותית בין זונה ישראלית אתננה אסור וכהן הבא עליה לוקה משום זונה קשה וי"ל דרבא לא פליג אלא היכא דזינתה דיליף לה מזונה ישראלית כדקאמר רבא אבל לא זינתה מודה דלא מיתסרא משום זונה כדקאמר אביי משום דכתיב לא יחלל והיכא דלא זינתה הוצרכו לגזור אבל גיורת דשייך בה קיחה וחילול אסורה משום זונה אע"ג דלא זינתה : **שנבעלה** בעילת זנות · פי' בקונטרס ישראלית שנבעלה לפסול לה וא"א לומר כן דמחייבי לאוין דתפסי בה קידושין לא הוי זונה אלא מחייבי כריתות כדפי' בההולך (דף מט·) :

כל

עין משפט נר מצוה

עו

א ב מיי' פ"ג מה' אבל ופ"א מה' טומאת מת סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעב סעי' ב

[וע' תו' ב"ב נח : כתבו ישוב לזה ; ותו' נדה ע : ד"ה ואין נלוג]

עז

ג מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל' יב

עח

ד מיי' שם ופ"ה מה' כלי המקדש הל' י

עט

ה מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל' יג

פ

ו מיי' פ"ו מה' יבום הל' יח

פא

ז ח שם הל' ו

פב

ט מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ה

פג

י מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קסא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח

°[פי' או אשה לפרות ולרבות עמה או בנים תי"ט בשם הרמב"ם ובתוך פרש"י משמע דגרס אא"כ יש לו בנים ולא הי' גרסתו אשה כלל]

[וע' תו' נזיר נג ; ב"ק לח · ב"ב נח · ע"ז ג ; סנהדרין נט ·] ובנדה ע :]

[לעיל נט·]

יומא ד' יח:

[לקמן ד' פח :]

תורה אור

ויש לו בנים לא ישא אילונית שהיא זונה האמורה בתורה דאזונה כהני' הוא דמיפקדי וישראל לא מיפקדי משום הכי קתני כהן אמר רב הונא מ"ט דר' יהודה דכתיב ˚אכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה "פירצה אינה אלא בעילת זנות תניא רבי אליעזר אומר כהן לא ישא את הקטנה אמר ליה רב חסדא לרבה פוק עיין בה דלאורתא בעי לה רב הונא מינך נפק עיין בה ר"א סבר לה כר"מ וסבר לה כר' יהודה סבר לה כר"מ *דחייש למעוטי וסבר לה כר' יהודה דאמר אילונית זונה הויא וכר"מ מי סבר לה והתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת שאין חולצין ˚איש כתיב בפרשה *ומקשי' אשה לאיש אלא מ"ט אין מיבמין [א"ל] קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא *אילונית ונמצאו פוגעין בערוה והניא קטנה מתיבמת ואינה חולצת דברי רבי אליעזר וכר' יהודה מי סבר לה והתניא זונה זונה כשמה דברי ר' אליעזר ר' עקיבא אומר זונה זו מופקרת ר' מתיא בן חרש אומר אפי' *הלך בעל' להשקות' ובא עליה בדרך עשאה זונה ר' יהודה אומר זונה זו אילונית וחכ"א אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות ר' *אלעזר אומר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אלא א"ר אדא בר אהב' הכא בכ"ג עסקינן לאימת קני לה לכי גדלה בעולה היא אמר רבא מכלי לב אי דקדש' אבוה מהיא שעתא הוא דקני לה ואי דקדשה נפשה הא ר' אלעזר היא ולא רבנן אלא אמר רבא לעולם בכהן הדיוט וחיישינן שמא תתפתה עליו א"ה ישראל נמי *פתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישרא שרי רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא הוא דתניא ˚בתולה יכול קטנה ת"ל אשה אי אשה יכול בוגרת ת"ל בתולה הא כיצד יצתה מכלל קטנות ולכלל בגרות לא באתה ר"נ בר יצחק אמר האי תנא הוא דתניא בתולה אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר ˚והנערה טובת מראה מאד בתולה ר' אלעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה *אמר רב עמרם אין הלכה כר' אלעזר : **מתני'** לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים בש"א שני זכרים ובה"א זכר ונקבה שנא' ˚זכר ונקבה בראם : **גמ'** הא יש לו בנים מפריה ורביה בטיל מאשה לא בטיל מסייעא ליה לרב נחמן אמר שמואל דאמר אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה שנאמר ˚לא טוב היות האדם לבדו ואיכא דאמרי הא יש לו בנים בטיל מפריה ורביה ובטיל נמי מאשה נימא תיהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל לא אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים נפקא מינה למכור ס"ת בשביל בנים : ב"ש אומרים שני זכרים · מאי טעמייהו דב"ש ילפינן ממשה דכתיב ˚בני משה גרשום ואליעזר וב"ה ילפינן מברייתו של עולם וב"ש לילפי מברייתו של עולם אין דנין אפשר

משאי

גמ' פוק עיין בה · אמאי לא ישא את הקטנה : ר' מאיר חייש למיעוט' כדתני' לקמן קטן שמא ימצא כו' ה"נ חייש ר' אליעזר דשמא תמצא קטנה זו אילונית : קטן וקטנה · או קטן או קטנה : איש כתיב בפרש' · חליצ' ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו : פוגעי' בערוה · כיון דלאו בני הקמת שם נינהו פגע באשת אח שלא במקום מצוה דרחמנ' פטרי' דכתיב אשר לא (דברים כה) פרט לאילונית : ואינה חולצת · דאינה נפטרת לשוק בחליצתה דאין מעשה קטנה כלום אבל מתייבמת ותגדל אצלו ותתקיים מצות יבום : כשמה · לשון טועה שטוע' מתחת בעלה לאחרים דלרבי אליעזר אין זונה אלא אשת איש : מופקרת · ואפי' פנויה מאחר שהפקיר' עצמה לכל קרויה זונה אבל משום בעילה אחת לא הויא זונה הפנויה : הלך בעלה · לב"ד הגדול והוליכה להשקותה מי המרים שקינא לה ונסתרה ואסורה לו עד שתשת' עשאה זונה הואיל ונבעלה לפסול לה ואם מת אסורה לכהן : אלא גיורת · דנבעלה בנכריותה לנכרים וכן משוחררת דנכרי ועבד הואיל ולאו בני קידושין נינהו כשלי : ושנבעלה · לפסול לה כגון אחד מכל העריות וכגון בת ישראל לנתין וממזר : לכי גדלה · דקידושי קטנה לאו כלום הן והויא ליה כאנוסת עצמו ומפות' עצמו : מכלי לב · כמו מבלי לב : [אי דקדשה אבוה כו' ·] האב זכאי לקדש בתו קטנה בפ"ק דקידושין (ד' ה) את בתי נתתי לאיש הזה : הא רבי אליעזר היא ולא רבנן · בתמי' דקתני לעיל ר' אליעזר אומר כהן לא ישא את הקטנה ומשמע דפליגי רבנן עליה וכה"ג מי פליגי "רבנן : תתפתה · ותזנה עליו לפי שאין בה "דעת כלום : רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא הוא · דאסר קטנה מגזירת הכתוב : בתולה · מעמיו יקח אשה : מאשה לא בטיל · מדקתני לא יבטל אדם מפריה ורבי' אלא אם כן יש לו בנים ולא קתני לא יבטל אדם מאש' אלא אם כן יש לו בנים שמע מינה הא יש לו בנים מאשה לא בטיל דצריך לישא אשה אבל אין צריך לחזור אחר ראויה לבנים : למכור ס"ת · כדי לישא בת בנים ואם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא עקרה או זקנה : ב"ש אומרים שני זכרים · אבל לא זכר ונקבה · ילפינן ממשה · שכיון שהיו לו שני בנים פירש מן האשה: מבריית עולם · אדם וחוה:

משאי

כל ביאה שאין בה פירצה · קטנה אתיא לכלל פירצה לכשתתגדל ולא ממעט אלא היכא דלא אתיא לעולם לכלל פירצה :

אין בתולה אלא נערה · קשה דלהאי תנא אמאי אצטריך בשום מקום לכתוב נערה בתולה :

וכן הוא אומר והנער' טובת מראה מאד · תימה דהכא משמע דרבק' נערה היתה ובסדר עולם תנא בהדי' שהיתה בת שלש כשנשאה יצחק ואי אפשר להגי' דהא תניא התם יצחק אבינו כשנעקד על גבי המזבח היה בן שבעה ושלשים שנה ובו בפרק נולדה רבקה וכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגומ' נמצאת שהיתה בת ג' וה"ר שמואל חסיד מספירא הוכיח שהיתה בת י"ד מדתנא בסיפרי ו' זוגות שנותיהן שוות וקחשיב קהת ורבקה וקהת חיה קל"ג כדכתי' בקרא ואם היתה בת י"ד כשנשאת אז החשבון מכוון דכשנולד יעקב היתה בת ל"ד ויעקב היה בן צ"ט כשמתה רבקה הרי קל"ג שהרי כשנתברך היה בן ס"ג שאז מת ישמעאל וכל שנותיו של ישמעאל קל"ז כדכתיב וישמעאל (גדול מיצחק י"ד שנה ויצחק בן ס' שנה בלדת אותם א"כ ישמעאל) בן ע"ד ונשאר מלידת יעקב עד סוף שני ישמעאל ס"ג וי"ד נטמן בבית עבר כדאמרינן במגילה (ד' יז) ועשרים שנה בבית לבן ושתי שנים בדרך אז מתה רבקה כדדרשינן (מדרש רבה קהלת פ"ב) אלון בכות שתי בכיות של רבקה ומניקתה הרי צ"ט וצריך לומר דמדרשות חלוקים זה על זה :

פנוי הבא על הפנויה כו' · לאו דוקא נקט פנוי דכ"ש נשוי שמזנה על אשתו דחשובה זונה :

לא יבטל אדם מפריה ורביה · אף ע"ג דמרישא שמעינן לה דקתני כהן הדיוט לא ישא אילונית ולאו דוקא כהן כדאמרינן לעיל מ"מ אצטריך הכא להך דיוקי דגמרא או משום פלוגת' דבית שמאי ובית הלל הדר תני לה :

מאשה לא בטיל · פי' בקונט' מדלא קתני לא יבטל מאשה : **א"ד** מאשה בטיל · להאי לישנא דייק מדלא קתני לא ישא אדם אשה שאינה בת בנים אלא א"כ יש לו בנים :

נפקא מינה למכור ספר תורה בשביל בנים · כלומר להאי מלת' נמי נפק' מינה ול"נ למאי נפק' מינה דהא טובא נפק' מינה כדאמר בהדי' אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים ועוד אר"י דמצי למימר דאפילו יש לו בנים לעולם מצוה לישא בת בנים אלא מודו היכא דצריך למכור ספר תורה בשביל בת בנים כיון דיש לו בנים לא ימכור מאחר שמוצא שאינה בת בנים ולא יצטרך למכור :

מדעתיה

עין משפט
נר מצוה

פד
א מיי' פ"א מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ג ז

*גי' הב"ח פירצה

פה
ב ג מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה הל' יג

פו
ד מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' א סעי' א

פז
ה שם סעי' ה

פח
ו ז ח מיי' שם ופכ"א מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע שם סעי' ח

[נ"ל אלעזר]

תורה אור

משאי אפשר וב"ה נמי לילפו ממשה אמרי לך משה מדעתי' הוא דעבד דתניא *ג' דברי' עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האש' ושיבר הלוחות והוסיף יום אחד פירש מן האשה מאי דרש אמר ומה ישראל שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה וקבע להם זמן אמרה תורה ˚אל תגשו אל אשה אני שמיוחד לדבור בכל שעה ושעה ולא קבע לי זמן עאכ"ו והסכימה דעתו לדעת המקו' שנ' ˚לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי שיבר את הלוחות מאי דרש אמר ומה פסח שהוא אחד משש מאות ושלש עשרה מצות אמרה תורה ˚כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה וישראל מומרים עאכ"ו והסכימה דעתו לדעת המקום דכתיב ˚אשר שברת ואמר ריש לקיש אמר ליה הקב"ה למשה *יישר כחך ששברת הוסיף יום א' מדעתו מאי דרש דכתיב ˚וקדשתם היום ומחר היום כמחר מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפק ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא והסכימה דעתו לדעת המקום דלא שריא שכינה עד שבתא תניא *ר' נתן אומר בש"א שני זכרים ושתי נקבות וב"ה אומרים זכר ונקבה א"ר הונא מ"ט דר' נתן אליבא דב"ש דכתיב ˚ותוסף ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו קין ואחותו וכתי' ˚כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ורבנן אודויי הוא דקא מודית תניא אידך *ר' נתן אומר ב"ש אומר זכר ונקבה וב"ה אומר או זכר או נקבה אמר רבא מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה שנאמר ˚*לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד לה שבת אתמר *היו לו בנים בהיותו נכרי ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה דהא הוו ליה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאתמר *היו לו בנים בהיותו נכרי ונתגייר ר' יוחנן אמר אין לו בכור לנחלה דהא הוה ליה ראשית אונו ור"ל אמר יש לו בכור לנחלה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי אשמעינן בההיא קמייתא בההיא קאמר ר' יוחנן משום דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו אבל לענין נחלה דלאו בני נחלה נינהו אימר מודי ליה לר"ל ואי אתמר בהא בהא קאמר ר"ל אבל בההיא אימא מודה ליה לר' יוחנן צריכא איתיביה ר' יוחנן לר"ל ˚בעת ההיא שלח מראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל וגו' א"ל בהיותו נכרי אית להו חיים נתגיירו לית להו חיים אמר *רב הכל מודין בעבד שאין לו חיים דכתיב ˚שבו לכם פה עם החמור עם *הדומה לחמור מיתיבי ˚ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדי' א"ר אחא בר יעקב כפר בן בקר א"ה הכא נמי שאני התם דיחסינהו בשמייהו ובשמא דאבוהון והכא לא מפרש ואיבע"א יחסינהו כדוכתא אחריתי באבוהון וכאבא דאבוהון דכתיב ˚וישלחם המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר אתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פריה ורביה ור' יוחנן אמר לא קיים רב הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר ˚רב אסי *אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף שנאמ' ˚כי רוח מלפני יעטוף וגו' ור' יוחנן אמר לא קיים פריה ורביה לשבת יצרה בעינן והא ליכא מיתיבי

בני

משאי אפשר · דאי לא איברא' חוה לא הוה נקבה אחריתי אבל הכא מי שיש לו שני זכרים נקבות הרבה בעולם : מדעתיה · משום שכינה ואסור לשאר כל אדם לעשות כן : הוסיף יום א' · הקב"ה אמר לו וקדשתם היום ומחר והוא אמר היו נכונים לשלשת ימים: ולא קבע לי זמן · אימתי ידבר עמי שאפרוש יום אחד קודם : לאהליכם · לנשיכם : אשר · לשון יישר : עד שבת' · במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (דף פו ·) גמרינן לה דעבוד פרישה בארבע בשבתא ופירשו ה' וששי שלימים ובשבתא שריא שכינה והוא שלישי לימים השלמי' ויום ראשון לא חשיב שלא היה לילו עמו: את קין את הבל אתין רבויין לומר נקבות היו עמהן : כי שת לי זרע אח' תחת הבל · אלמא תשלומין בעי ולא סגיא בלא שני זכרים ושתי נקבות : תרי תנאי · אליבא דר' נתן : מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה · או זכר או נקבה ולא מבריית עולם יליף ולא ממשה : לא תוהו בראה · לא ברא עולמו לתוהו אלא לשבת להיות עסוקים בישובו של עולם : אין לו בכור לנחלה · בן בכור שיולד לו משנתגייר אינו נוטל פי שנים : בני נח בני פריה ורביה נינהו דכתיב ויאמר להם פרו ורבו (בראשית ט) בנכריותן : לאו בני דין נחלה נינהו דבת כבן ובכור כפשוט אבל ירוש' נהגא בהו כדאמרינן בקידושין (ד' יח) נכרי יורש אביו דבר תורה : בלאדן בן בלאדן · אלמא בנים מיקרו : חיים · מתייחסין אחרי אביהם : נתגיירו אין להם חיים · מראשונים דקטן שנולד דמי : שבו לכם פה · אליעזר עבד אברהם הוה: ציבא · עבד כנעני של מפיבושת הוה : שאני הכא דיחסינהו · שהזכיר שמו [ושמו] של אביו בלאדן בן בלאדן אלמא בנים איקרו אבל הכא לא הוזכרו בשמותן : משום דרב אסי · כלומר טעמא דפריה ורביה משום דרב אסי והאי כיון דנטלו על ידו מנשמו' שבאותו אוצר ששמו גוף הרי קיים מצות פריה ורביה :

בני

מדעתיה הוא דעבד · אע"ג דקל וחומר קאמר אין זה קל וחומר גמור דאטו מפני שלוה פעם א' לבטל יבטל לעולם פרו ורבו אי נמי דוקא אז אמר לבטל משום עשרת הדברות:

וקבע להם זמן · ואם תאמר אדרב' משום דקבע להם "זמן וידבר עמהם בודאי יש לפרוש יותר מעל הספק ויש לומר *דהכא פי' וקבע להם זמן (*משה) שלשה ימים ולא היו צריכים לפרוש אלא יום אחד משום קרי אלא דמשום ספק פליטה הוזקקו לפרוש שלשה ימים קל וחומר אני שלא קבע לי זמן ויש ספק שיתיחד הדיבור בשעת תשמיש או ביום תשמיש :

דכתיב אמור להם · וא"ת ומנלן שפיר' מדעתו והלא משעה שנאמר במתן תורה עם ישראל שוב לא הותר לו כדכתיב ואתה פה עמוד עמדי ויש לומר דאי לאו דפי' מדעתו למה כעסו עליו אהרן ומרים אלא ודאי כששמע מפי הגבורה אל תגשו אל אשה נשא ק"ו בעצמו וגלה לה דעתו ועשה לה אהל בפני עצמו או נתן לה גט ולפיכך כעסו עליו וא"ת ולמה המתינו כל כך שלא כעסו עליו אלא בחצרות שהוא זמן גדול אחר מתן תורה וי"ל שלא נתגלה להם אלא באותה שעה כדתניא בסיפרי שבשעה שאמר הקב"ה למשה ליקח ע' זקנים מישראל אמרה מרים אשרי נשותיהן של אלו שנתבקשו לגדול' אמרה צפורה אוי להן לנשותיהן של אלו שמיום שדברה השכינה עם אחיך פירש ממני ואם תאמר ולמה כעסו עליו מאחר שהסכי' לו המקום וי"ל משום דאמרי' [במכות ד' י] בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וסייעוהו בבא ליטהר :

התורה כולה וישראל מומרי' כו' · אין זה קל וחומר* גמור דשאני פסח משום דקדשים אבל כל התורה כולה אדרבה יש לו ללמדם ולהחזירם בתשובה :

אף היום לילו עמו · אין זו דרשא גמורה דהיו' משמע היום ממש:

רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה · אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום מסתברא לי' לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר :

בני פריה ורביה נינהו · וא"ת דבפ' ד' מיתות (ד' נט : ושם) משמע דבני נח לא מיפקדי אפריה ורביה וי"ל דהכא לאו בני חיוב אפריה ורביה קאמר אלא כלומר שבניהם נקראים על שמם כדאמרי' בסמוך :

דלאו בני נחלה נינהו · כלומר נחלת בכורה אבל נכרי יורש את אביו דבר תורה כדאמרינן בפ"ק דקידושין (ד' יז :) :

הכל מודים בעבד שאין לו חיים כו' · ואם נשתחרר לא קיים פריה ורביה ואם תאמר הא דאמרינן גבי חציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול משמע דאם היה יכול לישא שפחה הוה סגי ליה בהכי ואמאי והא לא *מיפקד אפרי' ורבי' ולא מיפטר בהכי וי"ל דאם היה יכול לישא שפחה לא הוה כפינן לרבו לשחררו כיון דשבת מיהא היה יכול לקיים אע"ג דפריה ורביה לא מקיים בהכי ואע"ג דלעיל משמע דפריה ורביה תלי בשבת דקאמר רבא מאי טעמא דר' נתן ואליבא דבית הלל לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת מכל מקום לא הוה כפינן לרבו כיון דיכול לקיים כל דהו :

וכל שכן

עין משפט
נר מצוה

"גי' הב"ח זמן לדבר עמהם *נ"ל דהכי

*רש"ל מ"ו

פט
א מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ז

צ
ב מיי' פ"ב מה' נחלות סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעו סעי' ט

צא
ג מיי' שם ופט"ו מה' אישות סמג שם וסי' ע וטוש"ע שם טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ז

צב
ד מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ו

עי' אדר"כ פ"ב איתא ק"ו אחר

[לעיל כט ·]

[נ"ל רבי אבא בר איתא באלפס ובהרא"ש]

˚[בע"ז ה· ובנדה יג : אי' ר' יוסי] *נ"ל לא מיפטר מפריה ורביה גו' מהרש"ל

עין משפט
נר מצוה

צג
א מיי' וסמג
ועוש"ע שם

צד
ב שם סעי' ה
*בגמ' של הב"ח
הא"מ וכ"כ ס"א
אינו ואפשר לייטב
דה"פ זה אינו
תשמיש עכ"פ
ואפי' סמוך לווסת'
אלא אי בתשמיש
כשהוסת רחוק
או בשאר דברים

[סמוך לוסתה]

צה
ג ד שם סעי' ו

צו
ה טוש"ע אה"ע
סי' א סעי' א
וכנ"ם

צז
ו ז טוש"ע א"ח
סי' רמ סעי' א
וטוש"ע י"ד סי'
קפו סעי' י

צח
ח מיי' פ"ז ופ"ח
מה' איסורי ביאה
טוש"ע י"ד שם
סעי' ג

צט
ט טוש"ע י"ד שם
סעיף י וטוש"ע
א"ח סי' רמ
*[נדה עו·]

ק
י מיי' פט"ו מה'
אישות הל' ו ט

*בגמ' של הב"ח
ב"ב ד' סט ע"ב
והעיקר בפ' חרש
ד' קיג בד"ה שמא
*[וע' היטיב תו'
לקמן צו : ד"ה
קטן תוספתא : :
ד"ה סמוך]

[ב"ב קיא מס'
סופרי' ספט"ו]
[ע' תוס' לקמן
צט · ד"ה ספק]

קא
כ מיי' פכ"א מה'
איסורי ביאה
הל' ג סמג לאוין
קכו טוש"ע אה"ע סי' א

קב
ל מיי' פ"ב מה'
איסורי ביאה הל' יד

וכל שכן ברא לברתא · אע"ג דאמרינן לעיל אין שני זכרים חשובים כבן ובת הכא שבא מכח מי שפטרתו מפריה ורביה פשיט' דקאי שפיר הבן במקום הבת : **חייב** אדם לפקוד את אשתו · אומר רבינו תם דפקיד' זו אינו רוצה לצאת בדרך אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אלא אם כן ישוב אליה ויפקדנה (*או בתשמיש או) בשאר דברים וידבר על לבה ופריך מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה כשיוצא לדרך ומשמע' כיון שמתאוה לו יש לו לפוקדה דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז תקרא וגומר ומשני אמר רב יוסף לא נצרכה אלא לאשתו נדה הכי גרסינן בכל הספרים ישנים והכי פי' דחד קרא אתא דאפי' באשתו נדה יש לו לפוקד' וכמה עונה אע"פ שאסור לשמש מ"מ שמחה ותענוג הוא לה הואיל ורוצה לצאת בדרך והכי אמרינן בריש הדר (ד' סג : ושם) הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר רב יוסף התם ואפי' אשתו נדה ומה שהגיהו בספרים לא נצרכה אלא סמוך לוסתה אין נראה כלל דהגיהו כן לפי שרוצין לפרש דפקידה היינו תשמיש ובשבועות (דף יח : ושם) מוכיח דסמוך לוסתה מדאורייתא' מוהזרתם את בני ישראל וגו' ועוד דמוקי לה ביוצא לדבר הרשות וא"כ אפי' למאן דאמר* וסתות דרבנן אם כן סמוך לוסתה נמי דרבנן מ"מ למה יהא מותר ביוצא לדבר הרשות :

סמוך לפרקן · אבניו נמי קאי כדאמרינן בהנשרפין (דף עו : ושם) ואע"ג דקטן לא תקינו ליה רבנן נישואין כדאמרינן *לק' בפ' אלמנה (ד' סח ·) מכל מקום להכי תקינו ליה נישואין דלא הויא בעילתו בעילת זנות* :

והנושא את בת אחותו · פי' רשב"ם דהוא הדין בת אחיו אבל אחותו נקט לפי שמשדלתו בדברים ושכיח שנושא בתה ורבינו תם אומר דדוק' נקט בת אחותו לפי שהיא בת מזלו כדאמרי'* רוב בנים דומין לאחי האם* :

המלוה

תורה אור

*בני בנים הרי הן כבנים' כי תניא ההיא להשלים מתיבי *אבני בנים הרי הם כבנים מת אחד מהם 'או שנמצא סרים לא קיים פריה ורביה תיובתא דרב הונא תיובתא: בני בנים הרי הם כבנים · סבר אביי למימר ברא לברא וברת' לברתא וכ"ש ברא לברת' אבל ברתא לברא לא א"ל רבא 'לשבת יצרה בעיא והא איכא דכ"ע מיהת 'תרי מחד לא ולא והא אמרי ליה רבנן *לרב ששת נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להג בני ברתי בני נינהו התם דחויי קמדחי להו *דרב ששת איעק' מפרקיה דרב הונא אמר ליה רבה לרבא בר מארי מנא הא מלתא דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים אילימא מדכתיב °הבנות בנותי והבנים בני לא מעתה והצאן צאני הכי נמי אלא דקנית מינאי הכא נמי דקנית מינאי לא מהכא °ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב וכתיב °מני מכיר ירדו מחוקקים וכתיב °יהודה מחוקקי מתניתין דלא כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא' °בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה אם שניהם כאחד טובים ר' עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידי' בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגו' אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר' עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא אמר רב נחמן אסכרה אמר רב מתנא הלכה כר' יהושע אמר ר' תנחום אמר ר' חנילאי °כל יהודי שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב °ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב °להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב °לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב °האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב °נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב °וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר ריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר ריב"ל °חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא מהתם נפקא *ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך אמר רב יוסף 'לא נצרכה אלא *סמוך לוסתה וכמה אמר °רבא 'עונה 'והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי *ת"ר 'האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה 'והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך והאוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו 'והנושא את בת אחותו

והמלוה

בני בנים הרי הן כבנים · קא סלק' דעתך שמת הזכר או הנקבה והיה לו בן שילטרף עם אחות אביו או עם אחי אמו אין אבי האב חייב עוד בפריה ורביה וטעמ' שהיה לו לגנות בן הא לאו הכי לא קיימא דשבת בעינן וקשיא לרב הונא : כי תניא ההיא להשלים · כגון שלא היה לו לזקן אלא בן אחד ונשא הבן אשה והוליד בת פטור הזקן שהרי השלים זה את חובתו אבל אי הוה ליה מעיקרא זכר ונקבה ואפילו מתו בלא בנים קיים פריה ורביה : דבולי עלמא · בין לאביי בין לרבא: תרי מחד · והשני מת בלא בנים לא קיים הזקן פריה ורביה : איעקר מפרקיה דרב הונא · שהיה מאריך בדרשיו וצריכים למי רגלים ומעמידי' עצמם ונעקרים *כדתניא בבכורות (דף מד :): מנא הא מילתא כו' · אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן : מני מכיר ירדו מחוקקים · ולא מצינו למימר מבני בניו אלא מבני בתו דהא כתיב קרא אחרי' יהודה מחוקקי ולא משכחת לה דליתו מתרווייהו אלא הכי דנפקו מחוקקים מחצרון מבתו של מכיר אלמא בני בתו כבניו : מתניתין · דקתני אא"כ כו' הא אם יש לו יבטל דלא כרבי יהושע : לערב · לעת זקנתו : אי זה יכשר · איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיי' : מגבת עד אנטיפרס· [בין העיירות הללו היו כולם :] שמם · שנשתכחה תורה : ביתך · אשה : האם אין עזרתי בי · אשתי דכתיב (בראשית ב) עזר כנגדו מיד תושיה נדחה ממני שצריך לעסוק בצרכי ביתו ותלמודו משתכח : וידעת כי שלום אהלך · בזמן שיש לך אהל *ואין אהלו אלא אשתו שנאמר שובו לכם לאהליכם : ואין פוקדה · בתשמיש בעת עונתה : כי שלום אהלך· שלימה ביראת שמים : בשעה שיוצא לדרך · משום שמתאוה לו באותה שעה יותר : תשוקתך · תאותך : הכי גרסינן לא נצרכה אלא סמוך לוסתה · [אע"ג] דאמור רבנן (שבועות דף יח) חייב אדם לפרוש מאשתו וכו' ואפילו הכי כשיוצא לדרך יפקדנה : עונה · אם רגילה לראות ביום אסור' כל היום ואם רגילה לראות בלילה אסורה כל הלילה : והנ"מ · דחייב לפוקדה כי אזל לדבר הרשות אבל לדבר מצוה לא משום דטריד במצות' ואי נמי מיטריד בתשמיש ויבטל ממצוה : יותר מגופו · דזילותא לאיתתא קשה מדגברא : והנושא בת אחותו · געגועי אדם רבין על אחותו יותר מן אחיו ומתוך כך נמצא מחבב את אשתו :

או

המלוה סלע לעני בשעת דוחקו · מקשה ר"ת דבפרק קמא דחגיגה (ד' ה ושם) אמר ומצאוהו *צרות רבות ורעות זה המשאי' מעות לעני בשעת דוחקו ואמר רבינו תם דהתם מיירי ששואל ממנו המושל מס וזקוק למכור ביתו או שדהו על כך וזה ממצי' לו מעות ואם לא היה מוצ' למכור היו מקילין מעליו והייט צרות רבות שצריך למכור בזול ומפסיד הכל ומסיק עלה דהייט דאמרי אינשי זוזא לעצולא לא שכיח כלומר לקנות תבואה אין ממציאין לו מעות לתליתא שכיח כשדוחקין אותו למכור כמו תלוה וזבין (ב"ב ד' מז:) ורש"י פי' שם בענין אחר :

אפילו ספינו' הבאות מגלי' לאספמי' · מכל דריש שבא לרבות אפילו הנך שאין עומדי' אלא מעט בארץ : **שאין** לך אומנות פחותה כו' · אע"ג דר' אלעזר גופיה קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם צריך לומר קרקע לבנות עליו דירו'בו וגם לצורך מזונותיו כדאמר רב פפא בסמוך זרע ולא תזבון והכא מיירי באדם שעיקר אומנתו בקרקע :

זבין ולא תיזול · פי' בקונטרס לשון דלות כלומר מכור כלי תשמישך קודם שתעני וקשה דמאי שנא דנקט ביסתרקי טפי משאר מילי ונראה לר"ת כפירוש ר"ח דתיזול ענין אריגה כמו שהר זוללי בשוק (חולין ד' ס ·) כלומר קנה בגדים ולא תארוג כי יותר תרויח בקנין מבאריגה אבל גלימא טוב לארוג דאימור לא מיתרמי ליה כרצונו :

נרתה

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח רעות
רבות וצרות

קג
א טוש"ע אה"ע
סי' א סעי' ב
בהגה

קד
ב מיי' פ"ה מהל'
דיעות הל' י

הג"ה
רוצה לומר שבא
בדעתו והתבוננותו
על טבעיהם ולא
נתקררה דעתו
שיהי' זווגו וחבורו
כחבור וזווג הזכר
עם בת זוגו

[גיר' הערוך
תידול ע"ש דמביא
ראי' כמו דוללא
בשיקא חולין ס·]
*גי' הב"ח
מיתרמיא לי'
כנבני טום ולא

[וכזיד עדשים
תרגום ותבשיל
דטלופחין]

*גי' הב"ח לעשות
כן אבל אתה דבר
שקר הוא לך וכתיב
בכ"ל או"הה

תורה אור

והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר °אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני . סימן אש"ה וקר"קע ע"זר זא"ת שת"י הבר"כות תג"רי פה"תי : אמר ר' אלעזר °כל יהודי שאין לו אשה אינו אדם שנא' °זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ואמר ר' אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם שנא' °השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב °אעשה לו עזר כנגדו *זכה עוזרתו לא זכה כנגדו ואיכ' דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינן כניגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו אשכחי' ר' יוסי לאליהו א"ל כתיב אעשה לו עזר במה אשה עוזרתו לאדם א"ל אדם מביא חטין חטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצא' מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב זאת הפע' עצם מעצמי ובש' מבשרי *מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקרר' דעתו עד שבא על חוה ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב °ונברכו בך כל משפחות האדמה א"ל הקב"ה לאברהם שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך רות המואבי' ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפי' משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל °כל גויי הארץ אפי' ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל ואמר ר' אלעזר עתידים כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנא' °וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים על הארץ יעמדו ואמר ר' אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנא' וירדו ר' אלעזר חזיא לההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיא א"ל אי תשדייה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לביני שיבלי חזנהו דקא נייפן אמר להו אי נייפת איתנופי הפוכי בעיסקא טב מינך אמר רבא °מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה ארעא ומרמיא ליה תיגרי אמר רב פפא זרע ולא תזבון אע"ג דכי הדדי נינהו הני מברכין זבין ולא °תיזול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא "מיתרמיא ליה טום ולא תשפוץ שפיץ ולא תיבני *שכל העוסק בבנין מתמסכן קפוץ זבין ארעא מתון נסיב איתתא נחית דרגא נסיב איתתא סק דרגא בחר שושבינא א"ר אלעזר *בר אבינא *אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר °הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכתיב °אמרתי אך תיראי אותי תקחו מוסר רב הוה מיפטר מר' חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשי ממותא נפק דק ואשכח °ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רב הות קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי *טלופחי עבדה ליה חימצי חימצי עבדה ליה טלופחי כי גדל חייא בריה אפוך לה אמר ליה איעלי' לך אמך א"ל אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקאמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי *שנא' °למדו לשונם דבר שקר העוה וגו' ר' חייא הות קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודרי' ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר אמר ליה דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן

אז תקרא · לעיל מיניה כתיב כי תראה ערום וכסיתו היינו דוחק העני ומבשרך אל תתעלם היינו אוהב את שכניו שהן כקרוביו ומקרב את קרוביו נושא בת אחותו : כנגדו · חלוקה עליו וסותרת דבריו : מנגדתו · מדלא כתיב יו"ד לשון נגדא *דמלקו' : חטים כוסס · *בתמיה : זאת הפעם · מכלל דפעמי' אחרי' שמש ולא עלו בדעתו: ב' ברכות · כמו מבריך את הגפן [כלאים פ"ז משנה א] : רות המואביה ונעמה העמונית · יצאו מהם מלכי' ונביאים נעמה אמו של רחבעם ויצא ממנה חזקיה ואסא ויהושפט דהוו צדיקי' גמורי' וישעיהו הנבי' דאמר מר אמוץ ואמציה אחי הוו (מגילה ד' י) : שיעמדו על הקרקע · יניחו אומנות' לעסוק בחרי' ובקציר : וירדו מאניותיה' כל תופשי משוט על הארץ יעמדו · וירדו לשון ירידת עניות : דשדי בה כרבא · זרע כרוב לשנ' אחרינ' כרבא חריש' כמו כרוב ותני (ב"ב ד' יב·) כמ' דמסיק תעלא מבי כרב' (נדה ד' סה ·) : לפותיא · לרוחב הערוגה: אי תשדייה לאורכיך · כלומר אפילו תחזור ותחרש' לא יועיל כלום לפי עסקא : הפוכי בעסקא טוב · להרויח יותר : דקא נייפן · הרוח מכשכ' זו בזו : אי תנפינו · כמה שתרצו תנופפו אין תועלת בהן לפי פרקמטיא · תנפינו לשון הניפי לי במניפ' (ב"מ ד' פו) : חפור' · שחת שהקרקע מוצא' ואוכל עשבים והזיז במלח: חפורה · ירק מן התבואה על שלא הביאה שליש : מגני' ליה ארעא' · [משכבת אותו על הארץ] לשמור כל הלילה : [ומרמיא לית תיגר' · בשבילה מתקוטט עם בני אדם] :זרע · תבואה לאכילת ביתך: ולא תזבון · לא תקנה תבואה מן השוק : ואע"ג דכי הדדי נינהו · אפילו חטין בזול וקרקעך אינו חשוב ואין לך שכר (*לפי השעה) אפי' הכי הני מתברכין ברכ' מצויה בדבר שאין לוקח בדמי' ואין כלה מהר' ברכה · פלי"שון בלע"ז : זבן ולא תיזול · מכור כלי תשמישך והשתמש בדמי' בפרק זעירא קוד' שתבא לידי עניות: ביסתרקי · כלי הבית טואפי"ט בלע"ז :אבל גלימא · שהיא להתכבד בלבישתה לא ימכור דלמ' כי הדר בעי לה לא מתרמי' ליה הגונה כמות' : טום · תרגום של סתום כמו סתמום פלשתים (בראשית כו) טומינון פלשתאי : טום ולא תשפוץ· אם יש לך חור קטן בכותל רעוע סתו' אותו מיד ולא תרחיב בנקב לשפן בו טיט ולבני' הרבה ליפותו : שפיץ · פלש"טיר בלע"ז ואם בעל נפש אתה להנאו' בכייכך הרחב הנקב ושפליהו להיות יפה: ולא תיבני · לא תפיל את כל הכותל ותבנהו : מתון נסיב איתתא · המתן עד שתבדוק מעשי' שלא תהא רעה וקנטרנית : נחית דרגא ונסיב איתתא · לא תקח אשה חשובה ממך שמא לא תתקבל עליה : שושבינא · אוהב טוב בחר לך אדם חשוב להדבק אחריו : בשביל ישראל · ליראם כדי שיחזרו בתשובה : חימצי · מין קטנית: אפיך לה · היה אומר האב לבנו אמור לאמך לעשות עדשים והוא אומר לה עשה חימצי והיא עושה עדשים : טעמא מלפך · פעמים שהבן מתכי' את אביו אני היה לי לעשות כן: אבל אתה · דבר שקר הוא וכתיב למדו לשונם דבר שקר:כי הוה משכח מידי · דבר הראוי לה:

מן

מן החטא · הרהור עבירה : עבורי מיעבר' במלה · נוחה לרצות ומעבר' על מלותיה: פומא · לקלל ולגדף עד זמן סעודה כדי לגערו: ומהדר' ליה גבא · שלא לאכול עמו ומגרעהו : מתפקקין · נסתמין לשון ויפק כמו פוקקין הנקבי' (שבת דף קכה) : צרתה בצדה · ישא אחרת אצלה : בחברתה · מקבלת תוכחה יותר : בסילת' · קוץ : סגריר · יום ברד ורוח : דלף טורד וגו' ואשת מדינים נשתוה · שוין הן : תלויין בכספו · שאין לו זריעה בקרקע דכל שעה מיוקר והולך שמא תייקר התבואה או ינעלו שערי שבר :

עין משפט נר מצוה

תורה אור

מן החטא *מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה °ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן "כגון אמך והא *מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנא' °יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך וא"ל כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא אמר ר' חמא בר חנינא °כיון שנש' אדם אשה עונותיו מתפקקין שנא' °מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' *במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב °גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנא' °דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה °הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובת' מרובה °נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא זו אשה רעה וכתובתה מרובה במערבא אמרו זה שמזונותיו תלויין בכספו °בניך ובנותיך נתונים לעם אחר *אמר רב חנן בר רבא א"ר זו אשת האב °בגוי נבל אכעיסם א"ר חנן בר רבא אמר רב זו אשה רעה וכתובתה מרובה ר' אליעזר אומר אלו הצדוקים וכן הוא אומר °אמר נבל בלבו אין אלהים וגו' במתניתא תנא אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאי שמהלכין ערומים בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום ר' יוחנן אמר אלו חברים אמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל אמרו ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב גזרו על ג' מפני ג' גזרו על הבשר מפני המתנות גזרו על המרחצאות מפני הטבילה קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנאמר °והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם אמר רבה בר שמואל זו חטוטי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים מתחטטין א"ל רבא לרבה בר מארי כתיב °לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב °ונבחר מות מחיים אמר ליה נבחר מות לרשעים שלא יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם *כתוב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה ("לבעלה וכתיב טובה) בחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתי' יגרשנה ויתרפא מצרעתו אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא מצטער על העולם שאין שלו מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סוד לאחד מאלף *אמר ר' אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר °כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי תניא ר' אליעזר אומר °כל יהודי שאין עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנאמר °שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו *ר' יעקב אומר °כאילו ממעט הדמות שנאמר °כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב בתריה ואתם פרו וגו' בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר ואתם פרו ורבו אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים ונאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים אמר להן בן עזאי ומה אעשה °שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים תניא אידך ר' אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו וגו' ר' אלעזר בן עזריה אומ' כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש וכו' *ת"ר °ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל מלמד

אין אלהים · מי שאמר אין אלהים קרי נבל : חברי' · פרסיים רשעים ומבזין ואינם מכירים כבודם של ישראל : שגא · כמו נפל מרוב צער שהיו בני הישיבה מסורי' בידם : אמרו ליה מקבלי שוחדא · לבטל גזירתא : תריץ · יתיב *ושמח : אמרו ליה על שלשה גזרו · אמר להם מפני שלשה עבירות שהיו ביד בני בבל : גזרו על הבשר · שלא יאכלו בשר שחוטה : אמר להם מפני עבירה שבידם שהיו גוזלים מתנות כהונה זרוע ולחיים וקיבה : [ועל המרחצאות מפני הטבילה · שלא היו זהירין בה : מחטטי שכבי · מוציאים הנקברים מקבריהם :] ששמחים ביום אידם · באה עליהם הגזירה להתאבל בה : בכם ובאבותיכם · ואבותם כבר מתו ומה מכה יש בהן [אלא] חטוטי שכבי : ונבחר מות מחיים · בתריה דההוא קרא דהואיל ואין ניתנים לקבורה היאך יבחרו החיים למות : א"ל · האי נבחר לא קאמר שיהו הן בוחרין מות מחיים אלא נביא הוא דקאמר להו מוטב להן לרשעים שימותו ממה שיחטאו ויחיו : מספר ימיו כפלים · כלומר שמח בחלקו ודומה לו כאלו ימיו כפלים : מאשת חן · של אחרים : רוכל' · המוכר בשמים לנשים להתקשט בהן ומגוי בו לניאוף ובא בעלה ופלטו : בניצוץ אש המבעיר גחלת · כן יגרו מבעירו : ככלוב · קן עופות : מחר מת ואיננו · בעולם ולא ירחה אותה דאגה שהוא מיצר וירא ודואג עליה ונמצ' שנצטער אתמול על עולם שאין שלו : גוף · פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות : שנאמר כי רוח מלפני יעטוף · הגאול' ונשמות *אני עשיתי: יעטוף · לשון עכבה כדכתיב (בראשית ל) והיה העטופי' ללבן ורישיה משמעי בגאולה כי לא לעולם אריב וגו' : ואתם פרו ורבו · בתריה דתרוייהו כתיב הלכך כמו ששה שתיהן הוא : מתני'

צרתה בצדה · רבא לטעמיה דאמר בסוף פרקין (דף סה) נושא אדם כמה נשים על אשתו :

שיתקיים על ידי אחרים · אף ע"ג דמשמע בפרק אע"פ (ד' סג ושם) שנשא בתו של ר' עקיב' דקאמר התם ברתיה של ר' עקיב' עבדא ליה לבן עזאי הכי הא אמר בפ"ק דסוטה (ד' ד) דכנסה וגירשה : יופ"א

*גי' הב"ח כגון אמך איני והא

קה א טוש"ע אה"ע סי' א סעי' א בהג"ה

קו ב ג שם סעי' א

קז ד מיי' פט"ו מה' אישות טוש"ע אה"ע שם סעי' ד

*בגמ' של הב"ח תה"מ וכ"נ טובה בחיק כב"ל

[בילקוט וגע"י איתא ר' עקיבא וכ"ה בשאלתות פרשת נח סי' ה וע"ע תוספתא פרק ח]

[ב"ק פג · ע"ש]

מתני' אינו רשאי ליבטל · אלא או יגרשנה או ישא אחרת עמה: מותר' לינשא לאחר · ולא אמרינן עקרה היא דשמא הראשון לא זכה ליבנות ממנה : גמ' מקץ עשר שנים · בא על הגר והאי דלא חשיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובות בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת חוצ' לארץ עולה לו למנין משום עון חוצ' לארץ הם עקורים : לפיכך · הואיל וקא חזינן שאין ישיבת חוצ' לארץ מן המנין דתלינן בכל דבר המונען מן ההריון חלה הוא או חלת' היא כו' : ולילף מיצחק · ששהה עשרים שנה ולא נשא אחרת : עקור היה · ויודע שמחמת עצמו הוא ולקמן נפקא לן דעקור היה : אברהם נמי עקור הוה כדאמרינן לקמן והיכי ילפת מיניה: ההוא מיבעי ליה כו' · כלומר יצחק עקור היה משום הכי לא נסיב אחריתי וקרא דיצחק בן ששים שנה לא יתירא הוא דתימא להכי כתביה רחמנא למיגמר מיניה שהיית עשרים שנה דההוא מיבעי ליה כו' אבל מקץ עשר שנים דאברהם אע"ג דעקור הוה ילפינן מיניה דאי לאו לדרשא למאי הלכת' קא משמעינן קרא מקץ עשר שנים: לייחס בהן · לידע שנותיו של יעקב בן כמה שנים היה כשהלך לבית עבר וכשעמד על הבאר וכשילהי' גמר' דמגיל' * מפר' לה והאי קרא דיצחק בן ששים שנה מייתי ליה התם דילפינן מיניה דגדול תלמוד תור' מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש עליהם : ויעתר להם מיבעי ליה · בשלמא אי אמרת תפל' יצחק על אשתו הית' היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה ותהר רבקה אשתו אלא אי אמרת על עצמו היה מתפלל ולנכח אשתו משמע ששניהם הוו עקורים זה מול זה ויעתר להם מיבעי ליה : לפי שאינו דומה · תפלתו שהיה צדיק בן צדיק לתפלתה שהית' צדק' בת רשע לפיכך תלה בו הכתוב : עתר · *פלי"א בלע"ז :

תורה אור

מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבו' מישרא' הרי שהיו ישרא' שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישרא' אבא חנן אמר משום ר' אליעזר חייב מיתה שנא' °ובנים לא היו להם הא היו להם בנים לא מתו אחרים אומרים גורם לשכינ' שתסתלק מישרא' שנא' °להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים: מתני' °נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל °גירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה י' שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה: גמ' ת"ר *נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר °מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין °לפיכך חלה הוא או שחלת' היא או שניהם חבושים בבית האסורי' אין עולין לו מן המנין א"ל רבא לרב נחמן ולילף מיצחק דכתי' °ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו' וכתיב °ויצחק בן ששי' שנה בלדת אותם א"ל יצחק עקור היה א"ה אברהם נמי עקור היה ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא *דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהן שנותיו של יעק' א"ר יצחק יצחק אבינו עקור היה שנאמר °ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנוכח מלמד ששניהם עקורים היו א"ה ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה לפי שאינו דומ' תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים *מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים *א"ר יצחק למה *נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה מהפך התבוא' ממקום למקום כך תפלתו של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות א"ר אמי אברהם ושרה טומטמין היו שנאמר °הביטו אל צור חוצבתם

יוציא ויתן כתוב' · בסוף המדיר (דף עז · ושם) איכא פלוגת' דאמוראי כשכנס' אשה ושהה עמה עשר שנים אם כופין אותו להוציא אם לאו וקס'דלמ"ד אין כופין תיקשי ליה מהכא דקתני יוציא ולשון יוצי' משמע בכפיי' כדמשמע התם דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתוב' ופריך עליה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון ונרא' דלא משמע יוציא לכפיי' אלא היכ' שעוש' לאש' שלא כדין אבל הכא שאינו אלא מפו' דאינו רשאי ליבטל מפרי' ורבי' לא משמע לשון כפייה וכל הנהו דהמדיר (שם) דתנן בהו יוציא ויתן כתוב' בכפייה קאמר כיון שמתנהג עמה שלא כדין ולעיל בהחולץ (ד' לט ·) נמי אמרינן כשאין רוצה לא ליכנס ולא להלוץ דחוזרין אצל גדול למיכפיי' לפי שמתנהג עמה שלא כדין שאינו רוצ' לא לכנוס ולא לפטור ונר' דכופין אותו בשוטים דאי במילי הא אמר בסוף המדיר (דף עז ·ושם)דבדברי' לא יוסר עבד ותימ' דכי פריך בהמדיר למ"ד כופין בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דלתנייה בהדי אלו שכופין אותו להוצי' תיקשי ליה נמי מכל הנהו דתנן בהמדיר (שם) וההיא דנערה שנתפתתה (ד' מח ·) דהאומר א"א אלא אני בבגדי והיא בבגד' יוציא ויתן כתוב' והנו' דסוף פרקין (ד' סה·) דאמר ר' אמי הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתוב' וי"ל דלא קתני הנך דאתיוה כפייה דידהו ע"י פשיע' בעל אלא הנהו דאתיוה ממילא כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס והא דקתני מצרף ומקמץ ובורסי אע"פ שנעשו אחר שנשאו הנהו אין מתכוונים להקניט ולצער את האש' ומיהו קשיא דליתני בהא מחמת טענ' דאמר בסוף פרקין (שם) דכופין אותו להוצי' אע"פ שאין פושע דמה יכול לעשו' שהוא עקור ונרא' לפר' דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנישאו בכולן אמר ר"מ יכול' היא שתאמר סבור' הייתי לקבל כו' והכא לא שייך למיתני בה סבור' הייתי שאני יכול לקבל ורובן מיתרצי בההיא שנויא ובירושלמי משמע דאין כופין *בהנהו דתנן בהמדיר (דף עז ·)ור"ח הביאו בפ' אלו אע"פ (ד' סג :) וזה לשונו בירושלמי דסוף אלמנ' ניזונית תנינן גט המעוש' בישראל כשר בנכרי' פסול אמר שמואל פסול ופוסל לכהונ' ואמר שמואל אין מעשים אלא לפסלות (*אמ' שמואל) והתנינן המדיר אם זו מלהנות כו' ומשני שמעו שמוני' שמעתו שכופין בחמיה ש"מ דאין כופין אלא היכא דקתני כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא ולא פירש כופין אומרים לו חייבוך רבנן להוציא ואם לא הוציא מותר לקרותו עברייני' אבל לכפותו בשוטים לא ונר"ת כדברי האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא ויתן כתוב' וההיא דהחולץ (דף לט ·) דחוזרים אצל גדול למכפייה היינו טעמא דכופין לפי שמנעוה מכל ענייני אישות בין תשמיש בין מזונו' אבל משום תשמי' המט' לחודי' או משום מזונות לחו דייקא אין כופין ומההוא עובדא דבי נשיא' בקיסרי דסוף פרקין (דף סה :) דקאמר רבי יוחנן יוציא ויתן כתוב' דמשמע התם דכופין ליה אין ראיה דכופין כל היכא דקאמר יוציא דהתם לאו מימרא היא אלא כשבא מעש' לפניו נוה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו וכל היכא דלא קאמר בהדיא כופין אין כופין שלא יהא גט מעוש' בישראל שלא כדין ופסול :

יוציא ויתן כתוב' · נרא' דבכל הנהו דתנן *שכופין אותו להוציא שנותן כתוב' אע"פ שמגר' בעל כרחו מדפרי' התם דליתני בהדייהו הך דשהה י' שנים וקאמר הכא דאית לה כתוב' ומשמע נמי התם *דהוה תני בהדייהו אלמנ' לכ"ג גרוש' וחלוצ' לכהן הדיוט אי לאו משום דאוריי' לא קתני והנהו אית להו כתוב' כדאמר בית מותרות (ד' פה ·) ובאה מחמ' טענ' אמרינן לקמן (שם) דיש לה כתוב' אע"פ שכופין אותו לגרש ורבינו גרשום כתב בתשוב' דמוכ' שחין אין לה כתובה ודקדק מדקתני גבי בורסי שכנסה אשה יכול' שתאמר כסבור' הייתי לקבל ועכשיו איני יכול' לקבל ואם היו כופין ליתן כתוב' אם כן כל שעה תערי' ותנסא כן כדי לגבו' כתוב' לאחר וי"ל דזמנא אות' אין לה כתוב' כיון שיכול' להערי' אבל אחריני יש להם כתובה ובהדיא תני בתו' יוציא ויתן כתוב' :

אע"פ שאין ראי' לדבר · ראי' גמור' אינ' דמשם אין ללמוד שיהא זקוק לגר' אשתו אפי' אם אי אפשר בלא גירושין ואדרב' ראוי ללמוד מכאן דאפי' את"ל בעלמא הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתוב' היכא דשהה עמה י' שנים שרי להכנים צרת' כמו שעשה אברהם אולי ירחמו מן השמים ויזכה עדיין לבנות ממנה כמו שלבסוף זכה אברהם משרה :

ולילף מיצחק · ואת"ל יצחק נמי לא שהה יותר מי' לפי מה שפי' שלא היתה רבק' אלא בת ג' כשכנסה ועד שהיתה בת י"ב לא היתה ראויה לילד וי"ל דמדרשים חלוקין כדפרישית לעיל *ועוד דמוכח בפרק בן סורר ומורה (דף סט :) שדורות הראשונים היו ראויין לילד הרבה קודם הזמן הזה : אי הכי אברהם נמי עקור הי' · כדאמר לקמן אברהם ושרה טומטמים היו ואע"פ שמסתמא כבר נקרע כשכנסה שרה הכא אליבא דרבי יהוד' פריך דאמרינן בהערל (דף כא ·) טומטם שנקרע אין מוליד ועוד דאפי' לרבנן נמי דפליגי עליה לא שכיח שיוליד :

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' קנד סעי' י

קט ב ג שם סעי' א

[צ"ל נבל הנהו]

[חולין ס : ע"ש]

[צ"ל ואמר]

סוכה יד · ע"ש

חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם וכתיב °הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו *אילונית היתה שנא' °ותהי שרה עקרה אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמי' דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל בדורות האחרונים ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עיבורים רבה אמר רב נחמן שלש שנים כנגד שלש פקידות *דאמר מר בראש השנה נפקדו שרה רחל וחנה אמר רבה ליתנהו להני כללי מכדי מתניתין מאן תקין רבי והא בימי דוד איתמעוט שני דכתיב °ימי שנותינו בהם שבעים שנה והאי שמא לא זכה להבנות הימנה ודלמא איהי דלא זכיא איהי כיון דלא מיפקדא אפריה ורביה לא מיענשה איני והא אמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוו לי מקמייתא התם דחוי קא מדחי להו לרבנן דרבי אבא בר זבדא איעקר מפרקיה דרב הונא רב גידל איעקר מפרקיה דרב הונא רבי חלבו איעקר מפרקיה דרב הונ' *רב ששת איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחדתיה °סוסכינת' תלויה בארזא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא א"ר אחא בר יעקב שיתין סבי הוינא וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא לבר מאנא דקיימי בנפשאי °החכמה תחיה בעליה : גירשה מותרת וכו' · שני אין שלישי לא מתניתין מני *רבי היא דתניא מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רשב"ג אומר שלישי תמול רביעי לא תמול והתני איפכא °הי מינייהו אחרינתא ת"ש דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעשה בארבע אחיות בצפורי שמלה ראשונה ומת שנייה ומת שלישית ומת רביעית באת לפני רשב"ג אמר לה אל תמולי ודלמ' אי אתאי שלישית נמי הוה אמר לה א"כ מאי אסהדותי' דר' חייא בר אבא ודלמ' הא קמ"ל דאחיות מחזקות אמר רבא השתא דאמרת אחיות מחזקות לא ישא אדם אשה לא ממשפח' נכפין ולא ממשפח' מצורעים והוא דאתחזק תלתא זימני מאי הוה עלה כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר עובדא הוה קמי דרבי יוחנן בכנישתא דמעון ביוה"כ שחל להיו' בשבת ומלה ראשונה ומת שנייה ומת שלישי' באה לפניו אמר לה לכי ומולי אמר ליה אביי חזי דקשרית איסור' וסכנתא סמך עלה אביי ואזל נסבה לחומה ברתא דאיסי בריה דרב יצחק ברי' דרב יהודה דנסבה רחבא דפומבדית' ושכיב רב יצחק בריה דרבה בר בר חנה ושכיב ונסבה הוא ושכיב אמר רבא ומי איכא דעביד עובדא בנפשיה כי האי והא איהו דאמר אבין דסמכא יצחק סומקא לאו בר סמכא אבין ישנו בחזרה יצחק סומקא אינו בחזרה ועוד אימר דפליגי לענין מילה בנישואין מי פליגי אין והתני' *ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רשב"ג אומר לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא בשלמ' גבי מילה איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא אלא נישואין מ"ט אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרב הונא מעין גורם ורב אשי אמר מזל גורם מאי בינייהו איכא בינייהו דאירסה ומית אי נמי דנפל מדיקלא ומית א"ל רב יוסף בריה דרבא לרבא בעאי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרשב"ג ואמר לי אין אחוכי אחיך בי אמר ליה לא סתמי היא ופשיט לך נישואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג נישואין הא דאמרן מלקיו' *דתנן מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד שתהא כריסו נבקע וסתות דתנן *אין האשה

קובעת

תורה אור

ישעי' נא

בראשית יא

תהלים צ

קהלת ז

חוצבתם · נעשה לו זכרות : נוקרת' · נעשה לה נקבות כמו אני קרתי ושתיתי מים (ישע' לז) : אין לה ולד · קרא יתירא הוא דהא כתיב עקרה : לא שנו · דשוהא עשר שנים : שלשה עיבורים · כ"ג אשים לימי הולד וחדש לכל עיבור ועיבור לימי טומא' וטהר' דאשה מתעברת סמוך לטבילה : שלש פקידות · שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן בראש השנה וגוזר עליהן הריון : להני כללי · דקאמר כל דורות של עכשיו שתי שנים ומחצה שהייתן : ודלמא איהו דלא זכיא · ולא תטול כתובה : כיון דלא מיפקדא אפריה ורביה · לא איכפת לה ולא ענש לה קודשא בריך הוא על עונתיה : איני והא אמרו ליה כו' · אמתני' פריך דקתני ישא אחר' שמא לא זכה להבנות ממנה ויזכה להבנות מן השניה : סוסכינתא · חולי מעוצר השתן ואדם נעקר הימנו : בהוצא ירקא · ירוק ככף תמר : שלישי לא · דאוחזק' עקרה : הי מינייהו אחרינת' · איזו מהמשניות שנית אחרונ' דנסמוך עלה אמלה' דמר ודמר דכל חד וחד הדר משיטתיה קמיית' ונקט שיטתיה דחבריה ובתרייתא עיקר דהדור בהו מקמייתא : אמר לה אל תמולי · אלמא מתניתא קמייתא אחרינתא דהאי מעשה בסוף ימיו של רשב"ג הוה מדקא מסהיד עליה רבי יוחנן שהיה אמורא וסוף התנאים והוא ראה את המעשה : דאחיות מחזקו' · דכי היכי דאשה מוחזקת בג' פעמים כך היא מוחזקת בשלש אחיותיה : נכפין · חולין : איסור' וסכנתא · שאם חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הויא מילה שלא בזמנה ואיכ' דוח' את השבת · וסכנתא · סכנת נפשות : סמך עלה אביי · על הא דרב יצחק דאמר משמי' דרבי יוחנן בתלת זימני הוא דהויא חזקה : בנפשיה · בסכנת נפשו : אבין דסמכא · מה שאמר אבין משום רבי יוחנן יש לסמוך עליו : ישנו בחזרה · חוזר על תלמודו לשון אחר מצוי כל שעה לפני רבי יוחנן ואם חזר בו רבי יוחנן משום דבר שאמר תחלה שומע אבין וחוזר גם הוא בו אבל רב יצחק אינו מצוי לפניו ופעמים ששמע דבר מרבי יוחנן ולמחר חזר בו רבי יוחנן והוא אינו יודע : דאירסה · השלישי ומת : אי נמי דנסבה וסלק לדיקלא ונפל ומת למ"ד מעין גורם לא הוחזקה זו שהרי מעיינה לא גרם לו שימות שהרי לא מת מחולי : ה"ג בעי מיניה מרב יוסף הלכ' כרבי ואמר לי אין הלכ' כרשב"ג ואמר ליה אין אחוכי אחיך בי · שאלתי מרב יוסף אם הלכ' כרבי ואמר לי הלכ' ופעם אחרת שאלתיו אם הלכ' כרשב"ג ואמר לי הלכ' וכמדומה אני שמשחק בי : ה"ג אמר ליה סתמי הוא ופשיט לך · לא שיחק בך סתומות של משנ' הן יש שסתם כרשב"ג ויש שסתם כר' דאיכא מלתא דמחזקינן לה בתרי זימני ואיכ' מלתא דבעינן תלתא זימני ומשום הכי פשט לך כמר וכמר כסתומים : נישואין הא דאמרן · דסתם לן תנא דידן כרבי דקתני רשאי השני שני אין שלישי לא : כונסי' אותו לכיפה · אם חזר ושנה בשלישי' דמחזקינן ליה ברשיעי מתרי זימני שלקה :

קובעת

ימי שנותינו בהם שבעים שנה · אע"ג דהאי קרא בתפלת משה כתיב מסתמא דוד אמרו שמצינו שחי כך אבל משה מצינו שחי יותר :

בעי מיניה מרב יוסף · אר"י דגרסה ששאלו הלכ' כרבי או כרשב"ג והשיבו דהלכ' כסתימתם :

דתנן מי שלקה ושנה כו' · הקשה ה"ר משה דבהכשרפי' (דף פא : ושם) מוקי לה אפי' כרשב"ג ועבירות מחזקות ואמר ר"י דאע"ג דאיכ' תנא התם דאמר עבירות מחזקות מתוך לשון המשנ' משמע ליה לרב יוסף דקסבר מלקיות מחזקו' דנרא' לו דוחק דלא נקט מי שלקה ושנה אלא לאשמועינן דאיירי בעביר' ושיש בה מלקות ואפי' אם תמצא לומר דקסבר עבירות מחזקות שמא סבר רב יוסף דכיפה צריכה התראה :

וסור

מסו' הש"ס

ע"ש

[ע' תוס' נדה מו : ד"ה המוציא וכו']

[ר"ה ד' יא : ברכות כט]

[גיטין ·]

[לעיל סג :]

[עירובין ו לעיל כז כתובות מג : ב"מ דף קי : סנהדרין ד' ס]

נדה דף סו'

[סנהד' ד' פא נדה ד' סג :]

עין משפט נר מצוה

קי
א מיי' פט"ו מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' קכד סעי' יו

קיא
ב מיי' פ"א מה' מילה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסג סעי' ב

קיב
ג שם סעי' ג

קיג
ד מיי' פכ"א מה' איסורי ביאה ה טוש"ע אה"ע ו סי' ב סעי' ז

קיד
ה ו מיי' פכ"א מה' איסורי ביאה סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' יט סעי' א

קטו
ז מיי' פי"ח מה' סנהדרין הל' ד

[גי' הערוך ססגוניתא פי' שנגטייר בלען גונים אין החולי]

[מנחות כב : חולין מו :]

קטז
ח מיי' פ"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפט סעי' ב

קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים ואין מיטהרת מן הוסת עד שתיעקר ממנה ג' פעמים ושור המועד *דתנן °אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו שלשה פעמים : ת"ר ניסת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה איבעיא להו נישאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי מי מצו אמרי לה איגלאי מלתא דאת הוא דגרמת או דלמא מצי אמרה להו השתא הוא דכחשי מסתבר' מצית אמרה להו השתא הוא דכחשי איבעי' להו נישא' לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעי' לשלישי אמרינן לה שתיקותיך יפה מדבוריך דמצי אמר לה אנא אדעתא דהכי לא גרשתיך מתקיף לה רב פפא אי איהי שתקא אנן מי שתקינן נמצא גט בטל ובניה ממזרין אלא אמרינן השתא הוא דבריתא : ההוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה נאמנת וטעמא מאי היא קיימ' לה ביורה כחץ הוא לא קיים ליה ביורה כחץ אמר איהו איזיל אינסיב אתתא ואיבדוק נפשאי אמר רבי אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה שאני אומר כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה רבא אמר נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא דאית לי' למיזיינינהי

הוא

קובעת לה וסת · לסמוך עליה להיות דיה שעתה דתנן (נדה דף ב ·) כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ולא מטמאינן לה למפרע מעת לעת ועוד דאם קובעת לה וסת והגיע זמן וסתה ולא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא : ואינה מיטהרת מן הוסת · אפי' נעקרה פעמים שבדקה בב' וסתות ולא ראתה ושינתה ראייתה ליום אחר ב' פעמים אפי' הכי מחזקינן וסתה לכשיגיע ואם לא בדקה טמא' דאורח בזמנו בא : אדעתא דהכי לא גרשתיך · אלו הייתי יודע שאת בת בנים לא גרשתיך ונמצא גט בטל למפרע : מתקיף לה רב פפא · ואי מצי בעלה לבטולי גט בהכי כי שתק מאי הוי אנן מי שתקינן ודאי אדעת' דהכי לא גירשה אלא מדשתקינן ודאי לא מצי לבטולי דאמרינן ליה מספיקא קא מגרשת לה ולא איכפת לך בה וגמר' בדעתך לגרושין : אלא · אי איכא למפטריה הכי פטרינן ליה דאמרי' ליה השתא היא דאיברי' שחזר' להיות בריאה מחוליה : מינה · יודע אני שמחמת' הוא שאין לי בנים ולא אתן כתוב' כל שכן' זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעת * :

הוא

ושור המועד · רבי לא פליג אקרא אלא כלומר התם מתקיימין דברי רשב"ג דלא מיתחזיק אלא בתלת זימני* :

נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה · משמע דמן השני יש לה כתוב' וכן משמע בסמוך דקאמר נישאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי משמע שהשני נתן לה כתוב' ותימ' לר"י דאמאי יש לה כתוב' מן השני הא כיון דאסור לה לשלישי א"כ סבר דבתרי זימני הוי חזק' וכ"ת משום דאמר' ליה השתא הוא דכחשי ונסתחפה שדהו אם כן מאי קבעי נישאת לשלישי כו' מי מצי אמרי לה דאיגלאי מלת' דאת גרמת או דלמ' מצי' אמרה השת' הוא דכחשי הלא אף ע"ג דלא נישא' לשלישי אין לה כתוב' מן השני אלא מטעם דמצי' אמר' השת' הוא דכחשי ואר"י דלענין ממון מוד' רבי דלא הוי חזק' עד דאתחזק בג' זימני כדאשכחן בשור המועד דבשור המועד לא פליג כדפי' לעיל ומיהו תימ' דהשת' לענין איסור' לא סמכי' ארוב נשים דחזיין לבנים משום דאיתרע רוב' על ידי דאיתחזק בתרי זימני ולענין ממון סמכינן אהאי רובא אע"ג דאיתרע בתרי זימני ובעלמ' * אמרינן איפכ' דאזלינן בתר רובא לענין איסור' ולענין ממונא לא אזלינן :

תצא בלא כתוב' · לכאור' נרא' דוק' בנשאת עם השלישי דומיא דנשא' לשלישי ולא היו לה בנים דבסמיך וטעמ' דלענין ממון לא אחזקינן לה בעקר' עד דאתחזק בתל' זימני וא"ת מן השלישי נמי לא תפסיד כתוב' דתימא ליה השתא הוא דכחשי כמו שאומרת לראשון ולשני וי"ל דטענה דהשתא הוא דכחשי לא מהני להוציא אלא לענין שלא תחזיר מה שגבת' מראשון ומשני אבל קש' דאי בששה עמה י' שנים היכי קאמר בסמוך גבי נישאת לרביעי והיו לה בנים או דלמא מצי אמר לה אדעתא דהכי לא גרשתיך והא אף ע"ג שהיא בת בנים על כרחו הוא צריך לגרשה כיון דלא זכה ליבנות ממנה לכך נראה לר"י דלאלתר תצא שלא בכתוב' ולא משום קנס דקנסוה כמו בשניות לפי שנישאת באיסור מדקבעי בסמוך נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעיה לשלישי ואי קנס הוא היכי תיתבע לשלישי אלא נרא' לר"י דבשלא הכיר בה איירי ותנא שלא בכתוב' משום דהוי מקח טעות ומ"מ כשיש לה בנים מן הרביעי חוזר' ותובע' לשלישי דאיגלאי מלתא דלאו מקח טעות הוא וכן מנא ר"י בהלכות דרב יודא גאון דבשלא הכיר בה איירי אבל הכיר בה יש לה כתובה והא דקתני בתו' נישאת למי שאין לו בנים תנא שלא בכתובה מפני שפישוטי' כשוטי' ה' זיכות לא' שהסופרים טעו וכתבו מיכות במקום טעות דלא שייך כאן לשון מיכות כלל : אי איהי שתקא אנן מי שתקינן · וא"ת דתנן בהשולח (דף מו : ושם) המוציא אשתו משום איילונית רבי יהוד' אומר לא יחזיר כו' נישאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובת' א"ר יהוד' אומרי' לה שתיקותיך יפה מדיבוריך והשת' תקשה התם אי היא שתק' אנן מי שתקינן וי"ל דהתם כיון דתקינן לר' יהוד' דלא יחזיר ליכא למיחש לקלקולא ורבנן אע"ג דיחזיר לא חיישינן התם לקלקולא כיון דלא חשיב לבדוק יפה בסימני איילונית גמר בדעתו לגרש בכל ענין ולהכי שתקינן וכי תובע' כתובת' מצי אמר לה אדעתא ליתיב כתוב' לא גירשתיך אבל הכא דליכ' תקנה דלא יחזיר פריך שפיר היכי שתקינ' ואפי' רבנן דלא חיישי התם לקלקולא היינו דוקא בספק איילונית דכיון דלא חשש לבדוק יפה גמר לגרש בכל ענין אבל הכא אין בידו לבדוק ומוכח הדבר שמשום בנים מוציאה שכבר נישאת לשנים ולא היו לה בנים איכא קלקולא ולהכי פריך לכ"ע אנן מי שתקינן ואתי נמי שפיר הא דמשמ' בהשולח דלא מצי מקלקל לה אלא כשאמר לה משום שם רע ונדר ואיילונית אני מוציאך והכא אע"ג דלא אמר לה משום עקרות אני מוציאך מצי מקלקל לה כדפי' ומשני דהכא לא שייך קלקולא דאמרינן השתא הוא דבריית' ובשעה שגירש' לא הית' ראויה אבל בשם רע ונדר ואיילונית איכא קלקולא כשנתגלה לבסוף שהשם רע היה שקר ולא הית' איילוני' גם מתחל' דאם הית' לא הוי' בריא' לעולם ונדר נמי כיון שיכול להפר כאלו לא היה נדר וא"ת דבפ"ק דכל' (דף יב : ושם) אמר גבי אשה שאין לה וסת לא יחזיר אפי' הדר ואיתקן משום קלקולא והשת' הא אין יכול לקלקל' דאמר השת' הוא דברית כדאמרי' הכא ואר"י דלא דמי דקלקול בנים אין רפוא' מועלת כ"כ ולכך בשע' שגירש' לא היתה בת בנים דלא שכיח שתתרפא לגמרי מגרש לה אבל קלקול דוסת שכיח להתרפאות ולא גמר ומגר' דיאמר אלו הייתי יודע שסם מועיל לה לא הייתי מגרש' וה"ר שלמה מדריו"ש תירץ דהתם יש לחוש שתקבע וסת כמו שהתחילה תקבוע סמוך לגירושין דליכא למימר השת' הוא דבריי' דהא איגלאי מלת' למפרע דבעוד שהית' תחתיו איברית : שבינו לבינה היא נאמנ' · תימ' דבמאי איירי דאי בשהת' י' שנים עמו למה לי טעמ' דאין יורה כחץ אפי' יורה כחץ נמי יוציא ויתן כתוב' לפי שלא זכה ליבנות ממנ' ואי לא שהה ניחוש שמא עיניה נתנה באחר כמשנה אחרונ' דסוף נדרים (דף צ :) דתנן בראשונ' היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלו' כתובה השמים ביני לבינך פירוש גלוי לשמים שאין יורה כחץ דהכי משמע התם בגמר' כו' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיני' באחר ומקלקל' לבעל' אלא השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה יבקשו שיהא רחמים או כמו שפר"ח שיעש' שעוד' ויתפייסו וכ"ת דהתם באינה באה מחמ' טענה והכא בבאה מחמ' טענה מ"מ ניחוש שמא נתנ' עיניה באחר ועוד דהתם אם אין באה מחמ' טענה מאי נפקא לי מיניה ובמשנה ראשונ' למה אמרו יוציא ויתן כתוב' והיא דסוף שמעתין דכופין בבאה מחמ' טענ' ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר איכא לאוקמא בידוע שהוא עקור או בשהת' עמו י' שנים ויש לו בנים מאש' אחר' דאי לאו דבאה מחמ' טענה לא היו כופין משום ביטול פרי' ורביה כיון דיש לו בנים והך דהכא ליכא לאוקמא בשהה י' שנים ויש לו בנים ובאה מחמ' טענה דא"כ אפי' יורה כחץ נמי כופין כיון דלא זכה ליבנות ממנה ומיהו י"ל דקאת דכיון דיש לו בנים אין לתלות באונס שלו אלא אית לן למימר דאדרב' איהי היא דלא זכתה כדאמר לעיל ולכך צריכ' טעם דיורה כחץ ואע"פ שיש לו בנים מאש' אחרת שמא א"כ נתקלקל ויש להאמינה דמוכח מלתא דשהה י' שנים ולא ילדה ומה שלא אמר' מיד משום דעד י' שנים לא היינו חוששין לדבריה דהוה תלינן בעיניה נתנה באחר א"כ איכא לאוקמה בדלא שהה עמה י' שנים ובבאה מחמת טענ' דכיון שיש לה טענ' מעלי' לא רצו להפסיד' ואוקמו' אדין משנה ראשונ' דלא חשו לעיניה נתנ' באחר והיא דנדרים באינה באה מחמ' טענ' ומ"מ למשנה ראשונ' יוציא ויתן כתוב' משום דשמא אין לה הנאת תשמיש כ"כ כשאין יורה כחץ או שטוענת שרוצ' שיהא לה זכר דמי שאין לו בנים חשוב כמת והר"ר יצחק בן רבינו מאיר פי' דהכא אנישאת לשלישי קאי דאמרו תצא בלא כתובה וקמ"ל דאי אמר' דאינו יורה כחץ כדקאמר' ולא תפסיד כתובת' ממנו דחזיא ליה כיון דאינו ראוי לבנים וקשה לר"י דמתוך הלשון משמע דהוא אמר מינה והיא אמר' מיניה דמחמ' שהיו יחד הרבה ולא הולידו מחמת קבלאים לב"ד ועוד ק"ק למה אין לחוש שטוענת כן ומשקרת בשביל כתוב' וה"ר שמואל ב"ר חיים פי' דהכא איירי כששהת' עם השלישי י' שנים וכרשב"ג דאמר בתלת זימני הויא חזקה דמסקנא דשמעתא כותיה אתיא כדקאמר הוא אומר

אפילו

[ע' בתו' בדיבור שלאחר זה ד"ה כשאת כו' דבשור המועד לא פליג כד פרישית לעיל]

קיז
א מיי' פ"ו מה' נזקי ממון הל' א

קיח
ב מיי' פט"ו מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנד סעי' יו [וברב אלפס עוד סוף פרק ז' דכתובות ד' קנ"]

קיט
ג טוש"ע שם סעי' יח

קכ
ד שם סעי' יט

קכא
ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ך

[ב"ק מו : ב"ב נב ·]

קכב
ז מיי' פי"ד שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ט וסי' עו סעי' ז

עי' הב"ח חסם לבדו

עי' הב"ח שתתרפא ומגרש לה

עין משפט נר מצוה

הוא אמר אפלת בגו עשר והיא אמרה לא אפלית א"ר אמי אף בזו היא נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרת' לא מחזקה הפילה חזרה והפיל' והזרה והפילה הוחזקה לנפלים הוא אמר אפילה תרי והיא אמר' תלת אמר ר' יצחק בן אלעזר עובד' הוה בי מדרש' ואמרו היא מהימנא דאם איתא דלא אפלה נפשה בניפלי לא מחזקה : **מתני'** האיש מצווה על פריה ורביה' אבל לא האשה ר' יוחנן בן ברוקה אומר *על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם פרו ורבו : **גמ'** מנא הנ"מ אמר רבי אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון אמר קרא ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש אדרבה וכבשוה תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק וכבשה כתיב רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו ואמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע ר' אבא אומר חובה שנא' אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך וא"ר אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנא' אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' רבי נתן אומר מצוה שנ' ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וכו'* דבי ר' ישמעאל תנא גדולה השלום שאף הקב"ה שינה בו דמעיקר' כתיב ואדוני זקן ולבסוף כתיב ואני זקנתי: ר' יוחנן בן ברוקה אומר אתמר רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וחד אמר אין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין הלכה דיתיב ר' אבהו וקאמר משמיה דר' יוחנן הלכה ואהדרינהו רבי אמי ור' אסי לאפייהו וא"ד רבי חייא בר אבא אמר ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו אמר רב פפא בשלמ' למ"ד ר' אבהו אמרה משום כבוד בי קיסר לא אמרו ליה ולא מידי אלא למ"ד ר' חייא בר אבא אמרה לימרו ליה לא אמר ר' יוחנן הכי מאי הוי עלה ת"ש דאמר רבי אחא בר חנינא אמ' רבי אבהו אמר רבי אסי עובד' הוה קמיה דר' יוחנן בכנישת' דקיסרי ואמר יוציא ויתן כתובה ואי ס"ד לא מיפקדה כתובה מאי עבידת' דלמ' בבאה מחמת טענה כי ההיא דאתאי לקמיה דר' אמי אמרה ליה הב לי כתובה אמר לה זיל לא מיפקדת אמרה ליה מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהך אתתא אמר כי הא ודאי כפינן ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אמרה ליה לא בעי' הך אתתא *חוטרא לידה ומרה לקבורה אמר כי הא ודאי כפינן *יהודה וחזקיה תאומים היו אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה שנאי מנא ואתיא לקמיה דרבי חייא אמרה אתתא מיפקדא אפריה ורביה אמר לה לא אזלא אישתיא סמא דעקרת' לסוף *איגלאי מלתא אמר לה איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתי דאמר מר יהודא וחזקיה אחי פזי וטוי אחוותי

אחוותי

הוא אומר אפלת בגו עשר · כשאנו באין לכופו ולהוציא והוא אומר הפילה בתוך עשר ועדיין אינו זמן להוציא דתקנותו מבטה שהפיל': **והיא אמרה לא אפלית** · אלא עקרה אני : **הוחזקה לנפלים** · ויוציא ויתן כתוב' שמא לא זכה ליבנות ממנה : **אפילה תרי** · ולא תוציא : **היא מהימנא** · וכופין אותו ולא שהיא תובע' גירושין אלא שעליו לכופו לקיים פריה ורביה : **מתני' אבל לא האשה** · וטעמא מפרש בגמרא : **גמ' לומר דבר הנשמע** · דכתיב (ויקרא יט) הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל הימנו : **אביך צוה** · יעקב לא צוה אלא הם שינו מפני דרכי שלום : **איך אלך** · וכתיב ויאמר יי עגל' בקר תקח בידך ואמר' לזבוח וגו' הקב"ה צוה לשנות: **ואדוני זקן** · שרה אמרה לשון בזוי וכשגילה הקב"ה הדבר לאברהם כתיב למה זה צחקה שרה וגו' ואני זקנתי ושינה הדבר מפני השלום : **משמיה דרבי יוחנן** · הלכ' כרבי יוחנן בן ברוקה : **ואהדרינהו לאפייהו** · דלא אמרה ר' יוחנן מטולס והלכו כבוד ולא רצו להכחישו : **רבי אבהו** קרוב למלכו' הוה כדאמר בסנהדרין (דף יד ·) ובכתובו' (דף יז ·) דמשרן אמהתי' דבי קיסר רבא דעמי' מדברא דאומא : **עובדא הוה** · והיא תובעתו לגרשה לפי שלא היו לה בנים : **דאתאי לקמיה דר' אמי** · תובעתו לגרשה: **לא מיפקדת** · ואם רוצה את לצאת אין לך כתוב' : **מסיבו דילה** · בזקנת' מה תהא עליה : **חוטרא לידה** · עץ שהשען עליו לעת זקנת' ואם תמו' יקברנ': **איכו ילדו: לי חדא ברס'** · ומי יתן שהית ותלדי לי עוד כרס אחת שני בנים : **אחי** · התאומים : **אחוותא**

אפילה תרי והיא אמרה תלתא והשתא ניחא הא דקאמ' הוא אומר מינה שהרי עכשיו הוחזק' בתלת זימני ויש לה להפסיד כתובת' והיא אמרה מיניה ומסיק דנאמנת ואם טוענת דאין יכול להזקק פסקו רבותינו דנאמנת אפי' למשנה אחרונ' ודוקא כשטוענת שאין יורה כחץ תיפס' שמא משקרת לפי שבעלה לא ידע בה דמשקר' כדאמריק בסוף נדרי' (דף צא ·) אבל במלת' דידע בה דמשקרא נאמנת מדרב המנונ'* לפי שאין האש' מעיזה פניה בפני בעלה :

ולא קאמר פרו ורבו · אע"ג דלאדם הראשון קאמר פרו ורבו ההוא ברכה בעלמ' ולא למצו'*:

ואי סלקא דעתך דלא מיפקדא כתוב' מאי עבידת' · משמע דאי מיפקדא ניח' דיש לה כתוב' ותימ' דאי מיפקדא א"כ מיענשא אפריה ורביה ואית לן למימר דאדרבה איהי היא דלא זכתה כדמוכח לעיל ותירץ ר"י בן ר' מאיר דהכא בידוע שהוא עקור אבל ק"ק אמאי פריך כתוב' מאי עבידת' ולא פריך נמי אמאי יוציא :

כי הא ודאי כפינן · פר"ח דכל הכך דכופין מחמת' דוקא מנה ומאתים אית לה אבל תוס' לית לה דאדעתא למיפק לא אוסיף לה ודייק מהא דאמר בריש אע"פ * תנאי כתובה ככתוב' נפקא מינה למורדת כו' ולא קאמר כ"ש לבאה מחמ' טענה וכיוצא בה והא דלא קאמר כ"ש לשהה עמה עשר שנים שיש לה נמי תוספת דלא גרעה מאיילונית דאמר בסוף אלמנ' ניזונת (דף קא :) דיש לה תוספ' מלתא דפשיטא היא כיון דלא מחמת' טענה היא יכול' אם ב"ד כופין אותו משום פריה ורבי' ור"ת מפרש דלכל מילי הוי תנאי כתוב' [ככתוב'] וממא' וחברותי' דאין להם כתוב' אע"פ שיש להם תוספ' התם משום דאיגלאי מלת' דלא נתקדש' מעולם ולא יתכן דלענין פרעתי לא הוי תנאי כתובה ככתובה דאכתובה לא אמר כלום ובתוספ' נאמן לומר פרעתי כדמוכח בעובדא * דשבתאי בריה דרבי מרינוס ויש לדחות דהתם לא הוסיף חתן עצמו כ"א שבתאי אביו ולא חשיב כשאר תוספ' ואין להאריך כאן כן מצאתי בתשובה אחת שפסק ריצב"א על אשה שהיתה טוענ' על בעלה כי אין לאיש גבורתו והאיש היה טוען כי היה לו גבור' אנשים אך היא בועטת וגורמת שאין יכול לבעול דלא מהימנא מדרבי המנונא* כיון שהיתה תובע' כתובה והיכי שהודה הבעל שאין יכול לבעול פסק דצריך ליתן גט וכתובה אפי' איכה באה מחמ' טענה כיון דאין יכול כלל לקיים לה עונה ודוק' מנה ומאתים אבל תוספ' לא יתן דהא בכנסה לחופה ולא נבעלה עמד בתיקו בריש אע"פ (דף נו · ושם) דשמא לא כתב אלא ע"מ חיב' ביאה ולרב האי גאון דכל תיקו חולקים שייך כאן דין חולקין אבל נדוניתה שהכניסה לו יחזיר הכל מה שידעו שהכניסה לו אבל מה שכותבין נדוניא גדול' לכבוד הכלה נראה' לו דהוי כעין תוספ' ומיהו אם יכול להתקשות ויש כאן לכל הפחות הכנסת עטרה אבל אין לו כח למרק ע"ז נראה' לו דיש תוספת דיש כאן חיבת ביאה בהכנסת עטר' ואם אין יכול לבעול מחמת שרחמה צר כתב דאם המתין ג' שנים דימתין עוד שנה ואף על הקישוי כתב שאינ' לה למהר לסתור בנינה כי רחמי שדי מרובים ומטעם דפסק ר"ח דאין תוספת בבאה מחמת טענה משום דאדעתא למיפק לא כתב לה זה הטעם אין שייך באין יכול לבעול דמידע ידיע דנשאת לו אהל' לכך :

הדרן עלך הבא על יבמתו

[לקמן קטו·]

[ע' רש"א סנהדרין נט : ד"ה גמר' והרי פרי' ורבי']

קכג
א מיי' פט"ו מה' אישות טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף יג

קכד
ב שם סעיף יד

קכה
ג מיי' שם טוש"ע אה"ע סימן א סעיף א

קכו
ד שם סעיף יג [דף כב:]

קכז
ה מיימון שם טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ז

[ב"מ יז ·]

[נדרים צא · ובהר"ן שם ובתוספת שם]

אחוותא ולא מיפקד' והאמר רב אחא בר רב קטינא א"ר יצחק *מעשה באשה אחת שחציה שפח' וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין אמר רב נחמן בר יצחק מנהג הפק' נהגו בה :

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי *צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו ואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ שהוא חייב במזונותן הרי אלו לא יאכלו בתרומה ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל והוא חייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה בת ישראל שניסת לכהן והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו יאכלו בתרומה ובת כהן שניסת לישראל והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה : **גמ'** ועבדי מלוג לא יאכלו בתרומה אמאי ליהוו כקנינו שקנה קנין דתניא מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדי' שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ומנין לאשה שקנת' עבדים ועבדיו שקנו עבדים שיאכלו בתרומ' שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו קנינו שקנה קנין אוכל כל האוכל מאכיל כל שאין אוכל אינו מאכיל ולא והרי ערל וכל הטמאים שאינן אוכלין ומאכילין התם פומייהו כאיב להו והרי ממזר שאין אוכל ומאכיל אמר רבינא קנין אוכל קאמר קנין אוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל ורבא אמר מדאורייתא מיכל אכלי ורבנן הוא דגזרי בהו כדי שתאמר אני איני אוכלת עבדי אינן אוכלין זונה היא אצלו הלכך אתי לאפוק' רב אשי אמר גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכיל גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא אמר רב אשי באלמנה כהנת דאתיא לאורויי מעיקרא אכלי בתרומה דבי נשא אינסיבי ליה להאי אכלי בתרומה דגבראי והשתא הדרי ליה למלתא קמייתא ולא ידעה דמעיקרא לא שויתה לנפשה חללה השתא שויתה לנפשה חללה תינח אלמנה כהנת אלמנה בת ישראל מאי איכא למימר באלמנותה *לא פליגי רבנן אתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמי אני נותן הדין עם מי רב יהודה אמר

הדין

אחוותא · תאומות ובנותיו היו : **ועשאה בת חורין** · כדי שתהא מותרת לינשא ומדכפינן לרב' אלמא מיפקד' : **מנהג הפקר נהגו בה** · לפי שלא היתה יכולה לינשא היתה מפקרת עצמה ומוטאים בה לפיכך כפו את רבה לשחררה :

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול : **הכניסה לו עבדי מלוג** · מה שהאשה מכנסת לבעלה ושמה לו לקבל' עליו באחריות כתובתה כמו שכותבין ולא כדוני' דהנעלת ליה והוא מוסיף כנגדן וכותב סך הכל קבל עליו פלו' כך וכך בכתובתה קורין צאן ברזל ויש שמכנס' ממון הרבה ואינה כותבת כולו בכתובתה ומשיירת לעצמה הן ככסי מלוג והבעל אוכל פירו' והקרן שלה קיים ואם מתו מתו לה או פחתו פחתו לה · לשון צאן ברזל קרן קיים שאין פוחת ונפסד שאפי' מתו כולן אחריותן עליו לשלם לה כשימות או יגרשנה : **עבדי מלוג לא יאכלו** · לפי שהן שלה והיא חללה ולקמן בגמרא מפרש טעמא : **בת ישראל שניסת לכהן** · אפי' עבדי מלוג שאינן שלו יאכלו דהיינו קנינו שקנה קנין וילפינן בגמ' דקנינו שקנה קנין אוכל : **גמ' שנשא אשה וקנה עבדי'** · או קנה עבדים : **ומנין לאשה** · בת ישראל לכהן שקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיו של כהן שקנו עבדים : **ועבדיו שקנו עבדים** גר' וא"ת מה שקנה עבד קנה רבו ולמאי אצטריך קרא לרבוינהו משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד מנה על מנת שאין לרבו רשות בו : **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו** · קנין כספו קרא יתיר' ודרשינן להכי אתא והכי משמע כהן כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו יקנה עבד הוא יאכל בו : **הערל** · כהן ערל אינו אוכל ועבדיו אוכלין כדתנן לקמן (ד' ע ·) : **פומייהו כאיב להו** · כלומר מחוסרי תקנתא הם אבל עומדים ליתקן ולאכול אבל זו שהיא נעשית חללה אין לה תיקון עולמית : **והרי ממזר** · בת ישראל שניסת לכהן וילדה בת והבת ניסת לממזר וילדה בן ומתה והבן קיים והרי אם אמו אשת כהן אוכל' בשבילו תרומ' לאחר מיתת בעלה לפי שיש לה זרע מן הכהן כדתנן בסיפא בפרקין (ד' סט) והוא אינו אוכל דזר הוא והוא הדין נמי אי כשר הוה שנולד מישראל כשר נמי אין אוכל ומאכיל אם אמו והא דנקט לאתויי ממזר משום דמתניתין היא : **שמא תאכיל** · עבדי מלוג שלה לאחר מיתת הכהן בעלה אבל בעבדי צאן ברזל ליכא למגזר דהשתא לאו משום דידה אכלי אלא משום כהן שהוא רבן : **אלא מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכיל** · עבדי מלוג בתרומה : **גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה** : אלמה תנן במתניתין בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל יאכלו : **באלמנה כהנת** · בת כהן ששבה לתרומת אביה ממיתת בעלה ואי אמרי' יאכלו עבדי מלוג בתרומה בחיי בעלה כהן גדול זה משום קנין שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה עבדים אתו לאורויי היתרא אחר מיתתו להאכילה בתרומה מחמת אביה דאמרה מעיקרא באלמנות הראשון היו עבדי אוכלין בתרומה דבי נשא : **אנסבי ל"ה** · לכ"ג אכלי עבדי בתרומה דגבראי השתא כשמת הדרי למלתא קמייתא ויאכלו עבדי בתרומה דבי נשא כמעיקרא באלמנותי הראשון : **אלמנה בת ישראל** · דלא אתיא לאורויי מאי איכא למימר מאי טעמא לא אכלי בחיי' הא לא גרעה מעבד שקנה עבדים : **לא פליגי** · לא חילקו בין אלמנה לאלמנה : **המכנסת שום לבעלה** · נכסי צאן ברזל ששמה לו בכתובתה והיו בה כלים ודבר המסויים וכשגירשה ובאת ליטול כתובתה : **היא אומרת כלי אני נוטלת** · **והוא אומר דמים אני נותן** · כמו שקבלתי עלי בשומא ומאז הן באחריות ושלי הן :

עבדי מלוג לאו אכלי · אפי' למ"ד (גיטין ד' מז·) קנין פירות כקנין הגוף דמי לא חשיב בהכי קנין כספו כיון שאין הגוף שלו כמו שאין יוצאין בשן ועין לאיש אפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי כדאמר בהחובל (ד' פט : ושם) וקצת יש להביא ראיה דבתרומה אזלינן בתר קנין הגוף דבריש פר' בתר' דכריתו' (דף כד :) אמר גבי המפקיר עבדו יצא לחירות דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אע"פ שאין לרב פירות אלא הגוף ואפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אתיא :

מנין לכהן כו' · ממתניתין דקתני בסיפא בת ישראל שניסת לכהן דעבדי מלוג שלה אוכלין לא בעי למפרך דה"א דאכלי מכח האשה עצמה שאוכל' לא מכח הבעל משום קנינו שקנה קנין להכי פריך מברייתא דקתני קנינו שקנה קנין אוכל וא"כ אפי' אינה אוכלת יש להם לאכול :

לכהן שנשא אשה כו' · ה"ה שאירס אלא נקט נשא משום דתרומה מדרבנן לא אכלה משום דעולא (כתובות דף נז :) או משום סמפון:

שנאמר וכהן כי יקנה נפש · והא דדרשי' לעיל בפר' הבא על יבמתו (דף נז ·) פצוע דכא כהן שנשא בת גרים היינו מנפש יתיר' :

ועבדים שקנו עבדי' · אפילו לרבי מאיר דאמר בקידושין (דף כג:) אין קנין לעבד בלא רבו אפילו ע"מ שיצא בו לחירות משכחת לה עבדים שקנו עבדי' במפקיר עבדו דאוכל בתרומה כדאמרינן בפרק בתרא דכריתות (דף כד :) :

גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה · ובעבדי צאן ברזל לא שייך למגזר אפי' למ"ד (בסמוך) הדין עמה דכל זמן שלא גבתה אותם בב"ד אוכלין מכחו ואחר שגבתה ושמו לה ב"ד הרי כאלו קנת' עבדי' לאחר מיתת בעלה:

אלא מעתה בת ישראל שניסת לכהן לא תאכיל שמא כו' · תימה דלא דמי דהת' ליכא למיטעי דהא בחיי הבעל היתה אוכלת בעצמה ונכסיו אינה אוכלת אבל כאן אם יאכלו עבדי' בחיי הבעל אף על פי שבעצמה אינה אוכלת איכא למגזר שמא תאכיל גם לאחר מיתה ואית ספרים דגרסי בת ישראל שניסת לכהן לא תאכל ופריך דהיא עצמה לא תאכל שמא תאכל אחר מיתה ולספרים דגרסי נמי לא תאכיל איכא למימר דאכולה מלתא פריך שלא תאכל ולא תאכיל אלא דנקט לא תאכיל משום דניחא ליה לאקשויי מעבדים אעבדים:

כרשיני

עין משפט נר מצוה

קכח
א מיי' פ"ט מה' עבדים סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' עט
ב מיי' פ"ו מה' תרומות הל' כ, טי"ד סי' שלד
ג מיי' פ"ו מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע ה"ע סי' פה סעי' ב
ד מיי' שם פכ"ב סמג שם טוש"ע שם סעי' יז
ה מיי' שם פ"ו שם טוש"ע שם סעי' ג
ו מיי' פ"ו מה' תרומות הל' יח טור י"ד סי' שלד
ז שם הל' יט
ח שם פ"ו הל' ג עור שם
ט שם הל' א
יכ מיי' פ"ו שם הל' יח עור שם

מסורת הש"ס

[גיטין דף לח · תג : ע"ש]

שבת ד' גיטין ד' קדושין ד'

[ז"ל רש"י ב"מ סט · ד"ה אין מקבלין צאן ברזל וכו' ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל נכסה זקה כפי קרי להו צאן]

סוף מס' [ב"מ פו·]

[כתובות ס·]

[נדה כו·]

[לקמן קי · כתובות כב : ב"מ עא:]

*הדין עמה ורבי אמי אמר הדין עמו רב יהוד' אמר הדין עמה משום *שבח בית אביה דידה הוי ר' אמי אמר הדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל וחייב באחריותן יאכלו אמר רב ספרא מי קתני והן שלו הואיל וחייב באחריותן קתני ולעולם לאו דידיה נינהו וכל היכא דחייב באחריותן אכלי בתרומה והתנן *ישראל ששכר פרה מכהן הרי זה יאכילנה כרשיני תרומה כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונות' עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ותסברא נהי נמי דמיחייב בגניבה ואבדה באונסיה בכחש' ובנפחת דמיה מי מיחייב הא לא דמיא אלא לסיפא *ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה אבל כהן ששם פרה מישראל יאכילנה כרשיני תרומה יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פרקיה דרב נחמן ויתבי וקאמרי תניא כותיה דרב יהודה ותניא כותיה דרבי אמי תניא כותיה דרבי אמי *עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כותיה דרב יהודה *המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה א"ל רבא לרב נחמן והתניא כותיה דר' אמי אע"ג דתניא כותיה דר' אמי מסתברא טעמא דרב יהודה משום שבח בית אביה ההיא איתתא דעיילה ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה שכיב שקלוה יתמי ופרסוה אמיתנא אמר רבא יקנייה מיתנא אמר ליה נאנאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה אמר ליה מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא וכיון דמחוסר גוביינא ברשותיה קאי רבא לטעמיה דאמר רבא *הקדש חמץ ושחרור

הדין עמה · ותטול כלים : יאכלו · ומדאכלו בתרומה ש"מ דידיה נינהו : ששכר פרה מישראל · והא שוכר חייב באחריות' אם נגנבה או אבדה וקתני לא יאכיל' כרשיני תרומה : ה"ג ותסברא נהי נמי דחייב בגנבה ואבדה באונסיה ובכחשה ובפחת דמיה מי מיחייב · שוכר פטור מן האונסין וכן אם כחשה ואם הוזל דמיה : הא מתניתין לא דמי' אלא לסיפ': אבל כהן ששם פרה מישראל · בדמים כששכרה הימנו שמאה לו *והתנה עמו להחזירה לו בדמים הללו שאם תכחש או תמות או יוזלו פרות בעולם יתן הדמים : יאכילנה כרשיני תרומה · הואיל וקבלה באחריותו ואע"פ שחוזר' בעיניה אם לא יפחתו דמיה כל כמה דלא הדר' דידיה היא וגבי עבדים נמי אע"ג דהדרי בעינייהו כיון דלענין יוקרא וזולא קיימי ברשותיה אכלי : בשילהי פרקין · כשסיים הדרשה : בשן ועין לאיש · אם סימא הבעל את עינו : אבל לא לאשה · אם סימת עינו דלאו דידה הוא : לא ימכור · שאם יגרשנה תטול כליה : מכרו שניהם · או זה או זה : לפרנסה · אורחא דמלת' נקט שאין אדם מוכר כלי תשמישיו אלא למזונות: הבעל מוציא · לא מבעי' דאם מכר הוא בלא דעתה ומת או גרשה דהיא מוציאה מיד הלקוחות אלא אפילו מתה היא הוא מוצי' מיד הלקוחות דמכיר' לאו *מכירה הואי (°שמא ימות הוא בחייה ונמצאת מכירה שלא כדין) כל זמן שהיא קיימת : קנייה מיתנא · תכריכי המת אסורי הנאה כהקדש דגמר שם שם מעגלה ערופה בפרק נגמר הדין (ד' מז :) : מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא · אע"ג דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינהו מניה לאו ברשותה קיימי אלא שיעבוד' בעלמ' אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או אבדו חייב באחריותן וכיון דברשות יתמי נינהו אתי הקדש דאקדשוה יתמי ומפק' לה לשיעבודייהו ויהבי דמי : רבא לטעמיה כו' · הקדש דוק' קדושת הגוף כי האי גוונ' אבל קדושת דמים לא כדתנן (ערכין ד' כג :) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו כו' : חמץ · נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשעבוד' דנכרי והא דתנן בפרק כל שעה (ד' ל) מותר בהנאה רבא מוקי לה התם °כשהרהינו אצלו שנתנו ישראל בביתו של נכרי דההוא לא מיחסר גוביינא : ושיחרור

כרשיני תרומה · אר"י דעיקרם קיימי למאכל בהמה דאם היו עיקרם לאדם היה אסור ליתנם לבהמה משום הפסד תרומה ומ"מ חזו לאדם דאי לא חזו כלל לאדם פטורין מתרומ' ומעשר כדאמר בריש כלל גדול (דף סח : ושם) :

לא יאכילנה כרשיני תרומה · והא דתנן עירובין (ד' כו·) מערבין לישראל בתרומה דשרי בהנאה אר"ת דהיינו דוקא הנאה שאין של כילוי אבל הנאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו אסור וכן להדליקה ולהסיקה תחת תבשילו כדתנן במסכת תרומות (פ"ט) מדליקין בשמן *של תרומה במבואות האפילות ע"ג כהן ברשות כהן פירוש כשיש שם כהן שצריך לאותה אורה דנר אחד נר למאה אבל לא ברשות ישראל והא דאמר בכל שעה (ד' לד·) אבא שאול גבל של בית ר' הוה והיה מחמם המים *בשמן של תרומה שנטמאה אמר ר"ת דהיינו לכהנים שבבית ר' וטעמ' דלא אסור אלא הנאה של כילוי מפ' ר"י משום דדרשי' בפרק במה מדליקין (ד' כו· ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתו' מדבר אחת תרומה טמאה ואחת תרומה טהורה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פי' עיקר הנאתה דהיינו אכילה אף תרומה טמאה אין לך בה עיקר הנאה דהיינו הדלקה אלא משעת הרמ' ואילך ומהכ' יליף דאין מדליקין בטבל טמא ובטבל טהור *נמי משמע גבי עובד' דר' פנחס בן יאיר (חולין ד' ז·) דאסור הנאה של כלוי היינו משום דהדר ילפי' תרומה טהורה מטמאה ולא כמו שפירש שם בקונטרס* דכ"ש בטבל טהור דכל שכן לא הוי דטהור מטמא הוא דילפינן וכי היכי דילפינן לאסור טבל בהנאה של כילוי הכי נמי ילפינן לאסור זו בתרומ' דמשעת הרמה לא הוהרו אלא לכהני' °ולא לישראל*:

°**ישראל** ששכר פרה מכהן שמאכיל' כרשיני תרומה אף על פי שמזונותיה עליו · אר"י היינו משום דבהמה האוכלת הוי' קנין כספו של כהן וישראל אין נהנה אלא הדמים והרי הוא כמוכר תרומה לכהן והדמים שלו אבל כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה דלאו קנין כספו דכהן הוא דשכירות לא קני' :

דמיחייב בגנבה ואבדה כו' · כאן משמע דהלכת' כמ"ד דשוכר כנושא שכר דמי בהאומנין (ד' פ :) וכן הלכה כדמשמע בריש המפקיד (ד' לו ·) גבי שוכר ושואל פעמים ששניהם באונס כו' ובפ' השואל (ד' לה ·) גבי ההוא דאגר כודני לבי חוזאי*:

אבל כהן ששם פרה מישראל · פי' בקונטרס כששכרה הימנו התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחש או תמות או יוזלו הכרות ואר"י דאסור לעשות כן משום ריבית כדמוכח בפרק איזהו נשך (ד' סד* ·) אלא איירי בשואל :

עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין · תימה לר"י מה ראיה מייתי מהכא לר' אמי דהא רב יהודה נמי מודה דיוצאין בשן ועין לאיש דחשיב כספו כי היכי דחשיב כספו לענין תרומה דתנן עבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה דתרומה ושן ועין ענין אחד הוא כדפי' במתני' ועוד הקשה הר' משה כהן דמי לא מודה רב יהודה דמיחסרי גוביינא וא"כ ברשותיה קיימי ושיחרור מפקיע מידי שיעבוד כדאמר לקמן גבי איצטלא דמילת' דפרסוה אמיתנא דאפי' לרב יהודה מפקיעין מידי שיעבוד דאפילו שחרור דשן ועין דממילא אמרינן בהחובל (דף פט : ושם) דמפקיע מידי שיעבוד ואין לומר דרבה ורב יוסף דדייקי מהכא תני' כוותיה דרבי אמי לית להו דרבא דאמר שיחרור מפקיע מידי שיעבוד דהא ממתני' דהשולח (דף מ : ושם) דייק לה ואין לומר לית להו ההוא טעמ' דלקמן כיון דמיחסרי גוביינא ברשותיה קיימי דהא רבא אית ליה ההוא טעמ' במנוף ואפ"ה קאמר רבא לרב נחמן והא תני' כוותי' דר' אמי ותירץ ה"ר שמואל בר' חיים מוור"יש דדייק מדאבל לא לאשה ומחיים לא אצטריך דפשיט' אלא לאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו :

הבעל מוצי' מיד הלקוחות · פי' בקונטרס דאפילו מתה היא מוצי' הוא מיד הלקוחות משמע מתוך פי' דכל זמן שהאשה חיה אין הבעל יכול להוציאם כשמכר הוא עצמו אלא כשמתה האשה דאז יורשה והיא היתה יכולה למחות מחיים ותימה היא דכיון שהמכירה קיימת כל זמן שהאשה שותקת למה תוכל לבטל מכירתו במחאת' על תנאי דמחיים אין לה בהם כלום ועוד אפי' אם האשה תוכל להוצי' מחיים נראה דאין הבעל יכול להוצי' אחר מיתה ולא אמרינן דבמקום אשתו קאי כיון שמכר בעצמו כדמשמע בפ' מי שהיה נשוי (ד' צא:) גבי ההוא גבר' דזבין כתובתה דאימיה בטובת הנאה אמר אי אתי' אם ומערער' לא מפלגא לך שכיבא אימיה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל עילויה אחריות דידיה קביל עילויה ונראה כפר"ת דאין המקח קיים כלל אפילו שעה אחת דתקון רבנן שלא תהא אשה צריכה לטרוח ולחזור להוצי' מיד הלקוחות אחר מיתת הבעל דלא דמי לאשה הטורפת מנכסים משועבדים לכתובה דהתם הויא מכירה דשמא לא תהא אשה צריכה לטרוח שיפרעו לה כתובתה או תטרוף מבני חרי אבל היכא שאין יכולים למלקה בשאר נכסים תקנו שהמקח בטל לגמרי :

פוסל

י
א טוש"ע אה"ע סי' פח סעי' ג

יא
ב מיי' פ"ט מה' תרומות הל' ז עי"ד סי' שלא

*גי' הב"ח של תרומה שנטמאה במבואות האפילות ועל גבי החולים ברשות כהן

יב
ג שם הל' ח

[צ"ל נתנין]

יג
ד מיי' פ"ט מה' עבדי' טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף לח

יד
ה מיי' פ"ל מה' מכירה ופכ"ב מה' אישות סמג עשין פב טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יד

טו
ו מיי' פי"ד מה' אבל סמג עשין מד"ס ג טוש"ע י"ד סי' שמט סעי' ג

*גי' הב"ח נמי אין מדליקין כדמשמע גבי עובדא

[שבת כו :]

[וע"ע תוס' פסחים לג : ד"ה אמר קרא ותו' מנחות סו : ד"ה כדי שתהא]

°קצת נראה שסייך כל דיבור זה לדלעיל והכל בדיבור אח' כאמרו וכן מצאתי אח"כ ברש"ל

[וע"ע תו' ב"ק כז · ד"ה סברה]

[וע"ש בתוס' ד"ה אי תקנ]

מסורת הש"ס

*[כתובות]

[תוספ' פ"ט]

ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אמר רב יהודה *הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובת' ואחד נותנת דמיה ונוטלתו מפני שבח בית אביה מאי קמ"ל שבח בית אביה דידה הוי הא אמרה רב יהודה חדא זימנא מהו דתימא ה"מ היכא דמטי' למשקל בכתובתה אבל מיתן דמי ומישקל לא קמ"ל : **מתני'** *בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר *שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי אמרו לו מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן אף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר : **גמ'** איבעיא להו טעמ' דר' יוסי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא או דלמא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל למאי נפקא מינה לעובר במעי כהנת מאי אמר רבה היינו טעמא דר' יוסי דקסבר עובר במעי זרה זר הוא רב יוסף אמר *ילוד מאכיל שאין ילוד אינו מאכיל מיתיבי אמרו לו לרבי יוסי מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן בת כהן לכהן מהו אמר להן זו שמעתי וזו לא שמעתי אי אמרת בשלמא עובר במעי זרה זר הוא היינו דקא"ל זו שמעתי וזו לא שמעתי אלא אי אמרת ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל מאי זו שמעתי וזו לא שמעתי איהי היא קשיא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים משום בנים אין לו בנים אוכלים משום אחין אין לו אחים אוכלים משום משפחה כולה זו ולא סבירא ליה הא א"ל שמואל לרב חנא בגדתא *פוק אייתי לי בי עשרה דאימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה אלא זו *וסבירא ליה מאי קמ"ל דפליגי רבנן עליה דר' יוסי ומי פליגי *מתיב רבי זכאי זו עדות העיד רבי יוסי מפי שמעיה ואבטליון והודו לו אמר רב אשי מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמיה ת"ר *הניח בנים אלו ואלו אוכלים הניח' מעוברת אלו ואלו אין אוכלים הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו הבת מאכלת הבן אינו מאכיל רבי שמעון בן יוחי אומר *זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום מאי איריא שמא ימצא עובר זכר תיפוק ליה דנקבה נמי פסלה חדא ועוד קאמר חדא דנקבה נמי פסלה ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום זכרים יאכלו והאיכא עובר קסבר

אין

ושיחרור · ישראל ששיעב' עבדו לב"ח ושחררו הלוה יצא לחירות והמלוה גובה מלוה ממקו' אחר : בכתובת' · שהי' אלף זוז דהא מאי דאשבחו ברשותי' אשבחו : אבל למיתן דמי ומישקל לא · אלא שלו הן עולמי' קמ"ל : **מתני'** והניחה מעוברת · אע"פ שיש לה בנים הימנו והי' אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשים ויש לעובר בהן חלק ואין לעובר כח להאכילן בתרומה אי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא אי משום דקסבר ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל שנאמר (ויקרא כב) ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו : שהעובר פוסל · אם בת כהן נישא' לישראל והניח' מעוברת ואין לה בן אחר פוסל' מלשוב לבית אבי' כנעוריה : ואינו מאכיל · אם בת ישראל לכהן היא ומת והניחה מעוברת אין בעובר כח להאכיל' וה"ה לעבדי' : אף בת כהן לכהן · כיון דאמר' שאין ילוד אינו מאכיל היאך העבדי' אוכלין בתרומ' °מפני חלקו של עובר שהרי עבדיו הן ואין אוכלים אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל : **גמ'** במעי כהנת · בת כהן מעוברת מכהן אי אמרת משום זרות ליכא ואי משום שאין ילוד איכא : וזו לא שמעתי · לאיסור אלא להיתרא : יש לו בנים אחרים · לבד מעובר זה : אוכלים · העבדים בשביל בניו דעובר לית ליה זכייה : בשביל משפחה · שאין אחד מישראל שאין לו יורשין וכל זמן שלא נולד העובר זוכה הקרוב לירושת כהן ואוכלים בגינו : זו דברי רבי יוסי · ולא סבירא ליה לשמואל דעובר אית ליה זכייה : בגדתא · בעל אגדה ל"א שם מקום שהוא בבבל ששמו בגדד : בי עשר' · לפרסם את הדבר : הניח בנים · הכהן ולא הניח' מעוברת · אלו ואלו *עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל אוכלין דעבדי מלוג אוכלין בשבילה שהיא אוכלת בשביל בניה ועבדי צאן ברזל אוכלין בשביל בנים : הניח' מעוברת · ולא הניח לה בנים : אלו ואלו · אין אוכלין שהעובר אינו מאכיל לא את אמו ולא את העבדים : הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים · שהם שלה ואין לעובר חלק בהן והיא אוכלת בשביל בניה : עבדי צאן ברזל לא יאכלו · מפני חלקו של עובר שיש לו חלק בהם דאית לי' זכייה °ולא ידעינן הי מתרמי לחלקו לפיכך עבדי' אסורי' לאכול : שהעובר פוסל · בת כהן המעוברת מישראל : ואינו מאכיל · בת ישראל המעוברת מכהן ולא את עבדיו : הבת מאכלת · לקמן מפר' לה : כולן זכרים · ל"ג כולן אלא ה"ג זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא חיישינן לחלקו של עובר דשמא נקב' היא ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר הוא שמא תפיל שכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ויש שמפילו' סמיך מיעוט' דמפילות למחצה דנקיבות הוי להו זכרים הראוים לירש מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כולן נקבות לא יאכלו שמא יהא עובר זכר כו' : תיפוק לי' · דא"כ הויא נקבה פסלה דכיון שכל אותן שלפניו נקבות יש לעובר חלק בהן אפילו היא נקבה : אין

פוסל ואין מאכיל · נראה לפרש שהעובר פוסל בעבדי אביו ואין מאכיל את אמו דתרוייהו אעבדי' ליכא למימר פוסל בעבדי אביו ואין מאכיל בעבדי אביו דכיון דאשמעינן דפוסל היכי משכח' שיאכיל ובקו' פי' כולה מלת' אאמו ואע"ג דאעבדי' קאי ה"ק שהעוב' פוסל ואין מאכיל את אמו וה"ה לעבדיו דפוסל :

למאי נפק' מינה לעובר במעי כהנת · אע"ג דע"כ דרשי' ההיא דרשא דילוד מאכיל דמהאי טעמא אמרינן לקמן דבת ישראל לכהן והניחה מעוברת דלא מאכיל דהתם לא שייך טעמ' °דעוב' במעי זר' זר הוא דאפי' זר מאכיל את אמו ואפי' ממזר כדאמרי' לקמן (דף סט:) מ"מ מיבעי' ליה לענין עבדים דאיכא למימר דוקא לענין אמו דכתב בה קרא יליד ביתו הם יאכלו דמיניה דרשינן שמאכיל את אמו דרשינן ילוד מאכיל אבל עבדים שאוכלי' מטעם קנין כספו לא קאמר קרא ילוד מאכיל שאינו ילוד לא :

היינו דקאמר זו שמעתי כו' · ורבנן שהיו אומרים לו כן הוי סברי דטעמא משום דילוד מאכיל :

אוכלין בשביל כל המשפחה כולה · ה"מ למימר דטעמ' דרבנן משום דלא סבירא להו דרשא דשאין ילוד אין מאכיל לגבי עבדים ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא אלא קבלה היתה בידו דטעמא משום דלא זכי בהו עובר וקצת תימה דהא מסתמא מעשה ידיהם עד שיולד הוא לעובר ולא לבני משפחה קשה לר"י דתנן בפרק יוצא דופן (דף מד ·) דבן יום אחד פוסל מן התרומה ופריך בגמ' מאי איריא בן יום אחד אפי' עובר נמי ומשני רב ששת מתניתין בכהן שיש לו ב' נשי' אחת גרוש' ואחת שאין גרוש' ויש לו בנים משאינה גרוש' ובן יום אחד מן הגרושה פוסל בעבדי אביו ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא והשתא למה ליה לאוקמי כשיש לו שתי נשי' אפי' אינו אלא אחת גרושה ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא דאוכלין בשביל כל המשפחה כולה לרבנן ואר"י דרב ששת לטעמי' דאית ליה במי שמת* המזכ' לעובר קנה ולא אכלי בשביל המשפחה להכי מוקי בשיש לו בנים משאינה גרושה ואין העובר שבמעי גרושה פוסל משום דלא חיישינן למיעוטא דסמיך מיעוט' דמפילות למחצה דנקבות והוו להו זכרי' מיעוט' כדלקמ' ולאפוקי מדרבי יוסי דר' יוסי חייש למיעוט' ואתי שפיר דבפר' מי שמת (דף קמב · ושם) פריך למ"ד המזכה לעובר קנה מדתנן ביוצא דופן (דף מד· ושם) בן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא ולא פריך מרישא דבן יום אחד פוסל דאיכא לאוקמ' בשתי נשים כו' : זו וסבירא לי' · אע"ג דשמואל פסיק באע"פ (דף נט ·) כרבי יוחנן הסנדלר דאין אדם מקנ' דשלב"ל שמואל חשיב עובר כבא לעולם :

אין

טז
א מיי' פכ"ב מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף ג

יז
ב ג מיי' פ"ח מה' תרומות הל' ד טוי"ד סי' שלא

יח
ד ה טור שם

[דף קמב ·]

*גי' הב"ח והאמר ר' זכאי

דהוא...

אין חוששין למיעוט' ואיבעית אימא לעולם קסבר חוששין למיעוט' דעבדינן ליה תקנת' כרב נחמן אמר שמואל *דאמר רב נחמן אמר שמואל איתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידין להם אפוטרופוס ובורר להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אומר גהגדילו אין יכולין למחות דא"כ מה כח בית דין יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דר"נ והכא *בחוששין למיעוט' קמיפלגי ר' ישמעא' בר' יוסי אומר משום אביו הבת *מאכיל הבן אינו מאכיל מאי שנא בן דלא מאכיל משום חלקו של עובר בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר אמר אביי הבא בנכסי' מועטים עסקינן וכגון דאיכא בן בהדי בת מה נפשך אי האי דמיעברא בן הוא לא עדיף מהאי דקאי אי בת היא אמאי אכלה בתקנתא דרבנן כמה דלא נפק לאויר העולם לא תקינו רבנן במאי אוקימת' בנכסי' מועטים אימא סיפא שמא ימצא העובר זכר ואין לבנות במקום בן כלום יאדרבה נכסים מועטים דבנות נינהו סיפא אתאן לנכסים מרובין ונכסים מועטים דבנות נינהו *והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ייתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו אלא מאי בת דקתני אם אי הכי היינו רבי יוסי כולה ר' ישמעאל בר' יוסי קתני לה:

מתני' יהעובר והיבם והאירוסין והחרש ובן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין וספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו ספק הביא שתי שערות וספק שלא הביא *נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זה מת ראשון יצרתה חולצת ולא מתיבמת:

גמ' העובר · יאי בת כהן לישרא' היא פסיל לה °בנעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל : היבם · אי בת כהן לישרא' היא פסיל לה °ושבה אל בית אביה פרט לשומר' יבם אי בת ישרא' לכהן היא לא מאכיל לה °*קנין כספו אמר רחמנא והא קנין דאחיו הוא : והאירוסין · יאי בת כהן לישרא' היא פסיל לה

דהא

אין חוששין למיעוטא · לשמא יהא זכר ויש לו חלק בהן דבתר רובא אזלינן ורוב יולדות או נקבות או מפילות כדפרישית לעיל : **דעבדינן ליה תקנתא** · בוררין לעובר שאר נכסים לחלקו ונמצאו העבדים כולן לחלק הנולדים אבל היכא דכולן נקבות לא מצית למיעבד תקנתא שמא יהא העובר זכר ויהא הכל שלו : **יתומים** · קטנים שבאו לחלוק מעמידין אפוטרופוס לכל אחד ואחד ובורר כל אפוטרופוס חלק אחד יפה לחלקו : **הגדילו** · היתומים יכולים למחות ומצי' חלוקה לפירות דעד מחא' : **לימא דרב נחמן תנאי היא** · מדאמר רבי שמעון זכרים יאכלו משום תקנת' דרב נחמן מכלל דת"ק דאמר עבדי צאן ברזל לא יאכלו אפי' בתקנת' קאמר ולית ליה דרב נחמן ואינן רשאים לחלוק עד שיגדילו: **לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן** · ואי דעבד להו תקנת' הכי נמי דאכלי אפילו לתנא קמא והכא בדלא עבוד תקנת' פליגי וקאמר ר' שמעון יאכלו ולא חיים למיעוט' ותנא קמא חיים למיעוט' : **הבת מאכיל** · קס"ד ה"ק אם יש כאן בת ולא בן מאכיל עבדים אבל אם זכרים הם לא יאכלו העבדים : **בנכסים מועטים** · דתקון רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים : **וכגון דאיכא בן בהדה** · דהך בת דהוו כולהו בחזקת הבן מדאורייתא דהשתא ממה נפשך אי עובר זכר הוא לא עדיף מהאי דשקלינהו רבנן מניה ואוקימינהו ברשו' בת ואי עובר בת היא כיון דיש בן זכר לפניו אין לעובר נקיבה חלק בהן אלא בתקנת' דרבנן וכמה דלא נפק כו' ולהכי נקט בן בהדה דאי לא הוה בן אית ליה זכייה לעובר נקבה מדאורייי' בנכסים בתורת ירושה בהדי הך בת והכי מפ' מלתא דר' ישמעאל הבת עם הבן מאכלת אבל אם יש בן בלא בת אינו מאכיל: **מה שמכרו מכרו** · וכיון דלענין מכירה ברשותייהו קיימי היכי אכלי : **אלא מאי הבת דקתני אם** · והכי קאמר האם מאכל' עבדי מלוג שלה כדרך שהיתה אוכלת והבן אינו מאכיל את עבדי צאן ברזל מפני חלקו של עובר : **מתני' העובר** פוסל · בת כהן שניסת לישראל ומת והניחה מעוברת : **ואינו מאכיל** · בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת : **והיבם** · בת כהן שומרת ליבם ישראל פסלה מתרומת אביה ובת ישראל שומרת ליבם כהן אינו מאכילה : **ואירוסין** · בת כהן מאורסת לישראל פסלה ובת ישראל מאורסת לכהן אינו מאכילה : **ובן ט' שנים** · בגמ' מפרש לה : **ספק שהוא בן ט' ספק שאינו** · הוי נמי כבן ט' ופוסל ואמלתא דלעיל קאי : **ספק שהביא שתי שערות כו'** · לעיל קאי לענין האירוסין דקתני פוסלין והכי קאמר קטן שקדש האשה ספק הביא שתי שערות וקדושיו קדושין ספק שלא הביא פוסלין בת כהן המאורסת לו מן התרומה : **נפל הבית עליו ועל בת אחיו** · שהיא אשתו ספק הוא מת תחלה ונפלו שתיהן לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת ספק בת אחיו מתה ראשונה ובשעת נפילה ליבם לא הואי צרתה צרת ערוה דתנן (לעיל דף ג :) וכולן אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות : **צרתה חולצת ולא מתייבמת** · איידי דאיירי בספק לחומרא תני לה בהדייהו : **גמ' ושבה אל בית אביה בנעוריה** · משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה : **ילוד מאכיל** · ישראלית האוכלת בשביל בנה אינה אוכלת אלא אם כן ילוד · בן מאכיל את אמו נפקא לן בתורת כהנים (ויקרא כב) מויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ומהכא ילוד הוא דמשתמע : **ושבה פרט לשומרת יבם** · שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה :

דקניה

אין חוששין למיעוט' כו' · הקשה הר"ר שמואל בר' חיים הא[illegible]כי הוי נמי נפל פסיל כדמוכח בפרק מי שמת (ד' קמב · ושם) דלמאן דאמר המזכה לעובר קנה זוכה העובר בנכסי אביו עד שתפיל האשה דתני' (שם) גבי גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שאשתו מעוברת והחזירו ואח"כ שמעו שהפילה והחזיק בשניה זכה בראשונה לא זכה ואר"י דהכא יש להסתפק שמא כבר הוא נפל וא"ת להכ' חיים ר' יוסי למיעוטא ובפ' מצות חליצה (ד' קה :) קאמר דקטנ' חולצת ואמאי הא אין עולה ליבום דכיון דחיים למיעוט' חיישינן שמא תמצא אילונית וכיון דאין עולה ליבום אין עולה לחליצה וי"ל דחשיב עולה ליבום כיון דאם יבא אליהו ויאמר דאינה אילונית היתה יכולה להתייבם ולא דמי' לחולצת תוך ג' חדשים *דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לא מכנסינן ביה וא"ת דבפ"ק דכתובות (ד' יד :) לא חייש ר' יוסי למיעוט' בתינוקת שנאנסה ואר"י דברובא דאיתיה קמן כ"ע מודו דלא חיישינן למיעוט' ומיהו ק"ע בריש המוכר פירות (ד' צג ·) דאזל רבי יוסי בתר רובא דזריעה להוציא ממון ואייתי מינה ראיה לרב דאמר הולכין בממון אחר הרוב אלמא לא חייש ר' יוסי למיעוט' לענין ממונא וכל שכן לענין איסור' ויש לחלק :

יתומים שבאו לחלוק כו' · מפורש בהשולח (ד' לד ·) :

מועטים עסקינן · אע"ג דפסקי' בפרק נערה בכתובות (ד' נא ·) דמזון האשה והבנו' ממקרקעי ולא ממטלטלי סוגי' דהכא סברה דעבדא כמקרקעי דמי כרבי אלעזר דאמר בפ"ק דב"ק (ד' יא: ושם) הלכה נזונין מן העבדים ומיהו אין הלכה כן אלא כרב נחמן דפליג עליה דקי"ל ככל הכי שמעתתא דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא בפ' יש נוחלין (ד' קכח ·) דמסיק התם דשלח ליה אין נזונין אבל אין לומר דחשיב עבדא כמטלטלי וסבר כרבי דאמר בפ' נערה (ד' נא ·) מזון האשה והבנות בין ממקרקעי בין ממטלטלי דאם כן בסמוך דפריך במאי אוקימת' בנכסים מועטים ודוחק לומר דסיפ' אתא לנכסים מרובין הו"ל למימר דסבר לה כר"ש בן יוחאי כר"ש בן אלעזר דקי"ל (שם) כוותיה דמזוני ממקרקעי ולא ממטלטלי : **שקדמו** ומכרו כו' · מלשון קדמו משמע דאיירי שקדמו למכור קודם שהחזיקו בהן בית דין לצורך בנות אבל אין נראה לר"י דאם כן הוה ליה לאוקמי כגון שכבר החזיקו בהן בנות על פי ב"ד אלא אין שום חזקה מועלת אלא קדמו קודם שיאכלו הבנות קאמר ומיהו אר"י דיש לדחות דמשמע ליה דבת אוכלת מיד אחר מיתת הבעל בלא החזקה ע"פ ב"ד: **מה** שמכרו מכרו · והדמי' שלהם דאם לא כן בהזקת הבנות הן וכן משמע בסוטה (ד' כא:) דחשיב ליה רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים :

קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא · אמר ר"ת דאסמכתא בעלמ' הוא דמדאורית' מיכל אכלה דהא למשנה ראשונה דפרק אע"פ (דף נז· ושם) היכא דאכלה בחיי הבעל אכלה נמי בחזקת היבם ודייק ר"ת מדקתני התם ואפי' כולם בפני הבעל חסר יום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלה ועוד דתני' בתוספתא (דכתובות פ"ה) זו משנה ראשונה אבל רבותינו אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל משמע דלמשנה ראשונה אוכלת. ובירושלמי דפרק אע"פ הגיע זמן ולא נישאו או מתו בעליהן אוכלו' משלו ואוכלו' בתרומ' והיינו בלא ביאה דאי אחר ביאה פשיט' דאשתו גמורה היא והיינו טעמ' דמשנ'

ראשונה

עין משפט נר מצוה

יט
א ב מיי' פ"ו מה' נחלות סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפט סעי' א

כ
ג מיי' פי"ע מה' אישות סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' א

יגנת' של הכ"ח כ"ב פ"ל בפ' סחלן ד' מח ע"ב

כא
ד מיי' שם סמג עשין פא טוש"ע שם סעי' יד

כב
ה מיי' פ"ח מה' תרומות הל' א טוי"ד סי' שלא

כג
ו שם הל' יא

כד
ז מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' ח

כה
ח מיי' פ"ח מה' תרומות הל' א ב טור י"ד סי' שלא

כו
ט שם הל' ס

כז
י שם הל' ז

דהא קנייה 'בהויה ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה משום דעולא : והחרש · יאי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קנייה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא : ובן תשע שנים וכו' · קס"ד בשומרת יבם לבן תשע ויום אחד למאי אי למיפסל קטן נמי מיפסל פסיל אי לאכולי גדול נמי לא מאכיל אמר אביי הבא ביבם בן תשע שנים ויום אחד דבא על יבמתו עסיקי' דמדאורייתא קניא ליה כד"א הואיל ומדאורייתא קניא ליה וביאתו ביאה אימא לוכיל קמ"ל *יעשו ביאת בן ט' שנים ויום אחד כמאמר בגדול א"ל רבא אי הכי סיפא דקתני ספק בן ט' שנים ויום אחד ספק שאינו השתא ודאי בן ט' לא מאכיל ספק מיבעיא אלא אמר רבא יבבן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולים קתני דפסלי בביאתן וכדתניא ד*בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית פסלוה והא מדקתני סיפא אם אינן ראוין לבא בישראל הרי אלו פוסלי' מכלל דרישא לאו בפסולי עסיקינן רישא פסולי קהל סיפא פסולי כהונה : גופא *בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית "פסלן רבי יוסי אומ' כל שזרעו פסול פוסל כל שאין זרעו פסול אינו פוסל רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאין אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו · מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא יובת כהן כי תהיה לאיש זר יכיון שנבעל' לפסול לה פסלה האי מיבעי לי' דקאמר רחמנא בת כהן דמינסב' לזר ילא תיכול ההיא °מושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל נפק' מדקאמר רחמנא ושבה אל בית אביה תאכל מכלל דמעיקר' לא אכלה אי מההיא הוה אמינ' *לאו הבא מכלל עשה כתב רחמנא האי לקאו [לאו] °מוכל זר לא יאכל קדש נפקא

ההוא

דקנייה בהויה · ומשעת הויה איפסיל' כדכתב ובת כהן כי תהיה לאיש זר : **משום דעולא** · במס' כתובות בפ' אע"פ (דף נז:) דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דכתב קנין כספו הוא יאכל בו ומה טעם אמרו אינה אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותלך ותשקה לאחיה ולאחותה : **בתקנתא דרבנן** · דהרש אע"ג דלאו בר דעת הוא תקינו בה רבנן נישואין לקמן בפרק חרש שנשא (ד' קיב :) · **קס"ד בשומר' יבם לבן ט'** · ולא בא עליה ולמאי הלכתא נקט בן ט' אי למיפסל לאשמועינן דכיון דחזי לביאה פסיל לה בזיקת יבמין מאי איריא בן ט' אפילו קטן נמי דלא קרינן בה ושבה אל בית אביה ולשמעינן רבות' מבן ט' : **ואי לאכולי כו'** · ואי להכי נקט בן ט' לאשמועינן רבות' דאע"ג דחזי לביאה לא מאכיל יבמתו בזיקתו אפי' גדול ממש לא מאכיל דלאו קינו הוא דהא אשמעינן בגדול בריש' דמתניתין : **הבא על יבמתו** · דאלו גדול הוה אכלי ואשמעינן רבות' דאע"ג דביאתו ביאה לא מאכיל ופוסלין דקתני במתני' אשארא קאי אעובר ויבם בלא ביאה ואירוסין וחרש אבל בן ט' לא נקט ליה אלא משום ואין מאכילין : **אי הכי** · דמשום אינו מאכיל נקט ליה למה לי למיתני סיפ' דקתני שהוא ספק בן תשעה ספק שאינו הוי נמי כבן ט' השתא ודאי בן ט' כו' : **פסולין** · כגון ממזר ונתין משום פוסלין נקט ליה ולא מאכילין לא אבן ט' קאי אלא אשאר' עובר ויבם אירוסין וחרש : **בן תשעה** · שהוא גר עמוני ומואבי וכו' דאסורים לבא בקהל : **מצרי ואדומי** · עד דור שלישי בעשה : **כותי ונתין** · בלא תתחתן בם "דקסבר גירי אריות הן : **חלל** · פסיל לכהונה : **פסלוה** · אם בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית ליכנס לכהונה עולמית : **מדקתני סיפא** · דמתני' : **סיפא פסולי כהונה** · חלל ואע"ג דקתני שאינן ראוין לבא בישראל לא מיירי אלא בכהונה דמרים' הוה אמינ' פסולי קהל הוא דפסלי אבל ביאת חלל לא להכי תני סיפ' מסנה יתיר' לאשמעינן חלל · **פסלוה** · כהנת מתרומה דבי נשא ומן הכהונה לויה וישראלי' מן הכהונ' : **ר' יוסי אומר כו'** · טעמ' דר' יוסי ורבן שמעון מפרש לקמן בשמעתין מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו : **לאו מוכל זר נפקא** · וכל זר לא יאכל קדש והשת' ס"ד דקסבר דהך בת כהן כ[illegible]י משתמע מני' הואיל וניסת לישראל:

האי

ראשונה דאינה אוכלת היכ' דלא אכלה משום דאין חייב במזונותיה אלא היכ' דעמד בדין וברח כדאמרינן בהולך (דף מא : ושם) ולא מייחד לה דוכת' ומשום סימפון נמי איכ' למיחש דמ' יש סימפון ולא היתה אשתו מעולם כיון שלא הגיע זמן בחיי הבעל ולא ברח ואין להקשות לעולא דאמר (כתובות ד' נז :) טעמ' משום שמא תשקה כי אכלה בחיי הבעל נמי לא תיכול כיון דאין יבם חייב במזונותיה לא מייחד לה דוכת' דאיכ' למימר כיון דזכהה זכהה אבל קשה דא"כ. מאי פריך בפ' אע"פ (ד' נז : ושם) אלא מעתה לקוט כהן בבית ישראל לא יאכל בתרומה שאני לקוט דכבר אכל כל ימי חייו וי"ל דכיון דהגיע זמן ויחד לה דוכת' בבית אביה טוב אינה זזה משם ולא דמי' ללקוט כהן בבית ישראל וא"ת ומאחר דאכלה מדאורייית' מכי מה אסרוה למנכה אהרוגה עד שתיבעל אפילו נפלה מן הנשואין הא ליכא למיחש או לסמכון וי"ל דכיון דאסורה ארוסה בהגעת זמן למנכה אהרוגה אסרו נמי יבמה משום דמיהלכה בה [illegible] זמן [illegible] ללהר ומיהו הא דדרשינן (לעיל ד' סז ·) בת ישראל לכהן דאכלה בתרומה מקנין כספו דרשא גמורה היא דהא לעיל (ד' נז ·) דרשי' מהאם פצוע דכא כהן שנשא בת גרים מאכיל' בתרומה ואע"ג דבפרק קמא דקידושין (ד' י : ושם) מייתי לה מק"ו דבן בג בג ובפולא דריש בספרי מכל טהור בביתך ולית דמפיק לה מאתם וביתכם ההיא דספרי אסמכת' היא וכמה דרשות יש בגמרא שדורש בתורת כהני' ובספרי מכמה פסוקים אחרים ומיהו לא יתיישב הא דמייתי הך אסמכת' דהאי קנין דאחיו הוא התם בפרק אע"פ (ד' נח · ושם) דמייתי לה על משנה ראשונה דקתני היבם אין מאכיל לפי מה שפירשנו דהיינו דוק' היכי דלא אכלה דמקך דרבא אפי' אכלה בחיי הבעל לא תאכל בחיי היבם ואמר רבינו תם דהתם הכי פירושו קנין כספו אמר רחמנ' דאוכלת בתרומה ורבנן הוא דתקון משנים עשר חדש ולהלן דאוכלת והאי קנין דאחיו הוא ולא תקון רבנן דתאכל מהמת היבם אלא עד שתיבעל אם לא שכבר אכלה בחיי הבעל :

אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קניה בהא הויה · מתוך הלשון משמע דמקרא' דמכי תהיה לאיש זר נפק' כדפירש בקונטרס ומיהו לקמן מפיק לה מושבה אל בית אביה מכלל דמעיקר' לא אכלה וכי תהיה לאיש זר מוקמי' לנבעלה לפסול לה פסלה והכא הך דרשא הפשוטה נקט דאי לאו דנפקא לן מושבה הוה מוקמינן לאירוסין דפסלי וכן דרך הגמרא בכמה מקומות* ועוד אמר ר"י למשום דמהאי קרא דכי תהיה דרשינ' נמי דאינה חוזרת בהויה דאירוסין לחזה ושוק להכי נקטיה נמי הכא :

קניא ליה · לאו דווקא אלא כלומר זקוקה לו דביאת בן תשע לא הוי אלא כמאמר בעלמא ובפרק קמא דקידושי' (דף יט ·) ממעטין ליה דלא קניא מקר' דאשת איש פרט לאשת קטן ויש ספרים דגרסי חזיא ליה והכי פירושו כיון דמדאורייתא זקוקה וביאתו ביאה ולא בעינן כוונה ביבמה קס"ד דקני לה מדאורייתא ולוכיל קמ"ל דלא משום דלא קני לה :

רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל · וכן גירס' ר"ח ולא כספרים דגרס איפכא דהא קתני סיפא ואם אינו ראוי לבא בישראל וא"ת כיון דתנא רישא פסול כהונה למה לי למיתני בסיפא פסול קהל דכ"ש הוא וי"ל דתנא סיפא לגלויי ארישא שלא תאמר רישא פסולי קהל דוק' וא"ת ספק בן ט' היאך פוסל בביאתו דנוקמיה אחזקה קמיית' דהוה פחות מבן תשעה ונוקי איתתא בחזקת כשרות ומיהו לכהונה ניחא דלא אזלינן בתר חזקה ליוחסי' כדקאמר רבי יהושע בפרק קמא דכתובות (דף יג ·) לא מפיה אנו חיין אלא היא בחזקת בעולה לנתין וממזר ואפילו ברוב כשרים אצלה כדאמר התם ולא מוקמינן לה אחזקה ואפי' לרבן גמליאל ורבי אלעזר דמכשרי היינו משום דאמרה לכשר נבעלתי אבל הכא דלא ידעה אם הוא בן תשעה לא אבל לתרומה קשי' אמאי לא מוקמינן להו אחזקה ואפילו לענין תרומה איירי כמו לענין *עבדים ולתרומה מוקמינן אחזקה דהא בכתובות בפ"ב (ד' כו · ושם) גבי מוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה הוא כו' ומוקי לה בתרי ותרי מסקינ' דאי לאו משום זילות' דבי דינ' הוה מסקי ליה לכולי עלמ' והיינו לענין תרומה דאי לכהונה לא מסקי' ליה בתרי ותרי כדמוכח בקידושין בהאומר (דף סו ·) גבי עובד' דינאי המלך ויש לומר דהכ' כגון דהשת' דאתי קמן הוי ודאי בן תשעה אע"פ שהיה ספק כשבא עליה לא מוקמינן ליה אחזקה קמיית' אלא אזלינן בתר השת' דהוא ודאי בן ט' דחזקה קמיית' איתרע ליה :

ליתא

עין משפט נר מצוה

כח
א גם הל' ט

כט
ב מיי' פ"ב ופ"ה מה' יבום סמג עשין נא כג טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' א

ל
ג מיי' פ"ה מה' תרומות הל' יא טוי"ד סי' שלא

לא
ד מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח

לב
ה מיי' פ"ו מה' תרומות הל' ו

לג
ו גם הל' ה

[ועי' תוס' טייוב"ין עה : ד"ה בכתובה]

עין משפט
נר מצוה

לד
א מיי' פ"ו מה' תרומות הל' ט

לה
ב שם הל' ו

לו
ג שם הל' יה

ההוא מיבעי ליה לגופיה תרי וכל זר כתיבי ואכתי מיבעי' ליה לכדר' יוסי ברבי חנינא דא"ר יוסי בר' חנינא וכל זר *זרו' אמרתי לך ולא אנינו' דר' יוסי ברבי חנינא מן זר וכל זר נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא כשהיא חוזרת *חוזרת לתרומה ואינה חוזר' לחזה ושוק ואמר רב חסד' אמר רבינא בר שילא מאי קרא דכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומ' הקדשים לא תאכל לא תאכל *במורם מן הקדשים אם כן ליכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל מאי בתרומת הקדשים שמעת מינה תרתי אשכחן כהנ' לויה וישראלית מנלן *כדא"ר אבא אמ' רב בת ובת הכ' נמי בת ובת כמאן כר' עקיב' *דדרי' ווין אפי' תימא רבנן כוליה ובת קרא יתיר' היא אשכחן לתרומה לכהונ' מנלן אטו לויה וישראלית לא לכהונ' מרבי' להו דאי לתרומה בנות מיכל תרומה נינהו אלמה לא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה בשביל בנה ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה פסיל לה לויה וישראלית דלא אכלה אלא בשביל בנה לא כ"ש והיא הנותנת כהנת דקדיש גופה פסיל לה הא דלא קדי' גופה לא פסיל לה אלא לכהונה ק"ו מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומ' אסורה לכהונה זו שאסור' בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין *גלוי מלתא בעלמא הוא ואימ' נבעל' לפסול לה חייבי כריתו' כי תהי' אמ' רחמנא הנך דאית בהו הויה חייבי כריתות לאו בני הוי' אי הכי נכרי ועבד לא ליפסלו הנך פסלי מדר' ישמעאל דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל מנין *לנכרי ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלוה שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגומר

מי

האי מיבעי ליה לגופיה · לזר גמור אבל הך דלאו זרה היא אצטריך' ובת כהן לאוסר' : **תרי וכל זר כתיבי** · וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב) ועוד גבי בת כהן כתי' ושבה אל וגו' מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו (שם) ומהכ' תיפוק לאו לבת כהן הניסא' לישראל לאסרה תחת בעלה לתרום' : **דרבי יוסי בר חנינא** · בפר' הערל להתיר אונן בתרומה : **ואכתי** · האי דבת כהן כי תהיה מיבעי ליה לליקוחין גמורים ולאשמועי' כשהיא חוזרת לבית אביה במיתת הבעל וזרע אין לה איכ' חוזרת לחזה ושוק של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלו' כדכתב אתה ובניך ובנותיך (ויקרא י) : **אשכחן כהנת** · דמיפסלא לתרומ' בביאת פסול : **כדא"ר אבא** · בפרק יש מותרות : **רבי עקיבא דורש ווי** · בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף נא:) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש : **כוליה ובת קרא יתירא הוא** · דהא כתיב לעיל מניה וכהן כי יקנה נפש וגו' ויליד ביתו ומצי למכתב אבתרי' וכי תהיה לאיש זר : **לכהונה מנלן** · שלא תנש' עוד לכהן משבא עלה פסול : **אלמה לא** · בתמיהה והא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה ואצטריך לאשמועינן דאם תיבעל נפסול לה תיאסר : **ק"ו** · ולא אצטריך ובת לרבויה : **והיא הנותנת** · קושי' היא כלומר אצטריך לרבויה דק"ו ההוא דקולפא מניה איסור' היא המדה נותנת הדין להתיר ולא לאסור כהנת דקדיש גופה כו' : **וכי מזהירים מן הדין** · מדין ק"ו לאוקמיה בלאו גמור הא קי"ל (מכות דף יז) דאין מזהירין מן הדין : **גלוי מלתא בעלמא הוא** · ולאו מילף מניה ילפינן לאו לכהונה מתרומה דממיל' כיון דאיפסלה לתרומה איפסלה לכהונה דתרומה היינו קדושת כהונה : **אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות** · שאם בא עליה אחיה פסלה מתרומה דבי נשא אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושי לא פסלי לה וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן : **הנך דאית בהו הויה** · מדאפקה להך ביאה בלשון הוי' ש"מ בבני קידושין משתעי קרא ואפ"ה פסלי : לאפוקי חייבי כריתות ל"ג : **אי הכי** · אימא קרא דוק' בני קידושין נקט ונכרי ועבד לא פסלי וה"ה דמצי נמי למימר חייבי כריתות לא ליפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי היינו נכרי ובמתניתין (לקמן ד' סט :) תנן העבד פוסל משום ביאה : **עבד כנעני** לית ליה קידושין. דכתב (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור נכרי לית ליה קידושי' דאמרי' (סנהדרין ד' נב:) אשת רעהו פרט לאשת אחרים ובאלאלות* דרב אחאי יליף לה מדתני רב חנניה *בעולת בעל יש להן מידי אחרינ' לא וגבי ישראל מקיש הויות להדדי מאן דאית ליה קידושי כסף ושטר אית ליה בה קידושי ביאה אבל נכרי דלית ליה קידושי כסף ושטר לית לי' קידושי ביאה *ומשני פסיל מר' יוחנן ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי מ"ש דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתב מדאפק' רחמנא לבעילה בלשון הוי' לא פסיל מתרומה אלא בר קדושי דוק' דבני הויה לאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה נינהו כו' וסביר' להו דחייבי כריתות לא פסלי וקשי' לי בגוה טובא הדא (דתמיה היא דהא חמירו חייבי כריתות מחייבי לאוין ועוד) דתנן בפ' ד' אחין (דף לג :) אם היו כהנות נפסלו מתרומה בבעילת אשת איש ועוד ק"ו חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא כשלי ועוד הא אמרי' בי' יוחסין (ד' עז :) דכהן הבא על אחותו עשאה זונה וכיון דזונ' היא בעילתו פוסלתה דתני' (לקמן ד' נא ·) לויה שנשבית או שנבעל' בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת לויה אין אבל תרומה לכהנת לא ועוד תנן במתני' לקמן (ד' סט :) ממזר פוסל ומאכיל ולא משכחת לה אלא באם אמו ואי חייבי כריתות לא פסלי בביאתם משכחת לה דממזר פוסל ומאכיל את אמו כיצד בת כהן שבא עלי' אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן פוסל מן התרומה ובת ישראל שבא עליה אחיה מאמה כהן וילדה לו בן הרי זה ממזר ומאכיל' אלא מדלא נקט אמו ש"מ ביאת אחיה אפי' בלא ילדה נמי פוסלתה : **חייבי כריתות לאו בני הויה נינהו** · בקידושין בפ' האומר לחברו (ד' סו :) : **שפסלוה** · מן התרומה : **מי שיש לו אלמנות וגירושין בה** · אני קורא בה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל ולא מנכרי ועבד :

אשכחן

לימא קרא היא בקדשים לא תאכל · פי' דאי לתרומה לחודה אתא א"כ לימא קרא היא בקדשים דכולה פרשת' לתרומה קדריש ומדכתיב בתרומת הקדשים שמע מינה למורם מן הקדשים נמי אתא ואם תאמר ואימא דכוליה להכי אתא לומר שאין חוזרת לחזה ושוק ואומר רבי' יצחק דפשיטא דקרא איירי בתרומה דאיירי בה בכל הפרשה :

רבי עקיבא דריש ווין · בסנהדרין פרק ארבע מיתות (דף נא) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש :

כמאן כרבי עקיבא דדריש ווין · הקשה הר' משה מרי"נשבורג דמאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא התם גבי בת ובת בפרק ארבע מיתות (דף נא :) רבי ישמעאל והתם בההיא שמעתא גופה אמרינן ורבי ישמעאל האי בת ובת מאי דריש בי' לרבות בת בעלי מומין אלמא דרבי ישמעאל נמי דריש ווי ותירץ דה"פ כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי דמוקי ויו דובת לרבות נשואה ולא מצריך לרבות בת בעלי מומין והו' הדין דמרב' הכא לויה וישראלית אבל רבי ישמעאל דמצריך התם לרבות בת בעלי מומין כדקאמר לפי שמצינו שחילק הכתוב בין תמימי' לבעלי מומין יכול לחלוק בבנותיהן ה"נ יהא צריך כאן לרבות בת בעלי מומין ולא נוקמי' לרבות לוי' וישראלית וק"ק בסמוך דקאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל מנין לנכרי ועבד שבאו על כהנת לויה וישראלית כו' ומרבינן ליה לויה וישראלית מובת ופרי' כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי טפי הוה ליה לאקשויי דרבי ישמעאל אדר' ישמעאל דהיכי דריש מובת לויה וישראלית והא אצטריך לבת בעלי מומין כדדריש התם ואר"י דלא נקט הכא רבי עקיבא לאפוקי רבי ישמעאל דהא ר' ישמעאל נמי דריש ווי אלא לאפוקי שאר תנאי דלא דרשי ווי בעלמא תדע דלא קאמר אפי' תימא רבי ישמעאל אלא אפי' תימא רבנן ועוד יש לומר דרבי ישמעאל לא דרי' ווי והא דקאמר בסנהדרין (שם :) ור' ישמעאל האי בת ובת מאי עביד ליה לא מסיק הכי אלא ליישב דרשא דר' ישמעאל למאן דדרי' ווי :

נכרי ועבד דלאו בני הויה נינהו לא ליפסל · פי' בקונט' דה"ה דה"מ למימר נמי חייבי כריתות לא ליפסלו אלא נקט נכרי ועבד משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי דהיינו נכרי ובמתני' (לקמן ד' סט :) תנן העבד פוסל משום ביאה ומשני דפסלי מדר' יוחנן כו' ומהאי קרא משתמעי נמי חייבי כריתות וקשה לר"י דכל היכא דקתני כותי לאו בתורת נכרי נקיט ליה אלא לפסול' בעלמ' כי ההיא דתנן (קידושין ד' עד·) אלו הספקו' שתוקי ואסופי וכותי ובאלו נערות (דף כט · ושם) התנן הבא על הממזרת והנתינה והכותית יש להן קנס ודייקינן בפ' שור שנגח ד' וה' (ד' לח : ושם) דקסבר כותי' גירי אמת הן מדיש להן קנס ועוד ר' יוחנן משום ר' ישמעאל דנקט נכרי ועבד אמאי לא נקט חייבי כריתות וגר' לר"י דפשיט' ליה להש"ס דעיקר קרא דלאיש זר איירי בחייבי כריתות כדאמר פרק י' יוחסין (ד' עה :) גבי נכרי ועבד השת' ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעי' ואפי' לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות מ"מ כיון דחמירי חשיבי לאיש זר ואפי' אותם חייבי כריתות דלא הוי זר אלא מעיקר' כיון דעיקר קר' בחייבי כריתות איירי והכי פריך ואימ' נבעלה לפסול לה חייבי כריתות דוק' ולא חייבי לאוין ומשני כי תהיה אמר רחמנ' לרבות חייבי לאוין ומיהו חייבי לאוין כיון דלא חמירי בעינן דליהוי זר אלא מעיקרא כדלקמן ופריך נכרי ועבד דלאו בני הויה נינהו לא ליפסלו דלא אתרבו מכי תהיה וזרים נמי לא איקרו דאין בהם ממזרות ולא חמירי דאין בהם אלא לאו בעלמא ומשני דפסלי מדר' ישמעאל אבל חייבי כריתות לא נפקי מהתם דבני אלמנות וגירושי' הוו לאחריני אלא מלאיש זר ועיקר קרא בדידהו משתעי : **נכרי ועבד** · וא"ת והא אצטריך למכתב אלמנה וגרושה לומר שחוזרת כשנתאלמנה או נתגרש' וי"ל דא"כ ליכתוב חד מנייהו דלית ליה נריכות' דר"ע דבסמוך ומדכתב תרוייהו דריש למי שיש לו אלמנות וגירושין יצאו כו' :

ואימא

מסור' הש"ס
לקמן ד' פו · לקמן ד' פו · נ"ז שם · כתובות ד' · קדושין ד' · [לקמן פו · [ג"ז שם · טב : סנהדרין · נא : כח · מה · סוטה · מנחות נא : · [סנהדרין עו · לק' ד' מה : · סוטה ד' כו : · קידושין ד' עה · ג"י' הב"ח · נכרי · [פי' ויסלה מי' כ"ה] · [וע' היטיב רש"י לעיל מה ד"ה חייבי] · ס"א אינו · יצ"י הב"ח לא כ"ש

עין משפט
נר מצוה

לז
א מיי' פי"ח מה' איסורי ביאה סמג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ח

לח
ב מיי' פי"ז שם הלכה ג סמג לאוין קכה

לט
ג מיי' פי"ב שם סמג לאוין קיב קיו טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ג

מ
ד שם סעיף ג

מא
ה מיי' פ"ח מה' תרומות הל' יג טור י"ד סי' שלא

מי שיש לו אלמנו' וגירושין בה יצאו נכרי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין אשכחן כהנת לויה וישראלית מנא לן כדאמר *רבי אבא אמר רב בת ובת ה"נ בת ובת כמאן כרבי עקיבא *דדריש ווי אפי' תימא רבנן כולה ובת קרא יתירא הוא ואימא מי שיש לו אלמנות וגירושין בה כי לית לה זרע קאכלת כי אית לה זרע לא אכלה מי שאין לו אלמנות וגירושין בה אע"ג דאית לה זרע נמי תיכול א"כ רבויי לויה וישראלית למה לי ולרבי עקיבא דאמר *אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ומאי כי תהיה לאיש זר כי תיבעל אלמנה וגרושה למה לי אלמנה להחמיר עליה וגרוש' להקל עליה וצריכא דאי אשמעינן אלמנה אלמנה הוא דכי לית לה זרע אכלה משום דחזיא לכהונה אבל גרושה דלא חזיא לכהונ' אימא אע"ג דלית לה זרע לא אכלה ואי אשמעי' גרוש' גרוש' הוא דכי אית לה זרע לא אכלה משום דלא חזיא לכהונה אבל אלמנה דחזיא לכהונה אימא אע"ג דאית לה זרע נמי תיכול צריכא ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו לאיש זר אמר רחמנא מי שזר אצלה מעיקרא לאפוקי האי דלא זר אצלה מעיקרא הוא אי הכי חלל דלאו זר הוא (*מעיקרא) לא ליפסול אמר קרא ולא יחלל זרעו בעמיו *מקיש זרעו לו מה הוא פוסל אף זרעו נמי פוסל ואימא משעת הויה דומיא דכהן גדול באלמנה מה כ"ג באלמנה בביאה אף האי נמי בביאה ואימא עד דאיכא הויה וביאה דומיא דכ"ג באלמנה מה כהן גדול באלמנה בביאה לחודה אף האי נמי בביאה לחודה ורבי יוסי אומר כל *שזרעו פסול פוסל וכל שאין זרעו פסול אינו פוסל *מאי איכא בין תנא קמא לר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני ואדומי שני איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה ת"ק סבר מה כ"ג באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל אף האי נמי פוסל ורבי יוסי סבר בכהן גדול מה כ"ג שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול ופוסל לאפוקי מצרי שני דאין זרעו פסול דכתיב בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יי' : רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנותו וכו' · מאי איכא בין רבי יוסי לרבן שמעון בן גמליאל אמר עולא גר עמוני ומואבי איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה רבי יוסי סבר מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל ר"ש בן גמליאל סבר מה כהן גדול באלמנה שכל זרעו פסול ופוסל אף שכל זרעו פסול ופוסל לאפוקי עמוני ומואבי דאין כל זרעו פסול דאמר מר *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית : **מתני'** אונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין ואם אינן ראוין לבא בישראל הרי אלו פוסלין כיצד (*היה) ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה

עיברה

אשכחן כהנת · דפסיל לה עבד : **כולה ובת קרא יתירא הוא** · דהא כתיב בקר' דלעיל מניה ובת כהן ומצי למכתב אבתריה וכי תהיה אלמנה וגרושה : **אע"ג דאית לה זרע תיכול** · ובהמה בעלמ' חשיב : **אם כן** · דהאי קר' לקול' כתיב ולאשמועי' דזרע דנכרי ועבד לא פסיל רבויי לויה וישראלית דכתיב ביה למה לי דכתב ובת קר' יתיר' השת' כהנת גופ' אשמעי' דלא מיפסלא בזרע נכרי ועבד לויה וישראלית מיבעי' ואי משום לאשמועי' דמי שיש לו אלמנות וגירושין אפילו הכי כי אית לה זרע מניה לא תיכול ואצטריך למיסר לויה וישראלית האוכלת בתרומה בשביל בנה כהן דכי תינש' לזר ויהא לה זרע ממנו לא תשוב לתרומה במיתת בעל' הא פשיט' לן דכיון דכהנת גופ' מיפסל' בזרע ישראל מתרומה דבי נשא כל שכן ישראלית האוכלת בשביל בנה אלא ולאי כי רבי' קרא לויה וישראלית להכי רביי' שאם אוכלת בשביל בנה ונבעלה לנכרי ועבד אפי' אין לה זרע נפסלה דלא נפקא לן מכהנת כדאמרי' לעיל (ד' סח :) כהנת היא דקדוש גופ' כו' : **ולרבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין** · לאדם פסול והאי כי תהיה לאיש זר דלעיל לאו משום הויה נקט ולמימרא דאין ביאת פסול פוסלת אלא במי שראוי לקדש דהא אין קידושין לשום פסול והאי כי תהיה אם בא ללמד על ביאת פסולין אינו אלא לשון בעילה וכל הזרים אללה במשמע שהאח ביאתם פוסל' ואפי' נכרי ועבד : **אלמנה וגרושה** · לאשמועינן נכרי ועבד למה לי : **אלמנה להחמיר** כו' · כלומר לאו למעוטי מי שיש לו אלמנות וגירושין אלא לגופיה אצטריך אלמנה כדי להחמיר עליה דאי לא כתיב ה"א אלמנת ישראל והיא בת כהן תיכול ואע"ג דאית לה זרע וגרוש' אצטריך לכתביה רחמנ' להקל עליה ולמימר (דכי נתגרשה מישראל להקל) דכי לית לה זרע מישראל תיכול דאי לא כתביה ה"א אף ע"ג דלית לה זרע לא תיכול דכיון דאיפסלה מכהונה מתרומה נמי מיפסלה : **ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו** · משניאת לאחר דהא זר הוא אצלה ותפסי לו בה קידושין אלמה תני' בהחולץ (דף מד :) היא כשרה וולדה כשר ואוקימ' כשירה לכהונה וכ"ש לתרומה : **ה"ג חלל דלאו זר אצלה הוא לא ליפסול** · דהא חלל מותר אפי' בכהנת : **מקיש זרעו** · של כהן גדול מן האלמנה לו מה הוא פוסל האלמנה בביאתו מן התרומה כדיליף בפ' י' יוחסין (ד' עז ·) ולא יחלל מי שהיה כשר ונתחלל וזו היא האלמנה אף זרעו החלל פוסל אשה בביאתו מן התרומה: **ואימא** מדאפק' רחמנ' בל' כי תהיה משעת הויה אי קידש פסול את האשה פסולה עולמית ואפי' מת כאלו בא עליה : **כהן גדול בביאה הוא דפסיל** · כדכתיב (ויקרא כא) לא יחלל זרעו כשיש זרע חלל והכי נמי תנן בהבא על יבמתו (ד' נו:) נתארמלו או נתגרשו מן הנישואין פסולות מן הארוסין כשרות : **מצרי שני** · פסול וזרעו כשר לת"ק כיון דהוא פסול פוסלה בביאה לרבי יוסי לא פסיל : ה"ג מה כהן גדול באלמנה ביאתו בעבירה ופוסל כו' : **מצרי ואדומי שני** · ביאתן בעבירה דכתיב (דברים כג) שלישי ולא שני : **כל שאתה** · כהן נושא בתו אתה כהן נושא אלמנתו : **גר עמוני** · הוא ובנו ובן בנו עד סוף העולם פסולין אבל בתו כשרה דקי"ל (לקמן ד' עו :) עמוני ולא עמונית לר' יוסי דתלי טעמ' בכל שזרעו פסול הואיל ויש בזרעו פסול פוסל ולר"ש דתלי טעמ' בבתו לא פוסל : **מתני' והשוטה** · אפילו ע"י חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל דאין קנינו קנין : **הרי אלו פוסלין** · שהרי נתחללה בביאת פסול לה : **הרי ישראל שבא על בת כהן** · באונס או בפיתוי שלא קדושין

ואימא מי שיש לו אלמנות וגירושין בה כו' · תימה דבכל דוכת' לחומר' מקשינן והכ' פריך דנקיט לקול':

אם כן רבויי לויה וישראלית · תימה דהא אצטריך לרבויי לויה וישראלית לאשמועי' דחוזרת בשביל בנה כדאמר בסוף יש מותרו' (ד' פז ·) וי"ל דמשמע ליה דאצטריך לויה וישראלית לכל מילי דאיירי קרא ולאשמועי' דכי אית לה זרע נמי מן הנכרי תיכול בשביל בנה לא אצטריך כיון דאשמעינן בכהנת דקדיש גופה ·

כי תהיה כי תיבעל · ואם תאמר לדידיה נמי איכא לאוקומי באלמנה לכהן גדול לרבי סימאי ובבעולה לכהן גדול אפי' לר' ישבב ויש לומר דכל פסולי כהונה נפקא לן דמיפסלי בתרומה מלא יחלל אי נמי לא משמע ליה לאוקומי לאיש זר גבי כהן וא"ת ולוקמא בסוטה שבא עלי' בעלה בדרך דליכ' אלא עשה דונטמאה ויש לומר דזר אללה מעיקרא בעינן אפי' לר' עקיבא כיון דלא הוי ממזר ומיהו ק' דלמה ליה למימר מאי כי תהיה כי תיבעל בפשיטות' הוה מצי למימר דהאי אצטריך קרא לרבי עקיבא לכותי ועבד דהשתא ממזר הוי מיפסלא בביאתו מיבעיא כדאמ' בפ' י' יוחסין (ד' עה ושם) :

כהן גדול באלמנה בביאה לחודה · כדאמר בפ' י' יוחסין (ד' עה · ושם) בעל לוקה משום לא יחלל ואם תאמר היא גופה מנלן דלא בעינן תרתי הא כתב לא יקח ולא יחלל ויש לומר דלגבי *כהן אין להצריך קדושין דכ"ש בלא קדושין וכיון שהבן נפסל גם היא נפסלת :

שניהם לא למדוה אלא מאלמנה לכהן גדול · עיקר טעמא הוי מלאיש זר אלא דמכ"ג באלמנה ילפינן במאי מסתבר לאוקומי קרא ואי לאו קרא דלאיש זר ליכא למילף מקל וחומר דאלמנ' שתתחלל כדפי' לעיל (ד' סו :) :

והמפתה והשוטה · הא דלא תנן קטן בהדייהו דלא תקינו ליה רבנן נישואין כדקתני בגמרא (לקמן ד' נו :) שוטה וקטן שנשאו כו' אמר ר' יצחק דהיינו משום דבעי למיתני בסיפא וילדה דלא מיתני ליה בקטן :

לא פוסלין ולא מאכילין · לא אצטריך לאשמועינן באונס ומפתה דאין מאכילין ומשום לא פוסלין נקטי' ואפילו לרבי אלעזר דאמר* פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה נראה דלא מיפסלה בתרומה דאין זה לאיש זר :

ונשאת

נ"ל בן · רש"ל

[שזרעו עם הכנוי השיב ב' תיבות דלא הל"ל אלא לא יחלל זרע בעמיו בשבעת הליווי עדיין אינו זרעו שיכונה בו ומדכתי' זרעו הוא כאלו אמר זרע לו וזהו מקיש זרעו לו כ"כ בעלי תוס' ע' של"ה דף שנג · ד"ה ענין היקש]

[לעיל נט :]

ס"א ל"ג

ג"י' הב"ח הרי

עין משפט נר מצוה

ונשאת לעבד · תימה דלא קתני ונכבשה עם העבד כדקתני ונכבש עם השפחה דנישואין לא שייכי בה :

בזנות לא חשו · כדפי' בקונ' דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר וסוטה נמי אע"פ שנאסרת לו מתהפכת ואין רוצה להתעבר ממנו לפי שיראה שלא תוכל לסובלו כדאמרינן בפרק חרש (דף קיב : ושם) דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת :

רב אמר הולד ממזר כו' · בפ' עשר' יוחסין (דף עה·) מפרש פלוגתייהו בג' גווני :

אמר ליה אביי לעולם אימא לך אע"ג דלא דיימא מעלמא · אמר רב הולד ממזר · ולהאי ליטנא הא דקאמר בפ"ק דכתובות (ד' יג:) ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר ("אין) מינאי אמר רב יוסף למאי נחוש לה הא דהא קא מודה ועוד האמר רב יהודה כו' לאביי דאית ליה הכא דלרב הולד ממזר אע"ג דלא דיימא מעלמא לא סני התם בטעמא קמא בלא ועוד :

איכא דאמרי בבא עליה כ"ע לא פליגי כו' · פי' היכא דלא דיימא מעלמא מודה אביי דאין הולד ממזר אלא הכי אתמ' כו' ופליגי אביי ורבא בדיימא מיניה ודיימא מעלמא : אבל

מב א שם הלכה יב "גי' הב"ח הרי
מג ב מיי' פ"ו שם הל' יו עי"ד שם
מד ג שם הל' יג יד
מה ד שם הלכה טו
מו ה מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא גב טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' יו "נגמ' של הב"ח תז"מ
מז מיי' פ"ט מה' תרומות הל' א סמג לאוין רלח עי"ד סי' שלא
מח ז ח ט מיי' שם פ"ה הל' ג עי"ד שם
מט י מיי' פט"ו מה' אסורי ביאה סמג לאוין קכה טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כו
"גי' הב"ח הרי

עיברה לא תאכל בתרומה נחתך העובר במעי' תאכל ("היה) כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע כיצד בת ישראל לכהן בת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומ' בת כהן לישראל תאכל בתרומה ממזר פוסל ומאכיל כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת ונישאת לעבד או לכותי וילדה הימנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בת כהן לישראל לא תאכל בתרומ' כהן גדול פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת וניסת לכהן וילדה הימנו בן הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל אם אמו זאת אומרת לא כבני כ"ג שהוא פוסלני מן התרומ' : **גמ'** תנינא להא דת"ר *שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום כיצד ("היה) ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה לא תאכל כיון דעיברה לא תאכל ליחוש שמא עיברה מי לא תנן *מפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן אמר רבה בר רב הונא ליוחסין חששו לתרומה לא חששו ולתרומה לא חששו והתניא *הרי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אלא אמר רבה בר רב הונא בנישואין חששו בזנות לא חששו ובנישואין מי חששו והתניא בת כהן שנישאת לישראל ומת טובלת ואוכלת בתרומה לערב אמר רב חסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים דאי לא מיעבר' הא לא מיעברא ואי מיעברא עד ארבעים מיא בעלמא היא א"ל אביי אי הכי אימא סיפא הוכר עוברה במעיה תהא מקולקלת למפרע מאי מקולקלת עד ארבעים אתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מלתיה דרב דדיימא מעלמא אבל לא דיימא מעלמא בתריה דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא דדיימא מעלמא ילדה אמאי תאכל אלא לאו מני' דיימא ולא דיימא מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתרי' דידי' שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי התירא לא כ"ש אמר ליה אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מניה אף ע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר מאי טעמא דאמרינן מדאפקרא נפשה לגבי ארוס אפקרא נפשה לעלמא ומתני' שהיו שניהם חבושים בבית האסורין איכא דאמרי *בבא עליה כולי עלמא לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה והכי אתמר *ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר יהולד שתוקי אמר רבא *מסתברא מלתיה דרב דלא דיימא מניה ודיימא מעלמא אבל

תוס' סוטה · ד"ה רוב בעילות] [ע' תוס' שם]

עיברה לא תאכל · כדילפינן לעיל (דף סז) עובר פוסל דכתב כנטוריה פרט למעוברת : נחתך העובר במעיה תאכל · מיד וה"ה נמי אם ילדתו ומת : עיברה לא תאכל · כשהעובר אינו מאכיל את אמו ישראלית עד שיצא לאויר העולם כדכתב (ויקר' כב) ויליד ביתו יאכלו ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל : גדול משל אב · שהבועל יכול להאכילה מפני שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קנינו הוא ובנו מאכילה : העבד פוסל משום ביאה · אם בא על כהנת פסל' מן התרומה כדאמר בגמר' לעיל (דף סח) : ואין פוסל משום זרע · אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר שהוא עבד ומת בעלה ישראל ונשאר זה לא אמרינן הרי זרע יש לה מישראל ולא תשוב לתרומת אביה דעבד והאי לאו זרע הוא ומפ' ואזיל היכי משכחת לה שיהא בן ישראל כשר עבד : ונכבש על השפחה · נדחק ונדבק עליה לבון מכבש פרי"שא בלעז ולשון גנאי הוא : הרי זה עבד · שולד שפחה כמוה דכתי' האשה וילדיה (שמות כא) : היתה אם אביו · בת כהן לישראל תאכל בתרומה אם מת אביו והוא קיים אע"ג דולד ולד בעלמ' פסיל כדאמרן (לקמן ד' ע·) זרע זרעה מנין כו' האי לא פסיל דהא לאו בתר אבוה אזיל ולאו זרעו הוא בת ישראל לכהן ומת בנה מכהן ובנו בן בנה קיים והוא עבד לא תאכל בתרומה דלאו זרע הוא : כ"ג פעמים שהוא פוסל · את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל : מאכיל את אמו · "לאחר מיתת אביו : ופוסל את אם אמו · אפי' לאחר מיתת אמו דאי לאו הוא הוה הדרה אם אמו לתרומה דבי נשא לאחר מיתת בתה כדאמר בים מוהרו' (דף פז·) מת בנה מישראל תאכל בתרומה : וזאת · האשה אומרת לא כבני כ"ג כלומר לא ירבו כמוהו : **גמ'** נשותיהן פטורות · אלמא אין קנין לשוטה : כיון · דאי פשיט' לן דעיברה אמרינן לה לא תאכל אמאי קתני מתניתין ישראל הבא על בת כהן באונס ופיתוי תאכל ליחוש שמא עיברה : מי לא תנן · בפ' ד' אחין גבי נשים שהוחלפו בשעת כניסתן לחופה מפרישין אותן מבעליהן ג' חדשים שמא מעוברות הן והולדות ממזרין ובעינן הבחנה בין ולד כשר לולד פסול אלמ' להא ביאה חיישינן : ליוחסין חששו · מעלה עשו ליוחסין לחוש לביאה אחת ולספק : הרי זה גיטיך · כהן לבת ישראל : אסורה לאכול בתרומה מיד · דכל שעתא אמרינן השתא מיית אלמא אסרי לה מספק : אלא אמר רבה · לא תימא לתרומה לא חששו דודאי חיישינן לספיק' אלא תריץ לפירכ' דלעיל הכי : בנישואין · כגון שנתחלפו בכניסתן לחופה חששו לשמא נתעברו דהא לא הפכו : אבל בזנות לא חששו · כדקיימ' לן *אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר הלכך ליכא ספק : ומת · בעלה בו ביום : טובלת · משום ביאה דכתב ואשה כי ישכב איש אותה שכבת זרע וגו' (ויקר' טו) : יצירת הולד ארבעים יום : תהא מקולקלת למפרע · לגבי תרומה שאכלה קרן וחומש דאשתכח דזרה הויא ואכלה תרומה בשוגג ואי דקאמרת מאי מקולקלת הא ודאי כל מ' לאו זרה הויא : עד מ' · אם אכלה לאחר מ' תהא מקולקלת למפרע עד יום ארבעים ומדמתרץ רב חסד' אוכלת עד ארבעים שמע מינה מת בעלה דקתני בברייתא הוי דמת בו ביום שנשאת דאי שהה אכלה זמן מרובה לאלתר אסורה דלמ' מעוברת היא דהרי כבר ארבעים יום : הולד ממזר · אע"פ ששניהם מודים שבא עליה חיישינן הואיל ופרוצה היא אחר נמי בא עליה ואיעברה מיניה : שתוקי · ספק ממזר דהא מספק' לן אי מארוס הוא וכשר אי מאחרים אחריני' הוא הלכך ממזר ספק הוא : מסתברא מלתיה דרב · דמשוי ליה ממזר ודאי : דדיימא מעלמא · שחשודה נאחרים דליכ' לאכשורי כשאר בני דומא שהם כשרים דהתם כיון דנשואה היא רוב בעילות הלך אחר הבעל אבל הכא לאו אורחיה למיבעל כולי האי בלא חופה : דקתני במתניתין ילדה · ארוסה ומפותה בת ישראל מכהן תאכל בתרומה משום בנה דמחזקין ליה בכהן : היכי דמי אי דדיימא' נמי מעלמא אמאי תאכל אלא לאו דדיימא מניה לחודיה וקשדין ליה אבתריה ואע"ג דלדידיה איסור' כבולי עלמא דגזרו על ייחוד של פנויה וכל שכן ארוסה דלגבי ארוס התר ולעלמא באיסור' ודאי היכ' דדיימא מניה לחודיה אמרינן בתריה שדינן ליה לולד : בבא עליה כולי עלמא לא פליגי · היכ' דמודה שבא עליה : הולד ממזר · גלאי דבתר רובא דעלמא שדינן ליה ומאחרים אחריני' הוי :

ה"ג

עין משפט נר מצוה

ה"ג היכי דמי אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמ' צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימ' נמי מעלמ' : לא כ"ש · דהאי דיימי' מניה ומעלמ' דבתריה דידיה שדינן ליה : ומתני' בדלא דיימא כלל · מקמי הכי לאו מניה ולאו מעלמ' הלכך אצטריך לאשמועי' דתאכל דאמרי' בהך ביאה נתעברה · בני בנים הרי הן כבנים · בפרק הבא על יבמתו (דף סב :) : כמאן כר' עקיבא · מתניתין דקתני כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר : משום רבינו · רבי ואע"ג דשמעי' דפליג אדרבי עקיבא בפרק ה"נ (דף כב :) דאמר אין דברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע וליה לא סביר' ליה אפי' הכי בכותי ועבד מודה כדאמר בהחולץ (דף מה·) כותי לא תתחתן ועבד לא תהיה קדשה : כווא · כלי קטן כלומר ממזר שהוא גרוע : כדא · כלי חשוב כלומר כהן גדול :

אבל דיימא מניה אע"ג דדיימא נמי מעלמ' בתר דידיה שדינן ליה · פי' דיימא מניה שבא עליה בודאי ודיימא מעלמ' היינו שם רע דאי דיימא מניה נמי שם רע בעלמ' א"כ מאי מייתי רבא ממתני' דהתם בא עליה ודאי משום הכי בתר דידי' שדינן לי':

אבל דיימא מניה אע"ג דדיימא מעל'מ' בתריה דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימא נמי מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתריה דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתרא לא כל שכן א"ל אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מעלמא אף על גב דדיימא מניה אמר רב הולד ממזר ומתניתין בדלא דיימא כלל: **העבד** פוסל משום ביאה כו' · מ"ט אמר קרא °האשה וילדיה תהיה וגו' : ממזר פוסל ומאכיל· *ת"ר °וזרע אין לה אין לי אלא °זרעה זרע זרעה מנין ת"ל וזרע אין לה מ"מ אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה *עיין עלה והא אפיקתיה לזרע זרעה זרע זרעה לא אצטריך קרא *בני בנים הרי הן כבנים כי אצטריך קרא לזרע פסול א"ל ר"ל לר' יוחנן כמאן כר' עקיבא דאמר יש ממזר בחייבי לאוין אפי' תימא רבנן בנכרי ועבד מודו *דכי אתא רב דימי אמר רבי יצחק בר אבדימי משום רבינו נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר : כ"ג פעמים שפוסל · ת"ר הריני כפרת בן בתי כווא שמאכילני בתרומה ואיני כפרת בן בתי כדא שפוסלני מן התרומ':

הדרן עלך אלמנה

הערל יוכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהן ועבדיהן יאכלו בתרומה יפצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהן לא יאכלו ואם לא *ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו יואי זהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו ואפי' אחת מהן וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר : **גמ'** תניא א"ר *אליעזר מנין לערל שאין אוכל בתרומה נא' °תושב ושכיר בפסח ונא' °תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו *רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר °איש איש לרבות הערל *אמר מר רבי אליעזר אומר נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו מופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא לאי אפנויי מופני הי מופני אי דתרומה מצרך צריכי דתניא *תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים ויאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כל שכן אלו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולימד על תושב שאף על פי שקנוי קנין עולם אין אוכל אלא דפסח מופני האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסח מאי נידו אינימא תושב ושכיר ממש משום דהוה ליה תושב ושכיר איפטר ליה בפסח והא קי"ל גבי תרומה ידלא אכיל

אלמא

הדרן עלך אלמנה

הערל · "כהן שמתו אחיו מחמת מילה : נשיהם ועבדיהם יאכלו · דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאיכהו גופייהו מחסרי תקנתא : נשיהם · של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשויה חללה בביאתו שהרי נבעלה לפסול לה : ואם לא ידעה · לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן : ואם נשתייר מעטר' · שנכרת מעטרה ואילך כשר דהתם בשרא בעלמ' הוא ולא גיד שאין גיד אלא מעטרה ואילך לצד הגוף · עטר' ("שורת בשר המקפת) במקום המילה בגובה וסופה ויורד עד סופה : **גמ'** תושב ושכיר בתרומ' · דכתיב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש : איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל · כטמא אצל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב דכתיב (ויקר' כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגי ליה בהערב שמש : שכן חייבין עליו קרבן חטאת · אם אכלו פגול או נותר או בטומאת הגוף דכולהו בכרת דהא קדשים היא : קנוי קנין עולם · עבד עברי הנרצע ובא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילהו בתרומה ככנעני : קנין שנים · סתם עבד שיוצא בשש שנים : אלו כן · דלא נאמר אלא תושב הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים משום הכי אסור בתרומה בא שכיר יתיר' ולימד על כרחך דהאי קרא לנרצע אתא וכיון דתרי כתיבי מסתבר' דתושב זה המיושב אצלו לזמן מרובה ושכיר זה העומד לצאת : אלא דפסח מופני · האי שכיר ותושב דפסח דכתיב לא יאכל בו : מאי נינהו אינימא תושב ושכיר ממש · קנוי קנין שנים או נרצע :

הכא

"גי' הב"ח כהן ערל שמתו
[לעיל כב : וש"נ ועמש"ס]
[לעיל סב :]
[לעיל מח·]
"עמ' של הב"ח אפי' לאחר
חגיגה דף ד :
לקמן עב : עג·
זבחים דף פב· קדושין דף ד :

הערל · פי' בקונ' שמתו אחיו מחמת מילה וכן נראה דלא דמי לערלה שלא בזמנה דמיבעי' לן בגמ' (לקמן דף עא·) אי הויא ערלה דהתם כיולא בו לא הוי בר מילה בשום מקום אבל אחר ח' אע"ג דאי אפשר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן תדע דלא פשיט לי' בגמ' מטומטום שאין אוכל בתרומה אטרלה שלא בזמנה אע"ג דאין חייב לקרוע ולמול °כדמוכח בגמ' (שם :) דקאמר זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה משכחת לה בטומטום שנקרע בינו לבינו ומצא זכר דלא קרינן ביה בשעת עשייה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו דלא מיחייב לקרוע ולמול ובפ"ק דחגיגה (ד' ד·) נמי אמר זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס שפטור מן הראייה ומוקי לה כשביציו מבחוץ ובירושלמי מייתי ראיה ממתני' אאחותו תמה דממתינין לו למול שלשים יום דאסור בתרומה משמע דמתני' איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה ובהדיא מחלק בירושלמי בין ערלות שלא בזמנה ובין שהגיע זמנו למול אלא שסכנה היא לו אלא שבזה הולך על הש"ס שלנו דהתם פשיט' ליה דערלות שלא בזמנה לא הוי' ערלות ואכיל בתרומה ובש"ס שלנו בעי' הוא בגמ' (ד' עא·) ולא אפשיטא :

מה תושב ושכיר האמור בפסח · וא"ת באוכל תרומה בטומאה עצמה נילף בהאי ג"ש דלילקי ולקמן (דף עג :) אמרי' דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ואר"י דהך ג"ש לא ניתנה אלא לענין פסול האדם האוכל כגון ערל ואונן וכיולא בו אבל לענין פסול גופה כגון טומאה עצמה לא אבל קשה דאכתי נילף מבכורים שילקה עליה בטומאת עצמה דכי היכי דילפי' (לקמן דף עג :) בכורים מתרומה משום דתרומה קרינהו רחמנא ה"נ ניליף תרומה מבכורים דהא בהעור והרוטב (דף קכ :) גמרינן תרומה מבכורים לענין משקין היוצאין מהן כמותן :

איש איש לרבות הערל · מהכא אמרינן בכל דוכתי (חגיגה דף ד :) דר"ע מרבה ערל כי טמא ומכל מקו' אצטריך למכתב ערל בפסח דאי לאו דכתי' בהדיא בשום מקום שהוא כטמא לא הוה מרבינן ליה מאיש איש אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח :

מה לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא · יש ספרים דל"ג טמא דבתרומה נמי איכ' איסור טומאה ואית דגרס ליה משום דבפסח איכ' כרת לאוכל בטומאת הגוף מה שא"כ בתרומ' ובקונט' נמי פי' דחייבי' עליו הטמאת קאמר והוא הדין דה"מ למפרך מכל פנ"ק עכ"ם :

אלמא

ג
א מיי' פ"ו מה' תרומות הל' יב סמג לאוין רל טי"ד סי' שלא
א
ב מיי' פ"י שם הל' י יב סמג לאוין רלח טור י"ד שם
ב
ג שם הלכה יג
ג
ד מיי' פי"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיט טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' ב
ד
ה מיי' פ"ז מה' תרומות הל' י עי"ד סי' שלא
ה
ו ז מיי' שם פ"ו הל' ה

[ע"ע תו' לעיל כב : ד"ה בן ותו' ב"ב קט ד"ה כיון עוד שם קטו· ד"ה בן]

[מלשון והאדם ידע את חוה אשתו ברא' ד' וע' תי"ט]

[צ"ל אליעזר וע' תו' סוטה כט· סד"ה ור' יוחנן וע"ע תו' מנחו' יז: ד"ה מאי תאכל]

אלמא לא קני ליה רביה הבא נמי לא קני ליה רביה אלא לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמעינן לרבי *אלעזר דאמר *מופנה מצד אחד למדין ומשיבין כיון דלגופיה לא צריך שדי חד אלמד ושדי חד אמלמד והוה ליה גזירה שוה מופנה משני צדדין אי מה פסח אונן אסור בו אף תרומה אונן אסור בה אמר רבי יוסי בר חנינא אמר קרא (°זר) °וכל זר *זרות אמרתי לך °ולא אנינות אימא ולא ערלות הא כתיב °תושב ושכיר ומה ראית מסתברא ערלות הוה ליה לרבויי שכן (מע"שים כרות"ים ברב"ר העב"ר) מחוסר מעשה ומעשה בגופו °וענוש כרת וישנו לפני הדבו' °ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן את עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן נמי לא מצית אמר' שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אנינות מפסח דפסח גופיה ממעשר גמרינן אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת אף תרומה מילת זכריו ועבדיו מעכבת אמר קרא °ומלתה אותו אז יאכל בו *מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אי הכי אימא °כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה הא כתיב תושב ושכיר ומה ראית מסתברא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי שכן מעשה בגופו וענוש כרת אדרבה מילת זכריו ועבדיו הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה הנך נפישן ואיבעית אימא בלא נפישן נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה ערלות דאחריני מעכב' ביה השתא דאמרת בו לדרשא הוא דאתא °כל בן נכר לא יאכל בו למה לי *בו

המרת

הבא נמי לא קני · גופיה לרביה וישראל מעלי' הוא וחייב בפסח : ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין · אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין וכאן יש תשובה מה לפסח שכן חייבין עליו כו' כדלעיל ולקמן בפרק מצות חליצה (דף קד ·) שמעינן לרבי אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין דקתני חלצה בשמאל פסולה ורבי אליעזר מכשיר ואמרי' מ"ט דתנא קמא יליף רגל רגל ממצורע דכתיב ביה על בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם ובדם האשם כתיב בדגל ימנית ולא הוי בעי למיהדר ומכתביה בשמן ואמרי' במנחות בפ"ק (ד' י ·) מופנה הוא למדרשי' יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אוזן אוזן לרציעה ורבי אליעזר מכשיר חליצה בשמאל דלא גמר ממצורע דאיכ' למיפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומקשינן התם (לקמן ד' קד ·) ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא מנין לרציעה שהיא בימין כו' ומשנינן אוזן אוזן מופנ' רגל רגל לא מופנה ואע"ג דג"ש מופנ' מצד אחד הוא דרגל דמצורע מופנה הואיל ורגל דחליצ' לא מופנה פרכינן: כיון דלגופיה לא צריך · לא תושב ולא שכיר דלא אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה ליה תרי קראי יתירי : שדי חד אלמד וחד אמלמד · ומופנה משני צדדים דברי הכל למדין ואין משיבין אפילו יש להשיב : מה פסח אונן כו' · דילפינן (לקמן ד' עג ·) לכולהו קדשים ק"ו ממעשר : מעשים ברותים בדבר העבד · סימנא הוא ומכרס ליה : וענוש כרת · על המילה : ומילת זכריו ועבדיו · אם יש לו בן ראוי למול או עבד למול אסור האב או האדון לאכול בפסח אא"כ מלו דכתיב (שמות יב) המול לו כל זכר ואז יקרב וגבי עבד כתיב ומלתה אותו אז יאכל בו "האיש בעליו דאי משום עבד הא כתיב כל ערל לא יאכל בו : אדרבה אנינות · פסל טפי מערלות דהא לית ביה חומר' שנוהג כל שעה שמת לו מת אבל ערלות דגופיה משמל פעם אחת שוב אינה חוזרת עליו : לא מצי' אמרת · דנילף תרומה מפסח לענין אנינות ומוקי קרא דמיעוט' לערלות : שבקינן ערלות · דכתיב בגופיה דפסח ולא מגמרינן לה "*מתרומה בג"ש דתושב ושכיר וילפינן אנינות כו : ממעשר גמיר · לקמן בפרקין (ד' עג ·) : ה"ג מסתברא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי כו' :

המרת

אלמא לא קני ליה רביה · והא דאמר בפ"ק דקידושין (ד' יו וסם) דעבד עברי גופו קנוי היינו לענין שצריך גט שחרור ואין יוצא באמירה בעלמא אבל לענין מצות לא והא דשרי בשפחה כנענית היינו משום שצריך שיעבוד את רבו בין ביום בין בלילה כדכתיב (דברי' טו) כי משנה שכר שכיר עבדך דשכיר קרייה רחמנא וא"ת דמשמע דמטעמא דקני ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד כנעני גופי' חייב בפסח למ"ד (פסחים דף צא :) נשים בראשון חובה ואפי' למ"ד (שם) רשות מ"מ שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל בו וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני ולא בהמנאת אחרים : **אלא** לאפנויי · וא"ת וכי בשביל לאפנויי כתב שקר דכתב לא יאכל בו והם אוכלין ואמר ר"י דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ותושב נכרי ומ"מ לגופיה לא אצטריך דלא עדיף מערל ובן נכר ובהדיא דריש במכילת' הכי תושב זה גר תושב שכיר זה הנכרי* וא"ת כיון דלנכרי לא אצטריך לכתוב תושב ושכיר יאכל בו ומוקמיה בישראל ולאפנויי ואמר רבי' יצחק דא"כ הוה משמע גזירה שוה להקל והוה דרשינן גזירה שוה להתיר אונן בפסח והא דילפי' לקמן (ד' עג ·) דאונן אסור בפסח בגזיר' שוה דממנו ממנו ממעשר לא הוה דרשי הכי אלא הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כדלקמן (דף עד ·) : **שדי** חד אלמד וחד אמלמד · והוי כאלו כתי' הכא תושב שלא לצורך והכא שכיר שלא לצורך ואע"ג דהכא תושב והכא שכיר הויא שפיר ג"ש כדתנא דבי ר' ישמעאל (לעיל דף יז :) זו היא שיבה זו היא ביאה : **אי** מה פסח אונן אסור בו · אר"י אע"פ דתנן בפ' האשה בפסחים (ד' צא :) דאונן טובל ואוכל פסחו לערב ומוקמי' ליה בגמ' כמ"ד אנינות לילה דרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת הכא מצי למימר דאתי' אפילו אליבא דמ"ד אנינות לילה מדרבנן דלא הוי דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפיס לילו עמו מדאורייתא' אבל אם מת בלילה הוי אונן כמת ביום דהיינו כיום מר והא דפריך בפרק טבול יום (ד' צט ושם) וסבר רבי שמעון אנינות לילה דרבנן והתניא רבי שמעון אומר שלמים כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן מנין לרבות תודה כו' מנין לרבות פסח כו' קתני מיהא פסח התם לא מצי לשנויי כשמת בלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין הבאה דאין יכול להביא כשהוא אונן ולהכי פריך כי הוי אונן בשעת הבאת פסח יפסוק האנינות עד הלילה שהוא התחלת זמן אכילתו ואמאי אסור להביא : **אף** תרומה אונן אסור בה · בלא גזירה שוה הוה מצי למפרך דליתסר אונן בתרומה מדאיתקש תרומה לבכורים לקמן (ד' עג :) ובכורים למעשר ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר : **שכן** מעשים כרותים · הוה מצי למימר שכן כרתו עליה י"ג בריתות : **הנך** נפישן · בלא הך נפישן נמי ה"מ למימר דכרת עדיפ' ליה כדלקמן (ד' עג :) : **דפסח** גופיה ממעשר גמר · פי' בג"ש דממנו ממנו וא"ת ושאר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בזבחים בפרק טבול יום (דף קא* ·) מק"ו ממעשר ואק"ו איכ' למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה דהכי פריך רבה גופיה בפ' בתרא דמכות (דף יז :) גבי הא דיליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה בק"ו ממעשר וי"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דזבחים (ד' ד :) ובמנחות בסוף התודה (ד' פג :) ובההוא קרא כתיב נמי פסח דדרשינן* ביום צוותו זה בכור ומעשר ופסח ואע"ג דבההיא קרא נמי כתיב ולמילואים שהם קדשי שעה וקדשי שעה נאכלים באנינות כדמוכח בפ' טבול יום (ד' קא ·) לאו בכל קדשי שעה קאמר דנאכלי' באנינות אלא בהנהו דאיירי בהו התם דוק' והא דמשמע בפרק איזהו מקומן (ד' נ ·) דהוי פלוגת' בדבר הלמד בגזירה שוה אם חוזר ומלמד בהיקשא היינו היכא דמלמד קודש ואיכא למאן דאמר התם דוקא דכי הוו שניהם קודש דאין חוזר ומלמד אבל הכא דמעשר דגן חולין הוא לכולי עלמא חוזר ומלמד בהיקש כדאשכחן התם בהדי' שלמדנו לתודה שבאה מן המעשר מדאתקש לשלמים ושלמים גופייהו גמרי שם שם ממעשר (שם) : **אי** מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבתו כו' · תימה דהא הך סוגי' כר' אליעזר ור' אליעזר גופיה דריש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול בפסח ודריש אז יאכל בו העבד ואמר רבינו יצחק דגמר' לפום רהיט' נקט כר"ע דדריש אז יאכל בו האדון ולר' אליעזר מזכריו פריך : **בו** אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה · אבל מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומ' בגזירה שוה דתושב ושכיר וכו דכתב ביה אתא למימר דליכה מעכבת במצה ומרור : (**והכי** גרסינן כל ערל לא יאכל בו למה לי · ולא גרסינן תושב ושכיר דהא אוקימנא קרא כו' לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי) :

המרת

עין משפט
נר מצוה

ו
א מיי' פ"ג מה' בכורים הל' ה ופ"ב מה' אבות הטומאה הל' טו

ז
ב מיי' פ"א מה' מילה סמג עשין כח טור וש"ע י"ד סי' רסא

ח
ג מיי' פ"ה מה' קרבן פסח הלכה ה ופ"ט הלכה ט

°[טעות וכן לעיל סח : ולקמן ע' ליתא]

[וע' הטיב תוס' כתובות לח ד"ה מי אתיא]

"גי' הב"ח כל ערל לא יאכל בו כל בן נכר לא יאכל בו לת"ל כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת כו'

[נ"ל לתרומה]

"וגי' הב"ח אתרומה

[זבחים ז :]

[ושם ד"ה ומעשר כו' הכיהו בחומה]

ס"א אינו

°המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר (°כל ערל לא יאכל בו למה לי *בו °אינו אוכל אבל אוכל הוא במצות ומרור) *ואצטריך °למיכתב ערל ואצטריך למכתב כל בן נכר דאי כתב רחמנ' ערל משום דמאים אבל בן נכר דלא מאים אימא לא ואי כתב רחמנ' כל בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכ' °ממנו ממנו למה לי *לכדרבה אמר ר' יצחק אמר מר ר' עקיב' אומר אינו צריך הרי הוא אומר °איש איש לרבות את הערל ואימא לרבות את האונן א"ר יוסי בר חנינ' אמר קרא °וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות אימא ולא ערלות הא כתיב איש איש ומה ראית מסתברא ערלות הוה ליה לרבויי שכן מעשי"ם כרות"ים בד"בר הע"בד מחוסר מעשה ומעשה בגופו וענוש כרת וישנו לפני הדבור ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן נמי לא מצית אמרת אמר קרא איש איש איזהו דב' שישנו באיש ואינו באשה הוי אומר זה ערלות ורבי עקיבא האי תושב ושכיר מאי עביד ליה אמר רב שמעיה לאתויי ערבי מהול *וגבעוני מהול והני מולין נינהו והא תנן *קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם °קונם שאני נהנה למולין מותר במולי אומות העולם ואסור בערל ישראל אלא לאתויי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול *וקסבר °צריך להטיף ממנו דם ברית ורבי אליעזר לטעמיה דאמר *גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא וקסבר קטן כשנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ור' אליעזר האי איש איש מאי עביד ליה *דברה תורה כלשון בני אדם בעי רב חמא בר עוקבא קטן ערל מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעכב' או לא מעכבא א"ר זירא ת"ש °אין לי אלא מילת זכריו בשעת עשייה ועבדיו בשעת אבילה מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל °אז אז לגזירה שוה בשלמ' עבדיו משכחת לה דאיתנהו בשעת אבילה וליתנהו בשעת עשייה כגון דזבנינהו ביני ביני אלא זכריו דאיתנהו בשעת אבילה וליתנהו בשעת עשייה היכי משכחת לה לאו דאיתליד בין עשייה לאבילה ש"מ ערלות שלא בזמנה הויא ערלות אמר *רבא ותסברא °המול לו כל זכר אמר רחמנא ואז יקרב לעשותו והאי לאו בר מהול' הוא אלא הכא במאי עסקינן כגון שחלצתו חמה וניתוב ליה כל שבעה (°דאמר שמואל °חלצתו חמה נותנין לו כל שבעה) דיהבינן ליה כל שבעה ונימהליה מצפרא °בעינן

מעת

המרת דת פוסלת · דאם המיר דתו ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אמר רחמנ' לא יאכל בו : ה"ג כל ערל לא יאכל בו למה לי · בו מאי ממעט ולא גרסינן תושב ושכיר כלל דהא אוקימנ' כולי קרא לג"ש ועקרינ' ליה מפשטי' לגמרי : ממנו · אל תאכל ממנו נא כיון דאמרי' בו למעוטי ממנו נמי למעוטי משמע: לכדרבה כו' · לקמן בפרקין (דף עד ·) תלתא ממנו כתיבי בפסח כו': ורבי עקיבא האי תושב ושכיר דפסח מאי עביד ליה · הא ליכא לאוקמי בעבד עברי כלל : לאתויי ערבי °וגבעוני מהול · שלא יאכל בפסח : גבעוני · שם אומה שמוהלין עצמן : והני מולין נינהו · בתמיה ולמה לי למעוטינהו הא ערלים נינהו ומכל ערל מימעטי : בערלי ישראל · לענין נדר מולין נינהו דהלך אחר לשון בני אדם וישראלים לא קרי להו ערלים ונכרים לא קרי להו מולין : וקטן שנולד מהול · וקסבר רבי עקיבא קטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית : ור' אליעזר · דלא ממעט להו אזיל לטעמיה דאמר בההולך גר שמל ולא טבל גר מעלי' הוא וקטן מהול סביר' ליה אין צריך להטיף ממנו דם ברית : קטן ערל · תוך שמנה : מהו לסוכו שמן של תרומה · דקיימא לן (שבת ד' פו ·) דסיכה כשתייה דנפקא לן מותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו : מעכבא · מאכילת תרומה : אין לי · לעכב בפסח אלא מילת זכריו שיש לו בשעת עשייה דגבי מילת זכריו כתיב (שמות יב) ואז יקרב לעשותו והיינו שחיט' וגבי עבדיו כתיב אז יאכל בו דאפי' לא הוה ליה עבד בשעת עשייה והיה לו בשעת אכילה מעכבו מן אכילת פסחו : מנין ליתן כו' · דגבי בנים נמי אם ראוי לימול בשעת אכילה ולא היה לו בשעת עשייה מנין שמעכבו מאכילת פסחו : תלמוד לומר אז אז · אז יקרב לעשותו אז יאכל בו : אלא זכריו · דמרבינן להו בשעת אכילה אלמא דלא הוו בשעת עשייה היכי דמי לאו דאיתיליד ביני ביני : אלא הכא בשחלצתו חמה · שהיה חולה ונתרפא ונתחלחלה ונסתלקה ממנו חמה : וניתוב לי' כל שבע' · ואי ביני וביני איתפסח אמאי מעכב ליה מאכילה אכתי לא מטא זמניה דתני' לקמן יום הבראתו כיום הולדו דעד ז' יומי לא מהלינן ליה : דיהבינן לי' · שכבר נתרפא זה שמונה ימים וחל שמיני שלו להיות ערב הפסח : ונימהלי' מצפרא · וכיון דמצפר' בר מהילה הוא אשתכח דמעכב ליה מעשייה ולמה לי קרא לרבויי שעת אכילה :

מעת

בו המרת דת פוסלת כו' · בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלות פוסלת במעשר דלקמן' דרשינן ומוקמינן ליה לחייב במצה ומרור ומבו דבן נכר לא שייך למדרש הכי בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור דלאשמועינן דלא אסיר במצה ומרור לא אצטריך דאטו מצה ומרור קדושה אית ביה ואי בעי למימר אבל חייב במצה ומרור פשיטא הוא דחייב לעשות התשוב' ולקיים כל המצו' ובו דתושב ושכיר פי' בקונטרס דלא דריש מידי משום דאוקימנא (לעיל ד' ע·) כוליה קרא לגזירה שוה ועקרינן ליה מפשטיה לגמרי ונראה שר"ל דאיידי דכתביה רחמנ' בערל ובן נכר כתביה נמי בתושב ושכיר וכה"ג אמר לקמן (ד' עד ·) איידי דכתב והטהר כתב נמי ממנו ומיהו לא הוי ממש כי הכא דהת' הוי כמו פרשה שנאמרה ונשני' בשביל דבר שנתחדש בה ורבינו תם מפ' דבו דתושב ושכיר לגופיה כדאמר לקמן (שם) גבי תלתא ממנו חד לגופיה ואית ספרים דגרס הכא בו דערל ובן נכר בו אין אוכל אבל אוכל במצה ומרור ובו דתושב ושכיר בו המר' דת פוסל' וכן בכל הספרים בסוף מי שהיה טמא (ד' צו · ושם) וכן משמע בפרק כל שעה (ד' כח:) ובערבי פסחי' (ד' קכ ·) דמתרוייהו בו דערל ובן נכר דרשינן אבל אוכל במצה ומרור ומייתב ר"י הגירסות דשייך שפיר מבו דבן נכר לדרוש אבל אוכל במצה ומרור לאשמועינן דחייב לאכול במצה ומרור אם עשה תשובה אע"ג דבפסח אין אוכל שהיה מומר בשעת עשיית פסח ובו דתושב ושכיר נמי שייך למדרש מיניה בו המר' דת פוסל' דבתושב ושכיר נכרי איירי כדפי' לעיל: **ואין** המרת דת פוסלת במעשר · בסוף מי שהיה טמא (ד' צו · ושם) גר' בכל הספרים ואין המר' דת פוסל בתרומ' ושפיר ממעטינן תרוייהו מחד בו דבו משמע בו ולא בדברים אחרים ואצטריך למעוטי תרוייהו תרומה דלא נילף בגזירה שוה דתושב ושכיר ומעשר בגזירה שוה דממנו ממנו : **דאי** כתב רחמנא ערל כו' · אף על גב דאצטריך למיכתב תרוייהו משום בו דאצטריך למכתב בתרוייהו "דהיה לכותב' בקראי דצריכי: **שאני** נהנה כו' · לא גרס שאיני דאם כן לא הוי נדר דהיינו דבר שאין בו ממש שאין אוסר על עצמו כלום כמו שאיני ישן דלא אמר כלום אי לא אמר קונם עיני בשינה כדאמר ברים אלו מותרין (ד' טו:) אלא אומר רבינו תם דגרס שאני נהנה כלומר מה שאני נהנה יהא עלי קונם ומיהו גרס ספי' שאיני דאין דרך ההנא לדקדק בלשונו כדאשכחן בפרק בתרא דנדרים (ד' פח:) קונם שלא אתן תבן לפני בהמתך ובשבועות בפרק ג' (ד' כ ·) הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין דכהאי גוונא לא חל הנדר° : **והני** מולין נינהו והתנן קונם שאני נהנה · אין להקשות היכי פריך מנדרים לליסנא דקרא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם דבמיפלא דמתניתין דהכא מפיק ליה מקרא שנאמר כי כל הגוי' ערלים וכל ישראל ערלי לב ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דההוא לא אצטריך אלא לישראל ויש מקומות שהתנא לומד נדרים מלישנא דקר' כגון הכא ובריש כשהים (ד' יב ·) גבי הללוהו כל כוכבי אור דקאמר הא קמשמע לן דאור כוכבים אור הוא לאתי נפקא מינה למודר כדתנן המודר מן האור אסור באורן של כוכבים והיינו דוקא היכא שאין בלשון ידוע מייתי שפיר ראיה מלישנא דקרא אבל במקום שלשון בני אדם חלוק מלישנא דקר' בנדרים הלך אחר לשון בני אדם כדאמר בפרק האומר משקלי (ד' יט :) דאורייתא' היד על הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם :

ואיבעית

עין משפט
נר מצוה

ט
א מיי' פ"ט מה' קרבן פסח הל' ז

י
ב שם הל' ח

יא
ג מיי' פ"ט מה' נדרים הל' כב טוש"ע י"ד סי' ריז סעי' מא

יב
ד שם סעי' מב

יג
ה מיי' פ"א מה' מילה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' א וסי' רסג סעי' ד

יד
ו מיי' פ"ט מה' קרבן פסח הל' ט

טו
ז מיי' פ"א מה' תרומות הל' ז

טז
ח מיי' פ"ט מה' קרבן פסח הל' ט

יז
ט י מיי' פ"א מה' מילה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעי' ב

"בגמ' של הב"ח תא"ת

[ע' תו' פסחים קכ · ד"ה כל בן]

"גי' הב"ח הוה ליה

[נ"ל רבה] ולקמן עו אמר רבה כגון שהי' אביו ואמו וכו' אבל הכא רבה הוא דמסיק כגון שחלצתו חמה]

°[וע"ע תו' ע"ג נז' ד"ה ה"ג קונם]

פסחים ד' כח : וד' צו · °שם ד' צו ·

°ס"א וגבעוני

מריס ד' כו ודף לא :

שם דף קלה ·

[לעיל מו ·]

[ערכין לא: וש"נ]

תורה אור

מעת לעת והתני *לוראה יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאלו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואלו יום הבראתו בעינן מעת לעת רב פפא אמר כגון דכאיב ליה עיניה לינוקא ואיתפח ביני וביני רבא אמר כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין רב כהנא בריה דרב נחמיה אמר כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני רב שרביא אמר כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומי חיי °והתני' *כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמל' כן אין יכול לחיות אפי' שעה אחת הכא במאי עסקינן כגון דזנתיה אישתא אישתא דמאן אילימא אישתא דידיה אי הכי כל שבעה בעי אלא דזנתיה אישתא ראימיה ואיבעית אימא הני מילי היכא דלא מעוי אבל היכא דמעוי מחייא חיי *א"ר יוחנן משום ר' בנאה ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו שקבלו הזאה כשהן ערלים שנאמר °והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון בעשר' לא מהילי משום חולשא דאורח' הזייה אימת עבוד להו לאו כשהן ערלים ודלמ' לא עבוד פסח כלל לא ס"ד דכתיב °ויעשו את הפסח מתקיף לה מר זוטרא ודלמ' פסח הבא בטומאה היה אמר ליה רב אשי תניא בהדי' מלו וטבלו ועשו פסחיהן בטהרה אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר °בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו' ודלמא הנך דלא מהול דכתיב °כי מולים היו כל היוצאים וכל העם הילודים וגו' א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחלת מילה מה תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבין בו דתנן *אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את [רוב] העטרה ואין אוכל בתרומה °אמר רבינ' ואיתימ' רב ירמיה בר אבא אמר רב *בשר החופה את רוב גובהה של עטרה ובמדבר מאי טעמא לא מהול איבעית אימא משום חולשא דאורחא

ואיבעית

מעת לעת · כגון שחלצתו חמה אחר חצות היום זה ח' ימים : והתני לוראה · שם חכם : יום הבראתו כיום הולדו · צריך להמתין שמונה ימים : מאי לאו · הכי קאמר מה יום הולדו לא בעינן מעל"ע אף יום הבראתו לא בעי מעת לעת : לא עדיף יום הבראתו כו' · והא דתנא לודא' יום הבראתו כיום הולדו הא אתא לאשמועינן שצריך להמתין עד יום שמיני : דכאיב ליה עיניה לינוקא ואיתפח · בין עשייה לאכילה ואין נוהגין שבעה ימים אלא למי שחלצתו חמה : חבושין · בשע' עשייה ומצות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים והם אין יכולין לעשות את פסחן ושחט שלוחן עליהם ואשמעינן קרא שאם יצאו בשעת אכילה מילת בנו מעכבתו : כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור · וכבר עברו שבעה ימים ומההיא שעתא הוה ליה ולד דקיימא לן במסכת נדה (דף כט ·) יצא ראשו הרי הוא כילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף דהויא ליה זמן מילה : והתניא · בהמפלת במסכת נדה פיו סתום וטיבורו פתוח וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתו' פיו ונסתם הפתוח טבורו : אין יכול לחיות · משום דלא יניק : דזנתי' אישת' · החולי זן את החולה : אי נימא אישת' דידיה · שאחזתו חמה וכשיצא חלצתו : כל שבעה בעי אמתוני · משילא דהא אמרן יום הבראתו כיום הולדו : מעוי · צועק כמו עוי עוי ולא אשכחן ביה בפרק בתרא דיומא (דף עז ·) : ערל ישראל · שנטמא במת מקבל הזאה ליטהר מטומאתו וכשימול אינו צריך לחזור ולהזות ואוכל בקדשים ולא אמרי' הזאת ערלות לא שמה הזאה : שכן מצינו באבותינו · בימי יהושע בפסח גלגל שקבלו הזאה מטומאת מת כשהן ערלים : בעשר' לא מהול · אותן שהיו במדבר שהיו ערלים : הזאה אימת עבוד · לטומאת מת שעליהן שרוב צבור טמאי מת היו שנטמאו באבותיהן שכל יוצאי מצרים מתו במדבר ואלו הן בניהן כדכתיב (יהושע ה) ואת בניהם הקים תחתם אותם מל יהושע והיאך נטהרו לאכול פסחיהן אם לא קבלו הזאת שלישי ושביעי כשהן ערלים או כל א' וא' קבל הזאה לשלישי ושביעי שלו בעודו במדבר או עכשיו הזו עליהן כולן יחד בעשור לחדש ובערב הפסח והיו להן ד' ימים כמשפט בין הזאה להזאה דאם לא היו מזין עד יום אחד עשר לאחר מילה נמצאת הזאה שניי' מאוחרת זמן ואית דמפרש להו הזא' משום דכל הפורש מן הערל' כפורש מן הקבר ולאו מלת' היא דהא אמר רבי יוחנן בפ' האשה במס' פסחים (דף צב ·) לא שנו אלא ערל כותי אבל ערל ישראל ד"ה טובל ואוכל מיד את פסחו לערב ולשון ראשון שמעתי *מפי הזקן : אם כן מאי שוב · דמשמע זימנא אחריתא אלא לאו ש"מ לפריע' : ומאי שנית · השתא דדרשת שוב שנית מאי תדרוש ביה · ל"א מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לפריעה ולהאי לישנא גרסינן ודלמא לאקושי סוף מילה כו' ולאו לפריעה אתא אלא *לעיכוב : סוף מילה · ציצין שנשתיירו שלא חתך כל הערלה : את רוב גובהה · אף על גב דאין רוב היקפה :

רוח

ואיבעית אימא הני מילי היכא דלא מעורה · פי' שהטבור אין מעורה לאמו אבל מעורה מחייא חיי ממה שאמו אוכלת :

ערל מקבל הזאה שכן מצינו כו' · תימה לר"י מה ראיה צריך למה לא יקבל הזאה אפי' לר"ע דמרבה (לעיל דף ע ·) לערל כי טמא דהא טמא מקבל הזאה כדאמר בפרק דם חטאת (ד' צג ·) מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה :

ודלמא פסח הבא בטומא' הוה · תימה אם כן קרא למה לי דבפרק בתרא דזבחים (דף קיח ·) דייק ר' שמעון דאף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן מדכתיב (יהושע ה) ויעשו את הפסח בגלגל למה לי קרא אלא הא קמשמע לן דחוב' דהוי כעין פסח קריב דלאו כעין פסח לא קריב ורבנן ההוא מיבעי ליה כדרבי יוחנן משום רבי בנאה דערל מקבל הזאה ואמר רבי' יצחק דעדיפא קמשני הכא דתניא בהדיא שעשו פסחם בטהרה :

לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו · ומ"מ אברהם פרע מילתו אע"ג דלא נצטוה כדאמר בב"ר (*פ' סד ·) דאפילו עירוב תבשילין קיים וא"ת אם לא ניתנה פריע' עד יהושע היכי גמרינן מיניה הא כתיב (ויקרא כז) אלה המצות °שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע אסמכיה אקרא :

בקונ' גרס אם כן מאי שוב ומאי שנית · בעיא באנפי נפשה היא ומשני לאקושי ול"ג אלא לאקושי ולא ודלמא ור"ת מפר' דמאי שוב ומאי שנית כולה חדא מלתא היא וגרסינן ודלמא לאקושי כו' ולהכי אתא ולא לפריעה ולגיר' זו לא משני במסקנא מידי אהך קושיא :

סוף מילה כו' · הקשה הר' יצחק הלבן דהכא דריש משנית ציצין המעכבין את המילה והתם (לקמן ד' עב ·) דרשי המול ימול לציצין כו' ותירץ לו ר"ת דהכא ציצין המעכבין את הפריעה קאמר ולר"י נראה דאע"ג דנצטוה אברהם על הציצין דרים להו שפיר מקרא דיהושע דהא כי פריך נמי דלמא הנך דלא מהול אין שום חדוש בקרא דיהושע אלא מה שכבר נצטוה תחלה ואם תאמר אם כן שוב נמי דאיירי בפריע' מני למ"מ' דנצטוה אברהם והיכי מוכח מינה דלא ניתנה פריעה לאברהם ויש לומר דאין לנו לומר שנצטוה אלא מאי דכתיב ביה בהדיא כגון ציצין דדרשינן מהמול ימול דמשמע דלציצין אתא ולא לפריע' דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה וה"ק לא ניתנה פריעה לאברהם כיון דלא כתיב בהדיא אלא ליהושע :

מאי טעמא לא מהול · משמע דלא מהול כלל ובפרקי דרבי אליעזר (פ' כט ·) משמע שמלו דקאמר מי מנה עפר יעקב ראה כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל ובמגילת סתרים דרבי' נסים נמי משמע שמלו ולא פרעו דכתוב בהו כל אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היו פורעי' מפני טינוף הדרך :

מאי טעמא לא מהול כו' · ואם תאמר ואיך היו אוכלים קדשים או אפילו בשר כלל כיון שלא מלו שלא הותר להם בשר תאוה אלא על ידי שלמים וערל אסור בקדשים ואפי' אם מלו ולא פרעו כמו שמשמע בפרקי דרבי אליעזר ובמגילת סתרים מכל מקום כיון דנצטוו על הפריעה ולא פרעו כאלו לא מלו דאי לאו הכי היאך מדקדק דערל מקבל הזאה מאבותינו וי"ל דיוצאי מצרים מלו ופרעו ואותם אכלו קדשים אבל הילודים במדבר שלא מלו לא אכלו קדשים אבל בבשר תאוה היו מותרים שלא נאסרה להם מאמר שאין יכולין לאכול קדשים מידי דהוה אגבי ואיל דהיכא דלא אפשר בהקרבה שרי בשר תאוה כדפי' בפ"ק דחולין (ד' יז ושם) :

משום

עין משפט
נר מצוה

יח
א מיי' פי"א מה' פרה אדומה הל' ג סמג עשין רס

[בברייתא לא מצאתי אלא ר' שמלאי דריש הכי בנדה ל: ובכן מלת והתניא בעי תיקון ואולי צ"ל והאמר]

[וכן הוא להדיא בגמרא דילן יומא כח: קיים אברהם אבינו אפי' ערובי תבשילין]

°[שבת ח]

°[צ"ל ואמר]

מסו' הש"ס

שבת קלז:

נדה ל:

יהושע ד

שם ה

שם ה

שבת קלז·

לעיל מז:

*צ"ל מפי הזקן · נ"י

*גי' הב"ח לעיכוב סוף

תורה אור

ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפונית דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית מאי טעמא איבעית אימא משום דנזופי' הוו ואיבעית אימא דלא נבדור ענני כבוד אמר רב פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה ולא *מסוכרינן ביה והאידנא דדשו בה רבים °שומר פתאים ה' : ת"ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישרא' במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנאמ' °ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' מאי תלמודא הא קמ"ל *דעת רצון מלתא היא אמר רב הונא *דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל מיתיבי *משוך צריך שימול °מדרבנן *ודקארי לה מאי קארי לה הא צריך קתני קטעי בסיפא ר' יהוד' אומר לא ימול מפני שסכנה היא לו אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא והולידו בנים ובנות שנאמר °המול ימול אפי' מאה פעמים ואומר °את בריתי הפר לרבות את המשוך מאי ואומר וכי תימא האי המול ימול לרבות ציצין המעכבים את המילה ת"ש את בריתי הפר לרבות את המשוך הוא סבר מדקא נסיב לה הש"ס קרא דאוריית' היא ולא היא מדרבנן וקרא אסמכת' בעלמא מיתיבי *טומטום אין אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלין משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלים אנדרוגינוס אוכל בתרומה ואין אוכל בקדשים טומטום אינו אוכל לא בתרומ' ולא בקדשים קתני מיהת משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין תיובתא דרב הונא תיובת' אמר מר טומטום אינו אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלים נשיו לטומטום מנא ליה אילימא דקדיש דתניא *טומטום שקידש קדושיו קידושין נתקדש קדושיו קידושין אימר דאמר לחומר' לקולא מי אמרינן ספק אשה הוא ואין אשה מקדשת אשה אמר אביי *כשביציו ניכרות מבחוץ רבא אמר מאי נשיו אמו אמו פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאין מוליד אינו מאכיל קמשמע לן ת"ש טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים בשלמא לאביי תנא רישא ערל ודאי וקתני סיפא ספק ערל אלא לרבא טומטום דסיפא ל"ל מאי טומטום ערל השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל אכיל מה טעם קאמר מה טעם טומטום אינו אוכל בתרומה מפני שספק ערל הוא וערל אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים לימא כתנאי *משוך (*ונולד כשהוא מהול) וגר שנתגייר כשהו' מהול וקטן שעבר זמנו ושאר כל הנימולים לאתויי מי שיש לו שתי ערלות אין נימולין אלא ביום ר' אלעזר בר' שמעון אומר בזמנו

אין

רוח צפונית · נוחה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת : לא נשבה להם רוח צפונית · ביום ולא זרחה חמה עליהם : איבעית אימא משום דנזופים היו · ממעשה העגל ולא היו ראויין לאור נוגה : איבעית אימא · משום הכי לא נשבה כי היכי דלא ניבדרו ענני כבוד שהיו מקיפן ולא היתה חמה יכולה ליכנס : יומא דעיבא · יום המעונן : יומא דשותא · *שרוח דרומית מנשבת והיא קשה מכל הרוחות : עת רצון מלתא היא · וכיון דחצות הלילה עת רצון הוא למכת בכורות הואי נמי עת רצון לרוח צפונית ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה וזה היה סימן לדוד כנור תלוי לו למעלה ממטתו ונקבע כלפי צפון כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו והוא נעור והאי דנקט הכא ארבעים שנה לומר לך שאפילו אותם מ' שנה דנזופים היו ולא נשבה להו בימים נשבה להו בחצות לילה משום דעת רצון הוא : משוך · מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה : והא צריך קתני · מדרבנן מדלא קתני משוך הרי זה ערל : שסכנה היא לו · שמא יעשה כרות שפכה : בימי בן כוזיבא · שמשכום נכרים באונס בכרך ביתר ונברה יד בן כוזיב' ונלחם בהם ונצחם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו : הוא סבר · ההוא דאותיב לעיל לרב הונא מרים' סבר מדנסבי לה רבנן לימודם למלתייהו מדאורייתא אלמא מדאוריית' הוא : ה"ג מיתיבי טומטום אינו אוכל בתרומה כו' · וכסיפא גרס קתני מיהא משוך תיובת' דרב הונא תיובת' : טומטום אינו אוכל בתרומה · שמא אם היה נקרע ימצא זכר והרי הוא ערל : נשיו ועבדיו · לקמן מפרש נשים לטומטום מנא ליה : אנדרוגינוס · מהול מותר לאכול בתרומה ממה נפשך בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה זרעו של כהן הוא : ואין אוכל בקדשים · בקדשי קדשים קמיירי כגון חטאת ואשם ושירי מנחות שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וזה ספק אשה הוא : טומטום אינו אוכל · לקמן מפרש אמאי הדר נקט ליה : קתני מיהת משוך אוכל · אלמא לא גזור עליה תיובת' דרב הונא דאמר מדבריהן גזרו עליו תיובת' לישנא אחרינ' *גרס [לימא] מסייעא ליה [לרב הונא] טומטום אינו אוכל כו' והאי אוכלין דמשוך ונולד מהול מדאורייתא קאמר וסייעתיה דרב הונא וזו שמעתי והיא נראית עיקר מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן אלמא ליכא למאן דמכשיר לגמרי : אילימא דקדיש · שקידש אשה ושמא זכר הוא וקידושיו קידושין דהא תניא טומטום שקידש קידושיו קדושין מספק וצריכה גט : נתקדש קידושיו קדושין · ונפקא מיניה לאיתסורי האי דקדשיה באחותה של טומטום ובאמו שמא אשה היא : לחומרא · דבעינן גט מיניה : לקולא מי אמרינן · דניהזקיה כזכר ודאי ויאכיל בת ישראל בתרומה : מוליד מאכיל · את אמו בתרומה דדייקינן לה ויליד ביתו (ויקרא כב) בראוי להוליד קמשמע לן : מאי טומטום · דקתני בסיפא ערל גמור : מה טעם קאמר · סיפא לפירושי רישא אתא והכי קאמר מה טעם טומטום אין אוכל מפני שהוא ספק ערל וערל אין אוכל לא בתרומה ולא בקדשים : נימא כתנאי · מלתא דרב הונא תנאי היא אי הוה משוך דאורייתא או דרבנן : (ונולד כשהוא מהול · שצריך להטיף ממנו דם ברית :) וגר שנתגייר כשהוא מהול · כגון ערבי וגבעוני שנתגיירו וצריך להטיף ממנו דם ברית : שתי ערלות · ב' עורות זו על גבי זו* [וע' רש"י שבת קלה :]

מר

משום דלא נשיב להו רוח צפונית · בספרי אומר דבגנותן של ישראל סיפר הכתוב שלא עשו אלא פסח אחד במ' שנה שהיו במדבר שלא מצינו שעשו פסח אלא בשנה שנייה ותימה וכי במזיד היו נמנעים ואי משום מילת זכרים שהי' מעכבם וחשיב גנות לפי שגרמו הם דבר זה והא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל (דף עא ·) המול לו ואמר רחמנא ואז יקרב וגומר ואמר רבי' יצחק דעשו פסחים אבל לא עשו כתקנן אלא אחד * :

לא נשבה להם רוח צפונית · פי' בפני עצמה אבל אין לפרש דלא נשבה כלל דהא אמר בסוף כל הגט (דף לא : ושם) ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים :

נזופין היו · אמר רבי' יצחק ממעשה מרגלים ולא כמו שפירש בקונטרס ממעשה העגל שהרי מחל להם הקדוש ברוך הוא ואמר להם סלחתי שאחר כך נעשה משכן והשרה שכינתו ביניהם :

דלא ניבדור ענני כבוד · ולא משום דתקיפה דנוחה היא וטוב לגשמים אלא שמפזר העננים והעת יפה כדאמר (מגילה דף כח :) בעיא שמעתתא צילותא כיומא דאסתנא וכתיב נמי (איוב לז) מצפון זהב יאתה זהב לשון אורה כמו המריקין זהב (זכריה ד) וכן פירש מנחם ואף לפי המדרש כן הוא דדרשינן (בב"ב דף כה :) שמזלת הזהב לפי שמפזר את העננים והגשמים נעצרים והתבואה ביוקר ולכך הזהב בזול :

ומדבריהם גזרו עליהם · והא דאמר בגמר' הדין (דף מד ·) עכן משוך בערלתו היה ומפיק ליה מקרא אסמכתא בעלמא היא והא דאמר בפרק קמא דשבועות (דף יג ·) דמשוך ערלה בכרת היינו שלא מל כלל :

מיתיבי כו' · דמשוך אוכל בתרומה אף על גב דצריך שימול מדרבנן מפני שנראה כערל לא אסרוהו בתרומה ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה צ"ל דמשמע ליה אוכל מן התורה אבל מדרבנן אסור כדמוכח דקתני צריך שימול :

מבחוץ · וא"ת אכתי היאך מאכיל את אשתו דכיון דאין בן ביאה לא הוי חופתו חופה כמו שהוכחנו לעיל בפרק הבא על יבמתו (דף נז :) וי"ל דכיון דראוי לקרוע הוי בר חופה :

אין

עין משפט
נר מצוה

יט
א ב מיי' פ"ו מה' תרומות הל' י עי"ד סי' שלא

כ
ג מיי' שם הל' יא
*[וע"ע תו' קדושין לז : ד"ה הואיל]

כא
ד שם הל' יד

כב
הו שם הל' יא

כג
ז ה מיי' פ"י מה' מעשה קרבנות הלכה ט

[עי' פרש"י בכתובות לו ד"ה ודקארי]

כד
ט מיי' פ"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעיף ה

כה
י מיי' פ"י מה' תרומות הל' יב עי"ד סי' שלא

כו
כ מיי' פ"א מה' מילה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף א

*גי' הב"ח יום שרוח

[גיר' הערוך מסוכרינן וע' ע"ן כט · אלא נמכורי]

[ברכות ח· תענית כב :]

[תוספ' דשבת פט"ו]

[תוספ' פ"י]

[תוספ' פי"א תרות דף קב:]

[חגיגה ד ·]

*גי' הב"ח גרסי' תניא דמסייע ליה לרב הונא

[תוספ' דשבת פט"ו]

תורה אור

אין נימולין אלא ביום שלא בזמנו נימולים ביום ובלילה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר משוך דאוריי' ומר סבר משוך דרבנן ותסבר' קטן שעבר זמנו מי איכא למאן דאמר דרבנן אלא דכולי עלמ' משוך דרבנן וקטן שעבר זמנו דאורייתא והכא בהא קמיפלגי מר סבר דרשי' וביום ומר סבר לא דרשי' וביום כי הא דיתיב ר' יוחנן וקדריש נותר בזמנו אינו נשרף אלא ביום שלא בזמנו נשרף בין ביום בין בלילה ואיתיביה רבי אלעזר לר' יוחנן אין לי אלא נימול לשמיני שאין נימול אלא ביום מנין לרבות לתשעה לעשרה לאחד עשר לשנים עשר (מנין) תלמוד לומר וביום ואפי' למאן *דלא דריש וא"ו וא"ו וה"י דריש אישתיק בתר דנפק א"ל ר' יוחנן לריש לקיש ראיתי לבן פדת שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה א"ל ר"ל דידיה היא מתנית' היא היכא תנא ליה בהורת כהנים נפק תנייה בתלת' יומי וסברה בתלת' ירחי אמר רבי אלעזר *ערל שהזה הזאתו כשירה מידי דהוה אטבול יום שאע"פ שאסור בתרומה כשר בפרה מה לטבול יום שכן מותר במעשר אטו אנן לאכילה קאמרינן אנן לנגיע' קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה מותר בפרה ערל שמותר בנגיעה אינו דין שמותר בפרה תניא נמי הכי ערל שהזה הזאתו כשרה ומעשה היה והכשירו חכמים הזאתו מיתיבי *טומטום שקידש קידושו פסול מפני שהוא כספק ערל וערל פסול לקדש ואנדרוגינוס שקידש קידושו כשר ר' יהודה אומר אף אנדרוגינוס שקידש קידושיו פסולים מפני שספק אשה ואשה פסולה מלקדש קתני מיהא ערל וספק ערל פסול מלקדש אמר רב יוסף האי תנא תנא דבי ר"ע הוא *דמרבי ליה לערל כטמא דתני' *ר' עקיבא אומר °איש איש לרבות הערל אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב יוסף וקשיא לי לא לישתמיט תנא וליתני הערל והטמא ולימא ר' עקיבא היא ולא והא קתני *הערל והטמ' פטורין מן הראייה התם משום דמאים ואזדו לטעמייהו דתניא *הכל כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס מאי טעמא דרבנן דכתיב °ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת הנך דפסולי באסיפה פסולין בקידוש הנך דכשרין באסיפ' כשרים בקידוש ור' יהודה אמר לך א"כ "נימא קרא ולקח מאו ולקחו דאפי' הנך דפסולין התם כשרים הכא אי הכי אשה נמי ונתן ולא ונתנה ורבנן אי כתיב ולקח ונתן הוה אמינא שקיל חד ויהיב חד כתב רחמנא ולקחו ואי כתב רחמנא ולקחו ונתנו ה"א דשקלי תרי ויהבי תרי כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפי' שקלי תרי ויהיב חד והזה

ויקרא כב · במדבר יט

מר סבר דרשינן וביום · וי"ו יתירא דמצי למכתב ביום השמיני ימול וכתב (ויקרא יב) וביום לאיתויי מילה שלא בזמנה ואף על גב דמשוך מהכא לא מיתרבי דהא מדרבנן הוא ובתר הכי תיקון כיון דקטן שעברה זמנו מתרבי ואע"ג דשלא בזמנו הוא הא נמי תיקנו רבנן כעין דאורייתא : ומר סבר לא דרשינן וביום · ולא גמרינן מיניה קטן שעברה זמנו ונימול אפילו בלילה וכ"ש משוך דמדרבנן הוא : כי הא דתניא · בתיובתא דאותביה ר' אלעזר לרבי יוחנן דקטן שעברה זמנו מוביום השמיני איתרבי דאינו נימול אלא ביום : נותר בזמנו · ביום שנעשה נותר אין נשרף אלא ביום דכתיב (ויקרא ז) ביום השלישי : שלא בזמנו · שנעשה שריפתו : לתשעה לעשרה לי"א לי"ב · כדקתני בפ' רבי אליעזר במסכת שבת (ד' קלז ·) נולד בין השמשות נימול לתשעה בין השמשות של ע"ש נימול לעשרה חל י"ט לאחר השבת נימול לי"א שני י"ט של ר"ה נימול לי"ב : ואפילו למאן דלא דריש וי"ו · כגון רבי אליעזר בר' שמעון דאמר לעיל שלא בזמנו נימול אפילו בלילה : וי"ו וה"א · כגון והנותר איכא ו"ה יתירא : ראיתי לבן פדת · ראיתי את בן פדת שיושב ודורש את מקראות הללו כמשה מפי הגבורה בלשון תנאים · ר' אלעזר בן פדת לאו תנא היה ואמורא היה תלמידו של ר' יוחנן והוא רבי אלעזר סתם דמיירי בכל הש"ס בגמרא ור' אלעזר סתמא דמשנה וברייתא הוא ר' אלעזר בן שמוע : תנייה · להורת כהנים : טבול יום אסור בתרומה · לקמן בהאי פרקא (ד' עד :) קראי דרשינן : ומותר להזאה · להזות על טמא מת כדאמר לקמן בשמעתין לימד על טבול יום שכשר בפרה : אנן באכילה קאמרינן · בתמיה וכי אנן לאכילה דפרה אדומה קמדמינן ליה דתיפרוך תאמר בערל שאסור באכילת מעשר לפיכך אסור בפרה : לנגיעה · בעלמא קשרינן ליה ובנגיעה ליכא לאקשויי תאמר בערל שאסור בנגיעת מעשר דהא אפילו בנגיעת קדשים מותר והכי דרשינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה כדגמרינן לקמן (דף עה) מבמים יובא וטמא עד הערב והכא נגיעה היא דבכלי משתעי קרא וקאמר דבעי הערב שמש : מותר בהזאה : דפרה : ערל שמותר כו' · שקידש · שעירב אפר במים : אנדרוגינוס · מהול שקידש קידושו כשר שאפילו אשה כשרה לקדש לרבנן ולקמן ילפינן טעמייהו : ר' עקיבא · בריש פרקין (ד' ע ·) : איש איש מזרע אהרן וגו' · מדרבי לערל גבי טמאים שמע מינה דכי הדדי נינהו ואפילו לנגיעה דתרומה אסור : לא לישתמיט · אם איתא דרבי עקיבא לכל מילי ערל כטמא משוי ליה לא לישתמיט תנא בעלמא דליתני לענין מגע טמאות הערל והטמא כי הדדי ונימא רבי עקיבא היא מדלא אשכחן *הכי הכא משום חומרא דפרה היא אבל לענין מגע תרומה ערל מותר : דמאים · לראות בעזרה : ואזדו לטעמיהו · ר' יהודה ורבנן דאיפליגו לעיל באנדרוגינוס : הכל כשרים · כל הטהורים כשרין לקדש מי חטאת אפילו אשה אבל ערל וטמא לא רבי : ולקחו לטמא · בתר אסיפת אפרה כתיב הך עבודה דקידוש ואין עבודה מפסקת בינתים : הנך דפסולים באסיפה פסולים לקידוש · והתם (יומא דף מג :) דרשינן ואסף איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה וליכא למדרש היפכא איש ולא אשה טהור ואפילו קטן דאמר בפרק טרף בקלפי (שם) כל הפרשה כולה משמע מוליא מיד משמע (י"ע"כ) סוגיא *דשמעתתא הכי איתא התם : אם כן · דהואיל אסיפה נקט לגבי מקדש לכתוב ולקח לטמא כי היכי דכתב באסיפה ואסף לשון יחיד : אפילו הנך דפסולים התם · כגון קטן : דשקל חד · עפרה ויהיב חד מים : וס"ת

הטהור

אין נימול אלא ביום · הק' ה"ר רבי אפרים דאמאי אצטריך פרק קמא דקידושין (דף כט · ושם) אותו ולא אותה דאשה לא מיחייבת למול את בנה תיפוק לי דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ביום ולא בלילה דמהאי טעמא פטרי' אשה מציצית וי"ל דלר' אלעזר ברבי שמעון אצטריך והא דנימול לשמונה לא חשיב זמן גרמ' כיון דמשמונה ואילך כל שעתא זמנו הוא* :

מר סבר דרשי' וביום · אע"ג דמדכתב ח' ימים דרשינן (שבת דף קלב ·) ולא לילות וביום דרשינן (שם) אפילו בשבת מ"מ כפי' דריש מוי"ו דוביום לרבויי כל הני דאין נימולים אלא ביום :

שלא בזמנו נשרף בין ביום בלילה · וא"ת הא *דרשינן° ליתן בקר שני על שריפתו כיון דשלא בזמנו הוא למה צריך להמתין עד הבקר ישרפנו במוצאי י"ט דכבר נעשה נותר מקודם ויש לומר דכיון דלא אפשר לשורפה בי"ט קבע זמנו בבקר שני :

שהזה כו' · אצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה אף על גב דאסור בתרומה וקדשים כי טמא :

שמותר בנגיעה דתרומה אינו דין שמותר בפרה · וא"ת מחוסר כפרה יוכיח שמותר בתרומה ואסור בפרה וי"ל דמה למחוסר כפרה שכן אסור בנגיעת קדשים ואיכא למיעבד ק"ו מתרוייהו מה טבול יום שאסור בנגיעת תרומה וקדשים מותר בפרה ערל שמותר בנגיעת תרומה וקדשים כו' דתו ליכא מחוסר כפרה יוכיח :

התם משום דמאים · ואפילו רבנן מודו התם דפטור ואם תאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד · ושם) למה לן זכורך למעוטי טומטום ואנדרוגינוס כשביליו מבחוץ תיפוק לי דערל הוא דפטור וי"ל דטומטום כיון דלא אפשר למול לאו מאיס ולא מיפטר מטעם ערל א"נ ה"פ התם משום דמאים וחשיב התם לרבי עקיבא ערל כי טמא אבל לרבנן לא ולרבנן אצטריך זכורך למעוטי טומטום :

חוץ מחש"ו · פי' הקונטרס דדרשי' ואסף איש ולא קטן ואי אפשר לומר כן דבפרק טרף בקלפי (דף מג · ושם) דריש בהדיא איש להכשיר זר טהור להכשיר האשה והניא מי שיש בו דעת להניח פרט לחש"ו :

הנך דפסולים התם כשרים הכא · ומכשיר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש :

דשקיל חד ויהיב חד · פי' אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת הוא עצמו יערב המים והאפר יחד :

ונתן ולא ונתנה · קרא יתירא קדריש ולא דריש מדכתב ונתן ולא ונתנה שהרי כל התורה בלשון זכר נאמרה :

לימד

[וע"ע תו' מגילה כ: ד"ה דכתיב]

כז
א מיי' פי"ט מה' פסולי המוקדשין הל' ד

*צ"ל הב"ח דדרשינן
°[שבת כד :]

כח
ב מיי' פ"י מה' פרה אדומה הל' ו

כט
ג מיי' פ"ו מה' תרומות הל' ג עי"ד סי' שלא

ל
ד מיי' פי"א מה' פרה אדומה הל' ג

לא
ה מיי' פ"ג מה' מעשר שני הל' ד

לב
ו מיי' פ"ו מה' פרה אדומה הל' ב סמג עשין רלב

לג
ז מיי' פ"י שם סמג עשין רלג

*גי' הב"ח נימא בהאי קרא

*גי' הב"ח דכ"לה סוגי' דפרשה וג"ב וע"ש ברש"י דף מג על א"ש

טהור דכתיב גבי הזאה דלריך למידרש מעין היפך הדרשא דכתוב הקודש כדי להיות משמע מוליא מיד משמע דאל"ב ליפתוק תיני' ע"ש וה"ה הכא

תורה אור

הטהור על הטמא *טהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שכשר בפרה בעו מיניה מרב ששת ערל מהו במעשר כי היכי דיליף פסח ממעשר לענין אנינות יליף נמי מעשר מפסח לענין ערלות או דלמא חמור מקל יליף קל מחמור לא יליף אמר להו תניתוה *התרומה והבכורים חייבים עליהן מיתה וחומש ואסורין לזרים והן נכסי כהן ועולין בא' ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי או בתרומה ובכורים מה שאין כן במעשר ואם איתא ניתני ערל אסור בהן מה שאין כן במעשר *תנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר דקא תני סיפא *יש במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וטעונים וידוי *ואסור לאונן ור"ש מתיר וחייבין בביעור ור"ש פוטר ואסור לבער מהן בטומאה ואוכלן

במדבר יט

הטהור · שטהרתי לך כאן מכלל שהוא טמא לדבר אחר כגון טבול יום שטמא לתרומה דאי ס"ד טהור ממש ליסתוק קרא מיניה ואנא ידענא דטמא אסור בפרה דהא חטאת קרייה רחמנ' אלא מאי טהור טהור כל דהוא ואשכחן טבול יום דמיקרי טהור דכתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר : אנינות · גבי מעשר כתיב ולא בפסח ומיניה ילפי': מיתה · טמא האוכלה כדכתיב (שם כב) ומתו בו כי יחללוהו ובכורים כתרומה דאמר מר (מכות דף יז ·) ותרומת ידך אלו הבכורים : וחומש · זר האוכלן בשוגג אבל במעשר שני לא דהא זרים אכלי ליה ואין חומש אלא בפודה את מעשרו : והן נכסי כהן · לקדש בהן את האשה וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה אבל מעשר לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה ואין אשה מתקדשת בו וסתם משנה ר"מ דאמר (ב"ק ד' סט :) מעשר ממון גבוה הוא ואף על גב דקולא הוא לגבי תרומה ובכורים אפי' הכי חשיב ליה והכי נמי אמרינן בב"מ פרק הזהב (דף נג ·) דקולא הוא : באחד ומאה · אבל מעשר בטל ברוב ולא בעי אחד ומאה : וטעונין רחיצת ידים · אפילו הן פירות דסתם ידים שניות הן מדרבנן ופוסלות את התרומה אבל מעשר וחולין קי"ל (חולין ד' קו ·) הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח : והערב שמש · כדילפינן בהאי פרקא (ד' עד ·) טבול יום מותר במעשר ואסור בתרומה : ואם איתא · דקל מחמור לא יליף ומותר ערל במעשר : הבאת מקום · אבל תרומה נאכלת בגבולין : וטעונין וידוי · בערתי הקדש מן הבית (דברים כו) הנה הבאתי את ראשית בכורים : ואסורים לאונן · בכורים : ור"ש מתיר · בכורים לאונן ולקמן מפרש טעמייהו : וחייבין בביעור · בכורים ומעשר שני בשנה השלישית שאם שנה מעשרות שנה ראשונה ושניה מוליכן בשלישית לירושל' ומתודה בערתי הקדש מן הבית וכו' ואם לא הוליכן מתבערין בכל מקום שהן : ור' שמעון פוטר · בבכורים : ואלו אסור לבער מהן בטומא' · לת"ק דמקיש בכורים למעשר לכל מילי הוה ליה למתני ואסור להדליק מהן אם נטמאו דאין טומאתן מתירתן להבערה ולא אמרינן אע"ג דלא ניתן מעשר אלא לאכילה ושתיה וסיכה כדכתיב (שם יד) ואכלת הני מילי טהור אבל היכא דנטמ' דלא חזי לאכילה ידליק בו אלא אסור לבער בטומאה כדכתיב (שם כו) ולא בערתי ממנו בטמא : מה שאין כן בתרומה : דטומאתה מתרת' בהבערה כדיליף לקמן בשמעתין :

ואוכלן

לימד על טבול יום שכשר בפרה · וא"ת מהיכא תיסק אדעתי' לפסול דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי הזאה לשאר עבודה שהרי הזר כשר בה וי"ל מדקפיד קרא אהנחה במקום טהור וא"ת והיכי ילפינן מהזאה להכשיר טבול יום בשאר עבודות דפרכינן מה להזאה שכן זר כשר בה וי"ל דאפילו הכי כיון דעיקר טהרה בהזאה אתיא ואכשר בה רחמנא טבל יום כל שכן בשאר עבודות וא"ת ואימא לרבות מחוסר כפורים שהעריב שמשו דלא מחסר אלא כפרה לחודה אבל טבול יום לא ואמר ר"י דמוקמא קרא בטומאה דכתיבה בהאי פרשה כגון טומאת מת דלא שייך כפרה והכי אמרינן בזבחים בפ"ב (ד' יז : ושם) דמאן דמכשר מחוסר כפרה קסבר טומאה דכל התורה כולה דבכל טבול יום מכשר אפילו הוא מחוסר כפרה ומאן דפסל קסבר טומאה דאותה פרשה היינו טבול יום דמת [דלא בעי כפרה] אבל דזב ומצורע ויולדת אפילו העריב שמשו לא :

קל מחמור לא יליף · וא"ת מאי מיבעיא *ליה פשיטא דהיכי ילף קל מחמור וי"ל דמספקא להו הא דיליף פסח ממעשר אי בג"ש דממנו יליף ילפינן נמי מעשר מפסח אע"ג דהוי קל מחמור או בק"ו יליף ולא בג"ש אי נמי מספקא ליה אי ג"ש מופנה או אינו מופנה :

ואסורים לזרים · וא"ת כיון דתנא דחייבין חומש אמאי אצטריך תו למתני ואסורים לזרים ואין לומר משום דבעי למתני מה שאין כן במעשר דשרי לזרים דהא במס' חלה (פ"א) קתני (*התרומה והבכורים) חייבין עליהן מיתה וחומש ואסור לזרים אע"ג דלא מסיים התם מה שאין כן במעשר ותירץ בערוך בערך טען דאסור לזרים אצטריך לאי שיעור דאסור למ"ד מדרבנן ולמ"ד מדאורייתא' עוד פי' לשון אחר ואסור לזרים אפי' ע"י פדיון ואין נראה פירוש זה דאין להם פדיון אמרינן לקמן דשייר :

נכסי כהן · בפרק הזרוע והלחיים (דף קלא ·) מפרש למה אמרו בכורים נכסי כהן ליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מה שאין כן במעשר שני כדתנן במס' מעשר שני (פ"א) ומייתי לה בקידושין בפ"ב (ד' נו ·) אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקעות ממעות מעשר שני ולכאורה משמע דדוקא הני הוא דאסירי אבל ליקח מהן מלבושין שרי וכן תנן במסכ' מעשר שני (פ"ה) ומייתינן לקמן (ד' עד ·) לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין משמע הא לחי דומיא דמת נתתי דהיינו מלבושים דהכי דייק לקמן גבי סיכה וקשה דבירושלמי אמר בהדיא לא נתתי ממנו למת מה אנן קיימינן אם להביא ארון ותכריכין דבר זה אסור לחי ולמת משמע דאסור לקנות מלבושים לחי ובכמה מקומות תנן במסכ' מעשר שני (פ"א) דאסור לעשות שום סחורה במעשר ולא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואר"י דמ"ל דהנהו משניות דאסרו אתו כר"מ דאמר (בקדושין ד' נב :) ממון גבוה הוא והנך כר' יהודה דשרא דאמר (שם) ממון הדיוט הוא והא דמשמע בפ"ב דקדושין (ד' כד : ושם) דליכא אלא חד סתמא כר' יהודה אע"ג דהיא דשרי מלבושים אתי כוותיה מ"מ יש יותר סתמות כר"מ עוד נראה לר"י דהמשניות אין חולקין זו על זו ומן התורה לא אסירא אלא עבדים וקרקע ובהמה טמאה אבל מלבושים שרו ומדרבנן אסרו אפילו מלבושים והא דדריש בירוש' לא נתתי למת [אף] ליקח לו ארון ותכריכין לחי נמי אסור אסמכתא בעלמא היא ואכלת בהמה דשריא במעשר שני בשעת דישה *למ"ד ממון הדיוט הוא נראה דבשלא בשעת דישה אסור מיהא מדרבנן ולמ"ד ממון גבוה נראה דאסור מן התורה להאכיל לבהמה :

מה שאין כן במעשר · תימה כיון דלקמן (ע"ב) ילפינן בכורים ממעשר דאסורין לאונן מדאיתקוש למעשר שני נילף נמי מעשר מבכורים שיתחייב מיתה האוכלו בטומאת הגוף ולענין איסור זרות ניחא דבהדי' שריא רחמנא לזרים וי"ל דדרשינן ומתו בו כי יחללוהו (ויקרא כב) בו ולא במעשר כדדרשינן בים מותרו' (ד' פו ושם) בו ולא במעשר ראשון דאפי' לר"מ דאסור לזרים לא מחייב מיתה ודרשינן נמי בהשרפין (ד' פד · ושם) בו ולא במעילה והא דמעשר שני בטל ברוב היכא דאין לו מתירי' ולא ילפינן מבכורים דעולים באחד ומאה משום דבכורים גופייהו בטלי' ברוב מדאורייתא והא דדרשינן בספרי מאת מקדשו ממנו אסמכתא בעלמא היא כדאמר בהניזקין (ד' כד : ושם) נפלו ונתפצעו והא הכא דמדאורייתא בטלי ברובא כו' אלמא ערלה וכלאי הכרם בטלים ברוב מדאורייתא ועוד בשילהי פרקין (ד' פב) גבי שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו דתלינן להקל כשרבו חולין על התרומה משמע דבטל ברוב מדאורייתא ומיהו ק' דניליף בכורים ממעשר לענין דלא ליהוי נכסי כהן דהיינו לחומרא ולא מתרומה לקולא ואם מעשר גופיה הוי מדרבנן הא דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות הוה ניחא אבל אי אפשר לומר כן למאי דפרישית לעיל דמדרבנן אפילו כל מילי נמי אסיר (אבל לענין ערל כי קאמר תנא ושייר ק"ק אמאי לא יליף מעשר מבכורים ולמאי דפי' לעיל דאיכא "למעוטי א"ש) וא"ת והיכי קתני לענין רחיצת ידים מה שאין כן במעשר והתניא בפ"ב דחולין (ד' לג:) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרים במעשר ואר"י דהתם לאכילה והכא לנגיעה וא"ת וליתני חלה דבכורים ותרומה פטור מן החלה ומעשר חייב ויש לומר דהא תנן במסכת חלה (פ"א) מעשר שני והקדש שנפדו חייבים בחלה נפדו אין לא נפדו לא :

טעונין הבאת מקום · אע"ג דתרומה נמי ילפא מבכורים כדמוכח בהעור והרוטב (ד' קכ :) שמא לענין שתהא טעונה הבאת מקום אין ללמוד* :

וטעונין וידוי · אע"ג דדרשינן בפ' בתרא דמעשר שני וגם נתתיו ללוי זו תרומה אר"י דלא היה מתודה על התרומה אלא אגב מעשר אבל אם אבד המעשר לא היה מתודה עליה בפני עלמה :

וחייבים בביעור · פי' ריב"ן דביעור מעשר לאו כביעור בכורים דביעור מעשר בשנה ד' וביעור דבכורים לאחר החג כדאמר במכות (ד' יח : ושם) הפריש בכורים קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו ואין נראה לר"י דאין זה ביעור והתם טעמא דירקבו לפי שנראו לקריאה ונדחו וביעור דבכורים הוי כשל מעשר דכי נתינן לכהן קודם החג או הפרישן לאחר החג יכול לשומרן עד שנה ד וא"ת תרומה נמי טעונה ביעור כדתנן במס' מעשר שני (פ"ה) כילד היה הביעור תרומה ותרומת מעשר לבעלים וי"ל דתרומה א"צ ליה רק ליתנה לכהן והכהן יכול לשומרה כל זמן שירצה אבל מעשר שני ובכורים צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן ורבי שמעון דפטר בבכורים היינו שאין הכהן צריך לבערם אבל ישראל צריך ליתנם לכהן כתרומה והכי תנן בפרק בתרא דמעשר שני ע"ש של שנה רביעית ושל שביעית היה הביעור כילד היה ביעור נותן תרומה ותרומת מעשר לבעליו ומעשר ראשון לבעליו אבל מעשר שני ובכורים מתבערים בכל מקום שהן רבי שמעון אומר בכורים ניתנין לכהן כתרומה:

ואוכלו

לד
א מיי' פי"א מה' פרה אדומה הל' יג

לה
ב מיי' פ"ג מה' מעשר שני הל' ד סמג לאוין רנ: רסג

לו
ג מיי' פ"ג מה' בכורים הל' ה ופ"ד הל' יד

לז
ד מיי' פ"ב מה' מעשר שני הל' א

לח
ה מיי' פ"ב מה' בכורים הל' א ופ"ג הל' ה

*גי' הב"ח להו

לט
ו מיי' פי"א מה' מעשר שני הל' א ופ"ג מה' בכורים הל' י

מ
ז מיי' פ"ג מה' מעשר שני הל' ה ופ"ג מה' בכורים הל' ה

[נ"ל החלה] והתרומה]

מא
ח מיי' פי"א מה' מעשר שני הל' ח

מב
ט מיי' פ"ג מה' מעשר שני הל' ב

[ב"מ נ:]

*גי' הב"ח למעוטי א"ש

[ועי' תו' מנחות עו · ד"ה להם]

ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה לא קתני אלמא תני ושייר : ואסורין לאונן ור"ש מתיר מנא להו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך וגו' ותרומת ידך *ואמר מר תרומת ידך אלו בכורים *ואיתקש בכורים למעשר מה מעשר אסור לאונן אף בכורים אסור לאונן ור"ש תרומה קרינהו רחמנא מה תרומה מותרת לאונן אף בכורים מותר לאונן וחייבין בביעור ור"ש פוטר מר מקיש ומר לא מקיש ואסור לבער מהן בטומאה ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מנלן דתניא ר' שמעון אומר *לא בערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילתו איני יודע טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הכי קמיבעיא ליה טומאת עצמו מנין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ולהלן הוא אומר בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל ותנא דבי ר' ישמעאל אפי' טמא וטהור אוכלין על שולחן אחד בקערה אחת ואינן חוששין וקאמר רחמנא ההוא דאמרי לך התם בשעריך תאכלנו הכא לא תיכול : משא"כ בתרומה מנא לן אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן דאמר קרא *לא בערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של קדש שנטמא לאו קל וחומר הוא ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא קדש חמור לא כ"ש אי הכי תרומה נמי ק"ו הוא הא כתיב ממנו ומה ראית מסתברא קדש לא ממעיטנ' שכן פנקעב"ם פגול נותר קרבן מעילה כרת ואסור לאונן אדרבה תרומה לא ממעיטנא שכן מחפ"ז מיתה חומש ואין לה פדיון ואסורה לזרים הנך נפישן ואיבעית אימא כרת עדיפא : ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה מילקא הוא דלא לקי הא איסורא איכא מנלן אמר קרא בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר *ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר רב אשי מרישא נמי שמעת מינה דתנא ושייר מדלא קתני

ונוהגין

ואוכלן בטומאת עצמן · שהגוף טהור והם טמאי' : **לוקה** · מה שאין כן בתרומה · דאינו מוזהר בה אלא בטומאת הגוף כדכתיב (ויקרא כב) בקדשי' לא יאכל וגו' אבל בטומאת עצמן לא ישנו אזהר' אלא איסור עשה היא דאשכחן ביה לקמן בשמעתין ומדלא קתני ליה שמע מינה תנא ושייר : **ואמר מר** · במסכת מכות (ד' יז ·) : **ותרומת ידך אלו הבכורים** · דבעו הנחת מקום כדכתיב (דברי' כו) ושמת בטנא והלכת והתם אשמעינן עשה והכא אשמעינן אזהרת לאו לאוכלן בגבולין דאלו תרומה ממש קדשי הגבול היא ולא בעי' חומה : **תרומה מותרת לאונן** · כדאמר בריש פרקין (ד' ע·) זרות אמרתי לך ולא אנינות : **מר מקיש** · ת"ק מקיש בכורים למעשר דכתיב ביה (דברים כו) בערתי הקדש: **והיכן מוזהר על אכילה** א"י ת"ל לא תוכל כו' והכי גרסינן לליסנא דברייתא בסיפרי גבי האי קרא דלא תוכל מכלל שנאמר לא בערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילה איני יודע ת"ל לא תוכל כו' · והכי פירושו מכלל שנאמר בוידוי מעשר לא בערתי ממנו בטמא דמשמע בין שאני טמא כו' הוא מתודה שלא בערו באש ולא הדליק בו את הנר וכל שכן בטהור דלא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה וממילא שמעינן מדלא הוצרך להתודות על הטהור שמע מינה הכי קאמר אפילו בשעת הטומאה שלא יכולתי לאוכלו לא נתתיו להדלקה אלמא אינו נאכל בטומאה והיכן מוזהר על כך : **איני יודע** · לאו מפורש לכך נאמר לא תוכל והשתא פריך הש"ס מקמי דליסליק למילתיה : **טומאת הגוף בהדיא כתיבא** · ואמאי קתני איני יודע : **לא יאכל מן הקדשים** · ומוקמינן האי קרא במעשר לקמן בפרקין (דף עד :) כדכתיב כי אם רחץ בשרו במים ולא בעי הערב שמש ומשנינן הכי קמיבעיא ליה להנא טומאת עצמו מנין ת"ל כו' : **בשעריך תאכלנו** · בפסולי המוקדשין קאי לאחר פדיונן שאוכלן זר : **ההוא** · בשעריך דהתם דקשרי ליה לטהור לאוכלו אחר שנגע טמא בקערה ונטמאה קאמינא לך הכא במעשר שני לא תיכול : **שמן קדש** · כגון שהוקדש למנחות ונטמא: **שכן** · ישנו חומרות בקודש ואין נוהגות בתרומה : **פגול נותר** · וקרוי קרבן להביאו לפנים ויש בו מעילה לנהנה ממנו בשוגג וכרת לאוכלו בטומאת הגוף ואסור לאונן : **מחפ"ז** · מיתה לאוכלו בטומאת הגוף דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללהו : **חומש** · לזר האוכלה בשוגג לעולם ואף על פי שמותרת לכהנים אבל קדש משעה שיש לו שעת התר לכהנים אין בו מעילה ולא חומש: **ואין לה פדיון** · לתרומה אבל ישנו פדיון לקדש עד שלא קידש בכלי ותרומה אסורה לזרים אבל קדשים קלים מותרים לזרים : **הא איסורא איכא** · לאכול תרומה טמאה :

ונוהגין

ואוכלן בטומאת עצמן · תימה לר"י דאמאי לא לקי נמי בתרומ' דנילף מבכורים ולעיל (ד' ע·) כתבתי : **תרומת** ידך אלו הבכורים · שנאמר בהן יד ולקח הכהן הטנא מידך :

ורבי שמעון תרומה קרינהו רחמנא · תימה לר"י דבפרק אלו הן הלוקין (דף יז :) אמרינן גבי הא דאר"ש וכי מה בא זה ללמדנו אם לאוכל בכורים חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הקל אמר רבא מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן והשת' איסור אונן גופי' מ"מ לא ילפינן בכורים ק"ו ממעשר דמותר לזרים משום דתרומה קרינהו רחמנא כדאמר הכא אם כן מהאי טעמא גופי' דתרומה קרינהו רחמנא לא נילף ממעשר לענין חוץ לחומה וי"ל כיון דמעשר ובכורים טעונים הבאת מקום ותרומה אינה טעונה הבאת מקום שייך לדמות טפי בכורים למעשר לענין חוץ לחומה מלתרומה :

ומר לא מקיש · מטעם דתרומה קרינהו רחמנא :

והיכן מוזהר על אכילת כו' · תימה לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לן אזהרה לאכילה ובפרק כל שעה (דף כד ·) אמרינן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא לן ממעשר הקל דכתיב לא בערתי ממנו בטמא וכי תימא אין מזהירין מן הדין היקש הוא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ונומר משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי:

טומאת עצמן מנין תלמוד לומר לא תוכל וגו' · אין להקשות כיון שיש אזהרה לטומאת עצמן למה לן אזהרה לאוכל בטומאת הגוף דנפקא תיפוק דהיכא שנתכב לו חבירו בבית הבליעה אי נמי בשלא הוכשר אבל קשה דמהאי קרא גופיה דנפקא לן טומאת עצמן תיפוק ליה טומאת הגוף דההוא לאמר לך בשעריך תאכלנו בין טומאת הגוף בין טומאת עצמן הכא לא תוכל לאכול :

אסור לבער מהן בטומאה מה שאין כן בתרומה מנלן · ואם תאמר מהיכי תיתי דתיתסר תרומה לבער ממנה בטומאה ואין לומר משום דתרומה איקרי קדש והוה ילפינן לה מקדש או משום שהיא בשרפה כמוקדשין שנטמאו ואף על גב דקדשים חמירי הוה ילפינן תרומה מינייהו לאסור ליהנות ממנה בשעת שרפה דגילוי מלתא הוא דאם כן מאי פריך ומה ראית ואימא ממנו למעוטי קדש אבל תרומה יהא אסור והשת' מהיכא תיתי כיון דקדש שרי וי"ל דהוה ילפינן תרומה מבכורים ומיהו בכולה שמעתין לא ילפינן תרומה מבכורים ואר"י דמשום הכי קבעי תרומה מנלן דהוה לן למילף מק"ו דמעשר כדקאמר בסמוך ולא שייך למיפרך מה למעשר שכן הדסט"ב דלגבי טומאה מיהא מלינו שתרומה חמורה ממעשר וליכא למיפרך נמי מה למעשר שכן אוכלן בטומאת עצמן לוקה דהיא גופה נילף בק"ו ולפי המסקנא דשרי לבער תרומה בטומאתה נמי ליכא למילף לאוכל בטומאת עצמה :

שכן פנקעכ"ם · מחוסר כפורים לא חשיב משום דמהאי טעמא גופיה נפקא לן לקמן (דף עד :) אבל תימה דליחשוב רביעי בקדש וחיבת הקדש דמכשרת וחזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק וכלי מצרף לקדש ולא לתרומה ומומרת דפוסלת בקדש כו' וטומאה ועושה כיוצא בה לקדש ולא לתרומה למ"ד בפ"ק דפסחים (ד' יד ·) וישנו לפני הדיבור כגון פסח ותמיד למ"ד (חגיגה ד' ו ·) עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי :

שכן מחפ"ז · וא"ת דמעיקר' אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה וי"ל דהשת' לאו מאוכל בטומאת הגוף פריך אלא מזר האוכל' מה שאין כן בקדש דבקדש יש שמותר לזרים כגון שלמים ואפילו קדשים שאין נאכלים אלא לכהונה ליכא מיתה בזר אלא אזהרה ואפילו קדש דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן דאמרי הו"ד במעילה באזהרה :

אונן

עין משפט נר מצוה

מג
א מיי' פ"ב מה' בכורים הל' ה
מד
ב ג מיי' פי"ב מה' אבות הטומא' הל' טו ופ"ג מה' מעשר שני הל' א
מה
ד מיי' פ"ג מה' תרומות הל' יד ופי"א הל' א טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' יט
מו
ה מיי' פי"ג מה' פסולי המוקדשין הלכה א
מז
ו שם הלכה ג
מח
ז מיי' פ"א מה' מעילה הלכה א
מט
ח מיי' פי"ח מה' פסולי המוקדשין הלכה יג
נ
ט מיי' פ"ב מה' ביאת המקדש הל' ז ח ופי"ב מה' אבות הטומא' הל' טו
נא
י מיי' פ"ו מה' תרומות הל' א
נב
כ מיי' שם פ"ו הל' ו ופ"י הל' א
נג
ל מיי' שם הל' ה
נד
מ נ מיי' שם פ"ו הל' ג

ונוהגין בשאר שני שבוע ואין להם פדיון מה שאין כן במעשר ש"מ ת"ש נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה הרי זה אינו אוכל לא בתרומה ולא בפסח ולא בקדשים ולא במעשר מאי לאו מעשר דגן לא מעש' בהמה מעשר בהמה היינו קדשים וליטעמי' מי לא תנן פסח וקתני קדשים בשלמ' פסח וקדשים צריכי דאי תנא פסח משום דערלות בפסח כתיבא אבל קדשים אימ' לא ואי תנא קדשים ה"א מאי קדשים פסח אלא מעשר בהמה למה לי (אלא) מעשר ראשון *ור"מ היא דאמר מעשר ראשון אסור לזרים ת"ש מדתני רבי חייא בר רב מדיפתי ערל אסור בשתי מעשרות מאי לאו אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה הכא נמי כעשר ראשון ור"מ ת"ש אונן אסור במעשר ומותר בתרומה ובפרה טבול יום אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר מחוסר כפורים אסור בפרה ומותר בתרומה ובמעשר ואם איתא ניתנו ערל אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר האי תנא דבי רבי עקיב' היא דמרבי ליה לערל כטמא דתני' *ר' עקיב' אומר איש איש לרבות את הערל ומאן תנא דפליג עליה דרבי עקיב' תנא דר' יוסף הבבלי היא דתני' *שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה ר' יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה ואף ר' יצחק סבר ערל אסור במעשר דא"ר יצחק מנין לערל שאסור במעשר נאמר ממנו במעשר ונאמר ממנו בפסח מה ממנו האמור בפסח ערל אסור בו אף ממנו האמור במעשר ערל אסור בו מופני דאי לא מופני איכ' למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פגול ונותר וטמא לאיי אפנויי מופני מאי מופני *אמר רבא א"ר יצחק תלתא ממנו כתיבי בפסח חד לגופיה וחד לגזירה שוה וחד למאן דאמר בא הכתוב ליתן לך עשה אחר לא תעשה *איידי דכתי' נותר כתי' נמי ממנו ולמאן דאמר ליתן לו בקר שני לשרפתו איידי דכת' עד בקר כתב נמי ממנו תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וחד לדר' אבהו אמר ר' יוחנן וחד לדריש לקיש דאמר ר"ל א"ר סמיא מנין למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו שנא' ולא נתתי ממנו למת הוא דלא נתתי הא לחי דומיא דמת נתתי איזה דבר ששוה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה מתקיף לה מר זוטר' *ואימא ליקח לו ארון ותכריכים אמר רב הונ' בריה דרב יהושע ממנו מגופו רב אשי אמר לא נתתי דומיא דלא אכלתי מה להלן מגופו אף כאן מגופו ואכתי מופנה מצד אחד הוי הניחא למ"ד *למדין ואין משיבין אלא למ"ד למדין ומשיבין מאי איכ' למימר הך דרבי אבהו מדרב נחמן אמר רבה בר אבוה נפקא *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מאי דכתי' ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי *בשתי התרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנ' לך שלך תהא להסקה תחת תבשילך : וכל הטמאים כו' · מנא הני מילי אמר רבי יוחנן משום ר' ישמעאל אמר קרא איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב וגומר *אי זהו

דבר ששוה בזרעו

ונוהגין · תרומה ובכורים בשאר שני שבוע בכל שנות השמטה אבל מעשר שני אין נוהג וכו' : **ור"מ היא** · דאמר בפרק יש מותרות (ד' פה :) מעשר ראשון אסור לזרים הלכך לענין ערלות נמי חמור : **אונן מותר בפרה** · דקדשי בדק הבית היא ולא קדשי מזבח ואפילו טבול יום מותר בה וכל שכן אונן : **מחוסר כפרה** · טומאה דבעיא קרבן כל שלא הביא כפרתו אסור בה דמחוסר מעשה הוא וכמי שטומאתו עליו דמי וכל שכן טבול יום דילה דאיכ' תרתי אבל טבול יום דטומאת מת ושרץ מותר בה דשימשא ממילא ערבא ולאו מחוסר מעשה הוא הלכך כי כתיב והזה הטהור על הטמא טהור מכלל שהוא טמא למישרא טבול יום אתא ולא מחוסר כפורים : **ואם איתא** · דערל מותר במעשר ליתני וערל אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר כדאמר לעיל (דף עב :) ערל שהזה הזאתו כשרה ומדלא תניא שמע מינ' משום מעש' הוא דשבקה : **תנא דבי רבי עקיב' היא** · דאסר ליה נמי בפרה כדקתני לעיל (שם) טומטום שקידש קדושו פסול ואוקמינן כרבי עקיבא : **ומאן תנא'** דלעיל דאכשר ערל בפרה ופליג עליה דרבי עקיב' כדקתני לעיל (שם) ערל שהזה הזאתו כשרה : **ה"ג תנא דיוסף הבבלי היא** · ת"ק דיוסף הבבלי היא דאמר מחוסר כפורים כשר בפרה והא מתניתא דאוקימנא כר' עקיב' קתני מחוסר כפורי' פסול בפרה וכי היכי דפליג אמחוסר כפורי' איכ' למימר דאיהו פליג נמי עליה בערל לעיל : **ה"ג בתוספת'** שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה · דכיון דמחוסר מעשה הוא עדיין טומאה עליו ולא קרינא ביה טהור : **תלתא ממנו כתיבי בפסח** · אל תאכלו ממנו נא (שמות יב) לא תותירו ממנו והנותר ממנו : **ותלתא ממנו במעשר** : לא אכלתי ולא בערתי ולא נתתי (דברים כו) : **בא הכתוב** · באש תשרופו (שמות יב) ליתן עשה אחר לית לומר שאין לוקין עליו : **בקר שני** · דמאי למכתב והנותר ממנו באש תשרופו מאי עד בקר הא כתיב ברישי' דקר' לא תותירו ממנו עד בקר אלא הכי קאמ' והנותר לבקר הראשון שהוא י"ט המתן עד בקר שני שהוא חול ושורפו ללמדך שאין שורפין קדשים בי"ט ותרוייהו בכיצד צולין (ד' פג ·): **לכדרבי אבהו** · דאמר לעיל למישרי הדלקה בשמן של תרומ' שנטמאה : **שמותר לסוכו** · ואע"ג דקי"ל (שבת ד' פו ·) דסיכה כשתיה והוה ליה כמאן דשתי ליה בטומאה : **לא נתתי ממנו למת** · לעיל מיניה כתיב לא בערתי ממנו בטמ' וכתיב בתריה ולא נתתי ממנו למת כלומר מן המעשר טמא לא נתתי ממנו למת הא לחי דומיא דמת נתתי ואי זו נתינה משכחת במת הוי אומר זו סיכה וקדייקי' דכותיה בחי שרי : **ואימא** · לא נתתי ממנו למת לא בסיכה קאמר אלא קדהוא מתודה לא קניתי ממנו ארון ותכריכים למת אפי' כשנטמא דלא יכולתי לאוכלו ולא שיניתיו לדבר שאינו לאכילה והוא צרכי המת הא לחי דומיא דמת נתתי ואשמועי' דאע"ג דמעשר טהור לא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה אם נטמא מותר לחללו לקנות ממנו חלוק : **מופנה מצד אחד** · דההוא דפסח מופנה לגזירה שוה אבל דמעשר כולהו תלתא צריכא להו : **הניחא למאן דאמר** · פלוגת' דר' ישמעאל ורבנן היא בהמפלת במס' נדה (ד' כב ·) : **הך דר' אבהו** דמפיק חד ממנו למישרי הדלקה בשמן תרומה שנטמאת מדר"נ נפקא :

בזרעו

אונן מותר בפרה · דלא גרע מטבול יום ואע"ג דאונן אסור במעשר וטבול יום מותר היינו לאכילה אבל לנגיעה תרוייהו שרי : **הכי** גרים בקונט' שרפת אונן ומחוסר כפורי' כשרה וגרים נמי תנא דיוסף הבבלי היא · ומדקדק דמדפליג אתנא דלעיל במחוסר כפורים הוא הדין בערל דכשר וקש' לר"י דמה ענין זה אצל זה דמשום דמכשר במחוסר כפורי' (לא) יכשיר בערל ועוד דלייתי מברייתא דלעיל דמכשר בהדיא ערל או מדר' אליעזר בריש פרקין (ד' ע ·) דלא מרבה ערל כי טמא ולספרי' דגרסי' הכא שרפת ערל ומחוסר כפורים פסולה יוסף הבבלי אומר ערל כשרה מחוסר כפורים פסולה וגרסי' יוסף הבבלי היא הוה ניח' דמייתי מהכא ולא מההיא דלעיל דניח' ליה לאתויי שם התנא דמכשר בהדיא אבל אמר ר"י דאי אפשר לגרוס כן דבפ"ב דזבחים (ד' יז ·) מוכח דיוסף הבבלי ורבנן פליגי במחוסר כפורים וגרסי' נמי אונן במקום ערל ואר"י דאי הוה גרסינן כגירסת הקונט' והוה גרסינן כאן ובזבחים (דף יז :) ערל בהדי אונן הוה ניח' :

מה לפסח כו' · וה"מ למימר שכן פנקעכ"ם :

חד לגופיה · אל תאכלו ממנו נא דאי לא כתב ממנו ה"א לאמצות ומרורים דכתב לעיל קאי:

מנין למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו · דס"ד דאסור משום שמבער בטומאה :

ליקח לו ארון ותכריכים · אע"ג דבהדיא דרשינן ליה להכי במסכ' מעשר שני (פ"ה) הכא פריך דלמא דדוק' להכי הוא דאתא אבל סיכה אסורה לפי שמבערו בטומאה ומשני דממנו מגופו דמשמע נמי סיכה : **תהא** להסקה תחת תבשילך · אע"ג דבפ' כל פסולי המוקדשי' (ד' לד · ושם) מוקי' לה בתרומה תלויה דבעיא שימור במסקנא לא קאי התם הכי א"כ התם דרים ממשמרת דלא קאי אטמאה אבל לך קאי אכולהו תרומות :

איכא

עין משפט נר מצוה

נה
א מיי' פ"ד מה' פרה אדומה הלכה יד
נו
ב מיי' פ"ב מה' תרומות הל' יד ופי"א הל' א טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' יט

"בגמ' של הב"ח סח"ו
"ס"א ודלמא ב"ח
"צ"ל הב"ח פנקע"כ
"צ"ל הב"ח ומרורים דלעיל קאי ותי' דכתב נמחק
"צ"ל הב"ח הכא הכי פריך

עין משפט
נר מצוה

נז
א מיי' פ"ו מה' תרומות הלכה ט
נח
ב שם הלכה ז
נט
ג מיי' פ"ג מה' מעשר שני הל' ד סמג לאוין רסד
ס
ד מיי' פ"ו מה' תרומות הל' ב סמג לאוין רע
סא
ה מיי' פ"א מה' מחוסרי כפרה הל' א ופי"ח מה' פסולי מוקדשין הלכה יד
סב
ו מיי' פ"ד מה' איסורי ביאה הלכה ב

בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ואימא בחזה ושוק יאינה בחוזרת תרומה נמי יאינה בחללה חללה לאו זרעו דאהרן היא וממאי דהאי עד אשר יטהר עד דאיכ' הערב שמש אימא עד דמייתי כפרה לא ס"ד דתנא דבי ר' ישמעאל בזב בעל שתי ראיות ובמצורע מוסגר הכתוב מדבר דומי' דטמא נפש מה טמא נפש דלאו בר כפרה הוא הני נמי דלאו בני כפר' נינהו ואימ' הני מילי דלאו בר כפר' אבל דבר כפרה עד דמייתי כפרה ותו הא דתנן * יטבל ועלה אוכל במעשר יהעריב שמשו אוכל בתרומה יהביא כפרה אוכל בקדשי' מנ"ל אמר רבא אמר רב חסד' תלת' קראי כתיבי כתיב °לא יאכל מן הקדשי' כי אם רחץ בשרו במים הא רחץ טהור וכתיב °ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשיי וכתיב °וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים ואיפוך אנא מסתבר' תרומה עדיפ' שכן מחפ"ז אדרבה מעשר עדיפ' שכן הד"ם ט"ב אפי' הכי מיתה עדיפ' רבא אמר בלא מיתה עדיפ' נמי לא מצית אמרת אמר קרא נפש איזהו דבר ששוה בכל נפש הוי אומר זה מעשר ואכתי הני מילי היכ' דלאו בר כפרה אבל היכ' דבר כפרה עד דמייתי כפרה אמר אביי תרי קראי כתיבי ביולדת כתיב °עד מלאת ימי טהרה כיון שמלאו ימיה טהרה וכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן לתרומה כאן לקדשים ואיפוך אנא מסתבר' קדש חמור שכן פנקעב"ם אדרבה תרומה המורה שכן מחפ"ז הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן לא מצית אמרת אמר קר' וכפר עליה הכהן וטהרה *מכלל שהיא טמאה ואי סלק' דעתך בקדשים איקרי כאן °והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא שמע מינה בתרומ' מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ומי מצית אמרת תרומה כתיבא הכא והתני' * °דבר אל בני ישראל אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה ואי סלק' דעתך בתרומה גיורת ושפחה בני מיכל תרומה נינהו אמר רבא ולא
והכתיב

תורה אור
ויקרא כב
שם
שם יב
שם יב
שם ז

בזרעו של אהרן · בזכרים ונקבות דאלו קדשי קדשים הניתנים לכהנים אין נאכלים אלא לזכרי כהונה : ואימא בחזה ושוק · דשלמים הניתן לכהנים ונאכל לנשיהן כדכתיב (ויקרא י) אתה ובניך ובנותיך והכי הוא דאסר רחמנ' לטמאים משום דקדשים נינהו אבל תרומה לא : ומשני ליתא בחוזרת · בת כהן אלמנה מישראל וזרע אין לה דאמר בפ' אלמנה (ד' סח:) כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואין חוזרת לחזה ושוק : וממאי דהאי עד אשר יטהר · עד דעביד הערב שמש · ותו לא דאמר לעיל מחוסר כפורים מותר בתרומה : זב בעל שתי ראיות לאו בר קרבן הוא כדתני' במסכ' מגילה (דף ח:) מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד שתים לטומאה ושלש לקרבן ומצור' מוסגר נמי לאו בר קרבן הוא כדתנן התם אין בין מצורע מוסגר למוחלט אלא תגלחת וצפרים וכיון דתגלחת ליכ' קרבן נמי ליכא דבהדי תגלחת כתיב קרבן : אבל דבר כפרה · כגון זב בעל שלש ראיות ומצורע מוחלט : הד"ם ט"ב · הבאת מקום וידוי אסו' לאונן ולבער מהם בטומאה ואוכלו בטומאת עצמו לוקה וחייב בביעור ה' הבאה ד' וידוי ש' אסו' לאונן ט' טומאה ב' ביעור וכולהו ליתנהו בתרומה : אמר קרא נפש · בקרא דכי אם רחץ בשרו כתי' נפש כי תגע בו אלמ' קרא קמא במעשר משתעי : ואכתי · אימא הני מילי דסגי בהערב שמש לתרומ' היכ' דלאו בר כפרה הוא דהא אמרת בזב בעל ב' ראיות ובמצור' מוסגר משתעי קרא : אבל היכ' דבר כפרה · לא סגי ליה בהערב שמש ולא אכיל בתרומ' עד דמייתי כפרה : תרי קראי כתיבי ביולדת · דבת כפרה היא : כיון שמלאו ימיה · ארבעים לזכר ושמונים לנקבה טהרה והוא הערב שמש שלה דמשעת טביל' לסוף ז' לזכר ושבועיים לנקב' עד אור הבאת קרבנותיה ליום מחר היא נקראת טבולת יום ארוך במסכ' נדה (ד' עא) דומיא דכל מחוסרי כפר' הנקראים טבולי יום ארוך משעת טבילתם עד הערב שמש דליל הבאת קרבנותיהם למחרת (הכא נמי הוי' טבולת יום ארוך משעת טבילה עד סוף יומי הבאת קרבנותיה): כאן לתרומה · בהערב שמש וליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש דהא אמרן לעיל הא רחץ טהור דלא בעי הערב שמש ולענין טבול יום מה לי בר כפר' מה לי לאו בר כפרה : מכלל שהיא טמאה · עד השתא ואי סלקא דעתך קרא קמא דקרא למיכל מאורתא בקדשים : קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל · והאי מחוסר כפורים טמא מקרי כדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה : אל בני ישראל אשה כי תזריע · אין לי אלא בנות ישראל מיטמאות בלידה :
והכתיב

מסו' הש"ס
[נגעים פ"ג מ"ג וע"ש בהג"ה]
[סנהדרי' מ: זבחים יט:]
[לעיל נו:]
[כריתות ז:]
[תו' פ"י]

אינה בחוזרת · ואית תרומה נמי כשיש לה בן אינה בחוזרת וי"ל דאם מת חוזרת :

הא רחץ טהור · ואע"ג דבההוא קרא כתיב וטמאה עד הערב איכ' למימר דקאי אתרומה וקדשים ומ"מ משמע הא רחץ טהור :

הוי אומר זה מעשר · אף על גב דקדשי' קלים שוים בכל נפש מסתבר' קדשים דחמירי לא מישתרו בהו עד דמייתי כפרה :

אימא ה"מ דלאו בר כפרה · אתרומ' פריך אבל מעשר כיון דסגי בטבילה בלא הערב שמש ולא בעי שיטהר לגמרי ה"ה במידי דבר כפרה הוא :

ימי טהרה · דהוה מצי למכתב ובמלאת לבן או לבת :

הנך נפישן · ה"מ למימר כרת עדיפא :

מכלל שהיא טמאה · תימה דבפ"ב דזבחי' (דף יט:) דרשי דמחוסר כפרה מחלל עבודה מוטהרה מכלל שהיא טמא' וטבול יום דריש התם (דף יז·) חלול חלול מתרומ' דפסול בתרומ' מיחל עבודה כו' ואמאי לא יליף בטבול יום נמי מובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כדאמר גבי מחוסר כפורים ותירץ הרב רבינו חיים דובא השמש וטהר היינו טהר יומא ולא טהר גברא כדאמר בריש ברכות (דף ב·) ואע"ג דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמשמע מכלל שהיא טמאה יולדת מחוסרה כפרה היא ולא גמרי מינה לטבול יום בעלמ' *וקרא דלא יאכל מן הקדשי' עד אשר יטהר איכ' למימ' כמו דתנא דזבחים מוקי ליה בזב בעל ג' ראיות דהוי מחוסר כפרה כדתנן לקמן (דף עה) ומיהו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא ונרא' לר"י דאי לאו דגלי לן בטבול יום מולא יחללו דחשיב כטמא אע"ג דקלישא טומאתיה לא הוה דרשינלא בטבול יו' ולא במחוס' כפורי' מכלל שהיא טמא' כיון דקלישא טומאתייהו והא דקאמר התם לא לכתוב רחמנ' בטבול יום ותיתי מהנך אע"ג דאצטריך למכתב טבול יום לגלויי אמחוסר כפורים ה"ק לא לכתוב בטבול יום ובמחוסר כפורים יכתוב בפי' וא"ת בפ"ג' מינין (דף מה·) דדרשינטמאה יהי' לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש למה לי קרא כיון דאיקרו טמא וי"ל משום דבטמ' הנכנס למקדש כתיב בטומאת מת ולא יתחטא וה"א דבחיטוי תליא מלת' ומכי הזה ג' וז' תו לא מיחייבי אביאת מקדש ואע"ג דאיתקוש קודש ומקדש אהדדי לא הוה נמריך להכי וא"ת ולשתוק מטהרה דהכא ומלא יחללו דזבחים ונילף קדש ועבודה מדאיקרו טמאים לענין ביאת מקדש ואר"י דאי לאו קראי דהכא לא הוי דרשינן התם טמא יהיה לרבות טבול יום כו' אלא הוה מוקמינן ליה לדרשא אחריתי :

קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא כו' · תימה לר"י דה"ל למימר איקרי כאן וטומאתו עליו ונכרתה דבטומאת הגוף *קיימינן וי"ל דלרבות' נקטיה דלאפי' טומאת בשר איכ' :

ושפחה משוחררת מנין · אית ספרים דגרסי משוחררת וכן נרא' מדפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומ' נינהו ואי כשאין משוחררת בת מיכל תרומ' היא אם היא של כהן ומיהו שאינה משוחררת נמי טמאה לידה דאמר בפ' ר' אליעזר דמילה (דף קלה:) לקח שפחה מעוברת וילדה אלו זהו יליד בית שנימול לח' והתם משמע שאין נמול לח' אלא אותו שאמו טמאה לידה ובפ' קמא דכריתות (ד' ז:) נמי תנן וכן שפחה דמביאה קרבן ונאכל ובתורת כהנים בהדיא גרסי' גיורת ושפחה בין משוחררת בין אינה משוחררת מנין ת"ל אשה מיהו תימה היכא מרביא שפחה מקרא דאשה כיון דאצטריך לגיורת ומשוחררת ונראה דשאינה משוחררת אתיא לה לה מאשה כדמשמע בכריתות (שם*) :

ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו · הך סוגיא דלא כר"ש דשרא לעיל בפ' הבא על יבמתו (ד' ס) גיורת פחותה מבת ג' לכהן :
והכתיב

*גי' הב"ח וקרא בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר

*גי' הב"ח קיימינן

[וע' תו' פסחים כו · ד"ה בשפחתו ותו' ע"ז מג · ד"ה לידע ותו' מה עו : ד"ה בשפחתו וע"ע תו' מנחות כא : ד"ה אין לו וכו' ותו' בגהד' כו · ד"ה בני ותו' סוכה כח · ד"ה לרבות הגוים]

עין משפט
נר מצוה

סג
א מיי' פ"ה מה' מטמאי משכב ומושב הל' ד
סד
ב ג מיי' פ"י מה' אבות הטומאה הל' א והל' ג
סה
ד מיי' פי"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' ז

והכתיב °בכל קדש לא תגע * ילרבות התרומה אלא קרא מילי מילי קא חשיב ותלתא קראי בתרומה למה לי צריכי דאי מעד אשר יטהר לא הוה ידענא במאי כתב רחמנא ובא השמש וטהר ואי כתב רחמנ' ובא השמש ה"א דלאו בר כפרה אבל דבר כפרה אימא עד רמייתי כפרה כתב רחמנ' עד מלאת ואי כתב רחמנ' עד מלאת הוה אמינ' אפי' בלא טבילה כתב רחמנ' עד אשר יטהר ולהך תנא דפליג עליה דתנא דבי רבי ישמעאל דאמר בזב בעל ג' ראיות ובמצורע מוחלט הכתוב מדבר והאי עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה תרי קראי בקדשים למה לי צריכי דאי כתב רחמנ' ביולדת משום דמרובה טומאתה אבל בזב אימא לא ואי כתב רחמנ' בזב דלא הותר מכללו אבל יולדת אימא לא צריכא °במים יובא וטמא עד הערב למה לי א"ר זירא לנגיעה דתני' וטמא יכול לכל ת"ל וטהר אי וטהר יכול לכל ת"ל וטמא הא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה ואיפוך אנא מסתבר' כי היכי דחמירא אכילה דתרומה מאכילה דמעשר ה"נ חמירא נגיעה דתרומה מנגיעה דמעשר ואיבעית אימא נגיעה דתרומה מהכא נפקא °בכל קדש לא תגע *אזהרה לאוכל או אינו אלא לנוגע ת"ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה ובנגיעה נטילת נשמה ליכ' והאי דאפקיה בלשון נגיעה הכי קאמר נגיעה כאכילה :

פצוע דכא וכו' · מאן תנא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה אמר רבי אלעזר במחלוקת שנויה ורבי אלעזר ורבי שמעון היא רבי יוחנן אמר אפי' תימא ר"מ שאני הכא שכבר אכלה ורבי אלעזר *שכבר אכלה לא אמרינן דאי לא תימא הכי בת ישראל שנשאת לכהן ומת בעלה תאכל שכבר אכלה ור' יוחנן התם פקע קנייניה הכא לא פקע קנייניה : איזהו פצוע · תנו רבנן * יאיזהו פצוע דכא כל שנפצעו בצים שלו ואפי' אחת מהן ואפי' ניקבו ואפי' נמוקו ואפי' חסרו אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא סרים חמה וכשר סרים חמה ס"ד אלא הרי הוא כסרים חמה וכשר וניקב לא מוליד והא ההוא גברא דסליק לדיקלא
וחרזיה

תורה אור
ויקרא יב
שם טו
שם יב

והכתיב בכל קדש לא תגע · בההיא פרשתא ואמר מר במסכת מכות (דף יד) בכל קדש לרבות התרומה לאסורה בה כל ימי טוהר שהיא *טבולת יום לטומאת לידתה : ותלתא קראי בתרומה · בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר ואוקימנא לעיל מיניה בתרומה הכתוב מדבר דבה השוה בזרעו של אהרן : ובא השמש וטהר · עד מלאת ימי טהרה : לא ידענא במאי · איזהו היא גמר טהרתו דעל כרחיך גמר טהרה משמע : ה"א היכא דלאו בר כפרה · דהא כולה עניינא בבעל ב' ראיות ומצורע מוסג' וטמא שרץ ומת משתעי : כתב רחמנא עד מלאת · דאפי' יולדת דבת כפרה היא טהרה בהערב שמש : והאי עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה · ועל כרחיך בקודש מוקמת לה דהא כתיב קרא אחרינ' ובא השמש וטהר דמוקמת ליה בתרומ' : תרי קראי · עד אשר יטהר וכפר עליה וטהרה בקדשי' למה לי לאשמועי' דעד דמייתי כפרה : מרובה טומאתה · שמנים יום לאכילת תרומ' וקדשי' : יולדת הותרת מכללה · שרואה דם וטהורה לבעלה אבל זב לא הותר מכללו דכל כמה דלא פסיק טמא : במים יובא וטמא עד הערב · ע"כ לתרומה איירי מדבעי הערב שמש למה לי תיפוק לי מובא השמש וטהר : לנגיעה · דקרא דלעיל באכיל' משתעי כדכתיב (ויקרא כב) ואחר יאכל מן הקדשי' והאי קרא בכלים משתעי דבנגיעה בעלמ' היא ואשמעי' כלי וה"ה כאדם טבול יום לא יגע בתרומה : וטמא · במים יובא וטמא אף לאחר ביאת המים קראו טמא : יכול לכל · הוי טמא ת"ל וטהר מדלא כתיב ויטהר משמע דאמעיקר' קאי קודם הערב שמש : ואי בעית אימ' נגיעה דתרומה · לטבול יום מהכא נפק דתני' בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל שלא תאכל בתרומה כל זמן שהיא טבולת יום ארוך : נטילת נשמה · הבא למקדש טמא בכרת שנאמר (במדבר יט) ונכרתה כי את מקדש ה' טמא : אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה · דהיינו אכיל' בטומא' שהוא גבי קדש בכרת ואוכל תרומ' בטומא' במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו : נגיעה כאכילה · האסור לאכול אסור ליגע : מאן תנא משתמרת לביאה פסולה אכלה · דקתני ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו אע"ג דמצפה ומשתמרה לביאתו : במחלוקת שנויה · בפרק הבא על יבמתו (דף נו:) אלמנה לכ"ג גרוש' וחלוצ' לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומ' ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין : נפצעו · כמו פצע (שמו' כא) מכת חרב וסכין : נמקו · מחמת מכה נמקו והוקטנו מאליהן : ואפילו חסרו · כל שהו : בכרם · שהיו יושבין שורות שורות ככרם הנטוע שורות שורות : סרים חמה ס"ד · הא סרים חמה בידי שמים (הוא) מחמת חולי והאי לאו חולי הוא : כסרים חמה וכשר · דלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות :
וחרזיה

והכתיב בכל קדש לא תגע לרבות את התרומה · אע"ג דבעת מגע תרומה נינהו האי לא תגע באכילה איירי כדאמר בסמוך דלא תגע אזהרה לאוכל ותימה דלמה לי קרא הא אזהרה דתרומה נפקא לן מאיש איש מזרע אהרן ומיהו מצינו למימר דאצטרי' למיכתב כמו גבי יולדת משום דהותרה מכללה כדאמר בסמוך אבל קשה דהך דרשא לא אתיא לא כריש לקיש ולא כר' יוחנן דבפ' כל הפסולין (דף לג: ושם) דרש ר"ל לא תגע אזהרה לטמא שאכל את הקדש ומדאפקיה בל' נגיעה מפיק אזהרה לנוגע בקדש ומריבויי' דבכל אזהרה לאוכל לפני זריקה ולאזהרה לאוכל תרומ' לא מוקי לה כלל אלא מפיק לה מאיש איש ור' יוחנן מוקי לא תגע אזהר' לנוגע בתרומ' אבל לאוכל לא מוקי ותירץ ה"ר אפרים דהכ' דמוקי לה אזהרה לאוכל תרומ' היינו למאן דמוקי קרא דאיש איש מזרע אהרן בזב בעל שלש ראיות ועד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקדש כדאמר בסמוך וא"כ אזהר' לאוכל תרומ' לא נפק' אלא מהכ' ואע"ג דהכ' פריך למאן דמוקי ההוא קרא בזב בעל שתי ראיות מ"מ פריך שפיר דהא איכ' מאן דמוקי לה בתרומ' אע"ג דגיורת ושפח' לאו בנות מיכל תרומ' נינהו ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד בזב וחד ביולדת גבי תרומ' לא צריך כיון דכבר חזינן דבאכילת קדש זב ויולדת שוין ועי"ל דתרומ' דלא תליא בכפר' לא בעי תרי קראי לזב ויולדת אלא דוק' לקדש שצריך להמתין אכפרה :

דאי מעד אשר יטהר לא ידעי' במאי · אי יטהר בטבילה להודה אי בהערב שמש כתב רחמנא ובא השמש וטהר בתר כי אם רחץ בשרו במים לאורויי דעד אשר יטהר דלעיל בטבילה והערב שמש קאמר ואי כתב רחמנ' עד מלאת דהיינו נמי הערב שמש ה"א דבלא טביל' קאמר דבכולה פרשתא לא כתב התם טביל' כתב רחמנ' עד אשר יטהר דמשמע טביל' כדמפרשי קראי בתריה ואי כתב רחמנ' ובא השמש ולא כתב עד מלאת הוה אמינ' ה"מ דלאו בר כפר' וליכ' למימר נמי דלכתוב ובא השמש ועד מלאת דעד אשר יטהר אצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפר' ואי כתב רחמנ' עד אשר יטהר ועד מלאת ולא כתב ובא השמש הוה אמינ' דעד אשר יטהר בטביל' להודה במידי דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנ' ובא השמש א"כ ובא השמש וטהר אצטריך לטהר יומא כדאית' בריש ברכות (דף ב·) :

נגיעה דתרומ' מהכ' נפק' · תימה לר"י כיון דמהכ' נפק' א"כ תקשה לן כדמעיקר' במים יובא וטמא עד הערב וטהר למה לי ועוד דבפ' אלו הן הלוקין (ד' יד:) משמע דהך ברייתא דמוקמינן הכא לנגיעת תרומ' דבקדש מיירי דמייתי מינה סייעתא לריש לקיש דמוקי האי קרא דבכל קדש לא תגע לאכיל' דקדש ונגיע' דקדש ונרא' לר"י דהכ' נמי בקדשים מיתוקמא ואתא לשנויי דלא נימא ואיפוך אנא דכי היכי דגבי קדש החמיר בנגיע' כבאכיל' הכ' נמי גבי תרומ' :

כרות שפכה כל שנכרתת הגיד · תימה לר"י דאמאי נקט פציעה בבצים וכריתה בגיד הא אמר בגמר' פצוע בכולן דכא בכולן כרות בכולן ואמר ר"י דמשום דגיד ע"י כריתה שופך דבלא כריתה מקלא נקט כרות שפכה בגיד :

ניקבו · והוא הדין אפי' אחת מהן :

שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסרים חמה וכשר · תימה דהא אמר מר כל שנפצעו ביציו ואפי' אחת מהן וליכ' למימ' דהכ' בידי שמים דאם כן אפי' שניהן נמי כדאמרי' בסמוך גבי פצוע דכשר בידי שמים ומסתמ' הוא הדין כרות ועוד דבידי אדם נמי הא חזינן כמה בני אדם שכורתין מהן ביצה אחת ומולידין ולא מסתבר לומר לא וחזר על בניהם מאין הם
ואמר

*גי' הב"ח מהכא נפקא דתניא בכל קודש

סו
א מיי' פי"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סי' ה סעיף י
סז
ב שם סעי' ב
סח
ג שם סעיף ה
סט
ד שם סעי' ב
ע
ה שם סעיף ג

תורה אור

והדר סילוא בבצים ונפק מיניה כהוט דמוגלא ואוליד הא שלח שמואל לקמיה דרב ואמר ליה צא וחזר על בניו מאין הם אמר רב יהודה אמר שמואל ׳פצוע דכא בידי שמים כשר אמר רבא היינו דקרינן פצוע ולא קרינן *הפצוע במתנית' תנא נאמר °לא יבא פצוע ונאמר °לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם אמר רב' פצוע בכולן דך בכולן כרות בכולן פצוע בכולן ׳בין שנפצע הגיד בין שנפצעו ביצים בין שנפצעו חוטי ביצים דך בכולן בין שנידך הגיד בין שנידכו בצים בין שנידכו חוטי בצים כרות [בכולן] בין שנכר' הגיד בין שנכרתו ביצים בין שנכרתו חוטי ביצים אמר ליה ההוא מרבנן לרבא ממאי דהאי פצוע דכא באותו מקום אימ' מראשו א"ל מדלא מנה ביה דורות ש"מ באותו מקום ודלמ' האי דלא מנה בו דורות דאיהו הוא דאסור בריה ובר בריה כשר דומיא דכרות שפכה מה כרות שפכה באותו מקום אף האי נמי באותו מקום וכרות שפכה גופיה ממאי דבאותו מקום הוא אימא משפתיה שפכה כתיב במקום ששופך ואימ' מהוטמו מי כתיב בשפוך כרות שפכה כתיב מי שעל ידי כריתה שופך שלא על ידי כריתה אינו שופך אלא מקלח לאפוקי האי דאידי ואידי שופך הוא במתניתא תנא נאמר לא יבא פצוע דכ' ונאמר לא יבא ממזר מה להלן באותו מקום אף כאן באותו מקום ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה סבר רבי חייא בר אבא לאכשורי א"ל רבי אסי הכי אמר ריב"ל ׳עטרה כל שהיא מעכבת : ואם נשתייר מעטרה כו' · יתיב רבינ' וקמיבעי' ליה מלא החוט שאמרו ׳על פני כולה או על פני רובה א"ל רבא תוספאה לרבינ' מלא החוט על פני רוב' וכלפי ריש' אמ' רב הונ' ׳בקולמוס כשרה במרזב פסול' הרי שליט בה אוירא והאי לא שליט בה אוירא ורב חסד' אמ' במרזב כשרה בקולמוס פסול' האי גריד והאי לא גריד אמ' רבא כוותיה דרב הונ' מסתבר' האי לא שליט בה אוירא והאי שליט בה אויר' אי משום גרידות' מידי דהוה אברזא דחביתא אמר ליה רבינ' למרימר הכי אמר מר זוטר' משמיה דרב פפא הלכת' בין בקולמוס בין במרזב כשרה מיהו מיבעי' ליה למטה מעטרה או למעלה פשיט' דלמעלה מעטרה דאי סלק' דעתך למטה מעטרה אפי' נכרת הגיד נהי ורבינ' לשבושי למרימר הוא דבעי ההוא עובד' דהוה במתא מחסיא שפייה מר בר רב אשי כקולמוס ואכשריה ההוא עובד' דהוה בפומבדית' איסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים סבר רב ביבי בר אביי לאכשורי אמר רב פפי "משום דאתו

ממולאי

"ג' הב"ח משום דאתיתו ממולאי

דברים כג · שם

והדר סילוא בביצים · נקבו קוץ בביליו לשון מארוזות של לגים (ב"מ ד' כא) : ונפק מיניה · שכבת זרע : כי חוט דמוגלא · כמין ליחה ואפי' הכי אוליד בתר הכי : מאין הם · זכתה אשתו : בידי שמים · ע"י רעמים וברד או ממעי אמו : אי הוה כתיב הפצוע · הוי משמע הפצוע מעיקרו כגון ממעי אמו : בכולן · ביצים וגיד וחוטי ביצים שהביצים תלוין בהן בתוך הכיס : מדלא מנה ביה דורות שמע מינה · מדלא כתיבא ביה עד דור שלישי או עשירי כמו שנאמר בממזר ועמוני ומואבי ומצרי ש"מ משום דלאו בר אולודי הוא: אימא משפתים · ששופכים רוק : כרות שפכה · ופיו אינו שופך אלא זורק למרחוק : מי כתוב כרות בשופך · ממקום הרגיל לשפוך קודם לכן · שופך · שותת : אידי ואידי · קודם כריתה ולאחר כריתה : ניקב למטה מעטרה · בסוף הגיד כלפי קרקע והולך הנקב באלכסון ויוצא כנגדו למעלה מן העטרה כלפי הגוף : לאבשורי · הואיל ואין שני ראשי הנקב למעלה מעטרה דכל למטה מעטרה בשר בעלמא היא כדקתני מתניתין אם נשתייר מן העטרה מלא החוט כשר · מעטרה שורה גבוה המקפת סביבות הגיד : כל שהוא · כיון שהנקב עובר דרך על פני כל העטרה אפי' נקב כל שהוא מעכבת תולדתו ופסול : ואם נשתייר מעטרה כו' : מתני' היא (לעיל ד' ע) ואכריתה קאי (פי' אכרות שפכה ולא אפצוע דכא:) : ובלפי ראשה · לצד גופו נשתייר מלא השיער על פני רוב היקפה אבל אם נחתכה כלפי הגוף ושתייר מלא החוט מן העטר' על פני היקף כל הגיד בלדה כלפי קרקע פסול : בקולמוס · כחיתוך קולמוס שמחתכין את הודו באלכסון לכתוב בה : במרזב · שנחקק כסילון ויש לו דפנות מב' צדדים והחקק באמצע כמין צנור: במרזב שליט בה אוירא · הרוח נכנס לתוך הדפנות ומתקרר הגיד לתוכו ואין הזרע מתבשל: בקולמוס · לא שליט אוירא בתוך הגיד ומתבשל הזרע בחימום כהלכתו: האי גריד · כמרזב גריד שכבת זרע מן הגוף כשעת' חמימ ומזריע שהרי לא נחסר הגיד מעוביו ונוגע בלידי הרחם ומתחמם ומולי' זרע ויורה כחץ: והאי לא גריד · כקולמוס ע"י שנחסר עוביו ואינו נוגע בכותלי הרחם אין מתחמם כל כך ואין נמשך מתוך הגוף בקילוח אלא שותת: מידי דהוה אברזא דחביתא · שקצר ודק מלפניו ואינו נוגע בכותלי נקב החבית בפניו וכשהוא תוחבו ובא על עביו נוגע כך אע"ג שאין ראש הגי' נוגע מפניו מתחמם הוא מחמת נגיעת אחוריו· אית דאמרי כקולמוס צריך שכבת זרע ממעי אשה ומוציאו ואין נקלט · ברזא דחביתא שאין שיפוע ראשו נוגע בדופני החבית שבפנים : ואפילו נכרת נמי · כל הגיד דהא תנן אם נשתייר מעטרה מלא החוט כשר אע"פ שנחתך כל שמעטרה ולמטה: לשבושי למרימר · לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו : ההוא עובדא · דהוה כמרזב : שפיה · חתך הבשר מכל צד וניטל דופני מרזב ועשאו כקולמוס ואכשריה כרב הונא : גובתא · קנה נקוב שראוי להוציא בו זרע ונסתם והיה מוציא קרי דרך מי רגלים דתניא בבכורות (דף מד :) שני נקבים יש באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע וביניהן כקליפת השום : קטנים · מי רגלים : לאבשורי . שהרי אין כאן לא פצוע לא דך ולא כרות :

ממולאי

אמר רבינו תם דיש לחלק בין ניטלה הביצה לפציעה דכשניטלה לגמרי מוליד מידי דהוה אניטל הטחול (חולין ד' נה :) דכשרה וניקב בסומכיה טריפה והא דאמר לקמן בינקברתו ביצים בין חוטי ביצים היינו דוקא שניהן אבל נכרת אחד מן הביצים כשר ואף אם תימצי לומר דרבי ישמעאל לפלוגי את"ק אתי הלכתא כוותיה כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה דהוה סמכא כדאמר בחולין (ד' מב :) ממתני' דכרמא הדר ביה ובירושלמי נמי משמע דהלכה דכשר אבל משמע דאין מוליד דא"ר זיר' שמעתי שהלכה כר' ישמעאל דאמר כמי שמואל התם אם יבא לפני בעל בילה אחת אני מכשירו א"ר יוחנן בר חניכ' ובלבד שלימין אר"י שיש לפרשו בתרי גווני כלומר דוקא שניטלה האחת והאחת שלימה כשר אבל נכלעה אפי' אחת גרע טפי כדפי' אבל יותר נראה לר"י לפרש שהם שתי תיבות ובלבד בשל ימין והומרא גדול' וטוב להזהיר לרופאים לחתוך של שמאל אם אפשר ומסיים דעובדא הוה קמיה דר' אמי א"ל אין כרתי את שריי ליה אלא הוה ידעה דלא מוליד משמע דלכולהו הלכ' כר' ישמעאל דמכשר ומשמע התם מתוך המסקנ' דאיירי בידי אדם :

ניקב למטה מן העטרה שכנגדו למעל' מן העטרה · ואר"י דעל גב גיד העטר' ארוכה ובתחתונו של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגויה וקאמר ניקב למטה מן העטרה בעליונו של גיד והנקב מפולש והוי בתחתונו של גיד למעלה מן העטרה לפי שמתקצרת שם וקאמר סבר רב חייא לאכשורי כיון דמצד אחד דהיינו בעליונו הוי למטה מעטרה ומסיק דעטרה כל שהוא מעכבת ופסול כיון שמצד אחד הוא למעלה מן העטרה ונרא' דנקב מפולש בעינן דאין לומר אפי' לא ניקב אלא עד חלל הגיד ואפי' למטה מעטרה כמו כיון שאם היה נקב מעבר אל עבר היה בצד אחד למעלה מעטרה דהא מכשרינן בסמוך כקולמוס וכמרזב וכיון דאפי' נחתך לגמרי כשר כ"ש ניקב :

ממולאי

[סדר חיי שרה פרשה נט]

עא
א מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' ;
עב
ב ג ד שם סעי' ד
עג
ה מיי' שם פכ"א סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' ב
עד
ו ז ח מיי' שם פי"ז סמג לאוין קיח טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' א
עה
ט מיי' שם פט"ו הל' לג
עו
י מיי' שם פי"ג הלכה יו
עז
כ שם הל' טו

תורה אור

*ממולאי אמריתו מילי מוליתא ׳במקומה מבשלה שלא במקומה לא מבשלה אמ' רב יהודה אמר שמואל ׳ניקב ונסתם כל שאו נקרי ונקרע פסול ואי לאו כשר הוי בה רבא היכא אילימ' למטה מעטרה אפי' נכרת נמי ׳אלא בעטרה עצמה אתמר נמי אמר רב מרי בר מר אמר מר עוקבא אמר שמואל ניקב בעטרה עצמה ונסתם כל שאו ניקרי ונקרע פסול ואי לאו כשר שלח לי' רבא ברי' דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו היכי עבדינן א"ל מייתינן נהמא חמימא דשערי ומנחינן לי' אבי פוקרי ומקרי וחזינן ליה אמר אביי אטו כ"ע יעקב אבינו הואי דכתי' ביה °כחי וראשי' אוני שלא ראה קרי מימיו אלא אמר אביי מעברינן קמיה בגדי צבעונין אמר רבא אטו כ"ע ברזילי הגלעדי הוא אלא מחוורתא כדשנינן מעיקר' ת"ר *ניקב פסול מפני שהוא שותת ׳נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו זהו למעוטי מאי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום שלח לי' רב אידי בר אבין לאביי היכי עבדינן מייתינן שערתא ומסרטינן לי' ומייתינן תרבא ושייפינן ומייתינן שומשנא גמלא ומנכתינן לי' ופסקינן ליה לרישיה דוקא שערתא אבל *פרזלא מזרף זריף וה"מ קטן אבל גדול מיקפולי מיקפל אמ' רבה בר רב הונ' המטיל מים משתי מקומות פסול אמר רבא לית הלכת' לא כברא ולא כאבא ברא הא דאמרן אבא דאמ' רב הונ' *נשים המסוללות זו בזו פסולו' לכהונ' ואפי' לר' אלעז' דאמ' *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה ה"מ איש אבל אשה ׳פריצותא בעלמ' : **מתני'** פצוע דכ' וכרות שפכ' מותרין בגיורת ומשוחרר' ואינן אסורין אלא מלבא בקהל שנא' °לא יבא פצוע דכ' וכרות שפכ' בקהל ה' : **גמ'** בעו מיניה מרב ששת פצוע דכא כהן מהו בגיורת ומשוחררת בקדושתי' קאי ואסור או דלמ' ׳לאו בקדושתיה קאי ושרי א"ל רב ששת תניתוה ׳פצוע דכא ישרא' מותר בנתינ' ואי ס"ד בקדושתיה קאי אקרי כאן °לא תתחתן בם אמר רבא אטו התם משום קדוש' ולאו קדוש' הוא דלמא מוליד בן ואזיל פלח "לא"לים וה"מ בהיותן נכרים כי מגיירי *בישרא' שרו ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו רבנן בהנך דבני אולודי אבל האי דלאו בר אולודי לא גזרו בי' רבנן אלא מעתה ממזר דבר אולודי ה"נ דאסו' "והא תנן *׳ממזרי' ונתינים מותרים לבא זה בזה אלא כי גזור רבנן בכשרי' בפסולי' לא גזור רבנן הדר אמר רבא "לאו מלת' היא בהיותן נכרי' לית להו חתנות ׳נתגיירו אית להו חתנות מתיב רב יוסף °ויתחתן שלמה את בת פרעה מלך מצרים גיורי גיירה והא *לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה מידי הוא טעמא אלא לשולחן מלכים

הא

ראשי' מט · דברים כג · שם ז · מלכים א ג

"גי' הב"ח לע"ז הוא ומ"מ

"ס"א אלמה תנן ב"ח

"גי' הב"ח לאו מלתא היא דאתרי בגיותן לית להו

ממולאי · משפחה אומללה מבית עלי דאמרי' בפ"ק דר"ה (ד' יח ·) אביי ורבא מדבית עלי קאתו : מבשלה · מתבשל שכבת זרע ונגמר להוליד ולעשות פרי': ניקב · נקב קטן שנסתם בכל שהו ואין ניכר רואים אם גדול כ"כ שאם נקרי האיש הזה נקרע ומרחיב הנקב מחמת דוחק הזרע שמתאסף פסול : היכא אינימא למטה מעטרה כו' · ד ה א בראש הגיד ולמעלה מעטרה ל כא לאוקמי דהתם ודאי לא מיקרע שאין הזרע דוחה ומתאסף אלא אצל נקב יציאתו : היכי עבדינן · כי אתי לקמן לארויי היכי מייתינן ליה לידי קרי דלחזי אי מיקרע למיבדקיה ולאכשורי' : אבי פוקרי · נקב בית הרעי ומחמת חמימותו הוא ניקרי כך שמעתי : ראשית אוני · היא היתה טיפת קרי שלא' ממנו ראשון שלא ראה קרי מימיו כלומר דמצרכת ליה כולי האי : מעבירין לפניו בגדי צבעונים · של אשה · והוא מהרהר באשה ומקרי : ברזילי הגלעדי · שטוף בזמה היה דכתיב ביה אם יטעם עבדיך ואמר במסכת שבת בפרק שואל (דף קנב ·) אדם שטוף בזמה היה לפיכך קפצה עליו זקנה דההיא אמתא דהואי בי רבי בת צ' ותרתין שני טעמ' קידרא : מפני שהוא שותת · שמחמימות התאו' יוצא דרך הנקב (כשהזרע יוצא דרך הנקב יציאתו) אין יורה כחץ וקיימ' לן (חגיגה דף טו ·) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע : למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום · משום דהדר מיפחת והיינו הנך סירכי דריאה דמיטרפ' בהו חיותא : היכי עבדינן· רפוא' לסתום גיד שניקב : שערת' · שעורה : מסרטינן ליה · כל סביבות הנקב כדי "שיגליע ויוצא דם ומתוך כן הוא מעלה ארוכה ובשר עולה : שומשנא גמלא · נמלה גדולה : ומנכתינן ליה · מניחין ראשה שם ונושך ונדבק ראשו בנקב : ופסקינן לי' לרישיה · להיות סתומה וכל זמן שהוא הולך ובלה הבשר עולה ומתחבר : מזרף זריף · עושה מבורה אשנרטו"רא בלע"ז ליטנא אחריכא מזרף זריף מעלה נפח א"פ"לא בלע"ז : איקפולי מיקפל · לאחר שעלה ארוכה חוזר ונקלף ונסתר : המסוללו' · דרך תשמיש זכר ונקבה משפשפות נקבתן זו לזו וכן המסוללת בבנה קטן דסנהדרין (ד' סט :) : פסולות לכהונה · משום זנות : **מתני'** מותרין בגיורת ומשוחררת · דלא איקרו קהל : **גמ'** כהן · [אבל כהן] כשר אסור בגיורת ומשוחררת משום זונה שנבעלה מקודם : פצוע דכ' כהן · שאסור בישראלית מהו לישא גיורת : (פצוע דבא ישראל) · ה"ג פצוע דכא מותר בנתינה ולא גרסי' כהן : נתיני' · מז' אומות מן הנבעונים : ואי ס"ד פצוע דכא בקדושתיה קאי · היכי שרי ישראל בנתינ' הא כתי' לא תתחתן בם : אטו התם · דקא אסר רחמנ' להתחתן באומות הטול' משום קדוש' ולאו קדוש' הוא דליסרינהו אפי' נתגיירו כגון נתיני' שהם גרים התם טעמ' דלמ' מוליד בר ופלח לע"א הלכך קרא בהיותם נכרים כתי' אבל נתגיירו שרו הא דאמור רבנן ישראל כשר לא ישא נתינ' גזיר' הוא דגזר כדאמרי' בהאי פרקא (ד' עח :) דוד גזר עליהן וכי גזור רבנן בהכי דבני אולודי ניכהו דומיא דאיסור דאורייתא' דטעמ' משום אולודי : אלא מעת' ממזר דבר אולודי הוא · ומוזהר על כל איסורין שבתורה ומדאורייתא' אסור בנכרית ה"נ דאסור מדרבנן בנתינה : בפסולין · כגון פצוע דכא וממזר לא גזור רבנן משום דמלת' דלא שכיחא היא א"נ *שלא היתה זו גזירה משום איסור אלא לפי שלא היו רחמנים אמר דוד אין ראויין להתערב ישראל בהן לכך לא אסר את הפסולים : לאו מלתא היא דאמרי · דאוקימנא קרא בהיותם נכרים דבהיותם נכרים לית להו חתנות אלא ודאי קרא בגרי' כתיב ומשום קדוש' היא ומכשרינן פצוע דכא בנתינה ש"מ לאו בקדושתיה קאי : לא קבלו גרים כו' · קשיא הוא : מידי הוא טעמא · האי דלא קבלו גרים אלא משום דלא הוו מגיירי אלא לשלחן מלכים הא בת פרעה לא צריכא להכי שהרי בת מלך היתה :

ותיפוק

[חו' פ"י] חולין דף מח

רש"ל ת"ז

[חולין עז ·]

[קדושין ד' סט ·]

רש"ל [לעיל כד ·]

ממולאי פי' בקונ' מקוטעים משפחה אומללה וקשה דהוה ליה למימר משום דאתון מולאי ויש לפרש שהוא שם מקום כדאמרי' בב"ר *ר"מ אזל לממלא חזנהו דהוו שחורי ראש אמר להו מדבית עלי אתון דכתיב כל מרבית ביתך וכו' :

שלא ראה קרי מימיו · ונתעברה מביאה ראשונה שמיעכה באצבע' כדאמרי' בתמר בפ' ארבעה אחין (ד' לד :)

המסוללות · פירש ריב"ן מטילות שכבת זרע שקבלו מבעליהן ולא יתכן דבפ' במה אשה (ד' סה · ושם) אמרי' *שמואל לא שביק להו לבנתיה דגנין גבי הדדי משום דרב הונ' דאמר נשים המסוללות כו' ומשמע דלא היו נשואו' שהיו עדיין בבית שמואל ולא יתכן נמי הא דפירש בקונטר' התם דפסולות לכהן גדול דאע"ג דכהן גדול לא הוה בימי שמואל מ"מ מכוער הדבר כיון שנפסלות בכך לכ"ג דהכא משמע דפסולות אף לכהן הדיוט משום זונה מדקאמר אפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי כו' מכלל דרב הונא משום זונה פסיל להו :

[נ"ל אבוה דשמואל]

בהיותן נכרי' לית להו חתנות · והאי דפריך בפרק אין מעמידין (ד' לו ושם) בנותיהן דאורייתא' נינהו דכתיב לא תתחתן בם אסיפא דקר' סמיך דכתיב בתו לא תקח לבנך וכן בשילהי האומר בקידושין (ד' סח: ושם) לא גרסינן התם לא יהא לך חיתון בהם דלשון זה משמע דמלא תתחתן דריש ור"ת הגיה לא יהא לך ליקוחין בהן דמלא תקח דריש כדפי' ואיירי בנכריותן כדדרשינן כי יסיר לרבות כל המסירי' דלא שייך בגיורת:

ותיפוק

הא לא צריכ' לי' [ותיפוק לי'] דהא מצרית ראשונה היא וכ"ת הנך אזלי לעלמא והני אחריני נינהו והא תניא *א"ר יהודה מנימין *גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונ' אשיא' לבני מצרית שניי' כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל אמר רב פפא אנן משלמה ליקו ונתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב ביה °מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו נתחתן בה א"ל רבינ' לרב אשי "והא אנן תנן פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשוחררת הא בנתינה אסירי א"ל ולטעמיך אימא סיפא ואינן אסורין אלא מלבא בקהל הא בנתינה שרו *אלא מהא ליכא למשמע מינה : **מתני'** *עמוני ומואבי אסורי' ואיסורן איסור עול' אבל נקבותיהם מותרות מיד °מצרי ואדומי אינן אסורי' אלא עד ג' דורות אחד זכרים ואחד נקבות ר"ש מתיר את הנקבות מיד אמר ר"ש ק"ו הדברי' ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד ג' דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד אמרו לו *אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להם לא כי הלכה אני אומר : **גמ'** מנא הני מילי א"ר יוחנן דאמר קרא °וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע לי' והכתי' °ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים אלא אאבוה קא משאיל ואביו לא ידע לי' והכתי' °והאיש בימי שאול זקן בא באנשי' *ואמ' רב ואיתימ' ר' אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלס' ויצא באוכלסא ("ה"ק שאול) אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי *גשהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו אי מזרח אתי חשיבא בעלמ' הוי מ"ט א"ל שאל עליה דכתיב °וילבש שאול את דוד מדיו כמדהו וכתי' ביה בשאול °משכמו ומעלה גבוה מכל העם א"ל דואג האדומי עד שאתה משאל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו מ"ט דקאתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת ממזר כתי' מום זר מצרי ולא מצרי' שאני הכ' דמפר' טעמ' דקר' "°על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם לקדם אנשי' לקראת אנשי' ונשי' לקראת נשים אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם התם קרי ליה נער הכ' קרי ליה עלם הכי קא"ל הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית

אקשי

ותיפוק ליה · *דאכי' גיורה מצרית ראשונה היא ואפ"ה קרי ליה חתנות : הנך אזלי לעלמא · מתו וטבעו בימי פרעה וכי אזהר רחמנ' מערב רב: והני אחריני נינהו · אומות אחרים באו וישבו בארצם : אשיא לבני מצרית שנייה · שאם אשיאנו מצרי' ראשונה ליהא בנה שני לה דאמרינן בפרקין (ד' נח ·) הלך אחר הפסולין אלמא לא אזדו לעלמא והני מצרית נינהו : לא נסיב מידי · אלא לזנות היה מתכוין : דבק שלמה לאהבה · ולא לאישות : והא אנן לא תנן הכי · כי הך מתניתא דקתני לעיל פצוע דכא מותר בנתינה : גיורת ומשוחררת אין · דליכא לישראל כשר כמי שריא : הא בנתינה אסור · כישראל מעליא דבקדושתיה קאי : **מתני'** אם הלכה · שמעת מרבותיך שהנקבות מותרות מיד במצרי ואדומי נקבל ממך : ואם לדין · שאתה דן ק"ו מעצמך יש תשובות להשיב ובגמ' מפרש לה : לא כי · אפי' אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמר' ומ"מ הלכה אני אומר : **גמ'** ולא ידע ליה · שאול לדוד : באוכלוסא · שר על ס' רבוא: שהמלך פורץ · גדרות של אחרים לעשות לו דרך קצר מביאו לכרדיסו או לכרמו : חשיבא בעלמא הוי · כדמפר' דחזי ביה סימני מלכות הלכך לא אפשר דלא הוי ריסא: מ"ט אמר ליה שאל · מאי הוא דמסתפי מיניה ממלכותא : ממזר כתיב מום זר · כל שיש בו מום זרות : אם

ותיפוק ליה משום דהוי' מצרית ראשונה · פי' בקונטרס ואפ"ה קרי ליה חתנות וקשה דפשיט' דשייך בה חתנות דהא תפסי בה קדושין ונראה דפריך דהיאך נשאה שלמה הא מצרית ראשונה היא ואסורה בקהל :

וכי תימא הנך אזלו לעלמא · פיר' אומה של מצרים שאמר עליהם הכתוב דור שלישי יבא להם ולא שני הלכו להתישב בשאר ארצות והני אחריני נינהו שאומה אחרת נתיישבה שם והאמר ר' יהודה מנימין גר מצרי כו' ופשיט לו דמנימין בא מארץ מצרי' דאי מן המצריי' שנתיישבו בשאר ארצות לא היה קורהו גר מצרי שלא היו יודעים בשאר ארצות :

מנימין גר המצרי כו' וא"ת ולמה לא היה מותר לבא בקהל והלא אין מצריים במקומן שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם ומטעם זה התיר ר' יהושע את יהוד' גר העמוני במסכת ידים (פ"ד) ומייתי לה בפ' תפלת השחר (ד' כח ·) שא"ל ר' יהושע מותר אתה שכבר עלה כו' ובסוטה (ד' ט : ושם) פי' בקונטר' דתניא בתוספתא שאמר לו ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העול' ובה"ג תירץ דמצריים שבו למקומן דנתן להם הכתוב קצבה כדכתיב (יחזקאל כט) מקץ מ' שנה אקבץ את מצרי' מן העמים אשר נפוצו שם ואע"ג דגבי עמון כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קצבה כמו שא"ר יהושע לר"ג במסכת ידים (פ"ד) א"ל ר' יהושע והא כתיב ושבתי את שבות ישראל ויהודה ועדיין לא שבו והכי תניא בתוספת' דמסכת ידים בתר עובדא דיהודה גר העמוני שהודה ר"ג לר' יהושע והותר לבא בקהל א"ל ר"ג גר מצרי כיוצא בזה א"ל למצריים נתן להם קצבה ור"ע לא אסיק אדעתיה שנתן להם קצבה וקשה לר"י על ההיא דברכות ומסכת ידים דמשמע דסנחרי' בלבל עמון דהא כתי' בירמי' (יט) בעמון גבי חורבן שהחריבו נבוכד נצר מדוע ירש מלכם את גד ועמו בעריו ישב וגו' הילילי חשבון כי שודדה וגו' הרי משמע שבאותה שעה היו יושבים במקומם ובאותה פרשה כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון א"כ לא בלבלם סנחריב ואם בלבלם חזרו קודם שהחריבם נבוכד נצר וכן משמע נמי בחלק שבמקומם היו בימי נבוכד נצר דאמר התם (סנהד' צו :) עמון ומואב שיכני בישי דישראל הוו שלחו לנבוכד נצר "תא עלייהו ונראה לר"י דגבי יהודה גר עמוני אחורבן דנבוכד נצר סמיך דנבוכד נצר נמי בלבל אע"ג דאין מזכיר בסוט' (ד' מז:) אלא סנחריב דקאמר עלה סנחריב ולא בלבלה נבוכד נצר ולא החריבה היינו משום דסנחריב לא היה מחריב אלא מעביר אות' לערי' הגלת שלומי' ולכך לא הזכיר בו חורבן אבל נבוכד נצר בלבל והחריב ואינו תולה הבלבול בסנחריב בברכות ובמסכ' ידים אלא משום שהתחיל הבלבול ומשום דבלבל כל העולם כתי' שתם (ישעי' י) ואסיר גבולות עמי' דמשמע בכל האומות ועיקר מלת' אנבוכד נצר סמיך וא"ת הא דאמר במגיל' (ד' יב :) דאמרו לו סנהדרין לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו דכתי' שאנן מואב וגו' והלא כבר החריבו נבוכד נצר שהיה הרבה קודם אחשורוש וי"ל במלתא בעלמ' הוא דאוקמוה כי לא מואבי' היו אות' שנתיישבו שם אלא שאר אומות ושמא גם ממואב היה מעורב בהם והיו קורין להם מואבים כמו בימי חכמים שהיו קורין ליהודה גר עמוני ועוד שלא היה הדבר ברור אם שבו אם לא שבו אע"פ שהגלם נבוכד נצר מכל מקום לפי שלא גלו בימי סנחריב כשאר אומות אמרו לאחשורוש שעומד טעמם בם * :

שלמה לא נסיב מידי · דכתם דבק שלמה לאהבה כתיב שלא היה אלא דרך אהבה ולא דרך חתנות : אם

עין משפט
נר מצוה

עח
א מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיד טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ב
עט
ב שם סעיף יג
פ
ג מיי' פ"ב מה' מלכים הלכה ג

אקשי להו דואג כל הני קושיית' אישתיקו בעי לאכרוזי עליה מיד °ועמש' בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש וכתיב יתרא הישמעאלי אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמוא' הרמתי *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבי' ומי מהימן והא"ר אבא אמר רב °כל *ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו שאני הבא דהא שמוא' ובית דינו קיים מ"מ קשי' "הכא תרגמו °כל כבודה בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימ' רבי יצחק א"ק °ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבי' דברי ר' יהודה ר"ש אומר °על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא מאי דכתיב °פתחת למוסרי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע שני מוסרות שהיו עלי פתחתם רות המואביה ונעמה העמונית דרש רבא מאי דכתיב °רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אלי לא נאמר אלא אלינו מלמד שהיה רחבע' יושב בחיקו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתי' *אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי שבמגיל' ספר כתוב עלי התם כתי' °הנמצאו' הכא כתי' °מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו אמ' עולא א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל רבא בר עולא לעולא כמאן אי כר' יהודה הא אמר *בת גר זכר כבת חלל זכר ואי כר' יוסי פשיט' הא אמר *אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא מנא ליה דיליף מכ"ג באלמנה *מה לכ"ג באלמנה שכן ביאתו בעביר' חלל יוכיח מה לחלל שכן יצירתו בעבירה כ"ג יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאינו ברוב קהל ובתו פסול' אף כאן שאינו ברוב קהל ובתו פסול' מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עביר' דלמ' ("ודאי) בעמוני שנשא בת ישרא' קאמרת יאע"ג דביאתו בעביר' בתו כשר' א"ל אין דכי אתא רבין א"ר יוחנן יבת גר עמוני ובת מצרי שני ר' יוחנן אמ' כשר' וריש לקי' אמר פסול' ריש לקיש אמר פסולה דיליף לה מכ"ג באלמנה רבי יוחנן אמר כשרה

דתני

אם קודם מעשה · שבאתה הוראה לידו אמרה ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו שמא מחמת מעשה הבא לידו אמרה : דהא שמואל ובית דינו קיים · ומלתא דעבידא לגלויי הוא ולא משקר בה : הכא תרגמו · דאין דרך אשה לצאת מביתה : כתנאי · דאיכ' דנפק' ליה מעמוני ואיכ' דנפק' לי' מטעם דבר: מוסרות · כן רצועות שקושרין בהן העול: פתחת · שהתרת את הנקבות: נעמה · אמו של רחבעם וממנה יצאו מלכי בית דוד : נפלאותיך ומחשבותיך אלינו · עלי ועל רחבעם בן בני חשבת לטובה כשהתרת את הנקבות : אני אמרתי · בשעה שנמשחתי עתה באתי לגדולה ומקרוב פסקו לי גדולה זו ולא ידעתי שמימי אברהם נכתבה עלי במגילת ספר : בת גר עמוני · קא סלקא דעתא עמוני שנתגיירה אשתו עמו והורתה ולידתה בקדושה : בת חלל · פסולה לכהונה כפ' ר' יוחנן ופלוגתא דר' יהודה ורבי יוסי בפ' ר' יוחנן: מנא ליה · מנא תיתי לן האי דמשום דאין ראוי לבא בקהל בתו פסולה יותר משאר גרי' הואיל ונקבותיהן מותרות: מכהן גדול באלמנה · דהואיל ואינו ראוי בה בתו חללה ופסולה לכהונה : מה לכ"ג שכן ביאתו בעבירה תאמר בעמוני שנשא עמונית שאין ביאתו בעבירה : חלל זכר יוכיח · שמותר בבת ישראל ואין ביאתו בה בעבירה ובתו פסולה לכהונה : מה לחלל שכן יצירתו בעבירה · שביאת אביו ואמו בעבירה תאמר בעמוני שאין יצירתו בעביר' : כ"ג יוכיח · שאין יצירתו בעבירה ובתו מאלמנה פסולה : הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל · אינן כשאר רוב ישראל שהרי יש בכולן צד פגום כהן גדול ביאתו בעבירה חלל יצירתו בעביר' עמוני אינו ראוי לבא בקהל : צד עבירה · בת כ"ג יצירתו בעביר' בת חלל יציר' אביה בעבירה תאמר בעמונית שאין עבירה לא ביצירתה ולא ביצירת אביה ופשיטא שכשרה : אמר ליה אין · ולקמן יליף מעמיו: בת גר עמוני ומצרי שני · שנשאו בת ישראל וביאתן בעבירה : דתני

אם קודם מעשה אמרה שומעין לו · אר"ת דהיינו דוקא היכא דהוא עצמו נוגע בדבר כגון [יתרא] שהיה צריך לאותה הוראה שהרי בת ישי נשא כדכתיב אשר בא אל אביגיל בת נחש ואמרי' בפ"ק דב"ב (דף יז · ושם) בת מי שמת בעטיו של נחש וכן בפ' נושאין על האנוסה (ד' צח · ושם) גבי גר שהעיד על אשתו ושבע' בניו ובפ' ר' יוחנן (דף ע :) גבי עובדא דרב יהוד' בכל דוכת' דמייתי לה היו הן צריכין לאותה הוראה אבל אם אין צריכין לאותה הוראה שומעין לו אע"פ שלא אמרה עד שעת מעשה:

כתנאי עמוני ולא עמונית · וא"ת לר' יהוד' תיקשי לי' מצרי ולא מצרית ואמר ר"י דגבי עמוני ומואבי היה לו לקצר ולכתוב עמון ומואב הלכך מדכתיב עמוני ומואבי אית לן למדר' דלמעט עמוני' ומואבי' קאתי אבל מצרי אפשיה כותב מצרים היה מאריך יותר והא דכתב אדומי ולא כתב אדום אגב מצרי כתב אדומי:

הבא כתיב מצאתי דוד · אע"פ שדוד עצמו אמרה ברוח הקודש אמרו :

מכהן גדול באלמנה מה לכ"ג כו' · תימה דמייתי. לר' יוסי האי דינא דכ"ג באלמנה וחלל דאפי' לר' יהוד' לית לי' האי דינא משום דאיכ' למיפרך כדפריך הכ' מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עביר' כדאמר בפ' בתרא דקדושין (ד' עח · ושם) והוה ליה לאתויי דינא דדאין מניה ר' יהודה דבת גר זכר כבת חלל זכר מחלל ומצרי ראשון כדאמר התם ומיהו לענין שאר בנות גרים איכא למימר לית ליה לר' יוסי דינא דר' יהודה דלא חשיב ליה צד השוה שאין ברוב קהל כיון דגר ראוי לקהל וכן פי' בקונטרס התם אר' אליעזר בן יעקב דפליג אר' יהודה אבל הכא גר עמוני דחשוב הוא צד השוה כדאמ' הכא כיון דאין ראוי לבא בקהל קשה אמאי לא כדון לר' יוסי מחלל ומצרי ראשון שתפסל בת עמוני שנשא עמוני' לכהן אע"ג שראויה לבא בקהל וי"ל דקסבר ר' יוסי כיון דבת מצרי ראשון אינה ראוי' לבא בקהל אין לעשות צד השוה מפסול כהונ' ופסול קהל ללמוד מהא בעלמ' לפסול כהונ' ואין להקשו' דנילף שפסול גר בביאתו מחלל ומצרי ראשון דהשתא יש לעשות צד השוה כיון שאין אנו באין לעשות צד השוה ממנה ממה שבנותיהן פסולין זו לקהל וזו לכהונ' אלא ממה שאינן ברוב קהל דגר חשוב ברוב קהל לרבנן כדפריש' ועוד דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר שבתו כשרה אבל קשה דמחזיר גרושתו ויבמה לשוק נילף שיפסלו בביאתן מחלל ומצרי ראשון וצ"ל כמו שפירשנו בספ"ק (דף טו : ושם) דלרבנן לא ילפינן מאיסור כהונה לעשותה חללה דאין חללה אלא מאיסורי כהונ' ואפי' בהצד השוה מעלמ' ומפסול כהונ' ור' יהוד' ודאי יליף במה הצד אפי' לפסול בביאתו כדאמר בקדושין (ד' עח ·) : **רבי** יוחנן אמר כשרה · תימה לר"י היכי ילפי' לעיל בהחולץ (ד' מד ·) מק"ו דאלמנה דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום הא איכא למימר לרבי יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח שאיסורו שוה בכל ובתו כשרה ולרשב"ג דקאמר בפ' אלמנה (דף סט ·) דגר עמוני אינו פוסל בביאתו אתי שפיר אבל לת"ק ור' יוסי קשיא ומיהו ממצרי שני אין להקשות תוכיח דמה למצרי שכן עשה : **ריש** לקיש אמר פסולה · הקשה הר' משה כהן דלעיל (שם) משמע דלכ"ע בת עמון ומצרי שני כשרה לכהונה דאמר מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני איכא בינייהו כו' לאפוקי מצרי שני דאין זרעו פסול כמו כהן גדול באלמנה וגבי גר עמוני קאמר דאין כל זרעו פסול אלמא בתו כשרה לכהונה ואמר ר"י דסוגיא דהתם ר' יוחנן קאמר לה דאמר הכא כשרה אבל ריש לקיש דפוסל הכא יאמר דת"ק דפוסל התם היינו משום דזרעו פסול ולא יפרש מלתיה דת"ק כמו שמפרש רבי יוחנן מה כ"ג שביאתו בעבירה כו' דא"כ הוה משמע דמודה לרבי יוסי דמצרי שני אף זרעו פסול אלא לת"ק נמי הוה נקט במלתיה מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול כו' דס"ל דבת גר עמוני ומצרי שני זרעו פסול ורבי יוסי דקאמר כל שזרעו פסול כו' וממעט מצרי שני אליבא דנפשיה נקט האי לישנא :

מצרי

עין משפט
נר מצוה

פא
א טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף לו בהג"ה
פב
ב ג מיי' פי"ט מה' איסורי ביאה הל' יג טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו

דתני ר' זכאי קמיה דר' יוחנן °כי אם בתול' מעמיו יקח אשה להבי' גיורת מכנה שהיא כשרה לכהונה וא"ל אני שונה עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה מב' עממין ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא מאי שני עממין אילימ' עמוני שנשא עמוני' ומאי משני עממין דזכרי' אסורין ונקבות מותרות היינו גיורת מכנה אלא בעמוני שנשא בת ישרא' ואיכא דאמרי א"ל אני שונה עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה מב' עממין ומעם שיש בו ב' עממין ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא ולהך לישנא בת מצרי שני דכשרה לכהונה מנא ליה וכ"ת דיליף מעמוני שנשא בת ישרא' מה לעמוני שנשא בת ישרא' שכן נקבות מותרות מצרי שני שנשא מצרי' שנייה יוכיח מה למצרי שני שנשא מצרית שנייה שכן אין ביאתו בעביר' עמוני שנשא בת ישרא' יוכיח והדר הדין וכו' א"ר יוסף היינו דשמעינא לי' לרב יהוד' דאמ' עמיו מעמיו ולא ידענ' מאי קאמ' כי אתא רב שמוא' בר יהוד' אמ' הכי תנא קמיה אשה עמוני' כשר' בנה מעמוני פסו' ובתה מעמוני כשר' בד"א בעמוני ועמוני' שנתגיירו אבל בתה מעמוני פסול' א"ל *פוק תני לברא מאי דאמרת אשה עמוני' כשרה עמוני ולא עמונית בנה מעמוני פסו' דהא עמוני הוא ובתה מעמוני כשר' למאי אילימא לבא בקהל השת' אמה כשר' היא מיבעיא אלא לכהונ' בד"א בעמוני ועמונית שנתגיירו אבל בתה מעמוני פסול' מאי בתה מעמוני אילימ' מעמוני שנשא עמוני' היינו גיורת מכנה אלא עמוני שנשא בת ישרא' א"ל פוק תני לברא: מצרי ואדומי אינן אסורין וכו' · מאי תשובה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום דאיכא למימר עריות יוכיחו שלא אסר בהן אלא עד ג' דורות אחד זכרים ואחד נקבות מה לעריות שכן כרת ממזר יוכיח מה לממזר שכן אינו ראוי לבא בקהל לעול' עריות יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין וא' זכרים ואח' נקבות אף אני אביא מצרי ומצרית שיהיו אסורין אחד זכרים ואח' נקבות מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת ורבנן *מחלל דחייבי עשה וכר' אליעז' ב"י ומאי לא כי הכי קאמר להו לדידי לא סבירא לי דרבי אליעזר בן יעקב לדידכו דסביר' לכו כראב"י הלכה אני אומר תניא אמר להן ר"ש הלכה אני אומר ועוד מקרא מסייעני בנים ולא בנות ת"ר בנים ולא בנות דר"ש א"ר יהודה הרי הוא אומר °בנים אשר יולדו להם דור שלישי הכתוב תלא בלידה א"ר יוחנן אי לאו דא"ר יהודה הכתוב תלאן בלידה *לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש כיון דאמר מר קהל גרים איקרי קהל

מצרי

דתני ר' זכאי כו' · כלומר מהאי כללא שמעינן ליה לר' יוחנן דמכשיר: גיורת מכנה · ממכונה כלומר שאביה ואמה מעם אחד ומולדה בקדוש' לאפוקי גר עמוני שנשא בת ישראל דלאו מכנה היא הואיל וביאת' בעביר' בתו פסולה: עמיו מעמיו · מדמצי למכתב בתולה עמיו יקח וכתיב מעמיו אפי' ממקצת עמיו ועם אחר להביא בתול' הבאה משני עממין והכא שמעינן ליה לרבי יוחנן דמכשר: מאי שני עממין דקאמר אילימא כו': איכא דאמרי · הכי קאמר לי' בהדיא להביא בתולה הבאה משני עממין מישראלית וגר ואותו גר הוי' מעם שיש בו שני עממין דהיינו עמוני: ולהאי לישנא · דקתני בהדיא דלא מרבי אלא בת עמוני דקתני מעם שיש בו שני עממין: בת מצרי שני · שנשא ישראלית וביאת' בעביר' מנא ליה לר' יוחנן דכשרה: מה לעמוני שכן נקבות · עמוניות מותרות מיד תאמר במצרי שני שהחמיר בהן הכתוב לעשות נקבות כזכרים עד ג' דורות: מצרי שני שנשא מצרית שניה יוכיח · שבתו כשרה שהרי שלישית היא ואע"פ שיש בהן צד חמור כדקאמ' ואפי' הכי שריא אף אני אביא את זו הואיל והרי היא שלישית כשר' לכהונ': וחזר הדין · הצד השוה שבהן שאינו ברוב קהל בתו כשרה: ולא ידענא מאי קאמר · מה הוה דריש בה אבל השתא ידענא דלאכשורי בת עמוני שנשא בת ישראל קאתי: הכי תנא קמיה · רבי זכאי קמיה דר' יוחנן: אשה עמוני כו' · מפרש לה לקמיה: אמר ליה פוק תני לברא · דמאי דקאמר אשה עמוני' כשרה לקהל שפיר קאמרת דעמוני ולא עמונית ובנה מעמוני פסול לקהל דהא עמוני הוא: בתה מעמוני כשרה למאן אילימא לקהל השתא אמה · שלא נולדה בקדושה אמרת כשרה בתה שנולדה בקדושה מיבעיא אלא לכהונה והדר תני במה דברים אמורים בעמוני ועמונית שנתגיירו וילדה לו בת דאין יצירתה בעבירה והיא גיורת מכנה אבל בתה מעמוני פסולה ומאי היא אילימ' בתה של עמוני' מעמוני היינו גיור' מכנה והא אכשרת לה דהא תני רישא בתה מעמוני כשרה אלא ודאי סיפא דקא פסלת בעמוני שנשא בת ישראל משום דביאתו בעבירה פוק תני לברא דהא נמי כשרה שהרי אני שונה עמיו מעמיו: עריות יוכיחו · שלא אסר בהן אלא שלשה דורות בת בתו אסורה לו והוא בכלל (דהויא דור שלישי) ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו: שכן כרת · תאמר במצרי ואדומי שאינו אלא עשה דור שלישי יבא להם ולא ראשון ושני ולאו הבא מכלל עשה הלכך לא נעשה בו נקבות כזכרים: ממזר יוכיח · שאין כרת בביאתו ועשה בו בתו כבנו דאחד ממזרת ואחד ממזר אסור: עריות יוכיחו · שכשרים לכל ישראל חוץ מקרובים: צד כרת · שהרי ממזר אע"פ שאין כרת בביאתו מ"מ יש כרת ביצירתו שנולד מאשה שהיא לאביו בכרת: ורבנן · דאמרי יש תשובה פרכין ליה לר"ש מחלל דחייבי עשה כגון כ"ג שנשא אנוסה או מפותה שהיא עליו בעשה בתולה יקח ולא בעולה ואין כאן לאו דזונה דליכא למ"ד ביאת פנויה זונה היא אלא ר' אלעזר ולית הלכתא כוותיה כדאמר בפ' הבא על יבמתו (ד' סא:) וקאמר ראב"י *התם הולד חלל והכי פרכי ליה רבנן לר"ש עריות יוכיחו מה לעריות שכן כרת חלל דחייבי עשה יוכיח שאין בו כרת ואסורה הבת כבן מה לחלל שכן יצירתו בעבירה לפיכך עשה נקבות כזכרים עריות יוכיחו שאין יצירתם בעבירה ואסר בת בתו כבת בנו: מאי לא כי · דמשמע דאין תשובתכם תשובה: לא סבירא לי דרבי אליעזר בן יעקב · דאין חלל מחייבי עשה ומחלל דחייבי לאוין לא מייתו למיפרך דאיכא למיפרך מה להנך שכן לאו תאמר במצרי ואדומי שכן עשה ואין חמור: לדידכו נמי דסבירא לכו · יש חלל הלכה אני אומר שהנקבות מותרות: אשר יולדו · כל הנולדים להם אפי' נקבה במשמע לישנא אחרינא תלאן בלידה תלה הבנים באם שיולדת אותם דאם היא ראשונה הבן שני ואי לאו דנקבות אסורות למאי הלכתא תלאן בלידה: אי לאו דא"ר יהודה הכתוב תלאן בלידה · ונקבות נמי אסורות: לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש · כלומר לא היה יכול לעמוד בדבריו: כיון דא"מ קהל גרים איקרי קהל · במס' קידושין (ד' עג·) אי איתא דנקבות שריין לאלתר הוו להו קהל ואסורות מצרית ראשונה ושנייה למצרי ראשון ושני במה יטהרו ויבואו לידי דור שלישי:

דאי

מצרי שני שנשא בת ישראל מנא ליה · תימה מהיכא תיתי לה דתיפסל אילימא מחלל ואלמנה מה להנך שכן לאו תאמר במצרי שכן עשה ואמר רבינו יצחק דאתי מחלל דחייבי עשה כגון בעולה לכהן גדול וכראב"י דאמר יש חלל מחייבי עשה:

שכן יש בהן צד כרת · ותימה דאליבא דר' יוחנן קיימינן ולדידיה אשכחן ממזר בלא צד כרת דקסבר דיש ממזר מנכרי ועבד הבא על בת ישראל ועוד תימה דהוה מצי למימר מה להצד השוה שכן לאו תאמר במצרי דליכא אלא עשה:

מחלל דחייבי עשה · הקשה ר"י ברבי מאיר מ"מ איכא למיפרך מה להצד השוה שכן לאו שאף באיסור חלל דחייבי עשה איכא לאו דחללה לא יקח ותירץ דשמא חללה הבאה מחייבי עשה ליכא לאו אלא עשה לכהן הבא עליה:

הלכה אני אומר · לאו הלכה למשה מסיני קאמר דא"כ מאי פליג עליה ר' יהודה אלא הכי קאמר הלכה אני אומר כך קבלתי מרבותי:

מצרי

[שבת ק
ב"ק לה:
סנהד' ט

"גי' הב"ח
לקהל נמי

[לעיל ס:
לקמן פה:

[גיטין מ

רש"ל מ"ז

[לעיל נט:

מצרי שני במאי יטהר דלמא *דאי עבר ונסיב דאי לא כתיב קרא הרי ממזר דאי וכתביה קרא דאי לאיסור' כתב דאי להיתר' לא כתב הרי מחזיר גרושתו דאי להיתר' וכתבי' התם משום עיקר איסורא הוא דכתביה ת"ר אם נאמר בנים למה נאמר דורות ואם נאמר דורו' למה נאמר בנים אם נאמר בנים ולא נאמר דורות הייתי אומר בן ראשון ושני אסור שלישי מותר לכך נאמר דורות ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר *לאותן העומדים על הר סיני לכך נאמר בנים להם מהם מנה להם הלך אחר פסולן ואצטריך למכתב להם ואצטריך למכתב אשר יולדו דאי כתב רחמנא אשר יולדו ה"א מבניהם מנה כתב רחמנא להם ואי כתב רחמנא להם ה"א מצרית מעוברת שנתגייר' היא ובנה חד כתב רחמנא אשר יולדו ואצטריך למכתב להם הכא ואצטריך למכתב לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הכא משום דבא מטיפה פסולה אבל ממזר דבא מטיפה כשרה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הכא אימא לא צריכא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *מצרי שני שנש' מצרית ראשונה בנה שלישי הואי אלמא קסבר בתר דידיה שדינן ליה מתיב רב יוסף רבי טרפון אומר *יכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר נשא שפח' הולד עבד שחררו נמצא בן חורין אלמא בתר דידה שדינן ליה שאני התם דאמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה מתיב רבא *אמר רבי יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שנייה כ"י שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואי ס"ד בתר דידיה שדינן ליה אפי' ראשונה נמי הא אמר ליה ר' יוחנן לתנא תני ראשונה כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הואי אלמא בתר אימי' שדינן ליה אמר ליה אביי אלא הא דאמר ר' יוחנן *הפריש חטאת מעובר' וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות ואמר רב אושעיא הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשנייה תרעה אלא אי אמרת עובר ירך אמו הוא הוה ליה ולד חטאת וולד חטאת למיתה אזיל אישתיק אמר ליה דלמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה *א"ל קרקפנא חזיתיה לרישך ביני עמודי כי אמר ר' יוחנן להא שמעתא טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה אלא הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה אמאי אין צריך טבילה וכי תימא משום דר' יצחק *דאמר ר' יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ

והא

דאי עבר ונסיב · או בת ישראל או גיורת: דאי לא כתב קרא · מידי דעל ידי עבירה קאתי לא כתב קרא למימר בנים אשר יולדו כו' דהא לא שכיח למיתי לידי דור שלישי: והרי ממזר · דאיהו לא הוי ממזר אלא ע"י עבירה שבא אביו על חייבי כריתות וכתביה קרא לא יבא ממזר ואע"ג דלא שכיח איצטריך קרא למיכתבי' דלכי מיתרמי לא נטמע ביה: דאי להיתר' · כגון שלישי יבא וגומר: והרי מחזיר גרושתו · משניסת לאחר דאי הוא וכתב קרא להיתרא דכתיב (דברים כד) כי תועבה היא ודרשינן (קדושין ד' עח·) היא תועבה ואין בניה תועבין: התם משום עיקר איסורא כתביה · לאשמועינן דאיהי מיהא תועבה הויא: אם נאמר בנים כו' · לכתוב בנשלישי יבא וגו' או דור שלישי יבא להם ולא לכתוב בנים: בן ראשון ושני · גר מצרי שנולדו לו שלש בנים לאחר שנתגייר הבן הראשון והשני יאסרו והשלישי מותר: לכך נאמר דורות · לאשמועינן דכל בניו אסורים ובני בנים מותרים: ואם נאמר דור שלישי ולא נאמר בנים · הייתי אומר לאותם ישראלים העומדים על הר סיני הוא אומר דור שלישי שלכם יבוא להם בקהל כלומר בכם ובבניכם אסורין מצרי ואדומי אבל בני בנים מותרים ומשם והלאה מותרין מצריים אפילו גר ראשון: מהם מנה · הוא ראשון ובנו שני ובן בנו מותר: להם הלך אחר פסולן · תרי להם כתיבי ומשמע הלך אחריהם דאם נטמעו בכשרים כגון מצרי שנשא ישראלי' וישראל שנשא מצרית הלך אחריהן והולד פסול עד דור שלישי: ואצטריך למכתב להם · דמשמע דמהם מנה ואצטריך אשר יולדו דלא תימא אשר יולדו מבניהם מנה וקשו קראי אהדדי אלא למלתא אחריתי איצטריך: כתב רחמנא אשר יולדו · למימר דכל לידה דמגרות ואילך הדא דרא היא: לו גבי ממזר · למימרא הלך אחר פסולו שאם נשא כשרה בנו ממזר: מן טפה כשרה · מישראל טהור: שאני התם · גבי שפחה גזירת הכתוב היא דולד שפחה כשפחה: אפילו ראשונה נמי · ישיא לבנו: רצה בה מתכפר · והולד ירעה: רצה מתכפר בולדה · והיא תרעה: אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא · משום הכי רצה בולד' מתכפר דהוי חשוב בשעת הפרשה כבהמה באנפי נפשה והוה ליה כמפריש ב' חטאות באחריות שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה וכי אמרי' ולד חטא' למית' היכא דאפריש בהמה ריקנית ונתעברה וילדה: והשנייה תרעה · וכי אמרינן (תמורה ד' טו) חטאת שכפרו בעליה למיתה אזלא כגון שהפריש חטאת ואבד' והקריב אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה · בלידה · הלך אחר האם: קרקפנא · אדם חשוב: ביני עמודי · הכי גרסי: כי אמר ר' יוחנן · ומפי השמועה אמרה ולא מדעתך: אין צריך טבילה · לשום גירות דסלקא ליה טבילה דאימיה: משום רבי יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ · והכא לא קפיד בהאי תגלת האי ולדה דרביתיה הוא ואע"ג דאמר התם גזרו על רובו שאין מקפיד כו' הכא אוקימנא אדאורייתא:

מצרי שני במה יטהר · וא"ת ישא שתוקית דהא ר' יהודה אית ליה בפ' י' יוחסין (ד' עג·) בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא והבן כמי יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא וי"ל דשתוקין לא שכיחי א"כ דממזרת דלא אפשר אלא באיסור חשיב דאי ודאי לא כתב וא"ת וישא נתינה והולד כשר לר' יוחנן דאמר בסמוך מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הוי דבתר דידיה שדינן וי"ל דרבי יוחנן דהכא סבר כאידך דר' יוחנן דאמר רב דימי א"ר יוחנן בנה שני הוה דבתר דידה שדינן ליה וא"ת והא כתב קרא דאי לר' יוחנן דדרשינן לעיל (ד' עז:) מעמיו לבת גר עמוני הבא על בת ישראל וי"ל דיתורא דקרא אתי שפי' לדאי אבל פשטיה דקרא לא:

הוה אמינא מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד הוא כתב רחמנא אשר יולדו · וא"ת אי סבר כר' יהודה א"כ לימא דאצטריך אשר יולדו לומר שהכתוב תלאן בלידה ואי כרבי שמעון היכי ס"ד דהיא ובנה חד הוא כיון דקסבר מצרי ולא מצרית וי"ל דקס"ד כיון שהורתו בנכרות חשיב דור ראשון:

חזיתיה לרישך ביני עמודי · פירוש רבך דמליו רבה שהלך ללמוד לפני ר' יוחנן בשילהי כתובות (ד' קיא·*):

בעלמא בתר אבוה שדינן ליה · דעובר לאו ירך אמו הוא והא דמשמע בסוף פ' שני דגיטין (ד' כג· ושם) דאית ליה לר' יוחנן דעובר ירך אמו הוא גבי הא דקאמר מראין הדברים שעבד מקבל גט מיד רבו של חברו כו' התם אליבא דרבי איירי וגרסינן התם בסיפ' מאי טעמא דרבי:

אלא הא דאמר רבא נכרית מעוברת כו' · וא"ת ומאי פריך מרבא הא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו הוא בפרק כל האיסורין (ד' לו:) ובפר' שור שנגח את הפר' (ד' מז· ושם) דקאמר היא וולדה נגחו הוא וולדה נרבעו ואמר ר"י שרוצה ליישב דברי רבא דהכא אפילו כרבי יוחנן:

רובו ומקפיד עליו חוצץ · לא כמו שפי' בקונטר' בפ"ק דסוכה (דף ו: ושם) דהיינו דוקא בשערו אבל בגופו חוצץ אפי' מיעוט' שאין מקפיד דא"כ למה לי קרא לשערו דדרשי' (שם) את בשרו את הטפל לבשרו כיון דהלכה למשה מסיני נאמר' לו בפירו' שערו רובו ומקפיד עליו כו' ועוד מדקדק ר"ת דאי בשערו דוקא ה"ל למימר הכא איסור דאמר ר' יצחק שערו בשרו מי אמר ומיהו בלאו הכי פריך שפיר:

מי

עין משפט
נר מצוה

פג
א מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ג
פד
ב שם סעי' ו
פה
ג שם סעי' ד
פו
ד מיי' שם פט"ו סמג לאוין קיו טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כ
פז
ה מיי' שם פי"ב סמג שם קיב קיו טוש"ע אה"ע שם סעי' ו
פח
ו מיי' פ"ד מה' פסולי מוקדשין הל' ו
פט
ז שם הל' ה
צ
ח שם הל' א
[וע"ע תו' עירובין כב: ד"ה קרקפנא]
צא
ט מיי' פי"ג מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ו
צב
י מיי' פ"א מה' מקואות סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעי' א

מסו' הש"ס

[לעיל יוד:]

[ב"ק קב·]

קדושין דף סז·

שם דף סט·

[לעיל עו: סוטה ט· תוספ' קדושין פ"ה]

"גי' הב"ח ואילך חשבינן הדא דרא ותי' היא נמחק

לקמן ד' פד:

תמורה ד' כה·
ודף יוד·
מנחות פג·]

עירובין ד' כב:
[וע"ל רש"י שם נטל הגולגלת כלומר אדם חשוב]

עירובין דף ד:
נדה דף סז:
סוכה ד' ו:

עין משפט
נר מצוה

צג
א מיי' פ"ט מה' עבדים הל' ג סמג עשין רב
צד
ב מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ז
צה
ג מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ז
צו
ד מיי' שם פי"ב סמג שם טוש"ע שם

[עי' תוס' לקמן עט · ד"ה ונתינים ותוס' בתובות כט · ד"ה אלו]

תורה אור

והא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל
כולו חוצץ שאני עובר דהיינו רביתיה כי אתא
רבינא א"ר יוחנן *באומות הלך אחר הזכר
נתגיירו הלך אחר פגום שבשניה' באומו' הלך
אחר הזכר *כדתניא °מנין לאחד מן האומות
שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי
לקנותו בעבד שנא' °וגם מבני התושבי' הגרים ויקרא כה
עמכם מהם תקנו יכול אפי' אחד מן הכנענים
שבא על אחת מן האומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל אשר
הולידו בארצכם מן הנולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם : נתגיירו
הלך אחר פגום שבשניהם · במאי אילימ' במצרי שנשא עמונית מאי
פגום שבשניהם אית בה *עמוני ולא עמונית אלא °בעמוני שנשא מצרית אי
זכר הוי שדייה בתר עמוני אי נקבה הוי שדייה בתר מצרית : **מתני'**
°ממזרין °ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות : **גמ'**
אמר ריש לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף עשירי עשירי
מעמוני ומואבי מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות אי מה להלן
מיד אף כאן מיד כי אהני גזירה שוה מעשירי ואילך והאנן תנן ממזרין
ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות לא קשיא הא
כמאן דאמר דון מינה ומינה הא כמאן דאמר *דון מינה ואוקי באתר' שאלו
את רבי אליעזר ממזרת לאחר עשרה דרי מהו אמר להם מי יתן לי דור
שלישי ואטהרנו אמא קסבר ממזרא לא חיי וכן אמר רב הונא ממזר' לא
חיי והא אנן תנן ממזרין אסורין ואיסורן איסור עולם אמר ר' זירא לדידי
מפרש' לי מיניה דרב יהודה דידיע חיי דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע
עד תלת' דרי חיי טפי לא חיי ההוא דהוי בשבבותיה דר' אמי אכריז עליה
דממזיר' הוה בכי ואזיל אמר ליה חיים נתתי לך אמר רב חנא בר אדא שמואל ב כא
*נתינים דוד גזר עליהם שנאמ' °ויקר' המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים
לא מבני ישראל המה וגו' מ"ט גזר עלייהו דכתיב °ויהי רעב בימי דוד שלש שם
שנים שנה אחר שנה שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי ע"א יש בכם דכתי'
°ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ועצר את השמים ולא יהיה מטר דברים יא
וגו' בדקו ולא מצאו שנייה אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב
°וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו' בדקו ולא ירמיה ג
מצאו שלישית אמר להם שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין
דכתיב °נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר בדקו ולא מצאו משלי כה
אמר אין הדבר תלוי אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה' מאי היא אמר
ריש לקיש ששאל באורים ותומים מאי משמע אמר ר' אלעזר אתיא פני פני
כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה' וכתיב התם °ושאל לו במשפט האורים לפני במדבר כז
ה' ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים אל שאול
שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים וכי היכן
*מצינו בשאול שהמית הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו
מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן קא תבע אל שאול
שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר ריש
לקיש מאי דכתיב °בקשו את ה' כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו באשר צפניה ב
משפטו שם פעלו אמר דוד שאול נפקו להו
תריסר

מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו · שמתה בעו מיניה והשיב להם כן ואם היה בידוע היה משיב להם דמותרת דסבירא ליה לרבי אליעזר דון מינה ומינה בפרק העור והרוטב (ד' קכ:) ולא רצה לברר להם תשובתו שכן היה דרכו לדחות עצמו מן השואלים כדאמרינן בפרק הישן (ד' כח:) :
אדמוני

והא אמר רב כהנא כו' אבל כולו חוצץ · אע"ג דלא מקפיד והכא כולו הוא מכוסה : דהיינו רביתיה · ולאו חלילה היא : באומות · בשבע אומות לענין לא תחיה כל נשמה הלך אחר הזכרים וכדמפרש לקמן : נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם · לענין יוחסין וכדמפרש: לאחד מן האומות · שאינו משבעה אומות ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה שאתה רשאי לקנותו בעבד ואי אתה מצווה להמיתו דשדינן ליה בתר אבוה : ת"ל מבני התושבים · שבאו מאומות אחרים ונעשו אבותם תושבים במקומכם : מן הנולדים בארצכם · שאמו מארצכם וילדתו שם : ולא מן הגרים בארצכם · שנולד במקום אחר שאמו מן שאר אומות ואחר כך באה לגור אצל אביו בארצכם · דרך אשה להיות במקומה ודרך איש לגלות הלכך הנולדים בארץ ודאי אמו מז' אומות אבל הנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר אומו' ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני : אילימא במצרי שנשא עמונית · וקאמר דשדינן זרע' אחר האב דאפי' ילדה נקבה אסורין עד ג' דורות ולא שדינן לה בתר אמה למישרייה לאלתר דעמוני ולא עמונית : מאי פגום שבשניהם איכא · דמשמע דשניהם פגומים אלא שזה פגום מזה הא עמוני' לא פגימ' מידי דעמוני כתיב ולא עמונית: אלא בעמוני שנשא מצרית · דשניהם פגומים דמצרית ראשונה אסורה : אי זכר הוא : אם יולד להם זכר : שדייה בתר עמוני · ויאסר לעולם : ואם נקבה היא שדייה בתר מצרית · ותהיה מצרית שנייה ואסורה לישראל ולא תשדייה בתר עמוני לאישתרויי לאלתר משום עמונית : **מתני'** נתיני' · גבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם עבדים לחוטבי עצים ושואבי מים : **גמ'** גמר עשירי עשירי מעמוני · בספרי מה עשירי האמור בעמוני עד עולם אף עשירי האמור בממזר עד עולם הלכך מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן כו': מעשירי ואילך · דעד עשרה דורות לאיסור' בגופיה דממזר כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר *מום זר משמע ואפילו נקבות אבל מעשירי ואילך דאיסורא בג"ש דעמוני ומואבי יליף דהא לאו בממזר כתיבא הלכך היתירא נמי לנקבו' מיניה יליף דאמר דון מינה ומינה כדלקמן : הא במאן דאמר דון מינה ומינה · פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע בהעור והרוטב (ד' קכ:) · דון מינה ומינה · כי גמרינן מלתא ממלתא בג"ש מנינן לה כולה מלתא מינה : דון מינה ואוקי באתרא · למאי דצריכי גמרי' למאי דלא צריכינן מוקמי' באתר' והכא מאי גזרה שוה איכא בממזר לא כתיב עד עול' ובעמוני ומואבי כתיב עד עול' וילפי' ממזר מעמוני בג"ש כדהכי בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמרלמט' עשירי מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם · ר"ל סבר כמאן דאמ' דון מינה ומינה מה להלן עד עולם אף כאן עד עולם ומינה מה להלן זכרים ולא נקבו' אף כאן זכרים ולא נקבו' מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשר' לא אצטרכו לן למילף בג"ש · ותנא דידן סבר לה כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא · דון מינה מה להל' עד עולם אף ממזר עד עולם ואוקי באתרא כדמעיקרא י' דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מום זר הכי נמי עד עולם דמייתינן בג"ש אחד זכרים ואחד נקבות כ"ש וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר : מי יתן לי דור שלישי · כלומר דבר שאי אפשר הוא : לא חיי · שלא יטמעו כשרים בדורותיו : ממזר דידיע · לכל בברור חיי הוא ודורותיו דלא מיטמעי ביה : דלא ידיע · כלל לא חיי אפי' הוא שלא ישא כשירה : דידיע ולא ידיע · עד תלת דרי דזהירי איכסי חיי טפי לא חיי דכיון דלאו דבר ברור הוא משתכחא מלתא : דוד גזר עליהן כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה · כלומר אינם ראוין לבא בקהל : איש מתהלל במתת שקר · שפוסק ואין נותן גורם לעצירת גשמי' : כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח כדכתיב ביהושע (ט) ולא יכרת מכם חוטב עצים ושואב מים לבית אלהים : קתבע · הקב"ה בכבוד שאול שלא נספד כהלכה והדר קתבע בפורענותיה דשאול אשר המית כו' : באשר משפטו · במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל צדקותיו :
תריסר

מסו' הש"ס
קדושין דף
שם
סוטה דף
[קדושין ס
[לעיל סע
ושם נסמן]
[ב"ק כד'
עה: שבועו
זבחים לא:
סנ' קו'
קכ: נדה
[לעיל טו
ב"ק ד' קו

עין משפט
נר מצוה

צז
א טוש"ע י"ד סי' שלז סעי' ב
צח
ב מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה הל' כד ופי"ע הלכה יז
צט
ג מיי' פי"ב מה' ממרים הל' ד
ק
ד מיי' פי"ב מה' איסורי ביאה הל' כב כג

תורה אור

תריסר ירחי שתא °ולא דרכיה למספדיה
נתינים ניקרינהו °ונפייסינהו °ויקרא המלך שמואל ב כא
לגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה
אכפר וברכו את נחלת ה' ויאמרו לו הגבעוני'
אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו ואין
לנו איש וגו' יתן לנו שבעה אנשים מבניו
והוקענו' לה' וגו' מפיים ולא פייסינהו אמר
°שלשה סימנים יש באומה זו הרחמני'
והביישנין וגומלי חסדים רחמנים דכתיב °ונתן דברים יג
לך רחמים ורחמך והרבך ביישנין דכתיב
°בעבור תהיה יראתו על פניכם גומלי חסדים שמות כ
דכתיב °למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו בראשית יח
וגו' כל שיש בו ג' סימנים הללו ראוי להדבק
באומ' זו ויקח המלך את שני בני רצפה בת
איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת
מפיבוש' ואת חמשה בני מיכל בת שאול אשר
ילדה לעדריאל בן ברזלי המחולתי מאי שנא
הני אמר רב הונא העבירום לפני ארון כל
שארון קולטו למיתה כל שאין ארון קולטו
לחיים מתיב רב חנא בר קטינא ויחמול
המלך על מפיבושת בן יהונתן בן שאול שלא
העבירו וכי משו' פנים יש בדבר אלא שהעבירו
וקלטו ובקש עליו רחמים ופלטו ואכתי משוא
פנים יש בדבר אלא שבקש רחמים שלא
קלטנו הארון והא כתיב °לא יומתו אבות על דברים כד
בנים *וגו' אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי
יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התור' ואל
יתחלל שם שמים בפרהסי' °ותקח רצפה בת שמואל ב כא
איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת
קציר עד ניתך מים עליהם מן השמים ולא
נתנה עוף השמים לנות עליהם יומם וחית השדה ליל' והא כתיב °לא תלין דברים כא
נבלתו על העץ אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק °מוטב שתעקר
אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסי' שהיו עוברים ושבים
אומרים מה טיבן של אלו הללו בני מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם
בגרים גרורים אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו ומה בני מלכים
כך בני הדיוטו' על אחת כמה וכמה ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כמה
וכמה מיד ניתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנאמר °ויהי לשלמה מלכים א ה
שבעים אלף נושא סבל ושמנים אלף חוצב בהר ודלמא ישראל הוו לא
סלקא דעתך דכתיב °ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ודלמ' *דוגזר שם ט
בעלמ' אלא מהכא °ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל ד"ה ב ב
וימצאו מאה וחמשים אלף ויעש מהם שבעים אלף נושא סבל ושמונים
אלף חוצב בהר ונתיני' דוד גזר עליהם משה גזר עליהם דכתיב °מחוטב עציך דברים כט
עד שואב מימיך משה גזר להההו' דרא דוד גזר לכולהו דרי ואכתי יהושע
גזר עלייהו דכתיב °ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים לעדה יהושע ט
ולמזבח ה' °יהושע גזר בזמן שבית המקדש קיים דוד גזר בזמן שאין בית
המקדש קיים
בימי

תריס' ירחי שתא · לאו דוקא דהא קרוב לתלתין שניןהוא שהרי סוף שמתיו של דוד היו אלא לפי שאין דרך כבוד לספוד אחר י"ב חדש אחר שנתקבלו תנחומיןעל המת כדאמ' במועד קטן (ד' כא:): אין לנו · לתבוע לשאול ולביתו לא כסף ולא זהב כי אם נפשות ואין לנו להמית בשאר ישראל כי אם בזרעו : והוקענום · תלייה: באומה זו · ישראל : הרחמני' כו' · והני גבעונים כיון דלא מרחמי אינן ראוין לידבק בהן מיד גזר עליהן דוד לכך נאמר והגבעונים לא מבני ישראל המה : ויחמול המלך · ואי בארון תליא מלתא כיון דלא קלטו ארון מהו חמלתו של דוד ומשני שלא העבירו : וכי משוא פנים יש בדבר · וכי היה לו לדוד לישא פנים בדיני נפשות היה לו להעביר את כולן: ואכתי משוא פנים יש בדבר · הואיל וקלטו ארון לא היה לו להמית אחר תחתיו : ואל יתחלל שם שמים · שיהיו האומות אומרים אין אומה זו ראויין לידבק בה שהרי פשטו ידיהם בגרי' ליטול מזונותיהם ולא עשו בהן נקמה : עד נתך מים עליהם · עד ימות הגשמי' לא ניתנו לקבורה : דוגזר · שכירים : אלא מהכא · ויספר שלמה את כל האנשי' וימצאו מאה וחמשי' אלף ויעש מהם שבעים אלף [נושא] סבל : מחוטב עציך · מדקרינהו לחוטבי עצים באנפייהו שמע מינה לאו בכלל ישראל נינהו ולאו בכלל גרים אלא עבדים ועבדים פסולי' נינהו וגבעוני' חוטבי עצים נינהו דלהכי אקרינהו יהושע: משה גזר עליהןלההוא דרא · על חוטבי עצים שהיו בימיו : ויתנם יהושע · אלמא עבדי' נינהו ויהושע לדורות הבאים גזר דכתי' (יהושע ט) לא יכרת מכם חוטבי עצים : בזמן שבה"מ קיים · דכתי' (שם) למזבח ה':
חלקנו

אדמוני ומפיבושת · אותו מפיבושת היה בן שאול ואמר ר"ת דהוא היה רבו של דוד דאמר בפ'קמא דברכות (ד' ד ושם) שהיה מבייש פני דוד בהלכה וגרס התם דלא מפיבושת שמו אלא איש בעל שמו כי מפיבושת בן שאול נקרא איש בעל בדברי הימים ולא כמה שכתוב בספרים איש בושת שמו דלא מצינו בשום מקום איש בושת שנקרא מפיבושת ואיש בושת נהרג בתחלת מלכות בית דוד קודם מעשה הגבעונים דליכא למימר דמפיבושת בנו של יהונתן היה רבו של דוד דאותו לא מצינו בשום מקום שנקרא לא איש בושת ולא איש בעל וא"ת ולמה לא חלק לו כבוד לרבו לבקש עליו רחמים שלא יקלטנו הארון ויש לומר דשמא ביקש ולא נענה :

ותטהו לה אל הצור · אומ' במדרש אל הצור "שהצדיק' עליו הדין ואמרה הצור תמים פעלו :

דונגר גרסינן · מדת שכירו' דדון לשון מדה כדאמר *בבבא בתרא (ד' נ:) וקרא ליה *דון פפא:

ונתינים דוד גזר עליהן · ברים שמעתין פירש בקונטרס שגזר עליהןחתנות וכדכתי' והגבעונים לא מבני ישראל המה וגומר כלומר אין ראוין להדבק בישראל והשתא פריך דמשה גזר עליהןעבדות ואסו' משו' לא יהיה קדש ומשני דמשה לא גזר אלא להההוא דרא ויהושע בזמן שבית המקדש קיים ומצינו למימר דלא נאסרו בשום פעם משום לא יהיה קדש כיוןדלא גזר עליהןעבדות אף בזמן שאין בה"מ קיים ודוד גזר עליהן חתנות ולא שעבד' לכולהו דרי ואתי שפיר הא דאין בנתינים תורת עבדות דתנן באלו נערות (ד' כט · ושם) דהבא על הנתינה יש לה קנס ואלו בבא על השפח' תנן דאין לה קנס ואומ' בירושלמי אפי' משומר' שלא נבעלה ועוד דאם יש בהם תורת עבדות ליתסרו חרורי בנתיני דמשוחרר אסור בשפחה כדאמר בהאיו עבד ותניו בן חורין ליסא שפחה אין יכול ובפ' י' יוחסין (דף סט :) קאמר דחרורי ונתיני מותרי' לבא זה בזה ועוד יש לפרש דהכי פריך ולא עבדות ממש משה גזר עליהן ומסתמ' גזר נמי שלא יתחתנו בהם דאין נכון שיתחתנו בהם כיון דנראין כעבדי' ודוד נמי נוכל לומר דגזר עליהן עבדות כדי שלא יתחתנו בהם והשתא פריך שפיר דמשה גזר עליהן וניחא השתא הא דקאמר בימי ר' בקשו להתיר נתיני' להפקיע שיעבוד מהם וע"י כן יהיה מותר להתחתן בהם ומסיק דחלק מזבח מי יתיר וכיון דאישתייר בהן שיעבוד של חלק מזבח אין הגון לידבק בהם ופליגא דרבי חייא בר אבא דאמר חלק מזבח בזמן שאין בה"מ קיים מותר ואם היו מפקיעין חלק עדה היו מותרים לגמרי ושוב לא יחול שום עבדות של חלק מזבח אפילו לכשיבנה ואין נראה לר"ת דמדאורייתא' אסירי בלאו דלא תתחתן כדמסיק רבא לעיל (ד' עו ·) דבגירותן אית להו חתנות ותנן (מכות ד' יג ·) ואלו הן הלוקין הבא על הממזרת ועל הנתינה ומיהו איכא למימר דנתינה אגב שיטפא דממזרת נקט' וכן צריך לומר למאי דהוה בעי רבא למימר דבגירותן לית להו חתנות דבכל דוכתא איירי בגירות גבי קנס ובפ' יוחסין (דף סט) במתניתין ונראה לר"ת דדוד גזר עליהם שיעבוד והא דקאמר לעיל ראוי להדבק עם ישראל היינו לאשות בני חורין כמותן אבל חתנות אסור מדאורייתא והא דקאמר בימי רבי בקשו להתיר נתינים לא להתחתן בהם אלא להפקיע עבודתם ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר הלכך אין לנו להתיר אפילו חלקנו שלא ישתכח חלק מזבח ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר חלק מזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר ממילא בלא שום
התרה

"גי' הב"ח שהצדיקה עליהם הדין

"בגמ' של הב"ח נ"ב ושם משמע דהיו גורסין רון פפא בוב מגאתי בב"ב ד' קכב ע"א דצריך לגרוס רונגר והוא שני תיבות רון פי' יום וגר פי' שכיר דהיינו שכיר יום וכן נ"ל דצ"ל כאן רונגר דתי' דונגר אין לו פירוש כל: וא"כ גם ברשב"ם צ"ל רון פפא וק"ל

[עיקר הכוונה אסיפא דקרא איש בחטאו יומתו ועי' תו' ע"ז לו : ד"ה וכתיב לא תתחתן וכ"כ תו' בכתובות כט · סוף ד"ה אלו]

[גירסת הערוך רונגר פי' לשון פרסי רון יום גר שכיר כלומר שכיר יום וע' ב"ב קכב · שגם הרשב"ם בשם ר"ח כתב כך רונגר]

תורה אור

בימי רבי בקשו להתיר נתינים אמר להם רבי חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר ופליג' דר' חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן חלק עדה לעולם אסור חלק מזבח בזמן שבית המקדש קיים אסור אין בית המקדש קיים שרי : **מתני'** אמר ר' יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו ואין לי לפרש אמר רבי עקיבא אני אפרש סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו מפני שהיתה לו שעת הכושר *סריס חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שלא היתה לו שעת הכושר ר' אליעזר אומר לא כי אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו מפני שיש לו רפואה סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה העיד רבי יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן איילוני' לא חולצת ולא מתייבמ' הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות וכן איילונית שחלצו לה אחין לא פסלוה בעלוה פסלוה מפני שבעילת' בעילת זנות : **גמ'** מכדי שמעינן לר' עקיבא דאמר חייבי' לאוין כחייבי כריתות דמי וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו אמר ר' אמי הכא במאי עסקינן כגון שנשא אחיו גיורת ור' עקיבא סבר לה כר' יוסי דאמר *קהל גרים לא איקרי קהל אי הכי יבומי נמי מייבם אין הכי נמי ואיידי דאמר ר' יהושע חולץ אמר איהו נמי חולץ דיקא נמי דקתני העיד רבי יהושע בן בתיר' על בן מגוסת שהיה בירושלי' סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא ש"מ מתיב רבה *פצוע דכה וכרות שפכה *סריס אדם והזקן או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו מתו אחין ועמדו הן ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או חלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמ' לא יבא פצוע דכה וכרות שפכה בקהל ה' אלמא בקהל עסקינן אלא אמר רבה כגון שנפלה לו ולבסוף נפצע אמר ליה אביי וליתי איסור פצוע ונידחי עשה דיבום מי לא *תנן ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי הכא נמי ניתי איסור פצוע ונידחי אלא אמר רב יוסף האי תנא הך תנא דבי רבי עקיב' הוא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר איקרי כאן להקים לאחיו שם והא לאו בר הכי הוא אמר רבא אם כן אין לך אשה שבשרה ליבם שלא נעשה בעלה סריס חמה שעה אחת קודם למיתתו לר' אליעזר פירוק' דרבא פירכ' היא התם כחישות' דאתחיל' ביה היכי דמי סריס חמה אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כל

שלא

דברים כג

שם

חלקנו נתיר · דיכולין בית דין להתיר ולהפקיר חלקם של ישראל דקי"ל (לקמן ד' פט) הפקר בית דין הפקר : ופליגי דר' חייא · האי דקאמר חלק המזבח מי יתיר ואף על גב דמזבח בימי רבי לא הוה קאמר דחלק מזבח אסור פליג דר' חייא: חלק עדה לעולם אסור · עד שיתירוהו : **מתני'** והסריס לא חולץ כו' · דכתיב לא ימחה שמו מישראל פרט לסריס ששמו מחוי: ואין לי לפרש · איני יודע אי זה סריס בן חליצ' ואי זה פטור: סריס אדם · שנסתרס לאחר שנולד: סריס חמה · ממעי אמו : לקיים דברי ר"ע · עדות זו של ר' יהושע בן בתירא לקיים דברי ר"ע העיד : לא פסלה · מן הכהונ' שאין חליצתן חליצה : בעילת זנות · שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה : **גמ'** כחייבי כריתות דמי · דא"ר עקיבא בהחולץ (ד' מט) יש ממזר מחייבי לאוין וסריס אדם מחייבי לאווינהו' דכתי' (דברי כג) לא יבא פצוע דכא והיכי קאמר ר"ע סריס [חולץ] את אשת אחיו הא לא רמיא קמיה ואברא' קיימא כחייבי כריתות וקאי עלה באיסור אשת אח: ואיידי דאמר רבי יהושע חולץ · דלרבי יהושע יבומי לא דאית לי' קהל גרים מיקרי קהל ומיהו מיחלץ חליץ דחייבי לאוין לר' יהושע בני חליצה נינהו : דיקא נמי · דלר' עקיבא יבומי נמי שרי דקתני וכו' ויבמו את אשתו : סריס אדם · הואיל והיתה לו שעת הכושר ור' עקיבא היא: זקן · נקט ליה בהדי הנך משום דדמי להו דהית' לו שעת הכושר והשת' פסק מלידה : ונתנו גט · כלומר או נתנו לה גט: מה שעשו עשו · וצריכות גט למאמרן או אם נתנו גט אסורין שוב לייבמן : ואסור לקיימן · לאו אזקן קאי : שנפלה לו · והוזקקה ליבום : ולבסוף נפצע · דהשתא בעי' חליצה לאפקועי זיקה : דרבן גמליאל בפ' ב"ש בגדול שנפלה לפני בעל אחות קטנה אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי אע"ג דבשע' נפילה איחזא : אלא אמר רב יוסף · שנפצע ואח"כ נפלה לו ודקאמרת הא אית ליה לר"ע חייבי לאוין כחייבי כריתות האי תנא דמתני' הך תנא דבי ר"ע היא דאומ' בהחולץ ליבמתו (ד' מט) אי זהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא ודלא כר' שימאי דאמר (כתובות ד' כט) מן הכל היה עושה ר' עקיבא ממזר חוץ מאלמנה לכ"ג שהרי אמרה תורה לא יקח ולא יחלל אבל מכל חייבי לאוין גרידי אפילו ליכא קורבא הולד ממזר : ופרכינן ואמאי סריס חולץ ואפילו היתה לו שעת הכושר איקרי כאן להקים כו': אמר רבא אם כן · דשעת הכושר דמעיקרא לאו מלתא היא הואיל ובשעת מיתה לא חזי אין לך אשה כו' : סמוך למיתתו · ייסורי מיתה מתישים כחו אלא אמרינן הואיל ומעיקרא בר הקמה הוה בת חליצה היא הכא נמי לא שנא : לר' אליעזר פירוקא דרבא פירכא היא · גמרא פריך כלומר האי פירוקא דרבא פירכא היא לר' אליעזר דהא ודאי חזינן דשעת הכושר מלתא היא ואמאי קאמר ר' אליעזר סריס אדם אין חולץ דלא מהניא לי' שעת הכושר דמעיקרא הא ודאי סריסות של מיתה אין לו רפואה ואפי' הכי מתייבמת האשה משום שעת הכושר דמעיקרא : בחישותא הוא דאתחילא ביה · ולא סריס הוא אלא מיתה מכחשת כוחו : היכי דמי סריס חמה · דקאמרת שלא היתה לו שעת הכושר :

שלא

התרה ואם היה מופקע מהם שיעבוד לגמרי שוב לא היה חל עוד עליהן וא"ת וכיון דנתיני אסורי מדאורייתא אלא תתחתן מאי שנא דמשוחרר מותר בבן ובשפחה אסור משום לא יהיה קדש וי"ל דלאו דלא תתחתן איכא למילף משאר פסולי קהל כגון ממזר עמוני ומואבי דשרו בקהל גרים אבל לאו דלא יהיה קדש לא שייך למילף דהא לא תפסי קדושין בשפחה ולא הוי דומיא דשאר פסולים ואם תאמר ומ"ש דממזר מותר בשפחה דתנן בהאומר בקידושין (ד' סט ·) ממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה כדמוכח התם בגמרא ואמר ר"ת דלא שייך לא יהיה קדש בממזר דעיקרו בא מקדישות מאיסור דלא תפסי בו קידושין ואין להאריך :

בימי ר' בקשו להתיר נתינים · אין זה מבטל דברי ב"ד חברו דהפקר בית דין הפקר :

אי הכי יבומי נמי תתייבם · פירוש אא"ב בנשא ישראלית איירי אע"ג דהוא ספיר מתייבמת אז לא תיקשי אמאי אין מייבם שהרי הוא אסור בה דהוי פצוע דכא ואיידי דקאמר חולץ קאמר נמי חולצין לאשתו אבל כיון דאיירי בגיורת איהו גופיה שרי לייבם :

ואיידי דא"ר יהושע חולץ כו' · וא"ת ר' יהושע גופי' אמאי נקט חולץ כיון דאיירי בגיורת אי משום דקסבר דקהל גרים איקרי קהל כדפי' בקונט' א"כ מאי קאמר ואין לי לפרש האיכא למשמע מדאתניו' חולץ וחולצין ולא אתניוה מייבם ומייבמין ש"מ דבסריס אדם חולץ וחולצין דאי בסריס חמה א"כ אפי' לייבם נמי שרי וי"ל דר' יהושע נקט חולץ וחולצין אגב דבעי למימר לא חולץ ולא חולצין דלא מצי למנקט לא מייבם ולא מייבמין דהוי משמע יבומי הוא דלא אבל מיחלץ שרי מיהו ר' עקיבא הוי מצי למיתני לא מייבם ולא מייבמין דכיון דפי' הטעם משום שלא היה לו שעת הכושר ממילא הוה ידעינא דמיחלץ נמי לא חליץ אלא אגב דנקט ר' יהושע חולץ נקט נמי ר' עקיבא :

אלמא בקהל עסקינן · וכרבי עקיבא אתיא דסריס אדם בר חליצה ויבום הוא ותימה דלמא בהא לא סבר' כרבי עקיבא דמשוי חייבי לאוין כחייבי כריתות :

אבל

[ע' תוס' סוטה ד"ה אשת]

עין משפט
נר מצוה

קא
א מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נס טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' ג
קב
ב ג שם סעי' א
קג
ד מיי' פי"ו מה' איסורי ביאה טוש"ע שם
קד
ה מיי' פ"ח שם סמג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' א
קה
ו טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' ג בהג"ה
קו
ז מיי' פ"ו מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ב
קז
ח שם סעי' א סי' קעג סעי' ג

שלא ראה שעה אחת בכשרותו מנא ידעינן אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה ממאי הואי דאפיה אימיה בטיהר' ושתיא שיכרא מרקא אמר רב יוסף היינו דשמענא לאמי דאמר' כל שממעי אמו לקוי ולא ידענא מאי ניהו וליחוש שמא הבריא בינתים כיון דתחלתו וסופו לקוי לא חיישינן מתיב רב מרי *רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר בודקין אותו שלש פעמים בתוך שמונים יום לחד אבר חיישינן לכולי גופא לא חיישינן : רבי אליעזר אומר לא כי וכו' · ורמינהי *בן כ' שנה ולא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם בת כ' ולא הביאה שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת עשרים והיא האילונית לא חולצת ולא מתייבמת דברי בית הלל ובית שמאי אומרים זה וזה בני שמנה עשרה ר' אליעזר אומר הזכר כדברי ב"ה ונקבה כדברי ב"ש מפני שהאשה ממהרת לבא לפני האיש אמר רמי בר דיקולי אמר שמואל חזר בו רבי אליעזר איבעיא להו מהי הדר ביה ת"ש דתניא ר' אליעזר אומר סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים רבי אלעזר אומר לעולם לא הדר ביה וכי תנן ההיא לעונשין אתמר אכל חלב מבן שתים עשרה [ויום א'] עד בן שמנה עשרה ונולדו בו סימני סריס ולאחר מכאן הביא שתי שערות רב אמר נעשה סריס למפרע ושמואל אמר קטן היה באותה שעה מתקיף לה רב יוסף לרב אילונית לרבי מאיר יהא לה קנס אמר ליה אביי מקטנותה יצתה לבגר אמר ליה *כל כי הני מילי מעלייתא יתאמרו משמאי דתניא אין הסריס נידון כבן סורר ומורה לפי שאין בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת זקן התחתון ואין אילוני' נידונית כנערה המאורסה שמקטנותה יצתה לבגר אמר רבי אבהו סימני סריס ואילונית ובן שמנה אין עושין בהן מעשה עד שיהו בן כ' ובן שמנה מי קתני והתניא *בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו

מפני

שלא ראה שעה אחת בכשרות · שלקה ממעי אמו : כיפה · אדול"ר שאין קילוח השתן הולך למרחוק כשהוא מטיל כלפי מעלה ואין נעשה ככיפה : דאפי' אימי' · לחם בתנור : בטיהרא · שמחממתה חום התנור וחום הצהרים : שיכרא מרקא · שכר מזוג ואיכ' דאמרי חזק: ולא ידענא מאי ניהו · כלומר ולא ידענא ממאי הוי ליסב' אחריני ה"נ היינו דשמענא לאמי כל שממעי אמו לקוי ולא ידענא מאי היא כלומר לא הוה ידענ' אהיכא קאי אבל השתא ודאי ידענ' דסריס חמה קמפרש ואזיל : וליחוש שמא הברי' בינתים · שעה אחת ואשתכח דהוה ליה שעת הכושר : בודקין אותו · בבכורות קאי אוורור והמים הקבועים הרי זה מום ואיזה הוא אוורור הקבוע כל ששהא שמונים יום רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר בודקין אותו שלש פעמי' בתוך פ' יום בראשון פ' ובאמצע פ' ובסוף פ' אבל בבדיקה תחלה וסוף לא סגי שמא בינתים עבר ונמצא שאינו קבוע ולא אמרינן הואיל ותחלתו וסופו לקוי ודאי לא עבר : לחד אבר · לעין : לכולא גופא · סריס חמה מחמת חולי כל הגוף הוא : יביאו ראי' · אם ב"ד מצריכין את היבמה לחלוץ ולייבם יביאו קרובי היבמה ראיה שהוא בן כ' ותיפטר בלא חליצה ויבום : והוא הסריס · כלומר ונולדו בו סימני סריס והכי מפרש בנדה בפ' יוצא דופן (ד' מז :) דאי לא נולדו לו סימני סריס אמרינן האי דלא מייתי משום קטנות הוא ומחזקינן ליה כקטן עד רוב שנותיו: הזכר כדברי ב"ה · אלמא לר' אליעזר סריס חמה לא חליץ: ת"ש כו' · כי מתנית' ושמי הך דלעיל מקמי תרתי ושמע מינה מהדר הדר ביה א"כ מדקא מייתי מעשה דאלכסנדרי' לדבריו ש"מ מהדיא דלעיל הדר ביה וממתניתין ליכא למיפשט הכי דקתני שיש לו רפואה משום דמשמע דמסבר' קאמר הכי: וכי תנן ההיא · הזכר כדברי ב"ה לאו אמאי דאמרי לא חולץ אלא לאשמועי' דעד שיהא בן עשרים חשבינן לי' קטן אם לא הבי' ומכאן ואילך אמרינן גדול הוא אם לא הבי' אלא שהוא סריס וחייב בעונשין שבתורה : אתמר גרסינן: מבן י"ב עד י"ח · אתינוקת קאי כרבי אליעזר דאמר נקבה כב"ש ומרישא נמי שמעינן ליה דקאמר י"ב ויום אחד ואי בתינוק אין זמנו להבי' עד י"ג שנים ויום אחד בפ' יוצא דופן (דף מו ·) מבן י"ב · דפחות מי"ב ולא הביא' ודאי קטנה היא דזמן הבאת ב' שערות לתינוק' מי"ב ואילך בפרק יוצא דופן במסכת נדה (שם): נעשה סריס למפרע · איידי דאיירי בלשון זכר קתני סריס כיון שעברה שמנה עשרה כרבי אליעזר ולא הביא אע"פ שחזר והבי' אינו כלום דלא אמרי' כיון דהשת' אייתי איגלאי מלת' דעד השתא קטן הוה דבשערות תלי' מלת' אלא בסריס מחזקינן ליה וחשבינן לה בת עונשין משנים עשר ואילך שהיתה ראויה להבי' דאמר האי דלא אייתי משום דסריס הוה והא דתני' לקמן דאפילו הבי' לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו למפרע הוא דקאמר ומשנים עשר הוי' גדולה וסריס הוה: ושמואל אמר קטן היה באותה שעה · דלא מחזקינן ליה בגדול אלא מי"ח ואילך שהוא מוחזק בסריס והא דתני' לקמן הרי הוא כסריס לכל דבריו מכאן ולהבא קאמר אבל למפרע הוי קטן וה"ה נמי דאפילו לא הבי' לאחר זמן קחשיב ליה שמואל קטן עד י"ח ומשום רב נקט ליה לאשמועינן רבות' דאע"ג דחזר והבי' סריס הוא : לרב · דאמר נעשה גדול למפרע מי"ב ואילך אילונית לרבי מאיר יהא לה קנס חמשים כסף אלמה תני' במסכת כתובות (דף לה:) אילונית אין לה לא קנס ולא טענת בתולים באלו נערות ומוקמינן לה כר' מאיר דאמר קטנה אין לה קנס ואילונית הואיל ואין לה שערות קטנה היא בימים שהיתה ראויה לנערות ולא אמרינן כיון שעברו י"ח ולא הביאה נעשית גדולה למפרע לחייב קנס את האונסה בימי נערות : אמר ליה אביי מקטנות' יצתה לבגר · לעולם נעשית גדולה למפרע והא דאין לה קנס לרבי מאיר משום דמקטנות' יצתה לבגר דנערות בסימנים תליין וזו שאין לה סימנים חשבינן כל ימי קטנותה קטנה וכימי נערות בוגרת וזו וזו לרבי מאיר אין לה קנס אבל לרבנן אילונית בימי קטנותה יש לה קנס דרבנן פליגי עליה ואמרי קטנה יש לה קנס · ימי קטנות עד י"ב שנה ויום אחד : אמר ליה רב יוסף · ספיר קאמרת וכל כי הני מילי מעליית' כו' : סימני סריס ואילונית אין עושין בהן מעש' · להחזיק בגדולים וסריסים עד שיהו בני כ' ולא הביאו ומשנים עשר עד עשרים מצפים להם אם יביאו הרי הם קטנים עד עכשיו ואם לא יביאו גדולים הם : ובן ח' · שנולד לח' חדשים אין עושין בו מעשה להחזיקו כבן קיימא בשביל סימנים כלומר אף על פי שגמר סימניו שערו וצפרניו כשנולד אפילו הכי לא אמרי' בר קיימא הוא ודאי עד שיהיה בן עשרים שנה :

מפני

אבל מבן י"ב שנה ועד בן י"ח · *בנקבה איירי וכרבי אליעזר ואיידי דנקט לשון זכר נקט סימני סריס ולא נקט סימני אילונית דלא מסתבר למימר דסברי לה כב"ש :

ולאחר מכאן הבי' שערות · רבות' נקט דאף על פי שהבי' שערות לא אמרינן דאיגלאי מלתא למפרע שהיה קטן עד עכשיו שהביא שערות אלא חשיב ליה גדול לרב משתים עשרה ולשמואל מי"ח :

נעשה סריס למפרע · ולקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אף על גב דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה (מכות דף טו ·) דאף לאחר שהכ' את שניהם לא ידיע אי זהו אביו:

אילונית לרבי מאיר יהא לה קנס · לשמואל ניחא כיון שימי קטנות נמשכים עד י"ח אם כן אין כאן נערות דימי נערות הם בששה חדשים הסמוכים לשתים עשרה כשפוסקין אז ימי קטנות אבל לרב יהא לה קנס שפוסקין בזאת ימי קטנות כמו בשאר נשים :

והא תניא בן שמנה אסור לטלטלו · ואם יכול להיות בר קיימא לא היה אסור לטלטלו ומשני הכ"ע שנגמרו סימנים דעל ידי סימני' יש היכרא להוציאו מתורת נפל בכ' שנה לרבנן כדאשכחן לרבי דכי גמרו סמנים חשיב בר קיימא בשלשים יום כשאר ולדות ומלתיה דרבי אבהו כרבנן אבל אין לפרש דלרבנן אין יוצא לעולם מתורת נפל ולרבי בעשרי' שנה ורבי אבהו כרבי דאם כן כי פריך ארבא תוספאה כמאן כרבי הוה ליה למיפרך אר' אבהו דקאי ביה ועוד דאם כן רבא תוספאה אפילו כרבי לא אתי דלא חשיב לרבי בר קיימא לומר דאישתהי אלא על ידי הוכחה יתירא שתי כ' שנה אלא נרא' לר"י כדפירשנו ונראה דאפילו נגמרו סימנים דאסור לטלטלו דבתוספתא בתר ההיא דבן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו קתני איזהו בן שמנה שלא כלו לו חדשיו והיינו אפילו נגמרו דאין יוצא מתורת נפל בשלשים יום אלא על ידי עשרים ומלת' דלא שכיח היא ואסור לטלטלו:

כיון

עין משפט
נר מצוה

[ועי' היטב נדה מו : בתוס' ד"ה דברי ב"ה]

קח
א מיי' פ"ב מה' איסורי מזבח ה"ב
קט
ב מיי' פ"ב מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב וסי' קעב סעי' ו
קי
ג מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב בהג"ה
קיא
ד מיי' פ"ז מה' ממרים הל' ה ו
קיב
ה מיי' פ"ב מה' אישות הל' ב
קיג
ו מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב
קיד
ז מיי' פ"א מה' מילה ופכ"ה מה' שבת הל' ו טוש"ע א"ח סי' של סעי' ח וטוש"ע י"ד סי' סו סעי' יא

מפני הסכנה הכא במאי עסקינן ״(כשגמרו סימניו) דתניא *איזהו בן שמנה כל שלא כלו לו חדשיו רבי אומר ׳סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי בר ז׳ הוא ואישתהויי הוא דאישתהי אלא הא דעבד *רבא תוספאה ׳עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשרי׳ כמאן כרבי דאמר משתהא כיון דאיכא רבי שמעון בן גמליאל דאמר משתהי כרבים עבד דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר ״כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל תנו רבנן *׳איזהו סריס חמה כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפילו הביא לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו ׳ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר ׳כל שאין מימיו מעלין רתיחות ויש אומרים ׳כל המטיל מים ואין עושה כיפה ויש אומרים ׳כל ששכבת זרעו דוחה ויש אומרים ׳כל שאין מימי רגליו מחמיצין אחרים אומרים ׳כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רבי שמעון בן אלעזר אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה ׳ואיזו היא אילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה ב׳ שערות אפילו הביאה לאחר מכאן הרי היא כאילונית לכל דבריה ׳ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רבן שמעון בן גמליאל אומר ׳כל שאין לה שיפולי מעים כנשים רבי שמעון בן אלעזר אומר ׳כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש אתמר סימני סריס רב הונא אמר עד שיהו כולם רבי יוחנן אמר ׳אפילו באחד מהן ׳היכא דהביא ב׳ שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא אלא הא דאמר להו רבה בר אבוה לרבנן עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברת כמאן כרב הונא לא רב נחמן סיבי דיקנא הויא ליה: הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית וכו׳ · קתני סריס דומיא דאילונית מה אילונית בידי שמים אף סריס בידי שמים וסתמא כרבי עקיבא דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא: הסריס שחלץ ליבמתו לא פסל כו׳ · טעמא דבעלה הוא הא אחר לא

לימא

מפני הסכנה · ״סכנת שניהם הבן והאם שלא ירבה חלב הדדין ותמות: טעמא דלא גמרו כו׳ · בניחותא ותימא דמלתא היא: בר שבעה הוא · ולשבעה נגמרה צורתו אלא שנשתהא °וחזר ואשמעינן רבי אבהו דאפילו לרבי לא מחזקינן ליה בבר קיימא עד שיהא בן עשרים: ואישתהי עד תריסר ירחי שתא · ״שלא חזר וילדה אשתו לסוף שנתה: ואכשריה · רבא דקסבר משתהא הולד אחר גמר צורתו וזה נשתהא שלשה חדשים ולא אמרי׳ לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר: כל ששהא שלשים יום באדם · שחיה שלשים יום: אינו נפל · ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור דאמר לשבעה נגמרה צורתו ואישתהי עד שמיני להכי נקט באדם דאלו בבהמ׳ קתני התם שמונה ימים שהה אין נפל: לקוי: רך: מחליק · חלק כבשר אשה דרך בשר איש להיות שעיר אספרי״א בלעז: רתיחות · אשקוי״מא: כיפה · קילוח ארוך למרחוק: דוחה · שאינו קשור אלא נגול כמים: מחמיצין · מסריחים כשעוהים בכלי: הבל · חמימות כעין עשן: ומתקש׳ בשעת תשמיש · תשמיש קשה לה: שיפולי מעים · כמינקף למעלה מאותו מקום כדאמר בפרק יוצא דופן (דף מז:): איתיב ליה ברת · אלמא כיון דליתנהו כולהו סימני סריס דבכר ליה׳הא לא מחזקי׳ ליה כסריס: סיבי דיקנא · יתדות הזקן כלומר בכמה מקומות הוה לו שער בזקנו: בידי אדם · כלומר סריס אדם בעי חליצה, סריס חמה לא: טעמא דבעלה הוא · דהויא זונה דנבעלה לאחי בעלה שלא במקו׳ מצוה והיא היתה עליו בכרת:

פסולה

כיון דאיכא רשב״ג דאמר משתהי כו׳ · תימה דהשתא משמע דפלוגתא דרשב״ג ורבנן בבן ח׳ דחשיב בר קיימא לרשב״ג ולא לרבנן וקשיא לר״י דלעיל בהחולץ (דף לו:) ובפרק ר׳אליעזר דמילה (דף קלה: ושם) משמע דפליגי איפכא ובבהמה ולדות דלרשב״ג היכא דלא שהה השבינן ליה ספיקא ולרבנן חשבינן ליה בר קיימא ואמר ר״י דמשמע ליה לגמרא דפליגי בתרתי דעל כרחך רשב״ג איירי בבן שמנה דמדתניא בתוספתא* בתר פלוגתא דרבי ורבנן דלעיל ומדקאמר כל ששהה ולא נקט אם שהה משמע דאתא לרבויי שמנה ולדות דאין יוצאין מתורת נפל אלא בשלשים יום ועוד דבתוספתא מסיים במלתיה דרבן שמעון בן גמליאל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה משמע דמיירי בשמנה ולדות מדמייתי קרא ועוד דאם לא בא להוסיף רשב״ג שמנה ולדות מה בא להוסיף על רבי ואכתי קשיא לר״י הא דאיבעיא לן בסוף ר׳אליעזר דמילה (דף קלו) מי פליגי רבנן עליה דרשב״ג בשמ׳ ולדות או לא ומדקדק מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב״ג מכלל דפליגי רבנן ומאי ראיה היא דלמא משום בן ח׳ בא לפסוק כמותו ואמר ר״י דקי״ל דשמואל בשמ׳ ולדות פוסק כמותו א״כ דע״כ לא בבן שמנ׳ פסק כמותו אלא בשמנה ולדות דבבן ח׳ אין הלכה כמותו מדרבי אבהו דהכא ועוד דאי בבן שמונה פוסק כמותו ה״ל למימר הלכה כרבי ורשב״ג:

עד שיהא בכולן · אע״ג דאמרן לעיל דבעינן שיהא לקוי ממעי׳ אמו ויש סימנים שאין יכולין להודע משנולד מכל מקום כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה ושאר סימני׳ ניכרים כל א׳ כשהוא בזמנו הוכיח הראשון על האחרים שממעי אמו הוא לקוי אלא שלא היו ראוין להיות ניכרים סמוך ללידתו וא״ת הא דאמרי׳ (לקמן דף*) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין קטן שמא ימצא סריס כשמטיל מים ועושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכלן *ואפילו אם יוולדו כל הסימנים לאחר מכאן אין בכך כלום כיון שלא היה לקוי ממעי אמו ואין לומר דבאותו קטן שיש בו סימני סריס שאין עושה כיפה קאמר דלא חולצין ולא מייבמין דהא בכל דוכתא משמע דטעמא משום דחיישינן למיעוט וזה היה תימה דאותן שיש בהן סימני סריס בקטנותם רובם מיתקנין ולאו סריס נינהו ועוד דלקמן בפרק בית שמאי (דף קיא:) משמע דבכל קטנים איירי רבי מאיר גבי יבם קטן שבא על יבמה גדולה תגדלנו דקאמרינן לימא מתניתין דלא כרבי מאיר כו׳ ואמר ר״י דהא דבעינן לעיל שיהו בו סימני סריס משנולד היינו ליחשב ודאי סריס אבל ספק סריס הוי אע״פ שאין בו סימני סריס וכן פירש רשב״ם ביוצא דופן (דף מז: ושם) גבי הא דאמר וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה עד רוב שנותיו פירוש עד רוב שנותיו אם לא הביא הוי גדול ודאי וסריס ודאי אבל קודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן תשעה מעשרים ועד רוב שנותיו ואם הביא ב׳ שערות מכ׳ ועד קודם רוב שנותיו הוי גדול ולא סריס:

דהביא שתי שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי עד שיהא בכולן: ואם תאמר והא לעיל אמרינן בן עשרים ולא הביא שערות יבואו כו׳ הא הבי׳ שערות קודם עשרים לא חשיב ודאי סריס אע״פ שיש בו סימני סריס ואם כן מאי קאמר עד שיהא בכולן אפי׳ כולן אין מועילין דהא הביא שתי שערות בזקן ואמר ר״י דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת שתי שערות אף על גב דבכל שאר מקומות בגוף מועילים וא״ת כיון דהביא שתי שערות בזקן מאי קאמר עד שיהא בכולן והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן והרי יש לו זקן ואמר ר״י דאין חשוב בהבאת שתי שערות לבד יש לו זקן אלא אם כן נתמלא זקנו ואם תאמר הא דאמר בפרק קמא דקדושין (דף לה: ושם) זקן האשה והסריס ופירש בקונטרס סריס חמה היכי משכחת לה למ״ד עד שיהא בכולן ואר״י דהכא מיירי קודם כ׳ אבל מה שהביא אחר כ׳ שכבר הוא סריס ודאי אין בכך כלום *: **כי** פליגי בשלא הביא · והא דקאמר רבי יוחנן אפילו בא׳ מהן לא שיצטרך סימן אחד בהדי הא אלא בהאי לחודיה חשוב סריס ואין לתמוה על הלשון דכי האי גוונא אמרי׳ באלו טרפות (דף סב ׳) שוף הבא בסימן אחד טהור *והני מילי דלא דרים ועל כרחך הכי פירושו ה״מ שאותו סימן הוא דלא דרים:

לימא

עין משפט
נר מצוה

״צנת׳ של הב״ח תא״מ וכ״ב ברי״ף גורס הכ״ע בשלא נגמרו סימניו

*[שבת פ״ט]

קטו
א מיי׳ פ״א מה׳ מילה טוש״ע י״ד סי׳ רסו סעי׳ יא

קטז
ב מיי׳ פט״ו מה׳ אסורי ביאה טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יד

קיז
ג מיי׳ פ״ב מה׳ אישות טוש״ע אה״ע סי׳ קלה סעי׳ יב וסי׳ קעב סעי׳ ו

קיח
ד ה ו ז ח ט י מיי׳ שם טוש״ע שם סי׳ קעב סעי׳ ה

קיט
כ מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ז

קכ
ל מ נ מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ד

קכא
ס ע שם סעי׳ א בהג״ה

[קיט: לעיל סא:]

[ועמ״ש תוס׳ נדה לב: ד״ה שמא כו׳ דלא מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים]

[ע׳ תוס׳ קדושין לה: ד״ה הרי הוא]

לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא דאמר *שומרת יבם שזינתה פסולה ליבמה לא הוא הדין אפי׳ לאחר נמי ואיידי דתנא רישא בדידיה תנא נמי סיפא בדידיה: וכן איילונית שהלצו לה אחין כו׳ · טעמא דבעלוה הא לא בעלוה לא כמאן דלא כרבי יהודה דאי ר׳ יהודה *האמר איילונית זונה היא: **מתני׳** ׳סריס חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יוסי ור״ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יהודה אומר *טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסריס ׳אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא רבי *אליעזר אומר ׳אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר: **גמ׳** פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל קמ״ל: רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אנדרוגינוס · אמר ר״ל מאכילה בתרומה ואין מאכילה בחזה ושוק רבי יוחנן אומר אף מאכילה בחזה ושוק ולריש לקיש מאי שנא חזה ושוק דאורייתא תרומה נמי דאורייתא הכא במאי עסקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן אבל בזמן שבית המקדש קיים מאי לא אדתני אין מאכילה בחזה ושוק ליפלוג וליתני בדידיה בד״א בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא הכי נמי קאמר כשהוא מאכילה מאכילה בתרומה בזמן הזה דרבנן ואין מאכילה בזמן חזה ושוק ואפילו בתרומה דרבנן דלמא אתי להאכילה בתרומה דאורייתא ורבי יוחנן אמר אף מאכילה בחזה ושוק אמר ליה ר׳ יוחנן לריש לקיש מי סברת ׳תרומה בזמן הזה דרבנן א״ל אין שאני שונה ׳עיגול בעגולים עולה אמר ליה והלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה מי סברת כל שדרכו לימנות שנינו את שדרכו לימנות שנינו מאי היא דתנן ׳*מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות

כולן

פסולה ליבמה · כאשת איש שזינתה שאסורה לבעלה וכיון דזונה היא אסורה לכהונה: האמר איילונית זונה היא · בפרק הבא על יבמתו (דף סא:) ויליף לה מהזנו ולא יפרצו: **מתני׳** סריס חמה כהן כו׳ · אבל סריס אדם מיפסל נמי פסיל לה מתרומה דבי נשא דהיינו פצוע דכה: לא יחלוץ · אם יש אח אחר: אבל לא נישא · שהוא כזכר והשוכב עמו הרי הוא כבא על הזכר: ר׳ אליעזר אומר · בגמ׳ מפרש פלוגתייהו: **גמ׳** מהו דתימא מוליד מאכיל · דדייקינן ויליד ביתו הם יאכלו הראוי להוליד יאכיל: מאכילה בתרומה כו׳ · לקמן מפרש לה בתרומה בזמן הזה דרבנן אבל במידי דאוריית׳ לא מאי טעמא ספק איש ספק אשה הוא: הכי נמי קאמר כו׳ · והכי משתמע מלתיה דר״ל מאכילה בתרומה כלומ׳ בזמן הזה שאין נוהג אלא תרומ׳ ואינו מאכילה בכלום בזמן שחזה ושוק נוהגין דהיינו כשהמקדש קיים: אפי׳ בתרומה דרבנן · כגון תרומת פירות חוצה לארץ ואיכ׳ תרומ׳ דאוריית׳ כגון דגן תירוש ויצהר גזרי׳: אף מאכילה · דזכר מעליא הוא: מי סברת תרומ׳ בזמן הזה דרבנן · דקמוקמת לה למתניתין במידי דרבנן ואסרת לה בחזה ושוק: שאני שונה · ברייתא עיגול של תרומה בטל במאה של חולין או עיגול של תרומה טמאה בטל בק׳ עיגולים של תרומה טהורה ואי תרומה בזמן הזה דאורייתא כיון דעיגול דבר חשוב הוא ודרכו לימנות לא בטיל אע״ג דתרומ׳ תאנים דרבנן הואיל ותרומה דאוריית׳ נוהגת לא מבטלינן דרבנן גזיר׳ דרבנן אטו דאורייתא: אמר ליה והלא אני שונה כו׳ · כלומר מי אית לך למיגזר בהא דרבנן אטו דאוריית׳ אי נמי אתית לבטולי בדאוריית׳ לאו איסורא הוא שהרי אני שונה חתיכ׳ של חטאת טמאה בטיל בטהורה והכא מידי דאוריית׳ הוא ואע״ג דדרכו לימנות דמי סברת כל שדרכו לימנו׳ שנינו דלא בטיל את שדרכו לימנות שנינו שעשאוהו מיוחד למנין אבל חתיכה ועיגול פעמים שהם נמכרים באומד אע״ג דרגילים לימנו׳ הואיל ואין מיוחדים בכך בטלין: תלתן · פניגרי׳ מין קטנית הוא ולמתק הקדירה בא: ידלקו · כלאים בשריפה דכתיב (דברים כב) תוקדש תוקד אש:

לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא כו׳ · וא״ת לעיל בפ״ק (דף טו:) דקאמר צרות מתירא אני בני צרות מעיד אני כנגד לרב המנונא מבני צרות לפשוט שהצרות פטורות מחליצה ומן היבום שאם היו זקוקות לאחין א״כ היו בני צרות פסולות מק״ו דאלמנה דליכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מחוללת שגם היבמה שזינתה מחוללת לרב המנונא ואמר ר״י דמה דפשט להם בני צרות בזה לא היה מתירא שאם יקפידו עליו יאמר שאין הלכה כר׳ המנונא: **ואין** מאכילה בזמן חזה ושוק אפי׳ בתרומה דרבנן · בפרק שני דכתובות (דף כה ׳) גבי מאי גדולה חזקה דקאמר ואיבעית אימא בתרומה דרבנן אכלי דאורייתא לא אכלי ההיא שנויא לא הויא כסוגיא דהכא דגזרינן דרבנן אטו דאוריית׳ והא דאמר באלו עוברין (דף מד ׳) גבי שתי מדוכות הנא לתרומת חבלין דרבנן ולא גזרינן אטו דאורייתא אר״י דשאני התם דאקראי בעלמא ולא איתחזק איסורא דאימור תרומה לתוך תרומה נפלה אבל עיגול בעיגולים דהכא אע״ג דאקראי בעלמא איתחזק איסורא והא דפריך לקמן (דף פב ׳) דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מברייתא דשתי קופות ה״מ לשנויי בתרומת פירות דרבנן כי ההיא דכתובות אלא דמשני לה שפיר וא״ת ומי דחקו לר״ל דלא אכלה בתרומה בזמן חזה ושוק ואוקי מתני׳ משום דמשני לר׳ יוסי דאמר אנדרוגינוס ספיקא הוי ״דקאמר שלא הכריעו בו חכמים אם הוא זכר אם הוא נקיבה ואם תאמר והא לר׳ יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא כדמוכח בריית׳ דסדר עולם דמייתי לקמן במתניתין ויש לומר דקסבר ר״ל דר׳ יוסי תנא לה ולא סבר לה דכה״ג אשכחן בפ׳ יוצא דופן (דף מו ׳) ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר׳ יוסי עיגול בעיגולים עולה ור׳ יוחנן אית ליה לקמן (דף פב:) דתני לה וסבר לה כדדייק ממתני׳ דמשוי ליה רבי יוסי לאנדרוגינוס ודאי זכר מדקתני נושא ומינה מותבינן לקמן (שם) לר״ל ולדידי׳ ליתא לבריית׳ מקמי מתני׳: **אמר** ליה רבי יוחנן לר״ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן · אע״ג דר׳ יוחנן גופיה אית ליה לקמן (שם) דלרבנן תרומה בזמן הזה דרבנן הכא אליבא דרבי יוסי קיימי וה״ק מי סברת דלר״י כי תרומה בזמן הזה דרבנן והשתא נ״ל דהא דמהדר ליה ר״ל אני שונה עיגול בעיגולים עולה אליבא דר׳ יוסי היה שונה:

שאני שונה עיגול בעיגולים עולה כו׳ · וא״ת אכתי דלמא אע״ג דהוי דאורייתא עולה משום דסבר כרבנן דאמרי אינו מקדש אלא ו׳ דברים בלבד ואר״י דא״כ ה״ל למינקט מידי דאוריית׳ כגון בילת טריפה שנתערבה ומדנקט עיגול בעיגולים ש״מ משום דתרומה דרבנן אבל במידי דאורייתא אסור כל שדרכו: **והלא** אני שונה חתיכה בחתיכות עולה · היינו מתני׳ דמייתי בסמוך דחתיכה של חטאת כו׳ תימה מנא ליה דאתיא כר׳ יוסי דלמא רבנן היא דאמרי אינו מקדש אלא ו׳ דברים בלבד וי״ל אדא דבר פלוגת׳ דר׳ יודה הוא ר׳ יוסי ועוד מאי איריא דנקט חתיכה דהוי כל שדרכו לימנות הוי ליה למינקט מלתא דהוי את שדרכו כיון דאין מקדש אלא ששה דברים ומדנקט חתיכה דוקא שמע מינה דוקא חתיכה דהויא כל שדרכו עולה אבל את שדרכו אוסר והכי נמי הוה מצי לשנויי לריש לקיש דשפיר דייק מההיא דעיגול בעיגולים דעל כרחך לא אתי כרבנן מדנקט עיגול דהוי כל שדרכו ולא נקט את שדרכו: **מאי** היא דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן כו׳ · וא״ת לריש לקיש כיון דתרומה בזמן הזה דרבנן אלמא בטלה קדושת הארץ א״כ כלאי הכרם נמי דרבנן ואמאי תני כל שדרכו הא בדרבנן אין אומר כל שדרכו ואין לומר דלר׳ מאיר תרומה בזמן הזה דאורייתא דהא שמעינן ליה לר׳ מאיר דעיגול בעיגולים עולה בריש מסכת ביצה (דף ג:) גבי ליטרא קציעות כו׳ ויש לומר דכלאי הכרם חדא דרבנן דבזמן בית המקדש הוי דאוריית׳ אבל עיגול תרתי דרבנן חדא דבטלה קדושת הארץ ועוד דאפי׳ בזמן בית המקדש תרומת תאנים דרבנן אי נמי חבילי תלתן הוי את שדרכו והכי פירושו שהיה ר׳ מאיר אומר כל שדרכו בדאוריית׳ מקדש ולכך דין הוא דאת שדרכו יקדש אפי׳ בדרבנן כגון חבילי תלתן: **נתערבו** באחרות · אמר ר״ת דלא גרסי׳ ואחרות באחרות מדפריך בהתערובות (דף עד · ושם) לשמואל דאסר ספק ספיקא בעבודת אלילים מבריית׳ שמתרת ולא משנה דקאי כשמואל אלא ר׳ יהודה בבריית׳ שאוסר אפי׳ בשאר איסורין ספק ספיקא ושמואל סבר כותיה בחדא בע״א ופליג בשאר אסורין ואי הוה גרס הכא ובע״א ובכל דוכתי דכי הך משנה ואחרות באחרות הוה ליה לאתויי לשמואל סייעתא מכל הנך משניות וי״מ דאפי׳ גרס בכל הנך משניות ואחרות באחרות לא היה יכול להביא ראיה מהם לשמואל דאסר ספק ספיקא דדלמא הכי קאמר וכל האחרות שנתערבו באחרות דליכא אלא חד ספיקא ויש חידוש יותר בנתערב שתי פעמים מבנתערב פעם אחת דאע״ג דאיכא תרי רובי אסור דגבי שאר מילי אומרין חד רובא וצריכן תרי רובי כגון גבי יוחסין בסוף פ״ק דכתובות (דף טו · ושם) דאמר הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ורוב סיעה גרידת׳*:

כולן

עין משפט
נר מצוה

קכב
א מיי׳ פ״ז מה׳ תרומות הל׳ יד סמג לאוין רנח טור י״ד סי׳ שלא

קכג
ב ג מיי׳ פ״א מה׳ אסורי ביאה הל׳ טו

קכד
ד מיי׳ פ״א מה׳ תרומות סמג עשין קמ טוש״ע י״ד סי׳ שלא סע׳

קכה
ה מיי׳ פי״ד מה׳ תרומות הל׳ ב

קכו
ו טוש״ע י״ד סי׳ רצו סעיף

״גי׳ הב״ח דקאמר בגרי׳ שלא הכריעו

[וע״ע תו׳ ביצה ג ותו׳ ע״ז מט ד״ה

נתערבו עתו׳ סנהדרין פ : ד״ה ואחר ותו׳ זבחים עב ד״ה נתערבו

עין משפט
נר מצוה

קכז
א מיי' פט"ו מה' מאכלות אסורות הל' יד

קכח
ב מיי' שם פט"ו הל' ט טוש"ע י"ד סי' קי סעי' א

קכט
ג מיי' פ"ו מה' פסולי מוקדשין הל' כג

קל
ד שם הל' כג

כולן ידלקו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שהיה רבי מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד רבי עקיבא אומר ז' אלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית ור' עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית הראויין לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם ר' יוחנן סבר את שדרכו לימנות שנינו וריש לקיש סבר כל שדרכו לימנות שנינו מאי חתיכה דתניא חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה ר' יהודה אומר לא תעל' אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפני' טהור שנתערב' במאה פרוסו' של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה קתני מיהת רישא תעלה אמר רבי חייא בריה דרב הונא בנימוחה אי הכי מ"ט דרבי יהודה

רבי

כולן ידלקו · דלא בטלי כדקתני טעמא שהיה רבי מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש את המתערב עמו ואין בטל ברוב שכלאי הכרם בדבר שאין במנין בטלין באחד ומאתים כדאמר בפסחים באלו עוברין (דף מח ·) מן המאתים ממוהר שתי מאות שנשתיירו בכור מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים: מקדש · מאתים או שלש מאות דלא בטלו: פרך · מקום: הראוין לערלה · כגון אגוזים ורמון וחביות מקדשין ואוסרין את הכשרים משום ערלה: הראוין לכלאי הכרם · כגון תרדין וכרוב ודלעת: ר' יוחנן סבר את שדרכו לימנות · שמיוחד במנין שנינו דלא בטל הלכך חתיכות ועיגולים אע"ג שדרכן לימנות הואיל שדרכן נמי לימכר באומד בטלי: ור"ל סבר כל שדרכו לימנות · אפילו לפרקים שנינו דלא בטיל הלכך עיגול אי ס"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה בטיל: ר' יהודה אומר לא תעלה · דקסבר רבי יהודה בכל דוכתא מין במינו לא בטל: דברי הכל לא תעלה · ת"ק מודה הואיל ואפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט וחתיכה ופרוסה דרכן לימנות משום הפסד מועט לא מבטלינן איסורא דאורייתא ואע"ג דעיגול בטל בחולין ולא מזבנינן ליה לכהן התם הוא דעיגול גופיה תרומה דרבנן היא ורישא תעלה דאין להם תקנה אלא שריפה ואיכא הפסד קדשים: קתני מיהת רישא תעלה · קשיא דר"ל דאמר כל שדרכו לימנות שנינו דהא הכא דרכן לימנות ובטל:

רבי

כולן ידלקו · וליכא למימר דלגיידינהו דגזרינן שמא יבאו עשרה בני אדם בבת אחת כו' כדאמר בריש פרק התערובות (דף עג · ושם) ואפ"ת ומאי שנא דלא פליג ר' אליעזר הכא וכן אכל הנהו דמס' ערלה (בפ"ג) כדקאמר לענין ע"א בסוף כל הצלמים (דף מט :) דיוליך הנאה ליה המלח ומיהו רבי' שמואל פי' שם דה"ה בכל איסורין ור' דדוקא גבי עבודת אלילים אית ליה הכי משום דתופסת את דמיה וכשמוליך הנאה נראה כאלו הוליך האיסור ועוד יש לפרש דדוקא בתנור שהסיקו בעצי העבודת אלילים ואפה בו את הפת ונטל ממנ' כרכר וארג בו את הבגד אמרי' יוליך הנאה ליס המלח כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין והוה' דאיתערב ליה חבית' דחמר' דקאמ' (שם :) דיוליך הנאה היינו משום דאין נהנה מגוף האיסור דאסור בשתייה אלא או למכור או ליתן לפועליו ואפ"ת ומה טעם לא אמרי' בכל הנך דמסכת ערלה (פ"ג) ימכרו כולן לנכרי חוץ מדמי איסור שבו כדאמר רשב"ג בפ' בתרא דע"א (דף עד · ושם) גבי יין נסך בירושלמי פריך לה ומשני דחיישי' בכולהו אם ימכור לנכרי שמא יחזור וימכור לישראל וכן בפת וכנגד דפ' כל הצלמים (שם) אע"ג דפת של נכרי אסור כיון דשרי בהנאה חיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ליתן לפועליו וחבית דההוא גברא אם היה חפץ למכור כל יינו ביחד ה"ה דה"מ למכור חוץ מדמי איסור שבו:

פרך · פי' בקונטרס שם מקום ור"י אומר על שם שנפרכי' כדאמר בפסיקתא דפרשתא דיהודה וישראל רבים אחר פרשת כי תשא דריש על אל גנת אגוז ירדתי שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו ג' מינים של פרך שנפרך מעצמו:

ככרות של בעל הבית · אבל של נחתום שהם קטנות אפילו רבי מאיר מודה דלא מקדש דהא תנן במסכת ערלה (פ"ג) דהעלה בא' ומאתים והא דמשמע לקמן דחתיכה של לחם הפנים לא בטלה בשל חולין שאני לחם הפנים דחמיר טפי וראוי להתכבד בו ואפה בו את הפת דפ' כל הצלמים (שם) דקתני נתערבה באחרות כולן אסורות צריך לאוקמא בככרות של בעל הבית* :

[וע' היטב זבחים עב: אף בכרות]

הראוי לערלה ערלה · בירושלמי מדקדק אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה תרומה דכיון דחשיבי לא בטלי בא' ומאה ומשני משום דכולהו שייכי בתרומה ולא מצי למיתני הראוי לתרומה תרומה ועוד מצי לשנויי דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה כדאמר בפרק בתרא דע"א (דף עד ·) אמתני' דהתם :

רבי יוחנן אומר את שדרכו לימנות שנינו · בירושלמי משמע דלא הוי אלא י' דברים את שדרכו ונראה דהיינו אותן ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי ז' וכגד שנצבעו בקליפי ערלה ונתערבה באחרים וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד והרי מילי הסיט הרי ט' ואורג מלא הסיט משער הבכור בבגד ואית דחשיב ככרות של בעל הבית בעשירית וק"לר"י דהא איכא טובא טבעות וכוסות של ע"א דהתערובות (דף עד ·) וכל הנהו דתנן בפרק בתרא דע"א (דף עד · ושם) יין נסך ועורות לבובין כו' וקאמר התם דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכל הנהו הוו את שדרכו דאי לאו הכי תיקש' ההיא משנה לר' יוחנן ודוחק לומר דהנא דליטר' קציעו' היא דאם כן הוה ליה לאקשויי ולשנויי הכי כדפריך אההיא דהתערובות ובריש מסכת ביצה (דף ג : ושם) ועוד נראה דעדיפי מאת שדרכו מדפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן וליתני נמי ככרות של בעל הבית ומשני אכולהו הא תנא ליה התם ומחבילי תלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך משמע דכרבנן בעי לאוקמי דלא שני להו בלא את שדרכו ואמר רבי' יצחק דבירושלמי לא חשיב אלא אותן שנויי' שם במס' ערלה (פ"ג) אבל אכתי איכא טובא ואם תאמר יין נסך דחשיב התם בע"א על כרחך בחביות סתומות איירי דהא כרבנן בעי לאוקמי' ואם כן אמאי חשיב לה הא תנא לה במסכת ערלה ואמר רבי' יצחק דאצטריך לאשמועינן דמחמירין ביין נסך ואע"ג דלא כתיב איסוריה דאורייתא אלא מדברי קבלה או שמא אשמועינן דדוקא ביין נסך מחמרי' ולא בסתם יינן ואם בסתם יינן הוי דינא הכי כ"ש דאצטריך לאשמועינן משום סתם יינן אי נמי אשמועינן דלא שרי ע"י פדיון לאפוקי מדר' אליעזר ואם תאמר והא קתני שור הנסקל ובפ' התערובות (דף עב · ושם) משמע דשור הנסקל ותאות המתות לא חשיבי אפילו כחבילי תלתן ואמר ר"י דדוקא מתאות מתות הן כבשות קטנות פריך בהתערובות דלא חשיב שבמנין לפי שרגילים למכור כל העדר יחד ואפילו יחשב כשהוא שחוט כחתיכה הראויה להתכבד בה כשהוא חי גריע טפי אבל שור הנסקל שהוא גדול חשיב הוא אפי' אליבא דרבנן ובירושלמי מוקי ההיא דפר' בתרא דע"א בשור הנסקל שחוט דראוי להתכבד בו ומיהו אמר ר"י דלפי הש"ס שלנו משמע שמעמידה בחי דבפ' התערובות (שם) עביד צריכות' ממתני' דהתם לאשמעי' שור הנסקל שנתערב בקדשים והפרק בתרא דע"א לאשמועינן שור הנסקל בחולין ואי בחתיכה איירי ההיא דע"א לא הוה צריך לטעמא דהפסד קדשים דקאמר התם :

רבי יהודה אומר לא תעלה · פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב אית ליה לר' יהודה דמין במינו לא בטיל כמו שאפרש בסמוך אלא הכא טעמא דרבי יודה דקסבר כל שדרכו לימנות לא בטל דר' יודה לטעמיה דאמר בליטר' קציעות דלא בטלה בריש התערובות (שם) ובריש מסכת ביצה (דף ד · ושם) וכי מוקי לה בנימוחה הוא דקאמר דטעמא דר' יודה משום דמין במינו לא בטיל :

דברי הכל לא תעלה · נראה לפרש דטעמא דסיפא שנתערבה בשל חולין משום דלאחר שמתבטלה ראוייה להתכבד בה לפיכך לד"ה לא בטלה אבל רישא שנתערבה בחתיכות טהורות של חטאות דכי נמי תעלה אין ראויה להתכבד בה דלא שייך כיבוד בפני כהנים במקדש ולהכי לת"ק תעלה דהוי כל שדרכו והא דפליגי בתוספת' במסכת תרומות בחתיכה של חטאת בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה ורבי יודה אומר לא תעלה צריך לאוקמא בנימוחה ורבי יודה לטעמיה דאמר (חולין דף קח ·) מין במינו לא בטל וק"ק לפי זה אמאי לא נקט טמאה בשל חולין ד"ה לא תעלה דאין לומר דטהורות בטהורות עדיפא ליה דמשמע דלא צריך האי טעמא אלא לר"ל ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה דאין חידוש כ"כ והא דלא חשיב בע"א חתיכה של חטאת טמאה בשל חולין דההוא תנא תרתי אית ליה כדקאמר התם איכא למימר דבקדשים לא מיירי ולפי טעמא שבקונטרס שתולה בהפסד מיעוט לא מצי למינקט בסיפא טמאה בחולין* :

רבי

[וע' תוס' זבחים עב · ד"ה ליתני כו' הכיתו שם ופירושו של רש"י בתימה גם תוספתו זה עוד בענין דהלא ע"ש]

עין משפט
נר מצוה

קלא
א מיי' פ"א מה' י"ט סמ"ג עשי' עה טור וש"ע י"ד סי' קב סעי' א ·גי' הב"א דאיכא למ"ד דלא בטיל

קלב
ב"ג מיי' פי"ג מה' תרומות הל' יד טוש"ע י"ד סי' קיא סעי' א

ר' יהודה לטעמיה דאמר *מין במינו לא בטיל אבל לא נימוח מאי לא תעלה אדתני אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות לא תעלה ניפלוג וניתני בדידה בד"א בשנימוח' אבל לא נימוח' לא תעלה טהורות בטהורות עדיף ליה ולר"ל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב שישא בריה דרב אידי רישא בטומאת משקין דרבנן סיפא דאורייתא אבל טומאת שרץ מאי לא תעלה אדתני סיפא אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה התיכות של חולין טהורות לא תעלה ניפלוג וליתני בדידה בד"א בטומאת משקין אבל בטומאת שרץ לא טהורה בטהורות עדיף ליה רבה אמר רישא איסור לאו סיפא איסור כרת והא רבה הוא דאמר כל *בדאורייתא לא שנא איסור לאו ולא שנא איסור כרת קשיא רב אשי אמר סיפא משום דה"ל *דבר שיש לו מתירין וכל דשיל"מ אפי' באלף לא בטיל והא דרב אשי בדותא היא למאן אי לכהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסור אלא הא דרב אשי *בדותא היא וסבר ר' יוחנן תרומה בזמן הזה דאורייתא והתניא *שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו בתוך אלו הרי אלו מותרים שאני אומר תרומה לתוך תרומ' נפלה וחולין בתוך חולין נפלו ואמר ר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ורבי יוחנן אמר אף ע"פ שלא רבו חולין על התרומה בשלמא לריש לקיש קסבר בדרבנן נמי ריבויי הוא דבעינן אלא לר' יוחנן קשיא הא מני רבנן היא

ואנא

ר' יהודה לטעמיה · בכסוי הדם ובהקומץ: אדתני אבל חתיכה כו' · דמשמע טעמא משום דהפסד מועט הוא נפלוג בדידה ואע"ג דליכא תקנתא לא בטלה: טהורה כטהורה עדיפא ליה · לאשמועינן דאע"ג דסתיכן טהורות ושייך בהו ביטולא טפי לאשכחן במס' תרומות (פ"ה) דתרומה טהורה בחולי' טהורין הכל מודין שעולין ובתרומה טמאה בטהור' חלוקים ב"ש וב"ה ועוד דנימוחה ואפ"ה לא תעלה: ולר"ל מאי שנא רישא ומ"ש סיפא · בשלמא לר' יוחנן דמוקי לה בשלימה סיפא כיון דהפסד מועט הוא לא מבטלינן חתיכ' שלימה הואיל ודרכו לימנות ואף ע"ג דלר' יוחנן עיגולי דתרומה בטל בחולין דקא מהדר לר"ל והלא אני שונה כו' מכלל דמודה בעיגול דבטיל משום הפסד מועט בחתיכה מודה דיהבינן כולהו לכהן הואיל והיא גופה דאוריי' לא חיישינן להפסד מועט אלא לר"ל דאמר מידי דאוריית' לא בטיל והכא משום דנימוח לא חשיב תו איסור דילה ובטלה סיפא אמאי לא תעלה הא ליתא לאיסור' בעיניה: אמר רב שישא בריה דרב אידי · לעולם בנימוחה ורישא בטומאת משקין דרבנן כגון שנטמאה חתיכה על ידי משקין טמאין שנגעו בכלי דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי ואע"ג דאיכא למיגזר משום טומאה דאוריית' מודה ריש לקיש דבטיל הואיל ואין דרכו לימנות: וסיפא · קדשים לזר איסור דאוריית' הוא ומידי דאוריית' מין במינו להאי תנא סביר' ליה דלא בטיל ואפי' שאין דרכו לימנות: ליפלוג וליתני בדידה · בטומאה וטהרה כדנקט מלתיה ואתי מאי שנא דשבקיה תנא למלתיה למנקט חולין וקדשים: טהורות בטהורות עדיפא ליה · ומאי ליה לתנא למיתני טהורות בטהורות דשייך בהו ביטולא טפי כדפרישית לעיל ואפ"ה אזלינן לחומר' הואיל ואיסור דאוריית': איסור לאו · טומאת בשר קדשים לאוכלם בלאו והבשר אשר יגע בכל טמא (ויקרא ז): סיפא · קדשים בחולין אתי לידי כרת דאכיל להו בטומאת הגוף וטומאת הגוף בכרת דכתי' והנפש אשר תאכל בש' ולעול' בשנימוחה · ל"א לעולם בשלא נימוחה ועיגול היינו טעמא דר"ל דבדאוריית' לא בטיל דכיון דתרומה לזר במיתה ככרת דמיא: והא רבה הוא דאמר · בפרק בתרא (דף קיט ·) : כל בדאורייתא · לא בטיל ל"ש איסור לאו ל"ש איסור כרת אם תנו רבנן לכרת תנו נמי ללאו ועבוד תקנתא: רב אשי אמר · בנימוחה וסיפא הוי דבר שיש לו מתירין למותרין לכהן: בדותא היא · דהא דקי"ל (ביצה דף ג:) דבר שיש לו מתירין לא בטיל כגון דמשתרייה למחר למאן דאסיר' ליה השתא כגון ביצה שנולדה בי"ט: משרא שרי · אפי' השתא: הרי אלו · החולין מותרין לזר: והוא שרבו חולין · שבקופת חולין: על התרומה · שבסאה תרומה הלכך תלינן בשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו דאי נמי הוי איפכא ונפלה סאה תרומה בקופת חולין בטלה ברובה: אע"פ שלא רבו · דסמכינן אשאני אומר: אלא לר' יוחנן קשיא · דמי תלינן לקולא באיסור דאוריית':

ואנא

רבי יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל · דוקא בדבר לח ומתערב אית ליה לר' יהודה דלא בטיל דומי' דדם הכר דם השחיט דיליף מינה ר' יהודה בהקומץ רבה (דף כב · ושם) אבל בדבר יבש לא דר' יהודה גופיה אית ליה בפרק נוטל (דף קמא:) למטלין את המדומע בק"א ואפילו מין במינו כדמשמע גבי ליטרא קציעות ונבלה בהקומץ רבה (דף כג · ושם) דליכא למאן דלא בטל היינו בנימוחה וסברא הוא דדבר המתערב מתפשט טעם האיסור בכל ההתר ולא בטל אבל דבר יבש האיסור מונח במקומו אלא שאין ניכר היכן הוא וההיא דשילהי ביצה (דף לח : ושם) דאמר דחטין ושעורים בטלים לרבי יהודה ולא חטין בחטין בקמח איירי דאל"כ חטין בשעורין אמאי בטל והלא ניכרים הן ועוד נראה דאפילו קמח כיון שלוש הוא ואין טעם מתפשט בטל דאי לאו הכי אפי' קמח חטין וקמח שעורים מין במינו הוא לרבא דאזיל בתר שמא כפ' בתרא דע"א (ד' סו · ושם) כמו חמירא דחיטי וחמירא דשערי אלא התם ברותח איירי ובהקומץ רבה (דף כג · ושם) דאמר דמנחות שנתערבו לא בטילי לר' יהודה התם נמי מתוך שומן מתרככין ונותנין טעם זה בזה א"נ כשיאפה אותן יתנו טעם זה בזה*:

[ועי"ע ארוכות בזה בתוס' מנחות כב : ד"ה ור"י סבר ותוס' זבחים עג · ד"ה ר"י אומר]

טהורות בטהורות עדיף ליה · דאע"פ שאין איסורא אלא לזרים אפ"ה חמירא ולא בטלה וכ"ש טומאה דאיסורא אף לכהנים ובקונ' פי' טעם אחר :

בטומאת משקין דרבנן · וקסבר רב שישא בריה דרב אידי דרבנן לא פליגי אדרב יהודה דאמר מין במינו לא בטל אלא בדרבנן אבל בדאורייתא מודו דלא בטלה אבל לא נימוחה כיון דכל שדרכו לימנות מקדש אף בטומאה דרבנן לא בטל כמו תרומה בזמן הזה דאי הויא דאורייתא לא הוה עיגול בעיגולי' עולה אע"ג דתרומה פירות דרבנן :

רישא איסור לאו סיפא וכו' · אמאי לאוקמינן בשנימוחה קאי ובקונ' פירש דאתי לפרושי בשלא נימוח' ועיגול היינו טעמא דר"ל דמדאורייתא לא בטיל כיון דתרומה לזר במיתה ככרת דמיא וחבילי תלתן של כלאי הכרם אף על גב דאיסור לאו הויא מ"מ לא בטל משום דהוי את שדרכו ודוקא בכל שדרכו הוא דמפליג רבה בין איסור לאו לאיסור כרת ואע"ג דעלה קתני שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש יש לפרש כעין שפי' לעיל דה"ק שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש באיסור כרת או באיסור מיתה והואיל וכן דין הוא שיקדש את שדרכו אפי' באיסור לאו ומיהו לא יתכן כלל לפ' כן דהא חתיכה של חטאת טהורה בחולין עדיפא אפילו מאת שדרכו כדפרישי' לעיל מטעם דראויה להתכבד ומשמע דוקא משום דהוי איסור כרת לא בטל אבל איסור לאו בטל :

משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין · למאי דקטעי רב אשי קשה עיגול בעיגולים אמאי עולה דאפי' בדרבנן כמעט' לי' לרב אשי* דדבר שיש לו מתירין לא בטל ויש להעמיד ההיא דעיגול בעיגולין בתרומה טמאה דאין לה מתירין ומיהו קשה למאי דס"ד השתא אמאי תרומה טהורה עולה בק"א :

[ביצה ד ·]

שתי קופות אחת של חולין · הקשה הר"ר שמואל מאכזב אדמקשה מברייתא' לותיב ממתני' דתרומה רפ"ז דתנן ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה הריני אומר לתוך תרומה נפלה והוו להו לר' יוחנן ור"ל לאיפלוגי עלה והשיב ר"י דמשום רבותא דרבי יוחנן מייתי ברייתא דאפי' בב' קופות ושתי סאין דליכא למימר כולי האי אוקי חולין אחזקייהו דמה שנפל בקופה של חולין ספק הוא ואין לו חזקת התר שרי בה רבי יוחנן בלא רבייה ואפשר דבסאה אחת אפילו ר"ל שרי בלא רבייה דסמכי' אחזקת חולין שבקופה ומוקי לה אחזקתייהו ולהכי לא פליגי אמתניתין אלא אברייתא': **אלא** לר' יוחנן מאי איכא למימר · פי' כיון דתרומה בזמן הזה דאוריית' היכי סמכי' אשאני אומר להתיר בלא רבייה תימה למאי דס"ד השתא דתרומה בזמן הזה דאוריית' אפי' הוה מוקי לה ר' יוחנן כשרבו תיקשי ליה היכי סמכי' אשאני אומר כיון דאית ליה לר' יוחנן בריש אלו עוברין (דף מד · ושם) כזית בכדי אכילת פרס דאוריית' דהכי פריך לה התם ומתוך קושי' זו משני התם הב"ע בתרומה · בזמן הזה דרבנן וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך והתם נמי הוה מצי למימר וליטעמיך אפי' כזית בכדי אכילת פרס דרבנן תיקשי אמאי אמרי' שאני אומר כיון דר' יוחנן מוקי לה הכא בלא רבייה וכן דרך הש"ס בכמה מקומות :

ירושה

תורה אור

ואנא דאמרי כרבי יוסי דתניא *בסדר עולם °אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן ושלישית אין להן ואמר רבי יוחנן מאן תנא סדר עולם רבי יוסי וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעינן ריבויא והא *תנן אמקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר רבי יהודה בר שילא אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נשקול רובו ואיבעית אימא שאני הכא דאיכא למימר שאני אומר *תנן אנדרוגינוס נושא תני אם נשא והא נושא קתני וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה משמע אבל לא נישא דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא ר"א אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר מכלל דתנא קמא ספוקי מספקא ליה בין למר בין למר מפשט פשיטא ליה איכא בינייהו סקילה משני מקומות דמר סבר חייבין עליו סקילה משני מקומות ומר סבר בבזכר אמר רב

ליתא

ואנא אמינא לר' יוסי · דהא מתני' רבי יוסי קאמר לה אנדרוגינוס כהן כו' ולדידיה אמינא אף מאכילה בחזה ושוק דהא תרומה נמי לר' יוסי דאורייתא היא אף בזמן הזה : ירושה ראשונה · בימי יהושע הואי ירושה וכן שנייה דבימי עזרא דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ : שלישית אין להם · כלומר לא בעי למהדר ומירתא דירושה עומדת היא ואשמעינן האי קרא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות טיטוס : וסבר ר' יוחנן כו' · קס"ד האי למותיב דטעמא דר' יוחנן לאו משום דסמיך אשאני אומר אלא משום דאי הוי נמי איפכא לא איכפת לן דלא בעינן ריבויא בדרבנן אלא מכי איערב בטיל ליה : נתן סאה ונטל סאה כשר · גבי שאר משקין ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במסכת מקואות ואשמועינן דאע"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה משום שהסאה הזאת אין משלימתו שאין ראויה למקוה אפי' הכי כשר דמכי יהבו לגבי' בטל ליה והוו להו ארבעים וחד כולן ראוין וכי שקל חד סאה פשו ארבעים אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה : מאי לאו דנשתייר רובו · עד י"ט סאה יכול לעשות כן אבל טפי לא דבעינן דניהוי רובא מי גשמים אלמא אע"ג דפסול שאיבה דרבנן בעיא רובא בכשרות : דלא נישקול רובא · אבל עד פלגא שפיר דמי : ואיבעית אימא · לעולם בעינן ריבויא בדרבנן והאי דקאמר אע"פ שלא רבו חולין משום דתלינן אשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ואין כאן איסור אבל הכא ליכא למימר שאני אומר כהאי גוונא דהא מיא מיד מיבלבלי וליכא למימר חזר ונטלה : תנן אנדרוגינוס נושא לכתחלה · אלמא זכר מעלי' הוא וקשי' לריש לקיש דאמר אין מאכיל בחזה ושוק : תני אם נשא נשוי · דבעי' גיטא מניה משום ספק זכר ולעולם ספיק' הוא : מאי אבל לא נישא · "משמע דיעבד : ה"ג נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה אבל לא נישא דיעבד נמי לא · ולעולם קשה לריש לקיש ודייק' כרבי יוחנן : ומותבינן לר' יוחנן והא מדקתני סיפא כו' : משני מקומות · אפי' בנקבותו וטעמא מפ' לקמן מקרא בשמעתין : ור' אליעזר סבר בזכר · במקום זכרות אין במקום נקבות לא :

ליתא

ירושה ראשונה ושנייה יש להן כו' · פר"ת ראשונה ירושת אברהם יצחק ויעקב שנייה ירושת יהושע ומשם ואילך קדשה לעולם ולא יתכן לפרש כן דבסוף פרק יוצא דופן (דף מז · ושם) מפליג רבי יוסי בין תרומה לחלה וא"כ קדושה שנייה היא קדושת עזרא דבקדושת עזרא שייך לחלק בין תרומה לחלה משום דגבי חלה כתיב בבואכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סליק עוד שאל ה"ר שמואל מאיווב את ר"י דהכא קאי ר' יוחנן כר' יוסי דירושה ראשונה ושנייה יש להם דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא ובפר' השוחט והמעלה (דף קז:) קאמר הש"ס לרבי יוחנן דקידש לעתיד והשיב ר"י דלמעשרות ודאי לא קדשה הארץ לעתיד אבל קדוש' ירושלי' והבית קדשה שקדושת מחיצות קיימא כל שעה מאשר לו חומה דדרשי' במגילה (ד' יוד : ושם) אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן אי נמי קדושת ירושלים משום דאיקרי נחלה אין לה הפסק א"כ משום דכתיב (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד ואתי שפיר דבפ"ק דמגילה (דף י ·) בעי למימר דקסבר רבי אליעזר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד ורבי יהושע אית ליה התם בהדיא הכי ובריש ביצ' (דף ד ·) אית להו דליטרא קציעות בטלה וא"כ סברי דתרומה בזמן הזה דרבנן ובטלה קדושת הארץ וכן לר"ל רבי יוסי סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן ובפ' קדשי קדשים (ד' ס : ושם) גרס בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל כו' לעולם קסבר קדשה לעתיד אלא יש לחלק בין קדושת הארץ למחיצות עוד שאלו דהכא משמע דסבר ר' יוחנן לקדושת הארץ דאורייתא ובמדרש רות משמע דהוי דרבנן דקאמר ר' יוחנן מעשרות כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן והשיב ר"י דאיכא למימר דהא דקאמר הכא ואנא דאמר כרבי יוסי לאו משום דסבר ר' יוחנן כוותיה אלא משום דאליבא דרבי יוסי דאנדרוגינוס למתני' קיימי ועוד אר"י דאין נראה ששום חכם יאמר שקדושת הארץ בזמן בית שני למעשרות ולכל מצות התלויות בארץ היתה מדרבנן והיא "דמדרש איכא לאוקומי במעשר פירות והכי קאמר כיון שגלו נפטרו ממעשר דאורייתא והם חייבו עצמן מאליהם כשחזרו יותר ממה שהיו חייבים בתחלה שהוסיפו מעשר פירות ועוד אר"י מתוך הירושלמי דשביעית פ"י דהכי פירושו כיון שגלו נפטרו שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד ולא היה חובה להם לקדש את כל א"י כדאמר (חולין ד' ז ·) הרבה כרכים כו' וכמו שהניחו במק' היו רשאין להניח הרבה יות' או שמא הכל אם היו רוצים ואעפ"כ חייבו עצמן מאליהן וקדשו וכיון שקדשו קדש' מנר יורה :

נתן סאה ונטל סאה כשר · קשה דנהי דשאיבה דרבנן כדאמר בפרק המוכר את הבית (ד' סו : ושם) מי פירות מיהא פסולינא דאוריי' לטבול בהן כדמוכח פ"ק דפסחים (דף יז · ושם) דאמר משקי בי מטבחי' בקרקע טהורים אמר רב פפא לא אמרן אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוו רביעי' דחזיא להטביל מחטין וצנורות כו' משמע דדם לא חזי להטביל בו ועוד אמרינן בכסוי הדם (דף פז · ושם) דג' מים כתיבי וממעטינן מי פירות והיכי פריך מהכא דמדרבנן בעיא רבוייא ואמי פירות בהדי' קתני לה כדפי' בקונ' וי"ל דפריך משום דקא פסיק ותני עד רובו אפי' למחטין וצנורות דמדאורייתא לא בעי מ' סאה והוי דכשמי פירות רוב מתבטלים המים במי פירות ופסול מדאוריית' אף למחטין מ"מ במחצה על מחצה מיהא מדאוריית' כשר למחטין ומדרבנן הוא דבעי' רביא ועוד י"ל דמדאוריית' קמא קמא בטל ואפ"ה בעינן רובא לכך פריך שפיר א"כ קאי נמי אתמד שיש בו מים דקחשיב במסכת מקוואות (פ"ז) ואכולהו קא"ר יוחנן עד רובו :

אמר ר' יוחנן עד רובו · משמע דברובו לא אמרי' ראשון ראשון בטל וכן בפ' במה אשה (ד' סה : ושם) גבי אבוה דשמואל דעבד להו מקוואות לבנתיה ביומי ניסן שלא ירבו נוטפים על הזוחלים ובפרק הנודר מן הירק (ד' נז :) בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמיני' ורבו גידוליו על עיקרו מותר ותימה דבפרק בתר' דע"א (ד' עג ·) א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפי' כל היום כולו ראשון ראשון בטל ונראה לר"י דהתם לע"א דאמרי' ראשון ראשון בטל היינו דוק' עד ס' אבל אם אין ס' מן ההתר לא דא"א להתבטל כיון שיש נ"ט לבסוף דהא טעם כעיקר מן התורה הוא כדאמר באלו עוברים (ד' מד : ושם) ובפ' ג' מינים (ד' לז : ושם) ומ"מ אע"ג דאיכ' ס' מן ההתר אי לאו דנפול קמא קמא היה נאסר כגון אם היה נופל בבת אחת או אם היה מערה בדבר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית דלא נפיש עמודיה טפי *מצירצור קטן דביין נסך החמירו יותר מבשאר איסורי' כדתנן התם (ע"ז ד' עד) שהוא בכל שהוא וקסבר ר' יוחנן דכי איכא למימר ראשון בטל באיסורא לגו התיר' ולא נפיש עמודיה שבטל והלך עד ס' ולא אמרינן שיאסור בכל שהו דאמתני' דהתם קאי וכי פריך התם ממתני' דיין נסך אוסר בכל שהו מאי לאו דנפיל איסורא לגו התירא לא ה"מ לשנויי דאיירי בנפיש עמודיה מפי חבית דהא כל שהו קתני דלא נפיש והא דפריך עלה מיין במים בנ"ט מאי לאו דנפול חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתירא אע"ג דרבי יוחנן נמי לא קאמר דבטל אלא עד ס' לא פריך אלא מכח רישא מדסיפ' איסורא לגו היתירא רישא נמי איסור' לגו היתיר' וקתני בכל שהו ומסיק דכולא מתני' היתיר' לגו איסורא ומ"מ אמת הוא דבנ"ט אסור בכל ענין בין איסורא לגו היתיר' בין איפכ' :

דלא נישקול רובא · תימה היכי מצי למימר הכי הא תנן במסכת מקוואות (פ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבות בחצר ובמערה ועל מעלות המערה אם רוב כשר כשר אם רוב פסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא הגיעו למקוה כו' משמע בהדיא דשאובין דרבנן בעי רבייה : **תנן** אנדרוגינוס נושא · פי' דמשמע נישואי' גמורי' והרי הוא כזכר ומאכיל בתרומה דאורייתא דאי לא הוו נישואין ודאין ה"ל למימר אנדרוגינוס שקדש קידושיו קדושין ומשני תני אם נשא דיעבד וליסר' דלכתחלה דקך מוני' היינו פי' נישואין ודאין אבל אין לפ' דמדקדק מדשרי לכתחלה לישא ולא אסרי' ליה לכתחלה מספק נשים המסוללות זו בזו דמאחר דמאכיל לר"ל בתרומה בזמן הזה דרבנן לא מסתבר לאוסרו בתחלה מטעם זה ועוד יש לפרש דאנדרוגינוס נושא משמע דחייב לישא דמיפקד אפריה ורביה וא"ת והיכי פריך מאנדרוגינוס נושא אמלתיה דרבי יוסי וצריך לדחוק שהוא סיום מלתיה דרבי יוסי אע"פ שרבי יהודה מפסיק בינתים :

בריה

עין משפט
נר מצוה

קלג
א מיי' פ"ד מה' מקואות סמ"ג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' ר"א סעי' כד

קלד
ב מיי' פ"א מה' איסורי ביאה הל' ט

גי' הב"ח למדרש רות איכא לאוקומי

*אלא כצ"ל ועיין בתוס' ע"א סם ד"ה ודוקא וק"ל

מסורת הש"ס

נדה דף מ

זבחים דף כ
מקואות פ"ז מ"ב

לעיל דף פ

גי' הב"ח זו

ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא *רבי יוסי אומר אאנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתניתין *מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה שמע מינה הדר ביה ושמואל אמר ליתא לברייתא מקמי מתניתין אדרבה ליתא למתניתין מקמי ברייתא דהא שמעינן ליה לשמואל *דחייש ליחידאה הני מילי כי לא מתעקרא מתניתין אבל כי מתעקרא מתניתין לא חייש אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה ושמואל אמר בקושי ובקידוש אנדרוגינוס הא דאמרן הרכבה דתנן *באין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע והבריך והרכיב יעקור *דרבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת ר' יוסי ורבי שמעון אומרים גשתי שבתות ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים לדברי האומר ג' צריך ג' ושלשים לדברי האומר שתי שבתות דצריך שתי שבתות ושלשים ושמואל אמר בקושי וקידוש קושי דתנן *כמה יהא קישויה ר"מ אומר או ארבעים או חמשים יום רבי יהודה אומר דייה חדשה רבי יוסי ור' שמעון אומרי' האין קישוי יותר משתי שבתות קידוש דתנן *המסכך גפנו ע"ג תבואתו של חבירו הריזה קדש וחייב באחריותו *דברי ר"מ רבי יוסי ור' שמעון אומרים

אין

ליתא למתני' · דקתני לר' יוסי אנדרוגינוס מאכיל את אשתו בתרומה : מקמי ברייתא · דקתני לרבי יוסי ספיקא הוא : מדשבקיה רבי יוסי לרבי שמעון בן זוגיה · דאיירי בהדיה במתני' ואיירי בברייתא לחודיה ש"מ הדר ביה ולאו תנאי היא דתימא שמי תנא דברייתא מקמי תנא דמתני' דאי תנאי היא תרוייהו הוה תני להו נמי בברייתא ומפיך לדר' שמעון כדאפכא לדרבי יוסי : דחייש ליחידאה · דאמר שמואל בהחולץ (דף מא) הלכה כרבי יהודה בשומרת יבם שקדש אחיו את אחותה ומהכא אמרינן לה במסכת מגילה בפרק הקורא (דף יח) : הלכה כרבי יוסי · למתניתין ואמרי בי רב היינו רב הונא כדלקמן ופליג אדאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתני' ובהרכבה לקמן מפרש לה וכן קושי וקידוש ובכולהו איירי ר' שמעון בהדיה הלכך מסתבר' דאדרבי יוסי דבמתניתין קאי דאיירי רבי שמעון בהדיה : תעקור · דקא קלטה בשביעית דאין הרכבה קולטת בפחות משלשים יום : צריך שלשים ושלשים · כדי שתקלוט שלשים לפני שביעית דכל שלשים לפני שביעית כשביעית דמו דנפקא לן מבחריש ובקציר תשבות במשקין בית השלחין (דף ג) : ג' ול' · ג' לקליטה שתקלוט קודם זמן האיסור : כמה יהא קישויה · דקיימא לן (נדה ד' לו·) בנדה דאוריית' המקשה בתוך י"א שבין נדה לנדה ורואה דם ג' ימים רצופים מחמת צער ולדה אינה באה לידי זיבה להיות צריכה ספירת ז' נקיים כיולדת בזוב אלא ימי טומאת לידה כיולדת גרידתא דתני' (שם) כי יזוב זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וכמה יהא קישויה דאמרינן מחמת ולד הוא אפי' מ' או חמשים יום קודם לידה : דייה חדשה · חדש תשיעי שהיא יולדת בו ופעמים שאין "יותר מיום או יומים כגון שילדה בב' בחדש אין הולד מטהר אלא דמים שראתה מר"ח ואילך שאין באה על ידו לזיבה אם לא ראתה ג' ימים רצופים קודם ר"ח דקסבר ר' יהודה שיפור' גרים (סופר סב"ד תוקעי' "לקדוש גורם הקשוי) ופעמי' שהוא מטהר את כל החודש כגון אם ילדה בסופו ואין הטהרה אלא מזיבה אבל מנדה אינו מטהרה בימי נדה ואם ספתה מן הצער סמוך ללידה יום אחד אף מזיבה לא טהרה והרי היא יולדת בזוב וצריכה ז' נקיים דאגלאי מלתא דצער קמא לאו מחמת ולד הוה : קידש · לשון פן תקדש (דברים כב) אסר תבואת חברו וחייב לשלם :

אמרי

בריה בפני עצמה כו' · אר"י דהאי בריה לא הוי פירושו כגון בריה שבמקומות אחריש שאינו ספק אלא בריה דקאמר הכא היינו שהוא ספק כדקאמר ולא הכריעו בו כו' וכן משמע בהמפלת (דף כח ·) דאמר רב טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין שורפין עליו את התרומה ראו לובן ואודם כאחת שורפין עליו את התרומה אלמא בהדי' משוי ליה רב ספיק' והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא' דלרבי יוסי דמתני' זכר הוא וקשה דבתוספתא דבכורים (פ"ב) מסיים בהך ברייתא' דשמעתין אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לא הוי ספק אלא אינו לא איש ולא אשה ועוד מדלת"ק דר' יוסי דתוספתא דבכורי' הוי אנדרוגינוס ספק ומטמא באודם כנשים ובלובן כאנשים מכלל דלרבי יוסי לא הוי ספק ואר"י דהתם ה"פ אבל טומטום אינו כן כמו אנדרוגינוס שהוא ספק מחמת שהוא בריה משונה משום שיש לו זכרות ונקבות והוא ספק לעולם אבל טומטום אין כן אלא ספק שהוא איש ודאי או אשה ודאית אלא שהוא מכוסה ואין ניכר ואם קדש ונקרע ונמצא זכר איגלאי מלתא דמתחלה היה זכר ודאי וכן אם נתקדשה ונמצאת נקבה ור' יוסי לא פליג את"ק אלא לפרושי טעמא דתנא קמא קאתי אע"ג דקתני רבי יוסי אומר א"כ כולה ר' יוסי היא ותני כרבי יוסי אומר ועי"ל דפליג אמאי דקאמר תנא קמא (שם) הריני נזיר שזה איש ואשה פירוש שניהם בין איש בין אשה הרי זה נזיר ועלה פליג רבי יוסי שאין חשוב איש ואשה אלא או זה או זה ותנא קמא סבר שחשוב שניהם במקצת כאיש ובמקצת הוא כאשה וקאמר נמי תנא קמא הריני נזיר שאין זה לא איש ולא אשה הרי זה נזיר לפי שאין זה לא איש גמור ולא אשה גמורה : **רבי** יוסי לבר זוגיה רבי שמעון כו' · תימה דלמא הדר ביה מברייתא' לגבי מתניתין : **כי** מתעקרא מתני' לא חייש · ואע"ג דכמה משניות סוברות דאנדרוגינוס ספק בפרק אם לא הבי' (ד' קלד:) ובהמפלת (ד' כח · ושם) ובפ' על אלו מומים (דף מב · ושם) מכל מקום לרבי יוסי אנדרוגינוס הוא זכר שהמשנה הוא עיקר מן הברייתא' ומ"מ דייק שפיר לקמן דאנדרוגינוס לשמואל זכר הוא אף על גב דכמה משניות סברי דספיק' הוי דאם אית' דסבר כהנהו משניות לא היה אומר דלית' לברייתא' דכיון שתופס אותה סברא עיקר היה לו לומר דברייתא' היא עיקר שאומר כן לר' יוסי :

הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס · פי' בקונטרס דכרבי יוסי דמתניתין פסק דבכל הנך מילי דחשיב הכא אנדרוגינוס הרכבה וקושי וקידוש כולם משניות הם ואיירי רבי שמעון בהדי ר' יוסי ש"מ דאאנדרוגינוס דמתניתין קאי ועוד דאמרי בי רב היינו רב הונא ושמעינן ליה לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות ופליגי אדאמרן לעיל אליבא דרב דליתא למתני' מדקאמר דליתא משמע דסבר כברייתא' כמדקדק לקמן אדשמואל דסבר כר' יוסי דמתני' מדקאמר ליתא לברייתא' והיא דהמפלת סבר רב נמי כרבי יוסי דברייתא' גבי טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם והתם' אמוראי נינהו ואליבא דרב :

לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים · פר"ת דלאו אשביעית קאי דלענין נטיעה ליכא תוספת שביעית לאסור נטיעה הנקלטת בתוספת שביעית אלא לענין ערלה קאמר וה"ק לדברי האומר שלשים לקליטה צריך לגבי ערלה שלשים ושלשים ואר"י דסוגי' דפ"ק דר"ה (דף י : ושם) מוכחת כן גבי הא דתני' אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית כו' ודייק התם דלא מתוקמא כר' אליעזר דאמר שלשים יום בשנה חשובים שנה משום דלדידיה שלשים ול' בעי ומוקי לה כר' מאיר דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה דיום שלשים עולה לכאן ולכאן ואם אית' דרב נחמן אמר רבה בר אבוה אשביעית קאי שפיר מיתוקמא היא דאחד הנוטע כר' אליעזר ולא הזכיר התנא אלא שלשים שנחשבים שנה ואותן שלשים של קליטה לא הזכיר כמו שבמתני' דאין נוטעים דמייתי הזכיר ל' של קליטה ושייר שלשים של התוס' הנחשבין שנה :

קידוש דתנן כו' · אע"ג דפסקי' בהגוזל (ד' ק · ושם) כי הך דרבי מאיר דדאין דינא דגרמי מ"מ אפשר דהלכה כרבי יוסי בהא דקאמר לא קידש ואפשר דרבי יוסי מודה לרבי מאיר דאם קידש דחייב באחריותו והתם לא מייתי אלא דמהכא שמעי' דדאין דינא דגרמי ולענין דינא דגרמי הוא דפסקינן כותיה בעלמא אבל הכא הלכה כרבי יוסי דלא קידש :

המסכך · הוא הדין הזורע כההוא עובדא דמייתי רבי יוסי בסיפא אלא נקט המסכך משום רבותא דרבי מאיר דאף במסכך אסור :

רבי יוסי אומר כו' · בסיפ' מייתי ר' יוסי מעשה באחד שזרע כרמו של חבירו והתיר ר' עקיבא אם בזריעת תבואה דהוי כלאים דאורייתא התיר א"כ הא דאמר בהקומץ זוטא (ד' ט · ושם) נעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ואסרו חכמים את הזרעים והתירו הגפנים "ומשמע דבשאר זרעים דהוו דרבנן איירי אבל בקנבוס ולוף או ה' המיני' שהם כלאים דאורייתא' היו אוסרים גם הגפנים שאינן של זורע א"כ לא אתיא ההיא למנחות כרבי יוסי אע"ג דפסיק שמואל כותיה אלא כרבנן ורב הונ' אמר רב אמר נמי בסמוך דאין הלכה כרבי יוסי והא דלא מוקי התם כרבי יוסי ונימא דהתירו הגפנים אפי' בכלאים דאוריית' היינו משום דקסבר דלרבי יוסי אפי' זרעים מותרי' דכיון דמן התורה "אין אדם אוסר בכלאים דבר שאינו שלו אין כאן כלאים והכל מותר :

עין משפט
נר מצוה

קלה
א מיי' פ"ב מה' אישות הל' כד ופ"ב מה' נזירות הל' י

קלו
ב ג ד מיי' פ"ג מה' שמטה ויובל הל' יא סמ"ג לאוין רסו

קלז
ה מיי' פ"ז מה' איסורי ביאה הלכה א סמ"ג לאוין קיא

[במשנה דכלאים וכן בירושלמי ליתי' דברי ר"מ וכן מוכח מתוס' דב"ק ק· ד"ה מחיצות וכו' דשם משנה ר"מ וכו' וכן הנרא"ש ליתי']

"גי' הב"ח ומשמע התם דבשאר זרעים

"גי' הב"ח אין אדם אוסר דבר והי' בכלאים נמחק

מסורת הש"ס

[תוספ' בכורים פ"ב]

[לעיל פ :]

[מגילה יח :]

שביעי' פ"ב מ"ו ר"ה ד' י

[פסחים נג :]

נדה ד' לו:

לקמן ד' ק · כלאים פ"ז מ"ד

יס"א אין זה
גי' הב"ח לקדוש החודש גורס

״אין אדם אוסר דבר שאינו שלו איבעיא להו באנדרוגינוס מה לי אמר שמואל ת"ש דאמר שמואל לרב ענן ליתא לברייתא מקמי מתני' הרכבה מה לי אמר שמואל ת"ש דא"ל שמואל לרב ענן תני כמאן דאמר שלשה ושלשים קושי מה לי אמר רב תיקו קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף ת"ש דאמר רב הונא אמר רב אין הלכה כר' יוסי א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רב אדא אמר רב הלכה כרבי יוסי *אמרי בי רב מנו רב הונא ורב הונא אמר אין הלכה: ר' יהודה אומר טומטום. וכו' · א"ר אמי מאי עביד ליה ר' יהודה לטומטום דבירי דאותבו' אבי כורסי' ואיקרע ואוליד שבע בנין ורבי יהודה א"ל חזור על בניו מאין הם תניא רבי יוסי בר' יהודה אומר *טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סרים חמה אטו כל דמיקרע זכר הוי הכי קאמר שמא יקרע ונמצא נקבה ״ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סרים חמה מאי בינייהו אמר רבא לפסול במקום אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו אמר רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אחוה דר' יהודה בר זבדי אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מיתיבי *רבי אליעזר אמר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כבזכר ׳בד"א בזכרות שלו אבל בנקבות שלו פטור הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר' סימאי אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מ"ט דרב סימאי אמר רבא בר המדורי אסברא לי °ואת זכר לא תשכב משכבי אשה אי זהו זכר שיש בו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ורבנן אע"ג דאית ביה שני משכבות את זכר כתב ורבנן זכר גרידא מנא להו ״מאשה באשה שלא כדרכה מנא להו *מואשה אמר רב שזבי אמר רב חסדא לא לכל א"ר אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא הוא שאם אתה אומר כן במוקדשין יקדש ומנלן דלא קדש דתנו רבנן *׳הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס מטמאין בגדים אבית הבליעה ר' אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליע' שהיה ר' אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה ׳אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מבינידם אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא *ר' אליעזר אומר הכלאים

אמרי בי רב · לאמור לעיל הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה דקמיבעיא לו אליבייהו קידוש מאי: מנו רב הונא · בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): ורב הונא הא קאמר אין הלכה · אע"ג דמסיינן התם אמרי בי רב רב המנונא היינו היכא דאמר רב הונא דאמרי בי רב למוכחא מלתא דלאו איהו אחריני' קאמר אבל היכא דלאתמר סתמא ולאו הוי רב הונא · טומטום דבירי · שהיה באותו מקום ואוליד ז' בנים אלמא לאו סרים הוא : מאין הם · אשתו זינתה : אטו כל דמקרע זכר משתכח · דלא מספקא ליה לר' יוסי בר' יהודה בנקיבה אלא לסרים הוא לחיים ודינו כסרים דלא חולץ ולא מייבם : ה"ק שמא יקרע וימצא נקבה ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סרים חמה : מאי בינייהו · מאי איכא בין ר' יוסי בר' יהודה לאבוה : לפסול במקום אחין · אם יש אחין שלימים עמו וחלץ לה טומטום לרבי יהודה דאמר שהוא כסרים מחזיק לי' בסרים ודאי ולא פסלה על האחין ומתייבמת ולרבי יוסי שמא קתני ספיק' הוא ופסלה על האחין דלמא לאו סרים הוה וחליצה היא : ולחלוץ שלא במקום אחין · אם אין שם אח אלא הוא לר' יהודה לא בעיא חליצה מניה לרבי יוסי בר' יהודה בעי' חליצה מספק : זה אנדרוגינוס · ועל שני משכבות הזהיר הכתוב : את זכר כתיב · וה"ק את זכרותו של מי שיש בו שני משכבות לא תשכב · ורבנן זכר גרידא מנא להו · בשלמא לר' סימאי ואת זכר כל זכרים במשמע משכבי לרבו' משכב שני של אנדרוגינוס אלא לרבנן דמיבעי להו זכר למעוטי נקבות דאנדרוגינוס זכר גרידא מנא להו : שלא כדרכה מנא להו · בין למר בין למר דהויא ביאה לענין עונשין של עריות הואיל ומפקי להאי משכבי לאנדרוגינוס · במוקדשים יקדש · ליקרב : הרובע ל"ג שאין לך עוף רובע אשה : הנרבע והמוקצה כו' · במלוקין דקדשים קמיירי : מטמאין בגדים כו' · כדין נבלת עוף טהור דכיון דאין ראויין להקרבה כדתני' מן הבהמה להוצי' רובע ונרבע כו' בתמורה בפרק בתרא (ד' כח·) ומליקתו נבלה : מוקצה · שהקצהו ויחדו לתקרובת נכרי : נעבד · שהשתחוה לו ועשאו ע"א : נבלת עוף טהור אין לה טומאה אלא בבית הבליעה כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה בה : אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהן · כדדרשינן (נדה ד' כח:) זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אלמא לרבי אליעזר לא קדשי : כלאים

אין אדם אוסר דבר שאין שלו · וא"ת ומ"ש מנותן נבלה או חלב בתבשיל של חברו שנאסר ואר"י דבדבר התלוי במחשבה הוא דאמר הכי כגון משתחוה לבהמת חברו דספ"ב דחולין (דף מ: ושם) דאפי' עשה בה מעשה כגון ששחטה איכא למ"ד דלא אסרה ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה כדאמר במסכת כלאים (פ"ה) גבי הרואה ירק כשאגיע אלקטנו אפילו הוסיף מאתים מותר לכשאחזור אלקטנו אסור ומטעם זה מפרש ר"ת דנקט בהגוזל (דף ק: ושם) נתייאש הימנ' ולא גדרה דוק' נתייאש אבל לא נתייאש שהיה עוסק בגדר ולא הספיק לגדור עד שהוסיף מאתים לא קדש : **אמרי** בי רב מנו רב הונא · פירש בקונ' אע"ג דמסיינן בספ"ק דסנהדרין (דף יז: ושם) אמרי בי רב רב המנונא היינו היכא דאמר רב הונא אמרי בי רב דמוכח' מלתא דלאו רב הונא הוא אבל סתמא הוא רב הונא אע"ג דרב המנונא תלמיד חבר דרב חסדא הוה ורב חסדא תלמיד חבר דרב הונא כדמוכח בריש הדר (דף סב: ושם) ולא יתכן שיאמר רב הונא משמיה דרב המנונא שהיה תלמידו ע"כ תרי רב המנונא הוו דאשכחן רב המנונא שהיה תלמיד של רב כדאמר בהגוזל קמא (דף קו:) מכדי רב המנונא תלמידיה דרב הוה ובפרק חלון (דף עז:) גבי סולם המצרי לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב ובכילד מעברין (דף כד·) א"ל רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך וקשה לר"ת על פירוש הקונטרס דאם כן כי פריך התם אמאי דאמר שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא מתנו עלה במערבא רבי אלעזר והא שלחו מתם לדברי רבי יוסי בר חנינא ומשני אלא איפוך מאי דוחקי' לאפוכי תרוייהו לימא היכא דמוכח הוי רבי אלעזר אבל סתמא הוי רבי יוסי בר חנינא ולעולם מתנו עלה רבי אלעזר ועוד דכיון דקאמר התם אלא רב המנונא משמע דהדר ביה לגמרי דה"ל למימר היכא דמוכחא שאני ורבינו תם מפרש אלא רב המנונא פירוש בכל מקום ״שתמצא רב הונא אמרי בי רב לא תימא רב הונא אלא אימא אמר רב המנונא אמרי בי רב והא דאשכחן בפרק ד' מיתות (ד' נז·) דפליגי אמרי בי רב ארב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב דלמא הא דידיה והא דרביה וק"ק דבפ' המזבח מקדש (דף פו:) אמר אמרי בי רב מ"ע דרב חסדא ורב הונא רבו של רב חסדא היה ותימה הוא שבא לפרש את דבריו* : **שמא** יקרע ונמצא נקיבה · פירש ר"ח וכן גרס בבכורו' בפרק על אלו מומין (דף מב:) שמא יקרע ונמצא נקיבה ואם ימצא זכר שמא ימצא סרים ותימה לר"י מנא ליה הא דלמא ה"ק שמא ימצא נקבה ואם ימצא זכר ודאי ימצא סרים כר' יהודה דמתניתין וי"ל דהא לא מצינא למימר דא"כ מאי נפקא מינה במאי דקאמר בין כך ובין כך אין ראוי כלל ליבם וה"ל למימר טומטום הרי הוא כסרים : **לא** לכל אמר ר"א אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן במוקדשים יקדש · שאל הר' שמואל בחור מר"י דבפרק מי שמת (ד' קמ:) קאמר רבא לעולם דוחין אותו ויש לו וסיפא רשב"ג היא דתני' ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן היכי מדמי קדשים לשאר דוכתין דלמא בעלמא שאר דספיק' הוא אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כדקאמר ר' אליעזר הכא וזכר מפורסם ונקבה מפורסמת למעוטי טומטום והשיב ר"י דגרס התם דתנן כדגרים רבינו שמואל ומייתי ראיה ״דבריה הוי דאי ספיק' הוי ליקדוש קדושת פה אע"פ שנתמעט מהקרבה דלא יהא אלא דיקלא בעלמא אלא ודאי לא הוי לא זכר ולא נקבה ולכך לא חלה עליו קדושת פה שאמר אם זכר עולה אם נקבה של זבחי שלמים ול"נ דתני' כמו שגורס הר"א בן מאגש ואומר דתני' גבי בכור דלא היה לו לרבא להביא המשנה ולהבי' הברייתא שאין להוכיח ממנה ואין להאריך : **מטמאין** בגדים אבית הבליעה · טריפה לא חשיב הכא דפליגי בה ר"מ ור' יהודה ור' יוסי בזבחים בפ' חטאת העוף (דף סט:) במולק ונמצא טריפה אם היא מטמאה בגדים והתם נמי מפרש דכל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים : **רבי** אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים · מני למימר דה"ה דכשרים להקרבה כדקאמר דאין אתה יכול להוצי' טומטום ואנדרוגינוס מביניהם אלא איידי דנקט ת"ק מטמאין נקט נמי איהו אין מטמאין או במה מדרבנן אסורים להקרבה : לא

״הכלאים וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדשין ואמר שמואל ״לא קדשין בתמורה ולא מקדשין בעושה תמורה ש"מ : ר' אלעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר · תני' א"ר כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו ר' אלעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר :

הדרן עלך הערל

״יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרו' ליבמיהן ואסורו' לבעליהן מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנש' את האלמנה ויש לו אח כ"ג חלל שנש' כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנש' בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנש' ממזרת ויש לו אח ישראל מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל מותרו' ליבמיהן ואסורו' לבעליהן ואלו אסורו' לאלו ולאלו כ"ג שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ג או כ"ה כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנש' ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנש' בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן שניות מדברי סופרים שנייה לבעל ולא שנייה ליבם ׳אסור' לבעל ומותר' ליבם שנייה ליבם ולא שנייה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסורה לזה ולזה ׳אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונו' ולא בלאות והולד כשר ׳וכופין אותו להוציא *אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישרא' בת ישרא' לנתין ולממזר יש להן כתובה : גמ' מאי איריא דתני נשא ליתני קידש וכ"ת טעמא דנשא דהוה ליה עשה ולא תעשה אבל קידש אתי עשה ודוחה לא תעשה והא כולה פרקין עשה ולא תעשה הוא ולא אתי עשה ודחי לא תעשה משום דקבעי למיתני סיפא כ"ג שנש' את האלמנה דוקא נשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה תנא נמי רישא נשא ואדתני משום סיפ' ליתני משום מציעתא כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט אלא משום בת בוקתא דקבעי למיתני חלל שנשא כשרה טעמ' דנשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה משום הכי קתני נשא ומאי איריא דקתני אלמנה ליתני בתולה וכי

הכלאים · פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים כי יולד פרט ליוצא דופן והני חמשה יליף ר' אלעזר מקראי בתמורה בפ' יש בקרבנות דלא חייל קדושה עלייהו ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חיילא עלייהו קדושת הגוף וצריכין מום קבוע לפדות עליו ולאחר פדיונאסורין בגיזה ובעבודה הכי לא חיילי עלייהו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיונן : לא קדושין · בתמורה לא מיבעי' תחלת הקדש דלא קדשי דאפי' בעל מום שקדם מומו להקדישו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמר בבכורו' בפרק שני (ד' יד·) אלא אפי' אם המיר קדש בהן הני לא מיקדשי דאלו בעל מום חיילא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה דכתיב (ויקר' כז) טוב ברע אם המיר ימירנו אפי' הכי אהני לא חיילא ואין מקדש לעשות תמורה אם הם קודשים והמיר חולין בהם אין עושין תמורה והתם מותבינן במסכ' תמורה וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דרך דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס שנכנסו משעת יצירתם אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים שהית' אמו קדושה ומה תקנתם ירעו ויסתאבו ויפדם ויאכלם והטרפה תיקבר : של בית בוקיא · בקיאים וחריפים ואין מניחין תרנגול נכרי ביניהם :

הדרן עלך הערל

יש מותרות : כהן הדיוט שנשא את האלמנה · ה"ה לבתולה דכשמת נעשית אלמנה ואסור' לכ"ג אחיו ובגמ' פריך ליתני בתולה : אח כשר · כהן אסור לייבמה שנתחללה בביאת חלל כדילפינן מבת כהן כי תהיה לאיש זר בפ' אלמנה (דף סח·) והלל מותר בכשרה : שקידש · אבל כשנשא נתחללה בביאתו ואסור' ליבמה הדיוט : שנייה לבעל ולא שנייה ליבם · אם אמו של בעל ולא של יבם כגון שהיה אחיו מן האב ולא מן האם : ולא פירות · אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל משנה ואף ע"ג דקי"ל בכתובות (ד' מז·) תקנו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל כדתנן (שם ד' נא·) לא כתב לה דאם תשתבאי אפרקינך חייב לפדות' שהוא תנאי ב"ד הו אין חייב לפדות' דלא קרינן ביה ואותיבנך לאנתו אפי' הכי לא ישלם לה פירות שאכל משנה כדמפרש בגמרא (דף פח·) תנאי כתוב' ככתוב' דמי וכי היכי לקנסוה רבנן דלא גביא מניה כתובת נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתוב' קנסוה נמי דלא תגבי מניה פירו' שאכל בתנאי כתוב' של פרקונה שהוא תנאי ב"ד שאין כתוב בשטר כתוב' : ולא מזונות · לא מיבעי' היכא דיתבת תותיה דלא כייפינן ליה לזונה דהא בעמוד והוצא קאי אלא אפי' אם הלך למדינ' הים ולותה ואכלה לא משלם ואי"ת ה"ה לכשרה דהא קי"ל (בכתובו' דף קט) כמ"ד הניח מעותיו על קרן הצבי לאו מלתא היא ולא דמי התם קתני (שם דף קז) מי שהלך למדינ' הים ועמד אחד ופרנס אשתו שלא הלוה לה כלום אלא בשביל בעלה פרנס' דהתם ממאן תבע הית לא לותה הוא לא בקש הימנו הלכך מנוה הוא דעבד אבל היכא דהלוה לה בתור' הלואה הוא תובעה והיא תובעת את בעלה ומשלם כדאמר לקמן בגמ' ושמא תתאלמן או תתגרש ותשלם מה שלה דתנן (ב"ק דף פז·) נתגרש' האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם : ולא בלאות · אם עדיין יש לה בלאות ושחקים מן בגדים שהכניס' לו אינה נוטלתן כשיוצא' דקנסוה רבנן : אלמנה לכ"ג כו' · מפר' בגמ' טעמא : גמ' מאי איריא דתני נשא · ״אנשא אלמנ' קאי : ליתני קידש · דהא נמי מותרת לבעלה ואסורה ליבמה : דהוה ליה עשה · בתולה מעמיו יקח (ויקרא כא) ולא בעולה ולא תעש' אלמנ' לא יקח (שם) ואין עשה דיבום דוחה את לא תעש' ועש' אבל קידש הדיוט בתול' אלמנ' מן האירוסין ומת גם הוא באירוסין מייבם לה כ"ג דאתי עשה ודחי לא תעש' דאלמנ' : והא כוליה פרקין · עשה דייבום ולא תעש' דאיסור הוא דרמו אהדדי ולא אתי עשה דיבום ודחי ללאו דאיסור כגון בממזרת לישראל או ממזר לישראלי' וכן חללה לכהן ומ"ט דהא נפקא לן בפ"ב (דף כ·) מועלהה יבמתו הסטרה : אבל קידש שריא ליה · ליבם הדיוט : ואדתני · נשא משום סיפא דמתני' ליתני קידש משום מציעת' דקתני כ"ג שקידש דלא מצי למיתני נשא : ה"נ אלא משום בת בוקתא · הא דתני נשא ברישא דפרקין משום בת בוקתא כלומר השנויה במדה חלל שנשא כשר' כו' : ליתני בתולה · וכשמת נעשית אלמנ' : ניסואין

לא קדושין כו' · והא דלא חשיב נרבע ומוקצה ואתנן ומחיר משום דהנהו קדושין ומקדישין כדמוכח בתוספתא : **רבי** אליעזר גרס *במשנתינו וכנההיא דאינטמאה בגדים ״והגיא דלא קדושין ולא מקדישין ובבכורות (ד' מב·) ובתמורה (ד' יא:)

הדרן עלך הערל

יש מותרות · פי' הר"ר יהודה בר' י"ט דכן דרך התנא לאחר שפי' הלכות המסכתא חוזר ושונה אותם בלשון קצר כדי שיהיו מסודרים בידך ושמורים בפה ובלב ועוד אמ"ר"י דנקטינהו לכולהו משו' בבא דאסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן דאע"ג דמכח בעל (דמית קמייבם) לא אסרי לה איבם אע"ג דאסורות לבעליהן : **מאי** איריא דתני נשא כו' · בשאר מקומות אין דרך הש"ס לדקדק כזה דבפרק ד' אחין (ד' ל·) שונה בכמה מקומות נשואין שתי אחיות והכא דייק משום דבמציעתא קידש קתני : **והא** כוליה פרקין לא תעש' הוא · פי' בקונטרס כגון ממזרת לישראל וחללה לכהן ואינכרא' דבחללה נמי איכא עשה ״דקדושים יהיו אלא אאיסור ממזרות קאי שנזכר בכמה בבות : **ולא** אתי עשה ודחי לא תעשה · אף ע"ג דלאו דאלמנה אינו שוה בכל וגרע טפי מ"מ מייתי ראיה כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה בלאו השוה בכל ה"ה דגזרינן אפי' שאינו שוה בכל : וכי

כ"ב תימ' לי דהרי גם בכ"ג איכא עשה זו דקדושים כדלעי' ד' ך ואח"כ שפי' מקבה מהללה דאם היה זה עשה א"כ גם בקידש הוה ל"ת ועשה ופריך זה בדרך ממ"נ אלא בודאי דזה נקרא אים ר מצוה כדלעיל ד' ך דחזר ממה שאמר דהוה איסור קדוש' ולכאורה יש לייבם דודקא גבי אלמנ' לכ"ג חזר הגמ' דאינו גבה עשה דקדושי' אבל גבי חללה לכ"ה דזה הפסוק קדושים יהיו לאלהיהם כתיב שם אין ספק דהוה עשה ואחר העיון יראה דזה אינו דהא להדיא אי' בקדושין ד' ע"ח כשלא גמר ביאתו נעשית לכ"ג מיד חללה בהערא' ע"ש דהיא משנה מפורשת בהבא על יבמתו דאלמנ' לכ"ג נעשית חללה מיד מתילא בגמר ביאה איכ' עשה דקדושים יהיו שכתוב גבי חללה ואיך אפשר לייבם אלמנ' הא א"א לגמור ביאתו דהא עובר בעש' דקדושים :

עין משפט
נר מצוה

מס' הש"ס

תורה אור

וכי תימא קסבר האי תנא נישואין הראשונים מפילין הרי חלל שנשא כשרה ולא אמרינן נישואים הראשונים מפילין הא ודאי משום סיפא משום דקבעי למיתנא סיפא כ"ג שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ג או כהן הדיוט דוק' אלמנה אבל בתולה חזיא ליה. משום הכי קתני אלמנה מתקיף לה רב פפא אם איתא להא דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הוי ליתני נמי מצרי שני שנשא שתי מצריות אחת ראשונה ואחת שנייה והיו לו בנים מראשונה "ושנייה אי נסיב כי אורחייהו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואי אפיך ונסיב מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו גיורות אסורות לאלו ולאלו אילונית *תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר פצוע דכא אי משום פצוע דכא לאו שיורא דהא תנא ליה חייבי לאוין אטו חייבי לאוין מי לא קתני והדר תני והא קתני כהן הדיוט שנשא אלמנה וחלל שנשא כשרה ההוא אצטריכ' ליה לאשמועי' כדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין והא קתני חלל שנשא כשרה וישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר הא נמי לא מהדר מיתניא היא דאשמועינן לאו שאין שוה בכל וקמשמע לן לאו השוה בכל הא קתני ישראל שנש' ממזרת ויש לו אח ישראל (וממזר שנש' ממזרת ויש לו אח ישראל) אלא לאו ש"מ תנא ושייר ש"מ: גופא אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין לימא מסייע ליה חלל שנשא כשר' מאי לאו כהנת [הראוי' לו] ומאי כשרה כשרה לכהונה לא ישראלית ומאי כשרה כשרה לקהל אי הכי יש לו אח כשר נמי כשר לקהל מכלל דהוא פסול לקהל אלא לאו כהן ומדהוא כהן היא כהנת מידי איריא הא כדאית' והא כדאית' מתיב רבין בר נחמן לא יקחו לא יקחו מלמד שהאש' מוזהרת ע"י האיש אמר רבא כל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת וכל היכא דהוא לא מוזהר היא לא מוזהרא והא מהכא נפקא מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל •איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם *השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אי מהיא הוי אמינא לאו השוה בכל אבל לאו שאינו שוה בכל לא והרי

במדבר ה

נישואין הראשונים · שכנסה את המת מפילין אותה ליבום ובתר ההיא שעתא אזלינן ואי לאו אלמנה מאחר הואי שריקן לכ"ג יבמה : והא תנא חלל שנשא כשרה · ואסר לה לייבומי לאח כשר: דוק' אלמנה · שנתחללה בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט אבל בתולה חזי' לה להתייבם : אם איתא להא דרב דימי · אם הלכה כמותו : מראשונה ומשניה · דהוה להו דור שלישי ודור שני : נסיב כי אורחייהו · שלישי נשא ישראלית ושני מצרית שניה אסורות ליבמיהן דשלישי ישראל הוא ואסור בשניה דמצרי ואדומי אחד זכרים ואחד נקבות אסורין עד דור שלישי ושני אסור בישראלית : אי אפיך ונסיב · שנשא שלישי שניה ושני נשא ישראלית : גיורת · מותרת לשלישי דישראל הוא ולשני דקהל גרים לא איקרי קהל ולא קרינן שלישי יבא בקהל ולא שני דזו לאו קהל הואי ואם נשא האחר גיורת ומת מותרת ליבמה כבעלה: אסורות לאלו ואלו אילונית · ישראלית אם שני נשא ישראלית והיא איילונית אסור' לו משום דישראלי' היא וכשמת אסור' ליבמה משום אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולד' : שייר פצוע דכא · דהוה מצי למיתני ביה "כולהו פצוע דכא שנשא ישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבמה כשר והכשר שנשא כשרה ויש לו אח פצוע דכא אסורה ליבמה ומותר' לבעלה פצוע דכא שנשא ישראלי' ויש לו אח פצוע דכא אסורה לבעלה וליבם גיורת מותרת לזה ולזה : ההוא · דחלל שנש' כשרה אצטריך ליה ובכהנת עסקינן ולאו משום אסורה ליבמה אלא משום מותרת לבעלה וקמשמע לן דלא הוזהרו כשרות וכהנות מלינשא' לפסולין לחללין שמותרין בישראל ואע"פ שהכהן הוזהר בחלל' כהנות לא הוזהרו בחללים : מאי כשר' כשרה לכהונ' · דקיימא לן כהן כל זמן שמוצי' לישא בת כהן לישא בת ישראל דאמר בפסחים שעוד' הרשו' בת ישראל לכהן באלו עוברין (דף מט) : לא יקחו · למה לי למכתב לא יקחו תרי זימני להזהיר האשה על ידי האיש קס"ד להזהיר כשרות שלא ינשאו לחללים : אמר רבא כל היכא כו' · והאי קרא לאו להזהיר כשרות אתי "אלא פסולות שלא לינשא לכשרי' שכשם שהכהן מוזהר שלא ליקח זונה וחללה כך היא מוזהרת שלא תנשא לו : וכל היכא דהוא לא מוזהר · כגון חלל בכשרה : עונשים · לאו וכרת אבל עשה לא הוי עונש הלכך מצו' עשה שהזמן גרמא נשים פטורו' אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבו' : לאו כהונה אינו שוה בכל שאין נוהגין בישראל הלכך אי לא אשמעינן לא יקחו היה אזלינן לקולא ומיפטרו נשים : והרי

לעיל פב קדושין דף סט

*גי' הב"ח כלבעלה

סוכה נד · [ושם נסמן] "גי' הב"ח כתו כן פצוע

[לעיל

[לקמן פה] קדושין עג ·

"גי' הב"ח אלא להזהיר פסולות

ב"ק דף טו · תמור' דף ב: קדושין ד' לה פסחים דף מג · נדה מח : סוכ' דף כח :

וכי תימא קסבר האי תנא דנישואין הראשונים מפילין · תימה דבכה"ג לא אמרינן בסוף דוכת' נישואין מפילין להתחיר הוא דאמר הכי לאסור כנס ואח"כ גירש בפ' ד' אחין (דף ל:) אבל להקל לא אשכחן ועוד דאפי' לאחר מיתה אמרינן בהערל (דף עט :) בנכנסה לו ואח"כ נפצע דחייל איסור פציעה וי"ל דבלאו הכי פריך לה מגופה :

אי נסיב כי אורחייהו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן · לא שנשא שני שניה ושלישי שלישית דא"כ שתיהן מותרות לבעליהן וליבמיהן דהא קסבר דקהל גרי' לא איקרי קהל כדקאמר מותרות לאלו ולאלו גיורו' אלא בן השניה שהוא שלישי נשא ישראלית והיינו כי אורחייהו שהוא מותר בה ואר"י דאסורות ליבמיהן לא קאי אתרוייהו דאשת שני שהיא שנייה מותרת ליבמה דקהל גרים לא איקרי קהל ומשום אשת שלישי שהיא ישראלית נקט אסורות ליבמיהן וכן הא דקאמר אי אפיך מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן נמי לא קאי אלא אאשת מצרי שני שנשא ישראלית ומשום הכי נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו אי אפיך ונסיב דלא מצי למינקט כולה מלתא בחד גברא וקאי מעיקרא אאשת שלישי ובתר הכי קאי אאשת שני וא"ת ואמאי לא נקט דליהוי קאי אתרוייהו כגון מצרי שני שנשא ישראלית ומצרית ראשונה דהשתא אחד מהם ישראל גמור ואחד מצרי שני נסיב כי אורחייהו שתיהן אסורות ליבמיהן אפיך ונסיב אסורות לבעליהן וי"ל דבן הישראלית ממצרי שני אין חשוב ישראל לענין קהל אלא חשיב קהל גרים וא"ת אפי' ליתא לדרב דימי ליתני ישראל שנש' שתי נשים מצרית ראשונה וישראלית והיו לו בנים משתיהן דבן מצרית מצרי שני ובן ישראלית ישראל נסיב כי אורחייהו אסורות ליבמיהן אפיך ונסיב אסורו' לבעליהן כ"ת דלא תני הכי לפי שנישואי מצרי' הוי באיסו' והא קתני ממזר וחלל שנשאו באיסור ואר"י דלא פריך אלא ממה ששייר דברים של חידוש דאם אית' לדרב דימי היה לו לכוללה במשנתינו ולהכי כי משני שייר פצוע דכא פריך הא תנא ליה חייבי לאוין ואין זה חידוש ולבסוף מסיק דמ"מ שיורא הוא והא דלא קאמר שייר גרושה זונה וחלוצה משום דלא חשיב להו שיורא דכיון דתני' חללה הוא הדין גרושה וזונה וחלוצה הויא בכלל ממזרת דהכל ענין אחד וא"ת ומאי מקשה לרב דימי לימא דלא תני הכי משום דבפלוגתא לא קמיירי דאיכא למ"ד קהל גרים מיקרי קהל ועוד דר"ש מתיר הנקבו' מיד וי"ל דעדיפא משני ועוד דמתני' איירי בפלוגתא דקסבר קדושין תופסין בחייבי לאוין דקתני בחייבי לאוין אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן משמע דשייך בהו יבום אלמא תפסי בהו קדושין :

שייר פצוע דכא · אפי' נפצע לאחר שנשאה לא מיתסר' בהכי ליבם שאין פצוע דכא ולא אמרינן במותר לה נאסרה כו' דלא שייך אלא כשנעשה באשה שום מעשה דנאסרה בכך לבעל כגון סוטה ומחזיר גרושתו דפ"ק *(ד' יח :) :

וקמשמע לן לאו השוה בכל · משום מותרות ליבמיהן אצטריך לאשמועינן בלאו השוה בכל דאי משום אסורו' ליבמיהן כיון דאשמועינן בלאו שאין שוה בכל כל שכן בלאו השוה בכל : אלא לאו ש"מ תנא ושייר · וא"ת והא אלו קתני דהכי פריך בפ"ק דקדושין (דף טז : ושם) גבי ואלו שמעניקין להן וגבי אלו דברים שאין להם שיעור בשלהי פרקא (שם דף מ ·) ואר"י דהכא לא נקט אלו אלא לפרושי הא דקתני עניינים הרבה ברישא יש מותרות יש אסורו' ולהכי לא שייך למיפרך ועוד דבכל מקום שמונה שני עניני' אלו ואלו שיש ואלו שאין מש"ר אע"ג דתני אלו כי ההיא דאלו נערות שיש להן קנס (דף כט ·) דשייר מצרי ואדומי ופסול כהונ' ובהמזבח מקד' (דף פד ·) דתנן אלו שפסולן בקדש ולא חשיב ניתנים למעל' שנתן למטה כו' בחוץ בפנים בפנים בחוץ ופסח וחטא' ששחטו שלא לשמן דחשיב להו ברייתא' (שם)* : ולוותה

ה
א מיי' פי"ט מה' איסורי ביאה סמ"ג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ג וסי' ו סעיף כב
ו
ב מיי' פי"ו שם הל' ה

*גי' הב"ח ומצרי'

[ע' היטיב לה נאסרה כו']

[תו' סוט' ו' ד"ה אשת כהן]

[ע"ע תו' כתובות · כט · בסוף ד"ה ועל הכותים ותוס' זבחים פד : ד"ה הלן ותוס' שבועות לט · ד"ה ואלו כאמרינן ועוד שם בשבועות מד : ד"ה כל הנשבעין ועי' היטיב תוס' שבת עה · ד"ה חסר אחד]

עין משפט
נר מצוה

והרי טומאה דלאו שאין שוה בכל וטמא דכתב רחמנא בני אהרן ולא בנות אהרן הא לאו הכי ה"א נשים חייבות מאי טעמא לאו משום דרב יהודה אמר רב לא דגמרינן מלא יקחו איכא דאמרי קיחה אצטריכא ליה ס"ד אמינא ליגמר מטומאה קמשמע לן רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו "להינצבו לאתריה דרב אידי בר אבין בעו מינייהו הוזהרו כשרות להנשא לפסולין או לא אמר להו רב פפא תניתוה *עשרה יוחסין עלו מבבל כהנים לוים וישראלי' חללים גרי' וחרורים וממזרים נתינים שתוקי ואסופי כהנים לוים ישראלים מותרין לבא זה בזה לוים ישראלים חללים גרים חרורים מותרין לבא זה בזה גירי חרורי וממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה ואי כהנות לחלל לא קתני א"ל רב הונא בריה דרב יהושע כל היכא דהני נסבי מהני והני נסבי מהני קתני כהן כיון דלא בעי למינסב חללה אסירא ליה לא קתני אתו לקמיה דרב אידי בר אבין אמר להו דרדקי הכי *אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים : שניות מדברי סופרים וכו' · בעו מניה בני בירי מרב ששת שניה לבעל ולא שניה ליבם יש לה כתובה מיבם או לא *כיון דאמר מר *כתובתה על נכסי בעל הראשון לית לה או דלמ' כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה אמר להו רב ששת תניתוה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם היתה שנייה לבעל אפילו מיבם אין לה מכלל דאיכ' דאית לה מיבם חסורי מיחסרא והכי קתני *כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני ואם היתה שניה לבעל אפי' מיבם אין לה: בעא מני' רבי אלעזר מרבי יוחנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן מזונות או אין להן מזונות היכי דמי אילימא דיתבה תותיה בעמוד והוצא קאי מזונות אית לה לא צריכא שהלך הוא למדינת הים ולות' ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו מדאית לה כתובה אית לה מזוני או דלמ' כתובה דלמשקל ומיפק אית לה מזוני דלמא תיעכב גביה לית לה א"ל לית לה והתניא ויש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה איכא דאמר אמר ליה תניא יש לה הא בעמוד והוצא קאי ולא והתני' יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה * אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות בלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוצי' שניות מדברי סופרים אין לה כתובה לא פירות לא מזונות ולא בלאות והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו להוציא א"ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהוא פסול והיא פסולה וכ"מ שהוא פסול והיא פסולה קנסו

והרי לאו דטומאה · דאין שוה בכל דאין ישראל מוזהרין שלא ליטמא דכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים כהנים מוזהרין ולא ישראל : לאו משום דרב יהודה · אלמא אפי' לאו שאין שוה בכל נפקא לן מהתם דנשים חייבות : לא דגמרי מלא יקחו · כלומר מאיש או אשה לא נפקא לן אלא לאו השוה בכל והא דאצטריך למעוטי ולא בנות אהרן משום דאי לא מעטי' הוה גמרינן מלא יקחו דמחייב לנשים אלאו שאין שוה בכל: איכא דאמרי קיחה אצטריך ליה · למיכתב דבלאו שאין שוה בכל נשים מוזהרות ואע"ג דמדרב יהודה משתמעא ס"ד ליגמר מטומאה דלאו שאין שוה בכל הוא ונשים פטורות : ה"ג כהנים לוים וישראלי' מותרין לבא זה בזה לוים וישראלים חללי גירי חרורי מותרין לבא זה בזה אבל כהני בחללי וחללי בכהנות לא: אמר ליה רב הונא · לעולם חללי בכהנות שפיר דמי והא דלא תנינהו משום דכהני בחללי אסירי לא פסיקא ליה דכל היכא דהני נסבי מהני והני מהני קתני וכו' : בני בירי · מקום: כיון דאמר מר · (לעיל דף לח ·) כתובתה של יבמה על נכסי בעלה הראשון לית לה מיבם ואע"ג דהא מראשון לית לה : או דלמ' כיון דאי לית לה · ליבמה דעלמ' מראשון כגון דלית ליה נכסים תקינו לה רבנן משני והא נמי לית לה מראשון הלכך אית לה מיבם : כתובתה על נכסי בעלה הראשון · אבל יבמות קאי וקתני אם היתה שניה לבעל אפי' מיבם אין לה שמע מינה : מכלל דאיכ' דאית לה מיבם · בתמיה כלומר בעיין איפשיטא מיהא לישנא דברייתא קשי' דקתני אפי' מיבם אין לה ומשמע מדקתני אפי' מכלל דאיכ' יבמה אחריתא דאית לה כתובה מיבם והא קתני רישא כתובתה על נכסי בעלה הראשון : תקינו לה משני · כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: מזוני תנאי כתובה נינהו · שכך כתב לה בכתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנ' מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך : לאחר מיתה · אם מת ולא גירשה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה כשאר אלמנה דמזוני תנאי כתובה והכא ליכא למיגזר דלמא תתעכב גביה : ויש לה פירות · שאע"פ שאכל את הפירות כיון דשלא כדין אכלן שהרי לא היה לו בה נשואין משלם ואע"ג דאמרינן (כתובו' דף עט :) גבי כשרה מה שאכל אכל ומה שהוצי' הוציא הכא קנסינן ליה דמשלם אפי' מה שאכל מפני שהוא מרגילה לעבירה : ה"ג וכן מצינו בתשובת הגאונים מפני שהוא פסול והיא פסולה וכ"מ שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו רבנן כתובה · והכי פירושה מפני שהוא פסול כדתנן בבכורות (דף מה:) הנושא נשים בעבירה *פסול על סידור הגאה והיא פסולה על ידו: קנסו

[לעיל פד · וש"נ]

[כתובות לג ·] [לעיל לח ·] [כתובות פ:] [לעיל לט ·] [כתובות פב :]

כתובות דף פב
לעיל דף לט

[תו' פ"ב ע"ש] *גי' הב"ח פסול לעבו' על סידור הגא' והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול על ידה או היא פסולה על ידו

ולוותה ואכלה מאי · אי לוותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד לא היה הבעל חייב לשלם אפי' לוותה בב"ד כדפי' ר"ת בסוף כתובות (דף קז · ושם) גבי קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו והכא מיבעי' ליה אם יש לב"ד לפסוק לה מזונות כשהלך בעל' למדינת הים ותלוה ותאכל כשאר נשים או לא :

אלמנה לכ"ג יש לה פירות · לאפוקי דאמר בפרק נערה שנתפתתה (דף נא : ושם) אלמנ' לכ"ג נשבית חייב לפדות' דקרינ' ובכהנ' אהדרנתיך למדינתיך הוי פירות כמשמעו דין פירות דהיינו פרקונה דהוי תחת פירות ובשנייה דקתני אין לה פירות הוי נמי דין פירות דאם נשבי' אינו חייב לפדות' אע"ג דהבעל אוכל פירות כי ההיא דהאש' רבה (ד' פט ·) דתנא כמי אינלה פירות ומזונו' כו' ואמר עלה בירושלמי שאינ' יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל א"ר חנינא הא דתימ' כשאכל עד שלא בא הראשון כו' ולרבא דאמר התם אלמנ' לכ"ג דאינו חייב לפדותה נרא' לר"י לפי' יש לה פירות דאם נשבית משלם הבעל הפירות שאכל לפדותה בהשאכל מה שפרקונה יתר על דמי פירות שאכל לא יהיב ובשניות אפי' דמי הפירות שאכל לא יהיב ומתוך פי' הקונ' משמע שאין לבעל פירות באלמנ' כלל ואפי' לא נשבית חייב להחזיר פירות שאכל דפי' יש לה פירות שאף ע"פ שאכל פירות כיון דשלא כדין אכלן משלם ואליבא דרבא דכתובות פיר' כן אך נראה לר"י כמו שפי' דלא משלם בעל אלא לצורך פרקונה כשנשבית וכן פי' הריב"ן :

בלאות · פי' בקונטר' במשנתינו גבי שנייה דאין לה בלאות שאם יש לה עדיין בלאות ושחקים מבגדים שהכניס' לו אינה נוטלתן כשיוצאה דקנסא קנסו חכמים ואין נרא' לר"י דבההיא משמע בסו' אלמנ' ניזונ' (דף קא · ושם) דדוקא מה שבלה ואין בעין איכלה אבל מה שבעין שקלה והיכא דאיירי בלאות שהן עדיין בעין רגיל לפר' בלאותיה קיימין כדאמר התם זיכתה הפסיד' בלאותי' קיימין וכן בסוף אע"פ (דף סג :) גבי מורדת אבל ק"ק כיון דקתני באלמנ' שיש לה פירות היינו בלאות כיון דאיירי בבלאות שאינן קיימין כדאמר התם (כתובו' דף קא ·) עיילה ליה גלימא פירא הוי ומיכסי בה ואזיל עד דבלי * :

וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה · פיר' בקונט' שהוא פסול שנושא אותה בעבירה כדתנן בבכורו' (דף מה) לא תרוייהו בעי אלא אם הוא פסול או היא פסולה קנסו אותו דלא מרגלא ליה כיון דמיפסל בהכי חד מינייהו כדאמר בסמוך ממזר' ונתינה איכא בינייהו ופריך ולרבי אלעזר דאמר הרי זה עבד וממזר הא לא מרגלא ליה והתם בעל לא מיפסיל דהא בישראל לא שייך למימר שיפסל על ידה ואיסי נמי לא מיפסלה בהכי דהא מעיקרא מיפסל' וקיימ' אלא משום זרע לחוד מנעה ולא מרגלא לי' שריאה להרגילו כיון שזרעו נפסל על ידה ויירו קשה דהאמר דיעולד לר"י: איכא בינייהו כו' ולמאי מרגלא לי' והא הוא נפסל על ידה שנושא נשים בעבירה וריאה להרגילו ורבינו תם מפ"ש דהוא פסול דקאמר אולד קאי ונפסלות דידה לחוד אפי' במקום שהולד כשר לא מרגלא לי' כדאמרינן ולרבי מתיא בן חרש דקאמר אפי' הבך כו' עשה זונה הא נמי מרגלא לי' ויש ספרים דגרס הוא כשר והיא פסולה וכן בתוספתא דמכילתין בפרק שני : ממזרת

[נב · ד"ה ממזרת]

ז
א מיי' פ"ב מה' אבל סמ"ג עשין כח ולאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שע"ג סעי' ב
*גי' הב"ח לשכנגבו

ח
ב מיי' פי"ט מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ח סעי' א

ט
ג שם סעי' ב ג

י
ד מיי' פט"ו שם הלכה לג

יא
ה מיי' פ"ב מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' ט

יב
ו ז ח מיי' פכ"ד מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' קטז סעי' א

יג
ט מיי' פי"ט מה' איסורי ביאה סמ"ג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' יב

יד
י מיי' פכ"ד מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' קטז סעי' כ

טו
כ מיי' פי"ח ופי"ט מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא

[וע"ע תו' ב"מ סו ד"ה ובלאות]

קנסו אותו כתובה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה רבי אומר °הללו דברי תורה *ודברי תורה אין צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק ד"א זה הוא מרגילה וזו היא מרגילתו דבר אחר מאן קתני לה איכא דאמר רבי שמעון בן אלעזר קתני לה ומה טעם קאמר מה טעם אמרו הוא פסול והיא פסולה קנסו אותו כתובה מפני שהוא מרגילה ומה טעם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה מפני שהיא מרגילתו איכא דאמר רבי קתני לה וחלוצה קא קשיא ליה והא חלוצה דרבנן ואית לה כתובה הדר אמר כיון "דפסיל לה מדרבנן זה הוא מרגילה וזו היא מרגילתו מאי איכא בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר אמר רב חסדא ממזרת ונתינה לישרא' איכא בינייהו מ"ד דאוריית' הא נמי דאורייתא מ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה *ולר' אליעזר דאמר הרי זה עבד וממזר הא לא מרגלא ליה ולא מידי לא אמר רב יוסף מחזיר "גרושה משניסת איכא בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולרבי עקיבא דאמר *יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה ולא מידי לא אמר רב פפא בעולה לכ"ג איכ' בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה *ולר' אליעזר בן יעקב דאמר יש חלל מחייבי עשה הא לא מרגלא ליה ולא מידי לא אמר רב אשי מחזיר ספק סוטתו איכא בינייהו מ"ד דאוריית' הא נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולרבי מתיא בן חרש דאמר *אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה הא לא מרגלא ליה ולא מידי לא אמר מר בר רב אשי סוט' ודאי איכא בינייהו :

מתני' בת ישרא' מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן לישרא' לא תאכל בתרומה בת ישרא' מאורסת ללוי מעוברת מלוי שומרת יבם ללוי וכן בת לוי לישרא' לא תאכל במעשר בת לוי מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר :

גמ' ותהא זרה °זרה מי לא אכלה במעשר אמר רב נחמן אמר שמוא' הא מני רבי מאיר היא *דאמר מעשר ראשון אסור לזרים דתניא תרומה

קנסו אותו בכתובה · כלומר לא קנסוה מש"ר כל הנשים ואחי דקנסוה רבנן לשנייה כתובה כדי שלא תתעכב אצלו הוא דכיון דלא תיהוי לה כתוב' מיניה שבקה ליה ונפקא אבל הכא לא צריך דממילא שבקה ליה דכיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהם וכן כשהיא נפסלת על ידו : **זה הוא מרגילה** · אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצ' לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו וזו שנייה דכיון דלא איהי מיפסלא ולאו זרעה מיפסיל ולא מפסדה מידי בביאתו היא מרגילתו האשה רוצה להנשא יותר מן האיש : **איכ' דאמרי** רבי קתני לה · שנתן טעם לדבריו מפני שהן של תורה וקשה ליה והא חלוצה לכהן לאו דאוריית' אלא דרבנן כדאמר °בעשרה יוחסין (דף עח ·) מואשה גרוש' מריבויא דוי"ו ומוקמינן לה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקתני מתניתין דאית לה כתובה : **הדר אמר כיון דפסיל לה מתרומה** דרבנן כו' · והיינו דבר אחר דקאמר : **הא היא מרגלא ליה** · הואיל ואיכא גרועה מחמתו טרחא ומהדר' לינשא לישראל כדי להעלות זרעה ואע"ג דבנה נמי ממזר דקי"ל (לעיל ד' עח ·) הלך אחר פסולן אפי' הכי כיון דאיכ' תקנתא לממזרים כרבי טרפון דאמר בקדושין (דף סט ·) יכולין ממזרים ליטהר טרחא ומינסבא לישראל : **ולר' אליעזר** · דפליג עליה דר' טרפון (שם) ואמר ממזר שנשא שפחה והוליד בן אינו נטהר מן הממזרות בשביל עבדותו והוה עבד וממזר הא כיון דליכא תקנתא לזרעה לא מהדרא למיפסל זרעיה דגברא לפי שהיא מקניטתו תמיד : **מחזיר גרושתו** · משניסת : **בעולה** · פנויה לכה"ג עשה איכא בתולה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דזונה ליכא הכא דאין זונה אלא הנבעלת ביאה אסורה : **ולרבי אליעזר בן יעקב** · בהבא על יבמתו (דף ס ·) : **ספק סוטה** · שקינא לה ונסתרה וקאי עלה באיסור' דאוריית' דכתיב ונטמאה שני פעמי' אחד לבעל ואחד לבועל : **הא לא מרגלא ליה** · דניחא לה לשתות בריא דלא ליפסלה מכהונה : **סוטה ודאי** · אשת איש שזינתה דאסירא ליה מדאוריית' כדכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה דמשמע הואיל ולא נאנסה אסורה ואי קשי' הא נמי חייבי לאוין הוא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר בפ"ק (דף יא ·) דאמרי אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה וליפרך ולר"ע דאמר יש ממזר כו' לאו פירכא הוא דאיכא לתרוצי דהא אמרי' לעיל בהחולץ (דף מט :) הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר : **מתני'** לא תאכל בתרומה · כדתנן בפ' אלמנה (דף סז :) העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין : **לא תאכל במעשר** · בגמ' פריך זרה גופה מי לא אכלה במעשר : **לא בתרומה ולא במעשר** · תרומה כדאמרן דלויה נמי לענין תרומה זרה היא · מעשר מפרש בגמ' :

גמ' מי לא אכלה במעשר · כל זר לא יאכל קדש כתיב (ויקרא כב) ומעשר ראשון לאו קדש איקרי :

תרומה

ממזרת ונתינה איכא בינייהו · שיכול לטהר את בניו על ידי שפחה ואע"פ שאין יכול לטהר את הנקבות כדאמר בסוף האומר בקידושי' (דף סט·) במה תטהר את הנקבות סבור' היא שלא יקפיד כיון שיכול לטהר את הזכרים ואלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה בהם חללים אע"פ שבני ישראל מקוה טהרה לחללות ובנות ישראל מקוה טהרה לחללים לרבי דוסתאי ברבי ינאי (קדושין דף עו ·) מ"מ מקפיד הוא על בניו שאינם כהנים ויראה להרגילו : **ולרבי** עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה · הו"מ למימר דרבי עקיבא כר' טרפון דאמר (שם דף סט ·) ממזר נושא שפחה ואיכא בינייהו ממזרת ונתינה כדלעיל וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קדושין א"כ אינה אשתו ואין שייך לקונסו שיתן לה כתובה דאפי' גט לא בעיא מניה כדאמר בהחולץ (דף מט ושם) וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך אלא משום פירות ובלאות שאין לה להפסיד כיון דלא מרגלא ליה : **ולרבי** מתיא בן חרש כו' הא לא מרגלא ליה · פי' בקונט' דניחא לה לשתות בריא דלא ליפסלה לכהונה וקשה דכיון דנירשה לאו בת שתיה היא כדמוכח בהאשה רבה (דף לה · ושם) דקאמר מאי איריא בא עליה אפי' נתן לה גט נמי ואפי' אמר איני משקה נמי פי' דשוב אינ' שותה ועוד קשיא לפי' הקונ' דמאי איריא דפריך לרבי מתיא בן חרש לרבנן נמי תקשי דלא מרגלא ליה שרוצה לשתו' תחלה להיות מותרת לכהונה דאם יבא עליה ש"ב לא ישקנה דלא הוי מנוקה מעון ואין המים בודקין אותה אלא י"ל דלרבנן ניחא ליה דהא לאו בת שתיה היא כיון שנירשה אבל לרבי מתיא בן חרש שנעשית זונה לא מרגלא ליה אע"ג דבלאו הכי היתה פסולה לכהונה מוכטמאה ועוד דגרושה היא ובתרומ' נמי אסירא וקיימא שהיא זרה מ"מ פסול של זנות גנאי הוא לה ולא מרגלא ליה ובפרק י' יוחסין (דף עז :) נמי חמיר ליה פסול של זנות טפי משאר איסורי כהונה הואיל ושם זנות פוסל בישראל ועוד לא מרגלא ליה משום דאיכא השתא תרי לאוי :

תרומה

טז
א מיי' פכ"ד מה' איסו"ב הל' ד

יז
ב מיי' פ"א מה' מעשר הל' ב סמ"ג עשין קלח

תורה אור

מדבר יח · ויקרא כב · דברים יב · שם · מדבר יח

°תרומה לכהן °ומעשר ראשון ללוי דברי ר' מאיר ר' אלעזר בן עזריה מתירו לכהן מתירו מכלל דאיכא מאן דאסר אלא אימא נותנו אף לכהן מ"ט דר' מאיר אמר רב אחא בריה דרבה משמיה דגמרא °כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומ' מה תרומה אסורה לזרי' אף מעשר ראשון אסור לזרים אי מה תרומה חייבין עליו מיתה וחומש אף מעשר חייבין עליו מיתה וחומש אמר קרא °ומתו בו כי יחללוהו ויסף חמישיתו עליו בו ולא במעשר עליו ולא על מעשר ורבנן מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון נמי טובל וכדתני' *ר' יוסי אומ' °יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפי' מעשר עני מניין ת"ל °לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר °ואכלו בשעריך ושבעו מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף שעריך האמור כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל ואי מהתם הוה אמינ' ללאו אבל מיתה לא קמ"ל לישנא אחרינא מעשר ראשון דטביל מדרבי יוסי נפקא אי מההיא ה"א ללאו אבל מיתה לא קמ"ל במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא בת לוי מאורסת לכהן ובת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר הכא מאי זרות איכא אמר רב ששת מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנ' רשות לתרו' מכלל דנשואה נותנת רשו' אין והתניא °ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם לימד על נשוא' בת ישראל שנותנת רשו' לתרום אתה אומר רשות לתרום או אינו אלא לאכול אמרת תרומה חמורה אוכלת מעשר הקל לא כל שכן אלא לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום מר בריה דרבנא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למאן דאמר *משום יחוד אלא למאן דאמר משום גרושה גרושה בת *(לוי מי לא אכלה במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה) אלא גזירה משום גרושה בת ישראל אי הכי מאי איריא מאורסת אפי' נשואה נמי איידי דתני רישא מאורסת תנא נמי סיפא מאורסת *תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר

לכהן

תרומה לכהן · כתינת' לכהן ומעשר ראשון ללוי קתני מעשר ללוי דומיא דתרומה לכהן מה תרומ' אכילת' כנתינת' לכהן ולא לזר אף מעשר ללוי אכילתו ללוי ולא לזר דאי לאו הכי סבירא לי' לרבי מאיר תרומ' למאי קתני כהי דמעשר אצטריכא לי' לאורויי דלא יהביק לי' לכהן כר' אלעזר בן עזריה אלא תרומ' למה לי ועוד מדקמהדר לי' ר' אלעזר לשון התר מכלל דר' מאיר נמי באיסור והתר איירי : **מכלל** דאיכא למאן דאסר · מעשר לכהן לאכול בתמיה והא ודאי כהנים לאו זרים נינהו כדאמר לקמן דכהנים איקרו לוים : **נותנו אף לכהן** · כדאמר לקמן טעמא : **משמיה דגמרא** · כך קיבל מרבו ורבו מרבו עד רבי מאיר ששמע מפיו ולאו מן דעתיה קמפרש לטעמא דר' מאיר : **מה תרומה טובלת** · שכל זמן שלא הופרשה חייבין מית' על אכילתו של טבל דהא מית' כתיב ביה : **אף מעשר ראשון טובל** · ואע"ג דבדידיה ליכא מיתה חייבין מית' על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון ממנו : **או אפילו מעשר עני** · דקיל כלדק' בעלמא דלאו לד קודשה אית ביה : **ואכלו בשעריך** · בשנה השלישית משתעי קרא : **ה"ג** וקאמר רחמנא לא תוכל ואי מהתם ה"א ללאו אבל מית' לא קמ"ל : **מאי אינה אוכלת דקתני** · כולה מתני' לגבי מעשר : **אינה נותנת רשות** · לשלוח' לתרום מעשר של אחרים ולהרים ממנו תרומת מעשר והוה לי' כתורם שלא מדעת : **ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם** · השוה הכתוב אשתו לו לימד על בת ישראל כשוא' ללוי כו' : **ה"ג** מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרוש' גרוש' בת לוי לא אכל' במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל · וה"פ רישא כדאוקימנא באכיל' ממש ור' מאיר וסיפא בת לוי לכהן ובת כהן ללוי דקתני לגבי מעשר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות בלא בעלה וה"ה לנשואה ולקמן פריך אפי' נשואה נמי : **הניחא למ"ד** · בפ' נושאין על האנוסה (ד' ק ·) משום יחוד אין תרומה לאשה בגורן אלא למ"ד טעמא משום גרושה שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה ואין הכל יודעים ויחזרו ויתנו תרומ' לזרה : **גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר** · ואמאי בת לוי שנתארס' לכהן דקתני אין חולקין לה מעשר בגורן בשביל בעל' אמאי גזור בה רבנן הא אי נמי מגרש לה שפיר קאכל' מעשר : **וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה** · כלומר וליטעמיך דמותבת אמתני' לגבי מעשר ה"כ בפרק נושאין (שם) דאתמר עיקר מלת' דקתני אשה אין חולקין לה תרומה על הגורן ופרשינ' טעמא משום גרושה ולא פליג בין בת ישראל לכהן ובת כהן לכהן גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומ' אלא גזיר' משו' גרוש' בת ישראל ומאן דגרים איפכ' לא מיתוקמ' כלל דהיכי מצי פריך מתרומ' דמתניתי' דקתני בת כהן ללוי לא תאכל בתרומ' הא ודאי שפיר קתני דאיפסל' באירוסיה וטעמ' לאו משו' שמא תתגרש הוא : **איידי דתנא ריש' מאורסת** · לגבי אכילה ממש דהתם דוקא מאורסת דגבי בת כהן לישראל וללוי לענין תרומ' ובת לוי לישראל לענין מעשר אשמעי' דפסיל לה אירוסין וגבי בת ישראל לכהן וללוי ובת לוי לכהן אשמעינן דלא מוכלי לה תנא נמי סיפא בת כהן ללוי ובת לוי לכהן לענין חלוקה דמעשר מאורסת

לכהן

תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי · פי' בקונט' דדייק מדקתני מעשר ראשון ללוי דומיא דתרומ' לכהן דאכילת' כנתינת' דאי לאו הכי תרומה למאי קתני לה וקשה דא"כ לימא נמי ר' עקיבא היא דקתני נמי לקמן כי האי לישנא ואי משום דסתם מסנ' ר' מאיר הא אמרינן (סנהדרין ד' פו ·) וכולהו אליבא דר' עקיבא ומדמהדר נמי ר' אלעזר לשון התר אין לדקדק דדלמא הא דאיירי ר"מ באיסור והתר היינו בתרומ' דאסורה ללוי ושריא לכהן ופירש ריב"ן דגרסי' בהדיא בדברי רבי מאיר מעשר ראשון אסור לזרים :

רבי אלעזר מתירו לכהן · לי"ג בן עזריה דרבי אלעזר בן עזריה קדים טובא לרבי מאיר ולק' בברייתא דרבי עקיבא גרס רבי אלעזר בן עזריה דהוא בר פלוגתיה :

מה תרומה טובלת · פי' בקונ' בשלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא תרומה מיתה כתיבא ביה וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיב' ביה תרומת מעש' ועוד אי מטעם זה לא ליתסר טבל לכהן כיון דתרומה שריא ליה ופי' ריב"ן משו' דדרשינן בפרק הנשרפין (דף פג · ושם) ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו בעתידים לתרום הכתוב מדבר וליף °חילול מתרומה :

אף מעשר ראשון טובל · אבל איסור זרות לא ילפינן לרבנן אף ע"ג דאין היקש למחצה כיון דלא מצי לאקושי לגמרי לאסור אף ללוי' כמו תרומה ועוד דמסתבר לאוקמי היקשא אמאי דאסר קרא בדוכתא אחרינא כמו טבל דילפינן בסמוך מלא תוכל לאכול ואית ביה לאו ואתא היקשא לאתויי נמי מיתה אבל לאוקמי בה איסורא דלא אשכחן לא מקשינן :

אי מהתם ה"א ללאו · ומהיקשא לא הוה שמעי' ללאו ומיתה אי לאו דאשמעי' לאו מהכא כדפי' ועוד דאצטריך לא תוכל לאכול למעשר עני דטביל וא"ת מנ"ל דטבל מעשר עני במיתה הא לא איתקש לתרומה וי"ל דשמא אין בו מיתה אי נמי כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהר' ה"ה לענין מיתה :

מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום · פי' בקונטר' דקאי אכולה מתני' לגבי מעשר דאינה נותנת רשות וקשה לרבינו יצחק דהוה ליה למימר אלא אמר רב ששת כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דכיון דכל לא תוכל היינו דאינה נותנת רשות הוה ליה למיתני בהדיא הכי ועוד דליתני אפי' בת לוי ללוי ועוד דמעוברת מה שייך למיתני לענין נתינת רשות ולר"י דלרב ששת נמי מפרש רישא דמתני' כדאמרן ועיקר מתניתין אתא לאשמועי' איסור אכילה וכן בסיפא בת לוי לכהן בת כהן ללוי אצטריך לאשמועינן דלא תאכל בתרומ' דסלקא דעתך שלא תפסול בת כהן מן התרומה כיון דאוכלת מעשר האסור לזרים ומעשר נקט לענין נתינת רשות ואגב תרומה נקט לשון לא תאכל והוא הדין אפילו בת לוי ללוי ובת כהן לכהן אין נותנת רשות אלא איידי דנקט בת לוי לכהן ובת כהן ללוי לענין אכילה איירי בהו נמי לענין נתינת רשות :

מאי

יח
א מיי' פ"ו מה' תרומות הלכה א ופ"ב הל' יד סמג לאוין רנד

יט
ב מיי' פ"א מה' מעשר הל"א סמג עשין קלח

כ
ג ד מיי' פ"ו מה' מאכלות אסורות הלכ' ב

°גי' הב"ח חילול חילול

[לקמן ק ·]

°גי' הב"ח בת כהן מי לא אכלה בתרומ' וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר

כתובות ד' כו · נ"ב ד' פא : חולין ד' קלא : ע"ש

לכהן לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן מ"ט דר' עקיבא דכתי' °ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים קא משתעי קרא ואידך כדרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי *בעשרי' וארבע' מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהם °והכהני' הלוים בני צדוק ור"ע הבא לא מצית אמרת דכתי' °ואכלתם אותו בכל מקום מי שיכול לאוכלו בכל מקום יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות ואידך כל היכא דבעי דלא בעי חומה ואי אביל ליה בטומאת הגוף לא לקי ההיא גינתא דהוה שקיל רבי אלעזר בן עזריה מעשר ראשון מינה אזל ר' עקיבא אהדרא לפתחא לבי קברי אמר עקיב' בתרמילו ואנא חיי אתמר מפני מה קנסו לוים במעשר פליגי בה רבי יונתן וסביא חד אמר שלא עלו בימי עזרא וחד אמר כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן בשלמא למ"ד שלא עלו משום הכי קנסינהו אלא למ"ד כדי שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן משו' כהנים קנסינהו ללוים אלא כ"ע קנסא שלא עלו בימי עזרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר קנסא לעניים ומר סבר כהנים בימי טומאתן עניים נינהו (*בשלמא למ"ד קנסא לעניים משום הכי אהדרי' רבי עקיבא לפתחא לבי קברי אלא למ"ד לכהנים אמאי אהדרי' לפתח' לבי קברי) הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוק' לית לך ומנא לן דלא סליקו בימי עזרא דכתיב °ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוא ונחנה שם ימים שלש' ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא היו מעמידים שוטרים אלא מן הלוים שנאמר °ושוטרים הלוים לפניכם עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל שנאמר ושוטרים הרבים בראשיכם: **מתני'** בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומ' מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ניסת לישראל לא תאכל לא בתרומ' ולא במעשר מת ולה הימנו בן לא תאכל לא בתרומ' ולא במעשר מת בנה מישראל תאכל במעשר מת בנה מלוי תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר

בת

תורה אור
במדבר יח
יחזקאל מד
במדבר יח
עזרא ח
ד"ה ב יט

לכהן ולא ללוי · בתמיה הא ודאי קרא לוים קאמר: **בני צדוק** · ולדוק כהן הוא וקרא לבניו הלוים: **ר' אלעזר בן עזריה** כהן הוה כדאמר בברכות (ד' כז:) דהוא עשירי לעזרא: **עקיבא בתרמילו** · משום דר' עקיבא *רעיא דכלבא שבוע הוה: **תרמילו** · חמת של עור בסטייל"א בלע"ז ורועה נותן בה פתו ותולה בצוארו: **מפני מה קנסו לוים במעשר** · לאו לעיל קאי דטעמא דהכא לאו משום קנסא אלא משום דכהנים נמי לוים איקרו כדאמרן אלא דאמר בכמה דוכתי בהש"ס בתר דקנסינהו עזרא (חולין ד' קלא:) ובמסכת סוטה (ד' מז:) תנן יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ואמר מפני שאין מפרישין אותו כתקנו דרחמנא אמר יהבה ללוים ואנן יהבינן לכהנים והכא נקט לה משום דקבעי למיפרך עלה מהא דר' עקיבא דאהדריה לפתחא לבי קברי: **אלא ר' עקיבא מ"ט אהדרי' כו'** · למ"ד קנסא לכהנים קפריך אם איתא דתקנתא לכהנים הוי' מי הוה מהדר רבי עקיבא לפתחא לבי קברי הכי נמי דקרא בלוים כתיב מיהו רבי עקיבא לבתר דקנסינהו עזרא הוה: **ושוטרים הרבים בראשיכם** · דהיינו ישראל שהם רבים מלוים: **מתני' ניסת ללוי** · אחר שילדה מכהן: **תאכל במעשר** · ולא בתרומה דהדר הוי' זרה: **מת ולה הימנו בן תאכל במעשר** · בשביל בנה והאי בן פסיל לה מתרומ' שהרי יש לה זרע מן הזר וכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה ושבה והרי יש לה זרע ואף על גב דקרא בבת כהן כתיב מרבינן מיניה בגמרא נמי בת ישראל האוכל' בשביל בנה כהן וניס' לזר ומת שחוזרת ואוכלת בשביל בנה הלכך כי היכי דבת כהן כי אית לה זרע מישראל לא הדרא "בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן נמי כי אית לה זרע בין מלוי או מישראל לא הדרא אוכלת בשביל בנה כהן:

ס"א אלא ר' עקיבא מ"ט אהדרי' לפת' לבי קברא

"גי' הב"ח בת ישראל נמי האוכלת בשביל בנה כהן כי אית לה

מאי טעמא דר' עקיבא · לכאורה נראה דר' מאיר ור' אלעזר פליגי בפלוגתא דר' עקיבא ור' אלעזר בן עזריה דר' מאיר דלעיל כר' עקיבא ותימה דבפרק המוכר את הספינ' (דף פא: ושם) אמר דיהיב לי' לכהן וכר' אלעזר בן עזרי' והתם מתרץ לה בין לר"מ בין לרבנן וי"ל דאליבא דרבנן מוקי לה התם כר' אלעזר בן עזריה אבל לר"מ אית ליה לאוקמי בתר דקנסינהו עזרא דלכ"ע לכהן ואפי' למאן דאמר קנסא לעניים יכול ליתן לכהן עני: **מי** שיכול לאוכלו בכל מקום · וא"ת לר"מ דאוסר לזרים מ"ט דמעשר ללוי ולא לכהן דלא מצי דריש כר' עקיבא מי שיכול לאוכלו בכל מקום דמההוא טעמא דאסור לזרים אסור לאוכלו כמו בטומאת הגוף ואי אפשר לאוכלו בבית הקברות ויש לומר דאע"ג דאסור לזרים גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום: **מפני** מה קנסו לוים במעשר · פירש"י *דלא מצינו בהדי' אלא מצינו בעזרא והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים ואיכא למימר דהכי קאמר כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבאו עמהם הכהנים וקשה דלר' אלעזר ב"ע דלא שקלי לוים כלל בתר קנסא אלא כהנים הא לא משתמע מההוא קרא דהא ליכא למימר שהיו הכהנים עם הלוים לקבל מהם מעשר משלהם דהא בשלהם לא קנסום כדמוכח בפ' הזרוע (ד' קלא:) וי"ל דלר' אלעזר ב"ע לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדמוכח בפ"ב דכתובות (דף כו · ושם) וכ"ש בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס ולכך נאמר שילך הכהן עם הלוים ולמ"ד קנסא לעניים נקט כהן עם הלוים משום דשכיחי עניי כהנים טפי לפי שאין עסוקין במלאכ' אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר מותר לזרים והר' יוסף אומר דנפקא לן מדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר הוא לשכה שתקן עזרא לתת שם תרומת כהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שמצוה לתת שם מעשר א"כ של כהנים הוא וקי"ל (מגילה ד' טו·) מלאכי זה עזרא ולמ"ד קנסא לעניים מצוה לתת לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כדפרישית: **מר** סבר קנסא לעניים · דוקא ולא לכהנים עשירים ואליבא דרבי עקיבא פליגי דלר' אלעזר בן עזרי' דשקלי כהנים מן התורה אפילו עשירים בתר דקנסינהו נמי דהוי לכהן ולא ללוי כדמוכח בהזרוע (ד' קלא:) ובפ"ב דכתובות (ד' כו · ושם) שקלי נמי כהנים עשירים דלדידהו לא קניס עזרא שהרי עלו וקנס' לעניים דקאמר הכא אין לפ' דוקא לעניי לוים ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לוים במה שלא עלו ועוד דמשמע הכא דאי הוו כהנים בימי טומאתן עניים הוו שקלי לכ"ע אע"ג דמדאורייתא לר' עקיבא ללוי ולא לכהן אלא ודאי עניים דקאמר אפי' עניי ישראל וכהנים ומיהו למ"ד מעשר ראשון אסור לזרים אין נראה שיתן לעניי ישראל כדי למוכרו דמלתא דאתי לידי תקלה לא הוו מתקני רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה וכה"ג אמרינן בפ"ב דכתובו' (שם) ונראה דלר' עקיבא לא הפקיע עזרא כח הלוים מכל וכל להשותן לכהן ולישראל שלא יטלו מעשר אלא עניים ולא עשירים אלא לוים בין עניים בין עשירים היו נוטלים לעולם כדמשמע בכמה דוכתין שהיו נוטלין בתורת לויות דתנן בגיטין (דף ל·) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהן "ואיתא בגמרא (שם) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי ובהזרוע (שם) ובפ"ב דכתובות (שם) פריך הש"ס מעשר ראשון דלוי הוא וטעמא כיון דמעיקרא היה המעשר של לוים לבדם לרבי עקיבא דיין שקנסום ליתן גם לאחרים עמהם למר לעניים ולמר לכהנים וסתמא בכל דוכתא כר"ע ולרבי אלעזר בן עזריה דאמר מדאורייתא אף לכהן בתר קנסא לכהן דוקא כדאמר בפרק שני דכתובות (שם) ולדידיה דוקא מעשר ראשון חזקה לכהונה ולא לר"ע תדע דלמ"ד לעניים היאך יהיה חזקה לכהונה ולרבי אלעזר בן עזריה מה שבטל יוחנן את הוידוי (סוטה ד' מז:) אע"פ שדינו היה לכהנים כמו ללוים מכל מקום כיון דנלטוו לתתו אף ללוים כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם (במדבר יח) כשמפקיעין אותו מלוים לתת כולו לכהנים אין זה כמצותו: **ומבני** לוי לא מצאתי שם · והא דתנן בקדושין (ד' סט·) בי' יוחסין עלו מבבל וקחשיב לוים וקרא נמי כתיב (עזרא ח) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והלוים וגו' אלמא עלו פירש"י בי' יוחסין (שם) דאותן לוים שעלו עמו היו קטועי בהונות כשאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונותיהן ואמרו איך נשיר את שיר וגו' ולפי שלא מצא שם ראויים לשיר עמד וקנסם ואפילו למאן דאמר עיקר שיר בפה מ"מ הקפיד משום דאיכא נמי מצוה בכלים:

ואימא

"גירסת הב"ח וכן התם בגמרא

[וכן פרש"י בחולין קלא: ד"ה בתר]

עין משפט
נר מצוה

כא
א מיי' פ"א מה' מעשר הלכה ד

כב
ב מיי' פ"ו מה' תרומות הלכה ג טוי"ד סי' שלא

כג
ג שם הלכה יב

כד
ד שם הלכה יז

בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומ' מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ניסת לכהן תאכל בתרומ' מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומ' מת בנה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה ועל זו נאמר °ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל: **גמ'** מת בנה מלוי תאכל בתרומ' דהדרה אכלה משום בנה מנלן *אמר ר' אבא אמר רב בת ובת כמאן כר"ע דדריש ווי אפי' תימא רבנן כולי' ובת קרא יתירא הוא ת"ר *כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא מאי קרא °היא בתרומת הקדשים לא תאכל *במורם מן הקדשים לא תאכל רב נחמן אמר רבה בר אבוה מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק מתקיף לה רמי בר חמא אימא פרט להפרת נדרים אמר רבא כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל *דתנא דבי ר' ישמעאל °נדר אלמנה וגרושה יקום עליה מה ת"ל והלא מוצאה מכלל אב ומוצאה מכלל בעל אלא הרי שמסר' האב לשלוחי הבעל או שמסרו' שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמל' או נתגרשה בדרך היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו לא לומר לך כיון שיצתה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר רב ספרא אמר מלחם אביה תאכל לחם ולא בשר רב פפא אמר מלחם אביה תאכל לחם הקנוי לאבי' פרט לחזה ושוק דמשולחן גבוה קא זכו ורבא אמר °ואת חזה התנופה ואת שוק התרומ' תאכלו אתה ובניך ובנותיך אתך בזמן שאתך אמר רב אדא בר אהבה תנא כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומ' ואינה חוזרת לחזה ושוק בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי אמר מהיכא קא מתרביא מובת מי עדיפא לה מינה התם כתיבי מיעוטי הכא לא כתיבי מיעוטי: **בת כהן שניסת לישראל וכו'** · ת"ר ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כנעוריה פרט למעוברת והלא דין הוא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן היבום עשה עובר כילוד מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה עובר כילוד לא מה לי עשה עובר כילוד לענין יבום שהרי עשה מתים כחיים נעשה עובר כילוד לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים ת"ל כנעורי' פרט למעוברת ואצטריך "למכתב מעובר' ואצטריך למכתב וזרע אין לה *דאי כתב רחמנא וזרע אין לה מעיקר' חד גופא והשת' תרי גופי אבל מעוברת דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימ' תיבול צריכ' ואי כתב רחמנא מעוברת דמעיקר' גופא

סריקא

תורה אור
ויקרא כב
שם
במדבר ל
ויקרא י

בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה · "דפסיל לה מדקאמר רחמנא וזרע אין לה ושבה מכלל דבחיי בעלה לא אכלה: **מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה** · דפסיל לה לוי: **גמ' דהדרה אכלה משום בנה** · דקתני מתניתי' גבי בת ישראל מת בנה מלוי תאכל בתרומה בשביל בנה: **מנלן** · דזרה האוכלת בשביל בנה וניסת לזר ומת שחוזרת ואוכלת: **בת ובת** · ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה (ויקרא כב): **כרבי עקיבא דדריש ווי** · בפ' ד' מיתות (דף נא) א"ל רבי עקיבא ישמעאל אחי בת ובת אני דורש: **כוליה קרא ובת יתירא הוא** · דכתיב לעיל מיניה ובת כהן כי תהיה לאיש זר וסמיך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה ומאי למיכתב וכי תהיה אלמנה וגרושה והוה ידענא דבבת כהן משתעי דהא מינה סליק: **כשהיא חוזרת כו'** · אקרא קאי ובת כהן כי תהיה אלמנ' וגרושה וזרע אין לה כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה כו' אבל אוכלת בשביל בנה דמתניתין חוזרת אף לחזה ושוק כדאמר לקמן: **במורם מן הקדשים** · חזה ושוק מדהוה מצי למכתב בקדשים וכת' בתרומת למורם הוא דאתא והאי לא תאכל לעולם הוא ולא קיימא ביושבת תחת בעלה ישראל כדמשמע קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כו' דהא אוקימנא להאי קרא בפ' אלמנה (דף סח ·) בנבעלה לפסול לה כגון נתין וממזר וחלל שפסול עולמית וכהנת דמנסבא לזר דלא אכלה מושב' אל בית אביה ילפינן מכלל דמעיקרא לא אכלה ומלתיה דרב חסדא מבתרומת נפקא דאם כן דכוליה קרא לנבעלה לפסול לה אתא לכתוב בקדשים לא תאכל מאי בתרומת שמע מינה הכי קאמ' יש לך אחרת שאוכלת בקדשים כגון תרומה ואינה אוכלת במורם ואי זו זו הוזרת דסמיך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה והכי תריצנא להא מלתא בפ' אלמנה (דף סח:): **מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק** · והאי לחם כל מאכל משמע כדכתיב (דניאל ה) בלשאצר מלכא עבד לחם רב הלכך אצטריך מיעוטא: **ואימא פרט להפרת נדרים** · ולא תימא כי היכי דלענין תרומה הדרה למלתא קמייתא תיהדר נמי לענין נדרים: **מוצאה מכלל אב כו'** · ומי יפר לה: **בית אביה של זו** · הואיל ולא יצתה לגמרי ויכול האב להפר: **או בית בעלה של זו** · והרי היא *כשארה אלמנה ואין האב מפר לכך יצא מקרא הזה לומר לך כיון שיצתה כו': **תרומה** היא קנויה לכהנים שאינה שירי שלחן מלך אבל שירי קדשים הרי הן כמשאת מאת פני אלהים שהן שירי שלחנו: **כשהיא חוזרת** · בת כהן אבל בת ישראל החוזרת לאכול בתרומ' בשביל בנה כגון ילדה מכהן וניסת לישראל ומת חוזרת אף לחזה ושוק דגבי בת כהן כתיבי מיעוטי: **פרט לשומרת יבם** · שאינה חוזרת לבית אביה דהא אגידא ביה: **כנעוריה** · בזמן שהיא ריקנית כעין נעוריה פרט למעובר': **והלא דין הוא** · ולמה לי קרא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן שני כיצד ניסת לאחד וילדה לו ומת וניסת לאחר ומת בלא בנים צריכ' יבום ולא פטרה ולד שיש לה מן הראשון: **עשה עובר כולד** · שאם היתה מעוברת פטור' דכתיב (דברים כה) בן אין לו עיין עליו בכל ענינים · **מקום שעשה ולד כו'** · בת כהן שניסת לישראל וילדה לו ומת וניסת לאחר ומת בלא בנים עדיין היא אסורה בתרומה משום ולד מן הראשון דהא כתיב וזרע אין לה והרי יש לה: **לענין יבום שהרי עשה מתים בחיים** · מת בעלה ואח"כ מת בנה הרי הוא כמי ואינה חוזרת להתייבם כדאמרן במתניתין דרכיה דרכי נועם: **לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים** · בת כהן שילדה מישראל ומת בעלה ואח"כ בנה חוזרת לבית אביה וכולהו נפקי מקראי במתניתין: **ואצטריך למכתב בנעוריה** · למעוטי מעוברת ואצטריך למכתב וזרע אין לה למעוטי יש לה ולד ילוד:

סריקא

ס"א כבר

מס ד' מד

ואימא פרט להפרת נדרים · פי' בקונט' דלא תימא כי היכי דלענין תרומה הדר' למלתא קמייתא הדרא נמי לענין נדרים ולפי טעם זה היה נראה דפריך אכל נשואה אפי' נכנסה לחופה ונבעלה דאי נתארמלה תיהדר למלתא קמייתא ועל זה נ"ל הא כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דמשמע דפשיט' ליה בלא שום דרשא שמוצאה מכלל אב ומכלל בעל ולא אצטריך ליה קרא אלא למסר' האב לשלוחי הבעל דסלק' דעתך דתיהדר משום דאכתי לא נשאת: **אלמנה** וגרושה מה תלמוד לומר · תימה דאצטריך לכדדרשי' בפרק בתרא דנדרים (ד' פח:): **היאך** אני קורא · היכא דנתארמל' או נתגרשה הוא דאצטריך קרא שאין האב יכול להפר דה"א מהועיל כאן חזרה הואיל ולא היתה כאן יציאה גמורה אבל כל זמן שלא נתארמלה פשיט' דאין יכול להפר מכיון שמסר' האב לשלוחי הבעל בלאו האי קרא דמלזנות בית אביה נפקא בכתובות בפ' נערה (ד' מח:) כדדרשינן התם פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל ונדרים נמי גמרינן מהתם: **התם** כתיבי מיעוטי הכא לא כתיבי מיעוטי · תימה לר"י בשלמא לכל הנך אמוראי דדרשי משאר קראי דכתיב בהו אביה אתי שפיר דמיעוטי כתיבי גבי אבוה דוקא אבל לרבינא בר שילא דדריש מה"א בתרומת הקדשים מאי משמע דההיא בחוזר' לבית אביה מיירי וי"ל כיון דכתב רישיה דקרא ובת איש כהן נראה דבחוזרת לרשות אביה מיירי ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר דלגבי [illegible] נמי כתיב ילידי ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן (לעיל ד' סו) ילוד מאכיל והוה לן למימר בלחמו ולא בבשרו:

הדרן עלך יש מותרות

"גי' הב"ח למכתב כנעוריה למעוטי מעוברת ואצטריך למכתב וזרע אין לה למעוטי ולד דאי כתב רחמנא וזרע אין לה למעיקרא חד

מסו' הש"ס
[לעיל סח: סט.]
[לעיל ד' סח:]
שם
[כתובות ד' כה: קדושין ד' סט:]
[כתובות ד' מט·]

עין משפט
נר מצוה

כה
א מיי' פ"ו מה' תרומות הלכ' ה טוי"ד סי' שלא

כו
ב שם הלכה ט והלכה יג

כז
ג שם הלכה יח

כח
ד ה שם הלכה ז

כט
ו טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' יב

ל
ז מיי' פ"ו מה' תרומות הלכה יט ועי' בכ"מ

לא
ח מיי' שם פ"ה הלכה ה

לב
ט שם הלכה ג

סריקא · ריק' כמו אילן סרק (ב"ב ד' כז :) ולא נעשה מתים בחיים · ותחזור לזיקה אם ימות בנה לאחר זמן : דרכיה דרכי נועם · וזו שהיה לה בן ולא נזקקה ליבם וניסת לשוק ומת בנה אם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על בעלה הלכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר והרי יש לו :

האשה · איידי דאיירי לעיל ב"ש מותרות בפסול תרומה ומעשר קתני נמי הא פרקא בתריה דאיירי נמי בהכי דקתני היתה בת לוי נפסלה מן המעשר בת כהן מן התרומה :

הולד ממזר מזה ומזה · אר"י דאפילו לאחר שנתן הראשון גט הוי ממזר מן השני מידי דהוה אראשון שהולד ממזר ממנו :

מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד מהימן מנלן · למאי דס"ד השתא דעד אחד מהימן מדאורייתא הא דקרי ליה ברשות ב"ד לפי שיש דברים שאין נאמן להם וצריכים לישאל לב"ד להתירה לינשא על פיו אבל בשנים הדבר ידוע שהיא מותרת ואע"ג דסבור עכשיו דנאמן מן התורה כמו שנים מ"מ אסורה *לחזור לבעל אחד הוה לה למידק אע"פ שהאמינתו תורה :

רבי מאיר מחייב · וממשכנים אותו אם אומר שלא °להביא ולא דמי לשאר חייבי חטאות דניחא להו בכפרה ולא בעי משכוני* : ומה

תורה אור

סריקא והשתא גופא מליא אבל זרע אין לה דמעיקר' גופא סריקא והשתא גופא סריקא אימא לא צריכא : סימ"ן אמר ליה לא נעש"ה מעשי"ה במית"ה נעש"ה ולא נעשה בולד יבם ותרומה יבום ותרומ' סימ"ן : אמר ליה רב יהודה מדאסקרת' לרב' לא נעש' מתים כחיים לענין יבום מק"ו ומה במקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה לא עשה מתים כחיים מקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן היבום אינו דין שלא נעשה מתים כחיים ת"ל °דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג) *ונעשה מתים כחיים לענין תרומה מק"ו ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן היבום עשה מתים כחיים מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסל' מן התרומה אינו דין שנעשה מתים כחיים ת"ל °וזרע אין לה (ויקרא כב) והא אין לה ונעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לענין יבום מק"ו ומה במקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שעשה מתים כחיים לענין יבום אינו דין שנעשה ולד מן הראשון כולד מן השני ת"ל °ובן אין לו (דברים כה) והא אין לו ולא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לתרומה מק"ו מה במקום שעשה מתים כחיים לפוטרה מן היבום לא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה אינו דין שלא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני ת"ל אין לה והא יש לה :

הדרן עלך יש מותרות

*°**האשה** שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתוב' ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה °ולא זה וזה מיטמא לה °ולא זה וזה זכאים לא במציאת' ולא במעש' ידיה ולא בהפרת נדריה °היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונ' °ובת לוי מן המעשר °ובת כהן מן התרומ' ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין את כתובת' °ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ר' יוסי אומר כתובת' על נכסי בעלה הראשון ר' אלעזר אומר הראשון זכאי במציאת' ובמעש' ידיה ובהפרת נדריה רבי שמעון אומר *ביאתה או חליצת' מאחיו של ראשון פוטרת צרתה ואין הולד °ממנו ממזר ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן לא ניסת ע"פ ב"ד תצא וחייבת בקרבן יפה כח ב"ד שפוטר' מן הקרבן *הורוה ב"ד לינש' והלכה וקלקל' חייבת בקרבן שלא התירוה אלא לינשא : **גמ'** מדקתני סיפא נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בעדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד נאמן ותנן נמי °הוחזקו להיות משיאין *עד מפי עד ואשה מפי אשה ואשה מפי עבד ומפי שפחה אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי *°עד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי °הא אישתיק מהימן אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא' מנא לן דתניא °או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) *ולא שיודיעוהו אחרים יכול אע"פ שאינו מכחישו יהא פטור ת"ל או הודע אליו מ"מ היכי דמי אילימא דאתו תרי ולא קא מכחיש להו קרא למה לי אלא לאו חד וכי לא קא מכחיש ליה מהימן ש"מ עד אחד נאמן וממאי דמשום דמהימן דלמא משום דקא שתיק *ושתיק' כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא *°אמרו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור ר"מ מחייב אמר ר"מ ק"ו אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו °מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא מ"ט

האשה : באו ואמרו לה כו' · בעד אחד כדדייקינן בגמרא מסיפא : תצא מזה ומזה · כשאר אשת איש שזינתה דהך לאו אנוסה היא ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עגונא טעמא מאי משום דהיא גופה דייק' עד דידעה בקושטא ומינסבא והא דלא דייקא קנסי לה : וצריכה גט מזה ומזה · אם תרצה להנשא לאחר וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא : מזונות · ואפילו מה שלותה ואכלה תחתיו : בלאות · ואפילו שחיקת בגדים שהיו לה לא תוציא מהם : והולד ממזר מזה ומזה · אם ילדה משני ממזר גמור ואם שוב החזירה ראשון וילדה לו הוי ממזר מדבריהם : נפסלה מן הכהונה · משום זונה : מן המעשר · קנסא וכן תרומה דרבנן : יורשי' כתובתה · בגמר' פריך כתובה מאי היא : חולצין · אחיו של ראשון מדאורייתא חולץ ורבנן גזור דלא לייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן משום גזיר' שמא יאמרו גירשהו זה ונשא זה כו' כדמפורש בגמרא (ד' פח) גבי גט : ביאתה או חליצתה · ארישא פליג דקתני לא מייבמין : ואין הולד ממזר · אם החזירה הראשון : ניסת שלא ברשות ב"ד · שבאו שני עדים ואמרו מת בעליך וניסת מעצמ' שהרי לא היתה צריכה להתר ב"ד : מותרת לחזור לו · דאנוסה היא : ופטורה מן הקרבן · דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור : שלא על פי ב"ד · אלא בעדים חייבת קרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני : **גמ'** הא אישתיק מהימן · ולא אמרי' חולין לעזרה קא מייתי : אי נימא תרי · אמרו לו אכלת חלב : וכי לא מכחיש ליה מהימן · אלמא עד אחד מהימן באיסור והתר דקא מייתי חטאת אפומיה ומתאכלא דאי לא מהימן היכי מתאכלא דלמא חולין לעזרה נינהו : ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי · הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן דאין עדים מנו להכחישו בהא הלכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן ומדאיפלגו בהא מכלל דרישא עד אחד אומר אכלת כו' דדייק מינ' הא אישתיק חייב דברי הכל היא : מאי

לעיל ד' י ·
כריתות ד' יא ·
שבת ד' קמ · לק' ד' קנ · בכורות ד'
קדושין ד' ס · כריתות ד'
[לקמן פח : ב"ק כ : ב"מ לו :]
*גי' ב"ח
ומה אם

א
א מיי' פ"י מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' נו
ב
ב מיי' פ"ג מה' אבל סמג לאוין רלה טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' נו
* בב"ה לחזור לו דבע"א
ס"א אבל
[עי' היטיב תוס' קידושין כא ותוס' כריתות יב · ד"ה אלא וכו' וקצ"ע בתוס' ר"ה ד"ה יקריב]
ג
ג מיי' פ"י מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע שם
ד
ד מיי' פי"ז מה' איסורי ביאה טוש"ע שם
ה
ה מיי' פ"א מה' מעשר הלכה ג ט ש"ע שם
ו
ו מיי' פ"ו מה' יבמות הלכה ו טוש"ע שם
ז
ז מיי' פ"ח מה' [illegible] סמג עשין [illegible] כב טור וש"ע אה"ע שם וסי' קנו סעי' ד
ח
ח מיי' פי"ב מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' נו
ט
ט מיי' פ"ג מה' שגגות הלכה א
י
י שם הלכה ב
יא
יא שם הל' א
ב"מ ד' ג : כריתות שם

מאי טעמא מחייבי בה רבנן · כי אישתיק : אי נימא כו' · אלא הא דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה סברא הוא : ואמר ברי לי דשומן הוא דמהימן · והא ודאי פשיט' לן דסמכי' עליה כל זמן שלא נחשד דאי נמי הכי אין לך אדם אוכל משל חבירו ואין לך אדם סומך על בני ביתו : לא איתחזק איסורא · בההיא חתיכה : הא לא דמיא · קושי' היא : מידי דהוה אטבל והקדש וקונמות · דאף ע"ג דאיתחזק איסור' סמכינן עליה : אי קדושת הגוף · קדשי מזבח : אי קסבר יש מעילה בקונמות · דקדשי בדק הבית הן משאמר קונם דבר זה עלי · ואי קסבר אין מעילה · דקונם לשון נדר הוא : שהחמרת עליה בסופה · שאם בא בעלה אתה נוהג עליה כל הדברים האלו שבמשנתינו : הקלת עליה בתחלה · להתירה לינשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דבדקה שפיר : לא תצא · קס"ד לא תצא משני : אנן הוינן בהדיה כו' · הלכך לגבי עד אחד מהימני אבל לגבי תרי הואיל וניסת לא תצא : ברי

תורה אור

מ"ט קא מחייבי רבנן אילימא משום דמהימן והא תרי בעלמא דאע"ג דקא מכחיש להו אינהו מהימני וקא פטרי רבנן אלא לאו משום דאישתיק *ושתיקה כהודאה דמיא אלא סברא היא *מידי דהוה אחתיכ' ספק של חלב ספק של שומן ואתא עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוא °דמהימן מי דמי התם לא איתחזק איסורא הכא איתחזק איסורא דאשת איש *ואין דבר שבערוה פחות משנים הא לא דמיא אלא לחתיכה דודאי חלב ואתא עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוה דלא מהימן מי דמי התם אפי' אתו בי מאה לא מהימני הכא כיון דכי אתו בי תרי מהימני חד נמי להימני' מידי דהוה אטבל הקדש וקונמות האי טבל היכי דמי אי דידיה משום דבידו לתקנו אלא דאחר מאי קסבר אי קא סבר *התורם משלו על של חברו אינו צריך דעת בעלים משום דבידו לתקנו ואי קסבר צריך דעת בעלים ואמר אנא ידענא ביה דמתקן היא גופה מנלן הקדש נמי אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו אי קדושת הגוף אי דידיה משום דבידו לאיתשולי עליה אלא דאחר ואמר ידענא ביה דאיתשל מריה עליה היא גופה מנלן קונמות נמי אי קסבר *יש מעילה בקונמות וקדושת דמים נחתא להו משום דבידו לפדותו ואי קסבר אין מעילה בקונמות ואיסור בעלמא הוא דרכיב ליה אכתפה אי דידיה משום דבידו לאיתשולי עליה אלא דאחר ואמר אנא ידענא דאיתשיל מריה עליה היא גופה מנלן אמר ר' זירא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלה לא ליחמיר ולא לקיל *משום עיגונא אקילו בה רבנן : תצא מזה ומזה וכו' · אמר רב לא שנו אלא שניסת בעד אחד אבל ניסת על פי שני עדים לא תצא *מחכו עליה במערבא אתא גברא וקאי ואת אמרת לא תצא לא צריכא דלא ידעינן ליה אי דלא ידעינן ליה בעד אחד אמאי תצא לא צריכא דאתו בי תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון הוא דלא ידעיתו ליה דכתיב °ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו (בראשית מב) *ואמר רב חסדא מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן סוף סוף תרי והרי נינהו והבא

ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי · אר"י דאין להקשות והא מיגו במקום עדים הוא דה"פ ומה אם ירצה לומר בפירוש מזיד הייתי השתא נמי דקאמר לא אכלתי הכי הוא דבעי למימר לא אכלתי שוגג אלא מזיד והכי מוכח בכריתות (ד' יב · ושם) וא"ת והיכי מוכיח הש"ס מדפטרי רבנן שהדבר תלוי בהודאתו להתחייב קרבן מדלא מחייבי ליה תרי קרבן אע"ג דמכחיש להו הא לא מכחשי ליה במאי דקאמר מזיד היה ואי אפשר לחייבו על פיהם בשום ענין ולעולם איכ' למימר דלעיל מחייבי ליה משום דעד אחד מהימן בלא הודאתו דכיון שאין אומר דמזיד היה יש לנו לומר דמסתמ' שוגג היה דלא מחזקינן ליה ברשיעא ואר"י דשפיר מוכח דסבר הש"ס דאי הוה לן למימר מסתמא שוגג היה לא הוה כל כמיניה למיפטר נפשיה מקרבן ולומר מזיד הייתי ולאפוקי נפשיה מסתמ' *ומשמע ליה דאפי' באמרו לו שנים אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן משום דלא שכיח שיוכלו העדים לידע בירור הדבר אם שוגג היה או מזיד וע"כ הא דמחייבי רבנן כי שתיק משו' דשתיקה כהודאה דמי' דאי אפשר לחייבו קרבן ע"י שום עדות ומספקי' ליה לר"י אם אמר לא אכלתי חלב לא שוגג ולא מזיד אם נאמן אם לאו דאין נאמן להכחיש העדים או שמא נאמן דהא לא מכחשי ליה עדים במה שאומר לא אכלתי שוגג ובמה שאומר לא אכלתי מזיד אע"ג דמכחשי ליה לא איכפת לן כי זה אינו שייך לחיוב קרבן ויפה עושה דלא מפ' חטאיה ובכריתות (שם) דקאמר דאיכא בין טעמא דמתרץ בדבוריה לטעמא דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש אמרו לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי דלא מתרץ דיבוריה ולא קאמר דנפקא מינה באומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד דאפילו אם תימצי לומר דלא מהימן ניחא למנקט נטמאת והוא אומר לא נטמאתי דומי' דאכלת ולא אכלתי בלא שום תוספת דיבור ועוד דנקט הכי משום דמייתי בתר הכי עלה ברייתות דלענין טומאה :

דשתיקה כהודאה דמי' · פ' כיון דשתיק נראה לו אמת ויודע קצת שיש רגלים לדבר אבל ליכא למימר הודאה ממש שיודע ודאי שכן הוא כיון שהוא שותק דאם כן בפרק האומר (דף סו · ושם) דאמר אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא זיל אפקה אפילו גזלן נמי מאחר שהוא שותק כמו שמפרש"ת התם מכח ההיא דגיטין (דף נד : ושם) דטעמא דאמר לו עד אחד אכלת חלב ושורך נרבע ונטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן משום דשתיקה כהודאה דמיא כדמסיק הכא ועוד אם הוא הודאה ממש לא הוה שייך למימר התם נאמן העד וההוא סמיא נמי (קידושין שם) היכי מצי לידע ודאי שזינתה אלא ודאי לאו הודאה ממש היא : **ברי** לי דשומן דמהימן · י"מ דגמרי' מנדה דאמר בהמדיר (דף עב · ושם) וספרה לה לעצמה ואם תאמר אם כן אפילו אתחזק איסורא נמי ואמר ר"י נדה נהי שעכשיו ראתה מכל מקום לא אתחזק איסורא שתראה לעולם : **מידי** דהוה אטבל והקדש · ואם תאמר והיכי ילפינן אשה מטבל והקדש דאין דבר שבערוה פחות משנים ואר"י דאי הוה שייך למילף מטבל והקדש הוה אמינא דהאי דאין דבר שבערוה פחות משנים הני מילי לאוסר' על בעלה דאין אחד נאמן לאסור דלענין איסור כתיב כי מצא בה ערות דבר אבל להתירה חד נמי נאמן : **אי** קדושת דמים משום דבידו לפדותו · ואפילו דחבריה ולא דמיא לנטע רבעי דאין יכול לפדות אלא בעליו דחשיב ברשות בעלים אף על פי שהוא ממון גבוה כיון שהם אוכלים אותו בירושלים אבל הקדש לא חשיב ברשות בעלים יותר משאר כל אדם : **אי** קסבר יש מעילה בקונמות · הקש' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דבשבועות פרק ג' (דף כב · ושם) משמע דאפי' למאן דאמר יש מעילה בקונמות אין להם פדיון דתניא התם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא בין חברו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש הוא מעל וחברו לא מעל לפיכך אין לה פדיון וחכמים אומרים לא מעל משמע דברישא דהוי הקדש גמור יש לה פדיון אבל ספא דקאמר עלי דהוי קונם אע"פ שמעל אין לה פדיון ותירץ רבינו תם דקונמות דאסר להו אכולי עלמא יש לה פדיון לר' מאיר דהתם כיון דדמיא להקדש תדע מדנקט ככר זו עלי ואם תאמר וליפלוג בקונם גופיה ונראה דרישא גופה איירי בקונם והא דקתני ככר זו הקדש כהקדש קא' דר' מאיר לא שני ליה בין קרבן לכקרבן בסוף פרק קמא דנדרים (דף יג) והוא הדין בין הקדש לכהקדש כיון דדעתיה אקונם אי נמי כגון שפירש בהדיא כהקדש ואיידי דלא איירי לפרושי בסיפא דהא קאמר עלי לא פריש ליה נמי ברישא והשתא פליגי חכמים בין ארישא בין אסיפא וברוב ספרים גרס בריש אין בין המודר (דף לה ·) וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא מעל וגרסינן נמי התם ברישא קונם ככר זו הקדש : **מתוך** חומר שהחמרת עליה בסופה כו' · נראה לר"י דלית לן למימר אלא מתקנת חכמים הוא דנאמן ואין זה עקיר' דבר מן התורה אבן סהדי דדייק' ומינסבא ונאמן עד אחד בכך מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כמו שאפרש לקמן בפרקין (דף פט ע"ב) שבדבר שיש קצת טעם וסמך לא חשיב עוקר דבר מן התורה : **אתא** גברא וקאי כו' · ואם תאמר כיון דאיכא תרי דאמרי מת אפילו איכא מאה דאמרי' שזהו מה בכך הא תרי כמאה דמו ויש לומר דגלוי דבר הנראה וידוע לכל לא היה אומר רב אבל בשני עדים לא תצא : והבא

[לעיל פו : וש"נ]
גיטין דף ג :
[קידושין סו · גיטין ג : סד ·]
[עי' תוס' [illegible] טו : ד"ה [illegible] ותוס' כב : ד"ה [illegible]
[illegible] נדרים לו :]
[נדרים לה · שבועות כב ·]
[גיטין ג ·]
[סנהדרין יז · וש"נ]
*ב"ב דף לט : כתובות דף כז :

יב
א מיי' פ"ג מה' שגגות הל' ב ופי"א מה' עדות הל' ז טוש"ע י"ד סי' קכו סעי' ג
יג
ב מיי' פכ"ד מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' יא סעי' א וסי' [illegible] סעיף [illegible]
ר"ל כמו ועוד
יד
ג ד מיי' פי"א מה' עדות טוש"ע י"ד סי' קכו סעי' ג ובהג"ה
טו
ה מיי' פי"ג מה' גירושין הל' כט

עין משפט
נר מצוה

טז
א ב ג מיי' פי"ב מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מב

יז
ד טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ו

יח
ה מיי' פי"ע מה' גירושין טוש"ע שם סי' יז סעי' לז

*[בכתובות כג : כתבו זה בשם ר"ת וכ"כ ב"ב שם לג · ד"ה תנן וע"ש באריכו עוד]

יט
ו שם סעיף ז

כ
ז שם סעיף לז

*בגמ' של הב"ח כ"ב ולא קשה לפי"ז א"ה יאמרו זה מהזיר גרושתו משנכנסת שמקשה בסמוך דהיכא דאיכא למימר דעביד היתרא או איסורא אמרינן דעביד היתרא ע"כ בסמוך בנתקדשה יש מ"ד דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה ע"כ פריך דיאמרו דהחזיר גרושתו משנתארסה ויאמרו דיש היתר לזה כדפירש"י להיא דפסק כן כר' יוסי בן כיפר דאמר מותר אבל כאן דליכא למ"ד דמותר להחזירה דהוא לאו מפורש ול"ל דגירשה והחזירה ונהגרה יאמרו דגירושי שני לא היו אלא מחמת גזירה שלא יאמרו א"א יוצאת בלא גט ומתילא בהתר החזירה הראשון דהיכא דיש לתלות בהתר או באיסור תלינן בהתר ואין להקשו' א"כ איך משני ר"ה גזירה שמא גירש זה כו וכמצא א"א יוצאה בלא גט והרי היכא דיש התר ואיסור אי אפשר לתלות באיסור זה אינו [והשאר חסר]

והבא עליה באשם תלוי קאי · אף ע"ג דרב בעי חתיכה משתי חתיכות בפ' ספק אכל (ד' יז : ושם) הכא הוי כשתי חתיכות דלרבי זירא דמפרש התם טעמא דרב משום דשתי חתיכות אפשר לברר איסור פי' בשתי חתיכות אפשר לברר שיבא הבקי ויכיר אותה שנשתיירה הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה ולרב נחמן נמי דמפרש טעמא דרב משום דב' חתיכות איקבע איסורא ה"נ איקבע איסור' שהיא בחזקת אשת איש וא"ת למאי דאסיקנא בפרק ד' אחין (ד' לא ·) דתרי ותרי ספיק' דרבנן ומוקמי לה אחזקה אמאי נקט אשם תלוי אפילו חטאת איכא דאוקמה בחזקת אשת איש ועוד מאי קא משני בניסת לאחד מעדיה היכי שבקינן ליה הא מיחייב מיתת ב"ד דאוקמה אחזק' ואר"י* דמה שאשה דייקא ומינסבא מרעא ליה לחזקה ובשני' אומרים נתגרש' דבסמוך נמי דייקא לפי שיראה שיבואו עדים ויזמו עדיה או יפסלו אותם בגזלנותא ולהכי לא מוקמינן לה אחזקה :

אי הכי סיפא אמרו לה מת בעליך ונתקדשה · הא דלא מייתי נמצאת שלא ברשות שהוא ברישא במתניתין משום דאיכא למימר דבגט איירי ועוד דאיכא דמוקי לה לקמן (דף לא ·) כרבי שמעון וסבר דלרבי שמעון אפילו ברשות לא בעי' גט : אמרי

תורה אור

והבא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת כגון שניסת לאחד מעדיה היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי אי הכי מאי למימרא אפי' ר' מנחם בר' יוסי לא קאמר אלא כשבאו עדים ואחר כך ניסת אבל ניסת ואחר כך באו עדים לא אמר דתניא *שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ב' אומרים נתגרש' ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם ניסת לא תצא רבי מנחם ברבי יוסי אמר תצא אמר ר' מנחם בר' יוסי אימת אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואחר כך ניסת אבל ניסת ואחר כך באו עדים הרי זו לא תצא כי קאמר רב נמי בזמן שבאו עדים ואח"כ ניסת לאפוקי מדר' מנחם ברבי יוסי ואיכא דאמר טעמא דניסת ואחר כך באו עדים אבל באו עדים ואחר כך ניסת תצא כמאן כר' מנחם ברבי יוסי מתיב רבא מנין שאם לא רצה דפנו תלמוד לומר וקדשתו בעל כרחו היכי דמי אילימא דלא ניסת לאחד מעדיה ולא קאמרה ברי לי צריכא למימר דדפנו אלא לאו דניסת לאחד מעדיה וקאמרה ברי לי וקתני דפנו אלמא מפקינן לה מניה איסור כהונה שאני ואיבעית אימא מאי דפנו דפנו בעדים ואיבעית אימא כשבאו עדים ואחר כך ניסת ור' מנחם בר' יוסי היא רב אשי אומר לא תצא דקאמר רב לא תצא מהיתרה הראשון הא אמרה רב חדא זימנא דתנן ניסת שלא ברשות מותרת להחזר לו *ואמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא חדא מכללא דחברתה אתמר אמר שמואל לא שנו אלא שלא מכחשתו אבל מכחשתו לא תצא במאי עסקינן אילימא בבי תרי כי מכחשת' ליה מאי הוי אלא בחד טעמא דמכחשתו הא שתקה תצא והאמר עולא *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכא במאי עסקינן בפסולי עדות וכדר' נחמיה דתני' ר' נחמיה אומר *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפי' *מאה נשים כעד אחד דמיין הכא במאי עסקינן כגון דאתיא אשה מעיקר' ותרצה לר' נחמיה הכי רבי נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי : צריכה גט מזה ומזה · בשלמ' מראשון תבעי גט אלא משני אמאי זנות בעלמ' הוא אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט אי הכי סיפא דקתני אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו הכא נמי נימא גירש זה וקידש זה ונמצא' אשת איש יוצאה שלא בגט לעולם בעיא גט אי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה כר' יוסי בן כיפר *דאמר מן הנשואין אסורה מן האירוסין מותרת הא מדקתני סיפא *אע"פ

שנתן

ברי לי · כגון ע"י סימנים ואשם תלוי אינו בא אלא על מי שלבו נוקפו : שבאו עדים · ואמרי לא מת ואוקימנא להגיא בכתובות (ד' כב :) באשה שניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי : כי קאמר רב נמי כשבאו עדים כו' · וה"ק רב לא שנו אלא בעד אחד דהתם אע"ג דניסת ואח"כ בא בעלה כדקתני מתני' תצא אבל ע"פ שנים עדים אפילו בא בעלה ואח"כ ניסת לא תצא אי לא ידעינן לי' וכדתריצנא : ולאפוקי מדרבי מנחם · מדלא אצטריך מלתיה דרב אלא בהכי על כרחך בהכי מיתוקמא ואשמעי' הלכה כת"ק : ואיכא דאמרי · הא אתא רב לאשמועינן טעמא דניסת ואחר כך באו עדים כי מתניתין התם הוא דדייקית אבל בשני עדים לא תצא אבל בעלמא אפילו בשני עדים כגון באו עדים ואח"כ ניסת תצא ומדאמרה רב כמלתיה אמתני' ש"מ אבל בעלמ' לא אלמא כרבי מנחם ברבי יוסי סביר' ליה : מנין שאם לא רצה · כהן להתקדש מן טומאה ומכניס פסולות : דפנו · הכהו וקדשו בעל כרחו : היכי דמי כו' · דהא ודאי באיסור מפורסם ואפילו באיסור ספק לא אצטריך קרא דודאי כפינן ליה : אלא לאו כה"ג · דנשאת תחלה לאחד מעדיה ואחר כך באו עדים שהי' חי באותה שעה ומת ולא רצה להוציא משום זונה : וקתני דפנו · וקשי' לרב ובעד אחד לא מצי לאוקמי דא"כ למה לי קרא הא ודאי אין אחד במקום שנים : דפנו בעדים · בית דין מוזהרי' לערוך אחר עדי' להכחיש את הראשונים המתירים אותה כדי לקדש את הכהן שלא ישאנה אבל מכניסת לא תצא : ואיבעית אימא · לעולם דניסת כגון דבאו עדי' ואח"כ ניסת ובהא מודה רב : מאי לא תצא דקאמר רב · לעיל אבל בשני עדי' לא תצא : מהיתרה הראשון · דחוזרת לראשון דאנוסה הואי : לא שנו · מתני' דתצא : אי נימא בבי תרי · דאמרי זה בעלה : הרי כאן שנים · הרי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות סוטה לומר נטמאת : ואין דבריו של אחד · דאמר לא מת במקום שנים : הכא · דכי מכחשה לא נפקא : בפסולי עדות עסקינן · ולעולם בתרי כגון קרובים או נשים אתו בהדיה דאמרי זהו וקמשמע לן שמואל דאזלינן בתר רוב דיעות הואיל ואין כאן עדות כשרה : וכדרבי נחמיה · *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד אין דין עדות בדבר מדעד אחד נאמן בה הלכך פסולים נאמנים ככשרין והלך אחר הרוב : ועשו שתי נשים המכחישות איש אחד כשני אנשים באיש אחד דמהימני הלכך אלו לא בא הבעל ועד אומר מת ושני פסולי עדות אומרים לא מת לא נפקא לה מחזקת אשת איש דהלך אחר רוב דיעות וכן כשבא הבעל ואלו שני פסולי עדות עמו האומרים זהו והיא אומרת שאין מכרת אם זה אם לאו כי לא מכחשה להו נפקא דהא שתי נשים מכחישות עד הראשון שהשיאה ולא יהא מחזקתה אבל היכא דאמרה ברי לי שאין זה דל עד קמא מהכא אין פסולי עדות נאמנים להעיד על אדם כבר אפילו הן אלף שכל אדם נאמן על עצמו באיסורין בדבר הברור לו אא"כ יש עדות כשירה בדבר הלכך כמאן דליתנהו דמו ומחזקת אשת איש יצאה לה על פי ראשון : ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא · דאמר מת אפילו ק' נשים אתיין אחר שנשאת ואמרי לא מת כעד אחד דמיין והוו להו עד מכחיש עד ואחרון אינו כלום כדעולא ולא נפקא ולשמואל אפילו שתקה והכא דכי שתקה אמר שמואל תצא כגון שניסת על פי אשה מעיקרא הלכך כדהדרן ואתיין תרי אי שתקה איהי הוה ליה רוב דיעות לאיסור' : ותרצה לדר' נחמיה כו' · ולא תני בה עשו שתי נשים באיש אחד כו' : בפלגא ופלגא דמו' · כעד מכחיש עד ואפי' שתקה איהי לא תצא הואיל וניסת כדעולא דראשון נאמן כשנים והנך כולהו כעד אחד : גזירה שמא יאמרו · כשרואין הראשון אי סבורים ששני זה כשנשאה על ידי שגירשה ראשון נשאה ואשת איש גמורה היא ואם מוציאה שלא בגט נמצאת אשת איש פנ' : נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה · כלומר *אתו למימר דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה דסברי גירש זה וקידש זה וחזר וגירש וחזרה לראשון :

שנתן

מסו' הש"ס
[כתובות כג:
כתובות דף ט ב"ב דף לא :
[לקמן נא ·]
לקמן דף קו : (כתובות דף
[תו' פי"ד ע
סוטה דף לא : ודף מז :
*גי' הב"ח מכחשא ליה לא
*גי' הב"ח ואי כ"מ
*לעיל דף יא
*[לקמן נב ·]
*בגמ' של הב"ח כ"ב ר"ל דהלוך בהיתרא ועת"ש בתג'

עין משפט
נר מצוה

כא
א ב מיי' פ"ה מה' תרומות הל"א טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' כב

כב
ג ד מיי' שם טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף סה

כג
ד מיי' שם הל"ז

[ועי' תו' כתובות יוד · ד"ה אמר]

אמרי קדושי טעות · פי' בקונ' כגון ע"מ שאני כהן ונמצא לוי וקשה דאם כן היכי פריך רישא נמי נשואי טעות הא אמרי' לקמן דאין תנאי בנשואין ואר"י דקדושי טעות היינו שסבור שמת בעלה ולא מת כמו שהוא אמת והשתא פריך שפיר רישא נמי נשואי טעות וא"ת ולימא טעמא דסיפא משום קדושי טעות דכהן ונמצא לוי ולא יוכל להקשות מרישא דאין תנאי בנישואין ואר"י דקידושי טעות לא שכיחי דלא חיישינן לשמא יתלו בקידושי טעות ורבי עקיבא לאודיה הוא דחייש להכי לקמן בפרקין (דף צד :) גבי רבי עקיבא מוסיף אף אשת אח ואחות אשה אבל רבנן לא חיישי :

מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה כו' · אע"ג דקי"ל כתובה דאורייתא' שכותבין בכתובות כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא' הכא אמר ר"י דה"פ מ"ט תיקנו לה רבנן לאלמנה כתובה שהיא דרבנן לד"ה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה' הכי נמי אפי' בתולה שיש לה כתובה מן התור' קנסוה בכתוב' כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה* וכענין זה אשכחן לקמן (דף צ :) גבי הפרת נדרים דאית ספרי' דגר' מ"ט אמור רבנן דבעל מיפר אע"ג דבעל מיפר מן התורה אלא ה"ק מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר היכא דאין מיפר מן התורה כי ההיא דפרק ד' אחין (דף כט : ושם) גבי שומרת יבם דאמר כדרב פנחס כל הנודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה וכיון דאיכא טעמא דתתגנה אם כן אפילו בדאורייתא כמו הכא אמרו חכמים שלא יפר כדי שתתגנה :

אין תורמין מן הטמא על הטהור · ריב"ן פירש משום דכתיב (דברים יח) תתן לו ולא לאורו ואי אפשר לומר כן דבפרק כל שעה (דף לג · ושם) פריך עלה ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה ואמאי לימא לו ולא לאורו ומשני התם שהיתה לו שעת הכושר ותתן לו ולא לאורו בשלא היתה לו שעת הכושר כגון לאחמיץ במחובר או שתלשה טמא ומשקה טופה עליה והתם אפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה והכא היינו טעמ' דלכתחל' אין תורמי' משום הפסד כהן כדפי' בקונ' א"כ היכא שהיתה לו שעת הכושר גזרו דלכתחלה לא יתרום אטו היכא דלא היתה לו שעת הכושר ועוד אר"י משום מכל חלבו צריך לתרום מן היפה ומן הטמא על הטהור הוי מן הרעה על היפה ואע"ג דבמן הרעה על היפה אפילו במזיד תרומתו תרומה ואין צריך לחזור ולתרום כדתנן במס' תרומות (פ"ב) מן הרעה על היפה תרומתו תרומה ולא קתני ויחזור ויתרום בטמא החמירו טפי משום דלא חזי לאכילה כלל אבל רעה חזיא קצת והיינו טעמ' דקישות ונמצאת מרה דצריך לחזור ולתרום משום דלא חזיא לאכול כמו שאר רעה כדמוכח בירושלמי דקרי לה ספק אוכלין : **קישות** ונמצאת מרה · בשוגג איירי כדמוכח בשמעתין וא"ת דבתורם יין על יין ונמצא חומץ אין תרומתו תרומה לפי שלא נתכוין לעשות חומץ תרומה כדתנן במסכת תרומות בפ' החור' קישות התור' חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה וגבי קישות נמי אמאי הויא תרומה כיון שאין חפץ לעשות תרומה גרוע' כל כך ואין לומר דהתם כרבי דאמר יין וחומץ שני מינין בהמוכר את הספינה (דף פד : ושם) דא"כ אפילו במתכוין לתרום מן החומץ על היין או מן היין על החומץ לא תהא תרומה כדתנן במסכת תרומות (פ"ב) אין תורמין ממין על שאין מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה ואפי' מן היפה על הרעה כדקתני התם ואר"י דיין וחומץ אע"פ שהם מין אחד מכל מקום שני שמות הן זה יין וזה חומץ ולכך הוי טעות טפי ולא הויא תרומה אבל קישות ונמצאת מרה לא הוי טעות כל כך דלקישות נתכוין והרי היא קישות וכן מן הטמא על הטהור בשוגג תרומתו תרומה דתרם אותו שם שנתכוין לו מיהו בתוספת' משמע דההיא חומץ על יין דלא הויא תרומה כרבי אתיא דמסיים בה בהדיא דברי רבי שרבי אומר יין וחומץ שני מינין וחכמים אומרים מין אחד ואפשר דלרבנן דאמרי מין אחד במתכוין לתרום מן יין ונמצא חומץ הוי תרומה ויחזור ויתרום כמו בתורם קישות ונמצאת מרה ואפי' לרבי אם במתכוין תורם מן החומץ על היין הויא תרומה למדאורייתא' הוי מין אחד וכן משמע בהדיא בירושלמי ספ"ב דתרומות דפליג רבי אר' ישמעאל ב"ר יוסי שאמר משום אביו תורמין מיין על חומץ ורבי אומר דאין תורמין וקאמר ר' יהושע בן לוי מסתבר' יודה רבי לדברי תורה ומאי טעמא דרבי שאם אתה אומר שמותר לתרום מיין על חומץ אף הוא סבר שמותר לתרום חומץ על יין אע"ג דלא גזר בעלמא מן היפה על הרעה אטו דלמא אתי לתרום מן הרעה על היפה גבי חומץ איכא למגזר טפי משום דאיכא דניחא ליה בהאי טפי מבחמר' כדאמר בהמוכר את הספינה (שם) ושני מינין דקאמר ר' היינו שעשאוהו חכמים כשני מינין ולא הוי' תרומה היכא דטעה שהיה מתכוין ליין ונמצא חומץ : **מזיד** עבד איסורא · ולכך שויה רבנן כאלו לא תרם כלל והדר ההוא גריוא לטיבל' דאי אמרת תרומה היא אתי למיפשע דהא שוי נפשיה רשע שוגג לא עבד איסורא מדעת הלכך לא חייש דלמא פשע כן פי' ריב"ן אבל אין לפרש דשוגג לא עבד איסורא לא קנסוה אבל מזיד קנסו דאין זה קנס דהדר לטיבל' דטפי דמי קנס הא דאמר דיחזור ויתרום שצריך להפריש שתי תרומות : **איבעי** ליה למיטעמיה · כלומר יפריש על מה שהוא מיניה וביה כדי שיטעום ותו לא : **לרב** נתן בר' אושעיא · דאמר לא עשה ולא כלום לתקן את השירים אבל תרומה הוי' ומיתקן ההוא גריו' מאי שנא מהא דתנן מן הנקוב על שאינו נקוב כו' דההו' גריוא גופיה לא מיתקן משום דמדאורייתא' לא הוי' תרומה הכי נמי מן הטמא על הטהור כיון דמדאורייתא' לא הוי מתוקן כדסלק' דעתך השתא אמאי משוי ליה מתוקן מדרבנן להפקיע איסור מדאורייתא' אבל לרב חסדא דמשוי ליה טבל ניחא והאי דבשוגג תרומתו תרומה היינו משום דלא קפיד קרא אלא אמזיד כדכתיב ולא תשאו עליו חטא (במדבר יח) דמשמע מזיד דליכא

שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה מכלל דלא בעיא גט דאי בעי' גט אמאי לא פסלה מן הכהונה אלא סיפא אמרי קידושי טעות הוו רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו קנסוה רבנן סיפא נמי ליקנסוה רישא דעבד' איסורא קנסוה סיפא דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן : אין לה כתובה · מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה *כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא' הא תהא קלה בעיניו להוציא' : אין לה פירות ולא מזונות ולא בלאו' · *תנאי כתובה ככתובה דמי : נטלה מזה ומזה · פשיטא מהו דתימא כיון דתפשה לא מפקי' מינה קמ"ל : הולד ממזר · תנן *התם אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה במזיד לא עשה ולא כלום מאי לא עשה ולא כלום אמר רב חסדא לא עשה ולא כלום כל עיקר דאפי' ההיא גריוא הדר לטיבליה רבי נתן ברבי אושעיא אמר לא עשה ולא כלום לתקן את השירים אבל תרומה הוי' רב חסדא לא אמר כרב נתן ברבי אושעיא דאי אמרת הוי' תרומה זימנין דפשע ולא מפריש מאי שנא מהא דתנן *התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום שוגג אמזיד קרמית שוגג' לא עבד איסורא מזיד קעבד איסור' ורמי שוגג אשוגג הכא קתני בשוגג תרומתו תרומה התם קתני תרומה ויחזור ויתרום התם שוגג קרוב למזיד דאיבעי ליה למטעמיה ורמי מזיד אמזיד הכא קתני במזיד לא עשה ולא כלום התם *תנן התורם משאין נקוב על נקוב תרומה ויחזור ויתרום בתרי מאני ציית בחד מנא לא ציית ולרב נתן בר' אושעיא דאמר לא עשה ולא כלום לתקן שירים אבל תרומה הוי מאי

שנתן לה אחרון · שאירס' : מכלל דלא בעי' גט · אפילו מדרבנן דאי בעיא גט הא קי"ל (לקמן ד' צד ·) דאפילו ריח הגט פוסל לכהונה : סיפא · לגבי קדושין ואי כדקאמר' דלא בעיא גט ודקשיא לך שמא יאמרו גירש זה וקידש זה כו' לא אתי למימר הכי אלא אמרי מדנפק' בלא גט קידושי טעות הוו כגון ע"מ שאני כהן ונמצא ישראל : קנסוה רבנן · ולא תלינן לקולא : תנאי כתובה · מזונייכי וכסותייכי ופירות שאכל נמי לא משלם אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ונמוס דאשכחן *באלמנה דיש לה פירות שאכל הוא דאצטריך למימר הכא דאין לה : אין תורמין מן הטמא כו' · משום הפסד כהן : בשוגג תרומתו . תרומה · כדר' אלעאי לקמן : ההיא גריוא · דתרומה : את השירים · את הטהור שזה היה עוש' אותו שירי' : אבל תרומ' הוי · וקדשה ויחזור ויתרום מן הטהור : דלמא פשע · ולא הדר מפריש מן הטהור ולקמן פריך כיון דמדאורייתא' תרומה היא מדקתני בשוגג תרומתו תרומה היכי מפקעי' לה מקדושתה משום דלמא פשע : ונמצאת מרה · שוגג הוא מדקתני נמצאת מכלל דמעיקר' לא הוה ידע : בתרי מאני ציית · כלומר התם כיון דמתרי מאני כי אמרת ליה הדר תרום מאידך ציית לך וליכא למגזר דלמא פשע אבל מטמא על הטהור דתרוייהו בחד מנא רבו בעלין נקוב כי אמרת לי' תן זו וחזור והפרש אחרת אינו שומע לך ונותן את הטמא' לכהן ומוטב החזור זו לטבילה ויתן טהורה לכהן : אבל תרומה הוי' · והכהן מדליקה מיד : מאי

רת הש"ס
*גי' הב"ח באלמנה לכה"ג [וכ"ב טר"פ יש מותרות
[כתובות יא.]
[כתובות כד :]
פסחים דף לג · מנחות ד' כה · תרומות פ"ב מ"ב
תרומות פ"א מ"ח קדושין דף מו :
דמאי פ"ה מ"י קדושין דף מו : מנחות דף ע ·

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מה' תרומות הל' עו
כה ב שם הל' ג
כו ג מיי' פ"א מה' תרומות הל' ד
כז ד מיי' פט"ו מה' איסורי ביאה סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' עו
כח ה מיי' פ"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף כ
כט ו מיי' פ"א מה' נחלות הל' ח
ל ז מיי' פכ"ד מה' סנהדרין סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ב
לא ח מיי' פ"ג מה' אבל סמג לאוין ... טוש"ע י"ד סעד סעי' ג

תורה אור

מאי שנא מהא *דתנן ^א מן הנקוב על שאין נקוב תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר שאני הכא דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא כדרבי אלעאי דא"ר אלעאי *מנין להורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב °ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואם אין קדוש נשיאות חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה א"ל רבה לרב חסדא לדידך דאמר' לא עשה ולא כלום כל עיקר דאפי' ההיא גריוא הדר לטיבליה מ"ט גזירה דלמא פשע ולא מפריש מי איכא מידי דמדאורייתא הוי תרומה ומשום דלמא פשע אפקוה רבנן לחולין וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה א"ל ^ו ואת לא תסברא והתנן הולד ממזר מזה ומזה בשלמא משני ממזר אלא מראשון אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוא וקא שרינן ליה בממזרת א"ל הכי אמר שמואל ^ז אסור בממזרת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אסור בממזרת ואמאי קרי ליה ממזר לאוסרו בבת ישראל שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אהא בר רב הונא ואין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה והתניא מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ב"ש אומרים משתעמוד בקומת' וב"ה אומרים משתכנס לחופה ר' אליעזר אומר ^ח משתבעל ויורשה ומיטמא לה ואוכלת בגינו תרומה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה אע"ג דלא נכנסה לחופה אימא משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה והכי קאמרו להו בית שמאי לבית הלל דקאמריתו משתכנס לחופה אי עמדה בקומתה מהניא לה חופה ואי לא לא מהניא לה חופה רבי אליעזר אומר משתבעל והאמר ר' אליעזר *אין מעשה קטנה כלום אימא משתגדיל ותבעל קתני מיהת יורשה והא הכא דמדאורייתא אבוה ירית לה ומדרבנן ירית לה בעל הפקר ב"ד הפקר דאמר ר' יצחק מנין *שהפקר ב"ד הפקר שנאמר °כל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה רבי אלעזר אומר מהכא °אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו · ומיטמא לה והא הכא דמדאורייתא אביה מיטמא לה ומדרבנן מיטמא לה בעל משום דהויא לה מת מצוה ומי הוי' מת מצוה והתניא* אי זהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה הכא נמי כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה

ואוכלת

במדבר יח · עזרא י · יהושע יט

דמאי פ"ה מ"י [קדושין מו :]
תמורה דף ס · ב"מ דף נו · ב"ב דף פד : ודף קמ: · קדושין דף מו:
כתובות דף קא: לק' דף קו :
גטין דף לו :
ערובין ד' יז : לקמן דף מג :

מאי שנא מהא דתנן · לא תאכל לכהן עד שיתן על שאה זו תרומה ומעשר ממקום אחר דמחזקינן ליה בטבל גמור [וכאן כמו כן לא היה ליתן לכהן שמא ישרוף טבל טמא ואסור להדליקו כדמוכח בפרק במה מדליקין] : שאני הכא · בטמא וטהור דמדאוריית' תרומה מעלייתא היא אבל מן הנקוב על שאין נקוב הוה ליה מהחיוב על הפטו' וכיון דאפטור קא מפרי' לא חייל עלה שם תרומה הלכך טבל הוא ואסור אף לכהן ורבנן הוא דגזרי למתבא לכהן הואיל וקרא עליה שם תרומ' וישראל זה שנתנה צריך להפריש עלה תרומה ומעשר ואין צריך לחזור ולהפריש ממה שאין נקוב דתרומה דיליה מדרבנן היא והא אפריש עלה ומן שאין נקוב על הנקוב דאמרי' לעיל תרומה היא ומותר לכהן דהוה ליה מן הפטור על החיוב הלכך אע"ג דהא דאפריש עלה לא מיפטר בהך תרומה ולא חייל עלה שם תרומה אפילו הכי לא אמרינן לא תאכל כו' דהא לא איכפת לן אי אכל לה כהן בטבל דאין עליה דין טבל ותרומה כו' : ולא תשאו · הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה : לאוסרו בבת ישראל · וקנסא בעלמא הוא ולהחמיר ולעשות סייג לתור' ואין זו עקירה אבל להקל על דברי תורה עקירה היא : את אשתו קטנה · אם מתה ולא אמרינן שמא עקידה היתה למאן ואישתכח דלאו אשתו הואי וביתומה עסקי' : משתעמוד בקומתה · כשתגיע לפרקה בשנים והבאת שער : ואע"ג דלא נכנסה לחופה · והא קי"ל (לעיל ד' כט :) אפילו בגדולה אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה מתה אין יורשה : והאמר רבי אליעזר אין מעשה קטנה כלום · בפ' ב"ש (ד' קח ·) : מדאורייתא אבוה ירית לה · כלומר קרובי האב ירתי לה דנישואי קטנה מדרבנן נינהו משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר בחרש שנשא פקח' (ד' קיג :) אבל תורה לא זיכתה לקדש את הבת לא לאמה ולא לאחיה : הפקר ב"ד הפקר · וכל מידי דממונא לאו עקיר' היא : כל אשר לא יבא וגו' · בספר עזרא : וראשי האבות למטות · הוי ליה למכתב וראשי מטות בני ישראל :

אבל

דאיכא נשיאות חטא אבל בשוגג הוי תרומה וא"ת ומאי נפקא לן מינה במן הטמא על הטהור במאי דהוי תרומה ואין צריך לחזור ולתקן הא גריעא והא בכל ענין אסור באכילה וי"ל דנפקא לן מינה לענין השקה דמותר להשיק בתרומה טמאה ואין מדליקין בטבל טמאה כדאמרי' בפ' במה מדליקין (ד' כה: ושם) : **ולא** תאכל כו' · פי' ריב"ן דלא הוי תרומה אלא לענין שיתנה לכהן ולא לדבר אחר שאינה אסורה לזרים ואין נראה לר"י דכיון דפוערת שאין נקוב דחייב בתרומה מדרבנן ה"ל תרומה מדרבנן כמו במן שאין נקוב על שהיא כו וכו : **ממקום** אחר · אר"י דמניה וביה לא משום דלא ליתי למיכל השירי' לזרים כיון שקר' עליו שם מעשר לא יזהרו עליו לשומרו בטהרת תרומה וכולא גריעא מדרבנן תרומה דהא מיתקן ביה דשאין נקוב: **בקומתה** · פי' בקומ' שהגיע לפירק' בשנים והבאת שערות ואין הלשון משמע כן דאם כן ה"ל למימר משהגדיל אלא אר"י משתעמוד בקומת' היינו שנראית גדולה קצת אע"פ שעדיין לא הגיעה לפירק' לפי שנראית כאשתו אבל כל זמן שנראית קטנה היו נראי' דברי חכמים כמו חוכא ואטלולא אם היה יורשה : **דלא** נכנסה לחופה · דקס"ד דכי היכי דב"ה לא בעו עמידת קומה דב"ש הכי נמי לא בעי בית שמאי שתכנס לחופה דב"ה : **משתעמוד** בקומתה ותכנס לחופה · והוא הדין אם נכנסה לחופה ואחר כך עמדה בקומתה דמהני חופה שבקטנות דמ"ש מקידושין דמהני כשהיו בקטנות ואח"כ עמדה בקומתה : **משתגדיל** ותבעל · וא"ת אכתי כיון דאין מעשה קטן כלום היכי מהני חופה שהיתה בקטנות וי"ל דכיון שהיא בביתו של בעל הויא כמסורה לחופה כשבועל בגדלות לשם קדושין ואפי' לו את"ל דביאה אירוסין עושה חשובה מ"מ כנשואה מידי דהוה אהיה לו חצר בדרך ונכנס' עמו לשם נישואין אי נמי כיון שהקידושין בגדלות ואירוסה אוכלת בתרומה דבר תורה מהניא הכא חופה שהיתה בקטנות דליכא למיחש לסימפון ולא לדעולא כיון שהיא בבית בעלה וטעמא דיורשה משום דהוי הפקר ב"ד הפקר : **שהפקר** ב"ד הפקר · אבל מן הטמא על הטהור ליכא למימר דאפקוה מרשותיה בשע' הפרש' כיון דבקר הכי נמי שלו הוא ועליו לתקנו : **כיון** דלא ירתי לה קרי' ולא ענו לה · משמע דכל היכא דירית לה מיטמא לה דהוי מיטמא למת מצוה ולפי זה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה לא ירית לה מדאמר (לקמן ד' צ:) ואין מיטמא לאשתו פסולה דאי הוה ירית לה הוה מיטמא לה כמו למת מצוה ומיהו ע"כ לאו הא בהא תליא דהא נשאת על פי ב"ד ואח"כ בא בעלה אמרי' *דאין מטמא אע"ג דבעלה הראשון יורשה לדידיה לא קנסו ואע"ג דאין זכאי במציאתה ובמעשה ידיה היינו משום קנס דידה אבל ירושה אמאי ליפסיד בעל ועוד דא"כ כ"ג ונזיר יטמאו לקרוביה' ולכל מורישיהם כשאין יורש אלא הם וכן לנשיהם ועוד למ"ד (כתובות דף פג ·) ירושה דבעל דאורייתא' אמאי אצטריך קרא שהבעל מיטמ' לאשתו פשיטא דמת מצוה היא ונראה לר"י דמשום דירית לה לא הויא מת מצוה אלא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה בדבר הדומה כדפי' לעיל דכיון דלא ירתי לה דומה למת מצוה ומיהו אינו מת מצוה גמור וכן נראה דאי משום דהויא מת מצוה גמור מיטמא לה א"כ היאך יטמא לה במקום שיש ישראל דהא במת מצוה אם יש ישראל וכהן אמרי' בנזיר (דף מז* ·) יטמא ישראל ואל יטמא כהן ובנישואי קטנה דהוו דרבנן משמע דמיטמא כשאר בעל שמיטמא לאשתו דאורייתא אם יש שם כמה ישראל ומדאמר לקמן (ד' צ) נמי ולא זה וזה מיפר נדריה משום דתתננה ותתגנה אין להוכיח דאין מיפר לאשתו פסולה כגון אלמנה לכהן

*[גי' הב"ח דאין מיטמא לה אע"ג]

[וליכא הכי להדי' אלא דאמ' מכח ... וק"ו וע' ... חי' דבריהם ... ביאור ... נזיר מג : ד"ה והא מת מצוה]

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"י מה' תרומות הל' כ
לג ג ד מיי' פ"ד מה' ביאת מקדש הל' ז ופ"ד מה' קרבן פסח הל' כ

תורה אור

ואוכל בגינו תרומה כתרומה דרבנן ת"ש *אבל תרומה טמאה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכל מניה מידי דלא קחזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דקחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני אבל תרומה טמאה משלם כל דהו אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין שי"ם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר'מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א ^ב בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והא הכא דמדאורייתא תשלומי מעליא הוי דאי מקדש בהו כהן אשה תפסו לה קידושי ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין וקשרינן אשת איש לעלמא מאי אין תשלומיו תשלומין דקאמר רבי מאיר דבעי למיהדר שלומי חולין טהורין אי הכי סומכוס היינו רבנן אמר רבי אחא בריה דרב איקא קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו תא שמע *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתניא ^ג על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור ואמור רבנן לא הורצה וקא הדר מעייל חולין לעזרה א"ר יוסי בר חנינא מאי לא הורצה דקאמר ^ד להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו בו סוף סוף קמתעקרא אכילת בשר וכתיב °ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד *שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים א"ל שב ואל תעשה שאני

אמר

שמות כט

אבל תרומה · כשוגג : משלם חולין טהורים · דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש בפ' כל שעה (דף לב ·) : בשוגג תשלומיו תשלומין · אם בשוגג שילם טמאים כסבור טהורי' הם · במזיד אין תשלומיו תשלומין · דקנסינן ליה : תבא עליו ברכה כו' · ומאי קנסת ליה מאי מזיד יש כאן אע"פ שיודע שהן טמאים נתכוין הוא לתשלומין הגונים : דאכל מני' וכו' · ואע"ג דתשלומין נעשים תרומה ולא חזו ליה בימי טומאה הא מיהא לתשלומין מעליא איכוין : תרומה טמאה לא חזיא לאכילה · כהן טהור קאי עלה בעשה בפרק הערל (דף עג) וכהן טמא קאי עלה במיתה דלא חלק הכתוב לגבי טומאת הגוף בין קדשים טהורים לקדשים טמאים : כל דהוא · ואפי' חולין טמאים : *והכא דמדאורייתא תשלומין מעלייתא נינהו · דחולין טמאים נמי ראויין להיות קדש כדר' הילעי לעיל (דף פט :) : ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין כו' · מדרבי מאיר קמותיב : קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו · לרבי מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין ולא בעי *לשלומי תו טהורים ואתו רבנן למימר בין בשוגג בין במזיד בעי מיהדר תשלומין : אבל בעלים נתכפרו · ולא בעי לאתויי קרבן אחרינא : שב ואל תעשה · לאו עקירה היא כגון אכילת בשר עשה היא ואמור רבנן שב ואל תאכל לאו עקירה בידים היא אלא ממילא היא מיעקרא אבל תרומ' דקאמר לא עשה ולא כלום ומפקת לה לחולין עקירה ממש היא :

אמר

לכהן גדול דהתם רבנן הוא דקנסוה דלא יפר אבל אלמנה לכהן גדול כי היכי דלא קנסוה בכתובתה דהא יש לה כתובה כדאמר לעיל (דף פה ·) הכא נמי לא קנסוה בהפרת נדריה : **ואוכלת** בגינו תרומה בתרומה דרבנן · ולא בעי לאוקמי אפי' בתרומה דאורייתא' ומשום דקטן אוכל נבלות הוא דהא בעיא היא בפרק חרש (דף קיג וקיד · ושם) אי בית דין מצווין להפרישו או לא ולא איפשט' ועוד דאוכלת בגינו משמע דאפי' כי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל : **אבל** תרומה טמא' משלם כו' · בתרומה לא שייך לפוטרו משום דקם ליה בדרבה מיניה אפי' לאביי דאי' ליה (בכתובות ד' ל :) אליבא דר' נחוני' בן הקנה דאפילו במית' בידי שמים הוא עושה כמיתה בידי אדם לתשלומין דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא ויסף חמישיתו עליו ועוד אמר ר' יצחק דתשלומין דתרומה לכפרה קאתי ולא שייך קם ליה בדרבה מיניה כדאמר במסכת תרומות (פ"ו) שאפילו אם רצה הכהן למחול אינו יכול למחול ואפי' אכל תרומה משל עצמו מפרי' קרן הראוי להיות קדש לעצמו וכן משמע בפרק כל שעה (דף לב · ושם) דלרבי יוסי דשרא חמץ בפסח בהנאה דהאוכל תרומת חמץ בפסח במזיד פטור מן התשלומין לרבי נחוניא בן הקנה אבל בשוגג חייב אע"ג דלא גלי קרא בכרת אלא משום דבשוגג אתו תשלומין לכפרה ואפשר דאם אכל תרומה במזיד שיפטר לרבי נחוניא בן הקנה משום דבמזיד לא אתו לכפרה שהרי הכהן יכול למחול כדתנן במסכת תרומות (פ"ו) אי נמי מיחייב משו' דמדאגביה קנייה כדאמר באלו נערות (דף לא ושם) : **בשוגג** תשלומיו תשלומין כו' · אין לפרש האי שוגג ומזיד אאכילה קאי כדפי' ריב"ן אבל אתשלומין הם במזיד דאם כן במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין דאפילו שוגין יכול לשלם דתשלומין אין נעשין קדש אלא נראה לר"י דשוגג ומזיד אתשלומין קאי כדפירש בקונטרים והאי דקאמר והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה כו' אע"ג דכי משלם חולין טמאים נעשין תרומה טמאה מכל מקום תבא עליו ברכה דנפסד הוא שמשלם יותר ממה שהפסיד לכהן : **חסורי** מיחסרא כו' אבל תרומה טהורה כו' · ואם תאמר אי לפי דמים משלם כשמשלם כאן חולין טמאין אמאי תשלומיו תשלומין והלא כן נעשין תרומה טמאה ואינם שוי' כתרומה טהורה שאכל ויש לומר דמשלם חולין טמאים כל כך דכשנעשין תרומה טמאה יהיו שוים להשקה כתרומה טהורה שאכל ומכל מקום קנסינן ליה כשמשלם במזיד אע"פ ששוים כדמי תרומה משום דמשלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא: **אזיל** כהן ומקדש אשה כו' · וא"ת ולמה אינו מדקדק דמדאורייתא תשלומיו תשלומין ונעשית תרומה וקאמרי רבנן דאין תשלומין והוי חולין ושריין לזרים · ואמר ר"י דהוה מצי למימר דאין תשלומיו תשלומין דקאמר היינו לגבי הא דהדרי למרייהו ולעולם תרומה הוו וא"ת מאי מדקדק מקידושין דלמא היינו משום דהפקר בית דין הפקר כדאמר לעיל (דף פט :) ואמר ר"י דהכא אין שייך לומר כן דמה פשע כהן שיש לנו להפקיר ממונו : **והא** הכא דמדאוריית' ארצויי מרצה דתנן על מה הציץ מרצה כו' · תימה דבהקומץ רבה (דף כה :) ובכילד צולין (דף פ · ושם) פריך להו אהדדי ומשני רבינא ורב שילא חד אמר טומאה בין בשוגג בין במזיד זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה וחד אמר איפכא והכא משמע דחדא מתניתין איירי מדאוריית' וחדא מדרבנן ואומר ר"י דהתם לא מצי לשנויי דהך דקתני בין במזיד בין בשוגג היינו מדאוריית' אבל מדרבנן במזיד לא הורצה דמשמע כיון דקתני סתמא דפסק הלכה אתא לאשמועינן דבין בשוגג בין במזיד הורצה אפילו מדרבנן והכא מוכח נמי שפיר דמאחר דקתני דציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד אטומאה או אזריקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מדאורייה' ליכ' לפלוגי ומרצה בתרוייהו בין בשוגג בין במזיד ונראה לר"י דבהא סבר' פליגי דמ"ס דבטומאה איכ' למיקנס טפי במזיד דהוי אחלתא דפסולה ולא עביד כמו מצוה בשעה שמיטמ' ומ"ס בזריקה שייך למיקנס טפי שמקריב דבר טמא לגבוה וחלא תלת' טפי : **ועל** הבשר · למאן דאמר* יש דם אע"פ שאין בשר נפק' מינה במה שהציץ מרצה על הבשר דמשוי ליה כי טהור למיקבעי' בפיגול ולאפוקיה מידי מעילה כדמפרש בפרק כילד צולין (דף פ · ושם) אבל להתיר בשר באכילה לא מהני ריצוי ציץ כדמוכח התם: **בין** ביחיד בין בצבור · כמאן דאמר טומאה דחויה בצבור (אלא) *דלמאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי כדמוכח בכילד צולין (שם) :

פסחים מו

[ביומא ז · משני רב כהנא כי קתני הציץ מרצה אדיחיד ואי בעית אימא כו' ע"ש וראיתי במהרש"ל ביומא ז · תד בד"ה שנטמא בין בשוגג כו' ודע דבתוס' פרק האשה רבה כתבו אהך תריץ' דהציץ ע"ש]

עין משפט
נר מצוה

לד
א מיי' פ"ט מה' יסודי התורה הלכה ג

לה
ב מיי' פ"ו מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ע
°[עיין מכות כא ע"ב]

לו
ג מיי' פכ"ד מה' סנהדרין וסמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ב

°[וע"ע תו' שבת קה ד"ה סדין ותו' מנחות מ · ד"ה סדין]

[וע"ע תו' ב"ב מח :]

[ע' תו' לעיל פט' ד"ה ת"ש]

כולהו נמי שב ואל תעשה הוא · וא"ת מדין בציצית היכי הוי שב ואל תעשה דכי מכסי בטלית דבת חיובא היא ואין בו ציצית הרי עובר בידים וי"ל דבשעת עיטוף אכתי לא מיחייב על אחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוסה בה כבר ואשר תכס' בה אתא לדרשא אחריתא כדאמרינן במנחות (דף מא · ושם) ולאחר שנתעטף דמתחייב שב ואל תעשה הוא וא"ת בפרק מי שמתו (דף כ · ושם) משמע כשהוא לבוש כלאים ואין פושטן לא חשיב שב ואל תעשה אלא עמוד ועשה ואר"י דשאני כלאים דעיקר האיסור בשעת לבישה שלבש באיסור אבל כאן לא מתחייב עד אחר שנתעטף כדפרישית ומיהו קשה מדמברכינן להתעטף בציצית משמע דבשעת העיטוף עביד מצוה ומלשון להתעטף מוכיח נמי [בה"ג] ס"א דקיימא לן בציצית דחובת גברא הוא°:

ולגמור מניה · ואם תאמר אטו התם דעל פי הדיבור היה מתנבא לעבו' והיכי נגמר מניה לעבור משום תקנתא דרבנן שלא על פי הדיבור ונראה דכיון דעל פי הדיבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדיבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כדנפקא לן במגילה (דף ב ·) מקראי וא"ת דאמר בפרק אלו הן הנחנקים (ד' פט ושם) היכא דמוחזק שאני דאי לא תימ' הכי אברה' היכי שמע לי' יצחק בהר המוריה ואליהו בהר הכרמל היכי סמכי עלי' ועבדי שחוטי חוץ אלא היכא דמוחזק שאני ובאליהו למה לן משום דמוחזק הא משמע דאפילו בלא נביא שרי נמי לבין דין לעבור משום מיגדר מלת' ואר"י משום דאיתחזק בנביאות היו סומכי' עליו במה שהי' מבטיח בירידת אש ושוחטי' על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ותפלתו הרד אש מן השמים ויהיה מיגדר מלתא שיתקדש שמו של הקב"ה ברבי' ועל ידי כן יחזרו ישראל למוטב:

כל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש · פי' בפרק השולח (ד' לג ·*):

טעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה לבעלה משום דלא תיהוי ליה איבה · תימ' דבריש מציא' האשה (דף סו : ושם) דאמרי' מציאתה כהעדפ' על ידי הדחק דמי משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה כיון דמדמי ליה להעדפה והכא משמע טעמא דמציאה משום איבה ומיהו מצינו למימר דמעשה ידיה משום איבה נמי כדאמר בפרק אע"פ (דף נח:) קסב' כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה אבל קשיא כיון דמציאה ומעשה ידיה תרוייהו משום מזונות ואיבה מ"ש דגבי מציאה קאמר טעמא משו' איבה וגבי מעשה ידיה קאמר משום דקמזנא הוה ליה למימר בתרוייהו חד טעמא :

היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה פשיט' · וא"ת אמאי פשיט' והא בפרק ד' אחין (דף לה · ושם) אצטריך לי' למידק ממתני' דאשת ישראל שנאנסה דפסולה מן הכהונה ואומר ר"י דהתם לא אצטריך למידק אלא משום שאע"פ שמותר' לבעלה אפילו הכי פסול' לכהונה אבל הכא כיון דאשמעי' מתניתין דאסור' לבעלה מדרבנן דקתני תצא מזה ומזה פשיט' דפסולה נמי לכהונה כיון דמדרבנן נמי קרינא בי' ונטמאה :

אמר

תורה אור

אמר ליה בעאי לאותיבך ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכבשי עצרת ושופר ולולב השתא דשנית לן שב ואל תעשה לא מיעקר הוא כולהו נמי שב ועל תעשה נינהו ת"ש °אליו תשמעון °אפי' אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב אליו תשמעון ולגמור מניה מיגדר מלתא שאני : ת"ש *בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו *אם כן מה כח ב"ד יפה והא הכא דמדאורייתא בטל גט ומשום מה כח בית דין קא שרינן אשת איש לעלמ' מאן דמקד' אדעת' דרבנן מקדש *ואפקעינהו רבנן לקידושין א"ל רבינא לרב אשי התינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ש א"ר אליעזר בן יעקב *שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מיגדר מלתא שאני : ולא זה וזה מיטמאין לה · מנלן דכתיב °כי אם לשארו הקרוב אליו ואמר מר *שארו זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמיטמא ויש בעל שאין מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה : ולא זה וזה זכאין במציאתה וכו' · טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי ליה איבה הכא תיהוי ליה איבה ואיבה : ומעשה ידיה · טעמא מאי אמרי רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאבלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה : ולא מיפר נדריה · טעמא מאי *אמר רחמנא בעל מיפר כדי שלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה : היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה וכו' ·

פשיטא

דברים יח
ויקרא כא
שם

אמר ליה · רב חסדא *לרבא : בעאי לאותיבך ערל והזאה וכו' · דכל הני עוקרין בית דין דבר מן התורה: ערל · דאמר בפסחים (דף צב ·) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וגר שנתגייר ערב הפסח אין שוחטין עליו ואמר בגמרא טעמא דב"ה גזירה שמא יטמא לשנה הבאה כו' בפ' האשה אלמא משום גזירה דרבנן מבטלין ליה מפסח : הזאה · שבות ולית עלה בשבת אלא איסור' דרבנן ועומדת בפני הפסח ומבטלתו דאמרי'* הזאה שבות ואינה דוחה שבת : ואזמל · לגבי מילה אמור רבנן (שבת ד' קל:) אין מביאין אותו דרך גגות וקרפיפות והואלה דידהו מדרבנן ומיעקר' מילה בזמנה : וסדין בציצית · דמדאורייתא' שרי דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז אבל גדילים תעשה לך וגזור רבנן משום כסות לילה שפטור מן הציצית והוו כלאים שלא במקום מצוה במסכת מנחות בהתכלת (דף מ ·) : וכבשי עצרת · לא קבלתי מרבותי ומ"מ כך נראה בעיני וכשר הדבר ששנו בתוספת' ומייתי לה במס' ביצה בגמ' פרק שני (דף כ :) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והרי הן כשלמים דעלמ' ואם היתה שבת שחלה עצרת בשבת וניתנה שבת לידחות אלא לשמן וטעה זה ושגג בשלא לשמן לא יזרוק ואם זרק הורצה כו' והא הכא דזריקה בשבת שבות בעלמא הוא כדשנינן התם שאני שבות דשבת כו' וקתני לא יזרוק ועקר' שבות דרבנן ג' עשה דזריקת דם והקטרת אימורים ואכילת בשר אלא שב ואל תעשה שאני: שופר ולולב · מצות עשה ומבטלי' להו בשבת מדרבנן משום גזירה שמא יטלנו בידו כו' : אליו תשמעון · בנביא אמת כתיב: כגון אליהו בהר הכרמל · שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה ואיכ' כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה : מיגדר מלתא · לעשות גדר ותקנה כי התם שהשיבן על ידי כן מע"א : ביטלו · בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אצלה או ששלח לה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל ותנן (גיטין ד' לב ·) בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו ולא היה מודיע לה התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם דזימנין דמבטל ולא ידעה ואינסבא ובניה ממזרים ועלה תני בטלו לגט לפני בית דין במקום אחר אחר תקנת רבן גמליאל מבוטל : והא הכא דמדאורייתא מצי מבטל ליה · עד דמטי לידה דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ועד דמטי לידה לאו גיטא הוא : מה כח ב"ד יפה · שהתקינו שלא לעשות כן : אדעתא דרבנן · תולה בדעת חכמים דהא כדת משה וישראל קאמר : ואפקעינהו רבנן · על יד גט זה לקידושין מינה ושויוהו למעות דקידושיה מתנה למפרע דהפקר ב"ד הפקר: התינח קדיש בכספא · איכא למימר אפקעת' דשויוהו למעות מתנה : קדיש בביאה · מאי אפקעת' איכ' למימר האי ביאה מאי שויוה : א"ל · כיון דבדעתא דרבנן תלה ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תיבטל ביאה דתיהוי בעילת זנות וא"ת דאמרי תינח קדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן קדיש בביאה דקידושין דמדאוריית' נינהו מאי איכ' למימר וטעות גדול הוא בידם דקידושי כסף דאורייתא' נינהו ומג"ש דקיחה קיחה משדה עפרון וגמר לה במס' קידושין (דף ב ·) וג"ש בסיני נאמרה וכל י"ג מדות ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשא עליהו דבעל ארוסה בסקילה ועוד מאי שנייא דשני שויה רבנן כו' הא קשי' ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא' ומשני ליה שויה רבנן הא נמי אפקעתא הוא: שהיה רוכב על סוס · ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבים ע"ג בהמה (ביצה דף לו :) : וסקלוהו · כמחלל שבת גמור: צריכה לכך · היתה עת גרה והיו פרוצי' בעבירה: שהטיח · בעל : כדי שלא תתגנה על בעלה · כגון נדרי עינוי נפש שלא ארחץ שלא אתקשט:

פשיטא

מסו' הש"ס
צ"ל לרבה ·
[שם דף עו ·]
גיטין ד' לג ·
[כתובות לט : קדושין מג ·]
כתובות ד' ג · ב"ב ד' מח :
לקמן דף קי · גיטין ד' לג · וד' לג ·
°סנהדרין ד' עו
לעיל דף כב

רות מז ·]
[לעיל פח :]
[כתובות יט · נ"כ קלג ·]
[לעיל כד : וש"נ]
[שם כד : קי: וש"נ]

פשיטא · זונה היא : לויה שנשבית לנכרי : או שנבעלה בעילת זנות · הכך דאמר באלמנה לכ"ג (דף סח ·) מתרומה גבי לויה לא פסלי ממעשר : בתרומה דאורייתא' לא אצטריך למיתני דכיון דקנסוה אמעשר כ"ש אתרומה : כתובה מאי עבידתה · הא תקן בריסא אין לה כתובה : כתובת בנין דיכרין · דתקן בכתובות (דף נב :) כתובת בנין °דיכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון ואם מתה בחייו ונשא שנייה וילדה לו ומת הוא בני שנייה אפילו הן נקבות נוטלין כתובת אמן כחוב גמור שהרי כאלמנה מאביהן ובני ראשונה אם יש זכרים נוטלין כתובת אמן ואע"ג דמתה בחייו דרבנן תקון כתוב' בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו והכא לא שקלי יורשין דילה כתובת בנין דיכרין אלא בני הכשרה נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה : ולא מייבם מדרבנן · דרבנן קנסוה: אחיו של שני חולץ מדרבנן · דמדאורייתא לא רמי' קמיה ורבנן הוא דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמרת לגבי גט : ביאה דעיקר איסורא לא קנים · דקתני ביאתה קונה אותה לפטור צרתה : הני דיתבו תותיה · ואיכא למימר אתי לקיומה הואיל ונוהג בה מנהג נשים ואפילו הכי לא קנסו כ"ש כתובה דזהו תחלת גירושין כי שקלה כתובה : דמחיים · בחיי בעלה : נישאת שלא ברשות · רבי שמעון קאמר לה : בקמייתא · ביאתה או חליצתה כו' בנשאת בעד אחד : מכלל דפליגי · רבנן עליה דרבי שמעון בסיפא בנשאת בעדים : כל עריות · שאמרו שהן ערוה אין צריכות גט ממנו אם ניסת למי שהיא ערוה עליו : חוץ מאשת איש · שניסת בעד אחד ע"פ ב"ד דאצרכוה רבנן גיטא כדאמרן במתני' : לא בעיא גט · דאנוסה היא : עשו בהוראתן · הורה ליגשא בעד אחד : כזדון איש באשה · כהבא בזדון על אשת איש ונאסר' על בעל': כשגגת איש באשה' ולא נאסרה : אידי ואידי לא בעיא גט · מדקא מדמי ליה לזדון ולשוגג: אלא לאו רבנן היא · ושמע מינה בעדים מודו : לעולם רבי שמעון היא · הך קמייתא' דקתני חוץ מאשת איש כו' : כבוונה איש באשה · כפנויה שנתכוין לקדשה דבעי' גיט' : כשלא בכוונה · כבא על הפנויה שלא לשם קדושין : לענין איסורא · ולעולם כדקא ס"ד מעיקר' כזדון איש באשת איש ומיהו לענין גט לא קמיירי דאע"ג דמדמי לה לזדון בעי' גיט':

ולא

פשיטא בת לוי מן המעשר אצטריכא ליה ובת לוי מן המעשר מי מיפסלא בזנות והתני' *לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת אמר רב ששת קנסא : בת כהן מן התרומה · אפי' בתרומה דרבנן:*ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה וכו' · כתובה מאי עבידתה אמר רב פפא כתובת בנין דיכרין פשיטא מהו דתימא לדידה דעבדא איסורא קנסוה רבנן לזרעה לא קנסו רבנן קא משמע לן : אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין · אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן אחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן : רבי יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה וכו' · אמר רב הונא בתראי מודו לקמאי קמאי לא מודו לבתראי ר' שמעון מודי ליה לרבי אלעזר דמה ביאה דעיקר איסורא לא קנים וכל שכן מציאתה ומעשה ידיה דממונא הוא ורבי אלעזר לא מודי ליה לר"ש מציאתה ומעשה ידיה דממונא הוא לא קנים אבל ביאה דאיסורא הוא קנים ותרוייהו מודו ליה לר' יוסי הני דיתבי תותיה לא קנים וכל שכן כתובה דלמשקל ומיפק קאי ורבי יוסי לא מודי להו כתובה דלמשקל ומיפק הוא דלא קנים אבל הני דיתבי תותיה קנים ר' יוחנן אמר קמאי מודו לבתראי בתראי לא מודו לקמאי רבי יוסי מודי ליה לר' אלעזר כתובה דמדידיה לדידה לא קנים וכל שכן מציאתה ומעשה ידיה דמדידה לדידיה ור' אלעזר לא מודי ליה מציאתה ומעשה ידיה הוא דמדידה לדידיה לא קנים אבל כתובה דמדידיה לדידה קנים ותרוייהו מודו ליה לר' שמעון ומה הני דמחיים לא קנסי ביאה דלאחר מיתה לא כ"ש ור"ש לא מודי להו ביאה הוא דלאחר מיתה לא קנים אבל הני דמחיים קנים : נישאת שלא ברשות וכו' · *אמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא אמר ליה רב נחמן *גנבא גנובי למה לך אי סבירא לך כר"ש אימא הלכה כר"ש דשמעתיך כר"ש קאזלה וכ"ת אי אמינא הלכה כר"ש משמע אפי' בקמייתא אימא הלכה כר"ש באחרונה קשיא א"ר ששת אמינא *כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתתא *הלכה מכלל דפליגי מאי הוה לה למיעבד מאנס אנסה ועוד תניא כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שניסת ע"פ ב"ד ע"פ ב"ד הוא דבעיא גיטא ע"פ עדים לא בעיא גיטא מני אילימא ר' שמעון ע"פ ב"ד מי בעיא גט והתניא ר"ש אומר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה ע"פ עדים כשגגת איש באשה אידי ואידי לא בעיא גט אלא לאו רבנן היא לעולם ר"ש היא ותריץ הכי ר"ש אומר עשו ב"ד בהוראתן כבוונה איש באשה [ובעיא גט] ע"פ עדים כשלא בכוונה איש באשה [ולא בעיא גט] רב אשי אמר לענין איסור' קתני והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה ומיתסר' על בעלה ע"פ עדים כשגגת איש באשה ולא מיתסרא על בעלה

רבינא

אמר רב ששת קנסא · ולא תני לשמויי דמתניתין כרבי מאיר דאמר (לעיל דף פה) מעשר ראשון אסור לזרים דגמר מתרומה וה"ק מה תרומה מיתסר' לזונה אף מעשר כן דאפילו רבי מאיר מודה דזונה לא מיתסרא במעשר דלא ילפינן מתרומה לגבי הא משום דמה תרומה לא מיפסלה מתרומה אלא בביאה דמיפסלה לכהונה אף במעשר נמי לא מיפסלה במעשר אלא בביאה דמיפסלה בה ללוי' דע"כ ברייתא דפריך מינה רבי מאיר היא דלרבנן לא אצטריך למיתני זונה אוכלת במעשר דמהיכא ס"ד דמיפסלה אלא ודאי לרבי מאיר נמי שריא אם לא מטעם קנסא כדקאמר ושמא לרבי מאיר דוקא מיפסלה באכילת מעשר דקנסוה שתחשב כזרה וזר אסור במעשר אבל לרבנן לא שייך לקונסה דלא גרעה מזר ומתני' ר' מאיר היא אי נמי אפי' כרבנן דקנסוה שלא ליתן מעשר לה אע"פ שמותרת לאוכלו :

כל שכן מציאתה ומעשה ידיה דממון הוא · דלא קנים וחשיב קנס מה שאין מציאתה ומעשה ידיה לבעל משום דאיכא לה איבה וגם מתוך כך אין לה מזונות ומכל מקום קאמר לקמן מדידה לדידיה משום דשהם נכסים מעשה ידיהן עולכות ממזונותיהן :

הני דמחיים קנים · ואם תאמר כיון דרבי שמעון מודה דצריכה גט מזה ומזה אלמא חיישינן °שמא גירש זה ונשא זה דבהכי אלי טעמא כדאמר לעיל (דף פח :) מהאי טעמא גופיה א"כ לא תתייבם שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא נושא גרושת אחיו ואר"י דמכל מקום כיון דלא קנים לאחר מיתה לא חיישינן מידי דהוה אנתקדש' ואח"כ בא בעלה דמותרת לו :

על פי בית דין הוא דבעיא גיטא ע"פ עדים לא בעיא גיטא · ואם תאמר היכי מדקדק מזה דע"פ עדים מותרת להחזיר לרבנן לעולם אימא לך דאסירא אע"ג דלא בעיא גט מידי דהוה ניסאת ע"פ ב"ד לר' שמעון דאסור אידי ואידי לא בעי' גט ואפילו הכי מודה רבי שמעון בנשאת בעד אחד דתצא מזה ומזה ואר"י דאין ראיה מדרבי שמעון לרבנן דלרבי שמעון לית ליה קנסא דגט בשום מקום אבל רבנן דקנסו להצריכה גט מזה ומזה בעד א' אם איתא דהוה קנסינן בב' עדים הוה בעיא גיטא ומדלא בעי' גט שמע מינה דלא קנסוה בשני עדים ומותרת להחזיר :

רבינא

°גי' הב"ח שמא יאמרו גירש

עין משפט
נר מצוה

לז
א ב מיי' פ"א מה' מעשר הל' ב סמג עשין קלח טו"ד סי' שלא

לח
ג מיי' פ"י מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ג

רבינא אמר לענין קרבן *קתני עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה ולא מתיא קרבן על פי עדים בשגגת איש באשה ומתיא קרבן איבעית אימא הא קמייתא רבנן היא ותריץ הכי חוץ מאשת איש ושניסת על פי בית דין מתיב עולא מי אמרינן מאי הוה לה למיעבד והתנן *כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית היה במזרח וכת' במערב במער' וכת' במזרח תצא מזה ומזה וכל הדרכי' האלו בה אמאי לימא מאי ה"ל למיעבד איבעי' לה לאקרויי לגיטא אמר רב שימי בר אשי תא שמע *הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת ונמצא זו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאמתוני אמר אביי תא שמע *כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן הלכו צרות ונישאו ונמצאו אלו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאמתוני אמ' רבא *תא שמע כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי'לה לאקרויי לגיטא אמר רב אשי תא שמע *שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למעבד איבעי לה לאקרויי לגיט' אמר רבינא תא שמע *כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכו' איבעי לה לאקרויי לגיטא רב פפא סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא והתניא כל הני מתנייתא אמר ליה ולאו שנינהו אמר ליה *ואשנויי ליקו וליסמוך (*ופסק) אמר רב אשי ולקלא לא חיישי' הי קלא אילימא קלא דבתר נישואין הא אמרה רב אשי חדא זימנא דאמר רב אשי

כל

ולא מייתא קרבן · דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדילפינן בהוריות (דף ג:) מעשותה : הך קמייתא · דקתני חוץ מאשת איש *כולה רבנן היא ולא תיתני שניסת דמשמע אבל בעדים לא אלא תריץ ושניסת ומשתמעין תרווייהו : חוץ מאשת איש · דהיינו בעדים ושניסת על פי ב"ד בעד אחד דתרווייהו בעיין גט וכיון דבעיקן גיטא אלמא מלתא היא ומיהדר אקמא : כתב לשם מלכות שאין הוגנת · סופר שהיה צריך למנות למלכי ישראל או לשם מלך נכרי של אותה מלכות וכתב לשם מלכות אחרת כגון לשם מלכי כוש ותנא קרי לה שאין הוגנת משום דאין להם לא כתב ולא לשון כדכתיב (עובדיה א) בזוי אתה מאוד: תצא מזה ומזה · אם ניסת באותו גט : בכל הדרכים · כל הך קלקולי דמתני' : מאי הוה לה למיעבד · סבורה היתה שהוא גט כשר : לאקרוייה לגיטא · לפני חכם : והלכה צרתה ונשאת לשוק · שנפטרה ביבום חברתה ואח"כ נמצאת זו אילונית ואין ביאתה פוטרת צרתה כדאמר בפ"ק (דף יב·) פרט לאילונית שאין יולדת : תצא · צרתה מזה שניסת לו ומיבמה ור' עקיבא היא (לקמן דף לב·) דעביד חייבי לאוין כגון יבמה לשוק כחייבי כריתות כאשת איש ממש : כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן · לשוק בלא חליצה ויבום כגון ט"ו נשים דפ"ק (ד' ב·): הלכו צרות אלו ונישאו · לשוק ונמצא' הערוה אילוני' ונודע שהוזקקה צרתה ליבום למפרע דערוה אילונית אינה פוטרת צרתה דאילונית מקח טעות הוא ולאו אשתו היא ואין זו צרת ערוה וזקוקה ליבם כדתנן בפ"ק(שם) וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות : תצא · הצרה מזה ומזה כו' : גט לאיש ושובר לאשה · שהבעל נותן שכר הגט והאשה כותבת שובר לגבות כתובתה מן בעלה ולתת לו השובר שאם לא היתה נותנת לו שובר לא יפרע לה כתובה : ונתנו זה לזה · כסבורה זו לקבל גט מיד בעלה וקבלה שובר והיא נתנה לו גט : גט קרח · בגט מקושר קמיירי כדאמר בבבא בתרא (דף קס·) גט פשוט עדיו מתוכו גט מקושר עדיו מאחוריו כשהיה כופלו חותם העד על הכפל וחוזר וכופלו וחותם עד שני וכן שלישי ואם היו קשריו מרובים מעדיו היינו גט קרח ופסול : סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד · ולהחזיר לבעלה אשת איש שנשאת בעדים : והתני' כל הני · ולא אמרינן מאי הוה לה למיעבד : אמר ליה ולא שנינהו אמר ליה ואשנוי' לסמוך · אם זה דוחק ומתרץ *לדחוק התשוב' אין ממילא שמעינן דלא אמרי' מאי הוה לה למיעבד (: ופסק · ונמנע ולא עבד עובדא) : ולקלא לא חיישינן · אם ניסת בב"ד ואח"כ יצא קול שבעלה חי ולפניו לא בא :

כל

מסו' הש"ס

*גי' הב"ח וה

*גי' הב"ח קתני וה"ק

גיטין דף פ

שם פ:

שם פ·

שם

שם

שם דף פא·

[ב"ב קס·]

*גי' הב"ח לדחו

[וע"ע תו' גיטין פ· ד"ה כי יתביתו]

רבינא אמר לענין קרבן קתני והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה וליכא למימר משום דחשבי' כמזיד היא דלא מיחייבא קרבן משום דהוי לה למידק דהא תנן* הורוה בית דין לינשא *והורה וקלקלה חייבת בקרבן שלא הורוה אלא לינשא ויותר קרובה היא למזיד כשקלקלה משנכנסת אלא טעמא משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דהכי אית ליה לר"ש בפ"ק דהוריות(ד' ג:) והאי דנקט הכא כזדון איש באשה סימנא בעלמא הוא :

מלכות יון כו' · והא דאמר בע"א (דף י) דבגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אר"ת דהיינו בשאר שטרות דבגט שייך שלום מלכות דדבר גדול הוא בעיניהם להפריד איש מאשתו ואין מונין אלא למלכות אותה העיר בלבד* :

היה במזרח וכתב במערב · לא כמו שפירש ריב"ן דאבעל קאי דבהדיא אמרינן בגיטין (דף פ ושם) היה במזרח מאן אילימא בעל היינו שינה שם עירו אלא סופר כדאמ' להו רב לספרי כי יתביתו בהיני כתובו בהיני כו' וא"ת בשלמא בעדים צריך לכתוב מקום שחותמים דאיכא קפידא שיכולין לבא לידי הזמה אבל בסופר מאי קפידא איכא ועוד תימה דעכשיו נוהגין לכתחל' שהסופר כותב כתובה בעיר זו ושולחה לחתן לעיר אחרת שהוא מקום חופה וכותבין שם עיר החופה ששם חותמין ושמא י"ל הא דנקט הגמרא היה סופר במזרח לאו דוקא משו' סופר אלא משום עדים אלא משום דמתני' קתני היה במזרח לשון יחיד דמשמע סופר ואורחא דמלתא דבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמים וליכ' פסולא אלא משו' עדים ורב דקאמר נמי לסופרים לא היה מקפיד אלא משום עדים ובשאר שטרות אפי שינה מקום עדים דיעבד כשר כדקתני באחד דיני ממונות (ד' לב ושם) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן אע"פ שבאו עדים ואמרו באחד בניסן עמנו היית' שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלא בגיטין החמירו והא דגיטין המאוחרים פסולים היינו כשהעדים והסופר היו באותה העיר בזמן הכתוב בגט וא"ת מאי באספה אמאי כשר לרבי מאיר ניחוש שמא איחרו וכתבו ולא חש הסופר להיות בעיר ביום הכתוב בו וזרקו לאספ' וההוא דהיה במזרח כר"מ נמי אתי כדמוכח בהמגרש (ד' פו·) לפר"ת *גבי גיטין פסולים דפריך והא איכא שלו' מלכות דפירש דלאו אשלום מלכות קפדינן דההוא מותר אפי' לכתחלה לרבנן דר"מ כמו שאנו כותבין לבריאת עולם אלא מסיפא דהיה במזרח וכתב במערב כריך וכן מוכח בפר"ת דגרם האיכא כתב לשם מלכות כו' משמע דמסיפ' פריך ומוכחא סוגי' דאתי' כר"מ וארי"י דלא מחזקינן ליה כמאוחר דמסתמא בו ביום שנמצא מוכתב כמו שמוכיח מתוכו ומסתמ' שם היה הסופר וכתב מקומו אי נמי בידוע שהסופר שם* :

תא שמע כל עריות כו' · ס"ד בכונס יבמתו שייך למימר איבעי לה לאמתוני שהיתה בחזקת איסור לשוק עומדת ואין לה להנשא עד שיתברר הדבר שמותרת לשוק אבל כאן בחזקת היתר לשוק עומדת :

תא שמע כתב סופר גט לאיש כו' · ס"ד דהכא לא שייך איבעי לה לאקרויי גיט' כמו לעיל דמיירי אפילו אקריאת גיטא אחר כתיבה קודם נתינה ועייליה לבי ידיה ואיחלף ומשני דאיבעי לה לאקרויי לגיטא לאחר שנתן לה הסופר :

תא שמע שינה שמו ושמה כו' · כגון שיש לו ב' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל והיה ביהודה וכתב שם של גליל ס"ד דהכא מאי הו"ל למיעבד דאע"ג דאקרויי לגיט' קס"ד כשר ומשני דאיבעי לה לאקרויי גיטא ולשאול ולאסוקי דעת' דכאן ביהודה אין שמו כך :

תא שמע כנסה בגט קרח · ס"ד דהכא לא פשטה כל כך דלא איבעי לה לאסוקי אדעתא דמיפסיל בהכי ומשני דאיבעי לה לאקרויי גיטה בב"ד הבקיאין בדבר הרבה ואין הגמרא מביא הנך משניות כסדר המשנה אלא כסדר הראוי להקשות זה אחר זה דלא מיתרצה בהריית' בשנויא קמייתא כדפי'* : [ע"ע תוס' כתובות קב: ד"ה ת"ש מתו]

שם עירו ושם עירה · נראה לר"י דלא חיישינן לכתוב מקום עמידתו באותו יום אלא מקום עיקר דירתו דהא בגיטין הבאים ממדינת הים אי אפשר לידע מקום עמידתם באותו יום :

כל

עין משפט נר מצוה

[לעיל מו· ע"ש] *גי' הב"ח והלכה

לט
א מיי' פ"ג מה' גירושין ופ"י טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ג וסי' קי סעי' א

מ
ב מיי' שם פ"י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' לו

[עי' תוס' גיטין פ· ד"ה מפני וכו' כתבו דבר זה בשם ר"י]

*גי' הב"ח גבי ג' גיטין

---

*כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן מהו דתימ' הואיל ואתאי לבי דינא *ושרינן בקלא דקמי נישואין דמי ותיתסר קמ"ל: ניסת ע"פ ב"ד תצא וכו' · אמר זעירי ליתא למתני' מדתני בי מדרשא יהורו ב"ד ששקעה חמה ולבסוף זרחה אין זו הוראה אלא טעות ור"נ אמר הוראה היא אמר ר"נ תדע דהוראה היא דבכל התורה כולה עד אחד לא מהימן והכא מהימן מ"ט לאו משום דהוראה היא אמר רבא תדע דטעות היא דאי הורו ב"ד בחלב ובדם להיתר' והדר חזו טעמ' לאיסור' כי הדרי ואמרי להיתר' לא משגחינן להו ואי היכא דאתא עד אחד שרינא אתו תרי אסרנא כי הדר אתא עד אחרינ' שרינן לה מ"ט לאו משום דטעו' הוא ואף ר' אליעז' סבר דטעות הוא דתני' ר' אליעז' אומ' *יקוב הדין את ההר ותביא חטאת שמינה אא"ב דטעות הוא משום הכי מתיא קרבן אלא אי אמרת דהוראה היא אמאי מתיא קרבן ודלמא קסבר ר' אליעזר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב א"כ מה יקוב הדין את ההר: הורוה ב"ד להנשא כו' · מאי קילקלה ר' *אליעז' אומ' זינתה ר' יוחנן אמ' אלמנ' לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מ"ד זינתה כ"ש אלמנה לכ"ג מ"ד אלמנה לכ"ג *אבל זינתה לא מ"ט [דאמרה] אתון הוא *דשויתין פנויה תני' כותיה דר"י *הורוה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה כגון אלמנ' לכ"ג גרוש' וחלוצ' לכהן הדיוט חייבת בקרבן על כל ביאה וביא' דברי ר' אלעז' וחכ"א קרבן אחד על הכל ומודי' חכמי' לר' אלעז' שאם נשאת לה' בני אדם שחייבת בקרבן על כל אחד וא' הואיל וגופין מוחלקין : מתני' האשה שהלך בעלה ובנה למדינ' הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברי' תצא והולד ראשון ואחרון ממזר אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתיבמה ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברי' תצא והולד ראשון ואחרון ממזר אמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת תצא והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר *אמרו לה מת בעליך ונתקדש' ואח"כ בא בעלה מותרת להחזי' לו *אע"פ שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונ' את זו דרש ר' אליעז' בן מתיא °אשה גרוש' מאישה ולא מאיש שאינו אישה : גמ' מאי ראשון ומאי אחרון אילימא ראשון לפני שמועה ואחרון לאחר שמוע' ליתני הולד ממזר משום דקבעי למיתני סיפא אמרו לה מת בעליך ונשא' ואח"כ א"ל קיים היה ומת הראשון ממז' והאחרון אינו ממזר תנא נמי רישא ראשון ואחרון ממזר ת"ר *זו דברי ר"ע שהיה אומר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה ולימא אין ממזר מחייבי לאוין האי תנא הך תנא דר"ע הוא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר אמר רב יהודה

אמר

תורה אור

ויקרא כא

כל קלא דבתר נישואין · כגון כהן שנשא אשה ואח"כ יצא עלי' קול גרושה או זונה : כיון דאתאי לב"ד ושרינן לה · הואיל והוצרכה לבא לב"ד להתיר אלמא בחי הוה מספקי' ליה קודם נשואין והלכך כמי שיצא הקול מאותה שעה דמי קמ"ל : הורו ב"ד ששקעה חמה · בשבת והתירו לעשות מלאכה : אין זה הוראה · לסמוך עליה ולפטור יחיד שעשה על פיהם או אם עשו צבור על פיהם אין מביאין פר כשאר העלם דבר אלא כל אח' כשבה או שעירה שאין זה העלם דבר אלא טעות כסבורי' שבא בעולם דבר שלא בא דהא לכ"ע גליא השתא דטעות הואי והכא נמי דמתני' טעות היא כסבורים שמת והנה בא בעלה והכל רואים אלא אעד סמיך : תדע דהוראה היא · ע"י הוראת ב"ד היא ניסת ועלייהו תליא ולא אעד דהא בכל התורה עד אחד לא מהימן והכא מהימן דתורה לא האמינתו והם האמינוהו ועבדינן אפומייהו : מאי טעמא לאו משום דהוראה היא · וכשהורו שחלב הקיבה מותר דאיעלם מינייהו וסמוך אדעתייהו והכא נמי אדעתייהו הוא דסמוך דאמרי כל אשה דייקא ומינסבא ונמצא דטעו בהוראתן דהא לא דייקא ואינסבא: חזו טעמ' · טעם מובהק : וכי הדר אמרי להיתרא · בטעם שאינו מובהק מי משגיחין בהו: אתו תרי ואסרוה·הרי טעם ברור כי הדר אתא עד אחד ואמר עכשיו מת שרינן לה : מאי טעמא לאו משום · דאמרי' עד קמא אטעיין והאי בתראה מהימן דאי קמייתא הוראה היא לאדעתין סמכי מכי חזינן טעמא על ידי השנים הללו דלא אורינן שפיר היכי מצינן למיהדר לדעתין קמייתא · יקוב הדין את ההר · בניסת ע"פ ב"ד לא אמרי' ע"פ ב"ד הוא ומיפטרא אלא הולכין אחר עומק הדברים ואמרי' טעותא הוא דאעד סמיך ותביא חטאת שמינה : אם כן מאי יקוב כו' · מדתני הכי משמע דאי לא מעיינין בה שפיר לפום ריהטא הוה פטר לה : כל שכן אלמנה *לכהן · דלהכי לא שריוה : על כל ביאה וביאה · קסבר רבי אלעזר ביאות מחלקות וטעמא במסכת כריתות (ד' טו·) : קרבן אחד על הכל · הואיל ולא נודע לה בינתים והויא לה כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד : מתני' ואחר כך מת בנך · ולא הוזקקה ליבום ונשאת לשוק : ראשון ואחרון · מפ' בגמ' : ממזר · וכר"ע מיתוקמא דאמר (לעיל ד' מט:) יש ממזר מחייבי לאוין : קיים היה · כשניסת : הולד הראשון · שהיה לה בעודנו חי : גמ' אין ממזר מיבמה · שנשאת לשוק בלא חליצה הואיל וליתה עליה אלא בלאו : האי תנא · וחכ"א אין ממזר מיבמה אלמא ס"ל דיש חייבי לאוין שהולד ממזר *מהן תנא דבי ר"ע היא דאיכא תנא בפ' החולך (ד' מח·) אליבא דר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין דשאר דמחמת קורבה כגון אנוסת אביו לר' יהודה דאמר קאי עלה בלאו בפ' נושאין (ד' מ·) וכגון נושא את חלוצתו דקאי עלה בלא יבנה (דברים כה) ולאו דקורבא *יהא הוא ממזר : מחייבי לאוין גרידי · כגון יבמה לשוק ודומה לה :

בעניותינו

מסו' הש"ס

[סנהד' ו]

[נ"ל אלעזר]

[תו' פי"א]

*גי' הב"ח לכה"ג

גיטין ד' פט

לעיל פח

[לעיל י: וש"נ] תו' פי"א

*גי' הב"ח מהן בס"ד ואח"כ מ"ה בן תנא דבי ר"ע

*צ' הב"ח הוא [דהוי ממזר]

כל קלא דבתר נשואין לא חיישי' · י"מ דוקא דיצא הקול שתחלת הנישואין היו באיסור דלקלא כי האי לא חיישי' דמדעבד נישואין מסתמא דיקו בה במלתא ושקר הוה אבל במאי דהוה אחר נשואין אסרינן שפיר בקלא ולפי זה אתי שפיר ההיא דרוכל דלעיל (ד' כד) וארי"י דאי אפשר לומר כן דבהדיא אמרי' בגיטין (ד' פט· ושם) דבכל ענין לא חיישי' גבי כתב גט לאשתו והיא יושבת ומשמשתו תנא והדבר צריך בדיקה ופריך עלה והאמר רב אשי קלא דבתר נישואין לא חיישי' וההיא דרוכל דלעיל כדפי' לעיל (ד' כד·) :

ואמרו לה מת בעליך והדר מת בנך כו' הולד הראשון והאחרון ממזר · ואר"י דראשון היינו לפני שמועה והאחרון אחר שמועה כי ההיא דסיפא כדמפרש בגמרא דאין לפרש דלמסקנא דגמרא הוי דהכא מבעל ראשון ומבעל אחרון דהיינו מיבם דקנסו נמי לאוסרה איבם דהא ע"כ האי ממזר דהכא מדאורייתא קאמר כמו שאפרש ומיבם לא הוי ממזר מדאורייתא אפי' לרבי עקיבא דמשוי זנות יבמה כזנות דאשת איש לאוסרה איבם דאפי' אשת איש לא מיתסרא מדאורייתא ע"י טעות ואפי' מדרבנן לא מיתסרא איבם הכא למאי דמוקי לה לקמן (ד' לד·) בתרי ותרי ובעידי הזמה וגט נמי לא בעי' מאותו מן השוק אם מתחלה נשאת בשני עדים כמו שהיתה מותרת לבעל אם היה קיים :

אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה · וא"ת הא משמע בגיטין דאפי' לרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק דבפרק הזורק (ד' פ: ושם) בעי הש"ס אמשנה דכל עריות *שאמרו צרותיהן מותרות ניסאו אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא לרב המנונא ובנישואין דוקא משום דמיחלפא

עין משפט נר מצוה

*גי' הב"ח ושרינן לה בקלא

מא
א מיי' פי"ו מה' גירושין ופי"ז מה' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' מו סעיף ח וסי' קנו סעיף ה

מב
ב מיי' פ"ה מה' שגגות הלכה ה ופי"ד שם הל' ו

מג
ג ד מיי' שם פי"ד הל' ג

מד
ה ו ז מיי' שם פ"ה הלכה ג

מה
ח מיי' פ"ג מה' יבום סמג לאוין פט טוש"ע אה"ע סי' קנט סעיף ג

מו
ט מיי' שם הל' יג סמג שם

מז
י טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נו

*גי' הב"ח דשויתינן

*גי' הב"ח שאמרו פוטרות צרותיהן ניסאו

מח
כ מיי' פ"י מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע שם סעיף נח וסי' קי סעיף א

מט
ל מיי' פ"ג מה' יבום הלכה יג

נ
מ מיי' שם סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סי' קנט סעיף ג

תורה אור

א"ר *מנין שאין קדושין תופסין ביבמ' שנא' °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר ושמואל אמר בעניותינו צריכ' גט מספקא לי' לשמוא' האי לא תהיה אשת המת אי ללאו הוא דאתא אי דלא תפסי בה קידושין הוא דאתא א"ל רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר ^הלכה כוותיה דשמוא' אמר רב אשי השת' דאמר אמימר הלכת' כוותיה דשמוא' אם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא ליה איתגורי איתגור א"כ מצינו *חוטא נשכר אלא אם היה יבמה ישרא' נותן לה שני גט והותר' לו א"ר גידל אמר רב חיי' בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה אי קידושין אין בה נישואין נמי אין בה אימא קידושין ונשואין אין בה ואיבעי' אימ' מאי נשואין יש בה בזנות כדרב המנונ' דאמר רב המנונ' *שומרת יבם שזינתה אסור' ליבמה ואי בעית אימ' לעולם כדאמרן מעיקר' קידושין אין בה נשואין יש בה דמיחלפ' באשה שהלך בעל' למדינ' הים א"ר ינאי בחבור' נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה א"ל ר' יוחנן רבי לא משנתינו הוא זו דתנן *האומר לאשה הרי את מקודש' לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאח' שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך או ^לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת אמר ליה *אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותיה א"ל ריש לקיש אי לאו דקלסך גברא רבה הוה אמינא לך אנא *מתני' ר"ע היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואי ר"ע כי אמר לה לאחר שיחלוץ ליך יבמיך ליתפסי בה קידושין דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דתנן

קונם

דברים כה

בעניותינו · מתוך עניות דעתנו שאין אנו יודעים פי' המקרא : אי ללאו הוא דאתא · הרי היא כשאר חייבי לאוין ותפסי בה קידושי' : אם היה יבמה כהן · וזו נישאת לשוק בעד אחד או בשני עדים שאמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ואמר שמואל בעיא גט וכיון דיהיב לה גיטא מיפסלא על היבם שהוא כהן משום גרושה : חולץ זה · יבם ושריא לבעלה : והותרה לו · ליבם : נישואין יש בה · קס"ד לענין גט דאם נישאת לזר שאמרו לה מת בעליך ואח"כ בנך צריכה גט : בזנות · דהוי כזונה ומיתסר' איבם כרב המנונ' ורב אשי דאמ' לעיל נותן לה שני גט והותרה לו לית ליה דרב המנונא : בדאמר מעיקרא · נישואין יש בה לענין גט ולאו משום דקידושי' נינהו אלא משום דאי מפקעה לה בלא גט אתי למימ' נמי באשה שהלך בעל' למדינת הים ונישאת ע"פ ב"ד בעד אחד תצא בלא גט אבל נתקדשה לא בעיא גיטא דהא אשת איש גופה שנתקדשה ע"פ ב"ד בעד אחד תצא בלא גט כדתנן אע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה : נמנו וגמרו כו' · דדרשי לא תהיה לא תהא בה הויה : אינה מקודשת · כיון דהשתא לא תפסי בה קידושין לקמיה נמי לא תפסי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : מי משכחת מרגניתא · אי לאו דאמרי לך לא הוית מסיק אדעתיך דטעמא משום דלא תפסי בה קידושי' השתא הוא אלא דאין מקנה דבר שלא בא לעול' ואפי' יש בידו לעשות עכשיו : אמר ליה ריש לקיש · לרבי יוחנן :

קונם

דמיחלפא באשה שהלך בעל' למדינ' הים או דלמ' נישאו וה"ה זינו ומסייע לרב המנונא א"כ בעי למימר דההיא משנה אתיא כרבנן דלר"ע הא ודאי אסורה ליבם אפי' מאן דלית ליה דרב המנונא כדמוכח בסוטה בפ' היה מביא (ד' יח: ושם) וההיא משנה קתני כל הדרכים האלו בה אלמא הוי ממזר לרבנן מיבמה ואר"י דהתם הוי ממזר מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה אי נמי מתני' משמע ליה דהוי ממזר מדאורייתא מדקתני סיפא אמרו לה מת בעליך ונשאת כו' והאחרון אינו ממזר ואי ריבא ממזר מדרבנן האחרון אמאי אינו ממזר דכי היכי דקנסיה גבי בעל ה"נ קנסי לה לגבי בועל דאפי' אחר שמת בעלה או גירשה אסור בה והולד ממזר ממנו ואי איירי בנשאת בעדים ולכך לא קנסוה אם כן ברישא למה קנסו לגבי יבמה ואין להקשות כיון דלרבנן נמי הוי ממזר מיבמה מדרבנן היכי ק"מ' לעיל סוף פ"ק (ד' יו · ושם) בני צרות מעיד אני לכם שהם כהנים גדולים אפי' לבית שמאי שהיו בני יבמה לשוק דהתם שלא נשאת בטעות אלא בהוראת בית דין ואין עומדת לצאת כלל דלא שייך טעמא דמיחלפא באשה אלא דוקא בנשאה בטעות שעומדת לצאת וכירוש' מוקי להא דגיטין כר"ע ואמר ר"י דירושלמי אתי כלישנ' קמא דרב גידל דבסמוך דאמר יבמה קידושין ונשואין אין בה דנשואין נמי לא אסרי לה איבם דלית ליה דרב המנונא וכיון דבמזיד בזנות לא מיתסרא בנשואי שוגג נמי לא גזרו וליכ' למגזר שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה כמלא מחזי' חלוצתו דהא אפי' באשה לא חיישי' להכי אלא משום קנס דהא בשנתקדשה מותרת לחזור לו ולא חיישי' להכי משום דלא קנסי' לה ולא חיישי' נמי להאי לישנ' דמיחלפא באשה שהלך בעל' למדינ' הים ולהאי לישנ' על כרחך האי דהזורק (דף פ: ושם) כר"ע והא דאמר לקמן (ד' צד·) בסוגיא דעד אחד ביבמה מהו לר"ע אצטריך *דס"ד הואיל ואמר ר"ע יש ממזר מיבמה חיישי' לקלקולא (ודייקא) משמע דלרבנן ליכ' קלקולא בנשאת לשוק בשמועת טעות לאו משום דרב המנונא ולאו משום דמיחלפא ע"כ ההיא סוגיא לא אתיא כסתמא דהש"ס דגיטין אלא כלישנא קמא דרב גידל וכירושל' אי נמי פשיט' להו כיון *דרגיל ההוא דסוגיא לי' טפי מדרבנן אית ליה סברא דלא חיישי' אלא אקלקולא דאורייתא אע"ג דבעלמא חיישי' אקלקולא דרבנן הכא דע דהא מסיק דאפי' אקלקולא דאורייתא לא חיישי' הלכך אין תימה אי לא אצטריך ליה לאשמועי' דאקלקולא דרבנן לא חיישי' ונראה לר"י כהני לישני בתראי דרב גידל דהולד ממזר לרבנן כסוגיא דגיטין (דף פ : ושם) אע"ג דליתא לדרב המנונא כדאמרי' בסוטה (דף יח : ושם) מ"מ מטעם דמיחלפא הוי ממזר מדרבנן ואפי' אם תימצי לומר דהלכתא כלישנא קמא דרב גידל וכירושל' דלרבנן לא הוי ממזר מ"מ תצא וכן פסק ר"ח ורב אלפס דאפי' יש לה כמה בנים תצא ואפי' לרבנן וכן יש בירושל' דמוקי מתני' דגיטין כר"ע אבל הכ"א אין ממזר מיבמה אבל לצאת תצא ובשיש לה בנים איירי דהא קאמר התם תצא מזה ומזה ושלשה עשר דבר בה ולא כה"ג דמחלקי בין יש לה בנים לאין לה בנים ויש ספרים שכתוב בהם לקמן כל לשון ה"נ : **אמר** רב מנין שאין קדושין תופסין ביבמה · אפי' לרבנן דר"ע דכרבנן ס"ל לרב מדמכשר נכרי ועבד הבא על בת ישראל בהחולץ (ד' מה ושם) ולר"ע הוי ממזר כדאמרי' בפ' י' יוחסין (ד' עה :) ולהכי נמי בשמעתין דא"ר ינאי נמנו וגמרו שאין קידושין תופסין ביבמה א"ל ר' יוחנן רבי לא משנתינו היא זו כו' ודאי מני ר"ע היא מכלל דאיהו אמר אפי' אליבא דרבנן והא דקתני לעיל זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין משמע דבהכי תלוי · מה שהוא ממזר ביבמה פי' בסוף החולץ (ד' מט · ושם) : **אי** ללאו הוא דאתא · פר"ח אי ללאו גרידא הוא דאתי אי לקידושין דלא תפסי נמי הוא דאתא ולעיל פי' (שם) : **נותן** לה שני גט והותרה · אר"ת דאיירי שנתקדשה ולא נישאת ודוקא היכא דבעי יבם ליבומי הוא ואסיר' לשוי אבל אי לא בעי ליבומי חולץ לה ושרי' ליה להאי שקידשה דבקידושין לא קנסינן אפי' באשת איש אלא דוקא בכניסת דעבד איסורא וכי היכי דמותרת לחזור לו מותרת נמי למקדש אם מת הבעל או גירש וכ"ש הכא ביבמה דשריא למקדש וכן הורה ר"ת הלכה למעשה באשה שלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם והא דצריך הכא איתגורי איתגור היינו משום דקאמר חולץ לה יבם ושריא לבעלה דמשמע חולץ בעל כרחו שכופין אותו אע"פ שברצונו היה מייבם דלו לא קדבר ומשום הכי צריך איתגורי איתגור אבל אם מדעתו היה חולץ היתה מותרת לו ואין זה איתגורי איתגור והא לא אצטריך ליה לרב אשי לאשמועי' וא"ת והשת' נמי מאי קמ"ל דקאמר נותן שני גט דלאשמועי' דבעיא גט לא אצטריך דכבר פסק אמימר בהדיא הלכתא כשמואל ואר"ת דקמ"ל שכופין אותו ליתן גט כדי שלא יהא *חוטא נשכר אבל אם נשאת אפי' רצה היבם לחלוץ אסורה לבעלה והיא מזה ומזה כדמסיק בירושל' דיבמה שנשאת בלא חליצה תצא ולא אמרי' זה חולץ וזה מקיים ומתני' דהזורק (ד' פ ·) קתני דיבמה לשוק הרי מזה ומזה אפי' בנשואי טעות וכ"ש בנשואי מזיד דקנסינן ליה טפי ואפי' אה"ל *בכשנשאה במזיד לא שייך למגזר ולמיקנסי' כי היכי דלא קנסי' ליה בזינו משום דנישואי מזיד לא שכיחי כמו זנות מכל מקום לא מסתבר לאוקמי הך מלתא בנישואי מזיד דלא איירי הגמרא בהכי ומיהו מלינו חוטא נשכר משמע קצת דבמזיד איירי ומתוך פירוש הקונט' משמע דאיירי בנישאת דפירש בסמוך דרב אשי דהכא לית ליה דרב המנונא ור"ח פסק בהלכות גדולות דאפי' נתקדשה תצא מן המקדש וכדברי ר"ת נראה לר"י עיקר :

עין משפט נר מצוה

נא
א מיי' פי"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעיף ז

נב
ב מיי' פ"ג מה' יבום סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סי' קיט סעיף א

נג
ג שם סעיף ג

נד
ד מיי' פ"ז מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ת סעיף ו

*גי' הב"ח דסד"א הואיל כו' מיבמה חיישא לקלקולא משום וכן צ"ל בסמוך

*גי' הב"ח דרגילות הוא

*גי' הב"ח חוטא נשכר ודיקא נתקדשה אבל אם

*גי' הב"ח בכשנשאה

מסו' הש"ס

[חלה פר' כתובות לו לט : גיטין סוטה טו · לחו' לעי' נדה ז :]

לעיל ד' מ לקמן נה · גיטין ד' פ סוטה ד' יח

*גי' הב"ח משום דאין

*קידושין דף

[ב"מ יז : כא וע' תו' שם ד"ה א

[לעיל יוד'

תורה אור

*קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ר' עקיב' אומר ^יפר שמא ^יעדיף עליו יותר מן הראוי לו הא אתמר עלה א"ר הונ' ברי' דרב יהושע ^באומר' יקדשו ידי לעושיהם דידיה איתנהו בעלמ' ופליגא דרב נחמן בר יצחק דאמר רב נחמן בר יצחק רב הונא כרב ורב כר' ינאי ור' ינאי כר' חייא ור' חייא כר' ור' כר"מ ור"מ כר"א בן יעקב ור' אליעזר בן יעקב כר"ע דאמר *אדם מקנה דבר שלא בא לעולם רב הונ' מאי היא דאתמר *המוכר פירות דקל לחבירו אמר ר"ה עד שלא באו לעולם יכול לחזו' בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ור"נ אמר ^אף משבאו לעול' יכול לחזור בו אר"נ מודינא ^בדאי שמיט ואכיל לא מפקי' מני' רב דאמר רב הונא אמר *רב האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנ' קנויה לך מעכשיו קנה ר' *ינאי כר' חייא דר' ינאי הוה לי' אריס דהוה מייתי לי' כנתא דפירי כל מעלי שבת' ההוא יומ' נגה לי' ולא אתא שקל עשר מפירי דביתי' עלייהו אתא לקמיה דר' חייא א"ל *שפיר עבדת דתני' °למאן תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים אלו שבתות וי"ט למאי הלכתא אילימא לעשורי ומיכל אצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן

אלא

דברים יד

קונם שאני עושה לפיך · אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם : אינו צריך להפר · דכיון דקא משעבדא ליה כמעשה ידיה לא מצית נדרה : שמא תעדיף עליו כו' · דתנן (כתובות דף סד :) מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי כו' וטפי לא משעבדא ליה והעדפ' חייל נדר ואף על גב דעדיין לא נעשית המלאכ' : ופליגא דרב נחמן · הא דאוקימנא דלרבי עקיבא אין אדם מקנ' דבר שלא בא לעולם : ורב הונא כרב · כלומר מרב שהוא רביה קבל' ורב מר' ינאי וכן כולם זה למעל' מדורו של זה היה : המוכר פירות דקל · בימות הגשמים : עד שלא באו לעולם · אם בא לחזור בו קודם ניסן שאז החנטו' מוציאין יכול לחזור בו : משבאו לעולם אין יכול לחזור בו · דכי אתו חייל זביני אלמא אדם מקנ' דבר שלא בא לעולם : האומר לחברו · קודם שקנה את השדה : קנה · והויא מתני' אלמא מרב שמיע ליה : נגה ליה · שהה יותר מזמנו : עילוייהו · ואף על גב דאכתי לא אתו : למען תלמד · גבי תרומ' ומעשרו' כתיב ואכלת לפני ה' וגו' : כל הימי' אלו י"ט ושבתות · הוי למד להזהר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל : למאי הלכתא · ומה אתא קרא לאזהורי : אי נימא עשורי בשבתא ומיכל · ואצטריך לאשמועינן דאף על גב דשבת הוא מתקן פשיט' וכי אצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן הפרשת מעשרות בשבת איכ' אלא משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא מגביהין תרומות ומעשרו' במס' ביצה (דף לו :) והיכא אסר לן קרא טלטול בעלמא דאצטריך למשרייה הכא :

אין צריך להפר · במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ולכך אין צריך להפר שהמותר הכל שלו והעדפ' שע"י הדחק נמי חשב דהויא לבעל אבל אין לומר דאין צריך להפר משום דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאם כן אמאי נקט שאני עושה לפיך ליתני המקדיש מעש' ידיו של עצמו : **רבי** עקיבא אומר יפר · דקסבר העדפ' שע"י הדחק לאשה כדאמר בריש מציאת האשה (דף סו · ושם) וא"ת והיאך יכול להפר והא אין זה דבר שבינו לבינ' וי"ל דחשיב נמי בינו לבינ' לפי שאין יכול ליזהר וליקח במלוא את הראוי לו ליקח א"כ גם חלקה משועבד לו שילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ואם תאמר וא"כ היאך יכולה להדירו כיון דמשועבדת לו וי"ל דוקא בעיקר מעשה ידיה אלמוה לשיעבודיה דבעל שהם לגמרי שלו אבל הכא דאין לו אלא פירות לא אלמוה : **יתקדשו** ידי לעושיהן · להקב"ה שעשאם אבל אין לפרש לעושיהן היינו למלאכתם דאם כן הוה ליה למימר למעשיהן כדאמר בספ"ק דנדרים (דף יג :) ידי למעשיהם : **ורב** נחמן אמר אף משבאו לעולם כו' · סברת רב הונ' הפוכה מרב נחמן לגבי דבר שלא ב"ל כדפי' בפ"ק דכתובות (דף ז:) ובספ"ק דגיטין (דף יג : ושם) : **קנויה** לך מעכשיו קנה · וקשה לר"י למה צריך מעכשיו דכיון דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כאלו בא לעולם ובדבר שבא לעולם אין צריך מעכשיו כדאמרינן בפרק האומר בקדושין (ד' נט) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר ל' יום ובא אחר וקדש' בתוך שלשים יום מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת אע"פ שנאכלו וכו' ולעיל (דף לב :) נמי גבי לאחר שתתגיירי ליכא מעכשיו וכן גבי פירו' ערוג' לק' ואר"ת דהכא אצטריך מעכשיו משום דהתם קנין שד' הוא בחליפין או בשט' ובחזק' דכסף אין קונה במקום שכותבין שטר אם לא שפי' בהדיא אי בעינ' בכספא *איקני בפ"ק דקידושין (דף כו ·) ובמקומו של רב היו כותבין את השטר ובכמה מקומות מצינו בהש"ס שלא היו קונין בכסף כדאמר בחזקת הבתים (ד' נד) נכרי מכי מטו זוזי לידיה אסתלק לי' ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידי' ובפ"ק דב"מ (ד' יו ·) מכדי ההוא גברא במאי קני לי' בההוא שטרא ההוא שטרא חספ' בעלמ' ולהכי צריך מעכשיו דאפי' בדבר שבא לעולם אי אמר קני בחזקה או בחליפין לאחר ל' ולא אמר מעכשיו לא קנה הואיל ובשעה שיש לקנין לחול דהיינו לאחר ל' כבר פסקה החזקה או הוחזר הסודר כדאמרינן בהאשה שנפלו (דף פב · ושם) משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד אחר ל' לא קנה כי לא אמר מעכשיו לפי שבשעת הקנין כבר פסק' המשיכה וכן כשקנה בשטר צריך מעכשיו שאפי' יהיה נקרע השטר או נאבד קנה דאי לא אמר מעכשיו ונקרע בתוך כך או אבד לא קנה כיון דבשעת קניי' אין כאן שטר כדאמר למ"ד דמקודשת ומגורשת לכשיבא דאם נקרע או אבד הגט אינה מגורשת אבל גבי לאחר שתתגיירי אין צריך מעכשיו דשתם קידושין בכסף הם דאפי' נתאכלו המעות חשוב כל שעה כאלו הם בעין שהמעות נשארו אצל המקב' ואם לא נעשה הקנין היה מוטל עליו להחזירם וחשוב כאלו הם בעין לשם קידושין דלאו למלוה דמי ולא לפקדון כדאמר בהאומר (דף נט ·) ובפירות ערוגה נמי לא בעי מעכשיו לפי שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי וחשוב כאלו מוסרם ליד הקונ' לעמוד בידו ולקנות כשיגיע הזמן שקבע אע"ג דרב מספקא ליה (שם) מעכשיו ולאחר שלשים יום אי תנאה הוי או חזר' הוי מכל מקום מהני הכא בשדה מעכשיו דהכא פשיטא דלאו חזרה הוי דודאי בדבר שבידו להקנות עכשיו יש להסתפק כשאמר ולאחר שלשים שחוזר ממה שאמר בתחלה מעכשיו אבל בדבר שאין בידו להקנות עכשיו כי הכא כשאומר לכשאקחנ' אין זה חזרה אלא דאי אפשר לו בע"א ועוד דהכא שאמר מעכשיו לבסוף אין שייך להסתפק כלל וא"ת כיון דמעכשיו ולאחר שלשים הוי או תנאה או חזרה הא דא"ר יוחנן בפ' האשה שנפלו (פב ושם) משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד לאחר ל' יום קנה ומוקי לה דאמר מעכשיו אפי' עומדת באגם אי חזר' הוי אמאי קנה ואי תנא' הוי ונגמר הקנין מעכשיו למה לי עומד' באגם אפי' בר"ה או ברשות מקנ' נמי ובהכותב (ד' פ :) משמ' דדוקא נקט אגם שראוי למשיכ' ואר"י דלא קשה מידי דר' יוחנן לטעמיה דאית ליה בהאומר* דמעכשיו ולאחר שלשים לא הוי לא תנא' ולא חזרה אלא ה"ק דמעכשיו יתחיל הקנין ולאחר שלשים יגמור ולהכי בעינן שתהא בסוף שלשים במקום הראוי לקנין ולמשיכה שאז נגמר הקנין ודין קנין אחר שלשים פר"י דהכי הוי דבכסף אפי' אינו בעין ובשטר כשהוא בעין ברשות קונה בסוף שלשים קני בלא מעכשיו לכ"ע אבל משיכה וחזקה וחליפין ושטר שנקרע לא מהני *לכ"ע ואף דאם אמר מעכשיו ולאחר שלשים מהני לכ"ע שטר האבד וחזקה וחליפין לא מהני לקנות לגמרי לר' יוחנן כיון דבשעת גמר הקנין אין שטר וחזקה וחליפין אבל משיכה קונה במעכשיו ולאחר שלשים כיון דבסוף ל' הפר' עומדת באגם שהוא מקום הראוי לקנין דע"י תחלת משיכה שהותחל קנין נעשה האגם רשותו והוי לה כמשיכה אריכתא ואפי' יצא מן האגם תוך ל' או אפי' מת המקנה לחברו ושוב *בתוך ל' חזרה לאגם קני ולרב דמספק' ליה אי חזרה הוי לא מהני מידי מה שעומד' באגם ולשמואל דפשיטא ליה דתנא' הוי בכולהו קני כיון שלא חזר בו תוך הזמן ואם תאמר ואמאי לא קני לרבי יוחנן פרה אפי' בר"ה או ברשות המקנה כמו שקנה קרקע במהיום ולאחר מיתה דקני מהיום גוף ולאחר מיתה פירות ושמא במהיום ולאחר מיתה משמע טפי שרוצ' להקנו' גוף מהיום ומסתברא דכיון דאמר לאחר מיתה *להבריח נכסים משאר יורשים קאתי ומקני ליה לגוף מהשתא · ר"י : **מייתי** כנתא דפירי · אר"י דמשל אריס הוו שהיה נותן לר' ינאי דאי משל ר' ינאי לא חשוב דבר שלא בא לעולם ואפי' היו מחוברים כיון שבידו לתלוש כדמוכח בהאומר בקידושין (דף סב · ושם) ולא מסתבר לומר דלא חשיב הכא בידו לפי שהיה רחוק מהם דאין נראה לחלק בין קרוב בין רחוק :

אלא

עין משפט נר מצוה

*בגמ' של הב"ח כ"ב ועת"ס בקדושין ד' סג

נה
א ב מיי' פי"ב מה' נדרים סמג לאוין רמב וטוש"ע י"ד סי' רל"ד סעיף נח וטוש"ע אה"ע סי' פא סעי' ג

נו
ג ד מיי' פכ"ב מה' מכירה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רט סעיף ד

*גי' הב"ח מקודשת לי לאחר ל'

*גי' הב"ח נסק ל' הרא"ש

מסו' הש"ס

כתובות דף נט: נדרים ד' פה: קידושין סג

[קידושין סב : ע"ש וש"נ]

ב"מ דף סו :

ב"מ ד' יז :

ע' תוס' סוכה ד' כג ע"ב

[ע' תוס' עירובין ל : ד"ה לא נהנו]

*גי' הב"ח איקני כדאיתא בפ"ק

[דף ס ·]

*גי' הב"ח לכ"ע אם אמר מעכשיו ולא אמר לאחר ל' יהני לכ"ע בגמל אבל אם אמר מעכשיו ולאחר ל' וכו' שטר האבד וחזקה

עין משפט
נר מצוה

מסו' הש"ס

תורה אור

אלא לאו כי האי גונא אמר ליה והא אקריין בחלמ' קנה רצוץ מאי לאו הכי קאמרי לי הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה לא הכי קאמרי לך קנה רצוץ לא ישבר ופשת' כהה לא יכבנ' רבי דתניא לא תסגיר עבד אל אדוניו ר' אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אר"נ בר יצחק דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנה לך מעכשיו ר"מ דתנן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת ר"מ אומר מקודשת ר' אליעזר בן יעקב דתניא יתר על כן אמר ר"א בן יעק' אפי' אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוג' מחוברי' או פירו' ערוג' מחוברים ע' פירות זו תלושין לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין ר"ע דתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד א' משום דמלת' דעביד' לאיגלויי לא משקר והכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד א' משום דאיהי דייקא ומינסבא והכא כיון דזימנין דרחמא ליה לא דייק' ומינסבא אמר להו רב ששת תניתוה אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוק' קתני אלא לאו ש"מ חד וטעמא דאתו בי תרי אכחשוה הא לאו הכי מהימן ואיכא דאמר הא לא תיבעי לך דאפי' איהי נמי מהימנא דתנן האשה שאמר' מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם כי תיבעי לך למישדי יבמה לעלמ' מ"ט דעד א' משום דמלת' דעביד' לאיגלויי לא משקרא הכא נמי לא משקרא או דלמא טעמא דעד א' משום דאיהי דייקא ומינסבא והא לא דייקא ומינסב' דמיסנא הוא

דסניא

אלא לאו כה"ג · דמוכר לפסר על מה שלא בא לעולם ועתיד לבא לצורך עונג שבת : והא אקריין בחלמא · ליל שבת זה : קנה רצוץ · מקרא אחד ושמו קנה רצוץ : מאי לאו הנה בטחת כו' · ולאו ספיר עבדית : לא · קרא אחרינא אקריוך : קנה רצוץ לא ישבר · סיפי' דקרא לאמת יוציא משפט דספיר עבדת : על מנת לשחררו · ומוזהר שלא להשתעבד בו : לכשיביאו שליש · דהוי גמר מלאכה כדאמר בר"ה ועשת את התבוא' לשלש אל תקרי לשלש אלא לשליש : עד אחד ביבמה · מעיד שמת בעלה כדי שתתייבם : דרחמא ליה · אוהבת את יבמ' : הולד ממזר · דבר חייבי כריתות הוא דאשת אח שיש לה בנים בכרת : מת בעלי תנשא · אם אין כאן יבום : יבמה לעלמא · עד אחד מתיר' לשוק שאומר לה מת יבמיך או מת בעליך ואח"כ מת בנך : דסניא

אלא לאו כה"ג · מתוך פי' הקונ' משמע דאצטריך לי' למילף מקרא משום דבר שלא בא לעולם וקשה לר"י דמה לי שבתות וי"ט משאר ימים ונרא' לר"י כמו שפר"ת דאתי קרא למישרי שבת שלא מן המוקף וא"ת וכיון דשרי לתרום בשבת מדאורייתא היכי אתא קרא למישרי שלא מן המוקף כיון דיכול להמתין עד השבת ויתרום מן המוקף וי"ל דאתא קרא דהיכא דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודת שבת דאי הוה מעשר מנייהו גופייהו הוה בצר ליה ושרי משום עונג שבת לעשר מאותן של עיר אחרת שלא מן המוקף וא"ת ובהאי עובדא דרבי ינאי היכי הוה שרי לתרום שלא מן המוקף כיון דמדאורייתא יכול לתרום למחר מן המוקף וי"ל דהכא בתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף משום עונג שבת כיון דבעלמא כשהם בעיר אחרת שאין יכול לתקן שרי מדאוריית' ועי"ל דשרי לתרום בע"ש שלא מן המוקף כדי שלא יצטרך לטרוח ולתרום בשבת דכל זה עונג שבת* :

לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' · וא"ת דאמר בפ"ק דגיטין (דף יג : ושם) אפילו לר"מ דאמר אדם מקנ' דבר שלא ב"ל ה"מ *לדבר בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא והשתא מהיכא דשמעי' ליה דבר שלא ב"ל דהיינו לאחר שתתגיירי שמעי' נמי לדבר שלא בא לעולם כגון לאחר שאתגייר ואר"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כ"כ כיון שהגוף הוא בעולם רק שמחוסר גירות אבל התם נולדים לא באו לעול' כלל ואר"י שבענין זה תירץ ה"ר אלעזר משז"נא אהא דמקשינן דאמר בריש המפקיד (דף לג · ושם) אימור דא"ר מאיר כגון פירות דקל דעבידי דאתו ותימ' דהא כל הני דהכא לא עבידי דאתו ותירץ דלא בעינן עבידי דאתו אלא בדבר שאינו בעולם כלל אבל הנך דהכא דהוו בעולם לא בעינן עבידי דאתו וא"ת אם כן בפ' אע"פ (ד' נח : ושם) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמפרש טעמא דר' מאיר מתוך שיכול לכופ' למעש' ידיה נעש' כאומר יקדשו ידיה לעושיהם וידיה איתנהו בעולם ופריך וסבר רבי מאיר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתניא הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' ומשני מהיא אין מהא ליכא למשמע מיני' והשתא הא מהיא נמי לא שמעי' שיכול להקדיש דבר שלא בא לעולם כלל כגון מעש' ידיה שלא נעש' ידיה שלה אי לא משום דנעש' כאומר יקדשו ידיך לעושיהם וי"ל כיון דחזינן דבמקצת סבר כרבי אליעזר בן יעקב רבו הוא הדין דבדבר שלא בא לעולם כלל סבר כוותי' ואיהו אית לי' בסמוך דאדם מקנ' דבר שלא בא לעולם כלל וא"ת דבפרק מי שמת (דף קמא :) משמע דגרע עובר לרבי מאיר מגר דאמר לרבי מאיר המזכ' לעובר לא קנה ורב הונא נמי דסבר הכא כרבי מאיר סבירא לי' אף משכלד לא קנה ואפי' הכי לאחר שאתגייר מקודשת ולר' חנינא הוי איפכא בקידושין בפ' האומר (דף סב :) דקסבר לאחר שאתגייר אינ' מקודשת ואפי' הכי אמר ר' חנינא (שם) האומר לחברו אם ילד' אשתך נקבה מקודשת לי דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין וי"ל דאין לחוש כל כך שכמו כן מצינו סברות רב נחמן ודרב הונא הפוכות זו מזו ועוד י"ל דר' חנינא למאן דאמר אדם מקנ' דבר שלב"ל דוקא מסיק הכי אע"פ שהמסק' סוברת אין אדם מקנ' מכל מקום ניחא לי' לאוקמי הא דקתני התם אם ילדה אשתך נקב' מקודשת לי איכ' מקודשת לדברי הכל משום דלא קתני לה בגמ' בברייתא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן :

עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד כו' · וא"ת מאי קמיבעיא להו הא ודאי טעמא דעד אחד משום דדייקא ומינסבא הוא כדמוכח לעיל ואמר ר"י דמבעיא להו הא דסמכינן אדיוקא דיד' משום דעבידא לאיגלויי הוא והאי דעבידא לאיגלויי הוא עיקר הטעם ולהכי יש לסמוך אדיוקא זוטא כי הכא דלא דייקא כולי האי משום דמרחמא ליה או דלמא עיקר טעמא דעד אחד משום דדייקא והואיל וכן בעינן דיוקא רבה והכא כיון דמרחמא ליה לא דיקא כולי האי וממאי דהיא גופ' נאמנת לומר מת בעלי להתייבם לא בעו למיפשט להא ליסנא דקסבר דודאי משום דמרחמא ליה לא משקרא במזיד אבל אעד אחד איכא למימר דסמכה ספיר ולא דיקא הכא כבעלמא ופשיט רב ששת תניתוה אמרו לה מת בנך ואח"כ כו' אלמא עד אחד מהימן כאן אע"פ שהיא איכ' נאמנת לומר מת בני ואחר כך מת בעלי כשהלכ' היא ובנה למדינת הים כדתנן בהאשה שלום (דף קיח :) דחיישי' דמשקרא משום דמרחמא ליה כל שכן במת בעליך שבעצמ' נאמנת שעד אחד יהא נאמן וא"ת והיכי מצי למימר דדייקא כשמתיר' עד אחד להתייבם והא ליכא חומר בסופ' כשנופלת מן הנשואין דבין לרב ובין לשמואל דפליגי ביבמה מן האירוסין אם היא כאשת איש ואסור לחזור או לא אבל מן הנשואין לכולי עלמא מותרת לו לחזור וי"ל דדייקא מ"מ לפי שאין יודעת אם יכנוס או יחלוץ וחיישית שמא יחלוץ ותנשא לשוק ואיכא חומר ועוד הואיל ואיכא חומר בכל שאר נשים מדקדקת גם זו כאחרות שמורגלות לדקדק : מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני · אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמא בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לא הוה לן למימר אלא מידי דהוה אישת לאחד מעידיה דריש פרקין (דף פח :) :

כי תיבעי לך יבמה לעלמא · דאיהי לא מהימנא כדאמר בסמוך ולהאי ליסנא סבר דעד אחד עדיף מינה ולא כמו שהיה סבור בלישנ' קמא דעד אחד גרוע מינה וה"ה דהוה מצי למיבעי' ביבמה ליבם במת בנך ואח"כ מת בעליך דאיהי לא מהימנא אלא שכן היה מעש' דיבמ' לעלמא בעו מינה ועי"ל

דאפילו

*גי' הב"ח להיכא
נז
א מיי' פ"ג מה' יבום סמג עשין נה טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' ג

[גיטין יג :]
ב"מ לג : וש"נ]

[וע'תו' גיטין לא: ד"ה המביא וכו' בע"ש וי"ט איירי דשרי שלא מן המוקף]

*גי' הב"ח ערוג' וזו מחוברים או פירות ערוג' זו מחוברים על פירות ערוג' זו תלושים

*גי' הב"ח לדבר שבא בעולם

[דף יג ·]
קידושין דף סג
גיטין דף מב
ב"מ דף יו
קדושין ד' סב
כתובות ד' נח
קדושין ד' סב
[תוספת' תרומות פ"ג]
[נדרים פה]
[לקמן קטו · קטז ר"ה כב : בכורות לו ·]
[לעיל קטו ·]
לעיל ד' נג ·
לקמן ד' קיד
עדיות [פ"א מי"ג]
שבועות קמ

מסו' הש"ס

תורה אור

דסני' ליה אמר להו רב ששת תניתוה אמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא וכ"ת לא דק הא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוק' קתני אלא לאו חד וטעמ' דאתו בי תרי אכחשוה הא לאו הכי מהימן לעולם תרי ותרי וכדאמר רב אחא בר מניומי *בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי ואמרי ליה רב אחא לרב אשי ת"ש *אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא ולא מתה אחותי שאכנס לביתה היא ניהי דלא מהימנ' הא עד אחד מהימן וליטעמיך אימא סיפא אין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו ולא מתה אשתי שאשא את אחותה הוא ניהו דלא מהימן הא עד אחד מהימן בשלמ' גבי אשה משום עיגונ' אקילו בה רבנן אלא גבי איש מאי איכא למימר אלא כי אצטריך לר' עקיבא אצטריך סד"א הואיל ואמר רבי עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין אימא חיישא אקלקול' (דזרע') ודייק' קמ"ל (דאקלקול' דידה חייש' אקלקול' דזרע' לא חייש') רבא אמר עד אחד נאמן ביבמה מק"ו *לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כל שכן א"ל ההוא מרבנן לרבא היא עצמה תוכיח דלאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא התרת ואלא איהי מ"ט לא מהימנ' דכיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא ומינסב' עד אחד נמי דכיון דזימנין דסני' ליה לא דייקא ומינסב' : זה מדרש דרש רבי אליעזר בן מתיא וכו' · אמר רב יהודה אמר רב הוה ליה לרבי אליעזר למדרש ביה מרגנית' ודרש ביה חספ' מאי מרגנית' *דתני' אשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט דפוסל בכהונה : **מתני'** ימי שהלכה אשתו למדינת הים באו ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו

דסניא ליה · ליבם : והולד ממזר · כר' עקיבא : בעידי הזמה · שהאחרוני' הזימו את הראשונים ואמרו עמנו הייתם דרחמנא המניהו כדכתיב ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר (דברי' יט) ומוקמינן לי' בעמנו הייתם במסכת מכות (ד' ה ·) : שאכנס לביתה · ואינסבא לבעלה : סיפא דקתני כו' · הא עד אחד מהימן בתמיה מי מהימן עד אחד לומר מתה אשתך ליסא אחותה : אלא · לא תידוק מניה הא עד אחד מהימן דהיא גופה אצטריך לאשמועינן דלא מהימנא ואליבא דרבי עקיבא אצטריך דסד"א הואיל ואמר רבי עקיבא יש ממזר מיבמ' לשוק חיישא אקלקולא וכי אמרה מת יבמי תנשא קמ"ל דלא מהימנא משום דזימנין דסניא ליה וכדאמרן אבל גבי בעל' לא אמרי' סני' ליה ואית דגר' קמ"ל דאקלקולא דידה חיישא כגון מת בעלי דאי אתי בעלה אמרי' תצא מזה ומזה וכל קלקולי דמתניתין בה הלכך מהימנא אקלקולא דזרעא כגון מת יבמה דאי נמי משקרא לא מיקלקלא אלא זרעה ואפי' לרבי עקיבא לא חיישא ולא נהירא לי דהא לר' עקיבא היא גופה מיקלקלא בכל קלקולי דמתניתין כדתנן במסכת גיטין (דף פ ·) ולעיל בשמעתין מייתינן לה בתיובת' הכונס את יבמתו והלכה לצרתה וניסת כו' תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואוקימנא כר' עקיבא אלמא ביבמה לשוק נמי אית לן כל הני קלקולי ועוד אי איהי לא מיקלקלא למה לי למיתנייה כלל הא מסיפא שמע' דאקלקולא דזרעה לא חייש' דקתני אינה נאמנת לומר מתה אחותי שאכנס לבית' והני ודאי לדברי הכל ממזרים נינהו וקתני דלא מהימנא וכ"ש מת יבמי דחייבי לאוין בעלמ' נינהו אלא הא אצטריך לאשמועינן דאע"ג דאיהי מיקלקל' דתצא מבעלה ומיבם לא מהימנא משום דזימנין דסניא ליה : לאיסור כרת · לומר מת בעליך הנשאי : לא נתגרשה אלא מאישה · כגון שכתב לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם שלא נתגרשה זו לגמרי אלא מאישה נפרדה : פסולה לכהונה · אם מת והותרה לינשא : ה"ג והיינו ריח הגט דפוסל בכהונה : **מתני'** מותרת לחזור לו · דקידושי שנייה אינן כלום והרי היא כזנות ואמר בגמ' (דף צה ·) אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה : ומותר

דאפילו במת בנך ואח"כ מת בעליך קאמר דהא לא תיבעי לך דכיון דנאמנת לומר מת בעלי ואתייבם ולא חיישינן דלמא משקרא משום דמרחמ' ליה דאי הוה לן למיחש דלמא לא דייק' ספיר משום דמרחמ' ליה וסמכה אעד אם כן לא הוה לן להימנה במת בעלי ותתייבם דדלמ' משקר' משום דמרחמ' ליה אלא ודאי משום דמרחמא ליה אינה מונעת מלדקדק ספיר ואע"ג דדייקא ספיר מ"מ היא גופה לא מהימנא לומר מת בנה ואח"כ מת בעלה שלא האמינו' רבנן אלא במיתת בעלה לאפוקה מחזק' איסור אשת איש על ידי דיוק שלה משום עיגונא אבל לאפוקה מחזקת איסור ליבם לא רצו להאמינה ואף ע"ג דדייק' ספיר ויש להאמין על ידי עד אחד :

*כי תיבעי לך יבמה לעלמא · דהתם איכא למימר טפי דלא דייק' ספיר משום דסניא ליה אע"ג דמשום דרחמא ליה לא שבקה מלמידק משום דסניא שבקה טפי שגדולה שנאת השונאות מאהבת האוהבות ושכיח טפי דסניא ליה מדרחמא ליה כדמשמע בסוף האשה שלום (ד' קיז ודף קיט :) ועוד שיותר קשה לה כשתפול לפניו כששונאה אותו ממה שנוח' כשאוהבת אותו · דכשאוהבת אותו אין לה כ"כ נוח כשתפול לפניו כי שמא יחלוץ ואפילו יכנוס אינה שמחה כל כך כי הרבה יש לה למצוא כיוצא בו או טובים ממנו אבל אם שונאתו אינה יכולה להנצל ממנו להנשא לאחר אם לא יחלוץ ועל כרחך צריכה ליכנס לשנוי לה או תתענן להכי מיבעי' ליה אי עיקר טעמא הוא משום דדייקא והכא לא דייק' ספיר ואי טעמא משום דעביד' לאיגלויי הוא איכא למסמך אדיוקא פורתא הכא נמי דייקא קצת אע"ג דסניא ליה וא"ת ומאי קמיבעי' ליה והתנן בהאשה שהלכה (שם) שהיא נאמנת לומר מת בעלה ואח"כ מת בנה כיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד וי"ל דאיהי מהימנא משום דאית לה מגו דאי בעיא אמרה מת בעלי ושתקה מבן אבל בעד איכ' למיחש שמא שכרוהו או שונא אותה או היא עצמה חשודה לקלקלא היכא דמסמכה עליה ולא דייקא ספיר ולכך אין להאמינו כמותה איהי אית לה מגו ואיהו לית ליה מיגו דסבר אי אסהידנא אבעל לחודיה כי שמעה דמת הבן תחקור איזה מת ראשונה אוכל לקלקלה אבל אי אסהידנ' אתרוייהו אבן ובעל כי שמעה נמי דמת בן סמכה עילואי ומיקלקלא ואפי' מהימן כאן עד בהנך תרתי בעי' אכתי איכ' למיבעי לקמן עד אחד בקטטה ועד אחד במלחמה דאיכ' למימר דהכ' דייקא טפי מהתם והתם נמי הכי בעי' אי עיקר טעמ' משום דדייק' ובעינן דיוקא רבה או עיקר טעמא משום דעביד' לאיגלויי ולהכי סמכינן אדיוקי זוט' כי הנהו :

וליטעמיך סיפ' דקתני אין האיש נאמן כו' · וא"ת למה לי למידק מסיפ' מגופה הוה ליה לאקשויי היאך עד אחד נאמן לומר מתה אחותה שנכנס לביתה דמאי עיגונא שייך התם דאי לא מינסבא להאי מינסבא לאחריני' ואמר ר"י דהוה מצי לדחויי גבי אשה שייך לומר עיגונא אפי' בכי האי גוונא דשמא לא תמצא אדם שישאנה אבל מתה אשתו שישא אחותה התם לא חזינא דבעיא לאינסובי ליה דהא משום גברא קאתי האי עד כדמשמע ליסנא וא"ת מ"מ יכול לדקדק דע"כ לא מהימן עד אחד במתה אחות' שתכנס לביתה ואפי' שייך בה עיגונא דהא לא דייק' הכא כיון דליכא חומר בסופ' ולפי מה שפירש' לעיל (ד' נג: ד"ה עד) דנשים מורגלות לדקדק ניחא :

לרבי עקיבא אצטריך · לרבנן לא אצטריך אף על גב דהוי ממזר מדרבנן כדפי' לעיל (ד' נב : ד"ה אבל) :

לאיסור כרת התרת · פר"י דעד אחד נאמן לומר מת בעלה שתתייבם ולא אמר דלא דייקא משום דרחמא ליה לאיסור לאו לא כ"ש דלא אמרי' משום דסניא ליה לא דייקא אבל מה שפי' בקו' לאיסור כרת מת בעליך הנשא אין נר' לר"י דהתם ליכא טעמ' למימר דלא תידוק כי הכא דסניא ליה :

היא עצמה תוכיח · דנאמנת לומר דתתייבם אע"ג דרחמא ליה ואינה נאמנת לומר מת יבמי משום דסניא ליה :

ואף

עין משפט
נר מצוה

נח
א מיי' שם סמג שם טוש"ע שם
נט
ב מיי' פ"י מה' גירושין סמג לאוין קנג טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' א וסי' קנ סעי' ג
ס
ג מיי' פ"י מה' גירושין סמג שם טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' כו

*גי' הב"ח כי תיבעי לך למישרי יבמה כו' וכ"ב הר"א עם ניבור דלעיל

*בגמ' של הב"ח תו"מ

קדושין סו ·
לקמן קיח :
[לעיל מב : לקמן קח ·]
לעיל נב · גיטין פב:

עין משפט
נר מצוה

כא
א טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' נט
כב
ב ג שם סעי' כה פסק כר"ע לאסורה
כג
ד מיי' פ"י מה' גירושין סמג לאוין קנב טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' כו
כד
ה ו מיי' סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ד
כה
ז ח מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' כו
"גי' הב"ח שאמרו
כו
ט י כ מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה הל' ז ח

תורה אור

לו ומותר בקרובו' שניי' ושניי' מותרת בקרוביו ואם מתה ראשונה מותר בשנייה °אמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה ואח"כ אמרו לו קיימת היתה ומתה הולד ראשון ממזר והאחרון אין ממזר ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאין פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו : **גמ'** ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים דאהני הני נישואים דקמיתסר' אשת גיסו אגיסו אפ"ה אשת גיסו אסורה אשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסר' אשת גיסו אגיסו תיאס' אשתו עליו לימא מתני' דלא כר' עקיב' דאי ר' עקיבא הויא לה אחות גרושתו דתניא כל עריו' שבתור' אין צריכו' הימנו גט חוץ מאש' איש שנשא' ע"פ ב"ד ר' עקיבא מוסיף *אף אשת אח ואחות אשה וכיון דאמר רבי עקיב' בעיא גט ממילא איתסר' עליה דהוי' לה אחות גרושתו ולאו אתמר עלה א"ר גידל אמר ר' חייא בר יוסף אמר רב האי אשת אח היכי דמי כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו דאמרי אינשי הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין והאי שפיר נסיב והאי אחות אשה נמי היכי דמי כגון שקידש את אשה והלכה למדינת הים ושמע שמתה עמד ונשא את אחותה דאמרי אינשי הך קמייתא תנאה הוה ליה בקידושין והא שפיר נסיב אבל נשואין מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנישואי' א"ל רב אשי לרב כהנא אי ר' עקיב' ליתני נמי חמותו דהא שמעי' ליה לר' עקיב' דאמר חמותו לאחר מיתה לאו בשריפ' *דתני' °באש ישרפו אותו ואתהן אותו ואת אחת מהן דברי רבי ישמעאל ר' עקיב' אומר אותו ואת שתיהן בשלמ' לאביי דאמר משמעות דורשי' איכ' בינייהו דרבי ישמעאל סבר חדא כתיב ורבי עקיב' סבר תרתי כתיב שפיר אלא לרבא דאמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו ליתני נמי חמותו אמר ליה נהי דמיעטה קרא משריפה מאיסור' מי מיעטה קרא ותיאסר בשכיבה דאחותה מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים לא דמי אשתו דבמזיד אסירא מדאורייתא' בשוגג גזרו בה רבנן

אחות

ומותר בקרובות השניה · ליסא בתה דקי"ל (לקמן ד' נז ·) נושאין על האנוסה ועל המפותה : ר' יוסי · בגמ' מפרש לה : **גמ'** וגיסו · בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך ולזו אמר מת בעליך ועמד ונשאה ואח"כ באו אשתו וגיסו : לימא מתני' דקתני מותרת לחזור לו : דלא כר' עקיבא דאי רבי עקיבא · כיון דבעי' גט גיטא מיניה הויא ליה אשתו אחות גרושתו : חוץ מאשת איש שנשאת על פי ב"ד · משום גזירה שמא יאמרו גירש זה כו' כדאמרינן לעיל בפרקין (ד' פח :) רבי עקיבא מוסיף והשתא ס"ד אפי' נשואת אחיו ושמע שמת ויבמה ובא אחיו בעיא גט וכן באחות אשה וטעמא לא ידעינן דהכא ליכא למימר גירשה זה ונשאה זה שאפי' גירשה בעלה אין קידושין של זה תופסין בה וכן לגבי אחות אשה מאחר שבאת אשתו גלוי לכל שאין קידושי שניה קידושין ואפילו הכי קנים לה רבי עקיב' אגיט' : דאמרי אינשי · כי הזו לארוס קמא אמרי מדנסב' אחוה תנא' הוה ליה לקמ' בקידושין ולא נתקיים והא בתר' שפיר נסיב ואי מפיק לה בלא גט כמלאת אשת איש נראית יוצאה בלא גט וכן אחו' אשה כו': אבל נישואין · כי מתניתין דאשתו הראשונה היתה נשואה לו מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין הא כ"ע ידעי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הלכך קים להו דנישואי שניה אינה כלום : אי רבי עקיב' · אי מתניתין ר' עקיב' היא דקמהפכ' לאוקמי נמי כר' עקיב' ליתני חמותו אמרו לו מתה אשתך ונשא את אמה דלרבי עקיב' חמותו לאחר מיתת אשתו שריא : ואת אחת מהן · שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא ואמר רחמנ' אחרונה שנש' באיסור תשרף : אותו ואת שתיהן · כדקבעינן התם בסנהדרין מאי בינייהו הא ודאי אשתו גמורה לא אמר ר' עקיב' דבשריפה שהרי עניה זו מה חטאת הרי בהתר נשאת לו ואמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו דרבי עקיב' סבר תרתי כתיבי חמותו ואם חמותו ונפקי מהאי קרא דבשריפ' דהכי אמר קרא איש כי יקח את אשה ואת אמה ושתיהן לאיסור כגון שנש' חמותו ואם חמותו באש ישרפו ור' ישמעאל סבר חדא כתיב חמותו לחודה שמעינן מינה דהאי כי יקח את אשה היינו אשתו הראשונה הנשאת בהתר ואת אמה זו חמותו ואמר רחמנא ישרפו אותו ואת אחת מהן ואם חמותו דבשרפה מג"ש נפק' לן באלו הן הנשרפין (ד' עה:) ורבא אמר חמותו לאחר מיתת אשתו איכא בינייהו דלרבי ישמעאל בשריפה דהכי קאמר אותו ואת אחת מהן אפילו אין שתיהן קיימות כגון שמתה אשתו ונשא את אמה תשרף ור' עקיב' סבר אותו ואת שתיהן בזמן ששתיהן קיימות אשתו וחמותו ישרפו אותו ומשתמא כדינו כן דין חמותו דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשי' שבתורה ומתני' דלא קתני חמותו הניחא לאביי דאמר משמעות דורשין איכ' בינייהו לרבי עקיב' נפקא ליה אם חמותו מהאי קרא ולרבי ישמעאל לא נפקא ליה מהכ' ולא איירו רבי ישמעאל ור' עקיב' בחמותו לאחר מיתה כלל שפיר אלא לרבא ליתנייה : ומשנינן נהי דמיעט' קרא לחמותו אחר מיתה משריפה כו': ותיאסר · אשתו הראשונה עליו בשכיבתה דאחותה : מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים · דמיתסרא לבעלה בשכיבת האחרון ואע"פ שהיא שוגגת ואמאי קתני מתניתין מותר' לחזור לו: ומשנינן לא דמי אשה שהלך כו': דבמזיד מיתסרא מדאורייתא· דכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה למשמע איסור' הלכך בשוגג כגון ע"פ ב"ד גזרי בה רבנן :

אחות

ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים · אין לפרש דמשמע ליה מתני' באזיל אשתו וגיסו משום דאחות אשתו פנויה לא הוי' צ"ל דמותרת לחזור לו דהא אצטריך דלא נימא דשכיבת אחותה אוסרת' מק"ו דאשת איש כדקאמר לקמן אלא משמע ליה דאיירי בנשואה מדקאמר עלה ר' יוסי כל שפוסל על ידי אחרים כו' משמע דת"ק איירי בפוסל ע"י אחרי' ומיירי באמרו לו שני עדים שמתה אשתו ועד אחד על גיסו אבל בעד אחד על מיתת אשתו אין יכול לישא אחותה א"כ בדליכא תרי על גיסו נמי וכמ"ד לעיל (ד' נא ·) דרבנן פליגי ארבי שמעון בנישאת שלא ברשות וקיים אפי' בב' עדים ולקמן נמי בשמעתין דפריך ותיאסר בשכיבת' דאחותה מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים על כרחך פריך אליבא דמאן דקיים בשני עדים אשתו לא מיתוקמא אלא בב' עדים :

אשת גיסו אסורה · דקנסינן ככולהו קנסי דמתניתין אבל גט לא בעי' דלא שייך כאן שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דכיון דאשתו קיימת לא שייך בה קידושין וידעי דעל ידי שמועת טעות נישאת לו ומשום הכי אשתו שרי' והא דקתני מתניתין אם מתה ראשונה מותר בשנייה ההיא לאו באזיל אשתו וגיסו איירי דכיון דאסירא אגיסו לדידיה נמי תיאסר אלא בפנויה מיירי :

לימא מתניתין דלא כר' עקיב' · משום דמשמע ליה דאזיל אשתו וגיסו קאמר מתניתין דלא כר' עקיבא אבל אי הוה מיירי בפנוי' בההיא פשיט' דלא בעיא אחות אשתו גט אפילו לר' עקיבא כיון דלא שייך בה קנסא כדאמר לקמן דלא קנסינן כיון דבמזיד אין שכיבת אחותה אוסרתה :

רבי עקיבא מוסיף אף אשת אח כו' · אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למינקט דלא שכיח דנסבי להו על ידי שמועת טעות דאסירי לאח' מיתה :

ולאו אתמר עלה כו' · הך שנויא לא מיתוקמא אלא כרבי אמי לקמן (ד' נה :) דלר' יצחק נפחא לא מיתוקמא ת"ק כר' עקיבא דלדידיה רבי יוסי הוא דקאי כר' עקיבא דמפליג בין ארוסתו ונישואתו לאשתו וגיסו אבל ת"ק לא שני ליה :

אלא נישואין מי איכא למימר תנא' הוה לה בנישואין · ואפי' למ"ד (כתובות דף עד) המקדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מכל מקום לא שכיחא מלתא שיתבטלו הנישואין מחמת התנאי משום דאיכ' חיבת ביאה ושלא יהא בעילתו בעיל' זנות תדע דהא שמואל °אית ליה האי סבר' ואית לי' *יש תנאי בנישואין לקמן בפ' ב"ש (ד' קז · ושם) :

אי ר' עקיבא ניתני נמי חמותו · בברייתא לא קשה לי' אמאי לא מוסיף נמי ר"ע חמותו דאיכ' למימר דלדבריהם דרבנן קאמ' לדידי אף חמותו נמי אלא לדבו אודו לי מיהת באשת אח ואחו' אשה אבל במתניתין הוה ליה למינקט חמותו דהוי חידוש טפי מאחו' אשה : **מאיסורא** מי מיעטה רחמנ' · כלומר מלאו וכרת לא מיעטה אלא משריפה :

על

°[שם שב :]
ס"א אין וכ"ה גי' הב"ח

מסו' הש"ס
[ד"א ונה
סנהדרין עו [וזכר לקמן לח : פלוגתא דר"י ור' עק

ויקרא כ

תורה אור

אחות אשה דבמזיד לא אסיר' מדאורייתא' בשוגג לא גזרו בה רבנן ומנלן דלא אסיר' דתני' °אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרת' שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר מקום שבא על איסור חמור אינו דין שנאסר האוסר א"ר יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על חמותו שפוסל את אשתו על מה נחלקו בבא על אחות אשתו שב"ש אומרים פוסל וב"ה אומרים לא פוסל אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פוסל את אשתו על מה נחלקו בבא על חמותו שב"ש אומרים פוסל וב"ה אומרי' לא פוסל לפי שבתחלה הוא מותר בכל הנשים שבעולם והיא מותרת בכל האנשים שבעולם קדשה הוא אסרה והיא אסרתו מרובה איסור שאסרה מאיסור שאסרתהו שהוא אסרה בכל אנשים שבעולם והיא לא אסרתהו אלא בקרובותיה והלא דין הוא ומה הוא שאסרה בכל אנשים שבעול' שגגה באסור לה אינה נאסרת במותר לה היא שלא אסרתהו אלא בקרובותיה שגג באסור' לו אינו דין שלא נאסר ("לו) במותר לו וזה הדין לשוגג למזיד מנין ת"ל אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה אמר ר' אמי אמר ריש לקיש מ"ט דר' יהודה *דכתיב °באש ישרפו אותו ואתהן וכי כל הבית כולו בשריפה אם אינו ענין לשריפה תנהו ענין לאיסור' אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יהודה ההוא דעבד איסור' בחמתיה אתייה רב יהודה נגדיה אמר ליה אי לאו דאמר שמואל אין הלכה כר' יהודה אסרית' עלך איסור' דעלם : מאי איסור קל אמר רב חסד' מחזיר גרושתו משנשאת בא עליה האי אסרה עליה דהאי בא עליה אידך אסרה עליה דהאי מה למחזיר גרושתו משנשאת שכן נטמא הגוף ואיסור' ברוב ואיסורה איסור עולם אלא אמר ר"ל יבמה יבמה למאן אילימ' לאחר וכדרב המנונ' *דאמר רב המנונ' שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה מה ליבמה שכן נטמא הגוף ואיסורה ברוב אלא יבמה לאחין עבד בה מאמר האי אסרה עליה דהאי בא עליה אידך אסרה עליה דהאי מאי איריא שבא עליה שני אפי' עבד בה נמי מאמר הא לא קשיא כר"ג דאמר *אין מאמר אחר מאמר אלא אפי' נתן לה גט ואפי' חלץ לה אלא אמר רבי יוחנן סוטה סוטה למאן אילימ' לבעל בא עליה בעל אסרה עליה דבועל מאי איריא בא עליה אפי' נתן לה גט ואפילו אמר אין אני משקה אלא סוטה לבועל האי איסור קל הוא איסור חמור הוא דהיינו אשת איש

אלא

אחות אשה · דאפי' במזיד בא על אחותה לא מיתסרא אשתו עילויה מדאורייתא' כדקתני לקמן הלכך בשוגג כו': אותה · ושכב איש אותה: והלא דין הוא · שתיאסר ולכך נאמר אותה : מקום שבא על איסור קל · לקמן מוקים לה באשת איש ואמאי קרי לה איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו שהרי התר יש בגט : נאסר האוסר · נאסר בה בעלה האוסרה לאחרים : מקום שבא על איסור חמור · כגון אחות אשתו שאשתו אוסרת את אחותה כל ימיה : אינו דין שנאסר האוסר · שתיאסר אשתו האוסרת את אחותה לכך נאמר אותה : בבא על חמותו · שפוסל את אשתו עליו ולקמן יליף לה מקרא : שבית שמאי אומרים פוסל · מקל וחומר כדאמרן ואותה לא דרשי : אמר רבי יוסי לא נחלקו כו' שלא פוסל · דדורשין אותה : שבית שמאי אומרים פוסל · דדרשין אותו ואתהן כדלקמן : לפי שבתחלה כו' · רבי יוסי מפרש טעמ' דלא נחלקו על אחות אשה : שבתחלה · עד שלא קדש אשתו : הוא אוסרה · על כל אדם והיא אוסרתו בקרובותיה : לא נאסרה במותר לה · כדדרשינן (לעיל ד' נו· הא לא נתפשה מותרת : שגג באסור לו · באחותה : וזה הדין לשוגג · הדין הזה מלמדנו על השוגג שלא פסלה : מאי טעמא דרבי יהודה · דאמר הבא על חמותו פסל את אשתו : וכי כל הבית כולו בשריפה· אשתו מה חטאה : אסרתה עלך · לאנסתך : בא עליה האי · כשנשאה האחרון אסרה על הראשון : בא עליה האי · גירשה השני והחזירה הראשון הרי לך איסור קל בלאו ואסרה על השני דהדר הויא לגביה גרושתו משנישא' והיינו נאסר האוסר נאסר שני זה שהיה אוסר' על זה הראשון שהחזירה : מה למחזיר כו' · תאמר בבא על אחות אשתו שתיאסר אשתו שלא נטמא גופה ואיסור אחות אשתו אינו איסור עולם שאם מתה אשתו מותר באחותה : איסור ברוב לא גרסינן : יבמה למאן · מי בא עליה באיסור: אילימא יבמה לאחר · שבא עליה אחד מן השוק והיינו איסור קל דלאו בעלמ' וקתני נאסר האוסר נאסר בה יבמה שהיה אוסר' על זה וכדרב המנונא : ואיסורה ברוב · לכל אדם היא באיסור עד שלא חלצה תאמר באחות אשה שאינה אסורה אלא לזה : אלא יבמה לאחין · שבא עליה אחד מן האחין באיסור אסרה על האוסר' עליו והיכי דמי דעבד בה קמא מאמר ואסר' על אידך והאי מאמר יבמין דרבנן הוא ולאו קידושין גמורין למיהוי אשת איש וכי בא עליה שני בא על איסור קל הוא ואפילו הכי אסרה "על הראשון האוסרה עליו : מאי איריא בא עליה · שני דקתני מקום שבא על איסור קל אפילו חזר ועשה בה מאמר נמי אסרה לבעל המאמר הראשון כרבנן דאמרי יש מאמר אחר מאמר : אלא אפילו נתן גט · כלומר אלא פריך הכי "אפילו עשה זה מאמר ובא אחיו ונתן גט או חלץ פסלה על ידו : סוטה למאן · למי נבעלה דקרי לה איסור קל : אי נימא לבעל · שנבעלה לבעל אחר שקינא לה ונסתרה דאם רא ליה דכתיב ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה) וקתני נאסר האוסר אסרה על הבועל אפילו לאחר מיתתו או אפילו כשיגרשנה : מאי איריא בא עליה · דלא בא עליה נמי משעה שנסתרה עמו נאסר' על בעל ועל בועל לעולם עד שתשתה כדתני' (סוטה ד' כז :) נטמאה נטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל : אלא סוטה · שנבעלה לבועל נאסר בעלה האוסרה עליו : והאי · מי הוי בא על איסור קל איסור חמור הוא דהיינו אשת איש :

אלא

על מה נחלקו בבא על חמותו שב"ש אומרים פוסל · וטעמ' דב"ש כדמפרש בסמוך לר' יהודה וכי כל הבית כולו בשריפה כו' :

זה הדין לשוגג למזיד מנין · והיכא אמאי מיבעי לי' קרא למזיד מהיכא תיתי לן לאיסור' אי משום ק"ו דקאמר לעיל ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסרה כו' כיון דלית ליה ההוא דינא למה ליה לר' יוסי דינא דהכא היה לו לחלוק על ר' יהודה בפשיטות שאין דין זה ענין למחלוקתו כלל :

מה למחזיר גרושתו שכן איסור' ברוב · כלומר על ידי כל אדם יכול לבא לידי איסור זה שגרושתו נאסרה ע"י כל מי שישאנה אבל אחות אשה אפילו תיאסר אשתו משכיבת אחותה לא מיתסרא אשתו עליו במה שיבא איניש דעלמא על אחותה :

עבד בה מאמר האי אסר' עליה דהאיך · השת' נקט מלתיה כמאן דאמר (לעיל דף כט) מאמר קונה מדאורייתא :

מאי איריא בא עליה כו' נתן גט או חלץ נמי · כלומר לא דמי לאחות אשה דאתיא לאוסרה על ידי ביאת איסור אבל כאן הדבר תלוי בזיקה :

אילימא בסוטה לבעל · פירוש כשבא עליה בעל אסור' לבועל לעולם שסוב אין מים בודקין אות' מאי איריא שבא עליה אפילו נתן לה גט ויחזור ויקדשנה ויכניסנה לחופה או אמר איני משקה שוב אין יכול להשקותה ואסורה לבועל לעולם ותימ' לרבינו יצחק דמנלן כשאומר איני רוצה להשקותה דשוב אין יכול להשקותה ואמר ר' יצחק שיש להוכיח קצת דכי אמר איני משקה קתני במתניתין בסוטה (דף כג ·) בהדי הנהו דמנחותיהן נשרפות שאין ראויות עוד לשתות :

אלא

עין משפט
נר מצוה

כז
א מיי' פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה י טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' כז בהגה
כח
ג מיי' פ"ב מה' סוטה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יח סעי' א

מסו' הש"ס
יבמ' כל הב"ח הו"מ
סנהדרין ד' עו :
לעיל דף פא · ודף לב : גיטין דף פ : סוטה דף יח :
לע"ל ד' כ ·
"גי' הב"ח על הראשון ונאסר האוסרה עליו
"גי' הב"ח אפי' נתן זה גט או חלץ אסרה על בעל המאמר
מודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ויש חליצה אחר מאמר שאם עשה זה כו'

מדבר ה
ויקרא כ

אלא אמר רבא אשת איש וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אשת איש "ומאי קרי לה איסור קל שאין האוסר' אוסר' כל ימיו תניא נמי הכי אבא חנן אמר משום ר'אלעזר אשת איש ומה במקום הבא על איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו נאסר האוסר הבא על איסור חמור שהאוסרה אוסרה כל ימיו אינו דין שנאסר האוסרה ת"ל אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה : ר' יוסי אומר כל שפוסל וכו' מאי קאמר רבי יוסי אילימ' דקאמר תנא קמא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וקא"ל ר' יוסי כי היכי דאשתו שריא אשת גיסו נמי שריא אי הכי כל שאין פוסל ע"י אחרים אין פוסל ע"י עצמו כל שאין פוסל ע"י עצמו אינו פוסל ע"י אחרים מיבעי' ליה אלא כי היכי דאשת גיסו אסירא אשתו נמי אסיר' התינח כל שפוסל כל שאינו פוסל מאי עבידתיה א"ר אמי ארישא ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן ע"פ עדים תצא וחייבת בקרבן יפה כחו של ב"ד שפטרה מן הקרבן וקאמר תנא קמא לא שנא ע"פ עדים דאשת גיסו שריא ולא שנא ע"פ ב"ד דאשת גיסו אסירא וקאמר ליה ר' יוסי ע"פ ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו ר' יצחק נפחא אמר לעולם אסיפא ("הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו) הא דאזלי ארוסתו וגיסו הא דאזלי אשתו וגיסו וקאמר תנא קמא ל"ש אשתו וגיסו ולא שנא ארוסתו וגיסו אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וקאמר ליה ר' יוסי אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין דאינו פוסל ע"י אחר אינו פוסל ע"י עצמו ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין ופוסל ע"י אחרים אף פוסל ע"י עצמו א"ר יהודה אמר שמואל "הלכה כר' יוסי מתקיף לה רב יוסף ומי אמר שמואל הכי והאתמר יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ואמר רב הונא כגון שקדש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו דרב אמר "הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם ושמואל אמר אינה כאשת איש ושריא ליה אמר ליה אביי וממאי דבי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אדר' יצחק נפחא קאמר דלמא "אדרבי אמי קאמר ואי נמי אדרבי יצחק נפחא ממאי דאפוס

ודלמא

אלא אמר רבא אשת איש · והיינו איסור קל לגבי אחות אשה לפי שאין האוסר אוסרה כל ימיו שאפילו בחייו יש לה התר בגט אבל אשתו האוסרתו באחותה אוסרתו כל ימיה : ה"ג כל שאין פוסל ע"י עצמו אין פוסל ע"י אחרים מיבעי' ליה : **אלא כי היכי** דאשת גיסו אסורה אשתו נמי אסורה · הואיל והנהו הני נשואין לפוסלה על בעל' אהנו נמי להיות חשובה כאשתו ולאסור את אחותה עליו משום אחות אשה מדרבנן : **כל שאין פוסל מאי עבידתי'** · אינו פוסל מאן איירי בה לעיל : **א"ר אמי** · האי כל שאינו פוסל ארישא קאי דאיירי באינו פוסל ע"י אחרים דאיירי לעיל בנשא' על פי עדים דהא והיא מותרת לבעלה וקתני סיפא ואחר כך באתה אשתו מותרת לחזור לו לא שנא ע"פ עדים שאמרו לו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו מת בעליך דאשת גיסו שריא לחזור לבעל' לא שנא על פי עד אחד דאשת גיסו אסורה ואשתו שריא : **וקא"ל רבי יוסי** · בעל פי ב"ד פליגנא עלך דהואיל ופוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו אבל בעל פי עדים מודינא לך : **לעולם אסיפא** · כדנקט ואזיל סידרא דמתניתין בנשא' בעד אחד ומאי פוסל ואין פוסל איכא הדא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים והדא דאזיל ארוסתו וגיסו למדינת הים : **וקא"ל רבי יוסי אשתו דליכא למימר תנאה הואי ליה** · להאי באשתו ראשונה וכ"ע ידעי דנישואי שנייה טעות הן ולא אתי למימר גירשה בעלה ונשאה זה דהא אפילו גירשה בעלה אסורה להאי ומידע ידעי דסהדי אטעינהו אינו פוסל ע"י גיסו כשאר אשה הנשאת בעד אחד דהתם הוא דאתי למימר גירש זה כו' ואי מחזיר אמרי זה מחזיר גרושתו מן הנשואין אבל הכא לא הלכך אין פוסל נמי על ידי עצמו אבל היכא דהואי קמייתא ארוסתו דאיכ' למימר תנאה הוה ליה בקידושין סברי אינשי דנשואי שנייה נשואין גמורין ואמרי גרשה בעלה ונשאה זה ואי משום אחות אשה תנאה הוה לו בקידושי ראשון ולא נתקיים ואי הדר' אשת גיסו לבעלה אמרי אינשי מותר להחזיר גרושתו משניסת הלכך הוא פוסל ע"י אחרים והואיל והנהו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו ולתנא קמא טעמ' דהניסת בעד אחד אסור' לחזור לאו משום שמא יאמרו זה מחזיר גרושתו משנשאת אלא משום דקנסו רבנן משום דלא דייקא שפיר הלכך כל מאן דנסבה פסל לה אקמא : ה"ג הא דאזיל אשתו וגיסו והא דאזיל ארוסתו וגיסו : וה"ג אשתו וגיסו דליכ' למימר תנאה הוה ליה בנישואין דאין פוסל ע"י אחרים · ליכא אחריכא גרס לה הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו ואין אדם יכול להעמידה : **הלכה כר' יוסי** · קסלקא דעתך אכולא מלתא דר' יוסי קאי שמואל ואמר דהאי דמיתסרא אשה הנשאת בעד אחד משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה והוא מחזיר גרושתו משנשאת וכל היכא דאיכ' למימר הכי מיתסרא ואפי' היא אחות ארוסתו של *ראשון הואיל ואיכ' למימר תנאה הוה ליה בקמייתא : **הרי הוא כאשת איש** · רב הונא מפרש מאי היא : **ואמר רב הונא** · מאי אשת איש דקאמר רב כגון שקידש אחיו אשה כו' שאלמלא נשאה ראשון תרוייהו מודו דמותר' לחזור לו דליכ' למימר מחזיר גרושתו הוא דהא הכל יודעים שטעות היתה שאם גירשה לא היתה נישאת לאחיו אבל קידש בההי' אמר רב הרי היא כאשת איש הניסת בעד אחד שאסור' לבעלה וזו נמי אסור' לראשון שהוא עכשיו יבמה דאמרי אינשי הראשון תנאה הוה ליה בקדושין ולא נתקיים ומותרת היתה לשני ועכשיו יוצאה משני ונושאה ראשון וכמה' נושא את אשת אחיו : **ושמואל אמר אינה כאשת איש** ושריא לראשון דלא אמרי תנאה הוה דמלת' דלא שכיחא היא אלא ידעי דטעות הוא ואטעינהו סהדי אלמ' לשמואל לא מסקי אינשי תנאה אדעתייהו וגבי ארוסתו וגיסו אמאי אמר שמואל הלכה כר' יוסי דמיתסר' אשת גיסו לגיסו : **דלמא אדר' אמי** · כדתרגמה ר' אמי לטעמ' דר' יוסי דלא איירי בתנאה כלל דאפי' באשתו וגיסו נמי פוסל ואע"ג דליכ' למיחש לתנאה ודשמואל אדשמואל תו לא קשיא דלא דמו אחות אשה ואשת אח דאחות אשה אי קדיש ואתא גיסו מקמי אשתו הא מיתסרא אשת גיסו מיד אגיסו ובעיא גט משני משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואי אמרת משום אחות אשה אמרי מתה אשתו אבל באשת אחיו מכי חזו דאתא אחיו תו לא אמרי גירש גרושת אחיו היא לו : **ואי נמי אדרב' יצחק נפחא ממאי דאפוסל** · קאמר שמואל הלכה ותקשה לך דלמא לשמואל נמי לא פסיל והאי דקאמר הלכה כר' יוסי אאין פוסל קאמר לאפוקי מדת"ק דאפילו גבי אשתו וגיסו דאשת גיסו אסירא קמ"ל שמואל כרבי יוסי דשריא :

ה"ג

אלא אמר רבא אשת איש · לא שייך למיפרך שכן חנק דיש לנו להחמיר כיון שהאיסור נמשך כל ימיו אבל ק"ק לר"י דלכתי, תקשה ליה כל הני פירכי דלעיל שכן נטמא הגוף ואיסורא ברוב :

כל שאין פוסל מאי עבידתיה · ולא [מסתבר למימר כל שאין פוסל על ידי אחרים כמו שאחות אשתו פנויה דליכא דכל שאינו פוסל ע"י אחרים משנוע דאיכא אחרים שאין פוסל על ידם :

וקאמר ת"ק לא שנא אשתו וגיסו לא שנא ארוסתו וגיסו אשת גיסו אסורה · וא"ת ומנא ליה לת"ק אשת גיסו אסורה דלמא לת"ק אפילו בארוסתו וגיסו שריא אשת גיסו כיון דלא בעי' גט כי היכי דלר' יוסי היכא דלא בעי' גט אשת גיסו משני כגון באשתו וגיסו קאמר דאשת גיסו שריא ואמר ר"י דכי דאיירי תנא קמא בשריותא דאשתו ובאשת גיסו לא איירי ס"מ דאשת גיסו אסורה אגיסו אע"ג דלא בעיא גט וליכא למימר דתנאה הוה ליה וגירש זה ונשא זה דבכל ענין קנסו רבנן אבל רבי יוסי ודאי לא קניס לחזור לגיסו אלא היכא דבעי' גט דדמיא למחזיר גרושתו כמו בארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין ושמואל דאמר בסמוך דארוסת אחיו אינה כאשת איש סבר לה כרבנן בהדא דבתנאה לא תלו אינשי וסבר לה כרבי יוסי בהדא דהיכי דלא בעי' גט לא דמיא למחזיר גרושתו ולא מיתסרא משום קנס :

דלמא

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח ומאי

סט

א טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כח

ע

ב מיי' פ"י מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ג ועיין בב"י

עא

ג טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כח

ס"א אין כ"ז

*וגי' הב"ח הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו וקאמר ת"ק ל"ש אשת גיסו ול"ש ארוסת גיסו אשת גיסו כו' ר"י אשת גיסו דל"ל תנאה הו"ל בנשואין דפסל ע"י אחרים פו"ל ע"י עצמו ארוסת גיסו דאיכא למימ' תנאה הו"ל בקידושין דאינו פוסל ע"י אחרי' אינו פוסל ע"י עצמו ליכא אחריכא הא דאזלי ארוסתו וגיסו הא דאזלי אשתו וגיסו

ס"א שני

ודלמא אאינו פוסל אי נמי ממאי דאית' לדרב הונא דלמא ליתא דרב הונא כלל ובדרב המנונ' קמיפלגי דאמר רב המנונ' *שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה דרב אמר הרי היא כאשת איש ומיפסלא בזנות ושמואל אמר אינה כאשת איש "ולא מיפסלא בזנות וא"נ בקידושין תופסין ביבמה קמיפלגי דרב אמר הרי היא כאשת איש *ולא תפסי בה קידושין ושמואל אמר אינה כאשת איש ותפסי בה קידושין והא אפליגי בה חדא זימנא *חדא מכלל דחברתה אתמר : **מתני'** *אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה ונמצאו כולן קיימות מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשנייה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השנייה לאחר מיתת הראשונה מותר בשנייה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה · "בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין והאחין פוסלין על ידו אלא הוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל ע"י אחין באו עליה אחין ועשו בה מאמר נתנו גט או חלצו פוסלין על ידו : **גמ'** אטו כולהו לאו לאחר מיתת ראשונה נינהו אמר רב ששת לאחר מיתת ראשונה ודאי : בן תשע שנים וכו': בן תשע שנים ויום אחד תחלה פסיל בסוף לא פסיל והתני רב זביד ב"ר אושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד עליה פסלה אמרי "ביאה פסיל אפי' בסוף מאמר תחלה פסיל בסוף לא פסיל וביאה אפי' בסוף פסיל והא קתני אלא שהוא פוסל תחלה והן תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וכו' חסורי מיחסר' והכי קתני בן ט' שנים ויום אחד הוא פוסל תחלה והם פוסלין תחלה וסוף בד"א במאמר אבל ביאה פוסלת אפי' בסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד הבא על יבמתו פסל ע"י אחין ומי אית ליה מאמר כלל ע"י אחין והתניא בן ט' שנים ויום אחד "הוא פוסל בדבר אחד והאחין פוסלין על ידו בארבעה דברים הוא פוסל ע"י אחין בביאה "והאחין פוסלין על ידו בביאה במאמר בגט בחליצה "ביאה דפסלה בין בתחלה בין בסוף פסיקא ליה מאמר דבתחלה פסיל בסוף לא פסיל לא פסיקא ליה אתמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל יש לו גט וכן אמר רב תחליפ' בר אפימי יש לו מאמר תניא נמי הכי יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר' מאיר יש לו גט והתניא "עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול ואם איתא ליתני כגיטו אמר רב הונא בריה דרב יהושע אית ליה וזוטר לר"ג דאמר אין גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול וקטן אחר קטן אבל גדול אחר קטן מהני לרבנן דאמרי יש גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול או בקטן אחר קטן אבל קטן אחר גדול לא מהני :

מתני'

ה"ג אי נמי ליתא לדרב הונא כלל ובדרב המנונא קמיפלגי : **והא איפליגו בה חדא זימנא** · בההיא פרקא גופיה (לעיל ד' לב ·) דאמר שמואל בעניותינו צריך גט : **מתני'** אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה מאבי' · שלא מאמה : וחזרו ואמרו לו מתה : השניה ונשא אחותה של שניה מאמה ולא מאביה ונמצאת שלישית רחוקה מן הראשונה ולא קרובתה היא : **חזרו ואמרו לו מתה** · ונשא אחותה של שלישית זו מאביה ולא מאמה נמצאת רביעית רחוקה מן השניה וכ"ש מן הראשונה : **חזרו ואמרו לו מתה** · ונשא אחותה מאמה ורחוקה מן השלישית ואח"כ אמרו לו כולן קיימות : **מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית** · שאין קרובות זו לזו ואף על גב שהשלישית אחות השניה היא שריא דקידושי שניה לא תפסי דאחות אשה היא והויא לה כאנוסה ומפותה ותניא (לקמן ד' צז) אנס אשה מותר לישא בתה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה והיכא דלא תפוס קידושין לאו אשה היא וכן חמישית אף על פי שהיא אחות הרביעית מותרת הואיל ותפסי קידושי שלישית נמצאת ביאת רביעית שהיא אחות שלישית ביאת זנות ולא אסרה חמישית עליו : **ופוטרות צרותיהן** · אם מת ובא יבם וייבם את אחת מהן נפטרה צרתה : **ואסור בשניה וברביעית** · בשניה משום ראשונה וברביעית משום שלישית : **לאחר מיתת הראשונה** · שאמת היו הדברים של ראשונה ושאר הדברים שקר היו : **ואסור בשלישית** · מפני שניה ובחמישית מפני רביעית : **הוא פוסל תחלה** · כשבעל תחלה אבל לא בסוף כדמפרש בגמרא : **פוסלין על ידו** · דביאתו לא קנייה לגמרי אלא כמאמר בעלמא והא קיימא לן (לעיל דף נ ·) דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר : **גמ'** לבסוף לא פסיל · אם עשה בה גדול מאמר קודם ביאת בן תשע לא פסיל לה ביאת בן תשע אבעל מאמר: **והתני רב זביד כו'** · ומשני ביאת בן תשע פסלה אפילו בסוף אבל מאמרו של בן תשע אם הוא תחלה פסיל לבסוף לא פסיל : **והא קתני הוא פוסל תחלה** · ומפרש ביאה לאלתר אלמא אביאה קאי : **חסורי מחסרא כו'** · אבל ביאה אפילו בסוף כיצד בן ט' שנים שבא על יבמתו פסל ע"י אחין שעשו בה מאמר תחלה דהא כיצד אבסוף קאי: **יש לו גט** · לפוסלה על ידי אחין דקיימי' עלייהו בכיון שלא בנה שוב לא יבנה : **עשו חליצת בן ט'** · לדחות כגט בגדול שפוסל ע"י אחין וצריכה חליצה כן חליצת בן ט' אינה לפטור אלא לפסול : **אית ליה** · גט : **וזוטר** · מגט דגדול אבל חליצתו הוי כגט דגדול ומשום הכי לא תני כגיטו והשתא קמפרש ואזיל מאי בזירותיה דגטו מגט דגדול לר"ג כו':

מתני'

ודלמא אאינו פוסל · ואם תאמר ומאי דוחקי' לומר כן נימא דבדרב המנונא פליגי ואכולה מלתא דרבי יוסי וי"ל דלא מסתבר ליה למימר דפליגי בדרב המנונא משום דאמר בסוטה בסוף היה מביא (ד' יח : ושם) דלית הלכתא כוותיה ולא ניחא ליה נמי לומר דפליגי באין קידושין תופסין ביבמה משו' דאיפליגו בה חדא זימנא:

וכן אמר רב תחליפ' בר אבימי יש לו מאמר · אר"י דמ"ד יש לו מאמר אבל גט לא דמאמר עדיף שהוא במקום ביאה אבל גט הוי במקו' חליצה וביאה עדיפא מחליצה דהא ביאה אמרי' דפסיקא ליה בין בתחל' בין בסוף אבל חליצ' לא ושמואל דאמ' נמי יש לו כ"ש מאמר דיש לו :

רבי מאיר אומר עשו חליצת בן ט' כו' · אר"י דלר"מ יש לו חליצה וכ"ש ביאה אבל לרבנן דוקא ביאה יש לו אבל חליצ' אין לו ומתניתין ובריית' דלעיל דקתני בן ט' פוסל ע"י אחי' *בדרך אחד ע"כ רבנן היא דלר' מאיר פסיקא ליה חליצה כמו ביאה דאמר חליצת בן ט' כגט בגדול וגט של גדול פוסל אפי' לבסוף והא דפליגי שמואל ור' אלעזר בריש כל הגט (ד' כה ·) דלשמואל חליצת קטן פסול ופוסלת ולרבי אלעזר אינה פוסלת ליכא למימר דאליבא דרבנן פליגי וסבר שמואל דלרבנן פוסלת בתחלה ורבי אלעזר סבר דאפי' בתחלה לא פסלה דע"כ מודה שמואל דלרבנן אין לו חליצה כלל דבפ' מצות חליצה (ד' קה :) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר *שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואליבא דר' מאיר נמי ליכא למימר דפליגי דהא בהדי' קאמר הכא עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אלא במתניתין דפ' מצות חליצה (שם) פליגי דשמואל מוקי לה כר' מאיר ורבי אלעזר מוקי לה כרבנן ·

נשא

עין משפט
נר מצוה

עב

א מיי' פ"ב מה' יבום סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ג

עג

ב ג ד ה ו מיי' פ"ה מה' יבום סמג עשין כח טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' טו

*גי' הב"ח בדבר אחד

[נ"ל רב וכ"ה שם]

מו' הש"ס

לעיל דף פח · ציון דף פ · סוטה ד' יח :

לעיל יג : וש"נ

[מגילה כט : וש"נ] לעיל כד : [וטמ"ש תו' ד"ה לעיל נג : ד"ה אמרו לו]

[לעיל סח · נדה ד' מה ·]

עין משפט נר מצוה

מתני' בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד פוסל על ידו ר"ש אומר לא פוסל בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה פוסל ע"י עצמו ר' שמעון אומר לא פוסל : גמ' *תניא אמר להו ר' שמעון לחכמים אם ביאה ראשונה ביאה ביאה שניה אינה ביאה ואם ביאה ראשונה אינה ביאה ביאה שניה נמי אינה ביאה מתני' דלא כבן עזאי דתני' *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד : מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת הרי זו פטורה בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא *ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשנייה או חולצת או מתייבמת ר' שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה וחולץ לשנייה *אחד שהוא בן ט' שנים ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות : גמ' אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכ' למגזר משום צרה דהא הכא ליכא צרה מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה : נשא אשה ומת כו' · תנינ' להא דת"ר *שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום : בן תשע וכו' משהגדיל וכו' · ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום אמר רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו ויעשו תנאי היא הך תנא דארבע אחין גזר משום צרה ואשמעי' בגדול וה"ה בקטן והאי דאמר גדול משום דבגדול קאי והאי תנא דהכא סביר' ליה עשו ולא גזר משום צרה ואשמעי' בקטן והוא הדין בגדול והאי דקאמר בקטן דבקטן קאי אזל ר' אלעזר אמר לשמעתי' בי מדרש' ולא אמרה משמיה דר' יוחנן שמע ר' יוחנן איקפד עול לגביה ר' אמי ור' אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טברי' *בנגר שיש בראשו גלוסטר' שנחלקו בו ר' אלעזר ור' יוסי עד שקרעו ס"ת בחמתן קרעו ס"ד אלא אימא °שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם ר' יוסי בן קיסמ' אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו ע"א וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברות' נמי עול לגביה ר' יעקב בר אידי א"ל °כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה וכי על כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך א"ל משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שהורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא אמר להם מפני מה אי אתם יודעין לפייס כבן אידי חברינו ור' יוחנן מ"ט קפיד כולי האי *דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי רצון שיאמרו

מתני' פוסל על ידו · דהויא ליה כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני קם בית' עליה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה : ור' שמעון אומר לא פוסל · כדתני טעמא בגמ' וכגון דבביאת שני שגגה דאי במזיד הא קי"ל (נדה דף מה ·) ביאתו ביאה ונהרגת עליו : פסלה · לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה דבית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהני ביאת שנייה להצריכה גט וכיון דיהיב גט קם כולא בית' בלא יבנה : ור"ש אומר לא פוסל · דלר' שמעון ביאת בן תשע לא קניא ומשירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהני' ביאת אחיו וכן ביאתו בצרת' ואי לא קניא הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים הראשונה אבל שניי' לא מקיים דלמא ביאתו קני' בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתים : גמ' ביאת שני אינה ביאה · דקיימא לן (לעיל דף ·) אין ביאה אחר ביאה והוה ליה ביאת שני כביאת איניש דעלמא וכיון דשוגגת היא שרי' : מתני' דלא כבן עזאי · מתני' דחשי' ביאה זו כמאמר וקתני דמהני מאמר אחר מאמר בין ביבם אחד ושתי יבמות כי סיפא בין שני יבמי' ויבמה אחת כגון רישא דלא כבן עזאי : יש מאמר אחר מאמר · בשני יבמין ויבמה אחת דתרוייהו מעיקר' לענין זיקה כי הדדי נינהו ומאמר דקמא לאו קנין גמור הוא דביא' הוא דכתב רחמנא ורבנן הוא דאמור דליהני משום גזירה כדמפרש בפ' רבן גמליאל (דף נ :) הלכך לא גרע בתרא מקמא דלכל חד וחד תקינו מאמר בה : ואין מאמר אחר מאמר · בשתי יבמות ויבם א' שכל כחו וקנינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה ודחה את השנייה · ואית דגר' לה איפכ' ולשון ראשון נראה וכן שמעתי' : מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת · שיש עליה זיקת שני יבמין שבמאמר זה לא יצתה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שנייה ותנן בפ' ארבע' אחי' (דף לא :) מי שעליה זיקת יבם א' ולא שעלי' זיקת שני יבמין : נשא אשה · שאינה יבמתו ולו אחי' : הרי זו פטור' · ואף ע"ג דביאתו ביאה קידושיו אינן קידושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שויה רבנן כמאמר : אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתייבמת · דזיקת שני יבמי' עלה ולא ידעה משהגדיל ולא יצא' מידי נפילה ראשונה : ר' שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה · דלית ליה זיקת שני יבמין ובהא נמי פליג רבי שמעון בארבעה אחין (שם) : וחולץ לשנייה · דהא לאו צרות נינהו לאיפטורי חדא ביבום חברת' ויבומי תרוייהו לא הואיל והוי' צרתה במקצת במאמר דרבנן אתי למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות : אחד בן ט' ואחד בן עשרים · שניהם שוים לכל דין של מעלה דכל כמה דלא מייתי שערות קטן הוא : גמ' לא תימ' היכא דאיכא צרה · כגון הך דארבע' אחין (שם) דתנן ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמרי' בגמרא אי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי ומשנינן מדרבנן גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות כו' : ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול · לדחות אשתו גמורה מיבום כי ההיא דד' אחין דקתני הרי אלו חולצות ואפילו אשתו גמורה כדחית מפני שהיא צרת בעלת זיקת שני יבמין ואמאי קתני מתניתין שנייה או חולצת או מתייבמת : וכן אמר רבי יוחנן עשו ועשו : ויעשו · ואמאי מייבמה שנייה : בנגר שיש בראשו גלוסטרא · שראשו עבה וראוי לשחיקת סומים ולשאר סממים ונחלקו בו לענין נעילת דלת רבי אלעזר אוסר לנעול בו ורבי יוסי מתיר לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו : חברותא נמי · *את תלמידי אתם עושים חבירי שאתם מביאים לי ראיה מרבי אלעזר ורבי יוסי שהיו חברים : וכן עשה יהושע · העיד עליו המקרא שכל מה שעשה מפי משה עשה ואפילו מה שאמר סתם שהרי א"א בכל דבר ודבר שאמר יהושע אמר כך אמר משה ואפילו הכי אסהיד קרא דמפי משה הוה : שיאמרו

*בגמ' של הב"ח ג"כ אתם תלמידי נעש'תם חבירי

נשא אשת ומת הרי זו פטורה · ואף ע"ג דלא תקינו רבנן נשואין לקטן* מ"מ אר"י דליכא איסור' דלא חשיבא ביאת זנות ומצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמר בהנשרפין (ד' עו : ושם) דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו'* : קרעו סלקא דעתך · קרעו משמע בכוונה : אגורה באהלך עולמים · כשנשמתו בישיבת של מעלה שפתותיו נעו בקבר כאלו מדברות נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים .

הדרן עלך האשה רבה

עין משפט נר מצוה

שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן *יוחי כל ת"ח *שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר אמר ר' יצחק בן זעירא ואיתימ' שמעון נזיר' מאי קראה °וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף תלמידי חכמים כיון שאומר דבר שמועה מפיהם בעה"ז שפתותיהם דובבות בקבר : אחד בן ט' שנים וכו' · ורמינהי *בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות יביאו ראיה שהוא בת עשרים והיא האיילונית לא חולצת ולא מתייבמת הא אתמר עלה אמר ר' שמואל בר יצחק אמר רב והוא שנולדו לו סימני סרים אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסרים שמע מינ' וכי לא נולדו לו סימני סרים עד כמה תני דבי ר' חייא עד רוב שנותיו כי אתו לקמיה *דרבא אי כחוש אמר להו זילו אבריוהו ואי בריא אמר להו זילו אכחשוהו דהני סימנין זימנין *דנתרי מחמת כחישות' וזימנין דנתרי מחמת בריותא :

הדרן עלך האשה רבה

נושאין על האנוסה ועל המפותה האונס והמפתה על הנשואה חייב *נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו : גמ' תנינ' להא דת"ר אנס אשה מותר לישא בתה נשא אשה אסור לישא בתה ורמינהי *הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה מדרבנן וכל היכא דאיכ' איסור' מדרבנן תני נושאין לכתחלה כי תנן מתניתין לאחר מיתה מנא ה"מ דת"ר בכולן נאמר שכיבה וכאן נאמר קיחה לומר לך דרך ליקוחין אסרה תורה אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה גבי אחותו דכתיב °איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו הכי נמי דרך קיחה הוא דאסור דרך שכיבה שרי א"ל ליקוחין כתיבי בתורה סתם הראוי' לקיחה קיחה הראוי' לשכיבה שכיבה רבא אמר אנס אשה מותר לישא בתה מהכא *כתיב °ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בנה דידה ובת בתה דידה גלי וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח הא כיצד כאן באונסין כאן בנשואין איפוך אנא עריות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר : ר' יהודה אוסר באנוסת אביו וכו' · אמר רב גידל אמר רב *מ"ט דר' יהודה דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב דכתיב "מעיליה דקרא °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה מיבעי ליה לכדרב ענן דאמר רב ענן אמר שמואל בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ומאי כנף אביו כנף הראוי לאביו לא יגלה ותיפוק ליה משום דודתו לעבור עליה בשני לאוין ותיפוק ליה משום יבמה לשוק לעבור עליה בשלשה לאוין ואיבעית אימא לאחר מיתה

אח

שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה · שיהיו שפתי נעות בקבר כאלו אני חי : דובבות · נעות לשון *דבר שמרתיה ומבלבך : כומר · כלי שמניחין בו ענבים עד שמתחממין ויינו נוח לצאת כמו מכמר ביסר' דתמיד כשתא (דף כח) : דובב · היינו היין רותח ונע ויוצא למעלה · דובב פרי"טה : לא חולץ ולא מייבם · דלאו בר אוקומי שם לאחיו הוא אלמא כגדול חשוב ולא אמרינן קטן הוא וימתינו לו : והוא שנולדו כו' · הא דקתני דחשבינן ליה כגדול כגון שנולדו לו סימני סרים דמוכחא מלתא דהאי דלא מייתי משום דסרים הוא אבל כל כמה דלא חזינן ביה סימני סרים תלינן ביה קטנות וחיישינן דלמא אתו : עד כמה · נידון כקטן : כי אתו לקמי' דרבא · בן כ' שלא הביא למבדק אי משום קטנות אי משום סריסות : אבריוהו · האכילוהו והסקוהו עד שיבא בריא ושמן :

הדרן עלך האשה רבה

נושאין על האנוסה · לאחר שאנס ופתה את האשה מותר לישא בתה ואחותה ואמה : ר' יהודה אוסר כו' · בגמר' מפרש טעמא : גמ' הנטען · הנחשד ויצא עליו קול : מדרבנן · משום גזירה שמא לאחר שישא את בתה יזנה עם הראשונ' והוה אונס ומפתה על הנשואה : תני נושאין לכתחלה · בתמיה : לאחר מיתה · שמתה האנוסה והמפותה דתו ליכא למגזר מידי : בכולן נאמר שכיבה · בכל עריות בפרשת קדושים תהיו בכלתו ודודתו בזכור ובבהמ' : וכאן · באשה ואמה ובקרובות הנאסרות לו מחמת אשתו : נאמרה קיחה · איש כי יקח את אשה ואת אמה (ויקרא כ) ואשה אל אחותה לא תקח (שם יח) : דרך ליקוחין · שהיתה ראשונה לקיחתו חייב על השנייה כשבא עליה דבשנייה ליכא למימר ליקוחין דהא לא תפסי בה קידושין : הראוי' לשכיבה · היכא דליכא למימר ליקוחין ממש : ואיפוך אנא · בת בנך דממעט לבת בנה בנשואתו משתעי ואידך קרא דאסר לבת בנה ואע"ג דלאו מניה באנוסה מוקמינן ליה : לאחר מיתה · שמת אביו דליכא לאו דיבמה לשוק ואוקמא קרא עליה בלאו דכנף הראוי לאביו ובלאו דדודתו :

אח

נושאין על האנוסה · איידי דתנא בהאשה רבה (ד' צה) דאין שכיבת אחותה אוסרתה תנא נמי בהאי פרקא דאם אנס אשה מותר לישא קרובותיה : וכל היכא דאיכא איסורא דרבנן תני נושאין לכתחלה · ה"ה דה"מ למיפרך מברייתא דקתני דמותר אלא דניחא ליה למיפרך ממתניתין : הראוי לקיחה קיחה · מדלא כתיב בלשון שכיבה משמע לדרשא דדרך ליקוחין הוא דאתא לכך בא למעט אונסין אבל כי יקח את אחותו התם ליכא למיטעי שר"ל קיחה אלא שכיבה דכ"ע ידעי דאין קידושין תופסין באחותו : ואיפוך אנא · דאונסין יש לאסור יותר כיון דעבד איסורא ועבר על ומלאה הארץ זמה (ויקרא יט) אבל בנישואין דלא עבד איסורא אין לאסור בקרובותיה : עריות שאר כתיב בהו · וא"ת כיון דאיסור אשה ובתה מערות אשה ובתה לא תגלה נפקא אימא שלא אסר הכתוב אלא היכא דגלי ערות שתיהן אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה מותר לגלות ערות האחר' ואר"י דסברא היא כיון דכתב שאר בקרא וע"י הנישואין באה השארות : איבעית אימא לאחר מיתה · וכנף אביו הוא היינו כנף שראוי לאביו בחייו :

אח

אח מאב ולא מאם והוא בעלה דאם ואנא ברתי דאנתתיה אמר רמי בר חמא דלא כר' יהודה דמתניתין אח הוא וברי הוא אחתיה אנא דהאי דדרינ' אכתפאי משכחת לה בכותי הבא על בתו שלמ' לך ברי בת אחתיך אנא משכחת לה בכותי הבא על בת בתו דלאי דדלו דוול' *ליפול בכו סתר פתר דהאי דדרינ' הוא בר ואנא ברת אחוה משכחת לה בכותי הבא על בת בנו בייא בייא מאח והוא אב והוא בעל והוא בר בעל והוא בעלה דאם ואנא ברתה דאיתתיה ולא יהיב פיתא לאחוה יתמי בני ברתיה משכחת לה בכותי הבא על אמו והוליד ממנה בת וחזר ובא על אותה בת וחזר זקן ובא עליה והוליד ממנה בנים אנא ואת אחי אנא ואבוך אחי אנא ואמך אחי משכחת לה בכותי הבא על אמו והוליד ממנה שתי בנות וחזר ובא על אחת מהן והוליד ממנה בן וקרי' ליה אחתיה דאימא וקאמרה ליה הכי אנא ואת בני אחי אנא ואבוך בני אחי הא בהיתר' נמי משכחת לה כגון ראובן שיש לו שתי בנות ואת' שמעון ונסב חדא מינייהו ואתא בר לוי ונסב חדא מינייהו וקאמר ליה בריה דשמעון *לבר בריה דלוי :

מתני' הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפיו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה :

גמ' בני יודן אמת' אשתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למנסב נשי דהדדי א"ל רבא והא רב ששת אמר ליה הוא אסר ואנא שרינ' מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרא בתר אבא שדינן דהא בני פלני' קרו להו ורב ששת קרו להו נמי בני פלונית ואיכ' דאמר פליג רב אחא בר יעקב אפי' באחין מן האם ומ"ט *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי תנן הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין מ"ט לאו משום דאסירי לא דאינה בתורת חליצה ויבום ושרי' לעלמ' ואינהו נמי שרו והא קתני אפי' אי אמרת בשלמ' אסיר' היינו דקתני אפי' דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכשתי אמהות דמו אפי' הכי אסירי אלא אי אמרת שרו מאי אפי' דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה ואתי לאיחלופי בישרא' אפי' הכי שרי איכא דאמרי הכי נמי מסתבר' דשרו דקתני אפי' אי אמרת בשלמ' שרו היינו דקתני אפי' דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה דאתי לאיחלופי בישרא' אפי' הכי שרו אלא אי אמרת אסירי מאי אפי' דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה דכשתי אמהות דמו אפ"ה אסירי ת"ש שני אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראלים לכל דבריהן קתני מיהת אין חייבין משום אשת אח חיובא ליבא הא

אח מאב כו' · משלות הן ורגילין בני אדם לאומרן : והוא בעלה דאם · אחי מאבי נשא את אמי היינו דיעקב אנס את אשה והוליד בת ונשא ראובן את אנוסת אביו ובת יעקב אומרת כן : ברי הוא · בני הוא : שלום לך בני · שלום עליך ברי : בת אחותך אני · בכותי הבא על בת בתו והוליד בן ונמצאת זו אמו ובת אחותו שאמה של זו אחותו מן האב : דלאי דדלו דוולא · לבני פועלין המשקין את השדות אני שואלת חידה זו : ליפול לבו סתר פתר · הרי נפלה לכם חידה סתומה ומוסתרת להפתר : ה"ג בר הוא ואנא בת אחוה משכחת לה בכותי הבא על בת בנו : בייא מאח · קובלת אני על אחי שהוא אבי ובעלי ובן בעלי והוא בעלה דאם שהולידני מאמי והיינו כמי דהוא אב אלא לאפושי מילי הוא : וחזר הזקן · אביו של זה וקאמרה הך בת של אביה הכי דהוא אחיה מן האם וגם אביה הוא ובעלה שחזר ובא עליה ובן בעלה שחזר הזקן ובא עליה והוליד בנים : לאחוה יתמי בני ברתיה · אלו בני הזקן שהוליד ממנה דהוו אחין מאביו ובני ברתיה : והוליד ממנה בן · וקאמר' ליה אחות אמו אנא ואת אחי מאב אחד אנא ואמך אחי מן אב אחד ואנא ואבוך אחי מן האם : וקא"ל בריה דשמעון לבר בריה דלוי · אנא ואת בני אחי בני שתי אחיות אנא ואבוך בני שני אחי' אנא ואמך בני שני אחים : **מתני'** לא חולצין וכו' · דאחוה מן האב בעינן וגר אין לו שאר האב דרחמנא אפקריה כזרע בהמה שנא' (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם : **גמ'** נשי דהדדי · אשת אחיו ולאו משום יבום אלא אפי' במקום בנים דקסבר אין קורבה לגר דכקטן שנולד דמי : מן האם ולא מן האב דכ"ע אסיר · דאתי לאיחלופי בישראל : בתר אביו שדינן ליה דהא בני פלניא קרו ליה · הלכך לא מסקי אינשי אדעתייהו שהן אחין מן האם ומידע ידעי דהאי דשריק להו משום דאין אחוה מן האב לגר דסתם כותית זונה היא ומאיש אחר הוא : קרו ליה נמי בני פלניתא · ואמרי אינשי הני ודאי אחי נינהו וקא שריקלהו באשת אחיו ואתי למישרי נמי בישראל כה"ג : מ"ט לאו משום דאסירי · משום אחוה ואשמעי' מתני' דלא שייכא בהו יבום וקיימא עליה באשת אח : אי אמרת בשלמא · לא מתייבמין דקתני מתני' הכי אשמעי' דאסירא ליבם היינו דקתני אפילו דאע"ג כו' ואיכא למימר דתיהוי עלי' כנכרית ואי בעי ליבומי מייבם אפ"ה אסירי : אלא אי אמרת · מתני' לא אתא לאשמועינן אלא דשריא לעלמא מאי אפילו דמשמע אע"ג דכשתי אמהות דמו שרו לעלמא לגבי יבמה לשוק לא איכפת לן אי בני אם אחת נינהו או לא : דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה דאתי לאיחלופי בישראל · ולמישרי יבמה לשוק בלא חליצ' אפי' הכי שרו לעלמא דמידע ידעי דיבום מן האב הוא וכותי אין לו אב ודוקא לעלמא אבל לדידהו מודי רב אחא דאפילו כרת דאשת אח איכא כיון דלידתן בקדושה הרי כאן אחוה מן האם ודקא משני רב אחא ולדידהו נמי שריין ארישא קאמר ולא אסיפא : שני אחים תאומים · דהני ודאי אחים נינהו מן האב דקי"ל (לקמן ד' נח) טיפה אחת היא ומתחלקת לשתים אפ"ה לא חולצין ולא מייבמין : ואין חייבים משום אשת אח · אפילו קידשו לאחר שנתגיירו דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הלכך אין לו אחוה ואפילו מן האם : לא חולצין ולא מייבמין · דלד יבום מן האב הוא והני אין להם אב דזרע מצרי כבהמה · אבל חייבין כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כישראלית שילדה בנים : הא

אח הוא ברי הוא · כל אלו המעשים לא משמיעין לך מידי אלא לתשובת הצדוקים :

דדלו דוולא · פי' בקונטרס פועלין המשקין שדות ובערוך *פירש חכמי' דולי מים מבורות עמוקים כלומ' מבינין הכל בחכמה :

מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסירי · פי' דלמא אתי לאיחלופי בישראל ולעיל בפרק שני (דף כב ושם) פירשנו :

והשני הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור · וא"ת מאי אפי' אדרבה כיון דלידתו של ראשון בקדושה דומה שהוא אחיו גמור שמותו' יותר כישראל וי"ל דמ"מ דמיא כשתי אמהות ולכך הוה ס"ד דשרי טפי וליכא למימר דלישמעינן רבותא טפי ואפילו הורתו ולידתו של ראשון שלא בקדושה דהתם יכול להיות דשרי : על

הא איסורא איכא ה"ה דאפילו איסורא נמי ליכא *ואיידי דבעי למיתני סיפא אבל חייבין תנא נמי רישא אין חייבין אמר רבא הא דאמור רבנן אין אב למצרי לא תימא משום דשטופי בזמה דלא ידיע אבל ידיע חיישינן אלא אפי' דידיע נמי לא חיישינן דהא שני אחין תאומים דטפה אחת היה ונחלקה לשתים וקתני סיפא לא חולצין ולא מייבמין ש"מ אפקורי אפקריה רחמנ' לזרעיה דכתיב בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם ת"ש דא"ר יוסי מעשה בניפטיים הגר שנשא אשת אחיו מאמו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין אישות לגר ולא גר דקדיש ה"נ לא תפסי בה קידושין אלא אימא אין איסור אשת אח לגר מאי לאו דנסבה אח כשהוא גר לא דנסבה כשהו' כותי כשהוא כותי מאי למימר' מהו דתימא לגזור כשהו' כותי אטו כשהוא גר קמ"ל ת"ש דאמר בן יאסיין כשהלכתי לכרכי הים מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו אמרתי לו בני מי הרשך אמר לי הרי אשה ושבעה בניה על ספסל זה ישב ר"ע ואמר שני דברים גר נושא אשת אחיו מאמו ואמר ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר *שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו שכינה קתני מיהת גר נושא אשת אחיו מאמו מאי לאו דנסבה אחיו כשהוא גר לא דנסבה כשהוא כותי מאי למימר' מהו דתימא נגזור כשהוא כותי אטו כשהוא גר קמ"ל ומי מהימן והאמר ר' אבא א"ר הונא אמר רב כל *ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו איבעי' אימא מורה ובא היה ואיבעי' אימא משום דקאמר הרי אשה ושבעה בניה ואיבעי' אימא שאני הבא דקאמר מעשה אחרינא בהדאי אמר מר ויהי דבר ה' אל יונה שני' לאמר שני' דברה עמו שכינה שלישי' לא דברה עמו והכתיב הוא השיב גבול ישרא' מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אמר רבינ' על עסקי נינוה קאמר ר"נ בר יצחק אמר הכי קאמר כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו הנביא כשם שנהפך נינוה מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה ת"ש *גר שהיה לידתו בקדושה והורתו שלא בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב כיצד נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים אחות האב מן האם יוציא מן

והא איסור' איכא · מדרבנן דלא ליתי לאיחלופי בישראל וקשיא לרב אחא : הא דאמור רבנן אין אב למצרי · ואפי' היכא דליכ' למימר כקטן שנולד דמי כגון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דיש לו שאר מן האם כשאר ישראל גמור ואין לו שאר מן האב : לא תימא משום דשטופי זימה הוא ולא ידעי' · אבוה מנו אבל היכא דידיע כגון היו אביו ואמו חבושים בבית האסורים דלא נבעלה לאחר חיישינן ואי נולד בקדושה דליכ' למימר כקטן שנולד ליהוי ליה נמי שאר אב דהא ודאי אבוה הוא : דהא שני אחים תאומים כו' · ה"ג וקאמר לא חולצין ולא מייבמין ומסיפ' יליף טעמ' דאי מרישא לא מצי למילף דאפי' שאר האם אין לו דטעמא לאו משום דזרמת סוסים הוא אלא משום דכקטן שנולד דמי : זרמת · זרעו שהוא יורה כחץ כזרם מים המקלח בכח : בנפטיים הגר : דנסבה אחיו · המת כשהוא גר דהויא קידושיו קידושין ושריא לאחיו דאין לו אחוה דכקטן שנולד דמי : כשהוא נכרי · ומשנתגייר לא ידעה דלא הוה ליה בה קדושין הלכך שרי לאחוה : הרי אשה · גיור' ושבעה בניה *שהתיר להן רבי עקיבא לישא איש את אשת אחיו ומהן למדתי : אם קודם · שבא מעש' לידו היה רגיל לשנותו לתלמידיו שומעין לו אם לאו הואיל ודבר חידוש הוא שמא בשביל מעשה שבא לידו אומר' : הרי אשה ושבעה בניה · ראיה של קודם לנקהיא : ואיבעית אימ' שאני הבא דקאמר מלת' · דיונה בן אמתי בהדה ומגו דמהימן אהא מהימן נמי אהא דניכרין דברי אמת שביהד קבלן : הוא השיב · ירבעם בן יואש : על עסקי נינוה קאמר · דלא דברה עמו על עסקי נינוה אלא שני פעמים : ה"ג גר שהית' הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה : נשא אחותו מן האם · שנולדה בהיותה נכרית יוציא ואע"ג דלאו אחותו היא דכקטן שנולד דמי גזירה דלמ' אתי למנסב אחותו שנולדה אחריו דבההי' איכ' כרת דלידת שניהם בקדושה ואחותו גמורה מן האם הויא כישראלית שילדה בן ובת : מן האב יקיים · שהכל יודעין דאין אב לכותי ואי נמי אתי למנסב בת אביו שיוליד מאשה אחרת משנתגייר לא איכפת לן דהא לאו בנו הוא : אחות האב מן האם יוציא · גזירה משום אחותו מן האם כדאמרן : מן

על עסקי נינוה · תימ' דלמאי אצטריך למכתב שנית ולא שלישי' דלא אשכחן שדברה עמו שלישי' ושמא כיון שמצינו שחזרו לקלקולם ונתנבא עליהם נחום האלקושי היינו יכולים לסבור שגם אז נתנבא עליהן יונה וא"ת והא אשכחן דדברה עמו שלישי' בעסקי נינוה דכתיב ויאמר ה' אל יונה ההיטב חרה לך על הקיקיון ואני לא אחוס על נינוה וגו' וי"ל דהכי לאו עסקי נינוה נינהו ומיהו לרב נחמן בר יצחק דאמר שוב לא דברה עמו קשיא וי"ל שזה היה אותו יום וחשיב הכל נבואה אחת :

רב נחמן בר יצחק אומר ה"ק כו' · אמר ר"י שחולק על אותו מדרש שהביא רש"י בפי' נביאים (מלכים ב י) ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות וגומר ע"י יונה בן אמתי אמר לו או שמא אינו חושב אלא דברים שהוא צורך גדול כגון מעשה נינוה וכיוצא בו :

נשא אחותו מן האם יוציא · פי' בקונטרס דגזרינן שמא ישא אחותו שנולדה אחריו שיש בה כרת משמע שסובר דאם היתה גם לידתו שלא בקדושה היה מותר באחותו מן האם שנולד' בנכריות כיון דתרווייהו שלא בקדושה דהתם ליכא למגזר שמא ישא אחותו שנולדה אחריו וקשה דהא לעיל *בפ"ב (ד' כב ושם) אמימר אמר האחין מן האם מעידים לכתחלה ומאי שנא מעריות פי' שאפי' נתגיירו ונולדו בנכריות שייך בהו קורבה ומשני ערוה לכל מסורה כו' משמע דאפי' נולדו בנכריות שייך בהו קורבה דאם דבסתם גיורת מיירי ועוד בני יודן אמתא הורתן ולידתן שלא בקדושה הוה ואפי' הכי אסר להו רב ששת (לעיל דף כג :) למינסב נשי דהדדי אלא י"ל דטעמא דדלמא אתי לאיחלופי בישראל ואפי' בנולדו בהיותם נכריות יש לגזור בקורבת אם והא דנקט הכא לידתו בקדושה לרבותא נקטיה ואף ע"ג דלידתו בקדושה דכשתי אמהות דמו אפי' הכי אסירי דלמא אתו לאיחלופי בישראל וריב"א פיר' דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה דאי בקדושה הרי הוא כישראל גמור ומותר באחותו שנולדה בהיותה נכרית כיון דלית בה צד נכריות כלל ולא שייך בה שמא יאמרו אי נמי משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דפסיק ליה מלתא שלא איירי בין נולדה לפניו בנכרית בין נולדה אחריו בקדושה והר"ר חיים פירש דדוקא נקט ולידתו בקדושה דאז מן האב יקיים שלא ראה עצמו בנכריו' וליכא למימר ביה שמא יאמרו באנו מקדוש' חמורה לקדוש' קלה אבל אם גם לידה שלא בקדושה אפי' מן האב יוציא דכיון שראה עצמו בנכריו' אתי למימר באנו מקדושה חמורה כו' דהא שמעי' לרבי מאיר דהכא בירושלמי ובבראשית רבה דאסר בן נח באחותו בין מן האב בין מן האם דדריש על כן יעזב איש את אביו ואת אמו (בראשי' ב) בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו ומיהו נראה לר"י דהך ברייתא פליגא אירושלמי ובראשית רבה דהא משמע דכ"ע מוקי הכא קרא לאחות אב ואחות אם והיינו כרבנן דהתם ועוד דטעמא דאחות אב מן האם יוציא משמע בפרק ד' מיתות (דף נח ·) דהוי משום שמא יאמרו באנו דאלו טעמא דאיחלופי ליתי' הכא בקורבת אב א"כ משמע דבהאי גר דלידתו בקדושה שייך שפיר טעמא שמא יאמרו אע"פ שלא ראה עצמו שעה אחת בנכריות וזה דוחק לומר דאחות אב מן האם לא קאי אגר דרישא אלא מיירי בלידתו שלא בקדושה כי היכי דלא קאי נמי סיפא דקתני נשא אשה ובתה ארישא כדפי' בקונ' דהכא משמע דקאי אגר דרישא :

אחות האב מן האם יוציא · פי' בקונטרס דגזרינן משום אחותו מן האם ואין נראה דבהדיא משמע בפרק ד' מיתות (שם) דטעמא משום שמא יאמרו דמוקי התם הך ברייתא כרבי אליעזר דדריש את אביו זו אחות אביו וא"כ מיתסרא בנכריות : אשת

עין משפט נר מצוה

י

א מיי' פי"ד מה' איסורי ביאה טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' ג

יא

ב ג שם סעי' ב

גי' הב"ח בפ"ב אמרינן אמימר

מן האב יקיים אחו' האם מן האם יוציא מן האב ר"מ אומר יוציא וחכ"א יקיים שהיה ר"מ אומר כל ערוה שהיא משום שאר האם יוציא משום האב יקיים ומותר "באש' אחיו מאמו ובאשת אחי אביו ושאר כל העריו' מותרו' לו לאתויי אשת האב נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת לכתחלה לא יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו קתני מיהת מותר באש' אחיו מאי לאו דנסבה אחיו כשהוא גר לא דנסבה כשהוא נכרי מאי למימר' מהו דתימא ליגזר כשהוא נכרי אטו כשהוא גר קמ"ל אמר מר נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת לכתחלה לא יכנוס השתא אפוקי מפיק לכתחל' מיבעי' התם קאי והכי קאמר הך דאמור רבנן יקיים לכתחלה לא יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו חדא כרבי ישמעאל וחדא כר"ע מאן דאסר *כר' ישמעאל דאמר חמותו לאח' מיתה באיסורא קיימא וגבי גר גזרי ביה רבנן ומאן דשרא כר"ע דאמר חמותו לאחר מיתה קליש ליה איסורא וגבי גר לא גזרו ביה רבנן:

מתני' חמש נשים שנתערבו ולדותיהן הגדילו התערובו' ונשאו נשים ומתו ארבעה חולצין לאח' ואחר מייבם אותה הוא ושלש' חולצין לאח' ואחר מייבם נמצאו ארבע חליצו' ויבום לכל אחת ואח' : **גמ'** *ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקפגע ביבמה לשוק מאי הוא ושלשה חולצין לאח' דלא תימא ליבמינהו חד לכולהו אלא כל חד וחד מייבם חדא דלמא מתרמיא ליה דידיה * "מקצתן אחין ומקצתן שאין אחין האחין חולצין ושאין אחין מייבמין מאי קאמר א"ר ספר' ה"ק מקצתן אחין מן האב ומקצתן אחין מן האם אחין מן האם חולצין ואחין מן האב מייבמין מקצתן כהנים ומקצתן שאינן כהנים כהנים חולצין ושאינן כהנים מייבמין מקצתן כהנים ומקצתן אחין מן האם אלו ואלו חולצין ולא מייבמין ת"ר

מן האב רבי מאיר אומר יוציא · הואיל ואיכא צד אם וחכמים אומרים יקיים · דלא דמיא לאחות האב מן האם דבכהאי איכ' למגזר משום אחותו מן האם דדמיא לה אבל אחות האם מן האב לא דמיא לאחותו מן האם : ומותר באשת אחיו · ואפי' מאמו שנולד בהיותו נכרי ולא גזור רבנן משום אשת אחיו הנולד אחריו דבקדו' גזור רבנן אבל במידי דלא אתי אלא על ידי קידושין לא גזור · נשא אשה ובתה · אגר דעלמא קאי שנשא בהיותו נכרי אשה ובתה ונתגיירו עמו דאלו האי דנולד בקדושה לא נסיב אשה ובתה וא"ת שנשא גיורות שנתגיירו האם והבת לית להו קורבה דקטן שנולד דמו למה לי גר אפי' בישראל נמי מצי למימר הכי : כונס אחת ומוציא אחת : דלא ליתי למישרי בישראל אשה ובתה : לכתחלה לא יכנוס · לקמן מפרש : מותר בחמותו · דכולי האי לא גזור רבנן : ואיכא דתני אסור בחמותו · פלוגתייהו מפרש לקמן : הנך דאמור רבנן יקיים · כגון אחותו מן האב וחברותיה : קליש ליה איסור' · לגבי ישראל איכא בשריפה: פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא מפ' [לעיל] בהאשה רבה (דף צד :) : **מתני'** שנתערבו ולדותיהן · זכרים ויש לכל אחת בן ודאי שלא נתערב: ארבעה חולצין לאחת · בן ודאי של כל אחת מן הארבע' חולץ לאחת מהן דכל חד ספק ליה באשת אחיו ובן החמישית ישאנה ממה נפשך אם אשת אחיו היא הרי טוב ואם לאו הרי חלץ לה יבמה : הוא ושלש' · זה שייבם חולץ לאחרת ושלש' עמו והחמישי מייבם ממה נפשך וחוזרי' השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהן והחמישי מייבם וכן כולם ארבעה חולצין תחלה לפי שאין אחד רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה דלא ליפגע ביבמה לשוק וה"ה נמי דמצו ארבעה למיחלץ לכולהו והחמישי ישא את כולן אלא אמרינן בגמר' דהכי שפיר טפי דלמא לכל חד מתרמיא דידיה ומיקיימת מצות יבום : **גמ'** דוקא מיחלץ' מכל ארבעה הודאין והדר יבומי לחמישי : מאי הוא ושלשה· מאי איכפת לן אי חלצי לה הנך ארבעה נופייהו והאי דייבם לקמייתא לייבמה נמי הך ומשני לא לייבמה יחד כו' : ה"ג מקצתן אחין ומקצתן שאין אחין אחין חולצין שאינן אחין מייבמין "מאי קאמר מקצתן אחין מן האב ומקצתן אחין מן האם · מקצתן של ודאין אחין לכ כ התערובות מן האב ומקצתן יש להן בהני תערובות אחין מן האם שלא מן האב לבד אחים שיש להן בתוכן מן האב כגון ראובן שנשא רחל וחנה וילדה לו רחל את יוסף גירשה לרחל ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת ונתעברה רחל וילדו היא וחנה אשתו של ראובן וג' נשים אחרות ה' זכרים במחבא ונתערבו נמצ' שיש לו ליוסף בתערובת הללו ב' אחין אחד מן האב ואחד מן האם בנה של חנה אחיו מן האב ובנה של רחל מבועז אחיו מן האם : אחין מן האם חולצין · יוסף זה שיש לו בתערובת אח מן האם חולץ לכולן לפטור את אשת אחיו מן האב ואינו רשאי לייבם אחת מהן אפי' לאחר חליצתה מארבעה חבריו שמא יפגע באשת אחיו מאמו שהיא בכרת : ואחין מן האב · ארבעה האחרים שאין להם בתערובות אלא אחין מן האב מייבמין כל אחת ואח' אחר שחלצה מן הארבעה ישאנה החמישי נמצא אחד מייבם שתים או יהיו לאחת ה' חליצות והכי מיתוקמ' ליש' קמיית' דשמעתא "מקצתן (אחין) של ודאין האחין מן האם לאחד מן התערובות ומקצתן שאינן להן אחין מן האם °אלא מן האב (*אחין חולצין) אותן שהן אחין מן האם חולצין לכולם ושאינן אחין להן מן האם °אלא מן האב מייבמין : מקצתן · של ודאין ותערובתן כהנים ומקצתן שאין כהנים כהנים חולצים לכולם ואי אפשר להם לייבם הואיל וחלצה ארבע חליצות שמא האחד החולץ לא היה יבמה וחליצתו חליצה וכהן אסור בה :

יש

אשת אביו · קך ברייתא כרבי אליעזר אבל רבי עקיבא פליג עליה ואסר אשת אביו ושרא אחות אביו וה"נ פוסקין כר' עקיב' דרבי אליעזר שמותי הוא ומיהו יש ליזהר כרבי אליעזר : **נשא** אשה ובתה · בנשאן כשהוא והן בנכריות איירי כמו שמדקדק בקונטרס ועוד יש לדקדק מדתני כונס אחת ואי בישראל איירי הוה ליה למימר וקיים אחת : **אשה** ובתה · וה"ה אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב דהיינו שאר האב פשיטא שאין מוציא ושמא לכתחלה לא יכנוס או שמא כיון שאין האיסור בא אלא על ידי קידושין אף לכתחלה יכנוס כדאמרינן שמותר באשת אחיו מאמו ולא גזרינן משום אחיו הנולד אחריו לפי הקונטרס : **מותר** באשת אחיו מאי לאו דנסב' כשהוא גר · תימ' לר"י דאמאי שרינן כשהוא גר הא לעיל גזרינן באחותו מאמו משום דאתי לאיחלופי הכא נמי וכי תימ' כיון שהוא על ידי קידושין לא גזרינן והא חמותו דעל ידי קידושין וקתני דאסור וי"ל דשאני חמותו דע"י קידושי עצמו אבל אשת אחיו דע"י קידושי אחיו הוא ועוד דאשת אחיו בי אחיו לא שכיחא אבל אמה ובתה שכיחי אהדדי אי נמי חמותו נקראת על שמו דקרו לה חמתי' דפלניא אבל אשת אחיו לא מיקרי' אשת אחי פלוני : **קליש** לה איסורא · תימה דמ"מ מאי משני אכתי איכא כרת דלא מיעט' הכתוב אלא משריפה כדאמרינן לעיל (דף צד·) וי"ל דמכל מקום כיון דקליש איסוריה לא רצו חכמים לגזור בגרים לאחר מיתה כיון דאף מחיים שריא מן הדין ואם תאמר לאביי דאמר בהאשה רבה (שם:) דלא שרא רבי עקיבא חמות לאחר מיתה מאי איכ' למימר וי"ל דלאביי ודאי ליכא מאן דתני מותר בחמותו : **מקצתן** אחין · ברייתא היא ור"ח גריס ת"ר כתב :

עין משפט
נר מצוה

יב
א מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג

*גי' הב"ח באשת אחיו ובאשת כצ"ל ותי' מאמו כמחק

יג
ב שם סעי' ב

יד
ג שם סעי' ה

טו
ד שם סעי' ו

טז
ה שם סעי' ג

יז
ו מיי' פ"ח מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעו סעי' ח

יח
ז טוש"ע שם

*גי' הב"ח ת"ר מקצתן

*גי' הב"ח מאי קאמר אמר רב ספרא ה"ק מקצתן

°ב"א שלא
*רש"ל ת"ז
°ס"א שלא

*גי' הב"ח מקצתן של ודאין ותי' אחין כמחק

[תוספ' פי"ב]

[לעיל לד : סנהדרין עו :]

[לקמן לט: ק :]

ת"ר *יש חולץ לאמו מספק לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אמו ואשה אחרת ולהן שני זכרים וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ובא בנה של זו ונשא אמו של זה ובנה של זו נשא אמו של זה ומתו בלא בנים זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום ומתו בלא בנים חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אשתו ואשה אחרת שילדו שתי נקבו' במחבא ובאו אחיהם ונשאום ומתו בלא בנים זה חולץ לבתו מספק וזה חולץ לבתו מספק תני' *היה ר"מ אומר איש ואשה פעמים שמולידין חמש אומות כיצד ישרא' שלקח עבד ושפחה מן השוק ולהן שני בנים ונתגייר אחד מהן נמצא אחד גר ואחד נכרי הטבילן לשם עבדות ונזקקו זה לזה הרי כאן גר ונכרי ועבד שיחרר את השפח' ובא עליה העבד הרי כאן גר ונכרי ועבד וממזר שיחרר שניהם והשיאן זה לזה הרי כאן גר ונכרי ועבד וממזר וישראל מאי קמ"ל *נכרי ועבד הבא על בת ישרא' הולד ממזר ת"ר *יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה כיצד ישרא' לקח עבד ושפחה מן השוק ולהם בן ושיחרר את השפחה ונשאה ועמד וכתב כל נכסיו לבנה נמצא זה מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה מאי קמ"ל כולה ר"מ היא ועבדי מטלטלי *ומטלטלי משתעבדי לכתוב' ואיבעי' אימא הא קמ"ל *עבדא במקרקע דמי : **מתני'** האשה שנתערב ולדה בולד כלתה הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו בני הזקנ' או חולצין או מייבמין שספק אשת אחיו ואשת בן אחיו מתו הכשרים התערובות לבני הזקנה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ואישת אחי אביו לבני הכלה אחד חולץ ואחד מייבם *כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלים בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן ואינן

יש חולץ לאחותו מספק · אע"פ שהיא מחמש עשרה נשים הפוטרות צרותיהן וכן לבתו ואמו : אמו ואשה אחרת · שילדו שני זכרים במחבא והוא א' מהן ולהן שני זכרים ודאין כגון רחל אשת יעקב שהיה לה יוסף ממנו וחנה אשת ראובן שהיה לה אהרן ממנו וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ומתו יעקב וראובן ובא יוסף בנה של רחל ונשא חנה אמו של אהרן ואהרן נשא את רחל ומתו יוסף ואהרן ונפלו לפני התערובות רחל לפני בנה של חנה שהוא אחי אהרן וחנה לפני בנה של רחל שהוא אחי יוסף ומתוך שאין ידוע מי בנה ומי יבמה צריכה חליצה משניהן נמצ' כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק : ה"ג לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ועמדו שני אחים מן האב ונשאום חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק כך שנוי בתוספת' (דמכילתין פי"ב) אמו שילדה מאי אחר שנשאה לאחר מיתת אביו וילדה עם אשה אחרת שתיהן שתי נקבות ואין ידוע איזו בת לאיזו אם ועמדו שני אחין שהיו לזה מאביו שלא מאמו ונשאום לשתי הנקבות הללו המעורבו' ונפלו שתיהן לפני זה ליבום ואחת מהן אחותו מאמו ואלו היה מכירה לא היתה צריכה חליצה ועכשיו שאין מכירה שתיהן צריכות חליצה · לישנא אחרינא ובא אחיהם שלא מאותה האם ונשאום אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של אהרן נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ושמא אחותו היא וכן אהרן ז"ו שמ"עתי ולב"י מגמ"גם ב"ה דהא שמא לאו אחותו היא והכי איבעי ליה למימר זה חולץ לספק אחותו וזה חולץ לספק אחותו אבל לאחותו מספק משמע שחלץ ודאי לאחותו מחמת ספק שבידו : אשתו ואשה אחרת · אשת ראובן ואשת כלב שילדו שתי נקבות במחבא נמצאת האחת בתו ובאו (אחיהן אחי הבעלים הם) שני אחי ראובן ונשאום נמצא ראובן חולץ לבתו מספק ששתיהן צריכות חליצה ואם היה מכיר בתו היתה פטורה ואשתי אחי כלב נשאום הרי כלב חולץ לבתו מספק ולשון מורי"י אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של כלב נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ואע"פ שספק בתו היא וכן כלב ולאו היינו נמי חולץ לבתו מספק אלא חולץ לספק בתו : אחד נכרי ואחד גר · דבנים שילדה בעודה תחת ידי הנכרי המוכרה אין עבדים דקיימא לן בהחולץ (דף מו ·) מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם מכם ולא הם קונין זה מזה : שיחרר את השפחה · והרי היא כישראלית ובא עליה העבד הולד ממזר : ולהם בן · ולא קנה את הבן : וכתב לו כל נכסיו · ומת והרי אמו תובעת כתובתה מן הנכסים: כולה רבי מאיר היא · הא מתניתא בתרייתא דיש מוכר רבי מאיר נמי אמרה וסיפא דקמייתא היא ומשום הכי קתני עבד משועבד לכתובה דרבי מאיר סבר מטלטלים משתעבדי לכתובה במסכת כתובות בפרק האשה שנפלו (דף פ :) דקתני הניח פירות התלושים מן הקרקע כו' : **מתני'** לבני הכלה · לאשת בן הכלה ודאי : אחד מן התערובות חולץ תחלה ואח"כ מייבם השני ממה נפשך אם יבמתו היא הרי טוב ואם אשת בן אחיו היא הרי חלץ לה יבמה ומותרת לו : אוכלין בתרומה · אחד כהן ואחד עבד כהן : חולקין חלק אחד · מפרש בגמרא :

בין

כתב כל נכסיו לבנה כו' · בסמוך מוקי לה כרבי מאיר דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה תימה לר"ת דבכל דוכתא משמע דבמניה פליגי בהאומר בקדושין (דף סה :) גבי שנים שבאו ממדינת הים וקבילה עמהן כו' דקאמר אשה גובה כתובתה מן הקבילה ומוקי לה כרבי מאיר וכן בנדרים (דף סה :) גבי אפי' אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן לה כתובה ש"מ מטלטלי משתעבדי לכתובה והא עיקר פלוגתייהו בהאשה שנפלו (דף פא ושם) גבי הניח אחיו מעות כו' דפליגי התם ר"מ ורבנן אי משתעבדי לכתובה או לא משמע דביתמי פליגי אבל מניה מודו רבנן דמשתעבדי כמו בבעל חוב דאפי' מגלימא דעל כתפיה ואר"ת דיבם במקום אחיו קאי והוי כמניה אבל מיתמי אפי' רבי מאיר מודה דלא משתעבדי וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי אית ליה דמשתעבדי אם כן סברת ר' מאיר הפוכה מדרבנן דלרבנן כתובה גרוע' מב"ח דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מניה ובב"ח אפי' מגלימא דעל כתפיה ולר"מ עדיפא דאפי' מטלטלי דיתמי משתעבדי לה ולב"ח לא משתעבדי אלא ודאי לכ"ע מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה ומיהו קשה דהכא משמע דמטלטלי דמתנה משתעבדי לרבי מאיר ומתנה אלימא מיתמי דשטרא שאין בו אחריות לא גבי ממקבל מתנה כדמשמע בפ"ק דבבא מציע' (דף יג :) דתנן מצא שטר שאין בו אחריות נכסים יחזיר ולא חיישינן שמא יעשה קנוניא על מקבל מתנה ואלו מיתמי אפי' מלוה על פה קיימא לן (ב"ב דף קעו) דגבי ואר"י דהכא במתנת שכיב מרע איירי דגרועה כגון ירושה אבל ממתנת בריא לא גביא וכן משמע ביש נוחלין דקאמר מה ירושה דאורייתא אלמנתו נזונית מנכסיו מתנת ש"מ דרבנן לא כל שכן ולפי מה שתקנו דגובה אשה לכתובתה ממטלטלי דיתמי כ"ש דגביא ממטלטלי דמתנת ש"מ אבל ממתנ' בריא דעדיפא לא תקינו שתגבה : **מני** רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה · אע"ג דבכל דוכתא אמרי' הוקשו עבדים לקרקעות הכא יש לחושבם כמטלטלי דלא סמכא דעתא עלייהו לפי שמתים ובורחים ולישנא דחשיב להו מקרקעי סבר דסמכא דעת' עלייהו כמו קרקעות : **ספק** אשת אחיו ואשת בן אחיו · אמרינן בירושלמי זאת אומרת מותר לאדם לישא אשת בן אחיו פי' אף ע"פ שיכול לבא לידי ביטול מצות יבמי' אם ימות ותפול לפני האחי' אפ"ה מותר מכאן יכול להיות ראיה לפירוש ריב"ן שפי' בהבא על יבמתו (דף סב ·) והנוש' בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בת אחיו אין עושה כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין* :

ואינן

עין משפט
נר מצוה

יט
א מיי' פ"ה מה' יבום טור וש"ע אה"ע סי' קעו סעיף ה

כ
ב שם סעי' ו

[וע' היטיב תו' לעיל סב : ד"ה והנושא]

[תוספ' פי"ב]

[תוספ' קדושין פ"ה ע"ש]

[תוספ' קדושין פ"ה]

[גיטין דף מב : תמורה ח ·]

ואינן מיטמאין למתים ואין נושאין נשים בין כשרו' בין פסולו' הגדילו התערובו' ושחררו זה את זה נושאין נשים ראויו' לכהונה ואינן מיטמאין למתים ואם נטמאו אינן סופגין הארבעים ואינן אוכלין בתרומה ואם אכלו *אינן משלמין קרן וחומש ואינן חולקין על הגורן ומוכרין את התרומה והדמים שלהם ואינן חולקין בקדשי המקדש ואינו נותנים להם קדשים ואין מוציאין שלהם מידיהם ופטורין מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים : **גמ'** מהו הכשרים וכו' אלא הנך משום דאיערוב להו הוו להו פסולין א"ר פפא אימר ומתו הודאין : לבני הכלה אחד חולץ וכו' · *דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקפגע ביבמה לשוק : כהנת שנתערב וכו' · חלק אחד פשיטא אימא חלק כאחד תנן כמ"ד אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דתני' *אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר יכול שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי במקומו של ר' יהודה היו מעלין מתרומה ליוחסין במקומו של רבי יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין תניא *אמר ר' אלעזר בר צדוק מימי לא העדתי אלא עדות אחד והעלו עבד לכהונה ע"פ העלו ס"ד (*השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש) אלא אימא בקשו לעלות עבד לכהונה ע"פ חזא באתריה דרבי יוסי ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה ת"ר *עשרה אין חולקין להם תרומה בבי הגרנו' ואלו הן חרש שוטה וקטן טומטום ואנדרוגינו' והעבד והאשה והערל והטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו וכולן משגרין להם לבתיהם חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו בשלמ' *חרש שוטה וקטן לאו בני דיעה נינהו טומטום ואנדרוגינוס נמי

בריה

בין כשרות · משום עבד : בין פסולות · כגון שפחה משום כהן : הראויות לכהונה · ולא גרושה וחלוצה משום כהן : אין סופגין כו' · דכל חד אמר אנא לאו כהן אנא (והתראת ספק היא): אין משלמין · דכל חד אמר אנא כהן : ואין חולקין על הגורן · אין נותנין להם תרומה על הגורן שהמשוחרר ישראל הוא : ומוכרין את התרומה · תרומת תבואתן כשמפרישין אותה אין צריכין לתתה לכהן דכל חד אומר לכהנא אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקול ומ"מ לאוכלה אי אפשר אלא מוכרין אותה לכהנים והדמים שלהן : ה"ג ואין חולקין בקדשי המקד' · כגון עורות קדשי' ואין נותנין להם קדשים להקריב : ואין מוציאין שלהן מידם · אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה אין כופין אותם לתתן לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר אנא כהן אנא (ב"ק דף קט :) מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו כל שעה שירצה ואפי' במשמר שאין שלו ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת ומנין שעבודתם ועורם שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ותערובות הללו הואיל והאחד מהן כהן אין ב"ד יכולין להוציא מידן בעל כרחם ולתתם לאנשי משמר אלא יקריבו קרבנותיהן ויחזרו להן הבשר והעור ויתנו' לכל מי שירצו או הללו יעשו שליח כל כהן שירצו להקריב את קרבנ' או ישהו את קרבנם עד שיתרצו הם לתתן לאנשי משמר · לשון אחר ועיקר ואין נותנים להם קדשי' בבכור וחרמים קאמר ואין מוציאין את שלהם מידם דאמר אנא כהן וגבי חרמים נמי תנן (ערכין דף כח ·) הכהנים אין מחרימין שהחרמים שלהן והדר אורי מאי קעביד בבכור שלו ירעה עד שיסתאב ולא יקריבנו תם דא"כ לא יאכל את בשרו שהמקריב יעכבנו וללשון ראשון קשה לי דאמרי' בהגוזל (דף קי ·) דהיכא דלא מצי עביד עבודה שליח נמי לא מצי משוי : ובכורו ירעה עד שיסתאב · אפי' בזמן הבית דהא לא מצי למכייפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצו למיתביה לכהן ולהחזיר להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה בבכורו' פרק עד כמה (דף כח) הלכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשוחטו במדינה ויאכלוהו הם דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה והכא גזל ליכא דהמוציא מחברו עליו הראיה : חומרי ישראלים וחומרי כהנים · מפר' בגמרא : **גמ'** (חלק אחד ס"ד : חלק אחד משמע של כל אחד :) חלק באחד · אם באו שניהם על הגורן נותנים להם אבל זה בלא זה אין חולקין להם דקסבר אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דלמא אתי לאסוקי' ליוחסין דסברי כהן הוא : אם כהן אני כו' · אספק כהן וספק עבד קאי כי מתניתין : היו מעלין מתרומה ליוחסין · לאו מאכילתה אלא מחלוקה הלכך אין חולקין לו דלא ליתו לאסוקי' ליוחסין : בהמתן של צדיקים · חמורו של רבי פנחס בן יאיר : עשרה אין חולקין · כולהו מפרש טעמא : והאשה · אשת כהן : והערל · כהן שמתו אחיו מחמת מילה : שאינה הוגנת · פסולה לכהונה : משגרין להו לבתיהן · ואוכלין וערל שאסור לאכול מאכיל לנשיו ועבדיו : חוץ מטמא כו' · לקמיה מפ' : דלאו בני דיעה נינהו : וזילות' דתרומה לחלק לכן בגורן לעין כל :

בריה

ואינן מיטמאין למתים · הימ' לר"י דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין את הארבעים כדקתני בסיפא ואי משום דתנא בסיפא לא הם לבנותו נא קתני ואין מיטמאין למתים ואע"ג דתנא בסיפא: **ואם** אכלו אין משלמין קרן וחומש · נהי דאין משלמין מ"מ צריכין להפרים משום כפרה :

ואינן חולקין על הגורן · ואפי' יבאו שניהם על הגורן ויתנו אם כהן אני תנו לי בשבילי ואם חברי כהן תנו לי בשבילו אפ"ה אין חולקין כיון דאין אוכלין דלמא אתי לידי תקלה :

ואין מוציאין · פי' בקונ' בלא"ה אם היו חייבים עולה או חטאת ואשם אין כופין אותם לתתם לאנשי משמר להיות עבודתם ועורם שלהם דכל חד אמר אנא כהן אנא *וכהן יקריב בכל שעה שירצה ואפי' במשמר שאינו שלו אלא או יקריבו להם קרבנו' ויחזרו להם הבשר ויתנו לכל מי שירצו או אלו יעשו שליח כל כהן שירצו להקריב הקרבן והקשה על זה בקו' דהא אמרינן בהגוזל קמא (דף קי · ושם) דהיכא דלא מצי עביד עבוד' שליח נמי לא מצי משוי ואר"י דאין זה קושיא דשאני הכא דאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה כמו חולה וזקן שנותן לאיזה משמר שירצה הואיל ועל ידי הדחק ראוי לעבודה כדמפר' בהגוזל (שם) וכן מצא ה"ר אלחנן בהדיא בירושלמי דקאמר היה זקן או חולה נותנה לכל משמר שירצה היה טמא ובעל מום נותנ' לאותו משמר ומסיק דהתערובו' עבדינן להו כחולה וזקן דתנינן אין מוציאין שלהן מידיהם ועל לשון שני שפיר' ואין נותנין להם קדשים בבכור וחרמים קאמר קשה לר"י מדתני בערכין (דף כט ·) חרמי כהנים על שלא באו ביד כהן הרי הם כהקדש משבאו ליד כהן הרי הן חולין לכל דבריהם אא"כ איך מניחין אותן בידם ואמ' ר"י שיתנו זה לזה ויתנו ביניהם:

חלק אחד פשיטא · פי' פשיטא שאין להם אלא חלק אחד :

ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי · הק' ה"ר אלחנן למ"ד לקמן אין חולקין תרומה לאשה משום גרושה ה"נ גבי עבד ניחוש שמא ישאל לאחר שנשתחרר העבד ואמר ר"י דאין לחוש לכך שלא יחזיק עצמו כעבד והא נמי לא חיישינן שמא ימכרנו רבו לישראל וישאל דכיון דמזונותיו על רבו לא יהא חוטא ולא לו אך קשה דמסקינן בפ"ק דגיטין (דף יב · ושם) שיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ואמאי לא חיישינן שמא ישאל אז כיון שאין רבו מפרנסו ושמא הא לא שכיח* :

ס"ד השתא בהמתן של צדיקים · נראה דלי"ג ליה דלא שייך הך פירכא אלא במקום שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור ואין להאריך כאן* : **ואלו** הן חרש שוטה וקטן · היינו דוקא בקטן שאינו יודע לישא כפיו דבסוף לולב הגזול (דף מב · ושם) תניא יודע לישא את כפיו חולקין לו תרומה ואקטן "קאי התם קטן היודע לישא את כפיו עולה עם הגדולים אבל בפני עצמו עד שיביא ב' שערות כדאמר בפ"ג דמגלה (דף כד · ושם) לישא בקביעות עד שיתמלא זקנו* : **וכולן** משגרין לבתיהן · וא"ת ולמה משגרין לחרש שוטה והלא לא ישמרוה בטהרה וי"ל שיש להן אפוטרופוס בבתיהן ומ"מ אין חולקין להם פן יבואו לחלק אפי' אין להם אפוטרופוס :

מעשה

עין משפט
נר מצוה

בא
א מיי' פי"ג מה' תרומות הל' כב

[ע' תוספ' כתובות ל : סד"ה או שאכלו]

*גי' הב"ח וכהן מקריב בכ"ש וכו' קרבנותיהן ויחזרו

*בגה' של הב"ח חא"מ וכ"כ התו' לא גרסי לו'

[ע' היטיב תום' כתובות כח· ד"ה ולמאי]

[וע' היטיב תו' שבת יב : ד"ה ר' נתן ותו' פסחי' קי: ד"ה איסתלי ותו' גיטין ז · ד"ה השתא ותו' חולין ה : ד"ה צדיקי'] [כדאמר בחולין כד ·]

מסורת הש"ס

ס"א אין

[לעיל פו·]

[לעיל לא: לקמן ק:]

[שם ע"ש]

[תוספ' סוף דתרומות]

[חגיג' ג : גיטין כג : ערכין ה : מנחות לג :]

בריה בפני עצמה נינהו עבד נמי דלמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסים ערל וטמא משום דמאיסי נושא אשה שאינה הוגנת לו משום קנסא אלא אשה מאי טעמא לא פליגי בה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע חד אמר *משום גרושה וחד אמר משום יחוד מאי בינייהו איכא בינייהו בי דרי דמקרב למתא ולא שכיחי בהו אינשי אי נמי דמרחק ושכיח בה אינשי וכולן משגרין להן לבתיהן חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו אבל ערל משגרינן ליה מאי טעמא משום דאנים טמא נמי הא אנים האי נפיש אונסיה והאי לא נפיש אונסיה ת"ר העבד והאשה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ובמקום שחולקין נותנין לאשה תחלה ופוטרין אותה מיד מאי קאמר ה"ק (במקום שחולקין מעש' עני) נותנין לאשה תחלה מאי טעמא משום זילותא אמר רבא מרישא כי הוו אתו גברא ואתתא לדינא קמאי הוה שרינא תיגרא דגברא ברישא אמינא דמיחייב במצות כיון דשמענא להא שרינא תיגרא דאיתתא ברישא מ"ט משום זילותא : הגדילו התערובות וכו' · שיחררו אי בעי אין אי לא בעי לא ואמאי לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול אמר רבא אימא כופין אותן ומשחררין זה את זה : נותנין עליהם חומרי וכו' · למאי הלכת' אמר רב פפא למנחתם נקמצת כמנחת ישרא *ואינה נאכלת כמנחת כהנים הא כיצד הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבין בעצמן איקרי כאן *כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אמר רבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי דמסיק להו לשום עצים כרבי אליעזר דתניא ר' אליעזר אומר *לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשום עצים הניחא לר' אליעזר אלא לרבנן מאי איכא למימר דעביד לה כר' אלעזר בר' שמעון דתניא ר' אלעזר בר' שמעון אומר הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר' אלעזר בר' שמעון אלא במנחת חוטא של כהנים דבת הקרבה היא אבל הכא אפילו רבנן מודו : **מתני'** ימי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון היו לה בנים מן הראשון ובנים מן השני חולצין ולא מיבמין וכן הוא להם חולץ ולא מייבם

היו

בריה בפני עצמה נינהו · והויא זילותא לקדשים : משום גרושה · שמא יגרשנה בעלה והיא זרה ולא ידעי אינשי ופלגי לה: דמקרב למתא · משום גרושה ליכא דהא סמיך למתא הוא וידעי לה אי גרושה היא ומשום יחוד איכא הואיל דלא שכיחי ביה אינשי : אי נמי דמרחק · משום גרושה איכא משום יחוד ליכא : חוץ מטמא · קנסא הוא דלא איזדהר : נפיש אונסיה שמתו אחיו : מאי קאמר · קתני אין חולקין והדר קתני במקום שחולקין : ה"ק · האי במקו' שחולקין לאו אתרומה קאי והכי קאמר ודבר שחולקין נמי לנשים כגון מעשר עני שהוא מתחלק בתוך הבית בעיר ואין כאן משום יחוד דשכיחי אינשי נותנין לאשה תחלה משום דזילא בה מלתא למיקם : מעשר עני אין מתחלק בגורן אלא בתוך הבית כדכתיב "(לגר ליתום ולאלמנה וגו') (דברי' כו) ועוד משום דלא ליכספו עניים : גברא ואתתא · זה תובע בעל דינו וזו תובעת בעל דינה ואין הדין בין שניהם : שרינא תיגרא דגברא ברישא · הייתי נזקק לאיש תחלה לגמור את דינו ואח"כ הייתי נזקק לדון בין אשה ובין בעל דינה : לא שיחררו לא · כלומר לא כפינן להו לשחרר זה את זה בתמיה והא לישא שפחה אינו יכול ותנן גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין משום האי טעמא : מנחת ישראל נקמצת ושיריה נאכלים כדכתיב (ויקרא ב) וקמץ הכהן והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו ומנחת כהן אינה נקמצת לפי שכולה כליל שנאמר (שם ו) כל מנחת כהן כליל תהיה ואחד מתערובות הללו שמתנדב מנחה צריכה קמיצה שמא ישראל הוא ומנחה שלא נקמצה פסולה כזבח שלא נשחט ושיריה אין נאכלין דלמא כהן הוא : אקרי כאן כו' · היכי מצי מקטר להו לשירים ודלמא מנחת ישראל היא ושירים גמורים הן והרי הן בבל תקטירו דכתיב (שם ב) לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שממנו לאישים שנקטר הימנו דבר הראוי להקטיר הרי השירים בבל תקטירו דכתיב (לא תקטירו ממנו אשה לה') ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח בתריה דהאי קרא דלא תקטירו כתיב ומלתיה דרבי אלעזר בזבחים בפ' התערובות (די עו ·) גבי איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה ר' אלעזר אומר יתנו כולם למעלה ורואה אני את בשר החטאת שהן שירים ובבל תקטירו כאלו הן עצים דכיון דלא מכוין לאקטורי לאו הקטרה היא ומותר לעשות כן מפני תקנת עולה וחכמים אומרים תעובר צורתה ויצאו לבית השריפה : ר' אלעזר בר' שמעון אומר · גבי כהן המטמא הקדש בדלי דלות שמביא מנחת חוטא (מנחות דף עד ·) וכה"ב בה במנחת חוטא והיתה לכהן כמנחה כלומר אם חוטא זה כהן הוא הרי הוא כמנחת ישראל מה מנחת ישראל נקמצת אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת אי מה מנחת ישראל שיריה נאכלין אף זה שיריה נאכלין ת"ל וכל מנחת כהן כליל תהיה הא כיצד הקומץ קרב בעצמו והשירים קרבות לעצמן ד"ר שמעון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין אבית הדשן למטה מקום שנותנים שם תרומת הדשן והנוצה והיינו אצל המזבח ועד כאן לא פליגי רבנן עליה ואמרו דשירים קריבים אלא במנחת חוטא כהן דסבירא להו כולה בת הקרבה היא כמנחת נדבתו אבל הכא דלא מצי לאקרובה משום שמא זר הוא ושירים גמורים הם ובבל תקטירו אפילו רבנן מודו דמתפזרין : **מתני'** חולצין ולא מייבמין · לאשתו של ספק זה בני הראשון חולצין שמא בן אביהם היה ולא מייבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב וזו עליה' בכרת וכן בני האחרון וכן הוא לנשותיהם :

מעשר עני · המתחלק בתוך הבית ואר"ת דתרי גווני מעשר עני הוא כדאמר בפרק בתרא דנדרים (דף פד) כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות ומעשר עני המתחלק בתוך הבית "היינו ערב פסח כדתניא בסיפרי כתוב אחד אומר (דברים יד) מקצה שלש שנים תוציא וגומר והנחת בשעריך משמע שצריך להניחו בגורן ובאין עניים ונוטלין אותה וכתוב אחד אומר (שם כו) כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתת וגו' דמשמע שבעל הבית מחלקו מדכתיב ונתת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד מחלק בתוך ביתו וזהו מעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיב ביה נתינה ומפסח שהוא זמן ביעור היה מניחו בגורן והיה הפקר ולא היה בו דין חלוקה :

והשירים מתפזרין · פי' בקונט' מקום שמניחין שם תרומת הדשן ואין נראה לר"י דתניא* פרק טבול יום (דף קד) רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר ג' בתים היו שם אחד במזרחו של מזבח ואחד במזרחו של כבש ואותו שהיה במזרחו של מזבח היו נותנים שם מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה וזהו אותה של תרומת הדשן כדמוכח התם וזהו שהיה במזרחו של כבש היו "שורפין פסולי קדשי הקדשים ובמזרחו של כבש ששורפין קדשי קדשים היו מתפזרין שיריים דהכא דהא מתפזרין היינו נשרפין דהא פסולו בבעלים ואמרינן בפרק כיצד צולין (דף פב · ושם) כל שפסולו בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה וכה"ג תנן בסוטה (דף כ ·) עד שלא נמחקה המגלה אמרה איני שותה מגילתה נגנזת ומנחתה מתפזרת על בית הדשן וע"כ היינו לשריפה דקאמר לה בהדי אותן שמנחותיהן נשרפות :

היו

עין משפט
נר מצוה

*גי' הב"ח היינו עד פסח כדתני

כב
א ב מיי' שם

כג
ג מיי' פ"ו מה' מתנות עניים הל' יג

כד
ד מיי' פכ"א מה' סנהדרין "סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' טו סעיף ב

כה
ה מיי' פ"ז מה' עבדים סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סג

[לא מצאתי מלתא דר"ח בן אנטיגנוס רק בתורת כהנים ס' ויקרא פרק ט הל' ג ר"ח ב"א וכו' זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנין מוראות העוף וכו' וזה שבמזרח של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ע"כ וע' תו' זבחים סד · ד"ה דישון]

כו
ו ז מיי' פי"ב מה' מעשה הקרבנות הל' י

כז
ח מיי' פ"ה מה' איסורי מזבח הל' ה

כח
ט שם הל' ג

כט
י מיי' פי"ב מה' מעשה הקרבנות הל' יא

ל
כ מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קעו סעי' ז

מסו' הש"ס

ס"א אין

[לעיל פו·]

*בגמ' של הב"ח חא"מ וכ"כ ס"א ואכלו בשעריך

*בגמ' של הב"ח חא"מ וכ"כ ס"א מעשר עני המתחלק בתוך הבית

[זבחים עו : מנחות עג :] סוטה דף כג · מנחות דף כח · סוטה דף כג · יומא דף מז :

סוטה דף כג · זבחים דף עו :

ס"א אין זה

עין משפט
נר מצוה

לא
א מיי׳ פ״כ מה׳ איסורי ביאה טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעיף ח
לב
ב שם סעי׳ ט
לג
ג מיי׳ פ״ה מה׳ חלוצ הל׳ ג סמג עשין לו *[וע׳ תו׳ לעיל כו: ד״ה והיו]
לד
ד מיי׳ פ״כ מה׳ איסורי ביאה הל׳ יח
לה
ה ו ז מיי׳ שם טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעיף ט
לו
ח מיי׳ פ״ג מה׳ איסורי ביאה הל׳ ג

היו לו אחים מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם הוא חולץ ומייבם והם אחד חולץ ואחד מייבם היה אחד ישרא ואחר כהן נושא אשה ראויה לכהן ואין מיטמא למתים ואם נטמא אינו סופג את הארבעים אינו אוכל בתרומה ואם אכל אינו משלם קרן וחומש ואינו חולק על הגורן ומוכר התרומה והדמים שלו ואינו חולק בקדשי הקדשים ואין נותנין לו את הקדשים ואין מוציאין את שלו מידו ופטור מן הזרוע והלחיים והקיבה ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים היו שניהם כהנים הוא אונן עליהם והם אוננים עליו הוא אינו מיטמא להם והם אינן מיטמאים לו *הוא אינו יורש אותם אבל הם יורשין אותו ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה עולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק אם היו שניהם במשמר אחד נוטל חלק אחד : **גמ׳** *דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע ביבמה לשוק אמר שמואל *עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אילימ׳ שמשתקים אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו אלא שמשתקין אותו מדין כהונה מאי טעמא אמר קרא °והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא מתקיף לה רב פפא אלא מעתה גבי אברהם דכתיב °להיות לך לאלקים ולזרעך אחריך התם מאי קמזהר ליה רחמנ׳ הכי קאמר ליה לא תנסב כותית ושפחה דלא ליזיל זרעך בתרה מיתיבי *ראשון ראוי להיות כהן גדול והא בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכת׳ בעלמ׳ וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזור רבנן ובזנות מי גזור רבנן והתנן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה מאי אחר בעלה אילימא אחר מיתת בעלה אימא סיפא הוא אונן עליהם והם אוננים עליו בשלמ׳ הוא אונן עליהם משכחת לה בנשואין דשני וליקט עצמות דקמא אלא הם אוננים עליו היכי משכחת לה קמא הא מית ליה ואלא בגרושה ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה אימא סיפא הוא אין מיטמא להם והם אין מיטמאין לו בשלמ׳ הן אין מיטמאין לו לחומר׳ דכל חד וחד דלמא לאו בריה הוא אלא הוא אין מיטמא להם אמאי בשלמ׳ לשני לא ליטמי ליה אלא לראשון ליטמי ליה ממה נפשך אי בריה הוא שפיר קא מיטמא ליה ואי בר בתרא הוא שפיר קא מיטמא ליה דחלל הוא אלא לאו בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה וקתני סיפא עולה במשמר של זה ושל זה ותיובת׳ דשמואל אמר רב שמעיה בממאנת מי קא ילדה והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן *שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד בת שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מיכן או יתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמר °שומר פתאים ה׳ משכחת לה °בקידושי טעות וכדרב יהודה אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר׳ ישמעאל °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע״פ שלא נתפשה מותרת ואי זו זו שקדושיה קידושי טעות שאפי׳ בנה מורכב לה על כתפה ממאנת והולכת לה :

היו

תורה אור
במדבר כה
בראשית יז
תהלים קטז
במדבר ה

היו לו אחין מן הראשון ומן האחרון שלא מאותה האם הוא או חולץ או מייבם · לאשת בן הראשון אם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא אצלו וכגון שאין את אלא הוא דליכא לספוקא ביבמה לשוק וכן לאשת בן האחרון : והן · אחין אחד חולץ ואחד מייבם או בן הראשון או בן האחרון חולץ לה וחברו מייבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכ״ית היא ומשו׳ יבמה לשוק ליכא שהרי חלץ לה יבמה: אין סופג · דלמא לאו כהן הוא : הוא אונן עליהם · לאומרא שמא זה אביו וביום מיתתו אסור זה לאכול בקדשים שמא אנינות חלה עליו וכן הן אוננים עליו וביום מותו אסורי׳ שניהם בקדשים ופריך בגמרא ה״ד לשניהם חיין א״ת בגרושה אמאי הוא אין מיטמא לראשון אם בנו הוא הרי טוב ואם אינו בנו הרי הוא חלל וכו׳ מפרש בגמרא : הוא אינו יורש אותן · דיורשין מדחין אותו אצל׳ אצל אלו וכן יורשין אותו דמי מעכב על ידן והוי ממון המוטל בספק וחולקין בין שניהן : ועולה במשמרו כו׳ · לעבוד ואין בני משמר מעכבין עליו אבל אינו חולק דכל משמר דחי ליה לגבי חבריה : **גמ׳** דוקא מיחלץ והדר יבומי · היו לו אחין מן הראשון ומן השני שלא מאותה האם דקתני מתני׳ והן אחד חולץ ואחד מייבם דוקא מיחלץ חד והדר יבומי חבריה אבל יבומי ברישא לא דלמא פגע ביבמה לשוק שמא יבמתו של חברו היא ולא שלו : הולד שתוקי · וכשר היא דהא פשיטא לן דבן כהן הבא על הפנויה הוא : מדין הכהונה · מלעבוד עבודה ואע״ג דלענין יוחסין לישא אשה כשר הוא פסול לעבודה : אחריו · שניכר זרעו שהוא שלו : מאי קא מזהר ליה רחמנא · הואיל והוא אחריו קא דרשת ליה לענין פסול כהונה הכא מאי פסול קא דרשת ביה הא ודאי גבי ישראל כשר הוא כגון עשרה כשרים עומדים ופירש אח׳ מהם ובעל : זרעך בתרה · כדאמר בפ״ג דקידושין (דף סח) שפחה הולד כמוה דכתיב האשה וילדיה כותית דכתיב כי יסיר את בנך בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה : ראשון ראוי להיות כהן גדול · היכא שמייבם אשת אחיו בתוך ג׳ וילדה ספק בן ט׳ לראשון ספק בן שבעה לאחרון בפרק החולץ : בשלמא הוא אונן עליהם משכחת לה · אפילו בנשואין ואע״ג דקמא מית ליה כגון שלקטו עצמותיו לסוף שנים מרובות אונן זה ספק עליהן ואסור בקדשים דתנן בפסחים (דף צא) השומע על מתו והמלקט עצמות אוכל בקדשים לערב אבל כל היום אסור : בשלמא לשני לא ליטמא · שמא בן הראשון הוא וכהן כשר הוא : אלא לאו בזנות · ששניהם באו עליה בזנות והלכך אין מיטמא להם דבין כך ובין כך כהן כשר הוא ומשכחת הוא אונן עליהם והן עליו דהא תרוייהו חיו ליה : בממאנת · לעולם בזנות לא מיתוקמא דהא פסול לעבוד׳ ולא מצי למיתני עולה במשמרו של זה ושל זה אלא היכי משכחת לה דרואה במיתת שניהן ואין מיטמא לכן דכהן כשר הוא בממאנת יתומה שמיאנה בבעלה ולא שהתה שלשה חדשים וניסת : משמשות במוך · מותרות (לשמש) ליתן מוך באותו מקום שלא יתעברו : שמא תעשה עוברה סנדל · עובר שני דוחק את הראשון ומוחק את צורתו בהמפלת (דף כה) : ואי זו היא קטנה · שמתעברה ומתה : מבת י״א כו׳ · ולענין מיאון נמי בת י״ב ויום אחד לא ממאנת ומוקמי הכי קתני דאי מיעברת מתה פחות מכאן אינה מתעברת כלל יותר על זה אי מיעברא לא מתה : בקידושי טעות · על תנאי ולא נתקיים דנפקא מניה בלא גיטא וניסת בתוך ג׳ ומשכחת לה דרואה מיתת שניהן וכהן כשר הוא לפיכך אין מיטמא להן ועולה במשמרו לעבוד דבזנות כה״ג דהוי על ידי נישואין לא גזור רבנן : היא · מיעוטא הוא והכי קאמר היא כלומר אשה גמורה דכי לא נאנסה וזינתה אסורה ויש לך אחרת שאע״פ שנבעלה תחת בעלה ברצון מותרת לבעלה ואי זו זו כו׳ : והולכת לה · וכיון דלא בעיא מניה גיטא לאו אשתו הוי׳ ואי זינתה הרי היא כפנויה שזינתה ומותרת לו :

לעיל דף לה:
[לעיל לה: לט :]
כתובות ד׳ יג :
לעיל דף לו ·
לעיל דף יג : כתובות ד׳ לט : נדה ד׳ מה : נדרים ד׳ לה : [תוספ׳ נדה פ״ג]
כתובות דף נא : ופר׳ נדה ד׳ נב ·

היו לו אחין מן הראשון ומן השני כו׳ · פי׳ ומתו כולן ולא נשאר כי אם הוא לבדו חולץ או מייבם אבל אם היה לו את אחד לא דהויא לה יבמה לשוק :

ואי זו זו שקידושיה קדושי טעות · אסמכתא בעלמא היא דפשיטא דלאו קידושי נינהו* :

הכה

היו שניהם כהנים וכו׳ · תנו רבנן *הכה זה וחזר והכה זה קלל זה וחזר וקלל זה קלל שניהם בבת אחת הכה שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור והתני׳ רבי יהודה אומר פטור בבת אחת תרי תנאי אליבא דר׳ יהודה מאי טעמא דמאן דפטר אמר רבי חנינ׳ נאמר ברכה למטה ונאמר ברכה למעלה מה למעלה שאין בה שותפות אף למטה שאין בה שותפות *ואיתקש הבאה לקללה : ועולה במשמרו וכו׳ · וכי מאחר דאינו חולק למה עולה ״למה עולה האמר בעינא דניעביד מצוה אלא עולה לא קתני אלא עולה בעל כורחו אמר רב אחא בר חנינא אמר אביי אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום *פגם משפחה : ואם היו שניהם במשמר כו׳ · מאי שנא שני משמרות דלא דאזיל להאי משמרה ומדחו ליה ואזיל להא משמרה ומדחו ליה משמר אחד נמי אזיל להאי בית אב ״ומדחו ליה אמר רב פפא הכי קאמר אם היו שניהם משמר אחד ובית אב אחד נוטל חלק אחד :

הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות חליצה בשלשה דיינין ואפי׳ שלשתן הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשירה באנפילי׳ חליצתה פסולה בסנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול *מן הארכובה ולמטה חליצה כשירה מן הארכוב׳ ולמעלה חליצה פסולה חלצה בסנדל *שאין שלו או בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצה כשיר׳ חלצה בגדול שהוא יכול להלוך בו או בקטן שהוא חופה את רוב רגלו חליצתה כשירה : **גמ׳** ומאחר דאפי׳ שלשה הדיוטות דיינין למה לי הא קמ״ל דבעינן בשלשה שיודעין להקרות בעין דיינים תינא להא דת״ר *מצות חליצה בשלשה שיודעין להקרות בעין דיינים ר׳ יהודה אומר בחמשה מ״ט דת״ק דתניא זקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלש׳ ור׳ יהודה זקני שנים זקנים שנים ואין ב״ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה׳ ות״ק האי זקני מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבויי אפי׳ ג׳ הדיוטות ור׳ יהודה הדיוטות מנא ליה נפקא ליה מלעיני דאמר מר לעיני פרט לסומים ומ־אצטריך לעיני למעוטי סומים ש״מ דאפי׳ הדיוטות דאי ס״ד דסנהדרין בעינן למה לי למעוטי סומין מדתני רב יוסף נפקא דתני רב יוסף *כשם שב״ד מנוקים בצדק כך ב״ד מנוקים מכל מום שנאמר

כולך

חייב · שהרי אחד מהן אביו (*קסבר התראת ספק שמה התראה הואיל וממ״נ עובר) והכהו : בבת אחת · שהכתן במקל בהכאה אחת : חייב · דבהתראת ודאי התרו בו אל תכה שניה׳ שבמכה זו אתה מתחייב : בזה אחר זה פטור · דאיכא שתי התראות וכל חדא והדא הוה התראת ספק ולת״ק התראת ספק שמה התראה הואיל וממה נפשך עבר : מ״ט דמאן דפטר · בבת אחת הא ודאי התראה היא : למטה · באביו ואמו : למעלה · כלפי למעלה כי יקלל אלקיו (ויקרא כד) : איתקש הבאה לקללה · בפרשת ואלה המשפטים שמכן הענין אלא שפסוק אחד מפסיק ביניהן ואיכא למ״ד היקש הוא באלו הן הנחנקין (דף פה ·) : האמר בעינן דאיעביד מצוה · בתמיה גרסי׳ לה דקא אמרת למה עולה הא ודאי בלא חלקא ניחא ליה למיעבד עבודה אלא בעי הכי עלה לא קתני דניהוי עלה במשמרו אינו חולק : בעל ברחו · דאע״ג דאינו חולק כפינן ליה לעבוד : משום פגם · שתי משפחות שכופין עליו שיאמרו בני אדם פסול הוא לעבודה (°ובני משמרות יכולין לכופו ולומר לו הואיל ואומרים עליך שאתה ממשפחה שלנו עבוד במשמר שלנו שלא יאמרו בני אדם שלא ראוך עובד במשמר אחר פסול הוא זה וכן במשמרו של אחר) : כל משמר חלוק לששה בתי אבות וכל אחד עובד את יומו ונוטל · עורות קדשים הבאים ביומו :

הדרן עלך נושאין על האנוסת

ואפילו שלשתן הדיוטות · שאינן (*מסנהדרי עירן) ובגמר׳ פריך מאי דיינין : מנעל · של עור רך הוא כעין שלנו : חליצה כשרה · אבל לכתחלה לא כדמפרש לקמן משום מנעל המרופט שניטל גבו אבל עיקר חליצה בסנדל והוא של עור קשה ומכוסל ומסכפתה אין לו תקנה ואין דרך לנועל · באנפיליא · של בגד קלצו״ן בלע״ז : פסולה · דמ די דמנין בעינן דכתיב (רות ד׳) נעלו ונעל מידי דמנין הוא דכתיב (יחזקאל טז) ואנעלך תחש והוא עור : עקב · סול״א בלע״ז : מן הארכובה ולמעלה · שנתחך רגלו מן הארכובה וחלץ מן הארכובה ולמעלה : או בשל שמאל בימין כשירה · אבל חליצה של שמאל קתני בפרקין (דף קד) פלוגתא : חלצה בגדול · סנדל שלא היה למדת רגלו אבל הוא יכול ללכת בו : ה״ג או בקטן החופה את רוב רגלו חליצתה כשירה : **גמ׳** להקרות · ליכם לא חפצתי ״לקחתה (דברים כה) מאן יבמי להקים וגו׳ ככה יעשה לאיש וכול בלשון הקדש : זקנים · ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים (שם) : זקני · וקראו לו זקני עירו (שם) אבל ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים (שם) לא קא חשיב דכיון דכתיב הזקנים אהנך דלעיל קאי : כך ב״ד מנוקים מכל מום · יליף מהאי קרא כולך יפה רעיתי דאיירי בסנהדרין :

מסורת הש״ס
ס״א אין זה
מכות דף מז ע״ב
[תוספ׳ פי״ב
ע״ש חולין כב גא י]
[סנהדרין פה ·]
[קדושין יח · וש״נ]
ס״א אין זה
גי׳ הב״ח ומדחו ליה ואזיל להאי בית אב ומדחו ליה א׳ ר״פ
[נ״ל מסנהדרין]
[עדיין יט ·]
מנח דף כו · ודף קיב ·
[ספי׳ פי״ב]
גי׳ הב״ח לקחתה אם תאן יבמי
סנהדרין דף לו :
סנהדרין דף עו :

הכה זה כו׳ קלל את זה כו׳ או הכה שניהם בבת אחת חייב · זו ואין צריך לומר זו קתני ולא הו״ל למיתני בע״א כיון דרבי יהודה פליג עלה ומחלק בין זה אחר זה לבת אחת ור״ח גרים הכה שניהם או קלל שניהם בין בזה אחר זה בין בבת אחת חייב ואין להקשות *הא דאמר ריש לקיש בהתערובות (דף עח) הפגול והנותר שבללן זה בזה פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ודייק התם דהתראת ספק לא שמה התראה ומאי שנא מהכה שניהם בבת אחת לא דמי דהכא יודע הוא דעובר על לאו ומיתה דמכה אביו בבירור אבל התם אינו יודע אי זו מין הרבה על חברו אם עובר משום פגול או משום נותר ואין להאריך כאן :

עולה בעל כרחו · תימה* קצת היכא משמע ליה דעולה בעל כרחו דלמא בעל כרחם דבני משמרה קאי :

ואם היו שניהם כו׳ · תימה אמאי לא פריך חלק אחד פשיטא ושמא משום דתנא ליה לעיל (ד׳ לט:) תנא ליה נמי הכא :

הדרן עלך נושאין על האנוסת

מצות חליצה : **הא** קמ״ל דבעינן שלשה שיודעין להקרות כעין דיינים · אבל בשאר דברים אין צריך שיהיו בקיאין בהן וכי לא עשו בטוב יוכלו לישאל לבקיאין אבל קריאה אם לא ידעו להקרות לא יוכלו לישאל לבקיאין אם הקרו יפה :

ואין ב״ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד · הכא גבי חליצה אתי שפיר דאין ב״ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד דהא איכא כמה פלוגתי במתניתין אבל לענין סמיכת פר דבעינן נמי שלשה* קשה וי״ל דהתם (סנהדרין דף יג) נמי איכא פלוגתא* אי בעינן בכל כחו ועי״ל דבכל דוכתין דבעינן ראוי לבית דין אין בית דין שקול :

זקני שנים זקנים שנים · פי׳ בקונ׳ ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים אהנך דלעיל קאי ואין נראה לר״י דברים סנהדרין (דף ג :) מפיק הא דבעינן שלשה מומחין מדכתיב ג׳ האלקים ולא אמרינן האלקים בתרא אדלעיל קאי ואמר ר״י דהזקנים דלעיני אצטריך למכתב דאי הוה כתב ונגשה יבמתו לעיניהם ה״א אי יבם סומא לא יחלוץ ולהכי כתיב לעיני הזקנים אבל חלצה מן הסומא חליצתו כשרה :

מיבעי ליה לרבות ההדיוט · ואם תאמר ומזקנים אמאי לא משמע ליה זקני השוק כדאמר בפרק בתרא דסוטה (דף מד י) ובפ״ק דסנהדרין (דף יד :) אי לא ושופטיך הוה אמינא זקניך אפילו זקני השוק גבי עגלה ערופה וי״ל דשאני הכא דכתיב השערה דמשמע סנהדרין :

יפה

עין משפט
נר מצות

״גי׳ הב״ח מתא
לז
א מיי׳ פ״ב מה׳ איסורי ביא׳ הל׳ יח
א
ב מיי׳ פ״ד מה׳ יבום סמג עשין נא כב טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ א
ב
ג שם סעי׳ כב
ג
ד שם סעי׳ לא
״בגמ׳ של הב״ח כ״ב מפירש״י משמע דל״נ לתא עילה האמר אלא האמר כו׳ גרידא
ד
ה מיי׳ שם הל׳ יט
ה
ו מיי׳ וטוש״ע שם סעיף א
ו
ז מיי׳ פ״ב מה׳ סנהדרין הל׳ ז סמג עשין נו
[סנהדרין יג :]
[חגיגה טז :]

שנא' °כולך יפה רעיתי ומום אין בך ואידך ההוא לעיני מאי עביד ליה ההוא לכדרב' הוא דאתא *ראמר רבא °צריכי דייני למיחזי רוקא דקא נפיק מפומא דיבמה דכתיב לעיני הזקנים וירקה ואידך נמי מיבעי ליה לכדרב' אין הכי נמי ואלא הדיוטות מנא ליה נפקא מבישראל ישרא' כל דהו ואידך האי ישראל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני רב שמואל בר יהודה בישראל *בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ואידך בישראל אחרינ' כתיב ואידך מיבעי ליה לכדתני' *א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני ר' טרפון ובאה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל ואידך מונקר' נפקא אלא מעתה וקראו שנים ודברו שנים הכי נמי לר' יהודה הרי כאן תשעה לרבנן הרי כאן שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתני' *וקראו לו ולא שלוחם ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכנים קטטה לתוך ביתך *אמר רבא אמר רב נחמן הלכה חליצה בשלשה הואיל וסתם לן תנא כותיה אמר ליה רבא לרב נחמן אי הכי מיאון נמי *דתנן המיאון והחליצה בשלשה וכ"ת הכי נמי והתני' *מיאון ב"ש אומרים ב"ד מומחים וב"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד אלו ואלו מודים שצריך שלשה ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר בר' *יוסי מכשירין בשנים ואמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"נ *הלכה כאותו הזוג התם חד סתמא והכא תרי סתמי התם נמי תרי סתמי נינהו דתנן *מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד אלא התם תרי סתמי הכא תלתא סתמי מכדי הא סתמ' והא סתמ' מה לי חד סתם מה לי תרי סתם מה לי תלתא אלא אמר ר"נ בר יצחק הואיל וסתם במקום מחלוקת *דתנן °סמיכת זקנים ועגלה ערופה בשלשה דברי ר' יוסי *ר' יהודה אומר בחמשה החליצה והמיאונין בשלשה ולא קפליג ר' יהודה ש"מ הדר ביה ר' יהודה ש"מ: אמר רבא צריכי דייני למיקבע דוכת' דכתיב °ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובד' בחמשה כמאן כר' יהודה והא הדר ביה לפרסומ' מלתא רב אשי אקלע לבי רב כהנא אמר ליה סליק מר לגבן למלויי בי חמשה אמר רב כהנא הוה קאימנ' קמיה דרב יהודה ואמר לי תא סק לזירז' דקני לאיצטרופי בי חמשה אמרו לו למה לי חמשה אמר להו כי היכי דליפרס' מלת' רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה אמר ליה סק תא לזירז' דקני לאיצטרופי בי חמשה לפרסומי מלתא אמר ליה תנינ' בישראל בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר אנא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מפיקנ' ממונא אפומיה מפיקנ' ס"ד והא על פי שנים עדים אמר רחמנ' אלא מרענ' שטרא אפומיה אמר רבא

גר

בישראל · להקים לאחיו שם בישראל: וסתם לן תנא כוותיה · במתני': החליצה והמיאונין בשלשה · וסתמא היא בפ"ק דסנהדרין: בבית דין · סנהדרין: חליצה תרי סתמי נינהו · הך מתני' דידן והך דסנהדרין: דתנן · בפרק כיצד מי שאמר את האשה בנדר הרי זה לא ישאנה מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה וליכא משום הסר ממך עקשות פה: מפני שהוא ב"ד · כלומר לא יחיד היה שם דנימא בשבילו נתכוין שהרי ב"ד היה שם ואין ב"ד פחות משלשה: הואיל וסתמא במקום מחלוקת היא · שנחלק שם רבי יהודה בדבר אחר ובדבר זה לא נחלק ש"מ הדר ביה אבל מיאון לאו סתמא במקום מחלוקת היא דהך תנאי ר' יוסי בר' יהודה ורבי אלעזר בר' יוסי לאו מייתינן התם אפלוגתא אחריתי דנימא מדלא איפלוג בהא ש"מ הדרי בהו: למקבע דוכתא · לשם כך: השערה · מקום מזומן לכך משמע: לפרסומי מלתא · דחלוצה היא ולא ליניסבא לכהן א"נ דליתו אינשי וליקפלו עלה: לזירזא דקני · חבילה של קנים והלכו לישב שם לשם חליצה זו: תנינא · גרסינן יש ברייתא בידי וקתני בה בישראל ב"ד של ישראל כו' והכי אמר לעיל דרב שמואל בר יהודה קתני לה: ואנא גר אנא · הוא ואביו נתגיירו הלכך פסולא לחליצה: מרענא שטרא אפומיה · דאי אומר ידענא בית דפריע לא מיזדקיקנא למיגבא ביה:

יפה רעיתי ומום אין בך · אבל מוהתילבו שם עמך בדומין לך לא דרשינן אלא לענין פסול יוחסין דהתם ליכא עבודה שיהי' סברא לפסול בעלי מומין:

בית דין מנוקים מכל מום · בסנהדרין (דף לו: ושם) ובפרק בא סימן (דף מט: ושם) דקאמר חדא לאיתויי גר וחדא לאיתויי ממזר אמתני' דאין הכל כשרים לדון דיני נפשות לא מצי למימר לאיתויי בעלי מומין דבפסול יוחסין איירי כדקתני סיפא אין כשרים אלא כהנים לויים וישראלים המשיאים לכהונה:

מונקרא שמו נפקא · מבישראל דריש דסמכי' אבל ונקר' שמו דמונקר' שמו לחודיה לא הוה משמע לעמות כולכם אלא דוקא אדיינין ולא אכל העומדים שם וקשה לר"י דהכ' דרשינן הרי בישראל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ובפרק קמא דקידושין (דף יד·) דרשינן דכיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל ואמר ר"י דהתם דרשינן מדסמכינן לבישראל בית חלוץ הנעל "והוה מצי למכתב ובישראל "יקרא שמו בית חלוץ הנעל אי לאו אתא אלא לדרשה דהכ' ומדסמכינן ישראל אצל חלוץ הנעל דרשינן נמי כיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל:

וקראו לו ולא שלוחו · ותימה אדילפינן בפ"ב דקידושין (דף מא·) מקראי דשלוחו של אדם כמותו אדרבה נילף מהכ' דאין שלוחו כמותו וי"ל דיש כמה כתובים הבאים כאחד דגבי עגלה ערופה נמי דרשינן ויאמרו הן ולא שלוחן ובמנחות בפרק שתי מדות (דף צג: ושם) דרשינן וסמך ידו ולא שלוחו ובנדרים (דף עב:) ממעט שליח מהפרת נדרים לר' יאשיה וא"ת למה לי קראי בקידושין נילף מהנך קראי דמדאצטריך לאשמועינן מכלל דבעלמא הוי כמותו וי"ל דאי לאו קראי דהתם הוה דרשינן כל הני קראי לדרשה אחריתי ה"ר אלחנן:

הואיל והתם לן תנא כוותיה · אבל משום דיחיד ורבים הלכה כרבים אין לפסוק כוותיה דמסתבר טעמא דיחיד:

אי הכי אפילו מיאון נמי · וא"ת מאי פריך וכי בשביל כך נפסוק ככל סתמי המשניות ויש לומר דחליצה ומיאון דמו להדדי שבאו על ידי מעשה שלה ומיתנו נמי בהדי הדדי:

שמע מינה הדר ביה רבי יהודה ש"מ · פסק ר"ת דסומא באחד מעיניו כשר לחליצה כיון דלא ממעטינן מלעיני וסגי באחד ויכול לראות הרוק מפי היבמה:

ואנא גר אנא · ואם תאמר לפר"ת דרב שמואל בר יהודה דהכא היה בן רב יהודה היכדוואה דאמר בפר"ק דקידושין (דף כב·) דגר שאין לו יורשין הוה ונתגייר הוא ואביו למה היה לו להביא ברייתא דפסיל גר לחליצה לדיני ממונות נמי מיפסל לדון לישראל כיון דאין אמו מישראל ויש לומר דאצטריך לפסול אפילו לחליצת גרים א"כ כשר הוא לדיני ממונות לדון בלא כפייה דלא שייכא שימה ודבר של שררה דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז) אלא בכפייה:

מרענא שטרא אפומיה · פירש בקונטרס בכתובות בפרק הכותב (דף פה· ושם) דלא מקרע קרעינא ליה ולא מיגבא גבינא ביה ואין נראה דאם כן ה"ל למימר בהדיא ההיא ליפגא כדאמר באלו נערות (דף לו) גבי היוצאת משום שם רע ור"ת מפרש וכן ר"ח בשבועות (דף מב·) דהיינו שלא יוכל בעל השטר לגבות בלא שבועה אפומיה אפילו הוא קרוב ללוה או למלוה דבאינו קרוב אפילו שאר אדם מחייבי נמי שבועה כדתנן (כתובות דף פז) עד אחד מעיד שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה והא דא"ל רבא לרב פפא בהכותב (דף עה·) שהעיד על השטר שהוא פרוע איכא איניש אחרינא בהדיה מר נ"ל שרב פפא היה קרובו של תובע

או

עין משפט נר מצוה

ז
א מיי' פ"ד מה' יבום: סמג עשין לב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לה
ח
ב שם סעיף א
ט
ג שם סעי' מב ובסדר חליצה סעיף נה
י
ד מיי' פ"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף ד
יא
ה מיי' פ"ד מה' סנהדרין הל' ג סמג עשין לב
יב
ו מיי' שם פ"ה הל' ה
יג
ז מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין לב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ד
יד
ח שם סעיף ג
טו
ט מיי' פכ"ד מה' סנהדרין סמג לאוין סג טוש"ע ח"מ סי' עו סעיף ה

"גי' הב"ח דהוה
"גי' הב"ח יקרא
[צ"ל ר' שמעון בא"י בסנהדרין:]

מסו' הש"ס
לקמן דף קו:
"גי' הב"ח בישראל
קדושין דף יד:
לקמן דף קו:
לעיל דף מד:
[לק' קה: ע"ש]
סנהדרין דף ג
לק' דף קו:
ע"ש
שם
[צ"ל שמעון]
שם
לעיל דף כה
בכורות דף לו
[לעיל כה]
סנהדרין דף ג
דברים כה
"גי' הב"ח אמר רב"י כי הוה קאימנא קמי' דרי' אמר לי סק
"גי' הב"ח ואמר

גר דן את חברו דבר תורה שנאמר °שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו גר °ואם היתה אמו מישרא' דן אפי' ישרא' °ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישרא' שנאמר ונקרא שמו בישרא' אמר רבא אמר רב כהנא אמר רב *°אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל מאי בינייהו איכא בינייהו °מנעל לכתחלה ולמ"ד אפי' לכתחלה והתנן חלצה במנעל חליצתה כשירה דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפי' לכתחלה ואיידי *דבעי למיתני סיפא באנפלי' חליצתה פסולה דאפי' דיעבד תנא נמי רישא דיעבד ומנעל לכתחלה תנאי היא דתניא *א"ר יוסי פעם אחת הלכתי לנציבין מצאתי זקן אחד אמרתי לו כלום אתה בקי בר' יהודה בן בתירה אמר לי הן ועל שלחני הוא תדיר כלום ראית שחלץ ביבמה אמר לי ראיתי שחלץ °הרבה פעמים במנעל או בסנדל אמר לי וכי חולצין במנעל (והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו) אמרתי לו א"כ מה ראה ר"מ לומר חלצה במנעל חליצתה כשרה רבי יעקב אומר משמו *חולצין במנעל לכתחלה ומאן דאמר לכתחלה לא מ"ט אילימא משום דהויא *פנתא מעל וארקת' מעל דמעל והתורה אמרה מעל ולא מעל דמעל אי הכי אפי' דיעבד נמי לא גזירה משום מנעל מרופט אי נמי משום חצי מנעל אמר רב אי לאו דחמיתיה *לחביבי דחלץ בסנדל דאית לה שינצין אנא לא הואי חליצנ' אא בסנדלא דטייע דמיהדק טפי והאי דידן אע"ג דאית ביה חומרת' קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתהוי חליצתא מעליית': סימן התרת יבמה סנדל: אמר רב יהודה אמר רב °התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב מיתיבי *°הותרו רצועות מנעל וסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה טעמא דשמט הוא הא שמט' היא חליצה כשר' רוב הרגל אין רוב העקב לא לא היינו רוב הרגל היינו רוב העקב ואמאי קרו לי' רוב הרגל דכולא חיילא דכרע' עליה דחים מסייע לי' לר' ינאי דאמ' ר' ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמט היא בעי ר' ינאי °קרעתהו מהו שרפתהו מהו גלויי כרע' בעינן והא איכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו בעא מיניה ר' נחמיה מרבה °שני מנעלים זה על גב זה מהו ה"ד אילימא דשלפתיה לעילא' וקאי תתא' מעל אמר רחמנ' ולא מעל דמעל לא צריכא דקרעתיה לעילא' ושלפתיה לתתא' וקאי עילא' מאי חליצה בעינן והא איכא או דלמא גלויי כרעא בעינן וליכא

ומי

גר דן את חברו · דיני נפשות דאלו דיני ממונות אפי' לכל ישראל דתנן (סנהדרין דף לב·) הכל כשרים לדון דיני ממונות ואמרי' *הכל לאתויי מאי לאתויי גר: עליך הוא דבעינן מקרב אחיך · אבל על הגר אפי' חברו אתה מקים עליו · דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ *אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובים כאן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך: בישראל · משמע שיהא ישראל מכל לצדדין: במלתיה דרבה גרסינן חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין · ומדקאמר אם יבא אליהו כו' לכל כמה דלא אתי אליהו ואמר לא חלצינן אלמא מנעל לכתחלה לא ובדרב יוסף גרסינן אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו וכל כמה דלא אמר לן אליהו אין חולצין במנעל חלצינן לכתחלה: ה"ג אמר לו וכי חולצין במנעל · ול"ג והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו שאין מנעל כתוב בכל התורה אלא נעלו כגון של נעלך (שמות ג) שלף איש נעלו (רות ד) דמשמע בין סנדל בין מנעל דמנעל לשון חכמים ונעל לשון תורה והאי דאמר מנעל לכתחלה אסו' לאו מקרא יליף אלא משום גזירה כדלקמן והאי דכתיב באורייתא (דברים לג) ברזל ונחשת מנעליך ל' מנעול ובריח הוא: משמו · דר"מ: פנתא · גב המנעל: וארקתא · שרוך נעל (בראשית יד) מתרגם ארקתא למסנא שכופלין רצועות על אזניו והוי ליה כשני נעלים זה על גב זה אבל סנדל אין קושרין וכופלין רצועות *של אזניו שהרי קשה הוא ואין הרצועה דוחקתו אבל בשפת פיו יש כמו קשר לקשור את פיו: א"ה אפילו דיעבד נמי · אלא מדאמרינן חליצתו כשירה שמע מינה גלויי כרעא בעינא ואפילו שני מנעלים זה על גב זה כי שולפית לתרוייהו שפיר דמי כדאמר לקמן ב' מנעלים כו' מהו ועד כאן לא מיבעיא ליה אלא דקרעתיה לעילא' ושלפתיה לתתא' אבל שלפתינהו לתרוייהו שפיר דמי: מרופט · מבוקע קרוע מלמעלה דכיון דרכיך אע"ג דקרוע מייתב ליה אכרעיה אבל סנדל שהוא קשה אין יכול לייסבו על רגלו משנפחת וליכא למגזר מידי: שינצי · אסטר"ל וכוח לחוללו: אע"ג דאית ביה חומרתא · קשר קשור על שפתיו ומעמידו שלא יצא מן הרגל אפילו הכי בשעת חליצה קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתיתי היא ותישרי והדר תחלוץ ותהוי חליצה מעליא: בשמיטת רוב העקב · כגון ששמטה את רוב העקב מן הסנדל אע"פ שלא חלצתו כולו הותרה: הותרו רצועות מנעל · שלא התירתן היא: או ששמט · הוא רוב הרגל והיא חלצתו לגמרי: דחים · נסמך לשון דחום ברייטב"ר בלע"ז: עקב · שלו"ן: מסייע ליה כו' · הא דקתני הותרו רצועות כו': שרפתהו · הסליכה נחלת על הסנדל כשהוא כרוך ברגלו ושרפתו:

מוקי

או של נתבע ובכתובות פר"ח מרענא שטרא אפומיה אפי' כתב נאמנות בשטר נשבע וגובה ונראה לר"י שראוי לומר שכתב לו לוה למלוה בתוך השטר דמהימן ליה בלא שבועה כנאמנות דאמר לא פרענא אפי' כרעו בעד אחד ופוגם ונפרע שלא בפניו דהוה צריך שבועה אי לא דכתב ליה הכי וכה"ג מיירי הכא:

גר דן את חבירו דבר תורה · פירש בקונט' היינו לדיני נפשות ואין נראה כדכתבתי בהחולץ (דף מה·):

לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל · פירוש באמו לא סגי עד שיהא גם אביו מישראל אבל באביו לחוד סגי דהא אפילו לענין יחוס כהונה סגי באביו מישראל כדאמרינן בי' יוחסין (ד' עז·) "הקשה ר"י דבפ' נערה בכתובות (ד' מד·) אמר גבי נערה המאורסה כי עשתה נבלה בישראל דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעליית' היא והירך כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא א"כ לחליצה גרים נמי כיון שהורתם ולידתם בקדושה הוו נמי ישראל מעליא וקרינן בהו עליך וא"כ בלאו מונקרא שמו בישראל נפקא פסול גר לחליצת גרים עד שתהא אמו מישראל דבעינן מקרב אחיך ולהכי אית לן למידרש מונקרא שמו בישראל עד שיהא אביו מישראל ולפי זה צריך לומר דרב שמואל היתה אמו מישראל דהא לא אצטריך ברייתא למיפסל אלא אותו שאמו מישראל°:

וה"ה דאפילו לכתחלה ואיידי דתנא סיפא כו' · תימה תיקשא ליה סיפא דקתני בסנדל שיש בו עקב כשר משמע הא לכתחלה לא אלא ע"כ משום דקתני סיפא אם אין בו עקב פסול נקט רישא כשר וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך:

ועל שולחני הוא תדיר · בירוש' גרס שולחני הייתי בעירי ועל שולגוי כו':

וכי חולצין במנעל · ול"ג והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו כמו שפי' בקונטרס וגם רב יהודאי גאון מחקו מן הספרים ובתוספתא אינו:

גזירה משום מנעל המרופט · וא"ת דתני בסוף פ' חולין (דף קמא: ושם) לא תצא אשה במנעל המרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה וי"ל דהתם אינו מרופט כ"כ שלא יהא ראוי לנעול בו:

ואף על גב דאית ביה חומרתא קטרינן לי' מיתנ' · בירושלמי בפרקין גרסינן כיצד הוא עושה קושרו על שיהא יכול להלוך בו מאליו רבי חנינא בריה דרבי הלל אומר עונבו כדי שיוכל להתירו באחת מידיו כיצד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בשמאל עד שתהא התרה וחליצה בימין עד כאן ירושלמי ומיהו נהגו לקשור היטב בקשר גמור וגם צריך שתתירנו בידה הימנית לפי הירושלמי ואע"פ שלא מצינו שפוסל בשמאל אלא ברגל אבל ביד כשר לחלוץ אפילו בשמאל ואמרינן נמי לקמן בסוף פרקין (דף קה·) גידמת חולצת בשיניה משמ' דלא מיפסלה אם לא חלצה בידה הימנית:

ומי

עין משפט נר מצוה

טז
א ב מיי' פ"א מה' סנהדרין טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף א וטוש"ע י"ד סי' רסט סעיף יא
יז
ג מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ב וטוש"ע י"ד סי' רסט סעי' יא
"נגה' של הב"ח כ"ב כונת קושייתו ה"פ דלא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בלידתו בקדושה אלא בהורתו בקדושה אבל לא בעינן אפילו אמו מישראל בחליצת גרים וע' תוספ' כתובות ד' מ"ד שם מבואר כן
יח
ד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף טו ועי' בב"י
יט
ו שם סעיף יט ובפירוש סדר חליצה סעיף סא
°[וע"ע תוס' סנהדרין לו: ד"ה חדא]
כ
ז מיי' שם הל' ו
כא
ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף לג ובפירוש סדר חליצה סעיף עג
כב
ט שם סעיף לו
כג
שם סעיף לו

מסו' הש"ס
[שם לו·]
[כתובות קה:]
מנחות דף לב·
[שבת ל: וש"נ]
[תוספ' פי"ב ושם ליתא ר' שמעון]
[שם וע"ש]
[ערוך ערך ארקתא]
[סיטו ר' חייא בר אחי אביו ואמו של רב תוס' עירובין יב:]
[תוספ' פי"ב]

תורה אור

ומי איכ' כי האי גוונ' אין דחזיוה רבנן לרב יהוד' דנפק בחמש' *זוזי מוקי לשוקא אמר רב יהודה אמר רב יבמה שהגדיל' בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן טעמא דלא חזינן הא חזינן חיישינן והא תניא *בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונ' היא ולא נתכוין הוא חליצת' פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד הכי קאמר אע"ג דחזינן אין חוששין שמא כיונו ואיכא דאמרי טעמ' דלא חזינן הא חזינן חוששין ודקא תנא בעי כונה הני מילי לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא אמר רב יהודה אמר רב סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמ' °ואנעלך תחש ואימא תחש אין מידי אחרינ' לא נעל נעל ריבה אי נעל ריבה אפי' כל מילי נמי אם כן תחש מאי אהני ליה בעא מיניה ר' אלעזר מרב הוא של עור ותריסיותיו של שיער מהו אמר ליה מי לא קרינן ביה ואנעלך תחש אי הכי כולו של שיער נמי ההוא *קרקא מקרי אמר ליה רב כהנא לשמואל ממאי דהא וחלצה נעלו מעל רגלו מישלף הוא דכתיב °וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע ואימא זרוזי הוא דכתיב °החלצו מאתכם אנשים לצבא התם נמי שלופי מביתא לקרב' והכתיב °יחלץ עני בעניו בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב °חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם בשכר יראיו יחלצם מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב °ועצמותיך יחליץ ואמר רבי אלעזר זו מעולה שבברכות ואמר רבא זרוזי גרמי אין משמע הכי ומשמע הכי דהכא אי ס"ר זרוזי הוא א"כ לכתוב רחמנא וחלצה נעלו ברגלו אי כתב רחמנא ברגלו ה"א אין בשוקו לא כתב רחמנא מעל רגלו דאפי' בשוקו א"כ לכתוב רחמנא במעל רגלו מאי מעל רגלו שמע מינה מישלף הוא אמר ליה ההוא מינא לר"ג עמא דחלץ ליה מריה מניה דכתיב °בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ה' ולא ימצאו חלץ מהם אמר ליה שוטה מי כתיב *חלץ להם חלץ מהם כתיב ואי יבמה דחלצו לה אחין מידי משמשא אית ביה : באנפילי' חליצתה פסולה כו' · למימרא דאנפילי' לאו מנעל הוא ותנן *נמי אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא *באנפילי' ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה ורמינהי אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה אמר אביי *דאית ביה כתיתי ומשום תענוג אמר ליה רבא ומשום תענוג בלא מנעל ביום הכפורים מי אסירי והא *רבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה ונפיק אלא אמר רבא לא קשיא כאן באנפילי' של עור כאן באנפיליא של בגד הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא יום הכפורים איום הכפורים דתניא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפילין בתוך ביתו אלא לאו שמע מינה כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד ש"מ תניא כוותיה דרבא חליצה במנעל הנפרם שחופה את רוב הרגל בסנדל הנפחת שמקבל את רוב הרגל בסנדל של שעם ושל סיב בקב הקיטע במוק בסמיכות הרגלים באנפיליא של עור והחולצת מן הגדול

בין

מוקי · קלצונ"ש קשים הם וכן בלשון ערבי קורין למנעלים אלתוק : הא חזינן דחלצה חיישינן · דלמא חליצה היא לפוסלה עליהן ואע"ג דלא נתכוונו לחליצת מצוה : ואיכא דאמרי · אין ודאי טעמא דלא חזינן דחלצה הא חזינן דחלצה חיישינן דלמא נתכוונו וניפסלא עלייהו : התפור בפשתן · שתפור בתוכו בגד פשתן כעין שתופרין בתוכו לבדין פלטרא"ש · ל"א התפור בפשתן שתפור במשיחה כעין שלנו : אין חולצין בו · דבעינן כוליה דעור דכתיב ואנעלך תחש אלמא לא קרי ליה נעל עד שיהא כולו של עור : מידי אחרינא · עור בהמה אחרת או סנדל : תריסיותיו · רצועותיו : של שיער · מנוצה של עזים : קורקא : זרוזי היא · שנטלתו מע"ג קרקע ומנעילתו ברגלו : והכתיב יחלץ עני בעניו · כלומר יזרזנו ויתן לו כח ומשני הכא נמי שלופי הוא וה"ק בשכר עניו שסיפר עליו בחייו יחלצנו ויצילנו מדינה של גהינם : ויחלצם · קס"ד זרוזי הוא שיחליצו כח : אפילו בשוקו · אם נחתך רגלו : ה"ג אם כן לכתוב במעל רגלו מאי מעל רגלו ש"מ שלופי הוא : ה"ג שוטה מי כתיב חלץ להם חלץ מהם כתיב · הוא קבל חליצה מהם ואלו יבמה דחלצי מינה אחין שהיבם קיבל הימנה מידי ממשא אית ביה : אין התורם · את הלשכה נכנס לתרום : לא בפרגוד חפות · חלוק שיש בו אימרא שלא יחשדוהו לומר בתוך האימרא' החביא כספים וחברו במסכת יומא (דף עז :) שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו : ולא באנפיליא · נמי משום חשד ואין צ"ל מנעל וסנדל דבלאו חשד נמי אסור דכתיב (ישעיה א) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ומדקתני אין צריך לומר כו' מכלל דאנפיליא לאו בכלל מנעל : לא יטייל בהן · ביום הכפורים דהוי נעילת סנדל : כתיתין · חתיכות דקות של מוכין ועור רך ומשום תענוג ולאו משום דתיהוי נעילה : ה"ג אלא אמר רבא לא קשיא כו' · מתניתין דתרומת הלשכה באנפיליא של בגד דלאו מגין הוי ולא הוי נעל ולגבי עזרה נמי ליכא בזיון דאין דרך להכניסה בט"ט והא דיום הכפורים בשל עור : בקורדקיסין · מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים להגין מן המים וקוראים אונדרשו"ך בלשון אשכנ"ז : הנפרם · לשון לא תפרומו (ויקרא י) ושייך פרימה במנעל ופחיתה וקיבול שייך בסנדל : שעם וגמי · קשה הוא ומגין הוא : בקב הקיטע · שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בו בית קיבול קטן ומכניס שם ראש שוקו ואין נסמך עליו והוא קרוי קב ולמשענת הליכה יש לו אשקיצ"א קבורה בשוקו ומשענת ידיו שקורין קרוק"א : במוק · קילצו"ן של לבד קשה ומגין : בסמיכות הרגלים · מי שמהלך בידיו וגורר את רגליו עושה להם סמיכות של עץ או של עור ומכניס לתוכו :* סמיכות הידים · שעושה לידיו בתים של עור מפני שמכניסם בט"ט וסומך עליהן וגורר את רגליו :

קב

תורה אור

בין עומד בין יושב בין מוטה והחולצת מן הסומא חליצתה כשרה אבל במנעל הנפרם שאין חופה את רוב הרגל בסנדל הנפחת שאינו מקבל את רוב הרגל ובסמיכות הידים ובאנפילי' של בגד והחולצת מן הקטן חליצת' פסולה קב הקיטע מני ר' מאיר היא *דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מאיר ר' יוסי אוסר באנפילי' של בגד אתאן לרבנן אמר אביי מדסיפא רבנן רישא נמי רבנן ורישא במחופה עור אמר ליה רבא אבל אין מחופה עור מאי פסול אי הכי אדתני סיפא באנפיליא של בגד ליפלוג בדידה בד"א במחופה עור אבל אין מחופה עור פסול אלא אמר רבא מדרישא רבי מאיר סיפא נמי רבי מאיר והאי מגין והאי לא מגין אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למדחסיה לכרעיה אמר ליה רב אשי לאמימר והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה אימא ולעולם דדחיס לכרעיה ואמר אמימר האי מאן דמסגי על ליחתא דכרעיה לא חליץ אמר ליה רב אשי לאמימר והתניא סמיכות הרגלים לאו דחליץ בה איהו לא דיהיב ליה לאחר וחליץ אמר רב אשי למאי דקאמר אמימר *לאו בר אובא חליץ ולאו בר קיפוף חליץ : מן הארכובה ולמטה כו' · ורמינהי * רגלים פרט לבעלי קבין שאני הכא דכתיב °מעל רגלו אי הכי למעלה מן הארכובה נמי מעל ולא מעל דמעל אמר רב פפא שמע מינה האי *איסתוירא עד ארעא נחית דאי סלקא דעתך מיפסק פסיק הוה ליה איהו מעל ושוקא מעל דמעל *אמר רב אשי אפי' תימא מיפסק פסיק כל דבהדי כרעא ככרעא דמי : מן הארכובה ולמעלה · מתיב רב כהנא °ובשליתה היוצאת מבין רגליה אמר אביי בשעה שכורעה לילד נועצת עקביה בירכותיה ויולדת ת"ש °לא עשה רגליו ולא עשה שפמו לישנא מעליא ת"ש °ויבא שאול להסך את רגליו לישנא מעליא ת"ש °אך מסיך הוא את רגליו בחדר המקירה *לישנא מעליא בין רגליה כו' לישנא מעליא אמר רבי יוחנן *שבע בעילות בעל אותו רשע באותו היום שנאמר °בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד והא קא מתהניא מעבירה אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי *כל טובתן של רשעים

רעה

קב הקיטע · דהשיב ליה מנעל מני ר' מאיר היא : יוצא · בשבת : אנפיליא של בגד · דקתני סיפא חליצתה פסולה אתאן לרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר בקב הקיטע אלמא דלא הוי מנעל דאי ר' מאיר כיון דקב הקיטע הוה נעל אלמא ואנעלך תחש לא דייק אנפיליא נמי תהוי נעל : מדסיפא רבנן · רישא דקב הקיטע נמי רבנן ודייקי ואנעלך תחש ודקתני קב הקיטע כשר במחופה עור : אדתני סיפא אנפיליא של בגד · פסולה האי הוא ודאי דלאו נעל הוא דהא לא מגין לשמעינן חילוק בקב הקיטע דאף על גב דמגין לאו נעל וכ"ש האי : סיפא נמי רבי מאיר · ולא דייק תחש ואפילו הכי של בגד לא משום דלא מגין אבל קב הקיטע מגין הלכך אפילו אין מחופה עור כשר : למידחסיה · לדחוף רגלו בקרקע : מוטה · לאו אורחיה למדחסי' : על ליחתא דכרעי' · שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל · ליחת' לשון לווחים (שבת ד' מז·) פלנקא כלומר שאינו דורס במקום מדרס רגלו ואע"ג דתנן (לעיל ד' קא·) מן הארכובה ולמטה כשירה התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה שוק ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגל הוא : והתניא בסמיכות הרגלים · כשירה : מאי לאו דחליץ בהו איהו · הגורר את רגליו והם עקומים : לאחר · שרגלו ישרה : בר אובא ובר קיפוף · בפ' אלו מגלחין (דף כה) דאתלוש לדעתיה דרב אשי ואיתהפוך כרעייהו : רגלים · שלש רגלים תחוג (שמות כג) פרט לבעלי קבין שפטורים מן הראייה אלמא שוק לאו רגל הוא : מעל רגלו · משמע מדבר שהוא על רגלו מדלא כתיב וחלצה נעלו מרגלו : שמע מינה · ממתני' דקא מכשר מן הארכובה ולמטה : האי אסתוירא · °קבילא המפסקת בין שוק לרגל : עד ארעא נחית · ואין עוד פרק אחר למטה הימנה בעקב : דלהדי כרעא · השוה ועומד למול כף הרגל לאו מעל הוא וכרעא דמי : ובשליתה היוצאת מבין רגלי' · אלמא ירכים נמי מיקרו רגל : נועצת עקביה בירוכותי' · והולד יוצא מבין רגליה ממש והיינו דכתיב מבין רגליה : לא עשה רגליו · לא הסיר שיער זקן התחתון : להסך את רגליו · מי רגלים אלמא ירכים רגל מיקרו : אך מסיך הוא את רגליו · בעגלון מלך מואב כתיב : בין רגלי' · בין ירכותיה שבא עליה סיסרא ונתכונה כדי ליגעו : כרע נפל שכב · שבעה כתיבי בקרא :

רעה היא אצל צדיקים שנאמר °השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע בשלמ' רע לחיי לא טוב אמאי לא אלא ש"מ טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים בשלמ' התם דלמא מדבר ליה שמא דע"א אלא הכא מאי רעה איכא דקא שדי בה זוהמא דא"ר יוחנן *בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן אומות שלא עמדו בהר סיני לא פסקה זוהמתן : חלצה במנעל שאינו שלו וכו' · ת"ר נעלו *אין לי אלא נעלו נעל של כל אדם מנין ת"ל נעל מכל מקום א"כ מה ת"ל נעלו °נעלו הראוי לו פרט לגדול שאין יכול להלוך בו ופרט לקטן שאינו חופה רוב רגלו ופרט לסנדל המסוליים שאין לו עקב אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף אתאי יבמה לחלוץ אמר ליה הב ליה סנדלך יהיב ליה סנדלא דשמאל' אמר ליה 'אימר דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל אי הכי סנדל שאין שלו נמי אימר דאמר רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינ' לך יהב ליה ואקני ליה : סנדל של עץ · מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא *דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ר' יוסי אוסר אבוה דשמואל אומר יבמחופה עור ודברי הכל · אמר רב פפי משמיה דרבא סנדל המוסגר לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה סנדל המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה פסולה רב פפא משמיה דרבא אמר יאחד סנדל המוסגר ואחת סנדל המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה מיתיבי *יבית המוסגר מטמא מתוכו "מוחלט מתוכו ומאחוריו וזה וזה מטמאין בביאה ואי ס"ד כדמכתת דמי והא בעינן °והבא אל הבית וליכא שאני התם דאמר קרא °ונתץ את הבית אפי' בשעת נתיצה קרוי בית תא שמע 'מטלית שיש בו שלש על שלש אע"פ שאין בו כזית כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאתהו מאי לאו מוחלטת לא מוסגרת אי הכי אימא סיפא יהיו בה כמה זתים כיון שנכנס ממנה כזית לבית טהור טמאתהו אי אמ"ת בשלמא מוחלטת היינו דאיתקש למת אלא אי אמרת מוסגרת אמאי איתקש למת "שאני התם דאמר קרא °ושרף את הבגד אפי' בשעת שריפה קרוי בגד וליגמר מיניה איסור מטומאה לא גמרינן אמר רבא הלכתא אחד סנדל המוסגר ואחד סנדל שמוחלט יואחד סנדל של ע"א לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשירה של תקרובת ע"א ושל

רעה היא · שסונאים הרשעים וקלה נפש לדיק בהנאתן הלכך לאו הנאה היא : שבא דע"א · למה גנבת את אלהי (בראשית לא) : נעל מ"מ · חלוץ הנעל : פרט לסנדל המסוליים · הנכתת שאין לו עקב שול"א ליסנא אחרינא על שם מקומו נקרא מסוליים לשון מור"י : הב ליה סנדלך : ליכנס והחלוץ בו : יהיב ליה דשמאלא · במתכוין עבד דלא סבירא ליה לאביי דסנדל שאין שלו מוהר לכתחלה : אמר ליה · רב יוסף אימר דאמור רבנן במתניתין בשל שמאל בימין חליצתה כשירה דיעבד לכתחלה מי אמור : הב ליה ואקני ליה · שיהא שלו במתנה : סנדל של עץ · דקתני מתני' חליצתה כשרה מני : רבי מאיר היא · דאמר קב הקיטע נעל הוא לצאת בו בשבת : סנדל המוסגר · שכרהה בו הצרעת לא החלוץ בו בימי הסגרו דלא ליתי למיעבד במוחלט : ואם חלצה חליצתה כשרה · דלאו בר שריפה הוא ושיעוריה קאי : מוחלט חליצתו פסולה · דלשריפה קאי ואנן שיעורא בעינן חופה את רוב רגלו והאי כתותי מיכתת שיעוריה : מטמא מתוכו · במגע ואף על גב דלא נכנס גופו לתוכו דליהוי טמא משום בא אל הבית אם נגע בכותל מטמא : והמוחלט · מטמא אף מאחוריו : מטמאין בביאה · אם נכנס דרך ביאה כיון שנכנס רובו לתוכו טמא משום והבא אל הבית ומקראי נפקא לן בתורת כהנים דמוסגר מטמא מתוכו ולא מן אחוריו ובמוחלט כתיב טמא הוא הוסיף לו טומאה אחרת לומר לך שמטמא מאחוריו : מטלית · בגד המנוגע : שלש על שלש · הוי בגד דחזי לעניים : שאין בה כזית · שחוטה דק : כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאתהו · טימאת את כל כלי הבית דמנורע מטמא בביאה וכן בגד ואבן המנוגעת כולן מטמאים באהל והא כיון דעל רובה ככולה דמיא : מאי לאו מוחלטת · ואפילו הכי אמרת שדי מעוטא בתר רובא והוה ליה כמאן דעיילא כולה ולאו כמאן דמכתת' דמיא זיל בתר מה דעייל והין בבית ג' על ג' : היו בה כמה זיתים · ואין בה אלא ג' על ג' אלא שחוטה עבה כיון שנכנס הימנה כזית לבית טימאהו ואף על פי שאין כאן בגד דהא לא על רובה : אי אמרת בשלמא מוחלטת · היינו דמטמא בכזית אפילו אין כאן בגד שלש על שלש משום דמוחלט איהקש למת ומת מטמא בכזית והיכא איהקש דכתיב אל נא תהי כמת שמרים מוסגרת הואי וקאמר ליה אהרן למשה אל נא תיהלט שלא תהא כמת : הכי גר' אלא שאני התם כו' · ולעולם במוחלט ומשום הכי שדינן מיעוטא בתר רובא לענין טומאה ולא אמרינן כמאן דמכתת דמי דכתיב ושרף : וליגמר מיני' · לענין חליצה להיות חשוב שלם : איסורא מטומאה לא גמרינן · שהלכות טומאה חדוש הוא : של עבודת אלילים · שנועלים אותו לצלם ברגליו כשמשיאין אותו ממקום למקום : חליצת' כשיר' · מוחלט כדאמרן שאפילו בשעת שריפה קרוי בגד ולאו מילף הוא אלא גילוי מלת' בעלמ' הוא ושל ע"א נמי הואיל להילוכא עביד ומשמשי ע"א לאו לשריפה קיימי דאית להו הקנת' בביטול ואי משום איסור הנאה חליצה לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו : של תקרובת עבודת אלילים · שהקריבו ומסרוהו לכהניו לשם דורון וקי"ל (ע"א דף נב ·) תקרובת עבודת אלילים אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת דכתיב ויאכלו זבחי מתים הלכך לית ליה תקנתא וכתותי מיכתת שיעורא :

ושל

ת"ל נעל מ"מ · אע"ג דדרשינן ליה לעיל דלא ממאה החש אין מידי אחרינא לא שקולים הם ויבואו שניהם וא"ת והיכי דרשינן הכך דרשות מנעל הא אצטריך לגופיה שצריך לקרות חלוץ הנעל וי"ל דדרשינן שפיר ממה שצריך לקרות דה"נ דרשינן במתניתין (לקמן דף קד :) מככה עיכובא אע"ג שהוא עיקר קריאה :

שאין חופה את רוב הרגל · אבל הכא לא סגי בשמיטת רוב עקב דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל אבל לענין חליצה סגי בשמיטת רוב העקב כדאמר לעיל (דף קב ·) דחשיב שפיר גילוי כרעיה בהכי:

המסוליים · שם סנדל אחד כן דאמר בירושלמי ר' יהושע בן לוי נפק בסולייא בלילי צומא רבה ואמרינן נמי (מדרש רבה ש"ה) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסולייתה דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתיב עקב ענוה יראת ה' וגו' והא דאמר במדרש (שם) ג' דברים שקולים זה כזה חכמה יראה ענוה אר"י דשקולים היינו דהא בלא הא לא סגי אבל ענוה גדולה מכולן* :

מטמא מאחוריו · פירוש אם נגע בכנגע מאחוריו של בית ומיהו מספקא לר"י בבית מוסגר אם נגע בכנגע שמתוכו בלא ביאה אי חשיב כאחוריו דמוחלט דמטמא בנגיעה או שמא נרע ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית כדפירש בקונטרס ובת"כ דריש כנגע נראה לי בבית מתוכו מטמא ואין מטמא מאחוריו והאי קרא במוסגר כתיב משמע שדורש דכנגע הנולד בתוך הבית מטמא ולא הנולד מאחוריו :

כיון שנכנס רובו לבית טהור טמאתו · אמר ר"י אע"פ שלא ישב שם אלא שהכניסה והוציאה טמא ואע"ג דתנן ומייתינן לה בפ' קמא דקידושין (דף לג :) טמא עובר תחת האילן וטהור יושב טהור היינו דוקא גבי אילן שאין שם מחיצות בעינן שיהא יושב כדכתיב בדד ישב אבל בבי' דאיכא מחיצות כאלו יושב תחתיו הטמא ומטמא הבית וא"ת דהכא משמע דמצורע מטמא באוהל ובריש מסכת כלים (פ"א) אמר למעלה מהן מת שמטמא באהל מה שאין כולן מטמאין והתם לעיל חשיב מצורע בהדייהו ואמר רבי יהודה דמ"מ מת המור דאפילו עובר תחת האילן מטמא באהל כל מה שתחת האילן ועוד למת המור שמטמא אפילו מה שבבית אחר אם יש בו חלון פותח טפח מה שאין כן במצורע דאינו מטמא אלא בבית שנכנס בו דכתיב והבא אל הבית :

סנדל של ע"א לא תחלוץ · פירש בקונטרס דמיירי בע"א של נכרי וקודם בטול דכיון דראוי ליבטל לא מכתת שיעוריה אע"פ שלא נתבטל

עין משפט נר מצוה

לט
א מיי' פ"ד מה' יבום סמ"ג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כב

מ
ב שם בהג"ה

מא
ג שם סעיף יד ובסדר חליצה סעי' לט ובפרוש סדר חליצה סעי' כד

מב
ד שם מה' חליצה סעי' כב ובהג"ה

מג
ה מיי' שם הל' כ

[ועי' תוס' ע"ז כ : ד"ה ענוה]

מד
ו מיי' פט"ו מה' טומאת צרעת הל' ב סמג עשין רלט

שבת ד' סה :

מה
ז ח מיי' שם פי"ג הל' יד סמג עשין רלח

מו
ט מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כג

נגעים פי"ג מ"ד

"גי' הב"ח והמוחלט

"גי' הב"ח אלא שאני

מסו' הש"ס

שבת ד' קמו ·
ע"א ד' כב :
קדושין ד' יד ·

תורה אור
בראשית לא
ויקרא יד
סס
סס יג

"בגמ' של הב"ח כ"ב גי' אחרת ברש"י מטמא מתוכו דבר שכולו לתוכו אפילו לא נכנס דרך ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל בשבועות דאין זו ביאה אפילו נכנס כולו חוץ מהוטמו א"ל אם נכנס כולו תיכף טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית וכ"ש אם נכנס דרך ביאה דהוי טמא משום בא אל הבית והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בבית טמא : ע"כ ·

ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתו פסולה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד א"ל אלו מסגי ביה שלוחא דבי דינא מי קפיד "עליה דיינא : מתני' *א חלצה בלילה חליצתה כשרה ורבי אלעזר פוסל ב*בשמאל חליצתה פסולה ור' אלעזר מכשיר : גמ' לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *מקשינן ריבים לנגעי' ומר סבר לא מקשינן ריבים לנגעים לא דכ"ע לא מקשינן ריבים לנגעים דאי מקשינן אפילו גמר דין בלילה נמי לא והכא בהא קמיפלגי מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא ומר סבר חליצה כגמר דין דמיא רבה בר חייא קטוספא' עבד עובד' במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גוברי' דעביד כיחידאה מאי קשיא אי מוק סתמא תניא אי לילה סתמא תניא אלא יחידי קא קשיא ליה היכי עביד ביחידי דיחידא' קתני לה דתנן *חלצה בשני' או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ור"ש ורבי יוחנן הסנדלר מכשירים ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר (*"ואמר רב יוסף בר מניומי [אמר רב נחמן] אין הלכה כאותו הזוג) ואב"א כולהו נמי יחידאה קתני להו דתניא אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אני ראיתי את ר' ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק ביחידי ובלילה : בשמאל חליצת' כו' · מ"ט דרבנן אמר עולא ילפינן רגל [ויקר' יד] °רגל ממצורע מה להלן דימין אף כאן דימין ור' אלעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא ר"א אומר *ימנין לרציעה שהיא באזן הימנית נאמר כאן אזן ונאמר להלן אזן מה להלן ימין אף כאן ימין אמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן מוחלפ' השיטה רבא אומר לעולם לא תיפוך אזן אזן מופני רגל רגל לא מופני וכי לא מופני מאי פירכא איכא איכא למיפרך מה למצורע שכן "טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת : מתני' יחלצה ורקקה *אבל לא קראה חליצתה כשרה 'קראה ורקקה אבל לא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה ר' *אלעזר אומר חליצתה פסולה רבי עקיבא אומר יחליצתה כשרה

אמר

ושל עיר הנדחת · נמי לשריפה קיימא : ושל זקן העשוי לכבודו · לתכריכי מיתה הואיל ולאו להילוכא עביד לאו נעל הוא : דבי דינא נמי · סנדל שהיה לב"ד ומיוחד לחליצה : לנגעים · כל ריב וכל נגע (דברים כא) מה נגעים ראייתם ביום דכתיב (ויקרא יג) וביום הראות בו אף ריבים ביום וחליצה דין הוא לגובה כתובתה : אפילו גמר דין נמי לא · ואנן תנן דיני ממונות דנין ביום וגומרי' בלילה (סנהדרין דף לב ·): כתחלת דין דמיא · דנפקא לן בסנהדרין באחד דיני ממונו' (ד' לד:) דתחלת דין ביום : במוק · אע"פ שאינו של עור : כמה רב גובריה · בלשון גנאי אמרה : אי מוק סתמא תניא · בברייתא' לעיל (ד' קב :) בקב הקיטע במוק בסמיכ' הרגלים : לילה סתמא תנינא · במתניתין חליצתה כשרה : ביחידי יחידאה תני לה · במתניתין דתנן ובא מעשה לפני ר' עקיבא והכשיר : רגל רגל ממצורע · דכתיב על בהן רגלו הימנית (ויקרא יד) : ונאמר להלן און · במצורע : און און מופנה · מסני לדדין בין במצורע בין בנרצע דקרא דמצורע עני מיותר לגמרי כדאמרן במנחות בפ"ק (דף י) יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה און און לרציעה וגבי רציעה תרי אזנו כתיבי ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) ונתת באזנו ובדלת (דברים טו):לא מופני · מסני לדדין אלא מצד אחד דמצורע מיותר אבל בחליצה לא וליכ' אלא חד וקסבר ר' אלעזר מופני מצד אחד למדין אם אין תשובה ואם יש להשיב משיבין : (וכי לא מופני מאי פירכא איכא · מופנה מצד אחד למדין ומשיבין) והכא מאי פירכא איכא ומהכא נפקא לן בכל דוכתא לרבי אלעזר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין (שבת (דף קלא ·) : מתני' חליצתה כשרה · דקרייה לא מעכבא דכתיב ככה יעשה (כל) דבר

נתבטל עדיין וכן פירש בפ' ראוהו בית דין (דף כח :) גבי שופר של ע"א לא יתקע ואם תקע יצא ותימה דאמרי' בסוף פרק כסוי הדם (דף פט · ושם) שופר של ע"א לא יתקע בו ואם תקע לא יצא ומפרש התם משום דע"א כתותי מכתת שיעורי' וי"ל דהתם בע"א של ישראל דלא סגי לה בבטול דכי האי גוונא משני בפרק לולב הגזול (ד' לא : ושם) אהא דאמר רבא לולב של ע"א לא יטול ואם נטל יצא ופריך ממתני' דלולב של אשרה פסול ומשני התם באשרה של משה וא"ת אי בע"א של ישראל מאי קאמר דמיכתת שיעוריה והא טעונה גניזה דמפיק לה בפרק רבי ישמעאל (ד' נב :) מושם בסתר וי"ל כיון דטעונה גניזה אין כתותי שיעור גדול מזה א"כ בע"א של נכרי שעבל' לדעת ישראל שטעונה שריפ' וא"ת ובע"א דנכרי מכי אגב' הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (ד' מב ·) גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן (לעיל ד' קא ·) במנעל שאינו שלו חליצתה כשירה ולולב איירי בי"ט שני ובסוכה הוה מצי לשנויי דאיירי בי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקומי באשרה דמשה אלא משום דקתני אשר' דומיא דעיר הנדחת דאפילו ביוםטוב שני והא דנקט בסנדל של תקרובת ע"א חליצה פסול' הוה מצי למנקט סנדל ע"א של ישראל אלא ניחא ליה למנקט כולה מלתא בע"א של נכרי ור"ת מפרש דכולהו בע"א דנכרי והכא לאחר ביטול והתם קוד' ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יתקע ולא יחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם ע"א אפי' אם תמצא לומר דשרי לכסות בעפר של ע"א לכתחל' כמו בשל עיר הנדח' לא דמיא כסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישינן למיאוס והא דמשני בסוכה מתניתין באשרה דמשה ולא משני בדנכרי וקודם ביטול משום דאפילו נקצץ לולב מן הדקל נתבטל והא דקתני בסוף פרק כסוי הדם (ד' פט · ושם) דלולב של ע"א אם נטל לא יצא איירי שהלולב בעצמו של ע"א אבל לולב של אשרה משמע שנלקט מן האשרה והכי הוי מצי למנקט בסמוך דאם חלצה קודם בטול פסול ולפלוגי בשל ע"א עצמה אלא אגב אורחיה אתא לאשמועינן דתקרוב' ע"א אינ' בטלה עולמית ואם תאמר כיון דבבטל' איירי רבא מאי קמבעיא ליה לר"ל בפרק כל הצלמים (ד' מז ·) דקל של ע"א שבטלה לולבה מהו למצוה תפסוט מדרבא דסוכה "לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא וי"ל דלרבא פשיטא לי' ולר"ל מבעיא ליה אף ע"ג דפסיט ליה התם מר' יוחנן רביה מ"מ מדרבא לא בעי למפשט :

מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא · לכך פסולה ובירושלמי בפרק אחד דיני ממונות גרסינן ומנין שדנין ביום וגומרי' בלילה שנאמר ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לסעבר אלא מניין שאם טעו ודנו בלילה שדינם דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת וגו' דומה שהוא טעות ועוד דלא פריך שפיר אגומרין בלילה ואית קרא לסעבר אלא גרסינן איפכא מנין שטעו ודנו בלילה שדינן דין שנאמר ושפטו את העם בכל עת ואית קרא לסעבר אלא מנין שגומרין בלילה וכו' וגמרא שלנו (סנהדרין ד' לד :) מוקי נמי האי קרא לגומרין בלילה והרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם :

אי מוק סתמא תניא · הוה מצי למיפרך אימור דאמרי רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור אלא פריך אדשמואל שלא הקפיד אלא על מה שעשה כיחידאה ומסיק כרבי ישמעאל בן אלישע והוא עשה כן לכתחלה :

אמר רבי ישמעאל בן ר' יוסי אני ראיתי ר' ישמעאל בן אלישע · כך כתוב בספרים וקשיא לר"י איך יתכן שראה ר' ישמעאל בן ר' יוסי את ר' ישמעאל בן אלישע שנהרג קודם רבי עקיבא "ורבי ישמעאל *כפוף ויושב לפני רבי ויום שמת ר' עקיבא נולד רבי *ומיהו אין למחוק הספרים בשביל כך כי מה בכך שרבי ישמעאל ברבי יוסי היה כפוף ויושב לפני רבי כי גם ר' יוסי אביו אלו היה קיים היה כפוף ויושב לפני רבי ולמאי דפי' ר"י לתרי ר' ישמעאל בן אלישע הוו אתי שפיר דאותו שנהרג היה זקנו של אותו ר' ישמעאל בן אלישע שראוהו
והא
רבי ישמעאל בן רבי יוסי לאפטר שהיה הרבה אחר רבי עקיבא * :

עין משפט נר מצוה

מז
א מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ו ובסדר חליצה סעי' יא ובפירוש סדר חליצה סעי' יט

"גי' הב"ח עליה בי דינא

מח
ב שם בה' חליצה סעי' כב ובפירוש סדר חליצה סעי' לה:

מט
ג מיי' פ"ג מה' עבדי' הל' ע

נ
ד מיי' פ"ד מה' מחוסרי כפרה הל' ב

נא
ה מיי' פי"א מה' טומאת צרעת הל' א' סמג עשין רלו

נב
ו מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מג

נג
ז מיי' שם הל' יא סמג שם

"בגמ' של הב"ח ת"א ונ"ב ס"א אין זה

נד
ח מיי' שם סמג שם טוש"ע שם

[צ"ל אליעזר]

"גי' הב"ח דלכתחלה

"גי' הב"ח ור"י בן ר' יוסי כפוף ויושב לפני רבי היה ויום

[עי' תוס' זבחי'
קיט · ד"ה זו וזו וכו' ר' ישמעאל בן אלישע הי' בר פלוג"ת' דר' עקיבא]

מסו' הש"ס

[גיטין כד :]
[שם]
[סנהדרין לד :
נדה כ ·]
[לקמן ע"ב]
[לקמן קה :]
קדושין ד' עו·
[עי' תוס' סוטה ... ד"ה ו ר"י ומ' ס"ל לר' יהודה דקריא' מעכב ופליג אמתניתי' דהכא ומ"ל דלא נחלקו ר"א ור"ע בדבר זה]
[שבת נא :]
[קדושין עב :]

תורה אור

אמר ליה רבי אלעזר °ככה יעשה *כל דבר שהוא מעשה מעכב א"ל ר' עקיבא *משם ראיה ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעש' באיש *החרש °שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת לקטן חליצתה פסולה *קטנה שחלצ' תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה °חלצה בשנים או בשלשה ונמצא א' מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ר' שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר : **גמ'** אמר רבא השתא דאמרת קריאה לא מעכב' לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן כשירה תנן חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצ' מן הקטן חליצתה פסולה מ"ט לאו משום דלא בני קרייה נינהו לא משום דלאו בני דיעה נינהו אי הכי אלם ואלמת נמי אמר רבא אלם ואלמת בני דיעה נינהו ופומייהו הוא דכאיב להו והא אמרי דבי רבי ינאי *לפי שאינו באמר ואמרה אלא כי אתמר דרבא אסיפא אתמר חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר רבא השתא דאמרת קרייה מעכבא °לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה ומתני' כרבי זירא דאמר רבי זירא *°כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו שלחו ליה לאבוה דשמואל °יבמה שרקקה תחלוץ °מכלל דאיפסלא לה מאחין מני אילימא ר' עקיבא השתא ומה במקום מצוה דאיכא למימר מידי דהוה אאימורים דכי ליתנהו לא מעכבי וכי איתנהו מעכבי אמר ר' עקיבא לא מעכבא מאחין איפסלא ואלא לרבי אלעזר והא שני דברים המתירין נינהו *ושני דברים המתירין אין מעלין זה בלא זה אלא כרבי *דתניא °כבשי עצרת אין מקדשין הלחם אלא בשחיט' כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחט שלא לשמן וזרק לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש דברי רבי רבי אליעזר בר' שמעון אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן (*ומי אמר רבי עקיבא) רקיקה לא פסלה והתניא °חלצה ולא

רקקה

כל דבר שהוא מעשה מעכב דכי' כתיב ככה למשמע עיכובא אמעשה כתי' וקרייה דיבורא בעלמא הוא : **כל דבר שמעשה** · ורקיקה מעשה היא : **מעשה באיש** · חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא : **החרש שחלץ** חליצתו פסולה · לפוטרה במקום אח כשר: **והחרשת שחלצה חליצת' פסולה** · היא עצמה אינה נפטרת בחליצתה כדאמר לקמן בפרק ב"ש (דף קי) ואין לה תקנה אלא בייבום ואם רצה להוצי' יוציא בגט : **חלצה בשנים** · כשרים או בג' ונמצא אחד מהן קרוב דהדר הוי להו בנים חליצתו פסולה : **ור' שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירין** · ול"ג בסני' דהא בסני' עסיק נמי ת"ק : **גמ' אלם ואלמת** · שחלצו חליצת' כשרה : **והאמרי דבי רבי ינאי** · ומפרש טעמא למתני' דחרש וחרשת מפני שאינן בואמר ואמרה דתנן (תרומות פ"א) חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר · ועמד ואמר ועניה ואמרה : **חליצתה פסולה** · ומתניתין דקתני לא קראה חליצתה כשירה כר' זירא דא"ר זירא בפ' המנחות והנסכי' (דף קג :) כל הראוי לבילה כו' דקתני האומר הרי עלי ס"א עשרוני' מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר ומפרש טעמא משום דקים להו לרבנן דבששים נבללות בכלי אחד אבל מ"א אין נבללות יפה ומותבינן וכי אין נבללין מאי הוי והתנן (שם דף יח :) אם לא בלל כשר ומשני רבי זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו דאפילו לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן דאפשר להתקיים בה מצות מנחה והכא נמי אע"ג דקרייה לא מעכבא בראוי לקרייה אבל בשאין ראוי מעכבת: **יבמה שרקקה** · לפני ב"ד: **תחלוץ** · דנפסלת עליהן מייבום : **במקום מצוה** · בשעת חליצה שהרקיקה מצוה : **אאימורים דכי איתנהו מעכבי** · בשר מאכילה בפרק תמיד נשחט (ד' נט :) וכי ליתנהו לא מעכבי כגון שנטמאו או שאבדו והכא נמי נימא אע"ג דלאו מעשה חשוב באיש הוא הואיל ואפשר לרוק ליעכב וקאמר ר"ע לא מעכבא : **אלא לר' אליעזר** · דאמר במתני' מעכבא אלמא מעשה הוא : ה"ג והא שני דברים המתירין אין מעלין זה בלא זה : **אין מקדשין שתי הלחם** · להיות קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא ולינה אלא בשחיטה ואע"פ שהן טעונין תנופה חיין עם הלחם אין תנופתן מקדשן אלא שחיטתן דגמר מאיל נזיר דכתיב (במדבר ו) ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות תלה הכתוב עשיית סל המצות בזביחת האיל בפרק התכלת : כיצד ל"ג : **לחם קדוש** · ליפסל ביוצא ואין קדוש להיות ניתר באכילה :

רקקה

והא אמרי דבי רבי ינאי לפי שאינו באמר ואמרה · וא"ת מנא ליה לרבי ינאי האי טעמא דלמא משום דלאו בני דיעה נינהו ותני' (לקמן דף קו') דבעינן שיתכוונו שניהם ואמאי נמי אמרי' לקמן (דף קה :) דקטנה חולצת בפעוטות וקטן נמי הוה חליץ אי לאו דאיש כתיב בפרשה כיון דלאו בני דיעה נינהו וי"ל שב"ד עומדים על גבם ומורים להם לעשות חליצה כתיקנה דהכי נמי אמרינן בפ"ב דגיטין (ד' כב : ושם) דחש"ו שכתבו גט וגדול עומד על גבם דכשר ומיהו לענין חליצ' שוטה לא חלין אע"ג דב"ד עומדי' ע"ג כדאמר בתוספתא לפי שיש בחליצ' ריבוי דברי' ואין בו דעת כלל לעשות לדעת ב"ד אבל גבי גט שוטה לעשות כי גדול עומד ע"ג כשר ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שכותב הגט לשמה שכותב שם האיש והאשה והזמן ושם עירו ושם עירה והא דאמר בפ"ק דחולין (דף יב : ושם) גבי וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה ומוקי לה כרבי נתן דלא בעי כוונה לשחיט' משמע לרבנן דבעי כוונה לשחיטה לא מהניא גדול עומד ע"ג דהתם אחרים אין מלמדים אותו אך שרואהו שלא קלקל וגם אין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כמו חליצ' דאין מתכוין אלא לחיתוך בשר בעלמא כדאמר בפרק קמא דחולין (ד' יג ·) דבעי' מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו :

דאמר רבי זירא כל הראוי לבילה כו' · מלתיה דרבי זירא בפרק המנחות והנסכים (ד' קג: ושם) גבי ששים ואחד אין נבללים ופריך וכי לא בלל מאי הוי והתנן (שם ד' יח :) אם לא בלל כשר ואם תאמר מאי קשה והא לכתחלה בעינן בילה ואומר ר"י דשאני התם כיון דאמר הרי עלי מנחה ס"א עשרון לקרבן גדול קמיכוין ולכך היה לו לעשות הכל בכלי אחד אם בדיעבד כשר בלא בלילה ודוקא כי אמר הרי עלי מנחה אמרינן לקרבן גדול קמיכוין אבל סתם בלא מנחה לא משמע קביעות בחד מנא כדתנן התם (ד' קב :) הרי עלי שני עשרוני' להביא בכלי אחד והביא בשני כלים פסול משמע דאם אמר סתם ולא אמר בכלי אחד יכול להביא בשני כלי' וא"ת מנא ליה דאם לא בלל דכשר אימא לא בלל כהן אלא זר אבל לא בלל כלל פסולה דה"נ אמרינן בהקומץ רבה (ד' יח : ושם) לא יצק כשר ומפרש דהיינו לא יצק כהן אלא זר וי"ל דקבלה היה לו דאפילו לא בלל כלל דליכא עיכובא וא"ת ואמאי לא מעכבת והלא בכמה מקומות כתיב (ויקרא ב) בלולה במנחת מאפה תנור ושל מחבת ובמנחת נסכים (במדבר טו) כתב טובא בלולה וכן בקרבן נשיאים תריסר זימני וי"ל דלא משמע ליה עיכובא כיון דלא כתיב *ויבלול לשון צווי וצ"ע אם יש עיכובא בעלמא בכה"ג אי נמי כולהו צריכי לשום דרשא וא"ת מנא ליה דמעכבא בשאין ראוי לבילה ויש לומר דסברא הוא דכתיב בלולה ואמר רחמנא דלא מעכבא משמעא להכי אהני הא דכתבי' דבעינן ראוי לבילה והא דמספקא בפ' נערה בנדרים (דף עג ·) אי חרש מיפר אי לא מיפר משום דלאו בר שמיעה הוא וכדרבי זירא היינו משום דשמא לא כתב קרא ושמע אלא לאורח' דמלתא דהכי הוי דכי שמע מיפר וקשה לר"י ערל וטמא אמאי משלחין קרבנותיהן נהי דסמיכה לא מעכבא נימא כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו וי"ל מדדרשינן בת"כ *מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא משלח קרבנו' דבהבאת קרבנות איירי ועוד מדמעטינן בפ"ק דחגיג' (דף ד : ושם) טמא מוכלת במה והבאתם שמ' כל שישנו בביא' ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלחין ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה וה"ר שמעון הקשה מדאמר בפרק נגמר הדין (דף מה :) דאיכא מ"ד נקטעה יד העדים חייב דלא בעי קרא כדכתיב ואמאי לא אמרינן כיון דכתיב יד העדים דבעינן ראוי ליד העדים דמחייב אע"פ שנקטעה ידם אי נמי אין סברא לומר שיפטר משום שאין לעדים יד : ושמא יש שום ייתור

ככה

עין משפט נר מצוה

*[ע' חי"ע בשם ר"י דבכיון אית' שנחלץ]

נה
א מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סעי' א ובסדר חליצה סעי' ד ובפירוש סדר חליצה סעי' ו

נו
ב שם בה' חליצ' סעי' מג

נז
ג מיי' פי"ז מה' מעשה הקרבנות הל' ו

[ע' תוס' גיטין עא · ד"ה והי' יכול]

נח
ד ה מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סי' מה

נט
ו מיי' פ"ט מה' מעשה הקרבנו' הל' יא

ס
ז מיי' פי"ז מה' [illegible]

סא
ח מיי' פ"ד מה' יבום סמג [illegible] טוש"ע [illegible] סי' קסט סעי' מג

[נ"ל ובלל' וכ"א תוס' מנחות יח :]

מסור' הש"ס

[סוטה לג · ועי' תוס' לקמן קה ד"ה ככה יעשה]
[סנ' כט : ומ"ש]
ב"ב ד' קי ·
[ע' תוס' לקמן קה : ד"ה קטנה]
חולין ד' כג :
קדושין ד' כה
ב"ב ד' פא :
נדה ד' מו ;
מנחו' יח: וד' קג
מכות ד' יח ·
נדרים ד' עג ·
[מנחות עט ·]
פסחים ד' יג:
מנחות ד' מו'
רבי ישמעאל דף עב :

ירקקה ולא קראה חליצתה כשירה ירקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסול' ״קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש מני אילימא רבי אליעזר חלצה וי"א רקקה ולא קראה חליצתה כשירה והא אמר ר' אליעזר °ככה ״יעשה דבר שהוא מעשה מעכב אלא פשיטא רבי עקיבא וקתני רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה למאן אילימא לעלמא פשיטא מי הויא חליצה דאישתריא לעלמא ׳אלא לאו לאחין שמע מינה ולרבי עקיבא מאי שנא רקיקה ומאי שנא קרייה קרייה דאיתא בין בתחלה בין בסוף לא מיחלפ' ליה רקיקה דבתחלה ליתא ולבסוף אית' מיחלפא ליה ואתו למישרי חלוצה לאחין ואיכ' דאמרי הכי שלחו ליה ייבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת ״כי ההי' דאתי' לקמיה דרבי אמי הוה יתיב ר' אבא בר ממל קמיה רקקה מקמי דתחלוץ אמר ליה רבי אמי חלוץ לה ושרי לה תיגרא אמר ליה רבי אבא והא בעינן מירק הא רקקה לה ותירוק ומה בכך ינפיק מיני' חורבא דאי אמרת תיהדר ותירוק אמרי רקיקה קמית' לית בה מששא ואתי למישרי חלוצה לאחין והא בעינן כסדרן יכסדרן לא מעכבא הוא סבור דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתני' *בין שהקדים חליצה לרקיקה בין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעש' עשוי לוי נפק לקרייתא בעו מיני' נידמת מהו שתחלוץ יבמה שרקקה דם מהו °אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת מכלל דאיכ' כתב שאינו אמת לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה ׳מי כתיב וחלצה ביד ומי כתיב וירקה רוק אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת וכי יש כתב שאינו אמת לא קשי' *כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר ״רב שמואל בר אמי אמר רבי יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנאמר °לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם אמר רבה בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין ת"ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן שמנה עשרה שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שנאמר °וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קוראין אותן משפחת יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והא כתיב °כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני אלא מנין שאפילו נחתם מתקרע שנאמר °מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב °דרשו ה' בהמצאו *לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ״יחיד אימת אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים שלחו ליה לאבוה דשמואל ׳יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק מיתיבי *יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל °זובו טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא טהור לא קשיא כאן במוצצת כאן בשותת : חרש שנחלץ וכו' ·

אמר

רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה · ופוסלתה על האחין כדמפרש ואזיל : **אין כאן בית מיחוש** · ואפי' מייבום לא פסלה : **למאן** · כלומר למאי הלכת' תני פסולה : **אילימא** · דלא משתרי' בה לעלמא פשיט' : **אלא לאו לא שמועי' דאיפסיל מאחין** · דקיימא לן במסכת גיטין (דף כד :) כל מקום ששנו חליצה פסולה פסולה ופוסלת על האחין גט פסול פסול ופוסל מן הכהונה : **מאי שנא רקיקה** · דפסלה : **ומאי שנא קריאה** · דלא פסלה דקתני אין כאן בית מיחוש הואיל ותרוייהו לדידיה לא קא מעכבי : **קרייה** · בין קודם חליצה מקמי יבמי בין לאחר חליצה ככה יעשה אי נמי אמרינן תתייבם לא מיחלפי לאינשי בחלוצה דליתי למימר הך בתר חליצה אתייבם דאמרי הך קרייה דמקמי חליצה הואי אבל רקיק' דליתא אלא בתר חליצה מיחלפא לאינשי ואמרו הך מדרקקה ודאי חלצ' לה ברישא ואפי' הכי הדרה ומתייבמה ואתי למישרי חלוצה לאחין : **ושרי לה תגרא** · כלומר פטור ושלחנה מבית דין : **אמרי רקיקה קמית' לית בה מששא** · ולא פסלה מאחין ומאן דחזי דמתייבמה סבר רקיקה בתר חליצה הואי כי אורחיה ושרינן חלוצה לאחין : **מהו שתחלוץ** · בשניה : **יבמה שרקקה דם מהו** · מי הואי חליצה מעלייתא : **אבל אגיד לך כו'** · מקרא הוא בדניאל שהמלאך אמר לו אגיד לך את כל הנגזר בשמים ורשום בכתב והוא אמת מכלל דאיכ' בשמים כתב דאינו אמת בתמיה : **מי כתיב וירקה רוק** · דליהוי משמע דלא יהא שם אלא רוק וירקה סתמ' כתיב ואפי' רוק וד"א והכא נמי אי אפשר בלא נצוצי רוק : **בכתב אמת** · שהקב"ה מאמתו ומקיימו ואינו חוזר ומבטלו : **אמר רבא** · גרסי' ול"ג ואמר רבה : **בהמצאו** · משמע שאין מצוי בכל עת : **תחלוץ** · ולא תתייבם עוד דאיפסל עלייהו : **יכול יהא דם היוצא מפיו** · טמא כרוק ודם היוצא מפי אמתו טמא כזובו וקריו ומימי רגליו שהן מעיינותיו של זב וטמאין טומאה חמורה : **מוצצת** · אי אפשר בלא נצוצי רוק :

ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב · וא"ת ולמ"ד סנהדרין (דף סה :) דעקימת פיו הוי מעשה היכי ממעטינן קריאה וי"ל דמכל מקום מעשה גרוע הוא יותר מרקיקה אי נמי לא דמי למגדף בקול שהוא מעשה גדול :

לאחין פסולה · משמע שפוסלה לאחין מדקתני פסולה ואפילו למ"ד בכל הגט (דף כד :) כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין הכא דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש ודלא כפי' הקונטרס דפי' דאתי' כמ"ד כל מקום ששנו חכמים חליצה פסול' פוסלת דאם כן בלא שום דיוק הוה מצי לאוקומי כוותיה : **מי** כתיב וחלצה ביד' והא דקאמר בירושל' בחוללתו בימין למצוה בעלמא אבל עיכובא ליכא* : **רבא** ואביי מדבית עלי קאתו · גרס דרבא לא הוה כהן כדאמר בפרק הזרוע (דף קלג · ושם) דאמר ליה לשמעיה זכי לי מתנתא אבל רבה היה כהן דאמר בפרק עד כמה (דף כו ·) רבה בטיל לה ברוב ואמרינן במסכת מועד קטן (ד' כח · ושם) אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכות' תלי' מלת' כו' עד רבה חיה ארבעין שנין ורב חסדא תשעים שנין כדאמר נמי הכא רבה חיה ארבעין שנין הקשה ה"ר אלחנן דבגמילות חסדים נמי עסיק דאמר בחלק (דף קח :) אמר רבה ייתי ולא אחמיניה אמר ליה אביי מאי טעמא אמר מר הכי כו' ״מר תורה איכא גמילות חסדים איכא ואמר ר"י דלא עסיק כל כך בגמילות חסדים שינצל מגזירת בית עלי אבל כדי שינצל מחבלו של משיח היה בידו שגם שאר זכיות עומדות לו ואם תאמר ומאי הא דקאמר במסכת מועד קטן (דף כח ·) דלא בזכות' תלי' מלתא אלא במזלא מדרבה לא חיה אלא ארבעין שנין ודלמא היינו טעם לפי שהיה מבני עלי ויש לומר דסביר' ליה לרבא דבתורה בלבד הוא מתכפר כמו לרבה ועוד שגם רבה עסק בגמילות חסדים כדאמר בחלק (דף קח :)* : **יבמה** שרקקה דם תחלוץ · מעיקרא שלחו ליה ההיא דלעיל היבמה שרקקה ואח"כ שלחו ליה דאפילו רקקה דם תחלוץ :

קטנה

עין משפט נר מצוה

[ב"ין לעיל במשנה קד :]

סב
א מיי' שם הל' כמג שם טוש"ע שם סעי' מה

סג
ב שם סעי' ,תו

סד
ג שם סעי' מה

סה
ד שם סעי' מג

סו
ה מיי' שם הל' יח

סז
ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' וג

[ועי' תוס' חולין כ · ד"ה רבה לא]

סח
ז שם סעי' לא ובפירוש סדר חליצה סעי' ע

סט
ח שם סעי' ע

ע
ט מיי' פ"א מה' מעשה [illegible] ומוכב הל' עו

עא
י מיי' שם ופ"ד מה' יבום טור וש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כו

״גי' הב"ח מר הא תורה איכא הא ג"מ

[ועי' תוס' ר"ה יח · ותוס' בכורות מו]

ספרי פרשת כי תצא

״גי' הב"ח יעשה כל דבר

״גי' הב"ח כי ההיא יבמה דאתיא

[לקמן קי : סנהדרין מט']

״הגה' של הב"ח ג"כ ס"א דבה גרסי' ולא רבה

ו"ה דף יח ·

[ו"ה יח · ע"ש]

ש"א ג

ש"א ב

ירמיה ב

דברים ד

ישעיה נה

״גי' הב"ח ויחיד

ויקרא טו

ר"ה דף יח

נדה דף נו:

ד' קח . ע' בהגהות בעניין זה וחירוצו נקוט על דרך דהוקה וע"ע תוס' מ"ק טו : ד"ה אחרים ובזבחים עד: סד"ה הא בעי ובמנחות סב: ד"ה וכו [ובאמורות כה: ובגיטין כח סד"ה] והא בעי ופסחים סב · ד"ה ערל וחגיגה ד : ד"ה דכתיב ובנדה מו : ד"ה כל]

קטנה שחלצה · תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצ' פסולה וא"ת אמאי לא עריב ותני להו קטנה בהדי חרש וחרש' וקטן ויש לומר כדמוכח משום דבקטנה פליג ר' יוסי בגמ' ואם תאמר אמאי תני שתחלוץ משתגדיל מכל מקום כיון דתנא פסולה ועוד דלא תני ליה גבי קטן וי"ל דאי לא הוה תני גבי קטנה ה"א דחליצתה פסולה מדרבנן דהא דמקשינן אשה לאיש איכו מן התורה להכי תני תחלוץ משתגדיל יתור לשון לאשמועינן דחליצת קטנה איכה כלום כמו חליצת קטן ומיהו בירושלמי גרסינן בסדר המשנה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה משמע שסובר דהא דמקיש ר' מאיר אשה לאיש היינו מדרבנן אבל לרבי יוסי חולצת לכתחלה כדאשכחן בעובדא דלקמן ובירושלמי נמי מוקי לה כר' מאיר* : **אבא** יודן בירושלמי ואבכליסנא קלילה: **מי** שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש · והא דאמר בפר' קמא דסנהדרין (ד' ז:) אזהרה לדיין שלא יפסע על ראשי עם קדוש היינו היכא שלא יצא לצורך עם קדוש אי נמי אפי' יצא לצורך יש לו לקצר דרכו כל מה שיכול כדאמרינן (קדושין דף לב:) אזהרה לזקן שלא יטריח מוראות ובהוריות (ד' יג:) תניא בני חכמים ות"ח בזמן שהצבור צריכין להם מפסיעין על ראשי העם כו' יצא לצורך נכנס ויושב במקומו פירוש לצורך העם ובתוספתא גרסינן בהדיא יצא לצורך העם : **רבא** אמר משתגיע לעונת נדרי' · ואם תאמר דבפרק יוצא דופן (ד' מו: ושם) קאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה איכה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין ומסיק כי קאמר רבא למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אלמא קטנה לא חלצה וא"ר"ת דרבא איירי הכא אליבא דר' יוסי אבל איהו גופיה סבר עד שתביא ב' שערות והא דמסיק הכא והלכתא עד שתביא שתי שערות סיומא דמלת' הוא ובפרק התקבל (ד' סה · ושם) דקאמר רבא גבי שלש מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדרו נדר והקדשו הקדש וכנגדן בקטנה חולצת מדה זו עושה אליבא דרבי יוסי ועוד דר"י הוכיח שם מכח ההיא דמי שמת (ד' ק :) דרבה גרס ולא רבא : **לכתחלה** בעי חמשה · מכאן יש ללמוד דאין צריך חמשה אפילו לכתחלה ומיהו לפרסומי מלתא עבדינן בחמשה : **רבי** שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירי' בשנים ולאו דוקא שנים אלא לשון עדות בעלמא נקט שנים ובקונטרס ל"ג שנים : **ובא** מעשה לפני רבי עקיבא בבית האסורין · וא"ת והא במתניתין משמע בהדיא שחלצה בבית האסורין דקתני מעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני רבי עקיבא ויש לומר דבהרבה ספרים גרסינן בא מעשה לפני רבי עקיבא בלא וי"ו וקאי נמי בבית האסורין אר' עקיבא ואם תאמר והיכי פשיט שהמעשה בא לפני רבי עקיבא בבית האסורין ולא בא אברא' ויש לומר דיודע הגמר' שבא לפניו בבית האסורין כדאמר בירושלמי רבי יוחנן הסנדלר עבר קומי חבושין דרבי עקיבא היה מכריז ואמר מאן בעי מחטין ומאן בעי נגורין חלצה בינו לבינה מהו אדיק ליה רישי' מן כוותיה אמר ליה אית לך כושין אית לך כשר :

בתי

תורה אור

אמר רב יהודה אמר *רב זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום: קטנה שחלצה וכו' · אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר דאמר איש כתוב בפרשה *ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים *איש כתי' בפרשה אשה בין גדולה בין קטנ' *מאן חכמים רבי יוסי היא דר' חייא ורבי שמעון בר ר' הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנ' °והיו עיני ולבי שם כל הימים (°וחד אמר עיניו למעלה) שנאמר °נשא לבבנו אל כפים *אדהכי אתא ר' ישמעאל בר יוסי לגבייהו אמר להו במאי עסיקתו אמרו ליה בתפלה אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוו קלילי יתיבו בדוכתייהו רבי ישמעאל בר יוסי אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל אמר ליה אבדן גמי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה אני ישמעאל בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה אמר ליה וכי משה אתה אמר ליה וכי רבך אלהים הוא אמר רב יוסף שקליה רבי *למטרפסיה דקאמר ליה רבך ולא רבי אדהכי אתיא יבמה לקמי' דרבי אמר ליה רבי לאבדן פוק בדק' לבתר דנפק אמר ליה רבי ישמעאל כך אמר אבא איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנ' אמר ליה תא לא צריכת כבר הורה זקן קמפסע אבדן ואתי א"ל רבי ישמעאל בר יוסי מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש מי שאין צריך לו עם קדוש היאך יפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה רבי לאבדן קום בדוכתיך תאנא באותה שעה נצטרע אבדן וטבעו שני בניו ומאנו שתי כלותיו אמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא אמר רבי אמי מדבריו של ברבי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים *והלכת' עד שתבי' שתי שערות: חלצה בשנים כו' · *אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין הלכה כאותו הזוג והא אמר רב נחמן חדא זימנא דאמר רב יוסף בר מניומי *אמר רב נחמן חליצה בשלשה צריכי דאי אתמר הך קמייתא הוה אמינא הני מילי לכתחלה אבל דיעבד אפילו תרי קמ"ל אין הלכה כאותו הזוג ואי אשמועינן אין הלכה כאותו הזוג אלא כתנא קמא ה"א דיעבד אבל לכתחל' ליבעי חמשה צריכא: מעשה שחלצו כו' · בינו לבינה מי ידענא אמר רב יהודה אמר שמואל ועדים רואין אותו מבחוץ איבעי' להו מעשה שחלצו בינו לבינה אבראי ובא מעשה לפני רבי עקיבא בבית האסורין או דלמא מעשה שחלצו בינו לבינה בבית האסורין אמר רב יהודה אמר רב בבית האסורין היה מעשה ולבית האסורין בא מעשה

ת"ד

זו דברי רבי מאיר · דאמר בהאשה רבה (דף צו·) שהו חליצת בן תשע כגט כגדול: אבל חכמים אומרים · דפליגי עלי' התם ואמרי עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל בחליצה לא סביר' להו כותיה: אין חליצת קטן כלום · אפי' לפוסלה עליו : זו דברי ר' מאיר · דשמעינן ליה לאמר קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין : אשה *ואיש · דכתיב (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש ולא קטן ואשה נמי אע"ג דלא כתיב מיעוט' בעינן גדולה כאיש דאיתקש ליה דכתי' בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה: עיניו למטה · כלפי ארץ ישראל משום דשכינה התם קיימא כדכתיב והיו עיני ולבי שם : אתא ר' למתיבתא · למדרש ואיבעי כל חד למיתב אדוכתיה : ר' ישמעאל בר יוסי · בעל בשר הוה כדאמרי' בהשוכר את הפועלים (ד' פד·) : מפסע ואזיל · הולך לאט : אבדן: תלמידו של ר' היה : שקליה ר' למטרפסיה · לגמולו על ששמע ולא מיחה: פוק בדקה · אם הביאה שתי שערות: לא צריכת · למיבדק': בכר הורה זקן · ר' יוסי : נצטרע אבדן · עונשו של לשון הרע נגעים: מדבריו של ברבי · ר' יוסי כל ברבי לשון אדם גדול : קטנה חולצת · משהיא כפעוטות כבר שית כבר שבע דתנן במס' גיטין (ד' נט·) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין הלכך לענין חליצה הואיל ולא כתיב מיעוט כשירה משהיא בפרק הזה שיודעת מעט להבחין : לעונת נדרים · שנה אחת קודם לזמן שתי שערות כדתנן בפרק יוצא דופן (דף מה:) בת אחד עשר שנה ויום אחד נדריה נבדקים אם יודעת לשם מי נדרה והקדישה דבריה קיימין: אין הלכה כאותו הזוג · אלא כתנא קמא דבעי ג' : והאמר רב נחמן כו' בריש פרקא (ד'קא:): קמ"ל אין הלכה כאותו הזוג · דאע"ג דאי עבד הוא כדקתני חלצה בשנים וקתני מכשירין : הני מילי דסגי בתלתא דיעבד · כדקתני חלצה בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול פסולה הא כולם כשרים חליצה כשירה אבל לכתחלה ליבעי חמשה כרבי יהודה קמ"ל גבי פלוגתא דר' יהודה הלכה כתנא קמא :

על

עין משפט
נר מצוה

[שייך לעיל במשנה]

עב א מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טור וש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מג

עג ב מיי' פ"ה מה' תפל' סמג עשין יט טור וש"ע א"ח סי' צה סעי' ב

עד ג מיי' פ"כה מה' סנהדרין סמג לאוין כח טוש"ע ח"מ סי' ח סעי' ד

[בבכורות יט: כתבו תוס' ד"ה אית כו' ביתר ביאור ע"ש]

עה ד מיי' פ"ח מה' יבום סמג עשין נב טור וש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ד וסי' קסט סעי' מג ובסדר חליצה סעי' טו ובפירוש סדר חליצה סעי' כו

[עמ"ש על הגליון פסחים ז: בשם הערוך]

מסורת הש"ס

"גי' הב"ח אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפי' לפוסלה עליו דפליגי על' התם כצ"ל

[ע' תוס' לעיל צו · ד"ה ר"ע וכו' דגרסו כאן שמואל]

[לעיל סא · לקמן קיט : ב"ב ד' קנו · נדה ד' כו · עירובין פג · וש"נ]

"בגמ' של הב"ח תא"ת וכ"כ פי' וה"ה המתפלל צריך שיכוין את לבו למעלה שנא' נשא

"גי' הב"ח אותו והכי אתא ר' ישמעאל

[לעיל קיז]

[לעיל קא: ע"ש]

תורה אור

תנו רבנן *חליצה מוטעת כשרה אי זו היא חליצה מוטעת אמר ר"ל כל שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונסה אמר ליה רבי יוחנן אני שונה *בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ואת אמרת חליצה כשרה אלא כל שאומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשרה אי זו היא חליצה מוטעת כל שאומרים חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאין הגון לה ואמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ובא מעשה לפני רבי חייא והכשירה ההוא דאתא לקמיה דר' חייא בר אבא אמר לה בתי עמודי אמרה ליה *אימא ישיבתה זו היא עמידתה אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין ממונא הוא דחזא לה וקבעי למיכליה מינה אמר לה לא ניחא לך אמרה ליה לא אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחלוץ לה אמר ליה השת' מינך אפסל' לה חלוץ לה חליצה מעליית' כי היכי דתישתרי לעלמ' בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאין הגון לה אתא לקמיה דאביי אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר ליה רב פפא לא סבר לה מר להא דאמר ר' יוחנן ואלא היכי אימ' ליה אמר ליה חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז לבתר דחלץ לה אמר לה זיל הב ליה אמר ליה משטה אני בך עבדה ליה מי לא תני' *הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבר' לפניו ואמר ליה טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא אמר ליה משטה אני בך הכא נמי משטה אני בך אמר ליה אבוך היכא א"ל במתא אימך היכא א"ל במתא יהב בהו עיניה ושכיבן : ת"ר *חליצה מוטע' כשרה גט מוטע' פסול חליצה מעושית פסול' גט מעושה כשר היכי דמי אי דאמר רוצה אני אפי' חליצה נמי ואי לא אמר רוצה אני גט נמי לא הכי קאמר חליצה מוטעת לעולם כשר וגט מוטעה לעולם פסול חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני דתניא *יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני *וכן אתה מוצא בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אף על פי שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא א"כ מכירין *דחיישינן לב"ד טוען ורבא אומר *דידיה אין חולצין אלא א"כ מכירין ואין ממאנין אא"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אע"פ שאין מכירין וכותבין גט מיאון אע"פ שאין מכירין ולא חיישינן לב"ד טוען :

מתני'

על מנת שתתן לך מאתים זוז · ואע"ג דלא יהבא ליה חליצתה כשירה כדמפורש בכתובות בהמדיר (דף עד·) דכל תנאי מבני גד ובני ראובן גמרינן תנאה שאפשר לקיימו על ידי שליח שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד הוי תנאיה תנאה וכל תנאי דלא אפשר ליעשות על ידי שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה וזהו טעמו של דבר : בתי עמודי · עמודי והתייבמי לו : ישיבת' · מהתייבם לו : זו היא עמידת' · זו היא תקנתה : ידעת לי' · מכרת היא בו שום דבר גנאי : אמר' לי' אין ממונא חזא לה' · דבר זה היא יודעת בו שאין בא לייבמה אלא כדי לאכול ולכלות ממונה ולגרשה · ליסבא אחרינא בתי עמודי · עמודי על רגליך דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים בעמידה : *ישיבתה זו היא עמידתה · קיטעת היא או חולה אמר לה ידע לה מכיר הוא בה שרוצה לייבמה אמרה ליה אין וממונא חזא בה : להא דר' יוחנן · דאמר לעיל עד שיתכוונו שניהם : הב לי' · דהא קבילת עלך ואע"ג דחליצה בהכי לא מיפסלא מיהא איחייבת לקיומי תנאה מדינא כשאר שכירות דעלמא : אמר לי' · כיון דחליצה כשירה היא משום דינא נמי לית ליה כיון דעליה רמיא למיעבדי ולא בעי משטה אני בך עבדה ליה : מעברא · מעבר יש בספינה : אמר לי' אביי · לרב פפא : אבוך היכא · כלומר כמדומה אני שיש לך אב ואם שמוכין לך לספק צרכך לפיכך קא מחדן שמעתיך : ושכבו · אבוה ואימיה : גט מוטעה פסול · אם איכה מקיימת תנאה דאפשר לגט ע"י שליח שהאומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הלכך דמי לתנאי בני גד ומהני ביה תנאה : וכן בגיטי נשים · כופין אותו עד שיאמר רוצה אני : חולצין אע"פ שאין מכירין · יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ואין אנו מכירין בו שהוא יבמה מזקקין להן ב"ד וחולצין : וממאנין · ב"ד מזקקין למיאון אע"פ שאין מכירין : לפיכך · הואיל ומזקקין להם אע"פ שאין מכירין אותם : אין כותבין גט חליצה · עדים הרואים בחליצה ובמיאון אין כותבין ונותנין לה להיות בידה לזכות אא"כ מכירין שזה יבם ויבמה והשת' דאין כותבין אא"כ מכירין אי נמי לאו יבמה הוא לא נפיק חורבה מניה דכל כמה דלית לה גט חליצה לא נסבי לה : חיישינן לב"ד טועין · אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה בפנינו מפלוני ואפילו לא כתבו בו ואישתמודעינהו חיישינ' שמא תראה גט זה לב"ד אחר ויסמכו עליו ולא יבדקו אם פלוני זה הכתוב בגט זה יבמה הוא אם לאו וישיאו אותה ויהיו טועין בהלכה שאין יודעין שחולצין וממאנין ואע"פ שאין מכירין: לפיכך · הואיל ואין חולצין אלא א"כ מכירין : כותבין גט חליצה · עדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה ואע"פ שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אע"פ שאין מכירין וחלצו לה ממי שאינו יבמ':

בתי עמודי · ללשון שפירש בקונטרס עמודי והללי לו משמע שצריך עמידה לחלוץ ושמא לכתחלה בעי ולא מיפסלא בהכי כדפרישית לעיל (דף קג ·) גבי בין עומד בין יושב בין מוטה : **אין** לו אלא שכרו · היינו דוקא כגון הכא שפואל דבר גדול במקום שאין לוקחין אלא דבר מועט וכההיא דהגוזל בתרא (ד' קיו· ושם) גבי הלך להביא כרוב ודורמסקין לחולה דאין לו אלא שכרו אבל היכא שעוקה דבר גדול התם אין יכול לומר לו משטה אני בך ואע"פ שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר : **רבא** אמר רב סחורה · והא דאמר באלו מגלחות (דף כג· ושם) אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן זוהמא ליסטרון פירוש שהאיר עיני באותה משנה אחת רבה גרס התם אבל רבא היה תלמידו מובהק כדמשמע הכא ובכמה דוכתין ואית דגרסי התם רבא וי"ל דה"ק אפילו לא אסברן אלא זוהמא ליסטרון בלבד אני חייב לקרוע עליו* : **לפיכך** אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין כו' · פירש בקונטרס דחיישינן שמא יטעו בית דין האחרון וישיאו' בלא הכרת יבם ויסמכו על בית דין הראשון וא"ת ואמאי חולצין בית דין הראשון אע"פ שאין מכירין וניחוש דלמא מייתי סהדי שחלצה בבית דין ויסמכו בית דין האחרון עלייהו וישיאוה לשוק בלא הכרה וי"ל לעדים איכם מעידין לתנאין וישאלו להם אם הכירום בית דין הראשון דכולי האי ודאי לא חיישינן: **ורבא** דידיה אמר כו' ולא חיישינן לבית דין טועין · פירוש שמא טעו ב"ד הראשון ועשו בלא הכרה כך פי' הקונטרס וקשה דאין פירוש בית דין טועין שוה דחיישינן לבית דין טועין דרב סחורה היינו בית דין אחרון ולא חיישינן לבית דין טועין דרב' היינו בית דין הראשון ועוד קשה לר"י דאמר בפ' יש נוחלין (ד' קלח · ושם) אמר רב דימי הלכת' לא חיישינן לב"ד טועין ופריך מ"ש מדרב' דאמר רבא אין חולצין אא"כ מכירין דחיישינן לבית דין טועין כו' אלמא בדרב' גרסינן חוששין לבית דין טועין ונראה לר"י כגיר' ספרים ישנים דגרסינן בדרב סחורה לא חיישינן ובדרב' חיישינן וה"פ לא חיישינן לבית דין טועין שמא יטעו בית דין אחרון להשיאה ע"י חליצה שיעידו בחליצה ולא בהיכרא דכולי האי לא חיישינן אלא יחזרו עליהם אם הכירו בית דין הראשון ורבא סבר דאין חולצין אא"כ מכירין שמא יטעו בית דין האחרון להשיאה על ידי עדים ויאמרו שלא עשו כ"א בהכרה והקשה הר"ר יהודה מדתני' בתוספת' [פי"ב] חולצין לאשה אע"פ שאין מכירין אותה היקשה לרבא משמי' דנפשיה ותירץ דתוספת' מיירי דאורייתא ואמוראי דהכ' איירי דרבנן :

רבא

עין משפט
נר מצוה

עו א מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד ובסדר חליצ' סעי' ל ובפירוש סדר חליצה סעי' מה

עז ב שם בה' חליצה סעי' כ

עח ג שם סעי' יב ובסדר חליצה סעי' מו ובפי' סדר חליצה סעי' סד

[וע"ע תוס' סנהדרין מט: ד"ה אמר רבא ותוס' ע"ז יט· ד"ה אמר]

עט ד שם בה' חליצה סעי' נא

פ ה שם סעי' כ

פא ו מיי' פי"ב מה' גזילה ואבידה סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רסד סעיף ז

פב ז מיי' פ"ח מה' גירושין סמ"ג עשין מח כ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעי' א

"גי' הב"ח א"ל ר"פ משטה

פג ח מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טור וש"ע אה"ע סי' קסט סעי' יג בהג"ה ובסדר חליצ' סעי' לא ובפיר' סדר חליצה סעי' מג ובה'חליצה סעי' נג

פד ט מיי' פי"ד מה' מעשה הקרבנות הל' טו

פה י מיי' פ"ב מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' ה

פו כ מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ט

פז ל מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' ח

פח מ כ מיי' וסמ"ג וטוש"ע שם ומיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כו ובפירוש סדר חליצה סעי' לה

[תוס' ר' עד · תוס' פי"ב]

[לעיל קב :]

נ"א דף קיז

קדושין דף כ · ערכין דף כא · ב"ב ד' מח · ר"ה דף ו · [ערכין כא · קדושין כ · ע"ש] ב"ב מח ·

[כתובות כא · וש"נ] נ"ב דף קלח :

מתני' *[א]מצות חליצה בא הוא ויבמתו לבית דין והן משיאין לו עצה ההוגנת לו שנאמר °וקראו לו זקני עירו ודברו אליו [ב]והיא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי [ג]והוא אומר לא חפצתי לקחתה [ד]ובלשון הקדש היו אומרים ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו [ה]ירוק הנראה לדיינים וענתה ואמר' ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו עד כאן היו מקרין וכשהקר' רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה הוחזקו להיות גומרין כל הפרשה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר [ו]ומצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל : **גמ'** *אמר רב יהודה מצות חליצה קוראה וקורא וחולצת ורוקקה וקוראה מאי קמשמע לן מתני' היא הא קמ"ל [ז]מצוה הכי ואי אפיך לית לן בה תניא נמי הכי *בין שהקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרי לדידה לא לחודיה ואבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי ולא ליקרי לדידיה לא לחודיה חפצתי לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה רבא אמר *אפסוקי מלתא היא *ואפסוקי מלתא לית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקמצטער ומקרי לה לא אבה יבמי אמר ליה לא סבר ליה מר להא דרבא אמר ליה [ח]מודה רבא בלא אבה יבמי אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצת' לכתוב הכי אקרינוה לדידה מן מאן יבמי עד אבה יבמי ואקרינוהו לדידיה מן לא עד לקחתה ואקרינוה לדידה מן ככה ועד חלוץ הנעל מר זוטרא משרטט וכתיב לכולא פרשה מתקיף לה מר בר אידי והא לא נִתן ליכתב [ט]והלכת' כותיה דמר זוטרא אמר אביי [י]רקקה וקלטתו הרוח לא עשתה ולא כלום מאי טעמא וירקה בפניו בעינן הלכך הוא ארוך והיא גוצה קלטתהו הרוח איכא בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעינן עד דמטי להדי אפיה והדר אזיל אמר רבא [כ]אכלה תומא ורקתה אכלה גרגישת' ורקתה לא עשתה ולא כלום מאי טעמא וירקה מעצמה בעינן וליכא *ואמר רבא צריכי דייני למיחזי רוקא כי נפיק מפומא דיבמה דכתיב לעיני הזקנים וירקה : ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא בתלמידים · תניא *א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני רבי טרפון ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל :

הדרן עלך מצות חליצה

מתני' עצה ההוגנת לו · כלך אצל שכמוך אל תכניס קטטה לתוך ביתך : בלשון הקדש היו אומרים · במסכת סוטה (דף לב ·) נפקא לן מקראי בפרק אלו נאמרין : בכפר עיטם : בתלמידים · היושבים שם לפני רבן בשעת החליצה : **גמ'** קוראה · מאן יבמי (דברים כה) : וקורא · לא חפצתי לקחתה (שם) : חולצת ורוקקה וקורא' · ככה יעשה לאיש (שם) : דמקרי גט חליצה · המקרא את האשה בשעת חליצתה : מודי רבא בלא אבה יבמי · דבעינן שלא יפסיק דאי מפסיק משמע דהאי לא אריש' קאי דאמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא חפצתי לקחתה שהוא פתיחת קריאתו ליכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה , ממאן עד יבמי · ומפני שהגט אינו משורטט לא בעי למיכתב כולי' פסוק' דקי"ל (גיטין דף ו ·) אין כותבין ג' תיבות בלא שירטוט : משרטט · גט חליצה וכתיב לכולא פרשתא אקרינוה לדידה מאן יבמי וגו' וכן כולם וקיימא לן שלש תיבות של מקרא' כותבין בלא שירטוט ד' אין כותבין בפרק קמא דגיטין : והא לא נתנו ליכתב · פרשה בפני עצמה במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ס ·) דקתני אין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה · והלכתא כמר זוטרא · דכותבין דלא דמי לכותב מגלה לתינוק להתלמד בה דהתם אדעתא דפרשת' כתיב לה דתיהוי כמגלה קטנה וקים לן (שם) תורה חתומה ניתנה אבל האי ספירת דברים הוא ולאו בקדושתיה הוא הלכך הלכת' כמר זוטר' דבמקום מצוה שרי : וקלטתו הרוח · לרוק והעבירו שלא בא לפני היבם : איכא בפניו · כיון שיצא מפיה היה בפניו : להדי אפיה · לנגד פניו שיראהו למול פניו קודם שיקלטהו הרוח : תומא · שומים : גרגישתא · ארזי"לא במעבה האדמה (מלכים א ז) מתרגמינן בגרגישתא דארעא :

הדרן עלך מצות חליצה

רבא אמר אפסוקי מלת' לית לן בה · וא"ת דאמר רבא בפרק לולב הגזול (דף לח ושם) לא לימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה' רב ספרא אמר אפסוקי מלת' היא ולית לן בה ויש לומר דקבלה מרב ספר' או שמא יש לחלק ·

מודה רבא בלא אבה יבמי · לא אבה כתי' בספרי' מדוייקי' וכן מוכח במסורה לא אבה ג' דסמיכי לא אבה ה' השחיתך (דברים י) לא אבה יבמי (שם כה) ישראל לא אבה לי (תהלים פא) ויש שנים ריש פסוק במשנה תורה ולא אבה סיחון (דברים ב) ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם (שם כג) ויש עוד פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת ולא אבה נושא כליו דשאול (שמואל א לא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה דיפתח (שופטים יא) :

עד דמטי להדי אפיה והדר אזיל · והא דאמר בההולך (דף לט : ושם) ורקת קדמנא רוקא דבי דינא דמיתחזי על ארעא ובכל ספרים איתיה וכן בסנהדרין בירושלמי שמא למצוה מן המובחר הוא דבעינן הכי*:

עין משפט
נר מצוה

פט
א מיי' פ"ד מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' א

צ
ב מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ז·ט ובסדר חליצ' סעי' מח ובפירוש סדר חליצה סעי' סה

צא
ג שם בה' חליצה ובסדר חליצה סעי' מט ובפי' סדר חליצה שם

[וע' לעיל תו' לט: ד"ה דמתחזיא]

צב
ד בה' חליצה שם ובסדר חליצה סעי' מח ובפירוש סדר חליצ' סעי' סו

[גי' הערוך בערך סק אסוקי וכו' וכן תו' בסוכה לח : ד"ה אמר רבא וכו' העתיקו סוגי' דהכא אסוקי מלת' לית לן בה וכן נכון להיות (וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש ב"ח)]

צג
ה בה' חליצה סעי' לה ובסדר חליצה סעי' נג ובפירוש סדר חליצה סעי' ע'

צד
ו בה' חליצה סעי' מג ובסדר חליצה סעי' כה ובפי' סדר חליצה סעי' פ

צה
ז שם בה' חליצה סעי' מג ובפי' סדר חליצה סעי' סה

צו ח שם בה' חליצה סעי' כט ובסדר חליצה סעי' מז מח ובפירוש סדר חליצה סעי' מו צז ט שם בה' חליצה סעי' סב ובפירוש סדר חליצה סעי' נב בהג"ה צח י בה' חליצה
סעי' לט ובפירוש סדר חליצה סעי' עו צט כ בה' חליצה סעי' מא

תורה אור
דברים כה

סנהדרין

שם

[שם לעיל

סוכה ד' לו

לעיל דף

[תוספ' פ
קדושין ד'

בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות וב"ה אומרים [א]ארוסות ונשואות ב"ש אומרי' בבעל ("ולא ביבם) וב"ה אומרי' [ב]בבעל וביבם ב"ש אומרי' בפניו וב"ה אומרים [ג]בפניו ושלא בפניו בש"א בב"ד ובה"א [ד]בב"ד ושלא בב"ד אמרו להם ב"ה לב"ש [ה]ממאנת והיא קטנה אפי' ד' וה' פעמים אמרו להם ב"ש אין בנות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותנשא : **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל מאי טעמא דב"ש [ו]לפי שאין תנאי בנישואין ואי נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנישואין נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איבא למימר [ז]לפי שאין תנאי בחופה מסר האב לשלוחי הבעל מאי איבא למימר *לא פלוג רבנן וב"ה מידע ידעי דנישואי קטנ' דרבנן נינהו רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו טעמא דב"ש *[ח]לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איבא למימר לא ניחא ליה דתיהוי חופה דאיסורא מסר האב לשלוחי הבעל מאי איבא למימר לא פלוג רבנן וב"ה כיון דאיכא קידושין וכתובה לא אתו למימר דבעילתו בעילת זנות רב פפא אמר טעמא דב"ש משום פירי טעמא דב"ה משום פירי טעמא דב"ש משום פירי דאי אמרת נשואה תמאן שמיט ואביל להו מינה דסוף סוף למיפק קיימ' וב"ה אדרבה כיון דאמרת תמאן אשבוחי משבח להו סבר דאי לא עייצי לה קרוביה ומפקי ל' מניה רבא אמר היינו טעמא דב"ש *שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וב"ה תרוייהו ניחא להו "בדי דליפוק עלייהו קלא דאישות : ב"ש אומרים בבעל וכו' · אמר רבי אושעיא *ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו אמר רב חסדא מאי טעמא דרבי אושעיא מאמר דמדעתה מצי עקרה זיקה דבעל ברחה לא מצי עקרה והרי ביאה דבעל ברחה

ומצי

אין ממאנין · יתומה שהשיאוה אמה ואחיה אלא מן האירוסין : בבעל · אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני יבם אינה יוצאת במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ : אין בנות ישראל הפקר · ואפי' מן אירוסין לא תמאן ותיארס לאחר ותחזור ותמאן אלא ממאנת בזה ותמתין מליארס לאחר עד שתגדיל ויהיו קידושין גמורים ולא תוכל עוד משני במיאון : ותמאן · בראשון ותנשא ובגמ' פריך הא מיאנה בו כבר מאי זימנא : **גמ'** מ"ט דב"ש · דאמר נשוא' לא ממאנת הא קטנה היא : לפי שאין תנאי · מועיל בנישואין של גדולה ואפילו הוה ליה תנאה בשעת קידושין אמולי אמליה בשעת ביאה וחופה והילא להו קדושין קמאי ואי אמרת נשואה קטנה תמאן לא ידעי איכשי דמשום קטנות הוא אלא אמרי תנאה הוה ליה בנישואין ואתי למימר יש תנאי בנישואי גדולה : נכנסה לחופה כו' מאי איבא למימר · לב"ש אמאי לא ממאנה דקאמרי אין ממאנין אלא ארוסות ומשמע לאפוקי נכנסה לחופה או שנמסרה לשלוחי הבעל דנפק' לה מכלל ארוסה : לפי שאין תנאי מועיל בחופה · ואי אמרת קטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה תמאן אמרי תנאה הוה להו ואתי למימר יש תנאי בחופה : מסר האב · מסרה האב לשלוחי הבעל מאי איכא למימר אי נמי אתי למימר תנאי מועיל במסירה שפיר קאמרי שהרי אין כאן חיבה דנימא אמליה לתנאיה דקדושין · האי מסר האב לאו דוקא דאלו מקיבל אביה קידושיה לא נפקא במיאון דהאב זכאי בקידושי בתו ואין מיאון אלא ביתומה שקדשה אמה ואחיה וה"ק מסר האב לשלוחי הבעל דקי"ל בכתובו' (ד' מח:) דנישואין נינהו ודכוות' הכא מסרוה אחין לשלוחי הבעל הוו נישואין ולב"ש לא ממאנה מאי איכא למימר : לא פלוג רבנן · בין נישואין לנישואין : לפי שאין אדם כו' · ורבנן תקינו נישואין לקטנ' כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר לקמן (דף קיב :) בחרש שנשא ואי אמרת ממאנה מימנעי ולא נסבי לה דאין אדם רוצה לעשות בעילתו בעילת זנות ומיעקר' תקנתא דרבנן : דאיסורא · דבעילת זנות : מסר האב כו' · דקי"ל דנישואין נינהו ודכוותה בנישואין דרבנן הויא מסירת אחין נישואין ולב"ש לא ממאנה דהא מלת' פסיק' קאמרי דאין ממאנין אלא ארוסות מאי איכ' למימר לאו בעילת זנות הוא ולא מימנעי : משום פירי · שלא יפסיד פירות נכסי מלוג אבל ארוס לית ליה פירי : סבר דאי לא · דאם איני משביחן עייצי לה קרובים כו' : בסעוד' · סעודת נישואין הלכך אי אמרת תמאן מימנעי ולא נסבי : ניחא להו כו' · הלכך לא מימנעי : אמר ר' אושעיא ממאנת למאמרו · לב"ה דאמרי ממאנת ביבם למאמרו ממאנת שאם עשה בה מאמר ממאנת ועוקרתו שלא תהא צריכה גט למאמרו אבל חליצה שהיא בשביל זיקה לא עקרה : דבעל ברחה · מקידושי ראשון ומכח נישואין רמי' עליה ובראשון לא מיאנה : והרי · ביאת יבם בעל כרחה היא כדאמר בהבא על יבמתו (דף נד ·) יבמה יבא עליה בעל כרחה:

ומצי

בית שמאי הכאי : **אמר** רב יהודה אמר שמואל מ"ט דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין · תימה דבפרק המדיר (דף עג · ושם) גבי קדשה על תנאי וכנסה סתם קאמר שמואל דאין צריכה גט ומוקי אביי פלוגתייהו בבעל דמפרש טעמא דרב שאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אלמ' אפי' בבעל לשמואל יש תנאי בנישואין וב"ה נמי לא פליגי אלא משום דסברי דליכא למיגזר דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן ניהו אבל הא מודו דאין תנאי בנישואין וריב"ן הגיה כאן אמר רב יהודה אמר רב ואר"י מ"מ תיקשי *לרבא דאמר התם [ד' ע :] בטעו' אשה גרידת' מודה רב דיש תנאי בנישואין ועוד דאפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה קאמר הכא דאין תנאי בחופ' ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנישואין וסוגיא דהכא כעולא אמר ר' אליעזר דאמר התם המקדש ע"ת ובעל ד"ה צריכ' הימנו גט דאין תנאי בנישואין וגרס הכא אמר רב יהודה אמ' רב "דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי והא דאמר אביי לעיל בס"פ האשה רבה (דף צה :) גבי פלוגת' דרב ושמואל דיבמה הרי היא כאשת איש דאמר אביי לחד לישנא דשמואל אדר' יצחק נפחא קאי דמפ' מלתיה דרבי יוסי משום דאין תנאי בנישואין לאו משום דלא מהני תנא' קאמר אלא משום דאין רגילות שיהו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין דרגילות הוא או שיודע וימנע מליסא או גמרי ומחלי אהדדי בשעת נישואין וכן צריך לפרש ע"כ הא דקאמר שמואל אינה כא"א דבקדושין איירי ובקדושין כ"ע מודו דיש תנאי והר' חיים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה וה"פ לפי שאין תנאי בנישואין פירוש אין רגילות שיתבטלו נישואין מחמת שום תנאי ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנישואין בתמיה וכי יעל' על לב לומר שמחמת תנאי נתבטלו הא אין רגילות מחמת קדושי קטנה נמי לא ידעי אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט :

טעמא דב"ש לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · וקשה לר"י דבפרק הזורק (דף פא · ושם) גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דאמרי ב"ש אינה צריכה הימנו גט ומפרש בגמר' טעמ' דסברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואין לנו לחוש שקדשה בביאה אלא בא עליה בלא קדושין ותירץ דשאני התם דכיון דגירש' ונתייחד עמה גלי אדעתיה שבעילתו בעילת זנות אבל הכא שהיה מתחלה דרך נישואין או בעלמ' שאין הוכח' אין לנו לומר שיעשה בעילתו בעילת זנות :

דאי אמרת תמאן שמיט ואכיל להו · וא"ת והאמר בפרק המפקיד (דף לט ·) המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי וישלמו לו מה שהוציא וא"כ לא יפסיד כלום במיאונה ואר"י דמ"מ שמיט ואכיל אפי' המותרו' וגוף הקרקע אם כילה דאין צריך לשלם אע"פ שאכל שלא כדין כדמוכח בכתובו' בס"פ אלמנה (ד' קא · ושם) דאמר שמואל אמתני' ולא בלאות לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל יש לה הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה אי דליתנהו אידי ואידי לית לה ואיירי בהך שכילה שלא כדין שכילה גם את הקרן דאי בהאי שכילה כדין א"כ היכי מסיק גבי אילונית אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה דישלם פירות נכסי מלוג דלמה ישלם הפירות כיון שאכלם כדין אלא והאי מיירי בפירות שאכלם שלא כדין כיון דליתנהו בעין לא ישלם ולכך קאמר שפיר דשמיט ואכיל פרי כיון שלא ישלם כלום :

תרוייהו ניחא להו כו' · ה"ג בפר"ח תרוייהו ניחא להו דליפוק עלייהו קלא דאישות ולא גרסינן ניחא ליה דלדידה נמי ניחא לה כדאמרי' (גיטין דף מט :) יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ואמרינן נמי (קדושין דף מא ·) טב למיתב טן דו :

מידי

עין משפט
נר מצוה

"וע"ש בתו' יב"ח

א
א מיי' פי"א מה' גרושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה

"בגמ' של הב"ח הא"ג

ב
ב שם סעי' ה

[צ"ל לרבה]

ג
ג ד שם סעי' ד

ד
ה שם סעי' ו

ה
ו ז מיי' פ"ו מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' לה לו

ו
ח מיי' שם הל' כג

"בגמ' של הב"ח כ"ב ולפ"ז צ"ל [דאביי לא] פליג ארבה דאמר התם דבאשה אחת מודה רב [דא"צ גט] ומ"ה ס"ל לרב אליבא דב"ה דיש תנאי בנשואין וכ"פ הר"ן בפ' המדיר דאביי לא פליג ארבה [אע"ג] דאותבי' ע"ש אבל הר"ב מהרש"ל פי' הכא בע"א ול"נ שזה רחוק ואינו עיקר

"גי' ה"ח כי היכי דליפוק:

[לעיל סו · כתובות נב: גיטין פח :]

[כתובות עג · גיטין פא :]

[כתובות יוד · קדושין מו :]

לעיל ד' יג · קדושין ד' מה :

ומצי עקרא לא ביאה ומאמר דהוא קעביר מצי עקרא זיקה דרחמנא רמי עלה לא מצי עקרא עולא אמר ממאנת אף לזיקתו מאי טעמא נישואי קמא קעקרה איתיביה רבא לעולא *כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת ואמאי *תמאן השתא ותעקרינהו לנישואי קמאי ותתיבם צרתה צרת ערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל *מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו אמר רב *מיאנה בזה אסורה לזה מידי דהוה אבעל' הגט בעלת הגט לאו כיון דאיתסר לה לחד איתסר ("להו) לכולהו הכא נמי לא שנא *ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא עביד בה הכא היא קעבד' ביה דאמרה לא רעינא בך ולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא רב אסי אמר מיאנ' בזה מותרת אפי' לו לימא כרבי אושעיא סבירא ליה דאמר אינה ממאנת לזיקתו בחד יבם הכי נמי דמצי עקרא הכא בשני יבמין עסקינן דאין מיאון לחצי זיקה כי אתא רבין אמר ר' יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחין ולא הודו לו מאן לא הודו לו אמר אביי רב רבא אמר ר' אושעי' ואמרי לה רב אסי: ב"ש אומרים בפניו וכו' · תניא אמרו להן ב"ה לב"ש והלא פישון הגמל מיאנה אשתו שלא בפניו אמרו להן ב"ש לב"ה פישון הגמל במדה כפושה מדד לפיכך מדדו לו במדה כפושה מרקא אכיל פירי פשיט' נשואה היא והאמרי ב"ש נשואה לא ממאנה תרי קיטרי עבדו ביה: ב"ש אומרים בפני ב"ד וכו' · תנן *התם החליצה והמיאונין בשלשה מאן תנא אמ' רבה ב"ש היא אביי אמר אפי' תימא ב"ה עד כאן לא קאמרי ב"ה אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן כדתני' *ב"ש אומרים בפני ב"ד וב"ה אומרים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ואלו ואלו מודים שצריך שלשה ר' יוסי בר יהודה ור' אליעזר °בר' שמעון מכשירין בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה *כאותו הזוג: ב"ש אומרים תמאן וכו' · והא מיאנה חדא זימנא אמר שמואל עד שתגדיל ותאמר רוצה אני במיאונים הראשונים עולא אמר תרתי קתני או שתמאן ותגדיל ותיארס או שתמאן ותנשא לאחר בשלמא עולא היינו דקתני עד שתגדיל *ותנשא אלא לשמואל עד שתגדיל ותאמר מיבעי ליה קשיא: **מתני'** אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן ר' אליעזר אומר *אין מעשה קטנה כלום אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה ר' אליעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאלו היא אשתו כל עכבה שאינה מן האיש כאלו אינה אשתו: **גמ'** אמר רב יהודה ואמרי ליה במתניתא תנא בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא להתנסבא ליה כיון דחזו דנפיש דיבורא אמרי

אתו

°[לעיל קא: איתא בר' יוסי]

[נ"ל ותמאן ותנשא]

גי' הב"ח אליעזר

ומצי עקרא · שלא תהא צריכה גט לביאתו דהא אמרי ב"ה ממאנת ביבם דומי' דבעל : **נישואין קמאי עקרה** · ושוב אין כאן זיקה : **כל שיכולה למאן** · בפרק קמא (דף ב:) בתו קטנה הנשואה לאחיו ולא קיבל אביה קדושין כגון שהשיאה אביה תחלה לאחר ונתגרשה והיא יתומה בחיי אב ויכולה למאן ולא מיאנה בו ומת צרת' חולצת שאין צרת הבת להפטר משום צרת ערוה הואיל והבת יכולה למאן אינן נישואין גמורין ולא מתייבמת הואיל ולא מיאנה הבת הויא לה קצת צרת ערוה במקצת : **צרת ערוה שאני** · דאע"ג דמהני מיאון לקטנה יבמה בעלמא למיפק בלא חליצה לא מהני לגבי ערוה אם מיאנה באביה שהוא יבמה למיהוי צרתה מותרת ליבם : **דתני רמי בר יחזקאל** · קטנה שמיאנה בבעל מותרת לינשא לאביו דעקרתא לנישואין והוי' כמוכסה ומפותה אבל מת בעלה ולא מיאנה בו ומיאנה ביבם אע"ג דנפקא בלא חליצה אלמא נישואי קמאי עקרה אפי' הכי אסורה לאביו מפני מראית העין דמשעת נפילה דאהני נישואי קמאי למיפל קמי יבם ולהצריכה מיאון לגבי יבם נראית כלתו של חמיה : **הכא נמי** · אף ע"ג דעקרה לנישואי קמאי נראית צרתה כצרת בתו הואיל ואהנו נישואי אחיו בבתו למרמי קמיה : **מיאנה** · יבמה באחד מן האחין יבמין אסורה לכולן : **אבעלת הגט** · אם נתן לה האחד גט פסלה על כולן : **אמר אביי רב** · לא הודה לו דאיהו אמר לעיל מיאנה בזה אסורה לזה : **רבי אושעיא** · לא הודה לו · מדקאמר ר' יוחנן מותרת לאחין אע"ג דאיהו גופיה נמי במשמע ומיהו אי איכא אחין אין דהוה ליה מיאון לחצי זיקה כרב אסי אבל בחד יבם דמיאנה בזיקה שלימה אסורה ולר' אושעי' אפי' בחד יבם נמי שרי' דאין מיאון לזיקה : **ואמרי לה רב אסי** · נמי לא הודה לו וכל שכן רבי אושעי' דרבי יוחנן דוקא לאחין אמר ולא לו : **במדה כפושה מדד** · במדה כפויה מדד לשון אונאה כמודד בשולי המדה וחברו מצאתי בתוספתא דאהלו' קדירה שהיא נתונה כו' היתה כפושה לשון הכפישני באפר (איכה ג) שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה : **תרי קיטרי עבדו ביה** · שני קשרים עשו עליו לרעתו : **והרי מיאנה חדא זימנא** · בבעלה ואמאי קתני ותמאן ותנשא : **רוצה אני** · שמא חזרה : **תרתי קתני** · לאו למיהדר למאן זימנא אחריתי אלא תרתי מילי ניהו ממאנת וממאנת מליארס לאחר עד שתגדיל כדי שלא תחזור ותמאן בשני או אם רצה להנשא ממאנת בבעל ותנשא לאלתר דתו לא ממאנת לב"ש דנשואה היא : **מתני' אין מעשה קטנה אלא כמפותה** · כדקתני בת ישראל לכהן לא תאכל כו' דכמי שלא נשאת דמי : **כל עכבה כו'** · כל מה שהיא מעכבת אלו בשבילו כאלו היא אשתו ובגמ' מפרש מה היא : **גמ'**

אתי

מידי דהוה אבעלת הגט · הקשה רבי' יהודה א"כ מיאנה בבעל אמאי מותרת לאביו ניחוש מידי דהוה אבעלת הגט שאסורה לאביו ואומר דשאני הכא שייך למיחש טפי כיון שאינה אשתו ואינה אסורה במיאון ה"ה דגט לא חסר לה כיון שאינה אשתו :

מאן לא הודו לו אמר אביי רב · משמע אבל ר' אושעיא הודה לו ומיאנה בזה מותרת לאחין דקאמר היינו לכל האחין וה"ל כרבי אושעיא דאמר אינה ממאנת לזיקתו · מאן לא הודה לו רבי אושעיא דיש לו דאין מיאון לכולא זיקה אבל רב אסי הודה לו דאית ליה אין מיאון לחצי זיקה הא לכולא זיקה יש מיאון והא דקאמר מותרת לאחין היינו אף לו כיון דאין מיאון לחצי זיקה איכא דאמרי אמרו רב אסי וכל שכן ר' אושעיא וכן פי' בקונט' : **תרי קיטרי עבדו ביה** · בירושלמי פריך אלו העושה דבר שלא כשורה מתירין ערוה שלו ומשני רב חסדא היא הדא אמרה עבר' ומיאנה מן הנשואין ושלא בפניו על דעתייהו דבית שמאי מיאנה מיאון ואין זו קושיא כ"כ דאיכ' למימר דקידושי קטנה דרבנן ניהו ואפקעינהו רבנן לקידושין מינייהו :

מכשירין בשנים · הוא הדין בחד אלא שצריך לעדות שמיאנה : **הלכה כאותו הזוג** · פר"ח דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא דמכשירים דיעבד משמע :

אתי

ז
א מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יא וסי' קעג סעי' יד
ח
ב ג מיי' פי"ד מה' איסות ופי"א מה' גירושין סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעי' ב וסי' קנה סעי' א ב

גי' הב"ח שאין זו צרת · [לעיל כ:] · לעיל דף יג · · לעיל דף יג: · גי' הב"ח דעקרתינהו · *שם · גי' הב"ח לה · [לעיל יג:] · לעיל ג וד' קא: סנהדרין ד' ג · *לעיל דף קא: · [ע"ש דאית' נמי ב"ד תומחים] · שם · לעיל דף פט: כתובות ד' קא

אתי לאיחלופי בגיטא תקינו הכי ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא תנו רבנן *אי זהו מיאון אמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי יתר על כן אמר רבי יהודה אפי' יושבת באפריון והולכת מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלה זהו מיאון יתר ע"כ אמר רבי יהודה אפי' היו אורחין מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה להם אי אפשי בפלוני בעלי הרי הוא מיאון יתר על כן אמר ר' יוסי ("בר יהודה) אפי' שיגרה בעל אצל חנוני להביא לו חפץ משלו ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תנוקת וכו' · אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונשאת משום ר' יהודה בן בתירה אמרו נשואיה הן הן מיאוניה איבעיא להו נתקדשה מהו תא שמע קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו קידושיה הן הן מיאוניה איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי יהודה בן בתירה או לא אם תימצי לומר פליגי בקידושין או אפי' בנישואין ואם תימצי לומר פליגי אפי' בנישואין הלכה כמותו או אין הלכה כמותו ואת"ל הלכה כמותו בנישואין או אפי' בקידושין תא שמע אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירה *הלכה מכלל דפליגי ואכתי תיבעי לך דהוה נסיבא מעיקר' או דלמא מיקדש' ת"ש דכלתיה דאבדן אימרוד שדר רבי זוגי דרבנן למיבדיקינהו אמרי להו נשי חזו גברייכו דקאתו אמרי להו ניהוו גברייכו דידכו אמר ר' אין לך מיאון גדול מזה מאי לאו דהוה נסיבא לא דהוה מיקדשא קדושי הלכה כר' יהודה בן בתירה ואפי' בנישואין דקמא: ר' אלעזר אומר וכו' · אמר רב יהודה אמר שמואל חזרני על כל צדדי חכמים ולא מצאתי אדם שהשוה מדותיו בקטנה כר' אלעזר שעשאה רבי אלעזר כמטיילת עמו בחצר ועומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה לערב *תניא רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואין מיטמא לה כללו של דבר אינ' כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון ר' יהושע אומר בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון *אמר רבי נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע שרבי אליעזר השוה מדותיו בקטנה ורבי יהושע חלק מאי חלק אי אשתו היא תיבעי גט לר"א נמי אי לאו אשתו היא מיאון נמי לא תיבעי אלא בכדי תיפוק: ר' אליעזר בן יעקב אומר וכו' · היכי דמי עכבה שהיא מן האיש ועכבה שאינה מן האיש אמר רב יהודה אמר שמואל תבעוה לינשא ואמרה מחמת פלוני בעלי זו היא עכבה שהיא מן האיש מחמת בני אדם שאינם מהוגנין לי זו היא עכבה שאינה מן האיש אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו נתן לה גט זוהי עכבה שהיא מן האיש והוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה מיאנה בו זו היא עכבה שאינה מן האיש והוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה הא קתני לקמן הממאנת באיש הוא מותר בקרובותי' והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונ' נתן לה גט הוא אסור בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונ' פרושי קמפרש: **מתני'** *הממאנת באיש הוא מותר בקרובותי' והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונ' נתן לה גט הוא אסור בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונ' נתן לה גט והחזיר' מיאנה בו ונשאת לאחר ונתארמל' או נתגרש' מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזיר' נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו

זה

אתי לאיחלופי בגיטא · שיכתבנו סופר בור בגט גירושין לגרש בו אשה : **אפילו כשהיא יושבת באפריון** · ונושאין אותה מבית אביה לבית בעלה לחופה ואמרה אי אפשי בו דאיכ' למימר אי לא בעיא ליה תיהות ותזיל אפילו הכי הוי מיאון : **אפילו אורחים** · דליכא בית דין ותו דהכי מישתקי שתקי ולא קא מודעי : **אצל חנוני** · דליכא אלא חנוני ואיכא למימר משום דאטרחה הוא להביא לו חפץ משלו : ל"נ והגדילה : **נתקדשה** · לאחר בלא מיאון : **בקידושין** · שנתקדשה לאחר פליגי דלא הוי מיאון אבל בנישואין מודו או דלמ' אפי' בנישואין שניסאת לאחר בלא מיאון פליגי : **הלכה כר' יהודה** · אתרוייהו אתמר: **דהוה נסיבא מעיקרא** · לראשון ואפילו הכי נפקא במיאון קל : **למיברקינהו** · אי הוו מיהדרן ממרדייהו : **ועומדת מחיקו** · אם בת כהן לישראל היא : **וטובלת** · מפני תשמיש ששמשה ואוכלת לערב בתרומה : **רבי יהושע אומר זכאי במציאתה** · דרבנן אפקרוה גביה והפקר ב"ד הפקר : **ומיטמא לה** · אם כהן הוא ואע"ג דנישואין דידה דרבנן הא אוקימנ' בהאשה כיון דירית לה הויא לה כמת מצוה : **תבעוה לינשא** · בעודה תחתיו ונתעכבה מלינשא בשבילו כאלו היא אשתו וצריכה מיאון : **נתן לה גט זוהי עכבה מן האיש** · דכיון שלא מיאנה בו גליא דעתה דבשבילו היתה מיעכבת אצלו ואשתו היא ליאסר בקרובותיה ופסלה בגיטו מן הכהונה : **עכבה שאינה מן האיש** · לא נתעכבה אצלו בשביל איסות : **מתני' נתן לה גט** · ואפי' היא קטנ' הרי היא כשאר גרושות ואסורה בקרוביו : **מותרת לחזור לו** · אע"ג דאם לא החזירה וניסאת לאחר מתוך הגירושין ונתארמלה אסורה לראשון אפי' הכי כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלוה לגיטה ולא הוי' בחזרה שנייה כמחזיר גרושתו משניסת לאחר :

זה

אתי לאיחלופי בגיטא · פירוש שיכתבנו סופר בור בגט ומשמע מכאן לשבש מה שכתב בתיקוני גט מיאון לא רעינא ביה כו' אלא כתבינן ליה כדמשמע הכא :

קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה קידושיה הן הן מיאוניה · והא דתניא לעיל וניסאת הוא הדין נתקדשה אלא לא חש לדקדק כיון שאין יודע חילוק בין קדושין בין נשואין :

תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתיר' · דאכולהו קאי בין אקדושין בין אנישואין מכלל דרבנן פליגי עליה אפילו בנישואין :

כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר · לאיתויי בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ובת כהן לישראל תאכל ולרבי יהושע איפכא :

מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי זוהי עכבה שאין מן האיש · פירוש והוי מיאון ותימה דאם כן תיפשוט הא דבעי לעיל אי הלכה כר' יהודה בן בתיר' בנישואין דהכא משמע בשאינה רוצה להנשא מחמת שאינן מהוגנין לה דהויא מיאון כ"ש אם נשאת לו ומשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי וי"ל דהכא לא איירי במיאון אלא בקטנה שניסאת שלא לדעתה קאי וקאמר עלה ר"א בן יעקב דאי אמרה מחמת בני אדם שאינן מהוגני' הוי שלא לדעתה מחמת פלוני בעלי הוי לדעתה וצריכה מיאון והשת' לא שייך מידי להאי דלעיל :

אלמא

גי' הב"ח אקטנה

ט
א מיי' פי"א מה' גירושין הל' יא
י
ב ג מיי' שם סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' ג
יא
ד ה שם סעי' י

[תוספ' פ"ג] · [נ"ז קו: וש"נ] · לעיל דף פט: · [תוספ' פי"ג] · [תוספ' שם ע"ש] · שם

עין משפט
נר מצוה

אלמא אתי מיאון ומבטל גיטא ורמינהי הממאנת באיש כו' · מגופה דסיפא הוה מצי לאקשויי דמאי טעמא אמרי' כל שיוצאה ממנו בגט אסורה ואמאי לא אמרי' אתי מיאונה ומפקע קידושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושין דמותרת לחזור לו כדתנן בפ"ב דסוטה (דף יח: ושם) אלא ניחא ליה לאקשויי רישא אסיפא :

א"ל ומשבש ומייתי לה · אבל לא ניחא ליה למימר דאפילו ליכא גט לא יחזיר דלמא אזיל ומשבש לה (תחתיו) דהא כיון דליכא למיחש למידי לא גזרינן : **אמר** ר' אליעזר תברא כו' · רבא הוא דמסיק הכי אף על גב דרב יהודה הוה בשנויא קמא יודע היה רבא שכך היתה הקושיא ומשמיה דרבי אלעזר [נאמרה] וכה"ג בפרק כירה (דף מד · ושם) דאמר רב יהודא מטה שיחדה למעו' כו' ומותיב רב נחמן בר יצחק כו' אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב יהודה כו' ולא קאמ' משמיה דרב הונא כדמעיקרא לפי שהיה יודע האמת שרב יהודה אמרה :

כגון ששלש' בגיטין דמיחזיא כגדול' · וא"ת לרבי אלעזר למה אצטריך למיתני מיאנה לאחר וגירשה תרי זימני וי"ל דקמ"ל אע"ג דגירש' תרי זימני לא חיישינן למיהוי כגדולה:

לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש · פירש בקונט' איסור כרת דאשת איש שהמיאון מפקיע הקידושין והקשה ריב"ן דלא דמי איסור אשת איש למחזיר גרושתו דמיאון מפקיע הקידושין שאומרת אי אפשי בקדושין שקדשני אמי ואחי אבל גט לא מפקיע ולאו קושי' היא דמהאי טעמא שמפקיע המיאון איסור דאשת איש א"כ הוי' כזונה אצלו ומותרת לחזור לו לאחר שגירשה כדתנן פרק שני דסוטה (ד' יח: ושם) וריב"ן פירש איסור כרת התרת שמותרת בקרוביו והוא בקרובותיה אפילו למי שיצאה ממנו בגט דהיינו אשת אחיו ואחות אשתו ואין נראה דא"כ תקשה למ"ד בסמוך כשם שאסורה לו כך אסורה לאחיו אלמא לאיסור כרת לא התרת :

יש מיאון אחר מיתה באחיו או לא · דוקא הכא הוא דמיבעי' ליה באיסור שניה דרבנן היא אבל באיסור ערוה דאורייתא' תנן כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת היא :

גי' הב"ח אגופה

בגמ' של הב"ח כ"ב אה"ז מ"ה מיאון דידיה נמי לא ליבטל גיטא דידי' אזיל ומשבש ומייתי לה

בגמ' של הב"ח אא"מ וכן בסמוך בגמרא

גי' הב"ח רבה

יב
א מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קיט סעי' י

בגמ' של הב"ח כ"ב מדברי התו' ד"ה אר"א מגמע דגרסי' רבה וק"ל

יג
ב טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' יג

גי' הב"ח דאיידי

גי' הב"ח דמ הזי וכ"ב פי' ואם נשאת תו לאחר יוצאה במיאון

יד
ג מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין שם טוש"ע אה"ע סי' קיה סעי' י

טו
ד מיי' פ"ו מה'
ד מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' טו

[פי' התורה כתפלה כתים ערוך ערך כרת]

תורה אור

זה הכלל גט אחר מיאון אסורה לחזור לו מיאון אחר גט מותרת לחזור לו *הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו ("לאחר וגירשה) זה הכלל כל שיוצא' הימנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו : **גמ'** אמא אתי מיאון ומבטל גט ורמינהי הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו (לאחר וגירשה) זה הכלל כל שיצת' הימנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אמא לא אתי מיאון דחבריה ובטיל גיטא דידיה אמר רב יהודה אמר שמואל *תברא מי ששנה זו לא שנה זו אמר "רבא ומאי קשיא ודלמא מיאון דידיה מבטל גט דידיה מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה ומאי שנא מיאון דחבריה דלא מבטל גיטא דידיה איידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אזיל משבש ומייתי לה מיאון דידיה נמי לא ליבטיל גיטא דידיה "דאיירי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אזיל משבש ומייתי לה הא כבר שבשא ולא "אישבשא אלא אי קשיא דחבריה אדחברי' קשיא מיאנה בו והחזיר' נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמל' או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתארמל' או נתגרש' הא מיאנה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה ורמינהי הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו זה הכלל כל שיצתה ממנו בגט אסורה לחזור לו כמיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה אמר רבי אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו עולא אמר כגון ששלשה בגיטין דמיחזיא כגדול' מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב *°מימינו בכסף שתינו עצינו במחיר יבאו בשעת הסכנה נתבקשה הלכה זו הרי שיצתה מראשון בגט ומשני במיאון מהו שתחזור לראשון שכרו אדם אחר בארבע מאות זוז ושאלו את ר' עקיבא בבית האסורין ואסר את ר' יהודה בן בתירא בנציבין ואסר אמר ר' ישמעאל בר יוסי לזו לא הוצרכו לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כל שכן ברם כך שאלו הרי "היתה אשת אחי אמו שהיא שנייה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם (צרתה) יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז ובאו ושאלו את ר'עקיבא בבית האסורין ואסר את ר'יהוד' בן בתירא בנציבין ואסר אמר רב יצחק בר אשיאן ומודה רב שמותרת לאחיו של זה שנאסרה עליו פשיטא הוא ניהו דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אבל אחיו לא מהו דתימא ליגזר האי אטו האי קמ"ל ואיכא דאמרי אמר רב יצחק "בר אשיאן כשם שאסורה לו כך אסורה לאחין והא אינה מכרת בקריצותיהם ורמיזותיהם גזירה אחיו אטו הוא : **מתני'** המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם

ורבי

גי' הב"ח שהיתה

גי' הב"ח בר אשיאן אמר רב כשם כו' בקריצותיו ורמיזותיו גזרה

זה הכלל · כלומר אפילו פעמים הרבה גירשה והחזירה ומיאנה אם נשאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו מתוך המיאון מותרת לחזור לו : לאחר ומיאנה בו · כלומר חזרה ונשאת לשלישי ומיאנה בו : כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו · אף על פי שיצתה מבעל אחרון במיאון לא בטליה לגיט' דידיה ובגמ' פרכינן רישא לסיפא : **גמ'** תברא · קשיין אהדדי : ומ"ש מיאון דחבריה דלא מבטל גיטא · דקמא לאיסתרוייא לה לקמא: דאיידי דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו · דקמא : אזיל ומשבש לה · עד דממאנת בבתרא ומהדר לה: הא שבשא ולא אשתבש' · שהרי לאחר גירושין החזירה ולא יכול לפייסה שתעמוד עמו ומיאנה בו הלכך ליכא למיחש לה לשיבושא וכן כל היוצאת במיאון לא חיישינן לשיבושא דמסתמ' פייסה כי הואי גביה שלא תמאן ולא איפייסא אבל כי נישאת לאחר מתוך הגט הולך ומפייסה ואמר מתחרט אני בגירושין והיא אוהבתו שהרי על כרחה יצאה ממנו הלכך הדרא וממאנת בשני : הא מיאנה מותרת לחזור · לראשון : אלמא אתי מיאון דחבריה · ומגלה על קטנות ומבטל גיטא מקמא : ששלשה בגיטין · שהוציאה שלש פעמים בגט דמיחזיא כגדולה תו לא הדרא לאחד מנייהו דלא אתי מיאון דאחר לבטולי אבל קודם ששלש אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא ואי בעי לאהדורה מהדר לה : מאן תנא · דאמרן לעיל מי ששנה זו לא שנה זו : בשעת הסכנה · שגזרו שלא יעסקו בתורה : בכסף שתינו · על ידי שכירות למדנו : את רבי ישמעאל ברבי יוסי והתיר ל"ג אלא אדרב פליג ואמר לא את זו אסרו רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירא ותנאי דקאמר היינו רב "ור' ישמעאל דרב נמי תנא הוא : לאיסור כרת · איסור אשת איש הפקעת ממנה בלא גט אלמא אין מעשה שלה כלום : לאיסור לאו · דמחזיר גרושתו לא כ"ש "דגלי דקטנה איכה היא ולא הוה גיטא כלום : אשת אחי האם · שנייה מדברי סופרים גזירה משום אשת אחי האב שהיא ערוה : מהו שתמאן · בנשואין הראשונים שלא תהא שנייה לו ותתייבם אבל באיסות דערוה כגון אשת אחיו מאמו קטנה ומת ונשאה אחיו מאביו פשיט' לן דלא אתי מיאון דלאחר מיתה למישרי ערוה ליבומה : ומודה רב · אע"ג דלא אתו מיאון דחבריה ומבטל גיט' דידיה נהי דלדידיה לא הדרה אבל לגבי אחיו נתבטל דלא תיהוי גרושת אחיו והא דקתני מתניתין נתן לה גיטא אסורה בקרוביו היכא דתו לא נפיק מאחרים במיאון דלא איבטל גיטא דקמא : פשיטא · דהא תנן במתניתין אתי מיאון ומבטל גיט' ואפילו לדידיה לא אסרנא אלא איידי דמכרת ברמיזותיו אזיל ומשבש לה אבל אחיו ליכ' למימר הכי : מהו דתימא נגזור אחיו אטו הוא · דאי שרי' ליה לאחיו אמרי הא חזיך דבטל גיטא ואתי איהו למינסב : **מתני'** מותרת ליבם · ולא אמרינן נישואין הראשונים מפילים יבמה לפני יבם והרי נאסרו עליו אותן נישואין בשעת שגירשה אחיו והויא ליה גרושת אחיו :

ורבי

[גירסת הרי"ף הממאנת וכו' לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו כל שיוצאה הימנו וכו']

[ע' תוס' נדה : מ"ש ר"ה]

גי' הב"ח אישתבשא

גי' הב"ח ור' ישמעאל בר' יוסי דרב נמי תנא

גי' הב"ח דגלי דקטנה מלתא דקטנה

עין משפט
נר מצוה

היא גופה גזירה ואנן ליקום וניגזור גזירה לגזירה · פי' בקונ' היא גופה גזירה משום יתומה בחיי האב ואין נראה לר"י דהא רב אשי הוא דאמר להאי טעמא ולא רבא אלא יש לפרש היא גופה גזירה שמא יאמרו העולם ייבם גרושת אחיו לפי שהכל בקיאין בגירושין ואין הכל בקיאין בחזרה כדאמר רבא לעיל ולאו דוקא קאמר גזירה לגזירה דלא שייך הכא אלא כלומר איכה אלא איסור' דרבנן :

ויתרחק מן המיאונים · פר"ח בריש פרקין (דף קז:) בשם גאון דאין לקדש יתומה עד שיביאו ראיה שהיא בוגרת כדי להתרחק מן שמיאונים והא דתקינו לה רבנן נשואין כדאמר לקמן (דף קיב:) צריך לומר לדברי הגאון דהיינו דוקא היכא שיש לחוש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ומיהו מהכא אין לו ראיה אלא שלא ילמדוה למאן:

אתיא

טז
א ב מיי' וסמג שם טוש"ע שם

יז
ג שם סעי' יו

לעיל דף כח : וד' מא

יח
ד מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ט

יט
ה שם סעי' יא

כ
ו ז מיי' פי"א מה' גירושין הל' טו

תורה אור

ורבי אלעזר אוסר *וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ורבי אלעזר אוסר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב *והחזיר' דברי הכל אסורה ליבם : **גמ'** אמר עיפה מאי טעמא דרבי אלעזר *הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסורא אמרו ליה רבנן לעיפה אי הכי חליצה נמי לא תיבעי וכי תימא הכי נמי והתניא משום ר' אלעזר אמרו חולצת אלא אמר עיפה ר' אלעזר לא ידענא מאי טעמא אמר אביי היינו טעמא דרבי אלעזר מספקא ליה אי מיתה מפלת אי נישואין הראשונים מפילים אי מיתה מפלת הא רמיא קמיה לייבום אי נשואין הראשונים מפילים הא עמדה עליו שעה אחת באיסור רבא אמר לעולם פשיטא לרבי אלעזר דמיתה מפלת ומיהו הכל בקיאין בגירושין ואין הכל בקיאין בחזרה אדרבה חזרה כיון דיתבא תותיה אית ליה קלא מי לא עסיקינן דאהדרה באורתא ושכיב בצפרא רב אשי אמר היינו טעמא דרבי אלעזר דגזר הני משום יתומה בחיי האב והחזירה הכי נמי מסתבר' מדקתני סיפא קטנה שהשיא' אביה ונתגרש' כיתומה בחיי האב והחזיר' ד"ה שאסור' ליבם האי מאי למימר' פשיט' אלא לאו הא קמ"ל טעמא דרבי אלעזר דגזר הנך משום האי שמע מינה תניא כותיה דרב אשי *מודים חכמים לרבי אלעזר בקטנה שהשיא' אביה ונתגרש' הרי היא כיתומה בחיי האב והחזיר' שאסור' ליבם מפני שגירושי' גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה בד"א שגירש' כשהיא קטנה והחזיר' כשהיא קטנה *אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה אי נמי החזיר' כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת משום רבי אלעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת בעא מניה רבא מרב נחמן צרתה מהו אמר ליה *היא גופה גזירה אנן ניקו וניגזור גזירה לגזיר' והא תניא משום רבי אלעזר אמרו היא וצרתה חולצת *היא וצרתה סלקא דעתך אלא לאו או היא או צרתה חולצת לאו תרוצי קמתרצת תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת : **מתני'** *ב' אחין נשואין לב' אחיות *קטנות ומת בעלה של א' מהן הלזו תצא משום אחות אשה וכן ב' חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא הקטנ' משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' *אליעזר אומר *מלמדין את הקטנ' שתמאן בו רבן גמליאל אומר *אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה רבי יהושע אומר *אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה : **גמ'** ומי שרי והתני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים ויתרחק משלשה דברים ידבק בשלש' דברים *בחליצ' ובהבאת שלום ובהפרת נדרים ויתרחק משלש' דברים *מן המיאון ומן הפקדונות ומן הערבונות מיאון דמצוה שאני : גופא תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים בחליצה כאבא שאול דתניא *אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאו פוגע בערו' וקרוב בעיני להיות הולד ממזר בהבא' שלום דכתיב °בקש שלום ורדפהו

ואמר

[נ"ל יתומות קטנות וכ"א במשני' שבמשניות]

ור' אלעזר אוסר · מפרש טעמא בגמרא : וכן [המגרש היתומה] · קטנה שהשיאה אמה ואחיה והחזירה בין בקטנותה בין בגדלותה מותרת ליבם כדאמר דמיתה מפלת ובשעת מיתה היתה אשתו : קטנה שהשיא' אביה ונתגרש' · בקטנותה וקבל אביה גיטה כדאמר בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:) ומקבל את גיטה הרי היא כיתומה בחיי האב אע"פ שאביה חי הוא היא כיתומה לענין קדושין דסוב אין לו כח לקבל קידושיה כדאמר התם אם משהשיאה אין לאביה רשות בה : והחזיר' בקטנות' אסור' ליבם · אם מת בקטנותה ואפילו לרבנן דגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה דקידושי *קטנה אינן כלום הואיל ופקע זכות אב והיא אין לה יד והויא לה כגרושה ועומדת: **גמ'** עיפה · שם חכם : שעה אחת · באיסור גרושת אחיו שהוא בכרת · אי מיתת בעל מפלת · לייבום או כח נישואין הראשונים : בקיאים בגירושין · הכל רואין שגירשה דגירושין קלא אית להו אבל חזרה לית ליה קלא דזימנין דקא מהדר לה באורח' ושכיב בצפר' דלא חזו איכשי בחזרת' ואמרין זה מייבם גרושת אחיו: מי לא עסיקינן · מי ליכא לאוקומי נמי מתניתין בהכי דזימנין דהוי הכי: דגזר הנך · כל מוחזרת גזר משום יתומה בחיי האב דאמרי' במתני' דלאחר חזרתה הרי היא כגרושה : פשיטא · דהואיל ואין לאביה רשות בה והוא קטנה אין חזרתה חזרה והרי היא כגרושה אלא להכי תנייה במתני' לאשמועי' דטעמ' דקמיית' משום הא: בר"א · דחכמים מודים בשגירשה כשהיא קטנה וקבל אביה גיטה והחזירה כשהיא קטנה דאין כח לא לאביה ולא לה לקדשה ומת כשהיא קטנה דלא בעלה משגדלה דתהוי ביאה משגדלה קידושין : וגדלה אצלו · אמרינן סתם ביאה ראשונה משגדלה קידושין הן : משום רבי אלעזר אמרו כו' · ומדקתני לעיל ומודים חכמים לרבי אלעזר ביתומה בחיי האב אלמא איירי בה רבי אלעזר דטעמ' דבאחרייתא משום הא : צרת' · דמוחזרת גדולה לר"א מהו : היא גופה גזיר' · משום יתומה בחיי האב : גזיר' לגזיר' · צרתה אטו היא : היא חולצת · אם בא יבם להזקק לה חולצת ופוטרת צרתה ולא מתייבמת אבל אם נזקק לצרתה זו חולצת או מתייבמת והיא נפטרת : **מתני'** תצא משום אחות אשה · ופטורה מחליצה ומייבום : מת בעלה של גדולה · ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של גדולה שהיא מן התורה אוסרת הקטנה עליו דנישואיה מדרבנן ולא אלימי לאפקועי זיקא דאורייתא והוי' לה אחות זקוקתו ומה יעשו : רבי אליעזר אומר מלמדין הקטנה שתמאן בו · ותעקור נישואיה ויהא מייבם את הגדולה : ר"ג אומר · אין זיקתה אוסרת את זו דר"ג סובר אין זיקה כלומר לא אלימא זיקה כדפי' בפר"ג (ד' נא·) הלכך אם מיאנה מיאנה ותתייבם גדולה ואם לאו תמתין קטנה אצלו עד שתגדיל ויהי נישואיה גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה אבל מיהלך לגדולה לא דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצה : אי לו · אוי לו : מוציא את אשתו בגט · ואין מלמדין אותה למאן כדאמר בגמרא יתרחק אדם מן המיאונין ומיתב נמי לא יתבה תותיה דקסבר יש זיקה אלא תצא בגט וזו לא תתייבם משום אחות גרושה אלא תצא בחליצה : **גמ'** ומי שרי · ללמד קטנה שתמאן : ידבק אדם כו' · מפרש טעמא דכולהו לקמן: מן ערבון · שלא יהא ערב : כאבא שאול ב פרק החולך יבמתו לשם נוי וכו' :

ואמר

מ"ק חורה

[לעיל נה: וש"נ]
[לעיל יא :]

[נ"ל אלעזר]
נדה ד' ח ·
לעיל ד' יח·
לעיל ד' טט :
לעיל ד' כט ·

[לעיל ג :]
לעיל ד' לט ·

תורה אור

ואמר רבי אבהו *אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא °בקש שלום ורדפהו וכתיב התם °רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד : בהפרת נדריה כר' נתן דתני' *ר' נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן ויתרחק משלשה דברים מן המיאונין דלמ' גדלה ומיחרט' בה מן הפקדונו' בבר מתא דבייתיה כי בייתיה דמי מן הערבון בערבי שלציון דא"ר יצחק מאי דכתיב °רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי שלציון ולתוקע עצמו לדבר הלכה מקבלי גרים כרבי חלבו דא"ר חלבו *קשים גרים לישראל כספחת בעור ערבי שלציון דעבדי שלוף דוץ תוקע עצמו לדבר הלכה דתניא ר' יוסי אומר כל האומר אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה הא נמי פשיטא אלא דאפי' תורה אין לו מאי טעמא אמר רב פפא אמר קרא °ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה כל שאינו בעשייה אינו בלמידה ואיבעית אימא לעולם כדאמריתו מעיקר' כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה לא צריכא דקא מגמר לאחריני ואזלי ועבדי מהו דתימא אית ליה אגרא לדידיה קמ"ל ואיבעית אימא תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומדמי *מלתא למלתא ואית ליה רבה ולא אזיל משאיל דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן *לעולם יראה דיין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר °הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו' מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה ללילה : ר"ג אומר אם מיאנה וכו' : בעא מניה רבי אלעזר מרב מ"ט דר"ג משום דקסבר קידושי קטנה מיתלא תלו וכי גדלה גדלי בהדה אע"ג דלא בעל או דלמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא אמר ליה היינו טעמא דר"ג משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא אמר רב ששת אמינא *כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעת' דתניא המקדש את הקטנה קידושי' תלוין מאי תלויין לאו כי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל אמר ליה רבין בריה דרב נחמן הא מלתא דקטנה מיתלא תליא וקיימא אי בעל אין אי לא בעל לא דאמר' הוא עדיף מינאי ואנא עדיפנא מניה וסבר רב אי בעל אין אי לא בעל לא והא *אתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר א"צ גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני

מאי

תהלים לד · משלי כא · משלי יא · דברים ה · שיר ג

וא"ר אבהו · במסכת קדושין : אתיא רדיפה רדיפ' · תשלום שכר גדול להבאת שלום שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כגמילות חסדים דכתיב בהו ימצא חיים צדקה בעולם הבא וכבוד בעולם הזה : כאלו בנה במה · בשעת איסור הבמות דחוטא הוא דכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור וגומר הא לא תחדל יהיה בך חטא : כאלו הקריב קרבן · שעבר עליו שתי עבירות אלא ילך אצל חכם ויתירנו כדי שלא יהא רגיל בכך : בבר מתא · לא יקבל פקדון מבן עירו : דבייתי' כי בייתיה דמי · שרגיל אצלו ויטול את שלו ויחזור ויתבענו: שלציון · שם מקום שמניחין הלוה ותופסין הערב ליטא אחריתא שלציון קוראים שם הערבון יחעל שם נוטריקון °שלוף דוץ שולף עצמו מן הלוה ותוקע עצמו על הערב : דוץ · לשון תיקוע כדאמר דלא שלפה (שבת ד' כ ·) : רע ירוע · רעה אחר רעה : כי ערב זר · המערב זרים גרים בישראל והנכנס בערבון נמי משמע : ולתוקע עצמו · סיפיה דקרא ושונא תוקעים בוטח וכולה מפרש לה : תוקע עצמו לדבר הלכה · שאומר הריני שונה ואיני מקיים ואקבל שכר למוד : קשים גרים · שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן : כספחת · ליטא דקר' נקט ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב (ישעיה יד) : אין לו תורה · אינו עוסק בתורה : אין לו תורה · אין מקבל שכר למוד : אלא תורה · °ואין מקיים: אפילו תורה · אפי' שכר למוד אין לו : ואיבעית אימא · כדמעיקר' אין לו אלא תורה ודקאמרת האי נמי פשיט' לא צריכא כו' : אית ליה אגרא · דעסייה : וגמר הלכה · °יודע הלכה *שאין דומה לדין הבא לפניו כל כך ומדמי מלת' למלת' ולא משאיל לרביה והיינו תוקע שסומך ובוטח על ההלכה שהוא יודע: גבורים · דיינים : שלשלמה · שהשלום שלו : מטתו · בה"מ ששם לשכת הגזית : מאי טעמא דר"ג · דאמר כשתגדיל זו °תצא זו בולא כלום : גדלי בהד' ואף על גב דלא בעל · דניקדשה השתא מ"מ משגדלה תפסי קידושי מעיקר' ואיגלי' מלת' למפרע דזיקה דהך לא כלום הוא : או דלמא · קדושין קמאי לא כלום נינהו ומשום קדושין דבעילה דמשגדלה נפקא הך יבמה ואע"ג דזיקה קודמת לקדושין קסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה דאתי קידושי ומבטלי לזיקה : מיתלא תלי · כל ימי קטנות ספק יבעול משתגדיל ותהיה אשתו ספק לא יבעול ולא סמכא דעת' : דאמר' איהו עדיף מינאי · ויוציאני בגט בעל כרחי ואנא עדיפא מניה וכל זמן שארצה אצא במיאון על כרחו :

מאי

אתיא רדיפה רדיפה · אבל מדכתיב לעיל מי האיש החפץ חיים וגומר לא מצי דייקא דדלמא קאי אכולא פרשת' נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב וגומר דהיינו כל התורה כולה *אי נמי הכא כתיב צדקה חיים וכבוד דלא הוה °נפקא לן מההוא קרא בפ"ק דקידושין (ד' מ ·) דאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא :

הנודר כאלו בנה במה · וא"ת דנפקא לן חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב ואמ' בפ"ק דברכות (ד' יד · ושם) אל תקרי במה אלא במה וג"ש דחדלה דריש בפרק ד' נדרים (דף כב ·) אמר שמואל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא רשע אמר ר' אבהו מאי קרא' כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז :

רעה אחר רעה הבא למקבלי גרים · אמר ר"י דהיינו היכי שמשיאין אותן להתגייר או שמקבלין אותן מיד אבל אם הן מתאמצין להתגייר יש לנו לקבלם שהרי מצינו שנענשו אברהם יצחק ויעקב שלא קבלו לתמנע שבאתה להתגייר והלכה והיתה פלגש לאליפז בן עשו ונפק מינה עמלק דצעריהו לישראל כדאמרינן בהגדת חלק (דף צט :) וגם יהושע קבל רחב הזונה ונעמה ורות המואביה וגרים פרק במה מדליקין (דף לא) שגייר הלל אותו שאמר גיירני על מנת שתשימני כ"ג ואותו דעל מנת שתלמדני כל התורה כולה ואף ע"פ שלא היו מתאמצין להתגייר יודע היה הלל בהן שסופם להיות גרים גמורים כמו שעשה לבסוף :

מהו דתימא אית ליה אגרא · תימה דאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף פז ·) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ומפרש טעמא התם שלא יאמרו הרב בגיהנ' ותלמידו בגן עדן ועוד קשה לר"י הרי אחר דרבי מאיר למד לפניו ואפ"ה יצא לתרבות רעה ושמא היכא שהוא רע מתחלה קודם שמלמד אחרים התם לא שייך האי טעמ' אבל היכא שהיה טוב מתחלה אז ודאי אין חטא בא על ידו ואחר מתחלתו היה רע כדאמר בחגיגה (דף טו) שכלי זמר לא פסק מתוך ביתו וגם ספרי צדוקי' היו נושרי' מחיקו :

ששים גבורים סביב לה · פירש בקו' [הכא] ובסנהדרין (ד' ז ·) דאלשכת הגזית קאי וקשה דה"ל למימר ע' או ע"א אלא יש לומר דאששים ריבוא ישראל קאי :*

אחוזי חרב · משמע ליה מזויינין בדין כדדרשינן בסנהדרין (ד' לז) מויחגור דוד חרבו שדנו לנבל בסנהדרין ואף ע"ג דבתורה כתיב חגור חרבך על ירך גבור (תהלים מה) : **וכי** גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל · ואפי' סביר' לן מקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה מ"מ היכא שהקידושין היו באים מעילא נפטרה יבמה מעלמה : **הוא** עדיף מינאי · פי' שיכול להוציאני בגט בעל כרחי ואנא עדיפא מיניה שאוכל למאן בו כל זמן שלא בעל והיינו דוקא מן התורה יכולה למאן אבל מדרבנן אין יכולה משהביאה ב' שערות דתנן בפרק בא סימן (דף נב ·) עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות והיינו אפילו לא בעל דבבעל לא הוה פליג רבי יהודה עד שירבה השחור על הלבן כדאמר התם בגמר' דמודי רבי יהודה בבעל :

קסבר

עין משפט
נר מצוה

°גי' הב"ח א"כ התם כתיב צדקה כו' דלא הוי כתוב הכא ונפקא לן

°גיר' רש"ל כתיב הכא ונפקא כו'

כא
א מיי' פי"ג מה' נדרים סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רג סעי' ג

כב
ב מיי' פכ"ג מה' סנהדרין סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ח סעי' ב

כג
ג מיי' פי"ה מה' יבום הל' כג

כד
ד מיי' פי"א מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' כא

[מיי' פ"ג מה' סנהדרין טוש"ע ח"מ סי' י ס"ג]

*סנהדרין דף ז'

[וכן פרש"י בשיר השירים]

מסו' הש"ס

קדושין דף

גטין דף מ נדרים דף ודף נט ודף ע"ש

בגמ' של הב שלוף דוץ ואח"כ מ"ח דוץ · שולף וכו' ותוקע עצמו

*נדה ד' יג קידושין ד' ט לעיל ד' מ

גי' הב"ח מקיים וס"ה לו אלא תורה עוסק בשום בעולם אלא אינו מקבל שכר אלא שכ ואין מקיים תורה וכו

גי' הב"ח הלכה אלא כב"ל ותי' כמחק

גי' הב"ח יבמתו בולא

[לעיל כד :

מאי לאו °דלא בעל לא דבעל אי דבעל מ"ט דשמואל קסבר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל והא פליגי בה חדא זימנא דאתמר *קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט רב אמר °צריכה הימנו גט כיון דנסבה אחולי אחליה לתנאיה ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל צריכא °דאי אתמר ההוא בההוא קאמר רב משום דאיכא תנאה וכיון דבעל אחוליה לתנאי' אבל בהא אימא מודה ליה לשמואל ואי אתמר בהא בהך קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב צריכא ומי אמר רב כי בעל אין אי לא בעל לא והא ההיא עובד' דהוה בנרש ואיקדיש כשהיא קטנה וגדלה ואותבה אבי כורסיי' ואתא אחרינ' וחטפה מיניה ורב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו התם ולא הצריכו' גיטא מבתר' א"ר פפא בנרש מינסב נסיב והדר מותבי אבי כורסיי' רב אשי אמר הוא עשה *שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידוש' מיניה א"ל רבינא לרב אשי *תינח דקדיש בכספ' קדיש בביאה מאי שוייה רבנן לבעילתו בעילת זנות א"ר יהודה אמר שמואל *הלכה כר' אליעזר וכן אמר רבי אלעזר הלכה כר' אליעזר : **מתני'** °מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצת' של אחת מהם פוטרת צרתה וכן שתי חרשות קטנה וחרשת °אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה °פקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת °גדולה וקטנה ביאת הגדול' פוטר' הקטנ' ואין ביאת הקטנ' פוטרת הגדול' : **גמ'** וחרשת בת חליצה היא והתנן *חרש שנחלץ וחרשת שחלצה וחולצת מן הקטן חליצתה פסולה א"ר גידל אמר רב °אביאה *רבא אמר אפי' תימא אחליצ' כאן בחרשת מעיקר' כאן בפקחת ואח"כ נתחרש' חרשת מעיקר' כי היכי דעל הכי נפיק פקחת ואח"כ נתחרש' לא דמעכב' ביה קרייה איתיביה אביי וחרשת מעיקר' בת חליצה היא והתנן *שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין לשתי נכריות אחת פקחת ואח' חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם מאי לאו בחרשת מעיקרא וקתני כונס אין

חולץ

מאי לאו דלא בעל · ראשון כשגדלה וקאמר רב אינה צריכה גט משני דהוו קידושין הראשונים כשגדלה : כשבעל · לפיכך אינה צריכה גט משני דבעילה שבעל הראשון משגדלה סתמ' לשם קדושין נתכוין דיודע היה שאין קידושי קטנה כלום : על תנאי · שאין עליה נדרים או מומין : ובנסה סתם · ואחר כך נמצאו עליה נדרים צריכה גט דביאה לשם קידושין והואי דיודע היה שאין קידושין הראשונים כלום : ה"ג צריכא דאי אתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאי והכי איתא בכתובות פ' המדיר : דאי אתמר בהא · גבי קטנה שלא מיאנה בהא קאמר רב דאפסיק אדעתי' לבעול לשם קידושין משגדלה משום דליכא תנאה אין פסול קידושין הראשונים משום תנאי אלא משום קטנות ואדם יודע שאין קידושין הראשונים כלום וחזר ובעל לשם קדושין : אבל בההיא · דאיכא תנאי אימא מודה לשמואל ואדעתא דתנאי בעיל כסבור שאין עליה נדרים וקיימא תנאי שביניהן : אבי כורסייא · באפריון וקס"ד כשאר חופות שעדיין לא בעלה ואפילו הכי לא הצריכוה גיטא מבתר' אלמא הלו קידושי קמאי: מינסב נסבי · ונתקדשה בבעילה משגדלה : וקא אפקעינהו לקידושין מיניה · דכל דמקדש תולה בדעת חכמים הוא דהא כדת משה וישראל קאמרי' ורבנן אמרי דהוטף אשה מבעלה לא ניהוי קידושין : תינח דקדיש בכספא · איכא למימר דאפקעינהו לקידושין ושוו מעות מתנ' דהפקר ב"ד הפקר : קדיש בביאה · מאי הפקר ב"ד איכא למימר: שוויה לבעילתו בעילת זנות · והוא בדעתם תלה : כר' אליעזר · דמלמדין הקטנה למאן: **מתני'** שתי יתומות · נכריות : או חליצתה · לאחר שתגדיל : קטנה וחרשת · לא ידעינן בהי ניחא ליה והי חשיבה אשתו טפי : **גמ'** וחרשת בת חליצ' היא · דקתני מתניתין וכן שתי חרשות : כי היכי דעל · לבעל הראשון שכנסה ברמיז' הכי נמי נפיק מיבם ברמיזה : נשואין שתי נכריות · פקחת לפקח וחרשת לחרש : כונס · שאינה בת חליצה משום קרייה אלא כונסה ואם רצה להוציאה אחר כך מוציאה בגט שכשם שנכנסה ברמיזה כך תצא ברמיזה ולא צריכה חליצה : כונס ואין מוציאה לעולם · שאין גיטו מפקיע קידושי אחיו פקח שהזקיקוה לו ליבום :

חולץ

קסבר שמואל כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל · וא"ת לשמואל דלית ליה דקידושין גדלי בהדה מ"ט דר"ג ולעיל נמי בריש פ"ב (דף יח) משמע דשמואל אית לי' מלתא דר"ג דפריך אמלתיה ואי אין זיקה תיבטל דהא אמר ר"ג כו' וי"ל דלשמואל נ"ל °דמיירי כשמפ' בהדיא שבועל לשם קידושין ועוד אור"י דהתם כיון דיבמתו ואשתו שהיתה לפניו אפי' בסתמא בועל לשם קידושין כדי לדחות יבמתו ממנו דבאשתו ניחא ליה מיבמתו ומיהו ק' דתיקשי לשמואל מדרבנן דרבי אליעזר כשהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו דמסתמא בועל לשם קידושין דליכא למימר דאיירי כשפירש שבועל לשם קדושין דא"כ היכי פריך מיניה בהמדיר (ד' עג · ושם) °לרב אלא ע"כ כשבועל סתם ולא מצי לאוקמי כשפירש דא"כ היינו החזירה כשהיא גדולה ואר"י דשמואל סבירא ליה כר"ש בן יהודה (משום ר' ישמעאל) דאמר בהמדיר (שם :) אם בעלו לא קנו אי נמי כרבי ישמעאל דאמר שמואל* משום רבי ישמעאל והיא לא נתכסה כו' :

והא אפליגו בה חדא זמנא · תימה לר"י והא תרוייהו צריכי דאי אתמר ההיא דאמר רב צריכה הימנו גט ה"א צריכה מספק דלא ידעי' אי בעל לשם קידושין אם לאו קמ"ל דאין צריכה נמי משני דודאי ראשון בעל לשם קידושין ואי אתמר ההיא דקאמר שמואל צריכה גט משני ה"א היינו מספק ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא דשמא לשם קדושין בעל ואר"י דהכי פריך והא איפליגו בה חדא זמנא והתאי פליגי בשני מקומות דבחד מהנך הוה מצי לאשמועינן ולימא הכי קדשה ע"ת ובעל רב אמר צריכ' גט מראשון ולא משני ושמואל אמר אין צריכה גט מראשון אלא משני ואי נמי ליתני באידך קטנה שהגדיל' ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני אלא מראשון ושמואל אמר צריכה גט משני ולא מראשון מן התורה אבל מדרבנן צריכה :

בההיא קאמר רב משום דאיכא תנאי אחולי אחיל לתנאיה · פי' משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף מדלא הזכיר התנאי אבל בהא דליכ' בעילת זנות שהרי יש שם קידושין דרבנן ועוד דליכא קידושין הראשוני' דנימא שיחולו אימא מודי ליה לשמואל ובקונטרס הגיה הכא צריכותא דכתובות ואין למחוק גירס' זו דהא למ"ד בהמדיר (דף עד ·) קידשה ע"ת ובעל ד"ה צריכה הימנו גט ואפ"ה פליגי (ד' עג · ושם)* בקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת א"כ פשיט' ליה טפי במקדש ע"ת דצריכה גט מבקטנה שלא מיאנה דכותי' מיתוקמ' הך צריכות' דהכ' וצריכות' דכתובות (שם) אליבא דאביי*:

לפיכך עשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו לקידושי מיניה · מספקא לר"י אי טעמ' דאפקעינהו משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש או משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה מדלא הזכיר כאן כמו שהזכיר בכל מקום כל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש :

וחרשת בת חליצה היא והתנן כו' · וא"ת תיקשי נמי מקטנה דתנן במתני' דחלץ אחת מה פוטרת צרתה ואלו בפ' מצות חליצה (ד' קד:) תנן קטנ' שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסול' ומיהו בקונ' פי' דחליצת' לכשתגדיל פוטרת צרתה ועוד דאיכא לאוקמ' מתני' דהכא כר' יוסי דאמר אשה בין גדולה בין קטנה ולפי הירושלמי דגרסינן לעיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה אתי שפיר טפי :

מאי

עין משפט
נר מצוה

°גי' הב"ח דמיירי ה"נ כשמפרש

כה
א מיי' וסמג ועוש"ע שם

כו
ב מיי' פ"ו מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' לה

כז
ג מיי' פ"ה מה' יבום סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ג

[°נ"ל לרבה]

כח
ד שם סעי' א

כט
ה שם סעי' ד

ל
ו שם סעי' ג

*[לעיל ק:]

לא
ז שם סעי' ב

[נ"ל והכא בקטנה]

[וע' תו' כתובות עג' ד"ה בההיא]

מסו' הש"ס

כתובות ד' עג :

שם ד' פו

כתובות דף ג · גיטין לג · עג ב"ב מח :] לעיל ד' ג נדה ד' ח [לקמן קיא :]

לעיל ד' קד :

[נ"ל רבה דמסיק לבסוף איתותב רבה]

לקמן ד' קיב :

בגמ' של הב"ח בגי' רש"י דאי אתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודה לשמואל ואי אתמר בהאי בהא קאמר שמואל אבל בהא אימא מודה לי' לרב צריכא

חולץ לא לא בפקחת ואחר כך נתחרשת תא שמע *שני אחין פקחין נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל החרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רוצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מייבם מאי לאו מדהו' פקח מעיקר' היא נמי חרשת מעיקר' וקתני כונס אין חולץ לא מידי איריא הא כדאית' והא כדאית' איתיביה *שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה החרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם וכי תימא ה"נ בפקח ואחר כך נתחרש מי מצי מפיק והתנן *נתחרש' יוציא נשתטי' לא יוציא נתחר' הוא או נשתט' לא יוציא עולמי' אלא לאו בחרש מעיקר' ומדהוא חרש מעיקר' היא נמי חרשת מעיקר' ומדאחיות חרשות מעיקר' נכריות נמי חרשות מעיקר' ותנן גבי נכריות כונס אין חולץ לא אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל ומ"ט תותביה מהא דיכול לשנויי לך אחיות חרשות מעיקר' נכריות פקחות ואח"כ נתחרשו אלא איבעי לך לאותביה מהא *שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוצי' יוציאו היכי דמי אילימא בפקחי' ולבסוף נתחרשו מי מצי מפקי "והתנן "נשתטית לא יוציא נתחר' הוא או נשתט' לא יוציא עולמי' אלא לאו אחרשין מעיקרא ומדהן חרשין מעיקרא אינהו נמי חרשות מעיקרא וקתני אם היו נכריות יכנוסו אין יחלצו לא תיובתא דרבה תיובתא: קטנה וחרשת וכו' · אמר ר"נ אשכחתיה לרב ארא בר אהבה ולרב חנא חתניה דיתבי וקמקוו אקוות' בשוקא דפומבדיתא ואמרי הא דתנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ה"מ דנפלה ליה מאחיו פקח דלא ידעינן אי בקטנה ניחא ליה אי בחרשת ניחא ליה אי בקטנה ניחא ליה דאתיא לכלל דיעה או בחרשת "ניחא דגדולה היא ובת ביאה היא אבל נפלה מאחיו חרש ודאי בחרשת ניחא ליה דבת ביאה היא ובת מיניה היא ואמינא להו אנא "אפי' נפלה ליה מאחיו חרש נמי מספקא ליה 'כיצד תקנתן א"ר חסדא א"ר כונס החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ א"ר חסדא ש"מ קסבר רב חרשת קנוייה ומשויירת קטנה קנוייה ואינה קנוייה דאי ס"ד חרשת קנוייה ואינה קנוייה קטנה קנוייה ומשויירת חרשת אמאי כונס ומוציאה בגט

תיתיב

חולץ לא · משום קרייה: מוציא אשתו בגט · דזיקת אחותה פקחת אוסרתה שנישואיה גמורין וזו ספק ואין כח בקידושיה לפטור את אחותה משום אחות אשה: ואשת אחיו אסורה לעולם · דהרש לא מצי חליץ ומיכנס נמי לא מצי כניס לה דאחות *גרושתו היא דאחותה הרשת היא' קנויה במקצת לאחיו החרש הילכך לא אכשר (°שהרי אחות גרושתו היא) ומהך מתניתין לא מותיב ליה לרבה דהכא מדינא לא חליץ האי חרש לפקחת שהרי אשת פקח היתה וזיקתו גמור' וליכ' למימר כי היכי דעל הכי נפיק אלא להכי מייתי לה לגלויי אהנך תרתי תיובתי קמייתי דבחרשת וחרש מעיקר' קמיירי דהא כולהו תני' להו גבי הדדי במתניתין לקמן בחרש שנשא פקחת (דף קיב:) : מי מצי מפיק · דקתני מוצי' את אשתו בגט ומדקתני בגט משמע שתה' מותרת לאחרים : נשתטי' לא תצא · פקחת שנשתטית לא תצא מבעלה אע"פ שהאש' יוצאה לרצון ושלא לרצון ורבנן תקון שלא תצא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאינה יודעת לשמור עצמה אבל נתחרש' יוצאה דלא בעינן דעת אשה בגט שהרי אפילו פקח' בעל כרח' מוציא והכא לא תקון רבנן מידי דהא יודעת לשמור עצמה : נתחרש הוא כו' · דקידושין היו גמורין וגירושין בלא דעת : נכריות נמי · הנך תרתי דלעיל חרשת מעיקר' קאמר דהא גבי הדדי תניי' והמגמג' לומר למה לי כל הנך דיוקי דקאמר מדהוא חרש מעיקר' איהי נמי חרשת מעיקר' כו' ומדאחיות חרשות מעיקר' כו' לותיב מחד ומדהו' חרש מעיקר' הנך נמי דלעיל חרשת מעיקר' וקתני בהו כונס אין חולץ לא לאו מלת' הוא "דכל הנך חרשין דלעיל נפלה לפניהן פקחת מכח קידושין פקח וליכ' למימר כי היכי דעל הכי נפק אבל בחרשת דלעיל איכ' למימר הכי ואפילו הכי קתני כונס פקח ולא חולץ : שני אחין חרשין · נישואיהן שוין בין שהן פקחות בין שהן חרשות בין אחת פקחת ואח' חרשת שהרי כניסתן לבעליהן ברמיזה וכן שתי חרשות כניסתן ברמיזה ואע"פ שהן פקחין או אחד פקח ואחד חרש נישואיהן שוין הלכך יוצא' היבמה משום אחות אשה : ואם היו נכריות · ומת אחד מהן יכנוס השני דלאו בר חליצה הוא או היא אינה בת חליצה : ומדהן חרשין מעיקר' כו' ל"נ דבלאו הכי מצי מותיב מינייהו : ומקוו אקוות' · מקהילים תלמידים סביבם שהיו באים לשמוע דבריה' ל"א דמקהו אקהתה משיבין קושיות זה לזה : ביצד תקנתן · דקטנה וחרשת הואיל ואין האחת פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא דניפוק תרוייהו בחליצה ואי מייבם לה וחליץ לקטנה כשתגדיל מיפסיל קמיית' עלי' דהא ליה בלא יבנה דהא ביאה דחרשת לא דחיא זיקה דנימא אין אחרי' כלום: כונס את החרשת ומוציאה בגט · דחליצת קטנה תפסל לה עליה: חרשת קנויה במקצת ומשויירת · קטנה ספק קנוי' כולה ספק אינה קנוי' כלל דבשתיהן קנויות ומשויירת ליכ' למימר דמתני' שמעינן לה דא"כ תיפטר חדא בביאת חברתה ושתיהן ספק נמי ליכא למימר מדקתני סיפא דמתניתין בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנ' פסל את החרשת ואי שתיהן ספק קמייתא

תיתיב

עין משפט
נר מצוה

לב
א ב מיי' פ"א מה' יבום סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעא סעי' א ועי' בת"ת

מאי לאו מדהוא פקח מעיקרא · דהכי משמע שפקח נשא חרשת משמע שבשעת נישואין היה זה פקח וזו חרשת אבל בבא קמייתא דחרש בעל חרשת לא מצי לאוקמי בחרשת מעיקר' דומיא דפקח בעל פקחת דהא לא שייכי מידי אהדדי : **וכי** תימא הכא נמי בפקח ואחר כך נתחרש ומי מצי מפיק לה · הוה מצי לאקשויי טפי דכיון דפקח הוה דנישואין דאורייתא הוי אמאי צריך לגרש את אשתו דקתני ומוציא* את אשתו בגט והלא תצא אחותה משום אחות אשה אלא לרבות' נקטי' דאפילו היה צריך גט מי מצי לאפוקי :

או נשתט' לא יוציא עולמית · וא"ת מאי קושי' והא רשב"ג פליג עליה בפ' מי שאחזו (דף עא · ושם) ואית ליה בפקח ואח"כ נתחרש הוא היה כותב ואחרים חותמי' ונוקי הך משנה כרשב"ג וי"ל דלא בעי לאוקמי כרשב"ג כיון דרישא לא מיתוקמ' כוותיה ההיא דנקט חרש או נשתט' ועוד דבלאו הכי הוה פריך לי' *ומי *מצי לגרש את אשתו כדפרי' :

ותנן גבי נכרית כונס אין חולץ לא אישתיק · הכא לא בעי לשנויי הא כדאית' והא כדאית' כדמשני לעיל גבי פקח וחרש' שהם שני מינין אבל הכא שניהם חרשים ובמין אחד לא שייך למימר הא כדאיתא והא כדאיתא :

מאי טעמ' לא תותביה מהא · תימה לר"י דמה היה בדעתו של אביי שלא הקשה לו מזא' הבבא שהיא ראשונה וקושיא טובה ולא היה צריך לכל אלו הבבו' :

וקמקוו אקוותא · פי' בקונטרס מקשין קושיות זה לזה וכן פי' ר"ח והבי' ראיה מר' יהושע קיהה וטהר (נגעים פ"ד) דקדק בדבר הרבה וטיהר :

קסבר רב חרשת קנוייה ומשוייר' קטנה קנוייה כו' · וא"ת והיכי שמעינן דקסבר רב הכי דלמ' לעולם מספקא ליה אי חרשת קנוייה ומשויירת קטנה קנוייה ואינה קנוייה או איפכא להכי קאמר כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל דמספיק' אזיל לחומר' וי"ל דקי' ליה לרב חסד' דחדא קנוייה ומשוייר' וחדא קנוייה ואינה קנוייה אלא דהוא לא הוה ידע הי מינייהו והשת' "פשיט דחרשת משויירת וקטנה קנוייה ואינה קנוייה ומברייתא נמי מצי למיפשט דקטנה קנוי' ואינה קנוייה אבל כל כמה דלא ידע ברייתא פשיט ממלתיה דרב :

תיתיב

ס"א ואמאי צריך

"צי' הב"ח והתנן נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא כצ"ל ותי' נשתטית לא יוציא נמחק

"צי' הב"ח פשיט דחרשת קנויה ומשויירת

ס"א אמו

גיטין דף עה:

"גי' הב"ח דכל הנך חרשי' נפלה כצ"ל ותי' דלעיל נמחק

לקמן דף קיב:
גיטין דף עה:

"גי' הב"ח ניחא לי' דגדולה היא

תיתיב גביה ממה נפשך אי קנויה היא הא קנויה היא ואי לאו קנוייה היא הא נכרית בעלמא היא וכי תימא קטנה אמאי תמתין עד שתגדיל ותחלוץ תיתיב גביה אי קנויה היא הא קנויה היא אי לאו קנויה היא נוכריתא בעלמא היא אם כן חרשת במה תיפוק אמר רב ששת הכי נמי מסתברא כדקא מתרץ "רב חסדא איבא דרב דתניא שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנה וחרשת מת בעלה של קטנה חרשת יוצאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם ואם בא על החרשת נותן לה גט והותרה אי אמרת בשלמא חרשת קנוייה ומשויירת קטנה קנוייה ואינה קנוייה משום הכי דכי בא על החרשת נותן לה גט והותרה דאמרת ממה נפשך אי קטנה קנוייה היא הא נפקא משום אחות אשה אי לאו קנוייה שפיר מייבם אלא אי אמרת חרשת קנוייה ואינה קנוייה קטנה קנוייה ומשויירת כי בא על חרשת אמאי נותן גט והותרה הויא ליה ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה הא מני *רבי נחמיה היא דאמר ביאה פסול' פטרה מחליצ' אי רבי נחמיה אימא סיפא מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנה וחרשת ומת בא יבם על הקטנ' וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת נאסרו שתיהן עליו כיצד תקנתן חרשת יוצאת בגט וקטנ' תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אי אמרת בשלמא חרשת קנוייה ומשויירת קטנה קנוייה ואינה קנוייה ורבנן היא משום הכי תמתין עד שתגדיל ותחלוץ דדלמא קדים ובעיל חרשת ברישא והויא ליה ביאה דקטנ' ביאה פסולה אלא אי אמרת רבי נחמיה הא אמר ביאה פסול' פטרה אלא שמע מינה רבנן היא שמע מינה אמר רב אשי מרישא נמי שמע מינה דרבנן היא דקתני אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה ולא קתני אם בא על הקטנ' נותן לה גט והותר' אי משום הא לא איריא חרשת דלית לה תקנת' דהיתר' קתני תקנתא דאיסור' קטנה דאית לה תקנתא דהיתר' לא תני תקנתא דאיסור' : **מתני'** מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת ובא יבם על הראשונ' וחזר ובא על השנייה או שבא אחיו על השנייה

לא

תיתיב גביה ממה נפשך דהא אחרונה לא פסלה לה עליה דאם שתיהן קנויות אין האחרונה פוסלת הראשונה דאין אחר ביאה כלום ואם זו (קנויה) וזו אינה קנויה אינה צרות זו לזו אלא חדא קנויה ומשויירת וחד' ספק ומדרב שמעינן דחרשת היא הקנויה והמשוייר' וקטנ' ספק משום הכי תצא החרשת בגט דלמא קטנה קנויה היא לגמרי ועדיפ' מחרשת ופסלה לה חליצתה עליה : הא קנויה היא · ותו ליכא "זיקה אבתרייתא : נכרית בעלמא היא · ולא פסלה לה חליצת קטנה : (*וליטעמיך) קטנה אמאי תמתין ותחלוץ · ישאנה מתחלה ותשב אצלו ממה נפשך : חרשת במאי תיפוק · הא לאו בת חליצה היא ורב תקנת' לתרוייהו קתני ואי קשי' מתניתין דקתני בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנ' אמאי פסלה הואיל ונשאה ברישא תיפוק חרשת בגט וקטנה תיתיב גביה ממה נפשך כדאמרן ואיכ' תקנת' לתרוייהו תריץ מתניתין משום גזירה דלמא אתי למיבעל חרשת בריש' והכי נמי מתרץ לה בברייתא לקמן : כדקא מתרץ כו' · חרשת קנוי' ומשויירת קטנ' קנויה ואינה קנויה : מת בעלה של קטנ' חרשת יוצאה בגט · דזיקת קטנה אוסרתה עליו דחרשת קנויה ומשוייר' וקטנה שמא קנויה לגמרי והויא לה חרש' אחות זקוקתו: קטנה תצא בגט *דזיקת חרשת אחותה אוסרתה שמא קטנה אינה קנויה כלל והויא כמפותה וחרשת קנויה ומשויירת והויא לה אשתו אחות זקוקתו : וחרשת אסורה לעולם · לכונסה אי אפשר שמא קטנה קנויה היא וזו אחות גרושתו ואין זקוקה לו ואפילו מתה קטנה אחר כך ופקע איסור אחות אשה אסור' משום אשת אח הואיל ובשעת נפילה נפטרה ממנו ובחליצה אי אפשר דלאו בת חליצה היא : ואם עבר ובא על החרשת · אחר שגירש הקטנה נותן לה גט והותרה לשוק ממה נפשך אי קטנה קנויה הואי נפק' לה הך מריש' משום אחות אשה והך כניסה זנות בעלמ' היא ואי קטנה לאו קנויה היא שפיר ייבם : אמאי נותן לה גט והותרה · הא איכא למימר דלמ' חרשת קנויה היא לגמרי לאחיו וזקוקה לו וקטנ' לא דמיא לה דקנויה ומשויירת היא וביאתה ביאה פסולה שהרי אחות אשה במקצת היא וביאה פסולה לא פטרה מיבום וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו וחרשת מדינא לא מיפסלא עליה משום ביאה דחרשת ממה נפשך אי קטנה קנויה ליכ' מידי בתר ביאתה ואי לאו קנויה היא נכרית בעלמ' היא אפילו הכי אסירא כדמפרש לקמן משום גזירה דלמ' אתי למיעבד איפכא ובעיל חרשת ברישא וביאת קטנה פסלה לה דשמא קנויה היא כולה ואתי למימר נמי תיתיב חרשת גביה : חרשת יוציא בגט · ושריא ממה נפשך אי קטנה קנויה היא איפטרא חרשת בביאתה דקטנה ואי לאו קנויה היא פטורה בביאה דידה : קטנה תמתין כו' · כדמפרש טעמ' : אי אמרת בשלמא · רישא גבי אחיות דקתני אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה משום דחרשת קנויה ומשויירת וקטנה קנויה ואינה קנויה וממה נפשך חרשת בתר גיטא מיפטרא אי משו' אחות אשה אי משום יבומה שהיה בהתר שאחותה לא היתה קנויה אבל אי הוה אמרינן איפכא קטנה קנויה היא ומשויירת וחרשת ספק תו לא מיפטר' חרשת בגט דלמ' קנויה היא ולא נפק' משום אחות אשה שקנין אחות הקטנה משויירת ובביאתה נמי לא מיפטרה דביאה פסולה היא שהרי אחות אשתו היא ומתניתין רבנן היא ומשום הכי קתני סיפא גבי נכרית קטנה בעיא חליצה ואף ע"ג דממה נפשך ביאתה בהתר הואי וגיטה גט גמור משום גזירה דלמ' קדים ובעיל חרשת ברישׁ ואתי למימר נמי תרוייהו ליפקו בגט וקטנה שהיא אחרונה לא סגיא לה בגיט' דלמ' קנויה היא ורמיא קמיה דלא איפטר' בביאת חרשת המשויירת ובביאה דידה נמי לא מיפטר' דביאה פסולה היא דקם עליה באיסור שני בתים : אלא אי אמרת קטנה קנויה ומשויירת · וחרשת ספק ומרישא דקתני באחיות אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה שמעינן דביאה פסולה פוטרת סיפ' בנכרית אמאי קטנה בעי' חליצה בשלמ' אפוקי מפקינן לה מיניה דלמ' חרשת אחרונה קנויה כולה ופסלה לה עילויה אלא בגיט' תיסגי לה דביאת עצמה פוטרתה דביאה כשרה היא ואי נמי חשיב לה פסולה משום דקיימ' זיקת חרשת דאיכ' למימר קנויה לגמרי הא א"ר נחמיה ביאה פסולה פטרה : מרישא נמי · גבי אחיות : ש"מ דרבנן היא · דקתני גבי מת בעלה של חרשת אם בא על החרשת נותן לה גט וגבי מת בעלה של קטנה דקתני קטנה תמתין ולא קתני אם בא על הקטנה נותן לה גט והותרה אלמ' רבנן היא ומשום הכי לא נפקא בגט דביאתה פסולה דחרשת קנויה במקצת וזו אסורה משום אחות אשה ומיבום לא מדחי' דלמא קטנה קנויה כולה וקנין משויירת דאחותה לא דחי ליה : דלית לה תקנתא דהיתר' · דקתני בה וחרשת אסורה לעולם : **מתני'**

לא

תיתיב גביה ממה נפשך · פירש בקונטרס ואי קשי' מתני' הבא על הקטנה ואחר כך בא על החרשת פסל את הקטנה ואמאי לא אמר תיתיב גביה הקטנה ממה נפשך אי קנויה היא ואי לא נכרית בעלמ' היא ותירץ דגזרינן דלמ' בעיל חרשת בריש' כדלקמן בבריית' וקשה דקתני בברייתא ואם בא על החרשת נותן לה גט והותר' ואמאי לא גזרינן בא על החרשת אטו מת בעלה של קטנה ובא עליה דלא משתרי' בגט אלא בחליצה דביאה פסולה לא פטרה כי היכי דגזרינן במתניתין ושמ' כיון שלא היה תקנת' לחרשת לא רצו לאוסרה איסור עולם :

הויא לה ביאה פסולה ולא פטרה · ואם תאמר התינח לעיל פר' ר"ג (ד' כ :) דביאה פסולה לא פטרה דגזרינן ביאה אחר הגט אטו ביאה אחר חליצה אבל הכא מאי חששא איכא ויש לומר דהכ' נמי אי פטרה אמרו דביאת חרשת ביאה כשיר' היא ואע"פ שהי' אחר ביאת הקטנה ואתי לאיחלופי בגדולה שאחר שבא על הגדולה יחזור ויבא על אחותה :

לאחר

"גי' הב"ח זיקה אבתרה

ס"א וכי תימא

[לעיל כ :]

עין משפט
נר מצוה

לג
א מיי' פ"ה מה' יבום סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' ה
לד
ב שם סעי' ו
לה
ג שם סעי' ז
לו
ד שם סעי' ח
לז
ה שם סעי' ט
לח
ו שם סעי' י
לט
ח מיי' שם פ"א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ה
מ
ט מיי' שם פ"ב סמג שם טוש"ע שם סעי' ו
מא
י מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קסה סע' ב
מב
כ מיי' פי"א מה' אישות סמג לאוין מח טוש"ע אה"ע סי' סח סעי' י

תורה אור

לא פסל את הראשונ' יובן ב' חרשות קטנה וחרשת יבא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת *פסל את הקטנה יבא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנ' או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת פקחת וחרשת יבא יבם על הפקחת וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת בא יבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת פסל את החרשת גדולה וקטנה יבא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנ' או שבא אחיו על הקטנ' לא פסל את הגדול' בא יבם על הקטנ' וחזר ובא על הגדול' או שבא אחיו על הגדול' פסל את הקטנ' *רבי אלעזר אומר ימלמדין הקטנה שתמאן בו: **גמ'** א"ר יהוד' אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר וכן אמר ר' אלעזר הלכה כר' אלעזר וצריכא דאי אתמר בהא קמייתא בהך קאמר *שמואל הלכ' כר' אליעזר משום דלא קיים מצות יבום אבל בהא דאיקיים מצות יבום אימא תרוייהו לפקו בגט ואי אשמעינן בהא משום דגדול' רמיא קמיה אבל אידך לא צריכא: **מתני'** ייבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה הגדלנו יהיבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפי' לאחר שנים עשר חדש כופין אותו שיחלוץ יהנודר' הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה ואם נתכונ' לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה: **גמ'** לימא מתניתין דלא כר"מ דתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מתייבמין דברי ר"מ אפי' תימא ר"מ כי אמר ר"מ גדולה לקטן וקטנ' לגדול דחד מינייהו ביאה דאיסור' הוא אבל קטן הבא על הקטנ' דתרוייהו כי הדדי נינהו לא אמר והא קתני בא על יבמה גדולה הגדלנו אמר רבי חנינ' חוזאה בא שאני והא תגדלנו קאמר דכל ביאה וביאה דאיסור' הוה אלא מחוורת' מתני' דלא כרבי מאיר קרי כאן °להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אמר אביי אמר קרא יבמה יבא עליה כל דהו רבא אמר בלאו הכי נמי לא מצית אמר' מי איכ' מידי דהשת' אסיר' ליה ולבתר שעת' שרי' והאמר רב יהודה אמר רב *כל יבמה שאין אני "קורא בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה ואימא הכי נמי אמר קרא °כי ישבו אחים יחדיו אפי' בן יום אחד: יבמה שאמרה בתוך שלשים יום וכו' · מאן תנא דעד תלתין יומין מוקים איניש אנפשיה אמר רבי יוחנן רבי מאיר היא דתניא *טענת בתולים כל שלשים יום דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר ינסתרה לאתר לא נסתרה אף לאחר כמה שנים רבה אמר אפי' תימא רבי יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם לא בארוסתו דגים בה אבל אשת אחיו

מיבוז

דברים כה
שם

לא פסל את הראשונ' · שהרי ביאתן זוה ואי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אלא שלא היתה קנויה לאחיו ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דלמא קנויות הוו ומשנה על הראשונה קמה לה עליה באיסור שני בתים : פסל את הקטנ' · משום גזירה דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא וכדאמר בגמר' ואף על גב דממה נפשך היא שריא ליה הואיל וראשונה היא אי קנויה היא הא קנויה היא או לאו קנויה היא נכרית בעלמא היא: פסל את החרשת · שמא קטנה קנויה כולה וקנין החרשת משויירת : ר' אלעזר · הכי גרסינן במתניתין ובקמייתא רבי אליעזר גרס והכי אמרן בפ"ק דנדה (ד' ח) : מלמדין את הקטנ' שתמאן בו · ותעקור נישואיה ויקיים את הגדול' : גמ' וכן א"ר אלעזר · בן פדת דאמורא הוא הלכה כרבי אלעזר דמתניתין והוא רבי אלעזר בן שמוע : וצריכא· לשמואל ורבי אלעזר בן פדת למימר בקמייתא הלכה כרבי אליעזר ובהא נמי הלכה כר' אלעזר דבתרוייהו מלמדין את הקטנה למאן : דאי אתמר בקמייתא · גבי אחיות (לעיל דף קט) משום דאכתי לא איקיים מצות יבום הלכך מלמדין את הקטנה אשתו למאן ותתייבם יבמתו : אבל בהא דאיקיים מצות יבום · בשתיהן אימא לא אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר אלא יוציא שתיהן בגט : ואי אשמעינן בהא משום דגדול' רמיא קמי' · ליבומי משום הכי מהדרינן אמיאון דקטנה כדי שתתייבם גדולה : אבל אידך · בההיא דאחיות דגדולה אחות אשתו היא נימא לא רמיא קמיה ולא ילמדו קטנה למאן בשביל יבומיה של גדולה צריכא : מתני' יגדלו זה עם זה · ואם בא לגרשה אינו יכול עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: היבמ' שאמר' בתוך שלשים יום · שכנסה היבם · לא נבעלתי לו · ליבם וגט יבמין יוצא מתחת ידה כדמפר' בגמרא והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי' איניש אנפשי' מלבעול : לאחר ל' יום · הוא נאמן דלא מוקי' איניש אנפשי' מלבעול ומיהו איהי לא משתריא דשויא לנפשה חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא דהא בעל : בחיי בעלה · ולא נתכוונה לפטור עצמה הימנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה להם כעס זה עם זה : גמ' לא חולצין ולא מייבמין · קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא איילונית ואינם בני יבום נמצאו פוגעין בערוה : ביאה דאיסורא · קטן בגדולה דגדולה בת עונשין היא שמא הקטן ימצא סרים והרי נבעל' לאסור לה שלא במקום מצוה וכן גדול בקטני' אם תמצא איילונית נמצ' שפגע גדול בערוה אבל קטן וקטנה אפילו אינן בני יבום כגון הוא סרים והיא איילונית אין כאן איסור דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצוין להפרישו והכא נמי שניהן לאו בני עונשין : ולבתר שעתא · כשיגדלו : ואימא הכי נמי · לעולם אסורה לו : אפילו בן יום אחד · ישבו יחדו קאמר קרא יבמה יבא עליה ואפילו לא הוי משמע כל דהו מסברא שריא ליה בקטנות כדאמר : טענת בתולים · להפסיד כתובתה : כל שלשים יום · יכול לטעון לא בעלתי עד עתה : נסתר' לאלתר · הוא טוען ואם טוען לאחר זמן אינו נאמן דודאי מרישא בעל ומצאה בתולה ושתק והשתא הוא דרתח עלה :

מיבוז

לאחר שלשים יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה · ואם תאמר מה הוא מפסיד אם חולץ לה ולמה אין כופין כדי להתירה ויש לומר מתביים בבית דין לחלוץ לה שהרוק בפניו :

לאחר מיתת בעלה מבקשי' ממנו שיחלוץ לה · ולא אמרי' כופין שנתן אצבע בין שיניה שלא היפר לה שהרי אין יכול להפר עד שיבעול ואי סבירא ליה דמאי מיפר דפלוגתא היא בנדרים בפרק נערה (ד' עד ·) ומייתי לה בפרק ארבעה אחין (ד' כט :) סבירא ליה כמאן דאמר בכתובות (ד' נט:) היא נתנה אצבע בין שיניה ולהכי מבקשים ולא כופין :

קרי כאן להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא · ואף ע"פ שיבא לכלל הקמת שם לא מהניא כיון שלא היה לו שעת הכושר כי היכי דפסלי בהערל (דף עט) סרים חמה שלא היה לו שעת הכושר אף על פי [לעיל פ'] שבמינו מתרפאין באלכסנדריאה של מצרי' ומשני אמר קרא כו' ולא דמי לסרים חמה שאין רפואתו ברורה לבוא כמו קטן שיגיע לכלל גדלות :

יבמה יבא עליה כל דהו · מדלא כתיב אחי המת יבא עליה:

אמר קרא כי ישבו אחים יחדו · וממעטינן מיניה לעיל בפ"ב (ד' יז: ושם) אשת אחיו שלא היה בעולמו מכלל שאם הי' בעולמו אפילו יום אחד מייבם אבל ליכא למימר דמיחדו דריש דא"כ אפילו סרים נמי לייבם מהאי טעמא דהא יחדו איתנהו :

טענת בתולים כל שלשים יום · אפילו ראינו שנסתרה כבר רבי יוסי אומר נסתרה לאלתר לאלתר לאו דוקא דאי אפשר לטעון עד שימלא כ"ד :

לא נסתרה אפילו אחר כמה שנים · כלומר שאין אנו יודעין שנסתרה *אף על פי שנכנסה חופה ור"מ סבירא ליה דלא מוקי' איניש אנפשיה שלא יסתר ויבעול בעילת מצוה אי נמי לא נסתרה שאנו יודעין בודאי שלא נסתרה ובהא לא פליג רבי מאיר :

היא

עין משפט
נר מצוה

מג
א ב ג ד מיי' פכ"ד מה' יבום סמג עשין נח טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ו
מד
ה מיי' פכ"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ...
מה
ו מיי' שם ופט"ו טוש"ע אה"ע סי' ט סעי' ד
מו
ז מיי' פי"ג מה' נדרים סמג רמב טוש"ע סי' רלד סעי' ...
מז
ח מיי' פ"ב מה' יבום סמג נח טור וש"ע אה"ע סי' ... סעי' ב

*מיבוז בזיז מינ' עד שכופין אותו לחלוץ ניכפנו לייבם אמר רב יבשגיטה יוצא מתחת ידה מיתיבי ייבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהו' אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זה יוציא בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אף ע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריך גט וחליצה אמר רבי אמי יצריכה חליצה עם גיטה רב אשי אמר התם גט לזיקתו הבא גט לביאתו הנהו שניהם מורים דאתו לקמי' דרבא אמר להו רבא חלוצו לה ושרו לה תיגר' אמר ליה רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה אמר ליה *אי תניא תניא בעא מיניה הון ברי' דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו אמר ליה יוכי מפני שאנו כופין ומבקשין תיאסר צרה : הנודרת הנאה וכו' · תנן התם *בראשונה היו אומרי' שלש נשים יוצאות ונוטלות כתוב' האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך נטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא יהאומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה יהשמי' ביני לבינך יעשו דרך בקשה ינטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים איבעיא להו נטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי מסקא אדעתה דמיית בעלה ונפלה קמי יבם או לא רב אמר ייבם אינו כבעל ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל אמר אביי כותיה דרב מסתברא דתנן הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ ואם איתא דמסקא אדעתה מבקשין

[ס"א דליבם]

מיבוז בזיז · בוש הימנה : בשגיטה יוצא · שנתן לה גט וקס"ד גט גמור לביאתו הוא : היא אומרת נבעלתי · לאחר שלשים קאי: יוציא בגט · אם בא להוציאה דיה בגט דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים : צריכה גט לביאתו · משום דאמר בעלתי ולאחר שלשים יום איהו מהימן : וחליצה · משום דהיא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ומדקאמר צריכה גט מכלל דבאין לה גט עסקינן ואמאי קתני רישא כופין לחלוץ ניכפינהו לייבם: אמר ר' אמי · לעולם בשגיטה בידה והכי קאמר צריכ' חליצ' עם גיטה ואע"פ דקתני אמבקשים קאי וה"ק אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי דאיכ' למימר כופין הואיל ומודה אפ"ה אין כופין אלא צריכה חליצה ואי לא בעי למיחלץ לא כייפינן דמכינן אדיבוריה קמא דאמר בעלתי ולאחר שלשים יום הוא : רב אשי אמר · לעולם צריכה גט אחר לבד גט הראשון דהתם גט לזיקתו ונפסל' עליו לפיכך לא נכפינן לייבם וכיון דאמר בעלתי צריכ' גט לביאתו דיש ביאה אחר הגט והשתא מסתברא אע"פ דקתני וה"ק אע"פ שחז' ואמ' לא בעלתי ואיכ' למימר לא תבעי גט אלא חליצ' אפ"ה בעי' גט : שניהם מודים · שלא נבעלה ומעיקר' אמר בעלתי : הון · כך שמו : צרתה מהו · יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו לאסור צרת' מפני דיבור' של זו : מפני שאנו כופין ומבקשים · לצרכה דאיהו שויתה לנפשה חתיכ' דאיסור' נאסר' יצרתה ולאי לא מיתסרא דחזקה הכונס את האשה בועל לאלתר : האומרת טמאה אני לך · אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי דיאתסר עליה וכתובתה לא מיפסדה ובאשת כהן מוקמינן לה בפרק בתרא דנדרים : השמים ביני לבינך · גלוי וידוע לפניו שאינך נוקק לי כדרך בני אדם ואין איש עד להוכיח בין שנינו : נטולה אני מן היהודים · נדרה היא שלא תיבעל ליהודים ומדאסרה נפשה אכולי עלמ' ש"מ תשמיש קשה לה ואנוס' היא לפיכך נוטלת כתובת': נותנת עיני' באחר · ותקלקלמקו' שאין מכירין בה ונדרה ותנשא לו : תביא ראיה לדבריה · ואם לאו לא כל כמינה דאסרא נפשה עליה : יעשו דרך בקשה · לבעל להתנהג בו מנהג יפה : ליבם מהו · מי אסירא ליבם מפני נדר זה שנדרה בחיי בעלה או לא : מי מסקא אדעתה רמית בעלה · בלא בני' ונפלה קמי יבם ונדרה נמי אדעת' דידיה ובעל לא הפר אלא לחלקו ויבם נמי לא מצי מיפר שאפי' בעל אין מיפר בקודמים ואסורה לו : או לא · אסקא אדעתה ולא נדרה זו אלא לאסור עצמה על כל מי שמותרת לו ע"י גרושי בעלה ולהפיס דעתו של בעל שלא יחשדנה בנותנת עיניה באחר כדי שיתרצה לגרשה אבל איבם שאסור' לו ועומדת אפי' אחר גירושין לא נתכוונה ומותרת לו אם מת בעלה ולא גירשה : אינו כבעל · שיהיה צריך להפר כבעל דאדעתי' דבעל נדרה וצריכוא להפר *אבל ליבם מותרת בלא הפרה:

מבקשין

היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי יוציא בגט · פי' בקונ' דלאחר שלשים יום קאי וכן נרא' דומי' דסיפ' דהוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ כן צריכה גט וחליצ' והיינו דוקי' אחר שלשים דבתוך שלשים משמע ברישא דאינה צריכה גט דקתני כופין אותו שיחלוץ ולא קתני וצריכה גט וה"ה דהך רבא נמי דהיא אומרת נבעלתי אלאחר שלשים יום קאי אבל בתוך ל' יום צריכה חליצה דאי אתוך שלשים נמי קאי ליתנייה נמי לעיל גבי תוך שלשים שלא נטעה להעמידה דוקא אלאחר ל' כמו שיפא ולפי זה לא יתכן הא דאמר בסמוך וכי מפני שאנו כופין ומבקשין נאסור צרתה ופירש בקונטרס וכן ר"ח וכי מפני שאנו כופין בתוך ל' ומבקשים אחר שלשים נאסרה צרתה ואמאי שרי' צרתה בתוך ל' הא איהי גופה כי אמרה נבעלתי בתוך ל' בעיא חליצ' וכ"ש צרתה דלא קים לה בבעיל' כמותה שיש לנו לאוסרה בלא חליצה אלא נראה דצרתה לא שריא בסמוך אלא אחר ל' דוק' וכופין היינו כי אמר בעלתי וחזר ואמר לא בעלתי דומיא דסיפ' דברייתא אבל כשלא אמר מתחלה בעלתי אלא שניהם מודים מתחל' ועד סוף שלא בעל אפי' אחר ל' לא שריא צרה דהא משמע בסיפ' דוק' כשאמר מתחל' בעלתי צריכה גט אבל אם אמר מתחל' לא בעלתי אינ' צריכ' גט ולא יתכן שתהא מותר' הצרה כששניהם מודים שלא בעל ולהחזיקה כודאי בעולה כיון דאיהי לא בעי' גט ומיהו י"ל דאיהי נמי בעי' גט אפי' שניהם מודים שלא בעל והא דנקט והוא אומר בעלתי חוזר ואמר כו' ה"ה אפי' אמר לא בעלתי בעי' גט אלא לא נקט דאמר מתחל' בעלתי אלא לאשמועי' דאפ"ה כופין אותו לחלוץ ולא כמו שפירש בקונטרס ור"ח דאין כופין ועוד יש לפרש דבסמוך שריא צרתה אפי' תוך שלשים כמו שפירש בקונטרס ור"ח והוא אומר לא בעלתי קאי נמי אתוך שלשים וכן סיפ' דהוא אומר בעלתי קיימא נמי אתוך ל' דאפילו שניהם מודים שלא בעל צריכה גט בהדי חליצה אפי' תוך שלשים ולאו דוק' נקט הוא אומר בעלתי כדפי' ור"ת דקתני כופין אותו לחלוץ ה"ה דגט נמי בעי' כדקתני בסיפ' אלא אכתי לא אתא לאשמועי' תקנת' דגט בהדי חליצ' אלא דין כפייה ובקשה דחליצ' ומהאת שתי הלשונות שפר"י נרא' לאסור הצרה עד לאחר ל' יום אם לא יודו שניהם שבעל ולהצריך גט לכנוסה אפי' תוך ל' אפי' שניהם מודים שלא בעל :

אמר ר' אמי · לא בעי לאוקמי הך משנה כמשנה אחרונה (לעיל ד' לט :) דמצות חליצ' קודמת ולכך כופין לחלוץ דאמתני' קאי ומתני' דאיירי בדיני יבום לפי משנה ראשונ' קיימא :

אמר רבי אמי צריכה חליצה עם הגט · פי' גיטה שהיה כבר ואם תאמר ואם כן מאי הא דקתני ואע"פ שחזר ואמ' לא בעלתי צריכ' גט וחליצה אדרבה היא הנותנת דכיון דלא בעל צריך חליצה וי"ל דהכי קאמר אע"פ שאמר לא בעלתי צריכ' להיות בידה גיטה לראיה כי לא תוכל להנשא ע"פ חליצ' בלבד · ר"י :

השמים ביני לבינך · פי' בקונ' גלוי וידוע לשמים שאין נוקק עמי כשאר בני אדם ולא נהירא דבשלהי נדרים (דף צא ·) מפ' בגמ' בהדי' דהיינו שאינו יורה כחץ :

יעשו דרך בקשה · פר"ת יתפללו למקום ויתן להם בנים ור"ח פי' יעשה סעודה ויפייסה וכן בירושלמי :

איבעיא להו נטולה אני מן היהודים מהו ליבם · פי' בקונ' מי אסורה ליבם משום נדר זה דמספקא אדעתה דמית בעלה ונפלה קמיה ואסורה לו או לא מסיקה אדעתה ולא אסרה נפשה איבם וקשה לר"י על פירושו דפשיט' דאסרה נפשה אכל היהודים ועוד מאי אינו כבעל אינו כשאר אדם מיבעי ליה ועוד מאי קאמר ש"מ כופין כרב והלא היא מותרת לו על כן נרא' לו לפרש דמיבעי' ליה אי מסקא אדעתה לאסור נפשה על היבם ומבקשין לחלוץ או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה וקאמר רב יבם אינו כבעל דלא מסקא אדעת' לאסור עצמה איבמה כמו על בעל' ולכך כופין שיחלוץ לה ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל ומבקשין שיחלוץ דמסקא אדעתה לאסור עצמה על יבמה כן נראה לי עיק' לפי שעה זו :

ואם

הדרן עלך בית שמאי

מבקשין מיבעי ליה הכא במאי עסקינן באשה שיש לה בנים דכולי האי לא מסקא אדעת' אבל אין לה בנים מאי מבקשין אדתני אם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בשיש לה בנים אבל אין לה בנים מבקשין אלא שמע מינה לא שנא יש לה בנים ולא שנא אין לה בנים כופין אותו כרב שמע מינה :

הדרן עלך בית שמאי

[א]**חרש** שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת אם רצה להוציא יוציא ואם רצה לקיים יקיים *כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה [ב]פקח שנשא פקחת ונתחרשה אם רצה יוציא ואם רצה יקיים *נשתטית לא יוציא [ג]נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציאה עולמית אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת * [ד]שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו *העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט אמרו לו אף זו כיוצא בה * [ה]ב' אחין חרשין נשואין לב' אחיות חרשות או לשתי אחיות פקחות או לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת או ב' אחיו' חרשות נשואין לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד חרש ואחד פקח הרי אלו פטורין מן החליצה ומן הייבום ואם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוציא יוציאו ושני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות פקחות מת חרש בעל הפקחת מה יעשה פקח בעל הפקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל הפקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם [ו]שני אחין פקחין נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל החרשת מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה *[ח]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואים לשתי אחיו' אחת חרשת ואחת פקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם [ט]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי נכריות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת או חולץ או מייבם מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם *שני אחין פקחין נשואין לב' נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מייבם *[כ]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואים לב' נכריות אחת חרשת ואחת פקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם :

גמ' אמר רמי בר חמא מאי שנא חרש וחרשת [ל]דתקינו להו רבנן נישואין ומאי שנא דשוטה *ושוטה [מ]דלא תקנו להו רבנן נישואין דתניא *שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן תיקנו להו רבנן נישואין שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת לא תקינו רבנן נישואין ומאי שנא קטן [נ]דלא תקינו רבנן נישואין וחרש תקינו ליה רבנן נישואין חרש דלא אתי לכלל נישואין תקינו רבנן נישואין קטן דאתי לכלל נישואין לא תקינו רבנן נישואין והרי קטנה דאתי' לכלל נישואין [ס]ותקינו רבנן נישואין התם שלא ינהגו [בה] מנהג הפקר ומאי שנא קטנה דממאנה מאי שנא חרשת דלא ממאנה דאם כן

מימנעי

מבקשין מיבעי ליה · דאיכא למימר להכי איכוונה :

חרש · כשם שכונס ברמיזה · מה טעם קאמר כלומר כקידושין כך גירושין וכן פקח בחרשת ברמיזה כונס שרומז באצבע עד שנתרצת לו וברמיזה אם רצה להוציא יוציא : פקח שנשא פקחת ונתחרשה · אע"פ שקידושיה גמורים אם רצה יוציא דבגט לא בעינן דעת האשה כדמפרש לקמן במתניתין : נשתטית לא יוציא · בגמרא מפרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא : נתחרש הוא · לאחר קדושין הואיל וקידושיה גמורים היו לא יוציא עולמית : שהשיאה אביה · בקטנותה וקיבל קידושיה והוו קדושין גמורים שיוצאה בגט ואפילו משגדלה ופקע כח אב מקבלת היא את גיט': אף זו · פקחת שנתחרשה כיוצא בה: הרי אלו פטורות · דהואיל ושתיהן חרשות או שניהן חרשים כקידושי זו כך קידושי זו ואתי קידושי דאשתו ומפקע זיקה : יכנוסו · שאין חליצה בחרשת ובחרש שאינם באמר ואמרה ואח"כ אם רצו יוציאו בגט דאתא גט ברמיזה ומפקיע נישואין דידיה וזיקת אחיו דהוה ברמיזה : מוציא אשתו בגט · דזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורים אוסרתה עליו ואין כח בקידושין דידה לדחותה משום אחות אשה : ואשת אחיו אסורה לעולם · דחרש לא חליץ ולכנוס אי אפשר משום אחות אשה: כונס ואין מוציא לעולם · דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון : **גמ'** דתקינו להו רבנן נישואין · דקתני מתני' שצריכות חליצה אלמא יש נישואין וקידושין לחרש ואע"ג דלאו בר דיעה הוא ומדאורייתא אין קנינו קנין : ה"ג שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום : דקיימא תקנתא דרבנן · שדרכן להיות שלום ביניהם אפי' חרש עם חרשת וכ"ש כשהאיש פקח אבל שוטה אפי' בפקחת לשוטה *ושוטה לפקח אין שלום ביניהם וכל שכן שוטה לשוטה : בכפיפה · בתוך קופה אחת : ומאי שנא קטן · דקתני לעיל שוטה וקטן שנשאו כו' : חרש ד'לא אתי · לעולם לכלל נישואין דאורייתא: תקינו ליה רבנן נישואין · כדי שלא יבטל : שלא ינהגו בה מנהג הפקר · אי לא מוצאת דמינסב' אין לה מי ישמרנה וינהגו בה מנהג הפקר בזנות : מימנעי

ואם רצה לקיים יקיים · הא פשיטא אלא אגב דתנא יוציא תנא יקיים :

העיד רבי יוחנן בן גודגדא · רבנן הביאוה לבית המדרש להביא ראיה לדבריהם מאמרו לו אף זו כיוצא בה וא"ת לרבי יוחנן בן נורי למה איצטריך אינה מתגרשת הלא אינה חוזרת כשמרמזים לה ויש לומר דמכל מקום בשעת נתינת הגט משלחה וחוזרת היא ואינ' מבינה עד שמוציאין אותה על כרחה:

יש גורסי' במשנה ועל קטנה בת ישראל שאוכלת בתרומ' כמו שהוא בגמרא בפרק הניזקין (דף נה · ושם) ואין צריך לגרום זו כאן שהרי לא הביאו העדות אלא ראיה לדבריהם וקטנה למה יזכירו כאן :

דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת · מיהו היכא שנישאת לו כבר תקינו רבנן שאינה מתגרשת כיון שאינה יודעת לשמור עצמה כדלקמן (ד' קיג :) :

ואלו

א
א מיי' פ"ד מה' אישות ופ"ב מה' גירושין סמג עשין נח טור וש"ע אה"ע סי' קכא סעי' ו

ב
ב מיי' פ"ב מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קיט סעי' ו

ג
ג מיי' שם סמג שם טור וש"ע אה"ע סי' קכא סעי' ו

ד
ד מיי' שם פ"א סמג שם טור וש"ע אה"ע סי' קיט סעי' ו

ה
ה מיי' פ"ו מה' יבום סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' יג

ו
ו שם סעי' י

ז
ז שם סעיף יב

ח
ח שם סעי' יב

ט
ט מיי' שם פ"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' יג

י
י שם סעי' יד

יא
כ שם סעי' טו

לעיל דף קי :

יב
ל מיי' פ"ד ופי"א מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' א וסי' סו סעי' ח

שם :

יג
מ מיי' שם סמג שם טור וש"ע אה"ע סי' מד סע"י ב וסי' סו סע' ז

[עי' תוי"ט פ"ה דטהרות ריש מ"ח אבל הג"ה סי' ז' כתב להיפוך]

יד
נ מיי' שם סמג שם טור וש"ע אה"ע סי' מג סעי' א

טו
ס מיי' שם סמג שם טור וש"ע אה"ע שם סעי' ג וסי' קנה סעי' א

[גיטין כה · ...ות פ"ו מ"ט]

גיטין דף עא :
לעיל דף קי ·
*גיטין דף עא

[גיטין מט :]
גיטין דף נה ·
*[עדיות פ"ו מ"ט]
*לעיל דף קי ·
גיטין דף עא

"צי' הב"ח ושוטה לפקח אין דרכן להיות שלום ביניהן

שם :

לעיל דף סט ודף לו

מימנעי ולא נסבי להו ומאי שנא קטנה דאכלה בתרומה ומאי שנא חרשת דלא אכלה בתרומה דתנן *העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצא' בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן [א]שאוכל' בתרומ' ואלו חרשת [ב]לא אכל' [ג]גזיר' שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול קטן אוכל נבלות הוא גזירה שמא יאכיל חרש בפקחת וחרש בפקחת נמי ליכול בתרומה דרבנן גזירה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייי' ומאי שנא קטנה דאית לה כתובה ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה וקטנה מנלן דאית לה כתובה דתנן *[ד]הממאנת [ה]והשניה [ו]והאילונית אין להן כתובה אבל [ז]יוצאה בגט וקטנה יש לה כתובה וחרשת מנלן דלית לה כתובה דתניא [ח]חרש ושוטה שנשאו פקחות אע"פ שנתפקח חרש ונשתפה השוטה אין להם עליהם כלום רצו לקיימן יש להם [ט]כתובה [י]ופקח שנשא חרשת או שוטה אפילו כתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה [כ]לזוק בנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה [ל]אין לה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה אי הכי פקחת לחרש ליתקן לה כתובה דא"כ מימנעי ולא מינסבי *יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ההוא חרש דהוה בשיבבותיה דרב מלכיו אנסבי' איתת' וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסיה אמר רבא מאן חכים כרב מלכיו דגברא רבה הוא קסבר אלו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינן ליה כ"ש הכא דאיכא תרתי אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל [מ]אשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי לימא מסייע ליה *[נ]חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה ואלו הן חרש שוטה וקטן והתורם את שאינו שלו ונכרי שתרם של ישראל אפילו ברשות ישראל אין תרומתו תרומה הוא דאמר כרבי אלעזר דתניא *ר' יצחק אומר משום רבי אלעזר תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק אי סבירא כרבי אלעזר אשם תלוי נמי ליחייב [ס]בעינן חתיכה משתי חתיכות ומי בעי רבי אלעזר חתיכה משתי חתיכות והתניא *רבי אלעזר אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי שמואל סבר כרבי אלעזר בחדא [ע]ופליג עליה בחדא ואיכא דאמרי א"ר חייא בר אשי אמר שמואל אשת חרש חייבין עליה אשם תלוי מיתיבי חמשה לא יתרומו סבר לה כרבי אלעזר בעא רב אשי מאי טעמא דרבי אלעזר מיפשט פשיטא ליה דחרש דעתא קלישתא הוא ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילותא

אי

מימנעי ולא נסבי לה · הואיל ולעולם היא יכולה למאן מפני הרשה אבל קטנה גבול יש לה וסבר מפייסנא לה כל שעתא עד שיעבור זמן מיאונה : מאי שנא דאכלה בתרומה · אם השיאתה אמה לכהן : ומאי שנא חרשת · שלא השיאה אביה בקטנותה שאין נישואיה גמורין דלא אכלה כדתנן כו' אלמא לא אכלה : על החרשת שהשיאה אביה · בקטנותה שיוצאה בגט ואפילו משהגדיל ואין אביה מקבל גיטה מקבלתו היא ויוצא' ואע"ג דקידושין גמורין הוו וגירושיה בלא דעת הוי גיטא לפי שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה : ועל קטנה בת ישראל · יתומה הנשאת ע"פ אמה שאוכלת בתרומה אע"פ שאין נישואיה נישואין גמורים אוכלת בתרומה דרבנן כך אוקימנ' בהאשה רבה (דף צ ·) : ואלו חרשת לא אכלה · מדשבקה לחרשת דקעסיק בה ואתי ונקט קטנה ולא קתני ועל החרשת שנישאת מעצמה שאוכלת בתרומה : גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת · והאי לאו שנוי' מעלי' הוא מה לי פקח בחרשת מה לי חרש בחרשת שניהן אין נישואין ואם זו מותרת אף זו מותרת שהרי כל התר שלהן אינו אלא משום דלאו בני עונשין ניהו והוו כקטן אוכל נבלות אלא כולה משום גזירה שמא יאכיל חרש בפקחת הוא דאיכא עליה חיוב מיתה כדאמרי' במסקנ' דמלתא ולהכי נקט ברישא שמא יאכיל חרש בחרשת ולא נקט שמא יאכיל חרש בפקחת משום דחרש בפקחת לא מיחלף בפקח בחרשת אבל חרשת אשת חרש מיחלפא בחרשת אשת פקח והדר מיחלף חרש בעל פקחת בחרש בעל חרשת אבל קטנה לגדול ליכא למיגזר משום גדולה לקטן דאין לקטן נישואין : וליכול · אפילו חרש בפקחת בתרומה דרבנן הא אית לה נישואין מדרבנן : ומאי שנא כו' · לקמן בעי תרוייהו מנא לן דהא אית לה והא לית לה : מימנעי ולא נסבו לה · אבל בקטנה לא מימנעי דאתי' לכלל דיעה : ממאנת · לית לה כתובה דהא בעל כרחו נפק' : שניה · מדברי סופרים אין לה כתובה דרבנן קנסו כדאמר ב"ש מותרות (דף פה :) : איילונית · משום דמקח טעות הוא : אבל יוצאה בגט כו' · מדיוקא דמתניתין דקתני ממאנת שמעינן מינה טעמא משום דבעל כרחו נפקא הא הוציאה אית לה אלמא יש כתובה לקטנה : אין להם עליהם כלום · דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי ואף על גב דתקון רבנן נשואין לחרש לא תקינו לה רבנן כתובה מיניה כדמפרש לקמן יתר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא : שרוצה לזוק בנכסיו · ואע"פ שלא (נשא) תקנו לה חכמים כתובה הרי הוא כתב לה הואיל ורוצה להפסיד ולהיות נזוק מנכסיו תנאו קיים : הא לא רצה · דלא כתב לה אין לה מתקנת חכמים : אם כן · דבעי למיכתב לה כתובה מימנעי ולא נסבי לה : אין חייבין עליה אשם תלוי · דכיון דספק אשת איש היא ספק היה בו דעת ספק אין בו והבא עליה באשם תלוי דודאי אין לו שום קנין מן התורה : התורם את שאינו שלו · ולא נוהו בעל הבית דשליחות נפקא לן (קדושין דף מא :) מאתם גם אתם לרבות שלוחכם הלכך מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם : ונכרי שתרם את של ישראל אפילו ברשות בעלים אינה תרומה · דבעינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית וקתני מיהא חרש אין תרומתו תרומה ומותרת לזר ואי ספק הוא תרומה ויחזור ויתרום "מיבעי ליה : הוא דאמר כר' אלעזר · כלומר מהא לא תסייעי' דגבי תרומה סבירא ליה לשמואל כר' אלעזר דספק הוא וגבי אשתו אע"ג דספק הוא ליכא באשם תלוי דגבי אשם תלוי כתיב אחת מכל מצות ה' (ויקרא ה) וקרינן מצות דמשמע הלא מתרתי שיש התר ואיסור לפניו כגון אשתו ואשת איש טמו בבית וסבור אין שם אלא אשתו ובא על האחת ולבקר נמצאו שתיהן ולא ידע על איזו בא וכן חלב ושומן לפניו וסבר שתיהן שומן ואכל אחת מהן ולסוף נודע לו שהאחת חלב ולא ידע אי זו אכל דלאי ידע מייתי חטאת נקבה וכל דהו אפילו בת דנקא והשתא דלא ידע מביא אשם זכר בכסף שקלים אבל הכא שהספק תלוי בחתיכה אחת ספק איסור ספק התר לא מייתי אשם תלוי : כוי חייבין על חלבו אשם תלוי · והא הכא כל הספק תלוי בו : מאי טעמא דר' אלעזר · באשת חרש : קלישתא · דקה כלומר דעתו מועטת שאין מחודד להבין כשאר בני אדם ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילותא היא אותה קצת הדעת שיש לו אם צלולה היא ובמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי כוונתו כוונה :

אי

ואלו חרשת לא אכלה · וא"ת מנלן אי משום דנקט קטנה דלמא כ"ש חרשת שלא תבא לכלל גדלות ואי הוה נקיט חרשת אכלה ה"א דקטנה לא אכלה כיון שבאה לכלל נישואין וי"ל דדייק מדלא תנא חרשת בהדי קטנה :

שמא יאכיל חרש בפקחת · אבל משום שמא יאכיל קטן בגדולה לא גזרינן שלא תאכל קטנה בתרומה דמשום זמן מועט לא גזרינן שהרי כשיגדיל ויבעול יהיו קדושין דאורייתא ובירושלמי מפ' בקטנה לא גזרינן משום שיהא שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה ושמא בחרשת לא שייך האי טעמא משום דחרשות' נרמא לה ובקו' פירש בהנזקין (ד' נה ·) דלא גזרינן אטו קטן שישא גדולה משום דלית ליה נשואין כדאמר הכא ומלתא דלא שכיחא היא ואין נראה דהא משיאין סמוך לפירקן מעליותא היא כדפי' לעיל (ד' סב :) :

דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאוריית' · אבל בקטנה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן כדאמר בהאשה רבה (ד' צ · ושם) לא גזרו אטו דאורייתא "כיון שתגיע לכלל גדלות :

דאם כן מימנעי ולא נסבי לה · ואי משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה לא חשו חכמים לכך :

מאן חכים למיעבד הכי · דוקא במטלטלי תנן בהנזקין (ד' נט ·) חרש רומז ונרמז אבל במקרקעי לא ומה שנשתעבד בכתובה מקרקעי משום שהיה לו אפוטרופוס וגם זכין לאדם שלא בפניו · ר"י :

ינתה

טז
א מיי' פ"ו מה' תרומות הלכה ג

יז
ב ג שם הל' ד ועיין בכ"מ

יח
ד מיי' פכ"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ה

יט
ה שם סעי' ד

כ
ו שם סעי' ג

כא
ז שם ופי"א שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ו וסי' סז סעי' ד

"בגמרא של הב"ח כ"ב תו' פירשו כאן לפי סברתם הנ"ל דלא גזרינן שמא יאכיל קטן משום דבזמן מועט לא גזרינן ה"ה כאן בקטנה לא גזרינן משום זמן מיעוט אבל בגיטין ד' נה דשם פרש"י אבל קטן לא גזרינן משום דלית ליה נישואין מיכח דס"ל לרש"י דמשום זמן מועט נמי גזרינן ע"כ הוכרחו התוס' התם לפ' הא דלא גזרינן בקטנה דאף אם תאכל בתרומה דאוריית' קטנה היא כנלפע"ד

כב
ח מיי' פ"א מה' אישות סמג שם טוש"ע אה"ע סי' י

כג
ט שם סעי' ט

כד
י שם סעי' ח

כה
כ מיי' פ"ח מה' שגגות הלכה ב ג

כו
ל מיי' פ"ד מה' תרומות סמג עשין הלכה ד טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' ל

כז
מ נ מיי' פ"ח מה'שגגות הל' ב ג

"בגמרא של הב"ח כ"ב עי' פ'האשה ד' פ"ט

...ות ד' סז ·
...ות ד' ק :

...הב"ח כתובה מנה ופקח

...לון מנכסי' · ב"ח

...תובות פג ·
...יטין מט :]

...ד' קנג :
...רומות פ"א מ"א

...נות קנג ·]

...ות ד' יז :
ודף יח :
...דאיתא ר'
...לעזר וע"ש
...יע · ד"ה
באנו]

אי לאו דעתא צילותא ולעולם חדא דעתא הוא או דלמא פשיטא ליה דדעתיה קלישתא ולאו דעתא צילותא הוא והבא היינו טעמא כיון דעתים חלים ועתים שוטה למאי נפקא מינה להוציא אשתו בגט אי אמרת חדא דעתא הוא כקידושין כך גירושין ואי אמרת עתים חלים ועתים שוטה קדושי מצי מקדש גרושי לא מצי מגרש מאי תיקו : נשתטית וכו׳ · א״ר יצחק *דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מגורשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר היכי דמי אילימא דיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והא אמר דבי רבי ינאי °ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש עצמה יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה ותנא דבי רבי ישמעאל °ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלח׳ וחוזרת לא צריכא דיודעת לשמור גיטה ואינ׳ יודעת לשמור עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת דהא יודעת לשמור גיטה ואמור רבנן לא ליפקא שלא ינהגו בה מנהג הפקר אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה נשתטית ולא יוציא וגבי דידיה לא יוציא עולמית מאי שנא הכא דקתני עולמית ומאי שנא התם דלא קתני עולמית אלא ש״מ הא דאורייתא הא דרבנן : א״ר יוחנן בן נורי וכו׳ · איבעיא להו רבי יוחנן בן נורי איש פשיטא ליה ואשה קמיבעיא ליה או דלמא אשה פשיטא ליה ואיש קמיבעיא ליה ת״ש מדקאמרו ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו ש״מ איש קמבעיא ליה אדרבה מדקא״ל אף זו כיוצא בה ש״מ אשה קמיבעיא ליה אלא רבי יוחנן בן נורי לדבריהם קאמר להו לדידי כי היכי דאיש לא מצי מגרש אשה נמי לא מיגרשא אלא לדידכו מאי שנא אשה ומאי שנא איש אמרו ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת : העיד רבי יוחנן וכו׳ · *אמר רבא מעדותו *של רבי יוחנן בן גודגדא יאמר לעדים ראו גט זה שאני נותן ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא א״ר יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה הכא נמי לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא מדא״ל כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ״ל אי איתא דבטלי׳ לעדים הוה קאמר להו ומדלא אמר לעדים לא בטלי׳ ולא מידי והאי דקאמר הכי מחמת כיסופא ״הוא דקאמר להו רב יצחק בר ביסנא אירכסו לי׳ מפתח דבי מדרשא ״ברשות הרבים בשבתא אתא לקמיה דרבי פרת אמר ליה זיל

דבר

אי לאו דעתא צלולה היא׳ ולעולם כל ימיו של חרש פשיטא לי׳ לרבי אלעזר דהדא דעתא אית לי׳ לחרש דאינו עתים חלים עתים שוטה: או דלמא פשיטא ליה דלאו דעתא צילותא היא · אלא היינו טעמא דמספק׳ לי׳ דעתים שהוא חלים לגמרי ודעתו צלולה וחיישינן שמא בשעת קידושין חלים היה : להוציא את אשתו בגט · חרש מעיקרו לר׳ אלעזר אם יכול לגרש או לא דבשלמא לרבנן פשיטא לן דמוציא כדאמרינן במתניתין (דף קיב :) כשם שכונס ברמיזה כך מוצי׳ ברמיזה אלא לרבי אלעזר דמשוי ליה ספק מאי : שמשלחה מביתו וחוזרת · שכן מנהג השוטים שאין בושין : ש״מ איש מיבעיא ליה · ואשה פשיטא ליה דאי אשה מבעי׳ לי׳ ואיש פשיט׳ לי׳ הכי איבעי להו לאהדורינהו דומה אשה המתגרשת לאיש המגרש : אשה נמי לא מיגרשא · ועלה קמייתו לה רבנן ראיה לדבריהם אף זו כיוצא בה ואינו דומה דקמהדרו ליה האיש משום דאיהו הכי קאמר לדידכו דאמריתו אשה מיגרשא מאי שנא איש ומאי שנא אשה : מעדותו של רבי יוחנן · דאמר דאפי׳ במקום קידושין גמורים לא בעינן דעתה דאשה בגירושין : ואמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה · והיא לא שמעה וחזר ואמר לה לאשתו פקחת כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גיטה הרי זו מגורשת : לאו אמר רבי יוחנן לא בעינן דעתה · דאשה בגירושין דקתני חרשת יוצאת בגט : פשיטא · לרבי יוחנן ודאי הכי הוא :

דבר

יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה · אר״ת דהיינו דוקא באין לה אב ובפרק התקבל (ד׳ סד : ושם) וכן בפ״ב דקדושין (דף מג :) גבי כל קטנה שאין יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פי׳ בקונט׳ אפי׳ ע״י אביה ואין נראה לר״ת דהא רבי ינאי מפיק לה הכא מונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצתה זו שאין לה יד וכיון שיש לה אב הרי יש לה יד דאפי׳ נערה בין היא בין אביה מקבל גיטה ולרבי יהודה אביה ולא היא ורבי ישמעאל נמי דדריש ושלחה משמע דלא פליג ארבי ינאי אלא דדריש מקרא אחרינ׳ וטעמא דיש לה אב משלחה ואינה חוזרת היא שאביה משמרה מלחזור ועוד הביא רבינו תם ראיה מירושלמי דפרקין דקאמר התם נשטתית לא יוציא דבי רבי ינאי אמרי ״מפני גרירה ה״פ שנגררה אחר כל אחד ונוהגין בה מנהג הפקר רבי זירא ורבי מנא תרווייהו אמרי שאין יכולה לשמור את גיטה רבי נחמיה בשם רבי יהודה אמר תלתא מילי איכא ביניהו עבר וגירש מ״ד מפני גרירה מותר כיון דליכא אלא איסור דרבנן שלא ינהגו בה הפקר אם עבר וגירש הרי זה גט למ״ד לפי שאינה יכולה לשמור את גיטה אסור פירוש מדאורייתא אין הגט גט ועוד איכא ביניהו יש לה אב פעמים שוטה ופעמים חלומה מ״ד מפני גרירה אסור שאין האב יכול לשומרה מן ההפקר וכן בעתים שהיא שוטה אין נזהרת מן ההפקר אבל למ״ד שאינה יכולה לשמור את גיטה יש לה אב יכול לשמור את גיטה וכן פעמים חלומה יש לה עתים יכולה לשמור את גיטה וה״מ למימ׳ דאיכ׳ ביניהו יודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה דלמ״ד מפני גרירה אסור כדאמר הכא ולמ״ד שאינה יודעת לשמור את גיטה זו יודעת לשמור גיטה אלא ניחא ליה למימר איכ׳ ביניהו אפי׳ באין יודעת לשמור את גיטה ולא עצמה ואע״ג דהכ׳ משמע ״דליכ׳ מאן דפליג שלא ינהגו בה מנהג הפקר ור׳ ינאי הוא דדריש הכא שאין יכולה לשמור גיטה מונתן בידה ובירושלמי קאמר רבי ינאי משום גרירה ופליג אטעמ׳ דאמר דאינה יכולה לשמור גיטה אין זה תימה כ״כ כי יש סוגיות ומימרות הפוכות מהש״ס שלנו וי״מ דגרירה דקאמר בירושל׳ היינו משלחה וחוזרת ויכולה לשמור גיטה היינו שיש לה יד לשמור גיטה והיינו פלוגת׳ דאמוראי דהכא ולפ״ז מאן דמפיק מושלחה אפי׳ יש לה אב אינה מתגרשת דקאמר יש לה אב למ״ד מפני גרירה אסור ומיהו אין נראה פי׳ זה דעבר וגירש אמאי מותר למ״ד מפני גרירה כיון דהוי דאורייתא ועוד עתים שוטה ועתים חלומה אמאי קאמר דלמ״ד מפני גרירה אסור כיון דקבלה גט כשהיא חלומה הרי באותה שעה משלחה ואינה חוזרת היא והורה כן ר״ת הלכה למעשה ובפ״ב דקדושין הארכתי בתוספת יותר והכי דפריך ואלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והאמר דבי ר׳ ינאי כו׳ הוה מצי לשנויי ביש לה אב אלא שזהו בכלל שנויא דמשני ביודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה :

אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה כו׳ · וא״ת דהכ׳ קאמר אביי גופיה עולמית ולכדר׳ יצחק ובפרק מי שאחזו (ד׳ עא : ושם) קאמר אביי מתני׳ נמי דייקא דחלוקין עליו חבריו ״על רשב״ג דאמר בפקח שנתחרש שיכול לדבר מתוך הכתב דאין יכול לגרש מדקתני עולמית ודחי ליה רב פפא דלמ׳ עולמית לכדר׳ יצחק והכ׳ קאמר ליה אביי גופיה ואר״י דעולמית קאי ״אנתחרשה ואנשתטה והתם דייק דחולקין עליו חבריו ממאי דקאמר עולמית אנתחרש ורב פפא סבר דלמ׳ לא אתיא כלל אלא לכדר׳ יצחק :

אמר רבא מעדותו של ר׳ יוחנן כו׳ · הוה מצי למימר מדרבנן דאמרי חרשת יוצאה בגט אלא ניח׳ לי׳ למינקט ר׳ יוחנן שחכמי׳ מביאין ראיה מדבריו ועוד משום דכל עדות הלכ׳ היא : **מהו** דתימ׳ כי אמר לה כנסי שטר חוב כו׳ · הקשה ר״י דהא היכ׳ דאמר לה כנסי שטר זה לא שמעי׳ מדר׳ יוחנן בן גודגדא אלא מסברא דאם אית׳ דבטליה כו׳ ולא שמעי׳ מדבריו אלא דלא בעינן דעתה. ואכתי תיקשה פשיט׳ ולמה ליה לרבא למימר כלל ומשני דרבא פריך פשיט׳ וי״ל דאמלתיה דרבא השמיענו בכנסי שטר חוב :

אמר

עין משפט
נר מצוה

כח
א מיי׳ פ״י מה׳ גירושין סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעי׳ ו

כט
ב מיי׳ שם פ״א סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ קלו סעי׳ ה

״גי׳ הב״ח מפני גריר׳ פי׳ שנגררת אחר כל אדם ונוהגין בה

״גי׳ הב״ח דליכא מאן דפליג אטעמא שלא ינהגו בה מנהג הפקר ור׳ ינאי דריש הכא

״גי׳ הב״ח בר״ה אתא לקמיה דר׳ פדת ותי׳ בשבתא נמחק

״גי׳ הב״ח על רשב״ג ואמ׳ בפקח

תורה אור

דבר טלי וטליא וליטיילו התם דאי משכחי להו מייתי להו אלמא קסבר *קטן אוכל נבלות אין ב״ד מצווין להפרישו לימא מסייע ליה לא יאמר אדם לתינוק הבא לי מפתח הבא לי חותם אלא מניחו תולש מניחו זורק אמר אביי תולש בעציץ שאינו נקוב זורק בכרמלית דרבנן ת״ש *נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליה׳ קטן הבא לכבות אומרים לו אל תכב׳ ששביתתו עליהם אמר רבי יוחנן בעושה על דעת אביו דכוותיה גבי נכרי דעושה על דעת ישראל מי שרי נכרי אדעתא דנפשיה עביד ת״ש *בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנין מצא בידו פירות אין זקוק לו אמר רבי יוחנן *בדמאי הקילו אלא טעמא דדמאי הא ודאי בעא לעשורי והאמ׳ ר׳ יוחנן בעושה על דעת אביו אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה קאי הכא מדחי קאי הכא מדחי ת״ש בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה מצא בידו פירות אין זקוק לו בתרומה דרבנן תא שמע *יונק תינוק והולך מנכרית ומבהמ׳ טמאה ואין חוששין ביונק שקץ ולא יאכילנו נבלו׳ וטרפו׳ שקצים ורמשים ומכולן יונק מהם ואפי׳ בשבת ובגדול אסור אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקי׳ מבהמה טהורה ביום טוב קתני מיהא אין חוששין ביונק שקץ התם משום סכנה אי הכי גדול נמי גדול בעי אומדנא קטן נמי ליבעי אומדנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע סתם תינוק מסוכן אצל חלב : אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה ביום טוב · היכי דמי אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה אפילו ביום טוב אסור לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י״ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן ת״ש °לא תאכלום כי שקץ הם לא תאכילום להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמ׳ להו לא תאכלו לא ידלא ליספו (״ליה) בידי׳ ת״ש °כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמרי להו לא תיכלו לא דלא ליספו להו בידים ת״ש °אמור ואמרת ילהזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תיטמו לא ידלא ליטמו להו בידים וצריכי דאי אשמעינן שקצים

משום

דבר טלי וטליא · הנהיג תיקונות זכרים ונקבות : ליטיילו התם · ישחקו שם שבת היתה : הבא לי מפתח · דרך ר״ה בשבת : לכבות · הדליקה : בעושה על דעת אביו · שהתינוק רואה באביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות אבל הכך מפתחות דרב יצחק לא הודיען שנאבדו שם ולא הכירו בדעתו שנוח לו : נכרי ארעתא דנפשי׳ עביד · אפי׳ בלא ידיעת ישראל הנכרי מתכוין להנאתו שיודע שיטול שכר : שאינן מתוקנין · שאינן מעושרין : אין זקוק לו · ליטלו הימנו : והא״ר יוחנן לעיל בעושה על דעת אביו אבל להפרישו אינו מצווה היכא דתינוק עביד אדעתא דנפשיה : ״תרומה טמאה · והא הכא דאיסורא דאורייתא היא כדאמר בהערל (דף עג :) בשטריך תאכלנו לזה אתה אוכל בטומאת עצמו כדכתי׳ הטמא והטהור ולא לאחר למעוטי תרומה דאסורה בטומאת עצמה : ואין חוששין · לומר שהוא יונק שקץ כלומר דבר המשוקץ ונאסר · ולא יאכילנו בידים דברים האסורים חלב בהמה טמאה אסור בגדול מדאורייתא דנפקא לן מגמל גמל ב׳ פעמים בפ״ק דבכורות (דף ו :) סכנה · שאם לא ינק ימות בצמא : אומדנא · אם יכול להמתין עד מוצאי שבת ויעשה בהתר׳ חולב בידיו חייב משום מפרק דבר מגידולו והיונק הוי מפרק ע״י שינוי והיינו כלאחר יד : שבת דאיסור סקילה · יש במפרק בידיו גזרו רבנן ביונק ואף ע״ג דמשנה היא ואינה מלאכה מן התורה אבל י״ט דכי עביד בידים ליכא אלא איסור לאו לא גזור רבנן ביונק : (לא תאכלום) לא תאכלום כי שקץ הם · קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה ״בשרצים : לא תאכל דם · קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה גבי דם : אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת · שתי אמירות הללו למה להזהיר גדולים על הקטנים שלא יטמאו :

במשהו

אמר רבי יוחנן בדמאי הקילו · ה״מ למימר דאפי׳ לא הקילו בדמאי כיון דאינו אלא מדרבנן שאני כדקאמר לעיל אלא משום דהאי שנויא משני בכמה דוכתי אי נמי כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאורייתא החמירו אי לאו טעמא דבדמאי הקילו :

אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה · והא דקאמר הש״ס בס״פ יוצא דופן (דף מו : ושם) אליבא דרבי יוחנן דאמר מופלא סמוך לאיש דאורייתא וקטן האוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו על ברייתא דמותיב ליה התם הוה מצי למימר וליטעמיך והא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה הכא אלא דבלאו הכי שפיר קאמר התם ה״ר אלחנן :

וקסבר דהוי מפרק כלאחר יד · וא״ת ואפי׳ לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפר׳ כלל גדול דף עה · ושם) גבי פוצע לחלזון וכי תימא אע״ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גידולי קרקע כדאמרינן בריש פרק בכל מערבין (דף כז :) דממעט דגים מדכתיב בקר וצאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו׳ זה אין לומר דנהי דחשיב בהמה גידולי קרקע מכל מקום כיון דגמרינן ממשכן בעינן ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סממני׳ דלגבי גידולי קרקע ממש לא חשיב בהמ׳ גידולי קרקע כדמוכח בהשוכ׳ את הפועלי׳ (דף פט · ושם) דתני דייש מה דייש מיוחד כו׳ יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא גבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמ׳ גידולי קרק׳ וכן משמע בפ״ק דקידושין (דף יז ·) גבי גורן ויקב וי״ל דאצטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום רבי יהודה דסבר יש דישה שלא בגידולי קרקע דמחייב בפוצע חלזון נמי משום דש ור״ת מפרש דמפרק חייב משום ממחק שמחליק הוא וקשה לר״י מדאמר בכרך חבית (דף קמד · ושם) חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה ולפיר׳ הקונטר׳ ניחא דטעמא משום דכשחולב לתוך הקדירה הוי משקה הבא לאוכל ואוכל הוא ואין זה בורר אבל לא לתוך הקערה דבורר משקה מאוכל ודומה לדש ובורר אוכל מתוך פסולת אבל לפירוש רבינו תם בין כך ובין כך ליחייב משום ממחק* :

שבת דאיסו׳ סקיל׳ גזור רבנן כו׳ · קשה דאמרי׳ בפרק אע״פ (ד׳ ס) נוכח יונק חלב בשבת קסבר מפרק כלאחר יד הוא משום צערא לא גזור רבנן והכא אסר ליה בשבת וליכא למימר דהתם במסוכן דא״כ אפילו מלאכה גמורה ואינו כלאחר יד שרי ואמר ר״ת דהתם מחמת חולי והכא מחמת רעב קרי שפיר צער כדאמר בפ׳ שלישי דשבועות (ד׳ כו : ושם) נשבע על הככר ומסתכן עליה מהו מסתכן ליסרי ליה מר אלא מצטער עליה מהו וקשה לר״י דא״כ מאי קאמר הכא אי דאיכא סכנה אפי׳ בשבת מותר והא אפי׳ בחולים בעלמא מותר כיון שאין בהן מלאכה גמורה ולרבי נרא׳ דאין זו קושיא דהא אכתי לא פי׳ הש״ס דמפרק כלאחר יד הוא וקאמר דאפילו מלאכה גמורה מן התורה יש לו לדחות להיות מותר כיון דאיכא סכנה ור״י תירץ דהך דהכא פליגא וכן משמע התם (כתובות ד׳ ס ·) דאמר הלכה כרבי מרינוס מכלל דאיכא דפליגי עליה ואיכא דמפרש דהכא בצער של בהמה איירי שמתקשה לה רוב חלב בדדיה וקשה לר״י דלמה היו יונקים והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדירה ומיהו לפי׳ רבינו תם לא קשה דמסתמא כיון שהיו רעבים לא היה להם שום מאכל בקדירה :

משום

עין משפט
נר מצוה

ל
א מיי׳ פי״ב ופכ״ד מה׳ שבת ופי״ג מה׳ מאכלות אסורות ופ״ג מה׳ אבל הל׳ יג סמג עשין רמג ולאוין קמא טוש״ע א״ח סי׳ שמג וטוש״ע י״ד סי׳ שעג סעי׳ א

לא
ב מיי׳ פכ״ד מה׳ שבת הלכה יא ועי״ש בה״מ ובכ״מ

לב
ג ד מיי׳ שם פכ״א סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שלו סעיף כה

לג
ה מיי׳ פי״ז מה׳ מאכלות אסורות טוש״ע א״ח סי׳ שמג

לד
ו ז מיי׳ פ״ג מה׳ אבל טוש״ע י״ד סי׳ שעג סעיף א ובהג״ה

[ועי׳ תוס׳ שבת קלה · ד״ה מפרק ועי״ש תוס׳ כתובות ס · ד״ה מפרק]

תורה אור

משום דאיסורן במשהו אבל דם דעד דאיכא רביעית אימא לא ואי אשמעינן דם משום דאיכא כרת אבל שרצים אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דאיסורן שוה בכל אבל טומאה אימא לא ואי אשמעינן טומאה כהנים שאני משום *דריבה בהן מצות יתרות אבל הני אימא לא צריכא תא שמע *שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם אמאי מוציא את אשתו בגט תיתיב גביה קטן אוכל נבלות הוא משום איסורא דידה תא שמע *שני אחין פקחין נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה ואמאי מוציא את אשתו בגט תיתיב גביה קטן אוכל נבלות הוא משום איסורא דידיה אמר רבא תא שמע *שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיו' אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשתו מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם והא הכא דלאו איסורא דידה איכא ולאו איסורא דידיה איכא וקתני מוציא את אשתו בגט אמר רב שמעיה גזירה משום התרת יבמה לשוק :

הדרן עלך חרש

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה *מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אלא אם כן באתה בוכה ובגדיה קרועין אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא : **גמ'** תנא שלום בינו לבינה משום דקבעי למיתנא קטטה בינו לבינה תנא שלום בעולם משום דקבעי למיתנא מלחמה בעולם אמר רבא מאי טעמא דמלחמה משום דאמר' "בדדמי סלקא דעתא בכל הני דאיקטול הוא פליט אם תימצא לומר כיון דשלום בינו לבינה נטרא עד דחזיא זימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברה ודאי מת ואיכא דעבד סמתרי וחיה סבר רבא למימר רעבון אינו כמלחמה דלא אמרה בדדמי הדר אמר רבא רעבון הרי הוא כמלחמה דההיא דאתת לקמיה דרבא אמרה ליה בעלי מת ברעב א"ל שפיר עבדת דשיזבת נפשך ס"ד דבההוא פורתא דנפפיתא דשבקת ליה הוה חיי א"ל מר נמי ידע דכי האי גוונא לא חיי הדר אמר רבא רעבון גריעה ממלחמה דאלו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנא ואלו גבי רעבון עד דאמרה מת וקברתיו מפולת הרי הוא במלחמה דאמרה בדדמי שילוח נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה אמרי לה הרי הוא כמלחמה דאמרי בדדמי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכי אדאמרי אינשי *שב שנין הוה מותנא ואינש בלא שני לא אזיל איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן *מה לה לשקר

דאי

במשהו · בכעדשה כטומאתן : משום דידה · שהיא פקחת ובת עונשין ובמגיעה גרם משום דידה : משום גזירת התרת יבמה לשוק · דאי אמרינן תיתיב חרשת גבי חרש לא ידעי אינשי דטעמא משום קטן אוכל נבלות הוא וסברי דקידושין דידה דחו לה לזיקה דפקחת אחותה ואין בועל אחות זקוקתו הלכך אתי למישרייה לאחותה לשוק כשאר אחות אשה שפטורה מן החליצה :

הדרן עלך חרש :

האשה : ושלום בעולם · שאין שעת חירום דתימא בדדמי מאומד לבה אם פירש הימנה חדש או חדשים ודאי הואיל ולא חזר הרגוהו ליסטים דהואיל ולאו שעת חירום אי לא חזיתיה דמית חיישא לקלקולא שמא יבא לאחר שניסת ותהא מקולקלת כדאמר בהאשה רבה (דף פז :) לא אמרה בדדמי : קטטה בינו לבינה · י"ל מתוך שסנאתו היא רוצה לאסור עצמה עליו : **גמ'** בדדמי · מאומד לבה ואע"ג דלא חזיתיה דמית כדפרישית דסברה סלקא דעתא בכל הני דאיקטול הוא פליט בתמיה : שמתירי · מתבוששת : שפיר עבדת · לנסותה ולתופשה מתוך דבריה נתכוין : דשיזבת נפשך · שהנחת אותו אפילו חי וברחת לך משום דכי תעלה בדעתיך דההוא פורתא דנפפיתא קמח מנופה בנפה חיי בתמיה : מר נמי ידע כו' · אלמא אמרה בדדמי ומשום האי מעשה הדר ביה רבא : מת וקברתיו : דאלו במלחמה סברה שמא ברח וניצל אבל ברעב היא סבורה איך יחיה : מפולת · שנפל הבית עליו או באה רוח סערה והיה מפיל כל בתי העיר : החזיקה היא מלחמה בעולם · שלא היינו יודעים שיש מלחמות באותן מדינות אלא מפיה :

דאי

משום דאיסורן במשהו · פירש בקונטרס איסורן בכעדשה ולא דק דבהדיא אמר במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טז : ושם) דשרצים לוקין עליהם בכזית דאכילה כתב בהו ואמרי' נמי בפרק בתרא דמכות (דף טז : ושם) ריסק ט' נמלים ואחד חי והשלים לכזית וכן משמע בכמה דוכתי אלא יש לפרש דאיסורן במשהו דלוקה על נמלה משום דהוי בריה וכן נראה לר"י* :

הדרן עלך חרש

האשה שלום · אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא · אין להקשות דהיינו תנא קמא דהא מעיקרא לא פי' אי איירי אפי' בלא בוכה והכא מפרש ליה :

תנא שלום בינו לבינה ושלום בעולם · דלא צריך למיתני דהא סתמא דמלתא הכי הוא דשלו' בינו לבינה ושלום בעולם אלא תניא משום סיפא :

זמנין דמחו ליה בגיר' או ברומחא · והיא יראה לעמוד עד שימות לפי שזורקין חצים ואבני בלסטראות במלחמה ואינם מתכוונים על מי שיפול אבל לקמן גבי נפלו עלינו לסטים נאמנת לומר נהרג שעומדת שם עד שימות ולא אמרה בדדמי :

מי אמרי' כו' מה לי לשקר ומרע ליה לחזקיה · תימה לר"י דע"כ לא שייך מגו כיון דאמרה בדדמי דאי שייך מגו אם כן במלחמ' בעולם אמאי לא מהימנא במיגו דאי בעית אמרה מת על מטתו אלא שמע מינה דלא שייך מגו כיון דאינה חשודה לשקר ואר"י כיון דדייקא כולי האי שהחזיקה מלחמה בעולם ואומרת כי מלחמה היא א"כ ודאי לא אמרה בדדמי ומטעמא דמגו דאי בעית אמרה שלום הוא בעולם יש לה להאמינה כיון דדיקא כולי האי אבל כי לא החזיקה אינה נאמנת לומר מת בעלה במלחמה מתוך שיכולה לומר מת על מטתו דאין זה מגו כיון שידוע לעולם שהיא מלחמה יריאה לומר מת על מטתו וידוע שהיא משקרת אבל בהחזיקה ודאי דייקא טפי ומיהו קשה לר"י דאמר פרק כל הנשבעין (דף מה · ושם) גבי שכיר נשבע ונוטל לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתי ונתתי לך שכרך ומה מגו הוא זה והלא אינו חשוד לשקר [אלא] דבעל הבית טרוד

בפועליו

עין משפט
נר מצוה

[ועי' תוס' זבחים קו : ד"ה מה ותוס' חולין קכ · ד"ה שכן]

א
א מיי' פי"ב מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מג וסעי' מח

ב
ב ג מיי' שם פי"ג טוש"ע שם סעי' מח

ג
ד שם סעי' נג

ד
ה שם סעי' נא

ה
ו שם סעי' נה

ו
ז שם סעי' מט

מסו' הש"ס
שם :
שבועות ד' ל
לעיל דף פג:
עדיות פ"א מי"ב
גי' הב"ח כו' דסברה ס"ל
סנהדרין ד'
[קדושין סה : ושם נסמן]

דאי בעיא אמרה שלום בעולם "או דלמא כיון דאיחזקא אמרה בדרמי ולא אתי מה לי לשקר ומרע חזקתיה ת"ש [א] עישינו עלינו בית עישינו עלינו מערה הוא מת ואני ניצלתי אינה נאמנת שאני התם דאמרי' לה כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא ת"ש [ב] נפלו עלינו נכרים נפלו עלינו ליסטים הוא מת וניצלתי נאמנת התם כדרב אידי *דא"ר אידי אשה כלי זיינה עליה ההוא גברא דבשילהי הלולי איתלי נורא בי גנני אמרה להו דביתהו חזו גבראי חזו גבראי אתו חזו גברא חרוכא דשדי ופסתא דידא דשויא סבר רב חייא בר אבין למימר היינו עישינו עלינו בית עישינו עלינו מערה אמר רבא מי דמי התם לא קאמרה חזו גבראי חזו גבראי ועוד גברא חרוכא דשדי ופסת' דידא דשדיא ורב חייא בר אבין גברא חרוכא דשדיא אימא איניש אחרינא אתא לאצולי ואכילתיה נורא ופסתא דידא דשדיא נורא "איתלי ואיתיליד ביה מומא ומחמת כיסופא אזל וערק לעלמא איבעיא להו עד אחד במלחמה מהו טעמא דעד אחד מהימן משום *דמלתא דעבידא לאיגלויי הוא לא משקר ה"נ לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום *דהיא גופה דייקא ומינסבא והכא [כיון דזימנין דסניא ליה] [ג] לא דייקא ומינסבא °אמ' רמי בר חמא ת"ש אמר ר"ע *כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי ואמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא ר' יהודה בן בבא ונמתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים המדינה הזו משובשת בגייסות כך מקובלני מר"ג הזקן [ד] שמשיאין האשה על פי עד אחד מאי מדינה משובשת בגייסות לאו אע"ג דמדינה זו משובשת כך מקובלני שמשיאין על פי עד אחד אלמא עד אחד מהימן אמר רבא אי הכי מאי שנא מדינה זו כל מקום שיש גייסות מיבעי ליה אלא אמר רבא ה"ק אתם יודעים שמדינה זו משובשת בגייסות ולא אפשר לי למשבק אינשי ביתי ומייתי קמי רבנן כך מקובלני מרבן גמליאל שמשיאין האשה על פי עד אחד תא שמע מעשה בשני תלמידים חכמים שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא ר' נשותיהן על פי נשים והא מים כמלחמה דמו ונשים *אפילו מאה כעד אחד דמיא וקתני השיא "ותסברא מים שאין להם סוף נינהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא היכי דמי דאמרי אסקינהו קמן

וחזנהו

°גי' רש"ל דאמרה בדדמי

דאי בעי אמרי' שלום בעולם · ומהימנ' השתא נמי מהימנא או דלמא הכא ליכא למימר מה לה לשקר דאיהי גופה לא מכוונ' לשקורי אלא כיון דאתחזק מלחמה אמרה בדדמי וסבורה היא שמת ואי קשיא תיפשוט ליה ממתניתין דקתני שלום בעולם נאמנ' דהא ודאי מת בעלי במלחמ' קאמרה דאי על מטתו מאי אריא שלום בעולם אפי' מלחמה בעול' אמרן לעיל כי אמרה מת על מטתו מהימנא אלא ודאי מת במלחמה אצטריך לאשמועינן היינו החזיקה היא מלחמה בעולם תריץ מתניתין דאמרה מת סתמ' ואשמעי' מתניתין דהואיל ושלום בעולם אע"ג דלא אמרה על מטתו בהדי' מסתמא מת על מטתו קאמרה ובזמן שיש מלחמה בעול' מסתמא מת במלחמה קאמרה עד דאמרה מת על מטתו וכי קמיבעיא ליה לרבא כגון דיש שלום בעולם ואמרה איהי מת במלחמה : עישינו עלינו בית · הציתוהו באש ונתמלא עשן ואני ברחתי והוא נשאר שם ומת : אינה נאמנת · והא הכא דהחזיקה היא מלחמה זו וקתני אינה נאמנת ולא אמרי' מה לה לשקר דאי בעי' אמר' מת סתמא : שאני הת' · "דהכי קאמר' דכשנתמלא עשן ברחה ולא המתינ' עד שתראהו מת ואי משום עשן כי היכי דלדידך איתרחי' ניסא כו' אבל לגבי מלחמה איכ' למימר לא אמרה אי לא חזיתיה דהא אי בעית לשקורי לא הוי מחזקה מלחמה בעולם : נפלו עלינו נכרים כו' · והא הכא היא החזיקה וקתני נאמנת אלמא אמרי' מה לי לשקר : התם כדרב אידי בר אבין · כלומר הכא כיון דמלחמה קטנה היא דאיהי הוה בהדיה לא אמרה בדדמי אלא נכרה וחזיא ליה דמית דאשה לא מספיא מלסטין : כדרב אידי · בעבודת אלילים בפרק אין מעמידין (ד' כה :) חזו גבראי · שהאש אוכלתו : היינו עישינו · דאמרן כי היכי דלדידך איתרחיש כו' : פסתא דידא · מאיש אחר [הבא להצילו] : ואיתיליד מומא · בבעלה : עד אחד במלחמה · מלחמה בעולם ובא עד אחד ואמר מת בעליך מי מהימן או לא : והכא לא דייקא · ותרוייהו אמרי בדדמי כן הדברים כאשר אתה אומר : מים כמלחמה · דאיכא למימר בדדמי : מים שאין להם סוף · מפרש בפ' בתרא (ד' קכא ·) כל שעומד ואין רואה מד' רוחותיו · אשתו אסורה · ואע"פ שיש עדים כשרים שטבע שמא נץ מתחת המים ויצא :

וקאמרה

בפועליו הוא כדאמר התם ואמר בדדמי ומהאי טעמא מיבעי ליה הכא דלמא לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה משום דאמרה בדדמי ויש לומר דשאני התם דנהי דטרוד בפועליו הוא מכל מקום נחשב קצת שקרן במה שטוען דרך ודאי שפרעו ולכך יש להאמינו במיגו דלא שכרתיך כיון שטוען שברור לו שפרעו ואינו תולה בשכחה וגם יש לו מיגו :

דאי בעיא אמרה שלום בעולם · וא"ת אמאי לא קאמר מיגו שיכולה לומר מת על מטתו ונראה דהיכא שנהרג במלחמה אמרי' מתוך שיכולה לומר נהרג ולא במלחמה אבל נהרג אטו מת לא :

או דלמא לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה · אר"י דלא דמי להא דמיבעיא בפ"ק דבבא בתרא (ד' ה : ושם) פרעתיך בתוך זמני אי מהימן במגו דאי בעי למימר פרעתיך אחר זמני אי אתי מה לי לשקר ומרע לה לחזק' או לא דהתם מרע לה הכא לא מרע לה כיון דאמ' בדדמי ואי לא מרע התם לפי שאין הוה כלל שהיה פורע בתוך זמנו אבל הכא מרע דיכול להיות אמת דמת במלחמה וכן הא דקאמר בפר' האומר בקידושין (ד' סד ·) אמר בשעת קדושין יש לי בנים ואין לי אחי' ובשעת מיתה אמר אין לי בנים ויש לי אחים נאמן להתיר "פיר' אי הוי איפכא ואין נאמן לאסור דברי רבי ורבי נתן אומר כו' ומפרש התם טעמא דרבי משום דאתי מה לי לשקר ומרע לה לחזקה מיגו דאי בעי פטר לה בגיטא אבל הכא אמרה בדדמי ולכך לא מרע ולר' נתן דאמר התם לא מרע התם דבשעת מיתה יש לו להיות נאמן יותר :

טעמא דעד אחד נאמן דמלתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר · ולא יאמר בדדמי כיון שהדבר יהיה גלוי או דלמא טעמא דנאמן משום דדייקא ומינסבא והכא לא דייקא כלומר לעולם לא יאמר עד אחד בדדמי כמו האשה עצמה ומכל מקום אין להאמינו דנהי דלא אמר בדדמי האשה לא דייקא כאן וסומכה עליו יותר ממה כשאומר מת על מטתו כיון דיש רגלים לדבר אבל אין לפרש או דלמא טעמא דעד אחד משום דדייקא ואפי' אמר בדדמי נאמן דהא אפילו דדייקא האשה למה לו להיות נאמן כוון דאמר בדדמי :

אמר רבי עקיבא · כשירדתי לנהרדעא לעבר שנה · בסוף מסכת ברכות (דף סג ·) אמרינן דרבי עקיבא לא הניח כמותו בארץ ישראל ולכך היה יכול לעבר שנים בחוצה לארץ וכן צריך לומר בפרק שני דמגלה (דף יח :) גבי ר' מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא שלא הניח כמותו בארץ דעסיא חוצה לארץ היא כדאמרי' בחזקת הבתים (ד' נו ·) קיני קניזי וקדמוני עסיא ערדיסקוס אספמיא ומה שלא עיברו בארץ ישראל י"ל דשום אונס היה וכן יש בירושלמי ירמיה עיבר בחוצה לארץ וכן יחזקאל וברוך בן נרי' ומיהו קשיא לר"י "דבפרק זה בורר (ד' כו · ושם) ר' חייא בן זרנוקי' ור' שמעון בן יהוצדק כו' ושם היה רבי יוחנן גדול מהם וריש לקיש היה קורא אותם רועי' בקר וי"ל דלעבר דקאמר התם לאו דוקא אלא חישוב בעלמא עשו אם השנה צריכה להתעבר דהא שנת שביעית היתה כדמוכח התם דקאמר כהן וחרים ובפרק קמא דסנהדרין (דף יב · ושם) אמר דאין מעברין שנה שביעית ושום אונס היה שלא חישבו בארץ ישראל כדפרישי' לעיל : **והא** מים דכמלחמה דמו · השתא סלקא דעתך שראו הנשים שטבעו אבל לא ראוהו שהעלום המים ולכך אמרו בדדמי :

וחזנהו

עין משפט
נר מצוה

*בגמר' של הב"ח כ"ב גיר' האלפסי א"ר כיון דחזקה היא דאמרה בדדמי לא א"צ

ז
א מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' נב

ח
ב שם סעי' נד

ט
ג שם סעי' כ

י
ד מיי' שם ופי"ב שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ג

"בגמרא של הב"ח כ"ב עי' פי' של דיבור זה בב"ח מהרר"א ששון

"כי' הב"ח ותסברא והא מים כו' אלא ה"ד הכא דאמרי

[ע"ז כה :]
גי' הב"ח אמרי' כשנתמלא
גי' הב"ח איתלי ביה ואיתיליד
[לעיל לג : ר"ה נג · בכורות לו ·]
[לעיל כה · וש"נ]
ד' קכב ·
רש"ל
[לעיל פח: וש"נ]
גי' הב"ח דבפ' ר"ח אמרינן

וחזנהו לאלתר וקאמרי סימנין דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנים ההוא גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה אמר לי' הב לי שומשמי אמר ליה שקילתינהו והא כן וכן הוין וכחבית' רמיין אמר לי' דידך שקילתינהו והני אחריני נינהו סבר רב חסדא למימר היינו שני תלמידי חכמים ולא אמרינן הנך אזלו לעלמ' והני אחריני נינהו אמר ליה רבא מי דמי התם קאמרי סימנ' הכא שומשמי מאי סימנ' אית להו ודקאמר כן וכן הוין אימא חושבנ' איתרמי א"ל מר קשישא בר רב חסדא לרב אשי ומי חיישי' שמא פינ' והתנן *מצא כלי וכתב עליו קו"ף קרבן מ"ם מעשר דל"ת *דמוע טי"ת טבל תי"ו תרומה שבשעת הסכנה היו כותבין תי"ו תחת תרומה א"ל רבינא לרב אשי ולא חיישינן שמא פינן אימא סיפא ר' יוסי אומר אפי' מצא חבית וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד הוה מלא תרומה ופינה אלא דכולי עלמא חיישי' שמא פינן והכא בהא קמיפלגי מר סבר אם איתא דפינהו מיכפר הוה כפר ואידך אימא אישתלוי אישתלי אי נמי לפנחיה שבקיה. יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטב' לאספמיא ושכיב שלחו מהתם יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן אמר אביי מנא אמינא לה דההוא גיטא דאישתכח בנהרדעא וכתיב בצד קלוניא מתא אנא *אנדרולינאי נהרדעא פטרית ותרכית ית פלונית אנתתי ושלחה אבוה דשמואל לקמיה דרבי יהודה נשיאה ושלח לי' תיבדק נהרדע' כולה ורבא אמר אם איתא יבדק כל העולם מיבעי ליה אלא משום כבודו דאבוה דשמואל הוא דשלח הכי אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו תרי שטרי דנפקי במחוזא וכתי' בהו חבי בר ננאי וננאי בר חבי ואגבי בהו רבא בר אבוה זוזי והא חבי בר ננאי וננאי בר חבי במחוזא שביחי טובא ואביי

למאי

וקאמרי סימני' · דאי לאו סימני' חיישינן דלמא אחרי' נינהו לפי שהמים משני' צורת הפנים ואין ניכר כל כך : שקלתינהו · כבר החזרתים לך : אמר ליה · מפקיד : והא בן ובן הוין · כך וכך שאין היו : ובחביתא רמייא · ועדיין הן אצלך בחבית זו ובדוק בה תמצא כחשבוני : אמר לי' דידך שקלתינהו והני אחריני נינהו · ושלי הם : היינו שני ת"ח · דתניא לעיל והשיא רבי את נשותיהן על פי נשים ותרגיל' דאמרי סימני ולא אמרי' אחריני נינהו וסימנים הכי איתרמו : חושבנא · איכא למימר דמתרמי : ומי חיישי' שמא פינו · היכא דסימנא קמא איתא קמן : קרבן · הקדש : דימוע · חולין ותרומה שנתערבו ואין נאכל אלא לכהן : בשעת הסכנה · שגזרו שלא לקיים מצות אלמא לא אמרי' שמא פינו אותה תבואה שנתן בה בכתיבת אות זה ואלו אחרים : הרי אלו חולין · דאזלי' בתר רובא : מיכפר הוה כפר ליה · מקנח וגורר היה את האות : לפנחי' שבקה · להגלת פירות שבתוכה הניח בה אות זה ולא גיררה כדי שיבדלו בני אדם מהן : פנחיא · לשון שימור כאדם שתולה ממונו באדם חשוב כדי שלא יגזלוהו הימנו ודומה לו בהגוזל עצים (דף קג ·) הלוקח שדה בשם ריש גלותא כו' ופנחיא בעלמא קבעינן : מי חיישינן לתרי יצחק · היכא דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת : רבא אמר לא חיישינן · הואיל ולא הוחזקו אבל היכא דהוחזקו מודה כדאמר לקמן (ד' קטז ·) ההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא כו' · האשה עומדת ותובעתו לפניו : בצד קלונייא · שם עיר : תיבדק כל נהרדעא · אם יש שם אנדרוגינאי אחר חוץ מבעל אשה זו : ואם איתא דחיישי' יבדוק כל העולם מיבעי ליה · שמא אנדרוגינאי אחר היה בנהרדעא והלך לו : משום כבודו · שלא להחזיקו כטועה ושואל דבר שאין צריך : שביחי טובא · ואפי' הכי מגבינן כשמואל שטר חוב על אחרים ולא חיישינן שמא אחר היה וכיון דלענין ממונא אע"ג דהוחזקו לא חיישינן לענין איסורא כי לא הוחזקו מיהא לא חיישינן :

דלמא

וחזנהו לאלתר · פי' לאלתר שהעלום מן המים אבל אם שהה במים הרבה אין לחוש דמיא מצמת צמתי כי ליתא למכה כדאמר בפרק בתרא (דף קכא ·) אבל כששוהה אחר העלאה מיתפח תפח :

וקאמרי סימנים · אבל על ידי טביעת עין אין להאמינם דאמרי בדדמי ובדבר מועט יאמרו שאלו בעליהן של אלו אבל מה שפירש בקונט' דמים משנים הפנים אין נראה דהא אמרי' לקמן בפרק בתרא (שם) דמים מצמת צמתי היכא דליכא מכה ואי סימנים לאו דאורייתא איירי הכ' בסימני' מובהקי' דהוי דאורייתא כדאמרינן באלו מציאות (דף כז : ושם) אי נמי מהני ע"פ טביעת עינא ר"י :

וקאמרי סימנים · פי' רבינו חננאל ש"מ דאם עד אחד בספינה שטבעה ואמרו מת לא מהני וכל שכן נכרי אפי' מסיח לפי תומו ותימה היאך משיאין נשי בני אדם שטבעו על ידי טביעת עין בלא שום הכרת סימנים ושמא איירי כשנשתהה קצת צורת פניהם דאכלום כוורי ולא נשאר אלא מה ששנו במשנה בפרק בתרא (דף קכ ·) וכן מפרש רבינו תם לקמן גבי אין מעידין אלא עד שלשה ימים שכשנשתהה צורת פניו איירי כמו שמפרש במשנה אבל אם צורת פניו שלימה שריא אפילו אחר כמה ימים :

וכן הוין וכחביתא רמיין · אר"י דאיירי בהפקיד אצלו בעדים ולכך היה נוטל בסימן מובהק דאי ליכא עדי' מה מועיל הסימן יכול לומ' לקוחין הן בידי וכן הא דאמר פרק איזהו נשך (דף ע · ושם) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו חזינא איניש דאית ליה דהבא פריכא כו' ודוקא דהבא פריכא אבל כליס לא דלמא אפקדינהו גבי' ויהיב סימנא ושקיל לה ומיהו קשה דאמ' בהכותב (דף פה : ושם) גבי כסא דכספא דאפקידו בי חמא שכיב חמא ולא פקיד כו' עד ולא אמרן אלא דלא רגיל ועייל לביתי' אבל רגיל ועייל לביתיה אימא איניש אחרינא אפקיד ומיתו' הוא ומשמ' דאיירי שלא הפקיד זה בעדי' ואפ"ה קאמ' חדא דידענא ביה בחמא דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ומה מועיל הסימן כיון שלא הפקיד אצלו בעדים וי"ל ששני הטעמים צריך דלא אמיד וקא יהיב סימנא וא"ת אם כן בספ"ק דכתובות (דף יג :) גבי ארוס וארוסתו דקאמר רב יוסף חדא דהא קא מודי ועוד האמר רב יהוד' אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר לי' אביי והא כי לא מודי מי מכשר רבן גמליאל ומאי קושי' דלמא רב יוסף מצריך שני הטעמים וי"ל דאי טעמא דהא קא מודי לא מהני לחודיה לא מהני נמי מאי דהלכה כרבן גמליאל כיון דלא מכשר רבן גמליאל אלא ברוב כשרים אצלה והכא כולן פסולין לבד מארוס ולהכי פריך כי לא מודי פי' כי לא מהני טעמא דמודי לחודיה מי מהני בהדי' טעמא דהלכה כרבן גמליאל :

אתרמויי אתרמי לי' · הכא משמע דמנין ומדה לא הוי סימן והא דאמר באלו מציאות (דף כג :) מדמסקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן התם מיירי בענין שאין דרך בני אדם להגיע אבל הכא דרך בני אדם להגיע במדה זו :

ומי חיישינן שמא פינו · תימה מאי קשיא ליה מהאי דהא בממונא יש לחוש לעולם שמא פינו ולא נפיק ממונא מחזקיה וי"ל דנראה לו לדמות כיון דרגילות לפנות ואפי' הכי לא חיישינן שמא פינו לענין ממונא נמי מפקינן ליה מחזקה כיון דלא חיישינן אע"ג דרגילות הוא :

אימור אישתלויי אשתלי · פי' רבינו חננאל בירושלמי דמעשר שני בפרק ב' רבי יונה ורבי יוסי הוו שותפי בגרבי דחמרא כלמך רבי יונה אמר רבי מני בריה דר' יונה לרבי יוסי כל גרבי דכתיב ביה רבי יונה דידיה הוא א"ל אשתקד ה"ה דידיה והשתא דידי :

יצחק ריש גלותא בר אחתיה כו' · איירי דלא הוחזקו תרי יצחק ובשכיחי שיירתא דאי לא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו התנן בפ"ק דבבא מציעא (ד' כ · ושם) דכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק א"כ אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי ענן בר חייא מהגר' חייש רבא דלמא בגמלא פרחא אזיל כיון שהוחזקו שהיה שם ענן אחר אלמא בלא הוחזקו איירי * :

אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו תרי שטרי כו' · וא"ת ואמאי לא מייתי רבא מרבה רביה דאמר בפ"ק דב"מ (דף יח : ושם) ובפ' כל הגט (דף כז ·) גבי גיטא דאשתכח בבי דינא דרב הונא ואמר דיחזיר משום דלא הוחזקו אפי' בשיירות מצויות וי"ל דאין הכי נמי אלא דניחא ליה לאיתויי ראיה מאמוראי קמאי : **והא** חבי בר ננאי כו' · וא"ת היכא פשיט רבא איסורא מממונא דהכי פרכי' על רבה בפ"ק דב"מ (ד' כ · ושם) גבי גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא ועוד הא בהוחזקו תרי יצחק מודה רבא כדפי' לעיל והכא בהוחזקו שני חבי בר ננאי וי"ל דמדמה רבא ממונא היכא דהוחזקו לאיסורא דלא הוחזקו :

למאי

עין משפט
נר מצוה

יא
א מיי' פ"ו מה' שאלה ופקדון סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רצו

יב
ב מיי' פ"ו מה' מעשר שני הלכ' ח

יג
ג מיי' פ"ג מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' יח
גי' הב"ח והכירוהו

יד
ד מיי' פ"ג מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד

טו
ה מיי' פכ"ד מה' מלוה ולוה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' תע סעי' ג

[הגהת אשרי פרק השולח בגיטין על המשנה דראשונה וכו' ד"ה נראה לר"י וכו' גרים בסוגיא דהכא אנא דוד בר נהילאי נהרדעא וכן בהרא"ש שם סי' ז' בקלוניא מתא אנא דוד בר נהילאי מנהרדעא]

מסו' הש"ס

מעשר שני פ"ד מ"א [במשניות איתא דמאי ופי' הברטנורא לקוח מעם הארץ

גי' הב"ח קבעינן

גי' הב"ח וכתיב ביה בצד קלוניא

גי' הב"ח רבא

[ועי' היטיב תוס' ב"מ יח ד"ה נפק]

למאי ניחוש לה אי לנפילה מזהר זהיר ביה אי לפקדון כיון דשמיה בשמיה לא מפקיד גביה מאי אמרת דלמא מסר ליה *אותיות נקנות במסירה ההוא גיטא דאשתכח בסור' וכתי' ביה הכי במסור' מתא אנא ענן בר חיי' נהרדעא פטרי' ותרכית פלונית אנתתי ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן בר חיי' מהגר' דהוה בנהרדעא ואתו סהדי ואמור דההוא יומא כי איכת' ההוא גיטא ענן בר חייא מהגרא גבן הוה אמר אביי אף לדידי דאמינא חיישינן הכא לא חיישינן דהא קאמרי סהדי דבנהרדע' הוה מאי בעא בסורא אמר רבא אף לדידי דלא חיישינן הכא חיישינן דלמא *בגמלא פרחא אזל א"נ בקפיצה א"נ מילי מסר כדאמ' להו רב לספרי וכן אמר להו רב הונא לספרי כי *איתנכו בשילי כתובו בשילי אע"ג דמימסרן מילי בהיני וכי איתנכו בהיני כתובו בהיני אף על גב דמימסרן מילי בשילי מאי הוה עלייהו דשומשמי רב יימר אמר לא חיישינן רבינא אמר חיישי' והלכתא חיישינן : קטטה בינו לבינה וכו' · היכי דמי קטטה בינו לבינה אמר רב יהודה אמר שמואל באומרת לבעלה גרשיני כולהו נמי אמרו הכי אלא באומרת לבעלה גירשתני וליהמנה מדרב המנונא דאמר רב המנונא *אשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה באומר' גירשתני בפני פלוני ופלוני ושאילנא ואמרו לא היו דברים מעולם מ"ט דקטטא רב חנינא אמר משום דמשקרא רב שימי בר אשי אמר משום דאמרה בדדמי מאי בינייהו

איכא

דלמא מסר ליה · כתבו לו ולא קנו מידו בקנין ושמא יחזור בו ליכא למיחש להכי דאותיות כגון שטר נקנות במסירה בלא קנין ואין יכול לחזור בו : גבן הוה · אצלנו היה בנהרדעא וגיטא כתוב בסורא : **הכא לא חיישי'** · דהא איבדק' כל נהרדעא ולהאי ענן ליכא למיחש דהא אמרי סהדי כו' ואביי לא חייש דלמא אזיל ליה לעלמא ובדיקה הוא דקמצריך באותו מקום : הכא חיישינן · הואיל והוחזק איש אחר בעירו כשמו : גמלא פרחא · הולך מהר כעוף פורח : בקפיצה · על ידי שם : מילי מסר · ואף על פי שלא היה עמהם שמא מתחלה אמר להם בעירו כתבו גט לאשתו ואח"כ הלכו העדים לסורא : שילי והיני · מקומות הן : ה"ג מאי הוי עלייהו דשומשמי' מי חיישי' שמא פינו : אמרו הכי · בשעת כעסן : מ"ט דקטטה · דתנן במתני' כי אמרה מת בעלי לא מהימנא : דמשקרא · מרוב שנאה מתכוונת לאסור עצמה עליו : דאמרה בדדמי · כל מקום שנאה שראתה אינה נותנת דעתה לומר שמא לא מת ולא אנסא דהואיל ושנאה ליה לא דייקא כולי האי :

עד

למאי ניחוש לה אי לנפילה כו' · והא דאמרי' בפרק גט פשוט (ד' קעג ·) אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה פירוש דחיישי' לנפילה ופקדון וי"ל דהתם איירי בנפילה דרבים אבל לנפילה דיחיד שיפול מיוסף בן שמעון וימצאנו יוסף בן שמעון אחר ודאי לא חיישינן והכי נמי מפליג בפרק גט פשוט (קעב :) בין נפילה דיחיד לנפילה דרבים וא"ת א"כ היכי קאמר התם אהא דתנן במתני' (שם :) דשני יוסף בן שמעון מוציאין שטר חוב על אחרים ותנא דברייתא קאמר דאין מוציאין בפלוגתא דפליגי אביי ורבא בצריך להביא ראיה או אין צריך דמ"ד אין מוציאין סבר לה כאביי דחיש לנפילה והא לנפילה דחד לא חייש אביי שיפול מיוסף בן שמעון זה וימצאנה אחר וי"ל דלאו ממש בפלוגתא דאביי ורבא פליגי אלא כמו שאביי חשש לנפילה דרבים חושש אותו תנא אפי' לנפילה דיחיד וא"ת והיכי מייתי התם ראי' אביי למלתי' דחיישי' להביא ראיה אלמא חיישינן לנפילה מההיא דאחד מן האחין שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו עליו להביא ראיה אלמא חיישי' לנפילה והא אחין הוי נפילה דחד ולא חייש אביי ויש לומר דמלמי' אחי' דשמעי מהדדי כדמפרש התם לנפילה דרבים ואי חיישינן לנפילה דרבי' התם נמי יש לחוש :

מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיו' נקנות במסירה · וא"ת ורבא היכי מייתי מינה ראיה הא שפי' קאמר אביי וכי תימא דחיש לנפילה ופקדון האמרינן בפרק גט פשוט (שם) אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה רבא אמר אין צריך להביא ראיה אלמא אין צריך להביא ראיה אי חיישינן לנפילה ופקדון וי"ל דרבא סבירא ליה דאין אותיות נקנות במסירה ולכן מייתי ראיה דאי חיישי' לתרי יצחק הכא נמי גבי חבי בר ננאי הוה לן למיחש דלמא מסר ליה והשתא חוזר בו והא דקאמר בפרק גט פשוט (ג"ז שם) אותיות נקנות במסירה כו' ורבא אמר אין צריך לאו משום דרבא סבירא הכי אלא אליבא דר' מאיר דאי' ליה הכי במתניתי' דהתם פליגי ואם תאמר בריש כל הגט (דף כד :) אמר קטנה הוא דלא מני מגרש הא גדולה מני מגרש אמר רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים ומה ראיה הוא גט לשטר חוב בגט אין לחוש שמא תמסור לחברתה להתגרש בו שידוע שלא תוכל להתגרש ובשטר יש לחוש דלמא מסר ליה וי"ל דהתם גרס רבה מדהדר אביי בתריה והכא גרס רבא אי נמי אפילו גרס התם נמי רבא יש לפרש דהכי דייקינן התם דכי היכי דגדולה מני מגרש ולא חיישינן שמא מסרה לצור על פי צלוחיתו הכא נמי לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון שמא מסרה זה לזה לצור על פי צלוחיתו דלגבו' החוב הם יודעין שאין המסירה מועלת דאין אותיות נקנות במסירה וה"ר אלחנן תירץ דמדמי שטר לגט דכמו שהיה לנו לחוש בגט לנפילה כיון דלא מיזדהרא ביה הכי נמי היה לחוש בשטר דלמא מסר ליה ומדלא חיישינן בגט לנפילה הוא הדין דלא חיישינן דלמא מסר ליה :

אותיות נקנות במסירה · הא אין נקנות חיישינן דלמא מסר ליה ותימה מאי שנא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר *שהמוחזק בו נאמן לומר שהוא שלו כי אפי' ידוע שמאמינים זה לזה אין לחוש על פקדון אלא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ומודרות שהדבר ידוע שלא לקחם א"כ גבי אותיות נמי היה לנו להאמינו כשאומר שהם שלו וכי תימא כיון דאין אותיות נקנות במסירה דצריך שטר ואין לו שטר חיישינן דאינן שלו מכל מקום ניחוש שמא הקנה לו אגב קרקע דשטר נקנה אגב קרקע כדאמרי' בהמוכר הספינה (דף עו : ושם) בשמעתא דאין אותיות נקנות ושמא קנין אגב קרקע לא שכיחא אי נמי לא מהני קנין אגב קרקע הלא בשטר של אותה קרקע כדאמרינן התם כיון שהחזיקו בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא דשטר אפסרא דארעא הוא אבל שטר חוב בעלמא אין נקנה אגב קרקע דלא דמי למטלטלין אבל תימה לר"י דלמה לא נימא שהם שלו ולא נתן לו חבירו כלום ושמא כיון דשמיה כשמי' ואין מוכיח מתוך השטר שהוא שלו ולא עשה בו סימן יש לחוש שמא של חבירו היה כי אי אפשר שלא יהא סימן לזה שאין בזה ושוב פר"י דודאי הקלף יכול לעכב שלא יפסיד חזקתו אע"פ שדרכו להפקיד גביה אבל החוב לא יוכל להוציא כל זמן שנוכל להסתפק דלמא הפקיד גביה והיינו נמי דאמר בגט פשוט (דף קעג :) גבי שאני הכא דאין משמטי מהדדי ואין החוב למוחזק שלא יוכל לגבות החוב אבל הקלף נראה לר"י שיוכל לעכב וכן חפץ אחר :

הכא חיישינן דלמא בגמלא פרחא אזל · וא"ת בפ"ק דמכות (ד' ה · ושם) אמר רבא (*בר אבא) אתו בי תרי ואמרו בחד בשבא בצפרא הרג פלוני את הנפש בנהרדעא ואתו בי תרי ואמרו בפניא בחד בשבא עמנו הייתם בסורא חזינן אי מצפרא לפניא מצו אזלי אין נהרגין ואי לא מצו אזלו נהרגין פשיטא מהו דתימא ניחוש לגמלא פרחא קמ"ל ואר"ת דהכא כיון שמתכוין לקלקל אשת חבירו אזל בגמלא פרחא אבל התם אם הלכו בגמלא פרחא היו מקלקלים יותר וה"ר מנחם פי' דהתם אם איתא דאזלו בגמלא פרחא היה להן לטעון כן ומדלא אמרו הכי ש"מ דשקר הם מעידים :

אע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי · אר"ת דשילי והיני שני מקומות הן וסמוכות זה לזה כדאמר במסכת ביצה (ד' כה :) רב הונא בשבתא דריגלא מכתפי ליה מהיני לשילי ולרבותא נקט הני מקומות שסמוכין זה לזה :

וליהמנה מדרב המנונא · אמר ר"י דהלכתא כרב המנונא מדפריך סתמא דגמרא מרב המנונא ובפ"ב דכתובות (דף כב : ושם) גבי אמרה נשביתי דייק לאוקומי אמוראי דהתם כרב המנונא ובפרק התקבל (ד' סד :) נמי פריך לדר' יוחנן מדרב המנונא והא דבשילהי נדרים (ד' צא ·) ושם דחי *רבה למלתיה דיחויא בעלמא היא ואפילו פליג הלכתא כרב המנונא כדפי' וא"ת בסוף פרק הכותב (ד' פט · ושם) גבי הוציאה גט דקאמר רב יוסף הב"ע שאין שם עידי גירושין דמיגו דיכול לומר לא גרשתיה יכול לומר גרשתיה ונתתי לה כתובת' והיאך יכול לומר כן כיון שנאמנת לומר גרשתני ויש לומר דכשתובעת כתובה אינה נאמנת אלא דוקא לענין נישואין:

איכא

עין משפט
נר מצוה

טז
א מיי' פ"ג מה' גירושין טוש"ע אה"ע סי' קלב סעי' ד
גי' הב"ח מפלגי בפלוגתא דאביי

יז
ב מיי' שם פ"א ופכ"א מה' מלוה ולוה סמג עשין צד טוש"ע אה"ע סי' קכח סעי' א וטוש"ע ח"מ סי' מג סעי' כ

יח
ג מיי' פ"ז מה' שאלה ופקדון סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלז

יט
ד מיי' פי"ב מה' גירושין ופי"ד מה' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ב וסי' קנב סעי' ב

כ
ה ו מיי' פי"ב מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מט

ור' הש"ס

[קדושין מז : עו · ע: קטו : קעג · סנהדרין לא ·]

מכות ד' ה · ב"ב ד' קעב ·

גיטין דף פ

נדרים ד' צא · כתובות ד' כב : גיטין ד' פט : וד' סד :

גי' הב"ח אליב' דרבי דאית לי' ותי' מאיר נמחק

[ב"מ קטו ·]

[טעות הדפוס]

[לפנינו שם איתא רבא]

עין משפט נר מצוה

איכא בינייהו דארגיל הוא קטטה איבעיא להו עד אחד בקטטה מהו *מ"ט דעד אחד מהימן *משום דמלתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד מהימן משום דהיא דיקא ומינסבא והכא כיון דאית ליה קטטה לא דיקא ומינסבא תיקו : רבי יהודה אומר לעולם אינה וכו' · תניא אמרו לו לרבי יהודה לדבריך *פקחת תנשא שוטה לא תנשא אלא אחת זו ואחת זו תנשא ההיא דאתא לבי דינא *דרבי יהודה אמרי לה ספדי בעלך קרע מאניך סתרי מזייך אלפוה שיקרא אינהו כרבנן סביר' להו אמר' תעביד הכי כי היכי דלישריה : **מתני'** בית הלל אומרים *לא שמענו אלא בבאה מן הקציר ובאותה מדינה וכמעשה שהיה אמרו להן ב"ש אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזתים ואחת הבאה מן הבציר ואחת הבאה ממדינה למדינה לא דברו חכמים בקציר אלא בהווה חזרו ב"ה להורות כב"ש : **גמ'** תניא אמרו להן בית שמאי לבית הלל לדבריכם אין לי אלא קציר חטים קציר שעורים מנין ואין לי אלא קוצר בוצר מוסק גודר עודר מנין אלא מעשה שהיה בקציר והוא הדין לכולהו הכא נמי מעשה שהיה באותה מדינה והוא הדין לכולהו ובית הלל באותה מדינה דשכיחי אינשי מירתת ממדינה למדינה אחרת דלא שכיחי אינשי לא מירתת וב"ש הכא נמי שכיחי שיירתא מאי מעשה שהיה דא"ר יהודה אמר שמואל שילפי קציר חטין היו והלכו עשרה בני אדם לקצור חטין נשכו נחש לאחד מהן ומת ובאת אשתו והודיעה לבית דין ושלחו ומצאו כדבריה באותה שעה אמרו האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם נימא רבי חנניה בן עקיבא ורבנן בפלוגתא דבית שמאי ובית הלל קמיפלגי דתניא *לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה ולא יעמוד בצד זה ויזרק לצד אחר ולא ישיטם על פני המים ולא ירכיבם לא על גבי בהמה ולא על גבי חברו אלא אם כן היו רגליו נוגעות בקרקע אבל מעבירן על הגשר אחד ירדן ואחד שאר נהרות ר' חנניא בן עקיבא אומר לא אמרו *אלא ירדן ובספינה וכמעשה שהיה לימא רבנן דאמרי כבית שמאי ור' חנניא בן עקיבא דאמר כבית הלל אמרי לך רבנן אנן דאמרי' אף כב"ה עד כאן לא קאמר בית הלל התם אלא משום דמירתת במקום קרוב מירתת במקום רחוק לא מירתת הכא מה לי ירדן מה לי שאר נהרות רבי חנניא בן עקיבא אמר לך אנא דאמרי אף לבית שמאי עד כאן לא קאמרי בית שמאי התם אלא משום דאיהי דייקא ומינסבא מה לי מקום קרוב מה לי מקום רחוק הכא משום מעשה שהיה בירדן ובספינה דהוה מעשה גזור רבנן בשאר נהרות דלא הוה מעשה לא גזור רבנן מאי מעשה שהיה *דאמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מן המת תחוב בקרקעית של ספינה באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן בספינה : **מתני'** *בית שמאי אומרי' תנשא ותטול כתובתה בית הלל אומרים תנשא ולא תטול כתובתה אמרו להם בית שמאי התרתם ערוה החמורה ולא נתיר ממון הקל אמרו להם בית הלל מצינו שאין

מסור' הש"ס

[נ"ל טעמי' דעד אחד כו'] [לעיל כג : וש"נ]

[עדיות פ"א מי"ב]

[חגיגה כג · תוספ' דפרה פח]

שבת דף מ : חגיגה ד' כג · תוספ' שם ע"ש

שם ד' כג :

[עדיות פ"א מי"ב]

עד אחד בקטטה · קטטה בינו לבינה והלך למדינת הים ובא עד אחד ואמר מת מי מהימן אי לא : **אלפוה שיקרא** · בתמיהה אם כרבי יהודה סבירא להו דאינה נאמנת אא"כ בוכה למה הורוה לבכות : **מתני' אלא בבאה מן הקציר** · שכך היה המעשה כדאמרינן לקמן ולא התירו חכמים אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב לשמוע ומירתתא ולא משקרא אבל ממדינת הים אינה נאמנת : **אלא בהווה** · מעשה שהיה כך היה והוא הדין לכל מקומות : **גמ' לדבריכם** שאתם אומרים כעין המעשה שהיה בעינן · **אין לי אלא קציר חטים** · דמעשה שהיה בקציר חטים היה כדלקמן : **גודר** · תמרים : **עודר** · מלקט תאנים : **הכא נמי** · לענין מדינת הים : **שילפי** · סוף קציר חטים · שילפי לשון שלף איש (רות ד) שכבר הוה הקציר משתלף ועובר : **ויעבירם בירדן ובספינה** · משום מעשה שהיה בירדן ובספינה ונטמאו כדאמרינן לקמן : **ויזרקם בצד זה** · של נהר דהיינו נמי דומיא דספינה שפורחין באויר על פני המים : **לא ירכיבם על גבי בהמה** · בתוך המי' דהיינו נמי דומיא דספינה שהאדם הנושאו יושב במקומו וספינתו נוטלתו ומוליכתו וספינה פעמים שהיא גוששת ונוגעת בקרקע : **אלא אם כן רגליו** · של עליון נוגעות במים בקרקע : **על הגשר** · דנראה שמונחת היא והאדם המעבירו הולך כל שעה ברגליו ואינו דומה לספינה : **תחוב בקרקעיתה** · והאהיל הכלי של מי חטאת עליהן ונטמאו : **מתני' תנשא ותטול כתובה** · על פיה : שאין

איכא בינייהו דארגיל בה קטטה · פי' למ"ד משום דמסקרא היתה יראה כ"כ לשקר כיון דרמאה ליה ולמ"ד דאמר' בדדמי כיון דיש קטטה בדבר מועט אמרה בדדמי ול"נ דארגילא היא כי לעולם יש לחוש שתשקר כיון ששונאתו . וא"ת ואמאי לא תשקר והלא היא משקרת שאמרה גירשתני בפני פלוני ופלוני ושיילי' להו ואמרו לא הד"מ וי"ל דזה לא היתה עושה שתשקר לומר מת בעלי ואם יבא תאמר מזה ומזה וכל הדרכי' האלו בה : **לא** דברו בקציר אלא בהווה · ירושלמי למה קציר א"ר מנא דאוכלא דשכיח שאין החמה קודחת בראשו של אדם בשעת הקציר הלא הוא דכתיב ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים ויאמר אל אביו ראשי ראשי ורבנן אמרי דריתחא שכיח : **באותה** שעה אמרו האשה שאמר' מת בעלי כו' · משום דאו דאיכא עיגונא טפי אם לא היו מאמינין אותה וא"ת ואמאי לא מהימנינן לה במגו שהיתה יכולה לומר גירשתני לתאן דאמר בפרק שני דכתובות (דף כב · ושם) דאתמר דרב המנונא אפי' שלא בפניו ויש לומר דאין זה מגו שאם תאמינה לומר מת היתה אומרת כמה פעמים בדדמי ולכך אין להאמינה אי לאו משום דחייש לעיגונא ועוד י"ל דהוא אמורא דאמר שלא בפניו אינה מעיזה היינו דוקא אמתני' דהתם שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני שיש להאמינ' מטעם דהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואע"ג דאיכא איסור דאשת איש כיון דשלא בפניו אינה מעיזה אבל בעלמא לא היתה נאמנת : **שאין** האחין נכנסין לנחלה על פיה · והא דאמרי' בפרק המפקיד (ד' לח : ושם) בשמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין קרוב לנכסי שבוי מאי לאוקומי כששמעו בו בשני עדים דאי בעד אחד מיירי הא אשה דהכא כעד אחד דמיא אפי הכי אין האחין נכנסין לנחלה על פיה וא"ת מכל מקום תיקשי אדמסיק התם כי פליגי בשלא שמעו בו שמת פירוש בשני עדים אלא בעד אחד דאי לא שמעו בו כלל פשיטא דאין מורידין ואם כן היכי קאמר שמואל התם מורידין ויש לומר דהכא מיירי לירד ולמכור והתם מיירי לאכול כדמשמע התם ולפי זה יש לפרש ששמעו בו שמת היינו בעד אחד ולאכול דאי בשני עדים אפילו לירד ולמכור ואם תאמר ואם כן היכי פליגי בלא שמעו בו שמת למורידין ויש לומר דלא שמעו בו שמת בעד אחד אלא על ידי קול בעלמא כדאמרינן בשילהי למסכת גיטין (דף פט ·) כששמע פלוני מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים ומיהו בפרק בתרא דכתובות (ד' קז ·) איכא טובא כששמעו בו שמת ואיירי בשני עדים ומינו למימר כמו הכא שיבא לדעת והתם אין מורידין קרוב לנכסיו כדאמר בפרק המפקיד (דף לח : ושם) : וחזרו

עין משפט נר מצוה

שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה אמרו להם בית שמאי והלא מספר כתובה נלמוד שהוא כותב לה *שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וחזרו בית הלל להורות כדברי ב"ש : **גמ'** אמר רב חסדא נתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה הם דרשו מדרש כתובה אנו לא נדרש מדרש תורה יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם אמר רב נחמן באת לבית דין ואמרה מת בעלי התירוני להנשא מתירין אותה להנשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף להנשא אין מתירין אותה מאי טעמא אדעתא דכתובה אתאי איבעיא להו התירוני להנשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דאמרה כתובתה אדעתא דכתובה אתאי או דלמא כל מילי דאית ליה לאיניש אמר להו לבי דינא [ואת"ל כל מילי דאית ליה לאיניש אמר להו לבי דינא] תנו לי כתובתי והתירוני להנשא מהו הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי או דלמא הואיל דלא ידע' במאי משתריא תיקו : **מתני'** הכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח : **גמ'** איבעיא להו בת חמיה מהו טעמא דבת חמותה משום דאיכא אימא דסניא לה היא נמי סניא לה והכא ליכא אימא דסניא לה או דלמא טעמא דבת חמותה דאמר' קאכל' לגירסנא דאימא הכא נמי קאמרה אכלה לגירסנא דבי נשאי תא שמע הכל נאמנין להעידה חוץ מחמש נשים ואם איתא שית הויין דלמא טעמא דבת חמותה דאמרה קאכלה לגירסנא דבי נשאי לא שנא בת חמותה ולא שנא בת חמיה *והאנן תנן חוץ משבע נשים ההיא רבי יהודה היא *דתנן רבי יהוד' מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כלה הרי בכלל חמותה ורבי יהודה בשלמא חמות' סניא לה לכלה דאמרה קאכלה לגירסני אלא כלה מאי טעמ' סניא לחמותה בשלמא בת הבעל דסניא לאשת האב דאמר' קאכלה לגירסני דאם אלא אשת האב מאי טעמא סניא לבת הבעל אלא מאי מוסיף תרתי אלא כלה מ"ט סניא לחמות' דמגלה לבנה כל דעבד' אשת אב נמי סניא לבת הבעל דמגלה לאביה כל דעבד' ורבנן °כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ורבי יהודה ההיא בדברי תורה כתיב אמר רב אחא בר עויא בעי במערבא חמותה הבא' לאחר מיכן מהו מי מסקה אדעתא דמית בעל ונפלה קמי יבם וסניא לה או לא ת"ש

תורה אור

דברים כה

משלי כז

שאין האחין נכנסין לנחלתו של בעלה על פיה · דרחמנא אמר על פי שנים עדים (דברים יט) ולגבי נישואין דידה הוא דאקילו רבנן משום עיגונא : **כשתנשאי לאחר** · והרי נשאת : **גמ' לנחלה** · זכה בנחלת אחיו כדאמר בפרק החולץ (ד' מ ·) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו : **ואנן לא נדרוש מדרש תורה** · בתמיה : **אדעתא דכתובה אתאי** · ובאפוקי ממונא שהדי בעינן : **כל מילי דאיניש כו'** · ועיקר אדעתא דנשואין אתאי וצריכין לה וכיון דצריכין לה שקל' נמי כתובה דמספר כתובה נלמד : **דלא ידעה במאי משתריא** · וכיון דהזכירה נשואין גליא דעתא דלמשרייה אתאי ודברי' והא דאמרה ברישא תנו לי כתובתי שמא כסבורה היא שזו התרתה : **מתני' ויבמתה** · אשת יבמה וטעמ' דכולהו מפני ששונאו' אותה ומתכוונת לקלקלה חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל יגיעי ועמלי וכן בת חמותה אומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני אדחה ויבמתה יראה שמא סופה להיו' צרתה ובת בעלה זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה : **מה בין גט למית'** · דאמ' רבנן בפ"ב דגיטין (ד' כג ·) אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גט ממדינת הים ואף ע"ג דעלייהו סמכינן דצריכות לומ' בפני נכתב ובפני נחתם : **שהכתב מוכיח** · וסמכינן עיקר אכתבא : **גמ' בת חמיה** · שאין בת חמותה מהו : **לגירסני'** · יגיעי אמי שהביאה לאבי מבית אביה : **והכא נמי** · אע"ג דהיא לא אכלה לגירסנא דאמה שהרי אין בעלה של זו אחיה מן האם ובני אמה נוטלין מה שהביאה אמה דתנן (כתובות דף נב :) בנין דיכרין די יהוון ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון אפ"ה הא קא אכלה לגירסנא דבי נשאי וסניא לה : **אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל** · כיון דזו אינה מעידה לזו ממילא נפקא דאשת אב נמי אינה מעידה לבת בעל' הלכך אין זו תוספת ולא הוצרכו להזכירו : **ורבי יהודה** · אמר לך ודאי הוצרכו דבשלמ' חמות' סניא לכלה מפני שסופה לירש' ואמרה קאכלה לגירסנאי כו' הלכך אצטריך למתנהו : **אלא מאי מוסיף כו'** · כיון דאין לה על מה לשנאות חמותה אמאי קא מוסיף לה ר' יהודה לומר אינה נאמנת ומשני טעמא דרבי יהודה כלה סניא לה לחמותה משום דמגלה לברא מילי עלה : **ורבנן כמים הפנים לפנים** · קרא כתיב כמים הפנים לפנים כמים הללו שאדם צופה בהן ורואה בהם פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם הם עקומו' כן לב האדם לאדם האחר אם הוא אוהב את זה "גם (זה) הוא אוהבו ואם הוא שונא את זה גם הוא שונאו הלכך לא בעי לאוספינהו דמטעמא קמא אמעטינן דאין נאמנות דכיון דחמותה סניא לכלה משום דקאכלה לגירסנא כלה נמי סניא לחמות' דסניא לה וכיון דבת הבעל סניא לאשת אב אשת אב נמי סניא לה לדידה : **בדברי תורה כתיב** · לפי פנים ולב שאתה נותן לתורה לבך עומד לך להעמיד גירסא אם יגעת בה תמצא אם לא יגעת לא תמצא · ל"א אם רבו מסביר לו פנים הוא מתיישב ואם לאו אינו מתיישב מרבו : **חמותה הבאה לאחר מכאן מהו** · אם יבמה היא ולא אם בעלה ושמא סופה להיות חמותה מי נאמנת לומר מת בעליך והתייבמי לבני או חלצי והנשאי לאחר : **מי מסקה** · דאם יבם אדעתא דלמא מיית בעל ונפלה קמי יבם ברי וקאכלה לגירסנא ומתכוונת לקלקלה מעכשיו כדי שלא תתייבם עוד לבנה או לא ואע"ג דצרה הבאה לאחר מיכן פשיטא לן כדאמר במתני' ויבמתה דהיינו משום צרות העתידות לבא התם הוא דצרה דגופה הוא ומסקא אדעתה טפי אבל שנאת חמותה לכלה מחמת ממון הוא ולא מסקה אדעתא כולי האי או לא :

וחזרו ב"ה להורות כב"ש · והא דאמר בפ' האשה שנפלו (ד' פא · ושם) גבי ולימא אנא אני יורש אשתו אני קובר ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים ודאי מאן דמשמעית ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי הא אית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומאי קושיא דילמא אפילו ב"ה נינהו דהודו להו וי"ל דב"ה לא חזרו בהם מטעם מדרש כתובה אלא מטעם קל וחומר א"כ התם דיהוי' בעלמ' הוא דמוקי כבית שמאי ולמסקנא *דהדר אתי שפיר כבית הלל וי"מ דלא דרשי ב"ה מדרש כתובה כל כך כמו ב"ש ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו בכהונו' כמו הכא אמאי לא דרשי ליה ב"ה ואי לא מסתבר מנא ליה דדרשי אפי' ב"ש : **בית** הלל כו' · ותימה וכי נחלקו ב"ה על הלל רבן שדור' מדרש כתובה בפ' המקבל (ד' קד ·) דקאמר התם הלל היה דורש לשון הדיוט אנשי אלכסנדריא היו מקדשים נשותיהם ובשעת כניסתם לחופה באו אחרים וחוטפים אותן כו' ומצא כתוב בהן לכשתכנסי לי תיהוי לי לאנתו ואומר ר"י דלא דמי דהתם ודאי הדבר ידוע ומוכיח שהיו כותבין בשביל שחוטפין להן אבל הכא כשתנשאי לאחר היינו ע"י עדות ברורה ולא ע"י דבר אחר וב"ש סברי דמ"מ תנשאי לאחר קרינא ביה * : **חוץ** מחמותה כו' ויבמתה · פי' שרוצה לקלקלה לפי שיראה שימות בעלה או יבמה ויהיו צרות זו לזו ואפילו לשמואל דאמר לעיל בסוף האשה רבה (ד' נו) דאינ' כאשת איש א"כ כשיבא היבם הלא מותרת לחזור מכל מקום מתכוונת היא לביישה ועוד שמא יחלוץ לה בעלה ותנשא לאחר אז אסור' לזה ולזה ולא תפול עוד לפני בעלה לייבם ואם תאמ' והלא כשמעיד' על יבמה שמת שמא ייבמנה בעלה ותהא צרתה לאלתר וי"ל שאינה חוששת בכך כיון שיודעת שבעלה חי ויחזור ולבסוף יקלקלנה : **והא** תנן חוץ מז' נשים · אמתני' פריך דלא קתני אלא חמש : לאו

כג
א מיי' פ"ו מה' נחלות סמ"ג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רפ"ה בהגה"ה דהתם

כד
ב מיי' שם ופי"ו מה' אישות סמג עשין מ"ח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מג

כה
ג מיי' פ"ו מה' נחלות סמ"ג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רפ"ד סעי' ג וטוש"ע אה"ע סי' עו סעי' יג

כו
ד מיי' פי"ו מה' אישות סמ"ג עשין מ"ח טוש"ע אה"ע שם סי' ק סעי' ז

[וע"ע תוס' כתובות כג ד"ה שאין אני וכו' וע"ע תוס' נדה יד : ד"ה מאי לאו]

כז
ה ו שם סי' יז סעי' מד וסי' ק סעי' א

כח
ז מיי' פי"ב מה' גירושין סמ"ג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ד

כט
ח שם בהג"ה

[נ"ל דתניא]

אמר

ת"ש *אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותטול כתובה וחמותה אסורה מ"ט חמותה אסורה לאו משום דאמרי' לא בעלה מיית ולא חמיה מיית והא דקאמרה הכי לקלקולה להמות' הוא דקמיכוונ' סבר' לבת' שעת' לא תיתי תצטערן דלמא שאני התם *דרגיש לה צערא: **מתני'** עד אומר מת ונשאת ובא א' ואמר לא מת הרי זו לא תצא עד אומ' מת ושנים אומרי' לא מת אע"פ שנשאת תצא שנים אומרים מת ועד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא: **גמ'** טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והאמר עול'* כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכי קאמר עד אחד אומר מת והתירוה להנשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון: עד אומר מת · פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים לא צריכא בפסולי עדות וכדר' נחמיה דתניא *ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא *אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין אלא כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדר' נחמיה הכי רבי נחמיה אומר *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי: שנים אומרים מת וכו' · מאי קמשמע לן בפסולי עדות וכדר' נחמיה דאזיל בתר רוב דיעות היינו הך מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל: **מתני'** אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תנשא ולא תטול כתובתה אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר' מאיר אומר הואיל ומכחישו' זו את זו הרי אלו לא ינשאו רבי יהודה ורבי שמעון אומרים הואיל וזו וזו מודות שאין קיים ינשאו עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה

אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי · רבותא אשמועינן דאע"ג דאמרה ברישא מת בעלי ונמצא שאין זו חמותה והרי היא לה כנכרית אפי' הכי לא מהימנא דאמרה מת חמי וחמותה אסורה מאי טעמא הא לאו חמותה היא אלא משום דאמרי הך לאו בעלה מית ועדיין זו חמותה ולא חמיה מיית וזו כלתה מתכוונ' לקלקלה ואע"ג דהשתא הרי בנה של זו במדינ' הים ואין אמו אצלו לדבר לו על כלתה דברים רעים אפילו הכי מספקא כלה אדעתא לקלקלה מעכשיו כי היכי דלבתר שעתא כשישוב בעלי ובעלה תלחה לחרפו' ולא תיתי לטרדן וה"ה לחמותה הבאה לאחר מיכן דהא נמי אחר מיכן הוא: דרגיש לה צערא · כבר הרגיש' כלה זו בצער שמצערת חמותה ושנאה ישנה היא אבל בחמות' לאחר מיכן שמטולטלת היתה חמותה לא תיפשוט: הרי כאן שנים · והרי הוא חשוב כשנים: לא תצא מהיתיר' הראשון · ודוקא התירוה קודם שיבא על פי המכחישו אבל בא קודם שיתירו' מודה עולא דלא סמכינן אקמא דהכתי לא אחשביניה כתרי: עד אומר מת · ובאו עדים ואמרו לא מת פשיטא דמודי עולא דלגבי תרי חשי' כחד ובטל ולא אמרינן תרי ותרי נינהו: בפסולי עדות · ואע"ג דשנים שאמרו לא מת נשים הן הרי עד ראשון בטל אצלן ואצטריך לאשמועינן כי האי גוונא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד · אין שם תורת עדו' כי היכי דלחד חשיב פסולי עדות נמי חשיבי הלכך הלך אחר רוב דיעות ואין עליך לבדוק אם כשרים אם פסולים: ועשו שתי נשים באיש אחד · שתי נשים שהכחישו עד אחד ואמרו לא מת כשני אנשים אחד שהראשון בטל ואפילו נישאת תצא: כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקר' · והתירוה על פיו אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין וכי היכא דעד אחד בטל דאמרינן ראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחרון במקום שנים מאה נשים נמי בטלים לגביה ובכי האי גוונא לא אשמועינן מתני' תנא אלא מתני' דקתני אע"פ שנשאת תצא כגון דאתאי אשה מעיקרא ונשאת על פיה ואשמעינן מתני' דתצא ע"פ שתי נשים הבאות אחרי כן ולא מוקמינן קמייתא במקום עד כשר ואף ע"ג דאחשביניה כתרי למישרייה על פומה: כפלגא ופלגא · בעד אח' אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמ' לא מת דאמ' במתני' לא תצא מהיתיר' הראשון: לחומרא · כגון מניעותא דקתני תנא: **מתני'** אחת אומרת מת · שתי נשים צרות הבאות ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי וצרתה אומר' לא מת: הואיל והן מכחישות כו' · ובגמר' פריך לפלוג נמי ר' מאיר ברישא דזו שאומרת מת לא תינשא: הואיל וזו וזו מודו' כו' · הא אחת מודה והאחת אינה מודה לא ינשאו שתיהן אלא האחת:

אשה

לאו משום דאמרינן לא בעלה מת ולא חמיה מת · ומ"מ מתירים אותה לינשא כיון דחזיא דחמותה אסורה אף היא לא מקלקלא נפשה וא"ת מה יש לחוש מ"מ נתיר לחמות' כשנשאת הכלה דהשתא לא תיתי ותצטער שהרי לא תחזור להיות כלתה וי"ל דמכל מקום יש לחוש פן תנשא חמותה קודם שתנשא הכלה והיא מתכוונת לכך ונמצאת שאסרה את חמותה ולכך לא רצו חכמים להתירה אפילו כשתנשא הכלה:

דלמא שאני התם דרגש בצרה · ה"ה דה"מ למימ' שאני התם דלא מספקא אדעתה שמא ימות בעלה אבל כלה יכולה לידע שיבא בעלה וממללא לברה מילי עילוה אי נמי משני אותם הגמרא לפי שאין דבר ברור כ"כ שיחזור בעלה ממדינת הים:

הא לא נשאת לא תנשא והא אמר כו' · קשה לר"י דבפרק ב' דכתובות (דף כב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן דשנים אומרים מת כו' משמע למלתיה דעולא איירי בדיעבד אבל לכתחלה מודה דלא תנשא משו' דרב אשי הסר ממך עקשות פה וי"ל דהכא דייק הכי טעמא דנשאת משום הכי לא תצא הא לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא דהכי משמע דוקא נשאת לא תצא הא לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא משום הכי פריך מדעולא וא"ת והיכי משני התירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון וי"ל דודאי לכתחלה לא תנשא ולא תצא מהתירה הראשון היינו לענין דאם נשאת לא תצא וסיפא דעד א' אומר מת ואחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא איירי בבת אחת ואפילו נשאת תצא וא"ת ורבי יוחנן בפ"ב דכתובות (ג"ז שם) מאי קמ"ל מתני' היא וי"ל דר' יוחנן אתא לאשמועינן דלכתחלה לא תנשא משום דרב אשי ור"י אומר דפריך משום דמשמע ליה הא לא נשאת לא תנשא מדאורייתא מדקאמר תצא ולא קתני הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת לא תנשא משמע דהיינו בבת אחת ואי מדרבנן אפי' בזה אחר זה נמי ואם תאמר דהכא משמע דעולא לא איירי אלא בזה אחר זה דהיינו בהתירוה לינשא ובפ' מי שקינ' (דף לא · ושם) משמע דאיירי עולא בכל ענין בין בבת אחת בין בזה אחר זה דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה כו' דדייק בגמרא טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מה"ט כו' ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד מהימן היכי מצי להכחיש ליה והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ור' חייא אמר היתה שותה ולר' חייא קשה מתניתין לעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אח"ז משמע דעולא נמי איירי בבת א' כמו בזא"ז ולכך צריך להגיה ולא משני כדמשני ר' חייא ומיהו י"ל דעולא לא איירי אלא בזה אח"ז אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת משום דמשמע ליה דאיירי נמי בזה אחר זה ועוד אר"י דאפי' איירי עולא בכל ענין הני מילי התם דמדאורייתא עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה אף על גב דיש חלוק בין דאורייתא בין דרבנן מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בדאורייתא בבת אחת:

עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת תנא · אבל אחד ואחד בזה אחר זה לא תנא אבל לא תנשא שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא אחד ואחד בבת אחת לא תנשא ובזה אחר זה מותר להנשא מן התורה אי לאו משום לזות שפתים:

לא צריכא בפסולי עדות · והא דאמר בפרק מי שקינ' (דף לא: ושם) תנן עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה הא חד וחד אינה שותה תיובתא דרבי חייא וליטעמיך אימא סיפא שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת כו' אלא בפסולי עדות כו' ואמאי לא מוקי רישא בפסולי עדות מטעם דפריך

הכא

עין משפט
נר מצוה

ל
א ב ג ד ה ו מיי' פי"ב מה' גירושין הל"ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' לח

לא
ז ח שם סעי' מ

לב
ט שם סעי' מג

לג
י שם סעי' ט וסעי' מו

לד
כ שם סעי' לז

עיין במהרש"א

מסורת הש"ס

[לקמן דף קיח]

[גיר' הערוך ערך גש ב' דגיש פי' שכבר גש והגיע לערה]

לעיל דף פח: כתובות דף כב: סוטה ד' לא: [תו' פ' יז]

לעיל ד' פה כתובות ד' כב: סוטה ד' לא:

[לעיל פח: ש"נ]

ג"ז שם

[לקמן ע"ב]

אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא: **גמ'** טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא תינשא הא אין צרה מעידה לחברתה לא מת אצטריכא ליה סד"א הא מיית והא דקאמרה לא מת לקלקולא לצרה היא דקמיכוונה ותמות *נפשה עם פלשתים קאמרה קמשמע לן: אחת אומרת מת כו' · וליפלוג רבי מאיר ברישא אמר רבי אלעזר במחלוקת שנויה ור' יהודה ורבי שמעון היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי מאיר בהא אפילו רבי מאיר מודה דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא תנן עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא בשלמא לר' אלעזר סתמא כר' מאיר אלא לר' יוחנן קשיא קשיא: **מתני'** *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובא' ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובת' וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון רבי עקיבא אומר אין זו דרך *מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה מלאכול בתרומה *אמרה מת לי בעלי ואחר כך מת חמי תנשא ותטול כתובה וחמותה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר אין זו דרך מוציא מידי עבירה עד שתהא אסור' לינשא ואסור' מלאכול בתרומה: **גמ'** וצריכא דאי אתמר הך קמייתא בהא קא"ר טרפון משום דצערא דגופא אבל חמותה דצערא מילי דעלמא אימא מודי ליה לרבי עקיבא ואי אתמר בהא בהא קאמר רבי עקיבא אבל בהך אימא מוד' ליה לר' טרפון צריכא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון אמר אביי אף אנן נמי תנינא *ניתן לי בן במדינת הים מת בני ואחר כך בעלי נאמנת בעלי ואחר כך בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת לדבריה הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין שמע מינה:

מתני'

תורה אור

שופטים טז

אשה אמרה מת ואשה אמרה לא מת הרי זו לא תינשא · הואיל ובאת שנייה קודם שיתירוה על פי ראשונה ואפי' שנייה זו צרתה אוסרתה ובגמרא מוקמינא לה להאי סתמא כר' מאיר דאמר צרתה נמי מכחש' לה: **גמ'** לא מת אצטריכא ליה · דאע"ג דאי שתקה פשיטא לן דלא תנשא בעדות חברתה אצטריך לאשמועי' היכא דמכחשה לה נמי לא תנשא דמהו דתימא כיון דאתיא ומערער' גלי' דעת' דלצעורה לצרה קאתי' ולעגני' שלא תנשא ותמות נפשה עם פלשתים קבלה הלכך אפי' היא תשתרי קמשמע לן: במחלוק' שנויה · במחלוקת אחרונה אף ראשונה' שנויה דלא תימ' סתמ' דברי הכל היא אלא רבי יהודה ורבי שמעון היא דאמרי צרה לא מכחשה: לא מת לאו הכחשה היא · דרבנן הימנוה לקמא: ואשה אומר' לא מת · אפילו צרתה במשמע: **מתני'** היתה · צרתה בת ישראל לכהן: תאכל בתרומה · בחזקת שבעלה קיים ואינה חושש' לעדות צרתה הואיל ואינה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה: וחמותה אסור' · שאין כלה מעידה לחמותה ואף ע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דפקע לה כל כלות והויא נכרית אפי' הכי לא מהימנא כדאמר לעיל (דף קיז:) הא לאו בעלי מיית ולא חמוה מיית כו': היתה · חמותה בת ישראל לכהן כו': **גמ'** צערא דגופה · תשמי' מונע לה מבעלה הא ודאי משקרא כדי לקלקלה שתנשא ואפי' שהיא נשאת תמות נפשה עם פלשתים: מודי ליה לרבי עקיבא · דלא מחזקינן לה בשקרנו' כולי האי והאי דלהשיאה לא מהימנ' אבל לחומרא לענין תרומה תיחוש: ניתן לי בן · אשה שהלכה עם בעלה למדינת הים ובשובה מכאן לא היה לה בן ועומדת בחזקת ייבום ובאת ואמרה ניתן לי בן במדינת הים ומת בני ואח"כ מת בעלי דלא מפקה נפשה מחזק' קמייתא שעדיין היא צריכה לייבם נאמנ' ומותרת להתייבם: אינה נאמנ' · להפס' לשוק בלא חליצה דכי הימנוה רבנן לאשה אבעלה הימנוה דדייק' ומינסבא אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנוה דזימנין דסני' לי': וחיישינן לדבריה · דאפקה נפשה מחזקה ואם בא יבם ליבמה לא שבקינן לה וחולצת: לדבריה · מיעוטא משמע:

מתני'

הכא פשיטא ויש לומר דניחא ליה לאקשויי מסיפא כיון דקשיא לה אליבא דמי דרים' דהתם כיון דעד א' נאמן מן התורה הוי כתרי ותרי ואי מכחשי אהדדי לא הית' שותה אבל הכא תקנתא דרבנן היא:

ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו · דודאי אחת מהם שקרנית ואולי שתיה' אומרות שקר כי לא ידעו אמתת הדברים ואיכא מאן דאמר בגמר' דר' מאיר פליג ברישא ואיכ' נמי הכחשה ולא תנשא והא דלא נקט פלוגתייהו ברישא משום דהוה אמינא דבסיפא מודה:

הואיל וזו וזו מודו' שאין קיים · אבל המכחשת ואומרת קיים אותה לא תנשא דרישא מתוקמ' כוותייהו:

טעמא דאמרה לא מת הא אישתי' כו' · ואם תאמר מאי דייק והא לא מת אצטריך ליה לאשמועי' שאע"פ שמכחשה צרתה תנשא וליכא למימר דהא פשיטא כיון שאין צרה מעידה לחברתה דהא אצטריך טובא דפליג ר' מאיר עלה ולרבי יוחנן נמי אשמעינן דרבי מאיר מודה בהא ואר"י דדייק מדקאמר זאת שאומר' לא מת לא תנשא דלא הוי ליה למיתני אלא אחת אומר' מת ואחת אומרת לא מת תנשא ואנא ידענא דהאומרת מת קאי דהאי דלא מת שויתה לנפשה חתיכא דאיסור':

סד"א הא מימת מיית · יש לנו לומר שמת יותר ממה שהיתה שותקת דאי שתקה ודאי בעיא לקלקולה אבל כשאומרת לא מת מחמת שנאה אומרת כן שהיא רוצה שתתעגן דאי לא ידעה דמית היתה שותק' לקלקלה ואם תאמר מכל מקום היכי סלק' דעתא למישריי' כיון דשויתא לנפשה חתיכה דאיסורא וי"ל דאפילו מודה ונתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנ' ולא דמיא *לאשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דנאמנת כשנתנה אמתל' לדבריה:

דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא · נראה לרבינו יואל דה"ק דכל לא מת אפילו בבת אחת ובצרות דוקא לא הויא הכחשה דהימנוה רבנן וצרתה שאומרת שוב לא מת אין להאמינה אבל בעד ועד בבת אחת אמר במתני' בסיפ' לא תנשא ואמרינן לעיל עד אומר מת והתירוה לינשא הא לא התירוה לינשא אלא באו שניהם בבת אחת לא תנשא ועל כן יש לפרש דבצרות דוק' איירי וטעמ' דלא מת דלא הוי הכחשה שמכחשת' צרתה ואין לנו להאמינ' ולכך תנשא האחרת אבל זו אומרת מת וזו אומרת נהרג הוי' ודאי הכחשה כיון דשתיהם באות להתיר עצמן ואין מכוונות דבריהם לאמרי בדלמי ואין יודעות אמתת הדברים והשתא דייק שפיר מסיפא דקתני אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא ואפי' צרות משמע כדפירש בקונטרס דאי לאו הכי מה משמיענו היינו עד ועד דעלמ' וקאמר בשלמא לר' אלעזר סתמא כר' מאיר ופליגא ארים' דאמר תנש' אפי' בבת אחת אלא לר' יוחנן קשה כו' אבל אם היינו מפרשי' דר' יוחנן איירי דכל לא מת היינו בזה אחר זה א"כ מאי מקשה מסיפ' לר' יוחנן וגם לכולי עלמ' יש להעמידה לר' אלעזר דאיירי בבת אחת אלא שמע מינה דכולה שמעת' איירי בבת אחת ודוק' בצרה דכל לא מת בעדות אשה לאו דוק' אלא בצרה כדפי':

אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת · הא אמרי' דאשה אחת מכחשה את העד היכא שבאין יחד ואם אמת הוא כן הוה ליה למיתני הכי בריית' הכי: דהוה לי' רבות' טפי ובירושלמי מלא ר' יהודה דאין הכי נמי ומייתי

אלא לר' יוחנן קשי' · דאשה אומרת אפי' בצרתה משמע וא"ת מנלן דלמ' בנשים בעלמ' איירי דהכי תנן בפרק מי שקינ' (ד' לא:) עד אחד אומר נטמאה ועד אחד אומר לא נטמאה אשה אומרת נטמאת כו' והתם לא קאי אצרות ואפי' הכי קתני אשה וי"ל דהתם ליכא למיטעי דבצרות איירי:

בת ישראל לכהן תאכל בתרומה · מספקא לר"י אי דוקא בתרומה דרבנן אי נמי בתרומה דאורייתא דאוקמ' אחזקה דדייקא ומינסבא ועל צרתה אין להאמינה ואוקמה אחזקת אשת איש מידי דהוה אשני שבילין מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא ממ"נ ובכי האי גוונא לא ילפי' מסוטה כדמשמע בריש מס' נדה (ד' ג ושם) ובמסכת חולין (ד' ט ושם):

אף אנן נמי תנינ' · הא דלא מייתי רישא דהאשה שהלכה היא ובעלה שמא משום דסיפא מיירי בהתר יבמה לשוק במלתיה דר' טרפון דייק מניה:

לדבריה הוא דחוששין · תימה לר"י דהיכי מייתי סייעתא לר"ט מהך דקתני לדבריה חוששין ולא לדברי צרתה דלמא הכא ר"ע מודה כיון שאם לא ניחוש לדברי צרה ליכא עבירה כלל אבל בדר"ע אלו לא ניחוש לדברי צרה ואכלה בתרומה איכא עבירה בודאי ואר"י דלא דייק אלא מייתור וחוששין לדבריה:

אמר

עין משפט
נר מצוה

לה
א מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' מה

לו
ב מיי' פ"ט מה' תרומות הל' ד

[נ"ל מוציאתה]

[כתובות קב:]

גי' הב"ח אית דאמרי

[פסחים יוד: וכתובות נו:]

נ"ל נפשו

[לקמן קד:]

[לקמן ע"ב]

עין משפט
נר מצוה

לז
א מיי' פ"ט מה' איסות טוש"ע אה"ע סי' מט סעי' א

לח
ב מיי' פ"ד מה' גזילה ואבידה סמ"ג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסה סעי' א

לט
ג מיי' פ"ב מה' איסות טוש"ע אה"ע סי' מט סעי' א

מ
ד מיי' פ"ב מה' מכירה סמ"ג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכב סעי' ב

מא
ה מיי' פ"ג מה' יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יא

מב
ו שם סעי' יב

מג
ז מיי' שם סמג עשין מא טוש"ע אה"ע סי' קנח סעי' ב

מד
ח ט שם סעי' א

מה
י מיי' פ"ד מה' זכיי' ופ"ה ופ"ו מה' עבדים סמ"ג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ה

הגהה רבה ד' לד ·

מו
כ מיי' פ"ט מה' גירושי' סמ"ג עשין מ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעי' י וסי' קנ סעי' ה בהג"ה

מז
ל טוש"ע אה"ע סי' קנ סעי' ה

"גי' הב"ח לוותא דגופא ס"א

°[כתובו' עה ·] [גיר' הערוך בערך נפתי דנפתא וע"ש אריכות בסוגי' דהכא וכן אית' בכתובות]

מתני' אקידש אחת מחמש נשים ואין יודע איזו קידש כל אחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר אין זו דרך מוציא מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת *גזל אחד מחמשה ואין יודע מאיזה גזל כל אחד אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר באין זו דרך מוציא מידי עבירה *עד שישלם לכל אחד ואחד : **גמ'** קידש קתני בעל לא קתני גזל קתני לקח לא קתני מני מתני' לא תנא קמא ולא רבי שמעון בן אלעזר דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר *לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שקדש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק על מה נחלקו על שבעל רבי טרפון אומר מניח כתובה ביניהן ומסתלק רבי עקיבא אומר געד שישלם לכל אחת ואחת לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שלקח מקח מחמשה בני אדם ואין יודע מאיזה מהן לקח דשמניח דמי מקח ביניהן ומסתלק לא נחלקו אלא שגזל מחמשה שאמר ר' טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזילה לכל א' וא' מדקאמר ר' שמעון בן אלעזר בקידש ולקח לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי מני אי תנא קמא ליתני קידש ולקח אי ר' שמעון בן אלעזר ליתני בעל וגזל לעולם רבי שמעון בן אלעזר ומאי קידש קידש בביאה תנא קידש להודיעך כחו דרבי עקיבא דאף על גב דאיסורא דרבנן עבד קנים תנא גזל להודיעך כחו דר' טרפון דאף על גב דאיסורא דאורייתא עבד לא קנים . **מתני'** ההאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובנה עמהם ובאת ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני נאמנת מת בני ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה והולצת ולא מתייבמת *ניתן לי בן במדינת הים ואמרה מת בני ואחר כך מת בעלי נאמנת מת בעלי ואחר כך מת בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה והולצת ולא מתייבמת זניתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי יבמי ואחר כך בעלי נאמנת חהלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך יבמי יבמי ואחר כך בעלי אינה נאמנת טשאין האשה *נאמנת לומר מת יבמי שתנשא ולא מתה אחותה שתכנס לביתו ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם אשתו ולא מתה אשתו שישא אחותה : **גמ'** בעא מניה רבא מרב נחמן המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה י*זכין לאדם שלא בפניו או דלמא כיון דזימנין דרחמא ליה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אמר ליה תנינא כוחוששין לדבריה והולצת ולא מתייבמת אמר ליה רבינא לרבא המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו כיון דאית ליה קטטה בהדיה זכות הוא לה או דלמא "ניחא דגופה עדיף לה תא שמע לדאמר ריש לקיש טב למיתב טן דו *מלמיתב ארמלו °אביי אמר דשומשמנא גברא כורסיה בי חרת' רמו לה רב פפא אמר *דנפצא גברא תיקרי בסיפי בבא ותיתיב רב אשי אומר דקולס' גברא לא בעיא טלפחי לקידרא תנא וכולן מזנות ותולות בבעליהן :

הדרן עלך האשה שלום

מתני' נותן גט לכל אחת · אם אינו חפץ ליסא את כולן : **גמ'** קידש קתני · דאיכא למימר התם הוא דקאמר ר' טרפון למניחה ביניהם דלא עשה מעשה אבל בעל לא קתני דליפלוג ר' טרפון דכיון דעשה בה מעשה וגינה אותה בקידושי ביאה צריך להוציא עצמו מידי עבירה וליתן לכולן : **גזל קתני** · דהואיל ואיסורא עבד קנים ליה ר"ע אבל לקח מקח מחמשה ואין יודע אי זהו לא קתני דלקנסיה ר"ע : **מכלל דת"ק פליג** עליה ואמר בקידש ולקח פליגי דליכא איסור כולי האי אבל בבעל וגזל אפי' ר' טרפון מודה : **ומאי קידש** קידש בביאה · דגינה אותה ואפילו הכי פטר רבי טרפון ולא תימא ליתני גזל ולא איבעי קידש דתרווייהו אצטריך תנא קדש בביאה להודיעך כוחו דר' עקיבא דאיסורא דרבנן הוא קעביד דרב *מנגיד אמאן דמקדש בביאה ואין כאן איסורא דאורייתא אפילו הכי קנים : **מתני' מת** בעלי ואח"כ מת בני · והריני מותרת לשוק נאמנת שהרי *בחזקת לשוק יוצאה והפה שאסר הוא הפה שהתיר : **אינה נאמנת** · להתייבם לו וחוששין לדבריה דאפקא נפשה מחזקה ולא מיסתריא בלא חליצה דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא מעלמא : **ניתן לי בן** · והיא הלכה בלא בן ובחזקת עתידה לייבם: **ניתן לי יבם** · *שהלכה חמותי במדינת הים והיא הלכה בחזקת שאין לה יבם: **מת בעלי ואח"כ מת יבמי כו'** · דתרווייהו קשריא נפשה לשוק נאמנת ומותרת לשוק בחזקתה הראשונה דהפה שאסר הוא הפה שהתי' : **גמ' המזכה גט לאשתו** · שעשה שליח לקבלה וזיכה *לה על ידי שליח שתתגרש מעכשיו : **במקום יבם** · שיש לו אח ונתכוין לפוטרה הימנו דשלא במקום יבם והוא בא לגרשה פשיטא לן דלא מיגרשא עד *שתגיע לידה דאין חבין לאדם שלא בפניו אלא הכא מי אמרי' זכות הוא לה כו' : **וחוששין לדבריה** מדקתני בתרוייהו חוששין ביוצאה בחזקת [התר] לשוק ובא' והחזיקה עצמה ליבם וקתני חוששין ולא אמרינן אוקמא אחזקה ותנשא דהא ודאי משקרא ומשום דרחמא ליה קאמרה אלמא לא מחזקינן לה באהבה ומדקתני נמי בחזקת יוצאה ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק כגון ניתן לי בן ומת בעלי ואח"כ בני וקתני חוששין ולא תתייבם ולא אמרי' ודאי משקרא ומשום דסני' ליה קאמר' אלמ' זימנין דלא סניא ליה אלמא מספקא לן וגבי מזכה גט נמי מספקא לן אי רחמ' ליה וחוב הוא לה אי סניא ליה וזכות הוא לה ותחלוץ ולא תתייבם : **טן דו** · גופים שנים כל דהו בעל : **דשומשמנא** *גברא · גוץ כנמלה : **כורסיא בי חרתא רמיא** · מחזקת עצמה כנשואה ונותנת כסאה אצל חשובות חורות הארץ : **דנפצא** · אומנתו מאושה מנפץ צמר: **דקולסא** גברא · שמן פסול משפחה : **טלפחי** · עדשים שהיא מאכל קל ואין חסרון כיס כל כך אינו שואלת ממנו אך יקרא שמו עליה :

הדרן ע לך האשה שלום

אמר ליה תנינא וחוששין לדבריה · וא"ת האי דאינה מתייבמת משום דשוית' לנפשה חתיכה דאיסורא ויש לומר דדייק מדקתני חולצת דמשמ' שכן הדין מדלא קאמר מבקשים לחלוץ אי נמי משמע דחולצת אפילו נתנה אמתלא לדבריה :

דקולסא · מוכר קלסי כרוב :

עין משפט
נר מצוה

א
א מיי' פ"ג מה' איסות סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יג

ב
ב מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ט

[צ"ל כרבה]

[ע' תוס' בכורות ח : ד"ה בריסא]

*האשה אשהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתיבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה *בהיה לה חמות אינה חוששת יצתה מליאה חוששת רבי יהושע אומר אינה חוששת : **גמ'** מאי היא צרתה הא קמ"ל להא צרה הוא דחיישינן אבל לצרה אחריתי לא חיישינן : לא תנשא ולא תתיבם וכו' · בשלמא יבומי לא דדלמא מיעברא וקפגעה באשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי כלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות לימא ר"מ היא *דחייש למיעוטא אפי' תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא *רובא דאיתיה קמן כגון תשע חנויות וסנהדרי אבל רובא דליתיה קמן לא אזלי רבנן בתר רובא והרי קטן וקטנה דרובא דליתא קמן היא ואזלי רבנן בתר רובא דתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי רבי מאיר אמרו לו לרבי מאיר יפה אמרת שאין חולצין איש כתב בפרשה *ומקשינן אשה לאיש אלא מה טעם אין מיבמין אמר להם קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעים בערוה ורבנן סברי זיל בתר רוב דקטנים ורוב קטנים לאו סריסי נינהו זיל בתר רוב קטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אלא מחוורתא מתניתין רבי מאיר היא במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא *היתה לה חמות אינה חוששת אמאי הלך אחר רוב נשים מתעברות ויולדו' מיעוט מפילות וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוט' דמפילות למחצ' נקבות והוו ליה זכרים מיעוטא וליחוש דלמא כיון דאיחזקה לשוק לא חייש רישא דאיחזק לייבום תייבם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה רישא דאיסור כרת חששו סיפא דאיסור לאו לא חששו אמר רבא מכדי הא דאורייתא והא *דאורייתא מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו אלא אמר רבא רישא

האשה שהלך בעלה כו' לא תנשא · הואיל ובלא בנים יצא בעלה : **ולא תתייבם** · שמא ילדה צרתה ובגמרא פריך אמאי לא תנשא תחלוץ ותנשא ממה נפשך : **היא צרתה** · מפרש בגמרא : **היתה לה חמות** · במדינת הים וכשיצאה לא היה לה בן ואין יבם לזו אינה חוששת שמא ניתן לה יבם אף על גב דחיישינן לעיל שמא ילדה צרה התם הוא דכל מה דילדה צרה בין זכר בין נקיב' מפיק לה להא מיבם אבל חמות דאי נמי ילדה לא זקיק לה לכך אא"כ ילדה זכר וכולי האי לא חיישינן שמא ילדה וזכר היה: **יצתה מליאה** · יצתה חמותה מעוברת : **חוששת** · שמא זכר היה: **אינה חוששת** · דאיכא למימר שמא הפילה וא"ת לא הפילה שמא נקבה היתה : **גמ' לצרה אחריתא** · אם באו עדים שאין צרתה מעוברת אינה חוששת שמא אשה אחרת נשא ומותרת ליבם : **רבי מאיר חייש למיעוט** · בפרק הכל שוחטין (ד' ו ·) גבי כותים שגזר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה : **תשע חנויות** · דתניא (חולין דף צה ·) ובנמצא הלך אחר הרוב דכיון דתשע חנויות לפנינו הן והאי רואין שרובן מוכרות בשר שחוטה : **וסנהדרי** · י"ב מזכין וי"א מחייבין דקיימ' לן דזכאי (סנהדרין ד' מ ·) דהואיל ורוב מזכין וקמן ניכהו : **דליתא קמן** · כגון הכא דניזיל בתר רוב נשים שבעולם : **אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת** · אמאי נהי נמי דזכרים מיעוט' כדמפר' והזיל מיהו הלך אחר רוב נשים וכיון דרוב נשים מתעברות ליכא למימר בזכרים מיעוט' למיעוט' אלא הך מיעוטא דרוב נשים מתעברו' ויולדות ומיעוט כו' : ה"ג והוו להו זכרים מיעוטא וליחוש : **דאיסור כרת חששו** · שמא נתעברה צרתה : **לא חששו** · שמא נתעברה חמותה ואוקמ' אחזקה : **מה לי איסור לאו** · מי לא בעינן למיחש לספק איסור לאו כי היכי דחיישינן לספק איסור כרת הא מידי דספיקא לאו הרחק' דרבנן היא בדבר המות' דנימ' לכרת עביד הרחק' ללאו לא עביד הרחקה בדבר המותר דהכא שמא איסורא דאוריית' ממש קעביד : רישא

רישא דאיחזקה לייבום תתייבם · דס"ד השתא כמו דהוזקה לשוק מהני בהדי רוב ה"נ מהני חזקה לייבום בהדי מיעוט דמפילות ותתייבם: וחזקה

האשה יצתה מלאה חוששת · אע"ג דאיכא חזקה דמסייע לרובא דנקבות ומפילות חוששת דאיתרע ליה חזקה שיצתה מלא': **אבל** לצרה אחריתי לא חיישינן · מהיתור לשון דהיא צרתה דייק דהיא צרתה משמע ליה שהצרה עצמה מעוברת ולא משמע צרה אחרת אם נשאת :

אמאי הלך אחר רוב נשים כו' · וא"ת דתנן לעיל באידך פרקין (ד' קיח :) ניתן לי בן במדינת הים מת בעלי ואח"כ מת בני למה אינה נאמנת במגו שהיתה יכולה לומ' עדיין בני קיים ומסייען ארוב נשים שמתעברות ויולדות וי"ל דמיירי כגון שיש שני עדים שאומרים שבניהם מתו להשת' אינה יכולה לומר עדיין בני קיים :

רבי מאיר היא · וא"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכי אזלי רבנן בתר רובא היינו בדלא תלי במעשה אבל דתלי במעשה לא אזלינן בתר רובא דהא"נ מתני בפ"ג דבכורו' (ד' כ · ושם) וי"ל דהכא *כרבה דלית ליה ההוא שנויא א"נ אין חשוב תלי במעשה אלא ממילא הוא בא שאדם נזקק לאשתו :

כגון ט' חנויות וסנהדרין כו' · תימה היכי פליג רבי מאיר והכתיב אחרי רבים להטות ועוד היכא אשכחן דפליגי רבי מאיר ורבנן בט' חנויות הא לא אשכחן דפליגי אלא בקטן וקטנה ושמא לאו דוקא נקט ט' חנויות וסנהדרין אלא כגון מיעוטא דפליגי בחולין (ד' יא) ובעכו"ם * (ד' מ :) :

מחוורתא מתני' ר' מאיר היא דחיים למיעוטא · מיהו אכן לא קי"ל כר' מאיר אף ע"ג דאתי סתמא דמתני' כר' מאיר בהא דחיים למיעוט' [אפ"ה] לא קיימא לנכוותיה מדאמר בפ"ק דחולין (ד' יא : ושם) ור' מאיר היכי אכיל בישרא משמע דאכן ספיר אכלינן וקשה דבפרק הלוקח בהמה (ד' כד ושם) פסיק ר' יוחנן כרשב"ג דאמר בלוקח בהמה מניק' מן הנכרי דפטורה מן הבכורה כשבכה כרוך אחריה משום דלא מרחמ' אא"כ ילדה אבל מטעמא חלב לא מיפטרא אע"ג דרוב בהמו' אין חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוט אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרת אוקי בהמה בחזקה שלא ילדה אדרבה העמד הולד בחזקת שאין קדוש בבכור' שהיה חולין במעי אמו ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אא"כ ילדה וכ"מ להיכא שראוהו שהיה לה חלב קודם לידה דההיא לא מפטרא מטעם חלב והספר דרשב"ג סבר חלב פוטר והשתא אתי שפיר למסכת' רבן שמעון בן גמליאל דלא חיים למיעוטא ברים פרק כל הצלמים (ד' מ : ושם) דלא גזר שאר מקומותאטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר התם וקאמר נמי רשב"ג כל מצות שהחזיקו בם כותים כו' אלמא לא חיים למיעוט ורבי יוחנן נמי אכיל משחיטת כותים ומיהו מכותים אין להביא ראיה דמשום דאחל רשע אין להחזיק כולם רשעים אבל בפ' י' יוחסין (ד' פ · ושם) גבי שני דברים אין בהן דעת ליסאל ועשאום כו' משמע דסבר רבי יוחנן נמי כרבנן דרבי מאיר והא דאמר ר' יוחנן בס"פ אין מעמידין (ד' לט :) למעוטי מוריים וגבינות בית אונייקי וסתמא כרבי מאיר התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת ברים כל הצלמים (ד' מ :) והא דארשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי אפי' נפל מן הגג או אכלו ארי בפ' רבי אליעזר דמילה (ד' קלו · ושם) וקי"ל התם כוותיה אע"ג דרוב אינם נפלים וכן תוך ח' ימים בבהמה אסר התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום שלא יבא להקל בערוה והצריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב להתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל התם דקיימא לן הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא אי נמי אסרו בבהמה בבריא שמא יבא להתיר בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת ואם תאמר ולרבי מאיר דחיים למיעוט היכי משכחת לה דמאי כיון דאיכא מיעוט עם הארץ שאין מעשרין ועוד דאיכא חזקה דטבל ומיהו אי לא חיים רבי מאיר למיעוט מן התורה אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה אלא מדרבנן הוה אתי שפיר ויש לומר דלא חיישינן כהאי גוונא למיעוט דאם הוא האחוק כל ישראל מי הוחזקו אע"ג דגבי כותים גזר ר' מאיר על כולם משום מיעוט שנתקלקלו כדאמר בפ"ק דחולין (ד' ו :) שאני כותים דאומה אחת הן ואין נזהרין במצות כישראל :

רישא חזקה לייבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיף בי רובא ואיתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא לא תנשא ולא תתייבם סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק והוי ליה זכרים מיעוט' דמיעוט' *ומיעוט' דמיעוט' לא חייש ר' מאיר: לא תנשא ולא תתייבם וכו' · ולעולם אמר זעירי לעצמה שלשה חדשים לחברתה תשעה וחולצת ממה נפשך ר' חנינא אמר לעצמה שלשה לחברתה לעולם ותחלוץ ממה נפשך *אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין אמרי תרווייהו גזירה *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכ' כרוז לכהונה וליצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי קשרו חלוצ' לכהן תנן *ניתן לי בן במדינת הים ואמרה מת בני ואחר כך בעלי נאמנת מת בעלי ואחר כך בני אינה נאמנת וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת וליחוש דלמא אתו עדים ואמרי כדקאמרה ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה אמר רב פפא בגרושה רב חייא בריה דרב הונא אמר באמרה אני והו' נחבאנו במערה : **מתני'** שתי יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו לזו עדים ולזו אין עדים את שיש לה עדים אסורה ואת שאין לה עדים מותרת לזו בנים ולזו אין בנים את שיש לה בנים מותרת ואת שאין לה בנים אסורה נתייבמו ומתו היבמין אסורות להנשא ר' אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם : **גמ'** תנא לזו עדים ובנים ולזו לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות נתייבמו ומתו היבמין אסורין להנשא ר' אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם בעי רבא מאי טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר צרה מעידה לחברתה או דלמא משום דהיא לא מקלקלא נפשה למאי נפקא מנה

לאנסובי

רישא חזקה · מייתי לה לייבום ורובא מייתי לה להתר שוק דרוב נשים מתעברות ויולדות והרי ילדה צרתה ונפטרה גם היא וחזקה לא עדיף כי רובא דניזיל אבתרה הלכך לא תתיבם ולשוק נמי לא כרבי מאיר דחייש למיעוט : **סיפא חזקה לשוק** · שהרי בלא יבם היתה תחלה כשיצתה ורובא לשוקא דאי נמי נתעברה חמותה שמא נקבה היתה או נפל דרוב עוברים נפלים ונקבות כדאמרינן לעיל דמחצה דולדי קיימי נקבות הוו ומיעוט עוברים נפלים הוי זכרים דקיימא מיעוט' לגבי ולדות והכא נמי איכא חזקה לרוב דמרע נמי לחששא דמיעוט' דזכרים הוו להו מיעוט' דמיעוט' : **ולעולם** · בתמיהה תהלוך ממה נפשך ותנשא לשוק : **לעצמה שלשה** · בשביל עצמה תמתין ג' חדשים דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים ואפי' בעלה מת במדינת הים דליכא למיחש שמא מעוברת היא דהא זקנה ואיילונית נמי צריכות להמתין ג' חדשים כדאמרי' בהחולץ (ד' מב) הלכה כולן צריכות להמתין : **לחברתה תשעה** · בשביל חברתה שמא מעוברת היא צרתה צריכה להמתין ט' חדשים שאפי' חלצה לא תנשא בתוך תשעה שמא חברתה מעוברת היא והולד של קיימא ואין חליצה פוטרת לזו אלא ולד · פוטר והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם : **לחברתה לעולם** · בשביל חברתה צריכה להמתין לעולם עד שתדע אם יש לה ולד אם לאו : **ותחלוץ** · לאחר ט' ממה נפשך ותנשא אם ילדה צרתה הרי נפטרה בולד ואם לאו הרי חליצתה פוטרתה : **מצריכה כרוז** · להכריז שלא היתה חלוצה ומותרת לכהונה : **מת בני** ואח"כ מת בעלי · והריני זקוקה ליבם כבתחלה : **נאמנת** · במה שאמרה מת בני ראשון ואח"כ בעלי ולא חיישינן דלמא משום דרחמא ליבם קאמרה מאי טעמ' הואיל ובחזקת ייבום היתה עומדת ופיה אסר עצמה על היבם כשאמרה ניתן לי בן והוא הפה יכול להתיר עצמה ליבם ולומר מת בני ראשון : **אינה נאמנת** · להנשא לשוק הואיל ובחזקת ייבום יצתה וחיישי' דלמא משום דסניא ליה קאמרה ניתן לי בן וחוששין לדבריה שמא אמת הן ואסורה ליבם וחולצת : **כדקאמרת** · דלא היתה זקוקה לו ואין חליצתה כלום ומותרת לכהונה : **בגרושה** · שהיתה גרושה כבר מאיש אחר שפסלה לכהונה עולמית : **אני ובני ובעלי נחבאנו במערה** · ואין איש עמנו לבא ולהעיד הלכך ליכא למיחש דלמא אתי סהדי : **מתני' שתי יבמות** · נשי שני אחים : **זו אסורה** · לשוק מפני בעלה של זו שהוא יבמה דשמא חי הוא וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומרת מת איכה נאמנת איבמתה שתנשא על פיה שאין יבמה מעידה על חברתה שהיא אחת מחמש נשים שאין נאמנות להעידה : **לזו עדים** · שמת בעלה : **זו שיש לה עדים אסורה** · ליכנס מפני יבמה דשמא חי הוא לעדים מאי אהנו לה הא היא נמי מהימנא לומר מת בעלי : **וזו שאין לה עדים מותרת** · לשוק דהא אמרה שהוא מת ובשביל יבמה נמי לא חיישי' שהרי יש עדים שמת : **לזו בנים ולזו אין בנים** · ואין עדים לא לזו ולא לזו את שיש לה בנים מותרת כו' : **נתייבמו** · שהיה להם כאן שני יבמין ונתייבמו שהאשה שאמרה מת בעלי תתייבם לענין ייבום לא הוצרכה זאת לעדותה של זו ואריבא קאי שאין להם לא עדים ולא בנים : **ומתו היבמין אסורות להנשא** · לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדיין הם חיים ואע"פ שנשאו שתיהן ליבמין בחזקת שמתו בעליהם אלא עצמן נאמנות אבל עכשיו כשיצאו לשוק נמצא עדות' של זו מועיל לזו ואין יבמות מעידות זו על זו לצד התר : **הואיל והותרו ליבמין** · בחזקת שמתו בעליהם תו לא מיתסרן לכיתוש לשמא חיין הם : **גמ' שתיהן מותרות** · שאין כאן זיקת ייבום זו מפני בניה וזו בעידי חברתה : **צרה מעידה לחברתה** · דהא שתי יבמות צרות ניהו ומפני כך צרות לא נפסלו מלהעיד זו לזו :

לאינסובי

וחזקה לא עדיף "מרובא · לא הוה צריך דלא עדיף דאפי' עדיף מרוב נשים מתעברות ויולדות מכל מקום יש לחוש דר' מאיר חייש למיעוט אלא האמת אומר דלא עדיף "מרוב":

סמוך מיעוט' לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא · וא"ת דבפרק בתרא דקדושין (דף פ·) ובפרק כיסוי הדם (דף פו· ושם) גבי תינוק שנמצא בצד העיסה אמרינן סמוך מיעוט' דאין מטפחין לחזקת טהרה ואיתרע ליה רובא ומטהרין לעיסה והכא קאמר דהוי פלגא ופלג' ומחמרינן ואומר רבי' חיים דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל והוי ספקו טהור ואפי' ברשות היחיד ולהכי איתרע ליה רובא :

סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק הוו להו זכרים מיעוט' דמיעוט' ולמיעוט' דמיעוט' לא חיישי' · הקשה ה"ר אלחנן א"כ היכי פריך מינה בפ"ג דבכורות (ד' כ: ושם) על ר' יהושע דחייש למיעוט' והכא לא חייש למיעוט' והא הכא איכא מיעוטא דמיעוט' ולהכי לא חייש ותירץ דיצתה מלאה איתרע ליה חזקה כיון שיש לה עובר במעיה ואפ"ה לא חייש ר' יהושע וחשיב ליה כמו מיעוט כיון דת"ק אסר ביציאתה מלאה ועוד הקשה דת"ק דרבי יהושע דאמר יצתה מלאה חוששת וחיישינן למיעוט אע"ג דליכא חזקה בהדיה ובריש' גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים בעי חזקה בהדי מיעוט ותירץ דודאי לא בעי חזקה בהדי מיעוט והא דנקט דבעינן בריש' חזקה בהדי מיעוט' לא בעינן הכי אלא שלא תהא חזקה מסייעתא לרוב דאז הוי המיעוט מיעוט דמיעוט וכ"ע גבי גבינת בית אונייקי *דאסר ליה ר"מ משום דרוב עגלים נשחטים לע"א של אותה העיר ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דר"מ חייש למיעוט ומאי קושי' כיון דרוב עגלים אין נשחטים וחזקה דחלב בחזקת התר א"כ איתרע ליה רובא כדאמר הכא:

את שיש לה עדים אסורה וכו' · תימה לר"י מאי קמ"ל ושמא אשמעינן דלא אסרינן הא אטו הא :

מאי טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר צרה מעידה לחברתה כו' · תימה לר"י אמאי לא פליג רבי אלעזר באידך פרקא (ד' קיז·) גבי הכל נאמנים להעיד חוץ מחמותה כו'· וקחשיב צרתה ויבמתה ואיר' אלעזר איירי לבתר דאינסב' צרה מכל מקום ליפלגו גבי ההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי תינשא וחמותה אסורה ור' אלעזר לא אסר כיון שנשאת הכלה ונר' לר"י דלא דמי דלעיל ודאי שהצרה או היבמה באה להעיד על חברתה אין לה להיות נאמנת אפי' לר' אלעזר אבל הכא כל אחת אינה מתכוונה להעיד על חברתה אלא על עצמה וממילא נאמנת על צרתה כיון שאין מתכוונת להעיד על חברתה:

אין

עין משפט
נר מצוה

הב"ח כי רובא

ג
מיי' פ"ג מה' יבום סמג עשין טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יג

ד
מיי' שם הל' ו

ה
ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' יב

ו
מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' קנח סעי' ה

ז
שם סעי' ו

מסור' הש"ס

[ע"ז לד:]

[לעיל לו·]

[לעיל מח:]

לעיל ד' קיח:

[ע"ז לד:]

תורה אור

לאנסובי לצרה מקמי דידה אי אמרת צרה מעידה לחברתה אף על גב דלא אינסיב מנסבינן לה לצרה אי אמרת משום דהיא לא מקלקלא נפשה אינסיב מנסבינן לה לצרה אי לא אינסיב לא מנסבינן לה מאי ת"ש ר"א אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם אי אמרת בשלמא דהיא לא מקלקלא נפשה היינו דכי אינסיב מנסבינן לה אלא אי אמרת משום דצרה מעידה לחברתה אף ע"ג דלא אינסיב נמי אלא שמע מינה טעמא דר"א משום דאינסיב הוא ולא מקלקלא נפשה ר"א לדבריהם קאמר להו לדידי צרה מעידה לחברתה ואע"ג דלא אינסיב מנסבינן לה אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דאינסיב מנסבינן לה משום דהיא לא מקלקלא נפשה ורבנן °תמות נפשי עם פלשתים הוא דקעבדה ת"ש *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה ר"א אומר הואיל והותרה היא הותרה נמי צרתה אימא הואיל והותרה ונשאת וליחוש דלמא בגיטא אתאי והאי דקאמרה הכי לקלקלא לצרה היא מיכוונה אי דאינסיב לישראל הכי נמי הכא במאי עסקינן דאינסיב לכהן : **מתני'** *אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו אין מעידין אלא עד שתצא נפשו ואפי' ראוהו מגוייד וצלוב והחיה אוכלת בו אין מעידין אלא עד ג' ימים ר' יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקום ולא כל השעות שוין : **גמ'** ת"ר *פדחת ולא פרצוף פנים פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם אמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קרא °הכרת פניהם ענתה בם *אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי אייתי קירא דבק בבלייתא דבק באפותיה חלף קמייהו ולא *בשקרוהו : אע"פ שיש סימנין וכו' · למימרא דסימנין לאו דאורייתא ורמינהי *מצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת או שנמצא בין כליו אפי' לזמן מרובה כשר אמר אביי לא קשיא הא ר"א בן מהבאי הא רבנן דתניא *אין מעידין על השומא ר"א בן מהבאי אומר מעידין מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס סימנין דאורייתא ומר סבר סימנין דרבנן אמר רבא דכ"ע סימנין דאורייתא הכא בשומא מצויה בבן גילו קמיפלגי מר סבר שומא מצויה בבן גילו ומר סבר אינה מצויה בבן גילו ואיכא דאמרי הכא בשומא העשויה להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי מר סבר עשויה להשתנות לאחר מיתה ומר סבר אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה ואיכא דאמרי אמר רבא דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא

סימן

שופטים טז

ישעיה ג

לאינסובי לצרה בעלמא מקמי דידה · האשה שהלכה למדינת הים עם בעלה ובאה ואמרה מת בעלי והיתה לה כאן צרה אם זו הנשא בעדותה של זו קודם שתנשא היא : **הואיל והותרה היא** · אלמא משעת התר דידה שרינן צרתה ואף על גב דעדיין היא לא ניסת: **ליחוש דלמא בגיטא אתאי** · אי טעמא דר"א לאו משום דצרה מעידה לחברתה הוא אלא משום דלא מקלקלא נפשה ניחוש דלמא הא בגיט' אתאי והחביאה גיטה ואמר' מת בעלי וכדי שתנשא גם צרתה ואיהי לא מיקלקלא דבשלמא במתני' היכא דנתייבמו ליכא למימר הכי דאי נמי בגיט' אתאי איקלקלא שנשאת לאחי בעלה אבל לשוק ליחוש : **דאינסיב לכהן** · דאי אתי בעלה ומיבעי לה לאחויי גיטא מיפסלא אכהן ונפקא: **מתני' אין מעידים** · על האיש שמת אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל לא ראו הפרצוף או שניטל חוטמו אין מעידין עליו להשיא את אשתו שמא אין הוא : **ואפי' ראוהו מגוייד** · לשון גודו אילנא (דניאל ד') מנותח ומלא פצעים וחבורות חרב: **או צלוב** · על הגליבה או חיה דורסתו ואוכלת בו : **אין מעידין** · עד שיראו שתצא נפשו : **ואין מעידים אלא עד שלשה ימים** · אם ראוהו בתוך ג' ימים למיתתו מעידין עליו אבל אם לא ראוהו עד לאחר שלשה ימים חיישינן שמא נשתנו מראית פניו ואין זה שהם סבורים : **רבי יהודה בן בבא אומר לא כל האדם כו'** · יש לך אדם שממהר להנפח מאחר אדם כגון אדם שמן ויש לך מקום שחמה נוגעת בו יותר ואדמת ממהר להסריח ולהשתנות ויש לך שעה שהעולם חם והמת ממהר להסריח ובגמרא בעי לחומר' פליג או לקולא פליג : **גמ' פדחת** · מצח : **הכרת פניהם ענתה בם** · העידה בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פנים : **קירא** · שעוה : **דבק בבלייתא** · הדביקה במעט מטלית בלויה : **בליתא** · בגד בלוי : **באפותיה** · במצחו : **מצאו קשור** · המביא גט לאשה ואבד הימנו : **בין כליו** · בין כלי ביתו ומכיר את הכיס ואת הטבעת שהן שלו כשר ולא חיישי' דלמא האי כיס והאי טבעת דאיניש אחרינ' הוה והאי גט אחר הוא אלמא סמכי' אסימנא דאית ליה בכיס ובארנקי ואפי' למישרי איסור אשת איש דאוריי' אלמא סימנין דאורייתא: **שומא** · ורוא"ה: **סימנין דאורייתא** · אף השמלה בכלל היתה כו' בפרק ואלו מציאות [דף כז·] : **בן גילו** · שנולד בפרק אחד ובמזל אחד ור"א בן מהבאי סבר אין שומא מצוי' בבן גילו : **להשתנות** · ממראה : **סימנין דרבנן** · ולא דריש אף השמלה לסי' אלא לתובעין דהתם פלוגת' היא:

מובהק

אין מעידין אלא על פרצוף פנים כו' ואין מעידין אלא עד ג' ימים · פי' משום דמשם ואילך משתנה כו' ואר"ת דהיינו דוקא כשאין שם אלא הפרצוף אבל כל גופו שלם אפי' אין כאן פדחת וחוטם ניכר הוא היטב ע"י סימני הגוף ועוד דשמא דוק' בסימנין הוא דקאמר הכי אבל ע"י טביעת עין ניכר היטב ע"י סימני הגוף כיון שיש כל גופו ואפי' לאחר כמה ימים והיכא שאינו נחבל בפנים ודאי נראה דבר פשוט שיוכלו להכירו אפי' אחר כמה ימים כי אינו משתנה כל כך ודבר ידוע הוא שהוא ניכר אפי' אחר כמה ימים ואפי' הוא אמת דהיכא שנחבל בפרצוף אין מעידין עליו אלא בתוך ג' ימים כיון שנשאר גופו שלם וגם יכול להיות שהוא בתוך ג' ימים כגון היכא שאין ידוע מתי נהרג אין לתלותו אלא בתוך ג' ימים (*דוקא) ותשובת ר"ת כתובה בספר הישר :

הכרת פניהם ענתה בם · פירוש שצריך פדחת של פניהם להכי מייתי האי קרא דכתיב הכרת פניהם ענתה בם דמשמע שצריך הכרה לבד מן הפנים ועל פי' הקונ' קשי' דבפרק יש בכור (ד' מו: ושם) מייתי לה אברייתא דהכא ולא על המשנה דהתם והכא נמי משמע דאברייתא' להודה קאי דמייתי עובדא ודבק קירא באפותיה היינו על מצחו ובירוש' דהכא משמע דאחוטם קאי:

מצאו קשור בכיס ובארנקי כו' · וא"ת מאי קושיא דלמא הכא שאני דמכירו לגט או לכיס בטביעת עין דאפי' עם הארץ אית לי' טביעת עין כדאמר בגט פשוט (ד' קסח·) האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתת' לידבר עם הארץ בהדי' ויש לו להיות נאמן במגו שיכול לומר לא אבדתיו מעולם וי"ל כגון דאיכא עדים שאבדו דהשתא ליכא מגו א"כ במצאו אחר ומחזירו על ידי סימן זה שקשור בכיס ולהכי נקט כיס וארנקי:

שנמצא בין כליו · ואע"ג דרבים מצוים שם ואם נמצא בקרקע היה לחוש ליוסף בן שמעון אחר השתא שמצאו בין כליו אין לחוש שנתנו אחר שם אלא הוא :

אמר רבא דכולי עלמא סימנין דרבנן · וא"ת ברייתא דמצאו קשור בכיס כמאן תוקמה וי"ל דמעיקרא ס"ד דאדם אחר מצאו כדפריסית ולכך בעי למיפשט מינה דסימנין דאורייתא אבל השתא סבר דמיירי שמצאו בעצמו ומכיר הכיס בטביעת עין ונאמן במגו שיכול לומר לא אבדתיו אי נמי שיש עדי' שהארנקי וכיס וטבעת שלו וידוע שסא"כ להשיבי כיס וטבעת סימן מובהק :

כליו

עין משפט
נר מצוה

ח
א מיי' פ"ג מהל' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף כב

ט
ב שם סעיף כט

י
ג שם סעיף לא

יא
ד שם סעי' לו בגמ' של הב"ח תו"מ

יב
ה שם סעי' כד

יג
ו מיי' פ"ג מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד

יד
ז מיי' שם פי"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף יז

טו
ח מיי' פי"ג מהל' אבדה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעי' ד ה

[פי' כמו מבשקר לי' דעירובין יע"ב כלות' לא הכירוהו וע' תו' בכורות לו : ד"ה הזוי' וכו' וכתב הערוך בערך בשקר' ולבקר בהיכלו (תילים כז) תרגום ולבשקרא בהיכליה]

[ב"מ כז:]

[גיטין כז·]

[ב"מ ד' כז]
[גיטין כז]

סימן מובהק קא מיפלגי מר סבר סימן מובהק ומר סבר לאו סימן מובהק ולהך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא הא קתני אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו גופו דארוך וגוץ כליו דחיישינן לשאלה ואי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן לא שיולי אינשי אוכפא דמסקיב ליה לחמרא מצאו קשור בכים ובארנקי ובטבעת היכי מהדרינן טבעת חייש לזיופי כים וארנקי מנחשי אינשי ולא מושלי ואיב"א כליו בחיורי וסומקי : ואפי' ראוהו מגוייד וכו' · למימרא דמגוייד חיי ורמינהי אדם *אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' מגוייד ואפי' גוסס טמויי לא מטמא הא מיחייא לא חיי אמר אביי לא קשי' הא ר"ש בן אלעזר הא רבנן דתניא מעידין על המגוייד ואין מעידין על הצלוב ר"ש בן אלעזר אומר אף על המגוייד אין מעידין מפני שיכול לכוות ולחיות ומי מצית לאוקמי כר"ש בן אלעזר והא קתני סיפא *מעשה בעסיא כא' ששילשלוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא שאני *מיא דמרזו מכה והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא טייעא דשקיל ספסירא וגיידי' לגמליה ולא אפסיקתיה לנערותי' אמר אביי ההיא כחישא הויא רבא אמר בסכין מלובנת ודברי הכל : והחיה אוכלת וכו' · אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצאה אבל ממקום שנפשו יוצאה מעידין *ואמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין איני *והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות אלא מעתה יהא גולה על ידו אלמה תניא שחט שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה הא אתמר עלה א"ר הושעי' חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי שמא איהו קירב

מובהק היא · ואע"ג דסימנין דרבנן אסימן כי האי סמכינן *אפי' אאיסור דאורייתא : דארוך וגוץ לאו סימנין נינהו : כליו · בגדיו שמא לאחר השאילן ואותו אחר מת ורואהו אלו וסבורי' שזהו בעל הבגדים : חמור בסימני אוכף · דקיימא לן באלו מציאות (דף כז ·) דמהדרינן : לא שיולי אינשי · בעל החמור לא היה שואל אוכפו של זה לחברו : דמסקיב ליה · דאסי"ר בלע"ז : מצאו קשור בכים כו' · מאי איכא למימר ליחוש אע"פ שהוא מכיר את הכים יש לחוש שמא השאילו לאחר וקשר בו גט זה והחזירו לזה ושכח בו את הגט : לזיופא · שמא יעשה חותם וצורה כנגד טבעתו וילך ויראהו לאשתו ויטול הימנ' כל אשר ישאל: מנחשי אינשי · שלא יטול זה מזלו ואי קשי' הא קתני או שנמצא בין כליו הא אמרן דחייסי' לשאלה לא קשי' כליו דמתניתי' היינו בגדיו ודרך להשאיל מלבושי' וכליו דנימין היינו בין כלי תשמישי ביתו בתיבתו שאין דרך להשאילם : ואיבעית אימא כליו · דמתניתין דקתני בגופו ובכליו דלא סמכינן אסימנייהו : בסומקי וחיורי · דלא אמרי' הוי סימן במלבושיו אי שחורין היו או לבנים היו דאין זה סימן שהרבה יש שחורין ולבנים ואדומים : והא קתני סיפא · דמתניתין (לקמן דף קכא) : מן הארכובה ולמטה לא תנשא · דחיי ואי משום טביעה הואיל ומים שאין להם סוף חיישינן שמא יצא מן המים ועלה ברחוק פרס' או יותר ולא ראוהו וקתני מן הארכוב' ולמעל' תנשא אלמא מגוייד לא חיי: שאני מיא דמרזו מכה · מחזיקות ומגדלות כאב המכה וחברו מיטרא רזיא לאילני במס' תענית (ד' ג:): גיידיה לגמליה · לשון גודו אילנא (דניאל ד') : ולא אפסקיה לנערותיה · ולא הפסיק לגמור את קול נערותו שהיה נוער עד שמת : מלובנת · באש שמתוך המכוה מתרפא : וברח · הנשחט : יכתבו ויתנו · אלמא כחי מחזקינן : ומשני חי הוא · לפיכך גיטו גט וסופו למות הלכך מעידין : אלא מעתה · הואיל ודאי ימות יהא גולה השוחטו אם נפל סכין מידו עליו ושחטו אלמה תנ' אין גולה ואפי' מת שמא מחמת דבר אחר מת : על ידו · בשבילו : רוח בלבלתו · ומחמת הרוח מת הלכך לגבי גלות פטור ומיהו לענין אשתו מעידין עליו דודאי ימות :
קירב

כליו דחיישי' לשאלה · וכליו דמצא קשור דלא חיישי' לשאלה איכא למימר בכלים שאין דרכן להשאילם כמו שפי' ריב"ן דלא חיישי' לשאלה : **כליו** דחיישי' לשאלה · וא"ת מצא פירות בכלי דבפרק אלו מציאות (ד' כד·) משמע דהוי סימן ויחזיר ואמאי לא חיישינן לשאלה ויש לומר דלא חיישינן לשאלה אלא בדבר איסור אבל בממון לא חיישינן לשאלה וא"ת א"כ מאי פריך הכא והתם חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן ליחוש לשאל' והא בממון לא חיישי' לשאלה וי"ל דפשיט' ליה ודאי אפי' אי חיישינן לשאל' מן התורה אבל מדרבנן לא חייש' לשאלה לאחזיר אבדה אבל קשה היכי מפקינן מקרא דמהדרי חמור בסימני אוכף ניחוש לשאלה מן התור' מיהו למסקנ' אתי שפיר דלא חיישינן לשאלה אפי' באיסור :

איבעית אימא כליו בחיורי כו' · ולעולם לא חיישי' לשאלה וא"ת בפרק כל הגט (ד' כו · ושם) תנן מצאו בחפיסה או בדלוסקמ' אם מכירו כשר פי' אם מכיר הגט ולמה לי שיכיר הגט אפי' אינו מכירו נמי כיון דמכיר חפיסה ודלוסקמא די בכך דהא לא חיישי' לשאלה וי"ל דה"פ אם מכירו לחפיסה ודלוסקמא שהם שלו כשר ואע"ג דנקט לשון יחיד אין לחוש ואע"ג דחפיסה הוי לשון נקבה דמפ' התם דחפיס' היא אמת קטנה מכל מקום נקט לשון זכר משום דלוסקמ' דהוי לשון זכר כדתני בתוספת' עשרה דלוסקמות מלאים שטרות מסרתי לך וללישנ' קמא דחיישי' לשאלה איירי התם שידוע שכן איבדו בחפים' ולהכי לא חיישי' לשאלה ושם אאריך בע"ה:

למימרא דמגוייד חיי ורמינהי כו' טמויי הוא דלא מטמא הא מחייא לא חיי · תימה דהא קתני בה גוסס אע"ג דהוי דרוב גוססים למיתה ומיעוטן חיין ותנן נמי אין מעידין על הגוסס וי"ל בגוסס שהוא מגוייד כיון שהוא גוסס ע"י אדם לא חיי ומכל מקום מוכיח שפיר דמגוייד לא חיי מדלא קתני ואפי' גוסס מגוייד ועוד אמר ר"י לפרש דודאי פשיטא דמגוייד דמתניתין מת לבסוף כיון שמגוייד במקום שעושים אותו טריפה כגון נחתך מן הארכוב' ולמעלה כדמשמע בסמוך אבל אינו דבר ברור שימות קודם שיתירוה לינשא והשתא פריך לי' ממגוייד וגוסס ואותו גוסס שסופו למות הוא מת לאלתר והוא הדין נמי דמגוייד מיית לאלתר מדקתני מגוייד בהדי גוסס וא"ת בלאו מלתיה דר' שמעון בן אלעזר תיקשי ליה רישא לסיפא וי"ל דמעיקרא לא קשיא ליה רישא לסיפא דמצי לאוקמי רישא דאין מעידין היינו לאלתר וסיפא דתינשא היינו לאחר י"ב חדש אבל אמלתיה דרבי שמעון בן אלעזר לא מצי לשנויי :

אלא מעתה יהא גולה על ידו · לשמואל דחזיב ליה מה קפריך דכיון דמת הוא יש לו לגלות דס"ד טעמא דחייב לגלות לפי שמת לאלתר אבל לא מת לאלתר לא יתחייב גלות כלל דליכא דוימות דכתיב גבי גלות משמע ליה שמת לאלתר וית ליה השתא הא דאמרי' בפרק אלו נערות (דף לג : ושם) וכן המכה בשגגה מאי וכן המכה ונקה מגלות ואע"פ שחייב מיתה במזיד *אפי' לא מת זמן מרובה יש חילוק בין מיתה לגלות כי היכי דמפליג בין דרך ירידה לדרך עלייה גבי גלות ולא גבי מיתה אבל אין לומר דמשום רוח בלבלתו או קירב מיתתו אין לנו לפוטרו כיון שמת לאלתר דהא אכתי לא ידעינן להני טעמי :

חיישינן שמא הרוח בלבלתו · ודוקא בגלות ולא במיתה כדפירשתי לעיל והא דאמר ונקה המכה מגלות הא לא הלך על משענתו אע"פ ששהה הרבה חייב גלות איכא למימר כגון דליכא בלבול דרוח כגון בביתא דשישא ולא פירכס כלל :
לקולא

עין משפט נר מצוה

טז
א מיי' פ"א מה' טומאת מת סמג לאוין רלא טוש"ע י"ד סימן ט

יז
ב מיי' פי"ג מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן לא סעיף יז

יח
ג שם סעיף ל

יט
ד מיי' שם פ"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קכא סעיף ח

כ
ה ו מיי' פ"ה מה' רוצח הלכה ב

מסו' הש

*גי' הב"ח באיסור

[לעיל קכ

נזיר דף מג אהלות פ"א

[לקמן קכא

[לעיל מו : לקמן קכא ·

[גיטין ע :]

גיטין דף ע :

*גי' הב"ח אפי' לא מת לאלזר אלא לאחר זמן

קירב מיתתו מאי בינייהו *דשחטיה בביתא דשישא ופרכים אי נמי דשחטיה בברא ולא פרכים . רבי יהודה אומר לא כל וכו' · איבעי' להו ר' יהודה בן בבא לקולא פליג או לחומרא פליג ת"ש ההוא גברא דטבע בכרמי ואסקוהו אבי הדיא לבתר תלתא יומין ואנסבה רב דימי מנהרדע' לדביתהו ותו ההוא גבר' דאטבע בדגלת ואסקוה אגישרא דשביסתנא ואנסבה רבא לדביתהו אפומ' דשושביני לבתר חמשה יומי אי אמרת בשלמא לקולא פליג אינהו דעביד כר' יהודה בן בבא אלא אי אמרת לחומר' פליג אינהו דעביד כמאן שאני מיא דצמתי והאמר' *מיא מרזו מכה ה"מ היכא דאיכא מכה אבל היכא דליכא מכה מיצמת צמית והני מילי דכי אסקיה חזייה בשעתי' אבל אישתהי מיתפח תפח: מתני' נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסור' אמר ר"מ מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר ג' ימים א"ר יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסי' באחד ששילשלוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו אמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא : גמ' תנו רבנן נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דברי ר' מאיר וחכ"א מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסור' היכי דמי מים שיש להם סוף אמר אביי כל שעומד ורואה מד' רוחותיו ההוא גבר' דטבע באגמ' דסמקי אנסב' רב שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמואל תא נשמתיה אמר ליה נישלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמ' דסמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף הוא ומר מ"ט עבד הכי מיטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפלו *קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל ותשועה ברוב יועץ תני' *א"ר מעשה בשני בני אדם מכמרין מכמורין בירדן ונכנס אחד מהם למחילה של דגים ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה ושהא חברו כדי שתצא נפשו ובא והודיע בתוך ביתו למחר זרחה חמה והכיר פתחה של מחילה ובא ומצא הספד גדול בתוך ביתו אמר ר' כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת שאין להן סוף אשתו אסורה אי הכי מים שיש להם סוף נמי ליחוש למחילה של דגים במים שיש להם סוף מחילה של דגים לא שכיחא א"ר אשי הא דאמרו רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי באיניש דעלמא אבל צורבא מרבנן לא אי דסליק קלא אית ליה ולא היא לא שנא איניש דעלמא ולא שנא צורבא מרבנן דיעבד אין לכתחלה לא תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף אסורה תניא א"ר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטורפת בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחברו וחברו לחברו עד שהקיאוני ליבשה אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להן סוף אשתו מותרת מים שאין להן סוף אשתו אסורה ת"ר *נפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפירה מליאה נחשים ועקרבים מעידין עליו ר' יהודה בן בתיר' אומר אף לחפירה מליאה נחשים ועקרבי' אין מעידין עליו חיישינן
שמא

קירב מיתתו · על ידי שפירכס יותר מדאי מת הלכך אין גולה אלא א"כ מת תחת ידו : בביתא דשישא · שאין שם רוח לליכא דרוח בלבלתו הכא גולה דאין כאן רוח ומחמתו מת ולליכא דהוא קירב את מיתתו אין גולה : ה"ג אי נמי בדברא ולא פרכים : לקולא פליג · דקאמר תנא קמא אין מעידין אלא עד ג' ימים ואתא רבי יהודה למימר יש לך אדם או מקום או שעה שאינו מהיר לנפוח ולהשתנות ויכול להעיד אפי' לאחר שלשה ימים : או לחומרא פליג · דקאמר תנא קמא עד שלשה ימים מעידים ואתא איהו למימר פעמים שאפי' תוך שלשה אין מעידין : בכרמי · שם העיר : ואסקוה אבי הדי' לבתר תלתא יומין: ואסקוה אגישרא דשביסתנא · לאחר חמשה יומין : דצמתי · צומתין צורת הפנים ואין מניחין אותו לנפוח ולהשתנות : היכא דאיכא מכה · מקום המכה מרזו מכבידין הכאב ונופח : מיתפח תפח · לאחר שמעלין אותו ליבשה ומשתנית צורתו :

מתני' שיש להם סוף · לקמן מפרש היכי דמי : אשתו אסורה · שמא לאחר כריסתו משם יצא והלך לו דסבר רבי מאיר אדם יכול לחיות *ולשהות במים יום או יומים : מערה · מים שיש להם סוף הם ופליג ר' יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות במים כל כך ואי משום שמא יצא לאלתר אין זו חששא דהא אי נפק הוו חזו לי' אבל במים שאין להם סוף מודה ר' יוסי דאסור' שמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו : מן הארכובה ולמטה · הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הן : גמ' מארבע רוחותיה · כגון מערה מלאה מים והרואה שנפל שוהה שם בכדי שאין יכול להיות חי בתוך המים ובא לו : אגמא דסמקי · אגם של אותו מקום אגם מרש"ש בלע"ז עומד במקומו ואינם מים חיים כמים שיש להם סוף דמו שאינו יכול לשוט על פניהם מרחוק הלכך אם אית' דסליק הוו חזו ליה : גלי אשפלו · למקום רחוק ומשם יצא : לא יאונה לצדיק כל און · שלא באת' תקלה זו לידו של רב להודות את רב שילא : תשועה ברוב יועץ · תשועתו מן המכשול ע"י שנטלתי עצה משמואל : למחילה של דגים · שחוטטים סמוך לשפת הנהר בין למטה מן המים בין למעלה מן המים בגובה שפתו ואין מתמלאת כולה והאדם הנכנס שם מגביה צוארו בתוך המערה למעלה מן המים : ליחוש למחילה · ושמא ליום מחר יצא והלך : נענעתי לו ראשי · ועבר על גבי והלך לו : ינענע לו ראשו · ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן :
שמא

לקולא פליג או לחומרא פליג · והכי נמי מצי למיבעי בין לקולא ובין לחומרא אלא אכתי *לא פשיט' מאי דבעי:

ולא היא לא שנא צורבא מרבנן כו' · ואע"ג דרובייהו צורבא מרבנן אי סליק קלא אית ליה מכל מקום לא חיישי' לאותו רוב ולא תנשא לכתחל' כמו גבי (רוב) גוססין דאין מעידין עליהן אף על פי שרובן מתים* : אמרו

תורה אור

עין משפט נר מצוה

*גי' הב"ח לא פשיט ליה מאי דבעי

[ע' תו' לעיל לו: ד"ה הא לא]

כא
א ב מיי' שם

כב
ג ד ה מיי' פי"ג מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נט

כג
ו ז ח ט שם סעיף לב

כד
י שם סעי' כט

[לעיל קכ :]

ס"א ולשחות

שכא דבר הוא ות"ק *אגב איצצא מזקי ליה ה"ר *נפל לרוק כבשן האש מעידין עליו ליורה מלאה יין ושמן מעידין עליו משום ר' אחא אמרו של שמן מעידין עליו מפני שהוא מבעיר של יין אין מעידין עליו מפני שהוא מכבה אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר: א"ר מאיר מעשה שנפל לבור הגדול וכו' תניא אמרו לו לר"מ *אין מזכירין מעשה נסים מאי מעשה נסים אילימא דלא אכלי ולא אישתי והכתיב °וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו אלא דלא ניים דאמר רבי יוחנן * שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו ויישן לאלתר ור"מ מאי טעמא א"ר כהנא כיפין על גב כיפין הוו ורבנן דשישא הוו ור"מ אי אפשר דלא מסריך וניים פורתא ת"ר *מעשה בבתו של נחוני' חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר' חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום שנייה אמר להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמר לה בתי מי העלך אמרה לו זכר של רחלים נזדמן לי וזקן מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא דבר שהצדיק מתעסק בו יכשל בו זרעו אמר רבי אבא אעפ"י כן מת בנו בצמא שנאמר °וסביביו נשערה מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה ר' חנינא אמר מהכא °אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו:

מתני' גאפי' שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו ר' יהודה אומר דאפי' שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכין לספוד ולקבור את איש פלוני בין שהוא מתכוין ובין שאינו מתכוין ר' יהודה בן בבא אומר הבישראל אע"פ שהוא מתכוין ובנכרי אם היה מתכוין אין עדותו עדות: גמ' ודלמא לא אזלי א"ר יהודה אמר שמואל ודקאמרי הרינו באין מלספוד ומלקבור את איש פלוני ודלמא קמצא בעלמא שכיב ליה ואסיקו ליה על שמיה דקאמרי בן וכן רבנן הוו התם בן וכן ספדני הוו התם: ובנכרי אם היה מתכוין וכו': א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות היכי ידעינן א"ר יוסף בא לבית דין ואמר איש פלוני מת השיאו את אשתו זהו נתכוין להתיר מת סתם זהו נתכוין לעדות איתמר נמי אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות אמר ליה ר' יוחנן לא כך היה מעשה באושעיא בר' *שהתירם עם שמנים וחמשה זקנים אמר להם לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות ולא הודו לו חכמים אלא מתניתי' דקתני ובנכרי אם היה מתכוין אין עדותו עדו' היכי משכחת לה במסיח לפי תומו ˚כי ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי ואנסבה רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל וי ליה לפרשא זריזא דהוה בפומבדית' דשכיב ואנסבה רב יוסף ואיתימ' רבא לדביתהו ההוא דהוה קאמ' ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא אר"נ הא'קים אכלו כוורי לחסא מדיבוריה דר"נ אזלא דביתהו דחסא ואינסבא ולא אמרו לה ולא מידי אמר רב אשי שמע מינה הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה יהני מילי לכתחלה אבל אי נסיב לא מפקינן לה מניה איכא דאמרי אנסבה רב נחמן לדביתהו אמר חסא גברא רבה איתיה אם איתא דסליק קלא אית ליה למלתא ולא היא לא שנא גברא רבה לא שנא לאו גברא רבה דיעבד אין לכתחלה לא: ההוא נכרי דהוה קאמר ליה לישראל קטול אספסתא ושדי *לחיואי בשבתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר ישראל דאמרי ליה בשיל לי קדירה בשבת ולא בשיל לי *וקטליתיה שמעה דביתהו ואתא לקמיה דאביי שהיתא תלתא

תורה אור

עמא דבר הוא · יודע ללאת: אגב איצצא · שדוחקן כשעומד עליהם אבל גוב אריות רחב הוא ואין עומד עליהן ופעמים שאינם רעבים ואין אוכלין אותו: ליורה מליאה יין ושמן · מרותחת על האור: שהוא מבעי' · כשנפל אדם לתוכו וניתז השמן על האור ומבעירו וחוזר ויורד ולא שבקה רתיחת היורה ומקמו רגליו ולא יכול ללאת ומת: מפני שהוא מכבה · כשניתז על האור כיבהו ואעפ"י שלא יכול ללאת לא מת שהיורה נתקררה לאחר זמן שכבתה רתיחותיה כשכבה האש: וסופו מבעיר · דרך בקעת שמכבין אותה במים להיות חוזרת ודולקת יותר מבתחלתה: מעשה נסים · אפי' אינו מת מחמת המים היה לו למות מחמת דבר אחר: כיפין על גבי כיפין · כיפין כמין בניינים וחולמות וכשטן עליהן ויסן: דשישא הוי · וחלקין ומעומד אין אדם יסן: מסריך · מתחזק ונדבק עליהן מעט: חופר שיחין · לעולי רגלים ומים מתכנסין בהן והיו שותין הן ובהמתן: שלום · שעדיין יכולה לחיות וכן בשנייה אבל שלישית שאינה יכולה לחיות אמר להן עלתה לה שידוע היה לו שלא תמות שם כדלקמן דבר שהיה מתעסק בו אותו לדיק אביה לא יכשל בו זרעו: של רחלים · זה אילו של יצחק: זקן אחר מנהיגו · זה אברהם: נביא אתה · לידע שלא תמות: מתעסק בו · בטורח עשייתו: אף על פי כן מת בנו · של רבי חנניה בצמא שכך דרכו של מקום לדקדק עם החסידים: וסביביו נשערה · לשון חוט השערה עם סביביו עם לדיקים ההולכים אחריו: מתני' אפי' שמע מן הנשים · שלא היו מתכוונות להעיד ומסיחות לפי תומן: דיו · ויכול לילך להעיד ולהשיא את אשתו: בין שהוא מתכוין · לעדות: גמ' קמצא בעלמא · חגב או נמלה המיתו התינוקות והעלו לה שם איש פלוני כדרך שהתינוקות משחקין: אבל נתכוין להעיד ולא להתיר את אשתו: עדותו עדות · והכשא אשתו: היכי משכחת לה · דלא נתכוין להעיד ולא להתיר: חיואי · שם האיש: מאן איכא בי חיואי · מי מאנשי ביתו של בית חיואי שישמע דברי דשכיב חיואי: לפרשא זריזא · גבור חיל וישראל היה: מדבוריה דרב נחמן · דאמר אכלוה כוורי ולא אמר מי יתן שיעלה ויגלל אזלא דביתהו ואנסבא: קטול אספסתא ושדי · קלוץ שחת לבהמותי: שמעה דביתהו · דההוא דאמר נכרי עליה קטילתיה ואתת לקמיה דאביי: תלתא

אמרו לו תחלתו מכבה וכולו מבעיר · אי' דגרסי לעיל ליורה מליאה יין ושמן אין מעידין עליו והוי הא הכא פליגי ולספרים דגר' לעיל מעידין עליו הוי הא הכא קמא וכן פר"ח דהכא לסיפא נא פליג ר"ח אלא מכרע כטעמא דמלתיה:

אין מזכירין מעשה נסים · תימה לר"י והא קאמר לעיל נפל לגוב אריות אין מעידים עליו וכן מים שאין להם סוף ויש לומר דהיינו ממש מעשה נסים אלא יש לתלות שאינם רעבים ובמים שאין להם סוף יש לתלות בדקדק שפיל' ונל טורד ומיהו יש בירושלמי נפל לגוב של אריות אין מעידין עליו שמא נעשה לו נס כדניאל נפל לכבשן של אש אין מעידין עליו חוששין שמא נעשה לו נס כחנניה מישאל ועזריה רוצה לומר שנפל באש ונרה לו מן האש בנס עניין *ורבי מאיר חולק אברייתא דלעיל:

אף על פי כן מת בנו בצמא · מכל מקום לא הוי דבר שנכשל בו הלדיק *שלא עשה הבור:

הרי אנו באין מלספוד כו' ומתני' ה"פ הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד: של

מסו' הש"ס

[ברכות לג ·]

[תו' שם]

[ברכות ס · חולין מג ·]

נדרים דף טו שבועות דף כה סוכה דף נג

ב"ק דף נ' ע"ש שקלים

אס' ד

תלים פט

[בגיטין כח: ע"ש ב"ב קיד ·]

[ע' תו' סנהדרין עד : ד"ה קטול]

[נ"ל שהתירם ערוך ערך הרים ע"ש פ' רסו וכ"ה בב"י אה"ע סי' י"ז]

[גי' הערוך לחיואה בערך קטל]

עין משפט נר מצוה

כה
א מיי' פי"ג מה' גירושין סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' כ

כו
ב מיי' פ"ה מה' שבועות סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד סי' רלו סעי' ד

כז
ג מיי' פי"ג מהל' גירושין סמג עשין ו טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג וסעי' ה

כח
ד שם סעי' יג "בגמ' של הב"ח נ"ב כלומר שאין הבור עשתה זה שמת בצמא

כט
ה שם סעי' ג וסעיף יד

ל
ו שם סעי' יג

לא
ז שם סעי' יד

לב
ח שם סעי' לד

---

*תלתא ריגלי אמר ליה רב אדא בר אהבה זיל לקמיה דרב יוסף דחריף סכינא אזלה קמיה אפשט מהא *מתניתין * נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של עזיקה הן של נטע רבעי הן לא אמר כלום לא נתכוין אלא להשביח מקחו אבא יודן איש צידן אמר מעשה בישראל ונכרי שהלכו בדרך ובא נכרי אמר חבל על יהודי שהיה עמי בדרך שמת בדרך וקברתיו והשיאו אשתו ושוב מעש' בקולר של בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא נכרי אחד ואמר חבל על קולר של בני אדם שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרכום ביתר ובא נכרי ואמ' חבל על ששי' בני אדם שהיו מהלכין בדרך ביתר שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם: מתני' ימעידין לאור הנר ולאור הלבנה ומשיאין על פי בת קול מעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו ושוב מעשה בצלמון באחד שאמר יאני איש פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת והלכו ולא הכירוהו והלכו והשיאו את אשתו: גמ' אמר רבה בר שמואל תנא *בית שמאי אומרים אין משיאין על פי בת קול וב"ה אומרים משיאין על פי בת קול מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דאי משתכחת סתמא דאין משיאין בית שמאי היא: והלכו ולא מצאו · * ודלמא שד הוה אמר רב יהודה אמר רב שראו לו דמות אדם אינהו נמי דמו דחזו ליה בבואה ואינהו נמי אית להו בבוא' *דחזו ליה בבואה דבבואה ודלמא לדידהו אית להו בבואה דבבואה אמר רבי חנינא אמר לי יונתן שידא בבואה אית להו בבואה דבבוא' לית להו ודלמא צרה הואי תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין: מתני' *אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי אמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא *יהוד' בן בבא ונומיתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שהמדינה משובשת *בגייסות מקובלני מר"ג הזקן שמשיאין את האשה על פי עד אחד וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר"ג שמח לדברי ואמר מצאנו חבר *לרבי יהודה בן בבא מתוך הדבר נזכר ר"ג שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא ר"ג נשותיהן ע"פ עד אחד והוחזקו להיות *משיאין עד מפי עד מפי עבד מפי אשה מפי שפחה ר' אליעז' ור' יהושע אומרים אין משיאין את האשה על פי עד אחד ר' עקיבא אומר לא על פי אשה ולא על פי עבד ולא על פי שפחה ולא על פי קרובים: גמ' וסבר רבי עקיבא ע"פ אשה לא והתני' רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיב' * חאשה נאמנת להבי' גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה טנאמנות להביא גיטהן זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להבי' גיטה נשים שאמרו חכמים הוא דלא מהימני אשה בעלמ' מהימנ' לא קשי' כאן קודם שהחזיקו כאן לאחר שהחזיקו: מתני' אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה אחד מהם והביאוהו בפונדוק ובחזרתם אמרו לפונדקית איה חבירנו נומית להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו ולא תהא כהנת כפונדקית אמר *להו לכשתהא הפונדקית נאמנת הפונדקי' הוציאה להם מקלו ותרמילו וס"ת שהיה בידו: גמ'

תלתא ריגלי · שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח וכו' · ובתשובות הגאונים מלאתי כל הני ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצי' תלמידי חכמים מכל סביביו ובאי' על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם: של ערלה הן · פירות נטיעה הן ויפים משובחים מפירות אילן זקן: של עזיקה · מפרדס מעוזק וגדר סביב לו כשומרו והוא שנת שביעית וקשיא לי דמאי איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ל"ש מן המופקר אסורים וקודם הזמן אלו ואלו מותרים: לא אמר כלום · לאוסרם על כך אלא הלך אחר הרוב שזה משקר ולהשביח מקחו נתכוין וכן נטע רבעי כהודיע שפירות נטיעה הן וכמדומה לי דהאי עזיקה שם העיר שבארץ ישראל ופירותיה משובחים ואם היה נכרי זה בחוצה לארץ ומשבח ואמר מעזיקה הבאתי אין חוששין לומר אמת דבריו ושמא לא נתעשרו וישראל מכרם לו אלא להשביח מקחו והכ' נמי לא נתכוין נכרי זה אלא כהיים על זה שיקבור לו מספידה כבהמותיו: חבל · הפסד ועגמת נפש הוא: קולר · חבורה: לכרכום ביתר · כרכום ביתר כמגור: מתני' על פי בת קול · שמעו קול צועקת פלוני מת ולא ראו אדם בכלנו: גמ' מאי קמ"ל · רבה בר שמואל דבית הלל משיאין ואיצטרי' כותייהו סתם מתניתין נמי הכי אמרה וממילא הלכת' היא כסתם משנה: בית שמאי היא · ואין הלכה כמותו סתם: שראו לו דמות אדם · מתחלה כשלעק: בבואה דבבואה · צל צלו: לימדני יונתן שידא · שד היה או בקי בהן: דלמא צרה הואי · שנשא אשה במקום אחר ובאה לקלקלה והלכה לה: בשעת הסכנה · שאדם מסוכן כגון מי שהיה מושלך בבור ואמר כל שומע קולו יכתב גט לאשתו כותבין ונותנין וסמכינן עליה בכל דבריו שאומר אני הוא פלוני בן פלוני והכא נמי כשעת הסכנ' דמי' שאם לא תאמין לזה לא תמלא אחר ותשב עגונה: מתני' ונומתי לו · אמרתי לו כן · *(כן) הדברים שאמרת שכולן חלוקין עליו: משובשת בגייסות · שאיני יכול לילך אצלם ולהעיד זה משמעתי: גמ' להביא את גיטה · ממדינת הים ואע"פ שצריכים אנו למאמר פיה שתאמר בפני נכתב ונחתם דאפי' אדם כשר הביאו צריך לומר כן: נשים שאמרו · חמש נשים דפרקין דלעיל (דף קיז): נאמנות להביא גיטה · בפ"ב דגיטין (דף כג): מתני' אמרו לו · לרבי עקיבא מעשה בבני לוי כו': נומית להם · אמר להם: ולא תהא כהנת · כלומר וכי לא תהא בת ישראל או כהנת מיוחסת נאמנת כפונדקית זו גרועה ובגמ' מפרש מאי גריעות': אמר להם · ר' עקיבא: לכשתהא הפונדקית נאמנת · כלומר לכשיאלא דבר זה אמת שהאמינו את הפונדקית שהרי לא עליה סמכו אלא לפי תומה הסיחה והביאה להם מקלו ותרמילו: [ס"א לכשתהא כפונדקית נאמנת · כלומר באותו ענין שהאמינו פונדקית הוי נמי שאר אשה נאמנת שהרי פונדקית הוציאה להן ועל והא הסימנים סמכו]

של עזיקה · פי' בקונטרס מפרדס מעוזק ומשומר ושביעית הוא וקשה לו אי משומר קודם הביעור לעולם מותר ואין נראה לר"ת דהא בהדי' תני' בת"כ ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר וא"ת דתניא בת"כ ובפרק הבית והעליה (ד' קיח) שומרי ספיחים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה קרי כאן ממשקה ישראל *מן המותר לישראל ומשומר אסור לישראל כו' כדפירש ור"י שלא היו שומרין אותו אלא מונעים רגלי בהמה משם ומודיעין לבני אדם שהם לצורך ומופקר נמי לא שרי לבצור אלא ע"י שינוי ובת"כ דקתני מן המשומר אי אתה בוצר היינו, אפי' ע"י שינוי ומן המופקר אתה בוצר היינו כלומר אוכל *:

דחזו ליה בבואה · בירושלמי רבי אחא בר חנינא בשם רבי חמא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה של אדם והא תניין מי שהיה מושלך בבור ואמר מי ששומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו וא"ר נתן והוא שראה בבואה של אדם א"ר בון מזיקין מצויין בבורות כדרך שהם מצויין בשדות והא דאמר (מגילה ד' ג) *אל יתן אדם שלום לחברו בלילה דחיישינן שמא שד הוא היינו בשדה דומיא דיהושע שהיה חוץ למחנה ישראל בירושלמי פליגי אמוראי בכמלא כתוב בספר מת פלו' או נהרג אם משיאין את אשתו: פונדקית

[ע"ז כ: כ"ש בפרש"י]

[חולין עז · יח · תוספ' דמאי פ"ד]

[תוספ' נזיר פ"א]

נזיר דף סו · שם הוריות דף ב · ...ות דף ה :

האשה שלום דף קטו ·

[גי' הב"ח כן הדברים כאשר אמרת

[עריות פ"ו מ"א]

האשה רבה דף פז : ...ות דף מו: ...ת דף קכה ·

גיטין דף כג : [תוספ' גיטין פ"ב]

עין משפט נר מצוה

[בגמ' של הב"ח נ"ב ועי' בת"ש מנחות ד' פו]

לג
א מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סעי' יד

[וע"ע תוס' מנחות פד · ד"ה בוערים ותוס' ב"מ נח · ד"ה לסמור ותוס' סוכה לט : ד"ה בנמה]

לד
ב ג שם סעי' יז

לה
ד שם סעי' כב

לו
ה שם סעי' י

[מגלים ג · וע' תוס' סנהדרין מד · ד"ה חיישינן]

לז
ו שם סעי' כג

לח
ז שם סעי' י

לט
ח מיי' פי"ג מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' יג

מ
ט מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' כ

[נ"ל רבי יהודה

גי' הב"ח בגייסות כך מקובלני

גי' הב"ח להם

גמ' מאי גריעותא דפונדקית אמר רב כהנא פונדקית בת נכרית היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו וכן תני אבא בריה דרב מניומי בר חייא פונדקי' בת נכרית היתה ומסיח' לפי תומה היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו והא איה חברנו קאמרו לה [א] כיון דחזיתינהו בכיא אמרו לה איה חברינו אמרה להם מת וקברתיו תנו רבנן מעשה באדם אחד שבא להעיד על האשה לפני רבי טרפון אמר לו בני היאך אתה יודע בעדות אשה זו אמר אני והוא היינו הולכי' בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה בייחור של זית ופשחו והחזיר את הגיים לאחוריו אמרתי לו אריה יישר כחך אמר לי מניין אתה יודע שאריה שמי כך קורין אותי בעירי יוחנן כרבי יהונתן אריה דמכפר שיחיא לימים חלה ומת והשיא רבי טרפון את אשתו ורבי טרפון לא בעי דרישה וחקירה והתניא מעש' באדם אחד שבא לפני ר' טרפון להעיד עדות אשה אמר לו בני היאך אתה יודע עדות זו אמר לו אני והוא היינו הולכין בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה בייחור תאנה ופשחו והחזיר את הגיים לאחוריו אמרתי לו יישר כחך אריה אמר לי יפה כוונת לשמי שכך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא לימים חלה ומת [ג] אמר לו לא כך אמרת לי יוחנן בן יונתן דמכפר שיחיא אריה אמר ליה לא אלא כך אמרתי לך יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא ובדק עליו שנים ושלשה פעמים וכיון את דבריו והשיא רבי טרפון את אשתו תנאי היא דתניא *[ג] אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה דברי ר"ע רבי טרפון אומר בודקין וקמיפלגי בדרבי חנינא *דאמר רבי חנינא [י]דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנא' [ס]משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות אין צריכין דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לוין ובמאי קמיפלגי מר סבר כיון דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות דמי ומר סבר כיון דקא שרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמי *אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר [י]וכל בניך למודי יי' ורב שלום בניך * :

והא איה חבירנו קאמרי לה · אלמא לאו לפי תומה הוה : הוה בכייה · והיינו לפי תומה דקודם ששאלוה התחילה לומר : ונתלה בייחור של תאנה · אחז בענף של תאנה ופשחו לעשות ממנו מקל: פשחו · נתקו : ישר כחך אריה · גבור חיל ולב אריה יש לך : יפה כוונת את שמי אריה · שכך קורין אותו בעירי : לא כך אמרת לי יוחנן בן יונתן · דורש וחוקר היה אולי יהפוך את דבריו לא כך אמרת לי למכפר שיחי' אריה שהכפר היו קורין אריה ולא אותו : דרישה · בדיקות כי האי גוונא לכוין את דבריו : וחקירה · באי זה יום ובאי זה שעה : משפט אחד יהיה לכם · וכיון דאשכחן דכתיב בדיני נפשות ודרשת וחקרת וגו' (דברים יז) ה"ה לדיני ממונות · כיון דאיכא כתובה למשקל · כשתנשא על פיהם תטול כתובה למספר כתובה כלומר כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי : כדיני נפשות דמי · דהבא על אשת איש בחנק הלכך עידי נשים בדרישה וחקירה : ה"ג אמר ר' אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי יי' ורב שלום בניך :

הדרן עלך מסכת יבמות

פונדקית נכרית (אחת) היתה ומסיחה לפי תומה · וא"ת מאי מייתו רבנן ראיה מן הפונדקית דקא מסיחה לפי תומה היתה ויש לומר דלא היתה ממש מסיחה לפי תומה דמה שהוציאה מקלו ותרמילו [זה] היתה יכולה לעשות כן לעדות ורבי עקיבא אמר להם כי אין זה ראיה דודאי אין לך מסיח לפי תומה גדול מזה כיון דכי בכיא כן משמע קצת בירושלמי דקא' עשו אותה כמסית לפי תומה משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין ראיה דלא גרע מעד אחד : **אין** בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה פירש רבינו חננאל דקיימא לן כהאי תנא דלא בעי דרישה וחקירה :

הדרן עלך מסכת יבמות

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פי"ג מה' קדושין סמ"ג עין ג' טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' טו
מב ב שם סעי' ה
מג ג שם סעי' כח
מד ד מיי' פ"ג מה' עדות הל' א סמ"ג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ו סעי' א

מסורת הש"ס

תורה אור

סנהדרין דף ג ודף לב · ויקרא כד °ברכות דף סד כריתות דף כח תמיד דף לב נזיר דף סו ישעיה נד °[אל תקרי בניך אלא בוניך עיין בברכות סד ·]

[גרסת הג"מ והלחם משנה פ' יג מה' גירושין דין טו אין בודקין עידי נשים בדריש' וחקירה ר' עקיב' ור' טרפון האומרים בודקין וכו' וכך הי' הגרס' בב"י סי' י"ז וכן אית' בתוספ' סוף פרק י"ד וע' בלחם משנה שזכרתי כתב פירש אסוגי' זו וע' רש"א]

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת יבמות והדרך עלן דעתן עלך מסכת יבמות ודעתך עלן לא ניתנשי מנך מסכת יבמות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי : יאמר כן ג"פ ואח"כ יאמר

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנתינו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא

הערב נא יי' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי · יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש·לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני · ברוך אתה ה' למדני חוקיך · אמן אמן אמן סלה ועד ·

מודים אנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים הם רצים לבאר שחת ואנו רצים לחיי העולם הבא :

יהי רצון לפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת יבמות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא ימוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים · אורך ימים בימינה עושר וכבוד בשמאלה · ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

דף ב תוספות בד"ה בתו פירש בקונ' כו' אלא יש לפרש בנשואין קמיירי רבי חייא דהכי משמע מלתיה דרבי חייא כו' עכ"ל ואע"ג דהשתא נמי לפירושם ע"כ לאביי רבי חייא באונסין קמיירי י"ל דבהא פליגי דרב יהודה דייק ליה מלתי' דרבי חייא בכולן אני מוצא כו' דלישנא משמע מוצא כולן בהיתר ולהכי קאמר דדוקא בנשואין ואביי לא דייק ליה האי לישנא ומוקי ליה באונסין אבל לפירוש הקונ' לית כאן סברא במאי דפליגי רב יהודה ואביי כיון דאביי מפרש ליה דמיירי באונסין מי דחקו לרב יודא דמיירי בנשואין ומה שיש עוד לדקדק בזה לפרש"י עיין במקומו : **ע"ב** בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' מיהו בפ' בא סימן משמע דבקדושי קטנות נמי קמיירי כו' עכ"ל לכ"ור' פי' דאנן אליביה דרבי ישמעאל קיימינן ומשכחת ליה שפיר שהיתה חמותו קטנה כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאל"כ לית כאן דין יבום ואיסור חמותו אף לאחר מיתת הבת בשריפה הוא לרבי ישמעאל בפרק הנשרפין ובפרק נושאין אבל לרבי עקיבא דלית ליה התם איסור חמותו אף לאחר מיתת הבת ע"כ לא משכחת איסור חמותו אלא שאותה הבת היתה לה מאיש אחר ואח"כ נשאה אחיו ומת בלא בנים כפרש"י במתניתין וא"כ ע"כ גדולה היתה כשנשאה אחיו דקטנה אינה ראויה לילד דהכי פרכינן בפשיטות בפרק אלו נערות ובפרק יוצא דופן ובפרק אין בין המודר מההיא דג' נשים משמשות במוך דתני רב ביבי וגרסינן במלתיה דרב ביבי קטנה שמא תתעבר ותמות וליכא לתרץ קושית התוספות דכיון דאליבא דרבי עקיבא לא משכחת לה לא קתני לה ובכה"ג נמי אמרינן דבפלוגתא לא קמיירי דהא לא אתא כרבי ישמעאל דלרבי ישמעאל משכחת לה שפיר ולא אתמר הכי דבפלוגתא לא קמיירי אלא בשאינו סותר חד מהני תנאי ועוד דמ"מ להני אמוראי דלקמן דאמרי דבפלוגתא קמיירי מאי איכא למימר ומיהו אין אנו צריכין לכל זה אלא דדברי התוספות נמשכים כפי מאי דמסקינן בפרקין ההיא דרב ביבי דגרסינן במלתיה שמא תמות ואיכא קטנה דמיעברא ולא מתה והשתא שפיר משכחת לרבי ישמעאל דבקדושי קטנות קמיירי ואפילו באותה הבת שהיתה לה מאיש אחר קודם שנשאת לאחיו וטוב כשזכינו ללמוד פרק האשה רבה ראינו שכתבו התוספות שם דלרבי עקיבא לא מיעט קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא משריפה אבל כרת איכא ולפי זה אתיין דבריהם הכא כהוגן אפילו אליבא דר"ע ומיהו מהרש"ל כתב שם דלישנא דתלמודא דפרק הנשרפין לא משמע כן אלא דאיסורא בעלמא הוא כנראה מפרש"י וכמ"ג ודו"ק :

דף ג גמרא כולהו נמי מדרשא אתו כו' · פי' והדרא קושיין לדוכתא כיון דכהדדי נינהו חמותו דחמירא דעיקר שריפה כתיב בה ליתני ברישא ועוד כלתו ליתני בתר חמותו ומיהו בהא דמשני עיקר איסור מדרשא אכתי לא יתורץ ליתני כלתו בתר חמותו אלא שמתרץ לא אסיק כאן מלתיה כיון דלא קאי האי תירוצא ולקמן מסיק למלתיה דקאמר ובדין הוא דליקדמיה לכלתו כו' כפרש"י שם משום דחמירא טפי ולפי' התוספות צריך עיון לקמן : **שם** אי תנא אוסרות ה"א אסורות לייב' אבל מיחלץ חלצה קמ"ל כו' · ופי' דודאי אי הוה תני אוסרות סתם הוה קא מפרשינן ליה אך שלא במקום מצוה אלא דהמקשה קאמר דליתני אוסרות לייבם כמו שפירש' התוספות והא קא משני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א דאסורה לייבם ומטעם דשלא במקום מצוה נמי אסורה ולא קתני אסורה לייבם אלא למידק מיניה דמחלץ חלצה קמ"ל והא קפריך דליתני אסורה לחלוץ ומשני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א אכתי דמש"ה קתני אסורה לחלוץ לרבותא דאפילו במקום מצוה אסורה ומכ"ש שלא במקום מצוה דאסורה כמ"ש התוספות קמ"ל פוטרות זהו הנראה לנו מתוך סוגי' דשמעתין ואין להאריך : **ע"ב** תוספות בד"ה למעוטי דרב כו' וי"ל דהכא לא מצי למתנייהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה כו' עכ"ל והמקשה דפריך לרב ולרבי אסי ליתנינהו ה"ה דה"מ למפרך לימעטו תרוייהו ממניינא דרישא כיון דלא מסיק אדעתיה השתא לפי שאינן בצרת צרה אלא דניחא ליה למפרך הכי לרב ולרב אסי בפשיטות: **בד"ה** טעמא דכתב כו' ורבא לא היה צ"ל אלא להיתרא לא מצית אמרת כו' עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דעיקר קושיי' התלמוד הוא מכח דלא דרש להיתרא א"כ לא קמשני רבא כלום לקמן די"ל דודאי לפי סברת המקשה דאתא קרא לאשמועינן דבעלמא דחי א"כ לא אתי קרא כלל לגופיה ואית לן למימר טפי דאתא לגופיה להיתרא והא קמשני רבא שפיר דאתא קרא לגופיה למשרי צרה שלא במקום מצוה ורב אשי לא פריך עליה דרבא אלא דאכתי מאי חזית דאתא קרא להיתרא דצרה ערוה שלא במקום מצוה נימא דאתא קרא להיתרא דערוה גופה במקום מצוה וק"ל: **בד"ה** לא תעשה שיש בו כרת כו' ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח עכ"ל פי' דהאי תירוצא דסד"א נילף מאשת אח כו' קאי לקמן במסקנא וא"כ חדא איסורא מיהו נילף בעלמא דדחי ואנן קי"ל דבשום מקום אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת גם לאידך שינויא דמסקנא יש להקשות כך ומהרש"ל הבין בשמעתין דכל הנך שנויא דמסקנא אית להו דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת בחדא איסורא זולת לפי תירוצא דרבא דמסקנא ואינו כן דהא לפי מה שכתבו התוס' כאן ואור"י דמאשת אח לא מצי למילף מידי דלידחי כו' א"כ אפילו חדא איסורא ליכא למילף דדחי בעלמא וכן לשנויא דסד"א דאתיא מהיקשא דרבי יונה כו' א"כ כל ל"ת שיש בו כרת בעלמא ודאי לא הוה מצינן למילף מידי מאשת אח מהאי טעמא אלא דאצטריך עליה לעריות דלא אתא מאשת אח מהיקשא דרבי יונה כו' וכן פרש"י לקמן בהדיא ועיין עוד בזה לקמן במקומו : **בא"ד** אלא דווקא אחות אשה כו' עכ"ל והא ודאי שפיר פרכינן הכא תרי איסורי כו' כמו שפרש"י דמאשת אח לא מצינן למילף בעלמא דחי משום דאשת אח מצותו בכך וה"נ ליכא למילף תרי איסורי דאחות אשה מאשת אח כיון דאיסור אחות אשה אין מצותו בכך וק"ל :

דף ד בד"ה דכתיב לא תלבש כו' ולמ"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמ' אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין כו' עכ"ל ומיהו אצטריך למילף דחייבות מסמוכין משום דלא נילף מבנין אב דהתם דפטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא וצ"ל דסמוכין עדיפי מבנין אב וק"ל : **בא"ד** וע"כ נשים חייבות בכלאים כו' עכ"ל יש להקשות דהא מתוך שמעתין איכא לאוכוחי דנשים חייבות

חכמת שלמה

דף ב ע"א רש"י בד"ה ואם חמותו כו' זה אתו ו הס"ד :

דף ג ע"א רש"י בד"ה בתו מאשתו נ"ל דבחו כו' ול' אישות ע"י כו' כצ"ל: בד"ה כיון דבמקום כו' שיש לו בנים הס"ד · **ע"ב** רש"י בד"ה שאין צרה כו' לא דמי איסור כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה לפי שאינן כו' דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות כו' · נ"ב פי' דומיא דטומאה דכתיב בעריות אל תטמאו בכל אלה וק"ל : בד"ה טעמא כו' ורבא לא הוה צריך למימר אלא להיתרא לא מצי' אמרת כו' כצ"ל · וכ"ב פירוש לא הל"ל ערוה גופה לא צריך קרא דאין עשה דוחה כו' אלא ה"ל לאוקמ' עליה לאיסור ולמידק מניה הא בעלמא דחי מאי אית לך למימר אם כן נידרש להיתרא כמו שפירש להיתרא לא מצית כו' (עיין במהרש"א) :

דף ד ע"א גמרא בשומרת יבם הכתוב מדבר כ"ב פי' קרא דלא יגלה כנף אביו : **רש"י** בד"ה לא תלבש שעטנז ודחי לא תעשה נ"ב אבל יש לתמוה לפי מאי דבעי לאשכוחי דדחי עשה את לא תעשה שיש בו כרת וכן הוא לפי המסקנא זולת רבא שחולק על זה א"כ קשה נימא דבא הסמיכות לאסור כלאים בציצית וליכא לתרוצי מהיכא תיתי להיתרא דהא שמעינן דדוחה עשה את לא תעשה אפי' יש בו כרת ואדרבה מוכרחים אנו לומר שבא לאסור דאי להיתרא מאי בעי קרא דמהיכא תיתי לאיסורא ונראה דלק"מ דאפילו שמעינן דבכל דוכתא דוחה עשה את לא תעשה מ"מ בציצית לא שמעינן דדוחה דלמא לו לדחות את לא תעשה בכדי ילבש בגד של צמר ויעשה לו ציצית ולא ילבש של פשתים מה שאין כן בכל אינך שצריך לקיים המצוה שבאה לידו כגון יבום ומצורע וכל לה"ג א"כ מהיכא תיתי להיתרא דנימא שבא הסמוכים לאיסורא אלא ודאי להיתרא בא כצ"ל עיקר אף שהתו' לקמן דף ו' פירשו בענין אחר : בד"ה שמתו כו' דסמוכה פ' מכשף כו' כצ"ל :

תו'

מהר"ם

דף ב ע"א ברש"י אבל בתו מאנוסתו לא ילפא מהנה ומקר' אחריני' ·פירוש מדכתיב ערות בת בתך ובת בנך ובתו עצמה לא כתיב וילפינן לה מהנה הנה כדלקמן ריש דף ג': **ד"ה** אחותו מאמו וכו' עד שאין חיוב יבום אלא באחיו מאביו יכתב זה לפי שהוקש' לו למה נקט התנ' בזה הענין שאחותו מאמו נשואה לאחיו מאביו ולא נקט איפכא כגון שאחותו מאביו נשואה לאחיו מאמו לכך כתב שאין חיוב יבום וכו': **חמותו** פירש"י שמת בעלה ונשאה אחיו :ה"ה דהו' מצי לפרושי כגון שמעון שנשא בת ראובן ואין לראובן זרע אחר ומת' אותו הבת ואחר כך מת ראובן ונפלה אשת ראובן שהיא חמותו של שמעון לפני שמעון ליבום : **בתוספות** ד"ה עד סוף העולם וכו' עד דהתם ודאי לא היה צריך לכתוב וכו' ר"ל דהתם בכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ופירי פירותיה' וכו' והתם בכתיבת השטר לא שייך לומר לא זו אף זו אבל בדברי התנ' שייך לומר לא זו אף זו והדר הקשו התוס' הא אין רבותא טפי במה שתנא עד סוף העולם ולא הו"ל למתני : **ד"ה** בתו מאנוסתו וכו' עד דא"כ היינו בת אשתו וכדאמ' נמי לקמן וכו' יש לדקדק מה צריכין התו' ראיה זו לסתור פירש"י הא רש"י בעצמו פי' הכא בהדי' דמיירי הכא בבתו מאנוסתו משום דאלו בתו מאשתו היינו בת אשתו וכו' וא"כ דברי רש"י הכא ודלקמן נסתרי' מיניה וביה וי"ל דהתו' הביאו ראיה זו שלא תאמר מנלן דדברי רש"י דלקמן אינם אמת נימא איפכ' שמה שפירשו לקמן הו' אמת ודהכ' אינו אמת לכך הבי' ראיה זו שדבריו שבכאן הם אמת :

בא"ד ועוד לאביי דאמר דכולן דר' חייא אכול' מתני' קאי וכו' · יש לדקדק מה מביא ראיה מדברי אביי לדברי רב יהודה הא פליגי לקמן בזה וי"ל דעד כאן לא פליגי אלא בפי' דברי ר' חייא אבל בפי' המשנה לא פליגי והואיל דלדברי אביי איירי מתני' בבתו מאנוסתו ה"ה לדברי רב יהודה דבהא לא פליגי : **ד"ה** אשת אחיו מאמו עד ודוחק לומר ולפרש וכו' · יש לדקדק הא לא יתכן פי' זה כלל דלפי' זה ע"כ צ"ל דה"ק באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר ר"ל שאפילו באשת אחיו מאביו שאין לו בנים שיש לו התר לאחר מיתה אעפ"כ אסורה מחיים אתה אומר וכו' או אינו אלא באשת אחיו מאמו · ר"ל אשת אחיו מאביו מותר' אפילו מחיים וא"כ מה אומר אח"כ והדין נותן כו' מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' וזה הוא בהפוך ממה שצריך לדון וצ"ל דה"ק ושמא תאמר דע"כ לא מיירי אלא באשת אחיו מן האב דאשת אחיו מן האם ליכא למימר דמן האם אמגס קרוי' אחות ואין אסורה כלל זה אינו והדין נותן וכו' והואיל דאשת אחיו מאמו אסורה אית לן לאוקמא קרא דוקא באשת אחיו מן האם אבל אשת אחיו מאביו הואיל ויש לה התר לאחר מיתה תשתרי ג"כ מחיים וק"ל : **בא"ד** א"כ סוה ליה לאקשויי מעריות דאשת אח ל"ל וכו' · פי' דאיפכא מבעיא ליה דעריות דכתיב גבי דודתו דכתי' ברי"ש פרש' הוי לן למימר דכתבי' להיקשה דכל התורה ועריות דגבי אשת אח דכתיב לבסוף הוי ליה לאקשויי ל"ל : שם ע"ב **בתו'** ד"ה או שנמצאו איילונית וכו' עד תדע דע"כ ממאנת לא בעי' גיטא·פי' ואפ"ה הני אין להם כתובה דמשמע הא גיטא בעי' אלא ע"כ צ"ל דמשום שנייה נקט האי לישנא דהיא צריכה גט : **ד"ה** ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו' עד דליכא למימר דמשום רבי יהודה נמנו ד"ל דשמ' לעולם ר' ישמעאל איירי בקדושי טעות ובתו שבאה למאן היה בקדושי קטנות ומה שנמנו לא משום רבי ישמעאל דהוא לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא משום רבי יהודה הוא דנמנו והא דאמרו דבר שאמר אותו לדיק לאו ממש אותו דבר שהיהו לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא דומה לאותו דבר שהוא אמר שנמצא ענין שיכולה הבת למאן אפילו בנה מורכב על כתפה ונכשל בו זרעו שבאה ג"כ בתו למאן כשבנה מורכב על כתפה וק"ל :

דף ג ע"ב בתו' ד"ה יכול שאני מרבה וכו' ה"מ למימר יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה · פי' ע"ו נשים הנזכרים במתניתין רק שהן נשואות לנכרי ולא לאח והכי ה"ל למימר אמרת מה אחות אשה שאסרה התורה היינו במקום מצות היבום כדדרשינן לעיל נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה וכו' אף כל דוקא במקום מצוה :**ד"ה** טעמא דכת' רחמנא וכו' עד דאי עשה דוחה ל"ת • פי' שאין לתנא שום פסוק שעשה דוחה לא תעשה והא דכתיב עליה לא לגופיה אצטריך דבלאו הכי הוא אסור דמיהי תיתי ה"א להתיר אלא לא כתבו אלא למידק מניה דדוקא הכא היה אסור הא בעלמא עשה דוחה ל"ת : **בא"ד** ואמר ר"י דאי בעלמא אין ·עושה דוחה ל"ת פי' דאי לית ליה לתנא פסוק בעלמא דעשה· דוחה ל"ת וכמו שאמר אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוח' ל"ת פירוש שיש לו פסוק ע"ז אלא שהמקשה שואל תנלן ר"ל איזה פסוק הואי ורבא לא היה צ"ל וכו' פי' מאחר שכתבנו שהיינו יכולין לתרץ שלעולם אין לתנא שום פסוק שעשה דוחה ל"ת והא דכתבה התורה עליה למילף מניה דבעלמא דחי אלא שעיקר קושייתו של המקשה היה שא"כ היה לו לתנא למדרש עליה להיתירא א"כ רבא לקמן דאמר ערוה גופה לא צריכה קרא וכו' כי אצטריך קרא לצרת סוטה לא היה צריך לכל זה אלא היה לו להשיב הא דכתב עליה לא לגופיה אצטריך אלא למידק מניה דבעלמא דחי מאי אמרת ה"ל לתנא למדרש עליה להיתרא להיתרא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערוה וכו' כדלקמן דף ח' · **ד"ה** לא תעשה שיש בו כרת וכו' עד אלא על כרחך לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח אלא דוקא אחות אשה וכו' · נראה דלאו דוקא אחות אשה אלא ה"ה דעריות במקום יבום דהא בכולן שייך לומר הואיל ואשתרי אלא דר"ל דוקא באחות אשה ודומיה דהיינו במקום יבום אשת אח דשייך בהם לומר הואיל ואשתרי אשתרי אבל בכל התורה כולה לא ילפינן מניה דעשה דוחה ל"ת וק"ל :

דף ד ע"א בתו' ד"ה דכתיב לא תלבש שעטנז וכו' עד דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מיחייבי נשים מסמוכין ·פי' וסבר כמ"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא דאל"כ הא כתבו התוס' לעיל מזה דהיקש' דתפילין עדיף מסמוכי' : **ד"ה** וסמיך ליה וכו' עד ורבנן לא דרים וכו' · משמע דלא גרסי' התוס' בגמ' ורבנן אי הוה סמיך וכו' : **ד"ה** דא"כ וכו' כיון שהתלמוד נכתב במקומו וכו' · פי' דלא מקרי מוכח אלא בגונא דלא יגלה דהוה הלמד אינו נכתב במקומו אבל במשנה הלמד שהוא מכשפה נכתב במקומו רק דפסוק כל שוכב עם בהמה לא נכתב במקומו ולכך לא נקרא מוכח ומיהו לענין מופנה

חייבות בכלאים דאל"כ ה"ל לאו דכלאים אינו שוה בכל ומאי אולמיה ליה להוי לקמן מלאו דכלאים דעשה דוחה ל"ת גרידא עפי מהסיא דראשו דדוחה ל"ת דלא תקיפו וי"ל בדוחק דלקמן מייתי מכלאים בהס אינו ענין דללאו שאינו שוה בכל לא אצטריך דאתיא ומראשו ועי"ל דהכא גם העשה דציצית אינו שוה בכל דנשים פטורות מציצית וצ"ע : **ע"ב** בד"ה א"כ ליפסוק קרא כו' וי"ל דבמסקנ' דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי תיפוק מהתם כו' עכ"ל דברי מהרש"ל בזה מעורבבי' ותבא על תוכן דבריו בתו' דפרק במה מדליקין בד"ה אלא הא דרב פפא בדותא כו' ע"ש : **בד"ה** ואמר רחמנא כו' ויליף התם לבן מתכלת כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום מה שכתבו לקמן דאסר במנחות בלבן במקום שאין תכלת והיינו נמי ע"כ דצריך להיות הלבן שוע טווי ונוז כמו התכלת דאל"כ לא הוי כלאי' כלל : **בא"ד** ובמנחות דקדק דקשר העליון דאורייתא מדשרי רחמנ' כלאי' בציצית עכ"ל ר"ל דמהא דקשר עליון דאורייתא ליכא לאוכוחי דצריך ב' תכיפות דהיא גופה מנלן דהא במנחות לא דקדק דקשר עליון דאורייתא אלא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ובעל פורת יוסף לא הבין דברי התוספות בזה והקשה מה שהקשה : **בד"ה** דאפילו למר לפשתים כו' וקשה דבפ' ב"ת קאמר תלמודא הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי סרבלים כו' וצ"ל דסוגיא דהכא כרב נחמן כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דזה סותר מה שכתבו כבר לעיל דהכנף לאו ריבוי הוא ותרי שנויא הס בתוספות מחולקים כו' עכ"ל ואין זה מוכרח כלל אלא דקושייתם הכא אמאי קאמר תלמודא דרבי ישמעאל לית ליה דרבא כיון דרבא סבר בפרק ב"ת כרבי ישמעאל למילף בנין אב דאף כל כו' לענין סרבלים דהא ודאי בנין אב דאף כל כו' לענין סרבלים ולכל מילי דאיכא למידר' דרשינן לי' כדאיתא בשמעתין דיליף ליה לענין כלאי' ובא תלמוד' למילף מיניה נמי לענין ציצית ובתוספת' ילפי מניה נמי לענין כהנים וא"כ ע"כ לענין ציצית דלא דרשינן האי בנין אב דאף כל כו' משום דהכנף דהוא רבויא למין כנף דהיינו שאר מינין מפקא ליה מהאי בנין אב דאף כל כו' וא"כ ה"נ ניחא לרבי ישמעאל דאית ליה דרבא ואמאי קאמר תלמודא הכי דרבי ישמעאל לית ליה דרבא וע"ז תירצו דסוגי' דהכא אתיא כרב נחמן ב"י דסת' דאמר אף כל לאתויי ציצית דהשתא ודאי לית ליה דרבא דאיהו מחייב בשאר מינין בציצית ולעיל שכתבו בתוספות דהכנף לאו רבויא הוא היינו נמי למאי דקאמר דרבי ישמעאל לית ליה דרבא והיינו אליבא דרב נחמן ב"י כמו שכתבו כאן דע"כ כיון דהו בגד מרבה שאר בגדים ומפק' מבנין אב דאף כל ע"כ אית לן למימר בציצית דלא ניחא הכי דמפקא מבנין אב דאף כל היינו משום דהכנף לאו רבוייא הוא ותו לא מידי :

דף ה ע"א בד"ה לרבנן מנא להו כו' והר"י דהיינו ההיא ברייתא כו' דמחייב מדאורייתא כו' עכ"ל יש לדקדק אע"ג דלית לה להההיא ברייתא דשאר מינין חייבין מדאורייתא מ"מ איכא למימר דאית להו בנין אב דאף כל כו' א"כ הוה ליה למר ופשתים גבי כלאים מופנה לסמוכין אלא דגבי ציצית לית להו דרשא דאף כל משום דהכנף מין כנף רבויא הוא ומפקא ליה מהאי בניין אב דאף כל כו' דכמו כן ניחא לרבא דאית ליה אף כל לגבי סרבלים ולית ליה דרשא דאף כל לגבי ציצית משום דהכנף רבויא הוא וי"ל דאף אם נדרוש אף כל כו' גבי כלאים וצמר ופשתים מופנ' הוא לסמיכות מ"מ ניחא לכדרבא לחוד קאתי למדרש סמוכים דצמר ופשתים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דאתא למשרי כלאים וכך הקשו התוספות לקמן במסקנא דשעטנז מופנה הוא ותירצו שם דהכי משמע סמיכות מופנה דשעטנז לא תלבש שעטנז וגו' גדילים תעשה לך מהם אבל השתא דלא מופנה שעטנז אלא צמר ופשתים אכתי אית לן למימר הכי דלא אתא קרא דסמיכות למשרי כלאים אלא לכדרבא לחוד דצמר ופשתים פוטרים בשאר מינין וק"ל : **בד"ה** מה ללאו דהקפה כו' אבל סוגיא דשמעתין סברי דמזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו כו' עכ"ל פי' למאי דדחי ליה הכא וקאמר דסד"א שאני כהנים כו' סבירא ליה הכא דאצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים ומיהו למאי דקאמר בשמעתין דאתיא ראשו לנזיר ע"כ הא דמוקים זקנו לכהן סביר' ליה דזקנו משמע בין כהן בין ישראל וכהאי סוגיא דנזיר ובזה יתיישב דהמתרץ נמי דבעי לאוכוחי מהסיא דזקנו דהס אינו ענין כו' ולא ידע אכתי דאצטריך קרא לכהני' הואיל וריב' או משום דס"ל ל"ת ועשה כמ"ש התוס' וא"כ אמאי לא תקשי ליה אמאי מוקי' ליה הכא דברייתא לקרא דזקנו דכהנים טפי מישראל דאיכא למימר דהאי המתרץ נמי ידע דאיכא ל"ת ועשה בכהנים אלא דסבירא ליה כההיא סוגיא דנזיר דזקנו משמע נמי כהן וא"כ לא אצטריך ראשו ללאו שאינו שוה בכל והס אינו ענין כו' והמדחה השיב לו דסד"א כהנים שאני כו' ולא הוה מוקמינן קרא לכהנים אלא לישראל ואצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים וכמ"ש התוספות ודו"ק :

בפריט"י בד"ה ראשו מת"ל בראשו דמלורע נמי קאי כו' ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אה"ע כו' עכ"ל תימה לפי' דבפ"ב דנזיר אמרינן בהדיא דלאו דנזיר שוה בכל הוא והתוספות הביאו זה בשמעתין ומהרש"ל כתב דהא דאמרינן דלאו דנזיר שוה בכל הוא נגד לאו דכהנים אבל חשיב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וכה"ג כתב מהר"י סמיג"ה באריכות בזה בספר פורת יוסף ואין כל זה מספיק דאכתי קשיא מנלן למימר תניהו ענין ללאו השוה בכל גמור כיון דאצטריך האי לאו דנזיר לגופיה דכיון דשוה בכל הוא גבי לאו דכהנים לא נפקא ליה לאו דנזיר מלאו דכהנים גם אמאי פרש"י כך בפשיטות דמקרי לאו דנזיר אינו שוה בכל כיון דסוגיא דנזיר קרי ליה שוה בכל ועוד כיון דנשים איתנהו בנזיר אמאי אינו שוה בכל הוא טפי מלאו דהקפה וראיתי בספרים מדויקים שמחקו כל זה מפרש"י ואיזה תלמוד טועה כתבו : **ע"ב** תוספת בד"ה כולהו חייבי' בכבודי מאי ה' כו' וא"ת ול"ל קרא בכיבוד אב ואם דלא דחי כו' עכ"ל פי' דל"ל למסקנא דאתא קרא דשבת לגופי' ללאו דמחמר אבל למאי דס"ד השתא הא ודאי לא אצטריך אלא למידק מיניה דבעלמא דחי ועוד נכתוב בזה לקמן בסמוך : **בד"ה** טעמא דכתב רחמנא כו' דמה לכיבוד אב ואם שכן הכשר מלוה כו' עכ"ל אבל ליכא למפרך דמה לפסח תמיד ומילה שכן ישנו לפני הדיבור כדפריך בגמרא דכבוד אב נמי ישנו לפני הדיבור כדאמר בפרק ד' מיתות וצ"ל דאע"ג דאהכתי לא אסיק אדעתיה דאיכא למפרך מה להנך שכן הכשר מלוה היינו למפרך פירכא זו דלא נילף כאומרת בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר אבל דנילף כיבוד אב דד"י שבת דהיינו לקולא ודאי הוה ליה נמי האי פירכא ומהאי טעמא נמי לפי מאי דס"ד השתא דדחי בעלמא אפ"ה אצטריך תמיד פסח ומילה דס"ד למילף מכבוד אב דלא דחי כמ"ש התוספת לקמן ולא הוה פרכינן דמה לכיבוד אב שכן הכשר מלוה כדפרכינן הכא משום דלאומרא לא פרכינן האי פירכ' ומיהו המדחה קאמר דלאומרא נמי פרכינן האי פירכא דלא נילף בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר וק"ל :

דף ו בא"ד וא"ת אי בעלמא דחי ה"כ קרא דכלאים בציצית ל"ל כו' עכ"ל הקשה בעל פורת יוסף דהא אצטריך האי קרא לאשמועינן דקשר עליון דאורייתא דאינו יוצא ידי חובת מלות ציצית כ"א דהוה כלאים בטלית של פשתן דהיינו בב' תכיפות כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש : **בא"ד** ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי כו' עכ"ל אגב שיטפיה נקטי לישנא דתלמודא דקאמר פסח תמיד ומילה דמתילה בלאו הכי לא קשיא מידי דליכא למילף מהכא מהא דבעלמא דחי כיון דעשה דמילה אינו שוה בכל וק"ל : **בד"ה** נגמור מהכא דלא דחי כו' וא"ת והיכי נגמור מהכא דלא דחי כו' והר"י דעשה דכיבוד הואיל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום חשיב עשה דשבת כמאן דליתא כו' עכ"ל וצ"ע דא"כ לדידיה דמוקים ליה בשחיטה וביטול מי ניחא דהא יליף נמי מהכא בברייתא היטמא ואל תחזור דלא דחי כמ"ש התוספות לקמן בסמוך וא"כ נילף מניה דלאו גרידא נמי לא דחי בעלמא דלגבי עשה דכיבוד ה"ל עשה דהיטמא ואל תחזור כמאן דליתא והוה כמאן דליכא הכא לאו גרידא וי"ל דבעלמא אי אתי קרא לשחיטה וביטול ע"כ עשה דכיבוד גרע טפי דהא בעלמא דחי עשה ל"ת שיש בו כרת ועשה דכיבוד לא דחי כ"ת שיש בו כרת ומש"ה לית לן למימר דהיטמא ואל תחזור ליתא לגבי דכיבוד

וליכא

מהר"ם

מופנ' וכו' משום דהא לקמן בסמוך אמר גבי ציצית אמר א"א משום דמוכח דאל"כ ליכתב רחמנא גבי פרשת ציצית וכו' וא"א משום דמופנה מכדי כתיב בגד כלאים שעטנז וגו' וכו' א"כ דהלמד הוא גדילים והמופנה הוא פסוק לא תלבש שעטנז : **שם ע"ב בתו'** ד"ה ואמר רחמנא עביד להו תכלת וכו' עד ובמנחות דקדק וכו' · פי' ואין לומר דע"כ מיירי בקשרים דהא קשר עליון דאורייתא זה אינו דהא גופיה דקשר עליון דאורייתא דקדק במנחות מהא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ואי לאו קשר לא היה כלאים וא"כ קשה ואימא ה"ל דקשר אינו דאורייתא ולא התיר הכתוב כלאים בציצית ולא משתמע מהא דאמר רחמנא עביד ליה תכלת :

דף ה ע"א בגמרא נפקא ליה מראשו דתניא וכו' עד ת"ל ראשו ופירש"י אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו דאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל ובעיני שדברים אלה א"א ליישבם ואיזה תלמיד טועה כתבן דא"כ דבאס אינו ענין יליף לה א"כ מה פריך בתר הכי איכא למיפרך מה לנזיר שמלורע שכן ישנו בשאלה וכו' ומאי שייך פירכא אהס אינו ענין דהא ע"כ לא כתבי' רחמנא אלא למילף מניה בכל התורה דהא לגופיה לא אצטריך וק"ל וא"ת ואם הא ליתא ולא יליף לה בהס אינו ענין א"כ תקשה לן מה תלי למילף מנזיר הא איכא למיפרך מה לנזיר שאינו שוה בכל י"ל דס"ל לגמרא דנזיר מיקרי שוה בכל דהא נזירות שייך בכל ודברי ספר א"ם אינם מובנים לי : **בתו'** ד"ה מה ללאו דהקפה וכו' ופירכא גמורה היא דאל"כ נילף מזקנו דלדחי ל"ת ועשה · פי' דגבי כהן אשכחן נמי עשה ול"ת ל"ת פאת זקנם לא יגלחו עשה קדושים יהיו וד"ה ואם אינו ענין אינו דבור בפני עצמו אלא שייך לדבור שלפניו : **שם ע"ב בתו'** ד"ה עד שיהא שוע טווי ונוז וכו' · צ"ע לפי' ריב"ן יחדיו דאתי לתוכף שתי הכיפות ל"ל דאם שוע וטווי הצמר והפשתן יחד בלא תכיפ' נמי הוו שעטנז וא"ל דתכיפ' הוי כאלו טוו יחד דא"כ מה מקשו התו' כלאי' בציצית היכי משכחת לפי רי"בן שהרי צריך שיהיו ב' חוטין תכלת צמר ולבן ומה בכך בקשירה דהוי כמו תכיפה והוו כאלו טוו יחד וצ"ע :

דף ו ע"א בתוס' בסוף ד"ה בדף ה' טעמא דכתב רחמנא וכו' ולעיל דהוי בעי למילף מעשה דמלורע דלדחי עשה את ל"ת משמע דבעי למילף וכו' כצ"ל · ור"ל והיאך יכול למילף מניה ציצית והא גבי ציצית העשה הוא קיל שאינו שוה בנשים והלאו הוא חמור וגבי מלור' הוא בהפוך שהלאו הוא קיל שאינו שוה בנשים והעשה הוא חמור ולכך הוא דוח' וק"ל : **ע"ב ד"ה** או אינו וכו' עד ועוד קשה וכו' עד וא"כ כי כתב לא תבערו אצטריך נמי עליה בההות הבה דליכא סקיל' וכו' · הא דכתב ודוק' דליכא סקילי משום דלא יקש' לן הדרב' נילוף מ..ה דלא דחי כמו שמקשין התו' ומתרצין בדבור שאחר זה ומזה מוכח

שקושיא

חכמת שלמה

תו' בד"ה וסמיך ליה כו' ורבנן לא דריש · נ"ב התו' לא גרסי בגמ' ורבנן כו' וק"ל :

ע"ב תו' בד"ה א"כ לשתוק כו' כל לאפנויי כו' נ"ב ואין להקשות סוף סוף הלא נכתבי ישמעאל לא מגית למימר דשעטנז מופנה הי לאו אף כל דר' ישמעאל כו' דהא הי להו ג"ש דשעטנז לא הוה ידענא בשעלהא דהוה למר ופשתים דהא כתיב בגד להוד גבי העלהא הי לאו שתהתר דשמעינן מאף כל דר' ישמעאל והשתא הייתר שעטנז להפנהא דלמא משום דק"ו הוא לגביה דאית' ביה נפישת הגהא אינו אסור אלא תרי מיני' ק"ו העלאה כדאי' פ' בכל מערבין והשתא נמי לא ק' סוף סוף תאמר דאית לן הא דר' ישמעאל א"כ בגד כתי' גבי העלאה הוה למר ופשתים נמי מופנה וה"כ תרי אפנויי ל"ל ולא קשה מידי תאמר דאתא שעטנז לאפנויי לגבי ציצית לית כאן גזירה שוה וצריך לן למר ופשתים גבי לבישה לגופה וק"ל (עיין במהרש"א) : בד"ה דאפילו למר כו' הדר ביה רבא ומסבר דאף כל לאתויי סרב"ס כו' כצ"ל · וצ"ב פי' לא מהאי דהכנה אלא מהאי דלעיל מניה לגס וגס פירשו התוספות מאחר שחזר רבא כו' א"כ סבר דאף כל דר' ישמעאל אתא לאתויי סרבלים אבל לא שנאמר כך להדיא והכי פירושו א"כ מאחר דלא אתיא כל דרבי ישמעאל לציצית הלא לסרבלים א"כ יכול ר' ישמעאל לסבור שפיר כרבא ולומר דהכא גבי ציצית חייבין כל המינים מריבוי דכנף ולא דרשינן אף כל אלא לסרבלים לחודה אבל תימה הלא כבר תירצו התו' דהכנף לאו רבוי הוא וכן פירשו בפ' התכלת והוסיפו בטעם דלא תלית למידרש הכנף לרבוי ונראה כודאי דהנך תרי שנוי' בתו' מחולקים הן שנוי' ראשון שכתבו התו' דהכנף לאו רבוי הוא אתיא כסוגיית התוס' דפ' התכלת ושנוי בתרא שפירשו התו' בדבור זה דסוגיא דהכא כרב נחמן היינו כסוגיית התו' דפ' במה מדליקין ע"ש · אבל בעניין אחר א"א ליישב הך תרי דיבורין תו' נ"ל :

דף ה ע"א רש"י בד"ה ת"ל ראשו כו' שוה בכל הוא נ"ב הקשה לי א' מן המשכילים בדרך על שפירש"י מה שנזיר אינו שוה בכל ובפ' שני נזירים משמע בהדיה שלאו דנזיר שוה בכל וליכא למיפרך בנזיר אלא מה שישנה בשאלה וכמו שהביא התו' כאן ובהפני אמרתי טעות סופר הוא דבלאו הכי קשה לפירושו א"כ נילף מתנא דידן דמוקי ראשו בלאו דלא תקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנך ומה לנו להידך תנא ובשאלי ליישב אמרתי עם הספר דודאי דברי רש"י כנים ואמינ' הם כי לא נאמר לגם להדיא דנזיר שוה בכל אלא שהוא שוה בכל נגד לאו דכהנים ומכהן לא אתי אבל לגעלם חשוב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וזו היא סברא ברורה ואינה לריכה רבה ועוד משום הכי פירש"י לשם דשוה בכל לפי שקשה לשם ניגף מתרווייהו תמה הנד כמו שהקשו התו' ע"כ חפס רש"י נמי סברא זו דהשתא לא קשה מידי דאיכא למיפרך מה להרווייהו שכן שוין בכל ומה שאמרתי בלבי שקשה לפי דברי רש"י א"כ נילף מראשו דתנא דידן דמוקי בלא תקיפו באם אינו ענין דזוקן לא קשה מיד דס"ל לרש"י כמו שפירשו תוספות באידך סוגיא דסוגיא דהכא ס"ל דאצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שהיה הקפה לכן בעינן לאידך תנא דינוקי ראשו בנזיר ינראה לי' [עיין במהרש"א] : **תו'** בד"ה בכן ישנו כו' כצ"ל וצ"ב ובפרק ב' נזירים בתר דקאמר כו' דאיכא למיפרך כדאמרן פי' מה כו' כצ"ל וצ"ב ולכס פי' ר"י משום דאיכא למיפרך מה לעשה דמלורע דאיכא ביה שלום בית וכי האי גונא איתא בפ' שלוח הקן ע"ש : **ע"ב** רש"י בד"ה מקרא קמא כו' וד..אמר לרבנן דלא כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה עד שיהא כו' מהם בגד ביחיד ומיחדו נפקא כו' כצ"ל :

דף ו ע"א רש"י בד"ה ואפ"ה לא דחי בתמיה נמחק וצ"ל שם ד"ה אפי' הכי לא דחי בתמי' ולגמור כו' : ד"ה והא תנא בעלמא קאי כו' דשבת דאמירי הס"ד : **תו'** בד"ה טעמא כו' לגו"ד נשים פטורות מציצית ולעיל דהוה כו' את לא תעשה משמע כו' כצ"ל : בד"ה שכן הכשר כו' מן ועוד דלקמן לפי האמת עד שיש בו כרת נמחק וג"ב במ"ז אינו

ובודאי

וליכא למיגמר מניה בעלמא דלא דחי לאו גרידא אבל למאי דמוקי לה בלאו דמחמר ואין לך הכרת דניחא דעשה דכיבוד גרע אית לן למימר דעדיף עשה דכיבוד ועשה אחרינא הוה כמאן דליתא לגביה וק"ל : **בא"ד** ועשה דבת כהן עדיפא מעשה דשבת כו' עכ"ל לא ידעתי מי הכריח אותם למימר דעשה דבת כהן עדיף מעשה דשבת דהא לא בעי תלמודא למילף התם מבת כהן דעשה דוחה לאו גרידא בעלמא כדבעי התם למילף מעשה דכיבוד אב ומעשה דמורא מקדש וי"ל בדוחק דלפי מאי דאמרי' לקמן למאי דס"ד מעיקרא מאי או אינו דקאמר כו' הדר אמר היימר דאמרי' כו' ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי משמע מזה דוקא משום שיש בלאו דשבת כרת לא שמעינן ליה מכלאים הא בלאו הכי הוה שפיר שמעינן ליה דדחי לאו גרידא אע"ג דבשבת איכא לאו ועשה וע"כ אית לן למימר דעשה דשבת כמאן דליתיה דעשה דבת כהן עדיף מניה ודו"ק : **בא"ד** דליכא אלא לאו גרידא דלא הוה אתי למעוטי עכ"ל לאו דוקא לאו גרידא דהא בלאו דמחמר איכא לאו ועשה אלא גרידא שאין בו כרת כגון גבי היטמא ואל תחזור ועוד כיון דבעי למגמר מניה אפי' לאו גרידא בעלמא ע"כ לאו דמחמר לאו גרידא מקרי וכמ"ש התוס' לקמן דלגבי עשה דכיבוד עשה דשבת כמאן דליתא הוא וק"ל : **בא"ד** וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפילו לאו גרידא כו' וי"ל דכיון דגלי כו' עכ"ל בספר פורת יוסף הקשה על דבריהם דניחא דאה"כ דלא אשכחן דלא דחי אלא אדרבא דחי והא דקאמר נגמור היינו דעשה דבעלמא לא תדחי לאו גרידא כיון דהאי עשה מעולם לא דחי ל"ת ועשה ועוד מ"ש דמכלאים לא מצי גמר משום דכיבוד הוי הכשר מלוה קשה דהשתא לפי סברת המקשה אכן קיימינן דעדיין לא ידע פירכא דהכשר מלוה כו' ועוד האריך בזה והנראה בכוונת דבריהם אלו שהם סמכו עלמם אמה שהביאו לעיל מפ"ק דקדושין הנח כבוד אביך ועשה מלוה כו' דמהכא ילפינן ליה התם ומשמע דאפילו לאו גרידא לא דחי עשה דכיבוד ואהא הקשו דהאי הרולא דאתי ללאו דמחמר קאי הכא במסקנא לשיטת התוס' וכיון דהשתא לפי סברת המקשה עדיף ליה עשה דכיבוד כ"כ דעשה דשבת כמאן דליתא לגביה א"כ היאך יגרע במסקנא דכל שאר העשיין דוחין לאו גרידא דילפינן להו מכלאים ועשה דכיבוד אינו דוחה אפילו לאו גרידא והירצו דכיון דגלי לן קרא דלא אלימא כו' עדיפי שאר עשיין דדוחי' לאו גרידא דיליף מכלאים אבל עשה דכיבוד לא מצי גמר מכלאים משום דכיבוד הוא הכשר מלוה ותו לא מידי : **בד"ה** שכן הכשר מלוה כו' ועוד דלקמן לפי האמת דאיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דודאי גליון הוא זה דלעיל בתוספות תירצו קושיא זו ע"ש עכ"ל ואין זה מוכרח דודאי לפי סברת המקשה דבעי למימר דמיירי בשחיטה וביטול ואצטריך ליה הא בעלמא דחי איכא לתרוצי דאצטריך קרא דכלאים בציצית לכדרבא כו' כמו שתירצו התוספות לעיל וכיון דלא קאי האי קס"ד אין לחוש למאי אצטריך תלמודא למילף דדחי בעלמא עשה את ל"ת שיש בו כרת אע"ג דאינו אמת אלא לפרש"י דקאי הכי במסקנא דמיירי בשחיטה וביטול א"כ לפי האמת אמאי הוצרך תלמודא למילף דעשה דוחה ל"ת גרידא מכלאים כיון דאיכא למילף מכיבוד אב אף לפי המסקנא ועוד המסקנא דהכא סותר דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת כו' ויש לדקדק לשיטת רש"י דבמסקנא איירי קרא בשחיטה וביטול ואצטריך דבעלמא דחי בהכשר מלוה א"כ אמאי אצטריך תלמודא למימר בפ"ק אלו מגלחות דאצטריך האי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום לידחי ל"ת ועשה הא בלאו הכי אצטריך האי קרא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מלוה ולשיטת התוס' ניחא דההיא סוגיא דהתם אתיא לפי המסקנא דהכא דאיירי במחמר דלית ביה כרת ואצטריך קרא לגופיה כמ"ש התוספות לעיל וי"ל לפרש"י דהתם לאו אקרא קאי דאצטריך משום דסד"א הואיל והוקש כו' דקרא בלאו הכי אצטריך במסקנא דהכא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מלוה אלא אתנא דהתם קאי דקתני בהיטמא ואל תחזיר שלא ישמע ויליף לה מהאי קרא ל"ל למיתני דלא דחי דכיון דל"ת ועשה הוא מהיכא תיתי דלידחי והאי קמשני דהוצרך למיתני ולילף מהאי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כו' ודברי הרא"ס תמוהים בזה שהוא מביא סוגיא דשמעתין כמסקנא לשיטת רש"י דלא אתא קרא אלא לשחיטה וביטול ומשום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרי' בפרק אלו מגלחות וזה סותר סוגיא דשמעתין דהא לפי סוגיא דשמעתין אי אתא קרא לשחיטה וביטול לא אצטריך קרא אלא למידק מניה דבעלמא דחי כפירש"י ותוס' אבל משום דסד"א דהואיל והוקש כבודם כו' לא הוה צריך האי קרא לשחיטה וביטול כיון דיש בו כרת כמו שהוכיחו התוספות לעיל מתוך שמעתין ואולי שהרא"ס סובר לשיטת רש"י דתלמודא דדחי הכא וקא' דאיכא למפרך כו' ה"ה דה"מ למדחי ולמימר דאתא קרא גרידא בשחיטה וביטול משום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרינן בפ' אלו מגלחות ול"ת שיש בו כרת נמי ה"א דלידחי והתלמוד הכא בלאו הכי דחי ליה שפיר ודו"ק : **ע"ב** טעמא דכתב רחמנא לא תבערו כו' ור"ש נפקא ליה לחלק כו' עכ"ל אבל ר' יוסי נפקא ליה לחלק מאחת מהנה ולר"ש ליכא למימר הכי דבהדיא פליג ר"ש עליה דר"י בפרק הבונה ודריש לה לדרשא אחריתא כ"כ התוס' בפ' האורג : **בא"ד** גליון וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אמרינן מ"ל חומרא רבה מ"ה חומר זוטא בהכשר מלוה ה"ה כ' עכ"ל יש לדקדק דלמאי דמסיק לעיל לשיטת התוספות דאיש אמו ואביו תיראו בלאו דמחמר קמיירי ומניה נגמר בעלמא דלאו גרידא נמי לא דחי בהכשר מלוה ה"כ שפיר אמרינן בהכשר מלוה מ"ל חומרא רבה מ"ל זוטא דבכל גוונא לא דחי וה"נ איכא למימר במלוה גופה דמ"ל חומרא רבה כו' דבכל גוונא דחי וי"ל דהשתא דקיימינן לפי סברת המקשה דנילף מבת כהן דדחי בעלמא בהכשר מלוה אפילו לאו שיש בו כרת ע"כ אית לן למימר כדס"ד מעיקרא לפי סברת המקשה דאיש אמו ואביו תיראו וגומר בשחיטה וביטול מיירי אבל לאו גרידא אפילו בהכשר מלוה דחי בעלמא דאל"כ האי בנין אב דלאו דמחמר דנשמע מניה דאפילו לאו גרידא דחי בעלמא בהכשר מלוה יהיה סותר האי מדאצטריך דבת כהן דשמעינן מניה דבעלמא דחי אפילו לאו שיש בו כרת בהכשר מלוה ודו"ק :

דף ז בד"ה ומה עבודה כו' ובפ' כילד הרגל דאמרו רבנן לר' טרפון דיו ולא דיינינן ומה שן ורגל כו' עכ"ל צ"ע דהתם במתני' קבעי ר' טרפון למילף משן ורגל ואפ"ה השיבו לו דיו ולא פרכי ליה משום שיש הכלה להזיקן וע"ש בתוס': **בד"ה** ת"ל לא תבערו וא"ת אמאי כו' השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו כו' עכ"ל וליכא למימר דמה מלוה יוכיח דאינו דוחה שבת ודוחה עבודה דאיכא למימר השתא דמה מלוה דוחה שבת מק"ו דשמעתין דהשתא ליכא למימר רציחה תוכיח דהא רציחה אינו דוחה לא שבת ולא עבודה מק"ו וכה"ג פירשו התוספות מכח קושיא אחרת התם ע"ש : **ע"ב** בד"ה שחדשו בה דברים כו' וי"ל דמשמע ליה שלא חדשו אלא על ההר כו' והלו טמא מת אסור אפי' בחיל עכ"ל וליכא לאקבויי התנא גופיה דמנ"ל הא גופיה דלמא בטמא מת חידשו שאסור בהר דהיינו בעזרת נשים ולא בחיל דאיכא למימר דודאי אית להו מסברא כך בהרחקת עשה דרבנן בטבול יום לאסור בעזרת נשים ובטמא מת אפי' בחיל אלא דאר' יוחנן הוה קשיא להו אמאי מפרש ליה לקרא בחידשו מטבול יום ובעזרת נשים דלמא חידשו מטמא מת ובחיל והירצו דקרא לא משמע אלא עזרת נשים דכתיב חלר וק"ל : **גמ'** ואמר עולא מה טעם הואיל והוהר כו' ובתוס' בפ' כל הפסולין וה"ת ואי מטעם הואיל והוזהר כו' ל"ל טעמא יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת בלאו הכי נמי וי"ל כו' עכ"ל ע"ש :

דף ח שם כי אצטריך עליה היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי כו' וקשה דהיכי נשא אחות זקוקתו דאיכא לת"ד ברפ"ב דאסור ואין סברא דאצטריך עליה להיכא דנשאה באיסור ונראה לומר דאפילו מאן דאוסר אחות זקוקתו אינו אלא מדרבנן וי"ל עוד דהאי שנויא אזלא כמ"ד לקמן אין זיקה : **תו'** בד"ה תרי איסורי מחד איסורא כו' אבל שלא במקום יבום כגון ערת בהו ילפינן כו' עכ"ל טעות קחזינא הכא דמשמע מזה דחד איסורא נילף שפיר דדחי מאשת אח והתוספות לעיל בריש הסוגיא בד"ה ל"ת שיש בו כרת מי דחי כתבו בפשיטות דהפי' חדא איסורא לא נילף מאשת אח לפי המסקנא וכתבו שם דהר"י דשאני אשת אח דמלותו בכך ואף ע"ג דיש לדחות דודאי חד איסורא בעלמא לא ילפינן מאשת אח משום דשאני אשת אח דמלותו בכך אבל ערת בהו שלא במקום יבום דהע"ג דאין מלותו בכך שפיר ילפינן ליה מאשת אח מהיקשא דר' יונה דהשתא לפי האי תירוצא דיליף מהיקשא דר' יונה אנו קיימין דמ"מ אכתי הקשי דערוה גופה שלא במקום מלוה השתרי מהיקשא דר' יונה לאשת אח כיון דליכא בה נמי אלא חד איסורא ועוד לקמן כתבו התוס' בהדיא דלהכי שנויא נפקא להו למשרי ערה שלא במקום מלוה דשרי מהיכא דנפקא ליה לר' ובספרים המדויקים מחקו כל זה מדברי התוספות :

דף ט גמרא יחיד ונשיא אתיא מלוה כו' בסוגיא דהוריות יליף יחיד דוי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד התחתון מעליון דכתיב בפרשה ויקרא אם נפש אחת וגו' ויש מקשי' דהיקשא דתורה אחת לרבנן ליחיד ונשיא נילף ליה מג"ש דמלות מלות משאר מלות כדיליף ליה לרבי וי"ל דאע"ג דהיכא התם בפ' איזהו מקומן דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש מ"מ דבר הלמד בהיקש בתחלה דהיינו לבור בע"ז דיליף ליה מהיקש דוי"ו והוזר ונלמד בג"ש דעיני עיני לשאר מלות שוב אינו נלמד בג"ש ליחיד ונשיא וק"ל : **תוס'** בד"ה ורבנן האי כו' וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי מטאת לא מופנה כו' עכ"ל ומיהו רבי דדריש ההיא ג"ש סבר כמ"ד בפ' המפלת דג"ש דאינו מופנה כלל למדין ממנה והתלמוד דקבעי ור' האי עליה מאי עביד ליה ולא קאמר דסבר כמ"ד דאין למדין מג"ש דאינו מופנה כלל

משום

חכמת שלמה

ובודאי הוא גליון ולעיל בתו' תירצו קושיא זו עיין שם (עיין במהרש"א) : **ע"ב רש"י** בד"ה לחלק שלא כו' שבת בכל מלאכות כו' נ"ב דבר תימה פי' לומר שלא יהייב סקילה כי אם בעשות כל המלאכות יחד דהא כתיב לא תעשה כל מלאכה וכל אחת קרויה מלאכה אלא לענין חילוק העלות איירי דלא תימא שאם עשאן כלן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וכן פירש להדיא בסנהדרין פרק ד' וכן איתא להדיא פרק כלל גדול בשבת:נ"ל : **תו'** בד"ה או אינו אלא אפילו בשבת משום מה לי חומרא זוטא כל זה נמחק וצ"ל אחר ד"ה מופסת ד"ה טעמא כולה ואח"כ ד"ה לא ר' יוסי:בד"ה טעמא כו' וא"ת והיכי כו' נ"ב האי וא"ת לא קאי אדברי רבי יוסי אלא על סוגיא שלנו אבל ר"י לא בא לייסב אלא סוגיא שלנו אזיל כל"ע אבל בודאי ר"ש דדריש למקלקל בהבערה חייב לא דרש כלל לחלק דמנא לן ה"ל דיליף לחלק ממקום אחר כדשמואל וכן מאן דיליף לחלק מהכא לית ליה מקלקל בהבערה חייב ודו"ק : בד"ה לא ר' יוסי ולו אינו דקאמר משום דשבת עשה ול"ת אי נמי משום דשאני לאוי דשבת דחמירי והקשה ה"ר יהודה כהן היכא בעי כו' כנ"ל : בא"ד אי לאו לא תבערו כו' נכתב בכלו ליסנא דברייתא נקטי התוס' ולאו דוקא אלא אתוספתא קא קפיד ודו"ק :

דף ז ע"א גמרא ומה שלמים מיוחדין כו' נ"ב פי' ובא לרבות כל הקרבנות ולא תימא דוקא שלמים אין מידי אהרינא לא ואין להקשות למה לא דרשינן בכלל ופרט ואין בו אלא שלמים די"ל מאחר דהכלל רחוק מהפרט אין דנין אותה בכלל מדה זו כדאיתא בפ' בהמת מגה ודו"ק : **תו'** בד"ה לפי שילא כו' ושאר העלות אינן עעונות כו' נ"ב וה"ה שאר הטמאות כמי אינן עעונות נסכים הוץ מאלס מלורע כדאיתא להדיא במנחות בפ' ב' מדות ולאו דילפינן אסס מחטאת אלא דפי' כתיב נסכים במלורע אלא הכא מקשין התו' מנין לו דהטאת גופה טעון מתן דמים כיוזא שאין הוא יצא לידון בדבר החדש ודו"ק :

ע"ב תו' בד"ה ורהה קרי כו' ונבילה דטמא שרץ ואפי' עונא מת נכנסים במחנה כו' כנ"ל : בא"ד שלא תטמא העזרה נ"ב פי' עזרת נשים : בד"ה שהדשו כו' הדשו טמאה מת עלמו וי"ל כו' כנ"ל :

דף ח ע"א רש"י בד"ה תימה היכא כו' על זה הס"ד ואח"כ מ"ה ואח"כ נשא חי את אחותה כו': בד"ה ה"ג כו' ולענין הערוה קכתיב ליה ר"י כו' כנ"ל : **ע"ב** תו' בד"ה ויבמה כו' שלה ושלחה נ"ב זהו לפי' ר"ה ע"ש :

דף ט ע"א רש"י בד"ה מה ע"א דבר שזדונה כו' כנ"ל : **ע"ב גמ'** אי בעית מן האונסין תהוי אי בעית מן הנשואין תהוי אבל כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ר"ש דפליג כו' דפעוהו ומשני כו' הד"א:בד"ה וכן בת אשתו ראובן מאמו אסורה לו ומותרת לשמעון כו'

מהר"ם

סקושיא זו אינה במקומה אלא ראויה להיות לקמן בשנויא דמשני לא ר"י וק"ל :

דף ז ע"ב בתוס' ד"ה ורהה קרי וכו' עד ואין נראה לר"י וכו' · ר"ל דמשמע מפירש"י מדכת' דלהכי לא נקט טמא שרץ ונבלה משום דמדאורייתא נכנסים למחנה לויה מכלל דר"ל הא דטבול יום דקרי דהוי עשה היינו מדאורייתא וזה אינו דאינו אלא מדרבנן כדתנן במסכת כלים וכו' משמע התם דלחיל נכנס טבול יום ואם היה מדאורייתא אפי' בחיל היה אסור דהא הכל נקרא מחנה לויה אלא לא הוי אלא מדרבנן ולא גזרו אלא בעזרת נשים דקרוב יותר לעזרת ישראל ובכל טבול יום גזרו ולא בחיל וכן הא דקתני שאין נכרים וטמאי מתי' נכנסים בחיל הוי נמי מדרבנן דהא מת עלמו נכנס למחנה לויה ותימה איך עלה על דעת רש"י דהוי עשה מדאורייתא הא אמרי' בהדי' בסמוך דא"ר יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו וצ"ל דרש"י ס"ל דרבי יוחנן פליג שלא כדברי התו' דבסמוך :

דף ח ע"א בגמ' ומאי שנא ערוה דלא צריכה קרא וכו' צרה נמי לא תיבעי קרא וכו' · הפשא משמע דס"ד דאף שלא במקום מלוה צרה אסורה ויש בה כרת בערוה עלמה דלצרור משמע ליה דהצרה אסורה כאחות אשה עלמה ולהכי קאמר דלא צריכה קרא למיכר במקום מלות יבום דמהיכי תיתי הוה לן להתירה הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת : **ע"ב** א"כ לימא ולקח וכו' ויבמה במקום יבום וכו' · ואם הקש' הא מסיק לעיל דצרה נמי לא צריכה קרא ולא אצטריך קרא אלא למשרי צרה שלא במקום מלוה היינו למאן דדריש לצרור למיסר צרה אבל רבי מפיק ליה לצרור לכדר"ש לדידיה אצטריך קרא למיכר צרה וק"ל :

דף ט בתוס' ד"ה ורבנן האי כברא מנא להו וכו' עד וההיא דיבוס מופנה היא· פי' קרא דיבמה יבא עליה ולכך ילפינן הג"ש לענין יבוס ולא לענין חטא' ויש להקשות א"כ דילכותא דחטאת לא בגו מעליה דכתיב גבי יבוס שהוא מופנ' א"כ כי פריך לעיל ורבי האי עליה מאי עביד ליה ע"כ ר"ל האי עליה דיבוס שהוא מופנ' עליה קא פריך מאי עביד ליה א"כ מאי משני מבעי ליה לכדתניא והא האי ילכותא דקטאת לא אתי מהאי עליה דיבוס וא"כ הדרא קשי' לדוכתא האי עלי'

דיבוס

משום דאין סברא שיחלוקו ר' ורבנן בג"ש זו אם היא מקובלת אם לאו א"כ דקושיא דמלתא קאמר דרבי דריש לה לענין חטאת :

בד"ה בגליון ורבנן לית להו כרת בפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים כו' עכ"ל פי' דלית להו לרבנן דהאי קרא הכרת תכרת לפורק עול ומפר ברית כו' ומיהו ליכא מאן דפליג דאיכא במפר ברית בשר כרת ואגב שיטפיה נקטו לישנא דקאמר ר' פורק עול ומפר ברית כו' דבמפר ברית אי נמי הוא אתי ליה האי קרא לכרת מ"מ לא הוה קשיא דליחשב בהדי' ל"ו כריתות לרבנן דהא מפר ברית קום עשה הוא כדאיתא במסכת מכות וכמ"ש התוס' לעיל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה גבי וכן אחות אמו כו' ונשא יעקב ב' בנות יחזקאל זו לאחר מיתת אחותה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא היה צריך לפרש שנשא ב' אחיות כו' עכ"ל אבל ניחא ליה לרש"י לפרש כך שלא היו למחלה ונועה אלא ב' אנשים דהיינו כלב ויחזקאל דאם לא היה מפרש כך הוצרך לפרש שג' אנשים היו וק"ל אך הא קשיא לי בא"ד שפירש ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב כו' עכ"ל שלא היה צריך לפרש כך אלא דלוי היה ג"כ מבת נועה והיא אם לשמעון ונשא בת כלב ממחלה וכן יהודה היה ג"כ בן מחלה אם ראובן ונשא בת כלב מנועה וכמו כן פירש לעיל גבי אחותו מאמו דראובן ולוי אחי' היו מרחל ושמעון ויהודה מבלהה ודו"ק : **בד"ה** ורב יודא מתרגם כו' באונסין לא קמיירי מתני' כו' עכ"ל יש להקשות לרב יודא מאי קא קשיא ליה לוי לרבי דליתני אנוסת אביו במתני' כיון דבאונסין לא קאיירי מתני':

דף י תום' בד"ה לעולם לית ליה לרבי כו' דפליגי בהמגרש ר"א ורבנן דלר' אליעזר הוי גט ואסורה כו' עכ"ל דברי התום' הכא כמשכים כתנא דברייתא דהתם דפליגי בע"מ אבל בחוץ מודה ר"א דהוי שיור בגט ואינו גט אבל לתנא דמתני' דהתם דפליגי בחוץ אבל בע"מ מודו רבנן דהוי גט ואסורה לפלוני תפול קושית התום' דליתני א"א שפוטרת צרתה אף לרבנן ואפילו למ"ד דבפלוגתא לא קאיירי וכך הם דברי התו' שם בד"ה אפילו לא נתגרשה כו' אלא דהכא לא הקשו אלא למ"ד דבפלוגתא קמיירי והיינו משום דאיכא לאוקמי מתני' דהכא כתנא דברייתא דהתם דבע"מ פליגי וק"ל : **בא"ד** אי חשוב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פי' ור"א פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דנשאת לאחר בנתים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות דראשון כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש אין אלו דברי פה קדוש ואולי איזה תלמיד טועה כתב כך לפרש דברי התוספות דהא השתא אנו קיימינן דבע"מ פליגי אבל בחוץ ר"א מודה דלא הוי גט כלל וכתנא דברייתא דהתם כמ"ש לעיל דאל"כ תפול קושייתם לכ"ע אפילו לרבנן ודברים אלו שכתב היכא שנשאת לאחר בנתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות הראשון כו' לא נאמר זה אלא אי פליגי בחוץ וסבר ר"א דבחוץ נמי הוי גט דהכי איתא בהדיא התם אברייתא דנכנסו ד' זקנים כו' ובמאי אילימא בחוץ משרא שרי דתניא מודה ר"א במגרש כו' אלא בע"מ ועוד האי לישנא דאי חשיב שיור שכתבו התוספות לא נאמר התם ובשום מקום אלא באינו גט כלל ודברי התוספות ג"כ מוכיחין כך אבל לדברי התוספות מפורשים כך משום דבעי לאשכוחי צרת א"א שהיתה מותרת לאחיו המת ואסורה ליבם והאי דקאמרי דבע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי לא מצינן לאשכוחי דאי חשיב שיורא בגט כמו בחוץ ולא הוה גט כלל כדקיימינן השתא דמודה ר"א בחוץ א"כ כי נשאת לאחיו המת קודם ע"כ גם אליו שריא דבגט זה גם לאחיו המת היתה אסורה ואם נשאה בהתר וכגון שמת המגרש אז שגירשה בגט אחר א"כ גם אליו שריא וזה ברור : **בד"ה** לר' יודא נמי כו' ואר"י דע"כ מתני' סבר' דאפי' בחייבי לאוין דאמר קדושין תופסין מדקתני ו' עריות ולא קתני ח' כו' עכ"ל פי' דאכן קיימינן השתא לרב אשי דבפלוגתא קמיירי וה"ל למתני ח' לר' עקיבא ולעיל דקאמר בפרקין קאמרי' ליכא לאקשויי דהא בפרקין נמי קתני דלא כר' עקיבא מדלא קתני ח' עריות דאיכא למימר מש"ה לא קתני משום דבפלוגתא לא קמיירי דהכי קיימינן לעיל וק"ל : **ע"ב** בד"ה החולץ ליבמתו וחזר וקדשה כו' וה"ה דה"מ למנקט וחזר ובא עליה א' מן האחין עכ"ל מהרש"ל הגיה וחזר א' מן האחין וקדשה וה"פ כו' ואין צורך אבל דברי התוספות נמשכים לגירסת ר"ת ור"ח לקמן גבי הבא על יבמתו ובא כו' דפליגי בה רב אחא ורבינא ובפלוגתא דר"ל ור"י וגרסינן שם וחזר ובא הוא או א' מן האחי' על צרתה וא"כ ה"ל הכא בפלוגתא דר"י ור"ל בחולץ ליבמתו ה"ל נמי לתלמודא למנקט בכה"ג והא קאמרו התוספות דחזר הוא ובא עליה ודאי לא ה"מ למנקט הכא דכ"ע מודו הכא דהוא אינו חייב על חלוצתו כרת אלא לקמן נקט שפיר וחזר הוא ובא על צרתה דעל צרתה ודאי חייב כרת לר"ל דלא יבנה לא קאי אלא אדידה וצרה בדקיימי קיימי אמנם כתבו דהאי מלתא אחריתא דהיינו ובא א' מן האחין ודאי ה"ה דה"מ למנקט הכא כדהתם :

דף יא בד"ה ר"ש אומר ביאתה כו' וא"ת לרב חסדא שרוצה לדקדק דסוטה דאורייתא שריא תקשי ליה מתני' כו' עכ"ל ולא מסתבר להו למימר דהסיא מתני' אתיא כת"ק דר"ש דסבר אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מייבמים דהא רבנן לא פליגי עליה אלא דאסורה ליבם מדרבנן דהא בסוטה דרבנן מיירי התם אבל לא מצינו דפליגי דאסור לייבומי מדאורייתא והסיא מתני' משמע להו השתא דאסורה מדאורייתא כדמוכח התם : **ע"ב** בפירש"י בד"ה פסולה פסולה ליה כו' דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה כו' עכ"ל ולפירושו למפשט בעיא בתרייתא אתא דאפי' לר' יוסי בן כיפר צרתה כשרה ולא כדברי התום' שהוכיחו דלמפשט בעיא קמייתא אתא וליכא לאקשויי לפירושו דא"כ היכי קתני חולץ לפסולה כיון דטומאה כתיבא בה לר"י בן כיפר דאיכא למימר דרש"י ס"ל דטומאה דכתיב בה לא אסור אלא ליבום אבל חליצה בעי ולא דמיא לסוטה דטומאה פוטרת בה אף מחליצה וכן פי' הנ"י בשם הרשב"א ושלא כדברי התו' שפירש דלר"י בן כיפר בהיא גופא פשיטא ליה דפטורה אף מן החליצה ומיהו כיון דאין פירושם מוכרח לומר כן אלא דאיכא לפרש כפרש"י מש"ה לא רצו להוכיח מזה דלמפשט בעיא קמייתא אתא למפשט וק"ל :

דף יב

מהר"ם

דיבום מאי עביד ליה ויש לייסב בדוחק דגמר' לא פריך לעילן אייתורא דעליה לרבי מאי עביד ליה דיש לו שום דרשות אלא דכל ג"ש היא גמירא מסיני כידוע לכל בעלי הגמ' ופשוט הוא לגמר' דגמיר לן מסיני ג"ש דעליה וליכא מאן דפליג עלי' ולכך פריך ורבי האי ג"ש דעליה המקובל לנו מסיני מאי עביד ליה ומשני דרבי ס"ל דהאי ג"ש מקובלת אדין חטא' וק"ל :

דף י ע"א בתוס' ד"ה לעולם ל"ל לרבי הני כללי וכו' עד ואם נשאת לאחיו וכו' פי' לאחיו של אותו פלוני : **בא"ד** ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי · פי' כשהתנ' בה ע"מ שלא תנשאי וע"מ שלא תבעלי : **בא"ד** מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם וכו' הוי' אשת איש · פי' למפרע הויא א"א בשעה שנשאה המת דהא הגט בטל למפרע : **בא"ד** דמשכחת לה כו' כגון שבא ראובן וקדש' חוץ משמעון · פי' לא בראובן ושמעון אחי' איירי אלא ר"ל ראובן ושמעון דעלמא ובא אותו שמעון וקדש' סתם פי' דהשתא מהני קדושי שמעון לאסור אראובן שקדשה בראשונה דאל"כ מאי אהני קדושי שמעון ולא הוו מקרי קדושין ומת שמעון ונפלה קמי אחיו ליבום ויש לו לשמעון ג"כ אשה אחרת וב' אסורים, על היבם אחי שמעון משום דהא היא אסור' לו משום אשת איש מחמת קדושי ראובן שקדש' בראשונ' וצרת צרה נמי משכחת כגון שקדש' ראובן דעלמא חוץ מב' אחים פי' וקדשה האח הא' סתם כדלעיל ומת ונפלה קמי האח הב' ליבום דהא לא נאסר' עליו משום א"א מחמת קידושי ראובן דהא ראובן חוץ מב' אחים קאמר והלך האח השני וייבם צרת' ומת גם הוא ולו אשה אחרת ונפלו קמי אח הג' : **בא"ד** וי"ל דלא קרינן לגבי' אשת המת דכבר נאסר' עליו משום א"א · פי' כבר קודם שנשא' אחיו : **בא"ד** כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה סתם ויש לו ג"כ אשה אחר' ומת ונפלו קמי אחיהם הג' דשתיהן אסורות לו משום דהאחת אסורה עליו משום אשת ב' מתים דהיינו קדושי ראובן וקדושי שמעון: ומשכח' בהן נמי צרת צרה פי' אלעיל אכגון שבא ראובן וקדש' וכו' קאי ולא אהא דרבי יוחנן וכגון שקדש' ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו וקדש' שמעון חוץ מלוי ומתו ראובן ושמעון ונפלה קמי לוי דהשתא לא נאסרה אלוי משום אשת שני מתים דהא לא אסרוה עליו ויבם לוי צרתה ומת לוי ויש לו ג"כ אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת אשת ב' מתים פוטרת צרתה:

ע"ב בתום' ד"ה לפי שאינה בצרת צרה וכו' כגון שנולד אחיו אחר שחלץ וקדש' וכו' · ואותו אח יבם צרתה ומת ולו אשה אחרת ונפלו קמי האח שהיה בעולם בעת שחלץ וחזר וקדשה היבם הראשון ונאסר' אותה היבמה עליה וצרתה פוטרת צרתה : **בא"ד** ולוי מיירי בפלוגתא כיון דקתני אנוסת אביו בסיפא · פי' דגם לוי תני ג"כ הסיפא ובסיפא תני אנוסת אביו דהיינו כר"י וא"כ איירי בפלוגתא והשת' נ"ל דלוי תני אנוסת אביו תרי זימני ברישא ובסיפ' ברישא כגון שנשא' אחיו ובסיפ' כשנשאה האיש נכרי : **ד"ה** החולץ ליבמתו וכו' עד ושניהם מודי' במחזי' גרושתו וכו' דרך בנין אסרה תורה · נראה שהספ' חסר וכך נ"ל הכל מודי' במחזיר גרושתו שאם קידש ולא בעל שאין לוקה לשוב לקחת' להיות לו לאשה אמר' רחמנא ה"כ דדרך בנין אסרה תורה ועיין בפרק י' יוחסין בקדושין דף ע"ח :
בא"ד וה"ה דהוי מצי למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין · פי' ופליגי דלר"ל חייב כרת ולר"י מלקות ובספר ח"ש גרים וחזר וקדשה אחד מן האחים ופליגי אי הקדושין תופסין לר"ל אי אין הקדושין תופסין דחייבי כריתות הן וכו' :

דף יא בתום' ד"ה צרת סוטה וכו' עד ודוקא סוטה ודאי וכו' · פי' דסוטה ודאי היינו שני עדים שזינתה וזו היא פוטר' צרתה מן החליצה ומן היבום והסוט' הכתובה בתורה שמשקין אותה מים המאררי' נקראת ספק סוטה שהרי מחמת ספק משקין אותה ולכך מקשין התום' מהא דדרשינן דג' פעמים ונטמאה אחד לבועל וא' לבעל וכו' וזה איירי בספק סוטה ותירצו דהתורה לא אסרה אלא

משום

חכמת שלמה

כו' כנ"ל: בא"ד לאחר מיתת אחותה כו' נ"ב לא היה צריך לפרש שנשא ב' אחיות אלא נשא ב' נשים נכריות והוליד עמהן ראובן ושמעון ולאותן ב' נשים היו להן אחיות מן אמהן מאיש אחר שהוליד מאמהן ודו"ק וכה"ג האריך בשיטה זו בכמה מקומות נ"ל [עיין במהרש"א]: בא"ד וילדה לו בת מחלה את ראובן ובת נועה את שמעון כו' כלב ממחלה שהיא כו' כלב מנועה שהיא כו' כלב ממחלה ואם כו' יחזקאל מנועה ואשת כו' לראובן וכן אשת כו' שנשא בלהה ולא נפתלי מאיש אחר והוליד כו' ומותר' לשמעון וכן אחות אשת נפתלי כו' בהתר דכשנולד זבולן כו' ויהודה כלתו כגון כו' כנ"ל והד"א · בד"ה ורב יהודה מתרגם להא דרב הס"ד :

דף י ע"א גמרא נולד ויבם לרבי הני כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה אנס כלתו ועבר על דת הס"ד ואח"כ מ"ה ואע"ג דמהדר ליה רבי לנוי כמדומה כו' כנ"ל :

תו' בד"ה לעולם כו' דלר' אליעזר הוה גט כו' נ"ב אבל המסקנא התם דאף רבנן מודים בזה לר' אליעזר ע"ש: בא"ד שמא תנשא לו נ"ב תימה דתוספות גופ' כתבו התם בריש המגרש דלא חיישינן ולא דמי לתבעלי דחיישינן שמא יבעלנה באונס וכ"כ הרא"ש במסקנא: בא"ד אי חשיב שיור כמו כו' נ"ב פי' ורבי אליעזר פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דנשאת לאחר בנתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות הראשון לאפוקי ע"מ שלא תנשאי דהוי תנאי בגט צריך להיות קיים לעולם וכל היכא דבטל התנאי בטל הגט למפרע וכמלא בניה ממזרים ועכשיו מפרשים התוספות היכא דמתנה ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי אי דמי לחוץ מפלוני כו' ודו"ק [עיין במהרש"א]: בא"ד תדע דלא תני לוי חייבי לאוין כו' אפי' לרבנן כגון שבא כו' כנ"ל : בא"ד וקדשה סתם כו' נ"ב פי' דאהני קדושי דידיה לאיסורא קמא דאי לאו הכי אלא קדשה נמי חוץ מראובן איסתכח דקדושי שמעון לא מהני וא"כ אין אני קורא בה אשת המת של שמעון ודו"ק: בא"ד ומת שמעון ונפלה לפני לוי אחיו וצרת צרתה נמי משכחת לה כגון שקדשה איניש דעלמא חוץ מבני אחין ואחר כך קדשה ראובן חוץ משמעון אחיו ויש לראובן אשה אחרת ומת ויבם שמעון צרתה כו' כנ"ל וכ"ב ונראה בעיני לפרש דראובן היה איניש דעלמא דאי היה אחיהם א"כ איסתכח דהוה על לוי אשת אח של ראובן ומה לנו בזה שהיא נמי אשת אח סוף סוף היא אשת אח שלא במקום יבום וכבר תני במתני' אשת אחיו מאמו והשתא בעי לאשכוחי ערוה אשת איש להוד ותדע דהאי איירי באחים ע"כ כשמת שמעון היא נותרת נמי לראובן מגד יבום א"כ מניא לאשכוחי צרת צרה כגון שיבם ראובן את צרתה ונותה הותה ראשונה ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלו לפני לוי ולא צריכא לאוקמי בג' אחין ובאיניש דעלמא אלא ש"מ כדפרישית ודו"ק : בא"ד דכבר נאסרו עליו לפני קדושי אחין משום אשת אח כדמשמע בהמגרש ליתני הכא כו' כנ"ל : בא"ד ומשכחת בהן נמי צרת צרה ומיהו בפרק ג' משמע כו' כנ"ל וכ"ב הוזר אדלעיל בענין דחוץ והכי פירושו כגון שקדשה ראובן חוץ משמעון ולוי ובא שמעון וקדשה כיון חוץ מלוי דאהני קדושי שמעון למיסר אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלה לפני יהודה כו' אבל בענין דרבי יוחנן לא משכחת צרת צרה ודו"ק : בד"ה דקתני כו' לא קא מיירי אי דאי לא קא מיירי כו' כנ"ל · בד"ה לרבי יהודה כו' מתניתין סברה דלא כו' כנ"ל : **ע"ב גמ'** דאחיו קעביד איהי שליחותה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ולימא ליה רבי יוחנן לריש לקיש הס"ד · תו' בד"ה החולץ ליבמתו כו' וחזר ובא עליה כו' נ"ב נ"ל לפרש ולהגיה וחזר אחד מן האחין וקדשה וה"פ והוה פלוגתייהו בכה"ג לר"ל דחייבין כרת עליה א"כ לית בה תפיסת קדושין ואינה זקוקה ליבם ולרבי יוחנן דאין חייבין כרת א"כ זקוקה ליבם ודו"ק היטב : [עיין במהרש"א]: בד"ה איהו הוא כו' דמוקי לא יבנה נמי אצרה כו' נ"ב פי' ולפ"ז נ"ל שום יתור דלא לחלוץ לאחת וניבם לאחת דהא אשניה נמי קאי לא יבנה כיון על אותה שחלץ אבל לעולם עיקר קרא דלא יבנה בא לנתק כולן מכרת ודו"ק :

דף יא ע"א גמ' פוטרת צרתה נ"ב דוקא משום ביאתה וחליצתה היא דנפטרה הא לאו הכי לא נפטרה צרתה אמינא כו' : **תו'** בד"ה צריך נ"ל צריכה חליצה מן האחין ונתיבמת כו' וכנ"ל : בד"ה צרת סוטה כו' לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה דפריך בפ"ק דסוטה תתיבם יבומי והא להחמיר עשו ספק כודאי ולמאי דפרי' לעיל כו' כנ"ל וכ"ב לעיל דף ד' עמוד ימין ד"ה לפי שאין בצרת צרה ע"ש : בד"ה ר"ש אומר כו' אבל לכתחלה לא נ"ב פי' לא לה ולא צרתה וק"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה פסולה כו' וכשרה לכל העולם כו' כנ"ל : **תו'** בד"ה הויה ואישות כו' ואפילו רבנן לא פליגי נ"ב פי' ומוקי כולי קרא בגירושין רק דמעיקרי אחרי אשר הטומאה אסוגה עם הלאו אבל לעולם והיתה לאיש אחר או כי ימות האיש האחרון בודאי אגירושין קאי ומ"ה פירש"י דהויה ואישות היינו להיות לו לאשה וא"א לעקר אחרי אשר הוטמאה זולת להיות לו לאשה דעלה קאי אחרי אשר הוטמאה ודו"ק : בד"ה או היא כו' צריך לחזור על כל האחין היינו כו' כנ"ל : בא"ד דלא נפטרו צרות נ"ב פי' ולמ"ד יש זיקה והוי' כאחות אשה וק"ל : בא"ד וכן חלץ לבעלת גט דלא נפטרם כו' כנ"ל :

ד' יב

דף יב גמרא ת"ש המחזיר גרושתו כו' היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה כו' עכ"ל נ"ל לאבעיא בתרייתא דלא אתא למפשט האבעיא דא"כ לא קדחי מידי דהא א"כ תריץ או חולצת או מתייבמת מ"מ תיפשוט בעיא בתרייתא אלא דאתא לאקשויי על פשיטותא דיליה בצרתה דלא אליס ק"ו למדחי צרה והכי קתני או היא או צרתה חולצת והא קדחי שפיר תריץ או חולצת או מתייבמת :
תום' בד"ה מאי להו למעוטי כו' וא"ת אמאי לא פריך מניה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו כו' וי"ל דלא כו' עכ"ל והא דלא קשיא להו אמאי לא פריך מניה לשמואל דאסר צרת ממאנת דהתם ליכא לשנויי דאפילו חליצה לא בעי כדמשני באיילונית דצרת ממאנת כיון דאינה אסורה אלא משום גזירה ודאי חליצה בעי וליכא לתרוצי נמי כדמתרצי' התום' במחזיר גרושתו דהא ממאנת היתה מותרת לבעלה אלא די"ל דלא דמיא לאשת ב' מתים דאיסור נפילה גרס לה דקודם שמיאנה מותרת להתייבם ומיהו מצרת סוטה ה"מ לאקשויי אלא דחדא מנייהו נקטי ובתירוצם מצרת סוטה נמי ניחא וק"ל : **ע"ב** בד"ה שכבר ילדו כו' ואר"י דסברת המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן כו' עכ"ל פי' סברת המקשה מרבה בר שמואל מדקתני שכבר ילדו אית לי' האי סברא אבל תלמודא דקפריך לעיל מדקאמר שמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"כ מצינו אמותו כו' ע"כ לית ליה האי סברא אלא דמתני' מיירי דלית בה מיאון מדאורייתא ומזה שכתבו התום' אבל לרב ביבי לא קשיא מידי כו' פי' דאע"ג דתלמודא קפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מצינו אמותו כו' לפי סברת המקשה דהשתא דמתני' מאי לאורויי דלית בה מיאון מדרבנן ע"כ לא פריך אלא לרבה בר ליואי כו' אבל לרב ביבי ודאי לא קשיא מידי דאע"ג דאיכא קטנה דמיעברה מ"מ לית בה מיאון מדרבנן ומהרש"ל כתב לייסב דברי התום' בע"א אבל תלמודא דקפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מצינו אמותו כו' אינו מתיישב לפי דרכו ועיי' בנ"י בשמעתין שבא מדבריו בביאור דברי התו' דשמעתין ויש לדקדק בשמעתין מי הכריח המתרץ למימר לעולם שמא תמות כו' עד שהוכרח מזה לפרש בדוחק הא דאמר רב ספרא בניס הרי הן כסימני' דעדיפי מהן דבניס בתוך הזמן הרי הן כסימנים אחר הזמן ותוך הזמן דקא' רבה בר ליואי הוצרכנו לפרש ג"כ תוך שנה שלפני גדלות כמ"ש התו' אמאי לא הניח המתרץ סברתו דלעיל דגרסי' במלתיה דרב ביבי שמא תתעבר ותמות דה"ג במלתיה בכמה דוכתין בפ' אלו נערות ובפ' יוצא דופן ובפ' אין בין המודר דפריך התם וקטנה מי מיעברה כו' והא דקתני שכבר ילדו מיירי לאחר י"ב וליכא שערות ובניס ה"ל כסימנים לאחר י"ב אבל תוך י"ב ודאי מתה כפשטא דרבה בר ליואי וי"ל משום דמשמע ליה שכבר ילדו דבלידה לחוד תליא מלתא ולא בבניס דבתוך י"ב מיעברה ולא מתה ודו"ק :

דף יג בד"ה רב זביד אמר אין כו' ולה"ק כמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת ואע"ג דפעמים חיה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר"ל לרב זביד תוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי אתיא כפשטה וקאי אשנת י"ב וקאמר דודאי מתה משום דלא שכיח שתהיה חיה דא"כ מי הכריח להתוספות לפרש לעיל ברב ספרא דלא קאי אשנת י"ב אלא תוך שנה שלפני גדלות כיון דאיכא לפרשו נמי הכי משום דלא שכיח שתהיה חיה בשנ' י"ב קאמר רבה בר ליואי דודאי מתה אלא ע"כ דהא ודאי מקרי שכיח בתלד תוך י"ב בגדלו' ותהיה היא ועוברה חי וא"כ ה"ל הכא לא קאמרינן לא שכיח אלא בעיבור בלא סימנים אבל בעיבור בסימנים שכיח תוך י"ב והיא ועוברה חי ואדרבא לרב זביד שכיח טפי שתלד תוך י"ב כיון דאפשר למצוא אף בקטנות משא"כ לרב ספרא דלא אפשר אלא בגדלות אבל דבריהם מבוארים דודאי השתא נמי אית לן למימר כדלעיל דתוך הזמן לא קאי אשנת י"ב אלא אתוך שנה שלפני גדלות אלא דקשיא להו לרב זביד כיון דזימנין איתא דאית לה לקטנה ולד קיימא תוך שנה שלפני גדלות דהיינו בלא סימני' א"כ אמאי קאמר רבה בר ליואי אתוך הזמן שהיא שנה שלפני גדלות דהיא ועוברה מת ותירצו דלה"ק רבה בר ליואי אתוך הזמן דהיא מתה כו' משום דלא שכיח כו' דאינו מצוי להיות בן קיימא בלא סימנים כדפירשו התוספות וכל זה אינו מספיק למה שכתבו בתר הכי וברייתא דרב ביבי דנקט שמא תמות בשביל המיעוט כו' עכ"ל דכיון דרב ביבי אשנ' י"ב קאי שכיח הו' שתהיה חיה שאפשר שיהיה לה סימנים ועפי שכיח הוא לרב זביד מאליבא דרב ספרא כמ"ש ואולי דלרבותא קאמרי הכי דאליבא דרב ביבי אף אם נימא דרב ביבי לא קאי אשנת י"ב כתמא אלא שיהיה ההוא שנת י"ב שנה דלפני גדלות מ"מ שפיר קאמר שמא תמות בשביל המיעוט כיון דזימנין אפשר להיות היא בעיבור בלא סימנים משא"כ לרב ספרא דלא השכחת שמא תמות בשנה דלפני גדלות :
בד"ה משום נער לידה כו' וא"ת כיון דאין בניס בלא כו' נבדוק קמי לידה כו' עכ"ל נ"ע דלמאי נבדוק לה קמי לידה דהא הבדיקה הוא כדי למאן דהיינו אחר לידה דנעשי' אז אמותו ונ"י כתב לפרש דברי התו' דבעוד' מעוברת אפשר לקדשה כדעת הרמב"ם שכתב דהוכר עוברה מקודשת ואם לא היו סימנים לה מצינו אמותו ממאנת עכ"ל אבל א"א לפרש כן דברי התו' שלפנינו שכתבו לתרץ דלכך קאמר נער לידה משום דאקשי ליה ונבדוק את אמותו כדי למאן דהיינו אחר לידה כו' ולפי' נ"י הא שפיר אקשי ליה ונבדוק את אמותו קודם לידה אחר עיבור ואכתי ה"ל לשנוי' אחר נער עיבור וצ"ע : **ע"ב** בד"ה דלא אתי איסור אחות אשה כו' וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא חייל התייבם כו' וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי כו' עכ"ל התימה מדבריהם שכתבו דבריהם כאלו מפיהם אנו חיין וזו הקושי' בעלמ' ופירוקה גמרא ערוכה היא בפ"ד אחין דרכינן לר"ש כיון דאיסור אחות אשה לא חייל התייבם ומשני אמר רב אשי איסור אחות אשה מתלי תלי וקאי כו' ע"ש :

דף יד

חידושי מהר"ש

דף יג בגמ' כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה כו' כגון אלים אלימה כו' אלו שמות כולם שמות העיר וכן היא המדה גם בשאר שמות כמו הרה כמו ביתה בחוצה ארצה כנען וכדאמרינן במשמעתין בתולה ולא נקט הכא אלא הני לפי שהם שם העיר לפי שהם יותר פשוטים ומפורסמים לפרש כן וקאמר כל תיבה שצריכה כו' דהיינו כל תיבה מהשמות שהיא ודאי צריכה למ"ד בתחלתה במקום אל אבל שאר תיבות מלה ופועל לא יתכן בהם שצריכה למ"ד בתחלתה ובזה תפול ונה שהקשה מהר"ן בביאורו בשם הר"א המדקדק : **ודע** דבב"ר פריך אהך דהכא והא כתיב ישובו רשעים לשאולה ומשני הכוונה בדיוטא התחתונה שבשאול ועיין הפי' ברא"ם ועוד נראה לפרש כוונת הב"ר ע"פ מ"ש בפ' הרומז שה"א פתוחה מתחתיה ורמז שכל הרוצה גנאה יצאה וה"ק שהה"א שבסוף מלת לשאולה הוא רמז שהיא פתוחה מתחתיה שבשם ירדו הרשעים לדיוטא התחתונה שבשאול וכה"ג פרש"י בפ' בראשית בהבראם נברא בה"א ורמז שירדו למטה לשחת בה"א שבמתומה מגל לד ופתוחה למטה לרדת שם עכ"ל וק"ל :

חכמת שלמה

דף יב ע"א רש"י בד"ה אלא לאו כו' בראשון כו' כנ"ל : בד"ה צרת איילונית מן הכאן ומת כו' בגדול לייבם ומ"מ דרשינן כו' כנ"ל והד"א : בד"ה הרי אלו כו' האחרון דכתיב כו' הד"א · בד"ה כאן שהכיר כו' תלד ומתניתין כו' הד"א :
ע"ב גמ' מחזיר גרושתו כולן מותרות וכולן שמתו או שמיאנו כו' תני רב ביבי כו' כנ"ל :
רש"י בד"ה שגדל ולד כו' דוחק האחד את כו' נ"ב פי' השני את הראשון כן פי' לקמן דף ק"א עמוד ימין וכן בתו' דהמפלת להדיא דף כ"ה : **תו'** בד"ה שמא תעבר כו' דוקא בן קיימא כו' נ"ב פירוש לא מצינו שתהא אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת להיות שניהן בני קיימא ודו"ק : בד"ה אחר הזמן הזה כו' דאין לפר' אחר הזמן אחר שנת י"ב כו' נ"ב פי' אינו קאי על זמני השנים דהיינו י"א וי"ב אלא הכל תלוי בגדלות וכמו שאם ביאה ב' שערות אחר י"ב ויום אחד דהוי' גדולה ה"ה נמי אם הולידה בני קיימא אפילו בתוך י"ב שנים למפרע משעת עיבור היתה גדולה וה"ק קודם שנה שלפני גדלות פי' שהי' גדלו' שלה שתוכל להתעבר עיבור בני קיימא · או קודם שנה שלפני זה אינה יכולה להתעבר אבל היא מתה כו' ואותו זמן גדלות אינו ידוע אלא להש"י והשתא שפיר קאמר רב ביבי שנת י"ב הייש' שמא תמות דשמא הוא תוך שנה שלפני גדלות וג"כ יכול להיות שלא תמות וכבר התחיל גדלות שלה מימי עיבור ומש"ה לא תמצא חמותה ממאנת או מתה ודאי או הוי גדולה ואין להקשות א"כ לרב ביבי למה קטנה בת י"א משמשת כדרכה שמא יבא גדלו' שלה שתהא ראויה להריון בני קיימא בתוך י"ב חדש וא"כ הוי השתא תוך שנה שלפני גדלות ותמות אפשר משום דלא שכיח שתתעבר מאחר שהיא כ"כ קטנה בשנים ולא חשו ליה ודו"ק היטב · שוב מצאתי בגליון תו' כדברי מאהד דלא שכיחא לא חשו חכמים · בד"ה שכבר ילדה כו' דרב ביבי לא ק"מ נ"ב וקשה פשיטא דלא קשה מידי לרב ביבי דהא איהו קאמר כמו רבה בר שמואל וי"ל דה"ק בשלמא לרבה בר שמואל דאיירי סתמא יכול לומר דבגדולה איירי רק שלא הביאה שערות מש"ה ליתא כאן דרבנן דגזרינן שהעולם יסברו כו' אבל רב ביבי דאיירי בקטנה ממש א"כ ה"א דלא גזרינן שהעולם יסברו כו' לכך אמר לרב ביבי לק"מ ונוכל לתרץ שהלידה מוכחת כדפריך לרבה בר שמואל ודו"ק [עיין במהרש"א] : בד"ה אפי' לר"י וגזרת המותה שנבעלה כו' כנ"ל :

דף יג ע"א רש"י ד"ה נתגרשה צרתה מותרת ואפילו כו' כנ"ל והד"א: בד"ה ממאנת כו' ובבעל ויבם למאמרו כו' בפ' ר"ג דצריכה גט כו' כנ"ל והד"א : בד"ה מיאנה כו' אסורה לאביו הס"ד : בד"ה ו' עריות אבל זה לצרותיהן מותרות כו' כנ"ל: בד"ה אם אינה יכולה כו' שיש לו בניס הס"ד : **ע"ב רש"י** בד"ה ב"ש מכשירין אותן לכהנים כו' כנ"ל : בד"ה מדלא כתיב תתגודו לשון אגודה כנ"ל : בד"ה אמינא לך כו' כאן אגודות הס"ד:

ד' יד

מהר"ם

משום ספק שמא נטמאה והכי קאמר קרא ונטמאה פירוש חיישינן שמא נטמאה ולעולי' מעשה הזנות ממש קרוי טומאה ולא הספק : **בא"ד** דהיא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה · ר"ל כדמסיק בסמוך לרבות סוטה הנסתרת' מאי נסתרת נבעלה וכו' : **בא"ד** בסופו וא"כ היכי כריך וכו' · ר"ל במסכת סוטה דף ה' :

דף יב ע"א בתו' הני שהיו וכו' עד בסופו וי"ל דבהכיר בה איכא רבותא טפי · יש מקשין א"כ קשה על מה שתירצו התו' בא"ד לעיל בסמוך על התוספתא דאצטריך לאשמועינן בין לאחר מיתה דס"ד למיסרה כשנמצא' לאחר מית' וכו' הא בהכיר בה הוי רבותא טפי והוי לן לאשמועינן בהכיר בה כדכתבו הכא ול"נ דאין זו קושיא כלל כי אינו מן ההכרח שיצטרך התנא לאשמועינן כל דינים דאית בהו רבותא אפי' אית בהו רבותא כיון דבהאי דתני איכא נמי רבותא אבל במתני' דקתני שנמצאו איילונית איכא למטעי ולמימר דוקא נמצאו אבל הכיר בה לא מאי אמר' דלהכי תני נמצאו לאשמועינן נמצאו לאחר מיתה מאי נרויח בזה הלא כנגד זה נטעה בדין הכיר בה ולכך טפי הו"ל למתני בהו' לאשמועינן דין הכיר בה דהוי רבותא טפי מלאשמועינן דין נמצא לאחר מיתה וק"ל :

ע"ב בתו' ד"ה אחר הזמן הזה וכו' ואור"י וכו' אלא כשהביא' ב' שערו' איירי וכו' · ולפי זה הא דקאמ' קודם הזמן הזה וכו' תוך הזמן הזה וכו' הכל קאי אב' שערו' וה"פ קודם זמן הזה ר"ל שנה אחת קודם שהיא ראויה להביא ב' שערו' תוך הזמן ר"ל תוך אותו זמן שהיא ראויה להביא ב' שערות ואחר הזמן ר"ל אחר שהביאה ב' שערות כן משמע לקמן בסמוך ד"ה הרי הן בסימנים וזה ר"ל במאי דקאמר בא"ד בסופו כדפי' ר"י בהתחלת הסוגיא : **ד"ה** שכבר ילדו וכו' עד ואר"י דסבר המקש' וכו' אבל לברייתא דרב ביבי ל"ק מידי וכו' · ר"ל לאפוקי לפי ריהטא דשמעתין דמתחלה הקשה על ברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעב' וכו' ומשני אימא שמא תתעבר ותמות וכו' וחזר להקשות אינו וכו' דלפי ריהטא בא לסתור תירוצו של התרצן ולומר דהדרא קושיא הראשונה שהקש' על ברייתא דרב ביבי לדוכתה אבל לפי' ר"י אינו כן שלא בא הסת' להקשות מידי אברייתא דרב ביבי כ"א ארב' בר ליואי אבל ברייתא דרב ביבי מיתרצא ליה שפיר וצ"ל לפי' ר"י דזה המקש' דפריך השתא אינו וכו' אינו אותו המקשה שהקש' מתחלה הברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל וכו' דהא למקשה זה מיתרצא ליה שפיר ברייתא דרב ביבי וק"ל ומה שכתב בספר ח"ש על זה נ"ל דשלא לצורך הוא :
ד"ה הרי הן כסימנין פי' משעת העיבור וכו' · רצונו לומר כשהיא יולדת בר קיימא נגלה שלמפרע היתה גדולה משעת העיבור : **בא"ד** אלא הכי פירושא דמלתא קודם הזמן פי' קודם שנה שלפני גדלות וכו' · ר"ל דקודם הזמן ותוך הזמן לא אשנה י"ב קאי אלא ה"פ קודם שנה שהיתה ראוי' להתעבר ולילד בר קיימא ולהיו' גדולה משעת העיבור תוך הזמן תוך שנה שהי' ראוי' להיות גדולה משעת העיבור וכו' וכן לאחר זמן כדפירש ר"י בתחלת הסוגיא כמו שכתבנו לעיל ואף שלפי' זה לא נודע לנו מתי הוא קודם הזמן או תוך הזמן כ"א בידי שמים ולא נודע זה לנו עד לאחר שתתעבר ותילד בר קיימא ולפי זה אפי' פחותה מבת י"א שנים ויום א' היה לה לשמש במוך דשמא תוך י"ב תתעב' ולד של קיימא ונמצא ששנת י"א הוא תוך הזמן של גדלות שאז יש לחוש שמא תתעבר ותמות שהרי אז היא מתה ועובר' מת אלא נ"ל דלא שכיח הוא · כל זה נדחקו התו' כדי שנאמר שלפי שנויא דרב ספרא מתורץ ג"כ ברייתא דרב ביבי אף לרבה בר ליואי וכן נדחקו ג"כ לפרש בשנויא דרב זביד כדלקמן בסמוך דף י"ג :

דף יג ע"א בתוס' ד"ה לא צרת ערוה שאני וכו' עד ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה וכו' · ויש לדקדק א"כ הדרא קושית התו' לדוכתה מנא ליה דטעמ' דרמי ב"י משום דנראה ככלתו דלמא טעמא משום דאינה ממאנת לזיקתו מאי אמרת א"כ לעלמא נמי אסירא דלמא מיירי כשחללה ולכך לעלמא שריא ולאביו אסורה עכ"פ ככל כלות דעלמא שחללו ולהיכך שנויא דתוס' אתי שפיר אבל לשנויא קמא דמיירי כשחללה קשי' וי"ל דמ"מ מייתי שפיר ראיה מרמי בר יחזקאל דמתנית' דאסורה לאביו ולא לכולי עלמא לפי ריהטא ע"כ הוי טעמ' משום דבשעת נפילה נראית ככלתו אלא שלא נוכל להקשות מברייתא דרמי ארבי הושעי' דיכול הוא לתרץ עצמו בשנויא דחיקא דמיירי בשחללה וק"ל :

דף יד

דף יד בד"ה לא עשו ב"ש כדבריהם תימה כו' ותניא בפ' א"ע כו' ומוקי לה קודם בת קול כו' עכ"ל פי' וקשה ללישנא דמוקי הכא פלוגתייהו בקודם בת קול אבל ללישנא דמוקי הכא בלאחר ב"ק לא קשיא מידי ומיהו איכא התם חד לישנא דמוקי נמי ההיא דכל הרוצה לעשות כדברי ב"ש דמיירי אפי' לאחר בת קול :

דף טו בפרש"י בד"ה לצרה עצמה כו' והאי ומה נעשה להו אבנים קאי דהא אפי' לב"ש כשרי' לקהל כו' עכ"ל ואע"ג דאיכא למימר דרשב"ג סבר לה כרבי יוחנן בן נורי דהולד פגום לדברי ב"ש מ"מ משום דהבנים פגומים לכהונה אי הוה כשר לקהל לא הוה אמר רשב"ג מה נעשה אי לאו משום צרה גופה : **ע"ב** גמרא כהי נמי דממזר לא הוי פגום כו' לתאי דבעי למימר השת' דעשו ב"ש ואבני צרות דב"ש לב"ה קאמר מתיירא אני משום דפגום מיהא הוי אין לפרש נמי הא דקאמר מעיד אני לכם כו' שהם בני צרות שהם כהנים גדולים אבני צרות דב"ש דא"כ ה"ל עדותו לסתור דבריו דקאמר מתיירא אני משום דפגום הוין אלא דנ"ל דלצדדין קתני מתיירא אני אבני צרות דב"ש לב"ה דפגום מיהא הוין, ומעיד אני לכם אבני צרות דב"ה לב"ש דלאו פגומין הן כדמסיק דליכא למילף מאלמנה לכ"ג וק"ל:

בפרש"י בד"ה היא עצמה מתחלל' כו' דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו עכ"ל אבל לקמן בפרק החולץ דף מ"ד פרש"י שכן היא עצמה מתחלל' כו' דכתיב לא יחלל זרעו ולא כתיב לא יחל ומשמע ב' חילולין א' לו וא' לה כו' וכן פרש"י בפ' י' יוחסין ובפרק ד' מיתו' דף נ"א וכתב שם מהרש"ל דזה לא היה ולא נברא אלא דבפרק י' יוחסין דף ע"ז ילפינן לה בברייתא מלשון חילול דמשמע מי שהיה כשר ונתחלל כו' ע"כ תוכן דבריו ונעלם מעיני הרב סוגיא דפ"ק דתמורה דבהדיא אמרינן התם נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל א' לו וא' לה והיינו כפרש"י בפרק החולץ ובפרק ד' מיתות אבל פירושו דהכא דיליף לה מבעמיו לא מצינו בשום מקום וצ"ע :

דף טז ע"ב תוספות בד"ה אמוראי נינהו כו' וליכא למימר משום דסבר' דהולד כשר דבתר נכרי ועבד שדינן ליה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כגוי הרי הוא כשאר גוי וכמעט שאין בהן דין ישראל כו' עכ"ל וכה"ג כתב לקמן בתוספות בד"ה נכרי שקידש בזמן הזה כו' בסופו ע"ש בדבריו ודבר תמוה פירש וכי משום שנוהג כגוי יהיה כגוי שלא ניחוש לקידושיו דהא כיון דבתר אמו שדינן ליה ישראל מומר מקרי ופשיטא דחוששין לקידושיו אף אם נהג עצמו כגוי ועוד דבתר נכרי ועבד שדינן ליה שכתבו התוספות משמע שהולד הולך אחר הגוי ממש וכ"ה בתו' פ' י' יוחסין דאיכא לפרש הא דקאמר הולד כשר היינו שהולד הולך אחר הגוי ממש וז"ל שם בתוספת בד"ה ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא כו' וא"ת אמאי אצטריך למימר דקסבר גוי ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר לימא דהולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תינשא לגוי ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ היה הולך אחר הגוי כדאמר בספ"ב דלעיל וליכא למיחש כ"כ אם ינשאו לגוי אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש שלא תנשא לגוי כו' עכ"ל והו לא מידי:

בד"ה קסבר גוי ועבד כו' דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא רבי עקיבא ודאי מאנוסת אביו קא גמר ובאנוסת אביו קמשתעי קרא כדאיתא פ' החולץ מ"ט דרבי עקיבא כו' סבר לה כרבי יודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דס"ל חייבי לאוין וסמיך ליה לא יבא ממזר גו' אבל קושייתם דכמו דניחא למאן דקסבר באשת אב הכתוב מדבר דבעינן דומיא דאשת אב דלדידיה לא תפסי קידושין הא לאחריני תפסי ה"נ אית לן למימר לרבי עקיבא דקסבר דבאנוסת אביו הכתוב מדבר וכן הוא לשון התוספת בזה בפ' י' יוחסין בד"ה ורבי ישמעאל כו' גם מ"ש התוספות עוד וי"ל דתנן בהדיא בפרק אלמנה כו' וע"כ רבי עקיבא היא עכ"ל מבואר יותר בע"א בתוספות פ' י' יוחסין שכתבו שם וי"ל דע"כ ר"ע לא בעי דומיא דאנוס' אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין אפי' דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי ואין בה דומיא דאנוסת אביו כו' עכ"ל ולתירוצם דהכא ליכא לאקשויי דהא ר"י גופיה מוקי בס"פ אלמנה ההיא מתניתין דפרק אלמנה אפילו תימא רבנן בנכרי ועבד מודו דכי אתא רב דימי כו' די"ל דהך מימרא

חדושי מהר"ש

דף יד בגמ' כי אזלינן בתר רובא היכי דכי הדדי נינהו כו' פירוש בחכמה ואע"ג דמשמע כתיב בתורה אחרי רבים להטות אפשר דמוקמינן לה דוקא דכי הדדי נינהו מדכתיב לא תענה על רב חסר יו"ד דמשמע בית חכמה דהיינו רב לא תלך אחרי רבים להטות ודע דכל זה אמרי בקודם בת קול אבל לאחר בת קול קאמר ואי בעית אימא מ"ד לא עשו דהא ספקא ב"ק ומ"ד עשו ר"י היא דאמר אין משגיחין בב"ק ועיין בכל זה בתוספ' גם בחידושים בהלכות וק"ל : **לא** נמנעו ב"ש לישא וכו' לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו· הגם שא"א שיהיו שני הדעות אמת לאמתו מ"מ מגד השלום ואהבה שהיה ביניהם כלם אמת כמ"ש בחגיגה כי כולם דברי אלהים חיים נתנו מרועה א' וק"ל :

דף טז א"ל רבי יהושע אני אלך כו' לפי שהו' היה אב"ד באותו דור ואחריו ראב"ע שהוא היה נתמנה לנשיא ואחריו רבי עקיבא שאמו כשם הגדולים כדקאמר לקמן שנונך הולך מסוף כו' ולפי שהיה רבי יהושע בן חנניא גדול ונהם בשנים שהוא היה מתלמידי ריב"ז בזמן הבית משא"כ ראב"ע שנתמנה לנשיא בן י"ח שנה אחר החורבן כמ"ש התוספת פרק במה בהמה וכן רבי עקיבא היה בזמן בן כוזיבא בביתר אחר החורבן כמה שנים וע"כ כשבאו לפניו בלי שאלה לרבי יהושע מי הוא תפסו והושיבו שנראה שהיה מכירו כבר בזמן הבית כדקא"ל יש לו בן לעזריה חבירי' כו' דרבי דוסא זקן גדול היה כדמוכח לקמן אבל לראב"ע ולרבי עקיבא לא הכיר ולא הושיב' עד ששאל עליהם מי הם גם לרבי יהושע הושיב בכבוד על מטה של זהב לפי שזה היה נשיא וזה היה אב"ד ולא כן בר' עקיבא אע"ג שמיפר בשבחו כדלקמן סי' נחשב בעיניו כתלמי' גם שהיה תלמידו של רבי יהושע : **ולזה** קרא על ראב"ע המ"ר הזה נער הייתי גו' בזמן עזריה אביו וגם זקנתי עתה בזמן בנו ר"א ולא ראיתי צדיק נעזב הוא עזריה וזרעו מבקש לחם הוא בנו ר"א וע"ש בעזריה ובנו ר"א עשירי' גדולים היו כדמוכח פרק במה בהמה ולרבי עקיבא אמר אתה הוא עקיבא בן יוסף גר צדק מבני בניו של סיסרא כמותך ירבו בישראל ולא מן הגרים שיזכו בני ישראל לכך ולא גרים הבאים מא"ה ואמר התחילו מסבבי' אותו בהלכות כו' עשו כן כדי שלא ירגיש שעיקר ביאתם על דין צרת הבת ויתיירא לגלות לכם האמת כדאמרי' לעיל בר"י שלא רצה לגלות הדבר שאמר מתיירא אני שמא ירצו כו' לפי שבני צרות של אלו פגומים לאלו וא"ל את כען יש לי בכור כו' לפי דעת הרמב"ם שהאריך ר' דוסא ימים רבים כמשמע כל זמן בית שני מזמן חגי הנביא עד אחר חורבן בית שני ניחא דאמר אח קטן יש לי בשבי' שלא האריך ימים כ"כ ולא שמע קבלתי מחגי הנביא אבל בספר יוחסי' דהס דברי הרמב"ם בזה ויש לפרש דה"ק דגם שהוא אחי קטן ממני הזהרו בו שלא יקפח בהלכות כי אין בידו קבלה מחגי הנביא כמו שקבלתי ממנו ולזה אמר כי בכור שטן בכור ע"ש שהוא סומך על כפול חכמתו ע"ד ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה גו' ושטן ע"ש שלא ישוב מפני כל ועוי"ד על דבריו כפרש"י ואמר תנא כשנכנסו נכנסו בפתח א' כו' עיין בתו' ועוד נראה לפרש כי לפי הדין נשיא קודם לאב"ד אבל כשנכנסו נכנסו לפי ההיכרא שהיה להם עם ר' דוסא כמ"ש לעיל דעם ר' יהושע היה לו היכרא וא"כ ראב"ע שלא היה לו היכרא עמו רק עם אביו עזריה וא"כ ר"ע שלא היה לו היכרא גם עם אביו של רע"ק אבל כשיצאו אין מן הראוי שיצאו כסדר שנכנסו כיון דנשיא קודם לאב"ד ע"כ יצא ר' יהושע בפתח אחרת שלא יצא אחר ראב"ע כיון שסבר נכנס מקודם לו וכן נ"ל בר' עקיבא כיון שהיה גדול בחכמה לא היה ראוי לצאת אחריהם ויצא בפתח אחרת : **ואמר** ועדיין לא הגעת לרועי בקר כו' איכא לפרושי שרמז לו רמוז על ששמע מאחיו ר' דוסא להסור צרת הבת בקבלה מחגי הנביא כדאמרי' בשמעתין א"ל שאין לך לסמוך על קבלה זו מאחרון שבנביאים שהוא חגי כדאמרי' פרק בתרא דסוטה מאן נביאים אחרונים חגי זכריה מלאכי כי עדיין לא הגעת בקבלתך בדבר זה מנביאים הראשונים לו שהיו רועי בקר כגון עמוס שנאמר בו בוקר אנכי גו' ואפשר שרמז לו על עמוס על שהיה ערל שפתים וכבד לשון כדאמרינן במדרשות ור"ל גם אם היה קבלתכם ממנו אינה מבוררת שלא הבינו לשונו יפה ודבורו וטעות הוא בידכם והשיב לו ר' עקיבא כי הגעתי בקבלתי מחגי אפילו לרועי צאן שהוא רמז על משה רבינו שהיה רועה צאן וגם שהיה ג"כ כבד פה ולשון ודאי דאין לטעות בקבלתו ממנו דהא הך דרשא דעליה לג"ש דמינה נילף לאסור צרת הבת היא בקבלה מסיני מפי משה דאין אדם דן ג"ש מעצמו ודו"ק :

ע"ב

מהר"ם

דף יד ע"א בתוס' ד"ה מי סברת וכו' עד וי"ל דאין חושש לדקדק וכו' דמתילא הוא מוקשה · ר"ל דאין חושש לדקדק אר"ל דתכלית הקושיא לא הוי אלא להוכיח לו דבלא קושייתו הוא מוכרח לומר דיש לחלק בין ב' בתי דינין בעי' אחת כדבסמוך וזה ממיל' מכח קושיא שהקשה ר"ל בעצמו מתגילה : **ד"ה** כי אמרינן וכו' עד וכן נראה דאמרינן בירושלמי דבן עיר מוציא בן כפר כצ"ל ור"ל א"כ ע"כ צ"ל שבני הכפרי' בעצמם יקראו להם דהא אין בן עיר יכול להוציאם ולכך ודאי היו קורין בעירם ועיין במהרש"י דפי' בע"א : **ד"ה** לא מטלטל וכו' עד אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאום וכו' עד ועוד דעל מוקצה מחמת מיאום א"ר יוחנן בפרק כירה וכו'כצ"ל: **ע"ב בתו'** ד"ה בשלמא וכו' עד אלא למ"ד עשו וכו' ר"ל ולא הוי האי ה"כ מסתבר' ככל ה"כ מסתבר' שבגמ' דאתי להכריח התירוץ של המתרץ דאיכא למימר דלעול' לא מודיע' להו והא דלא נמנעו מ:עשות טהרות וכו' משום דלא עשו כדבריהם : **בא"ד** והשת' לפי גירס' זו מוכח שפי' וכו' כצ"ל דלפי גירסת ר"ח ל"ג בגמרא ומאי אולמי' דהך וכו' דהא אולמי ואולמי היא דהא מהכי' דטהרות בא להוכיח דאפי' למ"ד דלא עשו צ"ל דאודעי מודיעו להו והוי האי ה"כ מסתבר' ככל ה"כ מסתבר' שבגמ': **בא"ד** בסופו א"כ נקט בשלמא משום אליבי' דמ"ד לא עשו· ר"ל דהא השת' בא לומר ולהוכיח דאפילו למ"ד לא עשו צריך לומר דמודעי להו ולדידי' אמר בשלמא וכו' :

דף טו ע"א בתום' ד"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום וכו' עד ע"ב וא"כ בני יבמה לשוק פסולי' יש להכשיר וכו' ואיכא למימר דאת' למידק דביבמה מן השוק בניה תועבים · ר"ל והיכי איכא למפשט מבני צרת דב"ה דהוו בני יבמה לשוק לב"ש דלמא אע"ג דבני יבמ' מן השוק כשרים יש לפסול בני מחזיר גרושתו מטעם דכתיב בה טומאה או משום דכתיב בה תועבה: וא"כ בני יבמה לשוק וכו' ר"ל וי"ל ג"כ אפכ' א"כ בני יבמ' מן השוק פסולין בני מחזיר גרושתו כשרים מדקדוק היא תועבה ואין בניה תועבים ואיכא:למימר וכו' כמו ועוד ר"ל ואיכא נמי לומר דהיא תועב' לא אצטריך לגופי' להכשיר בני מחזיר גרושתו אלא למידק מיניה דביבמה לשוק בניה תועבים כמו שכתבו התו' בדבור זה לעיל : **ד"ה** עירוב מקוואות וכו' עד רבי יהודה אומר חלוף הדברים · פי' נסדק לשתי אין מצטרף ונסדק לערב מצטרף : **ע"ב בתום'** ד"ה אמר לי וכו' עד ולר"י נר' דודאי ידע ביה ר' יוחנן וכו' · דגם לפי' ר"י ע"כ צריך לשנויא קמא דהא לפי' ר"י יש לדקדק יותר במה דן רבי יוחנן את רבי צדוק שקנה החבית מעם הארץ אלא ודאי גם לדידיה צ"ל שדן אותו משום שהו' תלמיד ב"ש וס"ל דא"צ לנקב ולכך לא חשש לקנותו מעם הארץ ולא הוסיף ר"י אלא שלפי' רש"י צ"ל שהי' רבי יוחנן חושש מן הספק שמא לא היה נזהר רבי צדוק ממגע ע"ה ולר"י לא היה חושש מן הספק אלא דודאי ידע ביה וכו' :

דף טו ע"א בתום' ד"ה בני צרות וכו' עד וא"ת לשמואל דמספקא ליה וכו' · ר"ל ומה מספקא ליה תפשוט מהכא דאין תופסין דאי תופסין ביבמה לשוק א"כ פשיטא דכשירה ומה צריך רבי יהושע להעיד על זה :

ע"ב

חכמת שלמה

דף יד ע"א גמרא ופלוגתא דרב ושמואל רב אומר כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה היו כורתיסכו' של מילה דקסבר ר"א כו' כצ"ל: **תו'** בד"ה מי סברת כו' ר' יוחנן לר"ל כו' נ"ב פי' לפי טעמי' דר"ל דלא מחלק בין מקום א' כו' ודו"ק:בא"ד וי"ל דאין חושש לדקדק כו' כצ"ל: בד"ה לא עשו כו' דעשו דהטה ר' טרפון כו' נ"ב פי' דקאי אקריאת שמע בריש ברכות : **ע"ב רש"י** בד"ה ונספק א"א כדתנן בפרק מי שאחזו מה היה כו' כצ"ל : בא"ד בעילתו תלויה כו' נ"ב פי' אסימות מחולי זה הוי' גט למפרע ואם לא הוי' אשת איש בא"ד צריכה היתנו גט שני ושם איפליגו בה כו' נ"ב פי' בשכיב מרע שנתייחד עם אשתו אם צריכה לגט אחר : בא"ד המגרש ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה כו' כצ"ל:בד"ה גט ישן והמגרש את כו' כצ"ל וכ"ב פי' שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה : **תו'** בד"ה בשלמא לב"ש כו' · אודועי הוו מודעי להו אפי' למ"ד כו' נ"ב וי"א א"כ לגירסתו זו לא גרסינן מאי דהך כו' ואני ראיתי בס"א כגירסת ר"ח ושפיר גרסינן ליה ונ"ל דבע"כ אפילו לפי גירסא שלנו צ"ל מאי דקאמר ה"כ מסתברא איננו בא לחזק תירוץ שלו כדי שלא תקשה עליו עוד דא"כ מאי מסיק ה"א צרה קלא אית לה אפי' למאי ס"ל סוף סוף מתורץ הקושיא אלא מדברי התלמוד לחזק הסברא דאמרי' אודעי'ומודעי ונפקא מינה לכל שאר דברים כדאיתא במרדכי וא"כ אפילו כפי גירסת ר"ח שפיר פריך מאי אולמ' כו' כלומר מאחר שאינו אלא להוכיח דאמרינן אודעי מודעי א"כ מאי כ"מ אי דייק מחד מאן דאמר או מתרוייהו בפרט מאחר דהמסקנא לקמן מ"ד עשו ואין לומר דשמא לפי גירסת ר"ח הוא מדברי המתרץ לחזק התירוץ שלו שלא תקשה על מ"ד עשו דהא אפי' למ"ד לא עשו נמי קשה זה אינו דא"כ הל"ל וליטעמיך ולא בלשון הכי נמי מסתברא ודו"ק : בד"ה פשיטא כו' חילוף הדברים תלה והולד ממזר משמע דהוי ממזר כו' כצ"ל :

דף טו ע"א גמ' ולא מחייבתא לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת כו' כצ"ל וכ"ב נ"ל שהוא מהופך וכן בתוס' ובירושלמי ודו"ק:שם ר' טרפון תאבני כו' נ"ב נ"ל תאב אני וכן מצאתי בתוספתא ובס"א ג"כ · שם בשביל הענן כו' נ"ב פי' בשביל שהיה לה ג"כ בן קטן כבן חמש ולא היה יכול לפרוש מאמו וק"ל : **רש"י** בד"ה לצרת עצמה כו' לשוק קאי והאי כו' כצ"ל : בד"ה יש תנאי כו' מותרת ואחרים כו' הד"א : **תום'** בד"ה ונהג כו' וחלק המעשר לעניים כו' נ"ב דאי לאו הכי היה צריך בפעם השניה להרבות במעשרות והמרבה במעשרותיו הן מקולקלין ומש"ה פי' כה"ג שוב מצאתי בגליון תו' דפ"ק דר"ה ממש כדברי: בד"ה עירבו מקוואות כו' זו לזו ומפסיק הכותל משמע כו' כצ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה צריכה כו' מכשיר בשמן ומ"ה נקבו כדי שיצא כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה כו' לא גזרו על המסיקה נ"ב פי' למסוק בטהרה כמו שגזרו על בציר לבצור היין בטהרה · בד"ה מה לאלמנה כו' נילף בק"ו שתתחלל כו' נ"ב כאן שייך ובהחולץ כמו יליף כו' וקא' וכי תימא כו' דבא עליה עשאה זונה ול"ל טעם דעשאה היא גופא תתחלל ועוד דהיינן לקמן כו' כצ"ל : בא"ד או מאלמנה או מחלל כו' כצ"ל :

דף טז ע"א גמ' אמרו מי ילך כו' צרת הבת אסורה כו' נ"ב שנשאת לכהן ירושלמי:שם קרתויי פסולי' נ"ב נ"ל על דרך שאמרי' בשביעית קרתנ' שמכר לירושלמי שקרתנ' הוא בן כפר פלו' בן כפר אינו מיוחס וחשוב : **רש"י** בד"ה וקדושה ראשונה כו' בשביעיה הס"ד · בד"ה הכתמים שנמצאו בבגדים הס"ד · בד"ה שהם גרים ודיס מעמא הס"ד:**ע"ב גמ'** ועדי מדי חלה זו הלזון והבור כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה אמוראי נינהו כו' דהא קסבר כותי ועבד כו' נ"ב אבל לפרש"י שפירש לפי שהן בישראלית ואין נזהרין באיסור ממזרים אין ראיה כלל מהאי סוגיא שסבר ר' יוחנן להדיא הולד ממזר ודו"ק : בא"ד אבל יש עליה קדושין מעל אחרים כו' משום דסברא דהולד כשר דבתר כותי ועבד כו' כצ"ל וכ"ב עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו ככותי הרי הוא כשאר כותי וכמעט שאין ב"ס דין ישראל

ודוקא

מימרא דר"י אלא נמי אליבא דמאן דאית לי' אליבא דר"י בנכרי ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר אבל מאן דאית לי' אליבא דר"י דהולד כשר לא מוקי ההיא מתני' אלא כר"ע וק"ל : בד"ה נכרי שקידש בזמן הזה כו' ונרא' דטעמא דרב יודא ט' וע"כ ר"י דאמר וכולן לפסול לא משום שבאו על הנכריות כו' עכ"ל אין ראיית' מכרעת לפירושם זה דאיכא למימר לפירש"י דהך מימרא דר"י וכולן לפסול נמי מהנך מימרות דאזלי אליבא דר"י דסבר גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וה"ה איפכא כמ"ש התום' לפרש"י מיהו לפי זה לא הוה צריך רש"י לפרש בהדיא דר"י וכולן לפסול משום דלא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרין אלא דהוו ממזרים משום שכולהו מישראל הבא על הנכרית כפירושו בדברי רב אסי גם לפי מה שהגיה מהרש"ל בפרש"י בההיא דוכולן לפסול משום בנות הוא צ"ע מי הכריחו לפרש בדברי רב אסי בענין אחר לפוסלם משום דקסבר דנכרית שילדה מישראל דהולד ממזר וי"ל דמשמע לי' לרש"י מדפריך בתר מלתי' דשמואל והאיכא בנות כו' ע"כ שמואל דא"ל בנך הבא מן הישראלית כו' לא השיב אמלתי' דרב אסי אלא דאין לפוסלם משום ישראל הבא על הנכרית דמהאי טעמא פסלם רב אסי וזה שדקדק רש"י לפרש כי אמריתה קמיה דשמואל להא דרב אסי ולא בעי לפרש נמי להא דר' יוחנן דאמלתי' דר"י דפסלם משום בנות כמו שהגיה מהרש"ל לא השיב שמואל כלום דלא הל"ל אלא ונכתא דהגוא דרא אצטרויי איצטרי כדמסיק וצ"ע לפי' התום' דרב אסי נמי משום בנות פסלם א"כ מה השיב לו שמואל מהא דבנך הבא מן הישראלית ודו"ק :

סליק פרק חמש עשרה

פרק ביצד

דף יז ע"ב גמרא מאי שניה שניה בנשואין כו' · ירא' השתא דמפרש לה שניה בנשואין ה"ה דהמ"ל שני' בכפיל' שנכפלה ב' פעמים אלא משום דבעי למימר שני' לנשואין מסיק נמי למלתי' בנשואין וק"ל : שם מדה"ל למכתב רעים וכתב אחים ש"מ לאפנויי כו' · לא דהאמת כך הוא דאחים דלוט מופנה הוא דהא קתני לעיל אפירכ' ולילף אחוה מלוט כו' מסתברא תני יעקב ה"ל למילף משום דמופנה מוז מוכח בהדיא דתלמודא אית לי' דאחים דלוט אינו מופנה אלא דה"ק הכא דאי לאו יחדיו ה"א דאחים דלוט מופנה מדה"ל למכתב רעים אבל קושטא דמלתא הוא דאינו מופנ' ושפיר כתיב אחים בלוט משום דבני בנים הרי הן כבנים כדאמרינן בפרק ד' מיתות גבי אמנה אחותי היא גו' ע"ש : תום' בד"ה ולימא הלכ' כדברי האומר אין כו' וליכא למימר נמי דהיינו רבי יהושע דאמר יפר לא' ולא לב' כו' מוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר כו' עכ"ל לפי מה שפירשו התוספות כאן דפליגי אי מאמר קונה אי לאו יש לקיים פרש"י דבשמעתין דהא דקאמר ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד היינו רבי עקיבא דאמר אפילו חד אין מיפר נדרים כיון דלית לי' זיקה בעבד בה מאמר מכ"ש בזיקה לחוד אבל הא דקאמר מעיקר' ולימא הלכ' כדברי האומר אין זיקה ליכ' למימר דהיינו רבי יהושע דאמר יפר לא' כו' דא"ב מאי קאמר ה"מ בתרי אבל בחד יש זיקה דהא רבי יהושע אפילו בחד לית לי' זיקה אלא משום דהתם איכא נמי מאמר ומיהו בפרק ד' אחין פירשו התום' למאן דאית לי' התם דפליגי בנודרת על דעתו דלא יתכן לפי מה שפירש בקונטרס הכא דמ"ד אין זיקה אפילו בחד היינו ר"ע כו' עכ"ל וצ"ל לפי זה דהיינו ר"ת דסבר הכי בשמעתין דאפי' בחד אין זיקה וכ"כ מהרש"ל : בד"ה אבל מחייס לא דאסור לבטל מצות יבמין ואפי' ר"ג דאמר כו' דשאני התם שכבר נשאה כו' עכ"ל ולקמן דפריך אר"מ דאסור לבטל מצות יבמין מר"ג דשרא אפירכ' דלקתי' סמוך דר"מ חייש אפי' לספיק' ור"ג אפילו לודאי לא חייש כ"כ התום' בפרק ד' אחין :

דף יח ע"ב גמרא א"כ בתרי ולא ייבם ולא מת כו' · ע' פרש"י · יש מקשין לפי זה כיון דריש' לא קתני אלא לטודיעך כחו דר"ש דאפי' בנולד ולבסוף ייבם מתיר אמאי לא קתני רבות' טפי דאפי' בלא ייבם ומת מתיר ר"ש וי"ל דריש' לפרוש' פרקין קמא קאתי כמ"ש התו' ולפטור צרת' וצרת צרת' לא משכחת לה אלא בייבם :

דף יט שם אמר רבא שני' שבזוג זה ושני' שבזוג זה כו' · יש לדקדק למאי דס"ד השתא

חידושי מהר"ש

ע"ב משום בנות ירושלים כו' שנאמר נשים בציון עמו גו' בפר' י' יוחסין פריך אכולי עלמא ודלמא מהנך דכתיב נשים בציון גו' ושם מפורש וק"ל : **אילימא** קודשא ב"ה מי איכא זקנה כו' אע"ג דאמרי' בסיני נראה להם כזקן כו' היינו לפי הדמיון של ישראל אבל הקב"ה לא הל"ל על עצמו זקנתי כיון דליכא זקנה קמיה וה"ה דהמ"ל ומי איכא נערות קמיה דקאמר הקב"ה על עצמו נער הייתי אלא משום איידך קושיא דאי דוד אמרה ומי קשיש כו' נקט הכי ואע"ג דגבי דוד כתיב ויהי דוד זקן בא גו' כיון דלא קשיש כולי האי אלא עד שבעים שנה מאי רבותא דקאמר דכל אותן השנים לא ראה צדיק נעזב וזרעו גו' ולכך קאמר ושר עולם אמרו דהוה ודאי חידושא דמעולם לא ראה צדיקם כו' ודו"ק : שם זה עמון ומואב נשעה כו' שכתוב בו לא יבא עמוני גו' אסיפא דקרא ידו פרש צר גו' קשתיך כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבואו בקהל גו' ותחמדי' היא התורה שנאמר בה הנחמדים מזהב גו' ודרש שרף באש מלשון פר"ש דאוגזיותיו שרף וק"ל : שם צוה ה' גו' כגון הומנייה כו' · וסמך זה דלעיל סוכר בבנות עמון כדאמרי' בפ' י' יוחסין התומנייא איכא בבבל כולה דעמונאי ואמר שבבו צריו ע"פ מ"ש בפ' חלק עמון ומואב שכני ביתו דא"י הוו וק"ל :

דף יז בגמ' קנא רבא וקבא זוטא מגנדר ואזיל לשאול כו' · נראה שכוונו בלשון ששני קבין היו שם ע"ש דאמרי' בפ' האיש מקדש דעשרה קבין עניות ירדה לעולם תשעה נטלה נויסן כו' ועשרה קבין עצלות בא לעולם ט' נטלו עבדים כו' והיינו קבא רבא דמישן שהיו בה ממזרים ועזי פנים וקב זוטא היינו תרמוד שהיו בה עבדי שלמה שעדיין לא נתערבו בה ממזרות כמ"ש התו' ובהכי נ"א דלפירש"י דלפום ריהטא אין הלשון דומה דמעיקרא קאמר משאול לתרמוד דגרע טפי ושוב מתרמוד למישן משמע דלא גרע כ"כ דלפי דרכנו ניחא דמישן גרע טפי משום עזות וממזרות ודו"ק :

סליק פרק קמא דיבמות

חכמת שלמה

ודוקא כשמתגיירים הרי הם כשרים ודו"ק [ע' במהרש"א] : בד"ה בשלמא למ"ד כו' עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראל כו' כצ"ל וכ"ב פי' ולא נשאו ישראלית כלל ודו"ק : בד"ה קסבר כו' על בת ישראל הולד ממזר כו' נ"ב פיר' דקאמר ר"י הכל מודים כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומפרש הכל מודים שמעון התימני הוא משמע התם דכך ס"ל אבל ת"ח בהדיא ל"ג ומה שגרם התם ר"י בהדיא שפסק כך ע"כ ל"ג כמו שהגהתי שם ומה שפירשו התו' לעיל ס"ל הולד ממזר היינו למ"ד אין מקבלין גרים מן התרמודי' ולא ס"ל הלכה כשהם תשכה ודו"ק : בא"ד דתנאי' דהאומר שכיוצא בה כו' כצ"ל : בד"ה פסוק זה כו' כי לקח אותו המית יתיה כו' כצ"ל ד בד"ה כותי שקדש כו' וחוששין לקידושי ממזר ותימה כו' כצ"ל : בא"ד כר"ע דאמר הולד ממזר מכותי ועבד כו' כצ"ל וכ"ב כן הוא כאשר הגהתי ולית גר ובר נגר דליפרק ' דאי סבר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אמאי חוששין לקדושי ממזר וכן תיגלא בתו' דעשרה יוחסין שנוכל לומר ולחלק שסבר כר"ע בהא דכותי ועבד הולד ממזר ולא ס"ל כר"ע בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין שוב ראיתי בגליון תו' שבא לתרץ דהא דקאמר חוששין לקדושין איירי בקידש ממזרת או גיורת ודוחק גדול לומר דלאי איירי בכה"ג דוקא ולא הוה מפרש אלא נראה עיקר כמו שפי' בתי : בא"ד בסה"ד הולד כשר הכא משמיה דרב אסי אמר כצ"ל וכ"ב פי' ומתילא כשהוא בין הכותים לא נהג עצמו כישראל אבל אמו שהוא ככותי ממש כדפרשי' לעיל ואין חוששין לקדושין ודו"ק :

דף יז ע"א גמרא זו חדייב כהר גוזן זו גינזק וערי מדי זו חמדן כו' כצ"ל וכ"ב ארץ אשכנז ערוך : שם א"ל בנך קרוי בנך ואין בנך כו' כצ"ל וכ"ב אינו מן הגמ' אלא הוא מפירש"י : רש"י בד"ה לפסול רובן ממזרים שנטמעו בנות עשרת שבטים בכותים ובניהן הרי הן כישראלים כו' כצ"ל וכ"ב כך נ"ל להגיה דאי לאו הכי קשה ר"י אדר"י דלקמן בפרק שני סבר להדיא כשמואל דבן הבא מן הכותית קרוי בנה ולא בנך וכן פירש"י בפרק עשרה יוחסין וק שפירש התם אע"ג דכותי ועבד הבא על בת ישראל לא הוי ממזר מ"מ הוי פגום ופסול והכא מפני משום שאינן נזהרין באיסור ממזרות ומה שפירש הכא משום שאינם נזהרין כו' ולא פי' כפשוטו כהאי דהתם משום פגום כדי לקיים את הגירסא שגרס בפ"ב לקמן נימא קסבר ונימא כותי ועבד הבא על בת ישראל שיהא הולד כשר כו' ודו"ק : בד"ה כי אמריתה כו' דרב יוזא משמיה דרב אסי קאמר לאחר פטירתו של רב אשי בא לפני שמואל וקאמר כו' דרב אסי קמיה דשמואל כו' אמר בנך הבא כו' ישיר את בנך כו' כי תגיר דאי כו' כצ"ל והד"א : תו' בד"ה ואין בנך כו' וקשה לר"ת לפירושו דילפי' כו' כצ"ל : בא"ד בכותי הבא על בת ישראל ט' נ"ב הג"ה ולפי פירושם בנך קרוי בנך היינו בנך הבא מאביו ואמו ישראלית גיליון : בד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל כו' וכ"ב היינו דקשה לתו' דאי כפירש"י דשאול הוא הגיהנם ומשום דגרע משאול א"כ למה מתגלגלין מתרמוד למישן הא גרע תרמוד ממישן והל"ל איפכא ודעת רש"י כשנויא קמא דתו' דאישתרבובא הוא עד שגלו כו' ודו"ק :

ביצד פרק שני

ע"ב גמ' ואצטריך למכתב אחים כו' נ"ב פי' לרבה דדריש מבני יעקב למעוטי אחים מן האם ע"כ סבר נמי דלוט אפנויי מופנה ומעיקרא סבר דלא דריש רבה להאי קרא ור' יהוד' אמר רב סבר תלמודא ס"ל דאינו מופנה ודו"ק: רש"י בד"ה מלוט כו' אנשים ותחיבס כו' הד"א : בד"ה והא מהיכא תיתי כו' ובאימא והא יבום וכו' המת ואין כו' כצ"ל והד"א : תו' בד"ה ולימא ליה כו' ופליגי אי מאמר קונה אי לאו כו' כצ"ל וכ"ב פי' ול"פ בזיקה כלל דאפי' יש זיקה אפ"ה לא הויא אשתו להפר כדריה אלא משום מאמר הוא דפליגי ולפ ו לא יתכן מה שפירש בקונט' לקמן ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד דהיינו ר"ע כו' וכן פירשו התו' לקמן וכ"ל דר"ת קאמר אכן מה שפירשו התו' כאן דפליגי במאמר אי קונה כו' לקמן לא פירשו התו' כן אלא פליגי בסמכא דעתא עליה [ע' במהרש"א] :

ד' יח ע"א גמ' אמר רבה הוא הדין כ"ב באשירי' גרס רבא : שם דתנן ר"ג אומר אם מיאנה כו' נ"ב ואף שפירשו התו' לעיל דהאי הכא מאחר שכבר נשואה מ"מ לא עדיף האי נשואין מדרבנן מהאי יבמה דיש בה זיקה מדאורייתא שהרי אינה יוצאת בכדי אלא בחליצה ודו"ק אבל לקמן דף כט בד"ה אי כר"ג כו' פירשו התו' להדיא דהקילו בקטנה יותר אפי' מנשואת מאמר ופירשו דס דקהכא אקושיא דר"ת אפילו בספיקא חייש ור"ג אפי' בודאי לא חייש ע"ש : רש"י בד"ה הוה אתינא כו' עד ד"ה אין דאפילו כו' שייך כל זה לעמוד שלפניו : בד"ה והא כי כו' ורבנן בתרי הוא דפליגי כו' כצ"ל : בד"ה לעולם כו' אמרה ליה לקמא חליץ כו' כצ"ל : בד"ה ואי אין כו' יבמין דהא כו' הד"א : תו' בד"ה משום דקסבר אסור לבטל כו' מצות יבמין דדריש כו' כצ"ל : ע"ב גמ' בן בתירא א"ל ראי דרב מ אי קשיא דרב אדרב דלמא כו' כצ"ל : שם שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה כו' נ"ב האי קרא אסמכתא בעלמא הוא כדלעיל דף י"ב בד"ה חולצת כו' : רש"י בד"ה שומרת יבם מתחנת ליבם כצ"ל והס"ד ואחר כך מ ה שקדש כו' שאחות זקוקתו היא כצ"ל והס"ד : בד"ה ומשמיה דרב כו' רב הונא לא שבקינן כו' הד א והס"ד : בד"ה הכי קתני את כו' היא אנן כו' הד"א : תו' בד"ה משכחת לה בחד אח ז כו' ככניסה דאי"כ"ב פי ואסור כולד ואחר כך ייבם וק"ל :

דף יט ע"א רש"י בד"ה חולצות אם כו' השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הואיל כו' הד"א : תו' בד"ה ועוד מתיב רב הושעיא כ' רב הושעיא בההיא דפ' כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אי נימא כו' ערוה ועוד כו' כצ"ל והד"א : בד"ה אלא אעשה כו' ואפילו מקצת לא מהני כו' כצ"ל : בד"ם הויא צרה צ"ל דהויא כו' : תוספות בד"ה ר"ש אומר כו'

מהר"ם

ע"ב בתום' ד"ה בשלמא למ"ד וכו' עד דעבדים אסורים בישראלים · ר"ל אפי' אם יהיו הבנים כשרים או שלא נשאו ישראלים כלל מ"מ אסור להתחתן בם משום עבדים עצמן שאסורים בישראלים ותירץ דמסתמא נתיאשו כבר עתה מהן ואין כאן איסור בעבור הבנים שנשתעבדו קודם שנתיאשו מהן ונצרכתי לפרש דברי התום' כן דאל"כ מאי משני דמסתמ' נתיאשו מהן וכו' א"כ גם איסור ממזרות אין כאן כיון דפקע מהן איסור עבדות אין כאן גוי ועבד הבא על בת ישראל וק"ל : **ד"ה** נכרי שקידש בזמן הזה וכו' עד ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וא"ת לתמוה א"כ הוא שרב אסי כר"ע והלא ממזר הוא מחייבי לאוין ואין קדושין תופסין וא"ע א"כ למה אמר רב אסי נכרי שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין ובספר ח"ש כתב עליה נגר ובר נגר דיפרקיני' ותירץ הוא שם מה שתירץ והתירוץ שנרא' לו לעיקר הוא זה שרב אסי סבר כר"ע בהא דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אבל לא סבר כותי' בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ורחוק מאד דדבורי התו' אינם מוכנים שהרי כתבו ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מכותי ועבד וכו' ונ"ל שיש לתרץ דרב אסי סבר כתירוצ' בתרא דהתום' דלעיל דף ד"ס קסבר וכו' דמכותי לא הוי ממזר מדאורייתי' אלא מדרבנן ולכך לא הוי חייבי לאוין גמורי' דמדאורייתא' לא הוי ממזר וס"ם ישראל הבא על הכותי' ולפיכך תופסין לקדושי' נכרי בזמן הזה ואע"ג דלא הוי ממזר גמור מ"מ ס"ל דהולד אינו מיוחס אחריה וק"ל :

דף יז ע"א בתום' ד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל וכו' · נרא' דהוקשה לתום' דלפי פי' לישנ' דגמ' דאמר קבא רבא וקבא זוטא מגנד' ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ואם כן לא מתיישב שפיר וק"ל :

ביצד פרק שני

ע"ב בתום' ד"ה אשת אחיו וכו' עד ואע"ג דאצטריך למלת' אחריתי וכו' · פי' הא דילפי' אשת אחיו שלא היה בעולמו מקרא אע"ג דלגופי' לא אצטריך למילף דקרא אצטריך לן למלת' אחריתי דילפי' מיניה דמדאצטריך רחמנא לאסור אשת אחיו שלא היה בעולמו א"כ ש"מ אפי' את שאינו בכור זקוקה לי' ליבום והכי אמרי' לקמן דדוק' כי איכא בכור א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דכתב רחמנ' נ"ל ובפ' מצות חליצה נמי דייקינן מיניה מ"מ משמע דעיקריה של המקרא לגופיה אצטריך שאם נולד לאחר שמת אחיו דאינה זקוקה לו וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דהא מצינו למילף מדרכיה דרכי נועם ואמר ר"י וכו' :

דף יח ע"א בתוספות ד"ה דלמא אדמיבם חד וכו' עד ושמעתין אתיא כאביי דמשמע דקבלה מינים · פירוש דהא איתא בשמעתין איתיביה אביי שני אחין

השת' אמאי לא נפטרו כולהו דכיון דמודה ר"ש בב' יבמין דזיק' לאו ככנוסה הוא ומשום דלא ידעינן קמי מאן מנייהו רמיא ה"נ נימא בב' יבמות דלא ידעינן הי מנייהו מן הראשונות קמי' רמיא דחשבת לי' ככנוס' וי"ל דלא דמיא דבב' יבמות כיון דברצונו תליא מלתא לייבם איזה מהן שירצ' שפיר חשבינן כ"א מהן ככנוס' משום זיקת' משא"כ בב' יבמין דלא ברצונו תלי' מלתא שיהי' זיקת שניהם ליחשב אותם ככנוס' להן: שם לרבנן אצטריך ולא זו אף זו קתני כו' · ולא בעי למימר השת' דר"ש מודה ברישא אצטריך למתניי' לרישא לפרושי פרקא קמא קאתא אליב' דכ"ע דבפלוגת' לא קמיירי כדאמרי' בפ"ק דא"כ הוה מתני ברישא בהדי' דר"ש מודה בה וזה שדקדק רש"י בריש הסוגיא דקאמר אליבא לרבנן כו' דהא לא איסור ולא התר לר"ש שמעת מינה דהא לא איירי בה עכ"ל ומש"ה הוצרך תלמודא ע"כ למימר דלרבנן אצטריך ומשום לא זו אף זו ומיהו ר"ש מוד' בה דבפלוגת' לא קמיירי: ע"ב חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרת' כו' · נ"ע אמאי לא דייק מהכא תיובת' לר' אושעיא מדלא קתני ייבם או חלץ לבעלת מאמר כו' כדקתני בריש' דמלתי' ביאת' או חליצת' כו' כיון דזיק' ככנוס' היא לר' אושעיא מותרת לייבם ומיהו בתירוץ של התוספו' שכתבו אקושי' דאמאי לא נפטר' צרת' יתיישב בה קושייתנו דכיון דאסור לייבמה גזיר' שלא יבא להתיר אשת אח שלא הי' בעולמו מש"ה לא קתני ייבם:

דף כ תוס' בד"ה א"ה חייבי לאוין נמי פי' כיון דאין עולין ליבום לא יעלו לחליצ' ותימה כו' עכ"ל ביאור דבריהם דלפי פי' זה דגם המקש' סבר בחייבי לאוין דאין עולין ליבום יפול בו התימ' דכיון דמהסברא עול' ליבום דעשה דוח' ל"ת גריד' ע"כ הוא דסבר המקש' דאין עול' הוא מקרא דיבמתו וא"כ מהתם נמי שמעי' דעול' לחליצ' אבל לפי מה דבעו התוס' לפרש דה"פ א"ה חייבי לאוין נמי נשוה חליצ' ויבום מהאי קרא איכא למימר דסבר המקש' דיבמתו לא אתא כלל לחייבי לאוין ושפיר נשוה חליצ' ויבום דעול' מהאי קרא והמתרץ השיב דא"כ יבמתו דכתב רחמנ' למאי אתא: ע"ב בא"ד ועיקר פירכא מחייבי עשה עכ"ל ה"ה דהמ"ל דעיקר פירכא מאלמנ' מן הנשואין וכן בדיבור שאח"ז המתחיל מסברא שכתבו נוקי קרא בחייבי עשה גרידא כו' עכ"ל ה"ה דהמ"ל נוקי קרא באלמנ' מן הנשואין דהיינו חייבי לאוין ועשה וכ"כ התוס' לקמן במסקנא: בד"ה גזירה ביאה כו' דאלמנ' מן הנשואין דעול' לחלוצ' נפק' לן נמי מיבמתו: בפרש"י בד"ה תיובתא דרבא ותיובת' דר"ל דאמרו לעיל כו' עכ"ל נ"ל רנ"ל תיובתא דרבי ותיובת' דרב אשי דאמרו לעיל כו' ולאפוקי מר"ל דליכא תיובתא עליה כדמסיק לקמן: גמ' ביאה כ"ג כו' פוטרת צרת' כו' · לכאור' דבצרה דוקא פליגי באלמנ' מן האירוסין ואיכא מ"ד אינה פוטרת צרת' דאין עשה דוח' ל"ת והכא לא מקוים בה מצות יבום כלל ועדיין צרת' זקוקה ליבם אבל בהיא גופה כ"ע ל"פ דסגי לה בגט דאפילו למ"ד אין עשה דוח' ל"ת והכא לא מקוים בה מצות ייבום מ"מ הרי היא כאשתו לכל דבר דהא קדושין תופסין בחייבי לאוין וסגיא לה בגט ואפילו באלמנ' מן הנשואין איכא למימר הכי לכ"ע דסגי לה בגט דקדושין תופסין בחייבי לאוין ועשה אבל מפרש"י שפי' פוטרת אותה ואת צרת' מחליצ' וסגיא לה בגט עכ"ל משמע דלמ"ד דאינ' פוטרת צרת' אינ' פוטרת גם אותה ולא סגי לה בגט אלא בחליצ' ול"ע לפי' אדפליגי בצרת' ליפלגי בהיא גופה אי סגי לה בגט אי לא:

דף כא תוס' בד"ה א"ה אשת חמיו נמי מאם אם חמיו לא מאי פריך דתימא לי' אני כו' דבעיא היא כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מאם אם אם חמיו וטעמו דאם חמיו לא תימא אני מותרת דהיא משניות דרבי חייא ולפי הגהתו מקשי' הא בתה אינ' אסור' מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן וכתב לתרץ וי"ל אף דלמט' דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ואין אלו אלא דברים דחוקים למבין דהא ודאי רבותא דאשת חורגו ואשת חמיו דתימא אני מותרת כו' אינו אלא משום דאע"ג דבתי אסור' לך מדאורייתא אפ"ה לא גזרו בדידי שאינו אלא דור א' למעל' משום שני' אבל דלא נגזור דור אחד למעל' או למט' על השני' משום השני' אין זה רבות' דאלת"ה אין לדבר סוף בכל השניות ומאי קמבעיא לי' לקמן בכל שניות דר"ח כדמשמע לקמן בתוס' אם יש להן הפסק הא ודאי בשלישי שבנו ובנבת שבנו אין להן הפסק וה"ט גם אם היה כוונת דברי התוס' כמ"ש מהרש"ל לא היה לנו לכתוב כן גרס אלא לפרש דאין אלו אלא דברי נבואות וע"ק לפי תירוץ התוס' דלכך לא מ"ל באם אם אם חמיו דתימא לי' אני מותרת כו' משום דבעיא היא לקמן כו' עכ"ל א"כ הפשוט מזה האבעיא דע"כ שניות דר"ח אין להן הפסק דאל"כ נרני באם אם חמיו דתימ' ליה אני מותרת כו' וע"ק דאי אית ליה להאי תנא דברייתא דשניות דר"ח אין להן הפסק דמש"ה לא מצי למתני אם אם אם חמיו דתימא ליה כו' א"כ לכתי הקשי' לן השתא דליתני כלת בת בתו דתימא ליה אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהיא משניות דר"ח דהיינו שלישי בבנו ושבבתו דאין להן הפסק וע"כ הנראה לקיים כל גירסת הספרים שלנו דבכולהו גרסינן אם אם חמיו וכוונתם כך הוא דעולה על דעתם בתחלת העיון דהאי תנא דמתניתין לית ליה שניות כלל אלא הני והני בברייתא וכדבעי למפשט לקמן דלא גזרו באשת אחי אבי האב ובאחות אבי האב מדקתני מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו וא"כ ה"ה גם אם אם חמיו שהיא שניות דר"ח מותרת להאי תנא והא קאמרי התוספות דתימא ליה אם אם חמיו שלע"ג דבתי אסורה מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן משום שניה והירצו מדבעיא לקמן לרחבה דתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק או לא מוכח מינה דליכא מאן דפליג להתיר שניות דר"ח דאי הוה מאן דלית ליה כלל שניות דר"ח לא הוה ברחבה דתלמודא מבעיא בהו אם אפילו הפסק אין להן כיון דאיכא מאן דמתיר השניה גופה וכה"ג כתב המרדכי דמשמע מדבריו דבתחלת העיון היה עולה על הדעת לומר דהאי תנא לית ליה שניות דר"ח מדלא קחשיב להו בהדייהו וז"ל ושניות דר"ח לא איפשיטא אם יש להן הפסק או לא ואזלינן לחומרא כו' והנא דמתניתין אית ליה שניות דר"ח והוא ושייר ור"ח מוסיף הוא עכ"ל והתוס' לא רצו להוכיח דהאי תנא אית ליה שניות דר"ח מדקמשני לקמן דתנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר שאר שניות דר"ח משום דאיכא למימר דהאי שניות אינו אלא דחייה בעלמא אהא דבעו למפשט להיתרא אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב ומש"ה ניחא להו לאתויי ראיה מדבעיא ליה לתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק דהיא ודאי ראיה נכונה היא וכמו שפירשנו דבריהם וכ"ז ברור ודו"ק: ע"ב גמרא דכולהו דבי דודי קרי להו מאי כו' · ואע"ג דאשת אחי האם מן האם נמי דבי דודי קרי ליה מ"מ כיון דליכא ביה צד אב כלל מבעיא ליה אי גזרו ביה אי לא: תוספות בד"ה מאי שייר דהאי שייר אע"ג דתרתי נינהו חדא חשיב להו כו' ולא כמו שפירש ריב"ם כו' עכ"ל ולפ"ה נ"ק בהיפך דלישני דשייר אשת אחי האם מן האם דבלא"ה משני שפיר דשייר שניות דר"ח אבל לפי' ריב"ם יפול הקושיא על המקש' דקאמרי לי' מאי קאמרי מאי שייר דהאי שייר כיון דהני מילי גופייהו תרתי מילי חשיב להו וק"ל:

דף כב בד"ה ערוה לכל מסורה כו' והכא משמע דטעמא משום דאתי לאחלופי כו' עכ"ל פירוש דלענין עדות לא שייך טעמא דשמא יאמרו באנו מקודשה כו' דעדות קרוב מותר בגוי כדאיתא בפרק ד' מיתות וכן פירש הנ"י בשמעתין: ע"ב בד"ה בן אין לו עיין עליו כו' ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתי לרבות בן הבן והא כו' עכ"ל וגבי יבום דפוטר בן הבן ילפינן ליה מנחלה כ"כ התוספות בפרק י"כ לשיטת ר"י ע"ש וכ"כ הרא"ש בשמעתין: גמ' ור"י ב"י האי בת אשת אביך מאי עביד ליה כו' · פי' ולא נכתוב נמי היא כיון דלא הוה כתי' בת אשת אביך לא אצטריך לן נמי למעט דלא לחייב משום בת אשת אביו ומיהו אצטריך לכתוב באידך קרא לחייב על בת אביו ואמו:

דף כג תוספות בד"ה ואי אשמועינן נכרית כו' וי"ל דה"א טעמא דלא שייכא ברצות עדיף כו' עכ"ל פיר' דע"כ אית ליה לתלמודא דהני טעמי חינם שקולות דאל"כ לימעטו תרוייהו מבת אשת אביך דהי מנייהו מפקת אלא דאית ליה לתלמודא דחד טעמא עדיף ודקדקו התוספות לומר דהאי טעמא דלא שייך במצות הוא עדיף אבל ליכא למימר דאית ליה לתלמודא דטעמא דאין לו חייס עדיף דא"כ תוס יק' הקושיא דלעיל דהשתא ודאי לא היה צריך כלל לצריכותא דנכרית דכיון דלא מפרש בהדיא דאידך קרא ודאי לא הוה מוקמינן ליה אלא בשפחה דאין לה חייס עדיף ולכך

חידושי מהר"ש

פרק כיצד

ד' ב קדש עצמך במותר לך כו' · דזה ודאי נקרא קדוש כמ"ש בנזיר קדוש יהיה לך גו' ע"ש שהזיר עצמו מדבר המותר וק"ל:

דף כא דהאי ליסנא דקשה הוא כו' קשה עונשן של מדות יותר כו' מבואר פרק הספינה בחידושינו שם: **אזן** וחיקר כו' לכפיפה שאין לה אזנים כו' · לפי שלשון האזנה בכ"מ השומע מאחר כמו האזינו השמים גו' והאזינה תפלתי גו' אבל האי אזן וחיקר וחיקן גו' משמע שהוא בעצמו אזן בלי שומע מאחר וע"כ דרשוהו מלשון שעשה אוזן לכלי וק"ל: שם פרעהו אל תעבור בו גו' · דלעיל מניה כתיב באורח רשעים אל תבא גו' דהיינו אורח העריות אמר שתגדל ותוסיף אותו הורה לאיסור וק"ל:

חכמת שלמה

כו' וי"ל ר"ש סבר אין זיקה כו' כ"ב פירוש לפי האמת דלא ס"ל בנולד ולבסוף ייבם זיקה ככנוסה דמי ומהכא לא מצי למפרך לרבי אושעיא דאדרבה אי ס"ל זיקה ככנוסה דמי מכ"ש דלא קשה מידי דלאו אפילו היא גופה מתייבמת ולא שייך לומר אדרבה דהוא צרת ערוה וק"ל: בא"ד ניחא דאי זיקה אוסרת כו' כנ"ל: בד"ה לעירבינהו כו' בהראי קאמר כדפרישית כנ"ל והס"ד:

דף ב ע"א גמרא ותיבעי לך הכלה כו' נ"ב נ"ל לפי גירסא זו פריך ב' קושיות הדא למה מתניר לימא מצוה רמיא רחמנא כו' ועוד תיבעי הכלה ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה לנדדין קתני כו' לפיכך פוטרת צרתה כו' כנ"ל: בד"ה סרים אדם כו' מאליו והוי בלאו דנכלל פצוע כו' כנ"ל: בד"ה תיובתא דרבא תיובתא דר"ל דאמר לעיל כו' כנ"ל וכ"ב פירש אליבא דרבא הוי תיובתא לרבי שמעון בן לקיש אבל לרשב"ל גופיה לא קשה מידי כדלקמן וק"ל: תוספות בד"ה א"ה כו' מה ראית פי' דמהאי קרא כו' כנ"ל · בד"ה פצוע דכא כו' שנת הכושר כ"ב פירוש אף שכשר לבא בקהל ועדיף מפצוע דכא מ"מ לענין יבום גרע ולא הולך ולא הולכין לאשתו כדאיתא בפרק הערל פרט לסרים שמו מחוי אבל בידי שמים שהיה לו שעת הכושר דינו כמו זקן וק"ל והוא מה שפירש"י ולא מחמת הוי' כו' ודו"ק: בד"ה גזירה כו' ואלמנה מן הנשואין כו' כנ"ל:

דף כא ע"א רש"י בד"ה ארבע נשים שניות הס"ד: תוספות בד"ה אי הכי כו' מאם אם אם חמיו כו' כנ"ל: בא"ד אני מותרת לך כ"ב י"מ הלא בתה אינה אסורה מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן וצ"ל אף דלמטה דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו דכהי דבתה אסורה היינו מכח קורבה שהיא אחותה והיא איכה קורבה כלל והכא היא ובתה בחד סיגנונא ודו"ק [עיין במהרש"א] : ע"ב גמרא רבתי קרו לה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה ואי כו' ולאו תלמיד הס"ד: בד"ה דאיכא כו' האם מן האב הס"ד ומ"ש אשת אבי אביו נמחק וטעיתא היא: בד"ה אשת אחי אבי האב מן האב דהא כו' כנ"ל: תוספות בד"ה לא אסרו כו' ות"ש הני ומשני הא בחד כו' כנ"ל: בד"ה אמימר כו' דלא דכותיה דקאמר מאי לאו משום דהוה ליה אבי אביו לא משום מיחלא דהוה ליה אשת אחי אבי אביו יקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו' אמימר מוקי לה כו' בשיא שלו מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כותיה כנ"ל והס"ד:

דף כב ע"א רש"י בד"ה שפחה ונכרית ולדה כו' : תוספות בד"ה ערוה כו' מן האב ומן האם וכ"ב פירוש אפילו תאמר דמן האב לא נאסרו בני נח ולא שייך ביה שמא יאמרו ומשום הכי איכה אסורה אלא כשהיא אחות אמו מן האם ואם כן מן האב ומן האם שרי אלא בודאי משום איחלופי כו' ושייך לומר בתר אב שרי ומשום יאמרו ליכא למיסר לפי האמת משום דאשת אח שרי לבני נח בכל ענין וק"ל: בא"ד ומן האב יקיים כנ"ל: בד"ה כשיטא כו' איסות לאביך בה כ"ב אף שלפי האמת לא מוטטינן מכל מקום הכנא בא להשמיע לנו שלא הטעה וק"ל: ע"ב גמרא מולדת אביך כ"ל כו' כנ"ל ונמחק אוחך היא וכ"ב גם"א אינו כן נראה עיקר: רש"י בד"ה לחייבו כו' אלא בת אביו שלא בת אמו כדכתיב בת אביך או בת אמך והא דכתיב נמי כו' כנ"ל: בד"ה באידך כו' ובנת אמו דכתיב כו' כנ"ל: תוס' בד"ה בין אין כו' דלא נילף מבני יעקב והא דאצטריך וזרע אין לה טיין עלה היינו משום דסתם זרע כו' כנ"ל וכ"ב כנ"ל לרגיה: בא"ד כדאמרינן התם ובי בת כו' כ"ב פירוש לפי שגבי יבום גופיה לא ידענא ואייתינא אחר כך מנחלה וק"ל: בא"ד בהדיא מעיין עליו הלכ כו' כנ"ל:

דף כג ע"א רש"י ד"ה ולי נראה עד סה"ד נמחק וכ"ב זה אינו מדברי רש"י: תוספות בד"ה קסבר כו' וכן גרם התם כו' והא דאמרינן בפרק יש בכור כו' כנ"ל: בא"ד ובקונטרס לא פירש שם כן כ"ב פירוש שהוא מפרש לא תימא למ"ד אין מזהמין כו' ולא שדינא בתר כותי אלא בתר ישראלים והולד כשר אלא אפילו למ"ד מזהמין ושדינן בתר כותי אפ"ה פטור דלוי פסול כו': בד"ה מאן תנא כו' בעינן אחר דאמר קרא כו' כנ"ל: ע"ב גמרא ודוקא מיהלך כו' כ"ב זהו כמו ועוד קמשמע לן נמי הא וק"ל: רש"י בד"ה אחיו של זה כו' ואיכא

כלום

מהר"ם

אחין וכו' ומשני הא מני ר"מ וכו' ופריך ומי ס"ל לר"מ וכו' ומשני לעולם אין זיקה ומשום דאסור לבעל מצות יבמין וכו' ומשמע דאביי קבל האי תירוצא מניה:

ע"ב בתו' ד"ה משכחת לה בחד אחא הו' עד וי"ל דמתני' דפרקין אתי לפרושי מתני' דפ"ק וכו' · ר"ל ובמתני' דפרקין תנא כיצד ב' אחין וכו' ואתא לפרושי פרקין קמא מכלל דפ"ק נמי איירי בב' אחין ולא בחד אחא וא"כ לר' אושעי' ע"כ צ"ל דאיירי בפלוגת':

דף כג ע"ש בתוס' ד"ה קסבר רבינא וכו' עד וכן גורם התם וכו' · פירוש רש"י בעצמו גורם התם הולד ממזר: בא"ד דאמר בפרק יש בכור וכו' עד והיינו מ"ד הולד ממזר · פירוש דמ"ד אין מזהמין הוא הוא מ"ד דס"ל דהולד ממזר משום דלא שדינן ליה בתר נכרי ומ"ד מזהמין היינו אותו מ"ד דס"ל דאין הולד ממזר משום דשדינן ליה בתר נכרי וה"ק לא מבעיא למאן דס"ל דהולד ממזר דלא שדינן ליה בתר נכרי אלא בתר דידיה פשיטא דפטור מה' סלעים דהא היא לויה אלא אפי' למ"ד וכו' ורש"י פי' שם איפכא דמ"ד אין מזהמין דלא שדינן ליה

בתר

ולכך מוכרחו למימר דלא שייך במצות עדיף דבזה יתיישב נמי קושיא דלעיל דצריך לצריכותא דנכרית משום דקים ליה לתלמודא דהאי קרא דלא מפרש בהדיא לא הוה מוקמינן ליה אלא בנכרית משום דטעם דלא שייך במצות עדיף טפי ומיהו לא הוה אתיא מהך קרא דמפרש ביה שפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בנכרית וכמ"ש התוספות :

דף כד גמ' ואימא כי מייבם בכור לשקול נחלה כו' · פי' ולא הוקשה ישיבת אחים זה לזה כדאמרינן לעיל אלא לענין יבום דבקרא דכתיב ביה כי ישבו אחי' יחדיו כתיב ביה ויבמה אבל בהאי קרא דנחל' כתיב בכור אימא דלהכי קרייה רחמנ' בכור דכי מייבם בכור לשקול נחל': ע"ב תוס' בד"ה א"ה לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא כו' עכ"ל פי' דספק גיורת היא אם תנשא לזה הנטען ולכך לא יכנוס לכתחלה אבל אם לא תינשא לו גיורת גמורה היא ואחר שרי לכונסה לכתחלה כדדייק המקשה גופיה מע"ה הא גיורת מיהא הוי כו' וכמ"ש התוספות לעיל ומה שהכריח התוספת לפרש דהמקשה פריך מעיקרא מדיוקא דמתני' דהוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה ובברייתא קתני אינן גרים ולא שנפרש דפריך מעיקרא אהא דקתני ואם כנס אין מוציאין מידו ובברייתא קתני אינן גרים י"ל דהיינו נמי מהאי טעמא משום דאיכא למימר דברייתא נמי דקתני אינן גרים היינו משום דספק הוא דשמא נתגיירה לשום אישות ומיהו אדיוקא דמתניתין דלאחר שרי לכנוס לכתחלה פריך שפיר דאינן גרים משמע דלגבי כולא עלמא אינן גרים ואף לאחר לא תינשא דנתגיירה לשום אישות דקתני דומיא דלשום עבדי שלמה דאינן גרים לגבי כ"ע : ע"ב גמ' כי אתא אחר ואפסקיה לקלא כו' · האי ליסנא קצת מגומגם כיון דבאיכא עדים קיימינן השתא מאי אפסקיה לקלא שייך כאן ולא ה"ל למימר אלא אי דאיכא עדים כי אתא אחר מאי הוי ועיין במרדכי בשם מהר"ם שכתב ליישב זה לשיטת רש"י ושאלתות והניח דבר זה בצ"ע לשיטת התוס' שכתבו בשמעתין בשם ר"ת ור"י ע"ש : שם אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני הוציאוה כו' · בכל נוסחות הגמרות שלפנינו גרסינן נמי בברייתא דלעיל הנטען על א"א והוציאוה כו' ונראה דצ"ל והוציאה דע"כ הברייתא בדליכא עדים קמיירי כדאמרינן לעיל :

ד' כה תוס' בד"ה הכא איכא כתבא דתנן מה בין כו' ואע"ג דלאביי בספ"ב דגיטין איירי הך משנה בח"ל כו' עכ"ל לכאור' מאי קא קשיא להו דהא מכ"ש הוא ומייתי שפי' ראיה מח"ל דיש לסמוך על הכתב בא"י כדמשמע בהדיא בשמעתין אבל אחר העיון שם בספ"ב דגיטין וראיתי דבריהם ומה שיש לדקדק עוד בזה על נכון דהכי איתא שם דנאמנת חמותה להביא גיטה ופריך והתניא בשם שאינה נאמנת לומר מת בעלי כך אינ' נאמנת להביא גטה ומשני רב יוסף לא קשיא כאן בא"י דלאו אדיבורא דידה קסמכינן מהימנא בח"ל דאדיבורא דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא בא"י דאי אתא בעל ומערער משגחינן ביה ואיכא למימר לקלקולא קמכוונ' לא מהימנא בח"ל דאי אתא בעל ומערער לא משגחינן ביה מהימנא והשתא שיעור דברי התוס' כך הוא ואע"ג דלאביי בספ"ב דגיטין הך משנה דקתני גבי חמותו מה בין גט למיתה אלא שהכתב מוכיח איירי דוקא בח"ל אבל בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח ואם כן מאי מייתי ראיה מהתם אדהכא בא"י ודהא התם גופיה בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח ואהא תירצו דתלמודא לא בעי לדייק מהתם אלא דיש לסמוך על הכתב וה"נ הכא בא"י שפיר יש לסמוך על הכתב כיון דלא שייך הכא טעמא דקלקולא דהא דלא סמכינן התם על הכתב היינו משום דאיכא למימר דלקלקול קמכוונ' וכן בהיפך בח"ל דסמכינן התם על הכתב היינו נמי כיון דלא שייך קלקולא בח"ל משא"כ הכא דלאו בקלקולא תליא מלתא וכיון דעל דיבוריה קסמכינן לא אמרינן ביה שהכתב מוכיח והשתא מהאי טעמא לא הוי דינייהו דהכא ודהתם השוכים והתוס' קצרו בכל זה במקום שהיה להם להאריך ואין להקשות לפ"ז ל"ל התם טעמא דמה בין גט למיתה שהכתב מוכיח דהא בלאו הכי איכא טעמא כיון דבקלקול תליא מלתא התם ובגט דח"ל ליכא קלקול דמהאי טעמא מפלגינן בין ח"ל לא"י התם די"ל דבמיתה נמי לא שכיח קלקול כ"כ דהיא גופה דייקא ומנסבא : ע"ב בד"ה לימא רב יוסף דאמר כר' יודא תימה דהכא לר"י כו' ומיהו י"ל דהתם לא מטעם עדות נאמן דהא אדם קרוב אצל עצמו ועוד כו' והיא דר"י גופא קשיא ושם וכו' עכ"ל וע"ש פי' לדבריהם דהכא לא אמרינן דפלגינן דיבורים אלא משום דאדם קרוב אצל עצמו וא"כ התם מכ"ש דאית לן למימר מהאי טעמא דאדם קרוב אצל עצמו דלא פלגינן דיבוריה וכמו שאינו יכול לפסול בניו כך אינו נאמן על עצמו ואפילו רב יוסף גופיה דפליג הכא וסבר דלא אמרי' אדם קרוב אצל עצמו היינו משום דלא פלגינן דיבוריה אבל התם ודאי מודה במכ"ש דאמרינן אדם קרוב אצל עצמו ולא פלגינן דיבוריה וכתבו ועוד דהתם לא שייך למימר פלגינן דיבוריה כדהכא דהכא איכ' לפלוגי דיבוריה שהוא נאמן על הרובע שרבע אותו אבל אינו נאמן על עצמו שאומר לרצוני אלא שהיה באונס אבל התם היך יתכן למימר שבניו כשרים והוא עדיין גוי אלא ע"כ דהתם טעמא משום דשויא אנפשיה כו' וכתבו והשיא דר' יודא קשי' ר"ל דהשיא דר' יודא מגד עצמו קשיא דהיכי דמי אי אשתו גויה מה"כ בניו פסולין כו' ואי אשתו ישראלית ממ"כ כשרים כו' וכמפורש שם בתוס' באריכות ע"ש ומהרש"ל היה לו בכאן דרך אחרת ומחק כל זה מדברי התוס' כדרכו ומה שהכריחו לכך לא ידענו : גמ' והתניא א"ל לרב יודא מעשה בלסטים כו' א"ל משם ראיה באומר אני הייתי עם כו' · לכאורה לפי גירסא זו שהיא בכל גמרות שלנו נ"ל דהאי והתניא בניחותא הוא אבל לפ"ז דחוק האי ליסנא דפריך והא לסטים קתני והא יוצא ליהרג קתני דכיון דאר"י גופיה קפריך הכי הל"ל והא לסטים קאמרי ליה והא יוצא ליהרג קאמרי ליה גם דרכו של רש"י לפרש והתניא בניחותא וזה הביאני שבדקתי בתוספתא דה"ג א"ל משם ראיה שלא אמר להם אלא הרגנוהו וה"נ יש לגרוס בשמעתין א"ל משם ראיה שלא א"ל אלא הרגנוהו ה"נ באומר אני הייתי כו' והשתא י"ל דשפיר פריך אר"ב יודא דמפרש דהרגנוהו היינו אני הייתי כו' והא תניא כו' וסמך עצמו אדלקמן דמשמע ליה כיון דלסטים קתני ויוצא ליהרג קתני ע"כ הרגנוהו לאו באומר אני הייתי כו' והמתרץ השיב לו דאפ"ה התם נמי באומר אני הייתי כו' והשתא המקשה מפרש קושייהו והא לסטים קתני כו' :

סליק פרק כיצד

פרק ארבעה אחין

דף כו ע"ב תוס' בד"ה וחליצה פסולה צריך לחזור כו' א"כ כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בחנם דחק כו' עכ"ל ול"ע דהיכא תיסק אדעתין למימר דמיירי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל דא"כ דנימא יש זיקה תקשי ליה אלא גרס

דלאה

חידושי מהר"ש

דף כד ע"ב הנטען מן הגויה כו' · נטען משמע אף ע"ג שהוא יודע בעצמו שאינו אמת מ"מ מפני החשד שאמרו סבר עשה עבירה עמה לא יכנוס והיינו הסר ממך עקשות דהיינו דבר עקום ואינו אמת ודו"ק : שם אין כו' כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד כו' · והא דאמרינן פ' הערל נתוספו על ישראל ק"ן אלף גרים כו' מבואר בתוספות ועיין בחידושינו שם :

חכמת שלמה

כלום כו' חלצה זו היחיד כו' כנ"ל · בד"ה לא ייבמו השניי' אחי האחר זה את זו כו' כנ"ל: בד"ה ואם קדמו כו' אחר חליצת שניה כו' כנ"ל : בד"ה שמעת מינה כו' בשעת קידושין ולא הוה ידע כו' כנ"ל : בד"ה אבל ייבומי כו' לאחותה דליכא כו' כנ"ל : בד"ה הכי השתא כו' ונו' חליץ חד לחדא כו' כנ"ל : תוס' בד"ה קדמו כו' אי ודאי הוה היה זקוק כו' כנ"ל :

דף כד ע"א רש"י בד"ה ואי לת"ד כו' משום כך טוב אין להתיר ואפילו בדיעבד כתי כו' עומדין באיסורן וכיון כו' כנ"ל : בא"ד אי כתי חולץ חד לחדא ואזלא האי שניה עומדת כו' כנ"ל וכ"ב מן וכיון עד מתחלה בס"א א כו וכ"ל שחוזר אדלעיל אטעמא דיש זיקה וק"ל : בא"ד אחות זקוקה בחליצה אחותה כו' כנ"ל : בד"ה הא מיעט רחמנא כו' דהכא גבי כו' כנ"ל : בד"ה ליהדר כו' עליו לכופו כו' כ"ב בכאן מוכרח לפ' כופין דאי לאו כופין מאי מהדרי אלא כלום חוזרין אליו בכפייה מאחר שהאחרים אינם רוצים אבל מה שמהדרין אקטן שהוא קטן ממנו וגדול מאחר את ש אין שייך כפייה דהא איכא את גדול הימנו ומ"מ לשון מהדרין מתיישב שפיר שבתחלה מתחילין מן הבכור וא"כ מהדרין עליו פי' חוזרין אליו ודו"ק: בדיבור המתחיל הולכין כו' נמי לא רצו חוזרין אבל גדול כן צריך להיות: תוס' בדיבור המתחיל אי למאן דאמר כו' ולת"ד אין זיקה אף על גב כו' כל חד וחד אימר דידיה מתרמי ליה וליכא למגזר דלמא מיכם ברישא דאפילו אי מיכם אימר דידיה אתרמי ליה וכי מיכם שפיר עביד כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אי עולמים עליו הס"ד : בדיבור המתחיל מכוער כו' התירה מעליה אלא לזנות כנ"ל : תו' בד"ה הלכה כו' לא דמי לאיכא מ"ד כו' כנ"ל : בד"ה א"ר כו' או שיראו אותה כדרך המנאפין כו' כנ"ל :

דף כה ע"א תו' בד"ה ואכתי מי דמי כו' הכא בעל והכא בעל כ"ב פי' לפי זה שאינה קושיא לא צריכא למיגרס הכא בעל והתם בועל אלא בתרוייהו בעל ואיירי בהוצא' ולא בכניסה ודו"ק · בא"ד מרבנן כו' והכא בעל הוציאה והכא בועל הוציאה כו' יוציא משום רננא במתני' דהכא כו' כנ"ל · בד"ה מת כו' לא הוה צריך למיתני הרגנו' כו' כל זה נמחק · ע"ב תוס' בד"ה לימא רב יוסף כו' מן דהא אדם עד בניו כשרים נמחק וכ"ב נ"ל טעות ומש"ה קאמר אה"נ האי דרב יהודה גופיה קשיא ומ"ק ·

דף כו ע"א גמ' מ"ש מהא דתני הנטען מן האשה כו' כנ"ל · רש"י בד"ה הא דקתני כו כו' קטעה הס"ד · בד"ה קס"ד כו' הראשון ובתרי כו' הד"א ·

ד' אחין פרק שלישי

רש"י בד"ה אחותה כשהיא יבמתו של ערוה אשת אחי כו' כנ"ל · בד"ה חלתה כו' דמיינם דמלינו למימר כו' כנ"ל ע"ב רש"י בדיבור המתחיל נפלה אידך כו' בחליצתו והלך כו' הד"א : תו' בד"ה למיתה ותרי כו' כדפריש כי מיתה דשכיח יש לדבר סוף כו' כנ"ל · בד"ה וחליצה פסולה כו אע"ג דאין יכול ליבמה כו' כ"ב וה"ה דהוה ליה לאתויי ראיה מפ"ב דלעיל דתני איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה נפטרת צרתה ולא כדברי הרמב"ם דסבר להדיא בין חייבי לאוין בין איסורי עשה בין שניות כולן לא פטרו צרתה בחליצה כ"ל : בא"ד דאיכה צרת אחות אשה לאחר שייבם לאחת כיון שכבר לא היתה צרת אחות אשה משמת בעלה כו' כנ"ל בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' לחלוץ לשניה לא נאסרה משום אחות חלוצתו כו'

כנ"ל

מהר"ם

בתר נכרי אלא בתר אימיה שדינן ליה היינו אותו מ"ד דס"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומ"ד מזהמין הוא מ"ד דס"ל דהולד ממזר ע"ש :

ע"ב בתוס' ד"ה ומ"ש וכו' עד ועוד דבסמוך מייתי סיפא דמתניתין וכו' · פי' דלקמן בסמוך דשם סיפא דמתניתין קדמו וכנסו וכו' ומביא ע"ז תני שילא וכו' ואי כפירש"י ל"ל לאתויי לקמן סיפא דמתניתין הא האי קושיא ופירוקא דפריך ומ"ש מיהא דתנן וכו' כבר אזיל כולו אסיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו' וכבר הביא אותה במה שפירש לזה שניס ולזה שניס וכו' דכתיבא וכו' הביא סיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו' :

דף כד ע"ב בתו' ד"ה אי הכי לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא דלכתחלה לא יכנוס וכו' · יש מקשין לפי זה דמדקתני במתניתין לא יכנוס לכתחלה הוה משמע ליה מינה למקש' דאינה גיורת גמורה ולכך פריך אי הכי וכו' א"כ קשה כשהקשה הא גיורת מיהא הוי ורמינהו וכו' ל"ל לאתויי הא מתני' דאחר שנתגייר מתניתין גופה ס"ל לתרמי אהדדי דמדקתני לא יכנוס לכתחלה משמ' דאינ' גיורת גמורה ומדקתני הוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה משמע דגיורת מיהא הוי כדפריך השתא ברומי' דמתני' ויש ליישב דמתני' גופה לא הוי קשה לו מידי דנוכל לומר דמתני' ס"ל דדוקא לאותו האיש הנטען עליה אסור' ליכנס לכתחלה דשמא נתגייר' בשבילו ולא הויא גיורת גמורה אבל אחר יכנוס משום דאף אם"ל כשמתחלה כשנתגיירה לא נתגיירה לש"ש אלא בשביל אותו האיש הנטען עליה מ"מ בסופה כשנשאת לאחר ואינה חוזרת לסורה השתא היא מתגיירת לש"ש והוגמת זה כתבו התוס' בדבור שאחר זה בטוח היה הלל דסופו לעשות לש"ש ולכך פריך ממתני' דאחד איש שנתגייר וכו' דקתני בה שהיה רבי נחמיה אומר א' גירי אריות וא' גירי חלומות וכו' וא"כ מדמדמי איש שנתגייר לשם אשה ואשה שנתגיירה לשם איש לגירי אריות וגירי חלומות משמע דלא הוי גרים כלל ואפילו אחר לא יכנס אותה דומיא דגירי אריות וחלומות וק"ל : ד"ה אמר רבי וכו' עד דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפי' בקלא דפסיק וכו' · ר"ל ע"כ צ"ל דרוק למעלה מכילה לא עדיפא מקלא דלא פסיק אלא אדרבה לא חשיב אלא כקלא דפסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפילו בקלא דפסיק ולא שמעינן לרבי דאמר מלתא אחריתא אלא הך ברייתא דרוכל ודרוק למעלה מן הכילה דרוק למעלה מן הכילה חשיב כקלא דפסיק :

דף כה בתוס' ד"ה ואכתי מי דמי וכו' ועד לא היא חד שנוי' הוא והכי פי' רבה בר נחמן הוציאה תני וכיון דתני הוציאה והכא בעל והכא בועל ולא ב"ד ואפ"ה קתני במתניתין וכו כנ"ל כ"ל : ד"ה מת הרגתיו וכו' עד ואפי' בהרגתיו לאחר תנשא · ר"ל אם התנא נתכוין להשמיענו דין דלא ישא את אשתו לא היה צריך למתני הרגנוהו דהא נשמע במכל שכן ממת ואם נתכוין לרבותא למידק מינה דלאחר תנשא גם בשביל כך לא היה צריך למתני הרגנוהו דזה נשמע מהרגתיו במכל שכן :

ד' אחין פרק ג

דף כו ע"ב בתוס' ד"ה למיתה דתרי לא חיישינן תימה דבפ"ק דיומא וכו' · והא דלא הקשו התו' קושיא זו מיד אסוגיא דמשני לעולם אימא לך אין זיקה וכו' דלמא

אלמייבם

דלאה תיפטר מדקאמר א"ה חלץ לאחיות כו' אלא נרה דלאה תיפטר משמע דדוקא אי כימא דאין זיקה תקשי ליה הכי : בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' אי משום ביטול מצות יבמין אי משום שנאסרה עליו שעה א' כו' עכ"ל אי משום ביטול מצות יבמין למ"ד אין זיקה אי משום שנאסרה עליו שעה א' למ"ד יש זיקה כדפי' בתוס' לעיל פ' כילד דף כ"ד בד"ה אי למ"ד יש זיקה אר"י כו' ע"ש :

דף כז גמ' מאי א' חולץ לכולן נמי דקאמר האמצעית כו' · עיין ברא"ש שכתב כדברי התוס' דהאי תירוצא סבר כרב אשי וסיים דדוקא אמצעית חולצת מאחד אבל שתים ראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לא' וזה חולץ לאחת עכ"ל וצ"ע דהא שמואל דקאמר א' חולץ לכולן עליה דרב קאי ומלתא דרב מוקמינן לה בנפול בזה אחר זה ומי הכריח אותו לפרש מלתיה דשמואל דא' חולץ לכולן בבת אחת וצ"ל להגיה בדבריו אפילו בנפול בבת אחת דאע"ג דבשתים הראשונות חליצות שניהם גרועות מ"מ הראשון שחלץ לראשונה חליצתו בשניה גרועה טפי מחליצת השני דלראשון הויא השניה אחות חלוצתו ולשני אינה נאסרה עליו אלא משום דנאסר' עליו שעה א' ולשני חליצתו חליצ' כשירה מקריא לגבי חליצת הא' ולא דמיא לחליצת האמצעית שהוא שוה בגריעות' לשניהם דהוי' להו אחות חלוצ' וכ"כ התוס' לק' בסדי' בד"ה שמואל התחיל ולא התחיל כו' דאע"ג דשמואל סבר בהחולץ כיון שנאסר' עליו שעה אחת נאסר' עולמית מ"מ הוי' חליצת רחל חליצה כשירה כו' ע"ש בתוספות : ע"ב תוס' בד"ה איתיביה ריב"ח כו' ואע"ג דלעיל בר"פ כילד מוקי ליה סתמא דתלמודא כר"ח דאמר אין ז"ק' כו' עכ"ל וצ"ל דסתמא דתלמודא אית ליה דאפי' למ"ד אין זיק' אמרי' הואיל ונאסרה עליו שעה א' אסור' עולמית דאל"כ תקשי להו הך פירכא לחלוץ לחדא כו' : בא"ד אבל ר' יוחנן דסבר דע"כ יש זיקה כו' ומפירכא דפריך ריב"ח כו' עכ"ל יש מקשים כיון דלא הוכיחו אלא מכח פירכא דפריך ריב"ח דע"כ הוה ידע דרבי יוחנן סבר יש זיק' הא מהך פירכא גופא דפריך ריב"ח יש להוכיח דאי לא הוה ידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיקה א"כ לא הוה קא מקש' ליה מידי כמו דלא קשיא לי' לרב וי"ל דמכח קושיא זו אין להוכיח כלל דה"ל תדע מכח קושיא ואדרבא אית לן למימר מכח קושיא זו דאין הפי' של ר"ח אחת אלא כפיריב"ן או כפיר"י ולכן הוכרחו להוכיח מכח קשיא דאמאי קפריך ריב"ח וליקו' חד מנייהו כו' ולא קפריך ויתייבמו שניהםדלכל הפירושים צ"ל מכח הךקושיא דידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיק' וק"ל : בד"ה ולימא לי' דלמא קדים וחליץ לראשונ' כו' אבל במיתת שניה לא שייך למגזר כה"ג והשני כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאע"ג דהשתא אכתי לא אסיק אדעתי' למימר למית' לא חייש מ"מ אית ליה מסברא כיון דהמית' גופה איכ' אלא חששא בעלמא אין לחוש בהן כה"ג דהיינו שיטעו להתיר השניה במיתת הראשונ' שלא הותר' מתחלה בשביל שנתיר הראשונה במיתת שניה שכבר הותר' מתחל' דאע"ג דמחייס בחליל' יש לחוש בכה"ג נפר"י השתא מ"מ כיון דהמית' גופ' איכ' אלא חששא אין לחוש בכה"ג ומהרש"ל האריך בזה בדחוקים ואין להאריך :

דף כח בד"ה הך דאין אחותה ברישא וא"ת מ"מ תקשי לרב דשרא אפילו שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיק' כו' עכ"ל והיינו כפר"י דלעיל דמתרץ ה"כ לרב רישא דהך מתני' דמקש' לי' ריב"ח לר' יוחנן וכן לפר"ח דלעיל איכא למימר נמי הכא דרב מוקי להך מתני' כמ"ד יש זיק' אך לפיריב"ן דמתרץ לעיל מתניתין דאית לה חליצ' פסול' צריכ' לחזר הך מתני' א"א לתרוצי הכי אלא אי כפר"ח אי כפר"י וא"כ צ"ע מי דחקו לתרץ מתני' דלעיל בע"א : ע"ב גמרא ואי אשמועינן הכא אדרבה תרוייהו מוכחי אהדדי כו' · ירא' הכא לא תלי למימר הך צריכות' דלעיל ואי אשמועינן הכא משום דליכא למגזר משום שני אבל היכא דאיכא למגזר משום שני אימא לא צריכא דהאי נמי ידעינן מהאי דפרק שני כדאמרינן לעיל ומיהו לקמן גבי איסור מצוה דעביד צריכותא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דאיכא למיגזר משום שני כו' ה"מ למעבד הך צריכותא דהכא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דלא מוכחי תרוייהו אהדדי אבל היכא דמוכחי אהדדי אימא להאי אוקימתא איסור מצוה אלא דהדא מהני צריכותא נקט:

דף כט בפרש"י בד"ה דמיגמר גמירי לה איכסי והכל כו' אבל ערוה דנעשו צרות דר"ש הא כ"ע גמירי כו' ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דאי לא הוה גמיר הא דר"ש מאיז' טעם יטע' לומר אי מפקת לה בלא חליצ' אתי נמי למיפק אחות' ועוד אם יטע' לומר שוב דאחות' נפקא לה בלא חליצה משום דאיסור מצוה הוא במקום איסור ערוה א"כ למה נפקא ראשונ' בלא חליצ' דהא זקוק' היא בעלמא' ואיכ' אחות זקוק' כלל וצ"ל כדברי התוספות ורש"י קיצר במקום שהיה לו להאריך דודאי ההוא דיאמר כיון דאחות' אפקת בלא חליצ' כו' גמיר בהא דר"ש ומהאי טעמא אתי למישרו נמי אחות' שהיא איסור מצוה בלא חליצ' דהא נעשו צרות זו לזו אלא דשוב א"כ איש אחר דלא גמיר בהא דר"ש וירא' דלא חלצו לזהיא דאיסור מצוה ובאידך לא ירא' אם חלצו לה אם לאו והשתא כיון דלא גמיר בהא דר"ש יטע' לומר דחלצו לראשונ' ובהסיא דאיסור מצוה לא חלצו משום דהיא במקום ערוה [ויפקא מינ' מורב'] לאיסור מצוה דעלמא ודו"ק : בפרש"י בד"ה מגמר גמירי איכסי וידעי כו' ולא אתי למשרי אחות זקוק' דעלמא עד כאן לשונו בים ספרים מדויקים הגיהו בכאן לישנא אחרינא מגמר כו' ואפשר ליישב דרש"י כבר כתב לעיל דמשום דמגמר גמירי לא אתי למשרי אחות' וכאן הוסיף לומר דמהאי טעמא נמי לא אתי למשרי אחות זקוק' דעלמא כדגזרינן בהסיא דר"ש באיסור מצוה ואין להקשות דהא א"כ דקושטא דמלתא לר"ש שרי אחות זקוק' דעלמא דנעשו צרות זו לזו די"ל דבאחות זקוק' דעלמא בב' יבמין מודה ר"ש דאסור כדפי' התוס' לעיל ואע"ג דלא גזרינן בשמעתין ביבם א' אטו ב' יבמין הכא באחות ערוה בב' יבמין מיהא איכא למגזר אטו אחות זקוק' בב' יבמין דעלמא: תוס' בד"ה בש"א אשתו עמו כו' ומיהו י"ל דתלא משום אחות אשה דהיינו אחר שיבעל אבל קשה כו' עכ"ל לשיטת רש"י לקמן כמו שפירשו התוספות אי אפשר לומר כן דהא תלמודא דפריך ארב אשי ואלא הא דקתני בש"א אשתו עמו כו' לא בעי למימר דמיירי אחר שבעל כדמוכח לקמן בתו' לשיטת רש"י אלא משום דלשיטת ר"י לקמן בתוס' היה אפשר לפרש כן דמיירי אחר שבעל מש"ה הוצרכו לדחות מהסיא דאבל קשה כו' : ע"ב בד"ה אלא לענין מסיר' לחופ' וא"ת כו' וי"ל דעבד בה מאמר ובא עליה והביא' עוש' אות' ככנוס' עכ"ל וכתב מהרש"ל ומכל מקום נרא' סתמא דתלמודא דמייתי מתני' דנדרים לא איירי כלל בביא' ותדע דאל"כ מאי מקש' ולר"א דאמר מאמר אינו קונ' אלא לדחות כו' אי איירי בביא' וק"ל ואיכ' קושיא השתא ארוס' כו' עכ"ל והאריך ע"ש ודבריו סותרים מגד עצמם דאם כימא לענין נדרים דוקא דמאמר אלימא מארוס' היכי מייתי מניה לשאר דברים דאית לן למימר השתא ארוס' לא מאמר בלא ביא' מיבעיא ועוד דהיכי מייתי משם דמאמר לחוד בלא ביא' אלימא מארוס' משום דזיק' נמי אלימא מארוס' דהא איכא למימר דזיק' עוש' ככנוס' כפי' הר"ן אבל במאמר פרח' הזיק' וחלה עליו זיקת אירוסין ממש אבל הנרא' הך סברא דקאמר השתא ארוס' לא עבד בה מאמר מבעיא ודאי קאי במסקנא והך מתני' דמייתי נמי בביא' איירי וה"ק אא"ב נשואין עוש' מאמר משום הכי מלי מיפר לאחר שבא עליה אא"א ארוסין עוש' המאמר וביאה של אחריה איכ' כלום כמו ביא' שאחר ארוסין דעלמא א"כ אמאי מלי מיפר והא דפריך ולר"א כו' ה"פ דבשלמא אי נשואין עוש' איכא למימר דהתם בביא' איירי ולכך מיפר אפי' לר"א אלא אי ארוסין עוש' המאמר ופרח' מתנו זיקת יבמין א"כ לר"א דאינו קונה קנין גמור אמאי מיפר בשיתפות דודאי הביאה אינה עוש' ארוסין להיות מיפר בשותפות דלא מלינו בשום מקום דהביאה עושה ארוסין אלא דהביאה עושה נשואין היכא דלא פרחה מתנו זיקת יבמין ומיהו יש להקשות לשיטתינו למאי דבעי למימר דבשלמא נשואין עוש' מש"ה מיפר דהיינו אחר ביא' וא"כ אמאי פליגי רבי יהושע ורבי עקיבא דהא ביא' ודאי עוש' אותה נשוא' לכ"ע כדכתיב יבמה יבא עליה בע"כ וי"ל דר' יהושע סבר דודאי ביא' אחר זיק' בעלמא עוש' נשוא' לכל מילי אלא דהכא לב"ה דמאמר מדרבנן הוא מבטל קנין הזיק' דלא יועיל כלום אחריה הביאה ומיהו בחד יבם כיון דאיכא זיק' מדאורייתא אזלינן בתר זיק' לחוד וזיקה ככנוסה משא"כ בב' יבמין דליכא למיזל בתר זיק' לחוד דאין ברירה ורבי עקיבא סבר דאף ביבם א' כיון דהמאמר ביטל הזיק' דלא יועיל הביא' אחריה ליכא למיזל נמי אחר הזיק' דאורייתא לחוד דאית ליה זיקה לאו ככנוס' ותו לא מידי ודו"ק היטיב :

דף ל במשנה שלשה אחין ב' נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית מת נשוי נכרית כו' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת · נ"ע דהכא בדלאו איסור דאחות נמי אסירא דה"ל אשת ב' מתים כיון דעשה בה מאמר וכה"ג הקשה רש"י לקמן בשמעתין אמתני' דלקמן ע"ש : תוס בד"ה זאת אומרת יש זיק' כו' אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו כו' עכ"ל פי' דלא מצינו איסור לכנוס משום זיק' אף אם לא ייבם אחיו אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו דהיינו מת ולא גירש כדמוקי לה רבא למתניתין אבל בלא מת מותרת לכ"א, מהם אף בלא גירש ומת וגירש

ואסור

חכמת שלמה

כצ"ל : בד"ה לדברי האומר כו' דאי זיקה ומחייס אסור כו' כצ"ל :

ד' כז ע"א גמ' נפטרו אחיות צרת רחל פו' כצ"ל וכ"ב כ"ל לפרש אי הכי דחלץ לאחיות לא נפטרו צרות קאי אצרת רחל א"כ חלץ לצרת כו' נמי קאי אצרת רחל מי מפטרה וק"ל אבל מפירש"י משמע דהכי קיבורו אצרת רחל מי מיפטרה ודו"ק : רש"י בד"ה אי הכי כו' באחיות שחליצה כו' כצ"ל : תו' בד"ה מאי אחד חולץ לכולן כו' · והתחיל בהיות לא יגמור בצרות וכ"ש היכא דשניהן כו' כצ"ל : בד"ה שמואל כו' אין זיקה קאמרי ולפי כו' כצ"ל : ע"ב גמ' משום דאתחיל בה בגירושין או דלמא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ומודה רבן גמליאל כו' נותן גט לצרתה מהכי גט כו' כצ"ל : בד"ה כי מתה כו' אסיפא דמלתא ולא מתרץ כצ"ל: בד"ה נאצ"ל כו' וכיון שמתה זו כו' כצ"ל:תו' בד"ה נעלת הגט כו' דאתחיל בגרושין ולכך כו' כצ"ל : בד"ה ורב ליה ליה כו' לא תחשב עוד זקוקה עדיין לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא כו' כצ"ל:בד"ה ולימא ליה כו' באלו היבמות עצמן כו'כצ"ל:

ד' כח ע"א גמ' רבי יוחנן למיתה לא חייש כו' כ"ב פי' ר' יוחנן סבר דבוס מ"ד לא חייש למיתה כה"ג אפילו מאן דלית ליה זיקה ולא ס"ל כהך אמוראי דלעיל דאית להו האי טעמא ומ"ה לא מצית לאוקמי מתני' בהכי ודו"ק: שם בלאו ראשון אמרי' לי'כו' אלא שני אמר חבראי כו' כצ"ל : רש"י בד"ה אלא שני כו' דהכי אמר בפ' כילד קדיוו כו' כצ"ל:בד"ה דנפלה כו' זו שאור' על האחד נפלה כו' כצ"ל:תו' בד"ה ולימא ליה כו' כיון שהיו היבמות עצמן כו' כצ"ל: בא"ד אבל במתה שניה לא שייך למיגזר כו' כ"ב ותימה בעיני הא שייך נמי למיגזר דלמא אי שרית ליה במתה שניה פעם אחרת יבא להתיר אף במיתת הראשונה ונראה ליישב דאין הסברא נותנת לגזור בעבור זה מאחר שרב שרא אפילו לכתחלה ואף שר' יוחנן פליג ואוסר מ"מ אין סברא שפליגנא יהיה רחוקה שהוא אף דגזר בעבור הראשונה כי לא מלינו שום גזירה אלא בעבור שהוא אסור בודאי לדברי הכל וצ"ע עוד נראה לומר דגבי מתה שניה כ"ע ידעי האי טעמא שהיא אוסרתה לראשונה וא"כ כשמתה פקע איסור אחות אשה אבל לא ידע דבחליצה שניה פקע איסור אשה דהא נגירושין נמי לא פקע וק"ל : בא"ד ולימא ליה גזירה שמא ימות פי' דאי שרי ליבם בשני כו' כצ"ל [עיין במהרש"א] : בד"ה ולימא כו' בקו' פי' כצ"ל : ע"ב גמ' אף בתו מאנוסתו כצ"ל : רש"י בד"ה איסור מצוה כו' הואיל והיא מדאורייתא כו' כצ"ל : בדיבור המתחיל תרוייהו כו' אלא זו וכן זה מוכחא כו' כצ"ל : בד"ה באונסין כו' וכ"ב עיין לעיל בתוס' דף ט' בד"ה בתו מאנוסתו : בא"ד בא"א שנשאה יבמתו כ"ב פי' לא תוכל לנשא שנשא האח את יבמתו שתהיה לה בת ותנשא בה אסור לזה ומותר לזה שהרי אותה הבת תהיה לזה אסורה משום בת אשתו וק"ל :

ד' כט ע"א תו' בד"ה אי כרבן גמליאל כו' אללו קודם זמן כו' כצ"ל: בא"ד מ"מ פריך אהא כו' כ"ב אבל קצת קשה דהא בתחלת הסוגיא לא פריך הכי ואני פירשתי לעיל ע"ש : בד"ה אלא לדחות כו' ורב אשי סבר כו' בשעת נפילה וכן הא דב"ש אומר יקיימו דבשעת נפילה כו' דהא חויא אף ליבום מן התורה כו' מאמר חברת' דהיא לגמרי כו' כצ"ל : ע"ב גמ' מאמר מבעיא א"ר ליה אין שאני אומר כו' כן צריך להיות: שם לחד יש זיקה לחרי אין זיקה כו' כ"ב ור' יהושע קסבר יש זיקה דאדרבה אליתא עפי מארוסין דהויא ככנוסה ומשום הכי יפר יבם לחוד' דהשתא שני ,ס"ד מיהו אין ברירה דבדאיכא שני יבמין אין ברירה לתי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומשום הכי אפי' שתיהן אינן יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי היא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שתהא ידוע בשעת הפרה וכן כתב רש"י ז"ל בפרק ד' אחין סוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה עד כאן לשון הר"ן בפרק נערה המאורסה : רש"י בדיבור המתחיל ה"ג כו' דכי נפלה ועבד כו' כן צריך להיות · בדיבור המתחיל אלא הב"ע כו' ולר"ג מתקן וצ"ל ולרבי אמי כ"ב כ"ל : תו' בד"ה אלא לענין מסיר כו' והביאה עושה אותה ככנוסה כ"ב ות"מ נראה סתמא דתלמודא דאייתי מתניתין דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאי לא כן מאי מקשה ולר"א דאמר מאמר אינו קונה קנין גמור כו' אי איירי בביאה וק"ל · ואינה קושיא השתא ארוסה אינו מיפר מאמר מיבעיא דהא פלקא דעתא דמקשן דאפילו זיקה אלימא מארוסה וכמו שפירש הר"ן וכ"ש מאמר והיינו לענין נדרים דוקא ומ"מ אייתי שפיר מ"ש כו' דאי מאמר אירוסין עושה ופרחה הזיקה אם כן הויא כארוסה מש"ה ולמה יכול להפר ודו"ק [עיין במהרש"א] :

ד"ה כגון שעמדה צ"ל כגון שעמד :

ד' ל ע"א גמ' הויא נמי להאי קתל"ן כצ"ל: שם אחר מתניתין שלשה אחים כ"ב טעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו וא"כ מת הנשוי נכרית הוא שהנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה ואע"ג דגירש לה לאחות אשה לא משתריא

לה

מהר"ם

אדמייכס חד מיית אידך וכו' דחייסי הכא למיתה ובפ"ק דיומא לא חייסי התם רבנן למיתה ויש לייטב דלעיל הוה" סברינן דהכא אפילו הוו ד' או ה' אחין הרי חולצות ולא מתייבמות דלעולם חייסינן למיתה אפילו לתרי ויותר ולהכי הכא חייסינן למיתה דיש לתקן דיחלצו ולא יתייבמו· אבל התם ביומא ה"ק רבנן לרבי יהוד' אי חייסת למיתה א"כ אין לדבר סוף ואין כאן תיקון לזה ולכך לא חייסינן ואין מתקינין לו אשה אחרת ולהכי נטרי להקשות עד הכא דקאמר דלחד חייסינן ולתרי לא חייסינן ומקשו תימה וכו' :

דף ל בתוס' ד"ה אמר רב נחמן וכו' עד אמתני' דריש כילד· ר"ל דקתני בה נמי בסיפא עשה בה מאמר וכו' היה יכול נמי לדקדק טעמא דעשה בה מאמר וכו' כדדייק הכא :

דף לה

אסור לרב אשי אינו אסור אלא אם ייבם אחיו אותה אבל אם לא ייבם אותה מותרת לו מחמת זיקת אחיו הראשון כפרש"י והרא"ש הביא דברי התו' אבל דבריו מגומגמים וטעות נפל בהם וצ"ל כדברי התוס' : ע"ב בפרש"י בד"ה אלא אי סבר לה כרבא כו' דהא כינס וא"כ גירש שריא גירש וא"כ כינס מבעיא עכ"ל לא אצטריך להאי ק"ו דהא כיון דר"כ אית ליה אין זיקה ע"כ גירש וא"כ כינס שרי וק"ל : לשון הרי"ף בשמעתין טעמא דגירש כו' ואע"ג דגירש לה לאחות אשה לא משתרי' לה נכרי' דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין כו' עכ"ל והאריך ע"ש · מהרש"ל הבין מפי' הרי"ף דרב אשי נמי מודה לרבא הכא בכינס וא"כ גירש דשרי ורבא מודה לרב אשי במת וא"כ גירש דאסור ולפי דרכו כתב ה"ג לקמן רבא למעוטי מת וא"כ גירש וזה הפי' מוכיח ודלא כפרש"י דהא אנו קי"ל כרבא בכינס וא"כ גירש דשרי וקי"ל כרב אשי דאסר במת וא"כ גירש והטור דשרא נמי אסר במת וא"כ גירש ומתי' בכינס וא"כ גירש ע"כ תוכן דבריו ודבר תמוה הבין בדברים דהשתא יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דהא כיון דבמת וא"כ גירש אוסר מטעם דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה ולא מהני בה גרושין א"כ הך דכנסה נמי בשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה מעיקרא וכי משום דכנסה פקע זיקתה והא הזיקה גופה אינו אוסר בעלמא אלא משום דדמיא כאלו כונסה וה"ל אחות אשה ועוד דבהדיא כתב הטור גבי מת וא"כ גירש דאפי' אם לא כינס הנכרית אסורה ואחר משמע דמכ"ש בכינס דאסורה ואם כן יהיו דברי הטור סותרים זה את זה שהרי מתיר בכינס וא"כ גירש ועוד דלא לשתמיט בשום פוסק ופוסק להזכיר שהי' לרי"ף ולטור גירסא אחרת בשמעתין אבל דברי הרי"ף מפורשים כך דאנן קי"ל כרב אשי הכא במת וא"כ גירש אסור ולא תקשה לך הא דקי"ל במתניתין דפ"ק דבין בכינס ואחר כך גירש בין גירש ואחר כך כינס דשרי דרב אשי אית ליה דדוקא הכא דבאיסור זיקה נפלה קמיה אסור' ואין חילוק בין כינס ואחר כך גירש ובין גירש ואחר כך כינס ובין גירש ולא כינס כלל כיון דמעיקרא באיסור זיקה נפלה ממיתת אחיו הראשון בכל גוונא אסורה אבל בצרת ערוה מן הנשואין דהיינו מתניתין דפ"ק דנשאה מעיקרא ולא נפלה באיסור זיקה מאת הראשון וכן הוא בפרש"י לרי"ף דצרת ערוה מן הנשואין דקאמר הרי"ף היינו מתני' דפ"ק דכיון דלא נפלה מעיקרא קמיה באיסור זיקה מהני בה גרושין ובין כינס ואחר כך גירש ובין גירש ואח"כ כינס שרי כמו שפסק הרי"ף בפ"ק ואלו הם בעצמם דברי הטור דבתחלה כתב ההיא דרב אשי דבנפלה לפניו דאיסור זיקה מעיקרא דאסירא אפי' בלא כינס ואח"כ כתב בכינס הנכרית ומותרת היינו בכניסה בלא נפלה לפניו כמתני' דפ"ק והשתא לרב אשי לא קשיא כלל רומיא דמתני' אהדדי ורבא דקא קשי' ליה וקאמר דזו ואל"ל זו קתני ע"כ אית ליה דאפי' בנפלה לפניו באיסור זיקה כמתני' דהכא שרי אפי' בכינס וא"כ גירש ומש"ה הוכרח תלמודא למימר אליביה דלא אתא זה למעוטי אלא מת בלא גירש והשתא יהיה טעות וגירסת הרי"ף כפרש"י אלא שהרי"ף בא לייטב לרב אשי דהלכתא כמתניתין דפ"ק וכמתניתין דהכא ולא תקשו אהדדי והדברים ברורים למבין :

דף לא בד"ה ליתני ספק קרוב לו כו' דאי קדיש לה למגורשת איניש דעלמא והדר קדיש לאחותה כו' עכ"ל אבל בהיא גופה א"כ דאתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מניה חורבה ומש"ה לא שייך נמי הכא הך מלתא דשייך לעיל גבי קדושין דאזל איהו ומקדש לה לאחותה כו' דהכא א"כ אתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מניה חורבה ועוד דהכא לא שייכא הך מלתא כלל דא"כ גרושין גמורין הוה אין קדושין תופסין באחותה דה"ל אחות גרושתו וק"ל : בד"ה ואית דמפרשי הכי אי בב' כיתי עדים כו' עכ"ל לכך פירושא נ"ל דגרסינן ודלמא כמו לפי' התוס' ול"ג ותו וק"ל : תו' בד"ה אי בב' כיתי עדים כו' ונראה לר"י דה"פ דומיא דקדושין כו' עכ"ל הוכרחו לפרש כך לכל הפירושים דהא דקאמר דומיא דקדושין ע"כ אית ליה הוכחה דמתני' מיירי נמי בספיקא דרבנן דאל"כ כדפריך וקדושין גופייהו מאי דבכת א' דלמא בב' כיתי עדים כימא דהכי פריך בפשיטות דלמא מתני' מיירי בב' כיתי עדים ונספיקא דאורייתא וא"כ לא הוה קמשני מידי ודו"ק : ע"ב בד"ה והא עבדא דאיכא דקני כו' וא"ת בפ"ק דגיטין כו' וי"ל דכל מילי דחשיב התם כו' אבל זמן דשחרורי עבדים בא להתירו בבת ישראל וגיטי נשים משום פירי עכ"ל ולמ"ד נמי דאתקון זמן משום שמא יחפה על בת אחותו מ"מ לא בא הזמן להתירה דהא א"כ מתקה ליה לזמן לא קטלינן לה מספיקא וע"י הזמן שירא' למוחקו קטלי' לה וא"כ אדרבא הזמן לא בא אלא לאוסרה כפי' התוספות לקמן ובתוס' בפ"ק דגיטין תירצו קושייתם בע"א וע"ש :

דף לב בד"ה שנשא חי וא"כ נשא מת אע"ג דבכה"ג שרו ב"ש כו' ר"ש לית ליה האי סברא כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דר"ש ודאי לא שרא נרה לייבומי כב"ש כדמשמע בפ' כילד דאית ליה כב"ה דאוסרין הצרות של ערוה והשתא קאמרי התוס' דאע"ג דמהאי טעמא דקאמר ר"ש דלא חייל איסור אשת אח סבירא להו לב"ש להתיר הצרות דחשבי ליה מהאי טעמא שלא במקום מצוה ר"ש לית ליה האי סברא ואית ליה דאע"ג דלא חייל איסור אשת אח מ"מ חשיב במקום מצוה שהרי היא אשת אחיו ומהרש"ל פירש דברי התוס' בע"א ולא ידעתי מי הכריחו לכך : ע"ב בד"ה איסור כולל הוא וא"ת כו' ומיהו אר"י דלההוא לישנא דלקמן דסבר ר' חייא דר' יוסי מחייב תרתי באיסור כולל צ"ל כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלר' חייא צ"ל כן ולא לבר קפרא וק"ק מי דחקו למימר הכי לר' חייא דוקא ולההוא לישנא דפליגי ר' חייא ובר קפרא באיסור כולל אליבא דר' יוסי הא למסקנא דפליגי באיסור בת אחת אליבא דר"ש ע"כ אפי' בר קפרא סבר הכי דחייב תרתי באיסור כולל לר' יוסי כדמוכח לקמן ואפי' לרב אשי דמוקי בזר שמימש בשבת למנ"מ לקוברו בין רשעים גמורים מ"מ בבעל מום שמימש בטומאה חייב לגמרי שתים לר' יוסי כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ לבר קפרא נמי צ"ל כך דא"א ונעשית חמותו אינו חשוב איסור כולל כו' כי היכי דלא תקשי דרבי יוסי לדר"י וצ"ע : בד"ה אלא אמר רבא מעלה כו' לפי המסקנא דהכא לא אצטריך לרבי אבהו למימר דמודה ר' יוסי כו' דמודה כו' עכ"ל ולא בעו למימר דהא דמייתי בהנשרפין מדר' אבהו היינו לר' חייא ובר קפרא דסבירא להו במסקנא דהכא דר' יוסי באיסור כולל מחייב תרתי והאי תירוצא דרבא קאי במסקנא דניחא להו למימר דסתמא דתלמודא דהתם בהנשרפין אזלא אפי' אליבא דר' יוחנן דפליג עלייהו וסבר דרבי יוסי אינו מחייב באיסור כולל וקושטא דמלתא קאמר דמחייב ר' יוסי באיסור מוסיף דרבין משמיה דר' יוחנן גופי' דפליג הכא קאמר בהדיא בפ' אמרו לו דמחייב ר' יוסי באיסור מוסיף ע"ש :

דף לג בד"ה לא מחייב אלא חדא פי' בקונטרס והא דקתני רש"א כו' ור' דבר קפרא נמי תני לה ולקוברו בין רשעים גמורים עכ"ל כתב מהרש"ל ולפי זה צ"ל דסבירא ליה האי סוגיא כדרב אדא דלקמן דמוקי לזר שמימש בפר של כ"ג ולא איירי לענין לקוברו כרב אשי דלקמן ודו"ק עכ"ל ואין זה מוכרח דכמו דנימא דלקמן לרב אשי דמיירי בבת אחת ובזר שמימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' ובטמא שמימש בעל מום שחייב ב' לגמרי לר"ש ה"נ נימא הכא לר' יוסי באיסור כולל דלרבי חייא בזר שמימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' כדמוקי לה רב אשי לקמן ובטמא שמימש ובנשא מת וא"כ נשא חי חייב ב' לגמרי ובר קפרא סבירא ליה לר' יוסי בטמא שמימש בעל מום ובנשא מת וא"כ נשא חי דאינו חייב ב' אלא לקוברו בין כו' ובזר שמימש בשבת אפילו לקוברו כו' אינו חייב ב' משום דאיסורו קל דלא שייך ביה חיוב חטאת וק"ל : גמ' א"כ שחתך אלבעו בסכין טמאה·כתב מהרש"ל יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא וא"כ חתך אלבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בלבור א"כ אחיא בבת א' דומיא דב' שערות בשב' כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא הוא דהא כיון דנטמא כבר קודם שנעשה בעל מום והיה בר עבודה בטומאתו בקרבן לבור לכ"ע היאך יחול עליו שוב איסור טומאה משנעש' בעל מום ולא דמיא לזר שמימש בשבת והביא ב' שערות דמעולם לא היה בר עבודה באיסורו ושפיר חלו תרוייהו בבת אי כשהביא ב' שערות וכן בעל מום ואיטמי א"כ והביא א"כ ב' שערות מעולם לא היה בר עבודה בטומאתו וק"ל : תוס' בד"ה בר קפרא סבר לא מחייב כו' וקשיא לר"י כו' וכי מסקינן דמיפלגי באיסור בת א' ואליבא דר"ש וחייב לר' חייא ב' כו' אפ"ה לית ליה איסור מוסיף דקתני לעיל אין חייב כו' עכ"ל וצ"ע דהא לשיטת הקונט' שכתב לעיל לאוקמתא דפליגי באיסור כולל לר' יוסי דהא דקתני רש"א אינו חייב אלא משום אשת אח דר' חייא תני לה ולא בר קפרא ה"נ נימא הכא דהא דקתני לעיל אינו חייב אלא משום אחות אשה בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ואפשר לומר דר' חייא תני לה ולא בר קפרא איכא למימר אבל בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ליכא למימר דהתם ברייתא בבי ר' חייא מתניי' וק"ל : בא"ד דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה וטומאה ושבת ונבילה דלא חיילי היינו משום דהותרה אהדי היא דלא הותר' כו' עכ"ל לא ידענו מה שייך למימר דהותרה גבי איסור אחות אשה כיון דמיירי באשתו קיימת כפרש"י בריש שמעתין גם אין להגיה דבאיסור אשת אח שייך למימר דהותרה כשמת אחיו דהא כיון דרחמנא פטרה קמה לה באשת אח כפרש"י בריש שמעתין ואולי שהתוספות מפרשים דמיירי שמתה אשתו אחר שמת אחיו והרי היא אסורה עליו משום שנאסרה עליו שעה א' דהשתא שפיר שייך באחות אשה למימר דהותרה והשתא ניחא דמייתי הך פלוגתא דר"ש ורבי יוסי אהך מתניתין דהכא דהוי פלוגתייהו דומיא דמתני' דהכא אבל ק"ק דאמאי חייב משום אחות אשה לר' חייא כיון דמתה אשתו וצ"ע : ע"ב בד"ה אמר ר' יוסי הבערה כו' וא"ת דאמר לקמן מאן האי תנא כו' ומשמע דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור א"א דחמיר מיניה וי"ל דאיסור א"א קיל דיש לה התר כו' עכ"ל ומיהו קשה בהסיא דלקמן דאכתי היאך יחול איסור אחות אשה באיסור כולל אאיסור אשת אח דחמיר מיני' כמ"ש התוס' לעיל דבבת א' אינו חייב אלא משום

אשת

חכמת שלמה

לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה וא"כ מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמירי לה איכסי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה קמי יבם בהיתרא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני גירושין ולא מידי והאי טעמא עפי עדיף ומסתברא ·ההוא קמא ע"כ לשון הרי"ף : רש"י בד"ה הא תנא ברישא כו' ונכרית עקרה הס"ד : קודם ד"ה שעה אחת כרש' מתניתין וא"כ מאחיו הראשון הס"ד ושם נרשם גמ' : תו' בד"ה אמר לך כו' בעל הנכרית באחות אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיהלך כו' לבדו היא רמיא נעשה צרתה בזיקה כצ"ל : תו' בד"ה דתניבא כו' בשאר מקומות אין דחק לומר כו' וכאן דחק לומר כו' כצ"ל · בד"ה גירש אחת כו' את אשתו ונשא אשה אחרת כו' כצ"ל : בא"ד בזוקקה לו משעה שנשאת לאחיו כו' כ"ב ואף שכתבו התו' ד"א אמרינן מיתה מפלת אלא נעשית ערוה שעה אחת כ"ל היינו שלא נאמר שתהא חשובה כצרת ערוה וכאלו יצאה באותה שעה כמו שמסקי התו' לעיל אבל הכא אמרינן מיתה מפלת כאלו נעשית לה צרה ובמיתת השני תהיה צרת ערוה ודו"ק : בד"ה ואת אמרת כו' ונפלו שתיהן לפניו כו' כ"ב פי' והכא כמי דומה כאלו נפלו שתיהן לפניו דגירושין זיקה לא מהני וק"ל : ע"ב גמ' למעוטי מת בלא גירש כו' כ"ב כ"ל לפי' הרי"ף דלעיל בע"כ גרסינן למעוטי מת וא"כ גירש וכן נראה עיקר דלפירוש רש"י מוכרח אתה לפרש דרב אשי סבר כר' ירמיה דאמר נשואין מפילין ואנו קיימא לן כרבא דאמר מיתה מפלת ואפי' ככס וא"כ גירש שרי וגם קי"ל כרב אשי דאסר לעיל מת וא"כ גירש אלא כמו שפירש·הוא נראה לי ובטור נמי כתב דמת וא"כ אסיר כרב אשי וכנס וא"כ גירש שרי והיינו כרבא ע"ש [עיין במהרש"א] : רש"י בד"ה הכיחא כו' דיש זיקה הס"ד : בד"ה זו היא כו' שרי' זו זו היא כו' כצ"ל והד"א : בד"ה ואלו בגירושין כו' נרחה מאי טעמא הד"א והס"ד : בד"ה בקדושין נמי כו' כשימות ומספק אתה בא כו' כצ"ל והד"א : תו' בד"ה כתב בכתב ידו כו' וא"ת מאחר שדעתו לגרשה למה חיישינן לקנוניא ועוד אם הוא השוד כו' כצ"ל : בד"ה יש בו זמן כו' לאשמועינן דהולד כשר וסיפא אתא לאשמועינן כו' כצ"ל :

ר' לא ע"א גמרא ואי ערוה היא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ליתני ספק כו' לימרו איכסי למדחלבה והאי כו' קדושין לא תיתופ כו' כצ"ל והד"א ; בד"ה ומתניתין בבת אחת כו' וחלצה אבל בגירושין כו' הד"א : בד"ה והכי פריש כו' היא ותו בשתי כו'חולצת ואית דמפרשי כו' הד"א : תו' בד"ה למאי הלכתא תימה כו' כ"ב אבל בפרק גט פשוט כתבו התו' שאין זו תימה וכן יכול התלמוד לומר והוינן בה אף ע"ג שם ליתא ע"ש דף ק"ע : ע"ב רש"י בד"ה והא עבדא כו' שטרי מכירה של עבד זמן כדי לידע לאיזה זמן יאכל פירות שזה קנה נכסי עבדיה כצ"ל :

ר' לב ע"א גמ' לא כל שכן תנא הא תנא ברישא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה תנא הא כו' ברישא והך דסיפא כו' וצריכא משום הכי לא תנייה כצ"ל : תו' בד"ה דאידחיא כו' טעמא דאיחזיא בהך נפילה אהאי מתניתין משום כו' כצ"ל : בד"ה שנשא חי כו' דבה"ג כו' כ"ב אבל נשא מת וא"כ נשא חי טעמייהו משום דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח כו' ע"ש · [עיין במהרש"א] : בא"ד בפרק קמא דף ס"ד : בא"ד שלא במקום מצוה כו' כ"ב פי' וה"כ כי לא חייל איסור אשת אח הוה כמו שלא במקום מצוה וכשרי אחותה לאחר מיתה ודוק : בד"ה וכנעת כו' נידון כו' בחמותו ואין זה מכח זיקה ראשונה כו'כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה וכי תימא כו' על חותה איסור מוסיף כו' על מי שהיתה מותרת עליו כו' ע"י מגו ואית דגרסי כו' נידון באשת איש כו' כצ"ל והד"א : בד"ה שמימש כו' בשבת הס"ד : תו' בד"ה אלא חדא כו' אם עבר זקן ונשאת כ"ב פי' אביו של זה נשא בת בתו ועבר על השנייה ואח"כ בא זה ובא על בת בתו שהיא אשת אביו וק"ל :

ר' לג ע"א גמרא א"כ שחתך אלבעו בסכין טמאה כ"ב יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא ואח"כ חתך אלבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בלבור א"כ אחיא בבת אחת דומיא דשתי שערות בשבת וצ"ל דלא ס"ל הותרה לגמרי אלא דחויה היא ומש"ה לא שרי לכתחלה אח"כ נטמאו כל הכהנים אבל אם נשאר חד כהן טהור אסור ואף שאינו פוגם העבודה ולא מיפסל מ"מ מאחר שלכתחלה אסור משום טומאה או לא חל איסור בעל מום כמו שפי' התו' לעיל גבי מליקה ודו"ק · [עיין במהרש"א] : רש"י בד"ה שרי באכילה בקדשים דכתיב כו' כצ"ל : בד"ה ונחייב תרתי כו' כגון דשויכהו שני אחין שליח לקדש כו' כצ"ל: בד"ה לא מיחייב אלא חדא וכי חייב ב' כו' כצ"ל והד"א : בד"ה בשלמא כו' דרבי יוסי אתנייה הס"ד : תו' בד"ה לא מיחייב כו' חנא לה ולקוברו כו' כ"ב ולפי זה צ"ל דס"ל האי סוגיא כרב אדא דלקמן דמוקי לזר שמימש בפר של כ"ג ולא מיירי לענין לקוברו כו' כרב אשי לקמן ודו"ק · [עיין במהרש"א] : בד"ה באיסור בת אחת כו' והשתא

הא

אשת אח לר"ש משום דחמיר דאין לו התר לאחר מיתה אלא במקום יבום ואחות אשה שרי׳ לאחר מיתת אשתו וכה"ג כתבו התוס לעיל לרבי יוסי נמי דאי הוה בעל מום שנימש במיתה לא הוה חל באיסור כולל איסור טומאה דהוא נמי במיתה עליה כיון דסותר איסור טומאה ויש לחלק קצת ודו"ק :

דף לד בד"ה והוציא בפיו כו׳ ואר"י דאיסור בבת א׳ היינו איסור הואה ואיסור הואה די"הכ כו׳ עד כאן לשונם וכן הם דברי הרי"ף ע"ש באורך : בד"ה מתוך י"ג לאחר י"ג כו׳ גרסי בשופעת מתוך ג׳ לאחר ג׳ כו׳ · זו הגירסא מבוארת בדברי בעל המאור פי׳ כגון שקבל בהם אביהם קדושין פחותות מבנות ג׳ שנים ואפי׳ נולדו בזו אחר זו ונתקדשו זו אחר זו אין אנו צריכין לאיסור בת אחת לכל י"ו חטאות אלא לכל אחת ואחת מב׳ הנשים ולכל א׳ וא׳ מב׳ הנשים באותן ד׳ חטאות באיסור בת א׳ עכ"ל : ע"ב בא"ד ובין לגירס׳ הקונ׳ ובין לגירס׳ זו שופעת לאו דוקא אלא כו׳ ; פי׳ לגירסת הקונ׳ לא מיירי בשופעת אלא שראתה קודם ר"ה שהיא שנת י"ד לזכרים ושנת י"ג לנקבות ולא טבלה בנתיים ואז אחר ר"ה חייבים כולן ולגירסת ר"ת צ"ל דלא טבלה משראתה בתוך ג׳ עד לאחר י"ב לחיובי אינהו ומהרש"ל הגיה לעיל בתוס׳ ואר"ת דבכל ספרים קדמונים כן אבל בספר בשר ע"ג גחלים כו׳ עכ"ל ולא ידענו כוונתו מי דחקו למחוק כל נוסחאות התוס׳ שלנו ובהדיא כתבו התוס׳ בסוף דבריהם דגירסת ר"ת היא כגירסת ספר בשר ע"ג גחלים : גמ׳ והא תמר בביאה ראשונה איעברה כו׳ · והא דלא פריך מלאה דאמרי׳ לקמן בפרק הערל דבביאה ראשונה איעברה דכתיב כחי וראשית אוני י"ל דהתם איכא למימר כיון דיעקב כבש מעיינו פ"ד שנין ולא ראה קרי כבש נמי מעיינו ולא הזריע בביאה ראשונה ובביאה שניה נתעברה וכדמוקי ליה מתני׳ דלעיל בבעל ושנה ומיהו למסקנא דהכא אית לן למימר נמי התם דמיעכה באצבע כמו שפירשו תוס׳ שם : שם כמעשה ער ואונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת גו׳ משמע מזה דמהאי קרא ושחת גו׳ לא משתמע אלא ביטול ש"ז וכן פרש"י ושחת ארצה דש מבפנים וזורה מבחוץ וקשה מנא להו למימר דהוי נמי כער ואונן ששמשו שלא כדרכה עד שהוכרחו מזה למימר ולדחוק דתמר בביאה ראשונה איעברה אלא שמיעכה באצבע ואולי איזה סמך היה להם מתוך הכתוב למימר הכי :

דף לה שם הוא דאמר כר׳ יוסי כו׳ פרש"י כר"י דלא גזר כו׳ ומיהו בישראלית גזר שמואל זנות אטו נשואין שמתעברת ולא סבר כר׳ יוסי דלא גזר כו׳ אבל בגיורת לא גזר זנות ומשום נשואין דאפי׳ גיורת נשואה כו׳ עכ"ל באלו הדברים יתישב פסק ר"ח שפסק לאסור באנוסה ומפותה והרי"ף תמה עליו למה לא פסק באנוסה ומפותה נמי וכר"י דאין מקום לתמיה זו דהא שמואל לית ליה כוותי׳ דר"י באנוסה ומפותה משום גזירת זנות אטו נשואין ובגיורת ליכא למיגזר דנשואה גופה שריא כיון דדעתה לאיגיורי מהפכת כפרש"י גם הרז"ה כתב לייש׳ פסק ר"ח בדרך הזה אלא שכתב דנשואין גר וגיורת נמי צריכות להמתין מההיא דפרק החולץ אבל דוחק לשיטתו דאם גזרו זנות אטו נשואין בישראלית למה לא נגזור נמי בגיורת כן זנות אטו נשואין וצ"ל לשיטת רש"י דההיא ברייתא דפרק החולץ אתיא כר׳ יוסי כמו שכתבו התוס׳ בתירוץ קמא וק"ל :

סליק פרק ארבעה אחין

פרק החולץ ליבמתו

ע"ב גמרא אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה כו׳ · הא דלא נקט במלתיה אמאי אסור בקרובותיה דהוא ריש מלתיה דמתני׳ ונ נקטו התוס׳ בדבריהם בשמעתין אההיא דתוך ג׳ חדשים לאו חליצה היא י"ל דודאי מודה ר"ל דאסור בקרובותיה כיון דחליץ לה ועביד בה מעשה כל דהו ה"ל לגבי דיד חליצתו חליצה לאסור בקרובותיה דמהאי טעמא כתבו הרא"ש וכ"י דדוקא חליצת אחי כשרים אבל הוא לא מצי חליץ לה דהורע זיקתו אבל לדעלמא לפוסלה מן הכהונ פריך שפיר אמאי פסלה כיון דלאו שמה חליצה וצריכה חליצה אחרת מן האחין ודו"ק :

דף לו שם שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעוברת כו׳ · נ"ע אלשון שמ דקאמר דהא אם הולד בן קיימא לכ"ע אין חליצת מעוברת שמה חליצ והולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם כדמסיק ויש לייש׳ דאף לאחר שהלד וילא הולד לאויר העולם לא תינשא נראה משום שמא לא יהיה הולד בן קיימא שימות תוך ל׳ וחליצתה לא תהא חליצה דמעוברת היתה ואליבא דר"מ קאמר הכי דחייש למיעוטא דנשים יולדות שלא בן קיימא וה"נ מוקי בפ׳ בתרא מתני׳ דמייתי בסמוך כר"מ ומיהו סיפא דברייתא דקאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים כו׳ ע"כ אליבא דרבנן קאמר הכי ; ע"ב בפרש"י בד"ה תנא משום ר"א כו׳ ואע"ג דהשת׳ איגלאי מלתא דיבום מעלייתא הוא ומיהו בגט בלא חליצה סגי עכ"ל לר׳ יוחנן פירש כן אבל לר"ל דאנן קי"ל כוותיה דביאת מעוברת אינה ביאה לא סגי לה בגט וצריכ נמי חליצה אבל אין סברא דקאמר דיוציא בגט אחר שיחזור ויבעול כיון דקנסינן ליה להוציאה היאך יחזיר ויבעול קודם שיוציא אותה : תוספות בד"ה ולא קתני יפריש כו׳ אפי׳ לר"מ כיון דבלאו הכי אסורה ליה דכלה כו׳ עכ"ל נ"ע דהא לר"מ אינו יכול להפריש׳ התם במעוברת חבירו שקינא לה אע"ג דבלאו הכי אסורה ליה

חכמת שלמה

הא דפליג עלה כו׳ כצ"ל : בד"ה בר קפרא כו׳ היינו לקוברו בין כו׳כצ"ל : ע"ב גמ׳ ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה כו׳ אלא איסורי בעלמא קא חשיב כו׳ ואם היו כהונות נפסלו מן הכהונה כצ"ל : רש"י בד"ה ואיסור כולל אתכיין כלומר היכי דאיתרמי כו׳ כצ"ל : בד"ה אלא לאו כו׳ בהנך היכא דאתרמי כו׳ כצ"ל : תו׳ בד"ה אמר ר׳ יוסי כו׳ והקשה הר"ר יעקב כו׳ בהלאת אליאת דעבודה כו׳ כצ"ל וכ"ב פי׳ דקסמים דקים על אחת מן המערכה לאחר שנשרפה כל המדורה : בא"ד חשיב איסור חמיר כו׳ כ"ב פי׳ דעיקר תלוי בעונש ומ"ה חל נמי איסור אחות אשה אאשת אח אע"ג דקלת חמיר אשת אח מאחר דשניהם עונש כרת לא חשיב קל לגביה ודו"ק : בא"ד משום דעמא שנשמש כו׳ כצ"ל : בא"ד בלא כולל אמר ר"י כו׳כצ"ל: בד"ה לקוברו כו׳ כיון דקסבר בר קפרא דרבי יוסי כו׳ כצ"ל וכ"ב כ"ל :

דף לד ע"א רש"י בד"ה ומאן האי תנא כו׳ ד׳ חטאות הס"ד : ע"ב רש"י בד"ה ובמאי נפקא מבעלה קמא הס"ד : תו׳ בד"ה דעתאי כו׳ דאמרה בת רב חסדא תרוייהו כו׳ כצ"ל : בד"ה אבל קטנה כו׳ בת ישראל אטו גדולה כו׳ כצ"ל : בא"ד אלא אטו בת ישראל כו׳ כ"ב פי׳ ולא פליגי ר׳ יוסי ור׳ יהודה בטעמא אלא שניהם סברי מנטרא נפשה אלא שרבי יהודה גזר אטו נשואין ורבי יוסי לא גזר וס"ל לשמואל להך ליגנא כאביי דס"ל לקמן דרבי יהודה סבר דחיישינן שמא לא נתהפכה יפה ודו"ק ומ"מ ס"ל לשמואל דגבי פנויה ישראלית לא מנטרא נפשה שאינה חוששת להבחנה מאחר שזרעה כשר ולא ס"ל כל אשה מזנה מתהפכת ודו"ק היטב ·

דף לה ע"א גמ׳ גדולה אבל קטנה בת ישראל כו׳ אמר רבה מ"טן כו׳ כצ"ל : תו׳ בד"ה חוץ ואין חוששת להבחין כו׳ כצ"ל : בד"ה אע"פ פי׳ בקונט׳ טעמא בשמעתין כו׳ כצ"ל וכ"ב אין זה פי׳ שלנו ואותו פי׳ סבר דלא מרבינן מקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה אלא כותי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בשום מקום וזהו דעת י"מ שהביא רש"י לקמן בפרק אלמנה לכ"ג דף ס"א אבל אותו פי׳ בקונט׳ סבר דמ"מ חייבי כריתות לא גירעי וכלולי בקרא דבת כהן כי תהיה ולשון תהיה לאו דוקא דתפסי קדושין אלא לרבות חייבי לאוין אף דתפסי בהו קדושין פסולין וק"ל · בא"ד ולפי פי׳ ר"י אין פסולה זונה כו׳ כ"נ פי׳ זונה היינו הנבעלה לחייבי כריתות דקרא דבת כהן אתיא ללאוין גרידא וקרא דכי תהיה לכותי ועבד לחודא כדפריך ודוק :

החולץ פרק רביעי

ע"ב תו׳ בד"ה ונמצאת כו׳ וא"ת א"כ אם אין הולד כו׳ כצ"ל :

דף לו ע"א גמ׳ בשלמא תחלוץ בתוך ג׳ ותכנסא בתוך ג׳ לא היינו ספק כו׳ כצ"ל : רש"י בד"ה אמר לך כו׳ אין פוטר הס"ד והד"א : בד"ה בשלמא כו׳ בתוך ג׳ שמת הס"ד: בד"ה לא אפשר כו׳ ב׳ ימים בסוף ג׳ חדשים כו׳ כצ"ל : בד"ה אלא תחלוץ כו׳ ופירושו היה בספרים משובשים אלא כו׳ כצ"ל והד"א : תו׳ בד"ה בשלמא כו׳ אלא ה"ג תחלוץ בתוך כו׳ כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה אלא כרבנן צ"ל ברבנן כו׳ : תו׳ בד"ה אמר ריש לקיש כו׳ לענין אחר שאין ראוי ליורשו כצ"ל : בד"ה חיזוק כו׳ אלא כשל תורה משום דלא אצטריך לחיזוק והכא כו׳ כצ"ל : בד"ה ולא קתני כו׳ דתרוייהו מדרבנן כ"ב גיליון ועוד הביא רב יוסף ראיה מההיא דפרק אע"פ מארוסין דאביי שהתיר לו לארוס בתוך כ"ד חודש ושוב חזר בו ומנעו מלכנסה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט וגם זו איכה ראיה די"ל שהצריכה ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירה : בד"ה הא לא כו׳ ומת איירי דבהא ל"פ רבנן כדאמר כו׳ והתם פסקינן הלכה כרשב"ג כו׳ כצ"ל : בד"ה מת בתוך ל׳ יום כו׳ נראה דס"ג כו׳ כצ"ל :

דף לז

מהר"ם

החולץ פרק ד

דף לה ע"ב בתוס׳ בדבור ראשון א"כ נקט נמלאת משום סיפא וכו׳ · ר"ל דלעולם דלשון החולץ למעוברת עדיף טפי דלכך נקט בגמ׳ החולץ למעוברת דלמה לו למנקט לשון ונמלאת והא דנקט במתני׳ לשון ונמלאת מוכרח היה התנא למיתני כן משום סיפא וכו׳ : ד"ה ונמלאת מעוברת וכו׳ עד וא"ת א"כ אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה וכו׳ דהא תנן לקמן וכו׳ · ע"כ לריכין אנו לומר דקושית התוס׳ היא אליבא דר׳ יוחנן דלריש לקיש ל"ק מידי דאיהו ס"ל הא דקתני במתניתין אסור בקרובותיה וכו׳ ופסלה מן הכהונה היינו מדרבנן ולחומרא כדאיתא בגמרא וא"כ לריכין אנו לומר דס"ל לתוס׳ דלר׳ יוחנן אע"ג דס"ל דחליצת מעוברת שמה חליצה היינו בחולץ אחר ג׳ חדשים אבל בתוך ג׳ חדשים אפי׳ ר׳ יוחנן מודה דלא שמה חליצה דאל"כ הא מתני׳ דלקמן היבמה לא תחלוץ וכו׳ א"ר יוחנן ולקמן דף מ"א ע"ב פריך לה אר׳ יוחנן ומסיק דטעמא דמתני׳ לא הוי משום דשמא תפיל ותכנסא בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה אלא משום טעם דכל העולם ליבום עולה לחליצה וכו׳ א"כ ש"מ דאף ר׳ יוחנן מודה בזה וכן ; כתבו התוס׳ לקמן ריש דף ל"ו בסמוך ד"ה בשלמא וכו׳ עד דהא ודאי תוך ג׳ מודה ר׳ יוחנן וכו׳ וטעמא משום דאינה עולה ליבום דאפי׳ יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא ולכך אינה עולה לחליצה וכו׳ אלא דאכן לריכין ליתן טעם דמ"ש אחר ג׳ אפי׳ מעוברת אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברה מפולי מפלה הוי׳ בת חליצה ויבום ובתוך ג׳ אפי׳ אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת חליצה ויבום היא וי"ל דמשום תוך ג׳ תקנת חכמים דלא תתיבם שום יבמה בעולם תוך ג׳ ולא פליגי רבנן ולכך אפי׳ יבא אליהו ויאמר דלא מיעבר׳ לאו בת יבום היא משא"כ לאחר ג׳ דליכא שום תקנ׳ ולכך אפי׳ היא מעוברת אם הפיל׳ לאחר מכן שמה ביא׳ ושמ׳ חליצ׳ למפרע מטעם אם יבא אליהו וכן איתא בהדי׳ בגמ׳ לקמן דף מ"א ע"ב על מתני׳ דהיבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה ג׳ חדשים הכא אם יבא אליהו ויאמר בהדיא לא איעבר׳ מי מסגינן ביה ויבמינן לה בתמיה הא קטנ׳ דלאו בת עיבור׳ היא ואפ"ה לריכ׳ להמתין ג׳ חדשים אלא ש"מ להקשות לפי זה הא דאיתא בגמרא בשמעתין איתיביה ר"ל לר׳ יוחנן אין הולד של קיימא וכו׳ ומאי מותיב ליה הא מתני׳ בתוך ג׳ איירי ותוך ג׳ אפי׳ ר׳ יוחנן מוד׳ דלא שמה חליצ׳ מדרבנן לפי שנויא קמא דתוס׳ בדבור זה וי"ל דר"ל ס"ל איפך שנויא דתוס׳ עיקר דתוך ג׳ אם אינה מעוברת אם חללה בדיעבד אפי׳ מדרבנן אינה לריכה חליצה אחרת ולכך פריך לר"י דאי אמרת חליצת מעוברת שמה חליצ׳ איצ׳ לריכה חליצה מן האחין מבעי׳ ליה אלא ודאי חליצת מעוברת לא שמה חליצה ולכך הואיל ונמלאת מעוברת לריכה חליצה אחרת וגם התו׳ בעצמם אינם תופסים שנויא קמא לקושטא דמלתא לומר דמדרבנן לא הוי׳ חליצה כלל אפי׳ בדיעבד אלא רצונם לומר דהא דקתני אסור בקרובותיה אתי שפיר אפי׳ את"ל דלא הוי׳ חליצה כלל דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה וכו׳וק"ל:ד"ה איגלי מלתא למפרע וכו׳עד וא"ת לר"ל הכונס יבמתו מעוברת והפילה אמאי פטור מןהקרבן וכו׳ לאו דוקא נקט מעוברת דא"כ מזיד הוא ולא שייך כאן קרבן אלא ר"ל נמלאת מעוברת ואמתני׳ הקשו דקתני הכונס יבמתו ונמלאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוליא וחייבים בקרבן אין הולד של קיימא יקיים דמשמע דאם אין הולד של קיימא דהיינו שהפילה אין חייבים בקרבן ואמאי פטור מן הקרבן וכו׳ : ד"ה הרי זו לא תינשא כ"ש היא שלא תכנסא ולא תיבעל כו׳ · ר"ל שלא תיבעל דשמא יהא הולד בן קיימא ונמלא פוגע באשת אח שלא במקום מלוה ולא תכנסא דאע"ג דהשתא לא אסיק אדעתיה הא דהולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם מ"מ אסורה ליכנסא לבוש אדם דשמא לא יהא הולד של קיימא וא"כ לר׳ יוחנן יחזור ויבעול ולריש לקיש עכ"פ אם רוצה ליכנסא לאחר לריכה ממנו גט אלא אפי׳ לרה דס"ד דתכנסא מ"מ כ"כ דאם יהא הולד של קיימא הולד פוטרת׳ ואם אין הולד של קיימא החליצה פוטרתה אפ"ה לא תכנסא : ד"ה כי פליגי ובחליצה ובביאה כ"ע מודו שלא יבא לידי איסור ·ר"ל שאם אתה אומר דהכונס למעוברת והפילה דביאתה ביאה למפרע אתי לייבם מעוברת לכתחלה ושמא יהא הולד של קיימא ויבא לידי איסור אשת אח וק"ל :

דף לו ע"א בתוס׳ ד"ה הלכתא כר"ל בהני תלת וכו׳ עד ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דע"א דתני׳ כוותיה לא חשיב לה זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתניא כוותיה דר"ל וכו׳ ר"ל כיון דתנא כוותיה מסתמא הלכתא כר"ל א"כ לחשבי׳ וכ"ת · היא הטותנת דהואיל ותניא כוותיה לא חשיב לה

זה

ליה מדאורייתא׳ וראיתי דברי הרא"ש שהביא דברי ר"י מאורלייני"ש כמ"ש התו׳ ולא כתב בדבריו אפי׳ לר"מ :

ד׳ לז ע"ב יחודי בעלמ׳ הוו מיחדי כו׳ ומשום נוש׳ אשה במדינ׳ אחרת נמי ליכ׳ כו עכ"ל מה שהכריחם לפרש דבהאי תירוצא יחודי בעלמ׳ כו׳ בא התלמוד לתרץ ג"כ קושיא דלעיל דלא ישא אדם כו׳ עיין בתוספות בפ"ק דיומא ד׳ י"ח : בד"ה דאמר ליה אי שתקת כו׳ בפ"ק דב"ק גבי מכרן כו׳ עכ"ל עיין במהרש"ל שכתב מה שכתבו התו׳ ובפ"ק דב"ק כו׳ חוזר על פרש"י ע"ש באורך והוא דחוק גם ראיתי בנוסחאות המרדכי גם בב"י שהביאו דברי התו׳ וכתבו וכן בפ"ק דב"ק גבי כו׳ דזה מוכח כדברי המפרש׳ דברי התו׳ שמביאים ראיה לדבריהם דבלאו טעמ׳ דמוזלינן לך לא אמרינן לכי תיהדר כיון דאין מפקיע דינו וזה מקרי אין מפקיע דינו כיון דאתו מכח ד׳ ומה שכתב דמדברי התו׳ בסוף מסכת כתובות מוכח דדוקא לרש"י הוא דמפרש׳ינן כו׳ אבל התוס׳ לא סבירא להו לשם דאמרינן בשום ענין לכי תיהדר כו׳ עכ"ל והא לך דברי התו׳ דבסוף הדיבור שם ורש"י פירש לשם דוקא מניזקין כו׳ ולפי מה שפי׳ הוצרך לפרש כאן ואוזיל גבך כו׳ ולא משמע כלל הלשון ועוד דקתני במתני׳ כו׳ עכ"ל ואין זה מוכרח כמו שהבין מהרש"ל אלא דר"ל דרש"י ז"ל הוצרך לפרש כך דאוזיל גבך משום דאית ליה דה"ל הכא מפקיע דינו אבל אין הלשון משמע כך אלא דבלאו אוזיל גבך לא מקרי מפקיע דינו וכן פירשו התוספות בהדיא בפ"ק דב"ק כפרש"י דלא מצי אמרה לכי תיהדר משום דאין מפקיע מדינו וזהו שלא כדברי מהרש"ל שכתב דלדברי התו׳ לא אמרינן בשום ענין לכי תיהדר ודו"ק : שם בגמרא ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא כו׳ ממון המוטל בספק וממוןהמוטל בספק חולקין וכתב הרא"ש ותימה ולימא יבם כו׳ אני יורש של מיתנא ואתה ספק ותנן הוא לא יורש אותו כו׳ כי הוחזקה נחלה לאותו שבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה וצ"ל דמיירי שהסבא קיים הלכך כו׳ עכ"ל וכן פסק הטור א"ה סימן קס"ג כתירוצו דדוקא אם הסבא קיים אז יחלוקו כו׳ אבל אם מת הסבא אז יטול היבם הכל כו׳ עכ"ל ודבריהם תמוהים דא"כ לפי סברא זו בסבא וספק בנכסי יבם אמאי אמרינן לקמן בשמעתין דחולקין דלימא סבא אני יורש של יבם ואתה ספק וכיון דהוחזקה נחלה לאותו שבט הוא לא יוציא הנחלה מספק אלא ע"כ אית לן למימר דלא שייך כאן לומר הוחזקה נחלה לאותו שבט כיון דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו העמוד הנחלה בחזקת אותו השבט ולא דמיא לההיא דפ׳ מי שמת בנפל הבית עליו ועל אמו דמסיק שם בחזקת יורשי האם מטעם הואיל והוחזקה נחלה לאותו שבט דהתם לפי דברי ראובן שאומר כי יוסף אחיו מןהאב מת אחר אמו רחל תוציא הנחל׳ מחזק׳ שבט אביה של האם לחזקת שבט אביו של ראובן ויוסף גם בההיא דהוא אינו יורש אותן דפ׳ נושאין לאו מטעם דהוחזק אותו שבט נגעי׳ בה דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו תעמוד הנחלה בחזקת אותו שבט אבל התם איירי שיש לכל אחד בנים ואינהו דקא מדחי ליה דאינהו ודאי יורשין בקנ׳ ממון ויודעין מכח מי הם באים לירש ואיהו ספק והכי משמע בכולה שמעתין דמהאי טעמ׳ הוא ולא מטעמא דהוחזקה נחלה לאותו שבט וצ"ע :

ד׳ לח תוס׳ בד"ה ובה"א הנכסים כו׳ וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים ב"ה שיחלוקו כו׳ עכ"ל אבל למ"ד דהוו בחזקת יורשי הבעל לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דבנכסי צאן ברזל כיון דאם פחתו פחתו לו הוי כמוחזק טפי וכן בנכסי מלוג דהוו בחזקת יורשי האשה לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דכיון דאם פחתו פחתו לה הוו בחזקתה טפי וכה"ג כתבו התו׳ בפ׳ מי שמת בד"ה הואיל והוחזקה כו׳ ע"ש · ע"ב תוס׳ בד"ה ואביי לותביה מהא וא"ת אדרבא תקשי ליה כו׳ וי"ל לפי שהיא באה בטענת ברי כו׳ עכ"ל וליכא לאקשויי דא"כ מאי קפריך לותביה מהא דלמא התם היינו טעמא משום שהיא באה בטענת ברי די"ל דאי בדעלמא אין ספק מוציא מידי ודאי לא אלימא לן טענת ברי שלה להוציא מידי ודאי וק"ל :

ד׳ לט ע"ב בד"ה אמר רב אין כופין כו׳ ור"ת גרים כו׳ אבל אמריני אין מניחים לייבם אלא אדרבא כופין לחלוץ כו׳ עכ"ל פי׳ כופין לחלוץ

כופין

חכמת שלמה

ד׳ לז ע"א גמ׳ רבי אליעזר בן יעקב אומר אינו ספק כו׳ כצ"ל : רש"י בד"ה ר"א אומר אין ספק ממזר אלא כו׳ כצ"ל : בד"ה כותי כו׳ ממזרים הם שהא כו׳ כצ"ל : תו׳ בד"ה רוב היולדות כו׳ הכרת עובר של ראשון כו׳ כ"ב ואין לומר א"כ למה לא תכנ׳בסוף ג׳ חדשים יום או יומים משום דחכמים לא הפליגו בדבריהם להתיר בתוך ג׳ ולאסור בתוך ג׳ וליח להו מלתא דפסיקא לחלק ע"כ אסרו עד ג׳ שדרך הוא להכיר העובר ודו"ק : ע"ב גמ׳ איני והא רב כי איקלע לדרדשיר מכריז ואמר מאן הויא ליומא כו׳ לשכנציב מכריז ואמר מאן כו׳ לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה כו׳ כצ"ל : רש"י בד"ה בנכסי יבם כו׳מתני׳ דהא לא ירש כו׳ כצ"ל : תו׳ בד"ה דאמר ליה במאה מנה ובפ"ק דב"ק כו׳ וכ"ב י"מ שמביא ראי׳ על פירושם דלא קשה למה לא אמרי׳ ליה לכי תהדר דכיון שאין מפקיעו מדינו דהא מתחלה נמי לא היה לו דרך גבי ד׳ וליתא חדא דזה נמי קרוי מפקיע דינו דהא סוף סוף היה לו דרך רק מאחד דאתי מכח ד׳ לא מהיכן ביה שלא יכול להחזיר כמו שפירשו התו׳ בסוף כתובות אבל סוף סוף מופקע מדינ׳ ועוד בחד דאתא מכח ד׳ דאתו מכח חדא מאי איכא למימר ועוד דבסוף כתובות מוכח מפי׳ התו׳ להדיא בד"ה אי לייתי לייתי כו׳ דדוקא לרש"י הוא דמפרשינן הטעמא מש"ם דאין מפקיע מדינו הא לאו הכי אמרי׳ לכי תהדר מ"ה הוצרך נמי לפ׳ הכי ומוזלינן גבך כו׳ אבל התו׳ לא ס"ל דשם אמרי׳ בשום ענין לכי תהדר ולא בעינא להאי טעמא דמפקיע דינו כו׳ אלא בע"כ ובפ"ק דב"ק כו׳ דקאמר התו׳ חוזר על פירש"י ודו"ק : בא"ד להפקיע מדינ׳ ובחד דאתי מכח חד כו׳ כצ"ל והד"א[עיין במהרש"א]:

ד׳ לח ע"א רש"י בד"ס מי איכא כו׳ בנכסי יבם ומכח שתי כו׳ כצ"ל : בד"ה סבא ויבם כו׳ ירכו ויבם הוא הד"א · בד"ה או סבא כו׳ בן וספק כו׳ הד"א : בד"ה מ"ש דישא דל"כ ומאי שנא סיפא כו׳ כשמתה ולא מוקמי כו׳ כצ"ל : תו׳ בד"ה וב"ה כו׳ בחזקת יורשי הבעל כו׳ כ"ב אבל מנכסי מלוג לק"מ דהתם יחלוקו לפי שכבר באו הנכסים ביד האש׳ ועכשיו שהיא מתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו אבל הכא משום דאוקמינן נכסים בחזקתה לפי שהקרן שלה וחשבינן יורשי הבעל אינם מוחזקי׳ ובאים להוציא אבל נכסי צאן ברזל קשה שאינן בחזקת האשה ואפ"ה אמרי׳ שהם בחזקת יורשי האשה שהרי מבית אביה באה א"כ מאי שנא התם ודו"ק : בא"ד וא"ת ולמ"ד כו׳ כ"ב כל זאת עד ס"ה אינו שייך כאן אלא לשם בפ׳מי שמת קשה על הגמ׳ ולשם איתא בתו׳ וק"ל : ע"ב רש"י בד"ה אלא לאו כו׳ משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הוא הוה ליה כו׳ כגבוי דמי לא מצינו כו׳ כצ"ל : בד"ה לותבי׳ כו׳ מידי ודאי ואביי כו׳ הד"א : בד"ה אביי מהדר כו׳ נכסי דהשתא הס"ד : תו׳ בד"ה בש"א כו׳ אין לחושב׳ כעוברת כו׳ כצ"ל :

ד׳ לט ע"א תו׳ בד"ה אשה כו׳ ומה מרויח כו׳ כ"ב אף שפירש הר"ן בפרק האשה שנפלו מאי טעמא לית לה תרתי כתובה ר"ל אף מן השני ואם כן לפי זה מנא לן שהוא מרוי׳ בכך דשמא אין לו להרויח אלא שלא יתן אף כתובה שנית משלו מ"מ כ"ל דשפי׳ פריך סוף סוף מאי נפקא מינ׳ בזה שלא נזרו באין שעבודה על נכסי השני כי אם

על

מהר"ם

זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתני׳ כוותיה ותירץ ואור"י דמ"מ ר"ל אע"ב דתניא כוותיה דריש לקיש לית הלכתא כוותיה אלא כר׳ יוחנן וכו׳ ולכך לא חשיב לה הכא וע"ש בתו׳ במסכת ע"ז ובמה שכתבתי שם : ד"ה משום ירושה לא אמר כלום וכו׳ עד ורבנן ליוה הנחילו את בניו וכו׳ ולא יוכל לבכר · הוצרכו לכתוב זה משום דקשה להו לתוס׳ לרבנן לא לכתוב ולא יוכל לבכר והנא ידענא ממילא דבין חלק פשוט ובין חלק בכורה לא יוכל להנחיל ולשנות מטעם דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה ומהיכי תיתי שנוכל לשנות חלק בכורה דאצטריך קרא למעוטי ועיין בפ׳ יש נוחלין בתו׳ דף ק"ל ריש ע"ב : שם ע"ב בתו׳ ד"ה ולא קתני יפריש עד וקצ׳ היה מדקדק ר"י וכו׳ אם כשארס צריך ליתן גט לא אצטריך תו למימר לא תכנסא · ר"ל אלא ודאי שכי פירוש׳ לא תיארס ואם אירס׳ אזי תמתין ולא תינשא מכלל דבקידש אין צריך ליתן גט עיין באשר"י :

דף לז ע"א בתו׳ ד"ה כל היולדות כה"ג דייק ברי׳ פ"ב דכתובות אבל בפ׳ אלו טריפות וכו׳ לא דייק וכו׳ · נ"ל דרלון התו׳ לתרץ מאי הוה ס"ד דרב נחמן שאמר בתשובתו וכל היולדות לט׳ עובר׳ ניכר כו׳ וכי לא אסיק אדעתי׳ שיקשה לו אי כל היולדות לתשעה וכו׳ הא ודאי בר ז׳ לבתראה לכך כתבו התו׳ דאיכא דוכתא דדייק הכי ואיכא דוכתא דלא דייק ולכך לא אסיק רב נחמן אדעתיה שידקדק כן : ד"ה רוב היולדות וכו׳ עד ווהו תימה לומר שתהא האשה צריכה להמתין ג׳ חדשים וג׳ ימים · ר"ל דהשתא אם תלד לז׳ חדשים וב׳ ג׳ ימים משנשאת א"כ ע"כ מן השני הוא דאי מן הראשון הוא הוי ליה טפי מט׳ חדשים אפי׳ לא נקלט הזרע עד יום ג׳ ואם תלד לו׳ חדשים מגומגמים או פחות מזה או ודאי בן ט׳לראשוןהוא: בא"ד ואין לומר כיון דהמתינה וכו׳ · פי׳ כיון דהמתינה ג׳ חדשים ולא הוכר עוברה אמרינן ודאי אינה מעוברת מן הראשון ולא חיישינן ג"כ שתלד גבי שני לסוף ו׳ חדשים וב׳ ג׳ ימים דסמכינן ארוב׳ ואמרינן דלא תלד גבי שני כ"א בט׳ חדשים משנשאת ולא לו׳ וב׳ ג׳ ימים דרוב נשים לא יולדות כ"א לט׳ א"כ אפי׳ תוך ג׳ תנשא וכו׳ :בא"ד וי"ל דכ"כ לא היה משתמש׳ ר"ל דהשת׳כיון דהמתינה ג׳חדשים אם תשה׳ גבי שני ב׳ חדשים ולא היה הוכ׳ עוב׳ ודאי מן הב׳ הוי דאי מן הא׳ לא היה משתמש׳ הכר׳ העוב׳ של הא׳ עד שליש ימים מן הב׳ דהיינו ב׳ שלישי׳ ואם יהא ניכר קודם שליש ימים של ב׳ או ודאי מן הא׳ הוא : ד"ה וזו הואיל ולא הוכר וכו׳ עד ולקמן הוא דאמר לה גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה · פי׳ דהתם אין שום אדם רואה שום רעותא דשמא צרתה אע"ג דכשהלכה מכאן לא היתה מעוברת שמא אחר מכן נפקדת ומתעברת ממנו אבל הכא דאנן רואין דלא הוכר בה שום עובר א"א כלל לומר וכו׳ : ד"ה סבר לה כרב וכו׳ הוא ט"ס וכצ"ל והא דפריך בי׳ יוחסין גבי הא דאמר רבא שתוקי מותר ומ"ע אמרו אסור וכו׳ אלא מעתה שתוקי שתוקי׳ לא ישא ור"ל מדפריך אלא מעתה וכו׳ משמע דס"ל לגמ׳ דשתוקי בשתוקי׳ שרי לרבא ולכך פריך לרבא דאם איתא דמטעם זה אתה אוסר שתוקי א"כ שתוקי שתוק׳ נמי לא ישא ותירצו דאותו טעם שאמר רבא על איסור שתוקי אמר ג"כ לרבנן ולכך פריך גמ׳ דלרבנן ליכא למימר טעם זה דא"כ אלא מעתה שתוקי שתוקי׳ לא ישא ורבנן ס"ל דשרי אבל אין ה"כ דרבא עצמו כו׳ כר"א ס"ל דאסר : ע"ב בתו׳ ד"ה יחודי בעלמא וכו׳ עד ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא כו׳ · ר"ל והא ע"כ לא הוי פת בסלו דהא עכ"פ היה אסור לבא עליה מטעם דלא ישא אדם אשה במדינה זו וכו׳ לכך קאמר ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא למיחש שאם היה אירע וכו׳ היה מוליכה עמו לעירו פי׳ אבל באמת לא אירע זה מעולם ומעולם לא היה מוליכה עמו לעירו ולכך פריך גמ׳ לעיל איני והא רב כי איקלע וכו׳ כי היה פשוט וידוע לבני גמרא שמעולם לא היה מוליכה לעירו ורבים מקשין מאי אצטריכו התו׳ לזה הא כבר תירצו בגמרא קושית דלא ישא אדם וכו׳ שאני רבנן דפקיע שמייהו ורצו לחלק דכאן דיחודי בעלמא הוו מיחדי אלא שאם אירע שבא עליה ונתעברה ממנו לא שייך כאן לומר פקיעי שמייהו שלא היה מפורסם כ"כ וזה דוחק אלא נראה דס"ל להתוס׳ דהאי שנוי׳ דשני בגמרא ואמר רבנן יחודי בעלמא הוו מייחדי קאי נמי אלעיל לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני והא רב וכו׳ ומשני דיחודי הוו מייחדי ולא בא עליה מעולם ולכך אין כאן משום נושא אשה במדינה אחרת ולכך הוצרכו התוס׳ לומר ומשום נושא אשה במדינה אחרת ליכ׳ למיחש וכו׳ דבשנויא זה הדר ממאי דשני לעיל שאני רבנן דפקיע שמייהו ומה שמוכרחים התו׳ לפרש הגמ"א כן דהאי שנויא בתרא בא ג"כ לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני וכו׳ משום דלפי׳ דידהו לא הוי לה לגמרא למימר יחודי בעלמא הוו מייחדי דמשמע דלא בא עליה מעולם אלא ה"ל למימר ליחודי בעלמא פי׳ היו מודיעים לה שלא היו רוצים אלא ליחוד בעלמא ולכך לא היו מחמדין ולא היו צריכין לישב ז׳ נקיים אלא ודאי להכי קאמר יחודי הוו מייחדי ולא היו באין מעולם עליהם כדי לתרץ ג"כ קושית דלא ישא אדם אשה במדינ׳ אחרת וכו׳ והדר משנויא דשאני רבנן דפקיעי שמייהו ודוק כי כן משמע בתוס׳ במסכת יומא דף י"ח ע"ב ד"ה יחודי בעלמא הוו מייחדי וכו׳ ע"ש ודוק היטב : ד"ה דאמר לה אי שתקת וכו׳ ובפ"ק דב"ק גבי מכרן לאחד וכו׳ · נראה דכוונת התוס׳ להביא ראיה מפ"ק דב"ק דפי׳ אי שתקת כו׳ ולא תטול כלום דבפ"ק נמי קאמר גבי מכרן לאחר וכו׳ משום אי שתקת שתקת ולא מצי אמרה ליה לכי תסדרכיון שאין בא להפקיע מדינו ה"ה הכא לא מצי לומר לכי תהדר אע"ג דאמר ולא תטול כלום דה"כ לא בא להפקיעו מדינו מאחר דאתי מכח ד׳ :

דף לח ע"א בתוס׳ ד"ה וב"ה אומרים נכסים בחזקתן וכו׳ עד והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר · פי׳ נכסים בחזקתן הוא טעם למה אמרי׳ שנכסי צ"ב הן בחזקת יורשי הבעל משום דהן בחזקת מי שהיו עד עתה וכו׳ אבל בכתובה לא הוי צריך ליתן טעם דדבר פשוט יותר שהיא בחזקת יורשי הבעל ולכך לא יכול לכלול צ"ב עם הכתובה : בא"ד וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו וכו׳ · הא דלא הקשו התוס׳ ג"כ למ"ד בחזקת יורשי הבעל מ"ש מהתם דמודים דיחלוקו משום דלדידיה א"ש משום דהא דס"ל גבי נפל הבית עליו ועל אשתו שנכסי צ"ב הן בחזקת הבעל היינו מטעם דאחריותן על הבעל דאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזה לא שייך גבי נפל הבית עליו ועל אמו דכבר היו כל הנכסים בידה אבל למ"ד בחזקת יורשי האשה קשה דכ"ש דהל"ל גבי נפל עליו ועל אמו שהיו בחזקת יורשי האם ובזה נמי יתורץ למה הקשו התוספות מנכסי מלוג דלכ"ע הוו לב"ה בחזקת יורשי האשה והתם גבי נפל הבית עליו ועל אמו מודו דיחלוקו משום דהכא הוו הנכסים בחזקת האשה משום שהקרן שלה ויורשי הבעל באים להוציא אבל התם גבי נפל עליו ועל אמו כבר באו הנכסים ליד האשה ועכשיו שמתה הללו באים לירש והללו באים לירש ולכך יחלוקו : ע"ב בתו׳ ד"ה ב"ש אומר וכו׳ עד ועוד באירוס׳ ושומרת יבם יש לחושב׳ כעוברת על דת כן נ"ל :

דף לט ע"א בתוס׳ ד"ה וספק נשואה וכו׳ עד דמתוך תשובתו משמע דמוד׳ דאין יורשה · פי׳ דהתם הכי איתא בעי רבא מאמר לב"ש נשואין עושה או אירוסין עושה א"ל אביי למאי הלכתא אילימא ליורשה וליטמא לה וכו׳ השתא ארוסה בעלמא וכו׳ אלא לענין מסיר׳ לחופה והשיב רבא אלא שאני אומר כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליו זיקת אירוסין פי׳ ולכך איבעי׳ לי אי צריכ׳ חופה או לא ומדהשיב לו כן משמע דלענין ירושה מודה רבא שאינו

יורשה

כופין במילי וכן נראה מדברי התוס' בפ' אע"פ דאל"כ תיקשי גם לפר"ת הקושיות שהקשו לפרש"י ועיין בב"י טור א"ה סי' קס"ה ובתרתי פליג ר"ת על פרש"י דלפרש"י אם היא אינ' רוצה כופין בכל גוונא ולר"ת אין כופין אלא במילי ולפרש"י אם תרווייהו ניחא להו לייבם אין כופין ומניחין אותן לייבם אבל לפר"ת כופין אותן ואין מניחין אותן לייבם ומיהו אין כופין אותן לחלוץ אלא במילי ובזה תבין גם דברי הרא"ש בזה :

דף מ גמרא למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח כו' · יש לדקדק דמאי קא קשיא ליה למאי הלכתא קאמרת דחלוט מצה היא דהא שפיר איכא הלכתא הכא דאי הוי אמר לאו מצה היא ע"כ אתא קרא דמצות תאכלו לעכב ממש והשתא דמצה היא תסיכא חיתי לעכב אלא למצוה אמר רחמנא דלא תיעבד כמו שפירשו התוס' וי"ל דהא נמי קא קשיא לך דמנא לך הא למימר דמצה היא ולא אתא קרא אלא למצוה דלמא לאו מצה היא ואתא קרא לעכב ממש ולפי זה הא דמשני לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח דאיכא התם יתורא דקרא לומר דמצה היא וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה וקתני אחיו מן האם כו' וכגון שהיה החולץ והמת אחין מן האב ומן האם ולישני אח מן האם שלא מן האב עכ"ל צ"ע למאי דבעי למימר השתא דקתני אחיו מן האם ומשום מיתנא א"כ לא הוה אחיו של החולץ כלל אלא דהמיתנא והאחד מן אחים מן האם ולא מן האב סגי ואמאי נקט במתני' אחיו של החולץ וכן יש להקשות לקמן גבי אבי אמו לאמאי דבעי למימר משום מיתנא א"כ לא היו אחים מן האם ולא היה אבי אמו של החולץ אלא של המת הוה סגי וק"ל :

דף מא גמרא א"ל ר"א היא דאמר כיון שעמד' עליו כו' באיסור כו' · יש לדקדק לפי דברי התוס' דרב מודה באיסור דאורייתא היכא דלא הותרה דאסור וא"כ ע"כ רב גופיה כר"א סבירא ליה דאוסר בהיא דהמגרש אשתו והחזיר' דהתם נמי לא הותרה ויש ליישב בדוחק דרב נמי סבירא ליה כתירוצא דלק' אליב' דשמואל ורב אסי דע"כ לא קמפלגי רבנן עליה דר"א אלא משום דמכפילה ואילך לא מיתסר כו' וק"ל אך צ"ע לדברי התוס' דיש לחלק בין זיקה דרבנן לאיסור דאורייתא א"כ מאי קמ"יתי תלמודא מהא דתני ר"א מתה יבמתו מותר באשתו כו' דאתיא ברייתא דג' אחין כו' כר"א דהא איכא למימר דע"כ לא קאמר ר"א התם אלא באיסור דאורייתא אבל בזיקה דרבנן כההיא דג' אחין לא וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה אלא ארוס כו' גופה משום כרת בעלמא ליכא למגזר ותימה כו' עכ"ל כתבו כך בפשיטות לר' יוחנן דליכא למגזר דאל"כ מאי קפריך מעיקרא גרושה מאי איכא למימר ודו"ק : בפרש"י בד"ה הכי השתא כו' וכל הנך דאמור רבנן חולצות ולא מתייבמות כגון אחות חלוצ' ואחות זקוקתה וספק ערוה לכרת ערוה שהם משום דלא אפשר כו' עכ"ל ספק לכרת ערוה כדי נסיב הכא דהשתא לפי תירוצא דאנן קיימינן ביה דהא אם יבא אליהו דקרוב לה יבמינן לה ובלאו טעמא דא"א ניחא אלא לפי סברת המקשה דאכתי לא ידע הא דאם יבא אליהו כו' צריכין אנו לומר הא דלא מקש' מספק לכרת ערוה היינו משום דלא אפשר וכמ"ש התוס' אלא דלא פריך מההיא דריש ד' אחין ודו"ק :

דף מב בפרש"י בד"ה ויפטור את יבמתו כו' וגבי גר וגיורת לאדא תסני הוא דהיכא למיחש לשמא ייבם אשת אחיו מאמו כו' דכיון שזה נזרע שלא בקדוש' ושתס גויה זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו כו' עכ"ל פירושו תמוה דמי הכריחו לפרש משום דשתס גויה זונה היא כו' דהא א"כ הוא ודאי בנו כיון שלא נזרע בקדושה ליכא ביה יבום שהוא מגד אב וחייב משום אשת אחיו מאמו כדאיתא בשדיא בפ' נושאין ב' אחים תאומים שנזרעו שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין וחייבין משום אשת אח מאם ועוד קשה דאם כיתא לתירוצא דרבא דניחוש שמא זינתה ואין זה בנו של גר אישה של ב' בני אדם דשמא זינתה בגיותה דשמואל דהא שפיר איכא הבחנ' בין ב' זרעים של ב' בני אדם דשמא זינתה בגיותה ונתעבר' או שמא נתעברה בקדושה מן הגר דהא ודאי משום דהראשון גוי והשני גר לא עדיף מאם היו שניהם ישראלים דרבא לא בעי למימר דליכא הבחנה אלא בזרע של אדם אחד של גר זה ומשום דשתס גויה זונה היא שכתב רש"י הוא למימר דאין לחוש הכא דכיון דבעי למגיורי אם היא מזנה מתהפכת לבד מזרע אישה שאינ' מתהפכת ממנו כמ"ש התוס' בס"פ ד' אחין לדעת ר"י דאתיא ברייי' כוותיה ואולי דאיזה תלמיד טועה כתב כך בפרש"י ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה הי כיכן בתולות כו' דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה עכ"ל דהא דקתני א' בתולות כו' וא' בעולות אריישא דמתני' היבמה לא תחלוץ כו' נמי קאי ומשום דודאי אפשר למצא בתולה דאיכא ארוסה הוצרך לפרש ונקט במלתיה חדא דבתולה יבמה לא משכחת אם לא ארוסה : בד"ה ה"ק כלומר לא תיתני כו' בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין כו' עכ"ל פירושו שבכאן אינו מדוקדק לפי לשון התלמוד ובעירובין פרק מי שהוציאוהו פרש"י בע"א והוא נכון ע"ש : תוס' בד"ה ר' יוסי אומר כו' ועוד היכא מוכח בגמרא דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא כו' ואר"ת דגרס בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס כו' עכ"ל כל הקושיו' מתיישבין לפר"ת לבד מהך קושיא דהיכי מוכח דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא אי' מתיישבא לכאורה גם לפר"ת ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בד"ה סתם ואח"כ מחלוקת הוא א"ת כו' וי"ל דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד עד כאן לשונו מיהו אינו מוכרח להיות הלכה כאותן רבים שהן דברי יחיד דהאי במתני' דהכא בעי למימר מעיקרא דהלכה כרבי יוסי משום דהוי סתם ואח"כ מחלוקת וכן כתב הב"י בשם הרמב"ן ומיהו אי הוה הסתם סתם דברי רבים אע"ג דפליג יחיד עליה והוי סתם ואח"כ מחלוקת מסתבר עפי לפסוק כהני רבים כדמוכח בשמעתין דקאמר מכלל דיחידאה פליג עליה והתניא כו' משמע דאי לא הוה רישא דמתני' אתאי כיחידאה

חכמת שלמה

הראשון פי' יתקנו שיכתוב לה כתובה כבראשונה אם לא שנאמר שהוא מרויח בכך וכן משמע מפי' הר"ן דלשם ודו"ק · ע"ב גמ' לא לחלוץ ותנן תלה בגדול כו' יבא עליה למצות שבתחלה כו' איתא סיפא מצות תאכל כו' כנ"ל : תו' בד"ה אמר רב כו' משום דמצות חליצה קודמת כו' כ"ב פי' אגרת מרד הוא דאין כותבין אבל מ"מ אין כופין לחלוץ ודו"ק : בא"ד ועוד דקאמר התם כו' כ"ב פי' אאיגרת מרד דהתם קאי וע"כ לפי' רש"י איירי בכתני' אמתלא דהא מינה אייתי ראיה וס"ל אין כותבין אגרת מרד פי' כופין קאמר א"כ כ"ש דאין נזקקין ליבום אלא בודאי בשתם אין כופין אפילו בנתנה אמתלא וגם אין מניחין לייבם אם לא כשידוע שמכוונים למצוה והיכא שידוע שאין מכוונים למצוה אז כופין לר"ת ובספרי דארתי יפה ע"ש : בא"ד אין נזקקין לו והשתא לחלוץ כו' בזמן הזה מצות חליצה קודמת כו' כנ"ל :
בד"ה ולהם איסור דתיפוק ליה כו' ואר"י כי אין כו' כנ"ל :

דף מ ע"א גמ' במתניתין ר"י אמר בין כך ובין כך כו' כ"ב והא דאמר בפרק החולצת"ע דרבי יודא דאמר במתני' בין כך ובין כך נכסי' של אב דאתר קרא והיה הבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף יבם אין לו בחיי האב אי מה בכור לאחר מיתת האב נוטל פי שנים אף יבם כו' ומשמע דלא שקיל בנכסי אחיו בחיי אביו י"ל דלא שקיל ועדי אנכסי האב כלל אלא אנכסי אח שמת שהיה היבם ראוי ליורשו וקדם האב וירש בנו משום דבכור קרייה רחמנא דאין לבכור בחיי האב כך לא יזכה היבם בנכסי אחיו שמת בחיי אביו וקדייק שזכה בהם בנכסי אחיו אם הם נעין לאחר מיתה כחלק הבכור' ומ"מ בנכסי האב שלא ירש מכנו נוטל פי שנים שהרי במקומו עומד ומשני מירי יקום על שם אביו כתי' שיש ל וכיון שאביו ירש ולא נכסי המת הן הלכך שאר אחיו זוכין עמו כגון נכסי האב שהיבם נוטל בהן פי שנים והשאר חולקי' האחין עכ' ל המרדכי בפרק יש נוחלין : רש"י בד"ה בשלמא לרבה כו' למצוה ה"ק כו' הס"ד : בד"ה ואי לאו כו' דכתיב בשמיני ואכלוה מצות כו' כנ"ל : בד"ה אף האי כו' של זה יודה ר' יהודה כו' כנ"ל : בד"ה על שם אחיו כו' תו לא שקיל דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו כנ"ל והס"ד : תו' בד"ה רנה כהן כו' מרבוי ולפיכן דכהן כו' כנ"ל : ע"ב גמ' אגרה כחלוצה קיימא כו' כנ"ל · רש"י בד"ה ונאבי אביו כו' וא"ה גרוה רב' כ"ב לא אבין פי' זה סוף סוף אסורה משום מיתנא כמו שמסיק : בד"ה אמימר כו' האחד בנו של כו' כנ"ל : בד"ה דתני כו' דאורייתא אב כו' של אב ובנו כו' לגבי ואחיו כו' יבנה ובן אחיו כו' הד"א : ד"ה והא דריש לקיש נ"ל והאמר ריש לקיש : תו' בד"ה בן בתו נ"ל ובבן בתו כו' :

דף מא ע"א רש"י בד"ה עד שיעשה כו' ותעקר זיקתה ממך כנ"ל והס"ד · בד"ה רבי אליעזר היא כו' גרושת אח ובעטת כו' הד"א: בד"ה כל הכנסים כו' קאמר ליה כל הכנסים כו' כנ"ל : תו' בד"ה הך דאזלא כו' אלא דוקא במצוה כו' כ"ב נ"ל דמזו אין ראי' כלל דלעיל בפ"ק דאורייתא קאמר דיליף מקרא אבל הכא מדרבנן קאמר ודו"ק אלא דסבירא להו לתו' דכעין דאורייתא תקנו וק"ל : בא"ד ואפי' רחל שהיא קרובה לרת חלוצה שריא כו' כנ"ל : ע"ב גמ' יבם קטן מאי מיבם ליה לה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה כימ' תהוי תיובתא כמי הא כו' כנ"ל : בד"ה אלא משום כו' חלצה היא דהאי כו' כנ"ל : תו' בד"ה עמד בדין כו' אין לה מזונות אין ראי' דמעש' ידיה אינה שלו דאין לחוש כו' למזונותך דהא אכתי לא כו' כנ"ל :

דף מב ע"א גמ' אלא לאו משום דיחסה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה בכולן אני כו' שאסרו חכמים להנשא כ"ב פי' לשוק אחר חליצה: בד"ה אישתהי כו' הוה ומעיקרא הדם כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה או שאינה כו' שמא או חולי כ"ב פירוש שעל ידי חולי נתקלקל הערין אבל היא גופה אינה חולה ודו"ק : תו' בד"ה רבי יוסי כו' אבל מלארוס מיד שרי כו' כנ"ל :

דף מג

מהר"ם

יורשה אלא שיש להקשות אפילו אי גרסי לעיל רבה מ"מ קשה א"כ ש"מ דלרבה אפילו עבד בה מאמר אינו יורשה ולעיל איתא אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיתה נשואה וזיקת נשואין עושה ספק נשואין לענין ירושה וכ"ש מאמר ויש לייסב דרבה ס"ל דזיקת נשואין עושה ספק נשואין אבל מאמר בלא זיקת נשואין אינו עושה ספק נשואין כגון העושה מאמר ביבמתו מן האירוסין ולעיל בעי אי מאמר לחוד אירוסין עושה או נשואין עושה ולא מטעם זיקת נשואין ויש מתרצין דעושה מאמר מיגרע גרע כדאיתא התם כל העושה מאמר ביבמתו פרח זיקת יבמין וכו' כמו שהבאתי לעיל : שם ע"ב בתוס' ד"ה אמר רב אין כופין וכו' עד דאל"כ למה היו טורחין לקמן וכו' · פי' דלקמן היה לה ג"כ קלא אמתלאות שלא היה היבם הגון לה כדאיתא התם ועיין שם ואע"ג דגם רש"י כתב כאן דלא כפינן ליה מיד אלא אם אין יכולין לסטעותו אז כפינן ליה מ"מ למה היו מטריחין כל כך לקמן להטעותו ע"י טורח גדול היה להם לכופו מיד אחר שראו שלא היו יכולין להטעותו בקלות בלי טורח :

דף מ ע"ב בתו' ד"ה ש"מ גזרו שניות בחלוצות והא דלא תני במתני' אבי אמו וכו' משום דתנא ושייר וכו' · יש מקשין הא כתבו התוס' בסמוך לעיל מזה ד"ה וליתני אחין מותרין וכו' ולא שייך לשנויי דתנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה ויש לתרץ דלעיל לא אסיק עדיין דמתני' איירי בשניות כלל ואדרבה שהרי הפשטן הוה סלקא אדעתיה השתא למפשט דלא גזרו שניות בחלוצות ואבי אביו ובן בנו ע"כ צריך אתה לומר שאותו פשטן היה מפרש דלאו משום חולץ הוא אלא משום מיתנא ולכך לא הוה שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה כיון דאיכא לפרש דאבי אביו ובן בנו לאו משום דחולץ אלא משום דמיתני' אבל השתא דאסיק דגזרי שניות בחלוצות ע"כ צ"ל דאבי אביו ובן בנו הוי משום חולץ וא"כ תני מתני' שניות בחלוצות יש לתרץ ג"כ הא דלא קתני במתני' אבי אמו ובן בתו משום דשייר ולפי זה הא דפריך לעיל ואלו אם אם אמה לא קתני וכו' ואסיק עלה קשיא לא הוי לפי המסקנא לפי מה דמסקינן ש"מ גזרו שניות בחלוצות ואבי אביו ובן בנו הוי מטעם שניות דגזרו בחלוצות וא"כ איירי תנא בשניות בחלוצות יש לשנויי ג"כ הא דלא תני אם אם אמה משום דתנא ושייר אלא דלא משמע כנקא ויש מתרצין הקושי' שמקשין בענין זה דלעיל כונתם כן בהא דכתבו ולא שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה ר"ל דלא תני כ"א אמה ואם אמה דהוו דאורייתא ודאי אם תני אם אם אמה והוי עוד שנייה שנית כגון אם אם אם אמה הייני יכולין לומר דשייר אבל הכא במסקנא כיון דתני' במתניתין אבי אביו דהוה שניה נוכל לומר דה"ה אבי אמו דהדא מלתא היא אלא דשייר וכן כיון דתנא ובן בנו דהוה שניה ה"ה בן בתו דחד מלתא היא אלא דשייר וק"ל :

דף מא ע"א בתו' ד"ה הך דאזלא בהדה וכו' עד ולעיל בריש ד' אחין גבי התחיל באחיות וכו' · נ"ל דכן דלעיל וכו' מייתי למתני' דהכא ומשמע' משום דאיירי שכניהם נשואות לאחים : ופי' הקונטרס יש לייסב קצת וכו' נ"ל הא דר"ל פירושו של רש"י דפי' הא דאזלא לב"ד כשלא חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכו' יש לייסבו ואין אנו צריכין לשנות פירושו רק במה שמשמע מפירושו דאפי' שתיהן נשואים לנכרי בזה יש לשנות מפירושו ולפרש דבנשואה לאחיו איירי ולא לנכרי אבל פי' דשמעתין נשאר כפירושו וכן נ"ל לפרש דעת התו' : ד"ה הדר אמר אימר דאמר ר"א וכו' אכתי הוה מצי למימר וכו' · פי' כמו עוד הוה מ"ל ר"ל בלא חילוק זה דמחלק בין היכא דלא חזיא ליה בשעת נפילה ובין היכא דחזיא הוה מצי למימר דלא דמי ההיא דר"א להך דהכא דההיא דר"א אית ליה טעמים אחרים המפורשים לקמן פ' ב"ש דף ק"ט דלא שייכי הכא : שם ע"ב בתו' ד"ה אמאי לימא תהוי תיובתא דר"י וכו' עד דלהא ליכא למיחש וכו' עד ואם תמצא מעוברת לא יבא לטעות· פירוש לא יבא לטעות לסמוך על אותה חליצה וליכנס קודם שהלך ועוד דאפי' לא היתה זקוקה לבס לא הוי' מתכסבא מטעם דלא ישא אדם מעוברת חבירו : ד"ה עמד בדין וברח וכו' עד ולמאי דפריסית דכשלא ברח אין לה מזונות וכו' · כדי שנעמוד על כוונת התו' אציע לך סוגיא דשמעתא דהתם דשם איפליגו אמוראי אי פוסקין מזונות לאשת איש שהלך בעלה למ"ה ומפרש שם טעמא דמ"ד דאין פוסקין משום דחיישינן לצררי או משום דחיישינן קודם שהלך אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ואיתא שם ת"ש היבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעלה וכו' עד עמד בדין וברח ניזונית משל יבם אלמא דפוסקין מזונות לא"א ולא חיישינן לצררי ולא משום שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ומשני התם למאי ניחוש אי משום מעשה ידים לא משתעבדא ליה וכו' ורוצים התוס' להוכיח משם דיבם סברת אע"פ שניזונית משלו אין מעשה ידיה שלו דהא קאמר התם בהדיא אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה והדר אמרו התו' דלפי מה דפריסית בכשלא ברח אין לה מזונות ליכא ראיה משם דאין מעשה ידיה שלו דלעולם אימא לך דכסברת דאז ניזונית משלו אז ג"כ מעשה ידיה שלו והתם ה"ק דכסברת זוכין לה מזונות דאין לחוש דשמא קודם סברת אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך דהא קודם סברת לא היתה אז ניזונית משלו ולכך לא היתה אז עדיין משועבדת לו למעשה ידיה עד שיברח ויפסקו לה מזונות ואז יהיו

ג"כ

כיחידאה לא הוה לר"י לפסוק הלכה כר' יוסי אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת היא ודו"ק:

דף מג בד"ה במקום שמותר לכבס כו' דהכי כתב בה"ג כשם שאסור לגלח כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה כפי מה שראה הגירסא בתלמוד שלנו ובה"ג שלפנינו וא"א לומר כן דמשמע מדברי התוס' שבאו להביא ראי' מדברי בה"ג אתירוצא דר"י הורליי"ש ואתירוצם דמצינו. למימר דהכי אליבא דר' יוסי קיימינן כו' ולפי גירס' התלמוד שלנו ליכא ראיה כלל ועוד דאי הוה ראיה מתלמוד ערוך שלפנינו לא ה"ל להביא ראיה מדברי בה"ג אלא מהתלמוד גופיה וע"כ הנראה דלכך מביאים התוס' דברי בה"ג כי לפי גירסתו בתלמוד ראיה הוא לתירוצים שכתבו אבל לפי גירסת התלמוד שלפנינו ליכא ראיה כלל ודו"ק : **בד"ה** ומה במקום שאסור ליטא כו' ועוד תימה דתספורת יהא אסור כו' עכ"ל ולא הקשו נמי דיהא מטא ומתן שרי בקודש דקודש מק"ו דל' יום דאסור בתספורת משום דאין לומר שלא יהא סברא אחת מוכרחת ומשמע להו דלאיסור מטא ומתן בקודש מוכרחת וק"ל : **ע"ב** בד"ה ולית ליה לר' יוסי להבחין לית ליה ורדופה וחברותי' דנקט לעיל משום ר"מ עכ"ל יש לתמוה לדבריהם אלו מאי קא קשיא להו לעיל דף מ"ב ע"ב בד"ה ר' יוסי אומר כו' לפר"ת דגרס ר' יוסי מתיר ליארס דליארס אפי' נשואה פריך דהא איכא למימר ה"כ הכא דרדופה וחברותי' דנקט משום רבות' דר"מ ויש לייסב דדוחק להו לומר כך לפי האמת דלרבותא דר"מ נקט הכי אלא למאי דס"ד השתא הוצרך למימר הכי וק"ל : **גמ'** אי הכי מליסא וליכנסא נמי למעבד סעוד' נשואין כו' · ירא"ה דודאי המקשה נמי ידע דאיכא לחלק בין נשואין לארוסין דהא בהדיא קתני לעיל ומארסין אבל לא כונסין ולא קא קשיא ליה ליסא נמי דאמאי אסור אלא דהכי פריך מכח דומיא דמשמע ליה דבגוונא חדא קתני ואסור ליארס וליכנסא וכיון דארוסין דקתני דוקא סעודת' הוא ה"נ נשואין דקתני דוקא סעודת' אבל ליסא גרידא פ"ד ולעיל קתני דאסור והמתרץ הסיב לו כיון דנשואין בלא סעודה איכא שמחה כמו ארוסין בסעודה שפיר קתני להו בגוונא חדא וק"ל :

דף מד תוס' בד"ה ולייבם לחדא ונחלוץ כו' ועוד דאינו חולץ לב' בתים משמע כו' עכ"ל ולכאורה קשה לדבריהם דא"כ הא דאינו מייבם לב' בתים נמי משמע דהשניה מותרת לשוק כו' ומאי קפריך ונייב' לחדא ולחלוץ לחדא ויש לייסב דגבי אינו בונה ב' בתים שפיר משמע מההוא דרשא דמותרת לשוק דכיון דאינו בונה ב' בתים א"א לחלוץ לשניה כיון דאין עולה לייבום אינו עולה לחליצה אבל לפי סגירס' דמשמע שלא נחלוץ לחדא ולייבם לחדא מדרשא אחרינא מדכתיב אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה א"כ מההוא דרש' דאינו חולץ לב' בתים לא משתמע השני' דמותר' לשוק ובספרים הישנים האי ועוד דאינו חולץ לב' בתים אינו וק"ל : **בד"ה** א"כ לשמעינן שאר חייבי כריתות אכתי ה"מ למפרך תנינא דסתם לן כו' עכ"ל י"ל"ע מפרש"י משמע דהא דקאמר לעולם לא איירי בה ואיידי דתנא מחזיר גרושתו כו' לא הדר ביה מתירו' דסתים לן תנא כשמעון התימני אלא דלא קתני כל חייבי כריתות משום איידי וא"כ אמאי הדר ביה במסקנא מהא דקאמר איירי ביה דהא ע"כ איירי ביה דאי משום דקסתם לן תנא כשמעון התימני הא סתם לן כוותיה בקדושין כמ"ש התוס' ודו"ק : **ע"ב** גמרא איכא למפרך מה לאלמנה כו' ועוד היא תועבה ואין בניה כו' יש להקשות לפי סברת המקשה ע"כ חדא מהני קושיות ליתא דאי הפירכא פירכא גמורה א"כ ל"ל קרא דהיא תועבה ואין בניהכו' וי"ל בדוחק דודאי הפירכ' פירכא גמורה היא כדמסיק והיא תועבה ידע המקשה דאיכא למדרש ביה דרשה אחרינא אלא דפריך א"כ לא הוה הפירכא פירכא גמורה מ"מ מנלן למילף האי ק"ו אליבא דשמעון התימני דהא איכא למימר דדריש היא תועבה ואין בניה תועבין והמתרץ השיב כיון דאיכא למדרש מיניה ואין צרתה תועבה מסברא לית לן למדרש היא תועבה ואין בניה תועבין :

דף מה גמרא א"ל אי נסוי כיהושע בן נון לא יהבינא ליה ברתי כו' אולי שרתו לו אע"ג דאינו ממזר מ"מ פגום הוא כדאמרינן לעיל בשמעתין לריב"ל ובתו פסול' לכהונה דבת חלל זכר פסול' לכהונה כדאמרינן בפ' י' יוחסין ולכך נקט כיהושע בן נון שלא היה לו בן והיה לו בת [וא"ג] שא"ל דאף אם חשוב במעלות כיהושע בן נון מ"מ לא אתן לו בתי משום חשש בתי שתיפסל לכהונ' :

שם ע"ב ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה' אריב"ל כו' יש מקשים דמשמע דלפכלו הוו קרו ליה הכי דומי' דההוא דהוו קרו ליה בר ארמיית' כו' וא"כ קש' ממ"כ אם היתה אשתו גויה מה יועיל אם טבל הוא לקריו דהא בן ישראל הבא מן הגויה גוי הוא ואם היתה אשתו ישראלית מה בכך אף אם לא טבל הוא לקריו דהא אית לריב"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וי"ל דריב"ל לטעמיה דאמ' לעיל פגום מיהא הוי בגוי ועבד הבא על בת ישראל אבל אם טבל לקריו אינו פגום ולא סבירא ליה ריב"ל כרבי יודא דאמר פ' י' יוחסין דבת גר זכר כבת חלל ודו"ק:

דף מו

חכמת שלמה

דף מג ע"א גמ' דוקני זו דברי כו' כ"ב פי דייקני' : **רש"י** בד"ה שתים עמאות דחוי למלאתיה כנ"ל : בד"ה היתה החיצונה אחת כו' · ג' עם החיצונות כו' כנ"ל : בד"ה והא דקתני כו' ולא בחיצונות ממש דהא כו' אחת מהן טהורה אלא לאותן הטמאות כלפי הראש דאינן כו' כנ"ל : בד"ה והנכא מניקה כו' שנולד בו ואסה כו' הד"א : בד"ה כל הנשי' יתארסו אכשואות קאי והוך מן האלמנה כו' כנ"ל והד"א :
תו' בד"ה במקום שמותר כו' דהא איירי בירושלמי בת"ק כו' כנ"ל [עיין במהרש"א]:
בא"ד בנטילת שער וכן איתא בה"ג כנ"ל ונ"ב פי' ומחלק בין אשה לאיש וק"ל : בא"ד ועוד מצינו למימר דהתם אליבא דרבי יוסי כו' כנ"ל : בא"ד בעל ה"ג ת"ר כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול לפרנים במועד כנ"ל ונ"ב ברייתא היא בפרק אלו מגלחין דף י"ח אלא שבעל ה"ג וומיק והאשה מותרת כו' ע"ש ומוסיף נמי כל ל' יום אסור בתספורת כו' עד וכבס כו' ע"ש : בא"ד מתוך ה"ג שהבאתי נ"ב פי' מדקתני בריש מתחת כל ל' יום אסור בתספורת כו' דדברי הכל הוא ואח"כ במה שאמר וכשם שאסור לגלח כו' מתחיל פלוגתייהו:בד"ה מאי היא כו' יחלוק אמתניתא דשרי לארס בע' באב כו' כנ"ל ונ"ב פי' באיסור ע' באב ולאו דוקא ביומו וק"ל : בא"ד דחק ומוקי כו' תפלוג אמתניתא דהתם כנ"ל :
בד"ה מליסא כו' בפרק בתרא דתעני' מוקי בירושלמי בכנין כו' כנ"ל ונ"ב כך נ"ל להגיה אבל לא להגיה בפ"ק דתענית ובגמ' דילן משום דהתם איירי בתענית של גשמים והכא איירי בט' באב וכן הטור מביא הירושלמי : **ע"ב נמ'** מלבנות ולגהוץ ומליארס מליסא שבת שחל ט' באב בתוכה אסור לספר ולכבס וי"א כל החודש כו' כנ"ל :
רש"י בד"ה ואי בעית אימא קתני ולא אכשואות קאי אלא אארוסות כו' כנ"ל : בד"ה אלא אמר רב אשי כו' חדשה דע' באב כו' כנ"ל :

דף מד ע"א גמ' איירי בה ודלמא לא איירי בה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ודלמא לעולם כו' בקרובת גרושתו הס"ד ואח"כ נ"ה אלא קרובת חלוצתו כו' · **תו'** בד"ה שאני בין כו' משום דאין לו בני נקט דאפשר כו' כנ"ל : **ע"ב נמ'** כיון שבעלה עשאה זונה כו' כ"ב ה"ה דהוה מצי לאוקמי בחייבי לאוין והיכא דהוי זר אלא מעיקר' אלא דמלת' דפסיקא נקט דבזור אלמנה מעיקר' דאתי' מכי תהיה לאיש זר וגו' פליגי ביה תנאי בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש אבל חייבי כריתות דעשאה זונה ליכא מאן דפליג כ"ל :
רש"י בד"ה המחזיר גרושתו כו' קודשין דקסבר ר"ע כו' כנ"ל : **תו'** בד"ה היא לפרה לכהונה כו' דאי דריש ביה ר"ע כו' כנ"ל:בד"ה הכא נמי כו' כיון דתמירי כורים אמלה מעיקר' חשיבי כו' כנ"ל:בא"ד חייבי כריתות דתמירי אלא דוקא בחייבי לאוין כנ"ל ונ"ב פי' לפירושו לא בא למעט היכא דלא תפסי קדושין דאיכא אסור' בחרות' אלא בחייבי לאוין היכא דלא תפסי בה קדושין ודו"ק: בא"ד אלא ביאה זנות כו' כ"ב ס' לענין מלקות הוא דלא מלקינן משום זונה אלא בכה"ג אבל מ"מ אפילו תפסי בה קדושין הוי' פסולה לכהן היכא דהוי זר אלמנה מעיקר' כו' כמו שכותבין התו' גופייהו אח"כ דילפי' מק"ו כו' והיא סברת הראב"ד בפרק י"ח דהלכות ביאה ע"ש : בא"ד דליכא בה לאו בתרומה דלא ילפינן מלאים זר אלא מאלמנה וגרושה א"כ משום כו' שם. זונה גרס לה כו' כנ"ל:

דף מה ע"א גמ' אמר להו רבי יוחנן כו' כ"ב כ"ל דלא אמר כך ר' יוחנן בהדיא דא"כ מה צריכים הת' לדקדק בפ' שני לעיל דף כ"ג מר' יוחנן דאמר וכולן לפסול כו' וכן משמע מפירש"י סוף פ"ק גבי ר' יוחנן וכולן לפסול וכן משמע מתו' דסוף פ"ק בד"ה קסבר כותי ועבד כו' שכותבין וסוגיא דתלמודא אזלה דאית ליה לרבי יוחנן דולד ממזר משמע דלא אמר בהדיא אלא ממה שאמר לעיל הכל מודי' כו' אבל לפי האמת לא ס"ל ע"ש בתו' ולי"ע מהפוך הדק שאמר ר' יוחנן הכריז על בניהם שהם ממזרי' משמע שאיהו גופי' פסק כך הל' למעשה ודו"ק : שם אמר ליה אי הוי כיהושע בן נון כו' כנ"ל וכן אח"כ אי מר לא יהיב' ליה כו' כנ"ל ונ"ב פי' אי הוי גדול כיהושע בן נון לא הוה חושש במה שאין אתה נותן בתך שאפי' אם אתה מר אין נותן לו יהיה הרבה והרבה אחרי' שיקפצו עליו ויתנו לו אבל האי פלוני שאינו גדול ואינו חשוב אי מר לא יתן לו שום אחר לא יהיב ליה : **רש"י** בד"ה ואע"ג דקתני בפ' ר"ג אין ביאה כו' אבל לדידיה לא ס"ל אפ'ה כו' כנ"ל :בד"ה אמרו אינסי במלכות מדי וגוזמא נ"ב פי' מלומדים הגמלים כך : **ע"ב** גמ' בר ארמאה אמר ריב"ל כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה בה כו' אינן גרי' יכילל' כו' הד"א :בד"ה מי לא עבל' כו לעבילת גירו' דדת יהודי' כו' כנ"ל :

דף מו

מהר"ם

ג"כ מעשה ידיה שלו ולכך סיימו התוס' ומיהו אמר ר"י וכו' ר"ל דלפי זה ל"ל למימר דקודם שברח לא משתעבד' ליה למעשה ידיה טפי ס"ל למימר הא קודם שברה אין לה מזונות כלל :

דף מג בתוס' ד"ה במקום שמותר לכבס וכו' עד והר"ר יעקב מאורליי' הביא מהך גירסא וכו' · ר"ל שהוא גריס הכא במקום שמותר לכבס ולספר ומפרש לה דהכא באשה איירי דשריא בסיפור ונטילת שער בימי אבלה והא דאמרינן ל' יום לגיהוץ ולתספורת היינו באנשים דוקא : **בא"ד** דהכי כתב בעל ה"ג שספרים שלפנינו מוטעים בדבור זה וכך נ"ל כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול לפרנים במועד דברי ר"י ור' יוסי מתיר כל ל' יום אסור לתספורת אחד זקנו וא' שער ראשו וכו' וכשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול לפרנים בימי אבלו ור' יוסי מתיר והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבע ·וע"ש בדברי ה"ג וברייתא היא במועד קטן דף י"ח אלא שבעל ה"ג הוסיף בה קצת דברים ע"ש : **בא"ד** ומיהו אין נראה וכו' ·ר"ל דמ"מ אין לגרוס הכא לספר ולפרש דאיירי בנשים דא"כ מה יליף ק"ו ואמר מה במקום שאסור לכבס ולספר וכו' מקום שמותר לכבס ולספר דשמא אשה דשריא הכא לספר שריא נמי התם וכן אי אליביה דר' יוסי קיימי' הכא ג"כ לא שייך ק"ו דשמא ר' יוסי דשרי לספר באבל שרי נמי בט' באב : **בא"ד** וכן משמע מתוך ה"ג שהבאתי ·ר"ל דכתב כל ל' יום אסור לתספורת וכו' ולא כתב דפליג עליה ר' יוסי עד לבסוף אחר שכתב כשם שאסור לגלח וכו' כתב פלוגתא דר"י ור' יוסי משמע מדבריו דלעיל לא פליג רבי יוסי: **ד"ה** מליסא וליכן וכו' פ"ב דתענית מוקי וכו' ·יש גורסים בפ' בתרא דירושלמי ועיין בטור א"ח בהלכות ט' באב :

דף מד ע"א בתו' ד"ה ודלמא קא סתים לן תנא כשמעון התימני תימה דהתם ואחר כך מחלוקת היא וכו' · יש לתמוה מה מקשין התוספת כל סתם ואח"כ מחלוקת תקשה למה סתם מתחלה הואיל ואחר כך שנה המחלוקת אלא ע"כ נ"ל דמתחלה עלה על דעת רבי לפסוק כסברא קמייתא ושנאה סתם ואח"כ חזר בו ושנאה במחלוקת ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה א"כ ה"נ הכא וכן יש להקשות על ההיא דיש נוחלין ואחר שהוקשה לי זה עיינתי שם בפירשב"ס ומצאתי שם שהוא ג"כ הרגיש בקושיא זו וכתב וז"ל כמאן כר' יוחנן בן ברוקה וכו' ועוד מאי אלא דאפי' א"ת שהרבה יש סתם ואח"כ מחלוקות בגמ' שמתחלה ראה את דברי התנא ההוא וסתמן ואח"כ חזר בו ופירשו ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה מאי אלא הרי שפי' שהמקשה שהקשה ועוד מאי אלא בא לתרץ קושיא זו ועיקר קושייתו היא מאי אלא אלא מדברי התוס' דהכא יש לתמוה דלמה הוצרכו לתירוץ זה שכתבו דנהי דלא חשיב סתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד ודו"ק וע"ש בתוס' דכתבו שם ענין אחר ממה שפירשו בכאן : **ד"ה** א"כ וכו' אכתי ה"מ למפרך תנינא וכו' ·ר"ל עדיין לא היה צריך להשיב א"כ ליתני שאר חייבי כריתות וכו' אלא ה"מ להשיב כמו שהשיב מתחלה הא קתני לה לקמן כמו כן ה"מ להשיב בכאן הא קתני לה בקדושין דסתם לן כותיה : שם ע"ב **בתום'** ד"ה הכא נמי כיון דבא עליה וכו' עד ולא ממעטי מכי תהיה וכו' אלא עכו"ס ועבד ולהכי אצטריך קרא דאלמנה וגרושה וכו' · ר"ל דשם פ' אלמנה פריך ואימא כבעלה לפסול לה חייבי כריתות פי' חייבי כריתות דוקא ומנ"ל לומר חייבי לאוין כגון גר עמוני ומואבי מצרי אדומי וכותי נתין וממזר ומשני כי תהיה אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה ר"ל וחייבי כריתות לאו בני הויה נינהו מכלל דלא איירי קרא בחייבי כריתות אלא בחייבי לאוין הנך דוריס אלא מעיקרא הנזכרים לעיל אי הכי נכרי ועבד לא ליפסל פי' משום דהס ג"כ לאו בני הויה נינהו ולא אתי מכי תהיה לאיש זר ומשני דאתו מכי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין וכו' והשתא מבואר שפיר דאי לאו תהיה דמשמע דהנך דאית בהו הויה לא הוי ילפינן מניה חייבי לאוין אלא הוה מוקמינן לקרא אחייבי כריתות והואיל וכן הוה ממעטינן מניה ג"כ עכו"ס ועבד לכך אצטריך אלמנה וגרושה לאיתויי מניה עכו"ס ועבד דפסלי בתרומה:

בא"ד וקאת קשה דבפ' י' יוחסין וכו' ומיהו לר' יהושע וכו' י"ל דכך נ"ל ומיהו לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות שם זונה גורס וכו' ור"ל דלר' יהושע אתי שפיר ואח"כ כתבו והוו דוחק דבכל דוכתין דמשמע דשם זונה גורס וכו' אתי כר' יהושע כנ"ל למחוק הוי"ו גבי ושם ולהוסיף ד' גבי משמע ודו"ק :

בא"ד ולעיל בסוף פ"ד אחין הביא ר"י כו' אקושיא דבריש הדבור קא מהדר : **ד"ה** עשאה זונה משמע דלר' יהושע אין קדושין תופסין וכו' ר"ל מדקאמר עשאה זונה ע"כ נ"ל אע"ג דלא הוי הולד ממזר לדידיה מ"מ ס"ל דאין קדושין תופסין מדקאמר עשאה זונה ובתפיסת קדושין דוקא תלוי שם זונות וכו' :וכן בפרק ר"ג וכו' ר"ל דבס"פ ר"ג נמי משמע דלכ"ע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות מדפריך שם בגמ' אצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות משמע דליכא מאן דפליג וכו' :

דף מה ע"ב בתום' ד"ה כיון דאמו מישראל וכו' עד דהורדוס עשה תשובה' ר"ל והוא ידע בעצמו שהוא אסור בישראלית שהיה עבד ולכך לא נשא ישראלית :

דף מו

דף מו ע"א תוס' בד"ה כי פליגי במל ולא טבל כו' וי"ל דלעולם כר' יהושע כו' ור"ע סבר מדמעטי' קרא בפסח כו' עכ"ל יש להקשות הכתי בשמעתין אמאי דחק תלמודא למימר אליבא דרבי יהושע דבאבות נמי טבילה הוה הא איכא למימר דרבי יהושע נמי כר"ע סבירא ליה ומדמעטי' קרא בפסח ש"מ דאינו גר עד שימול ויטבול וי"ל דדוחק ליה לתלמודא למימר דסבר ר' יהושע כר"ע בההיא דרשא דפרק הערל דפליגי התם רבי אליעזר ור"ע למאי דדרשינן תושב ושכיר דא"כ ה"ל למיתני התם וכן רבי יהושע אומר כדברי ר"ע וכה"ג פרכינן בפ' י' יוחסין כמ"ש התוס' לקמן דף מ"ט ע"א :

דף מח גמ' אמר רבא מ"ע דר"ש ב"א דכתיב כל עבד איש גו' הרא"ש כתב דמפרש"י בשמעתין משמע דבטבילה לשם עבדות כ"ע מודו דהיא בע"כ והאריך בזה עיין בדבריו אבל הסוגיא אינה מוכחת כן דהא מאי קרא כל עבד איש במל לשם עבדות קמיירי ולרבנן נמי ניחא דהאי האי קרא דלשם עבדות בע"כ הוא ואמאי אפקי' תלמודא האי קרא לרבנן לכדשמואל ואין לחלק בין מל לטבל דא"כ מאי מייתי טעמיה דרשב"א ממל לשם עבדות אטבילה לשם שיחרור גם דברי רש"י אינן מוכרחין כמו שהבינם הרא"ש ודו"ק :

דף מט תוס' בד"ה שמעון התימני אומר כו' וכמה אמוראי דאיירו בצרת מחזיר גרושתו כו' עכ"ל לשיטת ר"ת דלקמן בדף זה בתוס' בד"ה הכל מודים בבא כו' דכתב דמחזיר גרושתו מקרי לאו דשאר א"ש דמהא דאיירו אמוראי בצרת מחזיר גרושתו מוכח דלית הלכה אפי' כר"ע דמתני' דמצריך לאו דשאר ומיהו מהא דפסקינן דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אינו מוכח אלא דלית הלכה כר' סימאי דמחייב אפי' בלאו דלאו שאר וכן פירשו התוס' ג"כ בד"ה הכל מודים ט' וכן כתב מהרש"ל : בד"ה לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה בקונ' גרס כו' וקשה חדא שמוחק כו' ונראה לר"י כגירסת הספרים כו' עכ"ל ולפר"י א"ל דאימעט' דלא נילף מהיקש' דר' יונה כל חייבי כריתות דא"כ לא לכתוב תרוייהו אלא או לא יקח או לא יגלה דהיינו שומרת יבם ומדכתיבי תרוייהו דרשינן מלא יקח עד לא יגלה ואינו בכלל ויש לדקדק דא"כ לפי זה יש לקיים פרש"י וליישב כל הקושיות וסבר ר' יהושע כרבנן דלא יגלה היינו שומרת יבם ואי לאו לא יגלה הוה ילפינן גם שאר חייבי כריתות מלא יקח מהיקשא דר' יונה אבל השתא דכתיב לא יגלה דמיירי בשומרת יבם ומניה נמי משתמע כל חייבי כריתות ע"כ לא יקח לא אתא אלא למעט חייבי כריתות ודלא נילף מהיקשא דר' יונה וי"ל דהתוס' הקשו לפרש"י כל אלו הקושיות כפי מה שפירש דמאי לא יגלה לאורויי אליבא דר' יהושע באנוסת אביו ומיהו התוס' לא רצו לפרש כפרש"י וכמ"ש דרבי יהושע סבר כרבנן דבשומרת יבם איירי משום קושיא זו דבין לא יקח עד לא יגלה לא משמע כפרש"י אלא כפר"י ודו"ק : ע"ב בד"ה סוטה נמי דהא תפסי כו' ובפ' י' יוחסין נמי משמע דלהיות לו משמע לשון הויה דקאמר ושניהם מודים במחזיר גרושתו כו' עכ"ל נ"ע לפר"י כיון דלהיות לו לאשה משמע תפיסת קדושין ולהכי אינו ממזר בסוטה א"כ אמאי אינו מודה ר"ע גם במחזיר גרושתו דלא הוי ממזר כיון דקדושין תופסין בה ובתוספתא ס"פ האומר דהו פר"י מכח קושיא זו דעיקר קרא להיות לו במחזיר גרושתו כתיב וקיימו שם פרש"י ע"ש : בד"ה אי כרב אי כשמואל כו' ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא לאו לאשמועינן דלקי אקדושין כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה דצ"ל אורחיה דקרא ולא אשמועינן דלקי אקדושין או אתי למה דלא תפסי קדושין עכ"ל ואין זה מובן כיון דאשמועינן דלקי אקדושין מי הכריחם לומר דתהיה אורחיה דקרא ולפי מה שהגיה בסוף או אתי למה דלא קתפסי קדושין עדיין קושיית התוס' במקומה עומדת דכיון דאתא למה דלא תפסי קדושין לא נשמע

חדושי מהר"ש
פרק החולץ

דף מ"ז ע"א ומודיעין להו עון לקט כו' פרש"י ל"א הואיל והן מקפידין על הממון כ"כ כדאמר דנהרג כו' מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יחזור בו מלהתגיי' ולשון זה עיקר כו' עכ"ל ואין זה מספיק דהכתי אמאי נקט הני שהן מתנות עניי' ולא נקט גם תרומה ושאר מעשרות וי"ל לפי שעיקר מצות מתנות עניי' בזמן שישראל על אדמתן היא מצוה ליתן לגר שאין לו חלק בארץ כמפורש בקרא פרשת קדושי' ובפ' ראה אומר שבזמן הזה אל יחשוב הגר המקפיד בממון עד היום הזה דבן נח כו' כיון שאין ישראל על אדמתן בטלה מצוה זו ע"כ יזהירו לו שלא יקפיד גם הו' בממונו כי יהיה לו עון בדבר בזמן הזה אם לא יתן הוא לשאר עניי' וק"ל : ומודיעין לו מצות התורות היינו אסיר כן ע"ז בכלל ז' מצות בני נח הם וגם הגוים ממיתין עליה והפשר דא"ל לפי שבת מלכים את ותחזור לסורה: מאי לה"ל כאילו עע"ז כמ"ש בדוד כי גרשוני היו' מהסתפח בנחל' יי' : שם כך מודיעין אותן מתן שכרן כו' ר"ל דיש לצדיקים חלק בב' עולמות דהיינו עיקר שכרן בעה"ב אינו אלא לצדיקים וגם בעה"ז יש להם חלק אלא שאין יכולין לקבל לא בעה"ז ולא רוב פורענות ולא רוב טובה כפרש"י מש"כ הרשע מקבל רוב טוב בעה"ז כדי לטורדו מן העה"ב לגמרי וק"ל : ע"ב א"ל אסיר לן תחום שבת כו' נ"ש דמודיעין לו מצות קלות שבחמורות דהיינו הקלה במצות שבת דאפי' למ"ד תחומין דאורייתא מלקין עליה ואין ממיתין כדמוכח הסוגי' דספ"ק דערובין וכן איסור יחוד ואיסור עריו' היא הקלה דמלקין עליה ולא ממיתין והיינו דמודיעין להן הקלות כדי שיפרישו דאף על הקלות כגון הליכת תחום מאיסורי שבת דלא מחזי כמלאכה וכן יחוד דעריות דלא מחזי דעביד איסורא מלקי עליה: ארבע מיתות נמסרו כו' דוודאי הגוי' יש להם כמה דינו מיתות אבל א"ל דפעותים גם באילו הקלות בזכר ממיתין לצורך שעה כדאמרינן פרק האשה רבה בא' שרכב על סוס בשבת כו' ודרים מפקידין אתרי"ג מצות מדכתיב עמך עמי מספר שורש יש"י ד' פשוטה היא חמש ואות במנצפ"ך ועוד ג' אותיות הרי תרי"ג ועוד נראה ע"פ מ"ש עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאזנייכו לקבל כ"כ מצות עליכם ושאר עמים לא רצו בזאת וע"כ אמרה עמך עמי וק"ל : ובתו' בד"ה קשים גרי' כו' ועי"ל כו' לפי שמתערבין בהן כו' עכ"ל וכפי' זה משמע בפ' י' יוחסין דאסה מייתי להו הכא ועוד י"מ שם שהם קשים שהם מזכירי' עונותיהם של ישראל כו' ע"ש וק"ל :

דף מח ע"ב מאי קרא כו' אשר באת לחסות וגו' עיין פרש"י ותוספת ונראה דמלשון הכפול ישלם יי' פעלך ותהא משכרתך שלימה מעם יי' גו' דרים לה דה"ק ישלם יי' פעלך שנתגיירת ועוד תהא משכרתך שלימה על אשר באת ומיהרת לחסות גו' וק"ל : דף מ"ט ע"ב משה רבך אמר כי לא יראני האדם גו' ואתה כו' הא דלא קשיא ליה בתיר' גופה מדכתיב ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו גו' י"ל דראו אחוריו כמפור' בקרא וראית את אחורי ופני לא יראו אבל וארא את יי' יושב על כסא משמע ליה שראה הפני' : ובתו' כתבו דלא לגוייה מזיד פר"ת שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלקי ישראל עכ"ל אבל לא קשיא ליה למנשה מתורה גופה דקשיין אהדדי ובערוך בערך אספקלרי' אמר ידענא דלא מקבל ליה הוה בעי למימר והלא אוזן העומדי' עם משה נאמר בהן ויראו את אלהי ישראל גו' וכתיב כי לא יראני גו' וכתיב כי לא ראיתם כל תמונה אלא כבודו ראו גם כבודו ראיתי אני ויש כבוד למעלה מכבוד והכבוד שהוא ההוד שהוא קרוב לשכינה לא ראהו אדם כו' וכל הנביאים ראו כבודו מתוך אספקלריא שאינ' מאירה באור כחוש ונדמה כו' וזהו כאדם זקן שאורו כחושורות' הנמוך כאילו גבוה והא' כשני' כו' ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה מאחורי הוד השכינה ובקש יותר כו' עכ"ל ועוד האריך לפי הגירס' שהיה לו בשמעתין תנאי היא וע"ש : שם משה רבך אמר מי כיי' אלקינו בכל קראינו גו' משמע ליה ב' בכל היינו בכל זמן קראינו דאל"כ הל"ל לכל קראינו כמו קרוב יי' לכל קוראיו ומסיק הא ביחי' הא בצבור ובפ' מצות חליצה ופ"ק דר"ה מסיק דבצבור אפי' נחתם גזר דין מתקרע מש"כ ביחיד והא דלא מוקי כולהו ביחיד והא בלא נחתם גזר דין והא בנחתם גזר דין דלא מתקרע משום דהאי קרא בכל קראינו אליו כולה ענינא בלשון רבים איירי אבל האי קרא דרשו יי' גו' מסיי' ביה בלשון יעזוב רשע דרכו גו' והכי משמע דרשו כל א' מכם את יי' גו' ומסיק ויחיד אימת כו' אלו עשר' ימים שבין ר"ה כו' והטעם דבין ר"ה ליה"כ עדיין לא נחתם גזר דין עד יה"כ שבו התתימ' לכל גזר דין, וע"כ אפילו יחיד יכול או לבטל דינו שעדיין לא נחתם והרמז בזה כ"ה מאלו שבשני והשישי הן עיקר ימי רחמים שבהן עלה משה וירד מן ההר לקרוע גזר דינם של ישראל במעשה העגל ועד"ז י"ל קרא כי שם יי' אקרא גו' ר"ל בזמן דאף היחי' קורא יי' דהיינו בעשרה הימים או אתם הבו גודל לאלקינו שלא תקראו אותו אל שהוא שם משותף בשמכם אלא לגודלו תקראו אותו מלך כי הוא או מלך על כל הארץ לדוגמת או ובעי אפושי רחמים ולא כמבקש משותפו ועד"ז יש לכוון קרא ויגבה יי' צבאות במשפט והאל הקדוש גו' ו"ל : שם משה רבך אמר את מספר ימיך גו' תנאי היא כו' זכה משלמין כו' יש לדקדק דאמרי' פ"ק דקדושין ופ"ק דסוטה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום אלא היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהן של צדיקי' מיום ליום כו' ולולי חטא מי מריבה בא לא"י והיה חי יותר מק"ך שנה שהם שני דורות שנגזרו לו ובשלמא לחכמים ניחא דאלו לא חטא מי מריבה היה זוכה להוסיף לו אבל לרבי עקיבא דאין מוסיפין אפילו ע"י זכות מא"ל דליכא למימר דהיו מוסיפין לו שנים שנגזרו לשום אדם אחר כמ"ש התוס' מההיא דמגדלא כשיא דא"כ מאי אקשי ליה לדע"ק מוהוספתי על ימיך ט"ו גו' דהא איכא למימר נמי הכי אלא ע"כ דלית לן למימר הכי היכא דלא הוזכר כן בפירוש וצ"ל דההיא סוגיא דלא כרע"ק וכתבו התוס' זכה מוסיפין לו והא דקאמ' במ"ק חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא פשיטא דזכות גדול מועיל כו' עכ"ל ע"ש מדבריהם נראה הא דאמר לאו בזכותא תליא מלת' היינו שלא להוסיף על גזירת המזל בשביל זכות שאינו גדול כ"כ אבל לפחות מן המזל אם לא זכה הא וודאי דלא תליא במזל דמ"ה לא קשי' להו אלא מהא דמוסיפין לו דאמרי רבנן אבל מהא דלא זכה פוחתין לו דקאמר נמי רע"ק לי"ק להו וכמה קראי מוכחי' דבאין זכות מבטל גזירת המזל כדכתיב ואבדתם מהרה גו' ואין להקשות הא ביש זכות נמי הא כתיב למען יאריכון ימיך והיה חייך ואורך גו' די"ל דהיינו להאריך ימיך עד גזירת המזל ושלא לפחות מן הגזירה וע"כ לרע"ק צריך לפרש הני קראי הכי דהא אליבי' אין מוסיפין כלל אפי' ע"י הזכות ודו"ק :

מהר"ם

דף מו ע"א בתו' ד"ה א"ל ר' עקיבא וכו' תימה לר"ע מנלן דאין משלשין במכות וכו' • פי' דאם העידו ג' עדים שחייב פלוני לפלוני ג' מאות והוזמו משלשין הממון ביניהם וכל א' מהעדים משלמין שליש הממון ואין משלשין במכות שאם העידו ג' עדים שפלוני חייב מלקות אין משלשין המלקות ביניהם דיליף תמיהה דלא שייכא ליחלק :

דף מז ע"ב בתו' ד"ה וכל דבר שחוצץ וכו' תימה דלענין הכשר מקום פשיטא לי' דדייק לה מדקאמר מתחלה במקום שהנדה טובלת וכו' מקום הכשר בנדה וגבי חליצה לא קאמר הכי אלא תלה נדה עצמה בטבילות אחרות דקא' וכל דבר שחוצץ בטבילה וכו' : בא"ד ובקונטרס לא גרים בנדה וכו' • פי' דרש"י לא גרים שם במסכת נדה הא דאיתא בספרים ה"מ לטהרות משום דהא הכא קאמר וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר וכו' ובנדה :

דף מח ע"א בתו ד"ה המפקיר עבדו יצא לחירות וכו' ואמר ר"י דהכי פריך • ר"ל דזו אינו קושיא לומר ל"ל שטרא דחירות בעבד יפקירנו דאה"נ דאם רוצה להפקירו א"ל גט שחרור שהעבד יש לו ב' קניינים או גט שחרור או הפקר ואיזה שירצה יעשה והא דפריך בקדושין גבי ע"ע ל"ל שטרא וכו' אינו ר"ל ל"ל שטרא אלא יפקירנו אלא כשאינו מפקירו אלא משחררו בשטר קא פריך דל"ל שטרא לכתוב אותן הדברים בשטר יאמר לו אותן הדברים בע"פ וצ"ל דלפי מה דס"ד דתוס' דאהפקירא פריך הא ומשני דע"ע גופו קנוי ולכך אין מועיל הפקר וגבי עבד כנעני אמר שמואל הכא דהמפקיר עבדו א"ל גט שחרור וא"כ צ"ל דעבד כנעני אין גופו קנוי ובקונה העבד מן העכו"ם איירי כדלעיל דף מ"ו ודוחק קצת דע"ע יהיה גופו קנוי יותר מעבד כנעני וק"ל: ע"ב בתו' ד"ה אשר באת וכו' עד תמצא יותר ממאתים שנה • ר"ל א"כ ע"כ לא נתגיירה בימי נערותיה אלא לעת זקנותה וא"כ מה זה שאמר אשר מיהרת לבא לחסות וכו' :

דף מט ע"א בתו' ד"ה שמעון התימני וכו' אע"ג דאין למדין הלכה וכו' • לשון המהרש"י דק"ל דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא וכו' : שם ע"ב ד"ה אי כרב אי כשמואל וכו' עד ושמואל מספקא לי' אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחא דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין וזו אתי דכתב תהיה קדושין כן צ"ל דכך צריך לגרוס ור"ל מספקא אי ללאו לחודיה אתי והא דכתיב תהיה אורחא דקרא הוא דלשון המקרא כך הוא או נוכל לומר דכתב תהיה לאשמועינן דתפסי' אקדושין לקי ולא למילק מניה דלא יתפסו הקדושין ואי אתי דלא

תפסי

חכמת שלמה

דף מו ע"א רש"י בד"ה הקדש חמץ כו' הנכסים כולן או כו' הד"א:בד"ה בטפחה דמלכא שהיו לו לעבדים הס"ד:בד"ה ועל יינן כו' לך לך אמרי' לנזירא כו' כצ"ל:ד"ה מאמהות צ"ל באמהות כו' : ד"ה אמהות צ"ל מאי אפשר אמהו' אי איפשר לנזול : ע"ב גמ' אלימא מדכתיב לך אל העם וקדשתם כו' ת"ר מי שבא ואמר גר אני כו' ת"ל וכי יגור בארצכם כו' כצ"ל וכן כל בארץ על עמוד השני צ"ל בארצכם : רש"י בד"ה לפיכך כו' סגיא מטבילין כו' כצ"ל והד"א: תו' בד"ה משפט כתיב ביה ורבי יוחנן דהכא כו' ב' כ"ב כמו ועוד י"ל :

דף מז ע"א גמ' גובהה של עטרה אינו אוכל בתרומה נחרפא כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ומודיעין אותו כו' מחילה ולא ניתן כו' הד"א : תו' בד"ה וכל דבר כו' ובקונ' לא גרס ליה בנדה כו' נ"ב פי' לא גרים במסכת נדה ה"מ לטהרה כו':בד"ה קשים גרים כו' זה בזה והקשה כו' כצ"ל וג"ב נ"ל והקשה דרש"י גופיה שחר זה הלשון :

דף מח ע"א רש"י בד"ה ל"א כו' ואי אתה מל בן שהוא איש כו' כצ"ל והד"א:בד"ה עטייה בראש כלו' נאמר שם תיקון כו' כצ"ל : תו' בד"ה עבדו יצא לחירות כו' ואמר ר"י דהכי פריך כ"ב הוא שניה על התימה ודו"ק:בד"ה לא עש' רגליו כו' והתניא העברת שיער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים נ"ב ברייתא זו כת"ק דר"א בן יעקב דסבר דלא תוגלא שו' מלקות בבית השחי כו' ומכח כ"ש פריך מהאי ברייתא ובבאורי הסמ"ג בארתי יפה : בא"ד אף בשאר איברים ומשני כי קאמר רב כו' כצ"ל והשאר נמחק : ע"ב גמ' א"ל א"ה כי קאמר ר"ע כו' מנה דעי וא"ל אי הכי כו' כצ"ל: רש"י בד"ה בין השמשות כו' עבדך דלקמן כו' כצ"ל:

דף מט ע"א גמ' ליכתוב רחמנא לא יגלה לא יקח למה ליה כו' כצ"ל : רש"י בד"ה דכתיב כו' לא יגלה הס"ד ואח"כ מ"ה ורבי יהודה כרבנן : בד"ה סבר לה כרבנן כו' על האנוס' הס"ד : תו' בד"ה שמעון התימני כו' דאין למדין הלכה מפי התלמוד כו' נ"ב בפ' יש נוחלין דף קל"א ופי' רשב"ם בפי' השני אין למדין הלכה שנאמרה בתוך המשנה או בתוך הברייתא כי אם בגמ' וכן פי' הערוך כו': בא"ד דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו' נ"ב וזיתה גדול' בעיני הא מסקינן לעיל דבין בפנוי' בין בא"א הולד כשר אלמ' לאו טעמא משום דאין ממזר מחייבי לאוין הוא אלא משום דילפי' מאשת אב דלא תפסי קדושין לדידה ולאחריני תפסי כו' לאפוקי כותי ועבד כו' והה"ה לר"ע מאנוסת אביו וטעמא משום דאפקרה רחמנ' לזרעיה דאין לו חיים כמ"ש התוס' בריש כתובות ובכמה דוכתי וכן הביא הסמ"ג א"כ מנלן דלא קי"ל כר"ע ונר' דאין מביאין התו' ראיה דאין הלכה כר"ע דמתני' אלא דלא קי"ל כר"ע אליבא דרבי סימאי דסבר דמרבינן חייבי לאוין מוצא יבא אף בלא לאו דשאר אלמא דלא מקים לא לא"ה ולא לאנוסת אביו א"כ ממילא דאף מכותי ועבד הולד ממזר כיון שפי' ר"י להדיא בהיפוך הדף וכן פירשו התו' בפ' י' יוחסין אהא דקאמר סבר כר"ע דאמר כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והקשו התו' מנלן למסבר ר"ע הכי ופירשו דדוקא לפי מה דמרבינן לר"ע אף שאר לאוין בלא שאר שהולד ממזר הוא דאמרינן דסבר ר"ע כותי ועבד כו' הולד ממזר אלמא מוכח להדיא דהאי ראיה אינה אלא דלא קי"ל כר"ע דמרבי כל שאר לאוין אף בלא שאר וכגם דתלמודא לא קי"ל כהאי ר"ע ה"ה דלא קי"ל נמי כר"ע דשאר ובפרט מאחר דאית להו אינך ראיו' דאף בלאוין דשאר לא קי"ל כר"ע ובלאו הכי צ"ל דלא מייתי ראיה אלא לענין לאוין בלא שאר דהא כותי ועבד אין להם שאר ודו"ק :

בד"ה

נשמע מניה דיבמה לשוק היא מחייבי לאוין וע"כ הנראה לקיים גירסת ספרי' הישני' אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין ובסוף צריך להגיה אי לקדושין דלא תפסי נמי הוא דאתי ופירוש לדבריהם דשמואל מספקא אי לא אתא קרא אלא ללאו בעלמא לאסור ביאה ותהיה אורחיה דקרא או דמש"ה כתיב תהיה ללקות אקדושין ובשני הדרכים אלו לא אתא קרא כלל דלא תפסי קדושין או כימא דודאי אתא קרא לחד מב' דרכים הללו ומיהו אתי קרא נמי דלא תפסי קדושין וכרב וקרוב לזה כתבו התוס' בשם ר"ת בפ' האשה רבה דף צ"ב ע"ש :

סליק פרק החולץ ליבמתו

פרק רבן גמליאל

דף נ בפרש"י בד"ה אין גט כו' ב' יבמות כו' דאי קתא אהני כו' ואי קתא לא אהני למדתי כו' עכ"ל נ"ע אמאי פי' לפי מאי דס"ד למימר מעיקרא דהא אביי דמי ליה בגמ' ומפרש לה דלעולם פשיטא ליה בגט דדמי כו' : ע"ב בד"ה חלץ ועשה מאמר כו' איבם א' ואיבמה א' קמהדר ואע"ג דתניא לעיל הדר תניה הכא משום סיפא דבעי לפלוגי בין ביאה לחליצה כו' עכ"ל ואע"ג דהא דמפלגינן בין ביאה לחליצה מתפרש שפי בב' יבמות ויבם א' כפרש"י לקמן מ"מ נקט התנא במלתיה יבם א' ויבמה א' דהוא רישא מלתיה דמתניתין ועלה קתני כבר אחת יבמה אחת כו' ואחת ב' יבמות : בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל כך פרש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה וזין כו' וכן פרש"י גופיה לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא לקמן בשמעתין דמפרש תלמודא טעמא דרבנן דביאה פסולה יש אחריה כלום ופירש"י שם כולה שמעתין דהיינו לענין דצריכה נמי חליצה ומוכח מזה דלר' נחמיה דסבר דאין אחריה כלום אינה צריכה חליצה כלל ואינו דומה שיפרש כל זה לפום ריהטא אבל דברי רש"י בהיפוך הדף מפורשים ג"כ הכי כמו שפי' כאן וה"פ והא ביאה פסולה כמאמר שוייה רבנן והיינו רבנן דפליגי עליה דר' נחמיה וסברי דביאה פסולה יש אחריה כלום ולא נפקא מניה בגט וקא בעי נמי חליצה לזיקתו ומנייהו נשמע לר' נחמיה דסבר דאין אחר ביאה כלום ולא קבעי חליצה לזיקתו היינו משום דביאה פסולה קונה קנין גמור וה"ה למאמר דהא כמאמר שוייה רבנן דפליגי עליה ובהא ודאי לא פליגי וקרוב לזה פר"י בתוס' שם ודו"ק :

דף נא בד"ה ה"ג ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג כו' חולץ לראשונה וכ"ש דאי חלץ לשניה כו' אלא עלה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו כו' עכ"ל יש לדקדק למאי אצטריך להאי טעמא דהא משנה שלימה שנינו בפ' החולץ יחלוץ לפסולה משום דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לה וה"נ הכא כיון דגט דראשונה גט הוא גט שנייה אינו גט וחולץ לראשונה שהיא פסולה ואולי דרש"י סובר דגט שנייה נמי הוא גט לפסולה לכהונה דאפי' ריח גט פוסל לכהונה כדלקמן אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסול מלא יקחו כו' : ע"ב תוס' בד"ה ביאה פסולה כמאמר שוייה רבנן כו' ועוד דא"כ הל"ל נמי דאין אחר הגט כלום עכ"ל • נ"ע אמאי לא תקשי להו נמי דהול"ל דאין אחר מאמר כלום ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בא"ד אלא טעמא דרבנן דאי אמרינן דאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה כו' עכ"ל ויש לדקדק לפי זה אמאי אצטריך תלמודא לעיל למימר טעמא דרבנן משום דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה דהא בלאו הכי ניחא טעמא דרבנן משום דאי אין מאמר אחר מאמר אתיא למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה דלא גרע ביאה ממאמר כפר"י וי"ל דהוצרך לטעמא דלעיל דהא כיון דסברא דר"ג טובה דאין מאמר אחר מאמר לפי שקנה מאמר הראשון כל מה שיש לו לקנות היאך יטעה הטועה לומר כיון שאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה ומש"ה קאמר דיטעה לומר דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה והשת' שפיר אתי למימר דכיון דאין מאמר אחר מאמר ה"ל אין מאמר אחר ביאה פסולה וק"ל :

דף נב בד"ה המקדש בביאה אר"ת דאפי' ביבמה דצריך ביאה דפריצותא הוא שעושה תחלת קנינו בביאה עכ"ל פירוש לדבריהם משום דאיכא לפרש במאן דמקדש בביאה משום פריצותא לפי שצריך עידי ביאה ודבר מכוער הוא שמעמיד עדים על כך אבל יבמה דצריך ביאה מדאורייתא' דאינה נקנית אלא בביאה ע"כ לאו משום עדים תליא טעמא דפריצותא אלא ע"כ דהיינו פריצות שעושה תחלת קנינו בביאה דומיא דמקדש בלא שידוכין וכך הם דברי התוס' בפ"ק דקדושין דף י"ב בשם פר"י והכא נתחלף להם אר"ת במקום אר"י ע"ש : ע"ב גמרא אלא אמר אביי הב"ע כגון דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין ר' סבר כו' • יש להקשות להאי אוקמתא אמאי קאסר רבי דמתני' דקתני חלץ ועשה מאמר אין אחריה כלום אליבא דר"ע מיתניא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהא לדידיה א"כ כמ"ד קדושין תופסין בחייבי לאוין ניחא כיון דקידשה במאמר יבמין ויש לומר משום חלץ ובעל אין אחר חליצה כלום דמשמע אפי' בעל לשם אישות קא' הכי דלא אתיא אלא כר"ע וק"ל:

דף נג שם מ"ש חליצה פסולה פוטרת ומ"ש חליצה פסולה אינה פוטרת • הקשה הרי"ף היכי אמרו רבנן חליצה פסולה אינה פוטרת דהא בכולה פרקין חליצה פסולה פוטרות דתנן אין אחר חליצה כלום ועוד אי לא כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש וקשה לדבריו דמאי קא קשי' ליה דהא איכא אבא יוסי בן חנן לקמן דסבר דיש אחר חליצה פסולה כלום דגזר חליצה משום ביאה ואמאי לא נימא נמי דרבנן דפליגי עליה דרבי סברי כוותיה דאבא יוסי בן חנן: שם ע"ב בשלמא חלץ ועשה מאמר אצטריך סד"א כו' יש לדקדק אמאי קיימא הך אתקפתא הכא כיון דאיבם א' ואיבמה א' קאי ה"ל לאתויי הך אתקפתא ארישא דקתני נמי חלץ ועשה מאמר חלץ ונתן גט כו' ביבם א' ויבמ' א' וע"ק מאי קאמר וליטעמיך אימא סיפא בעל כו'

חדושי מהר"ש

דף נ בתוס' תדע שהרי נביא עומד וה"ז והלא אם לא התפלל חזקיהו כו' ואור"י הדורות נגזרו להוולד כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל נמי שאין הנביא מתנבא דברים שעתידין להיות אלא לפי הגזירה ולא לפי הזכות דא"כ מאי קא מקשה להו רע"ק לרבנן שהרי נביא עומד כו' דשמא לפי מה שראוי להיות לפי הזכות שיוסיפו לו ט"ו שני' שבה שיולד בן כיחזקיה וק"ל:

חכמת שלמה

בד"ה הכל כו' אישות ואליבא כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה משנת ר"א כו' נזכר במשנה או בברייתא כצ"ל והס"ד : תו' בד"ה הכל נודי' כו' לא כפי' הקו' דאפי' לרב אין הולד ממזר כו' כיון דהואי בכותי ועבד כו' כצ"ל וכ"ב ואף שכתבו התו' לעיל דיש לחלק בין שומר' יבם לכותי ועבד מ"מ כי היכי דלא מצית למילף כותי ועבד משאר חייבי לאוין משום דלא תפסי בהו קדושין לשום אד' ה"נ לא מצית למילף שומרת יבם משא' לאוין משום דלא תפסי קדושין כו' ועדיפא משאר לאוין ומה שכתבו התוס' לעיל דלא דמיין כו' היינו שאם באת למילף שומרת יבם מכותי ועבד כו' ודו"ק · [עיין במהרש"א] : בד"ה אי כרב כו' בלאו ולא תפסי כו' אורחיה דקרא ולאשמועי' דלקי אקידושין או אתי למה דלא תפסי קדושין כצ"ל והס"ד [עיין במהרש"א] :

דף נ ע"א רש"י בד"ה מצלו כו' לפחות מבניו הס"ד :

רבן גמליאל פרק חמישי

דף נ ע"א רש"י בד"ה רבן גמליאל אומר הס"ד : בד"ה סדר משנה כו' שבספרים הס"ד: בד"ה סדר יבם כו' וחליצה כו' ואח"כ כו' הד"א: בד"ה נתן גט כו' בלא יבנה הס"ד : בד"ה וחליצה כו' לא מיפטר' כמו שאח' כונס כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ועשה מאמר ונתן גט ובעל כו' ונתן גט ובעל כו' ונתן גט וחלץ כו' וכן אח"כ צ"ל ונתן גט ובעל כו' אבל גט אחד ביבמה ומאמר אחד ביבמה מהני מ"ע כו' כצ"ל : רש"י בד"ה הלך וחלץ כו' כלום היא וכן כו' הד"א : בד"ה או בעל כו' לשנייה או בעל כו' הד"א : בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' נ"ב כך פי' רש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין אחריה כלום היינו דלא מהני מאמר אחריה וכן פירש"י גופי' לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כמאמר שויה רבנן כו' ע"ש [עיין במהרש"א] : בד"ה אבל גט כו' לא ייבם ומאמר ביבמה כו' הד"א: בד"ה משום דמהני כו' קונין אותה הס"ד:בד"ה ואי ביאה כו' צריכה שני גיטי וחליצה כו' כצ"ל : תו' בד"ה עשה מאמר כו' ולעיל פי' כו' ל"ב דף ל"ב בד"ה גט למאמרו : בד"ה מדגט כו' לא מהניא ואתי למבעל אחר חליצה הד"א והס"ד ואח"כ מ"ה הדש ואתי למיבעל כו' :

דף נא ע"א רש"י בד"ה אלא פשיטא כו' היגה תחלה ומיהו כו' הד"א : בד"ה מאי טעמא כו' ה"ג הס"ד : בד"ה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר כו' הד"א :

ע"ב תו' בד"ה כולהו סבירא להו יש מאמר אין שוין וומש דלבית שמאי כו' כצ"ל : בד"ה ביאה פסולה כו' אחר ביאה פסולה דקתני אין אחריה כו' כצ"ל :

דף נב ע"א גמ' כיצד מצות התרתן עשה מאמ' כו' ובשטר כיצד כנאמרן כו' כצ"ל:יש חיישינן דלמא אתי לאחלופי בגיטא כצ"ל וכ"ב זו גרס' הרא"ש · שם לא יקחו והיינו כו' כצ"ל : רש"י בד"ה האי גט כו' אחר מאמר כצ"ל והס"ד : ד"ה ובשטר צ"ל ובשטר כיצד כו' : תו' בד"ה דמקדש בביאה' אר"ת דאפילו ביבמה כו' כ"ב פירו' דלא תימא דוקא בעל סתם וק"ל : בא"ד דפריצות' הוא שעושה כו' כצ"ל : בד"ה לכשאכנסנה כו' והרי זה גט דקאמר היינו לגרש בו כו' כצ"ל : ע"ב רש"י מ"ה מאמר עילוי זיקה כו' כצ"ל:בא"ד אסורה לו ומותרת לאחיו כו' נ"ב כך פירש רש"י לפי הבעייא דעדיין לא ידעינן הא דאמר רבה דדוקא לרה שריא ולא היא משום דאיחלפא ומ"מ אסור' לו דלא שייך לומר מאי דעבד עבד שהרי נתן גט על המאמר כדי לפוסלה מעליו ודו"ק והיכא נ"מ בזה לפי דאמרינן בפרק ד' אחין בליסנא בתרא דהותרה אף היא מ"ה הכא אסורה לו ושריא לאחיו לפירש"י נ"ל : בד"ה נתן גט כו' זיקת יבמין ג' אחין נשואין כו' כצ"ל : בד"ה האי לחודה כו' זיקה דלחודה קיימא כו' כצ"ל : תו' ד"ה מהו צ"ל ליבמתו ונהו כו' ומאי קאמר נמי או דלמא כו' כצ"ל :

דף נג ע"א גמר' פיסקא אחת יבמה אחת ואחת שתי יבמות נמחק וצ"ל הפיסק' כיצד עשה בה מאמר כו' : ע"ב רש"י בד"ה וליטעמיך כו' אחת בשלמא כו' דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה כו' כצ"ל והד"א : בד"ה אלא בעל כו' אשתו היא הס"ד :

הבא על יבמתו פרק ששי

גמ' והיא מזידה הוה הוא מזיד והיא שוגגת שניהם אנוסים אונס דמתניתין כו' כצ"ל : רש"י

מהר"ם

תפסי קדושין ר"ל הא דכתב תהיה ללמוד דלא תפסי קהושין נמי אתי אבל על כל פנים עיקר הלאו אתי שתהא שומרת יבם בלאו לכ"ע :

רבן גמליאל פרק חמישי

דף נ ע"ב בתו' ד"ה עשה מאמר בזו וכו' עד ולעיל פי' פ"ד אחין דף ל"ב ד"ה גט למאמרו כצ"ל : ד"ה צריכות ב' גיטין וכו' עד למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור וכו' פי' ביבמה אחת והרבה אחין וכ"ש ביבם א' וב' יבמות שאין חליצה פסולה של אחד פוטרת צרתה דלא גם השניה צריכה חליצה דלמיפטר צרתה חמיר טפי ועיין לקמן בתו' דף נ"א ע"ב ד"ה בן עזאי • בא"ד ובסמוך דקתני עשה מאמר ונתן גט וכו' היינו בבא דסמיך לה מאמר בזו וגט בזו צריכה גט וחליצה :

דף נא ע"א בתו' ד"ה עדיפא ממאמר וכו' עד וביאה פסולה תופסת אחר מאמר אותו צד עצמו שתפס המאמר וכו' • הוצרכו תוס' לפרש כן ולא פירשו כפשיטא שהמאמר אינו תופס בכולי ולכך אתיא הביא' ותופס' השיור משום דא"כ שהביאה תופסת שיעור יותר ממאמר א"כ יהיו הדברים סותרים זה את זה שהרי א"כ אמר דמאמר אחר הגט קני לכולי שיורי דגט וביאה אחר גט לא קני לכולי שיורי דגט א"כ ש"מ שמאמר עדיף מביאה לענין תפיסה ולכך פירשו התוס' דאין ה"נ דלענין שיעור תפיסה מאמר תופס יותר מביאה כדאמר בסוף שהרי הביאה אינה קונה לכולה שיורא דגט והא דיש ביאה אחר מאמר היינו שתופס אותו צד עצמו שכבר תפס המאמר מטעם דביאה הוי דאורייתא לא משום שהביאה תופסת שיעור יותר וק"ל : בא"ד ובקונטרס פי' דאלו ביאה אחר גט וכו' דיש ביאה אחר ביאה פסולה וכו' • בספרים שלנו לא נמצא כן בפרש"י :

ע"ב בתו' ד"ה בן עזאי אומר וכו' עד ולהכי נקטיה אמתניתין דעשה מאמר וכו' לפרושי דעלה קאי וכו' • ר"ל דלהכי לא נקטי' אסיפא דמתני' בין יבם א' ושתי יבמות ובין ב' יבמין ויבמה אחת ונקטי' ארישא דכיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו דאי נקטי' אסיפא דבין שני יבמין לא הוי ידעינן אאיזו חלוקה קאמר דלא כבן עזאי אי אמאמר בזו ומאמר בזו או מאמר בזו וגט בזו או מאמר בזו ובעל את זו דהא כמה חלוקים במתני' להכי נקטי' ארישא מאמר בזו וכו' לפרושי דעל חלוקה זו דמאמר בזו ומאמר בזו קאי הא דקאמר מתני' דלא כבן עזאי דהיינו אמאמר אחר מאמר אבל עכ"פ לא אדין דשתי יבמות ויבם א' קאי אלא אשני יבמין ויבמה אחת דקאי נמי אדין דמאמר אחר מאמר דרישא וק"ל ונר' דגירס' התו' לא היה כגירסת הספרים שלנו דכתב בהן אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות דלא כבן עזאי אלא גירסת התוס' עשה מאמר בזו ומאמר בזו וכו' דלא כבן עזאי וכו' :

דף נב בתו' ד"ה אם בעל וכו' ופריך והתניא לוקה ידע שפיר דמדרבנן לוקה וכו' • כתבו זה משום דקשה להו וכי לא ידע המקשה מתני' דקדושין דקתני היבמה נקנית בביאה וכן מתני' דהכא דקתני בבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום:ד"ה דמתפקר בשלוחיתא דבי דינא וכו' עד שמא התתיר עליו משום שביזה וכו' • ואין לדקדק ולהקשות א"כ מאי מייתי התוס' ראיה מזה דכל שליח דרבנן יש ללקות מדאשכחן דשמתיה רב יהודה להההוא צבחא שמא התם הוא משום דביזה את ר"י ולא משום דליער שלוחא דרבנן משום דהתם מפורש בהדיא בגמ' דא"ל רב יהודה לרב נחמן כשהזמינו לדין לפניו דמשום הכי שמתי' משום דליער שלוחא דרבנן ע"ש :

דף נג ע"א בתו' ד"ה רבינא אמר וכו' ועוד אדמיפלגי ביש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה וכו' • הא' ועוד הוי כמו ועוד תימה אחרת וקאי אלעיל דקאמר תימה לרבי יהודה וכו' שבתחלת הדבור :

הבא על יבמתו פרק ששי

שם ע"ב בתו' ד"ה לא חילק בין ביאה לביאה וכו' ונראה שהסופרים טעו וכו' ומיהו וכו' ר"ל שהסופרים טעו וכתבו בפרש"י אסכא ועל בבא הראשונה פירש"י

בכה

כו' דלא שייך למימר ולטעמיך אלא היכא דהוה ניחא ליה למקשה לחד תנא או אמורא ולאידך הוא ק' קאמר ולטעמיך הא אליביה נמי קשיא סיפא אבל הכא וכי משום דקא מקשה ארישא מי יימר לן דניחא ליה אסיפא ואין כן מדרך התלמוד לומר ולטעמיך ונראה לומר דהך בצלמא קאי אדלעיל דקא מוקי לר"ל בב' יבמות ויבם א' דכולהו בבי משנה דלאו צריכא היא אלא משום איידי דיבם א' ויבמה א' וקאמר דהשתא חלץ ונתן גט ביבם א' ויבמה א' ל"ל דודאי לר' יוחנן איכ' למימר דקתני ביבם א' ויבמה א' חלץ ונתן גט איידי דקתני ליה חלץ ונתן גט בב' יבמו' ויבם א' דמשני' דצריכה היא לר"י אבל לר"ל ההיא גופי' משנה דאינה צריכה דכולהו בבי משנה שאינה צריכה היא אלא דאיידי דיבם א' ויבמ' א' וקתני ולטעמיך לר' יוחנן בעל ועש' מאמר ביבם א' ויבמה א' ל"ל דבהך בבא ליכא למימר איידי דקתני לה גבי ב' יבמו' ויבם א' דהא בב' יבמו' ויב' א' או בב' יבמין ויבמ' א' הך בבא משנ' שאינ' צריכ' כדפרכינן לעיל אצטריך לאשמועי' דאין קדושין תופסין באשת איש אלא ע"כ לר"י נמי אית לן למימר דקתני בעל ועשה מאמר איידי דחלץ ועשה מאמר לר"ל נמי איכא למימר דתנא חלץ ונתן גט איידי דבעל ונתן גט ונראה עוד למסקנ' אין אנו צריכין לר"י למימר כדאמ' לעיל דאיידי התרת יבם א' ויבמה א' קתני נמי ב' יבמות ויבם א' או ב' יבמין ויבמה א' דהא כולהו בבי גופייהו אצטריך חוץ מבעל ועשה מאמר ואיכא למימר השתא דקתני ליה איידי דחלץ ועשה מאמר דמהאי טעמא גופי' קתני ליה ביבם א' ויבמה א' אלא אליביה דר"ל דכולהו בבי דב' יבמות ויבם א' משנה שאינה צריכ' היא הוצרך למימר לעיל איידי דקתני יבם א' ויבמה א' קתני ב' יבמות ויבם א' ודו"ק :

סליק פרק רבן גמליאל

פרק הבא על יבמתו

ע"ב תוס' בד"ה אין אונס לערוה כו' בסופו ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטור ממיתה כו' עכ"ל לא בהדיא קמשני התם כך אלא שהו' מפרשי תירוצא דרבא התם הכי וע"ש בתוס' :

דף נה בפרש"י בד"ה אלמא אחות אשה כו' וטעמא דשניה לאו אשתו היא מש"ה כו' עכ"ל לאו דקושיית המקשה קא מדייק הכי דהא לא אצטריך לדיוקא דסיפא קתני בהדיא בברייתא דאסור בשלישית אלא לפי סברת המקשה מפרש רש"י רישא דברייתא דקתני מותר בשלישית היינו משום דשניה לאו אשתו היא וא"כ אי הוו קידושי שניה קדושין הוה אסור בשלישית וכדקתני בסיפא דברייתא ודו"ק :

גמ' ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם יש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם כ"ע לעיל גבי אסורה בחיי בעלה מנין דקאמר הך תרתי דחיות בתרייתא דקאמר הכא מאי לא קאמר נמי הך דחיה קמייתא דקאמר הכא דלמא לאחר מיתת בעלה אסורה לעלמא ושריא ליבם בחיי בעלה שריא לעלמא וליבם ודו"ק:

ע"ב תוס' בד"ה קיחה קיחה תימה כו' וי"ל דאינו מופנה לג"ש כו' עכ"ל יש להקשות הא א"כ דקיחה דיבמה אינו מופנה מ"מ קיחה דאשה לבעלה מופנה הא דרשינן לה נמי לג"ש וא"כ ה"ל מופנה מצד א' כמו ביאה לג"ש דאינה מופנה אלא מצד א' כמ"ש התוס' לעיל וליכא למימר דקיחה דאשה לבעלה נמי אינה מופנה אלא דגמר לה מג"ש דקיחה דעריות דהוא מופנה דא"כ מאי קא קשיא להו וא"ת נילף מקיחה דחייבי לאוין דדרשינן ליה לג"ש הא איכא למימר דקיחה דחייבי לאוין נמי אינו מופנה אלא דיליף הג"ש מקיחה דעריות שהוא מופנה וי"ל דודאי קיחה דאשה לבעלה מופנה הוא אלא דקים לה לתלמודא שום פירכא על ג"ש דקיחה קיחה והיכא דהוי הג"ש מופנה מב' צדדין קאמר תלמודא דגמרינן לה ואין משיבין עליה אבל מקיחה דיבמה כיון דאינו מופנה ה"ל הג"ש אינה מופנה אלא מצד א' ומשיבין עליה וזו היא המדה : **בד"ה** לאחר מיתה כמי שארו כו' בסופו ואפילו לת"ד דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא פכ"ל ובפ"ד מיתות דקאמר ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא לא רצו התוס' לפרש דה"נ מקרא דהכא פשיט' ליה התם דלישנא דלאו כלום הוא לא משמע להו דמקרא דהכא קאמר אלא דלאו בלום הוא ולא צריך קרא אבל לישנא דאביי דאמר הכא פריצותא אסר רחמנא משמע להו שפיר דאקרא דהתם סמך לומר הכי וק"ל :

דף נו ע"ב בפרש"י בד"ה אלא כדרכה דקתני כו' וגמר ביאה ביאה מיבמה דרבינן בה ולקחה שלא כדרכה עכ"ל מהרש"ל מחק כל זה מפרש"י וטעמא דלא מצינו שום ג"ש דביאה ביאה בעריות מיבמה אבל לפי מה שנדקדק דא"כ בלאו הא דקאמר עיקר שלא כדרכה בעריות כתיב היכי קס"ד כלל למילף עריות מיבמה כיון דלית כאן שום ג"ש וע"כ הנראה לקיים כל הנוסחאות הישנות שבפרש"י וה"פ לפי מאי דס"ד השתא דבעי למילף שלא כדרכה בעריות מיבמה היינו משום דילפינן ביאה דחייבי לאוין מביאה דיבמות וכיון דשלא כדרכה הוי ביאה בחייבי לאוין מכ"ש דהוי ביאה בחייבי כריתות כדאמר לעיל ואין להקשות דא"כ מי הכריח רש"י ז"ל לפרש הא דקאמר במסקנא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין היינו חייבי לאוין דכהונה הא איכא לפרש כדבעי למימר השתא אחייבי לאוין דלאו דכהונה וילפינן ביאה ביאה מיבמה וכמו שפר"י בתוס' וי"ל דרש"י סבירא ליה דלמאי דמסיק דעיקר קרא דשלא כדרכה בעריות כתיב אין אנו צריכין למילף חייבי לאוין ביאה ביאה מיבמה אלא דשמעינן ליה שפיר ע"י עריות ושפחה דא"כ לשתוק קרא למעט שלא כדרכה בשפחה חרופה דהכי ילפינן ליה לעיל לענין הערא' והתוס' שפי' בשם ר"י למסקנא דהאי וכן קאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה לית להו הך סברא ואית להו דמיהת תרוייהו דהיינו הערא' ושלא כדרכה לא שמעינן מדאצטריך קרא למעט בשפחה חרופה דמשום חדא מלתא מהני נמי אצטריך קרא ולהכי קאמר תלמודא שפיר הכא דלענין שלא כדרכה ילפינן להו מיבמה וק"ל : **בד"ה** ה"ג אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אלמנה לכ"ג כו' עכ"ל צ"ע דמהיכא קא יליף חייבי לאוין דכהונה מיבמה וי"ל בדוחק דיליף קיחה קיחה מיבמה דאע"ג דקיחה דיבמה אינו מופנה כמו שהוכיחו התוס' לעיל מ"מ קיחה דחייבי לאוין דכהונה מופנה וה"ל מופנה מצד א' דכמו כן ילפינן ביאה ביאה מיבמה אע"ג דביאה דיבמה אינו מופנה כמ"ש התוס' לעיל ומיהו לעיל גבי הא דבעי למילף עריות מיבמה לא בעי לפרש דבעי למילף קיחה דעריות מקיחה דיבמה משום דניחא ליה למינקט ביאה לג"ש דנקטה תלמודא לעיל אבל הך ג"ש קיחה קיחה מיבמה לא הוזכרה בשום מקום וק"ל:

דף נז בד"ה כשרות איחוספא כו' ולאו קדושה לאקרויי קהל ומותרת לפצוע דכא כו' עכ"ל וכ"ל דהך אבעיא לא אזלא אלא אי סבירא ליה לראב"י כר' יוסי קהל גרים לא איקרי קהל אבל לר' יודא א"כ דלאו אמה מישראל אסורה לפצוע דכא דקהל גרים אקרי קהל וק"ל : **תו'** בד"ה דהא אמר אף גר כו' דאי לא קאי סגי ליה בטעם דקהל גרים כו' עכ"ל פי' דלר' יוסי א"כ לא סבירא ליה דגרש נשא גיורת דכשרה לכהונה מצינו למימר דהיינו משום דכתיב מזרע ישראל כדאמר בפ' י' יוחסין אבל תרומה אוכלת דלא הוה ממש כחללה אלא לר' יודא כתבו התוס' לעיל דליכא למימר הכי משום דעיקר טעמיה מק"ו וק"ל : **ע"ב** בד"ה רב אמר יש חופה כו' וחופה דלאחר קדושין נמי לא מהניא בפסולות כו' עכ"ל פי' אפי' לר"מ דפסולה וקיימא מצעת קדושין לאכילת תרומה מ"מ החופה לא מהניא כלום לענין השקאת סוטה ולענין נערה המאורסה לאפוקי מסקילה לחנק וק"ל : **באה"ד** ולא מסתבר נמי לאוקמא בארוסה שכבר אכלה בהגעת זמן כו' עכ"ל פי' ואח"כ נעשה פצוע דכא ויש להקשות וכי זו שאכלה כבר מכחו עדיפא מכבר אכלה מכח אביה דהיא בת כהן דמיפסלה בכה"ג כדמוכח בההיא דכהן שקידש קטנה ובגרה תחתיו כמ"ש התוס' לעיל וי"ל דודאי עדיפא זו דאית בה תרתי דאכלה כבר מכח אביה ואכלה כבר מכח בעלה ועי"כ דודאי עדיפא דכיון דאכלה בהגעת זמן ה"ל כמו נשואה דלא מיפסלא אם כבר אכלה לר"י ודו"ק :

דף נח

מהר"ם

שלא כדרכה ובשניה פי' שלא חילקו בין הערא' לגמר ביאה ומיהו לא היה צריך רש"י לזה דיש לפרש ההיא דבבא שניה כמו הראשונה :

דף נד ע"ב בתו' ד"ה אלא רמז ליבמה וכו' עד דכיון דשרי רחמנא וכו' · הוקשה לתוס' מאי בעי מנין ליבמה שאסורה בחיי בעלה מהיכי תיתי להתיר כי מאחר שאסרה תורה אשת אח וחייבה עליו כרת א"כ אצטרך לומר דהיינו דוקא כשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפי' בחיי בעלה שרי ומהיכי תיתי לחלק כן הואיל ואוסרתו התורה בסתמא באזהרה פ' אחרי מות ובעונש ערירי בפ' קדושים ותירצו דהוה לן לומר דכיון דשרי רחמנא אשת אח באין לו בנים אחר מיתה אין סברא לומר דבחיי בעלה אסורה משום דאם היתה אסורה בחיי בעלה א"כ נצטרך לומר דלאחר מיתה שריא מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת וזה אין סברא כל מה דלא מוכח קרא בהדיא ולכך הוה סברא יותר לומר דמאי דאסרה רחמנא אשת אח היינו דוקא בשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפי' בחיי בעלה שריא ולכך בעי רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין ויליף לה מנדה היא דבחיי בעלה אסורה אפי' באין לה בנים א"כ ע"כ מוכרחים אנו לומר דהא דשרי לאחר מיתה הוי מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת כן נ"ל כוונת התוס' בדבור זה :

דף נה ע"ב בתו' ד"ה אשה לבעלה מנין וכו' עד תירץ הר"ר שמעון וכו' · עיין באלפסי שתירץ קושיא זו בענין אחר :

דף נו ע"א בתו' ד"ה מת ונפלה לפני יבם חרש וא"ת וכו' · ויש לדקדק למה לא מקשו התוס' אבל יבמה מן הארוסין אמאי לא חיישינן למשפון שהרי לא הספיק לכונסה עד שמת ושמא אם היה בדקה היה מוציא בה משפון והוו קידושי טעות ואינה זקוקה כלל ליבם והיאך אוכלת בתרומה גבי יבם אבל זה אינו קושיא דהתם כיון דהיבם פקח הוא בודקה כשכונסה ואף בלא קדושי הראשונים נשואיו נשואין גמורים הן ולכך אוכלת אללו בתרומה אבל הכא דגם היבם חרש קשה וק"ל : **ד"ה** ממזרת ונתינה וכו' · זה הדבור שייך אמתניתין:

ע"ב בתו' ד"ה עיקר הערא' בעריות כתיב וכו' עד דע"י עריות ושפחה חרופה שמעינן ליה בחייבי לאוין · ר"ל כמו שפירשו התו' לעיל דף כ"ה ד"ה לשתוק קרא וכו' דעיקר הלמוד הוא משפחה חרופה מ"מ אי לאו דכתיב קרא בחייבי כריתות ה"א מדגלי רחמנא בשפחה חרופה מכלל דחייבי כריתות בהערא' אבל חייבי לאוין הא הוי דוקא בגמר ביאה ועיין שם · **ד"ה** ואיזו זו אשת כהן וכו' עד כי היכי דהוה אסמכתא דאמר ואיזו זו שקידושיה טעות: שם בכתובות דף כ"א קאמר לה ופירש"י כגון שקדשה על תנאי ולא נתקיים התנאי אם זנתה תחתיו מותרת לו שסנייה בעלמא היא ואינה אשתו ע"ש :

דף נז ע"ב בתו' ד"ה רב אמר וכו' עד משמע דאין הלכה כמותו · פי' מדאמר ולרב הונא דאמר חופה קונה משמע רב הונא קאמר הכי ולן לא סבירא לן וכן משמע מאי דקאמר ורב כסף בחיסות מיהא לא אשכחן בעל כרחו וכו' משמע ולן לא ס"ל :

חכמת שלמה

רש"י בד"ה בין ביאה לביאה בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה ובין הערא' לגמר ביאה כצ"ל והמ"ד וג"ב ס"א: בד"ה וכן הבא כו' הביאות הללו הס"ד : בד"ה או פסולות לכהונ' ט' משום זונה וגרוש' מיפסלה מתרומה דבי כשי אם היא בת כהן דשויה חללה ודוקא עריות או פסולות כו' כצ"ל : בד"ה אלא אפילו כו' מכוונת דתרווייהו כו' הד"א :

דף נד ע"א גמ' לשם ביאה והתניא בין ער בין ישן אימא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער הוא ישן הוא כו' כצ"ל:שם כיס ולא כיס כו' כ"ב כיס ולא כיס תיר ולא תיר הכל אחד הוא וכפל לשון לבאר הענין היטב עיין בתוספת בפ"ק דתענית : **רש"י** בד"ה ישן לא קנה כו' מן הגג ונתקע הד"א והמ"ד : **תו'** בד"ה מה לאחות כו' ואת"ה אם נילף היכא דעל ידי כו' כצ"ל וכ"ב בודאי ריב"ן לא ס"ל שנויא בתרא דלעיל דלא אמרינן שכן בידו לרבות אלא באשת אח כו' א"כ לא אתי מכה חמותה ואחות אשה ודו"ק · א"כ ס"ל לרי"בן נהי דלא חשבינן לחומרא שכן בידו לרבות אלא באשת אח ולא באיך ונ"מ ליכא פירכא באיך דסוף סוף ג"כ משכח' בהו שיש בידן לרבות ודו"ק אבל התו' לקמן בד"ה מאשת אח ילפינן כו' לא סבירא להו לחלק הכי ודו"ק : **ע"ב** רש"י בד"ה דודתו שאין איסורא כו' כצ"ל:בד"ה יש לה חיים ומשפחת אב כו' כצ"ל :

דף נה ע"א רש"י בד"ה ערירים יהיו משמע כו' כצ"ל: בד"ה שפחה חרופה כו' כ"ב פי' והיא חצי משוחררת שתופסין בה קדושין ולאו דוקא לעבד עברי ה"ה לישראל שאינו עבד אלא רש"י בא לפרש בענין שתהא מאורס' בהיתר ולא יהיה בזו איסור אלא שמונה תחת הורסה וק"ל : **תו'** בד"ה דיש לה בנים כו' דלא נילפו מהדדי כ"ב כך נ"ל לפרש הגזרה נותנת כל לאחר מיתה אסורה כו' ומשום הכי מצריכה קרא לאשת איש ואחר דמרבינן אשת איש להיתרא א"כ נימא גבי אשת אח נמי נילף מיניה לכך צריך קרא גביה לאסור ומאחר דאסריב' גבי אשת אח מכח קרא ומותרי' הסבר' א"כ נימא ה"ה גבי איסור חמות בשריפה הוי לכך צריך קרא וק"ל:בד"ה דודתו דכתב רחמנא גביה ערירים כו' כצ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה אי למאן דאמר כו' לחייבי לאוין הס"ד : **תו'** בד"ה אינו חייב כו' הוצאת זרע אלא ביאה הראויה להזריע בעינ' כמו באשת איש כו' כצ"ל :

דף נו ע"א רש"י בד"ה קנה לכל כו' ואוכלת בתרומה מיד כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה מן הכנוסין כו' וע"י ביאה כ"ב פי' ביאה גרועה כדלעיל.: **ע"ב גמ'** אמר רבה אשת כהן כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אלא כדרכה כו' ולעולם ברצון כצ"ל והמ"ד ואח"כ נמחק עד ה"ג [עיין במהרש"א] : בד"ה ר"א ור"ש כו' כדכתיב לא יחלל שני הילולין כו' כ"ב כך הוא הרגל ברש"י לפרש שני חילולי' ואינו כן אלא מלשון חילול להוד הוא דמפיק מי שהיה כשר ונתחלל כדלקמן בפ' אלמנה לכ"ג פירש"י גופי' כן דף ס"ע ועיין בהגהתי פ' ד' מיתות דף נ"א ע"ש : בד"ה מאי קדושי כו' עבירה הס"ד: בד"ה מן הנשואין כו' חללה ומה קדושי כו' אלו לא כ"ש הס"ד והד"א :

דף נז ע"א גמ' מלתא אהדריתא ופשט ליה כו' כצ"ל · ואי לר"י כ"ל קרא האמר בין כו' כצ"ל · **רש"י** בד"ה הכא אין כו' שאין לך אשה שמותרת לו כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה אביי אמר כו' לא אמרינן גבי היא מתניתא כו' כצ"ל :

דף נח

דף נח בד"ה דהכי תנאי דת"ק סבר כו' וי"ל דלגדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה ואוכלת בתרומה מחיים עכ"ל יש לדקדק דהכא אמרי' דאע"ג דאינה אוכלת משלו מחיים משום דבעמוד והולא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה מחיים בשבילו ולעיל במתני' הקשה הר"מ כהן בפשיטות לפרש"י דכיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא קאי אינה אוכלת נמי בתרומה וי"ל דלעיל אין טעם להאכילה אלא משום הגעת זמן כמשנה ראשונה וני ברא אית לן למימר כיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא כו' אינה אוכלת נמי בתרומה בשבילו אבל הכא כיון דנכנסה לחופה איכא טעמא אחרינא דאוכלת בתרומה דהא ליכא למיחש כלל לסימפון ולמזיגת הכוס כמ"ש התוס' וא"כ דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה ודו"ק : **בד"ה** דכוותה גבי שומרת יבם כו' דכר' יאשיה אתיא מתניתא דשלא שטיהי שומרת כו' עכ"ל קושטא דמלתא קמפרשי דלר' יאשיה שומרת יבם בת משתיא היא ואין אנו צריכין לפרש בשומרת יבם כפרש"י דמיירי נמי בנכנסה לחופה ולא נבעלה ועוד דנראה להם דחופה לא שייכא ביבמה כפרש"י בל"א ורש"י דמפרש בשומרת יבם נמי דמיירי בנכנסה לחופה ולא נבעלה נ"ל דסביר' ליה דסוגיא דהכא היא אליבא דר' יונתן דסבר התם דאפי' בבא עליה בבית חמיה לא שתיה הכא כיון דנכנסה לחופה שתיא דלא מקריא שומרת יבם ואע"ג דחופה לא שייכא ביבמה היינו קודם ביאה אבל הכא דכבר בא עליה בבית חמיה קניא כארוסה ושייך שפיר בה חופה וכן נ"ל ללשון שני שפרש"י דקשיא ליה נמי הא לאו בת אשקויי ומוקים לה כגון שבא עליה היינו אליבא דרבי יונתן וכגון שנכנסה נמי לחופה אח"כ ואע"ג דללשון שני פרש"י דלא שייכא חופה היינו קודם ביאה אבל לאחר ביאה שפיר שייכא חופה תדע דהא כי בעי לאוקמי ללשון שני כגון שבא עליה וכשמואל הא אכתי לאו בת אשקויי היא דשומרת יבם אקריא אליבא דשמואל דהא לא קנה אותה אלא לדברים האמורים בפרשה ולא קנה אותה ליורשה וליטמא ולהפר נדריה ולא עדיפא היא מארוסה דאף אם בא עליה כבר בבית אביה לא מקריא תחת אישך עד שנכנסה לחופה אלא ע"כ דה"נ בשומרת יבם כדמוקי לה בבא עליה וכשמואל מיירי בנכנסה לחופה אח"כ דלאחר ביאה שייכא שפיר חופה ביבמה וזהו הנראה לנו ליישב פרש"י אך קשה לן ללשון שני למסקנא דמוקי לה בעבד בה מאמר מאי פריך ה"ה היינו ארוסה דמאי שייכא שומרת יבם לארוסה דהא לאו בגוונא חדא קאיירי דארוסה מיירי בבא עליה בבית אביה ונסתרה ואח"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה ושומרת יבם לא מיירי כלל בבא עליה ולא בנכנסה לחופה אלא בנסתרה ואח"כ עבד בה מאמר וצ"ע : **ע"ב** בד"ה ע"י גלגול לא בעי לאפוקי גלגול מגלגול דאיש אחר כו' עכ"ל קאי על פרש"י שכתב דמכאן לגלגול שבועה מן התורה עכ"ל :

דף נט בד"ה אפי' מקצת בתולים לא תני למימר לר"מ בתולה שלימה משמע כו' עכ"ל וכן בהיפך אליבא דר"א ור"ש לא תני למימר דבתולה אפי' מקצת בתולים משמע בתולים עד דאיכא כל הבתולים למעט שלא כדרכה בבתוליה להכשיר בוגרת דלא משמע ליה למדרש מבי"ת אלא לענין שלא כדרכה וכן לפי תירץ השני ע"כ לר"ש נמי בתולה שלימה משמע דשמעינן ליה כר"ש התם בפ' אלמנה ניזונית דמקצת כסף אינו ככל הכסף אך לפי תירוץ הב' שכתבו לר"מ דמ"ה דבתולה שלימה משמע למעט שלא כדרכה כו' בזה לא יתורץ הקושי' בהיפך לר"א ור"ש וצ"ע ודו"ק: **בד"ה** הכא לאו שלא כדרכה כו' וכן משמע מתוך הך דשמעתין דאי יש קנס בהערא' א"כ לשנויי כגון שלא עשה הכא כשיקה כו' עכ"ל יראה לפרש דפשיטא להו לתוס' דלענין בעילה נפסלה לכהונה ודאי אין להשוות הערא' לשלא כדרכה ואפי' רב דפסלה לכהונה בעילה שלא כדרכה לא פסל בהערא' והיינו טעמ' דמהיכא דאימעט שלא כדרכה לר"א מבי"ת דבבתוליה לא משמע הלא למעט שלא כדרכה כמ"ש התוס' לעיל אבל אי הוה ס"ד להשוות נמי כפסול כהונה כדסלקא דעתין השתא להשוותן לענין קנס א"כ לא הוה משני מידי דא"כ דיש קנס בהערא' ליכא לשנויי דמיירי בנשיקה דהא לי בנשיקה ות"ל שלא כדרכה דהא שוים הם ודו"ק :

ע"ב באה"ד אבל קשה אי לא מחייב קנס בהערא' א"כ מאי פריך בפ' בן סורר כו' הא לדידיה נמי ה"ק כו' עכ"ל יש להקשות מאי לא תקשי להו הכי גם לפר"ת וריב"א דמתני' [illegible] תנא לת"ד הערא' זו הכנסת עטרה מה"ל הא לדידיה נמי ניחא דאע"ג דמשלם קנס בהערא' מ"מ כיון דבהכנסת עטרה קים ליה בדרבה מיניה וניתן להצילו בנפשו לא משלם עד גמר ביאה ממש וי"ל דלפר"ת וריב"א איכא למימר דסבירא ליה לתלמודא כיון דמחייב קנס בהערא' לית לן לחיובי' קנס אגמר ביאה ממש כיון דכבר הסיר בתולים בהכנסת עטרה וק"ל : **גמ'** מאי אריא משום בעילה תיפוק ליה דהויא ליה זונה כו' יש מקשים הא רב סתמא קאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה ודלמא אה"נ דמשום זונה דפסולה לכהונה וי"ל דמלתיה דרב אהך דמתני' דהכא נאמרה דמיירי בפסולה לכ"ג וא"כ משום בעילה קאמר דפסולה לכ"ג דאי משום זונה הויא פסולה גם לכהן הדיוט וכה"ג כתבו התוס' לקמן בדף ס' דהא רב אברייתא קאי כו' וק"ל : **תום'** בד"ה שנים ולא ד' כו' ובפרק כל האסורין מהאי דרשא דשנים ולא ד' נפקא לן דאין זנות לבהמה עכ"ל כצ"ל ופי' לדבריהם דגרסי' בפ' כל האסורין מנא הא מלתא דאמרי רבנן דאין זנות לבהמה א"ל לא נישמוע קרא וכתב אתנן זונה וכלב תניא נמי הכי אתנן כו' שנים ולא ד' וכ"כ התוס' בסוטה פ' ארוסה דה"ג בפ' כל האסורין והשתא כתבו התוס' לקושייתם דקושטא דמלתא הוא בפ' כל האסורין יליף ליה מהאי דרשא דה"ל למכתב הכי אתנן כלב וזונה והיינו למ"ד דמשמע נמי א' בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו והא דהוצרך למילף נמי התם משנים ולא ד' היינו למ"ד דלא משמע א' בפני עצמו וליכא למכתב הכי אף שהתוס' שם פירשו הסוגיא בדרך אחרת בהרבה דחוקי' ע"ש ולפי דרכם מתקו גירסת כל הספרים דלפי שיטתם גרסי' לא נישמוע תנא וליתני אתנן כו' והתוס' דבפ' הארוסה מסכימים לגירסת כל הספרים שלנו כמו שכתבו לעיל ודו"ק כי דברינו ברורים שם לפרש כוונת התוס' דשמעתין לפי סוגיא דפ' כל האסורין כגירסת כל הספרים שם :

דף ס גמרא אליו לרבות הבוגרות הא ל"ל קרא והאמר ר"מ בתולה אפי' מקצת בתולים משמע כו' וליכא למימר דטעמא דידיה נמי התם מהכא דהא דקאמר ר"מ בתולה אפי' מקצת משמע משמע ליה דמשמעות לשון בתולה הוא כך בלאו רבויא דקרא וכה"ג משנינן לקמן אליבא דר"ש דטעמא דידיה נמי התם מהכא מדאליו לרבות בוגרת שמעינן דאי לאו קרא דאליו בתולה בתולה שלימה משמע וליכא לאקשויי נמי למאי דמשני סד"א נילף בתולה בתולה כו' לפרש"י מאונס ומפתה דא"כ לפי האמת למאי אצטריך י' דבבתוליה בכ"ג למעט בוגרות לר"מ לכתוב בתולה ונילף בתולה בתולה מאונס ומפתה מה להלן נערה כו' דאיכא למימר דהשתא דכתיב אליו לרבות בוגרת בטומאה לא הוה ידעינן אי למילף בתולה בתולה מאונס ומפתה למעט בוגרת אי לילף מטומאה לרבות בוגרת ולהכי אצטריך י' דבבתוליה למעט בוגרת וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה והאמר ר' שמעון בתולה שלימה משמע תימה כו' עכ"ל ע"ש וליכא לאקשויי אמאי לא תקשי להו בפשיטות דמאי פריך והא אר"ש בתולה שלימה משמע דדלמא אליו לרבות בוגרת תפקא ליה מהך משמעות דבתולה שלימה משמע דכה"ג אמרינן לעיל אליבא דר"ש דהקרובה מרבה ארוסה שנתגרשה ותפקא ליה מכ"ש דראויה לכ"ג בעינן די"ל דודאי רבוי דקרא מני להוציא מג"ש אבל משמעות לשון בתולה אית ליה לתלמודא אין סברא דאתא [רבויא] להוציא אך הא קשיא לן דמאי קא משמע להו מהא דפריך והא אר"מ בתולה אפי' מקצת בתולים משמע דאי הוה סבר בתולה שלימה משמע לא הוה קשיא ליה מידי דדלמא בכל חד קושטא דמלתא קפריך דלר"מ דסבר לעיל דבתולה אפי' מקצת בתולים משמע לא קא קשיא ליה אלא למאי אצטריך אליו לרבות בוגרת ולר"ש דסבר דבתולה שלימה משמע לא קא קשיא ליה ל"ל אליו אלא דקשיא ליה דהיכא קא מפיק אליו לרבות בוגרות ממשמעותו דבתולה שלימה והא דמשני לעיל אליבא דר"מ דסד"א נילף בתולה בתולה מה להלן נערה אף כאן נערה קמ"ל לא קא מפיק קרא כלל ממשמעות אלא מג"ש וי"ל דהכי קא קשיא להו מדקאמר תלמודא אליבא דר"ת דסבר בתולה אפי' מקצת בתולה משמע ל"ל אליו משמע דלר' יודא דסבר נמי בהא כר"מ דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי היינו ע"כ משום דאית לן למימר דר' יודא סבר בהא כר"ש בתולה שלימה משמע והשתא פריך איפכא דמדקא פריך הכי אליבא דר"ש דסבר בתולה שלימה משמע היכא קא מפיק אליו לרבות בוגרת משמע דלר"י דסבר נמי בהא כר"ש דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי והיינו ע"כ משום

דאית

חדושי מהר"ש

דף ס ע"ב העבירום לפני לין כל שפניה כו' ע"ש יאר יי' פניו אליך שיהיו פני' מצהיבין ע"י השם שהיה כתוב עליו דהיינו קודש ליי' וההיפך היו פניה מוריקו' וכן אית' של יין בעולה ריחה נודף כו' ע"ש הכתיב שהוא מו"ה על הזנות ועביגם דבתולו' כמ"ש זנות יין ותירוש ינובב בתולות וק"ל :

חכמת שלמה

דף נח ע"א רש"י בד"ה אין תופסה כו' כביאתו כצ"ל : בד"ה ומי בדקה כו' נטמאה ושמע מינה כו' הד"א : **ע"ב גמ'** מאמר ביבמתו ויש לו אח אפי' כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה כ"א כו' שהיא באה מכח ; ומאמר קונה כצ"ל והד"א : בד"ה וא"ת כו' גמורים בחוזרת כו' הד"א : **תו'** בד"ה רב פפא כו' דלית ליה הך דרשא שקדמה שכיב' בעל כו' והך דרשא דונקה האיש מעון כצ"ל וכ"ב כ"ל : בד"ה על ידי גלגול לא בעי לאתויי גלגול מגלגול כו' כצ"ל : בא"ד דמשמע ליה מאיש אחר כו' כ"ב אף ע"פ שבכמה דוכתי איש בא למעוטי קטן אבל הכא איש אח' לא כתיב בפי' אלא דילפינן מבלעדי אישך והכל בכלל ודו"ק:

דף נט ע"א גמ' דכתיב אשה כו' מכשירין בבוגרת ולא ישא את מוכת עץ ת"ר כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה בבתולי' כו' מהאי קרא ולמדרש כו' כצ"ל : בד"ה ור"א כו' לרבות בוגרת בבתוליה כו' הד"א : **תו'** בד"ה מהו בתר כו' מ"מ הוא מדוני איסור קיחה כו' כצ"ל: בד"ה לא השתני כו' כי הוי רחמנא כו' כ"ב אוציא שם רע קאי לדונה בסקילה דוקא כשלא בגרה וק"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה אם כן כו' לכהונה גדולה הס"ד : בד"ה אתנן כלב כו' והבעלי לכלבי כ"ב וכן פירש"י בסוטה פ' ארוסה דף כ"ו וכ"ב עוד ולולי פה קדוש היה כר' לפר' עלה לבעל הכלבית כדי שתבעל לו והוא אתנן כלב ממש כאתנן זונה שוב מצאתי בפרק כל האסורים שאף רש"י פי' כן דף ל' : **תו'** בד"ה אלא לאו כו' האיך איש מתחייב קנס כו' כצ"ל :

דף ס ע"א רש"י בד"ה דרב עמרם כו' מחייבי עשה ור"א כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה שאינו משלם כו' היינו מדרבנן כו' כ"ב אבל מדאורייתא אם נשא נשוי מאחר שממנו נבעלה ודוקא לכתחלה לא ישאנה מן התורה כמו בוגרת ומוכה עץ כו' וכן פי' התוס' בריש אלו נערות וכ"ל דהשתא ס"ד דאפילו בוגרת ומוכת עץ נמי מוציא בגט מדרבנן עד המסקנא דשרי הכל אפי' מדרבנן ודו"ק : **ע"ב גמ'** מוכת עץ נמי ר' קרובים כו' בר זוגיה כו' כצ"ל · **רש"י** בד"ה מדשבקיה בר זוגיה כו' ושבקיה לרבי יוסי כו' לר' יוסי דמעוטא מלא כו' כצ"ל בד"ה חד מלא כו' את הארוסה ומלאים כו' כצ"ל · **תו'** בד"ה והאמר ר"ש כו' בתולה אפילו מקצת בתולים משמע דאי הוה כו' כצ"ל כ"ב וכ"כ לפרש אליבא דרש"י כפשוטו דבתחלה פריך שפיר והא אמר ר"מ בתולה אפילו מקצת בתולה משמע ואותו הלשון משמע שכך הוא משמעות הלשון ולא משום דהויה ילפי' בגזירה שוה א"כ למאי צריך הכא אליו לרבות בוגרת דא"ל דהוה ילפינן בגזיר' שוה מהתם דמשמע' לפי האמת בוגרת דס"ל לרש"י דלא ילפינן בתולה מבתוליה דאינה שוות לג"ש ואינה דומה לשב הכהן ובא הכהן דסוף סוף חד עניינא הוא אבל הכא ליכא דבתול' משמע מקצת בתולים וליכא דבתוליה משמע למעוטי מקצ' בתולים אבל הכא פריך כר"ש דאמר אליו לרבו' בוגרת א"כ איך אמר אי הוה כתיב בתולה לחוד הוה בתולה שלימה משמע אמאי הוי אמרינן הכי הא איכא למילף מהכא דאפילו מקצת בתולים הוה והשתא לא מהני לתירוץ דהוי ולפי' מבתולה דאונס כו' דסוף סוף

מאי

מהר"ם

דף נח ע"א ד"ה דהכי תנאי וכו' עד וי"ל דלגדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה וכו' · פי' דמחיים אינה אוכלת משלו דאין לה מזונות כיון דלא תתעכב אצלו ויגרש' אבל אם מת ולא גירשה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה בתנאי כתובה כשאר אלמנה דהכא ליכא למגזר דלמא תתעכב אצלו ואוכלת בתרומ' מחיים נ"ל הא דקאמר ואוכלת בתרומה אינו ר"ל מתרומה שלו דהא אין לה מזונות מחיי' אלא ר"ל דמותרת לאכול בתרומה בין דידיה בין דאחריני : **ד"ה** אימר דאמר ר"מ וכו' גם מכאן וכו' · כתבו כן משום דלקמן בסמיך בבעי' דכהן גדול שקידש הקטנ' ובגרה תחתיו מפר' ר"י באופן דנשמע מינה דחשיב משתמרת לביאה פסולה אפילו היכי שהקדושין היו בהתר לכך כתבו התו' האי לישנא משמע כן מדקאמר אימר דאמר ר"מ וכו' מדאורייתא וכו' דרבנן מי אמר ולא אמר אימר דאמר ר"מ היכ' דהקדושין היו בעבירה אבל היכי דלא הוו בעבירה מי אמר :

דף נט ע"א ד"ה הא לא אשתני גופה וכו' עד והא דאמרינן בפ' נער' בכתובות ודלמא כי קאמר רחמנא היכי דלא אשתני אמוציא ש"ר קאי שדינה בסקילה ואם כשזנתה היתה נערה ובהוצאת ש"ר היתה בוגרת ניתא הואיל ואשתני גופה אשתני נמי דינה ותהא בחנק דהא כיון דאם זינתה לאחר שבגרה הי' בחנק השתא נמי יהא דינה בחנק כדאמר התם ע"ש : **ד"ה** אפי' מקצת בתולים וכו' עד ומיהו קשה לר"י וכו' · כ"ל להגיה אמאי אצטריך גבי קנס למעוטי בוגרת וכן בסופו צ"ל ומיהו נערה דגבי קנס איכא למימר וכו' ואף ע"ג דיש ליישב הספרים שלפנינו זה נראה יותר :

דף ס ע"א ד"ה שאינו משלם קנס במפתה וכו' עד ועוד נראה דהא דאמר רב מוציא בגט היינו מדרבנן וכו' · צ"ל להגיה ונראה דהא דקאמר רב וכו' ודרך פסק הוא ולא בא לתרץ הקושיא שבתחלת הדבור דאי הוי תירוצא אקושיא דלעיל ור"ל הא דקאמר אם נשא נשוי ופטור מן הקנס היינו מן התורה והוא דמוציאה בגט וא"כ אית לה כתובה דהיינו מדרבנן א"כ יקשה למה לה לגמרא לשנות הא דקאמר אם נשא נשוי לומר שאין משלם קנס ליתני הא דקתני אם נשא נשוי היינו מן התורה והא דקאמר רב הונא ומוציאה בגט היינו מדרבנן אלא ע"כ צ"ל לפי' זה

דפריך

דאית ליה למימר דלר' יוסי בהא סבר כר"מ בתולה אפי' מקצת משמע כנ"ל לפרש דברי התוס' : גמ' בראויה ליבעל הכתוב מדבר עיין ברא"ם שהשיג דברי התוס' וכתב בתר הכי וא"ת כיון דאשה דהכא לאו בגדולה קמיירי אלא בראויה ליבעל כו' דשם אשה נופל על הקטנה וכיון שכן מנ"ל לרבנן ז"ל לומר כו' דלמא אשה דהכא בקטנה קמיירי כו' טף ונבעלו הרוגו טף ולא נבעלו קיימו אע"פ שראויה ליבעל וי"ל הא דשם אשה נופל על הקטנה היינו כשנכלל בה גדולה וקטנה כו' עכ"ל ועוד האריך בזה ואין צורך כי מדברי התוס' יצא לנו לתרץ זה דא"כ הוה נופל שם אשה על הקטנה מ"מ הכא דלא אצטריך מלת אשה כלל ע"כ הקרא בראויה ליבעל קמשתעי דה"ל גדולה נמי בכלל אשה ודו"ק :

דף סא ע"ב תוס' בד"ה וכה"א והנערה טובת מראה כו' והרר"ש כו' הוכיח שהיתה בת י"ד שנים כו' עכ"ל ברים פ' תולדות האריך הרא"ם גם בזה והוכיח בחשבון לפי זה שהיתה בת י"ד שנים וחצי כשנשאה יצחק וטעות הוא בידו כי הוא לא חשב אלא שנה וחצי שהיה בדרך ואינו כן אלא החשבון מכוון כדברי התו' שהיתה בת י"ד שנים וב' שנים היה בדרך דהכי איתא בספ"ק דמגילה דאשתהי באורחא ב' שנין כו' בא לו לסכות ועשה שם י"ח חודש שנ' כו' ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב זבחים כו' גם מה שהקשה מהסיה דפ' אע"פ דאיתא התם דנותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה כו' ומייתי לה התם מרבקה ואם היתה י"ד שנים וחצי א"כ היתה בוגרת כו' ואין נותנין לה רק ל' יום כו' עכ"ל לאו קושיא הוא דאיכא למימר שלא היה לה שערות אלא עד אותו זמן ואז נעשית נערה דהא דקאמרינן אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים היינו משתביא ב' שערות אחר שתהיה י"ב שנים אבל אם לא תביא ב' שערות עדיין קטנה היא עד ך' שנים כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכות אישות וכפרש"י בפ' אלו נערות ודו"ק : **בד"ה** א"ד כו' בעיל להתי ליסנא דייק מדלא קתני כו' עכ"ל נראה דלא דיוק גמור הוא דהא איכא למידק איפכא כדדקיינן לליסנא קמא מדלא קתני לא יבעל אדם מאשה ומש"ה לא חש המתרץ להשיב על האי דיוקא וק"ל : **בגמ'** וב"ש לילפי מבריאתו של עולם אין דנין אפשר משא"א כו' יש להקשות דהכא סברי ב"ש דאין דנין אפשר משא"א וב"ה סברי דדנין ובפ' החולץ גבי פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין שמעינן לר"א דדנין אפשר משא"א ור"ע סבר דאין דנין וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל בעלמא הלכה כר"ע מחבירו והכא קי"ל כב"ה וי"ל דהכא אפי' ר"ע מודה דדנין דמסתברא כיון דמצות פ"ו הוא לקיום עולם צריך נקבה וזכר כמו תחלת ברייתו :

דף סב גמרא וכתיב כי שת לי אלקים זרע גו' עיין ע"ז במהרש"א בארוך ופירושו דחוק דהא ודאי מהא דהיו לאדם וחוה ב' בנים וב' בנות ליכא למילף

מידי

חדושי מהר"ש

דף סא ע"א אע"פ שיש לאדם כמה בנים כו' שנ' לא טוב היות האדם לבדו כו' וכה"ג אמרינן לקמן מהאי קרא השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה והכוונה מהידוע הטוב נאמר בכל מעשה בראשית הוא הרצון והקיום ... וגנך המר באדם לא טוב היות אדם לבדו כי בלבדו לא יקיים בלי בת זוגו קיום המין וגוה שרוי בלא טובה וק"ל:

דף סב ע"ב פירש מן האשה מאי דרש כו' יבואר בפ' רע"ק ע"ש ומה פסח שהוא א' מתרי"ג כו' מספר פענח רזי הקש: הר"פ מאי ק"ו הוא זה אית' דיו לבא מן הדין להיות כנדון דאמרי' פ' תמיד נשחט שהעו למולין ולערלי' כשר ה"נ הרי היו שבט לוי שלא טעו בעגל ועוד הא אמרינן אפי' גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג וי"ל דשהנו למולים ולערלים דבלב ערלים נמי לשמים מש"כ כו' עכ"ל ועוד נראה הא דגוי ועוסק בתורה כו' הא תוקמינן לה בפ"ד מיתות דווק' שעוסק בז' מצות דידיה אבל בעוסק בכל התורה חייב מיתה וא"ת ולמה לא היה דן משה ק"ו הזה מיד כשא"ל הקב"ה רד כי שחת עמך גו' וי"ל כדאמרי' במדר' אפשר שלא היה משה מאמין בקב"ה שא"ל כי שחת גו' אלא הודיע לישראל שאפילו יהיה אדם שומע מפי יחידי נאמן לו לקבל עדותו ולעשות דבר ע"פ ובעל עיקרי' מאמר ד' פ' ט"ו תירץ שהדבר הנראה לעיני' מלער אדם לער גדול יותר מהידיעה שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בחוש יותר ממה שיתפעל מהמודע באמיתות כו' ע"ש גם עיין בזה בשאר מפרשי התורה וק"ל : **שם** אשר שברת יפה כחך ששברת דה"ת לנכתב ששברת א"כ אשר שברת כולה יתורא דקרא הוא נהוה סגי ליה במה שכתב על הלוחות הראשונים דוודאי הן בשבר וכמ"ש ויפסול בני לחות אבנים כראשונים ולא כתב ששבר ועיי' בע"י בשם חידושי הרשב"א בזה וה"נ :

הוסיף יום א' מדעתו כו' יבואר פ' ר' עקיבא ע"ש : א"ר הונא כו' את אחיו את הבל הבל והאותו וקין זהאותו וכתיב גו' את אחיו לא משמע לרבות תאומ' לקין דלאי ההבל וכן פרש"י בהדיה דמריבויא דאת קין דריש האומה לקין וכ"ה בב"ר הבל מאת היו את הבל דריש ב' תאומות להבל ע"ש ובפ' אד"ת היתה א"ר המה עלו למטה ב' וירדו ד' וכתב הרא"ם דלא דריש אחיים לריבויי' עכ"ל מדבריו נראה שהוא מפרש דירדו ד' אדם והוה קין והבל ונעלם ממנו דברי התוס' לשם שכתבו וירדו ארבע' אדם וחוה וקין ותאומתו אבל הבל עדיין לא נולד באותו פעם כדכתיב ותוסף ללדת את הבל וב' תאומות נולדו עמו כו' עכ"ל וכולהו אתיי' כדרשו לפי דרכן ודו"ק : **אין** בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמו' שבגוף כו' עיין בזה בחידושי אגדות בפ' כל היד : **ע"ב** והאר בא חנרון כו' וכתיב מני מכיר מהוקקי' גו' כנראה מפרש"י דעיקר הראי' מהכך קראי אבל מהאי קרא קמא גופי' לחוד דד"ה יש להביא ראייה דכתיב בסיפא דעניינא כל אלה בני מכיר גו' וכיון שקרא בני חנרון מבת מכיר בני מכיר מוכח דבני בני' כבני' וצ"ל דמני מכיר מהוקקי' כו' הוא ראיי' שני' ודו"ק : **שם** מפני שלא נהגו

מהר"ם

דפריך דמאחר דמדרבנן צריך להוציאה בגט א"כ לא ה"ל לתנא למתני אם כנסה כשוי דמאי נפקא מינה דמן התורה אם כנסה כשוי כיון דמדרבנן חייב להוציאה ומשני לומר וכו' א"כ צ"ל דהא דקתני אם כנסה וכו' לומר שאין משלם קנס לא קאי אדאורייתא ולכך צ"ל דהאי ליבנא דתוספות לא הוי תירוצא אקושיא דלעיל אלא דרך פסק הוא ומ"מ צ"ל השתא דכתבו התוס' דהא דמוציאה בגט היינו מדרבנן לא יתיישב לפי זה הא תירוצא דכתבו התוס' קודם זה דכתובות בעולה דרבנן ור"ל והא דקתני אם כנסה כשוי לומר שפטור מן הקנס הוי דאורייתא דהא השתא לפי מסקנא דתוס' כולא מלתא דרבנן איירי כמו שכתבתי אלא צ"ל דלפי זה הוי הנפקא מינה במה שאין משלם קנס לענין אם מחלה כתובתה או לענין עידית וזיבורית כתירוצים הראשונים של התו' דוק כ"ל : **ד"ה** חלל מחייבי עשה וכו' תימה וכו' לא ירדתי לסוף דעתן של התוס' דמאי מקשו הא הפשט פשוט וברור דיש חלל מחייבי עשה ר"ל אפי' מהך דלא מיתסרי בלאו בלא חילול זרע כגון אלמנה וגרושה דכתיב אלמנה וגרושה וגו' לא יקח דבלא חילול זרע קאי עלה בלאו לאפוקי בעולה דלא קאי עלה אלא בעשה בלא חילול זרע אפ"ה אמרינן דקאי עלה לאו דלא יחלל ויש ליישב בדוחק דקשה לתוס' דלא הוי לה לגמ' לומר בי"ש חלל מחייבי עשה וכו' אלא הוי לה למימר בי"ש חלל מבעולה קא מפלגי דמר סבר לא יחלל אכולהו קאי ורבנן סברי אלה הפסיק הענין ומדקרי לה גמר' חייבי עשה משמע דלכולי עלמא אפי' לרמב"י דס"ל הולד חלל אין בו כי אם עשה ואינלוקין עליה ולפיכך הקשו הא לרמב"י כיון דס"ל דלא יחלל קאי נמי אבעולה אם כן לדידיה לוקין עליה משום לא יחלל ודו"ק : **בד"ה** נילף ומוכת עץ מהתם גמר לה ר' שמעון וכו' · יש מגיהין לומר דדבור זה נמשך לדבור שלפניו והכל דבור אחד הוא אבל לא יתיישב לשון התו' לפי זה והוי כפילת דברים דהא דקאמר לעיל מזה ומשום דרבי שמעון גמר מהתם וצ"ל דדבור בפני עצמו הוא דקאי אמאי דקאמר ורבי יוסי ורבי שמעון מאי

טעמייהו

חכמת שלמה

מאי הוית לנילף מאונס דלא דמי כילף כהונה מכהונה ומשני אדרבא מהכא הוא אתי דהוה אמרי' בתולה שלימה משמע כמו שמפרש ואין להקשות לפי האמת לשתוק מאליו ומדזוליה וליכתוב בתולה שהרי הסברא כ"כ זנת דאפי' מקצת בתולי' משמע אי ליכא היכח' מקרא די"ל הוינא ילפי' מאונס דבתולה שלימה בעינן ולא בוגרת ואין להקשות למה א"ר שמעון בתולה שלימה הלא איכו מוכח אלא מהכא הכי נמי קאמר מדאצטריך קרא ליניכתב אליו ש"מ דבכל הוכחא שלימה משמע וזהו שפיר משמעות הלשון ודו"ק :

דף סא ע"א תו' בד"ה קברי כותים כו' אדם ואברהם כו' כ"ב פי' אברהם נמי יתיקרי אדם גדול בענקים מ"מ בני נח הם ו"ל : בד"ה כהן גדול כו' לה לעיל דפי' שני כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא כו' כצ"ל : **רש"י** ד"ה מבלי לב צ"ל מבלי לב כמו : מבלי לב : בד"ה והא רבנן כו' וכה"ג מי פליגי רבנן כצ"ל והס"ד :

דף סב ע"א רש"י בד"ה כי שת כו' בלא ב' זכרים כו' כ"ב י"ג א"כ מהיכא יליף דבעינן ב' זכרים וב' נקבות דלמא לא קפיד קרא אלא אזכרים ולא אנקבות כלל וי"ל דבודאי יליף השתא מבריאת עולם וכיון שמצינו לשם דהוי שני זכרים ושתי נקבות אלא דקשה ליה בשלמא שתי נקבות הוא לקיום העולם ולשבת אבל ב' זכרים למאי בעינן זכר אחד יכול ליטא את שתיהן ומש"ה הוצרך להביא קרא דהאך ב' זכרי' בעינן ודו"ק כ"ל (עיין במהרש"א) : בד"ה מ"ע כו' דב"ה או זכר כו' הד"א : בד"ה שאני הכא כו' שהזכיר שמו ושמו של אביו כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה וקבע לזה כו' זמן ג' ימים כו' כצ"ל : בד"ה אמר להם כו' ושיעוהו לטהר כ"ב צ"ל הכוונה שהתו' אומר אבל האמת היה שסייעוהו מן השמים לטהרו ולא כפי מחשבת מרים ואהרן ודו"ק : בד"ה הכל מודים כו' וזה לא מיפטר מפ"ו כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** אלא סמוך לוסתה. אע"ג דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה וכיוה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה איעקר כו' בבכורות הס"ד : בד"ה ה"ג כו' לעונתה אע"ג דאמור רבנן כו' כצ"ל : בד"ה חייב אדם כו' ישוב אליה ויפקדנה בשאר דברים כו' כצ"ל :

דף סג ע"א גמ' רות המואביה כו' כ"ב צ"ל ע"ד הכוונה אפי' אותן שהזהרתי לבא בקהל בני' אמאלא היתר ע"י עמוני ולא עמונית כו' כדי שיהיו כל המשפחות שבעולם נברכים ונדבקים בך ודו"ק : **רש"י** בד"ה חטין כוסס בתמי' וכי אדם אוכל חטין כמות שהן וילבש פשתן כמו שהוא כצ"ל והס"ד : בד"ה רוז כו' ויהוספע דהוו לדיקים גמורים כו' כצ"ל : בד"ה מגני' ליה אארעא מסכבת אותו על הארץ לשמור כל הלילה כצ"ל והס"ד ואחר

כך

מידי דלמא הכי הוו להו בנין ואין זה מבריאת עולם כדילפינן לעיל מאדם וחוה גופיהו אלא הכא מדכתיב כי שת לי גו' משמע לי' דשת אתא לתשלומין מה שנחסר משבנים שנזכרו בהאי קרא והוסף ללדת גו' שנתחייב בהן אדם הראשון ויראה עוד מפרש"י דמאת קין דריש הכא נקבה לקין אבל את אחיו ואת הבל הכי את בהבל קמשתעי ובב"ר דריש מניה שני תאומות להבל וכן כתבו התוס' בפ' א' דיני ממונות בשם ב"ר ע"ש : **ע"ב** בפרש"י בד"ה מנא הא מלתא כו' אבני בנו קאי דבן בנו פשיטא לן עכ"ל צ"ע דהא לעיל אמרינן דברא לברא וברתא לברתא מקרי בני בנים כבנים וכ"ש ברא לברתא ודוחק לומר דהאי כ"ש ברא לברתא לא קאי אלא על ברתא לברתא ולא על ברא לברא דא"כ הכי הל"ל ברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא וכ"ש ברא לברא וק"ל :

דף סד תוס' בד"ה יוציא ויתן כתובה כו' אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין כו' עכ"ל יראה לשמואל דפריך לרב עד שיכפוהו להוציא יכופוהו לזונה קאמרי' דמשום מזונות לחודיה אין כופין להוציא אבל רב הא סבירא ליה בהדיא לגירסת ר"ח דהאומר איני זן ואיני מפרנס כופין להוציא ואפשר לומר דאיני זן ואיני מפרנס לאו הוא מזונות לחודייהו דפרנסה הוא דבר אחר בלאו מזונות וק"ל :

דף סה

חדושי מהר"ש

חכמת שלמה

כך צ"ל הדבור מרמא ליה תיגר' בשבילה מתקוטט עם בני אדם והס"ד : בד"ה לא תוזן צ"ל ולא · בד"ה ואע"ג כו' ואין לך שכר בעבודת הקרקע לפי השער אפי' כו' כצ"ל : בד"ה שפין פלסטיר בלע"ז ואם בעל כו' הד"א : בד"ה טעמה כו' שקר הוא לך וכתיב כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה אפי' ספינות ו' מכל דרים כו' כצ"ל וכ"ב ואני אומר דהים נמי הוא בכלל הארץ אבל אדמה משמ' לשון אדמות ומשמע דהוא היבשה וק"ל : **ע"ב גמ'** בגוי נבל כו' זו אשה רעה כ"ב פירש שהיא מתירה את לבו מיראת שמים ויצאת ונקראת נבל שנאמר כאחת הנבלות תדברי וק"ל : שם ביום אידם כו' כ"ב פ"ל מדה כנגד מדה דמאחר שאתה משמח עמהם ביום אידם א"כ אתה אוכל עמהם אפי' אתה אוכל משלך מ"מ השב הכתוב כאלו אתה אוכל מזבחו כדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו אפי' משעת הקריאה כדאי' בע"א ישראלים בזמן הזה עע"א בטהרה הן כו' וא"כ מאחר שזבחיהם קרוי זבחי מתים ע"כ באה כמדה לשלש ענין המתים כ"ל : שם ואמר רבה בר שמואל כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה מריך יתיב וסמך אמרן כו' הד"א קוד' ד"ה שמחי' כ"ל ד"ה על המרזחאות מפני העביל' שלא היו זהירי' בה והס"ד וא"כ בד"ה מחטעי שכבי מוציאים הנקברים מקבריהם והס"ד : **ד"ה** בכם כו' יש בהם אלא חטועי שכבי כצ"ל : בד"ה גוף כו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישא מידרים יעטוף לשון כו' כצ"ל :

דף סד ע"א תו' בד"ה יוציא ויתן כו' דאין כו' כופי' בכל הנהו כו' אלא לפסולות והתניין כו' שמעינו שמוציא פימנו שכופי' כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** דקיימי בנפשאי כו' כ"ב כ"ל לפרש שהיה מסית דעתו וע"כ לא היה לו כ"כ נער עקירת נקבים ומ"ה

אהני

מהר"ם

טעמייהו דרשי הכי לאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה ומוכת עץ וכדי שלא תטעה לומר דרבי שמעון כל שלשתן יליף מהבתולה גם מוכת עץ לכך כתבו התוספות ומוכת עץ מהתם גמר לה ר"ש ר"ל מכ"ג לא מתיבת הבתולה כן נ"ל :

ע"ב ד"ה והא אמר ר"ש וכו' עד ואומ' ר"י דצריך למכתב התם בתוליה ביו"ד וכו' · דבר תימ' הוא פי' זה דא"כ ל"ל לגמ' לעיל לומר ור"א ור"ש סברי בתולה בתולה שלימה אפי' מקצת בתולים וכו' הל"ל דאצטריך היו"ד משום הב' דבבתוליה או מאי פריך הכא והאמר ר"ש בתולה בתולה שלימה משמע לפי מה שפירשו התו' הקושי' לימא דאין ה"נ דהיו"ד דבבתוליה לא אתיא להכשיר בוגרת אלא דצריך למכתב בתוליה ביו"ד משום דבעינן אחר לא היה אפשר וכו' וכ"ל דלפי האמת היו"ד אתי להכשיר בוגרת דאי משום בי"ת דבבתוליה למדרש מינה למיעוטי שלא כדרכה היה יכול לכתוב שום מיעוט אחר למעט שלא כדרכה אלא ודאי להכשיר בוגרת אתי כדאמר לעיל אלא אם תקשה לך ל"ל היו"ד כלל להכשיר בוגרת לילף מהכא מטומאה ע"ז תירצו התו' מאחר שבלאו הכי היה צריך למכתב שום מיעוט כדי למעט שלא כדרכה ומוכת עץ כתב המיעו' בלשון דבבתוליה כדי שיהא מוכרח למכתב ג"כ היו"ד כדי שאגב זה נילף מהיו"ד להכשיר בוגרת כן נ"ל ויש מקשין

מנ"ל

דף סה בד"ה שבינו לבינה היא נאמנת כו' והריב"ס פי' דהכא אניסת לג' קאי כו' וקשה לר"י דמתוך הלשון משמע דהוא. אמר מנה כו' דמתחת שהיו חד הרבה ולא הולידו כו' עכ"ל הך קושיית ר"י תפול גם לפי א"כ שכתבו התוס' לעיל דאיכא לאוקמא בדלא שהה עמה י' שנים ובא מתחת טענה כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק :

סליק פרק הבא על יבמתו

פרק אלמנה לכ"ג

דף סו תוס' בד"ה מנין לכהן כו' דה"א דאכלי מכח האשה יצאה שאוכלת ולא מכח הבעל משום קנינו כו' עכ"ל יש להקשות דסברת המקשה הפוכה מהמתרץ דהשתא לפי סברת המקשה עדיפא ליה קנינו שקנה קנין מאוכל מכח האשה עצמה דבקנינו שקנה קנין בעי למימר דאפי' אינה אוכלת יש להאכיל אע"ג דבאוכל מחמת אשה עצמה אינן אוכלין אא"כ אוכלת וסברת המתרץ במסקנא הוא בהיפך דגריעא אוכל משום קנינו שקנה קנין מאוכל מחמת ממזר עצמו דשאין אוכל מאכיל בו ובקנינו שקנה קנין אין אוכל אינו מאכל וי"ל דהא דגריעא אוכל מחמת אשה עצמה היינו משום דהיא גופה אינה אוכלת ומאכלת אא"כ אלא מכח בעל ולא דמיא לממזר שמאכיל מחמת עצמו ודו"ק : בפרש"י בד"ה והרי ממזר בת ישראל כו' וה"ה נמי אי כשר הוה כו' והא דנקט להותיבי ממזר כו' עכ"ל נרא' דה"ה דה"מ למנקט בת ישראל שניסת לממזר ולא ילדה בן דכיון דניסת לממזר נעשית חללה מן התרומה ואינה אוכלת ומאכלת אמה אלא דנקט הכי משום דמתני' היא : בד"ה גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה כו' ואי אמרי' יאכלו כו' משום קנינו שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה כו' עכ"ל יראה לדקדק מפירושו דמאשה שקנתה עבדים דקתני בברייתא לא פריך מידי מעיקרא דאיכא לפלוגי בין אשה חללה דפסולה ליכנס לכהונה לאינה חללה דכשירה ליכנס לכהונה אלא דמעבדים שקנו עבדים פריך שפיר דלא גרעה הך חללה מעבדים שפסולים נמי לכהונה דהא דעבדים אוכלין ודאי לא עדיפי מחללה כדפרכינן והרי ערל כו' ויתיישב לפירושו דלא ה"מ להקשות בסיפא כמו שהקשו התוס' דהא הסיפא נמי בחללה קמיירי וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין כו' דתרומה ושן ועין ענין א' הוא כו' עכ"ל אין להקשות דהא בנכסי מלוג תרומה ושן ועין לאו ענין א' הוא דהא אין יוצאין בשן ועין לאיש ובתרומה אוכלים די"ל דלא קאמרי תרומה ושן ועין א' הוא אלא לענין דחשיב קנין כספו והיינו כדפרש"י במתני' דאי הוה הא דקנין פירות כקנין הגוף דמי חשיב כקנין כספו לענין תרומה הוי נמי חשיב כקנין כספו לצאת בשן ועין והא דאוכלים בתרומה אינו אלא משום קנינו שקנה קנין דמרבינן ליה לעיל מיתורא דאוכלין בתרומה משא"כ בשן ועין דליכא יתורא לרבות ביה קנינו שקנה קנין שיצא בשן ועין אך קשה לי לתירוצו דהר"ש בר' חיים שכתב דדייק מאבל לא לאשה כו' אלא לאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו עכ"ל דמשמע לרב יודא דקאמר דהדין עמה יוצאין בשן ועין לאשה דברשותה קאי נכסי צאן ברזל לאחר מיתת הבעל וא"כ לקמן במתני' דתנן בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה אמאי דכיון דברשותה קאי נכסי צאן ברזל והיא אוכלת יאכלו נמי העבדים בשבילה וי"ל דודאי לאחר מיתת הבעל ברשותייהו דיתמי וברשותה הוו נכסי צאן ברזל דכיון דמחוסר גוביינא הוא הוה ברשותויהו דיתמי כדאמרינן גבי אנצלא דפרסוה יתמי אמיתנא דהקדש מפקיע שיעבודא אפי' לרב יודא כיון דמחוסר גוביינא וה"כ הכא השיחרור מפקיע שיעבודא ומיהו ברשותה נמי הוו לרב יודא כדפי' הר"ש שכיון דהדין עמה יוצאין לה בשן ועין והשתא לענין תרומה כיון דברשות תרוייהו קיימי נכסי צאן ברזל וברשות יתמי נמי הוה אית לן למימר דלא יאכלו בתרומה משום דיש גם לעובר חלק בו והעובר פוסל ודו"ק :

דף סז ע"ב בד"ה אין הוספין למיעוטא כו' ולא דמיא לחולצת תוך ג' חדשים דאפי' יבא אליהו כו' עכ"ל הכי אמרינן בפרק החולץ ותייתו ראייה מזה דהא קטנה דלאו בת איעבורי צריכה להמתין ג' חדשים : בד"ה מועטים עסקינן כו' ה"ל למימר דסבר לה רשב"י כרשב"א דקי"ל כוותיה דמזוני כו' עכ"ל והשתא דסבר דמזון האשה ממקרקעי ולא מטלטלי וסבר דעבדי כמקרקע ליכא לאקשויי הכי דניתא דסיפא סבר לה דעבדי במטלטלי וכדקי"ל כרב נחמן דא"כ אתו הכי אמוראי ר"א ור"ן בפלוגתא דתנאי דהכא וק"ל : בד"ה קנין כספו אמר רחמנא כו' אור"ת דאמכתא בעלמא היא דמדאורייתא מיכל אכלה כו' עכ"ל ובתוס' פ' אע"פ הקשו התו' לשיטתו מתוך סוגיין דקאמר בשומרת יבם בת כהן לישראל דפסל לה דכתיב ושבה אל בית גו' הל"ל דהא קנייה כדקאמר גבי אירוסין כו' ע"ש :

דף סח

חדושי מהר"ש

היה וליכא למילף מיני' והדברים ברורים לפרש"י בחומש דהא ודאי לא תקשי ליה דנילף מיצחק דהא מסקינן הכא דעקור היה ומאברהם נמי לא הוה ילפינן אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אלא דקשיא ליה יצחק גופי' דעקור היה כמו אברהם אפי' בלא יתורא דקרא ה"ל למילף מאברהם ואחר שהה עשר שנים היה לו לישא אחרת ולא להתפלל נוכח אשתו ומתרץ דשפחה לא רצה כו' ולקושיית התלמוד נמי ה"מ התלמוד לשנויי הכי דאין לנו ללמוד מיצחק משום דה"א לו לישא אחרת אלא דהאמת משני כדמסיק דאין ללמוד מיצחק ולא מאברהם משום דעקורים היו אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אבל יצחק דהיה ג"כ עקור כמו אביו ה"ל ללמוד ממנו אי לאו משום דשפחה לא רצה כו' ודו"ק : שם למה נמנו שנותיו של ישמעאל כו' יבואר פ"ק דמגילה : שם על אשתו לא נאמר אלא לנוכח כו' ופרש"י בחומש זה עומד בזוית זו כו' ע"ש ועיין על כוונת פירושו בדברי הרא"ס באורך אמנ' יש לדקדק כאן לפי מאי דס"ד מעיקרא דיצחק לא היה עקור ולנוכח אשתו פי' על אשתו אמאי לא היתה רבקה מתפללת על עצמה ואין לומר דאה"כ שגם היא היתה מתפללת על עצמה א"כ תקשי ליה לצאי דס"ד מעיקרא נמי לו להם מבעי ליה והנראה כי הוא מבואר שתפלת חבירו של אדם יותר מקובלת להיות האדם נענה בה מבתפלת עצמו כמ"ש אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורין ומזה הטעם אמרה רחל ליעקב הבה לי בנים וכן שרה אמר' לאברהם חמסי עליך על שלא היה מתפלל עליה להיות תפלת אחר יותר מקובל מתפלי' עצמה ולזה כדס"ד מעיקרא שרבקה עקרה היתה אבל יצחק לא היה עקור הוה ניחא שהוא היה מתפלל עליה מטעם שאמרנו ואמר שהוא היה מתפלל לנוכח אשתו דהיינו על אשתו ובשבילה וע"כ קאמר ויעתר לו כמו שהוא היה מתפלל עליה אבל השתא דקאמר ר' יצחק דלנוכח אשתו פירושו היינו כשוה לה כמו שהיא היתה עקרה גם הוא היה עקור ולנוכח היינו כמו כשוה לה דהיינו ששניהם היו מתפללים כפרש"י בשמעתין ולא כמו שהבין הרא"ס דלנוכח היינו לנוכח המקומי ומה שפרש"י בחומש זה נוטה בזוית כו' לא כיון על נוכח המקומי אלא שבא לומר ששניהם היו מתפללים כדרך שאמינו במתפללים לעיוד בזוית כמ"ש בר' עקיבא כשהיה עומד ומתפלל בזוית זה מנאהו בזוית אחר והטעם שלא יטרידהו למתפלל דבר מהלרדים ולהכי פריך שפיר דאם שניהם היו עקורי' וכ"א היה מתפלל על חבירו שכן מקובלת יותר להם מבעי ליה וק"ל : ומ"ש אינו דומה תפלת צדיק בן וכו' אף על גב דבפ"ק דברכות בעי למימר דיש צדיק וטוב לו כגון צדיק בן צדיק ויש צדיק ורע לו צדיק בן רשע והדחייה לה הכא דכתיב לא יומתו אבות גו' מ"מ לענין שתהא התפלה מקובלת יותר לבטל גזירת העקרו' קיימא הך סברא כדקאמר הכא אינו דומה כו' ודו"ק : שם ויעתר הר"י למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר כו' ונראה הדמיון כי כמו שהעתר מהפך התבואה להבדיל המדה הרעה שהוא המוץ שבה ממדה טובה שבה כך תפילתן של צדיקים מהפכת להבדיל מדת הדין ממדת הרחמים ונזכר זה גבי יצחק טפי מבשאר אבות לפי שהיה' מדתו מדת הדין כמ"ש פחד יצחק וישבע יעקב בפחד אביו גו' כידוע להכמים ואעפ"כ בתפלתו הפך מדת הדין למדת הרחמים לכנות בהם טבע העתרו' וכ"ה בב"ר ר"ל שהפך את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אדרא וק"ל : שם טומטמין היו שנ' הביטו אל צור גו' וכתיב הביטו אל אברהם גו' שהפסוק הבכי הוא פירושו של הראשון כפרש"י בספר ישעיה ע"ש ומסיים בהני קראי כי אחד גו' ר"ל דלפי תולדתו וטבעו היה לו עם אשתו להיות יחידי' אבל קראתיו בשינוי שם אברהם ושרה ואברכהו לשנות מזלו ואברכהו בפ"ו וק"ל : ע"ב איילונית היתה שנ' ותהי שרי עקרה גו' לשון איילונית אמרי' בכתובות דוכרינתא דלא ילדה כמו האיל שאין לו בית ולד ומיתורא דאין לה ולד דריש ליה כמו שפרש"י והאפשר שלזה כיון הכתוב באומרו ותצחק שרה בקרבה גו' לפי שראתה בקרבה סימן איילונית כדאמרינן פ' הערל סימני איילונית שאין לה דדים כו' ושאין לה שיפולי מעים ואשמעינן הפלא שנעשה בה כי טבע הנמנעת שהיה בה שאין לה בית ולד נעשה לאפשרי' להיות לה הריון וק"ל :

דף סה ע"ב איש דרכו לכבוש ואין אשה כו' בפ"ק דקדושין פרש"י איש דרכו לכבוש את הארץ במלחמה ואין כו' עכ"ל ע"ש ויהיה כינוי וכבשה שב על הארץ הסמוך לו שאיש דרכו לכבוש הארצות ולא האשה וכ"פ הרא"ס דבריו אבל לא ידעתי מי הכריח רש"י לפרש כן ולמה לא יהיה כינוי של וכבשוה שב על הנקבה כדרך שאמר והוא ימשול בך אע"ג דלא נאמר כן עד אחר חטא של הוה מ"מ לענין מצות פ"ו נאמר כן קודם זה ויש ליישב דע"כ אית לן למימר וכבשוה היינו שהם יכבשו את הארץ לפי מאי דס"ד וכבשוה תרתי משמע וכצ"ל לפי האמת לר"י ב"ב דלא דריש וכבשה כתיב אלא וכבשוה בלשון רבים דבזכרים רבים משתעי קרא שהם יכבשו את הארץ מיהו בב"ר משמע דר"יו"ב מודה לדרשה דוכבשוה למדרש שלא תהא יצאני' ע"ש וכמ"ש אבל לפי סוגיי' תלמודינו נראה כמו שביארנו · ומ"ש ולא קאמר פ"ו כתבו התוס' אע"ג דלאדם הראשון קאמר פ"ו ההוא ברכה בעלמא ולא למצוה עכ"ל וכצ"ל לר"י ב"ב נמי דעל שניהם נאמר פ"ו הא דכתיב גבי יעקב אני אל שדי פרה ורבה ההוא ודאי לברכה בעלמא נאמר כדכתיב גביה גוי וקהל גוים גו' ולפי שעם יעקב לבד נתייחד הדבור ע"כ נאמר בלשון יחיד : שם כשם שמצוה לאדם לומר דבר הנשמע כו' פרש"י דכתיב הוכח תוכיח להוכיח מי שיקבל ממנו עכ"ל ונלשון כפול דריש ליה ובעלמא דרשינן מיני' הוכיח תוכיח אפי' מאה פעמים ועוד יש לפרש הוכיח תוכיח לעמיתך כדדרשינן בעלמא עמיתך עמיתך במצות שמקבל תוכחה ובהפך שאינו מקבל תוכחה ומ"ש רבי אבא אמר חובה שנ' אל תוכח לץ פן גו' נראה דחובה דבר נוסף על המצוה דוגמא דמים האחרונים חובה ומשום סכנה דמלח סדומית וה"נ מדכתיב פן ישנאך היינו סכנה למוכיח שיבעור עליו שנאה וכן בהיפך

ויאהבך

מהר"ם

מכ"ל לנמר' לעיל דר"מ סבר בתולה אפי' מקצת בתולים כדי שנוכל למדרש בתולים עד דאיכ' כל הבתולי' למעט בוגר' נית' דר"מ נמי סבר בתול' בתול' שלימה משמע אלא דהוה ילפינן מטומאה להכשיר בוגרת לכך כתב בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט בוגרת ול"נ דאפי' ריש קושיא אין כאן דאי ס"ל דבתולה בתולה שלימה משמע לא שייך למדרש מהיו"ד עד דאיכ' כל הבתולים דלא משתמע מיתור' דיו"ד דלהוי משמע כל הבתולים מאחר דלשון בתולה עצמו מורה על בתולה שלימה לכך מוכרח לומר דר"מ ס"ל דבתולה אפי' מקצת בתולים משמע דאז משתמע שפיר מלישנא דבתולי' עד דאיכא כל הבתולים וק"ל :

דף סא ע"א ד"ה אין העכו"ם וכו' עד וכן ואת' אדם ולא אל דכתב גבי אירס כן צ"ל :

דף סב ע"א ד"ה אף היום וכו' אין זו דרשה גמורה וכו' דאל"כ לא מקרי מוסיף מדעתו :

ע"ב בגמרא בני בנים הרי הן כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וכו' עיין ביאור שיטת ההלכה זו בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ע"ז :

דף סה ע"א ד"ה תצא בלא כתובה וכו' לכאור' נרא' דוק' בששהתה עם השלישי יו"ד שנים דות' דנשאת לשלישי וכו' דבסמוך · ר"ל הא דאבעי' נשאת לשלישי ולא היו לה בנים מ"ו דלתבעוה הנך קמאי דהתם ע"כ איירי בששהתה עם השלישי יו"ד שנים דחזינן דאיהי קא גרמה ולכך בעי מהו דלתבעוה הנך קמאי אבל בלא ששהתה עמו י' שנים לא שייך למבעי מהו דליתבעו וכו' :

חכמת שלמה

אהני ליה הך רפואה הוא והסח דיעה פועל לזה בסגולה כדמוכ' בסוף המוציא יין ע"ש : שם דאתחזק תלתא זימני כו' כ"ב אבל ב' זימני אקראי בעלמ' הוא אבר"י : רש"י בד"ה דאירס' השלישי ומת הס"ד : בד"ה ה"ג כו' סתמ' היא ופשיט לך לא שיחק בך כו' כצ"ל והד"א :

דף סה ע"ב גמ' ר"א בן שמוע מותר כו' לסוף איגלאי מלת' כו' כ"ב ס"א גליא ליה : רש"י בד"ה הפילה תרי ולא אוציא הס"ד : בד"ה אינו ילדת לי הדא כיסה ומי יתן שלא שתית ותלדי כו' כצ"ל וכ"ב מדפרש"י ומי יתן כו' א"כ על להכא קאמר ודוחק לומר שנודע לו שאשתו היתה אבל זה לא נודע לו ששתתה כבר כוס של עיקרי' ושמעתי כפ' דה"ק ומי יתן שלא תועיל לך השתיי' ויהיה כאלו לא שתית וכן יש בס"א ומי יתן שלא שתית ואי' גרסי' בגמ' אזלה ובעיא לאיעתי' כמאן דעקרת' אתי הכל שפיר ודו"ק : תו' בד"ה שלקא דעתך כו' אמאי יוציא כ"ב זהו דלא כפי' רש"י שפיר אפי' אינה באה מחמת טענה נמ"מ היא יכולה לצאת כשתרצה ולצאת בלא כתובה ודו"ק :

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

דף סו ע"ב רש"י בד"ה אבל כהן כו' התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחים או הוזלו דמיה שיאכילנה כו' ברשותיה אכלי כצ"ל והס"ד : בד"ה מכרו שניהם או זה או זו כצ"ל והס"ד וכ"ב כ"ל ועוד כ"ב פירש דלא תימא מכרו שניהם יחד וכמו שיש מפרשי' דאיירי במכר האיש ואח"כ האשה ואומרת שנחת רוח עשיתי לבעלי כו' כמו שמסיק הר"ן : תו' מ"ה הדס לא יאכילנה כו' אלא לכהנים ולא לישראל וישראל שמכר פרה מכהן כו' כצ"ל והד"א : בד"ה עבדי צאן ברזל כו' ושן ועין ותרומה ענין אחד הוא כו' כצ"ל :

דף סז ע"א רש"י בד"ה אף בת כהן לכהן כו' אינו מאכיל ועבדי' אוכלים בתרומה כו' כצ"ל וכ"ב ס"א והיאך עבדי' : בד"ה כולן זכרים לא גרסי' כולן אלא ה"ג זכות כו' כצ"ל והד"א והס"ד :

דף סח

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

דף סו ע"ב בתו' ד"ה עבדי צאן ברזל וכו' עד דהא מתניתין דהשולח דייק לה אית ליה להו וכו' כ"ל דט"ס הוא וכן צ"ל ואין לומר דלית להו ההוא טעמא דלקמן וכו':

דף סז ע"ב ד"ה מועטים עסקינן וכו' עד הל"ל דסבר לה כרבי שמעון ב"א וכו' · ויש לדקדק השתא נמי לפי פי' התוספת דפירשו דסוגי' דהכא סבר דעבד כמקרקעי דמי כר"א דלא כהלכת' קשה נמי מאי פריך מסיפא ליסני דסבר לה עבדא כמטלטלי דמי כרב נחמן דקי"ל כוותיה וי"ל דא"כ

דף סח בד"ה ריצא פסולי כהונה כו' דאפילו לענין תרומ' איירי כמו לענין עבדי' כו' עכ"ל יש מגיהים כמו לענין עובר ויבם ומיהו ק"ק דלא היו צריכי' לכל זה אלא דמסיפא דקתני ספק הביא שתי שערות ספק כו' דקאי אארוסין ה"מ להקשות בפשיטות הכי דנוקמה אחזקה דהתם ודאי בפסול תרומ' קאיירי דלא שייך פסול כהונ' ודו"ק : ע"ב גמרא דרבי יוסי בר חנינא מן זר וכל זר נפקא כתב מהרש"ל הגירסא הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסינן מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן כו' וגירסא זו עדיף דלא יתכן ספיר למילף הא דריב"ח מריבוי דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש עכ"ל ולפום חורפי' לא דק היטב דהא כתב הסמ"ג שם ודרשינן בפרק הערל זר וכל זר זרות אמרתי לך ולא אינות ומה שכתב הסמ"ג שם אשת הזר הרי היא כזר שנאמר וכל זר בין הוא ובין אשתו לאו מריבוי דכל הוא אלא מדכתיב תרי וכל זר דרשינן חד לגופי' וחד לבת כהן אשת זר כדמסיק הכא ומריבוי דכל שפיר ילפינן הא דריב"ח וה"פ דכל זר בין אונן בין אינו אונן בין אונן בין אינו אונן מותר בתרומ' וכל נוסחאות הגמרות בשמעתין ובר"פ הערל אינן נוחין לדברי מהרש"ל וק"ל : תוספות בד"ה כמאן כרבי עקיבא כו' ועי"ל דרבי ישמעאל לא דריש וו"י והא דקאמר בסנהדרין כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דרבי ישמעאל ודאי לא דריש וו"י דא"כ הדרא קושייתם לדוכתא אדפריך לקמן כמאן כר"ע טפי ה"ל לאקשויי דר' ישמעאל אדר"י דהכא דריש מובת לויה וישראלית והתם לא דריש וו"י אלא דה"פ דנוכל לומר דרבי ישמעאל לא דריש וו"י כו' ומיהו מצינן למימר דהוא נמי דריש לה וכדמסיק התם ותו לא מידי ודו"ק : גמרא ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנעשה אכלה פסל לה כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דהא אי נמי אתא פסול תרומ' בלויה וישראלית מק"ו זה ואתא ריבוי ע"כ לפסול כהונ' בלויה וישראלית אכתי פסול כהונ' בכהנות מנלן דהא איכא למפרך מה לוי' וישראלית דפסלי' לה משום דלא אכלה אלא בשביל בנה אבל כהנת דבקדוש' דנפשה אכלה לא פסל לה די"ל דהשתא כיון דלא אצטריך ריבוי ליפסול תרומ' כלל אלא לפסול כהונה טפי אית לן למימר דאתא ריבוי דובת כהן לכהנת גופה לפסול כהונ' ולויה וישראלית אתי לפסול כהונ' נמי מק"ו וק"ל : בפרש"י בד"ה אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כו' אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קדושין לא פסלי וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן עכ"ל שגירת לישנא דכולי תלמודא נקט דכותי לאו בתורת נכרי מקטו לי' אלא לפסולי בעלמא כמ"ש התוספות אבל כותי דקתני לעיל בברייתא סבירא ליה לתלמודא היינו נכרי וקסבר דכותים גירי אריות הן כפרש"י לקמן בשמעתין וק"ל : בד"ה א"ה אימא כו' ומהאי קרא גופי' משתמעי חייבי כריתות לפסולא עכ"ל פירוש דלאו בני אלמנות וגרושין הוו לגבה דערוה דאין קדושין תופסין בה ולפיכך אית דמפרשי שכתב רש"י דלא פסלי חייבי כריתות צ"ל דסבירא להו כדברי התוס' דחייבי כריתות לא משתמעו מהאי קרא דבני אלמנות וגרושין הוו לאחריני ומהרש"ל כתב בזה דרך אחרת ואין צורך להאריך ויש להקשות לשיטת רש"י כיון דחייבי כריתות משתמעו שפיר מהאי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה וגומר א"כ ל"ל כי תהי' למימר דבהנך דאית בהו הוי' דהיינו חייבי לאוין קמשתעי קרא דהא ע"כ קרא דלאיש זר אתא לחייבי לאוין דחייבי כריתות נפקי מכי תהיה אלמנה וגרוש' כו' וי"ל דאי לאו כי תהי' הוה מוקמינן קרא דלאיש זר לחייבי כריתות וקרא דכי תהי' אלמנ' וגרוש' הוה דרשינן מנים לצריכותא כדדרשינן אליבא דר"ע אבל השתא דכתיב תהי' דאתא קרא דכי תהי' לאיש זר לחייבי לאוין אית לן למימר מסברא לפסול נמי בחייבי כריתות ולאוקמי קרא דכי תהי' אלמנה וגרוש' בהו ולא למימר דאתא לצריכותא בעלמא ודו"ק · אך קשה לשיטתו כיון דבכלל מי שאין לו אלמנות וגרושין הוה נמי חייבי כריתות היאך קבעי למימר לקמן ובמי שאין לו אלמנות וגרושין בה אף ע"ג דאית לה זרע נמי תיכול דבשלמא בעבד ונכרי איכא למימר טעמא כפרש"י דכבהמה בעלמא חשיב אבל בחייבי כריתות מ"ע אית בהו דתיכול אפילו ביש לה זרע טפי מיש לה זרע מישראל כשר לה וצ"ע :

דף סט בד"ה א"כ דהאי קרא לקולא כתיב כו' ואי משום לאשמועינן דמי שיש שיש לו אלמנות וגרושין אפ"ה כי אית לה זרע מניה כו' דכיון דכהנת גופה מיפסלה בזרע ישראל כו' כ"ש ישראלית כו' עכ"ל פירוש דהשתא ליח לן למימר היא הנותנת כהנת דקדיש גופה מיפסלא כו' דהא בזרע כשר מיפסלא בזרע ישראל ואית לן למימר כסברא קמייתא דכיון דהיא בקדושה דנפשה אכלה ופסל לה זרע כשר מישראל לויה וישראלית דאכלה בשביל בנה לא כ"ש ולא קאמרינן דהיא הנותנת כו' אלא היכא דמיפסלא בביאה אסורה או בזרע הבא מאסור לה וק"ל : בד"ה ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר כו' ואוקמינא כשיר' לכהונה וכ"ש לתרומה עכ"ל אין פירושו דהיא כשירה לכהונה דהא פסול' וקיימא משעת גרושין כפרש"י ותוספו' שם אלא דה"פ דולדה כשר לכהונ' כדמסיק התם דליכא למיפסל בנה מק"ו דאלמנ' לכ"ג משום דאיכא למיפרך מה לאלמנ' לכ"ג שכן היא עצמה מתחללת וכ"ש דהיא עצמה כשיר' לתרומה דהא בנה גופיה לא מתכשר אלא מתוך הך פירכא מה לאלמנ' שכן היא מתחללת בתרומה משא"כ במחזיר גרושתו דאינה מתחללת בתרומ' ולרבותא בעלמא נקט לה הכי דהא בפשיטות אית לן למימר התם דהיא כשרה לתרומ' כדמסיק התם אילימא היא כשרה לקהל פשיטא משום דזונה איפסלא מקהל אלא לכהונ' והיינו לתרומ' וק"ל : תוס' בד"ה כי תהי' כי תבעל וה"ת לדידיה נמי איכא לאוקמי באלמנה לכ"ג לר' סימאי כו' עכ"ל ל"ע דהיאך קס"ד למילף אלמנ' לכ"ג מהאי קרא דכי תהי' לאיש זר דא"כ תיקשי לי' ואימא מפעת הויה כו' או עד דאיכא הויה וביאה כדפרכינן לקמן וע"כ מלא יחלל נפקא כשיש זרע חילל ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בד"ה שניהם לא למדוה כו' ואי לאו קרא דלאיש זר ליכא למילף מק"ו וכו' עכ"ל הא ודאי דא"כ איכא למילף מק"ו מאלמנ' לכ"ג מ"מ אצטריך איש זר ללאו דאין מזהירין מן הדין אלא דבאו לומר דאפילו איסורא ליכא למילף מק"ו כדפי' התוס' לעיל פ"ק דף ט"ו וע"ש : ע"ב בפרש"י בד"ה כיון דאי פשיטא לן דעיברה כו' באונס ופיתוי האכל ליחוש כו' אלמא לחדא ביאה חיישי' עכ"ל מפירושו נרא' דאאונס ופיתוי דהוה חד ביאה פריך דניחוש לה כההוא דמפרישין אותן ג' חדשים כו' דחיישינן אפילו לספיקא כי האי דלא הוה נמי אלא חדא ביאה אבל אשוטה דקתני במתניתין לא קפריך משום דאיכא למימר דעיברה דנקט היינו משום אונס ופיתוי דלא ניחוש בהן שמא עיברה כיון דלא הוה אלא חדא ביאה אבל בשוטה דהיו הרבה ביאות ודאי חיישינן לשמא עיברה ולא תאכל אלא כשידוע שאינה מעוברת ומש"ה לא קפריך הכא מההיא דספק בן ט' כו' וספק הביא שני שערות כו' דלספק כי האי ודאי חיישינן והכא משום דלא הוה אלא חדא ביאה לא חיישינן לספיקא ומדמה לס"ז גיטך שעה א' כו' דהוה נמי ספק גרוע שימות אותה שעה שתאכל ומיהו למסקנא דמוקי בזנות לא חשש משוט' נמי ניחא כמו שפירשו התוספות גם נראה דליכא לאקשויי הכא דהיאך קבעי למימר דניחוש לספיקא נוקמ' אחזקה שלא היתה מעוברת ונוקי איתתא בחזקת כשרותה לתרומ' די"ל דלא אמרינן דנוקמא אחזקה אלא היכא דליכא למיקם אמלתא כההיא דספק בן ט' כו' דלעיל אבל הכא כיון דאיכא למיקם אמלתא אם היא מעוברת אם לאו לא מוקמינן לה אחזקה דמהאי טעמא ניחא בחולצת תוך ג' חדשים דאפילו אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לא משגחינן ביה כדאיתא בפרק החולץ :

סליק פרק אלמנה לכהן גדול

פרק הערל

דף ע תוס' בד"ה איש איש לרבות הערל מהכא אמרינן בכל דוכתא כו' ומ"מ אצטריך למכתב ערל בפסח כו' עכ"ל ומערל דכתיב בפסח גופי' אף על גב דדינו כטמא מ"מ לא משמע לי' למגמר מניה דערל כטמא בכל דוכתא אלא מריבוי דאיש איש דמשמע דאיש ערל כאיש טמא : בד"ה מה לפסח שכן חייבין כו' ואית דגרסי לי' משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף כו' עכ"ל יש לתמוה אמאי

חידושי מהר"ש

יאהבך ויגיע לו טובה ממנו וק"ל : מותר לאדם לשנות כו' שנ' אביך צוה כו' מפורש בירושלמי ובב"ר והיכן צוה לא מצינו שצוה ופרש"י בחומש דהא ודאי לא צוה שלא היה נחשד יוסף בעיניו עכ"ל ואין להקשות דא"כ למה היה נחשד בעיני אחיו די"ל דלאחר מיתת אביו נעשה חשוד ע"י שלא זימנן לסעודה או ע"י שהליך בבור והוא לש"ש נתכוין והם חשבו לו ישטמנו כמפורש בב"ר והכי מסתבר שלא חשדוהו אלא עד אחר מיתת אביהם דאל"כ אמאי לא בקשו מאביהם שיצוהו לפני מותו ולא הוצרכו או לשנות ועו' נרא' לפי תלמודינו דהמקרא מוכיח כן מדכתיב ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו גו' ויצוו אל יוסף דמשמע מפני השם השטימה א"ל כן שצוה ולא שצוה לפי האמת וק"ל : ומ"ש ר"א אומר מצוה כו' · הוסיף לומר מצוה כו' שהרי הקב"ה צוה לו לשנות ואע"ג דקושטא קאמר שעשה שם זבח כדכתיב בקרא ויאמר שלום לזבוח ליי' גו' ויקרא להם לזבח מ"מ עיקר הליכתו למשוח את דוד היה צריך לשנות ולא עשה כן אלא מפני יראת שאול : ומ"ש גדול השלום שאף הקב"ה כו' כתיב ואדוני זקן כו' · מדברי הרא"ס דלרז"ל שדרשו כן פירוש היתה לי עדנה כמשמעו כמ"ש שיש כו' וה"פ אחרי בלותי כבר היתה לי עדנה אבל אדוני זקן כו' עוד האריך ע"ש אבל קשה לפירושו יהיו דברי רש"י בחומש סותרים שהוא הביא דרש רז"ל ששינה מפני השלום והיינו שלא היתה צוחקת כלל על עצמה וא"כ היאך פי' רש"י שם על ותצחק שרה בקרבה שהיתה מסתכלת במעיה ואמרה אפשר הקרביי' כו' עכ"ל דא"כ גם על עצמה היתה צוחקת וע"כ נראה כפי' הרמב"ן שחרה ודאי בשניהם צחקה ופי' אחרי בלותי וגו' עבר במקום עתיד ומה שהביא לרז"ל לומר ששינה מפני השלום ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ולא במקום שאמר' אחרי בלותי דא"כ ה"ל למכתב בהאי לישנא ולמה זה צחק גו' אחרי בלותי והיינו דקאמר בפ' הפועלים לא מותיב הקב"ה כדמתיב איהי ר"ל בהאי לישנא דקאמר' איהי אחרי בלותי אלא ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ומשום ששינה מפני השלום : סליק פרק הבא על יבמתו

דף עא

חכמת שלמה

ר' סח ע"א גמ' לויה וישראלית פסולה ר' יוסי אומר כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ולא אכינות דרבי יוסי בר חנינא כו' כ"ב הגירס' הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסי' מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן ודברי ר"י ב"ח יליף מגופ הקרא השני וכל זר זרות אמרתי וגירסא זו עדיף דלא יתכן ספיר למילף הא דר"י ב"ח מריבוי דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש [עיין במהרש"א] : רש"י בד"ה אי הכי כו' לא פסולי וה"ה דתני נמי למימר כו' כצ"ל וכ"ב אף שמפי' רש"י דוקא הוא היינו לפי האמת שמרבינן אף חייבי לאוין דכותי ועבד אלמא לאו אהויה דוקא קפיד אבל בתחלה שבא למעט נמי כותי ועבד ה"ה דממעטינן חייבי כריתות וכימא דגזירת הכתוב הוא בהויה דוקא קפיד ודו"ק [עיין מהרש"א] : בד"ה ע"ד לית ליה כו' אלא בר קדושי דוקא כו' כ"ב בים ספרים אינו אבל לפי הלשון נראה לפרש דלא בא למעט אלא דוקא שיש בר קדושי ומ"מ ליה להו הויה כגון חייבי כריתות לאפוקי כותי ועבד אע"ג דלאו בני הויה נינהו מ"מ נמי לא הוי בר קדושי בשום דוכתא ולא קא ממעט ומ"מ תלמוד' פריך לקמן שפיר א"ה כותי ועבד תנין דלמא בא למעוטי כל דליכא בר הויה אפי' אי לית בר קדושי בשום דוכתא ודו"ק : בא"ד דהא חמירו כו' כ"ב פי' שעונש כרת חמור וק"ל : בא"ד חייבי כריתות לא פסלי כו' כ"ב פי' מדין ק"ו מה חייבי לאוין דקיל דהרי תפסי בהו קדושין חייבי כריתות דחמירי לא כ"ש ודו"ק :

ד' סט ע"א תו' בד"ה כ"ג כו' וי"ל דלגבי בן אין להאריך כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה ואינו פוסל כו' אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומת בעלה ישראל וזה קיים אינו פסלה מלשוב אל בית אביה כנעורי' ומפרש ואזל היכא משכחת לה שיהא בן ישראל עבד כצ"ל והשאר נמחק וכ"ב ס"א והר"ן : בד"ה עד מיום כו' דהרי כנר מיום כצ"ל : בד"ה בבא עליה כו' שבא עליה כצ"ל והס"ד :

הערל פרק שמיני

ד"ע ע"ב רש"י בד"ה שנקינן כו' לא אתרומה כו' כצ"ל : תו' ד"ה ה"ג עד סוף הדבור נמחק

מהר"ם

דא"כ הוי אתו ר"א ורב נחמן דאמוראי נינהו ופליגי בעבדים אי כמקרקעי דמי אי כמטלטלי דמי כתנאי אבל הא דמזון האשה והבנות אי גובין ומטלטלין או דוקא מקרקעי הוה פלוגתא דתנאי וק"ל :

דף סט ד"ה כי תהיה כי תבעל וכו' באלמנ' לכ"ג ובבעול' לכ"ג · פי' דהנך תפסי בהו קדושין ואתא קרא דכי תהיה למילף דאפ"ה פסלי בבעילתן לכהונ' וכי תהיה הוי ספי' לשון הויה וקדושין אבל למעוטי מהאי קרא כל חייבי לאוין דלא תפסי קדושין לר"ע דלא ליפסלו ליכא למימר לר"ע דהשתא ממזר הוי פוסל בביאתו מבעיא וזה הטעם נמי שייך בעובדי כוכבים ומזלות ועבד לר"ע כמו שהקשו התוס' סוף דבור זה ואין כוונת התוס' עתה להקשות דאפי' לר"ע וכי תהיה הוה אתי למעוטי עכו"ם ועבד ונצטרך לקרא דכי תהיה אלמנה וגרוש' למילף מניה עכו"ם ועבד דפסול אלא כוונת התוס' להקשות מנא לן דכי תהיה לר"ע בר תבעל דלמא לר"ע נמי הוי לשון קדושין ולרבות הנך לאוין דתפסי בהו קדושין אפי' לר"ע ואתא האי קרא למילף דאפ"ה פסלי וכן הא דהקשו התוס' ולוקמא בסוטה וכו' כוונתן ג"כ למה שאמרנו וע"ל בתו' דף מ"ד ד"ה ה"כ כיון דבא עליה וכו' :

הערל פרק שמיני

דף ע ע"א ד"ה איש איש וכו' עד אע"ג דמילה זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח· ר"ל וא"כ ממילא משמע דכ"ש דערלות דגופיה מעכבת אפ"ה אי לא הוה

אמאי לא ניחא להו בטומאת עצמה דבפסח עובר בלאו וחייב מלקות משא"כ בתרומ' דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו כמ"ש לעיל בסמוך : גמרא אי דתרומ' מצרך צריכי כו' · ירא"ה מאי ליכא דתושב ושכיר דגבי תרומה אתו שפיר תרוייהו לגופיה משום דאי לאו שכיר הוה משמע תושב קנין שנים כדקאמר אבל תושב ושכיר דגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופי' דשכיר ודאי משמע קנין שנים ולא קנין עולם ולהכי לא ה"מ לאוקמא בהיפך דתושב ושכיר דגבי פסח אתו לגופיה ומיירי בתושב ושכיר ממש ולא יאכל בו משום דקני ליה רביה וא"כ תושב ושכיר דגבי תרומה אמאי לא קני רביה אלא דאתי לאפנויי דאיכא למימר דכל מה דמצינן לאוקמא לגופי' מוקמינן ליה וגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופיה דלכתוב שכיר דהוא קנין שנים דקני ליה רביה ולא לכתוב תושב דהוא קנין עולם ועוד נראה דליכא לאוקמא בהיפך משום דקים ליה לתלמודא בשום דוכתא אחריתא דאין עבד עברי קני ליה רביה ולא נקט תלמודא והא ק"ל גבי תרומה דלא אכיל כו' אלא משום דהכי קאמרינן בברייתא בשמעתין גבי תרומ' ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה אלמא לא קני ליה רביה כו' וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני כו' עכ"ל והשתא דלא קני ליה רביה ליכא למימר דלא יאכל בהמנאת רבו כעבד כנעני דלא יאכל בו משמע דלא יאכל בו כשאר האוכלין דהיינו בהמנאת אחרים ושוב מצאתי שהראב"ד פירש כך בפ"ט מהלכות קרבן פסח דלמסקנא אתא קרא דלא יאכל לתושב ושכיר ישראל שלא יאכל בהמנאת רבו ומיהו צ"ל דאתא נמי לאפנויי דלהא לא אצטריך קרא וק"ל : בד"ה דפסח גופיה ממעשר כו' היינו היכא דמלמד קודש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש כו' עכ"ל ליתא הסוגיא התם הכי אלא דאיכא מאן דאמר דאזלינן בתר למד ואליבי' שפיר ילפינן מהכא דתודה שבאה מן המעשר כו' דה"ה אי הוו שניהם קודש דחוזר ומלמד ואיכא מ"ד דאזלינן בתר מלמד וליכא למילף מידי מהכא דתודה כו' דהתם המלמד חול והגרסא להגי' בדברי התוס' וכצ"ל היינו היכא דהמלמד קודש איכא למ"ד התם דכי הוו שניה' קודש דאין חוזר ומלמד כו' פי' וליכא למילף הא מלתא מהכא דתודה כו' דלא הוה המלמד קודש ודו"ק : גמרא בו מילת זכריו ועבדיו מעכבת כו' · אע"ג דלא כתיב בו אלא במילת עבדים הא גמרינן לה לקמן בג"ש דאז אז ליתן האמור של זה בזה ולר"א נמי דאין מילת עבדים מעכבת צ"ל דהאי בו דכתיב בעבדים לא אצטריך לגופי' ובאם אינו ענין תנהו למיל' עבדים וק"ל:

דף עא תוס' בד"ה בו מעומדות פוסלת בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלות פוסלת במעשר כו' · פי' לפי האמת הוה לן למדרש הכי בו בגוונא חדא ומיהו אי הוה כתיב יאכל בו ונוקמי' בישראל ולאפנויי והוה דרשינן ג"ש לסקל להתיר אונן בפסח וממנו הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כמ"ש התוס' לעיל לא הוה דרשינן בו דאין ערלות פוסלת במעשר אלא הוה מוקמינן ליה לחייב במצה ומרור וק"ל ומה שכתבו דלאומרא דרשינן ומוקמינן ליה לחייב במצה ומרור כו' ליכא לאקשויי בו דגבי מילת זכריו ועבדיו דדרשינן ליה דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומ' אמאי לא דרשינן ליה לאומרא לחייב במצה ומרור י"ל דלהא לא אצטריך כיון דבערלי' גופיה אשמועי' קרא דחייב במצה ומרור כ"ש בערלות דאחריני דאין מעכבת מלחייב במצה ומרור וק"ל : גמרא ואצטריך למכתב ערל כו' · יש לדקדק דהיאך קבעי למימר דבן נכר וערל שוים הם דהא ערל אסור בתרומ' ומעשר ובן נכר מותר בהם ובתו' פי' ע"פ פירשו דלאו אגופיה דקרא עביד צריכותא דפשיטא דתרוייהו צריכי וכי מזהירין מן הדין אלא אדיוקא דקרא בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור קיימא הך צריכותא כו' ע"כ תוכן דבריהם ע"ש והיינו לפי גירסא דמנו דבן נכר יליף נמי לחייב במצה ומרור וקצת נראה מתוך הסוגיא לפרש כך דלא נחית תלמודא הכא לייסב אלא הני מיעוטי דבו וממנו וק"ל : תוס' בד"ה והכי מולין ניכהו כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דההוא לא אצטריך אלא לישראל עכ"ל כוונת דבריהם דאין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דמיירי נמי בישראל ערל ובנדרים חשיב להו למולין ותירצו למאי דעבדינן בשמעתין צריכותא בערל ובן נכר לא אצטריך ערל אלא לישראל אבל גוי כיון דאין לבו לשמים שפיר שמעינן ליה מבן נכר וק"ק לפי זה דלא הוה ליה למפרך והני מולין ניכהו כו' ולאתויי הסיא מתניתין דנדרים אלא ה"ל למיפרך בפשיטות דערבי מהול וגבעוני מהול אימעטו מכל בן נכר דאין לבם לשמים ודו"ק : ע"ב גמרא כגון שהיו אביו ואמו חבושין כו' ופירש"י חבושין בשעת עשייה ומצות מילה מוטלת עליהם כו' עכ"ל ויש לתמוה דהא אשה אינה חייבת למול את בנה דכתיב אותו ולא אותה כדאמרינן

חידושי מהרש"ל

ד' עא ע"ב מ"ע לא מהול איבעי' אימא משום חולשא דאורחא כו' · האי טעמא קרא מפורש בקרא שאמר ואת בניהם גו' כי ערלים היו כי לא מלו אותם בדרך דהיינו בשביל חולשת הדרך ולטעמא בתרא דלא נשי' להו רוח צפונית דלא נכבוד כו' יש לפרשו בקרא שאמר ויהי כאשר תמו כל הגוי להמול וישבו תחתם עד חיותם ר"ל דלכך מלו עכשיו שהיו יכולין ליסב במחנה במקומן ולהתרפאות שהיה רוח צפונית נשיב עלייהו שלא היו צריכי' עוד ענני' משא"כ במדבר שלא היו יכולין להתרפאו' במקומן כיון דלא זרח' עליהם השמש מפני ענני כבוד ומתוך למחנה מחוץ לענני כבוד לא היו יכולין לצאת מפני אויבי' כענין מעשה עמלק וק"ל וכתבו התוס' דלא נכדור ענני כבוד לא משום דתקיפא דנוחה היא וטוב לנחבלים אלא כו' ר"ל דודאי הרוח קשה לנחבל כדאמרינן בפ' החובל אלא דרוח צפונית נוחה והעת יפה וטוב לנחבל כדכתיב שמש צדקה ומרפא גו' · ומ"ש כדאמרינן בעיא שמעת' כו' וכתיב מצפון גו' ועוד יש להביא ראיה מקרא ורוח צפון תחולל גשם ותחולל לשון תבעל כמו לא יחל דברו וכפרש"י בפ"ק דתענית אבל במשלי פרש"י תחולל מלשון בריאה ולידה היפך התלמוד ודו"ק :

ד' עב הא קמל"ן דעת רצון מלתא כו' עיין פרש"י ועוד נראה לפרש דה"ק דעת רצון הוא לילה ורוח של אותה שעה נוח וטוב לנחבלים אעפ"י כן ויי' הכה כל בכור באותה שעה כי יש ביד הקב"ה לשנות הטבעיי' וק"ל :

דף עו

חכמת שלמה

נמחק וכ"ב בס"א ועיקר :

ד' עא ע"א גמ' בריש עמוד כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו מעומדות פוסלת ואין מעומדות פוסלת במעשר ואצטריך כו' כצ"ל : תוס' בד"ה והכי מולין כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו כ"ב פי' ואף שלא כתיב בהדיא דאיירי בישראל אלא בע"כ סתם ערל קאמר ואין חילוק בין כותי לישראל אלמא דישראל נמי בכלל סתם ערל הוא ומשני : ע"ב רש"י בד"ה מעוי' מוטק כו' כ"ב לפי' רש"י נ"ל הטעם לפי שהבכיה של התינוק מחמם אותו כאשר מן הטבע וזן אותו וא"א אינו דומה לחלצתו חמה וק"ל : בד"ה הזאה אימת כו' דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כו' כ"ב ותימה גדולה א"כ איך היו יכולין ליעבר והלא אח"כ היו צריכין הזאה ג' וז'

מהר"ם

הוס כתב בהדיא כל ערל לא יאכל בו לא הוי מוקמינן ריבויא דאיש איש דכתיב בתרומ' אערל ולכך לר"ע א"ש הא דאצטריך קרא למכתב כל ערל לא יאכל בו אע"ג דכ"ש הוא ממילת זכריו ועבדיו אלא לר"א דיליף ערל בתרומ' מג"ש דתושב ושכיר קשה ל"ל למכתב בפסח כל ערל וגומ' הא ק"ו הוא ממילת זכריו ועבדיו וכמ"ש לקמן בגמרא מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבת ביה וערלות דאחריני מעכבת ביה ולפי מה שכתוב בספרים שלנו בתוספות דף זה ע"ב ד"ה אי מה פסח וכו' דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת האדון בפסח אלא גמרא לפום ריהטא נקט א"ש קצת דלא הוי ק"ו אע"ג דלזכרים ועבדים עצמם מעכבת דאין אוכלין כל זמן שלא נימולו אבל לפי שספרים שכתוב בהם דאף לר"א מילת זכריו מעכבת האב אלא שמילת עבדיו אין מעכבת האדון קשה אבל אי מעיינת שפיר לא הוי ק"ו דמילת זכרים ועבדים אין מעכבת אלא כשהן ראויים למול כדלקמן דף ע"א בגמ"א אבל ערלה דגופי' מעכבת מלאכול בפסח אפילו היכי שאין ראוי למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה ולכך לא הוי אתי בק"ו ממילת זכריו ועבדיו ואעפ"כ קאמר בגמרא לקמן מי איכא מידי דערלות דגופי' לא מעכבת וכו' אע"ג דלא דמי ערלות דגופיה לערלות דעבדיו וזכריו אפ"ה לא מסתבר לי' לומר דשום ערלה דעבדיו וזכריו מעכבת אם אין ערלות דגופי' מעכבת בכל ענין אפילו היכי דא"א למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה: ע"ב ד"ה הכך נפישין וכו' כדלקמן סוף דף ע"ג : ד"ה דפסח גופיה ממעשר גמר וכו' עד ואק"ו איכא למיפרך וכו' · והא דקאמר התם דכל הקדשים ילפינן דאסורין לאונן ק"ו ממעשר היינו לפום ריהטא דהא רבי שמעון יליף מלקות באוכל תודה ושלמים וכו' ק"ו ממעשר במכות פרק בתרא ואותר עליו רבא התם דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה ולכך נקט בפ' טבול יום דכל הקדשים אתו בק"ו ממעשר לפום ריהטא כדאמר התם ר"ש במכות אבל לפי האמת לא אתו כל הקדשים בק"ו ממעשר לפי סברת רבא אלא מהיקשא דפסח כשנוי' דתוספות דהכא דאתקיש כל הקדשים לפסח בקרא דזאת התור' דכתיב בההוא קרא ביום צוותו דדרשינן זה בכור ומעשר ופסח וכו' והאי מעשר הוי מעשר בהמ' ולא מעשר שני ולכך אצטריך ג"ש דמתנו מתנו דילפינן פסח ממעשר שני דכתיב ביה לא אכלתי באוני ממנו והדר גמרינן כל הקדשים מפסח בהאי היקשא דזאת התור' : ד"ה אי מה פסח מיל' זכריו ועבדיו מעכבתו וכו' · כתוב בספרים שלפנינו דפוס גדול ור"א גופי' דריש במכילתא דמילת זכריו ועבדיו אין מעכבת וכו' ובתר הכי כתב ואר"י דגמרא לפום ריהטא כר"ע דדריש אז יאכל בו האדון ולפי גירסא זו צ"ל דכוונת התו' היא שאף ע"ג דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבתו לא האב ולא האדון וסוגיא דשמעתין כולה היא אליבא דר"א דיליף ג"ש דתושב ושכיר וא"כ מאי פריך אי מה פסח וכו' ומשני אמר קרא אז יאכל בו וכו' הא גבי פסח גופיה ס"ל לר"א דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת מ"מ מאחר דלפום ריהטא משמעות פירוש הפסוק משמע טפי כר"ע לכך מסקא סוגיא דשמעתין לייסב ג"ש דתושב ושכיר לפי המפורש וסוגיא דעלמא בפי' הפסוק דאז יאכל בו קאי אאדון כדי שאם ימצא מ"ד שיסבור בדין דמילת זכריו ועבדיו כר"ע דמעכבת יכול שיסבור בדין דערל כר"א דגמר ליה מג"ש דתושב ושכיר ולא מריבוי' דאיש איש כר"ע דמרב' ערל כטמא לכל התור' וק"ל אמנם מקרוב הוגה בספרים בדבור זה ור"א גופיה דריש במכילתין דמילת עבדיו אין מעכבת וכו' ובסופו גרסי ואמר ר"י דגמרא לפום ריהט' נקט' כר"ע וכו' ולר"א מזכריו פריך ור"ל עיקר קושיתו מזכריו פריך דמעכבת גבי פסח אליבא דכ"ע אפילו לר"א אלא דלפום ריהטא וסוגיא דליש' נקט בהדי מילת עבדיו אלא שלפי גירס' זו לא יתיישב שנויא דגמ"א דמשני אמר קרא ומלת' אותו אז יאכל בו דפריך ממילת זכריו ומשני מקרא דעבדיו דהא האי קרא גבי עבדיו כתיב ובעבדיו ס"ל לר"א דגם גבי פסח גופיה לא מעכבת ומה אצטריך קרא למכתב גבי' בו למעט תרומ' אם לא שנאמר דהאי בו דכתיב גבי עבדיו אתי למעט מילת זכריו גבי תרומ' וזה דוחק גדול דהא מילת זכריו כתיב בפרש' מאוחר הרבה אחר מילת עבדיו ואיך יכול האי בו דכתיב גבי מילת עבדיו למעט גבי תרומ' מילת זכריו דכתיב גבי פסח בתר הכי מאוחר ממנו וק"ל :

ד' עא ע"א בתוס' ד"ה בו המרת דת פוסלת וכו' עד ונרא' שר"ל דאיירי דכתבי' וכו' · פי' שרש"י ר"ל כן : ד"ה והכי מולין ניכהו וכו' עד ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו וכו' · נ"ל דכוונ' התוס' בזה הוא ואין להקשות מאחר שכתבנו דהא דתני במתניתין דקונם וכו' הא דעכו"ם אפילו הוא מהול נקרא ערל וישראל אפילו הוא ערל ואינו מהול אינו נקרא ערל אלא מהול לענין נדרים כל זה מפיק מקרא וא"כ לפי זה ישראל אפילו אינו מהול אינו נקרא ערל והא כתיב וכל ערל לא יאכל בו ומקרא זה לאו בעכו"ם איירי אלא בישראל שאינו מהול וכדתני מתנית' הכא ערל וכל הטמאים וכו' דאיירי במתו אחיו מחמת מילה וא"כ ש"מ דבלישנ' דקרא ישראל שאינו מהול נקרא ערל אין זה קושיא דלעולם סתם ערל שבמקרא הוי עכו"ם ולא ישראל והכא שאני שע"כ האי וכל ערל לא יאכל בו איירי בישראל דבעכו"ם ליכא לאוקמי' כלל דפשיט' דלא יאכל בו ולא אצטריך אלא לישראל שאינו מהול ודוגמ' זה מצינו לעיל דתושב ושכיר דכתיב גבי תרומ' הוי פירושו ישראל דהוה קנוי קנין עולם או קנין שנים ותושב ושכיר דכתיב גבי פסח הוי פירושו עכו"ם אע"ג דבשאר מקומות הוי פירושו ישראל משו' דבפסח ליכא לאוקמי בישראל הלכך ע"כ מוקמינן לי' בעכו"ם כ"ל וק"ל : בגמרא ותסבר' המול לו כל זכר אמר רחמנא וכו' · ואין להקשות א"כ נדוק מכאן דהואיל וגבי פסח כתיב המול לו כל זכר והאי לאו בר מילה הוא ולכך אינו מעכב א"כ נפשוט מכאן בעיא דלעיל דמילה שלא בזמנה אינה מעכבת די"ל דדוקא התם דלא הוי ערלות דגופיה אלא ערלות דזכריו ולכך כשאינו בר מילה אינו מעכב דמאי הוי לי' למעבד דהתם לא פסלה ליה רחמנ' לאכול הפסח אלא שהטילה עליו למול את זכריו מקודם אם הם בני מילה ואם לאו בני מילה הם אין שום חיוב מוטל עליו אבל לאוכיל לאכול עצמו פסח או תרומ' לא אפילו הוי שלא בזמנו ואינו ראוי למול דהא ערל דקרא דכתיב וכל ערל לא יאכל בו איירי נמי באינו ראוי למול כגון שמתו אחיו מחמת מילה ואפ"ה אמרה רחמנא לא יאכל בו או דלמא דכיון דכיוצא בו לא הוי בר מילה בשום מקום לא הוי ערל כמו שכתבו התוספות ריש פרקין ולכך בעיין לא איפשיטא : ע"ב בגמרא והתניא כיון שיצא לאויר העולם וכו' · נ"ל שכוונת המקשה הוא זה דכיון דתניא שכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום הוא הטבור א"כ כיון שהוציא ראשו שהוא כילוד נפתח ג"כ הטבור ואינו אוכל מו ממה שאמו אוכלת ואם כן איך יכול לחיות הולד שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ד' ימים בלתי אכיל' אבל טעם הברייתא דקתני שאלמלא כן אין יכול לחיות אפילו שעה א' לא הוי מטעם אכיל' דלא יניק דהא עינינו רואות שהתינוק שנולד מתקיי' כמה שעות בלתי יניקה ואכיל' אלא הטעם הוא משו' האויר דאם היה כשאר פיו סתום אינו מתקיים אפי' שעה אחת כי צריך הוא להכניסה מהאויר שיכנס דרך פיו וכן אם היה הטבור כשאר פתוח היה האויר נכנס לתוך מעיו מבחוץ ולא היה מתקיים ומה שכתוב בפירוש רש"י שלפנינו ד"ה והתני' וכו' אין יכול לחיות משום דלא יניק תמוה מאד ונרא' דטעות סופר הוא וצריך להגי' בפירוש רש"י ע"ד מה שכתבתי בפירוש המקש' : בתוס' ד"ה ערל מקבל הזא' וכו' דהא טמא מקבל הזא' כדאמר בפרק דם חטאת מי חטאת שנטמאו וכו' · והו' בזבחים דף צ"ג וכוונת התוס' דהא טמא מקבל הזא' שהוא טמא בלאו הכי מטומאת מת דהזא' גבי טומאת מת היא ומה לי אם הוא טמא גם כן מחמת ערלות כדאמר בפרק דם חטאת וכו' שהרי מזה מזין עליה וכו' ר"ל נדה שהיא טמא' בטומאת מת מזין עליה וברייתא היא שם וקאמר התם דהאי תנא ס"ל דכשעוברין המי חטאת על אויר מקום טמא נטמאו המים וא"כ נטמאו המים משעברו על אויר הנדה והזא' לא הוי עד שנגעו המים בבשר' ואפ"ה עולה לה ההזא' ה"ה מי חטאת שנטמאו ממקום אחר קודם הזא' מטהרי' ג"כ מביאים התוס' משם ראי' שהרי מזין על הנדה שנטמא' בטומאת מת ומטהרין אותה ע"י הזאה זו מטומאת מת אע"ג שנתוספ' בה טומא' אחרת זולת טומאת מת והוא טומאת הנד' וה"ה הכא ערל שנטמא במת מקבל ג"כ הזא' להטהר מטומאת מת אע"פ שיש בו ג"כ טומאת ערלה וק"ל : ד"ה ודלמא פסח הבא בטומא' וכו' הוא תימ' א"כ קרא ל"ל · ר"ל קרא דכתיב ויעשו ישראל הפסח בגלגל כ"ל פשיטא דלדבור עושין פסח אפי' בטומא' מדכתיב במועדו אפי' בטומא' דהא בפ' בתרא דזבחים לא אצטריך ליה לרבנן אלא למילף מיניה דערל מקבל הזא' ואי היה פסח הבא בטומא' ולא קבלו הזא' מאי אתא קרא לאשמועינן וק"ל :

דף עב ע"א ד"ה מיתיבי וכו' ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה וכו' · הוגה בספרים תנא דמסייע ליה וכן מגיהין ברש"י והאמת אתם דהא אין שם דיחוי שסייך על לישנא דל"מ בגמ' : ע"ב ד"ה אין נימולין אלא ביום הקש' הר"ר אפרים וכו' דהוה מ"ע שהזמן גרמא · ר"ל מאחר שלרבנן לא מצינו שום מילה אפי' שלא בזמנ' דנימולים בליל' אלא כאן נימולים דוקא ביום : ד"ה הכך דפסילי התם וכו' עד ומכשיר טפי בקטן וכו' ר"ל ואע"ג דהכך דפסולים התם הן חרש שוטה וקטן כאן אינו מכשיר כ"א קטן לחודי' ומ"ע מכשיר טפי בקטן יותר מחרש ושוטה ותירץ ומכשיר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש :

דף עג ע"א ד"ה לימד על טבול יום וכו' וא"ת מהיכא תיסק אדעתי נפסול וכו' · אם כוונת התוספות בזה לאקשויי מהיכא תיסק אדעתי לפסול

כדאמרינן בפרק קמא דקדושין ויש לומר דהכא כיון דחייבת לעשות פסח מצוה נמי עליה למול בנה דמילת זכרים מעכבת נמי בה דהכי נמי מילת עבדים מעכבת בה כדמשמע בפרק החולץ מהא דאמר עבד איש ולא אשה כו' ע"ש :

דף עב תוספות בד"ה משום דלא נשיב רוח צפונית כו' והיא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל המול לו אמר רחמנא ואז יקרב גומר כו' עכ"ל ומה שחילקו התוס' בריש פרקין בין ערל' שלא בזמנה דלא הוי בר מיל' בשום מקום ובין ערל' דאמר ח' אע"ג דמ"א לו למול היינו דוקא במילת עצמן אבל במילת זכרים דמעכבת אין לחלק בזה וכן הוא בדברי בעל המאור וראיה לזה למאי דמוקמינן לברייתא בחלצתו חמה ובכל הני שנויי אע"ג דאמר ח' הן אפ"ה לא מעכב ערלתם עשיית הפסח וע"כ אית לן למימר כיון דלא אפשר לא מעכב אבל הרא"ש כתב בפרש' בהעלותך דבניהם שנולדו להם משיצאו ממצרים ערלים היו ומילת זכרים מעכבת מלאכול פסח כו' עכ"ל ואין מחוור כמו שהוכחנו מתוך שמעתין ואין סברא לחלק בין א"א למול משום חלצתו חמה ובין א"א למול משום דלא נשיב רוח צפונית כמ"ש התוס' ואולי נעלם מעיני הרא"ש דברי התוס' : גמרא המול ימול לרבות ציצין המעכבין את המיל' · וקשה דבפרק אין מעמידין לא ידע לאוקמי האי קרא דהמול ימול לרבי יודא דפוסל מילת כותי אלא דדברה תורה כלשון בני אדם אמאי לא קאמר דאתא לדרשא דהכא לרבות ציצין כו' וצ"ע : בפרש"י ל"א גרסינן לימא מסייע כו' והיא נראית עיקר מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' אלמא ליכא למאן דמכשר לגמרי כו' עכ"ל מפירושו נראה דמאן דאית לי' דצריך שימול מדרבנן ודאי לא מכשיר לאכול בתרומ' ולפי זה גם מברייתא דלעיל דקתני צריך שימול ה"מ להקשות לכך ליסנא דקאמר תיובתא לרב הונא הא לא הוי תיובתא כיון דהך ברייתא דלעיל דקתני צריך שימול אית לה כרב הונא דאסור בתרומ' אבל לדברי התוספות ניחא דבין הך ברייתא דלעיל ובין הני תנאי דלקמן דסברי צריך שימול אפ"ה מלי סברי דמותר בתרומ' כהך ברייתא דמייתינן מינה תיובתא לרב הונא ודו"ק : ע"ב גמרא אכן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה כו' · וצ"ל דלא יליף ערל מטבול יום דא"כ אכתי איכא למפרך מה לטבול יום שכן מותר במעשר אלא דיליף פרה מנגיעה ומה נגיעה שאסור' בטבול יום מותרת בערל פרה שמותרת בטבול יום אינו דין שמותרת בערל וכיוצא בזה כתבו התוספות ברפ"ק דקדושין דף ד' אהא דבעי למילף ומה אמה העבריה שאינ' נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינה דין שנקנית בכסף וקאמר מה לאמה העברי' שכן יוצא' בכסף כו' וכתבו התוספות וא"ת נילף כסף מביאה ומה ביאה שאינ' קונה באמה כסף שקונה באמה א"ד שיקנה באשה כו' עכ"ל ע"ש : תוספות בד"ה שמותר בנגיעה כו' וא"ת מחוסר כפרה יוכיח כו' וי"ל כו' ואיכא למעבד ק"ו מתרוייהו מה כו' דהו ל"ל מחוסר כפרה יוכיח עכ"ל וקשה דאכתי איכא למימר למאן דפוסל קטן בפרה קטן יוכיח דמותר בנגיעת תרומ' וקדשים ואסור בפרה וכן למאן דפוסל אשה בפרה אשה תוכיח דמותרת בנגיעת קדשים וצ"ל דלא שייך למימר יוכיח מאשה וקטן כיון דאין פסולים משום טומא' כהני דנקט דערל וטבול יום ומחוסר כפורים כולהו משום סרך טומא' איכא למיפסלם ושוב ראיתי בפ"ב דזבחים [דף י"ז ע"ב ד"ה אונן] שהקשו התוס' שם בעל מום יוכיח שמותר בנגיעת קדשים ואסור בפרה ע"ש : גמ' לא לישתמיט תנא כו' ופרש"י אם איתא דר"ע לכל כו' מדלא אשכחן הכי הכא משום חומרא דפרה היא אבל לענין מגע תרומ' ערל מותר עכ"ל יש להקשות למאי דמסיק הכא דערל אסור בפרה נימא נמי מק"ו דאסור בנגיעת תרומ' וקדשים ומה טבול יום דמותר בפרה אסור בנגיעת תרומ' וקדשים ערל דאסור בפרה אינו דין שאסור בנגיעת תרומ' וקדשים ומיהו אנגיעת תרומ' איכא למימר מחוסר כפרה יוכיח ועוד מדאצטריך תושב ושכיר לאסור ערל באכילת תרומ' שמעינן דמותר בנגיעה דאל"כ ליתפוק מניה ונילף נמי אכילת תרומ' בק"ו אבל בנגיעת קדשים קשיא דשפיר איכא למילף מהאי ק"ו לאסור ואפשר לומר דלאוקמתא דרבא אה"נ דאסור ערל בנגיעת קדשים ודו"ק : שם אי הכי אשה נמי כו' · ליסנא דאי הכי מגומגם ובסוגיא דפ' טרף בקלפי ליתא ויש לייסב בדוחק : תוס' בד"ה דשקיל חד ויהיב חד פי' אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת הוא עצמו יערב המים והאפר יחד עכ"ל דקדקו לפרש כן שלא כפרש"י דשקל חד אפרא ויהיב חד מים כמשמעות הכתוב ולקחו לטמא גומר ונתן עליו מים גומר דבכמה דוכתין משמע שהיו נותנין האפר על המים וע"כ פירשו דשקיל חד היינו נתינת האפר על המים ויהיב חד היינו שמערב אותם במים וע"ש בתוס' ומה שהכריח אותם לפרש דאותו דשקיל הוא עצמו דיהיב היינו משו' דכל הפרשה מתילא משמע כאלו שוה כתיב ולקח ונתן דאותו שלקח הוא שיתן :

דף עג בפרש"י בד"ה מיתה בטמא האוכלה כדכתיב ומתו בו גו' כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לפרש מיתה בזר האוכלה במזיד וכן פרש"י אהך מתני' בפ' אין דורשין אלא דחדא מנייהו נקט ובפ' הזהב פרש"י תרוייהו מיתה בזר וטמא : תוס' בד"ה משא"כ במעשר תימה כו' וא"ת והיכי קתני לענין רחיצת ידים משא"כ במעשר והתניא כו' ומותר בחולין ובמעשר דר"מ וחכמים אוסרים במעשר ואר"י דהתם לאכילה והכא לנגיעה כו' עכ"ל ויש לתמוה דמי הכריח אותם למימר הכי הא איכא למימר דאתיא הך מתני' דמייתי הכא כר"מ דמתיר במעשר והכי איתא בהדיא בפ' אין דורשין דמוקמינן לה כר"מ ומיהו למאי דמסיק התם ובפ"ב דחגיגה דמודו רבנן בנגיעה דמעשר מותר ולא פליגי אלא באכיל' דמעשר קושטא דמלתא הוא דמצי אתיא הך מתני' אפילו כרבנן ואיירי בנגיעה וע"ש בתוס' : ע"ב בד"ה ור"ש תרומ' קרנהו כו' וי"ל כיון דמעשר ובכורים טעונין הבאת מקום כו' שייך לדמות טפי בכורים למעשר לענין חוץ לחומה מלתרומ' עכ"ל ובזה יתיישב הא דלא קתני נמי במעשר ובכורים חוץ לחומה דאסור משא"כ בתרומ' היינו משום דשייכא בהבאת מקום דקתני וכחדא ניכהו : בד"ה והיכן מוזהר על אכילתו כו' תימה לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לן אזהרה לאכילה כו' משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי עכ"ל ודבריהם מגומגמים בקצת דהא למאי דקאמר נמי וכ"ת אין מזהירין מן הדין לא הדמיא אלא דקודש לא אתא מק"ו דמעשר אלא מהיקשא דמעשר אבל הלאו דמעשר גופיה ידעינן שפיר מלא בערתי ומיהו בעיקר קושייתם כבר תירצה רש"י התם בפ' כל שעה דלא בערתי אינו לאו אלא וידוי בעלמא הוא ונפקא לי' איסור לאו בפרק הערל מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך כו' עכ"ל ור"ל הא דקאמר התם ומה מעשר הקל אמרה תור' לא בערתי גו' מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך גומר סמיך וכן נרא' מדברי סמ"ג לאוין סימן רס"ד אבל מדברי הרמב"ם בפ"ג דהלכות מעשר שני משמע דלוקין אלאו דלא בערתי ולא אכלתי באוני אף ע"פ שאינן אלא לשון וידוי וכנרא' מדברי התוס' ועוד נרא' לומר דמלא בערתי א"כ דאתא ללאו היינו לבער בטומא' אבל לאכול בטומא' לא שמעינן מניה אלא מלא תוכל לאכול בשעריך כדמשמע הכא לא בערתי גומר והיכן מוזהר על אכילתו כו' והשתא נוכל לומר דהתם דבעי לאתויי איסור הנאה לקודש ממעשר וכמ"ש התוס' שם דאל"כ ל"ל היקשא התם תיפוק לי' דקודש כתיב בהדיא בהאי קרא אלא דצריך היקשא משום איסור הנאה מש"ה מייתי התם מלא בערתי דהיינו לאו לאיסור הנאה של ביעור במעשר ואתיא קודש מניה בק"ו או בהיקשא ואייתר לן והבשר אשר יגע גומר לכל איסורים שבתור' כדקאמר התם ודו"ק : בד"ה אסור לבער מהן בטומא' כו' מנלן וא"ת מהיכי תיתי כו' עכ"ל וז"ל התוספות בפרק במה מדליקין תימה מהיכי תיתי אי ממעשר הקל כדמשמע בסמוך הא איכא למפרך מה למעשר שכן הד"סטב כו' וקודש גופי' אסור בהנאה כו' דנפקא לן מק"ו דמעשר או מהיקשא כדקאמר בפרק כל שעה כו' וי"ל דהוה גמרינן תרומ' מדאתקש לבכורים כו' ולקמן לא סמיך אק"ו רק אהיקשא סמיך ומיהו קודש אתי שפיר בק"ו כו' וא"ת אכתי היכי יליף בק"ו קודש ממעשר הא איכא למפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כדפריך בפ"ב דמכות ואר"י דלא שייך הך פירכא אלא דוקא גבי חוץ לחומה כו' עכ"ל ובזה תבא בביאור התוספות דשמעתין ומיהו התוס' בר"פ לית להו האי סברא שכתבו שם מנלן דשאר קדשים אסורין לאונן דמק"ו ממעשר ליכא למילף לרבא דפריך גבי חוץ לחומה מה למעשר שכן טעון כסף צורה וצ"ל דרבא לא יליף ליה איסור הנאה לטומא' קודש מק"ו אלא מהיקשא כדאמר בפרק כל שעה ומיהו קשה לפ"ז מהאי היקשא גופיה בפרק כל שעה הא איכא למילף נמי איסור אונן לקדשים ממעשר ומי הכריח להתוס' לייסב בר"פ בדחוקים דילפינן פסח ממעשר בג"ש ושוב ילפינן קדשים ממעשר בהיקשא דזאת התור' כו' וצ"ע לעיל בתוס' בד"ה ור"ש תרומ' קרנהו רחמנא תימה לר"י כו' גבי הא דאר"ש וכי מה בא זה ללמדינו אם לאכול בכורים אמר רבא מאי חומרא כו' והשתא איסור אונן גופיה מ"מ לא ילפינן בכורים ק"ו כו' עכ"ל לא הוו צריכי לאתויי הא דאמר רבא

חכמת שלמה

וז' וא"כ גמרא טהרתם בי"א לניסן וצריך לתרץ בדוחק דכולו האי לא גזרו שיהא כקבר ממש וימנה ז' ימים אחר הפרישה אלא אפי' יתחילו למנות מקודם ויזו בעשירי ובי"ד בע"פ וזיו ודו"ק :

ד' עב ע"א גמ' ונולד כשהוא מהול כמחק וכ"ב צ"ל דל"ג ונולד כשהוא מהול בברייתא וכן ברש"י וכן הטור לא הביאו בטור י"ד וכן נראה דפשיט' דימול לח' וביום מאחר דמצריכה ליה מילה משום ספק ערלה כבושה שצריך לעולם הטפת דם ברית ועוד הסמ"ג והאשר"י בפר' החולץ מביאי' ראיה מהאי ברייתא דהמור גר שנימול שצריך להטיף ממנו דם ברית לכ"ע מה שלא מצינו בקטן שנולד כשהוא מהול וא"כ בע"כ ל"ג כ"ל : רש"י בד"ה ואב"א כו' ולא היתה חמה כו' כ"ב פי' ורוח צפונית איכה מנשבת בלא זריחת החמה עמה ודו"ק · בד"ה בימי בן כוזיבא שמשכו כותים באונס כ"ב פי' הכותים משכו ערלתן של בני ישראל באונס: בד"ה טומטום כו' ל"א גרסי' מסייע ליה לרב הונא טומטום כו' כצ"ל · ד"ה ונולד כשהוא מהול עד סוף הדבור נמחק : ע"ב רש"י בד"ה אכן באכילה כו' כפרה אדומה מרבינן ליה כו' כצ"ל · בד"ה מותר בהזאה דפרה ערל כו' הד"א · בד"ה ר"ע כו' מדרבי ליה גבי טמאים כו' כצ"ל · בד"ה הכך דפסילי באסיפת אפרה כפולי' כו' וסוגיא דפרשתא כו' כצ"ל וכ"ב זה לשון הגמר' אמר עולא כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ותשמע מה ל' וזה לשון רש"י משמע מוציא מיד משמע ותשמע מתילא כשתדקדק בה איך יכול להשוות שיטת הפרשה כשוה שיהיו כל מקראותיה שוין זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פסל זה ויש בה מקראו' משמעות שמתקיימין מתילא משמעות שהמשמע עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע מתילא ועכשיו דורש והולך את כולה ותו דרשינן בגמ' ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח וגו' איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה והניח להוציא את הקטן כו' ופירש"י איש להכשיר את הזר משום דלעיל מניה איירי בכהן כתב הכא איש להכשיר את הזר דאי כתב ואסף את אפר הפרה ה"א אכהן קאי דלעיל מיניה איירי בכהן כתב הכא איש להוציא ותו גרסינן ולקח אזוב וטבל במים איש טהור לרבנן איש ולא אשה טהור להכשיר את הקטן ולרבי יהוד' איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה ופירוש ולקח אזוב כו' דכתיב בהזאת מית"ה והיא עבודה שאחר הקידוש וא"כ לרבנן דאמרי הקידוש כשר' באותן של אסיפה ובאסיפה כתיב איש טהור דהיינו זר ואשה כדפרשתי לעיל על כרחך איש טהור הכא לאו לאכשורי זר ואשה ולמפסל קטן וליהוי משמע מתילא דא"כ לשתוק קרא מיניה ולכתוב ולקח אזוב וטבל במים והזה ואנא ידענא דההוא דלעיל מיניה קאי וכי כתבי למדרש איש ולא אשה ע"כ משמע זה מוציא מיד משמע טהור להכשיר קטן דפסול בקידוש ולרבי יהודה דאמר אשה פסולה בקידוש וקטן כשר אתא האי למיתר איפכא איש ולא קטן טהור להכשיר אשה דעל כרחך ל"ל דמשמע מתילא דא"כ לשתוק מיניה ע"כ לשון רש"י לשם ולא דקדק כאן יפה : בד"ה דשקיל חד עפרה הס"ד :

ד' עג ע"א תו' בד"ה לימד על כו' דלא בעי כפרה אבל זוב כל כצ"ל : בד"ה נכסי כהן כו' לא נתתי למת אי ליקנו לו כו' כצ"ל · בד"ה משא"כ כו' מן אבל לענין ערל כו'

רבא מאי חומרא כו' אלא דאמלתא דר"ש גופיה ה"ק להקשות בפשיטות דהיאך קא ילפינן בכורים ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה הא תרומ' קרנהו רחמנא דמהאי טעמא לא ילפינן איסור אונן ק"ו ממעשר ויש ליישב דמשום דאיכא לפרש דר"ש לדבריהם דחכמים דלית להו תרומה קרנו רחמנא קאמר הכי מש"ה הוצרכו לאתויי הא דרבא דמוכח מיניה דאליבא דנפשי' קאמר הכי וק"ל :

דף עד בד"ה אונן מותר בפרה דלא גרע מטבול יום כו' אבל לנגיעה תרוייהו שרי עכ"ל פי' ואנן לנגיעה ילפינן האי ק"ו כדלעיל גבי ערל שהזה כו' וכן פירשו התוס' בפ"ב דזבחים ויש לדקדק למאי דמסיק ומוקי ברייתא כר' עקיבא ומרבי לערל כטמא ואסר ליה נמי בפרה כפרש"י נימא דערל יוכיח שמותר בנגיעת תרומה וקדשים ואסור בפרה ואפשר לומר דלמאי דמוקי לה כר"ע א"כ דמרבי ליה לערל כטמא לאסור בנגיעה תרומה וקדשים אבל מדברי הרמב"ם נראה דלא מרבינן הכא ערל כטמא אלא לאסור במעשר ולא לאוסרו בפרה שהוא פסק בהלכות מעשר שני פ"ג הערל אסור במעשר ובהלכות פרה פ"י פסק דערל כשר להזות והיה נראה לכאור' דטעמו שהוא סובר דאין ערל כטמא ולהכי כשר בפרה אלא דבמעשר אסור משום דר"י דיליף ממנו ממנו מפסח אבל אין לשונו משמע כן שכתב הערל כטמא ואם אכל מעשר ב' לוקה לכן נראה שטעמו דודאי מרבינן ערל כטמא ומש"ה אסור במעשר אלא דבפרה מותר משום ק"ו דקאמר ר"א לעיל ותניא כוותיה והא דקאמר הכא האי תנא דבי ר"ע הוא היינו לאסור ערל במעשר ולא שיהיה אסור נמי בפרה כפרש"י כן נראה ליישב שיטת הרמב"ם ואין להאריך : גמ' איזה דבר שש"ה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה · כתב הרא"ם מה שכתב הרמב"ן גם זה לא ידעתי מהו שאם סך ממנו למת הרי ביערו בטמא וכבר הודה עליו לא בערתי ממנו בטמא לא קשיא ולא מידי דהא לא נתתי ממנו למת במעשר טמא קמיירי שהוא טמא בטמא ווידוי דלא בערתי ממנו בטמא הוא טמא בטהור או טהור בטמא וא"כ אין הסיכה למת נכללת בוידוי דלא בערתי ממנו בטמא עכ"ל ותירוצו דחוק דודאי בכלל לא בערתי נמי בשניהם טמאים אלא שי"ל דכיון דהסיכ' בטמא אינה בכלל לא בערתי בטמא דאינה נקראת ביעור שהרי סותרה לחי ע"כ אוצרך הכתוב לאוסרו למת וק"ל : ע"ב גמרא דתנא דבי ר' ישמעאל בזב בעל ב' ראיות ובמצורע מוסגר הכתוב מדבר דומיא כו' · למאי דמסיק דבתרומה אפי' בבר כפרה סגי בהערב שמש מדכתיב עד מלאת ימי טהרה ליכא לאקשויי דמי הכריחם לאוקמי האי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל ב' ראיות ועד דאיכא הערב שמש טקת' אפי' בזב בעל ג' ראיות ועד דאיכא הערב שמש די"ל דא"כ תרי קראי לבר כפרה ל"ל אבל השתא דמשתעי האי קרא בדלאו בר כפרה אצטריך האי קרא דעד אשר יטהר לאזהר' לטבול יום דלאו בר כפרה כמ"ש התוס' לקמן ועוד נכתוב בזה לקמן : תו' בד"ה אימא ה"מ דלאו בר כפרה אתרומ' פריך אבל מעשר כו' ה"ה במידי דבר כפרה הוא עכ"ל וליכא לאקשויי דהא איכא למ"ד בפרה דסגי בטביל' בלא הערב שמש ובמידי דבר כפרה פסול עד דמייתי כפרה די"ל דהתם מוכחי קראי דטומא' דאותו פרשה מכשיר הכתוב כדאי' בפ"ב דזבחים וכמ"ש התו' לעיל אבל הכא כיון דגלי לן קרא דסגי בטביל' במעשר בטבול יום בעלמא אית לן למימר דה"ה במידי דבר כפרה וקרא דמצריך עד דמייתי כפרה אתא לתרומ' או לקדשים דחמירי : בד"ה ימי טהרה דה"מ למכתב ובמלאת לבן או לבת עכ"ל ירא"ה שדקדקו לפרש דמהאי קרא דרשינן הערב שמש לתרומ' דמעד מלאת ימי טהרה כיון דגבי ואל המקדש לא תבא כתיב א"א למדרש הכי דהא מחוסר כפורים אסור בביאת מקדש כדדרשינן עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ועוד דגבי בכל קדש לא תגע כתיב עד מלאת ימי טהרה ולר"ל הא מוקמינן ליה אזהר' לטמא שאוכל קודש דלא סגי ליה בהערב שמש וע"כ פירשו דמיתורא דקרא אחרינא דה"מ למכתב ובמלאת לבן כו' דרשו דסגי הערב שמש לתרומ' ותלמודא דנקט עד מלאת גו' לא חש למנקט קרא אחרינא דלתנא דפליג אדבי ר"י יליף אזהר' לאוכל תרומה מבכל קדש לא תגע כמ"ש התוס' לקמן וגביה כתיב עד מלאת גו' ושפיר דרשינן מיניה הערב שמש לתרומ' ודו"ק : בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' ומיהו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא כו' עכ"ל אע"ג דלקמן דרשינן וטהר מעיקרא לנגיעת מעשר מדלא כתיב ויטהר מ"מ משמע להו דאין המקרא יוצא מידי פשוטו וטהר השתא לאחר הערב שמש ובתוס' פ"ב דזבחים הקשו ותימה במים יובא וטמא עד הערב הלא מפורש בהדיא לטבול וס דאקרי טמא וי"ל כו' ע"ש :

דף עה בד"ה והכתיב בכל קודש לא תגע כו' ותירץ הר"א דהכא דמוקי לה אזהר' לאוכל תרומה כו' וא"כ אזהר' לאוכל תרומה לא נפקא אלא מסכת כו' עכ"ל והרא"ם כתב ע"ז ולבי מגמגם בזה דא"כ הא דבעי ג' קראי בתרומ' ל"ל כו' ועוד כו' תיפוק ליה מובא השמש וטהר כו' עכ"ל והנני אשיב על דבריו דאין כאן גמגום דודאי למאן דמוקי ליה בב' ראיות מצריך הכא ג' קראי בתרומ' ואע"ג דרישא דקרא בכל קודש לא תגע לא אתיא לאוכל תרומה בין לר"ל בין לרבי יוחנן מ"מ סיפא דקרא מלאת ימי טהרה דמשמע מניה הערב שמש ע"כ לאוכל תרומה אתא אי משום דלר"ל דמיירי קרא בקודש הא גבי קודש לא סגי בהערב שמש א"כ

חכמת שלמה

כו' עד אתי שפיר כו' וכ"ב כל זה הוא גליון תו' ונכתב עוד בלדו דאיכא למעוטי פי' מבו דכתיב גבי ערל ודו"ק : ע"ב גמ' אמר מר אסורין לאונן כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ואמר מר במס' מכות הס"ד : תו' בד"ה ואוכלין כו' ולעיל כתבתי כ"ב בריש פרקין · בד"ה והיכן כו' משמע דאי מוזהר כו' כצ"ל :

ר' עד ע"א תו' בד"ה ה"ג כו' שמחוסר כפורים יכשיר בערל כו' כצ"ל · בד"ה מה לפסח כו' שכן פנ"ק עכ"ם כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה תרי קראי כו' כפרה היא הס"ד : בד"ה כיון שמלאו כו' טבולי יום ארוך משעת טבילתן כו' קרבנותיהם למחרת הס"ד והשאר נמחק · בד"ה מכלל כו' וקדשים הס"ד : בד"ה והכתיב כו' טבולת יום ארוך לעשות כו' כצ"ל :

ר' עה ע"א רש"י בד"ה תרי קראי דכתיבי כו' כצ"ל · בד"ה במים יובא כו' ע"כ לתרומה איירי מדבעי כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה מידי דהוה כו' ממעי אשה

מהר"ם

לפסול ט"י אין כאן מקו' לקושי' כלל דהוי ס"ד הואיל וטבול יום הוא טמא לתרומ' ולקדשים הוי נמי טמא לפר' דהא לעיל אצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה בערל משום דאסור בתרומ' וקדשים כי טמא כ"ש טבול יום דאתי מטומא' ממש וכ"ת דטומא' עצמו מהיכי הוה ס"ד למפסל א"כ ה"ל לתו' לאקשויי בהיפוך מנלן דטבול יום כשר בהזאה אי משום דכתיב והזה הטהור וגומר הא אצטריך לגופי' לפסול טמא בהזא' דלא הוה ידעינן כלל דטמא אסור בהזא' דאי משום דחטאת קריי' רחמנא הא לא דמי הזאה לשאר עבודות וכו' וכ"ל דאין ה"כ דקושי' התוספות זה מנלן דטבול יום כשר בהזאה דאי מדכתיב והזה הטהור וגומר הא אצטריך לגופי' למיסר טמא בהזאה דאי לאו קרא מהיכי תיסוק אדעתא לפסול טמא בהזאה דאי משום דחטאת קריי' רחמנא הא לא דמי וכו' כצ"ל : בא"ד וי"ל דאפילו הכי כיון דעיקר טהרה מהזאה אתיא וכו' כ"ש בשאר עבודות · מקשין העולם סוף סוף איכא למפרך מה להזאה שכשרה בזר וי"ל דהשתא ס"ל לתוס' דלענין טהרה יש קפידא להחמיר יותר בהזאה מבשאר עבודות אע"ג שכשרה בזר היינו משום דאינה עבודה כ"כ אבל לענין טומאה יש להחמיר בה יותר כיון דעיקר טהרה אתיא על ידה ואפ"ה אכשר בה רחמנא טבול יום כ"ש שאר עבודות וסברא זו ס"ל לתוספות דוקא אחר שמצינו דקפיד בה קרא אהנחה במקום טהור אבל בלא זה לא הוה אמרינן הכי אלא הוה אמרינן אע"ג דחטאת קריי' רחמנא כשרה בטמא משום דלא דמי הזאה לשאר עבודות שהרי זר כשר בה ובזה יתיישב למה לא תירצו התוספות סברת הקושיא ראשונה שהקשו מהיכי תיסוק אדעתא לפסול וכו' ה"ל לשנויי משום דעיקר טהר' בהזא' אתיא ולכך ס"ד לפסול וק"ל : ד"ה קל מחמור לא יליף וכו' עד וי"ל דמספקא להו וכו' מקשין העולם הא לעיל בדף ע' ע"ב ד"ה דפסח גופיה וכו' כתבו התוספות בהדיא דליכא למילף כלל ק"ו ממעשר דאיכא לאיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורי וכו' ואין זה קושיא כלל דהתם לא כתבו התוס' אלא לפי סברת רבא אבל שאר אמוראי ס"ל דילפינן שפיר כל הקדשים ק"ו מפסח כדאמר פרק טבול יום וכדאמר רבי שמעון במכות דיליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה ק"ו ממעשר אלא דרבא פריך התם האי פירכא דכסף צורי ארבי שמעון והכי בעי מינה לא ס"ל הא דר' : ד"ה מה שא"כ במעשר וכו' עד אבל לענין ערלה כי קאמר תנא ושייר ק"ק וכו' ולמאי דפרישי' לעיל דאיכא למעוטי מבו א"ש כן צ"ל ור"ל דלעיל בדף ע"א בד"ה המרת דת פוסל' בו כתבו התוספו' בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלה פוסלת במעשר וכו' הלכך איכא למימר כי קאמר תנא ושייר וערילת אינו אסור במעשר איכא למימר הא דלא גמרינן מעשר מבכורים ואיסור ערל היינו משום דס"ל להאי תנא דבו דכתיב גבי ערל דרשי' ג"כ בו ערילות פוסל ואין ערילות פוסלת במעשר ורב ששת דפשיט לאיסור' ס"ל דבו אתי למצה ולמרור כדלעיל בגמרא : ע"ב ד"ה ור"ש תרומה קרינהו רחמנא תימה לר"י וכו' · יש להקשות בלא רבא הוה להו לתו' לאקשויי אר"ש גופיה דלמא לא יליף ר"ש הכא איסור אונן בבכורים ק"ו ממעשר אלא ע"כ צ"ל מדתרומ' קרינהו רחמנא לא ילפינן להו ק"ו ממעשר ואם כן מהאי טעמא נמי לא נילף ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה וי"ל דהתוספות לא רצו להקשות אר"ש גופי' בלא רבא דה"א דר"ש בנסתר מיני' וביה בלאו הכי הא סתרי' רבא מכח פירכא דהתם אבל ארבא איכא לאקשויי והא פירכא זו דפריך אינה פירכא כלל דאיכא למימר איסור אונן גופיה נילף מק"ו אלא ע"כ צריך לומר דרבא פריך מטעם דאמר הכא דתרומ' קרינהו רחמנא וא"כ בלא פירכ' דאונן הוה לי' למפרך דליכא למילף בכורים ממעשר לענין חוץ לחומה מטעם דתרומ' קרינהו רחמנא וק"ל : ד"ה אסור לבער מהן בטומאה וכו' עד דא"כ מה פריך ומה ראית וכו' · צ"ל למחוק מה ראית ולגרוס מאי פריך ואימא ממנו וכו' ור"ל מאי פריך מתחל' ואימא ממנו אי אתה מבעי' אבל אתה מבעי' שמן של קודש אבל תרומ' יהא אסור לא ידע עדיין דאיכא למילף תרומ' ק"ו ממעשר וא"כ יש להקשות מהיכי תיתי לאסור תרומ' כיון דקודש שרי אבל אתה ראית דפריך בתר הכי אין מקום לקושי' התו' דהשתא א"כ למילף תרומ' מקודש אלא ילפינן תרומ' ק"ו ממעשר וק"ל ויש ליישב ג"כ גירסת הספרים דאמה ראית דפריך בתר הכי מקשו התו' ור"ל דאם איתא דבתחלת הסוגיא כשהקשה המקשה בתרומ' מנלן הוה ס"ד דילפינן תרומ' מקודש א"כ הוה ס"ל דקודש הוה מסתבר טפי לאסור מתרומ' וא"כ מאי פריך בתר הכי ומה ראית ר"ל דלימא דממנו אתי למעוטי קודש ותרומ' ילפינן לאסור מק"ו מהיכי תיתי למימר הכי והא הוה ס"ל דקודש מסתבר טפי לאסור ואם קודש שרי כ"ש תרומה וק"ל :

דף עד ע"א בגמ' שלשה ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וכו' וחד לכדריש לקיש וכו' מנין למעשר שני שנטמא וכו' · נ"ל דממנו דריש ריש לקיש דאיירי במעשר טמא דמדכתיב ולא נתתי ממנו למת ממנו קאי אמה דכתיב לעיל מניה ולא בערתי ממנו בטמא ועליה קאי ולא נתתי ממנו למת כמו שפירש רש"י דאי לא כתיב ממנו ה"א דולא נתתי למת קאי אמאי מעשר ולא אמעשר טמא ואע"ג דבסמוך מפיק ממנו מגופו מגופו ממילא משתמע מניה אבל עיקר קרא דממנו אתי לאורויי דאמעשר טמא קאי ובזה יתיישב הרבה דברים בשיטת הלכה זו : בתוס' חד לגופי' וכו' עד ה"א דאמצות ומרורים דכתיב לעיל קאי · מקשין והא כתיב בהאי קרא אל תאכלו ממנו נא וגומר כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו וא"כ איך ס"ד לומר דלא קאי אפסח וכ"ל דהכי' אין רצונם לומר דס"ד דלא הוה קאי אפסח אלא אמצות ומרורים דוקא אלא שר"ל דה"א דאמצות ומרורים נמי קאי אבל פשיטא דהוה אמרינן דקרא איירי בפסח אלא שה"א דאל תאכלו ממנו קאי נמי אמצות ומרורים ולא אפסח לחוד אבל השתא דכתיב ממנו אפסח לחוד דוקא קאי ולא אמצות ומרורים והא דלא פירשו התוספות דלמאי אצטריך גבי מעשר חד ממנו לגופיה דהתם פשוט הוא דאלו כתב ממנו ה"א דהאי דלא אכלתי באוני קאי אשאר דברים דכתיבי התם בקרא בכורים תרומה מעשר ראשון כדכתיב בערתי הקודש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר וליתום וגו' דבמילי טובא איירי התם וכמו שפירש"י שם : ע"ב ד"ה ימי טהר' וכו' ובמלאת לבן או לבת נרא' דהתוס' ס"ל דלא מעד מלאת ימי טהר' שבתחלת המקרא יליף התם דלא הוה מצי למכתב בשום ענין אחר אלא ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת דכתיב בתריה יליף דהתם ימי טהרה יתירה הוא ובגמר' דנקיט עד מלאת וכו' נ"ל דעל ובמלאת ימי טהרה דכתיב בתריה סמך וק"ל : ד"ה מכלל שהיא טמאה וכו' ומיהו תימה דגבי נגיע' כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא וכו' יש לתמו' מה צריך לדקדק מוטהר מכלל שהוא טמא הא כתיב בהדיא וטמא עד הערב וכן בפ' דלעיל כתיב ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב ועיין שם בזבחים בתוס' כי שם הקשו כל קושיות הללו :

דף עה ד"ה דאי מועד וכו' עד וליכא למימר דלכתוב ובא השמש ועד מלאת · ר"ל דהשתא מועד מלאת ילפינן אפי' מידי דבר כפרה סגי בהערב שמש ומובא השמש וטהר שמעינן טבילה דקאי אורחץ בשרו דכתיב לעיל מניה ותירץ דעד אשר יטהר אצטריך לאזהרת טבול יום ר"ל אע"ג דכבר כתיב אזהר' בתרומ' מדכתיב איש איש מזרע אהרן וגו' מקדשים לא יאכל ה"א כל זמן שלא טבל להכי כתב עד אשר יטהר דלהוי נמי האי אזהר' אטבול יום דעד אשר יטהר משמע עד גמר הטהר' וק"ל : בא"ד א"כ ובא השמש וטהר אצטריך לטהר יומא וכו' · פי' דה"א דמיד שיעריב ויבא השמש סגי כתב וטהר דמשמע עד שיטהר ויפנה היום לגמרי דהיינו צאת הכוכבים והוא פי' התוס' שם ריש ברכות ורש"י פי' שם בע"א ע"ש : ד"ה שאין לו אלא ביאה אחת בסופו א"ל אין ברתי את שריית ליה וכו' כן נ"ל

א"כ מיתור' דקרא דכתיב ובמלאת ימי טהרה לבן גו' כמ"ש התוס' לעיל ותדע דאית לן למימר הכי לר"ל ולר"י דמובמלאת ימי טהרה ילפינן הערב שמש לאוכל תרומה דאל"כ תקשי להו כדפריך לעיל ואכתי קשה ה"מ היכא דלא הוי בר כפרה אבל היכא דבר כפרה עד דמייתי כפרה ומה שהקשה עוד דאפי' למאן דמוקי ליה בב' ראיות ואין להוציא אזהרה לאוכל תרומה מעד אשר יטהר מ"מ תיפוק ליה מובא השמש וטהר עכ"ל דבריו תמוהים דובא השמש וטהר אינו אזהרה ולאו כלל כמ"ש התוס' לקמן בהדיא דא"כ הוה כתיב ובא השמש ועד מלאת לא הוה ידעינן אזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה : **באד** ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד לזב וחד ליולדת כו' עכ"ל פי' לדבריהם דמשמע להו הא דמצריך ב' קראי חד לזב וחד ליולדת היינו בב' לאוין אבל אתרי קראי בעלמא לא עבדינן הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת דאל"כ אמאי לא עביד נמי הך צריכותא חד לזב וחד ליולדת למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראיות ובמצורע מוסגר ומי הכריחו למימר צריכותא אחריני ועוד מי הכריח לתנא דבי רבי ישמעאל לאוקמי בב' ראייות ועד אשר יטהר עד דאיכא הערב שמש ותרתי קראי משתעי בבר כפרה ואצטריכו חד לזב וחד ליולדת אלא דכיון דליכא התם ב' אזהרות ליכא למיעבד הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת אבל הכא דמוקמינן להאי תנא עד אשר יטהר אזהרה לקדשים איכא תרתי לאוין כיון דלא סבירא ליה כר"ל דבכל קודש לא גו' אזהרה לקדשים מסתמא אית ליה להאי תנא בהא כר"י דיליף בפ' אלו הן הלוקין אזהרה לקדשים מדכתיב טומאתו טומאתו א"כ דס"ל כר"ל דבכל קודש לא תגע כו' קרא גופיה לא אתי אלא לקדשי' ומרבויא דבכל מרבינן אוכל תרומה והכי משמע לישנא לרבות אוכל תרומה וזה נראה עיקר דהכי מוכח בפ"ק דשבועות ע"ש בתוס' ופרש"י וא"כ ה"ל תרתי לאוין חד לזב וחד ליולדת אבל גבי תרומה ליכא אלא לאו דבכל קודש לא תגע אבל ובא השמש אינו לאו וכן נראה לעיל מדבריהם דלגבי ב' לאוי עבדינן הך צריכותא אפי' למאן דמוקי לה בב' ראיות דלמאי דבעי למימר דבכל קדש לא תגע גו' ועד אשר יטהר אתו לאזהרת תרומה כתבו דמצינן למימר דאצטריך למכתב משום דהותר מכללו כו' ודו"ק : **בד"ה** דאי מעד אשר יטהר כו' דעד אשר יטהר אצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה כו' עכ"ל מדבריהם משמע דעד מלאת אתי לאזהרה לטבול יום דבר כפרה והיינו דוקא למאי דבעי למימר לעיל דבכל קודש לא תגע גו' אתי נמי לאזהרת אוכל תרומה אפי' למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראייות ואצטריך למכתב כמו גבי יולדת משום דהותר מכללו אבל לתירוץ ה"ר אפריס שכתבו התוס' לעיל דלמאן דמוקי לה בב' ראייות לא אתי בכל קודש לא תגע כלל לאזהרת אוכל תרומה אלא אי כר"ל אי כר"י והשתא לא שמעינן כלל אזהרה מעד מלאת דמיירי בבר כפרה אלא מעד אשר יטהר אתא אזהרת אוכל תרומה וקושטא דמלתא קאמרי דאתא עד אשר יטהר הזהרה לטבול יום אפי' דלאו בר כפרה וק"ל : **באד** ואי כתב כו' ה"א דעד אשר יטהר בטבילה לחודה במידי דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנא ובא השמש כו' עכ"ל ירא"ה מדבריהם אלו דאיכא לפלוגי בהך מלתא בין דלאו בר כפרה ובין דבר כפרה ולא אמרינן לענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי דלאו בר כפרה וכן נראה מדבריהם לעיל בשמעתין בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' שכתבו שם ואע"ג דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמשמע מכלל שהיא טמאה יולדת מחוסרת כפרה היא ולא גמרינן מינה לטבול יום בעלמא כו' עכ"ל ויש לתמוה ע"ז למאי דמוקמינן לעיל עד מלאת ימי טהר' להערב שמש בתרומה וכתב שם רש"י דליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש כו' ולענין טבול יום מ"ל בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה עכ"ל דהשתא לדברי התוס' דלית להו האי סברא ולא אמרינן מה לי בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה א"כ הדרא קושיין לדוכתין דאימא דאתא קרא ובמלאת ימי טהרה למעשר דבעי הערב שמש בבר כפרה אבל בתרומה עד דמייתי כפרה ויש מיישבין בדוחק וצ"ע : **בד"ה** שאין לו אלא ביאה אחת כו' וליכא למימר דהכא בידי שמים כו' עכ"ל ולפ"ז הא דקא' הרי הוא כסרים חמה צ"ל דתרי גווני בידי שמים הם ועיין בב"י וכן צריכין אנו לחלק בפרש"י דב' גווני חולי הוא והרא"ש והטור דקדקו מפרש"י דחולה אינו בידי שמים ורש"י כתב גבי סרים בידי שמים מחמת חולה הוא עכ"ל אלא דאית לן לפלוגי דחולי דמתמעי אמו דהיינו סרים חמה דלקוי ממעי אמו כדלקמן בפרקין בידי שמים הוא אבל שאר כל מיני חולי אינו מקרי בידי שמים לענין זה וק"ל : **ע"ב** בד"ה ניקב למטה מן העטרה שכנגדו כו' והר"י דע"ג גיד העטרה כו' עכ"ל דלישנא שכנגדו אינו מתיישב לפירש"י וכן הוא במרדכי ע"ש :

דף עו גמרא פצוע דכא כהן מהו בגיורת כו' הרמב"ם פט"ז מהלכות א"ב פסק דפצוע דכא מותר בנתינה וכל הספיקות ואסור בממזרת כו' עכ"ל והראב"ד השיג עליו שם גם הטור א"ה סי' ה' כתב ואינו נראה דהא דשרו בנתינה דריש לה מקרא לא יבא ממזר בקהל ה' דהיינו בישראל לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק עכ"ל וכתב הב"י לא מצאתי בגמרא שידרשו כן מפסוק זה ואולי כו' עכ"ל ואין דברי הטור מובנים כך דאיך עלה על הדעת להתיר פצוע דכא בנתינה מקהל י"י דכתיב גבי ממזר ולא מקהל י"י דכתיב גבי פצוע דכא גופיה אבל נראה דטעות נפל בספרי הטור וצ"ל במקום ממזר בקהל ה' פצוע דכא בקהל י"י : **ע"ב** תוס' בד"ה מנימין גר מצרי כו' ובסוטה פי' בקונטרס דתניא בתוספתא שא"ל ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו' עכ"ל תירוצא הוא לקושייתם דא"כ דהיתר מנימין לבא בקהל אלא שטעה ומ"מ תלמודא פריך שפיר הכא דע"כ לא פליג ר"ע על מנימין אלא שנתבלבל בימי סנחריב אבל כ"ע מודו דבימי שלמה עדיין לא אודו לעלמא וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק דסוטה אסוגיא דהתם ע"ש :

דף עז בד"ה אם קודם מעשה כו' כגון עמשא שהיה צריך כו' שהרי בת ישי נשא כו' עכ"ל צ"ל יתרא במקום עמשא וכן הוא בב"י דיתרא נשא את אביגיל ועמשא בנה היה כדמוכחי קראי בדברי הימים : גמ' עלי ועליך נאמרו ב' מקראות הללו

חדושי מהרש"א

דף עו ע"ב מתוך אהבה יתירה שאהבה כו' כאלו נתחתן בה· לפי התוס' דפריך היאך נשאה שלמה כו' ניחא דנ"ל מיהת דגיורה דאי לא גיורה בזנות נמי הוה אסירא ליה אבל לפרש"י דלא פריך אלא אהא דקרי ליה התנות ק"ק דהשתא ה"מ לאוקמא אפי' בגיות' אלא מתוך אהבה כו' ודו"ק : **שם** ואביו לא ידע ליה והכתיב והאיש בימי שאול גו' לאהורה מהך ענינא גופי' בפשיטות ה"ל לאתויי דכתיב הנה ראיתי בן לישי גו' וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלח אלי את בנך דוד גו' ויש לפרש ונשום דאיכא לפרושי דהיה מתאיל על אביו מאיזה שבט הוא דהא מלתא אפשר לא ידע ליה ולכך מייתי מהך דישי אבי דוד נכנס באוכלסא כו' ואמרי' פ"ב דברכות אין אוכלסא פחות מס' ריבוא וכיון דאיש מפורסם היה כ"כ שר על ס' ריבוא ודאי דידע ביה מאיזה שבט הוה ויליף ליה מדכתיב בא באנשים דהיינו שבא במלחמה באנשים ומדמחש כמה אנשים נאמר דעל מספר אנשים דור המדבר קאמר שהיו ס' ריבוא ומסיק גם שידע דמשבט יהודה הוא היה מסתפק אי מפרץ אי מזרח ולמנ"מ אם יהיה מלך : **מ"ש** א"ל שאל דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו כו' פרש"י בספר שמואל נהפכו להיות במדת דוד כו' נראה מפירושו דכינוי דמדיו על דוד קאי וא"כ הוא מהיכא קמשמע מניה שהיו הבגדים כמדתו של שאול שמשכמו ומעלה גבוה גו' שע"כ הכנים בו עין הרע ויותר נראה דכינוי דמדיו קאי על שאול דהיינו מדיו של שאול היו מכוונים לו בכם :

דף עז יתרא הישראלי אשר בא גו' ופ"ה בספר שמואל וכתיב יתר הישמעאלי גו' פ"ה בספר ד"ה ונראה לפרש כיון שאינו מפרש איזה שם עיקר ועוד דודאי ישראלי הוה וע"כ נדרשו שניהם שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל שאינו שומע הלכה זו דהיינו שדוד הוא ישראלי ולא עמוני ידקר בחרב ובירושלמי איכא פלוגתא בהא איזה שם עיקר וגם שם גרסי' דהגר מתניו כישמעאל וכתב בעל יפה מראה וקשה לפי דברי תלמוד שלנו מאי חגר חרבו כישמעאל דהל"ל כאדומי שהוא בעל החרב ואולי שדקיר' חרב הוא מדה כנגד מדה כי לפי דעת דואג דעמוני' ומואבית בכלל האיסור ואין לקבל מהם גיורת והבא עליה קנאין פוגעין בדקירת חרב כמ"ש בפנחס וידקור את שניה' גו' גבי מואבית ועיי' בזה בחידושינו ס"פ השוכפי' : **ומ"ש** ויאמרו הל"ו אינו אותו שרה גו' מפרש"י מדכתיב הנה באוהל דאין דרך אשה כו' ע"ש ועיין בזה בחידושינו פ' הפועלים : **שם** כתנאי עמוני ולא עמונית וכתבו התוספת וא"ת לר"י תקשי ליה מצרי ולא מצרי' ואור"י דגבי עמוני ומואבי ה"ל לקצר ולכתוב עמון ומואב כו' והא דכתיב אדומי כו' עכ"ל וע"ש וכל זה דוחק וכל הני דאקשי להו דואג כדלעיל למה לא השיבו לו כן ונראה דלר' יהודה היה זה הכ' למעט מסיני עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כדקמן כדאמרינן מב"ד של שמואל הרמתי דהיינו הל"מ ואיך שיהיה יש לדקד' בענין זה שדואג וסיעתו חשבו לאסור עמוני' ומואבית ולא האמינו קבלתם והיאך חשבו שבועז זה אבצן והיה שופט כל ישראל כמה שנים כמפורש בקרא ואיך נשא פסולי הקהל ברבים כמ"ש ויקח עשרה אנשים גו' ויותר מזה בספר רו"ת שהגואל השיב לבועז פן אשחית את נחלתי גו' ופרש"י שם לתת פגם בזרעי שנאמר לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל היאך מלאו לבו לדבר כן בפני בועז שהיה שופט בזמנו והוא התירה בפניו כמ"ש ביום קנותך גו' אשת המת קנית להקי' שם המת גו' גם קשה שהיה חש על פגם זרעו למה לא היה חש על איסור לאו גופי' וכל ביאה וביאה אסור' לו וע"כ הנראה למאי דמסקינן בפ' כיצד דעשה דיבמה דוחה ל"ת וחייבי לאוין מתייבמין מן התורה אלא דאכן גזרינן ביאה ראשונ' אטו ביאה שניי' דאסור בה דכבר אקיים העשה בביאה ראשונה ואפשר דלא בימי בועז עדיין לא גזרו על כך והותר לו ביאה ראשונה במצות יבום דעשה דוחה ל"ת וכמ"ש המפרשים דדין יבום נהגו אז אף בקרובים כמ"ש הרמב"ן בפ' וישב וכדאית' בב"ר וע"כ לא תלה הגואל את דעתו דמואבי' אסורה לדחות היבום משום איסור ביאה דעשה דיבום דוחה ל"ת דמואבי אבל תלה הדבר על פגם הזרע דהולכין אחר פסול וכיון דהיא אסורה לבא בקהל בלא יבום בניה הולכין אחריה להיות פסולי' בקהל וע"כ אמר לא אשחית את זרעי שיש לי כבר מאשה כשירה מש"כ בועז שלא יחוש ע"ז שלא היה לו בנים שמתו כלם בעובדא דמנות כדאמרינן בפ' הספינה וזו היה גם דעת דואג וסיעתו שאמרו מה שכנסה אותה בועז שהיה שופט ישראל היינו בהתר ע"י מצות יבום ובביאה ראשונה נתעברה ממנו כדאמרינן דבועז מת מיד אחר ביאה ראשונה ובנו עובד פסול קהל הוא דהולכין אחרי' ולא האמין בקבלת' בהל"מ עמוני ולא עמונית ובא רבה בדרשות ומוסיף על הל"מ שיש רמז בתורה בזה מדכתיב אל תצר את מואב גו' ונמצאות שלא יאבדו מפני שני הפרידות טובות כו' ודו"ק : **שם** מ"ד כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו גו' פרש"י חשבת לטובה כשהתרת את הנקבות עכ"ל והוא דוחק דמאי נפלאותיך ומחשבותיך אבל הנראה ע"פ מ"ש פ' שור שנגח אל תצר את מואב גו' וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה כו' נשא משה ק"ו ומה מדיני' כו' מואבים עמון לא כ"ש א"ל הקב"ה לא כשעלת' על דעתך עלת' על דעתי ב' פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואבי' ונעמה העמוני' כו' והיינו נפלאותי' ומחשבותי' שלא כדעת ומחשבות משה אלינו שאמרת במואב אל תצר את מואב גו' ובעמון וקרבת מול בני עמון אל תגרם גו' והיינו ב' מקראות הללו דקאמר ובחידושי הלכות כתבנו פי' מהרש"ל בב' מקראות הללו והנא דחוק ע"ש ודו"ק : **ושאמר** פתחת למוסרי אמר דוד כו' ב' מוסרות כו' יהודה דמשמע ליה למדרש כן מרישא דקרא אנה יי' גו' אני עבדך בן אמתך גו' דהיינו רות שקראה עצמה כן כדכתיב ופרשת כנפיך על אמתך גו' והלשונרבים דפתחת למוסרי דריש דרתני נמי על נעמה העמוני' : **שם** התם כתיב הנמצאות כו' דאי לאו לדרשא הנמצאות ל"ל ומפורש בב"ר שתי בנותיך הנמצאות ב' מציאות רות המואבית ונעמה העמונית הה"ד מצאתי דוד עבדי גו' היכן מצאתיו בסדום וקראה מציאה לפי שהיו קרובי' להאבד עם כשיה

חכמת שלמה

אשה ומוציאו כו' כ"ב פי' בערוך מחמת חדותו שהוא כקולמוס גורד מפניו ומוציאו:

דף עו ע"א גמ' כי מגיירי מצרא שרו כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה מפני שהוא שותת שהמימות התאוה דרך הנקב יוצאת ואין יורה כו' כצ"ל : בד"ה ומנכתינן כו' ונוסכת כו' כ"ב כמו עיסה הנוסכת בחבירתה וק"ל : ד"ה כהן כשר צ"ל אבל כהן כשר כו' · **תו'** בד"ה ממולאי כו' דהוי שחורי ראש כו' כ"ב כלומר אינם שיבים כדאיתא בנדרים הנודר משחורי הראש אסור בשיבים : **ע"ב גמ'** הא לא צריכא ליה ותיפוק ליה דהא גיורת היא כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה ות"ל דאפי' הוי' גיורת הא הוי' מצרית ראשונה והמיר' ליה מש ס התנות כצ"ל וכ"ב זהו פי' התו' אבל לשון הקונטרס כמו שכותבין התו' : בד"ה והא אנן כו' הך מתניתא הך כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה מנימין גר כו' וכתיב הילילי כו' כצ"ל :

דף עז ע"א גמ' הכי תרגמה כל כבודה בת מלך פנימה כו' כצ"ל וכ"ב אין הפשט שבנות מואב ועמון לא היו יוצאות שהרי דרכן ליצא מן הבית אפי' לזנות וחלילה לומר עליהם כל כבוד' וגו' ועוד מאי מעליותא דשרא אמנו וק"ל אלא ה"ק מה שלא קדמו לנשים היינו משום שבנות ישראל לא היו יוצאות כלל מן האוהל ודרך לקדם על המילר של חיל וק"ל : בש בתי מקראות הללו כו' כ"ב פי' עמוני ולא עמוני' מואבי ולא מואבית כ"ל · (עיין במהרש"א):**ע"ב רש"י** בד"ה גיורת מכנה ממכונה כ"ב פי' מנסים שלה וק"ל : בד"ה מאי שני כו' צ"ל ומאי שני: בד"ה פוק תני לברא דמאי כו' עמונית ובנה כו' לקהל כו' ני דהא כו' לכהונה והדר כו' כשולה ומאי היא כו' כצ"ל והד"א : בד"ה ערותו יוכיחו כו' והוא

מהר"ם

נ"ל וכו' בת ישראל שאלה אם היא מותרת לינשא לבעל ביאה אחת והשיב הן בתי את מותרת לו וכו' :

דף עו ע"א ד"ה מכהן גדול באלמנה עד וי"ל דקסבר ר"י כיון דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל אין לעשות צד השוה וכו' · י"ל מ"מ קשה מנלן לגמר' דסבר רבי יוסי הכי הא ר' יהודה נ"ל האי פירכא דהא הוא יליף האי הצד השוה ושמא גם ר"י ס"ל כוותיה בהא והא דלא יליף מינה בת גר וגיורת דעלמא משום דלא חשיב ליה אינה ברוב הקהל כיון דמותר לבא בקהל אבל בת עמוני דאינ' ראויה לבא בקהל אומר לך דר"י יליף מניה כמו ר' יהודה ועכ"פ מאי פריך בגמ' פשיטא דהא פשיטא לא הוי משום דה"א דר"י יליף מהאי מה הצד בת גר עמוני כמו ר' יהודה כמו שכתבנו ויש ליישב דס"ל לגמרא דהאי דפרכינן דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל ובת חלל היא פסולה לכהונה ולכך לא שייך לומר הצד השוה שכהן וכו' ובתם פסולה אף אני אביא וכו' כיון דפסול הבת בשניהם אינה שוה דבזה הוא פסול קהל ובזה הוא פסול כהונה. פירכא זו גדולה יותר מהאי פירכא כדאמרינן דלא שייך בבת גרים לומר אינו ברוב הקהל משום דאע"ג דגר כשר לקהל מ"מ - בא מטיפה כשולה ואי ס"ל לרבי יוסי דבת גרים דעלמא לא ילפינן מהאי

הללו פי' מהרש"ל ב' מקראות עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ואין לשון ב' מקראות משמע כן אבל הב' מקראות היינו לא יבא עמוני ומואבי גו' ומקרא דעל דבר אשר לא קדמו גו' דמתרוייהו הני קראי ילפינן היתרא דעמונית ומואבית ודרשות תרווייהו יכולין להיות אמת : **תוס'** בד"ה מכ"ג באלמנה כו' קשה אמאי לא נידון לרבי יוסי מחלל ומצרי ראשון שתפסל בת עמוני כו' וי"ל דקסבר ר' יוסי כיון דבת מצרי ראשון כו' עכ"ל ולפום ריהטא הכי לא יצאנו מידי קושייתם דכיון דרבי יודא אית ליה דאיכא למימר מה הצד בכה"ג מי יימר לן דר' יוסי פליג בהא עליה דנימא דלא פליג עליה אלא בגר דראוי לבא בקהל משום דלא חשיב מה הצד שאין ברוב קהל אבל בעמוני לא פליג עליה דרבי יודא כיון דאינן ראוין לבא בקהל ומהיכי תיתי ליה דקאמר פשיטא דר' יוסי פליג עליה דר' יודא כו' נמי בגר עמוני דאין לעשות מה הצד מפסול כהונה ופסול קהל ודלמא הא אשמועינן טולא דבת גר עמוני כשרה לר' יוסי משום דאין לעשות מה הצד בכה"ג וי"ל דכיון דר' יוסי מכשיר בס"פ אלמנה בבת מצרי שני אע"ג דאין ראוי לבא בקהל ולא יליף לי' מהאי דיכא מחלל ומצרי ראשון ע"כ היינו משום דאין לעשות מה הצד מפסול קהל ומפסול כהונה ומיהו אהא דבעי למימר וכ"ת בהנך דראוין לבא בקהל אבל בהנך דאין ראוין לבא בקהל לא ה"מ לאפרוך מהא דמכשר ר' יוסי בת מצרי שני דאיכא למימר דמה למצרי שני שכן עשה אבל בגר עמוני דאיכא לאו אימא דפסולה הבת ומיהו יש להקשות דרבי יוסי סבר התם דמצרי שני אינו פוסל בביאה ואמאי לא נילף שיפסול בביאתו מחלל מצרי ראשון דהשתא אנו עושין שפיר צד השוה ממה שאינן ברוב הקהל ולחד תירוצא שכתבו התוס' הא דלא נילף בגר בעלמא שיפסול בביאתו מחלל ומצרי ראשון יתורץ נמי הכא דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר מצרי שני שבתו כשרה דלענין בתו ליכא למילף מהתם כמ"ש גם לפי מה שכתבו דלא ילפינן פסול ביאה מאיסורי כהונה ניחא : **בד"ה** ר"ל אמר פסולה כו' ולא יפרש מלתיה דת"ק כמו שמפרש רבי יוחנן כו' עכ"ל וצ"ל לפלוגתא דרבי יוסי ורשב"ג דת"ק סובר בת גר עמוני פסול ולא נקט במלתיה כל שזרעו פסול כו' לגבי רשב"ג דא"כ הוה משמע דהוא מודה לרשב"ג דאין כל זרעו פסול אלא לת"ק לגבי רשב"ג נמי נקט במלתיה כל שאתה נושא בתו כו' ובגר עמוני אין אתה נושא בתו ורשב"ג לגבי רבי יוסי נקט האי לישנא דרבי יוסי ודאי מודה לרשב"ג דבת גר עמוני כשרה מדנקט בברייתא האי לישנא כל שזרעו פסול כו' ודו"ק היטב : **ע"ב** בד"ה מצרי שני שנשא כו' ואר"י דאתי מחלל דחייבי עשה כו' וכראב"י כו' עכ"ל ויש להקשות כיון דאיכא למילף מחלל דחייבי עשה ואלמנה לחומרא מאי קא משני דנילף ליה מעמוני ומצרי שני לקולא דהא כל היכא דאיכא דינא לחומרא ואיכא דינא לקולא לחומרא דיינינן ליה וי"ל דהאי דינא דקא עבדינן לקולא אינו אלא גילוי מלתא בעלמא למימר דמרבינן ליה להכשיר מעמיו דהוי נמי הכא מב' עממין ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה עריות יוכיחו שלא אסר בהן כו' ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו עכ"ל ואין זה דומה דא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר ומצרי היינו דהאיסור הוא הזכר או הנקבה אבל הכא האיסור הוא בג ולא חדא ומה לי בת בתו או בת בנו ולולי פרש"י היה נראה להורה לפרש דעשה בעריות נקבות כזכרי' כמו שהזכר אסור בבת בנו ובבת בתו כך הנקבה אסורה בבן בנה ובבן בתה דהשתא הוה דומה ממש לא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר כמו דהנקבה אסורה בממזר זכר כך הזכר אסור בממזרת וכה"ג במצרי אבל א"א לפרש כך דהא דאסורה בבן בנה ובן בתה אינו אלא מן השניות כמו אם אמו ואם אביו ודו"ק : **בד"ה** עריות יוכיחו שכשרים לכל ישראל חוץ מקרובים עכ"ל ולכאורה אין זה מדוקדק דמשמע הא דקאמר דעריות יוכיחו היינו דמותרים אחר ג' דורות כמו מצרי ולא דעריות יוכיחו שכשרים לאחר דהא מצרי אינו כשר לאחר כלל ומי הכריחו לפרש כך דהא שפיר איכא למימר עריות יוכיחו דמותר אחר ג' דורות ויש לייבב משום דאף אחר ג' דורות מיהא איסור עריות במקומה עומדת לאחר דאם הוא לו דור רביעי הוה ליה לבנו דור ג' דהשתא לא הוה דומה ממש להיתר ג' דורות דגבי מצרי דהותר לכל ומזה הוכרח לפרש דשפיר קאמר מיהת עריות יוכיחו דהותר אחר ג' דורות וכשרים לכל ישראל אחר ג' דורות חוץ מהקרובים ודו"ק : **גמרא** ועוד מקרא מסייעני בנים כו' ומיהו לא אצטריך ליה בנים להך מלתא דהא מק"ו יליף ובני' אצטריך לכדלקמן אם נאמר דורות ולא נאמר בנים כו' דהסיא דרשא כר"ש אתיא כמ"ש התו' לקמן אך קשה אמאי אצטריך ליה לר' יודא קרא דהכתוב תלאן בלידה דהא מהיכא תיתי לאסור דהק"ו דקבעי ר"ש למילף איכא תשובה כדקאמר דעריות יוכיחו כו' וי"ל דר' יודא לאו היינו תנא דמתני' דקאמר ואם לדין יש תשובה אלא דר' יודא נמי לא סבירא ליה כראב"י דהשתא ה"ל ק"ו גמור ואצטריך ליה קרא דתלאן בלידה לאפוקי מק"ו ודו"ק ·

דף עח תוס' בד"ה מצרי שני במאי יטהר כו' וי"ל דר' יוחנן דהכא סבר כאידך דר"י כו' דבתר דידה שדינן כו' עכ"ל יש לתמוה על דבריהם דהא השתא קיימינן אי לאו דתלאן הכתוב בלידה וא"כ לא שדינן בתר דידה דהא ר' יוחנן סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא בההיא דהפריש חטאת מעוברת אלא משום דתלאן בלידה קאמרינן בתר דידה שדינן והשתא דלא תלאן הכתוב בלידה לא אמרי' נמי דבתר דידה שדינן ויש לייבב דה"ק ר' יוחנן דאי לאו דה"ר יודא דהכתוב תלאן בלידה הייני דלא הוה דרשינן מיניה הך מלתא לאסור הנקבות ומיהו להך מלתא דבתר אימיה שדינן ליה הוה דרשינן ליה וכגון אם נשא נתינה וק"ל : **בפרש"י** בד"ה להם הלך אחר פסולין כו' כגון מצרי שנשא ישראלית כו' עכ"ל אבל במצרי שנשא מצרית אין אנו צריכין אחר הפסול לרבה ב"ב חנה ולרב דימי לקמן וכן פרש"י בפרק האומר להם הלך אחר פסולין היינו לענין לישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראלית כו' אבל לענין מצרית לא מגמר האי להם מידי דהא בתרוייהו להם קרינא כו' עכ"ל : **ע"ב** בד"ה ת"ל מבני התושבים כו' ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני עכ"ל פי' לדבריו משום דמדיוקא אבל לא מן הגרים כו' לא משמע אלא דאמו ממקוםאחר ובין דאביו כנעני ובין דאביו נמי משאר אומות משמע מש"ה הוצרך לפרש דמסתברא כי מעטינהו קרא דוקא היכא דאיכא כנעני ודו"ק : **גמרא** א"ל מי יתן לי דור ג' ואטהרנו כו' והא אנן תנן דממזרין אסור כו' נ"ע השתא דלא ידע אכתי לפלוגי בין ידיע ללא ידיע מגופיה דקרא ה"ל לאקשויי דכתיב לא יבא ממזר בקהל י"י גם דור עשירי והיאך קבעי לטהר דור ג' ויש לייבב משום דבקרא אינו מפורש נקבה כדבעי לעיל דוא"ג למימר ממזר ולא ממזרת מש"ה ניחא ליה לאתויי מתני' דמיירי נמי בנקבות

בנקבות

חדושי מהר"ש

אנשי סדום או ע"ש שבא משה לאבדם עד שא"ל הקב"ה אל תצר גו' כדלעיל או ע"ש שרצה דואג לאבדם מתוך הקהל כדלעיל : **ומ"ש** במגילת ספר כו' היא התורה או למ"ד בפ' הניזקין דתורה מגילה מגילה ניתנה ואי למ"ד חתומה ניתנה וכולה נקראת מגילה דכתיב והנה מגילה עפה כו' : **ומ"ש** הכא כתיב דוד עבדי כתבו התוספ' אף על פי שדוד עצמו אמרו ברוח הקדש אמרו עכ"ל ולא ידענא מי הכריח' לכך דהמזמור הזה מיוחס לאיתן האזרחי ויסדו ברוח הקודש על מלכות בית דוד וק"ל :

דף עח ע"ב דלא ידיע לא חיי וכו' ק"ק מההיא דפ' י' יוחסין דפריך עלה דרבי יודא אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דלמא מהני דכתיב בהו נשים בציון עינו גו' הא רב יודא מ"ל הכא דלא ידיע לא חיי ויש לייבב : **שנה** ראשונה א"ל שמא עע"ז יש כו' משמע להו הכי דמסתמא קודם שכלו הג' שנים פשפש ובדק ומסתמא על פי חומר העביר' בדק מתחלה על ע"ז ואח"כ על הזנות ואחר כך על הצדקה ואפשר שהגלוי זה מלשון המקרא שהוסיף לומר שנה אחר שנה דלא אצטריך ליה דמסתמא נמי ג' שנים דכתיבי רצופים היו אלא דמשמע להו כל חד מג' השנים הוה באנפי נפשיה לענין הפשפוש אחר העון של כל שנה ושנה : **ומ"ש** אין הדבר תלוי אלא בי כו' ר"ל דבר מלכו' שצריך להיות נחתך ע"פ המלך כדמסיק וא"ש ששאל באורים ותומים דאי שאל בנבואה בראשונה ושנייה ה"ל נמי לישאל בנבואה מה הוא החטא אבל ודאי דלא שאל כלל בנבואה ולכך לפי דעתו שהיה בהם חטא ע"ז וג"ע ולדקה דבר שאין תלוי במלכות לא שאל באורים ותומים דאין שואלין באורים ותומים אלא למלך דהיינו דבר התלוי במלוכה : **ומ"ש** אלא מתוך כו' שהיו מספיקין להם מים ומזון כו' פרש"י כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים כו' עכ"ל לא הזכיר בפירושו מים דנקט בכל נוסחו' גמרו' שלפנינו גם אין סברא שהיו הכהנים מספיקין מים לגבעונים שהם בעצמם היו שואבי מים והוא דבר שניתן לעולם בחנם גם קשה לפירושו שאמרו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם גו' דמזון ודאי שוה כסף הוא ולולי פירושו היה נראה לפרש שהגבעוני' היו מספיקין להן מים ומזון לכהנים דהיינו לשאוב להם מים ולהמתפק להם צורכי מזון כגון לחטוב עלים שהיו עובדי יי' ואותו זכות שהיה להם לגבעונים לעבוד עבודת יי' ניטל מהם בהריגת נוב עיר הכהנים ולכך אמרו שפיר אין לנו כסף כו' אבל יש לנו דבר גדול עמהם שלא הניח לנו הזכות הגדול והוא ענין דהיו מקבלין או גרים כדמסיק אע"ג דלא היו מקבלין גרי' בימי דוד ושלמה אלו גרים ודאי לא נתכוונו ולא לכלתן מלכים שהרי נתגיירו על ידי קידוש ש"ש בפהרסיא דעל כך נעשו גם בני מלכים ע"י שלא הניחו את הגרים מלזכות : **שם** אשר תשפטו פעלו באשר משפטו גם פעלו כו' לפי פשוטו כינוי דמשפטו פעלו קאי על הקב"ה אבל וי"ו דמשפטו הוא מיותר דהכ"ל באשר משפט פעלו כמו הצור תמים פעלו וע"כ דרשו דכינוי דמשפטו פעלו קרוי על

מהר"ם

מהאי מה הצד משום האי פירכא כ"ש דס"ל לפירכא זו דפרכינן דהפסול שבשניהם לא הוה שוה הוה פירכא ולכך פשיטא הוא דגם בת גר עמוני ליכא למילף מהאי מה הצד לרבי יוסי וק"ל : **בתוס'** ד"ה רבי יוחנן אמר כשרה וכו' עד הא איכא למימר לרבי יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח וכו' · יש להקשות הא איכא למפרך מה לעמוני שכן נקבות מותרות כדפריך בגמרא לקמן בסמוך וצ"ל התוספות אין רצונם לומר דנימא בת גר עמוני לחוד יוכיח אלא ר"ל בת גר עמוני שנשא בת ישראל ובת מצרי שני שנשא מצרית שנייה דכי פרכת מה לבת גר עמוני שנשא בת ישראל שנקבות מותרות אמרינן מצרי שנשא מצרית שנייה יוכיח מה למצרי שני שכן אין ביאתו בעבירה בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח כדלקמן בגמרא והא דקאמר בתו' בתר הכי ומיהו ממצרי שני פי' שנשא בת ישראל אין להקשות תוכיח צ"ל דר"ל ממצרי שני לחוד בלא בת עמוני שנשא בת ישראל ודו"ק כנ"ל : **בא"ד** ולר"ש ב"ג וכו' אתי שפיר · משום דאיכא למיפרך מה לגר עמוני שאינו פוסל בביאתו ולכך בתו כשרה לכהונה משא"כ עכו"ם ועבד שפוסלין בביאתם : **ע"ב בגמרא** מצרי שני וכו' יוכיח מה למצרי שני וכו' עד וחזר הדין ופירש"י ד"ה וחזר הדין הצד השוה שבהן שאינה ברוב הקהל ובתו כשרה וה"א דבר תימה שבכל מקום דיליף ממה הצד דבר קולא צ"ל הצד השוה קולא בשניהם ורש"י פי' הצד השוה שאינ' ברוב הקהל וזהו חומרא ולעיל מזה בגמרא דיליף מניה חומרא הוי אתי שפיר אבל השתא דיליף מניה דבר קולא לא יתיישב האי הצד השוה וצ"ל שצריך לגרוס ברש"י הצד השוה שבהן שכשרות לקהל ופסולים לכהונה דהא בת עמוני ובת מצרי שני שהיא שלישית שתיהן כשרות לקהל כ"ל : **בתו' ד"ה** מחלל דחייבי · עשה וכו' עד איכא לאו דמחללה לא יקח וכו' · עיין לעיל פ' הבא על יבמתו דף ס' ד"ה חלל מחייבי עשה וכו' :

דף עח ע"א בתו' ד"ה אלא הא דאמר רבי וכו' וא"ת מאי פריך מרבא הא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו ר"ל אפי' למאי דמסיק הכא שאני עובר דהיינו רביעי' ולא יקשה כלל מהא דאמר רבא וכו' אין צריך טבילה מ"מ נפרוך מהא דאמר רבא בפ' כל האיסורין ובפ' שור שנגח בהדיא דעובר ירך אמו וא"כ ע"כ צ"ל דרבא ל"ס כר' יוחנן וא"כ מאי פריך מרבא והא דכתוב בספרים שלנו הא בהדיא אית ליה וכו' בפ' כילד מעריכין ט"ס הוא וצ"ל בפ' כל האסורין בתמורה דף ע"ב: **ד"ה** רובו ומקפיד וכו' עד דדרשינן את בשרו את הטפל לבשרו·פי' דכתיב ורחץ את בשרו דדרשינן מניה את הטפל לבשרו דהיינו שערו צריך ג"כ ביאת מים וצ"ל קרא לזה כיון דהלכה למשה מסיני כאמרם רובו ומקפיד חוצץ בשערו ממילא שמעינן דבעינן בשערו ביאת מים וא"ת לפי' ר"ת דפירוש דרובו ומקפיד וכו' קאי אבשרו א"כ תקשה ג"כ ל"ל קרא דורחץ את בשרו דדרשינן מניה שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים כיון דהלכתא דרובו ומקפיד קאי אבשרו . שם בסוכה דף ז' ע"ב ד"ה דבר תורה ומקפיד מקשין התו' קושיא זו ותירצו דאצטריך לבית הסתרים וכו' ע"ש :

ע"ב ד"ה מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו · כתוב בספרים שלפנינו סתמא בעו מניה וכו' ונראה דהמשך דברי התוספות כך הם דהוקשה לתוספות מה השיב להם ר"א להם שאלו ממנו ממזרת לאחר עשרה דורות מהו אי ס"ל דון מינה ומינה ומותר' או דון מינה ואוקי באתר' ואסורה והוא השיב להם ענין אחר דממזר דידיע ואינו ידיע מותר דור ג' ותירצו דהם שאלו ממנו סתמא שנכלל בדבריהם בין ידיע ובין לא ידיע ולכך מצא מקום לדחותם והשיב להם מי יתן לו דור ג' וכו' ואע"ג שהבין דבריהם שהם לא שאלו אותו על זאת כ"א על הידיע' אם היא מותרת לאחר עשרה דורות מ"מ דחה אותם בתשובה זו כי לא רצה לברר להם תשובתו להשיב להם על מה ששאלו אותו כמו שכתבו א"כ ואם היו שואלין אותו בפי' על הידיע והיה צריך להשיב להם על הידיע היה משיב להם שמותרת דס"ל דון מינה ומינה וכו' כך צ"ל כונת התו' בזה אבל עתה בספרים חדשים שנדפסו הוגה בתו' במקום מלת סתמא ספיקה בעו מיניה וכו' ואם היה ידיע וכו' וצ"ל דאינו מתיישב כלל וכלל דאם האמת הוא כן שהם שאלו אותו על הספיק' דהיינו דידיע ולא ידיע כדאיתא בגמ' א"כ כוונת השאלה היה מי אמרינן ממזר חי או לאו א"כ יקשה

חכמת שלמה

והוא בכלל ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כו' כצ"ל והד"א : בד"ה לך כרת כו' בביאתו מ"מ יש כרת כו' כצ"ל : בד"ה אשר יולדו כו' אפילו נקיבה במשמע ל"א כו' כצ"ל · בד"ה כיון דלא יור מר כו' כ"בנפי' ר' יהודה גופיה : בא"ד ואסורות מצרית כו' הד"א :

דף עח ע"א גמ' ואצטריך למכתב להם גבי ממזר כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה משום ר' יצחק כו' בהאי חלילה דהאי ולד כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** דלא ידיע לא חיי כו' נ"ב הא דלא חיי נ"ל משום שהקב"ה אינו רוצה לגזור גזרת ממזרו' בכדי וזהו שדרשו רז"ל

מפני

בנקבות בסיפא ואנקבות שאלו לר"א וק"ל :

דף עט תוס' בד"ה ונתינים דוד גזר כו' ועוד יש לפרש דהכי פריך משה גזר עליהן עבודות ולא עבודות ממש כו' עכ"ל כן הוא בקצת נוסחאות בתו' וכצ"ל וכן הוא בתוס' בר"פ אלו נערות דלא עבודות ממש גזרו עליהם דאם לא כן לא יתיישב ההוא דהבא על הנתינה יש לה קנס וההיא דמרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה והוצרכו להך פירושא דלפי' קמא שכתבו לפ"ה דדוד לא גזר אלא מתנות קשיא דהיאך קאמר דבימי רבי באו להתיר נתינים הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד אחר ועוד מאי קאמר חלק מזבח מי יתיר דהא מזמן שב"ה אינו קיים לא היה כלל עליהן שעבוד וע"כ כתבו לזה הפי' וניחא השתא הא דקאמר בימי רבי כו' דלפי' קמא אינו ניחא כמ"ש : **בא"ד** דבכל דוכתא איירי בגירות גבי קנס כו' עכ"ל קאי נמי על דברי ר"ת וכן הוא בתוס' ר"פ אלו נערות דאמה שכתב ר"ת דמסיק רבא דבגירות אית להו מתנות כתבו דכל היכא דחשיב נתינה איירי בגירות כמו גבי קנס כו' ע"ש : **בפרש"י** בד"ה מחוטב עציך מדקריגהו כו' וגבעונים חוטבי עצים ניגהו להכי אקריינהו יהושע עכ"ל פי' לדבריו דודאי ידע המקשה דבימי משה באו איזה אומה מכנענים ונתגיירו ושוב באו עוד גבעונים בימי יהושע ונתגיירו כדדרשינן ויעשו גם הם בערמה ואהנהו דבימי יהושע גזר דוד כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל גו' אלא דאית ליה לתלמודא דכיון דמשה גזר אחוטבי עצים שהיו בימיו שלא יהיו בכלל ישראל וגרים א"כ הגבעונים שהוקמו ג"כ בימי יהושע לחוטבי עצים נמי בכלל גזירת משה הם שגזר עבודות על חוטבי עצים ומשני דמשה לא גזר כלל עבודות אלא אחוטבי עצים שהיו בימיו : **ע"ב** תוס' בד"ה א"ה יבומי נמי תתייבם פי' אה"ב בנשא ישראלית איירי אע"ג דהיא שפיר מתייבמת או כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהמקשה נמי ידע דודאי מיבמין לאשתו של סריס ולא קתני חולצין אלא איידי דקאמר חולץ וקשה דא"כ מאי קאמר דיקא נמי דקתני כו' וייבמו את אשתו דהא נמי ידע המקשה דמייבמין אשתו כיון דבת חליצה היא אמאי לא מתייבמת דהא ליכא בסריס חמה איסור לאו דפצוע דכא אלא דסבר המקשה דחולץ דוקא נקט ומשום חולץ נקט נמי חולצין ולא אסיק אדעתיה למימר דנקט חולץ איידי דה"ר יהושע חולץ ויש לייבב דלא המתרץ קאמר דיקא נמי דקתני כו' אלא תלמוד' קאמר לן שלא נטעה לומר לדעת המקשה דחולצין נמי דוקא וקאמר דיקא נמי דקתני כו' וייבמו לאשתו וא"כ ע"כ המקשה נמי ידע דחולצין לאו דוקא אלא איידי דנקט חולץ נקט נמי חולצין דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ וליכא לאקשויי נמי דהשתא דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ א"כ מאי קאמר גבי סריס חמה חולץ וחולצין לר' אליעזר דהא היא שפיר מתייבמת והוא שפיר מייבם דליכא בסריס חמה איסור פצוע דכא די"ל דכיון דרבי עקיבא ור"א פליגי בפירושא דמלתיה דר' יהושע ור' עקיבא נקט חולץ דוקא דבישראלית איירי נקט נמי ר"א הכי אבל אי בגיורת איירי א"כ לר"ע נמי שרי ליבומי ותרווייהו הל"ל יבום וק"ל :

דף פ בד"ה והא תניא בן ח' אסור כו' ונראה דאפי' נגמרו סימניו דאסור לטלטלו דבתוספתא בתר הסיא דבן ח' כו' קתני איזהו בן ח' כו' והיינו אפי' גמרו כו' עכ"ל פי' לרבנן דאינו יוצא מתורת נפל אפי' בגמרו אלא עד כ' וההוא מלתא דלא שכיח הוא ואסור לטלטלו אפי' בגמרו אבל לר' דיוצא מתורת נפל בל' יום בגמרו סמניו מלתא דשכיח הוא ומותר לטלטלו מיד בגמרו והסיא דבן ח' הרי הוא כאבן כו' מיירי לר' דוקא בלא גמרו וכדמפרש לה רבי טעמא דלא גמרו הא גמרו כו' והשתא ניחא הא דמוקי להסיא בבן ח' הרי הוא כאבן כו' בשלא גמרו היינו אפי' לרבי אבל לרבנן מצינו לאוקמה אפי' בגמרו אלא כיון דאינו יוצא מתורת נפל אלא בכ' הוי מלתא דלא שכיח ואסור לטלטלו ודו"ק : **ע"ב** בד"ה עד שיהא בכולן אע"ג כו' מ"מ כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה כו' הוכיח הראשון על האחרים כו' עכ"ל ויש להקשות דאכתי לר' יוחנן דאמר אפי' בא' מהן ומוקי לה בשלא הביא ב' שערות ובהאי למודים דאין לו זקן חשיב סריס כמ"ש התוס' לקמן ואמאי הא אינו ניכר משנולד וליכא הופחה של הראשון וי"ל דודאי סריס מקרי אפי' אינו לקוי ממעי אמו ולא בעינן לקוי ממעי אמו אלא לענין חליצה דלריך שלא יהא לו שעת הכושר כיון דסריס אדם חולץ משום שהיה לו שעת הכושר וכן נראה מדברי נ"י והשתא ר' יוחנן דקאמר דאפי' בא' מהן נקרא סריס היינו לכמה שאר דברים ולא לענין יבום וחליצה דהא אינו לקוי ממעי אמו בהא דאין לו זקן דאינו ניכר משנולד והשתא מה שהקשו התוס' מהא דקטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כשעושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן כו' כיון שלא היה לקוי ממעי אמו ה"ה לר' יוחנן ה"מ להקשות הכי דהא לענין חליצה ויבום מודה ר' יוחנן דעד שיהו כולם דהאי אפי' בא' מהן דהיינו שאין לו זקן אינו מועיל לענין חליצה ויבום דהא אינו לקוי ממעי אמו והא דנקטו התוס' בדבריהם לרב הונא לאו דוקא אלא משום דרב הונא קאמר בהדיא עד שיהא בכולן וכן נ"ל לקמן שכתבו התוס' והקשו אההיא דפ"ק דקדושין זקן האשה והסריס היכי משכחת לה למ"ד עד שיהא בכולן לאו דוקא לרב הונא תקשי להו הכי אלא אפי' לרבי יוחנן תקשי להו הכי דהא רבי יוחנן מודה היכא דיש לו ב' שערות בזקן דעד שיהא בכולן ודו"ק :

דף פא

חדושי מהר"ש

אמר דוד שאול נפקו כו' ולא דרכיה למספדי' כו' · אף על גב דהעונש של רעב בא גם בשביל שלא נספד כהלכה מ"מ אמר דוד לדבר זה א"א לתקן ממש כיון דלא דרכי' למספדי' אחר י"ב חדשים אלא מעשה נתינים אפשר לתקן נקריגהו כו' : ג' סימנים יש באומה זו רחמנים כו' ר"ל סימנים שהם ניכרים במדות הללו מתוך שאר אומות לענין הרחמים בפ' המביא בעובדא דנבתי כו' שאמר הני מערב רב קאתו דכתיב ונתן לך רחמים גו' כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו כו' ובשבת פ' כ"ג כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים שנ' ונתן לך רחמים ורחמך גו' ופי' הכתוב ונתן לך רחמים דהיינו שיהיה לך מדת הרחמים שתהיה אתה מרחם על הבריות ולא כן שאר האומות ולענין הבושה אמרינן בנדרים בעבור תהיה יראתו על פניכם גו' זו הבושה כו' כי היראה הניכרת בפנים היא הבושה כמ"ש בושת פנים והפך עז פנים ולאו לפי מזגן וטבען קאמר דהא אמרו ביצה פ"ג ישראל עזין באומות הן ומפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין אלא דעל שם זה נקראו ביישנים שהתורה מתקנת מזגן ומכנעת לבם כפרש"י שם וזה הכתוב בעבור תהיה יראתו על פניכם גו' בענין נתינת התורה נאמר שנתן הקב"ה התורה שתהיה יראתו על פניו לבלתי נחטא כדאמרי' שם וה"נ מוכח היא לדרים שהבושה באה לנו מנתינת התורה שאמרו שם דכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני ולענין ג"ח כי ידעתיו גו' ואף ע"ג שלא הוזכר בכתוב אלא משפט ולדקה הוציאו מן הכתוב הזה נ"כ ג"ח והוא בכלל ושמרו דרך יי' גו' כי הג"ח נקרא דרך יי' כילך בה האדם אחר מדותיו ג"ח ב"ה כמ"ש אחרי יי' אלהיכם תלכו וכי אפשר להלוך אחר שכינה כו' אלא להלוך אחר מדותיו מה הוא מלבוש ערומי' כו' ומיהו ק"ק אמאי לא קאמר כיון מהאי קרא דכי ידעתיו גו' דעוד סימנים ניכרי' יש בהם בעלי משפט ובעלי לדקה ואפשר דאין הלו משפט ולדקה סימנים ניכרים כמו אלו ג' דנקט וזו"ה :

דף עט מ"ש הגי אמר רב הונא העבירום כו' לא ידענא מהיכא פסיקא ליה דהוו עוד בנים אחרי' מזרע של שאול ואפשר דהשתא נמי פריך ממפיבושת בן יהונתן ולדברי התוס' ניחא עפ"י שכתבו דמפיבושת בן שאול היה רבו של דוד ולא מפיבושת בן יהונתן פריך מ"ש הני דמפיבושת בן שאול הוא בכלל הז' בנים ולמה לא חלק לו כבוד והיה לו ליקח טפי בתוך הז' מפיבושת בן יהונתן שלא היה רבו ולמסקנא שבקש רחמים עליו ולא נענה כמ"ש התוס' וק"ל : **ומ"ש** והכתיב לא יומתו אבות על בנים גו' אמיפלא דקרא סמוך דכתיב איש בחטאו יומתו וקרא דלא יומתו אבות על בנים מוקמינן במסכת סנהדרין בעדות בנים ולא יומתו בנים על אבות בעדות אבות ואף על גב דכתיב פוקד עון אבות על בנים הא מוקמינן ליה פ"ק דברכות היינו באוחזין מעשה אבותיהם בידיהם והכא פריך דמשמע דלא נדונו כלל רק בשביל חטא שאול שהמית גבעונים וממחמת בני מיכל נמי לא קשיא להו דאפשר דקטנים היו דבני מירב היו כדאמרינן בעלונה ונענשו שפיר בשביל עון אבותם שאול כדאמרינן איש בחטאו יומתו אבל שאינו איש דהיינו קטן מת בעון אבות · אבל אמדמוני ומפיבושת בני שאול שהיו גדולי' באשה קשה פריך שפיר ולזה כיונו לומר ותקח רלפה גו' אל הצור גו' והצורה הצור תמים גו' כמ"ש התוס' ר"ל דאפי' היא לא הרהרה אחר מדת הדין למה נענשו בניה הגדולי' בעון אבותם אלא שהלדיקה הדין כדאמרינן מוצב שתעקד כו' ודו"ק : **שם** ומה גרים גרורים כך ישראל עאכו"כ ישראל ממש לא הוו רבותא לגבי עוברים ושבים שהיו ראוים לידבק אבל ה"ק ומה גרים גרורים הייני הנתינים שגזרו בהו איסור התנו' ועוד גזרו שיעבוד עליהן לעולם כך שאר גרי' דהוו ישראל לגבי חותנן לידבק בהן עאכ"ו ודו"ק :

סליק פרק הערל

דף פו

חכמת שלמה

רז"ל לא די כו' אלא שמטריחוי לגזור גזרת ממזרים אבל ודאי ממזר שלא יצא ישראלי' אף שכנו ממזר מ"מ אינו מביא פסולים בישראל ודו"ק :

דף עט ע"א גמ' שארון קולטו כו' נ"ב מה שקולטו הארון למיתה כו' בעיני שהרג נוב עיר הכהנים שהוו מנושאי הארון וק"ל · שם ומה גרים גרורים כו' נ"ב גרורים בדף כ"ד ע"א פרש"י מאליהם מתגיירים ואין אנו מקבלים אותם דמשום גדולתן של ישראל עבדי :

תו' בד"ה ותעתו כו' שהלדיקה עליהם הדין כנ"ל · בד"ה ונתינים על השפחה כו' הנא הבא על השפחה פטור מן הקנס ואומר בירושלמי כו' כנ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה כחייבי כריתות כו' סריס מיבם את כו' נ"ב לא נ"ל כלל דפשיטא דאסור לכ"ע דהא חייבי לאוין לאו בני יבמי נינהו ועוד עדיין לא ידעינן דאיירי מתני' אפי' לענין יבומי אלא עד לקמן דאוקי בגיורת אלא נראה לגרוס חולץ וק"ל · בד"ה ונתנו גט כו' לה גט הס"ד :

תו' בד"ה ואיידי כו' אפי' ליכא נמי שרי · נ"ב פי' מאחר שחולץ דהא סריס חמה לכ"ע כשר לבא בקהל בשלמא אם אינו חולץ לא קשה מידי אע"ג שמותר לבא בקהל מ"מ אינו חולץ ואינו מייבם דמתו מחוי ודו"ק : בא"ד אגב דבעי למימר לא חולץ כו' כנ"ל :

דף פ ע"א גמ' י"ב ויום אחד עד בן כו' כנ"ל : **רש"י** ד"ה מבת י"ב נ"ל מבן י"ב :

ע"ב גמ' שעריו וצפורניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו כו' כנ"ל וכ"ב כן ראיתי בתוס' דשבת וכן גרס הרי"ף : **תו'** בד"ה כיון כו' לתלמודא דבתרתי פליגי כו' כנ"ל · בד"ה עד שיהא כו' ועושה כיפה יחלוץ וייבם כו' נ"ב לאו דוקא דהא פשיטא מעשה קטן אינו כלום לפטור אותה לשוק אלא אייבום קאי ודו"ק ·: בא"ד קטן שיש בו כו' כנ"ל

מהר"ם

מפני מה שאלו על ממזרת ולא על ממזר ועוד למה נקטו בדבריהם לאחר עשרה דורו' מה לי עשרה או חמשה וגם מה שכתבו התו' אחר זה ולא רצה לברר להם תשובה' כו' לא יתיישב כלל לפי גירסא זו דמה היה לו לברר תשובה יותר דהא כל מה ששאלו אותו השיב להם דהרי לא שאלו אותו כ"א על הספיק והשיב להם שאסור עד ג' דורות על הממזרת ודאי לא שאלו אותו כלל לכך נ"ל שטעות גמור טעו המגיהים דו"ק כ"ל :

דף עט ע"א ד"ה ונתינים דוד גזר עליהם עבודות וכו' עד ועוד יש לפרש דהכי פריך משה גזר עליהם עבודות וכו' · וצ"ל דכוונת התוס' כך דלפי' הא' דפירשו דהמקשה הוה ס"ל דגזירת עבודות גורם שיהיו אסורים משום לא יהיה קדש היה מוכרח לפרש דדוד לא גזר עליהם עבדו' כ"א מתנות דאל"כ הוו עבדים גמורים שאסורים משום לא יהיה קדש ויהיה להם תורת עבדות וא"כ יקשה הא דאלו נערות ודפ' י' יוחסין ולכך היה מוכרח לפרש דגזרת דוד איננה שוה לגזירת משה ויהושע וזהו דוחק דבגמרא משמע דכלם על ענין א' גזרו ועוד דוחק אחד דלפי זה לא גזר דוד עליהם שעבוד ויהושע לא גזר כ"א לזמן שב"ה קיים וא"כ מה השיב רבי בגמרא אלקינו נתיר חלק מזבח מי יתיר הא כבר פסק מהם שעבו' של חלק העזרה וחלק מזבח אם לא שנא' שחלקינו ר"ל מתנות וחלק מזבח כשיבנה ב"ה יחזרו לשעבודם וזה דוחק וגם לא יתיישב לפי' זה איך היו רוצים להתיר בימי רבי חתנו' הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד חבירו כדמשמע בתו' דף זה ע"ב ד"ה בימי רבי וכו' לכך כתבו ועוד יש לפרש וכו' דלעולם דכולם משה ויהושע ודוד כולם גזר עליהם שעבוד ועבודות אלא שלא היה עבדות גמור שיהיו אסורים משום לא יהיה קדש ויהיה לנתיני' תורת עבדות אלא שאותו עבודות גזרו עליהם כדי שלא יתחתנו בהם משום דנראין כעבדים ולפי זה יקשה לנו ההיא דפ' אלו נערות ודפ' י' יוחסין כי אין לנתינים שום תורת עבדים אע"פ שגם דוד גזר עליהם עבודות כי לא היה עבודות גמור ומתיישב ג"כ שפיר הא דלקמן בימי רבי וכו' וכך מדוייקים דברי התוספות בפירוש וכן נ"ל לפירוש ר"ת דפירש דמתנות אסור מן התורה אלא שדוד גזר עליהם שעבוד נ"ל דלאו שעבוד גמור גזר עליהם שיהיה להם תורת עבדים רק השתעבדות ופעולות כדי שלא יקשה עליו ההיא דפ' אלו נערות ודפ' י' יוחסין : **בא"ד** בפירוש ר"ת והא דקאמר בימי רבי בקשו וכו' ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר הלכך אין לנו להתיר וכו' הוצרכו לכתוב זה משום דלפי' זה דלא בקשו להתיר המתנות משום שהוא אסור מן התורה ולא תלי איסור מתנות כלל בעבודות שלהם מה אמר חלק מזבח מי יתיר מה נפקא לן בחלק מזבח הא לא בקשו להתיר כ"א שעבוד יתירה חלק שעבודם ומה אכפת להם בחלק מזבח ישאר חלק מזבח בחזקתו הראשונה לכך כתבו הלכך אין לנו להתיר אפי' חלקינו שלא ישכחו חלק מזבח וכו' : **דע"ב** ד"ה ואיידי דאמר רבי יהושע חולץ וא"ת וכו' א"כ מאי קאמר ואין לי לפרש וכו' · יש להקשות מה שייך קושיא זו לכאן ומאי תלי במאי שפירש רש"י דלר' יהושע ס"ל דקהל גרים איקרי קהל וקושיא זו איננה שייכא כי אם על פשוטה של המשנה מאי קאמר ר' יהושע ואין לי לפרש הא איכא למשמע מדאתנייה חולץ וחולצין וכו' ולא מיבם ומייבמין ע"מ דבסריס אדם איירי וכו' וצ"ל דכוונת התו' בזה שבאו עתה לסתור פירש"י ור"ל כיון שהקשה רש"י קושיא זו ותירץ שרבי יהושע ס"ל דקהל גרים איקרי קהל ולכך נקט חולץ וכו' א"כ ס"ל לרש"י הא דאתניי' לרבי יהושע חולץ ידע רבי יהושע דאתני' הכי משום דיבום אסור א"כ יקשה על פשוטה של המשנה מפני מה אמר ואיני יודע לפרש הא איכא למשמע וכו' ולכך כתבו התוספות דאינו כן כפירוש רש"י ואין כאן מקום לקושייתו כלל דהא נקט רבי יהושע חולץ וחולצין לא משום דיבום אסור אלא אגב דבעי למימר לא חולץ ולא חולצין נקט הכי ולפי זה לא אצטריך לפירושו של רש"י וק"ל :

דף פ בגמ' היינו דשמעיה לאמימר פירש"י לישנא אחרינא ה"ג וכו' · וכ"ל דלליסני' אחרינא גריס רש"י היינו דשמעיה לאמימר דאמר וכו' והשתא יתיישב שפיר הא דכתב בסופו דסריס חמה קמפרש ואזיל וק"ל :

דף פא

דף פא בד"ה ואין מאכילה בזמן הזה ושוק כו' וא"ת ומי דחקו לר"ל דלא אכלה בתרומה כו' ועוד לפי שהיא סוגיא אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לן דא"ל שהיא סוגיא עיגול בעיגולי' עולה לר' יוסי ותרומה בזמן הזה דרבנן מ"מ אמאי לא ניחא הכא דאכלה אפי' בתרומה דאורייתא וזכר ודאי הוא והנראה דהאי ועוד כו' אין כאן מקומו והוא שייך לקמן וכצ"ל נקבה וא"ת והא לר' יוסי תרומה כו' וי"ל דקסבר ר"ל דר' יוסי כו' דהכ"א אשכחן בפרק יוצא דופן ועוד לפי שהיא סוגיא אליבא דר"י עיגול בעיגולי' עולה ור' יוחנן אית לי' כו' וק"ל : **ע"ב** בד"ה ר' יודא אומר לא תעלה פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטיל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב כו' עכ"ל ולישנא דתקשה דקא' אי הכי מ"ט דר' יודא אין ראיה לדחות פי' הקונטרס דאיכא למימר דודאי המקש' הוה סבר דטעמיה דר' יודא דקסבר כל שדרכו לימנות אינו בטל אבל לתאי דמסיק לר"ל דטעמיה דר' משום דמין במינו לא בטיל איכא למימר דלר' יוחנן נמי מהאי טעמא לא בטיל וק"ל : **בד"ה** ד"ס לא תעלה כו' והא דפליגי בתוספתא כו' בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה כו' צריך לאוקמא בנימוחה כו' עכ"ל ולר"ל דמוקי ברייתא דהכא נמי בנימוחה צ"ל דהנהו רבנן דבתוספתא לאו הנהו רבנן דהכא דפליגי אר' יודא דרבנן דהכא מודו לרבי יודא דבדאורייתא מיהא מין במינו לא בטיל והנהו רבנן דבתוספתא אית להו דאפי' בדאורייתא בטיל מין במינו דאיכא רבנן דסברי הכי בפ' הקומץ רבה :

בא"ד ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה כו' עכ"ל ומיהו לר"ל לא בעי למימר דהוי חידוש טפי למתני טהורות בטהורות דלא הוי איסור הנאה מבטמאה דהוו איסור הנאה דכיון דבנימוחה איירי אין סברא לחלק בין איסור הנאה ללאו איסור הנאה ולא הוי חידוש טפי בלאו איסור הנאה אבל בדבר שבמנין לרבי יוחנן כיון דאיכא תנא בפ"ב דע"ז דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה ודאי הוה הכא חדוש טפי למתני דבר שבמנין ולא הנאה ולאוקי מהאי תנא דפ"ב דע"ז :

דף פב גמרא הא מני רבנן היא כו' ולא בעי לאוקמא כשרבו וכר' יוסי משום דאכתי תקשי ליה היכי סמכי אשאני אומר אפי' ברבייה כיון דאית ליה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא כדפריך בפרק אלו עוברין : **ע"ב** תוס' בד"ה ירושה ראשונה ושנייה כו' ובפ' קדשי קדשים גרסינן בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל לעולם כו' עכ"ל נ"ל אר' יוסי משום כו' וק"ק דראייתם משם אינה מכרעת לחלק בין קדושת ארץ למחיצות דכמו דניחא ע"כ דהברייתא דסדר עולם ר' יוסי תנא לה ולא סבר לה לר"ל כמו שפי' התוס' לעיל ה"נ ניחא הך דפ' קדשי קדשים משום ר' ישמעאל אמרה ר' יוסי וליה לא סבירא ליה : **גמ'** וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד כו' וניחא ליה לר"ל אבל לא נישא דיעבד דאף על גב דגיעא ודאי בעי דספיקא הוי מכל מקום קתני לא נישא דיעבד דהשוכב עמו הוא בא על ספק זכר אבל נושא שפיר בדיעבד דאפי' לכתחלה אין לאסור מספק נשים המסוללות כמו שפי' התוס' :

דף פג תוס' בד"ה בריה בפני עצמה כו' וכן משמע בהמפלת דאמר רב כו' והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא דלר"י דמתני' זכר הוא כו' עכ"ל וליכא למימר בא דמשני ליה רב ספיקא אהמפלת היינו כת"ק דר' יוסי דבתוספתא כמ"ש התוס' דמשמע דאית ליה לת"ק דספיקא הוי דהא ע"כ מדקאמר ליתא למתני' משמע דסבר כברייתא כדמדקדק לקמן לשמואל כמ"ש לקמן התוס' ולא סגי להו להוכיח בפשיטות מהסיא דרב בהמפלת דמשוי ליה ספיקא דהברייתא נמי ע"כ ספיקא משוי ליה דאם לא כן תקשי דרב אדרב דהא איכא אידך דרב כמ"ש התוס' לקמן ומש"ה הוצרכו למימר דרב דבהמפלת דמשוי ליה ספיקא ע"כ אינו כאידך דרב דאידך דרב משוי לי' זכר ודאי כר' יוסי דמתני' ודו"ק : **בד"ה** לדברי האומר שלשים כו' ואם איתא דרב לחזן כו' אבעיית קאי שפיר מתוקמא ההיא דא' הנוטע כר"א ולא הזכיר התנא אלא שלשים שנחשבים שנה כו' כמו שבמתני' דאין נוטעין דמייתי הזכיר שלשים של קליטה כו' עכ"ל מה שהביאם לומר דבההיא דא' הנוטע הזכיר שלשים של הנחשבי' שנה ולא השלשים של קליטה ולא בעו למימר שהזכיר השלשים של קליטה ולא הזכיר השלשים של הנחשבים שנה דומיא דההיא דאין נוטעין שהזכיר שלשים של קליטה ולא שלשים הנחשבים שנה י"ל משום דלישנא דעלתה לו שנה דקאמר בההיא דא' הנוטע משמע דבשלשים של שנה קאיירי ולא בשלשים של קליטה ולאמי דמוקי לה נמי כר"מ דאיירי בשלשים של קליטה מ"מ כיון דיום א' מהשלשים חשוב שנה דיום שלשים עולה לכאן ולכאן שפיר קאמר אשלשים של קליטה דעלתה לו שנה אבל בתו' פ"ק דר"ה ובפי' הרא"ש במסכת שביעית כתב דאיכא לאוקמא ההיא דא' הנוטע נמי דהזכיר ל' של קליטה ולא הזכיר שלשים של שנה דומיא דההיא דאין נוטעין ולישנא דעלתה לו שנה לא משמע אשלשים של קליטה : **ע"ב** גמרא ולחלוץ שלא במקום אחין כו' לתאי דקאמרינן הכא דאפי' שלא במקום אחין לא בעיא חליצה לרבי יודא דסרים ודאי הוא פרש"י במתני' שכתב ההא דקאר"י טומטום כו' לא יחלוץ אם יש לו אח אחר עכ"ל אינו מדוקדק דהא אפי' באין לו אחין לא בעי חליצה ויש לייסב דלישנא דלא יחלוץ דקאר"י במתני' משמע ליה דביש לו אחין קמיירי ואשמועינן איסור דלא יחלוץ ולא נפטרה בחליצתו דאי הוה מיירי ר' יודא באין לו אחין ולא שמעינן היתרא דלא בעיא חליצה מניה הל"ל לא חולץ כדקתני במתני' דלעיל גבי סרים וההוא לישנא גופיה דלא יחלוץ רבי יוסי בר יודא קאמר ליה בברייתא דהיינו ע"כ ביש לו אחין ומיהו ע"כ דר' יודא אית ליה דכסריס ודאי הוא ובאין לו אחין נמי לא בעי חליצה מניה מדלא קאמר שמא יקרע וימצא סרים כדקאמר ר' יוסי ב"י בברייתא :

תוס' בד"ה לא לכל אר"א כו' וסיפא רסב"ג היא דתניא כו' אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כו' ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנו כו' עכ"ל פי' לדבריהם לגירסת הרא"ן תגא"ש דגרס דתני' ילדה טומטום ואנדרוגינוס רסב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן לא מיירי כלל באומר אם הולד זכר עולה ואם נקבה שלמים אלא גבי בכור לחוד מיתניא דאין קדושת בכור חל עליהן דאל"כ לא ה"ל ליפחוק מלמייתי כל הברייתא אי משתעי באומר אם זכר עולה כו' והשתא מקשה דלמא בבכור דהיינו קדשים בעינן שלא יהא בו נקבות דזכר ודאי בעינן אבל לגירסת רבינו שמואל דגרס דתנן והוא משנה בפ' כיצד מערימין בתמורה דמיירי באומר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים ולא מייתי תלמודא אלא סיפא דרסב"ג שפיר מוכח מינה דבריה הוא דהא בקדושת פה קמיירי וה"ל לחול עליה מיהת קדושת דמים כדיקלה בעלמא אי הוה ספיקא והתוס' דחו גירסת רא"ן דגרס דתניא וגבי בכור לחוד מיתני דלמה הניח רבא המשנה והביא הברייתא שאין להוכיח ממנה דבריה הוא כמו שהקשה הר"ש בחור דלמא בקדשים שאני דבעינן זכר ודאי בבכור שלא יהא בו נקבות כלל ומהרש"ל פירש דברי התוס' שכתבו שאין להוכיח ממנו בע"א ולא ידעתי כוונתו ואין להאריך :

סליק פרק הערל

דף פד

מהר"ם

דף פא ע"א בתו' ד"ה ואין מאכילה וכו' עד אר"י דשאני התם דאקרא' בעלמא דלא איתחזק איסורא וכו' · נ"ל דצ"ל דאקראי בעלמא ולא איתחזק איסורא וכו' ור"ל תרתי קאמר אחד שהוא אקראי בעלמא ועוד שלא איתחזק איסורא דהא לא ידעינן בודאי שאיסור נפל לשם אבל עיגול בעיגולים דהכא אע"ג דאקראי בעלמא הוא מ"מ איתחזק אסורא הוא דהא עכ"פ נתערבה תרומה בחולין : **בא"ד** ואר"י משום דשמעי' ליה לרבי יוסי דאמר אנדרוגינוס ספיקא הוי וכו' ועוד לפי שהי' סוגה וכו' · לפום ריהטא משמע דתרי שנויין הן דהאי מכח טעמא דשמעינן ליה לרבי יוסי דאמר ספיקא הוי לחוד היה מוכרח ר"ל לפרש מתניתין דאיירי דוקא בתרומה דרבנן דבספיקא לא שייך לומר דמאכילה בתרומה דאורייתא לפי סברת ריש לקיש דסבר דהסיא בריית' דסבירא ליה לרבי יוסי ספיקא הוי תפסינן לעיקר אלא שלפי זה לא יתיישב האי ועוד וכו' אי הוה שנויא בפני עצמו דמשום דהיה סוגה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה ריש לקיש דתרומה בזמן הזה דרבנן אינו מוכרח משום זה לפרש מתניתין בתרומה דרבנן דיכול לפרש' דאנדרוגינוס הוי ודאי זכר ומאכיל' אפי' בתרומה וקדשים כסברת רבי יוחנן אלא שיש לייסב בדוחק דה"ק ועוד לפי שהיה סוגה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה דתרומה בזמן הזה דרבנן לא הוי ליה לרבי יוסי לשנות במתניתין מאכילה בתרומה דאיכא למימר שר"ל בתרומה דרבנן אלא היה לו לשנות מאכילה בחזה ושוק דליכא לטעוי ביה אלא ודאי האמת הוא דר"ל תרומה דרבנן :

ע"ב ד"ה כולם ילקו וכו' עד והסיא דלתערב ליה חבית' דחמרא וכו' אלא או למכור או ליתן לפועליו · יש להקשות א"כ ה"נ אמאי אמרינן כולן ילקו ניתא נמי דיוליך הנאה ליס המלח וימכרם או יתן לפועליו כמו התם גבי חמרא ויש לייסב דהאי תקנתא דיוליך הנאה ליס המלח אינו מועיל אלא לענין שלא יהא אסור בהנאה אבל לא לענין איסור אכילה או שתיה ולכך גבי יין נסך דליכא למטעי בין איסור הנאה לשתיה דבכמה דוכתי מצינו ביין נסך דיש חילוק בין הנאה לשתיה דבכמה ענינים אסרינן ליה בשתיה ומתירין בהנאה הלכך בההיא דנתערב חבית' דחמרא כיון שהוליך הנאה ליס המלח מתירין ליה בהנאה ואסרינן ליה בשתיה דהכל יודעין דיין נסך אפי' סתם יינם אסור בשתיה אבל גבי כלאי הכרם לא מצינו בשום ענין דמחלקין ביה בין איסור הנאה לאיסור אכילה ואי שריית ליה בהנאה אתו למשרי ליה באכילה הלכך לא התירו אותו ע"י הולכת הנאה ליס המלח וק"ל :

ד"ה רבי יוחנן אומר וכו' עד ומחבילי תלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך מאמע דכרבנן בעי לאוקמי וכו' · ויש לדקדק היכי בעי לאוקמי כרבנן הא רבנן אמרי ו' דברים הן בלבד דלא בטלי מחמת חשיבותן ולא יותר וי"ל דמיני פירות הן ו' דלא בטלי מחמת חשיבותן אבל אין ה"נ דיש דברים אחרים יותר דחשיבי ולא בטלי אפילו לרבנן : ד"ה (רבי יהודה אומר) ד"ה לא תעלה וכו' עד ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה וכו' · ר"ל דוקא לרבי יוחנן הוי חידוש טפי אבל לר"ל דמוקי רישא בנימוחו פריך שפיר דליפלוג ונתני בדידיה וכו' כדי להשמיענו דאפילו דבר שדרכו לימנות ואינו מיוחד למנין אפ"ה לא בטיל לר"י :

דף פב ע"א ד"ה רבי יהודה לטעמיה וכו' עד אלא התם ברותח איירי וכו' · ור"ל ולעולם לא בקמחא איירי אלא בחיטין ושעורין שלימין שנתבשלו יחד וקבלו טעם זה מזה וחיטין בשעורין דהוי מין בשאינו מינו בטל בטעם לר"י רק שצריך לברר מתוכן החטים האסורים וחיטין בחיטין דהוי מין במינו לא בטל לר"י :

ע"ב ד"ה ירושה ראשונה ושנייה וכו' ובפ' קדשי קדשים גרסו בכל הספרים א"ר יוסי וכו' · ט"ס הוא וצ"ל אר"י וכו' ור"ל דהתם משני בגמרא אליבא דרבי יוסי דאמר דבר משום רבי ישמעאל וגרסי' התם בהדיא שנוייא לעולם קסבר קדשה לעתיד וכו' :

דף פג ד"ה הלכה כר' יוסי וכו' עד ועוד כו' ושמעינן לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב וכו' · בספרים שלנו כתוב לקמן אמר רב יהודה אמר רב ונ"ל דגירסא היתה אמר רב הונא אמר רב :

חכמת שלמה

כצ"ל : בא"ד אבל ספק סרים הוי נ"ב פירו' שמא לא יביא עד רוב שנותיו וא"כ בכלל סרים הוא ודו"ק : בא"ד מכ' ועד קודם כו' כצ"ל ונ"ב לאו דוקא אלא אפי' מכ' קאמר ודו"ק :

דף פא ע"א תו' בד"ה ה"נ כו' ואין מאכילין בזמן הזה בחזה ושוק כתקת: בד"ה ואין מאכילה הזה ושוק כו' דאקראי ולא איתחזק כו' בתרומ' ובחזה ושוק כו' דקאמר בברייתא דלא הפרישו כו' כצ"ל : בד"ה מאי היא כו' דאמר את שדרכו כו' כצ"ל :

ע"ב גמ' ותלפי נ"ב רש"י פי' בשם בעל הערוך ללעות הרדין והרמב"ם פי' מה שמתליכות ונמחות ע"ש : שם וקולסי נ"ב רש"י פי' בריש בילה קולסי כרוב קלחי כרוב הגדלי' עם העלין וכרוב של א"י היה גדול כאילן והרמב"ם פי' קולסי כרוב עיקר כרוב ר"ל הגדל מהן ע"כ : **תו'** בד"ה כולן כו' דלניידינהו דגזרי' שמא יבואו י' בני אדם בבת אחת כו' כצ"ל ונ"ב וחיישי' היא בעיני הלא מסקי' לשם בהדיא וליכבשינהו כי היכא דניידו ודו"ק אבעלי חיים הוא דפריך שיכוף אותם שינודו ואחר כך אתרי' כל דפריש מרובה קפריש ואף לשם פירשו תו' וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע אבל אם פירשו בפנינו הוו אסורים כאלו לקחו בידים כו' ועוד מה שמסיק לשם שמא יבואו עשרה בני אדם כו' אינו עומד כן במסקנא אלא משום דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ודו"ק : בא"ד מגוף האיסור דאמר בשתייה כו' נ"ב פי' לפי שגבי יין נסך אף דבטיל איסור שבו דהיינו יין נסך משום איסור ע"ז ובטיל ברוב מ"מ לא גרע ממגע כותי ואסור בשתייה וכן פי' הרא"ש בסוף פרק כל הצלמים משום הכי לא מועיל האי ביטול ברוב ולהוליך הנאה ליס המלח אלא להתירו בהנאה משא"כ בערלה וכלאי הכרם היכא דשרי בהנאה שרי אף באכילה א"כ יהנה מגוף האיסור ודו"ק :

דף פג ע"א תו' בד"ה לדברי האומר כו' עלתה לו שנה כו' נ"ב פי' כשיגיע תשרי נחשב לו שנה שנייה לערלה וגם מותר לקיימה כו' : **ע"ב ברש"י** בד"ה ורבנן כו' אנדרוגינוס הס"ד: בד"ה שלא כדרכה מנא לן בין למר בין למר כו' לאתר לביאה כו' כצ"ל : בד"ה מוקצה כו' לע"א הס"ד : **תו'** בד"ה אמרי בי רב כו' אור רב הימונא אמרי בי רב כו' נ"ב ואמרי בי רב הוא בני ישיבה של רב ואינו רב הונא כלל אלא כשמעא אמרי בי רב לחודה הוא רב הונ' מבני ישיבה של רב והו"ק היטב : בד"ה לא לכל כו' דגרסי' התם דתנן כדגרים כו' כצ"ל ונ"ב פי' והיא משנה במס' תמורה ואיירי בבכור שמערימין עליו ואמר אם זכר יהא עולה ואם נקבה שלמים כו' כמו שפי' בפנים ודו"ק : בא"ד שאין להוכיח ממנו נ"ב פי' אי איירי בבכור או לא [עיין במהרש"א] : בד"ה מטמאי כו' ור"י בזבחים בפ' חטאת העוף כו' כצ"ל:והתם נמי מפרש כו' נ"ב פי' במשנה דלעיל מניה קתני הכי כל שפסולו בקדש כו' ופי' רש"י שבאתה לעזרה בהכשר ונפסלה עכ"ל א"כ משמע להדי' שטריפה הינה בכלל זה שהרי לא באתה בהכשר לעזרה ולא ממעטינן אלא מלק בשמאל או בלילה או שחט קדשים בחוץ וחולין בפנים שאינם מטמאין בבית הבליעה אבל מלק בסכין או מלק קדשים בחוץ וחולין בפנים או מלק תורים ובני יונים שלא הגיעו זמנן או כסומת עינה וקטועה רגלה מטמאין בבית הבליעה שלא באתה בהכשר כלל לעזרה דהוי כמליקת חולין כדאי' להדי' במתני' וגם הרמב"ם פירש במשנה שהפסול תלוי בקודש כלומר במעלת הקודש כו' וא"כ ג"כ טריפה אינה בכלל ואפי' לפי מה שפירשו התוס' כל שפסולו בקודש פי' אע"פ שפסול מ"מ תמצא לו הכשר במ"ס אחר בקודש ואם כן טריפה נמי תמצא הכשרו בקודש כגון מליקה שהיא טריפה וכשרה בקודש הלא התוס' גופייהו מחלקים דלא שייך לומר כן שהרי מנוחה בכך אי נמי

דף פד

פרק יש מותרות

דף פד ע"ב בפרש"י בד"ה דוקא אלמנ' שנתחלל' בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט כו' עכ"ל דקדק לפרש דמשום אחיו ההדיוט שהוא היבם נקט אלמנה סיפא ולא סגי ליה למימר דנקט אלמנה משום בעלה כ"ג גופיה דבתולה חזיא ליה היינו משום דדומיא דהכי בעי למימר דנקט אלמנה ברישא משום איסורא דיבם דלבעל' כהן הדיוט מותרת והשתא ניחא הא דקאמר הא ודאי משום סיפא כו' ולא קאמר משום מציעתא דנקט אלמנ' נקט נמי ברישא אלמנ' דהא לא הוה דומה דבמציעתא נקט אלמנ' משום איסורא דבעל' כ"ג וברישא נקט אלמנה משום איסורא דיבם ודו"ק : בד"ה נסיב כי אורחייהו שלישי נשא ישראלית גו' עכ"ל נ"ל דלאו דוקא נקט ישראלית דה"ה שלישית דהא ד"שני ושלישית ישראלים גמורים הם לפירושו כדלקמן : תוס' בד"ה אי נסיב כי אורחייהו כו' ומש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב ולא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבעו למימר דלפרש"י תקשי דה"ל למנקט כולה מלתא בחד גברא דהשני נשא ישראלית ושניה שהישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבם והשניה מותרת לבעלה ואסור' ליבם וכן בהיפך אם השלישי נשא שתיהן ולא הל"ל נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם ניחא דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כיון דהשני' מותרת לשניהם דא"כ לקמן שכתבו התוס' וא"ת אמאי לא נקט דליהוי קאי אתרוייהו כו' נסיב כי אורחייהו כו' עכ"ל לא הל"ל הכי דהא טפי ניחא למנקט כולה מלתא בחד גברא ולא למימר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב ועוד לפירושם נמי תיקשי דלא ה"ל למנקט ונסיב כי אורחייהו ב' נשים אלא בחד איתתא ישראלית סגי וע"כ הנרא' דכוונתם לומר דודאי לפרש"י דקאי אסור דלבעל וליבם אתרוייהו בין אישראלית ובין אשניה שפיר קאמר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם דאיסורא דלבעל וליבם לא קאי אלא אישראלית תקשי להו דלא ה"ל למנקט כי האי לישנא אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב דמשמע דאתרתי נשים קאי וקאמרי דאכתי איכא למימר דמש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך משום האנסים דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' ודו"ק :

דף פה גמרא א"ד א"ל תניא יש לה הא בעמוד והוציא קאי כו' · נראה דלהאי לישנא צ"ל דבלוחה ואכלה נמי שייך למימר בעמוד והוציא קאי וק"ל :

תוס' בד"ה אלמנ' לכ"ג יש לה פירות כו' כי ההיא דהאשה רבה כו' ואמר עלה בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כו' עכ"ל פי' לדבריהם דהא ודאי אין לפרש הכא בפשיטות של הירושלמי דאין לה פירות שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל וכן פרש"י דהא באלמנ' לכ"ג נמי דקאמר דיש לה פירות ואפ"ה אינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כבר דהא חייב לפדותה אלא דע"כ הא דקאמר הכא דאין לה פירות היינו דאין לה דין פירות שאינו חייב לפדות' ומיהו משום דלא תימא כיון דאין לה דין פירות היינו דאינו חייב לפדותה אם אכלם נמי מוציאה ממנו דפירות תחת פרקונה הוא וע"ז הביאו ראיה מירושלמי דמפורש שם הא דקאמר אין לה פירות היינו נמי שאינה יכולה להוציאם ממנו ודו"ק : בד"ה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה פי' בקונטרס כו' ור"ת מפרש דהוא פסול דקאמר אולד קאי ובפסלות דידה לחוד כו' עכ"ל הוכרחו לזה לפי' ר"ת דכיון דהוא פסול קאי אולד וע"כ אז היא פסולה דבחד מינייהו סגי קאמר דהא בפסו' זרע לחוד יריאה להרגילו כדהוכיחו התוס' לעיל והא דאמרינן דבפסול דידה לחוד כו' לא מרגלא ליה כדאמרינן ולר' מתיא כו' וק"ל : ע"ב בד"ה ממזרת ונתינה איכא כו' ואלמנ' לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע ולא מרגלא ליה משום פסול זרעה כו' עכ"ל ולפי דרך התוס' שכתבו לקמן לחד תירוצא אהא דאמרי' ולר' מתיא דאמר אפי' הלך בעלה להשקות' ובא עליה כו' הא דלא מרגל' ליה היינו משום דאיכא תרי לאוין ה"נ איכא למימר הכא באלמנ' לכ"ג גרושה כו' דלא מרגלא ליה משום פסול דידה גופה שנעשית חללה בביאתו ואיכא בהאי תרי לאוין אלא דניחא להו לפרש הכא משום פסול זרעה לתירוץ ראשון של התוס' דלקמן ולפרש"י דמשמע דאינה חוששת להרגילו משום תרי לאוין : בד"ה ולרבי עקיבא דאמר יש ממזר כו' וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קדושין כו' וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך כו' עכ"ל וגופה דברייתא דקתני לכ"ע באלמנ' לכ"ג וגרושה וחלוצה לכ"ה דיש להו כתובה ומזונות אע"ג דהוו חייבי לאוין מצי אתיא כר' עקיבא לר' סימאי דמודה ר' עקיבא באלמנ' לכ"ג גרושה כו' דאין הולד ממזר מדכתיב לא יחלל חלולין הוא עושה כו' ושפיר תפסי בהן קדושין וק"ל : בד"ה ולר' מתיא כו' וקשה כיון דגירשה לאו בת שתיה היא כו' עכ"ל יש מקשים אמאי לא תקשי להו לפרש"י דהיאך ניחא לשתות בריסא דלא ליפסלה לכהונ' כיון דגרושה היא ופסולה לכהונה וי"ל דאיכא למימר דמיירי בבת כהן דמשום דגרושה היא אינה פסולה בתרומת אביה ולהכי ניחא לה לשתות בריסא והתוס' שכתבו לקמן ועוד דגרושה היא ובתרומ' נמי אסירא וקיימא שהיא זרה כו' היינו משום דניחא להו לאוקמי אפי' בבת ישראל כיון דע"כ משום קושיא דפסולה לכהונ' מוכעמאה הוצרכו לפרש דפסול של זנות אמיר לה טפי א"כ דאיכא ב' לאוין ודו"ק :

דף פו בפרש"י בד"ה תרומה לכהן כו' ועוד מדקמהדר ליה ר' אלעזר לשון התר כו' עכ"ל והא דקאמר תלמודא אלא אימא נותנו לא שמגיה כך אלא מתירו היינו נותנו ולא קאמר ר"א הך לישנא אלא משום דשמע ר"א מר"מ איסור והתר דמעשר ראשון ללוי ואסור לזר קאמר איהו נמי לשון התר : בד"ה מכלל דאיכא למאן כו' דכהנים איקרו לוים עכ"ל אע"ג דאליבא דר"מ קיימינן ואליביה לא אמרי' דכהנים איקרו לוים לגבי נתינה דהא כר' עקיבא סבירא ליה דאין נותנין אלא ללוי מ"מ הכא באיסור אכילה דבזרות תליא מלתא ודאי דכהנים איקרו לוים לכ"ע : בד"ה מאי אינה אוכלת דקתני כולה מתני' לגבי מעשר כו' עכ"ל והשתא חזר בו מהא דאוקמה למתני' כר"מ וכן הבינו התוס' מפרש"י אבל לקמן בשנויא דאוקמה למתני' לומר שאין חולקין לה כו' לא רצה לפרש כן דכולה מתני' לגבי מעשר מיירי שאין חולקין לה כו' וחזר בו מהא דאוקמה כר"מ דמעשר אסור בזר דאין סברא לגזור שלא ליתן לגרושה בת לוי מעשר משום גרושה בת ישראל שמא יתנו לה מעשר כיון דליכא איסורא אבל לר"מ ניחא דמתוך שיתנו לה אתיא לאיסור אכילה כמו שאכלה בחיי בעלה וק"ל : בד"ה איידי דתנא רישא כו' ובת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה כו' עכ"ל כצ"ל דבת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה בתרומה וכן מצאתי בספרים מדויקים : ע"ב תוס' בד"ה מ"ט קנס לעניים כו' וקנס לעניים דקאמר הכא אין לפרש דוקא לעניים לוים כו' עכ"ל ויש לתמוה לדבריהם היאך קס"ד למימר דוקא לעניים לוים קאמר דא"כ קרא דוהיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים דמניה ילפינן קנסא לעיל היאך מתוקם וכן לפי' הר"ר יוסף דבלשכה היו נותנין אותו לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כמ"ש התוס' לעיל ובתוס' פרק האשה שנתארמלה כתבו ג"כ כל דבריהם שבשמעתין אך שהקדימו דבריהם אלו ואח"כ כתבו הא דפי' הר"ר יוסף ממה שקנסו לוים וכן נראה דדבריהם אלו כבר נאמרו מקודם ממה שכתבו לעיל בפשיטות לראב"ע דלא שקלו לוים כלל כו' ועדיין לא פירשו זה אלא בדיבור זה ולפי זה שנקדים דברים אלו יש לייסב קצת התמיהא ודו"ק · גם מההיא דפ' הספינה שכתבו התוס' לעיל דקאמר דיהיב ליה לכהן מוכח שפיר דלאו דוקא לעניים לוים דאם כן היאך מיתוקמא לר"מ כמו שפי' לעיל התוס' אלא לכי שהתוס' בפ' האשה שנתארמלה לא דברו מזה כלום ואגב שיטפא לישנא דתוס' דפ' האשה שנתארמלה אולי כאן בדבריהם אלו :

דף פו

חידושי מהר"ש

פרק יש מותרות

דף פו גמרא ה"ק ליה אי בתורת קנסא קאתית אית לך כו' · מלשון זה משמע דלא ידע רע"ק דעת ראב"ע וק"ק דא"כ אמאי אהדר ליה פיתחא לבי קברא דשמא בתורת קנסא קשקיל ליה וי"ל דה"ק אי בתורת קנסא הא אית לך דהיינו שיש לך עושר כדאמר פ' במה בהמה ולא היה לך ליטול קנס רק להניחו לעניים ולפי דרך זה יש לפרש הא דאמר רע"ק בהרמילו בא דהיינו כלי של עני שהוא רוצה לזכות במעשר ראשון לעניים בתורת קנסא ואנא שהוא עשירי לעזרא חיי וידעתי בקבלה מאבותי דקנסא לכהני' ממש קאמר משום דבתורת חלוקה מדאורייתא' נמי אית בה לכהנים וק"ל: שם ומבני לוי דלא מוחתי שם כו' מפורש בפ' י' יוחסין באורך בחידושינו ע"ש : סליק פרק יש מותרות ד' פט

חכמת שלמה

מי לא ילפינן טריפה ממליקה שטריפה פסולה קודם שחיטה ממליקה שאינה אלא בשחיטה.גופה עוד הלא אותה משנה מפתחא כך ע את' ולא כר"ת לחודיה דפליגי עליה ר' יהודה ור' יוסי אמרו מטמאין וכן הלכה על כן נ"ל לפרש דה"ק בעלמא טריפה לא קחשיב דפליגי ביה אבל הא קשיא למה לא קחשיב הכא מלק בסכין וכה"ג שמטמאין בבית הבליעה לכ"ע כדפרי' ומשני ואותן הפסולים האמורים במשנה דהתם אינם דומין לפסולין דחשיב הכא שתלוין כולם במה שאינם ראוים כלל אבל התם רובן ראוין רק שפוסל אותם בעצמו כגון שמלק בסכין וכה"ג והעיקר שבא לחלק התם הפרש שיש בין פסולו בקדש לאין פסולו בקדש וק"ל :

דף פד ע"א תו' בד"ה ר' אלעזר כו' דאין מטמא בגדים וכן בההיא לא קדושין ולא כו' כצ"ל :

יש מותרות פרק תשיעי

רש"י בד"ה מאי איריא כו' אב א כהן קאי כצ"ל : בד"ה והוא כולה כו' יבמתו הסערה נ"ב אבל עיקר המסקנא משום דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה כו' : בד"ה ולאתני כו' משום סיפא דמתני' כו' כצ"ל : ע"ב תוס' בד"ה אי נסיב כו' אינו חשוב ישראל כו' נ"ב אבל דעת רש"י מאחר שנולד בקדושה ומן הישראלית בודאי דינו כישראל ואפילו מן המצרית שנייה מאחר שאביו ואמו כבר גרים גמורים אין בהו דין גרים אלא מי שנתגייר קרוי גר ודו"ק: בא"ד אלמא תפסי בהו קדושין נ"ב פי' ור' עקיבא פליג :

דף פה ע"א רש"י בד"ה או דלמא כיון דלית לה ליבמה וכו' כצ"ל : ע"ב גמ' מחזיר גרושתו איכא בינייהו כו' כצ"ל : רש"י בד"ה א"ד כו' דאית לה כתובה כצ"ל :

דף פו גמ' הניחא למ"ד משום יחוד כו' נ"ב ואת הגי' בס"א הניחא למ"ד משום יחוד

אלא

מהר"ם

דף פד ע"א ד"ה רבי אליעזר גרסינן במשנתינו · ר"ל לאפוקי דל"ג ר"א בלא יו"ד הוא ר' אלעזר בן שמוע ובברייתא זו תניא שרבי עמד כשהלך ללמוד תורה אל ר' אלעזר בן שמוע וכו' למד ממנו במשנתינו ר"א אומר אנדרוגינוס וכו' מכלל דר' אליעזר דמתני' לאו היינו ר' אלעזר בן שמוע וק"ל :

יש מותרות פרק תשיעי

תוס' ד"ה ולא אתיא עשה וכו' כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה וכו' · ר"ל דמן הדין הוה לן למימר אפי' בלאו הכי בכל דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא דמדרבנן אסורה ליבם משום דגזרינן ביאה ראשונה דהוה עשה אטו ביאה שנייה ולא הוי בה עשה שכבר קיים העש' בביאה ראשונ' א"כ ה"ה דגזרינן בלאו שאינו שוה בכל :

דף פה ע"ב ד"ה ממזרת ונתינה איכא בינייהו וכו' עד מ"מ מקפיד הוא על בניו וכו' · ר"ל אע"פ שלבנות יש תקנה דלוני לומר שהבנות הן מהבן הן מהבת חולין ליטהר שהבן החלל נושא בת ישראל ואז בתו כשרה לכהונ' וכן הבת נושאה ישראל מ"מ בנו ובן בנו נשארין בחללותן ואינם כהנים ולכך היא יריאה להרגילו : ד"ה ולר' מתיא וכו' עד וקשה דכיון דגירש' לאו בת שתיה היא וכו' · והא דלא הקשו התוס' על פירש"י דפי' דלא מרגילא ליה משום דניחא לה לשתות בריסא דלא ל פסלה לכהונ' הא פסולה ועומדת היא משום גרושה משום די"ל דניחא לה לשתות בריסא כדי שלא יתוסף עליה עוד פסול שני משום ונטמא' ולכך לא מרגל' ליה דאמר שיבא עליה לא תהא ראויה לשתיה לכך הקשו התוס' הא בלאו הכי אינה ראויה לשתות כיון דגירשה : ועוד קשיא וכו' לרבנן נמי · ר"ל לפי סברת רש"י דפירש דהביא' שיבא עליה תגרום שלא תהיה ראויה לשתיה ככל סוטה דעלמא לרבנן נמי אע"פ שלא ס"ל בסוטה דעלמא שנעשית זונה בבא עליה בעלה מ"מ מודו שאין ראויה עוד לשתי' מטעם שאין האיש מנוקה מעון לכך פירשו התוס' דאין כוונת המקשן דמקש' מר' מתיא בן חרש דלא מרגיל' משום דלא תהא ראויה לשתי' והא נמי אסורה משום ונטמאה דהא בלאו הכי אינה ראויה לשתיה אלא משום שניתוסף עליה ג"כ איסור דזונה כן הוא המשך דברי התו' בדבור זה : רש"י ד"ה ולטעמיך כו' ומאן דגריס איפכא וכו' · ר"ל דיש גורסי' בגמ' אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וכו' :

דף פו ע"א בתו' ד"ה מה תרומה טובלת וכו' עד וקש' לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר · שלשון מגומגם וכוונת התו' הוא זה דתקשה על פירש"י דפירש הטעם שפשוט לגמ' דתרומה טובל' משום דהתרומה מעורבת בתוכה ותרומה במיתה ולכך חייבים ג"כ על הטבל מיתה א"כ לפי זה למה לן קרא למעשר ראשון תיפוק ליה נמי מטעם שמעורב בתוכו תרומת מעשר שיש לו דין תרומה ולכך אף לאחר שהורמה התרומה מהטבל חייבי' מיתה על אכילה מאחר שעדיין לא הופרש ממנו מעשר ראשון שתרומת מעשר בתוכו · ד"ה אף מעשר ראשון טובל וכו' ועוד דמסתבר אוקמי וכו' · כוונת התו' דאע"ג דאין היקש' למחצה לא

מסכ.בר

דף פז תוס' בד"ה ההם כתיבי מיעוטי כו' ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר דלגבי בנה נמי כתיב כו' עד כאן לשונם אין כאן מקום לקושייתם דהא א"כ דאינה חוזרת נמי לחזה ושוק בשביל בנה איכא לאקשויי למאן דדריש מלחם ולא מבשר אמאי אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק אפי' בלא חוזרת דהא מהאי קרא דילפינן מניה דאוכלת בשביל בנה בלחמו כתיב אלא משום דלעיל אדרש' דרב ספרא דדרש מלחם ולא מבשר איכא למימר דקושטא דמלתא הוא דאינה אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק מש"ה נטרי התוס' עד הכא דקאמר הכא לא כתיבי מיעוטי ואפי' בחוזרת אוכלת בשביל בנה חזה ושוק וק"ל :

סליק פרק יש מותרת

פרק האשה רבה

דף פח תוס' בד"ה ומה אם ירצה לומר כו' ומשמע ליה דאפי' באמרו לו ב' אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום דאיכא למימר אכתי מאי מוכח דהא א"כ דמכחת' לא נימא דשוגג היה איכא למימר דרישא איירי באומר בפירוש דשוגג היה והא קאמרי דמשמע ליה דאפי' בא"ל ב' דשוגג היה פטרי רבנן משום דלא יוכלו לידע בירור הדבר כו' והשתא שפיר מוכח דא"א לחיובי קרבן ע"י בוס עדות : ע"ב בד"ה והבא עליה באשם תלוי קאי כו' וא"ת כו' אמאי נקט אשם תלוי אפי' חטאת איכא דאוקמ' בחזקת א"א ועוד מאי קא משני כו' הא מיחייב מיתת ב"ד עכ"ל אבל אנא דקאמר אשם תלוי לא הקשי להו הא אפי' מיתת ב"ד הוא דאוקמ' אחזקת א"א די"ל דא"כ דה"ק דעד השתא דבאו עדים ואמרו לא מת באשם תלוי קאי למפרע והיאך לא תנא דהשתא מזיד הוא וחייב מיתת ב"ד אבל הא קשיא להו דהא לאו באשם תלוי קאי למפרע אלא דחייב חטאת דאוקמ' בחזקת א"א ודו"ק : בא"ד ואר"י דמה שהאשה דייקא ומינסבא כו' עכ"ל ל"ע דהא בב' עדים קאיירי ובשום מקום לא מצינו דנימא דדייקא ומינסבא בב' עדים כיון דליכא חומר בסופה גם לקושייתם שהקשו דבניסת לא' מעידיה היכי שבקינן ליה הא מיחייב מיתת ב"ד דאוקמ' אחזקה עכ"ל איכא למימר דלאו קושיא הוא דלא אמרי' בפ' ד' אחין דבתרי ותרי אוקמה אחזקה אלא למאן דמספקא ליה אבל לגבי העד הזה שאומר ברי לי לא אוקמה אחזקה ולקמן בסוגיא דמבעיא לן עד א' ביבמה אהא דקאמרינן התם מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כתבו התוס' אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמי בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לי לא ה"ל למימר תנא מ"ד אניסת לא' מעידיה דר"פ עכ"ל ודבריהם אלו סותרין דבריהם דהכא והם מטין לדברינו וק"ל : בד"ה אי הכי סיפא כו' הא דלא מייתי נשאת שלא ברשות שהוא ברישא דמתני' משום דאיכא למימר דבגט איירי כו' עכ"ל ואע"ג דאכתי איכא לאקשויי מרישא דא"כ נמצא זה מחזיר גרושתו משניסת ונגזור שמא יאמרו דמותר להחזיר גרושתו משניסת מ"מ ניחא ליה להקשות מסיפא בפשיטות אהך סברא גופה דקאמר דשמא יאמרו נמצא א"א יוצאה בלא גט דהסיפא משמע ליה דאיירי בלא גט כדמסיק מדקתני לא פסלה מן הכהונ' ולמסקנא ודאי הרישא נמי ניחא כיון דע"פ ב' עדים ניסת לא בעיא גט דלא עבדה איסורא ולא קנסוה והכי איתא בהדיא לקמן ומהרש"ל כתב לתרץ בע"א ואין להאריך :

דף פט בפירש"י בד"ה תנאי כתוב' כו' אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה פירות כו' עכ"ל הא ודאי מהאי טעמא לחוד דאין לה כתובה ולא הויא כאשתו אצטריך למימר דאין לה פירות ולא משלם לה פירות שאכל אלא לרווחא דמלתא קאמר ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה כו' דהשתא הוה לן למימר מק"ו הכא דיש לה פירות דהא אלמנה יש לה כתוב' והוי' כאשתו ואפ"ה משלם לה פירות שאכל זו שאין לה כתוב' ולא הויא כאשתו אינו דין שמשלם לה הפירות שאכל ומש"ה אצטריך לן למימר דאין לה : גמ' ורמי מזיד אמזיד כו' בתרי מאני לייח כו' עיין פרש"י משמע מזה דבמזיד לא לייח בחד מנא אבל בשוגג כמו בחורש קישות ודאי לייח ובפרק האיש מקדש דקאמרינן נמי בתרי מאני לא לייח ופריך מההיא דחורש קישות כו' אע"ג דהוה שוגג נ"ל דההיא סוגיא אליבא דרב נחן בר הושעיא אזלא דאינו מחלק בין שוגג למזיד והא דמשנינן נמי התם שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא ופירש"י בלכך מגן למים ליהדרה להיות טבל כו' והיינו נמי לרב נחן בר אושעי' אבל לרב חסדא א"כ דמדאורייתא' תרומה מעליא הדרה להיות טבל כדקאמר דאפי' הסיא גריוא הדר לטיבלי' אלא דלרב חסדא נ"ל התם דיש לחלק בין שוגג למזיד ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה משתעמוד בקומתה כו' דמ"ש מקודשין דמהני כשהי' בקטנותה ואח"כ עמדה בקומתה עכ"ל משמע להו דבקדושין ודאי מהני קודם שתעמוד בקומתה דאם לא כן הל"ל נמי משתעמוד בקומתה ותיבעל למ"ד ביאה ארוסין עושה כדאר"א משתיבעל : בד"ה משתגדיל ותיבעל וא"ת כו' וטעמא דיורשה משום דהוי הפקר ב"ד הפקר עד כאן לשונם ורב חסדא דלא סליק אדעתיה השתא טעמא דהפקר ב"ד הפקר אלא דב"ד עוקרין דבר מן התורה לר"א נמי לגבי ירושה עוקרין דבר מן התורה ולא קאמר אין מעשה קטנה כלום אלא לענין תרומה דהכי תיתני' במתניתין בפרק ב"ש לגבי תרומה ומשתגדיל ותיבעל שפיר אוכלת בתרומה דליכא למיחש לדעולא ולא לשמפון כמ"ש התוס' ואע"ג דבברייתא התם קאמר נמי דאין מעשה קטנה כלום לגבי ירושה אולי דרב חסדא לא ידע הך ברייתא והתוס' שכתבו טעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד הפקר היינו למסקנא דהכא ומיהו לא קאמרינן לר"א דהפקר ב"ד הפקר אלא לאחר שתגדיל ותיבעל אבל בקטנותה לא נימא דהפקר ב"ד הפקר כדתני התם בברייתא

דאין

חידושי מהר"ש

פרק האשה רבה

רף פט ע"ב מה אבות מנחילין בניהם כו' דרך מתנה גם לאחרים שאינן בניהם מועיל אבל בלשון ירושה ונחלה קאמר דמנחילין בניהם דוקא שיוכל להרבות לא' ולמעט לא' וקאמר דדרשי' נמי כמו אבות ליטול נחלה שנפלה בגורל לזה וליתנה לאחר בדרך הפקר אף ע"ג דכתיב לרב תרבו ולמעט גו' וק"ל :

דף ל

חכמת שלמה

אלא למ"ר משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר אלא כו' : ע"ב תוס' בד"ה מפני מה כו' לבית הגרנות לחלוק במעשר וכ"ב ס"א :

בד"ה חר סבר כו' עליהן וכן התם בגמ' ישראל כו' כצ"ל :

ר' פז ע"א רש"י בד"ה דהדרה כו' האוכלת בשביל בנה כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ת"ל דרכיה דרכי נועם כ"כ מדברי התוס' יראה לפרש דדברי התורה יהיה הכל בנועם ומזג השוה לא שיהא הענין מעוקם שארת ההא שרויה בשמחה והשנייה בצער עיין בתו' דריש פ"ק בד"ה ואחות אשה ואף פרש"י נוטה לזה שהרי פי' וזו שהיה להם כו' כלומר שזו השתנה מצאר נשים החולצות ודו"ק :

האשה רבה פרק עשירי

רש"י בד"ה תלא מזה ומזה כו' דהך לאו אנוסה היה כו' נ"ב פי' אנוסה ממש אבל רצון ג"כ לא הוי אלא מדרבנן הוא דאסרי לה וכן מוכח בפרקין : בד"ה ניסת שלא כו' דאנוסה היא ופטורה מן הקרבן כצ"ל והד"א :

ר' פח ע"א גמ' נריש טמוד מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא כל זה נמחק : תו' בד"ה ומה אם ירצה כו' לא שוגג ולא מזיד כו' נ"ב פי' דלמ"ד מתרץ דבוריה הכא לא מתרץ ולא מהימן כו' ומדלא קאמר הכי א"כ ש"מ דמהימן וק"ל ואמאי מספקא לר"י : בד"ה דשתיקה כהודאה כו' מאחר שהוא שותק נ"ב פי' לפי שלא מצינו בפרק האומר בהדי' דשתיקה כהודאה דמי' על כן אמר כמו שפי' ר"ת דשותק דהתם דנאמן נמי משום דשתיקה כהודאה דמי ובע"כ איכא הודאה ממש כמו שהוכחנו אף הכא איכא הודאה ממש : בא"ד כדמסיק הכא נ"ב ואיירי דוקא בכה"ג שאמר ליה נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת דאיכא רגלים לדבר כו' ע"ש נ"ל : ע"ב גמ' ועשו שתי נשים כו' נ"ב האי ועשו אינן דברי ר' נחמיה כלל אלא תלמודא הוא דמפרש דבריו ומשום הכי קאמר אחר כך ותריץ לרבי נחמיה הכי כו' כן פרש"י בפ' מי שקינא :

רש"י ד"ה שבאו כו' נ"ל כשבאו בד"ה אלא לאו כו' ולא רצה להוצי' כו' נ"ב פי' העד שהוא כהן : בד"ה והב"א כו' וכגון שבאו עדים כו' כצ"ל : בד"ה הכא דכי מכחשה לא נפקא בפסולים כו' הד"א : בד"ה ועשו שתי נשים כו' לא בא הבעל ועד א' כו' כצ"ל : תו' בד"ה אי הכי כו' דאיכא למימר דבגט איירי כו' נ"ב ויש לתמוה א"כ איך מותרת לחזור לראשון והלא מחזיר גרושתו משנשאת וא"כ הוה ליה לאקשויי מרישא וי"ל דסבר המקשן הכי דבעי' גיטא לחומרא מכח שמא יאמרו מ"מ היכא שמותרת לחזור לראשון חוזר הראשון ולוקחה בלא גט ואומר לאו כל כמינכם לאסור עלי אשתי משום שלא יאמרו בשלמא אם אינו רוצה להחזירה או שמת אסורה לעולם עד שתתגרש מבני ומשום הכי פריך מסיפא דמשמע דליכא שום צד דרדא דגיטא בינןלו בין לאהר דאי הוה שייך בה גיטא א"כ אם היה נותן השני גט הוי' פסולה מן הכהונה משום בית הגט וכדמשני ליה לעולם בעי גיטא משמע נמי דבכל ענין בעי' גיטא בין להנשא לראשון על כן פריך שפיר ול"ג לפרש הא דלא פריך מרישא משום דכל היכא דנשאת בעדים קלא אית ליה ויודעין הכל שעל פי עדותן של אלו שאמרו מת בעלה היא נשאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן מה שאין כן בהתרת ב"ד דלא ידעינן באיזה ענין התירו אותה אם בעדות מיתה או בגירושין ודו"ק [עיין במהרש"א] :

ר' פט ע"א רש"י בד"ה קנסוה רבנן ולא תלינן לקולא כ"כ פי' שיאמרו קדושי טעות הוו אלא יאמרו שמא גירש זה כו' : בד"ה בתרי מאני כו' רבו בעליך נקוב כו' כ"ב לאו דוקא שחיכן בארץ ודו"ק : ע"ב גמ' משתעמוד בקומתה ותכנסה לחופה כו' כ"ב יש מפרשים לפירש"י דתלי הכל במיאון א"כ לב"ש דסברי בפ' ב"ש דהנשואות אינן ממאנות כלל א"כ בנכנסה לחופה לחוד סגי שהרי אינה יכולה למאן כלל ונ"ל דלדברי ב"ה קאמרי ולא ס"ל וכן משמע קצת ליבנא דתלמודא דקאמר והכי קאמרי ב"ש לב"ה כו' דהיינו לדבריהם ודו"ק : שם קורא והרים עונין כו' נ"ב פירוש אם היה המת חי והיה קורא והרים מן הטירה היו עונין לו כלומר יורשיו וקרוביו אבל הר"ן פי' בשם הירושלמי דקאי על כהן שבא ליטמא לו כו' וכן משמע בסמ"ג ע"ש :

דף ל

מהר"ם

מסתבר' להו לרבנן לאוקמי היקשא שיהא אסור לזרים שהוא איסור חדש דלא אשכחן ליה בדוכת' אחריתא ומוקמי לה לטבל דמעשר ראשון : ע"ב ד"ה מי שיכול לאוכלו בכל מקום וכו' עד וי"ל וכו' גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום · ר"ל דאע"ג דאסור לזרים אע"פ כן גזירת הכתוב הוא שמותר לאוכלו בטומאת הגוף ובבית הקברות כדמשמע מקרא דואכלתם אותו בכל מקום דמשמע אפי' בבית הקברות : ד"ה מפני מה וכו' עד וי"ל דלראב"ע לא נתנעו וכו' · ר"ל אע"ג שאר' אלעזר בן עזריה שקנסו הלוים שלא יתנו להם מעשר כלל מכל מקום הלוים שלא חשו לזה והלכו מעצמן על כרחן של הב"ד ליטול המעשר לכך נוה שילכו הכהנים עמהם : בא"ד לעיל מזה לקבל המעשר משלהם פי' כשהיה להם ללוים תבואה שלהם שקצרו משדותיהם היו מחוייבים ליתן מאותה תבואה מעשר לכהנים : ד"ה ומבני לוי לא מצאתי וכו' עד קצוני בהונות היו וכו' · ודבר תמוה הוא שהיו כל אותן הימים עד שחזרו מן הגולה :

דף פז ד"ה ואימא פרט להפרת נדרים וכו' עד ועל זה נ"ל הא כבר פסקה וכו' · ר"ל הא דקאמר רבא כבר פסקה תנא דר"י לא אמסקנא דמלתא דהתנא דר"י קאמר דמסיק כיון שילאתה שעה אחת מרשות האב וכו' אלא אתחלת דבריו קאמר שאמר בפשיטות דלא צריך קרא לשבי מה ת"ל והלא מוצאת מכלל אביה ומוצאת מכלל בעל וכו' :

האשה רבה פרק עשירי

דף פח ע"א בתוס' ד"ה ומה אם ירצה לומר וכו' ובכריתות דקאמר דאיכא בין טעמא דמתרץ דיבורי' וכו' · ע"ש בכריתות דשם איכא ב' לישני דלחד לישנא טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו ממאה עדים בדברים שיש בהם כפרה ולחד לישנא הטעם הוא משום דיכול לתרץ דיבוריה כמו שפירשו התוס' לעיל ומפרש התם נ"מ לאומר נטמאתי והיא טומאה חדשה היינו שאומרים היום נטמאת והיום נכנסת למקדש שלא יוכל לתרץ דיבוריה לומר הא דאמרית לאו נטמאתי היינו שטבלתי ונטהרתי מן הטומאה וע"ש : ע"ב ד"ה אי הכי אימא סיפא וכו' עד משום דאיכא למימר דבגט איירי · וצ"ע בהאי שנויא דתוספות דהדרא מרישא דמתניתין קשה טפי מההיא דנתקדש' דבריש' ליכא להרוצא דבגט איירי דא"כ הקשה כמו שמקש' א"כ אי הכי נמצא מחזיר גרושתו משנשאת והכא ליכא לשנויא כר' יוסי בן כיפר דהא רישא בנשאת איירי ועוד יש לדקדק דלהאי שנויא דתוס' משמע דאיכא דלרבנן מותרת לחזור לראשון אעפ"י שצריכה גט מן השני ולקמן דף נ"א ע"א בגמ' בפיסקא דנשאת שלא ברשות וכו' משמע מתוך הסוגי' דהתם דאי ס"ל לרבנן דצריכ' גט מן השני לא ס"ל דמותרת לחזור לראשון אלא מתניתין כרבי שמעון אתיא ורבנן פליגי עליה אבל אי ס"ל דאין צריכה גט אז דייק מזה שגם רבנן מודו לר"א דמותרת לחזור לראשון וע"ש בתוס' וצ"ל ליישב דקתו' ס"ל דהמקשה לא סמך עיקר קושייתו אקושי' דאי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו וכו' דאין זו קושיא כ"כ דנוכל לומר דבמקום שלא קנסו אותו לא חיישינן לחששא זו שיאמרו שזה מחזיר גרושתו וכן משמע בתו' לקמן דף נ"א ד"ה הכי דמחייב קנס ולקמן דף נ"ב ע"ב בד"ה אבל חכמ"ס אומרים וכו' ועיקר קושי' המקשה דפריך א"ה סיפא דקתני אמרו לה וכו' ונתקדש' וכו' סמיך אהא דקתני סיפא אעפ"י שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה מכלל דלא בעי' גט דמינה נשמע בפשיטות דלא בעי' גט ולכך הקשה מסיפא ולא רצה להקשות מרישא דהיינו יכולין לומר דבגט איירי ולא לסמוך אקושיא דיאמרו דמחזיר גרושתו וכן אדקדוקים דלקמן בדף נ"א :

דף פט ע"ב ד"ה משתגדל ותיבעל וא"ת וכו' היכי מהני חופה שהיתה בקטנות · והא דכתבו התוס' בדבור שלפני זה וה"ה אם נכנסה לחופה וא"כ עמדה בקומתה דמהניא חופה שבקטנות' וכו' לא כתבו זה אלא לסברת ב"ש דלא הצריכו בעילה אחר גדלות א"כ ס"ל דמהני קדושין דקטנות ה"ה חופה אבל ר"א דמצריך בעילה לאחר שתגדיל דלהוי קדושין בגדלות ולא מהני לדידי' קדושין דהוו בקטנות משום דאין מעשה קטן כלום לכך הקשו התוס' א"כ היכא מהני חופה שהיתה בקטנותה :

דף ל

דאין מעשה קטנה כלום אף לגבי ירושה לר"א :

דף צ בד"ה חסורי מחסרא כו' וא"ת אי לפי דמים משלם כו' ויש לומר דמשלם חולין טמאים כ"כ כו' עכ"ל ארישא נמי דקתני אכל תרומ' טמא' משלם כל דהו דהיינו אפילו חולין טמאים איכא לאקשויי הכי דאי לפי דמים משלם אינו משלם כל כך חולין טמאים כמו שהיה התרומ' טמא' שהחולין טמאין שוין יותר מהתרומ' טמא' ושוב כשנעשין תרומ' טמא' אינם שוים כתרומ' [טמא'] שאכל וצ"ל נמי הכא דמשלם חולין טמאים כ"כ שיהיו נעשין כמו התרומ' טמא' שאכל אלא דעיקר מלתייהו אסיומא דמלתייהו שכתבו ומכל מקום קנסינן לי' במזיד כו' דהא לא שייך ברישא דלא מחלק השתא ברישא באכל תרומ' טמא' בין שוגג למזיד ולמאי דס"ד נמי מעיקרא ומחלק בין שוגג למזיד הא קושטא דמלתא הוא דפריך הכי במזיד תבא עליו ברכה כו' :

ד' צא בפרש"י ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה עכ"ל לכאור' לפי שיטת רש"י גבי תלא מזה ומזה דקנסוה כיון דעבדה איסורא היינו משום דחשו לשמא יאמרו גירש זה ונשא זה אבל היכא דליכא למיחש לשמא יאמרו גירש זה כו' לא קנסוה אע"ג דעבדה איסורא כמ"ש כל זה הרא"ש לדעת רש"י וא"כ ה"נ הכא אית לן למימר דרבנן קנסו שלא ייבם אותה אחיו של ראשון משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמלא נושא גרושת אחיו וקשה לפ"ז דא"כ אמאי קנסוה שלא ייבם אותה אחיו של שני דהא ליכא למיחש התם שמא יאמרו גירש כו' ויש שהיו רוצין לומר דהא דקתני ואם מתו כו' לא שמתו תרווייהו אלא שמת א' מהם והשתא הא דלא מייבם אח של שני משום אשת איש והלשון לא משמע כן ועוד דבגיטין פרק הזורק גבי היה במזרח וכתב במערב כו' דקתני נמי כי הכא ואם מתו כו' ולא מייבמין ופרש"י שם משום קנסא משמע מפירושו דתרווייהו אסירי לייבם משום קנסא והנרא' לשיטת רש"י דאע"ג דגבי גט לא קנסוה אלא היכא דאיכא למיחש שמא יאמרו גירש זה כו' גבי יבום קנסוה בלאו גזירת דשמא יאמרו כו' משום דביאה עיקר איסורא הוא כדלקמן : ע"ב בד"ה חוץ מא"א דהיינו בעדים ונישת כו' וכיון דבעי' גט אלמא מלתא היא ומיתסר' אקמא עכ"ל לדברי התוס' דלעיל דף פ"ח ע"ב בד"ה א"ה סיפא כו' שכתבו דמתני' דקתני בשלא ברשות מותרת לחזור איירי בגט ע"כ אין זה מוכרח הכא לומר כיון דבעי' גט מיתסר' נמי אקמא אלא כיון דבעי' הכא גט מלינן למימר נמי דאסור' אבל אי לא בעי' גט הא ודאי דע"כ שוה לן למימר נמי דמותרת לחזור כמו שפירשו התו' מהא דמוכח דע"פ עדים לא בעי' גיטא מניה כו' : תוס' בד"ה היה במזרח כו' והא דגיטין המאוחרים כשרים היינו כשהעדים והסופר היו באותה העיר כו' עכ"ל ממה שכתבו העדים והסופר נרא' דמה שכתבו לעיל דהיה הסופר במזרח לאו דוקא משום סופר אלא משום עדים לא כתבו כן בהחלט אלא דשמא י"ל כך אבל לפי האמת דהחמירו בגיטין בין בסופר בין בעדים יש לחוש ואהא שפיר הקשו מההיא דמצאו באשפה דכשר לר"מ דיש לחוש בסופר וכמ"ש מהרש"ל :

ד' צב בד"ה וא"ל מת בעלך וסדר כו' דאין לפרש דלמסקנא דגמרא הוי דהכא מבעל ראשון כו' עד כאן לשונם פירוש למסקנא דהכא היינו למאי דמוקמינן לקמן בעד אחד דסברא הוא דליקנסוה איבם כמו דאסרוה אבעל בעד אחד : בד"ה אבל חכמים אומרים כו' ואי מיירי בניסת בעדים ולכך לא קנסוה אם כן ברישא למה קנסו לגבי יבמה עד כאן לשונם ולמאי דמוקמינן ליה לקמן נמי בב' עדים נ"ל נמי דממזר הוי מדאורייתא כרבי עקיבא ולכך ברישא בין קודם השמוע' בין לאחר השמועה הוי ממזר מדאורייתא מיבמה לשוק דהא עדיין לא חלצה ובסיפא דמת בעליך לא הוי ממזר לאחר השמועה דהשתא ודאי מת הבעל : ע"ב בא"ד אבל חכ"א אין ההוד מיבמה אבל לנאת תלא כו' עכ"ל והא דמשמע לי' בסוגיא דגיטין ובשמעתין דרב המנונא דאסר בזנות ליבמה אית לי' נמי דהוי ממזר ולא נימא דאע"ג דתלא מיבמה מ"מ לא הוי ממזר וכההיא דירושלמי י"ל דכיון דאסר רב המנונא בזנות ליבמה איכא למגזר בהיא גופה לאוסרה איבם דשמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמלא מחזיר חלוצתו ולכך יש בה כל הדרכים כמו באשה שהלך בעל' למדינת הים אבל הירושלמי אית לי' לישנא קמא דרב גידל דלא אסר לה בזנות ליבמה דהשתא ליכא למגזר בה שמא יאמרו חלץ כו' כמ"ש התוס' בסמוך ואין בה כל הדרכים וסבירא לי' לירושלמי דמיהת מטעם אחלופי תלא בניסת אבל לעשותו ממזר אין להחמיר כולי האי מטעם אחלופי כמ"ש הרא"ש ע"ש : בד"ה נותן לה שני גט כו' ור"ח פסק כה"ג דאפילו נתקדשה תלא מן המקדש כו' עכ"ל והיינו דוקא בנתקדשה במזיד אבל נתקדשה בשוגג ובעד אחד לא תלא מן המקדש דהא לא גרעה מא"א שנתקדשה בע"א בשוגג דמותרת נמי למקדש אם מת הבעל כך נרא' מדברי הרי"ף ועוד נרא' לחלק דבא"א כיון דלא עבדה איסורא בנתקדשה ואינה לריכ' גט ממנו אין סברא לקונסה דתלא מן המקדש אם מת הבעל אבל ביבמה אע"ג דנתקדשה לא עבדה איסורא מ"מ כיון דלריכה גט ממנו מספיקא לשמואל קנסוה דתלא מן המקדש ואסורה לו :

ד' צג בד"ה אין לריך להפר כו' אבל אין לומר דאין לריך להפר משום דקסבר אין אדם מקדיש כו' עכ"ל הא ודאי לקמן דמוקי מתני' דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהם ליכא לפרש דטעמא דת"ק הוא משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועוד דבהדיא מפרש בר"פ מציאת אשה פלוגתייהו בהכי בהעדפה שע"י הדחק אלא שכוונתם לומר דהתלמוד דמפרש פלוגתייהו בהכי בהעדפ' שע"י הדחק והויא לבעל לת"ק אית לי' דאין לומר משום דקסבר דאין אדם מקדיש כו' דא"כ ליתני המקדיש מעש' ידיו של עצמו : בד"ה קנויה לך מעכשיו קנה וקשה לר"י כו' ואף אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים לא מהני לכ"ע דשטר הנאבד וחזקה כו' עכ"ל כך היא הנוסחא בתו' בקצת דפוסי' ובספרים המדוייקים והיא שנכונה ושיעור דבריה' כך הוא דמשיכה וחזקה וחליפין ושטר הנקרע לא מהני לכ"ע בלא מעכשיו ואף אם אמ' מעכשיו ולאחר ל' שכתבו לעיל בפשיטו' דמהני לא לכ"ע הוא דמהני דשטר הנאבד כו' לא מהני לר' יוחנן אלא משיכ' ולרב דמספקא לי' אי חזרה הויה אף משיכה לא מהני אלא לשמואל הוא דמהני בכולהו ועיין בתו' בפרק האומר

חידושי מהר"ש

ד' צ ע"ב בתוס' בד"ה ולגמר מיני' כו' הא משמע דאפי' בלא נביא שרי כו' משום מגדר מלתא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשה להו מגופה דברייתא דהכא דיליף לה מאליו תשמעון דהיינו לנביא ולמאי דמסיק משום מגדר מלתא הא נ"ל קרא דהא מה"ט אפילו בלא נביא שרי לב"ד לעבור ובתירוצם שכתבו יתיישב וק"ל :

ד' לא

חכמת שלמה

ר' צ ע"א רש"י בד"ה קנסו שוגג כו' לשלומי טהורים כו' כצ"ל : תוס' בד"ה כיון דלא כו' ומדאמרינן לקמן נמי כו' נ"ב פירוש לפי מה שחילקנו א"כ גבי אלמנה גרושה אע"ג דמדאורייתא' אינו מיטמאה לה מ"מ יורש אותה כשאר אשה ואין חילוק ביניהן אלא לענין טומאה גם לענין הפרת נדרים כו' אין חילוק כו' ודו"ק : בד"ה אכל תרומה כו' ואפילו אכל תרומה משל עצמו כו' נ"ב פי' תרומה טמאה אבל עיקר נראה בעיני דאוך שאכל תרומה שלו קאי ואיירי בישראל שירש מאבי אמו כהן ומ"מ מפרים תחתיה כו' להיות קדש ומוכרה לכהן אחר וק"ל : בא"ד וכן משמע כו' נ"ב פי' שאין לומר כתירוץ הראשון משום דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו דאינו פטור בדרבה מניה שמא דוקא בתרומה שהיא במיתה אבל חמץ בפסח שנוסף עליו איסור כרת דהתיר מי גלי לן קרא אלא בודאי כתירוץ השני ודו"ק : בא"ד דאם אכל תרומה במזיד כו' נ"ב פי' בלא איסור חמץ דלא תימא דוקא באיסור כרת אמרינן היכא דאיכא מזיד הוא דפטר דקים ליה בדרבה מניה לר' נחוניא אבל בתרומה לחוד אימא אחר דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו ה"ה אף במזיד יהא בו תשלומין אע"פ שאין בו חומש דלענין קים ליה בדרבה מניה שוין מזיד ושוגג מש"ה קאמר והפשר דבמזיד כו' ות"מ אין לפרש דקנת מספקא ליה באכל תרומה במזיד דהא פליגי ביה להדי' בפ' אלו נערות אביי ורבא דלאביי דמדמה מיתה לכרת אליבא דר' נחוניא פטור כו' אלא ה"ק והפשר שבזה הטעם שפי' שהוא משום כפרה מתישבת נמי שפיר מה שיפטר המזיד בתרומה משום דלא שייך כפרה גבי' כו' אבל מ"מ אין זו ראיה ברורה דשמא משום הכי במזיד פטור משום דלא גלי קרא אלא בשוגג וק"ל : בא"ד כדתנן במס' תרומה א"כ כו' כ"ב האי א"כ לא קאי אאפשר דלעיל מניה דאין ספיק' בזה דהא מסקינן להדי' בפרק אלו נערות דלכ"ע מחייב רבי נחוניא בתרומה משום האי טעמא דמדאגבהה קנייה ולא אשכחן לפטור אליביה אלא תהב לו בבית הבליעה אלא ה"ק א"כ האי בריית' דאכל תרומה טמאה משום האי טעמא מחייב משום דאגבהה קנייה כך נ"ל דהאי א"כ אדלעיל קאי ודו"ק : בד"ה חסורי כו' אי לפי דמים משלם כו' כ"ב פי' דיש פלוגתא בפ' כל שעה אי לפי דמים משלם או לפי מדה וק"ל : בד"ה והא הכא כו' מדאורייתא' ליכא לפלוגי כו' כ"ב פי' מסתמא דמדאורייתא נמי איירי הא דקאמר הציץ מרצה ואם כן בדאורייתא' אין חילוק בין טומאה לזריקה ובשניהם הציץ מרצה וק"ל ודוקא בהא דאיירי אף מדרבנן יש לחלק כו' : ע"ב תוס' בד"ה טעמא מאין כו' מזוני עיקר כו' כ"ב פי' תחלת התקנה לטובתה נתקנה ולא שתקנו תחת מעשה ידיה :

ר' צא ע"א רש"י ד"ה בשגגה נ"ל כשגגת : בד"ה לענין איסור כו' מעיקרא כזדון איש כו' כצ"ל : תוס' בד"ה הכי דמחייס כו' כיון דלא קנס כו' כ"ב פי' כל היכא דלא קנסינן תלינן להלק שיאמרו קדושי טעות הוו וק"ל : ע"ב גמ' לבנין הבית כו' כ"ב פי' לא כתב לשם מלכות : רש"י בד"ה הך קתייתי כו' תרוויהו חוץ כו' כצ"ל והד"א : בד"ה אחר ולא כו' הוה ליה למיעבד ונמנע ולא עביד עובדא והד"א : תוס' בד"ה היה במזרח כו' וא"ת מלא באשפה כו' כ"ב דפסק כן כרב נחמן בפ' כל הגט ותימה גדולה הלא לשם איירי שהעדים חותמים במקומו ובעתו ולא מלא אלא גט שכתוב בלא עדים וא"כ מה יש לנו לחוש בסופר לחוד כמו שפי' לעיל ובודאי האי וא"ת לא קאי על האי ושתא י"ל דלעיל מניה אלא אפשטא דתלמודא קאי דקפדינן אף אסופר וכ"כ התו' בפ' הזורק כפשוטו דאף אסופר קפדינן יפה עושים מה שנוהגים שהסופר כותב כתובה כו' ודו"ק :

ר' צב ע"א גמ' מ"ט דאמרה אחון הוא דבויתוני פנוי' כו' כצ"ל : רש"י בד"ה הורוהו ב"ד כו' העלם דבר הס"ד : תוס' בד"ה כל קלא כו' כדפרישית לעיל כ"ב פ"ב דף כ"ז : ע"ב גמ' ואמר שמואל אם היה כו' נמחק ואמר שמואל וכ"ב ס"א ועיקר : שם אי לאו דקלסך כו' כ"ב יש מקשים וכי שייך לומר התלמוד על הרב כזה אי לאו דקלסך כו' וכי כבר לא ידע ריש לקיש ממעלתו של ר"י ונראה דלק"מ דה"ק אי לאו דקלסך רבי ינאי שהוא גברא רבא בדין זה שאתה מביא סייע' ממשנה כו' ובירושלמי סוף פ"ב דסוטה מביא כל הקילוסים שקילס ר' ינאי את ר' יוחנן בדין זה שפסק לו ממתני' והתו' הביאו לשם ע"ש : רש"י בד"ה חולץ לה יבם הס"ד · ד"ה בזנות כו' נ"ל בזנות : תו' בד"ה אבל חכמ"ס כו' לבלקולא משמע דלרבנן כו' ולאו דמיחלפא ע"כ ההוא סוגי' כו' כצ"ל :

ר' צג ע"א רש"י בד"ה אי נימא כו' מתקן פשיט' כו' הד"א : תו' בד"ה קני לך כו' ולאחר ל' דמהני לכ"ע כו' כצ"ל : ע"ב תו' בד"ה לאחר שאתגייר כו' אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי כו' כ"ב פי' דר' חנינא מפרש למתני' דקתני אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאינה מקודשת איירי כשלא היתה מעוברת אבל מעוברת קנה :

בא"ד

מהר"ם

ד' צ ע"א ד"ה אכל תרומ' טמא' וכו' עד אע"ג דלא גלי קרא בכרת · ר"ל הכא ליכא לתרץ כמו שתירצו התוס' בדיבור זה לעיל מיני' דשאני תרומ' דגלי קרא בהדיא ויסף חמישתו עליו דלא אשכחן קרא דגלי בחמץ בפסח שהוא בכרת ואם כן נימא דקם לי' בדרבה מיניה אלא על כרחך נ"ל משום דבשוגג אתו לכפרה : ד"ה והא הכא וכו' עד מדאורייתא ליכא לאפלוגי ומרצה בתרוייהו וכו' · פי' בין בזריקה בין בטומאה : ד"ה ועל הבשר וכו' עד כדמוכח התם הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר ב"ה ביחיד וכו' ובא"ד נ"ל להגיה אבל למאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי וכו' : ע"ב ד"ה ולגמור מיניה וכו' אברהם היכא שמע ליה יצחק בהר המוריה וכו' עד ואמר ר"י משום דאתחזק בנביאות היו סומכין עליו וכו' · ר"ל דלעולם אפילו לב"ד שרי לעבור משום מגדר מלתא והיינו משום דהב"ד יודעים דכשיעברו בענין זה יהי' ג"ר לדבר אבל התם אי לאו דהיה מוחזק איך היו סומכין עליו להקריב בחוצי חוץ כדי שירד אש מן השמים ויהי' מגדר מלתא לע"ז שמא לא ירד האש ונמלא שיעברו על דברי תור' בחנם לכך לריך התם טעמא דמשום דהיה מוחזק בנביאות היו סומכין עליו וק"ל :

דף צא ע"ב בתו' ד"ה רבינא אמר וכו' עד סימנא בעלמא הוא · פי' הא דנקט בזדון איש באשה לא נקט אלא שע"י זה נזכור שהודאת ב"ד פטור מקרבן כמו שלוקח אדם דבר לסימן לומר דין זה כמו זה אע"ג שאין דומין בטעם :

ד"ה היה במזרח וכו' עד וא"ת מלאו באשפה אמאי כשר לרבי מאיר וכו' · מקשין בעולם מאי מקשו התוספות הא ע"כ לרבי מאיר דס"ל עידי חתימה כרתי וחתימת שעדים לריך לשמה דהא איהו סבר דכי כתיב וכתב לה לשמה אחתימה קאי ולא אכתיב' ולכך מלאו באשפה כשר וא"כ ע"כ נ"ל דהשתא לאחר שמלאו ורולה ליתנו לאשתו מחתים עליו העדים וא"כ העדים עכשיו בעיר ומה לי אם אין הסופר בעיר הא אין קפידא בסופר אלא בעדים כמו שכתבו התוספות בסמוך ונ"ל דהאמת הוא דפיסול הוא משום עדים ולא משום סופר אבל מ"מ מאחר דאורחא דמלתא הוא שבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמין לכך הלריכו חכמים שגם הסופר נ"ל באותה העיר וכדאמר רב לספרי והא דכתבו התוס' לעיל והא דנקט הגמרא היה סופר וכו' אלא משום דמתניתין קתני היה במזרח לשון יחיד ומאי קושיא דלפי מה שכתבתי הוי קפידא גם על הסופר י"ל שהתוספות ר"ל כיון דעיקר פיסול' הוא משום העדים מנלי' לגמ' דנקט סופר דלמא ליכא קפידא כלל בסופר ותירלו משום דקתני היה לשון יחיד וק"ל והשתא לא נלטרך לדחוק לפירושו של ספר ח"ש כי אין משמעות התוס' כדבריו ע"ש :

דף צב ע"א ד"ה אבל חכמים אומרים וכו' א"כ ברישא למה קנסו לגבי יבמה · פי' יבמה לשוק כשאמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת לשוק וכו' דקתני תלא והוי הולד ראשון ושני ממזר :

דף צג ע"א בתוס' ד"ה קנויה לך מעכשיו וכו' עד ודין קנין אחר שלשים יום וכו' עד ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' לא מהני לכ"ע · פי' לא כ"ע מודו בשם דמהני אלא דאית מ"ד דס"ל דמהני ואית מ"ד דלדידי' לא מהני כדמפרש ואזיל ובס' ח"ש הגיה דמהני לכ"ע לא ירדתי לסוף דעתו דהא כתבו התוס' בתר הכי דלר"י לא מהני בשטר ובחזקה ובחליפין לגמרי וגם במשיכה לא מהני לרב אפי' עומדת באגם :

ע"ב ד"ה אלא לאו כה"ג וכו' עד ויש לומר דהכא בתרומה פירוש דרבנן הסירו שלא מן המוקף משום עונג שבת · נ"ל דר"ל עונג שבת כל דהו שלא לטרוח בשבת אע"ג דאינו עונג שבת גדול כ"כ כההיא

דיש

האומר : ע"ב בד"ה לאחר שאתגייר כו' וא"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כו' וא"ת א"כ בפ' אע"פ כו' עכ"ל אההיא דגיטין שהביאו ה"נ לדקדק הכי דהיכי אמר אפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שהוא בעולם כו' דמשמע דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל דומיא דאין אדם מקנה לדבר שאינו בעולם דהיינו אינו בעולם כלל דבאיכא הגוף בעולם בלדבר שאינו בעולם כמי דאיכא כמו לאחר שאתגייר וזא מנא ליה דהא מהיכא דשמעינן לר"מ דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו לאחר שנתגיירי דהגוף הוא בעולם כמו לאחר שאתגייר דלא שמעינן מניה בלדבר אלא בדאיכא הגוף בעולם וכן דקדקו התוס' שם בפ"ק דגיטין מההיא דגיטין גופיה : בא"ד ולר' חנינא הוי איפכא כו' דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת וא"ה א"ר חנינא כו' אם ילדה אשתך נקבה כו' עכ"ל לא דקאמר ר' חנינא התם בהדיא הכי דלאחר שאתגייר אינה מקודשת אלא דאמתני' דהתם דקתני בלאחר שאתגייר דאינה מקודשת קא"ר חנינא בילד' אשתך נקבה דמקודשת באשתו מעוברת אך מה שהוכיחו מלאחר שאתגייר דאינה מקודשת דר' חנינא סובר איפכא מר"מ אינו מדוקדק דמהא ליכא לאוכוחי מידי דלמא אה"נ דגרע עובר מגר כדסבר ר"מ ורבי חנינא טעמא אחרינא אית ליה דגרע ליה לדבר שאינו בעולם מדבר שלא בא לעולם לדבר שהוא בעולם ולכך ילדה אשתך נקבה דהוי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם קונה שפיר ומקודשת ולאחר שאתגייר דהוה לדבר שאינו בעולם אינה מקודש' דה"נ גרע לר"מ לדבר שאינו בעולם מדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם כדאמרי' בפ"ק דגיטין וכ"ל דהתוס' סמכו עצמם אסבא אחריתא דתנן בתר הכי דקתני לאחר שנתגיירי אינה מקודשת דהוי כמי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם דמהא שפיר מוכח דגרע גר מעובר לרבי חנינא בדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם ולר"מ גרע עובר מגר בלדבר שאינו בעולם והוי סברת רבי חנינא איפכא מסברת ר' מאיר : בד"ה מאי חזית דסמכת כו' אע"ג דתרי ותרי כו' וא"י היכא דיבם אומר ברי ליה כו' מ"ד אניסת לאחד מעידיה דריש פרקין עכ"ל מה שיש לדקדק מדבריהם אלו מדבריהם דלעיל תמצא בר"פ שם בד"ה והבא עליה באשם תלוי כו' ע"ש :

דף צד ע"ב בפרש"י בד"ה וגיסו בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך כו' עכ"ל נ"ע דהא בעד אחד שמתה אשתו אינו יכול לישא אחותה כדמשמע לעיל בשמעתין וי"ל בדוחק דרש"י סבר כמו שחילקו התוס' לעיל דלא בעי תלמודא למידק מרישא משום דאיכא למימר דגבי אשה שייך לומר עיגונא אפילו בכה"ג כו' כמ"ש התוס' לעיל ועי"ל דמיירי בעבר ונשא שטעה לומר דכמו דעד אחד נאמן במת בעלה כך הוא נאמן על מיתת אשתו וק"ל : תוספות בד"ה רבי עקיבא מוסיף כו' אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למנקט כו' עכ"ל יראה דהכא נמי ר"ל בעבר ונשא שהכירה אפ"ה צריכה גט דשמא יאמרו תנא' הוה ליה לקנא בקדושין כך נרא' לפרש מדברי הרי"ף והרא"ש ע"ש ומהרש"ל פיי בע"א בדוחק ואין להאריך : בד"ה מאיסורא מי מיעטיה רחמנא כלומר מלאו וכרת לא מיעטיה אלא מטריפ' עכ"ל מכאן יש לקיים דברי התוספות שכתבו בריש מכילתין בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' דבקידושי קטנות מיירי ומשכחת שפיר שהיתה חמותו קטנ' כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאפילו לרבי עקיבא ניחא דלא מיעט קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא מטריפ' אבל כרת איכא אבל מהרש"ל כתב דלישנא דתלמודא בפרק הנשרפין לא משמע כן דקאמר התם לר"ע חמותה כו' איסורא בעלמא וכן נראה מלשון רש"י וסמ"ג עכ"ל :

דף צה בד"ה זה הדין לשוגג כו' ותימה מאי מבעיא ליה קרא למזיד מהיכא תיתי לן לאיסורא אי משום ק"ו כו' כיון דאית לי' ההוא דינא ל"ל לרבי יוסי דינא דהכא כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאלו היה לן שום דינא אחרינא למיסר במזיד אפשר דמההוא דינא הוה נמי למיסר בשוגג ושפיר הוה אצטריך רבי יוסי להההוא דינא להתיר בשוגג אע"ג שאין דין זה ענין למחלוקתו על רבי יודא מ"מ הוה אתי ר' יוסי בההוא דינא דלהיתרא לאפוקי מההיא דינא דלאיסורא ואע"ג דאית לי' לרבי יוסי להתיר אפילו במזיד מדכתיב אותה מ"מ קאמר להתיר שוגג מדינא דא"כ לא הוה כתיב אותה להתיר מזיד הוה שרינן בשוגג מדינא וכה"ג איכא בכמה דוכתין דקאמרי התנאים אי לא כתיב קרא אבל השתא קאמרי התוס' דמהיכי תיתי לן למיסר במזיד בשום דינא אחרינא אלא מההוא דינא דר"י א"כ ל"ל לרבי יוסי כלל ההוא דינא להתיר שוגג דמהיכי תיתי לן לאסור שוגג דאין זה ענין למחלוקתו דלא בא ר' יודא לאסור מדינא אלא מזיד ודו"ק : בד"ה עבד בה מאמר כו' השתא נקט תלתי' כת"ד מאמר קונה מדאורייתא עכ"ל ומיהו אין המאמר קונה קנין גמור מדאורייתא דליהוי כאשת איש לגבי אחיו דבא עליה א"כ דאל"כ תקשי ליה השתא האי איסור קל איסור חמור הוא דהיינו א"א ועוד דהכתי איכא למפרך פירכא דלעיל שכן נטמא גופה כו' וכה"ג אמרינן בפ' ד' אחין לב"ש דמאמר קונה מדאורייתא לאו לכל מילי אלא לענין לדחות לצרה בלבד ולפרש"י שפירש בשמעתין דמאמר יבמין דרבנן הוא ולאו קדושין גמורין למיהוי א"א כו' נ"ל דמדרבנן בא לאסור נמי אחות אשה מהאי דינא והא דממעט לה מדכתיב אותה אסמכתא בעלמא הוא כנ"ל : בד"ה אילימא בסוטה כו' אפילו נתן לה גט ויחזור ויקדשנה ויכניסנ' לחופה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא תימא הא דנותן לה גט דאינ' שותה היינו משום דאין לה בעל דא"כ לא הויא אסור' לעולם לבועל דאפשר שיקדשנה ויכניסנ' שוב ותשתה ותהי' מותרת לבועל ולכך קאמרי דבנתן לה גט אפילו יחזור ויקדשנ' כו' אינה שותה וא"כ בנתינת הגט אסור' היא לעולם וק"ל : ע"ב גמרא וקאמר ת"ק לא שנא ע"פ עדים ואשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דאשת גיסו אסירא כו' וכ"ע לעיל בתוס' בד"ה ואע"ג דאשת גיסו כו' שכתבו שם לחד פירושא דהא דאשת גיסו אסור' היינו בדאיכא נמי ב' עדים על גיסו וכמ"ד לעיל דרבנן פליגי אר"ש כו' עכ"ל דהא לרבי אמי הכא ע"כ לא מתפרש הא דאשת גיסו אסור' אלא בניסת בעד א' וכ"ל דהתוס' פירשו כך לעיל אליבא דרבי יצחק נפחא דאיכא לאוקמי איסור' דאשת גיסו בב' עדים וקצת דחוק הוא שהם בעצמם כתבו לעיל דאותה הסוגיא אליבא דרבי אמי אזלא : בפרש"י בד"ה לעולם אסיפא כו' הלכך הוא פוסל ע"י אחרים והואיל ואהנו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו עכ"ל פי' דכיון דבעיא גיטא מיניה דלא לימא א"א יוצאה בלא גט כו' פוסל נמי ע"י עצמו ואיתסרא ליה אתתי' עליה דהוי ליה אחות גרושתו ע"כ מדברי הרי"ף והרא"ש ורש"י קיצר בפירושו דע"כ אית לן למימר הכי דכיון דאיתסרא אשת גיסו לגיסו משום שמא יאמרו גירש ונשא זה וה"ל מחזיר גרושתו משניסת מהאי טעמא נמי תבעי גט משני דשמא יאמרו גירש זה ונמצא א"א יוצא' בלא גט וק"ל :

דף צו תוספות בד"ה וכן אמר רב תחליפא כו' אבל גט הוי במקום חליצה כו' עכ"ל ולפי מה שכתבו התוספות לקמן דאליבא דרבנן אין חליצ' כלל לקטן אפילו בתחלה הא דאמר שמואל דיש לו גט ע"כ לר"מ אמר הכי דלרבנן ודאי אין לו

לו

חידושי מהר"ש

ד' צו ע"ב אם לא יהיה בית הכנסת זו ע"א כו' שהכעס דוחק השכינה מב"ה כדאמרינן בנדרים כל הכועס כאלו אין שכינה כנגדו שנא' רשע כגובה אפו גו' אין אלהי' גו' :

ואמר דאקפד עפי אמר הברות' כמי כו' · דודאי חבירי' הר"א ור"י לא היה להם להתרגז בדבר הלכה כדאמר פ"ק בב"ש וב"ה שחבה וריעות נהגו זה בזה לקיים מה שנ' האמת והשלום אהבו וכדאמרי' [illegible]

מרבי' יש לו לומר שם אמרו ומי קבלו ולכך הביא מן המקרא שהעיד על יהושע שכל מה שאמר מפי משה הוא אף ע"ג דליכא לאסתפוקי ביה מפי אחרים אלא דע"כ משום דאיכא לאסתפוקי ביה למדעת עצמו אמר כן ועי"כ העיד עליו המקרא שכל דבריו מפי משה ועי"ז אמר וכי על כל דבר כו' אלא ע"כ שלא נסתפק לנו אם מדעת עצמו אמרו דמסתמ' מפי רבו משה אמרו ולא מדעתו וה"כ בר"א שהו' תלמידך מסתמא מפי רבו מובהק אמרו ולא מדעת עצמו או מפי אחרים דא"כ ה"ל להזכיר שם אמרו דמסתמא מפי רבו הוא כי הכל שלך היא · ושאמר מ"מ קפיד כילי האי כו' דאי משום דאמרי' דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם אחרים נמי יש להם להקפיד בכך וע"כ אמר שהקפיד על דבר שהיה נהגה בו אלו אמרו בשמו כדאמר רב

חכמת שלמה

[illegible] בה ומש"ה לא פליג ר"מ בברייתא על האי דילדה אשתך כו' אלא אאחר שנתגייר כו' וכל שאר בנות דמתני' חוץ מאותה בבא דילדה וק"ל :

ד' צד ע"א תוס' בד"ה כי תיבעי כו' עד אחד כי תיבעי כו' לית לי' מיגו דסבר אי אסהידנא כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אלא לרבא לתניה ומשנינן כו' הד"א : תו' בד"ה ר"ע כו' לא בעי למינקט כו' כ"ב פי' כגון שהעידו שזו אינה אשת אביו והוא לקחה בטעות וג"כ צריך ג"ו שיאמרו קדושין ע"י תנאי היה לאביו בה ומשני לא שכיחא מאהר שאסירי לאחר מיתה ולא שכיחי דכתבי להו כו' ודו"ק [עיין במהרש"א] : בד"ה ולאו אתמר כו' לא מיתוקמא אלא כר' אמי אבל לר"י נפחא לא אתי' ת"ק כר"ע כו' כנ"ל : בד"ה מאיסור' מי כו' מלאו וכרת לא מיעטי' אלא מטריפה כ"ב ואין הלשון משמע כן בפ' הנשרפין דאמר לשם לר"ע חמותה כו' איסור' בעלמא ואם היה כן לאו לא מקרי איסורא בעלמא אלא נראה כמו שפי' שם רש"י דאסורה דאורייתא מאחר שוכב עם חמותו וכ"כ הסמ"ג ז"ל · [עיין במהרש"א] :

ד' צה ע"א רש"י בד"ה מקום שבא כו' כל ימיה הס"ד : בד"ה א"ר יוסי כו' שלא פסל ודורשין אותה שב"ש כו' כדלקמן כנ"ל והס"ד : בד"ה מהו לחזור כו' גופא ואיסור כו' הד"א : בד"ה והאי מאי איסור קל הוי בא כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה א"ר אמי כו' לו לי"ש כו' כנ"ל והד"א : בד"ה לעולם אם פא כו' הים וקאמר ליה כו' כנ"ל והד"א : בד"ה לעולם אסיפא כו' וגיסו וה"ג אשתו כו' כנ"ל והד"א : תוס' בד"ה וקאמר ה"ק כו' דלא בעיא גט כ"ב פי' דהתו' סוברים דת"ק דר' יוסי סובר להך שנו' דר' יצחק נפחא דאין תנאי כלל לא בנשואין ולא בקדושין ולא בעי' גט אלא באשת איש כת"ק דברייתא' וכן פירשתי לעיל בהפוך הדף בד"ה ולאו אתמר עלה ודו"ק ·

ד' צו ע"א גמ' ופוטרות צרותיהן כו' כ"ב לפי פי' התוס' דפרק הבא על יבמתו דף נ"ד הכי פירושו פוטרות צרותיהן אם יש לו עוד אשה אחרת שאינה מן האחות דלא תימא שיחלוץ האחות או ייבם אבל לא לאחת מן האחות דשמא יחלוץ כו' לשניה או לרביעית וק"ל : רש"י בד"ה לבס קן כו' בן תשע ובעל מאמר כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה בן ט' כו' שנאמר זה כו' כ"ב פי' ביאת קטן שהוא כמאמר לגדול : בד"ה ר"ש אומר כו' דליתא ליה זיקת שני יבמין כו' כ"ב פי' לא מסכתא אליביה משום דמספק' ליה אי קני לגמרי או לא קני כלל ומה שאמר ובהא נמי פליג כו' כלומר ואף במאמר של גדול כו' נמי פליג ודו"ק : דף נו

מהר"ם

דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודות שבת מ"מ בתרומת פירות דרבנן הקילו בעונג שבת כל דהו : ועי"ל דשרי לתרום וכו' · ר"ל דכדי שלא יצטרך לטרוח בשבת שחשיב עונג שבת גמור ואפי' בתרומ' דאורייתא שרי לתרום שלא מן המוקף משום עונג כזה וק"ל : ד"ה לאחר שאתגייר וכו' עד וי"ל כיון דחזינן דבמקנה סבר כראב"י וכו' · ר"ל אבל במקנה לדבר שלא בא לעולם לא אשכחן הכי דראב"י לא איירי אלא במקנ' דבר שלא בא לעולם ולא במקנ' לדבר שבא לעולם : בא"ד ולרבי חנינא הוי אפכא · פי' רבי חנינא איירי במקנ' דבר שב"ל ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם רק שהתוס' מקשין דלר"מ לענין מקנה לדבר כגון לאחר שאתגייר דהוי לדבר דהאשה נקנית לו שהוא דבר עדיף מעובר במקנה לעובר דהיינו לדבר ולרבי חנינא לענין מקנה דבר שב"ל הוי איפכא והא דכתבו התוספות דקסבר לאחר שאתגייר אינ' מקודשת אסיפא דמלתא סמיך דהיינו לאחר שאתגייר : בא"ד ועי"ל דרבי חנינא למ"ד אדם מקנה דוקא מסיק הכי · פי' [illegible] איתא במתניתין וכן בסתמא בברייתא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אינה מקודשת ומוקי לה רבי חנינא ואמר לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת מקודשת ומפרשי התוספות דרבי חנינא אינו ר"ל דכשהיא מעוברת מקודשת אפילו לרבנן אלא אתא לאשמועינן דאפילו לר"מ לא ס"ל דמקודשת אלא כשהיא מעוברת אבל כשאינ' מעוברת אפילו ר"מ מודה והא דקתני אם ילדה אשתך נקבה וכו אינה מקודשת אתיא נמי כר"מ משום דהשיב התם בברייתא כל מילי דפליג בה ר"מ כגון לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי וכו' ולא חשיב נ"כ אם ילדה אשתך נקב' וכו' משמע דאפילו ר"מ מודה בזה דאינ' מקודשת והיינו כשאינ' מעוברת : ד"ה עד אחד ביבמה וכו' והא ליכא חומר בסיפא וכו' · פי' דמשמע שמת בעלה ונתייבמה ואח"כ בא בעלה אם היתה מתחל' נשואה לבעל' מותרת לחזור לו ועיין לקמן דף צ"ה ע"ב דפליגי רב ושמואל :

ד' צד ע"ב ד"ה לימא מתניתין וכו' אלא אי הוה מיירי בפנויה וכו' · נ"ל אבל אי הוה מיירי בפנויה וכו' : ד"ה אלא כישואין וכו' עד תדע דהא שמואל אית לי' האי סברא ואית לי' אין תנאי בנשואין וכו' · ור"ל דשמואל אית לי' האי סברא דהמקדש על תנאי ובעל אינ' צריכ' הימנו גט ואפ"ה אית לי' אין תנאי בנשואין אלא על כרחך נ"ל הא דאית לי' אין תנאי ר"ל אין רגילות שיתבטלו הנישואין מחמת התנאי וכו' ועיין לקמן בתוס' ריש פ' בית שמאי :

דף צה ד"ה זה הדין לשוגג וכו' נ"ל לר"י דינא דהכא הי' לו לחלוק על ר"י בפשיטות וכו' · הא דלא הקשו התוס' קושיא זו דאין ענין למחלוקת והיה לו לחלוק בחמותו בפשיטות על ר' יהודה בלא קושיא קמייתא שהקש' תימה מאי מיבעי' ליה קרא וכו' משום דבלא קושיא קמייתא היינו יכולין לומר דהאי דינא דר' יוסי שפיר לענין מחלוקת וה"ק ר' יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על אחות אשתו דתרוייהו לית להו האי ק"ו דלעיל אלא אחות אשתו כ"ע סבירא לי' דלא פסל מטעם האי דינא בתרא אבל השתא דאמרי' דגם ר' יוסי אית לי' האי דינא קמא אם כן ל"ל לר' יוסי דינא דהכא שאין דין זה ענין למחלקותו וק"ל :

דף צו ע"ב ד"ה אגורה באהלך וכו' נ"ל להגיה ושפתותיו נעות בקבר ור"ל כשנשמתו של צדיק בישיבה של מעלה וגם שפתותיו נעות בקבר כשאומרים דבר שמועה

מפיו

לו גט דלא עדיף גט מחליצה גופה וכן הוא ברא"ש בהדיא : בד"ה ר"מ אומר כו' דהאמר חליצת בן ט' כגט בגדול וגט של גדול פוסל אפי' לבסוף כו' עכ"ל וק"ק לפי זה לא הוה אצטריך ליה למימר אהא דקפריך ליתני כגיטו דאית ליה וזוטר לר"ג דאמר אין גט אחר גט כו' ולרבנן דאמרו יש גט כו' אלא דאית לן בפשיטות למימר כדמסיק לעיל דגט של גדול פוסל אפי' לבסוף וכן חליצתו פוסל אפי' לבסוף ומש"ה לא תני כגיטו דאינו פוסל אלא בתחלה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה ור"ש אומר לא פסל כו' וכגון דבביאת שני שגג דאי במזיד כו' ונהרגת עליו עכ"ל ובפ' ר"ג פרש"י דאיירי אפי' במזיד שאין נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה והתו' כתבו שם שהוא ט"ס ולא פירשו רש"י מעולם ופירשו שם כפרש"י דהכא דמיירי בשוגג ויראה הא דקאמר דבמזיד נהרגת לאו דוקא דהא א"כ דקנה ביאת קטן לגמרי כמאמר אינו אלא מדרבנן כפרש"י לקמן בשמעתין גבי חולץ לשני' וייבומי תרוייהו לא הואיל ונרתה במקצת במאמר דרבנן כו' אלא דה"ק כיון דאשה אחרת אסורה במזיד דנהרגת עליו בהך נשואין דרבנן אי הוה איירי במזיד נמי הוו תנו לאוסרה דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ועיין בתוס' בפרק ר"ג בדיבור המתחיל אם ביאה ראשונה ביאה כו' : גמ' הך תנא דד' אחין גזר משום צרה כו' והאי תנא דהכא ס"ל עשו ולא גזור משום צרה כו' פירושא דהך מלתא תמצא מבואר באורך בתוס' בפ' ד' אחין בד"ה מדרבנן וגזירה כו' ע"ש :

סליק פרק האשה רבה

פרק נושאין

דף צז בפרש"י בד"ה דרך לקוחין כו' דבשנייה ליכא למימר לקוחין דהא לא תפסי בה קדושין עכ"ל פי' דהשתא ע"כ אית לן למימר דבשנייה אין חילוק בין נשואין לאונסין דהא לא שייך בה נשואין דקדושין לא תפסי בה וע"כ הקיש' דכתב קרא דצריך היינו בהך דשייך בה קיחה וראויה לנשואין והיינו הראשונה דשייך בה קיחה צריך שתהא בקיחה ונשואין ולא באונסין : שם גמרא רבא אמר אנס אשה מותר לישא בתה כו' היינו ר"ל דרבא פליג אברייתא דמפיק ליה מדנאמר בכולם שכיבה וכאן נאמר קיחה כו' אלא דרבא בא לומר דלא תימא דדרך ליקוחין אסרה תורה וכ"ש באונסין דיש לאסור יותר כמו שפירשו התוס' והא קאמר רבא דאנס אשה מותר לישא בתה כו' ומהשתא אית לן למימר דה"ה בכל אינך דכתיב בהו קיחה אם אנס אחת שרי לישא אחריה הערוה והא דפריך איפוך אנא ה"ק דא"כ דרך ליקוחין אסרה תורה לא תימא בניסת הראשונה והשנייה בין בנשואין בין באונסין אלא דאכתי אימא איפכא דדוקא בהראשונה דאונסין אסור לישא אחריה הערוה דיש יותר לאסור באונסין כיון דעבד איסורא ועבר על ומלאה הארץ זימה כו' כמו שפירשו התוס' והא קמשני דבנשואין איכא שאר פי' דמשמע ליה דהיינו שאר בראשונות והא דקאמר בברייתא וכאן נאמר קיחה ולא קאמר דשאר כתיב דמשמע נשואין היינו משום דלא נאמר שאר אלא באשה ובתה ולא באחות אשתו ולא באשה ואמה אלא משום דמלינו באשה ובתה קיחה דכתיב בהו היינו נשואין מדכתיב בה שאר אית לן למימר נמי בכל אינך דכתיב בהו קיחה דדרך ליקוחין אסרה תורה והשתא ניחא לפי דרכינו דקתני שאר כתיב בהו מדלא קאמר אלא לא חזר ע"כ רבא מהא דקא יליף ליה מרומיא דקראי כאן באונסין וכאן בנשואין ולא סגיא ליה בהא דשאר כתיב בהו והיינו משום דאיכא למימר דאשמועינן קרא בנשואין וכ"ש באונסין וק"ל : תוס' בד"ה עריות שאר כתיב בהו וא"ת כיון כו' אימא דלא אסר הכתוב אלא היכא דגילה ערות שתיהן כו' עכ"ל דבכל שאר הנאסרות מחמת קורבה כגון בבת בנה ובבת בתה כתיב לא תגלה ערותה וכן באחות אשה כתיב לגלות ערותה דמשמע גילוי ערוה חדא דהיינו בנשואין של הראשונה לחוד אסור לגלות ערוה השנייה וכן באשה ואמה לא כתיב כלל לשון גילוי ערוה אבל באשה ובתה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה משמע ערות שתיהן לא תגלה ולא סגי בנשואין הראשונה לחוד תקשי להו אימא דלא אסר הכתוב כו' וק"ל : ע"ב גמרא וא"ד פליג רב אחא כו' ומ"ע גר שנתגייר כקטן שנולד דמי כו' יהא ודאי דרב ששת נמי אית ליה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כדקתני בב' אחים תאומים דאין חייבים משום אשת אח אלא דה"ק דרב אחא שרי מטעמא דהכל יודעין דגר שנתגייר כקטן שנולד ולא גזרינן משום אחלופי כדגזר רב ששת וק"ל : תוס' בד"ה והשני הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור וא"ת מאי אפי' אדרבא כו' עד כאן לשונם ה"ה דה"מ להקשות דמאי אפי' אדרבא דבהורתו ולידתו בקדושה איסורא דאורייתא איכא וחייבין עליה משום אשת אח ובריש' אינו אוסר אלא משום אחלופי ואין חייבין עליה ובתירוצם הא נמי ניחא :

דף צח גמרא ואיבעית אימא משום דקאמר הרי אשה וז' בניה כו' מתוך שמעתין מוכח דההיא אשה וז' בניה לא היה של אותו הגר אלא שהביא ראיה על שנשא אשתו מההיא אשה וז' בניה דקודש לכן ודברי התוס' בפרק הערל בדבור המתחיל אם קודם מעשה אמרה כו' אינם מדוקדקים בזה שכתבו שם וכן בפרק נושאין גבי גר שהעיד על אשתו וז' בניו כו' עכ"ל שם : תו' בד"ה נשא אחותו מן האם כו' והא דנקט הכא לידתו בקדושה לרבותא נקטיה ואע"ג דלידתו בקדושה דכשתי אמהות כו' עכ"ל ויש להקשות לפי זה דמאי קא פריך מהא דמותר באשת אחיו מאמו ארב ששת דאסר דלמא רב ששת לא אסר אלא בנגס לידתו היה שלא בקדושה אבל הכא בלידתו בקדושה כיון דכשתי אמהות דמיין יש להקל באשת אחיו מאמו כיון שלא בא האיסור אלא ע"י קדושין וי"ל דאית ליה להלמודא כיון דבריש' גבי אחותו לא מפלגינן בין לידתו שלא בקדושה ובין שהיה בקדושה דבכל גווני אסור לית לן לפלוגי נמי באשת אחיו מאמו דבכל גוונא מותר ודו"ק : בא"ד וריב"א פי' דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה כו' ולא שייך ביה שמא יאמרו א"כ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה כו' עכ"ל מתוך פרש"י ותוס' בפ"ד מיתות תבא בביאור דברי ריב"א דהכא שפרש"י שם אהך ברייתא והא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא בא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעוטי הורתו ולידתו בקדושה כיון דדמי ליה לישראל גמור ביה ר"מ כו' עכ"ל וכתבו שם התוס' די"ל איפכא דאדרבא כיון דהורתו ולידתו בקדושה הרי בוא כישראל ומותר אפי' באחותו מן האם כו' דליכא למגזר שמא יאמרו באנו מקדושה כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם שם הא דלא נקט בהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה ונקט בכה"ג שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה משום דיוקא למעט הורתו ולידתו בקדושה דההוא שרי והם בעצמם דברי ריב"א הכא אך מה שכתבו שם והכא בדברי ריב"א דלא שייך ביה שמא יאמרו באנו כו' אינו מדוקדק לפי מה שפרש"י לקמן דפליגא ברייתא דהכא הירושלמי ואב"ר ולא אסר קרא הכא בגיות' אלא אחות אב ואחות אם אבל אחותו בין מן האב בין מן האם שרי אף בגיותם ולא שייך כלל באחותו שמא יאמרו אלא משום דאתו לאחלופי שייך באחותו מן האם כמו שפי' התוס' בעצמם ומה שכתבו התוס' עוד א"כ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דפסיקא ליה מלתא שאז אסור כו' עכ"ל הגיה מהרש"ל שאז איירי בין נולדה כו' ופירש כוונת דברי התוס' כפי מה שראה בתוס' בפ' ד' מיתות שכתבו שם ועי"ל דהורתו ולידתו בקדושה נמי כן דינו והא דלא נקטיה לרבותא משום דלא פסיקא כו' עכ"ל ואין צריך להגיה הכא כל ספרים הישנים בדחוקים דהכא לא נחתו לכך אלא לתרץ קושייהם דמאי נקט בכה"ג הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והא קאמרי דנקט הכי משום דפסיקא לי' מלתא שאז אסור בין נולדה לפניו כו' אבל בהורתו ולידתו שלא בקדושה שרי בנולדה אחריו בקדושה וכן בהורתו ולידתו בקדושה שרי בנולדה לפניו שלא בקדושה כמו שפירשו לפריב"א וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה ה"ג מקלחן אחין כו' ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת כו' עכ"ל דקדק לפרש שאותו בן הודאי של בועז הוא מאשה אחרת ואינו מרחל משום דאל"כ ההוא בן ודאי של בועז הוה נמי אסור ליבם משום דשמא יפגע בחלוצת אחיו מאמו דיוסף החולץ לכולן הוא אחיו מאמו בר רחל ותנן החולץ ליבמתו כו' היא אסורה בקרוביו וק"ל :

דף צט בתו' בד"ה כתב כל נכסיו לבנה כו' וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי כו' עכ"ל פי' לדבריהם דכן נראה לר"י להביא ראיה לפי' ר"ת דמיתמי אפי' ר"מ מודה ודלא נימא בכל גוונא בין במניח בין מיתמי פליגי אבל הא ודאי אין צריך ראיה דבמניח פליגי כמו שהוכיח ר"ת דבכל דוכתא משמע דבמניח פליגי דהשתא שפיר קאמרי התוס' דאי פליג ר"מ נמי ביתמי הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן כו' ודו"ק : ע"ב בד"ה ואין מטמאין למתים תימה לר"י דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין כו' עכ"ל ק"ק מאי קאי קשיא ליה דהא כיון בעבדיין קטנים

חידושי מהר"ש

רב יודה כו' אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לגור בפ"א בב' עולמות דאוהליך לא שייך בעולם המיתה אלא שע"י אוהל של תורה שבעה"ז אגורה בב' עולמות דהיינו גם בקבר ועיין בזה בדברי בעל עין יעקב ובעל יפה מרא' שהאריכו בזה וכתב שהו' רחוק מההקש כי שפתי המת איך יתנועעו כו' וכ"ש אחר עבור זמן וישוב אל העפר כו' ע"ש ואני אומר כי אין רחוק מן השכל כי הענין מבואר כי הדיבו' הוא כח הנשמה ע"י כלי הגוף וכל דיבור מטובה מוליד כח רוחני בדומה מטובה ובאמרו בשם אומרו אותו כח רוחני שנולד כבר הוא מעורר מולידיו בב' עולמות שהם הנשמה בעה"ב וכלי הדיבור שהם השפתי' בעה"ז גם כי הם בקבר כבר ומביא הדמיון מיין הטוב המונח בבור הוא רוחש ודובב ע"י כח האצבע המעוררו כן השפתי' גם כי מונחים בבור שחת רוחשים ע"י כח המעוררו ודו"ק :

סליק פרק האשה

פרק נושאין

דף צח שנית דברה עמו שכינה שלישי' לא דברה כו' והא דכתיב בתר הכי ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה גו' ויאמר יי' אתה חסת גו' אין זה דבור שלישי אלא הוכחה בעלמא על שחרה לו וק"ל : שם ה"ק כדבר יי' גו' כשם שנהפך כו' כך נהפך כו' ביומי ירבעם בן יואש מרעה לטובה כו' כמפורש בתר הכי כי ראה יי' את עני ישראל גו' ולא דבר יי' למחות גו' ויושיע' ביד גו' וק"ל :

חכמת שלמה

דף צז ע"א גמ' אמר רבא דיקא נמי כו' כנ"ל : רש"י בד"ה כי אתו לקמיה דרבא בן כ' כו' למבדק אי משום כו' וג"כ רבים טועים בדעת רש"י ומפרשים שבעו למבדק אי הוי קטן או סרים וטעות בידם דלא שייך בדיקה אלא בשערות ואם כן אי הוה ליה שערות יצא מכלל קטנות ואף מכלל סרים אפי' הוי ליה סימני שערות כדלעיל יביאו ראיה שהוא סרים וק"ל וגם מנין לרש"י לפרש כן דבע"כ בבדיקות שערות איירי אלא ה"פ שבעו למבדקיה אם ימצא לו שערות קטנות בבדיקה ועל זה פירש"י דאיירי בין לענין קטנות בין לענין סריסות ושפיר שייך בהו בדיקה אי להוי ליה שערות יצא מכלל קטנות וגם מכלל סריסות ועל זה השיב רבא שלא יבדקו עתה דשמא הוה ליה שערות ונשרו כו' ודו"ק :

נושאין על האנוסה פרק יא

ע"ב רש"י בד"ה וחזר הזקן אביו של זה כו' בני' לאהיה כו' כנ"ל והד"א : תוס' בד"ה את הוא כו' לתשובת המינין כ"ב פירוש שאם ישאלום המינים חידות אז יוכלו להשיב להם להודיע שהתורה שלנו שלימה בכל החכמות דוגמא לזו מה שרז"ל בפ' יש נוחלין אמיה דאברהם אבינו כו' ופירשב"ם כה"ג שתוכל להשיב למינים ודו"ק :

דף צח ע"א תוס' בד"ה נשא אחותו כו' בין נולדה אחריו בקדושה כ"ב פירוש לאפוקי הורתו ולידתו בקדושה לא פסיק' ליה דלא משכחת הא דאסור מן האם ומן האב יקיים אלא שנולדה לפניו בגיותו אבל לאחריו אז אית ליה אף שאר אב וכאן משמע דלעולם לית ליה שאר אב אם כן לא פסיקא ליה בפ' ד' מיתות ד"ד דף נ"ז בד"ה הורתו כו' : בא"ד דאחלופי ליתי הכא כו' כנ"ל [עיין במהרש"א] : ע"ב רש"י בד"ה ומותר באשת כו' דלא אתי אלא ע"י קדושין כו' כנ"ל : בד"ה ואחין כו' אלא מן האב אותן שהן אחין כו' כנ"ל והד"א : תוס' בד"ה אשת אביו כו' וה"ג נמחה :

דף צט ע"א גמ' בני הזקנה מיבמין שהוא ספק כו' כנ"ל : ע"ב גמ' מן השאר בהמתן כו' עד לא כ"ש כ"ב נ"ג לתוס' אלא לרש"י : תו' בד"ה וכולן כו' ומ"מ אין חולקין כו' כנ"ל :

דף ק

מהר"ם

מפיו בעולם הזה א"כ אז הוא דר בשעה אחת בשני עולמות והוכרחו התוס' לפרש כן דאל"כ היכן מלינו דמשום שאומרי' דבר שמועה מפיו בעה"ז הוא דר בב' עולמות:

נושאין פרק יא

דף צח ע"א בתוס' ד"ה נשא אחותו וכו' עד וריב"א פי' וכו' עד ולא שייך בה שמא יאמרו · ר"ל שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה דבגיותו היה אסור באחותו ור"ל דהא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעט הורתו ולידתו בקדושה דאי שניהם בקדושה הוי כישראל גמור והיה מותר באחותו שנולדה בהיותם נכרים וכו': אי נמי משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה וכו' כנ"ל דפסיקא ליה מלתא וכו' ר"ל אבל אי הוה הורתו ולידתו שלא בקדושה לא היה אסור אלא אחותו שנולדה מקודם אבל לא נולדה אחריו וכשהורתו ולידתו הוא בקדושה הוא בהיפוך משום דכתרי אמהות דמי וק"ל כן משמע כוונת התוס' ובספר ה"ש פירש בע"א אבל אין משמעות התוס' דהכא כן ואף שהביא ראיה מתוס' דפ' ד' מיתות כשיעוין שם היטב נראה שאין הנדון דומה לראיה ע"ש נ"ל : ע"ב ד"ה נשא אשה ובתה וכו' מדקתני כונס וכו' · דכשנשאן בגיותן דלא הוה בהן קדושין בשום אחת שייך לומר דלאחר שנתגייר כונס א' מהן אבל אם איתא דנשאן לאחר שנתגייר דשייך לכל הפחות קדושין באחת הוה ליה למימר יקיים אחת וכו' :

דף צט ע"א ד"ה כתב כל נכסיו וכו' עד וכן נראה לר"י דאי לר"מ וכו' · הלשון דחוק דמאי דיוק זה דמשמע דבעי למידק דבלא קושיא זו נ"ל דר"מ מודה ביתמי ר"ל אפי' לא הוי קשה לן ההיא דהכא דהאשה

דהאשה

קטנים הם מיירי ברישא דבשהגדילו חייבין לשחרר זה את זה כדקתני בסיפא וא"כ אין שייך למתני' ואין שופכין דהא קטנים הם אלא בסיפא דגדולים הם אצטריך למתני דאין שופכין משום דהוי התראת ספק ויש ליישב בדוחק ודו"ק : גמ' חלק אחד פסיעה כו' כן הוא בכל נוסחאות גמרות שלנו אבל מפרש"י נראה דהוי גורס חלק אחד ס"ד וק"ל :

דף ק גמרא היכא לר"א אלא לרבנן מא"ל כו'· הא ודאי דאיכא למימר לרבנן נמי דעביד הכא כדעביד התם גבי תערובת אברי עולה באברי חטאת דקאמרי רבנן תעובר צורת' ויצאו לבית השריפה אלא דקושטא דמלתא קאמר דהכא מודו רבנן דמתפזרין על בית הדשן דליתא טפי בהכי : **ע"ב** בפרש"י בד"ה אלא לאו בזונות שניהם באו עליה בזונות כו' עכ"ל לאו דוקא דאם השני נשאה אחר שבא עליה הראשון בזנות נמי ניחא דבין כך ובין כך כהן כשר הוא דקי"ל פנוי הבא על הפנויה לא עשאה זונה וספיר נשאה כהן השני דאל"כ מה מועיל אם בא עליה השני בזנות : סליק פרק נושאין

פרק מצות חליצה

דף קא תוס' בד"ה זקני שנים זקנים כו' ואור"י דהזקנים דלעיני כו' עכ"ל נ"ל דהזקנים דלעיני אצטריך כו' : **בפרש"י** בד"ה כך ב"ד מנוקים כו' יליף מהאי קרא כולך כו' בסנהדרין עד כאן לשונו ר"ל הא דקאמר שנאמר כולך יפה כו' אינו לשון הברייתא אבל תלמודא מייתי ליה הכא דמהאי קרא יליף במס' סנהדרין והכי איתא התם בפ' א' דיני ממונות תני רב יוסף כשם שב"ד מנוקים כו' אמר אמימר מאי קרא כולך יפה גו' ומהרש"ל הגיה בפרש"י דאיירי בסנהדרין ואין צורך : **ע"ב** גמרא בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים יש להקשות דהשתא ל"ל קרא לרבות הדיוטות ואכן נימא מדאצטריך בישראל למעוטי ב"ד של גרי' ש"מ דאפי' הדיוטות דאי ס"ד סנהדרין בעינן ל"ל למעוטי ב"ד של גרי' דמוהתיאבנו שם עמך בדומין לך נפקא דכה"ג עבדינן לעיל מדאצטריך למעט סומין כו' וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד קרא לא הוה מוקמינן ליה למעוטי ב"ד של גרים אלא הוה מוקמינן ליה לרבויי הדיוטות :

דף קב תוס' בד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו כו' הקשה ר"י דבפ' נערה כו' דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרי' דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ולא דק אלא דהא נמי קשיא ליה דלמא קרא דבישראל לא אתא אלא למעוטי הורתו שלא בקדושה לחליצת גרים ומיהו בהורתו ולידתו בקדושה סגי בלאו אמו מישראל כמו גבי נערה דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא הויא וכן הוא בהדיא בתוס' בפרק נערה בד"ה ואימא לרבות הורתה כו' ואכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפי' לחליצת בני גרי' דמקרא גו' כו' עכ"ל ע"ש : **גמ'** או שמע רוב הרגל כו' טעמא דשמע הוא כו'· אבל לא מצי לדקדק מדשמע הוא רוב הרגל דחליצתה פסולה אע"ג דשמעה היא המיעוט שהוא רוב העקב דבמיעוט רוב הרגל ודאי נשמע העקב שבדרך שמיעת מנעל נשמע העקב תחלה מן הרגל מש"ה הוצרך לדקדק טעמא דשמע הוא כו' כהכשר החליצה כך הוא פסולו ומדנקט פסולו ברוב הרגל הכשרו נמי ברוב הרגל רוב הרגל אין כו' וק"ל : **ע"ב** שם הנ"מ דאלת"ה קשי' י"הכ אי"הכ כו'· ליכא לפרש דקאמר הנ"מ כשנוייא דרבא ולא כאביי דהא לאביי נמי איכא לאוקמא ההיא דאבל מטייל אדם באנפיליא בדלית בהו כתיתין דלית בהו משום תענוג אלא משום דהוה מקשה מי"הכ אחליצה ואתרומת הלשכה דהוה לבעל דין לחלוק ולמימר דאיכא לפלוגי בין חליצה ובין י"הכ ואהא קא' דהנ"מ למימר שנויא דהא ע"כ תקשי י"הכ גופיה אי"הכ וק"ל : **תוס'** בד"ה אלא ש"מ כאן באנפיליא של עור ה"מ לפלוגי בדידה ולמתני לא יטייל כו' עכ"ל וצ"ע אמתני' דהכא אמאי לא תקשי להו לפלוגי בדידי' ולמתני במקום מנעל אנפיליא של עור חליצתה כשירה וכן בההי' דתרומת הלשכה :

דף קג גמ' קב הקיטע מני ר"מ כו' באנפיליא של בגד אמאן לרבנן אמר אביי כו'· יש לדקדק לסברת המקשה ולאביי דלא מפלגי בין דבר המגין ללא מגין ואנפיליא של בגד נמי מנעל הוא א"כ מאי קא קשיא להו לעיל אמתני' דחליצה ודתרומ'

חדושי מהר"ש

דף ק ע"ב אלא מעתה גבי אברהם כו' ה"ק ליה דלא תכתוב שפחה כו'· מהכא משמע דנאסר לאברהם ולזרעו קודם מתן תורה לישא שפח' וגו' דכל מצוה שנאמר' לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה כדאמרינן פ' ד' מיתות והא דנשא אברהם את הגר שפחת שרה י"ל משום דממילא נשתחרר' כדין השפחה שפחתו בפרק השולח ואף לפי המדרש שכתב החזקוני שהיתה הגר שפחת מלוג של שרה כדכתיב ולה שפחה מצרית מ"מ כיון ששרה עצמה נתנה אותה לאישה אברהם כדכתיב ותקח שרה גו' ותתן אותה גו' נשתחרר' ממילא כדין השפחה לעבדו בת חורין יצא לחירות וכן נ"ל גבי יעקב שנשא שפחת רחל ולאה ומיהו באברהם אין זה מספי' דאף אם נשתחררה הגר מ"מ הויא לה מצרית ראשונה דעתידה התורה לאסרו ואברהם קיים כל התורה אפי' עירוב תבשילין כדאמרינן ביומא וי"ל כיון דנשא' קודם שנימול ואז לא קיים עדיין כל התורה דהא לא קיים מילה שוב לא גירשה אחר שנימול אף ע"ג שהיתה מצרית ראשונה אבל הרא"ם כתב בסוף פ' לך לך וז"ל כי אברהם קיים כל התורה קודם שנימול ולא קיים מילה היה דעתיד להצטוות עליה ואז יהיה מצווה ועושה דגדול כו' עכ"ל והוא דחוק גם קשה דא"כ למה נשא מצרית קוד' שנימול אבל לפי שיטתינו ניחא דכל גר לא נצטווה במצות עד אחר מילה כדאמרינן פרק החולץ ולכך הותר אברהם בהגר וכיון שנשא' בהתר שוב לא גירשה גם אחר שנימול משום דעתיד' תורה לאסור ועיין עוד בזה בארוך בעזה"י ביומא ודו"ק ואיכא למידק אהך סוגי' דס"פ ד' מיתות דלמ"ד ז' מצות נצטוו ישראל במרה כו' והקשו התוס' שם תימה שאיכא גיד הנשה כו' ומילה שניתן לאברהם כו' עכ"ל אמאי לא תקשי להו נמי האיכ' הך דהכא ליאסר אברהם אבינו וזרעו בשפח' וגוי' ויש ליישב ודו"ק :

סליק פרק נושאין

פרק מצות חליצה

דף קב ע"ב יחלץ עני מעניו בשכר ענוו כו' בשכר יראיו יחלצם כו'· גבי בשכר עניו ניחא דב' בעניו כמו בשביל עניו דהיינו עניו ויסוריו שהיה לו בעה"ז ממרקין אותו לגללו מדינ' של גיהנם אבל בשכר יראיו הוא מגומגם לכאורה דמשמע שהקב"ה חולץ אחרי' בשכר יראיו וצדיקיו והיכא משתמע כן ויש ליישב דליראיו לא הוה אצטריך למכתב ויחלצם מדינה של גיהנם כיון דכבר כתיב חונה מלאך יי' סביב ליראיו היאך יבואו לדינה של גיהנם אבל בשכר יראיו וזכותם נצולו גם אחרים מדינה של גיהנם כמ"ש במס' סוטה בדוד בני אבשלום גו' הני תמני' בני למה דאסקיה תו' מדורי גיהנם ואידך כו' וכמ"ש בבני קרח דמקום נתבצר להם בגיהנם להכילם מדינ' של גיהנם ודו"ק : **שם** ועלמותיו יחליץ אר"א זו מעולה שבברכות ואמר רבה זרוזי כו'· ר"ל ע"פ מ"ש בפ"ק דב"ב והמפייס לעני בדברים מתברך בי"א ברכות של' ותפק לרעב נפשך גו' וזו הברכה ועלמותיך יחליץ דכתי' גבי' היא מעולה באותן י"א ברכות שזו הברכה לעצמי' הגוף מש"כ כל ברכות האחרים וזרח בחושך אורך גו' הם מקרוי' שיהיו מאורו בעצמן שהם עיקר ועולם הגוף שע"כ נקרא עלם ולכך היא מעולה שבכל י"א שמתוך לגוף ואי לאו דר"א שאמר זו מעולה כו' היה אפשר נמי לפרש ועלמותיך יחליץ גם כן מדינה של גיהנם אבל א"כ אמאי היא מעולה אלא זרוזי גרמי שהיא ברכה לעצמי' הגוף ודאי מעולה היא ודו"ק : **שם** עיקא דחלץ ליה מרי' מיניה דכתיב גו' ולא ימצאו חלץ מהם כו'· הוא מבואר כי ישראל בגלות' אמר שהיתה כאלמנה ושומרת יבם ליזהק והמין הזה דימה את ישראל לשאר שומרת יבם שהיא זקוקה לו ואחר שלא רצה בה לייבום חלץ לה היבם ואינה זקוקה לו עוד והדרבה שהיא אסורה לו דכיון שלא בנה שוב לא יבנה וכבר החליף אותנו באומה אחרת ולא יבנה ירושלים וכ"ה והשיב ר"ג מי כתיב חלץ להם דהוה משמע כן אבל הם כשומר' יבם שחלץ מהם שהיא כ"י לא הית' הפנ' בו ומרד' ביבם דודאי עדיין זקוקה לו וכשתשוב ליבנות היינו גם הוא ישוב אליה ולא יחלוץ לה שכבר נשבע להיות לך לאלהים גו' שלא להחליף אותנו באומה אחרת וק"ל :

דף קג עובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקי' בשלמא כו' מפורש בהוריו' ע"ש : **ע"ב** בשע' שבא נחש על חוה כו'· הוא מבואר כי האדם נברא בצלם אלהים נשמתו מעליונים גם גופו ממקום

מהר"ם

דסאסה שנפלו לחודיה צריכין אנו לומר דיבם במקום אחיו קאי דאל"כ הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וזה ליתא דבלאו הכי' דהכא נוכל לומר דר"מ אית ליה דמשעבדי אפי' בדיתמי ורבנן לא פליגי עליה אלא בדיתמי אבל מניה מודו והשתא אינה סברא הפוכה דלרבנן הוי' כתובה וב"ח שוין ולר' עדיפא כתובה מב"ח וק"ל· ויש ליישב דס"ק וכן נראה לר"י תרוצו של ר"ת דאין לתרץ דלא קשיא מידי דהיא דהכא הסהי' דהאסה שנפלו די"ל דבשניהם פליגי דרבנן אית להו אפי' מניה לא גבי ממטלטלי ור"מ ס"ל דאפי' מיתמי גבי והכא אתא לאשמועינן רבותא דרבנן ובהאסה שנפלו אתא לאשמועינן רבותא דר"מ דא"כ הוה סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וכו' ודו"ק כ"ל ברור : שם ע"ב **בגמ'** חלק אחד פסיעה וכו'· גירסא זו שלפנינו היא גירסת התוס' אבל רש"י גרים בגמרא חלק א' סלקא דעתך ופי' דחלק אחד משמע שלכל אחד נותנים חלק א' ולכך פריך ס"ד דנותנים לכל אחד חלק בפני עצמו ודו"ק ברש"י : **בתוס'** ד"ה ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו' עד שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור וכו'· והטעם הוא דדבר גנאי הוא לחכם שיכנס דבר איסור לתוך פיו כן כתבו התו' בשבת מההיא דר' ישמעאל קרא והטה ע"ש:

דף קא בתו' ד"ה הכא זה וכו' עד ולא תנן למיתני בע"ז· פי' לא תנן למתני בדרך לא זו אף זו כנהוג :

מצות חליצה פרק יב

בתוס' ד"ה ואין ב"ד שקול וכו' דהא איכא פלוגתא· פי' דאיכא כמה דיינים בחליצה דפליגי בהם תנאי לקמן במתניתין ושמא יבא אחד מן הדיינים לפסוק כדעת תנא זה והשני כדעת השני לכך צריך שלישי שיכריע : **בא"ד** דבכל דוכתא בעינן ראוי לב"ד פי' בכל דוכתא שילפינן מקרא דלא סגיא בחד א"כ ש"מ דקרא אתא לאשמועינן דבעינן ראוי לב"ד ואין ב"ד שקול כן נ"ל ודו"ק :

דף קב ע"א ד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל כו' עד ישראלית מעלייתא היא ותירץ כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראל מעלייא הוא א"כ לחליצת גרים נמי כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוה נמי ישראל מעליא וקרינן בהו עליך וכו'· פי' הא דקאמר בגמרא אבל לחליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל היינו אפי' לחליצת גרים וחליצת גרים לא משכחת דנקראים אחים לענין יבום וחליצה אלא כשהיה הורתן ולידתן בקדושה ואם כן היא הנותנת תאמר דק"ל דהורתן ולידתן בקדוש' הוי ישראל מעליא א"כ בלאו ההי קרא דבישראל שמעי' דאפי' לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך דדרשינן בהו שום תשום עליך וגומר אלא ודאי האי קרא אתא לאשמועינן דבעינן שיהיו הדיינים אביו ואמו מישראל אפי' לחליצת גרים : **ד"ה** אפי' לכתחלה דבור בפני עצמו הוא : **ד"ה** ואע"ג דאית ביה חומרא וכו' עד כילד הוא עושה מתירו בימין ונועלו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררת בשמאל וכו' כצ"ל כן נ"ל : **ע"ב** ד"ה מאי מעל וכו' וא"ת והא אצטריך וכו' עד וי"ל דא"כ ה"מ למכתב מרגלו מאי מעל וכו' כן נ"ל ורצונם לומר דהתו' הקשו דבגמ' ספיר תירץ דלאו לישנא דזרוזי הוא והאי דכתב מעל לאשמועינן דאפי' בשוקו דא"כ לכתוב רחמנא במעל אלא ש"מ דלישנא דשלופי הוא ומינלן ללמוד הימנו דחליצה כשרה בשוק ותירצו דא"כ דלשלופי לחוד אתי לכתוב וחלצה נעלו מרגלו דהוה שמעינן נמי דלישנא דשלופי הוא דאל"כ לכתוב ברגלו אלא ודאי מדכתיב מעל רגלו ש"מ תרתי :

דף קג ע"א בתו' ד"ה והחולצת מן הסומא וכו' עד א"כ משום דכתיב וירקה וכו' עד נפקא לן פעמים וכו' ומרגלים יליף התם

חכמת שלמה

דף ק ע"ב רש"י בד"ה שריגו נ"ל שריגא : בד"ה לא שיחרר כו' כלומר לא כפינן כו' כצ"ל : בד"ה מנחת ישראל כו' כהן הוא דאקרי כאן כו' כצ"ל : בד"ה ואל המזבח כו' תעובר צורתה כו' נ"ב פי' לעשות נותר ודינה בשריפה וק"ל : בד"ה ר' אלעזר כו' ואמרו שירים קרבים כו' כצ"ל והד"א : **ע"ב רש"י** בד"ה ראשון כו' אשת אחיו בתוך ג' כו' כצ"ל :

דף קא ע"א רש"י בד"ה חייב כו' וקסבר החרשת כו' וממ"כ עובר כצ"ל והסד"ד ואח"כ מ"ה והכא שניהן בבת אחת כו' : בד"ה האמר בעילה דניעבד כו' למיעבד עבודה כצ"ל והסד"ד : **תום'** בד"ה הכא זה כו' ולא תנן למיתנה כו' נ"ב פי' למיתנה בלשון לא זו אף זו דהא בודאי שמעינן דבת אחת עדיף מזה אחר זה מדרבי יהודה דמחייב בבת אחת ופוטר בזה אחר זה ודו"ק :

מצות חליצה פרק שנים עשר

תום' בד"ה ואין בית דין כו' דבכל דוכתין דבעינן כו' נ"ב פי' כגון היכא דילפינן מקרא דבעינן שנים א"כ ש"מ דבעי ב"ד דהרי נמי ב"ד הוי כדאיתא בסנהדרין אלא שאינו שקול ודו"ק : **ע"ב תום'** בד"ה מרעגא שערא כו' בהדי מר נ"ל כו' נ"ב ומסיק התם דאי ליכא חד בהדיה לעדו לאו כלום הוא דמשמע אפי' לשבועה לא אזקיק ליה אלא בע"כ משום דקרוב היה ומסיק ג"כ התם דרבא לא הם ליה כרב פפא להאמינו יותר מלבאר אדם כו' וק"ל :

דף קב ע"א גמ' אין חולצין בסנדל אין שומעין לו כל זה נמחק : שם דעביד ומנעל לכתחלה כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה מרעגא כו' במ"הד מיירי הכא נ"ב שיכול להפשי' ואמנו' אינו מועיל נגדו וק"ל : בד"ה לענין חליצה כו' ולידתו בקדושה ישראלית מעלייתא היא כצ"ל ונ"ב אינו פריך על חליצת ישראל דפשיט' הוא דבעינן מקרב אחיך דהיינו שהא אמו מישראל ולא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כ"ש גבי חליצה דלא גרע מדיני ממונות ואם כן בישראל נ"ל אי לאו דבא לאשמעינן דבעינן גבי חליצה אביו ואמו מישראל אלא דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה וא"כ מנין דבעינן אביו ואמו מישראל ומשני דאפי' לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך בלא קרא דבישראל ואם כן אתא קרא דבישראל לאביו ואמו כו' ודו"ק : בא"ד עליך וא"כ כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** בה' זוזי כו' נ"ב לשון וגזי כו' וכן בסוף פע"פ וכן פירש"י פ"ק דב"ב דף י"ט· שם האי ק"קא מיקרי נ"ב קורקא היא כעין מנעול והוא עב מעט מדובק בקולן עם עור אחר עב וכן תעוש' מנעל כללו כלו של שיער הוא עב לפי שמדבק יחד וזה אינו קרוי מנעל דשם בפני עצמו יש לו שקורין קורקא ונעל אמר רחמנא' נימוקי יוסף· **תו'** בד"ה מאי מעל כו' הוה מצי למיכתב מרגלו מאי מעל כו' כצ"ל :

דף קג ע"א גמ' איסתוירא עד ארעא נחית כו' נ"ב וכ"ת לענין גובה המנעל כאשר פירשתי בספרי ע"ש : **רש"י** בד"ה מוט' לאו אורחיה למדחסי על ליהחא דכרעיה והד"א כו' : **תו'** בד"ה מאן דמסגי כו' שהופכו ושוק דידיה נמי כו' הפוכה ומן הארכוב' כו'

דתיגר

ודתרומת הלשכה מהסיא די"הכ דהא איכא לאוקמא ההיא דלא יטייל באנפיליא כו' כר"מ דחשיב ליה מנעל בההיא דקב הקיטע וצ"ע : **תו'** בד"ה באנפיליא של בגד כו' וע"ק דהכא שרינן של שעם לחלוץ ובפ"ק בתרא דיומא כו' עכ"ל לכאורה מאי קא קשיא להו דהא ע"כ ההיא דשרי סנדל של שעם לחלוץ כר"מ אתיא דלא דייק ליה דומיא דתחש ואם כן הוא איכא למימר דריב"ל שילא בסנדל של שעם כר' יוסי עביד דלא חשיב ליה מנעל כיון דלא הוה דומיא דתחש ונראה דר"ל לפי מאי דמסיק התם בפ' בתרא דיומא דלר' יוסי נמי קב הקיטע מנעל אלא דגזר בשבת משום דאתי לאתויי קשה עוד קושיא מסא דריב"ל דיוצא בסנדל של שעם בי"ה מסא דשרינן הכא לחלוץ בו ודו"ק : **גמ'** מתיב רב כהנא ובשליתה היוצאת מבין רגליה כו'· הא ודאי דרגלו דהכא ליכא לפרושי ירך דא"כ מאי מעל דלמעלה מן הירך לא שייך חליצת מנעל אלא דפריך מלישנא דרגלו דהכא ע"כ לאו משמעו ירך ובשליתה היוצאת מבין רגליה משמעו ירך וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה שאין חופה את רוב הרגל אבל הכא לא סגי במיעוט רוב עקב כו' עכ"ל לאו מדנקט שאין חופה את רוב הרגל כתבו כך דהא איכא למימר דהיינו רוב הרגל היינו רוב העקב כו' כדאמרינן לעיל גבי שמיעה אלא מסברא דנפשייהו קאמרי דהכא דוקא רוב הרגל נקט דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל: **גמ'** סנדל של עץ מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא כו'· והא דקתני ברישא דמתני' באנפילי' חליצתה פסולה היינו משום דלא מגין וכשנויא דרבא דמפליג בין מגין ללא מגין ולמאי דאוקמה אבוה דשמואל נמי מתני' במחופה עור וד"ה נ"ל נמי דמפליג בין מגין ללא מגין דאל"כ לא אתיא רישא דמתני' באנפיליא פסולה כר"ה דהא לא אתיא כר"מ והשתא ניחא דלא תקשי ליה לאבוה דשמואל כדמקשי ליה רבא לעיל לאביי דליפלוג וליתני בדידיה במתני' אדתני ברישא באנפיליא פסולה ליפלוג בסנדל של עץ בד"א דכשר במחופה עור אבל אין מחופה עור פסול דהשתא כיון דכר"מ נמי אתיא לא ה"מ למתני במקום באנפיליא פסולה סנדל של עץ פסול דלר"מ כשר הוא אפי' באינו מחופה עור כיון דמגין וכשנויא דרבא ומיהו לפי זה לעיל בברייתא נמי הוה מצינן לאוקמא בהכי דאתיא ככ"ע ומיירי במחופה עור והשתא לא תקשי ליפלוג וליתני בדידיה כיון דאתיא נמי כר"מ אלא דרבא נחית לעיל למימר אלא דכר"מ ע"כ אתיא ויש לנו לחלק בין מגין ללא מגין אבל כרבנן אינו מוכח דאתיא מיהו מצינן למימר דאתיא נמי כרבנן ואיירי במחופה עור כאוקמתא דאבוה דשמואל הכא במתני' ודו"ק : **פרש"י** בד"ה יהיב ליה דשמאלא במתכוין עבד דלא ס"ל לאביי כו' עכ"ל עיין בנ"י אבל לא רצה לפרש דעבד כן משום דהוה ס"ל דשמאל מותר לכתחלה ומש"ה יהב שמאלא דמה לי ימינא ומ"ל שמאל' דלא ניחא ליה לשוייה לאביי דטועה הוה במתני' דקתני לשון דיעבד בכולהו : **בד"ה** סנדל המוסגר כו' לא תחלוץ בו כו' משום דלא ליתי למיעבד במוחלט עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ע"כ למ"ד דא' המוסגר ואחד המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה ליכא לפרש משום דלא ליתי למיעבד כן במוחלט דהא א"כ עבד כן במוחלט חליצתה כשרה ואם נימא שם טעמא אחרינא אשלא תחלוץ במוסגר אמאי לא נימא נמי ההוא טעמא הכא גם למ"ד דאם חלצה במוחלט פסולה : **בד"ה** מאי לאו מוחלטת ואפ"ה אמרת שדי מיעוטא בתר רובא כו' ואי כמאן דמכתת דמיא כו' עכ"ל וצ"ע דהא א"כ בדעיילא כולה תקשי ליה כיון דכמאן דמכתת דמי' אין כאן בבית בגד ג' על ג' וי"ל בדוחק דמשמע ליה לרש"י כיון דמי יפא לא פריך בפשיטות כיון דכמאן דמיכתת דמיא אין כאן בבית שיעור כזית אית ליה לתלמודא דודאי בדעיילא כולה אית לן שום יתורא ללמוד מני' דמעטא כשיעורו ולא אמרינן ביה כמאן דמכתת דמיא אבל ממאי דלא עייל פריך ספיר אמאי שדינן ליה בתר רובא כיון דכמאן דמכתת דמיא ודו"ק : **תוס'** בד"ה סנדל של ע"ז כו' משום דאפי' נקצץ לולב מן הדקל נתבטל כו' עד כאן לשונם פירוש דודאי אם קצץ הלולב לצורכו דהוי כוונת ביטול והדקל עצמו נתבטל אלא אפי' נקצץ הלולב ממילא בלי כוונת ביטול דהדקל אסור מכל מקום הלולב מותר כדאיתא פרק כל הצלמים גבי שפיים דמותרים משום דזרוק להו ולז כלה להו ע"ש ולשון נקצץ ממילא בלי כוונה משמע מדלא נקט קצץ כמו שדקדק הרמב"ן אהא דתנן בסמוך לקמן חרש שנחלץ ולא קתני שחלץ משום דחרש לאו בר כוונה הוא ע"ש:

דף קד בא"ד וא"ת כיון דבבטלה איירי רבא מאי קמבעיא ליה לר"ל כו' עד כאן לשונם אבל אי מיירי רבא בקודם ביטול י"ל דר"ל קמבעיא ליה בבטלה אם שרי ליטול לכתחלה דבקודם בטול קאמר רבא דלא יטול לכתחלה ועיין בתו' פ' לולב הגזול שהאריכו שם בכך אבעיא דר"ל אפי' אי מיירי רבא בקודם בטול וע"ש : **גמרא** אי מוק סתמא תניא כו'· אע"ג דהך סתמא כיחידאה אתיא כר"מ דלא דייק ליה מתם כדמוקי לה רבא לעיל מכל מקום כיון דסתמא תניא בברייתא לא ה"ל לשמואל למימר דעביד כיחידאה ולהך אוקמתא דעביד כיחידאה ביחידי ניחא דמאן דמכשיר אפי' בדיעבד אינו אלא יחידאה דהיינו רבי עקיבא ולאוקמתא דכולהו נמי כיחידאה כו' נמי אע"ג דמאן דמכשיר בדיעבד סתמא הוא במוק ובלילה מ"מ מה שהוא עשה כן לכתחלה היינו כיחידאה כדמסיק כר' ישמעאל בן אלישע כמו שכתבו התוס' ודו"ק :

דף קה תוס' בד"ה לאחין פסולה משמע כו' ודלא כפי' הקונטרס דפי' דאתיא כת"ד כו' דא"כ בלא שום דיוק ה"מ לאוקמי כוותיה עכ"ל אבל אי דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש הוצרך לדייק למאן אי לעלמא פסיעה כו' דאי לא הוה פסיעה בהא דמשתרי' לעלמא לא הוה דייקא לן כלל הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש ברישא משום דהיכא דאיכא חידושא בהא דמשתרי' לעלמא לא קתני אלא לישנא דפסולה תדע דהא בכל מקום ששנינו חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין למאן דאית ליה הכי ולא דייקא לן שם הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש והיינו משום דבכל הנהו מקומות איכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא והכא בסיפא דקתני אין כאן בית מיחוש היינו נמי משום דליכא חידושא בהא דמשתרי' לעלמא והשתא קמדקדק הכא ברישא דקתני פסולה ע"כ לאו משום חידושא דמשתריא לעלמא דהא פסיעה אלא ע"כ משום פסול אחין נקט לישנא דפסולה דאי הוה משתריא לאחין ה"ל למתני אין כאן בית מיחוש כדקתני בסיפא ודו"ק : **גמ'** ולר' עקיבא מ"ש רקיקה ומ"ש קריאה כו'· השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דרקיקה משום דאיתא לבסוף ומיחלפא ליה ה"ה דה"מ למפרך פירכא דלעיל השתא ומה במקום מצוה דה"ל מידי דהוה אאימורי' כו' אלא משום דהשתא דמייתי ברייתא דאית ליה לר"ע הכי ניחא לי' למפרך אברייתא גופה מ"ש רקיקה מקריאה וק"ל : **ע"ב** גמרא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכ"א אין חליצת קטן כלום כו'· מדברי התוס' דס"פ החשה ופ' כל הגט נראה דהוו גרסי אמר שמואל זו דברי ר"מ כו' : **תו'** בד"ה ובא מעשה לפני כו' וא"ת היכי פשוט שהמעשה בא לפני ר' עקיבא בבית האסורין כו' עכ"ל מדלא קאמר או דלמא ובא מעשה לפני ר' עקיבא אבראי היה ומעשה שחלצו בבית האסורין היה משמע להו דלא קמבעיא ליה אלא המעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו אבל הא פשיטא ליה אמעשה שבא לפני ר' עקיבא דבבית האסורין היה ואהא הקשו וא"ת והיכי פשוט לו לאבעיין טפי אמעשה שבא לפני רבי עקיבא ממעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו דכמו דאיכא למימר דקאי אבית אסורין ארבי עקיבא לחוד ה"ל

חדושי מהר"ש

מקום טהור מקום המזבח שמשם משתיתו של עולם ושהוא יחיד בתחתונים כיי' בעליונים שע"כ נברא יחידי וכשבא הנחש על חוה ע"י חטא שאכלו מעץ הדעת הטעה את אדם שיאכל וימות ואבא את חוה ובזה הטיל בה זוהמא שיהי' גם האדם ככל שאר הנבראים להיות דבק בו לך הטומאה עד שבאו ישראל להר סיני באו שם פסקה זוהמתן וחזרו להיות בצלם אלהים כמ"ש אני אמרתי אלהי' אתם גו' וק"ל :

דף קה אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת כו' ל"ק כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כו'· ובירושל' אם רשום למה אמת ואם אמת למה רשום כו' דיש עמו שבועה אינו מתקרע ונעשה אמת אבל באין עמו שבועה כיון דפעמים נתקרע אינו רק רשום בעלמא ולאו אמת הוא ומייתי ליה מדכתיב אשר נשבעתי גו' ומסיי' בזה עד עולם דהיינו שיהא אמת ולא יבטל לעולם :

שם בזבח ומנח' אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת כו' אבל מתכפר בג"ח· אלו הן ג' עמודי עולם כדתנן על ג' דברים העולם עומד על התור' ועל העבוד' ועל ג"ח ולפי שהם העמו' בעבוד' כמ"ש למה תבעטו בזבחי ובמנחתי גו' ואין קטיגור נעשה סניגור אבל בב' עמודים האחרים שהם התורה וג"ח מתכפר ולפי בדיני שמים הוא בן עשרים נתוסף לרבה בשביל עמוד התורה עוד כ' שנים כימי' הראשונים עד מ' שנים ולאביי נתוסף עוד כ' בשביל עמוד ג"ח כימים הראשונים כ' שנים עד ס' שנין וכדאמרי' פ"ק דברכות כל העוסק בתורה ובג"ח מוחלין לו כל עונותיו של' בחסד ואמת יכופר עון כו' ע"ש : **ואמר** שהיו מתים כבן י"ח שנה כו' של' וכל מרבית ביתך ימותו אנשים כו'· דהיינו בן י"ח לחופה ליכא אחר שיזוהו בכלל אנשים דמקודם זה נקראו' ילדו' ובחורות ופרש"י בספר שמואל שהוא מדה כנגד מדה אתם אנשים רדפו לפני זמנן בטום יקטירון כו' עכ"ל ע"ש ולפי דרכינו פי' שהם בעטו בא' מעמודי עולם שהיא העבודה של' בכמה עבודות ולא תמורו ומכלל לאו אתה שומע הן : **ואמר** מנין לגזר דין של צבור כו' אינו נחתם והכתיב כי אם תכבסי בנתר גו'· עם ככל ישראל ומשני קרא אם תכבסי בנתר דהיינו בג"ח ותרבי לך ברית חסר וי"ו כתיב דהיינו שתרבי ללמוד בתור' שנקראת ברית עדיין נכתם עונך לפני גו' מלבון כהם כמ"ש הא כיובה כתורה דלא דכי כו' ומסיק שאפי' נחתם מתקרע של' מי כיי' אלהינו גו' מפורש בפרק ההולך ע"ש : **ע"ב** המתפלל צריך שיתן עיניו למטה כו' והיו עיני ולבי שם כו' ומברב ב"ה פליגי ודרים מכל הימי' דאף בזמן הזה עיני ולבי כו' שהיא השכינ' שם והכי מפורש בירושלמי ארב"ן כו' ··· י' בשמים כסאו כלל בכינהו ב' מיה ר"א בן פדה אומר בין חרב ובין לא חרב אינו זז ממקומו של' והיו עיני ולבי שם כל הימים ומאן דפליג נמי הכא ואמר שיתן עיניו למעלה של' נשא לבבינו גו' אל אל בשמים ירמיה אמרו לאחר החורבן אבל בזמן שב"ה קיים לכ"ע עיניו למטה כמ"ש ושמעת אל תחנת עבדיך גו' אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך גו' ונאמר שם והתפללו אליך דרך ארצם גו' ובא ר"י בר יוסי ואמר פסוק ביניהם עיניו למטה ולבו למעלה רמז שעיקר שכינתו סילק לשמים אבל עיניו למטה כי לא סילק ממש שכינתו משם כי דעתו לבא עוד שם בב"ה בבנינו לקיים מה שנאמר כל הימים ועיין פי' המאמר הזה בדברי רבינו יונה בפר' אין עומדין בארוך ובה"ה דהכא מסיק לבו למעלה ובפרק תפלת השחר שבינו במתפלל שיכוין לבו כנגד בית קדשי קדשים ולאפשר לפרש כנגד בית ק"ק למעלה כמ"ש ב"ה שלמעלה מכוון כנגד ב"ה שלמטה ולא משמע כן שם בגמרא שאמרו היה עומד ח"ל יכוין לבו כנגד א"י כו' היה עומד בא"י יכוין לבו כו' ודו"ק : **שם** מי הוא שמפסע על ראשי עם קדוש כו'· דבר זה מפורש בפ"ק דסנהדרין דיליף ליה מדכתיב לא תעלה במעלות גו' שיש לו מעלות עליהם בגדולה ובראוי לפסוע על ראשם וע"כ ה"ל אבדן לפי שאתה מתגאה יותר לא אין אתה ראוי להיות מתלמידיו של רבי שהיה מפורסם במדת ענוה כדאמרינן בסוף מסכת סוטה משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא והשיב לו וכי מה היה גוזן ללמוד תורה כו'· שעשה מעשים כאלו שנראים כמתגאה על הצבור כמ"ש וישב משה לשפוט גו' ויעמדו העם על משה מן הבוקר גו' אלא דלפי צורך הענין יש היתר בדבר לעשות דבר הנראה כמשתורר או שיש לפרש ממש שפסע משה על ראשי עם קדוש דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר גו' שכפה עליהם הר כגיגית וכתי' ויעל משה אל הר האלהים גו'

חכמת שלמה

כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** אלא שאני התם דאמר כו' קן צריך להיות : **רש"י** בד"ה מטמא כו' ונ"ב גירסא אחרת ברש"י וז"ל מטמא כל דבר שכולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דק"ל במס' שבועות דאין זו ביאה ואפי' נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דהוי טמא משום בא אל הבית והמוחלט מטמ' אף מאחוריו במג' אם נגע בכותל מטמ' ע"כ :

דף קד ע"א רש"י בד"ה כמה רב גובריי' בלשון גנאי הס"ד : **תו'** בד"ה סנדל של כו' באשר' של משה כו' נ"ב פי' אשרו' של אותו הזמן בשעת כיבוש א"י שהצריכן הכתוב שריפ' : **ע"ב גמ'** בסוף עמוד ויזרוק דמן לשין ולר"ע רקיק' כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה ור"ש כו' ונ"ג בשבי' קן' נ"ב וא"ל דלמ' למעוטי ביחידי דלא דאין סברה לחלק ועוד מעטם לסתו' הוא וק"ל : **תו'** בד"ה והא איירי כו' שלא קלקל וגם אין מחשבתו כו' כצ"ל :

דף קה ע"א גמ' לוי נפק לקרייתא נ"ב בירושלמי הגד' זו מבואר' וקצת בענין אחר ע"ש : **רש"י** בד"ה למאן כלו' כו' פסולה הס"ד : **ע"ב גמ'** חדא זימנא דאמר רב יוסף כו' כצ"ל : **תו'** בד"ה ובא מעשה כו' אית לך כשר ונ"ב גם בירושלמי אינו ואי' לך כשר וגם מדברי רבי עקיב' הוא נראה לי :

דף קו

מהר"ם

דתיגר ברגל אחד פטור מראיה מ"מ פריך מדאסמכיה תנא ארגלים ש"מ דבעלי קבין לא מקרי רגלים מדאסמכיה תנא דרוש זה ארגלים **ע"ב** ד"ה מטמא מאחוריו וכו' עד ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו כדפי' הק'ר"ל כדפ' הקו'בל' שני שהיה כ' ברש"י עוד לשון ב' וז"ל למטמא מתוכו מטמא וכל דבר שכולו בתוכו אפי' אין שם כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דק"ל במסכת שבועות דאין זו ביאה ואפי' נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית וכו' : **ד"ה** כיון שנכנס וכו' עד הוי כאלו יושב תחת הטמא וכו' נ"ל להגיה כאלו יושב תחתיו הטמא וכו' :

דף קד ע"א ד"ה סנדל של ע"ז עד ותימה דאמרינן בסוף כיסוי הדם וכו'· וי"ל דהתם באשר' של ישראל· פי' דהתם איתא נמי לולב של אשרה לא יטול ומפרש אם נטל לא יצא לכך נקטו התוס' דהתם באשרה של ישראל : **בא"ד** ומשני התם באשרה של משה· כלומר אותן האשרות שמצאו ישראל בא"י דהוו ע"א של ישראל דלית לון בטול כדכתיב ואשריהם ישרפו באש וכתותי' מכתת שיעורי' כן פי' הר"ן שם והשתא אתי ספיר שכתבו התוס' הכא דכי האי גוונא משני פ' לולב הגזול וכו' אבל רש"י פי' שם קצת בע"א: **ע"ב ד"ה** והא אמרו דבי ר' ינאי וכו' עד אבל גבי נגע וכו' ומחשבתו ניכרת וכו' נ"ל להגיה דמחשבתו ניכרת וכו' וכן בסה"ד אף שרמוהו שלא קלקל ואם אין מחשבתו וכו' נ"ל להגיה ואם אין מחשבתו או וגם אין מחשבתו וכו' : **ד"ה** דא"ר זירא וכו' אבל סתם בלא מנחה לא משמע קביעות בחד מנא וכו' כן נ"ל :

דף קה ע"א ד"ה לאחין פסולה וכו' מדקתני פסולה וכו' עד דא"כ בלא שום דיוק וכו' מקשין העולם הא ע"כ הא דכתבו התוס' דא"כ בלא שום דיוק ר"ל הא דפריך בגמ' פשוט' למאן אילימא לעלמא פשיטא וכו' וא"כ קשה לפי' התוס' נמי דפירשו דדייק לה מדלא קתני אין כאן בית מיחוש נמי וקשה נ"ל לגמרא

דיוקא

ה"כ איכא למימר דקאי בית האסורין למעשה שחלצו לחוד וק"ל :

דף קו ע"ב בד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי לא אבה כתיב בספרים מדויקים כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא אבה אין בו וי"ו כמ"ש סה"ת וסמ"ק והוצרכו לזה הכא דאי הוה כתיב ולא אבה בוי"ו ודאי לא הוה לן למיחש שלא יפסיק דהאי ולא ודאי לא הוה משמע דקאי ארישא דאמר מאן יבמי גו' כו' כפרש"י וכתבו דכן מוכח במסורת שהביא לא אבה יבמי בג' חסרין וי"ו ויש שנים במשנה תורה כו' ר"ל דאותן שנים אינן במסורת החסרין לפי שהם מלאים אבל במסורת שכולן ריש פסוק ובמסורת רבתא יש די"ו הן ולא אבה ריש פסוק והתוס' לא הביאו אלא שנים שהן במשנה תורה וכתבו עוד ויש פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת כו' ר"ל שאע"פ שהן בוי"ו לא שייכי לאותו מסורת לפי שאינן ר"פ וה"מ לאתויי מקרא דפ' בא ולא אבה לשלחם שהוא בוי"ו ואינו ריש פסוק וגם הוא לא שייך לאותו מסורת וק"ל ומדברי סה"ת נראה לא אבה ג' דסמיכי שכתוב בתוס' שלפנינו צ"ל לא אבה ג' חסרין ועיין במהרש"ל בזה ואין להאריך : סליק פרק מצות חליצה

פרק בית שמאי

דף קז תוס' בד"ה אמר רב יודא אמר שמואל כו' ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין כו' וגרס הכא אר"י אמר רב דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי עכ"ל פי' לדבריהם דאביי דמוקי פלוגתייהו בבעל ולמאי דמוקי נה רבה פלוגתייהו בב' נשים אבל באשה אחת

שהלך ותינשא כ"כ בנ"י והאריך בזה ע"ש ונראה שהרמב"ם דקדק לפרש כך הך דאינה צריכה גט לתאן מדמייתי תלמודא הך מלתא דר"י בן בתירא דנישואיה הן הן מיאוניה הכא אמלתיה דר' חנינא בן אנטיגנוס ולפי זה ר"י בן בתירא לאו בקטנה דצריכה מיאון גמור קמיירי אלא בההיא קטנה דקאיירי בה ר' חנינא בן אנטיגנוס דהיינו דאינה יודעת לשמור קידושיה ואי הוה מיירי ר' יודא בן בתירא במיאון גמור ה"ל לאתויי הך מלתא דר"י בן בתירא לעיל דמפרש איזהו מיאון כו' אבל מדברי כל הפוסקים נראה דההיא דר' יודא בן בתירא במיאון גמור קמיירי גם בפי' המשנה שלפנינו לא כתוב בדברי הרמב"ם אמלתיה דר' חנינא בן אנטיגנוס שהלך ותנשא אלא שהלך ותעשה רצונה וכן נראה מדבריו בפסקיו בפ' י"א מהלכות גירושין •

תום' בד"ה מחמת בני אדם שאינם כו' ותימה דא"כ תיפשוט הא דבעי לעיל אי הלכה כר' יודא בן בתירא בנשואין כו' עכ"ל לאו אפשטן תקשי להו דתיפשוט ליה מהכא דמהך דשמואל לא תפשוט אלא נשואין ומהך דשמואל דלעיל בעי ליפשוט אפי' בקדושין ועוד דהך דשמואל ניחא ליה לאתויי דקאמר בהדיא הלכה כר' יודא בן בתירא ועוד דבעי לפשוט נמי הלכה מכלל דפליגי אלא דעל האבעיין תקשי להו דמאי קמבעיא אי הלכה כר' יודא בן בתירא בנשואין תפשוט ליה מהכא דאע"ג דלא ידע האבעיין הך דשמואל דקאמר הלכה כר' יודא בן בתירא מ"מ איכו דומה שלא ידע נמי הך דשמואל דהכא כיון דהוא פירושא דמתני' אע"ג דאיכא עוד פי' אחרינא אמתני' ודו"ק : **ע"ב** בד"ה אלמא אתי מיאון ומבטל כו' מגופה דסיפא ה"מ לאקשויי כו' ואמאי לא אמרי' אתי מיאונה ומפקע קדושי שני כו' עכ"ל אם נפרש

דר"ל דלא ה"ל להקשות מכח סברא דברישא דאתי מיאון ומבטל גט אלא דה"ל לאקשויי אגופה דסיפא מכח מתני' דסוטה דמיאונה חשוב כזנות ואי משום דאול ומכנש לה א"כ ברישא נמי אמאי שרינן לה למזור דמ"ש מיאון דהבריה ממיאון דידיה והוא דחוק דמ"מ לא אגופה דסיפא הוא מקשה אלא מכח רישא : בד"ה כגון שסילשה בגיטין דמחזיא כגדולה כו' וי"ל דקמ"ל דאע"ג דגירשה הרי זימני לא חיישינן למחזי' כגדולה עכ"ל לכאור' דפי' דרבותא קמ"ל להכא דרישא דהיה לי' מיאון מבטל גט אפי' בגירש' ב' זימני ולא חיישינן למחזי' כגדולה והוא דחוק למיהוי הך רבותא הכא בסיפא דפליג ארישא ואית לי' דאפילו בגט א' אין המיאון מבטלו וברישא ה"ל למיהוי הך רבותא דגירשה ב' זימני ויש מפרשים דרבותא קמ"ל בסיפא שלא נאסור אותה על בעל

אמאי דמי תלמודא הא דקאמר טיפה עמעא דר"א הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור מדתני ר"א אומר חולצת דהא איכא למימר לר"א נמי דחולצת משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק דמהאי טעמא חולצת מזי יתומה נמי אב לרבנן אע"ג דהוי' ערוה דאורייתא וכ"ע : שם ומי שרי והתני בר קפרא לעולם כו' מהא דירחיק אדם מן המיאון שריך אבל מהא דידבק בחליצ' לא פריך דאל"כ מאי קא משני מיאון דמצוה מאי שני והיינו משום דאיכא מאן דפליג אאבא שאול בפרק החולץ וסבר דמצות יבום קודמת למצות חליצ' :

ד' קי תוספות בד"ה קסבר שמואל כו' וא"ת דשמואל דליה ליה דקדושין גלוי בהדה מ"ע דר"ג כו' עד כאן לשונם אין זה מדוקדק דהא קושטא דמלתא לרב

ד' קיא בפרש"י בד"ה חרשת במאי תיפוק הא לאו כו' ואי קשיא מתניתין דקתני בא על הקטנ' כו' אמאי פסלה כו' עכ"ל זו היא גירסת רש"י לקמן במתניתין דגרס דפסל את הקטנ' וכן היא גירסת הראב"ד אבל הרי"ף והרמב"ם דגרסי לקמן במתניתין דלא פסל את הקטנ' כמ"ש הטור סימן קע"א לא קשיא מידי אך קשה לפ"ז רב חסדא דפשיט מרב דחרשת קנויה ומשוירת וקטנ' קנויה ואינה קנויה ולא איפכא אמאי לא פשיט לי' ממתניתין לפי גירסא זו דע"כ לא מתוקמא טעמא דהך מתניתין הא דהבא על הקטנ' ואח"כ על החרשת דלא פסל הקטנ' ובבא על החרשת ואח"כ על הקטנ' דפסל החרשת אלא בדנימא דחרשת קנויה ומשוירת וקטנ' קנויה ואינה קנויה ומיהו רב ששת דפשיט מברייתא ולא פשיט מהך מתני' לא קשיא דאיכא למימר דבעי לתיפשט דאפילו למאן דפליג אמתני' וסבר דאפילו בבא על הקטנ' ואח"כ על החרשת דפסל הקטנ' מ"מ אית לי' דקטנ' קנוי' ואינה קנוי' וחרשת קנוי' ומשוירת והא דפסל הקטנ' אינו אלא משום גזיר' דלמא אתי למבעל חרשת ברישא כדקאמר בהדיא בגמרא אברייתא : ע"ב גמרא קרי כאן להקים לאחיו שם כו' אמר אביי א"ק יבמה יבא עלי' כל דהו כו' · אין לפרש דהוי יבומו ייבום קאמר הכא דמרבינן לקטן מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיהדיו אפילו בן יום אחד דהא בהאש' רבה תנן דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול וזה אינו אלא מדרבנן וכמ"ש התוספות בפ"ק דקדושין ע"ש אלא משום דלא נימא דכל ביאה וביאה דאיסורא הוא כיון דלא בר מיקם שם הוא קאמר הכא דמרבינן לי' מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיהדיו ודו"ק : תוס' בד"ה לא נסתרה אפי' כו' מהרש"ל הגיה אף ע"פ שנכנסה לחופה במקום שלא נכנסה כו' אבל בספרים מדויקים ראיתי שהגיהו כך ואף ע"פ שלא נכנסה לחופה רבי מאיר כו' ור"ל דאע"פ שלא נכנסה לחופה סבירא לי' לר"מ דלא מוקים והיינו כההיא דהכא ביבמה שאין שם כניסת חופה ודו"ק :

דף קיב בד"ה היא אומרת נבעלתי כו' דבתוך ל' משמע ברישא דאינה צריכ' גט כו' ולא קתני וצריכ' גט כו' עכ"ל אבל אי איירי הסיפא בלאחר ל' וצריכ' גט לא מקשי להו במציעתא דקתני בלאחר ל' מבקשין הימנו שיחלוץ לה דהיינו ע"כ בהיא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי אמאי לא קתני בה וצריכ' גט דאיכא למימר כיון דמבקשין לו שיחלוץ לה לא אצטריך לי' למיתני דודאי הוא דצריכ' גט דהא מחזקינן לה בנבעלה כיון דאין כופין אותו שיחלוץ ומזה יתיישב מ"ש התוספות לקמן ומיהו י"ל דאיכי נמי בעי' גט אפילו שניהם מודים שלא בעל כו' ולא נקט אמר לא בעלתי בתחל' אלא לאשמועינן דאפ"ה כופין לחלוץ כו' עכ"ל דמי הבריתא השתא לומר דסיפא דברייתא' כופין הוא אמאי לא נימא השתא דמבקשין הוא כפרש"י והיא וכי מפני שאנו כופין מיירי בשניהם מודים שלא בעל ולפי דרכינו ניחא דאי הוה בסיפא מבקשין לא הוה אצטריך למיתני וצריכ' גט כמו דלא קתני לי' במציעתא וק"ל : בפרש"י בד"ה אמר רבי אמי לעולם כו' ואע"ג דקתני אמבקשים כו' עכ"ל ויש להקשות לרבי אמי ע"כ הא דקתני בסיפא דמתניתין ובזמן שהודה אפילו לאחר י"ב חדש כופין כו' ומיירי באמר מתחל' לא בעלתי וא"כ לא שייך למימר ביה שנתן גט לביאתו והדרן קושיין לדוכתין עד שכופין לחלוץ נכפינו לייבם וי"ל דאיידי דקתני ברישא כופין לחלוץ קתני נמי בסיפא כופין לחלוץ : תוספות בד"ה אבעיא להו נטול כו' ועוד מאי קאמר ש"מ כופין כרב והלא היא מותרת לו כו' עכ"ל ובספר מלחמות הוסיף בזה ואם מפני שאר הגאותיה שאסורות עליו הרי יכול הוא לומר בעינא דעבידנא מצוה ואח"כ אם לא תמצא פתח לנדרה אוציא אותה בגט והיאך כו' עכ"ל ע"ש : ע"ב גמרא אדתני אם נתכוונה לכך בו' ומהך בבא דלאחר מיתת בעל' מבקשין כו' לא בעי למידק אדתני לאחר מיתת בעל' ליפלוג וליתני בדידיה בתחייס בד"א כו' דאיכא למימר למ"ד דמאי מיפר לה אשמועינן דאפ"ה מבקשין ולא כופין ומשום דהיא נתנ' אצבע בין שיניה כמ"ש התוספות לעיל א"כ דאיכא למימר משום דלא רצה להאריך ליפלוגי בין יש לה בנים לאין לה בנים קתני לאחר מיתת בעל' דמבקשין דהוא מלתא דפסיקא דאין לה בנים ודו"ק :

סליק פרק בית שמאי

פרק חרש

ד' קיג תוספות בד"ה דלמא אתי לאכלה כו' אבל בקטנ' דלא אכלה אלא בתרומ' דרבנן כו' עכ"ל והיינו למאן דאית לי' דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כמו שפירשו התוס' שם ולפי זה בחרשת דלא אכלה בתרומה אין אנו צריכין למימר משום גזירת חרש בפקחת אלא דגזרו בחרשת גופה בתרומה דרבנן אטו דאורייתא ובשמעתין דהוצרך למימר דגזרו חרשת אטו חרש בפקחת היינו למאן דאית ליה דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ודו"ק :

דף קיד בד"ה שבת דאיסור סקילה כו' ולר' נראה דאין זו קושיא כו' וריב"א מפרש דהכא בצער כו' כנ"ל וכן הוא בספרים מוגהים בדיוק :

גמ' וצריכי דאי כו' ואי אשמועינן טומאה כו' כתב הרא"ש פ' אמור אך קשה א"כ לכתוב רחמנא טומאה ודם וליתו שרצים מנייהו דכי פרכת מה לכהנים כו' הצד השוה שבהן כו' אף שרצים ושאר כל האסורין כו' עכ"ל ונראה לומר דלאו קושיא

חידושי מהר"ש

ע"י שבועה היה והיינו טעמא דשבועה היא לאסור עצמו על הדבר אע"כ נדרים שהדבר נאסר עליו ולא מצינו בשום מקום בתורה לעשות כן : ע"ב ואמר שיתרחק מג' דברים כו' הוא ג"כ בדרך הזה שאמרנו הגם שיש לנדר בהיפך לפעמי' במיאונין כהך דתנן דמלמדין אותן למאן וכן בפקדון דודאי הוא ג"ח לשמור פקדון חבירו ולהתערב בעדו במקום שלא יבא נזק לו אבל אמר להתרחק מהן על הרוב : ואמר תן הפקדונות בבר מתא דבייתא' כו' עיין בפרש"י והוא דחוק ונראה לפרש דודאי יש לאדם לשמור פקדון חבירו באורח או בשאינו שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אבל בבר מתא דבייתא' כי בייתי' שהיא שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אין לקבל ממנו : ואמר בערב שלציון כו' פרש"י שם מקום כו'

חכמת שלמה

ומשוירת וקטנה ספק כו' כנ"ל : תו' בד"ה וכ"ת כו' ונשואין דאורייתא הוה כו' כנ"ל : בד"ה וקסבר כו' ומשוירת וקטנה כו' כנ"ל :

ד' קיא ע"א גמ' ה"נ מסתברא דכי מתרץ רב חסדא אליבא דרב חרשת כו' ומת ובא יבם על הראשונה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה חרשת כו' פסל את הקטנה אמאי כו' כנ"ל :
בד"ה אמאי כו' וקטנה לא דחי לה כו' כנ"ל : בד"ה אלא א"א כו' עילוה אבל כו' כנ"ל :
ע"ב רש"י בד"ה אבל אידך כו' דגדולה אחות אשתו היא כו' כנ"ל : בד"ה לא נבעלתי כו' אנפשיה מלבעול והס"ד כנ"ל והד"א ואח"כ נ"ל הדבור לאחר ל' יום כו' דיותר מתלתין יום לא מוקי איניש אנפשי' משום הכי הוא נאמן : תו' בד"ה לאחר ל' אין כופין כדי להתירה נ"ב פי' משום מדות סדום וק"ל : בד"ה יבמה יבא עליה כל דהו מדלא כתיב כו' כנ"ל :

ד' קיב ע"א רש"י בד"ה לרתה מהו כו' של זה הס"ד : תו' בד"ה אמר ר' אמי כו' הן המשנה כו' נ"ב הך משנה פירוש הך ברייתא ליבמה שאמרה כו' ודו"ק :

חרש פרק ארבעה עשר

ע"ב רש"י בד"ה הרי אלו כו' קדושי זו הס"ד :

ד' קיג ע"א גמרא ברשות הרבים אתא לקמיה כו' כנ"ל :

ד' קיד ע"א רש"י בד"ה והאמר רבי יוחנן לעיל הס"ד · בד"ה אין חוששין כו' דהרי האיסור חלב כו' כנ"ל : בד"ה לא מאכלום כי שקן כו' כנ"ל : תו' בד"ה וקסבר להוי כו' הכא דמפרק כלאחר יד כו' כנ"ל : בד"ה שבת דאיסור כו' מלאכה גמורה ואינו כלאחר יד כו' מחמת רעב וקרי שפיר כו' כנ"ל :

האשה שהלכה פרק טו

ע"ב גמ' בדדמי דסברה מ"ד כו' כנ"ל : רש"י בד"ה בדדמי כו' לדפריך הס"ד ואה"כ מ"ה דסברה מ"ד כו' הד"א : בד"ה דשובת כו' בחייו וברחת לך משום וכו כו' כנ"ל :
בד"ה מת וקברתיו כו' שמא ברח וניצל כו' נ"ב פי' ומש"ה לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בדדמי ומש"ה כי אמרה מת על מטתו בלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטה שלא ימות ומש"ה אמרי' שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות תיתה כולי האי לא אמרי' דמשקרת ודו"ק : תו' בד"ה מי אמרי' כו' אלא דב"ה ערוד כו' כנ"ל :

דף קטו

מהר"ם

מתחלה ויש ליישב דר"ל דקים לי' לרב חסדא וכו' · ר"ל ששמע מפי רבו שהגיד לו בפירוש אותה אחת דהיא קנויה ואינה קנויה והאחרת שהיא קנויה ואינה קנויה בלי שום ספק ומסתמא גם רב ידע איזה היא הקנויה ומשויירת אלא שרב חסדא לא הוה ידע ששכח איזו היא והשתא א"ש דפשיט מרב חרשת קנויה ומשויירת וכו' :

ד' קיא ע"ב ד"ה לא נסתרה וכו' כלומר וכו' אע"פ שנכנסה לחופה ור"מ ס"ל וכו' כן צ"ל והא דכתבו התוס' כלומר וכו' ולא פירשוהו כפשוטו שלא נסתרה בודאי משום דלפום ריהטא משמע דגם על זה פליג רבי מאיר וס"ל דדוקא כל שלשים אית לי' טענת בתולים ולא יותר ואי ידעינן ודאי שלא נסתרה מ"ע דר' מאיר ולכך כתב גם כן א"כ וכו' ובהא לא פליג ר"מ אלא אהא דס"ל לר' יוסי נסתרה לאלתר פליג וק"ל :

ד' קיב ע"א ד"ה איבעיא להו בעולה אני וכו' עד ע"כ נראה לפרש וכו' עד או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה · ר"ל וכופין אותו לחלוץ לה אבל מ"מ אסורה ליבם אע"ג דלא מסק' אדעת' לאסור עצמה איבמה מ"מ בכלל שאר יהודים הוא אלא דלזה מהני מה דלא אסקא א עתה לאסור איבמה לענין שכופין אותו לחלוץ לה :

חרש פרק יד

ע"ב ד"ה העיד רבי יוחנן וכו' רבנן הביאוה לבית המדרש וכו' · משום דהוקשה לשם לתוס' אם רבי יוחנן בן גודגדא ס"ל כרבי יוחנן בן נורי דהכא דאפי' אשה אינה יוצאה כדלקמן בגמרא ורבנן דאמרו לו היינו רבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי אם כן מאי העיד הא הביא מעשה לסתור לכך פירשו התוס' דרבנן דאמרו לו היינו רבנן דבעלמא חבריו דרבי יוחנן בן גודגדא ורבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי שביאו עדותו של רבי יוחנן בן גודגדא ומה שאמרו לו רבנן דהתם להביא ראיה לדבריהם מרבנן דהתם :

ד' קיג ע"א בגמרא מפני שרוצה לדון בנכסים וכו' נ"ל להגיה מפני שרוצה לזוק וכן ברש"י ור"ל שהוא בעצמו רוצה להפסיד נכסיו ולהיות ניזוק וק"ל ועיין בתשר"י : בתוספות ד"ה ואלו חרשת לא אכלה וכו' עד ואי הוה נקיט חרש וכו' וי"ל דדייק מדלא תני חרשת בהדי קטנה · יש לדקדק מה תירצו תוס' הא עדיין יש להקשות דלא אצטריך למיתני חרשת בהדי קטנה דכ"ש הוא שלא תבא לכלל גדלות ויש ליישב דס"ל לתוס' דאי ס"ד דחרשת אכלה הוה ליה למיתני משום דעד הכא איירי בחרשת וקאי ולכך הוה לי' למיתני חרשת וקטנ' בהדה כיון דלא הוי שמעינן קטנה מינה אבל למיתני קטנה ולא חרשת לא מסתבר אע"ג דכ"ש הוא כיון דבחרשת איירי וקאי : ד"ה שמא יאכיל וכו' עד ובקונטרס פי' בהניזקין דלא גזרינן קטנה אטו שמא יאכיל קטן דגדולה משום דלית נשואין כן נ"ל להגיה : ד"ה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא אבל קטנה דלא אכלה וכו' · נרא' דלא אסוגיא דהכא כתבו התוס' זה דהא סוגיא דידן מוכחת דאכלה אפי' בתרומה דאורייתא דהא ס"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו כדפריך וליכול קטן אוכל נבילות הוא וכן משמע דאם לא כן ליפני מיד דחרשת לא אכלה דגזרי' משום תרומה דאורייתא וגבי קטנה לא גזרו אטו דאורייתא כסברת התוס' בדבור זה אלא ודאי ס"ל דאכלה אפי' בתרומה דאורייתא משום דקטן אוכל נבלות הוא וכן הא דאיתא בהאשה רבה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן לאו מלתא דפסיקא היא כמו שכתבו שם התוס' ולא בעי לאוקמי בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבלות וכו' משום דבעיא הי' לקמן פרק חרש ולא אפשיט' ע"ש וסוגיא דידן ס"ל דקטן אוכל נבלות וכו' ולא כתבו התוספות זה אסוגיא דהכא אלא לתרץ לפי מה דק"ל דלא אכלה אלא בתרומ' דרבנן משום דלא איפשיטא בעיא דקטן אוכל נבלות לקמן דף קי"ד א"כ נגזור אטו תרומ' דאורייתא : ד"ה דאם כן מימכנו וכו' ואי משום שלא תהא קלה בעיניו וכו' כנ"ל : ע"ב ד"ה יצאתה זו וכו' עד וה"מ למימר דאיכא בינייהו יודעת לשמור את גיטה וכו' ולמ"ד שאינה יודעת לשמור את גיטה מותר כן צ"ל : בא"ד אין זה תימה כי יש סוגי' ומימרות כן צ"ל :
בא"ד וכן עשה ר"ת מעשה · פירש בקטנ' שגירשה ע"י אביה אבל לא בשוטה דהא שוטה אינה מתגרשת עכ"פ מדרבנן כדאמר הכא וצ"ל דבקטנ' לא שייך טעמא דמנהג הפקר משום דמשיאין אותה אבל שוטה אין שכיח מי שישא אותה וק"ל : ד"ה אמר אביי וכו' עד דאמר בפיקח שיכול לדבר מתוך הכתב דיכול לגרש וכו' זאר"י דעולמית קאי אנתחרש ואנשתטה כן צ"ל ורב פפא השיבו דלמא לא אתי כלל אלא לכדרבי יצחק ור"ל והתם דייק אביי מעולמית דנתחרש והכא דייק מעולמית דנשתטה ורב פפא השיב לו התם דלא קתני עולמית אלא משום נשתטה לחוד וכדרבי יצחק דהכא וק"ל :

ד' קיד ע"א בתוס' ד"ה שבת דאיסור סקילה וכו' וליכא למימר דהתם במוכן (וכו') דאם כן אפילו מלאכה גמורה ואינה כלאחר יד וכו' כנ"ל :
בא"ד דאמר התם הלכה כרבי מרינוס · ר"ל דרבי מרינוס תני התם דגונח יונק חלב בשבת וקאמר התם הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה ולא מצינו שם פלוגתא אלא ודאי היינו הכא פליג עליה : בא"ד וריב"א מפרש דהכא בצער של בהמה איירי כן צ"ל להגיה : בא"ד והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדיר' · פי' שיש בו אוכל ואין כאן אוכל איסור דבשלמא אי הוה צער חולה כגון גונח אתי שפיר : ומיהו לר"ת וכו' · ר"ל ואי תקשה ג"כ לפירושו של ר"ת דפי' דצער דהכא לא הוה צער דחולה אלא צער דרעב תקשה ג"כ דלמה לא היו חולבין לתוך הקדירה של אוכלין :

דף קטו

קושיא הוא דאיכא בטומא' ודם צד השוה דאית בהו כרת דאיכא בהפרשת טומא' נמי צד כרת דהאוכל קדשים בטומאת הגוף חייב כרת וליכא לאקשויי נמי דלא לכתוב דם ותיתי משרצים וטומא' דאיכא למימר מה להנך שכן בכזית אבל דם דעד דאיכא רביעית דטומאת מת ונביל' הוא בכזית ועיקר אכילת שרצים לוקין בכזית כמ"ש התוס' ותלמודא לא חש להאריך למפרך מלמילף חדא מתרתי כיון דפרכינן ביה אפי' פירכא כל דהו וק"ל : סליק פרק חרש

פרק האשה שלום

ד' קטו תוס' בד"ה דאי בעי אמרה כו' וא"ת אמאי לא קאמר מגו כו' אבל נהרג אטו מת לא · יש מקשין דלעיל שכתבו תימא לר"י כו' א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא דאי בעי' אמרה מת על מטתו עכ"ל אמאי לא תירצו נמי הכי דמגו נהרג אטו מת לא אמרינן וי"ל דמלחמה בעולם דמתניתין דלא מהימנא איירי אפילו באמרה מת מתם דהשתא הוי שפיר מגו מת אטו מת דהיינו מת מתם מגו דמת על מטתו וק"ל : בד"ה והא מים דכמלחמה דמי השתא ס"ד שראו אנשים שטבעו אבל לא ראו שהעלום כו' עכ"ל ונראה דלפר"י דעל ידי טביעת עין לא היה להאמינם דאמרי בדדמי מצינן לפרש שפיר אפילו בראוהו שהעלו' מן המים אלא דהוה קס"ד שלא ראו בו סימנים וע"י טביעת עין אמרי בדדמי וכמלחמה דמי אלא שהוכרחו לפרש כן לפר"ת לקמן דע"י טביעת עין יש להאמינם אם ראו שהעלו' מהמים ועוד מדקאמר המתרץ ותסברא מים שאין להם סוף ניהנו ואי הוה קס"ד דמקשה דמיירי בהעלו' מהמים לא שייך בזה חשש מים שאין להם סוף ועוד מדקאמר המתרץ ה"ד דאמרי אסקינהו קמן משמע דהמקשה לא ידע דמיירי בהעלו' וק"ל : ע"ב בד"ה יצחק ריש גלותא כו' ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק א"כ אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי ענן בר חייא כו' עכ"ל דמשמע דמיירי בלא שכיחי שיירתא והתוספות לא חשו למנקט רבותא פהא מלתא דאפילו בלא שכיחי שיירתא אי הוחזקו תרי יצחק חייש רבא משום דכיון דהוחזקו ב' יצחק אין נפקותא טוב אי שכיחי שיירתא אי לא שכיחי דהא לא קאמרינן שכיחי שיירתא אלא לחוש לב' יצחק והכא בהוחזקו הא איכא ב' יצחק וק"ל :

ד' קיו בד"ה מאי אמרת דלמא מסר כו' דכי היכא דגדול' מאי מגרש ולא חיישינן שמא מסרם לצור ע"פ צלוחיתו כו' דלגבות החוב הם יודעים כו' עכ"ל ולפ"ז בשמעתין רבא דמייתי ראיה מהיא דחבי בר נגאי נמי נ"ל הכי דאי הוה חיישי לתרי יצחק ה"ל למיחש דלמא מסר לי' לצור ע"פ צלוחיתו אבל אדלמא מסר לי' לגבות החוב והשתא חזר בו ליכא לאתויי ראיה דלהא ודאי ליכא למיחש דלגבות החוב הם יודעים כו' ודו"ק : גמרא מ"ע דקטטה כו' איכא בינייהו דהרגיל הוא קטטה כתב הרא"ש בתשובה מדלא קאמר איכא בינייהו מת וקברתיו ש"מ במת וקברתיו לכ"ע לא מהימנא דלמ"ד משום דמשקרא בהא נמי משקרא ולמ"ד משום דאמר' בדדמי כיון שהושבת ע"פ האומדנא שבודאי מת ואינה יראה שמא יבא כו' חיישינן דלמא משקרא ואמרה וקברתיו כדי להוציא הספק מלב השומעים שלא יחשבו שע"פ האומדנא אמרה שמת כו' עכ"ל והאריך עוד ועיין בזה בכסף משנה באורך ושם תמצא גם תשובת ר"י בן ל"ב בזה על המגיד : ע"ב תוספות בד"ה איכא בינייהו דהרגיל כו' וא"ת ואמאי לא תסקר והלא היא משקרא שאמר' גירשתני כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהא דקאמר איכא בינייהו דהרגיל כו' וכיון דמרחמא לי' לא משקרא תקשי להו הא משקרא שאמר' גרשתני כו' וכמ"ש מהרש"ל אבל לעיל אמ"ד טעמא דמתניתין משום דאמרה בדדמי לא תקשי להו דהא ע"כ משקרא שאמר' גרשתני דאיכא למימר דמוסיף הוא ואית לי' נמי טעמא דמשקרא והיכא דא"כ לא משקרא אינה נאמנת מטעמא דאמר' בדדמי וק"ל : בד"ה באותה שעה כו' וא"ת אמאי לא מהימנינן לה מגו כו' גרשתני למ"ד כו' עכ"ל למאי דהוו סברי ב"ה מעיקרא דבמת בעלי תנשא ולא תטול כתובה תקשי להו הכי אבל למאי דחזרו להורות כב"ש שתטול כתוב' אין כאן מגו דאי הוי' קאמר' גרשתני לא הוי' נוטלת כתובת' אך קשה דכיון דאינה מעיזה לומר גרשתני אפילו שלא בפניו אין כאן מגו לומר מת בעלי אטו גרשתני כיון דאינה מעיזה דמגו דהעזה לא אמרינן כהיא דריש ב"מ מפני מה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' ואם נימא דלומר מת נמי אינה מעיזה א"כ לא ה"ל לאקשויי מכח מגו דיכולה לומר גרשתני אלא תקשי להו דמ"ש שאינ' נאמנת במת מגרשתני דנאמנת אפילו שלא בפניו וצ"ע : בא"ד ואע"ג דאיכא איסורא דא"א כיון דשלא בפניו אינה מעיזה כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דאמתניתין קאי ומטעם דהפה שאסר הוא פה שהתיר יש להאמינה ליכא לאקשויי דא"כ ל"ל טעמא דאמר דרב המנונא אפילו שלא בפניו ואהא קאמרי דאע"ג דאיכא איסור א"א לא היה להאמינה מטעם שהפה שאסר כו' בלחוד אי לאו האי טעמא דאית לן למימר נמי דשלא בפניו אינה מעיזה וק"ל : בד"ה שאין האמין נכנסין לנחלה כו' וא"ת מ"מ תקשי כו' דאי לא שמעו בו כלל פשיטא דאין מורידין וא"כ כו' עכ"ל הא ודאי דהוה מיירי בלא שמעו בו כלל מכ"ש דתקשי להו אמאי קאמר שמואל דמורידין אלא דקושטא דמלתא קאמרי דבלא שמע כלל פשיטא דלכ"ע אין מורידין וק"ל : בא"ד ומיהו בפ' בתרא כו' ואיירי בב' עדים ומצינו למימר נמי הכא שילא לדעת כו' עכ"ל ר"ל דבשמעו בו שמת מיירי בב' עדים אפילו לירד ולמכור ולא שמעי' היינו שלא שמעו בב' עדים אלא בעד אחד ולשמואל דאמר דמורידין מוקי ההיא דהכא ביצא לדעת אבל למאן דקאמר התם אין מורידין בלא שמעו מוקי ההיא דהכא אפילו בשבוי ודו"ק :

ד' קיז בד"ה וחזרו ב"ה להורות כב"ש כו' ולמסקנא דהתם כו' עכ"ל כנ"ל וע"ש בתוספות בפ' האשה שנפלו : ע"ב גמרא לאו משום דאמרינן לא בעלה מיית ולא חמוה כו' וליכא לאקשויי דהא"ל דא"כ מיית בעלה אלא דלא מיית חמוה

חידושי מהר"ש

כו' ואולי שהוא שני תיבות של לוין ולא מדיכא קאמר אלא שכן היה מנהגם בלוין להיות ערב קבלן או לוה לו ואני פורע דמדיכא הוה שליף ודו"ק : ואמר רע ירוע כי ערב זר כו' למקבלי גרים פרש"י התערב זרים בגרים והככם בערבון כו' עכ"ל ולולי פירושו לענין גרים נמי מתפרש בלשון ערבות כמ"ש כל ישראל ערבים זה בזה והמקבל הגר להיות מכלל ישראל הרי הוא נעשה ערב גם בעדו והיינו כספחת שהוא נספח להיות ערב גם בעדו : שם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה כו' · הכא מרישא לסיפא דריש וגבי וקשרתם וכתבתם גו' דריש ליה מסיפא לרישא כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ויש לפרש דהכא א"א למדרש מסיפא לרישא כל שישנו בלמידה ישנו בעשייה וכל שאינו כו' לענין שכר דודאי מי שאינו בלמידה אינו כלל בעשייה כמ"ש שהתלמוד מביא לידי מעשה ואמרו אין בור ירא חטא ולא ע"ה חסיד וקרוב לזה כתבו התוס' ספ"ק דקידושין ע"ש ודו"ק : ששים גבורים כו' כתבו התוספות פירש בקונ' בסנהדרין דאלשכת הגזית קאי וקשה דהל"ל ע' כו' עכ"ל ובחידושינו פ"ק דסנהדרין כתבנו דכפי' הקונ' איתא בב"ר וע"ש פי' דברי המאמר : עוד כתבו התוס' אחוזי חרב משמע ליה מצויינין בדין כדדרשינן כו' עכ"ל ונראה דלענין הדין נקט יש ליזהר ביותר לשאל מרבו ולא ישמוך על שכלו כמ"ש ספ"ב דב"ב הרוצה שיחכים יעסוק בד"ת כו' והרוצה שיעסוק בד"ת ישמש שמעון בן ננס גם בד"ת אפשר שהמתחייב ילך וישאל את רבו אם טעה זה וע"כ ישאל הוא מקודם לזה ודו"ק :

סליק פרק ב"ש

דף קלא

חכמת שלמה

ד' קטו ע"א גמ' לא קאמרה הוי גברא כו' והכא לא דייקא ומיכסכא דאמר' בדדמי אמר רמי כו' כנ"ל : רש"י בד"ה דאי בעיא כו' והיינו החזיקה היא כו' כנ"ל · בד"ה פסתא דידא מאיס אחר הכא להצילו כנ"ל והוא ס"ד : תו' בד"ה א"ד כו' ומרע לחזקה כו' נ"ב פי' דהוי האי גברא בחזקת אחי ולא בנים : בד"ה אר"ע וכו' ור"ש בן יהוצדק ושם היו כו' כנ"ל : ע"ב גמרא אימא הכי איתרמי כו' דפינהו מכפר הוה כפיר ואידך כו' כנ"ל : רש"י בד"ה א"ל מפקיד הס"ד ואח"כ וכן הוין ג"כ ס"ד : בד"ה קרבן הקדש הס"ד : בד"ה לפנחי' כו' בעלמא הוא קבעי' כנ"ל : תו' ד"ה מהני כו' נ"ל וקאמרי סימנין כו' :

ד' קטז ע"ב גמ' מ"ט דעד אחד כו' ספדי בעליך קרעי כו' ונשבו נחש כו' : תו' בד"ה איכא בינייהו דהרגיל בה קטטה כו' שאמרה גירשתני כו' נ"ב פי' עכ"פ איירי בכה"ג דאל"כ מאי קטטה איכא ומה שאמר דהרגיל הוא היינו שממנו התחיל הקטט' עד שאמרה גרשתני כו' ודו"ק : [עיין במהרש"א] :

ד' קיז ע"א גמ' א"ד משום דלא ידעה כו' והכי נמי קאמרה לגירסא לא שנא כו' כנ"ל : רש"י בד"ה בת בעלה נ"ל ובת בעלה כו' · בד"ה לגירסא יגיע הס"ד :
ע"ב גמ' עד אומר מת ועד אומר לא מת כו' כנ"ל : תו' בד"ה הא לא נשאה כו' לא תנשא ותצא

מהר"ם

האשה שלום פרק טו

ד' קטו ע"א ד"ה דאי בעי' אמרה וכו' עד ונרא' דהיכא שנהרג במלחמה וכו' אבל נהרג אטו מת לא · ויש לדקדק לפי זה א"כ מה הקשו בתוספות לעיל ד"ה מי אמרינן וכו' תימה לר"י דע"כ לא שייך מגו וכו' דאי שייך מגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במגו דאי בעי' אמרה מת על מטתו וכו' והא כתבו התו' הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן וי"ל דהא דכתבו התוספות הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן אין ר"ל דזה לא מקרי מגו אלא ר"ל דאינו כ"כ מגו טוב כמו היכי שאמרה נהרג אטו נהרג שלא במלחמה וק"ל : ע"ב ד"ה וקאמרי סימנים פי' ר"ח ש"מ דאשה ועד א' · ר"ל מדקאמר וקאמרי סימני' ש"מ דטביעת עין לא מהני : בא"ד ושמא איירי כשנשתנה קצת צורת פניהם וכו' · פי' ולכך קאמר הכא וקאמרי סימנים אבל היכי דלא נשתנה כלל צורת פניהם כיון דאמר אסקינהו קמן והכירוהו בטביעת עין מהני וה"ה דגמרא הוי מצי לאוקמי דבדלא נשתנה צורת פניהם איירי והכירוהו בטביעת עין אלא גמרא נקיט מלתא דעדיפי טפי דהיינו סימנים דמהנו בכל ענין אפילו אי איירי דנשתנה קצת צורת פניהם וק"ל : ד"ה וכן הוויין וכו' עד ודוקא דהכא פריך וכו' דלמא אפקידינהו גבי' : ר"ל דלהכא לא יהבינן לי' זוזי דיתמי אפילו כשיש לו כלים דלמא אפקידינהו גבי' הני כלים בעדים ולכך כי יהיב סימנים שקל להו :

ד' קטז ע"א ד"ה מאי אמרת וכו' עד ומאי ראיה הוא גט לשטר וכו' · ר"ל כיון דפרישי' דלרבא אין אותיות נקנית במסירה מאי מייתי ראיה גט לשטר דלמא בשטרי אין מוציאין ש"מ דחיישינן דלמא מסר לי' ואותיות אין נקנות במסירה דלגבות החוב הם יודעין וכו' ויש לדקדק א"כ הדרא קושיית התו' שבתחלת דבור זה לדוכתא הא שפיר קאמר אביי דליכא לשנויי כדשני התוס' לעיל מזה דרבא ס"ל דאין אותיות נקנות וכו' ולכך מייתי ראיה דאי חיישינן וכו' הוה לן למיחש דלמא מסר לי' וכו' דהא השתא כתבו התו' דלגבות החוב הם יודעים וכו' ולא חיישינן דלמא מסר לי' לגבות החוב וצ"ל דהשתא הדרו התו' משנוי' דשני לעיל אלא מתרצין קושיא דלעיל דאי חיישינן לתרי יצחק ה"כ הוה לן למימר גבי חרי בר נגאי דלמא מסר ליה לצור על פי צלוחיתו וק"ל : ע"ב בגמרא דהרגיל הוא קטטה וכו' · ר"ל שהוא התחיל קצת בקטט וגרם שנעשה קטטה בינו ובינה עד שאמר' לו גרשתני בפני פלוני ופלוני כדלעיל ובזה יתיישבו דברי התוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' עד וא"ת וכו' והלא משקרה שאמר' גרשתני בפני פלוני ופלוני וכו' : בתוספות ד"ה באותה וכו' עד ועי"ל דההוא אמורא דאמר וכו' · נ"ל להגיה דאמר דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכן בסוף הדבור כיון דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכו' : ד"ה שאין האמין וכו' עד וא"ת מ"מ תקשי אדמסיק וכו' · ר"ל דמ"מ תקשה קושיא אחרת ונצטרך לתרצה ובאותו תירוץ יתורץ ג"כ קושיא הראשונ' וק"ל : בא"ד ומצינו למימר נמי הכא וכו' · ר"ל מצינו ג"כ לתרץ הקושי' בענין אחר דהכא איירי שיצא לדעת וכשיצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו לכ"ע כדאמר בפרק המפקיד דאי בעי הוה פקיד :

דף קיז ע"א ד"ה וחזרו ב"ה וכו' עד א"כ התם דיתמי בעלמא וכו' ולמסקנא דהתם אתי שפיר כב"ה כן צ"ל להגיה ומסקנא דהתם היינו מאי דמשני התם אמר רב אשי יבם נמי כלאחר דמי וכתבו שם התוס' ד"ה והא בעינן וכו' ואי הוה גרסי' אלא אמר רב אשי וכו' הוה אתי שפיר דהדר ביה משנויא דלעיל ואתי האי טעמא נמי לב"ה ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה וכו' ע"ש דף פא : בא"ד ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו בכתובות וכו' כן צריך להגיה ור"ל דאי מסתברא האי דרוש דדרשי התם בכתובות פרק האשה שנפלו כמו דרוש דהכא אמאי לא דרשי ליה ב"ה וכו' : ע"ב ד"ה הא לא נשאת וכו' עד וסיפא דעד א' אומר מת וא' אומר לא מת כן צריך להגיה ור"ל סיפא דמתני' דלקמן בסמוך דקתני עד א' אומר מת וכו' דהתם איירי כשהשני עדים באו בבת אחת ומכחישין זה את זה ה"ז לא תנשא ומאי רבותא אשמועינן והא במתניתין דהכא דאיירי בבאו זה אחר זה וכבר התירוה לינשא ואפ"ה קא אמרינן דלכתחלה לא תינשא ולא תצא מהיתרה הראשון היינו לענין דאם נשאת לא תצא ותירצו התוספות סיפא אשמועינן דאפילו אם נשאת תצא : בא"ד ורבי יוחנן וכו' מאי קמ"ל · ר"ל דאמר התם לא תנשא ואם נשאת לא תצא דמוקמינן לי' התם דאיירי בעד אחד אמר מת והתירוה לינשא וכו' וכדעולא ולכך לא תצא והיינו מתניתין דהכא דבשלמא עולא אשמועינן טעמא דמתניתין דהוי משום דכל מקום שהאמינה תורה עד א' וכו' אבל ר"י דלא יהיב טעמא למלתיה מאי קמ"ל ותירצו דר"י אתא לאשמועינן דלכתחלה לא תינשא דאי ממתניתין דהכא ה"א לא תצא מהיתרה הראשון ותנשא אפילו לכתחלה : בא"ד מדקתני תצא ולא תני הולד ממזר · ר"ל הא דק"ל דהולד ממזר היינו מדרבנן ולא מדאורייתא ואי איירי מתניתין בדינא דרבנן ה"ל נמי למיתני דהולד ממזר אלא ודאי לא איירי מתניתין אלא בדאורייתא ועוד מדקתני סיפא וכו' ואי מדרבנן וכו' אלא ודאי סיפא איירי מדאורייתא וכיון דסיפא איירי מדאורייתא ה"ה רישא וק"ל : בא"ד משמע דעולא נמי איירי בזה אחר זה וכו' נ"ל להגיה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת כמו בזה אחר זה :

דף קיח

כים וארנקי עכ"ל ר"ל דאי הוה מיירי על ידי טביעת עין לא ה"ל נמנקט כגל כים וארנקי דמ"ל שיש לו טביעת עין בכים ובארנקי ומ"ל שיש לו טביעת עין בגע גופים

אוסס מודה רבי טרפון בבעל מלינן למימר שפיר דפליג בגזל אך קשה לפי זה מהך סברא גופס ס"ת למעבד לקמן לריכותא אבעל וגזל דמתניתין דאשמועינן בעל להודיעך כחו דרבי טרפון דאע"ג דגינס אותה לא קנים והגא גזל להודיעך כחו דרבי עקיבא

חכמת שלמה

ואלא משום כו' כצ"ל :

ד' קיח ע"א תוס' בריש עמוד הכא פשיטא כו' הוא דבור בפני עצמו דרבנן הוא הס"ד : בד"ה טעמא דאמרי כו' לא מת תנשא ואנא כו' כצ"ל : ע"ב גמ' אביי אמר דשומשמנא כו' נ"ב כפול הסוגיא בפ' המדיר דף ע"ה : שם גברא תיקריה בסיפי כו' כצ"ל :

האשה שהלך פרק טז

ד' קיט ע"א תו' בד"ה מחוורתא כו' בהא דהיים ימטוטי אפ"ה לא ס"ל כוותיה כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה מת בני ואח"כ כו' כבתחל' הס"ד : בד"ה לזו נגי' כו' ולא לזו את

שם כו' הד"א : בד"ה נחייבתו כו' דלענין יבום כו' כצ"ל :

ד' קכ ע"א רש"י בד"ה סימנין דאורייתא כו' בכלל היתה כו' כצ"ל : תו' בד"ה אין מעידין כו' אין לחלותו אלא בתוך ימים וחשובת כו' כצ"ל ונ"ב פי' ולקולא עיין בחשו"י : ד"ה ודבק כו' ובירושלמי דהגה כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה מובהק כו' סמכי הס"ד : תו' בד"ה כליו דחיישי' כו' מאי פריך הכא והחס חמור כו' כצ"ל : בא"ד אבל קשה כו' נ"ב פי' אבל זה היה קשה לתלמודא דפריך חמור בסימני אוכף כו' : בד"ה אלא מעתה כו' דתשיב ליה מה קפריך כו' נ"ב ואף דמשני דסופו למות הוא מ"מ הוא לאלתר קודם שיחרוש

מהר"ם

דף קיח ע"א באמצע דיבור בתוספות בריש סעמוד הכא פשיטא וי"ל וכו' עד אבל הכא תקנתא דרבנן סיא כצ"ל והוא ס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש הואיל ומכחישות זו את זו וכו' עד ד"ה דבסיפא מודה הוא ג"כ סוף סדבור ואח"כ מתחיל דבור ל.ור הואיל וזו וזו מודות וכו' :

האשה בתרא

דף קיט ע"א בסוף ד"ה מחוורתא וכו' נ"ל וי"ל דלא חיישינן כמ"ג למיעוטא דאם הוא מוחזק וכו' : ע"ב ד"ה מאי טעמא דר"א וכו' עד ליפלגי גבי ההוא דמת בעלי וכו' · ר"ל דהתם נמי הוי טעמא כדאמר לעיל בגמרא משום דקאמרינן לאו בעלה מיית ולאו חמוה מיית וכו' ולכך אינם נאמנת על חמותה ואח"כ ליפלוג ר"א עלה :

דף קכ ע"ב ד"ה כליו דחיישינן לשאלה וכו' עד ואח"ה א"כ מאי פריך חמור בסימני אוכף וכו' כצ"ל : בא"ד וי"ל דפשיטא לי' ודאי וכו' · לשון התו' מגומגם אבל כוונת התוס' הוא זה ר"ל דהמקשה ידע ופשיטא לי' דהא דקאמר דחיישי' לשאלה היינו מן התור' ולענין איסור א"א דוקא מחמירינן אבל מדרבנן לא חיישינן לשאלה לכך לא מחמירינן גבי ממון ומחזירין האבידה והא דפריך חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן היינו משום דהתם בבבא מליעא קאמר דלהכי כתבה רחמנא חמור דלא צריך למכתביה דהא כתיב לכל אבידת אחיך אלא למילף מניה דמחזירין חמור בסימני אוכף ולהכי פריך כיון דמן התורה חיישינן לשאלה היכי גמרינן מהא דכתב רחמנא חמור דמהדרינן חמור בסימני אוכף וק"ל : ד"ה אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דתשיב לי' מת קפריך כו' דס"ד וכו' · נ"ל דהוקשה להם לתוס' מאי פריך לשמואל

ידו דהא ע"כ הברייתא אפילו אחר שמת אינו גולה דקודם לכן פשיטא דאינו גולה וכיון דהשתא עדיין לא הוה ידע המקשה טעמא דשמא הרוח בלבלתו או שמא הוא קירב מיתתו מאי טעמא דאינו גולה ותירלו התוספות דהא ס"ד דטעמא הוי משום דאינו מת מיד ומיובא דגלות לא הוי אלא כשמת מיד דהכי משמע קרא ואו ימות וגו' ואחר שכתבתי זה מצאתי בתוספות במסכת גיטין דף ע' ד"ה אלא מעתה יהא גולה וכו' וזה לשונו לשמואל פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו ליגלות ולאו אשנויא דחי הוא וסופו למות פריך דכ"ש אי חשבת לי' כבר מת הקשה טפי דקס"ד דגלות תלוי במת לאלתר ולפי זה יתיישב שפיר הא דכתבו התוספות הכא לשמואל פריך אבל מ"מ הא דכתבו דס"ד וכו' הוקשה להם בלא שמואל מאי הוי ס"ד בטעמא דברייתא כמו שכתבתי כאן למעל' ולא ס"ל השתא דרשא דונקה המכה היינו מגלות דמשמע דוקא משום דהלך על משענתו משום הכי נקה מגלות אבל לא הלך על משענתו אע"ג דלא מת מיד דהא ונפל למשכב כתיב הוה חייב גלות אבל לשמואל דאמר מעידין עליו א"כ משמע דס"ל דחשיב מת מיד אע"ג דמשני חי הוא וסופו למות ר"ל חי הוא באותו רגע שהוא רומז ואומר כתבו גט לאשתי אבל סופו למות קודם שיחרוס הכ"ד ליגסא ולכך קאמר דמעידין ולכך פריך אלא מעתה יהא גולה ע"י : בא"ד אבל א"ל דמשום רוח בלבלתו או קירב מיתתו יש לפוטרו כיון שמת לאלתר וכו' כצ"ל לנגיה ור"ל אבל לא הוה מסתבר לי' להמקשה דמשום דשמא רוח בלבלתו וכו' יש לפוטרו דהא אכתי לא ידע המקש' מהני טעמי ויש ג"כ לייסב גירסת הספרים שכתוב בהן אין לנו לפוטרו וה"ם אבל א"ל דהכי פריך המקש' דעל הברייתא הוה ס"ל הטעם משום דרוח בלבלתו וכו' אבל לשמואל פריך דמשום דרוח בלבלתו או קירב מיתתו אין לנו לפוטרו

גופיה וה"ה נמי אי הוה מיירי כשיש לו סימן בכים וארנקי לא ה"ל למנקט אלא כשיש לו סימן בגע גופי' ולא ה"ל למנקט כים וארנקי כלל אבל נקט כים וארנקי שזהו הסימן גופיה שהגע קשור בו ואין לריך סימן אחר לא בגע ולא בכים ובארנקי וק"ל:

ע"ב בד"ה למימרא דמגוייד כו' וסיפא דלא תנשא היינו לאחר י"ב חודש כו' עכ"ל וכל"ל : בד"ה אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דחשיב כו' עכ"ל דבריהם מבוארים יותר בפ' מי שאחזו ע"ש :

ד' קכא בד"ה ולא היא ל"ש לורבא מרבנן כו' ואע"ג דרובייהו לורבי מרבנן אי סליק קלא כו' עכ"ל כן הוא בספרים מדוייקים וכל"ל וק"ל :

ע"ב בד"ה אין מזכירין מעש' נסים תימה לר"י כו' ור' מאיר חולק אברייתא דלעיל עכ"ל כך נרא' להגיה וכוונת דבריהם לפי סוגיא דשמעתין דלכ"ע אין מזכירין מעש' נסים וטעמא דר"מ משום דכיפין ע"ג כיפין הוו דהשתא תימה מההיא דנפל לגוב אריות כו' כמאן אתיא אבל לפי דברי הירושלמי דאיכא מאן דחושש שמא נעשה לו נס השתא אית לן למימר נמי טעמא דר"מ בפשיטות הכי משום דחושש שמא נעשה לו נס והשתא ר"מ דמתניתין חולק אברייתא דלעיל דקתני בנפל לתוך כבשן האש דמעידין :

ד' קכב ע"ב גמרא אין בודקין עידי נשים בדרישה ובחקירה ר"ט ור"ע אומרים בודקין כצ"ל וכן הוא בתוספתא ובנ"י וכן נרא' להוכיח מתוך שמעתין ומדברי התוס' ודו"ק :

סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

חידושי מהר"ש

מרבים שלום כו' וכן מסיים בברכות ובנזיר ובכריתות והוסיף בברכות עוד בפסוקים אחרים שלום רב לאוהבי גו' יי' עוז גו' ודרים התם אל תקרי בניך אלא בוניך ומהיכא נפקא להו ואין ליתן טעם שסיימו כן בג' המסכתות אלו משום דדברי אגדה הוא דבברכות ליכא למימר הכי דבלאו הכי מסיים שם במסכת ברכות באגדה השייכא התם והך דאר"א אר"ח כו' לא שייכא התם כלל לכאורה נראה דודאי בארבע מקומות אלו יש טעם בדבר דמסיים בהן אגדה ובמקומו של כ"א יתפרש ונראה בטעם דהכא בהך מימרא לפי שיש במסכת זו דברים תמוהים לכאורה כאלו עוקרים דבר מן התורה דבפרק האשה פריך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בכמה דברים ומשני לה והתוס' שם בר"פ גבי עיגונא הקילו בה רבנן כו' ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כו' ע"ש והוא דוחק גם בשמעתין היאך הקילו בא"א לעקור דבר מן התור' דהא מן התור' בעי דריש' וחקיר' גם בפ"ק דאמרי הכך לרו' דב"ש לב"ה היכי ניעבד ליחלנו כתאבו אגוברייהו וכ"ת לינאסן דרכיה דרכי נועם גו' וכן

מת יבמי והיינו למען אחי לומר מת בעלי שתתייבם לאחיו ומת יבמי שתינשא לשוק לרעי' ע"כ אמר אדברה להעיד גם ביחידות בך מפני השלום שלא תתעגן ועוד אמר למען בית אלהינו גו' כי אם יתרבו העגונות שלא יהיה ע"א או האשה עצמה נאמני' יאריך בנין בית אלהינו כמ"ש אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמו' שבגוף ע"כ אבקשה טוב לך לאשה כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה והיפך אם תתעגן תהיה היא בלא טובה : ומסיים יי' עוז לעמו יתן שאין זה עקירת דבר מן התורה כי הקב"ה נתן עוז וכח לעמו שהם ת"ח בדבר הזה להיות מקילין בדבר שהרי יי' יברך את עמו בשלום כמ"ש וכל נתיבותי' שלום ואין כאן שלום אם תתעגן ובדרך הזה יתפרש המקרא ישא יי' פניו אליך גם לעקור דבר מן התורה לפי שישים יי' לך שלום ובכן סיימנו המסכת זאת לשלום כן יזכינו האל ללמוד וללמד לשלו' אכי"ר : סליק פרק ב"ש וסליקא מסכת יבמות

חכמת שלמה

סיתירוה ב"ד להנשא והא דמפרשים התוס' לשמואל פריך כלומר ולא אשנויא דחי הוא וסופו למות דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי וק"ל :

דף קכא ע"ב גמ' מן ומתני' עד מלספוד כמחק וכ"ב אין זה אלא מתוס' : רש"י ד"ה וליורה נ"ל יורה :

ד' קכב ע"א גמרא מקלו ותרמילו שהיה בידו כצ"ל : רש"י בד"ה כומיתי לו אמרתי לו הס"ד ואח"כ מ"ה כן הדברים כאשר אמרת שכולן חלוקין עליו :

ע"ב רש"י בד"ה ונתלה ביחור כו' מקל פשתו נתקו הד"א :

מהר"ם

ד' קכא ד"ה ולא היא לא שנא וכו' אע"ג דרובייהו לורבי מרבנן אי סליקא קלא אית לי' · ר"ל לורבא מרבנן כשסליק אית לי' קלא והאי כיון דלא נשתמע קלא דסליק ודאי כטבע ומת אפ"ה אשתו אסורה דלא אזלינן בתר האי רובא וכו' :

ע"ב ד"ה אין מזכירין וכו' ומיהו יש בירושלמי וכו' עד בשום ענין ר' חולק וכו' וכו' בספר ח"ש מגיה ולפי זה רבנן חולקין אברייתא דלעיל : ד"ה הרי אנו באים וכו' · התוספות לא פירשו כלום ובספר ח"ש כתב דהא דאיתא בגמ' ומתני' הכי פירוש הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד אינו מגירסת הגמרא אלא הוא מדברי התוספתא השייך לדבור זה כן משמע מדבריו :

ד' קכב ע"ב פונדקית נכרית וכו' וי"ל דלא היתה ממש מסיחה ל"ת דמה שהוציאה להם מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות כן לעדות כצ"ל · ר"ל דמה שהוציאה מקלו ותרמילו יכול להיות שעשתה כן שיהא עדות שמת וא"כ לא מקרי זה מסיח ל"ת אלא עדות מקרי ואפ"ה נאמנת ולזה הביאו רבנן ראיה שפיר מזה שכ"ש שהשתא אשה חשוב' נאמנת להעיד ור"ע אמר להם כי אין זה ראיה דודאי אין לך מל"ת גדול מזה וכו' : בא"ד וכן משמע קצת מהירושלמי וכו' כצ"ל ור"ל דמהירושלמי משמע כמי דהא דהוציאה להם מקלו ותרמילו לא הוי מסיח ל"ת ממש אלא הוי ראיה לאמת דבריה ונאמנת דלא גרע מעד אחד אלא שלשון התוס' שלפנינו שכתוב בהן וכן משמע לשון הירושלמי וכו' משמע שלא היתה ממש מסיח לפי תומה אלא שמביאין ראיה דלא גרע מעד אחד א"א לי לייסב לשון זה דאי קאי אדברי רבנן שהביאו ראיה לר"ע לא שייך לומר דלא גרע מעד אחד שהרי אדרבה ראיתם היה להביא ראי' שאשה המיוחסת לא גרעה מפונדקית ואפשר שטעות הוא בספרים וכך צריך להיות ולא היתה ממש מסיחה ל"ת אלא דלא גרע מעד אחד שכך נ"ל והביאו ראי' אי הכי פירושו דלא היתה מסיחה ל"ת ממש ר"ל שאמרה ל"ת זה מקלו וזה תרמילו אלא שהביאה הנכרי' מקלו ותרמילו לראיה שמת דזה לא גרע מעד אחד ועיין בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ק"ל ותמצא שם זאת הסוגיא מבוארת :

התנצלות ואגרת ותשובה להחכם המעתיק פי' הרמב"ם זצ"ל

אמר · הכותב אחר שהגעתי אל מחוז חפצי ומן השמים סייעוני ובאתי עד השער הזה ונשלמה העתקת סדר נשים מלשון הגרי אל לשון הקודש שנת ח"ן תשואות חן חן לה · הנני מודיע לרבים תוכן הענין ותכליתו · בהרבה מקומות מצאתי טעות בספר הערבי שנתאמת לי מתוך הגמרא ומתוך ספרי הרב שהיה טעות סופר שאלו הספרים בודאי מוטעים היו מפני שלא הורגלו לקרות ולשנות בהן וכולהו הדא נוסחא מתויהו ותקנתי הדבר אחר שנתברר לי שהי' טעות סופר ובמקומות ידועים מצאתי לו לרב שפסק פסקי' הפך ממה שפסק בחיבורו וגם פה לא עשיתי תאותי מפני שראיתי שבני הזקיתות נמצאו בגמרא ובקצת הפוסקים עצמם הלכו בדבר ואמרתי בילדותו כן סבר ובזקנותו כן סבר ומשנה לא זזה ממקומה שהרב ז"ל פי' הפירוש הזה קודם שחבר החבור הגדול שנקרא משנה תורה כמו שנמצא כתוב בספר המצות שלו ואני עשיתי כסדר הזה מה שלא עשו שאר המעתיקין שלא כתבתי לשון המשנה כולו בשלם מה שלא נמצא כן בספר הערבי וגם לא בשאר ההעתקות ועשיתי זה מפני שמצאתי לו לר"ם ז"ל שכתב הפתיחת פירוש המשניות שהוא כותב לשון המשנה ממש כולו ואח"כ פירושו · והוא תועלת גדולה למעיין כדי שלא יצטרך להביט בכל פעם ופעם הגמרא או המשנה ואולי לא יהיה מצוי אצלו ואיך יתברר לו אמתת הפירוש אם אינו יודע עיקר הלשון שפירשו עליו מה שפירשו ולכך כתב' הרב וכתבתיה כן אני ולא להוסיף על דבריו נתכוונתי חלילה לי חלילה והדן אותי לכף זכות ה' ידין אותו לכף זכות · וברוב המקומות העתקתי הלשון מלה במלה ובקצת מקומות הקדמתי המאוחר ואחרתי המוקדם הכל כפי הענין שהיה נראה לי יותר שהיה נאות ומוסכם ללשון הקודש · ובמקומות אחרים הוצרכתי בהכרח להאריך בלשון שנים שלשה מלות כדי להוסיף בביאור הענין ולקשרו שכל מעתיק מלשון ללשון יש לו להזהר מאד שלא יפסיד כוונת המחבר ותחת היותו מועיל אולי יהיה מכשול וכ"ש שזה קרוב מאד לטעות בלשון הערבי מפני המלות הדומות זו לזו והם הפכים ומפני חלוף האותיות · והתיבה שבלשון זה מורה על הזכר או על הנקב' תורה בלשון הקודש להפך כמו שנודע למי שרגיל בלשון זה · ומפני כן אין שום העתקה ומעולתה שיהיה אדם נמשך אחר הלשון שמעתיק ממנו מלה במלה בלתי תוספ' ובלתי מגרעת שאין כל הלשונות מוסכמים בספ' אחת ודברים אחדים · וכבר זכר זה הענין בעצמו הר"ם ז"ל בכתבו ששלח לאחד המעתיקים החכם רבי שמואל בן תבון ז"ל על העתקת ספר מורה הנבוכים והביא אליו ראיה באותו הכתב מקצת החכמים שהעתיקו ספרי רפואות והחכמות מלשון יון ללשון ערב כמו שמבואר באותו כתב ועל אותו דרך ועל אותה סברא סמכתי במה שעשיתי דיו לעבד להיות כרבו · היודע תעלומות יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו · ונראה בנחמת' של ציון · כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים · בית יעקב לכו ונלכה באור ה' :

הכותב יעקב בר משה ריש בן עכסאי :

וזה נוסח הכתב ששלח המעתיק ה"ר יעקב עכסאי אל ה"ר שלמה בן אדרת:

למי כל חמדת ישראל ולמי בטוחות חכמה · מהלכים בין העומדים ברומו של העולם בכיות ברתהי רמה קרנו קרן חזות בין עיניו מנגח ימה ולפונה וקדמה קרנים מידו לו בהם ינגח בעלי תוספ' ומוימה · ליש גבור הרב פיפיות בידו לעת קרב ומלחמה · לשלול שלל שלל לבעי' ורקמה · לבש רקמתים לצוארי בעלי תוס' ומשנה · ראשו כתם פז מהזיר עטר' ליושנה · בערי מדותיו ביראת חטא וענוה מוזהבות · יריעות מעלותיו עם התום והיושר משולבות · בקי בחדרי תורה בנגעים ואהלות · גפן פוריה ועכפה אשר לה שריגים ואשכולות · אשכולות שהכל פונים בהן מור וקליעות ואהלות · ענביה ענבי ראש ויינה עולה על שולחן מלכים · קרב לגבי המזבח וראוי לנסכים · הוא המובחר והמאושר והיושען · הוא קלין ראשינו ועטרה לראשי המעלות ולחסידים קטנותן · החכם הגדול הרב המובהק ר' שלמה נר"ו בן אדרת · מי שהשלום שלו יענה את שלומו ויאריך ימיו ושנותיו עיניו תחזינה ירושלים נוה שאנן · ישראל במעיינן והשנים כתיקנן · כלב אדוני ונפשו וכלב תלמיד מתלמידיו הקטנים הבא על החתום · אדוני יודע איך עמד השליח השלוה מעיר רומי שמו רבי שמחה והגיד לך מה שיחו ואיך שלחו אותו זקני הקהל הקדוש ותכניהם על ענין פירוש המשנה לרבינו משה ז"ל · ונתת חותמך ופתילך ומעך מטה עוז מקל תפארה לקח בידו ובהגיעו אלינו בעיר אושק"א עמדנו על כתב הקהל הקדוש שברומי יצ"ו ועל חתימתך ולכבוד הקהל הקדוש ומפני תורת רבינו התועלת עלינו החזקנו במלאכה וחלקנוה לאנשים ונפל בחלקי סדר נשים ועשיתי בו מה שעשיתי עיניך הרואות ואני השבעתי השליח שלא יפרסם הסדר ולא יוציאנו לאורה עד אשר העמוד עליו ותראה מה טיבו ואם הוא ראוי להתכבד לפני חכמי הדורות והוא דבר של קיימא וסמכת ידך עליו · ואם אדוני רואה בעין שכלו שהלשון אינו נאות ומוסכם וראוי הוא ליגנז ושתיקותי יפה מדיבורי דבר כי שומע עבדך · ועוד תעיין אדוני בפתיחה אשר הקדמתי בתחלת ההעתקה יתקן מה שראוי לתקן והדע כי מצאתי חן בעיניך ומה שתקן בו אדוני ישלהו אלי בכתבו למען יהיה לי לאות ולמופת באותו הנשאר אצלי · ויש מקומות שכתבתי ואמרתי אחר המעתיק במסכת סוטה ובמסכת קידושין יעמוד אדוני על אותן הדברים ויראה אם יפה דברתי ויפה זכיתי ונתת מהודך עליו · ואני הנני מודיע לפני רבינו שזה השליח רבי שמחה טרח בדבר זה הרבה כמה טרחות לא תחך פניו מכלימות וכמה פעמים שם נפשו בכפו ויש שנתנו למבול כדי להשכים רצון שולחיו שהמעתיקים כולם היו טרודים מהם בטרדת עצמם ומהם בצרכי צבור והוא היה דוחק עצמו ומפיל תחינתו מיום ליום לשלמות חפצו ושליחותו · על כן ישגיח אדוני בעין רחמיו בעניניו ולבקש בעבורו אל מעלת קהל הקדוש אשר ברומי לתת לו שכר טורחו ועמלו כראוי להם אע"פ ששערתי בעלמי שאין לחכמים כמותם לקפח שכר בריה · ואדוני יודע כי על ידו זכו לזאת המעלה כי לדורות יוודע כי על התעוררות הקהל הקדוש באו אלו הספרים מחשכה לאורה כמו שכתוב בפתיחת הספרים · נאם הכותב קטן בישראל הדל באלפי והצעיר בייחוסי יעקב בהה"ר משה בן עכסאי ז"ל :

וזאת

וזאת החתימה שעל זה הכתב :

גפן פורי' וענפה אשר לה שריגים ואשכולות • קופת הרוכלין וקליעה ואהלות • בקי בחדרי התורה בנגעים ואהלות • החכם הגדול רבינו : עטרת ראשינו : הרב רבי שלמה נר"ו בהה"ר אברהם ז"ל ה"ה בן אדרת שורק גפן אדרת :

וזה נוסח הכתב ששלחו הה"ר שלמה בן אדרת לאותו מעתיק החכם רבי יעקב עכסאי :

עוד לנו צרי מגלעד עזר הזמן • מי ינצור לנו גיל עד ואם נגנזה צנצנת המן עוד זמן • עד הדעת להוציא פרי • עוד מראש פתנים צרי • ראו עתה הביא לנו איש עברי מעם עמקי שפה • יולד להרפה • הדור נלבושו וענקים בצוארינו • שמחנו על יפיו ודאגנו כי לא נבין את לשונו • אמרנו יאספו לנו חכמים אולי רוח עליהם יערה • ואף כי בושינו פס ידא די כתבא לא כהלין כתבא למקרא • אמרנו מה נעשה לאחינו זה • העוד שאר בשאר בשרינו נכון לחם או חוזה • יגיד לנו את לבבו • או סוגר כל בית מבוא • היירש בן האמה את בנינו איש ישראל • העבד ישראל אנחנו בתאוותינו הוזים שוכבים • ורעיונינו שובבים • והנה לפנינו אנשים מבני ישראל • חכמים כדניאל • הודיעונו דבריו • גלו לעינינו את סתריו • פירשו כשלמה את אמריו • הביאונו חדריו • הראו לפנינו תכונת סדריו • ראינו ושמח • האח האח • עתה יולד לנו אח • ומה גמול נשלם לחכמים על ידם גלונו היום מעלינו את חרפת לשון מצרים מה שכר ניתן למבואיו היספיק זהב פרוים מלא חפנים • ואף אמנם לזכותם אין כסף נחשב למאומה • היסקל כסף מחיר החכמה • השוכנת ערמה • יותר לאוצר זהב ורב פנינים • כי תרבה לצאת העמון בעפר מה לנו ולהונך לנבון לחם יאמר משול בנו אתה גם בנך גם בן בנך אף כי היום יחקק על שער בת רבים ואהלי צדיקים • זכרון לבני ישראל גם המעתיקים : זכות הרחמן וזכות אבותיכם עמדה לכם להיות זכרונכם עולה טובה לדורות עולם • ומה יערוך לזה מלא חללו של עולם • עולמכם תראו בחייכם • וזכותכם ינחלו בניכם • ובצרור החיים ספי' צרורה נפשכם • כנפש נאמנכם • דורש שלומכם וטובתכם • שכותב שלמה בהר"ר אברהם ז"ל בן אדרת :

הקדמת המעתיק פירוש הרמב"ם ז"ל על המשניות סדר נשים

כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני :

אמר הכותב ראיתי לכתוב פירוש פסוק זה בתחלת העתקה זו כדי שיהיה בה קצת חידוש • הפסוק הזה שלמה המלך אמרו בספרו המפורסם ספר קהלת (סי' ז) והוא ספר שרוב דבריו מצד החקירה והעיון מהם מצד חכמת המחקר שהיא חכמת הטבע ותחלת הספר מוכיח באמרו דור הולך ודור בא וזרח השמש ובא השמש הולך אל דרום וסובב אל צפון כל אלה הם ענינים תמידים מבוארים מצד זאת החכמה • ואמר עוד לחזק זאת הסברא אזן וחקר תקן משלים הרבה כלומר נתן לבו לבאר הדברים מצד חכמת המחקר ומצד העיון • ואחר אשר דבר בספר זה על ענייני העולם הכללים והפרטיים ההווים והנפסדים אמר זה הפסוק כל זה נסיתי בחכמה ופירושו כתרגומו כל זה שאמרתי נסיתי בחכמה • וכן פי' החכם רבי אברהם בן עזרא כל מה שאמרתי לך נסיתי בחכמה ובקשתי שאחכם יותר ומצאתי שהדבר רחוק • ודע באמת שפסוק זה לא אמרו שלמה המלך מצד הענוה והשפלות כדרך הדרשנים ופותחי פתיחות לחבוריהם המדברים על דרך הענוה והמוסר וממעיטים עצמן על דרך התכללות לא כן כונת הפסוק הזה שאין כאן מקום וענין לדבר בדרך זו אבל באמת אמרו על דרך אמיתי והוא מאמר מוחלט • ומפני שהיה שלמה חכם שבחכמים כמו שהעיד עליו הפסוק (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם והתעסק בדברי החכמה אשר זכרנו ודבר על הדברים האפשריים והנמנעים ובטבעי בעלי חיים והצמחים והמתהפכים מטבור הארץ עד גלגל הלבנה וכן העיד עליו הפסוק וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר • ראה בעין שכלו ובלב חכמתו שידיעת הפרטים וטעמי הסבות והעלולים נעלמים משכל האדם מפני שיש לשכל גדר גדור עד כה תבא ולא תוסיף ומעשה הבורא עמוק ונפלאו מאד כמו שנא' [איוב יא] החקר אלוה תמצא • וכן זכר ענין זה הפילוסוף הידוע ליונים ואמר וענין שכלנו כשנעיין אל הדברי' שהם אל הטבע בתכלית הביאור דומה לענין העטלפים כשמעיינין' לאור השמש וכמו שהשמש בתכלי' האור אלא שעיני העטלפי' לא יוכלו להביט אליה כמו כן יראה שיהיה השכל אשר בנו עם הדברים אשר בנפשם שכל • בא וראה שיעור המרחק הזה ואל מי המשיל שכלנו ואל מי דימה כחנו והוא הדבר בעצמו שאמרתי שהשכל יש לו גדר גדור ואין לו יכולת להשיג יותר • והדברים בעצמם עמוקים ונפלאים לא מחולשת החכמה ופחיתותה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים היא אלא מחסרון השכל והדעת המצוייר בנו לא נוכל לידע טעמם וסיבת' וזה הוא דבר מפורסם מלבד שהוא נראה לעיני' בדוק ומנוסה מצד הנסיון • הנך רואה שנמצא שני עשבים אחד מתוק מדבש והוא סם המות ואחד מר בתכלית המרירות וצומח עמו והוא סם חיים והצאן ברעות' מן העשב שהוא סם המות מרגישים בהיזק וימהרו לאכול מן העשב שהוא סם חיים יגיד עליו ריעו מקנה אף על עולה • ורבותינו חכמי הש"ס ז"ל העידו בשני בעלי חיים שהיו מתקוטטים זה עם זה והרג האחד לחבירו והלך והביא עשב ויחי ויקם על רגליו כמו שמבואר במדרש • ושאר הסגולות המושגות באבנים ובמרגליות בצמחים ובאילנות ובבעלי חיים עד שזכרו שריר האדם ימית האפעה וריר האפעה ימית האדם • ובכל אלה הענינים ובכיוצא בהם לא מצאו חכמי הטבע טעם וסיבה והוא דבר תמידי אשר אין לו הפסק עושה פעולתו בטבעו • א"כ יפה אמר שלמה בחכמתו אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כלומר חשבתי להתחכם ולמצוא דברי חפץ מצד חכמת העיון והחקירה ונתתי לבי לפרטים להשיגם ולתת להם כח קבוע ותכונה מצד זאת החכמה ומצאתי שהיא רחוקה ממני • ועל מי ראוי להשען ולסמוך שהחכמה מהם נעלמת אם לא על אדם שהיה כשלמה המלך חכם אמיתי נוסף על חכמתו שרוח הקדש שורה עליו והוא השקול בפלגי דת האמת מחזיק בתורת משה והוא העיד בספרו זה וחתם ואמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם • ופירושו סוף דבר כל מה שיוכל האדם לותר בהשגת המין האנושי ובכל ענייניו כבר נשמע כלומר נאמר והעיקר שהכל תלוי בו לא מצאתי לאדם כיראת ה' ושמירת מצותיו • כי זה כל האדם כלומר זה הוא הטוב הכולל כל האדם והוא קיום גופו ומעלת נפשו העליונה • וכן זכרו הפילוסופי' זה הענין בעצמו ואמרו דע בני כי ראש האמונ' יראת האלהים ושימור מצותיו • וכבר זכר הראש שבהם ואמר הרגו מי שאין לו דת ומאשר היו בעיני שלמה המלך שאר הדרכים רחוקים ממנו כ"ש מאשר בני אדם שלא הגיעו לידיעתו ולא השיגו למעלתו לפיכך זכר בהם המרחק והעומק שכל דבר שאין אדם יכול להשיג ולעמוד על בוריו רחוק ועמוק הוא ממנו • אבל בדרך היראה וקיום המצות לא הזכיר עומק ולא מרחק כי קרוב הדבר מאד • וכאשר היה חפץ ה' לצדקנו ולהדריכנו ולהנחיל אוהביו יש כאשר באר בכל יעודי התורה והנביאים נתן לנו זאת התורה האמיתית הכוללת שני הדרכים האלה שהם היראה וקיום המצות אשר בהם יהיה שלמות האדם וחייבה חכמתו להזהירנו בכמה אזהרות ולצוותינו שנתעסק בלמידת התורה ולקיים מצותיה שאם נתעסק בשאר החכמות לא נוכל להשיג מהם המכוון וכשלא נשיגם לא נהיה בתכלית השלמות ובקיום המצות ובהתעסק בהם נהיה שלמים • על כן נקראת התורה תמימה מפני שמביאה האדם לידי שלמות ומפני שהיא בעצמה ג"כ שלימה מן הכל לא תחסר כל בה שהתמים הוא השלם שאין בו לא מום ולא חסרון ומרוב שלמותה כוללת המעשים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם • וכל זה מבואר בתכלית הבאור בתורה אמר כי המצוה אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא לא בשמים היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו • ובאור פסוקים אלו כך הם לפי קוצר דעתי אמר זאת התורה והמצוה אינה נפלאת כלומר אינה כמו מעשה הנסים והנפלאות שהם ענין נסתר ונעלם משכל האדם איך יכול להעשות דבר כזה ואין אדם יכול להשיג תוכן המעשה מפני שהוא נרא' הפך הנהוג והמורגל אבל הם מעשים נאותים ומוסכמים קרובים לעשות' ולקיימם • ואח"כ אמר ולא רחוקה היא כלומר שאין האדם צריך הצעות והקדמות בעשיית המצות ובלמידת התורה כמו שצריך לזאת החכמה שזכרנו שאין אדם יכול לעמוד עליה אלא אחר כמה הצעות ואחר כמה הקדמות בדמיונות ומשלים והיא גם היא אינה תכלית המכוון והשלמות האמיתי שהיא ג"כ הצעה והקדמ' לחכמת האלהית וידיעת הבורא שהוא תכלית השלמות וסוף כל האדם והמצוה העליון • וזאת הידיע' ר"ל התור' כוללת אהבת השם ויראתו וידיעתו והשגחתו כמו שאנו עתידי' לבאר • והוא הענין ואמר לא בשמים היא כלומר אינך צריך לקיום המצות לילך לקצות השמים על דרך משל ולא לבקש אל קצות גלילות הארץ וארץ מרחקי' שהכל תלוי בך והוא כי קרוב הדבר בפיך ובלבבך לעשותו : ואל יעלה על דעתך שאני אומר בזה שידיעת התור' וטעמי מצותיה וסתרי תעלומיה הם דברי' קלים וקרובים לבא עד תכליתם והם דברים יותר קלים ליודעם וקרובים להשיגם מהחכמ' אשר זכרנו חלילה חליל' שהרי ידיעת התור' וטעמי המצות ושאר סתרי התור' והסודות הנעלמים הכללי' במעש' הקרבנות ובשמט' וביובלות ובשאר המצות והעונשים והאזהרו' דברי' רומזים ענין האלהות וקיום הנפש והשארות' ואין לך מצוה ומצו' שלא יהי' לה סוד נעלם יש מהם רומזות היחוד וקיום הנפש ועולם הבא ותחיית המתים כמו שנודע לחכמי התורה הנקראים בעלי התור' האמיתיים ואלו הענינים נקראי' דברי' שהם אחרי הטבע ולמעל' ממנו ואיך יהיה ידיעת' קלה וקרובה להשיג יותר ממה שהוא למע' הימנו שהמצות בכוונ' ניתנו ע"פ נביא נצטוינו עליהם והנבוא' היא למעל' מן הטבע כמו שהוא ידוע ומפורסם • אבל דעתי וכונתי באמרי שהם קרובי' להשיג' ולקיימם על תכונת המצות ועשיית' וקיומם אני אומר כגון הנחת תפילין ולבישת ציצית וקרית שמע ועשיית סוכה לולב ואכילת מצה ושמיעת קול שופר וכל כיוצא בהן ועל מניעת המאכלות האסורות והטריות ושאר האזהרות שבתורה אלו הם דברים קרובים לעשות' ולקיימ' והם מבוא גדול לידע סודות' ותעלומות' שאם יקיימם ויתעסק בהם תמיד יחקור עליהם וידרוש וישאל מה טיבם ומה עסקיהם ואז יתקרב אל הידיע' האמיתית ואם לא יזכה אל הידיע' מ"מ יזכה אל המעשה ושכר עשייה בידו ונוחל עולם הבא עכ"פ שכל צדיק וצדיק עושין לו מדור לפי כבודו ולפי מעלתו כמו שבארו רבותינו במסכת שבת (ד' קנב) וכן זכרו זה החכמים שדברו בענין השארות הנפש ומעלתה שכל אחד ואחד זוכה לאותה מעל' הראוי' לה לפי כח מעשי' וידיעת' לפום צערא אגרא • ואם לא יתעסק במשפטי המצות ובלמידת' ולא יקיימם לא יערה ולא ישתדל אחר ידיעות טעמיה' וסבת' שכל דבר שאינו חשוב בעיני האדם אינו מקפיד לבא עד המחקר שלו , וראה איך דקדק הפסוק בלשונו ואמר במלה אחת מה שאמרנו בכמה מלות והוא אמרו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו כלומר העשיי' הוא דבר קרוב והזהיר על העשיי' ועל הלמיד' מפני שהם סיבה אל הידיעה האמיתית ר"ל סודות ויסודות הדת והאמונ' שהם דעת עליון לפיכך נחלקו המצו' לג' חלקים : החלק הראשון והוא המעולי' והנכבד נקרא לומד ועוש' כלומר עוסק בתור' ומקיים מצותי' ומנוע מאזהרותיה שזה אין לו להכנס אלא שער אחד אל ההיכל לפנים והוא שיעמוד על טעמי המצות ומדרגת התור' • והחלק השני נקרא לומד ואינו עושה ר"ל מפני שהוא עוסק בתור' וטורח בלמידת' ואינו מקיים קצת המצות המוטלות עליו וזה החלק הוא למטה מן הראשון מפני שמחסר וגורע ממנו העשיי' אמנם יש לו מעל' מפני הלמיד' שהלמוד יביאהו לרוב הימים לבא אל המעשה וכבר נתבאר במסכ' קידושין [דף מ :] שהלמוד גדול מן המעשה ולמוד התורה קודם לעשייה לעולם , והחלק השלישי והוא למט' משניה' נקרא עושה ואינו לומד והוא מעלה מפני שכר העשיי' שיש בידו שהמצות מביאות את האדם לידי שלמות ולידי תיקון מדות שבהם נקרא האדם אדם על דרך אמיתי לא על דרך שתוף , וכל מי שאינו בכלל אחד מאלו השלש' חלקים והוא הנקרא בש"ס [קדושין שם במשנ'] מי שאינו לא במקרא ולא במשנ' ולא בדרך ארץ והוא המשולל והערום מכל טוב זה אינו מן הישוב ואינו נקרא אדם על דרך הודאי ועל דרך האמת אלא על דרך השתוף כמו שקורים אדם לאותו המצוייר בכתלים וקורים נשמה אשר נשמת רוח חיים באפיו ואין אנו מדברים על מין זה ממיני האדם דלאו בשופטני עסקינן • ומפני שבעשייה לבדה אדם זוכה לחיים מחיי העוה"ב חייב' חכמת הבורא וידיעתו לחנך המצות ולתלות' בג' מינין שבאדם , המין הראשון הם המצו' התלויות באברים הפנימיים שהם כלי השכל והנשמ' וזה המין כולל היראה' והאמונ' והאהבת הבורא וכל המצות הנגררות אחריה' לפי שיראת ה' והאהבתו ולהאמין אמונ' שלמ' והאמיתית ביחודו הוא דבר תלוי בלב האדם ובשכלו לא שיאמר האדם בפיו ובלשונו אני אוהב אני ירא אני מאמין שאין היראה והאמונה תלוי אלא בלב ושתתיירנה בשכלו ובדעתו ויקבענה בנפשו ואז תשלם לו האמונה והייחוד , וכבר זכר זה הענין הרב המחבר בספרו המפורסם ספר מורה הנבוכים וזולתו מן החכמים זכרו זה הענין בעצמו ורבותינו אמרו [ב"מ נח : קדושין לב :] כל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך . והעבוד' תלוי' ביראה' שאין אדם עובד לבורא אא"כ ירא ממנו ואף העובד מאהב' שהיא המעל' היתיר' צריך עכ"פ שיעבוד ג"כ מירא' כמו שאמרו בירושלמי עבוד מאהב' עבוד מירא' • עבוד מאהב' שאם באת לשנוא אין אוהב שונא עבוד מירא' שאם באת לבעוט אין ירא בועט נמצא שעבודת הבורא נגררת אחר היראה' והוא מה שאמר את האלהים ירא ואת מצותיו שמור שקל היראה' כנגד כל המצות ומפני כן היא תלוי' באברים הפנימיים שהם הכלים הרוחני' והנכבדי' מפני שהיא נכבדת ועולה על הכל וכבר זכרו רבותינו במסכת שבת [דף לא :] ובהרב' מקומות מן הש"ס ומן המדרשות בענין היראה' שהיא ראשית הכל ולמעל' מן הכל מה שלא יספיק כל זה המאמר • והפסוקי' ג"כ מעידי' על זה , והמין השני הם המצות התלויות באברי הגוף החצוני' , והמין השלישי הם המצות התלויות בקנין האדם ר"ל בנכסיו ואין הכונה להאריך בכל מין ומין על דרך הפרט מפני שיאריך הספור הרב' מאד וכשתעיין ותשכיל בכל המצו' והאזהרו' לא תמצא ליווי והזהר' בכל התור' יוצאת מכלל אלה הגדרים • וכל זה כדי לצדקנו ושלא יהיה בנו דבר לא הנפש ולא הגוף והממון שלא יהי' בו צד לעבו' מצו' ממצות הבורא • ואחרי אשר נתברר מדברי הנביאים ששלמות האדם הוא היראה' וקיום המצות ונתברר ג"כ שתורתינו האמיתית כוללת שתי המדות האלו ראו חכמי תורתינו והם חכמי הש"ס משיגים האמת על בוריו לברר ולפרש מעשה המצוה ודקדוקיה כמו שנתנו לו למשה בסיני כפי אשר קבלו איש מפי איש עד משה רבינו כמו שמבואר סדר הקבלה במסכת אבות וכתבו משפטי הדת כמו שהם מסורים בידינו ובכלל אשר אנחנו עושים היום ממשפטי המצות ממה שיש כח בידינו לעשות • משנה שלימה שנינו במס' פאה אמר נחום הלבלר כך מקובל אני מר' מיאשה שקבל מאבא שקבלו מהזוגות שקבלו מהנביאים הלכה למשה וכו' ואמר [יבמות עו :] מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו' עמד חגי הנביא ואמר שלשה דברי' וזה הרבה במשנה ובגמרא וקבלו כל אלו השמועות עם פירושי המצוה ועם מה שדרשו הם ז"ל מן הגזרות והתקנות כדי לעשות גדר וסייג לתורה שבכתב וכפי צורך השעה והסבות המתחדשות באותו זמן • וזה החבור נקרא תורה שבעל פה נחלק לששה חלקים הוא ששה סדרי משנה חברו רבינו הקדוש הנקרא רבי [יבמות מה • קדושין סג :] ושמו המיוחד ר' יהודה הנשיא אשר מזרע דוד המלך לא מבני שלמה אלא מבני שפטי' בן אביטל שהי' בן החמישי לדוד כמו שנא' והרביעי אדוני' בן חגית • והחמישי שפטי' בן אביטל • וכן נתבאר בכתובות [ד' סב :] רבי קא אתי משפטי' בן אביטל רבי חייא אתי משמעי' אחי דוד ומשפחת רבינו הקדוש ויחוסו היתה נקראת משפחת רבן גמליאל ותחלת הנשיאו' למשפחה זו הוא הלל הזקן נקרא הלל הבבלי כמו שנתבאר עניינו בפסחים [ד' סו •] ועליו אמרו בסנהדרין אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים ובנו של הלל נקרא [צ"ל ר"ש] רשב"ג ונשיא היה ולפי מה שמצינו לגאון רבינו שמואל בן חפני ז"ל זהו רשב"ג שנהרג בעת צרה עם ר' ישמעאל בן אלישע • וי"א שלא היה זה אלא האחר ובנו של רשב"ג זה נקרא ר"ג הזקן ועליו נאמר במס' ע"א [ד' יא •] מעשה ומת ר"ג ושרף עליו אונקלוס הגר בשבעי' מנה צורי בימיו היה ר' יהושע ועמו היו אותן המחלוקות הנזכרי' בברכות [כז :] ובר"ה [כה :] ובבכורות [ל•] והעמידו נשיא לר' אלעזר בן עזריה והי' הוא דורש שבת אחת ור"ג שתי שבתות כמו שמבואר ג"כ בברכות [ד' כח •] ובנו של ר"ג הזקן נקרא רשב"ג השני נקרא בשם זקנו בנו של הלל הבבלי כמו שבארנו • בימיו היה ר' נתן ור' מאיר וחשבו להעבירו מגדולתו ומנשיאתו כשתיקן ברייתא' אחת כמו שנתבאר בסוף הוריות [ד' יג •] ואלו הארבעה היו נשיאי' ונהגו נשיאות' כמו שמבואר במס' שבת פ' ראשון [ד' טו •] הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאות' בפני הבית מאה שנה ובנו של ר"ג השני נקרא ר' יהודה הנשיא והוא רבינו הקדוש הוא בן החמישי להלל הבבלי הוא חבר המשנה • וממה שאתה צריך לדעת שיש הפרש גדול וחלוק בין לשון חבור ולשון פירוש לפי שלשון חבור נופל על הדברי' הכלליים הלקוחים מתוך הבאור ומכלל המשא והמתן בקושיא והתירוץ וקיבוץ עקרי הדברי' ושרשיהם מבלי נתינת טעם וסיבה לענין ומבלתי באור טעם החולק ומפני כך נקרא חבור כלו' כולל הדעות ומחברן לכלל אחד • ולשון פירוש נופל על ביאור הענין מי הביא לבטל אותו המאמר שיבאר כך ומי הכריח לבעל מחלוקתו לחלוק על אותה סברא ושיתן טעם ממין אותה החכמה על כל דבר ודבר מן האומרי' מ"ט דמרווייהו ושיגלה עקר הדבר שבנו עליו אותה הדעת וזהו לשון פי' אבל אנו קוראי' לשניה' חבור על דרך השתוף אבל אחר הלשון האמיתי וכונת הענין הוא כמו שאמרתי • וכל החבור שבעולם המחובר על דרך הראשון ר"ל על דרך הכלל מאיזה חכמה שתהי' הוא חמור ועמוק כפי עומק אותה חכמה מפני שלא יתבאר למעיין כונת האומר וטעם דבריו אלא א"כ נודעו פרטי אותה חכמה עם דקדוקיה ממקום אחר מחבורי' אחרי' ואז יודעו הכללי' ויובן דברי האומר והמחבר מאיזה טעם ומאיזה סבה שדבר' ועל הדרך הזה היה חבור המשנ' שאין בכל חבור המשנה באור טעמי האומרי' כך ולא טעם דבר מחלוקת'

מחלוקת' אלא הכתות מוחלטו' ועקרים לקוחי' מתוך הבאור והמשא והמתן • הנך רואה המחבר התחיל במצו' קריאת שמע ואמר מאימתי קורין את שמע בערבין ולא נתבאר במשנ' איזה מקום חייבה התורה הקריא' ואיזה פסוק או פרשה מורה על מצות עשה זו וכמו כן לא באר מפני מה התחיל בחובת ק"ש של ערבית אלא דבר דרך הכלל • וכמו כן כשהתחיל בסדר מועד אמר יציאות השבת שתים שהן ארבע וכלל הכנסה' בכלל ההוצאה ולא נתן טעם לדבריו במשנה ועל דרך זה תמצא כל המצות בחבור המשנה • ועל הדרך השני שהוא לשון פירוש היה חבור הש"ס כי כאשר עמקו דרכי המשנה בתכלית העומק להוציא ממנה דין מדיני התור' ולידע פרטיה ותנאיה ודקדוק לשונה עמדו האחרוני' וכתבו ופירשו לשון המשנה ודקדקו אחריו ופירשו רבינא ורב אשי שהיו אחרונים פירוש ארבעה סדרים מלבד המשנה מסכתות ונקרא זה הפי' ש"ס בבלי וכללו בו כל אשר שמעו וקבלו מן הראשונים עם שאר החבורי' שקדמו להם והם ספרא וספרי מכילתא ותוספתא והם כולם לבאר דרך המשנה ומפני כן נקרא הגמר' פירוש למשנה על דרך האמת הלא תראה שיטת הגמרא אינה אלא להעמיד לשון המשנה על בוריו ולתקנו ולתרץ אותו בחסורי מחסרא והכי קתני מ"ט דקתני הכי ולא קתני הכי ולשאול טעם ולומר מ"ט דפלוני זהו דרך הש"ס מפני שהוא מבאר ומגלה עמוקות מני חשך ומדרכי שניה' אתה עומד שכולם דברי' בנוים לבאר עקרי התורה ומצותיה באשר הוא סוף כל האדם ואין בין שני החבורים שום הפרש לעיקר הכוונה אלא מחוברים יחד כגוף ונשמה • אחר שנחתם הש"ס ועד היום הזה שנת ה' אלפים וכ"ח לבריאת עולם היא שנת אלף ומאתים ושלשים לחורבן בית שני היא שנת אלף ושש מאות ועשר שנים למנין שטרות כמו שנתבאר חשבון זה בכוון בגמרא ע"א פ"ק • כל הגאוני' וראשי הישיבות וחכמי הדורות שעמדו תוך הזמן הנזכר כולם נתכונו בחיבוריה' ובפירושיה' לבאר הש"ס כדי להקל על המשא והמתן מעל התלמידי' ולעשות דרך ומסלול לעלות אל בית האוצר אוצר כלי חמדה אל שהכל פונים בו • המשנה והגמרא נקראי' דרך כלל תורה שבעל פה מפני שהם ביאור לפירוש המצוה שניתנו לו למשה מסיני פה אל פה ולא נמצא להם ז"ל חבור בשום פנים כי אם מעט מזער בשום חכמה שבעולם אלא מן הש"ס ואם תמצא אחד או שנים לאחד מהם תמצא אלף ורבבה מדברי הש"ס והטעם בזה שתפסו להם דרך המחבר הראשון שקדם זכרו והוא רבינו הקדוש ודרך רבינא ורב אשי שחבוריה' לא היו אלא לעמוד על תוכן עשיית המצוה ועל עקריה' ולהוציא לאור הדיני' והחוקי' והמשפטים ואם דברו בשאר החכמות דברו בהם מעט ובמקומות מפוזרי' במשנה ובגמרא ברמזים ותבלו עיסתם כמחבל עיסתו בתבלין וראשי בשמים שהעיסה עיקר וכן נהגו ראשי הדורות אח"כ והגאונים וראשי הישיבות וחכמים שנמצא להם קצת חיבורים בקצת החכמות אבל הרוב ורובא דרובא הם חיבורי' לבאר הש"ס עד שחלקו חבוריה' לכ"ה חלקים ולכמה שערים הכל כפי רצון המחבר • יש שביאר המצות ופירושיהן בלשון שאלה ותשובה כגון הגאון רב אחא משבחא ז"ל • ויש מהם שחיבר על מצוה אחת ספר אחד כגון רבינו האיי גאון ז"ל שכלל כל דיני השבועות בספר אחד ודיני המצרנו' בספר אחד ודיני המקח וממכר בכרך אחד • וכן ספר מתנה שחבר רבינו שמואל בן חפני הגאון ז"ל וכמה חיבורים אחרי' מספרם מחול ירבון שנקרא כל אחד מהם ספר המצות שחברו הגאוני' והחכמי' כל אחד ואחד נקרא על שם מחברו וכולם לבאר דרך המשנה והגמרא הכוללי' פי' תרי"ג מצות שנתנו לו למשה בסיני כמו שאמרנו • ובהגיע תור המאיר הגדול הרב רבינו משה זלה"ה בן הרב הדיין רבינו מיימון ז"ל הספרדי אשר ממדינת קורטובה הלך בדרך הראשוני' וחבר בתלמוד הבבלי הרבה חיבורי' הוא פי' שלשה סדרי' גמרא כדין כל מפרש וביאר המשא והמתן והסוגיות ואלו הפירושי' לא נתפשטו באלו הארצות ר"ל בארץ אדום אמנם ראינו מהם ב' וג' מסכתות ובלשון ערב הברס • הוא פירש גם כן כל המשניות ר"ל שיתא סדרי משנה וכונת הפי' ותועלתו כבר זכר אותו המחבר בפתיחת דבריו מלבד מה שהוא נראה לעין הוא חיבר החבור הגדול שהם י"ד ספרי' שקראו משנה תורה וזה חמור מכולם מפני שהוא נעשה על דרך חבור וכענין חבור המשנה כמו שמבואר ועשה ספר המצות מלבד שמצינו שכתב בסדר קדשי' במסכת תמיד שחיבר הלכות מהירושלמי כולו • ולא שמענו ולא ראינו לשום מחבר ומפרש שחבר ופירש כל כך בשני התלמודי' וזה מורה כח ידיעתו ורוב חכמתו וסדר למודו על די רוח אלהין קדישין ביה • וזה הפירוש ר"ל פירוש המשנ' חברו הרב בלשון ערבי מפני הרחבת הלשון וביאורו כי רחב הוא מאד מפני שאנשי דורו ג"כ הורגלו לדבר בו ונתפשט לשון הערבי בכל אותן הארצות הנך רואה שהרב רבינו יצחק אלפסי גאון ז"ל פירש הלכות ידועות במסכת כתובות ובשבועות בלשון ערבי אחר שביארם בלשון הקדש כדי שיהיו יותר מבוארות ופשוטות למעיין בהם מפני הרחבת הלשון • וכאשר נשמע באזני חכמי הדורות מעלת אלו הספרי' והפירושי' ממה שהגיע אליה' בהעתק' קצת מסדר זרעי' שהעתיק החכ' רבי יהודה החריזי ז"ל עם הפתיח' הנכבדת שחבר רבינו משה בפתיחת המשנ' ועם מה שהגיע אליהם ממה שהעתיק אבי המעתיקי' החכם הגדול ר' שמואל ז"ל אבן תבון שהעתיק פרק עשירי ממסכת סנהדרין פרק חלק ופי' מסכת אבות בהעתק' מופלגת ובלשון הקודש קב ונקי בהגיע אליה' מה שהגיע מן ההעתקות השיגו המשיגי' וראו הרואי' מראות אלהי' ועיקרי' גדולי' באמונ' וכמה פסקי הלכות וביאור ספקות מכמה משניות ואז נערה בהם אש התורה לבא ולבחן הרוח רוח דעת ויראת ה' נכספה וגם כלתה נפשם לפקוד על שאר הפירושי' זה כמה ימים וזה כמה שנים • ואף כשעמד חכם קדוש וטהור ופירש שני סדרי משנה שלא נמצא להם גמרא בבלית והם זרעי' וטהרות ופי' קצת מסכתות משאר הסדרי' שלא נמצא להם ג"כ גמרא בבלית והם שקלי' ועדיות מדות וקינים הוא הרב החכם הגדול רבינו שמשון ז"ל ה"ה כשמשון בכחו ובגבורתו נמצא כהן בש"ס ונתפרסמו פירושי המשניות באלו הארצות הם המעידין על רוב ידיעתו בשני התלמודי' וספרא וספרי ותוספתא עם כל זה לא מצינו לרב ולא לזולתו פירוש כל ששה סדרי' • וג"כ לא פסק רבינו שמשון פסק הלכ' בסוף כל משנה ומשנה כמו שפסק רבינו משה כמו שיתבאר למעיין בפירוש המשנ' שלו ועוד תבאר הרב דרך פסק לא דרך משא ומתן רוב הדיני' הבאי' בלמוד הנמשכין אחר כל משנה ומשנה כדי להקל מעל המעיין עומק המשא והמתן וימצא פסקי ההלכות בנקלה כי לדבר זה מתאוי' רוב העולם לידע פסקי הדרכים וכלל המצות ותנאיהם וגם התלמידים הנגשים אל עיון הש"ס שלא הגיעו לבאר הדין ולהוציא פסקי ההלכות מתוך הקושיא והתירוץ וסוגיית הגמרא בוחרים בדרך זה • וראשי הגואלים וגדולים מבקשי אלו הפירושי' הם אריות שבתורה מרביצי הדת גודרי פרצות מביני כל מדע עיר ואם בישראל קהל קדוש שבעיר רומי יצ"ו ויגן בעדם ויתמידם ה' בשלומם וטובתם עד אשר שלחו שלוחם לכל קהילות הקדש אשר בספרד וליתר אחינו שבגולה להעמיד אותם על פירושי המשניות לרבינו משה ז"ל ולשלחם אליהם שסבורי' היו שכבר העתיקו הספרים זה כמה ימים כמו שמוכיח לשון כתבם •

ויהי כהגיע השליח לבית הועד מקום נהרים יאורים נהרי נחלי התורה יאורי הדעת והמזמה שם יתנו צדקות ה' שם ישבו כסאות למשפט העיר המהוללה עיר ברצ"לונה ועמד לפני הסנטר הגדול תנא תוספתא' ותנא ירושלמאה הרב שיחי' רבי שלמה נר"ו בן אדרת ובקש השליח מן הרב לתת לו עצה ההוגנת לו ולהשיב דבר לשולחיו שלא נמצאו הספרי' מועתקי' ואיך ישוב בידים רקניות מפירושי המשניות • וה' נתן חכמה לשלמה עצה וגבורה ומרוב חכמתו ויושרו ומעלתו ותפארת מדותיו יראתו מועלת על הבריות והקהלות אליו נשמעות זכה וזיכה את הרבי' לצדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל הוא החם שמו בכתב השליח וישלחהו מעמק חברון ובקש השליח בכל עיר ועיר מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע להשלים חפצו ורצונו בענין הספרים • ויבא אל המקום הזה עיר ווסק"ה ומצא בה חכמים יודעי שתי הלשונות על בורין ויחזק בכנף מעילם שיתחילו במלאכת שמים כי מקצת הפירושי' כאן היו והגיד להם השליח מה עיבו שבתו וקומו ועמדו על כתבו והכירו חתימת הרב והחתימת רבנים אחרי' חכמים וידועים לשבטיהם וראו שהמלאכ' מלאכת שמים היא מלאכה מועלת היא מאד אלו לא נכתבה ראוי' היתה להכתב אלו לא שאלוה ראוי' היתה להשאל ולכבוד שמים ולכבוד הקהל הקדוש מרומי יצ"ו ולכבוד רבינו הרב שיחי' בנטיהו לשליח ר' שמח' להעתיק לו שני סדרים מועד ונשים ולהשלים לו סדר זרעים דבר זה נפתח בגדולים ונסתיים בקטנים וקיימו לו הבטחתו שמחשב' טובה הקב"ה מצרפה למעשה ועצת ה' היא תקום והעתיק החכם המפורסם הרופא רבי יוסף בר יצחק נ"ע בן אלפואל סדר מועד הוא הנקרא עתך היודע בינה לעתים הוא לדעת מה יעשה ישראל והשלים להעתיק סדר זרעים הוא הנקרא אמונת והתחיל מהתרומות כי תרומ' הוא ובחור מעם • ואני חבלים נפלו לי בנעימים בחלק אחד הוא סדר נשים הנקרא חוסן להיות לי אחוזת עולם ואחסנא מידי חדש בחדשו ומידי שנה בשנה אני הקטן בישראל הדל בשבטי והצעיר במשפחת בית אבי וביחוסי יעקב בר משה רי"ת בן עכסאי הנקרא בלא"ם העתקתי אותו מלשון הגרי אל לשון עברי בעזרת השם ובעזרת אחינו וחבירינו החכם החסיד רבי חיים בכה"ר שלמה הרופא ז"ל בן ברא יהי שכרו עמו וכל המסייעין במלאכת שמים זכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד • ואני הנני מחלה פני כל מעיין בהעתק' זו שבכל מקום שיתברר לו שיש טעות של לשון הן מחמת הסופר הן מחמת המעתיק ויודע כי יש טעות בודאי שיתקנהו מאת השם יהי' שכרו שאין אדם נמלט מן הטעות והשגיאה כ"ש כשאדם מעתיק מלשון ללשון שיש לו לידע ולהבין שתי הלשונות ודקדוקיה' ועיקר הענין ומשלם אלה לא ידעתי כדי לחבר ולבא עד השער הזה • ואני נשענתי על חסדי הבורא ועל מה שלמדוני רבותיי ולמדתי מחבירי ומתלמידי שלמדנו ומסורת הוא בידינו [שבת קד • יומא לח : ע"ז נה • מנחות כט :] בא ליטהר מסייעין אותו • ואני הנני מתחיל להעתיק כאשר יעזרנו ומאת העוזר אשאל העזר והוא יהי' בעזרי :

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת יבמות

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן כו' : דף ב

אקדים עקרים לזאת המסכתא ומיד אתחיל בפירוש ואומר כי העקרים אשר צריך שתדעם קודם העיון בכלל הבבות והדינין הבאים בזאת המסכתא ארבעה עקרים אחד מהם כשימות אח האדם מאביו ועל כל פנים שימות בלא זרע והניח נשים רבות אין לו שיחלוץ או לייבם חוץ מאחת מהן שנא' אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וכשחלץ לאחת מהם או ייבם הותרו השאר בלא חליצה ובלא יבום וכמו כן אם הניח המת אחים רבים ואשה אחת או נשי' רבות אחד מן האחים לבד ייבם או יחלוץ לאחת מהן מן הטעם שזכרנו • והעקר השני כשמת האח והניח אשה והיתה זאת האשה אסורה על האחים או על אחד מן האחים הזקוקים לחליצה או ליבום כגון שתהיה אשת המת בת זה האח החי או אחות אשת זה האח שהיא אסור' עליו משום ערוה לא ייבם אותה שנ' ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה ואמר יבמה יבא עליה והוא כאלו אמר באשת יבמה יבא עליה אם תהיה אחות אשתו לא תקח לצרור ולמדנו שאר העריות מאחות אשה • והעקר הג' כשמת האח והניח נשים רבות ואחת מהן ערוה על האח החי בענין שאינו יכול לייבם זאת האסורה כמו כן לא ייבם לשאר הצרות שנא' אשר לא יבנה את בית אחיו ובא בקבלה בית שהוא בונה את כולו בונה מקצתו ומי שאינו בונה את כולו אינו בונה את מקצתו • והעקר הד' שכל מי שיכולה להתייבם מן התורה היא כמו כן זקוקה לחליצה וכל מי שאינה יכולה להתייבם מן התורה כגון שתהיה ערוה כמו שזכרנו ג"כ שהיא אינה צריכה חליצה שנ' ועלתה יבמתו השערה וגו' מאן יבמי וגו' וחלצה נעלו ובא בקבלה כל העולה ליבום עולה לחליצ' וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה אלא הפטר • ואחר ידיעת אלו העקרים אתחיל בפירוש • ידוע ומבואר שאפשר להיות באלו חמש עשרה נשים כולם המנויות שתהיה כל אחת מהן אשת אחיו שלא בעבירה • ואילונית דוכרניתא המיוחסת לאיל והוא זכר האלן והיא לא תלד מצד המזג שלה וסימניה שאין לה שדים כמו שדי הנשים ולא יצמח השער בשטח גופה כנשים וקולה עבה עד שאין הפרש בין קולה וקול האנשים ואותו מקום אינו בולט מגופה על שטח הגוף כמו שאר הנשים ועל זה הענין פירשו באמרו אין לה שיפולת מעי' כנשים ומצינו מי שטעה בזה וחשב בו מה שאינו מסימני האילונית אבל הוא דבר נמצא ברוב הנשים • וקשה עליה תשמיש האדם ולא תמצא בזה תאוה • וכשתהי' האשה קטנה והשיאוה קרוביה ורצתה היא בנשואי עצמה הרשות בידה שתצא מזה הבעל כל זמן שלא הביאה שתי שערות שהם סימני שנערות בלא גט לפי שהנשואים אינם גמורים למיעוט שנותיה ויציאתה בלא גט נקרא מיאון לפי שאינה רוצה להשאר עמו ואם תפסו הקדושין רוצה לומר שקבל אביה קדושין אפי' היית' בת יום אחד הרי היא אשת איש ואינה יכולה למאן אבל תתגרש בגט על כל פנים • ולמיאון דינים וחלוקים הרבה נבארם במקומם בזאת המסכתא ואמנם זכרנו מן המיאון כאן שיעור מה שיובן הענין אשר נופל עליו זה השם • ולכן יש להקשות איך אפשר שתמאן בתו והרי אביה קיים שהרי הוא לא הוציא מכלל חמש עשרה נשים זולת חמותו ואם חמותו ואם חמיו שיש להם בנים ולכך אי אפשר שימאנו לפי שבנים כסימנין ואמנם בתו אפשר שתמאן לפי הנרא' מזה המאמר והענין כך הוא כי מחלקי המיאון שהאדם כשהשיא בתו והיא קטנ' ונתגרש' בגט ועדיין היא קטנ' נעשית יתומ' בחיי האב וכשנשאת פעם שנית בחיי אבי' והיא קטנ' הרי היא יכול' למאן כל זמן שלא תביא שתי שערות ועל פי התנאים אשר נתבארו במקומם לפי שאין דינה מסור באבי' כל זמן שהיא נער' אלא כל זמן שלא נשאת אבל כשנשאת פעם שניה כבר נסתלק דינו כמו שיתבאר ודע שהאדם כשאנס אשה או פתה אותה ואת האם' הרי היא מותרת שתנשא עם בן האונס אותה לפי סברת חכמים ועל זה אפשר שתהי' אמו אשת אחיו והי' אמו גם כן פוטרת צרת' ומפני כן לא מנה אמו בזאת המשנ' לפי שהיא אליבא דר' יהוד' וסברתו שאדם אסור באנוסת אביו ומפותת אביו והיא במדרגת אשת אב ואין הלכ' כרבי יהוד' :

כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת כו' : שם ע"ב

וכל היכולה למאן ר"ל כגון שימות אחיו והניח שתי נשים אחת מהן ערוה על זה היבם והיא קטנ' שיכולה למאן אבל לא מיאנה קודם מיתת בעל' לכך צרתה חולצת ולא מתייבמת לפי שזאת הערוה אלו היית' גדול' והיו נשואי' גמורין היתה צרת' פטורה מן החליצה ומן היבום כמו שבארנו ואלו גם כן מיאנה היתה צרתה ראויה לחליצה או ליבום ואם אפשר שתמאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת :

שש עריות חמורות מאלו מפני שנשואות לאחרי' כו' : דף יג

אמרו חמורות מאלו ר"ל מחמש עשרה נשים הנזכרות לפי שאלו חמש עשרה אפשר שישא אותם אחיו מאביו ואמנם אלו השש עריות אי אפשר שישא אותם אחיו מאביו לפי שהן עריות על אחיו ואין קדושין תופסין בעריות ואמנם יש להן קדושין על אחרים כמו שאמר מפני שהן נשואות לאחרים ולפיכך אם עבר אחיו ונשא אחת משש עריות צרתה או חולצת או מתיבמת לפי שבעל דרך האמת היא אינה צרתה לפי שאין אלו נשואין אבל בועל זנות ועבירה וכ"ש אם היתה אחת מהן נשואה לאיש אחר בנשואין גמורין כפי הראוי ויש לה צרות הנה אלו הצרות מותרות לפי שהעקר אצלנו אין צרה אלא ממת וכבר בארנו במה שקדם מן האפשר הוא שתהיה אמו נשואה לאחיו מאביו שלא בעבירה לפי סברת חכמים והוא האמת :

בית שמאי מתירין הצרות לאחים וב"ה אוסרים כו' : שם

אם חלץ לצרת ערוה תהיה זאת הצרה פסולה לכהונה לפי דעת ב"ש מפני שהיא חלוצה וב"ה מכשירין לפי שאינה אלא בת חליצה ואם יבא אדם ויגרש אשה שאינה אשתו בגט אינה נקראת גרושה לפי שאמרו ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה וכמו כן זאת היא חלוצה ממי שאין לו עליה זיקה ואם ייבם צרת ערוה בית הלל פוסלין זאת הצרה לכהונה לפי שהיא זונה אחר שנבעלה בעילת זנות ומה שחייב שלא נמנעו אחת מהכתות אלו העניינים הנזכרים לפי שלא היו חושדין אלו מאלו שיכניסו עליהן חשש בשום דבר שסברתו לאסור ואע"פ שהאחרים סברתם להתר אמר שהסברה הביאם להחמיר או להקל :

כיצד

פרק שני

כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו כו' : דף יז
למדנו איסור אשת אחיו שלא היה בעולמו ממה שנא' כי ישבו אחים יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו ומאמר הוא הקדושין ודין הקדושין באלו המקומות וכיוצא בה במדרגת קדושין שאינן גמורין וצריך לדון בהן להחמיר ואני אפרש בכאן זה הענין על דרך משל להקים עליו שאר הדינין אשר ימצא בהן זה הענין ונאמר על דרך משל ראובן היתה לו אשה ושמה לאה ואח"כ מת שמעון אחיו והניח אשה ואחר מיתת שמעון נולד לוי ואחר שנולד לוי קדש ראובן רחל שהיא יבמתו ומת הדין נותן שיחלוץ לוי ללאה ולא ייבם אותה וזה מפני שאם ראובן לא קדש רחל היה לו ללוי שייבם ללאה אם ירצה או יחלוץ ועוד אלו ראובן כנס רחל היתה לאה פטורה מן החליצה ומן היבום מפני שהיא צרת ערוה לפי שרחל ערוה על לוי ומפני שקדשה והיו שם קצת קדושין (אין) דנין על לאה שלא תתייבם וגם כן אינה מותרת בלא חליצה וזה חומרא משני צדדין ואפי' היו הקדושין גמורין אין הפסד בחליצה לפי שנחשוב אותה כאלו לא היתה ואם אלו הקדושין לא גמרו הנשואין הרי חלץ ללאה וכן תבין לעולם כל זמן שתראה בדברי זאת המסכתא חולצת ולא מתייבמת בבעלת מאמר או גבי צרתה ולא נצטרך להחזיר לך זה הענין תדיר :

שני אחין ומת א'מהן וייבם השני את אשת אחיו כו' : דף יח ע"ב
מה שאמר ר' שמעון חוזר על שני המאמרים לפי סברתו כשייבם ואח"כ נולד להם אח אינה אשת אחיו שלא היה בעולמו לפי שהוא מצאה ברשות אחיו השני ונשואי הראשון כאלו לא היו ואין הלכה כרבי שמעון :

כלל אמרו ביבמה כל שהיא איסור ערוה כו' : דף כ
איסור ערוה הן וצרותיהן וצרות צרותיהן וכן אילונית לא חולצות ולא מתייבמות שנא' והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת וכן אשת סריס חמה וכן אנדרוגינו' לא חולצת ולא מתייבמת שנא' ומת אחד מהן ובן אין לו מי שראוי להיות לו בן פרט לאלו שאינן ראויים להיות להם בן וכך אשת גר ואשת עבד משוחרר לפי שאין אחוה לנכרים ולא לעבדים · איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אבל עקרה וזקנה או חולצת או מתייבמת אע"פ שאינן ראויות לילד וכל אשה מתייבמת ולא חולצת או חולצת ולא מתייבמת או חולצת ומתייבמת חוץ מצרת ערוה וצרות צרותיהן שלא תחלוץ ולא תתייבם כמו שבארנו · ואמרו אחותה שהיא יבמתה בארנו בפרק הסמוך לזה :

איסור מצוה שניות מדברי סופרים כו' : שם
איסור מצוה לשמוע דברי חכמים ואיסור קדושה שנאמר קדושים יהיו לאלהיהם : והשניות עשרים ואלו הן אם אמו ואין לה הפסק ואם אבי אמו בלבד ואם אביו ואין לה הפסק ואשת אבי אביו ואין לה הפסק ואשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם לאשת אחי האם בין מן האם בין מן האב וכלת בנו ואין לה הפסק רוצה לומר כלת בן בנו עד סוף כל הדורות וכלת בתו ובת בת בנו ובת בת בתו ובת בן בנו ובת בן בתו ובת בן אשתו ובת בת אשתו ואם אם אבי אשתו ואם אם אם אשתו ואם אב אם אשתו ואם אב אבי אשתו :

מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו כו' : דף כב
אמר אח מ"מ ואפי' ממזר שהוא פסול ואמרו לכל דבר ליורשו ולהיטמא לו ואפי' היה אח פסול וכן הבן אפי' היה ממזר · ואשר חייב שלא נחשב בן שפחה ונכרי מיוחס אל האב שנא' האשה וילדיה תהיה לאדוניה וכבר נתבאר שבן שפחה אחר אמו נמשך והוא כמותה ואמר גם כן כי יסיר את בנך מאחרי ונתבאר שהוא יסור מאחרי השם וימשך עם אמו וכן בא בקבלה האמתית בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה שנא' כי יסיר את בנך מאחרי :

מי שקדש אחת משתי אחיות כו' : דף כג ע"ב
מן העקרים שצריכים שמירה זקוקה ליבם אינו מותר ליבמה לישא אחת מקרובותיה כגון אמה ואחותה ובתה ולפיכך אם הניח שני אחים אחד חולץ בתחלה ואח"כ ייבם השני אחותה לפי שהיא מותרת לו על אי זה צד שיהיה אם היתה אשת אחיו הרי ייבם אותה ואם היא אחות מקודשת אחיו היא מותרת לו לפי שאשת אחיו כבר נחלצה אבל לייבם אחת תחלה לא שמא זאת שיבם היא אחות מקודשת אחיו ופגע באחות זקוקתו :

שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קדש כו' : שם
זה כולו מבואר כשתבין מה שקדם ואתה כבר הסכמתה שהאחד קדש אחת משתיהן ואין ידוע איזו מהם קדש וכמו כן המכיס לשני כך שהוא קדש אחת משתיהן ואין ידוע אי זו מהן קדש כמו שבארנו והחליצה לעולם קודמת ליבום בכל הדומה לאלו הענינים מן הכלל שזכרנו ואמר קדמו שנים וחללו רוצה לומר אפי' אחי אחד מן המתים נפל בשם מן הספק · ואמרו לא ייבמו שנים מבואר שמא יהיה הראשון מהם פוגע באחות זקוקתו כמו שבארנו אלא אחד חולץ בראשונה והדר מייבם השני ממה נפשך אם מקודשת לאחיו היא אותה שנחלץ תחלה לכך מותר לו לישא אחותה ואם המקודשת לאחיו היא אותה שייבם הרי ייבם אותה :

מצוה בגדול ליבם ואם קדם הקטן זכה כו' : דף כד

הנטען על השפחה ונשתחררה כו' : שם
זה לפי שנאמר והיה הבכור אשר תלד רוצה לומר אשר תלד אם המת ותלד במקום ילדה ובא העתיד במקום עבר · ונטען הוא החשוד ודין נטען על אשת איש כמו שאומר זה אם הוא נטען עליה שהעידו עדים בדבר קרוב להיות כמו שראו אדם יוצא מביתה והיא חוגרת אזור' או שראו אדם שפירש מן המקום והיא עומדת מעל המטה וכל וכיוצא בזה מן הדברים שנקראים דבר מכוער הרי זה לא ישא' האדם ואם כנס לא יוציא ואם יצא קול בעיר כשאירע הדבר מכוער ורננו אנשי המדינה על זה יום וחצי [illegible] שיוציא אלא אם יהיו לו בנים ממנה שלא יוציא אע"פ שמרננין אנשי המדינה כדי שלא יוציא לעז על בניו ואם העידו עדים שראו דבר ערוה ראיה ברורה אם כנס יוציא אפי' יהיו לו בנים ממנה לפי שהעקר אצלנו עמאה לבעל עמאה לבועל :

המביא גט ממדינת הים כו' : דף כה
העקר אצלנו אין אדם משים עצמו רשע לפיכך אם אמר הרגתיו תנשא לאחר אבל הוא לא ישאנה גזרה שכל מי שיחשוק אשת איש יהרוג בעלה וישאנה ר' יהודה אומר אדם משים עצמו רשע לפיכך אם אמר הרגתיו לא תנשא אשתו ואמרו הרגנוהו אינו רוצה לומר אני הייתי אחד מהרוצחים דהיינו הרגנוהו היינו הרגתיו אבל רצונו לומר אני הייתי עם הורגיו ואין הלכה כרבי יהודה :

החכם שאסר את האשה בנדר כו' : שם ע"ב

וכולם שהיו להם נשים כו' : דף כו
אדם שהוא מומחה יכול להפר נדרים לבדו ויאסור לבדו ואמרו וכלם ר"ל כל אלו האנשים אשר נאמר בהן לא ישאנה מותר לאחיו או לאביו או לשאר קרוביו שישאנה שהעקר אצלנו אין אדם חוטא ולא לו וכלם אם כנס לא יוציא חוץ מאשת איש על הצד שזכרנו במה שקדם :

פרק שלישי

ארבעה אחין ב' מהם נשואין ב' אחיות כו' : שם
מן העקרים גם כן שנמשכין אחריהן בנות זאת המסכתא שכל זמן שנפלו שתי ערוות לפני אחים הראויות להם הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי שזיקת כל אחת ואחת נפלה על שתיהן והן כמו צרות ולפיכך אינן מתייבמות לפי שכל אחת מהן ראויה לאחד מן האחים ואמרו כאן יקיימו לדברי ב"ש אמנם אין זה דעת ב"ה והעקר אצלנו ב"ש במקום ב"ה אינה משנה רצונו לומר כל זמן שתמצא ב"ש מקילין וב"ה מחמירין וזה הפך המפורסם מסברתם לפיכך תדע שהמשנה מוטעת ושהדבר המיוחס לב"ש אמנם הוא חוץ מן המקומות המנויין שהם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ולפיכך פסק ההלכה בכאן יקיימו :

היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כו' : שם
זה כולו מבואר לפי שכשאחת מהן ערוה אין זיקה נופלת על הערוה ואינה ראויה לו ולפיכך ייבם אחותה :

היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה כו' : שם
זאת היא המשנה אשר רמז אליה בפרק הקודם לזה :

שלשה אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות כו' : דף כח ע"ב
רבי שמעון פוטר מן החליצה ומן היבום אחר שנפלו לפני אח אחד נעשו צרות זו לזו ואין הלכה כרבי שמעון :

שלשה אחין שנים נשואין שתי אחיות ואחד כו' : דף כט
מופנה הוא מי שאין לו אשה ובית הלל אומרים אין הקדושין אצלה גמורים עד שישאנה ותדחה אחותה משום אחות אשה ומה שחייב שנחלוץ ויתן גט לפי שהיבמתה אינה מותרת לשאר בני אדם אלא בגט ובחליצה והחליצה לא תתיר קשר הקדושין והמכס יתיר הגט קשר הקדושין ולפיכך נותן גט וחולץ והנכון יותר שיתן גט תחלה ואח"כ יחלוץ לפי שאמר בגט וחליצה :

שלשה אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות כו' : דף ל
זה מבואר היטב ואמנם הביא זאת המשנה ואע"פ שהיא מבוארת לפי שהיא מוקדמת במשא ומתן והארוכה בחבור ור"ל באמרו נכרית בכל אלו המשניות הבאות בזה הענין נכרית שאין לה קורבה עם האחרות ·

שלשה אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת הנשוי נכרית כו' : שם
זה מבואר גם כן :

שלשה אחים שנים מהן נשואין ב' אחיות כו' : שם
הטעם מפני שהיתה אחות אשתו ונפלה לפניו ליבום ואשתו קיימת וכבר נתבאר שהיא אסורה עולמית אבל צרתה ר"ל נכרית לא מצינו בה דין בגמרא ולא דבר לאחד מן הגאונים והדין אצלי בה שהיא חולצת ולא מתייבמת לפי שאני מסופק אם אסורה משום ערוה ותהיה צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום או אסורה עליו מדרבנן שאמרו הואיל ונאסרה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית והיא כמו שניה וצרת שניה או חולצת או מתייבמת ולפיכך תחלוץ להחמיר :

שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות כו' : שם
אמרו זו היא שאמרו ר"ל שזאת המשנה גם כן נכללת בזה העקר :

וכולן שהיו בהן קדושין או גירושין בספק כו' : שם ע"ב
אמרו וכולם ר"ל כל העריו' שהיו להן קדושין או גרושין בספק צרות חולצות ולא מתייבמו' וכל זמן שקדש אחיו אשה בספק ומת מתייבמת ממה נפשך ואם גירש אחיו אשה בספק ומת היא כמו כן חולצת ולא מתייבמת ומכללי ספק גרושין שיזרוק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו והוא שיהיו שניהם בחצר שאינה שלהן כמו שנתבאר :

שלשה אחין נשואין שלש נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת כו' : דף לא ע"ב
טעם זה אינו ממה שנאמר יבמה יבא עליה עד שיהא איסור דאורייתא אבל הוא מדרבנן גזרה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות ואלו ייבם לשתיהן או חלץ לאחת מהן וייבם השניה יאמרו שזה גם כן מותר בשתי יבמות הבאות מבית אחד ואין הלכה כרבי שמעון :

שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן כו' : דף לב
דין זאת המשנה נקדם אצל בעלי המשנה קודם הלכה השביעית מזה הפרק ואיחרה בחבור אע"פ שלא היה צריך אליה אחר כן :

שנים שקידשו שתי נשים כו' : דף לג ע"ב
טעם היותו כולל יחד אלו האיסורין לפי שהן שוגגין ולפיכך יביאו קרבן על כל א' מאלו העריות אע"פ שהעקר אצלנו אין איסור חל על איסור סברתינו שיתחייב באיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת ובאלו השלשה עקרים יתחייב קרבנות הרבה ועוד נבאר אלו העקרים כולם בפרק שלישי מכריתות וטעם היותם פסולות מן הכהונה לפי שנבעלו בעילת זנות ולפי שהן שוגגין נפסלו מן הכהונה אפילו היו ישראליות לפי שהעקר אצלנו אשת ישראל שנאנסה אע"פ שהיא מותרת לבעלה פסולה מן הכהונה ואמרו בכאן אם היו כהנות נפסלו מן התרומה באהוהו אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה ר"ל שזאת הכהנת לא תאכל בתרומה לעולם ואפילו גרשה זה הישראלי לפי שהיא זונה :

פרק רביעי

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת כו' : דף לה ע"ב
זה מבואר לפי שאם יהיה הולד של קיימא איגלאי מלתא שזאת החליצה אינה צריכה והיא כאלו לא היתה כלל :

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כו' : שם
העקר אצלנו כל שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת חייבין על לא הודע לו אשם תלוי אבל בדמיון הכהן שיתחייב עליו אשם תלוי מחלוקת יתבאר בכריתות ואחר ידיעת אותם העקרים יתבאר שפסק הלכה הוא שאינו חייב כאן אשם תלוי וכל כיוצא בזה הספק :

שומרת יבם שנפלו לה נכסים כו' : דף לח
מה שאמרו בית הלל נכסים בחזקתם כונתם בנכסי צאן ברזל וכתובה היא מנה מאתי' עם התוספת שהוסיף הבעל ונכסים הנכנסים ויוצאים הם נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל הם הנכנסים שהכניסה לבעלה בנדוניא ומקבלם עליו בחוב כמו שיתבאר אחר כן ונכסי מלוג הפחת והתוספת שלה · ומה שאמרו בית הלל בנכסי צאן ברזל בחזקתם לא ביארו בחזקת מי אם בחזקת הבעל או בחזקת האשה ופסק ההלכה בנכסי צאן ברזל שיחלוקו ואפילו לדעת בית הלל :

כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר כו' : שם
אמרו כאשתו לכל דבר רוצה לומר שיכול לגרשה ולהחזירה תדיר כאשתו · ואמרו כתובתה על נכסי בעלה הראשון ענינו שיהי' קרקע בעלה עומד תחת שיעבוד כתובת' ואם אין לה כתובה מראשון יכתוב לה היבם כתובה על כל פנים והוא מנה בלבד :

מצוה בגדול לייבם כו' : דף לט
ר"ל באמרו בחרש ובשוטה · שמא יאמר המתינו לזה החרש או לזה השוטה עד שיבריאו אין שומעין לו :

החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה כו' : דף מ

החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה כו' : שם
העקר בזה כשחלץ אדם לאשת אחיו הרי הוא כאלו היתה אשתו וגרשה וכל החיובין שהם בקרובות אשה כשגרשה הם בקרובות חלוצתו וכמו כן תאסר עליו צרת קרובת חלוצתו לפי שקרובת חלוצתו כערוה וכבר בארנו שצרת ערוה אסורה :

החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה כו' : דף מא
אמרו כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה ולכך פטורה מן החליצה ומן היבום ואחות חלוצתו מדברי סופרים ולכך חולצת ולא מתייבמת כמו שהעקר אצלנו שניות חולצות ולא מתייבמות :

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' : שם
אמרו שגדול על העקר שנקדם מצוה בגדול לייבם ובהיות היבמה זקוקה לגדול קדש הוא את אחותה והלכה כרבי יהודה בן בתירא :

היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה כו' : שם
אלו השלשה חדשים הם תשעים יום חוץ מיום שנתגרשה בו או מת בעלה וחוץ מיום שקבלה הקדושין ואין הלכה כרבי יהודה אלא כרבי יוסי :

ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו כו' : דף מג ע"ב
השעור באמרו ארבעה אחים וכונתו לארבעה עלה טובה קמ"ל שלא ישא אדם יותר מארבע נשים והטעם לפי שאי אפשר לו לאדם לעמוד בעונתן על היותר · ואמרו אם היה חולץ חולץ לפסולה ר"ל לאותה שהיא פסולה לכהונה כדי שלא יפסול הכשרה ויחזירנה חלוצה ותאסר לכהונה · ואמרו כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם :

המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו כו' : דף מד
סברתו של רבי עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין ואין הלכה :

איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא כו' . דף מט
שעור דברי רבי עקיבא כל שאר בשר וכל שהוא בלא יבא לפי שעקר דעתו כל שאין לו ביאה בקהל הולד ממזר ואפי' הוא מחייבי לאוין והלכה כשמעון התימני אבל הבא על הנדה אין הולד ממזר :

אשתו שמתה מותר באחותה כו' : שם
אמרו כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה :

פרק חמישי

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט כו' : דף נ
העקרים שצריך שיהיו מזומנים בלבך בזה הפרק מה שאגיד והוא שהיבמה לא יהיו גרושיה גמורים ואינה מותרת לאחרים אלא בחליצה ולא תשלם קניינה ותסתלק מדין יבמה ותחזור כאשת איש בעלמא אלא בבעילה והמאמר הוא נתינת הקדושין בפרוט' או בשוה פרוט' בלבד וקונ' קנין וכמו כן הגט ביבמה מגרש קנין גרושין וקשר הקדושין לא יתירנו אלא הגט ולפיכך מי שנתן גט ליבמתו צריך על כל פנים שיחלוץ לה ומיד יסתלק זיקת היבם ומי שעשה מאמר צריך על כל פנים ליתן גט לסלק מתני' קשר המאמר ויחלוץ אם ירצה להתיר לאחרים ויסלק זיקת היבום כמו שיתבאר וסברתו של רבן גמליאל ששתי יבמות ליבם אחד כשנתן גט לזו ואח"כ לזו או בעל שתיהן או קדש לזו ואח"כ לזו או חלץ לשתיהן מעשיו האחרונים בטלים וכאלו לא עשה כלום וכשנתן גט לזו וגט לזו חולץ לראשונה ומותר בקרובות שניה לפי שהגט השני כאלו לא היה וכן אם קדש לשתיהן זו אחר זו חולץ לראשונה ונותן לה גט מחמת המאמר ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים כי גט אחר גט עושה רושם כלומר קנית מעשה ושהוא אסור בקרובות שנים וכמו כן יש מאמר אחר מאמר ונצלת המאמר השני צריכה גט ואסור בקרובותיהם והלכה כחכמים :

כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט כו' : שם
אמרו כיצד רוצה לומר כיצד לא לאחר בעיל' ולא לאחר חליצ' כלום · ואלו המשניות כלם מבוארות ומפורשות כמו שקדמנו בעקרים : ואמרו נתן גט ובעל צריכה גט וחליצ' אמנם צורך הגט מבואר לפי שהיא נקנית בבעיל' וחוזרת אשת איש וחייבנוה חליצה אע"פ שנבעל' מפני הגט שקדם לבעיל' שאין אנו אומרים בעילת קונ' קנין גמור ואין אחריה כלום אלא כשהיתה בעילה כשיר' אבל זאת שהיא בעיל' פסולה צריך אחריה חליצה · ואמרו אין אחר חליצה כלום יורה שלא יועיל המאמר בחליצתו ואמנם וזו דעת רבי עקיבא דסבירא לי' אין קדושין תופסין בחלוצתו לפי שכשנחלצה חזרה ערוה כמו שהיתה קודם מיתת אחיו ואין הלכה כרבי עקיבא :

כיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו כו' : שם ע"ב
כל אלו המשניות כולם מבוארות על העקרים אשר הקדמנו וכבר בארנו כי באמרו אין אחר חליצ' כלום הוא דעת רבי עקיבא ואין הלכה כמותו וכמו כן אין הלכ' כר' נחמיה ואמנם תשפט העקרים כך הוא כשנבעל' היבמ' בתחל' או אחר מאמ' שהיא בעיל' כשר' רוצה לומר שיתן לה קדושין ואח"כ יבעול אותה הרי נשלם היבו' וכמו כן כשנחלצה נשלמה זיקת היבם מתנ' ובעילה פסול' אינה קונ' קנין גמור ואי אפשר בלא גט לכל מי שקבלה קדושין ואז יגמרו גרושיה וכל יבמה שלא נבעל' בעילה כשר' צריכה חליצ' וכבר נתבאר לך שחליצה פסולה תתיר היבמה לשוק והוא מה שאמר גט לזו וחלץ לזו אין אחר חליצ' כלום וכשיהיו שני יבמים ושתי יבמות הבאות מבית אחד וחלץ אחד מהן לאחת מן היבמות חליצה פסול' הותרה אבל צרת' לא תותר' לשוק עד שיחלצו כל האחים לזו שנחלצה חליצה פסול' או תחלוץ זו הצרה לפי שהעקר אצלנו חליצה מעולה בעינן למיפטר צרה וענין שלמותה כמו שזכר חליצה פסול' צריכה לחזור על כל האחים כלם ומיד הותר' צרתה לשוק :

פרק ששי

הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד כו' : דף נג ע"ב
היבמה אינ' צריכה קדושין מן התור' לפי שאשה הקנו לו מן השמים וקדושי יבמה מדרבנן ולפיכך הבא על יבמתו באי זה צד שיהי' קנה קנין גמור · והערא' הוא הכנסת העטרה ומפגיעת העטר' היא נקראת נשיקה עד הכנסת העטר' כלה אמנם הוא שמוש דרך אברים וגומר הוא הכנסת האבר כלו · ואמרו לא חלק בין ביאה לביאה רוצה לומר לא חלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכ' והוא אמרו במשכב זכור משכבי אשה מגיד הכתוב ששתי משכבות יש באשה :

וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה כו' : שם
אמרו וכן רוצ' לומר כל הבא על אחת מכל העריות האמורות בתור' בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד פסל' מן הכהונה בין שבא עליה כדרכה בין שלא כדרכה לפי שעשאה זונה אע"פ שהיא מותרת לבעל' אם היתה אנוסה והיא אשת ישראל לפי שהעקר אצלנו אונס בישראל משרא שרי מכל מקום נפסלה מן הכהונ' וכמו כן בת ישראל לממזר ולנתין נעשית זונה וכמו כן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט נעשית חללה אפילו באונס או בשגגה :

אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו' : דף נו ע"ב
מן האירוסין לא יאכלו בתרומה לפי שהן מזומנות לביאה פסולה ולפיכך לא יאכלו · ורבי אליעזר ורבי שמעון אומרים שתאכל עד שתבעל ואז תפסל ואם נתאלמנו או נתגרשו אלו הנשים הכהנות מן הנישואין פסולות לאכול בתרומה לפי שנתחללו בבעיל' שנבעלו על העקר שלנו אין חלל אלא מאיסורי כהונה · מן האירוסין כשרות לאכול בתרומה לפי שלא נבעלו ולא נתחללו ואין הלכה לא כר' אליעזר ולא כרבי שמעון :

כ"ג לא ישא אלמנה כו' : דף נט
כתוב בתורה והוא אשה בבתוליה יקח ואמרו חכמים פרט לבוגרת שכלו בתולים ובוגרת נקראת הבתולה כשיהי' לה ששה חדשים אחר הבאת סימני נערות וסימני נערות הם שתביא שתי שערות אחר שנשלמו לה שתים עשרה שנה לפי שהבאת שתי שערות בתוך זמן משתים עשרה שנה אינם סימנים אבל הם שומא וגם כן כל זמן שלא תביא שתי שערות אפי' אחר שתים עשרה שנה היא קטנ' עד שתשלים עשרים שנה כמו שיתבאר בזאת המסכתא ואין הלכה כרבי אליעזר ורבי שמעון :

לא ישא את מוכת עץ אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס כו' : דף סא
זה כולו מבואר ומפורש :

כהן הדיוט לא ישא אילונית כו' : שם
אין הפרש בין כהן לישראל במצות פריה ורביה ולפיכך אינו מותר לישראל ולא לכהן ולא ללוי לישא את האילונית אלא אם כן יש לו אשה ובנים והאי דנקט כהן הדיוט לאשמועינן מחלוקת ר' יהודה שאינו מתיר לו בשום פנים ובעילת זנות היא שתבעל בעיל' שהיא בכרת או במלקות דאורייתא או בעשה דאורייתא בין שתהי' באונס בין ברצון נעשית זונה כמו שנקדם בזה הפרק אבל ישראל כשבא על מי שאינה אשת איש ולא משאר עריות ולא מחייבי לאוין לא נעשית זונה ואין הלכה כרבי יהודה :

לא יבטל אדם מפריה ורביה כו' : שם ע"ב

נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כו' : דף סד

האיש מצווה על פריה ורביה כו' : דף סה ע"ב
בית שמאי מביאים ראי' ממשה ובית הלל סברי 'משה שנמנע מן האשה לפי שהנבואה שורה עליו תמיד ואין מביאים ממנו ראי' לאחרים אבל המצוה זכר ונקבה שבהם יתקיים המין רוצה לומר בזכרים ובנקבות · הסבות המונעות ההריון הם רבות והם ידועות אצל הרופאים ואפשר שתהיה סבת זה מן האיש לבדו או מן האשה לבדה או משניהם יחד ולפיכך כשגרשה ישאנה אחר ואינה מותרת לשנשא לשלישי לפי שכבר הוחזקה וטעם עשר שנים אמרו מקץ עשר שנים לשבת אברם ומיד נתאמת לשרה שהיא עקרה ונתנה לו הגר וצריך שיהיו כל העשר שנים מתמידי' בתשמיש כדי שיעלו לחשבון ולפיכך ימי חוליים או פרידה אחד מהם שהלכו בדרך אינם עולים מכלל העשר שנים וכשיהי' הענין כך מיד אינו מותר לו לשאר עמה ויוציא ויתן כתובה אם היא אומרת שהסבה ממנו שאינו יורה כחץ ואין פוטרו מלפרוע הכתוב' אלא הודעתה שהוא יורה כחץ ולפי כך הוא יכול להחרים חרם סתם בשם מי שיודע שאני יורה כחץ ולא תודיע הדבר ואם הוא יטעון שהוא הפילה בתוך עשר שנים כדי שיעמוד עמה ואמרה היא שלא הפילה יוציא ויתן כתובה לפי שהיא אינה חשודה לאחזוקי נפשה בעקר' ואין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקא :

פרק שביעי

אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו' : דף סו
אף על פי שהאישות היא בעביר' יהיו עבדי צאן ברזל כדין עבדיו שלקח' אחר שהוא חייב באחריותן :

בת ישראל שניסת לכהן והכניסה לו עבדים כו' : שם

בת ישראל שניסת לכהן ומת כו' : דף סז
דברי רבי יוסי מפני חלקו של עובר ר"ל כשהניח המת בנים רבים מאשתו בת ישראל והניחה מעוברת הדין נותן שלא יאכלו עבדיה בתרומה לפי שהם ירושה מכל האחין ועובר במעי זרה זר הוא ובשביל חלק העובר לא יאכלו עבדיה בתרומה · והרחיקו חכמים זה ואמרו לו אם אתה אומר שחלקו של עובר פוסל ושהוא קונה כמו כן בת כהן לכהן כשהניחה בנים והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה שהעקר ילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל ויסוד שעור קושייתם עליו כך מאמר שמעדת בנו על בת ישראל לכהן כך אתה

צריך להעיד על בת כהן לכהן ומת והניח' מעוברת ואמנם סברת חכמים הוא כיון שיש לו בנים יאכלו עבדיה בתרומה אף על פי שהיא מעוברת והעיקר אצלנו אין קנין לעובר והלכ' כחכמים :

העובר והיבם והאירוסין והחרש כו' · שם ע"ב
פוסלין ולא מאכילין ענינו אם היתה בת ישראל מעוברת מכהן או שומרת יבם לכהן או מאורסת מכהן או בעל' כהן חרש או כהן בן תשע שנים ויום אחד לא תאכל בתרומ' לפי שהם אינם קונין קנין גמור ואם היתה בת כהן מעוברת מישראל ושאר הענינים הנזכרים נפסל' מלאכול בתרומ' לפי שהם קונים קצת קנין וכיון באמרו בן תשע שנים ויום אחד לפי שמעקרינו הוא בן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה וכבר באר בש"ס שאמרם בכאן בן תשע שנים ויום אחד פוסל אמנם זה בפסול כהונ' כמו אם יהי' חלל בן תשע שנים ויום אחד ובא על הכהנת פסל' מלאכול בתרומ' או תהי' גרושה וחלוצ' ובא עליה בן תשע שנים ויום א' שהיא גם כן נתחללה ונפסל' לכהונ' ואם נפל הספק אם הוא בן תשע שנים ויום אחד או פחות מבן תשע פוסל מן התרומה ומן הכהונ' כמו שפירשנו אע"פ שהוא ספק וכמו כן אם כשבא על יבמתו ונפל הספק אם הוא בן תשע שנים ויום אחד וקנ' כמו שיתבאר או הוא פחות ואין ביאתו ביא' או אם חלץ האיש ליבמתו ונפל הספק אם הביא שתי שערות והחליצ' גמור' או לא הדין בכל זה לחומרא והוא מה שאמרו חולצת ולא מתייבמת וכשהי' ספק אחד מאלו הענינים תדין בזה הדין · ואח"כ חזר לאין מאין הספק והוא אמרו נפל הבית עליו ועל בת אחיו שאין אנו יודעין מי מהם מת תחל' שאלו ידענו שבת אחיו מתה בתחל' היתה צרת' מותרת לאחיו כאשר הקדים לנו באמרו וכולן שמתו וכו' ואלו ידענו שהוא מת תחל' היתה צרתה פטור' מן החליצ' ומן היבום ומפני שנתחדש הספק חולצת ולא מתייבמת :

האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין כו' : ד' סט
אמרו פוסל משום ביא' כשבא על אשה עשאה זונה ופסלה מן הכהונ' לפי שאינו ראוי לבא בישראל ולכן בעילתו בעילת זנות ואין פוסל משום זרע כמו שאמר לפי שהעיקר אצלנו אין יחס לעבדים :

ממזר פוסל ומאכיל כיצד בת ישראל לכהן כו' · שם ע"ב
זאת ההלכ' על דעת מי שאמר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והרב' בש"ס נושא ונותן בזה ופסקו נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנוי' בין באשת איש בין באונס בין ברצון :

כה"ג פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל כו' : שם
ומן העקרים שלנו שכל זמן שיהי' לכהנת זרע מישראל בין שיהיו זכרים או נקבות לא תאכל בתרומ' ולשון ספרא ובן אין לה אין לי אלא בנה בתה ובת בנה ובת בתה ובן בתה ובן בת בתה מנין תלמוד לומר וזרע אין לה עיין עליה רוצה לומר תדין על הזרע וזרע זרע עד שיכלה · ועל זה הדמיון בעצמו אם היתה ישראלית לכהן כל זמן שיהי' לה ממנו זרע או זרע הזרע עד סוף כל הדורות תאכל בתרומה :

פרק שמיני

הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה כו' : דף ע
הטעם בהיות הכהן ערל לא יאכל בתרומ' וקדשים מה שנאמר בפסח תושב ושכיר לא יאכל בו ואמר בתרומ' תושב כהן ושכיר לא יאכל וכמו שהערל אינו אוכל פסח לאמרו כל ערל לא יאכל בו כמו כן לא יאכל הערל בתרומה וקדשים וכבר ידעת שפצוע דכא וכרות שפכה בעילתן בעילת זנות :

איזהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו כו' : שם
פצוע דכא וכרות שפכה מותרין כו' : דף עו
וממה שאתה צריך לידע שכשנפצע הגיד או חוטי הבצים כמו כן או נכרתו הבצים או ניקב הגיד או נקבו הבצים ובכלל כל חולי שיתחדש בכלי הזרע ממה שיחייב חכמת הטבע שהוא לא יזריע בהן הרי הוא פסול :

עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם כו' : שם ע"ב
ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקיבות וכו' : דף עח ע"ב
התשובה שאפשר להם להשיב בה לר"ש שיאמרו לו מה לעמון ומואב שכן נתפרש טעמן על דבר אשר לא קדמו אתכם האיש דרכו לקדם ולא האשה תאמר במצרי ואדומי שלא תלה ריחוקם בשלשה דורות בדבר בעולם ואין הלכה כרבי שמעון :

אמר רבי יהושע שמעתי שהסרים חולץ כו' : דף עט ע"ב
הלכה כרבי עקיבא שאמר סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו וכמו כן לדעתו מיבמין לאשתו ואמנם אמר ר"ע חולץ תשובה לרבי יהושע שלא דבר אלא בחליצה ומבואר הוא שסרים אדם אינו מייבם לפי שהוא אסור לבא בקהל · ורוצים לומר באמרם סרים חמה שלא ראה חמה מעולם אלא הוא סרים ר"ל מעת יציאתו לעולם יצא סרים ר"ל מבוטל מתשמיש :

הסרים לא חולץ ולא מייבם כו' : שם
זה הסרים הוא סרים חמה כר' עקיבא לפי שהוא דומיא דאילונית שאינו בידי אדם והיות בעילת' בעילת זנות אינו בשביל שהיא אילונית אלא בשביל שאינה בת יבום ובעלה אחין והיא אסורה עליהן :

סרים חמה כהן שנשא בת ישרא' מאכילה בתרומה כו' : דף פא
דברי ר' יוסי ור"ש בכאן שאנדרוגינוס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומ' יורה שהוא זכר אצלם אח"כ חזר רבי יוסי מזאת הסברא בברייתא ואמר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו אם זכר אם נקבה והלכה כר' יוסי כפי מה שנתבארו דבריו בברייתא ולכך הדין הוא שאינו מאכיל בתרומ' לפי שהוא ספק וספיקא דאיסור' לחומרא ואחר שנתקיים אצלנו שסרים אדם חולץ וחולצין לאשתו אין הלכה כר' יהודה והלכה כר' אלעזר באמרו חייבין עליו סקילה כזכר כששכב אותו משכב זכור אבל אם שכב אותו במקום נקבותו אין חייבין עליו סקיל' כזכר :

פרק תשיעי

יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו' : דף פד
אמרו כשר וכשרה ר"ל כהן כשר וכהנת כשרה והכרח' מזאת המשנ' שכהנת כשר' אסור' לחלל וזה מאמר דחוי לפי שעיקר אצלנו לא הוזהרו כשרות לכנוס לפסולין אלא מותר חלל בכהנת כשרה :

ואו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כו' : שם

מה שחייב לומר כאן קידש ולא אמר נשא לפי שאלו נשא הוי' חללה ואסורה אפילו לכהן הדיוט והוי' אסורה לזה ולזה :

ואו אסורות לאלו ולאלו כ"ג שנשא את האלמנה כו' · שם
ר"ל באמרו בשניה אין לה כתובה עיקר כתובה והוא מנה לבעול' ומאתים לבתול' בין הכיר בה בין לא הכיר בה אבל תוספת יש לה ואפי' לא הכיר בה ולא מזונות ר"ל בהלוותה ואכל' במזונותיה והיה בעל' במדינת הים כשבא בעל לא יחייבוהו לפרוע זה החוב כמו שיחייבוהו בנישואין גמורין בלא עביר' · ובלאות מה שנשתמש בבגדים ובכליה עד שבלו ונאבדו כלם לא תוציאם ממנו ומה שאנו אומרים שאין לה בלאות בלאות של נכסי מלוג. אבל של נכסי צאן ברזל יש לה וזה הדין אמנם הוא קנס לשניה על העביר' לפי שהדעת נוטה אחר שאין לה כתובה שלא יהיו לבעל חקי הנשואין ולא יהנה מנכסי מלוג אבל אלך הקנס שיהיו נכסי מלוג שלה כנכסי שאר הנשים והעיקר אצלנו בכל מי שיש לו נכסי מלוג מה שאמרו עיילא לי' גלימא פירא הוי ומכסי ביה עד דבאלי והיא הלכה פסוקה ולכך לא יתחייב הבעל בבלאות נכסי מלוג בשום צד ונשתנ' בזה הענין דין השניה כדין זולתה וזה כלו בשאין בלאותי' קיימין כמו שפירשנו אבל כשבלאותיה קיימין אידי ואידי איתא לה רוצה לומר בלאות של נכסי מלוג ושל נכסי צאן ברזל · וענין שאמרו אין לה פירות שהיא לא תוצי' מיד הבעל מה שאכל מן הפירות לא מנכסי מלוג ולא מנכסי צאן ברזל לפי שיעל' על הדעת אחר שהנשואין בעביר' שאין לו פירות והיא תוציאם ממנו · והוא אמרו באלמנ' לכהן גדול וחברותיה יש להן כתובה וכן בלאות ומזונות ופירות רוצה לומר שהיא תוציא ממנו פירות שאכל וחזון מנכסיו אחר מותו אבל בחייו אין לה מזונות לפי שיש לנו להכריחם על הגירושין ואין לנו לסבב להם שום צד שיתקיימו יחד וזה כלו כשהכירו בהם אבל לא הכירו בהם אין להם לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ולא מזונות אבל תוספת יש להם · מה שאמרו באלמנה לכהן גדול וחברותיה כשלא הכיר בהם אין להם בלאות במה שנאבד ונפסד מנכסי צאן ברזל לפי שהם ברשות הבעל קיימי ולכך לא תוציאם ממנו אפי' נאבדו בעין אבל נכסי מלוג דברשות האשה כל מה שנאבד מן הבלאות חייב בהם וזה כולו בדליתנהו בעינייהו אבל איתנהו בעינייהו לבלאות אידי ואידי שקלא ואית לה וטעם שאין לשניה כתובה וחייבי לאוין מן התורה יש להן כתובה לפי שהללו דברי סופרים וצריכין חזוק והללו דברי תורה ואין צריכין חזוק :

בת ישראל מאורסת לכהן מעוברת מכהן כו' : ד' פה ע"ב
כבר נתבאר שהעובר והיבם והארוסין פוסלין ולא מאכילין · ואלו המשניות אמנם הם דעת רבי מאיר שאומר מעשר ראשון אסור לזרים אבל הכרח' מן הש"ס שמעשר ראשון מותר לזרים ומה שאמר רבי מאיר בכאן כי בת כהן לא תאכל בתרומה ולא במעשר רוצה לומר אין חולקין לה מעשר בבית הגרנות גזירה משום גרוש' בת ישראל שהיא אסור' לאכול מעשר לדעת ר' מאיר אחר שנתגרש' מן הלוי וכשחלק' בבית הגרנות בעוד' עם הלוי לא יודע לבני האדם שבשביל בעלה היא אוכלת אבל יחשבוה לויה ולכך לא תחלוק אשה לדעת רבי מאיר בבית הגרנות כלל בין שתהי' לויה או כהנת גזרה משום גרושה בת ישראל · ואמרו בכאן מאורסת כמו כן אפי' היתה נשואה בת לוי לכהן או בת כהן ללוי אין חולקין לה בבית הגרנות אבל אמר מאורסת לפי שאמר במה שקדם בבת ישראל לכהן מאורסת לכהן שהיא מאורסת דוקא לפי שאם היתה נשואה תאכל :

בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה כו' : ד' פו ע"ב
כל זמן שיהי' לישראלית זרע מכהן כפי מה שפרשתי בפרק שביעי תאכל בתרומ' וחזה ושוק וכן פירשו הוא בתרומת הקדשים תאכל במורם מן הקדשים תאכל :

בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה כו' : שם
כתוב בתורה מלחם אביה תאכל ואמרו חכמים מלחם ולא כל לחם ובא בקבל' חוזרת היא לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק וכבר הודעתיך שמעשר ראשון מותר לזרים :

פרק עשירי

האשה שהלך בעלה למדינת הים כו' דף פז ע"ב
מן העקרים שהם אצלנו שכל מי שזנתה אשתו תחתיו אסור' עליו ועל מי שזנת' עמו לפי שנא' בסוטה נטמאה נטמא' שני פעמים ובא בקבלה טמא' לבעל וטמאה לבועל ולפיכך חייבנו בכאן תצא מזה ומזה אע"פ שהיא שוגגת לפי שהיא נעשית זונה וחיוב הגט מן הראשון מבואר ואמנם מן השני גזרה שמא יאמרו אשת איש יוצא' בלא גט· ולא יתחייב אחד מהם בכתובה ולא תנאי כתובה לפי שהדין הכריח שניהם לגרשה ואין דינה כדין אשת כהן שנשבית שבעל' חייב בכתובתה · ואחזור למה שאמרו ולא בלאות רוצ' לומר לא מה שנאבד ונפסד מנכסי צאן ברזל ולא מנכסי מלוג אין מוציא' מהם ואם היו הבלאות בעין היא תקחם בלא ספק שהעיקר אצלנו שאינה לא הפסיד' בלאותיה הקיימין · ולא פירות שאין מוציאין מהם מה שהגיע אצלם מפירות נכסיה וכמו כן אין לה תוספת כתובתה · ואמרו הולד ממזר מזה ומזה רוצה לומר אם כשבא עליה הראשון שנית והיא תחת השני קודם שתתקבל ממנו גט הולד ממזר הוא ממזר מדרבנן והולד משני ממזר מדאורייתא ולכך הולד מראשון אסור בממזרת ואסור בבת ישראל· ומן העקרים שבת לוי שזינת' לא נפסלה מן המעשר אבל נפסל' בכאן משום קנס · ואין הפרש בין נשאת ברשות ב"ד בין שלא ברשות ב"ד ואפילו העידו שני עדים במיתתו ולא נאמר מאי הוה לה למיעבד אלא כל זמן שיבא בעל' הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואין הלכה כרבי יוסי ולא כרבי אלעזר ולא כרבי שמעון :

ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן כו' : שם
זאת ההלכה דחויה אבל היא חייבת קרבן מכל הגדרין לפי שהעיקר אשר הוא אצלנו בעושה בהוראת ב"ד שהוא פטור מן הקרבן יש לו תנאים רבים כמו שיתבאר בתחלת הוריות ובהתקבץ אלו התנאים יהי' העושה פטור ואלו התנאים אין בכאן מהם גם אחד ולכך האשה ובעל' השני חייבי' בקרבן לפי שהן שוגגין · וזה הקרבן חטאת נקבה מן הצאן :

האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים כו' : דף צב
רוצה לומר באמרו הראשון והאחרון אשר נולד לפני שמועה ולאחר שמועה וזה דעת ר' עקיבא דסבר יש ממזר מחייבי לאוין שהיבמה איסור לאו בה הוא שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה ואין הלכה כרבי עקיבא :

אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך כו' : שם
כל מה שאמר הולד הראשון והאחרון ממזר רוצה לומר שנולד לפני שמוע' ולאחר שמועה כמו שזכרנו במה שקדם ומאמר רבי אלעזר אמיתי ובזה הפסק ענין אחר והוא כשיכתוב

כשיכתוב אדם גט לאשתו ויבאר בו שהוא מגרש אותה ממנו והניחה אסור' על שאר בני אדם כגון שיאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם בלא ספק הגט הוא פסול והוא חספא בעלמא אבל היא אסור' לכהן בזה הגט ואינה מותרת להנשא עד שיכתוב לה גט כשר לפי שנאמר גרוש' מאישה אפילו לא נתגרש' אלא מאישה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה :

מי שהלכה אשתו למדינת הים כו' : דף צד
ידוע הוא שאין קדושין תופסין בעריות ונאמר בסוטה ושכב איש אותה ובא בקבל' שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחרת אוסרת' וזה מן הדין כי האדם כשזינה עם קרובו' אשתו לא תאסר עליו אשתו ומאמר רבי יוסי צריך ביאור גדול שתנא קמא ביאר דבריו כפי מה ששמע ר' יוסי ממנו שאם היו יעקב וישמעאל נשואים לאה ורחל ויעקב בעל לאה והלך ישמעאל ולאה למדינת הים ושמע יעקב שמתו שניהם ונשא יעקב לרחל · אח"כ באו ישמעאל ולאה וידוע הוא שרחל אסור' על ישמעאל בעל' בלא ספק לפי שהיא צריכה גט מיעקב וכל הדרכים האלו בה כמו שנקדם אבל לאה מותרת ליעקב בעל' בין שהיתה לאה מאורסת ליעקב או נשוא' לפי שאין שכיבת אחותה אוסרת' וחלק ר' יוסי על זה ואמר שאם תהי' לאה מאורסת ליעקב בלבד תיאסר עליו לפי שאפשר שתנאי היה לו בקדושין ולא נתקיים התנאי ונשואים גמורים היו נשואי אחותה רחל וצריכה רחל ממנו גט ונפסלה לבעל' וכמו שפסל ע"י אחרים פסל על ידי עצמו אבל אם היתה לאה נשואה ליעקב ידוע הוא שאין קדושין תופסין באחותה ואינה צריכ' רחל גט ולכך מותרת שתחזור לישמעאל בעל' ולא תיאסר עליו לפי שלא קבלה גט וכמו שלא פסל רחל על בעל' לא פסל אשתו והלכה כרבי יוסי במה שאסר חזרת המאורס' ליעקב בלבד :

אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה כו' : ד' צו
אמרו מתה מתה ר"ל אמרו לו מתה ומן המבואר כשתהי' לאה אחות רחל מן האב בלבד ורחל אחות רבקה מן האם בלבד שהזיווג בלאה ורבקה מותר לפי שאין ביניהן קורבה כלל ועל זה הענין תתבאר ההלכה בקלות :

בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל על ידי אחין כו' : שם
בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו כו' · שם ע"ב
מן העקרים הוא שבן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ויש לו גט ויש לו מאמר אבל אינו גט גמור ואינו מאמר גמור · ואמרו בכאן פוסל תחלה ר"ל במאמר לפי שאם נתן אחיו הגדול מאמר ביבמתו ואח"כ נתן הוא מאמר אינו פוסל ע"י אחיו הגדול אבל הוא כאלו לא נתן שום דבר אבל בביא' הוא פוסל לעולם בין בתחל' בין בסוף והעיקר אצלנו עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול וכבר ידעת מן הפרק החמישי דין מאמר אחר מאמר ועל זה תעשה הקש ואין הלכה כרבי שמעון :

בן ט' שני' ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה כו' · שם
בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת כו' : שם
כבר באמרנו שמאמר גדול כביאת בן תשע שנים ויום אחד ומעיקרנו ג"כ אשת קטן ואשת שוטה פטורות מן החליצ' ומן היבום ולפיכך כשנשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום :

בן תשע שנים ויום א' שבא על יבמתו ומשהגדיל כו' :שם
היתה הראשונה חולצת ולא מתייבמת לפי שביאת בן תשע שנים כמאמר בגדול וכבר נקדם לך שאם נתן גדול מאמר ליבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת ובן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות אם נראו בו סימני סרים הוא סרים חמה ואם לא נראו בו הרי הוא במדרגת קטן לכל המצות ודינו בעניני התשמיש כדין בן תשע שנים ויום אחד עד שיגיע לחמש ושלשים שנה וכשיהיו לו יותר על חמש ושלשים שנה ולא הביא שתי שערות הרי הוא סרים חמה אע"פ שלא נראו בו סימני סרים וסימני סרים הם כל שאין לו זקן ושערו לקוי רוצה לומר שערות ראשו דקים חלושים מאד ובשרו חלק ואין מימי רגליו מעלין רתיחה ומטיל מים ואינו עוש' כיפה ר"ל העדר קלוח השתן ושכבת זרעו דוחה ר"ל שמראיתו כהה ואין מימי רגליו מחמיצין ורוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעל' הבל כשאר הבריאים וקולו דק עד שאינו ניכר בין קולו לקול הנשים · וכשיראו בו אחד מאלו הסימנים ונשלמו לו עשרים שנה ולא הביא שתי שערות הרי הוא סרים חמה ובתנאי שלא יהיו בזקנו שתי שערות או יותר לפי שכשיהיו בזקנו אפי' שתי שערות לא יהי' סרים עד שיהיו בו הסימנים כולן או עד שיהי' בן ל"ה שנים ויום אחד ומכאן יתבאר לך ששתי שערות הנזכרות בכל מקום באיש ובאשה אינו רוצה לומר שיצמחו באי זה מקום שיהיו בגוף אלא מתנאי השערות שיצמחו למטה בגוף במקומות הידועים שהשער צומח בו ודע זה :

פרק אחד עשר

נושאין על האנוסה ועל המפותה כו' : ד' צז
הדין בזאת ההלכ' לפי מה שאגיד וזה כי האדם כשנחשד עם אשה על הצד שנקדם לנו בענין הנטען מן הספק' ונתאמת החשד עמה אין הדין נותן שיניחו לו ליקח אשה מקרובות זאת האשה שנתברר עליו החשד עמה באמרו הקרובות הם הקרובות שנאמ' הביאה עמהם אם היתה אשתו וכמו כן כשאנס אדם אשה או פתה אין לו רשות לכנוס עם הקרובות המיוחדות באנוסתו ומפותתו שאינו מותר לו לבא עליהן וזאת המניע' מדרבנן והסבה שלא נחזיק בעוברי עביר' לפי שאם ישא קרובותי' יתגבר עליה ואם נשא קרובת אנוסתו או מפותתו שנטען עליה אין מוציאין אותה ממנו ואם מתה מפותתו או אנוסתו מותר לו ליקח קרובותיה לפי שנסתלק' הסבה · ואמרו נושאין על האנוסה ר"ל אחר מותה ור' יהודה מביא ראי' ממה שנאמר לא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה ואין הלכה כרבי יהודה :

הגיורת שנתגיירו בניה עמה כו' : שם ע"ב
זה מבואר לפי שדיני הקורב' אינו נוהג בקורבת הנכרים והעבדים :

חמש נשים שנתערבו ולדותיהן הגדילו כו' : ד' צח ע"ב
עיקר זאת המשנ' שיהי' לכל אחת מאלו הנשים בן ידוע ואחרי כן הוליד' חמשה בנים אחרים ונתערבו ומתו המעורבות ונשארו החמשה הידועים דינם כמו שאגיד וזה כל זמן שיחלצו ארבע' לאחת מהם ישאר' החמישי והוא מותר ממה נפשך אם היתה זאת אשת אחיו עליו ליבם אותה ואם היא אשת מתי שאינו אחיו כבר חלץ לה אחי בעל' לפי שכבר חלץ כל אחד מארבע' וכל אחת מהן יחלוץ לה ארבע' אחים תחלה ואחר ישאר החמישי אחר השלמת חליצות הארבע' ואחר יחזור זה שנשאר ויהי' מכלל הארבע' שחולצין לשניה וייבם אותה אחר מי שחלצו לראשונ' ועל דרך זה עד שתהיינה החמש נשים אצל החמשה אחים וזה לפי שיהי' כל אחד מן האחים מקיים מצות יבום

וזה מותר ואם חלצו כולם לכל אחת מהן א"צ לומר שהן הותרו להנשא לאחרים :

האשה שנתערב ולדה בולד כלתה כו' : ד' צט
אמרו הכשרים רוצ' לומר הודאין ואמרו אחד חולץ ואחד מייבם מבואר לפי שאם הוא זה שחלץ בן הכלה וחלץ אשת אחיו הרי השני הוא בן הזקנ' מותר ליקח אשת בן אחיו אחר החליצ' ואם היה מי שחלץ בן הזקנה והשני בן אחיו חלץ הרי לא הוסיף לה החליצ' כלום ואינה חליצה והשני שהוא בן הכלה ייבם אשת אחיו והתנאי בכאן כמו כן להקדים החליצה :

כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כו' : שם
אלו הדינים כולם בנוים על שלשה עקרים· אחד מהם ספקא דאיסורא לחומרא· והשני המוציא מחבירו עליו הראיה· והשלישי הוא שלא נחייב לשום אדם בעונש מן העונשים מספק: ואמרו חולקין חלק א' ר"ל חולקין בחלק האחד שלקחו מן הגורן לפי שהם נותנים להם על כל פנים חלק אחד· ואומרי ישראל ואומרי כהנים בקרבנות לפי שמנחת כהן נאמר בה לא תאכל באש תשרף ומנחת ישראל נשרף ממנ' הקומץ והשאר נאכל וכשהביא א' מהם מנחה נקמצת כמנחת ישראל ונקטרה קרב בפני עצמו ושיריה נשרפים :

מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים כו' : ד' ק
זה כולו מבואר על העיקר המפורסם שאשת אחיו מאמו אסור' לעולם ולפיכך חולץ ולא מייבם וכמו כן הם חולצים לה ולא מייבמים · ואמרו הוא או חולץ או מייבם רוצה לומר כשמת האחד שאין בו ספק ובתנאי שאין לו אח ודאי זולת זה יחלוץ או ייבם אבל מתה נפשך כשמת האחד מן האחים שהם מאחד מן האבות חולץ וא' מן האחים שהם מן האב השני מייבם ובתנאי שתקדים החליצ' כמו שבארנו כמה פעמים :

היה א' ישרא' וא' כהן נושא אשה ראויה לכהן כו' : שם ע"ב
אמרו אחד ישראל ואחד כהן רוצה לומר בעל ראשון ובעל שני · ואונן נקרא האדם שמת לו מי שיתחייב עליו אבילות כמו שבארנו בפסחים והתועלת בזה שאונן אסור באכילת קדשים ואינו רשאי שישרת בקרבן כמו שיתבאר בפרק אחרון מן הוריות · ואמרו אינו יורש אותם על העיקר שזכרנו המוציא מחבירו עליו הראי' ולכל אחד מהן יורשים ודאים · ואמרו והן יורשים אותו כשלא הניח זרע לפי שירושתו לאביו ושניהם ספק אביו ולכך חולקים לפי שהוא ממון המוטל בספק · והוא פטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה כשהכה זה בזמן אחד וזה בזמן אחר אבל כשהכ' שניהם ביחד או שקלל אותם בדבור אחד חייב · ואמרו נוטל חלק אחד בזמן שיהו גם כן האחים שנפל בהם הספק אי זה מהם הוא אביו מתמאר אחד ומביא אב אחד :

פרק שנים עשר

מצות חליצה בשלשה דיינין כו' : ד' קא
הדיוטות אינן חכמים אלא שיודעין קריאת הלשון והחליצה מותרת בהן בשעת הדחק ואע"פ שמצות חליצה בשלשה על כל פנים צריך שישלים למנין חמשה לפרסומי מלת' ואין קפידא באותן השנים המשלימין למנין החמשה אם הם תלמידים או עמי הארץ· ואנפליא הוא צורת מנעל מפשתן ארוג · ואמרו מן הארכובה ולמעל' מן הארכובה ולמטה שיקשור רצועות המנעל למעלה מן הארכו' או למטה אבל אם נחתכה רגלו או נעקמה ויצאה ממקומה עד שאינו יכול לנעוץ עקבו בארץ כמו אלו שהולכין על אצבעות רגליהם והדומים להם אין החליצ' מועלת לפי שהעקר אצלנו צריך לתרוציה לכרעיה :

חלצה בסנדל שאין שלו או בסנדל של עץ כו' : שם
חלצה בלילה חליצתה כשרה ור' אליעזר פוסל בשמאל
חליצתה פסולה ור' אליעזר מכשיר כו' : ד' קד
בשל עץ על מנת שיהיה מחופה עור וזה כולו בדיעבד אבל לכתחלה אינו מותר ואין הלכה כתנא קמא באמרו חלצה בלילה חליצתה כשר' ולא כרבי אליעזר בהיותו מכשיר בשמאל :

חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשרה כו' : שם
הלכה כרבי עקיבא :

החרש שנחלץ והחרשת שחלצה כו' : שם ע"ב
אמרו שנחלץ ולא אמר חלץ לפי שהוא חרש ואינו שלם בדעת כדי שיתיחס לו המעשה· ודין חליצה פסולה הנזכרת בכל זה הפרק שאי אפשר בה יבום אח"כ ואינה מותרת לאחרים אלא אחר חליצה שניה כהלכתה· וזאת המשנה לרבי מאיר אבל דעת חכמים חליצת קטן אינה כלום ואינה פוסלת והלכה כחכמים :

חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב כו' :שם
היה זה המעשה בבית האסורים והיה כמו כן ר' עקיבא בבית האסורים והיו שם עדים העידו בראיית החליצה · ופסק שהלכה שאי אפשר מבלתי שלשה דיינים לפי מה שנקדם ואז תהיה חליצה כשרה :

מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד כו' : ד' קו
פי' עצה ההוגנת לו שאם היה הוא קטן בשנים והיא זקנ' או הוא זקן והיא קטנ' יועצין לו שיחלוץ ולא ייבם ואם היתה הוגנת לו מכל שהם יועצים לו שייבם יותר משיחלוץ והלכ' כרבי יהודה :

פרק שלשה עשר

בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות כו' : ד' קז
שעורו או תמאן ותכנס רוצה לומר כשממאנת לא תתארס עד שתגדיל או תמאן ותכנס מיד ובאה הוי"ו במקום או אבל שתמאן ותתארס והיא קטנ' אין מתירין אותה בית שמאי לפי שאי אפשר לה המיאון פעם שניה לפי שסברתם אין ממאנים אלא ארוסות כמו שנקדם מדבריהם :

איזו היא קטנה שצריכה למאן כו' : שם ע"ב
ענין אמרו אינה צריכה למאן שהיא אינה צריכה למאן בפני שנים אלא שתלך ותעשה רצונה · וזאת שאינה יודעת לשמור היא שתהי' בת שש שנים או פחות ויש לנו לבדוק אותה לפי אומד דעתה ופתיותה אחר השש שנים עד תשלום עשר שנים אבל לאחר העשר שנים הרי היא צריכה למאן אפילו היא סכלה ביותר והלכ' כרבי חנינא בן אנטיגנוס ואין הלכה כרבי אליעזר אלא שהעיקר אצלנו נושא קטנ' הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון בלא גט וממה שאתה צריך לידע שהבת ממאנת עד שתביא שתי שערות לאחר שתים עשרה שנה ויום אחד לפי שקודם הזמן הזה היא שוטה או עד שיודע שהיא אילונית זה הוא כשלא בא עליה בעל' אחר שתים עשרה שנה

אבל

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת יבמות

אבל אם נבעל' לאחר שהיא עשרה שנה אינה יכולה למאן ואע"פ שלא מצינו שתי שערות לפי שנוכל לומר שמא נשרו לפי שכבר נקנית בקדושין דאורייתא רוצה לומר ביאה כמו שיתבאר בקדושין :

ר"א בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כו' : שם

הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה כו' : דף קח

רוצה לומר רבי אליעזר אומר במאמרו כשעכב האיש והוציאה בגט הרי היא כאשתו ואסור בקרובותיה ולשמיאנה ולא היה לאיש שום עכבה הרי זו כאלו אינה אשתו ומותר בקרובותיה וכבר באר זה על דרך הדמיון :

המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם כו' : שם ע"ב

אמרו החזיר' אסורה ליבם רוצה לומר כשהחזיר' כשהיא קטנ' ומת ועדיין היא קטנ' לפי שגרושיה גרושין גמורין והחזרתה אינה גמור' אבל אם החזיר' והיא גדול' או היא קטנה וגדל' אצלו ואח"כ מת מותרת ליבם ואין הלכה כרבי אליעזר :

שני אחין נשואין לשתי אחיות קטנות כו' : דף קט

והלכה כרבי אלעזר :

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת כו' : דף קי

העקרים אשר נבנו עליהם אלו המשניות הם כשאדם יש לו נשים רבות ונשאו כל אחת מהן נשואין גמורין ביאת אחת מהן או חליצת' פוטרת צרותיה ואם היתה כל אחת מהן נשואות נשואין שאינן גמורין וחסרון נשואי' שוה בכולן כגון שתהי' כל אחת מהן קטנ' או כל אחת מהן חרשת ביאת אחת מהן פוטרת צרתה שהחליצ' אי אפשר לפי שחרשת לא תחלוץ ואמרו וכן שתי חרשות ר"ל ששתי חרשות ביאת אחת מהן פוטרת צרת והוא ענין מאמרם מאי וכן תביא' ואם היתה אחת מהן קטנ' ואחת חרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרת' לחלוק צדדי גרעון הנישואין ואם היו לאדם נשים מהן בנשואין גמורין ומהן בנשואין שאינן גמורין ביאת הנשוא' נשואין גמורין או חליצת' פוטרת צרותיהם וביאת מי שאין נשואיה נשואין גמורין או חליצת' אינה פוטרת צרת' שנשואיה נשואין גמורין אבל הפטור למי שנשואיה נשואין שאינן גמורין שהיא כמותה כמו שבארנו ומן הדמיון שאמרנו נתבאר לך שקטנ' וחרשת אין נשואיהן נשואין גמורין :

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת כו' : דף קיא

בת הקטנה פוסלת לביאת החרשת לפי שהיא ראוי' לאחר זמן :

פקחת וחרשת בא יבם על הפקחת כו' : שם

מבואר הוא שביאת הפקחת עול' יותר לפי שנשואיה יותר גמורין מביאת החרשת :

גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה כו' : שם

והלכה כר' אליעזר :

יבם קטן שבא על יבמה קטנה כו' : שם

זה שאמרו כופין אותו שיחלוץ לה דוקא כשגרש' בגט אבל אם לא כתב לה גט הרשות בידו שיבעול ויתנהג כמנהג האנשים עם נשותיהם או יכתוב גט ויחלוץ ואם אמר נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אין חוששין לדבריו ואינה צריכ' חליצה :

הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כו' : שם

כל מקום שאמרו כופין רוצה לומר ותטול כתובת' ומן העקרים האמתיים שתסמוך עליהם שכותבין אגרת מרד על היבמה ואם מרדה ותבע חליצה תצא בלא כתוב' הלכה למעשה בכל בתי דיני ישראל ועל זה העיקר צריך לדון בכל הענינים הנופלות בין היבם והיבמה ועל כל פנים כופין אותו כשמרד · ואמרו בכאן מבקשין אמנם הוא בשביל שתטול כתובה אם רצה נזה מוטב ואם אינו רוצה כופין אותו לחלוץ ותצא בלא כתובה כמו שבארנו וזה אמת ותסמוך עליו :

פרק ארבעה עשר

חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת כו' : דף קיב ע"ב

אמרו כשנשטה לא יוציא ואפילו היא יודעת לשמור גיטה וטעם זה לפי שהיא בקלות דעת תפקור עצמה לזנות ולכך לא יגרשנה · ואל תפשע באלו המשניות כולם בעקר שהקדמתי לך והוא כשהנשואין גמורין והגרושין אינן גמורין מפני כך אינו מקיים אלא הדין הוא שלא יוציא עולמית :

אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה האשה שנתחרשה כו' : שם

רבי יוחנן בן נורי אין הפרש אצלו בין אשה שנתחרשה לאיש שנתחרש לא יוציא ולכך שאל בתמיהה על זה ההפרש שעשו חכמים בין איש לאשה ואמרו טעם בזה ואין הלכ' כרבי יוחנן בן נורי :

העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת כו' : שם

ר"ל אף נושא פקחת ונתחרשה כיוצא בה לפי שכמו שנשואי הפקחת נשואין גמורין כך כשהשיא אב את בתו החרשת נשואין גמורין ואע"פ שהיא חרשת לפי שהיא בדעת אביה נתקדשה ולא בדעתה וכמו שזו יוצאה בגט כך זו יוצאה בגט וזה אמת :

שני אחין חרשין נשואין לשתי אחיות חרשות כו' : שם

העקרים אשר יתבארו בהם טעם אלו המשניות הנקדמות כלם שלשה העקרים האחד הוא שהחרש והחרשת מיבמים ולא חולצים והשני שהחרש כשכנס אינו מוצי' לעולם לפי שהנשואין גמורין שהוא ראוי ליבם כמו שאמרנו וגרושיו גרועין מפני שהוא חרש וכבר ידעת שהחרש והחרשת נשואיהן גרועין וגרושי החרש כמו כן גרועין והעקר השלישי כי האיש כשיש לו אשה ויש בנשואיה חסרון כגון שתהי' חרשת ונפל' אחותו לפניו ליבום הדין נותן בזה שתאסר עליו אשתו ויבמתו לפי שהן שתי אחיות שנתחתפו בקנינו אחר שאין נשואי אשתו גמורין שאלו היו נשואין גמורין תהי' אחותה יוצא' משום אחות אשה ולפיכך מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצ' ואם החליצה נמנעת ממנו כגון שיהי' חרש תהי' אשת אחיו אסור' לעולם :

פרק חמשה עשר

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : ד' קיד ע"ב

כשתהי' מלחמה בעולם נחוש שמא הוכה וכשראתה שנפל גוזרת עליו המיתה ואפשר שיתרפא מן המכה וכמו כן כשיש בינו לבינה קטטה ומריבה מפני שנאתה בו גוזרת עליו המית' ואע"פ שיש בו חיו' שהוא חי ולכן אינה נאמנת ואין הלכה כר' יהודה :

ב"ה אומרים לא שמענו אלא בבאה מן הקציר כו': ד' קיו ע"ב

בית שמאי אומרים תנשא ותטול כתובתה כו' . שם

זה מבואר לפי שבה"ש נתן לה רשות כשתנשא תטול כתובת' לפי שמתנאי הכתוב' כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי :

הכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה כו' . דף קיז

עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת כו' : שם ע"ב

אלו הנזכרות חשודות משום איבה שמא ירצו עד שתנשא ותצא מזה ומזה ויהיו בניה ממזרים אבל כשהביאה לה אחת מאלו הנזכרות גט ואמר' בפני נכתב ובפני נחתם הרי היא נאמנת ולא נחשוד אותה שהיא משקרת מפני שהכתב מוכיח ואע"פ שהגט אינו מתקיים אלא על פיה מ"מ לא נמנע אותה לכנסה עד שתזייף כתב פעם אחת ואמרו עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת ואפי' היה העד הראשון פסול או אשה והיו השנים פסולים או שתי נשים :

אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת כו' : שם

ואין הלכ' כרבי מאיר :

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : ד' קיח

והלכה כרבי טרפון :

קידש אחת מחמש נשים ואין יודע אי זו קידש כו' : שם ע"ב

והלכה כרבי עקיבא :

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : שם

במשנה הראשונ' לפי שאנו יודעין שיש לה בן ומשום כך היא אסור' ליבם לכך לא נאמין אותה כשהיא אומרת מת בני ואחר כך מת בעלי כדי שתהי' מותרת ליבם לפי שהאיסור ברור אצלינו שהיא אסור' עליו באין זה ענין שהיה לא נאמין אותה שנסתלק האיסור ביבומה ולכך חוששין לדבריה כמו שנזכר ובמשנה השניה לפי שאין אנו יודעין לה בן ויצאה מכאן והיא מותרת ליבם הרי היא נאמנת כשאומרת הרי אני בחזקתי הראשונ' ומותרת ליבם ותתייבם וכשאומרת ניתן לי בן ומת בחיי בעלי הפה שאסר הוא הפה שהתיר אבל אם אמרה הבן שנולד לי מת לאחר מיתת בעלי אינ' נאמנת לפי שהיא רוצ' לפטור עצמה מן החליצ' ומן היבום במה שאומרת ואנו ידענו אותה בזמן שאם ימות בעל' תהיה זקוק' לייבום לפיכך מדרך האיסור חוששין לדברים כמו שזכרנו :

ניתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי כו' : שם

זה כולו מבואר ממה שהקדמנו והוא הולך על העקר הידוע שהפה שאסר הוא הפה שהתיר :

פרק ששה עשר

האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים כו' : ד' קיט

וכמו כן אינה חולצת לעולם עד שיודע לה בודאי שצרתה לא ילד' וטעם זה לפי שהחלוצ' פסולה לכהן כמו שנתבאר במה שנקדם בזאת המסכתא וכשנחלצה ונפסל' לכהונ' ואחר כך ידוע לנו שצרת' ילדה נמצאת שזו החליצה אינה צריכה ולא הפסל לכהונ' ואנחנו נצטרך לפרסם להודיע שזאת החליצה לא היתה צריכה ושהיא מותרת לכהונ' ולכך לא תחלוץ עד שיתבאר הדבר אם היא צריכה חליצה אם לא · ואמרו אינה חוששת רוצה לומר אינה חוששת שמא נולד לה יבם · ורצה לומר באמרו מליא' שהיתה מעוברת ואין הלכ' כרבי יהושע :

שתי יבמות זו אומר' מת בעלי וזו אומרת מת בעלי כו': שם ע"ב

כבר הקדמנו בפרק שלפני זה הכל נאמנים להעידה חוץ מחמות' ויבמתה ולכך כשאמר' יבמתה מת בעלי אינ' נאמנת על יבמתה שיש לנו לומר שמא לא מת אבל רוצה שתכנס יבמתה והיא זקוקה ליבום מפני שתאסר על בעל' ואף ע"פ שהיא עצמה כמו כן אסורה על בעל' אם תכנס עם כל זה ניחוש שמא סברה ואמר' תמות נפשי עם פלשתים ורוצ' בקלקול עצמה מפני קלקול יבמת' ולכך אסור' מפני בעל' של זו ר"ל מפני יבמה שאין עדות במיתתו אלא יבמתה והיא אינה נאמנת וזו אסור' מפני בעל' של זו שהיא יבמה ואם יש עדים לאחת מהן שמת בעל' יבמתה מותרת לפי שיש לנו עדים שהעידו במיתת היבם והיא עצמה נאמנת לומר מת בעלי כמו שנקדם לנו וזאת שהעידו במיתת בעל' אסורה לפי שיבמתה בלבד היא שהעיד' במיתת יבמה ואינה נאמנת · ואמרו מתייבמת ר"ל שאמר זאת מת בעלי ויש להם יבמים אחרים הרי אלו מתייבמות בלי ספק לפי שאין שם מקום חשש ואם מתו היבמים אסורות להנשא לשאר בני אדם ואין הלכה כרבי אליעזר :

אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם כו' : ד' קכ

נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף כו' : ד' קכא

פרצוף צורה וכשנאמר המת שלש' ימים לא יעידו על צורת פניו לפי שמשתנ' ודומה לאחר ואמרו חיה אוכלת ממנו כשהוכלת אבר שאם נחתך לא ימות אדם ממנו אבל אם ראה אותו אוכלת מוחו או בשר לבו מעיד שהוא מת ור' יהודה מפרים הענינים כמו שתראה ונפקא לן מהפרש הענינים פעם להקל פעם להחמיר לפי דברי חכמים · ומים שיש להם סוף בור או מער' של מים כשאדם עומד עליו אפשר לו לאדם לראות כל סביבו ומים שאין להם סוף מים שאי אפשר לו לאדם לראות כל סביביו ולרבי מאיר אין הפרש ביניהם וחכמים אומרים מים שאין להם סוף אשתו אסור' שיש לנו לומר שמא יצא ממקום שאין אנו רואים אותו ומים שיש להם סוף אם שהה שם שיעור שאי אפשר לו לאדם לחיות בשעור זה בתוך המים אשתו מותרת · ור' מאיר חולק על זה והביא ראי' מאדם אחד שנפל לבור גדול ועל' לאחר שלשה ימים והוא מים שיש להם סוף ועמד שם שעור גדול וחכמים אומרים אין מביאים ראי' ממעשה נסים · ודין מים שאין להם סוף אשתו אסור' כמו שבארנו אבל אם נשאת לא תצא והלכה כחכמים בכל הדברים וכמו שזכר רבי יוסי כמו כן :

אפי' שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו כו' : שם ע"ב

נאמנים דברי התינוקות אבל רבי יהודה בשני תנאים האחד שיאמרו הרי באנו מלספוד ולקבור פלוני והשני שישמע אותם מקוננים בקינת עניני ההספד שיאמרו כך וכך ספדנים היו שם והיה שם פלוני ועשה פלוני כך ואמר פלוני כך וכך וכל כיוצא בזה ונאמן הנכרי כשאמר מת פלוני אם הוא מסיח לפי תומו והלכה כר' יהודה ור' יהודה בן בבא :

מעידין לאור הנר ולאור הלבנה כו : ד' קכב

ובת קול הוא אשר באר במעשה באחד ומעשה בצלמון :

אמר ר"ע כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה כו' : שם

אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים כו': שם

אמרו שהמדינה הזאת מסובבת בגייסות הוא הנכלות שלא יכול להגיע שיגיד העדות אצלם ואמר לו בסיבות שיבוש הדרכים לרבוי הגייסות לא הייתי יכול להגיע להם אבל הגד להם בשמי זה העדות ואין הלכה לא כר' אליעזר ולא כר' יהושע ולא כר' עקיבא אלא הדין אצלינו משיאים על פי אשה ועל פי קרובים חוץ מן הנשים המנויות ועד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה כשר לעדות אשה · וזאת הפונדקית היתה נכרית ומסיחה לפי תומה ולכן אמרו לא תהא כהנת כפונדקית שאנו מקבלים עדותה לפי מה שבארנו שהנכרי המסיח לפי תומו כשר :

כליקא פירוש המשניות ממסכת יבמות

א דף ב **חמש** עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו [א] ובת בתה ובת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ◦ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם וכולן אם מתו או מיאנו או שנתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ובאם חמיו שנמצאו איילונית או שמיאנו : ע"ב

ב ◦**יש** שואלין אשה שהיתה נדה כשמת בעלה תיאסר להתייבם אפי' טבלה כמו אחות אשה שאינה מתייבמת אע"פ שמתה אשתו· תשובה לדבריה' דלא שייך למילף נדה מאחות אשה דלא דמיא לעריות שאסורות לייבם משום קורבות ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואע"ג דלאו בת ייבום היא בעת נדתה חליצתה חליצה ולא דמי לחליצת מעוברת דלא שמיה חליצה כדים לקמן בפרק החולץ (דף מ :) משום דאינה עולה לייבום (א) דשאני נדה שעומדת לטבול וליטהר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמא תלד ועוד דאף אם בא עליה בנדתה קנאה כדמוכח בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג :) דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה יבמתו מאי שנא דקא עביד מצוה וכו' אלמא משמע דקני לה אם בא עליה הלכך מיקריא שפיר עולה לייבום :

ג **או** ◦שנמצאו איילונית (ב) מפרש בתוספתא אפי' נמצאו איילונית [ב] אחרי מיתת הבעל כי הוברר הדבר שלא היתה אשתו מעולם דקידושי טעות היו · ומשמע דאיילונית לא בעיא גיטא אפי' מדרבנן (ג) דאי בעיא גט מדרבנן לא היתה צרתה מתייבמת כדתנן בפרקין (דף ג :) כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא ע"י קידושין דרבנן מיתסרא צרה· וקשה מהא דאמר בפרק אלמנה ניזונית (דף ק ·) הממאנת והשניה והאיילוני' אין להן כתובה ומשמע כתובה הוא דלית לה הא גיטא בעיא כדדייקינן בפרק המדיר (דף עב :) גבי כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה וי"ל דבהמדיר דייק משינוי הלשון דברישא תני על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ובסיפא קתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ועוד דבפרק אלמנה לא הוה מצי למיתני אינן צריכות גט משום דקתני שניה בהדייהו (ד) ותדע דעל כרחך אין לדקדק הא גיטא בעיא דהא ממאנת לא בעיא גט ומיהו קשה מהא דתנן בגיטין בפרק השולח (דף מו :) המוציא את אשתו משום איילונית לא יחזיר ומפרש התם משום דחיישינן לקילקולא דשמא תינשא לאחר ויהיו לה בנים ויאמר הבעל אלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל אלמא דבעיא גט וי"ל דהתם מיירי דמוציאה משום ספק איילונית שאין הסימנים ניכרין יפה בה (ה) תדע מדקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואלו היתה (ו) ודאי איילונית אין לה רפואה דהא לקמן בפרק הערל (דף עט :) פליגי ר"ע ור"א בסרים חמה אם חולץ וחולצים לאשתו לפי שיש לו רפואה ובאיילונית לא אשכחן דפליגי לפי שאין לה רפואה ואע"ג דבקדש על תנאי וכנסה סתם איכא מ"ד בפרק המדיר (דף עב :) דבעיא גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל באיילונית אין אדם מוחל והוי מקח טעות ולא בעיא גט והוקא היכא דמתברר לן בודאי שהיא איילונית ע"פ הסימנים האמורים לקמן בפרק הערל (דף פ :) להכיר בהן שהיא איילונית (ז) אבל אם אינה ברור צריכה גט מספק :

ד דף ג ע"ב **גמ'** ◦**מנא** הני מילי דתנו רבנן ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה מה ת"ל לפי שנאמר יבמה יבא עליה שומע אני אפי' על אחת מכל העריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח אין לי אלא היא צרתה מנין ת"ל לצרור צרת צרתה מנין ת"ל לצרור ולא כתיב לצור אין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה לייבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה לייבם אין לי אלא הן צרותיהן מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה לייבם צרתה אסורה אף כל שהיא וכו' מכאן אמרו חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף כל העולם יכול שאני מרבה אף שש עריות המותרות מאלו שיהיו צרותיהן אסורות אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר ליכנס לאחיו ואסורה לייבם צרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר ליכנס לאחיו ואסורה לייבם צרתה אסורה יצאו שש עריות המותרות מאלו הואיל ואי אפשר ליכנס לאחיו צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מנין אמר קרא כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו' :

◦מתני' מני רבי יהודה היא דאוסר באנוסת אביו ולהכי קתני חמש עשרה נשים ד' ע ותו לא וקתני לה לאמו גבי שש עריות שצרותיהן מותרות אבל רבנן דשרו באנוסת אביו שש עשרה הן שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ◦וכן תני לוי במתני' אמו דף י פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאינה פוטרת צרתה משום דלא תפסי בה קידושי' לאחיו ולא צרת ערוה היא · ◦היתה אמו אנוסת אביו ונשאת ע"ב לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואע"ג שמנו חכמים במשנתינו חמש עשרה נשים יש לך להוסיף שש עשרה כגון זו · ◦אמר רב יהודה אמר רב דף יא צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה כתיב בה כעריות לאו דוקא אסורה דאף מהחליצה פטורה כדמוכח כולה שמעתא (ח) דפריך מסוטה דרבנן ומסוטה ספק וכן פירש רש"י ודווקא סוטה ודאי אבל סוטה ספק בעיא חליצה כדתנן ואם מת חולצת ולא מתייבמת ואע"ג דבסוטה ספק כתיב נמי טומאה הא מסקינן לקמן דקרא דונסתרה והיא נטמאה בנבעלה בודאי איירי ולא בסוטה ספק וא"ת הרי נכנסה עמו לסתר דתנן *אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ואמרי' במסכת סוטה בפרק כשם (ד' כח :) דשלשה ונטמאה כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וי"ל דהא דאסרינן לה מן נטמאה לאו משום דספק מיקריא טומאה דאין קרוי טומאה אלא הבעילה של זנות אלא דאסרינן לה משום ספק נטמאה כדאיתא בפרק כשם (שם) אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה משקה מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי וא"ת א"כ לא תיבעי חליצה כודאי וי"ל להחמיר עשאה הכתוב ספק כודאי ולא להקל לפוטרה מן החליצה ומיהו קשה הא דפריך עלה בפ"ק דסוטה (ד' ה) ותתייבם יבומי ונלחק הש"ס למצוא טעם למה אינה מתייבמת (ט) ואמאי האמרינן להחמיר עבדינן ליה כודאי וי"ל דהא דאמרינן דטומאה כתיב בה כעריות היינו דווקא סוטה ודאי דכתיב בה טומאה בלשון לאו כי היכי דכתיב גבי עריות אבל סוטה ספק דכתיב טומאה דידה בלשון עשה (י) אע"ג דאמרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפי' כספק ערוה הלכך פריך שפיר ותתייבם יבומי ואע"ג דפריך הש"ס מאי שנא סוטה ודאי דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי כתיב בה טומאה ודאי מעיקרא הוה ס"ד הכי דטומאה בלשון עשה הסיבא למיעבדא כערוה אבל לפי מאי דמסיק דבסוטה ◦ודאי דכתב טומאה בלשון לאו לרבנן דר' יוסי בן כיפר מהשתא איתברר לן דלא חשבינן טומאה למיעבד כערוה אלא היכא דכתיבא בלשון לאו כי היכי דלא תיקשי לן הא דפריך הש"ס גבי סוטה ספק ותתייבם יבומי ונסתלקת עתה קושית הראב"ד ז"ל שהקשה על רב אלפס ז"ל שכתב צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה כתיב בה כעריות וכתב הראב"ד ז"ל סוגיא דשמעתין אע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה או היא או צרתה דאלו איתיה לבעל מי לא בעיא גיטא השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה עכ"ל ומה שכתב הרב ז"ל סוגיא דשמעת' דבעיא חליצה לא אשמעתין דהכא כתב זה דודאי מוכח שמעתא דאף חליצה לא בעיא אלא (יא) אשמעתא דפ"ק דסוטה כתב דקאמר התם אמתני' דנכנסה עמו לסתר וכו' ואם מת חולצת ולא מתייבמת ותתייבם יבומי אמר רב יוסף אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ולא ליבם אמר ליה אביי אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל רב יוסף אלו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי תבעי חליצה והרב לא עלה בלבו לחלק בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק ולסברתו פליגא סוגיא דסוטה אסוגיא דשמעתין ופסק הלכה כסוגיא דסוטה להומרא אבל לפי מה שחילקתי בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק אין אנו צריכין לכל זה ולא פליגי אהדדי · מתיב רב יוסף נכנסה עמו לסתר או להורבה ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה ואסורה לאכול בתרומה ואם מת חולצת ◦ולא מתייבמת ע"ב א"ל אימא לך אנא סוטה ודאי ואת אמרת לי סוטה ספק :

ה **תניא** ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר"א בן עזריה ◦המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת שנאמר אחרי אשר הוטמאה והכ"א

הגהות הב"ח [א] ובת בנה ובת בתה [ב] נ"ב עי' לק' בתוספתא שהביא :

קרבן נתנאל

(א) **דשאני** נדה שעומד' לטבול וליטהר · והא דלא מחלק רבינו גם בסברא זו דלא דמי נדה לאחות אשתו משום שהי' שואלין אף באשה שמקולקלת בוסתה ואינה עומדת ליטהר ולזה כתב רבינו ג"כ ועוד דאף אם בא עלי' בנדתה קנאה :

(ב) **מפרש** בתוס' · ד"ה או שנמצאו איילונית ולכוס רהיטת קשה שכל זה כוזבו תוס' לרב אסי לקמן דף י"ב דצרת איילוני' אסורה ומוקי מתני' בשלא הכיר בה ובד"ה כיון שלא נמצא' איילונית בחיי הבעל דלמא אם הוי' קיים לא הוי' מקפיד קמ"ל אפי' נמצא' איילונית לאחר מיתת הבעל · אבל לדידן דקיי"ל כרבא צרת איילונית מותר' אפילו הכיר בה ואפי' צרת בתו איילונית וכ"ש אם נמצא' איילונית לאחר מיתת הבעל · וי"ל דכ"מ אף לדידן כשהיבמה איילונית אם שהיא מותר' ליבם או לא דאם נאמ' דבעי' גט מדרבנן כשנמצא' איילוני' אסורה ליבם מדרבנן · ורבא לא פליג אדרב אסי אלא בצרת איילונית דהוי' צרת ערוה שלא במקום מצוה ומ"ה צרתה מותרת אבל איילונית גופה אסורה ליבם ומ"ה כתב רבינו אף שנמצא' איילונית לאחר מיתת הבעל לא בעי' גט דקידושי טעות הוי · וא"כ מותרת ליבם והא דכתב רבינו לקמן סי' ו' דאיילונית לא חולצת ולא מתיבמת ע"כ איירי בדקבלה עלי' וכמ"ש תוס' בשם ר"ת ועיי' בב"ח סי' קע"ג ס"ק ו' : (ג) **דאי** בעי' גט לא הוי' צרתה מתייבמת · הוכחה זו אינה אלא לרב אסי אבל לרבא איכא למימר דמ"ה צרתה מתייבמת דהוי' כצרת ערוה שלא במקום מצוה · אלא מדרב אסי נשמע לרבא דאינה צריכה גט בשלא הכיר בה דלא פליג רבא עלי' אלא בצרה בלבד ובשהכיר בה אבל ב אי סברא לא אשכחן דפליג וכדי לא נימי' דפליגי אבל הרשב"א הביא בשם ר"ח בספר הישר דלרבא נשואי איילונית לאו מקח טעות חשבינן להו אבל מה שסיים הרשב"א ולדבריו כל הענין אינה מתייבמת כשקדשה אחיו סתם דשמא תמצא איילונית ובעי' גט · דבריו תמוהים בעיני דהא קיי"ל כרבנן דאזלינן בתר רובא דלא חיישינן שמא תמצא איילונית ול"ע :

(ד) **ותדע** דע"כ אין לדקדק הא גיטא בעי' דהא ממאנת לא בעי' גט · וקשה אימא דתני ממאנת איידי שני' ואיילונית · אבל אי איילונית לא בעי' גט וכי תני חרתי משום חדא כדדייק הש"ס בפ"ק דקידושין דף ב' : (ה) **תדע** מדקתני סיפא · ובפ' המדיר בתוספת ד"ה על מנת כתבו תדע דאי בודאי איילונית איירי היאך יכול לקלקלה דלעולם לא יהי' לה בנים דודאי איילונית אין לה רפואה ע"ש · והך הוכחה אפשר לדחות דה"ק דגזרינן ודאי איילונית משום ספק איילונית דבהא איכא לקלקולא מ"ה הוכיח תוס' ורבינו מדקתני סיפא : (ו) **ודאי** איילונית אין לה רפואה · עיי' לקמן בפ' הערל סוף סי' ז' מה שכתבתי בזה : (ז) **אבל** אם אינה ברור צריכה גט מספק ולכך בזמן הזה דלא בקיאין צריכה גט · וכ"כ מהרש"ל : (ח) **דפריך** מסוטה דרבנן · רבינו מפ' לה כמו שפי' תוס' ד"ה ר"ש בשם ר"י דפריך כיון דסוטה דאורייתא לרב פטורה אפי' מחליצה ולכך בסוטה דרבנן סברא היא דיש לאוסרה להתייבם · א"כ כיון דאמר דסוטה דאורייתא לאו בת חליצה ויבום היא בסוטה דרבנן אין לחליצה להועיל לפטור צרתה ע"ש : (ט) **ואמאי** הא אמרי' להחמיר עבדינן לי' כודאי · וקשה לי הא כל זה לרב אבל רב יוסף דפריך עלי' דרב איכא למימר דהוא ס"ל אע"ג דטומאה כתיב בי' מ"מ שרי ליבומי ומ"ה פריך שפיר ותתייבם יבומי ופריך רב יוסף ורבינו גופי' גרס בשמעתין מתיב רב יוסף ותדע דע"כ צ"ל דסוגי' דהתם קאי להנך מ"ד דפליגי עלי' דרב דהא אמרינן לקמן דף נ"ו אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עלי' · פי' משום טומאה · פי' משום אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה וכתיב לא יוכל בעלה גו' · וא"כ לרב פטור' מן החליצה ומן הייבום דהא טומאה כתיב בה כעריות וא"כ מאי פריך שם בסוטה דף ו' עלה דרבא אלא אשת כהן שנאנסה ומת ויש לו אח הכי נמי דלא תתייבם ומאי פריך הא לרב באמת לא תתייבם אע"כ דרבא אזיל לשנויי להנך מ"ד דפליגי עלי' דרב ומ"ה פריך שפיר · וליכא למימר דהא"י שנה כס"מ לרב לא תתייבם דהא ספק ערוה היא דלא דמי לספק סוטה דטומא' דכתיב בי' בלשון עשה אבל באשת כהן טומאה דידה בלשון לאו כתיב בה דהא לא נתקו לעשה ועפ"ז מתורץ נמי קושית הראב"ד דהא דמשני התם אלו איתי' לבעל מי לא בעי' גיטא אינו אלא להנך מ"ד דפליגי אדרב אבל רב לא ס"ל הך סברא ודוק : (י) **אע"ג** דאמרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפילו כספק ערוה · דהכתוב נתקו לעשה דכתיב ונטמאה דיליף מיני לאמו' אבעל ספק סוטה · ואין להקשות מנ"ל להמקשן סברא זו · וי"ל דהוכחתו מדקתני ואם מת חולצת ולא מתייבמת · ה"ל למיתני רבותא יותר לגבי צרתה דחולצת ולא מתייבמת ומתילא ידעינן דהיא ג"כ חליצה בעי' דלענין חליצה מ"ש היא מ"ש צרתה · אע"כ צ"ל דצרתה באמת מתייבמת ואמאי להוי כצרת ספק סוטה אע"כ דהיא גופה לא מקרי' ספק ערוה והא פריך א"כ היא גופה תתייבם : (יא) **אשמעת'** דפ"ק דסוטה · דף ה' וע"ש

ותכ"א אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה (יב) לרבות סוטה שנסתרה וקי"ל כרבנן דאמרי בין מן הנשואין (יג) בין מן האירוסין אסורה ואם החזירה הולד כשר דדרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין וה"מ ישראל אבל כהן הולד חלל אפי' לא נתארסה (יד) וגרושה שניסת' לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה מ"ע הויה ואישות כתיב בה בעי ר' יוחנן דף יג המחזיר גרושתו משנשאת צרתה מהו °ת"ש המחזיר גרושתו משנשאת היא וצרתה חולצות היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה חולצת ולא תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת :

ו °**ומסקנא** כי האי תירוצא בתרא דאמרינן °כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ע"ב אחת צרת ממאנת פי' ממאנת ביבם ואחת צרת איילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו משנשאת (טו) כולן מותרות· ודוקא צרותיהן (טז) אבל איננהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות כל חדא וחדא אית לה דינא באנפי נפשה· ממאנת ביבם אע"ג דלגבי יבם (יז) דמיאנה בו לאו בת חליצה ויבום היא לגבי שאר אחין דלא עבדה בהו מעשה שריא וחולצת או מתייבמת דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה · ואיילונית לא חולצת ולא מתייבמת דאמר קרא והיה הבכור אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת · ומחזיר גרושתו משנשאת חולצת ולא מתייבמת דטומאה דכתיב בה אוקמוה רבנן בסוטה וכיון דאיתעקר איתעקר הלכך חולצת אבל אינה מתייבמת מק"ו אם נאסרה במותר לה באסור לה לכ"ש אבל צרתה מתייבמת דלא אלים ק"ו למידחי צרה · אמר רבא הלכתא צרת איילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפי' צרת בתו איילונית והא דקתני וכולן שמתו או מיאנו או שנתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות דמשמע שנמצאו איילונית אין מעיקרא לא · תני שהיו :

ז °**ואי** אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו וכו' · תני רב ביבי קמיה דרב נחמן (יח) ג' נשים משמשו' במוך קטנה ומעוברת ומניקה · קטנה שמא תתעבר ושמא תמות· מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל· מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת י"א שנה ויום א' עד בת י"ב שנה ויום א' פחות מכן או יתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי רבי מאיר וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמ' שומר פתאים ה'· ומדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברה ולא מתה א"כ מצינו חמותה ממאנת ותקן אי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו איילונית או שמיאנו ופריך רב ספרא בנים הרי הם כסימנים כלומר קטנה שילדה כנערה שהביא' סימנים ואינה ממאנת ואיכא דאמרי אמר רב ספרא בנים עדיפי מסימני' (יט) למאי נפקא מינה אפי' לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן בבנים מודה דף יג° (כ) ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים ונבדוק חיישי' שמא נשרו · ואפי' למ"ד אין חוששין שמא נשרו משום נער לידה חיישי' · הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים לא בעי למימרא שאין בנים כלל בלא סימנים דא"כ מאי בעי הש"ס ונבדוק כיון שאין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו ועוד מאי קאמר למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר הכא ודאי נשרו ועוד מדקאמר משום נער לידה חיישינן משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שנשרו בודאי אלא הכי קאמר אין בנים של קיימא מצויי' בלא סימנים ומיהו זימנין דאיתי ומשום דלא שכיחי בנים בלא סימנים לא מצינו חמותה ממאנת דחוששין לסימנים ואין מיאון שלה מתיר את הצרה להתייבם אלא חולצת ·וא"ת ומנא ליה להש"ס לפרושי מלתיה דרב זביד הכי ומשום הכי פריך ליה דלמא רב זביד אין בנים כלל בלא סימנים קאמר והכי משתמע מלתיה וי"ל משום דקשיא ליה דא"כ מאי איכא בין רב זביד ובין רב ספרא מה לי אין בנים כלל בלא סימנים ומה לי אם בנים הרי הן כסימנים אלא ודאי בהא אתא לפלוגי עליה · דרב ספרא חשיב לה ודאי גדולה דבנים הרי הם כסימנים ורב זביד משוי לה ספק גדולה לענין קידושין וטוכסין :

ח **מתני'** °**כיצד** פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה : **גמ'** מה"מ אמר רב יהודה אמר קרא לצרור התורה ריבתה צרות הרבה רב אשי אמר צרת צרתה לא בעיא קרא סברא היא צרתה מ"ט אסורה דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום צרה קיימא : **מתני'** כיצד אם מתו צרותיהן מותרות היתה בתה או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת · והא דקתני ולו אשה אחרת לא שנא גירש ולבסוף כנס (כא) ולא שנא כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת : **גמ'** וכל שיכולה למאן ולא מיאנה וכו' · ואמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנשואי קמאי ותתייבם צרתה לימא מסייע ליה לר' אושעיא דאמר ממאנת במאמרו ואינה ממאנת בזיקתו· לא צרת ערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסור' לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו · תוספתא (פ"א) אימתי אמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות בחיי הבעל אבל אחר מיתת הבעל (כב) צרותיהן אסורות מיאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות (כג) לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מתייבמות· וכולן שנמצאו איילונית או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות בין בחיי הבעל (כד) בין לאחר מיתת הבעל (כה) וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמ' :

מתני' שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו · הכא כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר מאי המותרות שאינן יכולות ליכנס °לאחיו · ב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין °חלצו ב"ש ע"ב פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין ואע"פ שאלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש וכל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גב אלו ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו :

ט **גמ'** °**ומקשינן** מהא דתנן ב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין ותו אהא דתנן מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר קרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות °(כו) ואסק' רבא כי אמרינן לא תתגודדו דף יד כגון ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כב"ש ופלג מורין כב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה וכ"ש שתי בתי דינין בשתי עיירות · ובמגילה אע"פ שקורין לבני העיר בארבעה עשר ומקדימין לבני הכפרים והוי כמו ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורים כב"ש ופלג מורים כב"ה לא קרינן ביה לא תתגודדו כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם (כז) ואם היה בן מקום זה הולך למקום אחר היה עושה כמותם הלכך לא מיחזי כשתי תורות ואע"פ שריש לקיש הקשה לרבי יוחנן [א] במגילה רבי יוחנן לא חשש להשיבו משום דלא חשיב ליה כשתי תורות מטעמא דפרישית ואמר לו עד כאן לא שנית מקום שנהגו מהאי היה לך להקשות כי מההיא דמגילה לא קשה מידי ועי"ל דמגילה הוי כשתי בתי דינין בעיר אחת (כח) שבני הכרכים לא היו קוראים לבני הכפרים אלא בני הכפרים [ב] קורים לעצמם בכרכים דאמר בירוש' (בפ"ב דמגיל' ה"ג) דבן עיר (כט) אינו מוציא בן כפר דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את אחרים ידי חובתן ומה שלא היו קורין בכפר שלהן לפי שלא מקבצים יחד אלא בעיירות : (ל) ת"ר *יש חולצות או מתייבמות חולצות ולא מתייבמות מתייבמות ולא חולצות לא חולצות ולא מתייבמות עריות שאמרו לא חולצות ולא מתייבמות מוסיף עלייהו אשת סריס חמה (לא) ואשת אנדרוגינוס ואשת אח מן האם

[נ"ל יש או חולצין או מיבמין חולצין ולא מיבמין מיבמין ולא חולצין לא חולצין ולא מיבמין עריות שאמרו לא חולצין לא מיבמין מוסיף עליהן סרים חמה ואנדרוגינוס ואח מן האם וגר ועבד משוחרר דהיכא דאיכא שני אחין וכו' וכן איתא בתוספתא פ"ב וברב אלפס קצת ביאור]

הגהות הב"ח [א] ממגילה [ב] נ"ב והתוס' בשם ר"ת הכהן כתבו דבעירם היו קורין בני הכפרים

קרבן נתנאל

ועי"ש בתוס' שחירצו קושי' הראב"ד : (יב) **לרבות** סוטה שנסתרה · פי' נבעלה ור"י לאו בסוטה לית לי' דאמרי' אשר הוטמאה אלהיות לו לאשה קאי ובסוטה הרי לא גירשה · ורבנן מוקי לה קרא להיות במחזיר גרושתו ובבעל ולא בקידושין גרידא כדאמר אביי בקידושין דף ע"ה : (יג) **בין** מן האירוסין אסורה · ואפי' לא גירשה הראשון מן הנישואין בדמוכח בשלהי גיטין דף פ"ע ע"ב סמ"ג : (יד) **וגרושה** שניסתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה · כן מוכח להדי' ממתני' בפ' שני דסוטה דף י"ח ע"ב : (טו) **כולן** מותרות · והיינו דוקא צרת ממאנת דעלמא · אבל צרת בתו ממאנת ביבם אסורה ליבם כמ"ש רבינו בסמוך ס"ס ח' דבשעת נפיל' נרא' כצרת בתו : (טז) **אבל** איננהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות · אבל בדאית בהדייהו צרות כיון דמיאנה ביבם היינו גדול האח ומצוה בגדול לייבם לא אמרי' דהיא חולצת או מתייבמת משאר אחין · דהא יכול לקיים מצות יבום בגדול האח ע"י צרה מ"ה קאמר בדליכא צרות בהדייהו וכבר מיאנה בגדול האח · ואסורה עליו כאשת אח שלא במקום מצוה · ולכך היא חולצת או מתייבמת משאר אחין : (יז) **דמיאנה** בו לאו בת חליצה ויבום היא · הלשון דחוק דאפי' בתורת אשת זר אסורה לו דלא אמרינן שעקרה קידושין מבעלה הראשון דהא לא רעינא בך או לביתא בך · משמע הא בבעל נכיתא ורעינא ולפיכך גבי יבם מקרי ערוה דהוות כאשת אח שלא במקום מצוה דהא איהי קא עבדי בי' דאמרה לא רעינא בך ולא לבינא בך · והקשה בתוס' בדף י"ב ד"ה צרתה א"כ הוי' כצרת ערוה ותהי' אסורה על היבם שמיאנה בו כמו צרת בת הממאנת · וי"ל במו שתי' רש"י בד"ה הלכתא צרת איילונית מותרת אע"ג דהכיר והוי' אשתו לא מתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה · והא כיון דאיילונית היא דבלאו ערוה נמי לא הוי חזי ליבום הוי' צרתה צר' ערוה שלא במקום מצוה וכך מפורש בהלכות גדולות ע"ב · ודברי הלכות גדולות מצינו בהירושלמי דאיילונית הוי' כמי שאינה דהלו שתי יבמות אחת איילונית ואחת שאינה איילונית ובא יבם וחלץ לה או בא עליה שמא פטור בחברתה כלום ור"ל כיון שאין ביאתה או חליצתה פוטרת צרתה אעפ"י שאינה ערוה נמצאת שאין זיקתה כלום והוי' לה צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה והוא הטעם כמו כן בממאנת ביבם כיון דביאתה או חליצתה אינה פוטרת צרתה נמצא שאין זיקתה כלום · זהו לפי מסקנת רבא דאמ' תני שהיו איילונית אבל תוס' מקשין שפיר לפי מה דס"ד בתחלה דקא' דיקא נמי דקתני שנמצאו איילונית ע"כ זה הטעם אינו אלא דטעם אייטני' כיון דלא הכיר בה הוי מקח טעות מ"ה צרת איילונית מותרת ומ"ה מקשין תוס' שפיר · ובב"י סי' קע"ג ס"ק י"ע נתקשה בזה ולק"מ כדפרישית : (יח) **שלש** נשים משמשות במוך · רש"י פי' מותרות לשמש במוך אבל שאר נשים אסורות משום השחתת זרע · והר"ן ורבינו בנדרים דף ל"ה פי' חייבות לשמש במוך משום סכנה : (יט) **למאי** נפקא מינה אפי' לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן · לא ידעתי לאיזה דבר העתיקו הרי"ף ורבינו לכך רבותא דהא לא קיי"ל כר"י

כמ"ש בפ' מי שמת סי' ל"ה ע"ש : (כ) **ורב** זביד אמר אין בנים בלא סימני' · הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים וכמו כן רב ספרא בנים הרי הן כסימנים · היינו עיבור בנים כי משעת עיבורה הוי' כגדולה והיינו עיבור בנים בני קיימא · כ"כ תוס' באריכות · ור"ל כשתלד בני קיימא חשבינן למפרע כגדולה משעת עיבורה ועיי' בחידושי רשב"א · אבל הא"ז כתב משעת הריון הוי' כגדולה ולא הזכיר מתנאי זה עיבור בני קיימא · ובזה נסתלק קושית ב"ש סי' קנ"ה ס"ק י"ח על הגהה רמ"א ע"ש ודוק : (כא) **ולא** שנא כינס ולבסוף גירש צרתה מותרת · עיי' לקמן פ' ג' סי' ו' : (כב) **צרותיהן** אסורות · ואפי' חליצה אינה צריכה : (כג) **לאחר** מיתת הבעל (היינו מיאנה ביבם) צרותיהן חולצות ולא מתיבמות · כיון שהיא צרת ערוה כדרמי בר יחזקאל דבשעת נפילה נראה כצרת ערוה · אבל ממאנת בעלמא שאינה צרת ערוה קיי"ל כרבין א"ר יוחנן לעיל סי' ו' אם מיאנה ביבם צרתה מותר' להתייב' : (כד) **בין** לאחר מיתת הבעל · וא"ת מ"ש איילונית ערוה מממאנת ערוה דצרתה אסורה להתייבם ; חירצו בתוס' דממאנת אין לה קול ונראת כצרת ערוה אבל איילונית יש לה קול · וידוע שלא היתה צרת בתו : (כה) **וכל** היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצ' ולא מתייבמת · אשמועינן רבותא אע"ג דלא מיאנה כלל מ"מ אסורה להתייבם · ובבא דרישא אם מיאנה אחר מיתת הבעל אשמועינן שמיאנה ביבם מ"מ בעי' חליצה : (כו) **ואסקה** רבא כי אמרי' וכו' · ולמסקנא דרבא אמרי' דבכל דבר שייך לא תתגודדו בב"ד א' בעיר א' · אפי' שיש לתלות שאין מתכוין לאיסור כגון מלאכה דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר מלאכה הוא דלית לי' · וא"כ גבי תספורת נמי אף שהרואה אומר שאין רצונו לספר עצמו מ"מ שייך לא תתגודדו וע"א סי' תצ"ג ס"ק ו' · ותמהני אם יצא דבר זה מפיו הלא בתספורת אם קצת במקום א' יסתפרו עד ר"ח אייר וקצתן יסתפרו מל"ג בעומר ואילך פשיטא דהוי לא תתגודדו אפי' לפי תי' ראשון דתמני גבי מלאכה לא הוי ל"ת דאומר מלאכה הוא דלית לי' דהא מקצתן מתגלחים לקצתן בעיר אחד דהא לכ"ע צריך לנהוג איסור תספורת ל"ג ימים וזיל הכא ליכא ל"ג · וזיל הכא ליכא ל"ג · גם מ"ש דלמסקנא דרבא לא מחלקינן בהך סברא דהרואה אומר כו' · באמת למסקנא נמי סברה תלמודא לסברא נכונה · דהא קאמר תלתא ב"ת דעשו כדבריהן · ולא קאמר ב"מ מהא דפיחת המעוינם או מבוקת יהוא · אלא משום דמצי למדחי הרואה אומר להפוסי אויר קעביד · או לאפוסי מיא הוא דקעביד וכ"כ מהרש"ל ביש"ש פרק זה סי' יו"ד : (כז) **ואם** הי' בן מקום זה הולך למקום אחר הי' עושה כמותם · כגון בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר כדאית' במגילה דף י"ע · וכן בן כפר אם ביום י"ד הוא בעיר צריך לקרות ביום י"ד כבני עיר · אף שקרא כבר עם בני הכפרים : (כח) **שבני** הכרכים לא היו קוראים לבני הכפרים · אבל רש"י פי' במתני' ריש מס' מגילה והכפרים אינם בקיאים לקרות וצריכין שיקראנה לפניהם אחד מבני העיר כו' ע"ש : (כט) **ה"ג** אינו מוציא בן כרך · וה"ה דבן עיר אין מוציא בן כפר מהאי טעמא : (ל) **ת"ר** יש חולצת · תוספתא פרק שני ועיי' ביש"ש סי' י"ג

מ"ש

האם ואשת גר ואשת עבד משוחרר ואיילונית לא חולצות ולא מתייבמות· החרשת והשוטה מתייבמות ולא חולצות · איסורי מצוה ואיסורי קדושה חולצות ולא מתייבמות· עקרה וזקנה ושאר כל הנשים או חולצות או מתייבמות · היכא דאיכא שני אחין תאומין והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח·החרש והשוטה מייבמין ולא חולצין הספיקות כגון שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן קידש או שנתערב ולדה בולד כלתה או מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים חולצין ולא מייבמין · פצוע דכא וכרות שפכה סרים אדם והזקן חולצין ולא מייבמין ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'·ושאר כל אדם או חולצין או מייבמין :

הדרן עלך חמש עשרה נשים

א דף יז **כיצד** °אשת אחיו שלא היה בעולמו · שני אחין ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ יבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת · שני אחין ומת אחד מהם ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת · הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה · עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת · ר' שמעון אומר ע"ב מייבם לאיזו שירצה וחולץ לאיזו שירצה : **גמ'** °אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא · אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא כי ישבו אחים (א) יחדו אחים שהית' להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו : ד' יח ע"ב יחדו המיוחדין בנחלה פרט לאחין מן האם : °אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר יש זיקה · ואזדא שמואל לטעמיה · דאמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא דתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחות' משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעש' אחיך הגדול מעש' · וצריכא דאי אשמעי' יש זיקה הוה אמינא ה"מ בחד אחא אבל בתרי אין זיקה קמ"ל הלכה כר' יהודה בן בתירא ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירא הוה אמינא ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקע ליה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה (ב) וכן הלכתא · ואע"ג דרב פליג עליה ואמר שומרת יבם שמתה מותר באמה דאין זיקה והלכת' כרב באיסורא (ג) בהא קיימא לן כשמואל · דאמוראי בתראי שקלי וטרו לתרוצי אליבא דמ"ד יש זיקה דפריך בשמעתין ממתני' עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה שניה יבומי נמי מייבמה ואי אמרת יש זיק' הוי' לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיק'· אמר רבא ה"ה אע"ג דלא עביד בה מאמר מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והאי דקתני מאמר לאפוקי מדבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור · ואמרי' בפ' ד' אחין (דף ל') אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפי' בתרי אחי · ולרב אשי קשיא דרב נחמן אמר לך רב אשי ה"ה אע"ג דלא עביד בה מאמר נכרי' מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והאי דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמרי מאמר דף כ קונה קנין גמור : **מתני'** °כלל אמרו ביבמה כל שאסור' איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת·איסור מצוה שניות מד"ס·איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר : **גמ'** אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת אחותה דמאן אילימא אחותה דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא רמיא קמיה פגע באחות זקוקתו · אלא אחותה דאיסו' ערוה כגון ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות והיתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה · אסור בה ומותר באחות' דזה חולץ דזה מייבם · וזו הוא שאמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת · איסור מצוה שניות מד"ס· ואמאי קרי להו איסור מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים · איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וכו' ואמאי קרי להו איסור קדושה דכתיב קדושים ד' כא יהיו · האי אלמנה לכ"ג ל"ש מן הנשואין ול"ש מן האירוסין : °ת"ר מה הן שניות · אם אמו ואם אביו · ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו · ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האב בין מן האם וכלת בנו וכלת בתו ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו · והורגו מותר באשתו ובבתו · ואשת הורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך · בירושלמי דפרקין (הל' ד) גרסי' אשת חמיו אסור' מפני מראית העין (ד) וא"ת הורה (ה) הרי דוד נשא את רצפה בת איה שנא' ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך· שני הורגין שגדלו בבית אחד אסורין מפני מראית העין ר' חנינא אומר ישבון באתרא דלא הכמין להון כך כתוב בפר"ח ז"ל · ובעל הלכות נמי כתב כן (ו) וגם אסר אשת חותנו (ז) ובשמעתין קא שרי לתרווייהו · (ח) ושמא אח"כ אסרום ומיהו בגמ' דידן בסוטה בשלהי משוח מלחמה (דף מג :) גבי הורגה הגדילה בין האחין משמע (ט) דלא חיישינן למראית העין משום דקלא אית להו· ומעשה היה בפרובינצ"ה באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ליקח אשת חמיו ואפסדיה ר"ת ז"ל לסעודתיה · ושמא בהורגה הגדילה בין האחים אית ליה קלא כגמרא דידן ואין לחוש מפני מראית העין (י) אבל באשת חמיו לית ליה קלא ואיכא למיחש למראית העין וכן מסתבר · בת הורגו דאורייתא היא דכתיב את בת בנה ואת בת בתה וגו' · (אלא) משום דבעי למיתני סיפא אשת הורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן תנא [רישא] נמי בת הורגו· אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך · הא פסיקא ליה והא לא פסיקא ליה דזימנין דמתה אשתו ומותר באחותה · אמר רב ד' נשים יש להן הפסק ונקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם (יא) וכלת בתו · וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו : °שלח ליה רב משרשיא מתוסניא לרב פפא ילמדנו רבי' אשת אחי אבי האב ע"ב מן האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו ביה רבנן או דלמא כיון דאתפלוג איתפלוג ומסיק דאמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו וכמסקנ' ר"ח ז"ל דהלכה כאמימר וכן בהלכות דרב אחאי * וכן משמע דרב אשי סבר הכי מדהשיב לרב הלל השתא נמי דכתיבי לאיסורא לאו מר בריה דרבינא התים עלייהו ורבינו יצחק הזקן פסק דלא כאמימר דסוגיא דלקמן בפרק ההולך (ד' מ :) דלא כותיה דקאמר מאי לאו משום חולץ דהוה ליה אשת אבי אביו לא משום מיתנא דהוה ליה אשת אחי אבי אביו ותו קאמר והא אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקי לה באשת אבי אביו וקסבר גזרו שניות בחלוצה (יב) ואין הגמרא רוצה לפשוט הבעיא מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה °תני רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו (יג) [א] ושבבת' כב אשתו רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה · א"ל רב אשי לרב כהנא שניות דרבי חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק·וא"ת והא תניא לעיל כלת בנו ובן בנו אסורה עד סוף כל הדורות ועפי מסתבר לאסור בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קרובי עצמו [ב] ולא מחמת קירוב ושמא י"ל דכלת בני בניו יש לאסור יותר שהן בני ירושה שכיחי גביה אבל בת בנים לאו בת ירושה היא ולא שכיחי גביה וי"מ דבעיא דרב אשי לא קיימא לה אלא אשלישי שבבן אשתו ובבת אשתו ורביעי שבחמיו ושבחמותו אבל אזרעו לא קבעי וה"כ אמרי' בירושלמי (שם) אברהם אסור בכל נשי ישראל שרה אסורה בכל אנשי ישראל ואתין למיפשטיה מהא דאמר רב ד' נשים יש להן הפסק ותו לא מידי (יד) ושמעינן מינה דהני דרבי חייא אין להן הפסק ודחינן לה דכי קאמר רב בההיא מתני' קאמר ואתינן למיפשטיה מדר' חייא גופיה דתני שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא ודחינן דלמא משלישי ואילך ומרביעי ואילך ולא איפשיטא בהדיא · וממה שכתב רב אלפס ז"ל ולא איפשיטא בהדיא משמע דאזלינן לחומרא אע"ג דדברי סופרים הוא משום דגמרא שקיל וטרי למיפשט להתירא ודחי ליה אלמא דעת בני הישיבה לחומרא נקטו ליה ולא איפשיטא בהדיא וכן כתב בספר הפך לאיסורא (טו) וכן כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל והרמב"ם [פ"א דאיסו'] כתב דכל שניות דר' חייא יש להן הפסק (טז) וממה נפשך כתב דלא כירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק הלכך נראה דכולהו אין להן הפסק · ירושלמי (שם) תני בר קפרא מוסיף אם אבי אביו (יז)·ואם אבי אמו · אשת אחי אביו אסורה לו ובתו מותרת לו·ואחי אביו מותר באשתו ובבתו אשת אחי אמו אסורה לו ובתו מותרת לו אחי אמו מותר באשתו ובבתו : נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו : המחזיר גרושתו משנשאת חולצת ולא מתייבמת צרתה מתייבמת לעולם: לעולם אין אדם נושא את אשתו ואפי' בא על אחותה או על אמה או על בתה · כל העריו' שאמור' הבא עליהן שוגג ומזיד פסלה מן הכהונה מה בין העריות לשניו' עריות אם עבר ונשא יוצאה בלא גט והולד ממזר ושניות יוצאה בגט והולד כשר וזו וזו אין להן כתוב' (יח) עריות פוטרות צרותיהן שניות חולצות ולא מתייבמו' צרות שניה או חולצות או מתייבמות:

ונרים

הגהות הב"ח [א] ושבבת אשתו שניה רביעי [ב] ולא מחמת קידושין השתא

קרבן נתנאל

מ"ש בזה: (לא) **ואשת** אנדרוגינוס לא חולצת · עיי' פ' הערל סי' ה' מ"ש בזה

כיצד פרק שני

(א) **ה"ג** יחדיו שהיתה : (ב) **וכן** הלכתא · ע"כ לשון הרי"ף : (ג) **בהא** קיילין כשמואל דאמוראי בתראי שקלי וטרו לתרוצי כו' ·

אלא פילגש דוד הוי ומ"כ מפ' הקרא ואתנה נשי אדוניך על מירב ומיכל דפילגש לא מקרי נשי אבל לענין אשת חמיו אי אסור מן התורה פילגש נמי מקרי אשת חמיו :

(ו) **וגם** אסר אשת חתנו · וראיתי בחידושי רשב"א שהביא בשם ר"ת שכתב בספר הישר שבעל הלכות הי' לפני' בגרסת הירושלמי אשת חתנו ואשת חמיו אסורין משום מראי' עין:

(ז) **ובשמעתין** וקא שרי לתרווייהו · היינו אשת חמיו ושני הורגין שגדלו בבית אחד דקתני הורגו מותר בבתו : (ח) **ושמא** אח"כ אסרום ·

ב °יוגרים אסורים בעריות שהיו אסורות להן בהיותן נכריות כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וגם בעריות [א] שמצד האם אע"פ שלא היו אסורין להן בנכריות משום דלא ליתיה לחלופי בישראל כדאמר בפרק ארבע מיתות (דף נח·) (יח) אחותו מן האם יוצא והיינו משום דלא ליתא לחלופי ומן האב יקיים ולא חיישינן לאיחלופי ושמא יאמרו ליכא דלא היתה אסורה לו בכותית דאין אב לכותי אבל שניות מותרות בגרים : אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה אמימר אמר אפילו אחין מן האם מעידין לכתחלה ומאי שנא מערוה ערוה לכל מסורה עדות לב"ד מסורה · וגר

ג שנתגייר כקטן שנולד דמי : **מתני'** °מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי [ב] שיש לו מן השפחה ומן הנכרית ומי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אחיו מן הייבום וחייב על מכתו ועל קללתו חוץ ממי [ג] שיש לו מן השפחה ומן הנכרית :

גמ' (יט) מ"מ לאיתויי מאי אמר רב יהודה לאיתויי ממזר ושמעינן דממזר פוטר מן הייבום מדכתב ובן אין לו עיין עליו ומדמפטר פטר מיזקק נמי זקיק ולא ילפינן אחוה אחוה מבני יעקב למעוטי פסולין (כ) והא דבת פוטרת כתב בעל הלכות דילפינן נמי מבן אין לו עיין עליו ועי"ל דבת נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי (כא) מאחר שיש לו זרע כשר (כב) ובת הבן ובן הבת נפקא לן מהא דדרשינן גבי נחלה (בפרק יש נוחלין ד' קטו) ובן אין לו עיין עליו לרבות בן הבן ובת הבן ובן בת הבן ומדלעינן נחלה בן ובן הבן ובת הבן ובן בת הבן כי הדדי נינהו לענין יבומי נמי כי הדדי נינהו דהכי נמי אמרי' דבת קודמת לאחיו לנחלה (כג) ומהאי טעמא מדלעינן ייבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו (כד) ושמעינן מינה דחייבי לאוין מדאורייתא' בני ייבום נינהו כדקי"ל דכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב (כה) ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה (כו) ומ"מ אמור רבנן חייבי לאוין חולצין ולא מייבמין גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה (כז) והיינו דקתני גבי פצוע דכא אם בעלו קנו ואסור לקיימה בביאה שניה משום שנאמר לא יבא פצוע דכא : °ואחיו הוא [ד] לכל למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו · חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית מ"ט דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה °אשכחן שפחה בת נכרי מנין א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי אמר קרא כי יסיר את בנך וגו' בנך [הבא מישראלית] קרוי בנך ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה ואע"ג דמוקי קך דרשא כר"ש דדריש טעמא דקרא ולית הלכתא כותיה בקידושין בפרק האומר (דף סח·) מפיק ליה מקרא אחרינא דכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה וגו' ואמר קרא כי תהיין וילדו לו היכא דקרינן ביה כי תהיין קרינן ביה וילדו לו · וחייב על מכתו ועל קללתו קרי כאן ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך כשעשה תשובה וה"מ לענין מיתה אבל לענין איסורא אפי' לא עשה תשובה אסור לבן להכות את אביו ולקללו דגרסי' בסנהדרין בפרק ואלו הן הנחנקין (דף פה :) אמר רבה בר רב הונא וכן תניא דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו · הא דתנן ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית קאמרי רבוותא ה"מ שפחה דאחרים דומיא דנכרי' דלית ליה קנין בגווה אבל שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואתמר משמיה דרב נטרונאי גאון הכי הא דתנן וכל מי שאין לה לא עליו ולא ע"י אחרים קידושין הולד כמוה ואיזו זו ולד שפחה ונכרי' ה"מ שפחה דאחרים דומיא דנכרי' דלית ליה קנין בגוה אבל אם בא על שפחה דידיה וילדה הימנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירות בתו היא דהא אמרי רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה בנו הוא חייב עליה משום אחותו וחזינן לגאון אחר דמספקא ליה מלתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מלתא לחומר' לגבי איסור' דהיכ' דאית ליה איתתא ומית ולית ליה זרעא אלא האי דאוליד מן השפחה נקטינן לחומרא והולכת האי איתתא ולא מתייבמת ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית אבל איהו גופיה לא מזכי ליה ירתאי ואי בעי למינסב בת ישראל מצרכינן ליה גיטא שיחרור ואי קדים מקמי גט שיחרור מצרכינן לה גט מיניה ואי בעי למינסב שפחה לא שבקינן ליה (כח) ורואה אני דברי רב נטרונאי מהא דאמרינן בפרק השולח (ד' לט) א"ר זירא א"ר אסי א"ר חניל' א"ר עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור א"ר יוחנן כל

ע"ב

ד' כג

כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת כדאמר רבא בר שילא כשרבו הניח לו תפילין ה"נ כשרבו השיא לו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא עביד איסורא ואיהו עביד איסורא א"ר נחמן בר יצחק הב"ע דאמר לה נאי והתקדשי בו ר"מ סבר יש בלשון הזה לשון שיחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שיחרור אלמא אפי' לרבנן אי לא אמר נאי והתקדשי בו נפקא לחירות משום דלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שיחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נישואין ובין בא עליה דרך זנות והרמב"ם ז"ל [פ"י מה"ג] לא נראו לו דברי הגאונים (כט) ואין דבריו נראין :

ד **מתני'** °מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו קידש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ לשתיהם היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן : **גמ'** שמעת מינה דקידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין הב"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו · האי קושיא והאי פירוקא אליבא דרבא הוא דסבר קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין ולית הלכתא כותיה דקי"ל כאביי (קדושין ד' נב) ביע"ל קג"ם והא חדא מנייהו הלכך בין הוכרו ולבסוף נתערבו ובין לא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטא דמתני' · היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ודוקא חולץ והדר מייבם אבל ייבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו : **מתני'** שנים שקידשו שתי נשים זה אינו יודע איזו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה א' ולזה ב' היחיד חולץ לשתיהן והשנים א' חולץ וא' מייבם ודוקא מיחלץ והדר יבומי פי' שיחלוץ היחיד לשתיהן ואח"כ השניה א' חולץ וא' מייבם אבל יבומי לאחד מן השנים קודם שיחלוץ היחיד לא דקא פגע ביבמה לשוק קדמו וכנסו אין מוציאין מידן לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו שנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן : **גמ'** ומ"ש מהא דתנן ד' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות °התם מבוס' זיקה הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמי' ליה ומזה יכול לדקדק דוקא משום דאימור דידיה קא מתרמי' ליה אבל המייבם אחות זקוקתו יוציא ואע"ג דגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה (ל) אין צריך לרבנן אפילו להמתין היינו משום שקידשה תחלה ולא בא עליה בהיתר דכבר נפטרה היבמה ממנו בקידושי אחותה אבל בביאת איסור דוקא במקום ספק הוא דאמרינן קדמו וכנסו אין מוציאין מידן אבל בודאי לא וכ"ל שיש עוד לדקדק דוק' קדמו וכנסו שלא נמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד וייבם האחד (לא) והלכו שניהם וייבמו מוציאין מידם ואע"ג דאימר כל חד וחד דידיה קא מתרמי' ליה כיון שעברו על דברי ב"ד מוציאין (לב) וכן משמע מתוך פרש"י· קדמו וכנסו אין מוציאין מידן תני' ר' שילא ואפי' שניהם כהנים מ"ט איסור חלוצ' דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן (לג) כיון דכבר כנס :

ה **מתני'** °מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר והיה הבכור מכאן שמצוה בגדול ליבם אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם שאם שמו יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיה' יקראו בנחלת' מה השם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן נחלה · לא ימחה שמו מישראל פרט לסריס ששמו מחוי פי' שאם היה המת סריס תמה אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזירה שוה אפיקתי' לגמרי :

ו ז **מתני'** °הנטען מן השפחה ונשתחרר' על הנכרית ונתגייר' הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו אבל גיורת מיה' הויא ואע"ג דנתגיירה לשם קידושי איש דקי"ל אחד איש שנתגייר לשם אשה ואחד אשה שנתגיירה לשם איש וכן מי שנתגייר לשם שולחן מלכים לשם עבדי שלמה כולם גרים ולכתחלה מיהא לא לכנוס משום דרב אסי דאמר רב אסי הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך · בנטען על הפנויה יש דעות חלוקות (לד) יש אומרים דלא יכנוס משום לזות שפתים (לה) וי"א דמצוה לכנוס כדאשכחן באונס (לו) ומפתה ולו תהיה לאשה ואני אומר דנהי דחייבתיה תורה לכונסה אחר שנפגמה ה"מ בודאי (לז) אבל קול בעלמ' אין להחזיק הקול ולפגום בכיסה:

ח **מתני'** °הנטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא :

גמ'

הגהות הב"ח [א] שמצד האם אסורים אע"פ [ב] שיש לו אח מן השפחה [ג] שיש לו בן מן השפחה [ד] לכל דבר למאי

קרבן נתנאל

גמ' אמר רב ובעדים פי' אם הוציאה בעלה בעידי טומאה מחמת זה הנטען וכנסה זה הנטען מוציאין אותה מתחת ידו ואותיבנא עליה דרב מהא דתניא בד"א כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא ואם באו עידי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא אלמא מפקינן מנטען בלא עידי טומאה כשאין לה בנים · ומשני רב מוקי מתני' בשיש לה בנים ולהכי אין מוציאין אלא בעדים ומשום דמתני' קתני הוציאוה דמשמע דב"ד הוציאוה וכי דינא לא מפקי אלא בעדים להכי דחיק רב לאוקומא בשיש לה בנים · ואב"א דרב מוקי לה למתני' אף בשאין לה בנים ואפ"ה לא מפקינן אלא בעידי טומאה והך ברייתא דקתני דבאין לה בנים מפקינן בלא עידי טומאה ר' היא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא ·רוק למעלה מנהכילה א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא °מנעלים הפוכין תחת המטה א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא פרש"י תצא מן הבעל וקשה לר"ת דהא אמרי' במסכ' כתובות(ד' ע') דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה אבל בלא קינוי אפילו נסתרה בעדים שריא והכא פסיק הלכתא כר' בקלא דלא פסיק לאוסרה על בעלה· ועוד הא אמרי' לקמן בפ' האשה רבה (ד' נב* ·) דלקלא דבתר נישואין לא חיישי' ומפר"ת תצא מן הרוכל אם גירשה הבעל ונשאה הרוכל הואיל ומכוער הדבר תצא דלדידיה הוי קלא דקמי נישואין ולקלא דקמי' נישואין חיישי' אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים וכן מוכח סתמא דהש"ס דקאמר כל הוציאוה בב"ד וכ"ד בעדים הוא דמפקי אלמא לדבר פשוט הוא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים ומנטען מפקינן בקול כשאין לה בנים מן הראשון וכי קאמר נמי (לח) ואב"א מתני' ר' היא לא שביק לה להך סברא דמעיקר' דלא מפקינן מבעל אלא בעדים אלא ה"ק הך מתניתא דמפקינן מנטען בקול ר' היא ורב ס"ל כמתני' דקתני הוציאוה דמשמע בעדים ואפי' מנטען לא מפקינן אלא בעדים אף כשאין לה בנים מן הראשון וכן משמע לקמן דקאמר ורבה בר רב נחמן הוציאה קתני כלומר מעצמו הוציאה הבעל כיון דליכא עדים אפ"ה קתני שאם כנס הנטען יוציא אלמא לא מפקינן בקלא מבעל אלא מנטען וכן פר"ח ז"ל וכן בעל הלכות דתנא מרוכל אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים (לט) ועוד כתב בעל הלכות דאין מוציאין מהבעל עד שיראו העדים כמכחול בשפופרת והא ליתא דהא אפי' לענין חיוב מיתה סגי אם ראוה העדים כדרך המנאפים כדאית' בפ' השוכר את הפועלים (ד' נא·) ואמרי' נמי בספ"ק דמכות (דף ז *) ורבנן היכי דייני כשמואל דאמר במנאפים על שיראו כדרך מנאפים בכלאים עד שיכניס כמכחול בשפופרת וכיון דבדיני נפשות דכתיב והצילו העדה סגי בהכי כ"ש לאוסרה על בעלה וכן פסק ר"ח ז"ל מראיה זו · ונראה דבסתירה לחודה בלא קינוי אע"ג דלדעתא דניאוף אסתתר כי הנהו עובדי דשילהי נדרים (דף נא·) שריא לבעלה אפילו כי ליכא טעמא כי התם למישרי (מ) דהא קי"ל [קידושין פא ·] דאין אוסרים על היחוד (מא) וסתירה נמי לא אשכחן בה דאיתסרה בה בלא קינוי אפי' בעדים והא דאצטריך התם למימר טעמא דאיתת' שריא אי איתא דעבדה איסורא אירכוסי הוה מירכס ואם איתא דעבד איסורא ניחא לו [א] דליכול ולימות (מב) משום דהתם מיירי באומרת טמאה אני כי מתני' דהתם דעלה קאי או בשותקת ומודה ומשום הכי אצטריך למימר טעמא דאיתת' שריא אבל באומרת טהורה אני שריא אפי' בלא הני טעמי דהתם· ואל תתמה היאך מתירין אותה לבעלה הא שויתא לנפשה חתיכה דאיסור' כיון דאמרה טמאה אני וכי מאכילין לו לאדם דבר האסור לו וי"ל דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנתנו הנשים עיניהם באחר (מג) ורוב האומרות כך משקרות לכך נראה להם להתירן (מד) וכה"ג אמרי' התם בשילהי נדרים (ד' צ·) אמרה לבעלה טמאה אני לך אמר רב ששת אוכלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה (מה) ומיהו אפשר לומר דהתם איירי בחוזרת בה ונותנת אמתלא לדבריה (מו) ובשאלתות דרב אחאי בפרש' פנחס [בלק סי' קלד] אי איכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק מפקינן לה בין מבעל בין מבועל דתניא רוכל יוצא וכו' · (מז) ור"ת חזר לפרש כפירוש השאלתות בהאי דקאמר רב ובעדים היינו דאיכא עדים בדבר מכוער משום דקשיא ליה הא דקאמר כי אתא אחר ואפסקי' לקלא מאי הוי ואי בדאיכא עידי טומאה לא הוי קרי ליה קלא ופלוגתא דרבי ורבנן דרוכל בדבר מכוער בלא עדים אלא בקול (מח) ומיהו בבעל בראה דבר מכוער לא משוין ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול (מט) וקשה לפי' כל מה שהקשינו תחלה דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד דאין האשה נאסרת לבעל אלא בקינוי וסתירה ועוד מאי פריך מהך ברייתא בד"א בשאין לה בנים נימא דמיירי בעידי דבר מכוער · ורבינו מאיר פירש דלא קשיא מידי (נ) לפירוש השאלתות ולפירוש ר"ת דהא אמרינן בפ"ק דכתובות (ד' ט·) במטעתא דפתח פתוח וליטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא ה"ק אין האש' נאסר' לבעל בעד אחד אלא בשני עדים וקינוי וסתירה אפי' בעד אח' ופתח פתוח בשני עדים דמי הכא נמי נאמר אם יש עדים שראו דבר מכוער כשני עידי טומאה דמי דכיון שראו רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר (נא) וכל הני דלקמן מוכחא מלת' דיש כאן טומא' · ומה שהקשה ר"ת דהוי קלא דבתר נישואין ואמרי' בהמגרש (ד' פח) דלא חיישי' לקלא דבת' נישואין היינו בלא עדי' אבל [ב] הכא שיש עדים שראו הדבר מכוער רגלים לדב' כאלו ראוה שנבעל' ואסרינן לה על בעלה כפתח פתוח או בעד א' אחר קינוי וסתירה ושפיר פריך מהא דתני' בד"א כשאין לה בנים מן הראשון דע"כ מיירי כשאין עידי כיעור דאי איכ' עידי כיעור אפי' יש לה כמה בני' תצא כמו בעידי טומא' כדפרי' והא דקתני סיפא ואם באו עידי טומא' היינו אפילו לא ראוה שנבעלה וראו דבר מכוער עידי טומאה קרי ליה (נב) ואיבעית אימא מתני' ר' היא (נג) וה"ק הך מתני' דאסורה בלא עדים שראו דבר מכוער ר' היא דאמר אפי' בלא עדים אלא הבעל לחודיה ראה רוכל יוצא הוא ואסור לקיימ' ופליגי רבנן עליה ואמרי לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל ומסיק הלכת' כוות' דרב והלכתא כוותיה דר' הלכתא כוותיה דרב בקלא דפסיק כלומר (נד) הא דקאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר מכוער לא מפקינן היינו בקלא דפסיק (נה) אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחוד · ואל תתמה הא דקאמר רב ובעדים סתם דמפרשינן לה בעידי כיעור דסתם עדים עידי טומא' משמע ואי בעידי כיעור קאמר רב ה"ל לפרושי [ג] וי"ל דרב קאי אמתני' דקתני הנטען על אשת איש ונטען משמע לעז בעלמא וקאמר רב על אותו לעז יש עדים שראו דבר מכוער ויצא הקול שזינתה כך השיב ר"מ פירוש השאלתות וכר"ת ולי נראה מתוך לשון השאלתות שכתבו ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה מבעל ומבועל דתניא רוכל יוצא כו' שלא כיוונו לדברי ר"ת דלרב מפקינן בעידי דבר מכוער מבעל [ד] וא"כ מאי האי דקאמרי ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק תרוייהו למה לי והלא בעידי כיעור לחודיה בלא קלא מפקינן ובקלא דלא פסיק בלא עידי כיעור מפקי' רק שהבעל ראה דבר מכוער ואין לומר דאו או קאמרי' דאי איכא דבר מכוער בשני עדים או קלא דלא פסיק דא"כ הוה להו לפרושי וקלא דלא פסיק ודבר מכוער בראיית הבעל ועוד דלא הוה להו לאתויי ברייתא' רוכל היוצא [ה] מדבר מכוער בשני עדים דהא ברייתא לא איירי אלא בדבר מכוער בראיית הבעל ולכן נראה לי שהשאלתות מפרש דברי רב בעידי טומאה ובריית' בעידי דבר מכוער ר' סבר דבעידי דבר מכוער מפקינן מבעל ורב סבר דלא מפקינן מבעל אלא בעידי טומאה · ופסיק הש"ס הילכתא כרב בקלא דפסיק שאם ראו עדי' דבר מכוע' וגם יוצא הקול בעיר [ו] אבל (אם) הוא קלא דפסיק לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל וכוותי' דר' בקלא דלא פסיק ובעידי כיעור אבל בראיית הבעל לחוד אפי' בקלא דלא פסיק לא מפקינן ועידי דבר מכוער וקלא דלא פסיק חשוב כפתח פתוח או עד אחד אחר קינוי וסתירה והאי דקאמר כי אתא עד אחד ואפסקיה לקלא אגב דבעי למימר אלא דליכא עדים ואתא אחר אפסקיה לקלא

הגהות הב"ח [א] דליכול ולימות היינו משום [ב] היכא שיש כו' בעלה כמו בפתח פתוח [ג] וי"ל [ד] דא"כ כו' דקאמרן [ה] אדבר [ו] אבל הוא ושני' אם נמחק

קרבן נתנאל

לקלא נקט נמי בתחלה קלא (נו) ועוד דאליבא דמתני' קאי דקרי ליה נטען דמשמע טעינת דברים בעלמא להכי נקט קלא · ובהכי רווחא שמעתא דלא מסתבר כלל דלימ' רב בעדים סתם אי לא איירי בעידי טומאה וגם לא מסתבר לפרושי ואם באו עידי טומאה דברייתא בעידי כיעור (נז) וכך היא שיטת רב ר' כה אלפס והרמב"ם ז"ל: °וקלא דלא פסיק עד כמה אמר אביי אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסיק ביני וביני אבל פסיק ביני וביני הא פסק והוא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה כמה דלא פסק דמי דמחמת יראה הוא דפסיק ולא אמרן אלא דליכא אויבים דמפקו ליה לקלא (נח) אבל אי איכא אויבים מעיקרא לאו קלא הוא דאמרי' אויבים הוא דאפקו' לקלא · ואם הוציא אותה בעלה בדבר מכוער והלכה ונשאת לאח' והפקיה ההוא אחר לקלא ובתר הכי גרשה לא תנשא לנטען לכתחלה ואם נשאת לאחר
ט וכנסה לא תצא : °שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרב' בריה דרב נחמן ילמדנו רבי' הא דתנן המוצי' את אשתו משום שם רע משום נדר לא יחזיר אם חזר וכנס מהו שניה ואסיקנא דאינו מוציא דלא דמי לנטען דנטען כיון דכנס אלומי אלמיה לקלא (נט) אבל במחזיר את אשתו אמרי' קם ליה בקלא
י דליתיה : מתני' °המביא גט ממדינת הים ואמר בפ"נ ובפ"נ לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו (ס) לא ישא את אשתו · ר' יהודה אומר הרגתיו לא תנש' אשתו הרגנוהו תנשא אשתו : גמ' טעמא דממדינ' הים דעליה קא סמכינן אבל מארץ ישראל דלאו עליה קא סמכינן ישא את אשתו · הרגתיו לא ישא את אשתו הוא ניהו דלא ישא אשתו הא לאחר תינש' ולא
ע"ב אמרינן רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד °דקיימא לן כרבא דאמר
יא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע : (סא) °וגזלן דאורייתא' פסול לעדות אשה אבל גזלן דדבריה' כשר לעדות אשה :

יב מתני' °החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא
ד' כו בית דין (סב) וכולן שהי' להם נשים ומתו מותרות ליכנס להם(סג) °וכולן שנשאו לאחרים ומתו או שנתגרשו מותרות ליכנס להן וכולן מותרות לבניהם ולאחיהם : גמ' הא דקתני לא ישאנה ביחיד מומחה דקי"ל (נדרים ד' עח) דהפרת נדרים ביחיד מומחה וכיון דיחיד הוא אית ביה חשדא לפיכך לא ישאנה אבל בי דינא דבי תלתא לא חשידי כדתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ולא בי דינא דוקא אלא אפי' בי תרי לא חשידי דתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשדו חכמים לדבר זה אלא אם רצה אחד מן העדים לקנות אותה שדה או לישא אותה אשה הרשות בידו ולא חיישינן לחשדא · והאי דקתני במתני' מפני שהוא ב"ד קמ"ל דמיאון בשלשה לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים ולית הלכתא הכי דקי"ל מיאון בשנים כדפסקינן בהדיא בפרק אין ממאנין (סי' א :) : ירושלמי (הל' יב) (סד) שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד וכולן מותרין לבניהם ולאחיהם שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו : איבעי' להו חכם שאסר האשה וגרשה בעלה כנס מהו שניה ואסיקנא דאם כנס
יד כו אינו מוציא °דבדרבנ' לא מפקינן : וכולן שהיו להן נשים ומתו · מתו אין נתגרשו לא והתניא אפילו נתגרשו מותרות ליכנס להם (סה) לא קשיא הא דהואי קטטה והא דלא הואי קטטה ואי בעית אימא הא והא דלא הואי קטטה הא דארגיל הוא והא דארגילה היא : וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן · וכ"ש לאביהן משום דבזיז מניה פי' מתביים ממנו · מאי שנא מהא דתניא הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה נשי לגבי נשי שכיחן דאזלי גברי לגבי גברי לא שכיחי דאזלי (אהדדי) אי נמי נשי דלא אסרן שכיבתן אהדדי לא קפדי אהדדי גברי דאסרן שכיבתן אהדדי קפדי אהדדי :

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות א הרי אלו חולצות ולא מתייבמות קדמו וכנסו יוציאו ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו וב"ה אומרים יוציאו : גמ' °אמר רבה בר רב הונא אמר ע"ב רב שלשה אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והאמצעית צריכה חליצה משניהם דחליצה פסולה היא וחליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין ושמואל אמר אחד חולץ לכולן והאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות אלמא חליצה מעולה בעינן °מאי אחד דף כו חולץ לכולן אאמצעית והא כולן קאמר כיון דרובן גבי' קרו להו כולן ואיבעית אימא כי קאמר שמואל חליצה מעולה בעינן ה"מ למיפטר צרה אבל נפשה פטרה·ורב אלפס ז"ל לא הביא שנויא קמא מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית משום דחשיב לשנויי' בתרא עיקר ופטרה נפשה בחליצה גרועה (א) ואינה צריכה לחלוץ משניהם (ב) ונראה דשנויא קמא עיקר כי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה ר"י אההיא שנויא דאחד חולץ לכולן אאמצעית דאכתי קשיא דהא מסקינן לקמן מלתיה דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר וחליצת רחל לא פטרה צרה כשהתחיל באחיות וכן חליצת צרה לא פטרה רחל אלמא כשאי אפשר בשתיהן אלא חליצה פסולה בעינן שיחלצו שתיהן וה"ה הכא בעיא חליצה דתרוייהו דלהך שנויא לא מפלגינן בין מיפטר נפשה למיפטר צרה ותירוץ דההיא סוגיא דמפרשינן לקמן התחיל ולא התחיל סברה כאידך שנויא דמשנינן הכא דמפלגינן בין מיפטר נפשה למיפטר צרה והאי שנוי' אחד חולץ לכולן אאמצעיות סבר לה כרב אשי דקאמר חלץ לצרות נפטרו אחיות משום דלא אלימא זיקה לשוויה לצרה כערוה הלכך חשיבא חליצת צרה רחל כשרה טפי מחליצת רחל · משום הכי חלץ לרחל לא נפטרה צרה כיון דקיימא חליצה דכשירה טפי לא חלין להאי חליצה גרועה אבל הכא חליצת כולם שוה לגריעותא הלכך האי שנויא עיקר ודוקא אמצעית (ג) חולצת מאחר (ד) אבל בשתים הראשונות *אי נפל בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת : גופא אמר שמואל °חלץ לאחיות לא נפטרו ב צרות לצרות נפטרו אחיות · חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר ואקשינן מאי שנא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות משום דהויא לה אחות אשה בזיקה חלץ לצרות נמי לא ליפטרו אחיות דהויא לה צרת אחות אשה בזיקה ופריק רב אשי משום דלא אלימא זיקה לשוויה לצרה כערוה · ופסקי רבוואתא הלכתא כשמואל וכתב הראב"ד ז"ל (ה) להאי פיסקא כשמואל לא הוה צריכא הא מלתא דהא ליכא פלוגתא עילויה אלא אפלוגתא דלעיל קאי דפליג בהדיא רב בחליצה פסולה דאמר רב צריכה לחזר על כל האחין ופסקו כוותיה דשמואל מיהו הני מילי גבי אמצעית אבל בתרתי קמייתא כיון דאיכא שני יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דכל מאי דאפשר לאהדורי בתר חליצה כשירה מהדרינן ואפילו למיפטר נפשה ואי עבר והלך חד לכולהו נמי (ו) מאי דעבד עבד ושריין לעלמא עכ"ל הראב"ד ז"ל · (ז) והרמב"ן ז"ל כתב (ח) דלדברי רב אלפס ז"ל הלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין דהכי קי"ל דהלכתא כרב באיסורי והוצרכו לפסוק כמימרא בתרייתא דשמואל במאי דאמר חלץ לצרות נפטרו אחיות דלא תימא כל חליצה פסולה צריכה לחזר ואלו שתיהן חליצות פסולות ניהו קמ"ל דכי אמרי' חליצה פסולה מחזרת ה"מ כששתי החליצות שוות (ט) אז

צריכות

קרבן נתנאל

כו' ושם איירי בראיית הבעל : (נו) ועוד דאליבא דמתני' קאי דקרי ליה נטען דמשמע טעינת דברים בעלמא · וא"ת הכל קשה אמתני' אמאי קרי ליה נטען הא ומתני' איירי שבאו עדי טומאה · וי"ל דעדי טומאה מעידין שנטמאה ולא אמרו בפי' שנטמאת מזה הנטען · אך שע"י אותן עדי טומאה מחזיקין לקול הראשון על זה הנטען לומר שאף זו אמת · ואח"כ מצאתי כדברי במהרש"ל : (נז) וכך היא שיטת רב אלפס והרמב"ם ז"ל · הרי"ף והרמב"ם פוסקים בפי' דאין מוציאין מבעל כ"א בעדי טומאה דלא כשאלתות· אלא ר"ל שהרי"ף ורמב"ם מפרשים הברייתא בעדי כיעור ורב בעדי טומאה אלא דלדידהו הברייתא דקתני מוציאין היינו מבועל ולהשאלתות אף מבעל תנא · וזהו שדייק רבינו וכך היא שיטת רי"ף ורמב"ם · ולא כתב וכן פסק הרי"ף ורמב"ם · ב"י ומהרש"ל ולא כמו שדחק הד"מ סי' י"א בא"ה לפרש דברי הרי"ף כשאלתות לדעת הטור ע"ש וגם הב"ש הרבה להשיב עליו וכן בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סי' י"ו פסק כרי"ף ורמב"ם דלא כשאלתות :

(נח) אבל אי איכא אויבים מעיקרא לאו קלא הוא · וה"ה אם מ' אויבים לא היה יכול לפסוק אעפ"י שמתחלה לא יצא ונתוך אויבים לית בית מיחוש כי האויבים מחזיקים דלא פסיק קלא · ראבי"ה · וכתב מהרש"ל לאו דוקא בודאי שנעשה הקול ע"י אויבים· אלא שדי לנו בזה אם נמצאים אויבים בעיר ויש קלא רגלים לדבר שהם הוציאו את הקול :

(נט) אבל במחזיר את אשתו כו' · ומהאי סברא אפי' קידש אין מוציאין מידו · מהרש"ל :

(ס) לא ישא את אשתו · עיי' מ"ש פ' האשה שלום סי' ע' :

(סא) וגזלן דאורייתא פסול לעדות · עיי' לקמן בפ' האשה בתרא סי' י' מ"ש שם :

(סב) וכולן שהיה להן נשים ומתו · ומיהו אם היתה אשתו חולנית באותו שעה אסורה ליכנס להם· ירושלמי : (סג) וכולן שנשאו לאחרים ומתו או שנתגרשו מותרת ליכנס להן · ירושלמי שאין אדם מצוי לחטוא לאחר זמן :

(סד) שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד · לאו דוקא דהא כבר אסיקנא אפי' בי תרי לא חשידי וכמו שהירושלמי גופי' מסיק שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו · וכ"ש מפני אחר · אלא אגב דתני במתני' מפני שהוא ב"ד פתר כן :

(סה) לא קשי' הא דהוי קטטה · הא דקתני בברייתא אפי' נתגרשו דהוי לי' קטטה מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת · פירש"י · ורש"ל סי' ך"א פי' לשיטת הרמב"ם דהמתני' דקתני מתו אין נתגרשו לא איירי בדאית לי' קטטה מקודם ומאחר שיש קטטה ביניהם יש לחוש שנתן דעתו על אשתו לגרשה ועיניו נתן באשה זו לשאנה · ונראה דלא ניחא לרש"י לפ' הכי דאם מוקי המתני' בקטטה והוי כמו חולנית דחיישינן שמא בשעת העדות דעתו הי' על אשה זו · א"כ מתו נמי אסור אם היתה חולנית · אלא ש"מ אע"ג דהוי לי' קטטה לא נתן דעתו על זאת דכמה פעמים מתקוטטים איש ואשתו ומ"מ לא נתנו עיניהן בגירושין·מאא"כ כשהיתה חולה באותו פעם · והשתא המתני' איירי בדלית קטטה ולא חולה · ועיין בב"ש סי' י"ב ס"ק ח' שמיישב בענין אחר ע"ש · ולא נהירא לי דגירושין ומסתמא הוי ע"י קטטה · מאא"כ אם מתו · ולא שייך למימר בכה"ג דאיירי הכל בקטטה · וק"ל :

ארבעה אחין פרק שלישי

(א) ה"ג ואינה צריכה לחלוץ משני : (ב) ונראה דשנוי' קמא עיקר כי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה ר"י וכו' · ואף שאין משיבין הארי לאחר מותו גם הוא לא היה לו להשיב הארי לאחר מותו שדבריו דברי קבלה כי מעולם לא עלה על דעת הו' שנויא קמא עיקר כי מה איכפת לן שנויא קמא הוא אליבא דרב אשי · הלא אנן שנויא בתרא איירי נמי שפיר אליבא דרב אשי ומה בכך דשנויא דהתחיל ולא התחיל קאמר אליבא דשנויא בתרא וכי מפני זה הפסיד כחו אדרבה נאמר שהוא עיקר שתי השנויים אזיל אליבי'· עכ"ל מהרש"ל ביש"ש סי' א' ע"ש שהאריך · וכן תמה עליו הלח"מ בפ"ה מהל' יבום והניח בתימה · ולכאורה קושיא עצומה · דליכא למימר דסמך רבינו על מה שכתב בסוף סי' ג' דלרב אשי כששניהם גרועות חולץ לאיזו שירצה ש"ג דלא ס"ל שנויא בתרא דלמיפטר נפשה בחליצה גרועה אבל להיפטר צרה בעי' חליצה מעולה שאני התם דאין שתיהן שוות ומ"ה מניחין חליצה גרועה ועבדינן חליצה מעולה · אבל כששתיהן שוות חליצה גרועה פוטרת צרתה שאם חולצת אותה ג"כ חליצה גרועה · וכן ראיתי שפסק כן הנימוקי יוסף ע"ש · ונראה שכוונת רבינו דשנוי' קמא אליבא דרב אשי דע"כ רב אשי לא ס"ל כשנוי' בתרא · דהתוס' כתבו ד"ה אחריו חזרו · דוחק לומר כן משום דלא מסתבר לר' אבא בר ממל למימר סברת רב אשי דלא אלימא זיקה לשווי' לצרה כערוה · פי' דהא מדאורייתא פסולייהו שוין דמדאורייתא' צרת אחות אשה בכרת כמו אחות אשה גופה הלכך בזיקה דרבנן נמי יש להשוות צרת אחות זקוקתו לאחות זקוקתו · כמו שהזכיר רבינו סברא זו ס"ס ב' · ורב אשי דדחיק נפשי' לפ' דברי שמואל לחלק בזיקה דרבנן לפסול דאורייתא מי הכריחו לכנוס בדוחק · הא בעלמא קיי"ל כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקן אלא ע"כ לרב אשי לא סבר כשנוי' בתרא ולשנוי' קמא א"א לתרץ לשמואל התחיל ולא התחיל דא"כ קשי' שמואל אהדדי כמו שהקשה ר"י · מ"ה צריך לדחוקי נפשי' ולחלק בזיקה בין היא גופה לצרתה וקי"ל : (ג) ה"ג חולצת מאחד : (ד) אבל שתים הראשונות אי נפל בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת · ודבריו תמוהים דאי נפול בזה אחר זה פשיטא דזה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ומהרש"א בחידושיו מגיה וכצ"ל אפי' נפול בבת אחת · וב"ח מגיה אי לא נפל בבת אחת · ולדקו דברי מהרש"א כמ"ש מלתא בטעמו' דאפי' נפול בבת אחת דאע"ג דבשתים הראשונות חליצות שניהם גרועות מ"מ הראשון שחלץ לראשונה חליצתו בשני' גרוע' טפי מחליצ' השני דלראשון הוי השני אחות חלוצתו ולשני איכו נאסר עליו אלא משום דנאסרה עליו שעה אחת ולהכי חליצתו כשרה מקרי לגבי חליצת הראשון · ומייתי ראי' מדברי תוס' ד"ה שמואל התחיל ע"ש : (ה) להאי פיסקא כשמואל לא הוי צריכא להא מלתא דהא ליכא פלוגתא עילויה · ויש לדקדק לפי מ"ש תוס' דף כ"ז ע"ב ד"ה חלץ וא"ת מאי קמ"ל כו' ואומר ר"י דקמ"ל דהותרה אפי' צרתה דרב אית לי' אין זיקה והלך לאחיות נפטרה צרה ע"כ · א"כ ודאי צריכא להאי פסקא דהלכתא כשמואל · וי"ל היינו לשיטתי' דרב דס"ל אין זיקה · אבל הרי"ף כבר פסק בפ' כיצד דהלכתא כמ"ד יש זיקה ע"ש סי' א' א"כ ודאי הלכתא שאינה צריכה היא : (ו) מאי דעבד עבד ושריין לעלמא · היינו כשנויא בתרא דכי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן ה"מ למפטרא צרתה אבל מפטרא נפשה פטרה : (ז) ה"ג והרמב"ן כתב · בחידושיו :

(ח) דלדברי רב אלפס ז"ל הלכה כרב · והקשה מהרש"ל א"כ מה צריך שקילותא וטרי' אליבא דשמואל ומי אמר שמואל הכי כו' · אי לאו דקיי"ל כוותי' · ונראה דהרב אלפס לא פסק כרב אלא לכתחלה · היכא דנמצאו האחין לפנינו · אבל אם אינן נמצאי' בב"ד אלא אחד והשני במקום אחר אין צריכין להמתי' אלא אחד חולץ לכולן כשמואל :

(ט) אז צריכה לחזור על כל האחין · ואז הוי' חליצה כשירה ופוטרת צרתה וכ"כ הרמב"ם להדיא : (י) וכ"ש על כל הצרות · היינו אם לא חלץ אלא א' מהם · אז הוי'

חליצה

צריכות לחזור על כל האחין (י) וכ"ש על כל הצרות אבל אם אחת מהן מעולה מחבירתה אע"פ שהיא נמי פסולה כגון חליצות צרות במקום אחיות המעולה שבהם פוטרת והגרועה אינה פוטרת וזה ודאי דבר צריך הוא ונכון הוא וכן פסק ה"ר מאיר הלוי ז"ל דהלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזר · ויראה מתוך דברי התוספות דאין הלכה כרב כי הקשו אהא דא"ר יוחנן לקמן מתה שניה מותר בראשונה ופריך ליה רבי יוסי ברבי חנינא ממתני' דארבע אחין ואמאי ניקו חד מנייהו ולחלוץ לשנייה וכו' ואמאי לא פריך לרב דלדידיה קשה טפי דיחלוץ לאיזו שירצה והאחרת תתייבם ותירצו משום דרב ס"ל חליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין ושניהם צריכין לחלוץ לאחת הלכך אי אפשר שתתייבם השניה ומה שלא דקדק הש"ס דלרבי יוחנן לישני הכי (יא) משום דמוכחא מלתא דסבר ר' יוחנן אין צריכה לחזר שהרי כשהקשה לו ר' יוסי ברבי חנינא דליקו חד מינייהו וליחלוץ לשניה וראשונה תשתרי לאידך ורבי יוחנן לא השיב לו והלא שניהם צריכין לחלוץ לשניה אלמא דרבי יוחנן ס"ל דאין צריכה לחזר ואפי' אי אית ליה לרבי יוחנן יש זיקה יכול לסבור אין צריכים לחזר כשמואל דאמר לעיל אחד חולץ לכולן אע"ג דס"ל יש זיקה והאי שנויא דסמכא הוא (יב) כי אי אפשר לתרץ קושיא זו בע"א
ע"ב וכיון דרבי יוחנן סבר כשמואל הלכתא כוותיה : °אבעיא להו בעלת הגט ובעלת מאמר איזו מהן קודמת בעלת הגט עדיפא משום דאתחיל בה בגירושין או דלמא בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה·ת"ש ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט ואי גט עדיף לא ליהני מאמר בתריה ואי מאמר עדיף לא ליהני גט בתריה ש"מ כי הדדי נינהו ש"מ·פרש"י ותיפשוט בעיין שאחת פוטרת חברתה ויחלוץ לאיזו שירצה שחליצת שתיהן גרועות והקשה ה"ר יצחק ברבי מאיר ז"ל דהך בעיא ע"כ אליבא דמ"ד יש זיקה דלמ"ד אין זיקה אפילו חלץ לבעלת הגט נפטרה צרתה כדאיתא לקמן פרק ר"ג (דף נא) ולמ"ד יש זיקה אפילו כששתיהן שוות לגריעותא צריכות שתיהן חליצה כדאמרי' לעיל התחיל באחיות לא יגמור בצרות אע"ג דחליצת צרה לא גריעה כשל רחל ונראה לפרש דכי הדדי נינהו וצריכות שתיהן לחליצ' אבל אם לא היו שוות חולץ לאותה שחליצתה מעולה ונפטרה חבירתה ואע"ג דחליצה פסולה היא וחליצה פסולה לא פטרה צרתה ה"מ היכא דצרתה כיוצא בה אבל אי גריעה מינה או עדיפא מינה בכשרות מיפטרה בחליצה דידה והא דאמרי' התחיל באחיות לא יגמור אף בצרות דלא מיפטרה רחל בחליצת צרה ואע"ג דחליצת רחל גריעה מינה דלא מיפסלא צרה אלא משום לתא דידה דהיא צרת קרובת חלוצתו לא דמי דמ"מ פסולייהו שוין דמדאורייתא צרת אחות אשה בכרת כמו אחות אשה גופה הלכך בזיקה דרבנן נמי יש להשוות צרת אחות חלוצה לאחות חלוצה ופסול אחד הוא ושם אחד הוא ולא דמי לבעל' הגט ולבעלת מאמר ומיהו אפשר לקיים פרש"י להך ליסנא דאסיקנא לעיל אחד חולץ לכולן אאמצעית (יג) ור' אשי דמייתי הך ראיה דהכא סבר כההיא ליסנא כדפרישית לעיל דלית ליה לרב אשי התחיל ולא התחיל וכיון דחליצת שתיהן גרועות חולץ לאיזו שירצה וכן עיקר :

ג °אמר רב הונא אמר רב שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לשנייה הותרה הלך לראשונה הותרה מתה ראשונה מותר בשנייה ואין צ"ל מתה שנייה שמותר בראשונה משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותר' תחזור להיתירה הראשונה ור' יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשנייה מ"ט דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ורב ה"מ היכא דקאי באפה איסו' אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא (יד) וק"ל כרבי יוחנן דכל רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן :

ד' כו °מתני' היתה אחת מהן אסורה על אחד איסור ערוה אסור בה ומות' באחות' והשני אסור בשתיהן איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסורה על זה איסור ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה וזו היא שאמרו
ד אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת °ג' אחין שנים מהן נשואין שתי
ד' כה
ע"ב

אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתייבמות : °שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד ד' כט מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וב"ה אומרי' מוציא את אשתו[א]בגט ואת אשת אחיו בחליצה זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו : מתני' °ג' אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת אחד
ה מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת השני° יוצאה משום אחות אשה דף ל והראשונה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת · וה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר ומת נכרית מיהלץ חלצה יבומי לא מיבמה דהוי' לה צרת אחות אשה בזיקה והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפילו חליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דצרתה חולצת : שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת נשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת : שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת : °ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית
ו וגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן אם מתו או מיאנו או שנתגרשו צרותיה' מותרו' : גמ' טעמא דגירשה ואח"כ מת וכנסה המגרש ומת הוא דשריא (טו) אבל מת ואח"כ גירשה וכנסה המגרש ומת אסורה · אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפילו בתרי אחין [ב] וקודם שגירשה היתה זקוקה לשני אחין נשואין שתי אחיות והויא לה צרת אחות אשה בזיקה הלכך אסורה עליו עולמית (טז) וא"ת היאך כנסה המגרש הא הויא לכל אחד ואחד צרת אחות אשה בזיקה וי"ל דלא שייך למיקרייה צרת ערוה אלא כשהיא והערוה נופלין [ג] בבת אחת כשהוא חי אבל לא (יז) כשמת המגרש והיתה היא צרת אשתו בזיקה (יח) ונופלות שתיהן בבת אחת לפני אח השלישי · (יט) ומה שכתב בעל הלכות אם מת ולא גירש אסורה לתרוייהו לא שתאסר להו בחייהן אלא לכל אחד כשימות אחיו תהיה אסורה לו דהויא צרת אחות אשה בזיקה וכן כתב רב אלפס ז"ל דלא אסורה נכרית אלא אחר שמת המגרש : מתני' °וכולן שהיו בהן ספק קידושין
ז או ספק גירושין הרי אלו חולצות ולא מתייבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק קידושין כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זה הוא ספק גירושין (כ) וכן אם היתה עומדת בר"ה וזרק לה גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק גירושין כמו בקידושין דאמר רבא כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין שאין בקידושין · וזהו דגירושין דקתני במתני' לאו דוקא הוא אלא משום דתנא זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין·וזהו בקידושין למעוטי זמן דליכא בקידושין·ונראה [ד] דה"ה כתב ידו ואין עליו עדים (כא) דפסול דידיה משום זמן הוא דכתב ידו חשוב כעדים אלא חיישי' שמא יקדים הזמן ויחפה על בת אחותו או משום פירי הלכך כשר בקידושין : גמ' °ומפני מה לא תקנו זמן בקידושין בשלמ' למ"ד משום' לא
ע"ב פירי איתקון זמן בגיטין משום הכי לא תקינו זמן בקידושין דארוסה לית לה פירי אלא למ"ד משום זנות דבת אחותו ליתקין זמן בקידושין ואסיקנא משום דלא אפשר דהיכא ליעבד לנחיה גבי דידה מחקה ליה לזמן לנחיה גבי דידיה דלמ' מחפה על בת אחותו לנחיה גבי העדים אי דכירו ליתו וליסהדי ואי דחזו מכתבא ואתו ומסהדי רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם הלכך לא אפשר וא"ת ומאי נפקא מיניה אי מסהדי ע"פ כתבם והא אמרינן בפרק גט פשוט (ד' קסח) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לפני ב"ד ועושין לו קיומו וכן אמרי'

בהגוזל

הגהות הב"ח

[א] בגט ובחליצה ואת אשת אחיו [ב] דקודם [ג] בב"א כשמת המגרש היתה היא כו' את השלישי אבל לא כשהוא חי ומה שכ' (וכ"ה בק"נ) [ד] דה"ה כתב בכתב ידו

קרבן נתנאל

חליצה פסולה ואינה פוטרת צרתה · ומה דמסיק בסמוך בעלת גט ובעלת מאמר כי הדדי נינהו · ס"ל להרמב"ן כפי' ריב"ם דשתיהן גרועות ואין א' פוטר חברתה דלא כפירש"י :

(יא) משום דמוכחא מילתא דסבר רבי יוחנן · ר"ל דכל הכי פירכו' וכימא ליה וכו' צריך התלמודא לפי' · אמנם הך לימא לי' דמתני' סבר חליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין : זה אינו צריך לפי' ולשנויא דר' יוחנן ס"ל א"צ לחזור דזה מוכחא מלת' דסבר ר"י א"צ : (יב) כי אי אפשר לתרץ קושי' זו בענין אחר · ובתו' ד"ה איתיבי' תירצו לשיטת רבינו הנכזל ופי' ר"י בענין אחר וצריך ביאור על מה נאיד מתירוצים הללו :

(יג) ה"ג ורב אשי דמייתי הך ראי' דהכא סבר כהאי ליסנא כדפרישית לעיל סי' א' וע"ד שפירשתי התם · ותימה על הטור שכתב על דברי הראב"ד וכן הסכים א"א הרא"ש ז"ל דהא הראב"ד פסק כשני תירוצים ולפי מה שמוכרחין לפ' דברי רבינו להתחלק קושית מהרש"ל ע"כ צריכין למימר דרב אשי לא ס"ל כלל שנוי' בתרא · וכבר לווה בזה הב"י והב"ח וב"ש · ולפי מ"ש צ"ע ביותר דברי הטור : (יד) וקיי"ל כר' יוחנן · ודב"ש פריך ממתני' ארבעה אחין כו' ואמאי ליקו חד מינייהו להלון לה לשני' והוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון וא"ר יוחנן אחיות איני יודע מי שנאה ורבינו פסק כר"י ומייתי בריש פרקין המשנה כצורתה · וי"ל דפרין התלמודא ולימא לי' גזרה שמא ימות ואסור לבעל מצות יבמין · ומשני ר' יוחנן למיתה לא חיים · אבל אנן חיישינן למיתה ולביטול מצות יבמין · לכך המתניתין אתא שפיר אף לדידן דקיי"ל כר"י : (טו) אבל מת ואח"כ גירשה וכנסה המגרש ומת אסורה · וקשה הא לעיל בפ"ק סי' ח' פסק רבינו כינס ולבסוף גירש צרתה מותרת · וי"ל כמו שתי' הרי"ף בתי' אחרון וז"ל התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לא קוי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה גבי יבם בהתירה נפלה קמי' · אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמי' לא מהני בה גירושין ולא מידי · והאי טעמא טפי עדיף ומסתבר מהאי קמא עכ"ל · אע"ג דהכא נמי בהתירה נפלה קמי' דהא גרשה מ"מ כיון דכנסה איגלי' מלתא למפרע שהיתה זקוקה לזה נמצא' צרת ערוה בזיקה וגירושין בתר הכא לא מהני · כמ"ש רבינו בסמוך כשמת המגרש היתה היא צרת ערוה בזיקה ונפלו שתיהן בבת אחת לפני אח השלישי הא אם לא כנסה אין נופלות שתיהן לפני אח השלישי דהא גירשה לשני' אבל מת ולא גירש כיון דשתיהן נופלות לפניו ויש זיקה הוי' צרת ערוה בזיקה וכ"ת א"כ אמאי דחק לרב' למעוטי מת בלא גירש הל"ל למעוטי מת ואח"כ גירש כמו לרב אשי · י"ל דהא רבא ע"כ לא ס"ל לחלק בסברת הרי"ף דהא קאמר בפ"ק זו ואצ"ל זו וכ"כ מהרש"א ומהרש"ל ביש"ש וחזר ממה שכתב בחידושיו · ועוד תי' הרי"ף וז"ל התם כיון דערוה היא מיגמר גמרי לה איכא וקלא אית לה · הכא זיקה דרבנן היא אע"ג דגירש לה לאחות אשתו לא משתרי נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ע"כ · וע"כ לתי' זה איירי בלא כנסה דאי בכנסה הדר הוי' לי' צרת ערוה מדאורייתא ואית לה קלא · אבל בלא כנס גזרינן מת וגירש אטו מת ולא גירש · נמצא דשני תירוצים המה מהיפך אל היפך לתי' ראשון אם כנסה וגירש הצרה מותרת · ואם מת וגירש ולא כנסה צרה אסורה · ובתי' שני הוא בהיפך · והרי"ף ורבינו מסכימים לתי' אחרון שזכרתי מקדם · דלתי' שני הוי כמו גזירה לגזירה דהא זיקה מדרבנן ומת בלא גירש גופי' גזירה מדרבנן היא · ומהרש"א כתב וז"ל הכא דבאיסור זיקה נפלה קמי' אסורה ואין חילוק בין כינס ואח"כ גירש · ובין גירש ואח"כ כינס · ובין גירש ולא כינס כלל דזה ליתא בין לתי' ראשון של הרי"ף ובין לתי' שני כפי מה שהכחנו וברדנו · ובש"ע סי' קע"ה אפי' אם לא כנס אסורה ע"ש הוא וצ"ל אם לא כנס · אבל כנס לרבה מותרת ונמשך הכל לתי' ראשון של הרי"ף והבוחר יבחר : (טז) וא"ת היאך כנסה המגרש · יש להקשות מאי פריך אימא ה"ג קאמר הא מת ואח"כ גירש אסורה כלומר דהתנא לא מצי למתני מת ואח"כ גירש וע"כ בכנסה איירי וא"א לכונסה דיש זיקה והוי' לי' צרת אחות אשה בזיקה דזקוקה לשני אחין · וי"ל דדומיא דמתני' דאיירי בכנסה דייק הא מת ואח"כ כו' דאיירי נמי בכנסה · עי"ל מדלא מברר התלמודא דרב אשי כמאן ס"ל · ע"כ סברה דהאי בין לר' ירמי' בין לרבא וע"ז הקשו תוספת ר"י בגירש ואח"כ מת הא כישואין ראשוני' מפילין ויש זיקה א"כ הוי' צרת אחות אשה בזיקה : (יז) כשמת המגרש · ה"ה מת בלא גירש אסורה דהא נופלות שתיהן לפני אח השלישי והוי' צרת ערוה בזיקה: (יח) ונופלי' שתיהן בבת אחת · אע"ג דגירשה לערוה גירושין דבתר זיקה לא מהני כיון דכנסה וכדפירשתי :

(יט) ומה שכתב בעל ה"ג אם מת ולא גירש אסורה לתרוייהו כו' · אפי' בלא כנסה אם מת וגירש בלא כנסה משמע דלא הוי' צרת ערוה בזיקה ומזה נמי שעד למה שכתבתי : (כ) וכן אם היתה עומדת בר"ה וזרק לה גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק גירושין כמו בקידושין · תימה דהא מסיק רבינו בפ"ק דמציעא סי' כ"ה דד' אמות אינו קונה בר"ה אלא בסימטא' או בצידי רה"ר · וי"ל דקרוב לו היינו שהוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו · היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה · שניהם יכולים לשמרו זהו מחלה על מחלה כמו דאוקמי' רבי יוחנן התם בהזורק · וע"ש בפ' הזורק סי' ו' מ"ש שם · והנה הטור סי' למ"ד כתב היתה עומדת בסימטא וזרק לתוך ד' אמותי' מקודשת · ובסי' קל"ט לענין גט כתב היתה עומדת בר"ה וזרק גט תוך ד' אמות הרי זה מגורשת וצ"ל דס"ל לחלק בין קידושין לגיטין דמטעם עגונה תקנו רבנן אפילו בר"ה זכי' ד' אמות · וקשה בסוגי' זו ה"ל לומר עוד זהו דקידושין למעוטי קרוב לה בד' אמותי' ברה"ר וצ"ע :

(כא) דפסול דידי' משום זמן הוא · אמנם כן כתבו תוספת דף ל' בשם ר"י בתוס' ד"ה כתב בכתב על כל זה דף ל"א ד"ה למעוטי מספקא לר"י כתב בכתב ידו ואין

עליו

בהגוזל קמא (ד' נח ·) גבי שורף שטרותיו של חבירו אי דאיכא שהדי דידעי מאי דכתוב בשטר' ליכתבו ליה שטרא אחריני' אלמא כשהעדים אחרים מעידים שראו שטר חתום בכתב ידי עדים לא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כ"ש כשהן עצמם מעידים שחתמו על השטר וי"ל דודאי כשהן מעידים בפני ב"ד שראו שטר חתום והכירו חתימת עדים אין זה מפיהם ולא מפי כתבם דהוי כמו קיום שטרות דעלמא' שהעדים מקיימין החתימה בפני ב"ד והוי כמו שנחקרה עדות העדים החתומים על השטר כב"ד וכן ה"נ אם היו העדים מעידים שחתמו בעדות זה על שטר זה לא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא דחיישי' הכא שלא יעידו שכך ראו בשטר אלא יעידו מעצמן על המעשה כאלו הן זוכרין אותה והם אינן זוכרין אלא על פי השטר ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ור"ת היה נוהג כשהעדים רחוקים מב"ד שהיו שולחים כתב ידם לבית דין ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהם זוכרין עדותן אבל רש"י פי' בפירוש חומש (דברים יט) על פי שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד ואין להביא ראיה לדבריו מהא דתניא בפרק מי שאחזו (ד' עא) אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול לדבר ופריך אמאי הרי יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דדלמא שאני אלם שאינו הוי ראוי לבילה דלאו בר הגדה הוא כלל ורב אלפס ז"ל כתב בסגנון אחר ומה שכתבתי דברי התוספת עיקר ואין להשיב אי הכי גבי גרושין נמי נימא הכי התם להגלה דידה קא אתי להעיד שהיא פנויה והיא יראה למחוק בו דבר פן יפסל הגט הכא לחובה דידה קא אתי :

ח **מתני'** °**שלשה** אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בו השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת אחד מהם מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין ר"ש אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשנייה : **גמ'** אי זיקת שני יבמין מדאורייתא חליצה נמי לא תבעי אלא מדרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמו' וניבם לחד' ויחלוץ לאידך גזירה [א] שמא יאמרו בית זה מקצתו בנוי °ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חלץ ה"כ אלא גזירה דלמא חליץ ברישא' והדר מייבם וקס ליה בלא יבנה דרחמנא אמר כיון שלא בנה שוב לא יבנה · אמר רבה נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט דעלמא איכא דאמרי אמר רבה נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא דמאי דעבד שקליה ולקולא אזלינן בשל סופרים כלישנא בתרא והוא שפירש למאמרו ולא לזיקתו והא דאמרינן בזיקת שני יבמין מיחלץ חליצה יבומי לא מייבמה לא תימא ה"מ דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה אלא אפילו היכא דליכא אלא יבמה ואיכ' עליה זיקת שני יבמין מיחלץ חליצה ייבומי לא מייבמ' כדאמר לקמן בפרק האשה רבה (דף נו) אמתני' דבן ט' שנים שבא על יבמתו אמר רבא הא דאמרי רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חליצה ייבומי לא מייבמה לא תימא הני מילי דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה

ט דהא הכא דליכ' צרה ומיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה : **מתני'** °**שני** אחין הנשואין שתי אחיות ומת אחד מהן ואחר כך מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת °שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה לזה ושל זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין חייבין אף משום אשת אח ואם היו אחיות אף משום אחות אשה ואם היו נדות אף משום נדה ומפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה : **גמ'** החליפו אטו ברשיעי עסיקינן א"ר יהודה [ב] תני הוחלפו : °**ואם** היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן (כב) ואי קשיא לך הא דתניא (לק' מב:) קטנה שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין שלשה חדשים ההיא גזירה היא וחילוף לא שכיח' ומלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן °תנא אנוסה ומפותה צריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי יהודה רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבא מ"ע דרבי יוסי אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר רבי יהודה סבר שמא לא נתהפכה יפה יפה · וחזינן למקצת רבוותא דפסקי בהא הלכת' כר' יהודה ואנן לא ידעינן מהיכא גמירי להא פיסקא דהא קי"ל דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וממתני' דמפרישין אותם ג' חדשים וכו' אין להביא ראיה לרבי יהודה דאפילו ר' יוסי מודה בה דטעמא דרבי יוסי משום דאשה מזנה מתהפכת והא מתני' דלאו זנות הוא דהא אוקימנ' בהוחלפו ואי משום דאמרי' לקמן בפר' החולץ (שם) (כג) דכל הנשים צריכות להמתין אע"פ שאינן ראויות לילד הנך בנשואות איירי ולא שייך בהן טעמ' דאנוסה ומפותה דאשה מזנה מתהפכת הלכך קשיא לן האי פיסקא ולא קמנו על עיקר' דמלת' מהיכ' גמרי לה · והר"ז הלוי ז"ל כתב כיון דמחמרינן כולי האי בהבחנה דפסיקנ' כרבי מאיר (בפ' אע"פ ד' ס) דעקרה וזקינה ושאינה ראויה לילד צריכות להמתין ואין הלכה כר' יהודה במה שמיקל בענין זה כ"ש דאין הלכ' כר' יוסי בהא שהוא מיקל יותר וחיישינן שמא לא נתהפכ' יפה יפה ועוד דשמואל בלישנ' בתר' לא סביר' ליה כר' יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין אע"ג דבגיורת ומשוחררת סבר שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהת כר' יהודה סבירא ליה ולאו מטעמי' דלא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה ישראלי' זנות אטו נישואין כי היכי דגזרינן שאינן ראויות לילד אטו ראויות לילד (כד) ובקטנה א דלא שכיח בה זנות לא גזרו ביה כי היכי דלא גזרינן בחילוף דלא שכיח וכן במיאון קטנה לא גזר משום דלא שייך מיאון בגדולה אבל יוצאה בגט ובמיתת הבעל גזר אטו גדולה (כה) אבל גיורת ומשוחררת אפי' גדולה לא החמירו בהבחנה דיד' למיגזר זנות אטו נישואין אבל בנשואין אפילו גר וגיורת צריכות להמתין כדתניא לקמן פרק החולץ (שם) ובשבוייה לא סבר שמואל כר' יוסי שהרי לא הזכיר אלא [גיורת ומשוחררת] (כו) דכיון דבת ישראל היא מחמיר בה כר' יהודה :

הדרן עלך ארבעה אחין

א °**החולץ** ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה °בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסל' מן הכהונה אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן אין הולד של קיימ' יקיים ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי : **גמ'** אתמר החולץ למעוברת והפילה רבי יוחנן אמר אינה צריכה חליצ' מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה וריש לקיש אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה· והאי מן האחין לאו דווקא דה"ה נמי מאי איהו הליץ לה דהליצה קמייתא לאו כלום היא ולא פקע זיקתו אי נמי אחין של מת קאמר אי נמי אע"ג דחליצה קמייתא לאו כלום היא (א) מכל מקום הורע זיקתו והוי כאלו נתן גט ולא מצי תו חליץ חליצה כשרה : °תניא כוותי' דריש לקיש החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחין : **אמר** רבה °הלכתא כותיה דריש לקיש בהני תלתא חדא הא ואידך המחלק נכסיו על פיו ריב' לאחד ומיעט לאחד והשוה להם את הבכור דבריו קיימין (ב) ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום · כתב בין בתחל' בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין °ואומר ריש לקיש לעולם לא קנה א עד שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית שנתתיה להם במתנה וירשום : **ואידך** °הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן והבן אינו יכול למכו' מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורין עד שימות האב מכר הבן אין ללוקח בהן כלו' עד שימו' האב ואתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר קנה לוקח קנין פירות לאו

הגהות הב"ח

[א] שמא יאמרו בית אחד מקצתו [ב] תני הוחלפו·תנו רבנן כל כ"ד חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר אמר לו הללו אינן אלא כמעשה ער ואונן ואע"ג דער ואונן שלא כדרכן שמשו · דשו מבפנים וזרו מבחוץ ושמשו שלא כדרכה תדמה להו אהדדי ותרווייהו אסירי וקשה מהא דאמרינן בנדרים פ' אלו מותרין ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה לו רבי שולחן ערכתי לו והפכו פירוש שימש שלא כדרכה אמר לה בתי התורה התירתך לו ומסיק דהלכת' הכי ואין לומר דלאו בתשמיש שלא כדרכה איירי והפכו דקאמר היינו הוא מלמטה והיא מלמעלה כי ההיא דברכות פ' הרואה דהזא בחילמא טונא דאשא דומי עליה אמר לה משכבו הפך שהיתה אשתו עליו דבשביל זה לא היתה מתרעמת על בעלה דאינה מצטערת בכך אבל בתשמיש שלא כדרכה מצטערת שקראו הכתוב עינוי דכתיב וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה אם תענה את בנותי שלא כדרכן ועוד אמרינן גוי שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה פריך מי איכ' מידי דישראל לא מיחייב וגוי מיחייב וע"כ האי בישראל שרי דאי איכ' איסורא בישראל ליכא דגוי חייב מיתה דאזהרה שלו זו היא מיתתו וי"ל דהתם בלא הוצאת זרע איירי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוה כמעשה ער ואונן ושרי ועוד י"ל דלא חשיב מעשה ער ואונן אא"כ רגיל לעשות כן תדיר אבל אם באקראי בעלמא מתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה שרי כדאמרינן בנדרים כל מה שרוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר שבא מבית הטבח ודגים מבית הצייד והאי שנויא עיקר דגוי שבא על אשתו שלא כדרכה בתחם ביאה איירי אף בהוצאת זרע וקאמר דבישראל שרי ועוד מדקאמר רבי התורה התירתך לו בסתם ולא דקדק לידע אם היה שם הוצאת זרע אלמא בכל ענין שרי והכי עובדא באקראי הוה כדמוכח לישנא שולחן ערכתי לו והפכו:ואם היו קטנות ולא היו ראויות לילד וכו' קטנה או שאינה ראויה :

קרבן נתנאל

עליו עדים אי מהני בקידושין אי לא · דכיון שא"ל זמן מה לנו אם יש עליו עדים· וצ"ל דהיינו ספיקו · דודאי גט כתב בכתב ידו ואין עליו עדים שלא תינשא לכתחלה ומטעם דחשיב כאין בו זמן · ומ"מ אם נישאת לא תצא· אבל לענין קדושין י"ל פסול אחר כיון דאין בו עדים ואין דבר שבערוה פחות משנים · אלא דגבי גט כתב ידו חשיב כעדים ; דהא מקרא מלא וכתב ונתן · ולמ"ד עדי חתימה כרתי א"ל עדי מסירה מ"ה ידו חשוב כעדים · אבל גבי קידושין אפי' שניהם מודים כי ליכא עדים לא הוי קידושין כדאמרי' בקידושין דף ס"ה · או נאמר איתקים הוי' ליגיאה · והרשב"א בחידושיו פשיטא לי' דלא הוי קידושין · כמנא לדעת רשב"א צרתה חולצת ומתייבמת · ולדעת רבינו צרתה פטורה מן החליצה ואסורה ליבמה · ולדעת ר"י חולצת ולא מתייבמת וכ"פ רמ"א בסי' ל"ב סעי' ד' :

(כב) **ואי** קשי' לך הא דתני' היתה רדופה כו' : (כג) **דכל** הנשים צריכין להמתין אעפ"י שאינן ראוי' לילד · קא ס"ד דאתי לאתויי כגון נשים מזנות שמהפכות ואינם ראויות לילד ע"ז השיג הרי"ף עליהם הנך בנשואות איירי ולא שייך וכו' אלא שאינם ראוים לילד כגון שחש וס שמא הו ע"י חולה : (כד) **ובקטנה** דלא שכיח בה זנות לא גזרו בי' · וק"ק דעפי הל"ל לומר דמ"ה לא גזרינן דהוי גזרה לגזרה · וי"ל בדוחק כיון דאנן פסקינן כר"י ולא מטעמי' שמא לא נתהפכה יפה א"כ איכה ראוי' לילד וצ"ל דגזרינן אנוסה ומפותה משום נשים נשואו' שאינם ראוי' לילד והכי משום נשואו' ראוי' לילד ש"מ דמחמירינן בהא אפי' גזרה לגזרה : (כה) **אבל** גיורת ומשוחררת אפי' גדולה לא החמירו בהבחנה דידה למגזר זנות אטו נישואין · דאפי' גיורת נשואה כיון דדעתה לגיורי מתהפכת נמי כדי להבחין בין זרע קדושה לזרע שלא בקדושה אע"ג כשמתגיירת עם בעלה ס"ל לרבינו כיון שכל הזרע מאותו האיש איכה חוששת להבחין ואינה מתהפכת כסברת ר"י בעל התוס' לא גזרינן משום גר וגיורת איש ואשתו דהוא' מלתא דלא שכיח ובזה נסתלק תמיהת מהרש"א דף ל"ה ד"ה חוץ מגיורת ע"ש : (כו) **דכיון** דבת ישראל היא מחמיר בה כר' יהודה · אע"ג דבפ' אלו נערות דף ל"ו מוקמינן כך דרב יהודה בראוה שנבעלה דווקא היינו כדי שלא תקשי דידי' אדידי' שס"ל דלענין קנס שבוי' בקדושה' קאי · אבל לדידן דלא ס"ל כר"י בהא אלא כחכמים דאינו משלם קנס לשבוי' אפי' בלא ראוה שנבעלה מחמרינן כר' יהודה :

החולץ פרק רביעי

(א) **מ"מ** הורע זיקתו והוי כאלו נתן גט ו ו לא מצי חליץ חליצה כשרה · וחליצת אחין כשרה · והיכא דקיימא חליצת אחין כשר · לא יתכן שיחלוץ לה איהו חליצתו חליצה פסולה · כדאמר לעיל דף כ"ו היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה חליץ לה ראובן חליצה פסולה בתמי' · והרשב"א תי' הא דקאמר צריכה חליצה מן האחין וי"ל מכל האחין דחליצת מעוברת הוי' חליצה פסולה והחליצה פסולה צריכה להזר על כל האחין · ולא ניחא לרבינו בזה שאזיל לשיטתו שמסיק לעיל בכ"ג סי' ב' דהלכתא כשמואל דחליצה פסולה אין צריכה להזר על כל האחין ע"ש : (ב) **ואם** אמר משום ירושה לא אמר כלום · ואע"ג דרבא גופי' קאמר בית נוחלין דף קל"ו דהלכה כר"י בן ברוקה אם אמר על מי שראוי

תפארת שמואל א דלא שכיח בה (זנות) לא גזרו ביה רבנן וכו' · אומר שכך הוא לשון התלמוד והיינו בתחלת הסוגיא קודם שידע דשמואל כר"י ס"ל אבל בתר דמשני הכי שוב לא צריכי להאי טעמא אלא מאחר דזנות אפילו בגדולה אינה אסורה אלא משום גזירה דנשואין דהא אשה מתהפכת א"כ מ"ה לא גזרו רבנן ודו"ק :
א עד שיאמר פלוני ופלוני יירשו שדה וכו' · רבותא היא דאפילו הזכיר תחלה וסוף ירושה רק באמצע מתנה מתנה דו"ק :

[לא] בקנין הגוף דמי : **תניא** °לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם כנס יוציא ולא יחזיר עולמי' דברי רבי מאיר וחכ"א יוציא ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס ומפרשינן לקמן (דף מב) טעמא דהא מלתא משום דשם מעוברת למניקה קיימא וחיישינן דלמא מיעברא חלבה (ג) וקטלה ליה ואקשינן הכי [א] דידה נמי ופרקינן דידה משמשה ליה בבנים וחלב דיהיב ליה בעל אבל כלידי' לא יהיב ליה בעל ומחביים' למיתבעינהו ליורשין בפני ב"ד וקטלה ליה אמר רבא לדברי חכמים יוציא' בגט דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש שמע מינה וכן הלכת' · (ד) ואפילו הוא כהן · ואם תאמר והא תנן בסוטה פרק ארוסה (דף כד ·) גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו שאם קינא לה סותה חניבת דרבנן מפני שיכול להפרישה ולהחזירה לאחר זמן אלמא דלשון הפרשה משמע נמי בגט דעל כרחך לרבנן צריך להוציאה בגט כדקאמר הכא ואם כן מאי מוכח הכא מדלא קתני יפריש וי"ל דלשון הפרשה משמע תרתי אבל לשון יוציא לא משמע אלא בגט אי נמי התם שקינא לה ונסתרה לא חיישינן שמא יבוא עליה כיון דאסירא ליה ולא בעיא גיטא · ומטעם זה הורה ה"ר יוסף מאורלינ"ש באחד שקידש מינק' חבירו (ה) שלא להצריך גט אלא הפרש' בעלמ' כיון דבלאו הכי אסירא ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ודוק' בכנסה הוא דאמרי' הכא דבעיא גיטא ואע"ג דבקידש תוך שלשה חדשים אי לאו דעירוקיה מסתייה היה צריך ליתן גט (ו) שמא בהבחנה החמירו טפי · ולאו ראיה היא דקינא לה [ב] ונסתרה דאסורה ליה מדאורייתא אבל כלה בלא ברכה ומעוברת חברו תרוייהו איסורא דרבנן ניכהו מה לי חד איסורא מה לי תרי איסורי · ועוד היה אומר רבינו מאיר דאם נשא מעוברת חבירו אף °אם הדיר הנאת תשמישה עליו על דעת רבים עד שיגיע זמנו לכנוס דהשתא אסיר ליה מדאורייתא אפילו הכי צריך להוצי' · דלא דמי לסוטה דשאני התם לפי שהוא שונאה ומאוסה עליה שהרי קינא לה ונסתרה הלכך לא חיישינן שמא יבא עליה · עוד הביא רבינו יוסף ראיה מההיא דפרק אע"פ (ד' ס :) בתריסי'דאביי שהתיר לו ליארס בתוך עשרים וארבעה חדש ושוב חזר בו ומנעו מלישאנה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט · וגם זו אינה ראיה דיש לומר שהצריכו ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירו · ועוד היה מדקדק מהא דקתני' *מניקה שמת בעלה הרי זו לא תיארס ולא תנשא וכו' ואם נאירסה היה צריך ליתן לה גט לא אצטריך תו למימר לא תנשא · אלא משמע דהכי פירושא לא תיארס ואם אירסה לא תנשא אלא תשאר כמו שהיא עתה באירוסין עד שיגיע זמנו לכנוס · (ז) ומיהו יש ספרים דגרסינן לא תנשא ולא תיארס ולא זו אף זו קתני · ואפילו אי גרס לא תיארס ולא תנשא מצינו למימר דהא דקתני לא תנשא משום ר' יהודה דאף ליכנס שרי בתר י"ח חדש :

תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר °כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל [ה] לא שהה ספיקא הוי · ורבנן פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי אבל בפיהק ומת אפילו רבנן מודו דנפל הוי כדאיתא בפרק ר"א דמילה (ד' קלו) ופסיק התם הלכתא כרשב"ג ולא אזלינן בתר רוב ולדות שהנבי קיימא משום דמיעוטא דנפלי' שכיחא וחיישינן למיעוטא דשכיחא · כמו גבי מים שאין להם סוף דאשתו אסורה (לקמן ד' קכא ·) וגוסס שאין מעידין עליו °כהשיא את אשתו אע"פ שרוב גוססין למיתה : אתמר מת בתוך שלשים יום ועמדה ב ונתקדשה בס"פ ר' אליעזר דמילה (ד' קלו) גרסי' ברוב ספרים מת ביום שלשים וכן גורס שם רש"י וכן ר"ח גורס כן ונראה דגרסינן תוך ל' יום דהא אמרי' בבכורות פרק יש בכור (ד' מט ·) דיום ל' כלפניו וכיון דהוי כיום שלפניו פליגי רשב"ג ורבנן גם ביום שלשים מה לי ביום שלשים ומה לי בתוך שלשים וגם בשאלתות דרב אחאי בפרשת *וירא גורס בתוך שלשים · אמר רבינא ג משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת · ואם אשת כהן היא אינה חולצת רב שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת וקי"ל כרבינא דכיון דאיכא רבנן דפליגי ארשב"ג דאמרי אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דאי חלצה מיתסר' על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצרכינן לה להליצה ואע"ג דהשת' נשארת תחת בעלה בספק יבמה לשוק דאורייה' ואם היתה חולצת ונשארת תחת בעל' היתה עומדת בספק חלוצ' דרבנן מ"מ הא עדיפ'טפי דאי חלצה אמרי קמו רבנן בולד דנפל הוה ולהכי הצריכוה חליצה ואתו למישרי חלוצה לכהן אבל כי לא מצרכת לה חליצה אמרי קמו רבנן בולד דולד מעליא הוי ולהכי [לא] מצרכוה חליצה ולא אתי למישרי יבמה לשוק :

°**אתמר** קידש אלמנת חבירו או גרושת חבירו תוך שלשה חדשים וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר משמתינן ליה וחד אמר עירוקי' מסתייה הוה עובדא ואמר להן רפרם עירוקיה מסתייה פרש"י ולא בעי למיכפייה למיהב גיטא דגלי בדעתו שאין רצונו לכנוס עד זמנו (ח) משמע מתוך פירושו דלכתחלה נמי אמרי' ליה ערוק דסגי בגילוי דעתו שאין רצונו לכנוס וכן הורה ה"ר יחיאל ב"ר יוסף מפריז ז"ל מארץ היון (ט) ויראה דבריחה זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק נדוד עד שתהיה שיעור חזרתו עד אחר ג' חדשים דלא מסתב' שיקדש בעיר זו ויברח לעיר אחרת דאם כן בטלת תקנת חכמים וכן המקדש מעוברת או מניקה וברח לפי משך הזמן ולפי ההרחקה : **ת"ר** °ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון יוציא והולד כשר ואם לא הוציא המולד אחרי כן ספק ממזר הוי ואסור בממזרת דקיימא לן כר' אליעזר דאמר בפ' י' יוחסין (דף עד·) ודאן בודאן מותר ודאן בספקן וספקן בודאן וספקן בספקן אסור °תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר (י) לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך ויקח אשה אחרת במדינה אחרת שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו ועוד תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ובדעתו לגרשה שנאמר אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך :

ח °**ספק** ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנ' ספק אמר אנא בר מיתנ' אנא ונכסי דידי ניכהו · ויבם אמר את ברי דידי ולית לך ולא מידי הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין ואפי' רבנן דפליגי עליה דסומכוס מודו הכא שאין שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה והוי כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמרי' במי שמת (ד' קנח :) יחלוקו ואפי' אחד מהן מוחזק בנכסי' איכה חזקה (יא) כיון דנכסי בחזקת מיתנ' הוו ותרווייהו אתו בטענת ספק ואם הוא כדברי אחד מהן אין לשני זכייה בהן הלכך הוי ספק וספק וחולקין ותימ' ולימא יבם דל מהכא היבום שזכותי בנכסי' מכח היבום מ"מ אני יורש של מיתנא ואתה ספק (יב) ותנן (לקמן ד' ק :) הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב יורש (יג) כי הוחזקה נחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקת' מספק וי"ל דמיירי שהסבא קיים שלכך מכח קורבה אין היבם זוכה בנכסים כי האב קודם והוא צריך לזכות מכח טענ' דאת ברא דידי וזו טענת ספק היא ומ"מ הסבא נסתלק מן הנכסים בין שהוא בר מיתנא ובין שהוא בן היבם הלכך חולקין הנכסים ביניהם (יד) ואם מת ספק מקמי חליצה וסבא אמר בר מיתנא הוא ונכסי דידי ניכהו חולקין הסבא והיבם :

ט °**ספק** ובני יבם שבאין לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא ונכסי דידי ניכהו ובני יבם אמרי את אחונא את ומנתא הוא דאית לך בהדן סבור רבנן קמיה דרב משרשיא למימר היינו מתני' דתנן הוא לא יורש אותם והן יורשין אותו · והכא אפכא הוא דהתם איכהו דאמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול הכא איהו דאמר להו אייתו ראי' ושקולו דהוה סברי למימר שהספק הוי מוחזק טפי בנכסים משום דממה נפשך אית ליה זכייה בנכסים אבל בני יבם שמא אין להן חלק בהן שהוא בר מיתנא וכולן שלו אמר להן רב משרשי' מי דמי התם איכהו ודאי ואיהו ספק הכא אידי ואידי ספיק' ניכהו שגם המספק אינו טוען טענת ודאי שאינו יודע מכח מי הוא בא לירש ובשביל שיש לו זכייה ממה נפשך במקצת הנכסים לא השיב כמוחזק בשאר הנכסים שהוא בא עליה' בטענת ספק כדאמרינן בפ"ק דב"ק (ד' ט ·) גבי שני אחין שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמר רב *אשי נוטל רביע בקרקע ורביע במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין דמי (טו) אי כלקוחות דמי ולא אמרינן שלא יטול כלום כיון שהמוחזק הוא ודאי במקצת הנכסים וכן ההיא דשני' אוחזין זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי (ב"מ ד' ב ·) וכן ההיא דתנן בפרק מי שמת* נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו (טז) הוה לן למימר יורשי האם ודאי אלא ודאי לא מסתבר כלל למימר בשביל שהוא ודאי במקצת נכסים שיזכה בכל הנכסים אלא הכי הוי דינא מנתא דקא מודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי ובין כולן החצי :

י °**ספק** ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בהר דפליג יבם בנכסי מיתנא אמר להן ספק מה נפשך אי אחוכון אנא הבו לי מנתא בהדייכו ומה שלקחתי בנכסי מיתנא עם היבם אחיר ונחלוק הכל ביניכו ואי לא אחוכון אנא אהדרו לי נכסי דאבא דפליג אבוכון בהדאי מאי רבי אבא

הגהות הב"ח

[א] דידיה נמי ופרקין דידיה ממשמשה כו' דיהיב בעל אבל לדידה כו' יוציא בגט אמר מר זוטרא דיקא [ב] ונסתרה שאני דאסירא

קרבן נתנאל

שראוי ליורשו דבריו קיימין וכ"פ רבינו שם סי' ך"ח · מ"מ כ"מ דהלכה כר"ל לענין למי שאין ראוי ליורשו· תוס' : (ג) וקטלא לי' · פי' רש"י ע"כ את זכה נרצב ע"כ · ופי' כן דאמרי' להדיא בכתובות דף ס' דלא עבדין נשי דחנקי בנייהו : (ד) ואפי' הוא כהן · כדאיתא להדי' לקמן דף ל"ז : (ה) שלא להצריך גט אלא הפרשה בעלמא · ל' תו' אלא הפרס' בעלמא אפי' לר"ת כיון כו' · נ"ע דהא לר"ת אינו יכול להפרישה התם אפי' נמצא' רח חבירו שקינא לה אע"ג דבלא"ה אסורה לו מדאורייתא · וראיתי בדברי הרא"ש שמביא דברי הר"י מאורליינש מ"ש תוספת ולא כתוב בדבריו אפי' לר"ת· מהרש"א · ואני אומר גם אחר הגהתו בלשון תו' מ"מ אנן תקשי לן הא דקאמר אביי אבל הכא מדאורייתא מפריש פריש · הא התם גבי סוטה אסורה לו מדאורייתא · מ"מ פליג ר"ת ואומר דאינו יכול להפרישה· אבל מאת יורה דרכו והתם קידם שנעשית סוטה אינה אסורה עליו אלא מדרבנן וצריך חיזוק ולהוציאה בגט אף שאח"כ אסורה עליו מדאורייתא הא כבר כתבת שלא לשתות כמ"ש תו' סברא זו בסוטה דף ך"ו ד"ה מעוברת· אבל הכא יבמה מעוברת דאורייתא' מתחלה ועד סוף בד לי מינה · וכיון כן בהך עובדא דר"י אורלייאנש שקידש מניק' לא הצריך גט שיבדיל בדילי מינה תיכף מתחלת המעשה ונכהאי גוונא מודה ר"ת משא"כ התם לענין מניקת סוטה איירי בנישואין · שפיר אמר ר"ת דהא כבר כתות שלא לשתות : (ו) שמא בהבחנה החמירו טפי · וקצת יש לי להביא ראי' מדקאמר רב אשי בית בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה כו' הכא גבי מעוברת ומניקה חבירו הנשואה לכהן מאי· ומדמסכה הלשון ולא קאמר נמי מעוברת ומניקה שנתקדשה לכהן · ש"מ בהבחנה החמירו טפי אך יש לבעל דין לחות איזה דווקא לכהן כדי שלא תאסר עליו עולמית הוא דמהלינן · אבל כשקידשה ישראל יש לומר דצריכה גט· עכ"פ זה יבורר לדינא;אף שכל גדולי הדור חולקין על הר"י מאורלייאנש מ"מ אם עמדה ונתקדשה מעוברת ומניקה לכהן · מפרשינן אותן מהדדי ואינה צריכה גט· כמו דאמרי' לענין קדשה בתוך ל' אף דקיי"ל כרשב"ג · מ"מ אם נתקדשה לכהן שמכינן אחכמים ה"ה במעוברת שנתקדשה לכהן · שמכינן אהרמב"ם וא"ז ור"י מאורלייאנש שפוסקין אפי' בישראל דקידשה א"צ אלא הפרשה ולא בגט וכן ראיתי בד"מ וב"ש ולא כמהרש"ל ביש"ש וכנון לדינא : (ז) ותיהו יש ספרים דגרסינן · זהו גיר' הרי"ף שם : (ח) משמע מתוך פירושו דלכתחלה דז"ל בתר טעמא : (ט) ויראה דבריחה זו צריכה שתהי' למרחוק שירחיק נדוד · והב"י ומהרש"ל חולקים על סברא זו וכ"כ בש"ע ואין נראה כן מדברי שאר פוסקים וע"ש : (י) לא ישא אשה במדינה זו וילך ויקח אשה אחרת במדינה אחרת · מדלא מחלק הרי"ף בין רבנן לשאר אינשי · ש"מ שהם מפרשים הא דקאמר תלמודא יחודי הוי מיחדי להו · ר"ל כפי' הראב"ד היינו שלא לקחו אלא הוו מזמיני' להו ולכשירצו ישאום · ואם נשתנו מהם היו לוקחם למדינתם אם ירצו · ומ"ה לא הוי כנושא אשה ודעתו לגרשה : (יא) כיון דנכסי בחזקת מיתנא הוי ותרווייהו אתו בטענת ספק · ותפיסה מספק לא מהני לאפוקי מחזקת מרא קמא שהוא חזקת מיתנא כמו שהאריך רבינו מזה בפ"ק דב"מ סי' י"ג : (יב) ותנן הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב קודם · באמת לשון זה לא תנן במתני' אלא דדייק מדפסיק ותני הוא לא יורש אותו· ולא מפליג בין אם יש בנים מן הראשון או מן שני דוקא· הא לגבי יורשים הוא קודם · ש"מ דבשום פעם לא יורש אותו אלא קרוב קרוב קודם : (יג) כי הוחזקה נחלה לאותו שבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק· אע"ג דהכא הספק על כל פעם הוא נמי הוחזק לאותו שבט · אמנם תיכף משעת מיתה יש לסבא חזקת שבט· והספק עדיין טוטר הוא ואינו נוחל ומנחיל כדתנן בפ"ה דנדה תינוק בן יומו נוחל ומנחיל נמצא היבם מוחזק מקודם והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק · משא"כ בסמוך סי' י"ב ספק וסבא בנכסי יבם חולקין · ולא אמרינן דלסבא יש לו חזקת שבט דהא לספק נמי יש לו ג"כ חזקת שבט ובשעת מיתת יבם כמו לזה חזקת שבט יש לזה נמי חזקת שבט דהא שניהם בעולם היו וראוי' לינחל ולהנחיל · וע"פ הנחה זו נסתלק קושית מהרש"א שהניח בצ"ע גם מהרש"ל ביש"ש סי' ז' חולק על רבינו מכח קושית מהרש"א ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד והדברים ברורים למבין וסברא זו כיון בני הב"ה כהר"ר שמעון הירש סי' : (יד) ה"ג ואם מת ספק מקמי חלוקה וסבא אמר : (טו) אי כלקוחות דמי· והיינו כלוקח באחריות : (טז) הל"ל יורשי האם · ס"ל לרבינו כמו שפירשו התו' הכא בשמעתין וסם בבבא בתרא· דמתני' איירי שיש לאם עוד בן בנימין אחי יוסף כדמוכח בשמעתין שם ולא כפי' רשב"ם שפי' יורשי האם היינו אחי האם· ולפי פי' תו'

אבא אמר קם דינא ר' ירמיה אמר הדר דינא לימא ר' אבא ורבי ירמיה בפלוגתא דאדמון ורבנן קמיפלגי דתנן מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכ"א יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר נימא ר' אבא דאמר כרבנן ור' ירמיה דאמר כאדמון אמר לך ר' אבא אנא דאמרי אפי' כאדמון עד כאן לא קאמר אדמון התם דא"ל ממה נפשך דרכי עלך הוא אבל הכא מי איכא למימר הכי ור' ירמיה אמר אנא דאמרי אפילו כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם משום דאמרי' ליה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו כי היכי דלא מצית לאישתעי דינא בהדייהו אבל הכא מי איכא למימר הכי וכתב רב אלפס ז"ל כתבו רבוואתא' דהלכתא כרבי אבא משום דקים ליה כרבנן· כתב הראב"ד ז"ל האי טעמ' ליתא דהא א"ר ירמיה אנא דאמרי אפילו כרבנן ומ"מ הלכת' כר' אבא משום דר' אבא דיינא דא"י הוה כדאמרינן בשבועות* דיינא א"י רבי אבא (יט) ודיינא נחית לעומקא דדינא והלכתא כוותיה והשיב הרמב"ן ז"ל כיון דלכאורה נראה לבני הישיבה דר' אבא כרבנן ורבי ירמיה כאדמון שברהם עיקר היא ולא סמכינן אשנויא דשני מלתייהו כתרוייהו כי דרך הגמר' לדחות בסברא מועטת ועוד דלא תהא אלא ספיקא והיבם השום ברבות והנכסים ביד בניו ועל ספק להביא ראיה כדין כל ספיקא והיכו שבדיני ממונות· והר"ן הלוי ז"ל כתב ממאי דאיפסיקא הלכתא בפ"ק דבתרא [דף ד:] כרבי יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל מטעם הדר דינא ובפ' בית כור (דף קו·) איפסיק הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת וא"ל רב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא· מכל זה הדעת מכרעת כרבי ירמיה דאמר הדר דינא כיון דאיפלגו בה רבוואתי לא מפקינן מבני יבם·

יא °ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא ופלגא דנכסי דידי ניהו ויבם אמר את ברא דידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי כי היבם הוא ודאי יורש של סבא (כ) והספק הוא ספק אם הוא יורש דידיה או לאו : °ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ופלגא דנכסי דידי ניהו ובני יבם אמרי אבונא את ומנתא הוא דאית לך בהדאן פלגא דקא מודי להו שקלי תילתי דקא מודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק חולקין וא"ת אמאי פליג ספק באידך ממונא ה"ל למימר דבני יבם במקום אבוהון קיימי בכל חילוק שיש ביניהם כי אביהם היה ודאי יורש הסבא והספק ספק והבנים במקום אביהם קיימו ואי משום דהכא ממ"נ יש לו זכייה במקצת הנכסים הא כבר בררנו דמשום הכי לא יפה כחו בממון שהוא טוען עליו ספק וי"ל כשהספק דן עם היבם בנכסי סבא יפה כח היבם כי לדבריו אין ספק יורש של הסבא אבל כשהוא דן עם בני היבם גם לדבריהם הוא יורש של הסבא אלא שהם אומרים מנת היבם והוא אומר מנת מיתנא הלכך הדבר שקול ויחלוקו הספק שביניהם :

יב °סבא ויבם בנכסי ספק או (כא) ספק וסבא בנכסי יבם חולקין :

יג **מתני'** °**שומרת** יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעל' הראשון וב"ה אומרים נכסים בחזקתן · בפ' מי שמת (דף קנט:) תנן כי הך מתני' גבי מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי בגמרא בחזקת מי רבי אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל בר קפרא אמר יחלוקו ופרש"י בפרק האשה שנפלו (דף פ:) דכי היכי דפליגי התם פליגי הכא (כב) ובפרק מי שמת פסק רב אלפס כבר קפרא דהוה רביה דרבי יוחנן ועוד דהוי מסקנא דשמעתת' ור"ת אומר דלא דמיא ההוא דהתם להכא דהכא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנכסי מלוג דוקא כדקאמר בגמרא דכתובת' שירא ודייק מדתנא יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אבל התם קתני סתמא יחלוקו ומשמע דבכתובה נמי איירי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאלו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה ועוד את"ל דפליגי הכא בנכסי צאן ברזל כי התם א"כ למ"ד בחזקת יורשי האשה הוי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה לב"ש טפי מנכסי מלוג דבנכסי מלוג יחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו ב"ש לב"ה (כג) ולקמן בפרק אלמנה (דף סו·) ובכמה דוכתין מוכח איפכא (כד) אלא ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל שהיו באחריותו דאם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו אבל על הכתובה לא הוצרך ליתן טעם לפי שדבר פשוט הוא שהוא בחזקת הבעל יותר מנכסי צאן ברזל שהביאתן מבית אביה ובלאו הכי אנן צריכין לומר טעם זה למ"ד בחזקת יורשי הבעל ורבי' מאיר נהג לייבם

פירש"י מ"מ לפר"ת רווחא שמעתתא והוא עיקר : **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי ומוקי לה אביי רישא דנפלו לה כשהיא שומר' יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי דידו כידה · רבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דעדיפא ידו מידה אלא אמר רבא כו' בעל הלכות פסק דהלכה כאביי דרב פפא דהוא בתרא קאמר דייקא מתני' כוותיה דאביי והא דלא חשיב ליה ביע"ל קג"ם משום דאיירו בה אמוראי בתראי ויש פוסקים כרבא משום דמוקי רישא וסיפא בחד גוונא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם בין דנפלו לה מן הנישואים או מן האירוסין וגם רבא סתר לעיל דברי עולא משום דקשיא ליה ליפלגו בחייה ולפירות וכן נראה דעת רב אלפס ז"ל שלא הביא כלום מכל הני אוקימתות דכולהו אליבא דב"ש וליכא בהו נפקות' אליבא דהלכת' אלא באוקימתות דאביי ורבא אליבא דב"ה אי אמרינן נשואה ידו כידה או ידו עדיפא מידה ובפ' הכותב° הביא בהלכותיו פלוגת' דאביי ורבא ו מיל' ידעינן דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וגם מתני' לא דייקא כולי האי כאביי והאי דקתני בכל דוכתי נכסי מלוג נכנסין ויוצאין עמה לפי שיוצאין בעין כמו שהם נכנסין ואין הבעל יכול להכביד את הקרן כמו נכסי צ"ב :

יד °**כנסה** הרי היא כאשתו לכל דבר °למאי הלכת' אמר רבי יוסי בר' חנינא מלמד שמגרשה בגט ומחזירה ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה :

טו **מתני'** °**מצוה** בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחי' לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים בחרש ושוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך המצוה חלוץ או ייבם :

טז **גמ'** °**אתמר** ביאת קטן פי' בן שלש עשרה שנה ויום אחד אלא שהוא קטן מאחיו הגדול וחליצת הגדול רבי יוחנן וריב"ל חד אמר ביאת קטן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפ' °ואיכא דאמרי בביאה כ"ע לא פליגי דביאת קטן עדיפ' כי פליגי בחליצת קטן ובחליצת גדול והכי אמר חליצת קטן וחליצת גדול רבי יוחנן וריב"ל חד אמר חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הדדי נינהו : **תנן** התם בבכורות (דף יג) °מצות יבום קודמת למצות חליצה יז בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב אין כופין אותו כרש"י אי ניחא להו לתרוייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצו' מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דאיהו בעי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרין אי מצינן לאטעויי' כגון שאומרי' לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה ואלין דאמר רב ששת (לעיל דף ד·) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין וכו' ולאו דוקא מוכה שחין אלא כל המהלא שתהא לדבריה דאמרינן בהמדיר (דף עז·) מעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד דפסקינן הלכתא בפרק אע"פ (דף סג·) כותבין אגרת מרד על ארוסה (כה) ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הלין טעמי כפינן ליה ואליך ושקלא כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרוייהו ניחא להו עד כאן לשון רש"י ז"ל ואין דבריו נראין במה שפי' דבשאר אמתל' כופין דלא דמי למוכה שחין ובורסי (כו) שאפי' מאחת בעלה כופין להוציא ועוד דלקמן בפרק מצות חליצה (דף קו·) מייתי כמה מעשי' שהיתה נותנת אמתלא לדבריה והיו טורחין הרבה כדי להטעותו וטורח זו למה יכפוהו לחלוץ הלכך נראה דבשאר אמתלאות מטעין ואין כופין ומה שהביא ראיה מאגרת מרד זו איננה ראיה (כז) דא"כ בלא אמתלא נמי(כח)והתם היינו טעמא משום דסבר דמצות חליצה קודמת [א] כדמסיק התם אהא דקאמר ר"י תבע לייבם אין נזקקין לו (כט) השתא לחלוץ כופין לייבם דאין נזקקין מיבעיא (ל) ב וגם זה קשה לפירש"י שפירש אע"פ שמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ דסוגיא דגמרא דהתם מוכחא דלמ"ד מצות חליצה קודמת דכופין אותו לחלוץ ור"ת מפרש דקאי ארישא דקתני בראשונה שהיו מתכווני' לשם מצוה וגרסי' הכי מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין כלומר אע"פ דמצות יבום קודמת אין כופין אותו לקיים [ב] עיקר המצוה וכן אתאן לקמיה דרב באותן שהיו מתכוונים לשם מצוה איירי ורב יהודה נמי דאתקין אי נבית ליבומי מכתמא איירי באותן שהיו באין לפניו לחלוץ והיה אומר להם אי נבית ליבומי ייבמו שהם היו מייבמין הא ודאי מתכוונים לשם מצוה כיון דמעיקרא באו לחלוץ אבל אחריני אין מניחין אותן לייבם (לא) אלא אדרב' כופין אותן לחלוץ דהלכת' כמתניתין דפ"ק דבכורות דעכשיו מצות חליצה קודמת דקי"ל כאבא שאול ולעיל ברים מכילתין [דף יג·] נמי סתמא דמתניתין כאבא שאול ודלא כרמי בר אבא דלקמן דקאמר דחזרו לומר מצות יבום קודמת כרבנן

דפליגי

הגהות

[א] כדמסיק התם ועוד דקאמר התם ר"י כו' כופין דאין נזקקין לייבם מיבעי' בו' אין כופין אותו לחלוץ· וכ"ב פי' דאין כופין אותו בשום דבר אף במילי כדי לחלוץ לה [אם שניהם רוצים]

הב"ח

לייבם שאין לנו לחוש דמתכוונים שלא לשם מצוה וסוגי' דתלמודא מוכחא דכופין אותו [לחלוץ למ"ד] דמצות חליצה קודמת [ב] עיקר המצוה וכו' אתו לקמיה דרב :

קרבן נתנאל

תוס' שפיר קאמר ה"ל למימר יורשי האם ודאי : (יט) ודיינא נחית לעומקא דדינא · כדאמר בב"ק דף ל"ט : (כ) והספק היא ספק יורש' עיין תו' ד"ה הוי יבם באורך : (כא) סבא וספק בנכסי יבם חולקין · ונראה היכא שחלקו היבם עם הספק בנכסי המת ונטל כל א' חלקו ונאים עכשיו לחלק בנכסי היבם · או יאמר הספק מת"כ ליה לך חלק באותן החצי שנטל היבם מנכסי המת אם אני בנו אני יורשו ואם אני בן המת נמצא שלקח היבם חלקו שלא כדין · מהרש"ל ביש"ש סי' י"ב ע"ש באורך· ולא כן עמדי דאמרי' קם דינא כי הסבא אומר כבר זכה בני בדין· ועכשיו אייתי ראי'שאתה בר יבם : (כב) ובפ' מי שמת פוסק רב אלפס כבר קפרא · לא ידענא מה שייכות דברים הללו לפירש"י וצ"ע : (כג) ולקמן בפ' אלמנה · ועיין בתו' פרק האשה שנפלו ד"ה נכסים בחזקתן : (כד) אלא ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל · ויש לדקדק ה"ל לסתור פירש"י ולדבריו ה"ל לש"ס לסדר פלוגתא בסדר נשים אמתני' דהכא או בכתובות ולמה קבעו לדבריהם בפ' מי שמת : (כה) ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם · וטעמו סבר רש"י דמסקנא כותבת אמתלא לדבריה ואמרה לא בעינ' לי' והשתא לחלוץ כופין בשוטי דאין כותבין אגרת מרד מיבעי' וכן אכתוב בסמוך שהבין רבינו שזהו דעת רש"י :

(כו) שאפילו מאחת בעלה כופין להוציא ומ"מ צריכין לקרא דלא תחסום דה"א כיון דמן השמים נפלה קמי יבם כייפינן לה להתייבם : (כז) דא"כ בלא אמתלא · נמי מדפסיק ותני אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ועוד דפריך התם על שמואל מהא דתני כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ליסני דהנדויית' איירי בלא אמתלא : (כח) והתם היינו טעמא משום דסבר דמצ"ת חליצה קודמת כדמסיק· ואני אומר שודאי לא נעלם ממנו המסקנא דהתם אלא שראייתו הוא בשנוי' קמא כאן לחלוץ כאן לייבם ובמאי אוקימת' והנדויית' אידי ואידי למשנה ראשונה כמ"ש תו' שם ד"ה מאי שנא· גם לפירש"י צריכין לפ' כך שלא תקשי עליו קושיא או' בדיבור המוזכר · ואף שרש"י פי' שם בד"ה אין נזקקין לו לפי שאין מתכוין לשם מצוה וכמשנה אחרונה לא כתב זה אלא לרבי יוחנן מדלא פריך התלמודא אר' יוחנן גופי' מאי שנא · אלא שהתו' ורבינו החזיקו דבריהם מתרוצא קמא ע"כ אין להביא ראי' דא"כ בלא אמתלא נמי ודו"ק : (כט) השתא לחלוץ כופין לייבם דאין נזקקין מיבעי' · פי' כופין בדברים וכגון שמטעין אותן ומה שלא נראה לרבינו דבשאר אמתלא כופין היינו לכפותו בשוטי : (ל) וגם זה קשה לפירש"י שפיר' אע"פ שמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ דסוגיא

תפארת שמואל ב וגם זה קשה לפרש"י וכו' · פי' אפילו לפירוש רש"י דס"ל דאין ראיה מכאן דאין כופין אלא אין כותבין אגרת מרד היינו כופין וכן תבע לייבם אין נזקקין לו משום דכופין אפ"ה קשה לפי פירושו דא"כ משמע בסוגיא משום דמצות חליצה קודמת כופין והיינו דלא כפירושו שפי' אין כופין בלא אמתלא ודו"ק :

דפליגי עליה דאבא שאול ולקמן נמי בפרק *(מצות חליצה) דתני בר קפרא כנוגס ידבק אדם בחניכה כאבא שאול וסתמא דגמרא בפרק אע"פ (ד' סד) כאבא שאול וכולה שמעתין דלעיל דמשמע דביאה עדיפא במתכוין לשם מצוה איירי וכאן פסק ר"ת ז"ל דמצות יבום קודמת ולקמן בפרק מצות חליצה חזר בו · כי אתו לקמיה דרב אמר אי ניחא לך יבם לבדידך תלא רחמנא דכתיב אם לא יחפוץ האיש הא חפץ ייבם ואי לא חליץ וכן אמר רב יהודה אין כופין מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה אי דפל נית קריבית פלוני יבמה לקדמנא ואישתמודעינוהי דהדין פלוני אחוה דמיתנא מן אבוה הוה ואמרנא ליה אי נבית ליבומי יבם ואי לא אשתמע לה ריגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי ורקת באפוהי רוקא דאיתחזי לנא מפומה על ארעא בבי דינא ורב אחא בריה דרב אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקריניהו מה דכתיב באורייתא דמשה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל ולא אבה יבמי ואקרינוהו לא חפצתי לקחתה מר זוטרא מסרטט וכתב כהו להני קראי והלכתא כוותיה · ואישתמודעינוהי דהדין פלוני אחוה דמיתנא מן אבוה הוא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר בקרוב ואפי' באשה והלכתא דגילוי מלתא בעלמא הוא ואפי' קרוב ואפי' אשה דלאו אמלתא דאיסור' קא מסהדי ולאו אממונא קא מסהדי אלא מלתא בעלמא הוא דמגלו דהדין הוא גברא פלן והיא ניהי איתתא פלניתא · ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רמי בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב נחמן אכשור דרי מעיקרא סבור כאבא שאול ולבסוף סבור כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם ד"א כאלו פגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכ"א יבמה יבא עליה מ"מ(לב)ופסק רב אלפס ז"ל כרבנן:

יח **מתני'** °**החולץ** ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב הנכסים של אביו (לג) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסים של אב והלכ' כרבנן:

יט °**החולץ** [א] ליבמתו אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו °הוא אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה בבתה ובבת בנה ובבת בתה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין והיא אסורה באביו ובאבי אביו בבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו : **גמ'** איבעיא להו גזרו שניות בחלוצה או לא בערוה דאורייתא' גזרו בה רבנן בחלוצה דרבנן לא גזרו או דלמא לא שנא ואסיקנא דגזרו שניות בחלוצה :

כ °**מותר** אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו ומאי שנא הא מהא °הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בה רבנן והך דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בה רבנן ופרש"י החולצת מוליכת אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי להי מינייהו חליץ הלכך אפי' אם רחל נשואה לנכרי צרתה אסורה משום דסברי דלרחל חליץ ורחל וצרתה היו נשי אחיו וקשה לפי זה דהא תנא במתני' (דף מ) ובאחותה בזמן שהיא קיימת הא מתה שריא ותנן נמי לקמן (דף מט·) הלך לה ומתה מותר באחותה ומאי הא סברי שהלך לה לאחותה דאפי' צרת אחותה הנשואה לנכרי אסרינן מהאי טעמא ועוד דתנן (ד' מ) האחין מותרין אע"ג דאזלי בהדיה לבי דינא ועוד שלא הוזכרה צרה לאסור [ד' יח] אלא במקום מצוה הלכך נראה דגרסי' הך דאזלא בהדיה לבי דינא כלומר האי דאיתעביד בה מעשה ודמיא טפי לגרושה אסרו גם צרת קרובתה כשנשואה לאחין דדמיא לצרת ערוה אבל צרת חלוצתו דלא איתעביד בה מעשה לא דמיא לגרושה. הלכך קרובתה שריא °**אמר** רב טבי בר קסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר מ"ט באיסור קיימא °וליתא להא דשמואל דגרס בפ"ק (ד' י) החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אמר ריש לקיש הוא אינו חייב על החלוצה כרת והאחין חייבין על החלוצה כרת ובין הוא ובין אחין חייבין על הצרה כרת ור' יוחנן אמר בין הוא ובין אחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת ואמרי' מ"ט דריש לקיש דאמר קרא אשר לא יבנה איהו דקם ליה בלא יבנה הא אחין באיסור אשת אח כדקיימי קיימי ועל דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימא קיימא ור' יוחנן אמר [ב] מי איכא דמעיקר' אי בעי האי חליץ ואי בעי להאי מייבם והשתא קאי עלה בכרת אלא הוא שליחותא דאחין קא עביד והיא שליחותה דצרה קא עבדה ואמרי' °תו אתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על [צרתה] פליגי בה רב אחא ורבינא (לד) חד אמר בעשה וחד אמר בכרת חד אמר בעש' דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה (לקמן דף מה) ואינו בונה שני בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כר' יוחנן ומ"ד בכרת כריש לקיש וקיימא לן [דף נז] כל היכא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן בר מהנך תלת דמנינן וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכ"ש הכא דקאי רבי יוחנן כותיה הלכך ליתא דשמואל דאמר הולד ממזר :

כב **מתני'** °**החולץ** ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה : **גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש את אשתו (*וכן) אמר ריש לקיש מני כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים :

כג **מתני'** °**שומרת** יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה (לה) חלצו אחיו או שכנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה (לו) ודוקא נקט שקידש משום דבשעת נישואין נראה כנושא אחות זקוקתו (לז) אבל אם כנסה לחופה אין צריך להמתין מלבטול דכיון דכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי ודוקא בקידשה לאחר נפילה אבל קידשה קודם נפילה כיון דלא היתה אחות זקוקה מעולם לא גזור בה רבנן וכן מוכח בגמרא דבקידושי איסור איירי דקאמר מתה אשתו מותר ביבמתו משום דהוי' יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה וכו' : **גמ'** אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא אבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא אמרי מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי אמרי מתה אשתו אסור ביבמתו [נ] א"ר טעמא דרב משום דהוי' יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון והלכתא כותיה דרב חדא דקי"ל כרב באיסורי ועוד דקאי רבי יוחנן כותיה דאמר רב [הונא] (יהודה) א"ר (לעיל ד' כו·) שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה לשניה הותר' מתה ראשונה מותר בשניה וא"צ לומר מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון ור' יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון אבל מתה ראשונה אסור בשניה שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה וקיימי רב ור' יוחנן תרוייהו בחד טעמא לענין יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה והלכתא כותייהו ·מהשתא דרבי יוחנן נראה לי דאין ראיה לכאן (לח) דשאני התם דלא נאסרה אלא משום זיקה דרבנן אבל הכא דנאסרה משום אחות אשה אימא ר' יוחנן מודה להא דשמואל (לט) דהא לרב גופי' צריכין לפלוגי הכי דהכא מפרש רבא טעמי' דדוקא משום דהותרה מתחלה ולעיל פרק אפי' מתה ראשונה שהיתה השניה אסורה בשעת נפילה אלא ע"כ צריכא לפלוגי משום דלעיל זיקה דרבנן והכא אחות אשה דאורייתא (מ) אלא הלכתא כרב באיסורי וגם רבי חנינא היה יותר גדול מרב אסי ועוד דר"א הוא דאמר מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתייבמת ומסתמ' רבנן פליגי עלי' כי היכי דפליגי בההיא דהמגרש :

כד **מתני'** °**היבמה** לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה ג' חדשים וכן כל שאר הנשים (מא) לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים אחת בתולות ואחת בעולות אחת אלמנות ואחת גרושות אחת נשואות ואחת ארוסות ר' יהודה אומר נשואות יתארסו וארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גס בה ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האבול : **גמ'** °תניא מעשה באחד שבא לפני ר' יוסי אמר ליה מהו לחלוץ בתוך ג' חדשים אמר לו לא תחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה אם לא יחפוץ האיש הא חפץ ייבם כל העולה לייבום עולה לחליצה ושאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה :

כה **ת"ר** °יבמה ג' חדשים הראשונים (מב) ניזונית משל בעל מכאן ואילך אינה ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונית משל יבם ולא בברח במרד דוקא איירי שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דהא בפ' בתרא דכתובות (ד' קז:) פריך מינה לשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לאשת איש דחיים למדרי ואם במרד ברח אמאי הוה לן למיחש למדרי הלא לא ברח אלא כדי לעגנה (מג) אלא בברח מחמת ממון ומחמת מרדין איירי ולאו דוקא ברח אלא ה"ה נמי חלה כיון שלא ברח אלא מחמת אונס שאירע לו מה לי ברח ומה לי חלה

הגהות הב"ח [א] ליבמתו הוא אסור [ב] מי איכא מ"לי דמעיקרא [ג] אמר רבא מאי טעמא דרב

קרבן נתנאל

דסוגי' דהתם כו' דברי רבינו כאן סתומים מאוד ונראה דביאור דבריו כך הוא ע"פ מה שמקשין תוס' על פירש"י מדקאמר ר' יוחנן אין נזקקין לו ואי כפירש"י דכופין השתא לחלוץ כופין דאין נזקקין לייבם מבעי' · וע"כ צ"ל שלא הם להן קושי' והרב"א ס"ל שזהו טעמא דר' יוחנן דאין נזקקין השתא לחלוץ כופין דאין נזקקין מיבעי' · והיינו דאין נזקקין לו לראות אם יש ממש בדבריו או בטענת יבמתו כי ר' יוחנן למשנה אחרונה אתר דבריו ולמשנה ~~אחרונה~~ בין שהיא אומרת לחלוץ ואמרה לא בעינא ליה וכותבת אמתלא לדברי' או אין כותבת אף גם שאמרה היא לייבם ג"כ אין ממשו להם בדורות אחרונים שלא נתכוונו לשם מצוה ולכך אין נזקקין לו אבל תבע לחלוץ נזקקין לו אם היא רוצה ג"כ בחליצה מניחים להם להתייבם כמו שפי' ר"ס

או אחד מן האחין על צרתה וא"כ ודאי ע"בא קשה על רבינו שגורס כגירסת רש"י וגרס וחזר ובא הוא או אחד מן האחין ומזכי שטרא לבי תרי ונראה דלדקו דברי רבינו שגורס חד אמר בעשה וחד אמר בכרת שפיר יש לגרוס וחזר ובא הוא או א' מן האחין חד אמר בעשה בין הוא בין אחין וחד אמר בכרת דהיינו אחין אבל לגבי איהו לא פליג ומודה דליח ביה אלא עשה אבל תוספת הי' בגדסתם חד אמר בכרת וחד אמר בעשה ודאי מ"ד בכרת על כל הבבא אמר בכרת ע"כ א"א לגרוס לפ"ה ובא הוא וק"ל : (לה) ה"ג חלצו אחים או כנסו כ"ה גי' הרי"ף וגירס' הש"ס חלץ לה אחיו או כנסה : (לו) ודוקא נקט שקידש כו' עד משום דהוי· הכל נתו' לעיל ד'

חלה ובירושלמי דפרק אע"פ (הל' ד) מפרש בהדיא [בברייתא] דה"ה חלה ולא כרש"י ז"ל שפירש בכתובות דוקא ברח אבל חלה לא ואע"ג דברים כתובות (ד' ב') אמרי' גבי הגעת זמן לפיכך חלה הוא או שחלתה היא אינו מעלה לה מזונות התם בחלה תוך הזמן שלא היתה ראויה משהגיע הזמן אבל אם חלה [א] אחר הזמן כבר נתחייב במזונותיה ושוב לא יפטר והכא נמי אע"פ שלא נתחייב במזונותיה על סברת מ"מ אחר שעמד בדין היה לו לכונסה לאלתר קודם שאירע לו אונס ונר' דדוקא כשנתרצה בדין לייבם וברח דכיון דסופו לייבם (מד) הרי היא כבר כאשתו וחייב במזונותיה אבל אם לא נתרצה לייבם אלא לחלוץ ואירעו אונס שהוצרך לברוח לא מסתבר שתקנו לה מזונו' משל יבם ודווקא [ב] ברח דתקינו לה מזונות משל יבם אבל לא ברח נמי דלא שכיחא שיאחר מלייבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה. ואפי' אירע כך שנתאח' זמן מועט לא מסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם אם לא שתבא לפני ב"ד ותתבע ממנו שייבם אותה או שיתן לה מזונות ונראה דמחמת קנס הוא דתקינו לה מזונות דהא אין מעשה ידיה שלו אע"פ שניזונית משלו כדאמר בפ' בתרא דכתובות (ד' קז:) אי משום מעשה ידיה הא לא משעבדא לי' ואע"ג שנתרצה לייבם ולא ברח אלא מחמת אונס (מה) מ"מ קנסוהו דלא איבעי ליה לשהויי אלא הוה ליה לייבם לאלתר קודם שאירע לו אונס ומיהו י"ל אפי' אם מעשה ידיה שלו שפי' קאמר בכתובות אי משום מעשה ידיה הא לא משעבדא ליה דאין לחוש שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך שהרי כל זמן שלא ברח לא תקנו לה מזונות כדפרישית ואין מעשה ידיה שלו כל זמן שלא יברח ויפסקו לה ב"ד מזונות הלכך ליכא למיחש שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך · מיהו נראה אם מטעם זה אמר לא משעבדא ליה טפי הוה ליה למימר לא מיחייב במזונותיה אבל לשון לא משעבדא ליה משמע אפילו כשניזונית משלו אינה משועבדת לו למעשה ידיה וכן נרא' לי דאע"ג דניזונית משלו אין מעשה ידיה שלו דקי"ל *מזוני עיקר ותקינו רבנן שיהא מעשה ידיה שלו משום איבה דכל זמן שאינה יושבת תחת בעלה אין לחוש לאיבה ואין לדקדק מההיא דפרק ד' אחין (ד' כט:) כשעמדו בדין ופסקו לה מזונות משלו אלמא אפילו בלא ברח מיד שעומד בדין [פוסקין] לה מזונות דלמא שאני התם דעבד בה מאמר וקרובה לביאה ולהכי ראוי שיתקינו לה מזונות: נפלה לפני יבם קטן מאי מיבם לית לה מבעל מאי פליגו בה רב אחא ורבינא חד אמר אית לה וחד אמר לית לה והלכתא לי' לה משמיא היא דקנסוה:

כו ת"ר °יבמה שחלצו לה אחין תוך ג' חדשים ולאחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין ג' חדשים והיה אומר ר"ח דדוקא חלץ שהחליצה מוכחת שלא בא עליה מידי דהוה אממאנ' לפי שמיאונה מוכחת עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם אחר ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה וג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצ' היבם ומאי שנא מגט דרב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה אמר רבא ק"ו לאיסור כרת התר' לאיסור לאו לא כ"ש:

וכן שאר כל הנשים לא יתארסו וכו' · בשלמא יבמה כדאמרינן אלא שאר כל הנשים מ"ט אמר רב יהודה אמר שמואל אמר קרא להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני מתיב רבה לפיכך גר וגיורת צריכות להמתין ג' חדשים [ג] והא במאי להבחין איכא י"א שנמצא במדרש דכותי ואשתו כותית שנתגיירו שאין לו לקיימה שמא יחזרו לסורן והכא לא משמע הכי · הכא נמי להבחין בין זרע שנזרע בקדוש' ובין זרע שנזרע שלא בקדושה רבא אמר שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטו' את יבמתו לשוק · והיכא דקים לן דמעוברת היא הכנסה אלמנה הכן (מו) לא ישא אדם מעוברת חבירו ומניקת חבירו ומסיק משום דשהם מעוברת למניקת קיימא °ודלמא מיעברא ומיעכר חלבה וקטלא ליה ומתוך זה היה אומר רבינו שמשון הזקן גרושה מניקת וגרושה מעוברת מותרת ליכנס (מז) דלא משעבדא להניק כדאמרינן בפרק אף ע"פ (ד' נט:) נתגרשה אינו כופה ור"ת ז"ל דייק מסמעתין דלמאי דבעי למימר טעמא משום שכל או משום דיחסא אין חילוק בין אלמנה וגרושה (מח) ואינו חוזר בו אלא מן הטעם בלבד ועוד אלמנה נופה אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא משעבדא להניק אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה [ד] ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתו אפילו אינה משועבדת להניקו אבל אם היתה מותרת ליכנס לא היתה מניקתו (מט) וכן פוסק בשאלתות לא שנא אלמנה ולא שנא גרושה: אחת בתולו' ואחת בעולות וכו'· היינו בתולות היינו ארוסות היינו בעולות היינו נשואות אמר רב יהודה אמר רב הכי קאמר אחת בתולות ואחת בעולות שנתארמלו או שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנישואין· ר"א לא על לבי מדרשא אשכחיה לר' [אסי] אמר ליה מאי אמור האידנ' בבי מדרשא אמר ליה הכי (נ) אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה מכלל דיחידאה פליג עליה אין והתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיתה לה שום כעס בבית בעלה או שהיתה חולה או שהיה בעלה חולה או זקן או שהיתה עקרה או קטנה או איילונית או זקנה או שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' מאיר ר' יהודה מתי' ליארס וליכנס מיד אמר ר' חייא בר אבא חזר בו ר' יוחנן אמר רב יוסף ממתני' דכרמא הדר ביה דתניא אמר ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כולן צריכות להמתין ג' חדשים · והלכה כר' מאיר הדא דהא ר' יוחנן דקאמר הלכה כר' יהודה חזר בו ועוד דאמרינן בפרק אע"פ (דף ס ·) אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזירותיו :

°אמימר שרא ליארס ביום תשעים א"ל רב אשי לאמימר והא רב ושמואל דאמרי' תרווייהו צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו א"ל ההוא לענין מניקה אתמר דרב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדשים חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו והלכתא צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו וצריכה להמתין שלשה חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו : °תניא ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האבול וכמה אבול שלה שלשים יום · משמע הכא ע"כ דאסור' ליארס תוך ל' יום וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כג ·) תנא כל ל' יום לנישואין ומשמע הא ליארס שרי וי"ל דההי' ר' יהודה היא דברא אי נמי הא דנקט נישואין לאו למימר דליארס שרי אלא לאשמועינן דנישואין שרי לאחר ל' יום אע"ג דבאשתו קתני דצריך ג' רגלים וכן נ"ל דאי ב"ד דאיסור נישואין תוך שלשים יום אתא לאשמועינן תיפוק ליה משום דאסור לילך לבית השמחה תוך ל' יום ובנישואין בלא סעודה איכא שמחה ואפי' לנישואין דאחר לסור כמיזל ור"ת היה מפרש (נא) דס"ד אמינ' למישרי בדידיה טפי מבאחריני משום פריה ורביה ומתוך כך היה אומר ר"ת ז"ל אע"ג דאסרינן באביו ואמו בית השמחה עד י"ב חדש שרי ליסא אשה אחר ל' יום (נב) ולא מיבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דההוא אפי' תוך ל' שרי כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן (נס) כשמתה אשתו דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לה לאי ופרנסי בני אחותך ומשמע שכנסה לאלתר מדקתני אעפ"כ לא בא עלי' אלא לזמן מרובה ומפרש התם ל' יום ומשמע ביאה לא הואי הא נישואין הואי ובבית הקברות דיבר עמה אבל לא כנסה ממש עד לאחר ז' ולאחר ל' יום בא עליה ומי שאין לו בנים מותר לכנסה ולבעול תוך ל' יום דלא מיקיימה פריה ורביה אלא בהכי אבל תוך ז' ימי אבילות לא כדמוכח ברים כתובת (ד' ד ·) דבבחור שאין לו בנים איירי התם מדקאמר דאביו של החתן טרח בסעודתיה ואפי' הכי אסור בנישואין תוך ז' יום חוץ ממי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ואפי' בההוא לא שרי אלא במת אביו של חתן ואמה של כלה אבל איפכא לא אי נמי מלינו למימר דמי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס תוך ז' משום פרנסת בניו ולבעול לאחר שלשים וכן משמע ביוסף הכהן שכנסה לאלתר דאי לאו הכי הוה ליה למימר ואע"פ כן לא כנסה אלא לאחר ז' כי היכי דקאמר ואע"פ כן לא בא עליה אלא לאחר ל' יום · ולמי שאין לו בנים תוך ז' אסור ולאחר ז' מותר לכנוס ולבעול וקצת קשה מהא דתניא (נג) במסכת שמחות (פ"ו) בד"א בשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שהניחה לו בנים קטנים מותר ליסא אחר ל' יום ומותר ליסא צריכין לפרושי ליסא ולבעול כי היכי דלא לקשי מיוסף הכהן שנסא לאלתר ומשמע דאתרוי הו קאי דמי שאין לו בנים נמי אינו מותר עד אחר ל' יום ושמא מלתא דפסיקא לתרווייהו נקט ל' יום ולעולם מי שאין לו בנים מותר לבעול תוך ל' יום משום פריה ורביה כי היכי דשרינן כניסה לחופה תוך ל' יום דכניסת חופה היא השמחה ולא הבעילה וכי היכי דשרינן באבילות דשאר מתים ה"ה נמי באבילות דאביו ואמו דלענין אבילות דתוך ל' אין חילוק בין אביו ואמו לשאר מתים (נד) וגם אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר שלשים יום אפי' על אביו ואמו דלא אסרו אלא בית השמחה דליכא מצוה אבל נישואין אפי' יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן לקמן (ד' סב :) דהלכה כר' יהושע דאמר ישא אשה בזקנותו שנא' בבקר זרע זרעך וגו' והר' יוסף הלוי ז"ל הביא ראיה דלא אסרינן אלא בית השמחה של רשות דאמרי' במס' שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד י"ב חדש אלא אם כן היתה כסעודה של מצוה ור"ת ז"ל התיר באחת שהיתה משודכת ומת אביה לאחר הזמנת הקרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך ל' יום משום פריה ורביה דבעל מאחר דאם לא ישא זאת לא ישא אחרת ואפשר דאפילו אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת כדאשכחן ביוסף הכהן משום פרנסת בניו התירו לה אף על פי שהיתה אבלה על אחותה ומיהו לא דמי כולי האי דכיון דאינה משודכת יכול ליסא אחרת אבל היא היתה מרחמת על בני אחותה יותר מאחרת :

מתני' °ד' אחין נשואין כו' ד' נשים ומתו אם רצה הגדול שבאחין לייבם את כולן הרשות בידו :

גמ' °שבקינן ליה והתניא וקראו לו זקני עירו הן ולא שלוחן ודברו אליו מלמד ד' שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל הכנים קטטה בתוך ביתך הב"ע בדאפשר ליה אי דאפשר ליה מאי איריא ד' אפי' טובא נמי עצה טובה קמ"ל כי היכי דנמטינהו (נה) לכל חדא עונה בחדש :

מתני' °מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה אם היה מייבם מייבם לכשרה: גמ' ולייבם לתרווייהו א"ר אבא א"ר חייא א"ר

הגהות הב"ח [א] אחר הגעת הזמן [ב] ברח הוא דתקינו לה [ג] והכא מאי להבחין איכא י"א שנמצא במדרש [ד] דרוב

קרבן נתנאל

(מד) הרי היא כבר כאשתו וחייב במזונותי' היינו כמו ארוס' שהגיע זמן ולא נשאו דאוכלת משלו : (מה) מ"מ קנסוהו דלא איבעי לי' לאשהויי אלא ה"ל לייבם לאלתר מ"מ נראה אם היתה פרסה נדה באותו פעם ובתוך כך אירעו אונס שצריך לברוח לית לה מזונות דלא קנסוהו בכה"ג : (מו) לא ישא אדם מעוברת חבירו' מעשה שילדה אשה ולד קימא תוך ז' לנישואין והבעל מכחישה ואומר לא ממני נתעברה ואחר כך מת הולד והודה שלקחה ממנו כשנתעברה אין צריך להפריש ממנה עיי' שו"ת חכם צבי סימן מ"ד : (מז) דלא משעב' להניק: אבל מטעם דלא כסיפא למיתבע אין להתירה דכיון דלא מצי למיתבע אלא ע"י שליח כדאית' שלהי האשה שנתארמלה אף ה"א כסיפא למיתבע על ידי שליח · כ"י : (מח) ואינו חוזר אלא מן הטעם לבד עיי' מ"ש בפרק אע"פ סי' כ' פי' נכון : (מט) וכן פסק בשאלתות ל"ש אלמנה ל"ש גרושה וכן מצאתי ברש"י במס' סוטה ד' כ"ד ד"ה מעוברת חבירו מית והניחה מעוברת או שגרשה והיא מעוברת : (נ) אמר ר"י הלכה כר' יהודה' גי' הרי"ף ורש"י הלכה כר' יוסי :

(נא) דס"ד אמינא למישרי בדידי' טפי מבאחריני ר"ל דאיכא למימר דאיסור נישואין תוך שלשים אתי לאשמועינן דס"ד דשרי משום פריה ורביה ולפ"ז איכא למימר דאירוסין פשיטא דאסור אלא נשואין קמ"ל אע"ג דאית בי' משום פריה ורביה : (נב) ולא מיבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דהאי אפי' תוך שלשים שרי פי' שרי לכנוס אבל לבעול לא שרי בשיש לו בנים קטנים אלא לאחר שלשים וכדקא מפרש ואזיל : (נג) במס' שמחות · פרק שביעי · ובגי' שלפנינו מותר ליסא תוך שלשים ע"ש : (נד) וגם אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר ל' · סיים דבריו דלעיל שפתח ולא מיבעי' למי שאין לו בנים כו' דההוא אפי' תוך שלשים שרי כו' וגם אם קיים פריה ורביה כו' שרי לאחר שלשים : (נה) לכל חדא עונה א' בחודש · פירש"י עלה זו לא"ח בעונת ת"ח משבת לשבת והדין עמו דלאיכא דעלמא אפילו עונה כדאיתא בירושלמי הלכה י"ב שהיה י"ג אחים ומתו י"ב בלא בנים ובאו לפני רבי ותבעו להתייבם ואמר לו רבי יבם אותן ע"ש · ועיי' חי"ש דברים של טעם :

ואין

א"ר יוחנן אסר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים ונחלוץ לתרווייהו אמר מר זוטרא בר טובי אמר רב בית חלוץ הנעל בית א' הוא חולץ (נו) ואינו חולץ ב' בתים ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא א"ק ואם לא יחפוץ האיש הא חפץ ייבם כל העולה ליבום עולה לחליצה ושאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשירה ומאי פסולה אי נימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מיניה אמר רב יוסף כאן שנה ר' לא יספוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו כלומר (נז) לעולם כשרה כשרה לעלמא כגון שהאחת גרושה וקמ"ל אף על גב דתרווייהו חזיין ליה יחלוץ לגרושה ולא יפסול את שאינה גרושה לכהן :

מתני' °המחזיר את גרושתו והנושא את חלוצתו והנושא את קרובת חלוצתו יוציא והולד ממזר דברי ר"ע וחכ"א אין הולד ממזר ומודים בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר : גמ' אמר [א] רבה בב"ח הכל מודים בכותי ועבד שבא על בת ישראל שהולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני אע"ג דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין °הנ"מ חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל הני דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתו' דמי ואותיבנ' עליה דר' יוחנן וסקלינן וטרינן בה טובא ואסיקנא °והלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנוי' בין באשת איש ואיכא מרבוואתא דמסיימי בה דהא דאמרי' דהולד כשר ה"מ לישראל אבל לכהונה הולד פגום (נח) דהא ברתה היא אסורה לכהן מדאמרי' מקמי האי פיסקא וכולהו אמוראי דמכשרי מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שיהא בנה פגום וכי תימא איכא למיפרך מה לאלמנ' שכן היא עצמה מתחללת דהכא נמי כיון שבא עליה פסלה דאמר ר' יוחנן מנין לנכרי שבא [ב] על הכהנת או על הישראלית שפסלה שנא' ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו נכרי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בה וחזינן לרבוואתא אחריני דפסקי הלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא מסיימי הולד פגום ואנן מספק' לן אי הוה פגום אי לא מדחזינן לגמרא בתר שיקלא וטריא דפסקה והלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר (נט) ולא קאמר והלכתא הולד פגום (ס) ואיני רואה לכאן מקום שיפול [ג] בה ספק מדקאמר לעיל שתמא דגמרא (סא) דכולהו אמוראי דמכשרו מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה וכו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עליה ומה שלא הזכיר הגמרא בכאן והלכתא הולד פגום משום דלא צריך למיפסק דכבר מסיק שתמא דגמרא לעיל דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום דליכא מאן דפליג ולא הוצרך לפסוק אלא שהולד כשר לקהל ואפי' באשת איש · שלחו ליה בני בי מיכסי לרבה ילמדנו רבי' מי שחציו עבד וחציו ב"ח הבא על בת [ד] ישראל מה הוא שלח להו השתא בעבד כולו אמרו כשר בחציו עבד מיבעיא אמר רב יוסף מרא דשמעתא מנו רב יהודה והאמר רב יהודה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל הולד אין לו תקנה ואסיקנא כי אתמר דרב יהודה כגון שבא על אשת איש (סב) שנמנא לו חירות שבו משתמש באשת איש · רבא אכשרי' לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דאמר מר כל סימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך ה"נ כיון דאמו היא מישראל מקרב אחיך קריפא ביה : °עבדיה דר' חייא בר אמי אטבלה להאיא נכרית לשם אנתתא אמר [ה] רב אסי יכילנא (סג) לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה בברתה דאמר ריב"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר · ההוא דהוו קרו ליה בר ארמיית' אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה· ההוא דהוו קרו ליה (סד) בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טביל לקרויו וקשה דהא אמרינן לקמן דגר צריך שלשה משפט כתיב ביה ואפי' למ"ד בסנהדרין (ד' דג) דבר תורה חד כשר מודי הכא דבעינן שלשה מידי דהוה אגזילות והבלות ועוד דאין דרך נשים שילכו עמהם אנשים בשעת טבילה ואשה אינה ראויה לדון מדאינה ראוי' להעיד כדתנן* כל הכשר לדון כשר להעיד ובירושלמי פ' שני שעירי (ה"א*) יליף לה מגו"ש דשני שני נאמר כאן ועמדו שני האנשים ונאמר להלן ע"פ שני עדים וי"ל הא דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה אע"ג דאמר לקמן דב' ת"ח עומדין לה מבחוץ היינו לכתחלה לעדיף טפי אבל אינו מעכב וי"מ כיון דידוע לכל שטבלה כאלו עומדין שם דמי ומיהו קשה שטבילת נדה בלילי' ולקמן [ד' מו] אמרי' דאין מטבילין גר בלילה ותירץ רבינו מאיר ז"ל מדלא קאמר אין מטבילין גר בלילה מ"ט משפט כתיב ביה כדאמר גר צריך שלשה משפט כתיב ביה אלמא דלא גמרי' ליה ממשפט דאין לו דין משפט אלא לענין גוף הדבר שצריך שלשה אבל לא לזמן הטבילה וגם פשטיה דקרא הכי איירי (סה) ושפטתם כתיב ביה דהוי שנים ואין ב"ד שקול ולילה לא הוי אלא מדרבנן ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי אי נמי קבלת מצות הוי כתחלת דין וטבילה הויא כגמר דין דהוי אפי' בלילה ומדרבנן הוא דבעינן ביום לכתחלה (סו) ורב אלפס ז"ל כתב דלכתחלה בעינן שלשה דלא מנסבינן ליה בת ישראל עד דטביל בפני שלשה אבל בדיעבד (סז) לא פסלינן לבריה אם לא טבל בפני ג' :

אמר רב חמא בר גוריא אמר רב °הלוקח עבד מן הנכרי וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין מ"ט °נכרי גופו לא קני מעשה ידיו הוא דקני ומאי דקני הוא דמקני ליה לישראל כיון דקדים וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשיעבודיה מניה כדרבא דאמר רבא הקדש וחמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד מתיב רב חסדא מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה ושפחותיה וטבלו לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמן בן חורין טעמא דלפניה הא לאחריה פירוש אחר שטבלה היא ונתגיירה לא קנו עצמן אמר רבא לפניה בין בסתם בין במפרש לאחריה במפרש אין בסתם לא א"ר הויא לא שנו אלא בלוקח עבד מן הנכרי אבל נכרי גופיה קני דכתיב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו עבד ואמה אתם קונין מהם ולא הם קונין מכם ולא הם קונין זה את זה ולא הם קונין מכם למאי הלכתא אילימא למעשה ידיו אטו נכרי לא קני לישראל למעשה ידיו אלא לגופי' וקאמר רחמנא אתם קונין מהם אפי' גופיה ואע"ג דפריך רב אחאי אימא בכספא ובטבילה הלכתא כרב הויא אמר שמואל וצריך לתקפו [ו] במים כדי שתעלה לו טבילה לשם עבדות שאם לא תהא ידו תקפה עליו (סח) יש לחוש שמא יאמר לשם בן חורין אני טובל א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי כרגא דאיכא ומשעבדי בהו עבידתא יתירתא כי נפקי צריכי גיטא דחירותא או לא נפקא מינה אם יתגיירו שיהו מותרים בבת ישראל אמר להו אינו שכיבי לא [ז] אמרי לכו הכי א"ר ששת מוהרקייהו דהני בטסקא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא ליסתעבד למאן דיהיב כרגא ויד המלך תקפה עליהם להיות גופן מכור :

ת"ר °גר שמל ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באימהות שטבלו ולא מלו וחכ"א אינו גר עד שימול ויטבול א"ר °חייא בר אבא הלכתא לעולם אינו גר עד שימול ויטבול כתב בעל ה"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ובמסכת שבת פרק ר"א (דף קלה ·) משמע איפכא דאמרי' התם לא נחלקו ב"ש וב"ה על קטן שנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה ועל מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול ונראה דעל זה סמכו דבקטן סברו (סט) כאמוראי דהתם דאמרי אינו צריך ובגר סברי כמו ר' יוסי דפסיק הכא דבעינן תרתי ולקמן ברים הערל (דף עב :) פליגי ר"א בר שמעון ורבנן בגר שנתגייר כשהוא מהול אם נמול ביום או בלילה אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית ויש ליתן טעם לדבריהם דנולד כשהוא מהול שלא היתה לו ערלה מעולם אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ומילתו לאו כלום הוא צריך להטיף ממנו דם ברית מיהו אם נכרת כל הגיד ובא להתגייר נראה שאין מילתו מעכבתו מלהתגייר ומודים חכמים דסגי בטבילה לחודה ור"ח ז"ל פסק במסכת שבת להכך מה"ג (ע) ונהגו להטיף בשניהם ומיהו בשבת אין להטיף (עא) כיון דאיכא פלוגתא אין לחלל שבת וגם יראה דאין לברך מספק א"ר אבא עובדא הוה בר' חייא בר' *ורב יוסף בר' אושעי' בריה דר' חייא דאתא לקמייהו גר שמל ולא טבל ואמרו ליה שהי כאן ונטבילך למחר ש"מ תלת ש"מ גר צריך שלשה וש"מ לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ אין מטבילין גר בלילה וכן הלכתא :

והיכא

הגהות הב"ח [א] רבב"ח א"ר יוחנן הכל כו' דאע"ג דאמר [ב] על הכהנת ועל הלויה ועל הישראלית [ג] כו [ד] ישראל הולד מה הוא שלח [ה] בגמ' ובר"י"ף גרס ר' יוסף וצ"ע דבסוגיא משמע דר' יוסף הולד תמור ס"ל [ו] במים פי' כדי [ז] אמרי לכו הא מלת הכי א"ר ששת

קרבן נתנאל

(נו) ואין חולץ לשני בתים · עיי' ב"ש סי' קס"א ס"ק א' וסי' קס"ו ס"ק ב' מה שהשיג על הב"ח : (נז) לעולם כשרה לעלמא עיי' חדושי הרמב"ן שמפרש כשרה לגדידיה · (נח) דהא ברתה היא אסורה לכהן · אע"ג דיליף מאלמנה לכה"ג שבנה פגום לכהונה אבל פסול אלמנה קאמר בנה ולאו דוקא דהא פשיטא בן הכותית לאו כהן הוא · ואי משום דלא ישא כהנת כיון דמותר בישראלית מותר נמי בכהנת דקיי"ל לקמן דף פ"ד לא הוזהרו כשרות מליכנס לפסולים וכן פירש"י וראיתי בחידושי רמב"ן וז"ל נראה לי דכיון דגמר ק"ו מאלמנה כאלמנה מה אלמנה יש לה דורות אף הוא פגום · ואם בא על כהנת ועל הלויה וישראלית בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר דפסולה לכהונה לעולם ע"ש באריכות · ותמהני על המאור הגדול שכל הש"ס ערוך לפניו · הלא ש"ס ערוכה בקידושין דף ע"ז דיליף רבא מקרא דאין פסול חלל כי אם מפסולי כהונה שאפי' כהן שבא על אחותו לא עשאה אלא זונה ולא חללה · אף כי חייבי לאוין לא עשאה אלא זונה ולא חללה והא דקתני התם בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם היינו שבא מפסולי כהונה כדיליף מקרא התם לא יחלל זרעו מקיש זרעו לו : (נט) ולא קאמר והלכתא הולד פגום · ע"כ לשון הרי"ף : (ס) ה"ג ואיני רואה כאן מקום שיפול בה ספק · ומהרש"ל סי' ל"ח כ' ואני ג"כ אין רואה ספק בדין זה אלא איפכא מסתבר דברי' לכהן והקושיא שהקשה הרא"ש תמה אני עליו הלא ודאי ק"ו פריכא הוא דהא פריך לאלמנה לכ"ג שהיא עצמה מתחללת וס"ס קשה אמאי לא כילף ק"ו מאלמנה לכ"ג שהיא מתחללת כו' ומוכרח אתה לומר שחומרת אינו שוה בכל אינו מעלה ומוריד ואדרבה איסור שאינו שוה בכל חמירא · ועוד מאחר שאין אתה בא ללמוד אלא שתהא הבת פגומה · אבל אם הוא זכר אינו פוסל לא אשתו ולא בניו לפי דאין חלל אלא מפסולי כהונה · וא"כ מפרך ק"ו מניה וביה ונאמר זכר יוכיח שאלמנה לכ"ג הוא חלל עד שהוא סוף כל הדורות · ונכרי ועבד אין עושה הזכרים חללים אף שהוא איסור שוה בכל · ע"ש באריכות · ואיני מבין דלדבריו כל זה תקשי לרב יוסף ולא על רבינו · אמנם לק"ת כי קושיא ראשונה אם לא הוי יליף ר"י מקרא שהיא מתחללת · לא הוי יכול ללמוד מק"ו · ודמיעטו הקרא כדאי' לקמן דף ס"ח דכתיב כי תהיה אמר רחמנא כי תהי' הנך דאית נהו הוי' עד דפריך התם א"ה נכרי ועבד לא ליפסלו · וקושיא שניה כמו כן הא דאין בנים זכרים פסולים מחמת חלל מיעט הכתוב מדכתיב חללה גבי איסור כהונה כדיליף רבא בקידושין ד' ע"ז ובחללי כהונה כתיב לא יחלל זרעו מקיש זרעו לו ואהני קרא למעט הזכרים לדורות שלא נעשו חללים · אבל ק"ו למיפסל הבת לכהונה דפגומה הוי' מק"ו · מה שאין שייך בזכרים כפירש"י · אמנם

בעיקר הדין שאם נשאת לכהן שאין מוציאין · אמת אתו ולא מטעמי' וכ"פ בסי' ז' בס' בית שמואל בשם תשובת רש"י ע"ש : (סא) דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום · והא דאמר ליה רב אי הוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי · ולא אהדר ליה פגום מי הוי · ורבא ורב יהודה דקאמרי ליה זיל גלי זיל איטמור משמע דמודו בי' להתר גמור דאי לא הוה אפשר דנפק מיניה חורבא אי מיטמיר דתנסב בתו לכהונה דכיון דהוא כשר לישראלית בתו כשרה לכהונה · דהוא אינו פגום אבל בת גוי ועבד שבא על בת ישראל הבת פגומה לכהונה : (סב) שנמנא לו חירות שבו משתמש באשת איש · מה שיש לתמוה כאן עיין פ' השולח סי' ל"ו מה שכתבתי שם : (סג) לאכשורי בה ובברתה · מדלא קאמר בה ובולדה מהא מסייע חידושי רשב"א לפירש"י ולא כשיטת רמב"ן · ויש לדחות איכא עובדא הכי הוי : (סד) ה"ג בר ארמאה · עיי' מהרש"א מה שתי' על קושית העולם · אזיל ג"כ בשיטת הרמב"ן דאפי' הזכרים פגומים שמה שורש אחריהם פסולים לכהונה עד עולם · וכן בדיבור הקודם ע"ש · וכבר הקשתי על שיטה זו ועיי' לעיל סי' ל' · ועוד מה יתרץ בשיטת רש"י · ונראה לי דקרי בר ארמאה לענין ירושה דהוי הורתו ולידתו שלא בקדושה ואינו יורש את אביו כנגד שאר אחיו שהיו הורתם בקדושה · א"נ לא היה לו בנים זולת זה · ואם אין זה יורש נכסי הגר הפקר הוא וכל הקודם זכה · א"נ לענין שבא על בת ישראל שפסלה : (סה) ושפטתם כתיב ביה · ע"ש דף מ"ו בתוס' ד"ה משפט (סו) ורב אלפס כתב · לכאורה ר"א קאי לתרץ קושיא ראשונה והך קושיא דטבילת גר בלילה פסול ס"ל ג"כ כתי' מהר"ם אבל הטור י"ד סי' רס"ח כתב ז"ל ולרב אלפס אפי' בדיעבד אם טבל בלילה מעכב ואסור בבת ישראל · אבל אם נשא בת ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלינן לי' הוא מפ' דרב אלפס קאי לתרץ קושיא תיהו קשה כמי וכן משמע לשון וסידור רבינו : (סז) לא פסלינן לבריה · לאו דוקא אלא אם ילדה בת לא אמרי' דפגומה הוי' כמו נכרי שבא על בת ישראל דבתה פגומה לכהונה ועיי' מ"ש לעיל בסימן למ"ד · (סח) יש לחוש שמא יאמר לשם בן חורין אני טובל · אבל כשתקפו במים לתת עליו עול מלאכתו נראה להדיא כטבילת עבדות ואף אפי' יצעק בקול רם על שם חירות אני טובל לא מהני ליה : (סט) כאמוראי דהתם דאמרי ה"ל · רב ורב אדא בר אהבה דאמר תיתי לי דעבדי אדרב וע"ש סי' ה' : (ע) ונהגו להטיף בשניהם · לחוש לדברי ה"ג ור"ח : (עא) כיון דאיכא פלוגתא אין לחלל שבת משום קטן צריך האי טעמא אבל מילת גר בלאו הכי אין דוחה שבת דמילה שלא בזמנה

לד °יוהיבא דאמר נכרי ואמר כבר נתגיירתי וטבלתי בב"ד של פלוני לא
ד' מו מהימנינן ליה עד דמייתי סהדי °דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן
הלכה בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך לרביא ראיה והיה אומר ר"ת ז"ל דוקא
בידעינן דנכרי הוה מעיקרא דאי לא ידעינן מהימנינן לי' במגו דאי בעי אמר
ישראל אנא דמהימן כדמשמע בר"פ פסחים (ד' ג :) בההוא נכרי דהוה סליק
ואכיל פסחים בירושלים ולקמן בשמעתין דא"ל רב יהודה ואי אתה נאמן לפסול
בניך ומכשרינן בניו ואיהו גופי' הוה כשר אי לאו דפסל את עצמו (עב) וכי תימא
היינו באתרא דרובא ישראל א"כ אנו נסמוך אהא דרוב הבאין לפנינו בחזקת יהדות
ישראל הם וקאמר הש"ס דאי אמרי עדים שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני הוי
עדות דגנויי מלתא הוא ומיקרי שפיר בא הוא ועדיו עמו ואפשר דהיינו דוקא
אליבא דר' יהודה דמיקל ואמר דבחוצה לארץ אין צריך להביא ראי' אבל לרבנן
דאמרי בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה (עג) דלמא ראיה ברורה
לה ועדות ברורה בעי : ת"ר °ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן
א"ר יהודה גר שנתגייר בב"ד ה"ז גר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה
באחד שבא לפני ר' יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני ובין עצמי אמ' לו (עד) יש לך
עדים אמר לו לאו יש לך בנים אמר לו הן אמר לו נאמן אתה לפסול את עצמך
ואין אתה נאמן לפסול את בניך מ"ט דלדבריו כותי הוא ואין עדות לכותי וכן
הלכת' והא דקאמר שנאמן לפסול את עצמו לא לענין זה שאם בא על בת ישראל
שפסלה דקי"ל אדם קרוב אצל עצמו ואינו משים עצמו רשע ועוד היאך קאמר
ר' יהודה נאמן על עצמו ואינו נאמן על בניו אלמא אית לי' לר' יהודה פלגינן
דיבורא דמהימנינן ליה לגבי נפשיה ולא מהימנינן ליה לגבי בניו ולעיל בספ"ב
(דף כה·) קא"ר יהודה הרגתיו לא תנשא אלמא לא פלגינן דיבורא ועוד מלתא
דחמיה היא דאיהו פסול ובניו כשרין הלכך אין עדותו כלום ואפי' לענין עצמו
ואם בא על בת ישראל לא פסלה אלא לענין זה מהני עדותו לעצמו דשוי
לנפשיה חתיכא דאיסור' ואסור בבת ישראל ולענין שור של ישראל (עה) שנגח
שור של נכרי · וכיוצא בזה מצינו בקידושין בפ' האומר (דף סה :) הוא אומר
קידשתיך והיא אומרת לא קידשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו
ואע"פ שהוא אסור בקרובותיה אם בא עליהן לא פסלן דלא מיתסר בהן אלא
לו משום דשוינהו אנפשיה חתיכא דאיסור' : ת"ר °גר שבא להתגייר אומרים
לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דווין
דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באין עליהן אם אמר אני יודע ואיני כדאי
מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומצות חמורות ומודיעין
אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות ואומרי'
לו הוי יודע עד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת
אי אתה ענוש סקילה ועכשיו שבאת למדה זו אכלת חלב אתה ענוש כרת חללת
שבת אתה חייב סקילה וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו
מתן שכרן של מצות ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים
ע"ב וישראל בעולם הזה אינן יכולין לקבל °לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין
מרבין עליו ואין מדקדקין עליו קבל עליו מלין אותו מיד ואם נשתיירו בו
ציצין המעכבין את המילה חוזרין ומלין אותו שניה (עו) נתרפא מטבילין אותו
מיד ושני ת"ח עומדים על גבו שמודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות
חמורות טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו ואשה נשים מושיבות אותה במים
עד צוארה ושני ת"ח עומדין לה מבחוץ שמודיעין אותה מקצת מצות קלו' ומקצת
מצות חמורות אחד גר ואחד עבד משוחרר ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד
משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנד' ומודיעין
אותו עונשן של מצות מ"ט דאי פריש נפרוש · ואין מרבין עליו ואין מדקדקין
עליו א"ר א' דאמר קרא ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה·
קבל מלין אותו מיד מ"ט דשהויי מצוה לא משהינן · נתרפא מטבילין אותו נתרפא
אין לא נתרפא לא מ"ט משום דמיא מרזו מכה· ושני ת"ח עומדין על גבו והא"ר
חייא בר אבא גר צריך שלשה הא קא"ל ר' יוחנן לתנא תני שלשה· טבל ועלה
הרי הוא כישראל לכל דבריו למאי הלכתא א"ר יוסי ב"ר חנינא דאי הדר ביה
כישראל מומר הוי ואי קדיש בת ישראל (עז) קידושיו קידושין :
לז °אחד גר ואחד עבד משוחרר אסקה רב פפא לענין טבילה אבל לקבל אינו
ד' מח צריך דכבר קבל עליה מעיקר' דתניא °אחד גר ואחד (עח) לקוח מן
הנכרי צריך לקבל הא לקוח מישראל אינו צריך לקבל (עט) פי' אחד גר בשעת
גירות ואחד הלקוח מן הנכרי (פ) ובא לשחררו מיד אחר שלקחו מן הנכרי
והטבילו לשם עבדות צריך לקבל בשעת שחרור כשמטבילו לשם בן חורין אבל
הלקוח מישראל כיון דשהה בביתו של ראשון ונהג במצות שהאשה חייבת בה אע"פ
דהוטבל לשם עבדו' בעל כרחו אין צריך לקבל· וגרסי' בפ"ק דכתובות (ד' יא·)
א"ר הונא [א] גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד שזכו' הוא לו וזכין לו
לאדם שלא בפניו והא דקי"ל דנכרי בהפקיר' ניחא לי' ה"מ גדול דטעם טעמא
דאיסורא אבל קטן זכו' הוא לו (פא) וכן מצינו באבותינו שנכנסו לברית והיו בהן
כמה יונקי שדים : °ת"ר מקיימין עבדים (פב) שאינן מולין דברי ר' ישמעאל לח
ר"ע אומר אין מקיימין דסבר ר"ע כיון שצוה המקום לאברהם למול פ"ע
את עבדיו אסור לקיימן בלא מילה הלכך (פג) היכא דאתני אז מותר לקיימו
דבעבד סתם הוא דקא מזהר קרא אמר לו ר' ישמעאל הרי הוא אומר וינפש
בן אמתך והגר אמר לו ר"ע בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו עד
שחשכה הכתוב מדבר· דר"ע מיהת וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר
מאי משמע כדתני' וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר פירוש כגון שלקח
שפחה ובנה גדול עמה אתה אומר בעבד ערל או אינו אלא בעבד מהול כשהוא
אומר למען ינוח עבדך ואמתך כמוך הרי עבד מהול אמור הא מה אני מקיים
וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר· והגר זה גר תושב פרש"י שקבל עליו
שלא לעבוד ע"א ומחלל שבת כעובד ע"א וקשה דא"כ כפישי להו משבע מצות
ובמס' ע"א (ד' נג :) משמע שבז' מצות שקבלו עליהם בני נח מיקרי גר תושב
ועוד דאמרי' בפ' ארבע מיתות (ד' נד·) בן נח ששבת חייב מיתה ומשמע התם
בחול וכ"ש בשבת ובפ' ד' מחוסרי כפרה (ד' ט·) משמע דגר תושב אינו מוזהר
על השבת ונרא' דמיירי בגר תושב שנתגדל בביתו כמו שכירו ולקיטו ועושה
מלאכה לצורך ישראל דומיא דבן אמתך ועל זה הזהירה תורה שלא יעשה
מלאכה של ישראל בשבת לבשל או להדליק לו את הנר· אמר ריב"ל הלוקח עבד
מן השוק ולא רצה למול מגלגל עמו כל יב"ח וחוזר ומוכרו לנכרי אמרוה רבנן
קמיה דרב פפא כמאן דלא כר"ע אמר להו רב פפא אפי' תימא ר"ע ה"מ היכ'
דלא פסקא למלתיה אבל היכא דפסקא פסקא פרש"י הא דאין מקיימין היכא
דלא פסקא למלתיה שלא פסק מנכריותו שלא נתרצה מעולם להתגייר אבל
היכא דפסק' למלתא בשעת לקיחה ונתפייס להתגייר ואח"כ חזר בו מגלגלין עמו
שמא יחזור ויתרצה פי' אחר ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסק למלתי' שמקיימו
כמס אבל היכא דפסק' למלתיה דא"ל אנא מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול
אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא ורב האי פירש ה"מ דאין מקיימין
היכא דלא פסקא למלתי' שלא אמר בפירוש שאינו רוצה למול אלא נתרצה למול
ודוחה מיום אל יום דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסקא למלתיה שלא
למול אינו מחייב למולו בע"כ ומגלגל עמו י"ב חדש אולי יתרצה · שלח רבין
משמיה דר' אילעא וכל רבותי אמרו לי משמיה (פד) איזהו עבד ערל שמותר
לקיימו זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא
כר"ע אמר להו רב פפא אפי' תימא ר"ע ה"מ היכא דלא אתני בהדיה אבל
היכא דאתני אתני והאי דלא שני לי' לר"ע לר' ישמעאל הכי חדא מתרי תלת
טעמי נקט וא"ת למאי דפרשינן דטבילת עבדות יכול להטבילו בעל כרחו לר"ע
אמאי אינו מטבילו בעל כרחו וי"ל דתקנת' דרבנן היא שלא יבא להכשיל את רבו
באיסור והתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות ועוד אין טוב לא יבו במצו'
מאחר שאינו רוצה לשמרם וכן אתה צריך לומר לריב"ל דאמר בפ' השולח בגיטין
(דף לט :) נתייאשתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר ולית
ליה הא דשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירו' ואם כן על כרחך דרים כל
עבד איש כר"ש בן אלעזר וס"ל דמטבילו בעל כרחו ואם כן מאי קאמר ריב"ל
מגלגל עמו י"ב חודש וחוזר ומוכרו לנכרי וכן ר' שמעון בן אלעזר גופיה
קאמר אין משהין אותו בארץ ישראל מפני הפסד טהרו' אלא ודאי תקנ' דרבנן
היא כדפרישית כל זו השיטה פירשתי (פה) על דרך פרש"י שמתוך לשונו משמע
שטבילת עבדות היא בעל כרחו של עבד ובלא קבלה אף לרבנן דר"ש בן אלעזר
ולא נחלקו אלא בטבילת חירות דר"ש בן אלעזר סבר אף טבילת חירות בעל
כרחו ורבנן סברי דוקא (פו) מדעתו ודקבלה (פז) וקאמר הש"ס דלא פליגי
רבנן עליה דר"ש בן אלעזר אלא ביפת תואר דלא שייכה במצות אבל בעבד
דשייך במצות אפי' רבנן מודו ופרש"י עבד דשייך במצות ששהה בביתו של ישראל
ימים רבים ונהג עליו מצות (פח) משמע אע"פ שלא קבל בשעת טבילת עבדות
אלא

הגהות הב"ח [א] עי' באשרי פ"ק דכתובות הביא כמי דברי רב יוסף שאמר אם הגדילו יכולין למחות והשיג על רב אלפס

קרבן נתנאל

בזמנה היא וק"ק הא לענין שבת פליגי רבה ורב יוסף התם בפ' ר"א דמילה · רב יוסף סבר
ודאי ערלה כבושה היא ודוחה שבת · ורבה סבר ספק ערלה כבושה ואינה דוחה שבת וקיי"ל
רבה ורב יוסף הלכה כרבה : (עב) וכי תימא היינו באתרא דרובא ישראל · לפי דברי תו' הכא
בשמעתין גם בפסחים שדברי רבינו לקוחים משם הך וכי תימא לא קאי אלא אהך דפסחים ·
אבל בהך דר"י התם לא הוי רובא דישראל : (עג) דלמא ראיה ברורה ועדות ברורה בעי ·
דברים אלו תמוהים חדא דהא לרבנן כמי מרבינן מקרא דכי יגור בא הוא ועדיו עמו כמו לרב
יהודה דקרא למאי אתא · ועוד מדר"י נשמע לרבנן · דהא דקאמר ר"י בארץ צריך להביא ראי'
היינו ראיה בעדים אפי' לא אמרו אלא שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני· ועלה קאי רבנן ואמרי
בין בא"י בין בח"ל צריך להביא ראיה· דבהא לא פליגי· ונראה דוקא ר"י הוכרח למידרש וכי
יגור דהא מעמך כדרש במוחזק לך כמו אחיך· א"כ היאך דריש בארץ אתה צריך להביא ראי'
ובח"ל אין צריך להביא ראיה מכ"ל זאת · אימא בין בא"י בין בח"ל צריך להביא ראיה ·
ותרווייהו קראי צריכי דאי לא כתיב אלא בארץ ה"א דוקא בא"י מקבלין גרים אבל לא בח"ל ·
ואי לא כתיב בארץ ה"א דוקא בח"ל מקבלין גרים דליכא שכחא דא"י · אלא דר"י דריש קרא
דוכי יגור על הבא ועדיו עמו · ומוקי האי קרא במתחבר על ה"ל באמרו שמענו שנתגייר בב"ד
של פלוני · וא"כ ה"ק ר"י בא"י צריך להביא ראיה גמורה ובח"ל א"צ להביא ראיה ודי אם בא
ועדיו עמו · וע"ז אמרו חכמים בין בא"י ובין בח"ל צריך להביא ראיה גמורה וקרא וכי יגור
לא דרשו אלא אורחי' דקרא אגב נסיבת אתך צריך לכתוב כי יגור : (עד) יש לך עדים · עיי'
מהרש"ל סי' מ"ה : (עה) ה"ג שנגח שורו' שישראל פטור מטעם הודאת בע"ד כמאה עדים
דמי : (עו) נתרפא מטבילין אותו· תשלום הנהגת טבילת גר עיי' מ"ש רבינו בפ' ר"א דמילה
סי' י"א : (עז) קדושיו קדושין · וגדולה מזו כתב ה"ה אפי' זרעו של מומר שהולידו מן
הישראלית אפי' מומרת קדושיו קדושין : (עח) לקוח מן הנכרי צריך לקבל · לפי' רי"ף ה"ק
א' גר וא' עבד לקוח מן הנכרי אפי' שלא ע"מ לשחררו צריך לקבל הא לקוח מן ישראל א"צ
לקבל כיון דכבר קיבל עליו מעיקרא בבית ישראל · (עט) ה"ג לרש"י פי' דלדידי' א"א לפ' כפי'
הרי"ף דהא א"צ לקבל עליו כשטובל לשם עבדות · וע"כ צריך רבינו לפ' לפירש"י דקא חלוקת
הברייתא בין לקוח מישראל או מנכרי היינו כשלקחו לשחררו : (פ) ובא לשחררו מיד אחר
שלקחו מן הנכרי· אבל אם שהה בבית ישראל אחר שלקחו מישראל אעפ"י שלא קיבל עליו בשעת
טבילת עבדות מ"מ נהג מעצמו בדת יהודות לקבל בשעת שיחרר כמו שביאר רבינו :
(פא) וכן מצינו באבותינו· כ"כ בתו' בסנהדרין דף ס"ח: (פב) ה"ג שאינן מלין · (פג) היכא
דאתני אז מותר לקיימו · היינו כפי' רב האי בסמוך ומהרש"ל סי' כ"ב כתב שרבינו לא הכריע
וליתא : (פד) איזהו עבד ערל שמותר לקיימו · ועבד זה אם אמר לו רבו בשבת לאי מעשה
ידך למזונותך מותר לעשות לו מלאכה לצורך עצמו · רמב"ן : (פה) על דרך פירש"י שמתוך
לשונו משמע · משמייע לי' לרבינו מתשובות לגון רש"י דטבילת עבדות בעל כרחו בין לאקומתי'
דרב ששת בין למסקנת רב פפא · דלרב ששת לא נחלקו רבנן ורשב"א אלא בטבילת חירות ·
אבל טבילת עבדות אפי' לרבנן בע"כ · דכן פירש"י כופה ומטבילה לשם שפחה דכל טבילת
עבדים על כרחן היא ושוב פירש"י ומותר בה מיד אלמא לר"ש עבד א"צ לקבל בשעת טבילת
שיחרור ורבנן סברי דצריך לקבל · היינו בשעת טבילת שיחרור : (פו) ה"ג מדעתו ודקבלה :
(פז) וקאמר הש"ס · שוב מייתי ראיה מאקומתיה דרב פפא : (פח) משמע אע"פ שלא קיבל
בשעת טבילת עבדות · דאי קיבל עליו אפי' לא שהה ימים הרבה כמי דהא קיבל עליו ומיהו
למול בע"כ אין כח לרבו לכוף אותו לקבל עליו הברי' ועול מצות כי עבד ערל אם רוצה לעשות
מלאכת עצמו בשבת עושה כדפירשתי· מש"כ אם נימול· ומפני כן אי אפשר לפרש הקרא עבד
איש לרבנן אלא כדשמואל · דהא על המילה א"א כי אם מרצונו · מש"כ לרשב"א דס"ל דמל
עבד בע"כ נימצא שיש כח לאדון לכוף את עבדו להתחייב בעול מצות שהנשים מוזהרים עליהם·
כמו כן יכול לשחררו שלא מדעתו ורצונו ולהתחייב בכל המצות כולן· ובזה מיושב קושית מהרש"א
שהקשה על רבינו ע"ש · אבל קשה על הטור סי' רס"ז ז"ל ואם מלו וטבלו בע"כ לשם עבדות
לרש"י וי"ל דינו כעבד לכל דבר · ס"ל דאפי' למול בע"כ יש לרבו רשות · ודאי לדידיה קשה
א"כ אמאי דחק עולא ומוקי רבנן כדשמואל הא הקרא עבד איש לרבנן · כמי אתיא דמימול
בע"כ

אלא שנהג בבית אדונו אבל (פט) מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע שטבילת
עבדות לרבנן צ"ך שתהיה מדעתו וקבלה :
לט מתני' °איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע שמעון
ר' מט התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה
כדבריו רבי יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד אמר ר"ש בן עזאי מצאתי
מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי ר'
יהושע והלכה כשמעון התימני ולאו משום דתנן והלכה כדבריו דקיימא לן* דאין
למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא' אלא דבכמה מקומות מוכיח דהלכת'
כוותיה סוגיא דשמעתין בפ"ק (דף י :) דקאמר פשיט' בני חייבי לאוין כשירין
נינהו ובפרק כיצד (ד' כ·) דקאמר רב פפא חייבי לאוין תפסי בהן קידושין
ועוד מדפסקינן לעיל (דף מה) נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ור'
יוחנן וכל אמוראי (נ) לאיירי לעיל [דף יב] [ב] בתורת מחזיר גרושתו ולר'
עקיבא לא משכחת לה דאין קידושין תופסין לו בה ובפ' בתר' דקידושין (ד' עח·)
נמי אמרינן הכל מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה אלמ'
תפסי בה קידושין משמע דאפי' מחייבי לאוין דשאר אין הלכה כר"ע מההיא
דפרק כיצד דאיירי בכל חייבי לאוין ולפר"ת נמי מההיא דמחזיר גרושתו דמפרש
דהוי חייבי לאוין דשאר לפי שמתחת אישות נאסרה עליו ומיהו מכל הנך אין
ראיה שלא יהיה הלכה כר' יהושע דאמר דמחייבי מיתות לחוד הוא דהוי ממזר
וגם על זה יש להביא ראיה דאין הלכה כמותו מהא דאמרי' לעיל (ד' מה :)
ושניהם לא נתנו אלא מאשת אב משמע התם דכולהו מודו אי הוי דמיא
לאשת אב דלא תפסי בה קידושין לדידיה אבל לאחריני תפסי הוי ממזר וחייבי
כריתות דמו בהכי לאשת אב ועוד ראיה דאמרי' לעיל בפרקין [דף לו·] אין
ממזר מספק אלמא יש ממזר מאשת אח ודחקי התם אביי ורבא לתרוצי דר'
אליעזר בן יעקב אליבא דהלכת' ועוד אמרי' לעיל [ד' מ :] אמר רב טובי בר
קיסנ' אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר ואפי' רבי יוחנן לא פליג
אלא משום דמשוה לצרה כחלוצה ואע"ג דסתם לן תנא כר"ע בפ' ר"נ ובהאשה
רבה הכי נמי סתם לן כשמעון התימני בקידושין בפרק האומר (דף סו :)
דקתני כל מקום שיש קידושין ויש עבירה וכו' וכל מקום שאין לה עליו קידושין
אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל
העריות האמורות בתורה ובכי האי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בפ"ק דע"א
ע"ג (ד' ו) גבי ההיא דכל המשנה ידו על התחתונה : גמ' תניא (נא) °הכל מודים
בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר כתב ר"ת
ז"ל נהי דבא על הסוטה לא הוי ממזר מדאורייתא' מדרבנן מיהא הוה ממזר מידי
[ל"ז' פו :] דהוה *אשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא
בעלה הולד ממזר ותנא מזה ומזה אם החזירה בעלה ונראה דלא דמי דהתם
קנסוה משום דהוה לה למידק אבל הכא אין שייך לקונסה כדי שלא תזנה תחת
בעלה ועוד אמרי' בפרק יש מותרות (דף פה) גבי סוטה היא מרגלתו ואי הוה
ממזר מדרבנן לא מרגילה ליה כדאמר התם גבי חלוצה :

הדרן עלך החולץ ליבמתו

א °רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה
דף כ אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכ"א יש גט אחר גט
ע"ב ומאמר אחר מאמר אבל לא אחר בעילה ואחר חליצה כלום : גמ' °ע"כ לא
פליגי אלא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר אבל גט א' ביבמה מהני
לאוסרה עליו ועל האחין ומאמר א' ביבמה מהני לאוסר' על האחים ולהצריכה
גט מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני
אמרי גט להוציא וחליצה להוציא ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהני ואתי
למיבעל אחר חליצה ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא
דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנו' וביאה לקנו' ומדמאמר לא קני ביא'
נמי לא קניא ואתי למיבעל אחר ביאתו על צרתה ומ"ט אמור רבנן האי ביאה
פסולה יש אחריה כלום כדתנן נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה ותנן נמי מאמר
לזו ובעל לזו צריכות ב' גיטין וחליצה אי ביאה אחר גט היא גזירה ביאה אחר
הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר
מאמר משום ביאה אחר ביאה ומ"ט אמור רבנן האי חליצה פסולה אין אחריה
כלום כדתנן נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום ומאי לגזור נגזור חליצה אחר
גט משום חליצה אחר חליצה כל הני תיחלוץ ותיזיל לגזור חליצה אחר מאמר
משום חליצה אחר ביאה אטו חליצה אחר מאמר מי לא בעי' גט למאמרו חלי'
אחר ביאה נמי בעי' גט לביאתו : °ת"ר כיצד אר"ג אין גט אחר גט שתי יבמות דף נא
שנפלו לפני יבם אחד ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ואסור
בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכ"א אסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת
מהן וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת· כיצד אר"ג אין מאמר אחר מאמר
ב' יבמות שנפלו לפני יבם א' עשה מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט
לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכ"א נותן גט
לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמין
ויבמה אחת וליתא לדר"ג דקי"ל כרבנן :
מתני' כיצד °עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה ממנו חליצה עשה ב
מאמר וחלץ צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי א
כמצותה : גמ' °אמר רב הונא מצות יבמין מקדש ואח"כ בועל ואם בעל בלא דף נב
מאמר קנה ולוקה מכת מרדות מדרבנן דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ומאן
דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שידוכי ומאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודע'
אגיטא (א) ומאן דמבזי שלוח' דרבנן ומאן דמשהי שמתא דרבנן עליה תלתין
יומין ולא אתי ותבע שמתי' ותתנא דדייר בבי חמוה· דדייר אין דחליף לא והא
ההוא דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא מידס הוה דיים מחמתיה
ונהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב לבר ממאן דמקדש בביאה בלא שידוכי
ואיכא דאמרי אפי' בשידוכי משום פריצות' והאידנא נהוג עלמא כנהרדעי ואע"ג
דרב יוסף אית לי' כלישנא קמא דרב (נב) בפ"ק דקידושין (ד' יב) בשל סופרי'
הלך אחר המיקל ת"ר כיצד מאמר נותן לה כסף או שוה כסף והאי אליב' דב"ש
אבל לבית הלל נותן לה פרוטה או שוה פרוטה ושטר כתובת יבמין כיצד אני
פלוני בן פלוני קבילת ית פלונית בת פלוני יבמתי עלי לזונה ולפרנסה כראוי·
ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה
רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה :
°בעא מניה אביי מרבה נתן לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי ג
את מותרת לכל אדם מהו גט יבמין מדרבנן הוא וגט דמהני באשת
איש מהני ביבמה והאי דלא מהני באשת איש לא מהני ביבמה או דלמא חיישינן
דלמא אתי לאיחלופי בגיטא אמר ליה חיישינן דלמא אתי לאיחלופי בגיט' דגט
ביבמה אינו אלא לפסול וגט זה הואיל ופוסל בכהונ' אי לא פסיל הכא אתי למימר
דגט מעלי' נמי לא פסיל : אמר רמי בר חמא °הרי אמר ללבלר כתוב גט ד
לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנ' הרי זה גט מפני שבידו לגרשה והא דאמר
(ג) בפ' כל הגט (דף כו :) דאינו גט היה אומר ר"ת ז"ל דהכא מיירי שכתוב בו
זמן הנתינה והכתא אפי' גט ישן לא הוי והתם מיירי שכתב בגט זמן של יום
הכתיבה ופסול שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ואע"ג דגט ישן כשר בדיעבד
ומדקאמר התם אינו גט משמע דלגמרי אינו גט ואפי' בדיעבד פסול שאני
גט ישן דליכא אלא יחוד בעלמא אבל התם דכנסה איכא ודאי ביאה ולכך פסלוהו
לגמרי ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ואפי' כתוב בו זמן שאחר
[הכ־סואין] כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח לכתוב הגט ונרא' דאינו
דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (ד) אבל למ"ד אדם מקנה
דבר שלא בא לעולם הוי גט כי היכי דמהני לענין שיחרור בלוקח עבד על מנת
לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי גופך קנוי לך מעכשיו כדמוכח לקמן בפרק
האשה רבה (ד' צג :) ובקדושין פרק האומר (ד' סג·) וגט שיחרור וגט אשה
שוין דהא ילפינן לה לה מאשה : °בעי רמי בר חמא כתב גט ליבמתו ה
לכשאכנסנה אגרשנה מהו מי אמרי' כיון דאגיד' ביה ע"ב וכנסה וגרשה
כארוסתו דמיא והוי גט אע"ג דאין בידו לגרשה ולהתירה לשוק מ"מ יכול לבא
עליה בע"כ ואז יכול לגרשה ולהתירה לשוק נמצא תלויה בו ואין אחר יכול לעכב
על ידו הלכך כארוסתו דמיא (ה) וחשיב בידו לגרשה או דלמא כל זמן שלא עשה
בה מאמר כאשה אחרת דמיא ומן הדין הוה לי' לסיומי לבעיא דידיה הכי או
דלמא השתא מיהא לא בא עליה ואין בידו לגרשה אלא אי הוה מסיים הכי הוה
משמע דלכל הפחות הוי ריח הגט לפוסלה לכהונה ולהכי נקט בסיומא דבעיא
דידיה או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא למידק מיניה דאי לא הוי גט אפי'
ריח הגט [ב] אין בו (ו) דמה לי ספיקא דיליה בלא עבד בה מאמר דע"כ
בריח

הגהות הב"ח [א] נערת מחזיר [ב] אין בו דע"כ בריח הגט כמי מספקא ליה דמ"ל ספיקא דיליה בלא עבד בה מאמר דמאמר שהוא מדרבנן כצ"ל :

קרבן נתנאל

בע"כ · ויותר מזה קשה על הר"ן בע"א באלפסות גדולות דף שע"ו וז"ל על הא דשמואל
הלוקח עבדים מן הנכרים אעפ"י שמלו וטבלו עושין יין נסך וכו'· ומיהו מסתברא דכי בעינן
שתשקע שם אלילים מפיהם ה"מ בשמלו וטבלו בע"כ כדאיתא בפ' החולץ שאפשר למולן ולטובלן
לשם עבדות בעל כרחן קשה כ"כ הא לרבנן א"א לומר כך כיון שהקשתי על הטור וליכא למימר
שפסק כרשב"א דהכא · דהא אליבא דשמואל קמפרש · ושמואל דריש עבד איש למפקיר עבדו
ולא על עבד דנימול בע"כ כמו שדרש ר"א · וכל דבריו אלו צ"ע רב : (פט) מתוך רב אלפס
[illegible]

דמטבילו בע"כ וא"כ אמאי קאמר ריב"ל כו' היינו לסוגיא דשמעתין דלא ידע מהך ירושלמי
אבל לפי מסקנא אפי' מאן דלית ליה הא דשמואל מ"מ אינו מוכרח לדרש' כל עבד איש לדרש'
רשב"א : (נ) ה"ג דאיירי לעיל בנערת מחזיר גרושתו לר"ע : (נא) הכל מודים בבא על הנדה
שאין הולד ממזר · דכתיב ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה קידושין תופסין בה ומה שהקשו
תוס' על הרמב"ם עיי' פרק אעפ"י סי' ו' שם תמצא נחת :

רבן גמליאל פרק חמישי

[illegible]

שריה הגט נמי מספקא ליה דמאמר שהוא מדרבנן לענין גט גמור לא מעלה ולא מוריד אלא מספקא ליה דלמא גט גמור הוי ומטעמא דפרישית ואי לא מהני האי טעמא אפי' ריש הגט לא הוי תיקו ולא הוי גט גמור (ז) ולהומרא עבדינן בעי רב חנניה כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהו מי אמרי' מאמר עילוי זיקה רמי והוה ליה כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי תיפשוט ליה מדרבא דאמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניה מיבעי' ליה ומדפשיט' ליה לרבא עבדינן כוותיה ומהני אם נתן גט למאמרו ולא לזיקתו או לזיקתו ולא למאמרו דהאי לחודיה קאי והאי לחודי' קאי ורש"י פירש אם נתן גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד בקליה ופש ליה זיקה כמעיקר' והתוספו' כתבו דאין חילוק בין לו ובין אחיו דממה נפשך להאי לישנא דקאמר רבא הותרה אפי' היא אם כן הא נמי שריא אפילו לדידי' ולהך לישנא דקאמר רבא דהיא אסורה משום דמיחלפ' בבעלת הגט אם כן הכא נמי אסורה אפי' לאחיו דהא אם נתן גט ליבמתו אסרה על כל האחים ולא דמי להא דשרא רבא צרתה כשנתן גט למאמרו דהתם בשתי יבמו' הבאות משני בתים איירי שאפי' היה נותן גט אף לזיקתו היתה האחרת מותרת לו ומיהו בזה יש חילוק אם נתן גט למאמרו חולץ לה ושריא ואם נתן גט לזיקתו צריכה עוד גט שני למאמרו כי הגט הראשון לא הפקיע המאמר :

ו **מתני'** °**נתן** גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום : **גמ'** א"ר יהודה א"ר זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמי' אומרים יש אחר חליצה כלום כלומר שאם חזר וקדשה אחר חליצה צריכה הימנו גט והא נמי דתנן אבל לא אחר בעילה כלום ותנן נמי הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אליבא דהאי תנא הוא אבל לרבנן הבעילה נמי יש [א] אחריה כגון שתי יבמות מבית אחד שנפלו לפני שני אחין ובא אחד מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקידש את צרתה צריכה הימנו גט דקי"ל חייבי עשה היא כדאמרי' לעיל בפ"ק (ד' יא·) אתמר [הבא על] יבמתו ובא הוא או א' מן האחים על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת וקי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה*(כרב אחא)לקולא וכבר ברירנ' לה בהחולץ (סימן כא) · תניא נמי הכי ר' אומר אין דברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהוא עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדשה לשם אישות וכנסה לשם אישות אבל קדש' לשם יבמות וכנסה לשם יבמות אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ר' אומר אם קדשה לשם אישות צריכה הימנו גט לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט וחכ"א בין שקידשה לשם אישות בין שקידשה לשם יבמו' צריכה הימנו גט · כתב רב אלפס בהך פלוגת' דר' ורבנן קא שקלי וטרי טובא לפרושי פלוגתייהו וכולהו טעמי דאיתאמרו בהאי פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא' דהלכת' נינהו אלא אוקימת' בעלמא נינהו וליתא לדר' דקי"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחביריו הלכך בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכה הימנו גט כרבנן וכתב הראב"ד ז"ל האי פיסקא לא מיחוור' שפיר דהני אוקימתות (ח) איכא מינייהו דהלכת' כר' דהכא ודאי לכולהו דאמר לה התקדשי לי (ט) בזיקת יבמין עסקינן ופליגי ר' ורבנן אי איש בה זיקה אחר חליצה אי לאו הלכך לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה או לא הא קי"ל[בפ"ב סי' א] דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה וכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין לאו כלום הוא ולדברי רב שרביא נמי הא קי"ל [פ"ג סי' ב] דהאי חליצ' פסולה פוטרת כשמואל הלכך בתר חליצה אין כאן זיקה כלל ולדברי רב אשי נמי דאמר בים תנאי בחליצה פליגי הא קי"ל דאין תנאי בחליצה לא שנא כפול ולא שנא שאינו כפול אין כאן תנאי וחליצה מעלייתא היא ואין כאן זיקת יבמין הלכך קידושין לאו כלום היא עכ"ל (י) והרמב"ן ז"ל הודה לדבריו ואני אומר שהדין עם רב אלפס ז"ל ומה שהקשה עליו דלרב' דאמר דפליגי ביש זיקה הא קי"ל דיש זיקה בתר חליצה ודאי אין זיקה אני אמר דהך פלוגתא אי יש זיקה או אין זיקה לאו בפלוגת' דיש זיקה ואין זיקה דאיפליגו בה תנאי ואמוראי לעיל [ד' יז ויח] אלא הכי פירוש'ר' סבר יש זיקה כלומר כיון דלא הזכיר מאמר אלא אמר התקדשי לי בזיקת יבמין לא הוו קידושין אי לאו דיש זיקה ואתאי חליצה ואפקעתה לזיקה הלכך אי אפשר לקידושין שיחולו אחר שפקעה הזיקה ורבנן סברי אין זיקה אע"פ שלא הזכיר מאמר אלא זיקת יבמין אפי' אין זיקה התקינו רבנן קידושין ביבמה דהא זקוקה ועומדת היא לו ומעיקר' הלו אמר התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא אהני אע"פ שאין הזיקה גורמת לו שיחול השתא נמי מהני אע"ג דפקעה הזיקה (יא) וגרסי' רב שרביא אמר אי אמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני וכן כל האוקימתות על דרך זה לכ"ע מהני (יב) ועתה אין נפקות' בכולהו ואליבא דרבנן [ב] ומה שהקשה דקי"ל לדברי רב שרבי' דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל לא קשה מידי דתיקשי' לך רב אשי דקאמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת אמאי קאמר דהני תנאי סברי דלא כהלכת' כיון דמצי למימר דכולהו סברי דפוטרת והכא לא איירי בחליצה פסולה אלא בים תנאי בחליצה קמיפלגי וכן רבינא דאמר דכולהו סברי יש תנאי בחליצה ופליגי בתנאי כפול אמאי דחיק לאוקמי' פלוגתייהו דלא כהלכת' והא קי"ל [כתובות ד' עד] דאין תנאי בחליצה אלא ודאי נראה להני אמוראי דבסבר' מוטעת אמרי' דלרבנן מהני מאמר יבמין או זיקת יבמין אף אחר החליצה הלכך לרב' אע"ג דרבנן סברי יש זיקה הכא אין הקידושין תופסין מכח הזיקה כדפרישית הלכך מהני אף אחר חליצה ורב שרבי' אמר דבזיקת יבמין אף ר' מודה ופליגי בחליצה פסול' דרבנן סברי (יג) דאינה פוטרת לענין זה שלא יועילו בה קידושין לשם יבמות אחריה דבקל אמרי' דמהני קידושין לשם יבמות אחר חליצה ורב אשי אמר דבחליצה פסולה אף ר' מודה ופליגי בים תנאי בחליצ' לענין זה שנשאר אחריה זיקה להפוס בה קידושין לשם יבמות (יד) ורבינ' אמר דאף ר' מודה בזה ופליגי בתנאי כפול :

הדרן עלך רבן גמליאל

א °**הבא** על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפי' הוא שוגג והוא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה : **גמ'** אנוסה דמתני' היכי דמי אילימא שאנסוהו נכרי' ובא עליה והאמר רבא אין אונס בערוה שאין קישוי אלא לדעת · אין לפרש האי דאנסוהו נכרי' כגון שאיימו עליו לבא עליה ואם לא יהרגוהו דא"כ מאי פריך מרב' דאמר אין אונס לערוה לפי שהקישוי נעשה מדעת ואין דוחקים אותו להקשו' לוקמי כגון שאיימו עליו לבעול בקושי נמצא כל מה שהוא עושה הוא שלא לדעתו אלא כל דבר שהוא עושה מעצמו אפי' ע"י אונס מכחד מיתה חשיב לדעת (א) הלכך צריך לפרש שאנסוהו נכרי' והדביקוהו בעל כרחו ביבמתו ואפ"ה כיון שהקישוי הוא לדעתו חשיב כאלו בא עליה מעצמו לדעתו ויש לדקדק מכאן דיבמה אינה נקנית אלא בקישוי מדלא מוקי כגון שהדביקוהו נכרי' על יבמתו בלא קישוי והיכא למימר דאתי' כך סוגי' כמ"ד (לקמן דף נה :) המשמש מת בעריות כטור ולכך אינה נקנית אלא בקישוי דילפינן קיחה קיחה מעריות אי נמי אפי' למ"ד חייב בעינן ביאת יבום דרך הקמת שם וגרע מהערא' ושלא כדרכ' דאין דרך בואה בכך · אין אונס בערוה שאין קישוי אלא לדעת משמע הא אם יש קישוי שלא מדעת יש טענת אונס ליפטר ואין לו למסור את עצמו ואמאי והא קי"ל דע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים יהרג ואל יעבור כדדרשינן בפ' בן סורר (ד' עד) (ב) וי"ל דודאי אי הוי קישוי שלא לדעת (ג) אי אפשר שידביקוהו על הערוה ולא יתקשה אפי' למ"ד המשמש מת בעריות חייב או אם נתקשה לאשתו ואנסוהו נכרי' והדביקוהו על הערוה ואי אפשר לו להנצל מן העבירה עד שימסור עצמו להריגה אינו מחוייב למסור עצמו כיון דלא עביד מעשה כדאמרי' בפרק בן סורר ומורה (שם) גבי אסתר דקרקע עולם היתה והיינו טעמא משום דילפינן לה מרוצח כדאמרי' בסנהדרין [שם] מקיש רוצח לנערה המאורסה מה רוצח יהרג ואל יעבור וכו' ורוצח גופיה לא מיחייב למסור עצמו אלא היכא דעביד מעשה דהא מפרשינן התם טעמא דרוצח משום דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דידיה סומק טפי והאי טעמא לא שייך אלא היכא שהורג את חבירו בידים אבל אם אמרו לו הנח שיזרקוך על התינוק למעכו או יהרגוך מסתבר למימר מאי חזית דדמא דההוא גבר' סומק טפי דלמא דמא דידך סומק טפי שאינו נחשב רוצח בכך במה שהורגין בגופו אלא קרקע עולם בעלמ' הוא ואינו מצווה להציל חבירו בנפשו של עצמו דאדרבה חייך קודמים והיקשא דקרא במי בהורג בידים כתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש אבל כיון דאין קישוי אלא לדעת ויודע בעצמו שאם ידביקוהו אי אפשר לו שלא יתקשה קישוי דעביד חשיב כעושה מעשה [illegible]ייב למסור עצמו ואע"ג דאיכא מ"ד המשמש מת בעריות חייב נמצא דאפי' לא יתקשה תיעשה העבירה מ"מ רבא דהכא סבר דפטור כפ"ב דשבועות (ד' יח·) ואפי' למ"ד נמי חייב כיון שהרבה הנאהו ע"י קישויו שעושה חשיב כאלו עושה כל המעשה מדעת כדאמר בפ"ב דשבועו' (שם) שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה ולמאי דפרישי' ניחא הא דפריך בסנהדרין (ד' עד :) והא אסתר פרהסי' הואי ולא פריך גילוי עריות הואי לפי שידע המקשה שמועיל טעם של קרקע עולם לענין זה דלא מיחייבא

למסור

הגהות הב"ח

[א] אחריה כלום כגון שתי יבמות [ב] ומה בהקשה לדברי ר' שרביא דקי"ל דהא' חליצה פסולה כצ"ל

קרבן נתנאל

(ז) ולחומרא עבדינן · וחולצת ולא מתייבמת : (ח)איכא מינייהו דהלכתא כרבי·לאפוקי אוקמתי' דרבינא דלדידיה רבי נמי שלא אליבא דהלכתא ובשנויא דרב שרביא גורס דכ"ע לא מהני כגי' דידן אבל לגי' הגאונים ורי"ף ורבינו דגרסי אי אמר בזיקת יבמין דכ"ע מהני רבי נמי אתיא שלא אליבא דהלכתא דהא קי"ל דיש זיקה : (ט) בזיקת יבמין · היינו הכך מ"ד מרנה ואילך: (י) והרמב"ן הודה לדבריו · עי' בס' מלחמות אדרבה הוא מיישב דברי הרי"ף ומסיק להלכה כרבנן ולא כרבי · אך בתחלת דבריו אומר שבעל המאור היה לו להקשות הכך קושי' דהראב"ד והעור אגב שיטפי' כתב דהרמב"ן פסק כראב"ד דהלכה כרבי וזה אינו : (יא) וגרסינן ורב שרביא אומר אי אמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני' כ"ה גירסת הגאונים עי' במלחמות ה'· ומסתייע מגירסא זו אמאי דחיק לאוקמי פלוגתייהו שלא אליבא דהלכתא דהא קיי"לך דיש זיקה דהא מצי למימר כ"ע ס"ל אי אמר בזיקת יבמין דלא מהני א"ו נראה לרב שרביא דבסבר' מוטעת אמרי' מהני מאמר זיקת יבמין אף אחר חליצה · אך על זה יש לבעל דין לחלוק איתא באמת גירסא נכונה ברב שרבי' דכ"ע לא תפני כגי' דידן · ע"ז תבאר והילך וכן לכל האוקמתות : ר"ל אף לגי' דידן מ"מ אתה מוכרח לומר סברא זו לאוקימתי' דרב אשי ורבינא · א"כ יש לנו לקיים גיר' הגאונים ולגי' זו ה"פ אי אמר זיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני אם אמר במאמר יבמין ובחליצה פסולה והשתא הני אמוראי היפך סברת רבא דלרבא מאמר יבמין עדיף מזיקת יבמין · ולהני אמוראי זיקת יבמין מהני אפי' בחליצה כשרה ובמאמר יבמין פליגי אפי' בחליצה פסולה : (יב) ועתה אין נפקותא בכולהו אליבא דרבנן · ר"ל עתה לפי סברא זו אין נפקותא בכולהו שנויי אליבא דרבנן דלכל האוקמתות אתי' רבנן אליבא דהלכתא : (יג) דאיכא פוטרת לענין זה · אבל לענין התרה לשוק לכ"ע הוי' חליצה כדקיי"לן חליצה פסולה פוטרת : (יד) ורבינא אמר אף בזה מודה רבי · כתב מהרש"ל ס"ם ו' וכל זה נראה דוקא שידע מן החליצה ביןקידש'לה בין לצרתה בין הוא ביןאחיו·אבל אם קידש אחיו השני שלא ידע מן החליצה של אחיו אפי' קידש סתם וגילה דעתו שלשם יבום הוא מקדש ושוב נודע לו ומתחרט הוי מקח טעות ואינה צריכה גט ע"כ ואני אומר לחוש להצריכה גט אטו אם יודע בשעת קידושין מחליצה והוא מקדשה לזיקת ומאמר יבמין אף שאומר אני הייתי סובר בדעתי שעדיין נשאר בחלוצה ני זיקה לתפוס הקידושין בה ועכשיו אני יודע שאין נשאר לי בה כד יבום מ"מ אתה מצריכו ליתן לה גט דבקל תפסו בה קידושין ה"ה בכה"ג אמרי' דבקל תפסו בה קידושין וצריכה גט כנלע"ד והנותר יבאר :

הבא על יבמתו

(א) הלכך צריך לפרש שאנסוהו נכרים והדביקוהו על כרחו ביבמתה · ורבא נמי ע"כ בכה"ג דאי בשאיימו עליו לבטול ערוה מעצמו דא"כ אפי' יש קישוי שלא לדעת תיפוק לי' דהגילוי עריות יהרג ועל יעבור : (ב) וי"ל דודאי כו' עד כיון דלא עביד מעשה · דברים אלו תמוהין דהא אכתי לא פריש דרב' איירי בשהדביקוהו נכרים ואי לא איירי רבא בכה"ג אלא שאיימו עליו לבעול ערוה מעצמו לא שייך לומר כיון דלא עביד מעשה · הא עושה בעצמו ולא הוי כקרקע עולם · ודברי רבינו לקוחים מתו' ויש כאן חסרון הניכר וצריך לתקן דבריו כפי לשון תו' · וה"ג וי"ל דאיירי בשנכרים מדביקים אותו

על

למסור עצמה משום ערוה כיון דילפי' מרוצח אלא ס"ד דלא מהני לענין פרהסי' דחייב אדם למסור עצמו אפי' על מצוה קלה משום חילול השם ומשני קרקע עולם הואי ואפילו חילול השם ליכא וניחא נמי הא דקאמר בפ"ק דכתובו'(ד'ג:) לידרוש להו דאונס שרי משום דקרקע עולם היא ובכל דוכת' גרסי' מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור פיר' הבועל אבל היא אינה מצווה למסור עצמה דקרקע עולם היא וכן גורס בשאלתות דרב אחאי ואפי' אי גרס תיהרג י"ל תיהרג קודם שתעשה מעשה שתבי' עליה את הערוה· ד' נג אלא בישן °והאמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו אלא בנתקע והאמר אביי נפל מן הגג ונתקע באשה חייב בד' דברים וביבמתו לא קנה אלא כגון שנתכוין לאשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה · מה"מ דת"ר יבמה יבא עליה כדרכה (ד) ולקחה לו לאשה בשלא כדרכה ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרים בה ד"א יבמה יבא עליה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון והא אפיקתיה לכדרכה כדרכה מלהקים לאחיו שם נפקא במקום שמקים שם כי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון · גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו מ"ט דאמר קרא יבמה יבא עליה עד דמכוין לביאה אמר רבא נתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה דהא מכוין לשם ביאה בעולם :

ג °**אחד** המערה ואחד הגומר קנה אמר עולא מנין להעראה מן התורה דכתיב ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה ע"ב מכאן להעראה מן התורה אשכחן נדה שאר עריות מנא לן °אמר ר' יונה ואיתימ' רב הונא בריה דרב יהושע כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו' הוקשו כל העריות לנדה מה נדה בהעראה אף כל העריות נמי בהעראה : בעא מיניה רבינ' מרבא המערה בזכור מהו בזכור משכבי אשה כתיב אלא המערה בבהמה מהו ת"ל את שארו הערה (ה) אם אינו ענין להעראה דכתיב באחות אב ובאחות אם דכתיב ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה כי את שארו הערה דאתי' בהיקש' דרבי יונה תנהו ענין להעראה דבהמה :

ד °**תנו** רבנן ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם דכתיב בת אביך או בת אמך אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ת"ל ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם וערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם · ודודתו דפשיט' ליה לתנא מן האב ולא מן האם מנלן אמר רבא אתי' דודו דודו כתיב הכא ערות דודו גלה וכתיב התם או דודו או בן דודו יגאלנו מה התם מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם והתם מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה והא דתנן אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה ונמצאו כולן קיימות מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ואסור בשניה וברביעית ואם בא על השניה אחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ד' נד °ואסור בשלישית ובחמישית °אלמא אחות אשה בין מן האב בין מן האם אסורה מנלן ומסקינן דילפינן מאשת אח דדמי' לה דבר שע"י קידושין וקרובי עצמו ואשת אח גופה מנלן דתני' ערות אשת אחיך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב ובין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם (ו)ת"ל ערות אחיך היא · העראה דחייבי לאוין מנלן מדגלי לן שכבת זרע גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה (ז) וכן שלא כדרכה בחייבי לאוין נפקא לן מהכא דהא בספ"ב דכריתות (דף יא·) ממעטינן שלא כדרכה בשפחה חרופה משכבת זרע · דחייבי לאוין דכהונה מנלן אתיא קיחה קיחה · דחייבי עשה מנלן ע"ב אתיא ביאה ביאה · °יבמה ליבם מנלן אתיא ביאה ביאה אשה לבעל מנלן אתיא קיחה קיחה ואי קשיא לך הא דגרסי' בפ"ק דקידושין (דף י) איבעי' להו תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה למאי נפקא מינה כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר ומסיק רבא דכל הבועל דעתו על גמר ביאה אלמא לא קני לה בהעראה אלא בגמר ביאה דהתם בביאת קידושין עסקינן הכא (ח) בביאה שאחר קידושין קודם שנכנסה לחופה וקני לה בהעראה ליורשה ולטמא לה ולכל מילי דאישות דהא אית ליה בגווה קנין מעיקרא דומיא דיבמה דאית ליה זיקה בגווה (ט) אבל ביאת קידושין דלית ליה בגווה קנין מעיקר' והשתא הוא דבעי מיקני יתה לא קני אלא בגמר ביאה ולא נהירא (י) דלא נכתב [ב] קיחה אלא בביאה דקידושין ותירץ ה"ר שמשון הזקן ז"ל דהא דאמרינן דהעראה קונה היינו בשלא עשה אלא הערא' ופירש אבל כשגמר ביאתו דעתו על גמר ביאה וכן משמע הלשון כל הבועל דעתו על גמר ביאה· אמר רבא למה לי למכתב רחמנא שכבת זרע בשפחה חרופה שכבת זרע באשת איש שכבת זרע בסוטה בשפחה חרופה כדאמרינן באשת איש פרט למשמש באבר מת הניחא למ"ד משמש מת בעריות פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר אלא פרט למשמש מתה סד"א הואיל ולאחר מיתה נמי שארו איקרי דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו אימא שחייב עליה משום אשת איש קמ"ל דלא · ואף דקי"ל דמשמש מת בעריות פטור כדרבא דאמר (יא) בפרק ב' דשבועות (דף יז·) זאת אומרת המשמש מת בעריות פטור נפקא לן הא דמשמש מתה פטור מקרא אחרינא דכתיב ומתו גם שניהם ואיכ' מאן דדריש מיניה בפרק ד' מיתות (ד'סו:) פרט למעשה הורדוס כטובד' דההיא ינקות' בפ"ק דב"ב (דף ג :) דאטמנ'בדובשא' ובא עליה לאחר מיתה·דסוטה למה לי אמר רבא פרט לשקינ' לה דרך איברים דס"ד א בקפידא דבעל תליא רחמנ' והא קא קפיד (יב) קמ"ל דלא גרע טפי מאלו אמר לה אל תסתרי בסתם דנעשה כאלו אמר לה איני חוסדך אלא דרך איברים· אמר שמואל הערא' זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הבשר כי אתא רב שמואל בר' יהודה אמר לר' יוחנן הערא' זו הכנסת עטרה גמר ביאה ביאה ממש דהיינו מירוק הגיד אף בלא הוצאת זרע:
מכאן ואילך אינו אלא כנשיקה ופטור ופליגא אדשמואל והלכה כר' יוחנן :

ה °**אחד** המערה ואחד הגומר קנה מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר ד' נו לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפטור את אשת אחיו מן הייבום אבל להאכילה בתרומה לא · מן האירוסין ד"ה לא אכלה כי פליגי מן הנישואין רב אמר אוכלת דהא אכלה מעיקר' ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנ' ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לענין תרומה לא וכן לירשה וליטמ' לה ולהפרת נדריה ונקט התרומה לרבות' דרב דאשכחן דזמנין שהיא כאשתו לכל דבר ואינה אוכלת בתרומה כגון מסר האב לשלוחי הבעל דאמרינן בכתובות בפרק נערה (ד' מח :) מסירה לכל חוץ מתרומה וקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב באיסורי וביאת שוגג דוקא פליגי אבל בהעראה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקניא נמי בעלמ' אבל בשוגג דרביא רחמנ' דווקא הכא פליגי ואע"ג דקבע מחלוקה על אחד המערה ואחד הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים בה קני וקאי נמי אשוגג ומזיד ובירושלמי [הל' א] משמע (יג) דפליגי בהעראה :

ו **מתני'** °**וכן** הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולי'אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממזר פסלה ולא חילק בין ביאה לביאה : **גמ'** אמר רב ששת °אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה אסורה לכהונה (יד) משום ע"ב דתלת' ונטמאה כתיבי בקרא בסוטה ודרשינן חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה ונטמאה קמא דאיירי בבעל קאי אוהיא לא נתפשה לומר לך דבאונס שריא לבעל אבל ונטמאה בתרא דנפק' לן מיניה איסור תרומה דכהונה לא קאי אוהיא לא נתפשה כיון דאשכחן אשת כהן אפי' באונס אסורה מטהר אפי' באשת ישראל אין לנו לחלק בין אונס לרצון לענין פסול כהונה מיהו ונטמאה דאיסור בועל אע"ג שאין כתוב אוהיא לא נתפשה יש חילוק בין אונס לרצון דלא מסתבר לאוסרה לבועל כשהיא מותרת לבעל ומה שפירשתי שאין בה אלא איסור עשה

מונטמאה

הגהות הב"ח

[א] קיחה קיחה אלא

קרבן נתנאל

על הערוה וא"א לו להשמט אם לא ע"י שיהרג וקאמר רבא דיש לו למסור עצמו ליהרג דודאי אי הוי קישוי כו': (ג) ה"ג או אפשר שידביקוהו : (ד) **ולקחה** לו לאשה בשלא כדרכה · וא"ת ל"ל קרא הא בלא"ה ילפינן העראה ביאה ביאה מעריות בסמוך סי' ד' א"כ שלא כדרכה נמי אתי' בג"ש דהא בעריות משכבי אשה כתיב · תירצו בתוס' דאיצטרך ביבמה שלא תאמר עיקר ביאה לקיום זרע הוא ושלא כדרכה לית' כלל בקיום זרע קמ"ל · רמב"ן · ואכתי קשה הא העראה נמי ביאה שאינו לקיום זרע כמ"ש תוס' דף נ"ה ד"ה אינו חייב ע"ש ומ"מ אתי' מג"ש דניקנית יבמה ליבם א"כ אתי' נמי שלא כדרכה · וי"ל דהוי מוהי במסתבר דוקא בהעראה שהוא מקו' הראוי' להקים שם משא"כ שלא כדרכה : (ה) ה"ג א"ל אם אינו ענין להערא' דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם דכתיב : (ו) ה"ג ת"ל ערות אחיך היא בין מן האב ובין מן האם :(ז) **וכן** שלא כדרכה בחייבי לאוין נפקא לן מהכא · והקשה מהרש"ל סי' ע' הדא דמנ"ל למידק להייב שלא כדרכ' מאחר דלאתא קרא דש"ז לגופ' דבעינן גמר ביאה משא"כ בשאר חייבי לאוין דסגי בהערא' · ואני אומר שקושי' זו קשה בלא"ה היכי קאמר בגמ' לשתוק קרא משכב' זרע דשפחה חרופה הא צריך הוא לכתוב לפטו' שלא כדרכה כדאמרי' בתמורה דף י"א · שלא כדרכה אינו מיחייב בשפחה חרופה מ"ע דשכבת זרע כתיב וקושי' זו מצאתי בחידושי רמב"ן · ותי' ואיכא למימר כיון דשכבת זרע משמע לפטור העראה לשתוק רחמנא מיני' וליכתוב מעוטא אחרינא לשלא כדרכה ע"כ · וע"פ דרך זה יש לתרץ קושי' מהרש"ל בהיפך · ואף בתי' זה דוחק·אבל קשה היאך תמעט בכריתות מש"ז העראה ושלא כדרכה · הלא לעיל דף ל"ד פליגי ר"י ורבנן דמש"ז דכתיב גבי טומאת ש"ז סברי רבנן ש"ז פרט להעראה ואותה פרט לשלא כדרכה ולא ממעטינן מש"ז תרוייהו ורמב"ן תי' דסוגי' דכריתות אתי' כר' יהודה וסוגי' דידן אתי' כרבנן דלא מיעטינן מש"ז כ"א העראה לחוד ולהכי שפיר קאמר ודאצטריך למעט ש"ז גבי שפחה חרופה להעראה ש"מ שאר חייבי לאוין אפילו העראה אסור · נמצא לדבריו גבי שפחה חרופה לרבנן חייב אפילו שלא כדרכה · אמנם הרמב"ם בפ"ע מהל' שגגות כתב אינו חייב בשפחה חרופה עד שיבעול כדרכה וגו' · וכ"כ הסמ"ג מל"ת סי' הכ"ה ובהל' שאר אבות הטומאות פ"ה פסק כרבנן דר"י דאפי' כלה טמאה והמשמש בשלא כדרכה והערא' אינה טמאה אחד ממעט מאותה וא' ממעט מש"ז ובשפחה חרופה ממעט תרוייהו מש"ז · ונראה ליישב ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"ה הנזכר דין י' הבועל את האשה ולא הוצי' שכבת זרע טהור אעפ"י שהערה וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש · מלשון זה משמע אם הערה בה והוציא זרע היא טמאה משא"כ בשפח' חרופה מקרי העראה אף בהוצאת זרע · והיינו טעמא דאין ראוי' להתעב' בהעראה כמ"ש לעיל סי' ב' משא"כ בטומאת ש"ז סברי רבנן דאפילו כלה טמאה אעפ"י שאין אשה מתעברת בביאה ראשונה מ"מ טמאה · א"כ אפי' העראה בהוצאת זרע אף שאינה יכולה להתעבר ע"י ביאה זו מ"מ טמאה היא וא"כ ודאי צריכין שני מיעוטים דאי לא כתיב אלא חד מיעוט גבי טומאת ש"ז הוי מוקמינן במסתבר בהערה בה בלא הוצאת זרע אבל שלא כדרכה בהוצאת זרע לא משא"כ בשפחה חרופה ממעטינן העראה אפי' בהוצאת זרע מטעם דאינה ראוי' להתעבר · א"כ שלא כדרכה והערא' תרוייהו ממעט מדכתיב שכבת זרע שתהי' דוקא ביאה שראוי' להתעבר בה · ועיי' מהרש"א דף נ"ו ד"ה אשלא כדרכה : (ח) **בביאה** שאחר קידושין קודם שנכנס לחופה וקני לי' בהעראה ליורשה וליטמא לה ולכל מילי דאישות · והיכא למידק כיון דליכא חופה ביאת איסור היא דהא קיי"לן דהב' על ארוסתו בבית חמיו לוקה (היינו מכות מרדות) אינו בדין שיקנה דהא בפ' ד' אחין איירי' אפי' למ"ד מאמר קונה קנין גמור מאמר דהתירא הני מאמר דאיסורא ל"ק·וי"ל דהא"כ דאם בא עליה שלא לשם נישואין אלא דרך זנות דאינו קונה ולוקה · אבל אם בא עלי' לשם נישואין קונה ואינו לוקה · דאע"ג דלא אשכחן בהדיא דקנה אלא חופה · סבר הוא דכיון דחופה קונה וכוס חיבת ביאה כ"ש ביאה עצמו שקונה עיי' בהר"ן באריכות בפ"ק דקידושין · ומ"מ קשה אע"ג דבא עליה לשם נישואין מ"מ בלא ברכה בא עלי' ועדיין ביאת איסר היא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה · וצ"ל כמו כן דהתם איירי בבא עלי' דרך זנות · אבל אם בא עלי' לשם נישואין קונה ואינה אסורה עליו כנדה · וזה שלא כפו"ת של יעקב ח' אבן העזר סי' כ"ד ע"ש באריכות : (ט) **אבל** ביאת קידושין דלית לה בגווה קנין מעיקרא כו' לא קנה אלא בגמר ביאה · וקשה הא איתא לן למילף בק"ו מה כסף שאינו גומר קונה · העראה שגומרת אינו דין שקונה כמו דיליף רב הונא ריש קידושין דף ה' דחופה קונה מהך ק"ו · ועוד הקשה בס' עצמות יוסף לתי' רב אלפס ניחא לרב הונא העראה' הוכיח שגומרת ואינו קונה · וצ"ל דרבא התם דאמר אין דעתו אלא בגמר ביאה · הוא לא ס"ל כרב הונא דהא קאמר התם בקידושין שתי תשוב' בדבר · אבל קשה לפי מה שהגהתי דברי רבינו ריש קידושין ס"ם א' שרב אלפס מספקא לי' אי קיי"לן כרב הונא אי לא כדעת ר"ח · ודאי הקושי' עומדת · וצ"ל כמו דאית' בב"י לזה הסכימו כל הפוסקים (ר"ל דלא כרב הונא) ודלא כר"ח שכתב והא דרב הונא ספק הוא דהא פורק כל מה שהקשו עלי' : (י) **דלא** נכתב קיחה אלא בביאה דקידושין · אע"ג דפשיטא במקדש והדר בעל כדכתיב כי יקח איש אשה ובעלה · והאי קיחה בקידושי כסף איירי ועיי' בחידושי רשב"א בקידושין · ונראה דפשיטא קשה לתי' הרי"ף מאי פריך התם בקידושין דף ט' ור"י האי ובעלה מאי עביד לי' הוה לי' לשנוי' דאתי' להורי' דהעראה גומרת אחר קידושי כסף : (יא) **בפ"ג** דשבועות · דף ח"י : (יב) **ה"ג** קמ"ל וא"ת דלא גרע: (יג) **דפליגי** בהעראה · וכן משמע בהרי"ף עיי' בחידושי רמב"ן · וקשה דהא לעיל בפ' זה סי' ד' תי' כרב אלפס דביאת העראה אחר קידושין קנה לכל כמו ביבמ' ש"מ דהעראה קונה לכל ביבמה וצ"ל דהכא דלא קני מן האירוסין היינו דווק' לענין תרומה אבל לשאר דברים קנה :(יד) **משום** דתלתא ונטמאה כתיבי דברי רבינו המה לקוחים מתוס'

סוף

מוכטמאה היינו אי לא שייך בת כהן כי תהיה לזר באשת איש ובחייבי כריתות
האסורות ע"י קידושין (טו) משום דלא הוי זר אלא מעיקר' (טז) אבל אי שייך
בהו כמו שכתבתי בפרק החולץ [סי' ל] אז ניחא דפסולה לכהונה מהאי קרא
מובת כהן כי תהיה לאיש זר וכהן הבא עליה לוקה מק"ו מגרושה דגלויי מלתא
בעלמ' הוא כדאית' לקמן בפרק אלמנה [ד' סו וסי' ה] · אמר רבה אשת כהן
ד' נט ע"ב שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה : °אמר רב שימי בר חייא נבעלה
לבהמה כשרה לכהונה תנ"ה נבעלה למי שאינו איש אע"פ שנסקלה כשרה לכהונ'
כי אתא רב דימי אמר מעשה בריבה אחת בהיתל שהיתה מכבדת את הבית
ורבעה כלב כופרי מאחוריה והכשירה ר' לכהונה א"ל רב אחא מפרזקי' לרב אשי
מנא הא מלתא דאמור רבנן דאין זנות לבהמה דכתיב לא תביא אתנן זונה
ומחיר כלב (יז) ותניא אתנן כלב ומחיר זונה מותרין משום שנ' גם שניהם
ד' שאולא ארבעה : **מתני'** °כהן הדיוט לא ישא את האיילוני' אא"כ יש לו אשה
ובנים ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים לא ישא את האיילוני'
שהיא זונה האמורה בתורה וחכ"א אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעל' בעילת
זנות כגון חייבי כריתות דלא תפסי בה קידושין או נכרי ועבד אבל (יח) חייבי
לאוין דתפסי בה קידושין לא הויא זונה וגיורת דקאמר היינו אפי' נתגייר' פחות
מבת ג' דאין הלכה כר"ש בן יוחאי דאמר גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים
כשרה לכהונה כדאמרינן לעיל [ד' ס] ההיא כהנא דנסיב גיורת פחותה מבת
ג' שנים ויום אחד א"ל רב נחמן מאי האי א"ל דא"ר יעקב בר אידי אמר ריב"ל
הלכה כר"ש בן יוחאי א"ל זיל אפק' ואי לא אפיקנ' לך רבי יעקב בר אידי
מאוקי' ואע"פ שלא נבעלה קרויה זונה לפי שהמצרים שטופי זמה הם ובניהם ילדי
זנונים המה והלכת' כחכמים ואע"ג דמיקריא זונה מחייבי כריתות הבא על הנדה
לא הויא זונה (יט) דהא אתפסי בה קדושין וכהן שבא על אשתו נדה לא שויה
חללה דתני' [שם] את אלה לא יקח מאלה אתה עושה חלל ואין אתה עושה חלל
ח מנדה : °**לא** יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו אשה ובנים בש"א ב'
ע"ב זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם :
גמ' אמר רב נחמן בר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים לא יעמוד
בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו :
ט ד' סב **אתמר** °היו לו בנים (כ) ונתגייר רבי יוחנן אומר קיים פריה ורביה ר"ל
אומר לא קיים פריה ורביה היו לו בנים ונתגייר ר' יוחנן אמר
אין לו בכור לנחלה ר"ל אמר יש לו בכור לנחלה והלכה כרבי יוחנן א"ר אבא
הכל מודים בעבד שאין לו חיים שנא' שבו לכם פה עם החמור עם הדומ' לחמור:
י ע"ב °**אתמר** היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים מצות פריה ורביה ור'
יוחנן אמר לא קיים °מיתיבי בני בנים הרי הם כבנים מת אחד מהם
או שנמצא סרים לא קיים מצות פריה ורביה תיובת' דרב הונא תיובת'· בני בנים
הרי הם כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וברת' לברת' וכ"ש ברא לברת'
אבל ברת' לברא לא א"ל רבא לשבת יצרה בעינן והא איכא·דכ"ע מיהא תרי
מחד לא (כא) וכן הלכה מתני' דלא כר' יהושע דתני' רבי יהושע אומר נשא
אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא'
בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך אמר רב מתנא הלכה כרבי יהושע והא
מלתא דרבנן היא אבל דאורייתא' כיון שיש לו זכר ונקבה קיים פריה ורביה·בכל
הספרים כתוב מתני' דלא כר' יהושע ורב אלפס לא כתבו והביא על מתני' דלא
יבטל אדם מפריה ורביה וכו' מימרא דרב נחמן דאסור לעמוד בלא אשה אע"פ
שיש לו כמה בנים משמע דס"ל דאית'למתניתין ודרבי יהושע ודרב נחמן וכדמפרש
הש"ס נפקא מינה למכור ס"ת כלומר לעולם יש לו ליקח אשה בת בנים כר'
יהושע אם ספק בידו אבל אם אין ספק בידו אז אם אין לו בנים ימכור ס"ת
ויקח אשה בת בנים ואם יש לו בנים אינו מחויב למכור ס"ת כדי שיקח אשה
בת בנים אלא יקח שאינה בת בנים ואל יעמוד בלא אשה כדרב נחמן אבל לפי
הספרים דגרסינן מתני' דלא כר' יהושע משמע דפליגי ולר' יהושע אפי' קיים
פריה ורביה ימכור ס"ת לישא אשה בת בנים (כב) אלא דהא איכא לר"י בין
שיש לו בנים ובין אין לו בנים אם נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה
אם אין לו בנים חייב לגרשה כדי לקיים פריה ורביה ואם יש לו בנים אינו
מחויב לגרשה דר' יהושע לא קאמר אלא לכתחלה ישא אשה בזקנותו שהיא בת
בנים אבל אינו חייב לגרשה אם אינה בת בנים : **אמר** ר' יהושע בן לוי
י °כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנא'

וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא ואמר ר' יהושע בן לוי חייב אדם
לפקוד אשתו בשעה שיוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' וכמה אמר
רבא עונה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטריד (כג) ובספרים
אמר רב יוסף לא נצרכה אלא סמוך לוסתה והאי פקידה(כד)אי אפשר להיות
בתשמיש (כה) דסמוך לוסתה חייב לפרוש מדאורייתא' והיאך התירו פקידה זו
ופי' ר"ת ז"ל פקידה בדברים וברוב ספרים גרסי' לא נצרכה אלא לאשתו נדה·
תנו רבנן (כו) האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו
ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום
אהלך וגו' ת"ר האוהב את שכניו והמקרב קרוביו והנושא את בת אחותו
והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה :
מתני' °**נשא** אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל יא
גירשה מותרת .לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר ד' סד
שנים הפילה מונה משעה שהפילה : **גמ'** ת"ר נשא אשה ושהה עמה עשר
שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות
הימנה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ
כנען ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין לפיכך היה הוא חולה
או היא חולה או שהיו שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין להם מן המנין·
האי דקתני יוציא נראה דכופין אותו להוציא קאמר דלשון יוציא משמע כפייה
כדמוכח בש"פ המדיר (דף עז·) דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא
ויתן כתובה ופריך עלה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אלמא
דלשון יוציא משמע כפייה וכן כל הני דתנן בפ' המדיר (ד' ע·עא :) יוציא ויתן
כתובה היינו כפייה כדאשכחן לעיל בפ' החולץ (דף לט·) לא רצה לא לחלוץ ולא
לייבם חוזרין אצל גדול למיכפייה (כז) אלמא כל מה שמוטל על האדם מן הדין
לעשותו ואינו רוצה לעשות כופין אותו ונראה דכופין אותו בשוטי אבל במילי לא
כדאמרי' בסוף המדיר (שם) בדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך בש"פ אע"פ
(ד' סג·) למאן דמפרש מורד על אשתו באומר איני זן ואיני מפרנס והאמר רב
האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה כלומר מה תוספות שייך ביה והלא
צריך להוציא ואי כפייה הוא במילי משכחת בה תוספת כגון שנדוהו ועמד במרדו
אבל אי אמרי' כופין בשוטי פריך שפיר ומיהו קשה דפלוגת'דאמוראי היא בש"פ
המדיר (ד' עז·) דאיכא מאן דאמר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אין כופין
ולדידיה תיקשי לך ברייתא דקתני יוציא ומשמע כופין כדפרישית הלכך נראה
דלא משמע כופין אלא היכא שמתנהג עם אשתו שלא כדין כגון כל הנהו דפרק
המדיר אבל הכא לא·ומיהו בירושלמי משמע דאין כופין אכל הנהו דקתני בפ'
המדיר יוציא דגרסי' התם [בפ' א"כ סי' ז]אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולו'
והא תניא המדיר אשתו מליהנות וכו'ומשני אם שמעו שמוצי' לא שמעו שכופין
ופי' רבינו חננאל שמעת מינה דאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא שכופין
אבל שיכא דאמור רבנן יוציא בסתם אומרים לו·כבר חייבוך חכמים להוציא
ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינ' אבל לכפותו בשוטי לא (כח) והיא דאיני
זן ואיני מפרנס כופין אותו ויוציא ויתן כתובה והיא דהחולץ חוזרין אצל
גדול למיכפיי' (כט) היינו שבשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות אבל
משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין והא
דסוף פרקין [דף סה:] עובדא דבי כנישתא דקסרי דאמר ר' יוחנן יוציא
ויתן כתובה ומשמע התם דכפינן ליה י"ל דהתם לא מימרא היא אלא
עצה מעשה לפניו נוח להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו ומיהו בתוספתא
תני מקמץ ומצרף נחושת ובורסי יוציא ויתן כתובה והיינו על כרחין כופין
כדתנן בפרק המדיר (דף עז·) (ל) ורש"י פי' במשתין שכופין אותו ב"ד להוציא
וכן כתב רב אלפס ז"ל והיכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה ולא קבעי לאפוק'
ולמיסב אתתא אחריתי (לא) מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפי' בשוטי ואפי'
אמרה איהי דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן
בפרק המדיר (דף עז·) (לב) ותמיהני היאך נכוף כיון דאמר בירושלמי דאין
כופין ושמא סמכו על זה דגרסינן בגמ' דידן בכל הספרים האומר איני זן
ואיני מפרנס (לג) יוציא ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך עלה
שמואל עד שיכפוהו להוציא אלמא שסתם יוציא היינו בכפייה (לד) או שמא איכא
למימר דהכי פריך שמואל לרב אותה כפייה שאתה אומר שעושין לו כדי שיוציא
דהיינו נדוי אותה כפייה עצמה יעשו לו לזון ומה שאנו צריכין לחלק לפי' רבינו
חננאל

קרבן נתנאל

סוף ד' אחין דף ל"ה ע"ש באריכות : (טו) **משום** דלא הוי זר אלא מעיקר' ·
דהא מעיקרא אי בעי הוה מנסבא ליה : (טז) **אבל** אי שייך בהו · כגון נכרי ועבד
דהוי זר אלא מעיקרא · בה"ה חייבי לאוין כמו שאבאר בסמוך : (יז) **ה"ג** ותנן אתנן כלב :
(יח) **חייבי** לאוין דתפסי בהו קידושין לא הוי' זונה · עיי' תוס' גיטין דף פ"ע
ד"ה בעולה כתב שם מהרש"א ז"ל זו היא ג"כ דעת התוס' בפרק הבע"י דאין
זונה ולא נפסלה מן הכהונה אלא בנבעלה לחייבי כריתו' אבל בנבעלה לחייבי לאוין כיון דתפסי
בהו קידושין לא נפסלה לכהונה וכ"ה דעת הרא"ש ויש להקשות לדברי התוס' מהך מתני' דפ"ק
דכתובו' דהרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר דמוכח בהדיא דנפסל' לכהונה בנבעלה
לחייבי לאוין · ויש ליישב דאתי' כמ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קיי"ל
הכי · עכ"ל · והנה על רבינו הקושי' במקומה עומדת דהא מביא הך מתני' דפ"ק דכתובות
סי' ד"ח · והנכון מ"ש הב"ח בא"ה סי' ו' ומהרש"ל יש"ש פרק זה סי' ד"ו דנהי דלא הוי'
זונה ללקות עליו משום זונה מחייבי לאוין כיון דתפסו בהו קידושין · אפ"ה פסולה לכהונה
ולתרומה כדיליף בפ' אלמנה לכה"ג לקמן דף ס"ח · והביא שם רבינו סי' ה' ק"ו מגרוש' ·
ובהכי מתורץ קושי' מהרש"א ושפתים יושק · ועיי' בבית שמואל סי' ו' ס"ק ט"ו :
(יט) **דהא** אתפסי בה קידושין · כדאי' לעיל דף מ"ט: (כ) **ונתגיירו** · מזה הלשון משמע
שנתגיירו הוא ובניו עמו וכן פ' הרמב"ם וטור · וה"ה כתב ונכון
הוא שאל"כ הי' מחויב ליקח כדי שיהי' לו בנים ישראלים ולא א"ר יוחנן דבבניו נכרים די לו
ובשו"ת מהרי"ל חולק על זה ע"ש ובאידך פלוגתא דר"י ור"ל נראה לי דגורם נמי ונתגיירו'
דאלת"ה ה"ל לתלמודא לומר צריכא דאי אשמועינן בבכור לנחלה ה"א התם אמר ר"ל יש לו
בכור לנחלה כיון דלא נתגיירו בניו עמו אבל הכא מודה לי' לר"י וכו' :
(כא) **וכן** הלכה · עיי' פ' אלו מגלחין סי' ל"ט : (כב) **אלא** דהא איכא לר' יהושע · ר"ל
לענין זה איתא למתני' אף דקיל"ן כר' יהושע · דאם קיים פריה ורביה אינו
מחויב לגרשה : (כג) **ה"ג** וביש ספרים : (כד) **אי** אפשר להיות בתשמיש · כפירש"י :
(כה) **דסמוך** לוסתה חייב לפרוש מדאורייתא' · כדתני' בפרק ידיעות הטומאה דף י"ה
והזרתם את בני ישראל מטומאתם · מכאן אמר ר"י אזהרה לבני ישראל

שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן אבל הראב"ד פי' כרש"י וז"ל כיון דוסת מדרבנן במקום
מצוה לא גזרו וסובר שדברי ר' יאשי' אינן אלא אסמכתא : (כו) **האוהב** את אשתו וכו' ·
ירא' כי מדרך העולם אם היא אשת מדנים · או הבנים ובנו' מקולקלי' ומחירא
שילאו לתרבות רעה או יעשו להמרות אמם · אז ממהר להשיאן · יען אם היא אשה טובה
ובניו ובנותיו מודרכים בדרך ישרה ועכ"ז משיאן סמוך לפרקן ודאי כוונתו לשמים לזה אמר
אוהב את אשתו וכו' אם יש בו כל המדות הללו עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגומר:
(כז) **אלמא** כל מה שמוטל על האדם מן הדין לעשותו כו' · וכל הני דתנן בפרק המדיר
מן הדין אין הבעל רשאי למנוע את אשתו מכל אותן הדברים והוא מונע
ממנה הוי כאלו מוטל עליו הדבר לעשותו ואינו עושה שכופין אותו: (כח) **והאי** דאיני זן ואיני
מפרנס כופין אותו ויוציא ויתן כתובה · כן היא גיר' ר"ח כמ"ש תוס' להדיא :
(כט) **היינו** בשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות · והאי דאיני זן ואיני מפרנס הוי כאלו
מונע כל ענייני אישות ממנה דפרנסה ומזוני תרתי מילי נינהו :
(ל) **ורש"י** פי' במשתין שכופין אותו ב"ד לסוליא · כן פירש"י לקמן דף ס"ה ע"ב ד"ה
הוא אומר כו' וד"ה אפי' תרי וכו' · ואכל הני דתנן בפ' המדיר יוציא ויתן
כתובה פירש"י נמי כריש המודר דיוציא בכפיי' ע"ש : (לא) **מפקינן** לה מיני' בעל כרחי'
אפי' בשוטי' · והנה לפניך דהרי"ף ס"ל דיוציא ויתן כתובה דיוציא לשון כפי'
וק"ה כל הכי דתני בפ' המדיר יוציא ויתן כתובה ע"י כפי' הוא ומזה לקח הטור בסימן קנ"ד
וז"ל וכתב רב אלפס דה"ה בכל הנך דקתני בהו יוציא שכופין אותו אפי' בשוטי וב"י גימגם בזה:
(לב) **ותמיהני** היאך נכוף כיון דקאמר בירושלמי אין כופין · נשמע מן דא כללא הדא
דהיכי דפליגי תוספתא וירושלמי ס"ל לרבינו כשיטת הירושלמי דהא
מתוספתא מוכח להדיא דכופין : (לג) **יוציא** ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך
כו' · ולפי גרסא זו יש לנו לומר עוד שסמך הרי"ף על הא דפ' אעפ"י דף ס"ג
למאן דמפרש מורד על אשתו באומר איני זן ואיני מפרנס · ופריך והאמר רב יוציא ויתן
כתובה ואי כפי' במילי משכחת בה תו כגון שנידוהו ועמד במרדו כמ"ש רבינו בסמוך :
(לד) **ה"נ** ומיהו איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב · ול"ע דהא אכתי יש מיגו להרי"ף
מהאי

חננאל ז"ל בין עינוי דכל מיני אישות ובין עינוי דתשמיש או מזונות גם זה דוחק
דעינוי תשמיש הוא עיקר האישות וגם על מניעת מזונות ראוי שיכפוהו בשוטי
דאם לא כן תמות ברעב וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטי
יב דלא ליהוי גט מעושה : °**ויש** רוצים לומר דהאי דינא דשהה עמה עשר שנים
אינו נוהג בחוצה לארץ דתלינן בעונש דירת חוצה לארץ כדאשכחן גבי
אברהם שישיבת חוצה לארץ לא עלה לו מן המנין ולא מסתבר כלל להורות כן
שיבטל אדם מפריה ורביה בסברא רעועה זו דהא הזינן רובא דאינשי שפרין ורבין
בחוצה לארץ ולאחד מני אלף שלא זכה ליבנות מאשה אחת (לה) נתלה לו בעונש
דירת חוצה לארץ לפוטרו מפריה ורביה (לו) וגם כל אלו המוראים דבבל
דסקלי וטרו בהאי דינא כולן לבני א"י סקלי וטרו ולא להם (לז) ור' אבא בר
זבדא דאמר אי זכאי הוה לי מקמייתא מבבל הוה דאיעקר מפירקי' דרב הונא
(לח) ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת חוצה לארץ לפי שצוה לו המקום לך לך
מארצך אל הארץ אשר אראך (לט) ונתעכב ולא הלך (מ) ואף אחר שבא לארץ
ישראל חזר למקומו שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן שבעים שנה כי
גלות מצרים שנאמר בו כי גר יהיה זרעך התחילו משנולד יצחק ומה שנאמר
ויהי מקץ ארבע מאות ושלשים שנה אותם שלשים שנה היו מברית בין הבתרים
עד לידת יצחק נמצא שהיה אברהם בבין הבתרים בן שבעים שנה ובאותה שעה
בא"י היה כי נאמר לו לזרעך נתתי את הארץ הזאת וכתיב ואברם בן שבעים
שנה בצאתו מחרן אלא ודאי משבא לארץ חזר לחרן ועל זה נענש ומזה אנו למדין
שאם היה הוא חולה או היא חולה ומיהו משמשין מטותיהן וראויה להתעבר אלא
שאינם בריאים כשאר בני אדם וכן חבושין בבית האסורין ושמשו בבית האסורין
אנו תולין העון שגרם להם להיותם חולים או חבושין בבית האסורין מנעם גם
מלהוליד כמו באברהם שמנעו העון מלהוליד דאם תמצא לומר שהחולי מונעם
ע"ב מלשמש או מלהוליד צריכא למימר שלא יעלו מן המנין °אמר רב יהודה בריה
דרב שמואל בר שילת משמיה דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן
מרובות אבל השתא ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עבורין רבא
אמר שלש שנים כנגד שלש פקידות דאמר מר בראש השנה נפקדה שרה ורחל וחנה
אמר רבא ליתנהו להני כללי דמכדי מאן תקין מתניתין רבי והא בימי דוד
יג יד אימעוט שני דכתב ימי שנותינו בהם שבעים שנה : (מא) °**נירשה** מותרת
לינשא לשני וכו' לשני אין לשלישי לא מתני' מני ר' היא דאמר בתרי זמני הויא
חזקה דתני' מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רבן שמעון
בן גמליאל אומר שלישי תמול רביעי לא תמול ולאו דוקא באשה אחת אלא אפי'
באחיות נמי דאמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעשה בד' אחיות שמלה
ראשונה ומת שניה ומת שלישית ומת רביעית באתה לפני רשב"ג ואמר לה אל
תמולי אמר רבא השתא דאמרת אחיות מחזקות לא ישא אדם ממשפחת נכפין
וממשפחת מצורעין והוא דאתחזק בתלתא זמני אבל תרי זמני אקרויי בעלמא
הוא ואסיקנא נשואין ומלקיות כרבי ווסתות ושור המועד כרבן שמעון בן גמליאל
(מב) נשואין כדאמרן מלקיות כדתנן מי שלקה ושנה בב"ד כונסין אותו לכיפה
ד' ומאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת ווסתות דתנן °אין האשה קובעת לה
ווסת עד שתקבענו שלשה פעמים ואינה מטהרת מן הווסת עד שיעקר ממנה שלש'
פעמים שור המועד דתנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה פעמים (מג) מסתבר'

למילה ונישואין בתרי זמני הוי חזקה דספק נפשות הוא וספק נפשות להקל
וכן נישואין דקטלנית ת"ר נישאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים
לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא
בכתובה אבל מן השני יש לה כתובה אף על גב דסבירא ליה להאי תנא דבתרי
זמני הוי חזקה מדאסר לה לשלישי (מד) היינו דוקא לענין איסור' אבל לענין
ממון בעינן חזקה תלתא זמני כדאשכחן בשור המועד דליכא מאן דפליג והא
דקתני נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה לאו בשהה עמה עשר שנים
איירי דומיא דראשון ושני מדקאמר בתר הכי נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו
דתיתבעי' לשלישי מי אמרינן לה שתיקותיך יפה לך מדיבוריך דמאי אמר לה
אדעת' דהכי לא גירשתיך (מה) ואי בדשהה עמה עשר שנים בעל כרחו הוא
זקוק לגרשה אפי' היא בת בנים כיון דלא זכה ליבנות הימנה אלא לאלתר תנא
בלא כתובה אם לא הכיר בה משום דהוי מקח טעות כיון דהוחזקה בשני פעמים
וכן כתב בעל הלכות אם נישאת למי שאין לו בנים תנא שלא בכתובה לאלתר אבל
אם הכיר בה יש לה כתובה · איבעיא להו נישאת לשלישי ושהתה עמו עשר שנים
ולא היו לה בנים מהו דליתבעו' הנך קמאי מי מצי אמרי איגלאי מלתא דאת
הוא דגורמת או דלמא מצי' למימר דהשתא הוא דכחשי מסתברא אמרה להו
השתא הוא דכחשי נראה דמועיל האי טעמא לענין שלא תחזיר מה שגבתה כבר
מהם אבל אם לא גבתה אינה מוציאה ע"י טענה זו מספק דלאו טענת ודאי
היא (מו) דא"כ תגבה לשלישי כיון שהיתה ודאי בריאה תחת ראשון ושני לא הוחזק'
עדיין אלא ודאי אינה אלא טענת ספק להחזיק מה שבידה ואם נישאת לרביעי
והיה לה בנים בתר דאפקה שלישי בלא כתובה לא מפקא משלישי כלום דאמר
לה השתא הוא דבריאת : **הוא** °אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי טו
דברים שבינו לבינה היא נאמנת תימה במאי מיירי (מז) אי בששהתה
עמו עשר שנים למה לה למימר דאינו יורה כחץ אפי' יורה כחץ נמי יוציא ויתן
כתובה שהרי לא זכה ליבנות הימנה ואי לא שהה ניחוש שמא נתנה עיניה באחר
כדתנן בשילהי נדרים (דף צא :) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות
כתובה האומרת השמים ביני לבינך פירוש גלוי לשמים שאינו יורה כחץ וכן מוכח
התם בגמ' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה
אלא השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה פי' יבקשו רחמים על הדבר אלמא לא
אמרינן יוציא ויתן כתובה אליבא דמשנה אחרונה וא"ת התם באינה באה
מחמת טענה והכא בבאה מחמת טענה מ"מ ניחוש שמא נתנה עיניה באחר
ועוד התם נמי על כרחך איירי בבאה מחמת טענה (מח) דאם לא כן למה
אמרו במשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה והיא דשילהי שמעתין דכופין אותו
להוציא כשהיא באה מחמת טענה ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר(מט)איכא
לאוקומא בידוע שהוא עקר (נ) או כמו שמעמידים בהלכות גדולות בששהה
עמה עשר שנים ויש לו בנים מאשה אחרת דמשום פריה ורביה לא כייפינן ליה
אלא בבאה מחמת טענה ומיהו הך דהכא לא מיתרצא בכי האי גוונא דא"כ למה
לה למימר דאינו יורה כחץ(נא) אפי' יורה כחץ הרי לא זכתה ליבנות הימנו ומיהו
שמא יש לומר דכיון דקיים פריה ורביה אין לנו לתלות בעונש שלו (נב) אלא אית
לן למימר אדרבה איהי הא לא זכתה (נג) כדאמרינן לעיל ולכך צריכי טעמא
דיורה כחץ ואע"פ שיש לו בנים מאשה אחרת שמא א"כ נתקלקל ולא חיישינן
שמא

קרבן נתנאל

מהאי דפ' אעפ"י : (לה) **נתלה** לו בעונש דירת ח"ל לפטרו מפרי' ורבי' ·
רצונו דקתני רישא אינו רשאי ליבטל · ועלה קאי סיפא לדבריהם ללמדך שאין ישיבת
ח"ל עולה לו מן המנין ורשאי ליבטל כאלו התנא דברייתא' התיר לו ודלא כשו"ת חכם צבי
סי' מ"א שהשיג בזה וז"ל ומה דקאמר לפוטרו מפרי' ורבי' לא ידענא מהיכי יליף לה ·
אלא דלא כייפינן לי' אפי' במילי כי היכי דלא כייפינן אישיבת א"י דשאי אינשי ע"כ :
(לו) **וגם** כל אלו אמוראים דבבל דסקלי וטרו בהאי דינא כולן לבני א"י סקלי וטרו ולא

שמא נתנה עיניה באחר כיון ששהתה עמו עשר שנים וה"ר שמואל בר חיים תירץ דמיירי כששהתה עם השלישי עשר שנים ורבן שמעון בן גמליאל דאמר בתלתא זימני הויא חזקה דכולהו מסקנא דשמעתין כרבן שמעון בן גמליאל אתי' מדקאמר הוא אמר אפילת תרי והיא אמרה תלתא · והשתא ניחא הוא אמר מנה שהרי הוחזקה תלת זימני ואין לה כתובה והיא אמרה מניה (כד) ואליבא דרבי ליכא לאוקומא ובבעל שני דמודה רבי לענין כתובה דלא מחזקינן בתרי זימני כדפרישית לעיל (כה) · ויש מתרצין דבנדרים איירי כשהיא באה להפקיע עצמה מתחת בעלה בעל כרחו הלכך חיישינן שמא נתנה עיניה באחר אבל הכא דמיירי שהבעל רוצה לגרשה (כו) ובכתובה הוא דפליגי לא שייך הכא שמא נתנה עיניה באחר · ורב אלפס מפרש לה דאמתניתין קאי דתנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים דתני עלה יוציא ויתן כתובה · והוא אומר מנה הוא דלאו בת אולידי היא ולית לה כתובה · והיא אמרה דמניה הוא דאינו יורה כחץ · תימה דלמא אינו אמת מה שהוא אומר דלאו בת אולודי היא ובדברים בעלמא שהוא אומר דלאו בת אולודי היא אם אינו יכול לברר לא תפסיד כתובתה אם לא שנאמר שטוען טענת ברי כגון שהיא מפלטת שכבת זרע אלא שאינו יכול לברר בעדים ורוצה לישבע ואין מוציאין ממנו כתובה כיון שטוען טענת ברי אלא שהיא אומרת ומה בכך שהיא אינה ראוייה לילד גם הוא אינו ראוי להוליד והיא טוענת טענת ברי והוא אינו יכול להכחישה דלא קים ליה בגורה כחץ וקא משמע לן ר' אמי דאיהי מהימנא ולמאי דפרישית אפי' בתוך עשר נמי והוא בא לגרשה בלא כתובה מחמת שהוא טוען טענת ברי שאינה ראויה להוליד והיא אומרת מניה איהי מהימנא דלעיניה נתנה באחר ליכא למיחש כיון דהיא אינה תובעת להתגרש (כז) · ורב אלפס ז"ל כתב והיכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה ולא בעי לאפוקה ולמיסב איתתא אחריתי מפקינן לה מניה בעל כרחיה ואפי' בשוטי מתוך לשונו משמע דכייפי' ליה בשוטי אף לישא אחרת כדי לקיים מצות פריה ורביה ומסתבר הכי דמה מועיל מה שמגרשה אם לא שישא אחרת והוה ליה כמו שאר מצות עשה

יז שמכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקיימנה : **ובן** °היה כן ברוק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה וכן משמע מהא דאמרי ליה רבנן לרב אבא בר זבדא נסיב איתתא והוליד בני ואמר להו אי זכאי הוה לי מקמייתא וקאמר הש"ס דלחוי קא מדחי להו אלא מה שלא נשא משום דאיעקר (כח) משמע הא אי לאו הכי היה צריך לישא אשה ואי לאו הרי הוא כעובר על דברי תורה וכופין אותו · אמר איזיל אינסיב איתתא אחריתי ואבדוק נפשאי א"ר אמי רואה אני אף בזו יוציא ויתן כתובה :

יח **רבא** אמר °נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר למיקם בסיפוקייהו וקי"ל כרבא: °**יהוא** אומר אפילת בגו עשר והיא אמרה לא אפילת א"ר אמי אף בזו היא נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרת' לא מחזקא : °**ת"ר** הפילה

ע"ב יט וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים ואם הפילה שלשה פעמים תצא שלא בכתובה ואם הפילה שני פעמים אליבא דר' יוציא ויתן כתובה ולא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה אם לא הכיר בה כך הוא מסתבר לי לפרושי דחזקה זו שאוחזקה להיות מפלת איתרעי גופה שלעולם לא יגמור הריונה והויא לה כמו אשה שהוחזקה אבל שני אנסים שאינו מחזיקים אותה עקרה · ורש"י זכרונו לברכה לא פיר' כן (כט) וכן רב אלפס זכרונו לברכה אלא יוציא ויתן כתובה ואין לו להמתין עד עשר שנים דכיון שהוחזקה אלו בנפלים שמא לא זכה ליבנות הימנה ומותרת לינשא לאחר דאין חולין בה אלא בעונש הבעל · (ל) ודבריהם אע"פ שדברי טעם הם בטלים הם כנגד דברי רבותינו זכרונם לברכה · הוא אומר הפילה תרי והיא אומרת תלתא הוה עובדא בבי מדרש' ואמרו היא נאמנת דאם איתא דלא אפיל נפשה בנפלי לא מחזקא ואע"ג דלדברי רבותינו זכרונם לברכה עדיין היא מותרת לינשא מ"מ אין לה קופצים אחרי שהוחזקה לנפלים :

כ **מתני'** °האיש מצוה על פריה ורביה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו : **גמ'** טעמייהו דרבנן מהכא ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר להו פרו ורבו ומה שנא' לאדם פרו ורבו לברכה בעלמא כדכתיב ויברך אותם אלקים ולית הלכתא כר' יוחנן בן ברוקה · ההיא איתתא דאתיא לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אפריה ורביה אמרה ליה ולא בעי' הך איתת' חוטרא לידה ומרא לקבורה אמר כי האי ודאי כייפינן ליה ויוציא ויתן כתובה וכן הלכת' ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר כדפרישית דמיירי כששהה עמה עשר שנים וידעא ביה שהוא עקר ולכך כופין אותו להוציא או מיירי כשיש לו בנים מאשה אחרת והיא כיון שבאה מחמת טענה כופין אותו להוציא וכיון ששהתה עמו עשר שנים לא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר · פי' רבינו חננאל זכרונו לברכה הא דאמרינן הכא דכופין אותו להוציא וליתן כתובה היינו דוקא מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דאדעת' למיפק לא אוסיף לה ודקדק מהא דריש פרק אע"פ (דף נז :) אמרינן תנאי כתובה ככתובה למאי נפקא מינה לבא מחמת טענה ותדע דלאו לכל מילי הוי תנאי כתובה ככתובה דהא ממאנת וחברותיה אין להם כתובה ויש להם תוס' וכיון דהכי הוא דוקא להני מילי דחשיב התם אית לן למימר דתנאי כתובה ככתובה והא דלא קאמר נפקא מינה לששהה עמה עשר שנים שיש לה כתובה ומסתמ' יש לה נמי תוספת דלא גרע מאיילונית דשילהי פרק אלמנה ניזונית (דף קד) משום דמלת' דפשיטא היא ולא אצטריך למיחשביה התם דלמה היה לה להפסיד תוספת דמה פשעה היא אם חכמים כופין אותו להוציא אפי' אמרה הוינא בהדי' לא שבקינן לה דכל כמה דלא גילה ביה לא יהבי ליה איתת' אחריתי ורבינו תם זכרונו לברכה היה אומר לכל מילי הוי תנאי כתובה ככתובה וממאנת וחברותיה מה שאין להם כתובה משום דאיגלאי מלתא שלא היתה אשתו מעולם ותוספת כתובה מתנה בעלמ' הוא דיהיב לה ומיהו אשכחן דבר שאין תוספת כתובה ככתובה שאם אמר פרעתיך התוספת נאמן היכא דאבדה כתובתה כדמוכח בעובד' דשבתאי בריה דר' מרינוס בפ"ק דבב' מציעא (ד' יז :) ובמנה ובמאתים אמרינן התם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומיהו י"ל דהוא הדין נמי תוספת ושאני עובדא דשבתאי שהחתן עצמו לא הוסיף אלא שבתאי אביו ולא חשיב כשאר תוספת · ובהאי עובדא עבדינן כדברי רבינו חננאל זכרונו לברכה ורב אלפס ולא מגבינן אלא מנה ומאתים : **אמר** ר' אילעא משום ר' יהודה

כא בר שמעון °מותר לשנות בדברי השלום שנאמר כה תאמרו ליוסף וגו' ר' נתן אומר מצוה שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך וא"ר אילעא משום ר' יהודה בר שמעון כשם שמצוה על האדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על האדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך :

הדרן עלך הבא על יבמתו

א °**אלמנה** לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו דף סו בתרומה ואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ שהוא חייב במזונותיהן לא יאכלו בתרומה ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל וחייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה : **גמ'** אתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי רב יהודה אמר °הדין עמה ר' אמי אומר הדין ע"ג עמו רב יהודה אומר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו ר' אמי אמר הדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותי' קיימי וכדידיה דמו תניא כוותיה דרב יהודה ותניא כוותיה דר' אמי תניא כוותיה דרבי אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כוותיה דרב יהודה המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפי' הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות מכרו שניהם (א) פרש"י או זה או זה הבעל מוציא לא מיבעי' אם מת הוא או גירשה שהיא מוציאה מיד הלקוחות אם מכר הוא בלא דעתה אלא אפי' מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דבשעת מכירה לאו מכירה ודאית הואי שמא ימות הוא ונמצאת מכירתו שלא כדת · ומשמע מתוך לשונו שכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להוציא ולבטל מה שמכר אבל כשמתה אז יורש כחה וכמו שהיתה היא יכולה לבטל המקח ולהוציא מן הלקוחות בכל עת שתרצה כך הוא יכול לעשות עתה · ותימה הוא לומר דכל זמן שהאשה שותקת יהא המקח וכשתמות יתבטל המקח אם המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלהו האשה בתנאי קודם שהגיע זמנה לגבות או יתקנו חכמים שיתבטל המקח מיד או יהא קיים עד שעת טריפה ועוד קשה דאפי' יכולה האשה להוציא מחיים נראה שאין הבעל יכול להוציא לאחר מיתתה ולא אמרינן במקום אשתו קאי מידי דהוה אההיא עובדא דכתובות פרק מי שהיה נשוי (דף צה :) ההוא גברא דזבן לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אימא וקא מערער' לא מפיצנא לך שכיבא אימיה ולא עירערה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה (ב) · ונראה לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר דתקון רבנן שלא יתקיים המקח בדבר זה כלל שלא תהא האשה צריכה לטרוח ולהוציא מן הלקוחות לאחר מיתת בעלה ולא דמי לנכסי בעלה שהוא מוכר והמקח קיים עד שתטרוף כתובה מהם דהתם לא חשו חכמים על טורח האשה שמא יפרעו לה כתובתה ולא תצטרך לטרוף אבל בנכסים הללו שאפי' אם ימצא לבעל נכסים הרבה יכולה לומר אי אפשי אלא אלו חשו חכמים לטורח האשה ובטלו המקח לאלתר וכן פירש רבינו גרשון ז"ל מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל עצמו שהאשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא ורבינו חננאל ז"ל פירש דאפילו אם מכר הבעל הוא עצמו מוציא דתיקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל דרשב"ג לטעמיה

קרבן נתנאל

ורבי' לא מיענשא · א"כ אם הוא כבר קיים פרי' ורבי' תו אמרי' דלמא איהי לא זכתה ואי משום דאיהו מפקד על ולערב אל תנח ידך היא נמי מפקדת לשבת יצרה · ועיי' בא"ה סי' ה' בב"ש : (כד) **ואליבא** דר' ליכא לאוקמי' ובבעל שני דמודה ר' · ואליבא דרבי בבעל שלישי ליכא לאוקמי' דא"כ מאי אריי' ששהה בלא שהה נמי לאלתר תצא משום מקח טעות ולא ניחא לי' לרשב"ג לאוקמי הך מימרא דר' אמי דבעל שלישי ובלא שהה משום הך קושי' שהקשה ר"י דהלשון הוא אמר וכו' משמע שהה הרבה ביחד : (כה) **ויש** מתרצין · הוא תי' הר"י בר' מאיר שהביאו התוס' : (כו) **ובכתובה** הוא דפליגי · ובלא שהה ובבעל שלישי הוא אומר מנה ותצא בלא כתובה משום מקח טעות והיא אומרת מני' וחזי' לי' כיון דאין ראוי לבנים והעיקר חסר בדברי רבינו : (כז) **ה"ג** רב אלפס ז"ל כתב : (כח) **משמע** הא אי לאו הכי הי' צריך ליקח אשה · ותימה לי מנ"ל דכייפינן לי' מהא דרב זבדא · אלא שהוכיחו לו לא טוב היות האדם לבדו וצ"ע : (כט) **וכן** רב אלפס אלא יוציא ויתן כתובה · אמנם בזה מודים רבותינו אם ניסת לשני והפילה ג' פעמים שלא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם ניסאת למי שאין לו בנים ולא הכיר בה תצא שלא בכתובה : (ל) **ה"ג** ודברי אעפ"י שדברי טעם הם :

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

(א) **פירש"י** או זה או זה · ועלה קתני הבעל מוציא מיד הלקוחות דהיינו אם מכר' האשה הבעל מוציא אף בחייו · אבל כשמכר הבעל אז מוציא הבעל לאחר מיתתה : (ב) **ונראה** לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר · בין שמכר הוא בין שמכרה האשה כמו שמסיים והזיל דתיקן רבנן שלא יתקיים המקח כלל וכמו שפי' ר"ח לדינא אלא שר"ה סבירא לי' דרבי שמעון בן גמליאל אזיל לטעמי' גבי אפותיקי משמע אם קייל"ן כרבנן גבי אפותיקי ה"נ גבי הכנסת שום המקח קיים עד שתבא האשה ותטרף · ורבינו חולק עליו בסברא זו דאפשר לומר בשום שהכניסה עדיף מאפותיקי ויכול הבעל לבטל המקח · אבל אין לומר דכוונת רבינו הא דקאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר לא קא אלא כשמכרה היא · אבל כשמכר הוא אין הבעל מוציא אפי' לאחר שמתה כי אם האשה מוציאה כשהיא רוצה · דא"כ עדיין הקושי' ראשונה קשה · ועוד דהא קתני מכרו שניהם הבעל מוציא מיד הלקוחות אפי' כשמכר הוא וע"כ צ"ל דלאחר מיתת' עכ"פ מוציא מיד הלקוחות א"כ נולד לנו אף קושי' שניי' ולפ"ז הא שכתב רבינו וכן פי' רבינו גרשון אין כאן מקומו כי אם לעיל אחר

לטעמיה כדאמרי' בגיטין בפרק השולח (דף מא ·) תניא העושה שדהו אפותיקי לכתובת אשה ולבעל חוב גובה משאר נכסים כלומר אם רצה מוכר אותה שדה [א] וגובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים כתובה אינה גובה משאר נכסים כלומר אינו יכול למכור אותה שדה כלל ואם מכרה המכר בטל לאלתר ואין לפרש אינה גובה משאר נכסים אם שטף נהר שדה אפותיקי דהא תנן (כתובות דף נא ·) לא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי ב"ד אלא על כרחך הכי פירושו שאינו מוכר אותה שדה על סמך שהיא תגבה משאר נכסים שאינה רוצה לגבות משאר נכסים הלכך המכר בטל לאלתר והבעל מוציא מיד הלקוחות אף אם האשה שותקת · והכי אמר בירושל' *העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו (ג) מכרה הרי זו מכורה (ד) והלוקח יהוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה (ה) אינה מכורה שלא עלתה על דעתו שתהא האשה מחזרת על בתי דינין (ו) וכ"ש הכא בשום שהכניסה וכן נמי בשום שהכנים לה דעדיף מאפותיקי ויכול הבעל לבטל את המקח שמכר · ורב אלפס ז"ל כתב והאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפסיקא שפיר לעביד בה מעשה · וכתב הרמב"ן ז"ל דהיינו ספיקו דרב אלפס משום דרשב"ג לטעמיה כדפרישית ושמא קי"ל כרבנן דפליגי עליה ואמרי דהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף מן הלקוחות וכ"ש שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות וקשיא לי כיון דמייתי מהך בריית' סייעתא לרב יהודה ופסיק רב נחמן הלכה כרב יהודה א"כ הלכתא נמי כהך בריית' דהא מייתי מינה סייעת' לרב יהודה וי"ל דבלאו מלתא דרשב"ג מייתי סייעת' לרב יהודה מדקתני המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור והיינו טעמא משום שבח בית אביה דלר' אמי דאמר הדין עמו ויכול לסלקה בדמים יכול הבעל למכור ואחריות הדמים על נכסיו ובהא לא פליגי רבנן· ובירושלמי דפרקין (שם) גרס ר' יעקב בר אחא אמר בעבדי צ"ב פליגי ר' יוחנן אמר מכרן אין מכורין א"ל ר"א אוכלין תרומה מכחו ואת אמרת אין מכורין מה פליגי כשמכרו לעולם או שמכרו לשעה אם תימא כשמכרו לעולם אבל לשעה דברי הכל מכורין ואם תימא שמכרן לשעה אבל לא מכרן לשעה דברי הכל אין מכורין כשמעיניה מן הדא העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יהוש לעצמו רשב"ג אומר אינה מכורה שלא עלתה על דעתו שתהא האשה מחזרת על בתי דינין אמרין אתיא דר"א כרבנן ודר' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרו לשעה אנו קיימין אבל לא מכרן לשעה ד"ה אין מכורין ור' יוחנן סבר כרשב"ג דאפי' לשעה אין מכורין והמכר בטל לאלתר וכיון דר' יוחנן סובר כרשב"ג היה נראה דהלכה כרשב"ג ורב אלפס ז"ל הביא בהלכותיו בפרק השולח (ע"ש סי' לד) ההיא ברייתא העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה וכו' פלוגת' דרשב"ג ורבנן ואח"כ הביא הירושלמי דפרקין העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה וכו' פלוגתא דרשב"ג ורבנן ואחר שהביא מחלוקתן כתב הוי כשמכרן לשעה אנו קיימין אבל לא מכרן לשעה דברי הכל אין מכורין ומתוך זה משמע דפוסק כרבנן דאי ס"ל הלכה כרשב"ג מה הוצרך לו לכתוב אבל (ז) לא מכרן לשעה דברי הכל אין מכורין (ח) כיון דרשב"ג סבר דאפי' מכרן לשעה אין מכורין · ובכתובות פרק האשה (דף פא ·) על ההיא בריית' ההרוצה למכור בנכסי אחיו פרש"י והא דתנן בפ' הניזקין (דף נה :) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקימנ' באותן שלש שדות והקשה עליו רשב"ם דכל שכן בשאר נכסים מקחו בטל כדאמרי' בפר' חזקת הבתים (דף מט ·) למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כ"ש דהויא לה איבה דאמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא למעוטי נכסי מלוג אלמא דווקא למעוטי נכסי מלוג נקט שלש שדות ופר"י מקחו בטל בשעת טריפה ואמקח שלקח מן האשה קאי אבל כל זמן שהיא תחתיו אינה יכולה לבטל המקח בשביל שיעבוד כתובתה אלא ביבם דווקא הוא דאינו יכול למכור כלל נכסי אחיו המת משום דאחריות כתובת' עליה מוטלת על נכסי היבם ואינה גובה מנכסי היבם כ"ז שהיא מוצא' מנכסי המת אף מן הלקוחו' אבל באשתו מכרן קיים עד שתטרוף וכן משמע התם בפרק האשה [דף פא :] דקאמר אשתו אי בעי' לזבוני מי לא מצי מזבן אלמא דמצי מזבן עד שעת טריפה וג' שדות דנקט לאו למעוטי שאר נכסים אלא לאשמועינן דאף בשלש שדות המקח קיים עד שעת טריפה ויש שהיו רוצין ליישב פירוש רש"י דמקחו בטל דגיטין משמע שבטל לגמרי שאינו קיים כלל ודוקא באותן שלש שדות אבל בשאר נכסים יבטל לכשתטרוף והכי פיר' בחזקת הבתים למעוטי מאי דלא מצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אילימא למעוטי שאר נכסים לענין זה דלא הוי מקחו בטל אלא קיים לגמרי דאף בשעת טריפה לא תטרוף (ט) כ"ש דהוי' לה איבה אבל לא בעי גמרא למימר למעוטי שאר נכסים לענין זה דלא הוי מקחו בטל מיד דמלתא דפשיטא היא דליכא למימר דמקחו בטל מיד אלא בשלש שדות דהא כל אדם יכול למכור קרקעות המשועבדים וממילא ידענא דדוקא בג' שדות הוא דבטל מיד ולא אצטריך ליה למימר בג' שדות אלא למעוטי מלתא דצריכא כגון נכסי מלוג כדאמר התם ואינו נראה לר"י דהיכי מצי למימר [ב] פשיטא ליה בשאר נכסים דלא הוי מקחו בטל לגמרי והא מעיקרא מקמי דשמיק מתני' דגיטין התם לא נצרכה אלא לאותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים אף ע"ג דקתני מקחו בטל דמשמע לגמרי והנך ג' שדות ה"ג ר"ח בפ' חזקת הבתים אחת שכתב לה בכתובתה למנה ולמאתים דמה שאדם נותן משלו לאחרים שייך לשון כתיבה ולא לשון יחוד כגון הכותב נכסיו לבנו ואחת שייחד לה בכתובתה תחת הנדוניא שהביאה מבית אביה שגם היא נקראת כתובה בפרק נערה (ד' נג :) דקתני קבורתה תחת כתובתה והיינו תחת נדוניא ולא תחת מנה ומאתים דאמר התם ארוסה אין לה קבורה אע"ג דאית לה מנה ומאתי' ואחת שהכנים לה שום משלו שאם לה שדה כנגד תוספ' שהוסיף לה משלו והיינו הכנים לה שום משלו דהכא (י) ובהא פסק ר"י דהמקח קיים עד שעת טריפה כרבנן ונראה דדוקא בקרקע הוא דאמר למכר הבעל קיים עד שעת טריפה שהארץ לעולם עומדת ואין לאשה הפסד אלא טורח שצריכה לחזר אחרי בתי דינין ולטרוף אבל המכנס' נדונייתא במטלטלין של כסף וזהב ובגדים אין הבעל יכול למוכרן אף ע"פ שיש לבעל נכסים כנגד נדונייתה דהיא חפצה יותר בשבח בית אביה דקי"ל כרבי יודא וכ"ש שאין ב"ח נוטלן אמר רבא אמר רב נחמן הלכה

ב כרב יהודה : °**ההיא** איתתא דעיילא ליה לגברא אצטלא (יא) דמילתא שכיב שקלוה יתמי פרסוה אמיתנא אמר רבא קנייה מיתנא (יב) א"ל נהילאי בריה דרב יוסף בריה דרבה לרב כהנא הא אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה א"ל מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא אלו מיגביב לאו יורשין מיחייבי לשלומי כיון דאלו מיגביב יורשין חייבין לשלומי ברשותייהו קיימי רבא לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד :

ג **אמר** רב יהודה °הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על ב' אלפים זוז אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו משום שבח בית דף סו אביה וכן הלכתא ודייקי [ג] רבותינו מדקתני במתניתין בעבדי צאן ברזל הוא הדין בנכסי צאן ברזל אם מתו מתו לו ולא קתני אם פחתו פחתו לו דדוקא כעין מתו ממש דלא משתמשי מעין מלאכתן כלל כמאן דליתנהו דמי וחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אע"ג דבלו-טובא ופחתו אי משתמשי מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים שדין עבדי צאן ברזל ודין נכסי צאן ברזל אחד הוא כדין אלו כך דין אלו ואנן לא חזינן להאי דיוקא דהא קא מקשינן בגמ' (דף סו) למ"ד כל היכא דמיחייבי באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומ' וקא [ד] מפרקינן (יג) נהי דמיחייב באונסא בגנבה ובאבידה ובייתרות דמיה מי מיחייב ומדקא מפרקינן הכי גבי שכירות פרה (יד) מכלל דלגבי צאן ברזל מיחייב אף בכחישה ובייתרות דמיה ולהכי אכלי בתרומה ושמע מינה דליתא להאי דיוקא דדקו קמאי [ה] ז"ל ומיהו אע"ג דדינא דגמרא הכי לא מחייבינן ליה לבעל השתא בכחיש' ובייתרות דמיה [ו] כיון דלא נהגי עלמא הכי כל מאן דמקבל נכסי צאן ברזל (טו) וכתיב ליהוי עליה אחריות אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הלכך א לא [ז] מקבל אלא לפום מנהגא : **מתני'** °**יבת** ישראל שנשאת לכהן

ד והכניסה [ח] לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו יאכלו בתרומה [ט] בת כהן שנשאת לישראל בין עבדי מלוג ובין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניח בנים והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואין מאכיל דברי ר' יוסי וכו' : **גמ'** דקסבר עובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קנייה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול [י] בתרומה מפני חלקו של זר ולית הלכתא כותיה אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קנייה ואין לו חלק עד שיולד הלכך אפי' במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד ותנן נמי בפרק יוצא דופן (ד' מד·) תינוק בן יום אחד פוסל בתרומה פירוש בן גרושה שהוא חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה (טז) אלא אוכלין בשביל אחיו הכשרים עד שיהא בן יום אחד אבל עובר במעי גרושה לא פסיל דלית ליה קנין בנוייהו וכן הלכתא כתב הראב"ד ז"ל גם כי אני איני כדאי להשיב על דברי הרב ז"ל [יא] אלא כל כי האי מלתא נימא אינש ולא לישתוק כיון דקי"ל כרבי יוחנן דאמר המזכה לבנו אפי' במעי אמו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו והכי איתא בנזיקין בפרק מי שמת (דף קמב :) והתם אמרינן (ד' קמא :) דירושה כבאה מאיליה עדיפא מן המזכה לעובר ואי במזכה אמרי' דקני כ"ש בירושה הבאה מאיליה וא"כ היכי לידחי למלתי' דרבי יוסי דהכא מהאי טעמא דאמרינן דעובר אין לו זכייה הא קי"ל דעובר אית ליה זכייה עכ"ל והשיב עליו הרמב"ן ז"ל

הגהות הב"ח [א] וגובה [ב] דפשיטא [ג] רבואתא מדקתני במתני' בעבדי צאן ברזל אם מתו כו' דכמאן דליתנהו כו' ואינו משלם דמים ה"ה בנכסי צאן ברזל שדין עבדי צ"ב [ד] מפרקינן ומסברא נהי [ה] ז"ל אלא מיהו אע"ג [ו] דכיון [ז] מחייב [ח] לו עבדים בין [ט] ובת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו בין עבדי [י] בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו של [יא] אפ"ה

קרבן נתנאל

אחר פי' רש"י ותימה וע"ק אזלי לשני פירושים · וכן משמע בתוס' דגיטין דף מ"א ד"ה אשה שמביא פי' רבינו גרשון בשם פי' הקונטרס ע"ש : (ג) **מכרה** · פי' האפותיקי : (ד) **ה"ג** והלוקח יהוש לעצמו · פי' יהוש שיניח להם נכסים בני חורין שיגבה מהם כדי שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו ועיי' בפ' השולח סי' ל"ד : (ה) **אינה** מכורה · דלא מצי אמר לה הנחתי לך מקום : (ו) **וכ"ש** הכא בשום שהכניסה · אינו מפי' ר"ח אלא סיום דברי רבינו הוא : (ז) **ה"ג** לא מכרה לשעה : (ח) **כיון** דרשב"ג סבר דאפי' מוכרין · כמו שפסק הירושלמי מדברי רשב"ג דאמר לא עלתה על דעתו שתהא' אשה מחזרת על בתי דינין ש"מ דס"ל מטעם זו אפי' מכרה לשעה אינה מכורה **ודע** דכל הנך קושיו' אינו אלא על הרמב"ן · אבל על הרב אלפס אין תלונה דאיכ' למימר דהיינו ספיקו דקייל"ן גבי אפותיקי כרבנן וה"ה גבי הכנסת שום וכמו שס"ל לר"ח שהמה שקולין או נימא אף דקייל"ן גבי אפותיקי כרבנן מכנסת שום עדיף מאפותיקי וקייל"ן בהא כרשב"ג : (ט) **כ"ש** דהוי לה איבה · ולא גרסינן כ"ש דהוי לי' איבה אלא כ"ש דהוי לה איבה : (י) **ובהא** פסק ר"י דהמקח קיים עד שעת טריפה כרבנן ונראה דדוקא · מלשון זה משמע דרבינו פסק כרבנן ומה שיש לדקדק בזה עיי' בפרק השולח סימן ל"ד : (יא) **ה"ג** דמילתא בכתובה שקלוה: (יב) **ה"ג** א"ל נהילאי בריה דרב יוסף · ובגמרא גי' נהלאי וט"ס הוא כי נהלאי פי' כלב כדאי' בפרק משוח מלחמה דף מ"ב מאה פאפי והד נהלאי וגי' זו יש ליישב ע"פ פירש"י שם : (יג) **נהי** דמיחייב באונסין בכחישה וביתירות דמי' מי מחייב · כך הוא גי' הרי"ף דלא כגי' שלפנינו · ואע"ג שהשוכר אין חייב באונסין הכא לא נקית לשוכר בלבד אלא אפי' לשואל ולומר דליכא לדמוי' דין שומרים לנכסי צאן ברזל דאפי' שואל שהוא גדול שבשומרי' לא מיחייב אלא באונסים ולא בכחישה ובפחיתת דמים : (יד) **מכלל** דלגבי צאן ברזל מיחייב אף בכחישה וביתירות דמים · וז"ל הרשב"א דודאי משמע ממתני' דיתיר' דמים לבעל דקתני אם הותירו הותירו לו ואמרי' נמי הכניסה לו שני כלים באלף זוז והשביחו ועמדו על ב' אלפים אחת נוטל' משום כתובתה והשני נותנת דמים ונוטלתן · וכיון שכן · הדין נותן שיהיו באחריותו לפחיתות דמים : (טו) **ה"ג** וכתב להו עלוי' אחריות : (טז) **אלא** אוכלין בשביל אחין הכשרים · כדמוקי התם רב ששת שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת אינה גרושה ויש לו בנים מן אינה גרושה · אמנם מדלא קאמר מתם אוכלין בשביל היורשים כשרים תו אמאי לא מייתי הרי"ף דברי שמואל שאמר אבל חכמי' אומ' יש

תפארת שמואל א לא מקבל אלא לפום מנהגא וכו' נראה בעיני דדוקא היכא שכותבין בשמה כל מה שהכניסה לו אבל האידנא שכותבין סך הנדוניא בשוה פרוטה שאין לשום הבגדים אלא כפי שומן :

ז"ל לקיים דברי רב אלפס ז"ל דלית הלכתא כר' יוסי אפי' בירוש'הבאה מאליה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליו ואפי' שמואל דס"ל כוותיה קאמר אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלין בשביל בנים אין לו בנים אוכלין בשביל אחים והא דשמואל סבר כוותיה שמואל לטעמיה דאית ליה המזכה לעובר קנה והא איפסיק התם בפרק מי שמת [ד' קמב] דהמזכה לעובר לא קנה וסוגיא דהתם מוכח דלא שנא מתנה ולא שנא ירושה דהוינן בפלוגתא דאמוראי התם במזכה לעובר דרב נחמן אמר לא קנה לכשתלד קנה ורב הונא אמר אף לכשתלד לא קנה ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה קנה ואמר רב ששת מנא אמינא לה דתני' גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שאשתו מעוברת חייבין להחזיר החזירו ואח"כ שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו החזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמר אביי ירוש' הבאה מאליה שאני רבא אמר שאני התם דרפוי מרפי' בידייהו אלמא פליגי אביי ורבא בהא אביי סבר דמודו רב נחמן ורב הונא בירושה הבאה מאליה דאית ליה זכייה בגוויה ורבא סבר דאףבירושה הבאה מאליה סברי דלית ליה זכייה והא דאמרי' הכא החזיק בראשונה לא קנה משום דלא היתה חזקה בריאה אלא הדבר היה רפוי בידם שמא הניח בן או אשתו מעוברת ואם היתה החזקה בריאה וברורה כגון ששמעו בו שמת ולא מת ואח"כ מת קאמר התם דלרבא המחזיק בראשונה קנה וקי"ל כרבא (יז) ותו אמרינן התם ת"ש תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל בן יום אחד אין עובר לא ופירקה רב ששת לטעמיה משום דהוא מיית ברישא אלמא לרב הונא ורב נחמן ירושה כמתנה בן יום אחד אין עובר לא ולענין הא דמסקינן בהאי שמעתא וא"ת משנתינו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו לא דמיא לירושה דאי בר זכייה הוא מה לי דעתו קרובה מה לי דעתו רחוקה אלא אין דינינו אלא בשכיב מרע ולא שיזכה מעצמו אלא לכשיולד זוכה כעין ירושה משום תקנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו להורישו חששו בשכיב מרע שמא תטרף דעתו עליו ואין דין זה בבריא וכן כתבו מקצת המחברים ובהלכות נמי כתב שם מתני' בשכיב מרע ולפיכך סמך לו שדעתו של אדם קרובה אצל בנו שאינו אלא בשכיב מרע אבל בבריא אע"ג דזיכה לא קנה הלכך אין משם ראיה לדין תורה בירושה ע"כ לשון הרמב"ן ז"ל ומה שהביא ראיה מרבא דפליג אאביי וסבר דאין חילוק בין ירושה הבאה מאליה ובין מתנה נראה דרבא לא פליג אאביי בהא דסבר'.גדולה היא לחלק בין מתנה לירושה דמזכה לעובר לא גמר ומקני כיון דאין העובר בעולם לא גמר בדעתו להקנות לו חוץ מבנו שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וגמר ומקני אבל ירושה ממילא זכי דאי לא תימא הכי אדקא מיפלגי אמוראי במזכה לעובר ליפלגי בעובר אם יש לו זכייה בנכסי אבא (יח) וכ"ש שהמזכה לו לא קנה אלא ודאי כולהו אמוראי סברי דירושה הבאה מאליה עובר זוכה בה כדקא מסני מתמה דגמר' התם בפרק מי שמת (ד' קיח) דקאמר ולימא ר'יוסי היא דאמר עובר קנה דתנן עובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי שאני ירושה הבאה מאליה וסברי כולהו אמוראי דאף רבנן דר' יוסי סברי דעובר אית ליה זכייה כמו שאפרש לבד משמואל דאמר אליב' דחכמים דאוכלין בשביל המשפח' אבל במזכה לעובר פליגי (יט) רב נחמן ורב הונא מפלגי בין מתנה לירושה ורב ששת לא מפליג ורבא דמשני משום דרפוי מרפויי בידייהו לאו משום דלא מפליג בין ירושה למתנה אלא אדרב ששת קאי דבעי לאוכוחי דמזכה לעובר קנה ממה שזוכה בירושת אביו ודחי לה אביי דירושה הבאה מאליה שאני וקאמר רבא הא מלתא דפשיט' היא דיש לחלק בין ירושה הבאה מאליה למתנה שנותנין לו אלא צריכין אנו לדחות דאייתו אף לפי סברתו שאינו מחלק ביניהן ונוכל לומר דאף ירושה הבאה מאליה אין ללמוד מכאן דזכי בה דאיכ' למימר דהא דאמרינן דהחזיק בראשונה לא קנה משום דלא היתה חזקה בריאה ונפק' מינה בהאי שמיא לחכמים אליבא דשמואל דאית להו דעובר אין לו זכייה כששמעו בו שהפילה דאז היתה החזקה בריאה ולא הפילה ואח"כ הפילה דאז מי[א] שהוחזק בראשונה קני וא"ת כיון דלא אייתי רב ששת ראיה אלא מירושה הבאה מאליה ועל כרחין ר' יוסי הוא א"כ אמאי לא מייתי מלתיה דר' יוסי גופיה דהעובר פוסל ואינו מאכיל וי"ל דרב ששת סבר דהך ברייתא' דברי הכל היא דאף רבנן סברי דעובר אית ליה זכייה ולא פליגי עליה דר' יוסי אלא היכא דיש בנים וטעמייהו משום דלא חיישינן למיעוט כדקאמר ר' שמעון בן יוחי דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקיבות וסמוך מיעוט' דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא ולית ליה לרב ששת הא דאמר שמואל דלרבנן אין לו בנים אוכלין בשביל אחין דעובר אין לו זכייה תדע דרב ששת מייתי נמי ראיה מרבנן דאי לא מייתי ראיה אלא מר' יוסי מאי קאמר רבא.שאני התם דרפויי מרפיא בידייהו וכי בעי רבא למימר דלר' יוסי לא זכי עובר בירושה הבאה מאליה הא קתני העובר פוסל אלא ודאי אף מדרבנן מייתי ראיה ודחי רבא דלרבנן מצינו למימר דעובר אין לו זכייה כדשמואל וכן צריך לומר דרב ששת סבר דלרבנן זוכה עובר בירושתו דבפ' יוצא דופן [דף מד ·] קתני דבן יום אחד פוסל בתרומה ומאכיל בתרומה ופריך עלה בגמ' מאי איריי' בן יום אחד אפי' עובר נמי ומשני רב ששת הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן אחד מן הגרוש' דפוסל בעבד אביו אבל עובר לא ולאפוקי מר' יוסי דאמר עובר נמי פוסל והקשה רבינו אפרים זכרונו לברכה למה לי למימר שיש לו שתי נשים הוה מצי למימר שיש לו אשה אחת גרושה ואין לו בנים הימנה ועובר אינו פוסל כרבנן דר' יוסי דאוכלין בשביל המשפחה אלא על כרחך צריכנא למימר לרב ששת סברי חכמים דעובר לית ליה זכיה היכא דיש לו בנים [ב] אבל היכא דאין לו בנים אית ליה זכיה הלכך אם אין לו בנים [מאשה] אחרת היה העובר פוסל ולשנוי' דרב ששת ליתא להך ראיה שהביא רב אלפס ז"ל ממתני' דיוצא דופן לעובר אין לו זכייה ומסתבר כרב ששת דסביר'ליה דאף לרבנן זוכה העובר בירושתו כדפריסי' טעמא לעיל ומ"ש הרמב"ן ז"ל [ג] ממתניתין דהאומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה איירי בשכיב מרע ומשום שלא תטרף דעתו עליו אבל בבריא לא הא ליתא דחכמים לא ייפו כח ש"מ בדיבור אלא בזה שאמרו דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו וכל דבר הנקנה בבריא בקנין נקנה בשכיב מרע בדיבור אבל דבר שאין בו קנין לבריא גם בשכיב מרע אינו קונה כדאמרי' בפרק מי שמת (דף קמז :)אמר רבא א"ר נחמן ש"מ שאמר ידור פלו' בבית זה יאכל פלו' פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלו' וידור בו תנו דקל זה לפלו' ויאכל פירותיו משום דמלת' דליתיה בבריא ליתיה בשכיב מרע · ולענין פסק הלכה נראה דעובר יש לו זכייה ופוסל בעבדי אביו אם אין לו אחים אבל אם יש לו אחים אינו פוסל כר"ש בן יוחי דאמר כולן זכרים יאכלו דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות וסמוך מיעוט' דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוט' והכי אמרינן לקמן בפרק האשה (דף קיט) היה לה חמות אינה חוששת אע"ג דרוב נשים מתעברות ויולדות משום דכל המתעברות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוטן מפילות וסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוט' והכי נמי אמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עז) המבכרת שהפילה ישליכנה לכלבים משום דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקיבות ומיעוטן יולדות דבר שאינו קדוש בבכורה ומאי ניהו כלמה וסמוך מיעוט' לכלמה למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא :

מתני' °העובר והיבם והאירוסין והחרש ובן תשע שנים ויום אחד פוסלין ה
ולא מאכילין ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק ע"ב
איננו בן תשע שנים ויום אחד ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא שתי שערות נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** האי עובר אי בת כהן לישראל פסיל לה בכנורי' פרט למעובר' אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה (כ) ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל והיבם אי בת כהן לישראל היא פסיל לה ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא והאירוסין אי בת כהן לישראל היא פסיל לה °דקרי לה דכי תהיה ד' סח
אמר רחמנא (כא) והא קניה בהא הויה אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה ע"א
מ"ט משום דעולי' דאמר עולא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא ומה טעם אמרו אינה אוכלת בתרומה גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותי' והחרש אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קניה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא · בן תשע שנים ויום אחד קא סלקא דעתך ביבם בן תשע למאי אי למיפסל קטן בן יומו נמי פסיל ואי להאכיל גדול נמי לא מאכיל אמר רבא בן תשע שנים ויום אחד דהכך פסולין קתני דפוסלין בביאתן וכדתניא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי נתין וחלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל פסלוה והא מדקתני סיפא אם אינן ראוין לבא בקהל הרי אלו פוסלין מכלל דרישא לאו בפסולים עסקינן רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל וא"ת כיון דתנא רישא אפילו פסולי כהונה פוסלין כ"ש פסולי קהל סיפא דפסולי קהל למה לי וי"ל דתנא סיפא לגלויי ארישא דלא תימא רישא בפסולי קהל דוקא · גופא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני וכו' מנה"מ אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה °אשכחן כהנת לויה וישראלית מנלן מבת ובת אשכחן לתרומה לכהונה ע"ב
מ"ל ק"ו מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומה פסולה לכהונה זו שאסורה בתרומ' אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין גלוי מלתא בעלמא הוא וכותי ועבד פסלי מדרבי יוחנן דאמר ר"י משום [ד] ר"ש מנין לנכרי ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרוש' °מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו נכרי ועבד שאין להן אלמנות וגירושין בהד' סט
אשכחן כהנת לויה וישראלית מנ"ל הכא נמי בת ובת :

מתני'

הגהות הב"ח [א] שהחזיק [ב] אבל היכא דאין לו בנים אית ליה זכייה נ"ב וכך פירשו התוס' בשם ר"י ע"ש בד"ה אוכלין בשביל המשפחה כולה כו' בדף ס"ז וכן בתוס' דפרק יוצא דופן בד"ה אמר רב ששת בדף מ"ד וכן בפ' מי שמת בד"ה בן יום א' בדף קמ"ב ומ"מ נ"ל לקיים דברי רב אלפס ז"ל ונראה דדעת רב אלפס לתרץ קושית הרב ר' אפרים דהא דאוקמא רב ששת בפ' יוצא דופן בבתי נשים ולא באשה אחת גרושה היינו משום דפליג אדשמואל בהא דקאמר דלרבנן אין לו בנים אוכלין בשביל כל המשפחה כולה אלא באין לו בנים אין אוכלין כל עיקר אבל ודאי לעולם אין זכייה לעובר אף באין לו בנים ואין לו חלק עד שיולד וזהו שדקדק הרב אלפס בלשונו בפסק שאמר דטעמא דקסבר ר' יוסי דעובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קנייה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים ורבנן פליגי עליה בהא ואמרי דאין לעובר זכייה והילכך אפילו העובר הלל אוכלין בשביל אחין הכשרים דאלמא דוקא בכה"ג דאיכא אחין כשרים אבל בדליכא אחין כשרים אינן אוכלין לרבנן בשביל כל המשפחה כולה דלא כשמואל ומ"ה השמיט הרי"ף דברי שמואל מפסקיו והוא שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות ה"ב וכמו שמבואר בדבריו בפי' המשנה שלא נחלקו חכמים במשנה אלא ביש לו בנים : [ג] דייתניתין [ד] רבי ישמעאל

קרבן נתנאל

אומרי' אוכלין בשביל משפחה כולה · ועל זה ראוי להעמיד הפסק דהלכה כחכמים ולא כר"י דיחידאה הוא · ושמואל גופי' דסבר כר"י היינו לשיטתי' דסבר המזכה לעובר קנה · והא קיי"ל בב"ב המזכה לעובר לא קנה ואמאי צריך להביא ראי' מהך דיוצא דופן · ותו כתב הרמב"ן בפ' מי שמת דף קמ"ב וז"ל והרי"ף גורס והלכתא ככל הני לישני ואף לגירסי' משמע דהלכ' לישני הלכתא כוותיה ולפום האי נוסחא אית לן למימר דסבירא לן ירושה הבא' מאלי' שאני דזכי בה העובר אפי' לכ"ע ולא פליגי רבנן עלי' דר"י למימרא דלית לי' לעובר זכי' בירושה אלא רשב"י הוא פליג עלי' ואמר כולם זכרים יאכלו משום טעמא דלא חיישינן למיעוטא כדאית' בדוכת' וכי פליגי הכי רבנן במזכה לו מתנה פליגי ואיפסקא הלכתא לא קנה · אלא שבפ' אלמנה לכהן גדול פסק שאין זכי' לעובר אפי' בירוש' ע"כ דברי הרי"ף מתרי אהדדי · מכל הלין אני אומר שדעת הרי"ף כדעת רבינו דדווקא אם יש אחין כשרין אוכלין בשבילן . מטעם דלא חיישינן למיעוטא · מ"מ אין זכי' לעובר עד שיולד · אבל בשביל המשפחה כולה אינן אוכלין · דעובר יש לו זכי' ואף אם תהי' נקיבה בת קודמ' לכל האחין ונסתלקו כל הקושיות מהרי"ף ע"פ דרך זה : (יז) **ותו** אמרינן התם · על הראי' ראשונה יש לדחות דאין הלכה כרבא אלא היכי דפליגי אליבא דנפשייהו ולא באקומתו' דאמוראי להכי מייתי ראי' זו דע"כ רב הונא ורב נחמן כמי אזלי בשיטתי' דרבא :

(יח) **וכ"ש** שהמזכה לו לא קנה · וק"ק אימא לרבות' דמ"ד קנה פליג במזכה לעובר :

(יט) **רב** נחמן ורב הונא מפלגי בין מתנה לירושה · והא דפריך בפ' מי שמת מתינק בן יום א' · קושי' זו באמת לכלהו אמוראי אזלא בין לר"ש בין לרב הונא ורב נחמן · וקושיו' רמב"ן אינו אלא לגירסתו שהוא גורס רב ששת לטעמי' · אבל גרסתינו אמר רב ששת :

(כ) **ילוד** מאכיל שאין ילוד אין מאכיל · והא דאמר לעיל בתחלת סי' ד' הטעם דעובר במעי זרה זר הוא היינו לענין אכילת עבדים · אבל להאכיל לאמו כ"ע מודו מטעם אין ילוד אין מאכיל ועיי' בתוס' דף ס"ז ד"ה למאי : (כא) **הי"ג** והא קניה בהוייה :

איכא

ו **מתני' °האונס** והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין ואם אינן ראויין לבא בקהל הרי אלו פוסלין כיצד הרי ישראל שבא
ע"ב על בת כהן תאכל בתרומה °עיברה לא תאכל בתרומ' נחתך העובר במעי' תאכל בתרומה היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל בתרומה ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב : **גמ'** והשוטה תנינא להא דתנו רבנן סוטה וקטן שכנסו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן
ז החליצה ומן היבום : **°אתמר** הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי הך פלוגתא מפרש לה בתלתא עניני בפרק בתרא דקידושין (ד' עה ·) בלישנא קמא מפרש רב אמר הוולד ממזר ומותר בממזרת דסביר' ליה ספיקן בודאן מותר ושמואל אמר הולד שתוקי ואסור בממזרת דספיקן בודאן אסור ולהך לישנא מסיק איפוך דבהדיא פוסק רב דהלכה כר"א דאמר ספיקן בודאן ספקן בספקן אסור ושמואל פוסק כהלל דתני הלל עשרה יוחסין עלו מבבל וכולן מותרין לבא זה בזה ולהאי לישנא הלכתא כרב דקי"ל כר"א כדפרישית לעיל בפ' החולץ [סי' ז] ועוד יש לשון אחר דקאמר לעולם לא תיפוך וממזר דקאמר רב לאו דמותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר משתקין אותו מנכסי אביו ואע"ג דתפס ולעולם אסור בבת ישראל ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ובשלא בדקו את אמו איירי שמואל דאי בדקוה נאמנת לומר לכשר נבעלתי דשמואל פסיק בפ"ק דכתובות (דף יג.) הלכה כר"ג דאמר נאמנת וסוגיא דשמעת' דהתם מוכח דקי"ל הכי דפריך מינה הלכתא אהלכת' ועוד יש שם לשון שלישי דמפרש מאי שתוקי בדוקי שבודקין את אמו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ולהאי לישנא פליג רב עליה דשמואל ופסיל ליה אפי' בדקו את אמו ואמרה דמארוס הוא ולא קי"ל בהא כרב אלא כשמואל כדפרישית וגם בפרק עשרה יוחסין (ד' עד ·) פוסק רבא כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי · (כב) איכא דאמרי בבא עליה כ"ע לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה אלא כי אתמר הכי אתמר ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי פירוש בדוקי ואם אמרה אמו לארוס נבעלתי נאמנת ואע"ג דרוב פסולין אצלה (כג) אבל אי בדקינן לה ואמרה לא ידענא או אי ליתה קמן דניבדקה מודה שמואל דהולד ספק ממזר · גרסינן בפרק קמא דכתובות (דף יג ·) ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף הוא אמר מיני והיא אומרת מיניה א"ר יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג דאמר נאמנת א"ל אביי ובהא כי לא מודי מי מכשר ר"ג והא אמר ליה שמואל לרב יהודה הלכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליטעמיך תיקשי לך היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא לכתחלה והא ליעבד והכא כדיעבד דמי :

ח **מתני' °העבד** פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע · כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד היתה· אם אביו בת ישראל
ע לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה : **גמ'** °מ"ט אמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה :

הדרן עלך אלמנה לכהן גדול

א **°הערל** וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה · נשיהם ועבדיהם יאכלו · פצוע דכא וכרות שפכה הם ועבדיהם יאכלו נשיהם לא יאכלו · ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו · איזהו פצוע דכא כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן · כרות שפכה כל שנכרת הגיד · ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר · פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת · ואין אסורין אלא מלבא בקהל שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' :

גמ' °תנו רבנן איזהו פצוע דכא כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן ב
אפילו נקבו ואפילו נימוקו ואפילו חסרו · אמר רבי ישמעאל בנו ד' עה
של רבי יוחנן בן ברוקא שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסריס חמה וכשר · וקשה וכי פליג רבי ישמעאל אמתניתין דתנן כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן · ואם תאמר התם בידי אדם והכא בידי שמים · דאם כן מאי איריא אין לו אלא ביצה אחת אפילו חסרו שתיהן בידי שמים כשר כדאמרינן פצוע דכא בידי שמים כשר (א) ומסתמא ה"ה נמי כרות שפכה בידי שמים כשר · ועוד שאנו רואין כמה בני אדם שנכרת מהן ביצה אחת ומולידין · ולא מסתבר למימר צא וחזור על בניהן מאין הם · ופירש רבינו תם ז"ל דאפילו בידי אדם מכשר הכא ויש לחלק בין נטלה הביצה לגמרי ובין נפצעה· מידי דהוה אניטל הטחול דכשר ונקב במוקדיה טרפה · והא דאמרינן לקמן נכרתו ביצי' או חוטי ביצים היינו דוקא שתי בצים אבל אחת מהן כשר · ואע"ג דקאמר אינו אלא כסריס חמה וכשר מכל מקום אית ליה רפואה (ב) ופעמים שמוליד מדמכשר ליה · ואף אם תמצא לומר דרבי ישמעאל פליג אתנא קמא יש לסמוך על דבריו כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה הוה דסמכא עפי· כדאמרינן לעיל בפ' החולץ* ממתני' דכרמא הדר ביה · ובירושלמי נמי משמע שהוא כשר לבא בקהל (ג) אבל משמע שאינו מוליד · והכי איתא התם תני רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו מוליד (ד) וזהו סרים חמה · אמר רבי יוסי שמעתי הלכה כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה ולית אנא ידע ממאן שמעית · אמר רבי אמי לא הוה רבי יוסי שמע מבר איניש זעירא · אמר שמואל אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו · רב הונא אמר דאיהו סבר כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה · אמר רבי יודן בר חנן ובלבד שלימין · כלומר שיהו שלימין שניהם כשנטלה אחת מהן אבל אם נפצעה אחת ואחר כך נטלה אין זה פסול שחוזר להכשירו כמו נקב וחזר ונסתם · ועוד נראה לפרש שהם שתי תיבות ובלבד של ימין כלומר שניטלה של שמאל ושל ימין קיימת ·וראיתי בירו'(שם) ומוכח שם(ה)דר'ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איירי בידי שמים · והכי איתא התם פצוע דכא אית תנויי תני בידי אדם פסול בידי שמים כשר · ויליף לה מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי אדם אף פצוע דכא בידי אדם · אית תנויי תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול מנא ליה · אמר רבי מנא לא יבא פצוע לעולם · אמר רבי יוסי בר בון טוב הוא יליף מממזר · לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי שמים אף פצוע דכא בידי שמים · וממזר בידי שמים יצירתו מן השמים · הוו בעיא למימר (ו) מן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר · ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה : מן דאמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול דרבנן [א] וכן צריך להיות (ז) דאי בידי אדם איירי ואינו מוליד היאך יהיה כשר [ב] מי גרע מההוא גברא דאיסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים (ח) דפסול לפי שאינו מוליד אבל גמרא דידן יכול ר"ת לפרש דאיירי בידי אדם ולענין פסק הלכה אין לו ראיה מן הירושלמי ורב אלפס ז"ל [ג] שהביאה בצורתה ולא פסק כמאן הלכה אין לעמוד על דבריו שמא הוא סבר דפליגי וממילא הלכה כרבנן או שמא סובר דלא פליגי כדפירש ר"ת והדעת נוטה דסבר דפליגי דאי סבר דלא פליגי לא היה סותם דבריו דמלת' דצריכא טעמא היא : °א"ר יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר אמר רבא ע"ב
היינו דקרינן פצוע ולא קרינן הפצוע במתנית' תנא נאמר לא יבא פצוע דכא

ונאמר

הגהות הב"ח [א] וכן צריך לומר דאי [ב] נ"ב ר"י בנו של ריב"ב דירושלמי בידי שמים איירי ואפי' אינו מוליד דאי בידי אדם קשה מי גרע נכרת מתהוא גברא כו' וגמרא דידן יכול ר"ת לפרש בידי אדם ומוליד בעל בילה א' דלא כהירוש' וק"ל : [ג] שהביא הברייתא כצורתה :

קרבן נתנאל

(כב) **איכא** דאמרי בבא עלי' כ"ע לא פליגי · הנה הרי"ף דרכו לפסוק תמיד כלישנא בתרא · ורבינו ס"ל כדעת ר"ת בפ"ק דע"ז סי' ג' דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המקיל · כ"פ רבינו בפ' בהמה המקשה סי' ו' ז' ועיי' בכללים · ועיי' בש"ע ח"מ הוט הסני סי' י"ח המושג והמשיג שניהם נעלמו מהם דברי' הללו ע"ש:

(כג) **אבל** אי בדקינן לה ואמרה לא ידענא או אי ליתה קמן דניבדקה מודה שמואל דהולד ספק ממזר · וצ"ע אמאי לא חילק רבינו אם דיימי מיני' ולא דיימי מעלמא' דבכה"ג הולד כשר · ולשיטת הרי"ף ניחא דלליסנא בתרא ס"ל לרבא דהאי מתנה שאינה צריכה היא דקאמר ה"ד אילימא דדיימי מיני' ולא דיימי מעלמא צריכא למימר דתיכול · אבל על רבינו קשה דקיס לי' כליסנ' קמא · ורבא מוקי מתני' דאיירי בדדיימי מיני' ולא דיימי מעלמא וצריכא רבה היא · א"כ אמאי לא נחלק דבכה"ג הולד כשר · וצ"ל דסמך אמתני' דקתני ילדה תאכל · מהאי טעמא דדיימי מיני' ולא דיימי מעלמא · אף דאביי דחי לה ומוקי מתני' בשכניה חבושים סמך בזה רבינו מדהביא המתני' כפשטה אפי' בשאינ' חבושים · ומ"ע תאכל ה"ו דדיימי מיני' ולא דיימי מעלמא ובתרא דידי' שדינן ' אבל קשה להרי"ף שפוסק כליסנא בתרא הי"ל לפרש בדיימי מיני' ודיימי מעלמא דבתרא דידי' שדינן לי' כמו שפסק רבא לליסנא בתרא · וליכא למרוצי דסמך אמתני' דהא איכא לאוקמי' המתני' בדלא דיימי כלל · אבל כל היכא דדיימי מעלמא אע"ג דדיימי מיני' הולד ממזר כדדחי אביי · וצ"ל כמו כן להרי"ף מדלא מפ' המתני' בדלא דיימי כלל · ש"מ דמתני' איירי בכל גוונא בין דיימי מיני' ומדעלמא ובין לא דיימי כלל · ובין דדיימי מיני' ולא דיימי מעלמא · ועוד נראה לתרץ על הרי"ף ורבינו בין לליסנא קמא ובין לליסנא בתרא · אמאי לא מייתי מיניה דרבה דאפשר שהי' גרסתם רבה ואביי ורבה ואביי קיי"ל כאביי לחומרא ועיי' בכללים · א"כ דאביי ורבא סברי דתרומה בזמן הזה דאורייתא · מ"ה יש ראי' ממתני' · ולפ"ז הרי"ף ורבינו והרמב"ם כולהו בהדא שיטה קיימו דהלכתא כליסנא קמא לחומרא · ועיי' בש"ע הנ"ל שיגע הרבה למצוא פתח אהרי"ף ורשב"ם להשוותם ע"פ דוחק גדול · אבל לדינא המה ס"ל כמו שפסק הרמב"ם כדפסק בש"ע י"ד סי' שכ"א דתרומה בזמן הזה דרבנן · וא"כ אין ראי' מתרומה דתאכל דהיא ספק דרבנן · לספק ממזר שהוא איסור דאורייתא ועיי' בב"ח א"ה סי' קנ"ו ס"ק ע"ז · וזה שכתב רבינו בהל' חלה דקדוש' ראשונ' בטלה משחרב הבית לאו דווקא ה"ה קדוש' ב' :

הערל פרק שמיני

(א) **ה"ג** ומסתמא נמי ה"ה כרות בידי שמים : (ב) **ופעמים** שמוליד · ומ"מ רוב פעמים אינו מוליד מ"ה אמר הרי הוא כסריס חמה · וכשר כיון שפעמים מוליד :

(ג) **אבל** משמע שאינו מוליד · מלשון זה משמע לכאורה דאינו מוליד בשום פעם · דאי קאמר שאינו מצוי ברוב פעמים שמוליד · אבל אית לי' רפואה דלפעמים מוליד · מה לשון אבל משמע כו' · דהא כבר כתב רבינו דלש"ס דידן נמי נ"ל כן · אבל אי אפשר לפרש כך דאי אינו מוליד בשום פעם · מאי איכפת לן בשל ימין או בשל שמאל · ע"כ נראה שעיקר חסר מן הספר וכן צריך להיות ושל ימין קיימת ומסיק דעובד' אתא לקמי' דרב אמי אמר לה רב אמי ברתי שרייא לך אלא הוי ידעית שאינו מוליד וכ"ה בתוס' ובחידושי הרשב"א ומהך עובדא ש"מ דס"ל להירושלמי שאינו מוליד בשום פעם מדקאמר לה הוי ידעית שאינו מוליד · אבל ר"י בר חנן ס"ל דאית לי' רפואה ופעמים שמוליד מ"ה אמר שבשל ימין קיימת :

(ד) **והוא** סרים חמה · סריס חמה ס"ד סרים חמה בידי שמים וזה ע"י אדם וצ"ל נמי לפי' ר"ת דבפי בש"ס דילן הוא כסרים חמה דכשר : (ה) **דר'** ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איירי בידי שמים · וא"ת אי בידי שמים איירי אפילו אינו מוליד כשר כדיליף מקרא מה ממזר בידי אדם · א"כ מאי איכפת לן בשלימין או היא בשל ימין · וי"ל דרב יודא בר חנן הוא סבר דר"י בר ברוקה בידי אדם איירי · אבל בתר הכי מכח רומיא מתני' אהדדי מוכח דר"י בן ברוקה בידי שמים איירי : (ו) **מאן** דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקה כו' · כתב מהרש"ל סי' ח' וחלילה שר"ת ור"י ור"ש הזקן שהי' בקי בכל הירושלמי יותר מכל אשר שמענו לא ידעו ולא יראו הירושלמי שהוא כנגדם · כי מה שאמר הירושלמי הוא הס"ד ואמת אינו כן שהרי השיב שם רב אחא בר פפא קומי רב זעירא כולי רבנן ע"כ · ואני אומר להיפך הלילה שרבינו מייתי ראי' מהירושלמי וראה הס"ד ולא ראה המסקנא · אלא דעיקר ראי' מדס"ד לומר הא דקתני בידי אדם פסול ובידי שמים כשר ר"י בנו של ר"י ב"ב היא ש"מ דידע תלמוד' דר"י פוסל בידי אדם · ובמסקנא דאמר כולי רבנן היא אינו אלא שמהדס דרבנן מודים לר"י דבידי שמים כשר ור"י נמי לא מכשיר כי אם בידי שמים ולא פליגי תרווייהו דתרווייהו מודים דבידי אדם פסול ובידי שמים כשר וכעין ראי' זו הביא רבינו בפ' החולץ סי' כ"ו בשם ר"ת לענין דיהמה ע"ש בביאורי ומה שהקשה מהרש"ל דא"כ מאי ארי' בילה אחת אפי' שתי בילים באלמא לפי מה דס"ד היכא למימר להורות דפליגי רבנן עלי' דר"י אפי' בבילה אחת אבל למסקנא קשה כבר תי' הריטב"א והרשב"א והרמב"ן דתני במילי דשכיחא דחסר לגמרי לא שכיחא :

(ז) **דאי** בידי אדם איירי ואינו מוליד איך יהי' כשר · גם בזה כתב מהרש"ל נוכל לומר דלאו דווקא קאמר שאינו מוליד לעולם אלא הרי הוא בחזקת שאינו מוליד כלומר ואם אח"כ תבא בטענה שיגרש אותה לפי שאינו מוליד כדאי' בסוף פ' הבא על יבמתו ואמר לה אין ברתי שרי לך אלא הוי ידעית שאינו מוליד ואם תבא לו מעתה לא תוכל לכופו אח"כ ע"כ · וכבר הוכחתי ובררתי מה שכתב רבינו לעיל בשם ר"ת ובירושלמי נמי משמע שהוא כשר לבא בקהל אלא שאינו מוליד ע"כ פירש אינו מוליד כלל · וע"כ ה"פ שאינו מוליד כלל · דהא הך איתתא בא' בשאלת פיה לר' אמי אי שרי' הך מדובר לה אי לא משמתא היתה מסופקת שלא יוכל להוליד ולכך שאלה אם הוא מותר לבא בקהל · א"כ למה אמר לה רב אמי הוי ידעית שאינו מוליד לא ה"ל למימר אלא את שרייה · אע"כ ה"ק לה הוי ידעית שאינו מוליד כלל ודקו דברי רבינו : (ח) **דפסול** לפי שאינו מוליד · ולפי פי' ר"ת ממיך דסבר אעפ"י שאין מוליד לא עקר הוא וכשר לבא בקהל · והך עובדא לפסול בניו קאמר עיי' במרדכי · אין סתירה לר"ת מהך עובדא · ורבינו בש"ת כלל ל"ס סי' ה'

הביא

ונאמר לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם·בידי שמים א פי' רש"י ע"י רעמים וברד או לקוי ממעי אמו אבל אירע בו חולי ונסתרס פסול (ע) וכן משמע בירושלמי דליקוי שע"י חולי חשיב בידי אדם · אמר רבא פצוע בכולן דך בכולן כרות בכולן·פצוע בכולן בין שנפצע הגיד בין שנפצעו הביצים בין שנפצעו חוטי ביצים·דך בכולן בין שנידוך הגיד בין שנידוכו ביצים בין שנידוכו חוטי ביצים· כרות בכולן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו הביצים בין שנכרתו חוטי ביצים· (י) ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה סבר ר' חייא בר אבא לאכשורי [א] אמר ליה ר' יוסי הכי אמר ר' יהושע בן לוי עטרה כל שהוא מעכבת·ואם נסתייר מלא החוט כשר·יתיב רבינא וקא מיבעיא ליה מלא חוט על פני כולה או על פני רובה אמר ליה רבא תוספאה לרבינא מלא החוט [ב] על פני כולה וכלפי ראשה·אמר רב הונא בקולמוס כשר במרזב פסול מ"ט האי שליט ביה אוירא והאי לא שליט ביה אוירא ורב חסדא אמר במרזב כשר בקולמוס פסול מ"ט האי גריר והאי לא גריר אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכה בין במרזב בין בקולמוס כשר ואפי' למעלה מעטרה · ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא שפייה מר בר רב אשי בקולמוס ואכשריה פירש"י ההוא עובדא דהוה במרזב וא"כ משמע דלית הלכת' כפיסקא דמר זוטר' למכשיר בתרוייהו והך עובד' כרבא דאמר כותיה דרב הונא ממתברא·ההוא עובדא דהוה בפומבדית' ד' עו דאיסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים °ומסיק במקומה מבשלה (יא) ושלא במקומה לא מבשלה ופסול (יב) וע"י חולי וליקוי בא ולא ממילא דלא גרע מכרות שפכה בידי שמים דאינו מוליד וכשר א"ר יהודה אמר שמואל ניקב הגיד בעטרה עצמה כל שאלו נקרי ונקרע פסול ואם לאו כשר·ת"ר (יג)ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו זהו למעוטי מאי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה · אמר רבה בר רב הונא המטיל מים בשתי מקומות פסול אמר רבא לית הלכתא לא כאבא ולא כברא כברא הא דאמרן אבא מאי היא דאמר רב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה ולא היא דאפי' לר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ג הני מילי איש אבל אשה פריצות' בעלמא היא:(יד)בעי °מיניה מרב ששת פצוע דכא כהן מהו בגיורת בקדושתיה קאי ואסור או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי אמר להו תניתוה (טו) פצוע דכא מותר בנתינה ואי ס"ד בקדושתיה ד קאי איקרי כאן לא תתחתן בם : **מתני'** °עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהן מותרות מיד מצרי ואדומי אינן אסורין ע"ב אלא על שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקיבות א"ר שמעון ק"ו הדברים [ג] ומה במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקיבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקיבות מיד אמרו לו אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להן לא כי אלא הלכה אני

אומר·ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקיבות : **גמ'** תניא °א"ר יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא· ע ואמר אני ראשון וכשאתי מצרית ראשונה ואשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל וא"ת למה לא היה מותר לבא בקהל והלא אין מצרים במקומן יושבין שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל העולם כדתנן במסכת ידים (פ"ד מ"ד) ומייתי לה בפ' תפלת השחר (דף כח·) גבי יהודה גר העמוני מותר אתה ותירץ בעל הלכות שמצרים שבו למקומן שנתן להם הכתוב קצבה דכתיב מקץ ארבעים שנה אקבץ מצרים [ד] מן הגוים אשר נפוצו שם אע"ג דגבי עמון נמי כתיב ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קצבה וכן השיב ר' יהושע לרבן גמליאל במס' ידים והכתיב ושבתי את שבות עמי ועדיין לא שבו והכי תניא בתוספתא במס' ידים (פ"ב) בתר עובדא דגר העמוני שהודה רבן גמליאל לר' יהושע והותר לבא בקהל ואמר לו רבן גמליאל גר מצרי כיוצא בו אמר לו למצרים נתן קצבה שנא' מקץ ארבעים שנה (טז) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונ' בנה שני הוי בתר אימיה שדיק ליה: ה **מתני'** °אמר ר' יהושע שמעתי שהסרים חולץ וחולצין לאשתו והסרים לא חולץ ולא חולצין לאשתו ואין לי לפרש א"ר עקיב' אני אפרש סרים אדם ד' ע חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר סרים חמה לא חולץ ולא חולצין ע" לאשתו שלא היתה לו שעת הכושר ר' אלעזר אומר לא כי אלא סרים חמה חולץ וחולצין לאשתו שיש לו רפואה סרים אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סרים אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא : **גמ'** היכי דמי סרים חמה א"ר יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כל °שלא ראה שעה אחת בכשרות מנא ידעינן ד' אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה : (יז) **אמר** ר' אבהו סימני ו סרים ואיילונית ובן שמנה אין עושין בהן מעשה עד שיהא בן עשרים ובן שמונה מי קא חיי והא תניא בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו °מפני הסכנה הכא במאי עסקינן כשגמרו סימנין ע" דתניא איזהו בן שמנה כל שלא כלו חדשיו ר' אומר סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרי' בר שבעה הוא ואישתהויי אישתהי (יח) ויוצא מידי נפל בשלשים יום אליבא דר' כמו לרשב"ג אבל לרבנן לא קאמר ר' אבהו דלרבנן יוצא מידי נפל בעשרים שנה (יט) עבד רבא תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשרי' כמאן כר' דאמר אישתהי כיון דאיכא רבן שמעון בן גמליאל דאמר מישתהי כרבים עבד מאי רבן שמעון בן גמליאל דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל (כ) וכן הלכה ודלא כר' אבהו :

ז **ת"ר** °איזהו סרים כל שהוא בן כ' שנה ולא הביא ב' שערות ואפי' הביא ב'

שערות

הגהות הב"ח [א] א"ל ר' אמי הכי [ב] נ"ב כ' הרמב"ם פ"ו מפא"ב וז"ל אם נכרת מראש העטרה ונשאר ממנו אפי' כחוט השערה מוקף לכל הגיד כשר · נראה שהוא גורס מלא החוט ע"פ כולה ולפי גיר' זו יראה דל"ג כלפי ראשה וכן בסמ"ג לאוין ובהכרח להגיה ע"פ רובה ולא כדברי הטור אלא שהרא"ש חולק וגם רי"ו כ' ע"פ כולה וכלפי ראשה (חסר) [ג] ומה אם במקום [ד] מן העמים אשר

קרבן נתנאל

הביא דבריו ע"ש ועיי' בסמוך מה שאכתוב בזה : (ע) **וכן** משמע בירושלמי דליקוי ע"י חולי חשיב בידי אדם · ר"ל חשיב כאלו נעשה בידי אדם · והילך לשון הירושלמי · אתר רב אחי בר פפי קומי רב זעירא כולה דרבנן · הרי שעלתה חטטין מי מחיך בה או מסיית והרי הוא בידי אדם כמי שהוא בידי שמים·פי' הא דקתני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול איירי בגוונא דא · ובזה נסתלק תמיהת של תפארת שמואל · וברמב"ם אית' וז"ל או שנולד בהן שחין והמסה או שנכרתו הרי זה כשר לבא בקהל שכל אלו בידי שמים · ודברי תימה הן שזהו נגד ירושלמי וכתב עליו מהרש"ל סי' ע' וז"ל ואני ראיתי הירושלמי וז"ל מי שעלתה חטטין מי מחכך בו או מי מסיית והרי הוא בידי אדם כמי שהוא בידי שמים והיינו כפי' הרמב"ם עכ"ל וכפל ברברבתא שהוא סובר שהוא מימרא בפני עצמו · ואינו כן כי אם זהו סיום הסימני' שמשני כולה רבנן · והא דקתני בברייתא דבידי שמים פסול איירי בכה"ג שעלתה חטטין באברי זרע והמסה או נחתך ע"י אדם והוי כמו בידי שמים ומ"מ פסול · ואינו יודע היאך הבין מה דמשני כולי רבנן כילד מתורץ תרתי בריית' אהדדי ואינו אלא כשגגה היוצא מלפני השליט : (י) **ניקב** למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה · רבינו לא הכריע בין פירש"י לפי' תוס'· דאינו נ"מ לדינא דבין כך ובין כך פסול כיון דמפולש הנקב מעבר לעבר מה לי אם הנקבים מכוון זה כנגד זה או באלכסון תרווייהו מקרי מפולש · ועיי' בא"ה סי' תרמ"ח בת"א ועז על כל נד מוכח דרבינו ס"ל כמ"ש תוס' דנקב מפולש דאי כפי' תוס' שהביא מרדכי שאם ניקב הגיד מצד א' עד הללו שהוא ג"כ פסול ה"ל לרבינו להזכירו ולחלק על פירש"י : (יא) **ושלא** במקומן לא מבשל' · דווקא בענין זה כיון שהולך הזרע בגובתא דלאו דילי' אבל בשאר כלי זרע לא אמרינן הכי · ועי"ז נאמר הכו דלא לוסיף עלה· ומסתייען מהא דר"ח מכשיר אם נחתך בידי אדם ביצה אחת ולא פוסל מטעם שלא במקומו לא מבשלה · ודלא כמ"ש בשו"ת שב יעקב חלק א"ה סי' ד' שכתב אבל מי יסמוך על סברא דנפשי' לחלק בזה בלא סמך וראי' ע"ש : (יב) **וע"י** חולי וליקוי בא · פי' דאסתתם בידי אדם ע"י מכה כן כתב רבינו בשו"ת כלל ל"ג סי' ה' · גם בזה כתב מהרש"ל סי' י"ג לדבריו שכתב ע"י חולי חשוב בידי אדם ואני כתבתי שהוא בידי שמי' ע"כ · ואני כבר כתבתי שפשט ירושלמי לא כן : (יג) **ניקב** פסול מפני שהוא שותת · ע"ש בשו"ת שב יעקב שאוסר לבעל השאלה לדור עמה בחדר אחת וז"ל ומה שנראה לו היתר ממה שילדה אשתו כמו כן פריך בש"ס וניקב לא מוליד והא האי גברא דסליק לדיקלא ואוליד שלא שמואל לקמי' דרב וא"ל חזור על בניו מאין הן · לא ידעתי ראייתו אימא דווקא בניקב בילתו אומרי' כך אבל לא בניקב הגיד · תו כתב ואף אמ"ל דחשיב יומי וירחי ואיתרמי ושאר הוכחות ברורות שמיני' ילדה אשתו סי"ל חדא שאין להכחיש דחז"ל בשום ענין ע"כ · איני רואה במה הוא מכחיש דברי חז"ל הלא לא אמרו אלא ניקב הגיד פסול מפני שהוא שותת ולא תני סתם ניקב פסול כמו דתני גבי ביצים ניקב פסול בלי שום טעם · אלא משום דרוב פעמי' הוא שותת ומ"מ פסלינן לבא בקהל אבל אם ניסת והוליד וזכה לבנות ממנה מנין לנו להוציא מבעלה · אימא מן המיעוט הוא שלא שותת כי אם יורה כחץ · כמו שכתב רבינו בתחילת סי' זה אע"ג דקאמר אינו אלא כסרים חמה וכשר מ"מ אית לי' רפוא' ולפעמי' שמוליד · ועוד שאנו רואים כמה בני אדם שנכרת מהם ביצה א' ומולידין ולא מסתבר למימר לא וחזור על בניהם מאין הם · א"כ בנדון דידן לא מסתבר למימר לא וחזור כו' דאשתו צנועה היתה וממש לא זזה ידו מתוך ידה · תו כתב ודדא אף דאירע שהוליד אין לסמוך להכשיר עי"ז דבר שפשוט לפסול כמו דכתב בלבוש א"ה סי' ה' סעיף ב' וי"א אעפ"י שראהו שמוליד אין לסמוך להכשירו בכך לבא בקהל ויש לדבריהם להחמיר כו' עכ"ל · אין זו ראי' אלא שיש להחמיר שלא ישא בת ישראל · אבל מי יקח אשתו ממנו המוציא עליו הראי' · תו כתב וכמו כן כתב מהרש"ל בביאור מצות שלו לאוין קי"ח אבל אם הי' מוליד הסברא נותנת שאינו כרות שפכה שכשר לבא בקהל אבל אנן לא קיי"ל הכי אלא אפי' מולידין עכ"ל · כי נייס ושכב כתב לזה שאגב שיטפי' העתק הכל במאמר א' · והוסיף סי"ן במילת שכשר · ואין זה אל דיבור בפני עצמו · המפרש ליין על מה שאית' בספר כשר לבא בקהל עיי' שם ותמצא כדברי · ובר מן דין הלא הראבי' ומרדכי וסמ"ג והרא"ש בתשובה ואגודה הכל הביאו דברי ר"א ממיץ שניקב הגיד לא מקרי אלא עקר ולא כרות שפכה וראייתו נכונה במי שמעיי' · עם היות שהטור והגאונים ממאנים בפירושו · על כל זה הצדיק שבא בצאלתו לצאת ידי שמים יכול לסמוך על דבריהם שלא להוציא אשתו ממנו כנלע"ד : (יד) **בעי** מיני' מרב ששת · הרי"ף השמיט הך בעי' ומה שהשיב רב ששת · משום דסמך על זה שמיקף הך מתני' פצוע דכא מותר בגיורת להך בבא דרישא דפצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו בתרומה ועלה קתני פצוע דכא מותר בגיורת משמעה איירי בכהן דומי' דרישא · אבל בש"ס פליג לי' לתרתי מתני' ולכך אבעי' להו והרב ב"י כ' מדהשמיט הרי"ף משמע לכאורה דכבעל המאור שהביא בסמוך ס"ל · ודוחק דא"כ הוי לי' לפרושי : (טו) **פצוע** דכא מותר בנתינה וה"ה בממזר' דהד טעמא אית להו דכתיב פצוע דכא לא יבא בקהל ה' וקהל נתינה לא איקרי קהל אע"ג דכתיב לא תתחתן בם · נ"ל לענין חיתון לא קאי אפצוע דכא דעל קהל ה' נלטוה ולא אפצוע דכא ה"ה והוא הטעם דמותר בממזרת דכתיב ממזר לא יבא בקהל ה' ופ"ד לענין חיתון לא מקרי קהל ה' · ובעל המאור כתב מדאפיקנא דף ע"ע דנתינים דוד ויהושע גזר עליהן אסמייע לי' טעמא דרבא כדמעיקרא דנתינים בגירותן מדאורייתא שרי ורבנן הוא דגזרו ובכשרין הוא דגזרו כו' הלכך פ"ד ישראל שרי בנתינה אבל פ"ד כהן אסור בגיורת דאיכא למימר בקדושתי' קאי · ולק"מ דדוד ויהושע גזר עליהן עבדות כמ"ש ר"ת לקמן דף ע"ע ד"ה ונתינים · ועיי' ב"ח סי' ה' ס"ק א' דעל בנותיהן שנולדו להם אחר גירותן גזרו עליהן : (טז) **כי** אתא רב דימי אמר ר' יוחנן · שביק לי' הך דר' אבין א"ר יוחנן · דלדידי' צריך להגי' הברייתא' דרבי יהודה השיא לבנו מצרית ראשונה · א"כ משום דלקמן דף פ"ד פריך ליתני פצוע דכא ומשני שיירא · וקשה מאי שייר דהאי שייר וצריך לתרץ דשייר הך דרב דימי מצרי שני כו' · ש"מ דהלכתא כר' דימי מהרש"ל :

(יז) **אמר** רבי אבהו סימני סרים ואיילונית אין עושין בהן מעשה עד שיהו' בן עשרים · פירש"י משנים עשר עד עשרי' מלפים להם אם יביאו קטנים הם עד עכשיו אם לאו גדולים הם · והיינו כרב דאמר נעשה סרים למפרע · ומזה הטעם השמיטו הרי"ף ורבינו הך פלוגת' דרב ושמואל וסמכו אדרבי אבוהו · כ"כ הטור א"ה סי' רל"ה בשם רמ"ה דהלכתא כרב וכ"פ רבינו בפ"ד דקמא סי' ד' דהלכתא כרב בין לענין איסור בין לענין ממונא · אבל הרמב"ם פסק כשמואל · וקשה לרב מסוגי' דאלו נערות דף ל"ו דאמר והא מאי רומיא הא ר"מ והא רבנן ה"ל לאוקמי' הא והא כרבנן והא דקתני איילונית אין לה קנס · כגון שלא הביא' שתי שערות עד עשרים ובא עלי' בהדשי נערות · ונעשי' איילונית למפרע ונלאה מקטנות לבגרות ובוגרת' אין לה קנס · ויש לדחות דסוגי' זו אזלא לשמואל אבל קשה דפריך שם אימא סיפא איילונית אין לה קנס אחת לר"מ · הא לרבנן נמי אתי' · ולימא למימר דפריך לשמואל מאי פריך והאמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ ואם אית' זו דברי ר"מ ור"י מיבעי' לי' הא לרב בלא"ה ל"ק ול"ע : (יח) **ויוצא** מידי נפל בשלשים יום אליבא דרבי כמו לרשב"ג · כ"כ תוס' בשם ר"י ד"ה והא וקשה הא בפ' ר"א דמילה ס"ם ה' כתב רבינו בבן שמנה וודאי מותר לטלטלו ומולו בשבת דפסק הלכה כר' ביבמות דאמר אשתהוי אשתהי והן דברי תוספת בשם ר"י דף קל"ה ד"ה בן שמנה משמע דלא בעינן שלשים יום בגמרו שערו וצפרניו · ועל ר"י לא קשה מידי דמטעם זה מ"כ פסק התם למולו וה"ק לטלטלו כדי למולו וכדרב אדא בר אהבא · אבל על רבינו קשה דהא פסק התם ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת · ש"מ דלא ס"ל שינוי' דרב אדא בר אהבא · וי"ל דווקא לענין בשבת אמרינן בר קיימא הוא דאזלינן בתר רובא מדאורייתא · ורוב בר ח' לא נגמרו סימני' כמו לרשב"ג בסתם וולדות דמהלינן דמסתמכינן ארובא דרוב נשים וולדן קיימין · אבל לשאר מילי אינו יוצא מידי נפל עד שלשים יום · אמנם לענין אשת כהן אם בר ח' ומת ונגמרו סימנים בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה נראה שג"כ אינה צריכה חליצה · דסמכינן בהא ארבי ואוקמי' אדין תורה כיון דלא אפשר ול"ע : (יט) **עבד** רבא תוספאה כר' ואכשרי' · משמע מהא דרבינו פסק כן · וכן פסק רבינו בפ' י"ע דשבת בשם ה' וכ"כ הסמ"ג · ותימה שלא הביא הטור א"ה סי' ד' דעת אביו והזכירו בשם הרמב"ם ועיי' בפ' עשרה יוחסין ס"ם ז' · אבל התוס' הכא בשמעתין משמע דפסקו כר' אבוהו ולא כרבא תוספאה וכ"כ תוס' בנדה דף ל"ח ודף ד"ז דלא קיי"ל כהך עובדא : (כ) **וכן** הלכה דלא כר' אבוהו · אבל הרי"ף פסק כתרווייהו : ואית לן לסמויי חדא מינייהו תירץ

בחידושי

תפארת שמואל א פירש"י רעמים וברד וכו' ותימה גדולה מניין לרבינו אשר לומר דווקא ע"י רעמים קאמר אבל לא ע"י חולי דלמא לאו דווקא קאמר ועוד שלא רש"י גופא פי' לעיל מיניה בסוגיא דסרים חמה ס"ד פי' הא סרים חמה בידי שמים הוא ומחמת חולי הוא א"כ מוכח להדיא דע"י חולי הוא בידי שמים ועוד דלעיל פרק כילד בברייתא דפצוע דכא וכרות שפכה ושדים אדם וכו' פרש"י וסרוס אדם שסרסו אדם ולא מחמת חולי נסתם מאליו משמע להדיא דע"י חולי לא חשוב בידי אדם :

שערות לאחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבריו·ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום ר' יהודה בן יאיר כל שאין מימי רגליו מעלין רתיחות וי"א כל המטיל מים ואינו עושה כיפה(כא)וי"א כל ששכבת זרעו דוחה וי"א כל שאין מימי רגליו מחמיצין ואחרים אומרים כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רשב"א אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה·ואיזו היא איילונית כל שהיא בת כ' ולא הביאה ב' שערות ואפי' הביאה לאחר מכאן הרי היא כאיילונית לכל דבריה · ואלו הן סימניה כל שאין לה דדין ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שיפולי מעיים כנשים רשב"א אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה·אתמר סימני סרים רב יהודה אמר עד שיהו כולן ור' יוחנן אמר אפי' באחד מהן·היכא דהביא ב' שערות בזקן כ"ע לא פליגי דעד שיהו כולן ושתי שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מילי סרים אע"ג דבשאר מקומות בגוף מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לכך אינו חשוב גדול על ידו ואם הביא כל סימני סרים חשבינן ליה סרים ואע"פ שהביא ב' שערות בזקן חשיב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כי פליגי בשלא הביא רב הונא אמר עד שיהו כולן ור' יוחנן אמר אפי' באחד מהן (כב) והלכת' כר' יוחנן : **מתני'** הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן איילונית לא חולצת ולא מתייבמת סרים שחלץ ליבמתו לא פסלה·בעלה פסלה מפני שבעילתו בעילת זנות:**גמ'** קתני סרים דומיא דאיילונית(כג) מה איילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים אבל בידי אדם חולץ וסתמא כר"ע דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא (כד) ושמעינן מהא דהלכה כר"ע דהו"ל מחלוקת ח ואח"כ סתם וקי"ל דהלכה כסתם: **מתני'** °סרים חמה כהן שנשא בת ישראל ד' פא מאכילה בתרומה °רבי יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר' יהודה אומר טמטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא ר"א אומר חייבין עליו

סקילה כזכר : **גמ'** אמר רב °ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתני' רבי יוסי פג אומר (כה) אנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר הוא אם נקיבה היא·אדרבה ליתא לברייתא' מקמי מתניתין מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה דהוא ר"ש ש"מ הדר ביה·ואין לומר דהדר ביה מברייתא' לגבי רבי שמעון דמתניתין·דמסתמ' (כו) המשנה נשנית תחלה · (כז) אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה וכן הלכה · מתוך דברי רב אלפס משמע·דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כר' יוסי אדר' יוסי דברייתא' קאי כדקאמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא' ורש"י פירש דארבי יוסי דמתני' קאי ואמרי בי רב היינו רב הונא כדקאמר לקמן ופליגי אהא דאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתני' מקמי ברייתא' ומסתבר הכי דבהרכבה קושי וקידוש בכולהו נמי איירי ר"ש בהדיה וכולן משניות הן וכן פי' ר"י דאמרי [א] בי רב רב הונא ואזין לרב הונא דאמר לקמן בשמעתין משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות אלמא דזכר ודאי הוי כדדרים מקרא איזהו זכר שיש בו שתי משכבות ובנדה קאמר רב נחמן משמיה דרב דספיק' הוי ופליגי רב הונא ורב נחמן אליבא דרב ועוד מדאצטריך למימר הכא אמרי בי רב משמיה דרב ש"מ דפליגי אמוראי בהך מלתא אליבא דרב ולאפוקי מאמר אמוראי אצטריך לפרושי משמיה דרב דאי לאו הכי אמאי אצטריך לפרושי משמיה דרב דכל אמרי בי רב סתם משמיה דרב הוא כדמוכח בפ' בית כור (דף נח·) ובפרק השואל (דף נג :) דפריך מדאמרי בי רב אדרב אלא משום שאמר רב תחלה דליתא למתני' מקמי ברייתא' הדר תו קאמר דאמרי בי רב משמיה דרב פליג אהא דאמרן (כח) וכיון דפליגי אליביה דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כותיה דאמר ליתא לברייתא' מקמי מתני' · (כט) ולהאי פיסקא חייבין עליו סקילה משני מקומות כרבי יוסי דמתניתין : ושמואל אמר בקושי וקידוש קידוש דתנן המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה קידש וחייב באחריותן

רבי

קרבן נתנאל

ע"ב רבי יוסי ור"ש אומרים °אין אדם אוסר דבר שאינו שלו איבעי' להו קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף ת"ש דאמר רב הונא אמר רב אין הלכה כר' יוסי א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דרב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' יוסי א"ל אמרי בי רב מני רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר וכיון דפליג רב אדשמואל קי"ל הלכתא כרב באיסורי אבל אין להביא ראיה מהא דפסיק בהגוזל קמא (דף ק ·) הלכה כר"מ בהך דדאין דינא דגרמי דבהא אף ר' יוסי מודה דאם קידש דחייב באחריותו והתם לא מייתי לה אלא לידע היכא אשכחן לר"מ דדאין דינא דגרמי ולענין דינא דגרמי הוא דפסיק כותיה דדנין דינא דגרמי בעלמ' אבל בהא אפשר דהלכה כר' יוסי דלא קדש :

ט °רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ א"ר אמי מאי עביד ר' יהודה לטומטום דבירי דאותביה אבי כורסא ואיקרע ואוליד שבע בנין ור' יהודה אומר לך נא וחזר על בניו מאין הן משמע דרבנן . פליגי עליי וסברי דלאו סרים הוא וחולץ ומייבם ור' יוסי בר יהודה פליג אאבוה ועביד ליה ספק סרים ופסיל במקום אחין וחולץ שלא במקום אחין ואינו מייבם (ל) והכי עבדינן לחומרא :

הדרן עלך הערל

א °יש °מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ד' כד מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנשא אלמנה ויש לו אח כהן גדול חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ממזרת (א) ויש לו אח כשר מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן · ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן · ואלו אסורות לאלו ולאלו כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לאלו ולאלו:

ע"ב גמ' °אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין מתיב רבין בר רב נחמן לא יקחו ולא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת ע"י האיש אמר רבא כל היכא דהוא מוזהר היא נמי מוזהרת כגון גרושה לכהן שהוא מוזהר שלא ישאנה אף היא מוזהרת שלא לינשא לו וכל היכא דהוא אינו מוזהר איהי נמי אינה מוזהרת כגון חלל שאינו מוזהר שלא ליטא כהנת הכהנת נמי אינה מוזהר' שלא לינשא לחלל וכן הלכה וגרסינן נמי בקידושין בפ' י' יוחסין (דף עג ·) והלכת' גר מותר בכהנת לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין ומותר בממזרת כר' יוסי

ב דאמר קהל גרים לא איקרי קהל : מתני' °שניות מד"ס שניה לבעל ולא שניה ליבם אסורה לבעל ומותרת ליבם שניה ליבם ולא שניה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסור' לזה ולזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והולד כשר וכופין אותו להוציא · אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה :

ד' פה גמ' °בעו מיניה [א] (ב) בני בירי שניה לבעל ולא שניה ליבם יש לה כתובה מיבם או אין לה כתובה מיבם כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דלמא כיון דאי לית ליה לראשון תקינו לה רבנן משני אית לה אמר להו רב ששת תניתוה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם היתה

ג שניה לבעל אפי' מיבם אין לה : בעא מיניה ר"א מר' יוחנן °אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה מזונות או אין לה מזונות היכי דמי אילימא בדיתבא תותיה בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה לא צריכא כגון שהלך הוא למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו וכי אית לה כתובה אית לה מזוני או דלמא כתובה דלמיסקל ולמיפק אית לה אבל מזוני דלמת' תתעכב ותותיב גביה לית לה א"ל אין לה והא תניא יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה וכן הלכת' · ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מד"ס אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשירה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רשב"א [ב] מפני מה אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהוא פסול והיא פסולה וכ"מ שהוא פסול והיא פסולה °קנסו ע"ב אותו בכתובה ומפני מה אמרו שניות מד"ס אין לה כתובה מפני שהוא כשר והיא כשירה וכל מקום שהוא כשר והיא כשירה קנסו אותה בכתובתה רבי אומר הללו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק והללו ד"ס וד"ס צריכין חיזוק · ד"א זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו ואמרי' דאיכ' בין רשב"א ובין ר' ממזרת ונתינה לר"ט ומחזיר גרושתו לר"ע · בעולה לכ"ג (ג) וסוטה (ד) מ"ד דאורייתא הנהו נמי דאורייתא' ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא איהי מרגילא ליה · (ה) ויראה דהלכה כרבי דקי"ל הלכה כר' מחברו ועוד דסתמא דמתני' היא ממזרת ונתינה יש להן כתובה · הא דקתני אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה ה"מ כשהכיר בה אבל אם לא הכיר בה יש לה תוספת אבל מנה ומאתים אין לה וכן ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממזר כיוצא בהן והא דקתני הכא שניה אין לה כתובה מנה ומאתים הוא דלית לה אבל תוספת יש לה (ו) והכל מבואר ומפורש בכתובות פ' אלמנה ניזונית :

הדרן עלך יש מותרות

א °האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך וניסאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה דף פז ע"ב ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאת' ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין :

גמ' °אוקימנא לרישא דמתניתין דקתני תצא מזה ומזה שנשאת ברשות ב"ד ובעד' פח אחד [ג] דאי איתא שני עדים לא צריכה לבית דין ומשום הכי תצא מזה ומזה דאע"ג דאקילו בה ב"ד למישרייה בעד אחד משום עיגונא היה לה ליתן עיניה על חומר שבסופ' ולדקדק יפה אם מת בעלה ולא לסמוך לגמרי על עדות של עד אחד וסיפא דקתני נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בשני עדים ולפיכך מותרת לחזור לו דהויא אנוסה (א) דאמרינן מאי הוה לה למיעבד (וכן אמר רב לא שנו שלא ברשות אבל ברשות מותרת לחזור לו · שלא ברשות ב"ד אלא בשני עדים ולפיכך מותרת לחזור לו דהויא אנוסה דאמריקנמאי הוה לה למיעבד) וכן אמר רב לא שנו אלא שניסאת בעד אחד אבל ניסאת בשני עדים לא תצא מן התירה של בעלה הראשון ולית הלכת' הכי אלא לא שנא ניסאת ע"פ ב"ד בעד אחד ולא שנא ניסאת ע"פ שני עדים אם בא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה כדאמרי' לקמן (ד' צא :) רב פפא סבר למיעבד עובד' במאי הוה לה למיעבד א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא · (ב) [ד] והא תנן כל הני מתניתא אמר ליה ולאו שניהו ואשנויא ניקו ונסמוך אלמא דלית הלכת' כרב דאמר לא תצא מהתיר' הראשון ולא כרבי שמעון דאמר ניסאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ואע"ג דאמר רב הבי הלכתא לא סמכינן עליה : °וצריכה גט מזה ומזה בשלמא מראשון תיבעי גט אלא ע"ב משני אמאי זנות בעלמ' הוא אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט אי הכי סיפא דקתני נתקדשה מותרת לחזור לו הכא נמי לימא גזירה שמא יאמרו גירשה זה וקידש זה ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט °סיפא אמרי קידושי טעות הוו רישא נמי אמרי נישואי ד' פט טעות הוו (ג) רישא דעבדה איסור' קנסו רבנן סיפא דלא עבדה איסור' לא קנסוה רבנן פי' דעבדה איסור' קנסו רבנן וחשו לגירש זה ונשא זה ולא רצו להתירה משום נשואי טעות אבל סיפא דלא עבדה איסור' לא חשו לגירש זה ונשא זה והתירוה

הגהות הב"ח [א] בני בירי מרב ששת שניה [ב] מפני מה אמרו אלמנה [ג] דאי אית לה שני עדים [ד] והא אנן תנן

קרבן נתנאל

לי כדעת הרי"ף · ומ"ש רבינו בפ' ראוהו ב"ד סי' י"ט אנדרוגינוס אינו מוליא שאינו מינו וכן במגיל' פ"א סי' ד' · נ"ל דהעתיק לשון הרי"ף אע"ג דלא ס"ל כדאי' בכללי' יען דעת הטור בעצמו אף שכתב וכן מסקנת א"א הרא"ש נ"מ לא פסק כוותי' ומ"ל ג"כ לספיקא ובכ"מ מ"ל לחומרא ובזה ניחא כל מה שתקפה עליו הב"ח בי"ד סי' רס"ה ע"ש · גם שם כתב לדעת הרי"ף שסובר אנדרוגינוס ספק זכר ספק נקיבה וכבר השגתי עליו · כמנא דעת הטור ודעת רבינו לפי' מהרש"ל עולים בשיגגון א' וכ"פ בש"ע בכל הדינין כנלע"ד · ואם תקשי הלא הסוגי' בכל מקום שכתב הטור וכן מסקנת א"א הרא"ש ז"ל · שפסק כן להלכה כדאי' בכללי · י"ל היינו היכא דלא מוכח אבל בענין אנדרוגינוס כתב הטור בכמה מקומות דהוי ספק · ע"כ נ"ל דלא כתב כן אלא הנראה לדעת רבינו ז"ל · **כתב** מהרש"ל גם הב"י וב"ח על מה שכתב הטור א"ה סי' קע"ב לדעת ר"י הרי הוא כזכר גמור · פי' וחולץ ומייבם · תימה גדולה דאעפ"י שהוא כזכר גמור מ"מ אינו מוליד כמו סרים חמה שלא מלינו מעולם שהוליד ואני מלאתי בספר מעשה טובי' מאמר עולם קטן פ' ה' שכתב בשם כמה חכמי רופאים שהעידו על כמה אנדרוגינוס שילד בנים מאשתו · ואח"כ נישא הוא לזכר ותלדנה בנים כנקיבה גמורה : (ל) **והכי** עבדינן לחומרא · ועוד מדקאמר ור' יהודה מאי עביד משמע דלית הלכתא כוותי' דר' יהודה · מהרש"ל :

כגרושה ומבדיל בדילי יותר' כגרושה · וזה דוחק ולבי אומר לי דודאי ר' ס"ל טעמא דמרגיל' משום דחלוצה קא קשיא לי' והתנא דברייתא' דמסדר ד"א זהו מרגילה בתר דברי ר' משמע דהוא קאמר נמי מהאי טעמ' ומתרוייהו טעמי א"ר בחלוצה שהוא מדרבנן אית לה כתובה שהוא מרגילה ובפני' היא נורגילה · כל זה בדברי סופרים אבל בדבר שהוא מדברי תורה לא תלי מידי בתי שמרגיל אלא בדבר שהוא מן התורה א"ל חיזוק ותמיד יש לה כתובה · אמנם פליגי הני תרי ליפני אליב' דרשב"א אם טעמי' משום היא או הוא מרגיל בין בדאורייתא ובין בדרבנן · או לא ס"ל טעם דמרגיל אלא טעמי' דלא תתעבר אגלו וכמו שפירש"י אליבא דרשב"א וקאמר מאי בינייהו ר"ל אם רשב"א ס"ל טעמא דמרגילה · ורבי נמי ס"ל הך טעמא דמרגילה · ומשני ממזרת ונתינה א"כ דלרבי דלא מחלק בדבר שהוא מן התורה בין היא מרגילו או הוא מרגילה לפיכך יש לה לרשב"א לית לה · א"כ מתני' שפיר אתי' כרבי דס"ל חלוצה וממזרת יש לה כתובה ואתי' מתני' אליב' דהלכתא כרבי : (ו) **והכל** מבואר ומפורש בכתובות פ' אלמנה ניזונות · סימן כ"ח · ושם תמצא ג"כ בדברינו מבואר לנוה בהני יש להן תוספת ובנמצאו עלי' מומין או נדרים אין להן תוס' :

יש מותרות פרק תשיעי

(א) **ה"ג** ויש לו אח ישראל מותרו' לבעליהן : (ב) **ה"ג** בני בירי מרב ששת : (ג) **ה"ג** וסוטה לרבי עקיבא : (ד) **מאן** דאמר דאורייתא · משמע דרבינו ס"ל להלכה דר' לא מחלק כלל בדבר שהוא מן התורה אם היא מרגילתו או להיפך · וטען עליו הרב בית שמואל בסי' ע"ז ס"ק א' שהוא סותר דברי עצמו בפ' אלמנה ניזונות ס"ס ק"ח הביא בשם הראב"ד וז"ל וקשה לי באלמנה לכה"ג ולא הכיר בה מאי טעמא לא דמי' לשני' דהא איהי מרגלה לי' ע"ש משמע דלרבי דקיי"ל כוותי' נמי ס"ל הך טעמא ולכאורה קושי' עצומה היא ועי"ש בחידושינו בהתר הספק למה שהביא רבינו קושי' הראב"ד : (ה) **ונראה** דהלכה כר' · ובכ"מ פ' כ"ד מהל' אישות כתב לפסק דלרבי חלוצה שהיא נמי מדברי סופרי' אין לה כתובה וחלוצה כדי נסבה · ונפל ברבוות' א"כ הא דקאמר א"ב ממזרת ונתינה · מתני' דקתני ברים יש מותרות חלוצה ממזרת ונתינה יש להן כתובה אמאן תימייה אי רבי קשי' חלוצה אי רשב"א קשי' ממזרת ונתינה · וע"ק הל"ל חלוצ' איכא בינייהו · ובחידושי רשב"א תי' בזה דכיון דחלוצה מגרושה נורבינן לה · הכי משמע להו לאינשי דחלוצה

האשה קמא פרק עשירי

(א) **ה"ג** דאמרי מאי הוה לה למיעבד וכן אמר רב לא שנו אלא שניסאת בעד אחד וכ"ה ברי"ף ובגמרא · והשאר אך למותר וטעות : (ב) **ה"ג** והא תני' כל הני מתניית' : (ג) **רישא** דעבדה איסורא קנסו רבנן · הקשתי לשאול · וליתא טעמא דסיפא משום קידושי טעות דכהן ונמצא לוי ולא יוכל להקשות רישא נמי נימא נישואי טעות הוא דהא אמרי' לקמן דף נ"ד דאין תנאי בנישואין כמו שהקש' תוס' · ומה שתירצו תוס' דקידושי טעות לא שכיחי דלא חיישינן לשמא יתלו בקידושי טעות דר"ע לחודי' הוא דחייש להכי לקמן בפרקן דף נ"ד · אבל רבנן סברי דלא חייש לשמא יתלו בקידושי טעות ולהכי צריכין להך שנוי' לחלק בין היכי דעבדה איסורא או לא · זהו ניחא לפי הסוגי' דשמעתין לאוקמי מתני' אף כרבנן דר"ע · אבל לפי מסקנא דקיי"ל כר"ע כמו שכתב הרי"ף ורבינו לקמן בפ' זה ריש סי' ג' · א"כ קושיות תוס' בנוקמו עומדת · ונראה לי ע"פ מ"ש מהרש"ל לתרץ קושי' תוס' דף פ"ח ד"ה אי הכי הא דלא פריך מרישא משו' כל היכא דנשאת בעדים קלא אית לה ויודעים הכל שע"פ עדות של אלו שאמרו מת בעלה היא נישאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן משא"כ בהתרת ב"ד דלא ידעינן באיזה ענין התירו אם בעדות מיתה או בגירושין · ולפי סברא זו מתיישבת קושי' התוס' דצריך שנוי' לחלק בהיכא דעבדה איסורא · דהא

והתירוה מטעמא דקידושי טעות ודלא כרב אלפס ז"ל שכתב אלא רישא דעבדה איסורא משמע דהשת' הדר ביה מטעמ' שמא יאמרו (ד) ואי אפשר לומר כן דהא לקמן (ד' צד :) גבי אשת אח ואחות אשה לא מצרכינן גט אלא לר"ע ודוקא כשקידש אחיו אבל לרבנן וגם לר"ע כשנשא אחיו אינה צריכה גט ואי טעמא משום קנסא לחודה התם נמי הוה לן למיקנס כיון דעבד איסור' אלא ודאי תרתי טעמי בעינן הלכך כשנתקדשה דלא עבד איסור' ובאשת אחיו ובאחות אשה דליכא שמא יאמרו אינה צריכה גט : ואין לה כתובה · מ"ט תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא תהא קלה בעיניו להוציאה : ולא מזונות מ"ט דתנאי כתובה בכתובה דמיא וכיון דלית לה כתובה לית לה תנאי כתובה : [א] ולא פירות שאכל הבעל מנכסי מלוג אחר שנשא' ואע"ג שאינו חייב בפרקונה · ולא בלאות מה שבלה מנכסי צאן ברזל ואבד לגמרי אינו משלם תחתיו אבל הבלאות שהן קיימין נוטלתן כדגרסינן בכתובות בפ' אלמנה ניזונית (דף קא) והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין · ירושלמי *ולא פירות א"ר אבינא שאינה יכולה להוציא ממנו פירות הדא דתימ' כשאכל עד שלא בא הראשון אבל אם אכל משבא הראשון מוציאה ממנו : ואם נטלה מזה ומזה תחזיר הדא דתימא כשנטלה זו כתובה או מזונות משבא הראשון אבל אם נטלה עד שלא בא הראשון

ב כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה : **א"ר** יצחק °מנין שהפקר ב"ד הפקר שנא' וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה (ה) ר' אלעזר אומר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אותם אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו : והולד ממזר מזה ומזה · בשלמא משני הוי ממזר אלא מראשון אם החזירה וילדה לו בנים אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוי וקא סרינן ליה בממזרת אמר שמואל אסור בממזרת וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אסור בממזרת ואמאי קרי ליה ממזר דאסור בבת דף ל ע"ב ישראל °תניא אמר ר' אלעזר בן יעקב שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה (ו) ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על הסוס בשבת בימי יוונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו ולא מפני שהיה ראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שהיה ראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך · ולא זה ולא זה מטמאין לה דכתיב כי אם לשארו ואמרי' שארו זו אשתו וכתיב לא יטמא בעל בעמיו [להחלו] יש בעל שמטמא ויש בעל שאינו מטמא הא כיצד מטמא הוא ד' נא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה : °ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מאי עבידתה והא אמרת אין לה כתובה א"ר פפא כתובת בנין דכרין מהו דתימא איהי דעבדה איסורא קנסוה רבנן לזרעה לא קנסו רבנן קמ"ל : מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייב' מדרבנן ואחיו של שני חולץ מדרבנן [ב] ולא

ג מייבם מדאורייתא ולא מדרבנן : **מתני'** °האשה שהלך בעלה וצרה ד' נב למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת ואחר כך אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד הראשון והאחרון ממזר : **גמ'** תנו רבנן זו דברי ר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרי' אין ממזר ביבמה (ז) ואם תאמר והא מוכח בגיטין (דף פ:) דאפי' לרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק דסתמא דהש"ס בפ' הזורק מוקי ההיא משנה דכל העריות [ג] שאמרו צרותיהן מותרות דקתני בה כל הדרכי' האלו בה כרבנן דר' עקיבא מדבעי התם נישאו אין אבל זינו לא ותיהוי תיובתא דרב המנונא דאמר סוטרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וכנישאו דוקא הוא דמחמיר משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים או דילמא נישאו והוא הדין לזינו ומסייע ליה לרב המנונא וההיא סוגיא על כרחין אליבא דרבנן דאי כר"ע פשיטא דאפי' זינו אסור ליבם אפי' ליתא לדרב המנונא

כדמוכח בסוטה פרק היה מביא (ד' יט :) דקאמר התם אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא ופריך אלא הא דקתני סוטרת יבם וכנוסה ואם אינה נאסרת עליו בזנות לא מני משקה ומשני הא מני ר' עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומשוי לה כערוה (ח) וי"ל דלרבנן לא הוי ממזר אלא מדרבנן (ט) וממזר דמתני' משמע ליה מדאורייתא מדקתני סיפא אמרו לה מת בעליך וניסאת ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ואי הוה מוקמינן רישא כרבנן וממזר דקתני היינו מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינ' הים אם כן היכי מצי למתני בסיפא האחרון אינו ממזר (י) כי היכי דקנסינן לה לגבי בעל שהולד ממזר וכשר הוא מן התורה הכי נמי קנסינן לה לגבי בועל אפי' לאחר מיתת הבעל או גירושין אסור בה והולד ממנו ממזר (יא) ואם תעמיד סיפא בניסאת בעדים ולכך לא קנסוה אי סיפא בעדים רישא נמי בעדים א"כ גבי יבמה למה קנסוה להיות ממזר וי"א דהיכא שבא הבעל וקנסוה חכמים שהולד ממנו ממזר קנסוה נמי לגבי השני דהולד ממנו ממזר אף לאחר מיתת הבעל או גירשה אבל היכא דמת הבעל במדינת הים כיון דלא שייך קנס לגבי בעל לא קנסוה נמי לגבי שני ואינו כלום דעיקר קנסא לשני הוא שניסאת לו באיסור ואגב השני קנסוה נמי לגבי ראשון ואע"פ שפירשתי דלרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק מדרבנן אין להקשות מהא דאמר ר' יהושע בפרק קמא (דף טו ·) גבי בני צרות מעידני לכם שהם בני כהנים גדולים דאפי' לב"ש דלדידהו הוו בני יבמה לשוק לית בהו פסול שאני התם דליכא טעמא דמיחלפ' כיון שלא נשאו בטעות (יב) אלא בהוראת ב"ד ולא דמי למי שהלך בעלה למדינת הים ואי תיקשי לך מההי' דאמרי' לקמן בפרקין (דף צב ·) אלא כי אצטריך [ד] לר' עקיבא סלקא דעתך אמינא הואיל וא"ר עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין חיישינן אקילקולא ודייקא ומינסבא קא משמע לן אלמא משמע דלרבנן ליכא קילקולא ביבמה לשוק בשמועת טעות כשניסאת לשוק יש לומר דההיא סוגיא לא סברה כסתמא דהש"ס דגיטין אלא סברה כלישנא קמא דרב גידל וכירושלמי (בפ' הזורק ה"ז) כמו שאפרש לקמן אי נמי כיון דשכיחי טובא דסניא ליה עפי מדרחמא ליה סברא היא דלא חייסא אלא אקלקולא דאורייתא אע"ג דבעלמא חייס' אפי' אקילקולא דרבנן תדע דהא מסיק דאפי' אקילקולא דאורייתא לא חייסא הלכך אין תימה דלא אצטריך ליה לאשמועי' דאקילקולא דרבנן לא [ה] חייסינן וכירושלמי [שם] (יג) משמע דלרבנן לא הוי ממזר מיבמה לשוק למוקי למתני' דהזורק דתנן הכונס את יבמתו והלכה צרתה וכו' כר' עקיבא דקאמר עליה אלו דברי ר' מאיר דקאמר משמיה דר' עקיבא (יד) אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה : °אמר רב יהודה אמר רב מנין ע"ב שאין קידושין תופסין ביבמה לשוק שנא' לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה לזר ואפילו לרבנן דרבי עקיבא דכוותייהו סבירא ליה לרב מדאמר לעיל בפ' החולץ (דף מה ·) נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולר' עקיבא הוי ממזר כדאיתא בפ' עשרה יוחסין (ד' עה :) ועוד לקמן בשמעתין דקאמר ר' ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה וא"ר יוחנן לאו משנתינו היא זו האומר לאשה וכו' ודאי הא מני רבי עקיבא היא מכלל דאיהו קאמר אפי' לרבנן ושמואל אמר בטעותינו צריכה גט מספקא ליה לשמואל האי לא תהיה אי ללאו הוא דאתא אי ללא תפסי בה קידושין הוא דאתא א"ל רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל אמר רבא הששתא דאמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל אם היה יבמה כהן חולץ ושריא ליה · אתגורי אתגור אם כן מצינו חוטא נשכר אלא אם היה יבמה ישראל נותן לה שני גט והותרה לו · היה אומר [ו] ר"ת ז"ל דוקא היכא דבעי יבם ליבומה אבל אי לא בעי ליבומה חולץ לה ושריא להאי דקידשה דבקידושין לא קנסינן אפי' [ז] אשה שהלך בעלה למדינת הים כדתנן לעיל שמותרת לחזור לו ולא החמירו עליה משום חשש שמא יאמרו גירש זה ונשא זה אלא דוקא היכא דעבד איסורא כדפי' לעיל וכי היכי דבנתקדשה מותרת לחזור לבעל הוא הדין אם מת הבעל או גירשה מותרת לחזור למקדש דלא אשכחן שאסרוה לשני אלא היכא דאסרוה גם לראשון (טו) וכל שכן ביבמה דבמזיד לא מיתסרא דאין להחמיר בה יותר מבאשת איש

הגהות הב"ח [א] ולא פירות פירוש פירות שאכל כו' אחר שנשאת לשני ואע"ג [ב] ולא מייבם לא מדאורייתא [ג] שאמרו פוטרות צרותיהן [ד] לר"ע איצטריך סד"א כו' מחייבי לאוין חייסא לקלק' לא [ה] חייסא [ו] ר"ת ז"ל דאיירי שנתקדשה ולא נישאת ודווקא היכא [ז] באשה

קרבן נתנאל

דהא אליבא דהלכתא אסורה לחזור לראשון אפי' שלא ברשות ב"ד דלא אמרי' מאי הוי לי' למיעבד · א"כ קשה בשמת מ"ע דהא לא שייך כך טעמא דשמא גירש זה דכיון דנשא' בעדים קלא אית לה · וע"כ צריך לתרץ כיון דעבדה איסורא קנסוה · ולהכי אפי' אם נשאת ע"י עדים אסורה לחזור לו כמ"ש מהרש"א דלמסקנא ניחא לפי שיטתו · וכל זה ניחא לשיטת הרי"ף דגרס אלא · אבל לשיטת רבינו דבגירות טעם זה שמא גירש חשו להכי דעבדה איסורא

אלא לרבנן נמי הוי ממזר · אבל על הא דאמר אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה לק"מ · דהא אמר להדי' מאן חכמי' הך תנא דר"ע הוא כו' וא"כ איכא למימר הך רבנן דפ' הזורק רבנן אחרינא נינהו דפליגי אבל מילי דר"ע · ודרשי' לא תהי' הוי' לזר · ע"כ ביבמה ס"ל לרבנן דהוי ממזר כמו שס"ל לר"ע בכל חייבי לאוין : (ח) **וי"ל** דלרבנן לא הוי ממזר אלא מדרבנן ·

איש וכן הורה רבינו תם ז"ל הלכה למעשה באשה שלא ידעה שיש לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם · והא דפריך הכא אאגורי אתגור לא לאוסרה על המקדש פריך אלא דמשמע ליה הא דקאמר אם היה יבמה כהן חולץ לה בעל כרחו קאמר שכופין אותו דאי לאו הכי מאי קא משמע לן דאי לאשמועינן דמותרת למקדש הא לא איצטריך ליה לרב אשי לאשמועינן דמלתא דפשיטא היא כדפרישית לעיל (טז) ומשום הכי פריך עלה איתגורי איתגור דמשום שקדשה באיסור יחלוץ לה יבם בעל כרחו ומעיקרא אי הוה בעי הוה מייבם ולא הוה כפינן לחלוץ תתעגן כל ימיה ולא תנשא לו אבל אם מדעתו חולץ מותר' לו ואין זה איתגורי איתגור וא"ת השתא נמי מאי קמ"ל דנותן לה שני גט והותרה לו אי לאשמועינן דבעיא גט הא לא אצטריך דכבר פסק אימר הלכתא כשמואל ואומר [א] רבינו תם [דקמ"ל] שכופין אותו ליתן גט שלא יהא חוטא נשכר ודוקא נתקדשה אבל נישאת אפי' רצה היבם לחלוץ לא שבקינן לה תותי בעלה דאסורה לשניהם ותנא · אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה · אי קידושין אין בה נישואין נמי אין בה אלא אימא קידושין ונישואין אין בה · תימה מאי קמ"ל דכי היכי דקידושין לא תפסי בה נישואין נמי לא תפסי בה הא מלתא דפשיטא היא היכי תיסוק אדעתא למימר דקידושין לא תפסי בה ונישואין תפסי בה ונראה דהא לישנא דרב גידל פליגא אהך סוגיא דגיטין פרק הזורק וסבירא ליה כי הא דירושלמי דמוקי מתניתין דהזורק כר' עקיבא אבל לרבנן אין ממזר מיבמה והכי קאמר כי היכי דקידושין לא אסרי איבם נישואין נמי לא אסרי לה עליה דלית לי' הא דרב המנונא וכיון דבזנות דמזיד לא מיתסרא לא אסרי' לה נמי בנשואין שוגג דהא דקנסינן באשה שהלך בעלה למדינת הים בנישואין שוגג היינו משום דבזנות מזיד מיתסר מדאורייתא כדקאמרי' לקמן (דף לד) אשה דבמזיד אסירא מדאורייתא בשוגג נמי גזרו רבנן ולא הייש נמי השתא דאתי לאחלופי באשה שהלך בעלה למדינת הים · איבעית אימא מאי נישואין יש בה זנות כדרב המנונא דאמר רב המנונא יבמה שזינתה אסורה ליבמה · ואיבעית אימא לעולם כדאמרינן מעיקרא קידושין אין בה נישואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים דאי לא קנסינן לה אתי למימר דגם באשת איש נמי לא ניקנס ולהכי קנסינן לה אף ביבמה כל י"ג דברים אבל משום לתאי דידה אין ראוי לקנוס כיון דבמזיד לא מיתסרה אין לקונסה נמי בנישואי שוגג כדפרישי' ואין לאוסר' איבם משום שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא נושא חלוצתו דהא אפי' באשת איש לא חיישינן להכי אלא משום קנס דהא בנתקדשה דלא בעינן למיקנסה משום דלא עבדה איסורא מותרת לחזור לו אלא משום טעמא דקנסינן לה · והני תרי לישני בתראי דרב גידל כסוגיא דגיטין דפר' הזורק דלרבנן הוי ממזר ביבמה ונראה דהלכה כהני תרי לישני בתראי דרב גידל דאפילו לרבנן הוי ממזר [ב] ביבמה לשוק מדרבנן כשנשאת בטעות מדאתיא סוגיא דגיטין כוותייהו ואף ע"ג דליתא לדרב המנונא כדפסיק בסוטה מ"מ מטעם דמיחלפא הוי ממזר · ויש מפרשים סוגיא דגיטין [ג] מטעם דמיחלפא מיתסרא איבם · דתנא מזה ומזה אבל ממזר לא הוי לרבנן כדמוכח בירושלמי ואי אפשר לומר כן דהא אמר כל הדרכים האלו בה ומיהו את"ל דהלכת' (יז) כירושלמי וכלישנא דרב גידל דלרבנן לא הוי ממזר מ"מ תצא וכן פסקו ר"ח ורב אלפס ז"ל ואפילו לרבנן והביא ראיה מן (יח) הירושלמי והכי איתא התם יבמה שנישאת בלא חליצה ר' ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים ורבי יהודה בן פזי בשם ר' יוחנן אמר תצא ר' יוסי בר אילעי אומר תצא רבי יוסי שאל לרבי פנחס היאך ר' סבר א"ל כרבי ירמיה א"ל חזור בך דאם לא כן אנא כתיבנא עלך זקן ממרא (יט) א"ר מתנית' מסייע לר' יוחנן תצא מזה ומזה וי"ג דברים בה דברי ר"מ שאמר משום ר"ע (כ) אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה הא לצאת תצא וס"ל לירושלמי דמטעם אחלופי אמרו שתצא אבל לגמרי כאשה (כא) שהלך בעלה למדינת הים לעשות הולד ממזר כולי האי אין להחמיר משום אחלופי ובהא פליגא גמרא דידן סוגיא דפ' הזורק · ובעל הלכות ז"ל כתב שומרת יבם שנתקדש' נותן לה גט ומותרת ליבם אבל למקדש אסורה עולמית שלא יהא חוטא נשכר ואם נישאת והיו לה בנים אם היה בעלה ישראל חולץ לה יבם ויושבת תחת בעלה ואפוקי לא מפקינן לה דכיון דאשה שהלך בעלה למדינת הים הולד ממזר מזה ומזה אם אתה אומר תצא נמצא אתה מוציא לעז על בניה · וכתב ר"ח ז"ל דלאו דסמכא הוא דכיון דבירושלמי קאמר תצא משום שלא נוציא לעז על בניה אין לנו לחלק בין יש לה בנים לשאין לה בנים · ובמסכת גיטין פ' הזורק קתני גבי יבמה שנשאת בלא חליצה כל הדרכים האלו בה אלמא אפי' יש לה בנים תצא [ד] ומסתבר דלא א"ר ירמיה זה חולץ וזה מקיים אלא בשיש לה בנים והא פליג רבי יוחנן ואמר תצא אבל בשנתקדשה תצא מן המקדש נראה כדבריהם כך כתב ר"ח מיהו נראה דברי ר"ת ז"ל עיקר היכא דלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה בשוגג שאף לדברי בעל הלכות מודה כך שלא אסרה למקדש אלא משום שלא יהא חוטא נשכר והיינו דוקא במזיד · והלכה למעשה נראה דאם נישאת לשוק בנישואי שוגג תצא וכל הדרכים האלו בה כסוגיא דפרק הזורק וכתרי לישני בתראי דרב גידל ואם נתקדשה במזיד אסורה למקדש כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל אם היתה סבורה שלא היה לה יבם ונתקדשה אם חלץ לה יבם מותרת למקדש :

ד °בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו מי אמרינן טעמא דעד אחד משום דמלתא דעבידא לאגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר ד' לד או דלמא טעמא דעד אחד משום דהיא גופה דייקא ומינסבא והכא זימנין דרחמ' ליה ולא דייקא ופשט רב ששת דעד אחד מהימן היכא דאמרי הא לא תיבעי לך דאפי' היא נמי מהימנא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תינשא ע"ב מת בעלי תתייבם אלא כי קא מיבעי ליה למישרי יבמה לעלמא (כב) וא"ת ביבמה ליבם נמי אכתי מני למיבעי במת בנך ואח"כ בעלך דומיא דמתני' דאם יהיה העד נאמן במקום שהיא אינה נאמנת וי"ל דאין הכי נמי אלא הכי הוה מעשה דעל יבמה לעלמא בעו מיניה מרב ששת · אי נמי הא נמי לא מיבעי' להו דכיון דנאמנת היא עצמה לומר מת בעלי ותתייבם ולא חיישינן שתשקר משום דרחמא ליה כ"ש שיהיה עד אחד נאמן אפילו במקום שהיא אינה נאמנת דעד אחד ודאי עדיף מינה ולא כדהוה ס"ד מעיקר' דעד אחד גריע מינה להעיד שמת בעלה ותתייבם אלא כיון דהיא מהימנא לומר מת בעלי ותתייבם אע"פ שהיא בעלת דבר כ"ש עד אחד ולא חיישינן דלמא רחמא ליה ליבם וסמכה על העד ולא דייקא וכיון דלא חיישינן להכי א"כ אפי' מת בנך ואח"כ מת בעליך דהיא לא מהימנא עד אחד נאמן · כי תיבעי לך יבמה לעלמ' · פירש רש"י כגון שאמר לה עד אחד מת יבמך או מת בעלך ואח"כ מת בנך וקשה לפירושו מאי קא מיבעי' ליה במת בעלך ואח"כ [מת] בנך הא איהי גופה מהימנא וכ"ש עד אחד כדקאמר הא לא תיבעי לך דהיא נמי מהימנא ועוד למאי דפרישית כיון דפשיטא ליה דעד אחד מהני ביבמה ליבם משום דהיא גופה מהימנא לומר מת בעלי ותתייבם וכ"ש עד אחד הלכך מהימן נמי העד לומר מת בנך ואח"כ מת בעלך אע"ג דהיא גופה לא מהימנא · (כג) יבמה לעלמ' נמי תיפשוט ליה שעד אחד נאמן לומר מת בעלך ואח"כ מת בנך כמו שהיא עצמה נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ מת בני וכיון שנאמן בזה [ה] במה שהיא נאמנת במת בעלי [ואח"כ מת בני] הוא הדין נמי שיהא נאמן במת יבמך שתינשא לשוק במה שהיא אינה נאמנת (כד) הלכך נראה דלא מיבעי' ליה אלא במת יבמך אבל במת בעלך ואח"כ מת בנך פשיטא ליה דעד אחד לא מהימן אע"ג דאיהי מהימנ' לומר מת בעלי ואח"כ מת בני משום דלדידה יש להאמין במיגו דאי בעיא אמרה מת בעלי ושתקה ממיתת הבן והיתה מותרת לשוק משום שהיינו מעמידין הבן בחזקת קיים אבל בעד אחד ליכא מיגו דאיכ' למיחש שמא שכרוהו שונאיה או הוא בעצמו רוצה לקלקלה וסבר אי מסהידנ' אבעל לחודיה כי שמעה שמת גם הבן תחקור ותדע איזה מת תחלה ולא אוכל לקלקלה אבל אי מסהידנ' אתרוייהו אבן ואבעל סמכה עלאי ומיקלקלא · וכתב רב אלפס ז"ל דפשט רב ששת דמהימן ורבא נמי פשט דעד אחד נאמן ביבמה מק"ו לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש וקאמרי דבוות' אע"ג דדחיא להא דרב ששת ולהא דרבא הך דחויא לאו דסמכא נינהו אלא דקי"ל דעד אחד נאמן ביבמה לעלמ' כדפשט רב ששת וכדפשט רבא וכן הלכת' · ונראה לי דברי תימה איך פסקו להקל דעל כרחך דחייה דרבא טובה וחזקה [ו] היא דחיישינן שמא תעיד שקר במזיד משום דסני' ליה כ"ש שתסמוך על העד ולא דייקא ואע"ג דפשיט' להו למשום דרחמא ליה לא שבקה מלמידק איכא טעמא לחלק כמו שכתוב בתוספת' שגדולה שנאת הצרות ד' לה מאהבת האהובות (כה) ושכיח נמי טפי דסני' ליה מדרחמא ליה כדמוכח בסוף האשה שהלכה · ועוד יותר קשה לה אם תפול לפניו כשהיא שונאת אותו ממה שנוח לה שתפול לפניו כשאוהבתו דאף אם תפול לפניו כשאוהבתו שמא יחלוץ לה ואפילו אם יכנסנה אינה מרווחת כל כך כי תוכל למצוא כיוצא בו או יותר טוב ממנו אבל אם תפול לפני מי ששונאתו על כרחה היא צריכה ליבא לשנויי לה או תתעגן כל ימיה אם אינו רוצה לחלוץ וכן הא דמוקי רב אחא בר מניומי מתני' בעידי הזמה בהא אידחי מילתא דרב ששת שפיר והא דלא דחי פשיטותא קמייתא דרב ששת ביבמה ליבם ומוקי לה בעידי הזמה לא חשש בעל הש"ס להאריך משום ליסנא אחרינא דפשיטא להו למהימן אבל פשיטותא בתרייתא דחי הש"ס משום (כו) דמסתבר (כז) דלא מהימן עד אחד כי היכי דאיהי לא מהימנא
לכך

הגהות הב"ח [א] ר"ת ז"ל דקמ"ל שכופין [ב] איבמה [ג] דמטעם [ד] ומסתבר קלא דלא [ה] במה שהיא נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ בני א"כ ה"ס נמי שהוא נאמן כו' לשוק אע"ג שהיא א"כ [ו] היא דכיון דחיישינן

קרבן נתנאל

דוקא בנישואין בטעות אסורה ליבם משום דמיחלפא באשה שהלך בעל' למ"ה משא"כ נשאת במזיד מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן מתוספת : (טז) **ומשום** הכי פריך עלה איתגורי איתגור דמשום שקידשה באיסור יחלוץ לה בעל כרחו · והקשה מהרש"ל ביש"ש פ' זה סי' ך"ב · וז"ל ותימה לי מאחר שלא התיר ר"ת אלא בלא ידעה וכ"ש אם נתקדשה ע"פ ב"ד שהתירו לה ע"פ עדות שמחייבתה אבל בידעה שיש לה יבם ונתקדשה במזיד ראוי לקונסה · א"כ בתס לשנוי' ולומר הא דפריך איתגורי איתגור דלמ' כפשוטו פריך ואמזיד קאי דמשמע קאמר דחולץ לה יבם ושרי' לי' ע"ש באריכות · ואני אומר מלבד שאין קושי' דאם הכי פריך לא הי' להגי' הש"ס דברי אתימר · אלא ה"ל לאוקמי' מלתי' כדמעיקרא אלא איירי שנתקדשה בשוגג · וי"ל עוד דבאמת ר"ת מתיר אפי' אם קדש' במזיד אלא שהמעשה כך הי' בלא ידעה · וכ"כ הב"ח שנראה כן מלשון רבינו בסמוך דה"ג ור"ת אומרין מיהו דברי ר"ת עיקר וכתב א"כ דנתקדשה שוגג אף לה"ג שרי' כו' מכלל דלר"ת שרי' למקדש אף במזיד ובר מן דין אף אם תאמר דר"ת לא התיר אלא בלא ידעה · מ"מ בתוס' פירשו בהדי' ורבינו אחריהם דביבמה במזיד לא מיתסרא · ופ"ד שפירשתי למעלה · ולכך צריכין לפ' דפריך אתימר כמו שפירשו הם · ויש שתי' מהרש"ל דאי איירי במזיד מה משני ה"ק אם יבמה ישראל שני נותן לה גט מאי קמ"ל ע"ש · טובא קמ"ל דאסורה לבועל דהא כמה מוסקים שהתירו אפי' בכה"ג ועל"פ משנה צריכא תיה : (יז) **ה"ג** כירושלמי וכלישנא קמא דרב גידל : (יח) **הירושלמי** והכי איתא התם · בפ' זה הלכה ה' : (יט) **ה"ג** אמר רב זבידא מתני' : (כ) **ה"ג** אבל חכמים אמרו אין ממזר ביבמה לא אמרו אלא אין ממזר ביבמה הא לצאת : (כא) **ה"ג** דכיון דהאשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת הולד ממזר : (כב) **וא"ת** ביבמה ליבם נמי אכתי מצי למבעי' · ואע"ג דרב ששת כבר פשטה · מ"מ בהך א"ד נדחה הך פשיטותא דרב ששת נמי דאיירי בתרי ותרי ובעדי הזמה : (כג) **יבמה** לעלמא נמי תפשוט לי' שעד א' נאמן לומר מת בעלך ואח"כ מת בנך · ולא חיישינן דלמא שני לי' ליבם וסמכה על העד ולא דייקא · וכיון דלא חיישינן להכי א"כ אפי' במת יבמך ה"ה נמי שיהא נאמן : (כד) **הלכך** נראה דלא מיבעי' לי' אלא במת יבמך אבל במת בעלך ואח"כ מת בנך פשיטא לי' דעד א' לא מהימן · ובתוס' פירשו דבתרוייהו מבעי' לי' משום דנהי דלעד לית לי' מיגו מ"מ לא גרע ממת יבמך · אבל רבינו ס"ל דגרע מדהוי לי' להעיד שמת בעלך ולא יותר ומדקאמר ואח"כ מת בנך מהני שבא לקלקלה דאין דרך העד להעיד מה שא"צ לעדות · אלא במהרש"ל ביש"ש סי' ך"ה תמה בזה מנ"ל לחלק בזה שיהא פשיטא דאין נאמן אלא הוא נמי בספק כמו במת יבמך כמ"ש תוס' ע"ש · ולי נראה ליישב דאם נאמר דבמת בעלך ואח"כ מת בנך נמי קמבעי' לי' · אמאי קאמר כי קמבעי' ביבמה לשוק טעמא דעד משום מלתא דעבידא כו' · הכי ה"ל למימר עד א' ביבמה מהו · כיון דהיא נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ בני עד א' נמי נאמן לומר מת בעלך ואח"כ בנך · וכיון דבכה"ג נאמן ה"ה במת יבמך נמי נאמן וכמו שהקשה רבינו לתי' שני דלעיל הא דלא פריך יבמה ליבם · או דלמא היא נאמנת משום מגו · אבל עד א' אין נאמן במת בעלך ואח"כ בנך וה"ה במת יבמך אינו נאמן · אע"כ צ"ל דזה הוי פשיטא לתלמודא דעד אחד אין נאמן במת בעלך והדר מת בנך אע"ג דהיא נאמנת · ולא מיבעי' לי' אלא במת יבמך משום מלת' דעביד' לגלוי' · והתוס' שמפרשי' דבתרוייהו מבעי' לי' אולי לתירוץ ראשון שכתבו תוס' דאין ה"נ דמבעי' לי' יבמה ליבם אלא דהכי הוי מעשה דעל יבמה לעלמא בעי' מיני' מרב ששת : (כה) **ושכיח** נמי טפי דסניא לי' מדרחמא לי' כדמוכח באשה שהלכה · וכן דייק לישנא דמשנה' זימנא דמרחמא לי' והכא קאמר והיא לא דייקא ומינסבא דמשנא הוא דמסנא לי' · מהרש"ל · והו לפי גירס' שלפנינו · אבל בחידושי רשב"א גורס זימנין דסניא לי'

לכך קשה הדבר להקל וכן במת בעלך ואח"כ מת בנך אע"ג דאיהי מהימנא עד אחד לא מהימן כדפרישית לעיל אבל מת בנך ואח"כ מת בעלך הוה א פשיט' להו דעד אחד נאמן אע"ג דהיא לא מהימנא כדכרי' :

ה מתני' °אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו ואע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה זה מדרש דרש ר' אלעזר בן מתיא ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה :

ד' נג גמ' °אמר רב הוה ליה לר' אלעזר בן מתיא למדרש בהא קרא מרגלא ודרש בה חספא מאי מרגניתא ואשה גרושה מאישה הרי' לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה כגון דאמר לה הרי את מגורשת ממני ולאי את מותרת לכל אדם ואע"ג דלעלמ' לא הואי גירושין ולא שריא לאינסובי בהאי גיטא לדידיה מיהא איפסלא דאי כהן הוא איפסל' מיניה והיינו ריח הגט דפסיל בכהונ':

ו מתני' מי °שהלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו לו (כח) מתה אשתו ונשא את אחותה ואח"כ באתה אשתו מותרת לחזור לו °ומותר ע"ב בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו ואם מתה הראשונה מותר בשניה אמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה הולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ר' יוסי אומר כל שהוא פוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו :

גמ' מי שהלכה אשתו וכו' ואע"ג דאזול אשתו וגיסו למדינת הים ואהני הני נישואים דקא מיתסרא אשת גיסו [א] אגיסו אפי' אשת גיסו אסור ואשתו שריא · ולא אמרי' מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו דנאסרה אשתו עליו · לימא מתני' דלא כר"ע דאי כר"ע הויא לה אחות גרושתו דתני' כל עריות שאמרו אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שנישאת (כט) ע"פ ב"ד או ע"פ עדים ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשתו וה"ה לר"ע אשת אביו ואשת אחי אביו וכל עריות (ל) דמיתסרי ע"י קידושין בעי' גט דשמא יאמרו האי קמא תנאה הוה ליה בקידושין והא דלא חשיב להו משום דלא שכיח דכתיב להו על ידי שמועת טעות (לא) כיון דאסירי לאחר מיתה · אבל אם עבר ונשאה צריכה גט וכיון דא"ר עקיב' בעיא גט ממילא מיתסר' אשתו עליה דהויא ליה אחות גרושתו ולאו איתמר עלה אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב האי אשה את היכי דמי כגון שקידש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד וייבם את אשתו ואחר כך בא אחיו · דאמרי איכא הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין (לב) והאי שפיר נסיב · אחות אשה נמי כגון שקדש אשה והלכה למדינת הים ושמע שמתה ועמד ונשא את אחותה דאמרי איכא הך קמייתא תנאה הוה ליה בקידושין והאי שפיר נסיב אבל בנישואין מי איכ' למימר תנאה הוה ליה בנישואין הלכך הויא ליה מתני' כוותיה וכיון דמתני' כוותיה הלכת' כוותיה · עמקו ממני דברי רב אלפס ז"ל שפסק כר"ע כנגד רבים משום דדחיק לאוקמא מתני' כוותיה · דכ"ש דאתיא כרבנן בין בקידושין בין בנישואין · ואי משום דהש"ס שקיל וטרי לאוקמ' מתני' כוותיה · (לג) אורחא דהש"ס בכל דוכת' למהדר לאוקמא המשניות אליב' דכולהו תנאי אע"ג דלית הלכתא כוותייהו · (לד) ונראה לי להביא ראיה דהלכה כר"ע מהא דאמרי' לקמן (דף לח) יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ומוקי רב הונ' פלוגתייהו כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד וייבם את אשתו רב אמר הרי היא כאשת איש ואסור' ליבם משום דבעי' גט דאמרי איכא תנאי היה לאחיו בקידושין והאי אוקימתא דרב הונ' היא עיקר אף על פי דפריך הש"ס דלמ' ליתא לדרב הונ' ובדרב המנו' קא מיפלגי · לא מסתבר דפליגי בדרב המנונ' דהא בסוטה (ד' יח:) פסיק הש"ס דליתא לדרב המנונ' · וגם לא מסתבר דפליגי בקידושין תופסין ביבמה דהא איפליגו בה כבר חדא זימנ' ד' נה והלכתא כרב באיסורי · אלמ' חיישי' לתנאי קידושין כר' עקיב' : °תני' ושכב איש אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה · והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל שהוא אשת איש שאין האוסר אוסר' כל ימיו נאסר האוסר · (לה) מקום שבא על איסור חמור שהיא אחות אשה באשתו אוסרת את אחותה על בעלה כל ימי חייה אינו דין שנאסר האוסר · תלמוד לומר אותה אותה שכיבת' אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרת' · א"ר יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על חמותו שפסל את אשתו על מה נחלקו בבא על אחות אשתו · שב"ש אומרים פסל · וב"ה אומרים לא פסל · א"ר יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פסל את אשתו על מה נחלקו בבא על חמותו · שב"ש אומרים פסל · וב"ה אומרים לא פסל · אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יהודה · ההוא דעבד איסור' מחמתיה אייתיה רב יהודה ונגדיה אמר ליה אי לאו דאמר שמואל אין הלכה כר' יהודה אסירנ' לאינתתיך עלך איסור' דלעלם °ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ע"ב כו' איבעי' להו מאי קאמר ר' יוסי א"ר אמי ר' יוסי ארישא דמתני' קאי כו' ור' יצחק נפח' אמר לעולם ר' יוסי אסיפ' דמתני' קאי דאיירי בעד אחד ושמעי' לת"ק דאמר ל"ש דאזול אשתו וגיסו למדינת הים ול"ש דאזול ארוסתו וגיסו למדינת הים [ובאו] ואמרו לו מתה אשתך ומת גיסך ונשא [את] אחותה ואחר כך באו אשתו וגיסו אשת גיסו אסורה על גיסו ואשתו מותרת לו ואמר ליה ר' יוסי ארוסתו וגיסו דאיכ' למימר תנאה הוה ליה בקידושין והאי דנסיב לאחותה שפיר קא נסיב ובעיא גיט' מיניה דלא לימרו אשת איש יוצאה בלא גט דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו גיסו דכיון דנפק' מיניה בגט איפסל' לה מבעלה [הכא] פוסל נמי ע"י עצמו ואיתסר' ליה איתתיה עליה דהויא עליה אחות גרושתו אבל היכ' דאזול אשתו וגיסו למדינת הים וקא נסיב לה לאחות' דליכ' למימר תנאה הוה לי' בנישואין ושפיר (לו) קא נסיב לה להאי ולא קא בעיא גיט' מיניה דלא פסל לה אגיסו אינו פוסל נמי על ידי עצמו ושריא ליה איתתיה אמר רב יהוד' אמר שמואל הלכ' כר' יוסי ואיספקא לן בגמר' הא דאמר שמואל הלכ' כרבי יוסי אליב' דמאן אי אליב' דרבי אמי אי אליב' דר' יצחק נפח' וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו פסק (לז) לא שרינן לאשת גיסו אגיסו מספיק' כ' הראב"ד ז"ל ודוק' כשנישאת לו אשת גיסו ע"פ ב"ד דבהא אסר רבי יוסי לשנויא דרבי אמי אבל אם נישאת לו על פי עדים אשת גיסו מותרת אגיסו ואשתו מותרת לו (לח) דבהא אפי' לר' יצחק נפח' שרא ר' יוסי בדאזול אשתו וגיסו אע"ג דאשה שהלך בעל' למדינת הים בעלמ' אסור' לחזור לו אפי' בעדים דלא אמרי' אנוס אניס התם הוא דאיכ' למימר גירש זה ונשא זה אבל הכ' כיון דאחות אשתו מיתסרה בלאו דכפשה (לט) אלא משום דאתי לאחלופי באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים מסתייה דגזרינן בעד אחד דומי' לפשיטות' אבל כשנשאת בעדים לא גזרינן בה דהא ודאי שני עדים שמשקרין מלת' דלא שכיח' היא והשיב עליו הרמב"ן ז"ל ודאי אשת גיסו שנשאת ע"פ עדים לר' יוסי מותרת בין לשנויא דר' אמי בין לשנוי' דר' יצחק נפח' מיהו אי מתני' כר' אמי מתוקמא לא קי"ל כר' יוסי אלא דכל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו דהוא נמי פלוגת' דידיה ודת"ק אבל במאי דקאמר ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו ובהא מודה לת"ק בדבר זה לא פסק שמואל הלכ' כר' יוסי כי לא פסק אלא [א] באשתו ע"פ ב"ד דפליגי ביה אבל במה שרבי יוסי ות"ק מתירין אשת גיסו ע"פ עדים היינו משום דסברי כר"ש דמפליג באשה שהלך בעלה למדינת הים בין נשאת ע"פ ב"ד ובין נשאת בעדים והן קי"ל דלא עבדינן עובד' במאי הוה לה למיעבד הלכך ע"פ עדים נמי אסור' שמא יאמרו גירש זה ונשא זה וכן באשת גיסו אע"פ דלא שייך למימר גירש זה ונשא זה כשבאת אשתו עם גיסו מ"מ זמנין דאתי גיסו תחלה ושייך למימר גירש זה ונשא זה שמא מתה אשתו וצריכה גט ואף אם תבא אשתו אח"כ כיון שכבר נתן גט לאחותה נאסרה אשתו עליו כי הרואה שגירש אחותה שמא אינו יודע שזו היתה אשתו החלה ויאמר זה נושא אחות גרושתו הלכך חיישי' לפירוקא דרבי אמי לאסור אשת גיסו אגיסו אפי' נשאת בעדים אליב' דהלכת' דלא מפלגינן בין עד אחד לשני עדים (מ) וחיישי' נמי לדר' יצחק נפח' למיחש לתנאה ואחיו שקידש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה כל הדרכים האלו בה וכן הלכת' :

מתני' °אמרו לו מתה אשתו' נו ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה

הגהות הב"ח [א] אגיסו אפי' אשת גיסו [ב] בנשאת

קרבן נתנאל

לי' ולכן לא הביאו תו' ראיה זו : (כו) מסתבר דלא מהימן עד א' · ובספ' קנ"ח ס"ק ד' בס' ב"ש הקשה מהא דתנן לקמן דף קי"ט זו אומרת מת בעלי כו' זו אסורה מפני בעלה של זו ה"ל למיתני אפי' עד א' אומר מת בעלה של זו ועד אחד אמר מת בעלה של זו · ולק"מ דדוק מסיפא איפכא לשיטת הרי"ף ורמב"ם אדהכי לזו עדים הל"ל לזו עד אחד אלא מהא ליכא למשמע מיניה כדאיתא סוגיא זו נהרגנה מקומות : (כז) דלא מהימן עד א' · ובספ' קנ"ח ס"ק ה' כתב בס' ב"ש ולכאורה נראה בזה"ז דיש חרם ר"ג שלא ישא אשה על אשתו אין עד א' נאמן במתה אשתו ע"ש · ואני אומר דבכה"ג לא תיקן ר"ג · והבו דלא לוסיף עלה כי היכי דלא יתעגן כל ימיו : (כח) ה"ג מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באתה אשתו מותרת לחזור לו ומיירי באמרו לו שני עדים שמתה אשתו ועד א' של גיסו · אבל בעד א' על מיתת אשתו אין יכול לישא את אחותה א"כ באיכא תרי עדים על גיסו · ע' בתו' ד"ה ולע"ג ומה שהקשה מהרש"א על זה לקמן בדף כ"ה ע"ב בגמרא ע"ש · ולק"מ דהא אף אם נאמר דת"ק פליג אר"ש בשני עדים מ"מ יש לנו לקיים שנויא דרב אמי והא"ק דקאמר ת"ק בין שנישאת ע"פ ב"ד או ע"פ עדים לאשת גיסו אסירה ואשתו שריא · דקאמר ליה ר' יוסי דס"ל כר"ש ע"פ ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו וכהי דר' אמי ס"ל דת"ק מודה לר"ש בשני עדים אבל הסוגיא זו איכא למימר דס"ל דת"ק פליג אר"ש וכמ"ד לעיל דפליגי רבנן ומוקי לה דברי ר' יוסי ע"ד אוקמתא דרב אמי ולדקו דברי תו' : (כט) ע"פ ב"ד או ע"פ עדים · ע"פ עדים ליתא בברייתא דא"כ לעיל דף נ"ה ה"ל למיפרך עלה דרב דקאמר ע"פ עדים מאי הוה לה למיעבד הוי ליה למיפרך מהך ברייתא · אך איבות הללו מתוספי הרי"ף ורבינו הם לפי שיטתם דמוקי לעיל סי' א בפ' זה דאפי' ע"פ עדים אם בא בעלה כל הדרכים האלו בה : (ל) דמיתסרי ע"י קידושי בעי גט · לפי ס"ד שמקשן אכתי לא ידעינן מהך סברא לחלק בין אירוסין לנשואין כמו שפירש"י וטעמא לא ידעינן · א"כ ודאי קשה דהוי ליה למנקט אשת אביו וכו' · אלא שרבינו כתב סברא זו דע"י קידושי בעי גט לאלומי קושיא אפי' למסקנא : (לא) כיון דאסירי לאחר מיתה · וא"ת אכתי מצי למנקט בגוונא שבאו עדים והעידו שזו אינה אשת אביו כגון שקידשה אביו על תנאי ולא נתקיים וצריכה גט · תי' מהרש"ל דזהו ג"כ מלתא דלא שכיחא ולפי מ"ש מהרש"ל שהבאתי בפ' זה לעיל סי' א' דכל היכא שנשאת בעדים קלא אית לה ויודעין הכל שע"פ עדותן של אלו נשאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן וא"צ גט נק"מ : (לב) ה"ג והאי שפיר קא נסיב ואחות אשה נמי כגון שקידש : (לג) אורחא דהש"ס בכל דוכתא דמהדר לאוקמא המשניות אליבא דכולהו תנאי · אמנם לפי מ"ש בכללים דבדברי האמוראים וברייתא ס"ל לרבינו דהלכה כפלוני · והנה רב דמפרש הברייתא דאיירי באירוסין ש"מ דהלכה כר"ע · אלא לפי מה דקי"ל כר' יוחנן הלכה כסתם משנה · ורב ור"י הלכה כר"י · אי לא נוכל לאוקמי המתני' כר"ע · ודאי לית הלכתא כוותיה לזה כתב הרי"ף כיון דמתני' כוותיה הלכתא כוותיה : (לד) ונראה לי להביא ראיה דהלכה כר"ע כו' · מבואר נמי ע"ד שפירשתי כי לולי דמתני' כוותיה דר"ע · אין ראיה מהך דרב לקמן דר"י ורב הלכה כר"י דאמר הלכה כסתם מתני' : (לה) ה"ג משום שבא על איסור חמור שהיא אחות אשה שאחותה אוסרת על בעלה : (לו) ה"ג קא נסיב לה להאי כדאיכא למימר באירוסין לא קא בעי' : (לז) לא שרינן לאשת גיסו אגיסו מספיקא · דשמא אמר שמואל הלכה כר"י אדר' אמי ולר' אמי הת"ק נמי מודה בארוסתו וגיסו דשמא תנאה הוי כדאוקי תלמודא לעיל מתני' כר"ע · ולא פליגי ת"ק ור"י אלא באשתו וגיסו ואשתו בעד א' דלר' יוסי אסור אשת גיסו אגיסו ואשתו ואמר שמואל הלכה כר"י ואשתו נמי אסורה דכל הפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו : (לח) דבהא אפי' לר"י נפחא שרי · הלשון תמוה מאי אפי' דהא ר"י נפחא ס"ל אשת גיסו אגיסו שרי לאוקמתא דידיה · לכן יראה לי להגיה וכצ"ל דבהאי אפי' לר' אמי שרי : (לט) אלא משום דאתי לאחלופי באשה אחרת · והקשה מהרש"ל סי' ל"א א"כ אמאי פסק שמואל דיבמה אינה כאשת איש לגזור נמי משום דמחלפ' באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים ותדוק לומר דלגבי יבמה שנשאת דרך יבום אינה דומה לה זו היא סברה רעוע ע"כ · וקשה לי אם סברא זו רעה בעיניו · א"כ מאי משני אימא שמואל אדר' אמי קאי : ומאי משני אימא טעמיה דר' יוסי לר' אמי דלא מתסר' בלאו דכפשה אלא משום אחלופי באשה אחרת · וא"כ עדיין קשה אמאי פסק שמואל דיבמה אינה כאשת איש · אלא ש"מ דיבמה אינה דומה לה : (מ) וחיישי' נמי לדר"י נפחא למיחש לתנאה · והימה
אדרבה

תפארת שמואל

א פשיטא ליה דעד א' נאמן וכו' כ"ב ובתו' לא משמע כן אלא בתרוייהו קמבעי' להו ולדברי הרא"ש נ"ע רב אתאי גרע ממת יבמי נכי דליכא מגו וצ"ל מאחר דאיכא ריעותא בדבר שהיה לו לומר מת בעלך והא עפי אית לן למימר שבא לקלקלה ומ"ה לא מהימן אבל במת יבמיך שהעיד הפשוטה שהוא מהימן טפי ודו"ק א"כ דמ"ה לא מהימן בה"ג משום דהוי כודאי לאו דוקא וסמכי אדברי העד וסברה בודאי קושטא קאמר שהרי אית ליה מגו ודו"ק :

מאביה מהו ונשא אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאה אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה אחר מיתת הראשונ' מותר בשניה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאת אחת מהן פוטרות צרתה : °בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין והאחין פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחל' וסוף · כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל ע"י האחין באו עליה אחין או עשו בה מאמר או שנתנו גט או שחלצו פוסלי' על ידו: **גמ'** ולבסוף לא פסיל והא תני רב זביד בר הושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד פסלה אמרי ביאה פסלה אפי' בסוף (מא) מאמר תחל' פסיל ובסוף לא פסיל אמר רב יהודה אמר שמואל יש לקטן גט וכן אמר רב תחליפ' בר אבדימי אמר שמואל ויש לו מאמר תני' נמי הכי יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר"מ יש לו גט והתניא עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול ואם אית' ליתני חליצתו כגיטו אמר רב הונ' בריה דרב יהושע אית ליה ווטר לרבן גמליאל דאית ליה אין גט לאחר גט ה"מ בגדול אחר גדול אבל בגדול אחר קטן מהני ולרבנן דאמרי יש גט לאחר גט ה"מ בגדול אחר גדול אבל קטן אחר גדול לא מהני נראה דלר"מ דאמר יש לו חליצה כ"ש ביאה אבל לרבנן דוק' ביאה יש לו אבל חליצה אין לו כלל ומתני' ובריית' דלעיל דקתני בן תשע פוסל ע"י אחיו בדרך אח' והאחין פוסלין על ידו בארבע' דרכים רבנן היא (מב) דלר"מ מאמר פוסל תחל' וסוף כגט של גדול והשת' לר"מ יש לו גט וכ"ש מאמר אבל לרבנן מאמר יש לו כדמוכח לעיל דמאמר בתחל' פוסל אבל בגט שהוא במקום חליצה לא והא דקאמרי רבנן כמאמר בגדול ולא אמרו עשו ביאתו כמאמרו י"ל (מג) דאית ליה מאמר וזוטר כדשני בגט לר"מ (מד) ונרא' דהלכה כרבנן וביאתו פוסלת תחלה וסוף ומאמרו תחלה דוק' ומהאי טעמ' נמי לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו וחליצ' וגט אין לו והא דאמר שמואל גט יש לו אליב' דר"מ קאמר דלא תימא מדקאמר כגט בגדול אלמ' קטן אין לו גט וכן הא דאמר יש לו מאמר אליב' דרבנן קאמר דלא תימא מדקאמרי כמאמר בגדול אלמ' קטן אין לו מאמר דאי אליב' דחד תנא קאמר שמואל כיון דאמר דיש לו גט כ"ש מאמר · גר' בפ' יוצא דופן (דף מה) בן תשע שנים ויום אחד (מה) שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל ואקשינן ולכשיגדיל בגט סגי לה והא תני' עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו אף בן תשע צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו ופרקינן הכי קאמר לכשיגדיל יבעול ויתן גט :

ט"י **מתני'** °בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת נשא אשה ומת הרי זו פטורה : **גמ'** תניא להא דתנו רבנן שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצ' ומן היבום : **מתני'** בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השניה או חולצת או מתיבמת והראשונ' חולצת ולא מתיבמת : **גמ'** ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה מן היבום אמ' רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר כגדול ושמואל אמ' עשו וכן א"ר יוחנן עשו · ויעשו תנאי היא הך תנא דד' אחין גזר משום צרה ואשמועי' בגדול והוא הדין בקטן והאי דקאמר גדול משום דבגדול קאי ומיהו היכא דליכ' צרה נמי אוסר כדקאמ' במתניתין · והאי תנא דהכא לא גזר משום צרה ואשמועי' קטן והוא הדין גדול והאי דקאמ' קטן משום דבקטן קאי ונרא' דהלכ' כר' יוחנן וכהנא דבפ' ארבע' אחין דהא רבא מפרש אליביה דקאמר במתניתין הא דאמרי רבנן זיקת יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמא (מו) לא תימא הני מילי היכא דאיכ' צרה וכו' וכן לעיל בפרק ד' אחין (ד' לב:) אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה :

ח **מתני'** °אחד בן תשע שנים ויום אחד ואחד בן עשרי' שנה שלא הבי' ב' שערות : **גמ'** °ירמיהו בן כ' שנה (מז) שלא הבי' שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן כ' והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם הא תמר עלה א"ר יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סרים אמר רבא מתני' דייקא נמי דקתני והוא הסרים וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני ר' חייא בר אבא (מח) עד רוב שנותיו :

הדרן עלך האשה

א **נושאין** °על האנוסה ועל המפותה והאונס והמפתה על הנשוא' חייב נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו : **גמ'** תניא להא דת"ר אנס אשה מותר לישא בתה נשא אשה אסו' לישא בתה והתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה מדרבנן ומתני' דתנן נושאין לכתחל' לאחר מיתה תנן מנא ה"מ דמי שאנס אשה מותר לישא בתה דתנו רבנן בכולן נאמרה שכיבה וכאן נאמרה קיחה ואיש כי יקח אשה ואת אמה דרך ליקוחין אסרה תורה (א) רבא אמר אנס אשה מותר ליקח בתה מהכ' ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בתה ובת בנה דידה גלי וכתי' ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ונו' הא כיצד הא באונסין הא בנישואין ואיפוך אנא עריות שאר כתיב בהו בנישואין איכ' שאר באונסין ליכ' שאר :

ב **מתני'** °הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין ואפי' הורתו של ראשון שלא בקדוש' ולידתו בקדוש' והשני הורתו ולידתו בקדוש' וכן השפח' שנשתחררו בניה עמה : **גמ'** בני יודן אמתא אשתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי אמר לי' רבא והא רב ששת אסר אמר ליה הוא אסר והנא שרינא · מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי דמשום דלא ליתיה לחלופי בישראל ליכ' למיסר דהכל יודעין דאין אב לנכרי ומשום שמא יאמרו באנו מקדוש' חמורה לקדוש' קלה ליכ' למיסר (ב) [ב] דלא שייך בגיורת קורבה ואשת אחיו מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרא בתר אבא שדינן ליה דהא בני פלניא קרו ליה ומאן דאסר קרו ליה נמי בני פלניתא ואיכ' דאמרי דפליג רב אחא בר יעקב אפי' באחיו מן האב מ"ט גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואקשינן ליה לרב אחא בר יעקב (ג) ופריק וכיון דלא איפסיק' הלכת' עבדינן לחומר' כרב ששת ובאחין מן האם כל העריות האסורות לישראל אסורות להן משום דלא ליתי לחלופי בישראל בין שנולדו שניהן שלא בקדוש' ובין שנולד אחד מהן בקדוש' ואם האחד לידתו שלא בקדוש' והשני הורתו ולידתו בקדוש' מותר (ד) דעת ר"י דלא שייך הכא משום לאחלופי כיון דזה הכל בקדוש' וזה הכל שלא בקדוש' ואחין מן האב כל העריות האסורות לבני נח (ה) אסורות להן משום שמא יאמרו וכו' כגון אשת אביו לר' עקיב' דבפ' ד' מיתות (ד' נח ·) דדריש על כן יעזב איש את אביו זו אשת אביו ואחות אביו לר' אליעזר דדריש את אביו זו אחות אביו (ו) ואשת אביו לר' אליעזר ואחות אביו לר"ע שריין דלאו משום שמא יאמרו איכ' ולאו משום לאיחלופי איכ' ובעל הלכות פסק כר"ע דר' אליעזר שמותי הוא ויש פוסקין כר' אליעזר משום דרבנן דר"מ סברי כוותיה בפ' ד' מיתות (שם) °ואם נשא אשה ובתה כשהיה נכרי כונס אחת ומוצי' אחת והוא הדין אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אף לכתחל' מותר לכנוס ואע"ג דאחות האב דאמור רבנן יקיים אמרי' בסיפ' דלכתחל' לא יכנוס (ז) שאני הכ' שאין האיסור בא אלא ע"י קידושין ואסור בחמותו דקי"ל כרבי ישמעאל דחמותו לאחר מותו בשריפה ולא קלשה איסורא וגזרו בגרים כך פסק ר"ת (ח) ויש פוסקין כר"ע ואליב' דרבא · תני' שני אחין תאומים גרים וכן משוחררין לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין (ט) אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריהם :

הדרן עלך נושאין

הגהות הב"ח [א] דלא שייך בגיותם קורבה

קרבן נתנאל

אדרבא לר' אמי הייסי' פשיטא להנהה בקידושין אפי' לת"ק כדאוקי תלמודא לעיל מתני' כר"ע ולחלק בין קדושין לנשואין · וכ"ש בדר' יוסי הייסי' לתנאה דבהא לא פליגי וע"ש : (מא) מאמר תחלה פסיל ולבסוף לא פסיל · כתב בס' בית שמואל סי' ק"ע ס"ק י"ב לא מצינו טעם למה מאמר של קטן מהני · לפי מה דאמר בריש פ' ר"ג דף נ' מ"ט אמרו רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ביאה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר ביאה בעלמא לפירש"י בקידושין ד' י"ט דביאת קטן ביבמה נמי מדאורייתא ביאה · אבל לפי' תו' דביאה ביבמה מדרבנן · א"כ לא שייך גזרה בו ואני אומר אף לפירש"י עדיין קשה מגט דיש לו לר"מ והא חליצ' בן ט' לכ"ע מדרבנן · ולפי מה דאמרי' התם מ"ט אמרו רבנן גט ביבמה מהני כו' ואתי למבעל אחר חליצה · וא"כ בקטן לא שייך גזרה זו וע"כ צ"ל דחכמים גזרו משום לא פלוג בקטן כמו בגדול וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון א"כ ה"ה נימא לענין מאמר לפי' תו' : (מב) ה"ג דלר"מ חליצה פוסלת תחלה וסוף : (מג) דאית ליה מאמר וזוטר כדשני בגט לר"מ · ולא ניחא ליה לומר דמהאי טעמא לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו דביאה פוסלת תחלה וסוף ומאמרו תחלה דוקא כמו שתי' רבינו דהך פירושא ס"ל דהך לאו שנויא היא דא"כ מאי פריך לר"מ הל"ל חליצ' כגיטו א"ו דס"ל לתלמודא דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון · דיש לו גט אחר גט וזוטר · ה"נ צ"ל במאמר דיש לו מאמר אחר מאמר וזוטר · דהך פירושא ס"ל דביאת קטן ביבמה מדרבנן הוא · וא"כ מ"ש מאמר קטן לת"ק או גט קטן לר"מ : (מד) ונראה דהלכה כרבנן כו' ומה"ט לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו דרבינו ס"ל כפירש"י דביאת קטן נמי מדאורייתא אך כמאמר שווי' רבנן כמו שאפרש · מ"ה ס"ל דדי בזה לומר דמאמר בתחלה פוסל ולא בסוף · כדי שנדע דביאתו לא הוי כביאת גדול רק כמאמר משא"כ לר"מ פריך שפיר ליתני חליצתו כגיטו דהא חליצה לכ"ע מדרבנן · וצ"ל כעין דאורייתא תיקון א"כ ליפסול מאמר אפי' לבסוף : ומ"ש דבאמת יש גט אחר גט וזוטר אבל לגבי מאמר לא אמרי' הך סברא · ובזה נדקו דברי הטור סי' קס"ז וז"ל אבל מאמרו של בן תשעה אחר מאמר בן ט' איכא למימר שמועיל וכו' · דעושה עצמו כנסתפק בדבר דלפי' ראשון שפי' רבינו מועיל · ולפי' שני אינו מועיל : (מה) שבא על יבמתו קנאה · פירש"י בקידושין דף י"ט דמדאורייתא קנאה ליורשה ולטמאה ותו' הקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולמפסלה על האחין כדתנן עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא הוי כאשתו · וקשה דהא מוכח שם בסוגיא כפירש"י מדכתיב אשת איש פרט לאשת קטן משמע דיש אישות לקטן ולא מצינו אישות לקטן כ"א ביבם בן ט' שבא על יבמתו · ומה שהקשה תו' לק"מ דה"פ עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול : ר"ל דממעט קרא דאין חייב משום א"א באשת קטן ויבמתו קנאה ע"י ביאתו לא מצאו חכמים טעם לדבר · אם ביאתו ביאה לחייב עליה משום א"א ואי אין ביאתו ביאה לא ליקני יבמתו · ע"ז עשו ביאת בן ט' כמאמר · ר"ל שנתנו טעם לדבר כמו מאמר דהוי קידושין לענין יבום ולא מחייבים עליה כמו נערה מאורסה כ"א בלאו לא תהיה אשת המת החוצה · ומ"ה ביאתו כמו כן מדאורייתא קנה לענין יבום ולא לחייבי' עליה משום א"א : (מו) לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למגזר משום צרה · וזהו כמתני' דד' אחין · אבל במתני' דהכא לא גזרינן משום צרה אלא אטו אשת שני מתים דהוי בעלמא מדאורייתא ודוקא בדידה גזרו אבל לא בצרתה דלא רצו להחמיר גם בצרתה אטו שני מתים כ"כ תו' לעיל דף ל"ב ד"ה מדרבנן · ומהרש"ל פי' בענין אחר ואין מן הצורך ע"ש : (מז) שלא הביא שתי שערות · ע' סוף פ' יוצא דופן שכתב רבינו שם דאם הוא בריא ושמן · או כחוש ביותר לא מהני בדיקה אם לא בנשתנה מווסתו ע"ש : (מח) עד רוב שנותיו · בש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"ג שהם ל"ה שנים ויום אחד · כדעת הרמב"ם · ובח"מ סי' ר"ל סעיף י"א שהם שלשים ושש שנה כדעת הר"ן וטור ורשב"ם · כך הקשה בעל תי"ט בפ' יוצא דופן · ולק"מ דש"ע פסק הכא לחומרא והכא לחו. דמספקא ליה ע"ש :

נושאין פרק אחד עשר

(א) רבא אמר אנס אשה מותר ליקח בתה · רבא לא פליג אברייתא דצריך למילף באמה ואחותה ורבא יליף בבתה ומר אמר חדא ומר אמר חדא וכלא מצאתי כן בחידושי רמב"ן · וע' מהרש"א ומהרש"ל ויש"ש : (ב) ה"ג דלא שייך בגיותם קורבה · (ג) ה"ג ופריקא אעפ"כ כיון דלא איפסקא הלכתא כוותיה בהדיא עבדינן לחומרא כרב ששת · וע"כ ל' הרי"ף : (ד) דעת ר"י דלא שייך הכא משום איחלופי · אם כוונת רבינו במה שכתבו תו' ד"ה והשני · זה אינו דהא כתבו ז"ל דהתם יוכל להיות דשרי משמע דמספקא לר"י ע"כ נראה לי להגיה דעת ריב"א שכתב כן בד"ה · נשא אחותו מן האם וכפי' מהרש"א ע"ש ובב"י תמה ולדברינו ניחא · (ה) אסורות להן משום שמא יאמרו כו' · ע' תו' דף נ"ב ד"ה ערוה ותמצא דברי רבינו שם באר היטב : (ו) אשת אביו לר"א ואחות אביו לר"ע שריין דלאו משום שמא יאמרו איכא · אף שנאסר להם משום חומרתיהן מ"מ אינו חשיב אפי' קדושה קלה ואין חוששין כלל במה שלא נאסר להן מן התורה כ"י בשם ריטב"א : (ז) שאני הכא שאין איסור בא אלא ע"י קידושין ומה"ט נמי מותר באשת אחיו מאמו ובאשת אחי אביו היכא דנשבא אחיו כשהוא נכרי ולא גזור רבנן משום אשת אחיו

א **מצות** חליצה °בשלשה דיינין ואפי' שלשתן הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשירה באנפלי' חליצתה פסולה סנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה : **גמ'** ומאחר דאפי' הדיוטות דיינין למה לי הא קמ"ל דבעינן יודעין להקרות כעין דיינין · תניא להא דת"ר מצות חליצה בג' שיודעין להקרות ר' יהודה אומר בה' °אמר רבא אמר רב נחמן הלכה מצות חליצה בג' הואיל וסתם לן תנא כוותיה במקום מחלוקת דתנן סמיכת זקנים ועריפת עגלה בג' דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר בחמשה החליצה והמיאונין בג' ולא פליג ר' יהודה (א) ש"מ הדר ביה · אמר רבא (ב) צריכי דייני למיקבע דוכתא דכתיב ועלתה יבמתו השערה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובד' בחמש' כמאן כרב יהוד' והא הדר ביה לפרסומי מלתא · אמר רב כהנא הוה קאימנ' קמיה דרב יהוד' א"ל סק ותיב אזירזא דקני למלוי חמשה לפרסומי מלתא רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה א"ל סק ותיב אזירזא דקני למלוי לפרסומי מלתא א"ל תניא בישראל בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר אנא א"ל לפרסומי מלתא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מרעני' שטרא אפומיה :

ב °**אמר** רבא גר דן את חבירו דבר תורה דכתיב שום תשים עליך מלך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצ' (ג) עד שיהיה אביו ואמו מישראל פרש"י הא דאין גר דן ישראל היינו דיני נפשות אבל דיני ממונות דן ולא נהירא כיון דדריש ליה מקרא דמקרב אחיך אי בדיני נפשות איירי הא ממעטין גר מונשאו אתך בדומין לך בסנהדרין (דף לו ·) ובקידושין (דף עו:) אלא בדיני ממונות איירי והא דאמרי' בפ'א' דיני ממונות (דף לו:) הכל כשרין לדון וקאמרי' בגמ' הכל לאיתויי מאי לאיתויי גר לדון את גר חברו קאמר ותימה א"כ הא דא"ל [א] רב שמואל בר יהודה תניא בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים למה לי קרא לענין חליצ' למעוטי גרים כיון דאפי' לשאר דינין פסול כשאין אמו מישראל ורב שמואל בר יהודה גר הוה מדקאמר ואנא גר אנא וי"ל דאצטריך לפוסלו אפי' (ד) לחליצה של גרים שהיתה הורתן ולידתן בקדושה (ה) אי נמי אי קבילו עלייהו היה כשר לדיני ממונות ולחליצה לא מהניא קבלה אי נמי לדין של ישראל כשר לדון בלא כפייה דלא שייך שימה ודבר של שררה אלא בכפייה כי ההיא דלעיל בפרק החולץ (ד' מה :) רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי' דבבל ואע"ג דכתיב שום תשים עליך מלך כל שימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה אלמא לא בעינן מקרב אחיך אלא במילי דשררה וכפייה (ו) וכן עיקר וכן משמע בההיא דסנהד' הכל כשרין לדון לאיתויי גר דמשמע בסתמא אפי' לדון ישראל (ז) וניחא נמי הא דאצטריך למיפסליה לחליצה :

ג °**חליצה** במנעל חליצתה כשירה (ח) אמר רבא אמר רב כהנא אמר רב אסי אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העולם בסנדל ומנעל לכתחלה מ"ט לא גזרה משום מנעל מרופט והא דתני' בשבת ס"פ תולין (דף קמא ·) לא תצא אשה במנעל המרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה התם מיירי שאינו מרופט כל כך דעדיין יכול להלוך בו (ט) והאידנא אין סנדל מצוי בינינו לכך נהגו לחלוץ במנעל לכתחל' וה"ג בירושל' (ה"א) תניא א"ר יוסי מעשה שהלכתי לנציבין וראיתי שם זקן אחד ונומיתי לו בקי לך ר' יהודה בן בתירה מימיך אמר לי שולחני הייתי בעירי ועל שולחני היה תדיר נומיתי לו ראית חולץ מימיך במה היה חולץ במנעל או בסנדל אמר לי (י) וכי יש סנדל במקומינו :

ד °**אמר** רב אי לאו דחזיתיה לרבי דחלץ בסנדלא דאית ליה שנצי אנא לא הוה חליצנא (יא) אלא בסנדלא דטייעא משום דמיהדק טפי והאי דידן אע"ג דאית ביה חומרת' (יב) קטרינן ביה מיתנא כי היכי (יג) דתיהוי חליצה מעליית' ירושל' (שם) רבי זעירא מחוי לרבי בא כיצד הוא עושה (קושרו (יד) כדי שיכול להלוך בו מאליו) אמר ר' חנינא בריה דר' הלל (טו) עונבו כדי שיהא יכול להתירו באחד מידיו כיצד הוא עושה מתירו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וזורקתו בשמאל כדי שתהא חליצה והתרה בימין רבא אמר עיקר החליצה התרת רצועות ונהגו האידנא לקושרו בקשר גמור (טז) דקי"ל דעניבה לאו קשירה היא (יז) לענין שבת ובגמר' דידן לא אשכחן שצריך התרה ביד ימנית דלא אשכחן שמצריך ימין אלא ברגל ולקמן (ד' קה) אמרי' נמי דנדמת חולצת בשיניה ומיהו נהגו העולם כן (יח) ע"פ הירושל' · אמר רב הונא אמר רב התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב מיתיבי התיר רצועות מנעל וסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה טעמ' דשמט הוא הא שמטה היא חליצתה כשירה רוב הרגל אין רוב העקב לא היינו רוב הרגל היינו רוב העקב ואמאי קרי ליה רוב הרגל דרוב חילא דכרעא עליה דקים מסייע ליה לר' ינאי דא"ר ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצה פסולה (יט) עד שתתיר היא ותשמט היא וכן הלכה איבעי' להו קרעתו שרפתו מהו גלויי כרעא בעינן והא איכ' או דלמ' חליצה בעינן וליכ' תיקו בעא מיניה ר' נחמיה מרבה שני מנעלים זה על גב זה וקרעתי' לעילאי ושלפתי' לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעינן והא איכ' או דלמ' גלויי כרעא בעינן וליכ' ולא איפשיט' אבל אם חלצה שניהן כשירה ואין בו משום מנעל דמעל :

ה **אמר** °רב יהודה אמר רב יבמה שנפלה בין האחין מותרת ליכנס לאחד מהן ואין חוששין שמא חלצה נעלו של אחד מהן דלא חזינא הא חזינא ע"ב חיישי' (כ) שמא כיוונה אע"ג דתני' בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהן כאחד ה"מ למישרייה

הגהות הב"ח [א] רב שמואל בר יהודה לר' יהודה תניא

קרבן נתנאל

הנולד אחריו דבקורבה גזור אבל במידי דלא אתי ע"י קדושין לא גזור · מ"מ צריך ביאור על מה שסיים רבינו דינים אלו : (ח) ויש פוסקין כר"ע ואליבא דרבא · לעיל דף ל"ד דאמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו : (ט) אבל חייבין משום אשת אח אין ספק דחייב אפי' כשאינן תאומים דהא החיוב משום אשת האח מן האם · ומה לי אם המה תאומים או לא דהא מ"מ בני אם אחת נינהו · ולא כש"ך י"ד סי' רס"ט ס"ק ו' שמסיק שמשמע בהרמב"ם ובהמגיד ולשיטתו ה"ל להביא ראיה כ"כ מל' הרי"ף ורבינו ספ"ק דיבמות ז"ל שני אחים תאומים והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח · אבל האמת יורה דרכו דלרבותא כתבו אף שהמה תאומים דה"א דלא לחייב משום אשת אח · דהא אחים מן האב המה ולקיים מצות יבום קמ"ל ומכל מקום חייב :

מצות חליצה פרק שנים עשר

(א) ש"מ הדר ביה פסק ר"ת דסומא בא' מעיניו כשר לחליצה כיון דלא ממעטינא מלעיני · וסגי באחת דיכול לראות הרוק מפי היבמה · תו' וכן משמעות הרי"ף ורמב"ם וסמ"ג ודעת רבינו שלא פסלו אלא בסומא משתי עיניו דהא לא הזכירו פסול זה ונשמע לן מהא דלקמן סי' י"ט על מתני' לעיני הזקנים וירקה בפניו רוק הנראה לדייני · אבל סומא באחת מעיניו דיכול לראות לא נשמע מזה ט"מ דכשר כמו דקי"ל בדיני ממונות בפ' אחד דיני ממונות סי' ט' וכן דעת הא"ז · ודלא כמהרש"ל ביש"ש סי' א' שהפריז ופוסק להלכה ואי עביד חליצה והיכא לפנינו דצריכה חליצה אחריתא · וראייתו דע"כ לעיני ממעט סומא בא' מעיניו דבסומא משתי עיניו לא צריך קרא דלא גרע מדיני ממונות אף דקאמר התלמודא לכדרבא הוא דאתיא מ"מ לפי האמת שפיר ממעטינן לסומא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ומ"מ אף הא דרבא משמע מיניה דשקולי' הם זה ליתא דבהא לא שייך אין מקרא יוצא מידי פשוטו · דלעיני יש שני פירושים לכדרבא ופי' לעיני לראיית הדיינין · ואי קאי אסומא פי' עיניים ממש יהיו לדייני' וכן מוכח בירושל' דמוקי פלוגתא דר"א פוסל חליצה בלילה ורבנן מכשירי דפליגי דר"א יליף לעיני למעט לילה וחכמים מפרשי דממעט סומא משמע להדיא מאן דדריש על דרשה זו לא ס"ל איהך דרשא וסעד לדבר לעיני כל ישראל זו שבירת הלוחות והא הי' בהן סומין דהא במעשה דעגל חזרו למומן אם לא נאמר שהיה זה · כשאמר השם הורד עדיך מעליך · ועוד מייתי ראיה דאפי' רבנן דפליגי על ר"מ מסתמא מודים בזה דמקשינן · לענין סומא ריבים לנגעים מאחר שדומה לנגעים דחליצה ג"כ פסולה בלילה · לא ידעתי מאי קאמר דהא לקמן דף ק"ד מסיק התלמודא דאף דס"ל חליצה בלילה פסולה לא מקשינן ריבים לנגעים והיינו טעמא דחליצה כתחילת דין ובדיני ממונות כמו כן בלילה פסול וסומא באחת מעיניו כשר וטעם לזה כתב הרי"ף ורבינו שם בסנהד' דהא כולהו איכשי לא מצי למחוי בלילה כדחזי סומא באחד מעיניו ביום וכיון דגמר דין כשר בלילה דין הוא שידון סומא אפי' תחלת הדין ביום עכ"ל · ועוד בנה יסודו על הראבי' שכתב וז"ל ולא יהיו סומין אפי' באחת מעיניהם דלעיני זקנים כתיב והכי איתא בירושל' · ומיהו באחת מעיניו לא הוזכר שם ור"ת מכשיר באחת מעיניו לחליצה ע"כ · ואני אומר דע"כ לכתחלה קאמר · דאי בדיעבד מאי מייתי ראיה מהירושל' דהא התם קאי לפרש דעת חכמים לקמן דף ק"ד דס"ל חליצה כשרה בלילה ואנן קי"ל כמאן דפוסל חליצה בלילה · גם תלמודא דידן פליג אהאי מלתא אירושל' כמו שבארנו אע"כ דלכתחלה ולחומרא קאמר לאיחוש לכך ירושל' וכן הוא העיקר כמו שסידר בעל מרגליות בסדר חליצה שלו הובא בד"מ סוף טור א"ה דסומא אפי' באחת מעיניו לא יחלוץ ובדיעבד כשר החליצה : (ב) צריכי דייני למיקבע דוכתא מבערב והיינו לכתחלה אבל בדיעבד דבר ברור דקביעות מקום אינו מעכב ומ"מ אם קבעו מקום ועת החליצה הלכו למקום אחר גרע ומספיקא שצריך חליצה אחרת מהרש"ל בסי' י' : (ג) עד שיהיה אביו ואמו מישראל משמעות הלשון דבעינן תרוייהו מישראל וכ"כ הטור אה"ע סי' קס"ט · וכבר הוכיחו תו' דאביו לחוד סגי ור"א ייחס מהא דפ' עשרה יוחסין ד' ע"ח ב"ה ור' יהודה ע' שו"ת שבות יעקב סי' קכ"ח · והרמב"ם קאמר סימן לדבר רחבעם בן שלמה שהיתה אמו גיורת אם הגון למלכות לכ"ש לחליצה וכ"ל דס"ל לגבי חליצה גלי קרא יתירה בישראל דבעינן תרווייהו מישראל ואם נניח לדברי הסמ"ג כמו שהיה בדפוס ישן כמו שפיר' הב"ח ולא במו שהגי' הכ"י נדקו דברי הטור מ"מ על כל נד תמי' על רבינו שלא גילה דעתו בזה ומהרש"ל הקשה על הטור דא"כ בניו של משה רבינו יהיו פסולין לחליצה · ולא ידעתי מאי קאמר הלא נימולו קודם מ"ת ומ"ש איכהו מכל בני ישראל : (ד) לחליצת גרים שהיתה הורתן ולידתן בקדושה כ"כ תו' סי' ק"א ד"ה ואלא לייתב פי' ר"ת אבל בסנהד' ז"ל ואין לומר דאיצטרך ליפסול אפי' לחליצת בני גרים דבני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה ישראל מעליא נינהו כדאמרי' בפרק נערה לענין נערה המאורסה עכ"ל · ולידתן בקדושה הוי כישראל מעליא לכל התורה כולה · וכוונתם דגר אין דן לישראל אלא גר חבירו והתו' דהכא ורבינו לא חשו לכך קושיא דכתיב עליך הוא דבעינן מקרב אחיך · אבל גר דן את חבירו אף שהורתו ולידתו בקדושה והוי כישראל לכל התורה מ"מ לא מבני ישראל המה ולא מקרי עליך וא"ת עדיין תקשי קושיות ר"י שהקשה בד"ה לענין דבפ' נערה משמע דהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא · א"כ אימא קרא דבישראל לא אתא למעוטי אלא הורתו שלא בקדושה לחליצת גרים · דמקרב אחיך לא קאי אגרים וכמו שפי' מהרש"א קושיות תו' · ותירוצם לא עולה לפי' ר"ת ולפי' רבינו לפי תירץ זה וי"ל דכיון דבישראל ע"כ אתי למעוטי גבי ישראל עד שיהא אביו מישראל · דאי להורתן ולידתן בקדושה עד שתהא אמו מישראל · זה ידעינן מקרב אחיך · א"כ לגבי חליצת גרים ע"כ לישראל קאי למעוטי בכה"ג דמיעוט בישראל א"א לפרש על שני פנים ומהרש"ל סי' ה' תי' כיון דמילי דשררה נינהו לא הקפידה תורה אלא בישראל ולא בגרי' ע"ש · זה ליתא דהא עדיין נחי' זה התו' ורבינו לא חילק בהך סברא בין מילי דשררה לשאר דברי' : (ה) א"נ אי קבילו · כ"כ תו' בפ' בא דף מ"ט: (ו) וכן עיקר והא דמסיק רבינו בסוף פ' אח' דיני ממונות בפו' הרי"ף דאיירי כשאמו מישראל אלו ואלו נאמרין באמת דמתני' איירי לדין ישראל בכל גוונא בין בכפי' בין בלא כפי' דומיא דממזר : (ז) וניחא נמי דאיצטריך בישראל למיפסלה לחליצה · שאסור לגר לחלוץ בלא כפי' : (ח) ה"ג אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב : (ט) והאידנא אין סנדל מצוי בינינו וכו' ולולי דבריה' אמרתי טעם דבזמניהם לא היה מנעל מיוחד לחלוץ בו כי אם חולצת מנעל של יבם מרגלו שהיה הולך בו לכך יש לגזור משום מנעל מרופט · משא"כ עכשיו שהרב המסדר יש לו מנעל מיוחד לחלוץ ופעמים יש פעם אחת בשבוע לא שייך למגזר משום מנעל מרופט : (י) וכי יש סנדל במקומינו · ומסיים שם אמרתי לו מה ראה ר"מ לומר שאין חולצין במנעל : (יא) אלא בסנדלא דטייעא · עיי' פירושו בהרי"ף וכן פי' בערוך ערך המר בשם ר"ח : (יב) קטרינן בי' מיתנא · פירש"י בשעת חליצה קטרינן בי' מיתנא (ר"ל ברגל החולץ) כי היכי דחיתי היא ותשרי והדר תחלוץ ותהוי חליצה מעליא · ומהר"י ברונא פ' קטרינן בי' במנעל ורצונו שתהיה ע"י קשירה כמו שאנו נוהגין ושלא לתפור במנעל · ומהרש"ל סימן ו' חולק עליו ואומר שאין חילוק בחיבורם למנעל אם בתפירה אם בקשירה · ובאמת הלשון קטרינן בי' קאי אמנעל כמו דאמר דאית ביה חומרתא : (יג) דתהוי חליצה מעליא · דע"י קשר המיתנא מהדק טפי והוי חליצה מעליא: (יד) כדי שיכול להלוך בו מאליו כלומר שיהא מהודק היטב ברגלו · ועי' מ"ש רבינו לקמן סי' ז' שאם יכול לעמוד ברגל ולהלוך בו בלא קשירה לא תפסול החליצה · אף אם לא קשר הרצועות שלא נרמז קשירה בתורה וע"ש · (טו) עונבו כדי שיוכל להתירו באחת מידיו · קאי אר' זעירא ושאמר קשרו לא תימא שקשרו קשר כקשר של איסור שבת · אלא קושר קשר אחד ועניבה על גביו דאז בקל יוכל להתירו באחד מידיו · ואף דלענין שבת אמרו הו"ל דלא הוי קשר · מ"מ לענין חליצה הוי קשר דהא איכא משום דלהוי מהודק יפה והא מהדיק : (טז) דקי"ל עניבה לאו קשירה היא בשבת דף קי"ג : (יז) לענין שבת ומהרש"ל אמר דאינו דומה דהתם ילפי' ממקדש הוא אבל בחליצה משום מהדיק הוא ובקשר ועניבה קא מהדיק · וכוונת רבינו איכא למימר דקאי דוקא על עניבה לחוד אבל קשר ועניבה ע"ג מודה דמהני ואנן נהיגן בשני קשרים זה ע"ז ואח"כ עניבה · ונראה דהיינו טעמיה דאם נעשה ב' קשרים בחוזק איכה יכולה להתיר בימין · ואם לא יהיה בחוזק אז לא הוי קשר של קיימא ע"כ עושין עניבה על גבה וע"י כך קיימין הקשרים עם היות שקשר העליון אינו בחוזק כ"ל ליישב המנהג : (יח) ע"פ ירושלמי · דהא בירושל' הלכה ז' בעובדא דלוי בר חיסי נמי מכשיר בשינים ומ"מ לכתחלה הצריך ימין : (יט) עד שתתיר היא ותשמט היא · מלשון זה משמע נמי אם הותרה מאליה הוי חליצה פסולה כגיר' רש"י : (כ) שמא כוונה · פי' היא לבד וכ"פ הרי"ף ורמב"ם אבל גיר' רש"י ותו' שמא כיוונו תרווייהו · וכתב כ"י דוקא חליצה שהוא מעשה דלא אורח ארעא בהכי אבל רקיקה דלא אפשר בלאו הכי לא חיישי למפסלה :

ו למיסריה לעלמא אבל לאחין מיפסלא : °אמר רב יהודה אמר שמואל סנדל הפכור בפשתן אין חולצין בו שנאמר ואנעלך תחש כרש"י בלבון א' שיש תחתיו בגד כמו שמוחין לבד בתוך המנעל בימות החורף ולא נהירא לי דלא גרע מסנדל של עץ דקתני מתניתין דחליצתה כשיר' ואוקמ' אביי כמו אוקי הך ברייתא דקב הקיטע כרבנן וממחופ' עור וגרא' כלבון שני ספירים שתפרו במשיחה כעין שלנו דבעינן כוליה עור (כא) גם נרא' דאין חולצין בו לכתחל' קאמר דדרשא דהתם אסמכתא בעלמא היא · אי הכי אימא התם אין מידי אחרינא לא נעל נעל ריבה אי הכי אפי' בפשתן נמי א"כ התם מאי אהני לי' · ור"ת ז"ל כתב דצריך שיהא מנעל מעור בהמה טהורה דמהתם גמרינן ואמרי' בבמה מדליקין (ד' כח ·) דהתם טהור היה וגרא' דאין להקפיד דנעל נעל ריבה ולא ממעטינן מהתם אלא מה שאינו מעור מדקאמר אפי' בפשתן נמי א"כ התם מאי אהני · בעא מיניה ר"א מרב הוא של עור והרסיותיו של שער מהו א"ל מי לא קרינא ביה ואנעלך תחש אי הכי אפי' כולו של שער נמי א"ל ההוא קורקא מיקרי · הא דתנן באנפיליא הליצתה פסול' אוקמא רבא באנפיליא של בגד אבל באנפיליא של עור חליצתה כשיר' (כב) היא חלצה בסמיכת הרגלים באנפיליא של עור החולצת מן הגדול בין עומד בין יושב בין מוטה והחולצת מן הסומא חליצת' כשיר' ואע"ג דכתיב בקרא ועמד ואמר אין עמידה מעכבת מדלא כתב ויעמד ויאמר אבל ועמד ואמר סיפור דברים בעלמא הוא והכי מפרש במועד קטן (ד' כ ·) גבי מנין לקריעה שהוא מעומד אע"ג דמועמדו שני אנשים דרשי' מיניה בשבועות (דף כח) דבעינן עמידה היינו לפי שאין כתוב שם המעשה שיעשה אח"כ אבל כאן שכתוב אח"כ המעשה שיעשה אינו אלא סיפור דברים בעלמא כמו עמדו וקדשו עמדה וישאת והא דדרים בסיפרי ועמד ואמר אין דברים הללו אמורין אלא בעמידה אסמכתא בעלמ' היא ולכתחל' בעינן עמידה משום דדמיא לגמר דין כדאמרינן לקמן ד' כד:

ז °אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למידחסא לכרעיה כדי שיהא ניכר שטורחת לחלוץ מנעל דלפעמים מנעל של ב"ד גדול ממדת רגלו ונראה כיוצא מאליו אם לא שידחוק רגלו בקרקע מעט אמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ פי' שרגלו הפוך והורס בעליונו של רגל פי' רש"י ואע"ג דתנן מן הארכובה ולמטה כשירה התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה שוקו במקום רגלו ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגלו הוא (כג) ור"ח פירש בשם גאון דכיון דמסגי אלוחת' לא יכול למיהדר כרעיה דעל גביה הוא לתחת ולהכי דליה הוא לעיל וכיון דאיתיה לכרעיה ולא הדילא הוה ליה כמו שאינו ראוי לבילה שבילה מעכבת בו (כד) אבל היכא דהוה חריך כרעיה מעיקרא ואי לא פסיקא היה יכול למיהדר' אע"ג דאיפסיק' חליץ למטה מן הארכובה דהוי ראוי לבילה שאין בילה מעכבת בו לכל אלו הפירושים משמע דקיטע חליץ אבל בירושלמי לא משמע כך דאמרינן בירושלמי אמתני' דמן הארכובה ולמטה כיני מתני' בקושר מן הארכובה ולמטה כשירה מן הארכובה ולמעלה פסולה ומשמע דלא איירי בקיטע אלא במי שרגלו שלם וקשר את הרצועות מן הארכובה ולמעלה ואי משום דתני בברייתא בקב הקיטע איכא לפרש דיהיב לאחריני וחליץ כדאמר בסמוכות הרגלים והא דלא מהדר ליה וליטעמיך בקב הקיטע וכי חליץ ביה איהו בכמה מקומות בהש"ס מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר והא דפריך רגלים פרט לבעלי קבין הכי קאמר כיון דשוק לא מיקרי רגל א"כ למטה מן הארכובה לא קרינן ביה וחלצה נעלו מעל רגלו וכן פירש רבינו ניסים ז"ל במגילת סתרים וכן דעת רב אלפס ז"ל ומיהו תימה הוא לומר לפסול חליצה אם נקשרו רצועות הסנדל מן הארכובה ולמעלה דמאי נפקא מינה היכן דנתקשרו הרצועות רק שחלצה נעלו מעל רגלו (כה) והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת רצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה וכן משמע מתוך לשון הירושלמי דאמר קושרו עד שיכול להלך בו אלמא דעיקר הקשיר' כדי שיעמוד על רגלו ויוכל להלך בו וכיון שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אם התיר הרצועות הוה לי' כאלו שמט הסנדל כיון דסופו ליפול מעצמו וכן אם קשרו למעלה מן הארכובה שעיקר עמידת הסנדל ע"י הקשירה ולא קרינן ביה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגל להלך בו בלא קשירה לא ידענא למה תיפסול החליצ' אם קשר למעל' מן הארכובה או אפי' אם חולץ בלא קשירה שלא נרמזה קשירה בתורה ולא נאמרה הלכ' למשה מסיני והא דקאמר בירושלמי כיני מתני' בקושר מן הארכוב' ולמט' כשרה מן הארכובה ולמעל' פסול' לא בא למעוטי קיטע הנא להשמועינן דבעינן שתהא אף הקשירה מן הארכוב' ולמטה ובסנדל שלהם שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אי נמי בקיטע איירי והא להשמועינן דבעינן שיהא כל כך בשוקו שיוכל להכניס הסנדל בשוקו ולהוציאו למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו בסמוך לארכוב' שאינו יכול לקשור הסנדל אלא בשוקו למעל' מן הארכובה פסולה · כתב רב אלפס ז"ל איכא מ"ד לית הלכתא כדאמימר מדקאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא סבירא לי' ועוד דהא תנן מן הארכוב' ולמעלה חליצ' פסולה מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה ואנן לא סבירא לן הכי דאי איתא להאי סברא הוה אמימר פליג אמתני' והוה לי' לגמרא לאותוביה לאמימר ממתני' ומדלא מותיב לי' מינה שמע מינה דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד דסבירא לי' לאמימר דבעי לתרוציה לרגליה אארעא וחליץ כדקאמר בהדיא מאן דחליץ צריך למידחסיה לכרעי' אארעא והאי דמסגי אלוחתיה דכרעי' לא מצי לתרוצי כרעיה על ארעא הלכך לא חליץ ומתני' דקתני מן הארכוב' ולמטה חליצה כשירה לאו דנקטעה רגלו הנא כגון שקשר רצועות רגלו מן הארכוב' ולמטה · וגרס נמי התם עיקר חליצ' התרת רצוע' וכיון שהתרת' מעל שוקו מקום מנו' הוא דמעל רגלו אמ' רחמנ' ושוקו מעל רגלו הוא הלכך לא קשיא לאמימר דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמ' לחוד והא דקאמר רב אשי נמי למאי דקאמר אמימר לא שמעינן מינה דלא ס"ל דאי לא סבירא לי' הוה אמר בהדיא לית הלכתא כאמימר ומדלא אמר הכי לא מצינן למידחי שמעתתא דאמימר בכי האי מלתא קלישתא הלכך איתא לדאמימר והראב"ד ז"ל כתב על מה שאמר רב אלפס ז"ל דהני תרי מימרי דאמימר חד טעמא נינהו דהאי דמסגי אלוחתא דכרעיה והא דצריך למדחסיה לכרעי' חד טעמא וכתב הוא הכי תרתי שמעתתא דאמימר לאו חדא טעמא נינהו דהא דאמר צריך למדחסיה לכרעיה אארע' אי לא דחים לא מיפסלא חליצה בכך והא דקאמר האי דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצתה פסולה וטעמא דמלתא משום דגב הרגל הוא שנקרא רגל והתחתון כף הרגל וזה שרגליו הפוכות וכף רגלו למעלה נמצאת נעלו נחלצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא חולץ נעלו הופך למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו והרתי שמעתת' דאמימר הלכתא נינהו עכ"ל · והרמב"ן ז"ל השיב על דבריו לקיים דברי רב אלפס ז"ל וכתב לפסול בשתיהן ונראין דברי הראב"ד דלא קאמר אמימר אלא צריך למידחסיה לכרעיה וטעמא (כו) כדפרישית לעיל ובדיעבד לא נפסלה החליצה כיון שעשתה התרה ושמיט' עקב אבל מאן דמסגי אלוחת' דכרעיה קאמר לא חליץ משמע דלא הוי בר חליצה כלל משום דלא מיקרי רגל דמן הארכובה ולמעלה חליצת' פסול' משום דלא איקרי רגל והא דכתיב ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו פי' שלא גילח שער הערוה ליכנא מעליא :

ח °וי"ש לדקדק מכאן דמותר לגלח שיער מבית הערוה וכן משמע בנזיר בפרק שני נזירים (ד' נח :) דקאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה הא בתער והא במספרים ותער דקאמר רב כעין תער אלמ' דמותר לגלח במספרי' כעין תער וקשה מהא דאמ' התם בשילהי ההיא שמעתת' *בעי מיניה רב מר' חייא מהו לגלח אמר ליה [דף קו] אסור והא קא גדיל נבול יש לו (כז) אלמ' דרבי חייא אסר אפי' במספרים [נט] ותימה לומר דרב לא קבלה מר' חייא וכר"ת ז"ל דהא דבעא רב מר' חייא היינו בתער אבל במספרים שרי והא דקאמר והא קא גדיל הכי פי' והגלה אין זה דומ' לשמלת אשה דאינו עושה כדי ייפות הנא להציל מן הצער שהוא גדיל יותר מדאי ואפי' בתער הוה לן למישרי ומשני נבול יש לו ואינו מצטער ומתוך גירסת בעל הלכות משמע דרב לא שרא הנא בשאר הגוף אבל בית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור דגרסי הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה כי קאמר רב בשאר איברים ושאר איברים מי שרי והא תני' העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים (כח) כי קאמר רב במספרים כי תני' ההיא בתער והא רב בתער קאמר מאי תער כעין תער (כט) והא דמשמע ממפיבושת דשרי לגלח היינו במספרים דאינו אסור אלא מדרבנן (ל) ואותה שעה עדיין לא נאסר (לא) ונראה דגירסת בעל הלכות אינה חולקת על גירסת הספרים שלנו דלמאי דמסיק הא בתער והא במספרים הדר ביה מסוגיא קמא דשני כי קאמר רב

קרבן נתנאל

(כא) גם נראה דאין חולצין בו לכתחלה קאמר · ר"ל דיש לקיים נמי פי' ראשון דהא דקב הקיטע כבר היינו בדיעבד · וכן הוא ברמזים וכ"כ מהרש"ל : (כב) היא חלצה בסמיכת הרגלים · וק"ה אמאי שייר חנכה בשמש או נסיב דקתני בברייתא שחליצה כשרה · וי"ל דהברייתא אתיא כר"מ אבל לר"י של שעם לאו מנעל הוא אע"ג דקב הקיטע מסיק ביומא דף ע"ח דלר"י נמי מנעל הוי · מ"מ של שעם לאו מנעל הוא כמו שפירש"י להדיא שם · דהא רבא נפק בי"ה בדהיטני שהוא של שעם · אבל רש"י פי' במתני' דשעם דברייתא איירי בקטן ומגין · ושל שעם דהתם איירי ברכין · ובזה מתורץ קושית תו' ד"ה באנפליא ע"ש : (כג) ור"ח פי' בשם גאון ובתו' הביאו בשם ר"ח טעמא דלא חליץ מאן דמסגי על לוחתא דכרעה למדחסי' לכולי כרעיה אארעא · לפי זה נמי אתא שפיר הא דגריע מקיטע דקיטע דחים שפיר כולה שוקיה אארעא ע"כ : (כד) אבל היכא דהוי חריך כרעיה מעיקרא ואי לא פסיקא כו' דהוי ראוי לבילה שאין בילה מעכבת בו · ויש תימה א"כ בר היגו או בר קיפוף דלא אתהפכו כרעייהו מכנן אמס כ"ה ע"י קללת רב אשי · א"כ למה קאמר רב אשי לאו בר קיפוף חליץ דהא קודם שנתהפכו רגלם שפיר הוי כתרוגי · וע"ק מאי האי דחשיב ראוי לבילה כיון עכשיו נקטעו רגליו ואינו ראוי · בשלמא למאן דאית ליה כרעי ולא חריך ביה איכא למימר שפיר כיון דראוי לבילה אבל מי שאין לו אין שייך לומר כל הראוי · ואח"כ מצאתי קושיות אלו בים"ש סי' י"ד ונאיד מפי' ר"ה : אמנם אל עלינו חובת ביאור לקיים דברי חכם גדול שכל דבריו דברי קבלה · ונראה שמוקי מתני' מן הארכובה ולמטה · איירי כגון בשעת נפילת היבמה לפני יבם עדיין לא נחתך רגלו וכה"ג שפיר מיניה דהוי כל הראוי לבילה כיון דבשעת נפילה היה ראוי לחליצה כמ"ש בפ' כיסוי דם דף פ"ג שחט בהמה ואח"כ הי' חייב לכסות כדר"ז כל הראוי לבילה · אע"ג דהשתא אין עפר מלמטה ואין ראוי לבילה · הלא ע"כ צ"ל כיון דבשעת שחיטה היה ראוי ליתן עפר למטה ראוי לבילה מקרי · ה"ה הכא אע"ג דהשתא נחתך רגלו מ"מ ראוי לבילה הוי כיון דבשעת נפילה היה ראוי לחלוץ והא דקאמר רב אשי לאו בר אבו ובר קיפוף חליץ היינו אם נפלה לפניהם מאז והלאה יבמה לחלוץ כיון דאתהפכו כרעייהו לא מצו לתרוצי כרעייהו : (כה) והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת הרצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה · ומהרש"ל חולק על סברא זו וכתב שבסי' ז' בפ' הזה נירד באריכות כשהמנעל גדול שאינו יכול להלוך בו בלא קשירה או חליצה פסולה אף בקשירה ולא נהירא כי אף לפי דבריו אין אלו שני דינים שקולים · דהתם המנעל גדול ולא מקרי נעל אבל זה החולץ כי נעל זה ראוי לגדול ממנו ולאותו ראוי לנעול בלא קשירה משא"כ בסנדל שלהם אין אדם לאותו זמן שיכול לעמוד ברגל בלא קשירה · נמצא תקנת עשייתן כך להיות מנעל ברגל ע"י קשירה : (כו) כדפרישית לעיל ריש סי' זה דלפעמים מנעלו של ב"ד גדול כו' : (כז) אלמא דר"ח אסר אפי' במספרים · דאי מותר מאי פריך והא קגדיל · הלא יכול לגלח אותם במספרים : (כח) כי קאמר רב במספרים · מדלא קאמר אלא · משמע דבית השחי אפי' במספרים אסור ולא התיר רב במספרים אלא בשאר אברים : (כט) והא דמשמע ממפיבושת דשרי לגלח ולא ניחא ליה למימר דמפיבושת גילח במספרים ולא כעין תער דלא שייך ביה שמלת אשה שאין מן הדרך להעביר שערות הגוף בכך : (ל) ואותה שעה עדיין לא נאסר · פירש מהרש"ל כי הנשים באותו הזמן לא היו מעבירין שער בית השחי ובית ערוה שלכן שלא היה צריך להן תיקון כדאי' בסנהד' דף ך"א מה דכתיב ואתנה לך שם בגוים ביפיך שאין להם לבנות ישראל שיער לא בבית השחי ולא בבית הערוה ע"כ · ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר · וכי תאמר שאנשים מותרים ללבוש עדי נשים נכרים ובאותו עת כמה גיורות ובנות יפת תואר שיש להן שערות ומעבירין באותו זמן ביותר · כדי שתדמו לבנות ישראל שלא היה להן שערות בית השחי ובית הערוה אלא ה"פ דבאותו זמן לא היה אותה גזירה כדמצינו כמה גזירות שנתחדשו בדור אחרון ולא היה גזירה זו בימים הראשונים :

ורע בפ' אלו הן הלוקין סי' ד' פסק הרי"ף כלישנא קמא דר' יוחנן · ותמה מהרש"ל בפרק זה סי' ע"ז שלא דרכו של הרי"ף לפסוק כאיכא דאמרי ויותר שלישנא בתרא לחומרא · ולי לק"מ דאם מדאורייתא אסור במספרים כעין תער א"כ תקשי לן ממפיבושת :

(לא) ונראה דגירסת בעל הלכות גדולות אינו חולקת על גיר' ספרים שלנו · ובפרק אלו הן הלוקין סי' ד' כתב רבינו על גיר' בעל הלכות אלמא שאר אברים שרי במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור ? דברי רבינו אינם כמתנגדים דהתם

רב בשאר איברים ובה"ג שהובאו מאספמיא היה כתוב אלא הא בתער הא במספרים ומיהו הא ודאי צ"ל לפי גירסא זו דשאר איברים נמי אסורין בתער כמו בית השחי מדהדר ביה משנויא דשני על ידי קושיא דהעברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים (לב) דמשמע ליה דאיירי בכל איברים שבגוף אבל במספרים תרוייהו שרו ובנזיר משמע שהיו נוהגין בו איסור דאמרי' בפרק שני נזירים (ד' נט ·) ההוא דאיתחייב נגיד' קמיה דר' אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר לי' ר' אמי שבקוה דמן חברייא הוא ובתשובת הגאונים כתוב דבית השחי ובית הערוה אם מגלח מראשו ועד רגליו מותר ואם לאו אסור (לג) דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי דאדרבה ניוול הוא אלא על שם רפואה הוא מגלח :

ט ע"ב **מתני'** °חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ בשל שמאל בימין חליצתה כשירה חלצה בגדול שהוא יכול להלך בו בקטן החופה רוב רגלו חליצת' כשירה חלצה בלילה חליצתה כשירה ר"א פוסל חלצה בשמאל חליצתה פסול' ור' אלעזר מכשיר : **גמ'** ת"ר נעלו אין לי אלא נעלו נעל של כל אדם מנין ת"ל נעל מכל מקום א"כ מה ת"ל נעלו נעל הראוי לו פרט לגדול שאין יכול [א] להלוך בו ולקטן שאינו חופה את רוב רגלו ופרט לסנדל המסולייס שאין לו עקב · אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף אתאי ההיא יבמה לחלוץ א"ל הב לי' סנדלך יהיב לי' דשמאלא א"ל אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל אי הכי בסנדל שאינו שלו נמי אימור דאמור רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינא לך הב ליה ואקנייה ניהליה וכן הלכה · בסנדל של עץ חליצת' כשירה ודוקא במחופה עור (לד) אבל שאינו מחופה עור ד' קד אפילו דיעבד נמי לא °רבה בר חייא קטספאה עבד עובדא במוק וביחידי ובליל' אמר שמואל כמה רב גובריה דעבד כיחידאה דתניא א"ר ישמעאל בר יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק ביחידי ובלילה למימרא דלית הלכתא כוותיה · חלצה בלילה כשירה ורבי אלעזר פוסל ומסקינן דבהא פליגי מר סבר חליצ' כתחלת דין דמיא ומר סבר כגמר דין דמיא :

י **מכאן** משמע (לה) °שאם דנין תחלת דין בלילה הדין בטל (לו) וכן משמע (כ"ב ד' קיד ·) גבי שלשה שנכנסו לבקר את החולה בלילה כותבין ואין עושין דין ואין יכולין לדון ע"פ ראייתם אפי' בדיעבד והא דגרס בירושלמי פרק אחד דיני ממונות (ה' ז') מנין שדנין ביום וגומרין בליל' שנאמר ושפטו את העם בכל עת אית קרא לשעבר אמר שמואל בר רב יצחק כיני מתניתא מנין שאם טעו ודנו בליל' (לז) שדינן דין אמרין הדא אמיר' כלומר זה יכול להיות · על כרחך גירסא משובשת היא דאדרשא קמייתא לא שייך למיפרך אית קרא לשעבר דהא קאמר דלכתחל' גומרין בלילה אלא כך יש להפך ולסרס הגירסא מנין שאם טעו ודנו בליל' שדינן דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לשעבר ושפטו לכתחל' משמע ואת דרשת לי' בדיעבד אמר שמואל בר יצחק כיני מתני' מנין שדנין ביום וגומרין בלילה ת"ל ושפטו את העם בכל עת :

יא **מתני'** °חלצה ורקקה ולא קראה חליצת' כשיר' קראה ורקקה ולא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי אלעזר אומר חליצת' פסולה רבי עקיבא אומר חליצתה כשירה °א"ר אלעזר ככה יעשה דבר שהוא ע"ב מעשה מעכב א"ל ר' עקיבא ככה יעשה לאיש כל שהוא מעשה באיש : **גמ'** שלחו לי' לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דמיפסלא מאחין · קשיא לי כיון דאמר יבמה שרקקה תחלוץ [ב] אמאי הדחיקו הנך אמוראי לקמן (דף קו) להטעותו ר' חייא בר אבא ואביי ורב פפא דאמרו לי' חלוץ לה ובכך אתה כונס' ואח"כ כפוהו לעשות חליצה מעליא וכן ר' יוחנן ורב פפא דאמרו ליה חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז כיון שעמדו היבם והיבמה לפניהם יאמרו לה שתרוק בפניו ונפסלה לו ואח"כ יכפוהו לחלוץ ואי לית להו להנהו אמוראי הא דשלחו לאבוה דשמואל א"כ לאו הלכתא היא ורב אלפס הביא' לפסק הלכ' ונ"ל דשפיר אית להו להנהו אמוראי והא דלא אמרו לה לרוק בפניו משום דלא מהניא רקיקה הנא לפסול כדאמרינן לעיל (דף קב ·) יבמה שנפלה בין האחין מותרת לינשא לאחד מהן ואין חוששין שמא חלצה שנפל לאחד מהן ופריך טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן [שמא כיונה] והא תניא בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא כו' חליצת' פסולה עד שיתכוונו שניהם ומסיק דכי חזינא חיישינן שמא כיונו אלמא אף חליצת סנדל לא מהני לפסול בלא כיונה כ"ש רקיקה והני עובדי דלקמן דידעי ביה שלא היה רוצה לחלוץ רקיקה לא פסלה (לח) כי ידוע הוא שלא כיון °ואיכא דאמרי הכי שלחו לי' יבמה שרקקה תחלוץ ואינה ד' קה צריכה לרוק פעם אחרת דכסדרן לא מעכבי דתניא בין שהקדים חליצ' לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי :

יב **שלחו** ליה לאבוה דשמואל °יבמה שרקקה דם תחלוץ שאי אפשר לדם בלא נחנוחי הרוק ודוקא במוללת (לט) אבל בשותת לא וגדמת חוללת בשיניה דלא כתיב וחללה ביד [ג] °ואני כתבתי כדפירשתי דהנהו דבי מדרשא דאמרי מי כתיב וירקה רוק סברי דאפי' שותת דלא בעיא נחנוחי הרוק וכן כתב הראב"ד ז"ל דטעמא דמסתבר הוא דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לא דכתיב זובו טמא ה"א דם היוצא מפיו טמא וכתב דלא פליגי אהדדי ההוא דלעיל דלא בעי לנחנוחי הרוק כשרקקה במקום חליצה דסגי ליה בהכי והך ברייתא דבעי נחנוחי הרוק כשרקקה שלא במקום חליצה דלפוסלה מן היבום אי איכא נחנוחי הרוק הוא דפסלה דגזרינן משום רקיקה דבתר חליצה (מ) אבל לית בה נחנוחי הרוק לא גזרינן :

יג **מתני'** °החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה (מא) ובירוש' (ה"ה) גר' חליצתה כשירה וכן כתב רב אלפס ז"ל : **גמ'** החרש שנחלץ וכו' אמרי דבי ר' ינאי לפי שאינן בואמר ואמרה ומתני' דקתני חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשירה בדיכולא למיקרי כדר' זירא [ד] דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו : והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה °אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל ע"ב חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום דאפי' לגבי אחין לא פסלה ומתייבמת להם: קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל וכו' אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ דאמר מקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות :

יד **מתני'** °חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ר"ש ור' יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין בא מעשה לפני ר"ע והכשיר : **גמ'** אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין הלכה כאותו הזוג ואף אם בדיעבד עבוד חליצה בתרי פסולה אלא שלשה בעינן ויוסיפו עליהן עוד שנים לפרסומי מלתא :

טו **ת"ר** °חליצה מוטעת כשירה ואיזו היא חליצה מוטעת א"ר שמעון בן לקיש שאומרים לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר לו ר' יוחנן אני שונה בין ד' ק שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם ואת אמרת חליצה כשירה אלא היכי דמי חליצה מוטעת שהיא כשירה כגון שאמר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ואפי' אם

הגהות הב"ח [א] להלוך בו ופרט לקיטן [ב] אמאי אודחיקו [ג] ואני כתבתי בפירושי [ד] דאמר ר' זירא

קרבן נתנאל

דהתם כתב כן על ספר הרי"ף שעשה חיבורו עליו כמו שהזכרתי בזה בכללים · ולרי"ף ע"כ ליכא למימר הא דמסיק הא בתער הא במספרים הדר בי' משנוי' קמא דשני כי קאמר רב בשאר אברים · דהא פסק כלישנא קמא דר"י דבית שחי ובית ערוה אסור מדברי סופרים במספרים · ופסק כרב דמיקל כל גופו כעין תער א"כ ע"כ אפי' בתר דמסיק איירי רב דווקא בשאר דברים אבל בשמעתין השיג רבינו בזה על הרי"ף ואומר דגירסת בעל הלכות אינ' חולקת על גיר' שלנו ובמספרי' אפי' בית השחי וערוה שרי להקל · ולא קייל"ן כר"י :

(לב) דמשמע לי' דאיירי בכל אברים שבגוף · ויש לדקדק אימא דהכי פריך דהך ברייתא דקתני העברת שער מדברי סופרים ע"כ איירי בשאר אברים דאי אבית השחי קאי הא קתני בהדיא ברייתא דלוקה · ווהו לפי ס"ד דלא נחית לחלק בין תער למספרים אבל בתר דמסיק הא במספרים איכא לאוקמי הך תרתי ברייתות דאיירו בבית השחי וערוה והא בתער והא במספרים · אבל שאר אברים מנ"ל לאסור · וי"ל דאי הכי פריך ה"ל לשנוי מאי לוקה מכות מרדות כדשני בלישנא קמא דר"י · אע"ג דמקשי דהך ברייתא העברת שער בשמעתא איירי בין שער בית השחי בין שאר אברים כמ"ש תוס' בנזיר ע"ש : (לג) כיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי אלא על שם רפואה הוא מגלח · צריך לתרוייהו טעמי דמלבד שעוש' לרפואה ע"כ אסור · דאל"כ מאי מותיב לרב מדקתני המעביר בית השחי כו' אימא רב ה"ק מיקל כל גופו בתער היינו שמגלח מראשו עד רגליו · ועוד הא איתא' להדי' בנזיר דף נ"ט אמר רב נחמן בנזיר מותר כיון דמעביר כל שער וקאמר עלה ולית הלכתא כותי' אך קשה הא טעמא דעושה לרפואה סגי וכ"ע : (לד) אבל שאינו מחופה עור אפי' דיעבד נמי לא · אע"ג דביומא דף ע"ח מסיק דסנדל של עץ דכ"ע ס"ל דמנעל הוא והא דאסר ר' יוסי לצאת בשבת בשבת גזירה דלמא משתלפי · וי"ל דלענין חליצה נמי כיון דמשתלפי הוי כמנעל גדול שאין ראוי להלוך בו ואסור למיחלצה בי' כמ"ש תוספת בשמעתי' : (לה) שאם דנין תחלת דין בלילה הדין בטל · ומהרש"ל סי' ך' קאמר דאין מכאן ראי' דבחליצה ככה כתי' לעיכובא ומייתי ראי' מסמ"ג שעין מגוה כ"ב גבי חליצה מעומד דאם דרשינן מקרא ועמד ואמר הוי מעכב דכתיב ככה לעיכובא · ואינו דומה דהא בדף ק"ד קאמר ר"ע ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש עלה דאי' ככה · והתם גבי עמידה אם סי' יושב צריך לעמוד כמי הוי מעשה · ותדע דהא ר"ע עצמו הכשיר באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורין והא כתיב וקיים בפרשה דיליף בריש פרקין שצריך חליצה בשלשה אלא ע"כ לא קאי ככה אכולה פרשה : (לו) וכן משמע גבי שלשה שנכנסו · וכ"פ הטור ח"מ סי' רכ"ג ודלא למהרש"ל שכתב שהטור לא ס"ל כדעת רבינו ובפ' יש נוחלין סי' ב' הביא רבינו עוד ראי' בשם הרמב"ן מהא דקאמר פ"ק דסנהדרין דף י"א אין מקדשין את החודש אלא ביום ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש ויליף לה ממשפט מה משפט ביום אף קידוש חודש ביום שמעינן מינה שאם טעו תחלת' בלילה אינו כלום ע"כ · גם בזה השיג מהרש"ל שם ואומר דמקידוש חודש ליכא לתילף דהתם כתיב כי חק לישראל וכל היכא דכתיב חוקה לעיכובא וקשה לדבריו עיקר' חסר מן הספר דה"ל לתלמודא למיגמר מה משפט ביום כו' ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש דכתיב חק לעיכובא · וע"ק לדבריו גבי שלשה שנכנסו לבקר נמי ה"ל לתלות ראי' זו דכתיב והיה לכם לחקת משפט חוקה כתיב · ותו קשה הא דגמר בסנהדרין דף ל"ג דנין ד"מ ביום וגומרין בלילה דכתיב ביום הנחילו וכתיב ושפטו את העם בכל עת לדברי מהרש"ל היכי יליף מנחלות התם כתיב חוקה · והא דאורעה כל הפרשה לחוקת משפט לשאר דברים כדפי' רשב"ם התם · ותו דהרשב"ם אומר שם בב"ב אם נכנסו יותר משלשה הנוספים יכולים להעיד ושלשה יכולים להיות דיינים כמו גבי ראיית החודש ע"ש אימא גבי נחלות נמי דכתיב חוקה · אבל האמת יורה דרכו כמו שכתב ר"ת בפ' הקומץ דף י"ט דהא דקאמר הש"ס חוקה לעיכובא היינו דיליף מג"ש · וכל היכא דלא קאמר התלמודא חוקה לעיכובא אנן לא מצי' למימר הכי דאין אדם דן ג"ש מעצמו · נמצא דברי רבינו שרירין וקיימין וכ"כ הר"ן וכן מסיק הש"ך סי' ה' להלכה דאם דנין בלילה אין דיניהם דין · ומה שנהגינן להקל שיושבים דיינים ודנין בלילה דהוי כקיבלו עלייהו מחמת תקנת צבור עי' פרישה · או אם בררו הבעלי דינין לדון בלילה ולא באופן אחר · ומה שכתב הסמ"ע אם דנו לאור הנר הוי כמו יום כבר השיג עליו הש"ך · ונראה ראיה לזה לדברי הסמ"ע הא דכתיב ביום הנחילו ז"ל דדוקא שנכנסו לבקר החולה באישון לילה ולא הי' נר אבל החולה מה שמותר לחלל שבת להדליק הנר לצורך החולה · ע"כ אין לזוז מפסק הש"ך : (לז) ה"ג שדינו דין ת"ל ושפטו גו' אמרין הדא אמירה : (לח) כי ידוע הוא שלא כיון · ורבים מקשים הא לעיל בסי' ה' כתב רבינו חיישינן שמא כיונה · משמע אע"ג דלא כיון הוא מ"מ פסלינן לאחים · וא"כ הקושי' במקומ' עומדת דיאמרו לה' שיתכוונו לחליצה · והב"ח סי' קס"ח ס"ק כ"ה תירץ דהני אמוראי ס"ל כלישנא קמא · ומעייל פילא בקופא דמתחלה שוה לא נזכר ולא נרמז בתירוצו של רבינו שלא הזכיר אלא לישנא בתרא שכתב ומסיק דכי חזינא חיישינן שמא כיונה · ונראה דהא דחיישינן בחזינא שמא כיונה · וכיון דהוא ג"כ חפץ בחליצה · אם לא פסלינן לאחים גזירה דשמא לפעמים יכוונו שניהם · אבל אם ידוע לנו שהוא לא כיון לחליצה כ"ע כל חפצו ליבמה בזה ודאי לא שייך גזירה כמו דלא גזרינן חול אטו שבת ועי' ב"ש ס"ק מ"ה שהשיב דעת רבינו דלא חיישינן להחמיר כ"א בחשש שכיונו שניהם וליתא כמו שהראתי באצבע לעיל בסי' ה' כתב להדי' שמא כיונה · ובטור איתא שמא כיונו · י"ל או היא או הוא · וזהו דעת נימוקי יוסף ע"ש ודלא כב"ש : (לט) אבל בשותת לא · ומדלא חילק ש"מ דאית ליה לרי"ף אפי' שותת בפני היבם בשעת חליצה לא הוי רקיקה וא"ת מי כתיב וירקה רוק · וצ"ל דיליף מוכי ורוק דכתיב גבי זב · ובים"ש קאמר דיליף בג"ש אינו מכוון דהא אין אדם דן ג"ש מעצמו · וק"ק לדברי רי"ף אמאי לא קבע התלמודא הך מיתיבי על הנהו דבי מדרשא : ה"ג ואני אומר דהנהו דבי מדרשא : (מ) אבל לית בה נחנוחי הרוק לא גזרינן · דהוי מלתא דלא שכיחא ומדלא קאמר אבל בשותת לא יש לדייק אפי' כשרקקה דם בלא מגילה נמי לא גזרינן וזהו כדעת הרשב"א · וזהו היש מי שאומ' בש"ע סעי' מ"ה ובב"ש ס"ק מ"ו לא דק · (מא) ובירושלמי גרס חליצתה כשרה וכן כתב רב אלפס ז"ל · וי"ל הטור וא"ח הרא"ש ז"ל השוה חליצת קטנה לחליצת קטן · ר"ל דלא הוי' חליצה אפי' לפוסלה על האחין · ודבריו תמוהים מאוד דהא אם חליצה כשרה בדיעבד ק"ו דהוי' חליצה לפוסלה על האחין וליכא למימר דקיי"לן כרבא דאמר עד שתביא שתי שערות · דליך יתכן שפוסק רבא דלא גמרן כיון דאפי' ר"מ לא מקיש אשה לאיש כי אם מדרבנן משום גזירה · עכ"ל שנ"ל וכן כתב רב אלפס קודם ובירושלמי גרס וכן הגירסא בכל ספרי רי"ף שלפנינו חליצתה פסולה · והיינו מדרבנן לפוסלה על האחין כיון בקטן דעשאו חליצת בן ט' כבא בגדול · אבל מדאורייתא חליצת קטן אינו מיחש דאיש כתיב בפרשה והיה קטנ' דהשוה אשה לאיש כל זה לדעת ר"מ · אבל רבנן סברי אין חליצת קטן כלום דלא עשה חליצת בן ט' כבא בגדול · ולבסוף הסוגי' פסק רבא והלכתא עד שתביא שתי שערות · ש"מ דלא קיי"לן לר' יוסי דאמר חליצת קטנה כשרה אלא כר"מ דמקיש אשה לאיש · גם היות שלר"מ מ"מ הוי

אם התנה בתנאי אם תתני לי מאתים זוז תהיה החליצה כשירה ואם לא תתני לי (מב) לא תהיה חליצה אפי' הכי התנאי בטל והחליצה כשיר' אפי' לא נתרצה דמן הדין אין כח בשום תנאי לבטל המעשה ואפי' לא נתקיים התנאי ראוי המעשה להיות קיים אלא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן הלכך בעינן דוקא כי התם שיוכל המעשה להתקיים ע"י שליח שהוא משה ליהושע אם יקיימו התנאי שיתנו להם ארץ הגלעד (מג) אבל חליצה דלא אפשר ע"י שליח דבעינן וחלצה נעלו מעל רגלו אע"פ שלא נתקיים התנאי המעשה קיים · תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשירה ואיזו היא חליצה מוטעת שאמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאינו הגון לה ואמרו לו חלוץ לה ותתן לך מאתים זוז ובא מעשה לפני ר' חייא והכשיר · ההוא איתתא דאתאי לקמיה דר' חייא בר אבא (מד) דהות כשורה ובעי יבם ליבומי (מה) ולמיכלייא לממונה אמר לה בתי לא ניחא לך א"ל לא א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחליץ לה (מו) אמר לי' השתא מינך איפסלה זיל חלוץ חליצה מעליא כי היכי דתשתרי לעלמא · בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאינו הגון לה אתא לקמי' דאביי אמר לי' זיל אמור לו חלוץ על מנת שתתן לך מאתים זוז לבתר דחליץ לה אמר לה זיל הב ליה פרש"י זיל הב לי' דהא קבילת עלה ואע"ג דחליצ' בהכי לא מיפסלה מיהו מיחייב' לקיומי תנאיה מדינא כשאר שכירות דעלמא ולהכי פי' מטעם שכירות ולא משום תנאי שהתנה מתחלה ליתן לו משום דכל האומר על מנת אין מחייבין אותו לקיים התנאי משום דהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אם ירצה לקיים התנאי יתקיים המעשה מעכשיו ואם ירצה לא יקיים התנאי ויתבטל המעש' למפרע ולעולם אין מחייבין את הזוכה לקיים התנאי כדי שיתקיים לו המעשה שהרי הנותן גט לאשתו על מנת שתתן לו מאתים זוז אם לא רצתה ליתן אין מחייבין אותה ליתן אלא הגט תלוי ועומד אם תתן יהא גט ואם לא תתן לא יהא גט וראיה לדבר מדבעיא לן בפרק מי שאחזו (דף עד:) הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז אי נתינה בעל כרחו הוי נתינה או לא ואם איתא דגיטא הוי לאלתר ואיהי היא דמיחייבא למיתב ליה מאתים זוז פשיטא דנתינה בעל כרחו הוי נתינה כדמוכח בבבא מציעא (דף עז :) גבי פרעיה זוזא דפרעון הוי ועוד מאי נ"מ אי הוי נתינה או לא כיון דגיטא לאלתר הוי והמעות הן עליה בחוב אי בעי לקביל ואי לא בעי לא לקבל אלא ודאי הגט תלוי ועומד בנתינת המעות ואם היא רוצה שלא יהא גט אינה מחוייבת ליתן לו המעות הלכך בכדון זה משום תנאי לא מיחייבא למיתב ליה אלא הכי קאמר ליה כיון דאי אפשר לה לחליצה להתבטל הוה ליה כשכירות בעלמא א"ל משטה אני בך עבדי ליה (מז) דכיון דלא הוה ליה הגון לה ולא בעי לה מה שקבלה ליתן לו דמי יתירי כעין אונסה היא וגם איהו לא פסיד ביה מידי :

יו מי לא תניא °הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעברת לפניו ואמר לו טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא מצי א"ל משטה אני בך ונראה דהיינו דוקא כגון הכא ששואל דבר גדול במעשה שאין רגילין ליתן אלא דבר מועט וכן ההוא דהגוזל בתרא (דף קיו :) גבי הלך להביא כרוב ודורמסקינן שאין לו אלא שכרו (מח) אבל מעשה שרגילין עליו ליתן דבר גדול אינו יכול לומר משטה אני בך אע"פ שלא הוציא כלום באותו דבר שתובע לו שכר הכל לפי המעשה והתנאי :

יז ת"ר °חליצה מוטעת כשירה גט מוטעה פסול גט מעושה כשר חליצה מעוש' פסולה היכי דמי אי דאמר רוצה אני אפילו חליצה נמי כשירה אי דלא אמר רוצה אני אפילו גט נמי לא הכי קאמר חליצה מוטעת לעולם כשירה גט מוטעה לעולם פסול חליצה מעושה וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול ולא קשיא (מט) הא דאמר רוצה אני והא דלא אמר רוצה אני דתניא יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני :

יח **אמר** רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא °חולצין אע"פ שאין מכירין וממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אא"כ מכירין ולא חיישינן לב"ד טועין פירוש שיכתבו ב"ד אחרון בלא הכרה ורבא דידיה אמר (נ) אין חולצין אא"כ מכירין ואין ממאנין אא"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אע"פ שאין מכירין וכותבין גט מיאון אע"פ שאין מכירין דחיישינן לב"ד טועין והלכה כרבא :

מתני' מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד והן נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו והיא אומרת ע"ב מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי והוא אומר לא חפצתי לקחתה ובלשון הקודש היו אומר ונגשה יבמתו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה לפניו רוק שנראה לדיינין וענתה ואמר' ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ע"כ היו מקרין אותו · כשהקרא רבי הורקינוס תחת האלה בכפר עכו גמר את כל הפרשה הוחזקו להיות מקרין את כל הפרשה · וקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ כו' · מה היא עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה · כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך · גר' בפרק ג' דסנהדרין (ד' לא :) והיבמ' הולכת אחר היבם להתיר' אמר רבי אמי (נא) אפי' מטבריא לציפורי שנאמר וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה אמר רב יהודה מצות חליצ' קורא וקורא הולכת רוקקה וקוראה מאי קמ"ל מתניתין היא הא קמ"ל דמצו' הכי ואי אפיך לית לן בה תנ"ה בין שהקדים חליצ' לרקיק' ובין שהקדים רקיק' לחליצ' מה שעשה עשוי אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצ' לא ליקריי' לדידה לא להודה אבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי בבת אחת ולא ליקרייה לדידיה לא לחודי' חפצתי לקחתה לחודי' דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה בבת אחת רבא אמר אסוקי מלתא היא ולית לן בה רב אשי אשכחי' לרב כהנא דקא מצטער ומקרי לה לא אבה יבמי אמר לי' לא סבר לה מר להא דאמר רבא אסוקי מלתא לית לן בה אמר לי' מודה רבא בלא אבה יבמי פרש"י משום דאיכא לפרושי לא אדלעיל מיניה קאי אבל לא חפצתי תחלת דיבור הוא (נב) וגירסת רב אלפס ז"ל אינה נכונה דמה ענין רבי זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפירוש דבריה · אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצ' צריך למכתב הכי ואקרינוה לדידה מן מאן ועד יבמי ואקרינוה לדידי' מן לא עד לקחתה ואקרינו' לדיד' מן ככה ועד חלוץ הנעל (נג) מר זוטרא משרטט וכתיב לכולה פרשה מהקיף לי' מר בר רב אשי והא לא ניתן ליכתב והלכתא כמר זוטרא דלדבר מצו' שרי' הא דקאמר ואקרינוה לדידי' מן לא עד לקחתה לא ידענא למה (נד) דקי"ל (גיטין דף ו) שלש כותבין · אמר אביי רוק שקלטתו הרוח לא עשאה ולא כלום הלכך הוא ארוך והיא גוצא קולטתו הרוח איכא בפניו היא ארוכ' והוא גוץ בעינן עד דמטי רוק להדי אפי' והדר אזיל אמר רבא אכלה תומה וירקה נרגישתא וירקה (נה) לא עשאה ולא כלום מ"ט וירקה מעצמ' בעינן ולא מחמת ד"א · רב אלפס ז"ל הביא הך מלתא דרבא אולי סבירא לי' דלא גרע מרקק' דם ולא דמי לה דהכא אפי' לכתוחי הרוק מעצמה אין כאן אם לא נאמר אי אפשר בלא ליחלוחית רוק ואותו מעט יצא עם רוק זה (נו) ונהגו העם למונעה מכל מאכל קודם חליצ' · וקרא שמו בישראל וכו' תניא אמר רבי יהודה כפעם אחת היינו יושבין לפני רבי טרפון ובאת יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל וכו' :

סדור חליצה מצות חליצ' בשלשה שיודעים להקרות(נז) וקבעי דוכתא שאומר לך במקום פלוני לחלוץ שם ומוסיפין עליהם עוד שנים אפי' עמי הארצות לפרסומי מלתא וחולצין ביום ולא בליל' בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים וצריכין הדיינין שיכירו שהיא אשת המת ושהוא אחי המת מאביו והכרה זו סגי בקרובים ונשים דגלויי מלתא בעלמא היא וצריכין לידע שהיא בת י"ב שנה ויום אחד ושהוא בן שלש עשרה שנה ויום אחד ושהביאו שתי שערות והיבמ' נבדקת ע"פ נשים ואם רואין שגדלו דדיה ונתמלא זקנו אין צריכין בדיק' וצריך שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו וראיתי רבותינו שהעמידו היבם אצל כותל או אצל עמוד כי היכי דמצי למידחסי' לכרעי' ואומרת ליבם (נח) אם תרצ' לייבם יבם ואם אומר שרוצה לחלוץ אומר לו לבטל מודעה כמו בגט דחליצ' מעושה פסולה ומתקנין לו ב"ד המנעל שיהא שלו ואחר החליצ' יחזור ויתנהו לדיינין והמנעל צריך שיהיו לו (נט) שתי רצועות לקושרו

קרבן נתנאל

הוי חליצה לפוסלה על האחין · מ"מ לדידן דקיילי"ן כחכמים דחליצת קטן לא כלום אפילו למפסלה על האחין ומקשינן אשה לאיש אקבהך תלת'דחליצת קטנ' לא הויא חליצה אפי'למפסל' על האחין · וכ"כ בס' ב"ש ס"ק מ"ח אך עדיין צריכין למוטעי א"כ לאיזה דבר הביאו הרי"ף ורבינו הך מימרא דרב יהודה אבל חכמים אומרים אבל אשה בין גדולה בין קטנה כיון דלא קים לן כהני חכמים · וי"ל דהך והלכתא סוימא דרבא כמ"ש תוס' · וה"ק רבא אמר עד שיגיע לעונת נדרים כך הוא לחכמים · אמנם לדידן הלכתא עד שתביא שתי שערות ומ"ה מייתי הך מימרא דרב יהודה אבל חכמים כו' כדי שנדע על מי אמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות · אע"ג דכל זה צריכין לפרש כך בהרי"ף מ"מ כתב הטור בשם אביו · שתפס הך גירס' לאפוקי גי' כ"י בהרי"ף חליצתה כשרה · אמנם פשטא מלתא דרבינו כדעת הרמב"ם וכמו שפסק בש"ע : (מב) לא תתני' חליצה · דהוי תנאי כפול וגם שאר דברים כתנאי בני גד ובני ראובן : (מג) אבל חליצה דאי אפשר ע"י שליח · כדאמרי' בהמדיר דף ע"ד:(מד) דהוי כשורה·ומ"מ רצה לייבמה דברים ניכרים שנתן עיניו בממונה: (מה) ה"ג ולמיכלי לממונה : (מו) אמר לי' השתא מינך איפסלה · והא דהא לעיל סי' י"א כתב רבינו דבהכי עובדי כיון דלא כיון אפי' כוונה ברקיקה לא פסלה וא"כ בחליצה זו נמי לא תיפסל · וי"ל דמ"ד הוי כוונתו לחליצה מעליא דבהאי חליצה נפקי זיקה ממנה : (מז) דכיון דלא הוה לי' הגון לה ולא בעי לה לחלוץ · עיי' ב"ש ס"ק כ' שכתב אבל משום ספיקא דדינא דצריך לחלוץ יכול לומ' קים לי כהני פוסקים דמצות יבום קודם וצריך ליתן לו שכרו · א"כ מאי קאמר דהא היא מוחזקת אדרבא היא יכולה לומר קים לי שלא ליתן לו שכירות : (מח) אבל מעשה שרגילין עליו ליתן דבר גדול · כגון שדכנות ורפואות ושיעשה השבעת שדים שידע מי גנב · ועיי' בפ' בתרא דב"ק בים"ש סי' ל"ח : (מט) הא דאמר רוצה אני · מכאן אומר מהרש"ל בס' ל"ב דבזמן הזה שנתפשט תקנת ר"ג לא הוי'חליצה מעושה כיון שכופין אותו לחלוץ בדין אין קרוי אונס · רק שיאמר רוצה אני בלי שום אונס שבעולם · ויש נוהגין כמו שכתוב בסדר החליצה לומר לו אם אתה מבקש ליבם כתיר לך ההרס דר"ג ויאמר הוא לא · וזה מכ"ג טעות ועושין דברי חכמים חוכא ואטלולא · מאחר שהכל יודעין שאין יכולין להתיר לו והאריך מזה בפרק החולץ סי' י"ז · ודבריו נכונים להלכה למעשה : (נ) אין חולצין אא"כ מכירין · גם שהיה היבם בעולמו של אחיו המת · ובכל זאת עד א' נאמן אפי' קרוב אפי' אשה כ"כ הטו' : (נא) אפי' מטבריא לציפורי · פי' רש"י אעפ"י שיושבת טבריא גדולה מצל ציפורי תלך אחריו לציפורי · ודוקא כגון ציפורי שיש שם ב"ד אבל אם היבם דר בכפר אינה מחוייבת היבמה לילך אחריו ולחלוץ שם רק שתשלם לו הוצאת הדרך ועיי' בב"ש בשער חליצה סק"ב : (נב) וגירסת רב אלפס מודה רבא בלא אבה יבמי כר"ז דאמר כל הראוי לבילה · ר"ל שצריך למקריי' עם היבמה שתוכל לקרות לא אבה יבמי בפעם אחת וכיון שראוי' לקרות אם א"כ לא קראה בפני ב"ד בפעם אחת לית לן בה כיון דראוי' לבילה כו' · וע"ז השיג רבינו מה ענין ר"ז לכאן דמ"מ יש לטעות בפירוש דבריה שאמרה לא · בהפסק · נראה כאומרת שזה שאתם סוברים שיבמי לא רוצה לייבם אינו כן אלא אבה יבמי לייבמי : (נג) מר זוטרא משרטט וכתב לכולה פרשה · עיי' במגילה פ"ב סי' י"א מה שכתבתי לייסב קושית בה"ז על רבינו ע"ש : (נד) דקיילי"ן שלש כותבין · הקשה בס' תפארת שמואל בחידושי י"ד סי' רפ"ד דהא רבינו בפ"ב דמגילה סי' י"א פסק כבעל ה"ג דקיילי"ן כר' יצחק דאמר שתים כותבין שלש אין כותבין · וכן כתב הטור בשם אביו סי' רפ"ד · ונראה להגיה לפי פירש"י דקיילי"ן שלש כותבין · כי כן פי' רש"י הכא במתני' · אח"כ מצאתי כמו שהגהתי בברכת הזבח במנחות דף ל"ב ד"ה מורידין וכהניתי·אבל דברי הרמב"ם בפ"ו דהל' ס"ז ופ"ד דהל'יבום סתרי אהדדי וע"ש בכ"מ: (נה) לא עשאה ולא כלום · היינו שצריכה לרוק עוד פעם כתיקונה אבל בדיעבד שאין היב' ויבמה לפנינו אינו מעכב דהא לא גרע מאלו לא רקקה כלל : (נו) ונהגו העם למונע' מכל מאכל קודם החליצה · לפי שאין אנו בקיאים איזה דברים שמרבים רוק · ואפשר מטעם זה השמיט הרי"ף הא דרבא דלאו דוקא שום או גרגישא בזמן הזה·מהרש"ל :

סדר חליצה

(נז) וקבעי דוכתא · משמע אפי' בו ביום · ולכתחלה קובעי' מבערב · ובש"ע בסדר חליצה שאין קובעין מקום בשבת · וכתב מ"א סי' של"ט ס"ק ג' דהיינו טעמי' שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת ולפ"ז בי"ט מותר לקבוע מקום דהא דנין בי"ט כדאי' להדי' במ"ק דף י"ד ועיי' תוס' שם ד"ה מתנעי והעולם לא נהגו כן · ע"כ נראה דהיינו טעמי' כמו דאין מערבין ברגל בי"ט דהוי הכנה לחול ה"ה בכה"ג · ודלא כב"ש שאומר הטעם דהוי כאלו בונה מקום · ברם אחר העיון התוס' במ"ק הוא נגד הש"ס ערוכה בסנהדרין דף ל"ו · ולכאורה דבר תמוה הוא · וכ"ל דמה שכתבו תוס' במ"ק הוא לאביי · ואביי אזל לשיטתו · כמו שמבואר בשמעתא דסנהדרין שאביי לא חש לקושיא דרבא דס"ל שרציחת ב"ד דוחה י"ט · ואנן קיילי"ן כרבא ולדקדוקי דברי מ"א ודוק : (נח) אם תרצה לייבם יבם · וכבר כתבתי בשם מהרש"ל דעכשיו שיש תקנת ר"ג מ"מ אם הוא נשוי אין אומרי' לו כך דהוי כחוכ' ואטלול' : (נט) שתי רצועות לקושרו · מהרש"ל אומר שהרצועות יתפור מלמעלה

לקושרו בהן על רגלו אע"פ דאית לי' חומרתא כמין קשר עגול ומכניסו בחוט של רצועה וצריך שיהיו כל תפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן ונועלו ברגלו וקושרו ברצועה על רגלו (ס) בקשר ולא בעניבה וברגלו של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יקרוה בפעם אחת ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה והיא מתרת בימינה קשר המנעל (סא) ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה לפניו ולא תאכל היבמה קודם חליצה וצריכין הדיינין לראות הרוק כשיצא מפיה ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו וקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל הנמצאין שם אומרים (סב) חלוץ הנעל וכו' (סג) ומשרטטין קלף וכותבין לה ביום פלוני בכך וכך לירח פלוני בשנה כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין בו במקום פלוני אנחנא דיינא דמקנתה חתימה לתחת במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת קדמנא פלוניתא בת פלוני והקריבת לקדמנא חד גברא דשמיה פלוני בר פלוני וכן אמרה לנא פלוניתא דא פלוני בר פלוני אחוהי מאבוה דמיתנא דפלוני בעלי הוא דהוינא נסיבנא לי' ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ירית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי כען רבנן דייני א"ל אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא ליטלע לי קדמיכון רגליה דימינא ואיסרי סיניה מעל רגליה [א] ואירוק באנפוהי ואישתמודעינהי לפלוני דא דאחוהי דפלוני מאבוהי ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יתה יבם ואי לא אטלע לה קדמנא רגלך ימינא ותשרי סיך מעל רגלך ותירוק באנפך ועני ואמר לית אנא צבי ליבומי יתה מיד אקרינוה לפלוניתא דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי [ב] ואף הא פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואטלא לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגליה ורקה באנפוהי רוקא דאיתחזאי לנא מפומה על ארעא ותוב אקריניהו לפלוני דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו וקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דיינים וכל דהוו יתבין קמן ענינא בתריה חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלתא זימני ומדאיתעביד עובדן דנן קדמנא שריוה לפלוניתא דא למהך להתנסבא לכל גבר דתיצבי ואינש לא ימחה בידה מיומא דנן ולעלם ובעית מיננא פלוניתא דא גיטא דחליצה דנא וכתבנא וחתמנא ויסיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל וחותמין תלתא עליה ולא בטיא לאמתוני בתר חליצתה תלתא ירחי ושריא לאלתר לאנסובי לכל מאן דבעי' · מצות יבום מאן דשכיב בלא זרעא ואית ליה אחא מאבוהי דהוה ליה ישיבה בעולמו כדכתיב כי ישבו אחים יחדו מיחייב איהו ליבומי לאיתתיה וכדבעי ליבומי לקדש והדר מייבם דאמר רב מצות יבום מקדש ואח"כ בועל שנאמר ולקחה לו לאשה ויבמה ומקמי הכי הות כתובת יבמה על נכסי בעלה הראשון והשתא תקינו רבנן משני שלא תהא קלה בעיניו להוציאה· כתובת יבום ביום פלוני וכו' פלוני בר פלוני אתא קדמנא וכן אמר לנא אחי דמאבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ומורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק ושבק ההיא איתתא דשמה פלונית בת פלוני דממתא פלוני וחזי לי מן אורייתא ליבומי כדכתיב בספר אורייתא דמשה יבמה יבא עליה ובביאת פלוניתא דא ואיתיבמת לפלוני בר פלוני יבמה בד"ל לאוקומי שמיה בישראל כדכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ודין כדוניא דהנעלת פלונית דא מבית אבוה לבית יבמה כדין וכדין וכתיב לה פלוני בר פלוני לפלונית יבמתיה עשרים וחמשה זוזי דחזו לה דהוו כתובי בכתובתה דכתב לה בעלה קדמאה ואוסיף לה מדיליה כדין וכדין וקביל עליה פלוני דנא אחריות תוספת כתובה דא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי אפי' מגלימא דעל כתפיה וכו' כדכתיבנן בשטרי כתובות דעלמא :

הדרן עלך מצות חליצה

א °**בית** שמאי אומרים אין ממאנים אלא ארוסות וב"ה אומרים ארוסות ב"ש אומרים בבעל וב"ה אומרים בבעל וביבם ב"ש אומרים בפניו וב"ה אומרים בפניו ושלא בפניו ב"ש אומרים בב"ד וב"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד ד' קו אמרו ב"ה לב"ש ממאנת והיא קטנה אפי' ד' וה' פעמים אמרו להם ב"ש אין בנות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותינשא :

גמ' א"ר הושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו מ"ט °מאמר וביאה ע"ב דאיהו עביד בה מצי עקרה זיקה דרחמנא רמא עלה לא מצי עקרה עולא אמר ממאנת אף לזיקתו ולא בעיא חליצה מ"ט נישואין קמאי קא עקרה איתיביה רבא לעולא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם צרתה ומשני צרת הערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו והלכתא כעול' (א) דרמי בר יחזקאל קאי כוותי' (ב) וכן כל אמוראי דלקמן דפליגי במיאנה ביה · א"ר מיאנה בזה אסור' לאחיו מידי דהוה [ג] אבעלת הגט לאו כי איתסר לה לחד איתסר לכולהו ה"נ ל"ש ושמואל אמר מיאנ' בזה מותרת בזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא דחי לה הכא איהי דקא דחי נפשא דאמרה לא רעינא בך ולא צבינא בך (ג) בך הוא דלא רעינא הא באחוך רעינא והלכתא כשמואל (ד) דקאי רבי יוחנן כוותיה דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחיו : וב"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד·ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן דתנן החליצה והמיאונין בשלשה [ד] ותנא כמי מיאון ב"ש אומרים בב"ד מומחים ב"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד אלו ואלו מודים שצריך שלשה רבי יוסי בר יהודה ורבי אליעזר בר שמעון (ה) מכשירין בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה באותו הזוג (ו) פירוש לענין מיאון :

מתני' °איזהו קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה ב אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכ' מיאון רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה :

גמ' אמר רב יהודה ואמרי לה במתניתא תנא בראשונה היו כותבין בגט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא לאתנסבא ליה כיון דקא הוו דקא כפיס דיבורא אמרי אתי לאיחלופי בגיטין (ז) תקינו הכי ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנ' · °ת"ר ד'קא איזוהי מיאון כל שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקידושי שקדשוני אמי ואחי יתר על כן א"ר יהודה אפי' הושיבה באפריון והוליכה מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי הרי זה מיאון יתר ע"כ א"ר יהודה (ח) אפי' אורחין מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי הרי זה מיאון יתר ע"כ א"ר יוסי בר יהודה אפי' שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל קטנה שאינה יודעת לשמור קידושיה אין צריכ' למאן אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס · תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונישאת משום רבי יהודה בן בתירא אמרו (ט) נישואין הן הן מיאוניה איבעי' להו נתקדשה מאי ת"ש דתניא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה רבי יהודה בן בתירא אומר קידושיה הן הן מיאוניה והלכ' כר' יהודה בן בתירא ואפי' בנשואין דקמא : °**תניא** רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום ואין ג בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מיטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכ' מיאון ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון והלכה כרבי יהושע חדא דהא קי"ל רבי אליעזר ורבי יהושע הלכ' כרבי יהושע (י) ועוד דהא רב ושמואל תרוייהו דחו להא דר' אליעזר וסברי להא דר' יהושע דגרסינן בכתובות פרק אלמנה ניזונית (ד' ק :) רב אמר קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה על האחין ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסולה על האחין ופסולה מן הכהונה ממאנת אינה צריכ' להמתין ג' חדשים יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ"ל תנינא (יא) הממאנת באיש

הגהות הב"ח [א] ואירוק באנפוהי ואשמודעינהו לפלונית דא דהוי' אנתתי' דפלוני מיתנא ואשתמודעניהו לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרנא כו' יתה תא ייבמי [ב] ואי לא [ב] ואף להאי פלוני [ג] אבעלת גט בעלת גט לאו כו' [ד] ותניא כתי הכי מיאון

קרבן נתנאל

מלמעלה לקרסים וקושר בהן מלמעלה למטה כדי' שיהי' הקשר ע"ג בשר רגל · ונראין דבריו משני טעמים א' דהוי דומה לסנדלא דטייעא לעיל סי' ד' ע"ש פירושו · וכל מה שיש לעשות צורת סנדל עדיפא · ועוד לפי מה דאיתא בסדר חליצה שמתיר קשר הרצועות · ואח"כ מתחיל להתיר קרסים מלמטה למעלה ואם הקשו למטה מן הקרסים או מתיר כסדר הכל מלמטה למעלה : (ס) בקשר ולא בעניבה · ומהרש"ל מסיק להלכה לעשות קשר א' ועניבה ע"ג · ואכן נהיגין ב' קשרים ועניבה ע"ג לצאת ידי כולם : (סא) ושולפתו מעל רגלו בימינה ובשמאלה תופסת הרגל כ"ה בירושלמי · ונראה דנכון לעשות כן כדי שהוא לא יוכל לסייעה בחליצה כ"ל : (סב) חלוץ הנעל · ג' פעמים : (סג) ומשרטטין הקלף וכותבין לה · ועכשיו אין נוהגין לכתוב · ומהרש"ל אומר שנכון לכתוב · ולפי שיטתו שבנשוי אין אומרים לו אם תרצה לייבם יבם אין נכון לכתוב דהא בשטר חליצה כותבין רבנן דייני אמרו לי' אי צבי' לייבומי תייבם · ויש אומרים שמה"ט אין כותבין דכל פעם צריך להיות עשרה בני אדם והוי פרסום ולהכי אין צריכה שטר ראיה :

בית שמאי פרק שלשה עשר

(א) דרמי בר יחזקאל כוותי' · וא"ת מנ"ל דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראת ככלתו · דלמא טעמי' דרמי בר יחזקאל גופי' משום דר' אושעי' דממאנת לזיקתו · וי"ל דע"כ טעמא דרב"י משום דבשעת נפילה נראת ככלתו מדנקט אסורה לאביו מכלל דלעלמא שרי ואי טעמא משום דאין ממאנת לזיקתו אסורה נמי לעלמא תוס' לעיל ד' י"ג : (ב) וכן כל אמוראי דלקמן דפליגי במיאנה ביה · אם אסורה לאחין או לא · הא אם אין יבם אלא אחד כ"ע מודו שאסורה לו דממאנת לזיקתו דחד ועי' במלחמות נאריכות בזה הענין : (ג) בך הוא דלא רעינא הא באחיך רעינא · וה"ה אם אמר' אי אפשי בפלוני יבם · אבל אם אמרה סתם אי אפשי בקידושי שקידשני אמי ואחי אסורה נמי לאחין : (ד) דקאי ר' יוחנן כוותי' דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחין · משמע דוקא לאחין אבל לו אסורה · אבל אם מיאנה בזה ובזה אסורה לתרוייהו ויוצאת בלא חליצה דממאנת לזיקה דתרוייהו וכ"פ מהרש"ל : (ה) מכשירין בשנים : מתחלה משמע שבא לפסוק דבעי ג' ובסוף הביא פסק הלכה דמכשירין בשנים וצ"ל דלכתחלה בעינן שלשה ודוקא בדיעבד מכשיר בשנים וכ"ה דעת ר"ח והעיטור : הקשה בס' ב"ש בסי' קנ"ה ס"ק י"א כיון דהלכתא בשנים הוי כמו עדים וחוו לא שכב"ד יסמכו עליהם דבתרי עדים דייקי · וא"כ קשה איך פסקו בפשיטות כל מי שירצה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב הא בפני שנים יש לחוש שמא לא הי' מכירין ואיני יודע איך כל האחרונים לא שתו לבם לזה ע"כ · וכבר הקדימו בזה הרב ב"י בבדק הבית סי' הנזכר · ותי' דאפשר אורחא דמלתא מסתמא שאינ' ממאנת אלא בפני המכירים אותה ודוחק · ולי נראה דאם אותן שמיאנה בפניהם המה יתנו לה גט מיאון · א"כ הן חותמין ואם באת ליכנס ירצו הב"ד שאין על החתימה אלא שנים ולכתחלה צריך להיות ב"ד של ג' ידקדקו אחריו שמא לאו דינא גמירי ויחקרו אחריה אם היא היתה אשת פלוני · ואם העדים שראו המיאון יתנו עדיהן יזכירו בתוך גט מיאון בפני מי מיאנו וישאלו להעדים אם הכירו ב"ד הראשון כמ"ש תוס' דף ק"ז ד"ה לפיכך : (ו) פי' לענין מיאון · דלא תימא חליצה ומיאון דמיא להדדי שהלא ע"י מעשה שלה' ומיתנו במתני' כמי בהדדי א"כ גבי חליצה נמי מכשרינן בשנים ע"ז פי' דוקא לענין מיאון · אבל חליצה אפילו בדיעבד פסולה בשנים כדאמר רב נחמן גופי' כמ"ש רבינו בפ' מצות חליצה סי' י"ד : (ז) תקינו הכי ביום פלוני כו' · ועי' בעטור נוסח הגט · וכ"ל דאע"ג דנפיש דיבורא לא שייך אתי לאחלופי בגיטא דבזמן הזה אין מסדרין גט אלא בב"ד גם מיאון · ודרא בתרא כי היכי דלא לימרו א"א יוצאה בלא גט מ"ה כותבין באריכות נוסח גט מיאון · ויש כח לחכמי הדור לשנות בענין זה כמו דאמר בראשונה.הי' כותבין כו' שלא היו סופרים בורים ולבתר תקינו בקולר·עכשיו שבטל'הגזירה חזרו לבראשונה ובעל העיטור מוסיף לשון גט לכתוב בו למהך להתנסבא לכל גבר כו' והכל מטעם שזכרנו · ועכשיו לא שכיח מיאון ביננו מתקנת הגאון הובא בד"מ ע"ש: (ח) אפי' אורחין כו' אפי' שיגרה בעלה אצל חנוני · כו' · כל הני מימרו' איירו במכירי' האורחין והחנוני שהוא אשת בעלה שממאנת בו : (ט) נישואי' הן הן מיאוניה · פי' מהרש"ל דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא תינשא בלתי מיאון · ובאינ' יודעת לשמור קידושי' אין צריכה למאן ומותרת ליכנס לכתחלה ובזה מיושב מה שהקשה על הרמב"ם בפי' משניות בהא דאין יודעת לשמור קידושי' · ודבר נכון הוא : (י) ועוד דהא רב ושמואל · הרי"ף ורבינו מייתו הכך ראיות · דלא תימא כיון דאמר שמואל חזרני על כל צדדי חכמי' ולא מצאתי אדם שהשוה מדותיו בקטנה כר"א · ורבי נמי אמר נראין דברי ר"א מדברי ר' יהושע ע"ז מביא ראי' מפ' אלמנה ניזונת דשמואל גופי' ס"ל כרבי יהושע :

הממאנת

באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו וכו׳ צריכ׳ להמתין שלשה חדשים אצטריכא לי׳ דלא תנן · לימא כתנאי רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנ׳ כלום וכו׳ רבי יהושע אומר מעשה קטנה כלום וכו׳ לימא רב דאמר כרבי אליעזר ושמואל דאמר כרבי יהושע אליבא דרבי אליעזר כ״ע לא פליגי כלומר לית הלכתא כוותיה כי פליגי אליביה דרבי יהושע שמואל כרבי יהושע ורב אמר ע״כ לא קאמר רבי יהושע אלא מדידה לדידי׳ אבל מדידיה לדידה לא ושמעינן מינה דבין לרב ובין לשמואל הא דרבי אליעזר ליתא ותניא נמי (דף פט :) מאימתי אדם יורש את אשתו ב״ש אומרים משתעמוד בקומתה וב״ה אומרים משתכנס לחופה [א] ורבי אליעזר אומר משתגדיל ותיבעל וקמו להו ב״ש וב״ה בחדא שיטתא דמעשה קטנה כלום ויורשה והוה ליה רבי אלעזר יחיד במקום רבים ותנן נמי בגיטין בפרק הניזקין (דף נה ·) העיד ר׳ יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה ואמה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה [ב] בעלה יורשה וכן הלכה שמעינן מהנהו כולהו

ד דקטנה שלא מיאנה בעלה יורשה : **מתני׳** °הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזיר׳ מיאנה בו ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרש׳ מותרת לחזור לו מיאנה בו

ע״ב והחזיר׳ נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו °זה הכלל גט לאחר מיאון אסור׳ לחזור לו ומיאון אחר גט מותרת לחזור לו (יא) הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו כל שיצאה ממנו בגט אסור׳ לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו :

גמ׳ הא מתני׳ (יב) מקשינן סיפא ארישא דקתני רישא מיאנה בו והחזיר׳ ונתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו הא מיאנ׳ מותרת לחזור לו אלמא אתא מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידי׳ וקתני סיפא הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנ׳ בו וכו׳ כל שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה וא״ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו עולא אמר כגון ששילשה בגיטין דמיחזיא כגדולה (יג) ומשום הכי לא אתי מיאון דחברי׳ ומבטל גיטא דידי׳ [ג] ומאן תנא דאמר ר׳ אלעזר [ת״ק] ורבי ישמעאל בר יוסי היא דא״ר יהודה אמר רב מאי דכתיב מימינו בכסף שתינו בשעת הסכנה נתבקש׳ הלכה זו הרי שיצאת מן הראשון בגט ומשני במיאון מהו שתחזור לראשון שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ושאל את רבי עקיבא בבית האיסורין ואסר את רבי יהודה בן בתירא בנציבין ואסר אמר רבי ישמעאל בר יוסי לא לזה הוצרכנו לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ״ש ברם כך היתה שאלה הרי שהיתה אשת אחי אמו שהיא שניה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן עכשיו (יד) ותעקור נישואין הראשונים ותתייבם יש מיאון אחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ושאל את רבי עקיבא בבית האיסורין ואסר את רבי יהודה בן בתירא בנציבין ואסר פירוש אע״ג דקי״ל דיש מיאון לאחר מיתה הכא בשניה לא דהא בתו לא ממאנת לאחר מית׳ ותתייבם צרתה משום דדמי׳ בר יחזקאל הכא נמי אי שרית להאי שניה למאן אחר מית׳ אתי למישרי צרת בתו וסוגיא דשמעתא דמיאון דידיה מבטל גיטא דידי׳ אבל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידי׳ דכיון דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אזיל ומשכשה ועביד לה דממאנת בחברי׳ ומהדר לה איהו הלכך לא אתי מיאון דחברי׳ ומבטל גיטא דידי׳ אמר רבי יצחק בר אשיאן אמר רב כשם שאסור׳ לו כך אסור׳ לאחיו אע״ג דאיהו הוא דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אבל אחיו אינה מכר׳ ברמיזותיו ובקריצותיו אפ״ה גזיר׳ אחיו אטו הוא:

ה **מתני׳** °המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם ור״א אוסר וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ור״א אוסר קטנה שהשיאה אביה ד׳ קט ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב והחזיר׳ אסורה ליבם : **גמ׳** מ״ט דר״א דגזר הכי אטו יתומה בחיי האב וקי״ל כרבנן תניא מודים חכמים לרבי אלעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרש׳ והיא יתומה בחיי האב והחזיר׳ שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה בד״א בזמן שגירשה כשהיא קטנ׳ והחזירה כשהיא קטנ׳ אבל גירש׳ כשהיא קטנ׳ והחזיר׳ כשהיא גדולה או החזיר׳ כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת משום רבי אלעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת בעי מיניה רבה מרב נחמן צרתה מה

היא ומסקנא צרתה או חולצת או מתייבמת · תמיה לי למה כתב רב אלפס בעיא זו שהיא אליבא דרבי אלעזר דלא כהלכתא ויש הלכות רב אלפס שכתב בהן וה״ה לצרת׳ של יתומה בחיי האב לרבנן והשיב עליו הראב״ד ז״ל הא מלתא לא מיחוורא שפיר משום דלר׳ אלעזר גופיה הא לא צריך לצרה אלא משום דהיא גופא גזרה ואנן ניקום וניגזור גזר׳ לגזר׳ אבל יתומה בחיי האב בין לרבנן בין לר׳ אלעזר ערוה היא מן התור׳ הלכך צרת׳ נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתייבמות (טו) ולכאור׳ היה נרא׳ כדבריו דהיינו דתנן בפ״ק (דף ב :) כל שיכולי׳ למאן ולא מיאנ׳ צרתה חולצת ולא מתייבמת וה״נ צרתה של ערו׳ קטנ׳ היא ומיהו נוכל לקיים דברי רב אלפס ז״ל (טז) דשאני ערו׳ זו שיש לה התר לעצמ׳ אם גדלה אצלו הלכך לר׳ אלעזר דגזר אפי׳ בגדולה דעלמא אטו יתומה בחיי האב שמא יטע׳ אדם לומר דקידושי קטנ׳ כלום כ״ש דגזר בצר׳ דידה אבל לרבנן דלא גזרו אפי׳ בדידה אם גדלה אצלו כ״ש דבצרתה לא גזרו ומתייבמת וכן כתב הרמב״ן ז״ל ופלוגתא היא בירושלמי (ה״ח) דגרס התם מודים חכמים לר״א בקטנ׳ שהשיאה אביה ונתגרש׳ שהוא יתומה בחיי האב קידושי׳ וגירושי׳ גמור׳ חזרתה אינה חזרה צרתה מהו רב אמר אסור׳ ר׳ יוחנן אמר צרתה אסור׳ ר״ל אומר צרתה מותרת א״ר אלעזר חזרתי בין על רבנן דתמן ולא אשכחית בר נש דכוותה אלא ר״ל דאמר צרתה מותרת רב המנונא הוה קאי קמיה דרב אחא בר אחוה אמר לי׳ צרתה מהו א״ל צרת׳ מותרת א״ר אבא בר ממל מסתברא כמ״ד צרתה מותרת ותמהני על מה שכתב הראב״ד ז״ל שיתומה בחיי האב חולצת (יז) הואיל ואסירא לי׳ מן התורה (יח) אי לאו משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק וסברא גדולה היא והכי אמר לעיל בפ׳ החולץ (ד׳ לו ·) דלמא איכא דהוה בחליצ׳ ולא הוי בהכרז׳ ואתיא למישרי חלוצה לכהן וכן משמע לישנא דמתני׳ אסור׳ ליבם ולא קתני מותרת לשוק והכי איתא (יט) בתוס׳ (פי״ג) ומודים חכמים בקטנ׳ שהשיאה אביה ונירש׳ והחזירה ומת שחולצת ולא מתייבמת : [בס פא:]

מתני׳ °שני אחין נשואין שתי אחיות ו יתומות קטנות ומת בעלה של אחת מהן הלזו תצא משום אחות אשה וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא הקטנ׳ משום אחות אשה מת בעל׳ של גדול׳ רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנ׳ שתמאן בו ר״ג אומר אם מיאנה מיאנ׳ ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה רבי יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצ׳ : **גמ׳** °אמר רב יהודה אמר שמואל הלכ׳ כרבי אליעזר ד׳ ק וכן א״ר אלעזר הלכ׳ כר׳ אליעזר :

אתמר °קטנה שלא מיאנ׳ והגדילה ועמד׳ ונשאת רב אמר אינה צריכ׳ גט ז משני ושמואל אומר צריכ׳ גט משני ואוקימנא להא דאמר רב אין צריכ׳ גט משני כשבעלה הראשון אחר שגדלה אבל אם לא בעלה אחר שגדלה אפלו צריכ׳ גט משני ושמואל סבר אע״ג דבעלה משגדל׳ אפלו צריכ׳ גט משני שכל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ואותבינן עליה דרב מהא דתניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין מאי קידושיה תלויין לאו דכי גדלה גדלי בהדה אע״ג דלא בעל ופריק לה (כ) מלתא דקטנה מתלא תליא וקיימא אי בעל אין ואי לא בעל לא ולא איפסיקא הכא הלכתא בהדיא · ואיכא מאן דכתב דהא מלתא ספיקא היא ועבדי בה לחומרא דהא תניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין · ואע״ג דשנינן לה אשנויא דחיקא לא ממכינן ואי לא בעל משגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה והאי סברא סברא מעליא היא דגרסינן בהדיא בפרק יוצא דופן (ד׳ מו ·) בענין ב׳ שערות של בת אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו וה״מ דקדיש תוך זמן ובעיל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא כגון דקידש ובעל תוך זמן אבל קידש תוך זמן ולא בעל אחר זמן לא חיישינן שמא נשרו אלא בדקינן להאי אי אייתא שתי שערות אמרינן גדולה היא ולא ממאנה ואי לא אשכחן שתי שערות אמרינן עדיין קטנה היא ותצא במיאון ומשום דנישואי קטנה מדרבנן נינהו והוה לה ספיקא דרבנן ולקולא ושמעינן מינה דקטנה שלא מיאנה [והגדילה] אע״פ שלא נבעלה לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צריכה גט מדרבנן וכיון דמדרבנן הוא דצריכה גט תפסי בה קידושי שני וצריכה ממנו גט ומסתברא לן שאם רצה השני לכונסה שמגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא [כי האי דגרסינן בגיטין (ד׳ פט) לא מצאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא] גזירה דלמא אתי למימר

מחזיר

הגהות הב״ח [א] ור״א אומר משתיבעל ותרוצנא לדר״א משתגדיל ותיבעל [ב] בעלה יורשה שמעינן מהנהו וכו׳ בעלה יורשה וכן הלכה הס״ד [ג] ומאן תנא דאר״א אר״י אמר רב ר״י בר׳ יוסי היא

קרבן נתנאל

(יא) הממאנת באיש הוא וכו׳ · ירושלמי אין בה אלא זיהום כהונה · ואין ב״ד מזהמין אותה · לפי מה שפסק הרמב״ם היכא שגירש והחזירה ונשאה ושוב מיאנה שריא לכהן · נ״ל דהירושלמי קאי אסיפא דמתני׳ מיאון אחר גט מותרת לחזור לו דהמיאון מבטל גט אבל זיהום כהונה יש שאסורה לכהן · שוב אית׳ בירושלמי על אידך בבא הממאנת באיש ונשא׳ לאחר כו׳ אין בה אלא זיהום כהונה ואין ב״ד מזהמין אותה · קאי אהך דקתני במיאון מותרת לחזור לו · אבל לכהן היא אסורה · מפני ריח הגט · והנה בטור א״ה סי׳ ו׳ כתב על הרמב״ם ה״ה כמי אחר שגרשה נשאת לאחר ומיאנה בו שמותרת לכהן ע״ש · הוי אך ירושלמי תיובתא · הנה מהרש״ל סי׳ י״א גם הב״ח וב״ש ס״ק ו׳ השיגו · ותמהני שכל המחברים העלימו עיניהם מדברי ירושלמי שהבאתי ע״כ מן המוכ׳ שפסולה לכהונה ואפי׳ בדיעבד : (יב) ה״ג מקשינן רישא אסיפא : (יג) ומשום הכי לא אתי מיאון דחברי׳ ומבטל גיט׳ דידי׳ · אבל מ״מ מותרת למאן אע״ג דמחזי כגדולה וקשה א״כ אמאי אמרי׳ כל שיצא׳ ממנו בגט אסורה ואמאי לא אמרי׳ אזי מיאונה ומפקע קידושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושין · ומה שתי׳ מהרש״א בתו׳ ד״ה אלא דמשום דאזיל ומשכש לה לא חשבינן מיאונה זנות · ומיהו המיאון מבטל גט אי לא ששילשה בגיטין ע״ש · מלבד שמחלק בדוחק ובלי טעם קשה לדבריו מאי מקשו תוס׳ ד״ה אלמא · אימא מ״ה לא פריך מסיפא דידע המקשן מהך סברא דאזיל ומשכש מ״ה לא חשבינן מיאונה זנות אבל לענין מיאון מבטל גט לא ניחא בהאי סברא מ״ה פריך רישא אסיפא · ונראה דלעולא דמוקי לה מתני׳ בגוונא חדא א״כ לדידי׳ ניחא לאקשו׳ כימא אתי׳ מיאונה ומפקע קידושי שני · דלא נא לאוקמי מתני׳ אליבי׳ דלאיירי בנשאת לאחר וגירשה · ע״ז תני כלל זה היוצאת ממנו בגט אסורה להחזיר לו דעם היות שמיאונה מפקע קידושי שני מ״מ כיון דנשאת לאחר וגירשה הוי מחזיר גרושתו לאחר שנשאת · וכל קושית תוס׳ אינו למאי דס״ד לשנוי׳ דר״א דניחא להו לאוקמי מתני׳ בכל גוונא וק״ל : (יד) ותעקור לנישואין הראשוני׳ ותתי׳ ב׳ : משמע דהאיבעי׳ קאי על היא גופה אבל גירס׳ הישנים ותתייבם צרתה · ומהרש״א מקיים גי׳ זו דמאי דקאמר התלמודא ותעקרינהו לנשואי קמא · היינו בנשואי אחיו ודוקא על צרתה איבעי׳ להו אבל היא שני׳ היא באסורה עומדת וא״א ליבמה · ודבריו נכונים עד למאוד וכם׳ ב״ש סי׳ רע״ג ס״ק ע״ז האריך בדבריו שנתן עיניו בש״ע ולא ראה דברי מהרש״א שהמה בנויים על יסוד האמת ועיי׳ מהרש״ל סי׳ י״ב שהאריך : (טו) ולכאורה הי׳ נראה כדבריו · כוונתו דלא תקשי לך אדברי ראב״ד דהא קיי״ל צרת ערוה פטורה מן החליצה ומן היבום ע״ז מייתי ראי׳ מפ״ק כל שיכולה כו׳ : (טז) דשאני ערוה זו שיש לה התר כו׳ הלכך כו׳ · שיעור דבריו כך דמשני טעמים י״ל דצרת יתומה בחיי האב לא מתייבמת · חדא דהוי׳ צרת ערוה וחדא דניגזור צרתה אטו היא קאמר מנה דהוי׳ צרת הערוה כיון דקטנה היא לאו צרת ערוה היא דהא יכולה למאן עכשיו כדפריך הש״ס לעיל דף י״ג · ומשני משום דרב גידל דצרתא כצרת ערוה ובנדון דידן לא מיחזי כצרת ערוה שיש לה התר לעצמה אם גדלה אצלו · והך דלא גזרינן צרתה אטו היא · קאמר דלר״א יש לגזור אבל לרבנן אפי׳ בדידה לא גזרו כ״ש דבצרתה לא גזרינן ומתייבמת : (יז) הואיל ואסירא לי׳ מן התורה · ומאי שנא מכל הני ע״ו עריות דפטורות מן החליצה ומן היבום · וליכא למימר דשאני ערוה זו שיש לה התר הא סברא זו אינו אלא לרב אלפס וראב״ד לא ס״ל : (יח) אי לאו משום דאיכא מאן דלא ידע מגירושין ואתא למשרי יבמה לשוק · ויש לתמוה לפ״ז אמאי דחי תלמודא הא דקאמר עיפה טעמא דר״א הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור מדתני ר״א אומר חולצת · דהא איכא למימר לר״א נמי דחולצת משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק מהרש״א · ולי לק״מ דהא ר״א אומר חולצת נמי בהמגרש את היתומה והחזירה ובהך מותרת לשוק מדאורייתא אך קידושי׳ מדרבנן הם וא״כ היא גופה מדרבנן ואנן ניקום וניגזר גזירה לגזירה כמ״ש תוס׳ ד״ה היא גופה ולא דמי׳ לצרת יתומה בחיי האב דהיא ערוה מדאורייתא׳ : (יט) בתוספתא · פר׳ י״ג והובא בברייתא׳ להדי׳ בהמדיר דף ע״ג ע״ש : (כ) ה״ג מלתא דקטנה מיתלא תליא : (כא) אבל ממזר לית בה

דניסואי

מחזיר גרושתו מן האירוסין והא נמי כיוצא בה ודוקא היכא דלא בא עליה קודם גירושי ראשון אבל בא עליה קודם גירושי ראשון אסורה לתרוייהו וצריכה גט מתרוייהו דהויא לה כאשה שהלך בעלה למדינת הים שהיא אסורה על זה ועל זה וצריכה גט מזה ומזה (כא) אבל ממזר לית בה דנשואי דרבנן נינהו ולא נשואי תורה · והיכא דבעל לאחר שגדלה קנאה קנין גמור מדאורייתא׳ ואינה צריכה גט משני כרב וליתא לדשמואל דאמר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל דהא דתניא המקדש את הקטנה קידושין תלויין מ״מ הויא תיובת׳ דשמואל והראב״ד ז״ל כתב דליכא שום ספיקא ביה דודאי [א] דוקא בעל לא בעל לא דשנויא דשני רבין בריה דרב נחמן שנויא מעליא · דרב ששת גופיה קבל דבריו והודה לו ואמר הוא עדיף ממנו שידע לתרץ הברייתא׳ לדעתו של רב וסוגיא דגמרא שקיל וטרי אליביה דרבין ועוד הכא מאי ספיקא איכא מי לא מודה רב דבעי׳ גט מדרבנן ולא נפקא במיאון · ודבר ברור הוא דאם לא בעל ונתקדש׳ לאחר צריכה גט מראשון מדרבנן ומשני מן התורה וכולהו מודו בהא מלתא לבר משמואל ומה שכתב רב אלפס ז״ל אבל אם בא עליה קודם גירושי ראשון אסורה לתרוייהו וצריכה גט מתרוייהו דהויא לה כאשה שהלך בעלה למדינת הים השיב עליו הראב״ד ז״ל כדאי הוא הרב לסמוך על דבריו אף אם הוא יאמר על המותר אסור [ב] כמו בכאן אין איסור מחוור ואין לגזור בה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים שאם גזרו במקום שיש שם איסור ערוה או איסור לאו דבר תורה נגזור במקום שאין בו לא איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה הלכך אם יש מי שמורה בה להתיר נשמע לו והרמב״ן בא לחזק דברי רב אלפס והביא ראיה מכל פסולי גיטין של דבריהם כגון *כתב לשם מלכות שאינה הוגנת היה במזרח וכתב במערב וכן *כנסה בגט קרח שבכל אלו לא עשתה לא איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה ואין בהן אלא פסולי תקנות של דבריהם משום שלום מלכות ומשום דמיחזי כשיקרא ואעפ״כ תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה חוץ *מממזר לדברי חכמים ולרבי מאיר הולד ממזר כ״ש בזו שיש כאן קידושין שלימים מדבריהם שהיא יוצאה מזה ומזה · ואינו ענין לכאן כלום (כב) דהתם טבעו חכמים מטבע בגיטין וקנסו כל המשנה מטבע שלהם אבל בנדון זה שאין תקנה לחכמים בדבר זה אלא לפי שבא עליה באיסור יש לקנסו אין לחדש קנס זה מדעתינו אם לא שנמצא שקנסו כיוצא בזה : [בס פא:] [גיטין פט ·] [בס פ״ב]

ח **מתני׳** °מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה וכן שתי חרשות · קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה · פקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת את החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת · גדולה וקטנה ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה : **גמ׳** וכן שתי חרשות · וחרשת בת חליצה היא והא תנן חרש שנחלץ והחרשת שחללה והחולצת מן הקטן חליצתו פסולה אמר רב גידל אמר רב כי קתני וכן שתי חרשות אביאה אבל

ע״ב חרשת ודאי לאו בת חליצה היא : °קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה · כיצד התרתן אמר רב חסדא אמר רב כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ולרבי אליעזר (אומר) מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיבם לחרשת וכן הלכה · כתב הראב״ד ז״ל גם זו אינה מחוורת דלא אמר רבי אליעזר מלמדין אותה למאן אלא כדי לקיים בחברתה מצות יבום דאורייתא׳ אבל הכא (כג) יבום דחרשת דרבנן הוא (כד) והא קיים לה בביאה ראשונה הלכך אין מלמדין אותה למאן (כה) מטעמא דאמרי׳ לעיל ובנוסחא דילן לא גרסינן בדברי רבי אליעזר בכולן מלמדין את הקטנה למאן [ג] ורבי אליעזר אבתריית׳ בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה וסוגיא דשמעתין נמי הכי משמע (כו) וקאמר ואי אשמועי׳ משום דגדולה רמי׳ קמיה מעיקר׳ וכו׳ עכ״ל והרמב״ן ז״ל כתב למה לא תמאן הא טעמיה דבר קפרא משום דלמא גדלה ומיתרע׳ בה (כז) וזו יוצאה על כל פנים למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ותיפסל מן הכהונה שופך מי בורו ואחרים צריכין לו ותאסר חרשת על בעלה שכנסה בהתר ועד כאן לא הוצרכו לומר בגמ׳ ואי אשמועינן אלא בסיפא דמתני׳ דבא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה לאקיים מצות יבום והוא פוסלן על עצמו בפסיעה לפיכך היה ראוי שלא לחזור ולהתיר לו כלום וכן ברישא משום דגדולה לא רמי׳ קמיה דמעיקרא כאחות אשה דמיא ומוטב שתצא משתתייבם אבל הכא שאין תקנה אלא צרוניא שתיהן למה לא ילמדוהו למאן לתקנתה ולתקנת חברתה וכל שכן שנמצא בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה והכי איתא בתוספתא ונראין דבריו :

מתני׳ °מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ובא יבם על ד׳ קי״א ע״ב הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן שתי חרשות · קטנה וחרשת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת (לא) פסל את הקטנה בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת ר״א אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו : **גמ׳** אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר וכן אמר ר׳ אלעזר הלכה כרבי אליעזר : **מתני׳** °יבם ט קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו .

°**היבמה** שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר י ל׳ יום מבקשין הימנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפי׳ לאחר יב״ח כופין אותו שיחלוץ לה · הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכך אפי׳ בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה : **גמ׳** °ועד שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם אמר רב ד׳ קי״ב (כח) כשגיטה יוצא מתחת ידה ואח״כ יבמה שעל ידי הגט פסלה על עצמו וצריכה גט וחליצה · תניא יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאה בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אף על פי שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה · הנהו שניהם מודים דאתו לקמיה דרבא אמר להו רבא חלוצו לה ושרו לה תיגרא לאלתר אמר ליה רב שרביא לרבא והתני׳ צריכה גט וחליצה אמר ליה אי תניא תניא · בעא מיניה הון בריה דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו אמר ליה וכי בשביל שאנו כופין ומבקשין נאסור צרתה פי׳ רש״י וכי מפני שאנו כופין בתוך שלשים יום ומבקשין לאחר שלשים נאסור צרתה דכיון דנסתרה עמו הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה מיד : (כט) משמע מתוך פירושו אע״פ שהיא אומרת לא נבעלתי וגם הוא אומר לא בעלתי לא מהימנא לאסור הצרה מדפירש שאחר שנסתירה (ל) הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרה ודווקא לגבי דיד׳ אהני דיבורה דשויתא לנפשה חתיכא דאיסור׳ אבל לא לגבי צרה וכן משמע בירושלמי (הט״ו) דגרסינן התם רבי ירמי׳ בעי מהו שיהא נאמן על דעתיה דרבי מאיר העמדתו על עצמו שלשים יום לעשות הולד שתוקי נשמעינה מן הדא היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואמר רבי אלעזר דרבי מאיר היא (ד) ואמר רבי אלעזר לא שנו אלא אלה אבל צרתה לא וכמה דאמר נאמן לא כל הימנו לחוב צרתה אף הכא לא כל הימנו לחוב לבנה · וצ״ל לדקדק מתוך פירוש רש״י דאם אמר בתוך שלשים יום לא בעלתי דהצרה אסורה (לא) שהרי פירש שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר שלשים איירי ולכך לא בעיא חליצה דהיא כאמרת דכולי האי לא מוקי אנפשיה אבל תוך שלשים דהוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן לאוסרה אע״פ שהיא מכחישתו כ״ש שהיא נאמן לאסור הצרה והירושלמי מייתי ראי׳ ממתניתין דבתוך שלשים יום כשהיא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה דהיא מהימנא תוך שלשים ומדקאמר רבי אליעזר דלא מהימנ׳ אצרת׳ דלא כל הימנה לחוב לצרתה אפי׳ בתוך שלשים כיון דהוא אומר שבעל׳ הוא הדין נמי לעשות הולד שתוקי והוא אומר שלא בעל והאש׳ אומרת שבעל לא כל הימנו לחוב לבנה דהא דקאמר רבי מאיר דתלתין יום מוקי איניש אנפשי׳ ה״מ לטעון טענת בתולים להפסיד כתוב׳ להחזיק ממון שבידו אבל לפסול את בנה לאו כל כמיניה ומה שפירש רש״י דכיון שנסתר׳ הרי היא בחזקת בעול׳ אכופין בתוך שלשים ומבקשין (לב) [ה] אחר שלשים קאי דמיירי (לג) כשהוא אומר בעלתי והא קאמר שהיא נאמנת לשויא נפשה חתיכא דאיסור׳ אבל לא אצרה (לד) אבל לאחר שלשים אפי׳ שניהם מודים צרה מותרת דלא מוקים איניש אנפשי׳ כולי

האי

הגהות הב״ח [א] דוקא בעל אבל לא בעל לא וכו׳ מעליא היא דרב ששת [ב] כמו בכאן שאין [ג] ור״א אסיפא בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה נהדדי וסוגיא וכו׳ דקאמר ואי אשמעינן בהא משום [ד] ואר״א לא שנו אלא יבמה אבל צרתה [ה] אחר שלשים קאי להיכא דמיירי

קרבן נתנאל

דנישואי דרבנן נינהו · כתב מהרש״ל כאן חזר הרי״ף ממה שכתב לעיל מיני׳ דהא מלתא ספיקא היא היכא דגדלה אפי׳ לא בעלה אחרי כן דאיכא למימר שהקידושין הראשונים גדלו בהדה וכאן הוציא הדבר מספיקתו דאל״כ הוי בכאן ספק ממזר · וכן מוכח נמי מדבריו שכתב דלא חיישינן שמא נשרו · ואי הוי ספיקא בדבר ה״ל למיחש שמא נשרו בגדולה אפי׳ לא בעל מאחר דאיכא ספיקא דאורייתא · ותמהני על פה קדוש יאמר דבר זה היאך יתכן שכתב בתחלה והאי סברא סברא מעליא היא ומביא ראיה ע״ז מפ׳ יוצא דופן · ואח״כ יחזור מגלי טעם וסתירה ועוד מה השיג הראב״ד עליו אם הוא עצמו חזר מספיקתו · אמנם נראה דהענין כך דקיי״ל שהבת יכולה למאן עם שיש לה שני גדלות י״ב שנים ויום אחד מדאורייתא והא דאמר עד מתי הבת ממאנת עד י״ב שנים ויום אחד הוא מדרבנן גזירה משום בת י״ב והביאה שתי שערות שהיא מדאורייתא אינה ממאנת · ומסיק לעיל בפ׳ זה אם עמדה ונשאה נישואיה הם מיאונה · ולפ״ז הכל מבואר דבשמעתי׳ איירי שגדלה בשני׳ ועדיין לא יש לה שתי שערות ויכולה למאן ועמדה ונשאת הרי זה מיאון שלה מ״מ לא הוי אלא ספיקא דרבנן : אבל כשהביאה שתי שערות אחר גדלות הוי ספיקא דאורייתא והוי ספק ממזר והראב״ד השיגו על זה דליכא שום ספיקא דאורייתא דשנוי׳ דשני רבין שנויא מעליא הוא ובזה יבא הכל על נכון דוק ותשכח כי קצרתי: ומ״ש בש״ע א״ה סי׳ קנ״ה סעיף כ״א הביאה שתי שערות אחרי״ב שנה כו׳ צריכה גט מדרבנן ולא הוי ספק ממזר · היינו שפוסק כדעת הראב״ד · וב״ש ס״ק ל״ב ל״ג גם הוא לא דק בזה שכתבנו עמוד עליו : (כב) דהתם טבעו חכמים מטבע בגיטין · ויש לדקדק מהא דאמר שמואל בב״מ דף כ״ו הא דעשאו חכמי׳ חיזוק לדבריהם לענין תרומות מעשר של דמאי הא מני ר״מ היא · ולדברי רבינו מאי ראי׳ מרבי מאיר שאני התם דמטבע שטבעו חכמים בגיטין וי״ל · וק״ל : (כג) יבום דחרשת דרבנן הוא · ושלא למאן ג״כ ראוי להחרק מהם ואסור מדרבנן ושב אל תעשה עדיף : (כד) והא קיים לה בביאה ראשונה · קושי׳ זו לית׳ דכוונ׳ הרי״ף אינו לאחר שכונס את החרשת ללמדה לקטנה שתמאן בו · אך שילמד׳ בתחלה קודם כניסת החרשת : (כה) מטעמא דאמרינן לעיל · דף ק״ט דפריך מי שרי והא תני בר קפרא וכו׳ : (כו) ה״ג דקאמר ואי אשמועינן בהא משום דגדולה רמיא קמי׳ כו׳ עכ״ל : (כז) וזו עכ״פ יוצאה למה תתעגן עד שתגדיל כו׳ · הקשה בספר לח״מ בפ״ה מהל׳ יבום · לדבריו מאי פריך לעיל דף ק״ט ומי שרי אימא ר״א סבר דיש זיקה וא״כ עכ״פ צריכה לצאת א״כ טפי עדיף לה שתמאן · ותי׳ דהש״ס רוצה ליישב דברי ר״א אפילו סבר אין זיקה כר״ג · וזה דוחק · וע״ק רבי יהושע שאמר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו · א״כ עכ״פ יוצאה למה תתעגן ולמה לא תלמדין אותה למאן אבל באמת לא קשה מידי שזה שכתב הרמב״ן בפירוש טעם אחר היאך יתכן שתאסר החרשת על בעלה שכנסה בהתר ומ״ה לעיל דף ק״ט לא שייך טעם זה סבר ר״י שאין תלמדין מ״ה פריך הגמרא שפיר ומי שרי : (כח) כשגיטה יוצא מתחת ידה ואח״כ יבמה · וה״ה אם הוא אומר שבעל קודם הגט ומ״ה פטר אותה בגט ולא צריכה חליצה · והיא אומרת לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה כמ״ש הרמב״ם הטעם הואיל וקידש וגירשה בגט · וכה״ג לא צריכה גט אחר לביאתו · והא דפי׳ הרי״ף ורבינו שהוא אומר בעלתי אחר הגט · משום דרב אשי מוקי הברייתא בכה״ג שגט בידה לויקתו ובעי׳ חליצה ועוד גט לביאתו · וברייתא אמתני׳ קאי לכך מפ׳ המתני׳ בגוונא דא וכמ״ש תוס׳ ד״ה אמר רב אשי דברייתא אמתני׳ קאי · וצ״ל דס״ל לרי״ף ורבינו כפי׳ שני שבתוס׳ דסיפא דברייתא דהוא אומר בעלתי קיימא אתוך שלשים צריכה גט וחליצה · ורישא דברייתא דקתני כופין לחלוץ ה״ה דגט כמו כדקתני בסיפא אלא אכתי לא אתי לאשמועינן תקנתא דגט בהדי חליצה אלא דין כפי׳ ובקשה דחליצה · וא״ת לפי׳ הרי״ף ורבינו אמאי נאמר לאחר ל׳ יום חזקה דלא מוקמי אנפשי׳ · אמאי לא אמרינן מסתמא לא בעיל כיון דאיכא איסור לבעול וכמ״ש הרב המגיד לדעת הרמב״ם · וי״ל כיון דכנסה מ״מ לא מני מוקמי אנפשיה ואפשר נעשית לו כהתר דלא ידע מהך איסורא : (כט) משמע מתוך פירושו · כך משמע לכאורה : (ל) הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרה ודוקא כו׳ וקשה לפי זה מאי קתני ברישא דברייתא כופין שיחלוץ הלא חזקה מסייע לו דכיון דנסתרה הרי היא בחזקת בעולה והיא שעשתה נפשה חתיכה דאיסורא ראויה לה לבקש ממנו חליצה ואמאי כופין וצ״ל כמ״ש הרמב״ם הואיל וקדש וגרשה בגט : (לא) שהרי פי׳ שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר שלשים איירי · וקשה כל זה ניחא לפירש״י דהסיפא דהך בבא הוא אומר בעלתי כו׳ צריכה גט וחליצה נמי איירי · דוקא אחר שלשים · אבל לפי מה שפירשתי לפ׳ הרי״ף ורבינו ע״כ הך סיפא איירי אפי׳ תוך שלשים · א״כ רישא דקתני היא אומרת נבעלתי כו׳ דומיא דסיפא מיירי נמי תוך שלשים · א״כ לשיטתם לא תי נפקא מיניה בהך דינא שיוצא לפירש״י · וצ״ל בדוחק דהנך בבי האי כדאיתא והאי כדאיתא כן נ״ל לפי הרי״ף ורבינו וצ״ע : (לב) ה״ג אחר שלשים קאי מיירי כשהוא : (לג) כשהוא אומר בעלתי כו׳ אבל לא אצרה אבל כשהיא אומרת נבעלתי · והוא אומר לא בעלתי אז היא וצרתה בעו חליצה אם הוא בתוך שלשים דהוא נאמן :

אבל

האי (לה) ותימה למה לא הביא הרב אלפס זכרונו לברכה זו הבעיא :
יא °תנן התם °בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת
טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר
[א] שלא תהא נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני
לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן
היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים איבעי' להו
נטולה אני מן היהודים לגבי יבם מאי מי מפקה אדעת' דמיית בעלה ונפלה
קמיה דיבם ואין כופין אותו שיחלוץ לה או לא רב אמר יבם אינו כבעל
וכופין אותו שיחלוץ לה וכן הלכה ונפקא מינה דלא הויא מורדת וטעמא דנדרה
בחיי בעלה (לו) הא לאחר מיתת בעלה לא ושמעת מינה (לז) דליתא דשמואל
דאמר [כתובות סד :] אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם השיב עליו
הראב"ד ז"ל מהא לא שמעי' מידי דבין בחיי בעלה בין אחר מיתת בעלה הרי
אנו זקוקין להתירה או בכופין או במבקשין ואם איתא דמורדת הויא איבעי'
לך למיבעיא בעינוי' ולא להתירה בכופין או במבקשין וא"ת דנאסרה עליו בנדר
משום הכי מבקשין מ"מ מהא ליכא למשמע מידי דהא בעלמ' בין דהויא
מורדת בין דלא הויא מורדת לא כופין אותו ולא מבקשין ממנו והכא משום
דנדרת ומיתסר' עליה כופין ומבקשין ולא שמעינן מינה מידי וכן הקשה עליו
הר"ר אפריס ז"ל תלמידו דאם כן קשיא דשמואל אדשמואל דאיהו גופיה הוא
דקאמר הכא (לח) יבם הרי הוא כבעל ואין כופין אותו לחלוץ ואם איתא
דכופין ומבקשין דהכא שייך במורדת א"כ קשיא דשמואל אדשמואל ואמאי
שתיק גמרא מיניה אלא ודאי ליתא להאי דיוקא וליכא למישמע מינה [ב] דהויא
מורדת ולא שמעינן מינה אלא הא דלאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ כפשט'
דמתני' אבל להפסיד כתובתה מלתא אחריתי היא ולא שייכא בכופין או
מבקשים (לט) דהכא כלל :

הדרן עלך בית שמאי

א °חרש שנשא פקחת ופקחת שנשאת חרשת רצה יוציא רצה יקיים (א) כשם
ע"ב שכנס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה (ב) רצה
יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשטה לא יוציא עולמית :
ב **גמ' אמר** רמי בר חמא °מאי שנא חרש וחרשת דתקינו להו רבנן נישואין
ומאי שנא שוטה ושוטה דלא תקינו להו רבנן נישואין דתני' שוטה
וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום חרש וחרשת
דקיימ' תקנתא דרבנן תקינו להו רבנן נישואין שוטה ושוטה דלא קיימא תקנת'
דרבנן דאין אדם דר אצל נחש בכפיפה לא תקינו להו רבנן נישואין ומאי שנא
חרש דתקינו ליה רבנן נישואין ומאי שנא קטן דלא תקינו ליה רבנן נישואין חרש
דלא אתי לכלל נישואין תקינו ליה רבנן נישואין קטן דאתי לכלל נישואין לא תקינו
ליה רבנן נישואין והרי קטנה דאתי' לכלל נישואין ותקינו לה רבנן נישואין התם
שלא ינהגו בה מנהג הפקר מאי שנא קטנה דממאנת ומאי שנא חרשת דלא
ד'קיג ממאנת °דא"כ מימנעי ולא נסבי לה ומאי שנא קטנה דאית לה כתובה (ג) ומאי
שנא חרשת דלית לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה וקטנה דאית לה כתובה
מנלן דתנן הממאנת והשניה והאיילונית אין להן כתובה אבל יוצאת בגט יש לה
כתובה וחרשת דלית לה כתובה מנלן דתני' חרש (ד) ושוטה שנשאו נשים פקחות
אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להן עליו כלום רצו לקיימן יש להן
כתובת מנה פקח שנשא חרשת או שוטה אע"פ שכתב לה מאה מנה כתובתה
קיימת מפני שרצה לזון מנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה לא דא"כ מימנעי
ולא נסבי לה א"כ פקחת לחרש נמי ליתקנו לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי
ליה יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא והא דאמרי' פקחת לחרש
לית לה כתובה ה"מ דאינסיבא ליה מעצמה אבל אי אנסבוה ליה בי דינא וכתבו
לה כתובה אית לה כדאמרינן ההוא חרש דהוה בשיבבותיה דרב מלכיו אנסביה
איתת' וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסיה אמר רבא מאן חכים למיעבד כי
האי מלתא אלא רב מלכיו לגבר' רבה הוא קסבר אלו רצה שפחה לשמשו מי לא
ג זבנין ליה כ"ש הכא דאיכא תרתי : °**נשטית** לא יוציא א"ר יצחק דבר
ע"ב תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה אלא מה טעם
אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר היכי דמי אילימ' דיודע'
לשמור עצמה ויודעת לשמור גיטה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא דאינה יודעת
לשמור עצמה ולא לשמור גיטה דבר תורה מתגרשת והא אמר דבי רבי ינאי
ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצאה זו שאין לה יד לגרש עצמה
ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה
וחוזרת לא צריכא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דבר תורה
מתגרשת דהא יודעת לשמור גיטה ואמור רבנן לא תתגרש שלא ינהגו בה מנהג
הפקר אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה לא יוציא וגבי דידיה לא יוציא
עולמית ש"מ הא דאורייתא' והא דרבנן ש"מ · פי' אומר ר"ת הא דאמרן יצאת
זו שאין לה יד לגרש עצמה ה"מ שמת האב או שנשאת אבל נתארסה ויש לה
אב קרינן בה יש לה יד לגרש עצמה דיד אביה היינו ידה (ה) וה"ה לתנא דבי
רבי ישמעאל דדריש מי שמשלחה ואינה חוזרת דלא פליגי רבי ישמעאל ורבי
ינאי אלא משמעות דורשין איכא בינייהו ועוד כיון שיש לה אב קרינן בה כמי
משלחה ואינה חוזרת (ו) שאביה ישיאנה לאחר ולא תשוב אליו עוד ודלא
כפרש"י שפירש בפרק התקבל בגיטין (דף סד :) דקטנה שאינה יודעת לשמור
גיטה דאינה מתגרשת אפי' בקבלת אביה אף מן האירוסין וכן מוכח בירושלמי
דפרקין (ה"א) דגרסי' התם נשטית לא יוציא (ז) דבי רבי ינאי אמרין מפני
גרירה פי' שלא תהא נגררת אחר כל אדם לזנות רבי חני' ורבי עולא תרווייהו
אמרין שאינה יכולה לשמור גיטה ר' נחמיה בר מר עוקב' בשם רבי יוסי אמר
הלא פירוש שלשה דברים איכא בינייהו עבר וגירש מ"ד משום גרירה מותר
מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה אסור יש לה אב (ח) מ"ד מפני גרירה
אסור מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב יכול לשמור גיטה
פעמים שוטה פעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד מפני שאינה יכולה
לשמור גיטה [ג] יש לה עתים ויכולה היא לשמור : **מתני'** אמר רבי יוחנן
בן נורי' מפני מה אמרו האשה שנתחרש' יוצאה והאיש שנתחרש אינו
מוציא אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת אשה יוצאה לרצונה
ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד רבי יוחנן בן גודגדא על
החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן
שאוכלת בתרומה אמרו לו אף זו כיוצא בה :
גמ' אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא °אמר לעדים [ד] ראו גט ד
שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו
מגורשת מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא דלא בעינן דעתה דאיתת' הכא נמי
לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שטר חוב זה בטולי
בטליה קמ"ל דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו ומדלא אמר לעדים
ש"מ לא בטלי' והאי דקאמר לה הכי מחמת כיסופא הוא דקאמר :
מתני' (ט) שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות
או אחת פקחת ואחת חרשת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין
פקחים או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פקח ואחד חרש הרי אלו
פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציא יוציאו
שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין שתי אחיות פקחות מת חרש בעל פקחת
מה יעשה פקח בעל פקחת הלא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה
יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם שני
אחין פקחין נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת
מה יעשה פקח בעל פקחת הלא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה
יעשה פקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה שני אחין
אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל
חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת הלא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת
מה יעש' חרש בעל חרשת מוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם שני
אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות פקחות מת חרש בעל פקחת
מה יעשה פקח בעל פקחת או חולץ או מייבם מת פקח בעל פקחת מה יעשה
חרש בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם שני אחין פקחין נשואין שתי נכריות
אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעש' פקח בעל פקחת כונס
ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעש' פקח בעל חרשת או
חולץ או מייבם שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות אחת פקחת
ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעש' פקח בעל פקחת כונס ואם רצה
להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעש' חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא
לעולם :

הדרן עלך חרש

°**האשה** שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם א
באה ואמרה מת בעלי תינשא מת בעלי תתייבם שלום בינו לביני' ד'קיד
ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי אינה ע"ב
נאמנת רבי יהוד' אומר לעולם אינה נאמנת אא"כ באה בוכה ובגדיה קרועים
אמרו לו אחת זו ואחת זו תינשא ב"ה אומרים לא שמענו אלא הבאה מן הקציר
בלבד אמרו להם ב"ש אחד הבאה מן הקציר ואחד הבא' מן הזיתים ואחד
הבאה ממדינת הים לא דברו חכמים אלא בהווה וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש :
גמ' אמר רבא מ"ט דמלחמה משום [ה] דאמרה בדדמי ס"ד בכל הני
דאיקטול איהו פליט ואם תמצא לומר כיון דשלום בינו לבינה (א) נטרית
והזיא

הגהות הב"ח [א] שלא תהא אשה נותנת [ב] דהוי' מורדת אלא הא שמעינן מינה דלאחר מיתת בעלה כצ"ל [ג] יש לה עתים שיכולה היא לשמור את גיטה הס"ד [ד] ראו גט זה שאני נותן [ה] דאמרה בדדמי וסברה ס"ד

קרבן נתנאל

(לד) אבל לאחר שלשים אפי' שניהם מודים שלא נבעלה נדה מותרת : (לה) ותימה למה לא הביא רב אלפס כו' · ובספרי רי"ף שלפנינו הביא איבעי' זו ובסימן קס"ז בסופו מיישב הב"י בדוחק גדול ע"ש : (לו) הא לאחר מיתת בעלה לא · שאין כופין אלא מבקשין ומ"ה הוי' כמורדת דמצות יבום קודם : (לז) דליתא לדשמואל · בפ' אעפ"י דף ס"ד ושם בסימן ל"ג : (לח) יבם הרי הוא כבעל ואין כופין לחלוץ · משום דהוי' כמורדת : (לט) דהכא כלל : דא"כ לא הוי מאי התנא לשמוטי' וליתני דאין לה כתובה :

חרש פרק ארבעה עשר

(א) כשם שכנס ברמיזה כך יוציא ברמיזה · אבל לא בקפידה כמ"ש רבינו בפ' הניזקין סימן י"ח : אבל אם כינס בקפידה מוציא בקפידה כ"כ האחרונים : (ב) רצה יוציא · ירושלמי בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושיו מעשה וגירושיו אינן מעשה · כ"י · וכתב ב"י עליו סימן קכ"א אבל לא ראיתי א' מפוסקים שכתב כן · ואני ראיתי בחידושי רשב"א שהביאו ע"כ יש להחמיר : (ג) ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה · עיין חידושי רשב"א תלתא בטעמא : (ד) ושוטה · סימני שוטה בריש חגיגה דף ג' · ת"ר איזה שוטה היוצא יחידי בלילה ולן בבית הקברות והמאבד את כסותו אמר רב אמר עד שיהיו כולן בבת אחת רבי יוחנן אמר אפילו באחת מהן אם עשה דרך שטות · ובפ"ק דחולין סימן ד' פסק כרבי יוחנן ועיי' ב"י סי' קכ"א ובב"ש שם : (ה) וה"ה לתנא דבי ר"י דדרש מי שמשלחה ואינה חוזרת · וכיון דשילוחי' ע"י אביה והיא אינו חוזר' לבית בעלה : (ו) שאביה ישיאנה לאחר ולא תשוב אליו עוד · ונתו' שאביה משמרה לחזור ולפי סברות אלו כמו כן אביה משמרה שלא לנהוג בה מנהג הפק' ודלא כמהרש"ל שאמר שר"ת לא עשה מעשה אלא בקטנה · אבל בשוטה לא דהא עכ"פ הכא בשמעתין דאסורה מדרבנן · וכן בריטב"א קידושין מחלק כן בין קטנה לנשתטת · אבל מסתימת רבינו משמע כדפירשתי · אמנם בפ' האיש מקדש סי' ה' ובפ' התקבל ס"ס ע' משמע דלא עביד ר"ת מעשה אלא בקטנה דלאו בת תאוה היא ליכא למיחש אלא משום אינה יודעת לשמור את גיטה פירש שחוזרת כ"כ תו' בקידושין · ואביה משמרה שאינה חוזרת ושרי לכתחלה ודלא כמהרש"ל שאינו מכשיר בקטנה שוטה אלא בדיעבד : (ז) דבי רבי ינאי אמרין מפני גרירה · ובתלמודא דידן דריש ר' ינאי משום דאין לה יד לגרש את עצמה · כי יש סוגיו' ומימרו' מסופכו' מתלנו · תו' · הנה בהירושלמי שלפנינו גרס ר' ינאי ובשמעתי' איתא דבי ר' ינאי אית לן למימר דרבנן דבי ר' ינאי פליגי אר' ינאי : (ח) מ"ד משום גרירה אסור · היינו נגדולה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה דהוי נמי שאינה חוזרת מ"מ איכא למיחש משום גרירה · וכל זה לכתחלה אבל אם עבר וגירש מגורשת דכיון דלא הוי האי איסורא דגררה אלא מדרבנן שרי בדיעבד : (ט) שני אחין חרשין · והוא לעיל בדף קי"ב : הרי"ף ורבינו חלקו' לתרי גבי :

ה"ג

והזיא זימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברה והאי מיית ליה (ב) והיכא
דעבדו ליה סמתרי וחיי לפיכך אינה נאמנת אמר רבא רעבון גריע ממלחמה
דכי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנא
ואלו רעבון לא מהימנא עד דאמרה מת וקברתיו · מפולת הרי הוא כמלחמה
דאמרה בדדמי · שילות נחשים ועקרבים הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי · דבר
אמרי לה כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה אמרי לה כמלחמה דאמרה בדדמי
ואמרי לה אינו כמלחמה דמסכה אדאמרי איכסי שבע שנין הוה מותנא ואיניש
בלא שניה לא אזל · (ג) איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן
ד'קטו מה לה לשקר °דאי בעיא אמרה שלום בעולם או דלמא כיון דקי"ל חזקה דאמרה
בדדמי לא אתיא מה לי לשקר ומרע לחזקה ולא איפשיטא (ד) ועבדינן לחומרא ·
עישנו עלינו בית עישנו עלינו מערה הוא מת ואני ניצלתי אינה נאמנת דאמרינן
לה כי היכי דלדידה איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא · נפלו עלינו
נכרים נפלו עלינו ליסטים הוא מת ואני ניצלתי נאמנת כדרב אידי דאמר (ה) אשה
כלי זיינה עליה כלומר שמניחין אותה כדי לבא עליה · ההוא גברא דבשילהי
הלוליה איתלאי נורא בי גנני [א] אמרה להו דביתהו חזו גברא חרוכא אתו
חזו גברא חרוכא דשדי ופתחא דידיה דשדיא רבא אמר נאמנת (ו) ורב חייא
בר אבין אמר האי גברא חרוכא דלמא איניש מעלמא אתא לאגוליה ואכלתיה
נורא והאי פיסחא דחתנא הוא ומחמת כיסופא ערק ליה ואזיל לעלמא :
ב ג **איבעיא** להו °עד א' במלחמה מהו טעמא דעד אחד מהימן משום דמלתא
דעבידא לגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר (ז) או דלמא טעמא
דעד אחד משום דאיהי גופה דייקא ומינסבא והכא לא דייקא דאמרה בדדמי
וסומכת על דברי העד ואתינא למיפשטא מהא דתניא מעשה בשני תלמידי
חכמים שהיו באין בספינה עם אבא יוסף בן סימאי וטבעו והשיא ר' נשותיהן
ע"פ נשים והא מים כמלחמה דמו ומאה נשים כעד א' דמו וקתני והשיא ר'
נשותיהן אלמא עד אחד מהימן במלחמה ודחינן ותסברא [ב] והא מים שאין
להם סוף אשתו אסורה אלא היכי דמי הכא כגון דקאמרן אסקינהו לקמן
ע"ב °וחזינהו לאלתר וקאמרי סימנין דידהו דלאו עילייהו קא סמכינן אלא אסימנים
הוא דסמכינן וליכא למיגמר מיניה דסמכינן אנשים וה"ה לעד אחד ולא איפשוט
בעיין ומיהו כיון דאמרינן בפרקין דלקמן (ד'קכא :) ההוא גברא דטבע בדגלת
ואסקוה אגשרא דשביסתנא ואנסבה רבא לדביתהו אפומא דשושביניה לבתר
תמשה יומין שמעינן (ח) דעד א' במים שאין להן סוף נאמן ודוקא היכא דקאמר
[ג] אסקוה לקמן וחזיתיה לאלתר ואשתמודע לי (ט) דאיהו פלו' וכדאמרי' בהאי
גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא וכדאסיקנא בהך עובדא דשני תלמידי
חכמים וה"ה לעד א' במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו ואי לא קמסהדי הכי
אפי' תרי סהדי לא סמכינן עלייהו וכ"ש עד א' או אשה דחיישינן דלמא באומדן
דעתן קא מסהדי וכן הלכתא ומה שכתב רב אלפס ז"ל דתרי סהדי מסהדי
באומדנא לא משמע כן בגמרא מדקאמר והא מים דכמלחמה דמו ומאה נשים
כעד אחד דמו (י) משמע אי הוו כשני עדים לא אמרי בדדמי וכן מסתבר
דבתר סהדותא דתרי סהדי לא דייקין והראב"ד ז"ל כתב דעד אחד במלחמה
לא בעי מת וקברתיו ומנסבא לה לכתחלה ודייק לה מעובד' דהכא דפרק
בתרא (ד' קכא) דאינסיבא אפומא דחד סהדא דאמר מאן איכא בי חסא
טבע חסא ולא אפקוה אפי' במים שאין להן סוף אלמא במים שיש להם סוף
אפי' לכתחלה מנסיבא לה ואפי' לא אמר קברתיו ואינו נראה לי ראיה דמים
שיש להם סוף לא דמי למלחמה דלא שייך למימר בהו בדדמי דכיון דעומד
ורואה כל סביבות המים ושהה כדי שתצא נפשו ודאי מת (יא) ויראה הא דבעי'
ואסוקינהו קמן וחזינהו לאלתר (יב) היינו לאותם שראו הטביעה דהנהו אמרי
בדדמי דכיון שראו שנפלו למים בדבר מועט יאמרו שאלו הם שנפלו למים אבל
מי שלא ראה הטביעה ומצאו שמת ואמר שמכירו בטביעת עין לחודיה נאמן
ואין מדקדקין אחריו ואותן שראו הטביעה היינו משום דאמרי בדדמי וכן פירש
ר"י הא דבעינן הכא סימנין ולא סגי בטביעת עין לחודיה היינו משום דראו
הטביעה ואמרו בדדמי וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל ור"ת פירש מדבעינן הכא סימנין
שמעינן דאשה ועד א' בספינה שטבעה והכירוהו מת לא מהימני וכ"ש נכרי
מסיח לפי תומו ונהגו האידנא להכיר נשי אנשים שטבעו ע"י הכרה בטביעת
עין בלא סימנין ואפשר דמיירי הכא בשלא נמצא הגוף שלם דאכלוהו כוורי ולא
נשאר מהם אלא מה ששנוי במשנה פרצוף פנים עם החוטם אבל אם גופן שלם
מכירין אותו ואפי' לאחר כמה ימים מהני טביעת עין וכן פר"ת לקמן גבי אין
מעידין אלא עד ג' ימים ולמאי דפרישית שיש חילוק בין אותם שראו הטביעה
לאחרים ניחא :
(יג) °**ההוא** גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה א"ל הב לי שומשמי א"ל ד
שקליתינהו א"ל והא כן וכן הוין וכתביתנ' רמיאן א"ל דידך
שקלתינהו והני אחריני נינהו סבר רב חסדא למימר היינו שני ת"ח דלא אמרינן
אזול הני לעלמא והני אחריני נינהו א"ל רבא מי דמי התם קאמרי סימני הכא
שומשמי מאי סימני אית בהו ודקאמר ליה כך וכך הוין אימר אוסבנא איתרמויי
איתרמי ליה מאי הוי עלה רב יימר אמר לא חיישי' שמא פנו רבינא אמר
חיישינן והלכתא חיישינן ירושלמי פ' שני דמעשר שני רבי יונה ור' יוסי הוו שותפי
בגרבי דחמרא כד דמך ר' יונה א"ר מנא בריה דר' יונה לר' יוסי כל גרבא
דכתיב ביה יונה דידי הוא א"ל איסתקד הוה דידך השתא דידי איכון :
(יד) °**יצחק** ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטוב' לאספמיא ה
ושכיב שלחו מתם איסי' לתרי יצחק או לא (יד) ומיירי בלא
הוחזקו ושכיחי שיירתא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן וקי"ל כרבא
°ההוא גיטא דאישתכח בסורא וכתב ביה בסורא מתא *אנא ענן בר חייא ד'קיו
נהרדעא פטר ותריך ית פלונית איתתי ובדוק רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא
הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן בר חייא מתגרא דהוה בנהרדעא ואתו
סהדי ואמרי כי איכתי' האי גיטא ענן בר חייא גבן הוה בנהרדעא אמר אביי
אפי' לדידי דחיישי' הכא לא חיישי' דהא קאמרי סהדי דההוא יומא דאיכתיב
האי

הגהות הב"ח [א] אמרה להו דביתהו חזו גבראי הא גבראי אתו חזו גברא חרוכא [ב] והא מים שאין להם סוף נינהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה [ג] אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואישתמודע ליה דאיהו פלוני

קרבן נתנאל

האשה שהלכה פרק חמשה עשר

(א) ה"ג נטרי וחזי' : (ב) והיכא דעבדי לי' סמתרי וחיי · אבל אם אמרה שראתה שנפלע מוחו וכ"ש התכו ראשו וכל הדומה שא"א לחיות ולא מהני ליה סמתרי דמהימנא דלא משקרה כמו שנאמנת אי אמרה מת וקברתיו · אבל לדעת הרמב"ם דמשקרת אף בכה"ג אינו נאמנת דמאי שנא : (ג) איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו · ואי קשיא תפשוט לי' ממתני' דקתני שלום בעולם נאמנת דהא ודאי מת בעלי במלחמה קאמרה דאי על מטתו מאי ארי' שלום בעולם אפי' מלחמה בעולם אמרו לעיל כי אמרה מת על מטתו מהימנא אע"כ מת במלחמה אצטריך לאשמועינן היינו החזיקה היא מלחמה בעולם תריץ מתני' דאמרה מת סתם · ואשמועינן מתני' דהואיל ושלום בעולם אע"ג דלא אמרה מת על מטתו בהדי' מסתמא מת על מטתו קא"ה · ובזמן שיש מלחמה בעולם מסתמא מת במלחמה קאמרה עד דאמרה מת על מטתו · וכי קמבעיא ליה לרבא כגון דיש שלום בעולם ואמר איהי מת במלחמה · רש"י וקשה הא דקאמר רבא רעבון גריע ממלחמה דאלו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא עדיפא מיניה ה"ל למימר אפי' אמרה מת בעלי סתמא נמי לא מהימנא · וע"ק תו מה דאמר רבא מת על מטתו מהימנא משמע הא מת סתמא לא מהימנא וקשה דיוקים אהדדי · ונראה דודאי אם נאמר דאם היא החזיקה מלחמה בעולם ואמרה מת בעלי במלחמה איירי מתני' דנאמנת · אית לן למימר אם יש מלחמה בעולם אם אמרה מת בעלי במלחמה הוא דאינה נאמנת הא מת בעלי סתם נאמנת · אבל אם נאמר החזיקה היא מלחמה בעולם וקאמרה מת בעלי במלחמה אינה נאמנת וריעא דמתני' דקתני נאמנת איירי באומרה מת בעלי סתמא וע"ז קתני בסיפא מלחמה בעולם אפילו אומרת מת בעלי סתמא אינה נאמנת' א"כ הני תרתי דינים תליא אהדדי · ורבא גופיה הוא דמבעיא לי' לכך קאמר תרתי מילי דפסיקי דאלו מלחמה בעולם כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא · הא מת בעלי סתמא רבא גופיה מספקא ליה · תו קאמר הא מת על מטתו מהימנא זה מלתא דפסיקא הא מת בעלי סתמא רבא גופיה דקא מבעי' ליה ודוק : (ד) ועבדינן לחומרא · ואם נשאת תלא דהא ספק אשת איש היא : (ה) אשה כלי זיינה עליה · כלומר שמניחין אותה כדי לבא עליה · מ"ה נאמנת לומר שהמתינה עד צאת נפשו שאינה מתיירא' מן הלסטים ומא"כ ברעש מלחמה היא יראה לעמוד עד שימות לפי שזורקים חצים ואבני בליסטראות ואינם מתכוונים על מי שיפול · ואכן שהדי שהיא ממהרת לברוח על נפשה · ובשו"ת חכם צבי סי' נ"ה בנה יסודו על העיקר הזה לסעד להרמב"ם דהך ברייתא דליסטים איירי באמרה היא מת וקברתיו ע"ש מעייל פילי בקופא דמחטא שהעיקר חסר מן הספר · ה"ל לתרץ לחרך שאני התם דאמרה קברתיו ואשה כלי זיינה כו' · כמו כן ברמב"ם לא הזכיר בדין ליסטים שאמרה קברתיו · גם מה שתביא ראי' שם מר"י האחרון שכוונת רמב"ם דקברתיו לא מהני בשעת מלחמה דדלמא איש אחר היה ליתא שאותו דין שכתב ר"י האחרון שאמרה שאחר כמה ימים שנפסקה המלחמה קברה את בעלה בזה כ"ע מודו הואיל ולא יכולה לראותו בשעת מיתתו וכסבורה שהוא בעלה עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים · אבל אם אמרה מת וקברתיו תיכף או ע"י סימנים נאמנת לדידן ואי תימא דלהרמב"ם בכה"ג ג"כ נאמנת לא ה"ל לפחות ולפלוג דבכה"ג נאמנת · אלא ש"מ דלהרמב"ם משקרת ואומרת בדדמי ובכל גווני אינה נאמנת : (ו) ורב חייא בר אבין אמר · מלשון זה משמע שפוסק הרי"ף ורבינו כר' חייא בר אבין כך לפי גרסתם אבל בגיר' דילן סבר רב חייא בר אבין משמע דלית הלכתא הכי אלא כדרבא · רשב"א ומהרש"ל : (ז) או דלמא טעמי' דעד א' משום דאיהי גופה · עי' כ"י דהרי"ף מפ' לאיבעי' היינו באומר העד מת וקברתיו ע"ש · אבל התו' מפרשי האיבעי' בלא אמר מת וקברתיו · אבל במת וקברתיו לא מיבעי' לי' דכיון דהיא גופה נאמנת בכה"ג וכיון דאיהי נאמנת כ"ש עד א' כמ"ש התו' לעיל דף ד"ה כי תבעי לך · ולא קא מבעי' לי' אלא היכא דאיהי אינה מהימנ' כגון במת סתמא ועד מהימן ע"ז קא מיבעי' לי' מ"מ ובזה מתורץ קושית ב"ש סי' י"ז בס"ק קמ"ג שהגיה בב"ע : (ח) דעד א' במים שאין להם סוף נאמן · וליכא למידחי דהתם נמי איירו בסימנים : ע' בב"ש שם דרי"ף סובר דוקא סימנים מובהקים מהני א"כ איך קאמר והני מילי דחזי' לאלתר ואם אמר סי' מובהק למה לי דחזי' לאלתר ובשמעתין דקאמר וחזינהו לאלתר איכא למימר לרבותא נקט אע"ג דחזינהו לאלתר מ"מ בעינן סימנים מובהקים · ולי נראה יותר דאפילו בסימנים שאינן מובהקים ע"י צירוף ט"ע מהני לרי"ף כמ"ש תוספות · ומ"מ איפשט איבעי' מהאי דדגלת · דאי איירי התם בסימני' · ה"ל להזכיר נמי וה"מ דאמרי סימנים כמו דאמר וה"מ דחזו' בשעתי' : (ט) ה"ג דאיהו פלוני וכדאסיקנא בהך עובדא דשני ת"ח וכדאמרינן בהאי גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא וה"ה לעד אחד : (י) משמע אי הוו כשני עדים לא אמרו בדדמי · דהוי מצי לדחות ע"כ דלא אמרי בדדמי אלא בשני עדים · אבל בעד א' אומר בדדמי א"כ כיון דע"כ אית סברא לחלק ביניהם א"כ מנ"ל להרי"ף להמציא מדעתו דבשני עדים נמי אומרים בדדמי ובשו"ת מאירת עינים סי' כ' נתקשה בזה והניח בצ"ע ע"ש ולא דק : (יא) ויראה הא דבעי' ואסוקינהו קמן וחזינהו לאלתר · בשו"ת פנים מאירות סי' כ' דייק מזה מדכתב רבינו אלשון הרי"ף ש"מ דס"ל כוותי' ע"ש · ולא דק דרבינו כתב ויראה על פירוקא דש"ס דקאמר ואסיקנהו קמן וחזינהו לאלתר · ועל הא דקאמר הש"ס לקמן דף קכ"א וה"מ דכי אסקי חזו' בשעתי' · שוב חולק שם על פרישה ואומר אי כדבריו דלא איפשטא האיבעי' למה כתב רבינו על דברי רי"ף בתרי סהדי דלא משמע כן מגמרא · משמע דבעד אחד הסכים עם הרי"ף דאל"כ היה לו לכתוב דאפי' בעד א' לא נראה דבריו לסמוך עליו במים ובמלחמה ועוד ראיה מדדחי רבינו ראיית הראב"ד · ש"מ היכא שאינו אומר בדדמי מודה הרא"ש להרי"ף דנאמן משום דהוי איבעיא דאיפשטא ומכח ראיות הללו הלך דרך עקום ורחוק ע"ש באריכות · ולא דק דלפי שיטת הרי"ף קאי האיבעיא במת וקברתיו ופשטה מהא עובדא דדגלת דעד א' נאמן · אבל בלא וקברתיו פשיטא ליה לתלמודא שעד אחד א"כ דאמר בדדמי · ולפי שיטת רבינו במת וקברתיו פשיטא ליה לתלמודא דעד א' נאמן כיון דהיא גופה נאמנת כ"ש עד א' · ולא קמבעיא לש"ס אלא במת סתמא · ולא איפשטא · וא"כ לדינא ליכא נפקותא בעד א' דאי במת סתמא לרי"ף נמי אינו נאמן · ואי במת וקברתיו לרבינו עד א' נמי נאמן וכן איתא בהמאור כדברי להדיא ע"ש · והמחבר הנזכר לא שת עיניו בספר המאור וא"כ אין חולק רבינו על הרי"ף אלא במת סתמא וחזינהו לאלתר דאינו אומר בדדמי והוי כמו קברתיו הא לא חזינהו לאלתר להרי"ף אינו נאמן דאמרי בדדמי אפי' אותן שלא ראו הטביעה · ושיטת ר"י ורבינו אם לא ראו הטביעה ואמרו שמכיר' בט"ע לחודיה נאמן ואין מדקדקין אחריו שאין אומרין בכה"ג בדדמי · והא דקאמר הש"ס דף קכ"א וה"מ דכי אסקי' חזו' בשעתיה נ"ל דס"ל לרבינו דהך עובדא דדגלת איירי כשראו הטביע' אבל קשה מה דסיים רבינו וכן כתב הר"ז הלוי · ולמי שמעיין במאור מוקי להאי עובדא דדגלת בשלא ראו הטביעה · ומ"מ סיים שם בגמרא וה"מ דכי אסיק חזו' בשעתי' ש"מ דס"ל אפי' אותן שלא ראו הטביעה מ"מ בעינן לאלתר מאחר שהפני' משתנה כששהה לאחר עלותה מהמים א"כ שמא יטעה בדמיונו ויסבור שהוא ואינו כן · ע"כ נראה להגיה בדברי רבינו כצ"ל ויראה הא דבעינן ואסקוהו לאלתר וסימנים היינו כו' · אבל מי שלא ראה הטביעה ומצאו שמת (ר"ל לאלתר לאחר שהועלה מן המים) ואמר שמכירו בט"ע לחודיה נאמן ר"ל בלא סימנים) וכן משמע לכאורה בקיצור פסקי הרא"ש · ולפ"ז דברי רבינו ור"י ור"ז הלוי הכל מתכוונין בסגנון א' שמחלקין בין ראה הטביעה או לא ראה לענין סימנין · אבל בין כך ובין כך בעינן דחזינן לאלתר · אבל הטור כתב בשלא ראה הטביעה אין מדקדקין אחריו אפי' לא חזו לאלתר ובלא סימני' ודאי קשה טובא · וצ"ל דס"ל דהא דכתב רבינו וכן כתב הר"ז הלוי קאי אדברי ר"י שמחלק כן לענין סימנים אבל רבינו ס"ל דאפי' לאלתר לא חזו ואין אומרים סימנים מהני כשלא ראו הטביעה אף שר"י ור"ז לא ס"ל כוותיה בהך דינא לא מייתי סייעתא מדבריהם אלא אעיקרא דמלתא שהמה נמי מחלקין בין ראה הטביעה ללא ראה הטביעה · וראיתי בב"ש ס"ק נ' שבתשובת בן לב והרד"ך מחולקין בפי' הרא"ש ואין בידי כעת שו"ת הללו ועיין בהם והנעל"ד כתבתי : (יב) היינו לאותן שראו הטביעה · אבל אם ידעו מהטביעה משמע דלא הוי כראה כ"כ נ"ל סי' מ"ה : (יג) ההוא גברא דאפקיד שומשמי · עי' ח"מ סי' רצ"ו בש"ך שהאריך : (יד) יצחק ריש גלותא · עי' בנימוקי יוסף איך הוי עובדא · וראיתי בשו"ת שב יעקב סי' י"א שהאריך בזה ולאלי ראה דברי נ"י לא היה נתקשה כלום :

ומיירי

האי גיטא עמן בר חייא גבן הוה בנהרדעא מאי בעי בסורא אמר רבא אפי' לדידי דלא חיישנא הכא חיישנא (טז) דלמא בגמלא פרחא אזל אי נמי מילי מסר כדאמר רב לספריה וכן אמר רב הונא לספרי' כי יתיבתו בשילי כתובו בשילי אע"ג דמסירי לכו מילי בהיני כי יתיבתו בהיני כתובו בהיני
ו אע"ג דמסירי לכו מילי בשילי [א] והלכתא כרבא : °היכי דמי קטטה באומרת לבעלה גירשתני · (יז) והימנה מדרב המנונא דאמר רב המנונ' האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה באומרת גירשתני בפני פלוני ופלוני ושיילינהו ואמרו להד"מ · מכאן מוכח דהלכה כרב המנונא מדפריך סתמא דהש"ס מיניה וכן בפ"ב דכתובות (ד' כב :) בגמרא אמרה נשבתי דחיק לאוקמא לכולהו אמוראי דהתם כרב המנונא וכן בפרק התקבל (ד' סד :) פריך על מלתיה דר' יוחנן מרב המנונא וכן בסוף גיטין [ד' פט :] מייתי לה הש"ס והא דבשילהי נדרים (ד' צא ·) דמי רבא כמלתיה שמא לא פליג אלא דיחויא בעלמא הוא ואפי' אי פליג הלכתא כרב המנונא מכל הלין ראיות שהבאתי וא"ת הא [דאמרו] בשילהי הכותב (ד' פט ·) גבי הוציאה גט אמר רב יוסף הב"ע כשאין שם עידי גירושין דמגו דיכול לומר לא גרשתיה יכול לומר גרשתיה ונתתי לה כתובה והיאך יכול לומר כן כיון דמעיזה פניה לומר גרשתני מהימנא (יח) וי"ל כגון דהואי קטטה בינייהו דאז לא מהימנא אי נמי מאחר שתובעת כתובתה אינה נאמנת דשמא מחמת חימוד ממון הוא אומרת כן כדאמרינן לקמן [ד' קיז ·] באתה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין ונותנין לה כתובה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה · מ"ט דקטטה רב חנינא אומר משום דמשקר' רב שימי אמר דאמרה
ע"ב בדדמי מאי בינייהו °איכא בינייהו דארגיל הוא קטטה (יט) ועבדינן לחומרא· איבעיא להו עד א' בקטטה מהו (כ) ולא איפשיטא : מתני' ב"ש אומר
ז °תינשא ותטול כתובתה ·וב"ה אומר תינשא ולא תיטול כתובתה אמרו להם ב"ש התרתם הערוה החמורה ולא תתירו את הממון הקל א"ל ב"ה
ד'קיו שכן מצינו °שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה אמרו להם ב"ש והלא מספר כתובה נלמד שכך כתב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וחזרו ב"ה להורות כב"ש : גמ' אמר רב חסדא נתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה·הם דרשו מדרש כתובה אנן לא נדרש מדרש תורה יקום על שם אחיו המת אמר רחמנא והרי קם · אמר ר"נ באתה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותם מ"ט אדעתא דכתובה אתאי · איבעיא להו התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דקאמרה תנו לי כתובתי אדעתא דכתובה אתאי או דלמא כל מידי דאית לי' לאינים קאמר בבי דינא · (כא) תנו לי כתובתי והתירוני לינשא מהו הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי ולא מהימנא או דלמא משום דלא ידעית במאי משתריא
ח תיקו : מתני' °הכל נאמנין להעידה (כב) חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה הכתב מוכיח : גמ' תניא ר' יהודה מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כלומר כשם שבת הבעל אינה מעידה לאשת אב ומשום דסניא לה כך אשת האב אינה מעידה לבת הבעל דסניא לה·וכלה הרי היא בכלל חמותה כשם שאין חמותה מעידה לכלה משום דסניא לה כך הכלה אינה מעידה לחמותה דסניא לה דכתיב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם · אמר רב הונא בר רב עוזא בעו במערבא חמותה לאחר מיתה מהו מי מסקא אדעתה דמית בעלה וניזלה קמי יבם ושניא לה או לא (כג) ולא איפשיטא :

ט מתני' (כד) °עד אחד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת ע"ב תצא שנים אומרים מת ועד אחד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תינשא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תינשא ותטול כתובה וזו שאומרת לא מת לא תינשא ולא תטול כתובה אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו ר' יהודה ור"ש אומרים הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים הרי אלו ינשאו · עד אחד אומר מת
יא ועד א' אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תינשא :
ע"ב גמ' עד אחד אומר מת ונשאת ובא אחד ואמר לא מת הרי זו לא תצא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תינשא והאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים (כה) ה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחד ואמר לא מת לא תצא מהיתרה הראשון (כו) ומתקנתא דרבנן שריא לינשא אלא דקאמר הש"ס בפ"ב דכתובות (ד' כב) דטוב הוא שלא תינשא משום השר ממך עקשות פה · עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אף ע"פ שנשאת תצא פשיטא אין דבריו של אחד במקו' שנים לא צריכא בפסולי עדות פי' שתי נשים וכר' נחמיה דתני' ר' נחמיה אומר כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא אפי' מאה נשים כעד אחד דמו אלא כגון דאתי' אשה מעיקרא · ותרלה לדר' נחמיה הכי א"ר נחמיה כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו ב' נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמו · שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תינשא מאי קמ"ל בפסולי עדות וכר"נ דאזלינן בתר רוב דיעות היינו הך מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות ה"מ לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל דאפי' לקולא ואע"פ שלא התירוה עדיין לינשא תינשא אבל אם היה עד כשר אם התירוה לינשא לא תצא מהיתרה הראשון אבל אם לא התירוה לינשא לא תינשא (כז) ופי' בתרא עיקר · א' אומר מת וא' אומר
יב לא מת וכו' · °טעמא דאמר לא מת הא איסתיק' תינשא הא אין צרה מעידה ד'קי לחבירתה לא מת איצטריכא ליה ס"ד אמינא האי מימת מיית והאי דקאמר' מת לקלקולה לצרה קא מכוונה ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא עבדה קמ"ל דלא תינשא · אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר וכו' · וליפלוג נמי ר' מאיר ברישא א"ר אלעזר במחלוקת שניה ור"י ור"ש היא ר' יוחנן אמר אפי' תימא ר"מ בהא אפי' ר' מאיר מודה דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא לקלקולה שלא תינשא קא מכוונה · תנן עד אחד אומר מת ועד א' אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא
יג תינשא בשלמא לר' אלעזר סתמא כר' מאיר אלא לר' יוחנן קשיא קשיא · הא דפריך לרבי יוחנן משום דמשמע ליה דאשה אומרת לא מת מיירי אפי' בצרה דאי לאו הכי היינו רישא ועד אומר לא מת ולפי סברת המקשה קאמר הש"ס קשיא אבל רבי יוחנן לא חש לאותה קושיא דמוקי מתני' באשה דעלמא ומתניתין נקט בין בעד כשר בין בעד פסול (כח) וכן מוכח בירושלמי (כט) והלכת' כר' יוחנן ולכך לא הביא רב אלפס ז"ל כל זה דמלתא דפשיטא דהלכה כר' יוחנן נגד רבי אלעזר

הגהות הב"ח

[א] והלכתא כרבא · קטטה בינו לבינה כו' · היכי דמי קטטה בינו לבינה באומרת לבעלה גרשתני

קרבן נתנאל

(טו) ומיירי בלא הוחזקו ושכיחי שיירתא · הנה לפי מה שמסיק הב"ח בא"ה סימן י"ז בקונטרס אחרון · גם בס' שו"ת שער אפרים סי' ק"ג דמסקנת רבינו בפ' כל הגט סי' ג' דדווקא היכא דאיכ' תרתי לריעותא הוא דחיישינן הא אי הוחזקו ולא שכיחי או שכיחי ולא הוחזקו לא חיישינן · א"כ הא דקאמר הכא ומיירי בלא הוחזקו כו' ה"ה איפכא בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא ע"כ · ואני אומר דבדווקא נקט רבינו דאי בלא שכיחי שיירתא והוחזקו א"כ אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי עכן בר חייא חייש רבא דלמא בגמלא פרחא אזיל כיון שהוחזקו שהי' שם עכן אחר אלמא בלא הוחזקו איירי כמ"ש מהרש"א בד"ה ינחק · והוכחה זו איכה אלא לתי' ר' מנחם דף קי"ו בתו' ד"ה הכא ; אבל לר"ת שם הוכחה זו ליתא דבמקום שאין מתכוין לקלקל לא אמרי' הך סבר' דלמא בגמלא פרחא אזיל ובזה מתורץ קושית מהרש"א דהתו' הוכיחו כן אפי' לדעת ר"ת אבל רבינו סובר כתי' ר' מנחם וכל זה הכא לרבא גופי' דחייש לגמלא פרחא · אבל לדידן לא קיי"ל לן האי סברא גמלא פרחא · ומ"ה התם בפרק כל הגט בעי תרווייהו לדיון : (טז) דלא בגמלא פרחא אזיל · עיי' תו' לשון ר"ת דהכא כיון שמתכוין לקלקל אשת חבירו אזיל בגמלא פרחא · אבל התם אם הלכו בגמלא פרחא היו מקלקלם יותר בתו' וכי משום אם הלכו בגמלא פרחא היו מקלקלם יותר : (יז) והימנה מדרב המנונא · לפי מקלת רב ותא שהבי' רשב"א בפ' התקבל דף כ"ד דלא קאמר רב המנונא אלא שאם נשאת לא תצא אבל לא לכתחלה · מאי פריך אימא הא דקתני במתניתין אינה נאמנת היינו להנשא לכתחלה · וי"ל דקתני שלו' בינה לבינו ומלחמ' בעולם או קטטה כו' אינה נאמנת ו זמן שלו' בינו לבינה ומלחמה בעולם אפי' נשאת תצא דאמרי בדדמי וה"ה קטטה בינה לבינו ושלו' בעולם : (יח) וי"ל כגון דהוי קטטה בינייהו דאז לא מהימנא והא דפריך הכא במתניתין ולהימנה מדרב המנונא · היינו בטעה שאומרת לבעלה גרשתני זהו הקטטה גופי' ומעולם לא היתה קטטה אחרת בינייהו וזהו היתה תחלת קטטה לכך פריך שפיר להימנה מדרב המנונא · ובס' ברית שלום פ' כי תלא נשתבש בזה והניח בתימה על רבינו וטור ע"ש : (יט) ועבדינן לחומרא · רמזו דאיכא עוד א"כ לנהפך באומר מת וקברתיו למ"ד משקר' לא מהימן ולמ"ד בדדמי מהימן וחדא מינייהו נקט הלכך פסק וקאמר עבדינן לחומרא דבכל גוונא שיש להחמיר להד מ"ד עבדינן וכ"כ מהרש"ל ובשו"ת בית יעקב סי' קכ"ח : (כ) ולא איפשטא · לרבינו ניחא שמסיק סי' כ"ג בהאי בעי' עד א' במלחמה שהיא נ"כ לא איפשטא אבל להרי"ף דמסיק שם דאיפשטא מהך עובדא דדגלת ואמאי כתב בהך איבעי' ולא איפשטא דהא חד טעמא אית להו · ועיי' מזה בשו"ת שער אפרים סי' ק"ג ובשו"ת בית יעקב חלק א"ה סי' י"ד באריכות : (כא) ה"ג בגמרא וברי"ף · ואת"ל כל מילי דאית לי' לאינים אמר להו לבי דינא תנו לי כתובתי ובטור פוסק אפי' בבעי' ראשונה אם אמרה התירוני ותנו לי כתובתי לא איפשט' וס"ל דאין מתירין אותה להנשא שמא מחמת חימוד ממון תנשא באיסור · ומפני זה כתב הב"י דרבינו לא היה גורס ואת"ל וכ"כ מהרש"ל · ואינו מן הצורך דלאו דגרסי' ואת"ל דברי הטור נכונים · דשיטת רבינו אינו כדברי הגאונים דאת"ל פשיטה הוא וכדאיתא בכלל ס ע"ש : (כב) חוץ מחמותה ובת חמותה כו' משום דסני' לה · בשו"ת מהר"י מינץ סי' י"ד מסתפק שבזמן הזה שאין מייבמין אלא חולצין · אי הכי חמש נשים יכולו' להעידה כיון דאין שייך הטעם שסונאת זו את זו · ובשו"ת כ"ל סי' פ"ח פשט לי' דהאשכנזי' מ"מ אין כופין לחלוץ שבעת חליצה שואלין אותו אם רוצה לייבם או לחלוץ · ופן יחזרו שניהם ליבם וא"כ שייך בזמן הזה ג"כ זימנין דסני' לי' · וכבר כתבתי לעיל בפ' מצות חליצה בסי' י"ז בשם מהרש"ל שאין לשאול עתה · כיון שיש תקנת ר"ג מ"ה א"כ זו כתובה ליתא וע"ש עוד מלתא בטעמא · ואף א"א אחריו ל[illegible] דבריו שע"כ האמר כן הלל"ב לא אשתמיט תנא למיתני כתו דתני בפ"ק דבכורות דף י"ב עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרי מצות חליצה קודמת למצות יבום · כמו כן ה"ל למיתני הכא בזמני' · חמש נשים אין מעידות ועכשיו שמצות חליצה קודמת מעידות : (כג) ולא איפשט' · ה"ה בת בעלי' הבא' לאחר מכאן דהיינו בת יבמתה · עיי' שו"ת עבודת גרשוני סי' ס"ז : (כד) עד א' אומר מת וכו' הרי זו לא תנשא · איירי בבת אחת ואפי' נשאת תצא · ואיידי דתני ינשאו תני לא תנשא · דאי בזה אחר זה הא תו ל"ל הא קתני רישא : (כה) הכי קאמר א' אומר מת והתירוה לינשא · הקשה בס' ב"ש סי' י"ז ס"ק קכ"ג לדעת הר"ן אם נשאת שלא ברשות ב"ד ע"פ עד א' הרי זו לא תצא · אמאי לא מוקי מתני' נשאת ממש ולא התירוה · ולק"מ לדייק התלמוד' מדלא תני עד אחד אמר מת ובא א' ואמר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא כמ"ש תוס' בביאור המקשן ד"ה לא נשאת ע"ש : (כו) ומתקנתא דרבנן שרי לינשא · כוונתו לייסב קושית תו' מאי פריך מעולא אימא דלא תינשא משום דרב אסי הסר ממך גו' ? ע"ז קאמר מתקנתא דרבנן שרי לינשא · ולית לן שנוי' דאביי אלא כרבא דמוקי הך דר"י בפ' ב' דכתובות במילי אוחרי · ומה דקאמר רבינו תו אלא דקאמר הש"ס בפ"ב דכתובות דטוב הוא · אין הכוונה על אקומתי' דאביי אלא ר"ל על מימרא דרב אסי דמקרא הוא דרגיל בפומי' ואינו אלא מדת חסידות שלא תינשא להסיר ממנה לזות שפתי' אבל לא מן הדין : (כז) דפי' בתרא עיקר · ר"ל שנוי' בתרא דשני לעיל דשתי נשים באיש א' כפלגא ופלגא דמו מ"ה לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא · אבל קשה מכדי תרי ותרי נינהו הכא עלי' באשם תלוי קאי כדפריך הש"ס שם בכתובות · וליכא לשנוי' כגון שניסת לא' מעידיה הא עד א' שאמר מת לא ישא את אשתו כדתנן לעיל דף ך"ה · וי"ל דס"ל לרבינו גבי עד המעיד אם נכנס לא יוציא וכ"כ בב"ש סי' י"ב ס"ק א' שכ"כ רבינו בתשובה : (כח) וכן מוכח בירושלמי · הלכה ה' ועיי' בחידושי רמב"ן ושם מתנאכה : (כט) והלכה כר' יוחנן · והדרן לכללן ר"מ ור"ש ור"י הלכה כר"ש ור"י · וז"ל הטור סי' י"ז כתב א"א הרא"ש בתשובה (כלל נ"א סי' ה') אם שנים מעידים שמת אפי' אם יש הכחשה בדבריהם נושאין את אשתו כיון ששניהם מעידין על מיתתו ע"כ · וראיתי בשו"ת ח"י סי' קכ"ט דאין דברי' אלו אמורין אלא אם יש הכחשה בבדיקות · אבל אם ההכחשה בגוף העדות אין נושאין את אשתו · דע"כ לא אמר ר"י ור"ש הואיל וזו וזו מודים שאינו קיים הרי אלו ינשאו · אלא בצרות דאין הכחשת צרה הכחשה אבל לא בעדות דעלמא · וע"פ סברא זו סובב והולך באריכות להשיג על הב"ח ע"ש ולא ראה גוף התשובה שרבינו מייתי ראי' מהך מתני' אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג · ש"מ דאפילו בגוף העדות נמי לא הוי הכחשה · והא דלא תני במתני' בעדות דעלמא א' אומ' מת וא' אומר נהרג תי' הב"ח דבזה אפי' ר"מ מודה דע"כ לא קאמר ר"מ דהוי הכחשה אלא לגבי צרות כמ"ש תו' כיון דשתיהן באין להתיר עצמן ואין מכוונות דבריהם דאמרי בדדמי ואינן יודעות אמיתת הדברים · וכל זה אינו אלא לגבי צרות דבאין להתיר עצמן · אבל בעדות דעלמא כיון דא' מהן עכ"פ קושטא קאמר נשאת ע"פ עד אחד · ולר"י ור"ש דאמר ינשאו אפילו בצרות קים להו דינשאו ק"ו בעדי' דעלמא ואין להקשות דהא בכל שמעתי' משמע דהכחשת צרה לא הוי הכחש' אע"ג דעדות דעלמא הוי הכחשה היינו כשא' אומר' מת ואחת אומרת לא מת · דרבנן היימנוה לאחת שאומרת מת · דהך דאמרה לא מת אין להאמינה דמחמת שנאה אומרת לקלקל צרתה · מה שאין שייך בעדות דעלמא · אבל באומרו' שתיהן מת וא' אומרת נהרג · הסברא להיפך דצרות אינן נאמנין לר"מ · ועדי' דעלמא נאמני' לר"מ מכ"ש לר"י ור"ש דס"ל אפי' צרות ינשאו פשיטא וק"ו לעדות דעלמא · ואם תקשי לך הא הוי עדות מוכחשת בחקירות ובח"מ סימן ל' פסק דלא הוי עדות · תי' ב"ש ס"ק כ"ה דא' אומר מת וא' אומר נהרג הוי כבדיקות א' אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן ע"ש ועי' שו"ת נ"ל סי' כ"ו וג"ש

ועיי"ל דפסולי עדות

אשה

י אלעזר תלמידו אבל אם היה הלכה כר' אלעזר משום דר' יוחנן נשאר מוקשה אז הויא הלכה כסתמא בתראה דהכחשת צרה הויא הכחשה : מתני' °האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תינשא ותטול כתובה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן (ל) תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תינשא ותטול כתובתה וחמותה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתה כו' : גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה
יא כרבי טרפון : מתני' °קידש א' מחמש נשים ואינו יודע איזו קידש וכל
ע"ב אחת וא' אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת (לא) ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן כתובה לכל אחת ואחת גזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע לאיזה מהם גזל וכל אחד ואחד מהם אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד : גמ' ואוקימנא למתניתין כר' שמעון בן אלעזר ומאי קידש דקתני במתני' קידש בביאה דתני' אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ר' טרפון ור' עקיבא על קידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו מהן קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק על מה נחלקו על שבעל שר' טרפון אומר מניח כתובה ביניהן ומסתלק ור' עקיבא אומר נותן כתובה לכל אחת ואחת לא נחלקו ר' טרפון ור"ע על שלקח מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן לקח שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק על מה נחלקו כשגזל ר' טרפון אומר מניח גזילה ביניהם ומסתלק ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד ר' עקיבא סבר אף ע"ג דאיסורא דרבנן עבד דקדיש בביאה קנסו' רבנן ומשלם כתובה לכל אחת ואחת וכ"ש גזל דאיסורא דאורייתא עבד ורבי טרפון סבר אפי' בגזל דאיסורא דאורייתא עבד לא קנסוהו רבנן אלא מניח גזילה ביניהם ומסתלק וכ"ש כשקדש בביאה דלא קנסוהו רבנן (לב) וקי"ל דהלכה כר' עקיבא מחבירו ור' טרפון חבירו הוה כדגרסי' (לג) בכתובות (ד' פד :) דכולי עלמא
יב ר' טרפון חבירו של רבי עקיבא הוא : מתני' °האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים ובאת ואמר' מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת ניתן לה בן במדינת הים ואמרה מת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת ניתן לה יבם במדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי ואח"כ מת בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים באה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא ולא מתה אחותי שתכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו ולא מתה אשתי שאשא את אחותה : ד'קי
יג בעא מיני' רבא מרב נחמן °המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסני' ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דלמא כיון דזמנין דרחמא ליה ליבמה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו א"ל תניתוה חוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת אלמא זמנין דסניא ליה וזמנין דרחמא ליה (לד) הלכך המזכה גט לאשתו במקום יבם חולצת ולא מתיבמת א"ל רבינא לרבא המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו כיון דאית ליה קטטה בהדה זכות הוא לה או דלמא ניחא לגופא עדיף לה (לה) ת"ש [א] דא"ר שמעון טב למיתב טן דו· מלמיתב ארמלתא :

הדרן עלך האשה שהלכה

א °האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך (א) הרי זו לא תנשא ולא תתייבם (ב) עד שתדע שמא מעוברת ד'קיט היא צרתה · היתה לה חמות אינה חוששת יצתה מליאה חוששת ר' יהושע אומר אינה חוששת · הא דאמרינן לא תינשא ולא אזלינן בתר רוב נשים דמתעברות ויולדות מוקי בגמרא כר"מ דחיים למיעוטא ואע"ג דסתם מתניתין כר' מאיר לא קיימא לן כוותיה ולא חיישינן למיעוטא מדאמרינן בפ"ק דחולין (ד' יא :) ור' מאיר דחיים למיעוטא היכי אכיל בישרא משמע דלדידן ניחא דלא חיישינן למיעוטא וגם אין אנו בודקין י"ח טריפות דסמכינן ארובא והקשה ר"ת ז"ל מהא דתנן (ג) בפ"ג דבכורות רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אין חוששין שמא בנה של אחרת היה משום דלא מרחמא אלא א"כ ילדה משמע אבל מטעם חלב אינו פוטר ואמרינן ברים פ"ג דבכורות (ד' כ :) דמ"ד חלב אינו פוטר משום דחיים למיעוט בהמות שחולבות אע"פ שאינן יולדות ופסיק התם רב כרשב"ג · וכן ר' יוחנן נמי גם קי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכ' כמותו ומיהו קשה מרשב"ג אדרשב"ג דהכא חיים למיעוטא וברים כל הצלמים (ד' מ :) סבר כרבנן דר"מ דלא חיישינן למיעוטא תירץ ר"ת דהתם בבכורות איכא חזקה בהדי מיעוטא דאוקי בהמה בחזקת שלא ילדה וכיון דהזקה מסייעת למיעוט חיישינן למיעוטא ודוקא לחומרא אבל לקולא לא אבל ר"מ חיים למיעוטא אפי' לקולא כדאשכחן שמטהר בחולין (דפ"ו) בתינוק שנמצא בצד העיסה וקשה לפי' מהא דמים שאין להן סוף (לקמן ד' קכא ·) דאמרי' אם נשאת לא מפקינן מיניה אע"ג דאיכא חזקת אשת איש (ד) ומעוט גוססין ולא חיישינן למיעוטא וחזקה וכן מצא תרנגולין (חולין יב) שחוטין דמותרין משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן (חולין ד' ג :) אע"ג דאיכא מיעוט דאין מומחין וחזקת איסור שלא נשחטו כראוי וי"ל דשאני הני דהוי מיעוטא דלא שכיחא כלל ואפי' ר"מ דחיים למיעוטא למיעוטא דלא שכיח לא חיים כדאמרינן ברים בנות כותי' (ד' לג·) וכן ברים מסכת גיטין (ד' ב) דקאמר סתם סופרים דדייקים מגמר גמירי ומיהו קשה מדאמרינן בפ"ג דבכורות (ד' כ :) גבי רבי יהושע דחיים למיעוט דחולבות אע"פ שאינן יולדות ופריך ממתני' דהכא ד' יהושע אומר אינה חוששת אלמא לא חיים למיעוטא דזכרים ומאי פריך שאני התם שחזקה מסייעת למיעוט אבל הכא ליכא חזקה בהדי מיעוטא שלא היתה עומדת בחזקת זקוקה ליבם תדע מדלא פליג רבי יהושע ברישא כשהלך בעלה וצרתה למדינת הים וחיים למיעוטא דמפילות כיון דאיכא חזקה ליבם בהדיה ועוד קשה טפי דהתם מפיך דברי רבי יהושע ומ"ל לחלב פוטר משום דאשכח ברייתא דלא חיים ר' יהושע למיעוטא גבי חלב וא"כ תיקשי ליה רישא דמתני' דהכא דחיים' למיעוטא וחזקה ולא פליג ר' יהושע ועוד קשה למה נלך אחר חזקת בהמה שלא ילדה להוציא ממון מחזקתו אדרבא העמד ולד על חזקתו ונאמר שהוא חולין כמו שהיה במעי אמו ולא מפקינן ליה מיד הבעלים הלכך נראה דרשב"ג ס"ל דחלב פוטר דלא חיים למיעוטא והא דאצטריך ליה לטעמא דלא מרחמא אא"כ ילדה כגון בבהמה שראינו שהיתה חולבת בלא ילדה ושוב ראינוה מניקה ולד ולא ידעינן אם ילדה אם לאו : גמ' שמא מעוברת היא צרתה הא קמ"ל דלהא צרתה הוא דחייש' לצרה אחריתי לא חיישינן · °לא תנשא ולא תתייבם ולעולם אמר זעירי לעצמה ע"ב ג' ולחברתה ט' וחולצת ממ"נ ר' חנינא אמר לעצמה שלשה ולחברתה לעולם ותחלוץ ממ"נ אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין אמרי תרוייהו גזירה שמא יהא ולד של קיימא ונמצא מצריכה כרוז לכהונה (ה) ואיכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי קא שרו חלוצה לכהן והלכתא כרבי חנינא דהכי איתוקמא

בפרק

הגהות הב"ח

[א] דאמר ר"ש בן לקיש

קרבן נתנאל

אשה דהא מדאורייתא דבר שבערוה אין פחות משנים אך מפני תקנת עגונות ונחוק הומר דייקא מ"ה אין לדמות לשאר עדות : (ל) תאכל בתרומה · דמחזיקינן ליה בחזקת שהוא חי · והיינו תרומ' מדרבנן ולא תרומ' דאורייתא מבו' דאיכ' הדא דעבד' אסורא דאורייתא ממ"כ · דאם היא תינשא פגעה באיסור אשת איש וצ"ל דבעלה מת · ואם צרתה אוכלת תרומה דאורייתא' שהיא במיתה וצ"ל דבעלה חי ובכה"ג לא ילפינן ממועה כ"כ תוס' · וה"ה והוא הטעם אם צרתה קבלה קידושין מאחר צריכה גט · ודלא כב"ש בסי' י"ז ס"ק קל"ד שנסתפק בזה וכן מוכח דאי תרומה דאורייתא' קא אכלה אע"ג דעבד' הדא אסורא ממ"כ · מאי קאמר אביי אף אנן נמי תנינא · איכא למימ' התם שאני שאין הדה מינייהו עבד' איסור' ממ"כ : (לא) ומניח כתובה ביניהן ומסתלק · לפמ"ש רבינו בפ' נערה שנתפתתה סי' ד' דארוסה יש לה כתובה מתנאי ב"ד ניחא · אבל הרמב"ם בפ"י מהל' אישות שפוסק דאין לארוסה אלא בכתב' לה צ"ל דהכא מיירי שנאבדה כתובה וכל א' טוענ' שהיא שכתב לה · א"כ שאיירי בשמותיהן שוות · או שקנו מידו והעדים הלכו למדינת הים או שמתו כ"כ ה"ה: (לב) וקיי"ל דהלכה כר"ע מחבירו · ועיי' בח"מ סי' שס"ה בש"ך ס"ק ב' שהאריך · ובש"ע שם כל א' נשבע שזה גזלו ומשלם גזילה לכל א' וא' · ובש"ע א"ה סי' מ"ע ואם קידש בביאה קנסו אותו חכמי' שיתן כתובה לכל או"א · ונתקשה בזה בספר ב"ש ס"ק ב' אמאי לא ישבעו הנשים דהא בש"ם מדמה אלו שני דינים להדדי ע"ש · ולי לק"מ דהכא חמש נשים תובעין אותו ואם היה טוען ברי כנוו הם שאינו חייב אלא לאחת מהנה שידוע לו הי' נשבע ופטור ועכשיו בטוען שמא הוי מחויב שבועה דאורייית' דהא מודה באחת מהן וא"י לישבע משלם משא"כ התם לענין גזל השבוע' לנגזלי' כדתנן אלו נשבעין ונוטלין הנגזל וכו' · מ"ה כל א' נשבע : (לג) בפרק הכותב דף פ"ד · וע"ש בסי' ב' מ"ש שם : (לד) הלכך המזכה גט לאשתו במקום יבום כו' · אבל במקום שנתפשט חרם ר"ג שלא לישא שתי נשים ושלא לגרש אשתו בעל כרחה אם יבם הוא כזוי ודאי זכות הוא לה דאין סברה לומר שתצפה שתמות אשתו וישאנה · ומ"מ לא מלאני לבי להקל לגרשה לכתחלה ע"י אחר אבל בדיעבד מגורשת ופטורה מן החליצ' מהרש"ל סי' ך"ה וכמו כן נ"ל דע"י גט נפסלה לכהונה והוי חוב לה וא"ת דע"י חליצה נמי פסולה לכהונה יוכל להיות שהיבם ימות · דהיא אינה מצפה על זה וצ"ע · וכ"ז ביבם א' · אבל כשיש שני יבמים ודאי למיתת תרי לא חיישינן וזכות הוא לה : (לה) ת"ש דאמר ר' שמעון · עיי' בטור סי' ק"מ · וראיתי בשו"ת פני יהושע חלק א"ה סי' ה' יש להסתפק באשה שמנתה לה שליח לקבלת גיטה כיון שאנו רואים שעשתה מעשה בזה לא חזרה ועדיף מצווה להתגרש · או אין חילוק דשמא בשעת קבלת הגט נתחרטה ואף שמקבלת הגט א"כ כשהביא לה שמא חזרה וא"כ טוב כתרלתה ומסיק להלכתא דאפילו בכה"ג לא מהני ומביא ראיות ע"ש · אמנם עדיין יש לי ספק אם היא עשתה שליח לקבלה · אם מהני דכל ראיות שלו אינן אלא אם היא מנתה שליח להולכה · דאיכא למימר דלא ניחא לה להתגרש מיד שליח לקבלה פן יכהם היא או בעלה עד שתגיע הגט לידה אבל אם היא עשתה שליח לקבלה אית לן למימר דמהני אם זיכה הבעל ע"י אחר · יען באשת מומר אם שלחה מתחלה לקבל גט בזה ברור דמהני דודאי זכות הוא לה · וא"כ למאי דנהיגין בגט מומר לעשות שליח לקבלה וא"כ להולכה · אם אירע שמת השליח · וידעינן שבא הגט לידו יש לסמוך ע"ז שמגורשת מיד :

הדרן עלך האשה שלום

(א) הרי זו לא תנשא ולא תתייבם · והרי הרי"ף והרמב"ם ורבינו וטור בסי' קנ"ו פסקו כהך מתני' · ותימה דהא מתני' מוקי בש"ס כר"מ ולא קיי"ל כר"מ דחייש למיעוטא ומהרש"ל סי' ב' תי' דרבא פליג אהא דלעיל דאמ' מהוורתא כר"מ · ומוקי מתני' אליב' דכ"ע משום דסמוך מיעוט דמפלת לחזקת שוק שהית' עומדת בתחלה וה"ל מחלה · על מחלה · ואתי' אפי' אליבא דרבנן · אכן הטור ספסק נמי כן ולא הזכיר דברי אביו כמדומה שלא הרגיש בזה ע"ש באריכות · ופלא בעיני היאך יתכן לומר דרבנן מודו לר"מ במיעוט וחזקה · דהא פליגי רבנן בחולין דף פ"ו עלה דר"מ דמטהר התינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו וטעמי' דר"מ דמיעוט תינוקת אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לי' רובא · ורבנן מטמאין · ש"מ דפליגי אפי' במיעוט וחזקה · וי"ל דרבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא לקולא · אבל להומרא איכא למימר מודו רבנן לר"מ דחיישינן למיעוט וחזקה · אבל בתוס' ד"ה חזקה משמע דרבנן פליגי אפילו בסמוך מיעוטא לחזקה · וכן משמע מלשון תוס' בבכורות · גם מדברי רבינו בשמעתין ובבכורות וברים חולין אלא דאכן חיישינן למיעוט וחזקה להחמיר · מ"ה קים לן כמתני' דהכא להחמיר דלא תנשא דחיישינן להחמיר במיעוט וחזקה · אע"ג דרבינו דוחה ראית ר"ת מהך דרשב"ג בבכורות · אבל מ"מ לדינא סובר רבינו כר"ת בהך מלתא דכל היכא דחזקה סמוך למיעוטא חיישינן להחמיר · ולא פליג אר"ת אלא לענין חלב פוטר · ובזה ניחא מה שמסיק הכא דלא כר"ת ובפ"ק דחולין סי' י"ז פסק כדברי ר"ת · דקים לי' כר"ת בהך מלתא דהיכי דסמוך מיעוט לחזקה חיישינן להחמיר ולא מטעמי' דנסתייע מהך דרשב"ג בבכורות דלית' · אבל לדינא דמיעוט וחזקה קים לי' רבינו כר"ת כמתני' דהכא · ויש ראי' לזה מגוסס שאבאר בסמוך · ובפ' הלוקח סי' ב' הניח בעל תי"ט בצ"ע ע"ש : (ב) עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה · מכאן קשה למ"ש הרוקח דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דס"ס שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל ע"כ · א"כ תינשא מכח ס"ס · וצ"ל דס"ל דבמקום דהוי חזקת איסור באיסור דאורייתא' לא מהני ס"ס כמ"ש הט"ז סי' ק"י ס"ק ע"ו וז"ל העולה מזה להלכה דבכל איסור ודאי כו' ודומה לזו האשה שהי' בחזקת אשת איש ונולדו א"כ ספיק' במיתת הבעל אפי' איכ' ספיקי טובא לא יועילו כיון שאתה באת להוציאה מכלל א"א עכ"ל · והכ' נמי החזקה מייתי לה ליבום · לא מהני ס"ס ומזה סעד לדברי ט"ז : (ג) ה"ג בפ"ג דבכורות · והוא בדף ך"ד : (ד) ומיעוט גוססין ולא חיישינן למיעוטא וחזקה · ובבכורות פ' ג' סי' ב' וז"ל ובגוסס נמי לא אזלינן בתר רובא להשיא אשתו משום דסמכינן מיעוטא דחיים לחזקת א"א · ע"כ אדלעיל קאי שמביא עוד ראי' דסמכינן מיעוט לחזקה · וכ"כ מהרש"א · אבל בעל תי"ט שם כתב וז"ל מלשון רבינו נראה דהכא דבגוסס נמי לכתחלה אין מעידין עליו שהוא מת אבל אם נשאת לא מפקינן דהא מדמה גוסס לדין מים שאין להם סוף ע"כ · וזהו חידוש דין להתיר בדיעבד מה שלא נזכר בכל הפוסקים · ואם כדבריו הי' לרבינו להקשות אר"ת נמי מגוסס כמו ממים שאין להם סוף · אלא בדיעבד נמי אסור בגוסס · יען מצאתי ראיתי כדבריו אלהי מכילתין דף קכ"א בתוס' ד"ה ולא היא כו' לא חיישינן לאותו רוב ולא תינשא לכתחלה כמו רוב גוססין כו' · ש"מ דבגוסס נמי לכתחלה הוא דלא תינשא ואם נשאת לא מפקינן מיני' · וכן הדין דמ"ש דבמים שאין להם סוף דבדיעבד לא מפקינן דסמכינן ארוב · ה"נ בגוסס סמכינן ארוב : (ה) ואיכא דהוו בחליצה ולא הוו בהכרזה · ופריך בשמעתין מהא דתנן לעיל ניתן לי בן במדינת הים כו' עד

הולכת

ב (ו) בפרק החולץ (ד' לו ·) כוותיה: **מתני'** °שתי יבמות (ז) זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים שמת בעלה
א זו שיש לה עדים אסורה מפני בעלה של זו וזו שאין לה עדים מותרת לזו בנים ולזה אין בנים זו שיש לה בנים מותרת וזו שאין לה בנים אסורה נתייבמו ומתו היבמין אסורות לינשא ר"א אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם :
ג °**אין** מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו· (ד' קכ) אין מעידין אלא עד ג' ימים (ח) ואפי' ראוהו מגוייד או צלוב או חיה אוכלת בו· אין מעידין על שתצא נפשו ר' יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל השעות שוין· הא דאמר אין מעידין אלא על פרצוף פנים כתב ר"ת בספר הישר היינו כשאין שם אלא הראש אז אין יכול להכירו בטביעת עין אם לא שיהא כל הפרצוף שלם עם החוטם אבל אם כל גופו שלם אפילו אם אין פדחת וחוטם (ט) יכול להכירו בטביעת עין ע"י סימנים שהיה לו בגופו ואפי' אחר כמה ימים והיכא שאינו נחבל בפניו נראה דבר פשוט שיוכלו להכירו בטביעת עין של גופו וצורתו כי צורתו אינה משתנה כל כך ונראה הוא לעינים שמכירין אדם מת בטביעת עין [א] אחר כמה ימים ואף ע"פ היכא דנחבל בפניו שאין להעיד עליו אלא תוך שלשה אם נמצא הרוג ומכירין אותו בטביעת עין ואין ידוע מתי נהרג תולין שהוא בתוך שלשה: **גמ'** ואע"פ שיש בו סימנין בגופו ובכליו ת"ר אין מעידין על השומא ר"א אומר מעידים על השומא אמר (ע"ב) רבא [ב] דכ"ע סימנים דרבנן °והכא בשומא סימן מובהק קמיפלגי רבנן סברי (י) שומא לאו סימן מובהק הוא ור"א סבר (יא) שומא סימן מובהק הוא · והחיה אוכלת בו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצאה אבל ממקום שנפשו יוצאה מעידין ואמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שני' או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות והא דאמרינן אין מעידין אלא עד ג' ימים ה"מ ביבשה· אבל במים אפשר שיהא ד' וה' ימים ואינו משתנה דמיא היכא דליכא מכה מצמת מצמתי (ד' קכא) לגוף כדאמר °ההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא דשביסתנא ואסהד רבה לדביתהו אפומא דשושבינא בתר ה' יומי (יב) וה"מ דחזו ליה בשעתא דאסקו' אבל אי שהה מתפח תפח ואינו ניכר : **מתני'** נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסורה אמר ר"מ מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר ג' ימים א"ר יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסי' באחד ששלשלוהו לים (יג) ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמי'
ד (יד) מן הארכוב' ולמעלה תינשא מן הארכובה ולמטה לא תינשא: **גמ' ת"ר** °נפל למים בין שיש להם סוף ובין שאין להן סוף אשתו אסורה דברי ר"מ וחכ"א (טו) מים שאין להן סוף אשתו אסור' ומים שיש להן סוף אשתו מותרת וכן הלכתא ומאן דמורי במים שאין להם סוף לאשתו מותרת בר שמתא הוא דאמרי' ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי ואנסבה רב שילא לדביתהו א"ל רב לשמואל תא נשמתיה א"ל נשלח ליה בריש שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלא להו אשתו אסורה ואגמא דסומקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלא להו מים שאין להם סוף ומאי טעמא עבד מר הכי מטעא הכא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להן סוף דמו ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפלוה קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל ותשועה ברוב יועץ·היכי דמי מים שיש להם סוף כל שעומד ורואהו מד' רוחותיו דאי איתא דסליק מיחזא הוה חזא מאי אמרת ליחוש למחיל' של דגים מחילה של דגים במים שיש להן סוף לא שכיח' · תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ליבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך ואמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שאין להן סוף אשתו אסורה תניא אמר ר"ע פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנטרפה בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחבירו וחבירו לחבירו והקיאוני ליבש' באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שאין להן סוף אשתו אסור' :
ה **ת"ר** °נפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו ר' יהודה בן בתירא אומר לחפירה מלאה נחשים ועקרבים אין מעידין (ע"ב) עליו חיישינן °שמא חבר הוא ות"ק (טז) אגב איכלי מזקי ת"ר (יז) נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו ליורה מלאה יין ושמן מעידין עליו ר' אחא אומר של שמן מעידין עליו מפני שהוא מבעיר של יין אין מעידין עליו מפני שהוא מכבה אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר : **מתני'** °אפי' שמע מן הנשים אומרות
ו מת איש פלוני דיו רבי יהודה אומר אפי' שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני שמת (יח) בין שהוא מתכוין בין שאינו מתכוין רבי יהודה בן בבא אומר בישראל אע"פ שמתכוין ובנכרי אם היה מתכוין אין עדותו עדות : **גמ'** אמר רבי יהודה אפי' שמע מן התינוקות וכו' ודלמא לא אזול דקאמרי הרי אנו באין מלספוד ומלקבור את איש פלוני ודלמ'קמינא בעלמ' שכיב להו ואסיקו ליה בשמיה דקאמרי כן וכן ספדני הוו התם : ובנכרי אם היה מתכוין אין עדותו עדות · אלא בנכרי דעדותו עדות (יט) היכי משכחת לה במסיח לפי תומו כי ההוא דהוה קאזיל ואמר מאן איכא בי חייא שכיב חייא ואסבה רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל וי לפרשא זריזא דהוה בפומבדית' דשכיב ואסבה רבא ואיתימ' רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא מאן איכא בי חסא טבע חסא אמר רב נחמן האלהים אכלו כוורי לחסא מדיבוריה דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסיב' ולא אמר לה ולא מידי אמר רב אשי ש"מ הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה ה"מ לכתחלה (כ) אבל אינסיבא לא מפקינן לה מיניה ואיכא דאמרי אסבה רב נחמן לדביתהו אמר חסא גברא רבה הוא אם איתא לסלק קלא הות ליה למלתיה ולא היא ל"ש גברא רבה ולא שנא גברא דלאו רבה
ז (כא) דיעבד אין לכתחלה לא : °**ההוא** נכרי דאמר לבר ישראל קטול אספסתא ושדיא לחיותא בשבתא ואי לא קטילנא לך כי היכי דקטלית פלניא בר ישראל דאמרי ליה בשל לי קדירה בשבתא ולא בשיל לי (ד' קכב) קטילתיה שמעה דביתהו (כב) אתאי לקמיה דרבא °פסע ליה מהא מתני' נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של נטע רבעי הן של עזיקה הן לא אמר כלום שלא נתכוין אלא להשביח מקחו אבא יודן איש צייון אומר מעשה בישראל ונכרי שהיו הולכין בדרך ובא נכרי ואמר חבל על יהודי שהיה עמי שמת בדרך (כג) וקברתיו והשיאו את אשתו ושוב מעשה בקולר של בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא נכרי אחד ואמר חבל על קולר של בני אדם

הגהות הב"ח [א] אחר כמה ימים ואף אם כן הוא דהיכא דנחבל בפניו [ב] דכ"ע סימנים דרבנן נ"ב עי' באשר"י פי' אלו מציאות

קרבן נתנאל

הולכת ולא מתייבמת ומוקי רב פפא בגרושה ורב חייא באמרה אני והוא נחבאנו במערה · וכ"פ הרמב"ם · ורי"ף ורבינו השמיטו אוקימתות הללו · וצ"ל דסמכו אהאי שבקי למתני' דדחיק ואוקמי' אנפשי' בכה"ג · וב"ח וב"ש בסי' קנ"ו מיישבים בד"ך שאלו פירכא היא · ודבריהם א"א להבין דא"כ לדבריהם מאי פריך התלמודא ע"ש : (ו) **בפ'** החולץ · דף ל"ו · אע"ג דאביי דחה לה התם · דיחויא בעלמא היא · תדע דהא רבי יוחנן לעיל דף מ"א קמפרש טעמא דהיבמה לא תחלוץ תוך שלשה חדשים מהאי טעמא א"כ מצריכה ברוז לכהונה· דשב"א · כך היא גרסתו · וגי' דידן סתם תלמודא מוקי הכי ופריך לה ומסיק מטעמא אחרינא ע"ש : (ז) **זו** אומרת מת בעלי · עיין פרק האשה קמא ס"ס ד' מ"ש בזה :

מזה מביא מהרש"ל דסי' א' בגוף וסי' א' בכליו נמי סמכינן עלייהו ע"ש · גם ראיתי שהמלא הרב מוהר"ר הילמן מפראג דהיכא דיש סימני' אמצעים בגוף · וסימני' מובהקים או ע"ע בכלים · לא חיישינן · משום דהוי סימני' דאורייתא דס"ל חיישינן לשאלה א"כ סימני גוף מהני · וא"ת סימנים דרבנן א"כ לדידי' אנ"ל דחיישינן לשאלה · והאי איתת שרי' ממ"נ : (יב) **וה"מ** דחזו להו בשעתי' · פי' תוך שעה ראשונה כך הסכמת רוב הפוסקים · והא דקאמר לעיל דף קט"ו אסקינהו לקמן ותזינהו לאלתר · לרבותא קאמר אע"ג דחזינהו לאלת' מ"מ בעינן סימני' מובהקין כמ"ש לעיל בפ' האשה שלום סי' א' · ועוד נראה לי דמצינו לאלתר על זמן שעה אחת דהוי' בגיטין דף כ"ה היינו לאלתר ר' נתן

שהיו מהלכין לאנטוכיא שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם ושוב (כד) מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכים לכרקום של ביתר ובא נכרי ואמר חבל על ששים בני אדם שהיו הולכים בדרך ביתר שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהן · גרסינן בפרק כל הגט (ד' כט) תניא שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטרסין של בני נכר שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג לא ישיאו את אשתו (כה) והא דקי"ל דנכרי מסיח לפי תומו נאמן ה"מ במלתא דלא שייך בה רבל במלתא דשייך בה עבידי לאחזוקי שקרייהו דכתיב בהו אשר פיהם דבר שוא וגו' :
ח **מתני'** °מעידין לאור הנר ולאור הלבנה (כו) ומשיאין ע"פ בת קול ומעשה שעמד אחד על ראש ההר ואמר איש פלוני מת והלכו ולא מצאו שום אדם והשיאו את אשתו ושוב מעשה בצלמון באחד שאמר אני איש פלוני בן איש פלוני ממקום פלוני נשכני נחש והריני מת והלכו שם ולא הכירוהו והשיאו את
ה אשתו : **גמ'** ומעשה שעמד וכו' ודלמא שד הוא אמר רב יהודה אמר שמואל שראו לו דמות אדם וחזו ליה כמי בבואה דבבואה דגמירי דבבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו ולא חיישינן (כז) דלמא נפה היא דתנא דבי רבי (ע"ב) ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין ירושלמי *ר' אחא בשם ר' חנינא הדא דתימ' בשדה אבל בעיר אפי' לא חזו בבואה של אדם והא דתניא
ו מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו ואמר ר' יוחנן והוא שראו בבואה של אדם אמר ר' יוחנן המזיקין מצויין בבורות כדרך שמצויין בשדות והא דאמר [מגילה ג·] אל יתן אדם שלום לחבירו בלילה דחיישי' שמא שד הוא היינו חוץ לעיר בשדה דומיא דיהושע שהיה חוץ
ט למחנה ישראל·ריב"א· **ירושלמי** (ה"ז) °מצאו בשטר כתוב מת איש פלוני נהרג איש פלוני רבי ירמי' אומר משיאין את אשתו ר' בון בר כהנא אומר אין משיאין את אשתו מתני' מסייע לדין ולדין (כח) מסייע לר' ירמיה דתניא ע"פ עדים ולא ע"פ כתבם ולא ע"פ תורגמן ולא ע"פ עד אחד ועכשיו משיאין ע"פ עד אחד ולכותא ע"פ תורגמן ועל פי כתב משיאין מסייע לר' בון דתני יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין אשתו ויפה כח
י השטר וכו' : **גר'** בראש השנה ספ"ק (ד' כב ·) (כט) אמר רב מנשה °זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ולעיל בפ' כיצד (ד' כה :) אקשינן מיני' והאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה דדברי תורה פסול לעדות אשה שמעינן מינה דפסול מדברי תורה פסול לעדות אשה אבל פסול מדרבנן כגון משחק בקוביא וחביריו כשרים לעדות אשה (ל) ומסתברא לן דפסול מדברי תורה מסיח לפי תומו משיאין אשה על פיו (לא) דלא גרע מנכרי :
יא **תנן** בגיטין בפ' כל הגט (ד' כח : *) °שלשה דברים א"ר אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימא אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים:
יב **מתני' אמר** ר' עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעיבור שנה מצאני נחמי' איש בית דלי ואמר לי שמעתי °שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא יהודה בן בבא נומיתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שהמדינה זו משובשת בגייסות כך מקובלני מר"ג הזקן שמשיאין את האשה על פי עד אחד וכשבאתי והרצתי הדברים לפני רבן גמליאל שמח לדברי אמר מצינו חבר ליהודה בן בבא מתוך הדברים נזכר רבן גמליאל שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא רבן גמליאל הזקן את נשותיהן על פי עד אחד והוחזקו להיות משיאין על פי עד אחד (לב) מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה ר' אליעזר ור' יהושע אומרים אין משיאין את האשה על פי עד אחד ר' עקיבא אומר לא על פי האשה ולא
יג על פי קרובים : **אמרו** לו לר' עקיבא °מעשה בבני לוד שהלכו לצוער עיר התמרים והלה אחד מהן והניחוהו בפונדק בחזירתן אמרו לפונדקית איה חברנו ואמה להן מת וקברתיו והשיאו את אשתו לא תהא כהנת כפונדקי' אמר להן לכשתהא כפונדקית נאמנת : **גמ'** °מאי גריעותא דפונדקית אמר (ע"ב) רב כהנא פונדקי' נכרית (לג) היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו והרמילו וזה קבר שקברתיו בו והא איה חברנו קאמרו לה כיון דהזתיכהו בכתה אמרו לה איה חברנו נמה להם מת וקברתיו שמעינן מהא דהיכא דמתחיל הנכרי ומסיח לפי תומו אף על גב דהדרינן ומגלינן למלתא מיניה שפיר לא נפיק ליה מתורת מסיח לפי תומו ומשיאין על פיו (לד) ולא בעינן בעידי אשה דרישה וחקירה :

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

קרבן נתנאל

תי' ריטב"א התם כיון דמעייל נפשי' לאכרוזי אי לאו דיש לי' הכי דשכיב לא הוי מכריז אבל בגוי מסל"ת דעלמא חיישינן דאמר בדדמי עד שיאמר וקברתיו · וה"ה תירץ ומחלק בין כשאינו מזכיר שם יהודי צ"ל וקברתיו · אבל כשמזכירו א"צ"ל וקברתיו והב"ח מ"ק ט' הקשה

מ"ה לא תקלקלה את עצמה · משא"כ בעד א' דליחוש שמא יכוין לקלקלה · וכן משמע ברמב"ם פ' י"ב באתה ואמרה מת בעלי נאמנת כו' וכן אם בא עד א' ועיין שו"ת שב יעקב סי' י"ה : (לג) **היתה** מסיחה לפי תומה · וא"ת מאי מייתי רבנן ראי' מן הפונדקית

מוציא אשה מיד בעלה · ויפה כח העדים שעדים שאמרו מת פלוני תינשא אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני לא תינשא · דאיכא למימר דהתוספתא שם שטר קאמר · אבל בהך דהירושלמי מדלא קתני יפה כח שטר שהשטר מוציא אשה ש"מ דלאו שם שטר קאמר · אלא בחד גוונא שטר ועדים קאמר דזה יפה כחו מזה · מ"ה נ"ל דסמך הרי"ף ורבינו את"ש בפרק מי שאחזו · ובזה מיושב מה שלדבריו קשו דברי הר"ן אהדדי דהוא מפ' יפה כח עדים מכח שטר היינו שכתב לזכרון בפנקסו · ובפ' מי שאחזו כתב הר"ן שהרי"ף סמך אפ' מי שאחזו דהא בפ' מי שאחזו לא איירי בכתב לזכרון · דבהך ברייתא דירושלמי מפ' הר"ן בשטר מעלי' וכדפרישית ועיי' שו"ת צ"צ סי' כ"ה : (כט) **אמר** רב מנשה · וגיר' שלפנינו רב אשי: (ל) **ומסתברא** לן דפסול מדברי תורה מסל"ת משיאין ע"פ · וקשה דא"כ מאי פריך שם מדרב מנש' לוקי מתני' במסל"ת רשב"א בחידושיו שם · ולי לק"מ דבכה"ג לא הוי פליג ר' יהודה דהא ר"י מודה בגזלן דאורייתא במסל"ת דהוא נאמן כיון שמוכח שם ומדברי רשב"א ע"ש : (לא) **דלא** גרע מנכרי · וכגון דלא צריך לפנים אם נאמנים פסולי דאורייתא במסל"ת ע"י כתב באשר שנקים אותו לנכרי ונכרי א"כ להעיד בכתב כמ"ש כל הפוסקים או נאמר דון מינה ואוקי באתרא : (לב) **מפי** עד מפי אשה · היינו אשה דעלמא אבל אשתו שנאמ' לומר מת בעלה יותר מסתבר להאמינה · שהיא דייקת ומינסבא מתוך חומר שנחמיר עליה בסופה ·

סליק מסכת יבמות

קיצור פסקי הרא"ש ז"ל ממסכת יבמות

א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן [מן החליצה ומן היבום] עד סוף כל העולם בתו בת בתו בת בנו בת אשתו בת בתה בת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו אחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו וכלן שמתו או מיאנו או נתגרשו או נמצאו אילונית צרותיהן מותרות : ב נדה שנפלה לפני יבם לא תתייבם בימי נדותה ואם בא עליה בנידתה קנאה אבל חולצת בימי נדותה : ג אילונית היא מקח טעות ואינה צריכה גט אפילו מדרבנן : ד היו לו שתי נשים וזנתה אחת בעדים ומת בלא בנים שתיהן פטורות אף מן החליצה · ספק אם זנתה חולצת ולא מתייבמת : ה המגרש את

ומתה הערוה או גרשה ואח"כ מת ׳ צרתה מותרת ׳ אחת מהעריות שהיתה נשואה לאחיו והיא קטנה ומאנה בו ומת ׳ צרתה מותרת ׳ לא מאנה בו אלא מת ומאנה ביבם צרתה חולצת ולא מתיבמת ׳ כל העריות שהיו נשואות לנכרי ולו אשה אחרת ומת מותר ליבם צרותיהן : **ט** כי אמרינן לא תתגודדו דוקא כגון ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כבית שמאי ופלג מורין כבית הלל אבל בשני בתי׳ דינין בשתי עיירות לית לן בה ׳ ודבר התלוי במנהג המקומות שבמקום זה נהגו כך ובמקום זה נהגו כך אפי׳ נתקבצו בני שני המקומות במקום אחד ועשה כל אחד כמנהג מקומו לית לן בה :

פרק כיצד

א כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו אסורה אפילו ייבם ולבסוף נולד ׳ הלכתא יש זיקה אפי׳ בתרי אחי ואפילו לאחר מיתה הלכך שומרת יבם שמתה אסור באמה ׳ ושומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אומרין לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה ׳ נפלה לפני חייבי לאוין או שניות מדברי סופרים חולצת ולא מתיבמת נפלו לפניו שתי אחיות משני בתים האחת אסורה לו איסור ערוה כגון חמותו או כלתו השניה מתיבמת ׳ אם אם אביו ואם אם אמו אסורות לו עד עולם ׳ וכן אשת אבי אביו וכלת בנו אבל אשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האב בין מן האם וכלת בתו אסורות ובמופלג מהן מותר ׳ ואשת אחי האב מן האב ואחות אבי האב ואחות אם האם ר"ח מתיר ור"י אוסר ׳ ואסור אדם באשת חמיו וחמיו אסור באשתו ׳ ומותר באשת חורגו והורגו מותר באשתו ׳ ושני חורגין הגדלין בבית מותר כל אחד באשת חבירו והורגה הגדלה בבית מותרין לאחין ׳ בת בן בנו אסורה לו עד עולם וכן בת בת בתו ובת בן בן אשתו ובת בת בתה ואם אם חמיו ואם אם חמותו כל אלו אסורות לו עד עולם ׳ ירושלמי אשת אחי אביו אסורה ובתו מותרת לו ואחי אביו מותר באשתו ובבתו [אשת אחי אמו אסורה לו ובתו מותרת לו ואחי אמו מותר באשתו ובבתו] • נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו : **ב** אין שניות בגרים ואסורין בכל העריות האסורות להן בהיותן נכריות ובעריות שמצד האם אסורים אפי׳ באותן שלא היו אסורי׳ בהן בהיותן נכריות • ולענין עדות מעידין זה לזה אפילו בקורבה שמצד אם : **ג** מי שיש לו אח זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן הנכרית • מי שיש לו בן אפי׳ ממזר פוטר אשת אביו מייבום וחייב על מכתו וקללתו אם עשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אינו חייב אבל איסורא איכא וכן אחיו ממזר זוקק את אשתו ליבום ויורשו ומטמא לו חוץ מבנו ואחיו משפחה ונכרית שאינו נקרא אחיו ולא בנו • ודוקא בנו משפחה של אחרים אבל בנו משפחתו נקרא בנו לכל דבר • ויש אומרים דלא חשבינן ליה בנו אלא לחומר׳ : **ד** מי שקדש [אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קידש אפי׳ לא הוכרו נותן גט לשתיהן] דקיימא לן קידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין [מת ולו אח א׳ חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ תחלה ואח"כ מייבם השני]: **ה** מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה׳ והמיבם יורש נכסי המת׳ אין צריך לקרות בנו על שם המת : **ו** הנחשד על השפחה ונשתחררה על נכרית ונתגיירה לא יכנוס ואם כנס לא יוציא והנחשד על הפנויה לא יכנוס : **ז** גר שנתגייר לשם אשה או לשם איש או לשם שלחן מלכים כולם גרים : **ח** אשה שיצא עליה קול של [זנות וראו בה דבר] כיעור כגון שרוכל יוצא מביתה והיא חוגרת בסינר או רוק למעלה מן הכילה או מנעלי׳ הפוכין תחת המטה אם הוא קול של ממש כגון שלא הוציאוהו אויבים ולא פסיק תוך יום וחצי אפי׳ אין עדים בכיעור אלא שראה אותו הבעל תצא ממנו ואם כנסה הנחשד יוציא • אבל אם אין בקול ממש איכא אסורה אלא אם כן ראו עדים הכיעור אבל לא על ידי ראיית הבעל ומיהו על ידי עדים אסורה לבעל ולנחשד זהו לרבינו תם • ולרב אלפס כשאין בקול ממש אין מוציאין לא מבעל ולא מנחשד אלא בעדי טומאה וכשיש בקול ממש ויש עדי כיעור מוציאין מבעל ומנחשד אבל בראיית הבעל לחוד ולא מפקינן אפילו אם יש בקול ממש • ואם הוציאה בעל׳ בעדי כיעור ונשאת לאחר וגרשה לא תנש׳ לנחשד ואם כנס׳ לא יוציא׳ : **ט** המוציא אשתו משום שם רע ונדר דקיימא לן דלא יחזיר אם כנס לא יוציא : **י** המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם או שהעיד על בעלה שמת או שאמר הרגתיו לא ישא את אשתו ולאחר תנשא • והמביא גט מארץ ישראל מותר לישא אותה : **יא** גזלן דאורייתא פסול לעדות אשה ושל דבריהם כשר : **יב** החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה לא ישאנה ואם כנס לא יוציא • מאנה או שחלצה בפני ב"ד או שהעידו שנים שמת בעלה ישאנה אחד מהן וכולן שהיו להם נשים ומתו מותרות לינשא להן [גירשה גרס הוא הגירושין אסורות להן גרמה היא הגירושין מותרת להן וכולן שנשאו לאחרים ומתו או נתגרשו מותרות לינשא להן] וכולן מותרות [לאביהם] לבניהם ולאחיהם :

פרק ארבעה אחין

א ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות חולצות ולא מתיבמות קדמו וכנסו יוציאו • הרמב"ן פסק דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין • הלכך שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זו אחר זו אחד חולץ לאחת והשני לאחרת והשלישית צריכה חליצה משניהם ואם נפלו כאחת כולן צריכות חליצה מכל אחד ור"י פסק שאינה צריכה לחזור ושתים הראשונות כל אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לשלישית : **ב** נפלו לפניו שתי אחיות וצרותיהן חלץ לאחיות לא נפטרו צרות חלץ לצרות נפטרו אחיות • הכונס לבעלת גט או לבעלת מאמר לא נפטרה צרה • לצרה נפטרה בעלת גט או בעלת מאמר • בעלת גט ובעלת מאמר אמקינן דכי הדדי נינהו • להריב"ם חולץ לשתיהן ולרש"י חולץ לאי זו שירצה ופטר צרתה : **ג** שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד בזה אחר זה מתה שניה מותר בראשונה מתה ראשונה אסור בשניה • היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה וכו׳: **ד** שלשה אחין שנים מהם נשואין ב׳ אחיות ואחד מופנ׳ ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני מוציא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה . **ה** כל יבמה שנאסרה בשעת נפילה אפילו הותרה אח"כ באותה נפילה עולמה אסורה ואפילו היה לו אח אחד שנשארה זקוקה לו וכנס׳ ואחר כך מתה אשתו של זה ואח"כ מת אחיו שכנסה שמכח נפילה זו מותרה לו אפילו הכי אסורה עליו עולמות : **ו** שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גרש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית ונשאה המגרש ומת • אשתו מותרת לאח הנשאר • אבל אם מת נשוי נכרית ואח"כ גרש אחד מבעלי אחיות וכנסה ומת או מת אחד מבעלי אחיות ולא גרש ולא כנסה נשוי נכרית ומת אשתו אסורה : **ז** היה לאחיו ספק קידושין או ספק גירושין בערוה ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת כיצד ספק גירושין וספק קידושין זרק לה קידושין או גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה וכן גרש בגט שכתוב בכתב ידו ואין עליו עדים או יש עליו עדים ואין בו זמן או שיש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד [צרתה חולצת ולא מתיבמת] אבל כל אלו לא שייכי בקידושין שאם קדשה בשטר שאין בו זמן או שהוא כתוב בכתב ידו הוו קידושין גמורין • לר"ת אם העדים רחוקי׳ מב"ד יכולים לשלוח כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתב׳ ולרש"י אינן יכולים : **ח** שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות • וכן נמי אם היה מופנה ועשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתיבמת • ואם נתן לה גט ופירש למאמרו ומת מותרת לשלישי אבל אם נתן לה גט סתם אסורה : **ט** שני אחין וכו׳ : **י** קטנה שנאנסה או שנתפתתה או יוצאת במיאון אינה צריכה להמתין שלשה חדשים • אבל גדולה שנאנסה צריכה להמתין שלשה חדשים • קטנה שנתאלמנה או שנתגרשה צריכה להמתין שלשה חדשים • גיורת שנתגיירה ושפחה שנשתחררה אפילו גדולות אינן צריכות להמתין • אבל גר וגיורת שנתגיירו ביחד צריכות להמתין ושבויה גדולה צריכה להמתין שלשה חדשים :

פרק החולץ ליבמתו

א החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה ולד של קיימא אין החליצה כלום • ומותרת לכהונה ולקרוביו • הפילה הויא חליצה לפוסלה לכהונה ולאוסרה לקרוביו • ולא תנשא לשוק עד שתחלוץ לאחר שתפיל • וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה לפוטרה בגט עד שיבא עליה פעם אחרת לאחר שתפיל : **ב** הלכתא כרים לקיש במחלק נכסיו על פיו וכתב לאחד בלשון ירושה ולאחד בלשון מתנה שלא קנה מי שכתב לו בלשון ירושה . **ג** הלכת׳ קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי • ואם כתב נכסיו לבנו לאחר מותו ומכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב קנה לוקח : **ד** לא ישא אדם עוברת חבירו ומניקת חבירו עד שיעברו לולד כ"ד חדש ואם עבר ונשא או אירס יוציא בגט ולאחר כ"ד חדש יכנוס אם הוא ישראל : **ה** מת בן היבמה תוך שלשים או ביום שלשים חולצת מספק ואם נתקדשה לשוק בלא חליצה לישראל חולצת מספק לכהן אינה חולצת : **ו** קדש אלמנת חבירו או גרושתו תוך שלשה חדשים צריך להוציאה ואם ברח עד מקום שלא יוכל לחזור תוך שלשה חדשים אין צריך להוציאה [וכן במניקת חבירו אם קידש וברח במקו׳ שלא יכול לחזור תוך כ"ד חודש אין צריך להוציא׳] : **ז** ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לשני כשר והבא אחריו הוי ספק ממזר ואסור בממזרת דמספקן בוודאן וספיקן בספיקן אסור • לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אחרת במדינה אחרת : **ח** ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא אם השבא קיים חולקין הספק והיבם ואם מת השבא היבם נוטל הכל • ואם מת ספק קודם חלוקה והשבא קיים חולקים השבא והיבם : **ט** ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא הוא אומר בר מיתנא אנא ואטול הכל והן אומרים אתה ואית לך חולק בהדן • מגתא דמודו שקיל והידך מעלין בין כולן החצי והוא נוטל החצי : **י** ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בתר דפליג יבם בנכסי מיתנא עליו להביא ראיה שהוא אחיהם ולא יתנו לו כלום : **יא** ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי שבא הוא נוטל חצי שליש והן נוטלין החצי ושתות הנשאר הוא נוטל חציו והן חציו : **יב** שבא ויבם בנכסי ספק או ספק ושבא בנכסי יבם חולקין : **יג** שומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם בין שנפלה לפניו מן האירוסין או מן הנישואין מוכרת ונותנת וקיים אפי׳ עבד בה מאמר אבל אם נפלו לה כשהיא תחת הבעל ומת ונפלה קמי יבם אינה יכולה למכור ויחלוקו היא והיבם הפירות ואם מתה יחלוקו יורשי הבעל עם יורשיה • נפלו לה כשהיא שומרת יבם ומתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסי מלוג בחזקת יורשי האב ונכסי צאן ברזל לרש"י יחלוקו ולר"ת כולן בחזקת הבעל : **יד** כנסה ליבמתו הרי היא כאשתו גמורה ויכול להוציאה בגט וכתובתה על נכסי המת ואם אין לו נכסים צריך לכתוב לה כתובה : **טו** מצוה בגדול לייבם לא רצה חוזרין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל הגדול : **טז** ביאת קטן וחליצת גדול ביאת קטן עדיפא • חליצת קטן וחליצת גדול חליצת גדול עדיפא : **יז** לרב אלפס מצות יבום קודמת לר"ת מצות חליצה קודמת • ובכל אמתלא שתתן לדבריה כופין אותו לחלוץ לרש"י ולר"ת דוקא במוכה שחין ובורסקי כופין אותו ובשאר אמתלאות אין כופין אם ידוע שמתכוין לשם מצוה אלא מטעין • ואפילו עבד ואפילו אשה נאמנים על היבם שהוא אחיו מאביו ושהיא יבמתו : **יח** החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב בנכסים שלו הכונס ליבמתו זכה בנכסי אחיו : **יט** כל הקרובות שאסור באשתו אסור בחלוצתו מדרבנן ואפילו בשניו׳ :

כ מותר אדם באחות׳ צרת חלוצתו ואסור בצרת אחות חלוצתו לרש"י אפי׳ נשואות לנכרי ולר"י דוקא בנשואות לאחיו : **כא** הבא על צרת חלוצתו הולד כשר : **כב** אחות גרושתו אסורה מן התורה הלכך אם נפלה לפניו ליבום פטור׳ לגמרי׳ • אחות חלוצתו מדרבנן הלכך אם נפל׳ לפניו ליבום חולצת ולא מתיבמת : **כג** הלכתא יש זיקה הלכך שומרת יבם שקידש אחד מן האחין אחותה אסורה עד שיכנוס או יחלוץ אחיו ודוקא קידש אבל כנסה לחופ׳ מותר לבא עליה • ואם מתה אשתו שקידש מותר ביבמתו כיון דפקעה איסור׳ דאחות אשה [מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצ׳] : **כד** היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים • ואם חלצו לה תוך שלשה חדשים לא תנשא עד שיהו לה שלש׳ חדשים מיתת בעלה אע"פ שאינן לה ג׳ חדשים אחר חליצה אבל מת היבם צריכה להמתין שלשה חדשים אחר מיתתו : **כה** שלשה חדשים הראשונים ניזונת משל בעל מכאן ואילך לא משל בעל ולא משל יבם עמד בדין ונתרצה לייבם וברח אפי׳ מחמת אונס או חלה חייב במזונותיה ואין מעשה ידיה שלו אבל אם נתרצה לחלוץ וברח או נתרצה לייבם ולא ברח אלא שאירעו אונס ואיחר מעט מלייבם אין לה מזונות • נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות : **כו** וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו ג׳ חדשים אחר מיתת הבעל וצריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו • ומעוברת ומניקת חבירו לא תנשא ולא תתארס עד שיהו לה עשרי׳ וארבעה חדש חוץ מיום שנולד בו הולד וחוץ מיום שנתארסה בו לא שנא אלמנה ולא שנא גרושה : **כז** הלכתא אסור לארס תוך שלשים יום של אבילות • ומי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס אפילו תוך שבעה ולבעול אחר שלשים • ומי שאין לו בנים אסור לכנוס תוך שבעה ולאחר שבעה מותר לכנוס ולבעול אפילו הוא אבל על אביו ועל אמו • ואפילו קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים מותר לכנוס לאחר שלשים אפילו על אביו ועל אמו וכן מותר לו ליכנס לסעודה של מצוה ואם שידך אשה ואירע׳ אבל והוא לא קיים פריה ורביה מותר לכנוס תוך שלשים יום : **כח** יבם שבא לייבם משיאין אותו עצה ההוגנ׳ לו שאם הוא ילד והיא זקנה או איפכא שלא ייבם : **כט** מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת פוטרת צרתה • היתה אחת כשרה לכהונה ואחת פסולה כשחולץ חולץ לפסולה : **ל** הלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר לקהל בין בפנויה בין באשת איש ופגום לכהונה שאם היא בת לא תנשא לכהונה • מי שאביו עבד ואמו בת חורין שבא על אשת איש הולד ממזר • ונכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר לדון וראוי למנותו על מיני שרר׳ של הצבור : **לא** גר או גיורת שלא טבלו לשם גרות אלא הוא טבל לקריו והיא לנדתה עולה להן לטבילת גרות אע"פ שהיתה בלילה ובינו לבין עצמו אע"ג דלכתחלה צריכה להיות ביום בפני ג׳ • ומשיאין לו בת ישראל ולרב אלפס אין משיאין לו בת ישראל אבל בדיעבד לא פסלינן לבריה : **לב** הלוקח עבד מן הנכרי וקדם וטבל לשם בן חורין הרי הוא בן חורין לכך צריך בעודו במים להטיל עליו שום עבדות להראות שהוא עבד אבל נכרי שמכר עצמו לישראל קנה גופו ואינו מועיל לו אם קדם וטבל לשם בן חורין [ישראל שקונ׳ גוי מגוי גובה המס בשביל המס א"צ גט שחרור] : **לג** הלכתא אינו גר עד שימול ויטבול ולכתחלה צריך שתהיה הטבילה ביום ובפני ג׳ • ואם נתגייר כשהוא מהול לה"ג צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד מהול אין צריך ולר"ת הוי איפכא ונהגו להטיף בשניהם ומיהו אין מחללין עליהן את השבת ואין מברכין עליה • **לד** גר שבא ואמר נתגיירתי בבית דין של פלוני בין בארץ בין בחוצה לארץ אינו גר עד שיביא ראיה ומיהו אפילו לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני הוי עדות ומה שצריך שיביא עדים דוקא שידענו בו שהיה נכרי אבל אם לא ידענו בו שהיה נכרי נאמן • **לה** מי שבא ואמר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו נאמן לפסול בניו ונאמן לשווי נפשיה חתיכה דאיסורא ליאסר בבת ישראל אבל אם בא על בת ישראל לא פסלה : **לו** דין גר הבא להתגייר היאך נוהגין עמו אומרי׳ לו מה ראית להתגייר והלא ישראל בזויים ושפלים ואם אומר יודע אני ואיני כדאי להתחבר עמהם מקבלים אותו ומודיעין אותו קצת מצות קלות וחמורות ועונשן של מצות ומתן שכרן ואומרים לו העולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות • ואין מרבין לדקדק עליו • קבל מלין אותו מיד ולכשיתרפא מטבילין אותו מיד במ׳ סאה בלא שום חציצה ומודיעי׳ לו או גם כן מקצת מצות קלות וחמורו׳ והרי הוא כישראל לכל דבר שאם חזר בו דינו כישראל מומר ואם קדש בת ישראל קידושיו קידושין • והאשה מושיבין אותה עד צוארה במים וג׳ תלמידי חכמים עומדין בחוץ שמודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות • גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין : **לז** עבד ששהה כבר בבית ישראל כשבא להטבילו לשם שחרור אין צריך לקבל המצות אבל אם מיד כשהטבילו לשם עבדות בא להטבילו לשם חירות צריך לקבל : **לח** אין מקיימין עבדים שאינן מולין אלא א"כ קנאו בע"ש בין השמשות ולא הספיק למולו שאז יכול לקיימו אותו שבת • וכן אם קנאו על מנת שלא למולו יכול לקיימו • ואם נתרצה למול וחזר בו מגלגלין עמו יב"ח לא רצה אח"כ למול צריך למוכרו • ולרב האי נתרצה למול ודוחה אותו צריך למוכרו מיד לא נתרצה למול כלל מגלגלין עמו כל י"ב חדש • לרש"י טבילת עבדות אפילו בעל כרחו וטבילת חירות אחר ששהה כבר בבית ישראל אפילו בעל כרחו אבל אם לא שהה בבית ישראל צריכה להיות מדעתו ולרב אלפס אפילו טבילת עבדות דוקא מדעתו : **לט** הלכת׳ יש ממזר מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין ואפילו דשאר׳ והבא על נדה וסוטה אינו ממזר ואפילו מדרבנן :

פרק רבן גמליאל

א הלכתא יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר בין יבם אחד ושתי יבמות בין שני יבמין ויבמה אחת שאם נתן גט לזו וגט לזו אסור בקרובות שתיהן או אם נתן גט לאחת ואחיו נתן לה ג"כ גט שניהן אסורין בקרובותי׳ וכן מאמר אחר מאמר : **ב** מצות יבמין מקדש ואח"כ בועל ואם בעל בלא מאמר קנה ולוקה מכת מרדות כמו בעלמא שלוקה מי שמקדש בביאה • ובהנך דלקי עלייהו רב מאן דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שדוכי ומבטל גיטא ומוסר מודעא אגיטא והשנא דדייר בבית חמוה לא קי"ל כותיה : **ג** נתן גט למאמרו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם הוי גט לפוסלה עליו : **ד** אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה בו וכנסה [וגירשה בו] אם כתב בו זמן הכתיבה אינו גט כלל ואם כתב בו זמן הכתיבה הוי גט גמור • ואם אמר כן לאשתו קודם שארסה וליבמתו למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוי גט : **ה** עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט לזיקתו פסלה על כל האחין וצריכה עוד גט וחליצה למאמרו ולא לזיקתו מותרת לו ולשאר האחין ואם אינו רוצה לכנוס חולץ לה ושריא : **ו** הלכתא יש גט אחר חליצה שאם חלץ לה וקדשה תפסי בה קדושין וכן אחר ביאה שאם בא על אחת וקדש הוא או אחיו את צרתה תפסי בה קידושין • החולץ ליבמתו וחזר וקדשה בין לשם אישות [בין לשם יבמות] או שאמר לה הרי את לי בזיקת יבמין הוו קידושין :

הבא

פרק הבא על יבמתו

(א) הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה בכל ענין רק שיכוין לביאה ואפילו לביאת בהמה ואפי׳ בהערא׳ ושלא כדרכה • אבל אם לא נתכוין לשם ביאה כגון ישן או נתכוין להטיח בכותל או נפל מעל הגג ונתקע ביבמתו לא קנה : (ב) הא דאמרינן בגילוי עריות ושפיכות דמים יהרג ואל יעבור דוקא כשאומרים לו לעשות אבל אם אומרים לו הנח ויזרקוך על התינוק או שנתקשה לאשתו ומדביקין אותו בערוה או האשה שאינה עושה מעשה יעברו ואל יהרגו • אבל אם לא נתקשה אפי׳ אם כופין אותו להתקשות חייב עושה מעשה שאין קשוי אלא לדעת : (ג) הבא על אחת מכל עריות שבתורה או על הזכור ובהמה וחייבי לאוין בהערא׳ ושלא כדרכה חייב • ופוסל נמי בת כהן או בת ישראל לכהונה חוץ משפחה חרופה שאין חייבין עליה אלא בהערא׳ [ושלא כדרכה] : (ד) [אחותו ואחות] אשתו ואשת אחיו ואחות אביו בין מן האב בין מן האם ועל דודתו אינו חייב אלא אם כן היא אשת אחי אביו מן האב : (ה) הלכתא ביאת שוגג קונה ביבמה להיות כאשתו לכל דבר ודוקא שנפלה לו מן הנשואין אבל כשנפלה לו מן האירוסין לא [קניא ליה ביאת שוגג אלא לזכות בנכסי אחיו ולהוציאה בגט אבל לתרומה וליורשה לא] קני אלא בביאה גמורה ומיהו בהערא׳ קניה לכל דבר אפילו נפלה לו מן האירוסין : (ו) אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה ואסורה לכהונה וכ"ש אשת כהן שנאנסה שאסורה לו ולוקה עליה משום זונה וטומאה שנבעלה לבהמה כשרה לכהונה • גיורת ומשוחררת אפי׳ פחותות מבת ג׳ שנים ויום אחד הויא זונה ואסורה לכהונה וכן ישראלית שנבעלה לחייבי כריתות ולנכרי ולעבד אבל נבעלה לחייבי לאוין דתפסי בה קדושין אינה זונה • וכן הבא על הנדה לא עשאה זונה : (ז) לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו זכר ונקבה אבל אין לעמוד בלא אשה אפי׳ אם קיים פריה ורביה : (ח) נכרי שהיו לו בנים ונתגייר קיים פריה ורביה ואין לו בכור לנחלה • עבד שהיו לו בנים ונשתחרר לא קיים פריה ורביה ויש לו בכור לנחלה : (ט) היו לו בנים ומתו לא קיים פריה ורביה אבל אם הניחו בני בנים אפי׳ בן לבת או בת לבן קיים פריה ורביה אבל אם מת האחד בלא בנים ויש לו שנים מן השני לא קיים • לרב אלפס אם יש לו בנים לא ימכור ספר תורה לישא אשה בת בנים וי"א אפי׳ אם יש לו בנים צריך למכור ס"ת לישא אשה בת בנים : (י) מצוה לפקוד אשתו ולדבר על לבה כשיוצא לדרך לדבר הרשות ואפי׳ היא נדה ולאהוב אותה ולכבדה בכל פעם : (יא) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו בשוטים לגרשה ולישא אחרת אפי׳ בחוצה לארץ לרש"י ולרב אלפס • ולר"ח אין כופין אותו בשוטים להוציא ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל • [הפילה תוך עשר שנים מונין לה עשר שנים משעה שהפילה] : (יב) יש דבר לתלות בו מה שאין יולדת שהיו חולין או בבית האסורי׳ אפי׳ שמשו בימי החולי ובבית האסורין אין ימי החולי ועמידת בית האסורים עולין למנין עשר : (יג) שהתה עם הראשון עשר שנים ולא ילדה מגרשה ונותן לה כתובתה . וכן השני נותן לה כתובה ולא תנשא לשלישי דבתרי זמני הוחזקה עקרה : (יד) וכן מלה בנה הראשון והשני ומתו לא תמול השלישי אבל בוסתות קי"ל דלא הוחזקה אלא בתלתא זמני • ואם נשאת לשלישי ולא הכיר בה תצא מיד בלא כתובה הכיר בה יש לה כתובה • ואפי׳ שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה לא אמרינן הוחזקה עקרה ותחזיר מה שגבתה מבני׳ הראשונים דשמא עתה הלתה • ואם נשאת לרביעי וילד׳ לאחר שהוציאה השלישי בלא כתובה אין לה כתובה משלישי דשמא עתה נתרפאת : (טו) היא אומרת מה שאינה יולדת הוא הגורם מפני שאינו יורה כחץ והוא אומר שהיא הגורמת אם לא שהתה עמו עשר שנים ומבקשת גט אינה נאמנת • שהתה עמו עשר שנים ומבקשת גט ובאה מחמת טענה אפי׳ יש לו בנים מאשה אחרת כופין אותו להוציא וליתן כתובה • וכן אם שהתה עמו עשר שנים ובא להוציאה או אפילו תוך עשר שנים ובא להוציאה בלא כתובה שאומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה : (טז) מי שלא קיים פריה ורביה ואינו נושא אשה משהגיע לכ׳ שנה כופין אותו בשוטים לישא : (יז) נושא אדם כמה נשים אם יכול לפרנסם : (יח) הוא אומר הפילה תוך עשר ורוצה למנות עשר שנים משעה שהפילה והיא אומרת לא הפילה וכלו העשר נאמנת ובלבד שלא תשאל היא הגט : (יט) הפילה ג׳ פעמים יוציא מיד ויתן כתובה כי הוחזקה לנפלים ומותרת לינשא לאחר ואם הוא אומר שלא הפילה אלא שני פעמים והיא אומרת ג׳ נאמנת ויוציא ובלבד שלא תשאל היא הגט : (כ) אין האשה מצווה על פריה ורביה ומכל מקום אם שואלת גט ובאה מחמת טענה ואין לחוש שמא עיניה נתנה באחר כגון ששהתה עמו עשר שנים אפי׳ יש לו כמה בנים מאשה אחרת כופין אותו להוציא ונותן לה כתובה מנה ומאתים ולא תוספת : (כא) מצוה לשנות בדברי השלום • מצוה לומר דבר הנשמע ושלא לומר דבר שאינו נשמע :

פרק אלמנה לכהן גדול

(א) המכנסת קרקע לבעלה אינן יכולין למוכרו לא הוא ולא היא מכר הוא לרש"י המכר קיים עד שתמות ואפי׳ קודם מיתה או גירושין יכולה למחות והוא אינו יכול לבטל המכר אבל אם מתה או יכול לבטלו ואם מכרה היא הוא יכול לבטל אותו מיד • וכן קרקע שעשאה אפותיקי לכתובה ומכר המכר אינו חל ואפי׳ הוא יכול לבטלו מיד לר"ס • ולרב אלפס המכר קיים עד שעת טריפה • ולדעת אדוני אבי הרא"ש אפי׳ במכנסת קרקע לבעלה המכר קיים עד שעת טריפ׳ וכ"ש באפותיקי אבל מטלטלין שהכניסה לו אינו יכול למכרם ולא בעל חוב ליטלם בחובו : (ב) נכסי צאן ברזל שהקדישום היורשים קדושת הגוף אחרי מות אביהם או פירשו אתיתנא כאשרו ונותנין לה דמיהם : (ג) הכניסה לו שני כלים בחמש מאות ושבחו ועמדו על אלף נוטלת שניהם ונותנת דמי האחד • אע"ג דמדינא דגמרא נכסי צאן ברזל שנפחתו צריך לשלם הפחת אע"פ שראוין לעשות בהן מעין מלאכתן לא נהגו כן אלא כל זמן שראוין לעשות בהן מעין מלאכתן אין הבעל משלם הפחת : (ד) הלכתא עובר לית לי׳ זכיה בירושת אביו הלכך בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיו בתרומה והני מילי שאין לו אחין אבל יש לו אחין אוכלים בשבילן ולא חיישינן לעובר דשמא נקבה הוא או נפל : (ה) העובר והיבם והאירוסין והחרש פוסלין ולא מאכילין אפי׳ הוא ספק אם הביא שתי שערות אם לאו • נפל הבית עליו ועל בת אחיו שהיא אשתו ואין ידוע מי מת ראשון צרתה חולצת ולא מתיבמת • בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי כותי נתין חלל ממזר שבאו על כהנת ולויה וישראלית פסלוה אף הוא ספק אם הוא בן תשע אם לאו : (ו) האונס והמפתה והשוטה והקטן לא פוסלין ולא מאכילין ואם נתעברה ממנו העובר פוסל ואוכל לכשיולד : (ז) ארוסה שעיברה אם הארוס מודה שהוא ממנו הולד כשר ואם אינו יודע הולד ספק ממזר ואסור בממזרת ובישראלית : (ח) עבד אינו פוסל אם אביו ולא מאכילה :

פרק הערל

(א) הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה ונשיה׳ ועבדיהם יאכלו • פצוע דכא וכו׳ : (ב) נפצע הגיד או הביצים או אפי׳ אחת מהן או חוטין שהביצים תלוים בהם או שנתמעך הגיד ואפי׳ אחת מהביצים או החוטין [או שנכרת הגיד או אפי׳ אחת מהביצים או החוטין] או אפי׳ ניקבה ביצה אחת או חסרה כל שהוא כל זה אם נעשה בידי אדם או אפי׳ על ידי חולי פסול היה כך ממעי אמו או שנעשה בידי שמים כגון על ידי רעם וביוצא בו כשר • ור"ת מכשיר אם ניטלה ביצה אחת בידי אדם ובלבד שהיתה שלימה כשניטלה וגם כשנשארה של ימין אבל אם נפצעה ואח"כ ניטלה פסול ניקב למטה למעלה (או) שנגנדו למעלה מעטרה פסול נחתך מן הגיד למעלה מן העטרה כקולמוס כשר כמרזב פסול • נסתם מקום הוצאת הזרע ויוצא דרך מקום הוצאת מי רגלים אם הוא מחמת מילה כשר על ידי חולי פסול • ניקב בעטרה נקב קטן שאינו נראה כשר ואם נרא׳ כשנקרי פסול ואם חזר ונסתם אפי׳ נקב גדול חזר להכשרו המטיל מים בשני מקומות כשר : (ג) פצוע דכא אפי׳ כהן מותר בנתינה גיורת ומשוחררת : (ד) עמוני ומואבי אסורים לעולם ונקבותיהן מותרות מיד • מצרי ואדומי אינן אסורים אלא ג׳ דורות אחד זכרים ואחד נקבות [וממזר ונתין אסורים ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות] • גר עמוני בזמן הזה מותר מיד וגר מצרי אסור עד ג׳ דורות • מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה הוי שני : (ה) סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו סריס חמה והוא לקוי ממעי אמו ולא היה לו שעת הכושר לא חולץ ולא חולצין לאשתו : (ו) מי שנולדו בו סימני סרים ולא הביא שתי שערות חשוב כקטן עד שיהא בן עשרים שנה מכאן ואילך חשוב גדול ואפי׳ הביא שתי שערות אחר כך הוא כסרים • ובן שמונה שמרו שערו ונפרכין לאחר שלשים יום ולא מתורת נפל : (ז) הלכתא באחד מן הסימנין חשוב סרים אם לא נתמלא זקנו [ואין] לו שתי שערות בזקן • או שאין שערו לקוי או בשרו מחליק או שאין מי רגליו מעלין רתיחות או שאינו עושה כיפה או שאין מי רגליו מחמיצין או שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה : וסימני איילונית שאין לה דדין או שתשמיש קשה לה או שאין לה כעין כף למעלה מאותו מקום או שקולה עב כאיש • [ואם יש לו שתי שערות בזקן אינו סרים עד שיהיו בו כל הסימנים ואם כולן בו חשיב סרים אע"פ שיש בו שתי שערות כיון שלא נתמלא זקנו] סרים ואילונית לאו בני חליצה נינהו הלכך אם חלצו לא נפסלה מן הכהונה : (ח) אנדרוגינוס חשוב כודאי זכר וחייבין עליו סקילה משני מקומות • המסכך גפנו על תבואת חבירו לא אסרה : (ט) טומטום הוא ספק ואם חלץ במקום אחים פסלה עליה׳ ואם אין אחים אלא הוא חולץ ולא מייבם :

פרק יש מותרות

(א) יש מותרות וכו׳ הלכתא כהנת מותרת לינשא לחלל : (ב) שניה אין לה כתובה מנה ומאתי׳ ויש לה תוספת ואין לה פירות מזונות ובלאות היתה שניה לבעל ולא ליבם לית לה כתו׳ מיבם : (ג) אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בה יש לה כתובה ומזונות לאחר מיתה פירות ובלאות לא הכיר בה אין לה כתובה ומזונות לאחר מיתה פירות ובלאות אבל תוספת כתובה יש לה :

פרק האשה

(א) האשה וכו׳ הלכתא אפי׳ נישאת בשני עדים ובא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט משניה׳ ואין לה כתובה ולא בלאות שבלו אבל אם הם קיימי׳ נוטלם ולא פירות שאכל קוד׳ שבא הראשון[אבל מה שאכל אחר כן יחזיר ואם נטלה מזה ומזה יחזיר וכגון שנטלה אחר שבא הראשון]אבל אם נטלה קודם לא תחזיר ושניה׳ אין מיטמאין לה ולא זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ונפסלה מן הכהונה ומן התרומה ומן המעשר אם היא בת לוי • מתו אחין של שניה׳ חולצין ולא מיבמין והולד מן השני ממזר גמור ואם החזירה הראשון הולד ממזר מדבריהם ואסור בממזרת ובישראלית : (ב) הפקר בית דין בממון הפקר ובית דין מכין ועונשין אפי׳ שלא דין תורה כדי לעשות סייג : (ג) יבמה שלא ידעה שהיא זקוקה ליבם ונשאת לשוק אפי׳ היו לה בנים ממנו יצא ממנו ומן היבם וכל הדרכי׳ האלו בה • ואם נתקדשה לשוק במזיד אסורה למקדש אפי׳ אם ירצה היבם לחלוץ אלא מגרשה ומותרת ליבם אם הוא ישראל ואם נתקדשה בשוגג אם ירצה היבם לייבם כופין המקדש לגרש ואם אינו רוצה לייבם חולץ לה ומותרת למקדש : (ד) רב אלפס פסק דעד אחד נאמן ביבמה להתירה ליבם ולעלמא ואדוני אבי הרא"ש כתב דלהתירה ליבם נאמן בין אמר מת בעליך בין אמר מת בנך ואחר כך בעליך ולעלמא אינו נאמן בין מת יבמיך בין מת בעליך ואחר כך בנך : (ה) מי שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא מותרת לחזור לו : (ו) מי שהלכה אשתו וגיסו [בעל אחות אשתו] למדינת הים ואמרו לו מתה אשתך וגיסך ונשא אחותה ואח"כ באו שניה׳ [אשת גיסו צריכה גט ואסורה לגיסו ואשתו אסורה עליו] בין אם נשא אשת גיסו בעד אחד בין אם נשאה בשני עדי׳ לא שנא הלכה אשתו וגיסו לא שנא ארוסתו וגיסו • הלכה אשתו ואמרו לו שמתה ונשא את אחות׳ שהיתה פנויה ואח"כ באה אשתו מותרת לחזור לו • ומותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו והני מילי שהיתה אשתו נשואה לו אבל היתה ארוסתו ונשא אחותה בטעות ובאה אשתו אסור בשתיהן • וכן אחיו שהלך למדינת הים ואמרו לו שמת ויבם אשתו ונשא אחר כך אם היתה נשוא׳ אחיו אינה צריכה ממנו גט ומותרת לחזור לאחיו • היתה ארוסת אחיו תצא מזה ומזה וכל הדרכי׳ האלו בה : (ז) הלכתא ביאת בן תשע פוסל תחלה וסוף ומאמרו פוסל בתחלה ולא בסוף וחליצה וגט אין לו כלל • בן תשע שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת • [הגדיל ונשא אחרת ולא בא על הראשונה משהגדיל ומת שתיהן חולצות ולא מתיבמות] • נשא אשה ולו אחין ומת פטורה לגמרי : (ח) בן עשרי׳ ולא הביא שתי שערות ולא נולדו בו סימני סרים דינו כדין קטן עד רוב שנותיו • ואם נולדו בו סימני סרים חשוב כגדול משיגיע לעשרי׳ :

פרק נושאין על האנוסה

(א) אנס אשה מותר בקרובותיה אחר מיתתה אבל לא בחייה : (ב) הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין אפי׳ תאומים ואפי׳ היו הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה אבל חייבין משום אשת אח • היו הורתן ולידתן שלא בקדושה אף משום אשת אח אין חייבין אבל אסורי׳ בכל העריות האסורות לישראל בין שנולדו שניה׳ בקדושה בין נולד אחד מהם בקדושה • ואם האחד לידתו שלא בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה מותר באשת אחיו ואחין מן האב כל העריות האסורות להן בהיותן נכרי׳ כגון אשת אביו אסורה לו אף לאחר שנתגייר ושאר כל עריות מותרות לו ואחותו מן האם יוציא מן האב לא יוציא ולכתחלה לא יכנוס ואסור בחמותו אף לאחר מיתת אשתו ויש מתירין אחר מיתת אשתו • ונכרי שנשא אשה ובתה או אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה ונתגייר כונס אחת ומוציא אחת אבל אשה ואחותה מן האב או אשה ובת בנה לכתחלה יכנוס • היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריהן :

פרק מצות חליצה

(א) מצות חליצה בג׳ דיינין שיודעין להקרות ואפי׳ הם הדיוטות ומיהו צריך ליקח חמשה לפרסומי מלתא [וצריכים שיקבעו מקום תחלה] : (ב) גר פסול לדון דיני נפשות אבל דיני ממונות כן אפי׳ לישראל והני מילי בלא כפייה אבל בכפייה פסול לדון לישראל עד שתהא אמו מישראל אבל לגר יכול לדון אפי׳ בכפייה ולחליצה עד שיהא גם אביו מישראל : (ג) מצות חליצה בסנדל ומנעל כשר בדיעבד [והאידנא שאין סנדל חולצין במנעל לכתחלה] : (ד) צריך שיהא המנעל קשור ברגלו והיא תתירנו ביד ימינה ותשמטנו מרגלו או מרוב עקבו ואם התירו הוא או שמטו מרגלו חליצתה פסולה • קרעתו או שרפתו מרגלו חליצתה פסולה • היה נעול שני מנעלים זה על גב זה וחלצתן חליצתה כשרה • קרעה העליון וחלצה התחתון ונשאר העליון חליצתה פסולה : (ה) יבמה שגדלה בין האחין ולא ראינו שחלצה לאחד מהם מותרת להתייבם • ראוה שחלצה לאחד מהם אפי׳ אין ידוע שכיונו לשם חליצה אסורה להתייבם : (ו) מנעל שבגד תפור בו מבפנים או שתפירות שלו בפנים אין חולצין בו לכתחלה ובדיעבד כשר • ואין צריך שיהא מעור בהמה טהורה אלא מכל בהמה שיהיה • אפי׳ הוא עור ורצועותיו של שער כשר • באנפליא של עור חליצתה כשרה של בגד פסולה • בסמיכת הרגלים כשרה • החולצת מן הסומא או יושב ומוטה כשרה ולכתחלה צריך שיעמוד : (ז) צריך שידחוק היבם רגלו בארץ ואם לא דחק חליצה כשרה היא • ומי שמהלך על גב רגלו והכף למעלה פסול לחלוץ • מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה ולמעלה פסולה : (ח) בין שער בית הערוה ובין שער הגוף בתער אסור לגלח ובמספרים מותר ובתשובת הגאוני׳ שרא בית השחי ובית הערוה אפי׳ בתער כשמגלח כל גופו : (ט) סנדל שאינו שלו ובשל עץ המחופה עור ובשל שמאל בימין ובמוק ובלילה ובגדול שראוי לילך בו ובקטן שחופה את רגלו כשר בדיעבד אבל לכתחלה לא ובשל עץ שאינו מחופה עור וברגל שמאל ובגדול שאינו יכול להלך בו ובקטן שאינו חופה רוב רגלו ובסנדל שאין לו עקב אפילו בדיעבד פסול : (י) דנו תחלת דין בלילה הדין בטל : (יא) חלצה ורקקה ולא קראה או שחלצה וקראה ולא רקקה או שלא עשתה אלא חליצה בלבד חליצתה כשרה • יבמה שרקקה לפני יבם חיישינן שמא כיונה ולא תתייבם אבל בקריאה לא מיפסלא ליבום • יבמה שרקקה קודם חליצה אינה צריכה לרוק אחר חליצה דסידרא לא מעכבא : (יב) יבמה שחלצה ולא רקקה אלא דם חליצת׳ כשרה • ומיהו רקיקה שפוסלת על האחין רקקה דם אינה פוסלת אלא א"כ רוק מעורב בו • וגדמת חולצת בשיניה : (יג) חרש וחורשת ואלם ואלמת חליצתן פסולה ופוסלת על האחין • חליצת קטן וקטנה אינה כלום אפי׳ לפסול על האחין : (יד) חלצה בשנים פסולה אפי׳ בדיעבד אלא בעינן ג׳ ויוסיפו עוד שנים לפרסומי מלתא : (טו) חליצה מוטעת שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז כשרה אפי׳ לא נתנה • נתן גט ע"מ שתתן מנה אין הגט גט אלא אם תתן ואם תרצה שלא ליתן הגט בטל ואין כופין אותה ליתן כדי לקיים הגט : (טז) מי ששאל שכר גדול על דבר שאין ראוי לתת עליו כל כך ונתרצה לו חבירו ליתנו יכול לומר אחר כך לא אתן לך אלא שכרך וכגון שאין לו הפסד שאינו מתבטל מדבר אחר שהי׳ מרויח בו יותר כגון טול דינר והעבירני ואם דרך להרבות בשכרו צריך ליתן לו הכל אע"פ שאין לו הפסד בדבר : (יז) חליצה וגט מעושין פסולין ואם כפו אותו עד שאמר רוצה אני כשרין : (יח) אין בית דין חולצין אא"כ מכירין שהוא היבם והיבמה הלכך אחרים שראו החליצה כותבין לה גט חליצה אע"פ שאין מכירין : (יט) היבמה צריכה לילך אחר היבם לחלוץ וכשבא לב"ד נותנין לו עצה ההוגנת לו וקוראה מאן יבמי וקורא לא חפצתי לקחתה וחולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאיש ואם שינה אין הסדר מעכב • וצריך שלא תפסיק בין לא ובין אבה יבמי אבל בין לא ובין חפצתי אין לחוש וצריכה לקרות בלשון הקדש וצריך שיגיע הרוק לפניו ואם קלטו הרוח אינו כלום ואם הוא ארוך והיא גוצא מיד כשיצא מפיה איכא בפניו וצריך שלא תאכל קודם חליצה כלום : והכותב גט חליצה יכול לכתוב כל הפרשה ובלבד שישרטט

פרק בית שמאי

(א) יש מיאון אפי' בנשואה ואפי' שלא בפניו ואפי' שלא בב"ד וממאנת בעודה קטנה אפי' ארבעה וחמשה פעמים ואפילו שיבם מועיל מיאון לעקור הזיקה ואם מיאנה באחד מן האחין מותרת לשאר האחים : (ב) קטנה שהשיאוה אחיה ואמה לדעתה צריכה למאן · השיאוה שלא לדעתה או שאינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן · והמיאון הוא שתאמר אי איפשי בפלוני בעלי וכותבין לה בית דין ביום פלוני מיאנה פלונית בפנינו · ואפי' לא מיאנה אלא שנתקדשה לאחר הוי מיאון אפילו אם היתה נשואה לראשון : (ג) קטנה כל זמן שלא מיאנה בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה : (ד) קטנה שמיאנה באיש מותרת בקרוביו וכשר' לכהונ' · גרשה והחזיר' ומיאנה בו ונשאת לאחר ונתאלמנ' או נתגרש' מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזירה וגרשה ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרש' ממנו או אפילו מיאנ' בשני אסור' בו ואסורה בקרוביו · קטנה שהיתה נשוא' לאחי אמו ונשאת לאחיו מאביו ומת אינה יכולה למאן ולעקור נשואין הראשונים כדי שתתיבם אע"פ שהיא שניה מדרבנן : (ה) המגרש אשתו והחזירה ומת מותרת ליבם אבל קטנה שהשיא' אביה ונתגרש' והחזירה ומת בעודה קטנה אסור' ליבם וחולצת וגדולה יש אומרים חולצת ויש מתירים אותה להתיבם · אבל החזירה לאחר שגדלה או קטנה וגדלה אצלו ומת מותרת ליבם : (ו) שני אחים נשואים שתי אחיות יתומות קטנות או חרשות ומת בעלה של אחת מהן תצא משום אחות אשה · גדולה וקטנ' מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה מלמדין הקטנה שתמאן וייבם הגדולה : (ז) קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת אם הראשון בעל (משנכנסת) משגדלה אינה צריכה גט משני ואם לא בעל מראשון צריכה גט מדרבנן ומשני מדאורייתא ואם רוצה לכנוסה מגרשה ראשון ונושא שני אפי' בא עליה שני קודם גירושי ראשון ולא יגרש שני וישא ראשון : (ח) מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ביאת' או חליצת' של אחת מהן פוטרת צרת' [וכן שתי חרשות · קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה] ומלמדין הקטנ' שתמאן ומיבם החרשת · פקחת וחרשת או גדולה וקטנה ביאת הפקח' או הגדול' פוטרת השני' אבל איפכא לא מי שהי' נשוי' שתי יתומות קטנות ומת בא יבם על הראשונ' וחזר ובא הוא או אחיו על השני' לא פסל את הראשונ' וכן שתי חרשות · קטנ' וחרשת או גדולה וקטנ' בא על החרשת או על הקטנ' וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנ' או על הגדול' מלמדין את הקטנה שתמאן ותשאר שניה אצלו : (ט) יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על הגדולה תגדלנו ואינו יכול לגרש עד שיגדיל : (י) יבמה שאמר' בתוך שלשים יום לא נבעלתי נאמנת ואם אין גט יוצא מתחת ידה מתיבם עוד · ואם גט יוצא מתחת ידה כופין אותו לחלוץ · ולענין צרה לא מהימנא לר"י · אפי' הוא והיא אומרים שלא בעל · ולדעת א"א הרא"ש ז"ל תוך שלשים יום אם הוא אומר שלא בעל נאמן לאסור הצר' אפי' היא אומרת שבעל אבל לאחר שלשים יום אם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי צריכ' גט ומבקשים ממנו שיחלוץ לה : (יא) הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה או שנדר' הנא' מכל העולם כופין אותו לחלוץ לה לאחר מיתת בעלה או בחייו וכיונה להפקיע עצמה מיבמה מבקשין ממנו לחלוץ לה :

פרק חרש

(א) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת או פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים כשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשטה לא יוציא עולמית : (ב) חרש וחרשת תקינו להו רבנן נשואין ואין לה כתובה לא שנא חרשת לפקח או פקחת לחרש · שוטה וקטן אפילו נשואין לא תקינו להו קטנה תקינו לה נשואין וכתובה : (ג) קטנה שיודעת לשמור גופה וגיטה מתגרשת · אינה יודעת לשמור עצמה וגיטה לרש"י אינה מתגרשת אפי' על ידי אביה · ולר"ת אם נתגרשה מן האירוסין ויש לה אב מקבל גיטה : (ד) אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה וקבלתו מגורשת :

פרק האשה

(א) האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא או תתיבם היתה קטטה ביניהם או שלא היה שלום בעולם אינה נאמנת עד שתאמר מת על מטתו ואפילו לא ידענו שיש מלחמה בעולם אלא על פיה ואמרה מת במלחמה אינה נאמנת ואם יש רעב אינה נאמנת עד שתאמר מת וקברתיו · מפולת ונחשים ועקרבים ודבר דינן כמלחמה · אמרו עשו עלינו בית הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת נפלו עלינו נכרים ולסטים הוא מת ואני נצלתי נאמנת : (ב) היה מלחמה בעולם ובא עד אחד ואפי' שנים ואמרו מת אינן נאמנין עד שיאמר מת וקברתיו [ואז אפי' אחד נאמן לרב אלפס · ולהראב"ד אחד נאמן אפי' לא אמר קברתיו ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אם לא אמר קברתיו] אחד אינו נאמן שנים נאמנין : (ג) ומים שאין להן סוף דינן כמלחמה ואם עד אחד אומר שטבע אינו נאמן עד שיאמר ראיתיו מיד אחר שהועלה מת והכרתיו על ידי סימנים [ודוקא אותו שראה שטבע צריך שיכירו ע"י סימנים] אבל מי שלא ראה הטביעה ומצאו מת ואומר שמכירו על ידי טביעת עין נאמן ובלבד שיראה שלם כל גופו אבל אם לא נשאר בו אלא פרצוף פנים עם חוטם לא סמכינן אטביעת עין אלא אסימנין : (ד) מי שהפקיד פירות אצל חבירו ואח"כ תבעם ממנו ואמר ליה המפקיד יכלא כך וכך מדות היו ונתחם בחבית והלך ותמצאם שכך הוא יכול הנפקד לומר החזרתים לך ואלו אחרים הם : (ה) היכא שלא הוחזק בעיר אלא אדם אחד ששמו יוסף בן שמעון אם מעידין על יוסף בן שמעון שמת או שמצאו גט כתוב על שמו נותנים אותו לאשתו ומתירים אותה ולא חיישינן לאחר אפי' שכיחי שיירת' אבל אם הוחזקו שנים אפי' אם עדים מעידין שלא היה השני באותה העיר שנכתב הגט פסול : (ו) האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת · כל דאיכא קטטה ביניהם אינה נאמנת בין ארגיל הוא בין ארגילה היא ועד אחד נמי אין נאמן לומר שמת כשיש קטטה ביניהם : (ז) הנשאת על פי עצמה נותנין לה כתובה ואם נתייבמה היבם נכנס לנחלה על פיה והני מילי כשאומרת התירוני ליכנס אבל באה ואמרה תנו לי כתובתי או אפי' אמרה התירוני ליכנס ותנו לי כתובתי אין מתירין אותה ליכנס : (ח) הכל נאמנין להעידה שמת בעלה חוץ מחמותה וגם הכלה אסור' להעיד לחמותה ואפילו לאחר מיתה כגון אם יבמה ולא אם בעלה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה לא תעיד לה ולא היא לבת בעלה ואף אלו נאמנות להביא גטה ממדינת הים ולומר בפני נכתב ובפני נחתם : (ט) עד אחד אומר מת בעלה והתירוה ליכנס אפי' בא אחר קודם שנשאת ואמר לא מת מותרת ליכנס אלא משום לזות שפתים לא תנשא · אבל אם בא השני קודם שהתירוה לא תנשא · ואם באו שנים פסולים לבסוף ואמרו לא מת חשיבי כחד ואם התירוה מותרת ואם לא התירוה קודם שבאו לא יתירוה · אשה אומרת מת ושתים אומרות לא מת אע"פ שנשאת תצא · שתים אומרות מת ואחת אומרת לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא באו שתי צרות אחת אומר' מת ואחת אומר' לא מת אותה שאומר' מת תנשא והאחרת לא תנשא · אחת אומר' מת ואחת אומרת נהרג שתיהן מותרות : (י) באה ואמרה מת בעלה דקיימא לן צרה אסורה היתה הצרה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה דגבי צרה חשבינן ליה ודאי חי · אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי היא מותרת וחמותה אסורה ואוכלת בתרומה אם היא בת ישראל לכהן : (יא) קדש אחת מחמש נשים בביאה ואינו יודע אי זו קדש אם בא ליתן גט לכל אחת צריך ליתן כתובה לכל אחת ואחת · וכן אם גזל מאחד מחמשה ואינו יודע מאיזו גזל צריך להחזיר גזלה לכל אחד ואחד · אבל אם קדשן בכסף או בשטר או לקח מקח מחמשה ואינו יודע מאי זה לקח מניח כתובה ודמי מקח ביניהם ומסתלק : (יב) אשה שהלכה עם בעלה למדינת הים וחזרה באותה חזקה שהיתה כשיצאה מכאן כך מחזקינן לה כשבאה אם היתה בחזקת היתר לשוק בחזקת זקוקה ליבם ליבם ואם באת להוצי' עצמה מחזקתה אינה נאמנת והולכת ולא מתיבמת : (יג) המזכה גט לאשתו במקום יבם הולכת · המזכה גט לאשה במקום קטטה אינו גט דחוב הוא לה :

פרק האשה

(א) האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך לא תתייבם ולא תנשא לעולם עד שתדע אם אותה הצרה מעוברת אם לאו · ידעה שלא נתעברה מותרת להתיבם ולא חיישינן שמא כנסה אחרת והלכתא לא חיישינן למיעוט · הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה מן הבכורה · לא היה לה יבם ולא בן והיה לה שם חמות אינה חוששת שמא ילדה שם בן והיא זקוק' לו ואם יצאה חמותה מכאן מעוברת חוששת שמא ילדה שם זכר : (ב) נשי שני אחים זאת אומרת מת בעלי וזאת אומרת מת בעלי שתיהן אסורות ליכנס · לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים אותה שיש לה אסורה וזו שאין לה מותרת · לזו בנים ולזו אין בנים ולשתיהן אין עדים אותה שיש לה בנים מותרת ואותה שאין לה בנים אסורה · היו להן כאן שני יבמין ונתייבמו להן ומתו בלא בנים שתיהן אסורות : (ג) אין מעידין על אדם שמת להשיא אשתו אלא א"כ ראו פרצוף פניו שלם עם חוטמו וה"מ שלא ראו אלא ראשו אבל ראו כל גופו שלם אפילו אין כאן פרצוף וחוטם יכולין להכירו בטביעת עינא · על ידי סימנין שיש לו בגופו או בכליו אין מתירין עד שיהיו מכירים אותו בטביעת עין · [וסומא לא הוי סימן · ואפי' ראוהו מלא פצעים ואפי' חיה אוכלת בו במקום שאין נפשו יוצאה אין מעידין עליו עד שיראוהו מת אבל אם אוכלת בו במקום שנפשו יוצאה או שראוהו שחוט רוב שנים מעידין עליו · אין מעידין עליו אלא אם כן ראוהו תוך שלשה ימים למיתתו והני מילי ביבשה אבל במים אפי' שהה כמה ימים מעידין עליו והוא שראוהו מיד סמוך לעלייתו וגם שלא יהיה בו מכה ואפי' ביבשה אם אינו חבול בפניו מעידים אפילו לאחר כמה ימים על ידי טביעת עין של גופו וצורתו ואפי' אם הוא חבול בפניו שאין להעיד אלא תוך שלשה ימים אם נמצא הרוג ומכירין אותו בטביעת עין ואין יודעין מתי נהרג תולין שנהרג תוך שלשה ימים : (ד) נפל למים שאין להם סוף אשתו אסורה ואם נשאת לא תצא ואם יש להם סוף והוא עומד ורואה כל ארבע רוחותיו אשתו מותרת : (ה) נפל לגוב אריות אין מעידין עליו · לחפירה מלאה נחשים ועקרבים לתוך כבשן האש לתוך יורה יין ושמן מרותחת על האש מעידין עליו : (ו) שמע מנשים שאמרו מת פלוני או מן התינוקות או שאמרו הרי אנו באין מקבורת פלוני בין כיוונו לשם עדות בין לא כיוונו יכול להעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו והוא שאמר כך וכך ספדנים הוו התם : (ז) נכרי שאומר לפי תומו מת פלוני נאמן אבל אם כיון להעיד או שנראה שאומר כדי שיירא מלפניו כגון שאומר עשה דבר פלוני ואם לאו אהרוג אותך כמו שהרגתי לפלוני אינו נאמן וכן אם הוא דיין ואומר פלוני נהרג בדין אינו נאמן שהוא מתפאר שהרג בדין ומשקר : (ח) מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ואפי' לא שמעו אלא קול אומר מת ולא ראו שום אדם משיאין אשתו והוא שראו צל צלו דאי לאו הכי חיישינן שמא שד הוא ואם הוא בעיר אפילו לא ראו צלו שרי ואם אמר על עצמו אני פלוני מת והלכו אחריו ולא הכירוהו משיאין אשתו : (ט) מצאו בשטר פלוני מת פליגי בה בירושלמי איכא מאן דאסר ואיכא מאן דשרא : (י) פסול לעדות מדרבנן כשר לעדות אשה והפסול מן התורה פסול לעדות אשה · ואם מסיח לפי תומו כשר דלא גרע מנכרי : (יא) עיר שהקיפוה כרכום וספינה שמטורפת בים והיוצא לידון הם בחזקת חיים אבל עיר שכבשוה כרכום וספינה שטבעה בים ויוצא ליהרג ספק חי ספק מת נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים : (יב) משיאין על פי עד אחד ועד מפי עד מפי אשה ואשה מפי אשה מפי עבד מפי שפחה : (יג) נכרי שהתחיל להסיח לפי תומו אפי' חזרו ושאלו ממנו ופרשו כל העניין קרי שפיר מסל"ת · הלכתא בעינן דרישה וחקירה בעדות אשה :

הדרן עלך מסכת יבמות

סדר חליצה להרא"ש ז"ל

סדר חליצה בשלשה שיודעים להקרות וקבעי דוכתא שאומרים נלך למקום פלוני ונחלוץ שם ומוסיפים עליהם שנים ואפי' עמי הארץ לפרסומי מלתא והולכין ביום ולא בלילה · בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים · וצריכין הדיינים שיכירו שהיא אשת המת ושהוא אחי המת מאביו ושהיו בעולם אחד וזו ההכרה סגי בקרובים ובנשים · וצריכין לידע שהיא בת י"ב שנים ויום אחד [ושהוא בן י"ג שנים ויום אחד] · ושהביאו שתי שערות והיבמה נבדקת על פי נשים · ואם רואים שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו אינן צריכין בדיקה · וצריכין שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו וראיתי לרבותי שהעמידו היבם אצל הכותל או עמוד כי היכי דמצי למדחסי' לכרעיה ואומרים ליבם אם ירצה לייבם ייבם ואם אומר שרוצה לחלוץ אומרים לו לבטל כל מודעא כמו בגט דחליצה מעושה פסולה · ונותנין לו ב"ד המנעל [שיהא שלו ואחר החליצה יחזור ויתננו לדיינין והמנעל צריך] שיהיו לו שתי רצועות לקושרו בהן על רגלו אף ע"ג דאית ליה הומרתא כמין קשר ענול · ומכניסו בהוך של רצועה · וצריך שיהיו כל תפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן · ונועלו ברגלו וקושרו ברצועות על רגלו בקשר ולא בעניבה וברגל של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יקרא בפעם אחת · ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה · והיא מתרת בימין קשר המנעל ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה לפניו · וצריכין הדיינין לראות הרוק כשיצא מפיה · ולא תאכל היבמה כלום קודם החליצה · ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל · ומשרטטין קלף וכותבין ביום פלוני כך וכך ימים לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת העולם למנין שאנו מונין בו במקו' פלוני אנחנא דייני דמקבלתא חתימין לתתא במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת לקדמנא פלונית בת פלוני ארמלית פלוני בן פלוני והקרבת לקדמנא חד גברא דשמיה פב"פ וכך אמרה לנא פלוני דנא בר פלוני דנן אחוהי לפלוני בעלי הוא דהוינא נסיבנא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת וירית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי כען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי לייבומי ייבם ואי לא יעלע קדמיכון רגליה דימינא ואשרי סיניה מעל רגליה וארוק באנפוהי ואשתמודענוהי לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרנ' לי' אי צבית ליבומי יבם ואי לא אעלע לה קדמנא רגלך דימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותרוק באנפך ועני ואמר לית אנא יכול ליבומה מיד אקרינא לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואעלע לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפיה רוקא דמתחזי לנא מפומא על ארעא ושוב אקרינא לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דייני וכל דהוו יתבין קמן ענינן בתרה חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלתא זימני ומדאיתעביד עובדא דנן קדמנא שרינוה לפלונית דא למהך להתנסבא לכל גבר דתצבי ואינש לא ימחה בידה מיומא דנן ולעלם ובעית מננא פלונית דא גיטא דחליצתא דנא ויהבנא לה לזכות ולראי' כדת משה וישראל · וחותמין עליה שלשה ולא בעינן לאמתוני בתר חליצה תלת ירחי אלא שריא לאלתר לאנסובי לכל מאן דבעיא ע"כ :

הדרן עלך סדר חליצה וסליקא לה מסכת יבמות

ט"ו נשים

(א) אשת אחיו מאמו בכרת ולא בערירי · כרת עד ס' ומיתה אחר ס' וקודם זמנו כרת הוא וזרעו נכרתין ולריב"א דוקא בערירי · איילונית הויא מקח טעות ואין צריכה גט אלא ספק איילונית · ד"ה אשת אחיו דף ב · (ב) קטנה שלא קיבל עליו אחיו המת אפי' תהא איילונית היא מתייבמת · ד"ה או ע"ב : (ג) ואם ערוה היא צרתה מותרת נתקדשה בטעות יוצאה בלא גט ובלא מיאון · ד"ה ואי : (ד) בת אשתו שנכנסה לחופה ולא נבעלה חייב על בתה ואין חייב על בת אנוסתו · ד"ה בתו דף ג : (ה) צרת סוטה מותרת לאחיו של בועל · ד"ה לפי ע"ב : (ו) נשים פטורות מציצית דהזמן גרמא ואסורות בכלאים · ד"ה דכתיב דף ד : (ז) כסותך ולא של אחרים ושל סומא ושאין מכסה רובו · ד"ה מכדי ע"ב : (ח) חוטי ציצית שוע טווי ונוזין · תוכף תכיפה אחת אינו חיבור · קשר עליון דאורייתא · ד"ה ואמר : (ט) שני חוטי לבן דנוזו שרו בפשתים ופשתים בצמר ובמקום שאין תכלת אסורי · ד"ה דאפילו : (י) מיקל אדם כל שערות גופו דבעינן תער · ד"ה שכן דף ה : (יא) בעינן שמנה חוטין שליש גדיל ושני שליש ענף · ד"ה גדילים ע"ב : (יב) חוטי תכלת צמר לבדו בלא פשתן ולא שיהו צמר ופשתן שזורי' וטווין יחד · ד"ה עד : (יג) אביך ואמך אומרים השקינו מים תעשה כבוד אביך וכן הנה כבוד אביך בשביל המצוה · ד"ה כולכם : (יד) אפילו עיקר כבוד אב לא דחי מצוה · ד"ה שכן דף : (טו) מכשירי מצוה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחין שבת כמצוה עצמה · ד"ה עצמה ע"ב : (טז) כהן שהרג נפש לא ישא כפיו · ד"ה שנאמר דף ז : חטאת מצורע ואשמו טעונין נסכים ולא שאר אשמות [ד"ה לפי] : (יז) החיל אין נכרים וטמא נפש מת נכנסין לשם עזרת נשים אין טבול יום נכנס שם ד"ה ורצה · ע"ב : (יח) נשים אסורות ליתן מוך באותו מקום לפני תשמיש אלא אחר תשמיש ד"ה שלש · דף יב ע"ב : (יט) עד רוב שנותיה יכולה למאן אם לא הביאה שערות אפי' בעל אם פירש שלא בעל לשם קידושין ד"ה ואפילו : (כ) תוך י"ב שנים כלפני זמן אפי' הביאה סימנין ד"ה רב זביד · דף יג : לא תתגודדו חבורה על מת אסור דרך שריטה ועל ת"ח מותר לחבול ד"ה דאמר · ע"ב : (כא) כל שאינו מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם ד"ה כי · דף יד : (כב) הכפרים היו קורין בעירן המגילה · לא שייך לא תתגודדו בב' ב"ד בב' עיירות להיות הלוקין במנהגם בא"ד : הלכה כר' שמעון במוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור ואסור בהדליקו בנר באותו שבת · ד"ה לא : (כג) טופח להטפיח חיבור לענין השקה ולא למקוה אלא בשפופרת הנוד ד"ה עירוב · דף טו : (כד) נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ד"ה קסבר · דף טז ע"ב · שפחה ונכרית ולדה כמותה: ד"ה גוי :

כיצד אשת אחיו

(כד) שומרת יבם שנשא אחיו אחותה או קדשה קודם נפילה אין צריך להמתין עד שיכנס היבם ד"ה שומרת · דף יח ע"ב : (כה) אשת חמיו אסורה מפני מראית העין וכן ב' חורגין אבל בפרק תשות מתיר שני חורגין ד"ה מותר · דף כא : (כו) אשת אחי אבי אביו ואחות אבי אביו אסורה וכן אחות אם אי זו ד"ה אתימר · ע"ב : (כז) גר מותר באחות אביו · ערוות מצד האם אסירי · אחין מן האב יעידו ולא מן האם ד"ה ערוה · דף כב : (כח) כלת בן בנו ובת בתו אם כו' עד סוף כל הדורות ד"ה שניות · שם · אין הבן נעשה שליח להכות ולקלל אביו כשעשה תשובה · הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב עליו נידוי אף על פי שעשה תשובה לא יפטר ד"ה בעושה · ע"ב : (כט) לא תתחתן בם ברית דוקא בשבעה אומות ולא בשאר אומות · לא תחנם בכל האומות ד"ה ההוא · דף כג : מת הבן תוך שלשים יום אשת ישראל חולצת ולא אשת כהן ד"ה וספק · דף כד : (ל) ירושה אין חוזרת ביובל וכן היבם בנכסי אחיו ד"ה הלכתא · ע"ב : (לא) הנטען על הפנויה מצוה לכונסה ד"ה משום : (לב) הלל גייר אותו שאמר גיירני ע"מ ליעשות כהן גדול דבטוח דסופו לעשות לשמים ד"ה לא : (לג) אין אשה נאסרת לבעלה אלא בקינוי וסתירה או שיראה כדרך המנאפין · קלא דבתר נישואין לא חיישינן ועל ידי קול לא מפקינן מבעלה אלא מן הנטען אפי' אמרה טמאה אני וראו דברים שקרים אין להוציאה מבעלה ד"ה אמר : (לד) נאמן לומר אכלתי חלב במזיד · הבא על הערוה פסול לעדות וכן אוכל נבלות לתיאבון מלקין על לא טובה השמועה ד"ה ואין · דף כה : (לה) בן אתפלגין וכו' והעדים שהעידו מותרין ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור וכו' : ד"ה לא : (לו) נתגרשה כמה פעמים רשאה לינשא ד"ה הגירושין · דף כו :

ארבעה אחין

(לז) אין נקראת חליצה פסולה לענין חוזר במקום שאסור לייבם אלא היכא שנקלשה הזיקה וכמו אחות זקוקה ואחות חלוצה ובעלת גט ובעלת מאמר ד"ה וחליצה ע"ב : (לח) בידי אדם אפשר לצמצם ואף בידי שמים ד"ה לא · דף כח : (לט) נערה מאורסה שמת אביה או בוגרת אין בעלה מפר ד"ה אביה · דף כט ע"ב : (מ) הוציא עליו חתימת ידו גובה מנכסים בני חורין ד"ה כתב · דף ל ע"ב : (מא) אחי יבם זרק לאשתו ספק גירושין ומת צרתה מותרת לשוק · נולד בדבר ספק איסור הותר אחרי כן כשהיה בחזקת התר · ספק דרוסה חיישינן ד"ה אשה : (מב) נ"ע כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אי מהני בקידושין ד"ה למעוטי · דף לא ע"ב : (מג) נוהגין לשלוח עדותן בכתב ידם לב"ד ד"ה דחזו : (מד) עדים יכולין להעיד כך וכך ראינו בשטר או ראינו עדות שנתקבלה בב"ד בא"ד : (מה) עשה מאמר ביבמתו אין נותן לה גט לכתחלה למאמרו ולא לזיקתו ד"ה גט ·

דף לב : (מו) אין קוברין רשע אצל צדיק ד"ה לקוברו · דף לג ע"ב : (מז) אין יכול לקדש ולא לעשות שליח בקטנות שיחול כשיגדיל ד"ה מתוך : אשה ששהתה י' שנים יולדת כשדעתה לינשא :

דף לד : (מח) גר וגיורת שנתגיירו יחד צריכין להמתין ג' חדשים ד"ה חוץ · דף לה :

החולץ

אם חלץ תוך ג' חדשים אין צריכה חליצה אחרת · שלא בשעת ושתה אנוס הוא ד"ה ונמצא' ע"ב : (מט) אינה לשחיטה אלא לבסוף · נשא ונתן ביום אידם אסור ד"ה הלכתא · ד' לו : אם אמר על מי שראוי ליירשו ירשוני דבריו קיימין במקום בנים · ד"ה משום : קידש מינקת ומעובר' חבירו צריך לגרשה ואפי' הוא כהן ד"ה ולא · ע"ב : (נ) מת תוך שלשים הוי נפל אפי' נפל מן הגג · נפל למים שאין להן סוף אשתו אסורה · גוסס אין מעידין עליו להשיא אשתו ספק בן ז' או בן ח' שניהם מתאבלים עליו · ד"ה הא · ע"ב · (נא) הלכ' כרבי מאיר בגזירותיו ולא בקנסותיו ד"ה מי · דף לז : (נב) חתן שפירס' אשתו נדה הוא ישן בין אנשים והיא כו' ד"ה יהודי · ע"ב : (נג) ספק ויבם בנכסי מיתנא לכ"ע חולקין שאין זה מוחזק יותר מזה ד"ה ומתון : (נד) היכא דשייך לומר אי שתקת ואי לא מהדרינא למריה שלא יטול כלום ד"ה דאמר · מי שודאי במקצת נכסים לא הוי מטעם זה מוחזק בכל הנכסים ד"ה הוי · דף לח : (נה) שומרת יבם שמתה נדוניא הויא בחזקת יורשי הבעל · אין לאשה בנכסי בעל' עד אחר חליצה · אין אדם מוריש ממון שחייב עליו שבוע' לבניו · ויחד מטלטלי ואיתנהו בעיניהו נוטלת בלא שבועה ד"ה ובית הלל : (נו) נשואה הוי ידו כיד אשתו ד"ה ונפק · דף לט : (נז) מכר המת נכסיו ויש ליבם בני חורין טורפי' מהן גירש' היבם ואחר כך נשתדפו שדות המת אינה גובה מבני חורין דיבם ד"ה אשה : (נח) לרש"י אם אין רוצה לייבם כופין אותו לחלוץ ור"ת פי' אין כופין לייבם אפי' כיון למצוה כופין לחליצה דמצות חליצה קודמת ד"ה אמר רב · ע"ב : (נט) אין צריכין בית דין לראות הרוק על הארץ אלא לצאת הרוק מפיה הוא צריך והיא גוצה וקלטתו הרוח סגי בהכי ד"ה דמתחזיא · (ס) בלילתו רכה כעין סופגנין והדר אפייה הוי לחם עוני אבל לא בלילתו קשה ד"ה כיון · דף מ : (סא) גזרו שניות בחלוצה ד"ה ש"מ · ע"ב : (סב) לרש"י דרך ההולכת להוליך קרובתה עמה ד' אמ' : (סג) עמד בדין וברח מחמת ממון או מרדין כיזונית משל יבם או אם חלה אחר העמד' בדין ודוקא נתרצ' לייבם וברח אבל לא נתרצ' אלא לחלוץ לא ודוקא ברח · ד"ה עמד · ע"ב : (סד) הלך אחר שלשים אין צריכה להמתין ג' חדשים אבל מת היבם צריכ' להמתין ג' חדשים ד"ה אחר · דף מב : (סה) גר מותר בגיורת ד"ה גר : (סו) אחר בעלה צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו ומיום שנתארסה בו עוד ג' ימים כדי קליטה : (סז) גרושה מינקת צריכ' להמתין ג' חדשים ד"ה סתם : (סח) כל הנשים יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מאלמנ' לרבי יוסי מ"ת הלכ' דכולן צריכות להמתין ג' חדשים ד"ה ר' יוסי ע"ב : (סט) סתם ואחר כך מחלוקת הוי סתמא כרבים לגבי יחיד ד"ה התם : (ע) לגיהוץ ותספורת שלשים יום אחד זקנו ואחד שערת ראשו וכל שער שבו ד"ה במקום · דף מג : (עא) אבל אסור לכבס כסותו במים תוך שלשי' גיהוץ אסור שלשים יום וגהוץ לדידן שרי ד"ה שמותר : (עב) אפי' בשבע' באב מותר לארס ד"ה מאי : (עג) בשבוע שבו חל תשעה באב נמנעין בבנין שמחה וריבוי משא ומתן ולא אסור צורכי חופה · ד"ה מליפא : (עד) אסור לארס תוך שלשים יום אחר שלשי' מותר לישא אפי' מת אביו ואמו ואפי' קיים פרי' ורבי' ואם יש לו בנים קטנים מותר לכנוס אחר ז' · אסור לכנוס לבית שמחה תוך שלשים ובאביו ואמו שנים עשר חדשים אלא אם כן שמחה של מצוה ד"ה שאני ע"ב : (עה) אין בודקין אחר כושא אלא מי שמשיא בתו לכהן העובד על גבי המזבח ד"ה ז"ל איטמרי"ד' מה : (עו) עבד מותר בנכרית ד"ה אטבלה ע"ב : (עז) אשה אינה מטיד' ולא דכה"ג' אנשים צריך הגר בשעת קבלת מצות ולא בשעת טביל' אך מצוה היא לכתחל' וכן להטביל ביום ד"ה מי לא · דבר שנאכל כמו שהוא אי אין בו משום בישולי נכרים בילה יש בו משום בישולי נכרים וכן בשר מלוח ומותר לטלטלו בשבת ד"ה ר' יוחנן ד' מו : (עח) טביל' שלפני הזא' אפילו בל' ושלאחריה ביום · מקבלין גרים בזמן הזה ד"ה דאין הוא' ע"ב : (עט) נכרת כל הגיד סגי בטביל' גר שנתגייר מהול צריך להטיף דם ברית ולא הקטן לה"ג ד"ה דרבי יוסי : (פ) נאמן לומר על הקטן שהוא בכור ונאמן לומר בני זה ממזר הוא ד"ה כך נאמן ד' מז · גר שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי אינו נאמן לפסול בניו אך הוא אסור בבת ישראל ד"ה ואין עדות : (פא) מילה קודם טביל' ד"ה מטבילין ע"ב : (פב) טבילת נדה מן התור' דכתיב במי נדה ד"ה במקום : (פג) עבד צריך טביל' כשמשתחרר ולא סגי בטביל' לשם עבדות לטבילת שיחרור והיא קודם לגט ד"ה שם : (פד) ודאי חליצ' אין חילוק בין נדה לטהרות אבל בספק חליצ' יש חילוק ד"ה וכל : (פה) אין מלין גר בעל כרחו ד"ה אלא ד' מח : (פו) לגלח בי' השחי ובי' הערו' אף במספרי' אסור ושאר הגוף שרי במספרי' ולרפוא' הכל מותר לגלח כל הגוף מראשו ועד רגליו ד"ה לא עשה : (פז) גר תושב אין מוזהר על השבת ולצורך ישראל אסור לעשות מלאכ' ד"ה זה · ע"ב : (פח) עשה מאהבת המקום ויראתו שניהן טובי' ומאהבת אדם ויראתו שניהן רעים אלא מאהבת שכר נגד המקום באם לא יהא תוהא עליו ד"ה שאין : (פט) אין ממזר אלא מחייבי כריתות ד"ה שמעון התימני · דף מט : (צ) פר"ח דמשעה הוי ממזר מדרבנן ד"ה סוטה · ע"ב : (צא) הדורות נולדין באותו זמן ובאותו פרק שנגזר עליהן ולא קודם ד"ה תדע · ד' נ :

רבן גמליאל

(צב) בעד אחד אין אשה נאסרת אלא בקינוי וסתירה אך בשני עדים ד"ה אי ביאה · ד' נא ע"ב : (צג) יש לנדות המנער שליח דרבנן ד"ה דמתפקר · ד' נב : (צד) נהגו חתן דר בבית חמיו ד"ה הדר בבית חמיו : (צה) ארוס' שכתב בגט זמן דאחר נישואין מותר לגרש בו לכתחלה ואם זמן דקודם נישואין פסול לגרש נתגרש' בגט ישן תינשא ד"ה לכשתכנסנה : (צו) אין תנאי בחליצה ומותרת לינשא לשוק ד"ה רבינא · דף נג :

הבא על יבמתו

(צז) אין יבמה נקנית אלא בבא עליה בקישוי ד"ה שאנסוהו · ד' נג ע"ב : (צח) אין חייב למסור עצמו אלא כשעוש' מעש' לאפוקי אם אמר לו הנח לזרוק עצמך על תינוק ד"ה אין אונס : (צט) קונ' אש' בהערא' אם פירש מיד או שמפרש שיקננה בכך ד"ה אשה · ד' נה ע"ב : (ק) אין ראוי להתעבר בהערא' אלא בגמר למ"ד הערא' זו הכנס' עטר' ד"ה אינו : (קא) על ידי ביאה כעין שוגג ואונס גרוע' לא אכל' בתרומ' ולא יורש' ומיטמא לה ומיפר נדריה ודוקא הערא' קונ' לכל דבר ד"ה לדברים · דף נו : (קב) תחלה באונס וסוף' ברצון מותרת לבעל' ד"ה ואיזו זו ע"ב: (קג) אירס בוגרת או קטנ' ובגר' ואחר כך נתמנ' כהן גדול מותרת לכהונ' ד"ה הא לא · דף נט : (קד) פנוי הבא על פנוי' לא עשאה זונה ד"ה ורב ע"ב : (קה) צריכין כהנים ליזהר מקברי נכרים מדורות נכרים בחוצה לארץ טהורים ד"ה ממגע ד' סא : (קו) נתגייר' פחות' מבת ג' אסור' לכהן דגיור' אפילו לא זינת' אסור' לו ד"ה אין זונה : (קז) רבק' היתה בת י"ד כשניסת ליצחק יצחק בן ל"ז כשנעקד ד"ה וכן ע"ב · (קח) אפי' יש לו בנים מצו' לישא אשה בת בני' אך אין צריך למכור ס"ת לזה ד"ה נפקא : (קט) יש לו בן ובת או בן ובת הבת פטור מפרי' ורבי' ד"ה וכ"ש · ד' סב ע"ב : (קי) כשרוצ' לצאת לדרך יפקוד אשתו וידבר על לבה אפילו היא נד' אך לא יבא עליה סמוך לוסת ד"ה חייב : (קיא) להשיא בנים סמוך לפירקן בקטנותן ד"ה סמוך : (קיב) נושא בת אחותו שהיא בת מזלו וה"ה בת אחיו ד"ה והנושא : (קיג) כששואלין מם מן העני ואחד מלוהו ואם לא היה מלווהו היו פוטרין אותו עליו נאמר ומצאוהו רעות וגו' אבל להלוותו לקנות בו תבוא' מצוה ד"ה המלו' · דף סג : (קיד) האומר איני זן ואיני מפרנס כופין ויוציא ויתן כתוב' וכופין את הגדול לפטור יבמתו ואין כופין אלא היכא דמפרש להדיא דכופין אלא אומרים לו חכמים חייבוך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין ואין כופין בשוטי' ד"ה יוציא · ד' סד : (קטו) באה מחמת טענ' כופין ונותן כתוב' וכן כל היכא דתני כופין להוציא · רבינו גרשון כתב דמוכח שהין אין לה כתוב' ור"י דחה ראייתו ד"ה יוציא : (קטז) אין דרך להינשא למי שיש לו אש' ד"ה אע"פ : (קיז) כל זמן שלא הוחזק' אשה שאינ' בת בנים יש לה כתוב' ד"ה תצא · דף סה : (קיח) נישא למי שאין לו בנים תצא שלא בכתוב' לאחר ובלא הכיר בה דבהכיר בה יש לה כתוב' בא"ד : (קיט) דברים שבינו לבינה היא נאמנת כיון דבא' מחמת טענ' ואם טענ' שאינו יכול ליזקק היא נאמנת האש' שאמר' לבעל' גירשתני נאמנת אומרת גלוי לשמים שאינו יורה כחץ יעשו סעוד' ויפייסו ויתפללו לשמים ד"ה שבינו : (קכ) באה מחמת טענ' נותן כתוב' ותוספת היא אומרת שאינו יכול ליזקק והוא אומר בעינת' גורמ' כשתובעת כתוב' אינה נאמנת אם הודה אחרי כן הבעל יתן גט וכתוב' ולא תוספת ויחזיר נדוניית' שהכניסה

שהכניסה ולא כדוניות גדולות שכותבין לכבוד הכלה אבל אם יכול להכניס עשרה ולא יותר יש לה תוספ׳ · אם אין יכול לבועלה שרחמה צר ימתין ג׳ שנים וימתין עוד שנה וכן בקישוי אין למהר לסתור בנייתה כי רחמי שדי מרובין ד״ה כי הא · ע״ב :

אלמנה

(קכא) אסור לישראל להאכיל בהמתו תרומה וכן להדליק ולהסיק ובכל הנאת כילוי אבל בהנאה מותרת לישראל ד״ה לא יאכלנה · דף סו ע״ב : (קכב) שוכר כנושא שכר ד״ה דמחייב : (קכג) אסור להשכיר פרתו לומר אם תכחיש או יוזלו פרות תחזור דמיה ד״ה אבל : (קכד) בעל שמכר נכסי אשתו אין כאן מקח כלל והוא עצמו יוציא מן הלקוחות · בן שמכר נכסי אמו ומתה אין יכול להוציא מלקוחות ד״ה הבעל : (קכה) עובר פוסל את אמו מלאכול בתרומה ואינו מאכילה ד״ה פוסל · דף סז : (קכו) זר בן כהן או ממזר מאכיל את אמו ד״ה למאי נ״מ : (קכז) מעשה ידי עבדים הוא של העובר ולא לבני משפחה ד״ה אוכלין : (קכח) אין חולצין תוך ג׳ אפי׳ ידוע שאינה מעוברת ד״ה אין חוששין ע״ב : (קכט) מזון האשה והבנות ומקרקעי ולא ממטלטלי ד״ה מעוטים : (קל) החזיקו הבנות בנכסים מועטים ושוב מכרום הבנים מה שמכרו מכרו ד״ה שקדמו : (קלא) ביאת בן ט׳ ביבמה כמאמר · לא בעי כוונה ביבמה ד״ה קנייה ליה · דף סח (קלב) אם ידוע דהשתא בן ט׳ וספק היה בשעת ביאה לא מוקמי׳ ליה בחזקת קטן כיון דהשתא ודאי בן ט׳ שבא על ישראלית פוסלה אם הוא פסול ד״ה רישא :

הערל

(קלג) אחותו חמה מתינין לו שלשי׳ יום למול · טומטום אין חייב לקרוע ולמול ד״ה הערל · ד׳ ע : (קלד) נדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש · ד״ה שאני כהנה ד׳ עא : (קלה) הולכין בנדרים אחר לשון בני אדם כשידוע שחלוק על לשון תורה ד״ה והכי : (קלו) מעשר שני אין לוקחין בהן עבדים קרקעות ובהמה טמאה ומדרבנן אפילו מלבושין ד״ה ככסי כהן · דף עג : (קלז) תרומה נותנה לכהן והכהן שומרה כל זמן שירצה אף אחר הביעור מעשר שני ובכורים יבערם מן העולם ואם לא הביאו׳ לירושל׳ שורפם עי״ע רביעי ושביעי היא זמן הביעור נותן תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון לבעלים מעשר שני ובכורי׳ מתבערין בכל מקום ד״ה והיבים : (קלח) גיורת פחותה מבת ג׳ אסורה לכהן : (קלט) פצוע דכא אפילו ניקב בילה אחת ד״ה ניקבו · דף עה : (קמ) פצוע דכא וכרות שפכה בידי שמים כשר נכרת בילה אחת מוליד וכשר אם הביאה שלימה · טוב להזהיר לרופאין לחתוך של שמאל ד״ה שאין : (קמא) נשים המסוללות זו בזו פסולות אף לכהן הדיוט ד״ה המסוללות · דף עו : (קמב) ת״ח שאמר דבר קודם המעש׳ שומעין לו דוקא תיהו אם הדבר אינו נוגע בעצמו שומעין לו אף אחר המעשה ד״ה אם · דף עז : (קמג) בגופו חוצץ אפילו מיעוט שאין מקפיד ד״ה רובו · דף עח : (קמד) פצוע דכא מותר בגיורת ד״ה נתינים · דף עט : (קמה) לא קרי התראת ספק בספק קטן כשנודע אחרי כן שהיה גדול בשעת התראה ד״ה נעשה · דף פ : (קמו) בן ח׳ אסור בשבת לטלטלו אפי׳ גמרו סימנין דאין יוצא מתורת נפל אלא על ידי שערים ד״ה והא : (קמז) סתם ולדות אין יוצאין מתורת נפל אלא בשלשים יום · בא״ד : (קמח) לא הביא שערות עד רוב שנותיו הוי גדול וסרים ודאי וקודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן ט׳ מעשרים ועד רוב שנותיו ואם הביא שערות מעשרים ועד קודם רוב שנותיו הוי גדול ולא סרים ד״ה עד · ע״ב : (קמט) שערות בזקן אין מועילין לדין הבאת ב׳ שערות ואין חשוב זקן בהבאת שם ב׳ שערות אלא אם כן נתמלא זקנו : מה שהביא אחר כ׳ שכבר הוא סרים אין בכך כלום ד״ה דהביא : (קנ) יוליך הנאה לים המלח היינו שאין ממשו׳ האיסור בעין או ביין נסך דאסור בשתיה ואינו נהנה מגוף האיסור אלא למכיר והא דלא אמר ימכרו באיסור הנאה חוץ מדמי איסור שבו דחיישינן שמא ימכרו אחרי כן לישראל ד״ה כולן ידלקו · דף פא ע״ב : (קנא) כבשים שהם קטנים לא חשיבי דבר שבמנין כמו שור נסקל גדול ד״ה ר״י : (קנב) חתיכה הראוי׳ להתכבד היינו כשאחר הביטול ראויה התכבד אבל העולה בטלה דאחר שנתבטל אין ראויה כי הכהנים אין מחזיקין טובות זה לזה ד״ה דברי הכל : (קנג) מין במינו לא בטיל בדבר לח שמתערב אלא בדבר יבש ד״ה ר״י · דף פב : יין נסך לבור קמא קמא בטיל עד ס׳ אבל אם אין ס׳ בהתר לאו ד״ה אמר ר״י ע״ב : (קנד) דינא דגרמי · המסכך גפנו על תבואת חבירו לא קידש ד״ה קידש · דף פג : (קנה) אין אדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מחשבה אבל נותן חלב לקדירת חבירו אוסרה · הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע שם אלקטנו והוא ק מותר כשאחזור אלקטנו אסור ד״ה אין אדם : ע״ב :

יש מותרות

(קנו) נשים שלוו קודם שפסקו להן בית דין אין הבעל חייב לשלם ד״ה ולוותה · ד׳ פה : (קנז) אלמנה לכהן גדול כשנשבית משלם הבעל הפירות לפדותה בהן משא״כ בשביה דלא משלם כלל : ד״ה אלמנה :

האשה רבה

(קנח) צריך עיון אם אמר לא אכלתי חלב לא שוגג ולא מזיד אם הוא נאמן במקום העדים ד״ה ומה אם · דף פח : (קנט) שתיקה כהודאה דמיא פירוש שניכר ורגלים לדבר אבל לא דחשיב כמודה אם אמרו לו אשתך זינתה ד״ה דשתיקה : (קס) קונמות דאסר אכ״ע יש להן פדיון כמו הקדש ד״ה אי קסבר : (קסא) שנים אומרים מת וכל העולם אומרים שהוא חי פשיטא דתנא ד״ה אתא : (קסב) כותבין בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ד״ה מאי טעמא · ד׳ פט : (קסג) תרם מן הרעה על היפה אפי׳ במזיד אין צריך לחזור ולתרום אבל מן הטמא יחזור ויתרום ד״ה אין תורמין : (קסד) ניסת ע״פ ב״ד ובא בעלה אף כי אין זכאי במציאתה כלל אם מתה יורשה · במת מצוה ויש שם ישראל וכהן יטמא ישראל ולא הכהן ד״ה כיון ע״ב : (קסה) לא שייך קם ליה בדרב׳ מיניה במילי דבר כפרה · רצה כהן למחול על תרומה שאכל הזר אינו רשאי אפי׳ אכל תרומת עצמו מפרים עליו קרן ד״ה אכל תרומה · דף צ : (קסו) מדמדרבי׳ להתעטף בציצית אם כן בשעת עיטוף היא המצוה דציצית חובת גברא ד״ה כולהו ע״ב : (קסז) אשת ישראל שנאנסה פסולה לכהונה ד״ה היתה : (קסח) סופר כותב כתובה ופולחה לעיר שבה החתן וכותב שם אותה עיר · גיטין מאוחרין כשירים כשהעדים והסופר באותה עיר בזמן הכתוב בגט ד״ה היה במזרח · דף צא ע״ב : (קסט) שינה שמו שהיו לו ב׳ שמות וכתב שם יהודה בגליל פסול ד״ה ת״ש : (קע) לא חיישינן לכתוב מקום עמידתו אלא מקום עיקר דירתו ד״ה שם עירו : (קעא) לא חיישינן לשום קול דבתר נישואין ד״ה כל · דף צב : (קעב) מיבמה לשוק הוי ממזר ותצא אפי׳ יש לה בנים ד״ה אבל : (קעג) אשה שלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה מותרת למקדש אחר חליצת יבם ד״ה נותן : ע״ב : (קעד) העלפה ע״י הדחק לאשה ויקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והוי דברים בינו ליבם ד״ה ר׳ עקיבא · דף צג : (קעה) קנין כסף שהוא בעין קונה אחר שלשים וכן שטר שהוא ברשות קונה בסוף שלשים קנה בלא מעכשיו וכן משיכה כשהפרה באגם אפילו יצאת מן אגם תוך שלשים וחוזרה שם בסוף שלשים וחזקה וחליפין לא מהני לקנות לגמרי ד״ה קנויה לך · ד׳ צג : (קעו) בעי״ע ושבת שרי לתרום שלא מן המוקף ד״ה אלא · ע״ב : (קעז) עד אחד נאמן לומר מת בעלה להתייבם וכן היא עצמה אבל אינה נאמנת לומר מת בני ואח״כ בעלי להתייבם ד״ה עד א׳ : (קעח) גדולה שנאת שונאה מאהבת אוהב ד״ה כי · ד׳ צד : (קעט) אשה נאמנת לומר מת בעלי ואח״כ בני לינשא לשוק · בא״ד : (קפ) אין נאמנת לומר מתה אחותה שתכנס לביתה · ד״ה וליטעמיך :

נושאין

(קפא) גר אסור באחותו שנולדה בהיותו נכרי [כשהורתו] שלא בקדושה · הורתו בקדושה מותר באחותו שנולדה בהיותו נכרי ד״ה כשא · דף צה :

(קפב) גר אסור באשת אב ולכתחלה אסור באחות אב ד״ה אשת אביו · ע״ב : (קפג) אסור באשה ואחותה מן האם ואשה ובת בנה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אינו מוציא ול״ע לכתחלה ד״ה אשה : (קפד) מלוה על פה גובה מיתמי · אשה גובה כתובתה ממטלטלי דיתמי ומטלטלי דמתנת שכיב מרע ולא ממתנת בריא ד״ה כתב · דף צט : (קפה) מותר לישא אשת בן אחיו · בת אחיו [אין] מצוה כל כך ד״ה ספק : (קפו) קטן היודע לישא כפיו חולקין לו תרומה ד״ה אלו הן · ע״ב :

מצות חליצה

(קפז) סומא באחת מעיניו כשר לחליצה ד״ה ש״מ · דף קא ע״ב : (קפח) גר שאין אמו מישראל כשר לדון דיני ממונות בלא כפייה ולחליצת גרים פסול ד״ה ואנא : (קפט) שטרא ריע לא יוכל בעל השטר לגבות בלא שבועה ומרעינא שטרא אפומיה אפי׳ הוא קרוב או אם כתב (כן) בשטר נאמנות שמאמינו בלא פרעו נשבע וגובה ד״ה מרעינא : (קצ) גר דן את חבירו דיני ממונות ואם אמו מישראל דן את ישראל ד״ה לענין · דף קב : (קצא) אם אביו ישראל דן אפילו חליצה וכן לענין יחס כהונה סגי באביו ישראל · בא״ד : (קצב) אינו מרופט כל כך כשר להלוך דיעבד · ד״ה גזירה : (קצג) קושרו עד שיהא יכול להלך בו מאליו נהגו לקשור בקשר גמור היטב · מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בשמאל · הרקה וחליצה בימין גידמת חולצת בשיניה · לא מיפסל אם לא חלצה בימין ד״ה ואף על גב : (קצד) בעינן שנדע שמתכוונין לחליצה ד״ה וקתני · ע״ב : (קצה) מנעל צריך שיהא מעור בהמה טהורה ואין להקפיד אם חלץ בעור בהמה טמאה ד״ה ואנעלך : (קצו) ליכא עיכובא בחליצת מיושב · ולכתחלה מעומד ד״ה בין עומד · דף קג : (קצז) רגלו הפוכה אינו חולץ דצריך למידחשי׳ לכרעיה · קיטע לא הלין אם נפסק רגלו · יש לקשור רצועות מארכוב׳ ולמטה ד״ה מאן (קצח) אין חייב למסור עצמו כשאינו עושה מעשה והוא קרקע עולם ד״ה והא : (קצט) א קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל אבל חליצה סגי בשמיעת רוב עקב ד״ה שאין · ע״ב (ר) חכמה יראה ענוה שקולין אך ענוה גדולה מכולן ד״ה המסולייס : (רא) מצורע מטמא ב אפי׳ לא ישב ותחת אילן דוקא בישב ומת מטמא אפי׳ עובר ומת מטמא בבית אחר כשיש טפח כ ומצורע דוקא באותו בית ד״ה כיון : (רב) עבודת אלילים של נכרי סגי בביטול ולא של יש ואחר ביטול כמי לכתחלה לא דמאים ד״ה סכלנ : (רג) שוטה לאו בר חליצה הוא · גט כ חרש שוטה וקטן וגדול עומד על גביו וגבי שחיטה לא חשיב כוונה בעומד על גביו ד״ה והא דף קד ע״ב : (רד) גמילות חסדים מעט מועילין להציל מחבלו של משיח ולא מגזרת בני ד״ה רבא · ד׳ קה : (רה) תלמיד חכם שיצא לצורך העם יש לו לקצר דרכו כל יכולתו · תלמידי חכמים בזמן שהצבור צריך להן מפסיעין על ראשי עם יצא לצורך נכנס ויושב במקומו ד״ה מ ע״ב : (רו) קטנה לא חלצה ובעיא בדיקה ד״ה רבא : (רז) אין צריך חמשה לכתחלה ר לפרסומי מלתא ד״ה לכתחלה : (רח) תובע דבר גדול במקום שלוקחין מעט אין לו אלא שכרו אבל כשלוקחין דבר גדול התם אין יכול משטה אני בך ואע״פ שלא הוציא כלום עליו ד״ה אין לו דף קו : (רט) אין חולצין אלא אם כן מכירין דחיישינן לבית דין טועין שישיאו ע״י עדים ויאמרו שלא עשו כ״א בהכרח ג״ה ורבא : (רי) לא יפסיק בלא אבה · לא אבה בלא וי״ו וכך לא אבה ה׳ שמוע אליך וישראל לא אבה לי ד״ה מודה רבא · ע״ב : (ריא) מצוה שיגיע הרוק לארץ ד״ה עד :

בית שמאי

(ריב) אכל זמורות וגוף הקרקע בנכסי אשתו קטנה לא ישלם וכן ממאנת אפי׳ מה שאכל שלא כדין ד״ה דאי אמרת · דף קז : (ריג) מיאנה בבעל מותרת לאביו נתן לה גט אסור׳ לאביו · מיאון בשלש׳ ד״ה מידי · ע״ב : (ריד) אין לכתוב בגיטי מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה וכו׳ ד״ה אתי · ד׳ קח : (רטו) תבעוה לקטנה לינשא ואמרה מחמת ב״א שאינן מהוגנין הוי שלא לדעתה וא״צ מיאון · מחמת פלוני בעלי הוי לדעתה וצריכ׳ מיאון ד״ה מחמת : (רטז) אין לקדש יתומה עד שיבואו ראי׳ שהיא גדול׳ ד״ה ויתרחק · דף קט : (ריז) אין להשיא גרים להתגיי׳ אבל אם מתאמצין להתגייר יקבלם ד״ה רעה · ע״ב : (ריח) אדם טוב מעיקרו לא יהפך להרע אם לא גרוע מעיקרו ד״ה מ״ד אית ליה : (ריט) קטנה שהביא׳ שערות אינה ממאנת אפילו לא בעלה ד״ה הוא : (רכ) היא אומרת לא נבעלתי והוא אומ׳ בעלתי נראה אסור׳ עד אחר שלשים אם לא יודו שניהן שבעל ולהצריך גט לכנוס׳ אפילו תוך שלשים אפילו שניהן מודים שלא בעל ד״ה היא · ד׳ קיב :

חרש

(רכא) אפטרופוס משעבד קרקע יתום לאשתו ד״ה מאן · ד׳ קיג : (רכב) שוטה מתגרשת על ידי אביה ד״ה יצתה · ע״ב : (רכג) גונח יונק חלב בשבת משום צערא ד״ה שבת · ד׳ קיד :

האשה שלום

(רכד) אין שייך מגו במקום שאין ידוע לו ד״ה מי · דף קיד ע״ב : (רכה) אם ראו להטבוע מיד אחר העלא׳ וניכר מעיד עליו ואם שהה הרב׳ אינו ניכר אבל אם שהה הרב׳ במים אפילו אחר זמן מרובה ניכר ד״ה וחזינהי · ד׳ קטו ע״ב : (רכו) אם צורת פנים שלימ׳ שרי אפילו אחר כמה ימים אם לא נשחתה ד״ה וקאמרי : (רכז) הפקיד אצלו בע״ים צריך סימן מובהק ובלא עדים יכול לומר לקוחין בידי ד״ה וכן הויין : (רכח) מצא היתום סימן שהפקיד אביו ביד הנפקד לא מהני בא״ד : (רכט) אין אותיות נקנות במסיר׳ ד״ה אותיות דף קיו : (רל) דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר אפי׳ מאמינין זה לזה נאמן לומר לקוחין הן · אין שטר נקנה אגב קרקע אלא שטר השייך לקרקע הנפקד שאומר על השטר שהוא שלו מעכב הקלף או חפץ כזה בא״ד : (רלא) אשה שאמר׳ לבעל׳ גירשתני אינה נאמנת כשתובעת כתובת׳ אלא דוקא לענין נישואין ד״ה וליהימנ׳ : (רלב) יצא לדעת אין מורידין לנכסיו בשמעו שמת ד״ה שאין ע״ב : (רלג) אחד אומר מת ואחד אומר לא מת לכתחל׳ לא תינשא ואפי׳ בזה אחר זה ד״ה עד אחד : (רלד) עד אומר מת והאשה אומר׳ לא מת לא תינשא ד״ה אשה · דף קיח :

האשה בתרא

(רלה) לא חיישי׳ למיעוט · הלוק׳ בהמ׳ מניקה מן הנכרי פטור׳ מן הבכור׳ · כשהיה כרוך אחריה אפשר שחלב פוטר · כל שלא שהה שלשים יום באדם נפל ובבהמ׳ שמנ׳ ימים · הלכ׳ כדברי המיקל באבל ד״ה מחוורתא · דף קיט : (רלו) אם כל גופו שלם אפי׳ אין כאן (אלא) פרצוף וחוטם ופחת ניכר הוא ומעידין עליו וע״י טביעת עין מעידין אפי׳ אחר כמה ימים וכשנחבל בפנים אין מעידין עליו אלא תוך ג׳ ימים ואם אין ידוע מתי נהרג יש לתלות בתוך ג׳ ימים ד״ה אין מעידין · דף קכ : (רלז) נחתך למעל׳ מן הארכוב׳ וגוסס אין מעידין עליו להתירו מיד אך סופו למות ד״ה למימרא · ע״ב : (רלח) לצורבא מרבנן אף כי קלא אית ליה לא תנשא לכתחל׳ ולא סמכינן ארובה · אם נפל במים שא״לס כמו ברוב גוססין למית׳ ואין מעידין עליו ד״ה ולא היא · ד׳ קכא : (רלט) נפל ליורה יין ושמן (אין) מעידין עליו ד״ה אמרו לו · ע״ב : (רמ) נפל לבור אריות אין מעידין עליו וכן מים שאין להן סוף ירושלמי נפל לכבשן האש אין מעידין עליו ופליג אברייתא דהכא ד״ה אין מזכירין : (רמא) ממשומר אין בוצרין בשביעית אלא מן המופקר ודוקא ע״י שימור שומר ספיחי׳ בשביעית היינו שמודיעין לעולם וממילא נמנעין ד״ה של · דף קכב : (רמב) אל יתן שלום לחברו בלילה דוקא בשדה כעין יהושע · מזיקין שכיחין בבורות ד״ה דחזו ליה · (רמג) כתנא כתיב בשטר פלוני מת או נהרג פליגי בה אמוראי בא״ד : (רמד) כעין מסיח לפי תומו חשיב כההיא דפונדקית ד״ה פונדקית · ע״ב : (רמה) עידי נשים לא בעו דרישה וחקירה ד״ה אין בודקין :

סליק

327